R. P. FERDINANDI
DE
CASTRO PALAO,
LEGIONENSIS SOC. IESV,
SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSORIS,
Et ſanctæ Inquiſitionis Qualificatoris & Conſultoris;

OPERIS MORALIS,
DE VIRTVTIBVS, ET VITIIS CONTRARIIS,
In varios Tractatus, & Diſputationes Theologicas diſtributi,

PARS TERTIA,
DE VIRTVTE RELIGIONIS; ET EI ANNEXIS;
Continens quatuor Tractatus Theologiæ Moralis præcipuos. Primus, in ordine decimuſquartus, de Iurameuto, & Adiuratione. Secundus, de Voto. Tertius, & charior Authori, de ſtatu Religioſo. Quartus, de vitiis oppoſitis Religioni.

DVPLICI INDICE ILLVSTRATA;
Vno Tractatuum, Diſputationum, & Punctorum; altero Rerum præcipuarum.

NOVISSIMA EDITIO PRIORI AVCTIOR, ET EMENDATIOR.

LVGDVNI,
Sumptibus IOANNIS ANTONII HVGVETAN, & GVILLIELMI BARBIER.

M. DC. LXIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS, ET APPROBAT.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX
TRACTATVVM,
DISPVTATIONVM; PVNCTORVM ET PARAGRAPHORVM,
QVI IN HAC TERTIA PARTE DE VIRTVTIBVS, & vitiis contrariis continentur.

TRACTATVS XIV.

De virtute Religionis, qui eſt de iuramento.

DISPVTATIO I.

De natura, & eſſentia iuramenti, & vitiis contrariis.

QVID ſit iuramentum: vbi expenditur latè eius definitio. *Punct.* 1.
Quotuplex ſit iuramentum, & de eius differentia. *Punct.* 2.
Quæ perſonæ iurare poſſunt, tam in iudicio quàm extra. *Punct.* 3.
An iuramentum ſit actus licitus, & honeſtus. *Punct.* 4.
Quod peccatum ſit defectus veritatis, iuſtitiæ, & iudicij in iuramento aſſertorio. *Punct.* 5.
Quale peccatum ſit in iuramento promiſſorio defectus veritatis, & iuſtitiæ. *Punct.* 6.
Quod peccatum ſit in iudicio, vel extra, iuramentum præſtare in alio ſenſu ab eo, quem alius intelligit. *Punct.* 7.
Vtrùm iuramentum fictum, tam in iudicio, quam extra, peccatum ſit mortale. *Punct.* 8.
Quando conſuetudo peccandi grandem culpam inducat. *Punct.* 9.
Qua ratione liceat tibi inducere aliquem ad iurandum, quem tamen exiſtimas eſſe peieraturum, vel per falſos Deos iuraturum. *Punct.* 10.
Quæ pœnæ ſint impoſitæ periuro. *Punct.* 11.

DISPVTATIO II.

De iuramenti promiſſorij obligatione, & firmitate.

Qualis, & quanta ſit iuramenti promiſſorij obligatio. *Punct.* 1.
Vtrùm iuramentum doloſè præſtitum obligationem inducat. *Punct.* 2.
Vtrùm iuramentum per iniuriam exactum obligationem inducat. *Punct.* 3.
Vtrùm iuramentum metu extortum obligationem inducat. *Punct.* 4.
Vtrùm iuramentum dolo, vel errore præſtitum validum ſit, & obligatorium. *punct.* 5.
Quæ materia requiſita ſit in iuramento promiſſorio, vt obligationem inducat. *Punct.* 6.
Expenduntur aliqua iuramenta, in quibus dubium eſt, qualis ſit eorum materia. *Punct.* 7.
De iuramento non ludendi. §. 1.
De iuramento non mutuandi, nec fideiubendi, nec emendi auctiori pretio, nec vendendi minori. §. 2.
De iuramento non accuſandi, nec denuntiandi delinquentes. §. 3.
De iuramento à Medicis præſtito monendi infirmos, vt confiteantur. §. 4.
De iuramento decurionum, Scribarum, & aliorum iudicum. §. 5.
De iuramento facto contra prius iuramentum, votum, ſeu promiſſionem, qualiter obliget. §. 6.
Qualiter iuramentum de materia per legem prohibita obligatorium eſſe poſſit. *Punct.* 8.
An iuramentum habeat vim confirmandi contractus alioquin inualidos. *Punct.* 9.
Quid ſit, iuramento firmare contractus. §. 1.
Quale debeat eſſe iuramentum confirmatorium contractus. §. 2.
Quos contractus irritos facere iuramentum poſſit. §. 3.
Expenditur caſus relatus in Authentica, *Sacramenta puberum.* Cod. *Si aduerſus venditionem.* §. 4.
Expenditur caſus relatus in cap. *Cum contingat.* & cap. *Licèt mulieres*, eod. tit. in 6. §. 5.
Expenditur caſus relatus in cap. *Quamuis pactum*, de pactis, in 6. §. 6.
An iuramentum habeat vim confirmandi contractus factos contra prius iuramentum. §. 7.
Vtrùm tanta ſit obligatio iuramenti, vt non detur locus compenſationi. *Punct.* 10.
Vtrùm obligatio iuramenti ita ſit perſonalis, vt nullo modo tranſeat ad hæredes, vel ſucceſſores. *Punct.* 11.
An iuramentum per Procuratorem præſtari poſſit. *Punct.* 12.
An iuramenti obligatio, antequàm præſtetur, impediri poſſit. *Punct.* 13.
Qua ratione iuramentum interpretandum ſit. *Pun.* 14.
Qualiter iuramentum dubium interpretandum ſit. *Punct.* 15.

DISPVTATIO. III.

De iuramenti relaxatione, irritatione, & commutatione.

Quæ iuramenta in honorem Dei præſtita irritari, relaxari, commutarive poſſint, & à quibus. *Punct.* 1.
Quæ iuramenta in favorem hominum præſtita irritari poſſint, vel remitti, & à quibus. *punct.* 2.
An in Eccleſia ſit poteſtas relaxandi iuramenta homini præſtita. *punct.* 3.
Qualiter iuramenta appoſita contractibus; in quibus dolus incidit, poſſint à Iudice Eccleſiaſtico relaxari. *punct* 4.

Quæ requirantur, vt Iudex iuramenti iniquè extorti relaxationem concedat. punct.5.

Quis ſuperior remittere,aut relaxare poteſt iuramenta homini præſtita. punct.6.

DISPVTATIO IV.

De adiuratione.

Quid ſit adiuratio,quotuplex,quæ eius conditiones,& qualiter ab oratione, & iuramento differat.punct.1.

An adiurationis ſit aliquod præceptum. punct.2.

Qui adiurare, & adiurari poſſint. punct.3.

Quis modus ſeruandus ſit in adiuratione Dæmonis. punct. 4.

TRACTATVS XV.

Virtutis Religionis, qui eſt de Voto.

DISPVTATIO I.

De eſſentia Voti, & illius obligatione.

Quid ſit votum. punct.1.

An propoſitum exequendi rem honeſtam in cultum Dei,ſufficiat ad votum. punct.2.

An promiſſio vera requiratur ad votum, vel ſufficiat ſimulata. punct.3.

Quæ deliberatio, ſeu libertas ad votum neceſſaria ſit. punct.4.

An metus impediat libertatem requiſitam ad votum. punct.5.

Qualiter error, vel ignorantia impediat voti libertatem, & conſequenter eius valorem. punct.6.

An votum ſoli Deo faciendum ſit. punct.7.

Quæ materia Deo, & Sanctis offerri per votum poſſit. punct.8.

Qualiter votum debeat eſſe de bono poſſibili. §.1.

Qualiter votum debeat eſſe de re bona, & honeſta. §.2.

Qualiter votum de re honeſta ob finem malum, vel indifferentem,validum ſit. §.3.

An votum poſſit eſſe de rebus præceptis. §.4.

Qualiter votum debeat eſſe de meliori bono. §.5.

Vtrùm emiſſio voti,illiúſque executio,ſit actus à religione elicitus. punct. 9.

Quotuplex votum ſit. punct.10.

Quæ,& qualis ſit voti obligatio. punct.11.

Qualiter votum obliget, cùm eius materia determinata non eſt. punct.12.

Pro quo tempore votum obliget ad ſui executionem. punct.13.

An votum non impletum tempore deſignato, deſinat obligare. punct.14.

Vtrùm obligatio voti ita perſonalis ſit, vt ſolum vouentem adſtringat, ab ipſóque ſolo impleri poſſit. punct. 15.

An obligatio voti tranſeat ad hæredes. punct. 16.

Qualiter votum conditionale obliget. punct.17.

Qualiter votum pœnale obligationẽ inducat. pun.18.

Quæ perſonæ voto obſtringi poſſint. punct.19.

Vtrùm obligatio voti ceſſet, ceſſante cauſa, ob quam factum eſt, vel notabili mutatione ſuperueniente. punct.20.

Quale peccatum ſit obligationem voti violare.pun.21.

DISPVTATIO II.

De Voti relaxatione.

Quid ſit irritatio, quotuplex, & vnde ortum habeat. punct. 1.

Quibus competat propria,& directa poteſtas vota irritandi. punct.2.

Ad quæ vota irritatiua poteſtas extendenda ſit. pun.3.

Extendatúrne poteſtas irritandi ad vota interna, & futura. §.1.

An extendatur irritatiua poteſtas ad vota emiſſa ex licentia Superioris. §.2.

An irritatiua poteſtas extendatur ad vota emiſſa tempore ſubiectionis, neque tunc irritata. §.3.

An extendatur irritatiua poteſtas ad vota emiſſa tempore ſubiectionis:implenda tamen ſubiectione diſſoluta. §.4.

An extendatur irritatiua poteſtas ad vota emiſſa tempore,quo vouentes erant ſui iuris. §.5.

An extendatur irritatiua poteſtas ad vota executioni mandata, & ad promiſſiones humanas, & ad vota realia defuncti,quæ in hæredes tranſierunt. §. 6.

Qualiter,& quando irritatio concedi poſſit. punct. 4.

Qualiter vota ſeruorum poſſint domini irritare.pun.5.

An omnia vota vxoris poſſit maritus irritare, & è contra. punct.6.

Qualiter parentes,tutores,curatores irritare vota poſſint filiorum,pupillorum, & minorum. punct.7.

Quæ & qualiter Religioſorum vota irritari poſsint. punct.8.

Qualiter diſpenſatione obligatio voti ceſſet. punct.9.

Qui poteſtatem habeant ordinariam diſpenſandi,& in quæ vota. punct.10.

Quæ vota caſtitatis, religionis, & peregrinationis reſeruata ſint,expenditur. punct.11.

An ſint aliqui caſus, in quibus Prælati inferiores poſſint diſpenſare in votis reſeruatis. punct.12.

Quibus competat, & in quæ vota poteſtas delegata diſpenſandi. punct.13.

An qui poteſtatem habent diſpenſandi, poſſint vota commutare,vel è contra. punct.14.

Cuius authoritate, & ex qua cauſa vota commutari poſſint. punct.15.

Qualiter gaudentes poteſtate tantùm commutandi vota,eam exercere poſſint. punct.16.

An commutatio facta in æqualem, vel minorem materiam, valida ſit, extinguátque prioris voti obligationem. punct.17.

An commutatione legitima extinguatur prioris materiæ obligatio,ita vt ad eam reditus non ſit.punct.18

TRACTATVS XVI.

De ſtatu religioſo.

DISPVTATIO I.

De eſſentia religioſi ſtatus, & de eius ſuſceptioni præmittendis.

In quo eſſentia ſtatus religioſi conſiſtat, & vnde originem duxerit. punct.1.

Quotuplex ſit ſtatus religioſus. punct.2.

Ad quid, & quando obligat votum Religionis aſſumendæ. punct.3.

Qualiter votum Religionis aſſumendæ obliget ad perſeuerandum in habitu aſſumpto. punct.4.

An votum Religionis impediat matrimonij, ſponſaliorúmque contractum, obligétque ad caſtitatem ſeruandam. punct.5.

An voto Religionis ſatisfaciat Epiſcopatu aſſumpto. punct.6.

Qui poſſint Religionem ingredi. punct.7.

An Epiſcopi, & Parochi à Religionis ingreſſu arceantur. §.1.

Qualiter impuberes,ſeu filiifamilias, & ſerui impediantur à Religione. §.2.

Qualiter

Digitized by Google

Punctorum, & Paragraphorum.

Qualiter coniuges impediantur à Religionis ingreſſu. §. 3.
An obſtricti debitis,& ratiociniis reddendis ſuſcipere habitum religioſum poſſint. §.4.
Qualiter filius ob parentum, vel fratrum neceſſitatem à Religione impediantur. §.5.
An ob paupertatem Monaſterij excludantur aliqui à Religionis ingreſſu. §.6.
Qui ſpecialiter à Religione Soc. Ieſu excludantur. punct. 8.
Expenduntur primaria,ſeu ſubſtantialia impedimenta. §.1.
Expenduntur ſecundaria impedimenta à Societate aliqualiter excludentia. §.2.
Quæ conditiones ſeruandæ ſunt in Religionis ingreſſu, vt validus, & licitus ſit. punct.8.
Quibus obligationibus teneatur Nouitius ex Religionis ingreſſu. punct. 9.
Quæ ſint priuilegia Nouitiis conceſſa. punct.10.
Qualiter Nouitiatus peragendus ſit,vt licita, & valida ſit profeſſio. punct. 11.
Sitne annus probationis ſimpliciter neceſſarius in omni Religione. §.1.
An probationis annus debeat eſſe integer, & continuus. §. 2.
A quo tempore Nouitiatus computandus eſt. §.3.
Quæ conditiones ſeruandæ ſunt,vt Nouitiatus legitimè fiat. §.4.
An nouitiatus in Societate Ieſu diuerſam conditionem habeat à Nouitiatu aliarum Religionum. punct. 12.
De diſpoſitione ſuorum bonorum,quam Nouitius via teſtamenti facere debet. Punct. 13.
De diſpoſitione bonorum, quam Nouitius renunciatione,ſeu donatione facere poteſt, ſecluſo iure nouo Trident. Punct.14.
An ſpectato iure communi, & ſecluſo Trident. bona Nouitij decedentis ante profeſſionem debeantur Monaſterio ſucceſſionis capaci. punct.15.
Quid dicendum ſit de renuntiatione facta iure Trident.ſpectato. punct.16.
Quid dicendum de renunciationibus, obligationibus, & donationibus factis à Nouitiis Ieſuiticis.pun.17.

DISPVTATIO II.

De ſuſceptione religioſi ſtatus per profeſſionem, eiuſque priuilegiis.

Quibus modis profeſſio ſtatum religioſum conſtituens fieri valeat, & an in Societate Ieſu dari poſſit tacita profeſſio, ſeu interpretatio per vota biennij punct. 1.
Quæ conditiones ſeruandæ ſunt ex parte profitentis, vt profeſſio valeat, & an eædem ſint ſeruandæ in Soc.Ieſu,in votorum ſcholarium emiſſione.punct.2.
Expenditur conditio ætatis, & Nouitiatus ad profeſſionem requiſita. §.1.
Qualiter profeſſio libera debeat eſſe,& abſque errore. §.2.
Declaratur libertas à ſeruitute requiſita. §.3.
Expenditur libertas à matrimonij vinculo requiſita ad profeſſionem. §.4.
Explicatur libertas à vinculo Epiſcopalis dignitatis requiſita ad profeſſionem. §.5.
De neceſſitate parentum impediente profeſſionem. §.6.
De aliis conditionibus ex parte profitentis ad profeſſionem requiſitis. §.vlt.
Quæ ſint conditiones requiſitæ ex parte illius, qui ad profeſſionem, & incorporationem in Societatem admittere debet. punct. 3.
An ſi profeſſioni deficiat aliqua ex ſubſtantialibus conditionibus, aliquem effectum & obligationem inducat. punct.4.
Qualiter profeſſio nulla ratificari poſſit, & rata eſſe cenſeatur. punct.5.
An in Soc.Ieſu eſſe poſſit ratificatio profeſſionis, vel incorporationis inualidæ. punct.6.
Qualiter inualidè profeſſis,ſeu in Societate incorporatis liceat Religionem deſerere,& aduersùs illam reclamare. punct.7.
Quos effectus habeat religioſa profeſſio, & biennia in Soc. Ieſu incorporatio. punct.8.

DISPVTATIO. III.

De obligationibus religioſi ſtatus, caſtitatis, & paupertatis.

Qualiter Religioſus obligetur caſtitatis voto.punct.1.
Quo dominio,& vſu rerum priuetur Religioſus,præcipuè Soc.Ieſu,voto paupertatis. punct.2.
Quo iure bona, de quibus Religioſus ante profeſſionem non diſponit,tranſeant in Monaſterium.pun.3.
Quæ bona Religioſi, de quibus ante profeſſionem non diſpoſuerat, tranſeant in Monaſterium,vel ad hæredes pertineant. punct.4.
Vſusfructus qualiter Monaſterio competat. §.1.
Qualiter annuum legatum peculium filiifamiliâs, ius patronatus, & ius retractus in Monaſterium transferatur. §.2.
Qua iter maioratus, feudum, & emphyteuſis tranſeant in Monaſterium. §.3.
Qualiter fideicommiſſum Monaſterio competat. §.4.
An hæreditas, & legatum Monacho poſt profeſſionem delatum, deferatur ipſi immediate, an Monaſterio. punct.5.
An legatum relictum Monacho ſub conditione, ut ad ipſum pertineat independenter à Superiore, validum ſit, & firmum. punct.6.
An Religioſis licitum ſit habere peculium ex Superioris licentia. punct. 7.
An quælibet Religio capax ſit hereditariæ ſucceſſionis. punct.8.
An quælibet Religio capax ſit cuiuſlibet legati,& donationis ſibi factæ. punct.9.
Qualiter Religio Soc.Ieſu, eiuſque Religioſi, capaces ſint hæreditariæ ſucceſſionis ex teſtamento, vel ab inteſtato,& cuiuſvis legati. punct.10.
Qualiter Societati Ieſu, eiuſque Religioſis interdictum ſit pro Miſſis, concionibus, aliiſque miniſteriis ſtipendia recipere. punct.11.
Qualiter Religioſis profeſſis interdictum ſit teſtamentum condere. punct 12.
Qualiter profeſſis habentibus deſcendentes,vel aſcendentes legitimos, licitum ſit teſtari, & bona inter diuidere. punct. 13.
An patre profeſſo debeatur ſtatim filiis legitima. punct. 14.
An Religioſis validè contrahat abſque Superioris facultate,obligentúrque ipſe,& cum ipſo contrahentes ſtare contractui. punct.15.
An Monaſterium ex delicto Religioſi & ex eius contractibus obligetur. punct.16.
An ex vna Religione ad illam tranſiens poſſit deferre bona priori Religioni acquiſita. punct.17.
Bona acquiſita durante profeſſione prioris Religionis tecum deferre non potes. §.1.
An bona,quæ tecum Religioni detuliſti, poſſis deferre Religioni poſteriori aſſumptæ. §.2.
An Religio teneatur alere Religioſum expulſum,fugitiuum,vel recluſum alia Religione. punct.18.
Cui acquirat Religioſus recluſus, fugitiuus, eiectus,

Digitized by Google

Epiſcopus factus, vel beneficiarius. punct. 19.
Quale peccatum ſit violare religioſam paupertatem, & quibus modis. punct. 20.
Qua acceptione, & retentione paupertatis votum violetur. punct. 21.
Qua diſtributione, & diſpenſatione pecuniæ, votum paupertatis violetur. punct. 22.
Quæ licentia Superioris excuſet ſubditum à paupertatis tranſgreſſione. punct. 23.
Quæ pœnæ impoſitæ ſint violantibus paupertatem. punct. 24.

DISPVTATIO IV.

De voto religioſæ obedientiæ.

Religioſa obedientia quid contineat, ac de malitiis in violatione obedientiæ, & tranſgreſſione Regulæ contentis. punct. 1.
Cui Prælato ex voto obedientiæ parere Religioſi debent, & qualiter ipſe debeat præcipere. punct. 2.
An ex voto obedientiæ tenearis ſub mortali, vel veniali ſeruare omnia contenta in Regulis, & conſtitutionibus Religionis: & qualiter ad perfectionem attendere debeas. punct. 3.
An Prælatus regularis poſſit ſubditis præcipere quamcumque rem honeſtam, ſiue ſit infra, ſiue ſupra Regulam. punct. 4.
An poſſit obligari ad relinquendam ſubiectionem debitam in ſtatu aſſumpto. punct. 5.
An Religioſis interdicta ſit habitus ſuæ Religionis dimiſſio, & ſub qua pœna. punct. 6.
Qualiter interdicatur religioſis viris à ſuo Monaſterio egreſſus. punct. 7.
Qualiter fœminis interdictum ſit in Monaſterium virorum religioſorum ingredi, ipsiſque Religioſis eas admittere, & ſub quibus pœnis. punct. 8.
Qualiter Monialibus interdictus ſit è ſuo Monaſterio egreſſus. punct. 9.
Qualiter ingreſſus in Monaſteria Monialium ſit prohibitus. punct. 10.
Quæ ſint perſonæ, quibus ingreſſus in Monaſteria Monialium interdictus eſt. §. 1.
Qui poſſint licentiam dare ad ingreſſum in Monialium Monaſteria, & qualiter hæc licentia concedenda ſit. §. 2.
Quæ cauſa neceſſaria ſit ad prædictam licentiam concedendam. §. 3.
Quæ pœnæ impoſitæ ſint ingredientibus Monialium clauſuram. §. 4.
Qualiter acceſſus ad Monialium Monaſteria ſit prohibitus, & ſub qua pœna. punct. 11.
Qui actus iudiciales, & qualiter Religioſis interdicantur. punct. 12.
Qualiter officium Iudicis, & aſſeſſoris interdicatur Religioſis. §. 1.
Qualiter Religioſo prohibitum eſt eſſe actorem, vel reum in iudicio. §. 2.
Qua ratione Religioſo prohibeatur officium Aduocati, Procuratoris, Tabellionis, & teſtis. §. 3.
An ſupradicta officia Iudicis, Actoris, Rei, Aduocati, Procuratoris, Tabellionis, & teſtis, pro quorum licito vſu licentiam Superioris diximus requiri, nulla ſint, & irrita, ſi abſque ea licentia fiant. §. 4.
Quæ actiones extraiudiciales ſint Religioſis ſpecialiter interdictæ. punct. 13.
De executione teſtamenti, ſeu vltimæ voluntatis. §. 1.
De officio Medici, & Chirurgi. §. 2.
De negotiatione Religioſis interdicta. §. 3.
De fideiuſſione, & depoſito Religioſo interdictis. §. 4.
De venatione, aleatúmque ludo Religioſis interdicto. §. 5.
De gradu literarum Doctoris, & Magiſtri, an ſit Religioſis interdictus, & quid in Soc. Ieſu. §. 6.
De officio tutoris, & curatoris Religioſis interdicto. §. 7.
De electione ſepulturæ Religioſis interdicta. §. 8.
Quibus pœnis ſubiiciatur Religioſus delinquens à Prælatis Regularibus puniendus. punct. 14.
An Religioſus ita obligatus ſit Superiorum ſententiis obedire, vt nullo modo ei permittatur appellatio. punct. 15.
Qualiter Religioſis fuga à Religione interdicta ſit, & ſub qua pœna. punct. 16.
Quam obligationem habeat Religio revocandi fugitiuos, & apoſtatas, ſoluendique expenſas tempore fugæ factas. punct. 17.
Quam culpam committant, quámque obligationem contrahant, & quibus pœnis ſubiiciantur cooperantes ad fugam, & apoſtaſiam. punct. 18.
An Religioſus profeſſus iuſtè à Religione expelli poſſit, & ob quam cauſam. punct. 19.
Qualiter Religioſi Societatis ad ſæculum dimitti poſſint. punct. 20.
An Religioſus expulſus teneatur ad Religionem redire, reditúmque procurare. punct. 21.
An eiectus à Religione, ſi in ea non recipiaris, tenearis, vel poſſis aliam Religionem ingredi, vel compelli poſſis ad illius ingreſſum. punct. 22.
An Religioſus expulſus, cui non permittitur reditus ad propriam Religionem, teneatur ad obſeruationes regulares. punct. 23.
An Religioſus factus Epiſcopus votis, & præceptis Religionis teneatur. punct. 24.
Qualiter Regularis promotus ad parrochialem Eccleſiam, votis Religionis, & illius obſeruantiis teneatur. punct. 25.
Qualiter Religioſis interdictus, vel conceſſus ſit tranſitus ex vna in aliam Religionem. punct. 26.
An Religio eo ipſo quòd eſt perfectior, ſit ſtrictior. §. 1.
An ex Religione minus perfecta liceat ad perfectiorem tranſire, eſto laxior ſit quoad corporis afflictiones. §. 2.
Quæ conditiones ſeruandæ ſint in tranſitu ad Religionem perfectiorem, vt licitus, & validus ſit. §. 3.
An defectus ſupradictarum conditionum reddat profeſſionem in ſtrictiore Religione nullam. §. 4.
Quouſque liceat tranſitus ad Religionem laxiorem, vel æqualem, iure communi ſpectato. §. 5.
Quouſque ſpectatis Religionum priuilegiis, liceat tranſitus ad Religionem ſtrictiorem æquè, vel minùs ſtrictam. §. 6.
Quæ prohibeantur Religioſo etiam legitimè in aliam Religionem tranſlato. punct. 27.

DISPVTATIO V.

De obligationibus, & votis ſtatui religioſo annexis, illorúmque relaxatione.

Expenditur obligatio tribus ſubſtantialibus votis annexa ingrediendi Societatem. punct. 1.
Expenditur ſecunda obligatio annexa Profeſſis, & coadiutoribus ſpiritualibus de ſpeciali cura in puerorum educatione. punct. 2.
Quæ ſit obligatio, quam contrahunt Profeſſi Societatis ex ſpeciali voto obedientiæ Summo Pontifici. punct. 3.
Qualiter obligentur profeſſi trium, & quatuor votorum, ad paupertatem non relaxandam. punct. 4.
Qualiter profeſſi Societatis obligentur intra Societatem

Digitized by Google

tatem non ambire prælationem. *Punct.* 5.
Qualiter obligentur profeſſi Societatis, nullam prælationem, nec dignitatem extra Societatem prætendere, eámve acceptare, quin à Summo Pontifice obligentur. *Punct.* 6.
Qualiter Profeſſi teneantur ambientes manifeſtare. *Punct.* 7.
Quam obligationem Religioſus Societatis in Epiſcopum aſſumptus habeat audiendi Præpoſiti Generalis conſilium, illudque ſequi. *Punct.* 8.
Expenduntur præcepta, quibus omnes Religioſi Societatis adſtringuntur. *Punct.* 9.
De relaxatione ſtatus religioſi. *Punct. vlt.*

TRACTATVS XVII.

De vitiis oppoſitis Religioni.

DISPVTATIO I.

De ſuperſtitione, eiuſque ſpeciebus.

Vnde ſuperſtitio dicatur, quid ſit, quotuplex, & quàm graue peccatum. *Punct.* 1.
Quid ſit idololatria, & quale peccatum. *Punct.* 2.
Quid ſit diuinatio; quotuplex, & quale peccatum. *Punct.* 3.
Qua ratione diuinatio per aſtra abſque expreſſa inuocatione Dæmonis, licita ſit. *Punct.* 4.
Quouſque diuinatio per ſomnia licita eſſe poſſit. *Punct.* 5.
Quouſque diuinatio per ſortes licita ſit. *Punct.* 6.
Quouſque diuinatio ex elementis, ex animalibus, ex diſpoſitione proprij corporis, aliiſque rebus licita eſſe poſſit. *Punct.* 7.
Quid ſit vana obſeruatio, quotuplex, & quale peccatum. *Punct.* 8.
Quæ poſſint à Dæmone ſecundùm eius virtutem fieri. *Punct.* 9.
Declarantur magicæ ſuperſtitiones, quouſque illicitæ ſint. *Punct.* 10.
An licitum, vel obligatorium ſit, tollere maleficia, ſeu effectus per maleficia comparatos. *Punct.* 11.
An licitum ſit à malefico petere, vt maleficium maleficiis diſſoluat, ſi ad id paratus ſit. *Punct.* 12.
Quæ ſint pœnæ diuinatoribus, ſortilegis, & maleficis impoſitæ, & quæ illorum obligatio. *Punct.* 13.

DISPVTATIO II.

De tentatione Dei, blaſphemia, & ſacrilegio.

Quid ſit tentatio Dei, quibus modis contingat, & quale peccatum. *Punct.* 1.
De blaſphemia, vitio Religioni oppoſito. *Punct.* 2.
Quid ſit blaſphemia. §. 1.
Quale peccatum blaſphemia ſit. §. 2.
Quotuplex blaſphemia ſit, & quibus modis contingat. §. 3.
De obligatione blaſphemi, & audientium illum, & de eorum Iudice. §. 4.
De pœnis blaſphemo impoſitis, vel à Iudice imponendis. §. 5.
De ſacrilegio, crimine Religioni oppoſito. *Punct.* 3.
Quid ſit ſacrilegium, & quotuplex. §. 1.
Explicatur ſupradicta diuiſio ſacrilegij. §. 2.
Quale peccatum ſacrilegium ſit. §. 3.
Quæ pœnæ ſacrilegis ſint impoſitæ, vel imponendæ. §. 4.

DISPVTATIO. III.

De Simonia, crimine Religioni oppoſito.

Quid ſimonia ſit, & qua ratione Religioni opponatur, & an ſemper ſit peccatum mortale. *Punct.* 1.
Quotuplex ſit ſimonia. *Punct.* 2.
Quæ habeant rationem pretij, ad conſtituendum ſimoniam. *Punct.* 3.
De contractu emptionis, & venditionis requiſito ad ſimoniam. *Punct.* 4.
Sitne aliqua donatio gratuita, vel onerosa, temporalis pro ſpirituali, iure Eccleſiaſtico prohibita ſub ſpecie ſimoniæ. *Punct.* 5.
Quæ voluntas requiratur, & ſufficiens ſit ad ſimoniam, *Punct.* 6.
An Sacramenti venditio excuſari poſſit à ſimonia. *Punct.* 7.
Quâ ratione Sacramentalium venditio ſimoniam conſtituat. *Punct.* 8.
Vtrùm exercitium cuiuſuis virtutis vendi poſſit abſque ſimonia. *Punct.* 9.
An vendi poſſit exercitium cuiuſuis ſcientiæ abſque ſimonia. *Punct.* 10.
An labor repertus in operibus ſpiritualibus, & obligatio ad illa pretio compenſari poſſit abſque ſimonia. *punct.* 11.
Vtrùm venditio actuum pertinentium ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam interni, & externi fori ſit ſimonia. *punct.* 12.
An beneficium Eccleſiaſticum vendi poſſit abſque ſimonia. *punct.* 13.
An ius patronatus, & officia Eccleſiaſtica vendi, alienaríque poſſint abſque ſimonia. *punct.* 14.
Quæ permutatio in cauſis ſpiritualibus fieri poſſit abſque ſimonia. *punct.* 15.
Poſſítne ex conſenſu Ordinarij in permutatione beneficiorum compenſari fructum inæqualitas pecunia, vel penſione abſque ſimonia. *punct.* 16.
Quæ renuntiatio beneficio ſit ſimonia. *punct.* 17.
Quæ reſignatio confidentialis ſimonia ſit. *punct.* 18.
Quæ pactio licita ſit ad componendam litem in cauſis beneficialibus. *punct.* 19.
Qua ratione redemptio vexationis licita ſit in beneficiis. *punct.* 20.
Quæ ſint pœnæ ferendæ, vel ipſo iure impoſitæ ſimoniacis. *punct.* 21.
An requiratur, ſimoniam eſſe completam, vt pœnas impoſitas ipſo iure ſimoniacus contrahat. *punct.* 22.
Quæ pœnæ impoſitæ ſint ingredientibus ſimoniacè Religionem, vel ſic ingreſſos recipientibus. *punct.* 23.
Quæ pœnæ imponantur pro Ordine ſimoniacè dato, & ſuſcepto. *punct.* 24.
De pœnis impoſitis dantibus, & recipientibus ſimoniacè beneficium. *punct.* 25.
An acquiſita per ſimoniam debeant reſtitui. *punct.* 26.
Quomodo ſimoniæ crimen probari poſſit, vt ſimoniaci puniantur, & condemnentur. *punct.* 27.
De poteſtate diſpenſandi cum ſimoniacis. *punct. vlt.*

APPRO

OPVS MORALE DE VIRTVTIBVS, ET VITIIS CONTRARIIS, TERTIA PARS.

De virtute Religionis, eíque annexis.

TRACTATVS XIV.

DE VIRTVTE RELIGIONIS, Qui eſt de Iuramento.

IVRAMENTVM inter externos actus Religionis enumeratur; quia eſt honeſta cum Deo locutio, illiúſque diuini teſtimonij imploratio. Quadruplici diſputatione hunc Tractatum abſoluemus. Prima explicabit naturam, & eſſentiam Iuramenti, & vitia contraria. Secunda obligationem Iuramenti, & confirmationem eius in contractibus, aliiſque actibus humanis. Tertia eius relaxationem, irritationem & diſpenſationem continebit. Quarta aget de adiuratione.

DISPVTATIO I.

De natura & eſſentia Iuramenti & vitiis contrariis.

PVNCTVM I.

Quid ſit iuramentum; vbi expenditur latè eius diffinitio.

SVMMARIVM.

1 *Vnde Iuramentum dicatur.*
2 *Definitur Iuramentum.*
3 *Qualiter ſit inuocatio diuini numinis, non enunciatio.*
4 *Proponitur obiectio ex inuocatione falſorum Deorum, & fit illi ſatis.*
5 *Qualiter inuocatio creaturarum iuramentum contineat.*
6 *Explicatur textus in cap.* Et ſi Chriſtus, *de iureiurando.*
7 *Expenduntur verba quæ Iuramentum continent. Et quæ non.*
8 *Examinatur qualiter poſſit eſſe voluntas inuocandi Deum in teſtem, cum falſum iuratur.*
9 *Comparatione Dei ſolo actu voluntatis, & intellectus inuocari Deus in teſtem poteſt.*
10 *Finis iuramenti eſt fidem facere, vel promiſſionem firmare.*
11 *Proponitur quædam obiectio & fit illi ſatis.*

1. SI Iuramenti Ethymologiam ſpectemus; à iure dicitur, quia tanquam ius habendum eſt. Paſſim in Scriptura, & apud Iuriſtas, Theologos, Latinóſque auctores iuſiurandum appellatur; eo quòd veritas iuramento firmata ita firma conſiſtere debet, quaſi ſi iure ipſo firmaretur. Vocatur item Sacramentum quatenus eſt ſignum diuini teſtimonij, quod in Iuramento adducitur iuxta caput. *Qui Sacramento 22.q.4.c.Non eſt,c.Non peierabis eadem cauſa, & q.* & Authentica *Sacramenta puberum, C. ſi aduerſus venditionem.*

2. Iuramentum definitur; *vt ſit inuocatio diuini numinis, ad fidem faciendam vel promiſſionem firmandam.* Sic D. Thom. ab omnibus recept. 22.q.89.a.1. *Inuocatio* ponitur loco generis; quia etiam per orationem Deus inuocatur. *Ad fidem faciendam, vel promiſſionem firmandam* ponitur loco differentiæ. Nam oratio eſto inuocet Deum; non illum inuocat, vt dictis orantis fidem faciat; ſed potiùs vt eius poſtulata concedat. Valen.22.*diſp.6.q.7.punct.1.in fine.* Sanch. *lib.3.in Decalog.c.1 n.1.* Bonac.*tom.2.diſp.4 q 1.punct.1.in principio.*

3 Dicitur *inuocatio* non enunciatio; nam enunciare Deum teſtem eſſe omnium, non eſt iuratio, ſed quædam euidens propoſitio, ad fidem vel ſcientiam naturalem pertinens. Eſt inuocatio diuini numinis. Quia cum ſolus Deus ſit, qui nec fallere; nec falli poteſt; ſolus ipſe in Iuramento inuocatur, vt fidem faciat, vel promiſſum infallibiliter firmet, & ſecurum omninò reddat eum, cui iuratur de veritate.

4 Dices, Ethnici falſos Deos inuocant, vt eorum dictis auctoritatem præſtent. Ergo Iuramentum non eſt ſola veri Dei inuocatio. Et confirmatur, ex textu in c. *Mouet te 22. quæſt.1.* vbi Auguſtinus affirmat, violantem Iuramentum fa-

ctum per falſos Deos periurum eſſe, & grauiter peccare.

Reſpondeo, inuocationem falſorum Deorum non eſſe verè & propriè Iuramentum; ſed in Ethnicorum exiſtimatione; exiſtimant enim diuino teſtimonio veritatem confirmare, cum tamen non confirment. Quod ſatis eſt, vt periuri cenſeantur, & grauiter peccent, ſi Iuramentum violent; ſicuti grauiter peccat violans præceptum, & votum quod credit habere, cum tamen non habeat. Et ſic eſt explicandus, textus in dicto cap. *Mouet.* & textus in cap. *Ecce.*22. *q.*5. caſu quo lapis ille, per quem ibi iuratur idolum ſit.

Sed vrgebis, ſi falſorum Deorum inuocatio verum Iuramentum non eſt, nullam ex religione obligationem habebis illud obſeruandi. Conſequens autem videtur falſum; quia hac via tollitur humana communicatio, & contractuum firmitas.

Reſpondeo; verum eſſe tale Iuramentum nullam contractibus firmitatem concedere. Quod enim nihil eſt, nec proprietatem, nec qualitatem habere poteſt. Vndè ſi ex ſe irriti ſunt, & nulli ex vi talis Iuramenti; eum nullum ſit firmari non poſſunt. Quapropter, ſi Ethnicus ſuum errorem cognoſceret, illo Iuramento, quatenus tale eſt, non tenebitur; & à fortiori non teneretur Chriſtianus ſic iurans. Non enim ex virtute religionis teneri poteſt Iuramento. Quod neque eſt Iuramentum, ſed potiùs verò Iuramento illiúſque cultui, & religioni contrarium. Tenebitur tamen ſtare promiſſis ex fidelitate; quia hæc ſuam non amittit firmitatem ob Iuramentum obiectum. Sic Suar. *tom.*2. *d. religione tract.*4. *lib.*2. *de Iuram. cap.*5. *n.*7. Molina *tom.*3. *de Iuſtitia* 1. *p. diſp.*579. *n.*13. Sanch. *aliis relatis lib.*3. *in Decalog. c.*2. *n.*5. Leſſius *lib.*2. *de Iuſtitia c.*42. *n.*5. Bonacin. *tom.*2. *diſp.*4. *q.*1. *n.*2.

Quod ſi quæras; an iurans per falſos Deos peccatum committat? Reſpondeo per ſe grauiſſimum committere, ſi ſeriò iuret. Siquidem honorem proprium Dei dæmonibus, vel rebus inſenſibilibus defert. Sic omnes Doctores. Dixi, *ſi ſeriò iuret*, nam ſi ioco, & abſque animo iurandi, verba Iuramenti per falſos Deos proferat, idque audientibus conſtet, non videtur graue peccatum eſſe; quia eſt irriſoria locutio; tametſi ab ea abſtinendum. Bonacin. *tom.*2. *diſp.*4 *q.*1. *punct.*1. *n.*2.

5 Obiicies ſecundò; ſæpè Iuramentum fit per creaturas tam inſenſibiles quam rationales; iurans inquam per cœlum, per terram, per ſolem, & lunam, per ſanctos in cœlo regnantes, per Sacramenta Eccleſiæ, & eius Sacrificium, & ſimilia. Ergo Iuramentum non eſt ſolius Dei inuocatio. Deinde *in cap.* Et ſi Chriſtus *de iureiurando*, dicitur nunquam Deum per Creatorem prohibuiſſe iurare, ſed per creaturam, *ne* (inquit textus *per huiuſmodi Iuramentum transferretur ad creaturam honorificentia Creatoris.* Supponitur ergo dare poſſe Iuramentum inuocando creaturam abſque inuocatione Creatoris.

Reſpondeo dupliciter Deum inuocari poſſe, tacitè vel expreſsè; expreſsè inuocatur, cum in ſeipſo inuocatur, vt ſi dicas *iuro Deum, teſtis ſit mihi Deus.* Tacitè inuocatur cum non in ſe, ſed in alio inuocatur, & in exemplis relatis contingit, cum iuras per cœlum, terram, aliáque inſenſibilia in teſtes; quia ea, quæ cognitione carent, teſtes eſſe non poſſunt; ſed inuocas Deum ad quem ipſa referuntur, quique in ipſis ſplendet? Sed nunquid quoties iuras per creaturas cenſeris per Deum iurare? Reſpondeo cenſeri; ſi creaturæ ſint, in quibus ſpecialiter diuina bonitas, potentia, miſericordia, aliudve diuinum attributum ſplendet; ſecus verò ſi creaturæ ſint ita viles, & abiectæ, vt earum inuocatio, potius ludibrium, & iocus cenſeatur, quam ſeria diuini numinis inuocatio, vt ſi diceres iuro per hanc veſtem, per meam barbam, per capillos, per muſcas, lac, quod ſuxi. Sanch. *lib.*3. *in Decalog. cap.*2. *num.*10. & 35. Quæ autem creaturæ ſint, in quibus Deus cenſeatur ſpecialiter elucere, quarumque inuocatio contineat, vel non contineat diuini numinis inuocationem; ex vſu, & conſuetudine deſumendum eſt. Quia alia via explicari ſatis non poteſt: aliquibus tamen exemplis poſtea ſubiiciendis manifeſtabitur.

At debes aduertere aliquando te poſſe creaturas inuocare in teſtes ſecundum earum ſcientiam, & dignitatem, & non quatenus ad Deum referuntur; quod ſolum habet locum in creaturis rationalibus veritatem cognoſcentibus, v.g. in Angelis & ſanctis in cælo regnantibus, quia ipſi ſoli teſtes eſſe poſſunt; ſed nullatenus inuocantur, vt teſtes, infallibiles. Quia eſſet blaſphemum; cum nulli creaturæ infallibilitas conuenire poſſit, eáque de cauſa earum inuocatio ſecundum hanc conſiderationem Iuramentum non eſt, ſed quædam humanæ, vel Angelicæ teſtificationis imploratio & honoratio. Sic Suarez *tom.*2. *de Relig. tract.*4. *lib.*1. *de iuram. c.*13. *n.*23. Sanch. *lib.*3. *in Decal. c.*2. *n.*25. Azor. 1. *p. lib.*11. *cap* 13. *q* 1. Clauis Regia *lib.*5. *c.*1. Bonac. *tom.*2. *diſp.*4. *q.*1. *punct.*2. *à n.*3.

Hinc reſpondemus ad cap. *etſi Chriſtus.* Prohibuit námque Chriſtus Dominus ſpecialiter Iudæis Iuramentum per creaturas, non quia per ipſas, vt ad Deum relatas verè iurari non poſſit; ſiquidem eius honeſtas Iure Canonico, & Ciuili probata eſt, *c. qui peierat.*22. *q.*5. & *l. qui per ſalutem. ff. de iure iurando.* Sed ob periculum, quod Iudæi illo tempore habeant ſiſtendi in illis, & eas tanquam teſtes infallibiles adducendi. Nam vt ait D. Hieronym. *c.*5. *Matth.* Iudæi iurantes per creaturas honore & obſequio diuino illas venerabantur. Eáque de cauſa *in cap. Clericum* 22. *quæſt.* 1. dicitur clericum acerrimè eſſe obiurgandum ſi per creaturas iuret, & ſi in vitio perſtiterit eſſe excommunicandum, Nullo tamen modo ex illo *cap. etſi Chriſtus*, colligitur Iuramentum eſſe poſſe abſque inuocatione diuini numinis? imò potius in eo affirmatur iurantem per cœlum, per terram, per templum & per proprium caput, iurare per Deum, cum cœlum dicatur thronus Dei, & terra ſcabellum pedum eius.

Adde ſpecialiter prohibuiſſe Chriſtum Iudæis, iurare per creaturas, & non per creatorem. Quia putabant Iudæi Iuramentum factum per creaturas, quæ eorum commodis non ſeruiebant nullius eſſe conſiderationis; neque obinde eſſe obligatos, vt conſtat ex *Matth.*23. à quo errore intendit eos Chriſtus liberare, & idem intendit Innocentius tertius in *d. cap. etſi Chriſtus* dicens, & quamuis non ſit per creaturam iurandum; ſi tamen iuretur per creaturam ſeruandum eſt Iuramentum; dummodo ſit licitum quod iuratur. Quia teſte veritate qui iurat in Cœlo, iurat in throno Dei, & in eo qui ſedet ſuper eum. Fit ergo quodcumque Iuramentum inuocationem diuini teſtimonij tacitè, vel expreſsè continere debere.

Sed vt clarius doctrina innoteſcat, expendamus formulas Iuramenti, quæ communiter circumferuntur, ex illiſque cognoſces, quando Deus in teſtem inuocatur. Verba enim illa, *iuro per Deum, teſtis ſit mihi Deus, teſtem inuoco Deum viuum.* Clarum eſt Iuramentum continere. Idem eſt de his *Voueo Deo, vel ego tibi Deo promitto.* Hiſpane *Yo eſſprometo a Dios*, nam licet votum ſignificent, ſi in rigore ſumantur; at attenta conſuetudine Iuramentum ſonant. Et idem eſt de illis. *Sicut credo in Deum ita eſt.* Ex communi vſu fides Dei, vel potius Deus vt in fide ſplendet in teſtem adducitur. Et à fortiori, ſi dicas per *fidem Chriſti, per fidem Dei.* Simile iudicium faciendum ſecundum eſt de his, *per meam animam, per meam vitam, per ſalutem meam, vel alterius, per cœlum, per templum Dei, per habitum D. Petri, S. Franciſci per ordines ſacros, per Sacramenta.* Quia in iis omnibus Deum ſpecialiter lucere & inuocari communis vſus teſtatur. Ad idem eſt ſi dicas, *ſic Deus me adiuuet, moriar ſtatim: Dæmon me arripiat ſi ita non eſt*; Hic loquendi modus hunc ſenſum facit, ſi mea dicta vera non ſint Deus, quem in teſtem inuoco nec me in vita conſeruet, nec me adiuuet, ſed potius mori faciat æterniſque cruciatibus addicat. Hæc enim omnia vt teſtantur communiter Doctores, Iuramenta ſunt, & cum illa profers, iurare cenſeris.

Alia è contra ſunt verba quæ ex communi modo loquendi accepta non continent diuini teſtimonij inuocationem; ac proinde nec ſunt Iuramenta vt ſi diceres. *Per fidem meam, in fide boni viri, in bona fide iurata, in fide Chriſtiani, religioſi, Sacerdotis*; Hæc enim omnia hunc ſenſum faciunt iuxta fidem, quæ adhibenda eſt homini probo, Religioſo, Sacerdoti, hoc ita eſt; idem eſt, ſi dicas, *in mea Conſcientia, ſeu per meam Conſcientiam*: denotas enim te loqui iuxta id quod ſcis, & cognoſcis, imò ſi abſolutè proferres. *Iuro*, & ibi ſiſteres abſque diuini nominis inuocatione non cenſeberis iurare? ſiquidem depreſſio linguæ, & vltra non progreſſio clarè indicat te noluiſſe nomen Domini inuocare, ipſumque in teſtem adducere. Sic Suar. *tr* 3. *de Relig. lib.*1. *de iuram. cap.*13. *n* 4. Sanchez *in Decal. lib.*8 *cap.*2. *n.*5. Bonacin. *tom* 2. *diſp* 4. *q.*1. *punct.*1. *in fine*, Quod tamen intelligendum eſt niſi ex adiunctis aliud obligatur. Nam ſi interrogatus de Veritate ſub iureiurando, Reſponderes *iuro ita eſſe.* vel *iuro in forma iuris*, ſine dubio eſſet Iuramentum, quia tunc verbum *Iuro*, ſatis eſſet determinatum, Sanch. & Suar *ſuprà.* Hinc à fortiori conſtat non eſſe Iuramentum ſi verbo *Iuro* addatur aliquid diſtrahens à ſua rigoroſa ſignificatione vt. *Iuro a tal, iuro a diez. iuro a mi: iuro a quien ſoy*, ſic ſupradicti Doctores, Sanch. *n.*39. Bonac. *p.*1. *n* 7. Idem eſt, ſi diceres abſque neceſſitate *iuro por Vida de quanto puedo iurar.* nam cum per nihil iurare poſſis abſque neceſſitate per nihil cenſeris iurare. Aliàs ſi in illis verbis Iuramentum contentum eſſet, blaſphemè iurares illa verba vſurpans, nam æquiualerent his, *iuro per vida de Dios.* Quia per nihil aliud iurare potes: ſic Sanch. *cap.* 1. *num.*23. Ad idem eſt, ſi dicas *iuro por eſta cruz.* non ſignata cruce, ex eo enim quod crucem non ſignas reputaris intentionem non habere iurandi. Sanchez *n.*27.

Alia item ſunt verba indifferentia, quæ aliquando Iuramentum continent; aliquando non: quod ex intentione proferentis, & modo quo proferuntur, pendet. Hæc ſunt ſi dicas, *coram Deo ita eſt; Deus ſcit, & videt hoc ita eſſe, Deus mihi teſtis eſt.* Si enim ea proferas inuocatiuè, ſine dubio ſunt Iuramenta. At ſi ea proferas enuntiatiuè, enuntians Deum ſcire, cognoſcere, & eſſe teſtem illius rei, ac in eius præſentiæ

ſcti,

Digitized by Google

fieri, nullo modo ſunt Iuramenta. Emanuel Saa. *verbo iuramentum, num.*1. Suarez *tom.*2.*de Religione, tractat* 4.*lib.*1.*de iuramento, c.*13 *num.*18. Sanch. aliis relatis *lib.*3.*in Decalog. cap.*2.*n.*10. Bonacina *tom.*2 *diſput.*4.*quaſt.*1.*punct.*1.*num.*2. eamdem æquiuocationem ſentit Petrus de Ledeſm. *tom.*2.*ſum. tract.*11.*cap.*2.*dubio* 1. & ex parte conſentit Suarez *lib.*1. *de iuramento, cap.*13.*n.*8. purificari illa verba, *viuit Deus, Deus eſt veritas quòd hoc ita ſit*; ſi enim ea ſolum enuntiatiuè proferres affirmando Deum, qui eſt viuens, & ſumma veritas ſcire illud eſſe verum non iurares; ſecus ſi Deum in teſtem inuocares, Sed quia ex frequenti vſu & conſuetudine, vt Iuramenta vſurpantur, ea de cauſa reliqui omnes Doctores ea enumerant inter verba quæ certam diuini teſtimonij inuocationem continent. Syluest. *verbo iuramentum* 1. *quaſt.* 1. Azor. 1. *part. lib.*11. *cap.*13. *quaſt.*1. Sanch. *lib.*3. *in Decalog. cap.*2.*n.*1. Item illa verba, *Interficiar, ſi hoc ita non eſt*, Hiſpanè: *Que me maten ſi eſto no es aſſi*, Iuramentum continent ſi per modum execrationis dicantur. Quia hac via imprecaris tibi malum, ſicuti ſi diceres *Deus me interficiat, mori faciat, ſi falſum dico*, ſecùs verum ſi ſolam ſponſionem, & quaſi pœnæ infligendæ obligationem continerent. Faciunt enim hunc ſenſum, mori me offero & dedico, ſi verum non ſit. Et ita communiter vſurpari hæc verba, teſtatur Sanch. *d. cap.*2.*n.*24. Idem eſt de illis verbis *habear vt infidelis, mendax, hæreticus, ſi hoc falſum ſit.* Solum enim te malæ opinioni ſubiicis, non autem Deum in teſtem inuocas, Sanch. *n.*4. Item illa verba, *tantos Anglos vengan por mi alma como vos ducados teneys*, & illa, *major meme guarde Dios, y mas bien me haga, y mas ventura tenga, que eſſo es aſſi.* Etſi aliquando continere execrationem contrariam poſſunt; regulariter tamen & frequenter illam non continent; ſed ſolum enuntiatiuè proferuntur petendo à Deo Angelorum receptionem & ſpecialem Dei cuſtodiam Sanchez *d. lib.*3.*cap.*2.*num.*39.*&* 40.

Maiorem difficultatem continent illa verba quibus veritati diuinæ humanam comparas, vt ſi dicas, *Hoc eſt verum, ſicut verum eſt Euangelium.* Si enim veritatem diuinam, vel potius Deum in ea relucentem in teſtificationem veritatis humanæ adducas, clarum eſt eſſe Iuramentum? At ſi ſolum hæc enuntiando proferas, vt (communiter proferri ſolent) affirmando inquam veritatem humanam inſtar eſſe diuinæ veritatis; eíque aliqualiter aſſimilari, nequaquam iurare cenſeris, debes tamen omnino ab iis locutionibus abſtinere? eo quod plures Doctores cenſeant, vt videre eſt apud Sanch. *lib.*2. *in Decalog. capite* 23. *num.*13. blaſphema eſſe. Cum autem tædio affectus dicis. *Por Dios que es bueno eſſo, que es regia coſa*, affirmat Sanchez aliis relatis *lib.*3. *in Decalog. dicto cap.*2. *n.*13. *fine.* Regulariter Iuramentum non eſſe, quia non ex animo adducendi Deum in teſtem, proferuntur; ſed ex animo oſtendendi tædium. Clarius eſt de illis, *cuerpo de Dios con tal ombre* Quia nihil affirmant ſed animum iratum denotant. Sanchez *num.*14. imò probabile eſt, blaſphema non eſſe, quando in hoc ſenſu proferuntur. Quia licet nomen Dei irreuerenter nominetur; non tamen intendis ei contumeliam inferre, neque in modo nominandi aliquid falſum aut contumelioſum de illo profers.

Ex his omnibus conſtat inuocationem diuini teſtimonij conuocare neceſſariò voluntatem liberam, non ſolum proferendi verba, quæ ex communi vſu tanquam Iuramenta vſurpantur; ſed etiam inuocandi per illa diuinum teſtimonium, Quia ſine hac voluntate non eſt vera inuocatio, ſed inuocationis fictio & ſimulatio: ſicut non eſt verum votum, quod ſine animo vouendi fit, nec verum Sacramentum, quod ſine intentione præſtatur. Sic Valent. 22. *diſput.*6. *quaſtione* 7.*punct.*1. Suarez *tom.*2. *de Religione tractat.* 4. *libro* 1. *de iuramento cap.*1.*à num* 8.

Sed non caret difficultate qualiter hanc voluntatem habere potes cum falſum iuras. Non enim potes habere voluntatem, vt Deus tuam falſitatem teſtetur; ſiquidem cognoſcis clarè & manifeſtè hanc teſtificationem diuinæ veritati repugnare, & de obiecto impoſſibili voluntas haberi non poteſt. Item quam ſecuritatem homines habebunt in Iuramentis, ſi eorum eſſentia pendet ab intentione ſecreta iurantis: Facilè enim deludi poſſunt, exiſtimantes vera eſſe Iuramenta, cum tamen non ſint ob defectum intentionis.

Verum hæc leuia ſunt, & inſufficientia ad reſolutionem communem & certam infirmandam. Fateor inquam te non poſſe habere voluntatem abſolutam, vt Deus falſum teſtetur; at potes eam voluntatem habere quatenus eſt ex parte tua; & in hoc conſiſtit periurij grauiſſima malitia. Minus viget ſecundum. Nam eſto hominibus ſecreta intentio iurantis cognita non ſit; eſt tamen omnibus notum quemlibet iurantem obligationem habere iurandi verè, & abſque vlla fictione: & hoc ſufficit ad ſecuritatem, ſicuti licet veritatem, vel falſitatem rei iuratæ homines non cognoſcant, quia tamen cognoſcunt obligationem, quam habet iurans verum iurandi? ea de cauſa Iuramentum expoſtulant, vt de veritate iurata ſecuri ſint.

Deinde hæc inuocatio diuini teſtimonij, ſi comparatione Dei fiat nec verbis, nec aliis ſignis exterioribus indiget, ſed ſolum *actu intellectus & voluntatis* completur, vt benè dicit Suar. *tom.*2.*de Relig. tract.*4.*lib.*2.*de Iurament. c.*1. *n.*4. *&* 5. At ſi hominibus facienda eſt, verbis, aliíſque ſignis exprimi debet. Sic Couarr. *cap Quamuis pactum de pactis* 1. *initio n.*4. Azor. *tom.*1.*lib.*11.*c.*2.*q* 4 Suar. *lib.*1. *de iurament. c.*11.*n.*4. *& ſequent.* Sanch. *lib.*3.*in decal c.*1.*n.*2.*& cap.*2.*n.*2. Dixi *ſignis*, quia ſæpè ſolis tactis Euangeliis vel cruce Iuramentum præſtatur abſque vlla verborum expreſſione. Et idem eſt, cum ſcriptura ſubſcribitur, in qua Iuramentum continetur. His enim ſignis æquè ac verbis exprimitur inuocatio diuini nominis. Sanchez aliis relatis *d. cap.*2.*n.*21.

Additur præterea in definitione Iuramenti, *vt ſi ad fidem faciendam vel promiſſionem firmandam.* Hic enim eſt finis iurandi, iuxta *Paulum ad Hebraos* 6. Vbi iuramentum eſſe dicit finem omnis controuerſiæ. Quia veritas per ipſum manifeſtatur, & confirmatur. Idem traditur, *lib.*1. *ff. de iureiurando.* At debes aduertere te non vocare Deum, vt tuis dictis teſtimonium præbeat, & auctoritatem præſtet ſtatim. Hoc enim eſſet tentare Deum petendo miraculum, vel inſolitum opus abſque ſufficienti cauſa; neque etiam Deum vocas vt poſt hanc vitam tuorum dictorum teſtis ſit, quia hæc petitio eſſet vana, & inutilis ad faciendam fidem, cum omnibus notum ſit illo tempore, Deum illuminaturum abſcondita tenebrarum, & manifeſtaturum conſilia cordium, iuxta Paulum 1. *ad Corinth.* 4. Sed vocas Deum vt tuis dictis teſtimonium præbeat, quando id ſibi placuerit, ſiue in hac vita, ſiue in futura, ſiue ſtatim, ſiue poſt longum tempus. Sic Valent. 22. *diſp.*6.*quaſt.*7 *punct.*1. Sanchez *lib.*3 *in Decalog. c.*1.*n.*1.

Solùm obiici poteſt videri inordinatum, rem ſuperioris ordinis & omnino ſacram, qualis eſt iuramentum ad temporalem & inferiorem qualis eſt veritatis manifeſtatio, & confirmatio ordinari, vt ad finem proximum & immediatum.

Sed hæc obiectio nullius eſt conſiderationis; ſiquidem votis, proceſſionibus, & orationibus vtimur ad temporalia commoda conſequenda, eſt tamen quædam differentia inter hæc & Iuramentum. Nam oratio, votum, ſacrificium, & alia huiuſmodi abſque neceſſitate exercentur, ſolùm propter honorem Dei, eáque de cauſa non poſſunt ad commoda temporalia tanquam ad finem immediatum, & proximum ordinari, ſed tanquam ad effectum, ſeu finem ſecundariò intentum. Non enim ex ſacrificio, & ex oratione licitum eſt lucra temporalia primo quærere, ſed ſecundario, quia ad cultum Dei primo & per ſe ſunt inſtituta. At Iuramentum exerceri non poteſt (vt dicemus) abſque aliqua neceſſitate morali confirmandæ veritatis, vel firmandæ promiſſionis; ideò in hunc finem eſt inſtitutum, ac proinde poteſt primo, & per ſe ſpectari, non ſiſtendo ibi, ſed in Deum tanquam in vltimum finem omnia referendo, ſic D. Thomas 2.2. *q.*89.*art.*1. *&* 5. Leſſius *l.*2.*de iuſt. c.*42.*dub.*3. *n.*6. Suarez *tom.*3.*tract.*4.*de Relig. l.*1.*de Iuram. c.*6. *per totum.* Bonac. *tom.*2.*diſp.*4.*q.*1.*p.*3.*n.*2. Valen. 22.*diſp.*6.*quaſt.*7. *punct.*3. *verſ. Reſpondeo igitur. pag.*1387.

PVNCTVM II.

Quotuplex ſit Iuramentum & de eius differentia.

SVMMARIVM.

1 *Explicatur multiplex modus iurandi.*

2 *Non differunt ſupradicta Iuramenta ſpecie in ratione iurandi.*

3 *Ex alio capite differre poſſunt.*

4 *An in Iuramento execratorio inueniatur duplex malitia, examinatur.*

5 *Ex parte rei iuratæ eſt triplex Iuramentum, aſſertorium, promiſſorium, comminatorium, & explicantur.*

6 *An Iuramentum annexum promiſſioni differat ab eo, quod ſimplici aſſertioni annectitur, reſoluitur non differre.*

7 *An Iuramentum purè aſſertorium differat eſſentialiter à promiſſorio? Videtur probabilius differre.*

1 EXplicata definitione Iuramenti, ad perfectam illius notitiam ſupponendæ ſunt communes Iuramenti diuiſiones tam ex parte modi iurandi, quam ex parte rei iuratæ. Ex parte modi iurandi; diuiditur Iuramentum in Iuramentum ſolemne, & ſimplex. Iuramentum ſolemne vocatur, quod fit cum aliqua notabili circumſtantia, tactis Euangeliis, ara, cruce. Et ſimplex, quod omni hac circumſtantia caret, & in quo nomen Dei ſimpliciter inuocatur. Secundò diuiditur Iuramentum in Iuramentum iudiciale & extraiudiciale. Tertiò in Iuramentum tacitum & expreſſum, hoc eſt per Deum vel per creaturas. Quartò in Iuramentum abſolutum vel conditionatum. Quintò & præcipuè; in Iuramentum per ſimplicem conteſta-

tionem, vel per execrationem. Iuramentum per ſimplicem conteſtationem, ſeu conteſtatorium eſt in quo Deus conteſtatur, & vt teſtis ſolum inuocatur, vt cum dicis, teſtor Deum, teſtis ſit mihi Deus, iuro Deum, iuro per Euangelia. Iuramentum per execrationem, ſeu execratorium huic conteſtatorio Iuramento ſuperaddit imprecationem pœnæ, cui te ſubiicis ſi falſum fuerit quod affirmas, vt ſi diceres. Nec mihi, neque meis cognatis concedat Deus ſalutem æternam, ſi hoc ita non eſt; præſtat enim hunc ſenſum; Deus quem teſtem inuoco veritatis aſſertæ, me, meoſque cognatos ſalute æterna priuet, ſi falſum ſit, quod affirmo. Qui modus iurandi frequens erat in teſtamento veteri, illóque fuit vſus Paulus 2. *Corinth.* 1. *teſtem inuoco Deum in animam meam.* Sic explicant hoc Iuramentum execratorium. *Cant.* 2.2 *q.* 89. *art.* 1. *verſ. ad id autem. Valent.* 2.2. *diſp.* 6. *q.* 7 *punct.* 2. *ad finem.* Suarez *tom.* 2. *de Relig. tract.* 4. *l.* 1. *de Iuram. c.* 12. *n.* 8. Sanchez *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *n.* 5. Bonac. *diſp.* 4 *q.* 1. *punct.* 2. *in princip.*

Hæc omnia Iuramenta in ratione Iuramenti ſpecie non differunt; neque eorum diuerſitas eſt neceſſariò in confeſſione manifeſtanda. Nam cum eſſentia Iuramenti ſita ſit in inuocatione diuini teſtimonij, quod inuocetur hoc vel illo modo, materiale, & per accidens ad rationem Iuramenti. Et licet D Thomas 2.2. *q.* 89 *art.* 2. *ad* 1. D. Auguſt. Epiſtola ad Publicolam quem refert, ſentiat Iuramentum expreſsè inuocando ipſum Deum grauius eſſe ſtrictiúſque obligare, quam Iuramentum tacitum ſeu per creaturas; non obinde inferiur differre ſpecie, neque ita notabiliter aggrauare vt in confeſſione exprimi neceſſariò debeat. Adde hanc maiorem grauitatem & ſtrictiorem obligationem ſolùm in apparentia & hominum æſtimatione eſſe, non tamen verè & reipſa; ſiquidem eadem eſt in omnibus Iuramentis indiuiſibilis ratio; nempè diuini teſtimonij inuocatio. Et ita ſuſtinent Sotus *lib.* 8. *de iuſtitia quæſt.* 1. *ad finem.* Couarruuias *de pactis* 1. *p. initio num.* 3. *Cant.* 22. *q.* 89. *art.* 1. *paulò poſt princip.* Azor. *tom* 1. *lib.* 11. *inſtitution moral. cap.* 2. *q.* 7. *& ſequent.* Sayro claui Regia *lib.* 5 *c.* 2. *n.* 1. Leſſius *l.* 2. *de iuſtitia c.* 42. *dub.* 2. *n.* 9. *&* 10. Suar. *tom.* 2 *de Relig. l.* 1. *de Iuram. c.* 5. *n.* 13. *& c.* 9 *n.* 2. *& c.* 12. *n.* 10. Sanch. *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 1. *n.* 9. Bonacin. *diſp.* 4. *q.* 1 *punct.* 2.

Dixi in ratione Iuramenti ſpecie non differre, nec vnum præ alio notabiliter aggrauare, vt tacitè inſinuarem, ex alio capite habere poſſe grauitatem neceſſariò in confeſſione manifeſtandam. Si enim Iuramento blaſphemia adiuncta ſit, vt ſi per pudenda Chriſti iurares, clarum eſt te obligatum eſſe in confeſſione manifeſtare, quia Iuramento nouam malitiam blaſphemiæ ſpecie diſtinctam ſuperaddis, ſic Azor. *dicto cap.* 2. *quæſt.* 10. Sanchez *cap.* 1. *num.* 9. *fine.* Idem eſt ſi falſum Iuramentum in iudicio proferres legitimè interrogatus. Nam eſto illud Iuramentum non cederet in tertij præiudicium; nihilominùs, quia ex virtute obedientiæ, vel iuſtitiæ legalis obligatus eras veritatem manifeſtare, & occultaſti, inſuperque occultationi Iuramentum addidiſti, duplex peccatum vel vnum cum circumſtantia ſpecie diuerſa commiſiſti; nempè peccatum inobedientiæ, ſeu iniuſtitiæ, & peccatum periurij. Sic Sanchez loco allegato.

Solùm de Iuramento execratorio falſo eſt grauis difficultas: an propter execrationem committas malitiam ſpecie diſtinctam à Iuramento? Et ratio difficultatis eſt; quia iurans falſo interpoſita vita propria, vel tuorum parentum, inuocas Deum vt te tuóſque parentes vita priuet ſi fallis in aſſertione. At talis inuocatio eſt contra charitatem, vel pietatem. Ergo eſt malitia diſtincta neceſſariò in confeſſione manifeſtanda.

Huic difficultati dupliciter reſpondere poſſumus. Primò cum Valen. *diſput.* 6. *quæſt.* 7. *punct.* 2. *fine*, non eſſe contra charitatem, nec pietatem illam petitionem. Quia petis, quod mereris ob iniuriam illatam; qui enim falſo iurat, dignus eſt qualibet pœna grauiſſima. Ergo petitio pœnæ tibi debitæ in ſatisfactionem iniuriæ diuinæ iuſtitiæ factæ contra charitatem, aut pietatem eſſe non poteſt? Sed obiicit Sanchez *l.* 3. *in Decal. c.* 1. *num.* 7. *circa finem*, peccatori non eſſe licitum deſiderare infernum, etſi Deus ea iuſta pœna plectere eum poſſit. Ergo non erit licitum petere à Deo, vt te tuóſque parentes vita priuet, ſi falſum iuras: Eſto iuſtè ea pœna puniri à Deo poſſis? At reſpondere poteris deſiderium, & petitionem inferni, alteriúſve grauis mali eſſe illicitam; at illud malum petere in ſatisfactionem iniuriæ diuinæ, & ſub ea conditione ſi diuinæ maieſtati ſic infligendum placuerit, non videtur illicitum. Iurans autem falſo hoc modo imprecatur ſibi malum; petit inquam à Deo, vt ſi falſum ſit, quod iurat, Deus pro beneplacito ſuæ voluntatis iniuriam ſibi factam vindicet illa pœna, quam proponit; quare non ex animo damnificandi ſibi, vel parentibus malum imprecatur, ſed ex animo ſatisfaciendi diuinæ offenſæ: Non ergo eſt contra charitatem vel pietatem.

Secundò reſpondere poſſumus cum communi ſententia, ſic iurantem falſo, regulariter non petere ex animo illam vindictam, ſed potiùs, ſi rogaretur, reſponderet ſe contrarium deſiderare. Ergo non peccat contra charitatem, vel pietatem grauiter, ac proinde obligatus non eſt hanc circumſtantiam in confeſſione manifeſtare, ſic Caietan. 2.2. *quæſt.* 89. *art.* 1. Nauarro *in ſumma cap.* 12. *num.* 1. *in fine.* Petrus de Ledeſm. 2. *tom. ſum. tract.* 11. *cap.* 1. *dub.* 3. Sayro in claue Reg. *l.* 5. *cap.* 2. *fine. Ex parte* Suar. *tom.* 2. *de Relig. l.* 1. *de Iuram cap.* 12. *fine.* Sanch. *l.* 3. *in Decal. cap.* 1. *n.* 7. Bonac. *tom.* 2. *diſput.* 4. *q.* 1 *punct.* 2. *in princ.*

Fateor hanc ſolutionem difficilem eſſe. Non enim ſatis percipio quomodo poſſit eſſe verum Iuramentum execratorium abſque petitione voluntaria & vera vindictæ. Nam Iuramentum eſſe non poteſt, quin iurans petat quantum in ſe eſt, vt Deus ſit teſtis rei iuratæ. Ergo Iuramentum execratorium eſſe non poterit, quin iurans execratoriè petat quantum in ſe eſt, Deum vt rem iuratam teſtetur illo ſigno vindictæ. Aliàs ſi ex animo hunc teſtificationis modum non petit, non verè ſed fictè execratoriè iurat; ſicuti non verè, ſed fictè iurat, cum non ex animo petit Deum eſſe teſtem, Nihilominus reſponderi poteſt, eſſe verum Iuramentum execratorium; tametſi ex animo vindictam non petas; quia continet totam eſſentiam Iuramenti; quæ in inuocatione Dei in teſtem ſita eſt, quæ eſſentia non pendet, ſiue ex animo petatur vindicta, ſiue non; eſt enim quid diuerſum à ratione Iuramenti, & licet quatenùs eſt execratorium; neceſſariò continere debeat inuocationem Dei in vindicem. Quia tamen hæc inuocatio accidentalis eſt Iuramento, ideò Iuramentum execratorium abſolutè & propriè ſic appellandum eſt; tametſi ex animo execratio non fiat.

Ex parte rei iuratæ communiter Doctores diſtinguunt duplex Iuramentum. Aliud aſſertorium, aliud promiſſorium. Alij tertium addunt nempè comminatorium.

Aſſertorium eſt, quando aliquid aſſeris, vel negas, ſiue ſit præſens, præteritum, vel futurum. Vt ſi iures eclypſim, vel pluuiam fuiſſe eſſe, vel fore. Verum re diligenter conſiderata ſemper in actu exercito (licet non in actu ſignato) in omni Iuramento aſſertorio veritas contingens de præſenti affirmatur. Si enim ſub Iuramento affirmas pluuiam fuiſſe vel fore, quod primò & principaliter affirmas, eſt. Te cognoſcere & intelligere pluuiam fuiſſe, vel fore. Nam ſi daremus te id non cognoſcere, & ſi de facto fuiſſet, vel foret; ſine dubio falſum iurares, vt expreſsè tradit Diuus Auguſtinus *ſermone* 28. *de verbis Domini.* Relatus in *cap. homines* 22. *quæſt.* 2. Ergo Iuramentum aſſertorium in actu exercito ſpectat in iurante primo, & per ſe notitiam rei iuratæ, ſi quidem ex illa notitia præcipua veritas, vel falſitas Iuramenti deſumitur. Cognoſcere autem, vel non cognoſcere ſemper eſt contingens. Ergo in Iuramento aſſertorio, quod primò aſſeritur, eſt veritas contingens, Sic D. Thom. 2.2. *q.* 89. *art.* 1. *&* 7. Suar. *tom.* 2. *de Relig. l.* 1. *de Iuram. c.* 10. *n.* 1.

Promiſſorium Iuramentum à promiſſione dicitur; quia rem promiſſam Iuramento firmas. Sed aduerte Iuramentum promiſſorium aſſertorium, continere. Nam in omni Iuramento promiſſorio vt verum ſit, debes verum animum habere, promiſſum implendi: Aliàs fictè promitteres, falsóque iurares. Aſſeris ergo tacitè hunc animum habere. Ergo eſt verum Iuramentum aſſertorium. At quia rem futuram promittis, & ad eam firmandam Iuramentum aſſumis; ea de cauſa promiſſorium vocatur, ſic Sanch. *l.* 3. *in Decal. cap.* 1. *num.* 4. Valent. 2.2. *diſp.* 6. *q.* 7. *punct.* 2. *in princip.*

Comminatorium Iuramentum dicitur, quando pœnam alteri comminatis, quod Iuramentum reducitur ad promiſſorium; quia eſt vera & abſoluta promiſſio de pœna alteri infligenda.

Circa ſupradictam diuiſionem duplex eſt difficultas. Prima an Iuramentum de re futura facienda abſque illius promiſſione, diuerſum ſit à iuramento, quo rem illam faciendam promitteres? Et quidem te poſſe hoc diuerſo modo iurare rem futuram, tradit Valentia 2.2. *diſp.* 6. *q.* 7. *verſ. ſecundum videtur certum.* Cum enim de peccatis doles propoſitum, & voluntatem habes, ea iterum non committendi. Non tamen propriè Deo promittis ea non commiſſurum; aliàs obligatus eſſes ex voto ab eis abſtinere. Quid ergo obſtat quominùs hoc propoſitum, & voluntatem iuramento firmes? illud ergo Iuramentum adhærebit propoſito, non promiſſioni? ſecùs eſſet, ſi facta promiſſione illam Iuramento firmares; tunc enim promiſſioni Iuramentum adhæreret. Poſito autem, Iuramentum fieri poſſe hoc diuerſo modo, videtur vnum ab alio differre. Quia adhærens promiſſioni promiſſionem inuoluit. Promiſſio autem à propoſito omnino diuerſa eſt. Ergo vnum Iuramentum ab alio omnino eſt diſtinctum.

Nihilominus dicendum eſt in ratione Iuramenti vnum ab alio non differre. Quia ſiue res ſub rigoroſa promiſſione oblata ſit, ſiue ſolùm ſub ſimplici propoſito? Iuramentum in ratione Iuramenti æquè ſuper illam cadit, & æquè iurantem adſtringit ad illius executionem, ne falſo Deum in teſtem adducent. Sic Suar. *l.* 1. *de Iuram. c.* 9. *n.* 7. Dixi non differre *in*

ratione

Digitized by Google

ratione Iuramenti. Nam ex ratione promiſſionis clara eſt differentia? ſi Iuramentum de re futura eſſe poteſt abſque illius vera promiſſione.

Secunda difficultas eſt: an in ratione Iuramenti Iuramentum purè aſſertorium differat eſſentialiter à Iuramento promiſſorio? Communis ſententia negat? eo quòd eſſentia Iuramenti qua tale eſt, in inuocatione diuini teſtimonij conſiſtit. Quod autem diuinum teſtimonium inuocetur ad firmandam rei futuræ, vel præſentis veritatem per accidens eſſe videtur. Ergo Iuramentum promiſſorium à purè aſſertorio ſpecie non diſtinguitur. Item ſi Iuramentum promiſſorium quatenùs rem futuram reſpicit, diſtingueretur ſpecie à purè aſſertorio, Iuramentum promiſſorium duplicem in ratione Iuramenti ſpeciem haberet, aliam promiſſorij, aliam aſſertorij; Nam negari non poteſt eſſe verum aſſertorium, quatenùs aſſerit iurantem de præſenti intentionem habere implendi quod iurat. At nullus actus eſſe poteſt in duplici ſpecie diſtincta. Ergo Iuramentum promiſſorium in ratione Iuramenti non differt ſpecie à purè aſſertorio, Sic Caiet. 2. 2. q. 89. a. 1. Couar. *in c. quamuis pactum de pactis in princip. n. 3.* Valent. 2. 2. *diſp. 6. q. 7. punct. 2.* Suar. *l. 1. de iuram. c. 9. n. 1.* teſtatur eſſe omnium. Et *n. 6.* tanquam probabilius defendit.

Verum licet hæc ſententia, quia communis ſuſtinenda ſit. At credo eſſe ſatis probabile, & fortè probabilius. Iuramentum promiſſorium, qua tale eſt à purè aſſertorio eſſentialiter differre. Primò, quia in Iuramento purè aſſertorio inuocas Deum, vt teſtem; at in Iuramento promiſſorio rem futuram reſpiciente, non tam vocas Deum vt teſtem, quam vt fideiuſſorem. Non enim promittens rem futuram, vocas Deum, vt teſtetur rem futuram fore. Quia hoc tibi eſt omnino incognitum, illa enim petitio vana eſſet, & nullo modo tuam promiſſionem firmaret. Eſſe enim rem promiſſam de facto futuram, eſt quid contingens, & multis vijs impediri poteſt. Ergo eſſentia Iuramenti promiſſorij ab ea contingentia pendere non poteſt. Non igitur petis à Deo vt teſtetur rem fore futuram, cum ſub Iuramento rem futuram promittis. Sed petis à Deo vt ipſe ſuâ præſentiâ tuæ promiſſioni auctoritatem præſtet; videlicet quòd rem, quam promittis ſis executurus. Ex qua aſſiſtentia obligatus manes adimplendi promiſſum propter fidem datam in præſentia Dei; ſicut ſi contraheres ſponſalia coram Rege, obligationem haberes adimplendi ob dignitatem regis, in teſtem adducti. Munus verò fideiuſſoris & teſtis eſt ſatis diuerſum. Fit ſane diuerſum eſſe Iuramentum promiſſorium ab aſſertorio. Et confirmari poteſt, quia in Iuramento promiſſorio duplicem habes obligationem. Vna eſt, habere animum implendi promiſſum. Alia; de facto implere. Vnde in confeſſione teneris manifeſtare, ſi cum promiſiſti non habuiſti animum adimplendi. Quia tunc adduxiſti Deum in teſtem falſi. Et ſi poſtea cum poſſis non imples; teneris ſimiliter manifeſtare; Quia Deo quem in aſſecuratorem adduxiſti, iniuriam facis promiſſis non ſtando. Ergo Iuramentum, ex quo hæc duplex obligatio oritur, diuerſum eſt. Confirmo ſecundò promiſſorium Iuramentum quatenùs tale eſt, & rem futuram reſpicit, non ſemper obligat ſub graui culpa præſtare verum quod promiſſum eſt, vt communior ſententia tenet. At Iuramentum purè aſſertorium ſemper in quacunque materia etiam leuiſſima obligat ſub graui culpa ad veritatem. Ergo Iuramenta ex quibus hæ proprietates ita diuerſæ procedunt; diuerſa ſunt. Confirmo tertiò, Iuramentum aſſertorium primum, & per ſe tendit ad teſtandam veritatem rei iuratæ, non ſecundum ſe, ſed quatenus iurans intelligit. Vnde ſi inuincibiliter iurans intelligit rem ſic ſe habere, vt per Iuramentum affirmat, abſolutè verum iurat; eſto de facto aliter ſe res habeat ad teſtandam veritatem rei iuratæ ſecundum ſe. Ergo hic diuerſus modus adducendi Deum in teſtem diuerſitatem indicat in iuramento. Et ita in hanc partem inclinat Suarez (vt ipſemet dicit) *lib. 1. de iuramento cap. 9. num. 5.*

Neque obſtat contrarium fundamentum. Dicimus namque diuinum teſtimonium adductum ad confirmandam veritatem futuram, diuerſimodè adduci, quàm ad confirmandam veritatem de præſenti, vel de præterito. Quia ad huius confirmationem adducitur vt teſtis; ad illius verò vt fideiuſſor. Item in Iuramento purè aſſertorio adducitur ad confirmandam veritatem rei iuratæ prout eſt in mente iurantis. At in Iuramento promiſſorio non tam ad confirmandam hanc veritatem, quam ad confirmandam veritatem rei iuratæ ſecundum ſe adducitur.

Neque obſtat vnum actum duplicem ſpeciem moralem habere; promiſſio enim iurata de obſeruanda caſtitate, & eſt votum, & eſt Iuramentum. Item periurium blaſphemum ſimul eſt contra religionem ratione periurij, & ratione blaſphemiæ. Quid mirum ſi Iuramentum promiſſorium quatenus adducit Deum in teſtem veritatis præſentis, conueniat cum Iuramento aſſertorio, & eiuſdem rationis ſit, quatenus verò adducit Deum aliquomodo vt aſſecuratorem & ſponſorem, ab illo differat; Adde actum, qui vim habet adducendi Deum in teſtem intentionis præſentis, & ſponſorem executionis futuræ eſſe in vnica ſpecie morali diuerſa ab iis actibus, qui vel Deum tantum adducerent in teſtem, vel tantum in ſponſorem.

PVNCTVM III.

Quæ perſonæ iurare poſſunt, tam in iudicio, quam extra.

SVMMARIVM.

1 *Omnes extra iudicium iurare poſſunt, quod probatur diſcurrendo per ſingulas perſonas.*
2 *In iudicio omnes iurare poſſunt, qui non fuerint aliquo iure excluſi.*
3 *Excluditur periurus.*
4 *Deinde infamis.*
5 *Item ſocius criminis.*
6 *Item inimicus.*
7 *Item perſona vilis, & inops.*
8 *Item Sarracenus, Iudæus, & alij, ex diuerſa lege.*
9 *Item Laicus aduerſus Clericum.*
10 *Item mulier in cauſa criminali.*
11 *Item pueri ante pubertatem.*
12 *Item conſanguinei, & affines intra quartum gradum.*
13 *Item domeſticus ipſius producentis.*
14 *Item Clerici ſacerdotes.*
15 *Iurans in iudicio debet eſſe ieiunus, ex conſilio tantum, non ex præcepto.*

1 CErtum eſt extra iudicium quamlibet perſonam rationis compotem iurare poſſe. Concluſio eſt ab omnibus recepta, quam breuiter probo diſcurrendo per ſingulas perſonas. Deus Optimus Max. ſæpè in Scriptura legitur iuraſſe Gen. 22. Ierem. 22. cap. 44. Paulus *ad Heb. 6.* ibi per ſemetipſum iurauit. Veruntamen eſt non eſſe propriè Iuramentum; cum non fuerit propriè actus Religionis, neque veritati & dicto diuino aliquam confirmationem adhibuerit. Quapropter Caietan. *in c. 22. Geneſis* dicit Deum ſolum metaphoricè iuraſſe, cui conſonat Suar. *tom. 2. de Relig. tract. 4. lib. 1. de Iuram. cap. 14. n. 2. & 3.*

Quod ſi roges ad quid ergo Deus iurauit, ſi ſuis dictis confirmationem aliquam dare non poterat? Reſpondeo iuraſſe, vt nos attentiores, & certiores redderet immutabilitatis conſilij ſui, videntes non ſemel, ſed iterum eandem ſuam nobis auctoritatem obiicere, & interponere. Quod ſatis indicauit Apoſtolus ad *Hebr. 6.* cum dixit: Volens Deus oſtendere immutabilitatem conſilij ſui interpoſuit iuſiurandum, vt per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſolatium haberemus.

Chriſtus verò Dominus potuit propriè iurare, cum habuerit maiorem ſe ſcilicet Patrem quoad diuinitatem, per quem iurare poſſet. Aliquando iuraſſe, affirmat Innocent. III. in *cap. etſi Chriſtus de iureiurando*, & vt probabile defendit Suarez illo *lib. 2. de Iurament. cap. 14. num. 9.*

Angeli ſancti loquentes cum hominibus iurare quidem poſſunt, & de facto iurant, vt conſtat ex *Apocalyp. 10.* Vbi Angelus iurauit per viuentem in ſæcula ſæculorum, & notauit Innocent. III. in *d. cap. etſi Chriſtus.* Et ratio eſt; quia noſtra incredulitas, & differentia aliquando diuini Numinis atteſtatione confirmari oportet, ſecùs eſt quando Angeli inter ſe loquuntur, Tunc enim cum conſtet euidenter cuilibet Angelo alium mentiri non poſſe; eo quòd beatus ſit, Iuramentum neceſſarium non eſt. Ergo præſtare illud non poſſunt. Aliàs poſſent peccare aſſumendo nomen Dei in vanum. Angeli mali neſcio qua ratione loquentes inter ſe & cum hominibus iurare non poſſint; cum ex malo fine id præſtare valeant. Credo tamen rarò iurare. Vt dicit Suarez *tom. 1. de Religion. tract. 4. lib. 1. cap. 14. num. 15.* Ne videantur diuino teſtimonio indigere ad ſuorum dictorum confirmationem; néve Deum aliquo modo ſuperiorem cognoſcant. Quod dictum eſt de Angelis, dicendum eſt de hominibus beatis, & damnatis.

De viatoribus illi tantùm verè iurant, qui verum Deum agnoſcunt. Quia illi tantum diuino teſtimonio confirmare veritatem poſſunt. Hi quicumque ſint, modo diſcretionem & libertatem habeant iurare poſſunt, & periurare, vt de pueris expreſsè dicitur *c. 1. de dictis puerorum.*

2 Si verò de his qui iurare poſſunt in iudicio loquamur: affirmandum eſt, omnes homines habentes vſum rationis iurare poſſe, niſi aliquo iure poſitiuo repellantur. Sic omnes doctores,

tionem, vel per execrationem. Iuramentum per ſimplicem conteſtationem, ſeu conteſtatorium eſt in quo Deus conteſtatur, & vt teſtis ſolum inuocatur, vt cum dicis, teſtor Deum, teſtis ſit mihi Deus, iuro Deum, iuro per Euangelia. Iuramentum per execrationem, ſeu execratorium huic conteſtatorio Iuramento ſuperaddit imprecationem pœnæ, cui te ſubiicis ſi falſum fuerit quod affirmat, vt ſi diceres. Nec mihi, neque meis cognatis concedat Deus ſalutem æternam, ſi hoc ita non eſt; præſtat enim hunc ſenſum; Deus quem teſtem inuoco veritatis aſſertæ, me, meoſque cognatos ſalute æterna priuet, ſi falſum ſit, quod affirmo. Qui modus iurandi frequens erat in teſtamento veteri, illóque fuit vſus Paulus 2. *Corinth.* 1. *teſtem inuoco Deum in animam meam.* Sic explicant hoc Iuramentum execratorium. *Cant.* 2.2 *q.* 89. *art.* 1. *verſ. ad id autem.* *Valent.* 2.2. *diſp.* 6. *q.* 7 *punct.* 2. *ad finem.* Suarez *tom.* 2. *de Relig. tract.* 4. *l.* 1. *de Iuram. c.* 12. *n.* 8. Sanchez *lib.* 3. *in Decalog. c.* 1. *n.* 5. Bonac. *diſp.* 4 *q.* 1. *punct.* 2. *in princip.*

Hæc omnia Iuramenta in ratione Iuramenti ſpecie non differunt; neque eorum diuerſitas eſt neceſſariò in confeſſione manifeſtanda. Nam cum eſſentia Iuramenti ſita ſit in inuocatione diuini teſtimonij, quod inuocetur hoc vel illo modo, materiale, & per accidens ad rationem Iuramenti. Et licet D. Thomas 2.2. *q.* 89 *art.* 2. *ad* 2. D. Auguſt. Epiſtola ad Publicolam quem refert, ſentiat Iuramentum expreſsè inuocando ipſum Deum grauius eſſe ſtrictiúſque obligare, quam Iuramentum tacitum ſeu per creaturas; non obinde infertur differre ſpecie, neque ita notabiliter aggrauare vt in confeſſione exprimi neceſſariò debeat. Adde hanc maiorem grauitatem & ſtrictiorem obligationem ſolùm in apparentia & hominum æſtimatione eſſe, non tamen verè & reipſa; ſiquidem eadem eſt in omnibus Iuramentis indiuiſibilis ratio; nempè diuini teſtimonij inuocatio. Et ita ſuſtinent Sotus *lib.* 8. *de iuſtitia quæſt.* 1. *ad finem.* Couarruuias *de pactis* 1. *p. initio num.* 3. *Cant.* 22. *q.* 89. *art.* 1. *paulò poſt princip.* Azor. *tom.* 1. *lib.* 11. *inſtitution moral. cap.* 2. *q.* 7. *& ſequent.* Sayro clau. Regia *lib.* 5 *c.* 2. *n.* 2. Leſſius *l.* 2. *de iuſtitia c.* 42. *dub.* 2. *n.* 9. *&* 10. Suar. *tom.* 2 *de Relig. l.* 1. *de Iuram. c.* 5. *n.* 13. *& c.* 9 *n.* 2. *& c.* 12. *n.* 10. Sanch. *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 1. *n.* 9. Bonacin. *diſp.* 4. *q.* 1 *punct.* 2.

Dixi in ratione Iuramenti ſpecie non differre, nec vnum præ alio notabiliter aggrauare; vt tacitè inſinuarem, ex alio capite habere poſſe grauitatem neceſſariò in confeſſione manifeſtandam. Si enim Iuramento blaſphemia adiuncta ſit, vt ſi per pudenda Chriſti iurares, clarum eſt te obligatum eſſe in confeſſione manifeſtare, quia Iuramento nouam malitiam blaſphemiæ ſpecie diſtinctam ſuperaddis, ſic Azor. *dicto cap.* 2. *quæſt.* 10. Sanchez *cap.* 1. *num.* 9. *fine.* Idem eſt ſi falſum Iuramentum in iudicio proferres legitimè interrogatus. Nam eſto illud Iuramentum non cederet in tertij præiudicium; nihilominùs, quia ex virtute obedientiæ, vel iuſtitiæ legalis obligatus eras veritatem manifeſtare, & occultaſti, inſuperque occultationi Iuramentum addidiſti, duplex peccatum vel vnum cum circumſtantia ſpecie diuerſa commiſiſti; nempè peccatum inobedientiæ, ſeu iniuſtitiæ, & peccatum periurij. Sic Sanchez loco allegato.

Solùm de Iuramento execratorio falſo eſt grauis difficultas: an propter execrationem committas malitiam ſpecie diſtinctam à Iuramento? Et ratio difficultatis eſt; quia iurans falſo interpoſita vita propria, vel tuorum parentum, inuocas Deum vt te tuóſque parentes vita priuet ſi fallis in aſſertione. At talis inuocatio eſt contra charitatem, vel pietatem. Ergo eſt malitia diſtincta neceſſariò in confeſſione manifeſtanda.

Huic difficultati dupliciter reſpondere poſſumus. Primò cum Valen. *diſput.* 6. *quæſt.* 7. *punct.* 2. *fine*, non eſſe contra charitatem, nec pietatem illam petitionem. Quia petis, quod mereris ob iniuriam illatam; qui enim falſo iurat, dignus eſt qualibet pœna grauiſſima. Ergo petitio pœnæ tibi debitæ in ſatisfactionem iniuriæ diuinæ iuſtitiæ factæ contra charitatem, aut pietatem eſſe non poteſt? Sed obiicit Sanchez *l.* 3. *in Decal. c.* 1. *num.* 7. *circa finem*, peccatori non eſſe licitum deſiderare infernum, etſi Deus ea iuſta pœna plectere eum poſſit. Ergo non erit licitum petere à Deo, vt te tuóſque parentes vita priuet, ſi falſum iuras: Eſto iuſtè ea pœna puniri à Deo poſſis? At reſpondere poteris deſiderium, & petitionem inferni, alteriúſve grauis mali eſſe illicitam; at illud malum petere in ſatisfactionem iniuriæ diuinæ, & ſub ea conditione ſi diuinæ maieſtati ſic infligendum placuerit, non videtur illicitum. Iurans autem falſo hoc modo imprecatur ſibi malum; petit inquam à Deo, vt ſi falſum ſit, quod iurat, Deus pro beneplacito ſuæ voluntatis iniuriam ſibi factam vindicet illa pœna, quam proponit; quare non ex animo damnificandi ſibi, vel parentibus malum imprecatur, ſed ex animo ſatisfaciendi diuinæ offenſæ: Non ergo eſt contra charitatem vel pietatem.

Secundò reſpondere poſſumus cum communi ſententia, ſic iurantem falſo, regulariter non petere ex animo illam vindictam, ſed potiùs, ſi rogaretur, reſponderet ſe contrarium deſiderare. Ergo non peccat contra charitatem, vel pietatem grauiter, ac proinde obligatus non eſt hanc circumſtantiam in confeſſione manifeſtare, ſic Caietan. 2.2. *quæſt.* 89. *art.* 1. Nauarro *in ſumma cap.* 12. *num.* 1. *in fine.* Petrus de Ledeſm. 2. *tom. ſum. tract.* 11. *cap.* 1. *dub.* 3. Sayro in claue Reg. *l.* 5. *cap.* 2. *fine.* *Ex parte* Suar. *tom.* 2. *de Relig. l.* 1. *de Iuram cap.* 12. *fine.* Sanch. *l.* 3. *in Decal. cap.* 1. *n.* 7. Bonac. *tom.* 2. *diſput.* 4. *q.* 1 *punct.* 2. *in princ.*

Fateor hanc ſolutionem difficilem eſſe. Non enim ſatis percipio quomodo poſſit eſſe verum Iuramentum execratorium abſque petitione voluntaria & vera vindictæ. Nam Iuramentum eſſe non poteſt, quin iurans petat quantum in ſe eſt, vt Deus ſit teſtis rei iuratæ. Ergo Iuramentum execratorium eſſe non poterit, quin iurans execratoriè petat quantum in ſe eſt, Deum vt rem iuratam teſtetur illo ſigno vindictæ. Aliàs ſi ex animo hunc teſtificationis modum non petit, non verè ſed fictè execratoriè iurat; ſicuti non verè, ſed fictè iurat, cum non ex animo petit Deum eſſe teſtem. Nihilominus reſponderi poteſt, eſſe verum Iuramentum execratorium; tametſi ex animo vindictam non petas; quia continet totam eſſentiam Iuramenti; quæ in inuocatione Dei in teſtem ſita eſt, quæ eſſentia non pendet, ſiue ex animo petatur vindicta, ſiue non; eſt enim quid diuerſum à ratione Iuramenti, & licet quatenùs eſt execratorium; neceſſariò continere debeat inuocationem Dei in vindictam. Quia tamen hæc inuocatio accidentalis eſt Iuramento, ideò Iuramentum execratorium abſolutè & propriè ſic appellandum eſt; tametſi ex animo execratio non fiat.

Ex parte rei iuratæ communiter Doctores diſtinguunt duplex Iuramentum. Aliud aſſertorium, aliud promiſſorium. Alij tertium addunt nempè comminatorium.

Aſſertorium eſt, quando aliquid aſſeris, vel negas, ſiue ſit præſens, præteritum, vel futurum. Vt ſi iures eclypſim, vel pluuiam fuiſſe eſſe, vel fore. Verum re diligenter conſiderata ſemper in actu exercito (licet non in actu ſignato) in omni Iuramento aſſertorio veritas contingens de præſenti affirmatur. Si enim ſub Iuramento affirmas pluuiam fuiſſe vel fore, quod primò & principaliter affirmas, eſt. Te cognoſcere & intelligere pluuiam fuiſſe, vel fore. Nam ſi daremus te id non cognoſcere, & ſi de facto fuiſſet, vel foret; ſine dubio falſum iurares, vt expreſsè tradit Diuus Auguſtinus *ſermone* 28. *de verbis Domini.* Relatus in *cap. homines* 22. *quæſt.* 2. Ergo Iuramentum aſſertorium in actu exercito ſpectat in iurante primo, & per ſe notitiam rei iuratæ, ſi quidem ex illa notitia præcipua veritas, vel falſitas Iuramenti deſumitur. Cognoſcere autem, vel non cognoſcere ſemper eſt contingens. Ergo in Iuramento aſſertorio, quod primò aſſeritur, eſt veritas contingens, Sic D. Thom. 2.2. *q.* 89. *art.* 1. *&* 7. Suar. *tom.* 2. *de Relig. l.* 1. *de Iuram. c.* 10. *n.* 1.

Promiſſorium Iuramentum à promiſſione dicitur; quia rem promiſſam Iuramento firmas. Sed aduerte Iuramentum promiſſorium aſſertorium, continere. Nam in omni Iuramento promiſſorio vt verum ſit, debes verum animum habere, promiſſum implendi: Aliàs fictè promitteres, falſóque iurares. Aſſeris ergo tacitè hunc animum habere. Ergo eſt verum Iuramentum aſſertorium. At quia rem futuram promittis, & ad eam firmandam Iuramentum aſſumis; ea de cauſa promiſſorium vocatur, ſic Sanch. *l.* 3. *in Decal. cap.* 1. *num.* 4. Valent. 2.2. *diſp.* 6. *q.* 7. *punct.* 2. *in princip.*

Comminatorium Iuramentum dicitur, quando pœnam alteri comminaris, quod Iuramentum reducitur ad promiſſorium; quia eſt vera & abſoluta promiſſio de pœna alteri infligenda.

Circa ſupradictam diuiſionem duplex eſt difficultas. Prima an Iuramentum de re futura facienda abſque illius promiſſione, diuerſum ſit à iuramento, quo rem illam faciendam promitteres? Et quidem te poſſe hoc diuerſo modo iurare rem futuram, tradit Valentia 2.2. *diſp.* 6. *q.* 7. *verſ. ſecundum videtur certum.* Cum enim de peccatis doles propoſitum, & voluntatem habes, ea iterum non committendi. Non tamen propriè Deo promittis ea non commiſſurum; aliàs obligatus eſſes ex voto ab eis abſtinere. Quid ergo obſtat quominùs hoc propoſitum, & voluntatem iuramento firmes? illud ergo Iuramentum adhærebit propoſito, non promiſſioni: ſecùs eſſet, ſi facta promiſſione illam Iuramento firmares; tunc enim promiſſioni Iuramentum adhæreret. Poſito autem, Iuramentum fieri poſſe hoc diuerſo modo, videtur vnum ab alio differre. Quia adhærens promiſſioni promiſſionem inuoluit. Promiſſio autem à propoſito omnino diuerſa eſt. Ergo vnum Iuramentum ab alio omnino eſt diſtinctum.

Nihilominus dicendum eſt in ratione Iuramenti vnum ab alio non differre. Quia ſiue res ſub rigoroſa promiſſione oblata ſit, ſiue ſolùm ſub ſimplici propoſito? Iuramentum in ratione Iuramenti æquè ſuper illam cadit, & æquè iurantem adſtringit ad illius executionem, ne falſo Deum in teſtem adducerit. Sic Suar. *l.* 1. *de Iuram. c.* 9. *n.* 7. Dixi non differre *in*

ratione

Digitized by Google

ratione Iuramenti. Nam ex ratione promiſſionis clara eſt differentia? ſi Iuramentum de re futura eſſe poteſt abſque illius vera promiſſione.

Secunda difficultas eſt: an in ratione Iuramenti Iuramentum purè aſſertorium differat eſſentialiter à Iuramento promiſſorio? Communis ſententia negat? eo quòd eſſentia Iuramenti qua tale eſt, in inuocatione diuini teſtimonij conſiſtit. Quod autem diuinum teſtimonium inuocetur ad firmandam rei futuræ, vel præſentis veritatem per accidens eſſe videtur. Ergo Iuramentum promiſſorium à purè aſſertorio ſpecie non diſtinguitur. Item ſi Iuramentum promiſſorium quatenùs rem futuram reſpicit, diſtingueretur ſpecie à purè aſſertorio, Iuramentum promiſſorium duplicem in ratione Iuramenti ſpeciem haberet, aliam promiſſorij, aliam aſſertorij; Nam negari non poteſt eſſe verum aſſertorium, quatenùs aſſerit iurantem de præſenti intentionem habere implendi quod iurat. At nullus actus eſſe poteſt in duplici ſpecie diſtincta. Ergo Iuramentum promiſſorium in ratione Iuramenti non differt ſpecie à purè aſſertorio. Sic Caiet. 2. 2. q. 89. a. 1. Couar. *in c. quamuis pactum de pactis in princip. n. 3.* Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 7. *punct.* 2. Suar. *l. 1. de iuram. c. 9. n.* 1. teſtatur eſſe omnium. Et *n.* 6. tanquam probabilius defendit.

Verum licet hæc ſententia, quia communis ſuſtinenda ſit, At credo eſſe ſatis probabile, & fortè probabilius, Iuramentum promiſſorium, qua tale eſt à purè aſſertorio eſſentialiter differre. Primò, quia in Iuramento purè aſſertorio inuocas Deum, vt teſtem; at in Iuramento promiſſorio rem futuram reſpiciente, non tam vocas Deum vt teſtem, quam vt fideiuſſorem. Non enim promittens rem futuram, vocas Deum, vt teſtetur rem futuram fore. Quia hoc tibi eſt omnino incognitum, illa enim petitio vana eſſet, & nullo modo tuam promiſſionem firmaret. Eſſe enim rem promiſſam de facto futuram, eſt quid contingens, & multis viis impediri poteſt. Ergo eſſentia Iuramenti promiſſorij ab ea contingentia pendere non poteſt. Non igitur petis à Deo vt teſtetur rem fore futuram, cum ſub Iuramento rem futuram promittis. Sed petis à Deo vt ipſe ſuâ præſentiâ tuæ promiſſioni auctoritatem præſtet; videlicet quòd rem, quam promittis ſis executurus. Ex qua aſſiſtentia obligatus manes adimplendi promiſſum propter fidem datam in præſentia Dei; ſicut ſi contrahentes ſponſalia coram Rege, obligationem haberes adimplendi ob dignitatem regis, in teſtem adducti. Munus verò fideiuſſoris & teſtis eſt ſatis diuerſum. Fit ſane diuerſum eſſe Iuramentum promiſſorium ab aſſertorio. Et confirmari poteſt, quia in Iuramento promiſſorio duplicem habes obligationem. Vna eſt, habere animum implendi promiſſum. Alia, de facto implere. Vnde in confeſſione teneris manifeſtare, ſi cum promiſiſti non habuiſti animum adimplendi. Quia tunc adduxiſti Deum in teſtem falſi. Et ſi poſtea cum poſſis non impleſ, teneris ſimiliter manifeſtare; Quia Deo quem in aſſecuratorem adduxiſti, iniuriam facis promiſſis non ſtando. Ergo Iuramentum, ex quo hæc duplex obligatio oritur, diuerſum eſt. Confirmo ſecundò promiſſorium Iuramentum quatenùs tale eſt, & rem futuram reſpicit, non ſemper obligat ſub graui culpa præſtare verum quod promiſſum eſt, vt communior ſententia tenet. At Iuramentum purè aſſertorium ſemper in quacunque materia etiam leuiſſima obligat ſub graui culpa ad veritatem. Ergo Iuramenta ex quibus hæ proprietates ita diuerſæ procedunt, diuerſa ſunt. Confirmo tertiò, Iuramentum aſſertorium primum, & per ſe tendit ad teſtandam veritatem rei iuratæ, non ſecundum ſe, ſed quatenus iurans intelligit. Vnde ſi inuincibiliter iurans intelligit rem ſic ſe habere, vt per Iuramentum affirmat, abſolutè verum iurat; eſto de facto aliter ſe res habeat ad teſtandam veritatem rei iuratæ ſecundum ſe. Ergo hic diuerſus modus adducendi Deum in teſtem diuerſitatem indicat in iuramento. Et ita in hanc partem inclinat Suarez (vt ipſemet dicit) *lib. 1. de iuramento cap. 9. num. 5.*

Neque obſtat contrarium fundamentum. Dicimus namque diuinum teſtimonium adductum ad confirmandam veritatem futuram, diuerſimodè adduci, quàm ad confirmandam veritatem de præſenti, vel de præterito. Quia ad huius confirmationem adducitur vt teſtis; ad illius verò vt fideiuſſor. Item in Iuramento purè aſſertorio adducitur ad confirmandam veritatem rei iuratæ prout eſt in mente iurantis. At in Iuramento promiſſorio non tam ad confirmandam hanc veritatem, quam ad confirmandam veritatem rei iuratæ ſecundum ſe adducitur.

Neque obſtat vnum actum duplicem ſpeciem moralem habere; promiſſio enim iurata de obſeruanda caſtitate, & eſt votum, & eſt Iuramentum. Item periurium blaſphemum ſimul eſt contra religionem ratione periurij, & ratione blaſphemiæ. Quid mirum ſi Iuramentum promiſſorium quatenus adducit Deum in teſtem veritatis præſentis, conueniat cum Iuramento aſſertorio, & eiuſdem rationis ſit, quatenus verò adducit Deum aliquomodo vt aſſecuratorem & ſponſorem, ab illo differat; Adde actum, qui vim habet adducendi Deum in teſtem intentionis præſentis, & ſponſorem executionis futuræ eſſe in vnica ſpecie morali diuerſa ab iis actibus, qui vel Deum tantum adducerent in teſtem, vel tantum in ſponſorem.

PVNCTVM III.

Quæ perſonæ iurare poſſunt, tam in iudicio, quam extra.

SVMMARIVM.

1 *Omnes extra iudicium iurare poſſunt, quod probatur diſcurrendo per ſingulas perſonas.*
2 *In iudicio omnes iurare poſſunt, qui non fuerint aliquo iure excluſi.*
3 *Excluditur periurus.*
4 *Deinde infamis.*
5 *Item ſocius criminis.*
6 *Item inimicus.*
7 *Item perſona vilis, & inops.*
8 *Item Sarracenus, Iudæus, & alij, ex diuerſa lege.*
9 *Item Laicus aduerſus Clericum.*
10 *Item mulier in cauſis criminali.*
11 *Item pueri ante pubertatem.*
12 *Item conſanguinei, & affines intra quartum gradum.*
13 *Item domeſticus ipſius producentis.*
14 *Item Clerici ſacerdotes.*
15 *Iurans in iudicio debet eſſe ieiunus, ex conſilio tantum, non ex præcepto.*

1 CErtum eſt extra iudicium quamlibet perſonam rationis compotem iurare poſſe. Concluſio eſt ab omnibus recepta, quam breuiter probo diſcurrendo per ſingulas perſonas. Deus Optimus Max. ſæpè in Scriptura legitur iuraſſe Gen. 22. Ierem. 22. cap. 44. Paulus *ad Heb. 6.* ibi per ſemetipſum iurauit. Veruntamen eſt non eſſe propriè Iuramentum; cum non fuerit propriè actus Religionis, neque veritati & dicto diuino aliquam confirmationem adhibuerit. Quapropter Caietan. *in c. 22. Geneſis* dicit Deum ſolum metaphoricè iuraſſe, cui conſonat Suar. *tom. 2. de Relig. tract. 4. lib. 1. de Iuram. cap. 14. n. 2. & 3.*

Quod ſi roges ad quid ergo Deus iurauit, ſi ſuis dictis confirmationem aliquam dare non poterat? Reſpondeo iuraſſe, vt nos attentiores, & certiores redderet immutabilitatis conſilij ſui, videntes non ſemel, ſed iterum eandem ſuam nobis auctoritatem obiicere, & interponere. Quod ſatis indicauit Apoſtolus ad *Hebr. 6.* cum dixit: Volens Deus oſtendere immutabilitatem conſilij ſui interpoſuit iuſiurandum, vt per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſolatium haberemus.

Chriſtus verò Dominus potuit propriè iurare, cum habuerit maiorem ſe ſcilicet Patrem quoad diuinitatem, per quem iurare poſſet. Aliquando iuraſſe, affirmat Innocent. III. in *cap. etſi Chriſtus de iureiurando*, & vt probabile defendit Suarez illo *lib. 1. de Iuramento cap. 14. num. 9.*

Angeli ſancti loquentes cum hominibus iurare quidem poſſunt, & de facto iurant, vt conſtat ex *Apocalyp. 10.* Vbi Angelus iurauit per viuentem in ſæcula ſæculorum, & notauit Innocent. III. in *d. cap. etſi Chriſtus.* Et ratio eſt; quia noſtra incredulitas, & differentia aliquando diuini Numinis atteſtatione confirmari oportet, ſecus eſt quando Angeli inter ſe loquuntur, Tunc enim cum conſtet euidenter cuilibet Angelo alium mentiri non poſſe; eo quòd beatus ſit, Iuramentum neceſſarium non eſt. Ergo præſtare illud non poſſunt. Aliàs poſſent peccare aſſumendo nomen Dei in vanum. Angeli mali neſcio qua ratione loquentes inter ſe & cum hominibus iurare non poſſint; cum ex malo fine id præſtare valeant. Credo tamen raro iurare. Vt dicit Suarez *tom. 1. de Religion. tract. 4. lib. 1. cap. 14. num. 15.* Ne videantur diuino teſtimonio indigere ad ſuorum dictorum confirmationem, néve Deum aliquo modo ſuperiorem cognoſcant. Quod dictum eſt de Angelis, dicendum eſt de hominibus beatis, & damnatis.

De viatoribus illi tantùm verè iurant, qui verum Deum agnoſcunt. Quia illi tantum diuino teſtimonio confirmare veritatem poſſunt. Hi quicumque ſint, modo diſcretionem & libertatem habeant iurare poſſunt, & periurare, vt de pueris expreſsè dicitur *c. 1. de dictu puerorum.*

2 Si verò de his qui iurare poſſunt in iudicio loquamur: affirmandum eſt, omnes homines habentes vſum rationis iurare poſſe, niſi aliquo iure repellantur. Sic omnes doctores,

Digitized by Google

ctores. Videamus ergo, qui ſint à iure repulſi, & ſic intelligetur qui iurare poſſint.

3 Primò, excluditur periurus in pœnam delicti commiſſi. Sed qui periurus, & à quo Iuramento repellatur; Puncto vltimo huius diſputationis dicemus.

4 Secundò, excluditur infamis infamia iuris; qualis; eſt omnis, qui de graui crimine eſt damnatus *cap. ſi quis 3. q. 4.* Et ibi Gloſſa, & capite *nulli vnquam.* eadem cauſa & quæſtione c. *conſtituimus 3. quæſtione 5.* & capite *alieni erroris. 2. quæſt. 7.* Vbi probat Gloſſa iudicem poſſe repellere etiamſi reus illum recipiat. Infamis infamia facti qualis eſt ille, qui criminoſus eſt, & tamen in iudicio eſt condemnatus, debet repelli à Iuramento in iudicio, ſi eius crimen probetur. Sic Leſſius *lib. 2. de iuſtitia c. 30 n. 39.* relato Iulio Clar. *quæſt. 24 n. 13.* Et videtur haberi expreſsè *capite ſuper eo 13. de teſtibus, & atteſtationibus*, ibi *ſi ante non ſunt conuicti, vel confeſſi de criminibus illis dummodo inde conuincantur in teſtimonium non debent admitti.* Et probat Greg. Lopez *leg. 8. tit. 16 par. 3.* Clarius demonſtrat text. *in c. teſtium 14. de teſtib. & atteſtat.* Ibi Teſtimonium eius cui ab aduerſa parte opponitur crimen, merito reprobatur in criminali cauſa ſiue ciuili, ſi in ipſo crimine perſeuerat, ſi verò ſit de crimine emendatus, & eum non comitetur infamia, non eſt in cauſa ciuili vel etiam cum de crimine ciuiliter agitur (præterquam) pro reatu periurij, repellendus. In criminali autem, ſi criminaliter procedatur, & conuictus extitit de crimine; aut eius opinio aliquando grauata fuit. Pro eo quod fuerit à iudicio tali modo repulſus, poterit remoueri. Admitti tamen poterit in cauſa ciuili, vel criminali ſi ciuiliter procedatur, hoc eſt ſi procedatur via inquiſitionis, & ad præcauenda damna primo; & per ſe non ad puniendum delinquentem, & ita intelligo dictam leg. 21. *titul. 16. partita 3*, vbi varij propter diuerſa crimina à teſtimonio dicendo repelluntur; etiamſi per ſententiam condemnati non ſint: modo tamen eorum delictum probetur. Intelligo inquam neque in criminali cauſa, neque in ciuili admittendos eſſe, ſi in crimine perſeuerant; quia ſunt infames infamia facti. Si vero emendati ſunt, poſſunt in cauſa ciuili, vel criminali, ſi ciuiliter procedatur, admitti. Et hinc intelligitur etiam textus in *cap. Non debet. 56.* eodem in titulo *de teſtibus*, vbi accuſatus criminaliter ad teſtificandum non admittitur pendente accuſatione; quia pro tunc grauata eſt eius opinio. Non admittitur inquam in cauſa criminali, quando criminaliter agitur. Secus ſi ciuiliter procedatur, & in cauſa ciuili; quia vſque tunc non eſt infamis infamia iuris. Quod ſi in exceptis criminibus, (qualia ſunt hæreſis, Symonia, Sodomia, crimen læſæ maieſtatis, maleficium, ſortilegium, furtum famoſum, ſtuprum, rapina, &c.) procedatur: criminoſus & infamis infamia iuris admittitur; dummodo malè opinionis fuerit accuſatus. Videtur expreſsè deduci in ſupradicto *cap. non debet* & in primis *2. quæſt. 1.* ibi, ſi verò de crimine maieſtatis dicatur accuſatus; neque ipſis etiam credendum fuit, ſi vita, & opinio eius talis ante non extitit. Cum autem ibi dicitur, viliſſimis teſtibus, ſine corporali diſcuſſione credi non debere, quodque ſimiliter habetur *c. illi qui 5. q. 5.* & docet Iulius Clarus *q. 24. n. 13.* intelligi debet quando ipſemet viliſſimus teſtis in dicendo teſtimonio vacillat, ſecus è contra, vt docet Bartol. *ex libero in princ. ff. de q.* Et habetur *leg. fin. tit. 16. partita 3.* Et ibi Gregor. Lopez. Adde ſecundum eoſdem Doctores viliſſimum teſtem torqueri ſi conuincatur de mendacio, vel ſponte feſtinans vadat ad corrumpendam veritatem. In criminalibus teſtis qui præſumitur ſcire veritatem & eam non dicit, ita Baldus & Gloſſ. *in leg. verba cod. de adulteriis*, & Gregorius Lopez *vbi ſuprà.*

5 Tertiò excluditur à iudiciali Iuramento ſocius criminis, *c. veniens 10. de teſtibus, & leg. fin. cod. de accuſationibus.* Et habetur, *leg. 21. tit. 16. partita 3.* Et notat Leſſius ex omnium ſententia *l. 2. de iuſt. cap. 30 n. 39.* Ratio eſt, quia putatur falſum alteri impoſiturum, vel ex eo quod ſperet ſe liberandum propter complicem, vel quia optat in ſupplicio ſocium habere ratione odij, aut ſolatij. In exceptis verò criminibus ſocius criminis ſecundum canones, non admittitur (hæreſi excepta) ſi criminaliter procedatur, aut ſi ciuiliter procedatur, & ſit non ſolum ſocius criminis ſed etiam muneris; eo quod emolumentum acceperit ex ſocietate in tali crimine, habetur expreſsè *c. Mediatores. 1. de teſtib. in 6.* & *c. veniens 10. de teſtib.* Et *ibi* Gloſſ. *verſ. confeſſe, & c. cum monaſter. 1. de confeſſis*, & multis allegatis docet Flam. Pariſius *l. 14. de reſign. benefic. q. vlt. n. 18. & 43.* Si verò ciuiliter procedatur; admitti poteſt, vt conſtat *d. c. Mediatores.* At ſecundum leges, & praxim receptam ſiue criminaliter, ſiue ciuiliter procedatur, ſocius criminis interrogari poteſt de ſociis, & eius teſtimonium valet ad præſumptionem faciendam in criminibus exceptis, & in omnibus illis, quæ poſſunt ſine ſocio committi, vt tradit Leſſius *d. c. 30 n. 39.* Non tamen ſemiplenè probat, neque eſt indicium ſufficiens ad torturam vt docet Salicetus *in leg. fin. cod. de accuſationibus*, niſi concurrat aliqua alia præſumptio, & Bartolus *in leg. reperi 1. ff. de quæſt.* Alexander. *conſ. 89. votum. 3.* Maſcardo *de probationibus concl. 13. 11.* Gloſſ. *in c. mediatores de teſtibus in 6.* verbo *ad teſtimonium, & in c. quoniam, de teſtibus.* Vbi mulier admiſſa fuit contra Epiphanium Presbyterum de crimine cum illa commiſſo, non ad plenam probationem, ſed ad præſumptionem tantum, vt notat ibi Gloſſ. verbo *peregiſſe*, aliique plures, quos refert Flamin. Pariſi. *lib. 14. quæſt. vltima à n. 1. & ſequentibus.* Verum contrarium huius receptæ ſententiæ defendit Leſſius aliis relatis *lib. 2. de iuſtitia cap. 30. n. 39. dubio 5.* affirmat namque depoſitionem ſocij non ſolum eſſe ſufficiens iudicium ad torturam, ſed etiam eſſe ſemiplenam probationem & accedente alio ſocio, qui idem deponat eſſe plenam probationem & poſſe reum damnari: ſubiungit tamen, & benè, hanc depoſitionem debere fieri tanquam à teſte nempè cum Iuramento, & citata parte; cui etiam danda eſt copia depoſitionis, vt ſe defendat. Sed immeritò Leſſius in communi ſententia & in praxi recepta recedit, ſocius namque criminis ob præſumptionem, quam habet dicendi falſum, eſt teſtis diminutus. Non igitur eius depoſitio niſi aliis adminiculis adiuuetur, ſemiplenam probationem conſtituere poteſt. Socio criminis accedit laborans ſimili morbo, qui propter eamdem rationem à teſtimonio dicendo repellitur, habetur expreſsè *cap. perſonas de teſtibus*, & ibi Gloſſa, vnde Iudex habens ſimilem cauſam poteſt recuſari, *c. cauſam quæ. 2. de iudiciis*, & qui in crimine detinetur, non poteſt alium accuſare, vel denuntiare, *c. qui ſine 3. q. 7.*

6 Quartò, & præcipuè excluditur à Iuramento iudicij inimicus eius, contra quem debet ferre teſtimonium. Habetur expreſsè *c. accuſatores, c. omnes 3. q. 5. & ſequentibus.* Quæ autem inimicitia à teſtificando repellat? Non eſt facilè dictum. Veriùs videtur debere eſſe inimicitiam capitalem & criminalem. Quia ſolum propter hanc legatum perditur, vt in *leg. 3. ff. de adimend. leg. & lib. 1. tit. 25. inſtitut. de excuſatio. tutorum §. inimicitia*, vbi Imperator affirmat à tutela, vel cura ſolere capitales inimicitias excuſare, ergo illæ ſolæ excludunt à teſtimonio, & in *leg. 22. tit. 16. part. 3.* dicitur. *Por ende defendemos que ningun ome que ſea enemiciado con otro de gran neemiſtad que no pueda ſer teſtigo, &c.* Et Gregorius Lopez, ibi pluribus firmat, conſentit Leſſius *lib. 2. c. 30. num. 37. dub. 5.* Qui optimè addit hunc inimicum etiam in criminibus exceptis repelli, in quibus alij teſtes minus idonei admittuntur, vt in probanda Simonia, Sodomia, Hæreſi, &c. *C. per tuas, c. licet Heli, c. meminimus, c. cum oporteat de Simon. & c. cum.* P. Mancolina Præsbyt. *de accuſationibus* & ibi *Gloſſ.*

7 Quintò excluditur à Iuramento iudiciali perſona vilis & inops, de qua eſt ſuſpicio facilè poſſe pecunia corrumpi, habetur expreſsè *leg. 3. circa medium, & leg. 22. tit. 16. partita 3.* Et ibi Gregorius Lopez: aduerte tamen perſonam pauperem ſi vilis, & honeſta non ſit, non excludi à Iuramento præſtando, ſic Gregorius Lopez, *ſuprà.* Syluest. verbo *teſtis. quæſt. 1.* Leſſius *cap. 30. dub. 5. num. 39.* & probat *lex 3. & 4. ff. de teſtibus.*

8 Sextò excluditur Sarracenus, Iudæus, & alij ex alia lege à teſtimonio dicendo contra Chriſtianum. Quia ob diſſimilitudinem religionis & odium frequenter conceptum præſumuntur falſum iuraturi, habetur *c. 1. c. Iudæi c. licet de teſtibus, & c. omnes, c. nulli, 3. q. 4.* Et habetur *leg. 8. tit. 16. part. 3.* Et ibi Gloſſ. verbo *Iudio o moro*, excipitur tamen crimen læſæ maieſtatis humanæ, & diuinæ in quo iurare poſſunt aduerſus Chriſtianum ſi eſſent homines eius conditionis, qui inter ipſos paganos admittuntur in teſtimon. Sic ſupradicta *lex. part.*

9 Septimò Laici aduerſus Clericos non admittuntur in iudicio ad teſtificandum, *c. de cætero, de teſtibus.* Quando criminaliter proceditur & omnes illi, qui Sacerdotes expelluntur, *c. ipſi Apoſtoli, & c. teſtes 2. q. 7.* ſecus verò eſt ſi ciuiliter procedatur, vt conſtat ex *cap. quoniam de teſtibus*, item in exceptis criminibus benè admittuntur, *C. tanta de Simonia, c. Sacerdotes 2. q. 7.* Et *leg. ſi quemquam cod. de Epiſcopis, & cleric.* Requiritur tamen quod Laici ſint bonæ famæ, ſi enim viles ſint, & famæ malæ: debet Clericus antea eſſe infamatus de illo crimine, & malè audire. Et ex alia parte illis credendum non eſt ſine corporali tormento, vt habetur *c. in primis 2. q. 1.* Quod intelligendum eſt iuxta ſuperius dicta. An vero plenè probet eorum teſtimonium, eodem modo dicendum eſt, ac de ſociis criminum diximus.

10 Octauò mulier iure Canonico à teſtificando repellitur, ſi ſit in cauſa criminali ob fragilitatem ſexus, & ingenij mutabilitatem, habetur *c. forus de verborum ſignificat. §. vlt. c. cum P. Man. collena, c. Meminimus de accuſat. c. Mulierem 33. q. 5.* Et ibi Gloſ. verbo *nec teſtis*, ſolum admittitur in illis caſibus in quibus infames. Quod ſi ciuiliter procedatur; aut in cauſa ciuili mulier etiam contra Clericum admitti poteſt, *C. quoniam, c. iam literis de teſtibus, & c. forus de verborum ſignificatione.* Iure tamen ciuili in omni cauſa admittitur, *lex ex eo 18. ff. de teſtibus.*

Digitized by Google

teſtibus, præterquam in teſtamento *leg. qui teſtamento* 20. §. *mulier*, *ff. qui teſtament. facere poſſunt*, & §. *teſtes inſtit. de teſtamentis*. Sic tradit relato Gometio. 12. *n.* 13. cum communi ſententia Leſſius *lib.* 2. *c.* 30. *n.* 39.

10 Nonò excluduntur à teſtificando in iudicio pueri ante pubertatem, (hoc eſt ante quatuordecim annos completos, *C. paruuli. c. pueri.* 22. *q.* 5. & *lib.* 2. *tit.* 10. *inſtitut de teſtam.* § *teſtes.* Ratio excluſionis eſt, quia ante eam ætatem non cenſentur à iure, plenam diſcretionem, & aduertentiam adiutandum habere. Dubium tamen eſt; an ſi velint iurare, ſint admittendi? Soto *lib* 8. *de iuſtit. q.* 1. *a.* 10. *Paulo poſt principium* & Suar. *tom.* 2. *de relig. tract.* 4 *lib* 1. *de Iuramento* [...] *n.* 15. *fit.* Exiſtimant debere admitti. Tum quia in *cap.* [...] 22 *q.* 5. dicitur iurare non cogantur. Ergo è contra ſi voluerint, admitti debent. Tum quia illa prohibitio non eſt pœna, ſed fauor pueris conceſſus. Ergo poterunt huic fauori cedere, & ex alia parte conſtare poteſt, ſufficientem eſſe diſcretionem in puero iurante? Contrarium defendit Sanch. vt probabilius *lib.* 3. *in Decal. c.* 3. *n.* 6. cum Sylueſtro verbo *Iuramentum* 2. *q.* 3 *initio*, Valentia 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 7. *punct.* 3. *colum.* 4. *verſ. Item eſt.* Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 11. *q.* 6. Et mihi etiam placet. Quia nec ratione pœnæ, nec ratione fauoris facti pueris interdicitur eis Iuramentum in iudicio; ſed ob reuerentiam Iuramenti; eò quòd illa ætas præſumatur plena eſſe periuriis, vt docet Gloſſ. *in c. Teſtes* 4. *q.* 2. & 3. Aduertendum tamen eſt in criminalibus ſiue criminaliter, ſiue via inquiſitionis procedatur, minorem viginti annorum ad teſtificandum non admitti. habetur expreſsè *leg.* 9. *tit.* 16. *partita* 3. ibi. Veinte annos complidos alomenos debe auer el teſtigo que aducem pleyto de acuſation & *leg. in teſtimonium* 20. *ff. de teſtibus* & *leg. inuiti eodem tit.* Si tamen ante hanc ætatem admittitur, facit plenum iudicium ad capiendam informationem, & maximam præſumptionem vt ex dictis legibus conſtat & conſentit Gometius *c.* 12. *n.* 13 *de teſtibus*, & Leſſius *lib* 2 *de iuſtitia c.* 30 *dub* 4. *n.* 37. *in* 2. *edit.* Non verò ſufficit eius dictum ad torturam, docent iidem auctores. Quamuis Sylueſt. verbo *impubes.* ſiue cum Bartolo & verbo *tortu. q. dicto* 3. Sanch. *in Decaleg. lib.* 3. *c.* 3. *n.* 6. *fine* Sentiunt poſſe impuberem examinari, & eius dictum plenum iudicium, facere ad torturam quod eſt probabile. Siquidem facit magnam præſumptionem. Vt dicit *lex.* 9 *ſupra relata fine*

12 Decimò, conſanguinei, & affines vſque ad quartum gradum cogi non poſſunt iurare contra conſanguineos, vel affines in cauſa criminali. Si tamen libertè ſe offerant, admittendi ſunt. Habetur expreſsè in *leg noſtri regni leg* 11 *tit.* 16. *partita* 3 & *leg. fin tit.* 0 *partita* 7 Et ibi Gregorius Lopez. In criminibus verò bene admittitur frater contra fratrem; & pro ipſo ſi ſeparatè viuant, notat Gloſſ. *c conſanguinei.* 3. *q.* 5. Et habetur *leg* 5. *tit* 6. *partita*: Si autem ſub patria poteſtate ſint, neque vtriuſque hæreditatem, aut legitimam diuiſam habeat, non poterit vnus pro alio teſtificari, neque contra; neque mulier pro marito aut è contra. Neque aſcendentes pro deſcendentibus in linea recta. Excipe de conſanguinitate aut ætate probanda, habetur in ſupradict. *leg* 4. *tit.* 6. *partita* 3. & in *cap. ſuper eo de teſtibus*, Et ibi *Ioannes Andreas.* Imò etiam admittuntur parentes in teſtes ſuper fœdere matrimonij, & notat Gloſſ. *c. quod verò* 3 *q.* 5. niſi forte propter incrementum & honorem filiorum videantur ſuſpecti de veritate dicenda. Habetur expreſsè, in ſupradicto *c ſuper eo de teſtibus.* Vbi filia parens virum aliquem maiorem ſe adduxit matrem in teſtem promiſſionis. Quæ mater repulſa eſt à teſtimonio eò quod ſuſpecta eſſet de veritate dicenda propter incrementum, & honorem filiæ

13 Vndecimo domeſticus ipſius producentis etiam à teſtificando in quolibet negotio ipſius producentis repellitur. Qui verò nomine domeſtici intelligantur. Explicat Gloſſ. *c. quod verò* 3. *q.* 5. & *leg.* 18. *tit.* 16. *partita* 3. ibi. *En ſu pleyto miſmo ninguno puede ſer teſtigo: Atroſino puede ſer cauido en aquel pleyto teſtimonio de ſu Hijo, ni deſu Sieruo, ni de ſu Aſorrunado, ni de ſu Mayordomo, ni de ſu Quintero, ni de ſu Ortelano, ni de ſu Molinero, ni de Ome que ſea ſu paniaguado.* Imò neque fideiuſſor ſecundum omnem ſententiam, quam cum Aretino & Iaſon tradit ibi *Lope* poteſt eſſe teſtis in cauſa principalis debitoris, quia ſua intereſt maximè illud negotium. Bene tamen ſinguli de vniuerſitate, & collegio eſſe teſtes poſſunt in cauſis pertinentibus non ad ſingulos in particulari, ſed ad collegium, vt notat ibi Gregor. Lopez. *ſupradicta leg.* & docentur hæc omnia expreſſe *c. ſi teſtes* 4 *q.* 1. *circa medium.* Qua verò ratione ſeruus, aut qui ſeruus fuit teſtificari poſſit contra Dominum, & in quibus cauſis optimè traditur in *leg.* 12. & 13. *tit.* 16. *partita* 3.

14 Duodecimo. Clerici Sacerdotes prohibentur iurare in iudicio abſque graui cauſa; eò quod eorum dignitatem dedeceat dubitari paſſim de veritate dicenda, habetur. *cap. ſi quis Presbyter.* 2. *q.* 4. ibi non omnimode Iuramenta prohibentur fieri à ſacerdotibus, ſed in cauſa, & ea quæ pro quolibet cauſa temporali iudicio offeruntur. Vnde pro fama tuenda, rebus familiaribus defendendis, ſi alia via ſuccumbit; pro fide, pro obedientia, pro indemnitate ſuæ Eccleſiæ benè Sacerdos iurare poteſt, vt conſtat, ex *c. cum nuntius de teſtibus.* & *ſequentibus* & *tradit.* Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 11. *q.* 6. Sanch. *lib* 3. *in Decalog. c* 3. *n.* 7. & *aliis.* Coram Laico verò tanquam ſuperiori in nullo negotio, etiam ciuili Clerici etiam in minoribus conſtituti priuilegio fori gaudentes iurare poſſunt, aut in teſtes vocari, abſque Epiſcopi licentia *c. nullus*, 22. *q* 5. *c. Quamque* 14 *q* 2. & *c.* 1. *de Iuramento calumnia in fine.* Quod ſi veritas manifeſtari aliter non poteſt, cogi poterunt & debent per Epiſcopum, vt notauit *Gloſſ. in c. ſtatuimum* 2. *q.* 6 *verſ Ad teſtimonium*, coram Laico autem, vt æquali, & vt parte contrahente iurare poſſunt etiam Sacerdotes, vt conſtat *ex c. deſcriptio, de iureiurando.* Vbi Abbas cuiuſdam Monaſterij accepta in mutuum pecunia à quodam P. ſæculari Monachos ſui conuentus obſides dedit, qui de obſeruanda conuentione iurarunt, & paſſim fit tale Iuramentum. Ita Sylueſt. *verbo Iuramentum.* 2. *q.* 3. Sanch. *d. lib.* 3. *in Decalog. c* 3. *n.* 8.

Quod ſi loquamur de Iuramento calumniæ (quod quinque capita continet,) vt explicat *Gloſſ in c. inhærentes. de* 1 *calumnia* Primò quod credat ſe bonam cauſam habere? ſecundò interrogatus non negabit quod verum eſſe credit. Tertiò neque vtetur ſcienter falſa probatione. Quartò, quod dilationem non petet in fraudem. Quintò, neque dedit, neque dabit, neque promiſit, neque promittet aliquid pro hac cauſa, nec illis perſonis, quibus leges dare permittitur, diſtinguendum eſt; aut clerici litigant de propria cauſa, aut ſuper cauſam Eccleſiæ. Si in propria cauſa, neceſſario præſtandum illis eſt Iuramentum calumniæ, habetur *c. cæterum de Iuramento* ibi. Præſtari facias ab vnaquaque parte calumniæ Iuramentum conſuetudine, quæ legi contraria eſt, non obſtante. At ſi pro cauſa Eccleſiæ litigant, non compelluntur Iuramentum præſtare de calumnia ſi velint œconomum conſtituere qui Iuramentum præſtet, petat, agat, & excipiat: Habetur. *c fin. Imperatorum de Iuramento calumnia*, & *c fin. eodem tit.* Si autem nolint procuratorem conſtituere qui petat, agat, & excipiat, ſed velint ipſi per propriam perſonam litigare, iurare debent de calumnia, neque poterunt alteri ſubſtitui, vt habetur in *d. c.* & tradit Gloſſ. præcipuè *c.* 1 verbo *criminali.* Azor. 1. *p* 1. *c.* 11. *in fine*, & Sanch. *cum aliis lib.* 3 *c.* 3. *n* 7 *in fine.* ſemper tamen hoc Iuramentum faciendum eſt de licentia Prælati, ſi coram non ſuperiore Clerici litigant, Sanch. *n.* 8. & vide pro pleniori huius puncti intelligentia *d.* 1. *p. tract.* 4 *de fide. diſp.* 8. *punct.* 15. *vbi de teſtibus.*

15 Peres an iurans in iudicio debeat eſſe ieiunus? Reſpondeo debere eſſe. Habetur *c. Honeſtum.* 22. *q.* 5. & *c. placuit*, 4. *q.* 3. ibi nullus ferat teſtimonium niſi ieiunus, idem habetur *c.* 1. *de teſtibus.* Sed hæc conditio vt benè notat Sanch *lib.* 3. *in Decalog c* 3 *n* 4. aliis relatis, ſolùm eſt ex conſilio non ex præcepto. Quod verò à ſeptuageſima vſque in octauam Paſchæ, & ab aduentu Domini vſque in octauam Epiphaniæ; nec non in ieiuniis quatuor temporum, & in letaniis maioribus, & in diebus Dominicis & Rogationum niſi de concordia & pacificatione nullum Iuramentum præſtetur vt tradunt *c decreuit.* 22 *q* 5 iam vſu eſt abrogatum, vt notat ibi Gloſſ & Doctores communiter. Excipe niſi in diebus dominicis, & feſtiuis, quibus Iuramentum iudiciale interdictum eſt, niſi pro bono pacis, aut piæ cauſæ, & habetur. *c. Conqueſtus de Feriis.*

PVNCTVM IV.

An Iuramentum ſit actus licitus, & honeſtus?

SVMMARIVM.

1 *Expeditur eſſe actum virtutis.*
2 *Declarantur conditiones requiſitæ vt ſit Iuramentum actus virtutis.*
3 *Qualiter in Iuramento aſſertorio, ſicut, & in promiſſorio iuſtitia reperiri poſſit.*

1 VT clarius eſſentia Iuramenti innoteſcat hanc facilem quæſtionem præmittimus. Difficultatem fecit ille locus. *Matthæi* 5. Ego autem dico vobis non iurare omnino. Et illud *Iacob c* 5 ante omnia fratres mei nolite iurare. In quibus videtur vſus iuramenti condemnari, &c.

Cæterum catholica veritas eſt iuramentum actum eſſe virtutis ſi cum debitis circumſtantiis fiat, conſtat ex ſcript. *Deuteronom.* 6 Dominum Deum tuum timebis, & per nomen eius iurabis, & *Pſalmo* 62. Laudabuntur omnes, qui iurant in eo. Eaque de cauſa ſæpe Sancti Patres iurarunt, ad firmandos con-

 tractus,

tractus, Abraham, Iſaac, Iacob. *Gen.* 21.26. & 31. in lege ſcripta Moyſes. *Deuteronom.* 4. ſub Iuramento affirmauit populum eſſe periturum, & in lege gratiæ Paulus iurauit. 2. *ad Corinthios* 1. cum dixit, Ego autem teſtem Deum inuoco in animam meam. *Et ad Galatas*, 1. Et alibi ſæpe. Atque credibile non eſt, tot viros ſanctiſſimos Iuramento vſos fuiſſe, niſi eſſet licitum Iuramentum; & confirmari poteſt ex conſuetudine, & vſu Eccleſiæ cuius auctoritate ſæpe iuramentum exigitur, & ex vſu omnium gentium. Ratio concluſionis eſt, quia opus erat noſtris dictis quæ fallibilia ſunt, firmitatem certam tribuere. Sed nulla alia via id obtinere poteramus, quam diuinæ auctoritatis interpoſitione. Conueniens ergo & iuſtum erat ad hunc finem, diuinam auctoritatem implorare. Neque obſtat locus relatus Matthæi. Nam vt bene explicat Maldonat. *ſuper hunc locum.* Valentia 22. *diſp.* 6. *q.* 7. *punct.* 3. *paulo poſt principium.* Suar. *tom.* 2. *de relig. lib.* 1. *n.* ... *c.* 2. *à n.* 9. Non prohibuit Chriſtus Dominus iuramentum abſolutè, ſed iuramentum ſine neceſſitate. Putabant enim iudæi iuramentum, præcipuè per creaturas factum licitum eſſe in qualibet occaſione; à quo errore eos liberare intendens Chriſtus, dixit, nolite iurare omnino (hoc eſt niſi neceſſitas vrgeat: ſed ſermo veſter ſit, non, non. Iuſiurandum enim vt bene dicit. Sanch. 3. *lib.* 3. *in Decalog. c.* 3. *concl.* 2. Leſſius *lib.* 2. *de iuſtitia c.* 42. *dub.* 3. Bonacina *diſp.* 4. *quæſt.* 1. *punct.* 3. *in princ.* non eſt de genere eorum quæ per ſe appeti poſſunt; ſed eſt inſtar medicinæ, quæ ſolum in neceſſitate appetimus; ita ſimiliter iuramentum ſolum quando neceſſitas confirmandæ veritatis adeſt, appetendum eſt. Vnde Innocentius III. in *c. Et ſi Chriſtus de iureiurando.* explicuit, notanter dixiſſe Chriſtum, iuramentum à malo eſſe & non malum eſſe. Quia ex mala radice occaſionaliter prouenit; ſcilicet ex incredulitate exigentium. Hinc fit non eſſe paſſim frequentandum, cum quia non paſſim occurrit neceſſitas; tum etiam quia vt rectè Suar. *ſupra n.* 15. facilius fides adhibetur ei qui ſemper loquitur verum & nunquam iurat, quam ei, qui frequenter iurat.

2 Circumſtantias quæ iuramentum comitari debent vt ſit actus virtutis, enumerauit Ierem. 4. illis verbis. *iurauit viuit Dominus in iuſtitia, in iudicio, in veritate.* Has conditiones omnes Doctores amplectuntur cum D. Thom. 2. 2. *q.* 89 *art.* 3. & cum Hieron. *in cap. animaduertendum* 22. *q.* 2. Primò veritas in omni iuramento ad eius honeſtatem requiritur. Siquidem infallibilis veritas, quæ eſt Deus, in teſtimonium adducitur; adducitur autem in teſtimonium verum in iuramento aſſertorio, ſi iurans iureiurando affirmet rem quatenus ſibi cognita eſt, ita vt rem quam exiſtimat certam pro certa affirmet, & quam putat dubiam pro dubia firmet. In promiſſorio veritas elucet, ſi ex animo promittat, & promiſſum impleat. Secundò requiritur in omni iuramento iudicium (hoc eſt) matura conſideratio de neceſſitate, & vtilitate iurandi; quam vtilitatem, & neceſſitatem explicuit Sanch. *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 4. *n.* 4. cum Soto. *lib.* 8. *de Iuſtitia. q.* 1. *a.* 3. *ad finem corporis.* in iis conſiſtere; videlicet, vt iuramento ſtabilienda nequeant alia via comprobari Patentiſſimæ enim veritates, vel ſpeculatiuè dubia quæ rationibus muniri debent iuramento confirmare, temerarium eſt. Deinde debet ſubeſſe neceſſaria aut pia iurandi cauſa. Item debet præcedere veritatis maturum examen. Sed adhuc manet anceps, quæ ſit pia iurandi cauſa, quódque ſit maturum examen. Vnde Suar. *tom.* 2. *de relig. lib.* 1 *c.* 3. *n.* 8. vnico verbo hanc neceſſitatem & vtilitatem explicuit affirmans prudenti arbitrio iudicandum eſſe, ideóque vocari iudicium & diſcretionem; quia iudicio, & diſcretioni prudentis relinquitur. Tertiò requiritur iuſtitia, (hoc eſt) vt id quod iuratur honeſtè iuretur.

3 Sed non caret difficultate. Qualiter hæc conditio tam iuramento promiſſorio, quam aſſertorio competere poſſit? Non enim ex eo quod rem iuſtam, & iniquam affirmês, deſuit iuramento iuſtitia: Siquidem illam iuſtè & licitè affirmare potes, vt patet cum ob aliquem bonum finem, peccatum tuum vel alterius iuramento confirmes. Deinde iuramentum eſt inuocatio diuini teſtimonij ad fidem faciendam & veritatem confirmandam. Quòd verò hæc veritas confirmanda, & fides facienda ſit de aliquo obiecto bono, vel turpi, per accidens eſt ad rationem Iuramenti, & illius naturam non immutat, ergo Iuramentum ex hac parte iniuſtum, & iniquum eſſe non poteſt.

Cæterum dicendum eſt, tam in Iuramento promiſſorio, quam aſſertorio hanc conditionem requiri. Sic Diuus Thom. 2. 2. *quæſt.* 89. *art.* 3. *ad* 2. Et ibi Caietan. ſtatim *in princip.* Valentia *diſput.* 6. *quæſt.* 7. *punct* 3. *verſ. Similiter iuſtitia.* Sotus *lib.* 8. *de iuſtitia quæſt.* 1. *art.* 3. *colum.* 2. Toletus *lib.* 4. *ſummæ c.* 21. *n.* 10. *fine.* Sanch. *lib.* 3. *de iuram. c.* 3. *n.* 6. & *lib.* 3. *c.* 2. *n* 7. & 8.

Diuerſimode tamen in iuramento aſſertorio, ac in promiſſorio iuſtitia requiritur, vt rectè notauit Valentia *d. diſp.* 6. *q* 7. *punct.* 3. *verſ. Similiter iuſtitia pag.* 1389. Nam in promiſſorio debet eſſe iuſtitia, tum ex parte materiæ, tum ex parte actus iurandi; requiritur enim vt id, quod promittis faciendum, iuſtum, & honeſtum ſit, & quod iuſta & honeſta ſit promiſſio, ita vt ſi res promiſſa iniuſta & inhoneſta ſit, inhoneſta & iniuſta ſit promiſſio, & iuramentum. At è contra in iuramento aſſertorio non ſemper iniuſtum eſt iuramentum quando iniuſtum eſt, quod aſſeritur, vt rectè probat ratio dubitandi, ſed ſolùm erit iniuſtum, quando iniuſtè & iniquè aſſeritur. Quod, qua ratione contingat, ſtatim explicabo.

Et quidem in Iuramento promiſſorio clarum eſt, ſi deficiat iuſtitia ex parte materiæ promiſſæ neceſſariò in actu iurandi [illegible] debere. Si enim iures fornicaturum eſſe, vel occiſurum inimicum, huic Iuramento iuſtitia deficit; quia rem iniuſtam iniuſtè, & iniquè iuras. Iniquitas autem, & iniuſtitia huius iuramenti non tantum ſita eſt in ſimplici enuntiatione fornicationis, vel occiſionis futuræ: Hanc enim Angeli, & Prophetæ enuntiare licitè ſub iuramento poſſent: ſed ſita eſt in firmitate & robore, quod tuæ prauæ voluntati ad rem iniquam faciendam prætendis per iuramentum concedere. Aſſumis enim nomen Dei vt tua praua voluntas inde ſecurior & firmior in malo reddatur, & prauum opus certiùs executioni mandetur. Quod nemini dubium eſſe poteſt, eſſe contra reuerentiam, & religionem Deo debitam.

Ex hac ergo doctrina concludo, quomodo in iuramento aſſertorio defectus iuſtitiæ eſſe poſſit. Non enim ex eo deficit, quod rem iniquam iures; ſed ex eo quod illam iures ad firmiorem, & ſecuriorem reddendam. Quia tunc iniquè & iniuſtè nomen Dei aſſumis. Siquidem illud aſſumis, vt medium & inſtrumentum iniquitatis. Quod autem hoc intelligere poſſit manifeſtum eſt. Si enim crimen occultum proximi reuelares, ex cuius reuelatione grauaret eius opinio, & reuelationem iuramento firmares, iam iuramentum aſſumis, vt medium, & inſtrumentum ad ſecuriorem, & firmiorem iuramentum ad ſecuriorem, & firmiorem reddendam tuam iniquitatem Tua enim iniquitas in eo ſita eſt, vt reuelatione occulti delicti proximi malam de illo audientibus opinionem ingeras, ſed hanc malam opinionem auges, firmiorémque reddis iuramento. Ergo tale iuramentum iniquum eſt & iniuſtum. Ergo in iuramento aſſertorio defectus iuſtitiæ eſſe poteſt: non ex eo, quod res iurata remota mala ſit, ſed ex eo quod malè iuretur, aſſumendo iuramentum vt firmamentum iniquitatis.

PVNCTVM V.

Quod peccatum ſit defectus veritatis, iuſtitiæ, & iudicij in Iuramento aſſertorio.

SVMMARIVM.

1 *Defectus veritatis in Iuramento aſſertorio ſemper eſt mortale.*
2 *Qualiter deſumatur veritas in Iuramento.*
3 *Colligitur deciſio cuiuſdam caſus frequentis.*
4 *Vnde defectus iuſtitiæ in Iuramento aſſertorio ſumendus ſit, & qualiter ſit mortalis vel venialis.*
5 *Detractionem proximi Iuramento firmare eſt graue peccatũ.*
6 *Si te de proprio peccato iactes, & narrationem Iuramento firmes. Non videtur graue peccatum contra religionem.*
7 *Defectus iudicij veniale peccatum eſt.*

1 VEritas certiſſima eſt, quam omnes Doctores Catholici amplectuntur, defectum veritatis in Iuramento aſſertorio, (etiamſi aliàs leuiſſimus eſſet) conſtituere peccatum mortale. Neque vnquam excuſari poſſe, niſi ex defectu perfectæ libertatis. Ratio eſt manifeſta; quia inuocare Deum in teſtem falſi, eſt grauiſſima illius iniuria; cum Deus ſit ſumma veritas, cui falſitas etiam leuiſſima infinitè repugnat.

2 Aduerto tamen, mendacium in Iuramento aſſertorio, non tam deſumi ex conformatione Iuramenti cum re aſſerta in ſe, quam in mente iurantis. Potes namque iurare rem aliter quam à parte rei eſt; & non ob inde falſum iurares quia prudenter exiſtimaſti, ſic ſe habere. Et è contra iurare potes rem, prout eſt in ſe; & falſo iurare; ſi prudenter exiſtimabas aliter ſe habere. Debet ergo Iuramentum aſſertorium, vt verum ſit, conformari cum intellectu iurantis. Ex quo fit, ſi rem, quam exiſtimas dubiam vt certam affirmes, vel quam exiſtimas certam, vt dubiam iures, periurium falſum committere. Quia firmas Iuramento rem aliter, quam habes in mente. Sic Sayro *in claui Regia lib.* 5. *cap.* 4 *num.* 7. Nauarr. *ſum. cap.* 12. *num.* 7. Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 3. *de Iuramento cap.* 4. *num.* 7. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 3. *num.* 17. Sanchez *lib.* 3. *in Decalog cap.* 4. *à n.* 6. Bonacina *diſp.* 4 *quæſt.* 1. *punct* 3. *num.* 6. 8. & 10.

Dixi

Digitized by Google

Dixi ad Iuramenti veritatem te obligatum eſſe, affirmare rem ſecundum quod prudenter exiſtimas ſe habere. Non enim ad aſſertionem formaliter veram notitia mathematica, & omnino infallibilis requiritur; aliàs vix poſſes iurare, ſed ſufficit ſi prudenter, (hoc eſt) ſecundum probabilem rationem ita eſſe arbitreris. Sic Valent. 22. *diſp.* 6. *quaſt.* 7. *punct.* 3. *verſ. veritas enim.* Sanchez, *d. cap.* 4. *num.* 10. Bonacina, *d. diſp.* 4. *q.* 1. *punct* 3. *n.* 5. & alij communiter.

3 Ex qua doctrina infert Sanchez à *num.* 11. deciſionem caſus frequenter contingentis, non eſſe inquam neceſſarium teſtificantibus de aliquo ſcholaſtico confluxiſſe ad ſcholas toto tempore requiſito ad curſum conficiendum, vidiſſe eum ſingulis diebus; ſed ſufficere, ſi communiter viderint ſcholas adeuntem; inde enim rationaliter credunt vniuerſalitatis ſtatuto, quod eſt vt maiore parte anni in ſcholis verſentur, ſatisfeciſſe. Alia námque teſtificatio, quia moraliter eſt impoſſibilis, non cenſetur poſtulari; non tamen ſatisfacient Iuramento ſi ſolum audiuerint etiam à fide digno illum ad ſcholas adiuiſſe. Nam licet extraiudicialiter ſatis ſit hæc notitia ad iurandam rem abſolutè, in iudicialibus tamen ſemper teſtis quando abſolutè teſtatur, teſtari cenſetur de viſu & præſentia propria; & ſecundum hunc ſenſum expoſtulatur Iuramentum, *cap. teſtes* 3. *q* 9. Et notauit Bonacina *diſp.* 4. *quaſt.* 1. *punct.* 3. *num* 7. Quare niſi ſupradicti teſtes adderent ſe ſcire ſolum quia à fide dignis audierunt, ſine dubium iurarent falſo. Verum ſi graduandus expoſtularetur Iuramentum de curſu peracto, vt ipſe ad teſtificandum alios induceret, deberet ex certò & infallibiliter conſtare maiori parte anni in ſcholis fuiſſe verſatum. Quia talis ſcientia poſſibilis eſt & prudenter videtur expoſtulari.

4 Defectum iuſtitiæ in Iuramento aſſertorio plures Doctores cenſent eſſe mortalem, vel venialem ſecundum quod narratio confirmata Iuramento mortalis, vel venialis fuerit. Sic Toletus *lib.* 4 *cap.* 21. *num.* 11. conſentit Sotus *libro* 8. *de Iuſtit. quaſt* 1 *art.* 3 *col.* 2. Et Petrus de Ledeſma 2. *tom. ſum. tract.* 11. *cap.* 2. *dub* 4. quatenus comparant hoc Iuramentum Iuramento promiſſorio de re iniuſta.

Verùm ſuperiori puncto ſatis probatum eſt defectum iuſtitiæ in Iuramento aſſertorio non eſſe ſumendum ex eo quod Iuramentum confirmet narrationem, quæ mortalis ſit, vel venialis; ſed ex eo quòd aſſumatur vt medium & inſtrumentum ad finem prauum. Quare ſi finis ad quem Iuramentum vt medium aſſumitur mortalis ſit, mortale erit Iuramentum, ſi venialis, veniale. Sic Sanchez *libro* 3. *in Decalog. cap.* 4. *num* 22. *circa finem*, Suarez *tom.* 2. *de Religione lib.* 3. *de Iuramento c.* 12. *n.* 7. & 8.

5 Hinc infero quotieſcunque proximum grauiter detrahis, detractionémque Iuramento confirmas, peccatum graue committere. Quia aſſumis Iuramentum vt medium & firmamentum grauis iniquitatis; nam illud aſſumis ad firmiorem & veriorem faciendam detractionem proximi. Neque ab hac intentione, quæ eſt in eſſentia Iuramenti imbibita excuſari potes. Et ita in hoc caſu eſſe peccatum mortale, defendit Sanchez & Suar. *ſupra.* Bonacina *diſp.* 4. *q.* 1. *punct.* 3. *fine.* Reginaldus *lib.* 18. *ſumm* n 87.

6 Secundò infero te non committere peccatum mortale aduerſus religionem, & contra Iuramentum, cum proprium peccatum manifeſtas, & de illo te iactas, & vt credaris commiſiſſe vel complacentiam illius habere, Iuramento narrationem confirmas. Nam eſto illa narratio ob complacentiam mortalis ſit, Iuramentum non aſſumitur vt medium ad augendam & firmandam illam mortalem complacentiam in ſe, ſed in audientium animis; (hoc eſt) aſſumitur, vt medium ad firmandam in auditoribus credulitatem illius, qui finis non videtur mortaliter prauus. Conſentit Suar. & Sanch. *ſupra.*

7 Deinde defectus iudicij, qui in eo ſitum eſt, vt Iuramento deficiat cauſa honeſta & vtilis ad iurandum, ſi præciſè conſideretur, nunquam excedit culpam venialem, tam in Iuramento aſſertorio quam promiſſorio. Quia non videtur grauis irreuerentia Deo fieri, quòd eius nomen abſque neceſſitate inuocetur, ſi iuſtè & verè inuocatur; Sic Sayro *in claui Reg. lib.* 5. *cap* 4. *num.* 32. Leſſius *lib.* 2. *c.* 42. *dub.* 3. *n.* 17. Suar. *tom.* 2. *de Relig lib.* 3. *de Iuram cap.* 12. *n.* 3. Nauarr. *cap.* 12. *num* 3. Sanch. *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 4. *n.* 35. *& teſtatur eſſe omnium.*

Dixi non excedere culpam venialem defectum iudicij; ſi præciſè conſideretur. Quia ſæpè, ex huiuſmodi defectu naſcitur negligentia in inquirenda veritate, & iuſtitia ad Iuramentum requiſitis, & tunc ſi negligentia grauis ſit, peccatum erit mortale non tam ob defectum iudicij, quam ob periculum falſo & iniuſtè iurandi. Si ſolum negligentia leuis, & imperfecta fuerit, peccatum erit tantum veniale. Valentina *alias relatis* 22. *diſp.* 6. *quaſt.* 7. *punct.* 3. *poſt medium*, vbi de iudicio, *pag.* 1394.

PVNCTVM VI.

Quale peccatum ſit in Iuramento promiſſorio defectus veritatis & iuſtitiæ.

SVMMARIVM.

1 *Defectus veritatis de præſenti ſemper eſt mortalis.*
2 *Verba per exaggerationem dicta non aduerſantur veritati.*
3 *Proponitur quædam obiectio aduerſus ſuperiorem doctrinam, & ſoluitur.*
4 *Defectus veritatis de futuro ſæpe non eſt peccatum.*
5 *Si res promiſſa iuſta, & grauis ſit, obligatuſque ſis ad illius executionem, peccatum eſt mortale.*
6 *Si leuis, plures affirmant eſſe mortale.*
7 *Alij diſtinctione vtuntur.*
8 *Probabilius eſt, veniale eſſe.*
9 *Defectus iuſtitiæ graue, vel leue peccatum eſt iuxta materiæ qualitatem ex communi ſententia.*
10 *Proponuntur aliquot obiectiones, & ſit illis ſatis.*
11 *Iuramentum non præſtandi aliquid quod ſub conſilio tantum ordinatur veniale eſt.*
12 *Omittere conſilium Euangelicum, quia iuratum eſt, quale peccatum ſit?*

1 SI de præſenti veritate loquamur, quæ conſiſtit in eo quod Iuramentum conforme ſit tuæ menti, (hoc eſt) voluntati exequendi promiſſum; certa ſententia eſt, huius defectum ſemper eſſe mortalem; ſiue res, quæ promittitur parua ſit, ſiue magna, ſiue licita, ſiue illicita. Quia in hac veritate Iuramentum promiſſorium cum aſſertorio conuenit; ac proinde ſicut grauiſſima Deo irrogatur iniuria, ſi in teſtem aſſertionis falſæ adducatur; ita ſimiliter eſt grauiſſima iniuria ſi in teſtem falſæ promiſſionis inuocetur, vtroque enim modo ſit Deus à iurante teſtis falſus.

2 Sed aduerte non eſſe contra veritatem huius Iuramenti, ſi per exaggerationem iures, etiamſi verba videantur contraria intentioni; vt ſi famulo vel filio iures fore vt caput infringas, & oſſa comminuas, vel interficias. Dicuntur enim hyperbolicè, & faciunt hunc ſenſum, te fore illos grauiter percuſſurum. Vnde ſi habes animum caſtigandi grauiter, non peccas contra veritatem; nec contra iuſtitiam, ſaltem grauiter, ſi punitione graui dignus ſit. Quod à ſimili probari poteſt cum aliquem laudas de agilitate, & Iuramento, firmas eſſe ſicut aquilam velocem. Quod (Hiſpanè) ſolet dici; *es vn penſamiento.* Non enim verba vſurpantur in rigoroſa ſignificatione, vt de ſe conſtat; ſed in eo ſenſu, quo denotent magnam in illo eſſe agilitatem. Et facit illud 2. *Regum* 1. Vbi dicuntur Ionatas, & Saul aquilis velociores, & leonibus fortiores. Sic Sanchez *libro* 3. *in Decalog. cap.* 4. *num.* 9. 19. & 20. & *cap.* 9. *num.* 16. Clauis Regia *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 12. Bonacina *diſp.* 4. *quaſt.* 1. *punct.* 3. *num.* 6.

3 Obijcies in Iuramento promiſſorio de re illicita obligatis non habere animum implendi non ſolum abſolutè, ſed etiam ex ſuppoſitione Iuramenti. Nam etiam facta illa ſuppoſitione habere animum exequendi rem illicitam eſt graue peccatum, grauiſque iniuria Deo irrogatur. Ergo obligatus es non habere talem animum. Ergo obligatus es iurare ſine veritate, ergo peccare non poteris.

Reſpondeo te obligatum eſſe non habere animum exequendi rem illicitam. Sed non inde ſit te obligatum eſſe iurare ſine veritate. Quia non obligatis iurare poſito, quod non potes animum habere rem promiſſam exequendi; ſic reſpondet Valentia 22. *diſp.* 6. *q.* 7. *punct.* 3. *concluſ.* 2. *pag.* 1390.

4 Si verò de veritate futura loquamur, quæ in executione rei promiſſæ conſiſtit. Sæpè defectus in illa nullum eſt peccatum, eò quòd res promiſſa, aut comminata iuſta non ſit, & caſu quod iuſta ſit, aliquando expedit eam non exequi: quia mutatæ ſunt circumſtantiæ, quibuſcum Iuramentũ obligabat.

Solum eſt difficultas, an quando res promiſſa iuſta eſt & ex Iuramento teneris illam exequi, pecces mortaliter ſi omittas illius executionem? In qua difficultate omnes conueniunt ſi grauis materia ſit, eſſe peccatum mortale, illam non exequi, tum quia grauis irreuerentia Deo exhibetur illius auctoritatem in re graui contemnendo. Tum quia violatio voti in re graui eſt graue peccatum. Ergo à fortiori violatio Iuramenti, cuius obligatio maior eſt.

6 Verum quando res promiſſa leuis eſt, variant Doctores. Prima ſententia affirmat eſſe peccatum mortale. Sic Gabr. *in* 3. *d.* 39. *quæſt.* 2. *art.* 2. *concluſ.* 4. & 7. Caietan. *in ſumma verb. periurium cap.* 2. Armilla verb. *iurare*, *num.* 12. Valentia 2. 2 *diſp.* 6 *quæſt.* 7. *punct* 3. *concluſ.* 3. Leſſius *lib.* 2. *de iuſtitia cap* 41. *dubio* 5. *num.* 25. Bonacina *tom.* 2. *diſp.* 4 *quæſt.* 1. *punct.* 14. *num* 2. Reginald *lib.* 1. *n.* 79. Ratio eſt, quia in Iuramento promiſſorio adducis Deum in teſtem non ſolum veritatis præ-

ſentis,

ſentis, ſed futuræ, id eſt non ſolum iuras te habere propoſitum, & animum exequendi rem promiſſam; ſed etiam illam eſſe executurum, ergo ſi de facto non exequeris; cum poſſis, & tenearis? efficis quantum eſt ex parte tua Deum falſo fuiſſe teſtatum. Quod tam in graui materia, quam leui eiuſdem rationis eſt, vt liquet ex eis, quæ de Iuramento aſſertorio diximus.

7 Secunda ſententia diſtinctione vtitur, affirmat námque ſi materia promiſſa ſit totalis, defectum in eius executione peccatum mortale eſſe; ſi verò ſit partialis eſſe veniale. Ratio huius ſententiæ eſt, quia defectus in partiali materia, & leui non videtur ſufficiens ad conſtituendum Iuramentum falſum. Nam iurans recitare horarium, & vnum aue prætermittens abſolutè horarium dicitur recitaſſe, & promittens ſoluere centum aureos, ſi ſoluat vno aſſe prætermiſſo, cenſetur abundè promiſſioni ſatisfacere; neque ob tam leuem materiam omiſſam vocabitur infidelis, & falſus. Secùs verò ſi materiam integram non ſoluerit, falſus & infidelis reputabitur. Ergo defectus in materia totali graue peccatum erit; ſecùs in materia partiali leui. Sic Caietanus 2. 2. *quæſt.* 87. *art.* 7. *dub.* 1. Couarr. *lib.* 1. *variarum cap.* 1. *num.* 2. *verſ.* 2. *ad finem* Et in cap. *quamuis pactum*, 1. *p.* §. 1. *num.* 4. Cordoua *in ſumm. q.* 188. Sayro *in claui Reg. l.* 5. *cap.* 4. *à n.* 28. Philiar. de offic. ſacerdotis *tom.* 1. 2. *p. l.* 3. *cap.* 3.

8 Tertia ſententia abſolutè docet, eſſe ſolum peccatum veniale, ſiue materia promiſſa leuis, ſit totalis, ſiue partialis. Hoc enim vt bene probat Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 3. *de Iuramento*, *cap.* 16. *à num.* 5. & Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *quæſt* 7. *punct.* 3. *concluſ.* 3. nullius eſt conſiderationis. Quia ſi ſemel ponamus defectum in materia totali eſſe mendacium; & Deum in teſtem falſi fuiſſe adductum, etiam quando eſt defectus in materia partiali mendacium erit. Nam qui deficit in parte materiæ promiſſæ ſine dubio non verum reddit promiſſum. Nam hæc veritas conſiſtit in adæquatione executionis cum promiſſione. Si ergo executio promiſſioni non adæquat omnimodo, abſolutè redditur falſum. Quod exemplo Iuramenti aſſertorij confirmari poteſt. Si enim diceres in hac vniuerſitate eſſe ducentos & quinquaginta Scholaſticos, ſcires tamen non eſſe, niſi ducentos & triginta & octo, ſine dubio mendacium diceres, niſi illa prima propoſitio intelligeretur moraliter (hoc eſt) eſſe ducentos & quinquaginta plus minúſve, quia propoſitio affirmata non adæquat intellectui. Quapropter ſiue defectus ſit in materia totali, ſiue in partiali affirmat hæc ſententia, cui ego vt probabiliori aſſentior, non eſſe peccatum mortale. Sic Diuus Antoninus 2. *p. tit.* 10 *cap.* 4. §. 1. Angelus verbo *Iuramentum* 5. *n.* 41. Syluest. *eodem* 4. *q.* 1. Nauarr. *ſumm. cap.* 12. *n.* 10. *&* *c.* 18. *n.* 7. Man. Rodrig. 1. *tom. ſumm. c.* 192. *n.* 5. *in editione.* Azor. *tom.* 1. *inſtitutionum moral. lib.* 5. *c.* 27. *& lib.* 11. *c.* 5. *q.* 3. Suar. *tom.* 2. *de Religione tract.* 4. *lib.* 3. *de Iuramento cap.* 16. *à n.* 9. Sanchez *lib.* 3. *in Decalog. c.* 4. *n.* 23. *cum aliis.*

Ratio præcipua ſumitur ex Diuo Thom. 2. 2. *q.* 110. *art.* 3. *ad* 5. Vbi ait. Qui aliquid promittit, ſi habeat animum faciendi, quod promittit, non mentitur. Quia non loquitur contra id, quod gerit in mente. Si verò non facit, quod promittit; tunc videtur infideliter agere, per hoc quod animum mutet. Quod ergo mendacium propriè non committat in omittenda promiſſione, non adducit Deum in teſtem falſi. Et confirmo, cum ſub iuramento promittis aliquid faciendum, non ſolum iuras in actu exercito; te habere animum exequendi rem promiſſam; ſed etiam iuras formaliter, te eſſe executurum. Ergo illud iuramentum tunc eſt verum vel falſum. Ergo eius veritas vel falſitas, moralis non pendet ex futuro euentu; ac proinde eſto non exequaris rem iuratam, cauſa eſſe non poteſt, quod Deus à te inductus fuerit in teſtem falſi. Aliàs ob nullam rationem excuſari poſſes ab executione rei iuratæ. Deinde in iuramento promiſſorio non inuocas Deum, vt teſtetur te fore executurum rem promiſſam. Nunquam enim ad hoc munus teſtimonium diuinum expoſtulatur, ſed ſolum expoſtulatur vt ſub ſua authoritate promiſſionem illam ſuſcipiat. Ergo poſtea executionem omittens infideliter agis, non tamen mentiris. Eſſe autem infidelem in re leui non eſt grauis iniuria Dei. Quia non deſtruitur ſpeciale aliquod ipſius attributum etiam in effectu hominis. Non enim deſtruis veritatem, ſiquidem illo tempore cum executionem omittis, non adducis Deum in teſtem; quando verò promiſiſti, verè adduxiſti. Neque etiam deſtruis eius fidelitatem; quia non inuocas Deum vt ipſe promittat, ſed ſolum inuocas vt aſſiſtat promiſſioni & obligationi, præbeátque auctoritatem futuræ executioni. Ex qua aſſiſtentia prouenit irreuerentia quæ Deo fit cum impletur id, quod ſub eius auctoritate promiſſum eſt.

Hinc fundamenta contraria ſoluta manent. Siquidem Deus in iuramento promiſſorio vt reſpicit rem futuram non adducitur vt teſtis formaliter, ſed vt præbens auctoritatem futuræ executioni per modum fide iuſſoris, non qui in ſe obligationem ſuſcipiat, ſed qui ſua præſentia & teſtimonio firmitatem tribuat promiſſioni.

9 Quantum verò ad iuſtitiam attinet. Communis ſententia defendit ſpectandam eſſe materiam, quæ ſi grauis ſit, mortale peccatum erit iuramentum in quo ipſa deficiat. Vt ſi iures fornicari, grauiter vindicari, aliudve mortale peccatum facere. Ratio eſt, qui auctoritate diuina, diuinóque teſtimonio te firmas in propoſito peccandi mortaliter. Ergo. Peccas mortaliter contra reuerentiam Deo debitam; idem teneris ſub mortali non facere id, quod iuras. Ergo perinde eſt, ac ſi falſum iuraſſes. Et in hac parte omnes conueniunt. At ſi materia leuis ſit, eò quod vindicatio iurata ſit leuis, affirmat communis ſententia ſolum eſſe culpam venialem. Quia non videtur grauis Deo irreuerentia fieri quod eius auctoritate te firmes in propoſito veniale peccatum committendi, præcipuè cum ſolùm ſub obligatione venialis culpæ tenearis iuramentum illud non exequi. Sic expreſsè Nauar. *ſum. c.* 12. *n.* 13 *&* 15. Couarr. *de pactis* 1. *p.* §. 6. *n.* 6. Azor. *tom.* 1. *l.* 11. *inſtitutionum moral. c.* 5. *q.* 1. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 7. *punct.* 3. *poſt medium.* Suar. *tom.* 2. *de Relig. tract.* 4. *l.* 3. *de iuram c.* 19. Leſſius *l.* 2. *cap.* 42. *dub.* 4. *n.* 18. Sanch *l* 3. *in Decal c.* 4 *n.* 26. *& ſequentib.* Bonac. *tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 1. *punct.* 3. *n.* 9. *circa fin.*

10 Verum hæc communis ſententia quoad hanc ſecundam partem difficultatem patitur. Primò. Nam iurans aliquod peccatum veniale diuina auctoritate, & maieſtate prætendit ſe firmare in illo commendo. Ergo oſtendit à diuina maieſtate illud approbari, ſiquidem ſub illius præſidio promiſſum eſt. Hoc autem eſt grauis iniuria, & blaſphemia contra Deum, ergo. Et confirmo; quia adducendo Deum in teſtem, & quaſi fideiuſſorem peccati futuri adducitur vt illius cooperator. Sed Deum eſſe cooperatorem peccati, etiam leuis, infinite cum diuina bonitate pugnat; ſicut pugnat eſſe authorem. Ergo eſt grauis iniuria. Secundò; ſic iurans obligatus eſt non exequi iuratum, & cum iurat, obligatur non habere animum exequendi. Ergo perinde eſt, ac ſi falſum iuraſſet. Tertiò; ſi iuraſſes rem impoſſibilem, eámque vt impoſſibilem cognoſceres, peccares mortaliter. Quia iuras falſum. Non enim habere potes propoſitum & voluntatem implendi, quod eſſe impoſſibile apprehendis. Sed peccatum veniale inter impoſſibilia reputari debet. Nam ea facere poſſumus, quæ licitè poſſumus. Ergo iuramentum de illo committendo mortale erit.

Cæterum propter hæc, & ſi difficilia, à communi ſententia & praxi recepta, non debemus recedere. Fateor enim ſic iurantem peccatum veniale ipſo facto, prætendere diuino teſtimonio ſe firmare in propoſito illud committendi. Non quia exiſtimes fore gratum & approbandum à Deo: de hoc enim non cogitat; ſed quia ex quadam ſimplicitate & vulgari ignorantia credit? quidquid ſub iuramento promittitur, ſiue bonum ſiue malum immutabile eſſe debere. Ad confirmationem negamus in iuramēto promiſſorio de re iniqua inuocari Deum, vt cooperatorem peccati promiſſi, ſed ſolum vt teſtem promiſſionis. Ex qua inuocatione non videtur fieri grauis irreuerentia, ſi res promiſſa mala ſit venialiter tantùm.

Ad ſecundum concedo ſic iurantem obligatum eſſe ſub veniali tantum non exequi rem iuratam; & cum iurat obligatum eſſe ſub veniali tantum non habere animum exequendi? ac proinde non peccare mortaliter. Hinc fit grauiùs peccare iurantem peccatum veniale ſine animo exequendi, quam iurantem ex animo. Quia iurans ſine animo committit peccatum mortale periurij falſi; at iurans cum animo non mortale, ſed veniale tantum committit. Duplex tamen; nempe propoſitum peccandi, & iuramentum talis propoſiti.

Ad tertium reſpondeo eſſe diuerſam rationem in iuramento de re abſolutè impoſſibili, & de peccato veniali. Quia iuramentum de re abſolutè impoſſibili reddit impoſſibilem voluntatem faciendi illam. At peccatum veniale eſto de iure reddat impoſſibilem voluntatem, non tamen de facto. Et cum ſolum ſub obligatione venialis culpæ ſit hæc impoſſibilitas iuridica non valet iuramentum mortale reddere.

11 Hinc fit iuramentum de non præſtando conſilium aliquod Euangelicum eſſe ſolum venialem culpam. Quod ſit culpa, dubium eſſe non poteſt, cum diuinum teſtimonium aſſumas ad obſiſtendum diuinæ voluntati. Sed quid hæc obſiſtentia, aliàs peccatum non eſt, non videtur grauiter diuina maieſtas in teſtem adducta iniuriari, Sic Nauar. Valent. Azor. Leſſi. Bonacin. *locis allegatis*, Sanch. *d. c.* 4. *n.* 30. Suar. *c.* 18. *num.* 6.

12 Sed inquires an omittere conſilium Euangelicum, quia iuraſti omiſſurum; vel facere peccatum veniale, quia iuraſti facturum, peccatum ſit mortale, vel veniale?

Reſpondeo regulariter veniale eſſe, quia procedit ex quadam vulgari ignorantia, qua credis ſic iuratum eſſe exequendum. Sic Sanch. *lib.* 3. *c.* 4. *n.* 29. Suar *lib.* 3. *de iuramento c.* 19. *n.* 6. *&* 7. At ſi illam ignorantiam ſecludamus; exiſtimo executionem rei illicitæ vel omiſſionem Euangelici conſilij, quia iuratum eſt, per ſe mortale peccatum eſſe, eſt enim grauis blaſphemia irreuerentiam iuramenti præſtare, quod eſt contra iuramenti religionem. Adde talem executionem tacitè continere errorem in fide. Sic indicat Sanch. *n.* 29. *fine.*

PVNCTVM

Digitized by Google

PVNCTVM VII.

Quod peccatum ſit in iudicio, vel extra Iuramentum præſtare in alio ſenſu ab eo quem alius intelligit?

SVMMARIVM.

1 *In iudicio legitimo, & in contractibus peccatum eſt mortale.*
2 *Extra iudicium, & in contractibus ſic iurare abſque neceſſitate culpa eſt.*
3 *Solùm eſt venialis ſecluſa iniuſtitia aut alia extrinſeca circumſtantia.*
4 *Honeſta cauſa intercedente nulla eſt culpa.*
5 *Expendantur plures caſus in praxi contingentes.*
6 *Vtens amphybologia debet ſcire ſaltim in genere ſe poſſe veritatem tegere.*

1 CErtum eſt ſi iudex ita iuridicè interroget, vt teneatis te veritatem fateri, te peccaturum mortaliter ſi veritatem occultes amphybologico vtens iuramento. Quia facis contra obedientiam ſuperiori debitam. Idem eſt quando ad firmitatem alicuius contractus expoſtularetur iuramentum; tu verò vt obligatione ſoluatis, amphybologicè iuras. Quia decipis proximum in re graui. In his omnes conueniunt vt teſtatur Sanch. *alios relatu. lib. 3. in Decal. c. 7. n. 1. & 2.* Leſſius *lib. 2. c. 42. dub. 9. n. 46.*

2 Si verò extra legitimum iudicium, vel extra contractus indigentes iuramento ad firmitatem loquamur, nemini dubium eſſe poteſt, loqui, & à fortiori iurare ſine neceſſitate, vel ſpeciali vtilitate in alio ſenſu ab eo, quem auditores intelligunt, eſſe culpam, & peccatum. Quia talis modus loquendi contrarius eſt ciuili & politicæ hominum conuerſationi, & ſynceræ locutioni, maximè in rebus ſeriis, omniáque dolis & fallaciis paterent; nemiſque fides adhiberi poſſet, ſi hic modus loquendi, vt licitus approbaretur: Quapropter etſi tunc non pecces peccato mendacij, peccas tamen contra præceptum affirmatiuum dicendi veritatem ſincerè, & ſimpliciter; vt bene notauit Valent. 2. 2. *diſp. 5. q. 13. punct. 2. circa finem.* Et ita hunc modum loquendi abſque neceſſitate peccatum eſſe, tenet idem Valentia *ibi. & diſp. 9. q. 7. punct. 4. circa finem.* Leſſ. *lib. 2. c. 42. dub. 9. n. 46. & 48.* Azor. *tom. 1. lib. 11. c. 4. q. 5.* Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 3. de iuram. c. 10. n. 10. & c. 11. n. 6.* Sayro *in claui Regia l. 5. c. 2. n. 41.* Bonac. *diſp. 4. q. 1. punct. 12. n. 2. & pluribus relatis.* Sanch. *lib. 3. in Decal. c. 6. n. 16.*

3 Verum (ſecluſa iniuſtitia, aut, alia extrinſeca circumſtantia, quæ ex tali modo iurandi oriri poſſet) exiſtimo tale iuramentum abſque neceſſitate factum non excedere culpam venialem. Probo. Quia tali iuramento ſolum deficit comes iudicij non iuſtitiæ (vt ſuppono,) neque veritatis, vt ſtatim probabo. Ergo ſolum eſt peccatum veniale. Quod autem tali iuramento veritas non deficiat videtur certum: Nam illud iuramentum non cadit ſupra propoſitionem exterius prolatam vtcumque, ſed ſecundum quod reſtricta eſt animo proferentis. Verbi gratia. Rogaris an commiſeris furtum, quod verè commiſiſti; reſpondes, & iuras te non commiſiſſe, ſubintelligendo in illa hora, in qua rogaris; vel non commiſiſſe coram Iudice, parente, aliſue conſanguineis. Tale enim iuramentum veritatem habet: ſiquidem non affirmas abſolutè non commiſiſſe; ſed non commiſiſſe illa hora, in qua rogatis vel coram illis perſonis & hoc eſt veritas. Propoſitio ergo illa exterius prolata ex intentione proferentis determinatur, ipſúmque iuramentum ſupra omne illud complexum cadit. Confirmari poteſt euidenter ex factis Chriſti *Ioannis 7.* Dixit diſcipulis ſe non eſſe aſcenſurum ad diem feſtum paſchæ, & tamen ſtatim aſcendit; quæ propoſitio ſtante ſcientia Chriſti futurorum à falſitate excuſari non poſſet, niſi aliquid aliud ſuperaddatur, nempe non eſſe aſcenſurum eum ſuis diſcipulis, vel non eſſe aſcenſurum manifeſtè & publicè, vel non eſſe aſcenſurum ad feſtum agendum, ſed ad patiendum. Simile eſt illud *Marc. 3.* de die illa ſcilicet iudicij, nemo ſcit, neque filius; ſubintelligi enim debet ad dicendum, vel non ſcit à ſe, ſed à patre. Eſt ergo manifeſtum veritatem propoſitionis vocalis non ſumi præciſè ex verbis, vt ſonant, ſed ſecundum intentionem proferentis; idemque confirmat. Text. *in capite humanæ aures 22. q. 5.* ibi. Humanæ aures talia verba noſtra indicant qualia foris ſonant; diuina verò iudicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur. Apud homines cor ex verbis: apud Deum verba penſantur ex corde. Penſari ergo debet falſitas, aut veritas non ex verbis præciſè ſed ex corde proferentis. Ergo iuramentum amphybologicè factum veritatem habet. Ergo ſolum illi deficere poteſt diſcretio & iuſtitia. Iuſtitiam ſupponimus non deficere. Aliàs prauitate materiæ eſſet mortale vel veniale. Reſtat ergo, vt ſola diſcretio deficiat, cuius defectus (vt ſuperiùs dictum eſt) venialis eſt: eò quod non euacuet finem principuum iuramenti, qui eſt veritatis confirmatio. Nam licet euacuet finem ſecundarium iuramenti, qui eſt confirmare veritatem neceſſariam: ſiquidem abſque neceſſitate fit; non ob inde grauem deordinationem continent. Et ita hanc ſententiam tenet Caietan. 2. 2. *q. 89. a. 7.* Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 3. c. 9. 10. & 11.* Leſſius *lib. 2. c. 42. dub. 9. n. 48.* Sanch. *lib. 3. in Decalog. c. 6. n. 15. & 22.* & alij *apud ipſ.*

4 Dixi eſſe ſolum venialem culpam, quando hoc iuramentum fit abſque neceſſitate. Si enim aliqua cauſa honeſta occultandi veritatem intercedat, qualis eſſet ſi ad tuam tuorúmque ſalutem, honorem, rem familiarem tuendam conueniret, occultatio; aut ſi conueniret, ne annueres interroganti iniuſtè; nullam culpam committis. Sic amphybologicè iurans. Et ratio eſt clara quia defectus iudicij, qui in tali iuramento eſſe poterat, ceſſat interueniente cauſa iuſta ſic occultandi veritatem. Sic tenet expreſsè Nauarrus *capite humanæ aures. 22. q. 5. in q. 2. n. 12. & in ſumma c. 12 n. 9. & 19.* Toletus *lib. 4. ſumma, c. 21 n. 9.* Suar. *lib. 3. de Iuram c. 10. num 4.* Valent. 2. 2. *diſp. 5. quaſt. 13. punct. 2. circa finem.* Leſſius *lib. 2. cap. 42. dubio 9. numer. 47.* Bonacina *diſput. 4. quæſtione 1. punct. 12. numer. 4.* Quod verum habet, tametſi non rogatus iures, ſed te offeras ad iurandum, ſi tamen iurandi, occultandique veritatem honeſta cauſa intercedat; qualis intercedere poteſt eum obligaris famam proximi reſtituere, neque alia via commodiori reparare potes, quam vſu amphybologici iuramenti. Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 6. num. 21.* Bonacina *tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. punct. 12. num 5.* Ex hac certa doctrina deciduntur plures caſus in praxi contingentes.

5 Primò rogatus de delicto, quod ſaltem ſub opinione probabili non teneris manifeſtare, vel ex eo quod non iuridicè rogaris; vel ex eo quod tibi graue nocumentum ex manifeſtatione proueniret, negare poteris feciſſe, ſubintelligendo in carcere, vel ad dicendum. Sic Sanchez *d. cap. 6. num. 23. & 25.* Clauis Regia *lib. 4. cap. 5. num. 4. & lib. 12. cap. 17. num. 29.* Nauarrus *cap. humanæ aures, in quæſt. 1. num. 9.* Bonacina *diſput. 4. quæſt. 1. punct. 12. num 4.* Secundò rogatus de complice, quem ex iiſdem rationibus manifeſtare probabiliter non teneris, eodem modo negare poteris. Sic relati Doctores. Imò, potes te offerre ad ſic iurandum; quando id opus eſſet. Adde ſi fortè ſocios detexiſti, cum non deberes: obligatus es pro illorum defenſione Iuramento amphybologico vti, ſi ſperas damnum factum reparaturum; obligatus inquam es ex iuſtitia, ſi malitioſè contra ordinem iuris detexiſti. Si verò ignoranter, & abſque culpa proceſſiſti; ſolùm teneris ex charitate. Quia teneris reparare damnum proximi modo, qui tibi licitus eſt, & non incommodus. Sanchez *libro 3. in Decalogum cap. 6. num. 28.*

Tertiò, rogatus de furto, quod in recompenſationem accepiſti; vel de mutuo, quod verè non debes; quia ſoluiſti; aut verè non debes; quia non eſt terminus impletus, vel præ paupertate probabiliter excuſatis; poteris iurare te mutuum non accepiſſe, ſubintelligendo, vt debeas ſtatim ſoluere. Quia ad huiuſmodi finem iudex Iuramentum exigit. Sic Couarr. *lib. 1. variar. c. 2. n. 4.* Suar. *lib. 3 c. 9. n. 6.* Sanch. *lib. 3. in Decal. c. 6. n. 32. & lib. 1. de matrim. diſp. 10. n. 27.* Bonacina *diſp. 4. de Iuram. q. 1. punct. 12. n. 5.*

Quartò, rogatus an promiſeris matrimonium à cuius obligatione ſecundum opinionem probabilem immunis es, iurare poteris te non promiſiſſe, ſub intelligendo, vt tenearis. Sanchez *lib. 1. de matrim. diſp. 10. n. 27. & 28. & lib. 3. in Decal. cap. illo 6. n. 32.*

Quintò, exemptus probabiliter à gabellæ ſolutione iurare poteris te non portare talem, vel talem rem; eſto portes; ſubintelligendo, ita vt gabellam debeas, quia hic eſt finis, vel ſaltem debet eſſe interrogantis. Suarez *lib. 3. cap. 9. num. 7.* Azor. *1. p. lib. 11. cap. 4. quæſt. 5.* Sanchez *num. 32. fine.* Bonac. *diſp. 4. quæſt. 1. punct. 12. n. 5. verſ. 9.* Et cuilibet datum eſt opinionem probabilem ſequi.

Sextò creditor exigens debitum virtute inſtrumenti publici affirmare poterit ſibi totam illam quantitatem deberi; etiam ſi pars ſoluta ſit, ſi aliundè eſt debita, & illam recuperare non poteſt. Imo poterit iurare partem illius debiti ſibi non eſſe ſolutam intelligendo, vt non ſit tantumdem debitum. Quia verum iurat. Excipe niſi hoc Iuramentum cederet in præiudicium alterius creditoris, qui haberet ius anterius, debito illo non contento in inſtrumento; cui debitor ſatisfacere non poteſt niſi ſibi totum debitum ſoluat. Tunc enim ob præiudicium alterius creditoris iurare non poterit totam illam quantitatem ſibi deberi, aut partem illius debitam non eſſe ſolutam. Sic Sanchez *d. cap. 6. num. 35. & 36.* Bonacina *2. tom. diſput. 4. quæſt. 1. punct. 12. verſ. 8.*

Septimò è contra debitor à quo debitum expoſtulatur virtute alicuius inſtrumenti maiorem quantitatem continentis, quam ipſe debeat, poterit abſolutè negare ſe illud debere. Imò, & negare illam partem debiti, ſi ex confeſſione partis probabiliter timet obligandum eſſe ſoluere quod non debet, quia ad vtendum æquiuocatione habet legitimam cauſam.

Cauere

ſentis, ſed futuræ, id eſt non ſolum iuras te habere propoſitum, & animum exequendi rem promiſſam; ſed etiam illam eſſe executurum, ergo ſi de facto non exequeris; cum poſſis, & tenearis? efficis quantum eſt ex parte tua Deum falſo fuiſſe teſtatum. Quod tam in graui materia, quam leui eiuſdem rationis eſt, vt liquet ex eis quæ de Iuramento aſſertorio diximus.

7 Secunda ſententia diſtinctione vtitur, affirmat námque ſi materia promiſſa ſit totalis, defectum in eius executione peccatum mortale eſſe; ſi verò ſit partialis eſſe veniale. Ratio huius ſententiæ eſt, quia defectus in partiali materia, & leui non videtur ſufficiens ad conſtituendum Iuramentum falſum. Nam iurans recitare horarium, & vnum aue prætermittens abſolutè horarium dicitur recitaſſe, & promittens ſoluere centum aureos, ſi ſoluat vno aſſe prætermiſſo, cenſetur abundè promiſſioni ſatisfacere; neque ob tam leuem materiam omiſſam vocabitur infidelis, & falſus. Secùs verò ſi materiam integram non ſoluerit, falſus & infidelis reputabitur. Ergo defectus in materia totali graue peccatum erit; ſecùs in materia partiali leui. Sic Caietanus 2.2. *quæſt.* 87 *art.* 7. *dub.* 1. Couarr. *lib.* 1. *variarum cap.* 1. *num.* 2. *verſ.* 2. *ad finem* Et in cap. *quamuis pactum*, 1. *p.* §. 1. *num.* 4. Cordoua *in ſumm. q.* 188. Sayro *in claui Reg. l.* 5. *cap.* 4. *à n.* 28. Philiar. de offic. ſacerdoris *tom.* 1. 2. *p. l.* 3. *cap.* 3.

8 Tertia ſententia abſolutè docet, eſſe ſolum peccatum veniale, ſiue materia promiſſa leuis, ſit totalis, ſiue partialis. Hoc enim vt bene probat Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 3. *de Iuramento, cap.* 16. *à num.* 5. & Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *quæſt* 7. *punct.* 3. *concluſ.* 3. nullius eſt conſiderationis. Quia ſi ſemel ponamus defectum in materia totali eſſe mendacium, & Deum in teſtem falſi fuiſſe adductum, etiam quando eſt defectus in materia partiali mendacium erit. Nam qui deficit in parte materiæ promiſſæ ſine dubio non verum reddit promiſſum. Nam hæc veritas conſiſtit in adæquatione executionis cum promiſſione. Si ergo executio promiſſioni non adæquat omnimodo, abſolutè redditur falſum. Quod exemplo Iuramenti aſſertorij confirmari poteſt. Si enim diceres in hac vniuerſitate eſſe ducentos & quinquaginta Scholaſticos, ſcires tamen non eſſe, niſi ducentos & triginta & octo, ſine dubio mendacium diceres, niſi illa prima propoſitio intelligeretur moraliter (hoc eſt) eſſe ducentos & quinquaginta plus minúſve, quia propoſitio affirmata non adæquat intellectui. Quapropter ſiue defectus ſit in materia totali, ſiue in partiali affirmat hæc ſententia, cui ego vt probabiliori aſſentior, non eſſe peccatum mortale. Sic Diuus Antoninus 2. *p. tit.* 10 *cap.* 4. §. 1. Angelus verbo *Iuramentum* 5. *n.* 41. Syluest. *eodem* 4. *q.* 1. Nauarr. *ſumm. cap.* 12. *n.* 10. *&* *c.* 18. *n.* 7. Man. Rodrig. 1. *tom. ſumm. c.* 192. *n.* 5. *in editione.* Azor. *tom.* 1. *inſtitutionum moral. lib.* 5. *c.* 27. *& lib.* 11. *c.* 5. *q.* 3. Suar. *tom.* 2. *de Religione tract.* 4. *lib.* 3. *de Iuramento cap.* 16. *à n.* 9. Sanchez *lib.* 3. *in Decalog. c.* 4. *n.* 23. *cum aliis.*

Ratio præcipua ſumitur ex Diuo Thom. 2. 2. *q.* 110. *art.* 3. *ad* 5. Vbi ait. Qui aliquid promittit, ſi habeat animum faciendi, quod promittit, non mentitur. Quia non loquitur contra id, quod gerit in mente. Si verò non facit, quod promittit; tunc videtur infideliter agere, per hoc quod animum mutet. Quod ergo mendacium propriè non committat in omittenda promiſſione, non adducit Deum in teſtem falſi. Et confirmo, cum ſub iuramento promittis aliquid faciendum, non ſolum iuras in actu exercito te habere animum exequendi rem promiſſam; ſed etiam iuras formaliter, te eſſe executurum. Ergo illud iuramentum tunc eſt verum vel falſum. Ergo eius veritas vel falſitas, moralis non pendet ex futuro euentu; ac proinde eſto non exequaris rem iuratam, cauſa eſſe non poteſt, quod Deus à te inductus fuerit in teſtem falſi. Aliàs ob nullam rationem excuſari poſſes ab executione rei iuratæ. Deinde in iuramento promiſſorio non inuocas Deum, vt teſtetur te fore executurum rem promiſſam. Nunquam enim ad hoc munus teſtimonium diuinum expoſtulatur, ſed ſolum expoſtulatur vt ſub ſua authoritate promiſſionem illam ſuſcipiat. Ergo poſtea executionem omittens infideliter agis, non tamen mentiris. Eſſe autem infidelem in re leui non eſt grauis iniuria Dei. Quia non deſtruitur ſpeciale aliquod ipſius attributum etiam in effectu hominis. Non enim deſtruis veritatem, ſiquidem illo tempore cum executionem omittis, non adducis Deum in teſtem; quando verò promiſiſti, verè adduxiſti. Neque etiam deſtruis eius fidelitatem; quia non inuocas Deum vt ipſe promittat, ſed ſolum inuocas vt aſſiſtat promiſſioni & obligationi, præbeátque auctoritatem futuræ executioni. Ex qua aſſiſtentia prouenit irreuerentia quæ Deo fit cum impletur id, quod ſub eius auctoritate promiſſum eſt.

Hinc fundamenta contraria ſoluta manent. Siquidem Deus in iuramento promiſſorio vt reſpicit rem futuram non adducitur vt teſtis formaliter, ſed vt præbens auctoritatem futuræ executioni per modum fide iuſſoris, non qui in ſe obligationem ſuſcipiat, ſed qui ſua præſentia & teſtimonio firmitatem tribuat promiſſioni.

9 Quantum verò ad iuſtitiam attinet. Communis ſententia defendit ſpectandam eſſe materiam, quæ ſi grauis ſit, mortale peccatum erit iuramentum in quo ipſa deficiat. Vt ſi iures fornicari, grauiter vindicari, aliudve mortale peccatum facere. Ratio eſt, qui auctoritate diuina, diuinóque teſtimonio te firmas in propoſito peccandi mortaliter. Ergo. Peccas mortaliter contra reuerentiam Deo debitam; idem teneris ſub mortali non facere id, quod iuras. Ergo perinde eſt, ac ſi falſum iuraſſes. Et in hac parte omnes conueniunt. At ſi materia leuis ſit, eò quod vindicatio iurata ſit leuis, affirmat communis ſententia ſolum eſſe culpam venialem. Quia non videtur grauis Deo irreuerentia fieri quod eius auctoritate te firmes in propoſito veniale peccatum committendi, præcipuè cum ſolùm ſub obligatione venialis culpæ tenearis iuramentum illud non exequi. Sic expreſsè Nauar. *ſum. c.* 12. *n.* 13 *&* 15. Couarr. *de pactis* 1. *p.* §. 6. *n.* 6. Azor. *tom.* 1. *l.* 11. *inſtitutionum moral. c.* 5. *q.* 1. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 7. *punct.* 3. *poſt medium.* Suar. *tom.* 2. *de Relig. tract.* 4. *l.* 3. *de iuram c.* 19. Leſſius *l.* 2. *cap.* 42. *dub.* 4. *n.* 18. Sanch *l* 3. *in Decal c.* 4 *n.* 26. *& ſequentib.* Bonac. *tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 1. *punct.* 3. *n.* 9. *circa fin.*

10 Verum hæc communis ſententia quoad hanc ſecundam partem difficultatem patitur. Primò. Nam iurans aliquod peccatum veniale diuina auctoritate, & maieſtate prætendit ſe firmare in illo committendo. Ergo oſtendit à diuina maieſtate illud approbari, ſiquidem ſub illius præſidio promiſſum eſt. Hoc autem eſt grauis iniuria, & blaſphemia contra Deum, ergo. Et confirmo; quia adducendo Deum in teſtem, & quaſi fideiuſſorem peccati futuri adducitur vt illius cooperator. Sed Deum eſſe cooperatorem peccati, etiam leuis, infinite cum diuina bonitate pugnat; ſicut pugnat eſſe authorem. Ergo eſt grauis iniuria. Secundò; ſic iurans obligatus eſt non exequi iuratum, & cum iurat, obligatur non habere animum exequendi. Ergo perinde eſt, ac ſi falſum iuraſſet. Tertiò; ſi iuraſſes rem impoſſibilem, eámque vt impoſſibilem cognoſceres, peccares mortaliter. Quia iuras falſum. Non enim habere potes propoſitum & voluntatem implendi, quod eſſe impoſſibile apprehendis. Sed peccatum veniale inter impoſſibilia reputari debet. Nam ea facere poſſumus, quæ licitè poſſumus. Ergo iuramentum de illo committendo mortale erit.

Cæterum propter hæc, & ſi difficilia, à communi ſententia & praxi recepta, non debemus recedere. Fateor enim ſic iurantem peccatum veniale ipſo facto, prætendere diuino teſtimonio ſe firmare in propoſito illud committendi. Non quia exiſtimes fore gratum & approbandum à Deo: de hoc enim non cogitat; ſed quia ex quadam ſimplicitate & vulgari ignorantia credit? quidquid ſub iuramento promittitur, ſiue bonum ſiue malum immutabile eſſe debere. Ad confirmationem negamus in iuramẽto promiſſorio de re iniqua inuocari Deum, vt cooperatorem peccati promiſſi, ſed ſolum vt teſtem promiſſionis. Ex qua inuocatione non videtur fieri grauis irreuerentia, ſi res promiſſa mala ſit venialiter tantùm.

Ad ſecundum concedo ſic iurantem obligatum eſſe ſub veniali tantum non exequi rem iuratam; & cum iurat obligatum eſſe ſub veniali tantum non habere animum exequendi? ac proinde non peccare mortaliter. Hinc fit grauiùs peccare iurantem peccatum veniale ſine animo exequendi, quam iurantem ex animo. Quia iurans ſine animo committit peccatum mortale periurij falſi; at iurans cum animo non mortale, ſed veniale tantum committit. Duplex tamen; nempe propoſitum peccandi, & iuramentum talis propoſiti.

Ad tertium reſpondeo eſſe diuerſam rationem in iuramento de re abſolutè impoſſibili, & de peccato veniali. Quia iuramentum de re abſolutè impoſſibili reddit impoſſibilem voluntatem faciendi illam. At peccatum veniale eſto de iure reddat impoſſibilem voluntatem, non tamen de facto. Et cum ſolum ſub obligatione venialis culpæ ſit hæc impoſſibilitas iuridica non valet iuramentum mortale reddere.

11 Hinc fit iuramentum de non præſtando conſilium aliquod Euangelicum eſſe ſolum venialem culpam. Quod ſit culpa, dubium eſſe non poteſt, cum diuinum teſtimonium aſſumas ad obſiſtendum diuinæ voluntati. Sed quia hæc obſiſtentia, aliàs peccatum non eſt, non videtur grauiter diuina maieſtas in teſtem adducta iniuriari, Sic Nauar. Valent. Azor. Leſſi. Bonacin. *locis allegatis*, Sanch. *d. c.* 4. *n.* 30. Suar. *c.* 18. *num.* 6.

12 Sed inquires an omittere conſilium Euangelicum, quia iuraſti omiſſurum; vel facere peccatum veniale, quia iuraſti facturum, peccatum ſit mortale, vel veniale?

Reſpondeo regulariter veniale eſſe, quia procedit ex quadam vulgari ignorantia, qua credis ſic iuratum eſſe exequendum. Sic Sanch. *lib.* 3. *c.* 4. *n.* 29. Suar. *lib.* 3. *de iuramento c.* 19. *n.* 6. *&* 7. At ſi illam ignorantiam ſecludamus; exiſtimo executionem rei illicitæ vel omiſſionem Euangelici conſilij, quia iuratum eſt, per ſe mortale peccatum eſſe, eſt enim grauis blaſphemia irreuerentiam iuramenti præſtare, quod eſt contra iuramenti religionem. Adde talem executionem tacitè continere errorem in fide. Sic iudicat Sanch. *n.* 29. *fine.*

PVNCTVM

Digitized by Google

Pvnctvm VII.

Quod peccatum ſit in iudicio, vel extra Iuramentum præſtare in alio ſenſu ab eo quem alius intelligit?

SVMMARIVM.

1 *In iudicio legitimo, & in contractibus peccatum eſt mortale.*
2 *Extra iudicium, & in contractibus ſic iurare abſque neceſſitate culpa eſt.*
3 *Solùm eſt venialis ſecluſa iniuſtitia aut alia extrinſeca circumſtantia.*
4 *Honeſta cauſa intercedente nulla eſt culpa.*
5 *Expenduntur plures caſus in praxi contingentes.*
6 *Vtens amphybologia debet ſcire ſaltem in genere ſe poſſe veritatem tegere.*

1 CErtum eſt ſi iudex ita iuridicè interroget, vt teneatis te veritatem fateri, te peccaturum mortaliter ſi veritatem occultes amphybologico vtens iuramento. Quia facis contra obedientiam ſuperiori debitam. Idem eſt quando ad firmitatem alicuius contractus expoſtularetur iuramentum; tu verò vt obligatione ſoluaris, amphybologicè iuras. Quia decipis proximum in re graui. In his omnes conueniunt vt teſtatur Sanch. *aliis relatis. lib. 3. in Decal. c. 7. n. 1. & 2.* Leſſius *lib. 2. c. 42. dub. 9. n. 46.*

2 Si verò extra legitimum iudicium, vel extra contractus indigentes iuramento ad firmitatem loquamur, nemini dubium eſſe poteſt, loqui, & à fortiori iurare ſine neceſſitate, vel ſpeciali vtilitate in alio ſenſu ab eo, quem auditores intelligunt, eſſe culpam, & peccatum. Quia talis modus loquendi contrarius eſt ciuili & politicæ hominum conuerſationi, & ſyncetæ locutioni, maximè in rebus ſeriis, omniàque dolis & fallaciis pateret; nemini que fides adhiberi poſſet, ſi hic modus loquendi, vt licitus approbaretur. Quapropter etſi tunc non pecces peccato mendacij, peccas tamen contra præceptum affirmatiuum dicendi veritatem ſincere, & ſimpliciter; vt bene notauit Valent. 2. 2. *diſp. 5. q. 53. punct. 2. circa finem.* Et ita hunc modum loquendi abſque neceſſitate peccatum eſſe, tenet idem Valentia *ibi. & diſp. 9. q. 7. punct. 4. circa finem.* Leſſi. *lib. 2. c. 42. dub. 9. n. 46. & 48.* Azor. *tom. 1. lib. 11. c. 4. q. 5.* Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 3. de iuram. c. 10. n. 10. & c. 11. n. 6.* Sayro *in claui Regia l. 5. c. 2. n. 41.* Bonac. *diſp. 4. q. 1. punct. 12. n. 2. & pluribus relatis.* Sanch. *lib. 3. in Decal. c. 6. n. 16.*

Verum (ſecluſa iniuſtitia, aut, alia extrinſeca circunſtantia, quæ ex tali modo iurandi oriri poſſet) exiſtimo tale iuramentum abſque neceſſitate factum non excedere culpam venialem. Probo. Quia tali iuramento ſolum deficit comes iudicij non iuſtitiæ (vt ſuppono,) neque veritatis, vt ſtatim probabo. Ergo ſolum eſt peccatum veniale. Quod autem tali iuramento veritas non deficiat videtur certum; Nam illud iuramentum non cadit ſupra propoſitionem exterius prolatam vtcumque, ſed ſecundum quod reſtricta eſt animo proferentis. Verbi gratia. Rogaris an commiſeris furtum, quod verè commiſiſti; reſpondes, & iuras te non commiſiſſe, ſubintelligendo in illa hora, in qua rogaris; vel non commiſiſſe coram Iudice, parente, aliiſue conſanguineis. Tale enim iuramentum veritatem habet: ſiquidem non affirmas abſolutè non commiſiſſe; ſed non commiſiſſe illa hora, in qua rogatis vel coram illis perſonis & hoc eſt veritas. Propoſitio ergo illa exterius prolata ex intentione proferentis determinatur. ipſumque iuramentum ſupra omne illud complexum cadit. Confirmari poteſt euidenter ex factis Chriſti *Ioannis 7.* Dixit diſcipulis ſe non eſſe aſcenſurum ad diem feſtum paſchæ, & tamen ſtatim aſcendit; quæ propoſitio ſtante ſcientia Chriſti futurorum à falſitate excuſari non poſſet, niſi aliquid aliud ſuperaddatur, nempe non eſſe aſcenſurum cum ſuis diſcipulis, vel non eſſe aſcenſurum manifeſtè & publicè, vel non eſſe aſcenſurum ad feſtum agendum; ſed ad patiendum. Simile eſt illud *Marc. 3.* de die illa ſcilicet Iudicij, nemo ſcit, neque filius; ſubintelligi enim debet ad dicendum, vel non ſcit à ſe, ſed à patre. Eſt ergo manifeſtum veritatem propoſitionis vocalis non ſumi præcisè ex verbis, vt ſonant, ſed ſecundum intentionem proferentis; idemque confirmat. Text. *in capite humana aures 22. q. 5.* ibi. Humanæ aures talia verba noſtra indicant qualia foris ſonant; diuina verò iudicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur. Apud homines cor ex verbis: apud Deum verba penſantur ex corde. Penſari ergo debet falſitas, aut veritas non ex verbis præcisè ſed ex corde proferentis. Ergo iuramentum amphybologice factum veritatem habet. Ergo ſolum illi deficere poteſt diſcretio & iuſtitia. Iuſtitiam ſupponimus non deficere. Aliàs prauitate materiæ eſſet mortale vel veniale, Reſtat ergo, vt ſola diſcretio deficiat, cuius defectus (vt ſuperiùs dictum eſt) venialis eſt: eò quod non euacuet finem præcipuum iuramenti, qui eſt veritatis confirmatio. Nam licet euacuet finem ſecundarium iuramenti, qui eſt confirmare veritatem neceſſariam: ſiquidem abſque neceſſitate fit; non ob inde grauem deordinationem continent. Et ita hanc ſententiam tenet Caietan. 2. 2. *q. 89. a. 7.* Suar. *tom 2. de Relig. lib. 3. c. 9. 10. & 11.* Leſſius *lib. 2. c. 42. dub. 9. n. 48.* Sanch. *lib. 3. in Decalog. c. 6. n. 15 & 22.* & alij *apud ipſ. s.*

4 Dixi eſſe ſolum venialem culpam, quando hoc iuramentum fit abſque neceſſitate. Si enim aliqua cauſa honeſta occultandi veritatem intercedat, qualis eſſet ſi ad tuam tuorùmque ſalutem, honorem, rem familiarem tuendam conueniret, occultatio; aut ſi conueniret, ne annueres interroganti iniuſtè; nullam culpam committis. Sic amphybologicè iurans. Et ratio eſt clara quia defectus iudicij, qui in tali iuramento eſſe poterat, ceſſat interueniente cauſa iuſta ſic occultandi veritatem. Sic tenet expreſsè Nauarrus *capite humana aures. 22. q. 5. in q. 2. n. 12. & in ſumma c. 12. n. 9. & 19.* Toletus *lib. 4. ſumma, c. 21. n. 9.* Suar. *lib. 3. de Iuram. c. 10. num 4.* Valent. 2. 2. *diſp. 5. quæſt. 13. punct. 2. circa finem.* Leſſius *lib. 2. cap. 42. dubio 9. numer. 47.* Bonacina *diſput. 4. quæſtione 1. punct. 12. numer. 4.* Quod verum habet, tametſi non rogatus iures, ſed te offeras ad iurandum, ſi tamen iurandi, occultandíque veritatem honeſta cauſa intercedat; qualis intercedere poteſt eum obligaris famam proximi reſtituere, neque alia via commodiori reparare potes, quam vſu amphybologici iuramenti. Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 6. num. 21.* Bonacina *tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. punct. 12. num 5.* Ex hac certa doctrina deciduntur plures caſus in praxi contingentes.

5 Primò rogatus de delicto, quod ſaltem ſub opinione probabili non teneris manifeſtare, vel ex eo quod non iuridicè rogaris; vel ex eo quod tibi graue nocumentum ex manifeſtatione proueniret, negare poteris ſeciſſe, ſubintelligendo in carcere, vel ad dicendum. Sic Sanchez *d. cap. 6. num. 23. & 25.* Clauis Regia *lib. 4. cap. 5. num. 4. & lib. 12. cap. 17. num. 29.* Nauarrus *cap. humana aures, in quæſt. 1. num. 9.* Bonacina *diſput. 4. quæſt. 1. punct. 12. num 4.* Secundò rogatus de complice, quem ex iiſdem rationibus manifeſtare probabiliter non teneris, eodem modo negare poteris. Sic relati Doctores. Imò potes te offerre ad ſic iurandum; quando id opus eſſet. Adde ſi fortè ſocios detexiſti, eum non deberes: obligatus es pro illorum defenſione Iuramento amphybologico vti, ſi ſpectas damnum factum reparaturum; obligatus inquam et ex iuſtitia, ſi malitiosè contra ordinem iuris detexiſti. Si verò ignoranter, & abſque culpa proceſſiſti; ſolùm teneris ex charitate. Quia teneris reparare damnum proximi modo, qui tibi licitus eſt, & non incommodus. Sanchez *libro 3. in Decalogum cap. 6. num. 28.*

Tertiò, rogatus de furto, quod in recompenſationem accepiſti; vel de mutuo, quod verè non debes; quia ſoluiſti; aut verè non debes; quia non eſt terminus impletus, vel præ paupertate probabiliter excuſaris; poteris iurare te mutuum non accepiſſe, ſubintelligendo, vt debeas ſtatim ſoluere. Quia ad huiuſmodi finem iudex Iuramentum exigit. Sic Couarr. *lib. 1. variar. c. 2. n. 4.* Suar. *lib. 3 c. 9. n 6.* Sanch. *lib. 3. in Decal. c. 6. n. 32. & lib. 1. de matrim. diſp. 10. n. 27.* Bonacina *diſp. 4. de Iuram. q. 1. punct. 12. n. 5.*

Quartò, rogatus an promiſeris matrimonium à cuius obligatione ſecundum opinionem probabilem immunis es, iurare poteris non promiſiſſe, ſub intelligendo, vt tenearis. Sanchez *lib. 1. de matrim. diſp. 10. n. 27. & 28. & lib. 3. in Decal. cap. illo 6. n. 32.*

Quintò, exemptus probabiliter à gabellæ ſolutione iurare poteris te non portare talem, vel talem rem; eſto portes; ſubintelligendo, ita vt gabellam debeas, quia hic eſt finis, vel ſaltem debet eſſe interrogantis. Suarez *lib. 3. cap. 9. num. 7.* Azor. *1. p. lib. 11. cap 4. quæſt. 5.* Sanchez *num. 31. fine.* Bonac. *diſp. 4. quæſt. 1. punct. 12. n. 5. verſ. 9.* Et cuilibet datum eſt opinionem probabilem ſequi.

Sextò creditor exigens debitum virtute inſtrumenti publici affirmare poterit ſibi totam illam quantitatem deberi; etiam ſi pars ſoluta ſit, ſi aliundè eſt debita. & illam recuperare non poteſt. Imo poterit iurare partem illius debiti ſibi non eſſe ſolutam intelligendo, vt non ſit tantumdem debitum. Quia verum iurat. Excipe niſi hoc Iuramentum cederet in præiudicium alterius creditoris, qui haberet ius anterius, debito illo non contento in inſtrumento; cui debitor ſatisfacere non poteſt niſi ſibi totum debitum ſoluat. Tunc enim ob præiudicium alterius creditoris iurare non poterit totam illam quantitatem ſibi deberi, aut partem illius debitam non eſſe ſolutam. Sic Sanchez *d. cap. 6. num. 35. & 36.* Bonacina *2. tom. diſput. 4. quæſt. 1. punct. 12. verſ. 8.*

Septimò è contra debitor à quo debitum expoſtulatur virtute alicuius inſtrumenti maiorem quantitatem continentis, quam ipſe debeat, poterit abſolutè negare ſe illud debere. Imò, & negare illam partem debiti, ſi ex confeſſione partis probabiliter timet obligandum eſſe ſoluere quod non debet, quia ad vtendum æquiuocatione habet legitimam cauſam.

Cauere

Digitized by Google

Cauere tamen debet ne præiudicium creditori ſequatur in parte debita. Eáque de cauſa tenetur partem illam ſoluere, & etiam expenſas, ſi quas facit in illius recuperatione ob moroſam ſolutionem. Sanchez *lib. 3. cap.6. n.33.* Gutierr. *lib. 1. practicar. q.6. n.2.* Bonacin. *diſp 4 q.1. punct.12. verſ.* 10.

Octauò, habens iuſtam & probabilem cauſam occultandi fiſco vel creditoribus aliqua bona; ne videlicet ſibi deſint neceſſaria ad ſuſtentationem; neve mendicare cogatur, poterit negare ſe occultaſſe ſubintelligendo, quæ manifeſtare obligatus ſit. Idemque poſſunt reſpondere teſtes idipſum cognoſcentes. Sic expreſsè Bonacin. *d. diſp.4.q 1. punct.12.verſ.3.* Sanchez *lib.3. c.6. n. 35.*

Nonò, ſi per iniuriam coactus ſis promittere ſub Iuramento dare aliquam pecuniam, iurare poteris eam daturum ſubintelligendo ſi debeas: Quia iuſtam habes cauſam vtendi hac tergiuerſatione. Eáque reſtrictione facta obligatus non eris ſoluere, ſi non debeas. Quia ſolùm ad ſoluendum ſi debeas virtute Iuramenti obligatus fuiſti. Sic Valent. 2. 2. *diſp. 6. q.7. punct 4. circa finem.* Sanch. *lib. 3. c.6. n. 37. & 38.* Bonacina *diſp.4. q.1. punct.12 verſ.1.*

Decimò, rogatus an venias ex loco, qui falſo putatur peſte infectus, aut illac tranſieris: potes negare ſubintelligendo, ita vt ſit infectio. Imò etiamſi locus ſit peſte infectus; ſi tamen certus es, te ſanum eſſe, vti poteris ea æquiuocatione, ſic Nau. *cap.12.n.19.* Toler. *lib.4.cap.21.n.9.* Suarez *cap.9. numer.7.* Sanch. *cap.6.n.35.* Bonacin. *diſp.4 q.1.punct.12. verſ.3.* Vbi ex Syluestro optimè aduertit religioſos, & clericos non excuſari ab hoc Iuramento præſtando, & veritate dicenda, ex eo quod cuſtodes Laici ſint, quibus non videntur ipſi ſubiecti. Quia non expoſtulatur ab ipſis abſolutè, ſed ex ſuppoſitione quod velint ciuitatem intrare.

Vndecimò ſcholaſticus rogatus à iudice, an fuerit locutus cum aliquo ex oppoſitoribus ad cathedram; vel illius domum fuerit ingreſſus, poteſt reſpondere negatiuè, ſi verba, aut ingreſſus domus non fuerit ſubornationis cauſa; quia hæc debet eſſe mens iudicis interrogantis, ſic Nauar. *ſum. c.12. n. 19.* Sayro *in claui Regia. lib.5. cap 4. n.24.* Sanchez *lib.3. c.6. n.34.* Suar. *lib.3. c.9. n.7.*

Duodecimò Canonici & Iudices obligati ſeruare ſecretum eorum, quæ in congregatione tractantur, poſſunt iurare non violaſſe ſecretum, neque ibi acta cum aliquo communicaſſe, ſi nihil eorum, quæ ſub graui culpa obligati erant celare, manifeſtauerint. Quia de iis, & non de aliis cenſetur iudex interrogare, ſic Suarez, Sayro & Sanch. *locis allegatis.*

Decimo tertiò. Mulier, quæ adulterium commiſit, poterit ſub Iuramento negare commiſiſſe ſubintelligendo, vt manifeſtare teneatur. Sayro *in claui Regia lib.5. c.4. n.24.* Sanchez *lib.3. c.6. n.41* Bonacin. *diſp.4. quæſt.1. punct.12. verſ.6.*

Decimo quartò, coactus accipere aliquam in ſponſam, quam ducere non tenetur, iurare poterit ſe illam ducturum ſubintelligendo, ſi obligationem habeat: Et idem eſt de vxore, quæ cogitur cum marito cohabitare, cuius cohabitatio ſibi interdicta eſt, poterit iurare cohabitaturam, ſubintelligendo, ſi id licitè poſſit. Quia iuſtiſſimam cauſam habet vtendi in iis caſibus tergiuerſatione. Nauarr. *cap.12. n.9.* Syluester. *Iuramentum 3. quæſt.2.* Azor. *tom.1. lib.11. cap.4. q.5.* Sanchez *lib.3. cap.6. n.40. & 41.*

Decimo quintò is qui mutuare non tenetur, poterit reſpondere petenti mutuum, ſe nullam pecuniam habere, ſubintelligendo in alio loco ab eo, in quo habet, vel in ordine ad mutuandum. Qui modus reſpondendi licitus erit ſi cauſa ſubſit negandi mutuum; nempè quia illis pecuniis eget ad alium vſum, vel timet debitorem difficilem fore in ſoluendo, ſic Nauarrus *ſum. cap.12. num.18.* Sayro *in claui Regia lib. 5. cap.4. n.26.* Sanch. aliis relatis *n.3.* Bonacina *tom.2. diſp.4. q.1. punct. 12. n.3.*

Decimo ſextò, mercatores qui non poſſunt iuſtum pretium ab emptoribus obtinere, niſi iurent tanti vel tanti ſibi mercem ſtare, cum de facto non ſtet; iurare quidem poſſunt, tanti ſibi ſtare, ſub intelligendo computatis omnibus expenſis; vel tanti ſibi ſtare ſubintelligendo cum alia merce, quam habent domi, vel alibi emerant, ſic Leſſius *lib.2. c.42. dub.9. n.46.* Rebellus *lib.9. q.7. n.8.* Bonacina *diſp.4. de iuramento q.1. punct.12. n.8. & diſp.3 de contract. q.2. punct.4. in fine.* Idem dicendum eſt de emptoribus iurantibus rem aliàs minoris emiſſe, Bonacina & Rebellus, *ſuprà.*

Denique quotieſcumque aliqua cauſa honeſta ſe offert, tegendi veritatem, poteris abſque peccato vti amphybologico Iuramento, vt ex allatis exemplis conſtat, & ex ratione ſæpè dicta. Quia tale Iuramentum veritatem, & iuſtitiam habet, & cum vtile ſit, illud præſtare, non deficit iudicium. Ex nullo ergo capite vitiari poteſt. Quapropter, vt benè dicunt. Sanch. *d. c.6. n.45.* Bonac. *d. diſp.4. q.1. punct.12. verſ. 7.* & alij apud ipſos, etiamſi rogans omnem æquiuocationem vellet excludere, & vltra Iuramentum de re facta petat Iuramentum de calumnia; exigátque Iuramentum dicendi veritatem ſincerè, abſque vlla æquiuocatione; adhuc poteris iurare amphybologico Iuramento, & reſtrictione facta. Quia ſubintelligere potes, te iuraturum abſque æquiuocatione iniuſta. Nulla enim propoſitio ita amplè ſumi poteſt; quin aliquam reſtrictionem habere poſſit in mente. Quod manifeſtè conuincitur in confeſſione rogato de delictis in confeſſione auditis, qui ea tacere tenetur quomodocumque Iuramentum exigatur. Dari ergo poteſt aliqua via occultandi veritatem abſque mendacio. Quando vero abſque vlla cauſa quis vtitur amphybologico Iuramento, iam dixi eſſe ſolum veniale ſecluſo Iuramento neceſſariò in contractibus & in iudicio.

Pro ſupradictis eſt maximè aduertendum, vtentem, aliqua ex dictis amphybologiis debere ſcire ſaltem in genere ſe poſſe abſque mendacio veritatem tegere; non tamen opus eſt in particulari cognoſcere modum, quo debet tegi. Quocirca ſi intendat iurare conſenſu quem vir doctus verum reperiet, & ſciat verum ibi reperiri poſſe; ſufficiet ad excuſationem periurij. Suarez *tom. 2, de Relig. lib.3. de iuramento cap.10. num.4.* Sanch. *lib.3. cap.6. n.46.*

PVNCTVM VIII.

Vtrum Iuramentum fictum tam in iudicio, quàm extra peccatum ſit mortale.

SVMMARIVM.

1 *Tripliciter fictio interuenire poteſt.*
2 *Iurans ſine animo implendi ſemper peccat mortaliter.*
3 *Proponitur obiectio & ſit illi ſatis.*
4 *Si iuras falſum ſine animo iurandi eſt mortale, tametſi ratio non ita facilis ſit.*
5 *Iurare verum ſine animo iurandi, non eſt mortale. Sed quid in iudicio & contractibus.*
6 *Si iures abſque animo te obligandi, communis eſt ſententia, peccatum graue eſſe.*
7 *Reſoluitur idem eſſe dicendum, ac de Iuramento ſine animo iurandi factum.*
8 *Ad verum Iuramentum non eſt neceſſarius expreſſus animus te obligandi.*

1 NOtandum eſt, tribus modis fictionem in Iuramento interuenire poſſe. Primò, ſi iures ſine animo iurandi. Secundò, ſi iures ſine animo te obligandi. Tertiò, ſi iures ſine animo implendi, quod iuras. His poſitis.

2 Dico primò, ſiue in iudicio, ſiue extra iurans ſine animo implendi iuratum, peccat mortaliter. Quia vero Iuramento, quale hoc eſt, deficit prima veritas. Ita ex communi ſententia Leſſius *lib. 2. cap. 42. dub. 8. num. 42.* Suarez *lib.3. de Iuram. c.17. à n 9.* Sanchez *lib.3. in Decal. c.4. n 26.*

3 Solùm obiici poſſunt aliqua Iuramenta, quæ paſſim fiunt abſque animo & propoſito implendi; & tamen non cenſentur à doctoribus peccata mortalia. Hæc ſunt Iuramenta, quibus parentes minantur filiis ſupplicia non tam animo exequendi, quam eos deterrendi, & corrigendi. Item Iuramenta cedendi loco, & honore, quæ vrbanitatis cauſa fiunt. Sed facile huic obiectioni reſpondetur in iis Iuramentis ſubintelligi aliquam conditionem, quæ ea à falſitate excuſat, & vera reddit. In Iuramentis comminatoriis ſubintelligitur conditio, niſi alius ſe correxerit, veniámve poſtulauerit, vel maius incommodum inde timeatur. In Iuramentis vrbanitatis ſubintelligitur niſi alteri nimis moleſtum fuerit. Verùm, ſi abſque vlla ſubintellecta conditione Iuramentum præſtatur ſine animo implendi dubium eſſe non poteſt, quin ſit mortale. Leſſius *lib 2. cap. 42. dub. 4. num.22.* Suarez *tom.2. de Relig. lib. 3. cap.17. num.9.*

4 Dico ſecundo ſi iuras ſine animo iurandi, diſtinguendum eſt, vel iuras verum, vel falſum. Si iuras falſum; tam in iudicio, quam extra, eſt peccatum mortale. Si iuras verum; probabile eſt eſſe ſolum veniale extra iudicium; in iudicio, & in contractibus mortale. Priorem partem concluſionis nempe iurare falſum ſine animo iurandi eſſe mortale defendunt Caietanus *2.2. q.89 art.7. ad 4.* Sotus *lib.8. de iuſtitia q.1. art.7. in ſolut. ad 4.* Couarr. *in cap. quamuis pactum de pactis 1. p. §. 5 n. 2. & 3.* Petrus de Ledeſm. *2. tom. ſum. tract. 11. c.3. dub.6.* Leonardus Leſſius *lib. 2. c.42. dub 8. n.43.* Suar. *tom.2. de Relig. lib. 3. de Iuram. cap. 17. n. 3.* Bonacina *tom. 2. ſum. diſp.4. q. 1. punct.7. n.6.* Sanch *lib.3. c.6. n.9.* Rationem reddunt; Quia Iuramentum externum, quod eſt diuinæ manifeſtatis cultus aſſumitur ad falſitatem confirmandam. Vnde ſicut genuflexio, alíúſque externus cultus, ſi idolo tribueretur, eſſet peccatum graue. Quia applicatur materiæ indebitæ actio ſolum debita Deo. Similiter erit grauis irreuerentia contra Religionem, iurare falſum verbis tantum abſque intentione. Quia internus cultus Deo per Iuramentum debitus materiæ indebitæ applicatur. Cæterum hæc ratio ſolum videtur conuincere

uincere in Iuramento externo facto per idola, vel creaturam ſiſtendo in ipſa; ibi enim cultus externus Deo debitus materiæ indebitæ applicatur, & ſaltem in foro externo diuinitas, & infallibilitas in idolis, & creaturis recognoſcitur, quod eſt blaſphemum. At in Iuramento verbo tenus facto per Deum in confirmationem falſitatis, hic cultus non inuenitur. Non enim falſitas honoratur, ſicut non honoratur iniuſtitia, & cum ad teſtandam rem iniuſtam adducitur, ſed ad ſummum in illo Iuramento Deus iniuriatur, eò quòd ſaltem ſimulatè, & in apparentia adducitur in teſtem falſi. Cùm verò viget exterior Dei cultus, cadit ſupra materiam indebitam ſcilicet falſitatem; ergo eſt peccatum graue. Facile reſpondeo, cadit ſupra materiam indebitam, quæ obiectum ſit honorationis, quæque colatur, & honoretur per talem cultum, nego; cadit ſuprà materiam indebitam de illa conteſtando & affirmando, concedo. An verò hæc conteſtatio apparens ſufficiat ad peccatum mortale; reſtabat probandum. Quapropter Leſſius *lib. 2. de iuſtitia c. 42. dub. 8 n. 43.* inclinat non eſſe mortale iurare falſum ſine animo iurandi, ſi per iniuriam cogaris iurare, & falſitas penitus occulta ſit. Quia neque intendis Deum in teſtem vocare, ſed ſimulare, neque ſecundum prudentem æſtimationem poteris cenſeri iurare falſum. Quia falſitas eſt penitùs occulta; & quia iuſtam cauſam habeas alia mente iurandi.

Cæterum retinenda eſt communis ſententia, quia extra hunc caſum adductum à Leſſio, nullum doctorem inueni (etſi plures euolui) qui affirmaret non eſſe peccatum mortale iurare falſum etiam ſine animo iurandi. Et ratio eſſe poteſt. Quia videtur Deo grauis irreuerentia fieri, ex eo quod tantum in apparentia, & nomine tenùs in teſtem falſi inuocetur. Nomini enim Dei ſumma reuerentia debetur. Deinde ſi ſemel admittamus, Deum ſimulatè inuocari poſſe in teſtem falſi abſque graui peccato, finis Iuramenti, qui eſt veritatis confirmatio magna ex parte, imò penitùs fruſtraretur: Non igitur eſt concedendum. In iudicio autem, & in contractibus grauibus proculdubio eſt, eſſe mortale iurare falſum abſque animo iurandi. Quia in iudicio eſt contra mandatum ſuperioris; in contractibus eſt contra ius parti contrahenti debitum, & in vtroque caſu contra reuerentiam debitam diuino nomini cui præiudicatur falſi teſtificatione. Dixi *eſſe mortale* iurare falſum ſine animo iurandi. Nam ſi cum aliqua reſtrictione iurares, quæ verum ſenſum efficeret, id non eſſet falſum Iuramentum; ac proinde in præſenti de illo non loquimur; ſed regulandum eſt iuxta dicta puncto præcedenti.

5 Secunda pars concluſionis nempe probabile eſt, non eſſe mortale, ſi verum iures, ſine animo iurandi. Tenet Leſſius *lib. 2. de iuſtitia c. 42. dub. 8 n. 42.* Sanch. *aliis relatis lib. 3. cap. 6. num 9. & 10.* Bonac. *diſp 4. quæſt. 1. punct 7. circa finem.* Ratio eſt. Quia non videtur ex hoc Iuramento fieri grauis iniuria Deo, neque homini. Non Deo; quia eſto ſimuletur adduci in teſtem, adducitur in teſtem veritatis; ſicuti cum ſimulatè oras eo tempore, quo non teneris præcepto orandi, non obinde cenſeris Deo facere grauem iniuriam. Neque etiam ex tali Iuramento homini prouenit grauis iniuria. Quia ſupponimus grauiter inde non lædi. Ex nullo ergo capite mortale peccatum eſſe poteſt. Eſt tamen abſque dubio peccatum veniale, & graue quando nulla legitima & honeſta cauſa fieret, quia eſt quædam fictio vim Iuramenti eneruans.

Si verò in iudicio vel in contractibus veritatem iurares ſine animo iurandi, ferè omnes Doctores firmant, te peccaturum mortaliter. Quia decipis iudicem, vel tecum contrahentem in re graui. Limitat autem hoc Sanch. *lib 3. cap. 7. n. 2.* dummodò inde iudicio, aut contractui notabile damnum ſequeretur, quòd rarò contingere poteſt. In contractibus, cum fictio, & ſimulatio non appareat, & æquè cogendus ſis, ac ſi verè iuraſſes. Limitatio placet in contractibus, quia ibi damnum proximi attenditur, quod rarò euenire poteſt, niſi Iuramentum neceſſarium eſſet ad contractus firmitatem. A iudicio tamen excludo limitationem. Quia ſemper hæc ſimulatio illi notabiliter præiudicat: Superioris enim præceptum non ſolum eſt de veritate dicenda ſed de dicenda ſub diuino teſtimonio. Deludis ergo grauiter iudicium ſi diuinum teſtimonium omittas.

6 Dico tertiò: Si iures abſque animo te obligandi, quod ſolùm in Iuramento de futuro eſſe poteſt; communiter Doctores exiſtimant eſſe graue peccatum; quia fit grauis irreuerentia Deo cum ex vna parte eum in teſtem adduxeris, & ex alia nolles teſtimonio, & authoritate obligari. Videris námque diuinam maieſtatem & authoritatem contemnere. Adde ſi non habes animum te obligandi, neque animum adimplendi videris habere. Sic Nauarr. *c. 12. num. 14.* Couarr. *de pactis 1. p. § 5. num. 3.* Suar. *tom 2. de Relig. lib 3. c 17 n. 10.* Leſſius, *lib. 2. c. 42. dub. 8. n. 42.* Sanch *lib. 3. cap. 4. num 10.* Bonacina *tom. 2. diſp 4. q. 1. punct 7. circa finem.*

7 Verum cum probabile ſit, quod Iuramentum factum abſque animo obligandi non ſit verum Iuramentum, ſed ſimulatum, quale eſt Iuramentum factum abſque animo iurandi. Idem quod dictum eſt in præcedenti concluſione de Iuramento facto abſque animo iurandi, dici debet de Iuramento facto abſque animo ſe obligandi. Quia eiuſdem prorſus rationis ſunt. Quod autem Iuramentum, in quo expreſſum habes animum non te obligandi, Iuramentum verum non ſit, ſed apparens. Probatur. Quia obligatio, vel eſt de natura ipſius Iuramenti, vel quædam paſſio ita neceſſariò conſequens naturam Iuramenti, vt nullatenùs ſeparari poſſit. Ergo ſi vis iurare excludendo obligationem, vis vt tale Iuramentum ſuam eſſentiam non habeat, ſiquidem illam habere non poteſt ſine obligatione. Ergo non vis iurare, ſed Iuramentum ſimulare. Et confirmo ex voto facto abſque intentione te obligandi, quod ſecundum communiorem ſententiam nullum eſt, & ex matrimonio contracto abſque intentione te obligandi ad reddendum debitum, quod etiam nullum eſt: quia eſſentiam matrimonij deſtuit. Ergo ſimiliter nullum erit Iuramentum factum ſine intentione te obligandi. Et ita tenet Syluester verbo *Iuramentum 4. quæſt 7.* Sanch. *in ſumm. lib. 3. cap. 6. num. 7. & c. 10. num. 8.* Bonacina *diſp. 4. quæſt. 1. punct. 7. num. 3.* & alij apud ipſos.

8 Dixi non eſſe verum Iuramentum illud in quo expreſſum animum haberes non te obligandi, vt tacitè colligeres ad Iuramenti eſſentiam non requiri expreſſum animum te obligandi. Sufficit, quod iurandi animum habeas: eò enim ipſo cenſeris voluntatem habere eorum quæ neceſſariò ad Iuramentum requiruntur, niſi ea expreſsè excludas. Sanch *lib. 3. cap. 10. n. 9.* Suar. *lib. 2. c. 7. n. 8.* Bonac. *diſp. 4. q 1. punct. 7. n. 4.*

PVNCTVM IX.

Quando conſuetudo iurandi grauem culpam inducat.

SVMMARIVM.

1 *Duplex eſt conſuetudo.*

2 *Conſuetudo iurandi cum aduertentia vt verum iuretur non eſt peccatum mortale.*

3 *Quod verum habet, eſto iungatur mentiendi conſuetudini.*

4 *Conſuetudo iurandi ſine aduertentia, ad veritatem: te in ſtatu peccati mortalis conſtituit.*

5 *Explicatur doctrina aliquibus annotationibus.*

6 *An debeat abſolutio differri habenti hanc prauam conſuetudinem.*

7 *An debeat ei aliqua pœnitentia imponi ſi reinciderit, teneaturque illam exequi?*

1 CONſuetudinem iurandi habes ſi paſſim iures. Duplex hæc conſuetudo eſſe poteſt. Prima iurandi falſo, vel abſque aduertentia an ſit verum, vel falſum quod iuras; Secunda cum aduertentia vt verum iuretur.

2 Si hoc ſecundò modo ſit conſuetudo, non te conſtituit in ſtatu peccati mortalis, nec ſub mortali teneris eam cauere. Sic Valent. *2. 2. diſp. 6. q 7. punct. 3 circa finem.* Vega *2. tom. ſumm. c. 16 caſu 14.* Manuel. Rodrig. *1 tom. ſumm. c 192 n. 11.* Petr. de Ledeſm *2. tom. tr. 11. c. 2. dub 1. & c. 5. dub. 4 & 5.* Suar. *tom. 2. de Relig. tr. de Iuram lib. 3. c. 6. n. 4. & 5.* Sanch. *aliis relatis lib. 3. in Decal c 5. n. 9.* Bonac. *tom 2. diſp 4 q 1. de Iuram. punct. 13. n. 2.* Ratio eſt: quia omnia hæc Iuramenta venialia tantum peccata ſunt. Siquidem (vt ſuppono) fiunt cum plena aduertentia ad veritatem. Ergo conſuetudo ex illis reſultans ſolum ad peccata venialia inclinare poteſt. Nam ſolum inclinat ad ſimiles actus. Quod ex hac conſuetudine aliquando in periurium labaris, non obinde cenſeri potes eſſe in mortali periculo periurij. Quia ad hoc periculum deberes frequenter in periurium induci, vt probaui Tract. de peccatis *diſ. 2. punct. 9. § 3.*

3 Sed quid ſi cum hac conſuetudine iurandi verum aduertenter haberes mentiendi conſuetudinem? Valent. Ledeſm. & Bonac. *locis allegatis* affirmant te eſſe in ſtatu peccati mortalis, ſi illam extirpare omittas. Mouentur. Quia videris eſſe in periculo conſtitutus coniungendi Iuramentum cum mendacio. Ex conſuetudine enim iurandi, & ex conſuetudine mentiendi facilè Iuramentum cum mendacio coniungitur. Cæterum probabilius cenſeo neque in hoc caſu te eſſe conſtitutum in ſtatu peccati mortalis. Nam eſto aliquando contingat, quod Iuramentum cum mendacio coniungas, id eſt per accidens & rarò & conſequenter cenſeri non potes in periculo morali peccandi mortaliter eſſe conſtitutus. Sic expreſsè Sanch *lib. 3. c. 5. n. 10.* Et indicat Suarez, *tom. 2. de Relig. lib. 3. c. 6 n. 2.*

4 Si autem conſuetudo iurandi ſit primo modo, ſcilicet iurandi falſum, vel ſine aduertentia, an ſit verum, vel falſum, ſine dubio peccas mortaliter, quoties illius prauæ conſuetudinis recordaris: illámque extirpare non procuras, ſicut ſi domi concubinam haberes, & aduertens ad periculum peccandi,

illud non remoueres, cum poſſes; & ſicut ſi obligatus eſſes reſtituere, & aduertens omitteres reſtitutionem facere. Quia in iis omnibus amas periculum peccandi, peccas ergo mortaliter. Ita Suar. *lib.* 4. *cap.*6. *num.* 6. Valent. 2. 2. *diſp.*6. *q.*7. *punct.*3. *circa finem.* Petrus de Leſdem. 2.*tom. ſumm.tract.*11. *cap.*5. *dub.* 4. *poſt principium*, Sanchez *lib.* 3. *in Decal. cap.* 5. *num.* 11. Reginaldus *lib.* 18. *num.*87. Bonacin. *tom.* 2. *diſp.*4. *q.*1. *punct.*13. *num.*4. Ratio videtur manifeſta. Quia talis conſuetudo eſt occaſio ſæpè peierandi. Ergo ſi illam non procuras expellere; cenſeris velle periurium: Vt in exemplis relatis de concubina & de reſtitutione alieni eſt manifeſtum.

5 Nota tamen primò, te non peccare mortaliter, quoties Iuramento abſque neceſſitate vteris; ſi illo vtaris cum plena aduertentia veritatis & iuſtitiæ. Quod fieri poteſt non obſtante ſupradicta praua conſuetudine. Sed tali Iuramento ſolum deficit iudicium. Ergo ſolum peccatum veniale eſſe poteſt. Et ita affirmat Suarez *illo lib.* 3. *cap.*6. *num.* 6. *&* 7. Valent. *d. diſp.*6. *quæſt.*7. *punct.*3. *circa finem.* Sanch. *cum aliis lib.*3. *cap.*5. *num.* 20.

Nota ſecundò: ſi ob conſuetudinem ſupradictam prauam aliquando iures falſum ſine aduertentia ſufficiente ad peccatum mortale; tale Iuramentum, eſto ex illa praua conſuetudine oriatur, non eſt in ſe peccatum mortale, ſed ſolum erit mortale in voluntate, quam habes non remouendi conſuetudinem. Sic pluribus relatis firmat Suar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 3. *cap.*7. *à num.* 3. Sanch. *lib.* 3. *in Decal. cap.* 5. *à num.* 28. Ratio ea eſt: quia illud Iuramentum, vt in ſe eſſet peccatum mortale, debebat eſſe voluntarium directè, vel indirectè. At neque directè; neque indirectè eſt voluntarium. Non directè; vt ſupponitur, neque indirectè; quia ad indirectè voluntarium debebas habere poteſtatem, illud vitandi, cum de facto non vitas. At cum iuras inaduertenter, non potes Iuramentum vitare. Ergo non eſt tibi voluntarium, neque directè, neque indirectè. Quapropter ſolum in cauſa; nempe in conſuetudine cenſebuntur illa Iuramenta voluntaria. Sicut cenſetur voluntaria pollutio in ſomnis cui cauſam dediſti in vigilia, aut homicidium in ebrietate factum, quod antea potuiſti præcauere. Quorum tota culpa & demeritum apud Deum fuit in appoſitione cauſæ. Nam ſiue ſequatur pollutio ſiue non; eandem pœnam, & demeritum habes apud Deum. Quia tota malitia in appoſitione cauſæ ſita fuit. Sic in præſente de Iuramento facto ſine libertate philoſophandum eſt.

6 Sed inquires differendáne eſt tibi abſolutio, ſi hac praua iurandi conſuetudine affectus ſis; tametſi proponas firmiter te emendaturum, vt aliquibus diebus attentiùs inuigiles?

Reſpondent plures Doctores ſi ſemel, aut bis lapſus fueris hanc conſuetudinem, te poſſe, & debere abſolui; ſecus ſi ſæpiùs; ſed tunc differendam eſſe abſolutionem, vt de propoſito conſtet. Sic Medina *lib.* 1. *ſumma cap.*14. Ludoui. Lopez. 1.*p. cap.* 25. *colum. antepenult. verſ. Poſtremò dicemus*, Man. 1. *tom. ſumm. cap.*192. *num.* 11. *in* 2. *edit.* Et de conſilio differendam eſſe abſolutionem docet Sayro *in claui Reg. lib.* 5. *cap.*5. *num.*8. Suarez *tom.*2. *de Relig. lib.*3. *cap.*8. *fine.* Verum mihi probabilius eſt, quod tradit Sanchez loquens de conſueto blaſphemante. *lib.* 2. *in Decal. cap.* 32. *num.* 45. Inquit etiamſi nunquam admonitus fuiſti, vt te corrigeres: aut ſi admonitus appoſuiſti aliquid ſtudij & laboris ad eam conſuetudinem extirpandam, debes ſtatim abſolui. Quia ſi admonitus non fuiſti non es in tanta culpa. Si autem poſt admonitionem aliquantulum laboraſti pro emendatione: iam ex parte tua aliquid feciſti, etſi differatur abſolutio, fortè cadet animus, & à confeſſione detentus in peius laberis. Secundò (inquit Sanchez) quando nullam curam appoſuiſti ad emendandam, & admonitus fuiſti ſæpè in aliis confeſſionibus; adhuc te poſſe in rigore ſtatim abſolui, ſi verè doleas de præteritis, & de futuris emendationem proponas. Quia ob peccata, quæ non pendent ex occaſione extrinſeca, ſed ex fragilitate peccatoris, non eſt differenda neceſſariò abſolutio pœnitenti. Quia eo ipſo quo de peccatis dolet, remouet omnem occaſionem & periculum horum peccatorum. Quod periculum ſitum erat in praua voluntate, & affectu ea te potiendi. Ex conſilio autem poterit ſacerdos, tibi abſolutionem differre, ſi iudicat dilationem profuturam. Quod non eſt facile iudicandum: niſi caſu; quo illis Iuramentis graue ſcandalum præberes. Conſentit iis Bonacina *tom.*2. *diſp.*4. *q.*1. *de Iuramento*, *punct.*3. *fine.*

7 Secundò inquires: an ſit conueniens tibi imponere aliquam pœnam ſi fortè recideris? Verbi gratia ieiunium aliquod, eleemoſynam, orationem breuem, vel confeſſionem frequentem, & an tenearis illam exequi?

Reſpondeo quoad conuenientiam attinet, id eſt conuenientiſſimmum. Quoad obligationem, Suarez *tom.*2. *de Relig. lib.* 3. *cap.*8. *num.* 7. affirmat, & debere confeſſarium aliquod ex ſupradictis remediis tibi applicare, & te obligatum eſſe, illud acceptare, & exequi. Sed ſuæ ſententiæ rationem non adducit. Contrarium defendit Sanch *lib.* 2 *in Decal. cap.* 5. *num.* 17. cum Soto *de Iuramento ab vſu cap.* 12. Nempe te obligatum non eſſe acceptare pœnam illam. Mouetur. Quia aliis peccatis id imponi nequit; neque iure aliquo probatur id ſpeciale eſſe in hac conſuetudine.

Cæterum diſtinguendum eſt. Si in pœnitentiam medicinalem Iuramentorum; quæ audita ſunt in confeſſione, aliquod ex ſupradictis remediis tibi confeſſor iniungat, abſque dubio teneris illud exequi. Quia pœnitentiam à confeſſore iniunctam tenetur pœnitens acceptare, & exequi. Iuxta Tridentin. *ſeſſ.* 14 *c* 4. & multis relatis docet Suar. *tom.*4 *in* 3 *p diſp. num* 1. *concluſ.* 1. Verum hæc pœnitentia abſolutè eſt iniungenda non dependenter à peccato futuro. Aliàs in tua voluntate ſitum eſſet nullam pœnitentiam habere. Quapropter ſi ſub conditione reincidentiæ imponatur; eo ſolo caſu teneris illud remedium exequi: quando alio non vteris ad extirpandam prauam conſuetudinem. Si enim aliis remediis vtaris, ceſſat obligatio vtendi medio à confeſſore deſignato. Siquidem illud, neque vt iudex, neque vt medicus imponit: Cum non ſit iudex, & medicus peccatorum committendorum, ſed commiſſorum: ac proinde ſub conditione peccati futuri applicare medicinam non poteſt, quam tu aliàs obligatus non ſis accipere, ad præcauenda futura peccata.

PVNCTVM X.

Qua ratione liceat tibi inducere aliquem ad iurandum, quem tamen exiſtimas eſſe peieraturum, vel per falſos Deos iuraturum.

SVMMARIVM.

1 *Inducere aliquem ad falsò iurandum, vel ad iurandum quod nulla ratione licitè præſtare poteſt, peccatum eſt graue.*

2 *Nunquam eſt licitum, inducere aliquem ad teſtificandam falſitatem, tametſi teſtis falſitatem non cognoſcat.*

3 *Cum tibi dubium eſt, an alius peiraturus ſit, vel per falſos Deos iuraturus, exigere potes Iuramentum.*

4 *Nulla cauſa intercedente illicitum eſt petere Iuramentum ab eo, quem credis malè iuraturum.*

5 *Quid ſi ipſe paratus ſit? Sanchez cenſet eſſe ſolum peccatum veniale in iuraturo per falſos Deos, ſecùs in peieraturo.*

6 *In vtroque eſt idem dicendum.*

7 *Concluditur eſſe mortale abſque cauſa petere Iuramentum à malè iuraturo.*

8 *Quid ſentiant Doctores ſtante iuſta cauſa.*

9 *Reſoluitur eſſe licitum.*

10 *An liceat petere Iuramentum à determinato malè iurare, ſub hac forma; iura eſto malè iures?* Concedit Sanchez. *Oppoſitum eſt veriùs.*

11 *Idem eſt dicendum de petitione Iuramenti ab eo, quem credis violaturum.*

12 *Non debent confeſſarij regulariter exigere Iuramenta à pœnitentibus abſtinendi à criminibus.*

ALiqua ſunt in hac parte certa: alia ſub controuerſia.

1 Primò certum eſt, in nullo caſu quantumuis vrgente tibi licere poſſe inducere aliquem ad falſo iurandum; vel ad iurandum per falſos Deos. Quia cum hæc ſint intrinſecè mala, ex nulla ratione honeſtari poteſt eorum petitio, & inductio. Sic omnes Doctores. Idem eſt dicendum, ſi peteres Iuramentum ab eo, qui nulla ratione licitè præſtare poſſet, quia peteres Iuramentum iniquum. Hoc autem contingeret in eo, qui veri Dei, per quem eſt iurandum, ignorantiam haberet. Quia inuincibiliter verum Deum ignorans nequit Iuramentum licitum præſtare. Sed hoc rarò vel nunquam poteſt contingere in petitione Iuramenti à Chriſtianis facta. Nam eo ipſo paganis notitia ſufficiens datur alterius Dei per quem Chriſtiani iurant, vt ſe informare poſſint per quem debeant iurare, & cum nulla facta diligentia ſe ad iurandum per falſos Deos determinant, conuincuntur liberè ſe ad malum Iuramentum determinare, & Iuramentum bonum illis eſſe poſſibile. Suarez *tom.* 2. *de Relig. tract.* 4. *lib.* 3. *de Iuram. cap.* 13. *n* 5. *&* 6. Sanchez *lib.*3 *in Decal cap.*8. *num* 32.

2 Secundò certum eſt, te nunquam poſſe alium inducere ad teſtificationem falſi; tametſi iurans falſitatem non cognoſcat. Caſus eſt frequenter contingens in Vniuerſitatibus. Vis enim probare curſum, nempe lectionibus adſtitiſſe pro maiori anni parte. Petrus, qui teſtificaturus eſt, exiſtimat verum eſſe: Tu verò ſcis eſſe falſum. Quia pluribus lectionibus defuiſti: nequaquam poteris Petrum ad teſtificandum inducere; non ſolum qua parte iniuſtè, & malitioſè curſum probare, & gradu doctrinæ contra Vniuerſitatis ſtatuta vis inſigniri: ſed quatenùs es cooperator & cauſa illius periurij. Nam licet illud falſum Iuramentum in Petro iurante non ſit

Digitized by Google

ſit formaliter periurium, quia falſitatem non cognoſcit, tibi tamen imputatur. Quia voluntarium eſt. Ex virtute namque religionis abſtinere à Iuramento falſo, ſiue illud facias per teipſum, ſiue per alium. Sic Azor. 1. *p. inſtitut. moral. lib.* 11. *cap.* 11. *q.* 2. Suar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 3. *cap.* 18 *num.* 8. Sanch. *lib.* 5. *in Decalog. cap.* 8. *num.* 19. Bonacina *tom.* 2. *diſput.* 4. *quaſt.* 1. *punct.* 11. *circa finem.*

3 Tertiò certum eſt: Quoties tibi moraliter non conſtet alium eſſe falſo iuraturum, vel iuraturum per falſos Deos, potes ab eo Iuramentum exigere. Quia in caſu dubio de nemine eſt delictum præſumendum. Aliàs forè nunquam liceret ab alio Iuramentum petere. Sic aliis relatis Suar. *dicens contrarium eſſe improbabile lib.* 3. *cap.* 14. *n.* 9. Sanch. *lib.* 3. *c.* 8. *n.* 9. Bonacina *diſp.* 4. *quaſt.* 1. *punct.* 11 *circa finem.*

4 Quartò, certum eſt nulla legitima cauſa intercedente illicitum eſſe petere Iuramentum ab eo, quem ſcis falſo iuraturum, vel iuraturum per falſos Deos, ſi paratus non ſit iurare. Sic Suarez *lib.* 3. *de Iuramento cap.* 14 *num.* 14. *in fine.* Sanchez *pluribus relatis lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 5. *&* 6. *&* 24. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 10. *num.* 49. Bonacina *diſp.* 4. *q.* 1. *punct.* 11. *num.* 2. *verſ.* 3. Reginaldus *praxi lib num.* 76. Molina *tom.* 2. *de iuſtitia diſp.* 335. *concluſ.* 4. *& alij.* Probàtque manifeſtè Textus *in cap. ille qui, & cap. qui exigit* 22. *quaſt.* 5. Ratio eſt. Nam lege charitatis teneris proximo occaſionem ruinæ non offerre. At cum imparatum inducis ad actum qui malus futurus eſt, verè proximo apponis occaſionem ruinæ Peccas ergo contra charitatem. Deinde ex virtute religionis obligaris ne periurium cauſes etiam indirectè. At ſi abſque vlla cauſa imparatum inducas ad iurandum, quem ſcis falſo iuraturum, vel per falſos Deos, cauſa es huius iniqui Iuramenti. Peccas ergo grauiter iis poſitis.

5 Prima difficultas eſt. Si ipſe paratus ſit iurare falſum quando ſibi fuerit Iuramentum expoſtulatum (quod facilè de nemine præſumi poteſt) vel paratus eſt iurare per falſos Deos quando ſibi Iuramentum expoſtuletur. An inquam abſque vlla cauſa ab hoc ſic parato poſſis Iuramentum expoſtulare; quin peccatum mortale contra religionem committas? Nam de peccato veniali nulla eſt dubitatio cum otioſè petatur Iuramentum.

Sanchez *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 8. *num.* 23. Cenſet probabile eſſe ſolam culpam venialem interuenire in petitione Iuramenti ab eo, qui per falſos Deos eſt iuraturus, ſecùs verò *eadem. cap.* 8. *num.* 6. *in fine.* Dixit contingere in petitione Iuramenti à parato falſum iurare. Rationem differentiæ appoſuit, quia in petitione Iuramenti à iuraturo per falſos Deos regulariter adeſt neceſſitas, vel vtilitas; ſecùs in petitione Iuramenti ab eo, qui falſo eſt iuraturus. Quod vero ſolum culpa venialis intercedat in tali Iuramenti petitione, probat: quia plures grauiſſimi Doctores ſentiunt, quos ipſe refert, *num.* 23 ſolum eſſe culpam venialem, petere abſque neceſſitate mutuum ab vſurario parato, & Sacramentorum adminiſtrationem à peccatore miniſtro parato eam concedere. Sed eadem prorſus ratio videtur eſſe in petitione Iuramenti à parato iurare per falſos Deos. Ergo talis petitio ſolum eſt culpa venialis. Secundò probat. Quia leuis neceſſitas excuſat in petente à petitione huius Iuramenti. Sed præceptis ſub mortali obligantibus non tam leuis cauſa excuſare ſolet. Ergo indicium eſt, ſolam eſſe obligationem ſub veniali. Tertiò, Quia ſic petens rem licitam petit, & quam alius facilè præſtare poterit. Ergo non debet cenſeri offerre proximo cauſam ruinæ; ſed illam ipſe ſibi accipere.

6 Cæterum in hac difficultate cenſeo idem eſſe dicendum de petitione Iuramenti ab eo, qui falſo eſt iuraturus, vel ab eo qui iuraturus eſt per falſos Deos, ſi in vtroque caſu nulla ſit honeſta cauſa petendi, & cognoſcis vtrumque ad ſic iurandum eſſe paratum. Quia in vtroque caſu idem licitum directè petis, & quod ipſi facilè præſtare poſſunt. Si igitur in petitione Iuramenti ab eo, qui iuraturus eſt per falſos Deos, non cenſeris mortaliter peccare; neque etiam cenſendus es in petitione Iuramenti ab eo, qui falſum eſt iuraturus. Nam verum Iuramentum per falſos Deos æquè malum eſt, & fortè peius, quam Iuramentum falſum per Deum verum. Quod autem in petitione Iuramenti ab Ethnico regulariter aliqua vtilitas interueniat, ſicut in petitione mutui ab vſurario, quæ tamen regulariter non interuenit in petitione Iuramenti à periuraturo; in cauſa eſſe non poteſt; vt quando de facto in vtraque Iuramenti petitione nulla cauſa honeſta intercedit, idem non ſit dicendum, ſi de facto Iuramentum petatur.

7 Quapropter mihi certum eſt in omnibus ſupradictis caſibus peccatum lethale eſſe, ſi abſque aliqua honeſta cauſa Iuramentum, mutuum, vel Sacramentum à malè adminiſtraturo petatur. Quia non ſatis percipio, quomodo ex charitate proximi grauiter non obligeris peccatum proximi graue vitare, ſi abſque vllo tuo incommodo poſſis. Eſt tamen magna differentia in petitione mutui, Sacramenti, & Iuramenti per falſos Deos, à petitione Iuramenti à iuraturo falſum, quod in petitione Iuramenti à falſum iuraturo, raro eſt honeſta cauſa petendi. Econtra in petitione mutui, Sacramenti, & Iuramenti veri per falſos Deos rarò deficit cauſa, vt ex dicendis ampliùs conſtabit.

8 Secunda difficultas eſt, an ſtante aliqua legitima cauſa petendi Iuramentum à peieraturo vel iuraturo per falſos Deos, poſſis abſque vllo peccato id petere?

Plures Doctores cenſent id licitum eſſe in iudicio. At extra ſolum in iuraturo per falſos Deos, non in peieraturo. Sic docent plures Doctores relati à Sanchez *lib.* 3. *in Decalog cap.* 8. *n.* 5. *& ſeqq.* quos ſequitur Baſilius Legion. *lib.* 5. *de matrim. cap.* 18. §. 8. *num.* 58 *& num.* 60. 61. *&* 62. Mouentur ex ſent. Aug. relati in *cap. ille qui, & c. qui exigit* 22 *quaſt.* 5. Vbi abſolutè affirmat eum qui cogit alium ad iurandum quem ſcit falſo iuraturum, peccare, & peiorem eſſe homicida. Quod ſaltem de eo, qui extra iudicium cogit iurare intelligendum eſt. Deinde inter has Iuramentorum petitiones eſt magna differentia. Nam in iudiciali petitione, & in petitione Iuramenti veri, quod eſt per falſos Deos præſtandum, ſemper eſt aliquod bonum quod petatur. At in petitione extraiudiciali Iuramenti ab eo, qui falſo eſt iuraturus nullum bonum apparet, cum non ſit veritatis confirmatio, ſed potiùs illius deſtructio, & finis Iuramenti euerſio. Ergo nullo modo licita eſſe poteſt.

9 Cæterum dicendum eſt ſtante honeſta cauſa petendi Iuramentum, ſemper licitum eſſe petere ab eo, quem ſcis eſſe peieraturum, vel per falſos Deos iuraturum, ſiue in iudicio petas, ſiue extra docent poſt alios plures quos referunt Leſſius *lib.* 2 *cap.* 42. *dub* 10. *num.* 49. Suarez *tom.* 2. *de Relig. tract.* 4. *lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 3. *& cap* 14. *num* 16. Sanchez *lib* 3 *in Decalog. cap.* 8 *à num.* 2. *præcipuè num.* 7. 10. *& ſeqq.* Reginaldus *lib.* 18. *num.* 76. Bonacin. *num.* 2. *diſp.* 4. *quaſt.* 1. *punct.* 11. *n.* 1. Ratio eſt: Quia in petitione Iuramenti abſolutè nihil mali inuoluitur cum poſſit optimè fieri. Quod autem alius falſo iuret, vel per falſos Deos, non tibi petenti, ſed tuæ malitiæ tribuendum eſt quam tu impedire non teneris cum tuo detrimento. Quod verò hoc detrimentum ſequi poſſet niſi Iuramentum petas à peieraturo vel per falſos Deos iuraturo conſtat. Tum in iudice, tum in actore, tum in priuata perſona. In iudice conſtat, nam ſiue procedat ad petitionem partis, ſiue ex officio via inquiſitionis examinare teſtes, & reum poteſt tametſi ſciat falſo iuraturos. In actore ſæpè ſua intereſt Iuramentum à peieraturo exigere. Quia alia via non poteſt litem finire, fraudes detegere, fidem aduerſarij infirmare. Denique priuatæ perſonæ ſæpè detrimentum continget, niſi Iuramentum petat ab eo, quem ſcit falſo iuraturum, vt ſi rerum familiarium alicuius principis adminiſtrator exiſtas, & niſi exigas iuramentum à colonis fortè negligentiæ argueris, poteris ab eis iuramentum exigere: tametſi ſcias peieraturos, item ſi tua intereſt alterius fidem infirmare, aut fraudem aliquam detegere. Et hoc Iuramento falſo obtinetur, petere potes Iuramentum; tametſi ſcias falſum futurum eſſe. Et in Iuramento promiſſorio res eſt magis clara, ſæpè enim tua intereſt firmare contractum, & promiſſum: tametſi ſcias promittentem neque habere animum implendi, neque poſteà executurum. Quia virtute Iuramenti efficacius ad executionem compelles. Regula ergo generalis ſit, ad licitam petitionem Iuramenti ab eo, quem ſcis falſo iuraturum, vel iuraturum per falſos Deos, nihil aliud requiri, niſi quod ex honeſta cauſa & vtili arbitrio prudentis petatur, & ex alia parte petatur Iuramentum abſolutè, non tamen ea intentione aut conditione vt falſum iuretur. Quod exemplo petitionis mutui ab vſurario, & Sacramenti à miniſtro peccatore eſt manifeſtum.

Neque argumentum in contrarium vrget. Fateor inquam in Iuramento falſo, quatenus falſum eſt, nullum bonum eſſe, eáque de cauſa vt tale neque in iudicio, neque extra exigitur. At ſicut in iudicio illud Iuramentum, quod falſum eſt, plures trahit vtilitates, ita contingere poteſt in Iuramento extra iudicium vt probatum eſt: ac proinde in vtroque caſu exigi poteſt legitima cauſa intercedente.

10 Sed quid ſi ſcias alium, ad iurandum falſo determinatum eſſe, vel determinatum eſſe ad iurandum per falſos Deos, neque alia via iurare velle, poteriſne eius Iuramentum expoſtulare dicens, iura mihi eſto falſo iures, vel per falſos Deos?

Reſpondet Sanchez *lib.* 3. *in Decal. c* 8. *n* 27. ſibi eſſe probabilius, id licitum eſſe. Mouetur argumento ducto à petitione mutui ab vſurario parato, quem inuitare potes ad mutuum ſub vſuris quando alia via mutuum obtinere non potes. Quia in hac petitione non petis actionem dantis mutuum ſub vſuris, quatenùs ab eo procedit, ſed petis mutuum quod licitè fieri poteſt. Cum autem dicis *ſub vſuris*: eſt permiſſiuè: facitque hunc ſenſum da mihi mutuum, & quia certus ſum, te non eſſe daturum niſi ſub vſuris, vſuras promitto. Sic (inquit) eſt dicendum in petitione Iuramenti ab eo, quem ſcis nolle iurare, niſi falſo, vel per falſos Deos, potes inquam petere Iuramentum, eſto iniquè præſtandum ſit. Quia iniquitas non expoſtulatur, ſed permittitur.

Cæterum mihi probabiliùs eſt, nequaquam hunc modum petendi honeſtari poſſe in Iuramento. Nam ex illa petitione conuinceris te petere Iuramentum, non abſolutè, ſed eſto ſit iniquitate veſtitum. Sed Iuramentum iniquitate veſtitum iniquum eſt, ergo illa eſt petitio iniqua. Neque eſt ſimile de mutuo. Nam conceſſio mutui & petitio vſurarum ſunt res diſtinctæ, ac proinde poteris mutui conceſſionem petere & vſurarum petitionem permittere. At Iuramenti falſitas vel iniquitas ab ipſo iuramento non diſtinguitur. Non igitur dari poteſt illius iuramenti petitio, quæ ſimul non ſit petitio falſitatis, vel iniquitatis. Adde cum petis ab vſurario mutuum ſub vſuris, non petis vt vſurarius vſuras recipiat (id enim tibi moleſtum eſt, & contrarium velis,) ſed petis mutuum & vſurarum dationem promittis, ſed mutui petitio, & vſurarum conceſſio in ſe mala non eſt. Ergo fieri poteſt. Secùs verò eſt in petitione Iuramenti ſub illa expreſſione, eſto falſum, & iniquum ſit. Quia illa petitio non ſiſtit in iuramento præcisè, ſed deflectit ad iuramentum quodcunque tametſi falſum, & iniquum. Eſt igitur iniqua petitio. Sic Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 7. *punct.* 3. *verſ. aduertendum.* Salon. 2. 2. *quæſt.* 87. *art.* 4. *controuerſ.* 2. *fine.*

11 Tertia difficultas eſt: an ſit petendum Iuramentum promiſſorium ab eo, quem credis violaturum? Reſpondeo idem eſſe dicendum, ac in iuramento aſſertorio, nempe ſi morali certitudine tibi conſtet eſſe violaturum, non poteris exigere niſi tibi neceſſaria, & vtilis ſit talis petitio, ob rationem ſæpè dictam. Quia lege charitatis teneris cauere proximi peccatum, quoties commodè poſſis. Sic expreſsè Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib.* 3. *de Iuram. cap.* 14. *num.* 18. Sanchez *lib.* 3. *in Decal. cap.* 8. *num.* 8.

12 Ex hac doctrina inferunt graues Doctores, imprudenter agere confeſſarios exigentes à ſuis pœnitentibus Iuramenta, vel votum deſiſtendi ab aliquo crimine. Quia eos tranſgreſſionis periculo exponunt, & ſæpè ſuppetunt alia remedia. Fauétque textus in *cap. clericos, de cohabit. Cleric. & Mulier.* Vbi cauetur ne Iuramentum petatur à clericis de dimittendis concubinis ob periculum violationis; & quia aliis remediis iuuari poſſunt. Sic Sayro in Claui Regia *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 3. Graff. 2. *p. deciſ. lib.* 2. *cap* 4 *num.* 11. *fine.* Nauarrus *cap.* 16. *num.* 25. Suarez *lib.* 3. *de Iuramento cap.* 14. *num.* 18. Sanchez *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 8. *num.* 8. *& alij.* Sed in his prudentia opus eſt. Nam eſto timeatur ſic iurantes aliquando Iuramentum violaturos; ſi tamen præſumitur illius vinculum eos à peccatorum frequentia detenturum, non videtur conſilium imprudens, quod daretur de tali Iuramento præſtando. Aliàs ſi omnia hæc Iuramenta, & vota imprudenter fierent, nulla examinata cauſa diſpenſari poſſent. Regulariter tamen ſuperior doctrina eſt veriſſima & omnino ſequenda.

Inſuper addit Sanchez *illo cap.* 8. *num.* 8. *fine*, non eſſe conſilium bonum, ſi confeſſarij iurare vel promittere faciant pœnitentes aliquam pœnam ſubeundam ſi reinciderint, ob eiuſdem periculi tranſgreſſionem. Sed contrarium mihi placet cum Nauarro *cap.* 16. *num.* 25. Quia non eſt idem periculum tranſgreſſionis. Non enim qui Iuramentum non fornicandi violaret, eo ipſo violaret Iuramentum de pœna ſubeunda. Quia in fornicationem rapitur ob inordinatum affectum. Secùs in pœnam. Neque alia via aptiori aſſueti peccatis vti poſſunt ad extirpandam prauam conſuetudinem, quam ſi ſibi imponant aliquam pœnam moderatam ſubire, quoties reinciderint.

PVNCTVM XI.

Quæ pœnæ ſint impoſitæ periuro.

SVMMARIVM.

1 *Qualiter periuro pœna infamia imponatur.*
2 *Nullus periurus priuatur beneficiis acquiſitis, at venit priuandus per ſententiam, priuatur tamen beneficiis acquirendis periurus infamis infamia iuris.*
3 *Iure regio violans Iuramentum promiſſorium (excepto Iuramento extorto per iniuriam) omnia bona amittit.*
4 *Teſtis falſum deponens in iudicio reus falſi efficitur.*
5 *Periurus à teſtificando repellitur.*
6 *Quale debeat eſſe hoc periurium?*

VAriant Doctores, & ſatis confusè loquuntur. Eorum placitis omiſſis, vt cum diſtinctione procedamus. Aduerte ſermonem eſſe de pœnis ob periurium in iudicio, vel extra impoſitis ipſo iure; vel per ſententiam imponendis.

1 Dicendum ergo eſt, pœnam infamiæ ciuilis (quæque infamia propria eſt, & ſemel contracta aboleri non poteſt abſque diſpenſatione ſuperioris) nullus periurus contrahit, niſi fœdus & humanum pactum iuramento firmatum violauerit, & de eius crimine lata fuerit ſententia. Sic videtur decidi in *leg. ſi quis maior* 41. *Cod. de tranſactionibus iuncto cap. infames* 6. *q.* 1. ibi. Infames ſunt, quos ſæculi leges infames pronunciant. At ſolum periurium promiſſorium circa contractum infamiam irrogat iuxta ſupradict. *leg. ſi quis*, ergo hoc ſolum periurium iure canonico & ciuili infamiam irrogat. Sic tenent plures, quos refert, & ſequitur Couarr. *cap. quamuis pactum de pactis*, 1. *p.* §. 7. *num.* 4. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 14. *n.* 74. Suarez *tom.* 2. *de Religione, tract.* 4. *de Iur. lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 15.

Excipe periurium ob non ſolutas vſuras, quas iurans promiſerat: hic enim infamiam non contrahit, & merito; quia iniquè & iniuſtè ad iurandum compulſus. Sic Fel. *in c. teſtimon. num.* 21. *de teſt.* & Lambert. *de iure patronat.* 1. *p.* 2. *lib. q.* 9. *a.* 1. & Cou. *ſuprà.*

Hinc infero propter periurium promiſſorium Deo factum incurri infamiam. Quia vt dicitur in *leg.* 2. *Cod. de rebus creditis.* Iuriſiurandi contempta religio ſatis Deum habet vltorem: conſentiunt relati Doctores.

Infero ſecundò, ob periurium aſſertorium etiam in iudicio non contrahi ipſo iure infamiam. Probat lex *Lucius Titius*, *ff. de his qui notantur infamia.* Vbi eſt ſermo de teſtimonio in iudicio. Et licet in *cap. vlt. de tempor. ordinationum*, expellatur ab ordine iudiciario probatus; vel aliàs notorius fuerit, non tamen ipſo iure expellitur, ſed cauetur expellendus, ſicut homicidia, aliáque crimina, quæ ibi referuntur perpetrantes. Sic Couarr. Leſſius, Suarez, & alij *ſuprà.*

Aduertendum tamen eſt, periurium in iudicio, vel extra poſſe à iudice pœna huius infamiæ puniri. Siquidem poteſt puniri ad eius arbitrium; & tunc periurus poſt ſententiam condemnatoriam infamis erit iuxta *cap. ſi quis conuictus* 22. *q.* 5. ibi, ſecundum legem infamiæ notabuntur, & tradit Suar. *d. lib* 3. *de Iuramento cap.* 19. *num.* 16.

Dico ſecundò nullus periurus priuatur ipſo iure beneficiis acquiſitis, ſed priuandus venit per ſententiam, priuatur tamen ſecundum probabiliorem opinionem beneficiis acquirendis periurus infamis infamia iuris. Primam partem probat Textus *in cap. querelam de iureiurando*, & ibi Gloſſ. Abbas & alij *in c.* 2. *de reſcriptis*, quo in loco Felinus, Decius, & Ripa fatentur hanc opinionem communem eſſe, idem affirmant Couarr. *de pactis* 1. *p.* §. 7. *num.* 3. Suarez *lib.* 3. *de Iuramento cap. vltim. num.* 6. *&* 22. Gar. 11. *p. de benefic. cap.* 10. *num.* 167. Azor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 12. *q.* 9. Auguſt. Barboſa *allegat.* 51. *num.* 44. Et alij apud ipſos quamuis Rebuffus cum aliis *tractat. de pacific. poſſeſſor. num* 223. Contrarium ſentiat, nullo tamen iure fundatur. Secundam partem concluſionis nempe periurum declaratum per ſententiam eſſe priuatum beneficiis obtinendis, ita vt ſi ei fiat collatio, nulla ſit. Tenent expreſsè Rebuffus *ſupra num.* 221. & Couarr. *d.* 1. *p. de pactis*, §. 7. *num.* 3. *in fine.* Azor. 1. *p. l.* 11. *c.* 12. *quæſt.* 10. Sayro in claui Regia *l* 5. *c* 9. *n* 9. Flaminius *l.* 4. *de reſign. q.* 3. *n.* 10. Barboſa 3. *p. de poteſt. Epiſcopi allegat.* 51. *num* 45. Imo addit Couarr. *ſuprà*; periuro infami infamia facti, ſi fiat collatio virtute litterarum Apoſtolicarum eſſe nullam. Quia Pontifex non intendit ſub ſuis litteris ad beneficia infames & periuros contineri; cum potiùs velit clericis virtute, & morum honeſtate præditis beneficia conferri.

Dixi ſecundum *probabiliorem ſententiam* priuatum eſſe beneficiis obtinendis. Nam videtur eſſe probabile ipſo iure priuatum non eſſe cum probabile ſit collationem beneficij factam irregulari validam eſſe in foro conſcientiæ, veniréque per ſententiam reſcindendam, vt tenet Sylueſter, verbo *excommunicatio* 4. *num.* 4. inclinat Felinus *in cap. inquiſitionis de accuſationibus num.* 6. & vt probabile defendit Suar. *tom.* 5. *num.* 3. *p. diſp.* 40. *tract.* 2. *num.* 35. probá que ex *cap. ſi ſoli de conceſſione præbendæ in* 6. Vbi dicitur prohibitionem Pontificis non irritare collationem beneficij niſi conſtiterit eſſe irritum & inane, quod contra ipſum factum fuerit. Sed expreſsè non conſtat irritam eſſe collationem beneficij factam irregulari; licet conſtet prohiberi talem collationem. Ergo neque collatio facta infami etiam infamia iuris irrita erit. Nam infamia quædam eſt irregularitas vt conſtat ex *c. infamis* 6. *q.* 1. & colligitur ex penultima regula iuris in 6. ibi. *Infantibus porta non patent dignitatum*, & defendit Suar. cum communi ſententia *ſupra, diſp.* 48. *ſectione* 2 *num* 1. *&* 2. Si ergo irregulari collatio beneficij facta valida eſt; à fortiori valebit infami facta. In foro tamen externo nunquam valebit; impetrariſque poterit beneficium vt vacans propter infamiam. Vt expreſsè notauit Suar. *illo* 5. *tomo in* 3. *parte diſput.* 40. *ſect.* 2. *num.* 35. *in fine*, & eſt communis ſententia.

3 Dico tertiò iure Regio violans Iuramentum promiſſorium (excepto Iuramento per iniuriam extorto) omnia bona amittit; eáque fiſco Regis adiudicantur. Intellige poſt ſententiam criminis. Habetur expreſsè *lege* 1. *tit.* 6. *lib.* 8. *ordinamenti*, & notauit Couarr. *de pactis* 1. *parte* §. 7. *numer.* 4. *in fine.* Iure ciuili præter infamiam pœnam contractus

debet

Digitized by Google

debet ſoluere periurus, & actionem, omnéque conuentionis commodum amittere. Sic aliis relatis Couarr. *ſupra.* Et probatur ex *d. lege ſi quis maior, Codice de tranſact. omnibus.* Si verò periurium fuerit aſſertorium, puniri debet pœna criminis ſtellionatus; eâque de cauſa periurus ad tempus exulat. Vt conſtat ex lege vltima, *ff. de crimine ſtellionatus.*

4 Dico quartò, teſtis falſum teſtimonium in iudicio dicens, vel veritatem negans, ex quo proximo damnum prouenit, falſi reus efficitur, vt eleganter probat Couarruuias *de pactis illa 1. p. §. 7. num. 5.* & multis relatis tradit Farinacius *praxi 2. parte quæſt. 67. num. 220.* Auguſt. Barboſa *3. parte de poteſtate Epiſcopi allegat. 51. num. 24.* Puniri debent conſtituta contra eum accuſatione, ſi clericus ſit, depoſitione & reclusione in monaſterium, vt ibi pœnitentiam agat iuxta *cap. ſi Epiſcopus 50. diſtinctione.* Et de pœna depoſitionis habetur expreſsè, *cap. Presbyter 81. diſtinctione* & in capite *cum non ab homine, de iudiciis.* Quod verò hæc depoſitio poſſit eſſe perpetua, probat ſupradictum *caput ſi Epiſcopus, & cap. peruenit de fideiuſſoribus.* Vt autem à iudice depoſitio perpetua imponatur, grauiſſimum debet eſſe periurium, & ſatis proximo nociuum, vt rectè affirmat Suarez *tomo 2. de Religione tractatu 4. lib. 3. cap. 20. num. 10.* Si verò periurans teſtis ſæcularis ſit, & liber, puniri debet pœna deportationis, & omnia eius bona publicari, ſi ſeruus morti eſt tradendus, habetur *lege 1. §. vlt. ff. de falſis, & lege 3. titul. 8. lib. 2. fori.* Quod ſi in cauſa capitali falſum dixerit aduerſus reum, puniendus eſt eadem pœna, qua reus punietur, ſi criminis conuictus foret. Ita expreſsè multis citatis Couarruuias *de pactis 1. parte §. 7. num. 6.* probátque eleganter *lex 81. Tauri.* Verum ſi iudex circa accuſationem teſtem de falſitate conuincat, non ordinaria pœna, ſed arbitraria puniri debet. Probátque *lex vltima tit. 16. partita 3.* conſentit Couarruuias *ſupra.* Præterea in *lege 3. tit. de falſis lib. 4. fori,* cauetur. Vt teſti falſum dicenti teſtimonium in quacumque cauſa, ſiue criminali, ſiue ciuili extrahatur quinta pars dentium. quam legem, ait Couarr. *num. 6.* in praxi eſſe admiſſam, ſiue iudex ex officio procedat; ſiue ad accuſationem alicuius. Qui verò ad dicendum falſum teſtimonium, alium induxerit, vel dono, munereuè corruperit eadem pœna falſi teſtis puniri debet. Vt habetur *leg. 1. titul. de falſitate & lege 1. regia titul. 7. partita 7.* Quod tamen intelligo, ſi effectus ſit ſubſecutus. Hoc eſt, ſi de facto falſum iurauit inductus. Non tamen obinde cauſam amittet. Siquidem is tantum ius litis, & cauſæ perdit, qui falſum committit circa acta cauſæ, non qui circa teſtes ipſos, aliave inſtrumenta, quæ ad cauſæ acta non attinent. Sic Couarr. *de pactis, 1. parte §. 7. num. 6. circa finem* cum Bartolo, Alexandro. Iaſon. Decio & aliis, probátque ex *lege in fraudem §. quoties ff. de iure fiſci.*

5 Dico quintò, Vltra dictas pœnas, potiſſima periurij pœna eſt repulſa à teſtificando in iudicio. Sic habetur *cap. quicumque 6. quæſt. 1.* ibi. Eorum teſtimonium infirmetur & *cap. non poteſt . quæſt. 7. & in capite teſtimonium, de teſtibus.* Dicitur eſſe repellendum, etiamſi emendatus ſit: Ratio eſt. Quia ex quo ſemel quis peierauit, præſumitur ſemper peieraturus. Sic Suarez *tom. 2. de Religione lib. 3. de Iuramento cap. 3. num. 5. & omnes.* Non tamen ipſe periurus tenetur ſe abſtinere. Quia nullibi eſt cautum. Nam licet in *cap. paruulis 22. q. 5.* Dicitur, qui ſemel peieratus fuerit, nec teſtis ſit poſt hoc, neque ad Sacramentum accedat, neque in ſua cauſa, vel alterius iurator exiſtat; non inde infertur eſſe ipſo iure repulſum; ſed debere repelli. Vt tradit Suarez *loco allegato.* Vnde ſi de facto admittatur, eius teſtimonium non eſt irritum, quouſque per ſententiam repellatur, & inhabilis ad teſtificandum declaretur.

6 Sed inquires quale periurium debet eſſe, ob quod periurus repelli poteſt à teſtificando in iudicio? Reſpondet Sylueſt. verbo *Iuramentum 2. q. 3.* Azor. *tomo 1. inſtit. moral. lib. 11. cap. 11. q. 6.* Valentia, *2. 2. diſp. 6. q. 7. punct. 3. dict. 3. col. 4.* ſufficere periurium notorium notorietate facti, in quo euidens ſit dixiſſe aliquem verba iuſiurandi falſo cum vera deliberatione, & cognitione. Suar. verò *lib. 3. de Iuramento, cap. 20. num. 20.* Affirmat ſufficere periurium in iudicio, vel in ſolemni pacto & promiſſione, vel certè publicam infamiam, quod talis homo ſoleat peierare. Ratio eſſe poteſt. Quia in dictis textibus non ſignatur periurium ob quod periurus debeat repelli. Cum ergo periurium notorium notorietate facti grauiſſimum ſit, debet hunc effectum habere. Verum Sanch. *lib. 3. de Iuramento cap.... n. 5.* cenſet non ſatis eſſe, quodlibet periurium ad repellendum periurum à teſtimonio ferendo, ſed debere periurum de illo periurio conuinci, & in iudicio damnari; & ex alia parte non debere eſſe periurium iniuria vel metu extortum, aut reo in iudicio de propria cauſa commiſſum. Cuius ſententiæ ſunt Archidiaconus, Sotus, Arag. Tabiena & alij ab eodem Sanchez relati.

Ego verò dicendum exiſtimo, neceſſariò requiri, & ſufficere periurium abſque iniuria extortum ſed proximo nociuum in iudicióque probatum; tametſi de illo lata non ſit ſententia. Nam licet periurus vſque condemnetur non ſit infamis infamia iuris, eſt tamen facti; ob quam infamiam, ſi à periurio oriatur, à teſtificatione repellitur in omni cauſa, vt diximus hac diſputatione *punct. 3.* & videtur expreſsè tradi in illo *capite teſtimonium teſtibus*, ibi. Si verò de crimine ſit emendatus vt cum non comitetur infamia non eſt in cauſa ciuili, vel etiam cum de crimine ciuiliter agitur (præterquam pro reatu periurij) repellendus. Et ergo propter periurium probatum etiamſi eum non comitetur infamia, quod idem eſt, ac ſi dicatur ſi etiamſi emendatus non ſit, à teſtimonio in cauſa ciuili, vel etiam dum de crimine ciuiliter agitur, & à fortiori ſi criminaliter agatur, repellendum. Tandem aduerte quando in *cap. paruuli,* interdicitur periurio etiam in ſua cauſa ad iurandum admitti, intelligi debere, de Iuramento purgationis, ita vt à ſuſpicione contra ſe orta nequeat ſe proprio Iuramento purgare. Item intelligi debere de omni Iuramento ſibi vtili, ſecùs de oneroſo, vt eſt Iuramentum calumniæ & fidelitatis. Ita tradit Gloſſa *in d. c. paruuli 22. q. 5.* Suar. *lib. 3. de Iuramento c. 20. num. 8.* Sanchez *lib. 3. cap. 3. num. 5.*

DISPVTATIO II.

De Iuramenti promiſſorij Obligatione & Firmitate.

PVNCTVM I.

Qualis & quanta ſit Iuramenti promiſſorij obligatio.

SVMMARIVM.

1 *In Iuramento promiſſorio, & obligatio voti & Iuramenti ſæpè reperitur, & quando hoc contingat.*

2 *In promiſſionibus humanis iuratis obligatio iuſtitiæ non naſcitur ex vi Iuramenti.*

3 *In Iuramento de re futura facienda in honorem Dei, eſto regulariter votum intercedat, aliquando ceſſare votum poteſt.*

4 *Quoties Iuramentum cum promiſſione valida coniungitur, duplex peccatum committitur in eius violatione, & religionis & iuſtitiæ.*

5 *An ſit maior obligatio Iuramenti quam voti.*

1 ALIQVANDO in Iuramento promiſſorio reperitur obligatio voti ſimul cum Iuramento, aliquando ceſſat hæc voti obligatio. Si enim Iuramentum confirmet promiſſionem Deo factam in tali Iuramento eſt obligatio voti, & Iuramenti. Vt ſi ſub Iuramento promittas Deo caſtitatem vel religionis ingreſſum, hæc promiſſio iurata & obligationem voti & Iuramenti habet. Vna enim obligatio ab alia eſt diſtincta. Potes namque promittere Deo caſtitatem abſque Iuramento, & ex tali promiſſione, obligatione voti, non Iuramenti tenebris. Si autem hanc promiſſionem Iuramento firmes vinculum Iuramenti addis. Sunt igitur hæc vincula diſtincta & compatibilia. Aliquando vero in Iuramento ceſſat obligatio voti, vt contingit in omnibus promiſſionibus homini factis Iuramento confirmatis, in quibus ſola obligatio Iuramenti, non voti reperitur, in his omnes conueniunt.

2 An verò in his promiſſionibus iuratis obligatio iuſtitiæ inſit? Breuiter reſpondeo, ex vi & natura Iuramenti non induci; induci autem ex vi promiſſionis, quoties Iuramentum promiſſioni aliàs validæ adijcitur, vel ex iuris diſpoſitione, ſi facto iuramento promiſſio aliàs inualida firma redditur. Ratio eſt manifeſta. Quia Iuramentum ex natura ſua ſolum habet diuino teſtimonio rem præſentem vel futuram confirmare. Ergo ſolum inducit religionis obligationem, non iuſtitiæ. Aliàs ſi vi ſua obligationem iuſtitiæ induceret in omnibus Iuramentis eam haberet, tametſi dolo & fraude eſſent extorta. Siquidem in ipſis eſt vera & adæquata ratio Iuramenti, illiúſque obligatio. Reſtat ergo vt ſolum ex promiſſione cui adijcitur Iuramentum, vel ex iuris diſpoſitione hæc obligatio iuſtitiæ in promiſſionibus homini factis, & Iuramento confirmatis naſcatur. Et ita tenent aliis relatis Suarez *tom. 2. de Religione lib. 2. de Iuramento, c. 29. n. 23.* Thom. Sanch. *lib. 3. ſummæ cap. 12. num. 3.* Baſilius Legionenſis *lib. 12. de ſponſalibus cap. 8. n. 5.* optimè Vaſquez *de teſtamentis cap. 3. dubio 2. num. 22. & ſequentibus.*

3 Sed eſt dubium an in Iuramento de re futura facienda in honorem Dei, ſemper vinculum voti reperiatur.

Cæterum mihi probabiliùs eſt, nequaquam hunc modum petendi honeſtari poſſe in Iuramento. Nam ex illa petitione conuinceris te petere Iuramentum, non abſolutè, ſed eſto ſit iniquitate veſtitum. Sed Iuramentum iniquitate veſtitum iniquum eſt, ergo illa eſt petitio iniqua. Neque eſt ſimile de mutuo. Nam conceſſio mutui & petitio vſurarum ſunt res diſtinctæ, ac proinde poteris mutui conceſſionem petere & vſurarum petitionem permittere. At Iuramenti falſitas vel iniquitas ab ipſo iuramento non diſtinguitur. Non igitur dari poteſt illius iuramenti petitio, quæ ſimul non ſit petitio falſitatis, vel iniquitatis. Adde cum petis ab vſurario mutuum ſub vſuris, non petis vt vſurarius vſuras recipiat (id enim tibi moleſtum eſt, & contrarium velis,) ſed petis mutuum & vſurarum dationem promittis, ſed mutui petitio, & vſurarum conceſſio in ſe mala non eſt. Ergo fieri poteſt. Secùs verò eſt in petitione Iuramenti ſub illa expreſſione, eſto falſum, & iniquum ſit. Quia illa petitio non ſiſtit in iuramento præciſè, ſed deflectit ad iuramentum quodcunque tametſi falſum, & iniquum. Eſt igitur iniqua petitio. Sic Valent. 2. 2. *diſp. 6. q. 7. punct. 3. verſ. aduertendum.* Salon. 2. 2. *quæſt.* 87. *art.* 4. *controuerſ.* 2. *fine.*

11 Tertia difficultas eſt: an ſit petendum Iuramentum promiſſorium ab eo, quem credis violaturum? Reſpondeo idem eſſe dicendum, ac in iuramento aſſertorio, nempe ſi morali certitudine tibi conſtet eſſe violaturum, non poteris exigere niſi tibi neceſſaria, & vtilis ſit talis petitio, ob rationem ſæpè dictam. Quia lege charitatis teneris cauere proximi peccatum, quoties commodè poſſis. Sic expreſsè Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib* 3. *de Iuram. cap.* 14. *num.* 18. Sanchez *lib.* 3. *in Decal. cap.* 8. *num.* 8.

12 Ex hac doctrina inferunt graues Doctores, imprudenter agere confeſſarios exigentes à ſuis pœnitentibus Iuramenta, vel votum deſiſtendi ab aliquo crimine. Quia eos tranſgreſſionis periculo exponunt, & ſæpè ſuppetunt alia remedia. Fauétque textus in *cap. clericos, de cohabit. Cleric. & Mulier.* Vbi cauetur ne Iuramentum petatur à clericis de dimittendis concubinis ob periculum violationis; & quia aliis remediis iuuari poſſunt. Sic Sayro in Claui Regia *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 3. Graff. 2. *p. deciſ. lib.* 2. *cap* 4. *num.* 11. *fine.* Nauarrus *cap.* 26. *num.* 15. Suarez *lib.* 3. *de Iuramento cap.* 14. *num.* 18. Sanchez *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 8. *num.* 8. *& alij* Sed in his prudentia opus eſt. Nam eſto timeantur ſic iurantes aliquando Iuramentum violaturos; ſi tamen præſumitur illius vinculum eos à peccatorum frequentia deterriturum, non videtur conſilium imprudens, quod daretur de tali Iuramento præſtando. Aliàs ſi omnia hæc Iuramenta, & vota imprudenter fierent, nulla examinata cauſa diſpenſari poſſent. Regulariter tamen ſuperior doctrina eſt veriſſima & omnino ſequenda.

Inſuper addit Sanchez *illo cap.* 8. *num.* 8. *fine*, non eſſe conſilium bonum, ſi confeſſarij iurare vel promittere faciant pœnitentes aliquam pœnam ſubeundam ſi reinciderint, ob eiuſdem periculi tranſgreſſionem. Sed contrarium mihi placet cum Nauarro *cap.* 26. *num.* 25. Quia non eſt idem periculum tranſgreſſionis. Non enim qui Iuramentum non fornicandi violaret, eo ipſo violaret Iuramentum de pœna ſubeunda. Quia in fornicationem rapitur ob inordinatum affectum. Secùs in pœnam. Neque alia via aptiori aſſueti peccatis vti poſſunt ad extirpandam prauam conſuetudinem, quam ſi ſibi imponant aliquam pœnam moderatam ſubire, quoties reinciderint.

PVNCTVM XI.

Quæ pœnæ ſint impoſitæ periuro.

SVMMARIVM.

1 *Qualiter periuro pœna infamiæ imponatur.*

2 *Nullus periurus priuatur beneficiis acquiſitis, at venit priuandus per ſententiam, priuatur tamen beneficiis acquirendis periurus infamis infamia iuris.*

3 *Iure regio violans Iuramentum promiſſorium (excepto Iuramento extorto per iniuriam) omnia bona amittit.*

4 *Teſtis falſum deponens in iudicio reus falſi efficitur.*

5 *Periurus à teſtificando repellitur.*

6 *Quale debeat eſſe hoc periurium?*

VAriant Doctores, & ſatis confusè loquuntur. Eorum placitis omiſſis, vt cum diſtinctione procedamus. Aduerte ſermonem eſſe de pœnis ob periurium in iudicio, vel extra impoſitis ipſo iure; vel per ſententiam imponendis.

1 Dicendum ergo eſt, pœnam infamiæ ciuilis (quæque infamia propria eſt, & ſemel contracta aboleri non poteſt abſque diſpenſatione ſuperioris) nullus periurus contrahit, niſi fœdus & humanum pactum iuramento firmatum violauerit, & de eius crimine lata fuerit ſententia. Sic videtur decidi in *leg. ſi quis maior* 41. *Cod. de tranſactionibus iuncto cap. infames* 6. *q.* 1. ibi. Infames ſunt, quos ſæculi leges infames pronunciant. At ſolum periurium promiſſorium circa contractum infamiam irrogat iuxta ſupradict. *leg. ſi quis*, ergo hoc ſolum periurium iure canonico & ciuili infamiam irrogat. Sic tenent plures, quos refert, & ſequitur Couarr. *cap. quamuis pactum de pactis*, 1. *p.* §. 7. *num* 4. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 14. *n.* 74. Suarez *tom.* 2. *de Religione, tract.* 4. *de Iur. lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 15.

Excipe periurium ob non ſolutas vſuras, quas iurans promiſerat; hic enim infamiam non contrahit, & merito; quia iniquè & iniuſtè ad iurandum compulſus. Sic Fel. *in c. teſtimon. num.* 21. *de teſtib.* Lambert. *de iure patronat.* 1. *p.* 2. *lib. q.* 9. *a.* 1. & Cou. *ſuprà.*

Hinc infero propter periurium promiſſorium Deo factum incurri infamiam. Quia vt dicitur in *leg.* 2. *Cod. de rebus creditis.* Iuriſiurandi contempta religio ſatis Deum habet vltorem: conſentiunt relati Doctores.

Infero ſecundò, ob periurium aſſertorium etiam in iudicio non contrahi ipſo iure infamiam. Probat lex *Lucius Titius, ff. de his qui notantur infamia.* Vbi eſt ſermo de teſtimonio in iudicio. Et licet in *cap. vlt. de tempor. ordinationum*, expellatur ab ordine iudiciario probatus; vel aliàs notorius fuerit, non tamen ipſo iure expellitur, ſed cauetur expellendus, ſicut homicidia, aliáque crimina, quæ ibi referuntur perpetrantes. Sic Couarr. Leſſius, Suarez, & alij *ſuprà.*

Aduertendum tamen eſt, periurium in iudicio, vel extra poſſe à iudice pœna huius infamiæ puniri. Siquidem poteſt puniri ad eius arbitrium; & tunc periurus poſt ſententiam condemnatoriam infamis erit iuxta *cap. ſi quis conuictus* 22. *q.* 5. ibi, ſecundum legem infamiæ notabuntur, & tradit Suar. *d. lib* 3. *de Iurament. cap.* 19. *num.* 16.

Dico ſecundò nullus periurus priuatur ipſo iure beneficiis acquiſitis, ſed priuandus venit per ſententiam, priuatur tamen ſecundum probabiliorem opinionem beneficiis acquirendis periurus infamis infamia iuris. Primam partem probat Textus *in cap. querelam de iureiurando*, & ibi Gloſſ. Abbas & alij *in c.* 2. *de reſcriptis*, quo in loco Felinus, Decius, & Ripa fatentur hanc opinionem communem eſſe, idem affirmant Couarr. *de pactis* 1. *p.* §. 7. *num.* 3. Suarez *lib.* 3. *de Iuramento cap. vltim. num.* 6. *&* 22. Gar. 11. *p. de benefic. cap.* 10. *num.* 167. Azor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 12. *q.* 9. Auguſt. Barboſa *allegat.* 51. *num.* 44. Et alij apud ipſos quamuis Rebuffus cum aliis *tractat. de pacific. poſſeſſor. num.* 223. Contrarium ſentiat, nullo tamen iure fundatur. Secundum partem concluſionis nempe periurum declaratum per ſententiam eſſe priuatum beneficiis obtinendis, ita vt ſi ei fiat collatio, nulla ſit. Tenent expreſsè Rebuffus *ſupra num.* 221. & Couarr. *d.* 1. *p. de pactis*, §. 7. *num.* 3. *in fine.* Azor. 1. *p. l.* 11. *c.* 12. *quæſt.* 10. Sayro in claui Regia *l.* 5. *c* 9. *n* 9. Flaminius *l.* 4. *de reſign. q.* 3. *n.* 10. Barboſa 3. *p. de poteſt. Epiſcopi allegat.* 51. *num* 45. Imo addit Couarr. *ſuprà*; periuro infami infamia facti, ſi fiat collatio virtute litterarum Apoſtolicarum eſſe nullam. Quia Pontifex non intendit ſub ſuis litteris ad beneficia infames & periuros contineri, cum potiùs velit clericis virtute, & morum honeſtate præditis beneficia conferri.

Dixi ſecundum *probabiliorem ſententiam* priuatum eſſe beneficiis obtinendis. Nam videtur eſſe probabile ipſo iure priuatum non eſſe cum probabile ſit collationem beneficij factam irregulari validam eſſe in foro conſcientiæ, venitéque per ſententiam reſcindendam, vt tenet Syluester, verbo *excommunicatio* 4. *num.* 4. inclinat Felinus *in cap. inquiſitionis de accuſationibus num.* 6. & vt probabile defendit Suar. *tom.* 5. *num.* 3. *p. diſp.* 40. *tract.* 2. *num.* 35. probátque ex *cap. ſi ſoli de conceſſione præbendæ in* 6. Vbi dicitur prohibitionem Pontificis non irritare collationem beneficij niſi conſtiterit eſſe irritum & inane, quod contra ipſum factum fuerit. Sed expreſsè non conſtat irritam eſſe collationem beneficij factam irregulari; licet conſtet prohiberi talem collationem. Ergo neque collatio facta infami etiam infamia iuris irrita erit. Nam infamia quædam eſt irregularitas vt conſtat ex *c. infamis* 6. *q.* 1. & colligitur ex penultima regula iuris in 6. ibi. *Infamibus porta non pateant dignitatum*, & defendit Suar. cum communi ſententia *ſupra, diſp.* 48. *ſectione* 2. *num.* 1. *&* 2. Si ergo irregulari collatio beneficij facta valida eſt; à fortiori valebit infami facta. In foro tamen externo nunquam valebit; impetraríque poterit beneficium vt vacans propter infamiam. Vt expreſsè notauit Suar. *illo* 5. *tomo in* 3. *parte diſput.* 40. *ſect.* 2. *num.* 35. *in fine*, & eſt communis ſententia.

3 Dico tertiò iure Regio violans Iuramentum promiſſorium (excepto Iuramento per iniuriam extorto) omnia bona amittit; eáque fiſco Regis adiudicantur. Intellige poſt ſententiam criminis. Habetur expreſsè *lege* 1. *tit.* 6. *lib.* 8. *ordinamenti*, & notauit Couarr. *de pactis* 1. *parte* §. 7. *numer.* 4. *in fine.* Iure ciuili præter infamiam pœnam contractus debet

Digitized by Google

debet ſoluere periurus, & actionem, omnéque conuentionis commodum amittere. Sic aliis relatis Couarr. *ſupra.* Et probatur ex *d. lege ſi quis maior, Codice de tranſact. onibus.* Si verò periurium fuerit aſſertorium, puniri debet pœna criminis ſtellionatus; eâque de cauſa periurus ad tempus exulat. Vt conſtat ex lege vltima, *ff. de crimine ſtellionatus.*

4 Dico quartò, teſtis falſum teſtimonium in iudicio dicens, vel veritatem negans, ex quo proximo damnum prouenit, falſi reus efficitur, vt eleganter probat Couarruuias *de pactis illa 1. p. §. 7. num. 5.* & multis relatis tradit Farinacius *praxi 2. parte quaſt. 67. num. 220.* Auguſt. Barboſa *3. parte de poteſtate Epiſcopi allegat. 51. num. 24.* Puniri debent conſtituta contra eum accuſatione, ſi clericus ſit, depoſitione & recluſione in monaſterium, vt ibi pœnitentiam agat iuxta *cap. ſi Epiſcopus 50. diſtinctione.* Et de pœna depoſitionis habetur expreſsè, *cap. Presbyter 81 diſtinctione* & in capite *cum non ab homine, de iudiciis.* Quod verò hæc depoſitio poſſit eſſe perpetua, probat ſupradictum *caput ſi Epiſcopus, & cap. peruenit de fideiuſſoribus.* Vt autem à iudice depoſitio perpetua imponatur, grauiſſimum debet eſſe periurium, & ſatis proximo nociuum, vt rectè affirmat Suarez *tomo 2. de Religione tractatu 4. lib. 3. cap. 20. num 10.* Si verò periurans teſtis ſæcularis ſit, & liber, puniri debet pœna deportationis, & omnia eius bona publicari, ſi ſeruus morti eſt tradendus, habetur *lege 1. §. vlt ff. de falſis. & lege 3. titul 8. lib 2. fori.* Quod ſi in cauſa capitali falſum dixerit aduerſus reum, puniendus eſt eadem pœna, qua reus puniretur, ſi criminis conuictus foret. Ita expreſsè multis citatis Couarruuias *de pactis 1. parte §. 7. num. 6.* probátque eleganter *lex 81. Tauri.* Verum ſi iudex circa accuſationem teſtem de falſitate conuincat, non ordinaria pœna, ſed arbitraria puniri debet. Probátque *lex vltima tit. 16. partita 7.* conſentit Couarruuias *ſupra.* Præterea in *lege 3. tit. de falſis lib. 4 fori,* cauetur. Vt teſti falſum dicenti teſtimonium in quacumque cauſa, ſiue criminali, ſiue ciuili extrahantur quinta pars dentium quam legem, ait Couarr. *num. 6.* in praxi eſſe admiſſam, ſiue iudex ex officio procedat; ſiue ad accuſationem alicuius. Qui verò ad dicendum falſum teſtimonium, alium induxerit, vel dono, munereuè corruperit eadem pœna falſi teſtis puniri debet. Vt habetur *leg. 1. titul. de falſitat. & lege 1. regia titul. 7. partita 7.* Quod tamen intelligo, ſi effectus ſit ſubſecutus. Hoc eſt, ſi de facto falſum iurauit inductus. Non tamen obinde cauſam amittet. Siquidem is tantum ius litis, & cauſæ perdit, qui falſum committit circa acta cauſæ, non qui circa teſtes ipſos, aliaue inſtrumenta, quæ ad cauſæ acta non attinent. Sic Couarr. *de pactis, 1. parte §. 7. num. 6. circa finem* cum Bartolo, Alexandro. Iaſon. Decio & aliis, probátque ex *lege in fraudem §. quoties ff. de iure fiſci.*

5 Dico quintò, Vltra dictas pœnas, potiſſima periurij pœna eſt repelli à teſtificando in iudicio. Sic habetur *cap. quicumque 6. quæſt. 1.* hi: Horum teſtimonium infirmetur & *cap. non poteſt quæſt 7 & in cauſis teſtimonium, de teſtibus.* Dicitur eſſe repellendum, etiamſi emendatus ſit: Ratio eſt. Quia ex quo ſemel quis peierauit, præſumitur ſemper peieraturus. Sic Suarez *tom. 2. de Religione lib 3 de Iuramento cap. 3. num. 5. & omnes.* Non tamen ipſe periurus tenetur ſe abſtinere. Quia nuſquam eſt cautum. Nam licet in *cap parvulis 22. q. 5.* Dicitur, qui ſemel periuratus fuerit, nec teſtis ſit poſt hoc, neque ad Sacramentum accedat, neque in ſua cauſa, vel alterius iurator exiſtat; non inde infertur eſſe ipſo iure repulſum; ſed debere repelli. Vt tradit Suarez *loco allegato.* Vnde ſi de facto admittatur, eius teſtimonium non eſt irritum, quouſque per ſententiam repellatur, & inhabilis ad teſtificandum declaretur.

6 Sed inquires quale periurium debet eſſe, ob quod periurus repelli poteſt à teſtificando in iudicio? Reſpondet Syluest. verbo *Iuramentum 2. q. 3.* Azor. *tomo 1. inſtit. moral. lib. 11. cap. 12. q. 6.* Valentia. *2. 2. diſp. 6. q. 7. punct 3 dict. 3. col. 4.* ſufficere periurium notorium notorietate facti, in quo euidens ſit dixiſſe aliquem verba iuſiurandi falſo cum vera deliberatione, & cognitione. Suar. verò *lib. 3. de Iuramento, cap 20. num 10.* Affirmat ſufficere periurium in iudicio, vel in ſolemni pacto & promiſſione, vel certè publicam infamiam, quod talis homo ſoleat peierare. Ratio eſſe poteſt. Quia in dictis textibus non ſignatur periurium ob quod periurus debeat repelli. Cum ergo periurium notorium notorietate facti grauiſſimum ſit, debet hunc effectum habere. Verum Sanch. *lib. 3. de Iuramento cap.... n 5.* cenſet non ſatis eſſe, quodlibet periurium ad repellendum periurum à teſtimonio ferendo, ſed debere periurum de illo periurio conuinci, & in iudicio damnari; & ex alia parte non debet eſſe periurium iniuria vel metu extortum, aut reo in iudicio de propria cauſa commiſſum. Cuius ſententiæ ſunt Archidiaconus, Sotus, Arag. Tabiena & alij ab eodem Sanchez relati.

Ego verò dicendum exiſtimo, neceſſariò requiri, & ſufficere periurium abſque iniuria extortum ſed proximo nociuum in iudicióque probatum; tametſi de illo lata non ſit ſententia. Nam licet periurus vſque condemnetur non ſit infamis infamia iuris, eſt tamen facti; ob quam infamiam, ſi à periurio ortatur, à teſtificatione repellitur in omni cauſa, vt diximus hac diſputatione *punct. 3.* & videtur expreſsè tradi in illo *capite teſtimonium teſtibus,* ibi. Si verò de crimine ſit emendatus vt eum non comitetur infamia non eſt in cauſa ciuili, vel etiam cum de crimine ciuiliter agitur (præterquam pro reatu periurij) repellendus. Et ergo propter periurium probatum etiamſi eum non comitetur infamia, quod idem eſt, ac ſi dicatur, etiamſi emendatus non ſit; à teſtimonio in cauſa ciuili, vel etiam dum de crimine ciuiliter agitur, & à fortiori ſi criminaliter agatur, repellendum. Tandem aduerte quando in *cap paruuli,* interdicitur periurio etiam in ſua cauſa ad iurandum admitti, intelligi debere, de Iuramento purgationis, ita vt à ſuſpicione contra ſe orta nequeat ſe proprio Iuramento purgare. Item intelligi debere de omni Iuramento ſibi vtili; ſecùs de oneroſo, vt eſt Iuramentum calumniæ & fidelitatis. Ita tradit Gloſſa *in d. c paruuli 22 q 5.* Suar. *lib. 3. de Iuramento c. 20. num. 8.* Sanchez *lib. 3. cap. 3. num 5.*

DISPVTATIO II.

De Iuramenti promiſſorij Obligatione & Firmitate.

PVNCTVM I.

Qualis & quanta ſit Iuramenti promiſſorij obligatio.

SVMMARIVM.

1 *In Iuramento promiſſorio, & obligatio voti & Iuramenti ſæpè reperitur, & quando hoc contingat.*

2 *In promiſſionibus humanis iuratis obligatio iuſtitiæ non naſcitur ex vi Iuramenti.*

3 *In Iuramento de re futura facienda in honorem Dei, eſto regulariter votum intercedat, aliquando ceſſare votum poteſt.*

4 *Quoties Iuramentum cum promiſſione valida coniungitur, duplex peccatum committitur in eius violatione, & religionis & iuſtitiæ.*

5 *An ſit maior obligatio Iuramenti quam voti.*

1 ALIQVANDO in Iuramento promiſſorio reperitur obligatio voti ſimul cum Iuramento, aliquando ceſſat hæc voti obligatio. Si enim Iuramentum confirmet promiſſionem Deo factam in tali Iuramento eſt obligatio voti, & Iuramenti. Vt ſi ſub Iuramento promittas Deo caſtitatem vel religionis ingreſſum, hæc promiſſio iurata & obligationem voti & Iuramenti habet. Vna enim obligatio ab alia eſt diſtincta. Potes namque promittere Deo caſtitatem abſque iuramento, & ex tali promiſſione, obligatione voti, non Iuramenti tenebris. Si autem hanc promiſſionem iuramento firmes, vinculum iuramenti addis. Sunt igitur hæc vincula diſtincta & compatibilia. Aliquando vero in iuramento ceſſat obligatio voti, vt contingit in omnibus promiſſionibus homini factis iuramento confirmatis, in quibus ſola obligatio Iuramenti, non voti reperitur, in his omnes conueniunt.

2 An verò in his promiſſionibus iuratis obligatio iuſtitiæ inſit? Breuiter reſpondeo, ex vi & natura Iuramenti non induci; induci autem ex vi promiſſionis, quoties iuramentum promiſſioni aliàs validæ adiicitur, vel ex iuris diſpoſitione, ſi facto iuramento promiſſio aliàs inualida firma redditur. Ratio eſt manifeſta. Quia iuramentum ex natura ſua ſolum habet diuino teſtimonio rem præſentem vel futuram confirmare. Ergo ſolum inducit religionis obligationem, non iuſtitiæ. Aliàs ſi vi ſua obligationem iuſtitiæ induceret in omnibus Iuramentis eam haberet, tametſi dolo & fraude eſſent extorta. Siquidem in ipſis eſt vera & adæquata ratio Iuramenti, illiúſque obligatio. Reſtat ergo vt ſolum ex promiſſione cui adiicitur iuramentum, vel ex iuris diſpoſitione hæc obligatio iuſtitiæ in promiſſionibus homini factis, & iuramento confirmatis naſcatur. Et ita tenent aliis relatis Suarez *tom. 2. de Religion. lib. 2. de Iuramento, c. 29. n 23.* Thom. Sanch. *lib. 3. ſumma cap. 12. num 3.* Baſilius Legionenſis *lib 12. de ſponſalibus cap 8 n 5.* optimè Vaſquez *de teſtamentis cap. 3. dubio 2. num. 22. & ſequentibus.*

3 Sed eſt dubium an in Iuramento de re futura facienda in honorem Dei, ſemper vinculum voti reperiatur.

Reſpondeo regulariter loquendo reperiri. Quia ſic iurans rem Deo faciendam promittit, ſi tamen expreſsè velit non promittere, ſed ſolum proponere, & illud propoſitum de re facienda, firmaret iuramento, vt verè firmare poteſt, ſolo iuramenti vinculo, & non voto tenebitur. Sic Suarez *tom. 2. de Religione lib. 2. de Iuramento cap. 2. in fine.* Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 9. num. 5 & lib. 8. de matrimonio, diſp. 13. num. 4.* Leſſius *lib. 2. de iuſtitia, cap. 42. dub. 11. num. 53.* Quocumque tamen modo iuramentum præſtas, ſiue cum ſolo propoſito, obligatis verum facere Iuramentum. Sic relati Doctores. Et confirmat apertè *lex non erit 5. ff. de iureiurando*, ibi Dato iureiurando, non aliud quæritur, quam an iuratum ſit? Remiſſa quæſtione an debeatur quaſi ſatis probatum ſit (ſcilicet deberi) iureiurando. Idem colligitur ex *cap. debitores, de iureiurando.* Vbi Iuramentum ſoluendi vſuras obligat iurantem ad earum ſolutionem tametſi promiſſio nulla ſit. Obligatio ergo Iuramenti à promiſſione non pendet.

Hæc autem obligatio iuramenti ex ſuo genere grauis eſt, ſolúmque limitari poteſt ex leuitate materiæ promiſſæ; pertinétque ad virtutem religionis, non ſolum quando iuramentum cum voto coniungitur, ſed etiam quando coniungitur cum promiſſione homini facta; ſiquidem in honorem Dei cedit, vt talis promiſſio iuramento vallata executioni mandetur. Sic Suar. *tom. 2. de Religione lib. 2. cap. 4. n. 1.* Sanch. *lib. 3. cap. 9. num. 9. & alij apud ipſos.*

4 Eſt tamen maximè aduertendum. Quoties iuramentum cum promiſſione valida coniungitur, duplex peccatum committi in eius violatione. Aliud aduerſus religionem iuramenti. Aliud aduerſus obligationem natam ex promiſſione. Nam valida promiſſio homini facta inducit obligationem iuſtitiæ, vel fidelitatis: Si Deo facta inducit obligationem voti. Violans ergo promiſſum iuratum, duplicis culpæ reus eſt. Sic Sanch. *lib. 7. de matrimonio, diſput. 27. n. 26. & lib. 9. diſp. 15. n. 6. & lib. 3. in Decalog. c. 9. n. 8.*

Sed inquires: an maior ſit obligatio Iuramenti, quam voti? Breuiter reſpondeo, comparationem faciendam eſſe de iuramento, quod votum non includit cum voto; & ſic comparatum exiſtimo probabiliùs cum D. Thom. 2. 2. *quæſt. 89. art. 8.* minorem eſſe obligationem ortam ex Iuramento, quam ex voto. Moueor, quia in Iuramento promiſſorio ſolum diuina auctoritas adducitur vt ſecurior promiſſio reddatur, in voto autem ipſi diuinæ auctoritati fit promiſſio. Videtis ergo ex voto efficaciùs obligari quam ex Iuramento. Quod exemplo vulgari confirmari poteſt. Si enim cum Rege inires pactum, ipſique te obligares, grauiorem iniuriam ei irrogares violando pactum, quam ſi in eius præſentia, & ſub eius auctoritate promiſſum alteri tranſgreſſus fuiſſes. Nam in violatione pacti cum Rege initi directè perſona Regis offenditur; non æquè in violatione pacti cum tertio initi ſub eius authoritate; ſic dicendum videtur in Iuramento, & in voto.

PVNCTVM II.

Vtrum Iuramentum doloſè præſtitum obligationem inducat.

SVMMARIVM.

1 *Carere animo implendi promiſſum non obſtat obligationi Iuramenti.*

2 *Carere animo iurandi, aliquibus placet inducere obligationem etiam ex religione, ſed contrarium veriùs eſt.*

3 *Si dolus ſit in verbis, obligationem contrahis ſecundum quem iuras.*

4 *Explicatur textus in cap. quacunque arte. 22. quæſt. 5. num. 4.*

5 *Explicatur lex regia 27. tit. 11. partita 3. n. 5.*

6 *Quod ſi iuraſti abſque intentione te obligandi, plures cenſent te obligatum eſſe. Veriùs eſt, te non eſſe obligatum vi Iuramenti, num. 6.*

7 *Fit ſatis fundamento contrario.*

DIximus dolum interuenire poſſe in Iuramento; vel quia iuraſti abſque animo implendi rem promiſſam, vel abſque animo iurandi, aut te obligandi, aut verbis amphybologicis.

1 Si dolus ſolum ſit, quia iures animo implendi promiſſum, obligationi Iuramenti non obſtat. Quia ſtare optime poteſt vera voluntas iurandi, & te obligandi, quin adſit animus exequendi obligationem. Nam licet ſatis controuerſum ſit; an promiſſio poſſit eſſe abſque animo exequendi rem promiſſam? at cum Iuramentum de futuro non petat neceſſario promiſſionem; conſequenter non petit ad ſuam eſſentiam animum exequendi rem iuratam. Sic Suarez *tom. 2. de Religione, lib. 2. cap. 2. per totum* Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 10. num. 5.* Leſſius *lib. 5. cap. 42. dub. 8. num. 41.* Bonacina *tom. 2. diſp. 4. punct. 7. q. 1. n. 5.*

2 Econtra ſi dolus ſit in animo iurandi. Quia ſolum exteriùs verba Iuramenti profers: cares tamen animo & voluntate inuocandi Deum in teſtem. Valentia 2. 2. *diſput. 6. quæſt. 7. punct. 2. circa finem.* Diſtinguit, ſi tibi Iuramentum rationabiliter petitum eſt, obligatis illud implere ex vi religionis debitæ Iuramento; ſecùs ſi irrationabiliter fuit petitum. Rationem ſubdit Valentia. Quia præceptum religionis non ſolum obligat ad tuendum honorem diuinum efficiendo verum id, in cuius confirmationem diuinum teſtimonium inuocatum eſt; ſed etiam id, quod rationabiliter ab aliis credi poteſt diuino teſtimonio eſſe confirmatum. Alioquin minueretur apud illos honor diuinus. Sed quoties rationabiliter Iuramentum expoſtulatur, creditur ab aliis, diuino teſtimonio rem confirmatam eſſe. Ergo ex religione obligatur ſic iurans rem promiſſam exequi. Secus verò eſt cum irrationabiliter expoſtulatur Iuramentum. Quia tunc merito præſumere poſſunt iurantem ſolo verbo tenus iuraſſe.

Verum hæc ratio ſolum probat adeſſe in ſic iurante obligationem, exequendi promiſſum ob ſcandalum. Sed non probat, ex vi Iuramenti aliquam eſſe obligationem. Cum enim illa ſimulatio eſſentiam Iuramenti deſtruat, nequit illa deſtructa obligatio remanere. Tenebitur tamen ſic iurans omne damnum, quod ex ſuo ficto Iuramento prouenit, reparare. Quia nullam habuit cauſam ad ſic fictè iurandum. Ita tenet Valentia 2. 2. *diſp. 6. quæſt. 7. punct. 4. circa finem.* Azor. t. p *lib. 11. c. 4. q. 2.* Sanchez *lib. 3. ſumm. c. 10. à n. 12.* Bonacina *diſp. 4. q. 1. punct. 7. n. 2.*

3 Si verò dolus ſit in vſu verborum; quia illis vſus es in alio ſenſu ab eo quem intelligit is, cui Iuramentum præſtas, obligationem Iuramenti contrahis ſecundum ſenſum, quem iuras. Sic Conarr. *de pactis 1. p. §. 5. in principio.* Leſſius *lib. 2. de iuſtitia cap. 42. dub. 8. num. 44.* Sanch. *lib. 3. in Decalog. cap. 10. num. 11.* Suarez *lib. 2. de Iuramento cap. 8. à num. 5.* Et probatur ex *Textu in capite, Humanæ aures, 22. quæſt. 5.* Ibi humanæ aures talia verba noſtra iudicant qualia foris ſonant, diuina verò iudicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur. Ecce qua ratione coram Deo ex vi Iuramenti non eſt alia obligatio, niſi quatenus verba ex intimis proferuntur. Quodque clarius colligitur ex iis, quæ ſubſequuntur. Nam Deus (inquit textus) non accipit Iuramentum, ſicut ille, cui iurauit, ſed potiùs, ſicut qui iurat, intelligit. Ratio etiam eſt manifeſta: Nam Iuramentum, ciúſque obligatio non eſt abſque intentione iurandi. Ergo ſi iurans ſolum habeat intentionem iurandi ſecundum ſenſum ab ipſo intellectum, ſolum obligatur ſecundum illum, & non alium.

4 Sed obſtat textus *in cap. Quacumque arte. 22. quæſt. 5.* Vbi dicitur; quacumque arte verborum quiſque iuret; Deus tamen, qui conſcientiæ teſtis eſt, ita hoc accipit, ſicut ille, cui iuratur, intelligit. Eſt ergo deciſio huius textus contraria ſupradictæ deciſioni capituli, Humanæ aures.

Facilè tamen reſpondebis ſi dicas, Deum accipere Iuramentum, ſicut ille, cui iuratur, intelligit, quoad affectum committendi culpam, non quoad affectum ſe obligandi, id eſt, accipit Iuramentum, ſicut ille, cui iuratur, intelligit, vt culpa vitetur in Iuramento, non vt iurans maneat obligatus, quæ explicatio comprobatur ex iis quæ ſtatim ſubiungit textus, inquit enim, dupliciter peccare ſic aſſumentem nomen Dei; tum quia in vanum aſſumit; tum quia proximum dolo capit. Loquitur ergo ſolum de peccato commiſſo in eo modo iurandi, non de obligatione inde ſubſecuta. Et ita explicat Suarez *lib. 2. de Iuramento cap. 8. num. 10.* Sanchez *lib. 3. cap. 10. num. 13.* Aliter verò reſpondere poſſumus cum Leſſio *lib. 2. cap. 42. n. 45.* Iuramentum non obligare vi ſua, & per ſe, niſi ſecundum mentem iurantis. At ratione damni vel ſcandali ſecuturi, ait in foro externo obligare ſecundum mentem exigentis, quoties rationabiliter exigitur. Quia his rationibus ſpectatis Deus accipit, ſicut aliter intelligit. Siquidem intendit ne alteri cauſam damni aut ſcandali præbeas Iuramentum doloſum non ſeruando.

5 Ex quibus explicare potes *legem regiam 29. titul. 11. partita 3.* Vbi dicitur, ſi *el que da la iura, o el que la face metiere palabra engañoſſa, o dudoſa; que noſe deue entender fueras de la manera que la entendio aquel que no fizo el engaño.* Explicare enim debes procedere in foro externo, in quo non intelliguntur verba, niſi ſecundum illius mentem, qui abſque dolo proceſſit, vt bene explicat ibi Gregorius Lopez, & Gloſſa *in capite, hoc videtur, 22. quæſt. in fine* & licet ibi addatur. *No ſe puede excuſar, que no ſea per ende periuro.* Intelligi debet in foro externo, & quo ad præſumptionem. Sed caſu quod omnis præſumptio ceſſaret; eo quod fallens fallaciam probaret; non tamen ob inde ſequitur te obligandum non eſſe ſtare promiſſioni in ſenſu ab alio perceptæ, & tanquam periurum puniri poſſe. Vt in ſupradicta lege

Digitized by Google

lege cauetur. Et notauit Sanchez *lib. 3. cap. 10. num. 16.* Secluſa autem ſententia iudicis, ceſſante ſcandalo, ſi promiſſio iurata doloſa fuit liberalis, ſolum teneris ad eius executionem ſecundum ſenſum Iuramenti, quia alia via teneri non potes; ſi verò fuit oneroſa, vt ſi promiſiſti puellæ matrimonium verbis æquiuocis, ſi in copulam conſentiret, illa verò ſub hac conditione conſenſit, tunc ſi damnum, quod ex copula prouenit, alia via reparari non poteſt, quam matrimonio, teneris ducere ratione damni dati, etiam ante ſententiam. Si verò reparari alia via poteſt, non teneris, quia ſolum teneris reddere æquale ob contractum. Sanch. *lib. 1. de ſponſalibus tota diſp. 9. & 10.*

6 Maior difficultas eſt ſi dolus ſit in intentione obligationis, eo quod iuraſti abſque intentione te obligandi; an inquam ex illo iuramento obligatus ſis? Et quidem eſſe poſſe Iuramentum de re futura abſque intentione te obligandi ad illius executionem, ſi materia iurata incapax ſit obligationis, conſtat. Si enim iurares non dare eleemoſynam, non fore religioſum, poſſes habere animum iurandi, & verè iurare abſque animo te obligandi ad rei iuratæ executionem. Quia res iurata incapax eſt talis obligationis, & tu hanc incapacitatem cognoſcis. Signum ergo eſt, ſeparabilem eſſe intentionem iurandi ab intentione te obligandi in materia incapaci obligationis. At quando materia iurata capax eſt obligationis, nullo modo habere potes intentionem iurandi, & non te obligandi. Quia iurare, & non te obligare omnino ſunt impoſſibilia, & ſecum pugnantia.

Quapropter ſolum quæſtio procedere poteſt ex errore quo crederes eſſe poſſe Iuramentum de materia capaci obligationis abſque intentione te obligandi. In eo ergo caſu ſi iurare intenderes & non te obligare, manebiſne obligatus?

Affirmant plures te obligatum manere. Sic Caietanus 2. 2. *quæſtione 89. articulo 7.* Et ibi Arag. verſ. *quarta concluſio,* Sayro in claui Regia *libro 3. cap. 6. num. 8.* Valentia 2. 2. *diſputatione 6. quæſt. 7. punct. 4. circa finem.* Leſſius *lib. 2. cap. 42. dub. 8. num. 38.* Suarez *tom 2. de Religione lib. 2. c. 7. n 18.* & alij. Mouentur, quia Iuramentum ex ſe, & ex ſua propria ratione inducit obligationem, ſi igitur efficaciter voluiſti iurare, impedire non poteris obligationem inde conſurgentem. Quia hæc non ex tua voluntate, ſed ex facto ipſo naſcitur, ſicut ſi velles peccare mortaliter, & ex conſcientia erronea nolles obligari ad pœnam æternam, adhuc obligatus manebis, quia illa obligatio ex peccato ipſo oritur ſine vlla dependentia à voluntate.

Verum contraria ſententia mihi probabilior eſt, te vi Iuramenti obligatum non eſſe. Sic Syluester verbo *Iuramentum 4. q. 7.* Azor. *1. p. lib. 11. c. 4. q. 2.* Bonacin. 2. *tom. diſput. 4. quæſt. 1. punct. 6. num. 3.* & pluribus relatis Sanch. *lib. 3. ſumma cap. 10. n. 8. & ſeqq. præcipuè n. 10.* Moueor, quia in omni ſententia obligatio Iuramenti promiſſorij, vel eſt de eius eſſentia, vel eſt quid conſecutum neceſſariò ad illam, ita vt abſque tali obligatione Iuramentum eſſe non poſſit: Sicut non poteſt eſſe matrimonium ſine obligatione ad reddendum debitum, & alendam prolem, &c. Ergo ſi ponamus te efficaciter velle non obligari ad ſeruandum Iuramentum, conuinceris habere intentionem verè iurandi. Siquidem habes intentionem non apponendi, quod neceſſarium eſt ad Iuramentum, vt in voto conſtat. Si enim velles vouere abſque intentione te obligandi, nullum votum præſtares. Quod hæc obligatio neceſſariò votum comitetur. Cum ergo obligatio exequendi rem iuratam, comitetur Iuramentum, excluſa intentione obligationis corruit Iuramentum, quamtumuis ex conſcientia erronea exiſtimes Iuramentum eſſe poſſe ſine obligatione.

7 Hinc ſoluitur ratio contraria. Fateor ex Iuramento promiſſorio vero & valido oriri neceſſariò obligationem, neque poſſe impediri, ſicut non poteſt impediri obligatio pœnæ æternæ à committente mortale peccatum. At cum actus externus iurantis ſine intentione obligationis non ſit verum Iuramentum, vt probatum eſt, ex illo oriri non poteſt obligatio. Quod ſi vrgeas: qui vult orare, neceſſariò obligatur orare attente, & qui vult adducere Deum in teſtem, neceſſariò obligatur dicere verum. Ergo qui vult ſub Iuramento affirmare rem futuram faciendam, neceſſariò tenetur exequi, ne diuina auctoritas contemnatur. Facilè reſpondetur. Semel poſita oratione externa obligationem eſſe habendi attentionem. Quia talis obligatio ex ipſa oratione externa oritur, ſicut ex oblatione ſacrificij naſcitur obligatio, offerendi illud vero Deo. At ex inuocatione externa diuini teſtimonij abſque intentione obligationis non naſcitur obligatio exequendi promiſſum, aut dicendi veritatem vi Iuramenti, ſed ſolum ob damnum, & præiudicium tertij & ob ſcandalum. Quia non eſt verum iuramentum, ſed ſimulatum, quamtumuis iurans decipiatur, putans ſtare poſſe iuramentum abſque hac obligatione. In foro autem externo compellitur iuramentum vt ſonat exequi, & in foro conſcientiæ tenebitur omne damnum alteri factum reparare, ac ſi verè iuraſſet, vt dictum eſt.

PVNCTVM III.

Vtrum Iuramentum per iniuriam exactum obligationem inducat.

SVMMARIVM.

1 *Proponitur quæſtio.*
2 *Secluſo Iuramento nulla eſt obligatio.*
3 *Explicatur textus in* c. Ad aures, de iis quæ vi.
4 *Solutio vſurarum eſto ex parte recipientis iniqua eſt, ex parte ſoluentis honeſta eſt.*
5 *Reſoluitur iurantem ſoluere vſuras, aut ſtare contractui, in quo fuit læſus obligatum eſſe, dum Iuramentum non relaxatur.*
6 *Seruato tali Iuramento datur repetitio.*
7 *Explicatur lex quinquageſima* 5. ff. de ſolutionibus & liberat.
8 *Si Iuramentum eſſet non repetendi, repetere non poſſes, niſi impetrata relaxatione.*
9 *Poſſes denunciare Prælato, vt ipſe ex officio Iuramentum relaxet.*
10 *Proponuntur aliquot obiectiones aduerſus ſuperiorem doctrinam, & fit illis ſatis.*

1 EXemplum huius quæſtionis eſt caſus vulgaris de vſuris, & contractibus, in quibus dolus interuenit. Petiſti namque mutuum à Titio, noluit tibi concedere, quin vſuras ſortem promitteres ſub Iuramento daturum aliquod lucrum; celebraſti cum illo contractum emptionis, vel venditionis, obligatus fuiſti iurare non reſciſſurum contractum etiamſi fallacia ſit vltra dimidium iuſti pretij, quæritur ergo an obligatus ſis ſeruare iuſiurandum?

2 In qua quæſtione tanquam certum ſupponendum eſt, ſecluſo iuramento nullam eſſe obligationem. Nam ex promiſſione obligari non poteras, niſi promiſſario. Promiſſarius autem ex tali promiſſione nullum ius acquirit, cum ſemper malefaciat petendo & recipiendo, quod ſibi promiſſum eſt. Ergo ex promiſſione non teneris. Reſtat ergo vt ſolum ex Iuramento tenearis. Quod clarè definitur in *c. debitores de iureiurando* vt ſtatim ponderabimus, & ita ſuſtinent Panormit. *in d. c. debitores,* Imola, Felin. & alij relati à Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 2. c. 9. n. 4.* Sanch. *lib. 3. ſum. c. 11. n. 12. & eſt omnium.*

3 Dices in *c. ad aures, de iis quæ vi.* Deciditur eum qui timore Laicorum renunciauit Eccleſiam, ad quam legitimè electus fuerat, non poſſe eidem præfici, ſi Iuramento, vel fide interpoſita confirmauit renunciationem. Sentit ergo Pontifex ex fidei tantum interpoſitione iniurioſa oriri obligationem.

Reſpondeo ibi fidei interpoſitionem non eſſe ſimplicem promiſſionem, ſed iuratam, vt tradit ibi Innocent. *ad finem.* Abbas *n. 3.* Hoſtienſis *n. 2.* Ioann. Andr. *n. 3.* Anton. *n 4.* Imola. *n. 4.* Cardin. *q. finali,* & alij plures relati à Sanch. *lib. 7. de matrim. diſp. 79. n 28.* Gutierez *in Authentica ſacram. puber. n. 144.* Neque obſtat quod Iuramentum, & fidei interpoſitio vt diſtincta enumerentur. Quia iuramentum ibi ſumitur pro Iuramento ſolemni, quale eſt illud, quod tactis Euangeliis, aliáve ſolemni cæremonia præſtatur. Fidei verò interpoſitio ſumitur pro Iuramento ſimplici, quod hac circumſtantia caret. Sic relati Doctores. Quod non leuiter confirmatur ex *c. 2. de fideiuſſoribus.* Ibi. Si religionem fidei & Iuramenti ſui illos violaſſe conſtiterit. Ecce nomine fidei iuramentum intelligi. Aliàs ſi ſimplex promiſſio intelligeretur, religionem non violaſſent, ſed fidelitatem, vel veritatem. Cardin. verò *in ſupradict. c. ad aures, q. final.* & Tabiena verbo *iurare, q. 31. n. 32.* Cenſent diſcrimen eſſe inter Iuramentum, & fidei interpoſitionem. Quod iuramentum vocatur, quotieſcumque fit expreſſum, ſcilicet per verbum *iuro*, fidei verò interpoſitio, quando fit iuramentum implicitè, & tacitè; hoc eſt inuocatione creaturarum, qualis eſt fides.

Quæ omnia confirmantur ex verbis apponi ſolitis per Regem noſtrum in titulis pro ſcribis expeditis, in quibus cauetur, ne poſſint ſcribæ ſcripturas ſubſcribere, in quibus partes bonæ fidei interpoſitione ſe obligent, ibi, *Que los tales eſcribanos no puedan hazer eſcrituras en que ſe obliguen las partes a buena fee y ſin mal engaño.* Nomine enim bonæ fidei Iuramentum intelligit, vt ſic conſentiat cum *leg. 11. tit. 1. lib 4. ordinamenti regulis*, vbi inquit lex, *que en las cartas que ſe litraren de eſcribanias y notarias ſe mande que el eſcribano no ponga en ellas* Iuramento, &c. Et ita tradit Gutier. *in repetitione Authentica ſacram. puberum num. 50.* efficitur ergo Textus *in cap ad aures* aduerſus communem doctrinam non procedere, cum non de promiſſione ſimplici, ſed de promiſſione iurata loquatur.

4 Deinde ponendum eſt tanquam certum, ſolutionem vſurarum licet mala & illicita ſit ex parte recipientis, ex parte tamen ſoluentis licitam eſſe, & actum bonum poſita illarum promiſſione, pertinet enim ad fidelitatem & veracitatem; vt quidquid promiſſum ſit, impleatur, præcipuè cum firmatum eſt iuramento. Hac enim ratione, ſi alia vice indigueris mutuo, tibi concedetur, & fides dabitur de reddenda pecunia. Quæ ratio probat vſurarum ſolutionem licitam eſſe non ſolum quando illarum promiſſio licita fuit; eo quod ad redimendam vexationem, vel ob alium honeſtum finem fuit facta; ſed etiam quando promiſſio mala fuit; vt quia poſtulaſti mutuum ad expendendum in ludo, vel cum meretricibus. Semper enim ad fidelitatem, & veracitatem pertinet promiſſum implere, dummodo promiſſarius non remittit. Et ita tenent plures, quos referunt & ſequuntur Gutierrez *de Iuramento confirmat. cap.2.in princip.* Suarez *lib.2.de Iurament. c.9.n.*10. & 11. Sanchez *lib.3 in Decal.c.*11.*per totum.*

5 Ex his quæſtioni reſpondeo, te iurantem ſoluere vſuras, aut ſtare contractui in quo vltra dimidium iuſti pretij læſus fuiſti, obligatum eſſe Iuramentum ſeruare; dum tibi non fuerit relaxatum; tametſi ſecluſo Iuramento neque ſtare contractui, neque ſoluere vſuras tenearis. Eſt concluſio ab omnibus recepta. Et de ſolutione vſurarum (in qua maior eſt difficultas) definitur in *cap.debitores de iureiurando*, ibi. Debitores ad ſoluendas vſuras, in quibus ſe obligauerant, (ſimplici inquam promiſſione) cogi non debent, ſi verò de ipſorum ſolutione iurauerint, cogendi ſunt, Domino reddere Iuramentum. Ratio huius concluſionis eſt manifeſta. Quia Iuramentum debet obſeruari, quotieſcumque eius obſeruatio non vergit in diſpendium ſalutis æternæ vt dicitur, *c. cum contingat de iureiurando*, (hoc eſt) quotieſcunque Iuramentum non eſt de re illicita. At ſoluere vſuras, non eſt illicitum, ſed potius licitum eſt, & ad fidelitatem & veritatem pertinens. Ergo eſt ſeruandum tale Iuramentum.

6 Verum ſeruato tali Iuramento, & vſuris ſolutis ſtatim repetere potes. Quia iam Iuramento ſatisfeciſti, ob cuius ſolam religionem ſolutio vſurarum facienda erat. Quod expreſsè deciditur in *d. cap.debitores in fine*, ibi. Cum vſuræ ſolutæ fuerint, creditores ad eas reſtituendas ſunt Eccleſiaſtica ſeueritate, (ſi neceſsè fuerit, compellendi) Clarius in *cap. ad audientiam de iis quæ vi*, vbique beneficio ſuo renuntiare iurauit, & renunciauit, mandatur ei Eccleſiam reſtitui non obſtante Iuramento prædicto. Quia non ad repetendum, ſed ad reſignandum ſolummodo tenebatur. Et ita tenent Gloſſa *ibi*, & Abbas *in principio num.*1. Couarr. *de pactis* 2.*p.*§3.*n.*2. *in principio*, Suarez *tom.*2. *de Relig. lib.*2. *de Iuramento cap* 9. *num.*16. Leſſius *lib.*2.*de iuſtitia cap.*17.*dub.*7.*n.*51. Gutierr. *de Iuram. confirm.* 1.*p.c.*53. *n.*8. Sanch. aliis relatis *lib.*3.*ſum. c.*11. *n.*9.

7 Neque obſtat lex.55. ff. de ſolutionibus & liberationibus. Vbi dicitur, qui ſic ſoluit vt recuperet, non liberatur, quemadmodum non alienantur nummi, qui ſic dantur, vt recipiantur. Non inquam obſtat. Quia intelligi debet; quando ſoluitur eo pacto & conditione inter partes conſtituta, vt ſtatim ſolutum repetatur: tunc enim eſt, ac ſi ſolutum non fuiſſet. Vel dic ſecundò; intelligendam eſſe ſupradictam legem de ſolutione pecuniæ, quam poteſt retinere is, cui fit ſolutio abſque onere reſtituendi. Quod in ſolutione vſurarum non procedit. Vel dic tertiò, intelligendam eſſe legem de pecunia debita ei, cui fit ſolutio; non de pecunia, cuius ſolutio ſolum eſt debita Deo qualis eſt pecunia vſurario ob mutuum promiſſa. Huius námque ſolutio non vſurario, ſed Deo tantum eſt debita, vt tradit Couarr. *d.*2. *p de pactis*, §.3. *num.*2. Molina Ieſuita *tom.*1.*diſp.*150. *paulò poſt principium*, & *tom.*2. *diſp.* 515. *colum.*4. verſ. *vtrum autem.* Suarez *tom.*2.*de Relig.lib.* 2. *de Iuram.cap.*9.*n.* 5. & 6. & *cap.* 27. *fine.* Sanchez alios referens *lib.*3.*ſum.c.*11.*n.*8. Vnde vſurarius nullum ius, nullámque actionem habet ad promiſſum expoſtulandum. Quod non obſcurè colligitur ex *d. cap.debitores*, ibi. Si iurauerint cogendi ſunt Domino reddere Iuramentum. Quaſi ſolus Deus ſit, qui ex tali Iuramento ius, & actionem acquiſierit, ſolius Dei mentionem fecit. Et ideo illud Iuramentum, quia non confirmat obligationem antea factam; ſed potiùs illam introducit reſpectu Dei vocatur Iuramentum per ſe ſtans, ſeu introductorium obligationis, non tamen confirmatorium vt tradit Bartolus *in leg.ſi quis pro eo. ff de fideiuſſoribus n.*4.& *ſequentibus.* Couarr. cum aliis *de pactis* 2. *p* § 3. *num.*2. Quapropter iurans, ſi de iniuſtitia ei facta in exactione Iuramenti conſtet, ſolùm ex officio iudicis compelli poteſt ad ſolutionem vſurarum, non ad petitionem partis; Imò potiùs pias compelli debet, vt ſolutionem remittat. Quia remiſſione facta ceſſat obligatio Iuramenti, habebat enim Iuramentum ſoluendi vſuras tacitam hanc conditionem in ſe incluſam, ſi creditor ſolutionem non remiſerit, vt in omnibus Iuramentis, quæ in vtilitatem alterius facta ſunt, dicemus includi.

8 Quod ſi Iuramentum eſſet non ſolum ſoluendi vſuras, ſed neque ipſas repetendi: nullo modo poteris repetere, niſi priùs impetraueris relaxationem huius ſecundi Iuramenti. Quod optimè colligitur à contrario ſenſu ex illo *cap. ad audientium*, vt benè ponderauit Sanch. *lib.*3 *ſum. c.*11. *n.*9. & Suar. *lib.*2.*de Iuramento c.*9.*n.*17. cum Gloſſ. verbo *reſignandum*, & *in c.ad aures eodem tit.* verbo *Iuramento.* Bartolus *leg.ſi quis pro eo, ff.de fideiuſſoribus n.*10. Couarr. 1. *p.de pactis.*§.3.*n.*2. Gutierrez, 1. *p. de Iuram.c.*53.*n.*10. Ratio eſt quia poteſt executioni mandari ſine diſpendio ſalutis æternæ, cum ſit de re licita.

9 Poſſes tamen non obſtante ſupradicto Iuramento denunciare prælato Eccleſiæ, vt ipſe ex officio remittat Iuramentum, aut vſurarium compellat debitum reddere, vt aduertit Gloſſ. *in ſupradicto c.ad audientiam.* In hoc enim non fit contra Iuramentum, cum iuramentum non ſit de non denunciando, ſed de non petendo. Quod ſi iuraſſes non denunciare, non eſſes obligatus. Quia eſt Iuramentum de re illicita, vt tradit D. Thomas 2.2. *q.*89. *art.*7. *ad* 3. Denunciatio enim, quæ non ad vindictam tendit, ſed vt alius malè retentum reſtituat, exéatque à peccato iniuſtitiæ. Virtus eſt, & ſæpè obligatoria. Ergo iuramentum de illa non facienda, non eſt iuramentum de re bona, ac proinde obligare non poteſt.

10 Vt autem ſuperior doctrina, & deciſio *c.debitores*, plenius intelligatur, obiicio primò. Promiſſio ſoluendi vſuras nulla eſt, neque ex illa tenetur promittens. Ergo etiam non tenebitur, quamuis illam iuramento confirmet. Acceſſorium enim ſequitur naturam principalis. *Regula acceſſorium, de regulis iuris, in* 6. & *regula. Cum principalis, ff.de reg.iuris.* At principale, cui Iuramentum adhæret, eſt irritum, nempè promiſſio. Ergo & ipſum iuramentum. Et confirmo ex *c. Iuram.* 22 *q.* 5. Vbi dicitur, inter iuramentum & ſimplicem loquelam, (hoc eſt) promiſſionem non debere eſſe diſtantiam. Ergo ſi promiſſionem eſt obligatoria, neque iuramentum.

Reſpondeo cum Abbate *d.cap.debitores num.*2.& *ibi* Imola *num.*5. Sanch. *lib.* 3. *in Decalog. c.*11. *n.*12. Acceſſorium corruere; quando cauſa irritans principale, concurrit in acceſſorio. Quod in præſenti non contingit. Irritatur enim promiſſio ob extorquentis turpitudinem, ob quam nullum ius acquiſiuit. At quia hæc turpitudo non inuenitur ex parte Dei, cui fit Iuramentum, ea de cauſa Iuramentum tenet: Eſto non teneat promiſſio. Secundò reſpondeo cum Gloſſ. *illo cap. Acceſſorium*, vbi varia exempla adducit, in quibus acceſſorium tenet principali corruente. Quapropter Regula. *Dum principalis, ff de reg. iuris.* Non dixit principali non ſubſiſtente acceſſorium corruere, ſed cum principalis cauſa non conſiſtit plerumque neque ea quidem, quæ ſequuntur, locum habent, quaſi non ſemper, ſed plerumque contingat acceſſorium ſequi naturam principalis. Vt benè aduertit *ibi* Accurſius. Tertiò reſpondet Iuramentum in præſenti non eſſe acceſſorium promiſſioni, non enim illam confirmat, ſed eſſe acceſſorium aſſertioni de futuro, illámque confirmare, eáque de cauſa etſi promiſſio corruat, non corruit Iuramentum. Quia non corruit principale cui innititur. Hoc enim iuramentum non eſt ſuppoſitorium obligationis, ſed illius introductorium, ac proinde non innititur promiſſioni, ſed aſſertioni. Ad confirmationem reſpondeo cum Couarr. & ab ipſo relatis *de pactis* 1. *p.*§.2. *num.*1. non eſſe inquam inter Iuramentum & ſimplicem loquelam diſtantiam, ſed potiùs æquiparationem, quoad neceſſitatem cauendi mendacium. Quia promiſſione & Iuramento obligaris, ne mendacium committas, intentionem habere exequendi rem promiſſam, vel iuratam. Non tamen inter Iuramentum, & ſimplicem loquelam facienda eſt æquiparatio, quoad grauitatem culpæ, neque quoad obligationem inde reſultantem. Nam vt dictum eſt, ex promiſſione nulla oritur obligatio, benè tamen ex Iuramento, non homini, ſed Deo.

Obiicio ſecundò: debitor habet actionem ad repetendas vſuras cum primum ſoluerit. Ergo multo fortiùs habet exceptionem contra agentem, *lege inuitus, ff.de regul.* §.1. & *leg.*1. §.*ſuperficiem, ff.de ſuperficientibus*, & *reg.*71. *Qui ad agendum. de regulis iuris in* 6. *Cui datur actio, datur exceptio.* Sed iuranti datur actio, ad repetendas vſuras. Ergo poteſt dari exceptio ad illas ſoluendas. Confirmo primò, dolo petit qui ſtatim reſtituere debet, idcóque exceptione doli repelli poteſt, *leg.dolo, ff de doli mali, & met. exceptione.* & *regula, dolo* 56. *de regul.iuris in* 6. vſurarius autem debet ſtatim reſtituere pecuniam ſic acceptam. Ergo poteſt dolo excipi. Confirmo ſecundo: Si ſoluitur debitum, non repetitur, *leg. Iulianus, ff.de conditionibus indebiti, & lege ſi procurator, & lege index eodem tit.* Item ſi debitum ſcienter ſoluitur, non repetitur, quia donari videtur, *lege cuius per errorem, ff de regul. iuris*, & *lege* 1. *ff.de conditionibus indebiti*, & *lege indebitum, Cod. eodem tit.* Tandem Iuramento non videtur liberatus, qui ſic ſoluit, vt poſt modum repetat, *lege qui ſic ſoluit, ff.de ſolutionibus.* Hæc ferè obiicit Gloſſ. *illo cap debitores verbo cogendi ſunt*; & obſcurè ſatis ſoluit. Reſpondeo ergo; cui datur actio, datur exceptio; regulariter, & ſecundum eam rationem, & ita cum in præſenti iuranti ob Iuramentum non detur actio ad vrgendum re promiſſa, niſi priùs illam ſoluat,

non

Digitized by Google

non datur exceptio: Datur tamen actio, ad repetendam eam datam, & tunc datur exceptio aduerſus quemlibet impedientem repetitionem. Ad confirmationem primam reſpondeo, dolo petere, & malo, qui ſtatim debet reſtituere, ideóque poſſe exceptione doli repelli, ſi ſpectemus ius, & actionem, quam habet ad petendum; ſecùs verò ſi ſpectemus circunſtantias aliàs extrinſecas, qualis eſt religio Iuramenti. Ad ſecundam confirmationem fateor donari indebitum; ſed cum in *dict. lege* dicitur, conſulto dati donatio eſt; debet intelligi, quando omnino liberaliter traditur, ſecùs quando per iniuriam extorquetur, vt extortum fuit Iuramentum, & conſequenter ſolutio vſurarum, quæ ex illo ſequitur. Ad vltimum iam dictum eſt inſtantanea ſolutione ſatisfieri Iuramento, etiamſi ſtatim fiat repetitio.

PVNCTVM IV.

Vtrum Iuramentum metu extortum obligationem inducat.

SVMMARIVM.

1 *De quo procedat quæſtio.*
2 *Prima ſententia omnibus his Iuramentis negat obligationem.*
3 *Secunda ſententia concedit obligationem.*
4 *Tertia ſententia vtitur diſtinctione inter contractus approbatos, vel reprobatos.*
5 *Quarta diſtinguit de foro interno, & externo.*
6 *Quid ſentiendum ſit in hac quæſtione ſpectato iure ciuili? probabilius eſt, nullam eſſe obligationem.*
7 *Spectato iure Pontificio quid ſentiat Baſil. Legion?*
8 *Repellitur eius ſententia.*
9 *Statuitur omne Iuramentum obligatorium eſſe de materia honeſta.*
10 *Procedit obligatio, non ſolum in foro conſcientiæ, ſed externo.*
11 *Satisfit fundamentis ſententiarum quæ nobis contradicunt.*
12 *Obligatio huius Iuramenti grauis eſt.*
13 *Iurans redire ad carcerem, ſi carcer iuſtus eſt, obligationem habet.*
14 *Si iniuſtus; plures negant, veriùs eſt obligari.*
15 *Fit ſatis oppoſitis fundamentis.*
16 *Si cum iuraſti, non prauidiſti periculum, quod poſtea cognoſcis, non obligaris.*
17 *An ſupradictum Iuramentum relaxari ab Epiſcopo poſſit? ſubdiſtinctione reſpondetur.*
18 *Si ſequatur ſcandalum ex relatione Iuramenti, relaxari non poterit.*

1 QVæſtio procedit de metu graui, non leui; leuis namque facilè poteſt, ac proinde contractus ex illo celebratus, & iure naturæ, & poſitiuo validus eſt, & conſequenter Iuramentum. Deinde procedit quæſtio ſpectato iure poſitiuo; non naturali. Nam ex iure naturali certum eſt, iuramentum metu extortum validum eſſe; Quia metus non tollit voluntarium, eſto illud diminuat.

2 In hac quæſtione tot ſunt ſententiæ, quot capita. Duæ extremæ ſunt præcipuæ; aliæ intermediæ. Prima negat omnibus his iuramentis obligationem. Sic tenent plures relati à Sanch. *lib. 4. de matrimonio diſput. 20. quæſt. 1. num. 3.* eamque ipſe probabilem reputat. Præcipuum fundamentum ſumitur ex Textu in *Authent. Sacramenta puberum, Cod. ſi aduerſus venditionem*, vbi poſtquam Federicus Imperator dixit, Sacramenta puberum ſponte facta ſuper contractibus rerum ſuarum non retractandis, inuiolabiliter cuſtodiantur; ſubdit, per vim autem, vel per iuſtum metum extorta etiam à maioribus (maximè ne querimoniam maleficiorum faciant) nullius eſſe momenti iubemus. Secundò probatur ex *cap. cum contingat de iureiurando, & cap. quamuis pactum de pactis in 6.* ſeruanda (inquit Pontifex) iuramenta quæ non vi, nec dolo præſtita ſunt; nec vergunt in diſpendium ſalutis æternæ; aut in alterius præiudicium. Ergo à contrario quæ vi, dolóve præſtita ſunt, vel cedunt in alterius præiudicium, ſeruari non debent. Tertiò, in ſupradictis textibus dolus & metus æquiparantur. Sed dolus tollit à iuramento obligationem, vt puncto ſequenti dicemus. Ergo & metus. Quartò. Votum metu extortum nullam inducit obligationem *c. 1. de his quæ vi.* Ergo nec iuramentum. Quia de voto ad iuramentum firmum eſt argumentum; vt probat Gloſſ. 1. *ad finem in c. ſi quis votum 27. q. 1. & in c. quanto de iureiurando, & in c. Deus qui de vita & honeſtate clericorum.* Innocentius *in c. debitores, de iureiurando*, & alij paſſim cum Diuo Thoma & Caietano 2. 2. *q. 89. art. 8.* Quintò efficaciùs probatur ex *c. peruenit. de iureiurando*, vbi deciditur, Epiſcopum rebus ſuis ſpoliatum & iurare compulſum, quod non repeteret ſic ablata; nullius iuramenti vinculis ſuper hoc poſſe conſtringi.

3 Secunda ſententia ſupradictæ oppoſita, & communis affirmat, iuramentum valere, indigeréque relaxatione. Sic D. Thomas. 2. 2. *q. 89. art. 7.* & Caietanus *ibi.* Nauarrus *cap. 12. n. 14.* pluribus relatis Couarr. *de ſponſalibus 2. p. cap. 3. §. 5. n. 5. & de pactis 3. p. §. 4. n. 2. & lib. 1. variar. c. 4. num. 7.* Molina *de Hiſpanorum primogenis lib. 2. c. 3. num. 12. & 13.* Molina Theologus *tom. 1. de iuſtitia tract. 2. diſp. 149. verſ. 4.* Sanchez *lib. 4. de matrimonio diſp. 20. n. 4. & lib. 3. ſum. c. 11. n. 14. & 15.* Leſſius *lib. 2. c. 42. dub. 6.* Suar. *lib. 3. c. 16. n. 18.* Bonacina *tom. 2. diſp. 4. q. 1. punct. 9.* Gutierr. *de iuramento 1. p. c. 57 n. 18.* & alij plures apud ipſos. Ratio deſumitur ex *c. ſi vero, de iureiurando.* Vbi coactum grauiſſimo metu iurare iuris ſui renunciationem, (inquit Pontifex) non eſſe tutum contra iuramentum ſuum venire; niſi tale ſit, quod ſeruatum vergat in interitum ſalutis æternæ. Idem habetur *c. verum eodem tit. c. ad audientiam, de iis, quæ vi.* Seruanda ergo ſunt hæc iuramenta. Quod ſi in *Authentica. Sacramenta puberum*, dicatur, iuramenta metu extorta nullius eſſe momenti; intelligi debet, quoad contractus firmitatem; non quoad obligationem iuramenti. Et eadem ratione explicari poteſt Textus *in cap. quamuis pactum, & c. cum contingat*; præterquam quod communis ſententia affirmat, illud *Authent.* correctum eſſe per ius canonicum, *c. ſi vero, c. verum. de iureiurando.*

4 Tertia ſententia diſtinctione vtitur inter contractus reprobatos legibus, vel approbatos. Si Iuramentum meticuloſum afficit contractus reprobatos à legibus, affirmat hæc ſententia nullam inducere obligationem: Secus verò ſi Iuramentum afficiat contractus aliàs validos & approbatos. Priorem partem probat Authentica *Sacramenta puberum, & cap. cum contingat de iureiurando, cap. licet mulieres eodem tit. in 6. & cap. quamuis pactum, de pactis.* Qui textus expreſsè loquuntur de contractibus à lege reprobatis. Secundam partem probat Textus in *c. ſi vero. cap. verum.* Et alij quidem contractibus validis loquuntur. Sic Syluest. verbo *Iuramentum 4. q. 8.* Azor. *tom. 1. inſtitut. moral. lib. 11. c. 7. quæſt. 2.* Gregorius Lopez *leg. finali*, verbo, *que la fizo, in fine tit. 11. partita 3.* Flaminio *de reſignatione lib. 13. q. 2. num. 12.* & alij plures relati à Seraphino *de principiis, Iuramenti, priuileg. 110. num. 7. & ſequentibus*, & à Sanch. *lib. 3. ſum. c. 11. n. 19.*

5 Quarta ſententia diſtinguit inter forum externum, & internum; & in foro externo, & iudiciali cenſet non obligare Iuramentum metu extortum; ſecus in foro conſcientiæ. Sic Gregorius Valentia *diſput. 6. quæſt. 7. punct. 4. in medio*, quem laudans & honorans ſequitur Fachineus *lib. 8. controuerſiarum cap. 102.* Fundamentum huius ſententiæ non eſt aliud niſi quia hac via diſcrepantes ſententiæ cauillantur.

Cæterum in hac re difficili vt ſententiam proferam exiſtimo aliter eſſe dicendum ſpectato iure ciuili; ac ſpectato iure pontificio.

6 Iure inquam ciuili ſpectato credo probabilius Iuramentum metu graui extortum nullam inducere obligationem, Sic tenet communis ſententia prout teſtatur Sanch. *lib. 4. de matrimonio diſp. 20. num. 5. in ſolut. 2. argument.* quatenus affirmat Authent. *Sacramenta puberum.* correctam eſſe per ius canonicum in *cap. ſi vero, & cap. verum de iureiurando.* Conſentit Baſilius Legionenſis *lib. 12. de ſponſalibus cap. 8. n. 64.* Ad probationem huius concluſionis præmitto, quod latius in fine huius tractatur firmabimus, ciuilibus Magiſtratibus datam eſſe poteſtatem, infirmandi, obligationem Iuramenti, antequam fiat; ita vt factum nullam inducat obligationem, vel omittendo obligationem, vel reddendo materiam ineptam Iuramento; vel conſtituendo iurantem incapacem. Sed ius ciuile clarè indicauit hanc poteſtatem exercuiſſe, tum in Authentica *Sacramenta puberum*, tum *in lege non dubium cod. de legibus.* Nam in *Authent. Sacramenta puberum* expreſsè dicitur; Iuramenta per vim vel metum facta nullius eſſe momenti; nullius inquam eſſe momenti, tam quoad obligationem Deo acquiſitam, quam homini. Nam ſecunda pars *Authent.* ex diametro opponitur primæ vt intuenti conſtabit. Sed in prima illius textus parte conceditur Iuramento, non ſolum firmare contractum aliàs firmum, ſed reuocabilem, ſed præcipuè obligare iurantem Deo ad illius obſeruationem Ergo in ſecunda parte hoc totum excluditur, & firmitas contractus, & iuramenti obligatio. Præterea in *lege non dubium. cod. de legibus.* Clariſſime dicitur Iuramentum admittendum non eſſe, neque vllius eſſe momenti, ſed potius caſſum & inutile quoties contractibus à lege reprobatis adiicitur. Ne hac via fraus legibus fiat. Sed contractus metu celebrati iure ciuili, imò & canonico reprobantur, & veniunt reſcindendi, & ſecundum ius ciuile omnino annullantur. Ergo Iuramentum illis adiectum vtpotè de materia reprobata caſſum eſt, & inutile. Ad idem eſt Textus *in leg. iuris gentium. ff de pactis.* ibi, quoties pactum à iure communi remotum eſt, ſeruare hoc non oportet,

nec

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

4 Deinde ponendum eſt tanquam certum, ſolutionem vſurarum licet mala & illicita ſit ex parte recipientis, ex parte tamen ſoluentis licitam eſſe, & actum bonum poſita illarum promiſſione, pertinet enim ad fidelitatem & veracitatem; vt quidquid promiſſum ſit, impleatur, præcipuè cum firmatum eſt iuramento. Hac enim ratione, ſi alia vice indigueris mutuo, tibi concedetur, & fides dabitur de reddenda pecunia. Quæ ratio probat vſurarum ſolutionem licitam eſſe non ſolum quando illarum promiſſio licita fuit; eo quod ad redimendam vexationem, vel ob alium honeſtum finem fuit facta; ſed etiam quando promiſſio mala fuit; vt quia poſtulaſti mutuum ad expendendum in ludo, vel cum meretricibus. Semper enim ad fidelitatem, & veracitatem pertinet promiſſum implere, dummodo promiſſarius non remittit. Et ita tenent plures, quos referunt & ſequuntur Gutierrez *de Iuramento confirmat. cap.2. in princip.* Suarez *lib.2. de Iurament. c.9.n.10. & 11.* Sanchez *lib.3 in Decal. c.11. per totum.*

5 Ex his quæſtioni reſpondeo, te iurantem ſoluere vſuras, aut ſtare contractui in quo vltra dimidium iuſti pretij læſus fuiſti, obligatum eſſe Iuramentum ſeruare; dum tibi non fuerit relaxatum; tametſi ſecluſo Iuramento neque ſtare contractui, neque ſoluere vſuras tenearis. Eſt concluſio ab omnibus recepta. Et de ſolutione vſurarum (in qua maior eſt difficultas) definitur in *cap. debitores de iureiurando*, ibi. Debitores ad ſoluendas vſuras, in quibus ſe obligauerant, (ſimplici inquam promiſſione) cogi non debent, ſi verò de ipſorum ſolutione iurauerint, cogendi ſunt, Domino reddere Iuramentum. Ratio huius concluſionis eſt manifeſta. Quia Iuramentum debet obſeruari, quotieſcumque eius obſeruatio non vergit in diſpendium ſalutis æternæ vt dicitur, *c. cum contingat de iureiurando*, (hoc eſt) quotieſcunque Iuramentum non eſt de re illicita. At ſoluere vſuras, non eſt illicitum, ſed potius licitum eſt, & ad fidelitatem & veritatem pertinens. Ergo eſt ſeruandum tale Iuramentum.

6 Verum ſeruato tali Iuramento, & vſuris ſolutis ſtatim repetere potes. Quia iam Iuramento ſatisfeciſti, ob cuius ſolam religionem ſolutio vſurarum facienda erat. Quod expreſsè deciditur in *d. cap. debitores in fine*, ibi. Cum vſuræ ſolutæ fuerint, creditores ad eas reſtituendas ſunt Eccleſiaſtica ſeueritate, (ſi neceſsè fuerit, compellendi) Clarius in *cap. ad audientiam de iis quæ vi*, vbi quia beneficio ſuo renuntiare iurauit, & renunciauit, mandatur ei Eccleſiam reſtitui non obſtante Iuramento prædicto. Quia non ad repetendum, ſed ad reſignandum ſolummodo tenebatur. Et ita tenent Gloſſa *ibi*, & Abbas *in principio num.1.* Couarr. *de pactis 2.p.§.3.n.2. in principio*, Suarez *tom.2. de Relig. lib.2. de Iuramento cap 9. num.16.* Leſſius *lib.2. de iuſtitia cap.17. dub.7 n.51.* Gutierr. *de Iuram. confirm. 1.p.c.53. n.8.* Sanch. aliis relatis *lib.3. ſum. c.11. n.9.*

7 Neque obſtat lex.55. ff. de ſolutionibus & liberationibus. Vbi dicitur, qui ſic ſoluit vt recuperet, non liberatur, quemadmodum non alienantur nummi, qui ſic dantur, vt recipiantur. Non inquam obſtat. Quia intelligi debet; quando ſoluitur eo pacto & conditione inter partes conſtituta, vt ſtatim ſolutum repetatur; tunc enim eſt, ac ſi ſolutum non fuiſſet. Vel dic ſecundo; intelligendam eſſe ſupradictam legem de ſolutione pecuniæ, quam poteſt retinere is, cui fit ſolutio abſque onere reſtituendi. Quod in ſolutione vſurarum non procedit. Vel dic tertiò, intelligendam eſſe legem de pecunia debita ei, cui fit ſolutio: non de pecunia, cuius ſolutio ſolum eſt debita Deo qualis eſt pecunia vſurario ob mutuum promiſſa. Huius nánque ſolutio non vſurario, ſed Deo tantum eſt debita, vt tradit Couarr. *d.2. p de pactis, §.3. num.2.* Molina Ieſuita *tom.1. diſp.150. paulò poſt principium*, & *tom.2. diſp. 515. colum.4. verſ. verum autem.* Suarez *tom.2. de Relig lib. 2. de Iuram. cap.9. n. 5. & 6. & cap.27. fine.* Sanchez alios referens *lib.3. ſum. c.11. n.8.* Vnde vſurarius nullum ius, nullámque actionem habet ad promiſſum expoſtulandum. Quod non obſcurè colligitur ex *d. cap. debitores*, ibi. Si iurauerint cogendi ſunt Domino reddere Iuramentum. Quaſi ſolus Deus ſit, qui ex tali Iuramento ius, & actionem acquiſierit, ſolius Dei mentionem fecit. Et ideo illud Iuramentum, quia non confirmat obligationem antea factam; ſed potiùs illam introducit reſpectu Dei vocatur Iuramentum per ſe ſtans, ſeu introductorium obligationis, non tamen confirmatorium vt tradit Bartolus *in leg. ſi quis pro eo, ff de fideiuſſoribus n.4. & ſequentibus.* Couarr. cum aliis *de pactis 2. p § 3. num.2.* Quapropter iurans, ſi de iniuſtitia ei facta in exactione Iuramenti conſtet, ſolùm ex officio iudicis compelli poteſt ad ſolutionem vſurarum, non ad petitionem partis; Imò potiùs pias compelli debet, vt ſolutionem remittat. Quia remiſſione facta ceſſat obligatio Iuramenti, habebat enim Iuramentum ſoluendi vſuras tacitam hanc conditionem in ſe incluſam, ſi creditor ſolutionem non remiſerit, vt in omnibus Iuramentis, quæ in vtilitatem alterius facta ſunt, dicimus includi.

8 Quod ſi Iuramentum eſſet non ſolum ſoluendi vſuras, ſed neque ipſas repetendi: nullo modo poteris repetere, niſi priùs impetraueris relaxationem huius ſecundi Iuramenti. Quod optimè colligitur à contrario ſenſu ex illo *cap. ad audientiam*, vt benè ponderauit Sanch. *lib.3 ſum. c.11. n.9.* & Suar. *lib.2. de Iuramento c.9. n.17.* cum Gloſſ. verbo *reſignandum*, & *in c. ad aures eodem tit.* verbo *Iuramento.* Bartolus *leg. ſi quis pro eo, ff. de fideiuſſoribus n.10.* Couarr. *1. p. de pactis. §.3. n.2.* Gutierrez, *1. p. de Iuram. c.53. n.10.* Ratio eſt quia poteſt executioni mandari ſine diſpendio ſalutis æternæ, cum ſit de re licita.

9 Poſſes tamen non obſtante ſupradicto Iuramento denunciare prælato Eccleſiæ, vt ipſe ex officio remittat Iuramentum, aut vſurarium compellat debitum reddere, vt aduertit Gloſſ. *in ſupradicto c. ad audientiam.* In hoc enim non fit contra Iuramentum, cum iuramentum non ſit de non denunciando, ſed de non petendo. Quod ſi iuraſſes non denunciare, non eſſes obligatus. Quia eſt Iuramentum de re illicita, vt tradit D. Thomas *2.2. q.89. art.7. ad 3.* Denunciatio enim, quæ non ad vindictam tendit, ſed vt alius malè retentum reſtituat, excáque à peccato iniuſtitiæ. Virtus eſt, & ſæpè obligatoria. Ergo iuramentum de illa non facienda, non eſt iuramentum de re bona, ac proinde obligare non poteſt.

10 Vt autem ſuperior doctrina, & deciſio *c. debitores*, plenius intelligatur, obiicio primò. Promiſſio ſoluendi vſuras nulla eſt, neque ex illa tenetur promittens. Ergo etiam non tenebitur, quamuis illam iuramento confirmet. Acceſſorium enim ſequitur naturam principalis. *Regula acceſſorium, de regulis iuris, in 6. & regula. Cum principalis, ff. de reg. iuris.* At principale, cui Iuramentum adhæret, eſt irritum, nempè promiſſio. Ergo & ipſum iuramentum. Et confirmo ex *c. Iuram. 22 q.5.* Vbi dicitur, inter iuramentum & ſimplicem loquelam, (hoc eſt) promiſſionem non debere eſſe diſtantiam. Ergo ſi promiſſionem eſt obligatoria, neque iuramentum.

Reſpondeo cum Abbate *d. cap. debitores num.2.* & *ibi* Imola *num.5.* Sanch. *lib.3. in Decalog. c.11. n.12.* Acceſſorium corruere; quando cauſa irritans principale, concurrit in acceſſorio. Quod in præſenti non contingit. Irritatur enim promiſſio ob extorquentis turpitudinem, ob quam nullum ius acquiſiuit. At quia hæc turpitudo non inuenitur ex parte Dei, cui fit Iuramentum, ea de cauſa Iuramentum tenet: Eſto non teneat promiſſio. Secundò reſpondeo cum Gloſſ. *illo cap. Acceſſorium.* vbi varia exempla adducit, in quibus acceſſorium tenet principali corruente. Quapropter Regula. *Dum principalis, ff de reg. iuris.* Non dixit principali non ſubſiſtente acceſſorium corruere, ſed cum principalis cauſa non conſiſtit; plerumque neque ea quidem, quæ ſequuntur, locum habent, quaſi non ſemper, ſed plerumque contingat acceſſorium ſequi naturam principalis. Vt benè aduertit *ibi* Accurſius. Tertiò reſpondeo Iuramentum in præſenti non eſſe acceſſorium promiſſioni, non enim illam confirmat, ſed eſſe acceſſorium aſſertioni de futuro, illámque confirmare, cáque de cauſa etſi promiſſio corruat, non corruit Iuramentum. Quia non corruit principale cui innititur. Hoc enim iuramentum non eſt ſuppoſitorium obligationis, ſed illius introductorium, ac proinde non innititur promiſſioni, ſed aſſertioni. Ad confirmationem reſpondeo cum Couarr. & ab ipſo relatis *de pactis 1. p. §.2. num.1.* non eſſe inquam inter Iuramentum & ſimplicem loquelam diſtantiam, ſed potiùs æquiparationem, quoad neceſſitatem cauendi mendacium. Quia promiſſione & Iuramento obligatis, ne mendacium committas, intentionem habere exequendi rem promiſſam, vel iuratam. Non tamen inter Iuramentum, & ſimplicem loquelam facienda eſt æquiparatio, quoad grauitatem culpæ, neque quoad obligationem inde reſultantem. Nam vt dictum eſt, ex promiſſione nulla oritur obligatio, benè tamen ex Iuramento, non homini, ſed Deo.

Obiicio ſecundò: debitor habet actionem ad repetendas vſuras cum primum ſoluerit. Ergo multo fortiùs habet exceptionem contra agentem, *lege inuitus, ff. de regul. §.1. & leg.1. §. ſuperficiem, ff. de ſuperficientibus, & reg.71. Qui ad agendum, de regulis iuris in 6. Cui datur actio, datur exceptio.* Sed iuranti datur actio, ad repetendas vſuras. Ergo poteſt dari exceptio ad illas ſoluendas. Confirmo primò, dolo petit qui ſtatim reſtituere debet, idcóque exceptione doli repelli poteſt, *leg. dolo, ff de doli mali, & met. exceptione,* & *regula, dolo 56. de regul. iuris in 6.* vſurarius autem debet ſtatim reſtituere pecuniam ſic acceptam. Ergo poteſt dolo excipi. Confirmo ſecundo: Si ſoluitur debitum, non repetitur, *leg. Iulianus, ff. de conditionibus indebiti, & lege ſi procurator, & lege iudex eodem tit.* Item ſi debitum ſciens ſoluitur, non repetitur, quia donari videtur, *lege cuius per errorem. ff de regul. iuris,* & *lege 1. ff. de conditionibus indebiti, & lege indebitum, Cod. eodem tit.* Tandem Iuramento non videtur liberatus, qui ſic ſoluit, vt poſt modum repetat, *lege qui ſic ſoluit, ff. de ſolutionibus.* Hæc ferè obiicit Gloſſ. *illo cap debitores verbo cogendi ſunt*; & obſcurè ſatis ſoluit. Reſpondeo ergo, cui datur actio, datur exceptio; regulariter, & ſecundum eam rationem, & ita cum in præſenti iuranti ob Iuramentum non detur actio ad petendum re promiſſa, niſi priùs illam ſoluat,

non

non datur exceptio: Datur tamen actio, ad repetendam eam datam, & tunc datur exceptio aduerſus quemlibet impedientem repetitionem. Ad confirmationem primam reſpondeo, dolo petere, & malo, qui ſtatim debet reſtituere, ideóque poſſe exceptione doli repelli, ſi ſpectemus ius, & actionem, quam habet ad petendum; ſecùs verò ſi ſpectemus circunſtantias aliàs extrinſecas, qualis eſt religio Iuramenti. Ad ſecundam confirmationem fateor donari indebitum; ſed cum in *dict. lege* dicitur, conſulto dari donatio eſt; debet intelligi, quando omnino liberaliter traditur, ſecùs quando per iniuriam extorquetur, vt extortum fuit Iuramentum, & conſequenter ſolutio vſurarum, quæ ex illo ſequitur. Ad vltimum iam dictum eſt inſtantanea ſolutione ſatisfieri Iuramento, etiamſi ſtatim fiat repetitio.

PVNCTVM IV.

Vtrum Iuramentum metu extortum obligationem inducat.

SVMMARIVM.

1 *De quo procedat quæſtio.*

2 *Prima ſententia omnibus his Iuramentis negat obligationem.*

3 *Secunda ſententia concedit obligationem.*

4 *Tertia ſententia vtitur diſtinctione inter contractus approbatos, vel reprobates.*

5 *Quarta diſtinguit de foro interno, & externo.*

6 *Quid ſentiendum ſit in hac quæſtione ſpectato iure ciuili? probabilius eſt, nullam eſſe obligationem.*

7 *Spectato iure Pontificio quid ſentiat Baſil. Legion.*

8 *Repellitur eius ſententia.*

9 *Statuitur omne Iuramentum obligatorium eſſe de materia honeſta.*

10 *Procedit obligatio, non ſolum in foro conſcientiæ, ſed externo.*

11 *Satisfit fundamentis ſententiarum quæ nobis contradicunt.*

12 *Obligatio huius Iuramenti grauis eſt.*

13 *Iurans redire ad carcerem, ſi carcer iuſtus eſt, obligationem habet.*

14 *Si iniuſtus; plures negant, veriùs eſt obligari.*

15 *Fit ſatis oppoſitis fundamentis.*

16 *Si cum iuraſti, non præuidiſti periculum, quod poſtea cognoſcis, non obligaris.*

17 *An ſupradictum Iuramentum relaxari ab Epiſcopo poſſit? ſubdiſtinctione reſpondetur.*

18 *Si ſequatur ſcandalum ex relatione Iuramenti, relaxari non poterit.*

1 QVæſtio procedit de metu graui, non leui; leuis namque facilè poteſt, ac proinde contractus ex illo celebratus, & iure naturæ, & poſitiuo validus eſt, & conſequenter Iuramentum. Deinde procedit quæſtio ſpectato iure poſitiuo; non naturali. Nam ex iure naturali certum eſt, iuramentum metu extortum validum eſſe; Quia metus non tollit voluntarium, eſto illud diminuat.

2 In hac quæſtione tot ſunt ſententiæ, quot capita. Duæ extremæ ſunt præcipuæ; aliæ intermediæ. Prima negat omnibus his iuramentis obligationem. Sic tenent plures relati à Sanch. *lib. 4. de matrimonio diſput. 20. quæſt. 1. num. 3.* eamque ipſe probabilem reputat. Præcipuum fundamentum ſumitur ex Textu in *Authent. Sacramenta puberum, Cod. ſi aduerſus venditionem*, vbi poſtquam Federicus Imperator dixit, Sacramenta puberum ſponte facta ſuper contractibus rerum ſuarum non retractandis, inuiolabiliter cuſtodiantur; ſubdit, per vim autem, vel per iuſtum metum extorta etiam à maioribus (maximè ne querimoniam maleficiorum faciant) nullius eſſe momenti iubemus. Secundò probatur ex *cap. cum contingat de iureiurando, & cap. quamuis pactum de pactis in 6.* ſeruanda (inquit Pontifex) iuramenta quæ non vi, nec dolo præſtita ſunt; nec vergunt in diſpendium ſalutis æternæ; aut in alterius præiudicium. Ergo à contrario quæ vi, dolóve præſtita ſunt, vel cedunt in alterius præiudicium, ſeruari non debent. Tertiò, in ſupradictis textibus dolus & metus æquiparantur. Sed dolus tollit à iuramento obligationem, vt puncto ſeducenti dicemus. Ergo & metus. Quartò. Votum metu extortum nullam inducit obligationem *c. 1. de his quæ vi.* Ergo nec iuramentum. Quia de voto ad iuramentum firmum eſt argumentum; vt probat Gloſſ. 1. *ad finem. in c. ſi quis votum 27. q. 1.* & *in c. quanto de iureiurando*, & *in c. Deus qui de vita & honeſtate clericorum.* Innocentius *in c. debitores, de iureiurando*, & alij paſſim cum Diuo Thoma & Caietano 2. 2. *q. 89. art. 8.* Quintò efficaciùs probatur ex *c. peruenit. de iureiurando.* vbi deciditur, Epiſcopum rebus ſuis ſpoliatum & iurare compulſum, quod non repeteret ſic ablata nullius iuramenti vinculis ſuper hoc poſſe conſtringi.

3 Secunda ſententia ſupradictæ oppoſita, & communis affirmat, iuramentum valere, indigeréque relaxatione. Sic D. Thomas. 2. 2. *q. 89. art. 7.* & Caietanus *ibi.* Nauarrus *cap. 12. n. 14.* pluribus relatis Couarr. *de ſponſalibus 2. p. cap. 3. §. 5. n. 5. & de pactis 3. p. §. 4. n. 2. & lib. 1. variar. c. 4. num. 7.* Molina *de Hiſpanorum primogeniis lib. 2. c. 3. num. 12. & 13.* Molina Theologus *tom. 1. de iuſtitia tract. 2. diſp. 149. verſ. 4.* Sanchez *lib. 4. de matrimonio diſp. 20. n. 4. & lib. 3. ſum. c. 11. n. 14. &* 15. Leſſius *lib. 2. c. 42. dub. 6.* Suar. *lib. 3. c. 16. n. 18.* Bonacina *tom. 2. diſp. 4. q. 1. punct. 9.* Gutierr. *de iuramento 1. p. c. 57 n. 18.* & alij plures apud ipſos. Ratio deſumitur ex *c. ſi vero, de iureiurando.* Vbi coactum grauiſſimo metu iurare iuris ſui renunciationem, (inquit Pontifex) non eſſe tutum contra iuramentum ſuum venire; niſi tale ſit, quod ſeruatum vergat in interitum ſalutis æternæ. Idem habetur *c. verum eodem tit. c. ad audientiam, de iis, quæ vi.* Seruanda ergo ſunt hæc iuramenta. Quod ſi in *Authentica. Sacramenta puberum*, dicatur, iuramenta metu extorta nullius eſſe momenti; intelligi debet, quoad contractus firmitatem; non quoad obligationem iuramenti. Et eadem ratione explicari poteſt Textus *in cap. quamuis pactum. & c. cum contingat*; præterquam quod communis ſententia affirmat, illud *Authent.* correctum eſſe per ius canonicum, *c ſi vero, c. verum. de iureiurando.*

4 Tertia ſententia diſtinctione vtitur inter contractus reprobatos legibus, vel approbatos. Si Iuramentum meticuloſum afficit contractus reprobatos à legibus, affirmat hæc ſententia nullam inducere obligationem: Secus verò ſi Iuramentum afficiat contractus alias validos & approbatos. Priorem partem probat Authentica *Sacramenta puberum*, & *cap. cum contingat de iureiurando, cap. licet mulieres eodem tit. in 6. & cap. quamuis pactum, de pactis.* Qui textus expreſsè loquuntur de contractibus à lege reprobatis. Secundam partem probat Textus in *c. ſi vero. cap. verum.* Et alij quidem contractibus validis loquuntur. Sic Sylueſt. verbo *Iuramentum 4. q. 8.* Azor. *tom. 1. inſtitut. moral. lib. 11. c. 7. quæſt. 2.* Gregorius Lopez *leg. finali*, verbo, *que la fizo, in fine tit. 11. partita* 3. Flaminio *de reſignatione lib. 13. q. 2. num. 12.* & alij plures relati à Seraphino *de principiis, Iuramenti, priuileg. 110. num. 7. & ſequentibus*, & à Sanch. *lib. 3. ſum. c. 11. n. 19.*

5 Quarta ſententia diſtinguit inter forum externum, & internum; & in foro externo, & iudiciali cenſet non obligare Iuramentum metu extortum; ſecus in foro conſcientiæ. Sic Gregorius Valentia *diſput. 6. quæſt. 7. punct. 4. in medio*, quem laudans & honorans ſequitur Fachineus *lib. 8. controuerſiarum cap. 102.* Fundamentum huius ſententiæ non eſt aliud niſi quia hac via diſcrepantes ſententiæ cauillantur

Cæterum in hac re difficili vt ſententiam proferam exiſtimo aliter eſſe dicendum ſpectato iure ciuili; ac ſpectato iure pontificio.

6 Iure inquam ciuili ſpectato credo probabilius Iuramentum metu graui extortum nullam inducere obligationem, Sic tenet communis ſententia prout teſtatur Sanch. *lib. 4. de matrimonio diſp. 20. num. 5. in ſolut. 2. argument.* quatenus affirmat Authent. *Sacramenta puberum.* correctam eſſe per ius canonicum in *cap. ſi vero, & cap. verum de iureiurando.* Conſentit Baſilius Legionenſis *lib. 12. de ſponſalibus cap. 8. n. 64.* Ad probationem huius concluſionis præmitto, quod latius in fine huius tractatus firmabimus, ciuilibus Magiſtratibus datam eſſe poteſtatem, infirmandi, obligationem Iuramenti, antequam fiat; ita vt factum nullam inducat obligationem, vel omittendo obligationem, vel reddendo materiam ineptam Iuramento; vel conſtituendo iurantem incapacem. Sed ius ciuile clarè indicauit hanc poteſtatem exercuiſſe, tum in Authentica *Sacramenta puberum*, tum *in lege non dubium cod. de legibus.* Nam in *Authent. Sacramenta puberum* expreſsè dicitur; Iuramenta per vim vel metum facta nullius eſſe momenti; nullius inquam eſſe momenti, tam quoad obligationem Deo acquiſitam, quam homini. Nam ſecunda pars *Authent.* ex diametro opponitur primæ vt intuenti conſtabit. Sed in prima illius textus parte conceditur Iuramento, non ſolum firmare contractum aliàs firmum, ſed reuocabilem, ſed præcipuè obligare iurantem Deo ad illius obſeruationem. Ergo in ſecunda parte hoc totum excluditur, & firmitas contractus, & iuramenti obligatio. Præterea in *lege non dubium, cod. de legibus.* Clariſſime dicitur Iuramentum admittendum non eſſe, neque vllius eſſe momenti, ſed potius caſſum & inutile quoties contractibus à lege reprobatis adiicitur. Ne hac via fraus legibus fiat. Sed contractus metu celebrari iure ciuili, imò & canonico reprobantur, & veniunt reſcindendi, & ſecundum jus ciuile omnino annullantur. Ergo Iuramentum illis adiectum vtpotè de materia reprobata caſſum eſt, & inutile. Ad idem eſt Textus *in leg. iuris gentium. ff de pactis.* ibi, quoties pactum à iure communi remotum eſt, ſeruare hoc non oportet,

nec

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

reſciſſionem, & ad inæqualitatem reparandam.

22 *Quid ſi ab alio tertio dolus eſt commiſſus.*

23 *Quid ſi nullus te in errorem induxit, ſed tantum naturaliter erraſti?*

24 *Si dolus incidit in contractum ſtricti iuris, contractus utroque foro tenet.*

25 *Si dolus incidit in contractum bonæ fidei, valet contractus utroque foro, nec venit reſcindendus. Niſi læſio ſit vltra dimidium.*

26 *Reſoluitur, qua ratione Iuramentum appoſitum contractibus doloſis obligationem inducat.*

1 DEciſio huius quæſtionis pendet ex intelligentia illius grauiſſimæ difficultatis; qua ratione contractus dolo vel errore celebrati validi ſint? Nam cum Iuramentum in hoc caſu ad firmandum contractum adducatur; ſi contractus ob dolum, vel errorem nullus exiſtit, Iuramentum illi adhærens corruit; ſecùs eſt in Iuramento appoſito contractibus metu celebratis. Quia tunc Iuramentum non aſſumitur ad firmandum contractum; quia nullus eſſe cognoſcitur; ſed aſſumitur ad introducendam religionis obligationem & firmandam aſſertionem futuram.

2 Pro intelligentia contractus ex errore celebrati, præmitto duplex eſſe genus contractuum: alij ſunt ſtricti iuris; alij bonæ fidei. Appellantur ſtricti iuris; quia ius eos præcipit, ſtrictè explicari, & iuxta expreſſum verborum ſenſum. Hi ſunt ſtipulationes, promiſſiones, liberales donationes, feudum, & emphyteuſis, contractus bonæ fidei dicuntur; quia in eis ob bonum fidei & communis ſocietatis plura Iudex ex æquitate arbitratur. Hi ſunt emptio, venditio, locatio, permutatio, pignus, depoſitum, commodatum, ſocietas & ſimiles. Vide Cou. *ad regul poſſeſſor. 2. p. §. 6.* Molinam *tom. 2. de iuſtitia, tract. 2. diſp. 259. per totam.*

3 Deinde præmitto in his contractibus duplicem errorem interuenire poſſe, alium antecedentem, alium concomitantem, ſubſequentem ſeu incidentem in contractibus. Antecedens vocatur; quia antecedit contractum, & cauſa illius eſt: ita vt illo exiſtente fiat contractus, qui tamen non fieret eo non exiſtente. Error concomitans, ſeu incidens in contractibus dicitur quo exiſtente fit actus, qui tamen fieret eo non exiſtente.

4 Præterea præmitto, hunc duplicem errorem verſari poſſe circa ſubſtantiam contractus, vel circa illius accidentia. Quæ autem ſit ſubſtantia cuiuſlibet contractus, quæ illius accidentia? Deſumendum eſt ex natura cuiuſlibet contractus. Subſtantialia enim in vno contractu in alio accidentalia ſunt, vt contingit in contractu matrimonij ad cuius ſubſtantiam pertinet perſona contrahens, cum tamen in contractu emptionis & venditionis accidens ſit. Et in promiſſionibus & donationibus finis ſeu cauſa motiua eſſentialis eſt, quæ tamen emptionibus & venditionibus accidit. Illa ergo erit ſubſtantia cuiuſlibet contractus ſine qua contractus ille ſubſiſtere non poteſt; reliqua verò erunt illius accidentia.

5 Tandem præmitto, errorem in contractu cauſari poſſe à parte contrahente, vel ab alio tertio, contrahente ignorante; vel poteſt naturaliter contingere. Si naturaliter contingit, vocatur error, ſeu ignorantia. Si ex alterius malitia proueniat, vocatur dolus. In iis ferè omnes conueniunt. Vide Molinam *tract. 2. de iuſtitia diſp. 352.* Sanchez *lib. 1. de matrimonio diſp. 64.* Leſſium *lib. 2. de iuſtitia c. 16. dub. 5.* Ægidium Coninch. *de matrimonio, diſp. 39 dub. 1. his præmiſſis.*

6 Dicendum eſt ſi error contingat circa ſubſtantiam contractus, ſiue ſit antecedens, ſiue concomitans, reddit contractum, quicumque ſit nullum. Eſt omnium ſententia. Quia cum valor contractus, & illius obligatio pendeat ex voluntatis conſenſu, & hic conſenſus eſſe non poſſit cum adeſt error, neque contractus, neque illius obligatiò eſſe poteſt. Neque obſtat, quod ceſſante illo errore de facto contraheres. Quia id non probat, contractum de facto celebratum voluntarium eſſe; ſed futurum voluntarium illo errore ceſſante. Exemplo matrimonij doctrina illuſtratur; ſi enim contraheres cum Maria putans eſſe Catharinam; etiamſi detecto errore cum Maria contraheres matrimonium non tenet. Quia licet non fuerit matrimonium cum inuoluntarium poſitiuè; (hoc eſt) contra voluntatem propriam repugnantem; fuit tamen inuoluntarium negatiuè; hoc eſt non fuit poſitiuè voluntarium: cum nunquam in Mariam conſenſeris; obſtat ergo valori contractus error contingens circa eius ſubſtantiam.

7 Hinc fit Iuramentum tali contractui appoſitum irritum eſſe. Quia fuit appoſitum ad firmandum contractum, quem habebas in mente; non qui de facto celebratus eſt. Et cum Iuramentum non extendatur vltra, id quod cogitatum eſt & in mentem venit; non poteſt extendi ad firmandum contractum ex errore ſubſtantiali celebratum. Sic multum allegatis Sanch. *de matrimonio, lib. 7. diſp. 18. n. 6. & lib. 3. in Decalog. c. 11. num. 43.* Leſſius *lib. 2. cap. 42. dub. 7. in principio*, Suarez *lib. 2. de Iuramento, cap. 11. n. 7.* Vaſquez 1. 2. *diſp. 30. cap. 4. & eſt omnium.*

8 Quod ſi error circa qualitatem contractus verſetur, & ſit concomitans; communis ſententia defendit, valere contractum ſaltem iure naturæ. Quia huiuſmodi error non impedit ſufficientem conſenſum in contractus ſubſtantiam. Quod percipere potes, ſi aduertas, hunc errorem concomitantem dupliciter contingere. Primò per naturalem inconſiderationem, & inaduertentiam; qua non cogitaſti de qualitate illa contractui inhærente; ſed ſolum de illius ſubſtantia. Et in hoc caſu ſubſtantia contractus voluntaria eſt; eſto illius qualitates voluntariæ non ſint: Et conſequenter validus eſt contractus; tametſi fortè detecto errore non contraheres. Quia effectus contingens futurus conſenſum abſolutè in contractus ſubſtantiam non impedit. Secundo modo poteſt contingere error concomitans circa qualitates contractus, ſi tibi ſub dubio illæ qualitates offerantur; tu verò nulla examinatione præmiſſa contrahis, & te oſtendis taliter ad contrahendum affectum eſſe, vt etiam ſi eas qualitates expreſsè cognoſceres, adhuc contraheres. Et in hoc caſu certum eſt contractum validum eſſe. Quia non ſolum in ſubſtantiam, ſed etiam in qualitates videris conſentire ſaltem virtualiter: ſi vero examinatione facta deceptus fuiſti; vel moueris ex errore ad contrahendum vel non? Si moueris; iam error dat cauſam contractui. De quo ſtatim dicam. Si non moueris: perinde eſt, ac ſi error illarum qualitatum naturaliter contigiſſet, nullámque illarum notitiam habuiſſes. Nullo ergo modo impediri valor contractus poteſt ex errore concomitante circa qualitatem. Sic ex communi ſententia docet Leſſius *lib. 2. c. 17. dub. 5. n. 28.* Baſilius Legionenſis *lib. 4. de matrimonio, c. 21. n. 3.* Ex quo fit Iuramentum huic contractui appoſitum validum eſſe. Quia ſequitur naturam primordialis actus, cui adhæret.

Difficultas ergo ſita eſt: an error contingens circa qualitatem ſi contractui cauſam dederit annullet eius valorem?

9 Negat communis ſententia ipſo iure annullare, ſed venire annullandum in fauorem decepti, ſi contractus ſolubilis eſt. Sic Leſſius *lib. 2. cap. 17. dub 5. concluſio. 3. num. 29.* Mouetur primò: quia matrimonium ex huiuſmodi dolo irritum validum eſt; aliàs ferè omnia matrimonia diſſolui poſſint; cum rarum ſit, cui dolus vel error qualitatis cauſam non dederit. Secundò: hic dolus verſatur non circa ſubſtantiam, & materiam contractus; ſed circa accidentia, & potiùs pertinet ad rationem motiuam, & finalem contrahendi; quam ad obiectum contractus. Ergo non tollit legitimum, ſubſtantialem, & neceſſarium conſenſum pro contractu requiſitum. Tertiò, ſi deceptus velit ſtare contractui, deceptor non poteſt reſilire ne ex deceptione commodum reportet. Argum. Textus *in cap. 1. de eo qui duxit in matrimonium.* Ergo ſignum eſt, contractum validum eſſe. Quartò communis ſententia defendit contractum ſtricti iuris, cui dolus, vel metus cauſam dederit, validum eſſe, exceptionéque doli, vel metus actionem elidi. Colligitur *leg. dolo 5. Cod. de inutilibus ſtipulationibus inſtituta, de exception. initio*, ſed hoc fieri non poſſet, ſi iure naturæ eſſet irritus. Quia quod iure naturæ eſt irritum, non poteſt iure ciuili eſſe validum & dare actionem.

Quod autem huiuſmodi contractus poſſit irritari arbitrio decepti, duplici ratione probat Leſſius *illo dub. 5. num 29.* tum ratione iniuriæ, tum defectu conſenſus; ratione iniuriæ conſtat; nam ob illam obligatur decipiens res in priſtinum ſtatum conſtituere, vt ſic iniuria in contrahendo facta omnino reparetur. Ex defectu conſenſus probat contractum poſſe reſcindi arbitrio decepti. Quia iure gentium videtur ſtabilitum, quemlibet contrahentem hanc tacitam in contrahendo habere voluntatem, quod ſtabit contractui, niſi ſe grauiter deceptum deprehenderit, contrarium enim de nullo contrahente poteſt rationabiliter præſumi.

10 Cæterum Baſilius Legionenſis, *lib. 4. de matrimonio, cap. 21. à num. 6.* affirmat iure naturæ contractum eſſe irritum, cui error qualitatis cauſam dederit, hoc eſt, qui ita fuerit cauſa conſenſus, vt voluntas eodem actu feratur in obiectum, & in illam circumſtantiam; neque aliter conſentiat in obiectum, niſi quatenus eſt illa circumſtantia veſtitum. Mouetur hac conſideratione. Quia contractus validus eſſe non poteſt abſque conſenſu, ſed conſenſus ille neceſſariò variari debet ſublata illa circumſtantia, quam credis per errorem adeſſe. Non enim perſeuerare poteſt actus aliquis indiuiſibilis voluntatis ſublata parte ſui obiecti. Cum igitur ponamus illam circumſtantiam ad obiectum conſenſus pertinere, illa ceſſante conſenſus neceſſariò ceſſare debet. Ergo debet ceſſare contractus. Et confirmat. Quia in tali caſu illa diſpoſitio virtute eſt conditionalis ex diſponentis intentione, ſi ea ſubſiſtat circumſtantia; quandoquidem ei innititur expreſsè: illáque ducitur ad contrahendum. Si igitur ſub expreſſa conditione contraheres, nemini dubium eſſe poteſt, non eſſe validum contractum ea conditione non ſubſiſtente. Ergo neque validus eſt cum illi circumſtantiæ tanquam ſub conditione tacita innititur.

11 Ego

Digitized by Google

11. Ego verò dicendum exiſtimo ex ſententia Baſilij Legionenſ, non fieri ſatis quæſtioni, ſed illam inſolutam relinqui. Clarum námque eſt quod tradit Baſilius, quodque priùs (vt ipſe teſtatur) tradiderant Arag. Rebellus, Sanch. Valent. Turriam Mol. & alij è noſtra Societate, contractum nullum eſſe; in quo voluntas vnico eodémque actu amplectitur obiectum & circumſtantiam, quam credit adeſſe, cum tamen non adſit. Quia illa circumſtantia iam pertinet tunc ad obiectum conſenſus. Vnde ſublata circumſtantia conſenſus perire debet; & conſequenter contractus in illo fundatus. Sed ex hac doctrina non fit ſatis difficultati. Non enim ex illa ſequitur: quoties error qualitatis dederit cauſam contractui, contractum eſſe nullum, ſolum enim ſequitur, quoties error qualitatis ita dederit cauſam contractui, vt ſecum trahat voluntatem ad conſentiendum in ſubſtantiam contractus ſub illa qualitate eſſe contractum nullum. At poteſt error qualitatis non ita trahere voluntatem ad conſenſum in ſubſtantiam, vt eodem indiuiſibilique actu feratur voluntas in ſubſtantiam, & qualitatem; ſed poteſt trahere voluntatem ad conſentiendum in ſolam ſubſtantiam; ita vt ille error conceptus, ſeu obiectum erroris excitet, & impellat voluntatem ad contrahendum; non tamen ſit obiectum contractus; quæ repugnantia in hoc eſſe poteſt, aut quomodo cognoſcitur eodem indiuiſibilique actu ferri voluntatem in obiectum, & qualitates, niſi obiectum velit ſub expreſſa conditione qualitatis, & non aliter, reſtat ergo explicare an in illo caſu error contingens, quique cauſam contractui dedit, irritet actum.

Dicendum ergo eſt; ex eo præcisè quod error qualitatis dederit cauſam contractui, hoc eſt, fuerit cauſa, & occaſio contrahendi; ſi tamen non eſt obiectum contractus, contractum non eſſe iure naturæ nullum; Eſſe tamen ſi in contractus obiectum error intrauerit. Prior pars probatur rationibus adductis à Leſſio. Et præterea: quia eſto ille conſenſus, & contractus non foret niſi error adeſſet. At cum talis error ſolum ſit cauſa excitatiua, & conditio ad conſenſum, & non illius obiectum, relinquit conſenſum quoad contractus ſubſtantiam immutatum, & inuariabilem; eſto error detegatur. Quia non eſt error circa ſubſtantiam. Secus verò eſt, quando in illius obiectum intrat. Quod autem ſæpe contingat, errorem qualitatis cauſam eſſe contractus ſolum excitatiuam, & impulſiuam; conuincitur ex rebus frequenter contingentibus. Sæpè enim moueris ad concedendum eleemoſynam, quia tibi narratum fuit pauperem ſingulares dotes, & virtutes habere; cum tamen non habeat: & tu illa narratione deceptus eleemoſynam tribuiſti. Cuius conceſſio cum fuerit vero pauperi facta valida perſiſtit iuxta communem ſententiam, quam in tractatu de charitate diſp. de eleemoſyna tradidimus. Item ſæpè quis matrimonium contrahit deceptus errore, quo nobilem, & diuitem, & virginem eſſe coniugem exiſtimabat: qui nullo modo contraheret errore detecto; & tamen certa ſententia defendit contractum valere. Ergo datur error ſolum excitatiuus conſenſus, non illius conſtitutiuus. Idem eſt in Epiſcopo conferente ordines & beneficia ei, quem errore deceptus exiſtimauit ſibi eſſe conſanguineum, ſeu affinem, quo errore ſublato nec beneficium conferret, neque ordines. Collatio tamen ordinum, & beneficij tenet, item in contractu emptionis & venditionis paſſim hic error occurrit, non enim emeres vinum, triticum, oleum, pannum, equum niſi quia exiſtimabas ſana & perfecta eſſe; cum tamen non ſint. At ob talem errorem non redditur contractus nullus, ſed reſcindendus. Ergo aſſerendum eſt, errorem non ſemper intrare in eſſentiam conſenſus ad contractum requiſiti.

12. Quod ſi inquiras; vnde cognoſces errorem qualitatis ſolum excitare voluntatem ad contrahendum; & non intrare in obiectum conſenſus? Reſpondeo clarè cognoſci non poſſe. Semper tamen præſumere debes errorem qualitatis eſſe excitatiuum, & non conſtitutiuum conſenſus; niſi eo caſu, quo expreſsè & ſub ea conditione, & non aliter conſenſeris; & conſequenter ſolo eo caſu contractum irritare iure naturæ. Sic docuit ex communi ſententia Ægidius de Coninck *de matrimonio, diſp.* 31. *dub.* 1. *concluſ.* 2. Et ratio eſſe poteſt, quia præſumptio ſumi debet ex frequenter contingentibus, ſempérque præſumi debet operari modo naturis rerum conuenientiori.

Ex his facilè intelliges, quando Iuramentum his contractibus appoſitum obligationem inducat? Inducit námque obligationem, quoties ipſam contractus inducit. Quia ad illius firmitatem aſſumitur; ſecùs quando contractus nullus eſt.

13. Petes an in ſupradictis contractibus obligatio ſit deceptori, reparandi inæqualitatem factam. Baſilius *lib.* 4. *de matrimonio, cap.* 21. *num.* 22. cenſet ſi dolus dedit cauſam contractui, obligationem eſſe iure naturæ, & in foro conſcientiæ tam in contractibus ſtricti iuris, quam bonæ fidei in decipiente, reparandi inæqualitatem. At ſi tantum incidit in contractum, nullam eſſe obligationem. Prior pars eſt manifeſta; cum eo caſu inuoluntarius ſit contractus: & per errorem extortus. Secunda pars probari poteſt; quia errore incidente in contractum, nulla eſt inæqualitas reſarcienda. Siquidem deceptus ita affectus eſt ad contrahendum, vt etiamſi errorem cognoſceret, adhuc contraheret; tacitè ergo deceptionem remittit.

Admitto priorem partem abſolutè; ſecundam in contractibus lucratiuis. Quia in his cum liberaliter procedat, deceptus non videtur inuoluntarius eſſe cum ita ad donandum affectus ſit. At in contractibus bonæ fidei & oneroſis contrarium exiſtimo; obligatum inquam eſſe decipientem; tamē ſi malitioſè non proceſſerit, reparare contractus inæqualitatem. Nam licet deceptus contractum non omitteret errore detecto; at non eſt credendum, illum fuiſſe celebraturum eo pretio, ſed minori. Tenetur ergo decipiens hanc inæqualitatem reparare.

14. Hucuſque locuti ſumus ſpectato iure naturæ, de valore vel nullitate contractus ex errore celebrati. Reſtat dicendum; an iure poſitiuo ſint omninò irriti, & qualiter decepto competat actio ad reſcindendum contractum, ſi velit, vel ad reparandam deceptionem?

15. Pro intelligentia huius difficultatis præmitto; deceptum triplicem actionem habere poſſe, qua ſe indemnem ſeruet. Prima, quæ vocatur à iure redhibitoria, ſeu redditoria. Quia reddit decepto quod antea habebat, & res in priſtinum ſtatum reſtituit, *leg. redhibere, ff. de ædilitio edicto.* Secunda; datur actio vocatur à iure quanto minoris; qua deceptus volens perſeuerare in contractu, agit aduerſus deceptorem; vt quanto minoris res valuit, ac pretium dedit, tantundem ſibi reddatur, *lege ſciendum, ff. de ædilitio edicto.* Tertia vocatur in id, quod intereſt, non eſſe deceptum; fortè enim contingere poteſt, vt pluris decepto interſit non eſſe deceptum, quam rem vel pretij exceſſum habere; & tunc agere poteſt actione deceptionis in id, quod ſua intereſt, non eſſe deceptum. Hac actione nunquam poteſt vti deceptus, niſi in contractu dolus fuerit commiſſus; & tunc illa vti poteſt aduerſus deceptorem. Quia ratione iniuriæ deceptor in conſcientia obligatur reparare decepto damnum, quod ex deceptione prouenit. Quid ergo mirum quod aduerſus illum habeat deceptus actionem in id, qua ſua intereſt non eſſe deceptum? Sic ex Donelo *lib.* 21. *cap.* 28. & *lib.* 23. *cap.* 3. tradit Baſilius Legionenſis *lib.* 4. *de matr. cap.* 21. *num.* 35. Et colligitur ex Molina *de iuſtitia, tom.* 2. *diſp.* 253. *per tot.*

16. Dicendum eſt ſi dolus dedit cauſam contractui circa ſubſtantialia, contractum eſſe omnino irritum etiam iure poſitiuo; decepto dari aduerſus decipientem actionem redhibitoriam, & actionem in id, quod intereſt, non eſſe deceptum, in hac concluſione omnes Doctores conueniunt vt aliis relatis docent Couarruu. *regula Poſſeſſor.* 2. *p.* §. 6. *num.* 6. Molin. *tract.* 2. *diſp.* 352. *concluſio* 1. conſtat ex *leg. Labeo* 41. *ff. de contrahenda emptione.* vbi vendens aurichalcum pro auro, nulla eſt venditio. Et *lege qui officij ff. de contrahenda emptione,* §. *fin.* Inſtituta de emptione. Vbi res ſacra pro profana venditur, nulla eſt venditio. Quia res ſacra extra commercium eſt, & *lege ſua rei eodem titulo*, nulla eſt emptio rei propriæ: quia erratur in ſubſtantia. Ratio eſt manifeſta quia voluntarius conſenſus in ſubſtantiam contractus eſt de illius eſſentia. Sed error in ſubſtantia tollit huiuſmodi conſenſum. Ergo tollit contractum. Ergo nullâ ratione iure poſitiuo firmari poterat. Quod autem ſic decepto competat actio redhibitoria, euidens eſt: Siquidem ſublato contractu res debent in priſtinum ſtatum reſtitui. Deinde competit actio doli in id, quod ſua intereſt, non eſſe deceptum, ſi deceptor culpabilis extitit; quia ob iniuſtitiam commiſſam tenetur de damno ſecuto.

17. Sed obſtat aduerſus hanc certam doctrinam *lex quid tamen* 14. *ff. de contrahenda emptione.* Vbi venditio cuiuſdam vaſis ex ære & auro pro auro venditi tenet; & tamen ibi error fuit in ſubſtantia; ſicuti contingit in caſu *legis* 41. §. *menſam, ff. de contrahenda emptione.* Vbi menſa argento cooperta pro argentea vendita fuit. In cuius facti ſpecie decidit Iuriſconſultus nullam eſſe venditionem. Ergo error in ſubſtantia non ſemper annullat contractum.

Supradictæ legi *quid tamen.* Reſpondent communiter Doctores ibi non fuiſſe errorem in ſubſtantia; Siquidem illud vas verè aureum erat licet non ex omni parte; & ita contractum tenere; & deceptum agere poſſe actione quanto minoris, & in id, quod intereſt. Secus verò in caſu *leg.* 41. Vbi menſa nulla ex parte argentea erat, ſed ſolum operimentum illius; ac proinde ibi erratum fuiſſe in ſubſtantia, & contractum eſſe nullum, ſic explicuit Cuiacius *lib.* 2. *obſeruat. cap.* 4. Gothofredus *dicta lege* 41. Ego dicerem eſſe illius legis ſpecialem deciſionem ob bonam fidem vtriuſque contrahentis; neque ad alios caſus & contractus trahendum eſſe. Nam percipere non poſſum, quomodo in venditione vaſis ex ære & auro non fuerit erratum in ſubſtantia; ſiquidem compoſitum ex ære, & auro, quid diſtinctum eſt ab ære facto ex auro puro, ſed venditio facta fuit de ære facto ex auro puro. Ergo cum ſic non fuerit, erratum fuit in ſubſtantia.

18. Secundò

Cæterum mihi probabiliùs eſt, nequaquam hunc modum petendi honeſtari poſſe in Iuramento. Nam ex illa petitione conuinceris te petere Iuramentum, non abſolutè, ſed eſto ſit iniquitate veſtitum. Sed Iuramentum iniquitate veſtitum iniquum eſt, ergo illa eſt petitio iniqua. Neque eſt ſimile de mutuo. Nam conceſſio mutui & petitio vſurarum ſunt res diſtinctæ, ac proinde poteris mutui conceſſionem petere & vſurarum petitionem permittere. At Iuramenti falſitas vel iniquitas ab ipſo iuramento non diſtinguitur. Non igitur dari poteſt illius iuramenti petitio, quæ ſimul non ſit petitio falſitatis, vel iniquitatis. Adde cum petis ab vſurario mutuum ſub vſuris, non petis vt vſurarius vſuras recipiat (id enim tibi moleſtum eſt, & contrarium velis,) ſed petis mutuum & vſurarum dationem promittis, ſed mutui petitio, & vſurarum conceſſio in ſe mala non eſt. Ergo fieri poteſt. Secùs verò eſt in petitione Iuramenti ſub illa expreſſione, eſto falſum, & iniquum ſit. Quia illa petitio non ſiſtit in iuramento præcisè, ſed deflectit ad iuramentum quodcunque tametſi falſum, & iniquum. Eſt igitur iniqua petitio. Sic Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 7. *punct.* 3. *verſ. aduertendum.* Salon. 2. 2. *quæſt.* 87. *art.* 4. *controuerſ.* 2. *fine.*

11 Tertia difficultas eſt: an ſit petendum Iuramentum promiſſorium ab eo, quem credis violaturum? Reſpondeo idem eſſe dicendum, ac in iuramento aſſertorio, nempe ſi morali certitudine tibi conſtet eſſe violaturum, non poteris exigere niſi tibi neceſſaria, & vtilis ſit talis petitio, ob rationem ſæpè dictam. Quia lege charitatis teneris cauere proximi peccatum, quoties commodè poſſis. Sic expreſsè Suarez *tom.* 2. *de Relig. lib* 3. *de Iuram. cap.* 14. *num.* 18. Sanchez *lib.* 3. *in Decal. cap.* 8. *num.* 8.

12 Ex hac doctrina inferunt graues Doctores, imprudenter agere confeſſarios exigentes à ſuis pœnitentibus Iuramenta, vel votum deſiſtendi ab aliquo crimine. Quia eos tranſgreſſionis periculo exponunt, & ſæpè ſupperunt alia remedia. Fauétque textus in *cap. clericos, de cohabit. Cleric. & Mulier.* Vbi cauetur ne Iuramentum petatur à clericis de dimittendis concubinis ob periculum violationis; & quia aliis remediis iuuari poſſunt. Sic Sayro in Claui Regia *lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 3. Graſſ. 2. *p. deciſ. lib.* 2. *cap* 4. *num.* 11. *fine.* Nauarrus *cap.* 26. *num.* 25. Suarez *lib.* 3. *de Iuramento cap.* 14. *num.* 18. Sanchez *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 8. *num.* 8. *& alij* Sed in his prudentia opus eſt. Nam eſto timeatur ſic iurantes aliquando Iuramentum violaturos; ſi tamen præſumitur illius vinculum eos à peccatorum frequentia detenturum, non videtur conſilium imprudens, quod detur de tali Iuramento præſtando. Aliàs ſi omnia hæc Iuramenta, & vota imprudenter fierent, nulla examinata cauſa diſpenſari poſſent. Regulariter tamen ſuperior doctrina eſt veriſſima & omnino ſequenda.

Inſuper addit Sanchez *illo cap.* 8. *num.* 8. *fine*, non eſſe conſilium bonum, ſi confeſſarij iurare vel promittere faciant pœnitentes aliquam pœnam ſubeundam ſi reinciderint, ob eiuſdem periculi tranſgreſſionem. Sed contrarium mihi placet cum Nauarro *cap.* 26. *num.* 25. Quia non eſt idem periculum tranſgreſſionis. Non enim qui Iuramentum non fornicandi violaret, eo ipſo violaret Iuramentum de pœna ſubeunda. Quia in fornicationem rapitur ob inordinatum affectum. Secùs in pœnam. Neque alia via aptiori aſſueti peccatis vti poſſunt ad extirpandam prauam conſuetudinem, quam ſi ſibi imponant aliquam pœnam moderatam ſubire, quoties reinciderint.

PVNCTVM XI.

Quæ pœnæ ſint impoſitæ periuro.

SVMMARIVM.

1 *Qualiter periuro pœna infamia imponatur.*

2 *Nullus periurus priuatur beneficiis acquiſitis, at venit priuandus per ſententiam, priuatur tamen beneficiis acquirendis periurus infamis infamia iuris.*

3 *Iure regio violans Iuramentum promiſſorium (excepto Iuramento extorto per iniuriam) omnia bona amittit.*

4 *Teſtis falſum deponens in iudicio reus falſi efficitur.*

5 *Periurus à teſtificando repellitur.*

6 *Quale debeat eſſe hoc periurium?*

VAriant Doctores, & ſatis confusè loquuntur. Eorum placitis omiſſis, vt cum diſtinctione procedamus. Aduerte ſermonem eſſe de pœnis ob periurium in iudicio, vel extra impoſitis ipſo iure; vel per ſententiam imponendis.

1 Dicendum ergo eſt, pœnam infamiæ ciuilis (quæque infamia propria eſt, & ſemel contracta aboleri non poteſt abſque diſpenſatione ſuperioris) nullus periurus contrahit, niſi fœdus & humanum pactum iuramento firmatum violauerit, & de eius crimine lata fuerit ſententia. Sic videtur decidi in *leg. ſi quis maior* 41. *Cod. de tranſactionibus iuncto cap. infames* 6. *q.* 1. ibi. Infames ſunt, quos ſæculi leges infames pronunciant. At ſolum periurium promiſſorium circa contractum infamiam irrogat iuxta ſupradict. *leg. ſi quis*, ergo hoc ſolum periurium iure canonico & ciuili infamiam irrogat. Sic tenent plures, quos refert, & ſequitur Couarr. *cap. quamuis pactum de pactis*, 1. *p.* §. 7. *num.* 4. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 14. *n.* 74. Suarez *tom.* 2. *de Religione, tract.* 4. *de Iur. lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 15.

Excipe periurium ob non ſolutas vſuras, quas iurans promiſerat; hic enim infamiam non contrahit, & merito; quia iniquè & iniuſtè ad iurandum compulſus. Sic Fel. *in c. teſtimon. num.* 21. *de teſt. b.* Lambert. *de iure patronat.* 1. *p.* 2. *lib. q.* 9. *a.* 1. & Cou. *suprà.*

Hinc infero propter periurium promiſſorium Deo factum incurri infamiam. Quia vt dicitur in *leg.* 2. *Cod. de rebus creditis.* Iuriſiurandi contempta religio ſatis Deum habet vltorem: conſentiunt relati Doctores.

Infero ſecundò, ob periurium aſſertorium etiam in iudicio non contrahi ipſo iure infamiam. Probat lex *Lucius Titius, ff. de his qui notantur infamia.* Vbi eſt ſermo de teſtimonio in iudicio. Et licet in *cap. vlt. de tempor. ordinationum*, expellatur ab ordine iudiciario probatus; vel aliàs notorius fuerit, non tamen ipſo iure expellitur, ſed cauetur expellendus, ſicut homicidia, aliáque crimina, quæ ibi referuntur perpetrantes. Sic Couarr. Leſſius, Suarez, & alij *ſuprà.*

Aduertendum tamen eſt, periurium in iudicio, vel extra poſſe à iudice pœna huius infamiæ puniri. Siquidem poteſt puniri ad eius arbitrium; & tunc periurus poſt ſententiam condemnatoriam infamis erit iuxta *cap. ſi quis conuictus* 22. *q.* 5. ibi, ſecundum legem infamiæ notabuntur, & tradit Suar. *d. lib* 3. *de Iuramento cap.* 19. *num.* 16.

Dico ſecundò nullus periurus priuatur ipſo iure beneficiis acquiſitis, ſed priuandus venit per ſententiam, priuatur tamen ſecundum probabiliorem opinionem beneficiis acquirendis periurus infamis infamia iuris. Primam partem probat Textus *in cap. querelam de iureiurando*, & ibi Gloſſ. Abbas & alij *in c.* 2. *de reſcriptis*, quo in loco Felinus, Decius, & Ripa fatentur hanc opinionem communem eſſe, idem affirmant Couarr. *de pactis* 1. *p.* §. 7. *num.* 3. Suarez *lib.* 3. *de Iuramento cap. vltim. num.* 6. *&* 22. Gar. 11. *p. de benefic. cap.* 10. *num.* 167. Azor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 12. *q.* 9. Auguſt. Barboſa *allegat.* 51. *num.* 44. Et alij apud ipſos quamuis Rebuffus cum aliis *tractat. de pacific. poſſeſſor. num* 223. Contrarium ſentiat, nullo tamen iure fundatur. Secundum partem concluſionis nempe periurum declaratum per ſententiam eſſe priuatum beneficiis obtinendis, ita vt ſi ei fiat collatio, nulla ſit. Tenent expreſsè Rebuffus *ſupra num.* 221. & Couarr. *d.* 1. *p. de pactis*, §. 7. *num.* 3. *in fine.* Azor. 2. *p. l.* 11. *c.* 12. *quæſt.* 10. Sayro in claui Regia *l.* 5. *c* 9. *n.* 9. Flaminius *l.* 4. *de reſign. q.* 3. *n.* 10. Barboſa 3. *p. de poteſt. Epiſcopi allegat.* 51. *num* 45. Imo addit Couarr. *ſuprà*; periuro infami infamia facti, ſi fiat collatio virtute litterarum Apoſtolicarum eſſe nullam. Quia Pontifex non intendit ſub ſuis litteris ad beneficia infames & periuros contineri; cum potiùs velit clericis virtute, & morum honeſtate præditis beneficia conferri.

Dixi ſecundum *probabiliorem ſententiam* priuatum eſſe beneficiis obtinendis. Nam videtur eſſe probabile ipſo iure priuatum non eſſe cum probabile ſit collationem beneficij factam irregulari validam eſſe in foro conſcientiæ, veniréque per ſententiam reſcindendam, vt tenet Syluester, verbo *excommunicatio* 4. *num.* 4. inclinat Felinus *in cap. inquiſitionis de accuſationibus num.* 6. & vt probabile defendit Suar. *tom.* 5. *num.* 3. *p. diſp.* 40. *tract.* 2. *num.* 35. probátque ex *cap. ſi ſoli de conceſſione præbendæ in* 6. Vbi dicitur prohibitionem Pontificis non irritare collationem beneficij niſi conſtiterit eſſe irritum & inane, quod contra ipſum factum fuerit. Sed expreſsè non conſtat irritam eſſe collationem beneficij factam irregulari; licet conſtet prohiberi talem collationem. Ergo neque collatio facta infami etiam infamia iuris irrita erit. Nam infamia quædam eſt irregularitas vt conſtat ex *c. infamis* 6. *q.* 1. & colligitur ex penultima regula iuris in 6. ibi. *Infamibus portæ non pateant dignitatum*, & defendit Suar. cum communi ſententia *ſupra, diſp.* 48. *ſectione* 2. *num.* 1. *&* 2. Si ergo irregulari collatio beneficij facta valida eſt; à fortiori valebit infami facta. In foro tamen externo nunquam valebit; impetraríque poterit beneficium vt vacans propter infamiam. Vt expreſsè notauit Suar. *illo* 5. *tomo in* 3. *parte diſput.* 40. *ſect.* 2. *num.* 35. *in fine*, & eſt communis ſententia.

3 Dico tertiò iure Regio violans Iuramentum promiſſorium (excepto Iuramento per iniuriam extorto) omnia bona amittit; eáque fiſco Regis adiudicantur. Intellige poſt ſententiam criminis. Habetur expreſsè *lege* 1. *tit.* 6. *lib.* 8. *ordinamenti*, & notauit Couarr. *de pactis* 1. *parte* §. 7. *numer.* 4. *in fine.* Iure ciuili præter infamiam pœnam contractus

debet

Digitized by Google

debet ſoluere periurus, & actionem, omnéque conuentionis commodum amittere. Sic aliis relatis Couarr. *ſupra.* Et probatur ex *d. lege ſi quis maior, Codice de tranſact. onibus.* Si verò periurium fuerit aſſertorium, puniri debet pœna criminis ſtellionatus; eáque de cauſa periurus ad tempus exulat. Vt conſtat ex lege vltima, *ff. de crimine ſtellionatus.*

4 Dico quartò, teſtis falſum teſtimonium in iudicio dicens, vel veritatem negans, ex quo proximo damnum prouenit, falſi reus efficitur, vt eleganter probat Couarruuias *de pactis illa* 1. *p.* §. 7. *num.* 5. & multis relatis tradit Farinacius *praxi* 2. *parte quaſt.* 67. *num.* 220. Auguſt. Barboſa 3. *parte de poteſtate Epiſcopi allegat.* 51. *num.* 24. Puniri debent conſtituta contra eum accuſatione, ſi clericus ſit, depoſitione & reluſione in monaſterium, vt ibi pœnitentiam agat iuxta *cap. ſi Epiſcopus* 50. *diſtinctione.* Et de pœna depoſitionis habetur expreſsè, *cap. Presbyter* 81. *diſtinctione.* & in capite *cum non ab homine, de iudiciis.* Quod verò hæc depoſitio poſſit eſſe perpetua, probat ſupradictum *caput ſi Epiſcopus,* & *cap. peruenit de fideiuſſoribus.* Vt autem à iudice depoſitio perpetua imponatur, grauiſſimum debet eſſe periurium, & ſatis proximo nociuum, vt rectè affirmat Suarez *tomo* 2. *de Religione tractatu* 4. *lib.* 3. *cap.* 20. *num.* 10. Si verò periurans teſtis ſæcularis ſit, & liber, puniri debet pœna deportationis, & omnia eius bona publicari, ſi ſeruus morti eſt tradendus, habetur *lege* 1. §. *vlt. ff. de falſis.* & *lege* 3. *titul.* 8. *lib.* 2. *fori.* Quod ſi in cauſa capitali falſum dixerit aduerſus reum, puniendus eſt eadem pœna, qua reus punietur, ſi criminis conuictus foret. Ita expreſsè multis citatis Couarruuias *de pactis* 1. *parte* §. 7. *num.* 6. probátque eleganter *lex* 81. *Tauri.* Verum ſi iudex circa accuſationem teſtem de falſitate conuincat, non ordinaria pœna, ſed arbitraria puniri debet. Probátque *lex vltima tit.* 16. *partita* 3. conſentit Couarruuias *ſupra.* Præterea in *lege* 3. *tit. de falſis lib.* 4. *fori,* cauetur. Vt teſti falſum dicenti teſtimonium in quacumque cauſa, ſiue criminali, ſiue ciuili extrahatur quinta pars dentium, quam legem, ait Couarr. *num.* 6. in praxi eſſe admiſſam, ſiue iudex ex officio procedat; ſiue ad accuſationem alicuius. Qui verò ad dicendum falſum teſtimonium alium induxerit, vel dono, munereuè corruperit eadem pœna falſi teſtis puniri debet. Vt habetur *leg.* 1. *titul. de falſitat.* & *lege* 1. *regia titul.* 7. *partita* 7. Quod tamen intelligo, ſi effectus ſit ſubſecutus. Hoc eſt, ſi de facto falſum iurauit inductus. Non tamen obinde cauſam amittet. Siquidem is tantum ius litis, & cauſæ perdit, qui falſum committit circa acta cauſæ, non qui circa teſtes ipſos, aliave inſtrumenta, quæ ad cauſæ acta non attinent. Sic Couarr. *de pactis,* 1. *parte* §. 7. *num.* 6. *circa finem* cum Bartolo, Alexandro. Iaſon. Deci o & aliis, probátque ex *lege in fraudem* §. *quoties. ff. de iure fiſci.*

5 Dico quintò, Vltra dictas pœnas, potiſſima periurij pœna eſt repelli à teſtificando in iudicio. Sic habetur *cap. quicumque* 6. *quæſt.* 1. *his.* Forum teſtimonium infirmetur & *cap. non poteſt* 2. *quæſt.* 7. & *in capite teſtimonium, de teſtibus.* Dicitur eſſe repellendum, etiamſi emendatus ſit: Ratio eſt. Quia ex quo ſemel quis pererauit, præſumitur ſemper periuraturus. Sic Suarez *tom.* 2. *de Religione lib.* 3. *de Iuramento cap.* 3. *num.* 5. & *omnes.* Non tamen ipſe periurus tenetur ſe abſtinere. Quia nullibi eſt cautum. Nam licet in *cap. paruulis* 22. *q.* 5. Dicitur, qui ſemel periuratus fuerit, nec teſtis ſit poſt hoc, neque ad Sacramentum accedat, neque in ſua cauſa, vel alterius iurator exiſtat; non inde infertur eſſe ipſo iure repulſum; ſed debere repelli. Vt tradit Suarez *loco allegato.* Vnde ſi de facto admittatur, eius teſtimonium non eſt irritum, quouſque per ſententiam repellatur, & inhabilis ad teſtificandum declaretur.

6 Sed inquires quale periurium debet eſſe, ob quod periurus repelli poteſt à teſtificando in iudicio? Reſpondet Syluest. verbo *Iuramentum* 2. *q.* 3. Azor. *tomo* 1. *inſtit. moral. lib.* 11. *cap.* 11. *q.* 6. Valentia. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 7. *punct.* 3. *dict.* 3. *col.* 4. ſufficere periurium notorium notorietate facti, in quo euidens ſit dixiſſe aliquem verba iuſiurandi falſo cum vera deliberatione, & cognitione. Suar. verò *lib.* 3. *de Iuramento, cap.* 20. *num.* 10. Affirmat ſufficere periurium in iudicio, vel in ſolemni pacto & promiſſione, vel certè publicam infamiam, quod talis homo ſoleat peierare. Ratio eſſe poteſt. Quia in dictis textibus non ſignatur periurium ob quod periurus debeat repelli. Cum ergo periurium notorium notorietate facti grauiſſimum ſit, debet hunc effectum habere. Verum Sanch. *lib.* 3. *de Iuramento cap.*... *n.* 5. cenſet non ſatis eſſe, quodlibet periurium ad repellendum periurum à teſtimonio ferendo, ſed debere periurum de illo periurio conuinci, & in iudicio damnari; & ex alia parte non debet eſſe periurium iniuria vel metu extortum, aut reo in iudicio de propria cauſa commiſſum. Cuius ſententiæ ſunt Archidiaconus, Sotus, Arag. Tabiena & alij ab eodem Sanchez relati.

Ego verò dicendum exiſtimo, neceſſariò requiri, & ſufficere periurium abſque iniuria exortum ſed proximo nociuum in iudicióque probatum; tametſi de illo lata non ſit ſententia. Nam licet periurus vſque condemnetur non ſit infamis infamia iuris, eſt tamen facti; ob quam infamiam, ſi à periurio oriatur, à teſtificatione repellitur in omni cauſa, vt diximus hac diſputatione *punct.* 3. & videtur expreſsè tradi in illo *capite teſtimonium teſtibus,* ibi. Si verò de crimine ſit emendatus vt cum non comitetur infamia non eſt in cauſa ciuili, vel etiam cum de crimine ciuiliter agitur (præterquam pro reatu periurij) repellendus. Et ergo propter periurium probatum etiamſi cum non comitetur infamia, quod idem eſt, ac ſi dicatur; etiamſi emendatus non ſit, à teſtimonio in cauſa ciuili, vel etiam dum de crimine ciuiliter agitur, & à fortiori ſi criminaliter agatur, repellendum. Tandem aduerte quando in *cap. paruuli,* interdicitur periurio etiam in ſua cauſa ad iurandum admitti, intelligi debere, de Iuramento purgationis, ita vt à ſuſpicione contra ſe orta nequeat ſe proprio Iuramento purgare. Item intelligi debere de omni Iuramento ſibi vtili; ſecùs de oneroſo, vt eſt Iuramentum calumniæ & fidelitatis. Ita tradit Gloſſa *in d. c. paruuli* 22. *q.* 5. Suar. *lib.* 3. *de Iuramento c.* 20. *num.* 8. Sanchez *lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 5.

DISPVTATIO II.

De Iuramenti promiſſorij Obligatione & Firmitate.

PVNCTVM I.

Qualis & quanta ſit Iuramenti promiſſorij obligatio.

SVMMARIVM.

1 *In Iuramento promiſſorio, & obligatio voti & Iuramenti ſæpè reperitur, & quando hoc contingat.*

2 *In promiſſionibus humanis iuratis obligatio iuſtitiæ non naſcitur ex vi Iuramenti.*

3 *In Iuramento de re futura facienda in honorem Dei, eſto regulariter votum intercedat, aliquando ceſſare votum poteſt.*

4 *Quoties Iuramentum cum promiſſione valida coniungitur, duplex peccatum committitur in eius violatione, & religionis & iuſtitiæ.*

5 *An ſit maior obligatio Iuramenti quam voti.*

1 ALIQVANDO in Iuramento promiſſorio reperitur obligatio voti ſimul cum Iuramento, aliquando ceſſat hæc voti obligatio. Si enim Iuramentum confirmet promiſſionem Deo factam in tali Iuramento eſt obligatio voti, & Iuramenti. Vt ſi ſub Iuramento promittas Deo caſtitatem vel religionis ingreſſum, hæc promiſſio iurata & obligationem voti & Iuramenti habet. Vna enim obligatio ab alia eſt diſtincta. Potes namque promittere Deo caſtitatem abſque iuramento, & ex tali promiſſione, obligatione voti, non Iuramenti tenebris. Si autem hanc promiſſionem iuramento firmas, vinculum Iuramenti addis. Sunt igitur hæc vincula diſtincta & compatibilia. Aliquando vero in iuramento ceſſat obligatio voti, vt contingit in omnibus promiſſionibus homini factis iuramento confirmatis, in quibus ſola obligatio Iuramenti, non voti reperitur, in his omnes conueniunt.

2 An verò in his promiſſionibus iuratis obligatio iuſtitiæ inſit? Breuiter reſpondeo, ex vi & natura Iuramenti non induci; induci autem ex vi promiſſionis, quoties iuramentum promiſſioni aliàs validæ adijcitur, vel ex iuris diſpoſitione, ſi facto iuramento promiſſio aliàs inualida firma redditur. Ratio eſt manifeſta. Quia iuramentum ex natura ſua ſolum habet diuino teſtimonio rem præſentem vel futuram confirmare. Ergo ſolum inducit religionis obligationem, non iuſtitiæ. Aliàs ſi vi ſua obligationem iuſtitiæ induceret in omnibus Iuramentis eam haberet, tametſi dolo & fraude eſſent extorta. Siquidem in ipſis eſt vera & adæquata ratio Iuramenti, illiúſque obligatio. Reſtat ergo vt ſolum ex promiſſione cui adijcitur iuramentum, vel ex iuris diſpoſitione hæc obligatio iuſtitiæ in promiſſionibus homini factis, & iuramento confirmatis naſcatur. Et ita tenent aliis relatis Suarez *tom.* 2. *de Religione lib.* 2. *de Iuramento, c.* 29. *n.* 23. Thom. Sanch. *lib.* 3. *ſumma cap.* 12. *num.* 3. Baſilius Legionenſis *lib.* 12. *de ſponſalibus cap.* 8. *n.* 5. optimè Vaſquez *de teſtamentis cap.* 3. *dubio* 2. *num.* 22. & *ſequentibus.*

3 Sed eſt dubium an in Iuramento de re futura facienda in honorem Dei, ſemper vinculum voti reperiatur.

Reſpondeo regulariter loquendo reperiri. Quia ſic iurans rem Deo faciendam promittit, ſi tamen expreſsè velit non promittere, ſed ſolum proponere, & illud propoſitum de re facienda, firmaret iuramento, vt verè firmare poteſt, ſolo iuramenti vinculo, & non voto tenebitur. Sic Suarez *tom. 2. de Religione lib. 2. de Iuramento cap. 2. in fine.* Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 9. num. 5 & lib. 8. de matrimonio, diſp. 13. num. 4.* Leſſius *lib. 2. de iuſtitia, cap. 42. dub. 11. num. 53.* Quocumque tamen modo iuramentum præſtas, ſiue cum ſolo propoſito, obligaris verum facere Iuramentum. Sic relati Doctores. Et confirmat apertè *lex non erit 5. ff. de iureiurando*, ibi Dato iureiurando, non aliud quæritur, quam an iuratum ſit? Remiſſa quæſtione an debeatur quaſi ſatis probatum ſit (ſcilicet deberi) iureiurando. Idem colligitur ex *cap. debitores, de iureiurando.* Vbi Iuramentum ſoluendi vſuras obligat iurantem ad earum ſolutionem tametſi promiſſio nulla ſit. Obligatio ergo Iuramenti à promiſſione non pendet.

Hæc autem obligatio iuramenti ex ſuo genere grauis eſt, ſolúmque limitari poteſt ex leuitate materiæ promiſſæ; pertinétque ad virtutem religionis, non ſolum quando iuramentum cum voto coniungitur, ſed etiam quando coniungitur cum promiſſione homini facta; ſiquidem in honorem Dei cedit, vt talis promiſſio iuramento vallata executioni mandetur. Sic Suar. *tom. 2. de Religione lib. 2. cap. 4. n. 1.* Sanch. *lib. 3. cap. 9. num. 9. & alij apud ipſos.*

4 Eſt tamen maximè aduertendum. Quoties iuramentum cum promiſſione valida coniungitur, duplex peccatum committi in eius violatione. Aliud aduerſus religionem iuramenti. Aliud aduerſus obligationem natam ex promiſſione. Nam valida promiſſio homini facta inducit obligationem iuſtitiæ, vel fidelitatis: Si Deo facta inducit obligationem voti. Violans ergo promiſſum iuratum, duplicis culpæ reus eſt. Sic Sanch. *lib. 7. de matrimonio, diſput. 27. n. 26. & lib. 9. diſp. 15. n. 6. & lib. 3. in Decalog. c. 9. n. 8.*

Sed inquires: an maior ſit obligatio Iuramenti, quam voti? Breuiter reſpondeo, comparationem faciendam eſſe de iuramento, quod votum non includit cum voto; & ſic comparatum exiſtimo probabiliùs cum D. Thom. 2. 2. *quæſt. 89. art. 8.* minorem eſſe obligationem ortam ex Iuramento, quam ex voto. Moueor, quia in Iuramento promiſſorio ſolum diuina auctoritas adducitur vt ſecurior promiſſio reddatur, in voto autem ipſi diuinæ auctoritati fit promiſſio. Videris ergo ex voto efficaciùs obligari quam ex Iuramento. Quod exemplo vulgari confirmari poteſt. Si enim cum Rege inires pactum, ipſique te obligares, grauiorem iniuriam ei irrogares violando pactum, quam ſi in eius præſentia, & ſub eius auctoritate promiſſum alteri tranſgreſſus fuiſſes. Nam in violatione pacti cum Rege initi directè perſona Regis offenditur; non æquè in violatione pacti cum tertio initi ſub eius authoritate; ſic dicendum videtur in Iuramento, & in voto.

PVNCTVM II.

Vtrum Iuramentum doloſè præſtitum obligationem inducat.

SVMMARIVM.

1 *Carere animo implendi promiſſum non obſtat obligationi Iuramenti.*

2 *Carere animo iurandi, aliquibus placet inducere obligationem etiam ex religione, ſed contrarium veriùs eſt.*

3 *Si dolus ſit in verbis, obligationem contrahis ſecundum quem iuras.*

4 *Explicatur textus in cap. quacunque arte. 22. quæſt. 5. num. 4.*

5 *Explicatur lex regia 27. tit. 11. partita 3. n. 5.*

6 *Quod ſi iuraſti abſque intentione te obligandi, plures cenſent te obligatum eſſe. Veriùs eſt, te non eſſe obligatum vi Iuramenti, num. 6.*

7 *Fit ſatis fundamento contrario.*

DIximus dolum interuenire poſſe in Iuramento; vel quia iuraſti abſque animo implendi rem promiſſam, vel abſque animo iurandi, aut te obligandi, aut verbis amphybologicis.

1 Si dolus ſolum ſit, quia cares animo implendi promiſſum, obligationi Iuramenti non obſtat. Quia ſtare optime poteſt vera voluntas iurandi, & te obligandi, quin adſit animus exequendi obligationem. Nam licet ſatis controuerſum ſit; an promiſſio poſſit eſſe abſque animo exequendi rem promiſſam? at cum Iuramentum de futuro non petat neceſſario promiſſionem; conſequenter non petit ad ſuam eſſentiam animum exequendi rem iuratam. Sic Suarez *tom. 2. de Religione, lib. 2. cap. 2. per totum* Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 10. num. 5.* Leſſius *lib. 5. cap. 42. dub. 8. num. 41.* Bonacina *tom. 2. diſp. 4. punct. 7. q. 1. n. 5.*

2 Econtra ſi dolus ſit in animo iurandi. Quia ſolum exteriùs verba Iuramenti profers: cares tamen animo & voluntate inuocandi Deum in teſtem. Valentia 2. 2. *diſput. 6. quæſt. 7. punct. 2. circa finem.* Diſtinguit, ſi tibi Iuramentum rationabiliter petitum eſt, obligaris illud implere ex vi religionis debitæ Iuramento; ſecùs ſi irrationabiliter fuit petitum. Rationem ſubdit Valentia. Quia præceptum religionis non ſolum obligat ad tuendum honorem diuinum efficiendo verum id, in cuius confirmationem diuinum teſtimonium inuocatum eſt; ſed etiam id, quod rationabiliter ab aliis credi poteſt diuino teſtimonio eſſe confirmatum. Alioquin minueretur apud illos honor diuinus. Sed quoties rationabiliter Iuramentum expoſtulatur, creditur ab aliis, diuino teſtimonio rem confirmatam eſſe. Ergo ex religione obligatur ſic iurans rem promiſſam exequi. Secus verò eſt cum irrationabiliter expoſtulatur Iuramentum. Quia tunc merito præſumere poſſunt iurantem ſolo verbo tenus iuraſſe.

Verum hæc ratio ſolum probat adeſſe in ſic iurante obligationem, exequendi promiſſum ob ſcandalum. Sed non probat, ex vi Iuramenti aliquam eſſe obligationem. Cum enim illa ſimulatio eſſentiam Iuramenti deſtruat, nequit illa deſtructa obligatio remanere. Tenebitur tamen ſic iurans omne damnum, quod ex ſuo ficto Iuramento prouenit, reparare. Quia nullam habuit cauſam ad ſic fictè iurandum. Ita tenet Valentia 2. 2. *diſp. 6. quæſt. 7. punct. 4. circa finem.* Azor. 1. p *lib. 11. c. 4. q. 2.* Sanchez *lib. 3. ſumm. c. 10. à n. 11.* Bonacina *diſp. 4. q. 1. punct. 7. n. 2.*

3 Si verò dolus ſit in vſu verborum; quia illis vſus es in alio ſenſu ab eo quem intelligit is, cui Iuramentum præſtas, obligationem Iuramenti contrahis ſecundum ſenſum, quem iuras. Sic Couarr. *de pactis 1. p. §. 5. in principio.* Leſſius *lib. 2. de iuſtitia cap. 42. dub. 8. num. 44.* Sanch. *lib. 3. in Decalog. cap. 10. num. 11.* Suarez *lib. 2. de Iuramento cap. 8. à num. 5.* Et probatur ex *Textu in capite, Humanæ aures, 22. quæſt. 5.* Ibi humanæ aures talia verba noſtra iudicant qualia foris ſonant, diuina verò iudicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur. Ecce qua ratione coram Deo ex vi Iuramenti non eſt alia obligatio, niſi quatenus verba ex intimis proferuntur. Quodque clarius colligitur ex iis, quæ ſubſequuntur. Nam Deus (inquit textus) non accipit Iuramentum, ſicut ille, cui iurauit, ſed potiùs, ſicut qui iurat, intelligit. Ratio etiam eſt manifeſta: Nam Iuramentum, ciúſque obligatio non eſt abſque intentione iurandi. Ergo ſi iurans ſolum habeat intentionem iurandi ſecundum ſenſum ab ipſo intellectum, ſolum obligatur ſecundum illum, & non alium.

4 Sed obſtat textus *in cap. Quacumque arte. 22. quæſt. 5.* Vbi dicitur; quacumque arte verborum quiſque iuret; Deus tamen, qui conſcientiæ teſtis eſt, ita hoc accipit, ſicut ille, cui iuratur, intelligit. Eſt ergo deciſio huius textus contraria ſupradictæ deciſioni capituli, Humanæ aures.

Facilè tamen reſpondebis ſi dicas, Deum accipere Iuramentum, ſicut ille, cui iuratur, intelligit, quoad affectum committendi culpam, non quoad affectum ſe obligandi, id eſt, accipit Iuramentum, ſicut ille, cui iuratur, intelligit, vt culpa vitetur in Iuramento, non vt iurans maneat obligatus, quæ explicatio comprobatur ex iis quæ ſtatim ſubiungit textus, inquit enim, dupliciter peccare ſic aſſumentem nomen Dei; tum quia in vanum aſſumit; tum quia proximum dolo capit. Loquitur ergo ſolum de peccato commiſſo in eo modo iurandi, non de obligatione inde ſubſecuta. Et ita explicat Suarez *lib. 2. de Iuramento cap. 8. num. 10.* Sanchez *lib. 3. cap. 10. num. 13.* Aliter verò reſpondere poſſumus cum Leſſio *lib. 2. cap. 42. n. 45.* Iuramentum non obligare vi ſua, & per ſe, niſi ſecundum mentem iurantis. At ratione damni vel ſcandali ſecuturi, ait in foro externo obligare ſecundum mentem exigentis, quoties rationabiliter exigitur. Quia his rationibus ſpectatis Deus accipit, ſicut aliter intelligit. Siquidem intendit ne alteri cauſam damni aut ſcandali præbeas Iuramentum doloſum non ſeruando.

5 Ex quibus explicare potes *legem regiam 29. titul. 11. partita 3.* Vbi dicitur, ſi *el que da la iura, o el que la face metiere palabra engañoſa, o dudoſa, que noſe deue entender fueras de la manera que la entendio aquel que no fizo el engaño.* Explicare enim debes procedere in foro externo, in quo non intelliguntur verba, niſi ſecundum illius mentem, qui abſque dolo proceſſit, vt bene explicat ibi Gregorius Lopez, & Gloſſa *in capite, hoc videtur, 22. quæſt. in fine* & licet ibi addatur. *No ſe puede excuſar, que no ſea por ende periuro.* Intelligi debet in foro externo, & quo ad præſumptionem. Sed caſu quod omnis præſumptio ceſſaret; eo quod fallens fallaciam probaret; non tamen ob inde ſequitur te obligandum non eſſe ſtare promiſſioni in ſenſu ab alio perceptæ, & tanquam periurum puniri poſſe. Vt in ſupradicta

lege

lege cauetur. Et notauit Sanchez *lib. 3. cap. 10. num. 16.* Secluſa autem ſententia iudicis, ceſſante ſcandalo, ſi promiſſio iurata doloſa fuit liberalis, ſolum teneris ad eius executionem ſecundum ſenſum Iuramenti, quia alia via teneri non potes; ſi verò fuit oneroſa, vt ſi promiſiſti puellæ matrimonium verbis æquiuocis, ſi in copulam conſentiret, illa verò ſub hac conditione conſenſit, tunc ſi damnum, quod ex copula prouenit, alia via reparari non poteſt, quam matrimonio, teneris ducere ratione damni dati, etiam ante ſententiam. Si verò reparari alia via poteſt, non teneris, quia ſolum teneris reddere æquale ob contractum. Sanch. *lib. 1. de ſponſalibus tota diſp. 9. & 10.*

6 Maior difficultas eſt ſi dolus ſit in intentione obligationis, eo quod iuraſti abſque intentione te obligandi; an inquam ex illo iuramento obligatus ſis? Et quidem eſſe poſſe Iuramentum de re futura abſque intentione te obligandi ad illius executionem, ſi materia iurata incapax ſit obligationis, conſtat. Si enim iurares non dare eleemoſynam, non fore religioſum, poſſes habere animum iurandi, & verè iurare abſque animo te obligandi ad rei iuratæ executionem. Quia res iurata incapax eſt talis obligationis, & tu hanc incapacitatem cognoſcis. Signum ergo eſt, ſeparabilem eſſe intentionem iurandi ab intentione te obligandi in materia incapaci obligationis. At quando materia iurata capax eſt obligationis, nullo modo habere potes intentionem iurandi, & non te obligandi. Quia iurare, & non te obligare omnino ſunt impoſſibilia, & ſecum pugnantia.

Quapropter ſolum quæſtio procedere poteſt ex errore quo crederes eſſe poſſe Iuramentum de materia capaci obligationis abſque intentione te obligandi. In eo ergo caſu ſi iurare intenderes & non te obligare, manebiſne obligatus?

Affirmant plures te obligatum manere. Sic Caietanus 2. 2. *quæſtione 89. articulo 7.* Et ibi Arag. verſ. *quarta concluſio*, Sayro in claui Regia *libro 3. cap. 6. num. 8* Valentia 2. 2. *diſputatione 6. quæſt. 7. punct. 4. circa finem.* Leſſius *lib. 2. cap. 42. dub. 8. num. 38.* Suarez *tom 2. de Religione lib. 2. c. 7. n* 18. & alij. Mouentur, quia Iuramentum ex ſe, & ex ſua propria ratione inducit obligationem, ſi igitur efficaciter voluiſti iurare, impedire non poteris obligationem inde conſurgentem. Quia hæc non ex tua voluntate, ſed ex facto ipſo naſcitur, ſicut ſi velles peccare mortaliter, & ex conſcientia erronea nolles obligari ad pœnam æternam, adhuc obligatus manebis, quia illa obligatio ex peccato ipſo oritur ſine vlla dependentia à voluntate.

Verum contraria ſententia mihi probabilior eſt, te vi Iuramenti obligatum non eſſe: Sic Syluester verbo *Iuramentum 4. q. 7.* Azor. *1. p. lib. 11. c. 4. q. 2.* Bonacin. 2. *tom. diſput. 4. quæſt. 1. punct. 6. num. 3.* & pluribus relatis Sanch. *lib. 3. ſumma cap. 10. n. 8. & ſeqq. præcipuè n. 10.* Moueor, quia in omni ſententia obligatio Iuramenti promiſſorij, vel eſt de eius eſſentia, vel eſt quid conſecutum neceſſariò ad illam, ita vt abſque tali obligatione Iuramentum eſſe non poſſit: Sicut non poteſt eſſe matrimonium ſine obligatione ad reddendum debitum, & alendam prolem, &c. Ergo ſi ponamus te efficaciter velle non obligari ad ſeruandum Iuramentum, conuinceris habere intentionem verè iurandi. Siquidem habes intentionem non apponendi, quod neceſſarium eſt ad Iuramentum, vt in voto conſtat. Si enim velles vouere abſque intentione te obligandi, nullum votum præſtares. Quod hæc obligatio neceſſariò votum comitetur. Cum ergo obligatio exequendi rem iuratam, comitetur Iuramentum, excluſa intentione obligationis corruit Iuramentum, quamtumuis ex conſcientia erronea exiſtimes Iuramentum eſſe poſſe ſine obligatione.

7 Hinc ſoluitur ratio contraria. Fateor ex Iuramento promiſſorio vero & valido oriri neceſſariò obligationem, neque poſſe impediri, ſicut non poteſt impediri obligatio pœnæ æternæ à committente mortale peccatum. At cum actus externus iurantis ſine intentione obligationis non ſit verum Iuramentum, vt probatum eſt, ex illo oriri non poteſt obligatio. Quod ſi vrgeas: qui vult orare, neceſſariò obligatur orare attente, & qui vult adducere Deum in teſtem, neceſſariò obligatur dicere verum. Ergo qui vult ſub Iuramento affirmare rem futuram faciendam, neceſſariò tenetur exequi, ne diuina auctoritas contemnatur. Facilè reſpondetur. Semel poſita oratione externa obligationem eſſe habendi attentionem. Quia talis obligatio ex ipſa oratione externa oritur, ſicut ex oblatione ſacrificij naſcitur obligatio, offerendi illud vero Deo. At ex inuocatione externa diuini teſtimonij abſque intentione obligationis non naſcitur obligatio exequendi promiſſum, aut dicendi veritatem vi Iuramenti, ſed ſolum ob damnum, & præiudicium tertij & ob ſcandalum. Quia non eſt verum iuramentum, ſed ſimulatum, quamtumuis iurans decipiatur, putans ſtare poſſe iuramentum abſque hac obligatione. In foro autem externo compellitur iuramentum vt ſonat exequi, & in foro conſcientiæ tenebitur omne damnum alteri factum reparare, ac ſi verè iuraſſet, vt dictum eſt.

PVNCTVM III.

Vtrum Iuramentum per iniuriam exactum obligationem inducat.

SVMMARIVM.

1 *Proponitur quæſtio.*
2 *Secluſo Iuramento nulla eſt obligatio.*
3 *Explicatur textus in* c. Ad aures, de iis quæ vi.
4 *Solutio vſurarum eſto ex parte recipientis iniqua eſt, ex parte ſoluentis honeſta eſt.*
5 *Reſoluitur iurantem ſoluere vſuras, aut ſtare contractui, in quo fuit læſus obligatum eſſe, dum Iuramentum non relaxatur.*
6 *Seruato tali Iuramento datur repetitio.*
7 *Explicatur lex quinquageſima 5.* ff. de ſolutionibus & liberat.
8 *Si Iuramentum eſſet non repetendi, repetere non poſſes, niſi impetrata relaxatione.*
9 *Poſſes denunciare Prælato, vt ipſe ex officio Iuramentum relaxet.*
10 *Proponuntur aliquot obiectiones aduerſus ſuperiorem doctrinam, & fit illis ſatis.*

1 EXemplum huius quæſtionis eſt caſus vulgaris de vſuris, & contractibus, in quibus dolus interuenit. Petiiſti namque mutuum à Titio, noluit tibi concedere, quin vltra ſortem promitteres ſub Iuramento daturum aliquod lucrum; celebraſti cum illo contractum emptionis, vel venditionis, obligatus fuiſti iurare non reſciſſurum contractum etiamſi fallacia ſit vltra dimidium iuſti pretij, quæritur ergo an obligatus ſis ſeruare iuſiurandum?

2 In qua quæſtione tanquam certum ſupponendum eſt, ſecluſo iuramento nullam eſſe obligationem. Nam ex promiſſione obligari non poteras, niſi promiſſario. Promiſſarius autem ex tali promiſſione nullum ius acquirit, cum ſemper malefaciat petendo & recipiendo, quod ſibi promiſſum eſt. Ergo ex promiſſione non teneris. Reſtat ergo vt ſolum ex Iuramento tenearis. Quod clarè definitur in *c. debitores de iureiurando* vt ſtatim ponderabimus, & ita ſuſtinent Panormit. *in d. c. debitores*. Imola, Felin. & alij relati à Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 2. c. 9. n. 4.* Sanch. *lib. 3. ſum. c. 11. n. 12. & eſt omnium.*

3 Dices in *c. ad aures, de iis quæ vi.* Deciditur eum qui timore Laicorum renunciauit Eccleſiam, ad quam legitimè electus fuerat, non poſſe eidem præfici, ſi Iuramento vel fide interpoſita confirmauit renunciationem. Sentit ergo Pontifex ex fidei tantum interpoſitione iniurioſa oriri obligationem.

Reſpondeo ibi fidei interpoſitionem non eſſe ſimplicem promiſſionem, ſed iuratam, vt tradit ibi Innocent. *ad finem.* Abbas *n. 3.* Hoſtienſis *n. 2.* Ioann. Andr. *n. 3.* Anton. *n* 4. Imola. *n. 4.* Cardin. *q. finali*, & alij plures relati à Sanch. *lib. 7. de matrim. diſp. 79. n* 28. Gutierrez *in Authentica ſacram. puber. n. 144.* Neque obſtat quod Iuramentum, & fidei interpoſitio vt diſtincta enumerentur. Quia iuramentum ibi ſumitur pro Iuramento ſolemni; quale eſt illud, quod tactis Euangeliis, aliáve ſolemni cæremonia præſtatur. Fidei verò interpoſitio ſumitur pro Iuramento ſimplici, quod hac circumſtantia caret. Sic relati Doctores. Quod non leuiter confirmatur ex *c. 2. de fideiuſſoribus*. Ibi. Si religionem fidei & Iuramenti ſui illos violaſſe conſtiterit. Ecce nomine fidei iuramentum intelligi. Aliàs ſi ſimplex promiſſio intelligeretur, religionem non violaſſent, ſed fidelitatem, vel veritatem. Cardin. verò *in ſupradict. c. ad aures, q. final.* & Tabiena verbo *iurare, q. 31. n. 32.* Cenſent diſcrimen eſſe inter Iuramentum, & fidei interpoſitionem. Quod iuramentum vocatur, quotieſcumque fit expreſſum, ſcilicet per verbum *iuro*, fidei verò interpoſitio, quando fit iuramentum implicitè, & tacitè; hoc eſt inuocatione creaturarum, qualis eſt fides.

Quæ omnia confirmantur ex verbis apponi ſolitis per Regem noſtrum in titulis pro ſcribis expeditis, in quibus cauetur, ne poſſint ſcribæ ſcripturas ſubſcribere, in quibus partes bonæ fidei interpoſitione ſe obligent, ibi, *Que los tales eſcribanos no puedan hazer eſcrituras en que ſe obliguen las partes a buena fee y ſin mal engaño.* Nomine enim bonæ fidei Iuramentum intelligit, vt ſic conſentiat cum *leg. 11. tit. 1. lib. 4. ordinamenti regalis*, vbi inquit lex, *que en la cartas que ſe libraren de eſcribanias y notarias ſe mande que el eſcribano no ponga en ellas* Iuramento, &c. Et ita tradit Gutier. *in repetitione Authentica ſacram. puberum num. 50.* efficitur ergo Textus *in cap ad aures* aduerſus communem doctrinam non procedere, cum non de promiſſione ſimplici, ſed de promiſſione iurata loquatur.

4 Deinde ponendum eſt tanquam certum, ſolutionem vſurarum licet mala & illicita ſit ex parte recipientis, ex parte tamen ſoluentis licitam eſſe, & actum bonum poſita illarum promiſſione, pertinet enim ad fidelitatem & veracitatem; vt quidquid promiſſum ſit, impleatur, præcipuè cum firmatum eſt iuramento. Hac enim ratione, ſi alia vice indigueris mutuo, tibi concedetur, & fides dabitur de reddenda pecunia. Quæ ratio probat vſurarum ſolutionem licitam eſſe non ſolum quando illarum promiſſio licita fuit; eo quod ad redimendam vexationem, vel ob alium honeſtum finem fuit facta; ſed etiam quando promiſſio mala fuit; vt quia poſtulaſti mutuum ad expendendum in ludo, vel cum meretricibus. Semper enim ad fidelitatem, & veracitatem pertinet promiſſum implere, dummodo promiſſarius non remittit. Et ita tenent plures, quos referunt & ſequuntur Gutierrez *de Iuramento confirmat. cap. 2. in princip.* Suarez *lib. 2. de Iurament. c. 9. n. 10. & 11.* Sanchez *lib. 3 in Decal. c. 11. per totum.*

5 Ex his quæſtioni reſpondeo, te iurantem ſoluere vſuras, aut ſtare contractui in quo vltra dimidium iuſti pretij læſus fuiſti, obligatum eſſe Iuramentum ſeruare; dum tibi non fuerit relaxatum; tametſi ſecluſo Iuramento neque ſtare contractui, neque ſoluere vſuras tenearis. Eſt concluſio ab omnibus recepta. Et de ſolutione vſurarum (in qua maior eſt difficultas) definitur in *cap. debitores de iureiurando*, ibi. Debitores ad ſoluendas vſuras, in quibus ſe obligauerant, (ſimplici inquam promiſſione) cogi non debent, ſi verò de ipſorum ſolutione iurauerint, cogendi ſunt, Domino reddere Iuramentum. Ratio huius concluſionis eſt manifeſta. Quia Iuramentum debet obſeruari, quotieſcumque eius obſeruatio non vergit in diſpendium ſalutis æternæ vt dicitur, *c. cum contingat de iureiurando*, (hoc eſt) quotieſcunque Iuramentum non eſt de re illicita. At ſoluere vſuras, non eſt illicitum, ſed potius licitum eſt, & ad fidelitatem & veritatem pertinens. Ergo eſt ſeruandum tale Iuramentum.

6 Verum ſeruato tali Iuramento, & vſuris ſolutis ſtatim repetere potes. Quia iam Iuramento ſatisfeciſti, ob cuius ſolam religionem ſolutio vſurarum facienda erat. Quod expreſsè deciditur in *d. cap. debitores in fine*, ibi. Cum vſuræ ſolutæ fuerint, creditores ad eas reſtituendas ſunt Eccleſiaſtica ſeueritate, (ſi neceſsè fuerit, compellendi) Clarius in *cap. ad audientiam de iis quæ vi*, vbique beneficio ſuo renuntiare iurauit, & renunciauit, mandatur ei Eccleſiam reſtitui nonobſtante Iuramento prædicto. Quia non ad repetendum, ſed ad reſignandum ſolummodo tenebatur. Et ita tenent Gloſſa *ibi*, & Abbas *in principio num. 1.* Couarr. *de pactis 2. p. § 3. n. 2. in principio*, Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 2. de Iuramento cap 9. num. 16.* Leſſius *lib. 2. de iuſtitia cap. 17. dub. 7. n. 51.* Gutierr. *de Iuram. confirm. 1. p. c. 53. n. 8.* Sanch. aliis relatis *lib. 3. ſum. c. 11. n. 9.*

7 Neque obſtat lex. 55. ff. de ſolutionibus & liberationibus. Vbi dicitur, qui ſic ſoluit vt recuperet, non liberatur, quemadmodum non alienantur nummi, qui ſic dantur, vt recipiantur. Non inquam obſtat. Quia intelligi debet; quando ſoluitur eo pacto & conditione inter partes conſtituta, vt ſtatim ſolutum repetatur: tunc enim eſt, ac ſi ſolutum non fuiſſet. Vel dic ſecundo; intelligendam eſſe ſupradictam legem de ſolutione pecuniæ, quam poteſt retinere is, cui fit ſolutio abſque onere reſtituendi. Quod in ſolutione vſurarum non procedit. Vel dic tertiò, intelligendam eſſe legem de pecunia debita ei, cui fit ſolutio; non de pecunia, cuius ſolutio ſolum eſt debita Deo qualis eſt pecunia vſurario ob mutuum promiſſa. Huius nãmque ſolutio non vſurario, ſed Deo tantum eſt debita, vt tradit Couarr. *d. 2. p de pactis*, § 3. *num. 2.* Molina Ieſuita *tom. 1. diſp. 150. paulò poſt principium*, & *tom. 2. diſp. 515. colum. 4.* verſ. *vtrum autem.* Suarez *tom. 2. de Relig lib. 2. de Iuram. cap. 9. n. 5. & 6. & cap. 27. fine.* Sanchez alios referens *lib. 3. ſum. c. 11. n. 8* Vnde vſurarius nullum ius, nullámque actionem habet ad promiſſum expoſtulandum. Quod non obſcurè colligitur ex *d. cap. debitores*, ibi. Si iurauerint cogendi ſunt Domino reddere Iuramentum. Quaſi ſolus Deus ſit, qui ex tali Iuramento ius, & actionem acquiſierit, ſolius Dei mentionem fecit. Et ideo illud Iuramentum, quia non confirmat obligationem antea factam; ſed potiùs illam introducit reſpectu Dei vocatur Iuramentum per ſe ſtans, ſeu introductorium obligationis, non tamen confirmatorium vt tradit Bartolus *in leg. ſi quis pro eo, ff de fideiuſſoribus n. 4. & ſequentibus.* Couarr. cum aliis *de pactis 2. p § 3. num. 2.* Quapropter iurans, ſi de iniuſtitia ei facta in exactione Iuramenti conſtet, ſolùm ex officio iudicis compelli poteſt ad ſolutionem vſurarum, non ad petitionem partis; Imò potiùs pias compelli debet, vt ſolutionem remittat. Quia remiſſione facta ceſſat obligatio Iuramenti, habebat enim Iuramentum ſoluendi vſuras tacitam hanc conditionem in ſe incluſam, ſi creditor ſolutionem non remiſerit, vt in omnibus Iuramentis, quæ in vtilitatem alterius facta ſunt, dicemus includi.

8 Quod ſi Iuramentum eſſet non ſolum ſoluendi vſuras, ſed neque ipſas repetendi: nullo modo poteris repetere, niſi priùs impetraueris relaxationem huius ſecundi Iuramenti. Quod optimè colligitur à contrario ſenſu ex illo *cap. ad audientiam*, vt benè ponderauit Sanch. *lib. 3 ſum. c. 11. n. 9.* & Suar. *lib. 2. de Iuramento c. 9. n. 17.* cum Gloſſ. verbo *reſignandum*, & *in c. ad aures eodem tit.* verbo *Iuramento.* Bartolus *leg. ſi quis pro eo, ff. de fideiuſſoribus n. 10.* Couarr. *1. p. de pactis. § 3. n. 2.* Gutierrez, *1. p. de Iuram. c. 53. n. 10.* Ratio eſt quia poteſt executioni mandari ſine diſpendio ſalutis æternæ, cum ſit de re licita.

9 Poſſes tamen non obſtante ſupradicto Iuramento denunciare prælato Eccleſiæ, vt ipſe ex officio remittat Iuramentum, aut vſurarium compellat debitum reddere, vt aduertit Gloſſ. *in ſupradicto c. ad audientiam.* In hoc enim non fit contra Iuramentum, cum iuramentum non ſit de non denunciando, ſed de non petendo. Quod ſi iuraſſes non denunciare, non eſſes obligatus. Quia eſt Iuramentum de re illicita, vt tradit D. Thomas *2. 2. q. 89. art. 7. ad 3.* Denunciatio enim, quæ non ad vindictam tendit, ſed vt alius malè retentum reſtituat, exeàtque à peccato iniuſtitiæ. Virtus eſt, & ſæpè obligatoria. Ergo iuramentum de illa non facienda, non eſt iuramentum de re bona, ac proinde obligare non poteſt.

10 Vt autem ſuperior doctrina, & deciſio *c. debitores*, plenius intelligatur, obiicio primò. Promiſſio ſoluendi vſuras nulla eſt, neque ex illa tenetur promittens. Ergo etiam non tenebitur, quamuis illam iuramento confirmet. Acceſſorium enim ſequitur naturam principalis. *Regula acceſſorium, de regulis iuris, in 6. & regula. Cum principalis, ff. de reg. iuris.* At principale, cui Iuramentum adhæret, eſt irritum, nempè promiſſio. Ergo & ipſum iuramentum. Et confirmo ex *c. Iuram. 22 q. 5.* Vbi dicitur, inter iuramentum & ſimplicem loquelam, (hoc eſt) promiſſionem non debere eſſe diſtantiam. Ergo ſi promiſſionem eſt obligatoria, neque iuramentum.

Reſpondeo cum Abbate *d. cap. debitores num. 2.* & *ibi* Imola *num. 5.* Sanch. *lib. 3. in Decalog. c. 11. n. 12.* Acceſſorium corruere; quando cauſa irritans principale, concurrit in acceſſorio. Quod in præſenti non contingit. Irritatur enim promiſſio ob extorquentis turpitudinem, ob quam nullum ius acquiſiuit. At quia hæc turpitudo non inuenitur ex parte Dei, cui fit Iuramentum, ea de cauſa Iuramentum tenet: Eſto non teneat promiſſio. Secundò reſpondeo cum Gloſſ. *illo cap. Acceſſorium*, vbi varia exempla adducit, in quibus acceſſorium tenet principali corruente. Quapropter Regula. *Dum principalis, ff de reg. iuris.* Non dixit principali non ſubſiſtente acceſſorium corruere, ſed cum principalis cauſa non conſiſtit; plerumque neque ea quidem, quæ ſequuntur, locum habent, quaſi non ſemper, ſed plerumque contingat acceſſorium ſequi naturam principalis. Vt benè aduertit *ibi* Accurſius. Tertiò reſpondet Iuramentum in præſenti non eſſe acceſſorium promiſſioni, non enim illam confirmat, ſed eſſe acceſſorium aſſertioni de futuro, illámque confirmare, eáque de cauſa etſi promiſſio corruat, non corruit Iuramentum. Quia non corruit principale cui innititur. Hoc enim iuramentum non eſt ſuppoſitorium obligationis, ſed illius introductorium, ac proinde non innititur promiſſioni, ſed aſſertioni. Ad confirmationem reſpondeo cum Couarr. & ab ipſo relatis *de pactis 1. p. § 2. num. 1.* non eſſe inquam inter Iuramentum & ſimplicem loquelam diſtantiam, ſed potiùs æquiparationem, quoad neceſſitatem cauendi mendacium. Quia promiſſione & Iuramento obligaris, ne mendacium committas, intentionem habere exequendi rem promiſſam, vel iuratam. Non tamen inter Iuramentum, & ſimplicem loquelam facienda eſt æquiparatio, quoad grauitatem culpæ, neque quoad obligationem inde reſultantem. Nam vt dictum eſt, ex promiſſione nulla oritur obligatio, benè tamen ex Iuramento, non homini, ſed Deo.

Obiicio ſecundò: debitor habet actionem ad repetendas vſuras cum primum ſoluerit. Ergo multo fortiùs habet exceptionem contra agentem, *lege invitus, ff. de regul. § 1. & leg. 1. § ſuperficiem, ff. de ſuperficientibus, & reg. 71. Qui ad agendum, de regulis iuris in 6. Cui datur actio, datur exceptio.* Sed iuranti datur actio, ad repetendas vſuras. Ergo poteſt dari exceptio ad illas ſoluendas. Confirmo primò, dolo petit qui ſtatim reſtituere debet, idcóque exceptione doli repelli poteſt, *leg. dolo, ff de doli mali. & met. exceptione*, & *regula, dolo 56. de regul. iuris in 6.* vſurarius autem debet ſtatim reſtituere pecuniam ſic acceptam. Ergo poteſt dolo excipi. Confirmo ſecundo: Si ſoluitur debitum, non repetitur, *leg. Iulianus, ff. de conditionibus indebiti, & lege ſi procurator, & lege iudex eodem tit.* Item ſi debitum ſcienter ſoluitur, non repetitur, quia donari videtur, *lege cuius per errorem. ff de regul. iuris*, & *lege 1. ff. de conditionibus indebiti, & lege indebitum, Cod. eodem tit.* Tandem Iuramento non videtur liberatus, qui ſic ſoluit, vt poſt modum repetat, *lege qui ſic ſoluit, ff. de ſolutionibus.* Hæc ferè obiicit Gloſſ. *illo cap debitores verbo cogendi ſunt*; & obſcurè ſatis ſoluit. Reſpondeo ergo; cui datur actio, datur exceptio; regulariter, & ſecundum eam rationem, & ita cum in præſenti iuranti ob Iuramentum non detur actio ad vtendum re promiſſa, niſi priùs illam ſoluat,

non

Digitized by Google

non datur exceptio: Datur tamen actio, ad repetendam eam datam, & tunc datur exceptio aduerſus quemlibet impedientem repetitionem. Ad confirmationem primam reſpondeo, dolo petere, & malo, qui ſtatim debet reſtituere, ideóque poſſe exceptione doli repelli, ſi ſpectemus ius, & actionem, quam habet ad petendum; ſecùs verò ſi ſpectemus circumſtantias aliàs extrinſecas, qualis eſt religio Iuramenti. Ad ſecundam confirmationem fateor donari indebitum, ſed cum in *dict. lege* dicitur, conſulto dati donatio eſt; debet intelligi, quando omnino liberaliter traditur, ſecùs quando per iniuriam extorquetur, vt extortum fuit Iuramentum, & conſequenter ſolutio vſurarum, quæ ex illo ſequitur. Ad vltimum iam dictum eſt inſtantanea ſolutione ſatisfieri Iuramento, etiamſi ſtatim fiat repetitio.

PVNCTVM IV.

Vtrum Iuramentum metu extortum obligationem inducat.

SVMMARIVM.

1 *De quo procedat quæſtio.*
2 *Prima ſententia omnibus his Iuramentis negat obligationem.*
3 *Secunda ſententia concedit obligationem.*
4 *Tertia ſententia vtitur diſtinctione inter contractus approbatos, vel reprobatos.*
5 *Quarta diſtinguit de foro interno, & externo.*
6 *Quid ſentiendum ſit in hac quæſtione ſpectato iure ciuili? probabilius eſt, nullam eſſe obligationem.*
7 *Spectato iure Pontificio quid ſentiat Baſilegionſ*
8 *Repellitur eius ſententia.*
9 *Statuitur omne Iuramentum obligatorium eſſe de materia honeſta.*
10 *Procedit obligatio, non ſolum in foro conſcientiæ, ſed externo.*
11 *Satiſfit fundamentis ſententiarum quæ nobis contradicunt.*
12 *Obligatio huius Iuramenti grauis eſt.*
13 *Iurans redire ad carcerem, ſi carcer iuſtus eſt, obligationem habet.*
14 *Si iniuſtus; plures negant, veriùs eſt obligari.*
15 *Fit ſatis oppoſitis fundamentis.*
16 *Si cum iuraſti, non prauidiſti periculum, quod poſtea cognoſcis, non obligaris.*
17 *An ſupradictum Iuramentum relaxari ab Epiſcopo poſſit? ſub diſtinctione reſpondetur.*
18 *Si ſequatur ſcandalum ex relatione Iuramenti, relaxari non poterit.*

1 QVæſtio procedit de metu graui, non leui; leuis namque facilè poteſt, ac proinde contractus ex illo celebratus, & iure naturæ, & poſitiuo validus eſt, & conſequenter Iuramentum. Deinde procedit quæſtio ſpectato iure poſitiuo; non naturali. Nam ex iure naturali certum eſt, iuramentum metu extortum validum eſſe; Quia metus non tollit voluntarium, eſto illud diminuat.

2 In hac quæſtione tot ſunt ſententiæ, quot capita. Duæ extremæ ſunt præcipuæ; aliæ intermediæ. Prima negat omnibus his iuramentis obligationem. Sic tenent plures relati à Sanch. *lib. 4. de matrimonio diſput. 20. quæſt. 1. num. 3.* eamque ipſe probabilem reputat. Præcipuum fundamentum ſumitur ex Textu in *Authent. Sacramenta puberum, Cod. ſi aduerſus venditionem*, vbi poſtquam Federicus Imperator dixit, Sacramenta puberum ſponte facta ſuper contractibus rerum ſuarum non retractandis, inuiolabiliter cuſtodiantur; ſubdit, per vim autem, vel per iuſtum metum extorta etiam à maioribus (maximè ne querimoniam maleficiorum faciant) nullius eſſe momenti iubemus. Secundò probatur ex *cap. cum contingat de iureiurando, & cap. quamuis pactum de pactis in 6.* ſeruanda (inquit Pontifex) iuramenta quæ non vi, nec dolo præſtita ſunt; nec vergunt in diſpendium ſalutis æternæ; aut in alterius præiudicium. Ergo à contrario quæ vi, dolóve præſtita ſunt, vel cedunt in alterius præiudicium, ſeruari non debent. Tertiò, in ſupradictis textibus dolus & metus æquiparantur. Sed dolus tollit à iuramento obligationem, vt puncto ſequenti dicemus. Ergo & metus. Quartò. Votum metu extortum nullam inducit obligationem *c. 1. de his quæ vi.* Ergo nec iuramentum. Quia de voto ad iuramentum firmum eſt argumentum; vt probat Gloſſ. *t. ad finem in c. ſi quis votum 27. q. 1. & in c. quanto de iureiurando, & in c. Deus qui de vita & honeſtate clericorum.* Innocentius *in c. debitores, de iureiurando*, & alij paſſim cum Diuo Thoma & Caietano 2. 2. *q. 89. art. 8.* Quintò efficaciùs probatur ex *c. peruenit. de iureiurando*, vbi deciditur, Epiſcopum rebus ſuis ſpoliatum & iurare compulſum, quod non repeteret ſic ablata, nullius iuramenti vinculis ſuper hoc poſſe conſtringi.

3 Secunda ſententia ſupradictæ oppoſita, & communis affirmat, iuramentum valere, indigereque relaxatione. Sic D. Thomas 2. 2. *q. 89. art. 7.* & Caietanus *ibi.* Nauarrus *cap. 12. n. 14.* pluribus relatis Couart. *de ſponſalibus 2. p. cap. 3. §. 5. n. 5. & de pactis 3. p. §. 4. n. 2. & lib. 1. variar. c. 4. num. 7.* Molina *de Hiſpanorum primogenis lib. 2. c. 3. num. 12. & 13.* Molina Theologus *tom. 1. de iuſtitia tract. 2. diſp. 149. verſ. 4.* Sanchez *lib. 4. de matrimonio diſp. 20. n. 4. & lib. 3. ſum. c. 11. n. 14. & 15.* Leſſius *lib. 2. c. 42. dub. 6.* Suar. *lib. 3. c. 16. n. 18.* Bonacina *tom. 2. diſp. 4. q. 1. punct. 9.* Gutierr. *de iuramento 1. p. c. 57 n. 18.* & alij plures apud ipſos. Ratio deſumitur ex *c. ſi vero, de iureiurando.* Vbi coactum grauiſſimo metu iurare iuris ſui renunciationem, (inquit Pontifex) non eſſe tutum contra iuramentum ſuum venire; niſi tale ſit, quod ſeruatum vergat in interitum ſalutis æternæ. Idem habetur *c. verum eodem tit. c. ad audientiam, de iis, quæ vi.* Seruanda ergo ſunt hæc iuramenta. Quod ſi in *Authentica. Sacramenta puberum*, dicatur, iuramenta metu extorta nullius eſſe momenti; intelligi debet, quoad contractus firmitatem; non quoad obligationem iuramenti. Et eadem ratione explicari poteſt Textus *in cap. quamuis pactum. & c. cum contingat*; præterquam quod communis ſententia affirmat, illud *Authent.* correctum eſſe per ius canonicum, *c. ſi vero, c. verum. de iureiurando.*

4 Tertia ſententia diſtinctione vtitur inter contractus reprobatos legibus, vel approbatos. Si Iuramentum meticuloſum afficit contractus reprobatos à legibus, affirmat hæc ſententia nullam inducere obligationem: Secus verò ſi Iuramentum afficiat contractus alias validos & approbatos. Priorem partem probat Authentica *Sacramenta puberum, & cap. cum contingat de iureiurando, cap. licet mulieres eodem tit. in 6. & cap. quamuis pactum, de pactis.* Qui textus expreſsè loquuntur de contractibus à lege reprobatis. Secundam partem probat Textus in *c. ſi vero, cap. verum.* Et alij quidem contractibus validis loquuntur. Sic Sylueſt. verbo *Iuramentum 4. q. 8.* Azor. *tom. 1. inſtitut. moral. lib. 11. c. 7. quæſt. 2.* Gregorius Lopez *leg. finali*, verbo, *que la fizo, in fine tit. 11. partita 3.* Flaminio *de reſignatione lib. 13. q. 2. num. 12.* & alij plures relati à Seraphino *de principiis, Iuramenti, priuileg. 110. num. 7. & ſequentibus*, & à Sanch. *lib. 3. ſum. c. 11. n. 19.*

5 Quarta ſententia diſtinguit inter forum externum, & internum; & in foro externo, & iudiciali cenſet non obligare Iuramentum metu extortum; ſecus in foro conſcientiæ. Sic Gregorius Valentia *diſput. 6. quæſt. 7. punct. 4. in medio*, quem laudans & honorans ſequitur Fachineus *lib. 8. controuerſiarum cap. 102.* Fundamentum huius ſententiæ non eſt aliud niſi quia hac via diſcrepantes ſententiæ cauillantur.

Cæterum in hac re difficili vt ſententiam proferam exiſtimo aliter eſſe dicendum ſpectato iure ciuili; ac ſpectato iure pontificio.

6 Iure inquam ciuili ſpectato credo probabilius Iuramentum metu graui extortum nullam inducere obligationem, Sic tenet communis ſententia prout teſtatur Sanch. *lib. 4. de matrimonio diſp. 20. num 5. in ſolut. 2. argument.* quatenus affirmat Authent. *Sacramenta puberum.* correctam eſſe per ius canonicum in *cap. ſi vero, & cap. verum de iureiurando.* Conſentit Baſilius Legionenſis *lib. 11. de ſponſalibus cap. 8. n. 64.* Ad probationem huius concluſionis præmitto, quod latius in fine huius tractatus firmabimus, ciuilibus Magiſtratibus datam eſſe poteſtatem, infirmandi, obligationem Iuramenti, antequam fiat; ita vt factum nullam inducat obligationem, vel omittendo obligationem, vel reddendo materiam ineptam Iuramento; vel conſtituendo iurantem incapacem. Sed ius ciuile clarè indicauit hanc poteſtatem exercuiſſe, tum in Authentica *Sacramenta puberum*, tum *in lege non dubium cod. de legibus.* Nam in *Authent. Sacramenta puberum* expreſsè dicitur; Iuramenta per vim vel metum facta nullius eſſe momenti; nullius inquam eſſe momenti, tam quoad obligationem Deo acquiſitam, quam homini. Nam ſecunda pars *Authent.* ex diametro opponitur primæ vt intuenti conſtabit. Sed in prima illius textus parte conceditur Iuramento, non ſolum firmare contractum aliàs firmum, ſed reuocabilem, ſed præcipuè obligare iurantem Deo ad illius obſeruationem. Ergo in ſecunda parte hoc totum excluditur, & firmitas contractus, & iuramenti obligatio. Præterea in *lege non dubium. cod. de legibus.* Clariſſime dicitur Iuramentum admittendum non eſſe, neque vllius eſſe momenti, ſed potius caſſum & inutile quoties contractibus à lege reprobatis adiicitur. Ne hac via fraus legibus fiat. Sed contractus metu celebrati iure ciuili, imò & canonico reprobantur, & veniunt reſcindendi, & ſecundum ius ciuile omnino annullantur. Ergo Iuramentum illis adiectum vtpotè de materia reprobata caſſum eſt, & inutile. Ad idem eſt Textus *in leg. iuris gentium. ff de pactis.* ibi, quoties pactum à iure communi remotum eſt, ſeruare hoc non oportet, nec

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

nec obligare,nec iuſiurandum de hoc adiectum, ne quis agat ſeruandum. Quid clarius?

7 Verum ſpectato iure Pontificio (cui in materia Iuramenti, vtpotè ſpirituali ſtandum eſt) Baſilius Legionenſis *lib.12. de ſponſalibus, cap.8.num.70. & ſequentibus*, nouum quemdam modum dicendi, ſed non ſatis firmum excogitauit. Inquit enim quoties Iuramentum non afficit promiſſionem non repetendi, ſeu non reuocandi contractum obligatorium eſſe; ſecùs ſi afficiat promiſſionem, ſeu obligationem non reuocandi. Itaque affirmat; ſi Iuramentum ſit de re diſtincta à repetitione & reuocatione ita vt cum obſeruatione Iuramenti ſtare poſſit repetitio, validum eſſe Iuramentum; ſecus verò ſi cum obſeruantia Iuramenti reuocatio contractus ſtare non poſſit. Priorem partem probat Baſilius ex textu in *cap. debitores, cap. verum de iureiurando, c. Abbas, cap. ad audientiam, de iis quæ vi*. In quibus Iuramentum tenet. Quia illo non obſtante repetitio ſalua manebat, vt expreſsè dicitur in *cap. ad audientiam*. Secundam partem probat ex *cap. cum contingat de iureiurando, cap. licet mulieres, eodem tit. In 6. cap. quamuis pactum de pactis lib.6.* Vbi ſtatuitur Iuramenta ſuper alienationes rerum dotalium, & contractus minorum omnino ſeruanda eſſe; *niſi ſint, vi, metu, & dolo præſtita.* Sentit ergo Pontifex metu facta non eſſe ſeruanda. Quod ſi reſpondeas non eſſe ſeruanda quoad firmitatem contractus, quæ in illis textibus ſpecialiter ſpectabatur, benè tamen quoad obligationem Deo acquiſitam. Præcludit Baſilius hanc reſponſionem affirmans in ſupradictis textibus, non eſſe ſermonem de firmitate contractus, quam Pontifex concedere non poterat, vtpotè de materia ſibi non ſubiecta; ſed ſolum eſſe ſermonem de Iuramenti obſeruantia. Ratio autem, quare Pontifex Iuramentis relinquentibus ſaluam repetitionem, obligationem concedat; deneget verò iuramentis illam comprehendentibus, ea eſt (inquit) quia Iuramentis relinquentibus ſaluam repetitionem iuranti; etiam Iuramento obſeruato relinquitur remedium quo ſe tueri poſſit, non igitur neceſſaria erat Iuramenti annullatio etſi concedi poſſet; ſecus verò in Iuramentis comprehendentibus repetitionem. Nam obſeruato Iuramento remedium nullum ſupererat, quo ſe iurans tueri poſſet.

8 Cæterum hic modus dicendi nullo modo probandus eſt, vtpotè abſque fundamento excogitatus, & contra expreſſam iuris canonici deciſionem. Nam ius canonicum non ſpectauit ad obligationem Iuramenti, relinqueret-ne ſaluam repetitionem, vel non relinqueret; ſed an Iuramentum ſeruari poſſet abſque diſpendio ſalutis æternæ. Vt conſtat ex *cap. ſi verò, cap. verum, cap. cum contingat de iureiurando, cap. licet mulieres eodem tit. in 6. cap. quamuis pactum de pactis in 6.* & aliis Textibus. Quo nihil eſt clarius. Deinde in *cap. ad audientiam de iis quæ vi.* Conceditur iuranti repetitio beneficij reſignati, non obſtante Iuramento, quia non ad repetendum (inquit Pontifex,) ſed ad reſignandum tantummodo tenebatur, tacitè innuens aliud eſſe dicendum, ſi ad non repetendum vi Iuramenti teneretur, vt manifeſtè probatur ex *c. ad aures de iis, quæ vi*, ibi, inquit Clemens tertius, renunciatio facta ad terrorem Laycorum (niſi fortè Iuramento, vel fide interpoſita ſit confirmata) non impedit quominus is qui renunciauit Eccleſiæ, ad cuius regimen priùs erat electus, præficiatur eidem. Ergo ſi Iuramentum interueniſſet, quod vlteriùs non repeteret; eidem præfici non poſſit, niſi Iuramento relaxato. Ergo tale Iuramentum obligatorium eſt, vt benè expendit Gloſſ. *d. c. & reſpondet contrariis.* Deinde non video qua ratione potuit dicere Baſilius Legionenſis. Textus *in cap. cum contingat, & c. quamuis,* non loqui de firmitate contractus, ſed de obſeruatione Iuramenti. Nam præterquam quod eſt contra communem & receptiſſimam Doctorum ſententiam, vt in ſequentibus videbimus, cum ſuis principiis non videtur ſtare poſſe. Nam ſi alienatio fundi dotalis & renunciatio futuræ hæreditatis Iuramento adueniente non firmatur; ſed ita nulla perſiſtit, ac ſi Iuramentum non eſſet appoſitum: Iuramentum ſponte factum non contraueniendi tali alienationi & renunciationi obligatorium non eſſet, vtpotè de re vana, inutili & infructuoſa, qualis eſt approbatio cuiuſdam actus irriti, & legibus reprobati, neque honeſtatur ex redemptione vexationis, vt eſt ſolutio vſurarum. Præterea eſto in Iuramentis, in quibus ſalua manet repetitio habeat iurans remedium, quo ſe tueri poſſit, nempè repetitionem quod remedium non relinquatur in Iuramentis de non repetendo. At cum in vtroque genere iuramentorum relinquatur remedium petendi relaxationem, ipſáque debeat concedi, quod remedium efficacius, & vtilius eſt iuranti ad ſe tuendum, quam repetitio: efficitur ſanè friuolam eſſe illam rationem, qua motus fuit Baſilius ad aſſerendum aliqua Iuramenta metu facta eſſe irrita, alia non.

6 Quapropter dicendum eſt, quodcumque iuramentum metu extortum obligatorium eſſe, ſiue ſaluam relinquat repetitionem, ſiue non, modo ſit de materia, quæ ſeruari poſſit abſque diſpendio ſalutis æternæ. Sic Doctores omnes pro ſecunda ſententia communi relati. Probarique poteſt textibus & rationibus adductis. Quod non ſolum in contractibus approbatis, ſed etiam in reprobatis locum habet, vt manifeſtè probat Textus *in c. debitores, de iureiurando.* Promiſſio namque ſoluendi vſuras, nulla eſt à iure reprobata; item reſignatio beneficij per metum facta nulla eſt; & tamen ſi iuramentum accedat obſeruandum eſt, *cap. ad audientiam, de iis quæ vi.* Et idem eſt, ſi iuramentum eſſet de non contraueniendo reſignationi. Iuxta *cap. ad aures, eodem tit.* Nam reprobatio horum contractuum non ita conſtituit materiam illicitam; quin in redemptionem vexationis licita eſſe poſſit. Solutio namque vſurarum licita eſt ſolum ob turpitudinem recipientis; ac proinde ex parte dantis honeſtari poteſt, vt verè honeſtatur quoties aliquo fine honeſto ſoluens mouetur. Reſignatio namque beneficij metu facta irrita etiam eſt in odium incutientis metum, ex parte verò reſignantis honeſtari poteſt, ſi ad redemptionem vexationis fiat. Quocirca materia, quæ ſecluſo metu vana, & inutilis eſſet, & incapax obligationis Iuramenti, vt reſignare beneficium, nulliter facere teſtamentum abſque ſolemnitate & iure præſcripta, & alia huiuſmodi, metu poſito, illoque durante capax obligationis redditur. Quia iam adeſt redemptio vexationis ob quam prohibitio legis ceſſat, & actus nullus ex ratione extrinſeca accipit honeſtatem.

10 Deinde hæc obligatio Iuramenti non ſolum eſt in foro conſcientiæ, ſed etiam in foro externo, & iudiciali. Tum quia Textus *in cap. debitores, cap. ſi verò, de iureiurando cap. Abbas, cap. ad audientiam de iis quæ vi.* De foro externo loquuntur, tum quia ratio decidendi, ob quam Iuramentum obligat, nempè obſeruari poſſe abſque diſpendio ſalutis æternæ, æquè in foro externo, ac in interno procedit. Conſentit Baſilius Legionenſis *lib.12. de ſponſalibus cap.8.n.73.*

11 Ex his conſtat ſolutio fundamentorum tertiæ & quartæ ſententiæ. Cum prima ſententia ex parte conuenimus, quatenus affirmamus iure ciuili omnem obligationem Iuramenti irritam eſſe ob Authent. *Sacramenta puberum.* Ad ſecundum argumentum deſumptum ex *cap. quamuis pactum, cap. cum contingat*, & aliis, dicimus cum Gloſſa, ibi Iuramentum præſtitum ſine vi & dolo eſſe ſeruandum omnino; id eſt ſine relaxatione: relaxari enim non poteſt tale Iuramentum. Secùs verò de Iuramento metu facto, quod ea tantum ratione relaxandum venit, quòd metu factum eſt, vt ſic via coactionibus præcludatur. Ad tertium concedo metum & dolum æquiparari, quatenus vterque tollit à contractu firmitatem; non tamen æquiparantur, quoad obligationem. Sæpè enim dolus tollit conſenſum, & ideo contractus ex illo celebratus, & Iuramentum ibidem appoſitum eſt nullum. At quia metus conſenſum non tollit, eſto diminuat; ea de cauſa & contractus ſæpè validus eſt, & Iuramentum ibidem appoſitum obligationem inducit, & notauit Baſil. Legionenſis *lib.4. de matrimonio cap.20.num.6.* Ad quartum concedo votum eſſe irritum, quia iure Eccleſiaſtico ſic inuenitur irritatum in illo *cap.1. de his, quæ vi*, nego tamen Iuramentum, quod in vtilitatem hominum ſit, irritum fore. Quia nullibi tale habetur. Ad replicam dicimus de voto ad Iuramentum in honorem Dei præſtitum benè inferri; ſecus verò ad Iuramentum in vtilitatem hominum factum. Quia in hoc non attenditur quid gratiùs Deo ſit, ſed quid gratius homini modo licitum ſit, & honeſtum. Vide Leſſium *lib.2. c.42. dub.6. n.32.* Ad quintum deſumptum ex *c. peruenit.* Reſpondeo cum Gloſſa, Felino, & Abbate, & aliis ibi Epiſcopum illum fuiſſe ſpoliatum rebus Eccleſiæ, quæ quia ſub eius cura & adminiſtratione ſunt, vocantur eius, cum autem teneatur ex proprio officio, res Eccleſiæ obſeruare, nullo modo potuit iurare, non repetiturum. Quia eſt Iuramentum de re iniqua, & ſic nullius Iuramenti vinculis potuit ſuper hoc conſtringi. Et cum Pontifex ſubdit, illum abſoluimus, quia nefandiſſima coactione iurauit; intelligendum eſt de abſolutione, quoad declarationem, ſeu quoad factum, id eſt, abſolutum declarauimus; vel illum ad cautelam, ſeu de facto abſoluimus, non quia neceſſarium ſit; ſed ob maiorem ſecuritatem. Secundò reſpondeo cum Suar. *lib.2. de Iuramento cap.10. num.7.* & Sanchez *lib.3. ſumm. cap.11. num.37.* admittendo Epiſcopum fuiſſe ſpoliatum rebus ſuis, non Eccleſiæ; (hæ enim impropriè dicuntur Epiſcopi) fuiſſéque compulſum iurare, non repetere, fuiſſéque propriè abſolutum: Quia Pontifex nullam aliam cauſam abſoluendi à Iuramento aſſignat præter metum; tacitè innuens ſolam illam eſſe cauſam relaxationis. Si autem ſpoliatio facta eſſet de rebus Eccleſiæ, etiam ſecluſa coactione Iuramentum de illis non repetendis eſſet nullum, vtpotè de re iniqua. Ergo Epiſcopus non rebus Eccleſiæ, ſed ſuis ſpoliatus fuit. Hoc ſuppoſito reſpondeo, nullius Iuramenti vinculis poſſe conſtringi firmiter, & irreuocabiliter; quæque relaxari non poſſent.

Hinc venit explicanda *lex. reg. 28. titul. 11. part. 5.* quæ incipit. *Por miedo, o por fuerça, o por engaño quel ficieſſe prometiendo vn ome a otro de dar o hazer alguna coſa, maguer ſe obligaſſe ſoziersa pena iurando de cumplir lo que promete, decimos que no es tenudo de cumplir la promiſſion*, (id eſt,) *no es tenudo*, quoad effectum, ita vt relaxari non poſſit, non tamen quod abſolutè non teneatur, ſi relaxatum Iuramentum

non

non fuerit. Aliàs directè obuiat hæc lex *leg. fin. titul.* 11. *p.*3. ibi. *El que iura coſa guiſada no ſe puede eſcuſar de no la guardar, maguer diga, que lo fiço per fuerça.* Ita Gregorius Lopez ibi, qui alias explicationes adhibet ſupradictis legibus ne videantur contrarium docere.

12 Sed inquires quanta ſit huius Iuramenti obligatio; Reſpondent Angelus, verbo *Iuram.*5. *num.*9. & 10. & alij ab ipſo relati & à Leſſio *lib.*2.*cap.*42.*dub.*6. *n.*30. Solum eſſe ſub reatu culpæ venialis. Mouentur ex *cap. verum, de iureiurando,* vbi Pontifex decidit non eſſe puniendos tanquam pro mortali crimine Iuramentum metu extortum non ſeruantes, indicat ergo non eſſe mortale crimen.

Sed contrarium omnino eſt tenendum, ſi materia iurata grauis ſit; eo quod in materia graui ſe oſtendere infidelem grauis ſit irreuerentia, neque ab hac grauitate excuſare poteſt metus iniuſtus, cum Deus illum non intulerit. Et ita tenent communiter Doctores cum Diuo Thom. 2.2. *quæſt.* 89. *art.*7.*ad* 3. & *quæſt.*98.*art.*3.*ad* 1. Valent. *diſp.*6. *quæſt.*7. *punct.*4.*verſ. diximus,* Nauarr. *cap.*12.*num.*14. Couarr. 4 *decret.*2.*p.cap.*3.§.5.*num.*4. Leſſius *d.dub.*6. *num.*39. Sanchez *lib.*3.*summ c.*11.*n.*18. Suarez, *tom.*2.*de Relig.lib.*3.*c.*16.*n.*18. Bonac. *diſp.*4.*quæſt.*1.*punct.*9.*n.*3.

13 Occaſione ſuperioris doctrinæ non erit abs re examinare, an Iuramento præſtito redeundi ad carcerem obligeris?

Et quidem ſi carcer iuſtus ſit, neque timeas te iniuſtè vexandum, nemini dubium eſſe poteſt, te obligatum eſſe, quia talis reditus & honeſtus eſt & fidelitati, & religioni, & iuſtitiæ debitus. Quapropter ſolum eſt controuerſia, quando carcer iniuſtus eſt, aut times probabiliter iniuſtè eſſe vexandum.

14 Negant plures grauiſſimique Doctores te eſſe obligatum reddere. Sic Couarr. *lib.*1.*variarum cap.*2. *num.*7. Plaza *de delictis lib.*1.*cap.*22.*num.*6.*fine.* Baſilius Legionenſis *lib.*12. *cap* 8.*num.*10. Gutierr. 1.*p.de Iuram cap.*57. *num.*24. & *ſequentibus,* optimè Vaſquez 1.2. *diſp.*174.*cap* 5 *n.*35. Nauarr. *cap.*12.*n.*18. Regin. *lib.*18. *praxis n.*62. Moueri poſſunt: quia ſecluſo Iuramento iure charitatis propriæ tenebaris periculum vitæ fugere. Ergo Iuramentum de non fugiendo, ſed potius de redeundo, illicitum eſt; quia eſt de re charitati propriæ contraria. Item talis reditus ſubminiſtrat tyranno occaſionem iniquæ vexationis. Ergo non eſt licitus, & honeſtus. Ergo iurari non potuit. Item non eſt actus fidelitatis: quia non debetur fides illam iniquè expoſtulanti: neque fortitudinis, vitam ſic irrationabiliter exponere. Ergo nullam habet honeſtatem.

Nihilominus veriùs exiſtimo, te eſſe obligatum redire niſi relaxationem Iuramenti petas. Sic Toletus *lib.*4.*ſum c.*22. *num.*2. verſ. *alterum eſt.* Leſſius *lib...cap.*42. *dub.*6. *num.*28. Sanchez aliis relatis *lib.*3.*ſum.cap.*11. *num.*31. Suarez *lib.*2. *cap.*.0.*num.*24. & 16. Bonacina *tom.*2. *diſp.*4.*quæſt.*1. *punct.*9. *num* 2. Ratio eſt: quia reditus ad carcerem factus ex fine obſeruandi fidem Iuramento ſtabilitam, actus eſt veracitatis, fortitudinis, & patientiæ; Neque obinde cenſeri debes te occidere & vitam tuam prodigere, ſed ſolum cenſeri debes te periculo vitæ exponere. Quod ex iuſta & rationabili cauſa ſæpè debet vt benè probat Leſſius *lib.*2.*cap.*9 *dub.*6. Adde ex obſeruatione Iuramenti non te propriè conijci in vitæ periculum, quod antea habebas, quodque dato Iuramento ſuſpenſum fuit: Non igitur excuſari potes à Iuramenti obſeruatione.

15 Neque obſtant contraria. Non primum: concedo ſecluſo Iuramento, te obligatum eſſe periculum iniuſtæ mortis, ſeu alterius æquiualentis mali fugere: nego tamen poſito Iuramento te ad id eſſe obligatum. Quia poſito Iuramento & fide data eſt actus veracitatis, fidelitatis, & religionis, vel potiùs charitatis propriæ quo vis proprium honorem in promiſſis fideliter obſeruandis tueri. Ad ſecundum nego ex reditu ſubminiſtrari tyranno occaſionem iniuſtæ vexationis; ſed iam antea ex ſua malitia acceptam, & per Iuramentum ſuſpenſam reſtitui. Adde redeuntem non eſſe cenſendum dare occaſionem tyranno peccandi, cum ex bono fine procedat, ſed tyrannum illam accipere. Ad tertium conſtat ex probatione noſtræ ſententiæ, qua ratione ſit actus fidelitatis, & fortitudinis, ſic te periculo vitæ exponere.

16 Aduertendum tamen eſt, ſi cum iuraſti redire, non præuidiſti in reditu eſſe tale periculum, quod poſtea eſſe cognoſcis, nequaquam ad redeundum obligaris. Quia non es cenſendus obligatus ad reditum alium ab eo, qui erat in tua exiſtimatione, cum iuraſti. Quod à fortiori procedit caſu, quo iuraſſes redire ſubintellecta conditione, ſi reditus non fuerit periculoſus. Quia iuramentum non extenditur vltra iurantis intentionem. Sic Suarez *lib.*2.*de Iuramento cap.*10. *num.*16. Sanch. *lib.*2.*ſum.c.*11.*n.*34. Bonac. *tom.*2. *diſp.*4. *q.*1. *punct.*9. *num.*2.

17 Petes, an huiuſmodi Iuramentum redeundi relaxare Epiſcopus poſſit?

Non deſunt, qui ſentiant, ſi in reditu eſt graue periculum vitæ, vel alterius æquiualentis mali, poſſe Epiſcopum non ſolum Iuramentum per iniquitatem extortum, ſed etiam Iuramentum iuſtè expoſtulatum relaxare. Sic Ludouicus Lopez 1. *p. inſtruct. conſuet. cap* 42. *verſ qui iurat redire, conſentit.* Manuel. Rodrig. 1. *tom.*1. *ſum.cap.*40. *num.*3. *ſi damnum cuſtodis reparetur.* Mouentur, quia ob ius conſeruandi vitam, poterat iurans ſecluſo Iuramento fugere carcerem, & mortem iuſtam. Ergo poſito Iuramento ſolum videtur teneri Deo, non iudici & cuſtodi. Ergo poteſt ab Epiſcopo relaxari. Cæterum cum Iuramentum eſt iuſtè expoſtulatum, quia nec carcer iniurioſus eſt, nec timetur pœna iniuſtè inferenda. Veriùs exiſtimo non poſſe ab Epiſcopo tale Iuramentum remitti. Quia talis remiſſio derogat ius iudicis & cuſtodis, iudex enim & cuſtos habebant ius retinendi iurantem in carcere. Huic iuri ceſſerunt ob Iuramentum præſtitum. Nequit ergo Iuramentum tolli; ſicut neque ius in cuius locum ſucceſſit, tolli poterat. Sic Sanch. *lib.* 3 *in Decal.c.*11 *n.*36.

Verum ſi iniquè expoſtulatum eſt Iuramentum; eo quod carcer ſit iniurioſus, vel pœna iniuſta timeatur, certum eſt, relaxari ab Epiſcopo poſſe tale Iuramentum; ſicut diximus relaxari poſſe omne Iuramentum metu graui extortum. Quia ex vitalis Iuramenti nullum eſt ius parti acquiſitum, ſed ſolum Deo: qui ob iniquitatem commiſſam vel committendam facultatem concedit prælatis, hæc Iuramenta ſibi remittendi. Neque huic relaxationi obſtet damnum cuſtodis, qui fortè ſemper eſt innocens. Quia illud eſt per accidens; & ex quocunque capite iniuſtitia committatur, præſtat ſufficientem cauſam relaxationis. Suar. *lib.*2.*cap.*10.*num.*16. Manuel. Rodrig. 1. *tom.ſum.cap.*40.*num* 3. Sanch. *lib.*3.*in Decal.cap.*11.*n.*35 Emanuel. Sà, verbo *Iuramentum, n.*11.

18 Aduertit tamen Sanchez & Suarez ibi, & bene, hanc doctrinam intelligendam eſſe caſu, quo ex relaxatione huiuſmodi non ſequatur ſcandalum, & noſtræ religionis irriſio. Si enim captiuo inter infideles libertas conceſſa eſſet ſub præſtito Iuramento redeundi ad captiuitatem; vel mittendi pretium ſuæ redemptionis; abſque dubio tale Iuramentum obſeruandum eſt; nec relaxari poteſt. Quia eſto captiuitas iniuſta ſit, & iniuſtè extorqueatur Iuramentum. At eius obſeruatio in bonum commune fidei & religionis cedit.

PVNCTVM V.

Vtrum Iuramentum dolo, vel errore præſtitum validum ſit, & obligatorium.

SVMMARIVM.

1 *Ex quo pendeat deciſio quæſtionis.*
2 *Duplex eſt genus contractuum bonæ fidei & ſtricti iuris.*
3 *Duplex error interuenire poteſt: antecedens vel concomitans.*
4 *Verſari poteſt error circa ſubſtantiam, vel circa accidentia contractus.*
5 *Cauſari poteſt error à contrahente vel ab alio tertio.*
6 *Error circa ſubſtantiam contractus reddit contractum nullum.*
7 *Iuramentum firmans talem contractum non obligat.*
8 *Si error verſetur circa qualitatem contractus, & ſit concomitans, valet contractus iure naturæ, & idem eſt de Iuramento.*
9 *Si error verſetur circa qualitatem, & ſit cauſa contractus, communis ſententia negat, contractum ex ipſo iure nullum, ſed annullandum.*
20 *Quid ſentiat Baſilius Legionenſis.*
11 *Quid tenendum ſit.*
12 *Vnde cognoſcetur errorem eſſe excitatiuum conſenſus vel illius conſtitutiuum.*
13 *Sitne obligatio in deceptore reparandi inæqualitatem factam in ſupradictis contractibus? Proponitur ſententia Baſilij Legionenſis; quid ſit tenendum reſoluitur.*
14 *Quid iure poſitiuo ſit ſentiendum de his contractibus, proponitur examinandum.*
15 *Triplici actione vti poteſt deceptus qua ſe indemnem ſeruet.*
16 *Si dolus dedit cauſam contractui circa ſubſtantialia, contractus eſt nullus.*
17 *Explicatur lex* 14. *ff.de contrahenda emptione.*
18 *Deinde explicatur lex rem alienam* 28. *ff.eodem.*
19 *Dolus verſans circa qualitates ſi dedit cauſam contractui, contractus validus eſt, venit tamen exceptione doli reſcindendus, ſi ſolubilis ſit.*
20 *Explicatur lex, & eleganter* 7. *ff.de dolo.*
21 *In his contractibus deceptus agere poteſt, & ad contractus reſciſſionem,*

Digitized by Google

reſciſſionem, & ad inæqualitatem reparandam.

22 *Quid ſi ab alio tertio dolus eſt commiſſus.*

23 *Quid ſi nullus te in errorem induxit, ſed tantum naturaliter erraſti?*

24 *Si dolus incidit in contractum ſtricti iuris, contractus vtroque foro tenet.*

25 *Si dolus incidit in contractum bonæ fidei, valet contractus vtroque foro, nec venit reſcindendus. Niſi læſio ſit vltra dimidium.*

26 *Reſoluitur, qua ratione Iuramentum appoſitum contractibus doloſis obligationem inducat.*

1 DEciſio huius quæſtionis pendet ex intelligentia illius grauiſſimæ difficultatis; qua ratione contractus dolo vel errore celebrati validi ſint? Nam cum Iuramentum in hoc caſu ad firmandum contractum adhibeatur; ſi contractus ob dolum, vel errorem nullus exiſtit, Iuramentum illi adhærens corruit; ſecùs eſt in Iuramento appoſito contractibus metu celebratis. Quia tunc Iuramentum non aſſumitur ad firmandum contractum; quia nullus eſſe cognoſcitur; ſed aſſumitur ad introducendam religionis obligationem & firmandam aſſertionem futuram.

2 Pro intelligentia contractus ex errore celebrati, præmitto duplex eſſe genus contractuum: alij ſunt ſtricti iuris; alij bonæ fidei. Appellantur ſtricti iuris; quia ius eos præcipit, ſtrictè explicari, & iuxta expreſſum verborum ſenſum. Hi ſunt ſtipulationes, promiſſiones, liberales donationes, feudum, & emphyteuſis, contractus bonæ fidei dicuntur; quia in eis ob bonum fidei & communis ſocietatis plura iudex ex æquitate arbitratur. Hi ſunt emptio, venditio, locatio, permutatio, pignus, depoſitum, commodatum, ſocietas & ſimiles. Vide Cou. *ad regul poſſeſſor. 2. p. § 6.* Molinam *tom. 2. de iuſtitia, tract. 2. diſp. 259. per totam.*

3 Deinde præmitto in his contractibus duplicem errorem interuenire poſſe, alium antecedentem, alium concomitantem, ſubſequentem ſeu incidentem in contractibus. Antecedens vocatur; quia antecedit contractum, & cauſa illius eſt: ita vt illo exiſtente fiat contractus, qui tamen non fieret eo non exiſtente. Error concomitans, ſeu incidens in contractibus dicitur quo exiſtente fit actus, qui tamen fieret eo non exiſtente.

4 Præterea præmitto, hunc duplicem errorem verſari poſſe circa ſubſtantiam contractus, vel circa illius accidentia. Quæ autem ſit ſubſtantia cuiuſlibet contractus, quæ illius accidentia? Deſumendum eſt ex natura cuiuſlibet contractus. Subſtantialia enim in vno contractu in alio accidentalia ſunt, vt contingit in contractu matrimonij ad cuius ſubſtantiam pertinet perſona contrahens, cum tamen in contractu emptionis & venditionis accidens ſit. Et in promiſſionibus & donationibus finis ſeu cauſa motiua eſſentialis eſt, quæ tamen emptionibus & venditionibus accidit. Illa ergo erit ſubſtantia cuiuſlibet contractus ſine qua contractus ille ſubſiſtere non poteſt; reliqua verò erunt illius accidentia.

5 Tandem præmitto, errorem in contractu cauſari poſſe à parte contrahente, vel ab alio tertio, contrahente ignorante; vel poteſt naturaliter contingere. Si naturaliter contingit, vocatur error, ſeu ignorantia. Si ex alterius malitia proueniat, vocatur dolus. In iis ferè omnes conueniunt. Vide Molinam *tract. 2. de iuſtitia diſp. 352.* Sanchez *lib. 1. de matrimonio diſp. 64.* Leſſium *lib. 2. de iuſtitia c. 16. dub. 5.* Ægidium Coninch. *de matrimonio, diſp. 39 dub. 1. his præmiſſis.*

6 Dicendum eſt ſi error contingat circa ſubſtantiam contractus, ſiue ſit antecedens, ſiue concomitans, reddit contractum, quicumque ſit nullum. Eſt omnium ſententia. Quia cum valor contractus, & illius obligatio pendeat ex voluntatis conſenſu, & hic conſenſus eſſe non poſſit cum adeſt error, neque contractus, neque illius obligatio eſſe poteſt. Neque obſtat, quod ceſſante illo errore de facto contraheres. Quia id non probat, contractum de facto celebratum voluntarium eſſe; ſed futurum voluntarium illo errore ceſſante. Exemplo matrimonij doctrina illuſtratur; ſi enim contraheres cum Maria putans eſſe Catharinam; etiamſi detecto errore cum Maria contraheres matrimonium non tenet. Quia licet non fuerit matrimonium cum inuoluntarium poſitiuè; (hoc eſt) contra voluntatem propriam repugnantem; fuit tamen inuoluntarium negatiuè; hoc eſt non fuit poſitiuè voluntarium: cum nunquam in Mariam conſenſeris; obſtat ergo valori contractus error contingens circa eius ſubſtantiam.

7 Hinc fit Iuramentum tali contractui appoſitum irritum eſſe. Quia fuit appoſitum ad firmandum contractum, quem habebas in mente; non qui de facto celebratus eſt. Et cum Iuramentum non extendatur vltra, id quod cogitatum eſt & in mentem venit; non poteſt extendi ad firmandum contractum ex errore ſubſtantiali celebratum. Sic multum allegatis Sanch. *de matrimonio, lib. 7. diſp. 18. n. 6. & lib. 3. in Decalog. c. 11. num. 43.* Leſſius *lib. 2. cap. 42. dub. 7. in principio*, Suarez *lib. 2. de Iuramento, cap. 11. n. 7.* Vaſquez 1. 2. *diſp. 30. cap. 4. & eſt omnium.*

8 Quod ſi error circa qualitatem contractus verſetur, & ſit concomitans; communis ſententia defendit, valere contractum ſaltem iure naturæ. Quia huiuſmodi error non impedit ſufficientem conſenſum in contractus ſubſtantiam. Quod percipere potes, ſi aduertas, hunc errorem concomitantem dupliciter contingere. Primò per naturalem inconſiderationem, & inaduertentiam; qua non cogitaſti de qualitate illa contractui inhærente; ſed ſolum de illius ſubſtantia. Et in hoc caſu ſubſtantia contractus voluntaria eſt; eſto illius qualitates voluntariæ non ſint: Et conſequenter validus eſt contractus; tametſi fortè detecto errore non contraheres. Quia effectus contingens futurus conſenſum abſoluté in contractus ſubſtantiam non impedit. Secundo modo poteſt contingere error concomitans circa qualitates contractus, ſi tibi ſub dubio illæ qualitates offerantur; tu verò nulla examinatione præmiſſa contrahis, & te oſtendis taliter ad contrahendum affectum eſſe, vt etiam ſi eas qualitates expreſsè cognoſceres, adhuc contraheres. Et in hoc caſu certum eſt contractum validum eſſe. Quia non ſolum in ſubſtantiam, ſed etiam in qualitates videris conſentire ſaltem virtualiter: ſi vero examinatione facta deceptus fuiſti; vel moueris ex errore ad contrahendum vel non? Si moueris; iam error dat cauſam contractui. De quo ſtatim dicam. Si non moueris: perinde eſt, ac ſi error illarum qualitatum naturaliter contigiſſet, nullámque illarum notitiam habuiſſes. Nullo ergo modo impediri valor contractus poteſt ex errore concomitante circa qualitatem. Sic ex communi ſententia docet Leſſius *lib. 2. c. 17. dub. 5. n. 28.* Baſilius Legionenſis *lib. 4. de matrimonio, c. 21. n. 3.* Ex quo fit Iuramentum huic contractui appoſitum validum eſſe. Quia ſequitur naturam primordialis actus, cui adhæret.

Difficultas ergo ſita eſt: an error contingens circa qualitatem ſi contractui cauſam dederit annullet eius valorem?

9 Negat communis ſententia ipſo iure annullare, ſed venire annullandum in fauorem decepti, ſi contractus ſolubilis eſt. Sic Leſſius *lib. 2. cap. 17. dub 5. concluſio. 3. num. 29.* Mouetur primò: quia matrimonium ex huiuſmodi dolo irritum validum eſt; aliàs ferè omnia matrimonia diſſolui poſſint; cum rarum ſit, cui dolus vel error qualitatis cauſam non dederit. Secundò: hic dolus verſatur non circa ſubſtantiam, & materiam contractus; ſed circa accidentia, & potiùs pertinet ad rationem motiuam, & finalem contrahendi; quam ad obiectum contractus. Ergo non tollit legitimum, ſubſtantialem, & neceſſarium conſenſum pro contractu requiſitum. Tertiò, ſi deceptus velit ſtare contractui, deceptor non poteſt reſilire ne ex deceptione commodum reportet. Argum. Textus *in cap. 1. de eo qui duxit in matrimonium.* Ergo ſignum eſt, contractum validum eſſe. Quartò communis ſententia defendit contractum ſtricti iuris, cui dolus, vel metus cauſam dederit, validum eſſe, exceptionéque doli, vel metus actionem elidi. Colligitur *leg. dolo 5. Cod. de inutilibus ſtipulationibus inſtituta, de exception. initio*, ſed hoc fieri non poſſet, ſi iure naturæ eſſet irritus. Quia quod iure naturæ eſt irritum, non poteſt iure ciuili eſſe validum & dare actionem.

Quod autem huiuſmodi contractus poſſit irritari arbitrio decepti, duplici ratione probat Leſſius *illo dub. 5. num 29.* tum ratione iniuriæ, tum defectu conſenſus; ratione iniuriæ conſtat; nam ob illam obligatur decipiens res in priſtinum ſtatum conſtituere, vt ſic iniuria in contrahendo facta omnino reparetur. Ex defectu conſenſus probat contractum poſſe reſcindi arbitrio decepti. Quia iure gentium videtur ſtabilitum, quemlibet contrahentem hanc tacitam in contrahendo habere voluntatem, quod ſtabit contractui, niſi ſe grauiter deceptum deprehenderit, contrarium enim de nullo contrahente poteſt rationabiliter præſumi.

10 Cæterum Baſilius Legionenſis, *lib. 4. de matrimonio, cap. 21. à num. 6.* affirmat iure naturæ contractum eſſe irritum, cui error qualitatis cauſam dederit, hoc eſt, qui ita fuerit cauſa conſenſus, vt voluntas eodem actu feratur in obiectum, & in illam circumſtantiam; neque aliter conſentiat in obiectum, niſi quatenus eſt illa circumſtantia veſtitum. Mouetur hac conſideratione. Quia contractus validus eſſe non poteſt abſque conſenſu, ſed conſenſus ille neceſſariò variari debet ſublata illa circumſtantia, quam credis per errorem adeſſe. Non enim perſeuerare poteſt actus aliquis indiuiſibilis voluntatis ſublata parte ſui obiecti. Cum igitur ponamus illam circumſtantiam ad obiectum conſenſus pertinere, illa ceſſante conſenſus neceſſariò ceſſare debet. Ergo debet ceſſare contractus. Et confirmat. Quia in tali caſu illa diſpoſitio virtute eſt conditionalis ex diſponentis intentione, ſi ea ſubſiſtat circumſtantia; quandoquidem ei innititur expreſsè: illáque ducitur ad contrahendum. Si igitur ſub expreſſa conditione contraheres, nemini dubium eſſe poteſt, non eſſe validum contractum ea conditione non ſubſiſtente. Ergo neque validus eſt cum illi circumſtantiæ tanquam ſub conditione tacita innititur.

11 Ego

Digitized by Google

11. Ego verò dicendum exiſtimo ex ſententia Baſilij Legionem, non fieri ſatis quæſtioni, ſed illam inſolutam relinqui. Clarum námque eſt quod tradit Baſilius, quodque priùs (vt ipſe teſtatur) tradiderant Arag. Rebellus, Sanch. Valent. Turriam Mol. & alij è noſtra Societate, contractum nullum eſſe; in quo voluntas vnico eodémque actu amplectitur obiectum & circumſtantiam, quam credit adeſſe, cum tamen non adſit. Quia illa circumſtantia iam pertinet tunc ad obiectum conſenſus. Vnde ſublata circumſtantia conſenſus perire debet; & conſequenter contractus in illo fundatus. Sed ex hac doctrina non fit ſatis difficultati. Non enim ex illa ſequitur: quoties error qualitatis dederit cauſam contractui, contractum eſſe nullum, ſolum enim ſequitur, quoties error qualitatis ita dederit cauſam contractui, vt ſecum trahat voluntatem ad conſentiendum in ſubſtantiam contractus ſub illa qualitate eſſe contractum nullum. At poteſt error qualitatis non ita trahere voluntatem ad conſenſum in ſubſtantiam, vt eodem indiuiſibilique actu feratur voluntas in ſubſtantiam, & qualitatem; ſed poteſt trahere voluntatem ad conſentiendum in ſolam ſubſtantiam; ita vt ille error conceptus, ſeu obiectum erroris excitet, & impellat voluntatem ad contrahendum; non tamen ſit obiectum contractus; quæ repugnantia in hoc eſſe poteſt, aut quomodo cognoſcitur eodem indiuiſibilique actu ferri voluntatem in obiectum, & qualitates, niſi obiectum velit ſub expreſſa conditione qualitatis, & non aliter, reſtat ergo explicare an in illo caſu error contingens, quique cauſam contractui dedit, irritet actum.

Dicendum ergo eſt; ex eo præcisè quod error qualitatis dederit cauſam contractui, hoc eſt, fuerit cauſa, & occaſio contrahendi; ſi tamen non eſt obiectum contractus, contractum non eſſe iure naturæ nullum; Eſſe tamen ſi in contractus obiectum error intrauerit. Prior pars probatur rationibus adductis à Leſſio. Et præterea: quia eſto ille conſenſus, & contractus non foret niſi error adeſſet. At cum talis error ſolum ſit cauſa excitatiua, & conditio ad conſenſum, & non illius obiectum, relinquit conſenſum quoad contractus ſubſtantiam immutatum, & inuariabilem; eſto error detegatur. Quia non eſt error circa ſubſtantiam. Secus verò eſt, quando in illius obiectum intrat. Quod autem ſæpe contingat, errorem qualitatis cauſam eſſe contractus ſolum excitatiuam, & impulſiuam, conuincitur ex rebus frequenter contingentibus. Sæpè enim moueris ad concedendum eleemoſynam, quia tibi narratum fuit pauperem ſingulares dotes, & virtutes habere; cum tamen non habeat: & tu illa narratione deceptus eleemoſynam tribuiſti. Cuius conceſſio cum fuerit vero pauperi facta valida perſiſtit iuxta communem ſententiam, quam in tractatu de charitate diſp. de eleemoſyna tradidimus. Item ſæpè quis matrimonium contrahit deceptus errore, quo nobilem, & diuitem, & virginem eſſe coniugem exiſtimabat: qui nullo modo contraheret errore detecto; & tamen certa ſententia defendit contractum valere. Ergo datur error ſolum excitatiuus conſenſus, non illius conſtitutiuus. Idem eſt in Epiſcopo conferente ordines & beneficia ei, quem errore deceptus exiſtimauit ſibi eſſe conſanguineum, ſeu affinem, quo errore ſublato nec beneficium conferret, neque ordines. Collatio tamen ordinum, & beneficij tenet, item in contractu emptionis & venditionis paſſim hic error occurrit, non enim emeres vinum, triticum, oleum, pannum, equum niſi quia exiſtimabas ſana & perfecta eſſe; cum tamen non ſint. At ob talem errorem non redditur contractus nullus, ſed reſcindendus. Ergo aſſerendum eſt, errorem non ſemper intrare in eſſentiam conſenſus ad contractum requiſiti.

12. Quod ſi inquiras; vnde cognoſces errorem qualitatis ſolum excitare voluntatem ad contrahendum; & non intrare in obiectum conſenſus? Reſpondeo clarè cognoſci non poſſe. Semper tamen præſumere debes errorem qualitatis eſſe excitatiuum, & non conſtitutiuum conſenſus; niſi eo caſu, quo expreſsè & ſub ea conditione, & non aliter conſenſeris; & conſequenter ſolo eo caſu contractum irritare iure naturæ. Sic docuit ex communi ſententia Ægidius de Coninck *de matrimonio, diſp 31. dub. 1. concluſ. 2.* Et ratio eſſe poteſt, quia præſumptio ſumi debet ex frequenter contingentibus, ſempérque præſumi debet operari modo naturis rerum conuenientiori.

Ex his facilè intelliges, quando Iuramentum his contractibus appoſitum obligationem inducat? Inducit námque obligationem, quoties ipſam contractus inducit. Quia ad illius firmitatem aſſumitur; ſecùs quando contractus nullus eſt.

13. Petes an in ſupradictis contractibus obligatio ſit deceptori, reparandi inæqualitatem factam. Baſilius *lib. 4. de matrimonio, cap. 21. num. 22.* cenſet ſi dolus dedit cauſam contractui, obligationem eſſe iure naturæ, & in foro conſcientiæ tam in contractibus ſtricti iuris, quam bonæ fidei in decipiente, reparandi inæqualitatem. At ſi tantum incidit in contractum, nullam eſſe obligationem. Prior pars eſt manifeſta; cum eo caſu inuoluntarius ſit contractus: & per errorem extortus. Secunda pars probari poteſt; quia errore incidente in contractum, nulla eſt inæqualitas reſarcienda. Siquidem deceptus ita affectus eſt, ad contrahendum, vt etiamſi errorem cognoſceret, adhuc contraheret; tacitè ergo deceptionem remittit.

Admitto priorem partem abſolutè; ſecundam in contractibus lucratiuis. Quia in his cum liberaliter procedat, deceptus non videtur inuoluntarius eſſe cum ita ad donandum affectus ſit. At in contractibus bonæ fidei & oneroſis contrarium exiſtimo; obligatum inquam eſſe decipientem; tametſi malitiosè non proceſſerit, reparare contractus inæqualitatem. Nam licet deceptus contractum non omitteret errore detecto; at non eſt credendum, illum fuiſſe celebraturum eo pretio, ſed minori. Tenetur ergo decipiens hanc inæqualitatem reparare.

14. Hucuſque locuti ſumus ſpectato iure naturæ, de valore vel nullitate contractus ex errore celebrati. Reſtat dicendum; an iure poſitiuo ſint omninò irriti, & qualiter decepto competat actio ad reſcindendum contractum, ſi velit, vel ad reparandam deceptionem?

15. Pro intelligentia huius difficultatis præmitto; deceptum triplicem actionem habere poſſe, qua ſe indemnem ſeruet. Prima, quæ vocatur à iure redhibitoria, ſeu redditoria. Quia reddit decepto quod antea habebat, & res in priſtinum ſtatum reſtituit, *leg. redhibere, ff. de ædilitio edicto.* Secunda; datur actio vocatur à iure quanto minoris; qua deceptus volens perſeuerare in contractu, agit aduerſus deceptorem; vt quanto minoris res valuit, ac pretium dedit, tantundem ſibi reddatur, *lege ſciendum, ff. de ædilitio edicto.* Tertia vocatur in id, quod intereſt, non eſſe deceptum; fortè enim contingere poteſt, vt pluris decepto intereſſit non eſſe deceptum, quam rem vel pretij exceſſum habere; & tunc agere poteſt actione deceptionis in id, quod ſua intereſt, non eſſe deceptum. Hac actione nunquam poteſt vti deceptus, niſi in contractu dolus fuerit commiſſus; & tunc illa vti poteſt aduerſus deceptorem. Quia ratione iniuriæ deceptor in conſcientia obligatur reparare decepto damnum, quod ex deceptione prouenit. Quid ergo mirum quod aduerſus illum habeat deceptus actionem in id, qua ſua intereſt non eſſe deceptum? Sic ex Donelo *lib. 22. cap. 28. & lib. 23. cap. 3.* tradit Baſilius Legionenſis *lib. 4. de matr. cap. 21. num. 35.* Et colligitur ex Molina *de iuſtitia, tom. 2. diſp. 353. per tot.*

16. Dicendum eſt ſi dolus dedit cauſam contractui circa ſubſtantialia, contractum eſſe omnino irritum etiam iure poſitiuo; decepto dari aduerſus decipientem actionem redhibitoriam, & actionem in id, quod intereſt, non eſſe deceptum, in hac concluſione omnes Doctores conueniunt vt aliis relatis docent Couarruu. *regula Poſſeſſor. 2. p. §. 6. num. 6.* Molin. *tract. 2. diſp. 352. concluſio 1.* conſtat *ex leg. Labeo 41. ff. de contrahenda emptione.* vbi vendens aurichalcum pro auro, nulla eſt venditio. Et *lege qui officij ff. de contrahenda emptione, §. fin.* Inſtituta de emptione. Vbi res ſacra pro profana venditur, nulla eſt venditio. Quia res ſacra extra commercium eſt, & *lege ſuæ rei eodem titulo*, nulla eſt emptio rei propriæ: quia erratur in ſubſtantia. Ratio eſt manifeſta quia voluntarius conſenſus in ſubſtantiam contractus eſt de illius eſſentia. Sed error in ſubſtantia tollit huiuſmodi conſenſum. Ergo tollit contractum. Ergo nullâ ratione iure poſitiuo firmari poterat. Quod autem ſic decepto competat actio redhibitoria, euidens eſt: Siquidem ſublato contractu res debent in priſtinum ſtatum reſtitui. Deinde competit actio doli in id, quod ſua intereſt, non eſſe deceptum, ſi deceptor culpabilis extitit; quia ob iniuſtitiam commiſſam tenetur de damno ſecuto.

17. Sed obſtat aduerſus hanc certam doctrinam *lex quid tamen 14. ff. de contrahenda emptione.* Vbi venditio cuiuſdam vaſis ex ære & auro pro auro venditi tenet; & tamen ibi error fuit in ſubſtantia; ſicuti contingit in caſu *legis 41. §. menſam, ff. de contrahenda emptione.* Vbi menſa argento cooperta pro argentea vendita fuit. In cuius facti ſpecie decidit Iuriſconſultus nullam eſſe venditionem. Ergo error in ſubſtantia non ſemper annullat contractum.

Supradictæ legi *quid tamen.* Reſpondent communiter Doctores ibi non fuiſſe errorem in ſubſtantia; Siquidem illud vas verè aureum erat licet non ex omni parte; & ita contractum tenere; & deceptum agere poſſe actione quanto minoris, & in id, quod intereſt. Secus verò in caſu *leg. 41.* Vbi menſa nulla ex parte argentea erat, ſed ſolum operimentum illius; ac proinde ibi erratum fuiſſe in ſubſtantia, & contractum eſſe nullum, ſic explicuit Cuiacius *lib. 1. obſeruat. cap. 4.* Gothofredus *dicta lege 41.* Ego dicerem eſſe illius legis ſpecialem deciſionem ob bonam fidem vtriuſque contrahentis; neque ad alios caſus & contractus trahendum eſſe. Nam percipere non poſſum, quomodo in venditione vaſis ex ære & auro non fuerit erratum in ſubſtantia; ſiquidem compoſitum ex ære, & auro, quid diſtinctum eſt ab arte facto ex auro puro, ſed venditio facta fuit de arte facto ex auro puro. Ergo cum ſic non fuerit, erratum fuit in ſubſtantia.

18. Secundò obſtat *lex rem alienam 28. ff. de contrahenda emptione.* Vbi expreſsè dicitur alienam diſtrahi poſſe: quia exemptio, & venditio; tameſi res emptori auferri poſſit. Idem habetur *in lege ſi emptione 34. eodem titulo. Et colligitur manifeſtè ex lege qui vas 48. §. vltimo, ff. de furtis.* Vbi definitur vendentem rem furtiuam fieri dominum pretij, quod falſum eſſet, ſi venditio non teneret. At in huiuſmodi caſu videtur error commiſſus in ſubſtantia. Siquidem emptori nihil conceditur loco pretij à ſe exhibiti; cum eius non fiat res furtiua. Hac enim ratione ſi emas rem propriam, nulla eſt emptio. Quia nihil tibi venditor concedit.

Reſponde admittendo venditionem & emptionem rei furtiuæ valere; nego tamen errorem commiſſum eſſe in ſubſtantia. Et ad probationem dico rem furtiuam fieri emptoris de facto; licet non de iure, & quod fiat de iure acquiri poſſe. Ex hoc ſufficit vt emptio & venditio teneat. Secùs contingit in emptione rei propriæ, quæ nec iure, nec de facto acquiri de nouo poteſt. Neque obſtat huic emptionis valori quod poſſit ab emptore res furtiua euinci; poteſt námque: ſed venditor etiamſi ignorans fecerit, tenetur pretium illi reddere: imò cogi poteſt ab emptore vt illi præſtet quantum ſibi intererat, habere rem euictam iuxta *legem vendita 8. lege euicta 70. de euictionibus.*

19. Dico ſecundò, ſi dolus verſans circa qualitates, & circunſtantias contractus cauſam contractui dederit, validus eſt contractus iure poſitiuo; venit tamen exceptione mali reſcindendus; ſi ſolubilis eſt; ſiue contractus ſit bonæ fidei, ſiue ſtricti iuris. Hanc concluſionem optimè explicant & probant Leonar. Leſſ. *lib. 2. cap. 17. dub. 5. num. 31.* Ægidius de Coninck *de matrimon. diſp. 23. dub 9. num. 73.* Conſentit licet non ſatis conſequenter Baſilius Legionen. *lib. 4. de matrimon. cap. 21. num. 30.*

Et quidem in contractibus ſtricti iuris tenet pluribus relatis Molina *tom. 2. de iuſtitia. tract. 2. diſp. 352. in medio num. 14.* Et probari poteſt ex *lege ſi id, quod aurum 22. de verborum obligationibus.* Vbi ſi de te mihi promittente vas aureum ſtipulatus fuero, & contingit æneum eſſe, teneris mihi æneum dare, quia in corpore rei donatæ conſenſimus. At ſi vitium cognoſcens me fallere prætendiſti, doli mali clauſula tecum agere poſſum. Idem habetur *in lege 1. in fine. ff. de pigneratitia actione.* Vbi ſi æs datum pro auro in pignus fuerit tenet pignus æris; & deceptus agere poteſt actione doli. Verum huiuſmodi leges concluſionem non probant; ſiquidem in datione & receptione illius vaſis ærei, nulla deceptio commiſſa eſt. Non enim donanti; quia liberè donat ſi vitium cognoſcit; & ſi illud ignorat ad maiorem ſummam affectus eſt. Non recipienti: quia liberè donat ſi vitium cognoſcit, & ſi illud ignorat ad maiorem ſummam affectus eſt. Non recipienti: quia meliùs eſt illi vas æneum habere, quam nullum. Solum ergo deceptio conſiſtit in eo, quòd promiſſio non impleatur, vt fuit ſtipulata. Ea de cauſa datur ſtipulanti actio doli mali aduerſus promiſſorem ſi ſciens fefellerit. Vera ergo probatio huius concluſionis in contractibus ſtricti iuris ſumi debet ex *lege dolo, ff. de inutilibus ſtipulationibus:* vbi ſi promiſſionem, quam quis metu vel dolo inductis fecerit, tu ſtipulatus fueris; ſtipulatio tenet, eſto promittenti exceptio doli vel metus concedatur. Dolo (inquit conſult.) vel metu adhibito actio quidem naſcitur, ſi ſubdita ſtipulatio ſit; per doli tamen mali vel metus exceptionem ſubmoueri petitio debet. Pro contractibus bonæ fidei videtur eſſe expreſſa *lex Iulianus 13. de actionibus empti:* Vbi vendens tigna carioſa, & pecus morboſum; tameſi dolo fecerit, validè vendit; agique poteſt aduerſus eum actione quanti minoris. Idémque probari poteſt ex *lege in venditionibus, ff. de contrahenda emptione.* Vbi valet venditio vini, quod iam acuit. Fateor his legibus reſponderi poſſe, errorem non dare cauſam contractui, ſed pretij exceſſui. Siquidem detecto errore contrahens, ſed non eo pretio. Sed quid ſi non contraheres? Dare ergo dolus ille poteſt cauſam non ſolum exceſſui ſed etiam contractui. Præterea clariſſimè concluſio probatur ex *leg. ſi dolo 5. Cod. de reſcindenda venditione*, ibi. Si dolo aduerſarij deceptus venditionem pretij ſe feciſſe Præſes Prouinciæ aditus animaduerterit, ſciens contrarium eſſe dolum bonæ fidei (quæ in huiuſmodi contractibus maximè exigitur) reſcindi venditionem iubebit. Tacitè ergo inſinuant validam venditionem eſſe. Idem conſtat ex *leg. rem alienam 28 ff. de contrahenda empt.* Siquidem ibi emptor dolo inductus eſt, exiſtimans rem emptam eſſe propriam venditoris.

Ratione probatur, quiá error verſans circa cauſas motiuas & circonſtantias contractus relinquit ſanum conſenſum in contractus ſubſtantiam. Ergo nulla eſt cauſa, quare ipſo iure nullus ſit. Adde ſi contractus nullus eſſet omnino, non ita facilè redditur ratio, ob quam decipiens teneatur ſtare contractui; ſi deceptus velit. Siquidem deceptio ſolum decipientem obligare poteſt, vt damna omnia quæ ex contractus deceptione ſubſequuntur ſatisfaciat; non vt denuò conſentiat, & contractum celebret. Vnde enim hæc obligatio ortum habere poteſt? Si verò abſque nouo conſenſu ſtare contractui debet; ſignum eſt contractum in fauorem decepti validum eſſe.

20. Solum video aduerſus hanc ſententiam obiici poſſe, *Text. in leg. & eleganter 7. ff. de dolo*, vbi de minore qui vendiderat ſeruum ignorans, quod peculium haberet, dicitur, nullam eſſe venditionem, ſi in eo, quod venderet, circumſcriptus eſt. Ergo venditio, cui cauſam dedit non tenet. Sed huic obiectioni facilè reſpondetur. Primò: ibi annullari venditionem in fauorem minoris. Quia fuit facta à minore ſine auctoritate iudicis. Quo in caſu nulla eſt obligatio ex parte minoris, *leg. in cauſa cognitione, §. item relatum, ff. de minoribus.* Deinde ibi annullatur venditio non abſolutè; ſed in fauorem decepti: eo quòd deceptor poſſit agere actione redhibitoria, ſi velit. Quia fuit deceptus non tam in venditione ſerui; ſed quia minus multo quam par eſt, vendidit ob peculium, quod ſeruus habebat. Sæpè enim in iure aliqui actus nulli dicuntur; non quia de facto nulli ſunt; ſed quia non ſunt firmi, ſed arbitrio vnius ex contrahentibus irritari poſſunt. Vt ex communi ſententia docet Gloſſ. *in leg. 1. Cod. de reſcindenda venditione.*

21. Deceptus ergo in his contractibus agere poteſt. Tum vt contractus reſcindatur. Quia iniurioſè conſentit. Tum vt decipiens reparet inæqualitatem, ſi ſtare contractui velit. Sic Nauar. *cap. 22. num. 32.* Molin. *diſp. 352. concluſio, 1. & 2.* Leſſius *lib. 2. cap. 17. dub. 5. num. 31.* Baſilius Legionen. *lib. 4. cap. 21. num. 33.*

22. Sed quid ſi ab alio tertio dolus eſt commiſſus contrahente ignaro? Credo non poſſe agere deceptum ad contractus reſciſſionem; ſed actione quanti minoris, (hoc eſt) vt contrahens ad æqualitatem reducat. Aduerſus deceptorem agere poteſt in id, quod intereſt, hoc eſt, vt lucrum ceſſans, & damnum emergens ex tali deceptione reſtituat. Sic aliis relatis docet Molin. *d. diſp. 352. concluſ. 3.* Leſſius *lib. 2. cap. 17. dubio 5. num. 33.* Et videtur probari ex *lege & eleganter 7. ff. de dolo & lege* ſi Proxeneta *ff. de proxeneticis.* Sed hoc intelligendum eſt caſu, quo contractus ſit ex vtraque parte, vel ſaltem ex altera completus. In hoc enim caſu ius non concedit actionem redhibitoriam, ſed actionem quanti minoris aduerſus contrahentem. At ſi contractus integer ſit, cum deceptus errorem cognoſcit, non videtur in conſcientia obligatus, contractum perficere. Quod optimè probat Leſſius *suprà.* Primò in contractu ſponſalium, ad cuius executionem non obligaris, ſi deprehendis aliquid ſubeſſe, quod te à contrahendo retraxiſſet. Secundò ex obligatione cuiuſlibet contractus, quæ ceſſat, ſi res notabiliter mutentur; & in cognitione contrahentis ſunt res notabiliter mutatæ. Tertiò ex ſtylo contrahentium, qui non videntur ſe obligare, velle implere contractum ſi ſe grauiter deceptos inuenerant.

23. Sed quid ſi nullus alius te in errorem induxit, ſed tu ignorans vitium, contraxiſti illa ignorantia ductus? Diſtinguendum eſt: ſi alter contrahens conſcius fuit erroris; credo te poſſe contractum reſcindere. Quia cenſetur particeps doli, & peccare contra iuſtitiam, & obligationem cuilibet contrahenti à iure impoſitam *in lege 1. ff. de aedilitio edicto, & lege 13. de actionibus empti*, manifeſtandi occulta rei vitia. Sic optimè Molina *tract. 2. de iuſtitia, diſp. 353. concluſio. 1.* Leſſius *lib. 2. cap. 17. num. 35. in fine.* Subdit tamen Leſſius ſepoſito illo iure poſitiuo non habere hanc ex iuſtitia obligationem; ac proinde contractum firmum eſſe, & ſolum dari actionem quanti minoris. At ſi alter contrahens ignarus fuit erroris; tam iure poſitiuo, quam naturali contractus firmus perſiſtit, ſi completus eſt; debet tamen ad æqualitatem reduci. Si autem re integra detegatur error, ceſſat obligatio contractum implendi vt *num. præcedenti* dictum eſt.

Aduerte, ſi in contractu deceptus fueris vltra dimidium iuſti pretij; quod ſolum in contractibus bonæ fidei interuenire poteſt, te poſſe agere vel ad reſciſſionem contractus, vel ad illius æqualitatem; eſto contrahens erroris particeps non fuerit. Quia ita iure regio cautum eſt. Sic paſſim Doctores.

24. Verum ſi dolus verſans circa accidentia incidit in contractum ſtricti iuris, contractus vtroque foro tenet; ſolúmque deceptor tenetur in conſcientiæ foro contractum ad æqualitatem reducere, & decepto competit exceptio de dolo, ſi contractus ex ſua parte non ſit completus; ſi verò completus ſit, competit actio de dolo, vt damnum illatum reſarciat. Sic aliis relatis Molin. *diſp. 352. concluſ. 6.*

25. Quod ſi in contractum bonæ fidei dolus incidat; valet contractus vtroque foro; nec venit reſcindendus, niſi læſio ſit vltra dimidium iuſti pretij. Quia de hac reſciſſione iura non loquuntur; & cum contractus abſolutè voluntarius fuerit, non videtur decipiens obligatus, reſciſſioni conſentire, tenetur tamen deceptor in conſcientiæ foro contractum ad æqualitatem reducere; eſto inæqualitas infra dimidium iuſti pretij ſit commiſſa. Deceptus verò ſi contractum non implenit, doli exceptionem habet: ſi autem compleuit, agere poteſt, vt ſibi damnum reparetur, ſi læſus fuit, & reparari poteſt. Sic Molina

dicta

Digitized by Google

dicta diſp. 352. *concluſ.* 4. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 17. *dub.* 5. *num.* 28. Et colligitur *ex cap. dilecti* 3. *de emptione & venditione*, & *ibi* Gloſſ. His poſitis.

26. Facilè percipere potes: qua ratione Iuramentum appoſitum contractibus dolo vel errore celebratis, obligationem inducat? Cum enim huiuſmodi Iuramentum vt dictum eſt appoſitum ſit contractibus ad augendam illorum obligationem, pro natura contractus obligationem habet. Quapropter ſi contractus nullus eſt, & Iuramentum nullum eſt. Si verò contractus validus eſt, veniátque reſcindendus; eodem modo reſcindi poteris non obſtante Iuramento. Quia Iuramentũ continet omnes reſtrictiones, & conditiones, quas contractus habet. Sic pluribus firmat Couarr. *de pactis* 1. *p* §. 4. *in principio*. Gutiet. *de Iuram. confirmatorio* 1. *p. cap.* 37. *num.* 2. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 7. *per totum*.

PVNCTVM VI.

Quæ materia requiſita ſit in Iuramento promiſſorio, vt obligationem inducat.

SVMMARIVM.

1 *Debet eſſe materia poſſibilis.*
2 *Quid ſentiendum ſit de promiſſione facti alieni.*
3 *Debet eſſe materia licita, & honeſta.*
4 *Diuerſimodè loquendum eſt de materia Iuramenti in gratiam Dei, vel hominum facti.*
5 *Explicatur Textus difficilis in cap. commiſſum de ſponſalibus.*
6 *Iuramentum de re illicita non indiget relaxatione.*

EXplicuimus quæ requirantur ex parte iurantis, vt Iuramentum obliget. Videndum quid ex parte obiecti ſeu materiæ promiſſæ.

1. Primò certum eſt ſecundum omnes debere eſſe Iuramentum de rebus tibi poſſibilibus. Nam iurare quæ tibi impoſſibilia ſunt temerarium eſt: cum non poſſis facere verum, quod iuras.

2. Hinc videtur colligi, peccatum eſſe, promittere ſub Iuramento factum alienum. Quia quod ab alterius voluntate pendet, in tua poteſtate ſitum non eſt. Non enim potes voluntatem alterius cogere & neceſſitare. Et quidem ſi vt verba ſonant, Iuramentum accipiendum eſſet, clarum eſt, graue eſſe peccatum, factum alienum iurare. Quia eſt Iuramentum de re tibi impoſſibili. Sed cum alienum factum ſub Iuramento promittis, v. g. Petrum fore ſoluturum, vel matrimonium contracturum, non eo ſenſu Iuramentum accipis, vt de facto Petrus ſoluat, vel contrahat, ſed vt ſoluat, vel contrahat quantum in te eſt; ac proinde non tam factum alienum, quàm proprium promittis. Eáque de cauſa validum, & licitum eſt Iuramentum. Et ratio eſſe poteſt; quia Iuramento ineſt ea virtus, vt ſi non valet actus eo modo, quo ſonat, valeat eo modo, quo valere poterat. Vt multis allegatis probat Gutierr. 2. *part. de Iuram. confirm. cap.* 2. *à num.* 3. *& ſequentibus*. Couarr. *de pact.* 2. *part.* §. 6. *num.* 1. *verſ.* 13. Ergo Iuramento facto de ſolutione Petri, quia illo obligari non potes, vt Petrus cum effectus ſoluat; obligaris tamen ad procurandum. Quod decidi videtur *in cap. ex reſcripto, de iureiurando*. Vbi quidam Monachi & ſæculares iurarunt, Abbatem tremens Eccleſiæ, conuentionem factam de ſoluenda pecunia, adimpleturum; quibus interdicitur ingreſſus Eccleſiæ, ſi non fecerint Iuramentum adimplere; ſicut iurarunt. Infertur ergo iurare ſe daturos operam, vt conuentio obſeruaretur. Et ita docet *ibi* Gloſſ. *verbo inhibeatis*, & Abbas *ibi*. *& in cap. ex literis*, & ſecundò, *num.* 6. *de ſponſalibus*, Couar. *de pact.* 2. *p.* §. 5 *num.* 2. Gutierr. *de Iuram.* 1. *p. cap.* 44. *num.* 3. Anton. Gomez. 2. *variar. cap.* 10. *n.* 23. Sanch. *lib.* 3. *in Decal. cap.* 9. *num.* 7. *& lib.* 1. *de ſponſalib. diſp.* 24. *num.* 7. & Suar. *lib.* 2. *de Iuram. cap.* 10. *num.* 4.

Et licet iure communi, & antiquo regni Caſtellæ promiſſio abſoluta de facto alieno non obliget, §. *ſi quis alium*, *&* §. *ſi quis alteri inſtitut. de inutilibus ſtipulationibus*, *leg.* 11. *tit.* 5. *partita* 5. Sed neceſſariò debet promittens, expreſsè promittere ſe curaturum aut facturum, vt alius exequatur tale factum; aliquibus tamen caſibus exceptis; quod adducit *ſupradict. lex partita*, & Gloſſ. *in d.* §. *ſi quis alium*, & Couar. *de pactis*, 2. *p.* §. 5. *num.* 1. Molin. *tom.* 2. *de iuſtit. diſp.* 268. §. *quoad ſecundum*. Sanch. *lib.* 1. *de ſponſalibus*, *diſp.* 24. *à num.* 3. Tamen ſi Iuramento firmetur promiſſio de facto alieno; omnes conueniunt, etiam iure communi promittentem obligari; vt quantum in ſe eſt, procuret de facto adimpleri. Tenent ſupradicti Doctores. Quia in illo ſenſu intelligitur, Iuramenti promiſſionem ſumi. Neque ſatisfaceret ſi ſimulatè (hoc eſt, pro complimiento) curaret adimpleri. Quia non ſimulatam diligentiam, ſed veram ſub Iuramento promiſit. Couarr. *de pactis*, 1. *p.* §. 5. *num* 3. Sanch *lib.* 1. *de matrimon. diſp.* 24. *num.* 11. *&* 12. *& lib* 3. *in Decal. cap.* 9. *num.* 7. *fine*. Molin. *dicta diſp.* 268. §. *quod ſi in fine*.

Dixi te eſſe obligatum, ſi factum alienum ſub Iuramento promittas; & promiſſio acceptata eſt. Sæpè enim factum alienum iuras non ſub promiſſione, ſed ſub enunciatione, cuius Iuramenti ſenſus alius non eſt, niſi te credere, & perſuaſum eſſe factum illud exequendum fore; ſicut cum iuras pluuiam eſſe futuram, & ægrotum recuperaturum eſſe ſalutem. In quibus Iuramentis ſolum iuras, te id credere; non tamen intendis obligari ad aliquam diligentiam præſtandam. At quoties materia capax eſt diligentiæ propriæ; & non conſtat, te ſub enunciatione iurare, reputandus es ſub promiſſione iuraſſe & ad faciendam diligentiam te voluiſſe obligari. Sanch. *lib.* 3. *in Decalog cap.* 9. *num.* 7.

3. Secundò materia Iuramenti promiſſorij debet eſſe licita & honeſta. Nam Iuramentum eſſe non poteſt vinculum iniquitatis; vt expreſsè habetur *cap. quanto de iureiurando*, *& tradunt omnes*. Quod ſi in aliquibus textibus dicatur, Iuramentum ſeruandum eſſe, modo non vergat in diſpendium ſalutis æternæ; vt dicitur *cap. cum contingat, de iureiurando*, non inde inferre potes, Iuramentum de peccato veniali ſeruandum eſſe. Nam eſto peccatum veniale immediatè non vergat in diſpendium ſalutis æternæ: quia non priuat gratia, nec pœnis æternis committentem addicit. At quia ad id diſponit; mediatè vergit in diſpendium ſalutis æternæ. Et prætetea; quia niſi purgetur; impedimento eſt ne in vitam æternam ingrediatur. Eáque de cauſa Iuramentum de illo faciendo nunquam obligare poteſt. Imo neque Iuramentum de re indifferente aliquam obligationem habere poteſt. Quia eſt vanum, & inutile, & conſequenter Deo placere non poteſt. Sic Suar. *lib.* 2. *cap.* 16. *per totum*. Vaſquez *opuſc. de teſtamentis*, *cap.* 3. *dub.* 3. *num.* 38. Baſilius Legionenſis, *lib.* 12. *de matrimonio*, *cap.* 8. *num* 28. Aduerto tamen aliquando rem de ſe indifferentem talem non eſſe, ſed honeſtiſſimam. Quia ad bonum finem conſequendum conducit, & in ordine ad illum ſub Iuramento promittitur. Hac de cauſa Iuramentum non tranſeundi per hanc viam, quæ tibi occaſio eſt peccandi, eſt Iuramentum de re honeſtiſſima; tametſi alias tranſitus, vel non tranſitus quid indifferens ſit Bonacin. *tom.* 2. *diſp.* 4. *quæſt.* 1. *punct.* 4. *num.* 2.

4. Sed quia Iuramentum in gratiam Dei, vel hominum fieri poteſt; diuerſa eſt vtriuſque materia. Si enim Iuramentum factum ſit in gratiam Dei, coincidit cum voto; ac proindè debet eſſe non ſolum de materia licita, & honeſta; ſed etiam non impeditiua maioris boni. Quia aliter in gratiam Dei eſſe non poteſt. Sic Sotó *lib.* 7. *de iuſtit. quæſt.* 1. *art.* 3. *circa ſecundam concluſionem*. *& lib.* 8 *quæſt.* 1. *art.* 7. *ad* 2. Nauar. *ſumm. cap.* 12. *num.* 16. Suar. *lib.* 2. *de Iuram cap.* 12. *num.* 11. Sanch. *aliis relatis*, *lib.* 3. *ſumm. cap.* 9. *à num.* 11. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 4. *num.* 20. Bonacin. *tom.* 2. *diſput.* 4. *quæſt.* 1. *punct* 4 *num.* 1. *&* 2. Si verò Iuramentum in vtilitatem hominis fiat, contentum eſt, vt obligationem inducat, honeſtate materiæ promiſſæ; eſto maius bonum impediat. Quia in promiſſione ſemper ſpectatur quid gratiùs ſit ei, cui fit promiſſio. Cum autem homini ſæpè gratiùs ſit, quod minus bonum eſt; ea de cauſa Iuramentum de minori bono in eius gratiam factum obligat. Secus verò ſi in gratiam Dei eſſet. Quia Deo gratiùs eſſe non poteſt, quod minus bonum eſt.

Ab hac doctrina excipitur promiſſio liberalis matrimonium contrahendi, quam non teneris ſeruare ſi religionem ingredi volueris. Quia ob perfectionem ſtatus religioſi hæc promiſſio liberalis hanc à iure imbibit conditionem, niſi meliorem ſtatum elegero. Vt deciditur expreſsè *cap. ex publico de conuerſ. coniugatorum*, & tradunt *ibi* Doctores.

5. Solum obſtat textus difficilis *in cap. commiſſum de ſponſalibus*. Vbi de eo qui iurauit fœminam ducere, volebatque religionem intrare; dicit Pontifex: tutius eſt (religione Iuramenti ſeruata) priùs contrahere, & poſtea ſi elegerit ad religionem migrare; ſi tamen poſt deſponſationem copula non dignoſcitur interueniſſe carnalis. Sentit ergo Pontifex meliùs eſſe Iuramentum ſeruare, quam religionem ingredi. Ergo illud Iuramentum non habebat illam tacitam conditionem.

Gloſsa, Abbas & alij *in ſupradicto cap.* Henric. *lib.* 11. *de matrimon cap.* 13. *num.* 15. Affirmant, Pontificem loquutum fuiſse ſecundum opinionem vulgi; ſecundum quam tutiùs eſt, propter Iuramentum contrahere non verè, ſed ſimulatè, vt hoc ſimulato coniugio fiat Iuramento ſatis; & poſtea religionem intrare. Sed hæc interpretatio ſuſtineri non poteſt. Quia Pontifex non eſt ibi interrogatus de vulgi opinione, ſed de rei veritate; in qua decidenda & definienda, vulgi opinionem ſequi non debebat: præberet enim occaſionem errandi, vt bene aduertit. Sanch. *lib.* 1. *de ſponſalibus*, *diſp.* 43. *num.* 5. & Suar. *lib.* 2. *de Iuramento*, *cap.* 13. *num.* 5. Baſilius Legionenſis *lib.* 12. *de ſponſalibus*, *cap.* 10. *num.* 9. Secundò reſpondet In-

nocentius *ibidem* quem ſequitur Caniſius *in dicto cap.* Couarr. 4. *Decret.* 2. *p.* §. 5. *num.* 11. Sanchez *d. diſp.* 34. *num.* 5. Baſilius Legionenſis *lib.* 12. *cap.* 10. *num.* 12. Pontificem reſpondiſſe, tutius eſſe eum, qui firmo propoſito religionem amplecti non vult, ſed eam in voluntate quaſi tepida habet; & ex alia parte inſtat tempus pro quo factum eſt Iuramentum, debere Iuramentum adimplere. Ne elapſo termino, & religionem non profitente, periurus exiſtat: poſteà verò ſi elegerit, poterit ad religionem migrare, cum trimeſtre ei ad deliberandum concedatur. Sed non placet hæc interpretatio. Quia ſupponit plura, quæ ex textu nullatenus colliguntur. Supponit inſtare tempus, intra quod fides data de matrimonio contrahendo vrgebat; & deinde ſupponit iurantem non habuiſſe deliberatam voluntatem ingrediendi religionem cuius contrarium videtur colligi ex textu. Siquidem dicit priuata lege ductus, ad frugem melioris vitæ tranſire ſuſpirat. Vnde & inſinuatur voluiſſe: quia votum eſt priuata lex. Et indicatur efficaciter deſideraſſe. Siquidem pro religione amplectenda ſuſpirabat. Et præterea etiam ſi concedamus hæc omnia, videlicet inſtare tempus, in quo fides data de matrimonio contrahendo vrgebat; & promittentem nolle ſtatim ingredi; ſed dubium eſſe & incipere deliberare; adhuc non debebat Pontifex reſpondere, tutius eſſe. Quia hæc verba indicant conſilium; ſed debebat dicere tutum eſſe, neceſſarium & obligatorium, ne periurus exiſteret violando Iuramentum non ingrediens religionem. Quapropter interpretatio, quam Suarez *lib.* 2. *de Iuramento, cap.* 13. *à num.* 8. adducit, mihi probabilior apparet; neque Pontificem ſupponere in illo textu, iurantem contrahere matrimonium cum aliqua, non teneri illam ducere. Siquidem ſolum dicit tutiùs eſſe. Maximè cum hoc Iuramentum ſortiatur naturam actus, cui adiungitur. Quippe in illius confirmationem fit. Cum ergo actus, cui adiungitur, excipiat religionis ingreſſum. Iuxta *cap. ſicut & vlt. de ſponſalibus*; efficitur ſane, & Iuramentum eam exceptionem habere. Hoc poſito: inquit Pontifex, tutiùs eſſe, ſic iurantem contrahere animo non conſummandi, ſed ad religionem migrandi admonita ſponſa de tali animo & voluntate. Fortè enim ſponſa habebat cauſam, ob quam ei gratus ſit hic momentaneus contractus; & ex alia parte non impeditur à religionis ingreſſu, cum poſſit ſtatim ad illam migrare. Deinde fit ſatis ſponſæ; cum certior facta ſit de intentione contrahentis; ac denique non poteſt neque apparenter violator Iuramenti iudicari. Si verò Iuramentum fuiſſet factum non ſolum de contrahendo, ſed etiam de conſummando matrimonio, non diceret Pontifex tutiùs eſſe contrahere & conſummare; ſed potius tutiùs eſſe, religionem ingredi.

6. Petes an Iuramentum quod fit de re illicita relaxatione indigeat? Rationem dubitandi fecit *Text. in c. venerabilem,* 34. *de electione*, §. *idem etiam.* Vbi de quodam, qui regnum ſibi vſurpauit contra Iuramentum factum, dicitur ad plenam illius excuſationem non valere allegationem de Iuramento illicito. Quia debebat priùs ſedem Apoſtolicam conſulere. Sentit ergo Pontifex, Iuramentum de re illicita relaxandum eſſe. Deinde cauſat dubium *Textus in cap. cum quidem* 12. *de iureiurand.* §. *illi verò.* Vbi dicitur, eos qui iurarunt non loqui patri, vel matri, neque eis ſubuenire abſoluendos eſſe ab illius obſeruantia Iuramenti, cum illicitum ſit, ergo illicitum Iuramentum relaxatione indiget.

Cæterum omnino tenendum eſt, nullius relaxationis opus eſſe. Quia relaxatio eſt ad tollendum vinculum. At Iuramentum de re iniqua non vincit; quia non eſt vinculum iniquitatis. Non igitur indigere poteſt relaxatione. Et tradit altis relatis Sanch *lib.* 1. *de ſponſalib. diſp.* 32. *num.* 2. & ad Textum *in cap. venerabilem* reſpondemus, in illo caſu non fuiſſe certum Iuramentum de re illicita fuiſſe, ſed ſatis dubium, eáque de cauſa conſulenda erat ſedes Apoſtolica, vt priùs dubium decideret. Sic Gloſſ. *ibi.* Suarez *lib.* 2. *de Iuramento, cap.* 18. *num.* 12. Sanch. *lib.* 3. *in Decalog cap.* 9. *num.* 13. Ad textum verò *in cap. cum quidam.* Innocentius, Cardinalis, & Felinus relati à Couarr. *de pact.* 2. *part. initio*, *num.* 4. cenſet abſolutionem ibi fuiſſe neceſſariam. Quia aliquando abſque peccato fieri poteſt, vt quis nec parentes alloquatur, nec illis ſubueniat; & ob huius caſum relaxatione indigere. Verum vt rectè Couarr. *ſuprà* hoc non probat Iuramentum obligare, Nam eſto aliquando abſque peccato fieri poſſit, parentes non alloqui, neque eis ſubuenire; cum id in eorum vtilitatem non cedat; ſed potiùs in damnum. At quia ſemper melius eſt eos alloqui etiam nulla obligatione vigente; ideo Iuramentum, quod in vtilitatem hominum non cedit, obligare non poteſt. Quia eſt maioris boni impeditiuum; præcipuè quia ibi ſupponit Pontifex, Iuramentum eſſe de re illicita. Siquidem dicit illicitum eſſe, & contrarium rationi. Quare ipſe Couarruuias dupliciter reſpondet, primò: cum Gloſſa, Hoſtienſi, Immola & Panormitano, abſolutionem requiri non de iure, ſed ad cautelam. Secundò reſpondet, non eſſe abſolutionem concedendam à Iuramento, ſed à peccato in iurando commiſſo. Vtraque ſolutio non placet, non prima; quia abſolutio ad cautelam ſolum datur, cum dubium eſt, obligetne Iuramentum. At in præſenti caſu cum dicat Pontifex, Iuramentum eſſe illicitum, ſecundum omnium ſententiam nullam inducit obligationem: imò (vt rectè dicit Sanchez *dict. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 13.) dedecet maximè ius canonicum velle talis Iuramenti abſolutionem expoſtulare etiam ad cautelam: cum ex hac parte reuocet in dubium, Iuramentum rei peſſimæ non obligare. Neque item ſecunda ſolutio placet; quia aliud eſt abſolui ab obſeruatione Iuramenti; aliud à peccato iurandi; præcipuè cum in illo textu dicatur, pro peccato iurandi iniungendam eſſe pœnitentiam; in quo ſatis diſtinguitur abſolutio à Iuramenti obſeruantia ab abſolutione à peccato iurandi. Quapropter reſpondeo cum Sanch. *ſup. num.* 13. & Suarez, *lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 8. Verbum abſoluendi in illo textu poſitum eſſe pro abſolutione declaratiua nullitatis Iuramenti non pro abſolutione diſſolutiua Iuramenti. Qui modus loquendi ſatis eſt vſitatus in iure vt conſtat ex allegatis in Gloſſ. *in cap. audiuimus* 24. *quæſt.* 1. Additque vltimo Suarez dici poſſe, iurantes rem illicitam abſoluendos eſſe, ſi ipſi petant; non quia neceſſaria ſit abſolutio; ſed vt eorum ſcrupulo ſatisfaciat; ſicut datur priuilegium petenti illud, etiam vbi non eſt neceſſarium. Conſentit in his Baſilius Legionenſis *lib.* 12. *de ſponſalibus*, *cap.* 8. *num.* 14. & 15.

PVNCTVM VII.

Expenduntur aliqua Iuramenta, in quibus dubium eſt, qualis ſit eorum materia.

VT pleniùs intelligatur materia Iuramenti promiſſorij, placuit frequentiores caſus examinare, in quibus aliquod dubium eſt; an reperiatur materia conueniens ad obligationem inducendam?

§. I.

De Iuramento non ludendi.

SVMMARIVM.

1 *Aliqui cenſent, hoc Iuramentum abſolutè ſumptum obligatorium non eſſe.*
2 *Quoad abſtinentiam à ludo immoderato obligatorium eſt.*
3 *Poteſt obligare quoad abſtinentiam à ludo moderato.*
4 *Ex fine iurantis colligendum, quando promittatur abſtinentia à ludo moderato.*
5 *Sub Iuramento non ludendi non comprehenditur ludus per interpoſitam perſonam.*
6 *Ex fine iurantis colligendum eſt quando ſit peccatum mortale, vel veniale ludere.*
7 *Quid dicendum de Iuramento non ludendi cum hac perſona, in hac domo, vel hoc ludi genere.*

DVpliciter Iuramentum non ludendi præſtare potes; vel abſolutè, vel ſub aliqua determinatione. Si abſolutè Iuramentum præſtes. Aliqui Doctores cenſent, non obligare. Quia non eſt de materia licita; ludus enim moderatus, tum in tempore, tum in quantitate ob leuamen naturæ aſſumptus actus eſt virtutis Eutrapeliæ. Iuxta D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 168. *art.* 2 *in corpor.* Sed illud Iuramentum ſic abſolutè ſumptum, hunc ludum excludit. Ergo excludit actum virtutis. Ergo non eſt obligatorium. Sic Nauar. *cap.* 12. *num.* 11. Manuel. Rodriq. 1. *tom. ſumm. cap.* 189. *num.* 10.

2. In hac re primò certum eſt, hoc Iuramentum eſſe obligatorium ſaltem quoad abſtinentiam à ludo immoderato. Quia ſecundum hanc partem eſt de re licita & honeſta. Neque Nauar. nec Manuel contradicunt; ſed potiùs affirmant, Iuramentum de non ludendo in hoc ſenſu eſſe accipiendum; nempe de non ludendo ludo immoderato, & periculoſo. Quia debet fieri interpretatio vt minorem, quoad fieri poſſit, obligationem inducat. Iuxta *leg. quidquid adſtringenda*, *ff. de verborum obligationibus*, & alijs tradit Bonac. *tom.* 2. *diſp* 4. *q.* 1. *de Iuramento*, *p.* 16. *num.* 4.

3. Deinde credo obligatorium eſſe poſſe; eſto comprehendat ludum moderatum. Nam licet moderatus ludus actus virtutis ſit. At perfectior actus virtutis eſſe poteſt, ob pœnitentiam & carnis mortificationem hac recreatione carere. Sunt enim aliqui actus virtutis à quibus abſtinere. Perfectior actus virtutis eſt vt eſt matrimonium, comeſtio ciborum ſaluti vtilium, cum amicis politicè conſeruare. Inter hos ergo ludus honeſtus enumerandus eſt à quo abſtinere ob bonum finem perfectius eſt. Obligare ergo poteſt hoc Iuramentum. Sic docet Sanch. *lib.* 1. *de ſponſalibus, diſp.* 4. *num.* 4. & 5. & *lib.* 3. *ſum. cap.* 18. *num.* 2. & 3. & Bonac. *ſup.*

4. Petes quando cenſeberis, in Iuramento abſolutè ſumpto non

Digitized by Google

non ludendi, comprehendere velle ludum moderatum; Reſpondeo, ex fine quo motus es ad iurandum, hoc eſſe deſumendum. Si enim Iuramentum, feciſti intentione vitandi pecuniæ prodigalitatem, & iacturam (vt frequentiùs fieri ſolet) vel rixas, iurgia; Iuramenta inconſiderata, aliáque mala; clarum eſt ludum moderatum ſub tali iuramento non comprehendiſſe. Quia ex ludo moderato & honeſto, illa mala non oriuntur; ceſſaret enim illius honeſtas, quoties illorum malorum periculum adeſſet, verum ſi ea intentione iuraſti vt ludi delectatione careres, & temporis iacturam vitares vt ſic ad grauiora negotia pertractanda, & diuinas res contemplandas expeditior exiſteres, abſque dubio moderatus ludus tam in quantitate, quam in tempore; ſub huiuſmodi iuramento comprehenderetur & obligationem induceret. Quia eſt Iuramentum de perfectiori actu virtutis pertinente ad pœnitentiam vel religionem. Sic Sanch. *locis relatis*. At quia huiuſmodi finis èſt nimis perfectus, regulariter non eſt præſumendus oppoſitus niſi claré conſtet; & conſequenter nec Iuramentum non ludendi comprehendere ludum moderatum. Sanchez *lib*. 1. *de ſponſalibus diſp*. 4 *num*. 4.

5. Aduerte ſub hoc Iuramento non ludendi, ex quocunque fine factum ſit, non comprehendi ludum per interpoſitam perſonam, cui pecunias tradis, vt nomine tuo ludat? tametſi ludentem aſpicias. Quia propriè, & in rigore non ludis. Et cum Iuramenti obligatio ſtrictè interpretanda ſit; non debet extendi ad hunc ludum mediatum, & remotum. Neque obſtat ex huiuſmodi ludo ſequi eandem iacturam temporis, pecuniarum, ac ſi tu ipſe luderes. Quia non eſt attendendum, an finis Iuramenti concurrat; ſed an ſub materia promiſſa comprehendatur. Sanch *lib*. 3 *in Decalog*. *c*. 18. *n*. 7. tametſi Bonacina *dict*. *diſp*. 4. *q*. 1. *punct*. 16. *n*. 5. contradicat.

6. Ex fine quo motus es ad iurandum colligere debes qui ludus ſit peccatum mortale; ſi enim ex fine illo perfecto carendi ludi delectatione & vitandi iacturam temporis iuraſti, ſpectandum eſt potius tempus inſumptum quam quantitas, quia magis præiudicat fini Iuramenti, ſi enim vltra duas horas inſumeres, tametſi modicam luderes quantitatem, mortaliter peccares è contra vero ſi breui tempore ludo vacares, notabilem quantitatem exponeres, venialiter tantum peccares Sanch. *lib*. 3. *in Decalog*. *c*. 18. *num*. 3. Si verò finis fuit vitare iacturam pecuniæ, & prodigalitatem ex quantitate pecuniæ expoſitæ, & non ex tempore deſumenda eſt grauitas culpæ, vt de ſe conſtat. Eſt tamen maximè aduertendum, quantitatem, quæ reſpectu vnius eſt modica, reſpectu alterius grauem, & grauiſſimam eſſe. Equiti enim diuiti & nobiliſſimo modica quantitas cenſeri debet, quod vno vel altero die tria vel quatuor ſcuta aurea ludendo inſumat, quæ ſi operarius inſumeret, grauem quantitatem conſumpſiſſe cenſendus eſt.

Deinde ex ſupradicto fide Iuramenti colligere debes; an poſſis ludere nomine alieno? Si enim tibi conſtat, motum fuiſſe ad iurandum, ne tempus tereres inutiliter, clarum eſt ludum nomine alieno comprehendi cum ad huiuſmodi finem per accidens ſit, quod nomine proprio vel alieno ludas; & ex alia parte verè, & propriè ludis. Sanch. *lib*. 3. *ſum*. *cap*. 18. *n*. 6. Idem eſt ſi ob vitandas domeſticas diſcordias, & rixas ortas ex eo, quòd detentus in ludo, ſero domum venias; tuóque muneri non ſatisfacias, Iuramentum non ludendi præſtitiſti; nequaquam nomine alterius ludere poteris ob eandem rationem. Quia hic ludus & ſub materiæ, & ſub fine Iuramenti eſt comprehenſus. Sanch. *suprà*; verum ſi ob vitandam rei familiaris iacturam, iuraſti non ludere, ludes pecuniæ alienæ non eſt comprehenſus ſub Iuramenti fine; imò neque etiam hic ludus videtur comprehenſus; quando finis Iuramenti fuit, vitare inconſiderata Iuramenta, blaſphemias, diſcordias, rixas, & ſimilia. Quia regulariter hæc mala ex iactura pecuniæ propriæ, & non alienæ naſcuntur. Sanch. *dicto lib*. 3. *in ſum*. *cap* 18. *n*. 6.

7. Verum ſi Iuramentum non ludendi ſub aliqua determinatione præſtes, nempe non ludendi cum hac perſona determinata. in hac domo, hoc ludi genere; & liber maneas ad ludendum cum alijs, & in alijs domibus aliiſve ludi generibus: Spectare debes finem, quo motus es ad iurandum, vt inde obligationem colligas. Si enim finis honeſtus fuit. Quia intendis vitare ſpecialem occaſionem, quæ tibi ex illo genere ludi; vel cum illa perſona; aut in domo prouenit, amittendi tempus longum, magnam pecuniarum quantitatem, aut rixandi; ſane Iuramentum illud obligat, dum talis occaſio perſeuerat. Quia illo euentu non eſt Iuramentum de re indifferenti, & vana, ſed honeſta, & vtili. At ſi finis Iuramenti malus fuit; eo quòd in vindictam & in ſignum malæ voluntatis iuraſti non ludere cum hac perſona, vel in hac domo &c. Nequaquam Iuramentum obſeruandum eſſet. Quia non debet aſſumi, vt fomentum iniquitatis. Idem eſt ſi iuraſti ob finem vanum, & ſuperſtitioſum; eo quòd credebas omnia tibi cum tali perſona, aut in tali perſona, aut in tali domo, aut illo ludi genere infœliciter euenire, & aduerſarium eſſe bene fortunatum. Abſtinentia enim à ludo ob illum finem, ſuperſtitio eſt, non ergo poteſt eſſe Iuramenti materia. Sic. Nauarr. *c*. 12. *n*. 28.

fine. Sot. *lib*. 7. *de iuſtitia q*. 1. *art*. 3. *verſ*. *ijs*. *demum*. Man. 2. *tom*. *ſumm*. *cap*. 94. *n*. 6. Sanch *lib*. 3. *in Decalog*. *c*. 18. *num*. 9. Bonacina *tom*. 2. *ſumm*. *diſput*. 4. *punct*. 4. *num*. 2.

§. II.

De Iuramento non mutuandi, nec fideiubendi; nec emendi auctiori pretio, nec vendendi minori.

SVMMARIVM.

1 *Communis ſententia defendit Iuramentum non mutuandi & non fideiubendi non obligare.*

2 *Explicatur ſupradicta communis ſententia, ſpectandum eſſe finem Iuramenti.*

3 *Deinde ſpectanda eſt forma Iuramenti.*

4 *Deinde ſpectanda eſt perſona, quæ hoc Iuramentum præſtat.*

5 *Iuramentum non emendi auctiori pretio, nec vendendi viliori obligatoria non ſunt.*

1. COmmunis ſententia eſt, Iuramenta non mutuandi nec fideiubendi, irrita eſſe, nullámque obligationem parere. Sic. Abbas *in cap*. *ſi verò de iureiurando*. 9. Couarr. *de pactis*, 1. *p*. §. 6 *n*. 7. Nauarr. *c*. 12. *num*. 16. Gutierrez *de iuramento* 1. *p*. *cap*. 72. *à n*: 5. Sanch. alios referens *lib*. 4 *de voto cap*. 9. *num*. 18. Suar. *lib*. 2. *de Iuram c* 17. *n*. 11. Ratio ea eſt; Quia mutuare, & fideiubere, opera ſunt miſericordiæ & charitatis, & aliquando ex præcepto. Ergo Iuramentum de illis non præſtandis non poteſt eſſe de re licita & honeſta.

2 Hæc tamen communis ſententia explicatione indiget. Debet námque in his Iuramentis ſpectari, tum finis, tum forma iurandi, tum perſona quæ iurat. Quia ex illis valor vel nullitas Iuramenti colligendus eſt. Moueri enim potes in his Iuramentis ob honorem Dei ob vtilitatem propriam, ob alienam. Si mouearis ob vtilitatem propriam, ob alienam. Si mouearis ob honorem Dei; clarum eſt, hæc Iuramenta abſolutè facta irrita eſſe. Siquidem ſic facta non cedunt in eius honorem; cum obſtent operibus præcepti, conſilij & pietatis. Si ob commoditatem propriam, ne ſcilicet ex mutuatione & fideiuſſione grauem rei familiaris iacturam patiaris, vt ſæpe contingit, motus fueris ad iurandum, non mutuare, nec fideiubere; fateor finem eſſe honeſtum; ſed quia generaliter loquendo maius bonum eſt, mutuare & fideiubere. Præcipuè cum aliqua non leuis neceſſitas proximi vrget; ideo, exiſtimo, neque in hoc caſu obligatorium eſſe iuramentum, non mutuandi, non fideiubendi, vt pote quod priuat maiori bono. Sic expreſſe Suar. *d*. *lib*. 2. *cap*. 17. *num*. 12. Si verò Iuramentum, non mutuandi neque fideiubendi præſtitiſti in gratiam, & vtilitatem tertij, nempe filiorum creditorum, aut vxoris; diſtinguendum eſt, ante illorum acceptationem vel poſt illam: Ante acceptationem reuocare Iuramentum pro libito potes. Quia ſequitur promiſſionis naturam, quæ vires non habet antequam ſit acceptata ab eo, in cuius gratiam facta eſt. At poſt acceptationem tenet Iuramentum, & ſeruandum eſt in omnibus illis caſibus, in quibus, mutuatio, & fideiuſſio obligatoria non ſit. Quia Iuramentum in vtilitatem tertij factum, & ab eo acceptatum ſeruandum eſt, quoties ſeruare poteſt abſque diſpendio ſalutis æternæ, niſi ille tertius remittat. Sic Suar. *dicto lib*. 2. *de Iuram*. *cap*. 17. *n*. 12. Sanch. *lib*. 4. *ſum*. *c*. 8. *n*. 18.

3. Deinde ſpectare debes formam Iuramenti. Nam ſi Iuramentum. non mutuandi non fideiubendi fuit emiſſum non abſolutè, ſed ſub hac reſtrictione, & conditione; niſi examinatione facta, & conſilio ſumpto videris expedire, Iuramentum tenet. Quia hoc Iuramentum non prohibet mutuum & fideiuſſionem abſolute, ſed mutuum & fideiuſſionem inconſideratam. Quod bonum eſt. Negari námque non poteſt, ſalubre conſilium eſſe, his actionibus mutuandi aut fideiubendi examen, & conſiderationem præmittere; an expediens ſint. Siquidem ob defectum huius examinis plures iacturam rei familiaris patiuntur, litibus implicantur, & inimicitias contrahunt. Iurare ergo non mutuare, neque fideiubere abſque hoc examine, bonum eſt, & honeſtum. Ergo tale Iuramentum obligat. Sic. Sotus *lib* 7. *de iuſtitia quaeſt* 1. *art*. 3. *dub*. 2. *circa*. 5 *concluſio*. Man. 2. *tom ſum*. *cap*. 94. *n*. 13. Petrus de Ledeſma. 2. *tom ſum*. *tract* 10. *cap*. 2. *dub* 5. Arag. 2. 2. *q*. 88. *a*. 2. *dub*. 2. *circa* 5. *concluſ*. Sanchez *lib*. 4. *in Decal cap*. 8 *num*. 18.

4. Rurſus ſpectanda eſt perſona quæ hoc Iuramentum non mutuandi, non fideiubendi emittit; an clericus ſit; Nam clericis in ſacris interdicta eſt fideiuſſio pro Laicis, niſi in caſu neceſſitatis. *cap te quidem*, 11 *q* 1. ibi ne fideiuſſor exiſtat, & *cap*. 1. *de fideiuſſoribus*, ibi, clericus fideiuſſionibus interueniens abiiciatur, ideſt abiiciatur, ab Eccleſia vel clero vel fideiuſſione. Conſentit *lex*. 45. *tit*. 6. *parita* 1. Credo tamen non eſſe peccatum mortale vna, vel altera vice Pro Laico

fideiubere, etiam abſque neceſſitate. Quia Textus *in c. 1. de fideiuſſoribus* frequentiam fideiuſſionum dicit; non enim fideiuſſionibus interdicit, niſi qui paſſim fideiubet. Dixi fideiuſſionem pro Layco interdictam eſſe clericis, niſi neceſſitas vrgeat. Nam ſtante neceſſitate qualis eſt, ſi Laycus valde indiget fideiuſſione, & non eſt alius Laycus, qui poſſit aut velit pro illo fideiubere, clerici fideiubere poſſunt; vt docent Doctores ſtatim referendi. Neque enim ab opere vrgentis pietatis prohiberi debeant. Quod ſi clericus pro Laico abſque hac neceſſitate fideiubeat, fideiuſſio tenet; & obligatur ſoluere principali non ſoluente. Hæc tradunt Gloſſ. *in ſupradicto cap.* Syluest. verbo *fideiuſſor. quæſt. 3.* Gregorius Lopez *leg. 45. tit. parita 1.* Ioannes Gutierrez *de Iuramento 1. p. 72. per totum* Sanch. *lib. 4. ſum. c. 8. num. 16.* Obligatio autem ſoluendi ſolum eſſe poteſt de bonis patrimonialibus, vel ad ſummum de reditibus beneficij, vt notauit *Syluest. verbo fideiuſſor. q. 3.* Gregorius Lopez *q. d. leg. 45. tit. 6. parita 1.* His poſitis.

Dicendum eſt; ſi clericus Iuramentum præſtet nunquam fideiubendi, inualidum eſt. Quia pro alio clerico fideiubere poteſt ſicuti poteſt Laicus. *leg. omnes §. in hac. Cod. de Episcopis.* Item pro Eccleſia ſua fideiubere poteſt. Authent. *de ſanctis Episcopis, §. pro omnibus collat. 9.* Ergo illud Iuramentum impeditiuum eſt maioris boni; ac proinde obligare non poteſt, niſi in illis caſibus, in quibus hoc Iuramentum à Laico præſtitum diximus obligare. Sic Syluest. Gregorius Lopez Ioannes Gutier. Sanch. *locis allegatis.* Verùm ſi Iuramentum cum limitatione fiat, non fideiubendi pro Laico, validum eſt, & firmum. Quia eſt Iuramentum de re ſibi præcepta. Neque opus eſt caſum neceſſitatis excipere. Quia iam ſubintelligitur exceptus. Sic Ioan. Gutierr. *dicta 1. p. de Iuramento cap. 72. n. 5.* Gregorius Lopez *dicta lege 45. tit. 6. partita 1. in principio.* Sanch *lib. 4. ſummæ cap. 8 num. 19.*

Ad hæc reduci poſſunt Iuramenta, quæ frequenter mercatores emittunt de non emendo auctiori pretio, vel non vendendo viliori. Quæ certè obligatoria non ſunt. Cum neque in Dei honorem cedunt; neque in proximi vtilitatem. Adſummum cedunt in vtilitatem propriam, cui ipſe iurans facilè cedere poteſt. Non igitur ea ſeruare obligatur. Sanch. *lib. 3. ſumm. c. 9. n. 15.* Bonacina *tom. 2. diſp. 4. de Iuramento q. 1. punct. 4. n. 2.*

§. III.

De Iuramento non accuſandi, nec denunciandi delinquentes.

SVMMARIVM.

1 *Expenditur textus in c. quemadmodum de iureiur.*

2 *Apponitur distinctio de iuramento ante delictum commiſſum, vel poſt: Et ſub ea distinctione quæſtioni ſit ſatis.*

3 *Si communi bono ſatisfacere potes denunciatione, obligaris non accuſare.*

4 *Iuramentum quo volenti committere aliquod delictum promitteres pro illo ſoluturum pœnam, non obligat.*

5 *Quid de Iuramentis accuſandi, vel denunciandi aliorum crimina.*

1. INnocentius tertius in *cap. quemadmodum, §. illud. de iureiurando*, declarat qualiter hoc Iuramentum obligare poſſit. Innuit enim, ſi Iuramentum factum ſit generaliter de non accuſanda vxore ſuper vllo crimine, obligatorium non eſſe. Quia eſt de re illicita. Et probat Pontifex. Nam ſi mulier fieret infidelis, aut nollet cohabitare viro abſque contumelia creatoris, obligatus eſſet vir propter bonum publicum eam accuſare. Non igitur obligare poteſt Iuramentum in tota illa latitudine ſumptum. Et de hac parte nemini eſt dubium, Deinde ſubdit Pontifex, Si Iuramentum factum ſit de non accuſanda vxore de adulterio; tutiùs videri vt propter iuſiurandi religionem vir accuſare deſiſtat vxorem, ad diuortium celebrandum, quamquam denunciare eam poſſit, ad pœnitentiam peragendam: In quibus verbis incidat Pontifex non poſſe virum accuſare vxorem ad effectum diuortij. Quia cum iuri celebrandi diuortium, ipſe cedere poſſit; videtur obligatus ſupradicto Iuramento à tali accuſatione abſtinere.

2. Cæterum, vt textus hic clarius eluceat, & quæſtioni faciamus ſatis. Suppono cum Panormitano *in ſupradicto Textu, num. 7. & 14.* Iuramentum de non accuſanda vxore de aliquo particulari delicto (& idem eſt de quolibet alio delinquente) fieri poſſe ante delictum commiſſum; vel poſt commiſſum delictum, & non emendatum; vel iam emendatum. Si poſt delictum commiſſum & emendatum iuraſti non accuſare vel denunciare, ipſéque delinquens Iuramentum acceptauit, obligatus es ſeruare Iuramentum. Quia in eo euentu ſola ſatisfactio iniuriæ propriæ, cui tu per Iuramentum cedis, honeſtare accuſationem, vel denunciationem poterat. Excipe tamen, niſi præcepto ſuperioris vrgearis de denunciatione facienda, illis in caſibus, in quibus obligari potes ad denunciationem, ſeu accuſationem. Nam Iuramentum præiudicare non poteſt huic iuri, vt in præſenti notauit Bonacina *tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. de Iuramento p. 4. num. 3.* Si verò Iuramentum ſit ante delictum commiſſum; vel poſt delictum commiſſum, ſed non emendatum, ſed potiùs perſiſtens: (quæ meo iudicio idem ſunt) obligaris ſolum ad non accuſandum vxorem ad effectum diuortij; vel quemlibet alium delinquentem ad effectum, cui ipſe cedere potes. At non obligaris ad non accuſandam vxorem, vel quemlibet alium delinquentem ad publicam vindictam, ſi id commune bonum expoſtulet expediénſque Reipublicæ ſit. Aliàs tribueretur delinquentibus occaſio, liberiùs peccandi, ſcientibus non eſſe accuſandos. Quapropter cautè dixit Pontifex, vir propter iuſiurandi religionem deſiſtat accuſare vxorem ad diuortium celebrandum; quaſi tacitè innuens, ad vindictam publicam, & commune bonum accuſare eam poſſe, ſi id viderit expedire. Sic Baſilius Legionenſis *lib. 12. de ſponſalibus, cap. 8. num. 29.*

3. Aduerto tamen niſi huic communi bono, & vindictæ publicæ ſatisfieri ſufficienter poſſet denunciatione, & Iuramentum præſtitiſti de non accuſando; nequaquam accuſare poteris. Quia cum ſit Iuramentum in fauorem tertij, & ſeruari poſſit abſque interitu ſalutis æternæ, ſeruandum eſt. Sic docent Panormitanus & Gloſſ. *vbi* verbo *crimine*, & verbo *deſiſtat.* Suarez *lib. 2. de Iuramento, cap. 18. à num. 15.* præcipuè *n. 22.* Leſſius *lib. 2. de iuſtitia, cap 42. dub. 4. n. 19* Et addit ſi Iuramentum de non accuſando, vel denunciando criminaliter eſſet metu extortum, probabile eſſe non valere.

4. Ex his colligere potes, nullum eſſe Iuramentum, quo volenti committere aliquod delictum, promittas loco illius ſoluturum pœnam. Quia eſt promiſſio de re turpi, & ad peccatum incitans. Colligitur ex *lege ſi à reo §. vltimo, ff. de ſolutionibus.* Idem eſt, ſi cum œconomo, & negotiorum geſtore in eas pactum, vt non teneatur de dolo, aut furto, quod in adminiſtratione commiſeris, nullum eſt tale pactum, etiam Iuramento firmatum. Quia præbet occaſionem peccandi. Secùs eſt, ſi, facto dolo, aut furto, remittas, vt expreſſè habetur, *leg. ſi vnus §. illud. & §. pactis ff. de pactis, lege pacta, quæ C. de pactis, & leg. 29. tit. 11. partita 5.* Et notauit Baſilius Legionenſis *lib. 12. de matrimonio, cap. 8. n. 28.*

5. Ad hæc per contrarium ſenſum reduci poſſunt Iuramenta ab aliquibus emiſſa accuſandi, vel denunciandi aliorum crimina, quæ frequenter fiunt animo vindictæ; ac proinde non obligant, vtpote de re illicita. Imò ſi hic animus de graui vindicta eſſet; graue eſſet peccatum, non ſolum contra charitatem proximi ob malum, quod illi vis; ſed etiam contra religionem: eo quòd nomen Dei aſſumas ad te firmandum in propoſito vindictæ. Pueri autem iurantes accuſaturi alios apud Magiſtros, & parentes, regulariter in hoc Iuramento ſolum venialiter peccant. Quia eſto animo vindictæ iurent, non eſt vindicta grauis. Idem eſt dicendum de Iuramento emiſſo à parentibus, heris, dominis caſtigandi filios, ſeruos, & famulos, non eſſe obligatorium. Quia regulariter animo vindictæ emittitur. Sed quia vindicta grauis eſſe non ſolet, non excedit culpam venialem. Quod ſi animo correctionis hæc Iuramenta caſtigandi vel denunciandi emiſſa ſint, & appareat caſtigatio vel denunciatio correctioni expedire; pro qualitate conuenientiæ, ad hunc finem obtinendum, obligabit Iuramentum. Raro tamen, vel nunquam obligatio grauis eſt; imò ſæpe eſt nulla. Quia ex denunciatione vel caſtigatione ſic promiſſa, & executioni mandata frequenter maiora incommoda naſcuntur, quam vtilitates. Adde ſi delinquens emendatus ſit, vel paratum correctioni ſe oſtendit; Iuramentum punitionis, & denunciationis ceſſat. Quia videtur factus ſub hac tacita conditione, niſi delinquens ſe correxerit. Hæc tradunt Leſſius *lib. 2. de iuſtitia c. 42. dub. 4. n. 22. circa med.* Sanch. *lib. 3. ſum. c. 9. n. 16. & 17.*

§. IV.

De Iuramento à medicis præſtito monendi infirmos, vt confiteantur.

SVMMARIVM.

1 *Quid in hac re Pontifices ſtatuerint.*

2 *Quæ infirmitas eſſe debet, vt medici teneantur monere infirmos? Quid ſentiat Nauarrus?*

3 *Quid tenendum?*

4 *Qualiter monitio ante omnia fieri debeat?*

5 *Quomodo obligentur medici non viſitare infirmum, niſi de confeſſione facta conſtet.*

6 *Quid de ſupradicto Iuramento ſentiendum ſit, ſpectata conſuetudine.*

1. EX præſcripto Pij quinti omnes medici, cum eis facultas medendi conceditur, præſtare tenentur Iuramentum,

tum, monendi infirmos, vt confiteantur. Dubium autem eſt; non qua ratione hoc Iuramentum ſit licitum, cum apertum ſit licitum, & honeſtum eſſe; ſed qualiter illo obligentur.

Pro quo ſupponendum eſt, Innocentium tertium in *c. cum infirmitas, de pœnit & remiſſ.* diſtrictè præcipere medicis corporum, vt cum eos ad infirmos vocare contigerit, ipſos ante omnia moneant, & inducant; vt medicos aduocent animarum, vt poſtquam fuerit infirmo de ſpirituali ſalute prouiſum ad corporalis medicinæ remedium ſalubriùs procedatur. Quod decretum innouauit, & aggregauit Pius quintus in quadam conſtitutione, quæ incipit. *Super gregem dominicum* edita anno domini 1566. die octaua Maij Pontificatus ſui anno primo *ibi*. Namque præcipit medicis ad infirmos in lecto iacentes vocatis, vt eos ante omnia moneant de confeſſione facienda; neque tertio die eos viſitent; quin eis conſtet per ſcriptum confeſſoris confeſſionem eſſe factam, & ſubdit Pontifex. De horum exacta obſeruatione Iuramentum debere medicos præſtare; cum facultas eis conceditur medendi. Violantibus verò hoc decretum, graues pœnas imponit, ſcilicet infamiæ & priuationis gradus doctoratus, vel licentiatus, quo inſigniti fuerint; & inſuper vt mulctentur pœna pecuniaria arbitrio ordinariorum, vltra pœnas aſſignatas in *d. cap. cum infirmitas*.

2. Præcipua difficultas huius legis eſt. Quæ infirmitas eſſe debet, ad cuius curationem medici procedere non poſſunt; quia infirmum moneant de confeſſione facienda? Plures Doctores cenſent ſolum eſſe infirmitatem periculum vitæ inducentem. Sic Nauarr. *c. 25 num. 61.* Graffis *1. p. deciſion. lib 3. cap. 14. n. 7.* Manuel. *1. tom ſum. c. 246. fine*, quod periculum ſolum contingit, (inquit Roſella verbo *medicus*, *num. 3.* & *ibi* Angelus *num. 9.* quando ratione eius tenetur æger præcepto diuino non confeſſionis. Mouentur; quia ſecluſo hoc graui periculo etiam medici timorati non admonent infirmum de confeſſione facienda; ſæpéque in febribus malignis vno vel alio die medicinas applicant; quin hanc monitionem præmittant. Non igitur intelligi debet de infirmitate quacumque graui, & periculoſa; ſed de ea, quæ proximum periculum affert.

Sed aduerſus ſupradictam ſententiam obſtant verba Textus *in ſupradicto, cap. cum infirmitas*, ibi. Præſenti decreto ſtatuimus, & præcipimus. Iunctis his, quæ dicit Pius quintus in ſua conſtitutione, ſe nolle hoc tam ſalubre præceptum vlla temporis præſcriptione aboleri. Quæ denotant nouum præceptum ferri, medicóſque obligare ad aliquid aliud vltra obligationem, quam habent ex iure diuino, quæ nulla temporis præſcriptione aboleri poteſt. Conſtátque ex ratione decidendi *cap. cum infirmitas*, quæ eſt; ne cum infirmi admonentur, exiſtimene, ſe iam eſſe in periculo, & afficiantur triſtitia; ac proinde faciliùs mortis periculum incurrant. Supponit ergo Pontifex debere monitionem fieri, antequam in hoc periculum deueniant. Si igitur ſolum obligarentur infirmos admonere; cum infirmi in periculum mortis proximum incidunt, & præcepto diuino confiteri tenentur: Sane quicunque eſſet admonitus, intelligeret in periculo proximo mortis eſſe; ac proinde in deſperationem ſalutis incidere poſſet, quod Pontifex vitare intendit.

3 Propter hæc Sanchez *lib. 3. in Decalog. c. 16. n. 7.* Suarez *4 tom. in 3. p. diſp. 35. ſect. 3. num. 4.* Affirmant ſufficere infirmitatem, quæ ex ſe lectum petat; etiamſi periculum proximum mortis non immineat. Idem ſentit Caietanus *ſum.* verbo *medicus*, *ad finem.* Fabiena verbo *medicina quæſt. 12. num. 13.* Syluester verbo *medicus*, *quæſt. 3. d. 3.* Bonacina *tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. de Iuramento p. 16. num. 10. & in fine.* Et mea quidem ſententia eſt explicatio germana Textus, & ſini Pontificis conuenientiſſima; ac proinde retinenda. Aduerto tamen non eſſe opus, vt medicus per ſeipſum infirmum moneat: ſufficienter ſatisfacit, ſi moneat per interpoſitam perſonam.

4. Secundò additur in ſupradictis decretis. Vt hæc monitio ante omnia fiat. Quod qua ratione intelligatur, variant Doctores. Nam Oſtienſis, Anchatanus, Ioannes Andreas, & Abbas in dicto *cap. infirmitas* & Syluester verbo *medicus q. 3. d. 2.* Exiſtimant monitionem non ſolum applicationi medicinarum præmittendam eſſe, ſed etiam conuentioni de ſalario præſtando, ſubdúntque Syluester & Roſella medicos omittentes monitionem priuatos eſſe iure exigendi ſalarium, poſſéque ab illis repeti. Quia contra legem recipiunt, & tanquam contra legem receptum pro infecto haberi debere iuxta *legem non dubium, Cod. de legibus.* Cæterum hæc ſententia rigida eſt, nec videtur probanda. Nam de ſalario poteſt eſſe conuentio, antequam infirmitas nota ſit, monitio autem ad confeſſionem neceſſariò debet ſubſequi infirmitatis notitiam. Non igitur conuentioni ſalarij eſt neceſſariò præmittenda monitio. Deinde probandum non eſt, quod tradunt Roſella, & Syluester. Nam eſto obligarentur medici ante conuentionem de ſalario, monere infirmos, & monitionem omiſerint; non obinde priuati ſunt iure exigendi ſalarium; neque ab illis repeti poteſt tanquam malè acceptum. Quia petitio ſalarij ſecundum ſe non eſt illis prohibita; ad ſummum eſt prohibita petitio ſalarij, & conuentio ante monitionem. At ſic prohibita peti, ſi de facto petantur, reſtituenda non ſunt. Neque obſtat *lex non dubium.* Nam intelligenda eſt de iis, quæ directè legi aduerſantur; non de iis, quæ ſolum aduerſantur in quadam circumſtantia, vt in præſenti. Petitio namque ſalarij non aduerſatur legi, ſed petitio ante monitionem; ac proinde petitio ſuſtinenda eſt; tametſi monitio præmiſſa non fuerit. Quapropter cum Pontifex dixit monitionem ante omnia præmittendam eſſe; exiſtimo, id ſolum voluiſſe, vt ante omnem medicamentorum applicationem monitio præcedat. Sic Nau. *ſum. c. 25. num. 61.* Sanch. *d. lib 3. ſum. cap. 16. num. 4.*

5. Tertiò addit Pius quintus, ne elapſo tertio die à monitione medici viſitent ægrotum; quin eis conſtet per ſcriptum confeſſoris, fuiſſe confeſſum; niſi confeſſarius ex rationabili cauſa longius tempus concedendum indicet. Quod decretum, ne videatur charitati contrarium quæ obligat etiam obſtinatis fauere, cum eſt periculum mortis; dicendum eſt, Pontificem ſolum velle, ne medici viſitent ægrotum renuentem confiteri in pœnam ſuæ obſtinationis, quando non eſt probabile periculum, vel moriendi, vel aggrauandæ infirmitatis ex deſertione. Nam ſi hóc probabile periculum ſit, credendum non eſt, Pontificem obligare voluiſſe medicos, ad ſic deſerendum infirmos, cum id contra charitatem eſſe videatur. Suar. *d. tom. 4. in 3 p. diſput. 35. ſect. 3. num. 5.* Sanchez *lib. 3. in Decal. cap. 16. num. 10.*

6. Hæc dicta ſint ſpectato iuris rigore. At ſi conſuetudinem ſpectemus; exiſtimo in Hiſpania hoc decretum conſuetudine derogatum eſſe. Videmus namque medicos timoratos viſitare infirmos graui morbo affectos, quin de confeſſione facienda moueant, quo vſque periculum mortis vident imminere: neque exigunt teſtimonium in ſcriptis de confeſſione facta; neque pœnæ illo decreto latæ imponuntur. Quocirca cum Iuramentum faciunt medici de ſeruando decreto Pij quinti, intelligi debet, prout decretum vſu receptum eſt. Sic Suarez & Sanchez *ſupra.*

§. V.

De Iuramento decurionum, ſcribarum, & aliorum iudicum.

SVMMARIVM.

1 *Decuriones quod Iuramentum emittant.*
2 *An obligentur peccata publica inquirere? Aliqui affirmant, probabilius eſt oppoſitum.*
3 *Quid de obligatione ſeruandi ſecretum.*
4 *Quid de Iuramento ſcribarum ſeruandi taxam à Rege præſcriptam.*
5 *Quid ſi taxa ſit conſuetudine derogata? veriùs eſt non obligari.*
6 *Iurans ſeruare ſtatutum alicuius collegij religionis, &c. obligatur eo genere obligationis, quo obligant ſtatuta.*
7 *Quid de Iuramento aliorum iudicum.*

CLarum eſt, omnia hæc Iuramenta licita, & obligatoria eſſe, & Reipublicæ conuenientia. Solum eſt dubium, qualiter iurantes illis teneantur.

1. Decuriones námque vulgo Regidores Iurandos Iuramentum emittunt, tum ſeruandi ſecretum earum rerum, quæ in conſiſtorio tractantur, tum proſpiciendi bono communi Reipublicæ, & munus ſuum fideliter obeundi.

2. Quo Iuramento facto cenſet Petrus Nauarra *lib. 3. de reſtitutione cap. 3. dub. 3. num. 20.* Manuel Rodriguez *1. tom. ſum. cap. 28. num vnico in 4. interrogat.* Supradictos decuriones obligatos eſſe ſub mortali, inquiſitionem facere de peccatis publicis, verbi gratia. An ſint publici concubinarij; an ſint menſæ expoſitæ ad ludum, mulierculæ mediatrices, maleficæ; rixæ; iurgia; odia; & alia ſimilia; quæ rempublicam inficiunt; & facta inquiſitione obligatos eſſe denunciare iudici, vt remedia adhibeat. Quod ſi in tali denunciatione, aut inquiſitione notabiliter negligentes fuerint, affirmant ſupradicti Doctores, eos periurij mortalis reos fore. Quia & ratione officij & Iuramenti ad hæc munera præſtanda obſtringuntur.

Cæterum Doctiſſimus Thomas Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 14. num. 16.* Affirmat ſe conſuluiſſe peritiſſimos aduocatos Regiæ Cancellariæ Granaten. Ibíque omnes vnanimi conſenſu reſpondiſſe, decuriones ſeu Rigidores ex proprio officio ſolum teneri proſpicere bono publico, & temporali Reipublicæ, quale eſt, vt populus rectè prouideatur, pretia rerum venialium non ſint exceſſiua, ne miniſtri publici iniuriam ciuibus faciant, néve graſſentur latrones, ſed viæ publicæ ſint tutæ, & ſi fortè alicubi peſtis ſit, ciuitas cuſtodiatur, &c. Non tamen teneri ex ſuo particulari officio, neque ex Iuramento alia peccata publica inquirere, & denunciare. Cui ſententiæ ipſe Sanch. libenter aſſentitur cum Aubedo in curia Piſana *lib. 2. cap. 3. n. 1.* Et mihi placet; tum quia præcepta non ſunt multipli-

Digitized by Google

canda vbi clarè de illis non conſtat; tum quia forma Iuramenti, quam præſtant ij Decuriones, nec verbum continet, ex quo appareat, obligatos eſſe, hæc peccata publica inquirere, & denunciare.

3. Quoad obligationem verò ſeruandi ſecretum, conſtat ex iis, quæ diximus præcedenti diſp. punct. 6. pro materiæ qualitate obligari. Si enim quæ in conſiſtorio tractantur, manifeſtata non præiudicant notabiliter bono communi, aut alicui tertio; non excedet culpam venialem eorum manifeſtatio. Sanchez *dicto cap.* 14 *num* 5.

4. Inſuper ſcribæ, Procuratores aliiſque officiales Iuramentum emittunt ſeruandi taxam ſibi à Rege præſcriptam. Vulgo *el arancel*, quam multi clamant eſſe magna ex parte conſuetudine derogatam in cuius confirmationem allegant pretia rerum poſt illam taxam notabiliter excreuiſſe; ita vt ſe ſuámque familiam ſuſtentare non poſſint, ſi taxam ſeruent. Cæterum his nunquam acquieſcere potui: plures enim ſcribas conſului, an ſufficienter ſe ſuſtentare poſſint ex officio ſeruando taxam, ſi ipſis committerentur negotia, quæ poſſent expedire, & ab illis reſponſum accepi, optimè poſſe. Quæ ergo æquitas & iuſtitia poſtulat defectum negotiorum augmento pretij ſupplere; & velle ex vno ſolo litigante accipere, quæ à pluribus accepturus eras? Præterea ab obſeruatione taxæ excuſari non potes niſi ob conſuetudinem contrariam. At vſquemodo nulla eſt talis conſuetudo. Nam ſi aliqui taxam excedunt, clam accipiunt; nec Reſpublica conſentit. Quomodo ergo allegare contrariam conſuetudinem potes? Item omnibus iis officialibus mandatum eſt, vt in fine cuiuſlibet ſcripturæ apponant ſalarium pro illa acceptum. Si ergo abundans accipientes diminutum apponunt, clarè oſtendunt exceſſum à Republica non permitti. Quo ergo titulo illum habere poſſunt?

5. Sed gratis admiſſo taxam eſſe iniuſtam, vel conſuetudine derogatam eſſe; eſt dubium, an ob Iuramentum de illa ſeruanda ſis obligatus illam ſeruare ita vt periurus exſtas, ſi taxam violes?

Videtur affirmatiuè reſpondendum. Quia illud Iuramentum eſt de re honeſta, & licita, & cedente in vtilitatem litigantium, & bonum Reipublicæ. Nihilominus cenſeo te illo Iuramento non aſtringi; non quia ad illud ſeruandum, te obligare non poteras; ſed quia cenſendus es te non voluiſſe obligare. Cum enim aliquam legem ſeruandam iuras; iuras eam ſeruare eo modo, quo recepta eſt, & ſub ea obligatione. Quia iuramentum eſt legi acceſſorium, & illius obligatione vis, obligationem legis firmare. Si igitur lex nullam induerit obligationem; quia eſt derogata, aut ſolum obligationem leuem, Iuramentum de illius obſeruatione eandem, vel nullam obligationem habebit. Et ita loquens de Scribis tradit Sanch. *lib.* 3 *ſumm cap.* 14 *num* 14.

6. Hinc fit iurantem ſeruare ſtatuta alicuius Collegij, Vniuerſitatis, religionis aſtringi virtute Iuramenti, eo genere obligationis, quo ſtatuta obligant. Vnde ſi ſtatuta non obligant ad culpam, ſed ad pœnam ſubeundam, vt frequenter fit in communitatibus, Iuramentum de illis ſeruandis nullam inducit obligationem. Si verò ſtatuta obligant ad culpam mortalem vel venialem pro grauitate materiæ; Iuramentum eandem obligationem habebit. Quia cenſetur emiſſum ſub ea conditione & obligatione, quam habet ſtatutum. Sic aliis relatis docet Sanchez *lib.* 3. *ſumma cap.* 14. *num.* 2. Salas *de legibus diſp.* 15. *ſectione* 11. *num.* 19. Bonacina *tom.* 2. *diſp.* 4. *quæſt.* 1. *de Iuramento punct.* 16. *num.* 6. *verſ. ſeptimo, & ſequentibus.* Et conuincitur manifeſtè ex *Clementina* 1. §. *cum igitur verſ. declaramus, de verborum ſignificatione.* Vbi ex voto ſeruandæ regulæ fratrum minorum non aſtantur religioſi ad nouam culpam in iis, in quibus regula ad nullam culpam religioſos aſtringit.

7. Ex hac doctrina colligere potes; qualiter alij iudices ordinarij, & delegati obligentur ſeruare ea, quæ ingreſſu ſui officij iurant; ſpectandum námque eſt; an ſecluſo Iuramento lege naturali vel poſitiua ea ſeruare obligentur; & pro qualitate illius obligationis erit obligatio Iuramenti. Si autem ſecluſo Iuramento nulla aſtringuntur obligatione; ex vi Iuramenti eam non accipiunt. Quia Iuramentum (vt ſæpe dictum eſt) eaſdem conditiones, reſtrictiones, & exceptiones habet, ac habet actus, ſuper quo interponitur, vt latè probat Gutier. *de Iuramento c.* 37. *&* 38.

§. VI.

De Iuramento facto contra prius Iuramentum, votum, ſeu promiſſionem qualiter obliget.

SVMMARIVM.

1 *Explicatur qualiter ſecundum Iuramentum priori aduerſari poſſit.*
2 *Secundum Iuramentum aduerſum priori ſolum in actu iurandi, obligationem inducit, ſi ſit materia honeſta*
3 *Si ſecundum Iuramentum priori aduerſetur in materia iurata, non obligat.*
4 *Hic intelligendum eſt caſu, quo primum Iuramentum obliget eo tempore, quo ſecundum emittitur.*
5 *Non ſufficit primum Iuramentum ſucceſſu temporis obligare.*

1. DVpliciter ſecundum Iuramentum priori aduerſari poteſt. Primò aduerſari poteſt in actu iurandi. Secundò in materia iurata. Exemplis rem declarabo: iuraſti, promiſiſti, vouiſti nullum Iuramentum emittere ſuperiore inconſulto; emiſiſti Iuramentum inconſulto ſuperiore. Hoc Iuramentum priori Iuramento aduerſatur in actu iurandi, vt de ſe conſtat; ſed non in materia iurata. Quia materia huius ſecundi Iuramenti priori Iuramento non erat promiſſa. Secundò aduerſari poteſt ſecundum Iuramentum priori in materia iurata; nempe ſi poſt Iuramentum factum de caſtitate ſeruanda, promiſiſti ſub Iuramento puellæ coniugium; materia huius ſecundi Iuramenti contraria eſt priori promiſſioni.

2. Quando ergo ſecundum Iuramentum priori ſolum aduerſatur in actu iurandi, & non in materia iurata. Secundum iuramentum ſi aliàs de re licita ſit, obligationem inducit. Ratio eſt: Quia hoc iuramentum eſto illicitè fuerit emiſſum; non tamen eſt de re illicita. Ergo obligare debet. Quia ad obligationem iuramenti non attenditur, an licitè iuraueris, ſed an licitum ſit, quod iuras. Et declarari poteſt in Iuramento blaſphemo, aut ſine animo implendi, quod obligationem inducit, ſi de materia honeſta emittatur; tameſi illicitè fuerit emiſſum. Idem eſt in Iuramento ſoluendi vſuras ob mutuum petitum abſque neceſſitate, quod Iuramentum ſeruandum eſt, quamuis fuerit illicitè emiſſum. Sic Panormitanus *in cap. cum contingat de iureiurando, numero* 6. Molina Ieſuita *tractat.* 2. *de iuſtitia, diſput* 580. *pag.* 1846. Suarez *tom.* 2. *de Religione lib.* 2. *de Iuramento cap.* 24. *num.* 2. *&* 3. Sanch. *lib.* 3. *ſumm. c.* 6. *num.* 12.

3. Quod ſi iuramentum ſecundum in eius materia, ſeu promiſſioni; nequaquam poteſt obligationem inducere, vtpote de re omnino illicita. Illicitum námque eſt, violare Iuramentum, votum, ſeu validam promiſſionem. Non igitur obſtringi potes iuramento, ad hanc faciendam violationem. Quia iuramentum non eſt vinculum iniquitatis. Et in hoc ſenſu dicitur in *c. quanto de Iureiur.* iuramentum illicitum obligatorium non eſſe. Illicitum inquam, non ex parte cauſæ extrinſecæ vitiantis iuramentum ſed ex parte obiecti, ſeu materiæ iuratæ. Quia cadit ſupra materiam prohibitam. Exemplis doctrina illuſtratur. Si poſt votum caſtitatis promittas fœminæ matrimonium, nulla eſt promiſſio, etiamſi iuramento firmata ſit. Vt definitur *cap. rurſus, qui clerici, vel vouent.* Item promiſiſti alicui coniugium, non poteris alteri te ſub Iuramento obligare, *cap. ſicut de ſponſalibus*, & ita tenent *multis relatis* Couarr. *de pactis* 2. *p.* §. 2 *num.* 4. *verſ. cæterum &* 4. *decret.* 1. *p. cap.* 51. *num* 6. Sanch. *lib.* 1. *de ſponſalibus diſp.* 50. *n.* 2. *& lib.* 3. *ſum. cap.* 9. *n.* 26. Suar. *lib.* 2. *cap.* 19. *n.* 10. Bonacina *tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 1. *punct.* 6. *num.* 1.

4. Verum vt ſecundum Iuramentum in materia iurata contrarium ſit priori iuramento, voto, ſeu promiſſioni, & obligationem non inducat; debet primum iuramentum, votum, ſeu promiſſio obligare tempore, quo ſecundum emittitur. Aliàs ſi primum iuramentum votum ſeu promiſſio eo tempore obligatoria non ſunt, ſecundum iuramentum illis non poteſt eſſe contrarium. Quia verè non ſunt, & conſequenter obligationem habet ſi de materia licita emittatur. Vt expreſsè definitur, *cap. Tua nos el primero de iureiurando.* Vbi cum quidam monachi percipientes penſionem in beneficiis conſtrixiſſent clericos præſentatos iurare maiorem ſolito penſionem ſoluturos contra canonicas ſanctiones, & poſtea Epiſcopus illos inſtituens iurare mandauit, quod antiquam penſionem, & ſolitam non augerent. Hoc poſterius Iuramentum, (inquit Pontifex) quia ratione & Lateranenſis concilij auctoritate iuuatur, primo præiudicat; id eſt, contra primum iuramentum vires obtinet; eo quòd primum non obligabat. Sic Gloſſ. *ibid. cap. Tua nos* & Doctores *ſupra* relati.

5. At ſi primum iuramentum votum, ſeu promiſſio obligant eo tempore, quo ſecundum iuramentum emittitur, ſecundum iuramentum nunquam inducet obligationem; tameſi ſucceſſu temporis primum iuramentum, votum, ſeu promiſſio deſinant obligare, eo quòd relaxentur, vel à parte remittantur. Quia non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non ſubſiſtit. Regula *non firmatur de regulis iur. in* 6. & regula. *Quod ab initio ff. eodem.* Quâ ratione in *cap. quidam de conuerſio. coniugat.* Dicitur virum profitentem in monaſterio inuita vxore; etiamſi illa moriatur, non teneri redire ad monaſterium. Quia votum non fuit validum, & in *cap. placet nobis, eodem tit.*

Digitized by Google

ſit. mulier profeſſionem fecit ignorans maritum viuere, illo tamen mortuo non cogitur ad monaſterium redire. Quia emiſſa fuit tempore inhabili, & non conualeſcit tempore habili, vt ex communi ſententia docet Abbas *ibi num.* 4. Suarez *d. lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 16. Sanch. *lib.* 11. *de ſponſalib diſp* 50. *num.* 6. Quamuis Nauarrus *cap.* 12. *num. vlt.* & Couarr. 4. *Decret.* 1. *cap.* 4. §. 1, *num.* 10. contrarium videantur ſentire, ſed abſque fundamento.

PVNCTVM VIII.

Qualiter Iuramentum de materia per legem prohibita, obligatorium eſſe poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Proponitur dubitandi ratio.*
2 *Iuramentum de materia prohibita per legem naturalem, diuinam, aut canonicam obligatorium non eſt.*
3 *Item nec Iuramentum de materia lege ciuili prohibita ob bonum publicum.*
4 *Neque item obligat Iuramentum de materia lege ciuili prohibita bonum ſingulorum ciuium ſpectante ſi lex obliget ad culpam.*
5 *Vnde hoc cognoſcendum ſit? Proponitur ſententia Bartoli, & examinatur.*
6 *Quid ſentiat Sanchez.*
7 *Quid tenendum ſit.*
8 *Iurans renunciare beneficium, ad cuius titulum fuit ordinatus, non obligatur, niſi habeat aliàs vnde viuat.*
9 *Quid dicendum de iuramento ſoluendi pœnam in ſponſalibus appoſitam.*
10 *Quibus ſponſalibus prohibita eſt pœnæ appoſitio.*
11 *Reſoluitur quæſtio.*
12 *Iuramentum, de non reuocando teſtamento, obligatorium eſt.*
13 *Non obligat iuramentum, ſoluendi ea, quæ ludo ad creditum ſunt lucrata.*
14 *Quid de iuramento facto à prodigo, cui interdicta eſt bonorum adminiſtratio.*
15 *Nullum eſt Iuramentum alienandi bona ſi alienatio nulla ſit.*

1. VIdetur impoſſibile, iuramentum de materia per legem prohibita obligare poſſe. Quia obligaret ad legis tranſgreſſionem, quod eſt turpe & inhoneſtum. In contrarium autem eſt Textus *in cap. cum contingat, de iureiurando, & cap. licet mulieres eodem tit. in* 6. *& cap.* 2. *de pactis lib.* 6. in quibus alienationes fundi dotalis aliàs prohibitæ valent iuramento appoſito. Et in Authent. *Sacramentum puberum, Cod. ſi aduerſus venditionem.* Decidit ſeruanda eſſe iuramenta minorum ſuper contractus ſuarum rerum, tametſi alioquin ſint prohibiti contrahere.

2. In hac re certum eſt, iuramentum de materia prohibita per legem naturalem, diuinam, & canonicam obligatorium eſſe non poſſe. Quia eſſet de re mala, vel ſaltem impeditiua maioris boni: quod dixerim. Quia ſunt aliquæ leges canonicæ, quæ propriè vim legis non habent; ſed cuiuſdam directionis, & rectæ gubernationis. Hæ ſunt plurimæ religionum conſtitutiones, quæ licet ad culpam non obligent, conducunt maximè perfectioni conſequendæ; eâque de cauſa qui illas tranſgredi iuraret, iuraret à recta perfectionis via abſtinere. Non igitur tale iuramentum eſſe poteſt obligatorium. Et ita vt indubitatum ſupponit Suar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 2. *de iuram. cap.* 20. *num.* 2.

3. Deinde certum eſt, Iuramentum contrarium legi ciuili diſponenti de materia pertinente ad bonum publicum, nullo modo obligatorium eſſe poſſe. Quia harum legum tranſgreſſio eſt culpa mortalis. Sed iuramentum eſſe non poteſt iniquitatis vinculum. Ergo non poteſt ad harum legum tranſgreſſionem obligare. Præterea iuramentum non poteſt obligare in præiudicium tertij. *Capite cum contingat, in fine de iureiurando, capite quamuis pactum de pactis, in* 6. At iuramentum, contrarium materiæ in commune bonum ordinatæ, vergit in præiudicium tertij, ſcilicet communitatis; non igitur poteſt obligare. Hac enim ratione Iuramentum, quo Clericus iuraret, ſe renunciaturum priuilegio fori vel contrauenturum renunciationi factæ eſt illicitum; quia eſt contrarium materiæ in commune bonum ordinatæ; nempe priuilegio ſtatui clericali conceſſo non iudicandi à Layca poteſtate. Sic tanquam certum tradunt aliis relatis Rebellus *de iuſtitia* 2. *part. lib.* 5. *quæſt.* 7. *ſect.* 3. *num.* 15. *& num. vltim.* Thuſcus *tom.* 4. verbo *iuramentum concluſio* 500. *num.* 18. Suar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 4. *& ſeqq.* Sanch. *lib.* 3. *ſub cap.* 9. *num.* 34.

Hinc fit ſi iuramentum præſtes, de extrahendis è ciuitate mercibus, armis, aliiſque rebus prohibitis, de excedendo taxam rerum venalium, & ſimilia, nullam habere obligationem. Quia rem iniquam iuraſti bono communi præiudicantem. Vnde tam in Iuramento, quam illius executione peccatum committeres. Sic relati Doctores.

4. Præterea certum eſt, iuramentum contra legem ciuilem diſponentem immediatè de bonis, & actionibus ſuorum ciuilium obligatorium eſſe non poſſe, ſi illa lex ciuilis obliget ad culpam, vt verè obligare poteſt. Ratio eſt clara; quia tunc iuramentum obligaret ad peccatum, quod nullatenus fieri poteſt. Baſilius Legionenſis *lib.* 2. *de ſponſalib. cap.* 8. *num.* 30. Suar. *lib.* 2. *cap.* 20. 21. *per tot.*

5. Solum eſt difficultas vnde cognoſcitur legem ciuilem diſponentem de bonis, & actionibus ſuorum ciuium obligare, vel non obligare ad culpam?

Plures Doctores ſecuti Bartolum *in lege ſi quis pro eo* 57. *in princip. num.* 9. *ff. de fideiuſſoribus*; & Authent. *Sacramenta puberum, Cod. ſi aduerſus venditionem, num.* 15. Conſentiunt legem reſpicientem bonum priuatum, ſi dirigatur in perſonas, obligare ad culpam; ac proinde iuramentum illi contrarium non valere: ſecùs ſi dirigatur in actum, prohibendo, ne fiat actus, vel factum irritando. Sic Cardinalis Thuſcus *tom.* 4. verbo *Iuramentum concluſ.* 500. *num.* 21. *&* 22. *& concluſio.* 528. *num.* 16. *&* 36. Vaſquez 1. 2. *diſp.* 171. *cap.* 2. *num.* 13. Baſilius Legionenſis *lib.* 12. *de matrimon. cap.* 8. *num.* 36. Sed hanc diſtinctionem communiter Doctores impugnant, vt videre eſt apud Gutierr. in Authent. *Sacramenta puberum, num.* 36. Eo quòd potius verbalis, quam realis eſſe videatur. Nam annullans contractum cum minore, ſine debita ſolemnitate; tacitè prohibet minorem, ne abſque illa ſolemnitate contrahat; prohibens enim effectum, prohibet & cauſam. Non igitur ex eo quod verba legis dirigantur in actum, vel in perſonam, ſumi poteſt ſufficiens ſignum obligationis. Baſilius verò Legionenſis *lib.* 12. *de ſponſalib. cap.* 8. *num.* 36. Suar. *lib.* 2. *de Iuramento, cap.* 20. *num.* 10. hanc impugnationem vt inſufficientem reijciunt. Inquiunt enim, legem annullantem actum, non prohibere illum, ſed ab illius prohibitione abſtinere, neque attendere, an fiat actus, vel non fiat, ſed dato quod fiat, illum irritum, & nullum eſſe decernit, atque adeo fertur in actum non quoad obligationem; ſed quoad valorem.

Cæterum ego non ſatis percipio, quomodo lex annullare actum poſſit; quin prohibeat efficiendum. Quæ enim efficacior prohibitio, & interdictio actus eſſe poteſt, quam illius irritatio, & annullatio? Adde regulariter, leges annullantes actum ad perſonas diriguntur, vt patet in alienatione rerum immobilium facta à minore ſine decreto iudicis, quæ non ſolum irritatur, ſed ipſe minor ſic alienatione prohibetur, *lege ſiquidem, leg. non ſolum lege ad reſoluendum, Cod. de prædiis minorum.* Ergo illa diſtinctio Bartoli non eſt ſufficiens.

6. Sanch. verò *lib.* 3. *in Decalog. cap.* 9. *num.* 35. Reprobata ſupradicta Bartoli diſtinctione hanc regulam ſtatuit, quoties lex ciuilis ordinatur immediatè in bonum priuatorum, & ipſorum fauorem, non obligat ad culpam, ac proinde Iuramentum de re illa prohibita homini factum & in eius cedens vtilitatem, obligationem induerit. Probat: quia hæc lex, cum ſit in fauorem priuati, non cogit illum, ne poſſit fauori facto per legem renunciare; ac proinde non tam eſt lex, quam permiſſio & priuilegium.

Sed neque ex hac regula adhuc quieſcit animus. Vnde enim conſtat, legem diſponentem de bonis priuatorum in fauorem boni communis immediatè non eſſe? Nam eſto Reipublicæ parum interſit, quod bona ſint apud vnum, vel alium ciuem; eâque de cauſa prohibendo mulieribus alienationes fundi dotalis, & minoribus contractus abſque debitis ſolemnitatibus, videantur bonum priuatorum reſpicere, & in fauorem ipſorum diſponere. At negari non poteſt, Reipublicæ maximè intereſſe, ne mulieres indotatæ exiſtant; & ne minores in contractibus defraudati depauperentur. Ergo lex de his diſponens cenſenda eſt potius in fauorem Republic. quam cuiuſcumque particularis diſponere. Et confirmari poteſt argumento deſumpto ex renunciatione patrimonij ad cuius titulum clericus ſacris initiatus eſt, quod prohibetur renunciare niſi habeat aliunde ex quo ſe ſuſtentare poſſit. Quia licet hæc lex diſponat de bono particulari ipſius clerici, & in ipſius fauorem, quia tamen præcipuè lata eſt in fauorem ſtatus Eccleſiaſtici, ne clerici depauperati emendicare cogantur, & viles fiant; ea de cauſa Iuramentum contraueniendi tali legi nullum erit; & in legibus ciuilibus philoſophari poteſt. Adde ſi leges diſponentes de his bonis priuatorum vim legis non haberent: ſed priuilegij in ipſorum fauorem conceſſi; quæ cauſa eſt; quare ſecluſo Iuramento non poſſint illis renunciare? certè nulla allegari poteſt.

7. Qua

Digitized by Google

7. Quapropter exiſtimo nullum iuramentum validum, & obligatorium eſſe cuilibet legi aduerſum. Nam eo ipſo quod aduerſatur publico præcepto, vt ſaltem publicæ ordinationi, & ſuperioris iuri. Sed ius publicum non poteſt priuatorum pactis derogare, *leg. ius publicum, ff. de pactis.* Ergo Iuramentum aduerſum legi obligatorium eſſe non poteſt. Quocirca ſpectandum eſt, an materia Iuramenti quatenus talis eſt, ſit prohibita per legem; vt inde colligatur obligatio, vel non obligatio Iuramenti. Ex defectu enim huius conſiderationis plures Doctores confunduntur. Exemplis rem manifeſto: in lege prohibente mulieribus alienationem fundi dotalis, minoribus contractus ſine auctoritate Prætoris; ludentibus pecunia credita quaſlibet de ſolutione promiſſiones, & obligationes facere; morientibus teſtamentum condere ſine ſolemnitate; & ſimilia. At enim leges non prohibent perſeuerantiam negatiuam in actu ſemel facto; neque illius præcipiunt reſciſſionem, ſed prohibent, ne fundum dotalem ſine debita ſolemnitate alienent; néve minores contra diſpoſitionem iuris contrahant; néve ludentes de ſoluenda pecunia promiſſiones, & obligationes faciant, néve teſtamentum in ratione teſtamenti, ſine requiſitis intentent, & hæc prohibent non ſub graui culpa, ſed ſub quadam recta, & politica gubernatione; non autem præcipiunt mulieribus fundi dotalis alienati receptionem; nec minoribus contractuum reſciſſionem, nec ludentibus credito, & pecuniam ſoluentibus, repetitionem, nec condentibus teſtamentum inualidum, aliud de nouo condere. Mulieres ergo iurantes, quod alienabunt ſine ſolemnitate fundum dotalem, & minores iurantes celebraturi contractus contra iuris ordinem, & ludentes iurantes facturi promiſſionem de pecunia ſoluenda, & morientes condituri teſtamentum contra iuris diſpoſitionem, nequaquam ex vi Iuramenti videntur obligari ob rationem dictam. Quia eſſet obligatio ad contradicendum legi, & in legis derogationem. Et ſaltem eſſet obligatio ad faciendum actum lege reprobatum, & nullum, & conſequenter de re vana, & inutili. Quomodo ergo obligatio eſſe poteſt? Adde leges præſcribentes formam & ſolemnitatem ſeruandam in contractibus minorum, in alienatione fundi dotalis, in condendis teſtamentis, in renunciatione nouitij bonum publicum ſpectare. Ergo Iuramentum non ſeruandi hanc formam, iuri publico derogat. Ergo eſt illicitum. Secùs verò ſi mulieres iurarent ſtare alienationi factæ; & minores non reuocare contractus; & ludentes pecunia credita ſolutam non repetere, condentes teſtamentum inualidum, non reuocare. Quia hæc à lege non videntur prohiberi, ſed permitti: ac proinde iuramentum tenet. Sed qua ratione hoc poſſit contingere, cum videamus tali Iuramento, actum nullum, & à lege reprobatum approbare, ſequenti puncto dicemus.

8. Ex hac doctrina infertur primò: Iuramentum renunciandi beneficium, vel patrimonium, ad cuius titulum fuiſti ordinatus, vel non reuocandi procuratorem ad hanc reſignationem deſignatum, obligare non poſſe, ſi ſit Iuramentum de reſignatione facienda ſine licentia Epiſcopi, dum non habes aliundè, ex quo te ſuſtentare poſſis. Quia eſſet de re prohibita per Concilium *ſeſſione 21. cap. 12. de reformatione.* Ac proinde de re illicita. Sic tenet & deciſum referunt Flaminius de reſignat. *lib. 2. quæſt. 6. num.* 43. Nicolaus Garc. 2. *p. de benefic. cap. 5. num.* 232. Azor. 2. *p. lib.* 7. *cap.* 25. *quæſt.* 6. Aloyſius Riccius *praxi fori Eccleſiaſtici reſolut.* 272. *num.* 2. Auguſtinus Barboſa *allegat.* 19 *num.* 16. Neque obſtat ſacram Congregationem declaraſſe, ſic iurantem eſſe abſoluendum. Quia intelligendum non eſt de propria abſolutione, ſed de abſolutionis declaratione, vel de abſolutione à peccato commiſſo in tali Iuramento præſtando.

9. Secundò infertur deciſio illius grauiſſimæ quæſtionis: an Iuramentum ſoluendi pœnam in ſponſalibus appoſitam recedenti à contractu, ſit obligatorium, & ſeruandum? Et rationem difficultatis fecit Textus *in cap. gemma de ſponſalib.* Vbi puella nondum ſeptenna contraxit ſponſalia cum Petro, quorum parentes ſtipulati fuerant de pœna ſoluenda ab eo, qui receſſerit; receſſit puella contrahens cum alio matrimonium. Parentes Petri nitebantur à Gemma matre puellæ pœnam extorquere, ipſa verò conqueſta eſt Domino Papæ, qui in hæc verba reſpondit. Cum itaque matrimonia libera eſſe debeant, & ideo talis ſtipulatio propter pœnæ interpoſitionem ſit merito improbanda; mandamus quatenus ſi eſt ita, eundem B. vt ab extorſione prædictæ pœnæ deſiſtat Eccleſiaſtica cenſura compellas. Poſito autem ſtipulationem pœnæ prohibitam eſſe adiici ſponſalibus ob matrimonij libertatem, videtur inferri, Iuramentum de ſoluenda tali pœna irritum eſſe. Quia eſt Iuramentum de re iniqua libertati matrimonij contraria. Et ita tenet pluribus relatis Thomas Sanchez *lib.* 1. *de ſponſal. diſp.* 32. *num.* 21. Ioan. Gutier. *de matrim. c.* 17. *n.* 19. Seraph. *de priuilegiis Iuramenti priuileg.* 61. *n.* 13.

10. Pro deciſione ſupponendum eſt; quibus ſponſalibus prohibita eſt pœnæ appoſitio, & pro quorum receſſu. Nam aliqui dicunt quibus aſſentire videtur Suar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 2. *de Iuram. cap.* 23. *num.* 5. Hoc eſſe intelligendum de pœna appoſita ſponſalibus inualidis, qualia erant illa quorum mentio fit *in d. cap. gemma.* Sed non placet, quia ratio decidendi, quæ eſt libertas matrimonij omnibus ſponſalibus communis eſt. Aliàs Pontifex non ob libertatem matrimonij, ſed ob nullitatem ſponſalium improbaret pœnam appoſitam. Nam vt bene dicit Gloſſ. ibi, ſponſalibus non ſubſiſtentibus nec pœna illis acceſſoria ſubſiſtere poterat. Non ergo de appoſitione pœnæ ſponſalibus tantum inualidis prohibitio intelligitur. Sed de quo receſſu pœna improbanda intelligenda eſt? Credo probabilius de ſolo receſſu iuſto. Nam iuſtè à fide data recedens non debebat cogi neque vlla pœna, neque vlla cenſura; cum matrimonia libera eſſe debeant. At iniuſtè recedens meritò cogi poteſt appoſitione pœnæ ad contractus executionem. Neque in hac coactione vlla ei irrogatur iniuria; neque libertas matrimonij læditur, ſicut non læditur ex amiſſione arrharum in duplici, vel quadruplici quantitate, quando ita conuentum eſt. Et ita tenet Suar. *loco allegato.* Ægyd. *de matrim. diſp.* 22. *dub.* 5. *concluſio* 2. Baſilius Legionenſis *lib.* 12. *de ſponſal. cap.* 19. *num.* 7. & 8.

11. Poſito autem adiectionem pœnæ ſolum improbari pro receſſu iuſto; admitti, ſeu permitti apponi iniuſtè reſilienti, dicendum eſt, Iuramentum de ſoluenda pœna, obligatorium eſſe iniuſtè reſilienti, quia non eſt de materia prohibita. Sic Suar. & Baſilius *ſuprà.* At iuſtè reſilienti obligatorium non eſſe. Quia eſt de re, ob bonum publicum, nempè libertatem matrimonij conſeruandam prohibita. Dices ſtipulationem pœnæ prohiberi, ſed non prohiberi ſolutionem pœnæ ſtipulatæ. Reſpondeo à fortiori prohiberi ſolutionem, quia ratione illius ſtipulatio irrita eſt. Sic Sanch. Gutier. Seraphin. Baſilius & alij plures apud ipſos.

12. Tertiò infero qualiter Iuramentum, de non reuocando teſtamento obligatorium eſſe poſſit? Et idem eſt de Iuramento inſtituendi hunc hæredem.

Aliquibus placet, nullius obligationis eſſe. Quia impedit libertatem teſtandi, quam iura concedunt. Sic Anton. Gomez *lib.* 3. *Tauri num* 75. ſecutus Bartolum *in leg. ſi quis, in princip. teſtamenti, ff. de legatis* 3. & alij plures relati à Couar. *de teſtamentis* 2. *p. num.* 15. Probabiliùs tamen eſt tale Iuramentum obligare. Quia aduerſus nullam legem procedit. Leges enim reuocationem teſtamenti permittunt, non præcipiunt. Ergo iurans non reuocare, legibus non contradicit. Neque obſtat impediri libertatem teſtandi, quia hæc impeditur ex proprio conſenſu, & ob reuerentiam diuini nominis. Et ita tenet plures referens Couarr. *loco allegato.* Vaſquez *de teſtamentis, cap.* 2. *dub.* 3. *n.* 15. & 16. Baſilius Legionenſis *lib.* 12. *de matrim. cap.* 8. *num.* 42. Ioan. Gutierr. 2. *part. de Iuram. cap.* 1. *num.* 5.

13. Quartò infero quid ſit dicendum de Iuramento ſoluendi ea, quæ ludo pecuniæ credita fuerint lucrata? Videris obligatus eſſe, quia ſolutio pecuniæ fieri poteſt abſque diſpendio ſalutis æternæ. Ergo Iuramentum de illa facienda eſt obligatorium. Sic tanquam certum tradit Sanch. *lib.* 1. *de ſponſalib. diſp* 32. *num.* 23. Gutierrez *de Iuramento cap.* 53. *num.* 6. At verùs exiſtimo tale Iuramentum per ſe inualidum eſſe. Sic docet Vaſq. *opuſcul. de teſtam. cap.* 3. *dub.* 2. *num.* 4. Ratio ea eſt, quia cadit ſupra materiam inutilem, & vanam & à lege reprobatam. Ponimus námque promiſſionem, ſoluendi lucratum pecunia credita, nullam eſſe, & à lege reprobatam. Vt conſtat ex *leg.* 8. *tit.* 7. *lib.* 8. *noua recopilationibus*, & conſequentes ſolutionem pecuniæ virtute illius nullam eſſe, nullúmque ius transferre in recipientem. Sed hoc poſito Iuramentum de ſolutione facienda non eſt de re honeſta, ſed de re vana, & inutili. Quia talis ſolutio non eſt actus iuſtitiæ; cum non ſit debita, eo quòd contractus fuerit nullus; neque eſt fidelitatis ob eandem rationem: quia non debetur, neque charitatis propriæ; cum non redimat vexationem, neque religionis, cum non pertineat ad ſpecialem cultum Dei ſecluſo Iuramento, quod neceſſarium erat, vt Iuramentum obligaret, quia Iuramentum non honeſtat materiem, ſed illam honeſtam præſupponit. Et hinc eſt maxima differentia inter hoc Iuramentum, & Iuramentum ſoluendi vſuras: Quia Iuramentum ſoluendi vſuras, per ſe fertur ſupra materiam honeſtam; nempè charitatis propriæ, cum promittantur in redemptionem vexationis propriæ. Secùs eſt in promiſſione lucri pecunia credita. Vbi nulla redemptio vexationis interuenit. Ad rationem contrarium nego, ſolutionem pecuniæ fieri poſſe abſque diſpendio ſalutis æternæ, ſi fiat virtute promiſſionis factæ. Secùs verò ſi fiat ob alium honeſtum finem nempe tuendi proprium honorem. Quia niſi ſoluat, infamatur. Tunc enim Iuramentum, de ſolutione facienda ob illum finem, eſt Iuramentum de re licita, & honeſta ad charitatem pertinente; ac proinde ſeruandum, eſto contractus nullus ſit. Sic docuit Vaſq. *ſup. n.* 44.

14. Quintò infero, quid ſit dicendum de Iuramento facto à prodigo, cui interdicta eſt bonorum adminiſtratio? Ex omnibus variis ſententiis, quas expendit Couarruu. *in cap.*

quamuis

Digitized by Google

quamuis pactum de pactis, 2. *p.* §. 3. *num. vltimo*. Dicendum eſt, ſi Iuramentum fiat, de alienatione facienda, nullum eſt, vtpote de materia per legem prohibita. Si verò Iuramentum fiat, de non contraueniendo tali alienationi factæ diſtinguendũ eſt. Si ita prohibeatur alienatio, vt ſimul annulletur, credo probabiliùs, Iuramentum non contraueniendi tali alienationi, nullius obligationis eſſe. Quia eſt Iuramentum de re à lege prohibita, & illicita, nempè de perſeuerantia in prodigalitate facta. Item quia lex irritans & annullans actum, tacitè annullat illius reuocationem, & conſequenter pactum de non reuocando. Argumento *legis* 28. *de pactis*. Aliàs, fruſtranea eſſet lex quæ prohiberet, & annullaret actum niſi ſimul prohiberet, & annullaret illius reuocationem. Ergo Iuramentum de non contraueniendo tali alienationi eſt Iuramentum de re à lege reprobata. Non enim ſeparari poteſt huius Iuramenti obligatio ab obligatione contractus, quæ nulla eſt. Ergo eſt nullum tale Iuramentum. At ſi alienatio fieri prohibeatur, facta tamen non annulletur, validum erit Iuramentum, de illa non reuocando. Quia cedit in bonum, & charitatem proximi, cui iam acquiſita, & ritè poſſeſſa relinquis.

15. Sextò infero; quid ſit dicendum, de Iuramento alienandi bona omnia eo caſu, quo hæc alienatio nulla ſit? Et reſpondeo eſſe nullum Iuramentum tuum ſi fiat in confirmationem promiſſionis alienandi. Quia eſſet de re vana, & inutili. Tum ſi fiat in confirmationem alienationis factæ. Quia confirmat rem inutilem, ſic pluribus relatis Gutierrez de Iuramento confirmatorio, *cap.* 11. *à n.* 11.

PVNCTVM IX.

An Iuramentum habeat vim confirmandi contractus alioquin inualidos?

VT plenius materia Iuramenti & illius obligatio intelligatur, examinandum eſt, qualiter Iuramentum appoſitum contractibus alioquin inualidis, illos firmare poſſit?

§. I.

Quid ſit Iuramentum firmare contractus.

SVMMARIVM.

1 *Duplex obligatio in Iuramento promiſſorio homini facto reperitur.*

2 *Qualiter Iuramentum vim habeat firmandi promiſſionem aliàs inualidam?*

3 *Multùm intereſt, an ex Iuramento firmetur contractus, vel non?*

4 *Obligatio Iuramenti confirmatorij non poteſt regulariter relaxari, ſecùs Iuramenti non confirmatorij.*

5 *Si iurans non petit relaxationem in Iuramento non confirmatorio, ſatisfacit momentanea ſolutione.*

6 *Obligatio Iuramenti confirmatorij tranſit ad hæredes; ſecùs non confirmatorij.*

1. DVplex in Iuramento promiſſorio in fauorem hominis facto obligatio reperiri poteſt; alia reſpectu Dei ex ratione Iuramenti, alia hominis ex virtute promiſſionis. Quando ergo ex promiſſione iurata nulla contrahitur obligatio reſpectu hominis, cui fit promiſſio, ſed ſolum reſpectu Dei, tunc Iuramentum non firmat contractum, ſed vocatur per ſe ſtans, ſeu inductiuum obligationis. Quia ſolum eam obligationem inducit, quam ſecum trahit, neque vlterius progreditur ad firmandum promiſſionem, ſed ita inualidam ſinit, ac ſi non eſſet appoſitum Iuramentum, vt in promittente ſub Iuramento vſuras eſt manifeſtum. Non enim vſurarius ex tali promiſſione iurata ius acquirit vt ſibi vſuræ ſoluantur, neque promittens tenetur vſurario, ſed domino reddere Iuramenta. Quia domino tantum eſt ius acquiſitum. Vt habetur *cap. Debitores, de iureiurando*. Quod ſi ex promiſſione alioquin infirma, eo quòd Iuramento confirmetur, ius acquirat promiſſarius aduerſus promittentem taliter, quod ipſe promittens non ſolum ratione religionis, ſed etiam iuſtitiæ aut fidelitatis teneatur ſtare contractui, tunc Iuramentum dicitur eſſe confirmatorium. Quia promiſſionem alioquin infirmam firmat, & roborat. Ita explicant omnes Doctores cum Abbate *in cap.* 1. *& c. cum contingat, de iureiurando*, & videre eſt apud Couarr. *de pact.* 2. *p.* §. 1. *per tot.* Antonius Gomez, 2. *tom. variar. cap.* 14. *num.* 21. Gutierr. *in Authent. Sacramenta puberum, à num.* 14. Suarez *de Iuram. cap.* 25. *num.* 2. Sanch. *lib.* 1. *de ſponſalib. diſp.* 32. *à num.* 1.

2. Quod ſi petas, qualiter Iuramentum hanc vim habere poſſit, firmandi promiſſionem aliàs inualidam? Reſpondeo, ex ſua natura non habere, quia ex ſua natura ſolum habet obligare iurantem Deo, cuius nomen ad roborandum promiſſionem aſſumptum eſt alia autem obligatio parti, quæ ex promiſſione roborata naſcitur, iure poſitiuo & nouo introducta eſt. Quia ius ipſum in honorem Iuramenti roborat promiſſionem, quæ alioquin nullum robur habebat. Vt tradunt Bald. *Auth. Sacramenta puberum, num.* 4. *Cod. ſi aduerſus venditionem*, & *ibi* Paul. *in repetitione num.* 17. *& leg. ſi quis pro eo, in princ. n.* 4. *ff. de fideiuſſoribus*. Sanch. *lib.* 3. *ſummæ cap.* 12. *num.* 3. Suar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 2. *de Iuram. c.* 28. *num.* 3. Gutierr. *in Authent. Sacramenta puberum, num.* 14. Dicitur autem ex Iuramento hanc confirmationem & robur prouenire. Quia poſito Iuramento ius ipſum in illius reuerentiam hanc promiſſioni firmitatem concedit.

3. Hinc fit, multum intereſſe, an ex Iuramento confirmetur contractus vel non. Vt bene multis relatis tradiderunt Couarruu. *de pact.* 2. *p.* §. 1. *num.* 7. Sanch. *lib.* 1. *de ſponſalib. diſp.* 32. *num.* 3. Vaſq. *de teſtamentis, cap.* 3. *dub.* 2. *in princ.* Nam ex Iuramento confirmatorio contractus naſcitur in promiſſario actio aduerſus promittentem; vt eum poſſit in iudicio compellere, ſeruare promiſſum; eo quòd ſi ei ius per talem promiſſionem acquiſitum. Secùs verò ex Iuramento non confirmatorio, cum enim ex illo nullum ius, creditori fuerit acquiſitum, nullam actionem ex illo habere poteſt. Actio quippe in iure fundatur. Vt conſtat §. 1. *inſtitut. de actionibus*. Sic Couar. *de pactis*, 2. *part.* §. 3. *num.* 2. verſ. *Primum ex hoc*. Leſſ. *lib.* 2. *de iuſtitia, cap.* 17. *dub.* 6. *num.* 51. Suar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 2. *de Iuram. c.* 25. *n.* 7. Sanch. *lib.* 3. *c.* 11. *n.* 8. *& c.* 12. *n.* 66. & alij apud ipſos.

4. Deinde obligatio Iuramenti confirmatorij non poteſt regulariter ab alio, quam à creditore relaxari; eo quod talis relaxatio cederet in damnum creditoris, cui eſt ius, ex tali contractu iurato acquiſitum. Quapropter decidit *in Authent. Sacramenta puberum, Cod. ſi aduerſus venditionem*, vt hæc Iuramenta inuiolabiliter cuſtodiantur. Et *in cap.* 2. *de iureiurando, in* 6. *& cap. quamuis pactum, de pactis, in* 6. *& omnino ſeruentur*. Quod verbum *omnino* denotat, ſine vllo remedio diſpenſationis, aut relaxationis. Vt multis relatis docet Tiraquellus *in l. ſi vnquam Cod. de reuocandis donat.* verbo *Reuertatur, num.* 78. *&* 79. *& num.* 81. Matienzo *lib.* 5. *recopil. in Rubrica Gloſſ.* 1. *num.* 39. Couarr. *de pactis*, 2. *p.* §. 3. *n.* 2. *verſ. Secundo infertur*. Sanch. *lib.* 1. *de ſponſalibus, diſp.* 32. *num.* 6. *& lib.* 3. *in Decalog. cap.* 12. *num.* 63. Quod ſi aliquando in his contractibus Iuramento confirmatis datur Iuramenti relaxatio, ad effectum agendi, hoc eſt, vt iurans poſſit agere in iudicio ad contractus reſciſſionem, non obſtante Iuramento; id prouenit, quia dubium eſt, an obliget contractus, & firmitatem obtinuerit ob enormem læſionem. At ex hac relaxatione contractus non reſcinditur, quia non eſt Iuramenti abſoluta relaxatio; ſed ſolum ad illum effectum. Et præterea, quia confirmatio contractus originem habuit ex iuramento. Sed non ex illo pendet in conſeruari regulam, *factum legitimè de Regul. iuris in* 6. Factum legitimè retractari non debet etiamſi poſtea veniat caſus, à quo non poſſit inchoari, ſic Sanchez aliis relatis *dicto cap.* 12. *num.* 59. Gutierrez *in Authent. Sacramenta puberum, num.* 20. Gregorius Lopez *leg.* 6. *tit.* 19. *partita* 6. verbo *Debe ſer guardada la Iura*. Vnde ſi allegata falſo cauſa impetres relaxationem Iuramenti, vel abſolutè, vel ſolum ad effectum agendi; relaxatio nulla eſt; tenerisque omne damnum, & expenſas litis creditori reſtituere. Vt docet optimè Molin. *tom.* 1. *de iuſtitia, diſp.* 150. *num. vlt.* & Sanch. *lib.* 3. *ſum. cap.* 12. *num.* 60.

Econtra verò quando Iuramentum non firmat contractum, licitum eſt, petere relaxationem Iuramenti, & faciliſſimo negotio debet à Prælato concedi. Cum enim nullum ius ſit ex tali Iuramento parti acquiſitum, ſed ſoli Deo. Prælatúſque vices illius gerat, poterit Iuramentum illud relaxare, vtpote quod non in honorem Dei, ſed in promiſſarij vtilitatem, cui nullum ius acquiſitum fuit, præſtitum fuerit. Quæ ratio mihi videtur ſufficiens, vt prælatus hanc relaxationem concedat, non ſolum in Iuramentis, in quibus turpitudo reperitur ex parte recipientis, quale eſt Iuramentum de vſuris ſoluendis; ſed etiam in illis in quibus nulla eſt turpitudo in recipiente; vt in promiſſione iurata ſoluendi amiſſa ludo pecunia credita, defendit multorum ſententia, nullam in recipiente eſſe turpitudinem; ſed poſſe licitè pecuniam accipere, & retinere, quouſque per ſententiam ad reddendam condemnetur. Nam cum ex tali Iuramento (vt modo ſupponimus) nullum ius creditori ſit acquiſitum, ſed ſolum ſit obligatio reſpectu Dei; poteſt Prælatus, qui vices illius gerit, hanc obligationem remittere; ne homines de bonis ſuis prodigè, & vltra vſus neceſſarios, & conuenientes diſponant. Quæ enim fuit cauſa, irritandi, & annullandi talem contractum, & concedendi repetitionem; eadem eſſe poteſt ſufficiens ad iuſtificandam relaxationem; vt multis allegatis tradit Gutierr. *de Iuram.* 1. *p. cap.* 53. *num.* 8. Sanch. *lib.* 1. *de ſponſalib. diſp.* 31. *num.* 2. *& lib.* 3. *ſum. c.* 12. *num.* 17. *poſt med. & num.* 65.

5. Verum

Digitized by Google

5. Verum ſi iurans relaxationem petere noluerit, ſatisfaciet momentanea ſolutione; poteritque ſtatim repetere; cum ius tertio non fuerit acquiſitum; & ſolum fuerit ſolutio facta ob honorem Iurament. Iuxta *cap. ad audientiam de iis quæ vi.* Et tradit *ibi* Abbas *in princip. num.* 1. Gloſſ. Antonius Ioannes Andreas & Ancharranus. Gutierr. *de Iurament.* 1. *p. cap.* 53. *num.* 8. Couarr. *de pact.* 2. *part.* §. 3. *num.* 2. Si verò fuerit etiam Iuramentum factum, de non repetendo vti debet remedio relaxationis, vt repetere poſſit. Ita Couar. & Gutierr. *ſuprà,* & Sanch. *lib.* 3. *de ſponſalibus, diſput.* 32. *num.* 7.

6. Præterea Iuramenti confirmatorij obligatio tranſit ad hæredes iurantis non in vi Iuramenti, ſed in vi contractus, & obligationis iuſtitiæ. Secùs eſt de obligatione Iuramenti non confirmatorij. Huius enim obligatio cum iurante extinguitur; ac proinde ad hæredes non tranſit. Sic Gab. Vaſquez *opuſcul. de teſtamentis, cap.* 3. *dub.* 2. *num.* 17. Baſilius Legionenſis *lib.* 12. *de ſponſalib. cap.* 8. *num.* 3. Et conſtabit ex iis, quæ infra dicemus; obligationem nempè Iuramenti perſonalem eſſe, non realem.

§. II.

Quare debeat eſſe Iuramentum confirmatorium contractus.

SVMMARIVM.

1 *Neceſſariò debet eſſe Iuramentum de opere futuro faciendo, vel omittendo.*

2 *Excipiunt aliqui Iuramentum minoris, quo ſe maiorem eſſe teſtetur.*

3 *Iuramentum de futuro confirmans contractum, debet eſſe de non contrauenendo contractui.*

1. IVramentum confirmans contractum, neceſſariò eſſe debet de aliquo opere futuro faciendo, vel omittendo; neque ſufficit aſſertorium de præſenti, quod ſolum celebrationem contractus teſtatur. Colligitur ex Authent. *Sacramenta puberum, Cod. ſi aduerſus venditionem,* ibi ſuper contractibus non retractandis. Ex *cap. cum contingat, de iureiurando.* Ibi; ne vlterius contraueniant. At non retractare contractum vel illi non contrauenire, opus eſt futurum. Ergo Iuramentum confirmatorium contractus, ſemper eſt de opere futuro. Sic omnes Doctores. Vide Gutierr. in Authent. *Sacramenta puberum, num.* 133.

2. Ab hac regula excipiunt aliqui Doctores, quos refert Riminaldus *inſtitut. Quibus alienare licet,* §. 2. *num.* 28. & Seraphin. *de priuilegiis Iuramenti, priuilegio* 83. *num.* 4. Iuramentum, quo minor, qui in aſpectu maior apparet, iuraſſet ſe maiorem eſſe, cum non ſit. Nam ratione huius doloſi Iuramenti dicunt, contractum eſſe firmatum, quando ſolum deficit contractus ratione minoris ætatis. Quia Ius in pœnam doli commiſſi ſupplet ætatem. *Textus eſt in lege* 2. *&* 3. *Cod. ſi minor, ſe maiorem dixerit, & habetur leg.* 6 *in princ. titul. final. partita* 6. Et ſubditur ibi ratio, quia iura deceptis, & non deceptoribus ſubuenire debent.

Cæterum hæc deciſio non tam eſt contractus confirmatio; quam denegatio beneficij reſtitutionis, quo minor gaudere poteſt. Adde hanc contractus firmitatem non ex Iuramento, quod doloſum fuit; ſed potius in pœnam illius à iure ipſo concedi. Sit ergo certum Iuramentum confirmans contractum, eſſe de re futura.

3. Sed quale debeat eſſe hoc Iuramentum de futuro? Non eſt conſtans apud omnes. Eorum placitis omiſſis; reſpondeo, debere eſſe Iuramentum non contraueniendi contractui, non retractandi illum. Colligitur ex ſupradictis decretis in quibus apponitur hæc forma pro contractibus confirmandis. Sic Bartol. Authent. *Sacramenta puberum, num.* 24. & *ibi* Iaſon. *num.* 28. Suarez *tom.* 2. *de Religione, lib.* 2. *de Iuramento, cap.* 29. *num.* 3. *&* 4. Leſſius *lib.* 2. *de iuſtitia, cap.* 17. *dub.* 7. *num.* 56. Sanch. *lib.* 3. *ſumm. cap.* 12. *num.* 20. An verò ſupradictum Iuramentum ſufficiat, difficultate non caret. Nam ſi iures vſuras ſoluturum; eaſque ſolutas non repetere; contractum non firmas, ſed potes obtenta Iuramenti relaxatione repetere, è contra ſi promittas ſub iuramento, aliquem in hæredem inſtituere, eſto non promittas non contrauenire, tenet Iuramentum, & contractum firmas eo modo, quo confirmaretur, ſi eo hærede inſtituto iudicaſſes, non reuocare. Ergo Iuramentum, non reuocandi contractum, nec ſufficit ad illius firmitatem, nec neceſſarium eſt.

Facilius eſt huius difficultatis ſolutio. Dicendum ergo eſt, Iuramentum non reuocandi contractum, & neceſſarium eſſe, & ſufficere, quoties ex parte creditoris non datur turpitudo, vt datur in contractu vſurario. Quantumuis enim ſoluens vſuras, iuret non repetere, recipiens eas retinere non poteſt; ac proinde Iuramento non repetendi, talis ſolutio non confirmatur. Neque obſtat iuramentum inſtituendi hunc hæredem, (caſu, quo obligatorium ſit) firmare contractum. Quia illud Iuramentum virtualiter & implicitè eſt iuramentum non reuocandi inſtitutionem. Quia fieri non poteſt hæredis inſtitutio, & illius reuocatio, inſtitutio namque hæredis non ſortitur effectum, quouſque teſtator moriatur, & conſequenter quouſque teſtatori non eſt poteſtas reuocandi. Ergo iurans inſtituere aliquem in hæredem tacitè, & in virtute iurat, inſtitutum non reuocare. Ergo Iuramentum firmans contractum eſt Iuramentum non contraueniendi illi.

§. III.

Quos contractus irritos confirmare Iuramentum poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Prima ſententia negat, contractum iure inualidum Iuramento firmari.*

2 *Secunda affirmat, quemlibet contractum inualidum ob priuatam vtilitatem, Iuramento firmari, niſi in creditore adſit turpitudo.*

3 *Tertia ſententia diſtinguit de contractibus inualidis naturaliter, vel ciuiliter.*

4 *Quid tenendum ſit?*

5 *Quid ex ſupradicta doctrina inferatur.*

IN varias ſententias Doctores diuiſi ſunt, vt videre eſt apud Sanchez *lib* 3. *ſum. cap.* 12. *à num.* 8. tres ſunt præcipuæ duæ extremæ, & vna media.

1. Prima extrema ſententia eſt, nullum contractum iure inualidum confirmari iuramento. Sic plures quos refert Sanch. *num.* 8. & ſequitur Baſilius Legionenſis *lib.* 12. *de ſponſalibus, cap.* 8. *num.* 43. Ratio eſt, quia neque eam vim habet Iuramentum ex iure naturali, nec ex ciuili, regio, aut Pontificio. Ergo confirmare contractum iure inualidum non poteſt. Antecedens probo, & quidem ex iure naturali hanc vim non habere iuramentum, manifeſtum eſt, vt iam diximus, quia iuramentum ſolum petit, vt iurans verum efficiat, quod iurat, quod præſtare optimè poteſt tametſi contractus inualidus perſiſtat. Aliàs ſi ex ſua natura haberet, firmitatem contractibus tribuere; eam concederet contractibus per iniuriam extortis. Ex iure item ciuili nullibi inuenitur, iuramentum hanc vim habere, imò contrarium non leuiter colligitur *ex lege non dubium, Cod. de legibus.* Vbi Imperator non ſolum prohibet apponere iuramentum contractibus lege probatis, ſed illud irritat, & annullat. Inquit enim Imperator nullum pactum, nullam conuentionem, nullum contractum inter eos videri volumus ſubſecutum, qui contrahunt lege contrahere prohibente. Quod ad omnes etiam legum interpretationes tam veteres, quam nouellas trahi generaliter imperamus, vt legiſlatori quod fieri non vult, tantum prohibuiſſe ſufficiat, cætera quaſi expreſſa ex legis liceat voluntate colligere, hoc eſt, vt ea quæ lege fieri prohibentur, ſi fuerint facta non ſolum inutilia, ſed pro infectis etiam habeantur, licet legiſlator fieri prohibuerit tantum: neque ſpecialiter dixerit, inutile eſſe debere, quod factum eſt, ſed etſi quod fuerit ſubſecutum ex eo, vel ob id, quod, interdicente lege factum eſt, illud quoque caſſum atque inutile eſſe præcipimus. Secundum itaque prædictam regulam, qua vbicunque non ſeruari factum lege prohibente cenſuimus, certum eſt, neque ſtipulationem huiuſmodi tenere, nec mandatum vllius eſſe momenti, neque Sacramentum admitti. Quid clarius dici potuit, ad probandum Sacramentum non admitti ad contractus reprobatos firmandos? Ad idem Textus *in lege iuris gentium, ff. de pactis iuxta lectionem Gothofredi, & Duareni,* quoties pactum à communi remotum eſt (hoc eſt reprobatum) ſeruari hoc non oportet nec ligare, nec iuſiurandum de hoc adiectum, ne quis agat, ſeruandum. *Et in lege ſi quis inquilinus,* §. *fin. ff. de pactis,* ibi, Diui Seuerus & Antoninus reſcripſerunt, iuſiurandum contra vim legum, & auctoritatem iuris in teſtamento ſcriptum nullius eſſe momenti. Neque aduerſus has leges obſtat Textus in Authent. *Sacramenta puberum, Cod. ſi aduerſus venditionem.* Vbi inquit textus Sacramenta puberum ſponte facta, ſuper contractibus rerum non retractandis, inuiolabiliter cuſtodiantur. Quia hæc lex non loquitur de contractibus minorum nullis, ſed de validis, & qui ratione minoris ætatis retractari poterant: his inquam contractibus accedente Iuramento negatur retractatio. Et quod ſi prædicta lex tantum loquatur de his contractibus validis, colligitur, tum ex illis verbis, non retractandis. Nam quod nullum eſt retractari non poteſt. Non enim indiget retractatione, ſed nullitatis declaratione,

leg.

Digitized by Google

leg. nam etſi ſub conditione ff. de iniuſt. rupt. Tum quia hac via non contradicit hæc lex legibus ſupradictis. Et ita tenet Donelus *lib.* 21. *cap.* 13. Baſilius Legion. lib. 12. de ſponſalibus *cap.* 8. *num* 55. Burgos Depaz *lege* 1. Tauri *num.* 188. Matien. 3. *lib.* 5 *compilat. tit.* 4. *lege* 2 Gloſſ. 9. *num.* 10. & alij plures apud ipſos. Ex iure autem noſtri Regni non colligitur, Iuramentum contractus alioquin inualidis firmitatem tribuere; ſolum enim dicitur in *leg.* 6. *tit.* 19. *partita* 6. *& aliis legibus. Que debe ſer guardada la jura.* Quod abſque firmitate contractus fieri poteſt. Deinde ex iure Pontificio non ſatis hæc firmitas colligitur. Nam eſto ius Pontificium diuerſimode loquatur de Iuramento per iniuriam extorto, ac de Iuramento abſque vi, & fraude præſtito. Vt iuramentum per vim dicat eſſe obſeruandum, & iuramento ſine vi, & dolo addat particulam omnino, & inuiolabiliter. Inde non conſtat Pontificem firmaſſe contractus alioquin inualidos, ſed voluiſſe his iuramentis negare relaxationem, quam aliis iuramentis ob iniuriam & iniuſtitiam concedebat. Adde Pontificem non potuiſſe contractus inualidos validos reddere ob iuramentum appoſitum. Quia materia illorum contractuum Pontifici non ſubditur, vt iuramentum præcedit. At hoc neceſſarium erat, vt poſito Iuramento haberent contractus firmitatem. Aliàs iuramentum caderet ſuper contractum nullum, & reprobatum, & conſequenter non eſſet iuramentum honeſtum, ac proinde neque obligatorium, neque confirmatorium.

2. Secunda ſententia extrema ſed communis affirmat iuramentum firmare contractus iure inualidos ob vtilitatem priuatam, dummodo non ſit in creditore turpitudo. Sic Sanch. lib. 3. in Decal *cap* 12. *num.* 11. Fachineus in ſuis controuerſ. *lib.* 3. *cap.* 11. Gutierr. de Iuramento 1. *p. cap.* 40. *num.* 3. & Authent. *Sacramenta puberum, à num.* 10. & *ſequentibus*, & innumeri apud ipſos. Ratio ea eſt; quia ſi contractus alioquin inualidus iuramento non firmatur, & relaxari iuramentum poterit; & caſu, quo non relaxetur, non tranſibit obligatio contractus ad hæredes iurantis. At contrarium colligitur ex Authent *Sacramenta puberum*, & *ex cap.* 2. *de iureiurando in* 6. *& ex c. quamuis pactum de pactis in* 6. & *cap. cum contingat. de iureiurando.* In quibus caſibus receptiſſima Doctorum ſententia eſt, relaxari Iuramentum non poſſe, & obligationem contractus ad hæredes iurantis tranſire. Ergo iuramentum hinc vim confirmandi contractus alias inualidos habet. Item ſi Iuramento contractus alioquin inualidus non confirmatur; cogendus neceſſariò debet is, cui Iuramentum præſtatur vt remittat. Quia eſt præſtitum in contractu nullo, & inualido; & conſequenter ex quo nullum ius requiritur. At nec leges, nec canones talem inſinuant remiſſionis obligationem. Ergo dicendum eſt contractum confirmari. Deinde ſpecialiter probatur ex *cap. quamuis pactum, de pactis in* 6. Vbi de pacto facto à filia renunciandi hæreditatem patris legibus aduerſo dicitur. Si tamen Iuramento firmatum fuerit omnino ſeruari debebit. Ergo non ſolum Iuramentum, ſed ipſum pactum eſt omnino, & inuiolabiliter ſeruandum.

Dixi confirmare contractus iure inualidos ob vtilitatem priuatam. Quia contractus inualidi ob vtilitatem publicam confirmari iuramento non poſſunt; eo quòd ſint de materia illicita, & bono communi aduerſa.

3. Tertia ſententia media diſtinguit inter contractus inualidos naturaliter, vel ciuiliter. Et contractus inualidos naturaliter, vel ciuiliter. Et contractus inualidos naturaliter, hoc eſt, quia iure poſitiuo impediente naturalem obligationem non producunt, cenſet Iuramento confirmari non poſſe; bene tamen illos, quibus ſola obligatio ciuilis defuit. Sic tenent Leſſius lib. 2. de iuſtitia *cap.* 17. *dub.* 5. *numer.* 56. Suar. lib. 2. de Iuramento *cap.* 29. *à numero* 3. Rebellus 2. p. de obligat. iuſt. *lib* 1. *quæſt.* 9. *num.* 2. *fine, & alij relati* à Sanch. *lib* 3. *cap.* 12 *numero* 9. *fine.* Mouentur; quia quod nullam vim habet, confirmari nullatenus poteſt; ideo enim promiſſio vſurarum confirmari Iuramento non poteſt; quia nulla eſt, nec naturalem obligationem gignit, deinde ius patris non prouenit ex Iuramento, ſed ex promiſſione. Aliàs Iuramento ſoluendi vſuras ius parti eſſet acquiſitum & in promiſſione valida iurata duplex obligatio iuſtitiæ reſpectu hominis eſſet. Alia, quæ naſceretur ex ipſa, vt Iuramento affecta vltra obligationem religionis in ordine ad Deum, quod eſt contra omnes Doctores ſupponentes vt certum, in Iuramento promiſſorio duplicem tantum eſſe obligationem, vnam reſpectu hominis; aliam reſpectu Dei. Ergo Iuramentum cadens ſuper promiſſionem irritam, & nullam, qualis eſt promiſſio inſtituendi hunc hæredem aut ſoluendi pecuniam ludo prohibito acquiſitam; nequaquam valebit firmitatem tribuere. Quod ſi his Doctoribus obiicias Textus in Auth. *Sacramenta puberum* & *cap. cum contingat de iureiurando cap.* 2. *eodem tit.* in 6. & *cap. quamuis pactum de pactis eodem lib.* Ex quibus colligitur contractus alioquin inualidos Iuramento firmari. Reſpondent, non firmari directè, ſed indirectè; quatenus firmatur iuramento promiſſio non retractandi illos contractus; quæ promiſſio naturalem obligationem parit cum non ſit à legibus reprobata; eſto non ſit ita firma quin iudicis officio mutari poſſit. Iuramentum ergo non afficit illos contractus alienationis fundi dotalis, renunciationis legitimæ in ſe; quia ſunt omnino inualidi; ſed afficit promiſſionem non contraueniendi illis. Quæ promiſſio res diſtincta eſt ab ipſo contractu; atque adeo reddens Iuramentum illam promiſſionem firmam, & immutabilem, ex conſequenti reddet contractum omnino firmum. Secus verò eſſe dicunt, quando promiſſio non contraueniendi, non diſtinguitur ab ipſo contractu. Vt eſt promiſſio non reuocandi teſtamentum, inſtituendi aliquem hæredem. Nam tunc cum Iuramentum non cadat ſuper promiſſionem inducentem obligationem naturalem, non reddit contractum firmum.

4. Verum ſi liceat dicere, quod ſentio, propendebam maxime in primam ſententiam, quam valde probabilem reputat Suar. *tom.* 3. *de Religione lib.* 2. *de Iuramento cap.* 29. *num.* 1. Sed quia aduerſus illam grauiter vigent Textus *in c. contingat de iureiurando c. licet mulieres eodem tit. in* 6. & *c. quamuis pactum de pactis eodem lib.* Ea de cauſa exiſtimo contractus hos alioquin nullos Iuramento firmari ſecundum ius Pontificium reliquis inualidis manentibus. Sic docuit acutiſſimus Antonius Faber. *errore* 45. *pragmat c.* 5.

Noſtra ſententia duplicem habet partem. Prima alienationem fundi dotalis, & renunciationem legitimæ Iuramento firmari ſecundum ius Pontificium. Secunda nullum contractum iure ciuili nullum Iuramento firmari. Primam partem probo: Quia Pontifex poteſt de materia ſibi non ſubiecta diſponere, quando animarum ſaluti, & bono communi Eccleſiæ expedit. At ne via periurijs aperiatur iudicauit animarum ſaluti expedire, alienationem fundi dotalis, & renunciationem legitimæ ſi Iuramento afficiatur firmam eſſe. Ergo credendum eſt ita factum eſſe. Præterea ſi Pontifex antecedenter ad ipſum Iuramentum ſed ſub illius conditione, & per reſpectum ad illud ſupradictos duos contractus validos, & firmos non efficeret; Iuramentum illis appoſitum nullius obligationis eſſet, vtpote de actibus vanis, nullis; & à lege reprobatis. Iuramentum namque vt obligationem inducat, debet eſſe de materia alicuius virtutis, quæ ceſſat omnino ſi antecedenter ad ipſum Iuramentum, & per reſpectum ad illud contractus non validantur. Nam contractus illi ſi in ſe nulli ſunt, cum eos Iuramentum afficit, ad iuſtitiam non pertinent. Quia nullum eſt ius quod per illos obſeruetur; neque pertinent ad fidelitatem; quæ pars eſt poteſtatiua iuſtitiæ, obligans verum facere, quod promittis. At quando promiſſio nulla eſt ceſſat hæc obligatio. Neque item pertinent ad religionem, quia Iuramentum non conſtituit materiam ſuam materiam religionis ſed illam intactam relinquit. Neque denique pertinent ad charitatem propriam ſicut ſoluere latroni, vel vſurario promiſſum ob redimendam vexationem. Ad nullam ergo virtutem pertinent, ergo Iuramentum illis adhærens obligatorium eſſe non poteſt, nec confirmatorium. At Pontifex ſtatuit, illa Iuramenta omnino & inuiolabiliter eſſe ſeruanda. Ergo neceſſariò aſſerendum eſt antecedenter ad ipſa & ſub illorum reſpectu materiam illorum honeſtaſſe. Quod alia via fieri non poterat niſi purgando vitium nullitatis contractuum & eos validos efficiendo.

Neque modus dicendi Suar. Leſſi & Rebellij probandus vllo modo eſt. Nam ſi contractus à iure annullatur, conſequenter annullatur promiſſio non contraueniendi illis. Vt manifeſtè probat textus *in leg. non dubium. Cod. de legib.* vbi annullato pacto (inquit lex) ſed etſi quid fuerit ſubſecutum ex eo vel ob id, quod interdicente lege factum eſt, illud quoque caſſum atque inutile eſſe præcipimus, idipſum conſtat ex *lege* 28. *Cod. de pactis.* Alias ſi leges annullantes contractus non extenderentur conſequenter ad annullandas promiſſiones, non contraueniendi illis, fruſtraneæ eſſent, & inefficaces; cum facillimo negotio hac via defraudari contractuum nullitas poſſit. Et præterea eadem ratio vigens in contractibus nullis ne valeat Iuramentum, procedit in promiſſione non contraueniendi his contractibus; ideo namque dicimus Iuramentum afficiens contractibus nullis, nec confirmatorium; neque obligatorium eſſe poſſe; quia cadit ſupra materiam nullius virtutis. Sed Iuramentum cadens ſuper promiſſionem non contraueniendi contractibus nullis, cadit ſupra materiam nullius virtutis. Ad quam enim virtutem pertinere poteſt promiſſio non contraueniendi contractui nullo? Certè non ad iuſtitiam neque fidelitatem. Hæ enim virtutes obligant ſeruare promiſſum in rebus honeſtis & vtilibus. Sed non in vanis, & infructuoſis. At non contrauenire contractui nullo, eſt quid vanum, inutile, & infructuoſum. Quia eſt quædam illius contractus approbatio, & confirmatio. Ergo ſicut promiſſio efficiendi contractum nullum, nulla eſt, quia eſt promiſſio cuiuſdam rei vanæ; ita promiſſio, perſeuerandi in illo, nulla eſſe debet; ac proinde Iuramento confirmari nullatenus poterit. Præ-

Digitized by Google

terea ſi verus eſſet hic modus dicendi Suarez Leſſij & Rebelli, ex illo ſequitur manifeſtè, minorem contrahentem ſine auctoritate tutoris, & promittentem ſtare contractui, manere obligatum in conſcientia, ac ſi iuraſſet, quod certè in iudicio non admittitur, vtpote derogans efficaciam legum, hos contractus annullantium, & neceſſitatem Iuramenti ad illorum firmitatem. Maneat ergo certum vt Iuramentum poſſit contractus nullos firmare, debere priùs contractuum vitium purgare. Quod Pontifex facit in illis duobus generibus contractuum, quia frequentiora ſunt.

Secundam partem noſtræ ſententiæ nempè nullum alium contractum ipſo iure nullum præter alienationem dotis & renunciationem legitimæ firmari Iuramento. Sic probo: Quia de nullo alio habemus in iure Pontificio fundamentum ad aſſerendum voluiſſe Pontificem illius vitium purgare. Sed diſcurramus per alios contractus, vt clarè veritas doctrinæ conſtet. In primis omnes Doctores admittunt contractus irritos ob bonum commune Iuramento non confirmari. Quia eſt Iuramentum de materia iniqua contraria communi bono, & recto Reipublicæ regimini. Confunduntur tamen maximè in explicando qui ſunt ij contractus, qui ob bonum commune annullantur; Nam quod dixit Sanchez *lib. 3. in Decal. c. 9. à n. 31. & ſequentibus* & lib. . de ſponſalibus *diſp. 32. num.* 8. Quem Doctores communiter ſequuntur, contractum ob bonum commune principaliter prohiberi, & annullari: quoties diſponit de materia ad bonum commune principaliter pertinente; annullari tamen ob bonum priuatum; quando diſponit de materia priuatorum; probare non poſſum. Nam lex diſponens, ne nouitius ante duos menſes proximos profeſſioni renunciationem faciat, alioquin irrita ſit, & ne clericus ad titulum beneficij ſacris initiatus illud renunciet, quin mentionem faciat, ſe ad illius titulum fuiſſe ordinatum, diſponit de materia priuatorum, quæ per ſe ſpectata parum intereſt Reipublicæ in vno vel altero eiue eſſe. At quia religioni maxime intereſt liber nouitij ingreſſus, & ſtatui Eccleſiaſtico ne clerici mendicare cogantur; ea de cauſa lex diſponens de ſupradictis renunciationibus etiam diſponat de materia priuatorum, commune bonum reſpicit, & Iuramento confirmari non poteſt. Præterea in teſtamento quo inſtituis hæredem, & bona tua relinquis, diſponis de rebus non communibus, ſed ſpecialibus. Et tamen ſi illud teſtamentum nullum ſit ob defectum teſtium, alteriuſve ſolemnitatis à iure requiſitæ; nequaquam firmare Iuramento poteris. Ergo ſignum eſt, leges annullantes hos contractus priuatorum materiam reſpicientes, bonum commune reſpicere. Illi ergo contractus ob commune bonum annullantur, qui annullantur ex defectu formæ, & ſolemnitatis à iure requiſitæ, vt tradit Gabriel Vaſquez de teſtamentis *cap. 3. dub. 2. num.* 30. quem ſequitur Baſilius Legion. lib. 12. de ſponſalibus *cap.* 8. *num.* 54. Nam cum illa ſolemnitas non præſcribatur ob hunc, vel illum contractum in particulari, ſed omnibus communis ſit, & Reipublicæ conueniat modum in contractibus præſcribere; ea de cauſa defectus in ſolemnitate bono communi præiudicat. Ergo nullitas ex illa proueniens auctoritate priuata tolli nullatenus poteſt; ac proinde neque talis contractus Iuramento firmari. Si verò contractus nulli ſint ob priuatum bonum ipſorum contrahentium, maior eſt difficultas, quomodo non poſſit Iuramento purgari eorum nullitas? Sed adhuc dicendum eſt, id fieri non poſſe. Nam cum Iuramentum ex ſe, & natura ſua hanc vim non habeat, ſed ex iuris diſpoſitione, & ex diſpoſitione iuris ciuilis non admittatur Iuramentum, ad firmandos nullos contractus, *lege non dubium Cod. de legibus*, ex diſpoſitione autem Iuris Pontificij ſolum pro alienatione rerum dotalium, & renunciatione hæreditatis paternæ inueniatur admiſſum, efficitur ſane, reliquos alios contractus nullos perſiſtere, & iuramentum illos afficiens, nullam per ſe obligationem habere.

5. Ex his infertur, minoris alienationem rei immobilis abſque iudicis decreto, & mobilis abſque auctoritate tutoris Iuramento non firmari; neque teſtamentum; neque inſtitutionem hæredis; neque donationem inter virum & vxorem, neque donationem vltra quingentos ſolidos, ſine inſinuatione, neque donationem omnium bonorum etiam præſentium; neque renunciationem ſub Iuramento de alimentis debitis, & alia huiuſmodi. Quia omnium horum contractuum obligationes ſunt Iure Ciuili nullæ, neque inuenientur Iure Canonico reualidatæ, vt capaces ſint firmitatis à Iuramento prouenientis.

Verum, quia communis ſententia Iuramento concedit vim confirmandi contractus; placet ea communi ſententia ſuppoſita aliquos caſus examinare, in quibus dubium eſt inter Doctores an Iuramento confirmentur.

§. IV.

Expenditur caſus relatus in Authentica. Sacramenta puberum, Cod. ſi aduerſus venditionem.

SVMMARIVM.

1 *Statuitur litera textus.*
2 *Loquitur textus de contractu minoris ſuper res, quarum dominium & vſumfructum habet.*
3 *An loquatur de contractu valido, an etiam de inualido, affirmant plures de vtroque.*
4 *Probabiliùs eſt de ſolo valido, ſed reſcindibili.*
5 *Extendatur ne Authent. ad donationem alioſque contractus gratioſos; veriùs eſt extendi.*
6 *Non excluditur minor iurans contractum abſolutè à beneficio reſtitutionis conceſſo in leg. 1. Codice ſi aduerſus venditionem.*
7 *Non eſt neceſſe minorem certiorari de nullitate contractus, nec de beneficio reſtitutionis, tametſi alij contradicant.*
8 *Neceſſaria eſt pubertas in minore, ut contractum firmetur, nec ſufficit eſſe proximum pubertati.*
9 *An Iuramentum minoris proximi pubertatis obligationem inducat.*

1. Littera huius Authenticæ breuiter & dilucidè caſum præſcribit. Inquit enim textus, Sacramenta puberum ſponte facta ſuper contractibus rerum ſuarum non retractandis, inuiolabiliter cuſtodiantur. Puberes vocat textus minores viginti quinque annis, ſed maiores quatuordecim, ſi maſculi ſint; ſi fœminæ maiores duodecim, hi enim ſi iurent contractum rerum ſuarum non retractare inuiolabiliter obſeruare debent.

2. Primò ergo eſt dubium de quo contractu textus loquatur? Clarum eſt loqui de contractu rerum ſuarum, id eſt illarum rerum quarum dominium, vſumfructum, & adminiſtrationem habent minores, non verò illarum rerum, quarum vſus fructus eſt apud Patrem, vel alium tertium, vt bene notauit aliis relatis Gutierr. Authent. *Sacramenta puberum n.* 33.

3. Sed an conſtitutio loquatur tantùm de contractu valido, & reſcindibili ob defectum minoris ætatis, non eſt leuis controuerſia. Communis ſententia negat de ſolo illo contractu loqui, ſed affirmat deciſionem extendi ad contractus nullos; eo quod ſint celebrati abſque auctoritate tutoris, vel iudicis. Sic Gregorius Lopez *leg.* 6. verbo *maior tit.* 19. *partita* 6. Guttierrez Authent. *Sacramenta puberum à num.* 8. *vſque ad* 14. *& à numer.* 13. *vſque ad* 31. *& numer.* 103. *vſque* 106. Antonius Gomez *tom. 2. variarum cap.* 14. *num.* 18. Molina *lib. 2. de primogeniis cap. 2. num.* 28. Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 12. num. 12. in medio & alij plures apud ipſos.* Mouentur primò: quia dicta Authentica loquitur generaliter & diſtinctè de contractibus minorum. Secundò, quia debebat addere aliquid nouum legi primæ Cod. ſi aduerſus venditionem. Cum leges non multiplicentur niſi in præiudicium dubiarum declarationum, vel in noui iuris conſtitutionem, *leg. quod habeo, ff. de Carboniano edicto.* At ſi dicta lex Authent. non extenditur ad contractus factos ſine iudicis vel curatoris auctoritate, nihil ſuperaddit legi primæ Cod. eodem tit. cum ibi clarè & manifeſtè deciſum ſit, minorem alienantem prædium cum decreto Prætoris, & iurantem de cætero nullam facturum controuerſiam, non poſſe aduerſus ſuum Iuramentum venire.

4. Nihilominùs credo probabiliùs virtute ſupradictæ conſtitutionis ſolum firmari contractum minoris validum, nempe celebratum auctoritate prætoris ſi fuerit de rebus immobilibus; & auctoritate curatoris, ſi de mobilibus. Sic tenent Donellus *lib. 21. c. 13.* Burgos Depaz *leg. 1. Tauri num.* 288. Baſilius Legionenſis lib. 11. de ſponſalibus *cap.* 8. *num* 55. & alij plures relati à Sanchez *lib. 3. ſum. cap.* 12. *num.* 8 *fine.* Moueor tum ne correctionem legum ſine vrgenti fundamento admittam; quæ certè admittenda erat, ſi Iuramentum firmaret contractus alioquin nullos ipſo iure. Tum quia ipſa conſtitutio clarè denotat, loqui de contractibus validis. Nam verbum non retractandis, ſupponit contractus valere, indigereque retractatione, & non tantum nullitatis declaratione. Neque obſtant in contrarium adducta. Ad primum negamus, non ita generaliter loqui, quin ex ipſis verbis conſtet loqui de contractibus validis. Ad ſecundum fatemur, hanc conſtitutionem aliquid noui addere legi primæ Cod. ſi aduerſus venditionem. Nam lex prima antiqui Codicis ſolum loquebatur de alienatione rerum immobilium. At hæc conſtitutio loquitur de quacumque alienatione minoris ſiue immobilium, ſiue mobilium.

5. Secundò

5. Secundò dubitatur: an extendatur vis Iuramenti conceſſa in ſupradicta Authentica ad contractum donationis. Et videatur extendi non poſſe; quia minores prohibiti ſunt donare, eorumque donationes inualidæ ſunt. *Textus in leg. fin. verſ. cum autem Cod. ſi maior factus alienationem factam ſine decreto ratam habuerit.* Sed Iuramentum illius Authenticæ non firmat contractum nullum, ſed validum, vt nuper diximus. Ergo confirmat donationem. Cæterum veriùs cenſeo, hunc contractum donationis iuramento firmari. Tum quia hic contractus donationis non eſt abſolutè inualidus, ſed validus, eſto poſſit beneficio reſtitutionis reſcindi, ſi abſque legitima cauſa inueniatur factus. Vt docuit Leſſius *lib. 2. c. 18. dub. 1. num* 81. Tum quia donatio eſt tacita bonorum renunciatio, quæ in cap. *quamuis pactum de pactis in 6.* Iuramento firmatur. Sic tenet plures referens Gutier. in Authentica *Sacramenta puberum n.* 118 *& ſeqq.* Sanchez lib. 6. de matrimonio *diſput.* 38. *num.* 13. Molina Ieſuita *diſp.* 579. *num.* 22.

6. Tertiò dubitatur an excludatur minor iurans contractum à beneficio reſtitutionis conceſſo in *lege 2. Cod. ſi aduerſus venditionem?* Breuiter reſpondeo, ſi ſimpliciter iurauit contractum, nequaquam excludi. Nam ob Iuramentum ſimpliciter factum vitium minoris tantum ſuppletur. Quocirca vt minor excludi poſſit à reſciſſione contractus ob læſionem vltra dimidium; hanc etiam reſciſſionem expreſsè excipere debet. Sic alijs relatis Gutierr. Authent. *Sacramenta puberum numero* 86. *& ſequentibus* Antonius Gomez *tom. 2. variarum cap.* 14. *numero* 20. Gregorius Lopez *leg. 6. tit.* 19. *partita* 6. Gloſſ. *por razon de menor edad* Couarr. de pactis 3. *p. §. 4. numero* 6. Molina *tract. 2. de iuſtitia diſput.* 579. *num.* 26. Intrinſeca autem læſio rarò vel nunquam cenſetur excepta, etſi per Iuramentum excipiatur: quia ſubintelligitur dolo facta. Sic Couarr. Anton. Gomez Gregor. Lopez *ſuprà, &* Gutierr. *num* 92.

7. Quartò dubitatur: an debeat minor certiorari de nullitate contractus, quem firmat, & de beneficio reſtitutionis, quod Iuramento renunciat?

Aliqui non contemnendi Doctores quos refert & ſequitur Matienço *lege 1. titul.* 11. Gloſſ. 8. *numero* 52. & *leg.* 9. *tit.* 3. Gloſſ. 1. *num.* 5. Cenſent neceſſarium eſſe. Mouentur: quia nemo cenſetur remittere ius, quod ignorat; & quia iuramentum non extenditur ad incognita. Sed oppoſitum veriùs exiſtimo cum Couarr. 2. *p.* §. 1. *num* 4. Anton. Gomez *tom.* 2. *cap.* 14 *num.* 18. *verſ.* 5. *extende* Gregor. Lopez *leg.* 6 *titul.* 19. *partita* 6. *in* Gloſſ. *curaſſe.* Gutierr. Authent. *Sacramenta puberum num.* 124. *& ſeqq.* Molina Ieſuita *tract. 2. de iuſtitia diſput.* 579. *num.* 25. Sanch. *lib.* 3. *ſumm. cap.* 12. *num* 29. *fine.* Moueor ea conſideratione; quia firmitas huius contractus, & denegatio reſtitutionis non tam oritur ex voluntate iurantis, quam ex diſpoſitione iuris ob iuramentum præſtitum. Sed vt ius hanc firmitatem contractibus concedat, ſolum petit, quod minor iuret, contractui non contrauenire. Eo namque ipſo decernit inuiolabiliter contractum eſſe obſeruandum. Ergo nulla ſpecialis notitia nullitatis contractus, & beneficij reſtitutionis neceſſaria erat. Et confirmo ex *leg. ſi duo patroni §. idem Iulian. & in §. ſi quis iurauerit ff. de iureiurando* Vbi iuramentum alicuius facti extenditur ad omne ius reſultans ex facto. Sed ex contractu iurato reſultat, (iure ſic diſponente) quod iurans gaudere non poſſit beneficio reſtitutionis. Ergo quamuis illius beneficij notitiam non habeat, aſſerendum eſt priuatum eſſe. Adde; eo ipſo quo minor iurat contractum, cognoſcit ob minorem ætatem contractum illum infirmum eſſe. Aliàs inutiliter, & fruſtraneè iuraret, ſi ſecluſo Iuramento haberet contractus firmitatem. Et per hæc fit reſponſio ad contrarium fundamentum.

8. Quintò dubitatur: an neceſſaria ſit pubertas in minore vt contractum firmet? Negant plures graueſque Doctores cenſentes ſufficere quod ſit pubertati proximus. Sic Gregorius Lopez *leg. 6. tit.* 19. *partita* 6. verbo *maior.* Gutierrez Authent. *Sacramenta puberum numero* 117. Antonius Gabriel. tom. 2. communium opinionum *lib.* 19. *quaſt.* 34. Molina Ieſuita tom. 3. de iuſtitia *tract.* 2. *diſput.* 579. *num.* 26. & alij relati à Sanchez lib. 6. de matrimonio *diſput.* 38. *numero* 15. *& lib. 3. in Decalogum, cap.* 12. *num.* 27. Ducuntur argumento ducto ab ſponſalibus, quibus ſi accedit Iuramentum firma ſunt, & in quibus malitia ſupplet ætatem. Cæterum veriùs eſt, deſiderari pubertatem, vt contractus firmetur. Sic docent Fachineus lib. 1. controuerſiarum *cap.* 10. Sanchez *locis allegatis.* Et innumeri apud ipſos. Ratio ea eſt præcipua; quia denegare in contractibus beneficium reſtitutionis minori, & Iuramenti relaxationem, eſt rigor maximus, qui non debet admitti abſque manifeſto textu, & ratione. At nullus eſt textus qui talem rigorem contractibus impuberum imponat; imò expreſsè omnes textus tam ex iure ciuili, quam ex noſtro regno puberum mentionem faciunt. Ergo contractibus impuberum hoc beneficium reſtitutionis denegandum non eſt. Quod adeò verum eſt, vt etiamſi impubes iuret non reuocaturum contractum, quem pubes factus inierit, non cenſeatur obinde hoc beneficium reſtitutionis ſibi denegari, quia abſolutè non iurat poſt pubertatem, & ita tenet Gregorius Lopez ſupra & Sanchez illo cap. 12. num. 28. Secùs verò dicunt, & benè, ſi pubes factus iuraret contractum ante pubertatem irritum. Quia iam poſt pubertatem apponit Iuramentum, ratione cuius infirmitatem contractibus concedit. Neque aduerſus hanc doctrinam procedit Textus *in cap. ex litteris, el ſeg. de ſponſalibus.* Nam in ſponſalibus non tam ætas quam intellectus ſpectatur, iúſque ipſum diſponit, malitia ætatem ſupplere. Quod in minorum contractibus diſpoſitum non inuenitur.

9. An verò hoc Iuramentum licet non confirmet contractum, obligationem in conſcientia inducit? Pendet ex illa quæſtione: an contractus impuberis obligationem naturalem pariat? Nam ſi vera eſt illa ſententia, quæ affirmat (iure ſic diſponente) hos contractus omni obligatione carere; eſſéque omnino nullos, probabilius cenſeo, Iuramentum non obligare. Quia nullus eſt textus, ex quo colligatur horum contractuum vitium nullitatis purgari. Quod eſt neceſſarium, vt Iuramentum illis appoſitum validum ſit, & obligatorium. At ſi huiuſmodi contractus validi ſint in fauorem impuberis, Iuramentum illos firmans obligationem pariet; indigebitque relaxatione; quæ omnino concedenda eſt; eo ſolùm quo ab impubere ſit præſtitum. Impubertas enim æquam relaxationis cauſam præbet, ac metus, vt bene alijs relatis docuit Sanchez lib. 6. de matrimonio *diſp.* 38. *num.* 17.

§. V.

Expenditur caſus relatus in capite cum contingat, de Iuramento, & cap. licet mulieres eodem tit. in 6.

SVMMARIVM.

1 *Statuitur littera textus.*

2 *Præmittitur, quid de alienatione fundi dotalis iure ciuili, vel canonico ſtatutum ſit.*

3 *Examinatur an deciſio huius textus extendatur ad fideiuſſionem? Proponitur communis ſententia.*

4 *Quid ſentiendum ſit.*

1. INnocentius tertius videns aliquas mulieres conſtante matrimonio alienationi rerum dotalium conſentire Iuramento præſtito de non contraueniendo; poſtea verò ſucceſſu temporis ſoluto matrimonio alienationem velle reſcindere, vtpote contra leges factam, decreuit; ne via periurijs aperiatur, tale Iuramentum ſine vi & dolo præſtitum ſeruari debere, quam deciſionem Bonifacius VIII. in *cap. licet mulieres, de iureiurando in 6.* confirmauit, mandans Epiſcopis aliiſque Eccleſiaſticis iudicibus, vt cenſuris Eccleſiaſticis compellant iudices ſæculares ad obſeruantiam huiuſmodi Iuramenti.

2. Pro cuius caſus explicatione ſupponendum eſt iure ciuili omnem conſenſum à muliere conſtante matrimonio præſtitum de alienatione rerum dotalium ſiue mobilium, ſiue immobilium, quæ æſtimatæ non ſunt æſtimatione, quæ faciat emptionem, nullam eſſe, *lege Iulia, ff. de fundo dotali, & lege vnica §. & cum lex, C. de rerum vxor. actione.* At Ius Canonicum in reuerentiam Iuramenti hanc nullitatem purgauit, & contractus validos reddidit, vt merito Iuramento firmari poſſint.

Conſenſus ergo mulieris in alienatione dotis facta à marito, vel à ſe facta ex conſenſu mariti, reuocari nullatenus poteſt Iuramento firmata; quin Iuramentum (iure ſic diſponente) excluſit. Sic ex ſupradictis capitibus, *cum contingat & cap. licet mulieres.* Tradit pluribuſque exornat Gutierrez *de Iuramento confirmatorio toto cap.* 1.

3. Sed eſt dubium; an deciſio huius textus extendatur ad fideiuſſionem; ità vt mulier pro alio intercedens, & Iuramento interceſſionem confirmans maneat obligata ſtare fideiuſſioni?

Pro cuius deciſione ſuppono: Mulieribus interdictam eſſe fideiuſſionem, ſiue ſuſceptionem in ſe alieni debiti & nullam redditam, niſi fiat in inſtrumento publico, & coram tribus teſtibus. Habetur expreſsè, *leg. antiqua, §. vltimo, Cod. ad Velleianum.* At ſi facta ſit fideiuſſio, ſeu alieni debiti ſuſceptio ea ſolemnitate, valida eſt, & mulier obligata manet naturaliter, & ciuiliter; elidere tamen poteſt obligationem ope exceptionis Senatus Conſulti Velleiani; niſi conſcia huius beneficij illud renuntiaſſet expreſsè. Sic ex communi ſententia tradunt Antonius Gomez tom. 2. variarum *cap.* 13. *à num.* 15. Gutierrez 1. parte de Iuramento *confirmat. toto c.* 2. Greg Lopez *lege 2. & 3. titulo* 12. *partita* 5. Molin. Theologus tract. 2. de iuſtitia *diſputat.* 540. *per totum.* Matienço *lege 9. titulo* 3. lib. 5.

lib.5.noua collectionis. In fauorem mariti nunquam mulier fideiubere poteſt ſpectato iure regio Caſtellæ *lege* 61. Tauri, *quæ eſt 9 tit. 3 lib. 5. noua compilationis.* Hoc ſuppoſito.

Communis ſententia reſpondet, mulierem firmantem Iuramento fideiuſſionem, ita manere obligatam, vt nullatenus vti poſſet beneficio Senatus Velleiani. Quia illud Iuramentum purgat omne vitium, & imbecillitatem fideiuſſionis. Sicut in contractu minoris, & alienatione fundi dotalis alienatio alioquin irrita Iuramento firmata manet ex *dict. capite cum contingat*, à fortiori fideiuſſio, quæ alienationi occaſionem præbet. Et præterea hoc videtur deciſum in *cap. ex reſcripto de iureiurando*, vbi mulier iurans fideiuſſionem compellitur adimplere. Et ita tenet Couarruuias *cap. quamuis pactum de pactis* 2 *p.* §. 3. *num.* 5. Antonius Gomez *dicto cap.* 13. *num.* 17. Gregorius Lopez *leg 3. titul.* 12. *parte* 5. verbo *Sabidora*. Gutierrez 1. *parte cap.* 20. *n.* 2. *& ſeqq.* Molina Theologus *diſp.* 540. *circa medium* verſ. *illud eſt obſeruandum*. Fachineus *lib.* 2. *controuerſiarum cap.* 61.

Aliqui verò ex Doctoribus iis cenſent, hoc intelligendum eſſe, dummodo mulier conſcia fuerit beneficij Velleiani, ſecùs ſi ignorans tale beneficium fideiuſſionem iurauerit, quia iuramentum extendi non poteſt ad incognita, *cap. veniens, cap. quintauallis de iureiurando*, ac proinde neque ad renunciationem Velleiani ignorati. Sic Couarruuias *num.* 5. Marienço pluribus relatis *lege* 9. *tit.* 3. *lib.* 5. *compilationis Gloſſ.* 1. Aliis verò Doctoribus nempe Gregorio Lopez Iachineo Gutierrez, Molinæ & aliis apud ipſos hæc limitatio non probatur; eo quòd Iuramentum vim certiorationis videatur habere; præcipuè cum ſenſus mulieris iurantis ſit, ſe obligare ex parte ſua quantum poſſit.

4. Ego verò diſtinguendum exiſtimo; de Iuramento cadente ſuper fideiuſſionem nullam ex defectu formæ & ſolemnitatis requiſitæ, & de iuramento cadente ſuper fideiuſſionem validam. De Iuramento inquam cadente ſuper fideiuſſionem nullam, dicendum exiſtimo; non ſolum non firmare contractum, ſed neque obligatorium eſſe. Quia eſt de re vana & inutili; & nullibi inuenitur fructuoſa & vtilis facta adueniente iuramento. Iuramentum enim non purgat vitium formæ & ſolemnitatis requiſitæ in contractibus. At ſi Iuramentum cadat ſuper fideiuſſionem validam, validum erit Iuramentum, & obſeruandum: firmabitque contractum; dummodo in eo contractu certiorata fuerit mulier Velleiani. Hanc enim notitiam tum iure communi, tum Regio Caſtellæ, *lege* 3. *titulo* 12. *partita* 5. exiſtimo requiri, vt Iuramentum cenſeatur firmans contractus, & beneficium Velleiani exceptum. Moueor: Quia certioratio expoſtulatur pro forma. At Iuramentum non ſupplet formam, vt multis allegatis docet Marienço *lege* 9. *titulo* 3. *libro* 5. *compilation. Gloſſ.* 1. *num.* 6. Deinde Iuramentum ſequitur naturam actus, cui adhæret vt ſunt iura vulgaria; ſed fideiuſſio; in qua expreſsè mulier non eſt certiorata beneficij Velleiani, neque expreſsè eſt renunciatum, eſt infirma, & venit reſcindenda ope exceptionis. Ergo iuramentum illi accidens, eandem ſortitur conditionem. Neque obſtat alienationem fundi dotalis firmari Iuramento; quia mulier certiorata fuerit de nullitatis alienatione, *cap. cum contingat de iureiurando*, quia nullibi hæc certioratio expreſſaque renunciatio contractu. Neque item obſtat Textus *in capite ex reſcripto.* In quo magnam vim facit Gutierrez & Fachineus. Quia vt conſtat ex Gloſſa *eo capite verbo.* Mulierem ea de cauſa cogebatur implere fideiuſſionem. Quia non opponebat exceptionem Velleiani. Adde fortè fuiſſe certioratam de tali beneficio, & renunciaſſe, tametſi ex ſupradicto textu hoc non colligatur; ſicut nec contrarium.

§. VI.

Expenditur caſus relatus in capite, quamuis pactum de pactis in 6.

SVMMARIVM.

1 *Statuitur littera textus.*

2 *Quid colligatur ex ſupradicto textu.*

3 *Aliqua vt certa ſupponuntur.*

4 *Iuramentum quo filij renunciare hæreditatem non patri, ſed fratribus non teneret ſi eſſet factum abſque patris conſenſu, ſecùs ſi ex illius conſenſu.*

5 *Debet Pater in tali conſenſu vſque ad mortem perſeuerare.*

6 *Si Iuramentum præſtes Patri de renunciatione facienda, an debeas præſtare illam? Affirmant aliqui & qualiter ſit intelligendum.*

7 *An hæc renunciatio iurata ita firma maneat, vt non poſſit reſcindi beneficio legis 2. Cod. de reſcindenda venditione. Affirmant plures ſi maior ſit viginti quinque annis.*

8 *Veriùs eſt oppoſitum, & fit ſatis quibuſdam obiectionibus.*

9 *Quid ſi expreſsè Iuramento renunciaſti beneficio legis ſecundæ.*

10 *Qualiter ſupradicta intelligenda ſint.*

11 *Renuncians opulentiſſimæ hæreditati religionem ingrediens non poteſt allegare enormem læſionem, ſi dos competens Religioni concedatur.*

12 *Contractus vi dolo præſtiti Iuramento non firmantur.*

13 *An hoc procedat in contractibus metu leui celebratis? veriùs eſt procedere.*

1. VT Iuramenti vis, & efficacia omnibus innoteſcat, inquit Pontifex quamuis pactum patri factum à filia, dum nuptui tradebatur, vt dote contenta, nullum ad bona paterna regreſſum haberet, improbet lex ciuilis; ſi tamen Iuramento non vi, nec dolo præſtito firmatum fuerit, ab eadem omnino ſeruari debet, cum non vergat in æternæ ſalutis diſpendium, nec redundet in alterius detrimentum.

2. Ex huiuſmodi textu ſatis colligitur, leges ciuiles improbare huiuſmodi pacta. Vt conſtat ex *leg. pactum dotali, Cod. de collationibus* & *leg. pactum quod dotali Cod. de pactis leg. qui ſuperſtitis ff. de acquirenda hæreditate, lege vltima ff. de ſuis & legitimis hæredibus, lege, ſi quando* § *illud Cod. de inofficioſo teſtamento.* Ea præcipuè ratione improbantur hæc pacta; quia cenſentur exhortationibus parentum, potiùs quam voluntate filiorum fieri. Verum ſi Iuramento firmentur præſumptio inuoluntaria ceſſat; & vitium, quod aliàs habebant illa pacta, purgatur.

3. Hæc igitur filiorum renunciatio de legitima ſibi competente fieri poteſt patri à filia vel aliis fratribus. Item fieri poteſt grauis, vel pretio accepto.

Cum textus loquitur de filia non debes intelligere ad ſolam filiam diſpoſitionem limitari; cum etiam in filio cauſa honeſta huius renunciationis intercedere poſſit, vt bene notauit ex communi ſententia Couarruuias *de pactis* 3 *p.* §. 1. *num.* 1. Gutierrez *ibi* verbo *à filia, n.* 4 Item procedit deciſio etiam in filia minori viginti quinque annis, & viginti duodecim; & eſto ſub patria poteſtate ſit. Quia textus generaliter loquitur, & Iuramentum hanc vim habet confirmandi minorum contractus ex Text. in Authentica *Sacramenta puberum.* Sic Couarruuias *dicto* §. 1. *n.* 2. *&* 5. & Gutierrez *n.* 3. Deinde non requiritur neceſſariò hoc pactum fieri, dum nuptui filia traditur, nam etiam fieri poterit ante vel poſt nuptias, dum religionem intrare voluerit & ob alias cauſas ſibi vtiles. Couarr. §. 2. *n.* 2. Gutierrez *ibi num.* 1.

4. Circa huiuſmodi textum, ea præcipua eſt dubitatio; an locum habeat in filia vel filio renunciante hæreditatem non patri, ſed fratribus; eamque renunciationem Iuramento confirmante? Reſpondeo negatiue. Si conſenſus patris abſit. Quia pactum de hæreditate viuentis eſt omnino reprobatum, vt pote occaſio captandi mortem, *lege vltima Cod de pactis*, neque vllibi inuenitur honeſtatum? ac Proinde Iuramento confirmari non poteſt. Sic Couarr. *de pactis* 3 *p. initio n.* 5. Fachineus lib. 8. Controuerſiarum *cap.* 70. Gutierr. *in cap. quamuis pactum num.* 2. Dices legem vltimam improbare pactum ſuccedendi in hæreditate. Ergo non pactum renunciandi ſucceſſionem? Reſpondeo negando conſequentiam. Nam renunciatio ſucceſſionis in fratrum fauorem, eſt fratribus ſucceſſionem concedere ac proinde eſt pactum de hæreditate viuentis. Quod abſque illius conſenſu eſt omnino reprobatum.

Verum ſi ex conſenſu parentis hæc renunciatio fiat iam ceſſat ratio, ob quam *lege vltima Cod. de pactis.* Hæc pacta prohibentur; ac proinde confirmari Iuramento poſſunt. Sic Couarr. & Gutierr. *locis allegatis.*

5. Solum eſt dubium: an in huiuſmodi conſenſu debeat pater perſeuerare, & renunciatio filij facta fratribus effectum habeat? Couarruuias de pactis 3 *p. initio n.* 8. *in* 4. *&* 5. *caſu.* Dubius eſt, eo quod Iuramentum aliquam poſſit firmitatem concedere pacto inito & valido. Sed contraria ſententia proculdubio tenenda eſt; nempe ſublato conſenſu patris perire renunciationem, & Iuramenti obligationem. Nam illa renunciatio non ſolum in fieri ſed in conſeruari pendet ex conſenſu patris; eo quòd durante vita patris ſemper eſt in fieri; neque ſortitur effectum, quouſque ipſe pater è vita diſcedat. Sublato ergo conſenſu patris perit renunciatio; & obligatio Iuramenti, quæ illi erat acceſſoria. Sic aliis relatis docuerunt Antonius Gomez *lege* 22. Tauri *num* 31. Menchaca lib. 3. controuerſiarum vſufrequent. *c.* 44. *n.* 23. Molina de Hiſpanorum primogeniis, *lib* 2. *c.* 5. *n.* 4. Gutierr. *cap. quamuis de pactis num* 3 *&* 5.

6. Deinde dubitare potes, ſi Iuramentum præſtes patri de renunciatione facienda, obligatis eam præſtare; ita vt Iuramentum relaxari non poſſit?

Affirmat Couarruuias de pactis 3. *part. initio num* 5. quem ſequitur Molina Ieſuita tract. 2. de iuſtitia *diſp.* 579. *num.* 13. Mouetur quia tale Iuramentum æquiualet renunciationi factæ argumento *legis ſi extra. ff de pactis.* Vbi ex promiſſione

liberationis

liberationis oritur actio, ac ſi liberatio facta fuiſſet; ac proinde ex hac promiſſione Iuramento firmata; expelli poteſt à petitione hæreditatis & à dicendo nullo teſtamento in quo præteritus fueris virtute talis promiſſionis.

Sed hæc cenſerem intelligenda caſu, quo iurares renunciationem facere non ſimplicem, ſed Iuramento firmatam; Nam ſimplex renunciatio eſt legibus improbata, & forte ipſo iure nulla. Ergo iuramentum de illa præſtanda, obligatorium eſſe non poterat, vt pote de materia vana & inutili. Debet ergo iuramentum fieri de renunciatione valida & à legibus approbata, quæ nulla alia eſt, niſi quæ Iuramento firmatur.

7. Præterea dubitare; an hæc renunciatio iurata ita maneat Iuramento firma vt eam reſcindere non poſſis beneficio legis 2. Cod. de reſcindenda venditione, Communis ſententia cenſet manere omnino firmam, nec reſcindi poſſe, niſi ob enormiſſimam læſionem ſi à maiore viginti quinque annis fiat. Sic docet Couar. *cap. quamuis pactum.* 3. *p.* § 4. *num.* 4. *&* 5. *& lib.* 2. *variarum cap* 4 *num.* 5. Molina de Hiſpanorum primogeniis *lib.* 2. *cap.* 3. *num* 18. Mouentur. Quia Iuramentum habere poteſt vim confirmandi contractum, alioquin inualidum & excludendi remedium dictæ legis ſecundæ. Ergo dicendum eſt, eam de facto habere, cùm hoc religioni Iuramenti conuenientiùs ſit. Excludunt dicti Doctores læſionem enormiſſimam. Quia hac intercedente cenſetur doloſa renunciatio. Vt multis relatis tradit Menochius libro 1. de arbitrariis iudic. *quæſt.* 71. *num.* 18. Ac proinde nec confirmanda Iuramento ob defectum conſenſus. Quæ autem ſit læſio enormiſſima? arbitrio prudentis *Molina* relinquit. Aliis placet, quæ in duplo vel quadruplo excedit. Notanter dixi, Iuramentum debere eſſe factum à filio maiore viginti quinque annis. Nam ſi à minore fiat, cenſet & bene non excludi remedium dictæ legis ſecundæ niſi expreſſum fuerit, vt loquendo de minore diximus.

8. Cæterum dicendum exiſtimo, ob Iuramentum abſolutè præſtitum à maiore viginti quinque annis in hac renunciatione hæreditatis paternæ, non excludi beneficium *legis ſecunda Codice de reſcindenda venditione.* Sic expreſsè Antonius Gomez *tomo* 2. *variarum capite* 14. *numero* 20. *verſ. ex quibus notabiliter* Gutierr. Authent. *Sacramenta puberum, num.* 87. Fachineus *lib.* 8. *controuerſiarum cap.* 69. Moueor quia receptiſſima Doctorum ſententia eſt, quam tradit Seraphinus de priuilegiis Iuramentorum *priuilegio* 83. *num.* 44. *&* Menoch. *conſ.* 29. *num.* 40. *volum.* 1. Iuramentum ſimpliciter appoſitum non purgare duo vitia, ſed vnum tantum. Sed Iuramentum in præſenti purgat vitium nullitatis renunciationis inductæ legibus ciuilibus. Ergo non purgat vitium deceptionis, ob quod conceditur remedium *dictæ legis ſecundæ.* Contrarium dicerem ſi maior viginti quinque annis iurat contractum validum. Nam tum Iuramentum non videtur adduci niſi ad renunciationem conceſſam in lege ſecunda cum ad nihil aliud neceſſarium fuerit; & in hac parte eſt veriſſima ſententia Couarruuiæ & Molinæ ſupra.

Sed obiicit Fachineus ſupra, renunciatio hæreditatis futuræ ob certam dotem, eſt quædam tranſactionis ſpecies; argumento *legis de tranſactionibus*, Sed tranſactio non reſcinditur ob læſionem quamcumque *lege Lucius* §. *vltimo ff. ad Trebellianum.* Ergo nec renunciatio. Secundo, renunciatio eſt donatio argumento *legis* 1. *ff. de tranſactionibus, lege.* Modeſtinus *ff de donationibus.* Donatio autem, quia ex libertate naſcitur ob læſionem. Tertiò quia hæc renunciatio non eſt iuris quæſiti, ſed quærendi, cuius nulla ratio habenda eſt, quia eſt incertum. Quartò ad idem: hæc renunciatio non eſt iuris, quod de præſenti ſit in bonis patris, ſed quod mortuo illo obtinendum eſt. At hoc eſt incertum; cum ſit renunciatio. Ergo læſio allegari non poteſt. Quintò, parens concedens filiæ dotem præſumendus eſt bono illius conſulere magis quam alius quilibet. Ergo allegari non poteſt læſio.

His argumentis à Fachineo adductis optimè ipſe ſatisfacit. Ad primum negat, eſſe tranſactionem; quia nulla eſt lis, nec timor litis, ſed eſſe conuentionem; quæ ſi iniuſta ſit, & grauem læſionem contineat? meritò reſcinditur. Ad ſecundum nego, eſſe donationem; quia eſt renunciatio ob dotem acceptam. Ad tertium concedo eſſe renunciationem iuris quærendi; & licet incertum ſit; at ſub ea incertitudine æſtimatur de præſenti, in qua æſtimatione ſi læſio contingat, reparanda eſt. Ad quartum eodem modo reſpondetur. Ad quintum præſumendum eſt patrem meliùs, quam alius prouiſurum filiis; at ſi contrarium conſtet, præſumptio ceſſat. Maneat ergo firmum ob renunciationem ſimpliciter iuratam non impediri reſciſſionem conceſſam in dicta lege ſecunda.

9. Maiorem mihi difficultatem ingerit; an ſi expreſsè beneficio legis ſecundæ renunciaueris, cenſearis excluſus à contractûs reſciſſione? Et difficultas in eo conſiſtit; quia deceptor obligationem habet in conſcientiæ foro, reparandi læſionem. Ergo non eſt Iuramentum iuſtum, quo hanc reparationem excludis. Idem ſi ob enormiſſimam læſionem non cenſeris voluntariè conſentire contractui, quantumuis Iuramento firmes; eáque de cauſa agere potes non obſtante Iuramento ad contractus reſciſſionem; ſimiliter ob enormem læſionem cenſendus es, contractui non conſentire, & agere poſſe ad reſciſſionem contractus.

Dicendum ergo eſt, facta renunciatione expreſſa beneficij legis ſecundæ te non poſſe illo vti. Quia eſt renunciatio cedens in vtilitatem creditoris Iuramento firmata. Creditor namque obligationem non habet reſcindendi contractum; ſed reparandi inæqualitatem, & deceptionem factam, quam reparare poteſt; tametſi iudicis auxilio non cogatur ad contractus reſciſſionem. Ergo ceſſio illius actionis honeſta eſt, & Iuramento confirmari poteſt. Qua ratione perſuadeor; neque ob enormitatem læſionis te agere poſſe, ſi expreſsè renunciaueris actioni ob enormiſſimam læſionem prouenienti. Sic Antonius Gomez *tom.* 2. *variarum cap.* 14. *num.* 20. Quia hæc actio renunciabilis eſt. Ergo ſi ſufficienter renunciatio exprimatur, cenſenda eſt facta. Neque tunc dolus interuenit, nec præſumi poteſt; cum ſatis conſtet de conſenſu. Et fortè ob hanc rationem Arias Pinel. *d. leg.* 2. *Codice ſi aduerſus venditionem* 3 *p. cap* 1. *num* 7. *&* 8. & Molin. Theologus *tract.* 3 *diſp.* 579. *num* 35. *ante* 4 *concluſionem.* Reprobant diſtinctionem enormis læſionis, vel enormiſſimæ; ſubditque Molina ob enormem læſionem & relaxandum eſſe Iuramentum, & admittendam actionem: actionem inquam credo, ad reparandum inæqualitatem contractus; ſed non ad reſciſſionem contractus.

10. Supradicta procedunt cum hæreditas parentis renunciatur dato renuncianti aliquo pretio. Nam ſi gratis factum eſt, allegare non poterit læſionem enormem, nec enormiſſimam: cum illa renunciatio ſit donatio. Et in donatione hæ læſiones intercedere non poſſunt. Sic Antonius Gomez *dicto tom.* 2. *variarum cap.* 14 *num.* 20. *fine.* Fachineus lib. 8. controuerſ. *cap.* 69 *argument.* 2. Ex alio autem capite infirmari poteſt renunciatio; ſi renuncianti non remaneant competentia ad ſui ſuſtentationem. Item ſi defuit cauſa legitima Molin. Theologus *tract.* 2. *diſp.* 579. *n* 33. Couarr. de pactis 3. *p* §. 2. *n* 6.

Adde non defuere Auctores graues quos refert ibidem Couarruuias, ſentientes filiam renunciantem gratis hæreditatem tametſi Iuramento firmet nullam eſſe renunciationem. Quia Textus *in cap. quamuis pactum* ſolum renunciationem dote accepta validauit. Reliquit ergo inualidam aliam renunciationem. Sed hoc non eſt admittendum, quia ratio textus æquè in vtraque renunciatione procedit, & quia illa dictio *dote contenta* non fuit taxatiua, ſed gratia frequentioris vſus appoſita. Sic Couarruuias *ſupr.* & Gutierrez, verbo *dote contenta.*

11. Deinde aduertendum eſt filium vel filiam, ingredientem religionem, renunciantem opulentiſſimæ hæreditati, contentam dote competente ſecundum conſuetudinem; nequaquam allegare poſſe enormem vel enormiſſimam læſionem; neque ipſam nec monaſterium. Non ipſam. Nam ipſa ad illum ſtatum perfectionis competentia bona accipit; & iuſtiſſimè, & prudentiſſimè reliqua admittit. Neque item monaſterium allegare poteſt læſionem; cum illa bona nec ſint, nec debeantur monaſterio facta renunciatione. Sic Couarruuias de pactis 3. *parte* §. 2. *num.* 5. Gutierrez *ibi* verbo. *Dum nuptui tradebatur, num.* 1 Molin. lib. 2. de primogeniis *cap.* 3. *num.* 27. Molin. Ieſuita tract. 2. de iuſtitia *diſput.* 579. *n.* 17.

Tandem in hoc Textu & in *cap. cum contingat de iureiurando & in Authent. Sacramenta puberum.* Excipiuntur contractus alienationis, & renunciationis vi metu & dolo præſtitæ, quæ nullatenus firmantur Iuramento; eſto Iuramentum dum non relaxatur obligatorium ſit. Sic omnes Doctores.

Solum eſt dubium; an contractus ex metu leui celebrat, Iuramento firmentur? Videntur firmari, neque relaxari Iuramentum poſſe. Quia ob huiuſmodi metum non admittitur in iudicio actio, ad reſcindendum contractum. Ergo ſignum eſt firmum manere; non enim denegat reſciſſionem ob præſumptionem falſam. Secundò in *cap. ſi verò & cap. verum de iureiurando*, ea de cauſa conceditur relaxatio Iuramenti, quia grauiſſimo metu præſtitum fuit. Ergo à contrario ſenſu vbi non fuerit talis metus, relaxatio eſt deneganda. Tertiò quia metus leuis facili negotio incutitur, & facili negotio tolli poteſt; idenque in iure nullius eſt conſiderationis. Non ergo debet ob illius cauſam Iuramentum relaxari. Sic tenent Gregorius Lop. *leg. fin. verbo que la fiço titul.* 11. *partita* 3. Syluest. *Iuram.* 4. *q.* 7 *fine* & alij plures relati à Sanch. lib. 4. de matrimonio *diſp.* 20. *num.* 7.

Cæterum contrarium eſt omnino dicendum cum ipſo Sanch. *ibi n.* 8 *& aliis ab ipſo relatis.* Ratio ea eſt: quia extorquens contractum metu leui iniuſtè incuſſo, iniuſtitiam committit; quam iure naturæ reparare debet, res in priſtinum ſtatum reducendo; ac proinde contractum reſcindendo. Sed aduerſus hanc obligationem naturalem Iuramentum procedere non poteſt. Ergo Iuramentum non poteſt talem contractum firmare. Ergo relaxari ab Epiſcopo poterit, cum iuſta cauſa relaxandi adſit, quoties turpitudo ex parte creditoris interuenit. Neque obſtant in contrarium adducta. Ad primum admitto ob metum leuem denegari actionem in iudicio, ne litibus

omnia implicentur. At officio iudicis ſuccurritur metum paſſo, & contractus reſcinditur. Sanch. lib. 4. de matrimonio *diſputat. 9. num. 5.* Gutierrez de matrimonio *cap. 76. num. 7.* Ad ſecundum concedo illis tantum textibus dari Iuramenti relaxationem, & contractus reſciſſionem ob metum grauem; inde tamen non infertur, ſi metus leuis adſit, dari non poſſe relaxationem præcipuè cum Textus *in cap. ſolicitè, & cap. accepta de reſtitutione ſpoliatorum & Authentic. Sacramenta puberum*, pro confirmatione contractus, ſpontaneum Iuramentum expoſtulauerint; quod abſolutè non eſt, quod metu leui præſtitum fuerit. Ad tertium dico metum leuem facilè incuti, & facilè tolli poſſe, eaque de cauſa in iudicio non admitti actionem, ad reſcindendum ea, quæ illo metu facta fuerint. Sed quia in foro conſcientiæ adeſt obligatio, ea reſcindendi, ea de cauſa Iuramentum relaxari poteſt.

§. VII.

An Iuramentum habeat vim confirmandi contractus, factos contra prius Iuramentum.

SVMMARIVM.

1 *Contractus qui ſecluſo iuramento validi ſunt Iuramento firmantur, etiamſi contra priùs Iuramentum fiant.*
2 *Explicatur textus in capit dilecto filio de præbendis.*
3 *Quid de actibus omnem ſuam firmitatem à Iuramento recipientibus? Plures cenſent valere.*
4 *Quid ſentiendum ſit, ſub diſtinctione reſpondetur.*
5 *Apponitur duplex limitatio ſuperioris doctrinæ, & reiicitur.*

1\. DIſtinguenda ſunt duo actuum genera, primum illorum, qui ſecluſo Iuramento firmitatem habent. Secundum, qui à Iuramento ſortiuntur firmitatem. Si loquamur de actibus ſecluſo Iuramento validis, quorumque valor pendet ex ſola voluntate diſponentis, validi ſunt, & firmi; tametſi priori Iuramento aduerſentur. Eſt communis ſententia, vt videre eſt in Couarr. *de pactis 2. p. §. 2.* Gutierrez *de Iuram. cap. 1. n. 81.* Anton. Gom. *leg. 53.* Tauri *num. 58.* Mariengo *leg. 3.* Gloſſ. 13. *tit. 10. lib. 5. compilation.* Sanch. lib. 6. de matrimonio *diſput. 13. num. 5. & per totum, & lib. 3. in Decal. cap. 12. num. 31.* Ratio eſt manifeſta: Quia per Iuramentum non adimitur iuranti poteſtas faciendi actum, quem alias validè facere poterat, ſed ſolum ne licitè faciat; vt probat expreſsè. Text. *in leg. ſi quis, in princ. teſtament. verſ. nemo ff. de legatis 3.* ibi. Nemò eam ſibi poteſt legem dicere, vt à priore ei recedere non liceat. Exemplis doctrina comprobatur, Primò. Conſtituiſti procuratorem, iuraſti non reuocare, reuocas; tenet reuocatio; quamuis periurus exiſtas, ſi animo nunquam reuocandi iuraſti. Sic Gloſſ. *celebris in cap. vlt. de procuratoribus in 6.* Mariengo *d.* Gloſſ. 13. *num. 3.* Sanch. *lib. 6. diſp. 13. num. 5.* Gutierr. *num. 80.* Antonius Gomez *num. 58.* Secundò iuraſti puellæ ſponſalia; contrahis cum alia matrimonium; actus tenet, vt deciditur expreſsè *cap. licet, de ſponſalibus, & tradunt omnes.* Tertiò promiſiſti ſub Iuramento vendere agrum Petro; vel fortè vendidiſti; ſed non tradidiſti; alteri verò vendidiſti, & tradidiſti: Tenet hæc ſecunda venditio, & conſtat *ex leg. quoties Cod. de rei vendicatione & leg. traditionibus Cod. de pactis, & probat latè* Couarr. *de pactis 1. p. § 4. num. 2. & 4. Decret. 1. p. cap. 5. num. 9. & 10.* Azor. *lib. 11. inſtitutionum moral. cap. 9. quæſt. 3.* Mariengo *d.* Gloſſ. 13. *num. 4.* Sanch *lib. 3 ſum cap. 17. num. 17.* Excipiunt Couarr. Sanch. & alij, niſi prior cui eſt res vendita ſub Iuramento admoneat venditorem extraiudicialiter, vt Iuramentum ſeruet; & de non ſeruando appellet apud iudicem Eccleſiaſticum, tunc enim venditio ſecunda eſt nulla, vt poſte facta pendente appellatione. Quartò, communiter adducitur confectio ſecundi teſtamenti aduerſus primum iuratum, quæ ex communi ſententia valida eſt, vt multis allegatis probat Couarr. *in Rubric. de teſtam. 2. p. n. 5.* Gutierr. de Iuram. *2. p. cap. ... à num. 2.* Antonius Gomez *lege 3. Tauri num. 95.* & clarè videtur decidi *lege regia 25. tit. 1. partit. 6.* ibi. *Ningun ome pueda facer teſtamento tan firme, que no lo pueda deſpues mudar, quando quiſiere, faſta el dia que muera.* Non igitur ex Iuramento non reuocandi teſtamentum, conſtituitur teſtamentum irreuocabile; aliis exemplis hoc ipſum confirmari poterat. Sed hæc ſufficiant.

2\. Solum obiici poteſt. *Text. in cap. dilecto filio 25. de præbend. & dignitat.* Vbi occaſione electionis duorum ad vnum canonicatum, & præbendam dicitur. Quanquam interdum hi, ad quos ſpectat electio de communi aſſenſu augmentare valeant numerum præbendarum, quoddam ius ſpeciale de nouo creando; niſi fortè ſtatutum aliquod obuiaret, quod eſſet Iuramento firmatum; vel cui ſedis Apoſtolicæ confirmatio acceſſiſſet: huiuſmodi clauſula prohibitionis adiecta. Vt ſi quidquam contra id fieret, non valeret. Colligitur ergo ex hoc textu Iuramentum reddere actum nullum, qui aliàs ſecluſo Iuramento validus eſſet. Validè namque augere numerum Canonicorum poſſent. Ob hanc obiectionem plures Doctores, quos refert Sanch. *lib. 3. ſum. cap. 12. num. 33.* Cenſent actus ſpeciales, quorum Laici incapaces ſunt, contra priùs Iuramentum factos, nullos eſſe. Sed certè abſque vllo fundamento procedunt. Alias Epiſcopus iurans non reuocare vicarium, eum reuocare validè non poſſet; & iurans non reuocare licentiam audiendi confeſſionem, nulla eſſet ſubſecuta reuocatio. Quod non eſt dicendum. Quia Iuramento non adimitur facultas variandi actum alias mutabilem; præcipuè cum ſatis tritum ſit Iuramentum ſequi naturam actus cui adhæret. Neque argumentum deſumptum *ex cap. dilecto illam* vim habet. Nam illa verba fuerunt propoſita à parte contraria, ad infirmandam electionem; quibus tamen non fuit nixus Pontifex, ad illam irritam definiendam. Pontifex autem illam electionem irritauit; quia fuit electio duorum ad vnam præbendam ſine diuiſione. Quod erat contra Turonen. Concilium, ibi allegatum. Neque Canonici intenderunt præbendam diuidere, & numerum augere, fortè id non poterant, neque ex textu contrarium colligitur. Neque Pontifex definit, an ſi Canonici Iuramentum præſtitiſſent, non augendi numerum, ſibi præiudicare poſſint. Sed id intactum reliquit. Sed gratis conceſſo, quod allegationem illam Pontifex approbaret, & ob eam cauſam infirmaret electionem dicendum eſſet, non potuiſſe illos Canonicos numerum Canonicorum augere; non quia aduerſus Iuramentum de non augendo procedebant; ſed quia procedebant aduerſus ſtatutum in fauorem Eccleſiæ & boni communis à ſe factum: cui derogare non poterant. Dupliciter quælibet communitas (inquit Couarr. *de pactis 2. p. § 2. num. 5. verſ. ego verò*) ſtatuere poteſt, primo in ſui vtilitatem, alterius, ſeu boni communis, priori ſtatuto, etiam Iuramento firmato; & à Papa confirmato derogare poterit *ex cap. cum acceſſiſſent de conſtitutionibus.* Imò etiam ſi eſſet cum clauſula irritante ex *Textu in cap. ſtatutum §. in nullo, & §. vltimo de reſcriptis in 6.* Vbi permittitur eis, in quorum fauorem latum eſt decretum cum clauſula irritante derogare. Conſentit Sanchez *lib. 3. ſum. cap. 15. n. 6.* Secundò ſtatuere poteſt in fauorem boni communis, cui ſtatuto nequit communitas derogare. Quia ratione iuris acquiſiti ſibi ſublata eſt poteſtas aliter diſponendi. Sic Sanchez & Couar. *ſupr.* Sit ergo certum actum alias validum non reddi infirmum ex eo, quod fiat contra Iuramentum.

3\. Verum ſi de actibus, qui omnem ſuam firmitatem accipiunt à Iuramento, ſermo ſit, maior eſt dubitatio; an ſi fiant contra prius Iuramentum validi ſint, & firmi Iuramento confirmati. Verbi gratia iuraſti, non alienare fundum dotalem; neque hæreditati paternæ renunciare alienaſti; vel renunciaſti Iuramento alienationem & renunciationem factam confirmans; eritne alienatio vel renunciatio valida?

Graues Doctores cenſent, valere. Sic Antonius Gomez *leg. 53.* Tauri *num. 58.* Suarez *lib. 2. de Iuramento cap. 30. à num. 4.* & eam probabilem reputat Sanch. *lib. 3. in Decal. c. 12. num. 38.* Mouentur: quia ex Iuramento priori non alienandi, non eſt tibi ſublata facultas alienationis faciendæ & Iuramento confirmandæ. Nam Iuramentum priùs ſolum videtur te impedire, alienationem licitè facere; non tamen ſi facias, quod valida ſit. Nam ſi aliqua ratione id impedire poſſet, eſt: quia impediret vires Iuramenti neceſſarij ad valorem alienationis. At Iuramentum non alienandi, non contradicit Iuramento non reuocandi alienationem factam. Aliud enim eſt, alienare; aliud non repetere alienationem. Ergo Iuramentum non alienandi, non contradicit Iuramento, de non repetendo alienationem. Ergo non impedit eius vires.

4\. Pro reſolutione aduerte; tripliciter poſſe mulieres Iuramentum facere, non alienandi fundum dotalem; non donandi coniugi; non renunciandi paternæ hæreditati. Primò in gratiam & fauorem hæredem, & ſucceſſorum. Secundò in honorem Dei, vt inde aliquas eleemoſynas, & pia opera præſtent. Tertiò in propriam vtilitatem, vt commodiùs viuant.

Si in propriam vtilitatem primum Iuramentum factum eſt, cenſeo veriſſimum eſſe, alienationem factam validam eſſe; & abſque vllo periurio Iuramento confirmari; quia actu ipſo alienationis renuncians Iuramento, quod in tui vtilitatem præſtitiſti; cenſetur enim factum eſſe ſub hac tacita conditione; niſi contrarium tibi vtile eſſe iudicaueris. Sic Sanchez *lib. 3. ſumm. cap. 12. num. 39. in fine.* Antonius Gomez *leg. 52.* Tauri *num. 58.* Et idem eſt ſi Iuramentum, de non alienando, factum ſit in gratiam hæredum, & ſucceſſorum, & non ſit acceptatum. Nam ante acceptationem reuocari pro libito poteſt; & ipſamet alienatione cenſetur reuocatum. Sic Sanch. *illo cap. 12. num. 30.* Et conſentit ex parte Suarez, quatenus cenſet alienationem validam eſſe, contradicit tamen, ſed immeritò; in eo quòd exiſtimet, periurium committi in ſic alienando.

Verum ſi Iuramentum non alienandi, in gratiam alterius factum ſit, & ab eo acceptatum. Communis ſententia defendit, alienationem inualidam eſſe, inualidumque Iuramentum, eam confirmans. Sic tenent poſt alios relatos Couarr. de pactis *2. p. § 2. num. 4.* Gutierr. de Iuramento *1. p. cap. 1. num. 87.*

&

Digitized by Google

& cap.3. num.14. Suarez *lib.2.cap.30 num.*10. Antonius Gomez *lege* 52. Tauri *num.* 58.*verſ.*1. Sanch. lib.6.de matrimonio *diſp.*13.*num*6.*lib.*3. *ſum. cap.*12. *num.*39. Bonacina *tom.*2. *diſp.*4.*punct.*6.*in fine.* Ratio eſt clara; quia alienatio vires habere non poteſt, niſi Iuramento firmetur. At alienatio præiudicans tertio firmari non poteſt Iuramento; cum Iuramentum non obliget in tertij præiudicium, *cap. quamuis pactum de pactis in 6.* Ergo illa alienatio, quæ eſt contra Iuramentum, non alienandi, vires habere non poteſt. Vt pote præiudicans tertio, cui eſt ius quæſitum ex Iuramento accepto. Hæc ratio conuincit, eſto ſolum ſimplici promiſſione acceptata obligatus eſſes, non alienare; quia iam alienatio cedit in præiudicium tertij; & conſequenter Iuramentum illam confirmans. Sic Couarruuias Sanch. Suar *ſuprà.*

At ſi Iuramentum, non alienandi, intuitu pietatis præſtitiſſes: credo probabiliùs, alienationem inualidam eſſe: quia eſt inualidum Iuramentum illam confirmans. Sic expreſsè Sanch. *lib.6. diſput.*13.*de matrimonio, n.*5. Bonacina Couarr. Gutierr. & alij. Generaliter loquentes non valere alienationem; neque Iuramentum contra priùs Iuramentum. Ratio eſt: quia alienatio ad ſui firmitatem indiget Iuramento, ſed Iuramentum firmare non poteſt alienationem iniquam, & illicitam; non enim Iuramentum eſt vinculum iniquitatis. At illa alienatio iniqua eſt, vt pote contra Iuramentum facta. Ergo firmare non poteſt illam alienationem; quid enim eſt firmare alienationem, niſi velle, & promittere alienationi perſiſtere? Sed iurare perſiſtere alienationis iniquæ, eſt iniquum. Ergo non poteſt eſſe Iuramentum obligatorium. Adde: Non ſolum alienationem contrariam eſſe priori Iuramento; ſed etiam ipſum ſecundum Iuramentum, & ipſius immediatum obiectum. Nam iurans non alienare iurat, ſe non facturum alienationem veram, & validam. Sed alienatio vera, & valida continet eſſentialiter, tum alienationem, tum Iuramentum alienationi non contraueniendi. Ergo non ſolum materialis alienatio, ſed Iuramentum, non contraueniendi alienationi, contrariantur directè priori Iuramento; ac proinde committitur periurium. Nequit ergo ex periurio alienatio confirmari.

5. Dupliciter ſuperior doctrina limitari ſolet, primò: ne procedat, cum is, in cuius fauorem præſtas alienationem, inuincibiliter ignorat, te Iuramento obſtrictum eſſe, ad non alienandum. Quod in dubio præſumendum eſt. Nam æquum non eſt, vt abſque culpa careat vtilitate alienationis illiuſque valore, & fructu. Sic Antonius Gomez *lege* 52. Tauri *num* 58. Antonius Gag. in communibus opinionibus *lib.2. tit. de iureiurando concluſio* 1.*num.*6. & alij plures relati à Sanch. *lib.6. de matrimonio diſp.*13 *n.*7.*& lib.3.ſumm.cap* 11.*n.*42. Gutierr. de Iuramento 1.*p.cap.*1. *num* 88. Dicens non eſſe ab ea recedendum in iudicando, & conſulendo; eſto in rigore contraria verior ſit. Sed iure optimo hanc limitationem reiiciunt Couarr. de pactis 2. *p.* §. 2. *num.* 4. Seraphinus de priuilegiis Iuramenti *priuileg* 75.*num.*51. Matienço lib 5. compilation. *tit.* 10 *leg.* 3. Gloſſ.13. *num.*9. Sanch. *locis allegatis*, & alij *apud ipſos.* Quia ignorantia illius, in cuius gratiam præſtas alienationem, impedire non poteſt periurium, quod in alienando committis. Quo ſtante nequit alienatio confirmari.

Secundò limitatur, ne procedat cum malitioſè priori Iuramento te obſtrinxiſti; vel dolo tacuiſti tempore alienationis. Nam tunc ratione doli commiſſi contractus firmatur. Sic Matienço Couarr. & Gutierr. *ſuprà*, & addit Gutierrez illo *c.*1. *num.*89 Eſſe optimam cautelam in iis alienationibus, alienantem cogere, iurare non ſolum alienationem; ſed quod Iuramento obſtrictus non ſit ad non alienandum. Nam poſito hoc Iuramento doloſè procedit, ſi fortè Iuramento inueniatur obſtrictus; & conſequenter alienatio confirmabitur. Cæterum omnino dicendum eſt, alienationem firmam non eſſe; quia huiuſmodi dolus non ſaluat à periurio alienationem, & Iuramentum ei appoſitum. Bene tamen ratione doli obligatur alienans ad intereſſe; ſicuti ſi alienatio effectum haberet. Sic Sanch. *lib.3.Decal.cap.*12.*num.*41. *in fine.*

PVNCTVM X.

Vtrum tanta ſit obligatio Iuramenti, vt non detur locus compenſationi?

SVMMARIVM.

1 *Proponitur prima ſententia negans te poſſe vti compenſatione.*

2 *Communis eſt ſententia affirmans.*

3 *Limitant aliqui, vt procedat in debitis poſt Iuramenti obligationem contractis, ſecùs in contractu tempore Iuramenti. Non admittitur limitatio.*

4 *Quid ſi expreſſam intentionem haberes non vtendi compenſatione? Alij affirmant. Alij negant, conciliantur.*

5 *Fit ſatis argumentis num. 1. propoſitis.*

6 *In quibus rebus non detur locus compenſationi?*

PVnctum difficultatis in eo verſatur: an promittens ſub Iuramento pecuniam ſoluendam vti poſſis compenſatione tantumdem debiti, & ſic excuſari à ſolutione & à periurio.

1. Prima ſententia & ſatis communis negat. Sic Innocent. Ioann. Andreas, Anton. Felinus, & alij *in c. adminiſtram el* 1. *de iureiurando* quos refert & ſequitur cum aliis pluribus Gutierr. 3.*p. de Iuramento cap.*6. *num.*5. *&* 7. variis rationibus eam comprobant.

Primò ex textu (qui videtur expreſſus) in *cap. ad noſtram de iureiurando el primero.* Vbi accipientes mutuo pecuniam, & concedentes creditori in pignus quaſdam poſſeſſiones, iurarunt, nullum grauamen ſe eſſe illaturos circa eas poſſeſſiones, & reditus, quo vſque ei mutuatam pecuniam perſoluerent. Quo Iuramento non obſtante antequam creditor mutuatam pecuniam percepiſſet, excommunicatione coactus eſt, poſſeſſiones, & reditus in pignus ſibi datos reddere mutuatiis. Summus verò Pontifex mandauit Archiepiſcopo Rothomagen. qui cenſuram tulit, vt eum à cenſura abſoluat, accepta priùs ab eo ſufficiente cautione, quod eius mandato ſtabit. Deinde imperauit, vt mutuatij reſtituant redditus, & poſſeſſiones mutuanti, quovſque pecunia mutuata perſoluatur; ne in periurio perſeuerent, moleſtiam mutuanti inferentes. Poſtremò præcipit, vt poſtquam pecunia fuerit integrè ſoluta, mutuantem moneat, vt quidquid vltra ſortem conſtiterit, recepiſſe; id totum mutuatiis reſtituat. Quod ſi parere noluerit, iterum excommunicationis ſententia innodetur; quovſque opere compleat. Hæc in illo cap. Ex quo videtur inferri, iurantem abſolutè ſoluere debitum, vti non poſſe compenſatione; neque ei in debitis iuratis ſuffragari poſſe hanc exceptionem, Siquidem iis mutuariis non permittitur computare in ſortem fructus, quos mutuans ex pignore ſibi dato recepit; ſed eis præcipitur pecuniam ſoluere, ſicut iurarunt. Et poſtea quod repetere poſſit, quidquid vltra ſortem conſtiterit, mutuantem recepiſſe.

Secundò probatur ex Gloſſa communiter approbata in *leg. ſi pecuniam verbo neceſſe habens ff. de conditionibus cau. dat.* Vbi obligatus ad factum ſub Iuramento non ſatisfacit ſi præſtet intereſſe. Quia intereſſe non venit ex natura primordialis obligationis, ſed ex mora. Vt multis comprobat Couarr. de pactis 1. *p.*§ 4.*num.*6. Antonius Gomez 2.*tom. variarum cap.*2 *num* 10. Gutierr. 1. *p. de Iuramento cap.*39. *num.*6. At debitum compenſandum non venit ex obligatione Iuramenti, ſed ex alia obligatione diſtincta, & Iuramento accidentali. Ergo obligatio Iuramenti cum illo debito compenſari non poteſt.

Tertio non poteſt Iuramentum per æquiualens impleri; ſed neceſſariò videtur implendum in ſpecifica forma; eo quòd nemo obligatur rem ſuam, ſeu ſibi debitam commutare. Quapropter in §. 1. *inſtitut. quibus modis tollatur obligatio*, dicitur obligationem tolli ſoluto eo, quod debetur, vel dando aliud pro alio conſentiente creditore. Ergo à contrario ſenſu non conſentiente creditore; etiamſi detur aliud pro alio, non ſoluitur. Ergo iurans ſoluere centum ſibi mutuata, non ſoluit remittendo alia centum creditore non conſentiente. Ergo Iuramento compenſatione non ſatisfacit. Confirmo, compenſatio non eſt vera, ſed ficta quædam ſolutio vt teſtatur Pomponius *lege* 3. *ff. de compenſationibus* ibi. Intereſt noſtra potiùs non ſoluere quam ſolutum repetere. Sentit ergo conſultus, compenſationem ſolutionem non eſſe. Confirmo ſecundò: in debitis priuilegiatis, vt in depoſito non admittitur compenſatio; *leg penult. Cod. de depoſitionibus leg. vlt. Cod. de compenſationibus cap. fin.* §. *ſane de depoſitionibus leg.*27 *ad finem tit.*14. *partita* 5. Ergo ſignum eſt, non eſſe veram, & propriam ſolutionem. Deinde depoſitarius vti non poteſt compenſatione propter maximam fidem, quam tenetur deponenti ſeruare, vt dixi Gloſſ. *in leg. ob negotium ff. de compenſationibus.* Ergo à fortiori iurans vti non poterit compenſatione; cum maiori & nobiliori fide teneantur, Deo promiſſum ſeruare.

Quartò ſi compenſationi eſſet locus in debitis iuratis; qui ſub Iuramento promiſit, vſuras ſoluere; poſſet vti compenſatione; ſi non omnino antecedenter, tamen cum mediam quantitatem vſurarum ſoluiſſe, v. g. Promiſiſti centum vſurarios; ſoluis quinquaginta: poſſes vti compenſatione, & non ſoluere alia quinquaginta. Contrarium autem videtur conſtare ex *cap. debitores de iureiurando, & aliis ſæpè repetitis.* Vbi iurans ſoluere vſuras, ne periurus exiſtat, tenetur, eas in integrum ſoluere, & poſtea poterit repetere, ſi velit. Non ergo in debito iurato admitti poteſt compenſatio.

2. Verum affirmatiua ſententia, iurantem ſcilicet ſoluere debitum, poſſe vti compenſatione; eamque exceptionem apponere poſſe, cum debitum ſoluere imperatur, defenditur communiter à Legiſtis & Theologis, mihi probabilior videtur. Sic Bartol. *leg. ampliùs ff. rem ratam habere.* Panormitanus *in ſupradicto cap. ad noſtram.* Baldus Cumanus, Faber. & alij quos refert & ſequitur Couarr. de pactis 1. *p.*§.5.*n* 9.*&* 10. Petrus Nauarr. lib. 3. de reſtitutione *c.*1.*par.*4.*dub.*9. *num.*341.

in noua editione. Sanch. *lib. 3. ſum. cap. 17. num. 15.* Molina de iuſtitia, *tract. 2. diſp. 560. pag. 2004.* Suar. tom. 2. de religione *cap. 37 à num. 9.* Eman. Suar. verbo *Iuramentum num. 20.* Acor. 1. *p. lib. 11. cap. 8. quæſt. 10.* Bonacina *tom. 2. diſp. 4. de Iuramento p. 16. verſ. 3.* Conſentit Gutierr. ſi debita contrahantur poſt iuramentum; deinde ſi compenſanda debita fuerint iurata, *num. 2. & 8.*

Ratio potiſſima ſumitur ex *leg. 4. §. ſoluiſſe ff. de re iudic.* ibi. Soluiſſe, accipere debemus, non tantum eum, qui ſoluit; verùm omnem omnino qui ea obligatione liberatus eſt. Sed compenſans debitum, liber manet ab illius ſolutione, *leg. ſi amos ff. de compenſationibus leg. ſi peculium la. 1. §. de illo verſ. quid ſi hæredi ff. de ſtatu liberis*, vbi ſeruus qui liber efficitur traditis decem hæredi; ſi hæres totidem ſeruo debeat; & ſeruus compenſet, liber manet. Quia compenſando cenſetur tradidiſſe. Ergo compenſans cenſendus eſt ſoluiſſe. Ergo verè Iuramento ſatisfeciſſe. Item in *leg. ſi debitor ff. qui potiores in pignore habentur*, & *in leg. dediſſe ff. de verborum ſignif.* & *leg. 20. tit. 15. partita 5.* & *aliis Textibus*, quos latè & eruditè congerit Greg. Lop. *d. leg. 20.* Cou. Gut. & Mol *ſuprà*, habetur, compenſationem admitti debere in debiti ſolutionem, & compenſante cenſendum eſſe ſoluiſſe. Deinde probat Bartolus alio efficaci fundamento ſuam ſententiam ex eo, quòd non ſit cenſendus infidelis, & periurus qui iuſtè impeditus eſt à promiſſis implendis, *leg. fin. ff. qui ſatiſdare cogan.* At promittens tibi ſoluere centum, iuſtè impeditur à promiſſione implenda ex eo, quòd tu totidem debita non ſoluis. Non enim æquum eſt, te velle, aliorum debita exigere, tuis debitis inſolutis.

3. Aliqui Doctores limitant hanc ſententiam, vt procedat in debitis poſt Iuramenti obligationem contractis; ſecùs in contractis tempore Iuramenti. Sic Gutierr. *d. cap. 6. num. 7.* Nam ſi tempore quo iuraſti creditori ſoluere, eras creditor & poteras tuum debitum alterius debito compenſare; & non obſtante hac potentia iuraſti ſoluere; clarè indicaſti, te renunciare compenſationi. At ſi poſt Iuramentum contraxiſti debitum; cum iam res mutatæ ſint, non videris compenſationi renunciaſſe.

Cæterum veriùs exiſtimo, in vtriſque debitis te vti poſſe compenſatione. Quia rationes ſecundæ ſententiæ, æquè probant, ſiue debita contracta ſint tempore Iuramenti, ſiue poſt. Et quia neceſſe non eſt, ſic iurantem habere intentionem, renunciandi compenſationi; ſed potiùs credendum eſt, ea intentione iurare, quæ ſibi vtilior, & commodior eſt; qualis eſt intentio ſoluendi ſolutione legitima & à iure approbata.

4. Sed quid ſi expreſſam intentionem habeies, non vtendi compenſatione, poſſeſne illa vti? Negat Bonacina *tom. 2. diſp. 4. de Iuramento p. 16. verſ. addis*. Affirmat Sanch. *lib. 3. cap. 17. num. 16.* Sed fœdere diſtinctionis facilè conciliantur, Si enim eam intentionem, non vtendi compenſatione, creditori manifeſtares; ipſéque ſic Iuramentum ſibi factum acceptaret; ſine dubio non poſſes vti compenſatione. Quia in eius fauorem, hac via ſoluendi debitum, renunciaſti, & ſic cenſent plures, factum eſſe in caſu *c. ad noſtram 1 de iureiurand.* Verum ſi eam intentionem creditori non declaraſti; tibi obeſſe non poteſt; quominùs compenſatione vtaris, Quia illa promiſſio ſub ea qualitate, non vtendi compenſatione, non fuit à creditore acceptata. Quia ipſi manifeſta non fuit. Deficiente autem acceptatione in promiſſione etiam iurata deficit obligatio. Vt bene probat Sanch. *lib. 1. de matrim. diſp. 7.* Ergo illa promiſſio non vtendi compenſatione, non inducit eo caſu obligationem. Neque obſtat, creditorem acceptare promiſſionem ſibi factam modo ſibi vtiliori. Acceptat inquam modo ſibi vtiliori, quo poteſt; at modus ſibi incognitus, & alienus à natura promiſſionis ſibi poſſibilis non eſt; ac proinde non poteſt acceptare promiſſionem ſolutionis ſub excluſione compenſationis; cum talis excluſio ſibi non fuerit manifeſtata; ſed potiùs incognita; ſicque aliena à communi promiſſione.

5. Reſtat, vt argumentis prioris ſententiæ ſatisfaciamus. Ad primum *ex cap. ad noſtram.* Variè Doctores reſpondent, quorum ſolutiones refert & eruditè impugnat, Couart. *illa c. p. de pactis, §. 4. num. 10. verſ. ſupereſt.* Ipſéque tandem dicit in illo capite compenſationem non admitti ante veram debitæ quantitatis ſolutionem. Quia non erat liquidum, & certum quantum creditor ex pignore percepiſſet. Si quidem præcepit Pontifex vt poſtquam pecunia eſſet ſoluta, mutuans compelleretur ſoluere, quidquid conſtiterit deductis expenſis vltra ſortem recepiſſe. Non igitur tunc conſtabat. At qui cum compenſatio locum non habeat; quando debitum certum non eſt, *lege ſi debeas ff. de compenſationibus.* Non potuit in præſenti locum habere. Et licet inde videatur inferri, dari non poſſe, quoties expenſæ deducendæ ſint, quia vſque deducantur, debitum liquidum non eſt; reſpondet ipſe Couar. admittendo ſequelam in promiſſionibus iuratis. In iis enim (ait) exceptionem compenſationis opponi non poſſe, niſi omnino, & ſtatim appareat liquido, quos fructus ex pignore creditor perceperit, hunc eſſe opinatur Iuramenti effectum. Secùs verò dicendum affirmat in promiſſionibus abſque Iuramento; ſi breui tempore iudicis, aut boni viri arbitrio veritas deduci poſſit. Verum hæc ſolutio mihi non probatur. Nam cum Iuramentum ſit promiſſio in acceſſorium, ſequiturque illius naturam; promiſſioque ſoluendi debiti, admittat exceptionem compenſationis; quando breui tempore, ſcilicet intra decem dies iuxta *legem regiam 20. tit. 14. partit. 45.* probari liquido poteſt, eaſdem conditiones Iuramentum habere debet; niſi per expreſſam intentionem iurantis & à parte acceptatam, fuerint excluſæ. Quapropter reſpondeo cum Molin. tom. 2. de iuſtitia *diſputat. 560. pag. 2005. verſ. cap. verò* & cum Suar. lib. 2. de Iuramento *cap. 37. num. 17.* in illo textu non negari à Pontifice, mutuatarios facere poſſe, pro mutuo debito compenſationem de fructibus, à mutuante ex poſſeſſionibus, & redditibus perceptis. Nam licet præcipiat Archiepiſcopo mutuantem abſoluere illi qui reſtituere poſſeſſiones & redditus; quo vſque pecunia ei à mutuatariis reddatur; inde non infertur, non poſſe mutuatarios compenſare fructus, à mutuante perceptos in ſortem. Præcipitur namque reſtitui mutuandi poſſeſſiones & redditus; eo quod ei fuerint ablati, antequam ſuam ſortem deductis expenſis percepiſſet. Quod erat contra rationem, & contra Iuramentum ab illis mutuatariis præſtitum, de nullo inferendo grauamine ſuper poſſeſſiones & redditus; quo vſque pecunia mutuata illi perſolueretur. Inferebant autem grauamen; ſiquidem poſſeſſiones & redditus ab illo auferebant; abſque eo quòd neque in pecunia, neque in fructibus pignoris ſortem deductis expenſis percepiſſet. Vnde ſi clarè conſtaret mutuantem deductis expenſis integrè ſortem percepiſſe, non præciperet Pontifex, poſſeſſiones & redditus mutuanti reddi. Vel ſi mutuatarij antequam à mutuante pignora auferrent, vellent compenſationem facere de redditibus pignoris, à mutuante perceptis; idque breui tempore iuxta *leg. vlt. Cod. de compenſationibus, & cap. bona fideſ. in fine de depoſito, & ibi Gloſſam Innocentium, Accurſium & alios* taliter quod parati eſſent, ſoluere ſi fructus à mutuante percepti mutuo dato non adæquarent; nullo modo Pontifex ſententiam Archiepiſcopi improbaret neque cenſeret mutuatarios contra Iuramentum venire. Quæ explicatio textus procedit in ſententia communi affirmante, mutuatarios illos iuraſſe, pecuniam integrè ſoluere mutuanti; & inſuper nullum ei grauamen inferre ſuper poſſeſſiones & redditus; quo vſque eſſet ſoluta. Nam ſi dicamus, mutuatarios illos non ſe obſtrinxiſſe Iuramento, de mutuata pecunia ſoluenda; ſed ſolum de non inferendo grauamine mutuanti, quo vſque pecunia illi eſſet ſoluta; nemini dubium eſſe poteſt, quin tunc mutuatariis liceret compenſatio fructuum; quod autem ex illo capite non colligatur, mutuatarios iuraſſe de ſoluenda pecunia; ſed ſolum de grauamine non inferendo in pignoribus, probat optime Molina *illa diſp. 560. in reſponſ. huius Textus circa medium pag. 2008.* & legenti textum facilè conſtare poteſt. Solum difficultatem facere poſſunt illa vltima verba, *cum autem ei pecuniam ſicut iurauerant perſoluerint* in quibus videtur inſinuari Iuramentum fuiſſe de ſoluenda pecunia. At ſi rectè illa verba expendantur; inde non colligitur. Senſus enim illorum verborum eſt, & ex antecedentibus conſtat. Cum mutuatarij pecuniam mutuanti perſoluerint, ſicut iurauerunt, hoc eſt, ſine vllo grauamine illato in pignoribus; ad reſtituendum quidquid deductis expenſis vltra ſortem recepiſſe, conſtiterit mutuans inducatur. Tandem aduerto ſi daremus, (vt aliquibus placet) mutuatarios iuraſſe in illo capite de nullo grauamine mutuanti inferendo; quo vſque ſoluerent pecuniam in ratione pecuniæ diuerſæ à valore fructuum ex pignore perceptorum; idque eſſet mutuanti ſufficienter manifeſtatum, vt ſic promiſſionem acceptaret; tunc certè compenſationis exceptione vti non poſſent. Quia per Iuramentum illi eſſet renunciatum, vt diximus ſupra: In dubio autem nunquam eſt cenſenda compenſatio renunciata; eo quòd in dubio ſemper præſumendum ſit, actum fieri ſecundum propriam naturam, vt bene Menochius de præſumptionibus *lib. 6. tota præſumpt. 10.* & promiſſio ſoluendi mutuo acceptum, non ſecum trahit renunciationem compenſationis.

Ad ſecundum concedo, obligatum ad factum non ſatisfacere ſi præſtet intereſſe; non quia intereſſe ex diuerſa radice proueniat; ſed quia moraliter eſt quid diſtinctum, & diuerſum à facto, quod eſt promiſſum. At debiti remiſſio (moraliter loquendo) eſt æquiualens quantitati debitæ ſolutio; eáque de cauſa obligatus ſoluere, ſatisfacit debiti remiſſione.

Ad tertium dico non poſſe Iuramentum per æquipollen impleri. At in compenſatione non per æquiualens ſed per idem adimpletur. Idem enim eſt (moraliter loquendo, & ſecundum æſtimationem humanam) remittere tibi centum, quæ mihi debes, ac ſoluere tibi centum. Ad confirmationem. Primò dico, vocari compenſationem à iure fictam ſolutionem, accepto nomine ſolutionis, prout à compenſatione, & vera debiti ſatisfactione diſtinguitur: eſt tamen vera & rigoroſa ſatisfactio, & propria ſolutio in communi vſu loquendi ex diſputatione, & interpretatione iuris: Et licet hoc in depoſito & in debito regio non admittatur; hoc tamen eſt ex particulari priuilegium illorum contractuum ob bonum commune; ne inquam homines

Digitized by Google

nes retardentur à deponendo penes publicos depoſitarios timore litium, & compenſationum; neue ſolutio debita Regi differatur. Secluſo autem hoc particulari priuilegio tam in depoſito, quam in debito regio vti poſſes compenſatione, vt rectè Molina *ſuprà*.

Ad quartum reſpondeo; non poſſe, iurantem ſoluere vſuras, vti compenſatione in illis ſoluendis; quo vſque vſurarius ſit debitor, vt in argumento inſinuatur. Non eſt autem debitor quo vſque accipiat. Cum verò vrges datis quinquaginta ex centum vſurario promiſſis: tum vſurarius eſt debitor quinquaginta. Ergo potero retinere alia quinquaginta in recompenſationem. Reſpondeo; nequaquam eſſe concedendum eo quòd in hoc Iuramento vſurarum; quia eſt de re non debita, excluſa videatur quælibet compenſatio cum illo debito iniuſto. Alias fere nullius effectus eſſe, tale Iuramentum. Maior autem eſt dubitatio, an ſic iurans ſoluere vſuras, vti poſſit compenſatione: ſi vſurarius aliunde eſt debitor? Negat Sotus lib. 8. de iuſtitia *quæſt. 5. artic. 7. circa ſolutionem ad 3.* verſ. *fortaſſe*. Sayro in claui Regia *lib. 5. cap. 6. n. 15. fine*, & Suarez tomo. 2. de Religione *lib. 2. de Iurament. cap 37. num. 12.* in eandem ſententiam propendet. Mouentur, quia mutuatarius non iurauit transferre vſurarum dominium ſed illarum traditionem. In remiſſione autem debiti nulla eſt traditio, ſed remittitur, quod eſt iam traditum: Ergo non ſatisfacit Iuramento. Nihilominus Molin. *dicta diſp 560. pag. 2010.* verſ. *ad confirmationem*, *&* Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 11. num 11.* Affirmant & bene, vti poſſe compenſatione ſic iurantem. Nam illa remiſſio debiti, licet non ſit materialis traditio; eſt tamen moralis traditio, & ſolutio vſurarum. Cenſeri ergo per illam debet tali debito ſatisfactum. Si enim (vt bene Sanchez *ſuprà*) debito iuſtè contracto hac compenſatione ſit ſatis; cur ergo debitum iniuſtum potiori priuilegio gaudere debet.

6. Reſtat notandum; compenſationem non in omnibus debitis locum habere; ſed ſolum in illis rebus, quæ functionem ſuſcipiunt; quæque ex parte vtriuſque ſint eiuſdem rationis, & ſpeciei æqualiſque valoris, & bonitatis. Vt ex his, quæ notat Panormitanus *in c. bona fides de depoſitis, n. vlt.* & Greg. Lop. *leg. 21. tit. 14 partita 5. &* Molin. *diſp. illa 560. pag. 2012.* eſt perſpicuum. Vnde ſi tibi debeo tres modios tritici indeterminatos, & tu mihi tantumdem debes; poſſum vti compenſatione; ſecùs ſi ego triticum, & tu oleum, aut pecuniam, Quia non ſunt eiuſdem rationis & ſpeciei. Non enim iuſtum eſt, te cogi acceptare pecuniam, aut oleum, quod debes, pro tritico, quod ego debeo. Aliàs poſſet debitor tritici ſatisfacere, reddendo oleum, aut pecuniam quod eſt abſurdum. Verum etſi in his rebus diuerſæ ſpeciei locus non ſit compenſationi; eſt tamen locus retentioni; donec debita pecunia ſoluatur. Vt expreſsè traditur in *leg. ſi non ſortem §. ſi centum ff. de conditionibus indebiti*, ibi Ager autem retinebitur, donec debita pecunia ſoluatur. Et ita tradit Panormitanus *ibi num 8.* Molin. *dicta diſp. 560. pag. 2013.* Et tunc ſi exigis à me triticum tibi debitum; ego vti poſſ... rem... dio reconuentionis, vt mihi ſoluas pecuniam debitam. Et neque cenſeor periurus in non ſoluendo, quo vſque tu paratus ſis cum effectu ſoluere, habet enim Iuramentum ſoluendi, hanc tacitam à iure conditionem, niſi ex aliquo titulo legitimam excuſationem habeam. Vt probat Suarez lib. 2. de Iuramento *c. 37. n. 11.* Vide Andream Fachineum *lib. 11. controuerſiarum c. 7.*

Alij itidem ſunt caſus, in quibus compenſatio locum non habet. Vt in debitis ad commune bonum, qualia ſunt, quæ debentur ad munitiones, ad fontium, pontiumque constructionem, ad bella aut in tributum, aut fidei commiſſum, vt habetur *leg. in ea, Cod. de compenſationibus & leg. 26. tit. 14. partita 5.* & ibi Gloſſ. aut quæ debentur alicubi in pœnam ex condemnatione delicti aduerſus illum commiſſi. *leg. vltima Cod. de compenſationibus & leg. 27. tit. 14. partita 5.* Et latiùs tradit Molin. *illa diſp. 560. circa finem.*

PVNCTVM XI.

Vtrum obligatio Iuramenti ita ſit perſonalis, vt nullomodo tranſeat ad hæredes vel ſucceſſores?

SVMMARIVM.

1 *Ex parte iurantis non extenditur obligatio Iuramenti ad eius ſucceſſores, bene tamen obligatio contractus.*

2 *Obligatio promiſſionis per iniuriam extorta non tranſit ad hæredes iurantis.*

3 *Ex parte eius, cui Iuramentum præſtatur, tranſit iuramentum ad eius hæredes.*

4 *Explicatur textus in c. finali de foro competenti lib. 6.*

5 *An relaxatio iuramento ad effectum agendi à iudice Eccleſiaſtico, poſſet coram ipſo examinari iuſtitia contractus. Affirmant aliqui, verius eſt oppoſitum.*

6 *Laïcus iuramento firmans contractum non amittit forum Laïcale tametſi Eccleſiaſticum impediatur.*

7 *Excipiendum eſt iuramentum ſoli Deo præſtitum Vel cum dubium eſt de obligatione iuramenti, dubium inquam iuris.*

DE obligatione Iuramenti in honorem ſolius Dei facti, quia cum voto coincidit, tractatu ſequenti agemus. Modo de obligatione Iuramenti, in fauorem hominum præſtiti, inſtituitur diſputatio, an ad ſucceſſores extendatur.

1. Dicendum ergo eſt, ex parte iurantis obligationem contractus. Sic poſt alios antiquiores Couarr. *cap. requiſiti num. 2. de teſtamentis & cap quamuis pactum de pactis in 6. 1. p. §. 5. num. 4.* Gutierr. Authent. *Sacramenta puberum, à num. 15. & de iuram. 3. p. cap. 12. num. 7.* Antonius Gomez *tom. 2. variar. cap. 14. num. 19.* Maticoço lib. 5. recopilationis *tit. 12. leg. 3.* Gloſſ. 13. *num. 10.* Sanchez *lib 3. ſum. cap. 13. num. 1. & lib. 4. cap. 15. num. 14.* Suarez lib. 2. de Iuramento *cap. 31. num. 12.* Bonacin. *tom. 2 diſp. 4. punct. 15. num. 1.* Ratio prioris partis; nempe obligationem Iuramenti ad hæredes iurantis extendi non poſſe, eſt manifeſta, quia votum, & Iuramentum eſſe non poteſt ſine intentione & voluntate & vouendi, & iurandi. Sed qui voluntatem & intentionem non habuit iurandi (qualiter non habuerunt ſucceſſores iurantis) obligari Iuramento non poteſt. Ergo obligatio Iuramenti ex ratione Iuramenti non extenditur ad ſucceſſores. Secunda pars concluſionis, nempe obligationem contractus ad ſucceſſores extendi, etiam eſt clara. Quia hæc obligatio fundatur in iure acquiſito parti, & eſt obligatio iuſtitiæ, quæ ad ſucceſſores tranſmittitur iuxta Textum *in lege neceſſariò §. quod ſi pendente ff. de periculo & commodo rei vendita.*

2. Ex hac ratione infertur obligationem promiſſionis iniurioſè extortæ, Iuramentóque firmatæ, nequaquam ad hæredes iurantis tranſire. Quia ex hac promiſſione nullum ius promiſſario acquiritur. Ergo non eſt vnde iurantis hæredes obligari poſſint, cum ipſi ex religione Iuramenti non obligentur. Sic Doctores *ſupra* relati. Dices ex Iuramenti religione obligantur hæredes illius, qui iurauit dare aliquam eleemoſynam pauperi in honorem Dei, tametſi pauperi nullum fuerit ius acquiſitum. Ergo nullum eſſe ius promiſſario acquiſitum in promiſſione iurata iniurioſè extorta impedire non poteſt hæredum obligationem.

Reſpondet Sanch. *lib. 3. in Decal. cap. 13. num. 5.* Negando conſequentiam, & rationem differentiæ aſſignat in eo, quod Deus acceptat Iuramentum, de danda eleemoſyna pauperi, non ſolum ob Iuramenti religionem, ſed etiam ob vtilitatem pauperis, quam acceptationem non præſtat in Iuramento iniurioſè extorto. Non enim acceptat hoc Iuramentum quatenus redundat in vtilitatem extorquentis, ſed potiùs illam vtilitatem deteſtatur. Cæterum etſi hoc verum ſit, difficultatem non ſoluit. Nam ſiue Deus acceptet Iuramentum in vtilitatem eius, cui iuratum eſt, ſiue non, in vtroque caſu obligationem religionis in iurante inducit, & nullam aliam. Ergo in vtroque caſu, vel in neutro ad hæredes iurantis tranſire debet obligatio. Dicendum igitur eſt, hæredes illius, qui eleemoſynam pauperi iurauit, obligatos eſſe non ex vi Iuramenti, & ex obligatione religionis, ſed ex obligatione iuſtitiæ quæ orta eſt ex aditione hæreditatis, iure ſic diſponente. Ius namque Canonicum, & Ciuile non permittit hæredem hæreditatem adire, niſi ſub conditione exequendi vota, & Iuramenta defuncti. *Argum. cap. licet de voto, & cap. ſi hæredes de teſtamentis*, & expreſsè *cap. ex parte de cenſibus*, & clariùs *ex leg. 2 ff. de pollicitationibus*, vbi. Qui decimam partem bonorum vouit, ſi deceſſerit ante ſolutionem; hæredem illius hæreditario nomine decimis obſtrictum eſſe. Voti enim obligationem ad hæredem tranſire conſtat. At nullibi reperitur obligationem Iuramenti per iniuſtitiam extorti ad hæredem tranſire, nec ſub ea conditione hæreditatem concedi. Ergo non eſt affirmandum, cum obligatio Iuramenti ſtrictam habeat interpretationem.

3. Si verò ſermo ſit ex parte eius, cui Iuramentum præſtatur etiam eſt conſtans ſententia ad hæredes tranſire actionem à defuncto habitam. Sic Doctores *num. 1. relati*, probarique facilè poteſt, primo *ex c. veritatis de iureiurando*. Vbi Iuramentum fidelitatis extenditur ad ſucceſſores; etiamſi illorum non fuerit facta mentio expreſſa, vt notauit Abbas & ibi Doctores communiter. Secundò ex *leg. ſi pactum 9. ff de probationibus*, Vbi decidituṛ pactum cum eius hærede; licet illius expreſſa mentio non fiat; ſi aliunde non conſtet contrariam fuiſſe contrahentium intentionem, vt notat Suar. lib. 2. de Iuramento *cap. 31. num. 14* Video tamen aliquando, id iure exigi Iuramentum nouiter fieri; cum eſt nouus ſucceſſor illius, cui factum eſt. *vt in c. longinquitate 12. quæſt. 2.* vbi profeſſionem ſuam in conſpecto Eccleſiæ renouare, & *in c. 1. § præterea, de prohibita feudorum alienatione*, & aliis relatis à Couarr *de pactis 1. p. §. 5. num. 5. verſ. 6.* Hoc tamen non eſt; quia illud Iuramentum

Digitized by Google

ramentum ad ſucceſſores non extendatur; ſed propter nouam recordationem Iuramenti nouamque recordationem fidelitatis & obedientiæ: Vnde ipſe Couarr. in *verſ.* 8. notat non teneri feudatarium renouare Iuramentum, ſed ſolum recognitionem illam feudi domino facere *iuxta c. veritatis de Iureiurando*, ibi minimè compellantur.

4. Ex hac generali doctrina inferunt aliis relatis Couarr. de pactis 1. *p.* §. 5. *n* 6 Gutierr. Authentica *Sacramenta puberum, num.* 1. *& de Iuram. confirmat.* 3. *p. c.* 12. *à n.* 4 & Sanch. *lib.* 3. *in Decalog. c.* 13. *à num.* 11 explicationem Textus *in c. fin. de foro competenti in* 6. vbi deciditur, ratione Iuramenti poſſe Laicum coram Iudice Eccleſiaſtico conueniri. Explicant inquam, vt talis deciſio locum habeat in iurante, non in eius hæredibus; eo quòd ſolum iurans religione iuramenti obſtringatur. Quod adeò verum eſt, vt licet mota fuerit lis coram iudice ſæculari de contractu iurato, poſſit nihilominus Iudex Eccleſiaſticus adiri, vt cogat partem & iudicem ſæcularem ad Iuramenti obſeruantiam. Neque ei poteſt obiici litis pendentia vt cum Ioanne Andrea, Maranta, Gutierr. docet *Sanch. d. c.* 13. *num.* 14. Hæres verò iurantis coram iudice Eccleſiaſtico poterit conueniri, ſi non conueniatur actione orta ex contractu cum prædeceſſore celebrato, ſed conueniatur ex officio iudicis compellentis conſcientiam defuncti exonerare. Ad hoc enim officium iudex Eccleſiaſticus Laicus perſonas compellere poteſt, iuxta *c. à nobis el ſeq. de ſententia excommunicationis.* Ibi. hæredes quoque ipſius ad ſatisfaciendum pro ipſo, ſi monitione præmiſſa noluerint, per diſtrictionem Eccleſiaſticam compellantur. Imò etiamſi contractus iuratus non fuerit, poterit iudex Eccleſiaſticus, hæredem defuncti cogere ad eius debita, & obligationes ſatisfaciendas. Quia illa actio non procedit ex Iuramento, ſed ex officio & obligatione, quam habet iudex Eccleſiaſticus procurandi voluntatem teſtatoris executioni mandari. Sic Gutierr. *d. cap.* 12. *num.* 7. Sanchez *num.* 12. Bonacina *tom.* 2. *diſp.* 4. *de Iuramento quæſt.* 1 *punct.* 15. *num.* 4.

5. Sed eſt dubium; an relaxato iuramento per iudicem Eccleſiaſticum, ad effectum agendi, poſſit coram ipſo litigari de valore contractus? Affirmant Bald. Iaſon & alij relati à Couarr. *lib.* 1. *variarum c* 4. *num* 8. & Gutierr. *de Iuram. confirmat. illa,* 3. *p. c.* 12. *num.* 6. Mouentur: quia iudex cauſæ præparantis eſt cauſæ præparatæ iudex; eo quòd vnum ex alio ſequatur. At iudex Eccleſiaſticus eſt iudex cauſæ præparantis, nempe relaxationis Iuramenti. Ergo eſt iudex cauſæ præparatæ, nempe reſciſſionis contractus. Contrarium tamen tenendum eſt cum Couarr. & Gutierr. *ſuprà*, & Sanch. *illo c.* 13. *num* 15. eo quod Textus *in cap. fin. de foro competenti lib.* 6. Solum ob obſeruantiam Iuramenti concedit, poſſe Laïcum coram iudice Eccleſiaſtico conueniri. Relaxato autem Iuramento iam ceſſat illius obſeruantia, ſolúmque de reſcindendo contractu agitur. Ergo ſolum iudex ſæcularis cognoſcere poteſt; niſi fortè contractus ad forum Eccleſiaſticum pertineat; qualis eſſet ſi controuerſia moueatur, an ſit contractus vſurarius, ſymoniacus, vel illicitus iuxta *c. venerabilem de electione.* Adde ſi iudex Eccleſiaſticus, eo quod fuerit iudex cauſæ præparantis, ſcilicet relaxationis Iuramenti, poſſet etiam eſſe iudex cauſæ præparatæ, eadem ratione, & fortiori dicere poſſumus, non ſolùm iurantem, ſed etiam eius hęredes poſſe conueniri coram iudice Eccleſiaſtico; eo quòd iudex ſit originis, & cauſæ, vnde ille contractus vim habuerit ſcilicet Iuramenti.

6. Tandem aduerto, Laïcum iurantem, tametſi ratione Iuramenti apud iudicem Eccleſiaſticum conueniri poſſit, non tamen ob id forum ſuum amittere. Quia Iuramentum non mutat forum ſed addit forum fori. Quocirca coram iudice ſæculari conueniri poterit; ac ſi non iuraſſet. Sic Gutierr. aliis relatis *d. c.* 12. *num.* 5. Sanch *illo c.* 13 *num.* 16. Vnde poterit coram iudice ſæculari de obſeruantia Iuramenti tractare, etiamſi materia feudalis exiſtat. Item cogi poteſt coram illo ad pœnam periurij. Deinde compellere poteſt turpe Iuramentum recipientem vt illud relaxet. Sic Gutierr. *ſupra.*

7. Ab hac doctrina excipiendum eſt Iuramentum ſoli Deo præſtitum, de cuius obſeruantia ſolus iudex Eccleſiaſticus agere poteſt, eo quòd per tale Iuramentum ſoli Deo & non homini ius acquiratur. Eſt enim illa cauſa omnino ſpiritualis. Sic Gutierr. *d. c.* 12. *num.* 10. Sanch. *c.* 13. *num.* 16. Idem eſt ſi dubium eſſet, an Iuramentum ſit obligatorium, vel non? Solus iudex Eccleſiaſticus cauſam definire poteſt, vt pote omnino ſpiritualem. Quid enim ſpiritualius eſſe poteſt, quam Iuramenti vires, & obligationem inueſtigare? Sic Abbas *c.* 1. *cum contingat de iureiurando*, *num.* 15. Molina de iuſtitia *tom.* 1. *diſp.* 149. *pag.* 844. Sanch. *lib.* 1. *de ſponſalibus diſp* 32. *n.* 18. *& lib.* 3. *ſum. cap.* 3. *num.* 13.

PVNCTVM XII.

An Iuramentum per Procuratorem præſtari poſſit?

SVMMARIVM.

1 *Poſſe per procuratorem præſtari, niſi contrarium iure vel conſuetudine cautum ſit.*
2 *Procurator debet habere ſpeciale mandatum ad iurandum, & ſignata cauſa.*
3 *Si abſit hoc mandatum non obligatur Dominus.*
4 *Quid in procuratore minoris ampliùs requiratur.*
5 *Aliqui ſunt caſus excepti quibus Iuramentum per procuratorem præſtari non poteſt.*

1. POſſe Iuramentum per procuratorem præſtari, niſi contrarium iure, vel conſuetudine cautum ſit, conſtans eſt Doctorum ſententia. Ex Textus *in cap. mutnantes* 14 *quæſt* 4. *c. tibi domino* 63. *diſt.* & *cap optatum* 100 *d. c.* 1. §. *verum de ſtatu regularium lib* 6. *c. vltimo de Iuramento calumniæ in* 6. & aliis. vbi Gloſſ. & Doctores. Ratio eſt, quia ad Iuramentum ſolum requiritur inuocatio Dei in teſtem cum intentione. Sed qui per Procuratorem iurat, medio illo inuocat Deum in teſtem cum intentione (vt ſupponitur.) Ergo eſt Iuramentum. Si enim media ſcriptura vel nuntio poteſt actum internum iurandi manifeſtare, cur non media alia perſona? Neque obſtat Iuramentum eſſe actionem perſonalem, & ex illa ſolum iurantem obligari, nam etiam matrimonium eſt actio perſonalis, & contrahentem ſolum obligat, & nihilominus per procuratorem præſtatur. Quia procurator non ſuo nomine, ſed nomine alterius contrahit, & iurat. Neque inde fit, procuratorem ſcienter vel ſub dubio falſum Iuramentum præſtantem grauiter non peccare peccat nempe, non quia propriè ſit periurus, ſed quia Domini periurio cooperatur. Secùs ſi bona fide procedat. Sanch. *lib.* 4. *in Decalogum cap.* 13. *n.* 26. Bonacina *tom.* 2. *diſput* 4 *quæſt.* 1. *puncto* 20 *num.* 3.

2. Quapropter vt procurator nomine alterius licitè & validè iuret, debet habere ſpeciale mandatum ad iurandum in tali vel tali cauſa; neque ſufficit mandatum generale ad iurandum in quacumque partis cauſa. Quia in Iuramento tam aſſertorio, quam promiſſorio neceſſario requiritur veritas, quam teſtari non poteſt procurator nomine alterius iurans, niſi ei conſtet, mandantem pro certo eam habere; aut ex animo promittere. Vnde Franciſc. Suar. lib. 2. de Iurament. *c.* 31. *num.* 6. Requirit mandatum ad iurandum ita ſpeciale, ſicut ad matrimonium contrahendum. Et conſentiunt Couarr. de pactis, 1. *p.* §. 5. *num.* 8 Matienço *lib* 5. *recopil. tit.* 10 *l.* 6 Gloſſ. 2. *num* 15. & latius *leg.* 8. *tit* 11. Gloſſ. 14 *num.* 2. Iulius Clarus *lib* 4. *receptarum* §. *feudum quæſt* 49. *fine* 1. Sanch. *lib.* 3. *ſum. c.* 15. *n.* 19. *fine & alij apud ipſos.* Probaturque ex *c. vltimo de procuratoribus in* 6. Video tamen placere pluribus, quos refert Couarr. *loco allegato*, ſufficere procuratori, vt Iuramentum de calumnia præſtet, habere mandatum generale ad omnes cauſas, & ſpeciale ad iurandum de calumnia, etiamſi non exprimatur cauſa, ſuper quam Iuramentum præſtandum ſit. Verum (vt ipſemet Couarr. probat) ſuſtineri non poteſt ob rationem dictam. Nam ſi Dominus in particulari non conſentit, neque cauſam expreſſit; qua ratione certus erit procurator, Dominum ſub Iuramento requiſitum id fore aſſeueraturum; iiſue defenſionibus vſurum, nullamúe calumniam in perſecutione illius adeſſe? Certè id cognoſcere non poteſt ea certitudine, quæ ad obſtringendum Dominum Iuramento requiritur.

3. Quod ſi procurator ex ſolo mandato generali, & non ſpeciali circa hanc, vel illam cauſam, Iuramentum præſtet, & grauiter peccat, & Dominus obligatus non manet ex vi illius Iuramenti. Quia defuit in Domino conſenſus; ſolúmque tenebitur ex ratione contractus ob generalem facultatem ad contrahendum; ſi contractus eſt aliàs firmus ſecluſo Iuramento. Sic cum Caietano, Soto P. Ledeſma docet Sanch. *illo cap.* 13. *num.* 19. *fine.* Bonacina *d. diſput.* 4. *quæſt.* 1. *punct.* 10. *circa finem.*

4. Hæc generaliter dicta ſint; at ſi Procurator nomine minoris contracturus eſt, & conſequenter contractum Iuramento firmaturus; debet non ſolum ſpeciale mandatum circa cauſam ſpecialem habere; ſed inſuper requiritur, vt ipſamet commiſſio & inſtitutio procuratoris Iuramento firmetur à minore. Aliàs ſi contractus in eius vtilitatem non cedit, poterit beneficio reſtitutionis vti. Sic Albericus Authentica *Sacramenta puberum num.* 6. Antonius Gabr. in communibus opinion. *lib* 2. *tit. de minoribus concl.* 5. *num.* 21. *ampliat.* 10. Sanch. *lib.* 3. *in Decal. cap.* 12 *num* 25.

5. Dixi in principio Iuramentum per procuratorem præſtari poſſe niſi contrarium iure, vel conſuetudine cautum ſit. Quia

iure

Digitized by Google

ſunt aliqui caſus in quibus videtur non eſſe permiſſum interpoſita perſona iurare; ibi ſunt eum à iure cauetur, vt propria manu tactis Euangeliis, aliiſve ſolemnitatibus Iuramentum præſtetur, iuxta Textum *in c. ſi verò el ſegundo de ſententia excommunicationis*, & docet Couarr. de pactis 1. *p.* §. 5. *n.* 8. Azor. 1 *p. lib.* 11. *c.* 7. *quæſt. vlt.* Sanch. *c.* 13. *num.* 23. Bonacina *dicta diſp.* 4. *quæſt.* 1 *p.* 10. *num* 4. Item ſi teſtificari debeas in aliqua cauſa; hæc enim teſtificatio medio procuratore non permittitur. Couarr. Azor. Sanchez & Bonacina *ſuprà*. Iuramentum verò fidelitatis quo Vaſallus Domino feudi fidelitatem promittit, benè poteſt per procuratorem præſtari, per Textum *in cap.* 1. §. *verum de ſtatu regular. in* 6. Et licet ibi requiratur Domini conſenſus; hoc tamen eſt quando Vaſallus poteſt commodè per ſeipſum præſtare Iuramentum. Si enim legitimè impeditus eſſet, etiam Domino inuito poſſet Iuramentum hoc per procuratorem præſtare. Sic alios allegans Couarr. de pactis 1. *p.* §. 5 *num.* 8. 8. Mariènço *lib.* 5. *recopilat. tit.* 10 *l.* 6. Gloſſa 2. *num.* 15. Sanch. *lib.* 3. *c.* 13. *num.* 21. Suar. lib 2. de Iuram. *c.* 31. *num.* 7. Bonacina *tom.* 2. *diſp.* 4. *quæſt.* 1. *p.* 10. *in fine.*

PVNCTVM XIII.

An Iuramenti obligatio antequam præſtetur impediri poſſit?

SVMMARIVM.

1 *Proponitur ratio difficultatis in poteſtate ciuili.*
2 *Poteſt poteſtas ciuilis vires Iuramenti impedire.*
3 *Sic factum eſt in Regno Caſtellæ, & Portugalliæ.*
4 *Quis ſit finis harum legum?*

1. DE poteſtate ciuili eſt dubitatio. Nam de Eccleſiaſtica nemini dubium eſſe poteſt, cum id factum fuerit in Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 26. *de regular.* Vbi redditur Iuramentum irritum appoſitum renuntiationi bonorum à nouitio factæ ante bimeſtre præcedens profeſſionem. Ratio verò difficultatis eſt: quia Iuramenti obligatio eſt ſpiritualis. Nequit ergo ſæcularis, & ciuilis poteſtas de ea diſponere. Deinde ciuilis poteſtas impedire non poteſt Eccleſiaſticam iuriſdictionem. At ſi vires Iuramenti impedire poſſet iuriſdictionem Eccleſiaſticam impediret; cum medio Iuramento iurans efficiatur iuriſdictionis Eccleſiaſticæ. Ergo.

Ob has rationes plures Doctores cenſent poteſtatem ciuilem prohibere tantum poſſe; Iuramentum apponi; nunquam tamen impedire. Imò neque impedire poſſe vires illius, ſi contractibus aliàs licitis apponatur, tametſi contractus, quibus Iuramentum apponitur irritos & nullos reddiderit. Sic docere videtur Couarr. *de pactis* 2. *p.* §. 1. *num* 8. Barboſa *leg.* 1. §. 1. *num.* 70. & 71. *ff. ſoluto matrimonio expreſſè* Suar. *lib.* 2. *de matrimon c.* 30. *num.* 15. Parladorus *lib.* 2. *rerum quotidianarum cap.* .... Vſualdus ad Donellum *lib* 21. *c.* 13. *in notis litera, A. in fine, & litera, P.* Mouentur: quia ex eo quod Iuramentum afficiat contractus iure poſitiuo inualidos, non efficitur ipſum Iuramentum inualidum eſſe; aliàs Iuramentum ſoluendi vſuras, illáſque non repetendi eſſet inualidum, cum afficiat contractum iure validum.

2. Cæterum dicendum eſt; non ſolum poſſe poteſtatem ciuilem vires Iuramenti impedire, ſed etiam ſic factum eſſe in Regno Caſtellæ, *l.* 10. & 11. *tit* 1. *lib.* 4. *compilat.* & in Regno Luſitaniæ teſtatur Molina *tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 149. verſ. ex *his collig.* & verſ. *quoad poteſtatem.* Pinellus *leg.* 2. *C. de reſcind. venda venditione* 3. *p cap.* 1. *num.* 11. Gutiert. in Authent. *Sacramenta puberum à num.* 46. & 151. Mariènço *lib.* 5. *compilat tit.* 2. *l.* 2. Gloſſ. 3. *num.* 7. & 12. & latiùs *l.* 22. *tit.* 8. Gloſſ. 8. & *l.* 1. *tit.* 18. Gloſſ. 5. Sanch. *lib* 3. *c.* 22. *num.* 10. Leſſius *lib.* 2. *c.* 42. *dub.* 12. *num.* 55. & 56. Bonac. *tom.* 2. *diſp.* 4. *quæſt.* 1. *de Iuram. punct.* 17. *num.* 1. Baſilius Legionenſ. lib. 12. de ſponſalibus *cap.* 8. *à n.* 58.

Quòd id fieri poſſit videtur omnino manifeſtum. Lex námque ciuilis reddere poteſt inhabilem ad acceptandam promiſſionem hac vel illa forma præſtitam. Sed abſque acceptatione promiſſorium Iuramentum obligationem non inducit. Ergo. Deinde poteſt lex ciuilis condonare, ſeu remittere obligationem eo ipſo, quòd interuenit. Cum enim Iuramentum promiſſorium non obliget, ſi is, in cuius fauorem eſt præſtitum, ſtatim remittat obligationem, eadem ratione non obligabit ſi ſuperior nomine ipſius eandemmet obligationem remittat. Prætera impedire poteſt Iuramenti obligationem, ſi ipſius executionem ob bonum publicum prohibeat. Quia hac prohibitione facta executio Iuramenti illicita eſt. Ceſſat ergo illius obligatio; cum eſſe non poſſit Iuramentum vinculum iniquitatis. Adde, eo ipſo quo lex contractum nullum, irritum faciat, impedit Iuramenti obligationem. Non enim Iuramentum obligatorium eſſe poteſt, cuius materia vana eſt, & inutilis, præ-termitti námque debet honeſtas in obiecto Iuramenti, vt Iuramentum licitum & obligatorium ſit. At poſita nullitate contractus nulla honeſtas in obiecto Iuramenti relinquitur. Non fidelitatis, & iuſtitiæ; cum nullum ius parti acquiratur. Non charitatis propriæ; quia nulla adeſt ibi redemptio vexationis, vt in vſurarum contractu, non religionis, quia Iuramentum non conſtituit ſuum obiectum in materia religionis; ſed in ſuo genere immutatum relinquit. Ergo obligatorium eſſe non poteſt.

3. Ob has rationes cenſeo; non ſolum poteſtatem ciuilem poſſe vires Iuramenti impedire; ſed in facto in Regno Caſtellæ, & Portugalliæ impediſſe. Nam in *leg.* 10 & 11. *tit.* 1. *lib* 4. *nouæ collectionis* ſtatuitur ſub grauibus pœnis imponendis, tum iurantium creditori, tum Tabellioni; ne contractibus apponatur Iuramentum, etſi appoſitum fuerit, obligatio annullatur. Annullata ergo obligatione contractus, & perſonæ redduntur inhabiles ad contrahendum, & obligatio omnino remittitur, & materia prohibetur, & incapax obligationis redditur, ceſſat ergo Iuramenti obligatio. Deinde *l.* 22. *titul.* 11. *lib.* 5 *recopilat.* prohibentur filiifamilias & minores emere, alióve titulo accipere ad creditum per ſe, vel per interpoſitam perſonam, imò etiamſi maiores ſint, non poſſunt ſe obligare ſoluere dilata ſolutione ad tempus, quo hæreditatem adierint, & omnes hæ obligationes, & contractus annullantur. In Regno verò Portugalliæ cauetur, nullum eſſe contractum, cui Iuramentum apponatur ſine licentia Regis conſilij, vt teſtatur Pinelus, & Molina locis ſupra allegatis.

4. Finis harum legum non eſt impedire extenſionem iuriſdictionis Eccleſiaſticæ; ſed obuiare fraudibus quæ ob recurſum in iis contractibus iuriſdictionem Eccleſiaſticam ſolent interuenire, vt ex ipſiſmet legibus conſtat, qui finis ſanctiſſimus eſt; neque libertati Eccleſiaſticæ præiudicat & ex iis patet ad rationem dubitandi num. 1. poſitam; excipiuntur in ſupradictis legibus aliquot caſus quibus Iuramentum apponi poteſt. Primus, cum Laici redditus Eccleſiarum, & Eccleſiaſticorum conducunt. Secundus, ſi contractus ſecluſo Iuramento nulli ſint, vel reſcindendi. Tertius; ſi celebrentur venditiones, alienationes, & donationes perpetuæ, compromiſſi, contractus dotis, & arrharum; ſi vnus ex contrahentibus clericus ſit. Vide Gutiert. Authent. *Sacramenta puberum, C. ſi aduerſus venditionem à num* 159. Vbi tractat, qua ratione tranſgreſſores harum legum excuſari à pœna poſſint.

Ad fundamentum Suar. Couarr. & aliorum reſpondeo; prohibito & annullato contractu Iuramentum prohibitum, & annullatum eſſe, vtpote cadens ſupra materiam indebitam; neque exemplum de contractu vſurarum valet, quia ibi honeſtatur illa promiſſio ſoluendi vſuras; tametſi nulla ſit ob vexationis redemptionem: Et ita pertinet ad charitatem propriam quod in aliis contractibus nullis, præcipuè cum nulli ſint ob bonum publicum; locum non habet.

PVNCTVM XIV.

Qua ratione Iuramentum interpretandum ſit?

SVMMARIVM.

1 *Semper interpretandum eſt Iuramentum, vt quoad minùs fieri poſſit obligationem inducat.*
2 *Explicatur textus in cap. clericus, de iureiurando.*
3 *Item lex diem proferre ff. de arbitris, qui iurans ſtare ſententiæ arbitri latæ certa die, an obligetur ſi dies prorogetur? Aliqui affirmant: Veriùs eſt non obligari.*
4 *Iuramentum reſtringendum eſt iuxta naturam actus ſuper quem cadit.*
5 *Iurans dare Petro equum, non teneris dare, ſi Petrus quod promiſit, non ſeruat.*
6 *Qualiter intelligatur Iuramentum de fidelitate alicui præſtanda, illique non eſſe contrarium?*
7 *Iurans parere ſententiæ poteſt appellare.*
8 *Iurans obedire ſuperiori, ceſſat obligatio, ſi ab officio remoueatur.*
9 *Iurans ſtare ſententia arbitri ſub certa pœna, non obligatur ad vtrumque.*
10 *Iurans non expellere conductorem, expellere poteſt ſi penſionem biennio non ſoluerit.*
11 *Iurans fideiuſſionem ſoluere, non debet quouſque principalis excutiatur.*
12 *Iurans ſoluere pecuniam mutuatam, poterit intra biennium exceptionem opponere non numeratæ pecuniæ.*
13 *Iurans dare aliquid abſenti non obligatur quouſque ipſe, vel alius, nomine ipſius validè acceptet.*
14 *Iurans non reſignare beneficium vel non commutare, non obligatur religionem ingrediens.*

15 *Admiſſus*

Digitized by Google

15 *Admiſſus in Collegium Anglorum, & iurans confectis ſtudiis ad patriam redire, poteſt religionem ingredi.*

16 *Iurans tuis conſcollegis ferre auxilium quomodo intelligatur?*

17 *Quid de Iuramento non ingrediendi primum, non ſedendi nobiliori loco?*

18 *Iuramentum obligat rebus in eodem ſtatu permanentibus.*

19 *Promiſiſti ſub Iuramento puellæ coniugium, fornicatur, deobligaris.*

20 *Iuraſti non nocere inimico, ſubintelligitur ſi ipſe nouam cauſam non dederit.*

21 *Iuraſti reſidere in Eccleſia, intelligitur, niſi neceſſitas, vel vtilitas Eccleſiæ aliud cogat.*

22 *Iuraſti non alienare inconſulto ſuperiore, potes, ſi ſuperior adiri non poteſt & neceſſitas vrgeat.*

23 *Iuraſti non petere beneficium, poteris illud acceptare.*

24 *Iurans non acceptare gradum doctoratus in alia vniuerſitate, ſubintelligitur ex vi illius licentia.*

25 *Renuntias ſub Iuramento ius habitum, & ſperatum, ſubintelligitur de iure, quod ſperas ex cauſa de præſenti.*

26 *Iuraſti non diuidere ſocietatem, intelligitur, niſi ſocius ſit rixoſus.*

27 *Iuraſti ſtare mandato alicuius, intelligitur, niſi immoderatum præcipiat.*

28 *Iuramentum debet reſtringi, ne cenſeatur factum in tertij præiudicium.*

1. QVæſtionem aliquibus regulis generalibus abſoluemus. Prima regula eſt, ſi de intentione iurantis conſtat, nulla indiget Iuramentum interpretatione. At ſi hæc intentio manifeſta non eſt, ſemper interpretandum eſt Iuramenta, vt ſeruata proprietate verborum, quoad minus fieri poſſit, obligationem inducat. Prior pars regulæ ex terminis liquet, cum intentio, vel reſtrictio Iuramenti ex intentione iurantis deſumenda ſit. Secunda pars probatur; quia creaturam liberam aſtringi, & obligari ad aliquid determinatè faciendum, vel omittendum, odioſum illi eſt, & graue. Ergo eſt facienda ſtricta interpretatio. Colligiturque *hæc regula ex capite ad noſtram 21. de iureiurando*, ibi, nos Iuramentum tuum benignè interpretari volentes *& cap. 1 eodem titulo in 6. & ex lege quidquid aſtringenda ff de verborum obligationibus*, vbi dicitur obligationem promiſſionis, & ſtipulationis ſtrictè eſſe interpretandam. Et ita notat Abbas *c. cum clerici de verborum ſignificatione in fine*, & *in capite clericus de iureiurando*. Silueſter *Iurament. 3. q. 3.* Suarez tom. 2. de Religione *lib. 2. de Iuramento c. 32. num. 7. & eſt omnium.*

Neque obſtat Textus *in c. veritatis de iureiurando*, vbi Iuramentum fidelitatis extenditur ad ſucceſſores. Nam ibi non fit extenſio vltra proprietatem, & rigoroſum ſenſum verborum. Quia Iuramentum illud non fit Prælato, quatenus talis perſona eſt, ſed quatenus tali dignitate fulget, & conſequenter ad omnes ſucceſſores extenditur; etiamſi in formula Iuramenti nulla mentio facta eſſet ſucceſſorum, vt probat *Gloſſa ibi* teſtatur & probat Couarruuias *de pactis 1. parte* §. 5. *num.* 5. & in ſimili de Iuramento obediendi Prælato docet Sanchez *aliis relatis lib. 3. cap. 13. num. 7.* Bonacina *tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. de Iuramento p. 15. num. 3.*

2. Ex hac regula conſtat deciſio caſus relati in *c. clericus de iureiurando*, vbi clericus iurans ſtatuta in Eccleſia ſua edita ſeruaturus, promittens per idem Iuramentum, ſtatutum, quod poſt modum ſubſecutum eſt, fideliter obſeruare; deciditur non teneri ad illius obſeruantiam ex debito præſtiti Iuramenti, ſed ſolum ex promiſſione ſimplici. Quia cum primum Iuramentum non ſe extenderit ad ſtatuta edenda, ſed ſolum ad ſtatuta edita; non poteſt ipſe pro ſua voluntate illud extendere, niſi expreſsè vellet aliud nouum Iuramentum præſtare, & ita tradunt vniuerſi Doctores ibi prout refert & ſequitur Couarruuias *de pactis 1. parte initio num* 5. Leſſius *lib. 2. cap. 42. dub. 4. num* 22. Sanchez *lib. 3. cap* 14 *num.* 1. *& cap.* 17. *num.* 20 Suarez *lib. 2 de Iuram cap.* 32 *num.* 11.

Adde, eſto non adderet illa particula *edita*, ſed abſolutè iuraret ſeruare ſtatuta ſuæ Eccleſiæ, affirmant ſupradicti Doctores non extendi ad edenda ob rationem dictam. Quia ſtrictè Iuramentum interpretandum eſt. Deinde neque extenditur ad ea, quæ non ſunt in vſu, neque ſeruantur, quia hæc ſtatuta propriè cenſeri non debent. Gutierrez *de Iuramento 2. p. c. 38. n.* 24. Sanchez aliis relatis *lib 5. c. 14. num.* 8. Leſſius *ſupra*. Bonacina *tom. 2. diſput. 4 quæſt. 1. punct. 16. verſ. ex quo licet inferre.* Quod verum eſt; eſto in particulari petatur Iuramentum, ſeruandi aliquod ſtatutum, quia ſemper intelligitur peti de ſeruando illo, prout receptum eſt, & ſecundum obligationem quam habet. Sanchez & Bonacina *ſupra*.

3. Secundò infertur, quid dicendum ſit ad caſum relatum in *lege diem proferre lege ſi cum dies ff. de arbitris*, vbi agitur de compromittentibus litem in arbitrum vt certa die illam definiat, iurantibúſque ſtare ſententiæ ab illo intra illum diem latæ; an inquam obligentur Iuramento ſi compromiſſi dies prorogetur? Affirmant Antonius Gab. *lib. 2. communium opinionum titulo de dilationibus concluſio. 2. n. 11. & ſequentibus* Suar. *lib. 2 de Iuramento c. 36. fine.* Thuſcus verbo *compromiſſum concl.* 518 *n.* 5. Bonacina *tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. punct. 16. num* 9. Mouentur: quia prorogato termino compromiſſi non videtur nouum pactum initi ſed ad nouum diem extendi; deinde iurans ſoluere debitum intra certum terminum, ſi à creditore terminus prorogetur Iuramentum obligat. Ergo ſimiliter prorogato termino compromiſſi, & compromiſſum antea factum, & Iuramentum illi annexum obligare debet. Cæterum veriùs cenſeo oppoſitum; prorogato inquam termino compromiſſi, & compromiſſum, & Iuramentum factum extingui; aliúdque denuo fieri; tametſi moraliter cenſeatur idem. Quia fit cum eiſdem qualitatibus & conditionibus iuxta *legem non ex omnibus*, §. *vltimo, lege non diſtinguemus* §. *dies ff. de recept. arbitr.* Sic optimè aliis relatis probat Couarruuias *de pactis 1. parte initio num. 6. & ſequentibus.* Sanchez *lib. 3. ſumm. cap. 17. num. 23.* Azòr. *tom. 1. lib. 11. cap. 8. quæſt. 12.* Ratio ea eſt: compromittentes ſolum iurant obedire ſententiæ ab arbitro latæ illa die ſignata. Si ergo illa die ſententia non profertur, obligatio Iuramenti ceſſat. Nam ſententia, quam arbiter alio die profert, fortè diuerſa eſt ab ea, quam proferret illo die ſignato. Ergo terminus ſignatus obligationem extinguit, non prorogat. Confirmo primò: quia illo die ſignato iuriſdictio arbitri finita eſſet, niſi compromittentes iuriſdictionem prorogarent. Ergo prorogatio termini nouam iuriſdictionem arbitro concedit, & parendæ nouæ ſententiæ obligationem continet. Et hoc verum habet ſiue finito termino compromiſſi, ſiue intra illum fiat prorogatio. Semper enim nouum pactum fit, nouáque iuriſdictio conceditur: ac proinde nouo Iuramento indiget, quia priùs extinctum eſt.

At ſi compromittentes ſtare ſententiæ arbitri ea forma à principio litem decidendam promitterent ſub Iuramento, vt poſſint ipſi vel iudex arbiter terminum prorogare; credo certiſſimum, ex prorogatione termini non eſſe nouum compromiſſum, nec nouum Iuramentum, nec nouam arbitri iuriſdictionem, ſed ſolum terminum prorogatum non compromiſſum, nec Iuramentum ab initio factum. Sic Couarruuias *d. 1 parte de pactis initio num. 6. verſ. 7.* Sanch. *lib 3. c. 17. n. 23.* Et in hoc ſenſu eſt vera ſententia Gabriel Thuſci, Suar. & Bonacinæ *n 4. relata.* Secùs ſi compromiſſum factum eſſet abſque illa clauſula prorogandi terminum.

Neque obſtat iurantem ſoluere debitum intra certum terminum, termino à creditore prorogato Iuramento obligari. Nam eſto id concedamus, quod alij negant, apud Sanch. lib. 4. cap. 55. num. 5. eſt longè diuerſa ratio de compromiſſo abſolutè facto. Nam prorogatio termini in ſolutione debiti debitum non extinguit, ſed idem prorſus perſeuerat; neque terminus ibi apponitur ad finiendam obligationem; ſed potiùs ad illius executionem ſolicitandam. Secùs eſt in obligatione compromiſſi cuius terminus vt ſupra probatum eſt, finit obligationem, non vlterius prorogat & ſollicitat. Sic Sanch. *lib. 3. cap 17. num. 24. tametſi contrarium ſentiat lib 4. cap. 55. num. 7. & 9.*

4. Secunda regula ſit; Iuramentum reſtringendum eſt iuxta naturam actus, ſuper quem cadit. Vnde omnes reſtrictiones, & conditiones, quas propoſitum, vel promiſſio habet ex iure, vel ex recepta conſuetudine, omnes illas habere cenſendum eſt Iuramentum. Quia acceſſorium, quale eſt Iuramentum, ſequitur naturam principalis, cui adiungitur; iuxta *regulam iuris 42. lib. 6.* Neque alia intentio iurantis præſumenda eſt, & tradit latè Couarr. *de pactis, 1. p.* §. *4. n. 1. & ſequentibus.* Gutierrez *1. p de Iuramento confirmat. c. 37. num. 2. & 3.* Sanchez *lib. 3. c. 17. num. 13.* Suarez *lib. 2 de Iuramento c. 32. n. 2.* Leſſius *lib. 2. c. 42. dubio 4. num. 22.* Bonacina *tom. 2. diſput. 4. quæſt. 1. punct. 16. in principio.* Neque obſtat Iuramentum, aliquando confirmare actum inualidum: quominus dicamus Iuramentum ſequi naturam actus, ſuper quem cadit; ſequitur in quam naturam primordialem ipſius, non accidentalem, & extrinſecam Vt bene explicat Couarruuias *dicto* §. *4. nu. 1.* Gutierrez *cap. 37 num. 5.*

5 Hanc regulam variis exemplis confirmo. Primò ſi iuraſti Petro dare equum; ipſe tamen non ſeruat, quæ promiſit; non teneris dare, habetur *capite ſicut* §. *Iuramentum de iureiurando, & capite peruenit 2. eodem titulo* ibi. Nec tu & aliquatenus teneris ſi conſtat eum conditione minimè paruiſſe. Quod verum habet non ſolum quando tua promiſſio facta eſt intuitu alterius promiſſionis, & ab ea dependenter. In quo caſu omnes affirmant, ſed etiam quando abſolutè promiſeris. Quia hæc abſoluta & liberalis promiſſio habet tacitam conditionem, niſi alius ingratum ſe oſtendat, vt oſtenditur non implens promiſſum. Sic Sanchez aliis relatis *libro 3. ſumma capite 16. numero 16. & lib. 4. capite 2. num. 32* Molina *de iuſtitia tomo 2. diſp. 272. ad finem.* Bonacina *tomo 2. diſputat. 4.*

quæſtione

Digitized by Google

quæſtione 1. *punct.* 15. *numero* 2. & probat Textus *in lege finali, Codice de reuocanda donatione*, & *lege cum proponas* 2. *Codice de pactis cum aliis à Gloſſa ibi adductis*. Vbi decitur licere frangere fidem illam non ſeruanti. Quod ſi iam promiſſum donaſti, reuocare non poteris niſi in illis quatuor caſibus, qui referuntur in *lege* 10. *titulo* 4. *partita* 5. Videlicet ſi te donatarius vituperauit, aut accuſauit de crimine capitali famoſo, vel de quo, ſi probaretur, penderet maior pars tuorum bonorum, vel infamiam incurreres. Secundus qui tentauit te percutere. Tertius, ſi magnum tuis bonis damnum intulit. Quartus, ſi tuam mortem captauit.

6. Secundò: ſi iuraſti fidelitatem alicui, illique non eſſe contrarium, ſubintelligitur niſi ius tuum, vel tuorum vel Eccleſiæ petere defendere̍ve neceſſarium fuerit. Habet enim hæc promiſſio hanc ſubintellectam conditionem, vt conſtat expreſsè ex *cap. petitio de iureiurando*. & notat Siluester *Iurament.* 3. *quæſt.* 3.

7. Tertiò ſi iuraſti parere mandatis Eccleſiæ, vel iudicis, ſtaréque eius ſententiæ, poteris appellare ſi te iniuſtè grauatum ſentias. Quia hoc generale Iuramentum non excludit rationabilem appellationem, conſtatque ex *cap. prout nobis de dolo*, & tradit Gloſſa *in capite ad hæc, el ſecundo de appellationibus*, & ibi Decius & aliis relatis Ioan. Gutierrez de Iuramento 1. *p. cap.* 37. *num.* 25. Siluester *ſupra*, & verbo *Iuramentum* 4. *num.* 1. §. *decimo quarto*.

8. Quartò ſi iuraſti obedire ſuperiori, ipſeque ab officio remoueatur, ceſſat tua obligatio obediendi. Quia ex iure ſupponitur ad obligationem iuriſdictio in ſuperiore vt poſſit præcipere. Probatque Textus *in cap. venerabilem in fine de electione* & notauit Leſſius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 4. *num.* 22.

9. Quintò iurans ſtare ſententiæ arbitri ſub certa pœna non obligatur ad vtrumque; Sed tantum obligatur parere ſententiæ, vel ſoluere pœnam. Sic Innocentius, & Gloſſ. *in cap. per tuas de arbitris*. & conſentit Siluester *ſupra quæſtione* 4. & aliis relatis *Padilla lege cum proponas numero* 2. *Codice de tranſactionibus*. Probabile tamen eſt, Iuramentum ad vtrumque extendi & ad parendum ſententiæ, & ad ſubeundam pœnam, argumento *legis ſi quis maior Cod. de tranſactionibus* & tradit Molina *tract.* 2 *de iuſtitia. diſp.* 556. & *tract.* 5. *diſp.* 36. *num.* 6.

10. Sextò iurans non expellere conductorem domus vel agri, poteſt expellere ſi biennio conductionis penſionem non ſoluerit. Quia hic contractus habet hanc tacitam conditionem, vt conductor biennio non ſoluens expelli valeat. *lege quæro* §. *inter locatorum ff. locati & in lege... Codice eodem titulo* & probat *lex* 6. *titul.* 8. *partita* 5. & licet in *lege* 5. *antecedenti* omiſſio ſolutionis annuæ ſufficiat, ad remouendum conductorem, id intelligi debet quando conductio eſt facta ad biennium, vel triennium, ſecùs ſi ad longum tempus. Sic Gregorius Lopez *dicta lege* 5. Antonius Gomez 2. *tomo cap. de locatione & conductione, num* 6. Couarruuias 2. *p. in Rubrica de teſtamentis numero* 11. Gutierrez 1. *parte capite* 37. *numero* 10. Sanchez *libro* 3. *ſumm. capite* 17. *num.* 14.

11. Septimò, iurans contractum fideiuſſionis, non ſe obligans inſtar principalis, ſoluere non debet, quouſque Principalis debitor excutiatur. Quia hanc habet tacitam conditionem iuxta *legem decem ff. de verborum obligationibus, lege vltima in principio ff. ſi certum petatur*. Sic Couarruuias de pactis 1. *p.* §. 4. *num* 4. & §. 3. *num.* 10. Sanch. *d. c.* 17. *num.* 14.

12. Octauò iurans ſoluere pecuniam ſibi mutuatam, poterit intra biennium exceptionem opponere non numeratæ pecuniæ: Quia ſub ea conditione cenſendus eſt obligatus ſoluere, ſi ſibi fuerit pecunia numerata; habetur expreſsè *lege vltima Cod. de non numerata pecunia & lege* 27. *titulo* 11. *partita* 3. & multis relatis docent Couarruuias *de pactis* 1. *parte* §. 3. *numero* 10. Gutierrez 1. *parte de Iuramento, capite* 37. *per totum*. Verum ſi iurans non ſolum iurauerit pecuniam ſibi mutuatam ſoluere; ſed etiam eam accepiſſe, non poterit poſtea exceptionem non numeratæ opponere. Quia ſibi opponeret periurium. Sic pluribus firmat Gutierr. *num.* 8. Couarr. *d.* §. 3. *num.* 10. Quapropter vt bene teſtatur Couarr. *loco allegato* in Hiſpania nunquam admittitur exceptio non numeratæ pecuniæ ad effectum, vt creditori incumbat onus probandi intra biennium numeratam fuiſſe. Tum quia debitores teſtantur in obligatione illam accepiſſe, tum quia huic exceptioni in Inſtrumento obligationis renunciant, quod optime fieri poteſt. Iuxta *legem regiam* 9. *titulo* 1. *partita* 5. tametſi iure communi ſatis dubium ſit, an ſecluſo Iuramento valeat huius exceptionis renunciatio, vt conſtat ex his quæ tradit Antonius Gomez *lege* 53. Tauri *num.* 52. Couarruuias *libro* 2. *variarum cap.* 4. *num.* 3. Menchaca *de ſucceſſionum creatione* §. 29. *num.* 6.

13. Nono, promittens ſub Iuramento aliquid abſenti, teneatur, quo vſque ipſe, vel alius valide nomine ipſius acceptet, imò etiam ſi iuraſſet non reuocare promiſſionem poſſet reuocare. Quia hæc promiſſio, cuius naturam ſequitur Iuramentum, reuocabilis eſt, quo vſque per acceptationem firmetur. Sic multis relatis Sanchez *lib.* 1. *de ſponſalibus diſput.* 7. & *lib.* 3. *in Decalogum cap.* 9. *numero* 10. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 12. *dub.* 7. & *c.* 42. *dub.* 4. *num.* 22. Bonacina *tom.* 2. *diſputat* 4. *quæſtione* 1. *punct.* 16. *verſ. quinto*. Adde etiam ſi eſſet accepta promiſſio, poteris reuocari ſi donator poſt eam liberos habuerit, iuxta *legem ſi vnquam Cod. de reuocanda donatione* & tradit aliis relatis Tiraquellus *in d. lege ſi vnquam in principio. num.* 168. Couarruuias *de pactis* 1. *p.* §. 4. *num.* 4.

14. Decimò: iuraſti non reſignare beneficium in fauorem alterius, vel non commutare abſque ordinarij conſenſu? non te obligat, ſi religionem fueris ingreſſus. Quia hæc occaſio tacitè cenſetur excepta? eo quod finis, ob quem ordinarius illud Iuramentum ſolet exigere, eſt ne beneficiati accipientes beneficium, & manentes in ſæculo cum penſione renuncient iterùmque alia beneficia obtineant. Sic Sanchez *lib.* 3. *cap.* 17. *n.* 11. ex parte Baſilius Legionenſis *lib.* 12. *cap.* 8. *n.* 27. *fine*.

15. Vndecimò: admiſſus in Collegium Ybernium vel Anglicanum iuraſti poſt abſoluta ſtudia ad patriam redire, poteris religionem ingredi non obſtante Iuramento. Quia hic ſtatus, vtpote maioris perfectionis ſemper cenſetur exceptus. Sic Baſilius Legionenſis *lib.* 12. *de ſponſalibus cap.* 8. *num.* 27. Si tamen iurares religionem non ingredi quin priùs ſuperiorem moneres, obſeruare debes Iuramentum. Quia hæc monitio iuſtiſſimas cauſas habere poteſt, & ob illam non impeditur religionis ingreſſus, cum poſſis ſuperiore monito, & inuito ingredi; ſed præſtat prudentem & maturum ingreſſum. Baſilius Legionenſis *loco allegato*.

16. Duodecimò: admiſſus in Collegium, iuraſti collegis tuis auxilium ferre, quoties opportunum fuerit; ſubintelligitur dummodo alius dignior non ſit. Quia aliàs non eſſet licitum Iuramentum, nec obligatorium Baſilius Legionenſis *d. lib.* 12 *de ſponſalibus cap.* 8. *num.* 27.

17. Decimò terriò: ſi vrbanitatis cauſa iuraſti non ingredi primum, non ſedere nobiliori loco, non præcedere, &c. non teneris, ſi alter roget, vel illi moleſtum ſit. Quia ſubintelligeris iuraſſe non accipere primum locum, quantum in te eſt, ſed rogatum. Adde tertium in cuius gratiam iuraſti, te rogando, vt primum locum accipias, Iuramentum remittit. Quia id facere poteſt, vtpote in eius gratiam factum. Sic Toletus *lib.* 4. *cap.* 22. verſ. *tertius caſus*. Sanch. *lib.* 3. *ſumm. cap.* 4. *num.* 20. & *cap.* 9. *num.* 18. Bonacina *tom.* 2. *diſp.* 5. *q.* 1 *punct.* 16. *num* 2. verſ. *quarto*. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 4. *num.* 22. Clauis regia *lib.* 5. *cap.* 5.

18. Tertia Regula eſt; Iuramentum obligat, rebus in eodem ſtatu permanentibus; ſecùs ſi notabiliter fuerint ſecundum intentionem iurantis mutatæ. Sumitur ex *cap. breui de iureiurando*. Vbi de iurante defendere res Eccleſiæ (inquit Pontifex) teneri Iuramento, niſi difficultas exiſtat, propter quam requiſitus non poſſit Eccleſiæ ſubuenire. Item colligitur, *cap. petitio cap. veniens eodem titulo, capite cum inter de renunciatione*. Et pluribus firmat hanc regulam Tiraquellus *in lege ſi vnquam C. de reuocanda donatione n.* 166. *ſequenti*. Gutierrez *de Iuramento* 1. *p. cap.* 29. *n.* 6. & *cap.* 71. *num.* 6. Ratio ea eſt: quia Iuramentum obligat ſecundum intentionem iurantis. Mutatis autem notabiliter rebus non cenſetur quis intentionem habuiſſe ſe obligandi. Ergo non tenetur Iuramento. Quæ verò mutatio notabilis ſit, vt cenſeatur iurans deobligatus ab obſeruatione Iuramenti, non poteſt certa regula definiri; ſed prudentis arbitrio eſt æſtimanda, vt rectè notauit Sanchez *in ſimili de voto lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 20. Subiiciam aliquos caſus ex quibus alij deduci poſſunt.

19. Primò: promiſiſti puellæ coniugium, cognoſcis poſtmodum fornicatam eſſe; deobligaris à promiſſione etiam iurata, vt habetur expreſsè, *capite quemadmodum de iureiurando*. Et idem eſt ſi infamiam, lepram, morbum incurabilem; aut paupertatem notabilem deuenerit. Sic Leſſius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 4. *num.* 22. *multis allegatis*. Gutierrez *lib.* 1. *de Iuramento cap.* 37. *n.* 2. imò num. 3. in fine, approbare videtur iurantem ducere aliquam excuſari à Iuramento, ſi inueniatur poſtmodum non habere dotem competentem, quia ſub ea conditione videtur Iuramentum emiſſum eſſe.

20. Secundò facta pace cum inimico iuraſti te illi non nociturum; non obligaris, ſi ipſe nouam cauſam dederit inimicitiæ, aut fuerit ex bannitis: intelligitur enim illa promiſſio ſolum ex cauſa præterita, ita Bart *in lege qui ſeruum, de verborum obligatione*. Ant. Gomez *lege* 22. Tauri *num.* 20. Leſſius *loco allegato*. Sanchez *lib.* 3. *in Decal. cap.* 17. *num.* 6.

21. Tertiò iuraſti reſidere in Eccleſia; potes Iuramento non obſtante te abſentare pro neceſſitate, vel vtilitate Eccleſiæ, *cap. ex parte tua, de clericis non reſidentibus*, & ibi Gloſſa & omnes.

22. Quartò, iuraſti non alienare bona Eccleſiæ ſine licentia Papæ vel ſuperioris; poteris vrgente neceſſitate ea alienare, ſi ſuperior adiri non poſſit, vt affirmat Silueſter aliis relatis verbo *Iuramentum 3. q. 4* Argumento *legis tutor qui repertorium ff. de adminiſtratione tutorum*, vbi ex cauſa neceſſitatis poteſt tutor, adminiſtrare bona pupilli inuentario non confecto, quod aliàs neceſſitate ceſſante non poteſt.

23. Quintò: iuraſti non petere beneficium à te renuntiatum, poteris illud accipere ſi tibi denuo conferatur *cap. 2. de renuntiatione*. Quia vt ibi notat Gloſſ. Abbas, *n. 9.* Antonius *n. 4.* Immola, *n. 2.* Sanch. *lib. 3. cap. 17. n. 4.* Subintelligitur illud Iuramentum ex cauſa tempore renuntiationis præexiſtente.

24. Sextò: promotus ad gradum licentiatus in aliqua vniuerſitate ſi iuraſti non acceptare gradum doctoratus in alia academia; ſubintelligitur ex vi illius licentiæ; ſi enim velles gradum licentiatus iterum in alia academia recipere, gradum doctoratus in illa accipere poteris. Sic Abbas *dicto cap. 2. de renuntiatione n. 11.* Antonius Gomez *leg. 22.* Tauri *num. 10.* Sanch. *illo cap. 17. num. 5.*

25. Septimò renuntians ſub Iuramento ius habitum, & ſperatum: ſubintelligi debet de iure, quod ſperas ex cauſa pro tunc exiſtente. Vnde non cenſeris renuntiaſſe iuri ex noua cauſa & ſpe ſuperueniente. Nam illud ſperare non poteras. Sic Sanch. aliis relatis *dicto cap. 17. num. 7.*

26. Octauò: iuraſti non diuidere ſocietatem; intelligitur, niſi ſocius ſit rixoſus, vel moleſtus. Ita relato Bartol. *in leg. ſi conuenerit ff. pro ſocio, docet* Silueſter *verbo Iuram. 3. num. 1. verſ. & quarto*, ex qua reſolutione ſatisfacit Silueſter illi quæſtioni: An pupillus prouocare poſſit ſocium ad diuiſionem, *leg. ſi pupillorum, ff. de rebus eorum, qui ſub tutela, vel cura ſunt*. Reſpondet inquam intelligi debere, niſi habeat ſocium odioſum, vel moleſtum; Et ita affirmat explicandam eſſe clauſulam apponi ſolitam in teſtamento, *vt fratres diuidere non poſſint.*

27. Nonò, iuraſti ſtare mandato alicuius; intelligitur, niſi ipſe immoderatum præcipiat, argumento *cap. quintauallis, de iureiurando cap. veniens eodem tit.* Quapropter iurans ſtare ſententiæ arbitri; ſubintelligitur, niſi immoderatum præcipiat: & iurans ſtare dicto & Iuramento alterius de expenſis, & intereſſe, ſubintelligitur ſi rationabiliter arbitretur. Et alia plura exempla ſubiicit Gutierr. *de Iuram. 1. p. c. 37. à n. 10. & 13. argum legis ſi libert. ita iurauerit ff. de oper. libertor, & l. 27. tit. 11 partit. 3. & leg. 24. tit. 4. partit. 3.*

28. Quarta regula eſt: Iuramentum debet reſtringi, ne cenſeatur factum in tertij præiudicium. Habetur *cap. venientes c. cum tuis, c. cum contingat, de iureiurando, & c. 2 eod. tit. in 6. c. quamuis pactum de pactis lib. 6.* Ratio eſt manifeſta: quia Iuramentum alteri præiudicans illicitum eſt; obligare ergo non poteſt. Subiicio exempla; iuraſti ſecretum alicui ſeruare, non teneris; quando eſt alteri nociuum, ſed poteris reuelare iis, qui prodeſſe, & non obeſſe poſſunt, textus in *cap. hoc videtur 22 q 3. ſic* Sanch. *c. 17. n 25* Azor. *1. p. lib. 11 cap. 8. q. 6.* Bonacin. *tom. 2. diſp 4 q. 1. punct. 16. num. 2. fine.* Item iuraſti creditori non recedere à loco, niſi priùs debitum illi ſoluas, vocatis à ſuperiore quando ſoluere non potes, debes ad ſuperiorem recurrere. Quia Iuramento præiudicare iuriſdictioni ſuperioris non poteras. At hoc intelligendum eſt, quando abſque eius conſenſu expreſſo vel tacito Iuramentum præſtitiſti; eo quòd in loco illo reſideres abſque eius licentia, vel caſu, quo ex licentia illius reſideres, non contraxiſti debitum ex neceſſitate ſuſtentationis, ſed potiùs, vt in ludis & comeſſationibus inſumeres; in hoc ergo caſu Iuramento non recedendi à loco, præiudicare ſuperioris iuriſdictioni non poteras, ſecus verò ſi ex illius licentia illo in loco reſideres, & ad vitam degendam debitum contraxiſti; quia tunc ipſe ſuperior tacitè Iuramento conſenſum præſtat. Sic Silueſter *verbo Iuramentum 4 q. 6 circa fin.* Sanch. *lib. 3. c. 17. n. 22.* Suar. tom. de Religione lib. 2. *de Iuramento c. 34. n 7.*

PVNCTVM XV.

Qualiter Iuramentum dubium interpretandum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Si dubium eſt, an Iuramentum emiſeris, non obligaris.*
2 *Si de intentione iurandi dubites, certus verba Iuramenti protuliſſe, obligaris.*
3 *Si dubium ſit licitane ſit materia, conſulendus eſt ſuperior, ſi adiri poteſt.*
4 *Si dubites; an executioni mandatum ſit, vel res ſint notabiliter mutatæ, obligaris.*

1. HÆc difficultas deciſa eſt, *1. p. tract. 1. diſp. 3. de conſcientia* dubia à punct. 9. & ſequentibus, ſed ibi dicta breuiter in præſenti præſtringemus. Multiplex dubium eſſe poteſt. Primò dubitare potes, an Iuramentum emiſeris. Secundò, an habueris intentionem iurandi. Tertiò, an cadat ſupra materiam capacem. Quartò, an executioni mandatum ſit? Vel res notabiliter mutatæ.

1. Si dubites an votum, ſeu Iuramentum emiſeris, communis ſententia affirmat, & bene; te non eſſe obligandum, quia in tui fauorem ſtat libertatis poſſeſſio, quæ certò aſtringenda non eſt, dum vinculum Iuramenti dubium ſit. Quæ ratio probat non ſolum cum eſt dubium negatiuum, ita vt in neutram partem valeas producere aſſenſum; ſed etiam quando eſt poſitiuum, eſto te magis inclines, votum emiſiſſe; dummodo pro contraria parte non deſint probabiles rationes, votum non eſſe emiſſum, quia ſemper eſt vinculum dubium, quo tua libertas aſtringi non debet. Sic Sanchez *aliis relatis, lib. 1. in Decalogum cap. 10. num. 36. & lib. 4. cap. 1. num. 16.* & *lib. 1. de ſponſalibus diſp. 9. num. 11.* Idem eſt, quando certo tibi conſtat, protuliſſe verba quæ poſſunt in ſenſu iuratorio, & non iuratorio accipi, dubitas tamen in quo ſenſu illa acceperis. Quia ſemper eſt poſſeſſio pro tua libertate, quæ abſque certo vinculo non eſt abſolutè & certo aſtringenda. Sic Alciatus in rubrica de Iuram. *num 5.* Caietanus *2. 2. quæſt. 89. art. 7.* Couarruuias *de pactis, 1 p. §. 2. num. 2. fine.* Suarez *lib. 2. de Iuram. cap 33. num. 3.* Et probat textus in *cap. clericum de iureiurando*. Vbi Pontifex in illis verbis *promitte per idem Iuramentum*, interpretatur non iurare denuo, neque antiquum Iuramentum ad nouam materiam extendi; cum tamen verba ſint ſatis dubia poſſéntque in alio ſenſu interpretari.

2. At ſi de intentione iurandi aut te obligandi dubitas, certus tamen verba Iuramenti protuliſſe, teneris Iuramento. Quia non es præſumendus fictionem commiſiſſe, ne delinquere præſumaris, quod verum habet; eſto coactus iuraueris, vt latius dixi illa *diſp. 3. punct. 10.*

3. Quod ſi dubites; an Iuramentum ſit de materia licita vel illicita; ſuperiorem conſulere debes, ſi adiri poteſt pura ipſe loco Dei, cui eſt Iuramentum præſtitum, ſuccedit; ac proinde reſoluere debet, quid Deo gratum ſit, ſi verò ſuperiore conſulto adhuc dubium perſeuerat, excuſatis à Iuramenti executione. Quia Deo grata non eſt executio, quæ periculum turpitudinis continet, *dixi punct. 11.*

4. Verum ſi dubites; an executioni mandatum ſit Iuramentum, vel an res ſint ita notabiliter mutatæ, vt te ab illius executione excuſent; teneris Iuramentum exequi ſi dubium vincere non potes. Quia ab obligatione certa non eſt æquum, te excuſari ob cauſam dubiam. Suarez *lib. 2. de Iuram. c. 33. num. 7. & 8.* Hinc fit, ſi iuraſti ingredi religionem minorum nudis pedibus incedentium, incurriſti morbum gallicum, vel alium grauem, quo durante excuſaris à Iuramento, at ſi reſtiturus ad priſtinam ſanitatem dubites, poſſiſue onera religionis ſubire ob infirmitatem præteritam, teneris ſane. Quia obligatio eſt certa, quam excutere non debet excuſatio dubia. Sic Sanch. *lib. 4. de voto cap. 16. num. 37. relato.* Manuel. Rodriguez *2. tom. ſum. cap. 95. num 5.* Affirmante laborantem illo morbo gallico nunquam cenſeri ad priſtinam ſanitatem reſtitui; ac proinde, qui ſemel in illum incidit à voto ſuæ religionis excuſari.

DISPVTATIO III.

De Iuramenti relaxatione, irritatione, & commutatione.

IRRITATIO Iuramenti eſt actus, quo ſuperior omnino aufert obligationem à ſubdito: differt à diſpenſatione, ſeu relaxatione, Primò; quia relaxatio eſt actus Iuriſdictionis temporalis, vel ſpiritualis in ſubditum, irritatio verò eſt actus poteſtatis dominatiuæ. Secundò: quia irritatio ad ſui valorem nullam cauſam expoſtulat. Relaxatio verò ſine cauſa nulla eſt, à commutatione verò differt tam irritatio, quàm relaxatio. Quia irritatione & relaxatione extinguitur, aut ſuſpenditur Iuramenti obligatio. At commutatione non extinguitur, ſed in aliam materiã transfertur, in his omnes Doctores conueniunt.

PVNCTVM

Digitized by Google

PVNCTVM I.

Quæ Iuramenta in honorem Dei præſtita irritari, relaxari, commutarive poſſint, & à quibus?

SVMMARIVM.

1 *Gaudens poteſtate irritandi vota poteſt hæc Iuramenta irritare.*

2 *Quid de poteſtate diſpenſandi? Si ſit poteſtas ordinaria omnes admittunt ad hæc iuramenta extendi.*

3 *Si delegata plures negant.*

4 *Limitant aliqui hanc ſententiam in Iuramentis, quæ non ſunt voto acceſſoria.*

5 *Probabilius eſt, poteſtatem diſpenſandi in votis extendi ad Iuramenta in honorem Dei præſtita.*

6 *Fit ſatis oppoſito fundamento.*

7 *Propria auctoritate poſſunt hæc iuramenta in rem euidenter meliorem, imò æqualem commutari.*

1. CVm Iuramentum in honorem Dei præſtitum naturam voti imitari dixerimus, ſuperiori *diſput. punct.* 1. inde colligitur gaudentes poteſtate irritandi vota Deo facta, gaudere etiam poteſtate irritandi Iuramenta, ſumitur ex *cap.* 30. *numeri* ibi, æqua poteſtas tribuitur patri & marito relaxandi vota & Iuramenta, & ita docent. D. Thomas 2.2.*q.* 89.*art.* 9. *ad* 3. & ibi Caietanus, Silueſter verbo *Iuramentum*. 5. *q.* 7. Azor. 1 *p. lib.* 11. *inſtitutionum moralium c.* 10 *fine*. Toletus *lib.* 4. *ſum. c.* 23. *num.* 1. Leſſius *lib.* 2. *de iuſtitia c.* 42. *dub.* 12. *numero* 61. Sanch. aliis relatis *lib.* 3. *cap.* 19. *numero* 2. Ratio eſt manifeſta: quia poteſtas irritandi prouenit ex poteſtate dominatiua in perſonam vel in materiam promiſſam. Qui ergo ob poteſtatem dominatiuam in perſonam, vel in materiam promiſſam irritare vota poteſt; poterit & Iuramenta, quæ naturam voti imitantur. Qui autem hi ſint, loquentes de voto diximus.

2. De poteſtate diſpenſandi & commutandi, maior eſt difficultas an habentes poteſtatem diſpenſandi vel commutandi vota, habeant poteſtatem diſpenſandi Iuramenta in honorem Dei præſtita.

Et quidem ſi loquamur de habentibus poteſtatem ordinariam, recepta eſt omnium ſententia affirmans potentem diſpenſare, vel commutare vota, poſſe etiam Iuramenta eius materiæ Deo præſtita, Sic Sanchez *lib* 3. *de Iurament. cap.* 19. *numero* 5. & *lib.* 8. *de matrimonio diſput.* 2. *numero* 16. Baſilius Legionenſis *lib.* 8. *de matrimonio c.* 11. *num.* 1. Azor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 10. *q.* 2. At ſi loquamur de poteſtate delegata.

3. Prima ſententia negat, quam tradit Nauarrus *ſum. c.* 27. *num.* 271. *verſ.* 16. Azor. *tom.* 1. *ſum. lib.* 11. *c.* 10. *q.* 2. Petrus de Ledeſma 2. *tom. ſum. tract.* 11. *cap.* 4. *difficultate* 4. Bonacina *tom.* 2. *diſp.* 4. *q* 1. *punct.* 17. *num.* 11. Mouentur; quia Iuramenti vinculum eſt diuerſum à vinculo voti, vt *ſuper. diſp. diximus*. Ergo conceſſa poteſtate ſoluendi vinculum voti, non debet cenſeri conceſſa poteſtas ſoluendi vinculum Iuramenti; tametſi vinculum Iuramenti minùs ſit quam vinculum voti. Illa namque regula, cui conceditur maius concedi cenſetur id quod minus, procedit, cum illud, quod minus eſt, continetur in maiori tanquam pars in toto, aut ſpecies in genere. At cum vinculum Iuramenti hac ratione in voto non contineatur, efficì videtur facultatem conceſſam diſpenſandi, vel commutandi vota ad Iuramenta hæc non extendi. 2. Priuilegium gratis conceſſum, & præcipuè ad tollendam obligationem naturalem, & diuinam ſtrictè interpretandum eſt iuxta textum in *cap porrò de priuilegiis c. cum in illes* 17. *& c. cui de non Sacerdotali* 27. *de prabendis lib.* 6. Ergo priuilegium diſpenſandi in votis non eſt extendendum ad Iuramenta. 2. Ex ſtylo curiæ ſpeciale priuilegium conceditur ad commutanda vel diſpenſanda Iuramenta vltra priuilegium commutandi, vel diſpenſandi in votis, vt manifeſtè conſtat ex compendio priuilegiorum noſtræ ſocietatis. Verbo *commutatio*. §. 1. Et notauit Azor. *d. q* 2. *in fine*.

Hanc ſententiam extendunt ſupradicti Doctores ſpecialiter Azor. & Bonac. *ſupra*, eſto Iuramentum votum confirmet, illique ſit acceſſorium. Nam eo ipſo (inquiunt) redditur illud votum nouo illo vinculo ſuperueniente ita roboratum, & confirmatum, vt potens diſpenſare vel commutare vota, illud commutare, vel diſpenſare non poſſit. Quia facultas diſpenſandi vel commutandi vota, intelligitur de votis ſimplicibus non de qualificatis, qualia ſunt Iuramenta.

4. Secunda ſententia temperat præcedentem media via procedens: diſtinguit inter Iuramenta voto acceſſoria, quæque ad firmandam promiſſionem aſſumuntur, & inter Iuramenta, quæ voto acceſſoria non ſunt, & ad firmandum bonum propoſitum aſſumuntur. Priora Iuramenta cenſet ex facultate diſpenſandi vel commutandi vota poſſe diſpenſari, vel commutari, ſecus verò poſteriora. Sic videtur tenere Leſſius *lib.* 2. *c.* 42. *dub.* 12. *n.* 60 *verſ. ſed vtendum*. Sanch. *lib.* 8. *de matrimonio diſp.* 2. *n.* 23. & *lib.* 4. *de voto c.* 53 *n.* 18. *&* 20. Priorem partem probant: quia eo ipſo quo Iuramentum ſit voto acceſſorium, promiſſionémque confirmet, ſublato voto, & promiſſione ipſum corruere neceſſe eſt. Sed potens diſpenſare in votis, poteſt votum, cui Iuramentum accedit diſpenſare; cum ex aduentu Iuramenti non mutetur eius natura. Ergo poteſt in Iuramento illi acceſſorio. Secundam partem probant fundamentis prioris ſententiæ adductis.

5. Tertia ſententia, cui adhæreo, (etſi duæ præcedentes ſint ſatis probabiles,) affirmat, priuilegium concedens commutationem, aut diſpenſationem votorum extendi ad Iuramenta in honorem Dei præſtita, ſiue acceſſoria ſint voto, ſiue non ſic expreſsè Suar. *tom.* 2. *de Religione tract. de voto lib.* 6. *c.* 14. *à num.* 19 Baſilius Legionenſis *lib.* 8. *de matrimonio c.* 11. *à numero* 4 Emanuel Sà, verbo *votum*. *de voti irritat. numero* 16. probabilem reputant Sanch. & Leſſius *ſupra*. Ratio præcipua eſt: quia hæc Iuramenta ob affinitatem cum votis vota in communi hominum æſtimatione reputantur. Vt ſatis colligitur ex Textu *in cap. peruenit el ſegundo de iureiurando*. Vbi dicitur propoſitum aut promiſſum non infringit, qui in meliùs commutat. Nomine enim propoſiti, aut promiſſi non ſolum votum, ſed Iuramentum intelligitur; tum quia ſub titulo de iureiurando ponitur, tum quia certiſſimum eſt, Iuramentum, cuius Deus creditor eſt, poſſe in meliùs commutari, quia illi eſt gratiùs. Ergo priuilegium reſpiciens vota hæc Iuramenta reſpicit.

6. Hinc ſolutum eſt fundamentum præcipuum prioris ſententiæ. Nam eſto vinculum Iuramenti diſtinctum, & diuerſum ſit à vinculo voti: in communi hominum æſtimatione æquiparantur. Ad ſecundum nego priuilegium, diſpenſari conceſſum, eſſe ſtrictè interpretandum, vt latè probaui *tract. de leg diſput. de priuilegio, & diſpenſationibus*: tametſi priuilegium diſpenſando conceſſum ſtrictè interpretatur. Neque obinde fit, priuilegium in bulla cruciata conceſſum ad vota commutanda, non extendi ad Iuramenta. Tum quia priuilegia bullæ, quia ſunt remuneratoria & in fauorem publicum latam admittunt interpretationem. Tum quia hæc Iuramenta ob affinitatem & ſimilitudinem cum votis ſub votis comprehenduntur, argumento *legis tantum ff. de ſeruo corrupto, iuncta lege ſi quis ſeruo, Cod. de furtis*. Ad tertiam reſpondeo; illud fieri, non quia neceſſarium, ſed vt ſecuriùs procedatur; & ſcrupuli ceſſent, præcipuè cum probabile multo ſit, gaudentem poteſtate diſpenſandi, vel commutandi vota, non poſſe Iuramenta.

Propria verò auctoritate poteris hæc Iuramenta ſicut & vota in rem euidenter meliorem commutare, cum non dicatur propoſitum ſeu promiſſum infringere, qui in meliùs illud commutat. Vt dicitur in *d. cap. peruenit, el ſegundo de iureiurando*. Et ita tenet Toletus *lib* 4. *ſum. c.* 23. *n.* 3. *in noua editione*, Valentia 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 7. *punct.* 4. *colum* 5. *ad finem*. Bonacina *tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 7. *punct.* 19. *n.* 10. Sanch. *lib.* 3. *ſum. c.* 19 *num* 9. Emanuel Sà, verbo *Iuram. num* 33 *& alij apud ipſos* Addunt Sanch. & Bonacina ſupra, (quod latiùs tract. ſeq. examinabimus) idem eſſe dicendum de re euidenter æquali, quia poſita hac æqualitate redditur Deo, quòd illi æquè gratum eſt; ergo fit illi ſatis. Secùs verò eſt in promiſſione hominibus facta, quibus æquè gratum eſt, quod in ſe eſt æquè bonum, aut melius, vnde non tenentur acceptare rem æqualem, aut meliorem ea, quæ ſibi promiſſa eſt, ſed in eadem ſpecifica forma debet Iuramentum impleri.

PVNCTVM II.

Quæ Iuramenta in fauorem hominum præſtita irritari poſſint, vel remitti, & à quibus?

SVMMARIVM.

1 *Perſonæ quæ poteſtatem habent dominatiuam, irritare poſſunt Iuramenta de materia ſibi ſubiecta, & exemplis manifeſtatur.*

2 *Remiſſione ſeu condonatione creditoris de materia ſibi promiſſa ceſſat Iuramenti obligatio.*

3 *Poſſit ne creditor Iuramentum præſtitum principaliter in honorem Dei remittere ſi cedat in ſui fauorem obligatio, ſub diſtinctione reſpondetur.*

1 REgula ab omnibus Doctoribus recepta eſt, omnes illas perſonas quæ poteſtatem habent dominatiuam, irritare poſſe ſubditorum Iuramenta de materia ſibi ſubiecta.

Digitized by Google

ćta. Probo diſcurrendo per ſingulas perſonas. Primò. Pontifex irritare poteſt Iuramenta de alienandis, vel non alienandis rebus Eccleſiæ, de renuntiando beneficio, de non augendo numero Canonicorum, de non accipiendo gradu Doctoratus in alia Academia, & ſimilia. Quia ſunt de materia diſpoſitioni Pontificis ſubiecta; ac proinde cenſetur ſemper excepta poteſtas ſuperioris, *c. venientes de iureiurando.* Sic Couarr. *de pactis 1.p* §.3 *num.*5. verſ 8. Sanch. *lib.* 3. *in Decal. c.* 20. *num.*1. Neque ad irritationem horum Iuramentorum vlla cauſa exigitur; ſufficiens enim cauſa eſt, negandi ſibi vſum materiæ ſubiectæ Pontificis diſpoſitioni, quod vere illa materia ſuæ diſpoſitioni ſubiecta ſit. Sic Siluester verbo *Iuramentum* 5. *q.* 2. Azor. 1.*p. lib.*11. *institutionum moralium c.*9 *q.*9 *& c.*10. *in fine* Sanch. *lib.*3. *ſum. c.*20 *num.*1. tametſi alij contrarium ſentiant.

Secundò Epiſcopus in ſua Diœceſi poteſt irritare Iuramenta, quæ ipſo inconſulto beneficiarij præſtiterint de materia eius diſpoſitioni ſubiecta, vt ſi iurarunt, non acceptare præbendam, neque Eccleſiæ ſeruire, poterit Epiſcopus, ſi iudicauerit conueniens cogere, vt acceptent, ſicut coëgit Gregorius Florentium Archidiaconum, *c. Florentium* 85 *distinct.* Et notauit Sanch. *dicto lib.*3. *ſum c.*19. *num.*7.

Tertiò: Prælatus regularis poteſt quodcunque Iuramentum à religioſo factum irritare. Quia ratione voti obedientiæ plene religioſi voluntas eſt Prælato ſubiecta: ita vt abſque illius conſenſu nihil firmum ſtare poſſit. Sic Sotus *lib.* 8. *de iuſtitia q.*1. *art.*9 *ad finem corpor.* Petrus de Ledeſma 2 *tom. ſum tract.*11. *c.*4. *dub.*1. quos refert, & ſequitur Sanchez *lib.*3. *in Decalog. c* 20. *num.*3.

Quartò, vir ea Iuramenta vxoris in fauorem tertij irritare poterit, quæ fuerint de materia ſuæ diſpoſitioni ſubiecta. Cum autem marito non ſolum ſua bona, ſed etiam bona dotalia vxoris ei ſubiecta ſint, *leg. doce ancillam, C. de rei vendicat.* Efficitur ſane, quodcumque Iuramentum de his bonis diſponens irritari à marito poſſe. Sic Matienço, Gutierr. Sanchez, & alij ſtatim referendi. Imò credo, hæc Iuramenta ſpectato iure Caſtellæ nulla indigere relaxatione: eò quòd obligatoria non ſint. Prohibita namque eſt vxor ſine licentia viri contractum, vel diſtractum habere, *leg.*2. *tit.* 3. *lib.*5. *compilat.* Ergo Iuramentum, afficiens talem contractum, obligatorium eſſe non poteſt, vtpote factum in viri præiudicium, & contra legis prohibitionem ex Textu *in c. cum contingat de iureiurando, c. quamuis pactum de pactis in* 6. & ita tenet Matienço *d. l.* 2. *Gloſſ.*1. *in fine num.*18. Gutierr. Authent. *Sacramenta puberum, à num.*42 *&* 1. *p. de Iuramento confirmator. c.* 1. *n.*34. Molina *tom.* 2. *diſp.* 343. *verſ. de vxore,* Sanch. *lib. ſumm. c.*20. *n.* 3.

Aduertendum tamen eſt bona vxoris durante matrimonio diſpoſitioni mariti ſubiecta eſſe. Quia ad ſuſtinenda matrimonij onera conceduntur, *lege pro oneribus, C. de iure dotium.* At matrimonio diſſoluto ceſſat ſubiectio, neque de illis maritus diſponere poteſt, ex quo fit: ſi vxor diſponat de ſuis bonis in tempus, quo matrimonium fuerit diſſolutum, vel morte viri, vel propria, ipſamque diſpoſitionem Iuramento firmet; non videtur maritus tale Iuramentum irritare poſſe. Quia non cedit in eius præiudicium, neque eſt de materia, quæ eius diſpoſitioni ſubiecta ſit ſpectato tempore, pro quo fit diſpoſitio. Sic Gutierr. *d. c.* 1. *num.*34 *fine* Sanch. *d. c.*20 *num.*3. Burgos de Paz *conſ.*2 *num* 97.

Quintò, Dominus reſpectu ſerui irritare eius Iuramenta poteſt, ſi vergant in eius præiudicium. Imò cenſeo, hæc non indigere relaxatione vtpote obligatione carentia. At Iuramenta de materia, quæ fuerit extra eius dominium, irritare non poterit, quia in illa materia non procedit ſeruus vt ſeruus, ſed vt liber. Sanchez *dicto c.*20 *d* 3. *fine.*

Sextò parentes & tutores quæcunque Iuramenta, quibus pupilli, ſeu impuberes firmant contractum rerum ſuarum, irritare poſſunt. Quia ſecundum probabilem ſententiam non firmant contractum. Imò ſpectata noſtra ſententia cum nulla obligatio, nec ciuilis, nec naturalis ſit in iis contractibus, nulla indigent hæc Iuramenta relaxatione, vtpote cadentia ſupra materiam vanam & inutilem. Iuramenta verò, quibus puberes ſuarum rerum contractum firmant, non poterunt parentes, nec tutores irritare. Quia ratione Iuramenti extracta eſt materia ab eorum diſpoſitione, & minores diſpoſitione legis facti ſunt maiores per Iuramentum. Quapropter non conceditur illis reſtitutio in integrum, etiamſi ex contractu læſi ſunt, vt bene aduertit Leſſius *lib.*2. *c.*42. *dub.*12. *n.*61. *ex lege* 1 *&* 2. *C ſi aduerſus venditionem.*

2. Secunda Regula eſt; remiſſione ſeu condonatione creditoris, de materia ſibi promiſſa, ceſſare Iuramenti obligationem. Quia ceſſat fundamentum illius. Deus enim in tantum obligari iurantem vult, in quantum is, in cuius gratiam fit, optat eſſe obligatum, ſi igitur is remittit obligationem, & Deus remittere cenſetur. Poſſe autem eum, in cuius vtilitatem cedit Iuramentum, hanc remiſſionem facere, nemini poteſt eſſe dubium: cum cuilibet datum ſit, debita ſibi remittere Hæc autem remiſſio non eſt propriè relaxatio, aut irritatio. Quia neque eſt actus iuriſdictionis ſpiritualis; nec poteſtatis dominatiuæ, vt bene dicunt aliis relatis Sanch. *lib.*3. *c* 19 *n.*2. *&* *c.*20. *n.*4. Bonac. *diſp.*4. *q.*1. *de Iuramento punct.*17. *n.* 3. Eſt tamen actus domini in materiam promiſſam; eáque de cauſa ad irritationem reducitur. Quapropter vt hæc remiſſio cum habeat, debet materia Iuramenti in vtilitatem remittentis cedere. Nam ſi in honorem Dei cedit, etſi occaſione hominis oblata ſit, vt ſi iurares Petro te ingreſſurum religionem, locum habere non poteſt hæc remiſſio, vt aliis relatis docet Sãch. *d. c* 20 *n.*5. *& lib.* 1. *de matrimoni diſp.*52. *n* 9 *ad primum.*

3. Difficultas verò eſt: an poſſit creditor Iuramentum præſtitum principaliter in honorem Dei remittere, eò quòd tota obligatio in ſui gratiam & fauorem cedat. Verbi gratia intuitu pietatis promiſiſti ſub Iuramento alicui pauperi eleemoſynam, poteritne pauper obligationem remittere?

Et quidem ſi pauperem non determinaſti; clarum eſt nullum eſſe qui poſſit obligationem remittere. Quia illud Iuramentum Deo eſt factum, & induit rationem voti; neque res promiſſa cedit in gratiam huius pauperis determinati, ſed huius vel illius, ergo nullus eſt in particulari, qui poſſit remittere. Sic Sanchez *d. lib* 3 *ſumm. c.*20. *num.*8.

Verum ſi pauperem determinaſti; probabilius eſt, & mihi certum remittere poſſe obligationem, nolendo promiſſum acceptare. Quia illud Iuramentum cenſetur tacitam conditionem habere; dummodo velit promiſſum acceptare is, de cuius commodo agitur. Non enim, (vt bene ait Leſſius ſtatim allegandus) inuito inuitum ad beneficium acceptandum cogere, vel nolenti obtrudere. Ergo ſi ille nolit, vel condonet, non obligaris; ceſſat enim conditio, ſub qua obligatio inducta eſt.

Quod verò Thomas Sanchez *lib.*1. *de ſponſalibus diſp.* 52. *num.*7 *fine* 8 *&* 9 & Suar *lib.*2. *de Iuram c.*39 *num.*8. 11 *&* 12. Inſinuant poſſe pauperem remittere obligationem iuſtitiæ remanente obligatione Iuramenti ſi velit promiſſum implere, mihi non probatur. Nulla enim ex ſupradictis Iuramentis obligatio iuſtitiæ, aut fidelitatis in promittente . . ut comparatione pauperis, ſed tota obligatio eſt comparatione Dei, etſi in pauperis vtilitatem cedat. Quapropter nulla alia via poteſt pauper obligationem remittere niſi vel condonando promiſſum, vel nolendo illud acceptare.

PVNCTVM III.

An in Eccleſia ſit poteſtas relaxandi Iuramenta homini præſtita.

SVMMARIVM.

1 *Certum eſt, hanc in Eccleſia eſſe poteſtatem.*
2 *Quæ ſit legitima cauſa huius relaxationis.*
3 *An Iuramentum ſoluendi ea, quæ ludo ad creditum ſunt acquiſita, poſſit relaxari? Negat Sanchez, verius eſt oppoſitum.*
4 *Ob turpitudinem creditoris relaxari Iuramentum poteſt.*
5 *An procedat hæc doctrina, ſi turpitudo verſetur in exigendo Iuramento, & non in re iurata? Negant aliqui, ſed contrarium eſt dicendum*
6 *Concedi poteſt ab Epiſcopo relaxatio Iuramenti leui metu extorti.*
7 *Poſſunt ſupradicta Iuramenta poſt commiſſum periurium relaxari.*
8 *Poteſt peti hæc relaxatio ſine manifeſtatione commiſſi periurij.*
9 *Priuilegio bullæ, & aliis priuilegiis concedentibus poteſtatem diſpenſandi in votis iuratis, hæc Iuramenta iniquè extorta relaxari non poſſunt, vt probabilius defenditur.*

1. CErtum eſt Chriſtum Dominum poteſtatem relaxandi Iuramenta in Eccleſia reliquiſſe, vtpote ad animarum ſalutem & rectam Eccleſiæ gubernationem neceſſariam. Solum eſt ſpectandum; an adſit cauſa iuſta huius relaxationis. Nam ea ſecluſa nequit Pontifex hanc remiſſionem concedere. Quia Deus, cuius nomine eam concedit, non approbabit, priuare namque hominem abſque rationabili cauſa iure ſibi quæſito iniuſtum eſt. Ex quo fit, Pontificem non ſolum non poſſe abſque cauſa legitima Iuramenta in gratiam hominum facta relaxare, ſed nec commutare. Quia vnum pro alio inuito creditore ſolui nequit, *l. mutuum ff. ſi certum petatur.* Sic Abbas *c. peruenit, el ſegundo de Iureiurando*, Silueſt verbo *Iurament*, 4. *q.*20. Angel. *eod.*5 *num* 33. Sanch. *lib* 3 *ſum. c.*21 *num.*3.

2. Si autem roges. Quæ ſit legitima cauſa huius relaxationis?

Digitized by Google

tionis? Reſpondeo duplicem in genere eſſe aliam, quæ bonum commune directè reſpicit, aliam, quæ pœnam creditoris. Bonum commune directè reſpicit, ſi obſeruatio Iuramenti bono communi obſtet, vt ſi iuraſſes non denuntiare, non accuſare, non contra teſtari. Hæc enim Iuramenta obſtant rectæ adminiſtrationi. Quia obſtant ne crimina detegantur, & puniantur; ne iudicium rectè exerceatur; ne defendatur innocentia; & ne iniquitas opprimi poſſit. Quare hæc Iuramenta à quolibet auctoritatem quaſi Epiſcopalem habente relaxari optime poſſunt. Imò credo regulariter nulla indigere relaxatione, vtpote nullam obligationem inducentia. Ad huiuſmodi cauſam reducuntur omnia Iuramenta cadentia ſuper contractus lege prohibitos; præſtat enim ſufficientem relaxationis cauſam legis transgreſſio. Si fortè neceſſaria fuerit, quod dixerim, quia vt ſuper. diſputat. probatum eſt Iuramentum licitum, & obligatorium eſſe non poteſt, niſi promiſſionem validam confirmet; aut in redemptionem vexationis apponatur.

3. Ex his inferri poteſt: an Iuramentum ſoluendi ea, quæ ludo vetito ſunt acquiſita, vel quæ in Hiſpania in ludo ad creditum acquiruntur, poſſit ab Epiſc. relaxari?

Sanch. *lib.* 1. *de ſponſalibus diſp.* 31. *num.* 2. Cenſet relaxari non poſſe. Mouetur, quia ex communiori ſententia non tenetur recipiens hanc pecuniam reſtituere. Ergo nullam turpitudinem committit, ergo nullam præbet cauſam relaxationi.

Veriùs tamen cenſeo relaxari hoc Iuramentum poſſe, vtpote in fraudem legis emiſſum & turpitudinem continens aduerſus leges ſaltem eum de facto acceptatur. Sic aliis relatis docet Gutierr. 1. *p. de Iuram. confirmat. c.* 53 *num.* 8. & probabile reputat Sanch. *lib.* 3. *in Decal. c.* 21. *num* 10. *& lib. de ſponſalibus diſput.* 32. *num.* 14. Plures Doctores pro hac parte adducit. Imò exiſtimo hoc Iuramentum relaxatione non indigere; quippe quod cadit ſupra materiam indebitam. *Leges enim Caſtellæ* 8. *&* 9. *tit.* 7. *lib.* 8 *recop.* Ita has promiſſiones & obligationes prohibent, vt prorsùs irritas & nullas faciant. Ibi. *Damos por ningunas qualeſquier obligationes ſcripturas promeſſas que las tales perſonas cerca deſto hicieren.* Ex quibus verbis (in eo iudicio) manifeſtè efficitur, recipientem ſic acquiſita retinere non poſſe; obligatúmque eſſe ſi recipiat, reſtituere. Quia alienum recipi non poteſt, niſi debeatur. At vi illius promiſſionis non debetur eo ludo acquiſitum, cum promiſſio nulla ſit. Ergo recipi non poteſt. Deinde Iuramentum de illa ſolutione facienda nullum eſt; quia eſt de actu quodam vano & inutili, neque ex redemptione vexationis honeſtato. Et ita tenet Vaſquez opuſcul. de teſtament. *c.* 3. *dubio* 2. *n.* 40.

4. Secunda cauſa, ob quam Iuramentum in vtilitatem hominum factum relaxari poteſt, eſt turpitudo eius cui præſtitum eſt, vel quia iniquè exegit vel quia delictum commiſit dignum priuatione iuris acquiſiti; pertinet enim ad bonum Eccleſiæ delicta punire & iniuſtitias tollere, fraudéſque remouere.

Et quidem poſſe relaxari Iuramentum in pœnam delicti commiſſi nemini eſſe poteſt dubium. Si enim delinquens puniri poteſt ob delictum bonis propriis acquiſitis; à fortiori puniri poterit acquirendis, eáque de cauſa Iuramentum fidelitatis, & obedientiæ excommunicato præſtitum remittitur in *c. non ſanctorum c. iuratos* 15. *q* 6. Et notauit Leſſius *l. b.* 2. *cap.* 42 *dub.* 12. *num.* 64.

Poſſe autem relaxari Iuramentum, quia iniquè extortum eſt, conſtat. Quia eo Iuramento nullum ius parti, in cuius vtilitatem cedit, acquiritur; ſed ſolum Deo. Præſtat ergo Dei vices gerens obligationem remittere; ne iniuſtus ex iniuſtitia facta commodum conſequatur néve iurans iniuſtè vexetur. Quod verum habet, etiamſi turpitudo non ſit commiſſa à creditore, ſed ab alio tertio. Quia iam tertius iniuſtitiam commiſit, & iurans iniuſtè vexatur, quæ eſt potiſſima cauſa huius relaxationis.

Hanc relaxationem concedere poteſt non ſolum Pontifex, ſed Epiſcopus, & qui poteſtatem quaſi Epiſcopalem habent. Sic aliis relatis Couarr. *de pactis* 2. *p.* §. 3. *num.* 2. *in principio.* Molina *tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 149. *fol.* 742. Aragon. 2. 2. *q.* 89. *art.* 7. *circa ſolutionem ad* 3. Suar. *lib.* 2. *de Iurament. c.* 41. *num.* 6. *&* 7. Sanch. *alios referens lib.* 1. *de ſponſalib. diſp.* 32. *num.* 15. *& lib.* 3. *in Decal. c.* 21. *num.* 6. Neque obſtat *c. ſi verò & c. verum de iureiurando*, vbi dicitur, hæc Iuramenta à ſummis Pontificib. ſolere relaxari, quia vt bene reſpondet Abbas *eo c. verum num.* 2. & Alex. de Neuo *num.* 3. & Sanch. *illa diſp.* 32 *n.* 15. Pontifex narrat factum; non tamen reſeruat ſibi eam poteſtatem; ac proinde cenſenda eſt Epiſcopis conceſſa, iuxta *c. nuper de ſententia excommunicat.*

5. Reſtant tamen aliquot difficultates examinandæ. Prima: an ſuperior doctrina procedat, cum turpitudo verſatur in modo exigendi Iumentum, non in re iurata, vt contingit quando creditor debitorem cogit metu, vi, vel fraude iurare ſolutum debitum legitimum? Negant aliqui ſed abſque fundamento. Quare dicendum eſt relaxationem concedi poſſe. Quia in petitione illius Iuramenti fecit creditor iniuriam, & conſequenter tenetur illam quoad fieri poſſit reparare. At nulla alia via aptiori reparari poteſt quam Iuramenti remiſſione. Tenetur ergo ipſe eam facere, ſi minus prælatus. Nam certiſſimum eſt (vt inquit Suarez *lib.* 2. *de Iuram cap* 41. *num.* 51.) Quoties ſuperior cogere poteſt creditorem, ad remittendum Iuramentum, poſſe ipſum remittere: Adde ſatis bono communi expedire hanc relaxationem concedere, ne iniuſtè vexantes effectum ſuæ iniquitatis obtineant, & ne vexati grauentur ſine cauſa.

6. Secunda difficultas: an concedi poſſit ab Epiſcopo hæc relaxatio ſi metu leui Iuramentum extortum ſit Sanchez *lib.* 4. *de matrimonio diſp.* 10 *num* 9. Refert, duas oppoſitas ſententias, quarum prima negat concedendam eſſe relaxationem, eo quòd in *cap. ſi verò de iureiurando & in cap. verum eodem tit.* de grauiſſimo metu mentio fiat. Secunda verò ſententia affirmat concedendam eſſe relaxationem, quia Iuramentum metu etiam leui factum ſponte non præſtatur, quam ſpontaneum conſenſum requirit Iuramentum vt relaxari non poſſit. *cap. ſi licitè, &c. accepta de reſtitutione ſpoliatorum*, & Authentica *Sacramenta puberum. Cod ſi aduerſus venditionem.* Pro vtraque ſententia plures Doctores Sanchez refert, eos tamen ſic conciliat, vt negatiua ſententia procedat in foro externo; eò quòd in illo foro non admittatur reſciſſio contractus ex metu leui. Secunda verò procedat in foro conſcientiæ, quia adeſt turpitudo ex parte recipientis taliter, quod in illo foro nequit ſic metum incutiens retinere ea via acquiſita, ſed obligatus eſt reſtituere, ſicut ſi metus grauis incuſſus eſſet, conſonat huic ſententiæ Suar. *lib.* 2. *de Iuram. cap.* 41. *num.* 19.

Addo, eſto hoc verum ſit, nihilominus etiam in foro externo datur huius Iuramenti relaxatio, quando non ad petitionem partis procedit iudex, ſed ex officio, tunc enim conueniemiſſimum eſt, hanc relaxationem concedere, ne iniuſtitiæ etiam leuiſſimæ effectum habeant.

7. Tertia difficultas eſt, an ſupradicta Iuramenta poſſint poſt commiſſum periurium relaxari.

Communis ſententia Canoniſtarum negat eſſe concedendam. Sic Cardinalis *cap. debitores de iureiurando, fine.* Vbi Immola *num* 8. Abbas *cap.* 1. *eodem tit. num.* 3. & ibi Felinus *num.* 28. Federicus Senenſis Anchartanus & alij quos ſequitur Couart. de pactis 2. *p.* §. 3. *num.* 2. & addit Felinus ſupra *num.* 3. Neque partem poſſe remittere, poſtquam altera pars in periurium incidit. Couartuuias verò dicit, poſſe remitti à parte obligationem Iuramenti, quæ remanet; non tamen commiſſum periurium; niſi fortè quoad pœnam. Limitant tamen hæc omnia Felinus & Panormitanus ſupra, vt procedant quando perſeuerat in periurio; vt ſi iuraſti ſoluere tempore determinato; neque ſoluiſti; cenſeris, dum non ſoluis, perſeuerare in periurio, quia perſeuerantia poſita, non poteſt tibi beneficium relaxationis concedi; ſed debes ſoluere; eſto poſtea poſſis repetere. Secùs verò dicunt ſupradicti Doctores eſſe, ſi ex aliqua cauſa à periurio excuſatis, vel quando ipſum periurium non trahit tractum ſucceſſiuum; ſed ſemel commiſſo, ab eo deſiſtis; vt ſi iuraſti non contrauenire venditioni; contraueniſti; vt ſi iuraſtis; peccaſti. At ſi deſiſtis periurium non continuas; poteris tunc relaxationem Iuramenti obtinere. Fundamentum horum Doctorum deſumitur ex *capit. quia fruſtra* 14. *de vſuris* ibi Fruſtra legis auxilium inuocat, qui committit in legem, qui ergo committit in legem Iuramenti fruſtra petit illius relaxationem.

Cæterum concedi poſſe relaxationem Iuramenti iniquè extorti poſt commiſſum periurium, non ſolum in foro conſcientiæ (in quo non exiſtimo locutos ſupradictos Doctores) ſed etiam in foro externo tenet, Sanch. *lib.* 1. *de ſponſalibus diſp.* 32. *num.* 16. Suar. tom. 2. de Relig. *lib.* 2. *de Iuramento cap.* 41. *à num.* 22. *vſque in finem & alij apud ipſos.* Ratio eſt, quia ex commiſſo periurio non tollitur poteſtas in relaxante. Non enim turpitudo alterius ſuperiori obeſſe poterat. Ergo poterit relaxare, ac ſi nullum eſſet commiſſum periurium. Neque obſtat ſupradictum *cap. quia fruſtra.* Fatemur enim non poſſe vti beneficio legis, qui committit in legem, qualiter committit vſurarius, qui virtute litterarum recuperare ſibi debita intendit; & tamen non vult ipſe reſtituere quæ debet. Hic enim non vtitur beneficio litterarum ad executiendum peccatum, ſed ad perſeuerandum in illo. At petens relaxationem Iuramenti, etiam commiſſo periurio, intendit excutere peccatū, imò quando eam petit, non perſeuerat in peccato periurij. & conſequenter non committit in legem; etiam ſi in illam commiſerit; quia vt bene dicit *Suarez illo cap.* 41. *n.* 23 obligatio ſoluendi non ita vrget pro ſingulis momentis; quin poſſit quis & dolere de transgreſſione Iuramenti & proponere illud non ampliùs committere, vel ſoluendo vel ſtatim ſine mora quærendo relaxationem. Quare dum illam quærit, periurium non committit. Quia Iuramentum ſemper intelligitur factum ſub conditione, petendi relaxationem, ſi cauſa ſubſit. Adde nulla lege periurum reddi incapacem talis relaxationis

Digitized by Google

relaxationis ; licet enim propter commiſſum periurium puniri poſſit : non tamen inuenitur punitus in denegatione relaxationis. Cur ergo id affirmandum eſt ?

Ex qua doctrina infero cum Suar. *d. lib. 2. de Iuramento c. 41. num. 26.* non eſſe talem relaxationem nullam ; eſto petatur ſine manifeſtatione commiſſi criminis. Quia hoc non per ſe confert ad iuſtitiam, vel cauſam relaxationis ; & qui illam petit, poteſt aliter pœnitentiam agere de commiſſo periurio ; ſicut ſi feciſſes votum ingrediendi religionem intra annum, illúdque violaſſes, poſſes ſequenti anno (cauſa ſufficiente exiſtente) petere diſpenſationem, etiam tacita tranſgreſſione voti. Quia nullibi cauetur hanc tranſgreſſionem eſſe manifeſtandam. Neque dum illam relaxationem procuras, reus es voti ; quia iam facis, quod in te eſt, vt à voto liber exiſtas. Secundò infero ipſum creditorem poſſe condonare Iuramentum, & totum ſuum debitum non obſtante peccato debitoris. Quia propter periurium debitoris priuandus non eſt creditor iure ſuo, liberè diſponendi de rebus ſuis, & remittendi gratis ſua debita. Et hinc ſumit Suar. & bene, argumentum quòd id poſſit facere ſuperior, qui voluntatem ſubditi quaſi eminenter in ſua poteſtate continet ; imò poterit cogere creditorem, vt relaxaret iuxta *textum in cap. 1. de iureiurando*, non obſtante mora vitioſa debitoris : Tum quia textus nihil diſtinguit ; an cogendi ſint ante commiſſum periurium relaxare Iuramentum, vel poſt. Tum etiam quia peccatum debitoris nullum ius dedit iniquo creditori ; neque liberauit illum à debito relaxandi. Poteſt igitur eodem modo cogi. Nam interuentio periurij non diminuit poteſtatem relaxandi Iuramentum iniquè extortum. Hanc coactionem facere poteſt iudex Eccleſiaſticus etiam in ſæculares creditores iuxta *d. c. 1.* & docet ibi Abbas *n. 5.* Alex. de Neuo *n. 8.* Couarr. 1. *variar. c. 4. num. 4.* Et hoc eſt optimum remedium quoties creditor noluerit tale Iuramentum remittere, vel quoties debitori moleſtum fuerit ad creditorem accedere pro relaxatione.

Quarta difficultas. An priuilegio bullæ & aliis priuilegiis concedentibus poteſtatem diſpenſandi in votis iurati, poſſint hæc Iuramenta iniquè extorta remitti ? Reſpondeo videri probabile id fieri poſſe. Quia ex his nullum ius parti eſt acquiſitum, ſed Deo ; ac proinde tanquam vota iurata regulanda ſunt. Sic Bartholomæus de Ledeſm. *dub. 23. de matrimon. poſt 3. concluſionem pag. 1354.* Manuel. Rodriguez 1. *tom. ſumm. 2. editione c. 231. num. 4. & c. 89. num. 9. & c. 244. num 4.* Emanuel Sà verbo *Iuramentum num. 32.* indicat Toletus *lib. 4. cap. 23. n. 2. & 3. in principio.* Oppoſitum tamen eſt longè probabilius ; eò quòd hæc Iuramenta non fiant Deo, & in eius gratiam ; ſed homini, ac proinde non habent rationem voti, ſed Iuramenti. Quapropter per bullam, aut quoduis aliud priuilegium concedens relaxationem voti ſi iurati hæc Iuramenta relaxari non poterunt. At ſi priuilegium concederet relaxationem Iuramentorum abſque tertij præiudicio ; ſanè hæc Iuramenta comprehenderet ; cum ex eis nullum ius tertio acquiratur ; ac proinde eorum relaxatio abſque præiudicio tertij ſit. Et ita docet relato Petro de Ledeſma Sanch. lib. 1. de ſponſalibus *diſp. 32. num. 17. & lib. 3. ſum. c. 21. num. 16.* Suarez *lib. 2. de Iuram c. 41. num. 13.*

PVNCTVM IV.

Qualiter Iuramenta appoſita contractibus in quibus dolus incidit, poſſint à iudice Eccleſiaſtico relaxari ?

SVMMARIVM.

1 *Si fiant ab impubere eſto doli capace relaxari poſſunt ab Epiſcopo.*

2 *Secùs facta Iuramenta à puberibus niſi læſi fuerint vltra dimidium.*

3 *Quid ſi minores iurauerint, non contrauenire contractui, nec ratione minoris ætatis, nec læſionis, neque alia ratione.*

4 *Si Iuramenta præſtentur à maioribus viginti quinque annis, non poſſunt ob enormem læſionem relaxari : ſecùs ob enormiſſimam.*

5 *Quæ ſit læſio enormiſſima ?*

6 *Solum in contractibus reciprocis datur reſciſſio contractus ob enormem, vel enormiſſimam læſionem.*

7 *Si contractus Iuramento præſitus fuerit geminatus, aliqui negant poſſe dari relaxationem, probabilius eſt oppoſitum.*

8 *Non eſt locus reſciſſioni contractus nec relaxationi, ſi deceptor velit iuſtam æſtimationem rei ſupplere.*

9 *In Romana curia non conceditur relaxatio ad effectum agendi in obligationibus cameralibus.*

10 *Præſtita abſolutione Iuramenti ad effectum agendi ſi poſtea declaretur contractus iuſtus, obligat Iuramentum ſecùs ſi iniuſtus declaretur.*

11 *An in illis caſibus, in quibus ob læſionem enormem, vel enormiſſimam poteſt agere ad reſciſſionem contractus vel pretij ſupplementum indigeas Iuramenti relaxatione, videris non indigere.*

12 *Contrarium defendit communis ſententia.*

13 *Conciliantur ſupradictæ ſententiæ.*

1. HÆc Iuramenta fieri poſſunt ab impubere, à pubere, & à maiore Si fiant ab impubere, quantumuis doli capax ſit, & proximus pubertati ; poſſunt ab Epiſcopo relaxari, quia ob defectum minoris ætatis contractum non firmant. Sic Sanch. *lib. 3. ſumm. c. 21. n. 18.* Non caret probabilitate, vt ex *ſuper. diſp.* conſtat hæc Iuramenta relaxatione non indigere. Quia obligatoria non ſunt ; eo quòd cadant ſuper contractus à iure reprobatos.

2. Si verò hæc Iuramenta à puberibus fiant ; quia habent vim firmandi contractus, ac ſi tales contractus eſſent à maioribus celebrati, ex Textu in Authent. *Sacramenta puberum* non poterunt ab Epiſcopo relaxari, niſi fortè læſi fuerint vltra dimidium. Nam hac læſione ſtante poteſt Epiſcopus relaxationem Iuramenti concedere, vt illa conceſſa poſſint agere ad contractus reſciſſionem, aut iuſti pretij ſupplementum. Quia ex Iuramento abſolutè præſtito, quo puberes iurant non contrauenire contractui, non videntur excludere beneficium *l. 2. Cod. de reſcindenda venditione.* Et ita docent multi quos referunt & ſequuntur Couarr. de pactis 3 *p.* § 4. *num. 6.* Molina lib 2. de primogeniis *c 3. num. 21.* Anton. de Padilla *in leg. 2. num. 33.* Gutierr. de Iuramento 1 *p c. 26. num. 8.* & in Authent. *Sacramenta puberum à num. 86.* Anton. Gomez. 2. *tom. variar. c. 14. de reſtitut. minorum num. 20.* Mariençol *5. recopil. tit. 11. l. 1.* Gloſſ. 8. *num. 50.* Sanch. *l. 3. ſum. c. 21. n. 18.* Quod à fortiori procedit ſi limitate iurarent : ſcilicet, ſe non contrauenturos ratione minoris ætatis ; tunc ſi enormiter læſi ſint, poſſunt agere etiam abſque Iuramenti relaxatione, vel ad reſciſſionem contractus, vel ad ſupplendum iuſtum pretium ratione læſionis. Sic Sanch. *illo c. 21. num. 18. cum* Couar. *eo. § 4. num 6.* Marienzo *eadem* Gloſſ. 8. *num. 51.* Ratio eſt : Quia apponendo illam limitationem clarè indicarunt ſolum velle ſtare contractui ratione ætatis, non verò ratione læſionis, alteriúſve cauſæ.

3. Verum ſi minores expreſsè iurauerint, ſe non contrauenturos contractui, neque ratione minoris ætatis, neque ratione læſionis, aut alia ratione non poterunt abſolui à Iuramento ratione enormis læſionis ; quia huic expreſsè renunciauerunt : bene tamen poterūt abſolui ratione enormiſſimæ læſionis, quia huic cenſendi non ſunt renuntiare. Sic Sanch. *li. 3. c. 21. n. 18.* & Gutierr. Authent. *Sacramenta, n. 88. & alij apud ipſos* Si autem læſio enormis (hoc eſt vltra dimidium exiſtimationis) contingat ſimul cum metu reuerentiæ & obſequij paterni, aut maritalis poterunt à Iuramento abſolui, & agere ad contractus reſciſſionem ratione enormis læſionis. Quia metus ille reuerentialis iunctus læſioni præſtat præſumptionem doli, & oppreſſionis, & defectum liberi conſenſus. Sic Couarr. *d. 3. p. § 4. num. 7.* Alciatus *in c. cum contingat. n. 2. & num. 81. de iureiurando, & alios relatos* Gutierr. Authent. *Sacramenta puberum, num. 93. & 94.*

4. Quòd ſi ſupradicta Iuramenta confirmatoria contractus præſtentur à maioribus 25. annis eo caſu, quo præſtari poſſunt ; non poterit eis beneficium relaxationis concedi ob enormem læſionem ; ſed tantum ob enormiſſimam. Quia enormi læſioni appoſitione Iuramenti cenſentur renunciaſſe ; ſecùs enormiſſimæ. Quia hæc dolo æquiparantur. Sic Couarr. *multis allegatis de pactis 3. p. § 4. num. 4. & 5.* Padilla *d. leg. 2. C. de reſcindenda venditione num. 32.* Gutierr. Authent. *Sacramenta puberum num. 92. & de Iuramento 1. p. c. 26. num. 5. & 7.* Molina lib. 2. de primogeniis *c. 3. num. 18.* Sanchez *d. cap. 21. num. 18.*

5. Quod ſi inquiras, quæ ſit cenſenda enormiſſima læſio ? Alij quos refert *Molina illo n. 18.* Exiſtimant eſſe læſionem vltra quadruplum, vel ſaltem triplum iuſti pretij ; ipſe tamen arbitrio iudicis relinquit ; Couarr. verò *lib. 2. variar. c. 4. n. 5.* cum Caſſiodoro *deciſ. 1. titul. de emption.* Padilla *lege 2. C. de reſcindenda venditione num. 43.* Gutierr. *dicto cap. 26. n. 7.* Quibus conſentire videtur Sanchez *illo cap. 21. num. 18.* Exiſtimant læſionem enormiſſimam indicandam eſſe, quæ in duplo excedit iuſtum pretium. Vnde teſtatur Couarruuias in Prætorio Granatenſi ſe vidiſſe in prima, & ſecunda ſupplicationis inſtantia deciſum eſſe, hanc læſionem enormiſſimam contigiſſe, cum domus valoris ter mille, & quingentorum aureorum vendita fuit mille & quingentis aureis, & in prætorio Rotæ refert ex Caſſiodoro iudicatum, hanc læſionem contigiſſe, cum res valoris bis mille & trecentorum aureorum, ſolis mille fuit vendita, & hæc videtur verior ſententia

6. Debes

Digitized by Google

6. Debes tamen aduertere, non eſſe locum reſciſſioni contractus, nec relaxationi Iuramenti ob enormem vel enormiſſimam læſionem in contractibus gratuitis; ſed ſolum in reciprocis; vbi interuenit, do vt des, facio vt facias. Quia donator clarè intelligit, ſe læſum eſſe in tota illa quantitate, & ſciens vult, id beneficium in alium conferre. Sic Menchaca *lib.* 1. *controuerſiarum vſufrequentium cap.* 13. *numero* 5. Molina *lib.* 2. *de primogeniis cap.* 3. *numero* 30. Sanchez *lib.* 3. *ſumm. cap.* 21. *num.* 19. Et nos diximus ſuper, diſputat. punct. 5.

7. Secundò aduerte aliquibus placere, non poſſe contractum reſcindi nec relaxationem Iuramenti obtineri, etiam ob enormiſſimam læſionem ſi iuramento præſtito fuerit geminatus. Sic Decius *conſ.* 181. *colum. penult. & fin.* Couarruuias de pactis 3 *p.* §. 4. *num.* 6. *octau. concluſione.* mouentur ex Authent. *ſicut à me, & ex lege ſi mulier Cod. ad Senatuſconſultum Velleianum.* Vbi quamuis mulier fideiubendo pro alio obligari non poſſit; quin ei competat exceptio Velleiani; ſi tamen in eadem cauſa bis ſe obligauerit, tenet obligatio, & ceſſat exceptio. Sic videtur dicendum in ſupradictis contractibus iuratis. Nam minor vel maior iurans contractum; eſto minori competat exceptio *legis* 2. *Codice de reſcindenda venditione*, ratione enormis læſionis, & maiori exceptio læſionis enormiſſimæ. Si tamen geminent obligationem, ceſſabit exceptio, & Iuramenti relaxatio. Admittit hanc doctrinam Gutierez in Authentica *Sacramenta*, *num.* 99. Eo caſu, quo ſecunda obligatio fiat poſt biennium primæ; ſecus ſi in eodem inſtrumento, vel intra biennium fieret. Quia Textus in Authentica, *ſiue à me, & in lege ſi mulier*, non abſolutè loquuntur, ſed quoties mulier poſt primam interceſſionem à ſe factam biennio elapſo fecit ſecundam interceſſionem pro eadem cauſa; vel dedit pignus, vel interceſſionem. Quia ex interuallo temporis ius præſumit fideiuſſionem mulieri vtilem eſſe.

Cæterum veriùs exiſtimo ob geminatam obligationem, etiam cum interuallo biennij, non priuari iurantem poteſtate petendi reſciſſionem contractus, & Iuramenti relaxationem illis in caſibus, in quibus aliàs petere poterat. Quia nullibi cauetur talis effectus, & cum fraudibus faueat, non eſt abſque claro fundamento aſſerendus. neque ex ſupradictis legibus. *Siue à me, & lege, ſi mulier.* deſumi poteſt argumentum. Tum, quia illa deciſio eſt ſpecialis in illo caſu. Tum quia eſt diuerſa ratio Nam in contractu fideiuſſionis mulieris, de ſe nulla eſt deceptio. Neque ob deceptionem conceditur exceptio Velleiani, ſed ob mulieris fragilitatem, & imbecillitatem. At in læſione enormi, & enormiſſima deceptio eſt, & defectus conſenſus; & ob eam cauſam reſciſſio contractus, & relaxatio Iuramenti conceditur. Ergo quantumuis obligatio multiplicetur, non impediet hanc reſciſſionem & relaxationem. Neque enim æquum erat, ob repetitam iniuriam priuari deceptum iure ſibi conceſſo reparandi deceptionem, potius ob geminatam deceptionem celeriùs relaxatio Iuramenti, & reſciſſio contractus concedenda erat. Sic defendit pluribus relatis Burgos de Paz *conſ* 18. *n.* 22.

8. Tertiò aduerte; non eſſe locum reſciſſioni contractus, nec relaxationi Iuramenti ratione enormis, vel enormiſſimæ læſionis, ſi deceptor velit iuſtam æſtimationem rei ſupplere. Quia tunc nullus eſt dolus, ratione cuius debeat contractus reſcindi. Sic Gregorius Lopez *leg.* 56 *tit.* 5. *partita* 5. *fin.*, *& leg. fin. tit. vlt. part.* Couarruuias 3. *parte de pactis* §. 4. *num.* 7. Sanch. *lib* 3. *ſumm. c.* 21. *n.* 22.

9. Quartò aduerte cum Couarruuia *d. num.* 7. & Sanch. *num.* 24. in Romana curia ex ſtylo ſignaturæ non concedi relaxationem Iuramenti, etiam ad effectum agendi, in Iuramento præſtito in obligationibus conceptis in forma Cameræ Apoſtolicæ.

10. Quintò aduerte: præſtita abſolutione Iuramenti ad effectum agendi, ſi plenario iudicio pronuncietur contractum eſſe validum manere iurantem obſtrictum vinculo Iuramenti; ac ſi relaxatum non fuiſſet. Quia ſolum ad effectum agendi, hoc eſt, ad intentandam reſciſſionem contractus, vel pretij ſupplementum fuit data abſolutio. Verum ſi in iudicio ſummario præſtita abſolutione ad effectum agendi, tandem plenario iudicio contractus iudicetur iniuſtus, & reſcindendus; licet tutius ſit, peti iterum abſolutionem à vinculo Iuramenti abſolutè; non tamen neceſſaria eſt. Quia primo abſolutio ad effectum agendi hunc ſenſum habet, vt liberè agat contra illum contractum, ſi illius malitiam probauerit. Sic expreſsè Couarr. *lib.* 1. *variarum capit.* 4. *num.* 6. Sanch. *lib* 3. *ſumm. cap.* 21. *num.* 23.

11. Sed adhuc eſt grauis difficultas; an in illis caſibus in quibus ob læſionem enormem vel enormiſſimam potes agere ad reſciſſionem contractus vel pretij ſupplementum, indigeas Iuramenti relaxatione? Videris non indigere, vel poſſe agere non obſtante Iuramento. Quia ea de cauſa in illis caſibus agere potes: quia non cenſeris Iuramentum ad illos caſus extendere; cenſeris enim iurare, te perſeueraturum in contractu, dummodo læſus grauiter, aut grauiſſime non fueris. Ergo etiam ſi agas abſque relaxatione, Iuramentum non violabis. Et confirmo; ea de cauſa, minor, qui expreſsè iurauit ſtare contractui, illique non contrauenire ratione minoris ætatis, poteſt abſque relaxatione Iuramenti contrauenire ob læſionem enormem, quia ob hanc cauſam non cenſetur iuraſſe, non contrauenire. Sed idem præſumitur de minore abſolutè iurante, & de maiore comparatione læſionis enormiſſimæ. Ergo in omnibus his caſibus nulla eſt neceſſaria Iuramenti relaxatio: Et ſpecialiter probatur in caſu enormiſſimæ læſionis, eo quòd ſtante hac læſione eſt doli & fraudis præſumptio, Argumento Textus *in leg. Lucius* §. *omnes ff. quæ in fraudem creditoris*, ſed ſtante dolo nullum eſt Iuramentum, vt ſuperiori diſputatione diximus. Ergo in illo caſu ceſſat Iuramenti obligatio. Sic tenet Rolandus à Valle *conſ* 59. *num* 27. *lib.* 1. *& conſ* 60. *num.* 68. *lib.* 4. *& plures relati ab* Arias, Pinelo, Couarr. & Gutierr. ſtatim allegandis.

12. Contraria ſententia, nempe in ſupradictis caſibus opus eſſe relaxatione Iuramenti, vt ad contractus reſciſſionem agere poſſis ex læſione enormi, ſi minor ſis, & ex læſione enormiſſima ſi ſis maior, eſt communis, & in praxi recepta. Sic Arias Pinellus *in repetitione legis ſecunda, Cod. de reſcindenda venditione* 1. *parte cap.* 1. *num.* 8. Gutierr. Authent. *Sacramenta puberum*, *num.* 96. Couarruuias 3. *parte* §. 4. *num* 8. *&* 1. *parte de Iuramento cap.* 26. *num.* 6. Matienço *lib.* 5 *recopilationis tit.* 11. *leg.* 1. Gloſſa 8. *num.* 51. Antonius de Padilla *dicta leg.* 2 *num.* 32. Sanch. *lib.* 3. *ſum. cap.* 21. *num.* 18. *&* 28. Mouentur, quia iurans ſtare contractui videtur iuraſſe, nunquam contrauenire, dum Iuramentum relaxatum non fuerit.

13. Cæterum ſupradictis ſententias facilè conciliare poſſumus, ſi affirmemus primam in foro interno procedere, & ſecundam in foro externo. Nam cum in foro interno veritas ſpectetur, & præſumptiones ceſſent, ſi iurans certus eſt ſe enormiter, vel enormiſſimè læſum eſſe, poterit ad reſciſſionem contractus vel pretij ſupplementum procedere non obſtante Iuramento. Quia non cenſetur iis renunciaſſe. At in foro externo cum præſumptiones ibi locum habeant, præcipuè cum veritas inueſtigata non eſt, nequaquam ſic iurantes permitti poſſunt agere ad contractus reſciſſionem, qui Iuramentum ad effectum agendi relaxetur. Quia cum intentant contractus reſcindere, non conſtat in illo foro de læſione, & conſequenter non conſtat ceſſare Iuramenti obligationem. Ergo eſt concedenda relaxatio, ſin minùs impeditur actio ob periurij periculum.

PVNCTVM V.

Quæ requirantur vt Iudex Iuramenti iniquè extorti relaxationem concedat.

SVMMARIVM.

1 *Requiritur cauſa cognitio.*

2 *Quæ cognitio dubia, an certa? media via proceditur.*

3 *Citanda eſt pars ad huius Iuramenti relaxationem, quando abſolutè conceditur.*

4 *Quando ad effectum agendi tantum, aliqui affirmant, veriùs eſt citationem non requiri.*

5 *Poteſt relaxatio Iuramenti per procuratorem peti, imò ipſo iurante, non petente concedi.*

1. PRimò ad relaxationem concedendam requiritur in relaxante cauſæ cognitio. Hæc enim relaxatio eſt quædam diſpenſatio iuris naturalis, & diuini tertio præiudicantis; non igitur fieri poteſt abſque cauſæ legitimæ cognitione. Sic omnes Doctores.

2. Solum eſt difficultas, quæ cognitio requiratur; an certa, an ſufficiat dubia?

Eman. Sà verbo *Iuramentum num.* 32. Affirmat, dubiam ſufficere pro relaxatione Iuramenti ad effectum agendi, ideo enim permittitur contractus reſciſſionem intentare; quia dubium eſt, in tali contractu iniuſtitiam interuenire.

Innocentius verò & alij à Felino cap. 1. num. 17. de iureiurando cenſent cognitionem certam de iniuſtitia contractus requiri. Quia cum is, in cuius fauorem Iuramentum præſtitum, ius habeat, vt ſibi Iuramentum ſeruetur, non debet hoc iure priuari abſque manifeſta iniuſtitia. Priuatur autem, quoties relaxatur Iuramentum, etiam ad effectum agendi. Ergo id fieri non poteſt abſque cognitione certa de iniuſtitia.

Cæterum media via procedendum eſt, ad relaxationem Iuramenti, ac effectum agendi, requiri & ſufficere cognitionem probabilem de iniuſtitia contractus. Sic aliis relatis Sanch. *lib.* 3. *ſumm. cap.* 21. *num.* 27. Et in primis requiri hanc

Digitized by Google

cognitionem, nec ſufficere dubiam. Sic probo: Quia in caſu dubij in fauorem poſſidentis iudicandum eſt, præcipuè cum ex hoc iudicio excludatur delictum. At poſito Iuramento in cuius gratiam factum eſt, poſſidet, ne contra illud iurans actionem intentet. Ergo ab hac poſſeſſione excludi non debet ob dubium de iniuſtitia. Præterea videtur iniquum in caſu dubio præſumere iniuſtitiam, & iudicium ferre; ac ſi commiſſa eſſet. Deinde quodlibet Iuramentum, eo ipſo quod homini fit, relaxari non poteſt; ſolum ab regula generali excipiuntur Iuramenta iniquè extorta, ſed dato Iuramentum in gratiam hominis eſſe factum, eſt regula, quod relaxari non poſſit. Ergo ab hac regula ob dubium iniuſtitiæ excipi non debet. Quod verò ſufficiat cognitio probabilis; ea mihi ratio perſuadet. Quod ſi certa eſſet requiſita, Epiſcopus concedens relaxationem Iuramenti ad effectum agendi, ſimul declararet, contractum eſſe reſcindendum, vtpote clarè iniuſtum. Non igitur ad hanc relaxationem eſt neceſſaria ea certa notitia. Reſtat ergo, vt probabilis ſufficiat, quæ per ſummariam informationem etiam vnico teſte deponente habetur.

3. Secundò requiri poteſt, ad hanc relaxationem concedendam citatio partis, cuius intereſt; nempe illius, in cuius gratiam Iuramentum præſtitum eſt. Et quidem ſi relaxatio eſſet concedenda in integrum, ita vt in totum extingueret Iuramenti obligationem; omnes Doctores cenſent, fieri non poſſe abſque partis citatione. Quia conceſſa hac relaxatione ſimul contractus reſcinditur, & iurans liber ab obligatione declaratur. Quod fieri abſque citatione partis, eſſet ſententiam ferre contra inauditam partem; quod eſt abſurdum.

4. Difficultas ergo eſt: an ſi relaxatio non in totum, ſed ſolum ad effectum agendi, vel excipiendi concedatur, debeat neceſſariò pars citari? Affirmat Felinus *cap. 1. à num. 23. de iureiurando*. Paz *in practic. 2. to. præludio 2. num. 58.* Didacus Perez *in leg. 3. tit. 2. lib. 3. ordinamenti col. 814. verſ. quæro 16.* Ratio ea eſt: quia citatio neceſſaria eſt, quoties tractatur de alterius præiudicio *c. 1. de cauſa poſſeſſionis & propriet.* Clementina *Paſtoralis de re iud. & leg. vnoquoque ff. de re iud.* ſed in hac relaxatione agitur de præiudicio partis, cum moleſtetur vocatione, & obligatione iuſtificandi contractum. Ergo fieri non poteſt abſque citatione.

Nihilominus verius eſt, citationem non requiri. Sic docuit pluribus relatis Couarr. *lib. 1. var. c. 4. num. 6.* Gut. in Authent. *Sacramenta puberum num. 112.* Sanch. *lib. 3. in Decal. c. 21. num. 28.* Ratio eſt: quia hanc relaxationem Prælatus concedere ex officio poteſt, eo ſolum, quod ſummariè probatum fuerit, iniuſtitiam in contractu interueniſſe. Vt tenent plures Doctores in *c. 1. de iureiurando*. Sed in his, quæ Prælatus ex officio facere poteſt; quæque plenam probationem non exigunt, citatio neceſſaria non eſt. Ergo. Item hæc citatio ad nullum effectum vtilis eſſe poteſt. Siquidem pars conſentire non tenetur in relaxatione, imò potiùs ipſa diſſentiente conceditur, vt in iudicio examinetur contractus; & inuentus iniuſtus reſcindatur; ſin minus iurans tanquam calumnioſus condemnetur; & expenſas ſoluat, quas altera pars litigando & contractum defendendo fecit. Ex quo ſit parum, aut nihil præiudicari ei, in cuius gratiam iuratum eſt.

5. Tertiò aliqui requirunt, vt ipſemet iurans per propriam perſonam relaxationem Iuramenti peteret; eo quòd eſt perſonale vinculum. Sed hoc nullo modo eſt concedendum; ſed per procuratorem peti poteſt. Imò iurante abſente, & ignorante Iuramenti relaxatio concedi à ſuperiore poteſt. Ex Textu in *leg. Labeo ff. de iureiurando*, & ita aliis relatis tradit Sanchez *dicto cap. 21. num. 37.*

PVNCTVM VI.

Quis ſuperior remittere, aut relaxare poteſt Iuramenta homini præſtita.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus, capitulum ſede vacante, & vicarius generalis, ſi iudex ſit contractus, poteſt relaxationem concedere.*

2 *Iudex Eccleſiaſticus loci, in quo contractus eſt celebratus, poteſt relaxationem concedere, ſi petatur pro foro externo, ſecùs ſi pro conſcientia foro.*

3 *Si relaxatio abſolutè concedatur, ſolum Iudex, qui reum citare poteſt, eam valet concedere.*

4 *Iudex ſæcularis non poteſt propriam relaxationem concedere.*

5 *Quid ſit probandum, vt iudex Laicus compellat ad Iuramenti relaxationem, vel ipſe Iuramentum remittat.*

6 *A quo ſuperiore facienda eſt hæc Iuramenti remiſſio.*

7 *Ad hanc abſolutam remiſſionem debet Laicus iudex, partem citare, ſecùs ſi remiſſionem concedat ad effectum agendi.*

8 *Iudex Laicus interpretari Iuramentum poteſt.*

9 *Qualiter iudex Laicus cognoſcere poſſit de nullitate relaxationis ab Eccleſiaſtico factæ.*

DE ſuperiore Eccleſiaſtico, & ſæculari quæri poteſt, quis ſit, qui poteſtatem habeat relaxandi, vel remittendi Iuramenta, quæ remitti vel relaxari poſſunt.

1. Si de ſuperiore Eccleſiaſtico loquamur, conſtat, Epiſcopum, & capitulum ſede vacante id poſſe, & generaliter omnem habentem iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem. Vnde Vicarius Generalis Epiſcopi hæc Iuramenta poterit relaxare. Quia habet cognitionem cauſarum *cap. 2. de officio vicarij in 6.* & cum cauſæ cognitio eſſe non poſſit abſque hac relaxatione, poterit hanc relaxationem, vt quid acceſſorium expedire, ita Baldus *c. 1. de iureiurando initio*, & *ibi* Alexand. de Neuo *num. 29.* Quos ſequitur Sanch. *lib. .. ſumm. cap. 21. num. 32.* Limitat tamen & bene Sanchez vt intelligatur, vicarium generalem poſſe, hanc relaxationem concedere; dummodo ſit iudex legitimus contractus iurati, & relaxatio petatur pro foro externo. Nam ſi ſolum pro conſcientiæ foro petatur relaxatio, aut vicarius non ſit iudex legitimus illius contractus: nequaquam poterit ex vi vicariatus hanc relaxationem concedere. Quia hæc relaxatio eſſet directa iuramẽti diſpenſatio: & in generali vicariatus cõmiſſione poteſtas diſpẽſandi nõ clauditur.

2. Dubium tamen eſt; an Prælatus loci, in quo initus eſt contractus; an Prælatus iurantis; an eius, cui iuratum eſt, poſſit hanc relaxationem concedere? Breuiter reſpondeo. Primò: ſi relaxatio petatur pro foro externo, iudex Eccleſiaſticus loci, in quo contractus eſt celebratus, poterit relaxationem concedere. Quia ratione contractus ſortiuntur contrahentes eo in loco forum, *cap. fin. de foro competenti*, & iudex contractus, Sic Sanch. *dicto cap. 31. num. 21. cum Felino cap. finali de foro competenti, num. 24.* Quod ſi pro foro conſcientiæ petatur relaxatio, iudex loci in quo contractus eſt celebratus nihil poteſt. Quia in illo foro non contractus; ſed domicilium iuriſdictionem præſtat. Sanch. *loco citato.*

Secundò reſpondeo; ſolus Prælatus iurantis poteſt concedere relaxationem Iuramenti pro conſcientiæ foro, vel ad effectum agendi. Quia hæc relaxatio eſt diſpenſatio nomine ipſius Dei. Debet ergo diſpenſans ſuperior eſſe eius, quo cum diſpenſat, & eius obligationem remittit: cum in illum iuriſdictionem exerceat.

3. At ſi relaxatio non pro conſcientiæ foro tantum, nec ad effectum agendi, ſed abſolutè concedatur, ad reſcindendum contractum, & eximendum iurantem ab omnimoda obligatione, ſolum iudex, qui reum citare poteſt, poterit relaxare. Quia ad hanc relaxationem citatio partis neceſſaria eſt vt diximus. Vnde Epiſcopus iurantis Iuramentum relaxare poterit omnino, ſi pars, cui eſt facienda citatio, ſit eius ſubditus, aut ſit in eius territorio, ſecùs verò ſi abſens ſit. Quia extra territorium nequit fieri citatio, niſi de conſenſu ſuperioris illius loci, *lege extra territorium ff. de iuriſdictione omnium iudic.* Felinus & Sanch. *ſupra.*

4. Si verò loquamur de ſuperiore ſæculari nullus eſt, qui poſſit relaxationem propriam concedere. Quia hæc conceſſio eſt actus ſpiritualis iuriſdictionis, cuius ſæcularis eſt incapax. Eſt enim directa vinculi Iuramenti remiſſio nomine Dei. Sic notauit Suarez *lib. 2. de Iuramento cap. 41. num. 16. circa medium.* Sanchez *lib. 3. cap. 22. num 15.* At eſto relaxationem propriam concedere non poſſit, poteſt tamen nomine partis obligationem remittere. Si enim ſæcularis Princeps poteſt cogere ſubditum, vt Iuramenti obligationem remittat, & ipſe nolente ſubdito remittere poterit. Quia ſuperior ſupplere poteſt conſenſum, quem ſubditus tenetur præſtare. Qua ratione, ſi ſuperior vendat ſuam domum ad ſoluendum ſuis creditoribus, tenetis de euictione, ac ſi ipſemet vendidiſſet, *lege ſi ob cauſam Cod. de euictione.* Quia factum iudicis reputatur factum partis. Et ita tenet Couarruuias *lib. 1. variarum cap. 4.* Molina *tom. 1. de iuſtitia diſp. 149. verſ. dixi deinde* Emanuel Sà verbo *Iuramentum, num. 29.* Sanch. *lib. 3. ſum. c. 21. n. 1. & 15.*

5. Vt autem ſuperior Laicus ſubditum compellat ad Iuramenti remiſſionem, vel ipſe nomine ſubditi remittat, debet priùs probare in illo Iuramento ex parte recipientis turpitudinem interueniſſe, & rem per Iuramentum promiſſam ad iudicium ſæculare ſpectare. Si enim dubium ſit: an in Iuramento detur turpitudo; vel rei promiſſæ cognitio ad iudicium ſæculare alioquin non ſpectat; poteſtas Laica remittere Iuramentum nequaquam poterit. Sic Couarr. *dicto lib. 1. variar cap. 4. num. 5.* Gregorius Lopez *lege finali verbo. Que la fizò tit. 11. partita 3.* Gutierr. Authent. *Sacramenta numero 160.* Sanch. *lib. 1. de matrimonio diſput. 32.*

numero

numero 18. *& lib.* 3. *ſumm. c.* 22. *numero* 1. *&* 15.

6. Hæc tamen condonatio, ſeu Iuramenti remiſſio neceſſariò facienda eſt à ſuperiore ipſius, cui eſt iuratum. Siquidem condonatione hac exercetur in ipſum iuriſdictio loco ipſius obligationem condonando. Sic Molina *d. diſp.* 149. *colum.* 5. Sanchez *d. cap.* 22. *num.* 17. Ex quo fit, ſi is, cui iuratum eſt, fidelis ſit, & Laycus, poſſe ſuperiorem iudicem illius tam Eccleſiaſticum, quam Laycum remittere, & condonare obligationem. Quia eſt cauſa mixti fori. Si verò clericus ſit is, cui iuratum eſt, ſolus Eccleſiaſticus iudex poteſt remittere, ſi infidelis; ſolus illius ſuperior, non iudex Eccleſiaſticus. Quæ omnia docet Sanch. *d. c.* 22. *n.* 19. & Suar. *lib.* 2. *de Iuram. c.* 41. *n.* 16 *circa medium.*

7. Sed eſt aduertendum, condonationem hanc abſolutam Iuramenti fieri non poſſe à Layca vel Eccleſiaſtica poteſtate abſque partis citatione. Siquidem omnino ab obligatione Iuramenti liberat & contractum diſſoluit. At ſi remiſſio Iuramenti non eſſet abſoluta, ſed limitata, nempe ad effectum agendi; partis citatio neceſſaria non eſt, vt ex ſuperiori puncto conſtat. Poſſe autem Laycam poteſtatem remittere Iuramentum ad effectum agendi, docet expreſsè Molin. *tract.* 2. *de iuſtitia diſp.* 149 *pag.* 848. *verſ. iuxta hactenus dicta fine.* Quia ſi is, cui præſtitum eſt Iuramentum, poteſt non obſtante eo facultatem concedere, vt res iudicio diſcutiatur, iuſta ne ſit, ita poteſtas publica tam Layca, quam Eccleſiaſtica eandem concedere poteſt.

8. Deinde iudex ſæcularis & legiſlator ciuilis interpretari poteſt Iuramentum de materia ſæculari fori; an ſcilicet obliget, vel non. Quia Princeps ſæcularis ac ciuilis legiſlator ius habet, interpretandi humanas diſpoſitiones eorum, in quos ius habet ferendi leges; ita vt poſſit conuentionum, promiſſionum, teſtamentorum & ſimilium actuum verba interpretari; qua interpretatione facta etiam Iuramentum ipſum interpretatur, cum Iuramentum iis actibus humanis appoſitum eodem modo ſit intelligendum, ac ipſe actus. Siquidem iurans id Iuramento firmat quod ſimplici verbo promiſerat. Ita Couarr. 1. *p.* §. 3. *n.* 8. *verſ. tertium illud.* Sanch. *lib.* 3. *c.* 22. *num.* 3.

9. Denique inquiri poſſet; an iudex ſæcularis cognoſcere poſſit de nullitate relaxationis Iuramenti ab Eccleſiaſtico iudice conceſſæ? Felinus *cap.* 1. *de iureiurando num.* 12. *& cap.* 2. *num.* 3. *de ſponſalibus,* Paz *in ſua pract.* 2. *p. prælud.* 2. *n.* 38. Sanch. *l.* 3. *ſ. cap.* 22. *num.* 4. Affirmant id fieri poſſe, ſi relaxatio ab Eccleſiaſtico iudice conceſſa, ſit euidenter nulla, vel iniqua. Sed hoc cautè intelligendum eſt. Si enim nullitas vel iniquitas relaxationis non appareat; ſed probatione & examinatione indiget, admittendum non videtur, poſſe ſæcularem de tali relaxatione cognoſcere; ne iudex ſæcularis ſuperior fiat Eccleſiaſticæ poteſtati.

DISPVTATIO IV.

De Adiuratione.

ADIVRATIO affinis eſt Iuramento, eo quòd ſit diuini Numinis conteſtatio, de ea quatuor diſputanda ſunt, quid ſit, & quotuplex, quæque conditiones ad eius honeſtatem requirantur? Secundo, qui adiurare poſſunt? Tertiò, qui adiurari? Quartò qui modus ſeruandus ſit in adiuratione dæmonis.

PVNCTVM I.

Quid ſit adiuratio, quotuplex, quæ eius conditiones, & qualiter ab oratione & Iuramento differat?

SVMMARIVM.

1 *In qua ſignificatione adiuratio in præſenti vſurpetur.*
2 *Definitur adiuratio & explicatur.*
3 *Duplex eſt adiuratio, ſolemnis & priuata.*
4 *Item deprecatiua & imperatiua.*
5 *Ad honeſtatem adiurationis veritas, iuſtitia, & iudicium requiruntur, & qualiter veritas.*
6 *Qualiter iuſtitia requiratur.*
7 *Qualiter iudicium.*
8 *Modus in adiuratione ſeruandus eſt.*
9 *Ad quam virtutem adiuratio pertineat.*
10 *Qualiter ab oratione, & Iuramento differat.*
11 *Aliquando adiuratio Iuramento miſcetur.*

1. SI nomen adiurationis ſpectemus æquiuocum eſt; ſumitur namque ſæpe pro Iuramento, ita vt idem ſit adiurare, ac iurare cum aliqua tamen vehementia ac firmitate. Sed de hac ſignificatione non eſt ſermo in præſenti, latè enim in ſuperioribus dictum eſt. Deinde ſumitur adiuratio pro eo, quod eſt ad iurandum inducere. Sed neque de ea in hac ſignificatione tractamus. Quia hæc ſignificatio cum Iuramento coincidit. Quare adiurationem in præſenti ſumimus, pro conteſtatione diuini numinis ad aliquid faciendum, vel committendum, ſiue Iuramentum petatur, ſiue non.

2. Adiuratio ergo ſic ſumpta definitur. Vt ſit conteſtatio rei ſacræ, vt eius reuerentia, amore, vel timore promoueatur adiuratus, ad aliquid faciendum vel omittendum. Sic D. Thom. ab omnibus receptus 2. 2. *q.* 90. *art.* 1. Adiuratione namque diuinum numen conteſtamur. Et quaſi præſens adducimus, vt eius præſentia, & authoritate permoueatur adiuratus facere, quod petimus vel imperamus; eaque de cauſa in adiuratione tria inueniuntur adiurans, adiuratus & is per quem adiuratur, eſto non ſemper realiter diſtincta ſint vt videbimus.

Notanter dixi; adiurationem eſſe conteſtationem rei ſacræ, vt comprehenderem non ſolum conteſtationem Dei, ſed etiam ſanctorum, per quos fieri poteſt adiuratio, ſed diuerſo modo. Nam cum fit adiuratio conteſtando Deum, vel ſanctos, vt ad ipſum relatos eſt propria, & perfecta adiuratio, vtpote quæ ſummam vim, & authoritatem habeat, ad rem optatam impetrandam. Quando verò fit conteſtando ſanctos ſecundum ſua merita, & dignitatem propriam abſque ſpeciali ad Deum habitudine, adiuratio propria non eſt; eſto ad illam reducatur. Quia non habet illam ſummam vim & efficaciam, ad impetrandum, eſto magnam habeat. Exemplo Iuramenti declaratur, ſi enim Deum, vel ſanctos, vt ad Deum relatos teſteris, propriè Iuramentum facis. Quia infallibilem veritatem in teſtem adducis. Si autem ſanctos ſecundum ſuam propriam excellentiam teſteris; non Iuramentum, ſed teſtimonium humanum, & de ſe infirmum inducis. Sic in conteſtatione Dei, & ſanctorum dicendum eſt.

Dixi conteſtationem rei ſacræ, vt excluderem conteſtationem rei humanæ, ſeu profanæ. Si enim per viam Patris ab amico petas beneficium, non adiuratio, ſed amicabilis obſecratio eſt, pertinens ad humanam & politicam amicitiam. Quæ omnia latiùs tradit Suar. tom. 2. de Relig. *lib* 4. *de adiuratione cap....per totum* Sanch. *lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 2.

3. Duplex eſt adiuratio; alia ſolemnis; alia priuata. Solemnis eſt, quæ fit ex præſcripta forma ab Eccleſia inſtituta, & à miniſtris ad id conſecratis. Priuata eſt, quæ ſolemnitate caret.

4. Rurſus adiuratio ſiue ſolemnis, ſiue priuata eſt duplex deprecatiua, & imperatiua, deprecatiua; qua conteſtatione rei ſacræ alterum deprecamur. Imperatiua; qua imperamus. Prioris exempla ſunt, illud *ad Romanos* 12. obſecro vos per miſericordiam Dei vt exhibeatis, &c. Item vſus Eccleſiæ in litaniis & orationibus: conteſtantur enim merita Chriſti, & ſanctorum, vt Deus permoueatur poſtulata concedere. Poſterioris exempla ſunt illud *Geneſis* 24. Vbi Abraham adiurauit ſeruum per Dominum cœli, & *Geneſis* 47. Vbi Iacob filium ſuum Ioſeph adiurauit, vt non ſepeliret illum in Ægypto, & Paulus 1. *ad Tim. vltim.* 4. adiurauit Timoth. per aduentum Chriſti & regnum eius, vt prædicaret verbum Euangelij opportunè & importunè, & 1. *ad Theſſalonicenſes vlt.* Theſſalonicenſes adiurauit, vt epiſtola illa legeretur; & hac adiuratione inique Princeps Sacerdotum adiurauit Chriſtum per Deum viuum *Matth.* 26. Ad huius generis adiurationem debent reduci exorciſmi Eccleſiæ, quibus dæmones adiurantur.

5. Vt autem adiuratio honeſta ſit, eas conditiones Doctores expoſtulant, quæ in Iuramento, nempè veritatem, iuſtitiam & iudicium; ſed diuerſimodè; veritas namque expoſtulatur. Primò ex parte rei conteſtatæ, hoc eſt per veram rem ſacram; & non per fictitiam & falſam conteſtatio fiat. Si enim per Iouem & Iupiter, quaſi per verum Deum obſecrates, aut imperates; non adiurationem, ſed idololatriam committeres; & conſequenter grauiſſimum peccatum. Requiritur ergo ad adiurationem veri numinis inuocatio. Secundo expoſtulatur veritas in animo adiurantis, vt ſcilicet procedat ex vero animo obtinendi poſtulata, vel imperata; alias in vanum, & quaſi irriſoriè diuina auctoritas conteſtaretur, ſed hoc regulariter peccatum

Digitized by Google

peccatum veniale non excedit; cum non videatur ex hac fictione diuinus honor grauiter læſus, vt bene dicit Suar. *tom. 2. de Religione lib. 4 de adiuratione cap. 4 num. 7.* Sanch. *lib. 2. in Decal. cap. 42. n. 5.* Tertiò expoſtulatur veritas ex parte cauſæ motiuæ ad adiurandum, ne ex cauſa ficta & falſa ſed potiùs vera præſtes adiurationem. Quod ſi hæc fictio in detrimentum graue proximi cedat, vt contingit cum fingendo paupertatem, diuites obſecras nomine Chriſti conteſtato, clarum eſt, te peccare non ſolum contra iuſtitiam eleemoſynam fictè extorquendo, ſed etiam contra religionem, diuinum numen inuocando in velamentum tuæ malitiæ & iniuſtitiæ. Sed an hoc peccatum contra religionem mortale ſit? Negat Sanchez dicens id ſibi fere certum eſſe. Mouetur, quia ille actus eleemoſynæ, vt à diuitibus procedit, bonus eſt. Ergo Deo non grauem irreuerentiam irrogas, diuinam eius auctoritatem conteſtans, ad mouendum diuites ad illum actum, tametſi ex parte tua iniquitatem habeat. Sed mihi probabilius videtur, peccatum graue committi; non quatenus diuinam auctoritatem conteſtatis ad mouendum diuites ad actum bonum: Nam ex hac parte, nec veniale videtur; ſed quatenus conteſtatis diuinam auctoritatem ad iniquam eleemoſynam recipiendam. Videris enim eius auctoritatem grauiter contemnere; illam aſſumens, vt medium ad tuam iniquitatem patrandam. Sic Suar. *dicto lib. 4. de adiuratione cap. 4. num. 7.*

6. Deinde expoſtulatur in adiuratione iuſtitia quæ in eo conſiſtit, vt res poſtulata vel imperata iuſta & honeſta ſit. Nam vti inuocatione diuini nominis ad rem turpem obtinendam iniurioſum eſt Deo. Siquidem hac inuocatione denotas iniquitatem gratam illi fore. Ideo enim illius auctoritatem inuocas, quia credis ob reuerentiam, amorem vel timorem eius, faciliùs obtenturum, quod poſtulas. An verò ſit peccatum mortale vel veniale? Communis ſententia reſpondet, ex grauitate materiæ eſſe deſumendum; ſicut & in Iuramento promiſſorio, & voto rei iniquæ. Si materia imperata, vel poſtulata grauiter inhoneſta ſit; obſecratio mortalis erit, ſi leuiter ſit inhoneſta; erit venialis. Sic Suar. *lib 4. de adiuratione cap. 4. num.* 8. Sanch. *lib. 2. cap. 42. num. 5.* Bonacina *tom. 2. diſp. 4 quæſt. 1. punct. vlt. num.* 11.

7. Deinde ad honeſtatem adiurationis iudicium requiritur, hoc eſt, vt cum debita conſideratione fiat. Non enim decet paſſim, & ſine occaſione nomen Dei & ſanctorum conteſtari; ſicut in Iuramento diximus. Quare ſicut ibidem dictum eſt: defectum huius conditionis non excedere culpam venialem; ita in præſenti eſt affirmandum. Sic Valent. 2. 2. *diſp. 6. q. 7. punct. 2. q. 1.* Suar. *tom. 2. de religione lib. 4. de adiuratione c. 4. n. 9.* Sanch. *lib. 2. c. 42 n. 5.*

8. Præter has tres conditiones modus adiurationis ſeruandus eſt, vt adiuratio honeſtatem habeat. Aduerte namque, imperando, quem obſecrando, debes adiurare, illicitum eſſe. Debes ergo modum debitum perſonæ adiuratæ ſeruare. Quod bene notauit Suar. *dicto cap. 4. n. 9. & c. 1. n. 3.*

9. His conditionibus poſitis; clarum eſt, adiurationem honeſtam eſſe. Quia eſt inuocatio nominis Dei, vel ſanctorum, ad res honeſtas faciliùs obtinendas, ex debito fine, & occaſione vrgente. Vnde ergo honeſtas deficere poteſt? Quod ſi roges, ad quam virtutem pertineat? Diſtinguendum eſt. ſi ex inuocatione diuini nominis, & ob reuerentiam illi debitam contendens rem poſtulatam, vel imperatam obtinere, ad religionem pertinet. Quia Deus ipſe in ſe colitur, & honoratur. Si verò ex inuocatione ſanctorum, & ob reuerentiam illis debitam, quatenus tales ſunt, obſecratio, vel imperium fiat, ad virtutem Duliæ vel Hyperduliæ pertinet; ſicut pertinet cultus Virginis, & Sanctorum, quando in ſe ſpectantur. Sic Suar tom. 2 de Religione *lib 4. de adiuratione cap 1. n. 5.* Si autem ex conteſtatione vitæ, alteriúſve rei humanæ fiat obſecratio, iam diximus ad amicitiam humanam pertinere; ac proinde de illa in præſenti non eſt ſermo. Non enim auget, nec minuit culpam, ſi aliqua committatur in obſecratione.

10. Ex dictis colligitur differentia adiurationis. Ab oratione namque differt. Quia adiuratio formaliter non eſt petitio; ſed abſtrahit à petitione, imperio & obiurgatione Quod ſi ſolam adiurationem deprecatiuam cum oratione comparemus; ab illa etiam differt: Quia talis adiuratio formaliter non eſt petitio; ſed eſt ratio petendi. Conteſtatione enim Dei Chriſti, & ſanctorum à Deo beneficia petimus tanquam ob rationem, ob quam Deus ad concedendum petita moueri poſſit. A Iuramento differt adiuratio. Quia adiuratio interponitur, vt ratio alteri motiua ad obtinendum effectum. Interpoſito enim Chriſti nomine intendis adiuratum mouere, vt poſtulationi annuat, vel imperio obediat. At Iuramentum non alteri interponis, ſed tibi; & non ad obtinendum; ſed ad verum aſſerendum vel efficiendum, quod aſſeris vel promittis. Sic Suar. tom. 2. de Religione *lib. 4. de adiuratione c. 1. à num. 8.* Sanch. *lib. 2. Decalog. c. 42. n. 1.*

11. Aduerto tamen; aliquando adiurationem cum Iuramento miſceri, vt patet ex illo *Geneſ. 24.* Vbi Abraham ſeruum ſuum adiurauit, & ſimul ad iurandum compulit, & Iacob filium ſuum Ioſeph *Geneſ 47. & 50.* Sed hoc accidentale eſt, neque ad veram adiurationem requiritur. Adiurare namque potes, quin ad iurandum compellas, & compellere potes ad iurandum, quin adiures. Non igitur adiuratio continet Iuramentum, neque Iuramentum etiam promiſſorium continet adiurationem. Suar. *dicto c. 1. num* 10. & Sanch. *cap. 42. num. 1.*

PVNCTVM II.

An adiurationis ſit aliquod præceptum.

SVMMARIVM.

1 *Per ſe ex vi iuris diuini & naturalis nullum eſt præceptum: bene tamen per accidens ex obligatione officij, & Eccleſiæ inſtitutione.*

2 *Ex parte adiurati nulla eſt obligatio obediendi adiurationi, ſi adiuratio obſecratiua ſit.*

3 *Eſt tamen obligatio obediendi, ſi præceptiua fuerit.*

4 *Hæc obligatio non ex adiuratione formaliter, ſed ex præcepto, cui annexa eſt adiuratio, naſcitur.*

1. BReuiter reſpondeo; per ſe & ex vi iuris diuini, & naturalis nullum præceptum. Quia cultus, qui per adiurationem Deo præſtatur, aliis modis ſuppleri poteſt. Ex alia parte, ad obtinenda diuina beneficia, neceſſaria non eſt; cum non adiurationi, ſed orationi, ſimpliciique petitioni promiſſa ſint. Per accidens tamen ex obligatione officij, & ex Eccleſiæ inſtitutione præceptum eſt adiurationis. Miniſtri namque Eccleſiæ obligati ſunt ex officio, obſeſſis à Dæmone ſubuenire exorciſmis Eccleſiæ. Quæ poſita illa neceſſitate hoc remedium inter omnia eſt efficaciſſimum. Item tenentur horas canonicas recitare, Sacramenta fidelibus miniſtrare. Sed in horum adminiſtratione, & in illarum recitatione plures adiurationes continentur. Ergo iam ex inſtitutione Eccleſiæ eſt præceptum adiurationis. Sed ſicut dixi, hoc eſt per accidens, & ex obligatione officij; non ex natura adiurationis. Sic Suar. *lib. 3. de adiuratione c. 4. à n. 2.* Sanch. *lib. 2. ſumm cap. 42. n. 4.*

2. Sed an ex parte adiurati ſit aliquod præceptum obediendi adiurationi?

Maius dubium eſt: Et quidem ſi adiuratio obſecratiua eſt, nullum eſt præceptum obediendi adiurationi. Quia nomen Dei ibi adducitur, ad augendam deprecationem, illámque efficaciorem reddendam; non ad incitandam eius naturam. Si igitur deprecatio obligationem non inducit, vt de ſe conſtat; neque etiam diuini nominis conteſtatione veſtita illam inducere debet. Suarez tom. 2. de Religione *lib. 4. c. 4. n. 13.* Sanch. *lib. 2. ſumm. c. 42. num.* 12.

3. At ſi adiuratio ſit præceptiua ſuperioris ad ſubditum in iis, in quibus præcipere poteſt; clarum eſt, præceptum inducere, cuius tranſgreſſio mortalis vel venialis erit pro grauitate vel leuitate materiæ imperatæ. Sic Suarez à *num.* 14. Sanchez *n.* 14. Bonacina *tom. 2. diſp. 4 q. 1. punct. vlt. n. 6.* Sed illud præceptum non ex adiuratione, ſed ex imperio prouenit. Siquidem adiuratione ſecluſa imperium, & præceptum vim haberet obligandi.

4. Dubium autem eſt, an ob adiurationem illi adiunctam inducat in adiurato ſpecialem obligationem religionis, ita vt non ſolum peccet contra iuſtitiam, caſtitatem, vel obedientiam ob tranſgreſſionem præcepti; ſed etiam contra religionem ob tranſgreſſionem præcepti adiuratione veſtiti? Reſpondeo negatiuè; quia adiuratio etiam præcepto coniuncta ſolum habet, excitare adiuratum ad executionem præcepti. Non igitur ipſa præceptum imponit. Item adiuratus reſtituere, obligationem non habet exequendi reſtitutionem ſub ratione adiurationis. Nam ſub quocunque fine reſtitutionem exequitur obligationi ſatisfacit. Ergo adiuratio non inducit obligationem religionis diſtinctam à præcepto, cui adiungitur; tametſi intra illam ſpeciem faciat vt efficaciùs obliget Aliàs ſi ſpecialem religionis induceret, ſuperfluum eſſet petere ab adiurato Iuramentum exequendi rem præceptam, ſicuti Abraham expoſtulauit à ſeruo ſuo *Geneſ. 24.* & Iacob à Ioſeph *Geneſ. 47.* Et paſſim iudices à reis & teſtibus adiuratis de veritate manifeſtanda. Signum igitur eſt, adiurationem etiam præcepto coniunctam non inducere ſpecialem in adiurato obligationem religionis. Sic Suar. *lib. 4 de adiuratione dicto cap. 4. in fine,* Sanchez *lib. 2. ſumm capite 42. num. 24.*

PVNCTVM

PVNCTVM III.

Qui adiurare & adiurari poſſunt.

SVMMARIVM.

1 *Omnis creatura intellectualis præſtare poteſt adiurationem.*

2 *Non omnibus datum eſt, adiurare ſolemniter, ſed gradu exorciſtæ inſignitis.*

3 *Sola creatura intellectualis adiurari poteſt.*

4 *Quorum comparatione adiuratio deprecatiua vel imperatiua facienda eſt.*

5 *Qualiter creaturæ irrationales adiurentur.*

6 *Per ſe mortale eſt creaturas irrationales adiurare directè.*

7 *Aliquando irrationabilia adiurantur non obſecratione, nec imperio morali, ſed phyſico; debet tamen adiuratus cognoſcere, ſe ſupernaturali virtute præditum eſſe.*

1. CErtum eſt omnem creaturam intellectualem, & ſolam illam præſtare poſſe adiurationem. Quia quælibet illarum conteſtari Deum vel Sanctos poteſt. Et nulla alia. In primis Deus ipſe conteſtatione ſui nominis, & ſanctorum mouere creaturas poteſt ad aliquid faciendum, & conſequenter poteſt adiurare. Idem eſt de Angelis, ſanctis hominibus, & dæmonibus. Omnes namque repræſentare aliis nomen Dei, & ſanctorum poſſunt, vt illius amore, vel timore moueantur ad aliquid faciendum.

2. Aduerto tamen; adiurare ſolemniter, non omnibus datum eſſe, ſed ſolum miniſtris ab Eccleſia conſecratis: quales ſunt inſigniti gradu exorciſtæ. Nam licet alij poſſint dæmonem adiurare, ſed non publicè, & ſolemniter; & qualiter miniſtri conſecrati præſtant. Sed priuatim, & per fidem in Chriſtum, & eius ſanctiſſimi nominis inuocationem; tametſi exorciſmos Eccleſiæ recitent. Suar. *lib. 4. cap. 2. n. 10*, Sanch. *lib. 2. ſumma cap. 42. num. 18.*

3. Deinde euidens eſt omnem creaturam intellectualem & ſolam illam adiurari poſſe. Priorem partem probo diſcurrendo breuiter per omnes creaturas intellectuales. Deus enim, & per ipſum & per ſanctos adiurari poteſt; quatenus inuocato eius nomine & ſanctorum meritis ab ipſo beneficia petis. Eſt enim illa petitio, & oratio: quatenus eſt rei honeſtæ ſupplex poſtulatio: adiuratio, quatenus illa inuocatione mouere Deum ad conceſſionem petiti intendis. Neque obſtat, Deum à ſeipſo non eſſe diſtinctum, quominùs poſſit ſui inuocatione & repræſentatione moueri, ad concedendum. Omnia enim propter ſemetipſum operatus eſt Dominus; quid mirum, ſi repræſentata eius bonitate moueatur efficaciùs ad concedendum. Quæ efficaciùs petimus, & poſtulamus. Angelos verò & homines clarum eſt adiurari poſſe. Siquidem repræſentatione Dei & ſanctorum moueri poſſunt, ad præſtandum poſtulatum, vel imperatum. Solum de dæmonibus, & damnatis eſt difficultas; qua ratione poſſint adiurari; eo quod nec amore, nec timore Dei moueantur; ſed omnia ex odio operentur. Sed omnino dicendum eſt, adiurari quatenus conteſtatione diuini nominis, eiúſque virtute coacti præſtant, quæ ſibi imperantur. Probaríque poteſt ex exorciſmis Eccleſiæ ad hunc effectum inſtitutis. At quia non amore virtutis, nec voluntariè præſtant; propria adiuratio non eſt; ſed quandam cum adiuratione ſimilitudinem habet. Vt bene notauit Valent. 2. 2. *diſp. 6. q. 8. punct. 2.* Sanchez *lib 2. cap. 42. num. 15.*

4. Sed quia duplicem diximus eſſe adiurationem, deprecatiuam & imperatiuam, eſt aduertendum: imperatiuam nunquam fieri poſſe niſi comparatione ſubditorum, & in his, in quibus adiurandi ſubduntur, aliàs nomen Dei iniquè aſſumeretur, ad imperandum, quod imperari nulla ratione poteſt; ac proinde eſſet peccatum non ſolum iniuſtitiæ contra proximum, quia iniuſtè præcepto cogitur; ſed etiam contra religionem; eò quod diuinum nomen vſurpetur ad prædictam vim & iniuſtitiam inferendam. Sic Suarez *tom. 2. de religione lib. 4. de adiuratione cap. 4. num. 12.* Sanch. *lib. 2. ſumm. cap. 42. num. 23.* Quapropter Deus nunquam adiurari poteſt imperando, ſed obſecrando. Quia eſt ſuprema poteſtas nemini ſubiecta. Econtra verò ipſe neminem adiurare poteſt obſecratione, ſed imperio. Angeli verò ſancti & viatores adiurari inuicem poſſunt, ſed obſecratione, non imperio: niſi in aliquo caſu iuriſdictionem, & poteſtatem ad imperandum habeant. Tandem dæmones adiurari poſſunt ab hominibus, non obſecratiuè, ſed imperio abſoluto, & efficaci; quæ omnia per ſe ſunt manifeſta.

5. Dixi ſolum creaturam intellectualem adiurari poſſe. Quia intellectu carenti repræſentari nihil poteſt, cuius repræſentatione moueatur. Sic omnes Doctores. Quapropter cum ſal, & aqua exorciſantur, non ipſa, ſed Deus, & dæmon adiurantur, Deus; vt in eorum vſu aſſiſtat, fauorem præſtans. Dæmon, vt fugiat, & à nocendo deſiſtat. Et idem eſt, cum adiurantur nubes, grandines locuſtæ, aliáque nocentia. Non enim per ſe hæc adiurantur. Quia adiurationis capaces non ſunt, ſed Deus ipſe adiuratur, ne illa nocentia permittat, & dæmon adiuratur, illis vtendo nobis noceat. Sic Sanctus Thomas 2. 2. *q. 90. art. 3* Valent. *diſput. 6 q. 8 punct. 2. ad finem.* Sanch. *lib. 2. cap. 42. num. 38* Leſſius *lib. 2. cap. 42. dub. 13. n. 72.* Suar. tom. 2. de Religione *lib. 4. cap. 1 n. 12. & 13.* Bonacina *diſp. 4. quæſt. 1. punct. vlt. num. 7.*

6. Quod autem peccatum ſit, has creaturas irrationales adiurare per ſe, & directo ſermone ad ipſas, quaſi ipſa nobis nocerent? Non conſtat inter Doctores. Mihi probabiliùs eſt, per ſe mortale eſſe. Quia grauis videtur eſſe irreuerentia, exorciſmos Eccleſiæ, aliáque diuina verba applicare fruſtra, vanè, & inutiliter, & rei omnino incapaci. Regulariter culpam venialem non excedit ob ſimplicitatem adiurantis. Bonacina & Sanchez *ſupra*. A mortali vero nunquam excuſarem ad vſum aliquibus locis introductum, has creaturas irrationales adiurandi. Vocantur enim ad iudicium ſimul cum plebe cui nocent, & conſtituto ex vtraque parte procuratore, & aduocato, accuſantur; iudices recipiunt accuſationes, defenſionem, ac tandem auditis rationibus ex vtraque parte excommunicantur, & anathematizantur. Quod certè ridiculum eſt, & omnino ſuperſtitioſum. Siquidem indicatur ipſas creaturas irrationales capaces eſſe iudicij. Si autem pugna, & controuerſia non cum ipſis irrationabilibus, ſed cum dæmonibus, qui præſumuntur illa mouere, agerentur; vanum etiam eſt, & ſuperſtitioſum. Non enim accuſatio, excommunicatio, aut ſententia in illos effectum habere poteſt. Præterquam quod ſæpe non à dæmone, ſed à Deo hæc irrationabilia mouentur, & hominibus nocent, vel in pœnam peccati commiſſi, vel ad eorum correctionem, vel ad alios fines à diuina prouidentia præordinatos. Neque obſtat, aliquando illa irrationabilia ſententiæ latæ obedire. Quia fortè id dæmon præſtat, vt hæc ſuperſtitioſa, & vana hominibus efficaciùs perſuadeat. Sic Sotus lib. 5. de iuſtitia *quæſt. 12. art. 2. fine & lib. 8. quæſt. 3. art. 3. fine.* Nauarrus *lib. 5. conſilio, tit. de ſententia excommunicationis conſilio 2. per totum in 2. editione* Valent. 2. 2. *diſp. 6. quæſt. 8. punct. 2. fine.* Sanchez *lib. 2. ſumm. c. 42. n. 39.*

7. Aduerto tamen; aliquos ſupernaturali virtute præditos hæc irrationabilia adiurare non obſecratione, neque imperio morali, ſed phyſico & efficaci. Sicut enim Chriſtus dominus propria virtute imperauit ventis, & mari, & facta eſt tranquillitas; ita eius ſerui virtute ab illo accepta his imperare poſſunt. Suar. tom. 2. de Religione *lib 4. cap. 2. num. 14.* Sed qualiter conſtare poſſit; an virtute diuina; an ope dæmonis hæc præſtentur; cum de ſuperſtitione inſtituo ſermonem latè explico.

PVNCTVM IV.

Quis modus ſeruandus ſit in adiuratione dæmonis?

SVMMARIVM.

1 *Quæ conditiones ſeruandæ ſunt in hac adiuratione vt licita ſit.*

2 *Dæmones non ſunt obſecrandi, ſed imperandi, & obiurgandi, neque ad alium finem niſi ad eum, qui eſt à Chriſto præordinatus, & à legitimo miniſtro.*

3 *Non poteſt dæmoni aliud imperari niſi vt à nocendo deſiſtat.*

4 *Proponitur quædam obiectio.*

5 *Quæ poſſunt dæmonibus præcipi, & interrogari, vt reſpondeant.*

6 *Quæ ſunt vana, inutilia & fortè nociua nequaquam interrogari poſſunt.*

7 *An vnam, vel alteram rem vanam ex curioſitate interrogare, ſit mortale? Negant plures.*

8 *Veriùs eſt eſſe mortale.*

9 *Non licet petere à Dæmone ſuperiore, vt inferiorem è corpore pellat.*

10 *Quid ſi dæmon ſuperior ſimul cum inferiore in corpore hominis aſſiſtat?*

11 *Licitum eſt à dæmone in corpore humano exiſtente petere ſignum ſui egreſſus.*

12 *Qualiter liceat adiuratori amandare dæmonem in infernum, vel in deſertum locum.*

13 *Qualiter liceat annuere dæmoni offerenti egreſſum ex homine, ſi permittatur in alium ingredi.*

14 *Licet commuere dæmoni petenti ne relegetur in infernum, neue nouis cruciatibus affligatur.*

15 *Qualiter*

Digitized by Google

15 *Qualiter liceat vexare energumenum flagellis, dehoneſtare opprobriis.*

16 *Quæ medicamenta energumeno applicari poſſunt.*

17 *Vno dæmone expulſo frequenter omnes expelluntur, ſed non ex neceſſitate.*

18 *Non habet ex neceſſitate determinatam corporis partem qua egrediatur.*

19 *Exorciſmi Eccleſiæ non habent virtutem infallibilem pellendi dæmonem, ſed quando fuerit conueniens.*

20 *Qualiter dæmon in dæmoniaco aſſiſtat, & in illum habeat poteſtatem.*

1. FRequenter Dæmones adiurantur iam priuatim quam ſolemniter. Vt autem hæc adiuratio abſque periculo erroris fiat, ſeruandæ ſunt ſequentes conditiones. Prima, ne obſecratione ſed imperio, & obiurgatione adiuratio fiat ad obtinendum finem à Chriſto præordinatum. Tertio; vt à legitimo miniſtro procedat. His ergo conditionibus ſeruatis adiuratio licita & honeſta erit prout Eccleſiæ vſus confirmat. Expendo ſingula.

2. Primò debes adiurando dæmonem, imperare, & obiurgare non obſecrare. Obſecrare namque eſt, ſocietatem cum illo habere, operi úſque illius malignis communicare, & quaſi te illi ſubiicere. Quod omnino eſt prohibitum. Item dæmon nihil ſponte facit niſi in odium Dei, & quod credit in tui perniciem ceſſurum fore. Ergo nulla ratione licet petere, quod ita iniquè præſtandum eſt, & tibi præiudicare poteſt. Sic Diuus Thomas 2.2. *quæſt.* 90 *art.* 2. *& ibi* Caietanus *art.* 1. Sotus *lib.* 8. *de iuſtitia quæſt.* 3. *art.* 2. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 13. *num.* 70. *&* 71. Suar. *tom* 2. *de Religione lib.* 4. *de adiuratione c.* 1. *num* 8. *&* 9. Valent. 2.2. *diſput.* 6. *quæſt.* 8. *punct.* 2. *quæſt.* 2. Sanch. *lib.* 2. *ſum c.* 42. *num.* 19.

Secundò adiurandi ſunt dæmones, ad finem tamen à Chriſto præordinatum. Sic Doctores ſupra relati. Ratio eſt manifeſta. Nam ſi ad alium effectum adiurarentur, cum ille effectus obtineri non poſſit virtute & poteſtate naturali adiurantis vt de ſe conſtat; neque etiam virtute diuina à Chriſto accepta vt ſuppono, infertur ſane, ab ipſo dæmone eſſe obtinendum. Quod eſt iniquum.

Tertiò adiurandi ſunt à legitimo miniſtro. Et quidem ſi iuxta formam ab Eccleſia præſcriptam adiurentur publicè & ſolemniter; ſolis exorciſtis datum eſt: ſi priuatim; omnibus eſt conceſſum. Vt ſupra diximus.

3. Ex his infertur, te non poſſe aliquid aliud dæmoni imperare, niſi, vt à nocendo deſiſtat. Quia in ſacra ſcriptura ad ſolum hunc effectum inuenitur, reliquiſſe Chriſtum in ſua Eccleſia poteſtatem ſupra ſpiritus malignos; vt conſtat ex illo *Marci vltimo*. In nomine meo dæmonia eiicient. *& Lucæ* 10. Dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes, &c. Neque aſtruenda eſt poteſtas ſine fundamento. Sic Suarez, Leſſius, Sanch. Valent. & alij *ſupra*.

4. Dices: plures Sanctiſſimi viri exorcizando dæmones reſidentes in humanis corporibus actiones aliquas alienas ab expulſione imperant, pluréſque interrogationes faciunt, quæ non videntur ad expulſionem conducere. Ergo non ſola poteſtas ad expellendos calcandóſque dæmones, Eccleſiæ relicta eſt.

5. Ex ſolutione huius obiectionis pendet perfecta huius adiurationis intelligentia. Concedo aliquos viros ſanctiſſimos dæmonibus obſequia præcepiſſe ab expulſione diſtincta; cedentia tamen in eorum confuſionem, & proximorum vtilitatem. Sed hoc ſpeciali inſtinctu Spiritus ſancti ob virtutem ſupernaturalem quam habebant à Deo communicatam, vt fuit communicata S. Antonio primo Eremitarum parenti. Secluſa ergo poteſtate nemini licet, aliud dæmonibus imperare, quam vt à nocendo deſiſtant, & quæ ad hunc finem conſequendum apta eſſe videntur. Conceſſo namque fine, & media cenſentur conceſſa. Sic Silueſter verbo *adiuratio q.* 5. Valent. 2.2. *diſp.* 6. *quæſt.* 8. *punct.* 2. *verſ. ad ſecundum reſpondeo*. Leſſius *lib.* 2. *c.* 42. *dub.* 15. *n* 17. Sanch. *lib.* 2. *c.* 42. *n.* 23. Vnde licebit dæmoni præcipere, vt manifeſtet, quod nomen habet; tum vt adiuratio ad eum directè dirigatur; tum vt expulſio clarius eluceat. Item quæ cauſa fuerit ſui in hominem ingreſſus; quia illa remota fortè egredietur, vt omnes præcipiantur exire. Silueſter Leſſius & Sanchez *ſupra*.

6. Alia autem vana & inutilia & fortè nociua; quæque ad expulſionem non conducunt, culpa eſt à dæmone interrogare. Quia ad ea interroganda non eſt data exorciſtis poteſtas. An verò hoc ſemper ſit graue peccatum, non ita certum eſt. Et quidem in aliquibus caſibus indubitatum eſt, graue eſſe peccatum. Primò: ſi ex interrogatione aliquod occultum peccatum proximi timetur manifeſtandum. Quia dare occaſionem abſque neceſſitate, vt proximus infametur, iniuſtum eſt. Secundò: ſi interrogationes etiam vanarum rerum & inutilium multiplices. Quia adeſt periculum, quod dæmon iis interrogationibus aliquos errores miſceat; & præcipuè, quia eſt ſignum amicitiæ abſque neceſſitate cum dæmone longos miſcere ſermones. Tertiò: ſi adſit animus addiſcendi, quia eſt dæmonis honoratio eum velle habere magiſtrum. Quod à fortiori procedit; ſi certam fidem eius reſponſis concedas. Nam licet dæmoni fides dari poſſit in iis, quæ exorciſmis Eccleſiæ coactus manifeſtat, ſecùs in aliis, quæ ipſe ſponte dicit. Quartò: ſi deprecatiuè, & non imperatiuè interroges. Quia interrogatio deprecatiua eſt ſignum amicitiæ. Sic docet Sanchez aliis relatis *lib.* 2. *ſumm. c.* 42. *n.* 25. Bonac. *tom.* 2. *diſp.* 4. *quæſt.* 1. *punct. vlt. n.* 9.

7. Verum ex leuitate & curioſitate vnam vel alteram rem vanam interrogare non deprecando, ſed imperando, neque fidem certam adhibendo plures grauiſſimique Doctores cenſent, non excedere culpam venialem. Sic Silueſter verbo *adiuratio q.* 5. *in fine, & quæſt.* 7. Caietanus 2.2. *q.* 90. *art.* 1. *ad finem* Sot. *lib.* 8. *de iuſtitia q.* 3. *art.* 2. *circa ſolutionem ad ſecundum*. Nauarrus *ſum. cap.* 12. *n.* 18. Valent. 2.2. *diſp.* 6. *quæſt.* 8. *punct.* 2. *circa finem verſ. ad tertium.* Suar. *tom.* 2. *de Religione lib.* 4. *de adiuratione c.* 2. *n* 9. *fine*. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 42. *dub.* 13. *n.* 71. Sanch. *lib.* 2. *ſum. c.* 42. *n.* 25. Bonacina *num.* 25. Bonacina *dicto tom.* 2. *diſp* 4. *q.* 1. *punct. vlt. n* 9. Ratio ea eſt: Quia hæc interrogatio non videtur notabile ſignum beneuolentiæ, & amicitiæ cum dæmone. Idem quod dictum eſt de vana interrogatione affirmat Caietanus *eo art.* 1. *ad finem*, & Armilla verbo *inuocatio n.* 20. & Sanch *n* 25. *in fine*. Dicendum eſſe de petitione alicuius vani operis præſtandi à dæmone, vt exorciſta imperet dæmoni in energumeno exiſtenti, vt moueat lapidem, aliudve vanum faciat.

8. Cæterum veriùs exiſtimo: per ſe loquendo quamlibet interrogationem, quæ ad expulſionem non conducit, quamlibétque petitionem vani operis præſtandi, mortale peccatum eſſe. Quia hæc petere non potes imperio, ſed deprecatione. Non enim habes poteſtatem compellendi dæmonem, hoc præſtare. Quia non habes poteſtatem naturalem, vt de ſe conſtat. Nulla enim humana poteſtas ei comparari poteſt. Neque etiam habes poteſtatem à Chriſto acceptam; qui ſolum ad expulſionem, & conculcationem dæmonis eam conceſſit. Ergo non imperio, ſed deprecatione petis; tametſi verbis imperationis vtaris. Petere autem deprecando ipſemet Sanchez docet ſemper eſſe mortale. Ergo ſemper eſt mortale illa interrogatio, & petitio. Et confirmo: Dæmon nec cogitur interrogationi reſpondere, neque opus illud poſtulatum præſtare; ſed ſponte reſpondet, & poſtulatum præſtat. At cum nihil dæmon ſponte faciat, quod ob eius obſtinationem non ſit ex odio Dei & ad obſcurandam eius gloriam, & noſtram perditionem captandam, graue peccatum eſſe videtur abſque neceſſitate occaſionem dare, hæc peccata tam grauia committendi; quibus dehoneſtatur Deus, & nos offendi poſſumus.

9. Aliæ ſunt actiones de quibus Doctores dubitant, an ad expulſionem dæmonis conducant; & conſequenter an licitæ ſint?

Primò dubitatur de petitione, qua à dæmone ſuperiore peteres, vt inferiorem in corpore hominis reſidentem pellat; Videtur, hanc petitionem licitam eſſe. Quia maxime conducit expulſioni; imò eſt ipſius expulſionis petitio. Cæterum omnino dicendum eſt hanc petitionem illicitam eſſe caſu, quo dæmon ſuperior ſimul cum inferiore in corpore hominis non reſideat. Nam peteres à dæmone beneficium, ad quod præſtandum cogi non poteſt. Non enim tibi data eſt poteſtas à Chriſto cogendi dæmonem ſuperiorem, vt inferiorem expellat; fortè enim expellere non poteſt; ſed ſolum data eſt tibi poteſtas, expellendi eos, qui in corporibus extiterint. Ergo petere illam expulſionem à dæmone ſuperiore, eſt velle ab eo beneficium habere, ac proinde illicitum. Deinde in hac petitione arguis, indigere auxilio dæmonis ſuperioris ad inferioris expulſionem; exorciſmos adiurationéſque Eccleſiæ inſufficientes eſſe ad illum dæmonem inferiorem expellendum. Ergo nulla ratione hoc licere poteſt. Neque obſtat, hanc petitionem conducere expulſioni, vt inde inferas tibi licere. Quia ſolum ea, quæ expulſioni conducunt ex poteſtate à Chriſto accepta licita tibi ſunt, non ea, quæ ex voluntate dæmonis conducunt, qualis eſt hæc petitio. Et ita tenet Sotus *lib* 8. *de iuſtitia q.* 3. *art.* 2. Suar. tom. 2. de Religione *lib.* 2. *de ſuperſtitione cap.* 18. *num.* 8. Leſſius *lib.* 2. *c.* 44. *dub.* 6. *n.* 46. Sanch. *lib. ſum. cap.* 42. *num.* 21.

10. Verum ſi dæmon ſuperior in corpore hominis aſſiſtat ſimul cum inferiore affirmat Bonacin. *tom.* 2. *diſp.* 4. *quæſt.* 1. *de Iuramento punct. vlt. num.* 5. cum Sylueſtro verbo *adiuratio quæſt.* 5. Licitum tibi eſſe, ei imperare vt ſecum inferiorem pellat, nullumque ſui cætus veſtigium in corpore relinquat. Quia hæc non videtur eſſe beneficij petitio, ſed receſſus, & fugæ perfectæ mandatio. Cæterum ſpectandus attentè eſt modus præcepti. Si enim ſuperiori dæmoni præcipias, vt perfectè exeat cum omnibus ſatellitibus ſuis; clarum eſt, licitum eſſe præceptum. Quia tunc non ſolum ipſi, ſed omnibus eius ſatellitibus expulſionem præcipis. At ſi ſuperiori dæmoni præcipias, vt exeat è corpore & exeundo pellat ſecum quemcumque

que dæmonem inferiorem ibidem exiſtentem, videtur non licere. Quia illo modo petendi conuinceris, te non expellere dæmones inferiores; ſed dæmonem ſuperiorem illos ad tui petitionem expellere; indigereque auxilio dæmonis, ad illos expellendos. Atque de cauſa Sotus, Suar. Leſſius, Sanch. reliquique Doctores abſolutè affirmant, non licere dæmoni ſuperiori præcipere, vt inferiorem pellat. Præterquam quod tale præceptum ſuperfluum eſt. Nam ſi virtus adiurationis efficax fuit, ad pellendum ſuperiorem dæmonem; à fortiori inferiorem pellere poterit. Nulla ergo neceſſitas eſt, petendi à ſuperiore vt inferiorem expellat.

11. Secundò dubitatur an licitum tibi ſit, petere à dæmone ſignum aliquod ſui egreſſus è corpore; nempe vt extinguat lucernam vel vitrum frangat? Non deſunt, qui affirment hoc eſſe illicitum. Quia abſque eo quod egrediatur, extinguere poteſt lucernam, & vitrum frangere, & quodlibet aliud ſignum præſtare vt credatur exiſſe, & decipiat. Item illud ſignum ſupponit expulſionem, non expulſioni deſeruit. At poteſtas accepta à Chriſto eſt ad expellendos dæmones. Ergo non eſt ad ſignum, quod expulſioni ſuccedit. Et ita tenet Sotus *lib. de iuſtitia q. 3. art 2. circa ſolutionem ad ſecundum.* Ciruelo *de ſuperſtit. 3. p. c. 8.* Nihilominùs tenendum eſt, hoc licitum eſſe: quia hoc probat vſus Eccleſiæ in Sacerdotali Romano. Vbi cauetur in exorciſmis pro obſeſſis à dæmone, hoc ſignum expoſtulari poſſe. Ratio ea eſt: quia licet hoc ſignum aliquando fallax eſſe poſſit; at rarò hæc fallacia contingit, cum in eius poſtulatione modus ſeruatur ab Eccleſia præſcriptus. Et licet expulſioni abſolutè non conducat, conducit tamen vt nobis expulſio innoteſcat. Credendum autem eſt, Chriſtum dominum reliquiſſe Eccleſiæ ſuæ poteſtatem ad manifeſtam dæmonis expulſionem, & conſequenter ad petendum ſignum, quo expulſo manifeſtaretur. Sic noſter Tyræus de Dæmoniacis, *cap. 46. num. 13. & c. 52. num 4. & c. 53 num. 4.* Martinus Delrio *lib. 6. diſquiſition. magicarum c. 3. litera B. in fine, & cap. 2. quæſt. 3. ſect 3. in 4. remedio* Sanchez *lib. 2. cap. 42. n. 28.* Bonacin *tom. 2 diſp. 4. quæſt. 1. de Iuramento punct. vlt. n. 14*

12. Tertiò dubitatur; an liceat adiuratori dæmonis præcipere, vt abeat in deſertum locum; vel in infernum; neque inde egrediatur? Videtur id licitum non eſſe. Quia ſolum videtur datum hominibus, dæmones eiicere non terminum eiectionis deſignare. Alias eiecti & expulſi cogi poſſint non redire, cuius contrarium relato Abulenſi 1. *Reg. 16. quæſt. 4.* docet Sanchez *dicto lib. 2. cap. 42. num. 28.* Dicendum ergo eſt exorciſtas ſolum egreſſum dæmonis imperare poſſe. Quia ſolum pro egreſſu data eſt nobis poteſtas, iuxta illud *Marc. vlt.* in nomine meo dæmonia eiicient. Terminum verò egreſſus imperare non licet, niſi ſub conditione diuini beneplaciti ob rationem dictam. Quia ad deſignandum dæmonibus locum, nobis non eſt data poteſtas. Sic noſter Thyreus de Dæmoniacis *cap. 46 num. 53.* Delrius *lib. 6. diſquiſit. Magicarum cap. 3. litera B fine.* Sanchez illos referens *lib. 2. ſum. cap. 42. num. 27.*

13. Quartò dubitatur: licitum ne ſit annuere dæmoni offerenti egreſſum ex homine, ſi permittatur, in alium ingredi? Reſpondet Sanch. *lib Decal. cap. 42. num 36.* cum Thyræo *de Dæmoniacis cap. vlt à num. 8. & ſequentibus* regulariter non licere. Quia eſt in proximi damnum. At licitum eſſe quadruplici concurrente conditione. Prima; vt is, quem dæmon poſſeſſurus eſt, ſit peſſimus, & eo ſupplicio dignus. Secunda, vt adiurans habeat imperium in eum, quem dæmoni traditurus eſt; atque poteſtatem in ipſum dæmonem, ſummúmque ius ad ipſum expellendum quandocumque libuerit. Tertia; vt adſit boni maioris ſpes. Quia ſcilicet ſperatur, fore, vt hac ratione proximus iuuetur; qui aliis rationibus iuuari poſſe non videbatur. Quarta; vt abſit voluntas placendi dæmoni; ſed id tantum fiat ad vtendum ipſo tanquam lictore & carnifice. Ratio autem; quare concurrentibus iis conditionibus, licitum eſſe videatur, petitioni dæmonis annuere, ea eſt, quia rem de ſe honeſtam petit, & quæ ſecluſa illa occaſione ſolum ob bonum proximi præſtari poterat, ſicuti fecit Paulus qui illum turpem hominem tradidit ſatanæ ad tempus, vt ſpiritus ſaluus fieret.

Verum hæ conditiones rariſſimè inueniuntur. Vbi enim reperitur adiurator eam poteſtatem ſupra dæmones habens, vt quoties ſibi libuerit, eos efficaciter expellat? Vbi qui cognoſcat, à dæmone poſſidendum dignum eſſe illo ſupplicio; illóque ſupplicio emendandum, & corrigendum? Quando ergo prædictæ conditiones concurrerint, veriſſima eſt ſupradicta doctrina. Difficultas ergo eſt an ſecluſis illis conditionibus adhuc liceat petitioni ſupradictæ annuere? Ratio dubitandi ea eſt, quia ex duobus malis minus eſt permittendum. Ergo ſi ingreſſus petitus à dæmone præſumatur non ita nociuus, ac eſt præſens poſſeſſio, promitti poterit ingreſſus quem poſtulat, vt poſſeſſionem relinquat. Dices, in præſenti non ſolum adiurantem permittere ingreſſum, ſed illum concedere; & ad ipſum cooperari; Siquidem ex illius conſenſu, & voluntate fit. Cooperari autem, & conſentire in rem ita proximo nociuam, iniuſtum eſt, eſto inde bonum ſequatur. Ergo nullatenus licet. Item minus malum permittendum non eſt, quando maius malum vitari poteſt abſque illius permiſſione. At expulſione dæmonis ab illo homine, quem de facto poſſidet, virtute adiurationis Eccleſiaſticæ fieri poteſt, ſi congruens ſit; quin dæmon alium hominem poſſideat. Ergo non eſt permittenda illius poſſeſſio, vt antiquum poſſeſſorem relinquat. Deinde nulla ratione licet, petere à dæmone vt loco poſſeſſionis, quam de præſenti habet aliam alterius deterioris hominis accipiat. Quia non ſunt facienda, nec petenda mala, vt inde eueniant bona. Ergo nec licitum eſt, tali petitioni à dæmone factæ annuere. Quia idem eſſe videtur. Præterea annuens ſupradictæ petitioni, exorciſmos Eccleſiæ inhonorat, innuens efficaciam ad expellendum dæmonem non habere. Siquidem alia via ad expulſionem venitur. Denique in hoc caſu dæmon relinquit antiquum domicilium coactus, ſed ſponte, & ſub conditione oneroſa, & proximo nociua. Ergo non eſt credendum, in gloriam Dei, & in vtilitatem noſtram fore ceſſurum; cum ſemper omnia in odium Dei, & in perniciem noſtram operetur.

Huic obiectioni reſpondebis, negando conſenſum illum eſſe cooperationem ad ingreſſum; ſed ſolum illius permiſſionem & acceptationem, quæ ob vitationem maioris mali ſufficienter videtur honeſtari. Ad confirmationem primam concedo, minus malum non eſſe permittendum, quando maius vitari facile poteſt. At cum adiurator expertus ſit, illo in caſu dæmonem adiurationibus Eccleſiæ difficulter obedire; minus malum permittit, vt maius vitetur. Ad ſecundam confirmationem negabis; idem eſſe annuere petitioni dæmonis, vt loco profeſſionis præſentis aliam minus nociuam acquirat; ac idipſum ab eo petere. Quia in priori caſu permittis, in ſecundo inducis. Ad tertiam confirmationem dices, ex acceptatione ſupradictæ petitionis dæmonis non inhonorari exorciſmos Eccleſiæ. Non enim negas illis virtutem ad expellendum dæmonem; ſed illa conceſſa experiris expulſionem impediri ob cauſam tibi ignotam, & ad vincendam illam difficultatem admittis petitionem dæmonis. Ad vltimam nego, ſponte dæmonem antiquum domicilium relinquere. Non enim relinquit niſi exorciſmis Eccleſiæ coactus. Siquidem coactus petit loco domicilij relinquendi, vt aliud ſuccedat. Non igitur in acceptatione huius petitionis apparet clara turpitudo, poſito quòd ingreſſus de nouo petitus minus nociuus ſit, quam poſſeſſio de præſenti habita. Hæc diſputationis gratia dicta ſint, iudicium doctioribus remitto.

14. Illud tamen eſt omnino certum, licitum eſſe conniuere dæmoni petenti ne relegetur in infernum; neve nouis cruciatibus affligatur. Quia hæc petitionis acceptatio, nec Deo, nec proximo iniuriam infert: Et illa poſita faciliùs dæmon expellitur. Ergo Sic Sanchez *cap. 42. num. 36.* Bonacina *tom. 2. diſp. 4. quæſt. 1. de Iuramento parte vltim. num. 13.* Addunt tamen hi Doctores, eſto licitum ſit adiuratori, his petitionibus nullam turpitudinem continentibus annuere; non tamen eſſe obligatorium; eo quod non ſit ſimpliciter neceſſaria ad expulſionem harum petitionum acceptatio. Sed hoc difficultate non caret. Nam eſto neceſſaria non ſit ad expulſionem abſolutè; eſt tamen maximè conueniens, ſeu neceſſaria ad facilem expulſionem, ſeu ne diu dæmoniacus torqueatur. At charitas videtur obligare, huic damno proximi mediis licitis ſubuenire.

15. Quintò dubitatur: an licitum ſit energumenum vexare flagellis, dehoneſtare opprobriis, aliáve ſimilia facere?

Breuiter reſpondeo; licitum eſſe ſi prudenter & moderatè fiat, ea inquam moderatione, vt potiùs in conculcationem dæmonis, quam in afflictionem energumeni cedat. Nam cum illæ actiones ea ſolum ratione ad expulſionem dæmonis conducant; quatenus dæmon illis conculcari ſe ſentit; videns ob ſuam cauſam energumenum vilipendi; eiúſque corpus male tractari: eſto grauiter energumeno moleſta non ſint, effectum habere poſſunt. Sic Thyreus *de Dæmoniacis cap 46. à n. 31.* Sanchez *lib. 2. cap. 42. n. 30.* Bonac. *tom. 2. diſp. 4. q. 1. de Iuram. parte vlt. num. 12.*

16. Sextò dubitatur de medicamentis, quæ energumeno applicari ſolent: an id licitum ſit? Reſpondeo licere; ſi debita intentione fiat, & abſque periculo ſanitatis infirmi. Nam cum certum ſit, nulla medicamenta virtutem habere dæmonem expellendi, non poſſunt ex directa intentione applicari, ſed ſolum applicari poſſunt ad pellendos humores, & nociuas diſpoſitiones; quibus vtitur dæmon ad infirmum vexandum. Vnde tenetur adiurator naturam illorum medicamentorum cognoſcere; ne loco leuaminis damnum energumeno inferat. Aliàs medico applicanda relinquat. Sic Sanchez *lib. 2. ſumm. c. 42. n. 10. & 31.* Bonacina *tom. 2. diſp. 4. de Iuramento q. 1. punct. vlt. num. 12.*

17. Septimò dubitatur: an expulſo vno dæmone omnes

Digitized by Google

expellantur? Reſpondeo frequenter & in plurimum expelli. Quia ita probat vſus; & ratio eſſe poteſt; quia exorciſmi Eccleſiæ, & inuocatio rerum ſacrarum omnibus æquè moleſta ſunt; & eandem comparatione omnium efficaciam habent. Nihilominus tamen hoc neceſſariam non eſt; ſed contingere poteſt, exeunte vno dæmone alios in corpore manere. Quia (vt ſtatim dicam) efficacia exorciſmorum Eccleſiæ ad expellendos dæmones, non eſt abſoluta, ſed diuinæ prouidentiæ attemperata ſpectatis circunſtantiis rerum contingentibus. At diuina prouidentia iudicare poteſt, eſſe conueniens, vt aliquo dæmone exeunte alius remaneat; ſicut iudicauit expediens vt vno ingreſſo alij non ingrederentur. Ergo non eſt ſimpliciter neceſſarium, vt expulſo vno dæmone omnes expellantur. Sic Chyteus *de Dæmoniacis cap.*55. Sanchez *lib.*2. *cap.*42. *num.*8. Bonacina *tom.*2. *diſp.*4. *q.*1. *de Iuramento*, *punct. vlt. n.*15.

18. Octauò dubitatur: per quam corporis partem dæmon pellatur? Reſpondeo ex neceſſitate per nullam determinatè pelli. Quia cum ſit ſpiritus, & in corpore aſſiſtat totus in toto, & totus in qualibet parte, non indiget oſtio ad ſui exitum. Frequenter autem credo cogi exire per inferiorem corporis partem in eius confuſionem, & vituperium. Sic Thyreus *de Dæmoniacis cap.*9. Sanch. *lib.*2. *c.*4. *num.*7. Bonacina *tom.* 2. *diſput.*4. *q.*1. *de Iuramento*, *parte vltima n.* 16. Ex quo fit ſuperſtitioſum eſſe dæmoniaci pilos radere, vt dæmon facilem egreſſum habeat. Sic Victoria *de Magia num.*16. Sanch. *c.*42. *num.*33.

19. Nonò dubitatur: an exorciſmi Eccleſiæ virtutem infallibilem habeant, dæmonem expellendi? Affirmat Valent. 2.2. *diſp.* 6. *q.*7. *punct.*2. *q.* 2. eſſe valde probabile; ſolúmque ex indignitate miniſtri, vel eius, qui curandus eſt, impediri effectum. Nam cum huiuſmodi effectum ex opere operato habeant, ſicuti Sacramenta iuxta illud, *in nomine meo dæmonia eiicient*. ſemper illum habere debent, niſi ex aliquo cap. impediantur. Quod aliud eſſe non poteſt præter indignitatem miniſtri, & eius, qui curandus eſt. Cæterum probabilius eſt, hanc virtutem exorciſmis, eſto ex opere operato competat, non competere infallibiliter; ſed frequenter, & prout diuinæ prouidentiæ conueniens fuerit. Sæpe enim ob aliorum vtilitatem, & exemplum, & energumeni fructum permittit Deus, ne dæmones exorciſmis expellantur abſque vlla miniſtri, & eius, qui curandus eſt indignitate, vt ex hiſtoriis ſanctorum conſtat, & tradit Auguſtinus *lib.*83. *q.*79. Ergo hæc expulſio non competit exorciſmis infallibiliter. Sic optimè Valent. 2.2. *diſp.*6. *q.*8. *punct.*2. *colum.*2. *verſ.* Nihilominus. Delrius *lib.*6. *diſquiſition. Magicaniarum c.*2. *q.*3. *sect.*3. *remed.*4. Thyreus *de Dæmoniacis cap.*47. *num.* 6. Sanchez *lib.*2. *cap.*42. *num.* 16.

20. Decimò dubitatur: qualem poteſtatem dæmones in dæmoniacos habeant? Suppono, dæmonem dupliciter homini aſſiſtere poſſe, exterius, vel interius. Si ſolum exterius aſſiſtat, non dicitur homo dæmonem habere. Alias omnes ſancti, & Chriſtus Dominus haberent dæmonium, eſſentque dæmoniaci; cum ſæpe illis dæmonium aſſiſtat, tentando, & vexando; quod eſt blaſphemum; requiritur ergo vt interius aſſiſtat, & poteſtatem aliquam habeat in illud corpus. Eius aſſiſtentia regulariter eſt in corde vt inde prauos motus excitet, aliquando corpori aſſiſtit, totus in toto, & totus in qualibet parte, non vnitus, ſed per ſe ſtans, ſicut motor & gubernator nauis naui aſsiſtit. Illius tamen aſsiſtentia non ita fixa eſt; quin aliquando ceſſet. Sed quia ſtatim reddit, ideo reputatur continua; Sicut cum virtute Magiæ alicui loco alligatur, non ita intelligendus eſt alligari, vt nunquam illum locum deſerat; deſerit namque ſæpe; ſed quia ſæpe reuertitur, & ita veloci curſu, vt vix percipiatur deſeruiſſe locum; ea de cauſa dicitur ibi alligatum eſſe. Sic Sanch. *lib.*2. *c.* 42. *num.*7. Bonacina *tom.*2. *diſp.*4. *q.*1. *punct. vlt.*

Hoc ſuppoſito, dubitationi reſpondeo; poteſtatem, quam dæmon habet in corpus, cui interius aſsiſtit, limitatam eſſe, & iuxta diuinæ prouidentiæ præſcriptum. Aliàs grauiſsima damna inferret, & omnes dæmoniaci perirent. Regulariter autem permittitur dæmoni, vt corpus illud vexet, affligat, prauóſque motus excitet. Ex quibus non leuiter anima à virtute retardatur; tametſi nulla vis voluntati inferatur. Sic Sanch. & Bonacina *ſupra*.

TRACTA

Digitized by Google

TRACTATVS XV.

VIRTVTIS RELIGIONIS, QVI EST DE VOTO.

VOTVM, ſicut & Iuramentum ad virtutem Religionis pertinere, in comperto eſt apud omnes. Quod quâ ratione contingat, in ſequentibus explicabimus. Votum aliquam cum Iuramento habet ſimilitudinem. Vt conſtat ex iis, quæ ſuperiori Tractatu dicta ſunt. Eáque de cauſa explicata eſſentia Iuramenti, voti naturam pergimus explicare Duplicem diſputationem hic Tractatus continebit. Prima aget de illius eſſentia, & obligatione. Secunda de illius diſſolutione.

DISPVTATIO I.

De eſſentia voti & illius obligatione.

PVNCTVM I.

Quid ſit votum.

SVMMARIVM.

1 *Apponuntur variæ ſignificationes voti.*

2 *Votum in ſignificatione propria aſſumptum definitur.*

3 *Quæ ſit differentia inter votum & promiſſionem homini factam.*

4 *Ex actu intellectus & voluntatis conſtat votum.*

1. SI nomen voti ſpectemus; æquiuocum eſt: Duplicem enim habet ſignificationem. Significat namque voluntatem, ſeu deſiderium alicuius boni honeſti obtinendi. Iuxta illud Plinij *epiſt.* 45. Hanc ego vitam voto & cogitatione præſumo, id eſt, hanc ego vitam opto, & cogitatione præſumo euenturam, & illud *Prou.* 31. Quid dilecte mi, quid dilecte vteri mei, quid dilecte votorum meorum, in quem nimirum (vt ait Theodorus Peltanus) omnia mea deſideria, & vota & ſtudia tendunt Hinc certum eſt, voti compotem dici eum qui deſiderium ſuum aſſecutus eſt; eſque rem pro voto ſuccedere, ſi pro deſiderio ſuccedat. Deinde preſſiùs & propriùs *votum* ſignificat promiſſionem Deo factam & inducentem obligationem. Conſtat ex illo Ciceron. 3. *de natura Deor.* Nonne animaduertis ex tot tabellis pictis, quam multi votis vim tempeſtatis effugerint? Et 1. *de legibus.* Diligentia votorum ſatis in lege dicta eſt, ac voti ſponſio quo obligamur Deo; pœna verò violatæ religionis iuſtam excuſationem non habet. Idem manifeſtè liquet ex ſacris litteris *Deuteronom.* 23. inquit Textus. Cum votum voueris Domino Deo tuo, non tardabis reddere; quia requiret illud Dominus Deus tuus; & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Si nolueris polliceri (id eſt vouere) abſque peccato eris. Quod autem ſemel egreſſum eſt de labiis tuis, obſeruabis, & facies, ſicut promiſiſti Domino Deo tuo; & *Numeri* 30. Ibi cum ſe voto obſtrinxerit &c. & *Eccleſ.* 5. Si quid vouiſti Deo; ne moreris reddere; diſplicet enim ei infidelis, & ſtulta promiſſio. Ex hac poſteriori ſignificatione vtpote magis propria ortum habuit prima ſignificatio vt bene Ambroſius Calepinus aduertit, verbo *votum.* Cum enim ea, quæ magnopere deſideramus, adhibitis votis à Deo petere ſolemus. Factum eſt, vt vota accipiamus pro optatis. Sed eſt tranſlatitia ſignificatio, & aliena à præſenti inſtituto. In præſenti ergo votum ſumitur pro promiſſione Deo facta.

2. Sic ſumptum votum definitur communiter à Doctoribus, vt *ſit promiſſio deliberata, & ſpontanea Deo facta de meliori bono.* Priora verba ponuntur loco generis. Quia mediis illis votum conuenit cum promiſſione homini facta. Ab illa verò diſtinguitur, ex eo quòd fiat Deo; & quod fiat *de melioribono.* Sic colligitur ex Diuo Thoma 2. 2. *quaſt.* 88. *art.* 1. *concluſione* & traditur expreſsè *leg.* 1. *tit.* 8. *partita* 1. Ibi *voto tanto quiere dezir como promeſſa que homo face à Dios.* Gregor. Lopez *ibi* Abbas cæterique Doctores *in cap. literarum de voto,* Silueſter cæteríque ſummiſtæ verbo *votum,* Nauarr. *c.* 12. *n* 24. Ioan. Gutierr. *lib.* 2. *canonicarum quaſt. c.* 22. *num.* 1. Azor 1. parte inſtitutionum moralium *lib.* 11. *c.* 12. aliàs 13. *q.* 1. *& ſeqq.* Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 1. *in principio.* Suarez *tom.* 2. *de Religione tract.* 6. *de voto in proœmio & in principio.* Greg. de Valentia *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 6. *partita* 1. Sanch. lib 4. in Decalog *c.* 1. *num.* 1. Bonac. *tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 2. *de voto punct.* 1. *& alij plures.* Qui ex ſupradicta definitione colligunt, ad votum quinque requiri. Primò deliberationem, hoc eſt, libertatem. Secundò; propoſitum, id eſt voluntatem vouendi. Tertiò; promiſſionem, id eſt ipſam voluntatis determinationem. Quartò; vt Deo fiat promiſſio, Quintò: vt fiat de meliori bono. Quas conditiones in ſequentibus explicabimus.

3. Debes tamen aduertere, hanc eſſe differentiam inter promiſſionem homini factam, & eam, quæ Deo, quæque voti rationem habet. Quod promiſſio homini facta neceſſariò indiget verbis ſeu nutibus, quibus ſufficienter explicetur; quia aliàs acceptari ab hominibus non poteſt. At promiſſio Deo facta hac explicatione non indiget; quia Deo omnia ſunt manifeſta. Sic S. Thom. *dicta q.* 88. *art.* 1. Abbas *in c. literar. n.* 2. *de voto* Nauarr. *c.* 12. *num.* 26. Ioan Gutierr. *lib.* 2. *canonic. q. c.* 22. *n.* 3. Azor. *lib.* 11. *c.* 12. *q.* 1. & 7. Sanchez *lib.* 4. *c.* 1. *n.* 44. *& omnes.*

4. Quod ſi inquiras, quo actu, an intellectus, an voluntatis, votum compleatur. Breuiter reſpondeo; vtroque actu, & intellectus, & voluntatis compleri; ſed præcipuè voluntatis. Ad votum namque præcedit expreſſa, vel tacita cognitio de voti natura, & eſſentia. Illiúſque conuenientia, quia abſque hac cognitione voluntas; nec ſe mouere poteſt, nec ſuſcipere obligationem. Sed hac cognitione poſita ſi voluntas ſe determinet ad vouendum, verbi gratia, caſtitatem, hoc actu vouet, & promittit; volo, ex nunc Deo obligatum eſſe, ad caſtitatem ſeruandam In quo actu formalis voti ratio conſiſtit. Nam cum illa voluntas efficax ſit, & in Deum relata, Ipſique cognita, neceſſariò obligationem parit, quod ſi poſt hanc voluntatem locutio in intellectu ſeu verbis ſuccedat, qua hæc voluntas explicetur, id ad excitamentum feruoris, & non ad voti eſſentiam, & valorem, ſpectato iure naturæ, pertinet; Sic latiſſimè docet Suar. *tom.* 1. *de Relig. tract.* 6. *de voto lib.* 1. *c.* 13. *per totum. fauet Azor.* 1. *p. lib.* 11. *cap.* 12. *quaſt.* 8.

PVNCTVM II.

An propoſitum exequendi rem honeſtam in cultum Dei ſufficiat ad votum.

SVMMARIVM.

1 *Suadetur ſufficere propoſitum.*
2 *Contrarium ſtatuitur.*
3 *Satisfit contrariis.*

1. DIximus votum eſſe *promiſſionem* ; ſed an id neceſſariũ ſit, vel ſolum propoſitum ſufficiat; non ſatis apud Doctores conſtat. Videtur námque ad votum ſufficere propoſitum, exequendi rem honeſtã in cultum Dei. Quia hoc propoſitum obligationem inducit. Quod probat Textus in *c. qui bona* 17. q. 1. Vbi inquit Gregor. mag. Qui bona agunt ſi meliora agere deliberent, & poſt deliberata non faciunt, licet in prioribus bonis perſeuerent, in conſpectu tamen Dei ceciderunt ex deliberatione. Sed cadere in conſpectu Dei, eſt culpam coram illo cõmittere ſaltem leuem: iuxta illud *prouerbiorum* 24. *n.* 16. Septies in die cadit iuſtus; & illud; qui ſtat videat ne cadat, ergo propoſitum obligationem inducit. Idem probatur ex *c. conſulto de Regularibus*. Vbi conſultus Innocentius tertius. An ſuſcipiens habitũ regularem teneatur in religione perſeuerare, vel poſſit, ad ſæculum reuerti. Reſpondet, ſic eſſe diſtinguendũ, vel is, qui conuertitur propoſuit abſolutè vitã mutare, vt ſic in habitu regulari omnipotenti Deo de cætero famuletur; vel conditionaliter experiri obſeruantiam regularem; vt ita demũ ſi intra annum ei placuerit, profiteatur ordinis diſciplinam, aut fortè ſi nõ placuerit, moribus emendatis ad ſtatũ reuertatur primum, in primo caſu debet, vt regulariter viuat, ad laxiorem ſaltem regulam pertranſire. Ergo ex propoſito abſoluto oritur obligatio; idem probatur ex *c. ſtatuimus eodem tit. de regularibus*, vbi inquit Greg. IX. Nouitios poſſe liberè ad priorem ſtatum intra annum redire, niſi euidenter appareat, quod tales abſolutè voluerint vitam mutare & in religione perpetuò Domino ſeruire. Ergo ex ſola voluntate naſcitur obligatio. Deinde probatur ex illo *Lucæ* 9. Nemo mittens manum ad aratrũ & reſpiciens retro aptus eſt regno Dei. Si igitur non eſt aptus regno Dei qui manum, hoc eſt, voluntatem ad bonũ applicuit, & poſtea retrocedit; manifeſtum eſt, voluntatem, & propoſitum alicuius boni obligationem inducere. Et ratio eſſe poteſt, quia eo ipſo quò in gratiam Dei, bonum faciendum, propoſuiſti, obligaris illud exequi, ne inconſtantiæ, infidelitatis, & mendacij arguaris. Adde non ſatis cõſtare, quid promiſſio ſuperaddat propoſito exequendi rem, & in quo à propoſito diſtinguatur. Ergo vel propoſitũ inducit obligationem, vel nullã inducit promiſſio. Fauet huic parti ea definitio voti quã refert D. Thomas 2. 2. *q.* 88 *art.* 1. Quæq; ab antiquis Doctoribus erat approbata nempe, votũ eſt cõceptio boni propoſiti, ex animi deliberatione firmata, qua quis ad aliquid faciendum, vel non faciendũ, ſe obligat. Ergo ex ſolo bono propoſito deliberatione firmato, abſque promiſſionis fundamento votum reſultat, & obligatio: Sic ſentiunt communiter Canoniſtæ cum Gloſſ. *in c. litterarum de voto*. verbo *proponens* & *c. conſulti*, & *c. ſtatuimus, de Regul.* fauet Palud. 4 *diſt* 38. *q.* 1. *art.* 1. *num.* 5 t. D. Anton. 2. *p. tit.* 1 t. *c* 2. *initio* & alij plures relati à Gut. *lib.* 2. *canonic. q. c.* 22. *n.* 32.

2. Cæterum omnino dicendum eſt, ſolũ propoſitum quantũuis abſolutum, & efficax non ſufficere ad votũ. Quia non inducit obligationem quæ ad votũ neceſſario requiritur. Hæc enim obligatio naſci debebat ex aliqua lege extrinſeca imponente obligationem omnibus illis, qui de bono aliquo faciendo, bonũ propoſitum conceperint, vel ex propria voluntate proponentis, vel ex natura ipſius propoſiti. At ex nullo capite hæc obligatio naſcitur. Non quidem ex lege; nulla enim talis oſtendi poteſt. Non ex propria proponentium voluntate, cũ hæc ſolum ſit faciendi, quod proponunt, non tamen ſe obligandi. Neq; item ex natura ipſius propoſiti. Alias ſi proponeres firmiter ſeruare diuina præcepta, duplici peccato peccares, quodlibet violando, primò aduerſus præceptum violatũ, ſecundo aduerſus obligationẽ propoſito inductam. Item ſi aliquod conſilium Euangelicum ſeruare proponeres, v. g. Dare eleemoſynam pauperi petenti, (eſto non grauiter indigeret) vel audire miſſam ſingulis diebus, & hæc omitteres, peccares & non vtcumq; ſed grauiter, quia illa materia grauis eſt, & ſufficiens ad peccatũ mortale, vt cõſtat, ſi facto voto omitteretur. Ergo ſi propoſitũ hanc ſimiliter obligationem inducit, illius tranſgreſſio mortalis erit. Quæ omnia ſunt abſurda, efficitur ergo propoſitum ex ſe nullam inducere obligationem, & conſequenter ad votũ non ſufficere. Et ita tenent poſt alios antiquiores Silueſt. verbo *votum* 1. *q.* 2. Nau *c.* 12. *n* 26. Gut lib 2 canon. q *c.* 22. *à n.* 32 Azor. 1 p. inſtit moral. *l.* 11 *c.* 12. *q* 5. Cou de pactis 1. *p* § 3 *n* 12 Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 1. *in ſolutione ad ſecund.* Sãch l. 4. de voto *c.* 2 *n.* 20. Suar. *tom.* 2. *de Relig. l.* 1. *de voto c.* 2 *n* 3. Leſſius *l.* 2 *cap.* 40. *dub.* 4. *n.* 21. Bonac. *to.* 2 *diſp* 4 *q* 2. *de voto punct* 1. *in principio*. Et videtur manifeſtè conuinci ex *c. litt.* Vbi de quodã morbo laborante dicitur, ſi vltra propoſitum mutandæ vitæ, non eſt progreſſus in voto, non teneri.

3. Neque obſtant in contrariũ adducta, Negamus enim propoſitum aliquã per ſe obligationem inducere, & ad textũ in *c. qui bona* facilis eſt ſolutio. Qui enim bonum propoſitum non exequitur, cadit à deliberatione, non caſu continente culpam, ſed caſu relinquente perfectionis viã. Ad textum in *c. conſulti*, *& in c. ſtatuimus & ſimilia*. Dicendum eſt, ibi propoſitum pro voto ſumi. Quia ſumitur propoſitũ cum intentione ſe obligandi. Antiquitus enim ex eo ſolum, quo quis habitum Religionis nouitiorum ſuſciperet, proteſtans velle abſolutè vitam mutare, cenſebatur votum facere perſeuerandi in Religione, & cum de hoc voto per illam proteſtationem publicè conſtaret, cogebatur ad illius obſeruantiam, nec permittebatur recedere abſque legitima cauſa. Vel ſaltem abſque tranſitu ad religionem laxiorem: poſtea tamen (vt bene aduertit Leſſius *illo c.* 40. *dub.* 4. *n.* 21.) Statutum fuit vt nouitius liber relinqueretur ad ſæculum redire, niſi de voto expreſſo perſeuerandi in religione conſtaret. *c. litterarum de voto & c. qui poſt votum eodem tit. in* 6. Verba illa Chriſti *Luc.* 9. nihil aduerſus noſtram ſententiam concludunt Germanus enim ſenſus illorum eſt, qui Chriſtum ſequi decernit in officio prædicationis, ſi ad alia ſæcularia animum applicat, tali officio (quod regnum Dei vocatur) aptus non erit, ſicuti non eſt aptus ad arandum, qui iniecta ad ſtiuam manu, retrò oculos vertit. Ex qua expoſitione non infertur, aliquam ex propoſito obligationem naſci, cuius omiſſio culpam inducat. Sic explicat Maldonatus *ſuper hunc locum*. Vide Suarez latiſſimè ſupradicta verba expendentem *lib.* 1. *de voto cap.* 2. *à n.* 18. *vſque in finem.*

Ad Argumentum ex ratione petitum. Reſpondeo negando ex deſertione boni propoſiti de re non obligatoria, lædi conſtãtiam, fidelitatem, vel veritatem. Nam conſtantia, prout eſt virtus obligationem inducens, ſolum inclinat ad perſeuerandum in bono obligatorio; in bono autem non obligatorio inclinat ad perſeuerãtium, dũ non adeſt cauſa legitima retrocedendi. Ac illa ſtante ceſſat inconſtantia. Quia prudentis eſt, mutare conſilium. Quod ſi abſque vlla legitima cauſa receſſus fiat, culpam continet. Quia negari non poteſt, inordinatum eſſe, à via inchoata perfectionis deflectere abſque vlla cauſa. Quia ſaltem eſt actus otioſus. Non tamen hæc inordinatio culpam venialem excedit: vt benè docuit Leſſius lib. 3. de iuſtitia cap 3. *dub.* 6. *in fine*. Suar *tom.* 2. *de Religion. lib.* 1. *de voto c.* 2. *n.* 7. Neque enim deſiſtere à bono propoſito, aduerſatur fidelitati, aut veritati. Hæ namque virtutes ſolum obligant ad exequendum ea, quæ firmiter exequenda propoſita ſunt, nihil autem firmiter & inuariabiliter proponitur exequendum, niſi quod promiſſione voto, vel Iuramento firmatur, vt conſtat ex dictis. Ergo promiſſione, voto, vel Iuramento ſecluſo, virtus fidelitatis, aut veritatis non obligat. Et ratio à priori eſt. Nam proponẽs aliquid faciendum abſque vlla promiſſione nemini obſtringitur. Non ergo fidelitatem lædere poteſt, deinde non aſſerit rem illam abſolutè & inuariabiliter eſſe facturum, ſed eſſe facturum ſpectato animo, quem de præſenti habet Quod verum eſt, quamuis poſtea mutato animo ab illa facienda deſiſtat. Ergo veritatem non lædit. Ad confirmationem de diſtinctione propoſiti à promiſſione latiſſimè reſpondet Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q* 6. *punct.* 1. *q.* 1. Ego verò in eo diſtingui exiſtimo, vt propoſitum, ſolam intentionem faciendi opus, contineat: promiſſio verò ſuperaddat illi intentioni voluntatem alteri ſe obligandi. Nam (vt ſtatim dicemus,) abſque hac voluntate promiſſio non ſubſiſtit. Ad ſecundam confirmationem adeſt æquiuocatio in illa antiqua definitione voti. Animi inquã deliberatione firmatur boni propoſiti conceptio tanquam ex cõditione, ſine qua non. Quia abſque deliberatione ſeu libertate firmari non poteſt, ſed non tanquam ex cauſa formali. Quia deliberatio non eſt formalis cauſa ob quam propoſitum firmatur, ſed voluntas ſe alteri obligandi ſuperaddita propoſito, Hæc eſt, quæ firmitatem conſtituit; ac proinde cum dicitur votum eſſe propoſitum deliberatè firmatum, addendum eſt; firmatum voluntate ſe obligandi, ſeu firmatum promiſſione.

PVNCTVM III.

An promiſſio vera requiratur ad votum, vel ſufficiat ſimulata.

SVMMARIVM.

1 *Qualiter ſimulatio contingit.*
2 *Si promiſſio eſt abſque animo, & intentione trahendi obligationem, non conſtituit votum.*
3 *Si eſt, abſque animo exequendi rem promiſſam, aliqui tenent votum non conſtituere.*
4 *Contrarium eſt probabilius.*
5 *Fit ſatis rationibus num.* 3. *adductis.*
6 *Explicatur quale peccatum ſit vouere aliqua ſimulatione ex ſupradictis.*

1. Coſtat

Digitized by Google

1. CONſtat ex præcedenti puncto promiſſionem ad votum requiri, neque ſufficere propoſitum. Quia inquirendum; qualis debeat hæc promiſſio eſſe; an vera, an ſimulata ſufficiat? Simulatio contingere poteſt tripliciter. Primò ſi promittas verbo tenus & non animo; Secundò ſi promittas animo promittendi ſed non animo te obligandi executioni. Tertiò; ſi promittas animo te obligandi, ſed non animo exequendi rem promiſſam, videndum ergo eſt, an poſita aliqua harum ſimulatione obligatio voti impediatur.

2. Et primò verius eſt poſita prima, & ſecunda ſimulatione voti obligationem impediri. Quia ea ſimulatione poſita ſolum quoad apparentiam eſt promiſſio. Ergo ſolum, quoad apparentiam eſt votum. Antecedens manifeſtum eſt, cum ſolum verbotenus promiſſionem facis, & animo longè à promiſſione es. Sed idem eſt, cum animum expreſſum habes, non te obligandi. Nam eo ipſo habes animum non promittendi; ſiquidem promiſſio abſque obligatione ſubſiſtere non poteſt. Deinde omnis obligatio voti ex intentione vouentis procedit. Quia eſt lex priuata, quam quiſque ſibi imponit. Ergo ſi vouens nullam ſibi imponere obligationem intendit, votum nullam inducit obligationem, & ita tenet in præſenti, Nauarr. *c.12. n.27.* Açor. 1.p.inſtit.moral. *lib.*11 *c.*12 alias 13. *q.*9. Sanch. *lib.*4. *de voto c.*1. *à n.*23. Leſſius *lib.*2. *c.*40. *dub.*1. *n.*6. Valent. 2.2. *diſp.*6. *q.*6. *punct.*1. *poſt medium.* verſ. *Reſpondeo concedendo.* Bonacin. *to.*2. *diſp.*4. *q.*2. *de voto punct.*1. *à n.*12. Suar. *tom.*2. *de Relig. lib.*1. *de voto c.*3 *à n.*3. *præcipuè* 7. *&* 10.

Procedit ſuperior doctrina, ſiue conſcius ſis naturæ voti, ſiue non, rectè docuerunt Suar. Leſſius, Bonac. & Sanch. *ſuprà* Nam ſi conſcius ſis naturæ voti, eo ipſo cognoſcis, te promittere non poſſe, quin obligatio ſubſequatur. Si igitur expreſsè, & abſolutè obligationem excludis, manifeſtè conuinceris, nolle promittere, ſed promiſſionem ſimulare. Quando verò ignarus fuiſti, ex promiſſione obligationem naſcitur, clarè conſtat, te obligatum non eſſe, ſi expreſſam habuiſti voluntatem, non te obligandi. Quia hæc lex non ſe extendit vltra tuam intentionem. Dixi, ſi expreſſam habuiſti voluntatem non te obligandi. Nam ſi eam non habuiſti, obligatus manebis. Quia cēſendus es, promittere voluiſſe, intentione promiſſioni accommodata, & qualem habent rectè promittentes Sic Suar. *d.l.*1. *de voto c.*3. *n.*9.

Verum ſi de tertia ſimulatione loquamur, quæ conſiſtit in defectu intentionis exequendi rem promiſſam. Valent. 2.2. *diſp.* 6. *q.*6. *punct.*1. *à* verſ. *Si autem dicatur*, affirmat hanc ſimulationem voto obſtare. Mouetur primò; authoritate D. Thom. *q.*88. *art.*1. Dicentis ad votum tria eſſe requiſita, deliberationem voluntatis, propoſitum, & promiſſionem. Propoſitum inquam non tantum te obligandi, ſed etiam exequendi rem promiſſam. Qui enim homini, vel Deo promittit, priùs deliberat de conuenientia promiſſionis & deliberatione, & conſultatione facta, firmiter ſtatuit, facturum, non vtcumque, ſed ſub obligatione. Ergo votum ſupponis propoſitum faciendi: imò ex illo ſequitur, inquit Diuus Thom. loco allegato. Secundò illud eſt de eſſentia voti, quod eſt de eſſentia promiſſionis. Sed de eſſentia promiſſionis non ſolum eſt obligatio, faciendi rem promiſſam, ſed etiam propoſitum illam faciendi. Non enim promittere potes, quin ſignifices, te animum habere rem promiſſam faciendi Ergo in promiſſione hic animus includitur, & conſequenter in voto. Tertiò ſi promitteres abſque animo implendi promiſſum, & tuam diſpoſitionem promiſſario manifeſtares procul dubio non tam promiſſor, quam illuſor cenſendus fores, neque promiſſarius tali promiſſione contentus eſſet, niſi ſtultiſſimus eſſet. Ergo de ratione vera promiſſionis eſt animus, rem promiſſam faciendi. Quarto vix contingere poteſt quod animum habeas te obligandi in promiſſione, ſi cares animo exequendi promiſſum; ad quidem enim ſubis obligationem, nam exequi non intendis.

4. Nihilominus probabilius eſt, veram promiſſionem, & votum eſſe poſſe abſque animo exequendi rem promiſſam; Sic pluribus relatis Thom Sanch. *lib.*1. de ſponſalibus *diſp.*9. *&* *lib.*4. *de voto c.*1. *n.*23. Azor. dicens eſſe certum 1. *p.l* 11. *c.*12. *q.*9. Gutier. canon. *q.l.*2. *c.*21. *n.*30. Suar. to.2. de Relig. *l.*1. *de voto c.*4 *n* 3 Vbi affirmat, ſe nullum alium auctorem inueniſſe, qui Valentiæ ſententiæ in terminis patrocinaretur Leſſ. *l.*2. *c.*40. *dub* 1 *n.*7. Bonac. *to.*2. *diſp.*4. *q.*2. *de voto punct.*2. *n.*14. *& alij apud ipſos.* Ratio ea eſt: quia executio operis promiſſi, & obligatio ad illud ſunt diſtincta, vt per ſe patet. Ergo poteſt adeſſe animus, exequendi promiſſum. Ergo poteſt eſſe promiſſio abſque animo promiſſum exequendi. Nam promiſſio, in animo ſuſcipiendi obligationem, conſiſtit. Et confirmo præcipere ſub dicto potes aliquod opus quin voluntatem habeas, vt illud exequatur, vt manifeſtè conſtat in præcepto Abrahæ impoſito, de ſacrificando filio ſuo, in quo Deus voluntatem habuit, obligandi Abraham ad ſacrificium; non tamen habuit voluntatem, vt ſacrificium executioni mandaretur. Ergo ſimiliter poteris obligationem tibi imponere ex voto, ad aliquid faciendum; quin voluntatem habeas, exequendi illud. Confirmo ſecundo exemplo illorum, qui ſacros ordines ſuſcipiunt perſeuerando in concubinatu, qui certè voto caſtitatis tenentur, tametſi caruerint animo illam ſeruandi. Confirmo tertiò; exemplo emptionis & venditionis, qui contractus validi eſſe poſſunt abſque animo traditionis. Quia illi contractus non in traditione, ſed in obligatione ad traditionem conſiſtunt. Cum ergo votum, non in executione rei promiſſæ, ſed in obligatione illam exequendi conſiſtat, poteſt abſque dubio eſſe; quin adſit animus executionis, modo adſit animus obligationis.

5. Neque rationes contrariæ vrgent. Ad primam concedo, pro voto licitè faciendo, propoſitum faciendi rem promiſſam requiri. At pro voti eſſentia & valore ſufficit propoſitum faciendi votum, & inducendi ſuper ſe obligationem. Ad ſecundam nego de ratione promiſſionis eſſe propoſitum rem promiſſam faciendi & ad probationem reſpondeo. Verum eſſe, promittentem, ipſa promiſſione ſignificat, ſe habere animum exequendi promiſſum, ſed non directè, & per ſe, ſed indirectè & conſequenter; quatenus habens animum verè promittendi, (qui animus eſt de eſſentia promiſſionis) conſequenter debet habere animum fideliter promittendi, ſeu exequendi promiſſum. Ergo hic animus ſolum indirectè, vt conſequenter in promiſſione clauditur ſed non eſſentialiter. Ergo illius defectus obſtare non poteſt promiſſioni obligari, ſicuti non obſtat Iuramenti promiſſorij obligationi; quod illud præſtiteris abſque animo implendi. Ad tertium concedo, illuſorem potius quam verum promiſſorem te fore præſumendum, ſi eam voluntatem, non implendi promiſſam, promiſſario manifeſtares. Quia iuſto titulo præſumeret, te non habere voluntatem promittendi. At ſi clarè cognoſceret, te volutatem promittendi habere, non te illuſorem, ſed verum promiſſorem iudicaret: optiméque poſſet eam promiſſionem acceptare. Quia ex illa ſic acceptata ius acquirit, vt ſibi promiſſum impleatur; poteſtque te compellere, promiſſis ſtare; eſto voluntatem non habueris, promiſſum exequendi. Ad quartum concedo: Frequenter & in plurimum deficiente animo exequendi promiſſum, deficere animum, imponendi ſibi obligationem Quia animus exequendi obligationem, & animus ſe obligandi, ſolent eſſe coniuncti, ſed aliquando contrarium contingit, vt experientia demonſtrat, & ratio concludit, id fieri poſſe.

Sed inquires quale peccatum ſit vouere aliquo ſimulatò modo ex ſupradictis? Reſpondeo; in profeſſione religionis, & ordinis ſacri ſuſceptione clarum eſt, te peccaturum mortaliter, quocunque ex ſupradictis modis ſimulationem committas. Nam eſto obligatus non ſis ſtatum religionis aſſumere, ordinéve ſacro inſigniri. At eo ipſo, quo hæc liberè aſſumis, obligaris aſſumere eo animo, & voluntate, quam Eccleſia & religio præſcribit. Aliàs Eccleſiæ, & Religioni grauem iniuriam inferis, vtpote quæ ſe reputant deceptas. Sic Reginald. *lib.*18. *praxis n.*261. Bonac. *tom.*2. *diſp.*4. *quæſt.*2. *de voto punct.*1. *num.*15. Suar. *tom.*2. *l.*5. *de voto cap.*1. *num.*6. Sanch. *lib.*4. *de voto c.*1. *n.*38.

Extra hos verò caſus ſolum credo, eſſe peccatum veniale vouere verbis abſque animo vouendi ſeu ſe obligandi. Et quidem eſſe aliquod peccatum conſtat. Quia negari non poteſt, eſſe quidem inordinatum, verba menti non conuenire. Quòd autem non excedat venialem culpam, inde probatur. Quia illa ſimulatio proximo non præiudicat, vt ſuppono, nec Deo grauem irreuerentiam irrogat; eo quòd comparatione illius nulla eſſe poteſt fictio, & deceptio; cum ipſe ſatis perfectè cognoſcat nullum ibi adeſſe votum; eſto exteriùs quoad homines appareat Ergo non apparet, vnde malitia grauis oriatur. Sic docet Regina. & Bonac. *ſuprà* & Suar. *l* 5. *de voto c.*1. *n.*4. 5. *&* 6. & Sanch. *d. c.* 1. *n.* 38. Excipe niſi repromiſſa per votum turpis ſit, de quo *punct.*8. §.4.

Si verò fictio contingat in propoſito, exequendi promiſſum, dicendum eſt, eſſe mortale peccatum, vel veniale, prout materia voti grauis, vel leuis ſit. Si enim votum non implere veniale tantum peccatum ſit. Quia eſt votum de materia leui, propoſitum non implendi, eandem malitiam habebit. Quia eſt ſolum voluntas de peccato veniali committendo. Sic Suar. *d. l.* 5 *c* 1. *n.*7. Regin. & Bonac. *ſupr.* Sanch. *aliis relatis l.*4. *de voto c.*1. *n* 37.

PVNCTVM IV.

Quæ deliberatio ſeu libertas ad votum neceſſaria ſit?

SVMMARIVM.

1 *Proponitur dubitandi ratio.*
2 *Libertas ſufficiens ad peccatum mortale neceſſaria eſt ad votum.*
3 *Fit ſatis rationi dubitandi.*
4 *Ad votum ſufficit deliberatio virtualis.*
5 *Vouere abſque plena deliberatione aliquando eſt culpa mortalis, aliquando venialis, aliquando nulla.*

1. REquiri libertatem ad votum, in comperto eſt apud omnes. Quia eſt lex quam ſibi vouens imponit. Quæ autem libertas neceſſaria ſit, & ſufficiat; non ſatis exploratum eſt. Nam ſi dicas eam libertatem requiri, & ſufficere, quæ ad peccatum mortale ſufficiens fuerit, obſtat. Quia cum hac deliberatione compatitur leuis conſideratio in vouendo, & conſequenter diuinæ maieſtatis offenſio; qualis adeſt, cum calore iracundiæ, aliáve paſſione percitus votum emittis. Ergo non ſufficit ad votum. Quia voto colitur diuina Maieſtas, non offenditur. Deinde in votis ſic factis adeſt periculum trāſgreſſionis. Non igitur cenſendus eſt Deus, ea admittere. Ex alia etiam parte non videtur tantam libertatem ad votum requiri; ſaltem vt obliget ſub veniali culpa. Nam ſi imperfecta deliberatio votum violare poteſt, cur non poterit votum introducere? Aut cur maior libertas ad promittendum, quam ad ſeruandum promiſſum deſideranda eſt?

2. Cæterum dicendum eſt, eam libertatem, quæ ad peccatum mortale ſufficit, ſufficere ad votum. Sic docent cum D. Thom. & aliis antiquioribus Nauar. *ſum. c.* 12. *n.* 24. Gut. l. 2. canonicarum q. *c.* 22. *num.* 8. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 1. *colum. penult.* verſ. *in contrarium eſt.* Leſſius *l.* 2. *c.* 40. *dub.* 1. *num.* 2. *& ſeq.* Suar. tom. 2. de Religion. *l.* 1. *de voto c.* 6. *n.* 4. *&* 8. Azor. *to.* 5. *l.* 11. *c.* 12. *q.* 3. Sanch. *l.* 4. *c.* 1. *num.* 2. Et videtur decidi in *c. ſicut nobis, de Regular.* Vbi ad votum obligatur, qui maximè preſſus infirmitate vouit, ſed non eſt credendum, tunc adeſſe ita perfectam deliberationem, vt omnia timeret. Idem colligitur *ex c. veniens de voto.* Vbi votum commutatur, quia in puerili ætate abſque plena deliberatione factum eſt. Ad idem eſt quod traditur in *c. ſunt qui opes* 17. *q.* 4. Vbi qui opes quaſdam Eccleſiæ contulerunt tumultuario mentis impulſu de temeritate reprehenduntur, ſed ſacrilegi iudicantur, ſi reuocent donationem. Ratio ea eſt: quia libertas ſufficiens vt diabolo deuincti ſimus, ſufficere debet vt Deo obſtringamur. Aliàs ſi ad votum requiſita eſſet ea matura, & exacta deliberatio, quæ omnem circumſtantiam conuenientiæ, & diſconuenientiæ in vouendo ponderaret; nullus ferè eſſet, qui verum votum emitteret. Sufficit ergo ea deliberatio, quæ ad meritum, & demeritum neceſſaria eſt.

Quod verò hæc requiratur, nec ſufficiat ſemiplena libertas; tenent expreſsè Leſſius, Suar. & Sanch. ſupra; & ratio eſſe poteſt. Quia imponere alteri, vel ſibi obligationem aliquid faciendi, etiam ſub culpa veniali; eſt res ita grauis vt meritò requiratur plena in imponēte libertas. Deinde non ſatis percipi poteſt; quomodo ex ſemiplena deliberatione oriatur obligatio leuis, exequendi rem promiſſam, ſi res promiſſa grauis ſit. Nam ſemiplena deliberatio in promittendo non reſtringit obligationem materiæ promiſſæ accommodatam.

3. Ad primam partem rationis dubitandæ in contrarium. Reſpondeo; votum factum ex calore iracundiæ, & abſque matura & perfecta deliberatione peccatum eſſe; ſed non obinde ſequitur, votum non eſſe. Quia ſolùm extrinſecè & in circumſtantia viciatur non in ſubſtantia; eáque de cauſa rectè dixit Valent. *d. diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 1. *circa finem verſ. ad illud,* tale votum admitti à Deo quoad obligationem, ſed non quoad præmium, ſicut cum ex fine vanæ gloriæ moueris votum emittere acceptat Deus tuum votum ad obligationem, ſed non ad præmium. Ad confirmationem concedo; in his votis ſic calore iracundiæ factis frequenter adeſſe periculum tranſgreſſionis, niſi poſtea maturè ratificentur ſed inde non infertur, à Deo non acceptari, acceptantur vtique, vtpote cedentia in eius honorem; poterunt tamen à Prælato nomine ipſius Dei ob illam cauſam relaxari; illa enim præcipitatio in vouendo iuſtam cauſam præbet relaxationis. Ad ſecundam partem rationis dubitandi nego, imperfectam deliberationem ſufficere ad votum. Et ad probationem reſpondeo minorem libertatem requiri, ad violandum votum, quam ad illud introducendum. Quia violatio voti grauis, vel leuis non ſolum ex grauitate vel leuitate materiæ promiſſæ, ſed ex quantitate libertatis deſumitur. At obligatio voti, ſolùm ex quantitate materiæ promiſſæ ſub intentione ſe obligandi, deſumenda eſt.

4. Sed inquires an deliberatio virtualis ad votum ſufficiat? Sufficere deliberationem virtualem conſtat ex his, quæ diximus *tr.* 2. *de peccat. diſp.* 1. *&* 2. Hæc enim deliberatio ad conferenda, vel recipienda Sacramenta ſufficiens eſt; debet ergo ad votum ſufficere. Quapropter ſi ex animo emittendi votum te diſponis ad vouendum, & tempore, quo votum emittis, diſtraheris, non obinde redditur inualidum votum. Quia illa formalis vouendi in virtute, & in effectu à ſe relicto manet; ac proinde reddit votum validum. Alias raræ eſſent actiones humanæ validæ, ſi formalis aduertentia ad valorem requiſita eſſet. Et ita tenent expreſsè pluribus relatis, Sanch. lib. 1. de ſponſal. *diſp.* 8. *n.* 21. *& lib.* 4. *de voto c.* 1. *n.* 6. Suar. l. 1. de voto *c.* 10. *n.* 4. *& ſequent.*

Solum aduerto, te debere vſu rationis gaudere, cum votum emittis. Aliàs ſi tui compos non es, cum votum emittis, validum votum eſſe non poteſt: Quia eo tempore ſolum verba promiſſoria proferri poſſunt: ac proinde ſolum potuiſti habere intentionem, ea proferendi; non tamen potuiſti habere intentionem, ea proferendi cum debita aduertentia, & conſideratione, & conſequenter nunquam potuiſti habere voluntatem, eo tempore vouendi: Sic Sanch. *d. c.* 1. *num.* 6. *fine* Suarez d. lib. 1. de voto *c.* 10. *à num.* 9. Si autem ante carentiam vſus rationis promiſſionem faceres de ſeruanda (v. g.) caſtitate, ſi tempore, quo cares vſu rationis verba promiſſoria caſtitatis proferres; credo ſine dubio, te eſſe obligatum poſita conditione. Quia tunc non emittis votum cum tui compos non es; ſed ſolum apponis conditionem, vt votum antea factum obligationem habeat. Suar. *ſupra n.* 10.

5. Rurſus inquires; quale peccatum ſit, vouere abſque plena deliberatione? Et breuiter reſpondeo; frequenter eſſe ſolam venialem culpam. At aliquando eſſe mortalem venialem; aliquando nullam. Probo ſingula & quidem eſſe culpam, ferè omnes Doctores ſupponunt; eò quod obligatio voti grauiſſima ſit, neque deceat, ſine prudentia & conſideratione illam ſubire. Sic Caiet. 2. 2. *q.* 88. *art.* 1. paulò ante ſolutionem ad obiecta Valent. *diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 1. *circa finem* verſ. *quod ſi quæras* Sanch. *lib.* 4. *de voto c.* 1. *n.* 9. Suar. *tom.* 2. *de Religione lib.* 5. *c.* 1. *num.* 2. Eſſe verò frequenter ſolum venialem; inde probatur: Quia vbi non adeſt niſi defectus prudentiæ in promittendo, culpam venialem excedere non poteſt. Sic Valent. Suar. & Sanch. *ſupra* Quod verò aliquando (ſed raro) poſſit eſſe mortale, defendunt Suar. & Sanch. *ſupra*, ea moti ratione. Quia poteſt promittens expertus eſſe, ſe exponere periculo tranſgrediendi votum, cum leui conſideratione ductus vouit Ergo ob tale periculum peccabit mortaliter in vouendo, ſed hoc mihi non probatur. Quia periculum tranſgrediendi votum non ex præcipitatione in vouendo, ſed ex praua voluntatis affectione oritur. Aliàs ſi illud periculum tranſgreſſionis ſufficeret, vt in voto emittendo mortaliter peccares; cum hoc periculum eſſe poſſit in voto emiſſo plenè deliberatè; etiam huius voti emiſſio mortale peccatum eſſet. Quod non eſt dicendum. In illo verò caſu admitterem, peccatum mortale committi in ſic præcipitanter vouendo; quando ob præcipitationem te exponeres periculo vouendi illicita, aut impoſſibilia. Quia hæc Deo promittere, graue peccatum eſt Ergo graue erit peccatum te exponere periculo hæc promittendi, & cum hoc ſuccedat ex inconſideratione & præcipitatione in vouendo, manifeſtum eſt: tunc graue peccatum committi, ſi illo modo votum emittatur. Sed hoc raro ſuccedit. Quia periculum hoc præuideri debet ante votum.

Subdunt verò Sanch. & Valent. *loco cit.* Aliquando nullam culpam committi in ſic inconſideratè, & præcipitanter vouendo; nempe, cum materia voti leuis eſt. Quia ad rem tantulam (inquiunt) non requiritur matura deliberatio. Sed hoc dictum non probo. Quia hæc culpa ex modo vouendi prouenit, non ex materiæ grauitate. Sed hic modus præceps, & inconſideratus vouendi reperitur æquè in voto materiæ leuis, ac in voto materiæ grauis. Ergo vtrobique eſt idem peccatum. Et ita reliqui Doctores huius limitationis non meminerunt.

Præterea inquires; ſi dubius ſis de voto emiſſo, vel de animo vouendi, vel de deliberatione ad ipſum requiſita tenearis? Sed huic interrogationi ſatisfecimus tr. 1. de conſcientia, *diſp.* 3. *punct.* 9. 10. 11. *&* 12. Nihilque vltra notandum occurrit.

PVNCTVM V.

An metus impediat libertatem requiſitam ad votum.

SVMMARIVM.

1 *Præmittitur qualis ſit metus.*

2 *Metus à Deo ſeu à cauſis naturalibus proueniens non impedit voti valorem.*

3 *Idem eſt de metu à cauſa libera incuſſo, ſed non ad extorquendum votum.*

4 *Metus grauis incuſſus etiam iuſtè ad extorquendum votum iure naturæ annullare votum qui ſentiant.*

5 *Verius eſt ob nullum metum iuſtè incuſſum annullari votum.*

6 *Probabilius eſt iure naturæ ob metum iniuſtè incuſſum votum non annullari.*

7 *Proponuntur quædam obiectiones.*

8 *Fit illis ſatis.*

9 *Qualiter doctrinam limitet Baſilius Legionenſis.*

10 *Reiicitur limitatio.*

11 *Quid iure Eccleſiaſtico? Proponitur prima ſententia affirmans, omnia vota eſſe nulla.*

12 *Secunda negat eſſe aliquod votum nullum ipſo iure, eſto*

veniat

veniat relaxandum.

13 *Tertia (cui adhærendum eſt) concedit profeſſionem religionis eſſe irritam , & non alia vota.*

14 *Probabiliſſimum eſt votum Religionis aſſumendæ hoc metu conceptum eſſe nullum.*

15 *Ex metu leui non irritatur profeſſio.*

1. PRo hac difficultate præmittendum eſt ; metum alium eſſe grauem , alium leuem ; alium prouenientem à Deo , ſeu à cauſis naturalibus ; alium ab extrinſeco illatum, tum iuſtè , tum iniuſtè ; alium illatum ad extorquendum votum , alium non ; de quibus latè diximus, 1. *p. huius operis tr. 2. de pecc. diſp. 1. à punct. 6. & ſeqq.* & ex ibi dictis facile eſt præſenti difficultati ſatisfacere.

2. Dicendum ergo eſt : ſi metus à Deo ſeu à cauſis naturalibus proueniat , tu verò vt malum euites , voueas , votum validum eſt, tam iure naturæ quam Eccleſiaſtico. Quia eſto per ſimplicem affectum nolis votum facere , ſi alia via vitare malum illud poſſis : at quia cenſes, vel id eſſe impoſſibile ; vel difficillimum , prudenti conſideratione votum eligis vt medium ad malum vitandum, valet ergo votum. Et ita definitur *cap. ſicut nobis de Regularibus , & tradunt omnes.*

3. Idem eſt dicendum : cum ab extrinſeco metus incuſſus ſit , ſiue iuſtè , ſiue iniuſtè ; ſi tamen incuſſus non eſt , ad extorquendum votum. Quia eſt eadem ratio. Cum eo caſu liberè aſſumas votum , vt medium ſalubre , ad malum vitandum. Quod medium Deo gratum eſt ; tametſi occaſio illius ei grata non ſit. Sic tanquam certum tradit Suar. *lib. 2. de voto c. 7. num.* 8. Sanch. *lib. 4 ſum. c. 3. n. 5* Leſſius *lib. 2. de iuſt. c.* 40. *dub. 3. n.* 16 Azor. 1 *p. lib. 11. c. 15 q. 7.* Bonac. *to. 2. diſp. 4. q. 2. de voto punct. 3. num. 4.*

4. Difficultas ergo eſt : an metus incuſſus ad votum extorquendum , votum annullet ; Et quæſtio procedere poteſt de nullitate ſpectato iure Eccleſiaſtico , vel naturali. Item de metu iuſtè vel iniuſtè incuſſo , ac denique de metu graui , & metu leui.

Et primò loquendo ſpectato iure naturæ non deſunt graues Doctores, qui ſentiant , metum grauem incuſſum etiam iuſtè ad extorquendum votum , annullare illud. Sic Manuel Rodrig. 2. *to. ſumma c. 93. num 3. & 5.* Ludou. Lopez 1. *p. inſtructory c.* 45 verſ. *ſed ibi addit.* Vega 2 *tom ſum c. 129. caſu* 17. Reputatque ſatis probabile Sanchez *lib. 4 de matrim. diſp.* 13. *n. 1. & 2. & lib 4 de voto c. 3 num.* 20 Mouentur : quia votum ob eius perfectionem incapax eſt illius extrinſecæ coactionis. Quare & ſi aliquis habeat poteſtatem minandi accuſationem , vel mortem , nunquam tamen poteſtatem habet , minandi ea, ad votum extorquendum. Huic ſententiæ conſentit Couarr. 4. *decret. 2 p. c. 3 § 5. num.* 5. Quoad profeſſionem religionis , eo quod hic ſtatus , ſicut & matrimonij ob eius difficultatem , & perpetuitatem , omnimodam in aſſumente libertatem requirat.

5. Cæterum verius eſt ; ob nullum metum iuſtè incuſſum vota annullari. Quia poſtulans votum huiuſmodi metu illato potius cenſendus eſt votum offerre vt medium , ad vitandum malum ortum ex natura delicti , aut aliàs , quam metum inferre. Quæ ratio procedit etiamſi ad profeſſionem vel matrimonium cogat , quia in hac petitione nulla eſt coactio , ſed potiùs oblatio cuiuſdam beneficij , & remedij mali tibi imminentis. Vt latius dixi , 1. *p. huius operis tr. 2. de peccat. d. 1. punct.* 10. Et ita tenet in præſenti Emanuel Sà verbo *votum num* 8, Sanchez lib. 4 de voto *c. 3. num.* 21. Leſſius *lib. 2. c. 40 dub. 3. num.* 15 Bonac. 2. *tom. diſp. 4. q. 2. punct. 3. § 1. num. 7.* verſ. *dixi iniuſtè incuſſo.* Suar. *tom. 2. lib. 1. de voto c. 7. num.* 16.

6. De metu graui iniuſtè incuſſo ad extorquendum votum, (eſto plures cenſeant iure naturæ votum irritare , vt videri poteſt apud Doctores ſtatim referendos) verius & probabilius cenſeo , vota omnia valere. Sic docuit Azor. 1. *p lib.* 11. *c.* 15. *q.* 6. Bonac. *dict. punct. 3 § 1. num.* 6. Suar. *lib. 1. de voto c. 7. nu.* 11. Sanch. *lib. 4 c. 3. num.* 9. Leſſius *lib 2. c. 4. dub. 3. num.* 18. Baſil. Legion *lib. 7. de impedim. ordinis , c. 29. num. 5. & alij apud ipſos.* Ratio eſt : Quia neque ex iniuria , neque ex defectu libertatis poteſt votum iure naturæ annullari. Ergo ex nullo capite. Antecedens probo quoad defectum libertatis. Talis namque metus non tollit libertatem ſufficientem ad meritum , & demeritum, ſed poſſunt cum illo opera bona & mala compati. Ergo non tollit , quin ſic coactus validè vouere poſſit. Deinde imminutio libertatis æquè prouenit ex metu iuſto , ac ex metu iniuſto. Si ergo metus iuſtus non impedit libertatem ad votum requiſitam ; nec illam impedire debet metus iniuſtus. Et hinc infertur , non impediri voti valorem ex iniuria. Nam iniuria commiſſa in tantum impedire valorem voti poterat, quatenus impediret cauſas illius adeſſe, nempe deliberationem ex parte vouentis , & honeſtatem rei promiſſæ. Cum ergo hæc non impediantur neque voti valor impeditur. Item quia iniuria ex metu leui orta voti valorem impediret cum ſit eiuſdem rationis. Et confirmari hæc ratio poteſt ex his , quæ tractatu præcedenti diximus de Iuramento metu graui extorto , quod obligationem inducit ob reuerentiam diuini nominis. Cum autem in voto eadem vel maior videatur adeſſe reuerentia ob diuinam maieſtatem inuocatam , cui eſt facta promiſſio , dicendum eſt , votum obligare.

7. Sed obſtat primò. Quia Deus non acceptat ſacrificia coacta , ſed ſpontanea , nec ſeruum coactum , ſed ſpontaneum requirit. Secundò : quia acceptans ſupradictum votum videtur eſſe iniuriæ & coactionis approbator. Tertiò : ſi coactus ab aliquo tertio promittas mihi centum daturum ; non videris obligatus donare. Quia per iniuriam promiſiſti. Ergo ſimiliter non tenebit promiſſio Deo facta : quia per iniuriam facta eſt. Quartò : metus grauis à qualibet obſeruantia voti facti excuſat. Ergo etiam excuſat , ne ſic factum obliget. Qua enim ratione non cenſetur vouens , ſe obligare voluiſſe ad voti obſeruantiam poſito graui metu ; cenſendus eſt , nec voluiſſe à principio voti obligationem ſibi imponere poſito tali metu.

8. Hæc tamen non compellunt à ſententia communi recedere. Ad primam concedo , non acceptare Deum ſacrificia coacta nec ſeruum coactum abſolutè & ſimpliciter , ſecùs ſi coacta non abſolutè , & propriè ; ſed ſolum ſecundum quid ; & propriè & in rigore voluntaria exiſtant ; qualiter exiſtunt, quæ ex metu fiunt. Ad ſecundam nego , eſſe , aut videri Deum approbatorem iniuriæ, & coactionis ; tametſi acceptet ſic iniuria extortum. Quia vt ſupremus dominus ſic vouentem cogere poterat ? & iniuriam alterius permittendo vti valet in vtilitatem vouentis , & in alios honeſtos fines. Ad tertiam nego , te non manere obligatum mihi , cui particeps iniuriæ non fui ex tali promiſſione ; manes vtique ſed exceptione doli ab altero commiſſi me compellere potes , & promiſſionem factam irritare. Quia eſt contractus natura ſua ſolubilis ; quales ſunt omnes (matrimonio excepto) inter homines celebrari. At reſpectu Dei vti non potes exceptione iniuriæ , & coactionis à tertio commiſſæ , vt promiſſum non impleas. Quia promiſſio Deo facta eſt natura ſua indiſſolubilis , niſi pro voluntate ipſius Dei ob eius honorem & reuerentiam. Quartum argumentum optime probat , vouentem graui metu coactum præſumi poſſe non habere intentionem vouendi, ſed ſolum ſimulandi votum, at poſito quod in foro conſcientiæ hanc intentionem habet, votum obligat.

9. Supradictam doctrinam ex parte limitat Baſilius Deleon. lib. 4. de matrim. *c. 11. num.* 15. In voto caſtitatis , paupertatis, & obedientiæ factis in religionis profeſſione metu extorta , quæ ſic facta nulla eſt , & conſequenter nec vota , quæ ſunt de eius eſſentia ſubſiſtunt. Quod autem profeſſio metu extorta nulla ſit , hac conſideratione ſibi videtur , oſtendi. In profeſſione non ſolum eſt traditio ex parte profitentis , ſed religionis obligatio in futurum de profeſſo retinendo. At hæc obligatio , quæ eſt quædam promiſſio , non ſubſiſtit , ſi profeſſus coactè ſe tradit. Nam in tantum ſubſiſtere poterat , in quantum profeſſo vtilis & grata foret : ſed inuito conſentienti talis eſſe non poteſt ; potius enim talis obligatio ſibi moleſta eſſet, quam grata ; & potius nociua , quam vtilis. Ergo non ſubſiſtit profeſſio , & conſequenter nec vota , quæ ſunt de illius ſubſtantia.

10. Sed hæc limitatio omnino reiicienda eſt , ſicuti illam reiiciunt reliqui omnes Doctores. Quia fundamentum quo nititur friuolum eſt , & inane. Concedamus enim gratis, vota ſubſiſtere firma promiſſione religionis de profeſſo retinendo , quod non eſt ita certum , vt Baſilius exiſtimat. Siquidem ſatis ſufficere videtur , quod ipſa religio quantum eſt ex parte ſua ſe obliget , ad profeſſum retinendum , vt vota firma ſint. Adde traditionem profeſſi , per vota antecedentem eſſe huic obligationi. Ergo ex illa illorum valor dependere non poteſt. Sed probemus clarè , obligationem religionis firmam eſſe & à profeſſo acceptari vt ſibi gratam & vtilem. Nam profeſſus non alia via obligationem religionis acceptat , niſi quatenus votis ſe religioni tradit. Vbi enim eſt alia acceptatio ? Sed metus non tollit , quin valide ſe religioni tradat. Ergo nec tollit quin valide acceptet. Deinde profeſſionem emittens ex metu ideo ſe tradit religioni. Quia ſibi vtile , & gratum eſt, ad vitandum malum imminens. Ergo eadem ratione acceptare obligationem religionis poterat , & ſibi vtilem , & gratam reputare.

Ex his à fortiori infertur ex metu leui nulla vota iure naturæ irrita reddi. Quia metus leuis minorem iniuriam irrogat , & voluntarium non ita diminuit.

11. Reſtat videndum ; an iure Eccleſiaſtico vota metu coacta irrita ſint ?

Variæ de hac re ſunt ſententiæ Prima , & communis affirmat omnia vota metu graui facta iure Eccleſiaſtico irrita eſſe. Sic poſt alios antiquiores quos referunt tradunt. Sotus lib. 7. de iuſtitia *q. 2. art 1. in ſolutione ad primum fine, & in ſolutione ad ſecundum in principio.* Valent. *diſp. 6. q. 6. punct. 4. circa finem.* Nau *c. 12. num.* 52. & *com. 2. de Regularibus n.* 13. Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 15. *quæſt.* 7. Sanch. *lib. 4. c. 3. num.* 12.

Digitized by Google

Leſſius *li.2.c.40. dub.3. num.*18. Emanuel Sà verbo *votum, num.*8. & verbo *metus num* 2. Mouetur ex *c. perlatum* aliàs 1. *de his quæ vi.* Vbi de puella metu mortis à marito compulſa profeſſionem emittente, & poſtea mortuo marito matrimonium contrahente, inquit Pontifex, debere compelli ad religionem, ſi non conſtiterit ex graui metu conſenſiſſe, nec liberè ratificaſſe. Ergo à contrario ſi conſtiterit graui metu conſenſiſſe, nec liberè ratificaſſe, ad religionem compellenda non erat. Supponit ergo Pontifex, metum grauem irritare profeſſionem. Cum ergo eadem ratio videatur eſſe in reliquis votis, omnia vota dicenda ſunt irrita. Item in *c. cum dilectus eodem tit.* Canonici inſulanum votum emiſerunt cum Iuramento, de obſeruanda regula Ciſtercienſium, & volentes mutare hoc propoſitum impediuntur à Pontifice. Quia eorum obſeruantia non vergit in diſpendium ſalutis æternæ, nec graui metu ad ſic vouendum, & iurandum fuerunt compulſi. Ergo ſi graui metu compulſi eſſent, non eſſent cogendi.

12. Secunda ſententia extreme oppoſita negat, vllum votum irritum eſſe, ſed venire relaxandum. Sic Card. *c.2. q.1. caſu 4. de his quæ vi.* Sylueſter verbo *metus q.3. fin.* & verbo *votum 2.q.*12. Ratio ea eſt: quia nullibi conſtat, ius poſitiuum, vllum votum irritare. Ergo non eſt aſſerenda hæc irritatio, cum ſit derogatoria iuris naturalis. Antecedens probo expendendo textus, quibus hæc irritatio nititur. Textus namque in *c. perlatum*, ſolum de profeſſione loquitur. Ergo non eſt ad vota ſimplicia extendendus. Imò nec profeſſionem irritat, neque ſupponit irritam. Non enim decidit quid eſſet faciendum, ſi conſtaret, puellam metu coactam ſumpſiſſe velum, neque poſtea liberè ratificaſſe; ad ſummum colligitur per argumentum à contrario non eſſe compellendam ad religionem, ſi hoc conſtaret. Quod optime ſtare poſſet cum obligatione voti. Quia loco compulſionis relaxatio erat concedenda ob metum incuſſum. Minus efficax eſt textus in *c. cum dilectus.* Nam ibi nullum fuit votum, ſed quædam promiſſio, (quæ votum vocatur) Ciſtercienſibus facta & Iuramento firmata. Sed dato ibi votum & Iuramentum factum fuiſſe; textus ſolum dicit, obſeruandum eſſe. Quia nec obſeruatum vergit in diſpendium ſalutis æternæ, neque f[illegible] graui metu factum. Ex quo non liceret colligere, votum factum graui metu non eſſe obſeruandum. Aliàs probaret, Iuramentum metu graui factum irritum eſſe. Quod falſum eſt, vt ſuperiori tractatu diximus. Solum enim liceret inferri, ob talem metum eſſe facilè diſpenſandum. Alia item iura, quæ indicant conſenſum coactum conſenſum non eſſe, vt eſt textus in *c. cum locum de ſponſalibus* facilè explicantur; ſi dicas, non eſſe conſenſum plene, & perfectè liberum; Siquidem mixtus eſt inuoluntario. Ergo nullus eſt textus, hanc irritationem probans. Ergo non eſt aſſerenda.

13. Tertia ſententia, (cui tanquam probabiliori adhæreo) affirmat, profeſſionem religionis metu graui factam irritam eſſe; reliqua vero vota etiam illud, quod in ſuſceptione ſacri ordinis aſſumitur valida eſſe, venireque relaxanda. Sic docet Baſilius Legion. lib.7. de impedimento ordinis *c.*19. *n.*9. Suar. to.2. de relig. lib de voto *c.*8. *à num.*5. iunctis iis quæ tradit tom.3. de relig. *lib.*6. *c.* 4. *num.*6. Ratio prioris partis eſt. Quia eſto in ſupradicto *c. perlatum* expreſsè non irritetur profeſſio religionis coacta; at ſatis ſupponitur, irritam eſſe aliis decretis præcipuè ab Eug. [illegible] in ſyno generali *c ſicut qui monaſteria* 20. q.1. ibi ſicut qui monaſteria elegerunt, à monaſteriis egredi non permittantur, ita hi, qui inuiti ſine inuiriæ offenſionis cauſa ſunt intermiſſi, niſi volentes non teneantur, quia quod non petunt, non obſeruant, *& in c. præſens* 20.*q.*3. vbi de Lamberto, quem pater coëgit monaſticam vitam profiteri, inquit Nicolaus Papa præſentem clericum nomine Lambertum minime debere exiſtimauimus, ſub tali violentia fieri monachum. Quod enim quis non elegit, nec optat; profectò non diligit; quod autem non diligit, facile contemnit, nullum quippe bonum niſi voluntarium, & hoc ipſum clarè ſupponitur à Tridentino *ſeſſ.*25. *de reg. c.*10. Vbi conceditur quinquennium ad reclamandum de nullitate profeſſionis ob vim & metum, & ante debitam ætatem factæ. Secunda pars concluſionis, nempe nullum aliud votum iure Eccleſiaſtico irritum eſſe, ea conſideratione perſuadeor. Quia effectus irritationis eſt odioſus; ac proinde abſque firmo fundamento non introducendus: at nullum in iure reperitur fundamentum, quo reliqua vota præter profeſſionem religionis irritentur, vt expendenti textus clarè conſtare poteſt, ergo non ſunt cenſenda irrita.

Aduerte ſub profeſſione religionis vota poſt biennium in Societate Ieſu emiſſa comprehendi debere. Quia verè conſtituunt, religioſum: ac proinde in ſtatu de ſe perpetuo quantum eſt ex parte Religioſi; quæ fuit ratio, ob quam vota ſolemnia in profeſſione emiſſa irrita ſunt. Adde tempore Eugenij non ſolemnia ſed ſimplicia vota religioſum ſtatum conſtituebant, & ita tradit Baſil Legion. *li* 7 *c.*19 *num.*10.

14. Sed eſt dubium; an votum religionis aſſumendæ metu graui factum inualidum ſit? Affirmat Suar. tanquam probabiliſſimum to.2. de relig. *lib* 1. *de voto c.*8. *num.*10. & vere ita eſt. Mouetur ea efficaci ratione; quia ſi illud votum validum eſſet, obligaret facere profeſſionem nullam. Nam obligaret facere profeſſionem vi illius voti, ſed illud eſt coactum, ergo profeſſio facta virtute illius voti eſt profeſſio coacta; at profeſſio coacta nulla eſt, ergo obligaret ad faciendam profeſſionem nullam. Hoc autem eſt impoſſibile. Quia actus nullus, & illicitus, non eſt obiectum capax obligationis. Ergo illud votum validum eſſe non poteſt. Hæc tamen nullitas non tam prouenit ex eo, quod factum fuerit votum coactè, quam ex eo, quod illa coactio redundet in ipſius voti obiectum, illúdque reddat nullum & illicitum.

15. Reſtat dicendum de metu leui: an ex illo vota ſolemnia religionis irritentur? & breuiter, reſpondeo, nullomodo irritari, quod clare colligitur ex *dict. cap. perlatum de his quæ vi. & ex cap. inſinuante. qui clerici vel vouentes.* Ex quibus iuribus conuincitur ſententia Nauar. *li.*1. *conſiliorum tit. de iis quæ vi conſ.*3. *num* 3. *& conſ.* 5. *num* 4. *conſ* 9 *num.* 2. & *lib.*3. *de contr. coniug. conſ.*3. *num* 4. *in poſtrema edit.* aſſerentis iure naturæ profeſſionem leui metu irritari. Quia ſi iure naturæ inualida eſſet talis profeſſio; ius canonicum non poterat illi valorem concedere & virtute illius matrimonium datum diſſoluere, vt de facto facit. Aſſerendum ergo eſt; ex metu leui neque profeſſionem neque vllum votum irritari, ſic Sotus de iuſtit. *li.*7. *de iuſtit. q.*2 *art.*1. *ad ſecund fine.* Val. 2.2. *diſp.* 6. *q.*6 *punct.* 4. *circa fin.* Azor. 1. *lib.*11. *inſtitut. moral. cap.*15. *q.*7. Emanuel Sà verbo *metus, num.*3. Sanch. *lib.*4. *c.*7. *num.*14. Suar. *to.*3. *de Relig. li.*6. *c.*4. *num.*13.

PVNCTVM IV.

Qualiter error vel ignorantia impediat voti libertatem, & conſequenter eius valorem.

SVMMARIVM.

1 *Multiplex error eſſe poteſt.*

2 *Si ignorantia vel error eſt in obligatione voti, votum non tenet.*

3 *Et idem eſt de ignorantia, ſeu errore in materia promiſſa.*

4 *Ignorantia ſeu error circumſtantiarum non impedit voti valorem, niſi redundet in materiam promiſſam.*

5 *Si error adſit circa finem voti, voti valorem impedit; ſecùs ſi adſit circa occaſionem, ſeu cauſam impulſiuam.*

6 *Qualiter cognoſces quando error eſt occaſio, quando finis voti.*

7 *Quid in caſu dubio.*

8 *Explicatur textus in cap. Magnæ de voto.*

1. MVltiplex error, vel ignorantia eſſe poteſt. Primus & præcipuus verſatur circa voti eſſentiam, vt ſi ignores votum obligare; vel credis non obligare ſemper, ſed quouſque violetur. Secundus verſatur circa materiam eius. Tertius circa aliquas conditiones & circumſtantias. Quartus circa cauſam motiuam, vel impulſiuam voti, quibus explicatis conſtabit, quæ mutatio veram obligationem voti ceſſare faciat.

2. Si de prima ignorantia, ſeu errore loquamur qua credis votum non obligare, vel non obligare ſemper: procul dubio hæc ignorantia valorem voti impedit, quia ea poſita non vis obligari: obligationem enim velle non potes, niſi prænoſcas. Quia nihil eſt volitum, quin præcognitum. Cum igitur nunquam cognoueris natiuam voti obligationem & eſſentiam, nequaquam illam voluntariè amplecti potuiſti, ſic docuit Leſſ. *li.* 2. *c.*40. *dub.*2. *num.*11. *fin.* Sanch. *li.*4. *de voto c.*1. *num.*16. Suar. *to.*2. *de Relig. li.*1. *c.*11. *nu.*6. Excipe tamen niſi ignorans obligationis voti velles votum emittere. Nam per hanc voluntariam ignorantiam depellis voti obligatione amplecteris. Sic Sanch & Suar. *ſup.* Et credendum eſt, te eo modo votum emittere, quoties tibi non conſtante voti emiſſionem errorem illum habuiſſe. Quia ſemper præſumi debes velle actum facere qualiter eſſe petit. Quod ſi certus es te erraſſe circa voti ſeu iuramenti obligationem, dubitas autem, an ab illo errore ceſſaueris per admonitionem ante vel poſt voti emiſſionem, non teneris voto. Quia iam tibi conſtat de ratione excuſante ab obligatione, & conſequenter votum non poſſidet. Neque præſumendum eſt, errorem pulſum eſſe niſi probetur. Sic Sanch. lib. 4. de voto *c.*22. *n.*22.

Hinc infertur ſi Religioſus profiteretur credens profeſſionem non obligare in perpetuum, ſed pro voluntate ipſius reſcindi poſſe, nullam eſſe talem profeſſionem. Quia voluntariè non vult profiteri; cum non velit profeſſionis eſſentiam. Sic docuit Suar. tom. 3. de Relig. *lib.*6. *c* 5 *num.*5. Nunquam tamen talis error præſumendus eſt.

3. Idem quod dictum eſt de ignorantia, ſeu errore obligationis voti, dicendum eſt de ignorantia materiæ, ſeu obiecti

voti

Digitized by Google

voti; impedit inquam voti obligationem. Quia impedit quod obiectum voti ſit cognitum, & conſequenter quod ſit volitum. Sic omnes Doctores.

Variis exemplis concluſionem declaro; ſi voueas ire Hieroſolymam credens abſque nauigatione ire poſſe, non teneris voto. Quia erras in obiectio voti. Non enim voues viam, quæ neceſſaria eſt, vt Hieroſolymam peruenias; ſed aliam tuo errore confictam. Idem eſt, ſi exiſtimares Hieroſolymam prope eſſe, cũ tamen longè diſtet. Quia longam viam voto amplexus non es. Sic Suar. li. de voto *c.* 11. *n.* 9. Leſ. *li.* 2. *c.* 40. *dub.* 2. *n.* 11. Sanch. *li.* 4. *Dec. c.* 3. *n.* 11. Bonac. *to.* 2. *diſp.* 4. *q.* 2. *punct.* 3. §. 2. *n.* 3. Deinde ſi voueas religionem Cartuſianorum, vel Minimorum, credens ibi liberè veſci carnibus; nequaquam obligatus maneres, etiam ad ſumendam aliam religionem, in qua licitum eſt veſci carnibus. Quia tuum votum non fuit de religione abſolutè, ſed de tali religione Cartuſianorũ, vel Minimorũ, in qua hæc licentia veſcendi carnibus adeſſet. Cum tamen nulla ſit talis religio, ceſſat votum ex defectu materiæ promiſſæ. Sic Suar. tom. 2. de Relig. *lib.* 2. *de voto c.* 11. *num.* 12.

4. Verum ſi de errore, ſeu ignorantia circunſtantiarum loquamur; non impedit voti valorem, niſi talis ignorantia in obiectum voti redundet. Sic docuit aliis relatis Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 2. *n.* 10. & 13. Suar. to. 2. de Relig. *lib.* 1. *de voto c.* 11. *à n.* 9. & *ſequent.* Supponit Sãch. *li.* 4. *Dec. c.* 3. *n.* 8 & *ſequent.* Bonac. *to.* 2 *diſp.* 4 *q.* 2 *punct.* 3. §. 2. *n* 4 Ratio eſt manifeſta; quia ignorantia ſolum cauſat inuoluntarium obiectum ignoratum. Si igitur obiectum voti ignoratum non eſt, ſed ſolum ſunt ignorata extrinſeca illius; nequaquam votum inuoluntarium erit, ſed voluntarium. Quod procedit, tametſi circunſtantiæ eſſent tales, vt nequaquam votum emitteres, ſi illas cognoſceres. Quia illa habitualis diſpoſitio non te impedit, quominus obiectum voti abſolutè amplectaris, vt manifeſtum eſt in eo, qui inimico pauperi eleemoſynam tribuit, non dandam ſi cognoſceret, inimicum eſſe. Et ratio eſt: Quia voluntas conditionalis non poſita conditione nihil poſſit inesse. Sed talis eſt ſupradictus affectus *nollem dare eleemoſynam huic pauperi, ſi ſcirem eſſe inimicum.* Dum enim non cognoſcis eſſe inimicum, abſolutam voluntatem non habes, non dandi eleemoſynam: Potius namque habes, voluntatem illi donandi. Secus verò eſſet, ſi diceres: nolo dare ſi de facto ſit inimicus. Quia cum eo tempore conditio vera ſit, voluntas donandi omnino ceſſat. Sic Caiet. 2. 2. *q.* 88. *art* 3. *circa fin.* verſ. *ad hoc dicitur.* Sotus *lib.* 7. *de iuſt. q.* 2. *art.* 1. *ad* 3. Mol. *to.* 2. *diſp.* 272. verſ. *quartum valde.* Leſ. *li.* 2. *c.* 40 *dub.* 2. *n.* 10. & 11 *circa fin.* Sanch *lib.* 4. *ſum c.* 2. *num.* 6 & 10. Valent. 2. 2. *diſp.* 6 *q.* 6. *punct.* 4 *in fine.* Suarez tom. 2. de Religione *lib.* 1. *de voto c.* 12 præcipuè *num* 9 & 10.

Dixi notanter niſi circunſtantia ignorata redundet in voti obiectum; quia ſæpe circunſtantiæ ſunt ita graues, vt erat illa de abſtinentia à carnibus, vt merito cenſeri poſſint immutare obiectum. Quando autem id contingat prudentis arbitrio relinquitur, ponderata obiecti qualitate. Neque certa regula id definiri poteſt vt bene notauit Suarez *tom.* 1. *de Religione lib. cap.* 1 *num.* 13.

Neque obſtat promiſſiones alióſve humanos contractus quibus dolus cauſam dedit, etiamſi dolus commiſſus non ſit in ſubſtantialibus, eſſe irritos, ſeu in irritum reuocari; ſicut tractatu præcedenti *diſp.* 2 *punct.* 5. diximus, vt inde inferas vota ſupradicto errore commiſſa inualida eſſe, aut arbitrio in contractibus ob ſupradictum errorem ex iure poſitiuo prouenit: At in votis nullum eſt poſitiuum, quod illa reddat. Sic Leſſius *li.* 2. *c.* 40. *dub.* 2. *num.* 13.

5. Denique ſi error adſit circa finem voti, valore eius impedit. Secus ſi error adſit circa occaſionem, & cauſam impellentem ad vouendum. Sic ex communi ſententia tradit Suar. tom. 2. de Relig. *li.* 1. *de voto c.* 11. *num.* 14 Leſ. *li.* 2. *c.* 40. *dub.* 2. *n.* 11. Sanch. *li.* 4 *ſum. c.* 2. *n.* 45. Bonac. *tom.* 2 *diſp.* 4. *q.* 2. *punct.* 3. *n.* 13. Ratio prioris partis eſt. Nam finis voti eſt formaliſſimum voti obiectum. Ergo ſi in illo error adſit, obiectum voti voluntarium eſſe non poteſt; ac proinde votum non tenebit. Explico concluſionem. Triplex finis in voto conſiderari poteſt. Primus eſt communis omnibus votis, qui eſt diuinus cultus & honor, ſi deficiat nequaquam votum ſubſiſtere poterit; quia non remanebit materia voti capax. Secundus eſt ſpecialis & intrinſecus materiæ per votum promiſſæ qui ſi deficiat, mutatur obiectum promiſſum, & conſequenter ceſſat promiſſio. Exemplo declaro, finis intrinſecus eleemoſynæ eſt alienæ miſeriæ ſubleuatio, qua ſubleuatione ceſſante eleemoſyna eſſe non poteſt. Si igitur voueres dare Petro eleemoſynam, credens illa indigere, cum tamen verò non indigeat, quia diues eſt; voti obligatio ceſſat. Quia ceſſat voti obiectum, quod fuit eleemoſyna. Tertius finis eſt extrinſecus aliàs, ſed quia prætenditur per tale votum obtineri, ad illius voti obiectum formaliter pertinet. Explico, credebas beneficium vacare, & gratia illud obtinendi eleemoſynam promiſiſti; cum tamen beneficium non fuerit vacans; promiſſio non tenet. Idem eſt, ſi peregrinationem promiſiſti ob inuiſendum amicum, quem ibi adeſſe credebas; cum tamen non adfuerit. Idem ſi votum feceris ob recuperandam filio ſalutem, quem credebas infirmari; cum tamen non fuerit eo tempore infirmus, vel iam fuerit mortuus; votum non tenet. Et ratio eſt manifeſta. Nam illa eleemoſyna ſeu peregrinatio non abſolutè promittitur, ſed promittitur tanquam medium ad impetrandum beneficium, videndum amicum, recuperandam filio ſanitatem; quæ cum ſint impoſſibilia promiſſio non tenet.

Sed quid ſi non ſolum ob ſupradictos fines, ſed etiam ob alios verè exiſtentes votum emitteres? Diſtinguendum eſt; ſi expreſſam voluntatem haberes, te obligandi ad votum ob quemlibet finem, qui adeſſet, clarum eſt, te eſſe obligatum, ſi aliquis ex finibus appoſitis verè exiſtit. At ſi hanc expreſſam voluntatem non habes, & vterque finis eſt verè finis voti, eo quòd per votum obtinere illum intendas quodlibet deficiente obligatio voti impeditur. Quia alias eſſet obligatio ad impoſſibile, Sanch. *lib.* 4. *c.* 2 *n.* 40.

Secunda pars concluſionis ſcilicet errorem commiſſum circa occaſionem & cauſam impellentem ad votum, votum non irritare, facilè probatur. Nam huiuſmodi error non occultat voti obiectum, & ſubſtantiam. Ergo non poteſt illud inuoluntarium reddere. Ergo nec nullum. Deinde huiuſmodi error ſupponit voluntatem vouentis determinatam ad eliciendum votum ob alium finem. Ergo ſolum mouere poteſt voluntatem, vt facilius & libentius votum emittatur. Ergo non eſt cauſa voti. Siquidem eo deficiente adhuc votum fieret; tametſi non ea facilitate & alacritate.

6. Quod ſi inquiras, quomodo cognoſces, quæ ſint occaſiones voti, quæ finis illius? Reſpondeo illa eſſe finem voti, quæ per votum obtinere intendis, & illa eſſe occaſionem, quæ tempore voti exiſtunt, vel præſumis exiſtere, & te ad vouendum excitant, vt in exemplo de eleemoſyna facienda religioſe pauperi ob eius miſeriam ſubleuandam conſtat. Subleuare namque illius miſeriam, eſt finis obtinendus per votum, at probitas non obtinetur per votum, ſed iam exiſtens te excitat ad vouendum, ac proinde voti occaſio eſt, non finis. At quia ſæpè aliqua per votum obtineri intenduntur, quibus tamen deficientibus votum perſiſtit, difficillimum eſt, explicare eo caſu, quomodo ea à fine voti & illius obiecto excludantur? Quæ in re mihi non occurrit alia firmior regula ea quam ſuprà poſuimus, Supradicta inquam excludi debere ex voluntate formali & expreſſa, qua illis non obſtantibus voluntatem te obligandi habes. Nam ſi hac voluntate cares, percipere non poſſum, quomodo ea, quæ per votum obtinere intenduntur, non ſint finis illius, & obiectum, & conſequenter votum medium ad illorum impetrationem, quæ ſi impoſſibilis ſit, votum non reddatur nullum.

7. In caſu autem dubio: an aliqua habeant rationem finis, an verò ſint occaſio voti emittendi, ſpectandum eſt, an illis deficientibus verus finis voti perſiſtat. Nam ſi hoc ita eſt credo potius reputanda eſſe occaſionem voti, quam finem. Quia hæc præſumptio fauet valori actus, & pro illo in foro externo iudicaretur, dum vouens non probauerit ea, quæ deficiunt, cauſas eſſe finales, non impulſiuas. At ſi illis deficientibus non relinquitur finis voti, clarè conſtat, ea finem eſſe, & non tantum occaſionem. Siquidem abſque fine votum eſſe non poteſt. Sic Syluester verbo *votum* 2. *q.* 8. Azor. 1. *p. inſtit. moral. lib.* 11. *c.* 15. *q.* 13. Sanch. *lib.* 4. *de voto c.* 2. *n.* 51. Bonac. *tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 2 *de voto punct.* 3. *in fine.*

8. Iuxta hanc doctrinam explicatur Textus *in c. magnæ de voto*, vbi Epiſcopus Trecenſis votum Hieroſolymitanæ peregrinationis fecerat animo, & voluntate obtinendi libertatem ſuæ Eccleſiæ ope & auxilio Comitis Campaniæ, qui finis omnino defuit morte illius comitis tempore voti, & dicendum eſt votum ſubſiſtere non potuiſſe. Quia non apparet Epiſcopum expreſſam voluntatem habuiſſe ob deuotionem ſanctorum locorum peregrinationem ſuſcipiendi independenter ab impetratione auxilij comitis campaniæ, ſed potius huic fuit finis principalis peregrinationis promiſſæ. Quo ceſſante facilius potuit (inquit Pontifex) ceſſare, & effectus. Neque obſtat illud votum commutari quia commutatur ob dubium, quod poterat eſſe, ſi fortè independenter ab auxilio comitis votum emiſiſſet, & ad maiorem ſecuritatem Epiſcopi, ſed non ob neceſſitatem. Sanch. *lib* 4. *de voto c.* 2. *n.* 43. E contra procedit Textus *in c. ex parte el ſecundo de conuerſione coniugatorum.* Vbi mulier, quæ matrimonium ratum contraxerat, credens falſo eius ſponſum leproſum eſſe, vt illius habitationem fugeret, velum viduitatis ſuſcepit, in quo ſi votum religionis emittat, perſeuerare cogitur. Quia ille error non eſt in cauſa finali obtinenda per votum, ſed in cauſa excitante & mouente ad vouendum quod ſatis indicat Pontifex cum dicit, licere mulieri ad religionem tranſire, quamuis falſa ſit cauſa, per quam ad ſuſceptionem veli prædicta mulier eſt inducta: cum ſine qualibet tali cauſa idipſum religionis obtentu facere potuiſſet. Suarez tom. 2. de Religione *lib.* 1. *de voto c.* 11. *fine.*

PVNCTVM

Digitized by Google

PVNCTVM VII.

An votum ſoli Deo faciendum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Proponitur dubitandi ratio.*
2 *Reſoluitur quæſtio.*

1. VIdetur non ſoli Deo, ſed etiam ſanctis vota fieri. Quia fiunt profeſſiones in eorum cultum, & honorem cedentes. Quod confirmat aliquarum Religionum vſus, vouendo caſtitatem, paupertatem, & obedientiam non ſolum Deo, ſed etiam Beatæ Mariæ aliiſque ſanctis.

2. In hac re ſolum de nomine eſſe poteſt quæſtio, ſed non de re, vt bene aduertit. Valentia 2.2. *diſp.6.q.6.punct.3.verſ.3. dubium eſt*. Nam ſi votum ſumas pro cultu recognoſcente diuinum numen, à quo tanquam ab authore omnium bonorum aliquid impetrare intendis, vel pro impetratis gratias referre, clarum eſt hoc modo ſoli Deo vota fieri. Quia ſolus Deus eſt, qui hac ratione coli poteſt. Quod ſi tunc ſancti inuocantur in illa promiſſione, & voto; inuocantur vt teſtes promiſſionis factæ, vel vt mediatores ad deferendum votum, vel vt interceſſores ad impetrandum à Deo, quæ per votum deſiderantur. Verum ſi non hac ratione votum ſeu promiſſio ſumatur, ſed quatenus cedit in cultum, & honorem ſanctorum, vt illos in neceſſitatibus mediatores habeas, vel vt illis pro beneficiis acceptis te gratum oſtendas; ſanctis fieri poteſt; ſicut enim ſancti ſpectata propria excellentia gratiæ & gloriæ, quam habent orari & adorari poſſunt, cur non etiam coli promiſſione de bono opere ipſis facto? Sed quia huiuſmodi promiſſio ſanctis facta confirmatur frequenter promiſſione facta Deo: Vouemus enim Deo facturi, quidquid ſanctis promittimus; ea de cauſa omne votum factum ſanctis Deo fieri dicitur. Sic D. Thom. 2.2. *quæſt.* 88. *art.5. ad tertium quem teſtatur* Sanch *lib.4. ſum. c.1. n.41. ab omnibus eſſe receptum* Azor. *lib.11. inſtit. moral. cap.22. q.13.* Suar. *latiſſimè to.2. de Relig. lib.1. de voto c.16. Annot.5.* Bonac. *to.2. diſp.4. q.2. de voto punct.2. n.17.* optimè Val. 2.2. *diſp.6. q.6. punct.3. in ſecunda aſſertione* verſ.3. *dubium.*

Quando verò Prælato locum Dei tenenti obedientiam promittis, votum Prælato non fit, etiam illo modo, quo fieri poteſt ſanctis ſpectata eorum excellentia. Quia non in Prælati cultum & honorem promittit, ſed Deo promittis obedientiam tuo Prælato ſeruandam. Sic Sayro in Claui Regia *lib.6. c.1. n.11.* Bonac. *dicto puncto.1. n.17.* Si autem alicui homini in eius vtilitatem aliquid promittas abſque relaxatione ad Deum; vt ſi dicas, promitto tibi me non luſurum; promiſſio humana & ciuilis eſt, non votum. Sic Nauarr. *ſum. mc lat. c.12. n.25.* Sanch. *lib.4. ſumma c.1. n.42.*

PVNCTVM VIII.

Quæ materia Deo & Sanctis offerri per votum poſſit?

VLtima particula quæ in definitione voti apponitur eſt, vt ſit de meliori bono. Quapropter examinandum eſt: an votum neceſſario ſit de bono, & de bono poſſibili, Secundò: an debeat eſſe de bono pertinente ad conſilia, vel poſſit eſſe de bono pertinente ad præcepta. Tertiò, qualiter debeat eſſe de bono meliori.

§. I.

Qualiter votum debeat eſſe de bono poſſibili?

1 *Impoſſibilia promitti Deo non poſſunt.*
2 *An votum non peccandi ſit impoſſibile.*
3 *Pro reſolutione apponitur diſtinctio.*
4 *Votum non peccandi mortaliter, validum eſt.*
5 *Votum non peccandi nec mortaliter, nec venialiter inualidum eſt.*
6 *An ſaltem obliget ad mortalia vitanda? Affirmat Suar.*
7 *Negat Sanchez.*
8 *Quid ſentiendum ſit.*
9 *Fit ſatis oppoſitæ rationi.*
10 *Deciditur quæſtio: An votum rei partim poſſibilis, partim impoſſibilis obliget.*
11 *Votum de vitando aliquo genere peccatorum venialium obligat, ſed non eſt conſulendum.*
12 *Votum vitandi omnia venialia quantum in te eſt, aliqui cenſent valere, verius eſt oppoſitum.*
13 *Votum fatendi omnia venialia valet.*
14 *Promittere Deo rem impoſſibilem, per ſe ſolum eſt veniale.*

1. REgula eſt ab omnibus recepta. Impoſſibilia Deo promitti non poſſe Quia ad illa facienda non poteſt ſuſcipi obligatio Regula, *nemo poteſt de regulis iuris in 6. & leg. impoſſibilium ff. eodem tit.* Quod non ſolum verum habet in abſolutè impoſſibilibus; ſed de iis, quæ comparatione promittentis impoſſibilia ſunt. Nam eo ipſo non poterit promittens ad illa ſe obligare. Hinc conſtat; qualiter alienum factum promittatur; promittitur namque non abſolutè, ſed vt promittenti ſubiicitur. At nulla alia ratione ſubiicitur, niſi appoſitione curæ, & diligentiæ vt efficiatur. Ergo promittens factum alienum cenſendus eſt promittere ſuam diligentiam, & curam ſerio apponere, vt tale factum fiat, vt latius diximus ſuperiori tractatu de Iuramento. Et tradit in præſenti Suar. tom 2. de Religione *lib.2. de voto c.1. in fine n.7.* Sanch. *li.4. de voto c.5. n 9.*

2. Sed eſt dubium; an ſub hac materia impoſſibili comprehendatur votum nunquam peccandi? Videtur namque comprehendi. Quia ſpectata humanæ naturæ fragilitate, & ordinariis Dei auxiliis nullus eſt, qui poſſit omne peccatum vitare. Ergo illud votum eſt de re impoſſibili. Econtra verò videtur tale votum de re poſſibili eſſe. Quia eſt de vitando peccato, quod ſi vitari non poſſit, peccatum non eſſet.

3. Pro reſolutione aduerte multipliciter hoc votum non peccandi fieri poſſe. Primò; ſi votum fiat non peccandi mortaliter. Secundò; ſi fiat, non peccandi mortaliter, nec venialiter. Tertiò; ſi votum fiat, non peccandi abſolutè. Quartò; ſi fiat, non peccandi venialiter in hac materia determinata, vel in hoc genere peccatorum?

4. Si votum fiat non peccandi mortaliter; validum eſt, vtpote de re poſſibili non viribus naturæ, ſed gratiæ, quæ omnibus ea vti volentibus, diuinámque miſericordiam implorantibus parata eſt. Quæ ratio probat, hoc votum validum eſſe, tametſi fiat ab homine fragili, & peccatis debito, & periculum tranſgreſſionis habente. Nam hoc periculum cum non proueniat ex voto, ſed ex praua diſpoſitione vouentis, quam diuina gratia ſuperare vouens poteſt, & tenetur; voti obligationem non impedit. Sic Nauar. *ſum. c.12. num.65.* Sotus lib.7. de iuſtitia *quæſt.1. art.3.* Leſſius *c.40. dub.7. num.31.* Sanchez *lib.4. c.5. num.16.* Suar. tom.2. de Religione *lib.2. de voto c.3. num.2.* Azor. *lib.11. c.13. q.4.* Verum etſi tale votum validum ſit; at conſulendum non eſt frequenter ob periculum tranſgreſſionis; rarus enim eſt præcipuè ex his, qui in ſæculo vitam degunt, qui peccato mortali toto vitæ tempore abſtineat. Sic Nauarrus, Sotus, Suarez, Sanch. *locis allegatis.*

5. Si verò votum fiat, non peccandi mortaliter nec venialiter, ſeu non peccandi, alicui videbitur validum eſſe, etiam, ſecundum votum, quod includit. Quia lex diuina obligat, vitare omnia peccata mortalia, & venialia: aliàs non peccares ſi propoſitum haberes peccandi aliquando venialiter. Sed ad id, ad quod lex diuina obligat, obligare per votum potes, vtpote ad rem perfectam, & poſſibilem. Ergo potes te obligare, non ſolum ad vitanda peccata mortalia, ſed etiam venialia. Nihilominus tenenda eſt communis ſententia, tale votum quoad collectionem omnium peccatorum inualidum eſſe. Sic docuit Sotus dicto lib.7. de iuſtitia *q.1. art.3.* verſ. *vtrum verò votum*, Valent. 2.2. *diſp. 6. q.6. punct.2.* verſ *ſi autem quærat.* Sanch. *lib. 4. ſumma cap.5. num.* 10. Leſſius *lib.2. c. 40. dub.7. num.* 31. Suar. *lib.2. de voto c.3. num.5.* Ratio ea eſt, quia etſi vitare omnia peccata mortalia, & venialia ſit tibi (ſpeculatiue loquendo) phyſicè poſſibile, at moraliter & ſpectato communi rerum curſu, & auxiliis à Deo conceſſis impoſſibile eſt, vt experientia demonſtrat. Sed ad ea, quæ ſic ſunt impoſſibilia, lex humana poſitiua obligare non poteſt. Ergo neque votum Neque obſtat legem diuinam naturalem ad vitanda omnia illa peccata obligare, vt manifeſtè probat ratio dubitandi; Vt inde inferas, te per votum obligare poſſe. Quia illa obligatio eſt velut proprietas rationalis naturæ; ac proinde non mirum ſi ſolam potentiam phyſicam ſpectet. Quia rationali naturæ, qua talis eſt, accidentaria eſt moralis impoſſibilitas proueniens ex appetitu rationi non ſubiecto. At obligatio voti, & cuius vis legis poſitiuæ cum ſubſequatur hanc moralem impoſſibilitatem, illam ſpectat; ac proinde cum illa compati non poteſt.

6. Maior dubitatio eſt: an tale votum obliget ad partem, ſaltem ad vitanda peccata mortalia? Affirmat vt magis probabile Suar. *li.2. de voto c.3. num.16.* Mouetur: quia quo ad illam partem poſſibile eſt tale votum; & cum ſit pars omnino diſtincta, & ſeparabilis ab alia parte non peccandi venialiter; credendum eſt; ex huius coniunctione aliam non vitiari. Item quia illud votum nunquam peccandi mortaliter, nec venialiter; æquiualet duplici voto, alteri non peccandi mortaliter, alteri non

non peccandi venialiter. At ſi hæc duo vota ſeparatim fierent, valeret vtique votum non peccandi mortaliter, tametſi votum non peccandi venialiter irritum ſit & nullum. Ergo ſimiliter votum peccandi, valebit qua parte peccata mortalia reſpicit; tametſi non valeat, quâ parte venialia peccata ſpectat. Quia vtile per inutile vitiari non debet, *Regula iuris 37. de regul. iuris in 6.* Præterea interpretatio facienda eſt pro valore actus, *cap. Abbate de verborum ſignificatione leg. quoties ff. de reb. dubiis.* Si autem huic voto obligationem ad vitanda mortalia concedamus; eſto negamus illi obligationem vitandi venialia, votum tenet. Ergo tale votum ſic eſt interpretandum.

7. Contrarium defendit aliis relatis Sanch. *lib. 4. de voto c. 5. n. 10.* Et moueri poteſt ea ratione. Quia ſic vouens per modum vnius collectionem omnium peccatorum vitare intendit. Ergo conſtituta impoſſibilitate aliquot peccata vitandi, votum non videtur ex vlla parte tenere. Quia comparatione vouentis non habet partes, cum omnes per modum vnius Deo offerantur. Et confirmo; ſi illud votum qua parte reſpicit vitationem peccatorum mortalium ſubſiſtere debet. Quia hæc vitatio & poſſibilis eſt; & ſeparari poteſt à vitatione venialium. Cum autem in ipſis peccatis venialibus plura ſint, quæ vitari poſſunt & ab aliis ſint ſeparabilia; efficitur ſane votum quoad illa tenere. Hoc autem eſſe non poteſt. Tum quia non eſt maior ratio de illis peccatis quam de aliis; cum quodlibet in particulari ſumptum vitabile ſit. Tum denique quia omnia illa per modum vnius offeruntur vitari.

8. Cæterum in hac re dicendum eſt ſi expreſſam voluntatem habuiſti, non te obligandi vitare mortalia niſi ſimul obligatus maneres omnia venialia vitare, votum non tenet. Quia non purgatur conditio, ſub qua obligationem intendebas ſuſcipere. Sed rarò quis hanc voluntatem habet potiùs enim intendit, ſe obligare quantum obligari poteſt. Qui enim amore virtutis & reuerentiæ Deo debitæ promittit, non peccaturum, offert Deo vitare omnes, & ſingulas eius offenſas, & peccata quæ per ſe, & ex natura rei ab aliis ſeparantur, cenſendus eſt offerre vitare. Ergo vouens non peccaturum cenſendus eſt obligatus ad non peccandum mortaliter; quia & peccatum mortale à veniali ſeparatur, & obligatio vitandi mortalia ab obligatione vitandi venialia frequenter ſeiungitur.

9. Neque fundamentum adductum pro ſententia Sanchez obſtat huic doctrinæ. Illud namque verum eſt; quoties vouens expreſſam intentionem habuerit non ſe obligandi ad partem, quin ad totum obligetur. Quod non eſt credendum: Quia eſt alienum ab vſu & ſtylo, quo ſolent homines ſimilia vota emittere. Confirmatio verò magis vrget, cuius ſequelam Suarez *l. de voto c. 3. fine,* concedit, & ad impugnationem reſpondet; eſto in peccatis venialibus non ſit maior ratio horum quam illorum vt ex vi voti vitandi venialia, teneatur vouens hæc potius, quam illa vitare. Quia tamen prudentis arbitrio hæc determinatio fieri poteſt, obligat votum illa parte quæ fuerit determinata. Quod exemplo illius, qui vouet totam quadrageſimam ieiunare, confirmat; cum tamen ſolam partem poſſit. Qui certè ad partem tenetur & cum non ſit maior ratio vnius, quam alterius; ad illam partem tenetur, quam prudens arbitrium determinauerit. At mihi veriùs apparet, ſequelam negandam eſſe. Eſt enim longè diuerſa ratio in peccatis mortalibus, ac in venialibus. Nam peccata mortalia collectiuè, & diuiſiuè vitari poſſunt, & obligatio vitandi illa, ſeparabilis eſt, & de facto ſeparatur frequenter ab obligatione, vitandi venialia; neque in vna obligatione eſt eadem ratio, ac in alia. Secus verò contingit in obligatione vitandi venialia, quæ cum ſuſcipi non poſſit comparatione omnium, & ex voti nulla determinentur, obligatio non ſubſiſtit. Neque præſtat; quod prudens arbitrium poſſit illa determinare, vt in exemplo ieiunij quadrageſimalis dictum eſt, ſi ex vi voti, & natura illius determinata non ſunt. Nam ieiunium quadrageſimale ex ſe & natura ſua poſſibile eſt, & ex vi voti totius quadrageſimæ ieiunium determinatur; ac proinde votum illius validum eſt ex ſe: Quod autem in hoc indiuiduo totum poſſibile non ſit, ſed ſolum pars; id eſt per accidens; eaque de cauſa non impedit voti valorem abſolutè; ſed ſolum facit, vt ex prudentis arbitrio determinatio, quam votum habet ex ſe, temperetur. E contra eſt in voto nunquam peccandi venialiter; quod ex ſe & natura ſua neque ad omnia peccata venialia, neque ad aliqua determinatum eſt.

10. Hinc decidenda eſt illa grauis difficultas; an votum de re partim poſſibili, & partim impoſſibili valeat quoad partem poſſibilem; Et dicendum eſt; non valere, ſi vouens expreſſam voluntatem habuit, non ſe obligandi ad partem poſſibilem, quin ad totum maneret obligatus. Quia votum eſt lex quam ſibi vouens imponit, & vltra illius intentionem extendenda non eſt. Sic Leſſius *lib. 2. c. 40. dub. 7. num. 31.* Suar. lib. 2. de voto *c. 2. à n. 7. & 12.* Verum ſi de hac expreſſa voluntate non conſtat; ſpectanda eſt materia promiſſa, quæ ſi partes habeat ſeparabiles, & obligationes partis, poſſibilis ab alia comparte impoſſibili non pendeat, ſpectato communi ſtylo, & vſu vouendi, votum quoad illam partem poſſibilem tenet; eſto nullum ſit quoad partem impoſſibilem. Secùs verò ſi partes inter ſe copulentur. Sic Suarez & Leſſius *ſupra.* Ratio eſt: quia quiſque præſumi debet vouere intentione accommodata obiecto. Exempla voti habentis partes ſeparabiles ſunt; ſi mulier quæ viuente marito & abſque eius conſenſu vouit caſtitatem. Nam obligata manet, ad non petendum, tametſi ad non reddendum obligari non potuerit, vt colligitur. *Ex cap. quidam & c. placet de conuerſatione coniugat.* Item vouens tota quadrageſima ieiunare; cum tamen ſolam partem poſſit; obligatur ad partem. Et vouens graues pœnitentias, & afflictiones carnis ſubire, obligatur ad ea, quæ prudentis arbitrio commode præſtare poſſit. Item ſi vouens mille aureos, te in eleemoſynam daturum, nec poſſis niſi centum; teneris ad centum. Quia centum promiſiſti, impoſſibilitas namque vnius partis non impedit obligationem partis poſſibilis per ſe diſtinctæ & ſeparabilis. Idem eſt, ſi modus, ſub quo obiectum voti eſt promiſſum, impoſſibilis eſſet, ob illius namque impoſſibilitatem valor voti non impeditur. Quia impoſſibilitas acceſſorij non cedit in principale. Qua de cauſa ſi vouens ire Romam genibus flexis, nudo capite, cilicio indutus vel alia conditione impoſſibili obligatus eſſes Romam ire reiecta illa conditione impoſſibili. Et promittens ieiunare pane & aqua, ſi non potes in pane & aqua debet ſeruare formam Eccleſiaſtici ieiunij. Sed hoc intelligendum eſt, vt bene aduertit Suar. *dicto lib. 2. de voto c. 2. num. 11.* Caſu quo modus ille impoſſibilis potiùs grauaret, quam leuaret difficultatem obiecti principalis promiſſi. Nam eo caſu tota difficultas, quæ in obiecto promiſſo amatur, & inſuper amatur difficultas modi, qui vt poſſibilis apprehenditur. At ſi modus, ſub quo obiectum promittitur difficultatem illius notabiliter minuit, ſi modus impoſſibilis eſt, ceſſat obiecti promiſſi obligatio. Quia eſto obiectum ſeparabile ſit ab illo modo, at non eſt cenſendum ex intentione vouentis ſeparari. Quia non eſt cenſendus, ad obiectum ita difficile ſe velle obligare. Exemplo peregrinationis Romanæ Suarez manifeſtat. Qui enim promitteret ire Romam equitando, credens poſſibilitatem habere eundi tali modo, ſi poſtea contingat, illum modum eſſe impoſſibilem, ceſſat obligatio peregrinationis. Nam peregrinatio pedeſtris notabiliter difficilior eſt equeſtri peregrinatione. Non igitur eſt cenſendus illam vouere. Exemplum voti habentis partes inſeparabiles eſt, ſi voueas monaſterium ædificare, & paupertate ſuperueniente non poſſis niſi partem, non teneris ad partem. Quia per modum vnius cenſendus es, ædificationem monaſterij promiſiſſe. Suar. *lib. 2. de voto c. 2. num. 5.* Sanch. *li. 4 num. 10. num. 7.* Paul. Laym. *li. 4 tr. 4. c. 2. num. 3.* Et generaliter quoties votum quoad partem principalem promiſſam implere nequis, non obligaris ad acceſſorium. Quia principali corruente acceſſorium ceſſat. Hac ratione (inquit Paulus Laym.) Si vouiſti ieiunare in vigilia Natiuitatis Virginis, & non potes, non teneris à carnibus abſtinere. Quia abſtinentiam à carnibus non vouiſti per ſe, ſed quatenus conſtituit Eccleſiaſticum ieiunium, à quo cum excuſeris, cenſeris à carnium abſtinentia excuſatus. Item ſi à carnibus abſtinere non poſſis, non teneris abſtinere à repetita comeſtione. Præterea ſi ob lucrandum iubilæum vouiſti confeſſionem, non teneris confiteri, ſi lucrari iubilæum non poſſis. Deinde ſi vouiſti peregrinationem cilicio indutus, non teneris induere cilicium, ſi peregrinari non potes. Quia hæc omnia ſunt acceſſoria.

11. Denique votum eſſe poteſt, de vitando aliquo genere peccatorum venialium. Et quidem regulariter hoc votum validum eſſe; ſed nequaquam ob periculum conſulendum communis eſt ſententia, vt aliis relatis docent Azor *li. 11. c. 13. q. 4.* Leſsius *li. 2 c. 40 dub. 7. num. 31.* Suar. *lib. 2. de voto c. 3. n. 4.* Sanch. *li. 4. c. 5. num. 18.* Ratio eſt clara: Quia ſpectato communi ordine gratiæ poteſt quis vnum vel alterum genus peccatorum venialem vitare, præcipuè ſi ſint peccata ex plena aduertentia & deliberatione. Notantur dixi regulariter Quia ſunt aliqua genera peccatorum venialium, quæ longo tempore vitari vix eſt moraliter poſsibile, qualia (inquit Sanchez ſupra) ſunt, quæ committuntur in cogitationibus luxuriæ, infidelitatis, iudicij temerarij, vel in cibo & potu ſumendis, & verbis otioſis; attenta enim humana fragilitate vix hæc vitari poſſunt; præueniunt namque plenam aduertentiam, & deliberationem; eaque de cauſa ſi per ſe ſumantur materia voti eſſe non poſſunt; bene tamen in conſequentiam & quatenus in materia abſolutè promiſſa comprehenduntur. Conſentit Suarez *d. lib. 2. de voto c. 3. num. 11. & 12.*

12. Sed quid dicendum de voto, quo promitteres quantum in te eſt, omnia peccata venialia vitare? Affirmat Sanch. *lib. 4. de voto c. 5. num. 13.* Leſsius *li. 2. c. 40. dub. 7. num. 31. in princ.* Validum eſſe; quia talis promiſsio habet obiectum poſsibile, conuenitque cum propoſito vitandi omnia peccata venialia, quantum cum diuina gratia, & humana fragilitate id fieri poſſit, quod propoſitum paſsim habent viri timorati; obligatque ſpecialem curam, & diligentiam adhibere. Cæterum veriùs

credo

Digitized by Google

credo tale votum nullum eſſe. Quia eſt de obiecto humana ratione incognoſcibili. Quis enim cognoſcet quando debitam diligentiam adhibet præcipuè in peccatis, quæ ex ſurreptione contingunt, quæque præueniunt plenam aduertentiam & conſiderationem? At votum, cum obligationem inducat, debet eſſe de re certa & determinata, & voventi cognoſcibili. Secùs verò eſt in propoſito, quod, quia obligatorium non eſt, eam diſtinctionem non poſtulat.

13. E contra eſt votum fatendi omnia venialia. Quod quidem validum eſt. Quia eſt de materia poſſibili & determinata. Non enim intelligitur factum de fatendis omnibus venialibus abſolutè, ſed de fatendis iis, quæ facta mediocri diligentia memoriæ occurrerint. Quod poſſibile eſt, cognitu facile. Sicuti præceptum Eccleſiaſticum de fatendis mortalibus non obligat fateri omnia, ſed ea, quæ facta diligentia competenti, memoriæ occurrerint, aliàs eſſet præceptum impoſſibile. Sic Sotus 4. *diſtinct.* 18. *q.* 1. *art.* 3. *ante quintam concluſionem* Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 23. *q.* 4. *in fine*. Sanch. *lib.* 4 *cap.* 5. *n.* 20. Si verò poſt factam confeſſionem aliqua oblita memoriæ occurrerint, in ſequentem confeſſionem reſeruanda ſunt, obligatus es ea fateri ſtatim, eſto ſacram Euchariſtiam ſis ſuſcepturus. Quia illius ſuſceptionem non impediunt, & votum intelligitur factum de fatendis venialibus quæ tempore confeſſionis memoriæ occurrerint. Sic Sanchez *loco allegato*.

14. Inquires; quale peccatum ſit promittere Deo rem impoſſibilem? Reſpondeo, per ſe ſolum culpam venialem eſſe, quæ in eo conſiſtit, vt promiſſionem ſimules, ſi impoſſibilitatem rei promiſſæ cognoſcas. Non enim ex animo promittere potes, quod eſſe impoſſibile cognoſcis. Si tamen rei promiſſæ impoſſibilitatem ignoras culpabiliter, & ex illa ignorantia promittas impoſſibile, adhuc non videtur talis promiſſio bona intentione facta culpam venialem excedere. Quia nec cedit in grauem Dei offenſam, neque in proximorum damnum aut ſcandalum. Sic expreſsè Suar. *lib.* 5. *de voto c.* 2. *n.* 3.

§. II.

Qualiter votum debeat eſſe de re bona & honeſta.

SVMMARIVM.

1 *Certum eſt votum de re bona, & honeſta debere eſſe.*
2 *Non poteſt eſſe de re indifferente dum indifferens eſt.*
3 *Debet adeſſe honeſtas voti tempore, quo votum emittis.*

1. Regula eſt ab omnibus recepta, votum debere eſſe neceſſariò de re bona & honeſta. Quia debet eſſe de re grata Deo, cui votum fit. Alias illam non acceptabit. Deo autem gratum eſſe non poteſt, quod non fuit bonum, & honeſtum. Quia cedere non poteſt in eius cultum & obſequium. Ergo.

Hinc fit nullum actum indifferentem dum in ea indifferentia perſiſtit voti materiam eſſe. Quia actus indifferens ad minùs honeſtus non eſt, & conſequenter incapax diuini cultus & obſequij. Sic D. Thomas ab omnibus receptus 2. 2. *q.* 88. *art.* Notanter dixi ſi in ea indifferentia perſiſtit. Nam ſi ob aliquam circumſtantiam ea amittit, & honeſtus redditur, apta voti materia erit. Exemplo res declaratur. Non ingredi hanc domum, indifferens eſt ex ſe; at ſi talis ingreſſus ſit tibi occaſio peccandi bonum & honeſtum eſt non ingredi; ac proinde materia voti eſſe tunc poteſt. Item non ludere cum Petro, relicta facultate ludendi cum aliis, indifferens eſt, & incapax voti; at ſi Petrus tibi ſit occaſio rigandi, vel iurandi, optimè potes te voto obſtringere ad eius conſortium vitandum. Sic Caietanus 2. 2. *q.* 88. *art.* 2. *dub.* 5. & *in ſum.* verbo *votum c.* 2. *fine*. Sotus lib. 7. de iuſtitia *q.* 1. *ad tertiam circa* 2. *concluſ.* Nauar. *ſum. c.* 12. *n.* 28. *& ſequenti.* Azor. *lib.* 11. *c.* 13. *q.* 5. Val. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 2. *diffic.* 3. Toletus *lib.* 4. *ſum. c.* 17. *n.* 17. Sanch. *lib.* 4. *ſum. c.* 7. *à n.* 2. *&* 5. Suar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 2. *c.* 4. *à n.* 5. Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 7. *n.* 40.

Aduertendum tamen eſt; vt res indifferens fiat honeſta, non ſufficere, vt ad honeſtum finem illam referas niſi ipſa illi fini conſequendo apta & conueniens iudicetur. Quia tua extrinſeca relatio rem non immutat. Hac enim ratione votum fœminæ non nendi die ſabbathi in honorem Virginis relicta facultate aliis operibus ſeruilibus vacandi nullum eſt. Quia non cedit ſpecialiter in cultum Virginis. Qui enim cultus eſt, quod ab hoc opere abſtineas, ſi aliis inſeruias? Excipe tamen niſi te hoc opus potiùs, quam aliud impediret diuinis vacare, & vt ad hunc effectum expeditus eſſes, voueres ab illo opere abſtinentiam. Quia tunc valeret votum abſtinendi ab illo opere ob illum finem. Quia illi fini bono & honeſto conſequendo apta & conueniens eſt illius operis abſtinentia Sanch. *d. lib.* 4. *cap.* 7. *num* 6. Laym. *l.* 4. *tract* 4. *c.* 2. *num* 8. Idem eſt de voto non edendi capita animalium ob cultum & honorem Ioannis Baptiſtæ. Idem de non edendis carnibus igni aſſis ob honorem S. Laurent. Non enim abſtinentia hæc cedit in cultum & honorem horum ſanctorum facultate relicta edendi aliis cibis. Sic Nau. *c.* 12. *n.* 37. Azor *dicta q.* 5. Sanch. *d. l.* 4. *c.* 7. *à n.* 6. *& ſequent.* Excipe niſi ſpecialiter ad ſupradicta edenda potiùs quam ad alia affectus eſſes, & vt te hac voluptate priuares, votum emitteres. Quia tunc illa abſtinentia ad virtutem pœnitentiæ pertinet. Sanch. *d. c.* 7. *n.* 8. *fine*. Laym. *ſuprà*. Idem eſt ſi in honorem alicuius ſancti voueas taurorum agitationem, alióſue ſimiles ludos publicos, non tenet votum. Quia ſolum ex tua relatione & non ex ſe videntur ſanctorum honori ij publici ludi conferre. Sic Sanch. *d. c.* 7. *n.* 13. Suar. *lib.* 2. *de voto c.* 4. *n.* 7.

E contra contingit in voto abſtinendi ab hoc opere ſeruili die feſto, vel non fornicandi cum hac fœmina, vel non furandi à Petro. Quia horum abſtinentia cum ſit res præcepta bonum eſt; ac proinde capax obligationis voti; tametſi alias occaſiones æquè efficaces habeas illorum præceptorum tranſgreſſionis. quia cuiuslibet occaſionis peccandi præciſio eſt bonum, & honeſtum, & voti materia Suar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 2. *c.* 4. *n.* Sanchez *cap.* 7. *n.* 17.

3. Deinde aduerto, honeſtatem in obiecto promiſſo debere adeſſe tempore, quo votum emittis. Nam ſi illo tempore non eſt, votum non obligat, neque obligabit; eſto ſucceſſu temporis honeſtatem habeat. Sic Leſſius *lib.* 2. *de iuſtitia c* 40. *n.* 41. Sanch. *lib.* 4. *c.* 7. *n.* 19. Ratio eſt manifeſta: quia tempore quo votum eſt, debet habere obiectum obligationis capax quod eſſe non poteſt ſine honeſtate. Capacitas autem poſtea ſuccedens impertinens eſt; cum eo tempore non emittatur votum, neque à voto antea facto fuerit ſpectata. Sed quid ſi promiſeris nunquam in aliquam domum ingreſſurum ob periculum peccandi cum fœmina, quam ibi adeſſe credebas cum tamen non adſit? Reſpondeo, ſi poſtea ſucceſſu temporis ibi habitat, obligatus eris illuc non ingredi. quia illud votum à principio validum fuit, & obligatorium quia fuit votum abſtinendi ab illa domo, quoties adfuerit ibi occaſio peccandi, Sanch. *l.* 4. *c.* 7. *n.* 19.

§. III.

Qualiter votum de re honeſta ob finem malum vel indifferentem validum.

SVMMARIVM.

1 *Si finis rei promiſſæ malus ſit, votum non tenet, ſecùs ſi ſit finis ipſius vouentis.*
2 *Item dicendum de fine indifferente.*
3 *Quid dicendum de voto eleemoſynæ faciendæ ſi ex bello iniuſte incolumis euadas? Aliqui ſentiunt valere, probabilius eſt oppoſitum.*
4 *Non videtur idem dicendum de voto in gratiarum actionem emiſſo pro victoria iniuſtè parta.*
5 *Quid de voto priori voto ſeu præcepto contrario.*
6 *Valet votum ob finem temporalem aſſequendum.*
7 *Vouere ob finem turpem, qui ſolius voti, & non rei promiſſæ finis ſit, eſſe veniale contra religionem.*
8 *Si res promiſſa turpis mortaliter ſit, vel ob finem mortaliter turpem promittatur mortale eſt.*
9 *Si res promiſſa turpis venialiter ſit, vel ob finem venialiter turpem promittatur mortale eſt ſecundum veriorem ſententiam.*
10 *Secùs eſt dicendum de promiſſione rei indifferentis.*

1. Duplex finis in voto ſpectari poteſt: alius, qui ſit rei promiſſæ per votum, id eſt qui executione rei promiſſæ obtineri intenditur; alius, qui eſt finis ipſius vouentis, quoque ad vouendum excitat, & actu vouendi obtineri procuratur. Si finis rei promiſſæ per votum malus ſit, votum inualidum eſt. Secùs ſi ſit finis ipſius vouentis. Sic Caietanus 2. 2. *q* 88 *art.* 2. *dub.* 4. *&* 5. *& in ſumma* verbo *votum c.* 2. *in fin.* Nau. *ſum. c.* 12. *n.* 30. *& ſequent.* Sotus *lib.* 7. *de iuſtitia q.* 1. *art.* 3. *dub.* 1. *circa quintam concluſionem*. Suar. tom. 2. de Religione *lib.* 2. *de voto c.* 4. *n.* 3. *&* 4. Sanch. *l* 4 *ſum. c.* 6 *n.* 13. Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 7. *n.* 35. Azor. 2. *p. lib.* 11. *c.* 15. *q.* 3. Valent. 2. 2. *diſp.* 6 *punct.* 2. *diffic.* 2. Toletus *lib.* 4. *ſum. c.* 17. *n.* 16. *& alij apud ipſos.* Ratio prioris partis eſt; quia quando rei promiſſæ finis malus eſt, abſolutè malum & inhoneſtum eſt, quod promittitur. Nam ſic promittens non ſe obligare intendit ad illam rem ſecundum ſe, ſed quatenus medium eſt ad talem finem prauum obtinendum. At hoc modo ſumpta res honeſta mala redditur. Ergo votum illius validum eſſe non poteſt Hinc eſt ſi voueas eleemoſynam aut religionem aut aliud opus bonum vt medio illo obtineas victoriam iniuſtam, fornicationem

vanam

Digitized by Google

vanam gloriā & cætera. Votum malum eſt. Nam eſto eleemoſyna, & religio bona ſint. At non ſunt bona, ſed mala quatenus ſub tuam intentionem cadunt. Quia ea intendis vt medium finis praui obtinendi. Secunda pars concluſionis: nempe validum eſſe votum eſto finis promiſſionis malus ſit, ſic probatur: Obligatio voti ſicut & Iuramenti non ex honeſtate ipſius actus in indiuiduo deſumitur (alias votum & Iuramentum inconſideratè emiſſum nullam induceret obligationem, quod eſt abſurdum) ſed deſumitur ex honeſtate obiecti promiſſi; acceptat enim Deum promiſſum: Quia bonum eſt, & ille gratum, tameſi malè promittatur; ac proinde ille actus etſi actus religionis, & voti ex ſpecie & obiecto, quod ſufficit ad obligationem inducendam eſto in indiuiduo malus ſit.

2. Idem quod dictum eſt de fine praua, dicendum eſt de voto ob finem indifferentem. Quia finis indifferens vanus eſt & conſequenter opus, ob illum finem conſequendum, cedere non poteſt in cultum & honorem Dei; ac proinde non poteſt eſſe materia voti. Sic Sanchez *lib. 4. de voto cap. 7. n. 25.* Suar. *lib. 2. de voto cap. 4. num. 5.* Paulus Layman. *lib 4. ſum. tract. 4 cap. 2. n. 10.*

Sunt tamen aliqua vota de quibus non conſtat an finem honeſtum, vel turpem habeant.

3. Primò eſt votum eleemoſynæ faciendæ ſi ex bello iniuſto, quod aggredi determinatus es, incolumis & ſaluus euadas; & idem eſt, ſi ex concubina, quam prætendis cognoſcere, filius naſcatur? Suppono hæc non præciſè vt conditionem ſpectari nam eo caſu certi iuris eſt, votum tenere, ſed ſpectari vt finem conſequendum à Deo promiſſione eleemoſynæ, & ipſius executione.

Communior ſententia affirmat, votum validum. Sic aliis relatis Sanchez *lib. 4. Decal. c. 6. n. 13.* Suar. *lib. 2. cap. 9. n. 14 & 16.* Leſſius *lib. 2. cap. 40. dub. 7. num. 38* Layman. *lib. 4. ſumma tract. 4. c. 2. n. 7.* Mouentur: Quia res promiſſa in hoc voto bona eſt, & finis, ſub quo promittitur, etiam eſt bonus. Bonum namque eſt, & petitione dignum, incolumem & ſaluum euadere poſito bello iniuſto, & bonum eſt, prolem habere ex ſuppoſitione illiciti concubitus. Et licet in re hi fines ſupponant actus illicitos, & iniuſtos; at in intentione vouentis non videntur ſupponi, ſed præſcindi, & ſeparari.

Sed veriùs videtur tale votum nullum eſſe, quia ea eleemoſyna oblata non intendis incolumitatem abſolutè obtinere, ſed bello iniuſto, & filium ex illicito concubitu. Ergo votum pro his impetrandis habet finem turpem. Siquidem in incolumitate optata imbibis bellum iniuſtum, & in filio illicitum concubitum. Et confirmo, filius, quem optas impetrare, eſt medio illicito concubitu. Ergo intentio, obtinendi talem filium, ſeparari non poteſt ab intentione illiciti concubitus. Et idem eſt de incolumitate orta ex bello iniuſto. Nam licet iniuſtum bellum non ſit medium ad incolumitatem, eſt tamen medium ad illam incolumitatem quam deſideras. Quia deſideras incolumitatem, quæ terminus ſit belli iniuſti. Simile quippiam de voto facto à ludente ludo illicito ſi in ludo vicerit, & lucrum reportauerit, & à meretrice ſi abuſu ſui corporis magnam pecuniam obtinuerit. Hæc omnia vota irrita ſunt, & blaſphema vtpotè pro impetratione turpi. Conſentit Sanch. *lib. 4 ſum. c. 6. n. 16 & 21.*

4. Secundò eſt votum emiſſum in gratiarum actionem pro victoria iniuſta iam parta, vel pro filio ex concubina procreato? Communior ſententia defendit, hoc votum inualidum eſſe, & blaſphemum. Quia eo indicas, Deum auctorem fuiſſe iniuſtitiæ, & turpitudinis. Si enim per votum excitare Deum non potes vt victoriam iniuſtam concedat, & filium donet ex illicito concubitu, quia horum auctor non eſt, quomodo poteris pro his gratias illi referre? Ergo qua ratione vnum votum eſt irritum, etiam & aliud. Et ita æquè de vtroque voto loquuntur. Sanch. 2 lib. 4. de voto *c. 6. n. 13. & 15* Leſſius *c. 40. dub. 7. n. 37* Layman. *lib. 4 ſum. tract. de voto c. 7 n. 2.*

Cæterum veriùs videtur, hoc votum per ſe validum eſſe. Sic expreſsè Suarez *to. 2. de Religione lib. 2 de voto c. 3. n. 19.* Ratio ea eſt. Quia non eſt cenſendus agere gratias pro victoria iniuſta ea parte, qua iniuſta fuit & à te proceſſit, ſed pro illa victoria quatenus à Deo proceſſit. Secundum hanc rationem bonum quid eſt, & honeſtum. Ergo in eius laudem votum offerri poteſt. Neque obſtat ante partam iniuſtam victoriam te non poſſe votum offerre Deo pro illa obtinenda; tameſi non videaris illud offerre pro ea parte, qua iniuſta eſt, & à te procedit; ſed pro ea parte, qua à Deo proceſſura eſt. Quia eſt longè diuerſa ratio. Nam eo ipſo quo offers votum, ad impetrandum auxilium à Deo ad iniuſtam victoriam, intendis Deum habere cooperatorem, & adiutorem tuæ iniuſtitiæ, & iniquitatis. Quod eſt Deo iniurioſum. At iniuſtitia, & iniquitate iam facta optimè potes auxilium Deo ab ea præſcindere, & pro illo gratias agere & votum offerre; & à fortiori potes præſcindere ab iniquitate effectum victoriæ, ſcilicet incolumitatem, honorem recuperatum, & in gratiarum actionem horum bonorum votum Deo offerre.

5. Tertiò eſt votum priori voto, præcepto, & promiſſioni contrarium; an inquam tale votum materiam honeſtam habeat;

Breuiter reſpondeo, vt in ſimili dixi de Iuramento. Ex ſola contrarietate in actu vouendi non impediri voti valorem; ſi alias habeat materiam aptam. Exemplo rem declaro. Promittis Deo (ne temerè & inconſideratè voueas) nullum votum emiſſurum abſque confeſſarij conſilio; vel tibi hoc à ſuperiore præceptum eſt; & abſque conſilio confeſſarij votum emittis validum eſt votum; ſi alioquin habet materiam proportionatam. Quia contrarietas priori voto, vel præcepto, ſolum efficit, vt actus vouendi malus ſit, & peccatum non tamen impedit illius obligationem, quæ ex honeſtate materiæ promiſſæ, & acceptatione Dei naſcitur. Sic Sylueſt. verbo *votum 2. q. 7.* Azor. *1. p. lib. 11. c. 13. q. 6.* Sanch. *l. 4. ſum. c. 8. n. 14.* Layman. *l. 4. ſum. tract. 4. de voto c. 2. n. 5. q. 3.* Suarez *l. c. 11. num. 5.* At ſi materia ſecundi voti contraria ſit priori voto, nequaquam validum eſſe poteſt. Quia eſſet de re iniqua, vtpotè de voti validi violatione. Quod ſi dicas; ſecundum votum poteſt eſſe de re meliori vel æquali. Reſpondeo eo caſu non eſſe contraria priori. Nam votum obligat ad rem promiſſam ſeruandam, dum meliorem & Deo gratiorem vel ſaltem æqualem non ſubrogas. At ſubrogata re meliori per ſecundum votum priùs votum ceſſabit, & ſecundum obligabit. Suar. *to. 2. de Relig. lib. 2. de voto c. 4. n. 10.* Si verò voti materia contraria ſit promiſſioni homini facta nullum alteri debita. Suar. *loco allegato n. 12.* Hinc à fortiori conſtat, ſi voti materia aduerſetur præcepto ſuperioris inualidum eſſe tale votum. Quia non admittit Deus voluntariam obligationem contrariam obligationi quam ipſe imponit.

6. Quartò eſt votum ob finem temporalem conſequendum; an inquam tale votum validum ſit? Verbi gratia voues eleemoſynam, ſi impetres à Deo diues matrimonium, filios ex illo, officium honorificum in Republica, valet-ne tale votum? Ratio dubitandi eſt: quia votum cuius materia promiſſa indifferentem finem habet, nullum eſt, vt diximus. At horum bonorum conſecutio ſi in ea præciſè ſiſtitur, videtur bonum indifferens. Ergo votum pro his bonis conſequendis nullum eſt, quia eo ipſo, quo per votum intendantur conſequi, non ſolum votum, ſed res per votum promiſſa, ad ea conſequenda dirigitur. Siquidem non tam promiſſione, quam rei promiſſæ executione intendis excitare Deum, vt beneficium petitum concedat. Ergo votum ob talem finem nullum eſt.

Cæterum tenendum eſt validum eſſe tale votum. Quia eius finis non indifferens, ſed honeſtiſſimus eſt. Conſecutio namque horum beneficiorum imbibit illorum diuinam donationem. Si igitur hanc habet pro fine, quid honeſtius? Alias nulla eſſent vota illorum, qui infirmitate vel alio periculo conſtituti pro incolumitate obtinenda vouerent caſtitatem vel Religionem, quod eſt contra communem ſenſum. Sic expreſsè. Layman. *l. 4. ſum. tract. de voto c. 2. n. 10.* Videtur fauere Sanchez *l. 4. c. 7. n. 25.* Illud tamen votum cenſerem finem indifferentem habere, quo voueres ieiunium vt ſumptibus parceres, vel voueres eleemoſynam vt auaritiæ opinionem tolleres. Quia in hoc fine non inuoluis aliquam actionem, quæ honeſtatem habeat. Sic Sanch. *d. c. 7 num. 25.*

7. Sed inquires quale peccatum ſit vouere rem turpem, vel indifferentem, vel ob talem finem vouere;

Omiſſis variis placitis dicendum eſt, Primò, ſi finis ſit ſolius voti, & non materiæ per votum promiſſæ, vltra peccatum, quod fuerit in deſiderio illius finis, peccatum veniale tantum committi aduerſus votum, & religionem. Sic Suar. tom. 2. de Relig. *lib. 5. de voto c. 1. n. 8. & 9.* Et quidem eſſe peccatum aduerſus religionem conſtat. Quia aſſumere votum ob Dei offenſam, quod ex genere ſuo ad illius cultum ordinatur abuſus eſt religionis. Quod verò hic abuſus præter malitiam prouenientem ex fine ſolum ſit peccatum veniale contra religionem inde probatur. Quia hæc malitia in eo ſita eſt, vt modum debitum vouendi inficias. & cum hæc infectio ex fine extrinſeco proueniat, neque in voti materiam redundet; illiúſve obligationem minuat, efficitur per ſe in materia religionis culpam venialem non excedere.

8. Secundò dicendum eſt; ſi res promiſſa turpis mortaliter ſit, vel ob finem mortaliter turpem promittatur, quod idem eſt, omnes ſentiunt peccatum eſſe mortale aduerſus religionem, præter malitiam praui deſiderij. Nam vel ſic promittens rem promiſſam offert Deo vt illi gratam vel vt ingratam? Si vt gratam, quæ maior iniuria, & blaſphemia excogitari poteſt, quam facto ipſo teſtari rem turpem & inhoneſtam ſummæ bonitati placere? Si autem illam offerat vt ingratam, non offert, ſed minatur, minari autem Deo graue malum, graue peccatum.

Quod verum eſſe credo, eſto ſolum verbo tenus abſque animo implendi vel promittendi promiſſionem facere. Nam illa exterior promiſſio, ſeu potiùs comminatio blaſphema eſt, & Deo grauiter iniurioſa. Verba enim blaſphemiæ non petunt voluntatem inferendi Deo malum, ſufficit, ſi ex ſe hanc voluntatem indicent, & vt ſic proferantur. Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 5. de voto c. 2. n. 7.*

Digitized by Google

9. Tertiò dicendum eſt; peccatum mortale eſſe, ſi res promiſſa turpis venialiter ſit, vel ob finem turpiter venialem promittatur; eſto plures Doctores ſentiant, ſolum eſſe culpam venialem. Sic Leſſius *lib.2.cap.40. dub.7. num.39.* Suar. tom.2. de Relig. *l.3. de voto c.2. à num.9.* Ratio eſt eadem ac in præcedenti concluſione. Nam quæcumque res turpis quantumuis minima oblata Deo tanquam cedens in eius cultum grauiſſimè eius ſummam bonitatem offendit. Si autem tanquam illi malum, & ingratum offeratur, vel potiùs comminetur, blaſphemiam continet, attribuendo Deo, quod illi conuenire non poteſt.

Aduertendum tamen eſt frequenter has promiſſiones iniquas, etſi ſub nomine voti fiant, non eſſe promiſſiones, nec comminationes Deo factas; ſed eſſe Iuramenta, quibus in malo propoſito te firmare intendis. Vt ſi dicas voueo Deo, me vindicaturum; præſtat enim hunc ſenſum, iuro Deo me vindicaturum; & tunc eſt graue vel veniale peccatum pro grauitate, vel leuitate materiæ, vt ſup tractat. diximus. Sic Leſſius & Suarez *locis citatis.* Layman. *lib.4.tract.4.de voto c.2 n.6.*

10. Quartò dicendum videtur, proceſſionem rei indifferentis vel ob finem indifferentem ſolum eſſe culpam venialem. Quia licet ex vi, & modo promiſſionis res indifferens vt grata Deo offeratur; cum tamen grata non ſit, quia tamen poſitiuè ingrata non eſt, nec contumelioſa, non videtur culpam excedere venialem. Suar. tom 2. de Relig. *lib.5.c.2.n.14.*

Quintò dicendum eſt; executionem ſupradictorum votorum eamdem malitiam continere, ac continet illorum omiſſio. Nam executio ex obligatione voti, eſt voti facti approbatio. Sic relati Doctores.

§. IV.

An votum poſſit eſſe de rebus præceptis.

SVMMARIVM.

1 *Proponitur dubitandi ratio.*
2 *Catholica veritas eſt, eſſe poſſe de rebus præceptis.*
3 *Satisfit rationi dubitandi.*

1. Ratio dubitandi ea eſt: quia votum aſſumis ad firmandam tuam voluntatem, illamque obligandam executioni operis promiſſi. Sed comparatione operis præcepti eſt firmata tua voluntas, & obligata executioni talis operis ſuperioris præcepto, & voluntate. Ergo opus præceptum non poteſt eſſe voti materia. Quod ſi dicas nullum eſſe inconueniens voluntatem tuam præcepto ſuperioris firmatam, & obligatam firmari, & obligari alio titulo. Nempe promiſſione tua, obſtat; quia hæc obligatio indicat priorem obligationem præcepti diminutam eſſe. Et præterea nulla obligatio naſci poteſt, niſi à lege, vel præcepto; & conſequenter à ſuperiori voluntate. Ergo obligatio, quæ ex voto naſcitur, ex præcepto ſeu lege naturali naſcitur. Ergo votum non ſuperaddit obligationem præcepto. Ergo non poteſt eſſe votum de opere præcepto. Alias præcepto obligationem adderet.

2. Cæterum Catholica veritas eſt, votum propriiſſimè eſſe poſſe de operibus præceptis. Sic D. Thom. quem ferè omnes ſequuntur 2.2.q.88. *artic.2.* Et ibi Caietanus *dub.1.* Valent. *diſp.6.qu.6.punct.2.ad finem.* Nauarrus *cap.12.n.25.* Azor. 1.*p lib.11.cap.13.q.1.* Sanchez *lib.4 ſum.cap.5.num 6.* Suar. tom 2. de Religione lib.2. *de voto cap.6. à n.4.* Leſſius *lib.2.cap.40. dub.7.n.47. & ſequentib.* Layman. *lib.4. ſum. tract.de voto cap.2.n.9. & alij apud ipſos.* Ratio eſt manifeſta, quia opera præcepta ſunt honeſta, vt Deo ita grata vt oppoſita grata non ſint. Ergo ſunt apta vt Deo in cultum eius offerantur. Hæc enim oblatio libera, & ſpontanea non impeditur ex præcepto. Quia præceptum non cogit ad obligationem; neque voluntatem neceſſitat, ſed liberam relinquit abſolutè, vt opus præceptum exequatur.

3. Neque obſtat ratio dubitandi, cui bene ibi ſatisfactum eſt. Et ad impugnationem nego, ex ſuperaddita obligatione voti indicari obligationem præcepti diminutam eſſe in ſuo genere; eſt enim in ſuo genere plena, & perfecta; neque aliquid addi poteſt. Sed ſolum indicatur non comprehendere omnem obligationem, quæ actui præcepto ineſſe poteſt. Poſſe autem. Nam cuilibet actui plures obligationes adeſſe poſſunt; potes enim Iuramento obſtringi ad ſeruandum ieiunium ex præcepto temperantiæ debitum, & ad ſeruandam fidem diuinam ex præcepto fidei debitam, & ad ſeruandam promiſſionem homini factam ex iuſtitia, vel fidelitate humana debitam, & in profeſſione religionis, Religioſi obligantur ad ſeruandam caſtitatem, alioquin debitam ex præcepto naturali. Non igitur vna obligatio alteram impedit; ſed potiùs virtutem promouet & voluntatem in bono firmiorem reddit, vtpotè pluribus vinculis obſtrictam. Ad ſecundam impugnationem concedo obligationem voti formaliter, & immediatè oriri ex præcepto naturali, quo obligari fidelem eſſe in iis, quæ Deo promiſeris. At quia hæc obligatio in libera promiſſione fundatur non impedit obligationem præcepti abſolutè impoſiti. Nam præceptum abſolutum non obligat ad operis præcepti executionem titulo fidelitatis, ſicuti obligat votum; eaque de cauſa obligatio, quæ ex voto naſcitur, cuilibet præcepto abſolutè ſumpto aduenire poteſt.

§. V.

Qualiter votum debeat eſſe de meliori bono.

SVMMARIVM.

1 *Votum debet eſſe de re meliori.*
2 *Vota conſiliis Euangelicis oppoſita nulla ſunt.*
3 *Qualiter votum non vouendi validum eſſe poſſit.*
4 *Per ſe eſt validum votum non petendi diſpenſationem.*
5 *Ex voto non petendi diſpenſationem non manet obligatus commutationem vel irritationem non petere; eſto probabiliter alij oppoſitum ſentiant.*
6 *Quid de voto non aſcendendi ad Epiſcopatum? Proponitur non valere tale votum.*
7 *Validum eſt tale votum ſi recta via procedat.*
8 *Fit ſatis dubitandi rationi.*
9 *Idem eſt dicendum de voto cuiuſlibet prælaturæ ſiue ſæcularis ſiue regularis.*
10 *Votum abſtinendi à cibis delicatis, à recreatione honeſta regulariter valere.*
11 *Valet votum inſeruiendi perpetuò in Xenodochio.*
12 *Votum de matrimonio contrahendo abſolutè eſt inualidum.*
13 *Idem eſt, ſi fiat animo non conſummandi ſed religionem aſſumendi.*
14 *Si ad ſedandas tentationes & vitandos frequentes lapſus fiat, plures cenſent valere, alij negant, quod eſt probabilius abſolutè loquendo.*
15 *Si animo ducendi fœminam pauperem fiat nullum eſt; ſecùs ſi fiat ſub conditione, & quando ſic fieri cenſendum eſt.*
16 *Quid de hoc voto? Promitto non recitaturum niſi flexis genibus, non ingreſſurum religionem, niſi hanc, non dare eleemoſynam niſi huic pauperi? Affirmat Sanchez valere, probabilius oppoſitum.*
17 *Si negatio excludit materiam voto ineptam validum eſt.*

1. Communis eſt omnium ſententia cum D. Thoma 2.2. *quæſt.88.art.2.* Ad votum non ſufficere rem promiſſam eſſe bonam, & honeſtam: ſed debere eſſe meliorem, quam ſua contradictoria. Ne obligatus ſis ad omittendum id, quòd melius & perfectius eſt, & Deo gratius. Quod nec diuino obſequio, nec noſtræ perfectioni conſonum eſt. Neque obſtat; rem honeſtam, & maius bonum ex ſe impedientem gratam eſſe Deo, & iuxta eius voluntatem mandari executioni poſſe vt inde inferas votum valere. Quia aliud eſt te rem honeſtam maius bonum impedientem exequi liberè, aliud exequi ex obligatione; quando ergo talem rem honeſtam ex obligatione exequeris; eo ipſo obligaris perfectiorem & Deo gratiorem omittere. quod non contingit, quando abſque obligatione exequeris.

2. Ex quo fit; omnia vota conſiliis Euangelicis oppoſita nulla eſſe, qualia ſunt vota non ſuſcipiendi ordines, non ingrediendi religionem, non mutuandi, non fideiubendi, non erogandi eleemoſynam, & ſimilia. Tum quia hæ negationes per ſe nullam habent honeſtatem. Tum quia ex ſe impediunt maioris boni executionem Cum conſilia ſemper ſint de meliori bono. In his omnes Doctores conueniunt, quos ſuperuacaneum cenſeo referre.

3. Sunt tamen aliqua vota de quibus dubium eſt an meliori bono opponantur.

Primò dubitatur de voto non vouendi? Et quidem; ſi ſic abſolutè ſumatur, meliori bono opponitur; ac proinde nullum eſt; opponitur namque contradictoriè votorum emiſſioni; ad quam Deus conſulit & inclinat. At ſi votum fieret ſub aliqua circumſtantia excludente temeritatem, & imprudentiam in vouendo valeret vtique votum vt ſi votum emitteres non vouendi abſque conſilio confeſſoris; vel niſi verbo, aut præcepto, aut coram aliquibus perſonis. Quia conditiones hæ non impediunt votum; ſed votorum emiſſioni conditionem conuenientem apponunt, ad eorum temeritatem vitandam. Sic Azor.1 *p.lib.11. cap.13. quæſt.6.* Sanchez pluribus

Digitized by Google

pluribus relatis *lib. 4. cap. 8. n. 14.* Leſſius *lib. 4. de iuſtitia cap. 40. dub. 7. n. 45.* Suar. *lib. 2. de voto cap. 11. num. 5.* Si verò abſque his circumſtantiis voueas, peccas; Quia votum tranſgrederis. Sed regulariter non videtur mortale. Quia non eſt materia grauis. Leſſius & Sanchez *ſuprà*. Votum autem ſic emiſſum etſi peccaminoſum ſit tenet; ſi alioquin ſit de re meliori, quia peccatum commiſſum in vouendo non tollit voti valorem vt ſupra dictum eſt. Et tradit Sanch. *cap. 8. num. 16.* Quod ſi immemor prioris voti votum emitteres, diſtinguendum eſt; ſi cum priùs votum emiſiſti, expreſſam habuiſti voluntatem non ſolum non vouendi abſque illis circumſtantiis, ſed nec te obligandi, ſi fortè voueres, votum non tenet. Quia prior illa voluntas, non te obligandi perſeuerat nec cenſetur retractari noua voti emiſſione. Siquidem illius non recordaris. At ſi illam voluntatem non habuiſti; valet vtique votum. Quia nihil eſt, quod valorem illius impediat. Sanch. *d. cap. 8. n. 17.* Suarez *lib. 2. cap. 11. n. 5.*

4. Secundò dubitatur de voto non petendi diſpenſationem? Et quidem ſi ſub aliqua limitatione emittatur; clarum eſt valere: Vt ſi voueres non petendi voti relaxationem abſque cauſa legitima; quia eſt votum de non faciendo peccatum. Siquidem petere vel concedere voti relaxationem abſque cauſa peccatum eſt. At ſi hanc limitationem non exprimis, ſed generaliter voues, non petiturum diſpenſationem. Sanchez *lib. 4. de voto cap. 8. n. 21. cui fauet* Sotus *lib. 8. de iuſtitia qu. 1. art. 9. circa finem verſ. finem eſt autem hic* Negat valere. Mouetur: Quia vouenti aliquando melius & vtilius eſt, petere diſpenſationem, quam illam non petere, nempe quando adeſt periculum tranſgreſſionis. Ergo ad illum caſum non ſe potuit votum extendere. Ergo nec ſe extendit ad non petendam diſpenſationem, quando hæc maior vtilitas ceſſat. Probatur hæc vltima conſequentia. Quia per modum vnius omnes caſus vtiles, & inutiles comprehenduntur; neque apparet, quo iure, ac conſuetudine ad ſolos caſus vtiles extendatur.

Cæterum verius credo, hoc votum eſſe validum, & obligare; quoties non fuerit vtilius vouenti petere diſpenſationem. Quia votum habens materiam diuiduam, & ſeparabilem, aliam aptam, ineptam; ſi ea, quæ apta eſt, frequentius & in plurimum contingat; credendum eſt, diuiſibiliter & ſeparabiliter eam aptam materiam reſpicere, dum de contraria intentione expreſsè non conſtat, quia hic reſpectus eſt materiæ proportionatus, & fauet valori actus. Neque obſtat. Votum non fideiubendi, non mutandi abſolutè prolatum inualidum eſſe; tameſi habeat materiam aptam, & ineptam. Quia in voto non fideiubendi, nec mutuandi per ſe, & frequenter materia inepta reſpicitur; cum fideiubere & mutuare per ſe conſilij opera ſint. At in voto non petendi diſpenſationem, per ſe materia apta reſpicitur; nempe firmari in obligatione voti abſque ſpe liberationis. Et ita votum non petendi diſpenſationem validum eſſe poteſt; tameſi votum non mutuandi inualidum ſit. Sic docet Suar. *lib. 2. de voto cap. 11. n. 6.*

Sed quid dicendum de voto non petendi diſpenſationem ab alio, quam à Pontifice, neque, conceſſa vtendi. Reſpondeo valere tale votum. Quia hoc voto non aufers ab inferioribus poteſtatem diſpenſandi, ſed à te aufers poteſtatem illos pro diſpenſatione adeundi quod per ſe conueniens eſt, vt ſic votum ſecurius diſpenſetur. Sanch. *lib. 4. cap. 8. num. 34.*

5. Sed an ex voto non petendi diſpenſationem obligeris ad non petendam irritationem vel commutationem? Reſpondet Sanchez *lib. 4. de voto cap. 8. n. 31.* Ex vi voti non petendi diſpenſationem aut irritationem commutationem puram non excludi: quia commutatio non tollit abſolutè vinculum voti, ſed in aliud ſubrogat & commutat. At vouens non petere diſpenſationem, vel irritationem, libertatem à vinculo voti ſibi interdixit; non autem ſubrogationem; & hoc veriſſimum eſt: Secùs verò cenſet de voto non petendi commutationem, quod affirmat ad non petendam diſpenſationem vel irritationem extendi. Nam qui ſibi imperfectam libertatem à voto interdicit à fortiori cenſetur ſibi interdicere liberationem plenam & perfectam. Quod ſi votum ſit de non petenda diſpenſatione, affirmat extendi ad non petendam irritationem & è contra; quia animus ſic promittentis eſt, non liberari à voti obligatione.

Verum etſi hæc probabilia ſint; at credo voto non petendi commutationem non prohiberi diſpenſationem, neque voto non petendi diſpenſationem prohiberi irritationem, vel è contra. Moueor; quia hi modi omnino ſunt diſtincti, neque vnus in alio includitur. Non enim qui habet poteſtatem vota commutandi, ea diſpenſare poteſt; neque qui poteſtatem habet diſpenſandi ea poteſt irritare vel è contra. Ergo ex parte obiecti & materiæ promiſſæ vnum in alio non includitur. Sed obligatio voti non definitur ex ſolo animo promittentis, niſi talis animus in obiecto & materia promiſſa exprimatur. Ergo quamuis vouens non petere commutationem vel diſpenſationem intenderit, nunquam liberari à voto; quia tamen id non expreſſit, ſed ſolum expreſſit non liberari à voto illo modo, cenſendus eſt, ſolam hanc voti liberationem ſibi interdixiſſe.

Aduertendum tamen eſt, ſi cauſa ſubſit obtinendi diſpenſationem à principali voto, non impediri efficaciter ex voto non petendi diſpenſationem. Quia huius vltimi voti, quod reſeruatum non eſt, petere diſpenſationem potes, & illo ſublato ſecundum diſpenſari poterit. Item poteſt vtrumque votum Prælato manifeſtare, vt ipſe ex officio præſtet diſpenſationem, ſi vtiliorem tibi eſſe iudicauerit. Sanchez *lib. 4. cap. 8. n. 36.* Suar. *lib. 2. cap. 11. n. 6.*

6. Tertiò dubitatur de voto non aſcendendi ad Epiſcopatum, an validum ſit? Ratio dubitandi ea eſt; quia qui Epiſcopatum deſiderat bonum opus deſiderat. Ergo illius ſuſceptio bona eſt, ergo illius priuatio bona eſſe non poteſt. Et confirmo; Epiſcopatus ſtatus eſt perfectionis. Ergo nequis te obligare ad illum non aſſumendum; quia eſſes obligatus viam perfectioni præcludere, & ſtatum Eccleſiæ perfectiſſimum fugere; & fortè ea de cauſa Gregorius magnus *cap. vnico 85. d.* mandat inquiri de quodam Archidiacono Florentino, qui ad Epiſcopatum fuerat electus, an iuſiurandum præbuerit nunquam ſe ad Epiſcopatum accedere. Non autem eam inquiſitionem facere præciperet, ſi tale Iuramentum ſeu votum honeſtum eſſet. Ergo dicendum eſt tale votum non valere. Sic Gloſſ. *in dicto cap. vnico* verbo *ſacroſanctu*. Nauarrus *ſumma cap. 12. num. 16.* Silueſt. *Iuram. 4. num. 1.* Azor. *1. p. lib. 11. inſtitutionum moral. cap. 5. qu. 1.*

7. Dicendum tamen eſt, tale votum validum eſſe ſi recta intentione fiat; hoc eſt, ſi fiat de non procurando vel acceptando Epiſcopatum, quantum eſt ex parte tua, niſi neceſſitas vel vtilitas Eccleſiæ, vel præceptum ſuperioris vigeat. Sic Diuus Thomas 2. 2. *qu. 185. art. 1. & 2.* Gutierrez *d. Iuramento 1. p. cap. 72. n. 9.* Sotus *lib. 10. de iuſtitia qu. 2. art. 2. ad tertium.* Cordoüa *qu. 154. ſum.* & Manuel. 2. *tom. ſum. cap. 94. n. 15.* Sanchez *lib. 4. cap. 8. num. 37.* Suar. *lib. 2. de Iuram. cap. 13. n. 13. & lib. 2. de voto cap. 11. n. 10. & 11.* Layman. *lib. 4. ſumm. tract. 4. de voto cap. 2. in fine n. 14.* Ratio eſt, quia ſic votum conceptum & viam præcludit ambitioni, & vtilitati Eccleſiæ non præiudicat. Negari namque non poteſt Epiſcopatum ob ſplendorem honoris; & diuitiarum, & animarum regimen multis periculis eſſe expoſitum; ac proinde tibi ſi propriam vtilitatem ſpectes commodiùs & vtiliùs eſſe illum fugere exemplo Auguſtini & Gregorij & aliorum ſanctiſſimorum PP. qui hunc ſtatum totis viribus reſpuebant; vt bene expendit Gregorius *lib. 35. moral. c. 13.* Eccleſiæ autem hoc votum non præiudicat, cum non impediatur ex tali voto ſic vouentes præficere, cum ſibi vtile eſſe iudicauerit. Imò Eccleſiæ valde vtile eſt tale votum: Reddit enim miniſtros aptiores, & vtiliores ad regimen obeundum. Nam quo magis ab ambitione remoti ſunt; eo digniores ſunt, & exactiùs officia exercent.

8. Neque obſtat ratio dubitandi. Admitto deſiderare Epiſcopatum eſſe opus bonum ab eo, qui irreprehenſibilis, & qualitates habet ab Apoſt. ad Timotheum 3. & ad Titum 1. requiſitas; quas de ſe nemo debet præſumere; ſed eſto ſit opus bonum & perfectum; eſt tamen periculoſum; ac proinde conſultiùs eſt cuilibet particulari, illum ex parte ſua reſpuere, quam appetere. Ad confirmationem dico, Epiſcopatum ſtatum eſſe perfectionis; non quia ad perfectionem promouet, ſed quia perfectionem in aſſumente ſupponit. Cum autem nullus de ſe debeat præſumere eam perfectionem habere, quæ tanto ſtatui conueniat, optime facit, ſi eum ſtatum perfectiſſimum reſpuat vtpotè illo indignus. Ad textum in *c. vnico*. Dico Gregorium inquiſitionem feciſſe, an ille Archidiaconus iurauerit ad Epiſcopatum non aſcendere; non quia tali in Iuramento peccatum commiſerit, ſed vt videret, an fuerit conueniens ſic Iuramento obſtrictum ad Epiſcopatum promouere, an potiùs eum in ſua humilitate conſeruare.

9. Idem quod dictum eſt de voto non procurandi vel acceptandi Epiſcopatum, dicendum eſt de qualibet prælatura ſiue ſæculari, ſiue regulari; ac proinde validum eſſe votum quod faceres non acceptandi prælaturam niſi neceſſitas vel vtilitas Eccleſiæ ſeu religionis vigeat vel præceptum ſuperioris cogat. Quia hoc voto humilitatem conſeruas, & ambitionem fugis, & religioni commodum affers; cum paratus ſis regimen accipere ſublata omni negotiatione, quoties ipſa religio iudicauerit, & ita clarè indicat Suar. *lib. 2. de voto cap. 11. num. 10. fine.* Vbi votum non ſuſcipiendi ordines iudicat inualidum: Validum tamen votum non ſuſcipiendi beneficium, aut quodcumque regimen animarum. Nam in voto ſuſcipiendi ordines non adeſt illud periculum, quod in ſuſceptione beneficij & regiminis animarum cernitur. Sanch. Layman. & alij generaliter de prælatura loquuntur, & rationes eædem prorſus militant.

10. Quartò dubitatur de voto non comedendi delicatè,

Digitized by Google

non aſſumendi aliquam ludi recreationem honeſtam, an validum ſit? Supponimus enim vti cibis delicatis quando valetudini conuenit, honeſtum eſſe, & idem eſt de recreatione aliqua honeſta in leuamen naturæ aſſumpta. Hinc ergo oritur ratio dubitandi; priuatio enim actus honeſti honeſtatem non habet formaliter, ergo ſupradictum votum de priuationibus ſupradictis inualidum eſt. Deinde nulla eſt virtus moralis, cuius exercitium conſuli non poſſit, & à ſuperiori præcipi. Ergo conſuli & præcipi poteſt recreatio honeſta & cibi vtilioris ſumptio. Ergo poteſt de iis eſſe votum, ergo de oppoſitis votum eſſe non poteſt.

Cæterum verius eſt hæc vota frequenter nullius valoris eſſe. Sic docuit Sanch. *lib.* 1. *de ſponſalibus diſp.*4.*num.*4.5. Leſſius *lib.*2. *de iuſtitia cap.*40. *dub.*5. *num.*43. Suar. *tom.* 2. *de Religione lib.*2. *de voto cap.*8. *à num.*5. indicat Azor. 1. *p. inſtitutionum moralium lib.*12. *cap.*13.*quæſt.*7. Ratio ea eſt; quia licet moderata recreatio, & temperata cibi delicati ſumptio actus virtutis ſint; at cum ob aliquam circumſtantiam ſpecialem non ſunt valdè neceſſaria, meliùs & vtilius animæ eſt, ab his abſtinere. Quia eorum abſtinentia & corporis mortificatio, & pœnitentiæ virtutis exercetur, & anima diſponitur vt nobilioribus virtutis operibus incumbat remotis impedimentis quæ illi obſtare poſſent. Qua ratione votum paupertatis validum eſt. Nam eſto bonum eſſe poſſit, diuitias habere; quia tamen ſolent impedimento eſſe melius eſt carere. Dixi *frequenter illa vota inualida eſſe*; vt tacitè excluderem aliquem caſum ſpecialem in quo ob charitatem propriam, vel alienam, vel ob alium rectum finem iudicaretur meliùs recreari, quam à recreatione abſtinere, quòd raró contingit. Vide Suar. *dicto cap.*8.*num.*9. Ad rationem dubitandi reſpondeo carentiam honeſti honeſtatem habere poſſe: Non quatenus carentia eſt, ſed quatenus in illa carentia actus virtutis moraliter exercetur. Ad confirmationem concedo, omnem actum virtutis conſuli & præcipi poſſe, vt quid honeſtum; ſed non vt meliùs & vtiliùs; ad votum autem requiritur non bonum vtcumque, ſed cuius contradictoriè oppoſitum non ſit melius.

Illud tamen omnino certum eſt, ſi voueres te moderatè luſurum, aut cibum ſumpturum caſu quo has actiones exerces; valere votum; quia voues rem meliorem ſcilicet non committere culpam. Suarez *lib.*2. *cap* 8. *n.*5. Layman. *lib.*4. *ſumm.tract.*4.*de voto cap.*2.*n.*11.

11. Quintò dubitatur de voto inſeruiendi perpetuò in Xenodochio, an validum ſit? Ratio dubitandi eſt; quia obſtare videtur religionis ingreſſui & conſequenter meliori bono. Sed omnino dicendum eſt, validum eſſe tale votum: eo quòd eius contradictoriè oppoſitum non ſit meliùs. Non enim meliùs eſt non ſeruire Xenodochio, quam ibi pauperibus inſeruire. Et licet ſtante tali ſeruitio non poſſes religioni addici; quia tamen illud ſeruitium omittere poteras & loco illius religionem aſſumere; ea de cauſa illud votum non eſt melioris boni impeditiuum. Alias votum ingrediendi religionem laxiorem nullum eſſet. Quia eius ingreſſus comparari non poteſt, cum ingreſſu religionis ſtrictioris. Hæc enim contrarietas valori voti non obſtat: Si quidem meliùs eſt ingredi religionem laxiorem, quam nullam ingredi; eſto non ſit meliùs quam ingredi ſtrictiorem; ac proinde in omnibus his votis hæc implicita conditio imbibitur, niſi opus perfectius elegeris. Et ita tenet Suarez *lib.*2. *de voto cap.*7.*num.*6.*& cap.* 9. *n.*22. *fine.* Valent. 2. 2. *diſp* 6.*q.*6.*punct.*2.*concluſ.*2. Sanch. *lib.*4 *de voto cap.* 8. *n.*4. *& ſequent.* Paulus Layman. *lib.*4. *ſumma tract.*4 *cap.*2.*n.*12. Et alij communiter.

12. Sextò dubitatur de voto matrimonij contrahendi, an inquam tale votum validum ſit. Omnes Doctores ſentiunt tale votum abſolutè ſumptum inualidum eſſe. Quia excludit virginitatem & cœlibatum, qui eſt ſtatus perfectior iuxta Tridentin. *ſeſſ.* 24. *canon.*10. Eſſet tamen hoc votum validum, ſi alias matrimonium eſſet in præcepto quale eſſet, ſi violaſſes puellam ſub fide data de matrimonio contrahendo, vel ſi ſperares inde bella inter Principes Chriſtianos ceſſatura, vel multos infideles ad fidem eſſe conuertendos. Quia tunc votum non impedit meliorem ſtatum, ſed te aliunde impeditum, & obligatum firmiorem in obligatione reddit: Quod honeſtiſſimum eſt. Quid enim honeſtius eſſe poteſt præceptorum diuinorum obſeruatione. Sic tanquam indubitatum tradunt Suarez tom. 2. de Religione *lib.*2. *de voto cap.*9. *num.* 8. Sanch. lib. 1. de ſponſalibus *diſp.*4 *num.*1. *& lib.*4. *ſumm. cap.*8.*n.* 51. Gutierr. de matrimonio *cap.*4 *n.*6. Azor. 1. *p.lib.*11. *cap.*13. *quæſt.*9. Paulus Layman. *lib.*4. *ſumm.tract* 4. *de voto cap.*2. *n.* 12.

De triplici caſu eſt ſpecialis inter Doctores controuerſia, an votum de matrimonio contrahendo validum ſit? Primò ſi fiat animo non conſummandi, ſed religionem petendi. Secundò; ſi fiat in remedium frequentis lapſus & deprauatæ conſuetudinis peccandi, Tertiò: ſi fiat cauſa pietatis, qualis reperitur ducendo pauperem vel meretricem.

13. De primò caſu. Sotus lib.7. de iuſtitia *quæſt.* 1. *art.* *verſ.*3. *ſed ait ſaltem.* Affirmat tale votum validum eſſe, ſi vtrumque votum caſtitatis emiſſum ſit. Ratio eſſe poteſt quia tale votum non videtur ſtatum perfectiorem impedire, ſiquidem relinquit liberum religionis ingreſſum. Quo à fortiori procedit cum ex parte vtriuſque votum caſtitatis emiſſum ſit. Tunc enim nec cœlibatus impeditur eo voto. Alias ſanctiſſima Virgo & Ioſeph non rectè in matrimonio contrahendo proceſſiſſent.

Sed omnino dicendum eſt, tale votum inualidum eſſe docuit Sanch. lib. 1. de ſponſalibus *diſput.*4. *num.*1. *& lib.*4. *cap.*8.*num.*52. Suarez *d. cap.*9. *num.*6. Layman. *cap.*2.*num.* 12. Gutierr. *de matrimonio cap.*4. *num.*7. Et ratio ea eſt; quia matrimonij contractus conſtituit contrahentem in periculo violandi caſtitatem; & recedendi ab ſtatu cœlibatus. Ergo non eſt gratior Deo quam illius carentia. Non enim gratius eſſe poteſt, quod viam perfectionis difficiliorem reddit. Hæc ratio conuincit, eſto contrahentes inter ſe conuenerint de Religione aſſumenda, vel de caſtitate ſeruanda etiam caſtitatis voto emiſſo. Quia ſemper adeſt periculum recedendi à tali propoſito & caſtitatem violandi, quod periculum quia in ſanctiſſima Virgine & Ioſeph aberat, & eorum matrimonium in fines perfectiſſimos à diuina prouidentia dirigebatur, viam perfectionis nec præcluſit, nec difficiliorem reddidit. Quando autem ab vno coniuge altero ignorante matrimonium contraheretur animo aduolandi ad religionem, certiùs eſt, votum de tali matrimonio validum eſſe non poſſe. Quia eſt de contractu grauiter coniugi præiudicante; ratus enim eſſet, qui eo animo cognito vellet contrahere, ne maneret periculo ſuſpicionis expoſitus, ob aliquod vitium defectum eſſe. quod periculum non ſubiit quando bona fide contractus celebratur.

14. Grauior eſt difficultas in ſecundo caſu quando te ſentis ita fragilem & ad carnis peccata procliuem, vt vix continere poſſis; an tunc votum de matrimonio contrahendo validum ſit? Affirmat Caietanus 2.2. *quæſt.*88. *art.*2. *dubio vltimo.* Nauarrus *cap.*12. *num.*43. Bellarmin. *lib.*2. *de Monach. cap.* 34. *circa finem.* Valent. *diſp.*6. *quæſt.*6. *punct.*2. *difficult.*4. Azor. 1. *p. lib.*11. *c.*13. *quæſt.*9. Toletus *lib.*4. *ſumm. cap.*17. *num.*18. Sanchez lib. 1. de ſponſalibus *diſp.*4.*num.*7. & *lib.*4. *ſumm.c.*8. *num.*53. Gutierr. de matrimon. *cap.*4. *n.*8. *& alij apud ipſos.* Mouentur: quia poſita illa facilitate peccandi conſultius & vtilius tibi eſt matrimonium contrahere, quam cœlibem exiſtere; & vt rem vtiliorem tibi prudens confeſſarius conſulere poteſt. Ergo potes te obſtringere voto ad illud aſſumendum.

Contrarium huius ſententiæ defendit Sotus *l.*7. *de iuſtitia quæſt.*1. *art.*2. verſ. *contra hanc autem* Aragon. 2.2. *quæſt.* 88. *artic.*2. *circa* 5. *concluſionem aſſertion.* 2. *& plures Neoterici docti.* Fundamentum eſt: Quia adhuc poſita illa facilitate & peccandi conſuetudine votum de matrimonio contrahendo impedit maius bonum formaliter, nempe vitam cœlibem & religionis ſtatum. Ergo à Deo acceptari non poteſt. Et confirmo; ſi ſtante illa facilitate & peccandi conſuetudine votum caſtitatis, vel religionis emitteres; quis auderet dicere inualidum eſſe votum, eſto eſſet inconſideratum? Si igitur votum caſtitatis vel religionis validum eſt, votum matrimonij caſtitati contradictoriè oppoſiti validum eſſe non poteſt. Adde ſtante tali voto licitum tibi eſt, religionem ingredi. Ergo non obligat.

Ex his ſententiis ſecunda mihi verior videtur abſolutè loquendo, & priorem admitterem eo ſolo caſu, quo nolles oratione, pœnitentiis aliiſve remediis vti ad tentationes vincendas. Matrimonium namque ea ſolum ratione tibi vtiliùs eſſe poteſt, quam cœlibatus; quatenus eſt medium ad tentationes temperandas & lapſus excuſandos. At non eſt vnicum medium cum ſint plura diuinæ voluntati gratiora, & acceptiora. Ergo ſi illis vti vis non obligaris medium matrimonij aſſumere. Ergo ſolum obligari potes caſu quo nolis aliis remediis vti, quæ eſt ſolum quædam conditionalis obligatio; quam pro tua voluntate potes infringere. Et ita tenent Suarez tom.2. de Religione *lib.* 2. *cap.*9. *à num.* 12. Leſſius *lib.*2. *cap.*40. *dub.*7. *num.*45. *Coninck.*3. *part.tom.*1. *diſp.*22. *dub.*10. Paulus Layman. *lib.*4. *ſumm.tract.*4. *cap.*2. *num.*12.

15. De tertio caſu certa res eſt; votum abſolutè ſumptum ducendi pauperem meretricem titulo pietatis & miſericordiæ inualidum eſſe. Quia huiuſmodi titulus non excuſat, quin res promiſſa excludat à vouente ſtatum perfectiorem & continentiam Deo gratiorem. At ſi hoc votum non abſolutè ſumatur ſed conditionaliter, ſcilicet hac forma, ſi matrimonium ducturus ſum, ducam pauperem; validum eſt & firmum; quia ex vi illius non obligaris ad matrimonium, ſed matrimonio ex tua voluntate aſſumpto obligeri ad perfectiſſimum vſum ipſius. Sic tradit Sanchez lib.1. de ſponſalibus *diſp.*4. *num.*12. *& lib.*4. *in Decalog. cap.*8. *num.*54. *&* 55. Suarez *lib.*2 *de voto cap.*9.*n.*18. Layman. *lib.*4. *ſum. tract.*4. *de voto cap.*2.*n.*12.

Solum

Digitized by Google

Solum eſt difficultas; an votum prolatum ſub hac forma abſoluta, promitto Deo me ducturum puellam pauperem, habeat ſupradictum ſenſum conditionatum, ſi aliquam ducturus ſum promitto ducere pauperem? Affirmat expreſsè Suar. *n.* 21. & mouetur quia ſic vouens intendit ſe obligare quantum poteſt; cum ergo non poſſit ſe obligare ad matrimonium abſolutè, cenſendus eſt voluiſſe ſe obligare ad illud ſub conditione. At mihi probabilius eſt ad nihil manere obligatum: Quia verba illa ſunt abſoluta, quibus per modum vnius matrimonium cum puella paupere promittitur. Ergo dum de conditionata intentione non conſtat, ſine fundamento in ſenſu conditionato explicantur: præcipuè cum obligatio voti affirmari non debeat niſi de illa clarè conſtet. Et ita tale votum ad nihil obligare docuit Sanchez *locis allegatis*.

16. Septimò dubitatur de hoc voto. Promitto me nullam aliam religionem ingreſſurum niſi hanc. Promitto non recitaturum niſi flexis genibus. Promitto non dare eleemoſynam minorem decem aureis; an inquam hæc vota valida ſint? Affirmant Sanchez *lib.* 4. *de voto cap.* 8. *num.* 47. Mouetur quia hoc eſt votum conditionatum obligans ad rem perfectam, ſcilicet ad ingreſſum in religionem, ad eleemoſynam abundantem, ad recitationem reuerentem, & licet alia bona excludant; id eſt conſequenter & non directè. Deinde conſultius eſt cuilibet ad opem pietatis ſub conditione obligari quam omnino liberum eſſe; ſed ex vi illorum votorum obligatur vouens ſub conditione pietatis exercere. Ergo valent illa vota.

Cæterum probabilius reputo illa vota inualida eſſe. Quod Sanchez cenſet probabile. Moueor quia hæc vota ad ſummum hunc ſenſum conditionatum præſtant, ſi aliquam religionem ingrediar, promitto hanc aſſumere, ſi decreuero eleemoſynam facere non faciam minorem decem aureis, ſi orationes fudero, flexis genibus fundam. Sed in hoc ſenſu conditionato tacitè ſed indirectè promittitur materia voto inepta, ita vt ab hac inepta materia non poteſt promiſſio ſeparari. Ergo illa vota inualida ſunt. Minorem probo. Non enim ſolum promittitur ingreſſus in hanc religionem, ſed etiam promittitur non ingreſſus in alias, nec, ſolum promittitur eleemoſyna decem aureorum ſed nulla alia minor: non ſolum recitatio flexis genibus, ſed nulla alia. Aliàs non eſſet peccatum ingredi aliam religionem, eleemoſynam minorem dare, & orationes ſedendo fundere. Sed quoties materia apta voto cum inepta coniungitur, ita vt ex intentione vouentis ſint inſeparabiles, votum non tenet. Ergo ſupradicta vota nullius ſunt valoris. Deinde hæc vota retrahunt ab operibus bonis abſolutè, & ſolum ſub conditione pendente à propria vouentis voluntate obligant ad opus perfectum. Ergo non cedunt in Dei obſequium, neque in vouentis vtilitatem. Ex his ſolutum manet fundamentum contrarium.

17. Illud tamen optimè aduertit Sanchez *dicto cap.* 8. *num.* 48. Valida eſſe vota ſi negatio excluderet materiam voto ineptam, vt ſi promitteres non recitare niſi attente, non dare eleemoſynam niſi ex recto fine; quia per hanc negationem excludis recitationem ſine attentione, & eleemoſynam ex ſiniſtro fine. Ad idem eſt cum promittis nullam aliam ducere niſi pauperem; excludis matrimonium omnium aliarum niſi pauperis quæ eſt excluſio materiæ voto ineptæ. Sanchez *ſuprà n.* 55.

Pvnctvm IX.

Vtrum emiſſio voti illiuſque executio ſit actus à religione elicitus.

SVMMARIVM.

1 *Votum ex ſe opus eſt laudabile & meritorium.*

2 *Emiſſio voti à religione elicitur, executio imperatur.*

1. NEmini dubium eſſe poteſt, votum ex ſe eſſe opus laudabile & meritorium. Quia Deum honorat & vouentem in bono firmat vt dixit D. Thom. 2. 2. *q.* 88. *art* 4. Ex quo euidenter ſequitur melius eſſe facere aliquid ex voto, quam ſine voto. Nam factum ex voto fit ex effectu religionis debitum cultum Deo reddendi & ex magis firma & immutabili voluntate in bonum. Ergo eſt melius. Sic D. Thom. *ab omnibus receptus dicta q.* 88. *art.* 6. Et licet ex diminutione libertatis meritum diminuatur, non inde eſt inferendum ex voti obligatione diminui; quia obligatio voti non minuit libertatem ſed illam ſupponit.

2. Difficultas autem eſt cuius virtutis actus ſit tam emiſſio voti quam illius executio?

Breuiter dicendum, emiſſionem voti à virtute religionis elici, executionem imperari. Sumitur ex D. Thom. *dicta q.* 88. *art.* 3. & 5. & tradit expreſsè Suarez tom. 2. de Religione *lib.* 1. *de voto cap.* 15. *num.* 5. & 9. Ratio prioris partis eſt. Quia ea, quæ Deo promittimus, eo fine promittimus, vt eum honoremus. Quia ea promittimus, eò quòd ei bona ſint. Non poſſunt autem eſſe bona niſi quatenus in eius honorem cedunt. Ergo neceſſario in promiſſione honor diuinus ſpectatur. Ergo eſt actus à religione elicitus. Poſterioris partis ratio ea eſt; quia executio promiſſi ex obligatione promiſſionis à promiſſione ipſa imperatur. At elicitur ab illa virtute ad quam alias promiſſum pertinet. Quia promiſſio non mutat honeſtatem rei promiſſæ, ſed illa ſuppoſita Deo in illius cultum offert. Promittis namque & promiſſum exequi ſecundum ſuam rationem & honeſtatem. Verbi gratia in promiſſione ieiunij & caſtitatis promittitur temperantiæ. Ergo executio promiſſi ab illa virtute elicitur, ad quam alias promiſſum pertinet tametſi à religione imperetur. Quod ſit; quoties exequeris promiſſum eo animo vt votum impleatur.

Pvnctvm X.

Quotuplex votum ſit?

SVMMARIVM.

1 *Ex parte promiſſionis diuiditur votum in abſolutum & in conditionatum.*

2 *Deinde in ſimplex & ſolemne.*

3 *Item in externum & internum.*

4 *Ex parte rei promiſſæ diuiditur in neceſſarium & liberum commune & ſingulare.*

5 *Deinde in reale, perſonale & mixtum.*

6 *In affirmatiuum & negatiuum.*

7 *In perpetuum & temporale.*

8 *In reſeruatum & non reſeruatum.*

EXplicata voti eſſentia (vt factum eſt in ſuperioribus) ad eius diuiſionem explicandam accedimus. Votum ergo diuidi poteſt vel ex parte promiſſionis, vel ex parte rei promiſſæ.

Ex parte promiſſionis diuiditur votum primo & præcipuè in votum abſolutum & in conditionatum. Abſolutum eſt, quod abſolutam habet obligationem. Conditionatum, quod obligationem habet ab aliqua conditione pendentem. Cum enim ſub conditione votum emittis, obligationem vis ſuſcipere poſita conditione & non aliàs. Aduerte tamen aliquando votum abſolutum non ſatis à conditionato diſtingui; quando ſcilicet voti abſoluti obligatio pro aliquo tempore ſuſpenditur; vt ſi voueas ingredi religionem curſu ſtudiorum conſummato, vel poſt annos pubertatis; hoc enim votum abſolutum eſt; quia abſolutè ad religionem obligaris tametſi ad executionem obligationis tempus opportunum expectes; ac proinde tempus illud non obligationem ſuſpendit, ſed executionis obligationem; ſecùs eſt in votis conditionalibus, quorum conditio quia ex parte rei promiſſæ ſe tenet, obligationem eius ſuſpendit, quorum vſque apponatur. Colliges autem horum votorum differentiam, tum ex modo promiſſionis, tum ex affectu vouentis. Nam vota abſoluta etiamſi executio differatur, fiunt ex affectu rei promiſſæ; at conditionalia regulariter fiunt non tam ex affectu rei promiſſæ; quam ex affectu obtinendi vel vitandi conditionem.

Hinc fit plura vota conditionalia eſſe, quæ videntur abſoluta; & è contra plura abſoluta, quæ apparenter ſunt conditionalia. Quapropter ſummopere conſiderandus eſt affectus vouentis. In dubio autem ſumenda eſt præſumptio ex communiter contingentibus. Exemplis rem declaro. Si voueas religionem, ſi vigeſimum annum attigeris, ſi curſum ſtudiorum conſummaueris, ſi non animo expreſſo impetrandi à Deo vitam, hoc votum emiſeris, iudicandus es religionem abſolutè vouere; & terminum illum appoſitum eſſe ad commodam voti executionem. quia id frequenter contingit. Suarez *lib.* 6. *cap.* 22. *n.* 7.

Ad idem eſt votum aſſumendæ religionis, ſi Pater vel Mater obierit. Quia mors parentis pro termino commodo exequendæ obligationis apponitur Suarez *d. cap.* 22. *num* 6. & 7. Sanchez *lib.* 4. *ſum. cap.* 40. *num.* 82. Illud verò votum quo promitteres religionem, ſi tuus frater natu maior habuerit filios ſub dubio eſt; an præſumendum ſit abſolutum an conditionatum? Regulariter enim non emittitur ex affectu impetrandi filios fratri, ſed ex affectu abſoluto religionis commodiori tempore exequendæ; quando ſcilicet domus ſucceſſorem habeat; ſed quia hic affectus ad religionem eſt valdè diminutus & imperfectus; vis enim potiùs ſucceſſorem eſſe fratris; quam te religionem ingredi; ea de cauſa (inquit Suar. *num.* 8. & Sanchez *num.* 83. Baſilius Legionenſ. *lib.* 8. *cap.* 9. *num.* 18. conditionale debere præſumi. Ego verò cenſerem potiùs abſolutum eſſe præſumendum. quia abſolutè

religionem intendis, & ſucceſſionem fratris non obligationi religionis præfers, ſed illius executioni, ſicuti cum promittis fieri religioſus, cum pater obierit & non antea, vitam enim patris non præfers religioni ſed illius executioni.

Rurſus hoc votum conditionale ſubdiuidi poteſt in purum conditionale, & in conditionale pœnale. Conditionale pœnale eſt, quando rem promiſſam promittis exequi quaſi in pœnam ſi crimen aliquod commiſeris; verbi gratia promittis religionem ingredi ſi luſeris. Non enim religionem optas imo illam aliquomodo auerſaris. At quia optas à ludo abſtinere, illam ſub conditione ſi luſeris promittis, vt timore obligationis incurrendæ de religione ſuſcipienda, à ludo abſtineas. Purum conditionale eſt, quando conditio apponitur præcisè vt conditio, vt ſi dicas; promitto religionem ingreſſurum ſi ſalutem recuperauero, ſi pater meus conſenſerit, ſi hoc peccatum vitauero.

2. Secundò diuiditur votum in ſimplex & ſolemne. Solemne eſt, quod Eccleſia ſic diſponente perpetuitatem habet, & voventem inhabilem reddit ad actus voto repugnantes; cuiuſmodi eſt votum in ordine ſacro emiſſum & in Religionis profeſſione. Simplex eſt quodlibet aliud carens ſupradictis conditionibus; tametſi aliquibus cæremoniis & ſolemnitatibus Eccleſiaſticis fiat. Votum verò ſolemne ſubdiuiditur in expreſſum & tacitum. Expreſſum eſt, quod verbis exprimitur. Tacitum, quod ſuſceptione voluntaria alicuius ſigni cui ipſum annexum eſt, emitti cenſetur. Sic ſuſcipiens ordinem ſacrum votum caſtitatis tacitè emittit & profeſſorum habitum geſtans expleto anno probationis profeſſionem emittere cenſetur.

3. Tertiò diuiditur votum ex parte promiſſionis in votum externum & internum, in publicum & occultum; quæ diuiſio & accidentalis eſt & per ſe manifeſta, & explicatione non indiget.

4. Ex parte vero rei promiſſæ primo diuiditur votum in neceſſarium & liberum; voco neceſſarium quod eſt de re quæ ex neceſſitate præcepti exequenda erat; liberum quod liberè exequi & omitti poterat. Quod aliis terminis dici ſolet commune & ſingulare; commune, quia de rebus ad ſalutem neceſſariis, quæque omnibus ſunt communes, emittitur. Singulare, quia eſt de rebus ad conſilium pertinentibus, quarumque obligatio pro ſingulorum arbitratu ſuſcipitur. Ad votum commune reducunt alij promiſſionem quæ fit in baptiſmo ſeruandi legem & renunciandi operibus ſatanæ. Sed vt bene oſtendit Caietanus 2.2. *quæſt.* 88. *artic.* 2. Quem ferè omnes ſequitur ibi, nullum votum baptizatus emittit, ſed ſolum obligationem legis Euangelicæ acceptat, illamque ſeruare proponit non inducendo ſibi nouam obligationem, ſed acceptando eam, quam lex Euangelica imponit: Alias quilibet Chriſtianus duplex peccatum committeret tranſgrediens quodlibet præceptum aliud aduerſus illam virtutem cuius eſt præceptum, & aliud aduerſus votum in baptiſmo emiſſum, quod eſt contra communem ſenſum Nauarrus *cap.* 12. *num.*31. Azor.1. *p. lib.* 11. *cap.*14. *quæſt.* 3. Suarez *lib.*3. *de voto cap* 2.*num* 6. Sanchez *lib.*4.*cap.*2. *num*... Leſſius *lib.* 2. *cap.*40. *dub.*6.*num.*29. Ad idem eſt promiſſio, quam pœnitentes in Sacramento confeſſionis faciunt de peccatis vitandis; eſt enim propoſitum firmum, eſto ſub nomine promiſſionis declaretur: Quia non intendunt nouam ſibi obligationem imponere, ſed impoſitam proponunt ſeruare. Sanchez *d. cap.*2. *num.*31.

5. Secundò ex parte rei promiſſæ diuiditur votum in reale, perſonale, & mixtum. Reale eſt, cum res externa promittitur ſcilicet pecunia, equus, domus, &c. Perſonale cum actio emanans à perſona, Mixtum cum id, quod promittitur, partim eſt reale, partim perſonale.

6. Tertiò diuiditur in affirmatiuum & negatiuum; affirmatiuum eſt, cum res poſitiua promittitur nempè oratio, eleemoſyna. Negatiuum cum negatio promittitur, vt cum promittis abſtinentiam à cibo, à matrimonio, à coitu, à furto aliiſque vitiis.

7. Quartò diuiditur in perpetuum, & temporale; quæ eſt diuiſio accidentalis & ſolum tempus ſpectans. Temporale dicitur; quia pro limitato tempore fit; perpetuum, quia pro tota vita obligatio ſuſcipitur.

8. Ad idem eſt accidentalis diuiſio voti in reſeruatum, & non reſeruandum, quæ diuiſio poteſtatem diſpenſantis non voti naturam ſpectat. Vide de his diuiſionibus. Silueſtrum verbo *votum* 1. *quæſt.* 5. Suarez tom.2. de Relig. *lib.*1. *de voto cap. vltim. & lib.*2. *cap* 12. Azor.1. *part. inſtitutionum moral. lib.* 11. *cap.*14. Leſſium *lib.*2. *cap.*40. *dub.*6. *à num.*29.

PVNCTVM XI.

Quæ & qualis ſit voti obligatio?

SVMMARIVM.

1 *De fide eſt votum ad ſui executionem obligare.*
2 *Ex ſuo genere grauis eſt hæc obligatio.*
3 *Ex ſola intentione vouentis ſuppoſita materiæ grauitate plures cenſent non poſſe limitari obligationem.*
4 *Probabilius eſt poſſe.*
5 *Fit ſatis fundamento num.*3. *adducto.*
6 *Ex leuitate materiæ leuiter votum obligat.*
7 *Vnde grauitas vel leuitas materiæ in votis ſumenda ſit?*
8 *Qualis ſit obligatio voti, an fidelitatis tantum, an etiam illius virtutis ad quam pertinet materia promiſſa? Solius fidelitatis eſt obligatio, tametſi Sanchez contrarium ſentiat.*
9 *Fit ſatis fundamentis contrariis.*
10 *Qualiter ad ſolos actus externos vitandos & non ad internos te voto obſtringere poſſis?*

1. DE fide eſt & lumine naturali notum obligare votum ad illius executionem. Nam ſi fides data hominibus obligat vt ſeruetur, quantò magis data Deo. Obligat autem ex virtute fidelitatis, quæ comparatione Dei eſt vera religio; colitur namque Deus & honoratur ſeruando quod illi promiſſum eſt. Ratione enim promiſſionis debetur Deo cultus promiſſus. Ipſeque Deus ius habet eum exigendi à promittente; non quia promittens ius Deo concedat, quod antea non haberet, vt contingit in promiſſionibus humanis, quibus promittens promiſſario ius nouum concedit, ſed quia promittens materiam cultus Deo debiti promiſſione determinauit. Deo namque ob eius diuinam excellentiam & ſupremum dominum debetur cultus & honor; ſed qui cultus & qui honor; non eſt determinatus. Promittens autem ſua promiſſione illum determinat; ac proinde illa facta iam Deo ille cultus debetur, quod debitum eſt debitum ex fidelitate & veracitate, ſi promiſſionem ſpectes; at eſt debitum iuſtitiæ, qualis comparatione Dei eſſe poteſt, ſi ius ipſius reſpicias.

2. Hæc autem obligatio voti ex ſuo genere grauis eſt. Quia graue eſt Deo fidelitatem præſtare & cultum debitum exhibere. Sic tenent omnes Doctores explicantes in hunc ſenſum illa verba Pauli 1. *ad Timoth.*5. habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, & definitur ab Innocent. III. *in cap. licet de voto.*

Difficultas verò eſt an ex intentione vouentis, vel ex materia promiſſa leuis eſſe poſſit?

3. Et quidem ex ſola intentione vouentis ſuppoſita materiæ grauitate plures Doctores cenſent limitari non poſſe obligationem ad ſolam culpam venialem. Sic Sotus *l.*7. *de iuſtit. q.*2. *art.*1. *in corp.* Cordoüa *in ſum. quæſt.*1.88. *in punct.*1. Vaſq. 1.2. *diſp.*158. *c.*4 *num.*34. Baſil. Legion. *l.*12. *de ſponſal. c.*2. *num.*12. Et fauent omnes illi qui negant in legiſlatore hanc poteſtatem ferendi legem in re graui. Neque obligantem grauiter. Mouentur. Quia poſito voto obligatio illius à diuina à naturali immediatè prouenit; lex namque diuina obligat promittentem fidelem eſſe in promiſſis. Sed obligatio legis diuinæ & naturalis ſemper eſt iuxta materiæ grauitatem. Ergo obligatio voti leuis eſſe non poteſt poſita materiæ grauitate. Et confirmari poteſt à ſimili ex Iuramento. Si enim Iuramentum præſtes de materia graui, coarctare non potes obligationem ſed neceſſariò grauiter obligari debes. Ergo ſimiliter in voto. Item in contractu ſponſalium, & in profeſſione religionis, & in voto caſtitatis in ordinibus ſacris emiſſo non potes obligari leuiter; ergo intentio vouentis non limitat naturalem voti obligationem. Deinde in leui materia non potes velle te grauiter obligari, ergo neque in graui materia potes velle leuiter.

4. Contrarium docuit Sanch. *l.*1. *de ſponſal diſp.*9. *num.*6. Suarez *tom.*2. *de Relig. l.*4. *de voto c.*4.*n.*7. & mihi eſt probabilius. Probo, quia lex in materia graui poteſt leuiter obligare vt *tract.*1. *de peccat. diſp.*2. *punct* 8 probauimus. Ergo votum, quod eſt quædam lex priuata leuiter obligare poterit. Sicut enim ex intentione legiſlatoris naſcitur obligatio legis ſic ex vouentis intentione obligatio voti. Ergo iuxta eius intentionem commenſurari debet. Et explicatur amplius, liberum eſt promittenti ſe velle obligari; cum obligatio promiſſionis ex voluntate illius pendeat. Ergo liberum eſt nolle totam obligationem ſubire.

Dices promittenti liberum eſſe promittere, & conſequenter ſe velle obligari. At poſita promiſſione neque liberum illi eſſe nolle obligari neque obligari diminutè. quia promiſſio

eſt aſſertio rei futuræ promiſſario inſinuata, cuius obligatio non pendet ex aſſerentis voluntate ſed ex virtute veracitatis & fidelitatis obligantis veram reddere aſſertionem.

Reſpondeo promiſſionem non ſolum eſſe aſſertionem rei futuræ promiſſario inſinuatam, ſed inſuper connotare voluntatem ſuſcipiendi obligationem faciendi illam. Alias non video quomodo ex illa aſſertione potius quam ex propoſito obligatio naſcatur. Qui enim firmiter proponit in confeſſione vitare peccata non ſolum voluntatem deſiderij habet illa vitandi, ſed virtute illius deſiderij aſſerit vitaturum. At quia per huiuſmodi deſiderium & aſſertionem non intendit nouam obligationem ſubire, illa aſſertio & deſiderium vim voti & promiſſionis non habet. Requiritur ergo ad veram promiſſionem voluntas ſuſcipiendi obligationem; imò in hac voluntate promiſſio conſiſtit; ergo poteſt promittens velle limitatam obligationem ſubire.

5. Ex his ſoluitur oppoſitum fundamentum. Concedo obligationem promiſſionis ex lege diuina & naturali oriri, ſed dependenter à voluntate promittentis, quæ cum ſolum ſit ad venialem culpam, lex diuina ad illam ſolam obligabit. Ad confirmationem de Iuramento reſpondeo, eſſe diſparem rationem. Nam Iuramentum conſiſtit in adducendo Deum in teſtem ſeu fideiuſſorem, quod cum non ſuſpiciat magis nec minùs, eius obligatio ex voluntate iurantis limitari non poteſt: At cum votum formaliter conſiſtat in voluntate ſe obligandi ad rem quam aſſeris futuram exequendam, & in obligatione ſit magis & minus, poteſt ex intentione promittentis leuis eſſe; eſto materia grauis ſit. At ſecundam confirmationem concedo, in contractu ſponſalium, & in profeſſione religionis, & in voto caſtitatis in ordinibus emiſſo non poſſe promittentem velle ſe leuiter tantum obligare; quia hæc voluntas eſt contra naturam & ſolemnitatem talium contractuum, ac proinde voluntate illa poſita nihil efficitur. Secùs verò eſt, quando res promiſſa non petit hanc grauem obligationem. Ad tertiam confirmationem concedo, in leui materia non poſſe te velle grauiter obligari; quia non acceptat Deus talem voluntatem vtpote perfectioni ſpirituali non conducentem, ſed potius ſalutis periculum afferentem: & quia eſt de materia incapaci talis obligationis; bene tamen acceptat leuem obligationem in graui materia. Quia & voventi vtilis eſt, & Deo honorifica, & materia promiſſa capax eſt illius minoris obligationis; quia maioris eſt capax. Suar. *lib. 4. de voto cap. 4. in fine.* Sanchez *lib. 4. ſum. cap. 12. num. 6. & alij.*

6. Verum ex leuitate materiæ poſſe votum leuiter obligare, eiuſque tranſgreſſionem non excedere culpam venialem cenſent communiter Doctores, & videre eſt in Soto *l. 7. de iuſtit. q. 2. art. 1.* Nauarr. *ſum. c. 12. num. 40.* Suar. *l. 5. de voto c. 4. num. 5.* Valent. *2. 2. diſp. 6. q. 6. punct. 4. q. 2.* Azor. *1. p. l. 11. inſtit. moral. c. 15. q. 4.* Sanch. *l. 4. ſum. c. 12. num. 5.* Leſſio *l. 2. c. 40. dub. 9.* Layman. *l. 4. tract. 4. c. 3. n. 2.* Ratio eſt: quia obligatio voti eſt obligatio fidelitatis, quam vouens contrahit implendi promiſſum, ſed hæc obligatio ſuſcipit magis & minus pro materiæ grauitate. Ergo ex leuitate materiæ leuis effici poteſt. Item commune eſt in omnibus præceptis obligationem ex ſuo genere grauem fieri venialem ex leuitate materiæ. Quod ſi dicas, hoc eſſe probandum comparatione voti dari leuem materiam. Nam eſto leuis in ſe ſit, at non videri leuem eo ipſo, quo per votum Deo ſacratur; ſicut in mendacio leui contingit quod in ſe quidem leuis materia eſt: At vt ſub Iuramentum cadit, grauiſſima eſt: Facilè fiet ſatis, ſi aduertas in periurio aſſertorio ideo mendacium leue non eſſe leuem materiam, quia mendacium Deo tribuitur quantum eſt ex parte iurantis; & mendacium ſiue graue ſit ſiue leue æquè cum ſumma & infallibili veritate pugnat: At non reddendo promiſſum Deo nihil Deo attribuis eius bonitati aut veracitati contrarium, ſed ſolum te oſtendis infidelem, & illius maieſtatis cui fidem dediſti quaſi contemptorem. Quod ſi leuis materia ſit, leue eſſe poteſt.

7. Vnde autem hæc leuitas materiæ in votis ſicut & in reliquis præceptis deſumenda ſit? Latè diximus, *1. p. tract. 2. diſp. 2. de peccatis punct. 7. & ſequentibus*, neque aliquid ſpeciale notandum occurrit, & ibi doctis conſentit Suar. *in præſenti lib. 5. cap. 4. 5. & 6.* Leſſius *l. 2. cap. 40. dub. 9.* Sanch. *lib. 4. c. 12. n. 12. & ſequent.* Vbi duplicem regulam generalem conſtituit, quibus grauitas vel leuitas materiæ declaratur: Prima; illam eſſe grauem materiam de qua eſt præceptum, vel poteſt eſſe præceptum ſub graui culpa obligans, Quia votum obligat inſtar præcepti. Secunda; grauitatem, vel leuitatem materiæ promiſſæ ex honeſtate ipſius omnibus circumſtantiis penſatis deſumendam eſſe; quia hac ratione grauiter vel leuiter in cultum diuinum cedit. Ex quibus regulis infert votum ſumendi Euchariſtiam & audiendi vel dicendi ſacrum vel confeſſionem faciendi grauiter obligare; quia & grauiter cedunt in cultum Dei, & ex illis eſſe poteſt præceptum. Secùs verò dicit & bene de voto confitendi venialia quando de facto confeſſio facienda eſt; & de voto recitandi ter orationem dominicam vel Angelicam etiam intuitu lucrandi indulgentiam plenariam. Deinde infert in voto non bibendi vinum, illam eſſe grauem materiam, quæ eſſet, ſi præcepto Eccleſiaſtico vſus vini prohiberetur. Quare ſi in ea quantitate ſumeretur, quæ ad prandium communiter ſufficit temperatè vino vtentibus, grauiter peccaretur; ſecùs ſi minor quantitas; niſi fortè eſſet votum de ieiunando in pane & aqua. Præterea infert in voto eleemoſynæ, grauitatem vel leuitatem metiendam eſſe ex fine intento. Si enim commodum temporale pauperis vel Eccleſiæ reſpexiſti; illa erit grauis materia, quæ graui furto ſufficeret; & leuis, quæ leue furtum conſtitueret. At ſi aliquid faciendum in honorem Dei reſpexiſti, ex illius grauitate vel leuitate grauitas vel leuitas materiæ promiſſæ deſumenda eſt. Qua ratione ſubdit; votum erogandæ eleemoſynæ ad faciendum ſacrum, grauem materiam eſſe. Quia in ordine ad diuinum cultum grauis materia eſt quoddam ſacrum.

8. Poſito votum ex ſe grauiter obligare, & aliquando tum ex intentione vouentis, tum ex materia promiſſa leuem obligationem inducere; reſtat inquirendum, qualem obligationem inducat; an fidelitatis tantum, an etiam illius virtutis, ad quam pertinet materia promiſſa? v. g. Promittis ſacrum facere, ieiunium ſeruare, eleemoſynam tribuere, obligatus es non ſolum ex fidelitate ſeruare promiſſum, ſed etiam ex ſpeciali virtute religionis, temperantiæ, vel liberalitatis?

Affirmat Sanch. *l. 4. de voto. c. 11. n. 6.* Caſu quo ex ſpeciali affectu illius virtutis, ad quam pertinet materia promiſſa votum emitteres; conſentit Valent. *2. 2. diſp. 6. q. 6. punct. 4. q. 1. concluſ. 1.* Mouetur: quia legiſlator præcipiens actum, obligat præcepto illius virtutis, cuius eſt actus præceptus; præcipiens enim ieiunium obligat ex virtute temperantiæ, & præcipiens ſacrum audire, obligat ex virtute religionis. Sed votum eſt quædam lex priuata. Ergo hanc ſibi obligationem imponit. Secundò generaliter probatur tranſgreſſioni voti ſemper adiunctam eſſe malitiam contrariam honeſtati rei promiſſæ. Nam violans ieiunium promiſſum non ſolum eſt infidelis, ſed intemperans; ſiquidem ex nimio & inordinato affectu comedit quæ & quando comedere non debebat; & vxor quæ ligata voto caſtitatis petit debitum, non caſtitatis actum ſed luxuriæ præſtat, cui nimis videtur affecta & ſic de aliis. Ergo tranſgreſſioni voti ſemper adiungitur malitia aduerſus materiam promiſſam ac ſi præcepta eſſet. Tertiò ſi verum eſt in tranſgreſſione votorum nullam aliam malitiam reperiri præter infidelitatem in non ſeruandis promiſſis, non eſſet neceſſe declarare in confeſſione materiam voti tranſgreſſi, ſed ſatisfieri ſufficienter dicendo tranſgreſſus ſum votum in materia graui. Conſequens videtur eſſe contra communem praxim. Ergo ſignum eſt vltra malitiam infidelitatis aliam adeſſe.

Nihilominus dicendum eſt; votum de re alias non præcepta ſolam obligationem fidelitatis inducere, quantumuis vouens intendat per votum habere rectitudinem virtutis materiæ promiſſæ. Sic optimè docuit Suar. *l. 4. ſum. c. 3. num. 11.* & ſecluſa ſpeciali vouentis intentione docuit Sanchez *l. 4. ſum. c. 11. num. 23.* Et bene Caietan. *2. 2. q. 88. art. 5. dub. vlt.* Ratio eſt. Quia vouens quantumuis afficiatur ad materiam promiſſam non poteſt illius habendæ aliam obligationem ſibi imponere niſi quatenus Deo illam promittit. Sed ex hac ratione ſolum naſcitur naturalis obligatio fidei ſeruandæ abſque ſpeciali obligatione ad materiam; illam enim accidentaliter reſpicit. Ergo ex vi voti ſola eſt obligatio fidelitatis. Hinc colligere potes tranſgreſſiones omnium votorum eiuſdem eſſe ſpeciei infimæ. Quia eorum malitia tota conſiſtit in non ſeruandis promiſſis. Quod verò promiſſa diuerſa ſint, parum intereſt ad huius tranſgreſſionis conſiderationem. Sic Caiet. *d. art. 5. dub. vlt.* Sanch. *d. c. 11. n. 23.* Suar. *c. 3. n. 9.*

9. Neque obſtant contraria argumenta. Ad primum dico eſſe diſparem rationem legis & voti. Nam lex non extrahit materiam præceptam à propria ratione virtutis, ſed in illa neceſſitatem imponit: quia media illa intendit ſubditos ſtudioſos efficere. At votum, quia cultum Dei reſpicit, non imponit neceſſitatem in honeſtate materiæ promiſſæ, ſed illa honeſtate ſuppoſita diuino cultui offert & conſecrat. Et ex hac oblatione neceſſitas executionis oritur.

Ad ſecundum reſpondeo cum Suar. *d. l. 5. c. 3. n. 12.* Tranſgreſſionem voti ieiunij voluntarij eſſe poſſe actum temperantiæ per ſe ſpectatum ſi ſumatur quoad actum exteriorem. Quia poteſt fieri cum mediocritate ad honeſtatem illius obiecti requiſita. Sed conceſſo in hac parte exceſſum eſſe: non inde infertur grauis culpa aduerſus temperantiam. Quia comparatione temperantiæ non eſt exceſſus grauis, eſto grauis ſit comparatione voti emiſſi. Ad tertium negant ſequelam plures, quos tacito nomine refert & ſequitur Lud. Lopez. *1. p. inſtruct. c. 5. colum.* Suar. *l. 5. de voto. c. 3. num. 9. fin.* Quia non ſolum eſt obligatio fatendi malitiam peccati, ſed qualiter illa malitia contracta eſt, quando inde iudicium confeſſoris multum variari poteſt, tum ad cognoſcendam grauitatem delicti, tum ad medicinam applicandam. E contrà alij ſentiunt non eſſe neceſſe explicare

materiam tranſgreſſionis, ſed materia aliunde explicata ſi fortè ex aliis præceptis neceſſaria & obligatoria fuit, ſatisfacere obligationi tranſgreſſionem voti abſolutè explicando. Sic docuit Nauar. *ſum.c.6.ad finem* & *cap. conſideret de pœnitent. diſtinct.5.in princ.n.*104. Henric. l.5. de pœnitentia, *c.5. n.*4. Eman. Sà verbo *confeſſion* 31. Leſſius, *l.2.c.40.dub.9.in fine, n.61.* Sed optimè diſtinguit Sanch. *d. l.4. ſum. c.11. num.*24. Iuxta diuerſas ſententias de obligatione confitendi circunſtantias aggrauantes: retenta enim ſententia negante has circunſtantias neceſſariò confitendas eſſe, vera eſt ſententia Nauar. & aliorum. At retenta ſententia docente eas eſſe confitendas, vera eſt ſententia. Suar. & Lud. Lopez. Sed adhuc poſita hac ſententia ſubdit Sanch. non eſſe opus explicare materiam promiſſam, ſed ſatis eſſe ſi dicas te tranſgreſſum eſſe votum vel Iuramentum in materia notabiliter aggrauante. Quia ad voti tranſgreſſionem per accidens eſt hæc vel illa materia.

10. Rurſus inquires; an ad ſolos actus externos vitandos & non ad internos de voto obſtringere poſſis?

Negat Sanchez *lib.4 ſum.cap.11.num.12* eò quod ſit obligatio ad impoſſibile. Prohibitio namque actu externo, conſequenter videtur prohibitus internus, qui circa illum verſatur. Dicendum tamen eſt ſupradictam ſententiam veram eſſe, ſi vouens expreſsè voluerit, vt nequaquam velit ſe obligare ad vllum actum internum vitandum. Nam talis voluntas eſt de obiecto impoſſibili. Qui enim promittit non fornicari, conſequenter promittit non habere voluntatem fornicandi. Nam voluntas fornicandi eſt voluntas tranſgrediendi promiſſionem factam. Non igitur ſtare poteſt, promiſſio de vitanda fornicatione, quin ſit promiſſio de vitanda etiam voluntate illius. At ſi vouens hanc expreſſam voluntatem non habet, ſed ſolum ſe obligandi ad vitandos actus externos; probabiliùs cenſeo votum valere & vouentem manere obligatum ad vitandos actus internos tranſgreſſioni voti directè repugnantes, ſed non alios. Quia hæc obligatio & poſſibilis eſt & intentioni vouentis accommodata. Quare ſi votum eſt de vitanda fornicatione, vel pollutione, obligatur vouens ex vi voti non habere voluntatem fornicandi, vel polluendi; non tamen obligatur ex vi talis voti ad fugiendas delectationes moroſas de fornicatione vel pollutione. Quia illæ delectationes nec directè aduerſantur huic voto vt de ſe conſtat; neque etiam indirectè, ſiquidem non ſunt de fornicatione vel pollutione circunſtantia voti affectis, ſed abſolutè ſumptis. Vaſq.1.2.*diſput.*112.*cap.*2. *num.* 9.

PVNCTVM XII.

Qualiter votum obliget cum eius materia determinata non eſt?

SVMMARIVM.

1 *Votum ſemper obligat iuxta intentionem vouentis.*
2 *Cum de intentione vouentis non conſtat ſpectanda eſt materia promiſſa, & iuxta illam cenſendum eſt votum obligare.*
3 *Si hac ſpectata dubium eſt, verba ſecundum communem ſenſum accipienda ſunt, & iuxta illum obligatio voti menſuranda.*
4 *Votum benignè quoad fieri poſſit interpretari debet.*
5 *Vouens recitare roſarium, obligatur ad tertiam illius partem.*
6 *Qualiter intelligatur votum audiendi ſingulis diebus ſacrum.*
7 *Quid de voto virginitatis ſeruandæ.*
8 *Vouens religionem non obligatur ex vi illius ad caſtitatem.*
9 *Vouens peregrinationem ſatisfacit peregrinatione equeſtri.*
10 *Quid ſi mercede conductus aut cauſa alterius negotij peregrinationem ſuſcipias?*
11 *Qualiter obliget ieiunij votum.*
12 *A voto ieiunandi ſextis feriis, vel alio die te excuſare ſi dies natalis Domini inciderit plures affirmant. Sed contrarium eſt verius.*
13 *Vnum tantum peccatum committitur in huius voti tranſgreſſione.*
14 *Violans ieiunium ex obligatione voti an peccet quoties carnes comedit illo die? Negat Sanchez n....*
15 *Probabiliùs eſt oppoſitum.*
16 *Fit ſatis oppoſito fundamento.*
17 *Vouens ieiunium poteſt ouis & lacticiniis veſci extra quadrageſimam, vel ſi habet bullam.*
18 *At in quadrageſima & priuilegio ſecluſo obligatus eſt ab his abſtinere ex vi voti; tametſi contrarium Sanchez cenſeat.*
19 *Qualiter obliget votum ieiunandi in pane & aqua.*
20 *Quid dicendum de voto abſtinendi à carnibus?*
21 *Quid de abſtinendo à vino?*
22 *Votum de ſe perpetuum eſt; eſto videantur verba indeterminationem ſignificare.*
23 *Ob indeterminationem rei promiſſæ votum non vitiatur.*
24 *Determinandum eſt ad minimam quantitatem & qualitatem vtilem ſub re promiſſa contentam.*
25 *Qualiter obliget votum de re indeterminata quoad indiuiduationem, v.g. calicem vnum ex pluribus quos habes?*
26 *An ſi vnus ſolum remaneat ex pluribus qui fuerunt ſub diſiunctione promiſſi, debeas integrè illum ſoluere? Negat Sanchez, probabiliùs eſt oppoſitum.*
27 *Sed quid ſi rem determinatam promiſeris; dubitas tamen, cui ex duabus Eccleſiis, vel pauperibus? Affirmat Sanchez te poſſe applicare cui volueris. Veriùs credo te obligatum eſſe diuidere.*
28 *Qualiter obliget votum duplicis rei ſub diſiunctione promiſſæ?*

1. PRò huius difficultatis ſolutione ſtatuendæ ſunt aliquæ regulæ generales in quibus Doctores conueniunt. Prima regula eſt; votum obligare ſecundum intentionem vouentis neque amplius extendi. Nam hæc obligatio voluntariè aſſumitur, ac proinde excedere non poteſt propriam voluntatem. Conſtat hæc regula ex illo Deuteron 23. *Facies ſicut promiſiſti Domino Deo tuo, & propria voluntate & ore tuo locutus es.* Et tradunt omnes.

2. Secunda eſt, cum de intentione vouentis expreſsè non conſtat, ſpectanda eſt materia promiſſa, & iuxta illius naturam cenſendum eſt votum obligare. Quia quilibet præſumendus eſt eam obligationem ſubire velle, quæ materiæ promiſſæ accommodata ſit. Sic ex communi omnium ſententia ſupponit Suar. lib.4.de voto *cap.7. num.2. & 6.* Layman *lib.4. de voto cap.3.num.3.*

3. Tertia regula eſt; ſi intentio vouentis & materia promiſſa inſpecta dubium eſt, qualis ſit voti obligatio, verba promiſſionis ſecundum communem & frequentem vſum ſpectanda ſunt, & iuxta illum obligatio voti interpretanda eſt. Colligitur ex illo Deut.23. *illaqueatus es verbis oris tui.* Et ratio eſt: quia ſemper quis eſt præſumendus facere velle, quod verbis explicat iuxta *leg. Labeo ff. de ſupellectil.* leg. ibi Nemo dicere præſumitur quod non ſentit. Sic Caietanus 2.2.*quæſt.*88. *art.2.dubio* 4. Suar. *d.cap.7.n.16 concluſio* 3. Sanch. *lib. 4. de voto cap.11. num.*29 Layman. *loco allegato.* Debet tamen vouens ſenſum verborum ſcire; alias non poterit illum intendere. Vt bene notauit Sanchez ſupra. Sed hæc ſcientia ſemper præſumenda eſt. Quia ſemper præſumi debet vſurpans verba ad explicandos conceptus; & ſenſum verborum intelligere & illis vti in ſenſu communiter recepto.

Quarta regula eſt; ſi ſupradictis omnibus conſideratis adhuc dubia eſt voti obligatio, votũ benignè interpretandum eſt. Vt quoad fieri poſſit minus obliget. Colligitur ex cap. *ex parte de cenſibus* & tradunt ibi Doctores & Azor 1.*p.li.*11.*c.*10.*q.*2. Suar.*li* 4.*de voto c.7.n.*18. Sanch *li.4.de voto c.11.n.3.* Laym. *d.li.4.tract.4.c.3.n.3.* Ratio eſt: quia obligatio non eſt imponenda, niſi de ipſa clarè conſtet, ob periculum tranſgreſſionis. Has regulas latè confirmauimus *ſuper. tract. diſp. 2. punct. vlt.* Vbi de interpretatione Iuramenti, & faciunt quæ *tract.3 de legibus* vbi de earum interpretatione locuti fuimus. Solum eſt difficultas qualiter hæ regulæ ad caſus aliquos ſingulares applicentur. Vt ergo hoc intelligatur, diſcurramus per frequentiores.

5. Primò deducitur vouentem recitare Roſarium Beatæ Virginis obligatum eſſe attentè recitare. Quia ſine attentione nulla eſt oratio Valent. 2.2. *diſp.6.q.6. punct.4. q.3.* Sanchez *lib.4. de voto c.11.num.30.* Paulus Layman. *lib.4.tract.4.cap.3. num.3.* Suarez *lib.4.de voto cap.7. num.* 18. At non eſt obligatus integrum Roſarium recitare niſi id expreſsè intenderit; ſufficit ſi tertiam partem recitet. Quia ſecundum frequentiorem vſum ſub nomine Roſarij tertia pars intelligitur. Suar. *lib.4 de voto cap.8. num.5.* Sanch. *lib.4.cap.13. n.* 15. Sed an ſatisfaciat alternatim recitando cum ſocio? Affirmat Azor lib.10.inſtitutionum moral.*cap.7.qu.*10. Bonacin.*diſp.4. q.2.punct 6. num.*27. Quia modus ille recitandi conformis eſt conſuetudini Eccleſiæ etiam in Roſarij recitatione vt patet ex vſu religionis Camaldulen. Vbi illius religioſi alternatim Roſarium recitant. Sed contrarium veriùs cum Nauarr.*cap. quando de conſecrat.diſtinct.5. cap.10. à num.*22. Sanch. *lib.4 cap.11.num* 38. Quia Roſarium communi vſu & conſuetudine non alternatim recitatur. Ergo votum de illius recitatione non eſt præſumendum fieri de recitatione extra vſum & conſuetudinem. Eadem ratione vouens Roſarium non credo ſatisfacturum ſi ſolum mente & non voce recitaret; quia de recitatione

Digitized by Google

tione viſitata, quæ eſt vocalis credendum eſt votum fieri dum contrarium non conſtat. Sanchez *d. cap.* 11. *num.* 36.

6. Secundò deducitur vouentem ſingulis diebus ſacrum audire ſatisfacere diebus feſtiuis vnicum ſacrum audiendo. Quia eſto illud ſacrum debitum ſit ex præcepto Eccleſiaſtico, & voto etiam deberi poteſt, & non eſt credendum vouentem voluiſſe duplici ſacro audiendo eſſe obligatum. Suar. *l. 4. de voto c. 7. n.* 14 Ad huius autem voti ſatisfactionem eadem attentio & integritas requiritur, quæ requiſita eſt ad ſatisfactionem Eccleſiaſtici præcepti. Quia ſatis commune eſt apud Doctores votum obligare inſtar præceptum & legis ſi de tali materia lata eſſet vt multis citatis probat. Sanch. *l. 4 de voto cap* 11. *num.* 31.

7. Tertiò deducitur vouentem virginitatem perpetuò ſeruare obligatum eſſe à qualibet venerea delectatione abſtinere, etiam ſi ſemel vel iterum deliquerit. Quia ſub nomine virginitatis cenſendus eſt caſtitatem promiſiſſe. Qui enim virginitatem vouet promittit nullam admiſſurum delectationem qua integritatem ſui corporis & animæ amittere poſſit. Quod verò illam amiſerit, per accidens eſt, & obligationem voti non minuit. Secùs verò dicendum eſſet ſi expreſsè intenderet ſolum ſe obligare ad vitandum primum actum venereum & alios ex conſequenti. Sed in caſu dubio hæc intentio non eſt præſumenda. Sic multis relatis docuit Sanch. *lib. 7. de matrimonio diſp.* 33. *num.* 7. *& lib* 4. *de voto cap.* 11 *num.* 22. Suar. *lib. 4. de voto cap* 7. *n.* 5 *&* 5. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 4. *poſt medium verſ. ſecundum quod notari debet.*

8. Quartò deducitur vouentem religionem ingredi aut ordines ſacros ſuſcipere non eſſe obligatum ex vi talis voti caſtitatem ſeruare. Quia non vouet caſtitatem, ſed ſtatum cui caſtitas eſt annexa; ergo illo ſtatu non aſſumpto ceſſat caſtitatis obligatio. Sic Caietanus 2. 2. *q* 88. *art.* 3. Suar. *lib. 4. de voto cap* 7. *n.* 15. Valent. *loco allegato.*

9. Quintò deducitur vouentem peregrinari ad Diuum Iacobum, ſatisfacere peregrinatione equeſtri; tametſi tempore voti cogitauerit pedeſter peregrinari. Quia equeſtris peregrinatio vera peregrinatio eſt, & cogitatio tempore voti concepta non inducit obligationem; quia non ex cogitatione ſed ex promiſſione obligatio naſcitur. Sanch. *l. 4. de voto, c.* 11. *n.* 31. *iuncto num* 5. Bonac. *diſp.* 4. *q.* 2. *punct.* 6. *num* 15. *&* 16. Sed quid ſi mercede conductus vel cauſa alterius negotij, aut curioſitatis vel vi coactus peregrinationem ſuſcipiat? Sanch *l. 4. c.* 11 *num.* 68. Negat in omnibus te voto ſatisfacere. Quia tu vouiſti peregrinationem voluntariam religioſam, & piam. Sed peregrinatio aſſumpta per vim non eſt peregrinatio voluntaria & religioſa, & meliò minùs quæ ſolo titulo curioſitatis, aut alterius negotij profani aſſumitur; quæ verò ob ſtipendium non tam eſt peregrinatio ex pietate quàm ex iuſtitia. Ergo in iis caſibus non ſatisfacis voto peregrinationis.

10. Verùm hæc doctrina vniuerſaliter non eſt vera Et primò ſi vis illata non tollit tibi integram libertatem, eſto illam diminuat, voto ſatisfacies ſic coactus peregrinando. Quia abſolutè peregrinationem piam voluntariè ſuſcipis. Deinde expeditio alicuius negotij aut curioſitas impedire ſatisfactionem voti poteſt, quando ſolus ille finis peregrinationis adeſſet; ſecùs ſi cum ipſo adeſſet voluntas inuiſendi reliquias. Nam tunc iam eſſet peregrinatio religioſa ſaltem quoad actus ſubſtantiam; neque ab hoc dicendi modo diſſentit Sanch. *loco allegato.* Item non video, qua ratione obligatio iuſtitiæ ob ſtipendium acceptum impediat voti ſatisfactionem; cum obligatio voti & iuſtitiæ in eandem materiam cadere poſſint, & obligatio iuſtitiæ religioſam peregrinationem eſſe non impediat. Si enim ex voto obligatus eſſes, ſingulis diebus ſacrum facere; cur non poteris pro illo faciendo ſtipendium accipere? Sicut è contra ſi ſtipendio obligatus es ſacrum facere, potes & voto ad illud faciendum te obſtringere.

11. Sextò deducitur qualiter obliget ieiunij votum? Breuis reſponſio eſt, obligare eo modo, quo obligaret præceptum Eccleſiaſticum ſi de eo ieiunio latum eſſet. Quia cum votum ſit quædam lex priuata, quam ſibi vouens imponit, nulla aptior dari poteſt menſura illius obligationis quàm legis menſura. Suar. *lib. 4. de voto cap.* 7. *num.* 9 Sanch. *lib* 4. *c.* 11. *n.* 31. Hinc fit vouentem ieiunium obligari à carnibus & à repetita refectione. Quia hæc ſunt de eſſentia Eccleſiaſtici ieiunij, Item debere hora conſueta veſci, poſſéque collatiunculam veſpertinam ſumere. Sed an in vigilia natiuitatis in qua latior hæc refectio promittitur præcepto ieiunij ligatis; permittatur voto ligatis? Dicendum eſt permitti. Quia nemo cenſendus eſt niſi id clarè exprimat ſe velle obligare ad ieiunium aliter quàm Eccleſia obligat. Sanch. *l. 4 cap.* 11. *num.* 65. Secundò fit vouentem omnibus diebus alicuius menſis vel anni ieiunare non eſſe obligatum ieiunare diebus dominicis. Quia non eſt cenſendus ſe velle obligare contra conſuetudinem Eccleſiæ receptam, Sanch. *lib.* 1. *ſum. c.* 17. *num.* 20 Bonacin. *tom.* 2. *diſput.* 4. *q.* 2. *punct.* 6. *num.* 25. Tertiò fit vouentem ieiunare in vigilia alicuius ſancti, ipſáque fit dominica non obligatur eo die ieiunare ſed ſabbato antecedenti. Quia ſic obligaret præceptum Eccleſiaſticum de tali ieiunio. Bonacin. *d. punct.* 6 *num.* 26. Azor. 1. *p. l.* 11. *cap* 20. *q.* 5. Quartò fit vouentem abſtinere à carnibus, obligatum eſſe abſtinere à iure quo coactæ ſunt; quia Eccleſia præcipiens à carnibus abſtinentiam & iuris abſtinentiam præcipit. Quia illarum ſubſtantiam continet. Sanch. *l. 4. de voto c.* 11. *num.* 48. Bonacin. *tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 2. *punct.* 7. *num.* 24. Quintò fit vouentem abſtinere à vino vel carnibus aliquo die; peccare quoties eo die carnes comederit vel vinum biberit. Quia eſt obligatio inſtar præcepti Eccleſiaſtici obligantis ſemper & pro ſemper. Sic Layman. *l. 4 tract.* 4 *c.* 3. *nu.* 3. Azor. 1. *p. l.* 11. *c.* 20 *quæſt.* 8. Nauarr. *c.* 12 *num.* 55. Sanch. *l. 4 c.* 11. *num.* 41. *iuncto c.* 13. *num.* 35. Sumptio verò tam primæ quam ſecundæ abſolutionis in Miſſa non eſt aduerſus hoc votum; quia votum non debet excludere conſuetudinem Eccleſiæ receptam. Azor. 1. *p. l.* 11. *c.* 20. *q.* 7. Sanch. *l* 4. *c.* 11. *num.* 43. Bonacin. *diſp* 4. *q.* 2. *punct.* 6. *num.* 11. Sextò fit violantem ieiunium promiſſum carnium comeſtione vel repetita refectione deobligatum eſſe à ieiunio, & poſſe ſæpius comedere, quia ieiunium ſeruare eſt impoſſibile. Layman. *d. lib* 4 *tract.* 4 *cap* 3. *num.* 3.

12. Reſtant tamen circa hanc ieiunij materiam aliqua difficiliora examinanda. Primum; an à voto ieiunandi omnibus ſextis feriis ſabbato vel alio die excuſeris ſi dies natalis Domini inciderit? Affirmant te excuſatum. Molin. tom. 2. de iuſtit. *diſput.* 272. verſ. *exempla ſunt.* Azor. 1. *p. l.* 11. *inſtitut. moral. c.* 20. *q.* 3. Mouentur quia ſi illius diei tempore voti meminiſſes, non eſt præſumendum te voto ad ieiunium obligaturum. Cæterum veriùs eſt te eſſe cenſendum obligatum niſi expreſsè diem illam exceperis. Sic Sanch. *lib. 4. de voto c.* 11. *num.* 60. Suar. *lib. 4. cap.* 20. *num.* 8. in hanc partem inclinat Vaſq. 1. 2. *diſp.* 30. *cap.* 4. *num* 26. Reginald. *lib.* 8. *num.* 290. Bonacin. *tom.* 2. *diſp.* 4. *q.* 2. *punct.* 6. *num.* 9. Ratio ea eſt. Quia votum illud ex modo quo pronunciatum eſt diem illum comprehendit, vt conſtat, ſed exceptio Eccleſiæ ſolam præcepti obligationem ſuſtulit; non autem voti obligationem, vt manifeſtè colligitur *ex cap. fin. de obſeruatione ieiunij* ibi. *Qui nec voto, nec regulari obſeruantia ſint adſtricti,* Ergo votum obligat ac ſi nulla ab Eccleſia illius diei exceptio facta eſſet. Neque obſtat vouentem, ſi illius diei recordaretur, fore illum excepturum. Quia obligatio vel deobligatio voti deſumitur ex eo quòd vouens faceret, ſed ex eo quod de facto fecit & promiſit.

13. Sed an voto vel regulari obſeruantia aſtrictus ad ſeruandum ieiunium omnibus ſextis feriis, ſi feria illa ſexta, qua Domini natalis incidit, carnes comedat duplex peccatum committat, aliud contra votum vel regularem obſeruantiam (ſi regularis obſeruantia ad peccatum obligat) aliud contra Eccleſiæ præceptum? Affirmat Medina *lib.* 1. *ſum. cap.* 14 *§.* 10. *fol.* 99. Mouetur; quia Pontifex ſolum excepit à præcepto & obligatione abſtinendi à carnibus qui nec voto nec regulari obſeruantia obſtricti ſunt. Inquit enim, *illi qui nec voto nec regulari obſeruantia ſunt aſtricti in 6. feria, ſi feſtum Natiuitatis Dominicæ die ipſo venire contigerit carnibus propter feſti excellentiam veſci poſſunt ſecundum conſuetudinem Eccleſiæ generalis.* Ergo aſtricti voto vel regulari obſeruantia à præcepto non excuſantur. Nihilominus oppoſitam probabilius eſt, nulla alia obligatione aſtrictum voto vel regulari obſeruantia teneri abſtinere à carnibus præter obligationem voti vel regularis obſeruantiæ. Sic docuit pluribus relatis Sanch. *l* 4. *cap.* 11. *num.* 64. Quia generalis conſuetudo præceptum de abſtinentia illo die ſuſtulit ob feſti excellentiam. Neque ex ſupradicto textu contrarium colligitur. Cum ibi ſolum dicat Pontifex eos, qui nec voto nec regulari obſeruantia obſtricti ſunt, non eſſe obligatos abſtinere à carnibus illa feria ſexta. Quia alij aſtricti voto vel regulari obſeruantia verè ſunt obligati non obligatione præcepti, ſed obligatione, quam votum vel regularis obſeruantia illis inducit.

14. Secundò examinandum eſt; an emiſſo voto ieiunandi aliquo die, illóque violato carnium comeſtione vel repetita refectione obligatus ſis ex vi voti à carnibus abſtinere, ita vt ſi carnes ſecundò comedas pecces contra votum? Negat Sanch. *l* 4. *de voto c.* 11. *num.* 42. neque improbabile reputat Laym. *l. 4 ſum. tract.* 4. *c.* 3. *num.* 3. Mouetur; quia hic vouens ieiunium in tantum vouet abſtinentiam à carnibus, quatenus illa abſtinentia ad ieiunium neceſſaria eſt. Ergo ſoluto ieiunio ceſſat obligatio quæ acceſſoria erat. Neque obſtat (inquiunt) quod lex Eccleſiaſtica eo ipſo quo ieiunium iniungit, abſtinentiam à carnibus omnimodam præcipere; ita vt violato ieiunio nulla ratione illis liceat veſci. Quia hanc abſtinentiam præcipit non quatenus ieiunium præcipit; alias ſolos obligatos ieiunare aſtringeret, ſed alio præcepto generali diſtincto. At cum vouens ſolo voto ieiunij abſtinere à carnibus obligetur; ceſſante obligatione ieiunij ceſſat illa abſtinentia. Et confirmatur ſi vouens ieiunium obligatur eſſet abſtinere à carnibus eo modo, quo Eccleſia obligat fideles, cum præceptum ieiunij imponit; excuſatus à ieiunio promiſſo ob laborem aliquem ſuperuenientem, non excuſaretur à carnium abſtinentia; etſi

ili

Digitized by Google

illè dies non eſſet extinctiuus obligationis ieiunij, ſed illo tranſacto obligatio ieiunandi remaneret, vouens eſſet obligatus duplici die à carnibus abſtinere tum illo, quo ieiunium directè promiſit; tum illo, qui loco illius ſubrogatus eſt. Conſequens autem videtur durum; cum ſolum vnico die ieiunare promiſerit, & conſequenter vnico die à carnibus abſtinere. Ergo, &c.

15. Cæterum veriùs cenſeo vouentem ieiunium obligatum eſſe à carnibus abſtinere eo modo, quo obligat præceptum Eccleſiaſtici ieiunij; ac proinde toties peccare aduerſus votum, quoties carnes comederit. Sic tanquam commune & certum tradit Suar. *l.4. de voto c.7. num.9. & num.* 12. Inquit contrarium dicere abſurdiſſimum eſſe & contra omnes. Ratio ea eſt; quia de ratione ieiunij Eccleſiaſtici eſt vnica tantum comeſtio & abſtinentia à carnibus in omnibus horis illius diei. Ergo vouens ieiunium vouet non comeſturum ampliùs quam ſemel & in nulla hora illius diei carnes; ergo quacunque hora illius diei carnes comedat, peccat, quia eſto violauerit ieiunium, non violauit omnimodo, quo poteſt. Dices verum eſſe in ieiunio illum vtrumque contineri, & abſtinentiam à carnibus & à duplici comeſtione, ſed vnum dependenter ab alio: ac proinde violato ieiunio ex vna parte ceſſare ex alia. Sed hoc abſque firmo fundamento dicitur; contrarium enim ex præcepto Eccleſiaſtici ieiunij colligitur, cui votum aſſimilari debet. In illo namque præcepto ieiunij abſtinentia duplicis comeſtionis annectitur abſtinentiæ à carnibus, ſed non ècontra; quia excuſatus à carnium abſtinentia excuſatur à duplici comeſtione; non tamen excuſatus à duplici comeſtione excuſatur à carnium abſtinentia: imò potius quoties carnes comederit, toties peccabit. Ergo idem eſt dicendum de voto.

16. Neque rationes contrariæ vrgent. Ad primam fateor vouentem abſtinentiam à carnibus eatenus illam vouere quatenus neceſſe eſt ad Eccleſiaſticum ieiunium. At quia ad Eccleſiaſticum ieiunium neceſſaria eſt abſtinentia à carnibus ſemper & pro ſemper toto illo die; ea de cauſa toties peccatur, quoties hæc abſtinentia violatur. Ad replicam dicimus Eccleſiaſticum ieiunij præceptum præcipere abſtinentiam à carnibus, niſi iam præcepta ſupponatur. Ad confirmationem concedo, excuſatum à duplicis comeſtionis abſtinentia non excuſari à carnium abſtinentia; & cum vrges, ergo obligatur duplici die à carnibus abſtinere, tum die per votum ſignato; tum alio, in quem obligatio tranſit; concedendum eſt, neque debet eſſe durum; eò quòd hæc obligatio eſt per accidens ob voti in die ſignato excuſationem vel tranſgreſſionem.

17. Secundò dubitabis; an vouens ieiunium poſſit ouis & lacticiniis veſci? Et quidem extra tempus quadrageſimæ illis in locis, in quibus conſuetudo non viget ab his abſtinendi, optime veſci poteſt. Quia non eſt præſumendum vouentem voluiſſe ſe obligare ad ſtrictiorem ieiunij formam. Idem dicendum eſt ob eandem rationem de voto ieiunij in quadrageſima vel illis in locis in quibus viget ab his abſtinendi conſuetudo, ſi habeas Bullam cruciatæ. Habentes namque bullam excuſantur ab obligatione abſtinendi ab his, quam excuſationem vouens non eſt præſumendus reiicere. Sed potiùs credendus eſt voto ſe voluiſſe obſtringere ad ſeruandum ieiunium ea forma, qua ex præcepto Eccleſiaſtico teneretur. Manuel Rodrig. 1. *tom ſumm. cap.* 184. *num.* 10. Sanchez aliis relatis *lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 49.

18. Difficultas; an carens bulla obligetur ex vi voti ab ouis & lacticiniis abſtinere in quadrageſima aliiſve temporibus, in quibus ex conſuetudine ab his abſtinetur?

Negat Sanchez *d. cap.* 11. *num.* 37. Ea motus ratione; quia ſic vouens ſolum obligatur ad ſeruandum ieiunium eo modo, quo ab Eccleſia inſtitutum eſt. At Eccleſia in præcepto ieiunij hanc abſtinentiam non præcepit, ſed alio diſtincto præcepto, quod obligat excuſatos à lege ieiunij, & in diebus dominicis, ad cuius præcepti obſeruantiam vouens ieiunium non debet cenſeri obligatus.

Cæterùm veriùs cenſeo ſic vouentem obligatum eſſe ab his abſtinere, ita expreſsè tradit Cordoüa *ſumm. q.* 168. *punct.* 2. Ludouicus Lopez 2. *p. inſtructory de ieiunio fol.* 714 Azor. 1. *p. lib* 7. *c.* 10. *q* 2. *fine & lib.* 11. *cap.* 20. *quaſt.* 6. Suarez *lib.* 4. *de voto cap.* 7. *num* 9. *fine.* Ratio ea eſt: quia licet abſtinentia ab ouis & lacticiniis ſupponatur præcepto ieiunij quadrageſimalis, at quia hoc neceſſariò ſupponitur & tanquam pars integralis talis ieiunij: ea de cauſa vouens illo tempore ieiunare, cenſendus eſt votum emittere de ieiunio ſub illa forma. Neque Eccleſiaſticum quadrageſimale ieiunium eſt ſola abſtinentia à duplici refectione, ſed etiam abſtinentia à carnibus, & ab his, quæ à carnibus originem ducunt. Per quæ ratio contraria ſoluitur.

19. Præterea dubitatur de voto ieiunandi in pane & aqua qualiter obliget; Et reſpondeo obligare, ne aliud comedas, aut bibas. quod ſi piſces, legumináue comederis hora conſueta, aut vinum biberis peccas; ſed non ob inde excuſaris ſeruare Eccleſiaſticum ieiunium, cum poſſis. Quia non es cenſendus Eccleſiaſticum ieiunium promiſiſſe dependenter ab illa circunſtantia & conditione. Bene tamen conditio illa & circunſtantia promiſſa eſt dependenter & à ieiunio. Quia ieiunio violato nulla eſt obligatio, eam abſtinentiam vtpote acceſſoriam ſeruandi. Sanch. *lib.* 4. *ſum. cap.* 11 *num.* 47. Difficultas eſt; an circunſtantia illa violata, eo quòd ſemel vinum biberis, poſſis ſæpiùs bibere abſque voti tranſgreſſione? Affirmat Sanch. *loco allegato*; eò quod iam ſit impoſſibile illam circunſtantiam ſeruare; ſicut enim promittens ieiunare ſi bis comedat, à ieiunio excuſatur, & poteſt ſæpius comedere: Quia violato ieiunio impoſſibile eſt illud ſeruare, ita videtur dicendum de ſic vouente. Sed veriùs cenſeo oppoſitum. Quia illa abſtinentia ab omnibus aliis cibis annectitur ieiunio promiſſo pro toto die & ſingulis eius partibus, ac proinde dum perſeuerat obligatio Eccleſiaſtici ieiunij promiſſi perſeuerat obligatio huius abſtinentiæ.

20. Sed quid dicendum de voto abſtinendi à carnibus, an comprehendat abſtinentiam à lacticiniis & ouis, & votum abſtinendi à lacticiniis comprehendat abſtinentiam ab ouis, vel à carnibus? Breuiter reſpondeo per ſe non comprehendere. Quia ſunt res omnino diſtinctæ; & licet in præcepto Eccleſiaſtico vniantur, non inde infertur in voto vniri debere; cum hæc obligatio pro intentione vouentis ſuſpiciatur, qui ſpecialem finem habere poteſt in vna obligatione potiùs quam in alia ſuſcipienda. Sic Emanuel Sà verbo *votum num.* 25. Sanch. *lib.* 4. *cap.* 11. *num* 46. Aduerte tamen, votum abſtinendi à lacticiniis ſi emiſſum ſit pro diebus, quibus vſus carnium eſt prohibitus, cenſeri debere emiſſum dependenter ab illa prohibitione. Quare illa ceſſante vel ex diſpenſatione vel ex neceſſitate ceſſabit huius voti obligatio Sanch. *d. cap.* 11. *num.* 58.

21. Quid de voto abſtinendi à vino? Obligat ſub graui culpa ne bibatur in ea quantitate, quæ vino temperatè vtentibus ſufficeret pro vna comeſtione. Non tamen obligat abſtinere à ceruiſia quia ceruiſia vinum non eſt; tametſi votum emiſſum ſit fine ebrietatem vitandi. Quia finis extrinſecus voti ſub voti obligationem non cadit. Sanch *d. cap.* 11. *num* 44.

22. Septimò dedoeitur qualiter obliget votum alicuius rei indeterminatæ? Pro quo ſuppono indeterminatum eſſe poſſe quoad tempus, quia non exprimis pro quo tempore vis te voto obſtrictum eſſe. Secundò eſſe poteſt quoad quantitatem vel qualitatem ipſius rei. Tertiò quoad eius indiuiduationem. De prima indeterminatione nulla eſt dubitatio. Nam eſto verba indeterminationem ſonent re ipſa votum determinatum eſt, vt in perpetuum obliget. Sic vouens caſtitatem cenſetur in perpetuum illam vouere. Et vouens ieiunare ſextis feriis cenſetur pro ſemper vouere dum contrarium non exprimit. Secus verò dicendum eſſet ſi ieiunium vel eleemoſynam abſque vllo ſigno diſtributiuo promitteres; quia tunc vnico ieiunio vel eleemoſyna ſatisfaceres.

23. De ſecunda determinatione eſt difficultas; qua ratione voto non obſtet? Et ratio difficultatis eſt; quia res ſic promiſſa mandari executioni non poteſt, cum nihil in re conſtitui poſſit, quod non ſit quoad quantitatem, qualitatem, & indiuiduationem determinatum. Deinde in leg. *qui triticum leg. qui inſulam, & leg. ita ſtipulatus, ff. de verborum obligatione & leg. legato generaliter ff de legatis* 1. Ob incertitudinem rei promiſſæ vitiatur legatum, ergo ſimiliter vitiari debet votum. Præterea ſi ex vi voti nulla eſt determinatio facta, ſatisfieri voto poterit cuiuſlibet rei etiam inutilis oblatione, quod videtur abſurdum.

Dicendum tamen eſt ob indeterminationem rei promiſſæ non vitiari votum. Sic docet Abbas *cap. ex parte num.* 5. *de cenſibus & ibi* Anton. *num* 7. Azor. 1. p. inſtitutionum moralium *lib.* 11. *cap.* 20. *quaſt.* 2. Suarez tom 2. de Relig. *lib* 4 *de voto cap.* 7. *num.* 15. *concluſ.* 4. Sanch. lib. 4. *de voto cap* 13. *nu.* 3. *& ſequentibus.* Ratio eſt quia illud votum eſt de re honeſta & poſſibili. Ergo obligat, & licet poſſibile non ſit exequi ſub illa indifferentia, quâ promiſſa eſt, hoc non tollit voti obligationem. Quia ipſum votum obligat tollere illam indifferentiam, vt res promiſſa executioni mandari poſſit. Alias votum ingrediendi religionem inualidum eſſet, quod nullo modo eſt dicendum. Nam licet ex vi voti nulla religio determinetur; determinatur tamen vouens aliquam eligere. Ex quibus conſtat ſolutio ad primam rationem contrariam. Ad ſecundam Anton & Abbas *in d. cap. ex parte.* Admittunt promiſſiones profanas ob incertitudinem vitiari, ſecus promiſſiones ſpirituales & pias ob earum pietatem: Has enim (inquiunt) ex æquitate Iuris Canonici validas eſſe, vt latè probat Tiraquellus *de priuilegiis piæ cauſæ priuileg.* 55. *num vnico*, & colligitur *ex lege cum poſt. § gener ff de iure dotium.* Vbi dos generaliter promiſſa arbitrio prudentis determinatur inſpecta facultate promittentis & dignitate perſonæ in cuius fauorem fit. Adde non ſemper ex iure ciuili promiſſionem incertam vitiari, ſed ſolum quando eo reducitur incertitudo, vt nullius momenti ſit res oblata. Vt ex Gloſſ. & Bartol. *in leg legato ff de legatis* 1. & *in leg. cum poſt §. gener ff de iure dotium* notat Suar.

d. cap.

Digitized by Google

d.cap.7.in fine, quod in voto locum habere non poteſt; cum ſemper res vtilis, & quæ in cultum Dei cedat, offerenda ſit. Ad tertiam negamus rem inutilem offerri poſſe: tum ob reuerentiam Dei, cui ſit promiſſio; tum vt vera promiſſio reddatur. Quia nemo cenſetur quantumcumque generaliter promittat, rem inutilem promittere. Quia res promiſſa vtilis promiſſario eſſe debet; quia debet eſſe illi grata.

24. Sed eſt dubium qualiter hoc votum determinandum ſit? Breuiter reſpondeo ad minimam quantitatem, & qualitatem vtilem ſub re promiſſa contentam determinandum eſſe, niſi ex recepta conſuetudine vel ex aliis circunſtantiis contrarium colligatur. Sic docuit Valent. 2.2. *diſput.6.qu.6.punct.4.qu.3.* Azor. *1.p.lib.11 cap.10.qu.2.& quæſt.10.*Suarez *lib.4. de voto capit.7.num.18.* verſ. *Nihilominus.* Sanch. *lib. 4. de voto cap.13. num 8.& ſequentibus.* Layman. *lib.4. ſum. tract.4. cap.3.num.3.* Bonacina *tom.2.diſp.4.q.2. punct.6.num.15. &* 31. Ratio eſt: Quia votum ſolum obligat, vt promiſſum ſeruetur, quod verificari optimè poteſt, ſi in minima quantitate vtili promiſſum impleatur; idque probat Textus *in capite de cenſibus.* Vbi de voto in quo menſura tritici D. Iacobo & eius miniſtris promiſſa eſt, decidit Pontifex fieri ſatis, ſi minima reddatur, niſi aliud conſuetudo generalis expoſtulet, & ſubdit Pontifex rationem; quoniam cum huiuſmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignius ſunt à viris Eccleſiaſticis exigenda. Ergo à fortiori ab ipſomet Deo benignius votum exigendum eſt ne rigoroſa exactione à votis emittendis homines retardentur. Adde probabile ſatis eſſe, legatum indeterminatè relictum non eſſe donandum ſecundum maiorem quantitatem ſed ſecundum minorem, ne nimium hæres grauetur; quem præſumitur teſtator quam nimium grauare voluiſſe. Vt conſtat ex *leg. nummus* 83. *ff. de legatis* 3. ibi. *Nummis indiſtinctè legatis receptum eſt vt exiguiores legati videantur.* Ergo à fortiori eſt idem dicendum de voto, ne vouens præſumatur ſe nimium voluiſſe grauare. Dixi *niſi ex conſuetudine maior quantitas promiſſa eſſe cenſeatur*: Quia ex conſuetudine optime colligitur intentio vouentis, & colligitur ex ſupradicta *leg. nummus*, ibi. *Si neque ex conſuetudine patris familias, neque ex regione vnde fuerit, neque ex contextu teſtamenti poſſit apparere.* Hinc fit promittentem calicem alicui Eccleſiæ debere donare argenteum, quia eſt inferioris qualitatis ex iis quibus Eccleſia vti ſolet, *cap. vt calix de conſecratione diſtinct.* 1. Sic Azor. *1.p. lib. 11. inſtit. mor. cap.10. q.10.* Sanch. *lib.4.cap.13. num. 13.* Layman. *lib. 4. ſumm. tract.4. cap.3. num 3. in fine.* Excipe niſi promittens eſſet nimis pauper, & in illa Eccleſia ſtannei calices eſſent; quia tunc cenſeri poſſet ſtanneum calicem promittere. Layman *ſupra.* Item fit promittentem oleum non eſſe obligatum dare optimum; & promittentem panem pauperibus ſatisfacere ſi donet vſitatum & ſic de reliquis. Suar. *lib.4. de voto cap.8. num 9.*

25. De tertia indeterminatione quoad indiuiduationem eſt difficultas qualiter votum obligare poſſit? verbi gratia promittis Eccleſiæ vnum calicem, vel ſeruum ex iis quos habes; quem ergo obligatus es tribuere? Dicendum eſt, te poſſe eligere quem malueris; quia cum non conſtet de determinatione tuæ voluntatis, non eſt cur ad pretioſiorem obligeris. Sanch. *lib.4.cap.13 num.19.* Bonacin. *diſp.4. quæſt.2. punct.6. num 32.*

26. Difficultas autem eſt: an ſi ante voti adimpletionem pereant reliqui calices vel ſerui, & ſolus vnus remaneat, tenearis integrè ad voti executionem? Negat Sanch. *loco alleg. cum* Molina *to.2. de iuſt. diſp.270. verſ. quando res vna.* Mouetur: Quia calix vel ſeruus remanens non eſt magis promiſſus quam alter ex his, qui perierunt, cur ergo quilibet ex his, qui perierunt perire debet integrè promittenti & non voti obligationi? Pereat ergo & voti obligationi & promittenti; & conſequenter ſuperſtes remaneat & promittenti voti obligationi; ac proinde diuidatur. Idem, quod tradunt ij Doctores de vouente ipſius hærede qui in ius defuncti ſuccedit, non eſſe inquam obligatum calicem vel ſeruum remanentem integrum donare, ſed dimidiatum in valore.

Cæterum verius credo tam vouentem quam ipſius hæredem obligatum eſſe tradere calicem vel ſeruum remanentem. Sic Bonacina *diſp 4.q.2. punct.6. num.34.* Moueor: Quia in ſupradicto voto nullus calix vel ſeruus eſt determinatè promiſſus, ſed quilibet eſt promiſſus, ſub diſiunctione præſtat enim hunc ſenſum, dabo vnum ex calicibus, quos habeo; dabo inquam hunc vel illum. Ergo remanente vno calice remanet tota materia ſufficiens ad voti executionem. Tenetur ergo vouens votum integrè implere. Neque fundamentum Molinæ & Sanchez viget; concedo namque non eſſe magis promiſſum calicem remanentem, quam eos, qui perierunt, ſed omnes æquè ſub diſiunctione eſſe promiſſos. At non inde infertur; obligationem voti perire debere. Quia cum voto determinatè addicti non fuerit, obligatio voti integra perſeuerat, quoties perſeuerat materia executioni voti ſufficiens.

27. Sed quid dicendum, ſi rem determinatam promiſeris, dubites tamen cui ex duabus Eccleſiis promiſeris, poteris ne applicare, cui malueris? Affirmat Sanch. *lib.4. de voto cap. 13. numero decimooctauo, fine.* Mouetur; Quia tota obligatio voti naſcitur ex voluntate vouentis. Cum ergo vouens neſciat, quam ex illis Eccleſiis determinauerit; non eſt, cur eius obligatio determinata cenſeatur. Neque eſt ſimile de eo, qui obligatus eſt rem aliquam reſtituere; ignorat autem, cui è duobus debeat, quam tenetur pro ratione dubij ſingulis diuidere; quia ſinguli illi poſito dubio habent ius iuſtitiæ. At Eccleſiæ, quibus per votum res eſt promiſſa, nullum ius habent, ſed totum ius penes Deum in cuius honorem res promiſſa eſt, reſidet. Sed verius credo te obligatum eſſe rem diuidere, cognoſcis namque rem illam vni ex illis Eccleſiis determinatè promiſiſſe; quòd verò poſtea ignores, cui promiſeris, non tollit quominus vni ex illis determinatè debita fuerit ex determinatione, quam tu reuocare non potes. Ergo neque tollit quominus illi donari debeat. Cum ergo cognoſcere non poſſis, cui ex illis debeatur, recta ratio poſtulat, vt pro qualitate dubij rem diuidas; Siquidem hæc diuiſio in tui damnum non cedit, & ex alia parte debito contracto ſatisfacit meliori modo poſſibili. Alias ſi vni Eccleſiæ rem integrè tradis, periculo te exponis tradendi rem, cui non debes. Secus verò eſt, cum à principio Eccleſia, cui res donanda eſt, determinata non fuit; quia tunc relinquitur arbitrio vouentis & ipſius hæredis determinatio vt bene dicit Sanchez *d.c.13.n.18. in principio.*

28. Octauò deducitur; qualiter obliget votum duplicis rei ſub diſiunctione promiſſæ? Et quidem ſi tempore voti aliqua ex illis ſit inepta materia voti, vt ſi voueas te futurum religioſum, vel furaturum; votum corruit. Quia in promiſſione diſiunctiua nulla pars determinatè eligitur, ſed promittens electionem ſibi reſeruat; & ad partem, quam elegerit, ſe obligat. Hanc autem electionem facere non poteſt ſi vna ex materiis promiſſa inepta ſit. Ergo corruit tota eius obligatio. Sanch. *lib 4. ſumm. cap.10. num.17. & ſequentibus.* At ſi tempore voti diſiunctiui vtraque materia promiſſa apta ſit, ſi promittas Eccleſiæ donare calicem vel ſeruum; contingit autem quod voto illo emiſſo perit calix vel ſeruus; obligatus ſane tradere partem ſuperſtitem, vt expreſsè de humanis promiſſionibus dicitur in *leg. Stichum aut Pamphilum* 95. §. 1. *ff. de ſolutionibus, lege non vtique* 3. *ff. de eo qui certo loco leg. regia* 23. *tit.11. partita* 5. Ratio ea eſt: Quia obligatus fuiſti vnum ex illis duobus donare quod implere optime potes vno ex illis remanente. Ergo teneris. Et hoc quidem veriſſimum eſt ſi in mora fuiſti eligendi, antequam res illa periret, vel tua culpa perit. Quia eo ipſo vis totam obligationem in remanentem transferre. Neque enim iuſtum eſt, vt ex tua culpa commodum reportes, & promiſſarius damnum.

At ſi non fuiſti in mora eligendi, neque tua culpa perit, alicui videbitur te eſſe deobligatum à voto. Quia res in eum ſtatum deueniunt quem ſi à principio haberent tempore voti emiſſi, votum nullum eſſet. Deinde obligatio non fuit calicis vel ſerui determinatè, ſed vnius ex illis, quem elegeris: Supponitur ergo electio ad determinatam obligationem. Ergo reddita impoſſibili electione abſque tua culpa obligatio determinata eſſe non poteſt. Præterea ſi ſcires vnam ex illis rebus promiſſis fore perituram, præſumi non poteſt te votum emiſſurum de tradenda determinatè illa re, quæ remanet. Non ergo es cenſendus obligatus. Nihilominus dicendum eſt te obligatum eſſe, non quidem ad tradendam determinatè rem ſuperſtitem, vt bene probant rationes adductæ, ſed ad tradendam illam; vel æſtimationem illius quæ periit. Sic docuit Gloſſa in dicta lege *non vtique* verbo *ſolum ff. de ſolutionibus*, Gregorius Lopez *leg.23. fine tit. 11. partita 5.* Antonius Gomez tom.2. variar. *c.11 num.40.* Molina tom.2. de iuſtitia *diſp.270.* verſ. *quando*, quos refert & ſequitur Sanch. lib.4. de voto *cap.13. num 25.* Et probat Textus *leg. cum res 47.* verſ. *qua ratione ff. de legatis* 1. Ratio ea eſt: quia ex eo quod obligeris rem ſuperſtitem, vel æſtimationem illius, quæ periit, non obligaris amplius quam à principio obligatus fuiſti: Siquidem loco rei peremptæ ſuccedit æſtimatio, & inter æſtimationem illius & rem ſuperſtitem conceditur tibi electio. Notanter dixi *æſtimationem illius rei quæ perit.* Nam in votis perſonalibus non eſt locus æſtimationi. Non enim qui promittit ingredi religionem, vel ſeruire Xenodochio; & poſt votum inutilis, & Xenodochij ſeruitio, ſatisfaciet donando Xenodochio quantum eius miniſterium æſtimabitur; quia non vouit Xenodochij ſeruitium ob vtilitatem Xenochij, ſed præcipuè ob vtilitatem ſpiritualem propriam, quæ non eſt pecunia æſtimabilis; ac proinde inutilis factus Xenodochio tenetur religionem ingredi. Sic Sanch. *lib 4. de voto cap.13 n.32.*

Hoc tamen limitandum eſt, dummodo rem, quæ perit, antequam pereat, non elegeris electione perfecta, quam nullatenus variare poſſis; quod non aliter fit, quam volendo obligationem alternatiuam fieri determinatam; quod eſt virtute nouum votum emittere. Illa ergo electione poſita ceſſauit obligatio alternatiua & ſucceſſit rei peremptæ obli-

gatio,

Digitized by Google

gatio, quod pluribus exornat. Sanchez *d. cap.* 13. *à numero* 20.

Aduertendum tamen eſt maximè, vota ſæpè videri alternatiua. Cum tamen ſint conditionalia. Quia vouens ad votum tantum ſe obligare intendit; vt ſi diceres, voueo hoc anno me vindicare vel religionem ingredi. Non enim vindictam Deo vouere vis; ſed vindicta non poſita voues religionem, clarius ſi voueres non fornicari vel religionem ingredi; voues enim religionem ſi fortè fornicatus fueris; idem eſt, ſi promitteres poſt annum vel poſt biennium religionem ingreſſurum; præſtat enim hunc ſenſum, ſi potuero poſt annum religionem ingrediar; ſin minus poſt biennium. In caſu autem dubio ſi vſus fuiſti verbis diſiunctiuis, ſub diſiunctione cenſendus es obligatus, & non conditionaliter: quia ſemper mens præſumi debet verbis accommodari. Vide Sanch. *d. cap.* 10. *num.* 20. 21. *&* 22. & *cap.* 13 *num.* 21. *&* 22.

PVNCTVM XIII.

Pro quo tempore votum obliget ad ſui executionem?

SVMMARIVM.

1 *Si ſignatur tempus non obligat ante illius aduentum.*
2 *Non teneris tempus præuenire.*
3 *Sed debes præuenire impedimentum intra obligationis tempus occurrens.*
4 *Si non habet votum tempus determinatum debet impleri cum primum commodè poſſit.*
5 *Occaſio rationabilis eſt differendi voti executionem ſi ſpes ſubſit quòd meliùs & vtilius poſtea exequendum ſit.*
6 *Votum ingrediendi religionem, & ſeruiendi in Xenodochio minus differendum eſt.*
7 *Quæ dilatio in votis graue peccatum conſtituat.*

1. DVpliciter votum emittere potes. Primò ſignando tempus ad ſui executionem; vt ſi voueas religionem intra annum, ieiunium omnibus ſextis feriis, eleemoſynam omnibus ſabbathis. Secundò abſque vlla temporis determinatione; vt ſi voueas religionem, ieiunium, eleemoſynam faciendam. Si primò modo votum emittas; clarum eſt te non eſſe obligatum quo vſque tempus ſignatum adueniat. Quia non habes intentionem te obligandi ante illud tempus.

2. Dubium nonnullum eſt; an tenearis tempus ſignatum præuenire, ſi præſumas eo tempore impediendum eſſe? Negatiuè reſpondendum eſt; quia menſura obligationis voti eſt intentio vouentis, & cum hæc ſolum ſit pro tempore ſignato, ſolum eo tempore obligatio aſtruenda eſt. Quod à ſimili ex præceptis Eccleſiaſticis conuinci poteſt. Qui enim præuidet die Dominica impediendum eſſe à Miſſæ auditione non tenetur die ſabbathi miſſam audire, & præuidens impediendum à ieiunio alicuius vigiliæ non eſt obligatus præuenire ieiunium die antecedenti. Quia præceptum ſolum eſt de miſſa & ieiunio illis diebus ſignatis, non de aliis. Ergo idem eſt dicendum de voto. Et ita tenet cum communi ſententia Suarez *lib.* 4. *de voto cap.* 14. *à numero quinto.* Bonacina *tom.* 2. *diſput.* 4. *quæſt.* 2. *punct.* 5. §. 1. *num.* 13.

3. Verum quia tempus executioni voti ſignatum latitudinem habere poteſt, qualem habet votum ingrediendi religionem intra annum ieiunandi tribus diebus in menſe, vel hebdomada. Habet enim latitudinem totius anni, menſis, vel hebdomadæ ad ſui executionem. Si in termino huius latitudinis cognoſcas te habiturum impedimentum; teneris terminum illum præuenire. Quia non præuenis tempus obligationi ſignatum; cum totus annus obligationi exequendæ ſignatus ſit; ſed præuenis tempus ineptum obligationis executioni. Quod exemplo præceptorum Eccleſiaſticorum confirmari poteſt. Nam obligatus intra annum confiteri, ſi præuideat vltimo menſe impediendum eſſe, tenetur ante confeſſionem facere; & obligatus die feſto miſſam audire ſciens poſt horam octauam eſſe impediendum, obligatus eſt ante audire. Sic dicendum eſt in voto. Et ratio omnium eſt; quia votum ſicut & præceptum obligat vt in toto illo tempore impleatur, quod fieri non poteſt, niſi in tempore apto executioni mandetur. Sic Suar. *lib.* 4. *de voto cap.* 12. *num.* 7. Bonacina *d. diſp.* 4 *quæſt.* 2. *punct* 5. §. 1. *n.* 13. Sanchez *lib.* 4. *de voto cap.* 14. *n.* 18. Layman. *lib* 4. *tract.* 4. *c.* 3. *num.* 5. *q.* 4.

4. Si autem votum fiat abſque illa temporis determinatione, obligat vt quamprimum commodè fieri poſſet, executioni mandetur. Sic tradunt vt certum, Silueſter verbo *votum* 2. *quæſt.* 2. *&* 5. Armilla *ibi num.* 16. Sà *num.* 28. Valent. 2. 2. *diſput.* 6. *q.* 6. *punct.* 4. *quæſt.* 3. *in tertia circumſtantia* Azor. 1. *p. lib.* 11. *inſtitut. moral. cap.* 5. *quæſt.* 10. Sanch. *lib.* 4 *Decalog. cap.* 14. *num.* 5. Suar. *tom.* 2. *de Religione lib.* 4. *de voto cap.* 12. *à num* 6. Bonacina *diſp.* 4. *quæſt.* 2. *punct.* 5 §. 1. *in principio.* Layman. *loco citato.* Et colligitur ex illo Deuteronom. 23. *cum votum voueris Domino, non tardaueris reddere. Quia requiret illud Dominus Deus tuus; & ſi moratus fueris reputabitur tibi in peccatum,* & Eccleſ. 5. *Si quid vouiſti Deo ne tardaueris reddere; diſplicet enim ei infidelis & ſtulta promiſſio.* Ratio ea eſt, quia obligatio voti naſcitur ex promiſſione & acceptatione Dei. Ergo promiſſio, facta abſque vlla dilatione, & ſic à Deo acceptata obligationem executionis inducit abſque vlla dilatione. Præterea ſi prædictum votum non obligat rem promiſſam ſtatim exequi, non poterit dari initium ſuæ obligationis, ſed reddetur inane. Quia obligatio voti non ſumitur ex neceſſitate, rei promiſſæ ſecundum ſe; ſed ex ſola voluntate vouentis. Si igitur vouens nullum tempus executioni determinauit, credendum eſt velle ſe obligare exequi quamprimum poſſit. Deinde eo ipſo, quo promiſſio facta eſt, debetur promiſſum Deo, & poteſt Deus illud expoſtulare; nam debitum ſine termino exigere creditor poteſt, quoties ſibi placuerit. Iuxta *legem promiſſor.* §. 1. *ff. de conſtitut. pecun.* ibi *ſi ſine die conſtituas, &c. confeſtim agi tecum poteris ſi ſtatim vt conſtituiſti non ſoluas.* At Deus ſemper inſtat pro executione voti; quia ſibi grata eſt. Ergo ſtatim illi reddenda.

Ex quo conſtat fallacem & incertam eſſe regulam, quam tradit Caietanus 2. 2. *quæſt* 88 *art* 3 *fine* Nauarr. *c. p.* 12. *n.* 42. Ludouicus Lopez 1. *p. inſtructorij cap.* 44. Reginal. *lib.* 18. *ſum. num.* 286. Nempe votum pro tunc obligare, quando vouentis conſcientiam pro eius executione remordet. Nam vt bene dicit Sanch. Azor. Suar. Bonacina & *alij locis allegatis* hæc regula timoratis ſtricta eſt; at negligentibus ſuæ ſalutis eſt nimis lata; quippe qui nullis ſcrupulis vrgentur.

Dixi *obligare votum ad ſui executionem quamprimum commodè fieri poſſit.* Quia votum quo nullum tempus executioni determinatur, ſic ex æquitate explicandum venit, vt credatur vouens voluiſſe ſe cum hoc temperamento obligare. Iuxta *leg. quod dicimus ff. de ſolutionibus.* Ibi *Statim ſoluere cum aliquo temperamento temporis intelligendum eſt.* Idem conſtat ex *leg. ratum eodem tit.* Ibi, *Statim, ſiue cum primum; cum quodam temporis ſpatio accipi debet;* quod nec maximum nec minimum ſit, & intellectu potius (id eſt boni viri arbitrio) quam locutione exprimi poſſit vt habetur in *leg. continuus* §. *cum ita ff. de verborum obligat.* Et ita docent Sanch. *d. cap.* 14. *num.* 5. *&* 6. Suar. *l.* 4 *c* 12. *n.* 12. *&* 13 Bonacina *diſp.* 4. *q.* 2. *punct.* 5. *in principio* Azor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 15. *quæſt.* 10. Layman. *lib.* 4. *ſum. tract.* 4 *cap* 3. *num* 5.

Ex quo fit occaſionem rationabilem eſſe differendi voti executionem ſi ſpes ſubſit, quod melius & vtilius ea dilatione poſita votum execuuturus ſis. Vt tradit Silueſter verbo *votum* 2. *q.* 3. Sanchez *aliis relatis cap* 14. *num.* 8. Layman. *d. c.* 3. *nu* 5. Bonacina *punct.* 5 *num.* 2. Quare ſi ad religionis labores perferendos, eiúſque aſperitates ſuſtinendas ſatis idoneus non ſis, ſperas autem fieri ſi differas, poteris differre. Sanch. *num.* 9. Layman *num.* 5. Bonacin *num.* 3. At idem eſt ſi differas ob litterarum eruditionem, quam in religione æque obtinere non potes, & religioni eſt vtilis Cordoüa *ſumm. quæſt* 39. Sanch. *num.* 11. Layman *num.* 5 *fine.* Quia id videtur in honorem Dei cedere. Item ſi parentes ægrè ferant tuum in religionem ingreſſum, ſperas autem dilatione eſſe temperandum, affirmant Sanch. *num.* 13. Bonacina *num.* 2. Eſſe ſufficientem dilationis cauſam. Sed in his omnibus, cautè procedendum eſt, ne nimia ſit dilatio, néve periculum adſit nunquam votum exequendi, vt ſæpè ex huiuſmodi dilationibus contingit.

6. Illud tamen præ oculis habendum eſt, votum ingrediendi religionem, & ſeruiendi in Xenodochio minori tempore differendum eſſe, quam votum peregrinandi, dandíue aliquam eleemoſynam. Quia hoc votum peregrinationis, eleemoſynæ dilatione non minuitur, ſed totum integre impletur. At votum religionis vel perpetui in Xenodochio ſeruitij dilatione minuitur, ita vt quo magis differatur executio, eò minùs de voto redditur. Quia maiori tempore Deo obſequeris cum obligatus ſis perpetuò inſeruire. Sic Sanch. *d. cap.* 14. *num.* 22. Layman *lib.* 4. *tract* 4. *cap.* 3. *num.* 5. *quæſt* 4. Suarez 3. *tom in* 3. *p. diſputat.* 31 *ſect.* 2.

7. Quæ autem dilatio, tum in votis religionis, tum in illis, quæ integrè implentur mortale conſtituat? Non facilè definies. Plures namque Doctores iudicant dilationem duorum vel trium annorum in voto religionis abſque periculo obliuionis vel impedimenti vel vlterius dilationis non eſſe mortale. Sic Petrus de Ledeſma 2. *tom. ſumm. tract.* 10. *cau.* 3. *dub. penultim* Armilla verbo *votum num.* 16. Man. 2. *tom. ſum. cap.* 95. *n* 9 In votis verò, in quibus nihil ex dilatione omittitur implendum, cenſent tunc eſſe mortalem, quando adeſſet ex dilatione periculum nunquam ea exequendi: parum enim videtur intereſſe, quod hoc vel illo tempore votum reddatur, ſi

tota

tota res promiſſa redditur, & tempus deſignatum non ſit. Sic D. Anton. 2. *p. tit.* 11. *cap.* 1. §. 1. & indicat Sanchez *lib.* 4. *cap.* 14. *num* 31. Sed hæc ita lata probanda non cenſeo, ſed exiſtimarem dilationem ſex menſium in voto religionis, vel perpetui in Xenodochio ſeruitij poſt nactam opportunitatem illud exequendi, eſſe notabilem. Quia cedit in diminutionem grauem diuini cultus & propriæ vtilitatis, minor autem dilatio non videtur cenſenda notabilis ob difficultatem tanti operis, & perpetui ſacrificij exequendi. Sic expreſsè Sanch. lib. 4. de voto *cap.* 14. *num* 22. In reliquis autem votis ex dilatione non diminutis cenſerem dilationem duorum vel trium annorum eſſe notabilem. Nam licet res promiſſa integrè exequenda ſit; eius tamen executionem tanto tempore contra voluntatem Dei creditoris differre, grauem deordinationem continet. Quod probari poteſt ex dilatione debiti hominibus promiſſi. Quod nullus negabit grauem culpam conſtituere.

PVNCTVM XIV.

An votum non impletum tempore deſignato deſinat obligare?

SVMMARIVM.

1 *Diſtinguitur duplex deſignatio temporis, & ſub ea diſtinctione quæſtioni fit ſatis.*

2 *Qualiter cognoſcetur votum ligari tempori ita vt illo tranſacto non obliget.*

3 *Vouens ieiunare hoc menſe ſextis ferijs, vel ſabbatho, non tenetur, ſi omittat, alijs diebus ieiunare, imò neque alio menſe.*

4 *Sæpe votum alligatur tempori ob propriam vouentis vtilitatem.*

5 *Supradicta doctrina in votis realibus & perſonalibus locum habet.*

6 *Perſonalia vota frequenter tempori alligantur, ſecus realia.*

7 *Votum non obligat ad compenſationem cum impotens es ad illud exequendum.*

1. DVplicitet tempus executioni voti deſignare potes: Primò; animo ne vltra illud executio differatur. Secundò; animo ibi finiendi obligationem. Si primo modo votum emiſeris, & tempore deſignato non impleas, manes obligatus implere; ſicuti ſi Petro deberes centum ſoluere intra menſem, neque ſoluis, non obinde liber à ſolutione exiſtis, ſed potius grauius & efficacius vrgeris. Quia debitum, integrum quoad ſubſtantiam perſeuerat, illúdque implere potes: habuiſti enim duplex debitum aliud rei promiſſæ exequendæ; alind exequendi illam intra tale tempus, licet hoc vltimum iam impleri non poſſit; primum impleri debet iuxta legem *Celſus* §. *idem ait*, *ff. de recept. arbitris & l. traiectitia* §. *de illo ff. de actionibus & obligation. & l. magna Codice de contrahenda & commit. ſtipulat.* Quia independenter ab obligatione temporis promiſſum eſt. Tempus namque in illo voto deſignatum fuit ad excitandam executionem non ad finiendam illam. At ſi animo finiendi ibi obligationem, tempus deſignaueris; ſicuti in præceptis Eccleſiaſticis audiendi miſſam & ieiunandi deſignatur; ſi eo tempore votum non impletur, extinguitur eius tota obligatio. Quia ſic eſt promittentis voluntas, iuxta quam obligatio vel deobligatio voti metienda eſt. Sic Doctores communiter. Caietanus 2. 2. *quæſt* 88. *artic.* 12. *dubio vlt.* Aragon *ibi artic.* 3. *dub. vlt.* Valent. *diſput.* 6. *quæſt.* 6. *punct.* 4. *circa finem* verſ. *tertium.* Vaſquez 1. 2. *diſput.* 146. *cap.* 2. *fine* Suar. *lib.* 4. *de voto cap.* 13. *à num....* Sanch. *lib.* 4. *cap.* 14. *numero vigeſimo quinto.* Azor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 15. *quæſt.* 11. Bonacin. *diſput.* 4. *quæſt.* 2. *punct.* 5. § 1. *num.* 5.

2. Difficultas autem eſt; qualiter cognoſcetur votum alligari tempori, ita vt illo tranſacto amplius non obliget, quando vouens de ſua intentione certus non eſt?

Breuiter reſpondeo; quoties circumſtantia temporis ſpecialem deuotionem communiter continet, & in illius memoriam votum emittis principaliter; ſi eo tempore votum non impleas, extinguitur obligatio. Quia impleri non poteſt, v. g. promiſiſti ieiunare vigilia alicuius ſancti ob eius deuotionem, & honorem, feria ſexta ob memoriam paſſionis Chriſti, ſabbatho ob Beatiſſimam Virginem: Si de facto non ieiunaſti, ceſſat tibi obligatio altero die ieiunandi; quia licet ieiunium implere poſſis, non quale promiſiſti. Sic alijs relatis docet Sanch. *l.* 4. *de voto cap.* 14. *numero vigeſimo octauo* Suar. *lib.* 4. *cap.* 13. *numero quinto* Bonacio. *diſputat.* 4. *quæſtion.* 2. *punct.* 5. *à n.* 6.

3. Hinc fit vouentem ieiunare hoc menſe ferijs ſextis, vel ſabbatho non eſſe obligandum alijs diebus ieiunare, eſto culpabiliter omiſerit; quia communiter hæc ieiunia in honorem paſſionis Chriſti, vel Beatæ Virginis promittuntur; ac proinde tempori alligata, Dubium tamen eſt; an alio menſe impleri debeant; ſiquidem honor Chriſti & Beatæ Virginis idem eſt, ſiue vno menſe, ſiue alio ieiunium præſtetur. Dicendum nihilominus eſt, non eſſe improbabile ceſſare obligationem. Quia eſto cultus Chriſti & Beatæ Virginis idem in ſpecie ſequatur, at quia non eſt idem numero & in indiuiduo cum eo, qui promiſſus eſt, ſed omnino diſtinctus; ea de cauſa ceſſat obligatio. Quando enim promittis in honorem Beatæ Virginis omnibus ſabbathis huius menſis ieiunare, ieiunium horum ſabbathorum non aliorum promittis. Ergo his ſabbathis abſque ieiunio tranſactis impoſſibile eſt quod promiſſum impleas. Sanch. *lib.* 4. *cap.* 14. *numero* 32. Bonacina *diſput* 4. *quæſt.* 2. *punct.* 5. *num.* 9. Idem dicendum eſt de voto peregrinationis ob lucrandum iubilæum, illo tranſacto ceſſare obligationem; quia non poteſt ſuſcipi peregrinatio, qualis promiſſa eſt. Sanch. *cap.* 14. *num.* 29. Bonacina *punct.* 5. *num.* 7. Notanter dixi votum alligari tempori ſpecialem deuotionem continenti, ſi principaliter ob eius deuotionem fiat. Nam ſæpe contingere poteſt ſignari tempus ob eius deuotionem, ſed non principaliter, vt ſi promittas ingredi religionem in die ſancti Ioannis Baptiſtæ ob eius ſpecialem honorem; non ceſſat tibi obligatio tameſi illo die non ingrediaris; quia cenſeris principaliter ob ſtatus perfectionem, diuinum obſequium, & propriam vtilitatem votum emittere, & ſecundario ob honorem S. Ioannis. Suar. *lib.* 4. *de voto cap.* 13. *num.* 5. Bonacina *d. ſp* 4. *quæſt.* 2. *punct.* 5. §. 1. *num.* 7.

4. Secundo reſpondeo ſæpe votum alligari tempori non ob eius ſpecialem deuotionem ſed ob propriam vouentis vtilitatem, intendit enim vouens bonis operibus aſſueſcere, & ex hac intentione vouet octauo quoque die confiteri, ieiunare, aliúdue opus bonum efficere, omittit, non videtur teneri alio ſequenti tempore. Quia videtur eſſe præter eius voluntatem ſic grauari. Sic Suar. *d cap.* 13. *num* 6. Bonacina *d. ſp* 4. *quæſt.* 2. *punct.* 5. *num* 8. Quod veriſſimum credo in votis perpetuis vbi ſimilis obligatio ſuccedit ac ea quæ prætermiſſa fuit. Sanch. *cap.* 14. *num.* 34. At in votis in perpetuis non ita facilè hanc libertatem admitterem. Nam in dubio hæc vota tempori non alligantur, vt Suar. *d. num.* 6. *fine* Bonacin. *num.* 11. & finis voti idem protsùs perſeuerat.

5. Sed inquires; an ſupradicta doctrina non ſolum in votis perſonalibus ſed realibus locum habeat? Reſpondeo probabilius eſſe illam habere. Quia negari non poteſt, eleemoſynam promitti poſſe occaſione lucrandi iubilæum, vel in ſubſidium alicuius feſtiuitatis celebrandæ. Item promitti poteſt eleemoſyna omnibus ſextis ferijs & ſabbatho in honorem paſſionis Chriſti & Beatæ Virginis, ſicut enim ieiunium ob huiuſmodi finem promittere potes, cur non eleemoſynam? Ergo ſicut ieiunij obligatio ceſſat ſi ſignato tempore non impleatur & obligatio eleemoſynæ eo modo aſſumptæ ceſſare debet. Quia iam eleemoſyna, qualis promiſſa eſt, impleri non poteſt. Sic Suar. *lib.* 4. *cap* 13. *num.* 9. Vaſq. 1. 2. *diſp.* 146. *cap.* 2. *in fine*. Sanchez *lib.* 4. *cap.* 14. *n.* 36. Bonacina *diſp.* 4. *q.* 2 *punct.* 5 *n.* 9

6. Solum aduerto hanc eſſe differentiam in votis perſonalibus & realibus; quod perſonalia vota maximè ſi perpetua ſint, tempori frequenter alligantur non ſolum quando emittuntur ob ſpecialem deuotionem temporis; ſed etiam quando emittuntur ob propriam vouentis vtilitatem. At realia vota ſecluſa deuotione temporis rarò ob vtilitatem vouentis alligantur tempori, nec ceſſat eorum obligatio. Et ratio differentiæ; quia in votis perſonalibus grauarentur maximè vouens ſi prorogaretur obligatio prætermiſſa; ſecus verò contingit in votis realibus. Colligitur ex Sanch. *lib.* 4. *de voto cap* 14. *num.* 37. Bonacin. *diſput.* 4. *quæſt.* 2. *punct.* 5. §. 1. *numero* 10. *fine*.

Deinde aduerte: in omnibus illis caſibus, in quibus impotens es ad voti executionem ſiue cum culpa ſiue abſque illa te non obligari ad aliquam compenſationem. Quia nulla eſt lex Eccleſiaſtica, aut diuina, quæ talem compenſationem ſtatuat; & ex voto talis obligatio non oritur; cum vouens ſolum ad executionem rei promiſſæ ſe intenderit obligare, & ita tenet Diuus Thomas 2. 2. *qu* 88. *art.* 3. *quæſtion.* 1. *ad* 1. Suarez *lib.* 4. *cap.* 15. *numero ſeptimo*, Bonacina *tom.* 2. *diſput.* 4. *q.* 2 *punct.* 5. §. 3. *fine*.

PVNCTVM XV.

Vtrum obligatio voti ita perſonalis ſit vt ſolum vouentem adſtringat ab ipſoque ſolo impleri poſſit?

SVMMARIVM.

1 *Obligatio voti ſolum vouentem adſtringit.*
2 *Proponitur quædam obiectio de voto à populo facto ſeruandi feſtum, &c.*
3 *Fit ſatis obiectioni.*
4 *Votum perſonale à ſolo vouente impleri poteſt.*
5 *Reale communis ſententia defendit per alium poſſe impleri.*
6 *Explicatur communis ſententia, & ſub diſtinctione reſpondetur.*
7 *Cum in voto mixto aliqua pars redditur impoſſibilis, ceſſat votum, ſi per modum vnius promittitur, ſecus ſi diuiſim.*
8 *Explicatur textus in cap. Quod ſuper his de voto.*

1 COmmunis & certa ſententia eſt, votum ſiue perſonale, ſiue reale ſolum vouentem aſtringere poſſe. Quia ſolum aſtringere poteſt eum, qui intentionem habuit ſe obligandi; & cum nullus alius eam intentionem habere poſſit niſi qui verè vouet, & promittit; efficitur ſane nullum alium præter vouentem aſtringere poſſe. Deinde alienum factum nullus promittere poteſt; quia aliena voluntas nemini efficaciter & abſolutè ſubiicitur; neque ob eandem rationem alienas diuitias promittere poteſt, quia ſuæ diſpoſitioni non ſunt ſubiectæ. Ergo nullus præter vouentem aſtringi voto poteſt. Sic Siluester verbo *votum 2. quæſt. 9. Sotus lib. 7. de iuſtitia qu. 2. art. 1. ad 5.* Suar. lib. 4. de voto *cap. 9. à num. 2.* Sanch. *lib. 4. de voto cap. 15. num* 14. Paulus Layman *l. 4. ſumma tract. 4. cap. 3. quæſt. 5. & alij.* Et ſumitur ex illo Deuteronomij 23. *Quod ſemel egreſſum eſt de labiis tuis obſeruabis & ſupr. 65. Reddam tibi vota mea quæ diſtinxerunt labia mea*; quaſi ea ſola obligationem imponant quæ labiis propriis pronunciantur.

2. Sed obiicies, ſæpe populus ob aliquod beneficium acceptum vouet, ieiunium, vel poſſeſſionem obſeruandam, ad cuius voti obſeruationem omnes tenentur etiam religioſi exempti & ſucceſſores. Sed non tenentur ex vi præſcriptæ conſuetudinis cum ante tempus conſuetudini præſcribendæ deſignatum teneantur. Neque etiam tenentur ex vi legis, aut ſtatui cum populus in materia ſpirituali legem ſtatuere non poſſit. Ergo tenentur ex vi voti. Ergo alieno voto alij aſtringi poſſunt. Secundò filij aſtringuntur voto parentum nomine ipſorum emiſſo iuxta *cap. licet de voto*; alias vanè & illicitè pro filiis parentes vouerent peregrinationem, ieiunium & ſimilia, ſi filij parentum voto non obligarentur. Tertiò votum emiſſum à tuo procuratore, non procuratorem emittentem, ſed te cuius nomine emittit, obligat; ergo votum obſtringere poteſt alium à vouente.

3. Sed hæc facilia ſunt. Ad primum dico, emiſſo voto à maiori parte communitatis & acceptato ab Epiſcopo populum obligari, etiam illos, qui voto non conſenſerunt non in vi voti, ſed in vi legis ab Epiſcopo media illa acceptatione promulgatæ. Suar. *lib 4. de voto cap. 9. num. 10. & 11.* Ad ſecundum nego filios aſtringi parentum votis niſi in ea vota conſenſerint, vt ſatis colligitur ex *d. cap. licet.* Vbi Filius Regis Hungariæ cogitur peregrinationem Hieroſolymitanam, quam eius pater vouerat, exequi, non alia ratione, niſi quia aſſumpto crucis ſignaculo ſe impleturum ſine dilatione qualibet promiſerat. Debet ergo filius conſentire vt voto parentum teneatur. Neque obinde fit parentum vota inania eſſe cum promittunt filios peregrinaturos vel ieiunaturos. Non enim cenſentur ipſi filiorum facta promittere, ſed propria nempe curaturos vt filij eam peregrinationem illúdue ieiunium promiſſum præſtent. Quæ diligentia laudabilis eſt & materia voti eſſe poteſt. Ex quo fit nequaquam filios obligatos eſſe religionem ſuſcipere tametſi parentes vouerint eos eſſe religioni dicandos. Quia ſolum vouent dicaturos quantum ex parte ſua cui obligationi ſatisfaciunt ſi ſeriò & efficaciter ſuadeant. Nam præcepto cogere non poſſunt cum ſolum de iis quæ ad bonos mores domus reíque familiaris gubernationem pertinent præceptum poſſint imponere.

Dixi niſi ipſi filij conſenſerint. Nam tunc non eſt mirum quod ipſi obligentur. Quia non obligantur ex voto parentum ſed ex proprio. Ille enim conſenſus & paterni voti approbatio eſt tacita voti emiſſio. Et ſic explicari debent plures textus relati 2. quæſt. 1. Præcipuè textus in cap. addidiſtis, cap. Monachum, cap. Quicumque; cap. Quem progenitores. Vbi filius alligatus manet monaſterio tum propria profeſſione tum paterna deuotione ab ipſo inquam filio approbata vt rectè dixit Cœleſti. III. *In cap. cum ſimus 14. de Regularibus* & tradit Gloſſ. *in cap addidiſtis 20. quæſt. 1.* Sed eſt dubium an hunc conſenſum cenſeatur filius præſtare ex eo tantum quod illo præſente eius pater votum emittat & taceat? Negatiuè reſpondendum eſt; tum quia taciturnitas non præſumit conſenſum in iis quæ ſunt oneris & obligationis, tum quia parentibus non competit filios voto alligare, quia votum eſt res ad perfectionem pertinens ac proinde ex propria voluntate ſuſcipienda. Non igitur conſenſus præſumitur ex ſola taciturnitate ſeu negatiuo diſſenſu. Sanch. *l. 4 cap. 15 num. 24.* Bonacin. *tom. 2. diſp. 4. quæſt. 2. punct. 5. § 2. num. 19.* Ad tertium dic votum emiſſum à tuo procuratore te obligare; quia tu medio illo emittis; neque procurator vouet, ſed tuum votum, tuúmque conſenſum declarat; vel dic (quod in idem recidit) te vouere & obligari tuo procuratore conſentiente & non aliter, ac proinde ſemper verum eſt nullum alium à vouente voto obſtringi.

4. Ex his decidenda eſt ſecunda pars quæſtionis; an inquam à ſolo vouente votum impleri poſſit? Et quidem ſi votum ſit perſonale, certiſſimum eſt, nullum alium implere illud poſſe. Quia nullus implere poteſt votum niſi exequendo rem promiſſam. Sed res promiſſa in voto perſonali eſt actio propria vouentis non alterius. Ergo nullus alius à vouente votum perſonale implere poteſt. Sic *omnes Doctores referendi.* Quapropter ſi vouens impotens ſit ad votum implendum, non tenetur curare vt alius loco illius impleat. Quia hanc obligationem per votum non ſuſcepit; neque alterius executio eſt proprij voti emiſſi ſatisfactio. Quod quidem veriſſimum eſt, ſiue culpabiliter, ſiue abſque culpa in hanc impotentiam deuenerit. At ſi cum votum emittit, ſe cognoſcit impotentem ad illius executionem affirmant Abbas *in cap. licet de voto num. 13.* Siluester *verbo votum 2. quæſt. 10.* Nauarr. *ſum. cap. 12. num. 55.* Sanch. *lib. 4. de voto cap. 2. num 26.* Layman *lib. 4. ſum. tract. 4. cap. 3. quæſt. 5. Corol. 4.* obligationem eſſe implere votum per alium. Quia dum contrarium non conſtat, præſumendum eſt hanc fuiſſe eius intentionem, nempe votum per alium implere; ne vanè & irriſoriè cenſeatur voluiſſe. Sed hoc fundamentum leue eſt ad talem præſumptionem aſtruendam cum nullum ex verbis indicium huius obligationis colligatur. Siquidem non alienum factum ſed proprium promiſerit. Credendum ergo potius eſt, temerè & arroganter promiſiſſe, quam contra verba promiſſionis obligationem voluiſſe contrahere. Suar. *lib. 4. de voto cap. 10. num. 7. fine.* Bonacina *diſp. 4 q. 2. punct. 5. § 3. num. 2.*

5. Si verò votum reale ſit; communis ſententia docet, votum per alium impleri poſſe, quia cum huius voti executio conſiſtat in exhibitione rei promiſſæ, v. g. calicis, ſupellectilis, alteriúſve eleemoſynæ donandæ, & hæc parum interſit quod fiat ab hoc vel ab illo; ea de cauſa impleri per alium à vouente poteſt. Sic Abulens *cap. 30. n.... quæſt. 97. quem refert & ſequitur* Sanch. *lib. 4. cap. 15 n. 6.* Bonac. in *tom. 2. diſp. 4. q. 2 punct. 5. § 3. n. 3.* Ex qua doctrina infert Bonacin. & Sanch. pluribus relatis vouentem, qui non poteſt votum reale implere per ſe, obligatum eſſe procurare per alium implere.

6. Cæterum hæc diſtinctione indigent; in primis certiſſimum eſſe debet, votum reale ex aliena pecunia nec iure, neque facto impleri poſſe. Quia alienam pecuniam donare nec vouiſti, nec potuiſti vouere; eo quod tuo arbitrio & diſpoſitioni non ſubdatur, ergo alienæ pecuniæ donatione tuo voto ſatisfieri non potuit. Dices ſi Petrus ſciens te vouiſſe daturum calicem Eccleſiæ, calicem donet, vt te ab obligatione voti liberet, tu liber manes à voto dum ratum habes; etiamſi te ignorante calix datus fuerit vt ex communi ſententia ſupponunt Suar. & Bonacina *ſupra.* Ergo voto reali ex alienis ſatisfieri poteſt. Reſpondeo negando hanc vltimam conſequentiam. Nam cum Petrus tuo nomine calicem Eccleſiæ donat, tacitè priùs tibi donat calicem, & tibi donatum Eccleſiæ donat, vt proprium; cui inquam donationem & exhibitionem tu conſentis, dum ſupradictam donationem ratam habes. Sic indicat Layman. *l. 4 ſum. tract 4. c. 3. q. 5. corol. 3. num 8.* Deinde certum eſſe debet, ſi impotens factus ſis donare calicem promiſſum deobligatum eſſe à petenda eleemoſyna, vt ſatisfacias. In quo ferè omnes conueniunt. Quia obligari non potes ad ea, quæ tuum ſtatum dedecent, & ita grauia ſunt: Imò certum eſſe debet, te deobligatum eſſe rogare amicos, vt nomine tuo ſatisfaciant. Quia tu (vt ſuppono) ſolum voluiſti calicem donare, ſub qua promiſſione non comprehenditur petere ab amicis, vt nomine tuo donent; ſunt enim hæc longè diuerſa Sic Suar. *lib 4 de voto cap. 10 num. 10.* Præterea certum eſſe debet, votum reale medio procuratore impleri poſſe, in quo hoc votum à perſonali longè diuerſum eſt. Nam perſonale etſi per procuratorem emitti poſſit, non tamen impleri; quia eius materia eſt actio & functio perſonæ. At reale, cum eius materia ſit res à vouente extrinſeca, impleri medio alio poteſt. Et in hoc ſenſu eſt veriſſima communis ſententia votum reale & impleri per alium poſſe & deberi. Et notauit

Layman

Digitized by Google

Layman 14. *ſumm.tract.* 4 *c.*3. *q.*5. *num.*10. *verſ. his intellectis ſine*, Denique certum eſſe debet ſatisfieri voto reali poſſe, tametſi fini illius non ſatisfiat. v. g. promiſiſti per alium aliquas miſſas, dediſti ſacerdoti ſtipendium, vt ea ſacra faceret; ipſe verò accepto ſtipendio omiſit, tu ſufficienter voto ſatisfeciſti; quia tuum votum nec fuit, nec eſſe potuit de ſacris faciendis cum effectu, ſed de illis fieri procurandis medio communiter vſitato, qualis eſt ſtipendij contributio. Item vouiſti mittere aliquem vt nomine tuo limina Apoſtolorum inuiſeret, conueniſti cum Petro vt præſtaret hoc officium; ipſe verò acceptis ſumptibus neceſſariis omiſit, tu liber manes ab obligatione: quia quantum eſt ex parte tua feciſti opus promiſſum. Item cum ſis Prælatus Religionis vouiſti orationes tuorum ſubditorum, ſatis facis ſi modo communiter vſitato eas fieri præcipias. Sic Suar. *lib.*4. *de voto, cap.*10 *num.*8.

7. Quæ dicta ſunt de voto perſonali & reali dicenda ſunt de voto mixto, quod ex reali & perſonali coaleſcit. Solum eſt dubium; an ſi vnum ex illis reddatur vouenti impoſſibile, obligatus ſit aliud exequi? Cui dubitationi fecimus ſatis, cum de voti materia locuti fuimus: ſpectandum namque eſt an illo voto promiſſa diuiſim vel coniunctim promiſſa ſint? Si diuiſim & per modum plurium promiſſa fuerint, vt contingit, ſi voueres peregrinari ad D. Iacobum & ibi lampadem offerre; facto vno ex illis impoſſibili aliud implendum eſt. At ſi coniunctim & dependenter vnum ab alio promiſeris, reddito vno impoſſibili alterius obligatio ceſſat. Sæpè autem vnum votum ab alio pendet; quia eſt acceſſorium illius & non è contra; ſed tunc inſpiciendum eſt, quod ſit principale, quod acceſſorium, vt inde percipias, quod ſubſiſtat reddito alio impoſſibili. Acceſſorium namque dependet à principali; ſed non econtra; ac proinde reddito principali impoſſibili acceſſorium corruit. Sed non contra Suar. *l.*4. *c.*10. *à numero duodecimo*, Sanch. *l.*4. *cap.* 15. *numero decimotertio*, *&* 30. & Layman. *l.*4. *ſum. tract.*4. *c.*3. *quæſt.*5. *numero vndecimo*, Bonacin. *tom.*2. *diſp.*4. *q.*2. *punct.*5. §. 3. *num.*6. *& ſequentibus*.

8. Solum obiici poteſt Textus *in cap. quod ſuper his, de voto* vbi Pontifex de iis, qui votum emiſerant eundi in ſubſidium terræ ſanctæ & propter infirmitatem, vel paupertatem, vel aliam iuſtam cauſam votum non poſſunt vtiliter adimplere, ſic diſtinguit inter illos, qui temporalem, & eos qui perpetuam impedimenti cauſam cenſentur habere. Quod primis indulgenda ſit dilatio; ſecundis ſit redemptio iniungenda; ac rerum facultate penſata quas poſſunt, aut quas facturi eſſent expenſas, perſonarum præterea compenſato labore in ſubſidium terræ ſanctæ tranſmittant, exequentes per alios, quod per ſe nequeunt adimplere. At expenſæ, quas ij vouentes facturi erant, ſunt acceſſoriæ voto recuperationis terræ ſanctæ. Ergo facta militia impoſſibili adhuc acceſſorium obligat. Reſpondeo dupliciter, primò; illo tempore votum ſubſidij terræ ſanctæ ea conditione emitti, vt ſi vouentes per ſe militare non poſſent, alium loco ſui ſubſtituerent, ſeu ſumptus neceſſarios ad hunc effectum conferrent; ac proinde mirum non eſt, quod eſto vouentes ire perſonaliter non poſſint, obligentur ad ſumptus. Sic Innocent. *in c. licet de voto* Abbas *in c. d. cap. quod ſuper his num.*5. Nauarr. *ſum.* 12.*num.*55. Layman *l.*4. *tract* 4. *de voto c.* 3. *fine*. Secundò reſpondeo obligari ſic impotentes ad expenſas, non quia acceſſorium obliget reddito principali impoſſibili; ſed quia non erat certum, eſſe principale impoſſibile; ea de cauſa voti commutationis expenſæ exiguntur. Sic aliis relatis docuit Suar. *l.*4. *de voto cap.*11. *num.*17.

PVNCTVM XVI.

An obligatio voti tranſeat ad hæredes.

SVMMARIVM.

1 *Voti perſonalis obligatio cum perſona extinguitur.*
2 *Obligatio exequendi votum reale tranſit ad hæredem ſiue voluntarium, ſiue neceſſarium.*
3 *Quid ſi teſtator velit hæredem eximere à prædicta obligatione? adhuc hæres obligatur.*
4 *Obligatio hæredis non excedit vires hæreditatis.*
5 *Nec debet eſſe cum præiudicio legitimæ.*
6 *Ad executionem huius obligationis compelli poteſt hæres tum excommunicatione, tum priuatione hæreditatis.*
7 *Quid quando monaſterium hæres conſtitutum eſt.*
8 *Quid ſi religioſus vellet vota realia profeſſione non extingui? adhuc extincta manent.*
9 *Per vota biennij Societatis Ieſu non extinguntur vota antea facta, ſed ſuſpenduntur.*

10 *Poſt debita iuſtitiæ & ante legata pia debet hæres vota ſoluere.*
11 *Cum ſunt plura vota neque hæreditas ſufficit ad omnia, votum de re meliori & quod priùs conſtiterit emiſſum eſſe adimplendum.*
12 *Si non conſtat, quod votum melius ſit neque quod priùs fuit factum placet Sanchez diuiſionem faciendam eſſe. Probabilius eſt hæredem eligere poſſe.*
13 *Quando multi ſunt hæredes, nemo tenetur in ſolidum.*
14 *Donatarius non tenetur vota donantis exequi.*
15 *Quid dicendum de legatario.*

1. Regula eſt à Doctoribus recepta, voti perſonalis obligationem cum perſona extingui, neque ad hæredes tranſire poſſe. Quia hæc obligatio actiones vouentis reſpicit; ac proinde nequit in alterum deriuari. Poteſt tamen ad ſimilem actionem, nempè ad ſimilem peregrinationem, ſimile ieiunium, aliúdve perſonale ſeruitium ad quod erat teſtator obligatus, hæres obligari. Primò; ſi ſua ſponte id promittat. Qualiter obligatus fuit filius Regis Hungariæ in *cap. licet de voto*. Et de hac obligatione nemini eſſe poteſt dubium, cùm hæc promiſſio, ſi Deo fiat, ſit noua voti emiſſio; ſi fiat teſtatori ab illoque acceptetur, erit ex iuſtitia vel ſaltem ex fidelitate. Secundò; obligari poteſt hæres præcepto teſtatoris. Sicut enim ad legata aliaque pia opera obligatur, cur non obligari poterit ad ſuſcipiendam peregrinationem nomine defuncti? Sed diſtinguendum eſt de hærede neceſſario, & voluntario; hæres inquam neceſſarius grauari non poteſt à teſtatore in iis, quæ hæreditati coniuncta non ſunt. Neque teſtator dominium non habens in hæredem de eius actionibus diſponere poteſt. Si verò ſit hæres voluntarius; tunc ſubdiſtinguendum eſt, ſi ſub ea conditione hæreditatem concedat, vt votum peregrinationis nomine ſuo exequatur; abſque dubio tenetur, ſi acceptat hæreditatem, eam peregrinationem ſuſcipere. Quia cum liberum fuerit teſtatori, eum hæredem inſtituere, potuit inſtitutionem ſub hac vel illa conditione facere Sanch, *lib.*4. *de voto c.*15. *num.*17. Layman *l.*4. *ſum. tract.* 4. *cap.* 3. *numero* 13. *concluſ.* 2. Si verò non ſub ea conditione ſed abſolute hæreditatem conceſſit; præcepit tamen hæredi, vt peregrinationem nomine ipſius ſuſciperet; ſolum ex gratitudine obligatus eſt peregrinationem exequi non ex iuſtitia. Suar. *lib.*4. *de voto cap.*11. *numero tertio*.

2. Secunda regula eſt æquè à Doctoribus recepta, obligationem exequendi votum reali tranſire ad hæredem ſiue neceſſarium, ſiue voluntarium iuxta vires hæreditatis ſalua hæredis legitima. Sic Silueſt. *verb. votum* 2. *quæſt.* 11. Nauarr. *ſumm. cap.*12. *num.*56 Leſſius *l.*2. *de inſtit. cap.* 40. *dub.*10. *num.*65. Sanch. *l.*4. *de voto cap.*15 *num.*25. Layman. *l.*4. *tract.* 4. *c.*3. *num.*12. *q* 6 Suar. *l.*4. *cap.*11. *num.*6. *& alij* Sumiturque *ex cap. ex parte de cenſibus*, *& cap.*1. *de ſolutionibus*. Vbi filius cogitur, ad ſoluenda vota parentum, & *in c. ſi hæres de teſtam.* Puniuntur hæredes non adimplentes vota defuncti, & *leg.* 2. *ff. de pollicitationibus* dicitur. Qui decimam partem bonorum vouit, ſi deceſſerit ante ſolutionem, hæredem illius hæreditario nomine decimis obſtrictum eſſe. *Voti enim obligationem* (inquit textus) *ad hæredem tranſire conſtat.* Ratio eſt: quia defunctus, cum votum reale emiſit, obligatus fuit ſuis bonis illud exequi. Ergo ſi de facto exequutus non eſt, hæres in bonis illius ſuccedens eiuſque perſonam repræſentans eam obligationem ſubiit. Sicut enim in iuribus & actionibus defuncti ſuccedit, ſuccedere debet in oneribus & obligationibus hæreditati annexis; tametſi nulla res ſpecialiter ſit obligata. Hæc autem obligatio hæredis non eſt ex virtute religionis, & voti, quia ipſe non vouit, ſed eſt iuſtitiæ, qua adeundo hæreditatem obligatus eſt defuncto, eius vota & obligationes exequi.

3. Dices ergo ſi teſtator vellet hæredem eximere ab obligatione ſoluendi ſua vota realia, hæres adeundo hæreditatem obligatus non eſſet. Nam hac voluntate poſita ceſſat contractus cum teſtatore & obligatio inde orta. Propter hanc rationem non deſunt, qui cenſeant illo caſu hæredem deobligari. Nam licet ipſe teſtator non poſſit ſeipſum ab obligatione voti eximere, non inde infertur non poſſe hæredem; quia hæredis obligatio non ex voto, & promiſſione; ſed ex hæreditatis aditione ſub hoc onere à teſtatore conceſſa, naſcitur. poteſt ergo teſtator hæreditatem ab hoc onere; eximere, & liberum hæredem relinquere. Sed dicendum eſt, in voluntate teſtatoris id conſtitutum non eſſe. Neque enim iuſtum erat, poſſe teſtatorem hæredem ſuum à debitis ſoluendis Deo liberare; cum tamen non poſſet liberare à debitis homini ſoluendis; vtrorumque enim ſolutioni hæreditas obnoxia eſt. In voluntate ergo teſtatoris conſtitutum eſt hæredem inſtituere. At illa conſtitutione facta & hæreditate adita non eſt in eius voluntate obligationem debita realia ſoluendi impedire. Quia hæc obligatio ex aditione hæreditatis (iure communi ſic diſponente) immediatè naſcitur. Sic docet poſt

 alios

alios Suar. *l.4. de voto cap.11. num.13.* Sanch. *l.4. de voto c.15. num.28.* Bonacin. *tom.2. diſp.4. q.2. punct.5. §.2. n.12.* Paulus Layman *l.4. ſum. tract.4. de voto c.3. q.6. num.12.* Hoc autem vt bene aduertit. Suar. *d. c.11. num.12.* Procedit cum votum reale factum eſt abſque vlla reſtrictione temporis. Secùs ſi ſolum ad vitam vouentis eſſet factum; vt ſi vouens diceret, promitto in vita mea Eccleſiam ædificaturum, ſin autem non fecero, nolo ad hæredes obligationem tranſire. Quia tunc cum morte teſtatoris extinguitur obligatio. Et ſic credendum eſt factum eſſe cum teſtator hæredem ab obligatione ſoluendi ſua vota liberat; quia non præſumendum teſtatorem ſuæ æternæ ſalutis ita eſſe immemorem, vt fauore hæredis velit in æternum perire. Quare niſi manifeſtè ex verbis voti contrarium colligatur, credendum eſt, votum non abſolutè ſed ſub reſtrictione ſupradicta emiſſum fuiſſe.

4. Hæc obligatio hæredis non excedit vires hæreditatis: quia ratione hæreditatis acceptæ hæc obligatio naſcitur; ac proinde excedere illam non poteſt. Sic aliis relatis docent Layman *num 13.* Bonacina *num.6.* Sanchez affirmans eſſe omnium; *lib.4. cap.15. num.36.* Quod procedit etiamſi inuentarium non confecerit. Nam *lex finalis Cod. de iure deliberand.* Præcipiens hæredibus inuentarium non conficientibus, vt debita defuncti ſoluant vltra vires hæreditatis, fundatur in præſumptione fraudis, quam credit committere inuentarium non conficientes; ac proinde ceſſante hac fraude obligatio ceſſat. Sanch. & Bonacin. *ſuprà* Adde eſto condemnetur, non eſſe obligatum in conſcientia ſoluere; quia ſententia ſicut & lex ob fraudem præſumptam fertur. Sanch. & Bonacin. *l. cit. allegatis.*

5. Deinde hæc obligatio ſaluam debet relinquere hæredis ſiue deſcendentis ſiue aſcendentis legitimam. Quia hæc legitima grauari à teſtatore non poteſt ex debito voluntario; quale eſt votum, aliúdve pium legatum. Et licèt tempore, quo teſtator viuit, poſſit hanc legitimam hæredis minuere votis, aliiſque minutis eleemoſynis; non inde infertur hæredem poſt mortem teſtatoris grauari poſſe. Nam teſtator dum viuit eſt dominus illius legitimæ, cuius dominium ceſſat poſt eius mortem. Sic tradunt Gregor. Lop. *leg. final. in fine tit.8. partit.1.* Couarr. *cap ſi hæres numero nono, de teſtament.* Sanchez *lib. 6. de matrimon. diſput.36. quæſt.1. numero ſeptimo, & l.4. c.15. num.38.* Paulus Layman *lib. 4 tract.4. c.3. q.6. num.13.* Bonacin. *diſput.4. quæſt.2. punct.5 §.2. num.5.*

6. Ad executionem huius obligationis hæres compelli poteſt, tum excommunicationis cenſura tum priuatione hæreditatis; tametſi non promiſerit. Quia defectus promiſſionis non impedit, quia hæres obligatus ſit ex iuſtitia. Ad obligationes autem iuſtitiæ ex hæreditate prouenientes merito compelli poteſt hæres priuatione hæreditatis, vtpote illa indignus, & cum hæc obligatio ortum habeat ex voto, & ſic de materia ſpirituali excommunicatione compelli poteſt ad illius executionem. Præterea ad executionem vltimarum voluntatum hac via procedi poteſt. Sic docent Abbas *in cap. licet de voto num. vltimo ili* Anton. *num 7.* Syluester verbo *votum 2. quæſt.11. dicto 2.* Azor. *t.1. lib.11. c.15. quæſt. 15. fine.* Sanch. *lib.4. c.15. nu.26.* Bonacin. *tom.2. diſp.4 q 2. punct. 5. §.2. num.4.*

7. Reſtant tamen aliquot difficultates examinandæ pro pleniori ſuperioris doctrinæ intelligentia. Prima eſt: an caſu quo monaſterium conſtitutum ſit hæres vouentis debeat hæc vota realia perſoluere? Et quidem ſi conſtitutum ſit hæres ob mortem vouentis, nemini eſt dubium obligatum eſſe. Si autem conſtitutum ſit ob profeſſionem vouentis in religione approbata, communior ſententia tenet eſſe deobligatum, niſi ab eo in cuius vtilitatem hæc vota facta ſunt fuerint acceptata. Sic Sanch. *l.4 ſum. c.15 num 32.* Bonacin. *d. §.2. num.7.* Ratio prioris partis eſt: quia profeſſione religionis, omnia vota tam perſonalia quam realia extinguntur iuxta communiorem ſententiam. Sed vota extincta tempore additæ hæreditatis non tenetur hæres ſoluere. Ergo nec monaſterium neque quilibet alius hæres tenetur vota religioſi profeſſi exſoluere. Si autem à parte fuerint acceptata, inquiunt ſupradicti Doctores obligatum eſſe monaſterium: quia eſt ius iuſtitiæ acquiſitum parti, quod profeſſione religionis non extinguitur. Sed hoc intelligendum eſt caſu, quo vouens vltra promiſſionem & votum Deo factum præſtitiſſet promiſſionem parti. Nam ſi hæc promiſſio deficeret, nullum ius iuſtitiæ parti acquiritur, ſed Deo; quantumuis pars in cuius gratiam votum factum eſt, illud acceptet: quia non propriè promiſſionem acceptat; cum parti promiſſio non dirigatur, ſed acceptat rem promiſſam quæ in eius vtilitatem cedit. Sic eo colligitur ex Leſſio *l. 2. de iuſtitia cap.40. dub 16. num.102. & 107.*

8. Sed quid ſi ille religioſus vellet ſua vota realia profeſſione non extingui, maneret ne hæres obligatus? Affirmat Bonacin *d. §.2 num.9.* Quia illa vota non manent extincta; ſiquidem non extinguntur irritatione ſuperioris, vt de ſe conſtat; neque etiam profeſſi commutatione: quia ad hunc extinctionis modum commutantis conſenſus requiritur. Cæterum veriùs eſt omnino extingui. Nam vota emiſſa ante profeſſionem religionis profeſſione extinguntur non irritatione, nec commutatione, aliáue relaxatione, ſed ſolutione, illorum perfectiſſima, quam talem eſſe obligationem Deo perpetuò inſeruiendi reputat ius. Vt bene dixit Palud. *in 4. diſtinct. 38. q. 4. art. 1. concluſ. 6.* Vnde profeſſi conſenſus hanc ſolutionem immutare non poteſt. Sic Sanch. *lib. 4. cap. 15. num.32.*

9. De emittentibus vota biennij, & coadiutorum formatorum in Societate Ieſu ſubdit optimè Sanch. *ſuprà num. 33.* Nulla vota antea facta ipſo iure extingui, ſed ſuſpendi; iuxta canon.22. primæ congreg. Poſſunt tamen ex proprio conſenſu in ſocietatis ingreſſum commutari, vtpote in rem omnino perfectiorem, vt latiùs infra.

10. Secunda difficultas eſt: qualiter vota defuncti hæres ſoluere teneatur? Reſpondeo; poſt debita iuſtitiæ & ante legata pia. Sic bene Sanch. *c.15. num 39.* Layman *l.4 tract. 4. c. 3. quæſt.6. num.13.* Bonacin. *diſp 4 q.4. punct. 5. §.2. num.16.* Ratio prioris partis eſt: quia Deus non acceptat oblata cum præiudicio iuris tertij quæſiti. Neque bona defuncti reputantur ex quibus vota hæres ſoluere debet niſi quæ deducto ære alieno ſuperſunt, *leg. mulier iuncta* Gloſſ. verbo *aliena ff. de iure dot.* Adde debita iuſtitiæ extrahi ex toto cumulo hæreditatis ſecùs vota; debent ergo debita iuſtitiæ votis præferri. Secunda pars concluſionis nempe vota quibuſcunque legatis piis præferenda eſſe; eſt manifeſta. Quia vota defunctum obſtringunt, non autem legata.

11. Sed quid dicendum cum pluribus votis defunctus fuerit obſtrictus, neque hæreditas ſeu pars hæreditatis, ex quibus veniunt ſoluenda, ſufficit eorum ſolutioni? Non deerunt qui exiſtiment obligatum eſſe hæredem pro rata diuidere. Argumento ſumpto ex legatis, quorum integræ ſolutioni ſi hæreditas non ſufficiat pro rata eſt diuiſio facienda. Nam obligatio hæredis ad ſoluenda vota eſt eiuſdem rationis, ac obligatio ſoluendi legata, cum vtraque ſit iuſtitiæ orta ex additione hæreditatis. Quapropter ſtare optimè poteſt, quod defunctus obligatus ſit, votum de re manifeſtè meliori priùs exequi. Et in caſu dubio quod priùs emiſſum eſt; & tamen hæres hanc obligationem non habet. Quia defunctus directè obligatus eſt Deo ex vi voti & promiſſionis; ac proinde mirum non eſt, quod obligetur exequi, quod Deo gratius fuerit. At hæres non obligatur Deo, ſed defuncto; & conſequenter omnibus, in quorum vtilitatem vota ſunt facta. Ergo quod ipſius gratius fuerit, debet exequi. Credendum autem eſt, gratiùs fore ſi pro rata fiat diuiſio. Ergo hæc facienda eſt.

Cæterum omnino tenendum eſt hæredem obligatum eſſe votum de re meliore præferre, & in caſu dubio votum quod priùs conſtiterit eſſe emiſſum. Sic docuit Sanch. *d. c. 15. num. 41.* Bonacin. *punct.5. §. 2. numero decimoquarto.* Ratio eſt: quia hæres defuncti perſonam repræſentat. At defunctus illa vota eo ordine obligatur exequi. Neque huic obligatur exequi. Neque huic obligationi obſtat, quod hæres ob additam hæreditatem defuncto obligetur, quia obligatur defuncto iuxta ipſius defuncti obligationem, & voluntatem, quæ alia eſſe non poteſt niſi ſupradicta.

12. Quod ſi non conſtiterit, quod votum meliùs ſit, neque quod priùs emiſſum; cenſet, Sanch. *lib.4. de voto cap.15. numero 41.* Obligatum eſſe hæredem pro rata diuidere. Nam licet defunctus in illo caſu electionem facere poſſit; non inde infertur poſſe hæredem. Nam defuncto ſupradicta electio conceditur; quia Deum creditorem habet, cui æquè gratum eſt votum vnum integrè implere quam duo vota æqualia dimidiatè. At hæres non Deum creditorem, ſed defunctum habet, cui ob aditam hæreditatem obligatus fuit, & conſequenter obligatus eſt omnibus aliis, in quorum vtilitatem votum cedit, ob quam rationem hæres neque commutationem, neque diſpenſationem, irritationem; vt votorum facere poteſt, quæ defuncto conceduntur.

Sed veriùs cenſeo hæredem in ſupradicto caſu eligere poſſe ſicut & poterat defunctus. Quia ea obligatio religionis, quæ in defuncto erat, tranſlata eſt in hæredem, & facta obligatio iuſtitiæ, non tamen aliquo modo immutata eſt. Neque obſtat, hæredem obligari teſtatori & aliis, in quorum vtilitatem vota ſunt facta: quia non obligantur niſi cum qualitatibus, quibus teſtator Deo obligabatur. Quod verò non poſſit petere commutationem vel irritationem, id prouenit; quia eius obligatio non eſt voti, ſed quaſi contractus ex aditione hæreditatis prouenientis. Sic tenet Bonacin. *tom.2. diſput 4. q.2. punct. 5. §. 2. numero 15.* Limitat tamen ibi Bonacin. & conſentit Sanchez *ubi cap.15. numero quadrageſimo primo.* Vt non procedat ſi ab his, in quorum gratiam facta ſunt vota, fuerit acceptata. Tunc enim non electio ſed diuiſio pro rata (inquiunt) facienda eſt. Sed hæc limitatio intelligenda eſt qualiter difficult. 1. diximus.

13. Tertia

13. Tertia difficultas eſt: an quando multi ſunt hæredes, quilibet teneatur in ſolidum, vota defuncti ſoluere? Reſpondeo; neminem teneri in ſolidum: quia ſolum tenetur quatenùs eſt hæres; & cum ſolum in parte ſit hæres, pro ea parte vota ſoluere debet. Colligitur ex *leg. in executione* 85. *verſ. ſecunda ff. de verborum obligationibus*. Sanchez *l.4. c.15. num.* 42. Et teſtatur eſſe omnium. Duplicem limitationem hæc doctrina pati poteſt. Prima; ſi res Deo promiſſa ſit apud vnum ex hæredibus; quia tunc ipſe tenetur in ſolidum. An habebit actionem aduerſus alios hæredes, vt ſibi partem eorum hæreditati correſpondentem ſoluant, habetur in *leg. 2. ff. de verborum obligat.* & tradit Sanchez *num.*44. Secunda: ſi alij hæredes nolint ſoluere videtur teneri quilibet in ſolidum. Quia debitis & legatis ſoluendis quælibet pars hæreditatis addicta eſt, & quilibet hæres obligatus. Ergo nolente vno hærede ſoluere, alius obligatur eius malitiam ſupplere: quia æquum non eſt ob illius malitiam debita maneant inſoluta. Si autem non ex malitia, ſed ex impotentia alij hæredes ſoluendo non ſunt, crederem cohæredem obligatum non eſſe niſi pro quantitate hæreditatis vota perſoluere; quia eſto illa pars hæreditatis addicta ſit votorum ſolutioni non tamen integrè ſed cum alia comparte.

14. Quarta difficultas. An donatarius teneatur vota donantis exequi? Reſpondeo non teneri tametſi donans impotens fiat ad vota implenda. Sic expreſsè Sanchez *lib.4. de voto cap.*15. *num.*34. Bonacina *diſp.4. quæſt.2 punct.*5. §.2. *n.*21. Suar. *libr 4. de voto capit.*16. *num.*10. *& ſequent.* Ratio eſt: quia donatario hæc obligatio non competit nec ratione rei acceptæ; cum hæc, eſto Deo determinate promiſſa ſit, propria donatarij facta eſt ob dominium à donante in ipſum tranſlatũ. Neque etiam ex illicita rei donatæ acceptione, nam hæc ad ſummum eſt contra religionem ob cooperationem ad peccatum donantis, non contra iuſtitiam; ac proinde ex illa naſci non poteſt obligatio ſatisfaciendi. Neque item prouenire hæc obligatio poteſt ex tacito contractu cum donante inito, ſicuti de hærede dictum eſt: Quia ſolum de hærede id iura diſponunt; eò quod perſonam defuncti repræſentet non autem de donatario. Ergo donatarius ab obligatione ſatisfaciendi vota donantis exemptus eſt.

15. Quinta difficultas: an idem dicendum ſit de legatario? Videbitur alicui idem eſſe dicendum; quia nec ex re accepta, nec ex iniuſta acceptione, neque ex contractu hæc obligatio ſpecialiter in legatario quam in donatario oriri poteſt. Nihilominùs longè diuerſa eſt ratio legatarij & donatarij. Donatarius namque dominium rei donatæ & Deo promiſſæ acquirit ob traditionem illius ſibi factam, quæ eſto illicita ſit vtpote voto contraria; eſt tamen valida & firma. At legatarius dominium legati acquirere debet ex valore promiſſionis in teſtamento factæ, quæ ſi nulla eſt, perit legatum. Eſt autem nulla, ſi ſit de materia voto contraria: quia tunc eſt promiſſio de re illicita; ac proinde nullius valoris. Hoc poſito ſi legatarius accipiat rem in ſpecie Deo promiſſam, exiſtimo obligatum eſſe rem Deo tradere quia nullum habet titulum eam retinendi: cum nulla fuerit promiſſio ſeu legatio. Si autem res legata determinatè Deo promiſſa non fuerit, maior eſt difficultas; an legatum ſubſiſtat caſu, quo hæreditatis vires non ſufficiant votis ſatisfaciendis. Et veriùs credo, legatum non ſubſiſtere. Quia ſic legans peccat, cum velit rem, ex qua voto eſt ſatisfaciendum, legatario donare. Ergo talis legatio, quæ eſt vera rei legatæ promiſſio non ſubſiſtit. Præterea teſtator vel credit votis ſatisfieri poſſe ab hærede non obſtante legato vel non? Si credit, & de facto ſatisfieri non poteſt, legatum eſt contra voluntatem teſtatoris; ac proinde nullum; ſi non credit; promiſſio eſt de re illicita, & conſequenter nulla. An verò legatario concedenda ſit æſtimatio rei legatæ, ſi vires hæreditatis ad id ſufficiant vt res per votum promiſſa Deo reddatur? Probabiliùs cenſeo concedi debere, ne videatur legans actum vanum & illicitum facere. Sanchez *lib.4. de voto cap.*15. *num.*44.

PVNCTVM XVII.

Qualiter votum conditionale obliget?

SVMMARIVM.

1. *Statuitur doctrina certa de voto ſub conditione neceſſaria, vel turpi, vel de præterito vel de præſenti.*
2. *Votum ſub conditione de futuro contingenti honeſta emiſſum, ſuſpenditur eius obligatio ad aduentum conditionis.*
3. *Quando cenſeatur impleri hæc conditio, ſi pater conſenſerit.*
4. *Conditionem ſufficere, impleri æquiualenter placet Sanchez.*
5. *Probabiliùs videtur in ſpecifica forma impleri debere.*
6. *An vouens impedire poſſit conditionis euentum.*

7. *Qualiter peccet impediens conditionem ſub qua votum obligare debet.*
8. *An ſit contra votum religionis ſub beneplacito patris, procurare ne pater conſentiat?*
9. *Quid de veſcente cibis noxiis ne obligetur voto facto aſſumendi religionem, ſi ſanitatem recuperauerit?*
10. *Quid de voto aſſumendi religionem ſi te Deus à peccato præſeruauerit?*
11. *Culpabiliter impediens conditionem: an teneatur voto ſicut ſi de facto conditio appoſita eſſet? Alij affirmant, alij negant.*
12. *Quid ſentiendum.*
13. *Dicatus religioni dum Prælatus retinere voluerit ſi iniquis mediis repulſam obtinet ſecurus non manet.*

1. MVltiplex eſt conditio quæ votis apponi poteſt, contingens, neceſſaria, impoſſibilis, de præſenti, vel de futuro, honeſta, vel turpis, dependens à propria, vel ab aliena voluntate. Conditio de præſenti, vel de præterito in votis appoſita non reddit votum conditionale; quia non ſuſpendit eius obligationem; ac proinde de iis conditionibus non eſt ſermo in præſenti. Ad idem eſt votum ſub conditione futura neceſſariò; quia hæc conditio habetur pro impleta, cum impediri nullatenùs poſſit. Azor. 1. *p. l.*11. *c.*15 *qu* 9. *poſt medium verſ. item ſi turpis.* Sanch. *l.4. de c.*23. *num.*5. E contrà conditio impoſſibilis nullum reddit votum: quia ea poſita nunquam votum obligare poteſt; eo quod voti conditionalis obligatio à conditione pendeat. Neque obſtat conditiones impoſſibiles à contractu matrimonij excludi, *cap. fin. de conditionibus appoſitis.* Itémque à diſpoſitione vltimarum voluntatum, *3. impoſſibilis inſtit. de hæred. inſtituendis.* Vt inde inferas à votis excludendas eſſe. Quia ſolum in matrimonio, & vltimis voluntatibus hoc inuenitur diſpoſitum, cuius diſpoſitionem cognoſcere debet contrahens, vt conditio impoſſibilis cenſeatur pro non adiecta. Cum autem in votis nulla talis diſpoſitio inueniatur; non poterit in votis pro non adiecta cenſeri. Sic aliis relatis docet Sanch. *l.4. c.*23. *num.*8. Bonacin. *diſp.4. q.*2. *de voto punct.*2. *concluſ.*2. Deinde votum ſub conditione turpi regulariter nullum eſt; vt votum de eleemoſyna facienda, ſi vindictam ſumeres, ſi fœminam ad turpem actum obtineres: Quia eſto eleemoſyna bona ſit; at promiſſa vt medium ad conditionem turpem obtinendam mala eſt. Leſſius *lib.2. c.*40. *dub.*5. *num.*36. Sanch. *lib.4. c.*16. *num.*17. Bonacina *concluſ.* 3. Dixi *regulariter*: quia regulariter hæc conditio turpis induit promiſſionis finem. Nam ſi ſolum vt pura conditio apponeretur, voti obligationem non impediret. Sanchez & Bonacina *ſupra.*

2. Si verò ſub conditione futura contingente, & honeſta votum emittatur, ante impletam conditionem voti obligatio ſuſpenſa eſt. Quia vouens noluit, ſe obligare niſi conditione exiſtente. Illa verò poſita obligat votum ac ſi tunc abſolutè eſſet emiſſum. Quia poſita conditione deſinit eſſe conditionatum & tranſit in abſolutum; ac proinde ſola ea mora, quæ culpam grauem conſtitueret in executione voti abſolutè emiſſi, eadem conſtituit in hoc voto poſt conditionem impletam. Sic expreſsè Sanch. *lib.4. de voto cap.*22. *num.* 28. Sed eſt aduertendum, conditionem, ſub qua votum factum eſt, ſæpe non eſſe vnam, ſed multiplicem; vt ſi voueas eleemoſynam, ſi beneficium obtinueris, & frater tuus ſaluus ex infirmitate euaſerit. Quando ergo multiplex conditio voto apponitur, inſpiciendum eſt; an copulatiuè fuerit appoſita, an diſiunctiuè? Si copulatiuè; omnis conditio impleri debet antequam votum obliget; ſecùs ſi diſiunctiuè. Quia ad veritatem copulatiuè vtriuſque partis complementum expoſtulatur; ad veritatem verò diſiunctiuè vnius partis complementum ſufficit. Conditionem autem appoſitam eſſe copulatiuè vel diſiunctiuè, ex verbis colligendum eſt. Si ſub conditione & vel ſub dictione, vel votum conceptum ſit. Quod ſi verborum non recordaris, credere potes copulatiuè appoſitam fuiſſe. Vt rectè dixit Sanch. *lib.4 c.*23. *num.*20.

3. Dubium tamen eſt quando cenſeatur conditio impleri vt votum incipiat obligare? Et ſpecialiter dubitant Doctores de voto religionis à filio facto ſub hac conditione *ſi pater conſenſerit?* Affirmant plures, ſi ſincerè votum patri declaratum ſit, neque contradicat, cenſeri appoſitam eſſe conditionem. Quia conditio illa, ſi pater conſenſerit, non poſitiuum conſenſum, ſed negatiuum diſſenſum continet. Præſtat enim hunc ſenſum; niſi pater meus ægrè ferat, & contradicat, religionem ingrediar: animus namque filij vouentis eſt mœſtitiam patris vitare. Sic aliis relatis docent Sanch. *l.4. c.*23. *num.*14. Layman *l.4 tract 4. c.6. concluſ.*4. Ex qua doctrina inferunt ſupradicti aliqua, quæ non ſatis cohærent. Primò impletam eſſe conditionem *ſi pater conſentiat* declarato filij voto; eſto poſtea diſſentiat; ſicut non impletur conditio ſi diſſentiat, eſto poſtea conſentiat. Secundò infert Sanchez non eſſe impletam conditionem, nec poſſe impleri ſi tempore

Digitized by Google

voti mortuus fuerit pater, vel antequam præſtare poſſit aſſenſum vel diſſenſum.

Ego verò credo veriſſimum eſſe intentionem communem filiorum in hac conditione apponenda, eſſe vitare mœſtitiam parentum; ac proinde non tam poſitiuum eorum conſenſum, quam carentiam diſſenſus expoſtulare, æquiualeréque hanc conditionem *ſi pater conſenſerit* huic *ſi pater non contradixerit.* Quo poſito veriùs cenſeo impletam non eſſe hanc conditionem, ſi primò conſentiat, & poſtea diſſentiat, modo diſſenſus ſit, antequam filius religionem ingrediatur. Quia ex vi illius conditionis non vult filius ſe obligare ad religionis ingreſſum ſtante patris diſſenſu. Et quidem de hac conditione expreſſa *ſi pater non contradixerit*, id expreſsè affirmat Sanch. *d.c.23. num.34.* At hæc conditio ſi pater conſenſerit non poſitiuum conſenſum ſed carentiam diſſenſus toto tempore ante ingreſſum religionis ſignificat. Ergo idem eſt dicendum de hac conditione, ſi pater conſenſerit, ac dicitur de hac conditione, ſi pater non contradixerit; nempe non impleri hanc conditionem quandocunque ante ingreſſum pater diſſentiat. Si verò Pater tempore voti mortuus fuerit, vel antequam diſſenſum præſtiterit, conditio cenſebitur impleta; quia patris diſſenſus eſſe non poteſt ſub cuius carentia religio promittitur.

4. Deinde dubitari poteſt: an conditio debeat in ſpecifica forma impleri an ſufficiat æquiualenter? Affirmat Sanch. *aliis relatis l.4. de voto c. 23. num.* 27. Sufficere æquiualenter; dummodo per illam æquiualentiam ſequatur idem effectus intentus. Nam eo caſu non ſpectatur conditio in ſe, ſed quatenùs via eſt, & diſpoſitio ad faciliùs effectum obtinendum. Si ergo hæc diſpoſitio, & facilitas alia via obtinetur, conditio æquiualenter impleta eſt, & intentio vouentis ſatisfacta. Quod non leuiter confirmatur ex *leg. ſeruis Cod. de legatis* 3. Vbi fideicommiſſum legatum ſeruo ſub conditione, ſi ex teſtamento libertatem obtinuerit, & filiofamilias, ſi morte patris effectus fuerit ſui iuris, eſſe validum, quacunque ex parte ſeruus libertatem obtinuerit, & filiusfamilias ſui iuris effectus fuerit. Quia hic effectus qui obtineri prætendebatur. Quod verò hac vel illa via proueniat per accidens eſt. Hinc infert Sanchez obligari voto religionis illum, qui ſe ingreſſurum in religionem promiſit, quando ſoror eius matrimonio collocata fuerit; ſi de facto ipſa obiit, vel in religione profeſſionem fecit, vel cum fratribus diuitibus fuerit abſque neceſſitate ſui præſidij; quando ſolum ea cauſa ſuum in religionem ingreſſum differt, ne ſororem deſtitutam & deſertam relinquat. Idem infert teneri voto religionis, ſi vouit ingredi, quando pater obierit: Quia exiſtimabat præ paupertate, parentis toto vitæ tempore fore ei neceſſarium. At poſtea pater venit ad pinguiorem fortunam; ac proinde ceſſat finis, ob quem differt religionis ingreſſum. At idem eſt (inquit Sanchez) ſi quis eleemoſynam vouerer, ſi ex certa negotiatione lucrum haberet, non ſine obtinendi à Deo illud lucrum, ſed gratia commoditatis eleemoſynam faciendi; eſſe inquam obligatum voto ſi de facto lucrum aliunde compararet. Ratio omnium eſt: quia ſic vouens intendit religionem ingredi, niſi pater eius, vel ſoror impedimento fuerit, eleemoſynam præbere, ſi diuitiæ ſuperfuerint. Quæ intentio ſine dubio in ſupradictis caſibus impleta eſt, eſto materialis conditio impleta non fuerit.

5 Cæterum veriùs cenſerem conditionem in ſpecifica forma impleri debere, & non ſufficere æquipollenter. Nam ſatis commune, & tritum eſt conditionem in ſpecifica forma impleri debere iuxta *legem qui hæredi* §. 1. *& leg. Maniæ ff. de conditionibus & demonſtrationibus.* Quia conditio induit formam. Et licet ab hac regula excipiantur conditiones, quæ tanquam diſpoſitiones, & media ad effectum intentum aſſumantur, vt non ſit neceſſarium in ſpecifica forma impleri, ſi æquè alia via effectus obtinetur. Vt latè probat Menochius de præſumptionibus *lib.4. de præſumptione* 185. *an.6.* Sarmiento *libr.2. ſelectarum capit.* 1. *an.* 12. Id non ex natura rei, ſed ex iuris diſpoſitione habetur. Cum autem in votis, & illorum obligationibus nulla talis diſpoſitio inueniatur, aſſerendum eſt conditiones oppoſitas illorum obligationibus in ſpecifica forma impleri debere. Cum enim tota votorum obligatio non ex lege, vt in humanis contractibus, ſed ex intentione vouentis pendeat; & hæc aſtricta ſit illi conditioni; non videtur ſufficere, quod altera loco illius opponatur; eſto finis intentus æquè imò perfectiùs obtineatur. Explico doctrinam in ſupradictis exemplis. Vouens religionem quando ſoror collocata fuerit in matrimonium, vel quando pater mortuus fuerit animo non relinquendi ſororem, vel patrem deſertum; vel vouens eleemoſynam ſi ex hac negotiatione lucrum reportet; quia alias non exiſtimabat commoditatem habiturum, non vouet religionem nec eleemoſynam, quando finis obtinetur vtcumque, ſed quando tale medium apponitur ad illum obtinendum; non enim dicit; ingrediar religionem, quando ſoror, vel pater meo præſidio non indiguerit; hic namque eſt finis intentus in illa conditione, ſed non eſt ipſa conditio. Sed dicit; ingrediar religionem, quando ſoror matrimonio competenti collocata fuerit, & pater obierit; ac proinde conditio non eſt de fine, ſed de aliquo determinato medio ad finem. Ergo tali medio non poſito eſto aliunde finis obtineatur, non impletur, conditio ſub qua votum obligat. His ergo poſitis.

6. Triplex difficultas examinandi venit. Prima an vouens ſub conditione futura contingente teneatur expectare conditionis euentum, vt ſic voto obligetur, vel poſſit ſe inhabilem reddere ad voti executionem eueniente conditione? Qua in re dicendum eſt. Si conditio, ſub qua votum factum eſt, à tua voluntate libera pendet, non teneris expectare conditionis euentum, ſed potes ſtatum incompatibilem aſſumere; ſecùs ſi dependeat conditio ab alterius voluntate. Sic expreſsè Sanchez lib.4. de voto *cap.21.num.*11. *& c.23. num.*28. Bonacina *diſp.4. q.2. punct.2. num.5.* verſ. *ſecunda eſt.* Ratio prioris partis eſt. Quia conditio à tua voluntate pendens tuæ voluntati remittitur. Ergo liberum tibi eſt eam numquam apponere, & conſequenter eius euentum non expectare. Hinc fit, ſi promiſiſti religionem ſi luſeris hoc anno, te poſſe ante impletam conditionem matrimonium contrahere. Quia non teneris expectare conditionem, ſed potiùs teneris ab illa abſtinere. At idem eſt, ſi promiſeris eleemoſynam, quoties è domo exieris, aut illac tranſieris; poteris velle, te eſſe impeditum à domo exire, aut illac tranſire. Quia per hanc voluntatem nihil voto contrarium appetis. Cum ſolum appetas numquam implere conditionem tibi remiſſam, ſub qua voto obligari voluiſti. Poſterioris partis ratio ea eſt: Quia ſi conditio, ſub qua voto obligaris ab alterius voluntate pendet, neque eius voluntatem eludere, & impotentem reddere ad te obligandum. Alias fruſtrà, vanè, & inutiliter ſub aliena voluntate obligationem ſubires, ſi eam poſſes pro libito elidere, & fruſtrare. Hoc tamen limitandum eſt, niſi conditionem apponi fuerit moraliter impoſſibile. Quia tunc non teneris conditionis euentum expectare cum vanè expectes. Sanchez *d. capit.* 23. *numero* 28. Bonacina *diſput.4. quæſt.2. p.2. num.* 5. verſ. *prima.*

7. Secunda difficultas eſt; qualiter peccet contra votum impediens conditionem, ſub qua obligare debet? Certum eſt nullum eſſe peccatum, ſi impediatur conditio à propria pendens, ob rationem ſuperiùs dictam. Nam eo ipſo, quo propriæ voluntati iudicio remiſſa eſt, poteſt pro libito impediri vel non impediri. Sanch. lib.4. de voto *cap.23. num.*40. *&* 41. Suarez tom.2. de Relig lib.4. *de voto cap.17. num.*15. Layman lib 4. tract. 4. de voto *cap.6. quæſt.* 1. Quod veriſſimum eſt; quando conditio ſub qua votum obligat, nulla lege præcipitur, vel præcipitur contrarium. Si autem conditio ab alterius voluntate pendeat, & lege prohibita ſit, certum eſt, te obligatum eſſe totis viribus conari conditionem impedire; vt ſi promiſeris religionem, ſi tuus filius in fornicationem lapſus fuerit. Non enim religio eſſe poteſt contraria charitati; ac proinde neque impedire, quin fornicationem filij procures euitare. Sic Sanch. *cap.23. num* 43. At ſi conditio nulla lege prohibita ſit, alicui videbitur, non eſſe contra votum eius euentum impedire. Quia per votum non te obligaſti ad non impediendum conditionem, ſed ſolum ad exequendum poſita conditione. Nihilominùs omnino dicendum eſt, te obligatum eſſe ex vi voti conditionem non impedire. Sic Sanchez affirmans eſſe omnium *lib.4. cap.23. num.*45. Suar. *cap.*17. *num.*16. Bonacina *diſput.4. quæſt.2. punct.2. num.*5. Layman *lib. 4. tract.4. cap.6. quæſt.1. concluſ.2.* Ratio eſt manifeſta: quia vouens ſub conditione ab alterius voluntate pendente, in eius voluntatem ſui voti obligationem remittit. Ne igitur hæc remiſſio inanis ſit, cogitur voluntatem alterius non impedire.

8. Hinc oritur dubium; an facias contra votum de religione aſſumenda ſub conditione paterni conſenſus, ſi de facto procures precibus, & rationibus ne conſentiat? Reſpondeo contra votum non eſſe: quia hæc conſenſum paternum abſolutè non impediunt; ſiquidem illum liberum ad conſentiendum relinquunt. Eſſet autem contra votum, ſi per vim aut fraudem conſenſus impediretur. Idem eſt ſi ſub alterius conſilio votum eſſet emiſſum. Sic docuit Suarez *d. lib.4. cap.17. &* 18. Layman *lib.4. tract.4. cap.6. concluſ.2.* Sanch. *lib.4. cap.23. num.* 54. Subdit tamen Sanch. peccare contra votum, ſi petas à parente ne conſentiat. Sed non placet? quia hæc petitio patris voluntatem non cogit; ac proinde non impedit eius liberum conſenſum, ſub quo tanquam ſub conditione religio promiſſa eſt.

9. Deinde eſt dubium de voto facto aſſumendi religionem, ſi integram ſanitatem recuperaueris; an ſit contra votum immoderatè veſci, cibis noxiis vti, media neceſſaria & conſueta ad recuperandam ſalutem non apponere? Et quidem ſi hæc faceres animo ſubterfugiendi voti obligationem, peccas contra votum, qui conuinceris manifeſtè irriſoriè religionem Deo promiſiſſe ſub conditione quam malitiosè de medio tollis. Sic Layman *cap.6. quæſt.* 1. *in fine indicat.* Sanch.

cap.

Digitized by Google

*cap.*13. *num.*51. Suar. *lib.*4. *cap.*17. *num.*19. Si verò animo ſubterfugiendi voti obligationem, ſed paſſione ductus cibis veſcaris, vel media ad ſalutem conſueta non apponas; credo, te non peccare contra votum de religione aſſumenda. quia ex vi huius voti non eſt credendum, te voluiſſe obligari, ad procurandum ſalutem aliter quam antea obligatus eſſes; neque ad mutandum tuum ordinarium modum procedendi. Sic expreſsè Suarez, Sanchez & Layman. *ſuprà*. At idem eſt, votum Religionis ſub conditione ſi doctus euaſeris; teneris namque non abſtinere à litteris eo animo, vt voti obligationem fugias. At ſi ab illis abſtineas ob ingenij tarditatem, & continuum laborem; non videris voto contrarius Sanchez *num.* 50.

10. Præterea eſt dubium de voto aſſumendi religionem, ſi te Deus integro anno à peccato mortali committendo præſeruauerit; an pecces contra votum, quoties peccatum mortale committis? Videtur ex ſuperioribus dicendum, te contra votum facere, ſi ex induſtria vt voti obligationem fugias, delinquas. Secùs ſi paſſione ductus. Quia hoc voto ſolum obligari potes, ne malitiosè & in voti fraudem conditionem præſeruationis impedias; non autem ſi eam impedias, qualiter ſecluſo voto impedire. Quia ad hæc vitanda non cenſeris obligatus. Alias votum illud non eſſet conditionale, ſed abſolutum; ſiquidem obligaret abſolutè non impedire Dei à peccatis præſeruationem, qua præſeruatione poſita obligatio religionis abſoluta eſt. Suar. *lib.*4. *cap.* 17. *num.*14. Layman. *cap.*6 *concl.*2. Sanch *lib.*4. *cap.*23 *num.*53.

Addendum tamen eſt cum Suarez *num.*11. non videri improbabile ſic vouentem non violare dictum votum peccando mortaliter, tametſi peccet malitiosè vt voti obligationem fugiat. Quia conditio, ſub qua religio promiſſa eſt, integrè videtur pendere à diuina voluntate & non ab humana. Promittis enim religionem, ſi Deus eam gratiam, qua de facto peccatum euites, non qua euitare potes, concedat. At huius gratiæ conceſſio integrè à diuina voluntate pendet, non ab humana. Ergo humana voluntas peccans huic gratiæ conceſſioni non aduerſatur. Nam eo ipſo, quo peccat, conuincitur non habere gratiam qua de facto peccatum euitet; quæ fuit conditio ſub qua religio promiſſa eſt.

Fateor autem ſic peccantem verè peccare contra religionem, præter peccatum quod committit aduerſus illam virtutem aduerſus quam procedit. Tum quia abutitur voto ſumens ex illo occaſionem delinquendi tum quia Spiritui ſancto, cuius fuit ad votum inducere & ad illius executionem promouere, reſiſtit. Sic Suar. *lib.*4 *cap.*17 *num.*14 *fine*.

11. Tertia difficultas eſt: an in ſupradictis caſibus culpabiliter impediens voti conditionem, tenearis, voto ac ſi de facto conditio impleta eſſet? Plures affirmant, te obligatum eſſe voto, ſi ex culpa graui (eſto non ex induſtria vt voti obligationem fugias) conditionem euites. Sic ſupplementum Gab. 4. *d.*38. *quæſt* 1. *art.*3. *concluſ.*2. Tabiena verbo *votum* 2. *q.*2. Angelus *eodem* 1. *num.*10. Quia iam per te ſtat, quominùs conditio impleatur. Alij addunt hanc culpam debere eſſe ex malitia, & non ex infirmitate. Sic Syluester verbo *Votum* 2. *q.*2. *dicto* 1. Manuël. 2. *tom. ſumma cap.*98. *ad finem*. Mouentur: quia ſi impedire conditionem ex infirmitate ſufficeret ad obligationem, ſemper votum obligaret. Alij præterea addunt hanc malitiam debere eſſe in voti fraudem, ita vt impedias conditionem animo vitandi voti obligationem. Sic Nauar. *cap.*12 *num.*24. Sanch. *aliis relatis lib.*4. *cap.*32. *num* 47. & 53. Bonacin. *diſput.*4 *quæſt.*2. *punct.*2. *num* 6. & 7. Probant primo ex *regula iuris* 66. *de regulis iuris in* 6. Cum non ſtat per eum, ad quem pertinet quominùs conditio impleatur, haberi debet, perinde ac ſi impleta fuiſſet. At per Deum non ſtat, quominùs ſalutem recuperes, & peccatum euites, ſed tua culpa (vt ſuppono) hæc contingunt, ergo conditio debet cenſeri impleta, vt pluribus exemplis exornat Gloſſa *ibi*. Clarius habetur, *leg. in executione* 85. §. *finali*, *ff. de verborum obligationibus* ibi. Quicumque ſub conditione obligatus iurauerit, nec conditio extiterit, nihilominùs obligatur. Secundò probant hac ratione ſi voueas religionem ſub conditione ab altero ponenda, quamque licitè impedire non potes, tacitè obligaris ad religionem; ſi per ipſum non ſteterit talem conditionem apponere: Alias non eſſes obligatus conditionis euentum expectare. Ergo obligaris ſi malitiosè conditionem impedias; quia non per alium ſed per te ſtat, quominùs conditio impleatur. Et confirmant hoc exemplo promiſiſti Titio decem ſi fores tuas ingreſſus fuerit, illi verò volenti ingredi oſtium claudis; teneris decem dare, ac ſi de facto fuiſſet ingreſſus: quia per ipſum non ſtat, quominùs conditio impleatur.

Contrariam ſententiam defendit Maior *in* 4. *d.*38. *quæſt.*1. Corollario 7. Suar. *lib.*4. *de voto cap.*17 *num.*20. Et valde probabilem reputat Layman. *lib* 4. *tract.*4. *cap.*6. *quæſt* 3. Nempè ſic vouentem ſub conditione & malitiosè impedientem conditionis euentum non eſſe obligatum ad voti executionem. Nam obligari poteſt, eò quod conditio impleta ſit? Et hoc non, quia ſupponimus malitiosè conditionem eſſe impeditam. Vel obligatur ad peccatum commiſſum in conditione impedienda, & hoc minus verum eſt: quia hoc peccatum ſolam obligationem pœnitentiæ non reſtitutionis, & ſatisfactionis affert. Ergo ex nullo capite oriri poteſt obligatio promiſſum exequendi, in quo eſt diſpar ratio promiſſionis humanæ & diuinæ. Nam humana promiſſio, ſub conditione pendente ex alterius voluntate obligat, ſi lædatur ad ſatisfactionem, & recompenſationem. Quia læditur promiſſarius in bonis ſibi vtilibus, quorum compenſatio fieri poteſt, ac debet. At diuina promiſſio violata ſolum ad pœnitentiam obligat, non ad recompenſationem. Quia Deus promiſſionis violatione nullum in bonis ſibi vtilibus detrimentum patitur; ac proinde nihil eſt quod recompenſationem petat. Solum denegatur ei cultus & honor debitus, qui pœnitentia repetatur.

12. Inter has ſententias hæc poſterior mihi probabilior apparet. Nam cum tota obligatio voti pendeat ex intentione vouentis, & in voto conditionali non ſit niſi ſub impleta conditione efficitur conditionem impleri debere ad obligationem abſolutè contrahendam. At eo ipſo quo conditio impediatur, non impletur. Ergo votum illud conditionatum obligare non poteſt. Quod ſi dicas verum eſſe conditionem non impleri ſecundum ſenſum materialem & expreſſum; impleri tamen ſecundum ſenſum formalem à vouente intentum, quoties non ſtat per eum ad quem pertinet, conditio impleri? Obſtat; nam eſto hæc regula locum habeat in promiſſionibus humanis, quarum obligatio multum ex diſpoſitione iuris poſitiui pendet. At in promiſſionibus diuinis locum habere non poteſt, quarum obligatio tota ex intentione vouentis pendet; intentio autem vouentis & ſe obligantis, v.g. ad religionem ſub hac conditione, ſi eius pater expreſsè conſenſerit; non eſt, ſi per patrem conſenſus non ſteterit. Quia hæc eſt conditio negatiua, alia poſitiua. Hæc latiùs patens, quam illa, quæ fuit in voto appoſita. Et idem argumentum fieri poteſt de illa conditione, ſi Deus mihi ſalutem dederit; ſi à peccatis præſeruauerit. Quæ non cenſentur impletæ quandoque non obtinetur ſalus, neque à peccatis præſeruatio; eſto per Deum non ſteterit, quominùs implerentur. Explicatur ampliùs; ſi voueres religionem ſub aliqua ex prædictis conditionibus ea expreſſa intentione vt de facto & formaliter vt ſonat, impleretur, clarum videtur eſſe te non manere obligatum ea ſic non impleta; tametſi per eum ad quem pertinet, non ſteterit. At hæc intentio ſemper eſt præſumenda. Tum quia verbis expreſſis magis conuenit. Tum quia voti obligatio non latè ſtrictè interpretanda eſt.

13. Ex hac doctrina fortè inferet aliquis, te hoſpitalis vel monaſterij obſequio ex voto dicatum ſub conditione dum Prælatus illius retinere voluerit, manere liberum & abſque vlla obligatione quomodocumque libertatem extorqueas, etiam malè ſeruiendo, monaſterium turbando, & iniquè procedendo. Quia iam Prælatus te retinere non vult. Sed eſt abſurda illatio, & omnino reijcienda, vt expreſsè illam reijcit Leſſius *lib.*2. *cap.*30. *dub.*20. *num.*148. Quia non impletur conditio appoſita ad illius voti exemptionem. Votum enim illud vt religioſum ſit, ſub hac forma debet intelligi conceptum; nempe ſeruiendi hoſpitali vel monaſterio dum Prælatus illius quantum eſt ex parte ſua te retinere voluerit. At cum coactus tuo iniquo modo procedendi dimittit, quantum eſt ex parte ſua te retinere volebat. Ergo conditio illa honeſtans dimiſſionem non impletur. Quod euidentiùs procedit ſi non ſolum ex voto obligeris, ſed etiam ex promiſſione facta monaſterio & ab illo acceptata ex traditione religioſa, (vt contingit in Societatis Ieſu religioſis, qui per vota biennij religioni traduntur animo perpetuo ibi manendi dum Religionis Prælatus eos retinere voluerit) Nam facta illa promiſſione vel traditione contra iuſtitiam peccas iniquè dimiſſionem extorquens. Eò enim ipſo, quo te obligaſti ibi manere, obligatus fuiſti modum vitæ ibi præſcriptum ſeruare; quod ſi ex induſtria non ſerues, contra promiſſum facis; ac proinde ſi expellaris, ſecurus non es, ſed debes emendatione propoſita redire, ſi fortè Prælatus te admittere velit ab eoque inſtanter admiſſionem poſtulare.

PVNCTVM XVIII.

Qualiter votum pœnale obligationem inducat?

SVMMARIVM.

1 *Obligatorium eſt hoc votum.*

2 *Dupliciter emitti poteſt.*

3 *Non manes obligatus ad pœnam ſi inuincibiliter ignoras, te fuiſſe ad illam obligatum.*

4 *Si emiſeris votum vitandi fornicationem ſub peregrinationis pœna, & tollatur priùs votum, ſecundum pœnale ceſſat.*

5 *Ad impetrandam prioris voti diſpenſationem non eſt neceſſariò mentio facienda acceſſorij.*

6 *An voti pœnalis obligatio de prima vice ſit intelligenda latè examinatur.*

1. Renocanda ſunt in memoriam, quæ de hoc voto diximus punct. 10. qui hoc votum emittit, ad rem promiſſam affectus non eſt; potiùs illam auerſatur, ideóque obligationem ſibi imponit eam, exequendi, ſi fortè aliquod delictum, quod euitare intendit, commiſerit, v.g. intendis fugere fornicationem, & vt efficaciùs præſtes, voues peregrinationem, ad quam affectus non es, ſi in illam incideris, vt timore contrahendi peregrinationis obligationem à fornicatione arcearis. Eſſe autem hoc votum validum, & honeſtum, & commiſſo delicto obligare abſolutè, nemini poteſt eſſe dubium. Quia materia promiſſa & conditio ſub qua promittitur honeſtæ ſunt, neque maioris boni impeditiuæ. Vt ex communi ſententia probat Caietanus 2.2. *qu.88.art.2.* Couarr. *de pactis* 1.*p.* §.3.*num.vlt.* Suar.*lib.4.de voto cap.17.n.3.*

2. Dupliciter hoc votum pœnale præſtare potes. Primò ſi ſolum voueas pœnam nempe peregrinationem caſu, quò delictum commiſeris; non autem voueas vitare delictum ſub hac peregrinationis pœna. Primum votum eſt ſimplex pœnale: quia ſolum eſt de pœna ſuppoſito delicto. Secundum eſt duplex; quia eſt de vitando delicto & ſimul de pœna ſi vitatum non fuerit. Votum verò de vitando delicto abſolutum eſt non conditionale. Secùs votum de pœna; quia non obligat niſi ſuppoſito delicto. Vnde quacumque ratione delictum excuſetur, contrahi non poteſt obligatio ad pœnam.

3. Sed eſt dubium; an manens obligatus ad pœnam ſi cum committis delictum inuincibiliter ignores te ad illam fuiſſe obligatum? Reſpondeo, te non manere obligatum. Quia pœna, quæ non eſt propria delicti, neque per ſe delicto annexa contrahi non poteſt, quin ſaltem cognoſcatur lex per quam lata eſt. Vt pluribus firmaui *tract.2.de peccat.diſp.1.punct.17.* Si ergo ignoras te peregrinationem promiſiſſe, ſi fornicationem commiſeris, illiúſve votum tranſgreſſus fueris, ignoras legem, per quam pœna lata eſt; non igitur illam contrahere potes. Et ita tenet in præſenti Sanchez *lib.4. de voto cap.22. n.18.* Layman. *lib.4.tract.4. cap 5. corol.3.* Subdunt tamen te eſſe obligatum pœnam ſubire ſaltem ſi non ſit grauiſſima, ſi voti recorderis eſto pœnæ obliuiſcaris? quia ſufficit cognitio legis, per quam pœna moderata impoſita eſt, eſto pœna non cognoſcatur. Sed non ſatis percipio quomodo hæc doctrina in præſenti ſtare poſſit. Neque enim videtur votum pœnale cognoſci poſſe, quin pœna cognoſcatur. Fateor namque te cognoſcere poſſe ſub voto promiſiſſe fugere fornicationem, ignorare autem, an ſub pœna aliqua hanc fugam promiſeris? Sed non inde infertur te cognoſcere legem, & ignorare pœnam per legem impoſitam. Nam quando ignoras ſub pœna aliqua promiſiſſe fornicationem fugere, ignoras legem, cui pœna annexa eſt. Quia hæc pœna huic voto, & non voto fugiendi fornicationem annectitur. Si igitur ex ignorantia legis excuſatis à pœna illius in præſenti ex ignorantia pœnæ promiſſæ, excuſaris ab illius incurſu, cum non poſſit eſſe ignorantia pœnæ promiſſæ quin ignoretur promiſſio illius, & conſequenter lex per quam imponitur.

4. Secundò dubitabis: an eo caſu, quo votum duplex emiſeris vitandi inquam fornicationem ſub pœna peregrinationis ſublato voto de vitanda fornicatione per diſpenſationem vel irritationem ſublatum cenſeatur votum de pœna incurrenda ſi deliqueris? Dixi *de pœna incurrenda* nam ſi cum pœna ſit incurſa quia primum votum tranſgreſſum eſt, conſtat manifeſtè ſublato voto vitandi fornicationem, non tolli votum de pœna incurſa. quia iam eſt ab illo omnino independens. Et notauit Sanchez *lib.4. de voto cap.22. num.9. poſt medium* Layman. *lib.4 tract.4.cap.5. corol.2.* Ratio difficultatis eſt: quia eſt duplex votum, quorum vnum ab alio non pendet. Poteſt namque eſſe obligatio ad pœnam, quin ſit obligatio ex voto vitandi fornicationem. Et è contra poteſt eſſe obligatio vitandi fornicationem, quin ſit obligatio ſubeundi pœnam. Ergo credendum eſt ſic hæc vota emiſſa eſſe.

Nihilominùs Sanch. & Layman. *ſuprà* defendunt ſublato voto vitandi fornicationem tolli votum peregrinationis ſubeundæ. Quia hoc votum emittitur vt acceſſorium priori & in illius perfectam obſeruationem. Et placet mihi hæc ſententia. Nam eſto independenter ab illo emitti poſſit, non eſt præſumendum; eo quod frequenter & in plurimum vt acceſſorium emittatur.

5. An autem ad impetrandam diſpenſationem voti principalis mentionem facere debeas acceſſorij, non caret difficultate; eò quod ob huius acceſſum materia voti principalis ſecurior reddita ſit; ac proinde dignior, & Deo gratior, & frequenter maiori cauſa indiget ad ſui relaxationem. Quod exemplo illius, qui promiſit Romanam peregrinationem ſacco indutus illuſtrari poteſt, qui certè obtinere non poteſt diſpenſationem ſupradictæ peregrinationis, quin circunſtantiam illam manifeſtet. Cæterum ſatis probabile eſt, voti acceſſorij mentionem non eſſe neceſſariò faciendam in diſpenſatione, ſeu commutatione voti principalis. Quia hæc mentio ideo facienda erat, quia votum acceſſorium aliquo modo annecteretur materiæ vi principalis, eamque digniorem & gratiorem Deo redderet. At non ſic ſe habet hoc votum pœnale. Non enim annectitur voti principalis obſeruationi ſed potiùs illius tranſgreſſioni. Quia non obligat quovſque votum principale tranſgreſſum fuerit: ac proinde materiam voti principalis nec digniorem, nec gratiorem Deo reddit, eſto vouentem in illius obſeruatione ſecuriorem reddat. Secùs verò eſt in exemplo adducto de voto Romanæ peregrinationis cum ſacco. Quia hæc circunſtantia in obſeruatione voti peregrinationis intrat ita vt votum principale ſine illa obſeruari non poſſit; ideoque huius eſt mentio neceſſariò facienda; non illius, Sic Sanch. *d.cap.22. num.9.* Conſentit Layman. *lib.4. tract 4.cap.5.corol.2.*

6. Tertiò dubitabis; an quoties violas votum, ſeu materiam in cuius obſeruationem votum pœnale emiſiſti, pœnam incurras: vel tantum illam incurras prima vice? v.g. promiſiſti, ſi luſeris, peregrinationem Romam, Religionem ingredi, eleemoſynam facere, dubium eſt; an ad multiplicationem delicti multiplicanda ſit pœna?

Negat Emanuel Sà in ſumma verbo *votum num. 26. in vtraque editione.* Ratio eſſe poteſt: quia pœnè multiplicandæ non ſunt abſque manifeſta ratione, neque obligatio voti in caſu dubio extendenda eſt. Sed poſitis ſupradictis verbis eſt ſatis dubium, te velle obligari ad pœnam illam ſubeundam quoties luſeris. Quia ſolum ex illis colligitur, te velle obligari ad illam pœnam ſubeundam, ſi de facto luſeris: quod vnica vice completur. Ergo ſic eſt interpretandum. Et confirmo cum voues abſolutè vigilia alicuius ſancti ieiunare, de prima vigilia ſequenti tantum intelligitur niſi aliquod vniuerſale ſignum addat. Vt tradit Sanchez *lib.4. ſum.cap.14. num.40.* Bonacina *diſp.4.quæſt.2. punct.5.* §.1. *num* 5. Ergo ſimiliter votum de pœna ſubeunda ſi luſeris, de primo ludo videtur intelligendum. Quia voti obligatio extendenda non eſt. Quod quidem ſatis probabile eſſe cenſeo quando ſolum eſt votum de ſubeunda pœna in caſu ludi; non tamen eſt votum de ludo vitando. Conſentit Layman. *lib.4. tract. 4. cap.5. concluſ.2. fine.*

At ſi votum ſit de vitando ludo & caſu quo illum non vitaueris ſubiturum talem pœnam, maior eſt difficultas: an de ſola prima vice votum pœnæ debeat intelligi? Negat Sanchez *cap.22. num.21.* Layman. *ſuprà concl.1.* Mouentur: quia votum illud pœnale eſt acceſſorium voto non ludendi. Sed votum non ludendi eſt de ſola prima vice. Ergo neque illud votum pœnæ ſubeundæ debet eſſe. Et confirmo votum pœnæ aſſumis ad te continendum à ludo: ſed intendis non ſolum ſemel ſed in perpetuum te à ludo continere. Ergo votum pœnæ non vnico ludo ſed omnibus annexum eſt.

Dices, ex eo quod votum pœnæ acceſſorium ſit voto non ludendi; non inde infertur pœnam multiplicandam eſſe pro qualibet voti tranſgreſſione. Poteſt enim ſub vna ſingulari & ineuitabili pœna ſpromitti perpetua ludi vitatio, & tunc illâ pœna ſic promiſſa te continere poteſt in perpetuum à ludo, dum illam non contrahis. Eſto poſt illius incurſionem ceſſet.

Ob hanc rationem exiſtimo, ſi pœna, quam per votum promittis grauiſſima ſit, quæque iterari non ſolet qualis eſt religionis, peregrinationis Romanæ Hieroſolymitanæ, aut exorbitantis eleemoſynæ de prima vice tantum votum intelligendum eſſe. Sic expreſsè Sanch. *d.cap.22. num.21.* De aliis verò pœnis moderatis verius eſt cuilibet tranſgreſſioni ſuam pœnam correſpondere ad illamque ſubeundam te obligare velle. quia hac ratione efficaciùs te à delicto præſeruas, & in bono contines.

PVNCTVM XIX.

Quæ perſonæ voto obſtringi poſſunt.

SVMMARIVM.

1 *Omnes homines ratione vtentes voto obſtringi poſſunt niſi impediantur. Impediuntur tamen aliqui pro voto religionis.*

2 *Eccleſia habet poteſtatem inhabilitandi aliquos ad votum.*

3 *Neminem inhabilem fecit niſi pro ſtatu religioſo.*

4 *Præmittitur quædam diſtinctio pro intelligentia dicendorum.*

5 *Votum de materia præcepta validum eſt à quocumque ſubdito emittatur.*

6 *Votum de materia interdicta nullum eſt.*

7. *Votum*

Digitized by Google

7 *Votum de re honeſta & ſolum probibita quoad modum valet.*
8 *Debet licentiam petere.*
9 *Non teneris in petitione licentia votum manifeſtare.*
10 *Qualiter obliget religioſi votum de aliqua eleemoſyna præſtanda?*
11 *Quid de voto vxoris, filiifamilias ſerui?*
12 *Qualiter obliget votum Epiſcopi de Religione aſſumenda & peregrinatione præſtanda?*
13 *Quid de Parrocho?*
14 *Quid de aliis clericis?*
15 *Si probibitus ſis vouere, votum tenet, ſi ſit de materia apta.*

1. REgula certiſſima eſt, omnes homines ratione vtentes voto obſtringi poſſe, niſi ſpecialiter impediantur. Sic D. Thomas ab omnibus receptus 2.2. *quæſt* 88. *artic.*8. & 9. Ratio eſt manifeſta: quia vtens ratione rem honeſtam, & gratam Deo promittere poteſt, quam ſi Deus acceptet, eo ipſo voto obſtrictus eſt. Dubium tamen eſt; an ſint aliqui quorum promiſſiones alias de re honeſtiſſima Deus non acceptat? Et reſpondeo eſſe. Non enim acceptat profeſſionem religioſi ante ſexdecim annos completos, vel nouitiatu non expleto. Vt decidit Trid. ſeſſ. 25. *de regularibus cap.*15. *cap. ad noſtras de regularibus cap.*1. & 2. *eodem tit. in* 6. *cap.*1. 20. *quæſt.*1. & *cap. Puella* 20. *quæſt.*2. Quia ob perpetuitatem & perfectionem ſtatus religioſi conueniens fuit, ne ante eam ætatem, & abſque annali probatione aſſumeretur, neve Eccleſia aliter aſſumptum acceptaret. At non acceptato ſtatu nec vota, quibus innititur, acceptantur. Neque de hac poteſtate & de facto vllus Catholicorum dubitare poteſt.

2. Præter huiuſmodi caſum religioſi ſtatus non inuenitur in iure alius, in quo vota emiſſa de materia honeſta nec maioris boni impeditiua ab Eccleſia non acceptentur; tametſi potuerit plura ex illis non acceptare. Sic latè expendit Suarez *lib.*3. *de voto cap.*3. & 4. Et in primis quod potuerit Eccleſia inde probatur. Poteſt namque Eccleſia, cui Deus ſuas vices commiſſas habet, nolle acceptare votum ſuorum fidelium niſi ſub hac vel illa conditione factum. Quæ repugnantia in hoc inueniri poteſt? Sicut enim nulla inuenitur in eo, quod voti facti obligationem remittat, vti facit diſpenſando, neque etiam inueniri debet quod obligationem remittat antequam fiat. Sic docuit Suarez *dicto capit.*2. *numer.*8. Sanchez *lib.*4. *cap.* 24. *num.*14. Quod non ſolum verum habet de votis externis, & manifeſtis, ſed etiam de votis internis & occultis tum promiſſione tum materia. Quia omnia hæc diſpenſare Eccleſia poteſt. Ergo etiam poteſt antecedenter annullare. Neque obſtat Eccleſiam non poſſe iudicare de actibus internis, neque circa illos iuriſdictionem exercere; quia hoc intelligitur de iudicio & iuriſdictione forenſi, ſecùs de iudicio & iuriſdictione bonum animarum reſpiciente, neque onus aliquod hominibus imponente ſed potiùs ab onere liberante Sanchez *cap.*24. *num.*40. Suarez *lib.* 3. *cap.*3. *num.*11. Hanc tamen poteſtatem nulla ratione Eccleſia exercere poteſt niſi iuſta cauſa interecedente. Nam hæc antecedens remiſſio nomine Dei fit, & per poteſtatem iuriſdictionis ab ipſo conceſſam illis verbis, *quodcunque ſolueritis in terris erit ſolutum & in cœlis.* Deus autem non cenſetur velle vt abſque cauſa ius ſibi acquirendum remittatur. Præcipuè cum hæc remiſſio per legem fiat, eáque perſonæ ad ſic vouendum maneant inhabilitatæ. Sanchez *n.*45. Suarez *num.*14. Quod ſi inquiras; quibus datum ſit non acceptare vota niſi ſub hac vel illa conditione? Reſpondeo ſummo Pontifici tantum hoc datum eſſe. Quod probat conſuetudo recepta. Nunquam enim Epiſcopi aliiue Prælati hanc antecedentem legem ſtatuerunt. Neque conueniens erat, illis ſtatuendæ poteſtatem habere; cum hæc potiùs vniuerſæ Eccleſiæ regimen quam particulare reſpiciat. Suarez *cap.*3. *n.*12. Sanch. *cap.*24. *n.*47.

3. Verum nullum eſſe caſum præter religionis ſtatum, & vota illi annexa, in quo Eccleſia fideles ſuos inhabiles ad vouendum conſtituerit, cum communi ſententia probat Suarez *d. lib* 3 *cap* 4. & *ſequentibus* Sanch. *cap.* 24 *num.*47. & *toto cap* 25. Quapropter quælibet vota facta ab Epiſcopis & Clericis beneficiatis de materia aliàs honeſta, neque Eccleſiæ præiudiciali, valida ſunt, & omnino firma. Item omnia vota religioſorum, filiorum, impuberum, vxorum, ſeruorum de materia maius bonum non impediente. Quia horum ſubiectio non impedit vouendi poteſtatem; eſto etiam infirmam relinquat.

4. Vt autem hoc clariùs elucescat, diſtinguenda ſunt vota, quæ huiuſmodi perſonæ emittere poſſunt, vt inde colligatur, nullum eſſe votum pro quo emittendo inhabiles factæ ſint. Primò poteſt eſſe votum de materia præcepta quæ multiplex eſt. Alia cuius executionem nullatenus ſuperior impedire poteſt, vt ſi voueres non furari, vel miſſam diebus feſtis audire. Alia in qua ſuperior diſpenſare ſolet. Alia quæ non abſolutè præcipitur, ſed præcipitur, ne fiat abſque licentia ſuperioris. Secundò poteſt eſſe votum de materia, quæ nulla lege præcipitur aut prohibetur. His poſitis.

5. Dicendum eſt primò; votum de materia præcepta, cuius executionem nullatenus impedire ſuperior poteſt, validum eſt, eiuſque valor à ſuperioris conſenſu non pendet. Sic D. Thomas 2.2. *quæſt.*88. *art.*8. & 12. *ad ſecundum* Suar. *lib.*3. *cap.*5. *à n.*3. & *cap.*6. *à n.*3. Sanch. *lib.*4. *cap.*25. *à n.*2. & 6. Leſſius *lib.*2. *cap.*40. *dub.*13. *à num.*73. Ratio eſt clara; quia huiuſmodi vota nec perfectionem impediunt, nec ſuperioris iuri præiudicant. Ergo nullum eſt caput, ex quo irrita ſint.

Dices eſſe irrita ex defectu conſenſus ſuperioris, ſi fiant à ſubditis, quorum voluntas plenè eſt ſuperiori ſubiecta, qualem habent religioſi comparatione ſuorum Prælatorum: Hi enim voto obedientiæ ita ſuam voluntatem ſuperiori tradiderunt, vt nec velle nec nolle habeant; ſed ex illius quem vice Dei ſuper caput ſuum poſuerunt, & cuius imperio ſe ſubiecerunt, voluntate dependeant. Vt dicitur *cap. ſi religioſus de electione in* 6. & fauet *cap. Monacho* 20. *qu.*4. Vbi ex Baſilio refertur. Monacho non licere vouere ſine conſenſu Abbatis; ſi autem vouerit, frangendum eſt votum. Eandem ſubiectionem habent impuberes ex iuris diſpoſitione comparatione ſuorum parentum vel tutorum. Facta autem hac ſubiectione non videntur hi ſubditi, vllum votum emittere poſſe abſque ſuperioris conſenſu. quia iam de ſua voluntate, quæ propria non eſt, ſed aliena diſponunt, illamque obligatione onerant abſque conſenſu illius, cuius diſpoſitioni ſubiicitur. Et ita tenet Valentia 2.2. *diſput.*6. *quæſt.*6. *punct.*6. *poſt principium* & *quæſt.*1. Sed reſpondendum eſt ſubiectionem religioſorum & impuberum non impedire ipſis liberum vſum ſuæ voluntatis circa res licitas, & honeſtas & iuri ſuperiorum non præiudicantes. Eſſet enim talis ſubiectio dura, & irrationabilis, & exequendi impoſſibilis. Solum enim impedit, ne ita liberè ſuo arbitrio vtantur; quin poſſint à ſuperioribus impediri, & ita intelligendus eſt textus *in cap. ſi religioſus.* Ad textum verò *in cap. Monacho.* Reſpondeo primò. Eſſe dubiæ authoritatis; quia neque eſt alicuius concilij, neque in operibus Baſilij inuenitur (tametſi id inſinuet Gratianus. Sed conceſſo habere textum firmam auctoritatem, reſpondeo cum Gloſſ. & Doctoribus ſtatim referendis. Non eſſe monacho licitum vouere ſine conſenſu Abbatis abſtinentiam, quia ob defectum huius conſenſus alij ſcandalizantur. Et ita tenent aliis relatis Sanchez *lib.*4. *cap.*25. *num* 6. & 21. Leſſius *lib.*2. *cap.*40. *dub.*13. *num.*74. Suar. *lib.*3. *cap.*5. *à num* 3. Sayro in Claui Regia lib 6. *cap.*15. *num.*22. Paulus Layman. *lib.*4. *ſum. tr.*4. *cap.*7. *n* 4.

6. Dico ſecundò; votum religioſi, impuberis, vxoris, ſerui de materia illis abſolutè interdicta nullum eſt; non quia ad vouendum ſint incapaces, ſed quia materia talis voti incapax eſt obligationis. Quod de voto rei interdictæ, quia malæ certiſſimum eſt. At de voto rei interdictæ, quia ſi rectæ gubernationi conuenit, non caret difficultate. Quia in ea ſæpè datur diſpenſatio. Ergo ſub conditione diſpenſationis poteſt eſſe voti materia; ſicut poteſt eſſe materia promiſſionis humanæ: Sæpè enim impediti matrimonium contrahere obligantur ſub conditione, ſi Pontifex diſpenſet. Cur ergo non poterunt ſub prædicta conditione Deo obligari per votum? Nihilominus dicendum eſt neque de hac materia valere votum regulariter, non ex incapacitate vouentium, ſed ex incapacitate materiæ promiſſæ. Nam dum in ea diſpenſatur, clarum eſt, non eſſe materiam voto aptam. Quia votum non aduerſatur præcepto. Poſita autem diſpenſatione eſto licitè & abſque peccato mandari votum executioni poſſit; non tamen regulariter eſt meliùs ea diſpenſatione vti; potiùs enim meliùs eſt præcepto, & regula generali confirmari, quam ab illa per diſpenſationem eximi. Quod non ſolum verum habet, quando præceptum & regula obligaret ad culpam: ſed etiam quando ad nullam culpam per ſe obligaret; adhuc melius eſt, regulariter loquendo regulam communem obſeruare, quam ab illius obſeruatione, per diſpenſationem ſe ſubtrahere. Et hinc conſtat eſſe diſparem rationem voti ab humana promiſſione. Promiſſio namque humana ſub illa conditione, ſi ſuperior diſpenſauerit, valida eſt, quia in ea non ſpectatur quid meliùs & honeſtiùs ſit, ſed quid ſit promiſſario vtile, modo ſit honeſtum. At in votis ſemper ſpectatur quod meliùs eſt, & Deo gratiùs, & conſequenter de materia, quæ diſpenſatione indiget, votum eſſe non poteſt. Sic tradunt Suarez *Lib.*3. *de voto cap.*6. *à num.*19. Sanchez *lib.*4. *ſum. cap.*25. *num.*10.

7. Dico tertiò; votum de re honeſta & ſolum prohibita quoad modum valet, v.g. prohibet Prælatus, ne eorum ſubditi tali vel tali die ieiunent abſque eius licentia. Votum de ieiunio faciendo ſub intellecta conditione, ſi Prælatus conſenſerit, validum eſt. Quia ieiunium cum licentia non prohibetur, ſed potiùs conſulitur. Et conceſſio licentiæ non eſt relaxatio præcepti, ſed illius obſeruatio & executio. Sic

Suarez

Suar. *lib* 3. *de voto cap.*6 *num* 9. Sanchez *lib*.4. *de voto cap.* 25 *num*.8. & 10. *lib*.2. Leſſius *lib*.2. *cap*.40 *dub*.13.*num*.74. Layman. *tract* 4.*cap* 7.*num*.6.*concl*.4. & *alij apud ipſos.*

8. Teneris ſic vouens ex vi talis voti licentiam à ſuperiore petere. Quia promiſſum abſque illa licentia voti materia non eſt; vt ergo voti materia ſit, illa licentia ſub re promiſſa continetur. Ergo etiam continetur petitio illius, vtpote medium moraliter neceſſarium ad eam obtinendum. Neque obſtat, vouentem ſub conditione deobligatum eſſe procurare conditionem, ſed ſatisfacere ſi expectet illius euentum. Quia hoc fallit cum conditio apponitur vt honeſtans materiam promiſſam, qualiter in caſu præſenti. Item cum conditio in alterius voluntatem remiſſa à vouentis actione pendet; vt ſi promiſeris religionem ingredi ſub conſenſu parentis, debes parentis conſenſum explorare. Alias irriſoriè voueres, ſi ad hæc obligatus non eſſes. Sic Suarez *lib*.3.*cap*.6. *num* 12. Sanchez *lib* 4. *cap*.25. *num*.24 Layman. *cap*.7. *num* 7. Quod intelligendum eſt, niſi expreſsè intentionem haberes, non te obligandi ad petendam licentiam, ſed ſolum ad opus faciẽdum, quando licentia generaliter data fuerit: quia votum non obligat vltra vouentis intentionem Suar. *num*.13. Sanchez *n*.25. Layman. *num*.7. Si autem res promiſſa tempore voti emiſſi nulla ad executionem licentia indigebat, & voto emiſſo indiget; quia nouiter interdicta eſt fieri abſque licentia, non teneris licentiam petere. Quia hæc licentia non continebatur in re quatenus fuit promiſſa; ſed tuum votum ſuſpenditur, quo vſque neceſſitas petendi licentiam ceſſet. Sanchez *n*. 26. Suarez *num*. 13. Layman *num*.7. Si verò tempore promiſſionis licentia promiſſum indigebat, ſed tu ignoraſti, votum non tenet. Quia promiſſum abſque licentia mandari executioni non poteſt; licentiam autem in promiſſione non comprehendiſti, quia illius indigentiæ fuiſti ignarus. Sanch. aliis relatis *num*.27. Layman. *d*. *num* 7. Licentia autem ſi ſemel negata fuerit, iterum petenda eſt, ſi ſpes ſubſit, eam obtinendi, & voti obligatio perſeueret. Sanchez *n*.31. Suar. lib.6 de voto *cap*.7.*num*.15. Layman. *d*. *cap*.7. *num*.7. verſ. *cæterum.* Quod intelligendum cenſeo, quando non præſumitur in perpetuum negaſſe. Nam facta negatione in perpetuum materia interdicta eſt & voti obligationi pro eo tempore ſatisfactum. At hæc negatio cum non ſit per modum legis morte ſuperioris negantis finitur. Eaque de cauſa teneris à ſuperiore ſucceſſore licentiam expoſtulare. Vt latè probat Sanch. lib.9. de matrim. *diſp* 43 *num*.8. & notauit lib.4. de voto *cap*.25. *n*.31. Quæ omnia intelligenda ſunt, quando ſuperior ignarus voti executionem negaret aut impediret. Nam ſi voti conſcius illius executionem in perpetuum negaret votum extinguitur; quia illa negatio non ſuſpenſio ſed irritatio eſt, ſi fiat à ſuperiore habente poteſtatem irritandi.

9. Solum eſt inter Doctores controuerſia; an tenearis, cum petis licentiam votum factum manifeſtare? Affirmant Valent. *diſp*.6. *q*.6. *punct*.6. *q*.2. Sayrus l.6. in Claui Regia *cap*.5.*num*.20. Leſſius *lib*.2.*c*.40. *dub*.13.*num*.73. Azor.1. *p*. *lib*.11.*c*.*p*.16. *qu*.6. & alij relati à Sanch. *lib*.4.*cap*.25. *n*.28. Mouentur: quia hæc voti manifeſtatio conducit regulariter loquendo, vt facilius licentia concedatur, & caſu, quo neganda ſit, prudentius negetur. Teneris ergo eam manifeſtationem facere; quia teneris licentiam eo modo petere quo credis obtinendam eſſe, vel eſſe prudenter negandam. Alias conuinceris non habere animum & verum propoſitum, votum exequendi. Sed contrarium probabilius cenſeo, niſi te expreſsè ad manifeſtandum votum obligaſſes. Quia ex vi voti ſolum fuiſti obligatus licentiam petere. Ad petitionem autem licentiæ, illiuſque conceſſionem neceſſaria non eſt voti manifeſtatio; ſiquidem ceſſante voto & peti & concedi licentia poterat. Neque obſtat facilius licentiam obtinendam fore, ſi votum manifeſtaretur. Quia ad hanc facilitatem præſtandam non fuiſti obligatus. Adde incertum eſſe, ex manifeſtatione voti licentiam facilius eſſe concedendam; fortè concederetur difficiliùs. Quia ægrè ferunt ſuperiores, hæc vota illis inconſultis emitti. Et ita tenet Nauarrus *cap*.12.*num*.69. Suar. lib.3.de voto *cap* 6.*n*.15. Sanchez alios referens *cap*.25. *n*.29. & 30. Layman. *lib* 4.*tract*.4 *cap*.7. verſ. *ſed quæſtio eſt.*

10. Ex hac doctrina deciditur, qualiter obliget votum religioſi de aliqua eleemoſyna præſtanda? Et quidem ſi bonorum, ex quibus eleemoſyna facienda eſt, adminiſtrationem habet, qualem habent conuentus Prælati, neque eleemoſyna excedit facultatem ſibi præſcriptam; clarum eſt valere votum dum à ſuperiore maiore non interdicitur, ſi autem excedit; valet votum ſub ea conditione ſi ſuperior licentiam dederit. Quia non alio modo eleemoſyna prohibetur. Et idem eſt dicendum de ſubditis, ſi eleemoſynam promittant ex rebus ſuo proprio vſui applicatis, valere inquam promiſſionem ſub ea conditione ſi ſuperiori placuerit; ac proinde obligatos eſſe licentiam petere niſi iam ex præſcripta conſuetudine conceſſa ſit. Sic docent Suarez lib.3.de voto *cap*.7. à *n*.3. Sanch. *lib*.4.*cap*.25.*n*.13. & 14.

Quod ſi religioſus promittat eleemoſynam ex bonis, quorum adminiſtrationem non habet, vt ſunt bona conuentus Suar. *d*. *lib*.3.*c*.7. *num*.5. Reſpondet, regulariter eſſe votum irritum & imprudens Quia ſolum obligare poteſt ad monendum ſuperiorem vt eleemoſynam faciat, cuius monitio regulariter non expedit niſi occurrenti aliqua graui neceſſitate eleemoſynæ faciendæ. Sed placet mihi ſententia Sanch. *lib*.4. *de voto cap*.25. *num*.16. Regulariter illud votum validum eſſe, Quia non obligat ad monendum ſuperiorem vt ipſe eleemoſynam faciat, ſed ad petendam facultatem ex bonis conuentus illam faciendi. Si enim votum ſit eleemoſynæ excedentis facultatem quam habes, ſentit Suarez valere ſub ea conditione ſi ſuperior conceſſerit, idem prorsùs tenetur dicere de voto eleemoſynæ ex bonis conuentus; cum bona ſemper maneant conuentus; neque de illis diſponere religioſus poſſit niſi pro facultate ſibi conceſſa. Si autem in aliquo caſu ob ſpeciales circumſtantias crederetur, petitionem vel imprudentem eſſe, vel non eſſe concedendam, votum non obligabit vt bene dixit Sanch. *d*.*cap*.25.*num*.16 *fine.*

11. Sed quid dicendum de voto vxoris, filij familias, ſerui eleemoſynæ præſtandæ? Et quidem ſi ſint de bonis illorum propriis, quorumque liberam adminiſtrationem habent, ita validum eſt, vt neque contradicente marito, patre, aut domino ceſſet illius obligatio. At ſi ſint de bonis mariti, parentis, aut domini vel quorum ij adminiſtrationem habent, obligat votum ſub ea conditione, ſi ea ſic alienari permiſerint. quia ſub ea conditione promiſſum honeſtum eſt nec maioris boni impeditiuum. Sic Suar. *cap*.7.*num*.6. Sanch. *cap*.25. *num*.14. & 15.

12. Secundò deciditur, qualiter obliget votum Epiſcopi, & Parochi aliorumque Clericorum de Religione aſſumenda & peregrinatione præſtanda? Nam cum Epiſcopo prohibitum ſit abſque Pontificis licentia Epiſcopatui renunciare ex *cap. niſi cum pridem de renunciatione c.* *p*. *licet* §.*ſi verò de Regularibus* ob ſpirituale vinculum inter Epiſcopum & Eccleſiam *cap. inter corporalia de tranſlatione Epiſcopi cap. ſicut* 7. *quæſt*.1. Efficitur votum Epiſcopi de religione aſſumenda ſub conditione licentiæ à Pontifice impetrandæ debere fieri. Alias erit nullum. Sub illa verò conditione validum eſt. quia eſt de re, quæ regulariter cuilibet ad ſuam propriam perfectionem magis conuenit. Sic Azor.1. *p*. *lib*.11. *cap*.16. *quæſt*.3. Suar. lib.3. de voto *cap*.4. *num*.8. Sayro in Claui regia *lib*.6. *cap*.5.*n*.24.*fine.* Sanchez *lib*.4 *cap*.25 *n*.36.

Votum verò peregrinationis ſi in præiudicium muneris Epiſcopalis non cedat; eo quod mandare executioni poſſit tempore quo Epiſcopis permittitur à ſuis Eccleſiis abeſſe validum eſt abſolutè nulla ſubintellecta conditione. At ſi peregrinatio ita longa futura ſit, & diuturna, vt hanc reſidentiam iure diuino præſcriptam impediat, votum illius nulla ratione obligare poteſt, niſi ſub conditione licentiæ à Pontifice impetrandæ. quia ſecluſa hac conditione eſt quid illicitum. At ſub ea conditione exiſtimant Suarez *l*.3.*cap*.4 *à n*.4. Sanchez *cap*.25. *num*.39. valere. quia peregrinatio non eſt prohibita Epiſcopis, ſed ſolum prohibetur illis, ne illam præſtent abſque licentia. Cæterum veriùs cenſeo tale votum regulariter non valere vtpote de re impeditiua maioris boni. Maius bonum abſolutè loquendo cenſetur eſſe, Prælatum in Eccleſia ſua reſidere, vt pro paſcendis ouibus vigilare, quam longis peregrinationibus incumbere. Item ſuperiùs diximus de re abſolutè interdicta ſub conditione diſpenſationis votum eſſe non poſſe. At votum peregrinationis impedientis reſidentiam præceptam eſt votum de re abſolutè prohibita, & quæ ſolum ex diſpenſatione licet. Nam eſto peregrinatio non ſit in ſe prohibita; eſt tamen prohibita non reſidentia, & Epiſcopus vouens peregrinationem abſolutè vouet non reſidere, quando alias tenetur: quod fieri non poteſt niſi poſita diſpenſatione; & ita hoc votum eſſe inualidum docuerunt Syluester verbo *votum* 2. *qu*.1. Azor.1. *p*. *lib*.11. *cap*.16. *quæſt*. 2. Sayro in Claui Regia *lib*.6. *cap*.5. *num*.24. & alij relati à Suarez *dicto cap*.4. *num*.4. & à Sanch. *cap*.25.*n*.38. Neque obſtat Textus in *cap. magnæ de voto.* Vbi votum Hieroſolymitanæ peregrinationis ab Epiſcopo factum validum reputatur; ſiquidem ſit grauis pro illo commutatio. Nam omiſſis aliis ſolutionibus quas Doctores adhibent; credo illud votum validum eſſe. quia peregrinatio aſſumebatur pro ſubſidio impetrando in Eccleſiæ propriæ defenſionem; quo caſu non eſt interdicta abſentia cum ex interpretatione iuris reſidere cenſeatur qui pro ſuæ Eccleſiæ vtilitate abeſt, *cap. ex parte* 2. *de clerico non reſidente.* Eáque de cauſa dixi *regulariter* votum peregrinationis diuturnæ non valere, vt eum caſum & ſimilem exciperem.

13. De Parochis aliíſque clericis beneficium habentibus reſidentiam requirens, ſentiunt communiter Doctores non poſſe religionem vouere niſi ſub conditione petendi ab Epiſcopo licentiam tametſi opus non fuerit eam ab illo impetrare. quia abſque petitione huius facultatis tranſitus ad religionem videretur illis interdictus. Argumento *cap. licet de regularibus cap. admonet de renunciatione.* Sic Azor. 1. *p*. *lib*.11. *cap*.16. *quæſt*.3.

Digitized by Google

quæſt.3. Graſſis 1.p. deciſ. lib.2. cap. 11. num.24. Sayro in Clau. Regia lib.6. cap. 5. num.29. Suar. loquens de Parochis lib.3. cap.4. num. 10. & alij plures relati à Sanch. lib. 4. cap.25. num.48. Verum vt rectè ipſe Sanchez probat nullus eſt textus ex quo hæc obligatio petenti licentiam ab Epiſcopo colligatur. Nam Textus in cap. licet, loquitur de regularibus tranſeuntibus ad ſtrictiorem religionem, & ſic non eſt ad rem. Textus verò in cap. admonet prohibens dimiſſionem Eccleſiarum Epiſcopo inconſultò intelligitur de dimiſſione extra caſum religionis à iure conceſſum, vt indicat ibi Gloſſ. Ex alia parte eſt textus ferè clarus & manifeſtus in cap. duæ 19. quæſt.2. in quo Vrbanus ſecundus liberè permittit quoſlibet clericos ad religionem tranſire; neque ab Epiſcopo reuocari poſſe. Cum igitur nullius licentiæ petendæ mentionem fecerit; non eſt cur hoc onus illis ſit imponendum. Et ita relatis Innocent. Hoſtienſ. Anton. Cardinali, Abbate, in d. cap. licet, docet Sanch. num.48.

Quod ſi de voto peregrinationis loquamur, idem prorsùs dicendum eſt, ac de Epiſcopis diximus cum eadem ſubſit obligatio reſidendi ob quam peregrinatio ſuſcipi non poteſt abſque Superioris licentia. Fateor tamen in Epiſcopo ſtrictiùs reſidentiam obligare & difficiliùs abſentiam honeſtari poſſe, quam in Parochis, & in his, quam in Canonicis aliiſque Clericis ex iure reſidentibus.

14. Tertiò deciditur, quid ſit ſentiendum de aliis Clericis? Reſpondeo & votum peregrinationis & religionis emittere poſſe abſolutè, illúdque exequi Epiſcopo inconſulto. Quia in nullius muneris obligatorij præiudicium cedunt. Colligitur ex Sanchez, Suar. aliiſque Doctoribus relatis. Neque obſtat textus in cap. non oportet de conſecrat. diſt.5. Vbi conſilium Laodicen. inquit. Non oportet miniſtrum altaris vel etiam Laïcum ſine Canonicis litteris ideſt firmata aliquo proficiſci. Nam inde non infertur quemlibet Clericum non poſſe inconſulto Epiſcopo peregrinari. Tum quia ille textus non præceptum ſed conſilium & directionem conuenientem continet, vt indicant illa verba, non oportet. Tum quia illæ litteræ pacificæ & commendatitiæ, quæ ex præſcripta forma antiquitus omnibus Clericis & Laïcis concedebatur, concedebantur, iam ceſſarunt, & ſolum Clericis vt poſſint ad ordines, & miniſteria Eccleſiaſtica admitti iuxta Trident. ſeſſ. 23. cap.16. de reformatione. Qua fine ceſſante nulla apparet, obligatio portandi has litteras. Suarez lib.3. cap.4. n.9. Sanch. cap.25. num 44.

15. Dico vltimo, vota de materia quæ nulla lege prohibetur neque maius bonum impedit, valida ſunt à quocumque emittantur. Concluſio ex terminis liquet. Solum eſt difficultas ſi prohibitus ſis vouere abſque ſuperioris licentia; an votum factum alias de materia apta validum ſit? Reſpondeo validum eſſe. Quia eſto modus promittendi malus ſit, promiſſio quoad rei promiſſæ obligationem tenet & à Deo acceptatur. Quia ad hunc effectum ſola honeſtas rei promiſſæ ſpectatur. Et ita tradit Suar. lib 3 de voto cap.6. num.25. Sanch. lib 4. cap.24. num.52. Layman. lib.4. tract.4. cap.7. num 9. verb. qui habent. Excipiendum tamen eſt, niſi illa prohibitio ſimul eſſet irritatio, quam non omnes Superiores facere poſſunt, ſed illi tantum, qui dominatiuam habent poteſtatem; & ratione illius promiſſionibus faciendis valent contradicere, & factas infirmare, de quibus latiùs infrà.

PVNCTVM XX.

Vtrum obligatio voti ceſſat ceſſante cauſa ob quam factum eſt vel notabili mutatione ſuperueniente.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio voti ceſſat ceſſante cauſa finali.*

2 *Sed non ceſſat ceſſante impulſiua.*

3 *Ea mutatio quæ rem promiſſam re, vel æſtimatione prudenti diuerſificat, obligationem voti ceſſare facit.*

4 *Quando hæc contingant.*

5 *Ob periculum grauis nocumenti non præuiſi obligatio voti ceſſat.*

6 *Notanda eſt pro ceſſatione voti an mutatio perpetua ſit vel temporalis.*

1. REgula eſt ferè ab omnibus Doctoribus recepta; obligationem voti ceſſare ceſſante cauſa finali ob quam factum eſt. Quia hac ceſſante promiſſio non ſubſiſtit. Sic Abbas cap. magnæ de voto num.14. Tiraquel. tract. ceſſante cauſa in fine principij Azor. 1.p. l.11. c.15. qu. 13. Suarez lib.4. de voto c. 18. num.3. Sanch. l.4. cap.2. num. 42. & alij. Exemplis regulam manifeſto; ſi voueas dare Petro eleemoſynam quotidianam, & ipſe diues fiat, ceſſat tibi obligatio. Quia ceſſante paupertate ceſſat eleemoſyna; quæ fuit res promiſſa. Item vouiſti peregrinari ad impetrandam amici ſanitatem, mortuus eſt ante inceptam peregrinationem, non teneris peregrinari. Quia peregrinationem, quam promiſiſti, præſtare non potes; non enim promiſiſti peregrinationem vtcunque, ſed quæ eſſet medium ad ſalutem amici impetrandam. Idem eſt, promiſiſſes eleemoſynam in redemptionem Petri captiui, ſi ante datam eleemoſynam Petrus fugit, vel mortuus eſt. Quia non ſubſiſtit eleemoſyna qualiter fuit promiſſa. Idem, ſi vouiſſes non ingredi aliquam domum ob vitandum peccati periculum, ceſſabit obligatio ceſſante periculo. Quia ceſſat interdictum ingreſſus qualiter promiſſum eſt. In his Doctores conueniunt vt videre eſt ſpecialiter apud Suarez loco citato.

2. Notanter dixi ceſſare obligationem voti ceſſante cauſa finali. Quia ſi impulſiua ceſſat, non ceſſat obligatio. Differentia autem inter cauſam impulſiuam, & finalem cum vtraque moueat voluntatem, & conſequenter vt finis ſpectetur; ea eſt. Quia cauſa impulſiua potius mouet ad vouendum, quam ad exequendum votum. At finalis ab executione voti reſpicitur ita vt pro illius varietate diuerſa ſit executio. Si autem contingat, duplicem eſſe cauſam finalem, quarum vna deficiat alia ſubſiſtente, ſpectandum eſt, an vtraque copulatiuè an diuiſiuè fuerit ſpectata, quod ex natura rei promiſſæ & ex modo promittendi colligendum eſt vt latiùs diximus punct.8. §.3. cum de fine voti locuti ſumus.

3. Secunda regula æquè à Doctoribus recepta eſt; ea mutatio quæ materiam promiſſam diuerſam in re vel in prudentum hominum æſtimatione conſtituit, voti obligationem ceſſare facit. Sic colligitur ex Valent. 2. 2. diſp.6. q.6. punct.4. circa finem. Sanch. lib.4. cap 2. à num 20. Suar. lib.4. cap. 19. num.4. & ſequentibus. Bonacina diſp 4 q.2. punct.7. §.1. num 2. & aliis. Ratio eſt; Quia conſtituta materia promiſſa diuerſa in re, vel in prudentum hominum æſtimatione prudenter cenſeri non poteſt impleri poſſe, quod promiſſum eſt. Ergo ceſſat illius implendi obligatio.

4. Difficile autem eſt explicare; quando prudentum æſtimatione promiſſum ſit, vt ſic ceſſet obligatio voti. Nam regula illa, quam multi Doctores tradunt quos refert Sanchez lib 4. cap.4. num.18. & 23 Tunc promiſſum diuerſum eſſe, quando ſi illa diuerſitas tempore voti emiſſi contingeret, vel cognoſceretur, non emitteretur votum, incerta eſt. Quia incertum eſt, an votum emittendum eſſet, vel non. Et præterea quia multæ ſunt circunſtantiæ extrinſecæ, quibus tempore voti cognitis, votum non fieret, ſed non obinde ceſſat voti obligatio. Non enim promitteres eleemoſynam pauperi ſi moribus perditum cognoſceres, aut tibi eſſe inimicum; & tamen ob illam ſuperuenientem cognitionem non infirmatur promiſſio. Quia obligatio, vel deobligatio promiſſionis non eſt deſumenda ex promiſſione vel non promiſſione quæ futura foret, ſed ex ea, quæ facta eſt. Alias nihil firmum ſubſiſteret vt benè probant Sanchez d. c 2. num 6. & 7. & num. 19. & 22. Suar lib.4 c 19. num.8. & ſequentibus. Quapropter eam diuerſitatem prudentum hominum æſtimatione affirmarem, eſſe ſufficientem, quæ rem conſtitueret in alio ſtatu moraliter diuerſo vel ob difficultatem ex parte ipſius rei promiſſæ ſuperuenientem, vel ob alias circunſtantias ei denuò adhærentes. Quia ad rem ſic mutatam non eſt cenſendus vouens intendiſſe ſe obligare. Sic Suarez & Sanchez locis allegatis. Vnde vouens religionem in iuuentute ſi ad ſenectutem perueniat quando voto exequendo aptus non eſt ob virium defectum, non obligatur vt notauit aliis relatis Sanchez cap.2. num.50. Suarez cap.19. num.15. fine. Notanter dixi quando ex parte rei promiſſæ difficultas notabilis eſſet; vt excluderem difficultatem quæ ſolum naſcitur ex libera vouentis voluntate, & praua illius inclinatione, qualem habent aliqui vouentes caſtitatem, cuius obſeruatio ob deprauatam eorum inclinationem & peccatorum multiplicationem ſibi difficilis facta eſt. Non enim hæc difficultas à voti obſeruatione liberat, tametſi diſpenſandi occaſionem præbeat. Suar. cap.19. num.9.

Si verò dubium ſit: an promiſſum ita mutatum ſit, vt moraliter diuerſum cenſeri debeat, in fauorem voti iudicandum eſt. Quia dubia excuſatio certam obligationem tollere non poteſt. Sic Sanchez cap.2. num.34. & 52. Quod intelligendum eſt, quando mutatio prouenit ex difficultate ſuperueniente, vel ex aliis circunſtantiis, quæ honeſtatem materiæ non mutant. Nam ſi honeſtam illius dubiam reddunt, ceſſat illius obligatio: quia non poteſt eſſe gratum Deo exequi rem, de qua dubitatur, an illi offenſa ſit. Sanchez dicto cap.2. num.34.

5. Ex dictis colliges, ob periculum vitæ, honoris alteriúſve grauis detrimenti ſuperueniens, vel denuò cognitum poſt votum emiſſum voti obligationem ceſſare. Vt multis allegatis docet Suar. lib.4. cap.20. num.1. Secùs verò ſi non obſtante illo periculo voueres, quando virtuti conſonum eſt tali periculo offerri. Quia in priori caſu promiſſum notabiliter mutatur, ſecùs in ſecundo.

6. Sed eſt aduertendum, ſupradictam mutationem rei promiſſæ aliquando eſſe perpetuam (hoc eſt) pro toto tempore

quo

Digitized by Google

quo votum impleri poteſt, aliquando eſſe temporalem pro aliquo tempore determinato. Item aliquando mutatio ſeu impedimentum afficit totam materiam promiſſam, aliquando partem. Si mutatio perpetua eſt & comparatione totius materiæ promiſſæ, votum extinguitur. Si autem mutatio temporalis ſit, pro eo ſolum tempore obligatio ſuſpenditur, manente obligatione quoad aliud tempus in quo impedimentum ceſſat, & votum impleri poteſt; ſicut manet obligatio cum votum diuiduum eſt & mutatio in parte diuidua & ſeparata contingit. Sic Suarez lib.4. de voto *cap.19.num.5.* Sanchez *cap.2.num.14.* Nauarr. *cap.12. num.39.* Valent. *diſp.6. quæſt.6. pun.4.* verſ. *ſecundum quod.* Bonacin. *diſput.4.quæſt.2.punct.7.§.1.num.6.* & *alij apud ipſos.*

Pvnctvm XXI.

Quale peccatum ſit obligationem voti violare?

SVMMARIVM.

1 *Per ſe graue peccatum eſt.*
2 *Pœnitere de voto facto non eſt per ſe voti violatio.*
3 *Eſt tamen regulariter peccatum veniale.*

1. EX his quæ diximus de voti obligatione conſtat per ſe graue peccatum eſſe voti obligationem violare (hoc eſt) promiſſum non implere. Aliquando tamen ex leuitate materiæ leue peccatum eſſe, ibique remiſſiuè notauimus quando materia grauis vel leuis ſit, ſi plures actus leues reſpiciat.

2. Solum eſt aliqualis difficultas; an pœnitere de voto facto, ſit voti obligationis violatio. Cui difficultati breuiter reſpondeo; per ſe violationem voti non eſſe. Quia cum hoc dolore & triſtitia, compati poteſt voluntas efficax promiſſum exequendi, ſicut de facto eſſe poteſt voluntas abſoluta exequendi præceptum, tametſi ſentias & doleas tali te præcepto grauari. Ergo dolor & triſtitia præcepti & voti, illorum violatio non eſt. Sic D. Thomas 2.2. *qu.88 art.6. ad ſecundum.* Sylueſter verbo *votum 2. quæſt.*20. Suar. *lib.5. de voto, cap.7. concluſ.*2. Saytus in Claui Regia *libr.6. cap.6. num.*12. Nauarr. *cap.*12.*num.*35. Bonacin. *diſp.4.q.1. punct.5. §.4.n.*14. & *alij apud ipſos.* Notanter dixi *per ſe* non eſſe voti violationem. Nam ſi ex dolore & triſtitia, quod votum feceris, periculo exponeris, non exequendi promiſſum; clarum eſt violari votum; quia votum, ſicut & quodlibet præceptum obligat firmum propoſitum de illius executione habere, neque periculo tranſgreſſionis exponi, ſed hoc eſt per accidens. Sic Suar. *d.lib.5.cap.7.num.7.*

3. Maior autem eſt difficultas; an hic dolor & triſtitia ſit ſaltem veniale peccatum? Suarez *dicto cap.7.num.4.* & *ſequentibus.* Videtur negare. Mouetur; quia ex obiecto nullam malitiam continet. Siquidem non apparet præceptum, cui talis dolor & triſtitia aduerſetur. Sicut enim nullum fuit præceptum vouendi, ita nullum præceptum eſſe videtur perſeuerandi in eo voto, & ſicut à principio poteras nolle vouere, ſic poſt votum factum potes nolle vouiſſe: quia vtriuſque actus idem obiectum eſt. Ergo ex parte obiecti dolor & triſtitia de voto facto nullam malitiam continet. Ex parte verò finis ſæpe hic actus honeſtari poteſt. Si enim cognoſcas votum tibi fore damnoſum; eo quod ob tuam malitiam occaſio ſit peccata multiplicandi, dolere de voto facto ob illum finem, non videtur illicitum, ſed potiùs honeſtum. Dicendum ergo eſt regulariter dolere de voto facto peccatum veniale eſſe. Tum quia hic dolor aliquo modo infirmat propoſitum voti exequendi. Tum quia retrahit hominem à via perfectionis aſſumpta. Tum quia frequenter habetur ex proprio amore quo vis onera & obligationes vtiles & ſanctas excutere, ac proinde ex fine non licito. Si tamen aliquando de voto, ſeu præcepto doleres ob tranſgreſſiones factas, credo talem actum virtuoſum eſſe; quia non tam eſt dolor de voto ſeu præcepto, quam de illorum tranſgreſſione. Ad rationem contrariam Reſpondeo dolere de voto, per ſe & directè præcepto non aduerſari; ſic tamen indirectè; aduerſatur, inquam, præcepto aduerſandi votum, quod obligat ne illius executionis propoſitum aliqualiter infirmetur, vt regulariter infirmatur per hunc dolorem. Quapropter etſi nulla fuerit obligatio emittendi votum, poterat eſſe de perſeuerando in illo, alias poſſes pro libito illius obligationem excutere. Neque eſt ſimile nolle vouere, ac nolle vouiſſe. Nam eſt viam perfectionis non accipere, aliud ab ea incœpta deflectere, illúſque pœnitere quod regulariter inordinatum eſſe videtur.

DISPVTATIO II.

De voti Relaxatione.

EXPLICATA eſſentiâ voti, illiúſque obligatione, reſtat explicandum qualiter diſſolui poſſit. Conuenire autem ſæpè hanc obligationem diſſolui, in comperto eſt apud omnes. Et probat manifeſtè humanæ naturæ conditio, cui ſolet votum ob eius fragilitatem potiùs obeſſe, quàm prodeſſe. Triplici ergo via hæc relaxatio fieri poteſt, irritatione, diſpenſatione, & commutatione, de quibus in hac diſputatione dicendum eſt.

Pvnctvm I.

Quid ſit irritatio, quotuplex, & vnde ortum habeat?

SVMMARIVM.

1 *Expenditur definitio irritationis.*
2 *Duplex eſt irritatio, alia directa, alia indirecta, & quæ ſit harum differentia.*
3 *Irritatio quando ſit actus iuriſdictionis, quando dominij.*
4 *Ex iure potiùs poſitiuo, quam naturali ortum habet irritatio.*

1. IRritatio (vt conſtat ex Doctoribus in diſcurſu referendis) *eſt actus liber quo is, à quo votum pendet, tollit voti obligationem.* Pro cuius intelligentia ſupponendum eſt, dupliciter te vouentem dependere poſſe in voto, ab alterius voluntate. Primò, ſi tua voluntas taliter alteri ſubiecta ſit, vt numquam cenſearis te obligari velle niſi ſub tacita conditione ſi alter conſenſerit vel non repugnauerit. Quod contingere poteſt, vel ex natura & conditione intrinſeca tuæ perſonæ quæ integrè alteri ſubiecta eſt, vt filius impubes parenti, religioſus Prælato; vel quia liberè te ſubieciſti alterius conſenſui & voluntati nolens obligari niſi quatenùs alteri placitum fuerit. Sed inter hos modos eſt magna differentia: nam quando conditio de alterius conſenſu inhibita in voti obligatione fundatur in natura & conditione perſonæ, illam excutere non potes, ſecùs quando fundatur in voluntaria intentione vouentis. Secundò pendere potes in voto ab alterius voluntate ſi in materia promiſſa ab eo dependeas. Pendere autem potes, vel quia illius dominium ſeu adminiſtrationem habet, vel quia illam prohibere poteſt. Quando ergo priori modo ſubiectus alteri es, poſſunt tua vota pro arbitrio eius irritari; quippe quæ emiſſa fuerunt ſub tacita conditione illius conſenſus, vel non diſſenſus. At quando ſolum in materia promiſſa ab altero pendes, ſolum irritari tuum votum poteſt, quatenùs ſubtrahi vel prohiberi poteſt materia promiſſa.

2. Hinc fit duplicem eſſe irritationem, alteram directam & propriam, alteram indirectam & impropriam. Directa eſt, quæ ex ſubiectione voluntatis fit. Quia hæc reſpicit actum vouendi, illúmque de medio tollit. Indirecta eſt, quæ materiam promiſſam reſpicit impediendo illius executionem, quæque potiùs ſuſpenſio quam irritatio vocatur. Hæ autem irritationes, vt bene dixit Suar. libr. 6. de voto *capit.*1. *num.*4. maximè differunt. Nam irritatio ob voluntatis ſubiectionem ſi abſoluta ſit, votum extinguit, nec permittit vlteriùs reuiuiſcere. At irritatio ob impedimentum appoſitum materiæ promiſſæ per ſe non extinguit votum, ſed illius obligationem ſuſpendit, dum impedimentum durat; ſolet autem durante illo impedimento votum extingui, quia eo tempore ceſſat aptitudo illud exequendi; ſed hoc eſt per accidens. An verò votum de materia dominio alterius ſubiecta verè & propriè irritetur; infra dicemus.

3. Deinde irritatio proueniens ex ſubiectione voluntatis non eſt actus iuriſdictionis; ſed dominij; quatenùs Superior ratione poteſtatis dominatiuæ habet ius, ne ſubditus obligetur aliter, quam pro ſuo conſenſu & voluntate. At irritatio ex

promiſſa

Digitized by Google

promiſſa materia proueniens; aliquando eſt actus iuriſdictionis, aliquando dominij. Eſt autem iuriſdictionis tum ſpiritualis, tum temporalis; ſpiritualis quando Pontifex, vel Epiſcopus materiam promiſſam prohibet, vel aliquid cum illius executione incompatibile præcipit, temporalis; quando Rex vel Magiſtratus iuſtè præcipit aliquid ex quo executio voti redditur impoſſibilis. Item hæc irritatio ſeu ſuſpenſio eſt actus dominij, tum proprij tum improprij: improprij eſt, quando herus ob ius quod habet famuli imperandi, illis præcipit aliquid executioni voti incompatibile: eſt actus dominij proprij, ſi is, qui poteſtatem habet dominatiuam nolit votum irritare, ſed illud pro tempore ſuſpendere.

4. Sed vnde hæc irritandi poteſtas ortum habeat, an ex iure Pontificio, an potiùs ex naturali, difficultate non caret. Aliquibus Doctoribus nec contemnendis videtur ex iure naturali ortum habere: Sic Sotus lib. 7. de iuſtitia *quæſt.* 3. *art.* 1. *columna* 3. Sayro in Claui Regia *lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 7. Petrus de Ledeſma 2. *tom. ſum. tract.* 10. *cap.* 7. *dub.* 2. *in d.* 3. Azor. 1. *part. lib.* 11. *cap.* 17. *quæſt.* 3. Suarez tom. 2. de Relig. lib. 6. de voto *c.* 6. *num.* 2. *&* 3. loquens de poteſtate parentum in filiorum vota, & *cap* 7. *à n.* 3. loquens de Prælatis religioſorum rametſi concedat ius humanum præſcripſiſſe tempus, in quo poſſint parentes vota filiorum irritare. Mouentur: quia filius naturaliter ſubditur patri, & ſeruus domino, & vxor viro, & religioſus Prælato. At hæc ſubiectio eſt radix huius poteſtatis. Ergo à iure naturali prouenit hæc poteſtas.

Dicendum tamen eſt ex iure potiùs poſitiuo quam naturali ortum habere poteſtatem irritandi. Et quidem ſi loquamur de poteſtate irritandi indirecta (hoc eſt) impediendi executionem materiæ promiſſæ; cum hæc ſæpiùs impediatur ex iuriſdictione iure poſitiuo conceſſa; vel ſaltem ex dominio iure gentium introducto, manifeſtum eſt, non ex iure naturali ſed potiùs ex iure poſitiuo ortum habere; ſed quia hoc ius poſitiuum naturali eſt conforme, & illo poſito ius ipſum naturale dictat, votum manere irritum indirectè ſeu ſuſpenſum; ea ratione dici poteſt, ex iure naturali irritationem prouenire. Quod ſi de irritatione directa & propria loquamur, facilè etiam probare poſſumus ex iure poſitiuo prouenire. Diſcurramus ergo per ſingulas perſonas, in quibus locum habet hæc irritatio. Et in primis de religioſis; tria vota ſubſtantialia religionis ex iure poſitiuo religioſum ſtatum conſtituunt, reddúntque religioſum ita ſubiectum Prælato, vt nullum votum emittere poſſit firmum, & ſtabile. Deinde non omnia vota religioſorum poſſunt Prælati regulares irritare; ſiquidem votum aſſumendi ſtrictiorem religionem irritare non poſſunt, *cap. licet de regularibus*, & ſicut hoc votum fuit exceptum à poteſtate dominatiua, poterant alia excipi. Pendet ergo ex voluntate Pontificis limitare vel extendere poteſtatem irritandi vota Superioribus conceſſam. Ergo hæc poteſtas ex iure Pontificio oritur. Item de filiisfamilias conſtat, ius naturæ non magis dictare puberes ſubiici in votis realibus quam in perſonalibus, neque magis in promiſſionibus homini factis quam Deo; & tamen vota realia irritari poſſunt à patre etiam poſt pubertatem facta, & non perſonalia, & promiſſiones pupillorum homini factas non poteſt pater irritare, vt in promiſſione ſponſalium contingit; cum tamen votum reale & perſonale irritare poſſit. Signum ergo eſt ex iure poſitiuo hanc prouenire poteſtatem. Et ita in religioſis & filiis familias tradit expreſsè Gabriel Vaſquez 1. 2. *quæſt.* 96. *art.* 4. *diſput.* 165. *cap.* 4. *num.* 29. Leſſius de iuſtitia libr. 2. *c.* 40. *dub.* 10. *num.* 74. Dicunt namque hi Doctores & bene, directam poteſtatem irritandi à Pontifice ortum habere. Quia ipſe Pontifex conſuetudine ſic declarante ſtatuit, vt religioſi, & filiifamilias in ſuis votis tacitam conditionem includerent, ſi Superior conſenſerit aut non contradixerit. Poſita autem hac conditione naturaliter requiritur in Superioribus poteſtas ea irritandi, ſicut ſi iurares tali die peregrinaturum, ſi Petrus conſenſerit; ex tua voluntate oritur quod Petrus poſſit tuum Iuramentum irritum efficere. At ea voluntate & conceſſione facta naturali iure ſequitur in Petro talis poteſtas. Conſentit his Sanchez libr. 4. de voto *cap.* 24. *num* 32. Non feci mentionem de vxoribus, & ſeruis: quia non ſatis conſtat eorum vota poſſe directè irritari, ſed ſolum quatenùs præiudicant marito vel domino.

P V N C T V M II.

Quibus competat propria & directa poteſtas voti irritandi?

S V M M A R I V M.

1 *De Pontifice proponitur ratio dubitandi.*
2 *Reſoluitur hanc poteſtatem non habere quatenùs talis eſt.*
3 *Habet tamen poteſtatem indirectam.*
4 *Et fit ſatis fundamento num.* 1. *adducto.*
5 *Nemo poteſt ſua propria vota irritare neque alteri irritanda committere.*

Qualiter poteſtas directa & propria irritandi competat Prælatis religioſorum parentibus reſpectu filiorum marito reſpectu vxoris, & domino comparatione ſerui in ſequentibus examinandum eſt. Nunc de aliis inquirimus in quibus eſt nonnulla dubitatio.

1. Primò inquiro de Pontifice aliiſque Eccleſiæ Prælatis; an gaudeant hac poteſtate ratione iuriſdictionis ſibi à Chriſto conceſſæ? Non deſunt qui affirment. Quia ad rectam gubernationem Eccleſiæ videtur expedire, vt fideles in ſuis votis ita Pontifici, aliiſque Prælatis ſubiiciantur, vt ſecundum eorum beneplacitum obligentur & non aliter. Quia ratione frequenter dicitur in Iuramentis & votis auctoritatem Pontificiam exceptam eſſe, ſed ex hoc modo ſubiectionis oritur poteſtas directa vota irritandi in Prælatis reſpectu religioſorum, & in patre reſpectu filiorum. Ergo etiam in Pontifice aliiſque Prælatis comparatione ſuorum ſubditorum debet eſſe. Item poteſt Pontifex vota antecedenter irritare præſcribendo conditiones, quibus non ſeruatis ceſſat obligatio. Ergo poterit poſtquam facta ſunt; quia eiuſdem rationis videtur hæc poteſtas. Sic Gloſſ. *in cap. quemadmodum de iureiurando* verbo *Conditio.* Medina *de ſacrorum homi. Continentia lib.* 5. *c.* 44. *ad finem.* Nauar. *methodo curationis*, 3. *p. c.* 44. § 41. *fine.*

2. Sed omnino tenendum eſt, non poſſe Pontificem directè vota Chriſtianorum irritare. Quia nullibi habetur, hanc poteſtatem à Chriſto datam eſſe; neque erat regimini Eccleſiæ neceſſaria, neque conueniens; potiùs enim decebat fideles liberos relinquere, vt firmiter Deo obligarentur. Siquidem ex hac libertate non impediebatur, quin poſſet Pontifex iuſta cauſa intercedente eos ab obligatione voti per diſpenſationem eximere, aut illorum executionem per poteſtatem præceptiuam impedire. Non igitur illa poteſtas erat conueniens, Pontifici concedi facultatem irritandi omnes promiſſiones hominibus factas. Nihil enim eſſet firmum & ſtabile, & ideo tanquam certum tradunt. D. Thom. 2. 2. *q.* 88. *art.* 12. *in corpore, & ibi* Caietan. Nauarr. *c.* 12. *num.* 79. Suar. *l.* 6. *c.* 2. *num.* 3. *& ſequent.* Azor. *l.* 11. *c.* 17. *q.* 3. Leſſius *l.* 2. *c.* 40. *dub.* 13. *in fine*, *num.* 81. *in* 2. *editione.* Vaſq. 1. 2. *diſp.* 165. *c.* 4. Sanch. *l.* 4. *c.* 24. *num.* 18. Bonacin. *diſput.* 4. *q.* 2. *punct.* 7. § 2. *à num.* 2. *& alij plures apud ipſos.*

Hinc à fortiori conſtat, non poſſe alios inferiores Prælatos & multo minùs Reges & Principes temporales, vota ſuorum ſubditorum directè irritare. Quia minore poteſtate in ſuos ſubditos gaudent quam Pontifex. Et ita notarunt omnes Doctores relati.

Si verò loquamur de poteſtate indirecta, quæ ex prohibitione materiæ prouenit, ea vota fidelium poterit Pontifex irritare, quæ regimini Eccleſiæ obſtiterint; quæque de materia ſpecialiter ſibi ſubiecta diſpoſuerint. Qua ratione irritat vota Epiſcoporum & Clericorum præiudicantia muneri ſibi commiſſo. Alia verò nec hoc modo indirecto irritare poterit. Sic aliis relatis docuit Suar. l. 6. de voto *cap.* 2. *num.* 6. *& ſequenti.* Leſſius *l.* 2. *c.* 40. *dub.* 13. *fine num.* 81. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 24 *num.* 19.

Neque obſtant fundamenta num. 1. relata. Negamus namque illam poteſtatem conuenientem eſſe, & conceſſione Chriſti vllum fundamentum habere. Auctoritas verò Pontificis in votis & Iuramentis de materia ſpecialiter ſuæ diſpoſitioni ſubiecta intelligitur excepta abſolutè in aliis in ordine ad diſpenſationem, vel commutationem & ſic iuſta cauſa intercedente. ad confirmationem nego Pontificem ex iuriſdictione à Chriſto accepta irritare antecedenter fidelium vota directè, ſed indirectè irritat ſtatuendo legem præſcribentem conditiones neceſſarias obligationi, quam legem non pro ſuo arbitrio, ſed iuſta cauſa intercedente ferre debet.

5. Secundò dubitatur; an ſuperiores potentes vota ſubditorum irritare, poſſint ſua propria; aut aliis irritanda committere? Breuiter reſpondeo cum Sanch. *l.* 4. *de voto cap.* 24. *n.* 60. non poſſe. Quia nemo poteſt votum emittere ſub conditione ſui conſenſus & beneplaciti; deſtruit enim hæc conditio ſtrictam voti obligationem. Sed neceſſariò debet emittere ſub conditione beneplaciti alterius; ſicuti ſubditi emittunt ſub beneplacito ſuorum ſuperiorum in quo conditione poteſtas irritandi innititur. Ergo nemo poteſt ſua vota irritare. Neque obſtat ea diſpenſari poſſe; quia diſpenſandi poteſtas iuriſdictioni nititur, quam Deus concedere poteſt ſuperioribus etiam comparatione ſuorum votorum; ea inquam remittendo, quæ ipſi cauſa iuſta intercedente remiſerint.

Digitized by Google

quo votum impleri poteſt, aliquando eſſe temporalem pro aliquo tempore determinato. Item aliquando mutatio ſeu impedimentum afficit totam materiam promiſſam, aliquando partem. Si mutatio perpetua eſt & comparatione totius materiæ promiſſæ, votum extinguitur. Si autem mutatio temporalis ſit, pro eo ſolum tempore obligatio ſuſpenditur, manente obligatione quoad aliud tempus in quo impedimentum ceſſat, & votum impleri poteſt; ſicut manet obligatio cum votum diuiduum eſt & mutatio in parte diuidua & ſeparata contingit. Sic Suarez lib. 4. de voto *cap.* 19. *num.* 5. Sanchez *cap.* 2. *num.* 24. Nauarr. *cap.* 12. *num.* 59. Valent. *diſp.* 6. *quæſt.* 6. *pun.* 4. verſ. *ſecundum quod.* Bonacin. *diſput.* 4. *quæſt.* 2. *punct.* 7. §. 1. *num.* 6. *& alij apud ipſos.*

PVNCTVM XXI.

Quale peccatum ſit obligationem voti violare?

SVMMARIVM.

1 *Per ſe graue peccatum eſt.*
2 *Pœnitere de voto facto non eſt per ſe voti violatio.*
3 *Eſt tamen regulariter peccatum veniale.*

1. EX his quæ diximus de voti obligatione conſtat per ſe graue peccatum eſſe voti obligationem violare (hoc eſt) promiſſum non implere. Aliquando tamen ex leuitate materiæ leue peccatum eſſe, ibique remiſſiuè notauimus quando materia grauis vel leuis ſit, ſi plures actus leues reſpiciat.

2. Solum eſt aliqualis difficultas; an pœnitere de voto facto, ſit voti obligationis violatio. Cui difficultati breuiter reſpondeo; per ſe violationem voti non eſſe. Quia cum hoc dolore & triſtitia, compati poteſt voluntas efficax promiſſum exequendi, ſicut de facto eſſe poteſt voluntas abſoluta exequendi præceptum, tametſi ſentias & doleas tali te præcepto grauari. Ergo dolor & triſtitia præcepti & voti, illorum violatio non eſt. Sic D. Thomas 2. 2. *qu.* 88. *art.* 6. *ad ſecundum.* Silueſter verbo *votum* 2. *quæſt.* 20. Suar. *lib.* 5. *de voto, cap.* 7. *concluſ.* 2. Sayrus in Claui Regia *libr.* 6. *cap.* 6. *num.* 12. Nauarr. *cap.* 12. *num.* 35. Bonacin. *diſp.* 4. *q.* 1. *punct.* 5. §. 4. *n.* 14. *& alij apud ipſos.* Notanter dixi *per ſe* non eſſe voti violationem. Nam ſi ex dolore & triſtitia, quod votum feceris, periculo exponeris, non exequendi promiſſum; clarum eſt violari votum; quia votum, ſicut & quodlibet præceptum obligat firmum propoſitum de illius executione habere, neque periculo tranſgreſſionis exponi, ſed hoc eſt per accidens. Sic Suar. *d. lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 7.

3. Maior autem eſt difficultas; an hic dolor & triſtitia ſit ſaltem veniale peccatum? Suarez *dicto cap.* 7. *num.* 4. *& ſequentibus.* Videtur negare. Mouetur; quia ex obiecto nullam malitiam continet. Siquidem non apparet præceptum, cui talis dolor & triſtitia aduerſetur. Sicut enim nullum fuit præceptum vouendi, ita nullum præceptum eſſe videtur perſeuerandi in eo voto, & ſicut à principio poteras nolle vouere, ſic poſt votum factum potes nolle vouiſſe: quia vtriuſque actus idem obiectum eſt. Ergo ex parte obiecti dolor & triſtitia de voto facto nullam malitiam continet. Ex parte verò finis ſæpe hic actus honeſtari poteſt. Si enim cognoſcas votum tibi fore damnoſum; eo quod ob tuam malitiam occaſio ſit peccata multiplicandi, dolere de voto facto ob illum finem, non videtur illicitum, ſed potiùs honeſtum. Dicendum ergo eſt regulariter dolere de voto facto peccatum veniale eſſe. Tum quia hic dolor aliquo modo infirmat propoſitum voti exequendi. Tum quia retrahit hominem à via perfectionis aſſumpta. Tum quia frequenter habetur ex proprio amore quo vis onera & obligationes vtiles & ſanctas excutere, ac proinde ex fine non licito. Si tamen aliquando de voto, ſeu præcepto doleres ob tranſgreſſiones factas, credo talem actum virtuoſum eſſe; quia non tam eſt dolor de voto ſeu præcepto, quam de illorum tranſgreſſione. Ad rationem contrariam Reſpondeo dolere de voto, per ſe & directè præcepto non aduerſari; ſic tamen indirectè; aduerſatur, inquam, præcepto aduerſandi votum, quod obligat ne illius executionis propoſitum aliqualiter infirmetur, vt regulariter infirmatur per hunc dolorem. Quapropter etſi nulla fuerit obligatio emittendi votum, poterat eſſe de perſeuerando in illo, alias poſſes pro libito illius obligationem excutere. Neque eſt ſimile nolle vouere, ac nolle vouiſſe. Nam eſt viam perfectionis non accipere, aliud ab ea incœpta deflectere, illúſque pœnitere quod regulariter inordinatum eſſe videtur.

DISPVTATIO II.

De voti Relaxatione.

EXPLICATA eſſentiâ voti, illiúſque obligatione, reſtat explicandum qualiter diſſolui poſſit. Conuenire autem ſæpè hanc obligationem diſſolui, in comperto eſt apud omnes. Et probat manifeſtè humanæ naturæ conditio, cui ſolet votum ob eius fragilitatem potiùs obeſſe, quàm prodeſſe. Triplici ergo via hæc relaxatio fieri poteſt, irritatione, diſpenſatione, & commutatione, de quibus in hac diſputatione dicendum eſt.

PVNCTVM I.

Quid ſit irritatio, quotuplex, & vnde ortum habeat?

SVMMARIVM.

1 *Expenditur definitio irritationis.*
2 *Duplex eſt irritatio, alia directa, alia indirecta, & quæ ſit harum differentia.*
3 *Irritatio quando ſit actus iuriſdictionis, quando dominij.*
4 *Ex iure potiùs poſitiuo, quam naturali ortum habet irritatio.*

1. IRritatio (vt conſtat ex Doctoribus in diſcurſu referendis) *eſt actus liber quo is, à quo votum pendet, tollit voti obligationem.* Pro cuius intelligentia ſupponendum eſt, dupliciter te vouentem dependere poſſe in voto, ab alterius voluntate. Primò, ſi tua voluntas taliter alteri ſubiecta ſit, vt numquam cenſearis te obligari velle niſi ſub tacita conditione ſi alter conſenſerit vel non repugnauerit. Quod contingere poteſt, vel ex natura & conditione intrinſeca tuæ perſonæ quæ integrè alteri ſubiecta eſt, vt filius impubes parenti, religioſus Prælato; vel quia liberè te ſubiecisti alterius conſenſui & voluntati nolens obligari niſi quatenùs alteri placitum fuerit. Sed inter hos modos eſt magna differentia: nam quando conditio de alterius conſenſu inhibita in voti obligatione fundatur in natura & conditione perſonæ, illam excutere non potes; ſecùs quando fundatur in voluntaria intentione vouentis. Secundò pendere potes in voto ab alterius voluntate ſi in materia promiſſa ab eo dependeas. Pendere autem potes, vel quia illius dominium ſeu adminiſtrationem habet, vel quia illam prohibere poteſt. Quando ergo priori modo ſubiectus alteri es, poſſunt tua vota pro arbitrio eius irritari; quippe quæ emiſſa fuerunt ſub tacita conditione illius conſenſus, vel non diſſenſus. At quando ſolum in materia promiſſa ab altero pendes, ſolum irritari tuum votum poteſt, quatenùs ſubtrahi vel prohiberi poteſt materia promiſſa.

2. Hinc fit duplicem eſſe irritationem, alteram directam & propriam, alteram indirectam & impropriam. Directa eſt, quæ ex ſubiectione voluntatis fit. Quia hæc reſpicit actum vouendi, illúmque de medio tollit. Indirecta eſt, quæ materiam promiſſam reſpicit impediendo illius executionem, quæque potiùs ſuſpenſio quam irritatio vocatur. Hæ autem irritationes, vt bene dixit Suar. libr. 6. de voto *capit.* 1. *num.* 4. maximè differunt. Nam irritatio ob voluntatis ſubiectionem ſi abſoluta ſit, votum extinguit, nec permittit vlteriùs reuiuiſcere. At irritatio ob impedimentum appoſitum materiæ promiſſæ per ſe non extinguit votum, ſed illius obligationem ſuſpendit, dum impedimentum durat; ſolet autem durante illo impedimento votum extingui, quia eo tempore ceſſat aptitudo illud exequendi; ſed hoc eſt per accidens. An verò votum de materia dominio alterius ſubiecta verè & propriè irritetur; infra dicemus.

3. Deinde irritatio proueniens ex ſubiectione voluntatis non eſt actus iuriſdictionis; ſed dominij; quatenùs Superior ratione poteſtatis dominatiuæ habet ius, ne ſubditus obligetur aliter, quam pro ſuo conſenſu & voluntate. At irritatio ex

promiſſa

Digitized by Google

promiſſa materia proueniens; aliquando eſt actus iuriſdictionis, aliquando dominij. Eſt autem iuriſdictionis tum ſpiritualis, tum temporalis; ſpiritualis quando Pontifex, vel Epiſcopus materiam promiſſam prohibet, vel aliquid cum illius executione incompatibile præcipit, temporalis; quando Rex vel Magiſtratus iuſtè præcipit aliquid ex quo executio voti redditur impoſſibilis. Item hæc irritatio ſeu ſuſpenſio eſt actus dominij, tum proprij tum improprij: improprij eſt, quando herus ob ius quod habet famuli imperandi, illis præcipit aliquid executioni voti incompatibile: eſt actus dominij proprij, ſi is, qui poteſtatem habet dominatiuam nolit votum irritare, ſed illud pro tempore ſuſpendere.

4. Sed vnde hæc irritandi poteſtas ortum habeat, an ex iure Pontificio, an potiùs ex naturali, difficultate non caret. Aliquibus Doctoribus nec contemnendis videtur ex iure naturali ortum habere: Sic Sotus libr.7. de iuſtitia *quæſt. 5. art.1. columna 3.* Sayro in Claui Regia *lib.6. cap.10. num.7.* Petrus de Ledeſma 2. *tom. ſum. tract.10. cap.7. dub. 2. in d. 3.* Azor. 1. *part. lib.11. cap.17. quæſt.3.* Suarez tom.2. de Relig. lib.6. de voto *c.6. num.2. & 3.* loquens de poteſtate parentum in filiorum vota, & *cap 7. à n.3.* loquens de Prælatis religioſorum tametſi concedat ius humanum præſcripſiſſe tempus, in quo poſſint parentes vota filiorum irritare. Mouentur: quia filius naturaliter ſubditur patri, & ſeruus domino, & vxor viro, & religioſus Prælato. At hæc ſubiectio eſt radix huius poteſtatis. Ergo à iure naturali prouenit hæc poteſtas.

Dicendum tamen eſt ex iure potiùs poſitiuo quam naturali ortum habere poteſtatem irritandi. Et quidem ſi loquamur de poteſtate irritandi indirecta (hoc eſt) impediendi executionem materiæ promiſſæ; cum hæc ſæpiùs impediatur ex iuriſdictione iure poſitiuo conceſſa; vel ſaltem ex dominio iure gentium introducto, manifeſtum eſt, non ex iure naturali ſed potiùs ex iure poſitiuo ortum habere; ſed quia hoc ius poſitiuum naturali eſt conforme, & illo poſito ius ipſum naturale dictat, votum manere irritum indirectè ſeu ſuſpenſum; ea ratione dici poteſt, ex iure naturali irritationem prouenire. Quod ſi de irritatione directa & propria loquamur, facilè etiam probare poſſumus ex iure poſitiuo prouenire. Diſcurramus ergo per ſingulas perſonas, in quibus locum habet hæc irritatio. Et in primis de religioſis; tria vota ſubſtantialia religionis ex iure poſitiuo religioſum ſtatum conſtituunt, redduntque religioſum ita ſubiectum Prælato, vt nullum votum emittere poſſit firmum, & ſtabile. Deinde non omnia vota religioſorum poſſunt Prælati regulares irritare; ſiquidem votum aſſumendi ſtrictiorem religionem irritare non poſſunt, *cap. licet de regularibus*, & ſicut hoc votum fuit exceptum à poteſtate dominatiua, poterant alia excipi. Pendet ergo ex voluntate Pontificis limitare vel extendere poteſtatem irritandi vota Superioribus conceſſam. Ergo hæc poteſtas ex iure Pontificio oritur. Item de filiisfamilias conſtat, ius naturæ non magis dictare puberes ſubiici in votis realibus quam in perſonalibus, neque magis in promiſſionibus homini factis quam Deo; & tamen vota realia irritari poſſunt à patre etiam poſt pubertatem facta, & non perſonalia; & promiſſiones pupillorum homini factas non poteſt pater irritare, vt in promiſſione ſponſalium contingit; cum tamen votum reale & perſonale irritare poſſit. Signum ergo eſt ex iure poſitiuo hanc prouenire poteſtatem. Et ita in religioſis & filiis familias tradit expreſſè Gabriel Vaſquez 1.2. *quæſt.96. art 4. diſput.165. cap.4. num.19.* Leſſius de iuſtitia libr.2. c. 40. *dub.10. num.74.* Dicunt namque hi Doctores & benè, directam poteſtatem irritandi à Pontifice ortum habere. Quia ipſe Pontifex conſuetudine ſic declarante ſtatuit, vt religioſi, & filiifamilias in ſuis votis tacitam conditionem includerent, ſi Superior conſenſerit aut non contradixerit. Poſita autem hac conditione naturaliter requiritur in Superioribus poteſtas ea irritandi, ſicut ſi iurares tali die peregrinaturum, ſi Petrus conſenſerit; ex tua voluntate oritur quod Petrus poſſit tuum Iuramentum irritum efficere. At ea voluntate & conceſſione facta naturali iure ſequitur in Petro talis poteſtas. Conſentit his Sanchez libr.4. de voto *cap.24. num 32.* Non feci mentionem de vxoribus, & ſeruis: quia non ſatis conſtat eorum vota poſſe directè irritari, ſed ſolum quatenus præiudicant marito vel domino.

PVNCTVM II.

Quibus competat propria & directa poteſtas voti irritandi?

SVMMARIVM.

1 *De Pontifice proponitur ratio dubitandi.*
2 *Reſoluitur hanc poteſtatem non habere quatenùs talis eſt.*
3 *Habet tamen poteſtatem indirectam.*
4 *Et ſit ſatis fundamento num.1. adducto.*
5 *Nemo poteſt ſua propria vota irritare neque alteri irritanda committere.*

QValiter poteſtas directa & propria irritandi competat Prælatis religioſorum parentibus reſpectu filiorum marito reſpectu vxoris, & domino comparatione ſerui in ſequentibus examinandum eſt. Nunc de aliis inquirimus in quibus eſt nonnulla dubitatio.

1. Primò inquiro de Pontifice aliiſque Eccleſiæ Prælatis an gaudeant hac poteſtate ratione iuriſdictionis ſibi à Chriſto conceſſæ? Non deſunt qui affirment. Quia ad rectam gubernationem Eccleſiæ videtur expedire, vt fideles in ſuis votis ita Pontifici, aliiſque Prælatis ſubiiciantur, vt ſecundum eorum beneplacitum obligentur & non aliter. Quia ratione frequenter dicitur in Iuramentis & votis auctoritatem Pontificiam exceptam eſſe, ſed ex hoc modo ſubiectionis oritur poteſtas directa vota irritandi in Prælatis reſpectu religioſorum, & in patre reſpectu filiorum. Ergo etiam in Pontifice aliiſque Prælatis comparatione ſuorum ſubditorum debet eſſe. Item poteſt Pontifex vota antecedenter irritare præſcribendo conditiones, quibus non ſeruatis ceſſat obligatio. Ergo poterit poſtquam facta ſunt; quia eiuſdem rationis videtur hæc poteſtas. Sic Gloſſ. *in cap. quemadmodum de iureiurando* verbo *Conditio.* Metina *de ſacrorum homi. Continentia lib.5. c.44. ad finem.* Namas *methodo curationis, 3.p.c.44.§.41. fine.*

2. Sed omnino tenendum eſt, non poſſe Pontificem directè vota Chriſtianorum irritare. Quia nullibi habetur, hanc poteſtatem à Chriſto datam eſſe; neque erat regimini Eccleſiæ neceſſaria, neque conueniens; potiùs enim decebat fideles liberos relinquere, vt firmiter Deo obligarentur. Siquidem ex hac libertate non impediebatur, quin poſſet Pontifex iuſta cauſa intercedente eos ab obligatione voti per diſpenſationem eximere, aut illorum executionem per poteſtatem præceptiuam impedire. Non igitur illa poteſtas erat conueniens, Pontifici concedi facultatem irritandi omnes promiſſiones hominibus factas. Nihil enim eſſet firmum & ſtabile, & ideo tanquam certum tradunt. D. Thom. 2.2. q.88. *art.12. in corpore, & ibi* Caietan. Nauarr. *c.12. num.79.* Suar. *l.6. c.2. num. 3. & ſequent.* Azor. *l.11. c.17. q.3.* Leſſius *l.2. c.40. dub.13. in fine, num.81. in 2. editione.* Vaſq. 1.2. *diſp.165. c.4.* Sanch. *l.4. c.24. num.18.* Bonacin. *diſput.4. q.2. punct.7. § 2. à num.2. & alij plures apud ipſos.*

Hinc à fortiori conſtat, non poſſe alios inferiores Prælatos & multò minùs Reges & Principes temporales vota ſuorum ſubditorum directè irritare. Quia minore poteſtate in ſuos ſubditos gaudent quam Pontifex. Et ita notarunt omnes Doctores relati.

Si verò loquamur de poteſtate indirecta, quæ ex prohibitione materiæ prouenit, ea vota fidelium poterit Pontifex irritare, quæ regimini Eccleſiæ obſtiterint; quæque de materia ſpecialiter ſibi ſubiecta diſpoſuerint. Qua ratione irritat vota Epiſcoporum & Clericorum præiudicantia muneri ſibi commiſſo. Aliâ verò nec hoc modo indirecto irritare poterit. Sic aliis relatis docuit Suar. l. 6. de voto *cap.2. num.6. & ſequenti.* Leſſius *l.2. c.40. dub.13. fine num.81.* Sanch. *lib.2. cap. 24. num 19.*

Neque obſtant fundamenta num.1. relata. Negamus namque illam poteſtatem conuenientem eſſe, & conceſſione Chriſti vllum fundamentum habere. Auctoritas verò Pontificis in votis & Iuramentis de materia ſpecialiter ſuæ diſpoſitioni ſubiecta intelligitur excepta abſolutè in aliis in ordine ad diſpenſationem, vel commutationem & ſic iuſta cauſa intercedente. ad confirmationem nego Pontificem ex iuriſdictione à Chriſto accepta irritare antecedenter fidelium vota directè, ſed indirectè irritat ſtatuendo legem præſcribentem conditiones neceſſarias obligationi, quam legem non pro ſuo arbitrio, ſed iuſta cauſa intercedente ferre debet.

5. Secundò dubitatur; an ſuperiores potentes vota ſubditorum irritare, poſſint ſua propria; aut aliis irritanda committere? Breuiter reſpondeo cum Sanch. *l.4. de voto cap. 24. n.60.* non poſſe. Quia nemo poteſt votum emittere ſub conditione ſui conſenſus & beneplaciti; deſtruit enim hæc conditio ſtrictam voti obligationem. Sed neceſſariò debet emittere ſub conditione beneplaciti alterius; ſicuti ſubditi emittunt ſub beneplacito ſuorum ſuperiorum in quo conditione poteſtas irritandi innititur. Ergo nemo poteſt ſua vota irritare. Neque obſtat ea diſpenſari poſſe; quia diſpenſandi poteſtas iuriſdictioni nititur, quam Deus concedere poteſt ſuperioribus etiam comparatione ſuorum votorum; ea inquam remittendo, quæ ipſi cauſa iuſta intercedente remiſerint.

Digitized by Google

PVNCTVM III.

Ad quæ vota iritatiua poteſtas extendenda ſit?

SVMMARIVM.

1 LAta eſt hæc materia eáque de cauſa in varias quæſtiones diuidenda eſt. Prima an poteſtas irritatiua extendatur ad vota interna & futura. Secunda; an extendatur ad vota emiſſa ex licentia ſuperioris. Tertia; an extendatur ad vota emiſſa tempore ſubiectionis nec tunc irritata. Quarta; an extendatur ad vota ſubiectionis tempore emiſſa, implenda tempore libertatis. Quinta; an ad vota emiſſa tempore quo vouentes erunt ſui iuris. Sexta: An ad vota executioni mandata, & ad promiſſiones humanas, & ad vota realia defuncti quæ in hæredes tranſierunt.

§. I.

Extendatur-ne poteſtas irritandi ad vota interna & futura.

SVMMARIVM.

1 *Extenditur ad vota interna.*

2 *Extenditur ad vota futura.*

1. REgula certa eſt, hanc poteſtatem ad vota interna extendi. Nam cum tota hæc poteſtas nitatur conditioni, quam ſubditi apponunt in ſuis votis, ſi ſuperiori placitum fuerit, & ſuperior circa vota interna ſibíque non manifeſta diſplicere poteſt, poterit ſane ea irritare. Quid enim obſtat quominus ſuperior dicat ſubdito religioſo, ſi hoc vel illud votum feciſti; in hanc vel illam rem commuto; quod ſi commutationem non accipis, nolo te eſſe obligatum ſed omnino irritato & annullato? Poteſt ergo ad vota interna irritatio extendi. Neque obſtat ſuperiorem non poſſe præcipere actus internos, neque iuriſdictionem circa illos exercere. Quia iuriſdictionem præceptiuam & punitiuam exercere non poteſt; eo quòd ad illam exercendam cognitio actuum, qui præcipi & puniri debent requiratur; quæ cognitio non deſideratur in irritatione. Aliud namque eſt imponere obligationem; aliud ab obligatione liberare; ad imponendum obligationem requiritur poſſe de re obligationi adſtricta iudicare, & ad illam cogere & compellere, quod nullo modo circa actus internos fieri ab hominibus poteſt. At cum in irritatione nullum onus imponatur, ſed liberatur ſubditus ab obligatione; nulla deſideratur cognitio; & conſequenter nulla eſt cauſa, quominùs poteſtas ſuperioris ad vota interna irritanda extendatur. Quod non ſolum verum exiſtimo de poteſtate irritandi, ſed etiam de poteſtate diſpenſandi & commutandi. Nam eſto ad abſolutam & licitam commutationem debeat commutanti & diſpenſanti votum manifeſtari, vt cognoſcat, an iuſta ſit commutatio iuſtáve cauſa diſpenſationis; poterit nihilominùs commutans & diſpenſans dicere, ſi tali voto interno ligatus es illud in hanc rem commuto, vel illo diſpenſo, ſi hæc cauſa, quæ iuſta eſſe cenſetur ad diſpenſandam, adſit. Et ita docent poſt alios relatos. Vaſquez 1.2. *diſput.* 160. *capit.* 4. *numero decimoſeptimo.* Suar. 5. *tom. in tertia parte diſputat.* 4. *ſection.* 2. *à numero octauo*, & de Relig. tom. 2. lib. 6. de voto *capit.* 7. *numero octauo*, Sanchez *libr.* 4. *capit.* 24. *numero quadrageſimo.*

2. Eadem fermè certitudine tenendum eſt, poteſtatem irritatiuam extendi ad vota futura. Nam quicumque gaudens poteſtate dominatiua poteſt nolle, vt vota emittenda à ſubdito eíque priùs non communicata nulla & irrita ſint. Sed hac poſita voluntate ſi ſubditus aliqua vota emittat ſuperiore inconſulto irrita ſint & inania, vtpote quibus deficit conſenſus ſuperioris ſub cuius conditione emittuntur. Ergo poteſtas irritandi ad vota futura extendi poteſt. Et ita tenet Sanchez *lib.* 4. *capit.* 24. *numero quadrageſimo nono*, & Suar. lib. 3. de voto *cap.* 3. *numero decimoquinto, fine*. Layman. *lib.* 4. *ſumm. tract.* 4. *cap.* 7. *numer.* 6. *concluſ.* 3. *verſ. ex quo.*

§. II.

An extendatur irritatiua poteſtas ad vota emiſſa ex licentia ſuperioris.

SVMMARIVM.

1 *Dupliciter licentia concedi poteſt. Item concedi poteſt à ſuperiore maiore vel æquali.*

2 *Quid dicendum ſi ſuperiore maior dedit licentiam, quid ſi inferior?*

3 *Idem ſuperior irritare votum poteſt valide tametſi licentiam concesſerit.*

4 *Explicatur doctrina per ſingulos ſubditos. Et primò de religioſis.*

5 *Deinde de filiisfamilias.*

6 *Item de votis vxoris.*

7 *Item de votis ſeruorum.*

8 *Communis ſententia affirmat eſſe peccatum mortale reuocare abſque cauſa legitima licentiam datam.*

9 *Non caret probabilitate eſſe ſolum culpam venialem.*

10 *Quid dicendum de ſuperiore in officio ſuccedente?*

11 *Quæ ſit cauſa legitima reuocandi licentiam datam.*

12 *Quando ſuperior cenſeatur ſubdito concedere licentiam vouendi.*

13 *Probabile eſt taciturnitatem ſufficere cognito voto.*

14 *Probabiliùs eſt oppoſitum, ſi abſit conſenſus internus.*

15 *Illo tamen addito plures cenſent votum factum eſſe de licentia ſuperioris; probabilius oppoſitum.*

1. SVppono dupliciter ſuperiorem concedere poſſe licentiam ſubdito votum emittendi & exequendi. Primò; pro tempore quo ſibi viſum fuerit; & ita debet præſumi concedi, cum abſolutè concedatur. Quia hic modus conceſſionis minùs præiudicat ſuperioris auctoritati. Secundò; addita promiſſione eam non reuocandi. Deinde ſuppono licentiam concedi poſſe à ſuperiore, à maiore, æquali, vel inferiore eo, qui eam licentiam reuocare intentat, votíque executionem impedire.

2. Si Prouincialis v.g. tibi conceſſit facultatem votum aliquod emittendi, localis ſuperior votum illud nullatenùs irritare poteſt. Quia in tantum vota ſubditi irritantur à ſuperiore, quatenùs iis ſuperioris voluntas contradicit. At ſuperiore maiore conſentiente nulla eſt inferioris Prælati contradictio. Ergo conſentiente Prouinciali localis ſuperior votum irritare non poteſt. Et ita pro certo pro Suar. *lib.* 6. *de voto cap.* 8. *num.* 1. Sanchez *aliis relatis lib.* 4. *cap.* 27. *num.* 4. Bene tamen poterit iuſta cauſa intercedente executionem impedire, quovſque Prouincialis conſulatur. Quia hæc poteſtas ſuperioribus immediatis cenſetur conceſſa vt muneri ſuo ſufficienter ſatisfaciant Sanch. *d. cap.* 27. *num.* 4.

Si autem localis ſuperior licentiam emittendi, exequendíque votum dederit, etiam addita promiſſione non reuocandi; poterit Prouincialis votum irritare. Quia illo contradicente tollitur inferioris Prælati conſenſus, & conditio beneplaciti ſuperioris, ſub qua votum à ſubdito emiſſum eſt, ceſſat. Suar. *dicto cap.* 8. *num.* 3. Sanch. *cap.* 27. *n.* 5. Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 8. *num.* 4.

3. Quod ſi de irritatione facienda ab eodem ſuperiore, vel æquali eo, qui licentiam dedit, ſermo ſit, veriùs exiſtimo fieri poſſe validè, tametſi promiſerit licentiam non reuocaturum. Quia huius licentiæ conceſſione non eximitur ſubditus à ſubiectione, neque fit ſui iuris, vt ſtatim probabimus diſcurrendo per ſingulos ſubditos. At ſubiectione durante omnes ſubditi actiones ſuperioris beneplacito ſubduntur. Ergo ſubditur votum factum, & conſequenter illud irritare poterit, ac ſi licentiam non dediſſet; ex eo autem, quod ſuperior promiſerit licentiam non reuocaturum, ſolum infertur, non poſſe eundem ſuperiorem abſque peccato infidelitatis eam reuocare niſi graui cauſa intercedente; non tamen infertur, validam non eſſe reuocationem, & votum irritare non poſſe, ſi contradixerit. Quia poſita contradictione verum eſt, conditionem, ſub qua emiſſum eſt, non ſubſiſtere. Et ita tenent generaliter loquentes de omnibus gaudentibus poteſtate dominatiua Caietanus 2.2. *quæſt.* 88. *art.* 8. *dub.* 2. Nauar. *ſum.* 12. *n.* 73. Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 17. *quæſt.* 6. Valent. 2.2. *diſp.* 6. *qu.* 6. *punct.* 6. *quæſt.* 3. Eman. Sà verbo *votum n* 2. Sanch. aliis relatis lib. 9. de matrimonio *diſp.* 40. *num.* 4. & *lib.* 4. *in Decal. cap.* 27. *à num* 9.

4. Sed vt doctrina data clarior ſiat, deſcendamus ad ſingulos ſubditos, quorum vota ſuperiores irritare poſſunt. Primum locum obtinent religioſi vtpote qui ſtrictiùs religioni Prælatis ſubiiciuntur. Horum enim vota ex ſuperioris conſenſu emiſſa

Digitized by Google

emiſſa irritare ipſe Prælatus poterit, tameſi promiſerit nunquam irritaturum. Quia ea conceſſione & promiſſione facta non infirmatur eius dominium per profeſſionem ſubditi acquiſitum, ſed æquè illæſum perſeuerat. Ergo poterit æquè votum irritare, ac ſi licentiam non conceſſiſſet. Et ita de hoc caſu tenent Doctores nuper relati. Et Suar. *lib. 6. cap. 8. num. 6.* Sayro in Claui Regia *libr. 6. cap. 10. num. 12.* Et alij innumeri quos refert & ſequitur Sanch. *lib. 4. cap. 27. num. 9.*

5. Secundum locum obtinent filiifamilias impuberes, quorum vota, ſi ex licentia parentis vel tutoris emiſſa ſint, non non deſunt graues Doctores, qui ſentiant; nullatenùs irritari poſſe. Nam fundamentum huius irritationis eſt eorum iudicij imbecillitas, leuitàſque in vouendo, quod fundamentum ceſſare videtur poſita parentis vel tutoris diſcreta approbatione. Sic Leſſius libr. 2. de iuſtitia *cap. 40. dub. 10. numer. 75.* Suarez lib. 6. de voto *cap. 8. num. 7.* Sed oppoſitum probabilius docuit Angelus verbo *votum 2. §. 9.* Syluester *eodem 4. q. 2. dicto 6.* Sanch. *lib. 9. de matrimon. diſp. 40. num. 6. & libr. 4. de voto cap. 27. num. 18. & 21.* Layman *libr. 4. summ. tractat. 4. cap. 7. num. 17.* Nam eſto fundamentum ratione cuius parentibus conceditur poteſtas irritandi, ſit imbecille impuberum iudicium, & hoc iudicium conſenſu & diſcretione parentum approbantium eorum vota firmetur in illo actu: quia tamen non abſolutè & ſecundum ſe firmatur; ea de cauſa non ceſſat in parentibus poteſtas impuberes gubernandi, & regendi; ac proinde vota irritandi ſi id iudicauerint expedire. Adde neque etiam in illo actu ius reputare impuberum iudicium ſatis eſſe firmatum, quod optimè comprobat Sanch. *loco allegato* hoc argumento. Minoribus conceſſum eſt, ſi lædantur, beneficium reſtitutionis ob fragile & debile eorum iudicium *leg. 1. ff. de minoribus.* At hoc beneficium non amittunt; tameſi auctoritate curatoris & interuentione iudicis contraxerint *leg. 1. & 2. Cod. ſi tutor interuenerit, leg. 1. titul. 25. partita 3.* & multis comprobat Gutierr. *de iuramento 1. p. cap. 5. num. 5.* Sanch. *lib. 6. de matrimon. diſput. 38. num. 11.* Quia auctoritas tutoris, & iudicis, & licentia patris efficiunt actum mero iure valere; non tamen beneficium reſtitutionis excludunt, ſimiliter in præſenti dicendum eſt, licentiam & facultatem vouendi impuberi conceſſam efficere votum mero iure valere; non tamen priuare patrem vel tutorem poteſtate illud irritandi, neque priuare poſſe. Verum ſi de votis filiorum puberum loquamur, cum horum ſola vota realia pater irritare poſſit, dicendum eſt, ſi pater ſolum conceſſerit licentiam, hæc vota emittendi nullo alio addito, poſſe ea vota irritare. Quia ſolum intelligitur conceſſa pro patris beneplacito. Sic Suar. *libr. 6. de voto c. 5. num. 12.* Iunctis iis quæ dixit *c. 4. num. 19.* Sanchez *libr. 4. cap. 27. numer. 15.* Quod ſi pater licentiam ad hæc vota conceſſit promittens tacitè vel expreſsè non reuocaturum, & à fortiori ſi expreſsè affirmet filium quoad illam partem à ſua poteſtate eximere, non poterit irritare. Quia filius verè in illa parte exemptus. Filio namque poteſt pater concedere liberam bonorum adminiſtrationem remittendo ei vſufructum bonorum aduentitiorum, *leg. cum oportet, Codice de bonis quæ liberis.* Ergo à fortiori poterit concedere liberam adminiſtrationem illius partis, cuius tam amplam licentiam conceſſit. Et ita expreſsè notauit Sanch. *lib. 4. cap. 27. num. 11.*

6. Tertium locum obtinent vota vxoris ex licentia mariti emiſſa, quæ licentia, ſi ſimpliciter conceſſa ſit, non impedit, quin maritus ea irritare poſſit, ſi ea poſſet licentia non conceſſa. Quia non cenſetur conceſſa niſi pro illius beneplacito vt ſic minùs præiudicet. Et ſumitur ex *cap. 30. Numer.* iuncta explicatione Auguſtini relati *in cap. manifeſtum 33. q. 5.* & Ambroſij *in cap. fin. eadem cauſa & quæſtione.* & docent Innocentius, Panormitanus, & alij *in cap. ſcripturæ de voto.* Suar. *lib. 6. de voto cap. 4. n. 19.* Sanchez *plures referens cap. 27. n. 11.* At ſi licentia conceſſa ſit ſub promiſſione non reuocandi, cenſeo diuerſimodè eſſe loquendum. Nam ſi ſentiamus virum ſola ea vota vxoris irritare poſſe, quæ ſibi in gubernatione domus & matrimonij vſu fuerint præiudicantia, cenſeo data hæc licentia, & facultate nullatenùs illa vota irritare maritum poſſe, quia ob iuris ceſſionem ei non præiudicant. Layman *libr. 4. tract. 4. cap. 7. num. 15.* Verùm, ſi ſentiamus, maritum omnia vota vxoris irritare poſſe non ob ſui præiudicium, ſed quia vxoris caput eſt, quomodocumque licentiam concedat, non perdet poteſtatem irritandi. Quia non deſinit eſſe caput vxoris. De voti viri ex licentia vxoris emiſſis dicendum eſt; ſi fuerint emiſſa ex ſimplici licentia, non obinde impediri irritationem. Quia præſumi debet licentia conceſſa eſſe pro concedentis beneplacito. Si autem ſub promiſſione non reuocandi; irritare non poterit, Quia ea promiſſione facta executio votorum ei præiudicare non poteſt; & cum ſola vota mariti ſibi præiudicantia poſſit mulier irritare; efficitur hæc non præiudicantia irritare non poſſe.

7. Quartum locum obtinent vota ſeruorum ex licentia dominorum emiſſa. Si enim licentia ſolum ſimpliciter conceſſa fuit, non impedit poteſtatem ea irritandi ob rationem ſæpè repetitam. Quia concedens licentiam, intendit quoad minùs fieri poteſt, cedere iuri proprio; & conſequenter ſolum intendit dare facultatem, & libertatem ad vtendum illa re dum ſibi contrarium viſum non fuerit. Sic Doctores *num. 3. relati.* At ſi licentia ſub promiſſione non reuocandi fuerit conceſſa, irritare vota non poterit; quia non ſibi præiudicant, & illa in parte ſeruus eſt ſui iuris. Nam cum poſſit dominus libertatem ſeruo ſimpliciter concedere; à fortiori poterit concedere libertatem in aliqua particulari materia ſiue reali ſiue perſonali qua libertate conceſſa, ceſſat fundamentum irritationis. Sanch. *lib. 4. cap. 27. num. 21. fine.*

8. Sed inquires; quod peccatum committat reuocans abſque legitima cauſa licentiam conceſſam? Communis ſententia affirmat eſſe mortale, ſi materia voti grauis ſit. Sic Caietanus *2. 2. q. 88. art. 8. dub. 3.* Aragon. *ibi poſt 6. concluſionem.* Nauar. *c. 12. n. 73.* Layman *l. 4. tract. 4. c. 7. num. 18.* Sanchez pluribus relatis *lib. 9. de matrimonio diſput. 40. num. 7. & lib. 4. de voto cap. 27. n. 28.* Fauètque *lex regia 8. tit. 8. partita 1.* Mouentur ex illo *num. 30.* Vbi de marito conſentiente voto vxoris & poſtea contradicente dicitur portabit ipſe iniquitatem eius, id eſt culpam, & pœnam, quam vxor portare debebat ſi votum tranſgrederetur, vt explicant Gloſſ. Lyra, Abulenſ. Hugo, Vatablus, Caietanus & alij *ibi.* At mulier ſi votum tranſgrederetur in materia graui peccatum graue committeret. Ergo idem committit vir impediens abſque cauſa voti ex ſua licentia emiſſi executionem. Deinde ſuperior tribuens licentiam ſubdito vouendi, illius voti particeps eſt. Quia in illud conſentit. Ergo reuocans ſine cauſa cenſendus eſt quaſi illius tranſgreſſor. Item hæc reuocatio cedit in Dei irreuerentiam, ſiquidem materia ei promiſſa & dicata & ſuperioris licentia firmata, ſine cauſa tollitur. Denique vel licentia conceſſa fuit ad beneplacitum concedentis; & de hoc modo conceſſionis quæſtio eſſe non poteſt, cum non aſtringatur concedens in conceſſione perſeuerare; vel conceſſa fuit ſub tacita vel expreſſa promiſſione non reuocandi; & tunc reuocatio ſine cauſa eſt contra iuſtitiam vel ſaltem contra fidelitatem in re graui. Ergo eſt mortale.

9. Nihilominùs probabilitate non caret ſolum culpam venialem eſſe abſq; vlla cauſa reuocare licentiam ſub promiſſione tacita vel expreſſa non reuocandi datam & votum ſic factum irritare. Tenet expreſsè Sotus *lib. 7. de iuſtitia quæſt. 3. art. 1. colum. 8. & 9.* Roſella verſ. *votum 3. num. 2.* Suar. *lib. 6. de voto cap. 4. ad finem,* & probabile reputat. Sanch. *cap. 27. num. 32.* Layman *l. 4. tract. 4. cap. 7. num. 18.* Ratio ea eſt. Quia hæc reuocatio, & irritatio non eſt contra iuſtitiam, ſiquidem ex licentia vouendi non amiſit ſuperior ius, quod habebat in perſonam ſubditi, ratione cuius ei competit irritandi poteſtas, ac proinde violans promiſſionem non reuocandi, contra iuſtitiam non peccat. Quia ea promiſſione non acquiſiuit ſubditus ius, ne à ſuperiore gubernaretur, néve illi maneret ſubiectus. Ad ſummum eſt contra fidelitatem, quæ per ſe ſecundum probabilem ſententiam ad culpam tantum venialem obligat. Adde hoc peccatum infidelitatis excuſari poſſe, ſi ipſe, cui eſt data facultas vouendi & promiſſio facta de ea non reuocanda, cedat & conſentiat reuocationi. Neque etiam hæc reuocatio & irritatio eſt grauiter contra religionem. Quia ſuperior non vouit, neque irritando votum, facit, vt ſubditus votum tranſgrediatur; cum potiùs faciat vt votum non ſit, neque obliget, quod de ſe malum non eſt. quapropter tota malitia ſita eſſe videtur in quadam leuitate, & inconſtantia animi, qua rem vel perſonam Deo dicatam abſque vlla cauſa à dedicatione retrahit, & à via perfectionis excludit. quod cum non fiat per violentiam, ſed per vſum ſuæ poteſtatis dominatiuæ non videtur grauem culpam conſtituere. Neque obſtat *lex num. 30.* Vbi de marito reuocante conſenſum præſtitum dicitur, portabit ipſe iniquitatem eius; quia non portat iniquitatem eius formaliter, hoc eſt peccatum vxoris commiſſum in tranſgreſſione, cum nullum ſit; ſed portat iniquitatem eius materialiter, hoc eſt portabit illam tranſgreſſionem materialem, quam facit vxor, vt de illa reddat rationem, quæ ſine iuſta cauſa facta fuerit, vel dic illam legem eſſe in hac parte cæremonialem, ac proinde ceſſaſſe.

10 Supradicta procedunt, quando idem ſuperior, qui licentiam vouendi dedit, reuocat; nam ſi illius ſucceſſor reuocauerit; ita licitè & validè præſtare poteſt, ac ſi votum emiſſum eſſet abſque licentia. Vt optimè tradit Suar. *lib. 6. de voto cap. 8. num. vlt.* Sanch. *lib. 4. cap. 27. num. 36.* Vnde Prælatus religionis in officio ſuccedens poterit irritare vota cum licentia prædeceſſoris emiſſa, ac ſi abſque vlla licentia emiſſa eſſent, & vir ſuccedens in matrimonio poterit vota vxoris ex licentia prioris mariti emiſſa, & tutor, vel curator vota pupilli & minoris ex licentia parentis facta. quia ſucceſſor non fuit particeps illius voti, cum in illud non conſenſerit. Conſenſus autem prædeceſſoris aſtringere non potuit poteſtatem æqualem ſuccedentis; cum par in parem non habeat imperium *cap. innotuit de electione.* Ergo eſt liber ad illa irritanda. Ex quibus fit, ſubditum petentem irritationem voti

facti ex licentia ſuperioris, ſi eam irritationem petat à ſucceſſore in officio, non teneri manifeſtare ſe vouiſſe ex licentia data. Quia talis licentia (vt diximus) non minuit poteſtatem ſuperioris. Si verò eam petat ab eodem ſuperiore, manifeſtare tenetur, ſi ipſe ſuperior datæ licentiæ immemor ſit. Quia difficiliùs multo irritationem concedet, cum obligetur conſiderare, ſit ne cauſa ſufficiens concedendi irritationem? Vt bene aduertit Sanchez *lib.4. cap.27. numero 36.* Et addit; cauſa ſufficiet re vera propoſita valere irritationem; etiamſi licentia conceſſa taceatur. Quia ob id ſolum eius expreſſio opus erat.

11. Quod ſi inquiras; quæ cauſa ſit ſufficiens reuocandi licentiam, & irritandi votum cum licentia emiſſum? Reſpondeo; ſi reuocatio, & irritatio facienda eſt à ſucceſſore illius, qui licentiam dedit, eam ſolum cauſam deſiderare, quæ requiritur ad irritanda vota ſine licentia emiſſa; quæ minima eſt, & in multorum ſententia nulla, vt poſtea videbimus. At ſi facienda eſt ab eodem ſuperiore, grauior cauſa deſideratur prudentis arbitrio iudicanda. Quia ratione licentiæ conceſſæ eſt ille ſuperior quaſi particeps voti. Non tamen requiritur æqua cauſa, ad diſpenſandum; quia diſpenſatio abſque cauſa nulla eſt, ſecùs irritatio. Suar. *lib.6. de voto cap.8. num.9.* Sanchez *lib.4. cap.27. num.30 & lib.9. de matrimon. diſp. 40. num.7. circa finem.*

12. Rurſus petes; quando cenſeatur ſuperior concedere ſubdito licentiam vouendi? Reſpondeo, cenſendum eſſe concedere non ſolum quando conſcius voluntatis ſubditi tribuit facultatem vouendi, ſed etiam quando votum factum approbat, in illóque conſentit. Sic Sanch. affirmans eſſe omnium *libr.4. de voto c.27. num 42.* Et rationem reddit. Quia quoties conſenſus non requiritur ad actus valorem, poteſt præſtari ante & poſt & in ipſo actu, vt multis allegatis probat Matienzo *lib.1. recopilat. titul.3. leg.5. Gloſſ.1. num.1. & 2.* Quod in hoc caſu contingit cum votum ſubditi ante conſenſum ſuperioris validum ſit, & obligatorium. Solúmque ab illo conſenſu pendeat, vt firmitatem accipiat, ne poſſit licitè abſque graui cauſa reuocari. Non tamen cenſetur licentia concedi ad votum ex eo, quòd impetres licentiam ad rem voto promiſſam exequendam, v.g. impetraſti licentiam ad ieiunandum omnibus ſextis ferijs, ad donandum aliquid ex tua legitima vel ex bonis monaſterij, non ob eam cauſam cenſendus es impetraſſe licentiam vouendi ieiunare, aut donationem facere. Quia res ſunt omnino diuerſæ, neque vna ex alia ſequitur. Non enim ex facultate exequendi rem honeſtam, ſequitur faciendum eſſe votum, cum votum aſtringat vouentem ad rei promiſſæ executionem ſub graui culpa, & poteſtatem ſuperioris limitet, ne poſſit abſque graui cauſa executionem impedire. Neque obſtat, dantem facultatem ad contrahendum cenſeri dare facultatem ad promittendum iuxta *legem oratio ff. de ſponſalibus.* Quia vt rectè dicit Sanch. *l.9 de matrimon. diſput.40. num.10. poſt medium & libr 4. ſum. cap.27. num.43.* Promiſſio & pactum contrahendi regulariter, & vt in plurimum præcedit in humanis contractum, & eſt via & diſpoſitio ad illum. At votum nec regulariter præcedit opus, neque eſt via ad illud, cum ſit alterius ordinis; & conſequenter licentia data ad faciendum opus, non includitur votum tale opus exequendi.

13. Difficultas tamen eſt; an ſufficiat taciturnitas & diſſimulatio Superioris cognito voto? Probabile eſt ſufficere ex regula. *Qui tacet conſentire videtur*, & probat Textus *in cap 30. Numer.* Vbi dicitur. Quod ſi audiens vir tacuerit & in alterum diem diſtulerit ſententiam, quidquid vouerat (ſcilicet vxor) reddet; neque poteſt eius votum iam pro libito irritari. Sic Innocentius *cap. ſcriptura de voto num 4.* Ioannes Andreas *num.4.* Cardinalis *q.12.* Valentia *diſp.6. q.6. punct.6. q.1.* Sayro in Claui Regia *lib.6. c.10. n.16.* & alij relati à Sanch. *d. c.27. n.47. & lib 9. de matrimonio diſp. 40. n.9.* Addúntque ij Doctores debere Superiorem audito voto contradicere ſtatim, vel ſaltem eo die. Nam eo tranſacto non eſſe locum contradictioni.

14. Nihilominùs probabilius eſt, taciturnitatem abſque conſenſu interno Superioris neque ſufficere ad voti confirmationem; neque illius eſſe ſignum ſufficiens. Prior pars concluſionis clara eſt; quia votum ſubditi nulla alia via firmatur, quam Superioris conſenſu. Quia ſub illius conditione emittitur. Ergo conſenſu deficiente infirmum manet. Secunda concluſionis pars probatur. Quia conſentire in votis ſubditorum non eſt fauorabile Superiori ſed ſubdito; ſiquidem eo conſenſu poſito non poteſt pro libito votum irritare, ſed indiget graui cauſa. At regula illa, *Qui tacet*, in fauorabilibus intelligitur. *Locus verò Numer.* inferens conſenſum ex ſola taciturnitate vnius diei cæremonialis erat, ac proinde talis diſpoſitio ceſſauit, & quocunque tempore eſt locus contradictioni dum non fuerit datus conſenſus. Et ita docuit D. Thom. *in 4. diſt.32. fine* Suar. lib.6. de voto *c.6. n.14. & c.4. n.20.* Sanchez alijs relatis *libr 4. cap.27. n.46.*

15 Verum ſi taciturnitati addatur conſenſus internus, & vouenti non manifeſtus, ſentiunt Doctores non pauci ſufficere, vt tale votum dicatur factum de licentia Superioris. Sic indicat Suarez *vtroque loco*, Sanchez *expreſsè num.47.* Ratio eſt; quia eſt appoſita conditio ad voti firmitatem requiſita, quæ erat Superioris conſenſus; neque vllibi cauetur, quod debeat eſſe manifeſtus. Adde talem conſenſum aliquo modo manifeſtari nempe taciturnitate. Nam licet taciturnitas, & diſſimulatio in præiudicantibus non ſit iudicium ſufficiens conſenſus; tamen quia hæc taciturnitas efficit validum actum, & firmum: præſumptio pro valore actus potior eſt & præferenda vt ex multis probat Menoch. de præſumptionibus lib 1. *quæſt.29. n.3.* & *latiùs lib.6. tota præſumptione 4.* & *de arbitrariis lib.2. caſu 472. num.2.*

Cæterum cum neceſſarium ſit, vt Superior conſentiens in votis ſubditi, ſubdito talem conſenſum manifeſtet per ſe, vel per literas, vel per nuntium propriũ vt affirmat idem Sanch. *dicto cap.27. num.5. in principio*, licet *lib.9. de matrimon. diſp.40. num.10.* in medio contrarium videatur ſentire.) Quia hic conſenſus eſt fauor & gratia ſubdito facta; ac proinde debet ipſi intimari vt proſit iuxta Text. *in cap. ſi tibi abſenti de præbendis in 6.* & alij relati à Sanch. *lib.3. de matrimon. diſp.36. num.2.* At cum taciturnitas non ſit ſufficiens indicium conſenſus in præiudicantibus ſibi, vt ipſemet Sanch. probat *lib. 1. de matrimon. diſp.5. num. 5.* abſolutè non eſt dicendum, conceſſam eſſe licentiam ſubdito ex eo, quod Superior audito voto taceat, & diſſimulet, etiamſi internum habeat conſenſum; ſi tamen alio ſigno præter taciturnitatem conſenſum non manifeſtet. Neque obſtat, præſumptionem pro valore actus omnibus alijs præſumptionibus præferendam eſſe. Id enim eſt verum in actibus elicitis ab eadem perſona & ſibi facientibus; non tamen in actibus ſibi præiudicantibus Adde ex parte vouentis etiamſi Superior conſenſum non præbeat, ſed ſuſpendat, validum eſſe votum, & obligatorium. Ergo ex illa parte firmitatem habet. Neque obſtat ſecundò, Superiorem vouentem non irritare vota ſubditi manere obligatum ad ea non irritanda, etiamſi votum ſubdito non manifeſtet. Quia votum ſuperioris neque eſt lex, neque gratia facta ſubdito, & ideo non eſt opus ei intimari. At conſenſus & licentia ad vouendum eſt gratia & quaſi quædam donatio facta ſubdito, debet ergo intimari. Hæc autem intimatio debet fieri à ſuperiore immediatè, vel per nuncium ad id ſpecialiter deſtinatum. Quia voluntates Superiores & ſubditi debent aliquo modo vniri.

Illud tamen eſt omnino certum, teneri ſubditum votum exequi ſi videat ſuperiorem non contradicere cum poſſit. Quia talis non repugnantia licet non ſit approbatio voti vtpote damnoſa Superiori; eſt tamen permiſſio rei promiſſæ exequendæ. Sanch. *dicto cap.27. in fine num. vltimo.*

§. III.

An irritatiua poteſtas extendatur ad vota emiſſa tempore ſubiectionis, neque tunc irritata?

SVMMARIVM.

1 *Eximi poteſt quis à ſubiectione abſolutè, & ſimpliciter, vel ſecundum quid.*

2 *Vota ſubditi exempti irritari non poſſunt.*

3 *Vota religioſi creati Epiſcopi non poſſunt à Prælati regularibus irritari, idem eſt de votis religioſi electi, vel tranſeuntis ad aliam religionem, comparatione priorum Prælatorum.*

4 *Vota realia filiorum puberum non poſſunt à parentibus irritari ſi ſui iuris facti ſunt.*

5 *Quid de votis ante pubertatem emiſſis, neque in pubertate confirmatis?*

6 *Quid de poteſtate curatoris ad irritanda vota perſonalia minorum in pueritia emiſſa.*

7 *Quid de poteſtate matris?*

8 *Vota vxoris tempore matrimonij emiſſa, nec tunc irritata non poſſunt irritari tempore diuortij.*

9 *Idem eſt de votis ſeruorum ſi libertatem conſequantur.*

10 *Quando cenſeantur vota confirmari.*

11 *Votum perſonale impuberis, ſi poſt pubertatem commutetur, non poteſt à parente irritari.*

12 *Quid ſi vouens redeat ad prius votum?*

13 *Quid de voto emiſſo ab impubere implendo poſt pubertatem, vel ſub conditione tunc contingente?*

14 *Quid ſi hæc conditio ſit pœnalis?*

15 *An votum puberis non petentis irritationem voti emiſſi in impubertate ſit illius confirmatio?*

16 *Quid de voto diſiuncto & indeterminato, determinato tamen poſt pubertatem?*

1. Dupliciter

1. DVpliciter ſubditus eximi poteſt à ſubiectione. Primò abſolutè. Secundò comparatione ſuperioris determinati, v. g. religioſus creatus Epiſcopus non eximitur abſolutè à ſubiectione, cum Pontifici vt regularium ſupremo Prælato maneat ſubiectus, eſto exemptus ſit à poteſtate Prælatorum regularium; at filius emancipatus & ſui iuris, integrè à patria poteſtate eximitur, & vxor diuortio celebrato ob viri adulterium & ſeruus impetrata libertate. Quæſtio ergo eſt; an vota emiſſa à religioſo, à filio, ab vxore, à ſeruo tempore, quo ij ſubiecti erant, poſſint irritari tranſacto ſubiectionis tempore ab eiſdem Prælatis, ac ſi tempus ſubiectionis lapſum non eſſet?

2. Dicendum eſt ſi integra illorum Prælatorum poteſtas extincta, vel ſuſpenſa ſit, nequaquam vota irritare poterunt. Secùs verò ſi non ſit extincta vel ſuſpenſa. Quia fundamentum irritationis eſt dominatiua poteſtas. Sic expreſsè tradit Sanchez *lib.* 4. *cap.* 30. *num.* 7. *&* 8. Layman. *libr.* 4. *tract.* 4. *cap.* 7. *numero* 11. & alij Doctores *in illationibus referendi.*

3. Hinc infertur, nullum Prælatum regularem poſſe irritare vota religioſi in Epiſcopum aſſumpti. Quia aſſumptione Epiſcopatus à Prælatorum regularium poteſtate religioſus exemptus eſt. At quia exemptus non eſt à Pontifice, vtpote ſupremo regularium Prælato; ea de cauſa Pontifex illius vota irritare poterit, ſed nullus alius. Sic Suar. *l.* 6. *de voto c.* 7. *num.* 10. Sanch. *cap.* 30. *num.* 21 Layman. *d. cap.* 7. *num.* 11. Vnde non probo quod docet Sà *verb. voti irritatio num.* 5. Nempe Prælatum regularem irritare poſſe vota religioſi, facti Epiſcopi nec in Epiſcopatu confirmata. Non probo, inquam, quia communis poteſtas regularis Prælati in religioſum per aſſumptionem Epiſcopatus eſt extincta. Si verò depoſito Epiſcopatu ad religionem redeat, iam poterunt Prælati regulares vota ante Epiſcopatum emiſſa irritare. Quia iterum in eorum ſubiectionem religioſus rediit; imò poterunt irritare vota tempore Epiſcopatus emiſſa, vtpote facta à vero religioſo & conſequenter ſub conditione beneplaciti ſui ſuperioris quicumque fuerit. Sanchez *dicto cap.* 30. *num.* 22. Idem ferè quod dictum eſt de religioſo Epiſcopo, dicendum eſt de eo qui in perpetuum à religione iuſtè eiectus eſt. Quia hac eiectionis ſententia à regimine & gubernatione Prælatorum regularium excluditur, & ab illorum dominio ſeparatur. Secùs verò dicendum videtur, ſi ſolum pro limitato tempore eiiceretur ad triremes, vt pœnam alicuius delicti lueret: tunc enim non à religione ſeparatur, ſed extra loca religioſa conſtituitur ad pœnas debitas ſuſtinendas; ac proinde manet eiſdem Prælatis ſubiectus, illique eius vota irritare poterunt. Sanch. *dicto cap.* 30. *à num.* 25. *& ſequentibus.* Ad idem eſt, ſi religioſus ad aliam religionem iuſtè tranſiret, non poterunt Prælati prioris religionis vota ibi emiſſa irritare. Quia per tranſitum perfectum qualis eſt profeſſio, eſt eorum iuriſdictio extincta; per tranſitum verò imperfectum ſcilicet nouitiatum eſt ſuſpenſa; quippe qui eo durante nec eum regere gubernaréve poſſunt. Sanchez *d. cap.* 30. *num.* 28. *& ſequentibus.*

4. Secundò infertur vota realia filiorum puberum non poſſe à parentibus irritari poſtquam ſui iuris effecti. Quia ceſſat in parentibus fundamentum irritationis, quod eſt bonorum filij adminiſtratio. Sic Suarez *lib.* 6. *de voto cap.* 5. *num.* 13 *&* *cap.* 6. *num.* 11. Sanch. *l.* 4. *cap* 30. *num.* 12. Idem eſt de votis perſonalibus filiorum impuberum poſt pubertatem confirmatis. Quia ratione confirmationis exempta fuerunt à parentum iuriſdictione; ſicuti ſi tempore pubertatis fuiſſent de nouo emiſſa. Sanch. & Suar. *ſupra.*

5. Difficultas autem eſt de votis ante pubertatem emiſſis nec in pubertate confirmatis, poſſintne pater, curator & mater, ea poſt pubertatem & emancipationem irritare? Negant Sotus lib. 7. de iuſtitia *quæſt.* 3. *art.* 2. *dub. vlt.* Aragon. 2. 2. *q.* 88. *art.* 9. *fine.* Roſella *verb. votum* 2. *num.* 13. *concluſ.* 3. Alcozer *ſum. cap.* 16. *concluſ.* 5. & probabilem reputat Sanch. *lib.* 4. *ſumm. cap.* 30. *num.* 4. Fundamentum eſt; quia eſto impuberum vota emiſſa fuerint ſub tacita conditione. Si parenti placuerint; at hæc conditio ſubintelligenda eſt cum addito; ſi parenti, inquam, placuerint dum perſonam filij gubernat, ſicuti in votis realibus in pubertate emiſſis intelligitur, quæ tamen tranſacta pubertate non irritantur. Deinde parenti non competit gubernatio filij in votorum perſonalium obligatione poſt pubertatem, nam ea obtenta filius ea in parte eſt ſui iuris. Ergo nequit illius vota in impubertate emiſſa irritare poſt pubertatem. Nam hæc irritatio inniti debet poteſtati dominatiuæ. Alias poſſet irritare emiſſa tempore pubertatis. Nihilominùs probabilius cenſeo patrem irritare poſſe filiorum impuberum vota poſt eorum pubertatem, vel emancipationem ſi tempore pubertatis confirmata non ſint. Sic Caietanus 2. 2. *q.* 89. *art* 5. *poſt principium* Nauarr. *c.* 12. *num.* 71. Sayro Claui Regia *l.* 6. *cap.* 10. *num.* 16 Sanch. *lib* 4 *cap.* 30. *num.* 9. Leſſius *l.* 2. *c.* 40. *dub.* 14. *num.* 83. *in* 3. *editione.* Bonacin. *diſp.* 4. *quæſt.* 2. *de voto punct.* 7. §. 2. *num* 19. Suar. lib. 7. de voto *cap.* 6. *num.* 8. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 6. *quæſt. vlt* Azor 1. *part. lib.* 11. *cap.* 17. *quæſt.* 7. *& alij plures apud ipſos.* Ratio eſt; Quia occaſio ob quam ius conceſſit parentibus poſſe irritare impuberum vota fuit; vt illis in obligatione contracta in ætate ita debili & infirma ſubuenirentur; at ſi parentes non poſſent poſt pubertatem impuberes vota irritare, non ſatis prouiſum eſſet eorum imbecillitati; cum eo tempore aſtringantur impuberes obligatione contracta in ætate debili & infirma. Ergo dicendum eſt, parentes hanc poteſtatem ſemper habere, & confirmari efficaciter poteſt ex *cap. vlt. de ſententia excommunicationis.* Vbi conceditur Epiſcopis poteſtas abſoluendi à ſententia excommunicationis pueros, qui ante pubertatem clericos percuſſerint; tametſi; poſt pubertatem petierint abſolui. Quia non ſpectatur tempus, in quo petunt abſolui; ſed in quo fuit delictum commiſſum. Sic non debet ſpectari tempus in quo irritatio petitur, ſed in quo obligatio contracta fuit. Neque obſtant contraria. Ad primum. Nego vota impuberum habere illam conditionem ſi patri placuerit reſtrictam ad tempus impubertatis; quia nullo iure talis reſtrictio fundatur; neque erat conueniens. Neque eſt ſimile de votis realibus filiorum puberum. Nam hæc non irritatur ob conditionem prouenientem ex modo imperfecto vouendi ſicut irritantur vota impuberum; ſed irritantur ob conditionem prouenientem ex materia promiſſa, cuius adminiſtratio patri competit durante filij ſubiectione, ea verò tranſacta ceſſat adminiſtratio, & conſequenter ceſſat poteſtas ea vota realia irritandi. Ad ſecundum. Concedo parenti poſt pubertatem non competere gubernationem filij in votis poſt pubertatem factis; nego tamen non ei competere in votis ante pubertatem emiſſis; ſiquidem ſub illius beneplacito quatenus pater eſt, fuerunt emiſſa. Cum autem eſſe patris non amiſerit, neque amittit poteſtatem deobligandi filium ab illis votis.

6. De curatore autem plures ſentiunt non poſſe poſt pubertatem vota perſonalia minoris in pueritia emiſſa irritare. Quia curator datus eſt ad gubernationem minoris in bonorum adminiſtratione non in perſona *lege in copulandis* 9. *Codice de nuptiis.* Ibi. Nec curatoris; qui ſolum rei familiaris ſuſtinet adminiſtrationem, cuius officium durat vſque ad vigeſimum quintum annum completum quo tempore finitur pubertas, ſed irritare vota perſonalia eſt actio ſpectans perſonam minoris non eius bona. Ergo curator hac poteſtate non gaudet. Item illa vota fuerunt emiſſa ſub conditione, ſi patri placuerint, & illo defuncto ſi placuerint tutori; non autem emiſſa fuerunt ſub conditione, ſi curatori placuerint: quia tempore, quo fuerunt emiſſa non erat dabilis curator. At tutoris officium ceſſat obtenta pubertate. *Inſtitut. quibus modis tutela finitur in principio* Ibi pupilli pupillæque cum puberes eſſe cœperint à tutela liberantur. Ergo ceſſat in tutore poteſtas ea vota irritandi. Neque tranſit in curatorem. Tum quia ſub beneplacito curatoris non fuerunt emiſſa. Tum quia curator non ſuccedit patri in gubernatione filij tempore impubertatis, ſed pubertatis. Et ita tenet Suarez *lib.* 6. *de voto capit.* 6. *num.* 24. Cæterùm probabiliùs credo poſſe curatorem minoris vota illius in pueritia facta nec in pubertate confirmata irritare, ſicut poterat pater ſi viueret. Sic docuit Sanch. *lib.* 4. *cap.* 30. *num.* 15. Layman *lib.* 4. *ſum. tract.* 4. *cap* 7. *num.* 11. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 14 *num.* 83. *in* 2. *editione.* Emanuel Sà verbo *votum ibi de voti irritatione, num.* 5. & *alij plures*, tametſi nomen tutoris pro curatore vſurpent. Ratio eſt; quia curator ſuccedit in gubernatione filij in poteſtate, quæ patri conuenire debebat eo tempore ſi viueret. Sed probatum eſt numero præcedenti patrem irritare poſſe vota filij puberis ante pubertatem emiſſa nec poſt pubertatem confirmata Ergo idem poterit curator. Neque obſtant contraria. Ad primum nego curatorem gaudere tantum poteſtate res minoris adminiſtrandi directè & per ſe. Quia indirectè gaudet poteſtate adminiſtrandi perſonam; ſicut tutor primo & per ſe datur ad perſonam pupilli gubernandam, ſecundariò ad gubernanda illius bona, vt conſtat ex §. *datus inſtitut. de excuſat. tutor.* & ratione huius poteſtatis indirectæ poteſt curator vota perſonalia minoris in pueritia facta nec poſt confirmata irritare. Ad ſecundum dico vota impuberum habere conditionem *ſi patri placuerint* & conſequenter; ſi placuerint illi qui in eius poteſtate ſuceeſſerit; ac proinde ſi placuerint curatori caſu, quo extincta non fuerint tempore curatoris. Neque obſtat non poſſe dari curatorem eo tempore, quo fuerunt emiſſa, quia curator non ſuccedit parenti pro eo tempore, ſed pro tempore pubertatis in poteſtate, quæ tunc parenti competeret; & cum hæc extendatur ad vota antea emiſſa, etiam extenditur poteſtas curatoris.

7. De matre, ſi curatrix ſit, idem eſt dicendum, ac de illis curatoribus. At ſi hoc officium non exercet; tametſi nullus ſit curator vota impuberis poſt pubertatem non poterit irritare. Quia matri qua mater eſt nulla filij puberis gubernatio à iure conceditur, neque perſonæ neque bonorum. Sanchez *l.* 4. *c* 30. *num.* 17.

8. Tertiò infertur; vota vxoris tempore matrimonij emiſſa

nec tunc irritata nullatenùs poſſe durante diuortio irritari; tametſi confirmata non fuerint. Quia vt inferiùs videbimus maritus ſola ea vota vxoris irritare poteſt, quæ ſibi præiudicauerint. At durante diuortio nullum poſſunt præiudicium afferre. Ergo ea irritare non poterit. Præterea quia ratione diuortij eximitur mulier etiamſi nocens ſit à ſubiectione viri. At diuortio ceſſante vel per remiſſionem iniuriæ vel per ſimile delictum innocentis; cum res redeant ad priſtinum ſtatum, irritare poterit vir vxoris vota tempore matrimonij emiſſa, ac ſi nullum eſſet factum diuortium, emiſſa verò tempore diuortij vel antea emiſſa ſed tunc confirmata poterit vir irritare eodem modo ac poteſt ſi eſſent emiſſa matrimonium contractum. Quod ſi petas; an liceat innocenti inſtaurare matrimonium per remiſſionem iniuriæ vt vota nocentis irritet, vel vt à nocente ſua propria vota irritentur? Reſpondeo vt nocentis vota irritet, bene poſſe. Quia vota nocentis iuri quod habet innocens matrimonium inſtaurandi impedire non poſſunt. At nullatenus poterit matrimonium inſtaurare vt à votorum propriorum obligatione eximatur, ſi ea ſint, quæ obſtent obligationibus coniugij inſtaurari; qualitèr votum religionis vel caſtitatis obſtat. Quia ad illorum votorum executionem aſtringitur vtpote omnino liber & expeditus. Nequit ergo hanc obligationem propria voluntate excutere. Conſentit his Sanchez *cap.30 à num.*18.

9. Quartò infertur vota ſerui tempore ſeruitutis emiſſa nec tunc irritata non poſſe à domino irritari conceſſa ſeruo libertate. Quia iam non eſt dominus, ſed perſona particularis; neque illa vota ſerui emiſſa fuerunt ſub conditione, ſi placuerint Domino quatenus Petrus eſt, ſed quatenus Dominus eſt. Sic Leſſius *lib.2. cap 40. dub.14. num.86. in 2. editione* Suar. *lib 6 cap.6.n.11.fine.* Sanchez *aliis relatis lib.4. cap.30 n.32.* Tametſi abſque fundamento contrarium ſentiant Valent. *diſp. 6.q.6. punct.6.quæſt.vlt.*

10. Sæpius diximus in hoc puncto poſſe irritare Superiorem nempe parentem vota filiorum dummodo poſt ſubiectionem confirmata non ſint. Inquires ergo quando cenſeantur vota in ſubiectione emiſſa poſt ſubiectionem confirmari? v.g. emiſſa in pueritia, confirmari poſt pubertatem? Breuitèr reſpondeo, non cenſeri confirmata per approbationem parentis, (tametſi contrarium ſentiant Suarez *lib.6.cap.6. num* 15. *&* 16. Sayro lib.6. in Claui Regia *cap.* 10. *num.*28.) Quia hæc approbatio nec ſupplet perfectè imbecillitatem iudicij impuberis, nec priuat parentem poteſtate gubernatiua filij ſed ſolum præſtat ne pro libito & abſque cauſa licitè irritare poſſit filij vota Sanchez *cap.30.num.*36. Deinde non cenſetur confirmata ex eo quod vouens voluerit illa exequi. Quia hæc voluntas non immutat obligationem antea contractam, ſed illi quantumuis infirmæ annexa eſt. Sic Nauarr. *cap.*12. *numer.*71. Azor 1. *parte, lib.*11. *cap.*17. *quæſt.*7. Valentia 2.2. *diſp.6.q.6. punct.6.quæſt. vltima.* Suar. *cap.6.n.12.&* 13. Leſſius *lib.2. cap* 40. *dub.*14. *num.*83. Sanch. *lib.4. ſum.cap.30.num.*38. Neque item cenſentur confirmata, tametſi ſæpe renouarentur, ſeu repetantur vt firma, credendo firma & inirritabilia eſſe. Quia huiuſmodi repetitio eſt approbatio prioris vinculi, non alicuius noui conſtitutio; & ignorantia ſeu error tollit voluntarium; ac proinde impedit ne firmentur amplius quam ſint. Nauarrus & Leſſius *ſupra &* Sanchez 30. *num* 43. quapropter tunc vota confirmata cenſebuntur, quando vouens conſcius infirmitatis priorum votorum ſe obligare vult firmiter, & irreuocabiliter, vel vult ſe obligare, ac ſi nunquam obligatus eſſet. Quia hæc voluntas æquiualet nouæ voti emiſſioni. Idem eſſet ſi immemor prorsùs priorum votorum ea denuò emitteret. quia eſt emiſſio omnino à priori impendens. Sic Leſſius, Nauarrus, Suarez & Sanchez *locis allegatis.*

11. Ruſus ad perfectam prædictæ doctrinæ intelligentiam proponit Sanchez *dicto cap.*30. *à num.*46. aliquot difficultates. Prima; an votum impuberis poſt pubertatem commutatum propria vel Superioris auctoritate in opera perſonalia poſſit irritari à parente? Cui difficultati reſpondeo cum eodem Sanchez *num.*48. Nequaquam poſſe. Quia nec poteſt votum in impubertate emiſſum, vtpote quod eſt per commutationem extinctum; neque ſubrogatum, quia ſubrogatum emiſſum non eſt ab homine imbecillitatem iudicij habente, ſed ab homine qui in emiſſione voti perſonalis eſt ſui iuris. Neque obſtat ſubrogati priori voto tempore impubertatis facto, vt inde colligas eaſdem conditiones habere debere iuxta regul. *ſubrogatum ſapit naturam eius cuius loco ſubrogatur, leg. vnica Cod. de rei vxoria actione.* Quia hoc intelligi debet rebus in eodem ſtatu permanentibus, quod in præſenti non contingit; cum votum ſubrogatum emittatur tempore habili ad firmiter vouendum, & illud cuius loco ſubrogatur emiſſum fuerit tempore inhabili. Alias ſeruo commutante votum præiudiciale domino in opera non præiudicantia poſſet à domino hoc ſecundum votum irritari vtpote ſubrogatum priori quod ipſe Dominus irritare poterat. Et votum ieiunij & orationis quod fuit à Pontifice ſubrogatum loco caſtitatis promiſſæ, eſſet Pontifici reſeruatum: ſicut votum caſtitatis, quæ nullatenus ſunt admittenda.

12. Verum quia poteſt vouens relicta materia ſubrogata ad prioris obligationem redire. Quia commutatio eſt fauor vouenti factus; & fit ſub eo onere & conditione, quod ſubrogati obligatio acceptetur & retineatur; eſt dubium; an ob commutationem & ſubrogationem factam impediatur parens ab irritatione, quam poterat facere illius voti, quod fuit commutatum & ſubrogatum? Diſtinguit Sanchez *num.* 47. Si vouens (inquit) conſcius fuit, quando acceptauit commutationem, poſſe illius voti in impubertate emiſſi irritationem à parente impetrari, cenſendum eſſe votum confirmare nec amplius irritabile eſſe. Quia acceptando commutationem videtur velle denuò in priori obligatione perſiſtere; tametſi quoad diuerſam materiam. Siquidem remedio faciliori vti poterat ad ſe eximendum ab illa obligatione: Secùs verò eſt ſi ignarus fuit huius irritationis remedij. Cæterum credo verius ſiue ignarus ſiue conſcius fuerit irritationis remedij poſſe à parente irritari: ac ſi nulla commutatio præceſſiſſet vt ipſemet Sanchez paulò inferiùs *num.* 49. docet. Quia acceptans commutationem non intendit priùs votum, quod commutat firmare; ſed intendit illius obligationem ſuſceptione minoris obligationis extinguere. Ergo acceptatione commutationis nulla potuit voto priori firmitas accreſcere. Ergo æquè irritabile eſt, ac ſi nunquam commutatio præceſſiſſet.

13. Secunda difficultas eſt de voto ab impubere emiſſo implendo poſt pubertatem vel ſub conditione contingente tempore pubertatis; an inquam hoc votum ſit à parente irritabile? Quia in re Sanchez *à num.* 50. multiplici vtitur diſtinctione; ſi votum (inquit) eſt abſolutum, & eius executio in tempus pubertatis differtur, vt ſi impubes voueat ſe ingreſſurum religionem, cum pubes fuerit; poterit à parente irritari; quia illud votum abſolutè eſt ab impubere emiſſum neque pubertas illius naturam immutat ſed ſignat executionis tempus. Idem dicit Sanchez & bene de voto impuberis emiſſo ſub conditione implenda tempore pubertatis pendente tamen à voluntate alterius, vt ſi impubes voueret religionem, ſi Deus cum aliquo beneficio tempore pubertatis afficeret, quia executio illius conditionis non ponit, obligationem, ſed ab obligatione antea poſita purgat conditionem. Verum ſi votum emiſſum ſit ſub conditione non pœnali pendente à voluntate vouentis vt ſi impubes voueret roſarium recitare quando Virginis imaginem inuiſeret, & poſt pubertatem imaginem viſitaret memor prioris voti, affirmat Sanchez non poſſe tale votum roſarij à parente irritari. Quia cenſendum eſt poſt pubertatem emiſſum; eo quod ex ſe nullam inducebat obligationem, ſed tota obligatio arbitrio vouentis remittebatur, qui liber erat ad ponendam, vel non ponendam conditionem. Igitur apponens liberè conditionem cenſendus es velle obligari, & votum antea factum approbare, & quaſi denuò emittere. Quod intelligendum eſt (inquit Sanch.) *dicto cap.3.num.*53. ſub duplici limitatione. Prima; ſi ex appoſitione illius conditionis votum integrè eſſet completum. Nam ſi reſtaret complendum, eo quod conditio haberet tractum ſucceſſiuum pro illa parte qua completum eſſet, poſſet irritari. Quia pro illa parte eſt votum in impubertate factum neque; appoſitione conditionis firmatum. Secunda; vt apponatur conditio ex affectu directo ad rem promiſſam. Nam cum confirmati voti nouam exigat circa illud voluntatem, ſi conditio apponitur non ex animo confirmandi votum ſe aliundè, votum non manet firmatum, vt ſi viſitares Virginem non animo contrahendi obligationem roſarij, ſed curioſitatis aut recreationis cauſa. quod à fortiori procedit cum obligatio voti apponitur in pœnam conditionis appoſitæ. Nam tunc non apponitur conditio ex affectu contrahendi obligationem ſed potiùs ex diſplicentia illius. Ergo appoſitio talis conditionis non eſt voti firmatio.

14. Ex quo infert Sanchez ſi impubes voueres religionem in pœnam ſi luſeris, vt pubes factus ludis memor promiſſionis factæ, votum religionis non firmas, ſed irritabile manet à patre, ac ſi conditio in impubertate eſſet appoſita. Quia non fuit appoſita ex affectu contrahendi obligationem, ſed potiùs ex illius diſplicentia. Hæc vltima limitatio, (etſi probabilis ſit ob tanti viri authoritatem) mihi non probatur, ſed veriùs credo, votum illud religionis manere firmum; ac ſi in pubertate eſſet emiſſum. quia appoſitione voluntaria conditionis abſolutè & efficaciter approbat votum & vis illius obligationem ſubire, (eſto per ſimplicem diſplicentiam contrarium velis) quia vis efficaciter conditionem, cui eſt obligatio neceſſariò annexa. Tota autem firmatio voti in appoſitione conditionis conſiſtere debet. quia inde naſcitur obligatio. Non in affectu vel diſplicētia rei promiſſæ, qui eſt per accidens conditioni appoſitæ & conſequenter rationi formali determinandi obligationem.

15. Tertia difficultas eſt; an votum emiſſum poſt pubertatem, non petendi irritationem voti in impubertate emiſſi ſit illius confirmatio? Cui difficultati Sanch. *num.* 55. reſpondet, voto præcisè non petendi irritationem votum non firmari. Quia non excluditur irritatio propria ſponte à ſuperiore, vel ad petitionem alterius concedenda. At ſi votum ſit non vtendi irritatione,

Digitized by Google

irritatione, irritationem excludi, & votum firmari: quia hoc voto tacitè intendit vouens perpetuo obligari, & irritationi non ſubiacere. Placet mihi hæc deciſio. Nam voto non petendi irritationem non immutatur votum; cum non verſetur circa illius obiectum. At voto non vtendi irritatione votum factum immutatur, & aliud denuò emittitur. Nam quid aliud eſt votum non vtendi irritatione, niſi votum exequendi rem promiſſam; tametſi huius promiſſionis irritationem habeas? Sed ſub hac circunſtantia antea obligatus non eras. Ergo quamuis ceſſet priùs votum irritatione, non ceſſat hoc votum non vtendi irritatione denuò ſuperadditum, & irritationi non ſubiectum; ſicut non ceſſat directè votum non petendi irritationem, tametſi irritatio prioris voti fiat.

16. Quarta & vltima difficultas eſt de voto disiunctiuo & indeterminato vt ſi promittas religionem vel caſtitatem & poſt pubertatem determines caſtitatem; vel ſi promittas ieiunare vno die menſis & poſt pubertatem diem determines, an eo ipſo cenſearis priùs votum confirmare? Et quæſtio procedit de determinatione, à qua non potes reſilire, quod non ſit per propoſitum ſed per votum. Nam ſi ſolum propoſitum haberes, vnam partem disiuncti exequendi, votum factum non firmares, ſed illud immutatum relinqueres. Facta ergo determinatione per votum, credo hoc votum non manere irritabile. Quia eſt poſt pubertatem nouiter emiſſum. Votum enim ſub disiunctione & indeterminatione antea factum ceſſauit commutatione, ſeu determinatione huius noui voti; ac proinde non manet capax irritationis, votum verò, quoad exequendam vnam partem disiuncti determinatus es, nouiter eſt emiſſum; quia nouum habet obiectum; & eſt emiſſum poſt pubertatem. Ergo eſt incapax irritationis. Sanch. *l. 4. de voto c. 30. num. 57. & 59.* Hanc doctrinam limitat Sanch. *num. 58.* vt non procedat, ſi ignarus vel protsùs immemor poteſtatis irritandi prioris voti determinationem feceris. Quia non es cenſendus excluſiſſe remedium, cuius ignorantia vel obliuio fuit. Sed non placet limitatio; quia hæc ſolum habere poſſet locum caſu, quo priùs votum disiunctiuum & indeterminatum maneret. At noui voti determinatione ceſſat. Ergo ceſſat quidquid irritabile eſt. Adde etſi ex vi prioris voti obligatus eſſes vnam partem disiuncti eligere; non tamen ex vi illius obligatus eras, te aſtringere ad vnum determinatè eligendum. Ergo hæc noua obligatio vtpote liberè aſſumpta in pubertate ſubiecta non manet irritationi; tametſi cum ignorantia pubertatis irritandi prioris voti aſſumpta fuerit.

§. IV.

An extendatur irritatiua poteſtas ad vota emiſſa tempore ſubiectionis, implenda tamen ſubiectione diſſoluta.

SVMMARIVM.

1 *Duplex ſententia proponitur, & tertia diſtinctione vtens approbatur.*

2 *Quid dicendum de voto filij puberis, vxoris, & ſerui quod ex ſe vel ex intentione vouentis perpetuum eſt? Affirmat Sanch. penitùs irritare poſſe. Contrarium eſt probabilius.*

1. IN hac quæſtione Sanch. *l. 4. ſum. c. 29.* Triplicem ſententiam pluribus Doctoribus patrocinatam refert. Prima negat cuilibet ſuperiori hanc poteſtatem. Quia ſpectato tempore, pro quo votum obligat cui videtur attendendum, nec voluntas vouentis nec materia promiſſa ſubiectionem habent. Secunda, cuilibet ſuperiori hanc poteſtatem concedit. Quia eſto voluntas vouentis, & materia promiſſa, ſpectato tempore pro quo votum obligat non habeant ſubiectionem. At illam habent tempore quo obligatio contrahitur; & cum hæc obligatio inconſulto ſuperiore fiat, in cuius grauamen & irreuerentiam cedit, poteſt ergo ab illo irritari. Tertia ſententia (cui ipſe Sanch. tanquam probabiliori adhæret etſi duæ præcedentes reputet probabiles) diſtinctione vtitur de ſubditis plenè ſuperiori ſubiectis quoad voluntatem, vel quoad ſolam materiam promiſſam. Si ſubditi ſunt plenè quoad voluntatem, horum vota etſi in tempus libertatis referantur, poterit ſuperior irritare. Quia ratione poterit irritare ſuperior vota religioſi emiſſa in tempus quo à ſubiectione fuerit liber, & pater, vel tutor vota filij impuberis relata in tempus pubertatis. Quia horum voluntas plenè eſt ſuperioribus ſubiecta; ac proinde obligari non poteſt niſi cum ſuperiorum depẽdentia. Si verò ſubditi ſint quoad materiam promiſſam tantum, horum vota relata in tempus libertatis nullatenus ſuperior irritare poterit. Quia ſibi non præiudicant. Quocirca nec vir irritare poterit vxoris vota, nec pater filij puberis, nec Dominus ſerui implenda tempore libertatis. Quia facta pro eo tempore nullum afferunt præiudicium. Placet mihi hæc ſententia.

2. Solum eſt difficultas de voto emiſſo à filio pubere, ab vxore, à ſeruo, quod ex ſe vel ex intentione vouentis perpetuum eſt; an poſſit irritari à parente à marito, à Domino? v. g. vouit filius pubes, vxor, ſeruus eleemoſynam quotidie ſe daturum vel quotidie recitaturum, vel omnibus ſextis feriis ſuæ vitæ ieiunaturum, dubium eſt; an hæc vota poſſint à parente, à marito, à domino penitus irritari? Affirmant Sanch. *d. l. 4. ſum. c. 29. n. 7.* Mouetur, quia hæc vota æquè libertatis ac ſubiectionis tempus afficiunt; ac proinde irritatione perfecta capacia ſunt. Contrarium dicendum exiſtimo cum Leſſio *l. 2. c. 40. dub. 14. num. 86. in 2. edit.* Bonacin. *diſp. 4. q. 2. punct. 7. §. 2. circa fin.* Quia ſupradicti domini ſolum irritare vota ſubditorum poſſunt quatenus ſibi præiudicant. Sed illa vota ſolum dominis præiudicare poſſunt quoad materiam contingentem tempore ſubiectionis; non autem poſtea. Ergo ſolum quoad illam partem ſuſpendere vota poſſunt. Neque obſtat, hæc vota æquè libertatis ac ſubiectionis tempus afficere. Quia afficiunt illud diuiſibiliter; eſt enim materia illis promiſſa diuidua ſingulis diebus correſpondens, ac proinde ſecundum partem implendam tempore ſubiectionis ſuſpendi poſſunt manentibus firmis quoad partem tempore libertatis implendam. Alias votum caſtitatis emiſſum ab vxore irritari poſſet à viro, ita vt ſoluto matrimonio nulla illius eſſet obligatio. Quod eſt omnino falſum vt ſatis colligitur ex *cap. quidam & cap. placet de conuerſatione coniugatorum.*

§. V.

An extendatur irritatiua poteſtas ad vota emiſſa tempore quo vouentes erant ſui iuris?

SVMMARIVM.

1 *Non extenditur ad hæc vota directa poteſtas bene indirecta.*

2 *Proponitur quædam obiectio & ſoluitur.*

3 *Vota vxoris ante matrimonium emiſſa non irritantur à marito, ſed ſuſpenduntur quatenùs ſibi præiudicauerint, & idem eſt de ſeruis.*

4 *Quid dicendum de votis conditionalibus emiſſis tempore libertatis quorum conditio tempore ſeruitutis impletur?*

1. REſpondeo poteſtas irritatiua directa nequaquam extenditur neque extendi poteſt ad vota emiſſa tempore quo vouentes erant ſui iuris, bene tamen indirecta & ſuſpenſiua. Concluſio communis eſt etſi à paucis tradita ſub his terminis. Ratio eſt. Quia ea ſola vota irritare Superior poteſt quæ ſub eius beneplacito fuerint emiſſa. Sed vota ſuperiorem non habentis ſub nullius beneplacito emittuntur. Ergo non ſunt capacia directæ irritationis. Quod verò indirectè irritari poſſunt, eſt manifeſtum. Quia virtute poteſtatis dominatiuæ ſuperuenientis impedire ſuperior poteſt executionem votorum ſibi præiudicantium, in qua ſuſpenſione irritatio indirecta conſiſtit.

2. Dices ſuperior religioſus irritare poteſt vota à religioſis in ſæculo emiſſa, & tutor ſignatus pupillo eius vota emiſſa tempore, quo carebat parente & tutore. Ergo poteſtas irritatiua directa extendi poteſt ad vota emiſſa tempore quo vouentes ſunt ſui iuris. Ob hanc rationem non videtur improbabile vota illorum, qui plenè efficiuntur ſubditi, irritari directè à ſuperioribus poſſe. Nam eſto non fuerint emiſſa ſub tacita conditione abſoluta beneplaciti ſuperioris; quia nullus aderat ſuperior; fuerint tamen emiſſa ex iuris interpretatione ſub conditione beneplaciti ſuperioris, ſi exiſteret. Quod certè videtur neceſſarium in pupillo vouente, dum caret parente & tutore, vt hac ratione eius imbecilli iudicio & diminutæ diſcretioni prouideatur. Leſſius *l. 2. c. 40. dub. 15. num. 93. in 2. edit.* Cæterum quia communis ſententia firmat nulla ratione vota emiſſa tempore libertatis irritare directè poſſe à poteſtate dominatiua ſuperueniente, ſed ſolum ſuſpendi; reſpondeo ſupradictæ obiectioni; ſuperiorem religionis non irritare vota religioſi in ſæculo emiſſa, quia profeſſione religionis tanquam ſolutione illorum perfectiſſima extinguntur. Quod ſi ea religioſus tempore profeſſionis approbauerit, & in eis perſiſtere voluerit, irritari poterunt à Prælato. Quia ſunt tempore ſubiectionis emiſſa; vota verò pupilli ſeu minoris nemini ſubiecti ſuſpendi, ſed non irritari potuerunt à tutore vel curatore ſuperueniente. Quia nullibi eſt cautum, eos habere poteſtatem ea vota directè irritandi, & poteſtate indirecta ſufficienter prouidere poſſunt pupilli ſeu minoris adminiſtrationi.

3. Ex his infertur; vota vxoris tempore libertatis emiſſa ſuſpendi à marito poſſe quatenùs ſibi præiudicauerint & non

aliter. Nam eſto maritus haberet poteſtatem irritandi omnia vota vxoris tempore matrimonij emiſſa (vt multis placet) nullo modo hac poteſtate gaudet comparatione votorum tempore libertatis emiſſa. Quia ei nec ob promiſſionem, neque ob voluntatem promittentem, neque ob materiam promiſſam illa vota, cum fiunt, ſubiiciuntur. Reſtat ergo vt ſolum tempore matrimonij ſubiiciantur ob præiudicium quod ei prouenire poteſt ex executione talium votorum; ac proinde ſolum ex hac cauſa capacia ſint indirectæ irritationis. Sic poſt alios antiquiores docent Syluеſt. verbo *votum* 4. *q.* 2. *d.* 1. Nauarr. *c.* 12. *num.* 65. Azor 1. *p. lib.* 11. *c.* 17. *q.* 14. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *qu.* 6. *punct.* 6. *num. vlt.* Suar. *l.* 6. *c.* 4. *num.* 16. & *c.* 7. *num. vlt.* Sayro in Claui Regia *l.* 6. *c.* 10. *num.* 11. & 19. Sanch. aliis relatis *l.* 4. *c.* 31. *num.* 9. Quæ à fortiori procedunt in votis ſeruorum tempore libertatis emiſſis, quæ à ſuperueniente domino ſolum ſuſpendi non irritari poſſunt. Et tradit Azor *q.* 2. & 10. Suar. *cap.* 3. *num. vlt.* Sayro *c.* 10. *nu.* 18. Sanch. *n.* 14.

4. Sed inquires; an vota conditionalia emiſſa tempore libertatis, quorum conditio tempore ſubiectionis impletur, cenſenda ſint ac emiſſa tempore ſubiectionis; ita vt poſſint à ſuperueniente ſuperiore penitus irritari caſu, quo tunc emiſſa poſſent? Reſpondet Sanch. *d. cap.* 31. *num.* 17. Si conditio per accidens contingit, vt ſi mulier ſoluta voueat eleemoſynam, ſi nauis ex Aſia venerit, & venit tempore quo nupta eſt, illa vota reputanda eſſe ante ſubiectionem emiſſa; quia ante ſubiectionem tota obligatio contracta eſt, & conditio per accidens contingit, & ex contingentibus per accidens non eſt res diiudicanda. Si autem per ſe contingat conditio, vt ſi voueas eleemoſynam ſi talem duxerit, eſto alicui poſſet videri tempore ſubiectionis emitti; quia tunc perfecta obligatio conſurgit; at credit cenſenda eſſe tempore libertatis emiſſa. Ducitur primò: quia votis ſicut & contractibus non poteſt noua conditio addi, ſed cum fiunt totam ſuam perfectionem habent; ergo facto voto tempore libertatis non poteſt aliqua conditio ſuperaddi, quam antea non haberet. At cum factum eſt, non habuit conditionem beneplaciti Superioris. Ergo ex ſuperueniente ſubiectione illam habere non poteſt, cum in ſuo eſſe perfectum ſit. Secundò mouetur; quia eſto in legatis inſpiciatur tempus conditionis impletæ, ſecùs eſt in contractibus, in quibus inſpicitur tempus quo initi ſunt, *leg. ſi filius familias* 78. *ff. de verborum obligat.* At votum quia promiſſio eſt & obligationem inducit aſſimilatur contractibus. Ergo tempus quo factum eſt, inſpici debet. Sed eſt factum tempore libertatis. Ergo illo tempore emiſſum reputandum eſt.

Cæterum aliter diſtinguendum cenſeo. Si conditionis appoſitio non ſit libera vouenti, vel quia ex alterius voluntate pendet, vel quia caſu contingit, veriſſimam cenſeo ſupradictam ſententiam; eo quod tota illius voti obligatio ante ſubiectionem contracta ſit. Nam appoſitio illius conditionis, quæ vouenti voluntaria non eſt, non poteſt eſſe voluntaria ſuſceptio obligationis. Verum ſi conditio ex libera vouentis voluntate pendeat, vt ſi promitteret eleemoſynam ſi exiret, ſi Petrum alloqueretur, ſi imaginem Virginis inuiſeret, & tempore ſubiectionis hanc conditionem apponis, reputandum eſt votum illud eleemoſynæ tempore ſubiectionis factum. Nam cum tota obligatio illius voti pendeat ex libera voluntate vouentis apponentis conditionem; tunc cenſendum eſt, verè & propriè emitti; cum liberè conditio apponitur, ſiquidem appoſitione illius conditionis ſuſcipitur obligatio. Et confirmo ex doctrina tradita hoc puncto, §. 3. quamque ipſe Sanchez approbat; ibi enim probauimus votum conditionale emiſſum in pueritia, cuius conditio vouenti libera impletur tempore pubertatis ex affectu ad rem promiſſam, firmari, & tanquam emiſſum in pubertate iudicandum eſſe. Ergo in præſenti idem dicendum eſt. Neque obſtant rationes quibus ducitur Sanchez. Fateor voto illi conditionali facto tempore libertatis nullam ſuperaddi poſſe conditionem beneplaciti Superioris. At nego non ſuperaddi dictam conditionem voto abſoluto tacitè emiſſo appoſitione liberæ conditionis. Ad ſecund. concedo votum aſſimilari contractibus; ſed nego in contractibus gratuitis, quorum obligatio ex conditione liberè apponenda à contrahente penderet, non eſſe inſpiciendum tempus conditionis appoſitæ, cum tunc ſuſcipiatur obligatio & non antea.

§. VI.

An extendatur irritatiua poteſtas ad vota executioni mandata, & ad promiſſiones humanas, & ad vota realia defuncti quæ in hæredes tranſierunt.

SVMMARIVM.

1 *Non extendatur irritatiua poteſtas ad vota executioni mandata.*

2 *Neque ad promiſſiones homini factas ex Superioris licentia.*

3 *Neque item ad vota tranſlata in hæredem.*

1. His omnibus ſupradictis negatiuè eſt reſpondendum. Sed claritatis gratia triplicem conſtituo concluſionem. Prima nullatenus irritatiua poteſtas extenditur ad vota perſonalia vel realia executioni mandata. Sic Caiet. 2. 2. *q.* 88. *art.* 8. *dub.* 2. Sotus l. 7. de iuſtit. *q.* 3. *art.* 1. verſ. *maiori autem.* Valent. *diſp.* 6. *q.* 6. *p.* 6. *q.* 3. Sanch. *l.* 9. *de matrim. diſp.* 40. *num.* 12. & *l.* 4. *ſum. c.* 27. *num.* 3. Ratio eſt manifeſta quia votum executioni mandatum ceſſat. Ergo non eſt capax irritationis. Adde ſi votum reale ſit & executioni fuerit mandatum non poterit Superior rem traditam reuocare. Vnde ſi ex licentia Superioris promiſiſti calicem Eccleſiæ, & promiſſum tradidiſti, nequit Superior reuocare. Quia traditione factus eſt ſub alterius dominio, *leg. traditionib.* 20. *Cod. de pactis.*

2. Secunda concluſio non poteſt ſuperior irritare promiſſionem homini factam ex eius licentia. Sic docet Suar. *tom.* 2. *de Relig. l.* 6. *de voto c.* 6. *num.* 3. Baſil. Legion. *l.* 10. *c.* 17. §. 1. *n.* 17. Sanch. lib. 9. de matrimon. *diſp.* 4. *num.* 14. & *l.* 4. *ſum. c.* 27. *num.* 23. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 13. *num.* 77. *ad ſecund. in* 2. *edit.* Ratio eſt. Quia promiſſione facta ius eſt promiſſario acquiſitum. Sed ius promiſſario acquiſitum nequit ſuperior infringere. Ergo nequit promiſſionem factam irritare.

Dices, ſuperior poteſt promiſſionem Deo factam, antequam executioni mandata ſit, infringere; quia eſt dominus voluntatis promittentis: ergo etiam poterit irritare promiſſionem homini factam. Deinde ſubditus non tenetur exequi promiſſionem, ſi ſuperior interdicat vt tradit Leſſius & Sanchez *ſupra.* Quia cum ſuperior adhuc data licentia promittendi, & promiſſione facta dominus ſit voluntatis ſubditi, poteſt à promiſſionis executione ſubditum impedire. Ergo irritare promiſſionem poterit ſaltem indirectè. Et ita tenet Aragon 2. 2. *q.* 88. *art.* 8 *fol.* 1020. Nec videtur improbabile.

Nihilominus reſpondeo poſſe ſuperiorem irritare promiſſionem Deo factam; non tantum quia dominus eſt voluntatis ſubditi, ſed quia Dei vices gerit, cuius nomine remittit. At cum non gerat vices promiſſarij, iure acquiſitum per promiſſionem remittere non poteſt. Ad ſecund. nego ſuperiorem contradicere poſſe executioni promiſſionis factæ ex eius licentia; quia ea promiſſio non imbibit conditionem ſi ſuperior non contradixerit. Alias nullus cum religioſis auderet contrahere, ſi promiſſiones firmæ non eſſent, & pro voluntate ſuperioris poſſent reuocari. Deinde nego contradicente ſuperiore teneri ſubditum promiſſionem omittere; quia illa contradictio eſt iniuſta, ac proinde releuare non poteſt ab obligatione contracta.

3. Tertia concluſio, vota tranſlata in hæredem irritare ſuperior vouentis non poteſt, tum quia hæredis ſuperior non eſt. Tum quia hæres non obligatur ex voto, ſed ex iuſtitia ex tacito cum defuncto contractu, & obligationes ex iuſtitia irritabiles non ſunt. Tum denique, quia ad hæc vota ſic tranſlata in hæredem poteſtas diſpenſandi & commutandi vota non extenditur, neque extenditur poteſtas irritandi. Sanch. *l.* 4. *ſum. cap.* 24. *num.* 57.

PVNCTVM IV.

Qualiter & quando irritatio concedi poſſit?

SVMMARIVM.

1 *Si negetur ſubdito licentia in perpetuum exequendi votum, cenſetur irritatum.*

2 *Debet tamen Superior votum cognoſcere.*

3 *Non eſt irritatio ſi pro determinato tempore licentia negetur.*

4 *Irritatio & ſuſpenſio procedens à poteſtate dominatiua nulla indiget cauſa ad ſui valorem.*

5 *Plures affirmant ſine cauſa iuſtè concedi poſſe. Sed probabilius eſt eſſe ſaltem veniale peccatum.*

6 *Fieri poteſt irritatio etiam ſubdito inuito.*

7 *Non eſt neceſſaria cognitio voti irritandi ſi votum eſſe cognoſcat.*

8 *Quid ſi ex parte irritantis dubium ſit, an ſit verus Superior? Sub diſtinctione reſpondetur.*

9 *Ob dubium ex parte vouentis non impeditur Superioris certa poteſtas.*

10 *Error communis eſto ſuppleat iuriſdictionis defectum, non tamen defectum poteſtatis dominatiuæ.*

11 *Qualiter irritatiua poteſtas delegari poſſit.*

1. SVperior votum irritat, quando voto cognito denegat ſubdito abſolutè licentiam illud exequendi ſine vlla temporis

poris limitatione. Sumitur ex *cap.*30. *Numer.* vbi de puella vouente dicitur. Si autem vt audierit, (ſcilicet pater eſſe voto ligatam) & contradixerit, vota & iuramenta eius irrita erunt; neque obnoxia tenebitur ſponſioni; eo quod contradixerit pater. Vt docent Caietanus Armilla & alij quos refert & ſequitur Sanch. lib 9. de matrimon. *diſp* 43. *num.* 10. *&* *l.*4. *ſum c.* 25. *n.*35. Leſſius *l.*2. *c.*40 *dub* 12 *ſine n.*72. *in* 2 *editi ne.* Ratio eſt; quia omnia vota ſubditorum, ſi ſint de rebus prohibitis fieri abſque licentia; hanc habent conditionem ſi ſuperior licentiam dederit; alias nulla erunt vtpote de materia illicita. Si verò ſint de rebus ſibi permiſſis; hanc imbibunt conditionem, niſi Superior contradixerit. Quia hæc conditio neceſſaria eſt, vt ſuperioris poteſtas ſalua remaneat, nullú mque præiudicium habeat ex ſubditorum votis, vt tradidit D. Thom. communiter receptus 2.2. *q* 88 *art.*8. *ad* 4. Valent. *diſp* 6. *q.*6. *punct.*6. Suar. l.6. de voto *c.*1. *num.*9 Sanch. variis in locis præcipuè *l.*4 *ſum. c.*26. *à num* 4. Ergo Superiore non conſentiente aut contradicente abſolutè, votum ceſſat; quia ceſſat conditio ſub qua factum eſt; ſicut quodlibet aliud votum conditionatum ceſſat ceſſante conditione ſub qua fuit præfixum.

2. Dixi quando voto cognito. Nam ſi Superior ignarus voti deneget ſubdito licentiam exequendi illud, nullo modo cenſere debet irritaſſe. Quia quilibet actus voluntarius qualis eſt irritatio non poteſt fieri abſque voluntate irritandi, quæ impoſſibilis eſt incognito obiecto ſcilicet voto quod irritari debet. Et ita ſuſtinent Abulenſ. *c.*30. *Numer.* Nauarr. *ſum. c.* 12. *num* 69. Valent. 2.2. *diſput.*6. *quaſt.*6. *punct.*6. *q.*2. Leſſius *ſupra* Suar. tom.2. de Relig. l.6. de voto *c.*7. *num.*13. *&* 14. Sanch. aliis relatis *l.*4. *ſum. c.*25. *n.* 23. & lib. 9. de matrimon. *diſp.* 43 *num.*2.

3. Dixi inſuper. *quando Superior denegat abſolutè licentiam.* Nam ſi ſolum pro determinato tempore denegaret, vt ſi diceret, nolo vt modo facias, non eſt irritatio voti, ſed illius ſuſpenſio pro illo determinato tempore. Quo tranſacto tenebitur ſubditus votum exequi ſicut antea; niſi fortè votum fuerit de re illi tempori annexa: Quia tunc cum illo tempore finitur: vt ſi promitteres ieiunare ſequenti vigilia corporis Christi, vel illo anno ob lucrandum compoſtellanum iubilæum illuc peregrinationem facere; & ſuperior denegaret facultatem exequendi ieiunium, & peregrinationem illo anno, abſolutè eſſet votum extinctum non tam irritatione quam ceſſatione materiæ promiſſæ. Sic Sanch *d. diſput.* 43 *num.*10. *& cap.* 25. *numero* 35. Ex his ſatis conſtat votum irritatum non reuiuiſcere; ſuſpenſum verò, niſi finitum ſit, reuiuiſcere. Sic Doctores relati.

4. Porrò certum eſſe debet irritationem & ſuſpenſionem procedentem à poteſtate dominatiua, nullam ad ſui valorem cauſam exigere. Quia vt nuper diximus ſubditus in ſua promiſſione imbibit conditionem, dum ſuperior conſenſerit vel non contradixerit. Ergo pro libito contradicente ceſſat obligatio. Secùs eſt quando votum ſuſpenditur vel diſpenſatur ratione iuriſdictionis temporalis vel ſpiritualis. Quia ſuſpenſio hæc neceſſariò fieri debet medio præcepto, ſeu lege impoſita cum executione voti pugnante. At præceptum vel lex nullum eſt, ſi ſit impoſitum ſine cauſa. Ergo diſpenſatio vera cum ſit nomine Dei & in obligatione ipſi acquiſita rationabiliter fieri debet; alias non cenſebitur Deus obligationem remittere. Et ita tradit D. Thom. *q.*88. *art.*12. *ad* 2. Suar. *l.*6. *c.*1. *n.*9. Sanch. *lib.*4. *c.*24. *n* 7. Baſil. de Leon lib. 10. de matrimon. *cap.*17. *n.*22. *& ſequentibus.*

5. An verò ſine cauſa iuſtè concedi poſſit, non eſt conſtans ſententia. Nam Gregor. Lopez *leg* 3. *fine tit.*8. *partit.*1. Nauarr. *c.*12. *num* 73. Syluest. verbo *votum* 4. *q.*6. *d.*6. Azor. 1. *p. l.* 11. *c.*17. *q.*5 Baſil. *d. l.* 10. *c.*17 *num.*14. & alij plures affirmant abſque cauſa concedi poſſe. Mouentur. Quia promiſſiones ſubditi hanc tacitam (vt ſæpe dixi conditionem habent, ſi Superior conſenſerit, vel non contradixerit. Superior autem nullo vinculo tenetur ad præſtandum conſenſum, vel non contradicendum, ſed in his liber eſt, & iure ſuo vtitur. Et explicatur. Si promittas eleemoſynam faciendam ex aliena pecunia ſub conditione. Si dominus conſenſerit, poterit dominus pro libito non conſentire abſque culpa, ſed religioſus, filiusfamilias, vxor, & ſeruus promiſſionem faciunt ſub conditione ſi eorum dominus conſenſerit. Poterit ergo dominus pro libito non conſentire. Hinc inferunt ſupradicti Doctores poſſe votum adſtrictum petere irritationem abſque vlla cauſa. Quia perit rem, quam Superior licitè præſtare poteſt. Sic expreſsè Baſilius Legion. *d. cap.*17. *num.*24.

Cæterum veriùs cenſeo peccare ſaltem venialiter Superiorem qui abſque iuſta cauſa votum ſubditi irritat, vel ſuſpendit. Sic Sotus *l.*7. *q.*3. *art.*1. Aragon. *q.*88. *art.*8. *in* 3. *concluſ.* Leſſius *l.*2. *c* 40. *dub.*12. *num.*70. *& dub.*13. *num.* 76. Sanch. *l* 4. *c.*24. *num.*13. Suar. *l.* 6. *de voto c.*1. *num.*... Layman *l* 4. *ſum. tract.*4. *c.*7. *num.*18. Valent. *diſp.*6. *quaſt.*6. *punct* 6. paulò poſt principium. Ratio eſt. Quia ſiue hæc poteſtas data ſit in vtilitatem vouentis vt creditur data Prælatis religioſis, ſiue in vtilitatem irritantis, vt eſt poteſtas domini in ſeruum, ſiue in vtilitatem vtriuſque vt datur coniugibus; diſſonum & contra rationem eſt, eam abſque cauſa vtili irritanti, vel vouenti exercere. Quia eſt contra finem ipſius poteſtatis, & conſequenter abuſus illius. Item alienum eſt à ratione, quod Superior abſque aliqua cauſa impediat voluntatem ſubditi in bonum voto obfirmatum. Cum Superior ratione ſuperioritatis teneatur prouidere de bono ſpirituali ſubditi, neque illi impedimento eſſe, cum ſibi nullum damnum inde prouenit. Ex quo ſolutum manet contrarium fundamentum. Ad confirmationem poteris reſpondere, eſſe diſparem rationem. Nam promittens eleemoſynam ex aliena pecunia nullum ius in illam habet. At ad opera ſpiritualia exercenda aliquale ius habet ſubditus licet dependens à ſuperiore. Quapropter plures Doctores cenſent (vt in ſuperioribus vidimus) votum dandi eleemoſynam ex aliena pecunia nullum eſſe; cum tamen votum ieiunij & orationis promiſſum à ſubdito validum ſit. Quid ergo mirum quod dominus negans abſque cauſa conſenſum in diſtributione ſuæ pecuniæ non peccet; peccet tamen, ſi neget conſenſum in his, quæ ad bonum ſubditi ordinantur. Secundò reſpondeo clariùs negando poſſe dominum abſque vlla cauſa negare conſenſum in diſtributione ſuæ pecuniæ. Habet enim ſemper cauſam legitimam negandi nempe propriam vtilitatem, qua priuatur permittendo propriæ pecuniæ alienationem. At cum in præſenti ſupponamus, nullam incommoditatem ſuperiori aduenire ex eo quod ſubditus votum exequatur, abutetur ſane ſua poteſtate, ſi illum à bono propoſito concepto retrahat, & impediat. Ex his conſtat non poſſe ſubditum irritationem voti à ſuperiore petere niſi aliquam cauſam ſuæ petitionis habeat. Eam tamen exiſtimo ſufficientem eſſe, ſi grauatum voto ſe ſentiat; quia ad excuſandam culpam venialem, quæ in præſenti interuenire poteſt, quælibet modi ea cauſa ſufficit; eáque de cauſa moraliter loquendo nulla culpa in conceſſione irritationis, illiúſve petitione inuenitur vt dixit Sanch. *libr.*4. *ſumma cap.* 24 *num.*15. *&* 16.

6. Hanc irritationem poteſt Superior facere ſubdito contradicente. Quia non pendet in vſu ſuæ poteſtatis à voluntate ſubditi. Nam quantumuis ſubditus renuat, ſi Superior eius obligationi contradicit, ceſſat obligatio. Quia ceſſat conditio beneplaciti Superioris, ſub qua neceſſariò contracta eſt. Sic ex communi ſententia tradunt. Sayro in Claui Regia *lib.* 5 *ſc.* 8. *num* 6. Aragon 2.2. *q.*89. *art.*9. paulò poſt principium. Suar. *lib.*6. *de voto c.*1. *ad finem* Sanch. *l.*4. *de voto c.*24. *num.* 25. Sed quia ſubditus facta irritatione poteſt iterum votum emittere, & ſic irritationem eludere, vt huic incommodo prouideatur, debet Superior materiam illius voti prohibere & quaſi antecedenter irritare; quo facto nullum erit votum de illa emiſſum. Sic relato Suare aduertit Sanch. *d. cap.*24. *numer.*26. *fine.*

Dices commutatio, & diſpenſatio fieri non poteſt ſubdito inuito. Ergo nec irritatio. Item irritatio ſicut & diſpenſatio, & commutatio eſt beneficium ſubditi; ſiquidem cum ab obligatione contracta liberat. At beneficium non datur inuito. Ergo neque irritatio inuito concedi poteſt. Reſpondeo concedendo diſpenſationem & commutationem non poſſe concedi inuito, & negando idem eſſe de irritatione. Nam irritatio ſupponit votum eſſe emiſſum ſub conditione tacita vel expreſſa, ſi Superior conſenſerit; quam conditionem nullomodo imbibunt vota ſubditorum comparatione Prælati ſola iuriſdictione temporali, vel ſpirituali gaudentis. Deinde dico, commutationem ſubdito inuito non concedi, non quia eſt beneficium; ſed quia requirit neceſſariò eius conſenſum & acceptationem; eo quod obligationem prioris voti in aliam materiam transferat; transferre autem non poteſt niſi ipſe ſubditus conſentiat, acceptet, & velit ſe obligare, quod in irritatione non procedit. De diſpenſatione (eſto Aragon *d. art.*9. Suar *d cap.*1. *num* 13. Sentiant concedi non poſſe inuito) probabiliùs exiſtimo cum Sanch. *dicto cap.*24 *num.*26. dari poſſe. Quia eſto beneficium ſubditi ſit; eſt tamen præcipuè beneficium Superioris, quatenus illa via oſtendit liberam habere poteſtatem, nec ligatam ſubditi voluntate; ſicut tractatu de excommunicatione dicemus abſolutionem dari poſſe excommunicato renuenti. Adde ſæpe conuenire ſubdito (tametſi ipſe non cognoſcat) diſpenſationem, irritationémve votorum concedi; ſæpè bono communi id neceſſarium eſt. Conueniens ergo erat, vt poteſtas diſpenſandi, & irritandi à voluntate ſubditi non penderet. Præterea irritatio & diſpenſatio non ſunt beneficia poſitiua, ſed priuatiua, quæ per ſe acceptationem non requirunt. Fatetur tamen & bene Sanchez ſupra diſpenſationem conceſſam ſubdito renuenti grauiorem cauſam ad ſui valorem expoſtulare vtpote contrariam voluntati ita ad bonum affectæ.

7. Rurſus non eſt neceſſarium, vt validè & iuſtè irritatio fiat, ſuperiorem cognoſcere votum irritandum. Nam eſto ei non manifeſtetur poteſt credere ſubditum petentem irritationem voto grauari, qua credulitate poſita iuſtè irritationem concedit; quia ad irritationem (vt dixi) hæc ſufficit cauſa. In

ſententia

ſententiã verò affirmatiuam nullam cauſam requiri ad irritationem clarum eſt fieri poſſe abſque voti cognitione. Et ita tenet Baſilius Legionenſ. *lib.*10.*de matrimonio cap.*17. *n.*22. indicat Sanchez *lib.*4.*cap.*24. *num.*61. *iunctis iis quæ dixerat cap.*22.*num.*10.

8. Duplex reſtat difficultas enodanda circa vſum huius poteſtatis irritatiuæ. Prima an exerceri poſſit in caſu dubio? Secunda, an alteri delegari poſſit?

Circa primam difficultatem aduerte, dubium hoc oriri poſſe vel ex parte irritantis, vel ex parte vouentis. Si ex parte irritantis dubium naſcatur; eo quod dubitetur, an ſit verus pater, legitimus tutor, vel curator, verus religionis Prælatus, verus maritus, verus dominus; diſtinguendum eſt; ſi hi ſint in poſſeſſione, irritare vota poterunt; quia in caſu dubio in fauorem poſſeſſionis iudicandum eſt. Secùs eſt ſi poſſeſſione careant; quia abſque poſſeſſione nullus adeſt titulus certus, quo certus vſus poteſtatis irritatiuæ firmetur, & honeſtetur. Sic Sanchez lib.4.de voto *cap.*32.*n.*15.

Si dubium ex parte vouentis naſcatur, generaliter dicere poſſumus, non impedire Superioris certam poteſtatem. Quia æquum non eſt, aliquem iure quæſito, & certo priuari ob dubiam cauſam & rationem. Sic Suar. libr. 4. de voto *c.*6. *n.*1. Hinc infero patrem poſſe irritare vota perſonalia filij impuberis, & realia puberis; tametſi dubium vel opinio ſit, fuerint ne perſonalia tempore pubertatis, & realia poſt pubertatem emiſſa. Quia dum id clarè non conſtat priuari pater non debet certa poteſtate, quam habet quælibet filij vota irritandi. Nam licet hæc poteſtas limitetur in votis perſonalibus pro tempore impubertatis, & in realibus pro tempore pubertatis, conſtare certo debet tempus, vt locum habeat limitatio certæ poteſtatis. Sic Suar. *ſupra* & *l.*6. *c.*6. *num.*4. *fine.* Sanch. *l.* 2. *de matrim. diſput.* 41.*n.*39 *&* *l.*4 *ſum.c.*32.*num.*2. Bonacin. *diſp.* 4 *q.*2. *punct.*7.§.2.*num.*21. Eadem ratione poterit tutor vota impuberis, & curator vota puberis, & maritus vota vxoris irritare, tametſi dubium vel opinio ſit, fuiſſe emiſſa tempore, quo ſui iuris erant. Quia poteſtate certa tutoris, & curatoris & mariti omnia pupilli, minoris, vxoris vota irritandi, reſtringi non debet ob dubiam cauſam. Sic Sanch. *dicto cap.*32. *nu.*7. At idem eſt ſi vouens certus ſit tempore ſubiectionis omiſiſſe votum; ignorat tamen, an eius executionem diſtulerit in tempus libertatis. Quia præſumendum eſt talem dilationem non feciſſe; cum communiter potiùs contingat vouentem de præſenti ſtatu diſponere non de contingenti futuro. Quod intelligendum eſt, quando votum tempore ſubiectionis impleri poteſt. Alias contrarium erit præſumendum ob valorem actus. Suar. *lib.*6.*de voto cap.*4.*num.*8. Sanch. *lib.*4. *cap.* 32. *num.* 13. Bonacin. *diſt.*4 *q.* 2. *punct.* 7. §. 2. *numer.*21. *in fine.* Idem eſt ſi dubitetur; an tempore habili vota confirmata ſint; non obinde ſuperior amittere debet ſuam poteſtatem; tum ob poſſeſſionem quam habet; tum quia confirmatio cum ſit quid facti non præſumitur. Suar. *lib.*4. *de voto cap.*6. *num.*1. *ad finem.* Sanch *lib.*4. *cap.*32.*num.*9. Bonacin. *punct.*7 §.2.*n.*19. Sed quid ſi dubites; an reuocatione voti facta tempore habili ad illud firmandum, legitimè confirmaueris, & poteſtatem irritandi impedieris? Credo regulariter non confirmare, neque talem poteſtatem impedire. Quia reuocans votum frequenter ſolum intendit onus impoſitum approbare, non aliud de nouo ſibi imponere. Sanch. *num.*11. *&* 12. Quando autem ſubditus v. g. filius, ſeruus, & vxor bona haberet, ex quibus poſſit liberè diſponere; & dubitaret ex quibus bonis votum emiſerit, præſumendum eſt ex propriis bonis votum emiſiſſe. Quia ſemper præſumi debet vouens firmam velle facere obligationem ſi poteſt, & de materia aptiori diſponere Sanch. *dicto cap.*32 *num.*14.

10. Denique aduerte cum Sanch. *num.*16. Bonacin. *dicta diſput.*4 *quæſt.*2 *punct* 7.§ 2 *num.*32. Si de facto contingat Superiorem irritare votum, quod verè irritare non poterat, ſi veritas conſtaret, vel quia non eſt legitimus Superior, vel quia votum fuit confirmatum: quocumque tempore hæc veritas deprehendatur, irritatio facta non ſubſiſtit. Quia error, eſto ſuppleat iuriſdictionem non tamen ſupplet dominationem; cum de poteſtate dominatiua ex errore ſupplenda nihil iura diſponant.

11. Circa ſecundam difficultatem; an hæc irritatiua poteſtas alteri delegari poſſit? Non deſunt Doctores, qui negatiuè reſpondeant; eo quod hæc delegatio non videatur poſſe fieri ſine communicatione dominij; ſicut nec delegatio iuriſdictionis ſine communicatione iuriſdictionis. Et præterea; quia irritatiua poteſtas fundatur in conditione beneplaciti Superioris, quam vota irritanda imbibunt. Ergò neceſſariò debet eſſe Dominus, & Superior qui votum irritare poterit.

Meo iudicio ſupradicta ratio concludit, neminem poſſe nomine proprio vota irritare, quin Dominus ſit, dominiumque habeat. Non tamen concludit, quin nomine alieno & tanquam Procurator, qui alterius vices gerit, id poſſit; ſicut poteſt delegatus à Parocho poteſtatem aſſiſtendi matrimonio habere, quin beneficium habeat, & Procurator ad contrahendum matrimonium conſtitui, quin ipſe matrimonij capax ſit: quia delegatus non proprio, ſed alieno nomine aſſiſtit, & contrahit. Deinde irritatio eſt contradictio Superioris diſpoſitioni factæ à ſubdito; quæ ergo cauſa eſſe poteſt, quominus hanc contradictionem non poſſit Superior per Procuratorem præſtare; ſicut Prælatus, & Dominus poſſunt per Procuratorem contradicere alienationi factæ de rebus, quarum habent dominium? Sic Suar. l.6. de voto *c* 7. *num.*17. Leſſius *l.*2.*c.*40.*dub.*18 *nu.*133.*in* 2.*editione* §. *Abbatiſſa*, Sanch *lib.* 4.*cap.*24.*n* 54.*vbi n.*53. Aduertit & bene; quando Superior per ſe votum irritare non vult, eſſe aptum modum irritandi, ſi dicat ſe irritare illa vota, quæ aliquis tertius irritanda iudicauerit. Quia tunc ipſe Superior irritat eſto ſub alterius arbitrij conditione.

P V N C T V M V.

Qualiter vota ſeruorum poſſint domini irritare?

S V M M A R I V M.

1 *Sola ea vota ſeruorum poſſunt domini irritare quæ ſuo obſequio præiudicauerint.*

2 *Non eo ipſo quo quis eſt dominus vota ſerui irritare vel ſuſpendere poteſt.*

3 *Quid dicendum de votis famulorum?*

1 HVcuſque egimus de his quæ communia eſſe poterant omnium ſubditorum votis; reſtat vt de quolibet genere ſubditorum ſpecialiter dicamus. Et à facilioribus incipiendo inquirimus, quam poteſtatem habeant domini ad ſuorum ſeruorum vota irritanda? Breuiter reſpondeo ea ſola vota irritare poſſe, quæ eorum obſequio, & ſeruitio obſtiterint. Quia in ea ſola ratione dominis ſubiecti ſunt. Sic Nauarr. *c.* 12.*num.*64. Valent. 2.2. *diſp.*6.*quæſt.*6. *punct.*6. *qu. vltima.* Azor. *l.* 11.*c.*16.*quæſt.* 8. *&* *c.* 17.*q.*9. Leſſius *l.*2. *cap.* 40. *dub.* 14. *num.*86. *in* 2. *editione.* Suarez *lib.*6 *c.*3.*num.*1.2. *&* 3. Sanchez pluribus relatis *lib.*4.*c.*36.*num.*2. Quapropter vota quorum executionem ſerui remiſerint in tempus ſolutæ ſeruitutis irritari non poſſunt. Quia neque in executione neque in obligatione dominorum obſequio præiudicant. De votis verò ante ſeruitutem emiſſis ſuſpendi eorum executio poteſt, ſi præiudicantia fuerint, & idem eſt dicendum de votis obſeruandi præcepta, audiendi miſſam, ieiunandi, communicandi. Nam eſto irritari non poſſint. Quia non ſunt de materia ipſis dominis ſubiecta; poſſunt tamen impediri & ſuſpendi aliquando, ſi præcipiatur eo tempore fieri aliqua opera cum eorum obſeruatione incompoſſibilia, vt bene aduertit Sanch. *d. cap.*36. *num.* 6. Quod à fortiori procedit in votis rerum ad conſilium pertinentium vt recitandi aliquas moderatas orationes, præſtandíve aliquam moderatam abſtinentiam. Votum verò caſtitatis nullatenus irritari neque ſuſpendi poteſt. Quia eius obſeruatio neque præiudicare dominis poteſt, neque impedire eorum continuum obſequium, vt fatentur omnes Doctores. Et idem eſt de votis realibus ſi fortè ſerui aliqua bona habeant propria, vt docuit Suarez *dicto cap* 3.*num* 5. Secùs verò ſi ex bonis dominorum ſint. Nam eo ipſo ſunt eorum diſpoſitioni ſubiecta.

2. Sed inquires; an eo ipſo quo quis dominus ſit, poſſit ſuorum ſeruorum vota irritare vel ſuſpendere? Negatiuè reſpondendum eſt, niſi votum ſit directè oppoſitum dominio. Sic Sanchez *lib.*4. *cap.*26. *à numero decimoquarto*. Quia eſſe dominus poteſt, quin bonorum adminiſtrationem habeat, & conſequenter quin habeat adminiſtrationem ſerui, vt contingit in pupillo, minore, & vxore. Quorum adminiſtratio (exceptis aliquibus caſibus) ad alios pertinet; ac proinde pertinet ad ipſos irritare vota quæ tali adminiſtrationi officiunt. Dixi niſi votum directè opponatur dominio, quale eſt votum religionis, quia domino non conſentiente non poſſunt ſerui vtpote dominorum obſequio aſtricti de ſe diſponere.

3. Ad hæc reducuntur vota famulorum qui ex contractu operas ſuas hero exhibere tenentur, qui herus irritare vel ſuſpendere poterit, quatenùs obligationi factæ contradixerint. Quia obligatio iuſtitiæ cuilibet alteri obligationi voluntariæ præualere debet. Sic Suar. *l.*6.*c.*3 *numer* 6. Sanchez *l.*4. *de voto cap.* 24. *num.*24. Bonacina *diſput.*4 *q* 2. *punct.*7. §. 2. *numer.* 9.

PVNCTVM

PVNCTVM VI.

An omnia vota vxoris poſſit maritus irritare & ècontrà?

SVMMARIVM.

1 *Vota omnia vxoris conſtante matrimonio emiſſa poſſe à marito irritari, qui cenſeant.*
2 *Probabilius eſt ſola præiudicantia irritare poſſe.*
3 *Fit ſatis oppoſito fundamento.*
4 *Qualiter maritus irritare poſſit vxoris votum de operibus preceptis.*
5 *Quid de voto caſtitatis emiſſo abſque viri conſenſu?*
6 *Quid de emiſſo ex conſenſu viri?*
7 *Quid de voto religionis à coniuge emiſſo?*
8 *Quid de voto caſtitatis & religionis in tempus ſoluti matrimonij implendo?*
9 *Vxor non poteſt alia vota viri irritare niſi quæ ſibi præiudicauerint.*
10 *Quid de voto viri non petendi debitum?*
11 *Votum continentiæ vel non petendi debitum emiſſum à coniuge abſque alterius licentia regulariter indiſcretum eſſe, nec conſulendum.*

1. PLures Doctores affirmant poſſe maritum omnia vota vxoris conſtante matrimonio emiſſa irritare. Huius ſententiæ clarè eſt Sotus *l.7 qu.3.art.1. poſt medium*, Sanch.*l.9. de matrim.diſp.3.num.7.& diſp.39 n.4.& l.4.Decalog. c.34. num.3.* Fauet, D.Thomas 2.2.*qu* 88.*art.8.ad* 3.vbi vota vxoris cum religioſorum votis comparat. Idipſum iudicant plures alij relati à Sanche ob quorum authoritatem hæc ſententia probabilis eſt; ſicuti eam probabilem reputat Leſſius l. 2. de iuſtitia *c.40. dub.15.n* 88.*in 2.editione* Bonacina *diſp.4. q.2. punct.7.§ 2.n.16.* & Lopez 1.*p. inſtructor. cap.47.* vocat eam ſatis tutam, & probari poteſt illo *Numer.30.* Vbi eodem modo loquitur textus de voto vxoris, ac de voto puellæ exiſtentis in domo parentis. Deinde probatur ratione; quia vxor ſubiecta eſt viro in omnibus, ſicut Eccleſia ſubiecta eſt Chriſto ad *Epheſ.5.* Ergo omnes eius actiones viro ſubiectæ ſunt. Præterea ad conſeruandam pacem, mutuúmque amorem inter coniuges neceſſarium fuiſſe videtur, vt mulier plenè viro in omnibus eſſet ſubiecta, neque velle vel nolle haberet niſi ſecundum viri beneplacitum. Denique hac ratione leuitati & inconſtantiæ mulierum in vouendo prouidetur; ſicuti impuberibus prouiſum eſt. Et licet hæc leuitas & indiſcretio, quæ ſolet eſſe in mulieribus, non fuerit ſufficiens, vt mulieres ſolutæ non ſe poſſint votis firmiter obligare; ſufficere autem videtur pro nuptis tantum, quia hæ plene marito ſubduntur. Tum quia ob matrimonij onera, educationem prolis, domeſticam gubernationem maiori diſcretione indigent.

2. Cæterum probabiliùs cenſeo, ſola ea vota vxoris poſſe maritum irritare, quæ vſui matrimonij, educationi prolis, & gubernationi domeſticæ præiudicauerint. Sic docent poſt alios antiquiores Nauarr. *cap.12.n.64.* Valent.2.2. *diſp.88. diſp.6. qu.6.punct.6.in vltima difficultate.* Azor 1.*p. l* 11.*c.16.quæſt. vltim.& cap.17.q* 12. Sayro in Claui Regia *l.6.c.5. num.8. & c.10.num.19* Leſſius *l.2.c.40. dub.15.n.89. in 2. editione.* Suar.lib.3. de voto *c.6.n.26.*& *l.6 c.4. n.2.* Baſil.Legionen. l. 10.de matrimon.*c.17.n.3.*Bonacina *diſp.4.q.2.punct.7. §.2. à n.10.*Layman.*lib.4.ſumm.tract.4 c.5.n.* 12 *& aly plures.* Ratio eſt; quia neque ex natura rei neque ex iure poſitiuo efficaciter colligitur vxorem ſubditam eſſe viro in actionibus perſonalibus, quæ vſum matrimonij educationem prolis, domeſticam gubernationem non impediunt. Quia hæc ſubiectio ex matrimonij contractu oritur; ac proinde commenſurari debet fini ipſius ſed plures actiones ſunt, quæ ſupradicto fini non officiunt nempe obſeruatio diuinorum præceptorum, moderata pœnitentia, breuis oratio, eleemoſyna ex propriis bonis, & aliæ ſimiles. Ergo ad hæc facienda voto ſe obſtringere firmiter poterit vxor.

3. Neque obſtant contraria. Ad locum *Numer.* Reſpondeo illam legem eſſe cæremonialem, & pro illo populo latam, ac proinde ceſſare. Alias omnia vota puellæ etiam puberis exiſtentis in domo parentis poſſet pater irritare. Item poſſet ea firma reddere eo ſolum quod ſtatim non contradixerit, quod eſt falſum. Ad primam rationem concedo vxorem ſubditam eſſe viro in omnibus, quæ ad domus gubernationem attinent; non in aliis; imo in vſu matrimonij æque vir ſubditus eſt vxori ac vxor viro: ac proinde ſola ea vota quæ domus gubernationi, & vſui matrimonij præiudicant poterit maritus irritare. Neque alia ſubiectio neceſſaria eſſe videtur ad pacem, mutuúmque amorem coniugum; ad ſecundam dico, naturali leuitati & indiſcretioni, qua ſolent ſe mulieres nuptæ votis implicare ſufficienter prouiſum eſſe, ſi maritus poteſtatem habeat irritandi earum vota domus gubernationi præiudicantia.

4. Ex his deducitur primo qualiter poſſit vir irritare vota vxoris de operibus præceptis, vt de audiendo ſacro, de ieiunio ſeruando, de confeſſione, & communione facienda, de non fornicando, de non mentiendo, & de aliis ſimilibus? Secundum opinionem Sanchez omnia vota irritare maritus poteſt (eſto materia horum votorum non ſit marito ſubiecta,) eſt tamen voluntas vxoris ne nouis obligationibus abſque mariti conſenſu implicetur. Cæterum iuxta noſtram ſententiam nullo modo maritus hæc vota directè irritare poterit; tametſi poſſit ſi domeſticæ gubernationi neceſſarium fuerit executionem illorum votorum ſuſpendere, opera incompoſſibilia præcipiendo. Sic Leſſius, Suarez, Bonacina, & alij *ſuprà.*

5. Secundò deducitur votum caſtitatis emiſſum ab vxore abſque viri conſenſu poſſe à viro irritari iuxta ſententiam Sanchez. Quia eſto mulier in actu coniugij viro ſubdita non ſit, ſed ei æqualis. At ſubditur in voluntate, ne noua obligatione ſe implicet, à qua ſubiectione non eximitur, eſto votum ante conſummatum matrimonium fuerit emiſſum. Quia non matrimonij conſummatione ſed contractu vir caput eſt vxoris. Neque item eximitur, eſto ex licentia mariti fuerit illud votum emiſſum. Quia licentia non tollit à marito dominium, ſed ſolum impedit liberam & expeditam irritationem. Ne ſcilicet abſque graui cauſa fiat.

Verum ſecundum noſtram ſententiam votum firmum eſt, neque irritabile. Nam illud votum continere poterat obligationem abſtinendi à debiti petitione, & redditione, venereiſque delectationibus. At qua parte continet abſtinentiam à debiti redditione non indiget irritatione. Quia ad hunc effectum extendi non poteſt ob alterius præiudicium. Qua parte vero continent obligationem abſtinendi à petitione debiti, venereiſque delectationibus: firmum eſt, & inirritabile. Quia ſecundùm hanc partem marito non præiudicat. Sic Suar. tom. 3. de Religione *lib.9. cap.8. numero quinto, & ſequentibus.* Quod ſi ipſe maritus ægrè ferat ſemper petere; & ob hanc cauſam minuatur amor, & diſcordia excitetur, ceſſabit pro tunc voti obligatio quoad debiti petitionem, ne ſit maioris boni impeditiua. Layman. *lib. 4. ſumm. tract.4. capit.7. num.16.*

6. Dubium ſolum eſt, quando ex mutuo conſenſu & per modum pacti vouet vterque coniux caſtitatem: an tunc etiam in ſententia Sanchez poſſint ſibi vota irritare, & ad priſtinum ſtatum redire. Negant communiter Doctores & merito. Quia non exigitur mutuus conſenſus niſi vt omnino ſecuri ſint à mutua debiti petitione, obligationéque reddendi; quod nullatenùs fieri poteſt, niſi vnuſquiſque iure petendi cederet. Sic Ambroſius relatus *in cap.finali 33.qu.5.*& Auguſtinus *cap. quod Deo eadem cauſa & qu.* Baſilius Legionenſis *lib.10. de matrim. cap.17. §.1. num.14.* Sayro in Claui Regia *l 6.c.5.num.17.* Leſſius *l.2.c.40 dub.15.num.95.in 2. editione.* Suarez *tom.3.de Relig. libr.9. cap.9. num.6.* Sanchez lib. 4. ſummæ *cap.34.num.15.* & lib.9.de matrimon. *diſp.40. n.20.* Sed quia huiuſmodi ceſſio iuris validè remitti ab alterutro coniugum poteſt, & mutuo conſenſu contractus diſſolui; ſicuti mutuo conſenſu celebratus eſt. Vt docet Sanch. lib. 9. de matrimonio *diſput.37. numer. 15. & cap. 34. 1ſumm. num.17.* Baſil.*lib.10.cap.17.num.14.* Suar. *cap.9. num.7.* quia eſt contractus humanus, qui neque ex ſe neque ex iure aliquo poſitiuo perpetuitatem inducit. Eo tamen diſſoluto, redeunt coniuges ad priſtinam ſeruitutem, & obligati ſunt reddere; tametſi petere non poſſint, quouſque votum irritetur, quod irritari poterit; ac ſi mutuo conſenſu votum factum non eſſet. Credo autem illam diſſolutionem contractus illicitam eſſe, niſi ex grauiſſima cauſa fieret vtpote contra votum in ceſſione iuris incluſum. Sanch. & Suar. *locis citatis.* Bonacin.*diſp 4.q.2. punct.7.§.1.num.16.*

7. Tertiò deducitur; quid ſentiendum ſit de voto religionis à coniuge emiſſo? Breuiter reſpondeo; in omnibus illis caſibus, in quibus, illud votum impleri à coniuge poteſt altero inuito, non ſubeſſe irritationi non ſolum ſecundum noſtram ſententiam concedentem irritationi ſola vota præiudicantia; ſed etiam ſecundum opinionem Sanchez ſubiicientem irritationi omnia vota vxoris quia executione huius voti ſeparantur coniuges à mutua habitatione, obligationéque reddendi, quod præſtare non poſſent altero inuito, niſi ab illius conſenſu independentes eſſent. Sanch. l. 9. de matrimonio *diſp.40. numero 21. & lib.4.ſum. cap.34. num. 16.* Leſſius *lib.2.c.40.dub.15.n.94 & 95.in ſecunda editione.*

8. Quartò deducitur; quid ſentiendum ſit de votis caſtitatis & religionis in tempus ſoluti matrimonij implendis? Hæc in ſententia Sanchez irritari à marito poſſunt. Quia eſt dominus voluntatis vxoris, & illa vota non mutuant ſtatum, ſed ſupponunt mutatum. At in noſtra ſententia nequaquam ſubiiciuntur irritationi; quia neque executio illorum votorum,

vorotum neque obligatio aliquod præiudicium marito affert. De votis ſactis ante matrimonium, vel tempore diuortij neque ipſe Sanchez concedit ſubiici irritationi, eo quod emiſſa non ſint ſub conditione beneplaciti Superioris; cum nullus tunc adſit. Solum excipiuntur vota perſonalia impuberis, vel realia puberis, quæ ſecundum probabilem ſententiam irritari à marito poſſunt. Quia maritus ſuccedit loco parentis. Leſſius *lib.2.cap.40.dub* 15. *n.*92. Sanch. *lib.9. de matrimonio diſput.*41.*n.*4.*&* 5. cuius contrarium videtur ſentire *lib.*4. *cap.*9.*n.*5. At ſecundum noſtram ſententiam ea tantum vota irritare, ſeu potius ſuſpendere maritus poterit, quæ ſibi præiudicauerint. Baſilius Legionenſis *lib.*10.*cap.*17.*n.*9.

9. Si verò de poteſtate vxoris ad irritanda vota mariti loquamur, dicendum eſt, ſola ea vota irritare poſſe, quæ ſibi præiudicauerint. Quia vir ſubiici non poteſt vxori quoad voluntatem, ſed ſolum quoad materiam promiſſam. Sic pluribus relatis Suar. *lib.6.de voto c.4.n.8.& ſequentibus.* Sanch. l.9.de matrimonio *diſp.42.num.2. & lib.4. ſumma cap.34. n.20.* Leſſius *lib.2.cap.40.dub.15.n.98.in 2 editione.* Baſilius Legionenſis *lib.10.cap.17.§.2.n.*18. quod circa irritare poteſt vxor votum longæ peregrinationis niſi ſit Hieroſolymitanæ in ſubſidium terræ ſanctæ, immoderatæ abſtinentiæ, nimiarum precum, & ſimilium; quia obſtant mutuæ habitationi, & obligationi reddendi. Sic Suar. *n.8.& 12.* Sanch. *diſp.42.n.4. & cap.34.num.21.* Leſſius *lib.2. cap.40. dub.15. n.98.* Bonacina *diſp.4 quæſt.2.punct.7.§.2.n.17.* At idem eſt votum induendi habitum Eremitæ, ſeu tertij Ordinis D. Franciſci; quia ob horrorem, quem cauſat, retrahunt mulierem à debiti petitione & redditione. Sanchez, Suarez, Bonacina, & Leſſius *ſuprà.*

10. De voto non petendi debitum variant Doctores; alij affirmant irritari ab vxore poſſe, quia cogit mulierem ad ſemper petendum, quod nimis oneroſum, & verecundiæ mulierum contrarium. Sic Henricus lib.11. de matrimon. *cap.15. num.*8. Layman. lib.4. ſummæ *tract.4. cap.7. n.16.* & alij relati Sanch. *diſp.42. num.7.* alij negant. quia vxor non habet poteſtatem obligandi maritum ad petendum, ſed ſolum ad reddendum. Ergo in abſtinentia à petitione maritus non præiudicat. Et licet inde vxor moleſtiam accipiat ſentiens ſe obligatam eſſe ad petendum quoties vult libidini ſatisfacere, id leuis conſiderationis eſt; cum maritus vtatur iure ſibi dato nunquam petendi. Sic Palacios *in 4.d.38.diſp. 2. circa principium.* Antonius Gomez in Bullam Cruciatam *clauſu.10.num.67. ſtunica, q.5. de voto num.60.* Huic ſententiæ plures Doctores conſentiunt ſub quadam conditione, nempe ſi maritus ſe aliquoties offerat paratum debiti redditioni. Quia hac obligatione tollitur vxori verecundia, quam habere poterat in petendo. Sic Sanchez lib.9. de matrimon. *diſput. 42. num.7. fine,* & lib.4. de voto *cap.34. num.27.* Leſſius *lib.2. cap.40. dub.15. num.99. in 2. editione.* Baſil. Legionenſis *lib.10. de matrimon.cap.17. §.2. num.19.* Nauarr. *cap.12 num.60.* Placet mihi hæc ſententia; eo quod obligatio mariti non petendi debitum in præiudicium vxoris non cedit; ſiquidem non retrahit vxorem à petitione, ſed liberiùs petere poteſt ſciens maritum impeditum eſſe ad petendum, tum vt ſuæ libidini ſatisfaciat, tum vt annuat inclinationi naturali mariti. Neque video, quare maritus teneatur ſe aliquoties offerre vxori paratum ad reddendum. Nam ſi de habituali oblatione loquamur, ſemper maritus paratus, & diſpoſitus eſſe debet; ſi verò de actuali oblatione; ſicut vxor non poteſt obligare maritum, vt petat debitum, ita neque vt ſe actualiter offerat. Sufficit autem ſi ſe offerat reddere cum primum vxor minimo indicio ſuæ voluntatis petit. Alia oblatio nec neceſſaria eſt, neque congruo tempore fieri poteſt.

11. Aduertunt tamen communiter Doctores votum continentiæ, vel non petendi debitum emiſſum à coniuge abſque alterius beneplacito regulariter illicitum eſſe, & indiſcretum; tum quia moleſtum alteri; tum & præcipuè ob periculum violationis. Nam cum non poſſit diuerſo lecto cubare, quin alius permittat, difficilè ſe continere poterit. Sic Leſſius *cap.40. dub.15. in fine*; imo neque ex licentia coniugis niſi ſenes ſint & periculum abſit tale votum conſulendum eſt, vt indicauit Paulus 1. *ad Corinth.*7. reuertimini in idipſum, nec tenet vos ſatanas. Et notauit Layman. *lib.4. ſumma tract.4. cap.7.n.16. fine.*

Pvnctvm VII.

Qualiter parentes tutores & curatores irritare vota poſſint filiorum pupillorum & minorum?

Svmmarivm.

1 *Quouſque impubertas, & pubertas duret?*
2 *Quando filius eximatur à patria poteſtate?*
3 *Officium tutoris & curatoris quando finiatur.*
4 *Pater omnia vota filij impuberis irritare poteſt.*
5 *Comprehenditur filius naturalis deficiente tutore.*
6 *Eandem poteſtatem habet tutor comparatione pupilli.*
7 *Quid dicendum de matre?*
8 *Quid de hero, magiſtro, & nutritio.*
9 *Filij puberis vota irritare parens poteſt quæ ſibi præiudicauerint non alia.*
10 *Quæ ſint hæc vota perſonalia?*
11 *Vota realia ex bonis caſtrenſibus aut quaſi non poteſt irritare.*
12 *Quid dicendum de votis ex bonis aduentitiis.*
13 *Egreſſo filio à patria poteſtate non ſunt eius vota à patre irritabilia.*
14 *Quid dicendum de curatore; an habeat eandem poteſtatem ac pater;*
15 *Quid de matre?*
16 *Minoribus non competit in votis reſtitutio.*

1. PRo huius quæſtionis deciſione præmitto impubertatem, ſeu pupillarem ætatem durare in pueris vſque ad quatuordecim annum completum; in fœminis vſque ad duodecimum completum. Colligitur ex *cap. puella 20. quæſt. 2. & ex leg. fin. Cod. quando tutor.* Pubertas verò incipit ab illo ætate, & durat vſque ad annum vigeſimum quintum completum habetur *l.1.Cod ſi minor ſe maiorem dixerit.* Computatur autem hæc ætas à puncto natiuitatis; quia tunc naſcitur filius luce huius mundi frui ſic vniuerſi Doctores.

2. Secundò præmitto filium non eximi à patria poteſtate ratione ætatis; nam eſto excedat vigeſimum quintum annum ſub patria poteſtate eſt; neque pater perdit vſumfructum, bonorumque adminiſtrationem. Sic tradunt communiter Doctores cum Gloſſ. *in leg. finali.§ pupillus,ff.de verborum obligationibus,* Matienço *l. 5. recopilation. tit.* 1. *leg.*8. Gloſſ.1.*num.*2. Anton.Gomez *leg.*47. Tauri *n.*1. Leſſius *l.2.cap.42.n.12.n.61. in 2.editione.* Suar. *lib.6. de voto cap.5. num.*12. Sanch. lib.6. de matrimon. *diſp.39.num.*10.& lib.4. de voto *cap.35 num.29.* Deinde non eximitur filius à patria poteſtate ratione ordinis ſacri etiam præsbyteratus. Quia nullibi cautum eſt, ſed potius contrarium ſupponitur in *leg.1. Cod. de Epiſcopis & Clericis,* & tradunt poſt alios antiquiores Couarruuias *cap. quia vos num. 5 de teſtamentis,* Bernardus Diaz practicarum *cap.132. n.6.* Antonius Gomez *leg.*48. Tauri *n.*7. Sanchez *lib.4.c 35. num.37.* Præterea iure communi ſpectato non eximitur filius à patria poteſtate per matrimonij contractum etiam ſubſecutis Eccleſiæ benedictionibus. Colligitur ex *leg.1. & 2. Cod. de bonis quæ liberis, & leg. ſi vxor. Cod. de conditionibus inſertis.* Et notat Matienço & Anton. Gomez *ſuprà, &* Sanchez *cap.35. n.31.* Econtrà liberatur filius à patria poteſtate. Primò ſi religionem pater, vel filius profiteatur; quia non expedit filium ſub plurium eſſe poteſtate. Sic Couarruuias *cap 2. de teſtamentis n.8.* Molina tractat.2. de iuſtitia *diſput.*140 verſ. *vtrum autem* Sanchez *lib.4.c.35. n.* 44. Secundò ſi filius in Epiſcopum eligatur. Authent. *ſed Epiſcopalis dignitas §, vltimo Cod. de Epiſcop. & Clericis, cap. per venerabilem in principio. Qui filij ſint legitimi, & lex regia* 14.*tit.*18. *partita* 4. Tertiò ſi filius eligatur, & adminiſtrare incipiat aliquam illarum dignitatum, quarum meminit, *leg. vltima, Cod. de decurionibus lib.*10. *& lex 7. & ſequentes tit.18. partita* 4. quartò ſi filius vel parens ſeruus efficiatur ſuſpenditur patria poteſtas ob rationem dictam; quia non expedit filium eſſe ſub plurium poteſtate, quod neceſſariò fieret, ſi patria poteſtas non ſuſpenderetur. Nam ſi filius eſſet ſeruus, eſſet ſub poteſtate domini, & ſimul ſub poteſtate patris; ſi verò pater eſſet ſeruus, etiam ipſe filius ſub eius poteſtate exiſtens quaſi in ſeruitutem eſſe. Ne igitur pluribus obedire filius teneatur, eximitur à patria poteſtate ob ſeruitutem parentis vel ſuam. Conſonat §. *ſi ab hoſtibus inſtitut. quibus modis, ius patriæ poteſtatis ſoluitur.* Quintò ſi pater mortuus fuerit naturali vel ciuili morte, filius efficitur ſui iuris, §. *cum autem inſtitut. quibus modis ius patria poteſt. ſoluitur & leg.1.2.& 3.tit.8.partita* 4. Sextò ob crimen hæreſis ſiue à patre, ſiue à filio commiſſum. Conſtat ex *d.* §. *cum autem.* Septimo ſi de facto filius emancipetur, §. *præterea inſtitut. quibus modis, & c. leg. non modo, & leg. vlt. Cod de emancipatione liberorum.* Octauò in hoc Regno Caſtellæ & Luſitaniæ matrimonio contracto etiam inſciis parentibus eximitur filius ab eorum poteſtate dummodo ſubſecutæ ſint Eccleſiæ benedictionis. Habetur *leg.47. &* 48. Tauri *quæ ſunt 8. & 9. tit.1. l.5. nouæ collectionis.* Vide Molina *tom.1. de iuſtit. diſput.*229. Vbi bene expendit modos, quibus filius patriam egrediatur poteſtatem.

3. Tertiò præmitto, officium tutoris, qui pupillo regendo præcipuè datus eſt, & ſecundario ipſius rebus: finiri cum primum pupillus pubertatem attingit. Habetur expreſsè *inſtitut. quibus modis tutela finitur, in principio,* ibi. Pupilli pupillæque cum puberes eſſe cœperint à tutela liberantur. At

officium

officium curatoris, qui puberis rebus adminiſtrandis præcipuè datus eſſet, ceſſat ipſo iure, cum pubertas finitur. Colligitur ex *inſtitut. de curatoribus*, ibi. Maſculi quidem puberes, & fœminæ viri potentes vſque ad vigeſimum quintum annum completum curatores accipiunt. Quia datum ad certum tempus ipſius lapſu finitur. Solet item tutoris ſeu curatoris officium finiri beneficio principis veniam ætatis concedentis, vt tradit Gloſſ. *inſtitut. de curatore in principio*, & colligitur ex *leg.* 1. *&* 2. *Cod. de his qui veniam ætatis impetra.* Matrimonij autem contractu nequaquam finitur non ſolum iure communi de quo certum eſt iuxta *legem* 1. *&* 2. *ff. de minoribus*. Sed neque iure Regni Caſtellæ vt bene probant. Pariadorus *libr.* 1. *de rebus quotidianis cap.* 12. *à n.* 5. Sanch. *l.* 4. *ſum. cap.* 35. *num.* 59. His præmiſſis.

4. Dicendum eſt; poſſe patrem omnia vota abſque vlla exceptione ſiue realia ſiue perſonalia filij impuberis quantumuis doli capacis irritare. Quia illa omnia (iure ſic diſponente) emiſſa ſunt parentis beneplacito, qui poteſt obligationem aſſumptam à filio elidere, vel confirmare; expediebat enim maximè eo tempore, quo filius creditur imbecilli vſu rationis gaudere, aliena voluntate regi, illique ſubdi in obligationibus aſſumendis. Et licet aliquando perfecto vſu rationis gaudeat, hoc per accidens eſt, & poteſtatem parentis non diminuit. Colligitur *ex c.* 1. *&* 2. 20. *q.* 2. *& cap. mulier* 32. *q.* 2. & tradunt ferè omnes Doctores teſte Suar. *l.* 6. *c.* 6. *à num.* 1. Sanch. *l.* 4. *ſum. c.* 35. *n.* 7. Layman *lib.* 4. *ſumm. tractat.* 4. *c.* 7. *n.* 10. *aſſertion.* 5. Leſſio *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 14. *n.* 81.

5. Difficultas autem eſt; qui ſub nomine patris, & ſub nomine filij ad hæc vota irritanda intelligantur. Et credo ſub nomine filij non ſolum legitimum, ſed naturalem & ſpurium intelligi, ſi moraliter conſtet verè filium illius eſſe. Quia eſto pater eiuſdem poteſtatem non habeat ad filium naturalem, & ſpurium gubernandum; habet tamen poteſtatem naturalem vt filij imbecillitati in vouendo conſulat, ne maneat hoc conuenienti remedio deſtitutus. Quod intelligendum eſt quando nullus adeſt tutor, qui de hoc remedio prouideat. Nam ſi tutor adeſt, ipſi, & non parenti competit filij illegitimi vota irritare. Quia tutori & non parenti competit illius filij gubernatio; ſub tutoris enim & non ſub parentis eſt poteſtate, *inſtitut. de patria poteſtate in principio*. Et tradit Sanchez *libr.* 4. *c.* 35. *n.* 82.

6. Sub nomine verò patris ad hæc vota impuberis irritanda venit tutor in omnium ſententia. Quia loco patris ſubrogatur ex iuris diſpoſitione.

7. Mater verò viuente patre nullatenus hanc poteſtatem habet; quia nec familiæ neque bonorum adminiſtratio ipſi competit iuxta *Textum in* §. *fœmina inſtitut. de adoptionibus*. Sed totius domus gubernatio eſt penes patrem; poterit tamen ipſa filio præcipere, ne votum exequatur quouſque patrem conueniat quod non eſt irritare, ſed voti executionem ſuſpendere ob rectam domus gubernationem. Sic Suar. *lib.* 6. *cap.* 6. *n.* 21. Sanch. *lib.* 4. *cap.* 35. *num.* 78. At mortuo parente, vel amente, vel illo longiſſimè abſente diſtinguendum eſt; ſi filio datus ſit tutor, aut curator non poterit mater vlla vota irritare: quia nec perſonæ, nec bonorum ei competit adminiſtratio, ſed penes tutorem, vel curatorem exiſtit. Sic Sylueſt. verbo *religio* 2. *q.* 13. & verbo *votum* 4. *q.* 2. *d.* 1. Nauarrus *cap.* 12. *n.* 64. Azor 1. *p. lib.* 11. *cap.* 17. *q.* 7. Graffis 1. *p. deciſionum l.* 2. *cap.* 19. *n.* 3. Leſſius *l.* 2. *c.* 40. *dub.* 14. *n.* 82. *in* 2. *editione*. Sanch. *c.* 35. *n.* 78. Suar. *lib.* 6. *c.* 6. *n.* 22. Quod ſi filio tutor datus non ſit, neque ex parte patris eſt auus, qui loco patris ſuccedere poſſit, poterit mater vota filij impuberis irritare. Non quia tutrix ſit (tutelam namque ob mortem mariti ipſo iure non habet, eſto illam petere poſſit. Authent. *matri & auia*, *Cod. quando mulier tutelæ officio fungi poteſt*) ſed quia iure ipſo naturali illi datum eſt impuberem gubernare patre, auo, tutoréque deficientibus. Ne impubes careat, qui eius imbecillitati in vouendo conſulat. Sic Suar. *lib.* 6. *c.* 6. *num.* 22. Emanuel Sà verbo *voti irritatio*, *n.* 1. Sayro in Claui Regia *lib.* 6. *c.* 10. *num. vlt.* Sanch. *c.* 35. *n.* 76. *&* 79. Layman *lib.* 4. *ſum. tract.* 4. *cap.* 7. *n.* 10. Bonacin. *diſp.* 4. *q.* 2. *punct.* 7. § 2. *n.* 18.

8. An autem ſub nomine patris veniat herus, vel magiſter deficientibus patre, tutore aliiſque aſcendentibus? Affirmant plures grauéſque Doctores vt æquitati & pietati conſonum, ne impubes hoc remedio, quo ſuæ imprudentiæ in vouendo conſulitur, deſtitutus exiſtat. Sic Sayro in Claui Regia *l.* 6. *cap.* 10. *num.* 18. *in fine*. Leſſius *l.* 2. *cap.* 40. *dub.* 14. *in* 2. *editione n.* 82. Suar. lib. 6. de voto *c.* 6. *n.* 21. Layman. *lib.* 4. *ſum. tract.* 4. *cap.* 7. *n.* 10. Cæterum etſi hæc ſententia pia ſit, & ob tantorum Doctorum auctoritatem probabilis. At contraria verior eſt. Quia poteſtas dominatiua ad irritationem votorum requiſita nec iure naturali, nec poſitiuo magiſtro, hero, nutritio infantis conceditur. Potiùs namque ſui iuris eſſe reputatur impubes patre, tutore, aliiſque aſcendentibus carens. Sic pluribus relatis Sanch. *lib.* 4. *ſum. cap.* 35. *n.* 84. Bonacina *diſp.* 4. *q.* 2. *punct.* 7. §. 2. *n.* 18.

9. Si verò de votis puberum loquamur; pater irritare vota poteſt, quæ ſuæ adminiſtrationi, & gubernationi domeſticæ præiudicauerint non alia. Sic docent poſt alios antiquiores. Suar. lib. 6. de voto *cap.* 5. *num.* 4. *&* 5. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 6. *quæſt. vlt.* Sayro in Claui Regia *lib.* 6. *c.* 5. *n.* 6. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 14. *num.* 85. *in* 2. *edit.* Sanch. *lib.* 4. *ſumm. cap.* 35. *à n.* 15. Bonacin. *diſp.* 4. *q.* 2. *punct.* 7. §. 2. *n.* 21. Et alij communiter paucis exceptis. Et ſumitur ex *leg. Deo nobis*, §. *hoc etiam*, *Cod. de Epiſcopis & Clericis*, & Authent. *de ſanctis Epiſcop. c.* 41. *& ex cap. ad noſtram de Regularibus*, & præcipuè *ex c.* 1. *&* 2. 20. *q.* 2. Ratio ea eſt, quia obtenta pubertate filius præſumitur plenam diſcretionem habere ad vouendum. Ergo ex parte voluntatis nulla adeſt cauſa irritationis. Ergo ſolum adeſſe poteſt ex parte materiæ promiſſæ, quæ ſi paternæ adminiſtrationi, gubernationique domeſticæ præiudicauerit, eo ipſo votum irritare poterit vtpote quod neceſſariò habere debet hanc inhibitam conditionem ad ſui valorem, niſi parenti attulerit præiudicium. Neque ab hac poteſtate irritatiua excluduntur vota, eo quod iuramento firmata ſint. Quia iuramentum ſoli Deo præſtitum conditionem voti ſortitur, & eſt voto acceſſorium. Suar. *lib.* 6. *de voto cap.* 6. *num. vltimo* Sanch. *lib.* 4. *cap.* 35. *n.* 62.

10. Hinc infero, non poſſe parentem irritare filij puberis votum religionis, caſtitatis, ordines ſuſcipiendi. Quia in his filius eſt ſui iuris. Tradunt relati Doctores. Item nec votum frequentandi Sacramenta confeſſionis, & communionis, fundendi moderatas preces, ſuſcipiendi ieiunia moderata, ſeruandi diuina præcepta. Quia hæc domeſticæ gubernationi non obſunt. Suar. *dicto cap.* 5. *numer.* 4. Leſſius *dub.* 14. *num.* 85. Supponit Sanch. *dicto c.* 35. *num.* 15. Econtrà irritare poteſt votum longæ abſentiæ ſeu diuturnæ peregrinationis. Quia obſtat curæ paternæ, quam cum filio habere debet, dum eſt ſub eius poteſtate. Et tradunt Leſſius, Suar. & Sanchez *locis allegatis*. Solum votum peregrinandi non deuotionis cauſa, ſed in ſubſidium terræ ſanctæ excipiunt communiter Doctores, ne poſſit à patre irritari. Argumento Textus *in cap. ex multa de voto*. Vbi viris hoc votum exequi promittitur etiam vxoribus renuentibus ob boni publici fauorem, qui in hoc ſubſidio præſtando cernitur. Sed vt benè tradit Suar. *lib.* 6. *c.* 5. *n.* 11. Sanch. *c.* 35. *n.* 26. Non eſt hæc exceptio admittenda in filiis puberibus, ſicut neque in ſeruis, aut religioſis, tum quia textus ſolum viros coniugatos excipit, & cum ſit exceptio à iure communi exorbitans non debet ad alios caſus extendi. Tum quia non eſt eadem ratio in filiis ac eſt in viris; quia viris competit gubernatio domus & familiæ, ſuntque vxoris caput, quæ in filiis comparatione parentis non procedunt. Deinde excipiunt votum, ſeu iuramentum eundi Romam pro impetranda abſolutione excommunicationis reſeruatæ, quod nequit pater irritare; quia eſt medium ſaluti ſpirituali filij neceſſarium. Et colligitur apertè ex *cap. relatum de ſentent. excommunicationis*. At vt benè aduertit, Sanch. *dicto c.* 35. *n.* 27. Si per bullam cruciatam, aut religioſorum priuilegium poſſet ſupradicta abſolutio obtinere, optimè poſſet pater ſupradictum votum irritare. Quia tunc filio neceſſarium non eſt Romam ire pro impetranda abſolutione, ob quam neceſſitatem non poterat pater executionem ſupradicti voti impedire. Deinde irritari à patre poteſt votum abſtinentiæ, ſeu ieiunij, quo præſumeretur filium morbi habere periculum, vel quo non poſſet labori ordinario incumbere, vel quo neceſſariò perturbandus eſſet ordo domeſticus parando cibos diuerſos à communibus. Item votum tot precum & orationum, quibus impeditur aſſiſtere occupationi à patre deſignatæ. Sic Suar. & Leſſius *ſupr. &* Sanch. *n.* 17.

11. Secundò infero, neque poſſe irritare votum reale ex bonis, quorum filius dominium & adminiſtrationem habet, vt ſunt bona caſtrenſia aut quaſi. Quia in horum alienatione filius eſt ſui iuris, nec patri præiudicare poteſt, *leg. filiusfamilias in fine*, *ff. de donationibus*. Et tradunt Nauarr. *cap.* 21. *n.* 70. Suar. *libr.* 6. *de voto cap.* 5. *num.* 4. Sayro in Claui Regia *lib.* 6. *cap.* 5. *n.* 6. *& cap.* 10. *n.* 25. Sanch. *c.* 35. *n.* 25. Leſſius *dub.* 14. *n.* 85. Azor 1. *p. libr.* 11. *c.* 7. *q.* 17. Bonacina *punct.* 7. §. 2. *n.* 22.

12. Tertiò infero, nec poſſe patrem irritare votum filij puberis de bonis aduentitiis, quorum neque vſumfructum neque adminiſtrationem habet. Quia ſolum ob illas rationes ei præiudicare poterat. Quo circa cum filius poſt vigeſimum quintum annum adminiſtrationem habeat bonorum aduentitiorum, quorum pater non habet vſumfructum. Vt manifeſtè probat Textus in Authent. *vt liceat matri & auiæ verſ. ret autem*. Nullatenus eius vota de his bonis pater irritare poterit. At dum eſt in minori ætate conſtitutus, ſi adminiſtratio patri non competit, vel quia ſub ea conditione filio bona illa relicta ſunt, vel quia pater non vult adminiſtrare, non ipſi ſed curatori competit poteſtas irritandi ea vota. Sanch. *l.* 4. *ſum. c.* 35. *n.* 41.

13. Quartò infero, quotieſcumque filius à patria poteſtate egreditur non ſunt eius vota à patre irritabilia; quia eſt

Digitized by Google

ſui iuris nec patri quoad perſonam, vel bonorum adminiſtrationem ſubiectus.

14. Supereſt dicendum; an in horum votorum irritatione habeat & mater minoris eandem poteſtatem, ac pater? De curatore certum eſt eandem poteſtatem habere dum eius officium durat; quia eo tempore plenè loco parentis ſubrogatur. Et ob hunc finem datus eſt, vt bonis minoris prouideat. Quod ſi plures ſint curatores deſignati (& idem eſt de tutoribus comparatione pupilli) penes quemlibet ipſorum eſt integra poteſtas vota puberis irritandi; quia hæc competit ratione officij, & nulla eſt ſpecialis ratio, quare potiùs vni quam alteri competat. Suar. *lib.6. cap.6. n.22.* Sanch. *cap.25. n.70.* Bonacin. *diſp. 4. q.2. punct.7. §.2. n.25. in fine.*

15. De matre ſi curatrix ſit, idem eſt dicendum. At ſi curatrix non ſit, & minor curatorem habeat, certum eſt, nullam poteſtatem habere: quod à fortiori conuincunt ea, quæ diximus de poteſtate matris ad irritanda vota pupilli. Sed ſi minor curatore caret, non deſunt Doctores, qui ſentiant poſſe ea vota minoris irritare, quæ poſſet pater. Sic videntur tenere expreſsè Manuel Rodriguez 2. *tom. ſum. cap.*91. *n.*10. *concl.* 9. Vega 2. *tom. ſum. c.*129. *caſu* 96. *fine.* Stunica de voto *q.*3. *n.*95. Sayro in Claui Regia *lib.6.c.*10. *num. vlt.* Emanuel Sà verbo *voti irritatio num.*1. Ratio eſſe poteſt; quia deficientibus patre, & curatore, aliiſque aſcendentibus parentis, qui de obligationibus minoris prouideant, rationi conſonum eſſe videtur, vt mater, auiáque ſuccedat ob naturalem in filium poteſtatem, & amorem. Verum hæc ſententia nullomodo admittenda eſt. Quia pater ſolum poteſt vota filij puberis irritare, dum filius ſub eius eſt poteſtate. At filius pubes non eſt ſub poteſtate matris quatenùs mater eſt. Vt deciditur in §. *Fœmina, inſtitut. de adoptione & leg. Regia* 2. & 8. *tit.*17. *partita* 4. Ergo mater quatenus talis eſt, poteſtatem non habet filij puberis vota irritandi. Præterea de votis realibus eſt manifeſta ratio. Nam matri non competit ipſo iure adminiſtratio bonorum filij puberis mortuo parente, ſed curatori à iudice deſignato, & dum nullus deſignatur ipſi minori competit; quia eſt ſui iuris. At poteſtas patris, curatoris ad irritanda vota realia minoris in adminiſtratione fundatur. Cum ergo hæc matri quatenus talis eſt, non competat; nullo modo hæc poteſtas competere poteſt. Et ita tenet Suar. *lib.6. cap.5. in fine.* Sanch. *lib.4. ſum. c.35. num.77.* & conſentiunt omnes illi, qui hanc poteſtatem ad irritanda vota impuberis negant, quos plena manu refert Sanch. *d.cap.35.n.74.*

16. Tandem inquires; an minoribus competat in votis reſtitutio in integrum, ſicut in aliis contractibus; cum ſe reputant notabiliter læſos? Affirmant Paludanus, Syluester, & alij relati à Sanch. *d.c.35.n.85.* Sed abſque vllo fundamento, cum longè diſpar ratio ſit in votis, ac in contractibus. Nam in contractibus inuenitur deceptio, & defectus voluntarij, ob cuius cauſam conceditur minoribus reſtitutio. At in votis nullatenus deceptio eſſe poteſt. Quia Deus neminem decipit; neque etiam defectus voluntarij; cum votum plenè voluntarium ſit. Præterea quæ deceptio eſſe poteſt vbi opus conſilij & perfectionis Euangelicæ exercetur? Sic aliis relatis comprobat Sanch. *loco citato n.*86. Bonac. *diſp.4. q.2 punct.7. §.2.n.24.*

PVNCTVM VIII.

Quæ & qualiter religioſorum vota irritari poſſint?

SVMMARIVM.

1 *Proponitur ratio dubitandi, an omnia religioſi vota poſſit Prælatus irritare vel ſolum præiudicantia?*
2 *Probabilius eſt omnia irritare poſſe.*
3 *Excipe niſi eius ſtatum conſtituant.*
4 *Excipe votum ſtrictioris religionis.*
5 *Quid Prælati hac poteſtate gaudeant.*
6 *Qualiter Pontifex hac gaudeat poteſtate.*
7 *Quid dicendum de monialium Abbatiſſis?*
8 *In quos religioſos ſit hac poteſtas.*
9 *Quid dicendum de religioſo creato Epiſcopo? quid de eiecto?*
10. *Vota nouitiorum irritabilia non ſunt.*

1. NEmini eſſe poteſt dubium, irritari à Prælatis poſſe vota religioſorum; quæ eorum iuriſdictionem, & religioſam gubernationem impediunt. Quia non poſſunt eſſe voto obedientiæ contraria; neque in ſuperiorum præiudicium. Sed quia plura à religioſis vota emitti poſſunt iuriſdictioni ſuperiorum non præiudicantia, vt ſunt vota de actibus internis, de ſeruandis Eccleſiæ & religioſis præceptis, & ſimilibus; dubitant an omnia hæc vota poſſint à Prælatis irritari vel ſolum præiudicantia? Et ratio dubitandi eſt; quia vniuerſalis irritatio eſſe non poteſt, niſi religioſi ita Prælatis ſubiecti ſint in obligationibus aſſumendis, vt in eorum voluntate ſit conſtitutum eos obligatos exiſtere, aut nullam habere obligationem. Sed ex voto obedientiæ ſtatúque religioſo hæc tam lata ſubiectio non colligitur. Quia inde ſolum colligitur in religioſis obligatio obediendi in conſentaneis regulę, & in Prælatis poteſtas ea præcipiendi, prohibendiſque aduerſa. Ergo religioſi non ſunt ita Prælatis ſubiecti, quin poſſint aliquam obligationem regulæ conſentaneam, ſtatuique religioſo conuenientem ſubire independenter à Prælatorum voluntate. Et ita loquentes de voto præceptorum tenent Caietan. 2. 2. *q.88. art.8. dub. vlt.* Palacios *in 4 diſt* 38. *diſp.3.* verſ. *verum in operibus pag.*873. Armilla ſumm. verbo *votum num. 9. Anglus floribus 2. p. quæſt. vnica de voto art. 7. difficul. 2. concl. 3.* & alij plures relati à Suar. *lib. 6. de voto cap.7. n.2.* Et eſt ſententia probabilis teſte Leſſio *lib.2. cap.40. dub. 13. num. 74. in 2. edit.*

2. Cæterum longè probabilius eſt, poſſe Prælatos religionis omnia vota religioſi eius ſtatum non conſtituentia cuiuſcumque materiæ ſint, irritare excepto voto aſſumendi religionem ſtrictiorem. Sic colligitur ex D. Thoma 2. 2. *q.* 88. *art.8. ad 3. & 4.* Nauarrus *cap.* 12. *n.*65. Sayro in Claui Regia *lib.6.c.*10.*n.*9. Azor.1.*p. lib.*11. *c.*17. *q.*16. & 17. Valent. *diſp* 6. *q.6. punct.6. q.5.* Leſſio *d. dub.*13.*n.*75. Suar. tom.2. de Religione *lib.6.c.7.n.3.* Sanch. *lib.4.c.*33. *n.*4. *& ſequent.* Layman *lib. 4. ſumm. tract.4 c.7. n.6. concl.3.* Bonac. *diſp.4. q.2. punct 7. §.2. n.26. & aliis pluribus apud ipſos.* Ratio eſt: quia negari non poteſt, potuiſſe Pontificem vt meliùs religioſi gubernarentur, eorum voluntatem ita Prælatis ſubiicere, vt abſque eorum conſenſu nihil firmiter vouerent. Si enim vt immaturo pupillorum iudicio prouideret, ſic pupillorum voluntatem parenti, vel tutori ſubiecit, vt in parentis vel tutoris arbitrio ſit vota eorum firmare vel caſſare, & quælibet reſpublica poteſtatem habet contractibus ſuorum ciuium eas conditiones apponendi, quibuſcum & non aliter obligati perſiſtant; cur non poterit Pontifex de religioſorum votis ſic prouidere vt hac via in ſtatu aſſumpto rectiùs & ſecuriùs procedant? Quod verò ita factum ſit, probat praxis & vſu religionum teſte Leſſio *n.*75. Sanch. *cap.*24. *n* 30. Vaſquez 1.2. *diſp.*165. *c.*4. *n.*29. Layman. Suar. Bonac. *loco allegat.* Et indicat Auguſtinus relatus *in cap. non dicatis* 12. *q.* 1. ibi. Religioſum non ſolum facultatibus, ſed etiam voluntatibus propriis renunciare, & ſe per promiſſam obedientiam aliorum poteſtati & imperio ſubdere. Et Bonifac. VIII. *in c. ſi religioſus, de electione in* 6. ibi religioſus, cuius arbitrium non ex ſua (cum velle habeat) ſed ex illius quem vices Dei ſupra caput ſuum poſuit & cuius imperio ſe ſubiecit voluntate dependet. Hinc ſoluitur ratio dubitandi, concedo namque ex præciſo voto obedientiæ; ſtatúque religioſo hanc latam ſubiectionem non oriri; oriri tamen ex ipſis Eccleſia ſic diſponente. Cui ſubiectioni non obſtat, quod ſæpe Prælati executionem materiæ promiſſæ non poſſint impedire. Quia impedire poſſunt nouam & voluntariam obligationem illius vt pote non neceſſariam, & multoties non conuenientem.

3. Dixi irritare poſſe omnia vota religioſi, *eius ſtatum non conſtituentia.* Nam quæ eius ſtatum conſtituunt irritabilia non ſunt; ſiquidem ab ipſis tanquam à fundamento prouenit hæc irritatiua poteſtas. Vnde irritare non poſſunt votum caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ; quia in ipſis ſtatus religioſus conſiſtit. Deinde neque irritare poſſunt vota huic ſtatui ex diſpoſitione Pontificis annexa; quia acceſſorium ſequitur naturam principalis. Quocirca cum votum redemptionis captiuorum in religione Mercenariorum, & votum quadrageſimalis abſtinentiæ in religione Minimorum, & in Societate IESV votum ingrediendi ſocietatem (hoc eſt acceptandi gradum qui Præpoſito generali viſus fuerit) & votum ſolemne obediendi ſummo Pontifici, aliáque vota ſimplicia, quæ profeſſi emittunt, annexa ſint ſtatui religioſi, nullatenus irritari poſſunt. Vt notauit Sanch. *lib.4. cap.*33 *n.5.* Layman *lib.4. ſum. tract. 4. c.7. n.6. aſſert.3. fine.*

Præterea ab irritatiua poteſtate excipitur votum arctioris religionis ingrediendæ, cuius executio ſicut non poteſt à Prælato religionis impediri, *cap. licet de Regularibus*; ita neque irritari. Quia irritando hoc votum aliquatenus impeditur ſupradictus ingreſſus. Et præterea profeſſio religioſa cum ſit opus perfectum non poteſt profeſſionem perfectiorem impedire, ſed potiùs cenſeri debet emiſſa ſub ea conditione, dum perfectior profeſſio non emittitur. Excepta autem perfectiori profeſſione, & votum illius aſſumendæ exceptum videtur. Nequit ergo irritari. Et ita tradunt omnes Doctores vt videri poteſt in Nauarro *lib. 3. conſiliorum conſilio* 30. *de voto alias* 40. Sayro in Claui Regia *lib.8. c.* 10. *n.* 9. Leſſio *lib. 2. c* 40. *dub.*13. *n.*75. Suar. l.3. de voto *c.6. n.*23. & *l.6.c.7. n.9.* Sanch. *lib.4.c.*33.*n.*2. Layman *lib.4. ſum. tract. c.7.n.7.* Bonacin. *diſp.4. q.2. punct.7. §.2. n.27.*

Quod ſi Pontifex ex religione quæ laxior videtur, prohibuerit abſolutè tranſitum ad ſtrictiorem votum huius ſtrictioris aſſumendæ nullũ erit; quia non eſt cenſenda omnibus penſatis perfectior, ſecùs verò dicendum eſt ſi ſolum prohibuerit
tranſitum

Digitized by Google

tranſitum abſque eius licentia. Quia tunc credendum eſt perfectiorem, ſeu aptiorem eſſe ad ſpiritualem cuiuſque profectum validùmque eſſe tale votum, ex vi illius obligari vouentem licentiam petere, Sic. Suar. lib. 3. de voto *c. 6. num.* 24. Sanch. *cap.* 33. *num.* 3.

5. Porrò Prælati gaudentes hac poteſtate irritatiua ſunt omnes illi, quibus religioſus ob religioſum ſtatum ſubditur eſt Vnde Generalis, Prouincialis, Viſitator Prouinciæ, Prior, ſeu Rector Collegij hac poteſtate comparatione ſuorum ſubditorum potiuntur, & tradunt omnes Superiores verò ſeu vice prio res, quique in Societate appellantur miniſtri (eſto nomine Superioris inſignantur) hanc non habent poteſtatem, Quia verè Superiores non ſunt; ſiquidem non proprio nomine ſed alieno imperant, neq; in virtute obedientiæ percipiunt, neque à peccatis abſoluunt, niſi quando Prælatus à loco conuentus abeſt. Poterunt tamen ſæpe executionem voti impedire occupando ſubditum; qualiter occupare poſſent ſi nullo voto aſtrictus eſſet. Sic aliis relatis docet Sanch. *l. 4. de voto c. 33. n. 16.* Suar. *lib. 6. de voto cap. 7. n.* 17.

6. De Pontifice eſt aliqualis difficultas; an gaudeat hac poteſtate dominatiua in omnes religioſos? Et quidem quatenus Pontifex eſt & ſupremum Eccleſiæ caput illam non habet; vt diximus puncto 2. Bene tamen quatenus quilibet religioſus voto obedientiæ & religionis profeſſione illi ſubiicitur. Sic poſt alios antiquiores, quos referunt docent Valentia 2.2. *diſp. 6. q. 6. punct. 6. poſt principium,* Suarez lib. 6. de voto *c. 7. n. 18.* Sanch. *lib. 4. cap. 34. n. 20.* Layman *lib. 4. tract. 4. ſumm. c. 7. n. 8.* Clauis Regia *lib. 6. c. 10. n.* 17. Bonacin. *diſp. 4. q. 2. punct. 7. §. 2. num. 6.*

7. Deinde eſt difficultas de monalium Abbatiſſis, ſeu Prioriſſis; an habent hanc poteſtatem? Ratio dubij eſt: Quia non videtur neceſſaria hæc poteſtas, cum eam habeant Prælati regulares, quibus ipſæ moniales ſubduntur. Deinde huiuſmodi Abbatiſſa iuriſdictione ſpirituali carent, vt multis relatis probat Sanch. *lib. 6 ſum. c. 1. n.* 17. Sed poteſtas irritandi vota in iuriſdictione fundatur. Ergo carentes iuriſdictione poteſtate dominatiua carent. Nihilominus plures grauéſque Doctores his Abbatiſſis concedunt eam poteſtatem ad irritanda vota, quam habent Prælati comparatione religioſorum, eò quòd votum obedientię ipſis, ſicut & aliis Prelatis emittatur. Sic Sayro in Claui Regia *lib. 6. c. 10. n. 7. & 13.* Leſſius *lib. 2. c. 40. dubio 18. n. 133. in 2. editione.* Suar. *lib. 6. cap. 7. in fine.* Sanchez pluribus relatis *lib. 4. c. 33. n. 19.* Cæterum mihi probabiliùs apparet, ſola ea vota poſſe Abbatiſſas irritare, quæ domeſticæ gubernationi deeſſe poſſunt. Sic docuit Azor. *1. p. lib. 11. cap. 17. q. 3. ad finem.* Ratio eſt: quia Abbatiſſæ nullam aliam in moniales poteſtatem habent niſi domeſticam & politicam, & in ordine ad bonum temporale domus & familiæ; neque moniales eis obedire promittunt niſi in his rebus, quæ hanc domeſticam, & politicam gubernationem ſpectant; vt ipſemet Sanch. *lib. 6. ſumma, c. 1. n. 17. & ſequentibus* probat. Ergo ſolum irritare poterunt vota hanc gubernationem domeſticam ſpectantia. Quia ſolum in hac parte Superiores ſunt, & monialium voluntatem habent ſubiectam.

8. Rurſus dubitabis, in quos religioſos dicti Prælati ſupradicta poteſtate gaudeant? Certum eſt eſſe illos, qui ſibi ſubiecti ſunt ex voto obedientiæ & religioſi ſtatus; tametſi vota ſolemnia non emiſerint, ſed ſolum ſimplicia. Vt contingit in Societate Iesv. Quia verè ſunt religioſi, & quantum eſt ex parte ſua plenè ſuperioribus ſubiecti. Sic Suar. *lib. 6. de voto cap. 7. n. 10.* Sanch. *lib. 4. c. 33. n. 24.* Poſſunt autem ab hac ſubiectione religioſi perfectè vel imperfectè eximi, ſi perfectè & integrè eximantur, qualiter eximuntur ſcholares & coadiutores à Societate dimiſſi, & qualiter eximerentur religioſi profeſſi cum quibus Pontifex ex plenitudine ſuæ poteſtatis diſpenſaret, & à votis abſolueret; eorum vota irritabilia non ſunt. Quia non ſunt religioſi & ſtatu religioſo ceſſante ceſſat fundamentum irritationis. Et tradit Sanch. lib. 4. de voto c. 30. n. 23. Si autem imperfectè à ſubiectione eximantur. Quia tunc abſolutè manent religioſi, poterunt eorum vota irritare illi Prælati, quibus ſubiiciuntur; ſecus alij, à quorum poteſtate manent exempti.

9. Hinc fit, nullum Prælatum regularem poſſe irritare vota religioſi creati Epiſcopi, tametſi illa fecerit antequam in Epiſcopum eligeretur. Quia Epiſcopi creatione eximitur religioſus à ſubiectione omnium prælatorum regularium; ſed quia adhuc Pontifici vt omnium religioſorum generali Prælato manet ſubiectus, poterunt ab ipſo eius vota irritari. Sic Suar. *l. 6. de voto c. 7. n. 10.* Sanch. *l. 4. c. 30. nu. 21.* Idem, quod dictum eſt, de religioſo creato Epiſcopo, dicendum eſt de eiecto, ſi eiectio iuſta ſit & perpetua. Quia ob illam eiectionem excluditur religioſus à regimine religionis, & à Prælatorum regularium poteſtate. Non tamen excluditur à Pontificis regimine, & poteſtate; ac proinde Pontifex ſolus poterit vota eiecti irritare non alij. Sanch. *d. cap. 30. à n. 16.*

10. Secundò infero, vota nouitiorum, neque à Prælatis regularibus, neque à Pontifice eſſe irritabilia. Quia adhuc ſunt ſui iuris, neminique ex voto obedientiæ ſubiecti. Sic Nauarr. *ſum. c. 12. n. 65.* Azor. *1. p. lib. 1. c. 17. q. 10. & vlt.* Leſſius *lib. 2. c. 40. dub. 13. n. 80. in 2. edit.* Sayro in Claui Regia *lib. 6. c. 10. n. 15.* Suar. tom. 2. de Relig. lib. 6. *de voto c. 7. n. 11.* Sanch. *lib. 4. ſum. c. 33. n. 28.* Bonac. *diſp. 4. q. 2. punct. 7. §. 2. nu. 52.* Laym. *lib. 4. ſum. tr. 4. punct. 7. n. 9.* Poterunt tamen Prælati regulares, quibus competit gubernare nouitios & experiri, an religioni idonei ſint, omnia illorum vota ſuſpendere, quæ onera religionis & nouitiatus exercitia difficiliora reddunt. Ne ob hanc difficultatem minùs apti religioni iudicentur, & ipſis religio diſpliceat. Bonac. Laym. Leſſius locis allegatis Sanch. *n.* 32. imò credo ſi notabiliter onera religionis aggrauant ſiue per ſe, ſiue ex diſpoſitione ſubiecti, ipſo iure ſuſpenſa eſſe, quippe quæ impedimento ſunt maioris boni, nempe liquido religionis experimento. Sic Leſſius *n.* 80. Sanch. *aliis relatis n.* 37. Sayro *c. 10. n.* 15. Hæc procedunt de votis perſonalibus; nam realia rarò, vel numquam exercitia nouitiatus impediunt: aut ea difficiliora reddunt: ideóque nec Prælati regulares ea valent ſuſpendere. Azor. *c. 17. q. vlt.* Leſſius *n.* 80. Suar. *num.* 21. Sanchez *n.* 36. Secùs eſſet ſi nouitio deficerent commoda alimenta, ob quorum defectum ſibi appareret religio difficilior, poſſet vtique vota realia ſuſpendere, vt claram religionis capiat experientiam, & ne periculo exponatur illam deſerendi; quia eſt eadem ratio, ac de votis perſonalibus. Adde quælibet vota tam realia, quam perſonalia poſſe ab ipſo nouitio in opera, & exercitia nouitiatus commutari, vtpote in rem euidenter meliorem. Sed ne omnia opera nouitiatus exequenda vi voti obligatus exiſtat, quod durum eſſet, & ſcrupulis expoſitum, oporteret commutationem eſſe non ita indeterminatam, & confuſam, ſed determinatam, & claram in hæc vel illa opera pœnitentiæ & orationis. Nouitius verò religionem deſerens voti prioris obligatione aſtringitur. Quia credendum eſt, ſolum pro illo tempore commutationem feciſſe. Excipe niſi contrarium conſtet ex determinatione temporis, & æqualitate commutationis, Sanch. *d. c. 33. n. 41. & 42.*

PVNCTVM IX.

Qualiter diſpenſatione obligatio voti ceſſet.

SVMMARIVM.

1 *Ceſſat diſpenſatione obligatio voti.*
2 *Diſpenſatio eſt actus non ordinis, ſed iuriſdictionis Eccleſiaſtice.*
3 *Expoſtulat cauſam, vt licita, valida ſit.*
4 *An bona fide diſpenſans exiſtimans adeſſe cauſam, cum tamen non ſit, valeat diſpenſatio? Affirmant Leſſius & Sanch. ſed probabilius eſt oppoſitum.*
5 *Cauſa ſufficiens diſpenſationi eſt quæ voti executioni obſtat.*
6 *Leuitatem in vouendo affirmant aliqui non præſtare ſufficientem cauſam diſpenſationi.*
7 *Probabilius eſt oppoſitum.*
8 *Votum emiſſum in ætate pupillari poteſt ex defectu plenæ libertatis à iure præſumpto diſpenſari.*
9 *Timor mortis conceptus ex naufragio, vel alia cauſa non oppoſita ad extorquendum votum non præſtat ſufficientem cauſam diſpenſationi.*
10 *Error circa cauſam impulſiuam, vel illius cauſæ ceſſatio præſtat ſufficientem cauſam diſpenſationi.*
11 *Item dubium de intentione obligationis.*
12 *Si votum occaſio ſit maioris ruinæ.*
13 *Item ſi grauem difficultatem in illius executione ſentiat.*
14 *Si dubium ſit votum eſſe impeditiuum maioris boni.*
15 *Si commune bonum impediatur.*
16 *Si cedat in damnum propriæ domus vel familiæ.*
17 *Oportet cum diſpenſatione aliquam admiſcere commutationem.*
18 *Stante cauſa legitima diſpenſationis poteſt Superior diſpenſationem concedere, & aliquando tenetur.*

1. OBligationem voti diſpenſatione ceſſare in comperto eſt apud omnes. Quia diſpenſans relaxat, ſeu remittit nomine Dei quod per votum debetur. Et ſicut facta remiſſione creditoris vel vices illius habentis debitum extinguitur, ſic facta remiſſione vices Dei habentis ceſſat votum. Atque ita diſpenſationem explicant Suar. l. 6. de voto *c. 9. n. 15.* Vaſq. 1. 2. *diſp. 178. n. 13.* Leſſius *l. 2. c. 40. dub. 17. n. 112. in 2. edit.* Baſil. Legion. *l. 8. de matrim. c. 2. n. 9.* Et nos diximus *1. p. tract. de legibus diſp. vlt. de diſpenſat. punct. 2.* Vbi probamus hanc non eſſe propriè diſpenſationem in iure diuino naturali obligante. Quia nunquam ius naturale obligat, ne poſſit Eccleſia eiúſque Prælati nomine Dei quod ipſi debetur, remittere; ſed eſſe iuris diuini acquiſiti relaxationem, quam fieri poſſe iuſta cauſa intercedente iuri naturali conforme eſt.

2. Hæc autē relaxatio ſeu diſpenſatio actus eſt iuriſdictio-

Digitized by Google

nis ſpiritualis Eccleſiaſticæ à Chriſto domino Petro eiúſque ſucceſſoribus conceſſæ, illis verbis. *Matth.* 16. Tibi dabo claues Regni Cælorum & quodcumque ſolueris ſuper terram erit ſolutum & in cœlis *&* *Matth.*18. Amen dico vobis quæcumque ſolueritis ſuper terram erunt ſoluta & in cœlis. Quæ verba ob eius generalitatem iuncta Eccleſiæ traditione extendunt Patres ad quodlibet vinculum, quod ob ſalutem animarum, & rectam Eccleſiæ gubernationem conuenit. Cum autem ſæpe animarum ſaluti, & Eccleſiæ rectæ gubernationi expediat ſolutio non ſolum culpæ & pœnæ ſed voti & iuramenti. Efficitur ſane ad ſoluenda vota & iuramenta Chriſtum Dominum poteſtatem ſuæ Eccleſiæ reliquiſſe. Hæc igitur poteſtas eſt poteſtas non ordinis; non enim eſt aliquis ordo deputatus ad hoc miniſterium; ſed eſt poteſtas iuriſdictionis externæ ſpiritualis Eccleſiaſticæ; ac proinde petit perſonæ Eccleſiaſticæ habenti ſubditos, illóſque in foro externo gubernanti inhærere. Quippe quæ externam Eccleſiæ gubernationem ſpectat, ſicut poteſtas concedendi indulgentias, excommunicandi, leges relaxandi. Sic Leſſius *c.*40.*dub.*17.*n.*114. *&* 115. Sayro in claui Regia *lib.*6.*c.*11.*n.*85. Sanch. *lib.*4 *ſum.c.* 37.*à n.*16.*vſque ad* 22. Bonac. aliis relatis *to.*2.*diſp.*4.*q.*2.*punct.* 4.*n.*1.2. *&* 3. Baſil. Leg. lib. 8. de matrim. *c.*4.*n.*3.4.

3. Vt autem hæc diſpenſatio licita, & valida ſit, cauſam iuſtam expoſtulat: eum enim nomine Dei fiat, & in iure ſuo diuino: in tantum fieri poteſt, in quantum Deus ipſe conſenſerit. Atqui Deus nullatenus eſt cenſendus conſentire in remiſſione ſui debiti abſque cauſa facta; quippe quæ talis remiſſio irrationabilis eſt, & rectæ Eccleſiæ gubernationi præiudicans. Ergo diſpenſatio ad ſui valorem cauſam iuſtam expoſtulat. Sic Theologi omnes cum D. Tho. *q.*88.*art.*12. *ad ſecundum* & Iuriſtæ cum Gloſſ. *c. non eſt*, verbo *adimplere de voto*.

4. Dubium tamen eſt; an ſi petens diſpenſationem illámque concedens, bona fide procedant, exiſtimantes cauſam legitimam adeſſe, valeat diſpenſatio, nec teneatur diſpenſatus ad votum ſuum redire, deprehenſa cauſæ inſufficientia?

Affirmant Leſſius *lib.*2.*c.*40.*dub.*17.*n.*119. Sanch. *lib.*4.*c.*44. *n.*10. Quia æquitati conſonum eſſe videtur ad ſedandos ſcrupulos, pacandáſque conſcientias, & Eccleſiæ rectam gubernationem, vt Deus remiſſionem voti nomine ipſius bona fide factam, approbet, & confirmet. Si enim cum cauſa dubia exiſtit ad diſpenſandum, poteſt Prælatus validè & licitè diſpenſare, Vt docent Syluester verbo *diſpenſatio q.*14. *n.*20. *fine*. Palacios *in* 4. *d.*38. *diſp.*3. verſ. *eſt igitur*. Sanch. *lib.* 4. *ſum. c.*45.*n.*10. Layman *lib.*4 *ſum. tract.*4.*cap.*8.*num.*5. A fortiori id poterit, cum tam ipſe, quam ſubditus credunt habere ſe legitimam diſpenſationis cauſam. Cæterum veriùs credo ob cauſam legitimam, ſed in re illegitimam, non ſubſiſtere diſpenſationem, eſto diſpenſans & diſpenſatus excuſentur à culpa. Quia ad ſedandos ſcrupulos, & pacandas conſcientias id neceſſarium non eſt; ſufficit enim quod præſumatur legitimam eſſe diſpenſationem, quæ rectè præſumi poteſt, quoties conceditur ex cauſa, quæ creditur legitima; imò ex cauſa quæ dubia eſt. Nam ſtante hac præſumptione tutus eſt diſpenſatus, & ſecurè procedit. Quod verò diſpenſatio detecta nullitate cauſæ ſubſiſtat, neque ad rectam gubernationem, neque ad ſcrupulos vitandos, ſedandáſque conſcientias expedit, ſed potiùs expedit contrarium, ne Deus cenſeatur errori fauere. Adde iura & Doctores clamare ad diſpenſationis valorem, cauſam legitimam requiri. Ergo veram & non apparentem tantum. Sic ex relatis Ioan. de Salas & Baſil. Legion. docui. 1.*p.tr.*3.*de leg. diſp. vlt. punct.*8. §.2.*n.*5.

5. Sed inquires quæ cauſæ ſufficientes ſint ad voti diſpenſationem? Reſpondeo illas eſſe, quæ voti executioni obſtant. Nam cum obligatio exequendi votum cedat in honorem Dei, & in vouentis vtilitatem, non eſt cenſendus illius remiſſioni conſentire, niſi adſit cauſa huius executionis obligationem impediens. Sic vniuerſi Doctores cum D. Tho. 2.2.*q.*88. *art.*12. Cauſæ autem obſtantes executioni voti ſumuntur, tum ex modo vouendi, tum ex materia voti. Ex modo vouendi, ſi imprudenter, temerè, & abſque perfecta deliberatione votum emiſſum ſit, quod contingere poteſt, eo quòd in tenera ætate votum conceperis, vel quia interueniente metu, in triſtitia, aliáve paſſione, vel errore circa cauſam impulſiuam vouiſti, vel quia cauſa, ob quam motus fuiſti ad vouendum, ceſſauit. Nam in ſupradictis caſibus regulariter ſic vouens periculum habet voti violandi. Quia non præſumitur voto affectum eſſe. Præterea, quia ſupradictæ cauſæ diminuunt voluntarium, ac proinde voti obligationem, quæ ex libera vouentis voluntate procedit. Ergo præſtant iuſtam cauſam diſpenſatione. Sic ferè omnes Doctores, vt videre eſt apud Suar. lib 6. de voto *cap.*17. *num.*8. Sanch. de matrimonio *lib.*8. *diſp.*20.*n.*11. *&* *lib.*4.*ſum. cap.* 45.*num.*27.

6. Difficultas tamen eſt; ſi contingeret, ſic vouentem, ſpecialem difficultatem exequendi votum, non habere, neque ſpeciale periculum illud violandi; an ex eo ſolum, quod immaturè & imperfecta deliberatione votum emiſeris, habeas ſufficientem cauſam impetrandi diſpenſationem? Negat expreſsè Valent. 2.2. *diſp.*6. *q.*6. *punct.*7.*ad finem*. Mouetur: quia ceſſante graui difficultate exequendi votum, grauíque periculo tranſgreſſionis, nulla adeſſet cauſa obſtans executioni voti. At omnes Doctores ſentiunt cauſam legitimam diſpenſationis illam tantum eſſe, quæ voti executioni obſtat. Ergo defectus plenæ libertatis in vouendo, non præſtat in ſupradicto caſu legitimam diſpenſationis cauſam. Conſentit Suar. lib. 6. de voto *c.*17.*n.*14. vbi ait, licet votum fuerit temerè factum, ſi tamen non nocet, ſed potiùs vtile inuenitur, non erit illa ſufficiens cauſa tollendi votum. Fauet Leonardus Leſſius *lib.* 2. *cap.*40.*dub.*17. *n.*120. & Layman *lib.*4. *ſum. tract.*4. *c.*8.*num.*5. aſſerentes leuitatem in vouendo, præſtare faciliorem diſpenſationis impetrationem; tacitè enim inſinuant leuitatem non præſtare cauſam ſufficientem, ſed ſuppoſita aliunde ſufficienti cauſa, præſtare vt faciliùs diſpenſatio concedatur.

7. Cæterum veriùs credo, defectum perfectæ, & maturæ deliberationis vndecumque proueniat, præbere ſufficientem cauſam relaxationi. Sic expreſsè Tho. Sanch. pluribus relatis lib. 8. de matrim. *diſput.* 20. *numer.* 11. *&* *ſequent.* *&* *lib.*4. *ſum. capit.* 45. *numer.* 28. Ratio eſt: quia Doctores æquè aſſignant pro cauſa ad diſpenſandum in votis, facilitatem in vouendo, & perfectæ libertatis defectum; ac aſſignant difficultatem exequendi votum, & periculum violandi illud, vt videre eſt in Nauarr. *cap.* 12. *numer.* 25. *&* 77. Azor. 1. *p. lib.*11. *cap.*15. *quæſt.*5. *fine* Ludou. Lopez 1. *p.* *inſtructory c.* 49. verſ. *leuitas*. Graffis 1. *p. deciſ. lib.* 1. *cap.* 31. *in fine*. Aragon. 2.2. *quæſt* 88. *artic.* 1. *concluſ.* 3. Emanuel Sà verbo *voti irritatio*, *numer.*9. Bonacin. *diſput.*4. *quæſt* 2. *punct.* 7. § 4. *num.* 24. *&* *aliis paſſim*. Sed grauis difficultas exequendi votum, & periculum violandi illud, eſt ſufficiens cauſa diſpenſationis (vt ſtatim dicemus) ergo etiam erit ſufficiens cauſa, leuitas in vouendo, & defectus plenæ libertatis. Neque ratio in contrarium vrget. Admittimus namque cauſam ſufficientem ad diſpenſandum debere executioni voti obſtare. Negamus tamen defectum plenæ deliberationis non eſſe huiuſmodi: per ſe enim obſtat, cum votum emittitur, licet poſtea non obſtet; ſed hoc, eſt per accidens. Secundò reſpondeo cum Sanch. *locis alleg.* cauſam obſtantem executioni voti requiri pro diſpenſatione voti perfectè voluntarij; ſecùs pro diſpenſatione imperfectè voluntarij. Quod ſatis colligitur ex voto per vim & dolum extortum, quod (vt ſtatim dicam) diſpenſari poterit, tametſi nullum periculum habeas violationis.

Aduerto tamen eſto defectus plenæ & perfectæ libertatis præſtet ſufficientem cauſam diſpenſationi, ſed non ſemper ſed rarò eam præſtat ita abſolutè vt ſufficiat ad votum omnino relaxandum abſque aliqua commutatione. Prudentis enim arbitrio ſpectanda eſt, tum grauitas voti, tum cauſa, ex qua defectus libertatis ortus eſt. Et ex illius iudicandum, an poſſit abſoluta diſpenſatio concedi, an potiùs debeat fieri commutatione admixta. Et frequenter commutatio eſt admiſcenda. Sic Sanch. *lib.* 4. *ſumm. cap.* 45. *numero* 28. Conſentit Suar. lib. 6. de voto *cap.* 17. *numer.* 8. *fine*, *&* *numer.* 14. *fine*.

8. Hinc fit, votum emiſſum in ætate pupillari poſſe ob defectum plenæ libertatis à iure præſumptum, diſpenſari etiam abſque vlla commutatione. Quia benignitati diuinæ expedit, ne obligationem in tenera ætate ſuſceptam, ita rigidè acceptet, quin Pontifici, aliiſque Prælatis remiſerit illius liberam ſolutionem. Et licet in *cap.* 2. *de voto* Pontifex diſpenſans cum eo, qui votum peregrinationis Hieroſolymitanæ fecerat; eo quod tenera ætate, facilitate potiùs quam arbitrio diſcretionis emiſerit, grauem commutationem impoſuerit; id non fuit ex neceſſitate, ſed ex conuenientia; ne Pontifex ab ſtylo vſitato admiſcendi ſemper commutationem, recederet. Sic Sanch. *l.*8. *de matrim. diſput.* 20.*num.*13. *&* *l.* 4. *ſum. cap.*45. *num.*30.

9. Fit ſecundò; timor mortis conceptus ex naufragio, infirmitate vel alia cauſa ad extorquendum votum non appoſita, non præſtat regulariter ſufficientem cauſam diſpenſationis. Quia frequenter non excludit maturam deliberationem, ſed cum matura & prudenti deliberatione votum emittitur, vt timor ceſſet, & ſecurus fias. Si tamen aliquando ob nimium affectum conſeruandi vitam præceps fueris in vouendo, cenſerem diſpenſari poſſe votum, ſed commutatione admixta. Et idem eſt, ſi votum emiſeris ita, triſtitia, aliáve paſſione concitatus; præſtat enim illa inconſideratio in vouendo aliqualem cauſam diſpenſationis; ac proinde commutatione indiget. Colligitur ex Sanch. *diſput.*20. *numer.*14. *&* *cap.* 45. *numer.*31. Quod ſi metus fuerit incuſſus ad extorquendum votum, ac proinde iniuſtus, eſto leuis fuerit, credo præbere ſufficientem cauſam integræ diſpenſationi. Tum quia eſt ſatis probabile, illud votum non obligare, tum quia cedit in honorem Dei, vt facilè remittat obligationem, cui iniquitas cauſam dedit, ne iniquitati fauere videatur. Sanch. ea *diſp.*20.*n.*15. *&* *c.* 54.*n.*32.

10. Fit

Digitized by Google

10 Fit tertiò, error circa cauſam impulſam vel illius cauſæ ceſſatio, eſt ſufficiens cauſa, vt diſpenſatio voti concedatur; quia minuit voluntarium. Sed non debet diſpenſatio abſolutè concedi, ſed commutatione appoſita. Vt colligitur ex *cap. magna de voto*. Vbi ob ceſſationem cauſæ impulſiuæ votum diſpenſatum eſt, ſed appoſita graui commutatione. Sanch. *diſp.*20. *n.*16. *& cap.*45.*n.*33. *&* 34.

11. Fit quartò, dubium de intentione obligationis præſtare cauſam diſpenſationi, ſaltem commutatione admixtæ; quia in diuinum honorem cedit facilis remiſſio debiti, de quo ſatis non conſtat. Sic Sanch. lib.8. de matrim. *c.*20. *n.*21. *& lib.*4. *ſum.cap.*45.*n.*39.

Porrò ex materia voti ſumuntur variæ cauſæ executioni voti obſtantes, ac proinde ſufficientes ad illius diſpenſationē.

12. Primò; ſi votum ſpectata communi hominum fragilitate, vel ſpirituali diſpoſitione vouentis, occaſio ſit maioris ruinæ. Quia tunc in Dei honorem, & vouentis vtilitatem cedit diſpenſatio. Quapropter diſpenſari poterit votum nunquam peccandi mortaliter, non petendi debitum in coniugatis, ob periculum tranſgreſſionis, quod communiter adeſt. Et idem eſt ſi ſpectata vouentis fragilitate, imò malitia, frequentis violationis occaſio fuerit; quia iam votum redditum eſt inutile. Sic Suar. *l.*6.*c.*17.*n.*9. Sanch. *l.*8.*de matrim. diſput.*20. *n.*17.*& l.*4.*ſum.c.*45.*nu.* 40. Layman *l.*4.*ſum. tract.*4.*c.*8. *n.*5. Leſſius *lib.*2.*c.*40.*dub.*17.*n.*120.

13. Secundò, ſi in voti executione grauem difficultatem, nec ſatis præuiſam ſentias. Nam eſto inſufficiens ſit, vt voti obligatio ceſſet, ſufficit tamen vt diſpenſatio concedatur. Tum quia executio voti non eſt ſatis voluntaria, tum quia benignitas Dei oſtenditur remittendo promiſſionem ſibi factam, ob difficultatem non præuiſam, quam habet promittens in illius executione. Et præterea; quia regulariter cum graui difficultate exequendi votum, nec ſatis præuiſa, coniunctum eſt periculum violandi illud. Sanch. *lib.*8.*de matrim. diſp.*20.*n.*18. *&* 22. Suar. *c.*17.*n.*12.

14. Tertiò ſi dubium ſit, votum eſſe impeditiuum maioris boni. Quia ſtante hoc dubio non ſatis conſtat, an votum illud gratum ſit Deo, præſtat ergo de medio tolli, tum ne honor diuinus incertus ſit, tum vt conſcientia vouentis ſecura reddatur. Suar.*c.*17.*n.*10. Sanchez *l.*8.*diſp.*20.*num.*8. *& lib.*4. *ſumm.c.*45.*n.*36.*&* 37. Aduertit bene Sanchez maiorem illius boni impediti bonitatem ſpectandam eſſe, attenta voti materia non ſolum in ſe conſiderata, ſed etiam voto affecta, quia vtraque bonitas ex voti obligatione ſequitur. Alioquin votum non impediet maius bonum. Idem eſt dicendum, ſi ex diſpenſatione ſperaretur etiam ſub dubio maior vtilitas vouentis; quia eo caſu non eſt certum, votum vtile vouenti eſſe; potiùs enim creditur minùs vtile eſſe. Suar. & Sanch. *ſupra*.

15. Quartò ſi ex voto bonum commune Reipublicæ impediatur, præſtat ſufficientem cauſam diſpenſationi, quia videtur gratiùs Deo fore boni communis iacturam impedire, quam voti obligatione teneri. Vnde ſi matrimonium iudicetur expediens ad ſedandos animos diſcordes, ſtabiliendámque pacem alicuius Prouinciæ, vel ciuitatis poterit aſtrictus voto caſtitatis, vel religionis, diſpenſari, vt matrimonium ineat, & idem eſt de vouente ieiunium, quod publicam concionem, vel lectionem impediat. Suar.*l.*6. *c.*17. *n.*11. Sayro in Claui Regia *l.*6.*c.*12.*n.*29. Sanch.l.8.de matrim.*diſp.*20.*n.*24. *& lib.*4.*ſum.cap.*45.*num.*49. Layman.*lib.*4 *ſum.tract.*4. *cap.*8. *num.*5.

16. Quintò, ſi votum cedat in damnum propriæ domus, vel familiæ, poterit diſpenſari. Quia bono familiæ prouidere, ad pietatem pertinet; eſſétque nimis dura, & grauis obligatio, ſi cum hac iactura conſeruanda eſſet. Ex quo fit, ſi peregrinationem vouiſti & times ex tua abſentia graue damnum domui, vel familiæ obuenturum, poteris diſpenſari. Suar. & Sanch. *locis relatis*. Ob conſeruandam verò illuſtrem familiam poteſt votum religionis, vel caſtitatis diſpenſari admixta commutatione. Quia cedit in honorem Dei creditoris, hæc benigna remiſſione voti, & in ſpecialem Eccleſiæ honorem & protectionem, familiarum illuſtrium conſeruatio. Sic Sanch. *l.* 8. *diſp.*20.*n.*25.*& l.*4.*ſum.cap.*45.*n.*51.

17. Aduertendum tamen eſt, ratò quamlibet ex ſupradictis cauſis ſufficientem eſſe, vt integrè & abſolutè voti diſpenſatio concedatur; ſed oportere aliquam miſcere commutationem præcipuè cùm votum graue eſt & perpetuum: quale eſt votum caſtitatis, religionis, peregrinationis Hieroſolymitanæ, Romanæ, obſequij perſonalis in Xenodochio. Quo enim votum grauiùs eſt & excellentiùs; eo grauiorem cauſam ad ſui relaxationem expoſtulat Suar. *lib.*6. *c.*17. *à n.* 14. Sanch. lib 8.de matrimonio *diſp.*20.*à n.*28.& *lib.*4.*ſum. c.*45. *n.*19.*&* 52. Layman *lib.*4.*tract.*4.*c.*8. *n.*5. Quod ſi aliqua cauſa arbitrio prudentis præſumatur ſufficiens ad integram alicuius voti diſpenſationem; poterit ſecurè concedi, quia credendum eſt Prælato vſum facultatis diſpenſandi conceſſum eſſe ſtante cauſa dubio legitima. Alias ſi certitudo expectanda eſſet, tarò vel nunquam diſpenſatio concedi poſſet, & omnia ſcrupulis paterent: cum vix ſufficientia & certitudo cauſæ cognoſcatur. Diſpenſatio verò ſubſiſtet; ſi ſubſiſtat cauſa ſufficiens. Nunquam tamen diſpenſatio concedenda eſt vt bene notauit Sanch. *lib.*4.*c.*45. *n.*10. Quin diſpenſanti conſtet cauſam aliquam ad diſpenſandum adeſſe (eſto non conſtet, an illa cauſa ſit ſufficiens) quia exiſtentia cauſæ eſt fundamentum, cui facultas diſpenſandi innititur.

Deinde aduerto, ſtante cauſa legitima poteſt Superior diſpenſationem concedere, & aliquando tenetur, nempe ſi omnibus penſatis iudicatur bono communi vel ſpeciali diſpenſati grauiter expedire. Vt latiùs dixi *tract.* 3. *de legibus diſp. vlt.punct.*8. §.2.*n.*10.

PVNCTVM X.

Qui poteſtatem habeant ordinariam diſpenſandi & in quæ vota?

SVMMARIVM.

1 *Omnes Prælati habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem poteſtatem habent diſpenſandi comparatione ſuorum ſubditorum.*
2 *A quo Epiſcopo vota nouitiorum diſpenſanda ſunt?*
3 *An à Prælato regulari? Negant aliqui. Probabilius oppoſitum.*
4 *Satisfit contrariis.*
5 *Quæ vota ſint Pontifici reſeruata.*
6 *Alia à reſeruatione excluduntur.*

1. OMnes Prælati iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes comparatione ſuorum ſubditorum poteſtatem habent diſpenſandi in omnibus votis niſi aliqua ſint ſpecialiter reſeruata. Concluſio ab omnibus admittitur. Quocirca non ſolum Pontifex, ſed Epiſcopus. Archiepiſcopus, Legatus à latere in ſua Prouincia Summi Pontificis Pœnitentiarius, capitulum ſede vacante, Prælati regulares exempti. Abbates habentes propriam Diœceſim poteſtatem ordinariam habent diſpenſandi in omnibus votis, quæ reſeruata non ſint. Quia id rectæ Eccleſiæ gubernationi conuenit, Parochus autem nullomodo hanc habet poteſtatem; quia iuriſdictione in foro externo ad diſpenſandum requiſita non gaudet. Et licet in legibus ieiuniorum, & feſtorum diſpenſare poſſit, cum Epiſcopus abeſt id ex recepta conſuetudine habetur, quæ tamen non eſt circa votorum diſpenſationem. Vide Suar. *l.*6.*de voto c.*10.*per totum*, Sanch.*lib.*4.*ſum.c.*38.

Dixi comparatione ſuorum ſubditorum, quia diſpenſatio eſt iuriſdictionis exercitium. Quia autem ſint ſubditi comparatione Epiſcopi, & Archiepiſcopi, & in quos tam ſæculares quam religioſos poteſtatem diſpenſandi exercere Epiſcopus poſſit. Latè dixi *tractat.*3.*de legibus diſp. vlt.de diſpenſatione punct.*7.*per totum*.

2. Solum de nouitiis omiſimus dicendum à quo Prælato diſpenſari poſſint an ab Epiſcopo an à Prælato regulari? Communis ſententia defendit poſſe ab Epiſcopo; ſiquidem ab eius iuriſdictione non ſunt plenè exempti, cum religioſi non ſint; ſubmitti ergo ei poſſunt in votorum diſpenſatione. Sic Suar. *lib.*6.*de voto c.*11.*n.*9 Henriquez lib.7.de indulgent. *c.*22.*n.*7. Bonacin.*diſp.*4.*q.*2.*punct.*7.*n.*28. Sanch. *lib.*4.*ſumm. c.*39.*n.*18. Sed dubium eſt; à quo Epiſcopo, an ab Epiſcopo antiquæ Diœceſis, vel ab Epiſcopo illius Diœceſis, in qua de præſenti reſident, ſi fortè diuerſa ſit? Et probabiliùs exiſtimo ab hoc Epiſcopo diſpenſandos eſſe, non ſolum quia probabile eſt per habitationem transeuntem aliquale domicilium, & ſubiectionem aquiri in ordine ad abſolutionem & diſpenſationem. Sed quia credo nouitios ingredientes religionem verum & proprium domicilium acquirere, & antiquum relinquere, quia ingrediuntur animo & voluntate ibi perpetuò manendi quantum eſt ex parte ſua, cui non obſtat intentio exeundi, ſi fortè ſibi religio diſpliceat, ſicuti non obſtat eligenti domum aliquam ad habitandum intentio deſerendi illam, ſi incommoda reperiatur, vel alia commodior occurrat. Sic relatis pluribus tradit Sanch. *lib.*4.*de voto c.*93. *n.*20. Bonac. *ſupra*.

3. De Prælato regulari plures grauéſque Doctores cenſent non habere poteſtatem ordinariam ad diſpenſandum in votis nouitiorum, eò quod nouitij non videantur ſubiecti religionum Prælatis, niſi quatenùs neceſſarium fuerit vt ipſi religionem experiantur & religio ipſos. Quia alia ſubiectio neceſſaria non eſt, neque eſt vnde oriatur. Sed ad ſupradictum finem non eſt neceſſaria poteſtas abſoluta diſpenſandi in votis non præiudicantibus ſupradicto experimento. Ergo Prælatus regularis non habet hanc poteſtatem. Et confirmari poteſt; quia non habet poteſtatem dimiſſorias concedendi ad ordines vt pluribus relatis docet Barboſa 2.*p.de poteſt.Epiſcop. alleg.*3.

*alleg.*3.*n.*8 *& alleg.*4.*n.*62. Ergo neque habet poteſtatem diſpenſandi; quia vtraque poteſtas iuriſdictionem requirit. Deinde hanc poteſtatem habent Epiſcopi vt dictum eſt. Ergo carent illa Prælati regulares vtpote non neceſſaria, & quia non videtur nouitium duplicem Prælatum ordinarium habere poſſe. Sic docent Azor. 1. *p. l.* 11.*c.*19.*q.*11. Sayro in Claui Regia *lib.*6.*c.*11.*n.*92. Suar. lib. 6. de voto *c.*11.*n.*9.

Cæterum probabiliùs credo, poſſe Prælatum regularem cum nouitiis ſicuti cum profeſſis in votis diſpenſare antea commutare. Sic Angel. in ſumma verbo *Diſpenſation.* 8. & Syluest. *ibi q.*14. *dicto* 1. Henriquez lib. 7. de indulgent. *c.* 22. *n.*7. Manuel Rodriguez *tom.* 1. *q. regular. qu.* 25. *art.* 8. & in ſumma *tom.*2.*c.*89. *n. vltimo* indicat Leſſius *lib.*2.*c.*40.*dub.*18. *n.*113. *in* 2. *edit.* Quos refert & ſequitur Thomas Sanchez *lib.* 4. *ſum.c.*39.*n.*17. Bonac. *diſp.*4.*q.*2.*p.*7.*n.*27. Ratio eſt, quia Prælati regulares exempti eſto in nouitios poteſtatem non habeant dominatiuam, habent tamen poteſtatem iuriſdictionis ad integrè illos in ſuis actionibus regendos, & eorum exceſſus puniendos, vt conſtat ex vſu, & praxi religionum, & ex pluribus Doctoribus relatis à Sanch. *d.c.*39.*n.*17. Sed poteſtas diſpenſandi in hac iuriſdictione fundatur. Ergo.

4. Neque obſtat ratio contraria. Admitto enim non eſſe neceſſarium Prælatis plenam & integram iuriſdictionem habere in nouitios, at eſſe conuenientem, vt ſic perfectiùs regi poſſint, quæ iuriſdictio in fauorem religionis ex conceſſione Pontificis prouenit: Ad Confirmationem concedo, Prælatum regularem non poſſe dimiſſorias nouitio concedere, ſed Epiſcopum illius Diœceſis, in qua eſt conuerſus. Quia ex dimiſſoriarum conceſſione arctatur Prælatus prouidere, ordinando neceſſaria quam obligationem habere Prælatum regularem comparatione nouitij religionem deſerentis, non expediebat. Item nouitius facilè poteſt à religione exire, & Epiſcopo ſubiici; præſtat ergo ex Epiſcopi licentia ſtatum Eccleſiaſticum aſſumere. Hæ tamen rationes non procedunt in diſpenſatione votorum, vt manifeſtum eſt. Poteſt ergo negari Prælatis regularibus poteſtas concedendi dimiſſorias, admiſſa poteſtate diſpenſandi. Ad ſecund. confirmationem Epiſcopum non habere hanc poteſtatem diſpenſandi cum nouitiis, niſi ipſi ei ſpecialiter ſubiici velint. Facta autem ſubiectione voluntaria poteſt. Neque inconueniens eſt à pluribus poſſe nouitium beneficium diſpenſationis accipere, cum id in eius vtilitatem cedat, & in fauorem religionis.

5. Porrò dixi ſupradictos Prælatos habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, poſſe diſpenſare in omnibus votis, quæ non fuerint ſpecialiter reſeruata. Sunt autem ſpecialiter reſeruata Pontifici quinque vota, nempe caſtitatis, religionis, & peregrinationis, In terram ſanctam *cap. ex multa cap. ſuper his de voto.* Item votum peregrinationis ad S. Iacobum in Compoſtella, & ad ſanctos Apoſtolos Petrum & Paulum in Vrbe. Colligitur ex extrauagant. Sixti IV. *Etſi dominici. c.* 2. *de pœnitent. & remiſſion.* quatenùs prohibet prædictorum votorum abſolutionem fieri alia via, quam ex ſpeciali licentia Summi Pontificis. Et licet in *c. ex multa c. ſuper his de voto,* ſolum votum peregrinationis vltramarinæ in ſubſidium terræ ſanctæ, reſeruatum fuerit, ob cuius cauſam non deſunt graues Doctores, qui cenſeant huius tantum peregrinationis votum reſeruatum eſſe, & non votum peregrinationis vltramarinæ, Compoſtellanæ & Romanæ cauſa deuotionis, vt videri poteſt in Gloſſ. *d. cap. ex multa, verbo incumbit.* Panormitanus *n.*4. Angelus verbo *votum* 4. *n.* 6. Emanuel Sà *eodem n.*11. & verbo *Iuramentum, n.* 33. Graffis 1.*p. deciſionum lib.*2.*c.*31.*n.*21. *& aliis.* At conſuetudine introductum eſt, & ſatis in *ſupradicta extrauaganti, Etſi dominici,* explicatum, comprehendi votum illarum trium peregrinationum deuotionis cauſa. Siquidem in dicta extrauagant. nulla fuit facta mentio ſubſidij, neque videtur illi dari locum in peregrinatione Romana, & Compoſtellana; quippe ſunt loca à Catholicis pacificè poſſeſſa. Sic pluribus relatis firmat Sanch. *lib.*4. *ſum.c.*40. *n.*6. conſentit Leſſius *lib.*2. *c.*40. *dub.*18. *nu.*122. *in* 2. *edit.* Suar. lib. 6. de voto *c.*21. *à n.*2. *& ſequent.* Baſilius Legion. lib. 8. de matrimon. *c.*8. *nu.*4. Layman *lib.*4. *ſum. tract.*4. *c.*8. *num.*7.

Aliqua alia ſunt vota ſupradictis affinia, quæ minùs bene ab aliquibus Doctoribus pronuntiantur reſeruata; nempe votum conuertendi debita incerta in ſubſidium terræ ſanctæ; votum aſſumendi crucem, in qualibet expeditione, quam Pontifex fecerit; votum peregrinationis Lauretanę. Hæc enim nullo iure aut conſuetudine conſtat reſeruata eſſe. Suarez *lib* 6. *de voto, c.*21. *nu.* 12. *& ſequentibus* Sanchez *lib.*4. *ſumm. c.*40. *n.*8. Baſilius Legion. lib. 8. de matrimonio *c.*8. §.1. *nu.*6. Dicendum ergo eſt ſola quinque vota, caſtitatis religionis, & peregrinationis, Hieroſolimitanæ, Romanæ, & Compoſtellanæ reſeruata eſſe.

Pvnctvm XI.

Quæ vota caſtitatis, religionis & peregrinationis reſeruata ſint, expenditur?

SVMMARIVM.

1 *Vota diminutæ caſtitatis non ſunt reſeruata.*
2 *Votum religionis non approbatæ reſeruatum non eſt.*
3 *Votum peregrinationis Hieroſolamitanæ emiſſum ob alium finem, quam deuotionis, reſeruatum non eſt.*
4 *Votum caſtitatis, religionis, & peregrinationis emiſſum ſub aliqua circunſtantia accidentali, ea ex parte reſeruatum non eſt.*
5 *Votum, in quod reſeruatum eſt commutatum, reſeruatum non eſt.*
6 *Votum diſiunctum de materia reſeruata & non reſeruata, reſeruatum non eſt.*
7 *Non eſt reſeruatum votum non petendi diſpenſationem.*

1 VOtorum reſeruatio odioſa eſt, quippe quæ poteſtatem ordinariam reſtringit, & diminuit; ea de cauſa ſtrictè interpretanda eſt, & intelligenda de voto abſoluto, & perfecto caſtitatis, religionis, & peregrinationis. Sic tradunt vniuerſi Doctores in ſequentibus referendi. Ex quo deducitur primò; votum non contrahendi matrimonium, non fornicandi, non polluendi, non tangendi turpiter mulierem, non petendi debitum in coniugatis, reſeruatum non eſſe; quia eſt votum diminutæ caſtitatis, non integræ, & perfectæ. Simile eſt de voto caſtitatis, pro determinato tempore; ſiquidem eo tranſacto liber exiſtis. Sanchez lib. 8. de matrimon. *diſp.* 9. *à n.*6. *& lib.*4. *ſumm.c.*40. *à n.*41. Suarez lib. 9. de voto *c.* 21. At idem eſt votum aſſumendi ordines ſacros; quia non eſt votum caſtitatis promiſſæ, ſed promittendæ, ſicuti ſi voueres emiſſurum caſtitatis votum, dici non potes, te votum caſtitatis emiſſe. Sic Azor 1. *parte lib.*11. *cap.*19.*q.*9. Sayro in Claui Regia *lib.*6. *c.*11. *n.* 60. Suar. *lib.* 6. *c.* 11. *n.* 7. & *c.*24 *n.*2. Leſſius *lib.*2.*c.*40.*dub.*18. *n.*123. Laym. *lib.*4. *ſum. tract.*5.*c.*8.*n.*8. *Auguſt.* Barboſa 2.*p. allegat.*37.*nu.*19.

2. Secundò deducitur, votum religionis non approbatæ, reſeruatum non eſſe; ac proinde à Prælatis habentibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, diſpenſari poſſe; quia verè non eſt votum religionis. Sic Leſſius *dub.* 18. *n.* 123. Suar. *cap.*21.*n.*8. Sayro lib. 6. in Claui Regia *c.*11.*n.*64. Sanch. lib. 8. de matrimonio *diſp.*9.*n.*5. *& lib.*4. *ſum, c.*40.*n.*71. Baſilius Legionenſis *lib.*8. *de matrimonio cap.*8. *nu.* 22. Idem eſt de voto paupertatis, & obedientiæ extra religioſum ſtatum; quia nec ſtatum conſtituunt, nec ſunt vota religioſi ſtatus aſſumendi. Leſſius *d. dub.*18. *n.*123. Suar. *c.*21.*n.*8. & 9. Sanch. aliis relatis *c.*40.*n.*72.

3. Tertiò deducitur, votum peregrinationis Hieroſolymitanæ, Compoſtellanæ, & Romanæ, emiſſum ob alium expreſſum finem, quam deuotionis ſupradictorum locorum, reſeruatum non eſſe. Quia ſupradicta *extrauagans, etſi dominici,* non cuiuſlibet peregrinationis votum reſeruat, ſed conceptum ex deuotione illorum locorum. Sanch. *c.*40. *n.*77. Baſilius Legion. *reputat probabile, lib.*8 *de matrim. c.*8. §.2. *n.*17.

4. Quartò deducitur, votum caſtitatis, religionis, & peregrinationis, emiſſum ſub aliqua circunſtantia accidentali, reſeruatum non eſſe qua parte illam circunſtantiam ſpectat. Quia ſecluſa illa circunſtantia in integrum manet votum reſeruatum. Vnde ſi voueas ingredi religionem ſtrictiorem, poterit Prælatus tecum diſpenſare, vt laxiorem ingrediaris; quia non diſpenſat in religionis voto; hoc enim integrum manet, ſed in illius circunſtantia. Sic Nauarr. *lib.*3. *conſ.*41. *de voto in* 2. *edit.* Azor. 1.*p. lib.*11.*c.*18. *q.*8. Leſſius *lib.*2. *c.* 40. *dub.*18.*n.*124. Sanch. *lib.*8. *diſp.* 9. *n.* 17. *& lib.*4. *ſumm.c.*40. *n.*74. Idem eſt de voto perſeuerandi in religione. Quia non eſt votum religionis. Et idem de voto exequendi ſtatim votum religionis; quia eſt votum diſtinctum à voto religionis. Sanch. *diſp.*9.*n.*18. *&* 19. *& c.*40.*n.*75. *&* 76. Baſilius Legion. *lib.*8.*c.*8.*n.*27. At idem eſt votum peregrinandi pedibus, vel mendicando, quia ſublata hac circunſtantia intactum remanere poteſt votum reſeruatum. Sanch. *d. c.*40. *n.*78. Baſil. *c.*8. *num.*23.

5. Quintò deducitur non eſſe reſeruatum ſed potiùs diſpenſari poſſe votum illud, in quo reſeruatum commutatum eſt. Vt ſi Pontifex votum religionis in eleemoſynam, ieiunium, aliúdve opus pœnale commutaret. Quia facta commutatione votum de materia reſeruata extinctum eſt, & loco illius ſubrogatum eſt votum de materia non reſeruata, Emanuel Sà verbo *votum n. vlt.* Leſſius *lib.*2. *c.* 40. *dub.*18. *n.*124. Sanch. lib. 8. de matrimonio *diſp.*9. *n.*20. & lib. 4. ſumm. *c.*40. *n.*36. Suarez *lib.*6. *cap.*20. *n.*15. Baſilius lib. 8. de matrimonio *cap.*8.

Digitized by Google

c. 85.2.*n.*14. Layman.lib.4.ſumm. *tract.*4.*c.*8. *num.* 13. & alij apud ipſos. Neque obſtat regula iuris *ſubrogatum ſapere naturam eius*, cuius loco ſubrogatur, *l. vnica. C. de rei vxoria actione*. Et colligitur ex *c. Eccleſia* 1. *vt lite pendeate*. Quia id intelligi debet in fauorabilibus, non in odioſis. Item in iis, quæ pertinent per ſe & intrinſecè ad ſubrogationem, non in iis, quæ ſubrogationi accidentalia ſunt, qualis eſt reſeruatio, quæ ex libera reſeruantis voluntate pendet. Item ſubrogatum ſapit naturam primæuam illius, cuius loco ſubrogatur; non autem accidens illius. Cum autem ſecundum naturam primæuam illud votum, cuius loco alterum ſubrogatur, reſeruatum non fuerit ſed ſub poteſtate cuiuſlibet Prælati contineretur; efficitur ſubrogatum reſeruatum non eſſe. Neque item obſtat Pontificem transferre vinculum prioris voti reſeruati in materiam de ſe non reſeruatam, vt inde inferas manere reſeruatum illud votum non per ſe, ſed per accidens ex tranſlatione. Tum quia non reſeruatur vinculum prioris voti per ſe, ſed ratione materiæ. Tum quia de facto eſt aliud nouum vinculum, nouumque votum. Tum quia Pontifex hanc commutationem permittit in fauorem vouentis, non tamen reſeruat votum commutatione ſuccedens.

6. Sextò deducitur, reſeruatum non eſſe votum diſiunctum de materia reſeruata, & non reſeruata, vt ſi voueas religionem, vel tertio quoque die ieiunare. Quia cum liber ſis ad eligendum materiam non reſeruatam ſcilicet ieiunium, abſolutè tale votum reſeruatum non eſt. Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 19. *q.* 10. Suar. *lib.* 6. *c.* 24. *n.* 4. Sanch. *lib.* 8. *diſp* 9. *n.* 14. *&* *lib.* 4. *ſum. cap.* 40. *n.* 41. Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 18. *n.* 124. *in* 2. *edit.* Sayro lib. 7. in Claui Regia *c.* 11. *n.* 62. Layman. lib. 4. ſum. *tract.* 4. *c.* 8. *num.* 12. Quod verum eſt, tametſi proceſſu temporis pars non reſeruata impoſſibilis fiat, quia eſto ad partem reſeruatam eo caſu determinare obligeris; id non prouenit ex voto per ſe; quia nunquam fuit illud votum ex tua intentione determinatum ad partem reſeruatam. Sed prouenit ex impoſſibilitate per accidens contingente partis non reſeruatæ. Suar. *lib.* 6. *c.* 24. *n.* 4. *&* 5. Sanch. *c.* 40. *n.* 44. Layman. *cap.* 8. *n.* 12. Secùs verò eſt, ſi partem illam reſeruatam tua intentione determinares, ita vt ab ea determinatione reſilire non poſſes, quod cum non ſolo propoſito, ſed nouo voto faciendum ſit, quo ſcilicet te obliges ad partem reſeruatam exequendam, neceſſariò tale votum reſeruatum erit Suar. Sanch. Layman. *ſupra*.

Septimò deducitur, non eſſe reſeruatum votum non petendi diſpenſationem voti, ab alio quam à ſummo Pontifice. Quia non eſt votum de materia reſeruata. Sic Suar. *lib.* 6. *c.* 21. *n.* 15. Sanch. *lib.* 4. *cap.* 40. *n.* 13. Baſilius Legionenſis lib. 8. de matrimonio *c.* 8. *n.* 6. *fine.* Auguſtinus Barboſa de poteſtate Epiſcopi 2. *p. allegat.* 37. *num.* 20.

PVNCTVM XII.

An ſint aliqui caſus, in quibus Prælati inferiores poſſint diſpenſare in votis reſeruatis.

SVMMARIVM.

1. *Nulli Prælato eſt facultas conceſſa in his votis diſpenſandi.*
2. *Si materia voti leuis ſit, poterit inferior Prælatus diſpenſare, & qualiter hoc ſit intelligendum.*
3. *Ex occaſione frequenter occurrenti diſpenſandi non colligitur Prælatos inferiores habere poteſtatem.*
4. *Quando vrget neceſſitas extraordinaria diſpenſationis, neque patet aditus ad Pontificem, poſſunt Prælati inferiores.*
5. *Si patet aditus ad priuilegiatum, non poſſunt.*
6. *Hæc diſpenſatio ſolum concedenda eſt quatenùs neceſſitas poſtulat, & non ampliùs.*
7. *Prælati regulares non habent poteſtatem ob caſum vrgentis neceſſitatis.*
8. *Cum dubium eſt, an votum ſit reſeruatum habent Prælati inferiores Pontifice poteſtatem diſpenſandi.*
9. *Ex vi conſuetudinis poſſunt in petitione debiti cum coniugatis Epiſcopi diſpenſare.*
18. *Quid de ementibus votum religionis vel caſtitatis ante vel poſt contractum matrimonium.*
11. *Votum emiſſum ex metu poteſt ab his Prælatis diſpenſari.*
12. *Item vota hæc emiſſa ab omnibus d minatiua poteſtati ſubiectis. Affirmant aliqui ſubiici ordinariæ poteſtati diſpenſandi. Sed non placet.*
13. *Poſſunt tamen ſi vota fuerint conditionalia ante completam conditionem.*
14. *Qui poſt impletam conditionem, proponuntur variæ ſententiæ.*
15. *Poſſe diſpenſari vt probabiliùs eligitur.*
16. *Satis ſit contrariis.*
17. *Debent eſſe vota verè conditionalia non abſoluta.*

1. HVcuſque explicuimus vota affinia materiæ reſeruatæ; reſtat dicendum, an ſint aliqui caſus, in quibus vota materiæ reſeruatæ diſpenſari à Prælatis inferioribus poſſint.

Loquens de diſpenſatione legis *tract.* 3. *diſp. vlt. punct.* 4. Plures caſus enumeraui, in quibus inferior poteſt in Superiorum legibus diſpenſare. Videndum ergo eſt, an in votis locum habeant.

Primus eſt, ſi habentibus dignitatem conceſſa fuerit à Pontifice facultas ſuper his votis diſpenſandi. Sed hic caſus in præſenti locum non habet: nullibi enim eſt facultas diſpenſandi in his votis conceſſa aliis præter Romanum pontificem etiam legato à latere. Nam ipſe ſolum diſpenſare poteſt Epiſc. Sanch. lib. 8. de matrimon. *diſp.* 9. *n.* 15 *& lib.* 4 *ſumm. c.* 40. *n.* 14. Omitto delegatam facultatem de qua in puncto ſequenti.

2. Secundus eſt, ſi materia voti leuis ſit, quod in præſenti locum habere non poteſt, niſi vouens voluerit ad ſolam venialem culpam ſe obligare. Ea autem intentione poſita credo votum illud diſpenſari à Prælato poſſe. Quia reſeruatio cum odioſa ſit, intelligi debet de voto integrè & perfectè facto & ex intentione proportionata materiæ reſeruatæ. Sanchez. lib. 4. de voto *cap.* 40 *n.* 47.

3. Tertius eſt, ſi caſus expoſtulantes diſpenſationem frequentes ſint; quia non eſt credendum velle Pontificem ſibi diſpenſationem reſeruare. Quia eſſet nimis durum, & contra bonum Eccleſiæ regimen. Sed hic caſus ſolum habet locũ in legibus ieiuniorum, & feſtorũ & ſimiliũ. Quia frequenter occurrit neceſſitas abſtinendi ab earũ obſeruatione, ſed nõ ſic inuenitur in votis reſeruatis. Alias reſeruata non eſſent. Suar. *l.* 6. *c.* 16. *n.* 7. Sanch. *lib.* 4 *ſumm. c.* 40. *n.* 29. Quartus loquens de diſpenſatione legum quæ cõmunes non ſunt aliis Prouinciis locum nullà ratione habet in votis reſeruatis; cum reſeruatio horum votorũ cõmunis ſit & omnes Prælatos Põtifice inferiores aſtringat.

Quintus & præcipuus eſt in extraordinario aliquo euentu, quando ſcilicet vrget grauis neceſſitas diſpenſationis, neque Pontificis reſponſũ aut qui illius vices habet expectari poteſt, abſq; graui periculo ſpiritualis ſalutis. Credendum namque eſt in hoc caſu nolle Pontificem ſibi diſpenſationem reſeruare, ſed potiùs Prælatis inferioribus concedere. Quia id rectæ gubernationi conuenit. Sic vltra Doctores ibi relatos docent loquentes de voto Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 18. *n.* 126. *&* 127. Suar. *lib.* 6. *c.* 16. *n.* 9. *& ſequentibus.* Sanch. lib. 4. de voto *c.* 40. *n.* 44. Baſilius lib. 8. de diſpenſat. *c.* 9. *n.* 1 Laym. lib. 4. ſumm. *tract.* 4. *c.* 8. *n.* 16. Auguſt. Barboſa 2. *p. alleg.* 37. *n.* 8. *& alij apud ipſos.* Quod non ſolum habet verum, quando eſt graue periculum ſpiritualis ſalutis. ſcilicet violationis voti ſi differatur diſpenſatio; ſed etiam quando timetur ſcandalum in fama, aliúdve graue dãnũ ex dilata diſpenſatione, vt ſi adſtrictus voto caſtitatis vel religionis violaſſes virginem, & ad reparationem honoris illius matrimonium neceſſarium eſſet, timereſque à cognatis tuis impediendum, ſi diſpenſatio Pontificia expectaretur; poteſt tuus Prælatus diſpenſare. Idem ſi morti proximum oportet matrimonium inire ad legitimandum prolem Baſilius, Leſſius, Layman, Suarez, & Sanchez *locis allegatis*.

5. Notanter dixi poſſe inferiores Prælatos in his caſibus vrgentibus diſpenſare, dummodo abſque graui damno expectari non poſſit Pontificis reſponſum, aut qui illius vices habet. Nam ſi aliquis ſit, qui ex ſpeciali commiſſione ſeu priuilegio, hæc vota diſpenſare poſſit (eſto Henriquez lib. 6. de pœnitentia *c.* 10. *n.* 1. & lib. 2. de matrimonio *c.* 3. *n.* 1. Auila de cenſu 2. *p. c.* 7. *diſp.* 1. *dub.* 6. *notab.* 4 *& alij.* Doctores ſentiant adhuc poſſe inferiores Prælatos diſpenſare. Quia commiſſio illa accidentalis non videtur poſſe impedire poteſtatem ordinariam Prælatis inferioribus competentem, quæ eſt diſpenſare in caſu, in quo pontifex adiri non poteſt quia pro illo caſu non eſt eorum poteſtas limitata ſed ſuæ naturæ relicta.) Tamen veriùs eſt diſpenſare non poſſe. Quia ceſſat neceſſitas obtinendi à Prælatis inferioribus diſpenſationem; ſiquidem à pontifice ſeu illius vices habente impetrari poteſt. Sanch aliis relatis *lib.* 2. *de* matrimonio *diſp.* 40. *n.* 8. & lib. 4. in Decal. *c.* 40. *n.* 38. Nauarr. *c.* 27. *n.* 90. Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 18. *n.* 126. *&* 127. *in* 2. *edit.* Suar. lib. 4. de voto *c.* 16. *n.* 15. Layman. *lib.* 4. *ſum. tract.* 4. *c.* 8. *n.* 17. Baſilius Legion lib. 8. de matrimonio *cap* 9. *num.* 1.

6. Duo ſunt circa huiuſmodi caſum obſeruanda: Primùm diſpenſationem concedendam eſſe quatenùs neceſſitas poſtulat & non ampliùs. Siquidem ſola neceſſitas facultatem concedit. Quapropter ſi cum à ſtricto voto caſtitatis diſpenſetur vt matrimonium ineat, non diſpenſatur cum illo, vt non peccet aduerſus votum ſi cum alia fornicetur, aut ſe polluat. Quia id neceſſariũ non eſt. Sic Suar. *c.* 26. *n.* 13. *&* 14. Sanch. *lib.* 8 *diſp.* 9. *n.* 26. *& lib.* 4. *ſum. c* 40. *n.* 40. Layman. *c.* 8. *n.* 17. Auguſt. Barboſa de poteſtate Epiſcopi 2. *part. allegat.* 17. *n.* 23. Baſilius *lib.* 8. *c.* 9. *n.* 1. Vnde ſi differendo executionem voti ſatisfieri neceſſitati poteſt, vt frequenter contingit in voto religionis, & frequentiùs in voto peregrinationis, non poterunt Prælati inferiores diſpenſationem in voto concedere. Quia ceſſat neceſſi-

Digitized by Google

tas diſpenſandi. Suar. *lib.6.cap.*26.*n.*10. Sanch. *l.*4.*ſum.c.*40.*n.*37. Laym. *l.*4.*tract.*4.*c.*8.*n.*16. Baſil. Legion. l.8.*c.*9.*n.*1.

7 Secundò aduerto regulares mendicantes & reliquos, quibus comparatione ſæcularium conceſſa eſt facultas, vota Epiſcopalia diſpenſandi, vel commutandi diſpenſare vel commutare nullatenùs poſſe vota reſeruata in caſu neceſſitatis vrgentis. Quia illa vota non deſinunt eſſe reſeruata, eo quòd Epiſcopi competant in caſu vrgentis neceſſitatis, ex benigna Pontificis interpretatione: ſicut non deſinunt eſſe caſus reſeruati; eo quod in articulo mortis eorum abſolutio concedatur. At his regularibus ſolum conceduntur vota, quæ iure ordinario ſunt Epiſcopalia, & non reſeruata; ſecùs quæ extraordinario iure per accidens Epiſcopis competunt, & vere reſeruata ſciuntur. Ergo &c. Sic Ludouicus Miran. *tom.*1.*man.* Prælator. *q.*48.*n.*4. Rodrig. *tom.*1.*q.regul.q.*63.*a.*3. *&* 6. Sanch. lib. 8. de matrim. *diſp.*40.*n.*9. *&* *c.*43.*n.*7. Suar. *c.*26.*n.*16. Layman. *c.*8.*n.*17.*in fine* Auguſt. Barboſa 2. p. de poteſtate Epiſcopi *allegat.* 37. *n.* 14. Baſilius Legionenſis lib.8. de matrim. *c.*10.*n.*11.

8. Sextus, cum dubium eſt an votum ſit reſeruatum, iure ſit dubium iuris ſiue facti. Nam credendum eſt, reſeruatum non eſſe. Reſeruatio enim ſtrictè interpretanda eſt; ac proinde ad ſolos caſus certos extendenda. Sanch. *c.*40.*n.*26. Suar. *c.*26.*n.*6. Baſilius Legionenſis lib.8. de matrim. *c.*9.*n.*14. *&* 16. Layman, lib.4.*tract.*4.*c.*8.*n.*14.

9. Septimus; ſi conſuetudine fuerit præſcriptum, poſſe inferiores Prælatos in his votis reſeruatis diſpenſare. Nam conſuetudo ſicut conſtituere legem, ita abrogare conſtitutam poteſt, *c. finali, de conſuetudine*. Quod ſi roges, quibus euentibus Prælati inferiores, vi conſuetudinis obtinuerint facultatem diſpenſandi in his votis. Breuiter reſpondeo, eam obtinere comparatione coniugum, qui fuerint voto caſtitatis obſtricti, vt poſſint eo non obſtante petere debitum ob periculum incontinentiæ quod habent, manente voto firmo quoad omnia alia. Sic pluribus relatis docet Sanchez *lib.*8.*de matrim.c.* 12. *n.*4. Leſſius *lib.*2.*c.*40.*dub.*18. *n.* 125. Baſilius Legion. lib. 8. de matrim. *c.*9.*à n.*2.

10. Pro cuius intelligentia, ſciendum eſt votum caſtitatis emitti poſſe ante contractum matrimonium, vel alio contracto. Si ante contractum matrimonium emiſeris votum; nulla adeſt in Prælatis inferioribus conſuetudo, vt diſpenſare poſſint ad contrahendum, niſi grauis neceſſitas vrgeat, grauiáque mala immineant, ex dilatione diſpenſationis Pontificiæ. Conſtat ex nuper dictis. Quod ſi voto non obſtante matrimonium contraxeris, & conſummaueris; poterit Epiſcopus tecum diſpenſare vt petas, ob periculum incontinentiæ frequenter contingens ex mutua cum altero coniuge cohabitatione: Idémque exiſtimo dicendum, eſto matrimonium non conſummaueris. Quia cum ſatis probabile ſit, te non eſſe obligatum ad ſeruandam caſtitatem promiſſam, ingredi religionem, vtpote rem longè difficiliorem; neque in voto caſtitatis incluſam, neceſſariò idem periculum incontinentiæ adeſt, eadémque occaſio diſpenſandi. Baſilius Legion. *lib.* 8. *c.* 9.*n.* 4. Sanch. *lib.*8.*diſp.*12.*n.*4. *&* 6. Leſſius *lib.* 2.*c.* 40.*dub.*18. *n.* 125. Si verò poſt contractum matrimonium votum emiſeris, ſubdiſtinguendum eſt, ſi fuit abſque licentia coniugis, cedentis iure petendi, clarum eſt poſſe Prælatos inferiores diſpenſare; quia illud votum eſt caſtitatis partialis, non totalis & integræ; quia non eſt votum de non reddendo debitum, ſi petatur. At ſi ex licentia coniugis cedentis iuri petendi emiſeris, & idem eſt cum mutuo conſenſu caſtitas promiſſa eſt. (eſto Baſilius *d. c.*9.*n.*2. *&* 3. cenſeat poſſe à Prælatis inferioribus diſpenſari, quod aliis relatis reputat probabile Leſſius *d. dub.*18. *n.*126. Ob periculum incontinentiæ) veriùs probabiliùs cenſeo cum eodem Leſſio *ſupra* Layman. *lib.*4.*ſum.tract.*4.*c.*8. *n.* 15. & Sanch. *diſp.*11.*n.*30. *&* *ſequent.* nullatenus poſſe. Quia facta hac ceſſione non teneris, imò nec potes cum altero coniuge cohabitare. Ceſſat ergo incontinentiæ periculum ex mutua coniugum cohabitatione proueniens. Quod ſi coniuges; hanc renunciationem iuris ſibi mutuo remiſerint, quod diximus fieri poſſe validè, tametſi illicitè, poterunt Prælati inferiores in petitione debiti diſpenſare: quia moraliter adeſt periculum petendi, obligatione reddendi poſita. Sanchez *diſp.* 11. *n.*15. Leſſius *n.*126. Baſil. Legion. *c.*9.*n.*2.

11. Vltra ſupradictos caſus, alij aſſignantur à Doctoribus, in quibus Prælati inferiores videntur poſſe in votis reſeruatis diſpenſare. Primus & in ordine octauus eſt; cum votum emittitur ex metu ad extorquendum votum iniuſtè incuſſo (eſto metus leuis ſit) qui ſecundum noſtram ſententiam non obeſt valori voti, profeſſione excepta. Quia non eſt cenſendus Pontifex tale votum, vtpote coactum reſeruare; ne videatur iniuriantis iniquitati fauere. Item ſub dubio, & fortè ſub communiori opinione poſitum eſt, votum illud non eſſe verum votum. At reſeruatio cum odioſa ſit ſemper caſus certos expoſtulat. Ergo, &c. Sic Nauarr. *c.*12.*n.*69. Leſſius *lib.*2. *c.* 40. *dub.*18.*n.*127. Suar. lib.6. de voto *c.*26.*n.*5. Sanch. *lib.*4. *c.* 40. *n.* 30. Baſil. Legion. *lib.*8.*c.*9.*n.*15. Layman. lib.4. ſum. *tract.*4.*c.* 8. *num.*11.

12. Nonus, ſi vota hæc reſeruata emittuntur ab hominibus dominatiuæ poteſtati ſubiectis, cenſet Gutierr. aliis relatis *lib.*2. *canonicarum quæſt. c.* 22. *n.* 49. poſſe ab inferioribus Prælati diſpenſari; quia cum facilè ſolui poſſint irritatione, non eſt credendum Pontificem, eorum diſpenſationem ſibi reſeruare voluiſſe. Cæterum hic caſus communiter à Doctoribus reprobatur. Quia nullo firmo fundamento nititur: poteſtas enim diſpenſandi, diuerſa eſt à poteſtate irritandi. Ergo ex eo quod illa vota irritari poſſint non infertur poſſe diſpenſari. Sic Sanch. lib.8. de matrim. *diſp.*9.*n.*4. & lib. 4. ſum. *c.*40. *n.* 28. Suar. lib.6. de voto *c.*26.*n.*3.

13. Decimus eſt; ſi vota fuerint conditionalia. Nam cum conſenſus in hæc vota non fuerit perfectus, non videtur reſeruatione, quæ ſtricti iuris eſt, comprehendi. Cæterum vt hic caſus clarè conſtet; aduerte vota conditionalia alia eſſe purè conditionalia, alia conditionalia pœnalia. De cuius diſtinctione diximus *diſp. præcedenti punct.* 10. Deinde conditionalia ſumi poſſe ante impletam conditionem, vel poſt illam impletam. Et quidem ſi ante impletam conditionem vota conditionalia ſumantur, reſeruationi non ſubſunt. Sic ex communi ſententia docet Sanch. l. 8. de matrim. *diſp.* 10. *n.* 7. *&* 8. & lib. 4. ſumm. *c.*40.*n.*91. Leſſius *lib.*2.*c.*40.*dub.*18.*n.* 130. *caſu* 6. Suar. *lib.*6.*de voto c.*22.*n.*3. Baſil. Legion. *lib.*8.*c.*9.*n.* 7. *&* 10. Layman. *lib.*4.*ſum.tract.*4.*c.* 8. *n.* 10. Contra Nauarr. *ſum.cap.*12.*n.*43. & Auguſt. Barboſa 2. p. de poteſtate Epiſcopi, *alleg.*37.*n.*5. *&* 6. Ratio eſt: quia votum caſtitatis, vel religionis ſub aliqua conditione de futuro contingenti, non obligat ad caſtitatem, vel religionem ante completam conditionem. ſed ſolum obligat in euentu conditionis; ergo non ſubeſt reſeruationi ante conditionis euentum. Quia reſeruatio vtpote odioſa & reſtringenda, debet eſſe de obligatione perfecta & conſummata. Qualis non eſt ſupradicta obligatio.

14. Poſt impletam conditionem variant Doctores. Plures cenſent reſeruata eſſe, tam purè conditionalia, quam pœnalia. Sic Sotus lib.7. de iuſtitia *q.*2.*art.*1.*ad* 4. Couarruu. de pactis 1. *p.* §. 13. *numer.* 12. Gutierr. canonicarum quæſtionum *lib.* 2. *capit.* 22. *numer.* 50. *&* 51. Azor. 1. *p.* *lib.* 11. *cap.* 10. *quæſt.* 3. *&* *cap.* 19. *quæſt.* 13. Baſil. Legion. lib. 8. de matrim. *cap.* 9. *numer.* 7. & alij relati à Sanch. lib. 8. de matrim. *diſput.* 10. *numer.* 7. Mouentur: quia purificatá conditione obligatio voti, quæ antea ſuſpenſa & imperfecta erat, perficitur, & conſummatur, ac ſi eo tempore contraheretur. Vt colligitur ex *leg. potior* 11. *ff. qui in pignore potiores habeantur.* ibi. Cum enim ſemel conditio extiterit, perinde habetur, ac ſi illo tempore, quo ſtipulatio interpoſita eſt, ſine conditione facta eſſet. Quod ſi eo tempore votum caſtitatis abſolutè eſſet emiſſum, in pœnam delicti commiſſi, nullus dubitat fore reſeruatum. Ergo etiam reſeruatur emiſſum ſub conditione delicti committendi, ſi de facto delictum committatur. Et confirmo, omnes alij contractus ſub conditione celebrati purificata conditione eoſdem effectus morales habent, ac ſi puri eſſent, vt conſtat in contractu ſponſalium conditionato, qui purificata conditione parit publicæ honeſtatis impedimentum, *c. vnico* §. *illi de ſponſalibus in* 6. & in venditione beneficij ſub conditione de futuro, cui pœnæ Simoniacorum annectuntur. Et in mandantibus ſub conditione percutere Cardinalem, qui poſita conditione & effectu ſubſecuto excommunicantur. Ergo idem eſt dicendum de voto.

Alij Doctores diſtinctione vtuntur; admittunt enim ſupradictam ſententiam in votis purè conditionalibus; negant tamen illam in votis conditionalibus pœnalibus. Sic pluribus firmat Suarez lib.6. de voto *c.*22. *n.* 11. & *ſequent.* *&* *c.* 23. *à n.*6. Leſſius *lib.*2.*cap.* 40. *dub.*18. *n.*130. *&* 131. *in* 2.*edit.* Layman *lib.*4. *ſumm. tract.*4.*c.* 8. *n.* 10. Priorem partem probant fundamento proximè dicto. Secundam ſuadent; Quia reſeruatio cum ſtricti iuris ſit non eſt cenſenda fieri niſi de votis, quæ ex vouentis affectu materiam reſeruatam Deo promittunt: At qui promittit religionem, ſi delictum commiſerit in pœnam illius nullum habet affectum ad religionem, ſed potius illam auerſatur, ergo illius votum etiam poſt impletam conditionem reſeruatum non eſt.

Neque eſt ſimile (inquiunt ſupradicti Doctores) de votis purè conditionalibus. Hæc namque etſi ſæpe diſpliceant; at cum illa diſplicentia non eſt affectus, neque voluntas abſoluta vitandi obligationem rei promiſſæ; imo potiùs eſt voluntas & affectus abſolutus ſubeundi illius obligationem caſu, quo conditio ponatur. Secùs eſt in votis conditionalibus pœnalibus, quæ cum aſſumpta ſint ad vitandam conditionem, non ſolum eorum materia promiſſa diſplicet, ſed etiam adeſt affectus, & voluntas abſoluta vitandi eorum obligationem; ideóque votum conditionale purificata conditione reſeruatum eſt, ſecus conditionale pœnale.

15. Cæterum etſi ſupradictæ ſententiæ ſatis probabiles ſint, veriorem & probabiliorem exiſtimo ſententiam negantem ſupradicta vota, tam conditionalia pœnalia, quàm purè conditionalia reſeruata eſſe impleta conditione. Sic Toletus lib.4. ſum. *c.*18.*num.* 11. referens pro ea Victoriam. Notandum

dum (inquit) quod notauit Victoria iſta quinque vota tunc reſeruari Pontifici cum abſoluta ſunt, cum verò conditionata, vel pœnalia pertinent ad Epiſcopum. Conſentit Antonius Gomez in Bulla cruciata *clauſula* 10 *n.* 99. Petrus de Ledeſm. 2. *p. ſum. tract.* 10. *c.* 8. *pag.* 116. Quos refert & ſequitur Thom. Sanch. lib. 8. de matrim. *diſp.* 10. *n.* 13. & *lib.* 4 *ſum. c.* 40. *n.* 99. Et probabilem reputant Leſſius, Baſilius, Layman, & alij ſupra citati & tenent plures ſapientiſſimi viri noſtræ ætatis vt teſtantur Anton. Gomez, Petrus de Ledeſm. Sanch. & Leſſius *ſupra*. Probo primò, Quia vota conditionalia imbibunt in ſua natura imperfectum & diminutum conſenſum in rem promiſſam; quippe eſt conſenſus ſub conditione contingenter futura. Sed hic diminutus conſenſus non mutatur ſuperueniente conditione, alias nouum votum fieret. Sed ex illo diminuto & imperfecto conſenſu, qui præteriit poſita conditione naſcitur abſoluta & perfecta obligatio, rei promiſſæ exequendæ. Ergo hæc vota reſeruata non ſunt. Quia reſeruatio quæ ſtricti iuris eſt, ſolum vota ex ſua natura perfecta & abſoluta comprehendere debet. Secundò moueor; quia vota conditionalia pœnalia communior ſententia defendit reſeruata non eſſe, at prorſus eadem ratio procedit in votis purè conditionalibus (vt latiſſimè expendit Sanch. lib. 4. ſum. *c.* 40. *n.* 99. & admittit Baſil. Legion. lib. 8. de matrim. *c.* 9. *n.* 10. & ego breuiter probo; quia ob triplicem cauſam poſſunt vota conditionalia pœnalia conditione impleta excludi à reſeruatione. Prima, quia conſenſus fuit imperfectus ſecunda, quia fuit ex diſplicentia rei promiſſæ, tertia, quia fuit ex animo & propoſito abſoluto vitandi ſupradictam obligationem. Nulla alia cauſa fingi poteſt. Sed hæc procedunt in votis purè conditionalibus. Nam quoad imperfectum conſenſum admittit Suarez & eſt res clariſſima. Siquidem eius imperfectio in eo conſiſtit, vt non abſolutè ſed ſub conditione obligationem ſuſpendente promiſſio fiat. De diſplicentia rei promiſſæ etiam eſt manifeſtum. Potes namque promittere religionem ſub hac conditione ſi diuitias amiſeris, ſi beneficium non impetraueris, non quia ad religionem affectus ſis, potiùs enim illam (vt ſuppono) auerſaris, ſed ad vitandum infamiam, & ignominiam, quam ex paupertate times. Ergo in votis conditionalibus ſtare optimè potes diſplicentia rei promiſſæ. Denique voluntas & affectus abſolutus vitandi quoad fieri poſſit obligationem, etiam in votis conditionalibus reperitur vt in exemplo proximè allato liquet, ſiquidem facto illo voto religionis pro viribus conaberis diuitias conſeruare, & beneficium obtinere, ne religionem tibi exoſam cogaris accipere. Item clarius elucet in exemplo, quod ipſemet Suar. *d. cap.* 23. *n.* 13. admittit, nempe cum religionem promittis, ſi fornicationem commiſeris, non in pœnam delicti committendi, ſed in medicinam & ſatisfactionem illius, vt ſcilicet religione aſſumpta abſtineas à tali peccato committendo, & pro commiſſo ſatisfacias. Nam certum eſt facto huiuſmodi voto te voluntatem, & propoſitum firmum habere debere vitandi ſupradictam obligationem religionis: ſiquidem debes habere voluntatem fugiendi fornicationem, qua non incurſa, obligatio non contrahitur. Sit ergo certum, eandem eſſe rationem excludendi vota purè conditionalia à reſeruatione ac conditionalia pœnalia. Tertiò probo, Suar. Baſil. & ferè omnes Doctores contrariæ ſententiæ admittunt, cum dubium eſt; an votum aliquod reſeruatum ſit, non eſſe cenſendum reſeruatum: quia reſeruatio vtpote odioſa rem certam efficit non dubiam, & in caſu dubio in benigniorem partem inclinandum eſt. At negari non poteſt eſſe ſatis dubium, cum ſit ſub opinione probabili poſitum an vota purè conditionalia ſint reſeruata etiam poſt impletam conditionē. Ergo affirmandum eſt reſeruata non eſſe, ſed abſq; vllo ſcrupulo poſſe à Prælatis inferioribus cauſa intercedente diſpenſari.

16. Neque obſtant rationes pro contrariis ſententiis allatæ. Ad fundamentum primæ ſententiæ reſpondeo, purificata conditione obligationem reddi puram, abſolutam, & perfectam. Sed quia hæc obligatio ortum habet ex imperfecto & diminuto conſenſu, ea de cauſa non reſeruatur. Alias etiam vota pœnalia reſeruari deberent; cum etiam illorum obligatio purificata conditione puta abſoluta & perfecta ſit. Ad confirmationem concedo, ex contractu conditionali poſita conditione procedere eoſdem effectus morales qui procederent ſi abſolutè fieret, quando illi effectus oriuntur ex obligatione contractus, non ex modo contrahendi. At reſeruatio votorum non tam reſpicit illorum obligationem, quam modum contrahendi illam, & cum hic modus in votis conditionalibus imperfectus ſit, & diminutus, in cauſa eſt, ne ea vota reſeruata ſint. Fundamentum verò ſecundæ ſententiæ ex probatione noſtræ ſatis ſolutum eſt.

17. Aduerte, vota conditionalia reſeruata non eſſe, quæ verè conditionalia ſunt, Nam ſi ex ſe ſint abſoluta, & ſolum apparenter conditionalia; eo quòd emittantur ſub conditione de præterito vel de præſenti, vel ſub conditione de futuro neceſſaria omnes Doctores cenſent eſſe: tametſi cum diſplicentia rei promiſſæ emittantur. Quia conſenſus cui afficitur reſeruatio, eſt integer & perfectus. Suar. *lib.* 6. *c.* 23. *n.* 9. & 11. Sanch. *lib.* 4. *ſum. c.* 40. *n.* 87. & *ſequent.* Baſil. Legion. lib. 8. de matrim. *c.* 9. *n.* 12.

PVNCTVM XIII.

Quibus competat & in quæ vota poteſtas delegata diſpenſandi?

SVMMARIVM.

1 *Tenor delegationis diligenter examinandus.*
2 *Generalis facultas diſpenſandi in omnibus votis non comprehendit reſeruata.*
3 *Si conceſſio ſit abſoluta reſeruatorum omnia reſeruata comprehenduntur.*
4 *Si conceſſio ſit omnium votorum excepto caſtitatis, & religionis reſeruata veniunt.*
5 *Si conceſſio eſſet omnium votorum etiam caſtitatis omnia minora continet.*
6 *Extenditur facultas diſpenſandi generalis ad vota ante & poſt conceſſionem emiſſa, ſed non ad vota in commodum tertij facta.*
7 *Facultas diſpenſandi in votis eſt religionis conceſſa.*
8 *Poſſunt in omnibus votis qua iure ordinario competunt Epiſcopis.*
9 *Quibus ſit conceſſa poteſtas ad diſpenſandum cum ligatis voto caſtitatis ad petendum debitum.*

1. Delegata poteſtas prouenit ex commiſſione facta ab eo, qui poteſtatem habet ordinariam. Nam hic delegare poteſt. Hi igitur, quibus ordinarius ſuam poteſtatem delegauerit, poteſtate delegata gaudebunt. Tenor autem delegationis diligenter examinandus eſt, vt ex illo colligatur, ad quæ vota delegata poteſtas extendenda ſit. Sed quid ſæpe verba dubia ſunt & mens concedentis non ſatis colligitur. Placet frequentiores conceſſiones explicare, vt inde colligere poſſis, quid in aliis ſentire debeas.

2. At in primis examinandum venit; an conceſſa tibi facultate diſpenſandi in omnibus votis, conceſſa cenſeantur reſeruata; Soto lib. 7. de iuſtitia *q.* 4. *a.* 3. *in fine corpor.* Emanuel. Rodrig. in ſumm. 1. *p. ca.* 97. *n.* 1. *in fine.* Sanch. lib. 8. de matrim. *diſp.* 9. *n.* 2. Negant de voto caſtitatis, & religionis: quia hæc (inquiunt) in generali conceſſione non veniunt, ſed indigent ſpeciali. Secùs verò de voto peregrinationis vltramarinæ, & à fortiori Romanæ, & Compoſtellanæ, cuius reſeruatio quia non eſt tanti momenti, neque ita antiqua, ac reſeruatio voti caſtitatis, & religionis non videntur hac ſpeciali, & expreſſa conceſſione indigere. Cæterum omnino tenendum eſt, ſub illa generali facultate nullo modo comprehendi vota quæcumque reſeruata. Quod manifeſtè colligitur ex *c. ſi Epiſcopus de pœnitent. & remiſſion. in* 6. Vbi Pontifex loquens de caſibus reſeruatis negat in generali conceſſione comprehendi ſed indigere expreſſione ſpeciali, & ſubdit Pontifex rationem; quia in generali conceſſione non veniunt ea quæ non eſſet quis veriſimiliter in ſpecie conceſſurus. *regula in generali* 81. *de regulis iuris in* 6. quod non aliter fit niſi quia ſunt reſeruata. Cum ergo non ſolum vota caſtitatis & religionis ſed dictæ triplicis peregrinationis ſint reſeruata; efficitur in generali conceſſione diſpenſandi vota, hæc reſeruata non comprehendi. Deinde nulla alia de cauſa vota caſtitatis, & religionis indigent ſpeciali conceſſione, niſi quia ſunt reſeruata. Quod verò ſint antiquitus, & pluribus decretis reſeruata, non variat qualitatem reſeruationis. Cum igitur vota trium illarum peregrinationum verè reſeruata ſint, etiam ſpeciali conceſſione indigebunt. Quódque non leuiter indicatur in *extrauaganti etſi dominici* 1. *de pœnitent. & remiſſion.* vbi Pontifex omnia illa quinque vota reſeruatæ æquiparat in neceſſitate ſpecialis licentiæ & expreſſionis ibi. *niſi ex ſpeciali licentia & certa ſcientia noſtra.* Et ita tenet Suar. lib. 6. de voto *c.* 25. *n.* 4. Sanch. retractans ſententiam lib. 4. de voto *c.* 40. *n.* 16. Layman. *lib.* 4. *ſum. tract.* 4. *c.* 8. *n.* 7. Baſilius Legionenſis lib. 8. de matrim. *cap.* 10. *num.* 5.

3. Verum ſi tibi conceſſa ſit facultas diſpenſandi in votis reſeruatis abſque vlla exceptione, omnia comprehenduntur, quia nulla eſt ſpecialis ratio neque ex vſu neque ex conſuetudine vnum potiùs quam aliud excipiendi. Sic Baſilius *dicto c.* 10. *n.* 6. Sanch. *c.* 40. *n.* 17. Suar. *lib.* 6. *c.* 26. *n.* 5. Si tamen ab hac conceſſione reſeruatorum exciperet Pontifex aliquod ex his quinque votis; non obinde limitatur conceſſio comparatione reliquorum: (quidquid contra ſentiat Sanch. *dicto c.* 40. *n.* 20.) quia exceptio potiùs firmat regulam in caſibus non exceptis, quam illam aſtringat. Fauet Suar. *lib.* 6. *cap.* 25. *num.* 10. & ipſe Sanch. *n.* 22.

4. Quod ſi omnia vota concedantur excepto voto caſtitatis & religionis Cenſet communis ſententia ne illa exceptio inutilis ſit, voluiſſe Pontificem in illa generali conceſſione reliqua

Digitized by Google

reſeruata minora comprehendere. Neque obſtat exceptionem non ampliare regulam ad caſus, qui ſub regula non comprehenduntur iuxta *legem* 1. *ff de regulis iuris*. Quia hoc procedit quando exceptio ſub regula comprehenditur, ſecùs quando non comprehenditur: tunc enim appoſita ampliat regulam ne exceptio inutilis fiat. Sic Sanch. *d. c.* 40. *num.* 19. Suar. *c.* 2. *n.* 7. Baſilius Legionenſis *lib.* 8. *c.* 10. *n.* 6. Idem prorſus videtur dicendum ſi Pontifex concederet poteſtatem generalem diſpenſandi in omnibus votis, & ſolum exciperet votum triplicis peregrinationis, ex vi huius conceſſionis vota caſtitatis, & religionis (eſto maiora ſint) diſpenſari poſſe. Quia alias eſſet inutilis exceptio, vt potè ſub regula non comprehenſa. Sed quia difficile eſt, id concedere, & præter communem ſenſum, vt ex relatis Doctoribus conſtat; potiùs crederem exceptionem illam (ſi fortè aliquando ſub illa conceſſione fieret) appoſitam eſſe ad tollendam omnem dubitationem, quàm vt ex illa maiora vota cenſerentur conceſſa. Si verò exceptio tantum eſſet voti vltramarini, crederem vota peregrinationis Romanæ, & Compoſtellanæ concedi. Quia cum hæc vota ſimilia ſint, imo minora; exceptione maioris ea videtur concedere. Alias vt quid grauioris voti exceptionem faceit? Sanch. *lib.* 4. *cap.* 40. *num.* 20.

5. Verum ſi conceſſio eſſet omnium votorum etiam caſtitatis, omnia minora debent cenſeri conceſſa. Quia illa dictio implicatiua *etiam* arguit idem eſſe in caſibus minoribus; vt ſi Pontifex concederet poteſtatem abſoluendi ab omni cenſura etiam propter hæreſim incurſa, omnium cenſurarum abſolutionem concedit. Quia omnes reputantur minores, Sanch. *lib.* 4. *c.* 40. *n.* 21. Baſil. Legion. *lib.* 8. *c.* 10. *n.* 6. Votum tamen æquale ex vi illius dictionis non cenſetur conceſſum; ac proinde conceſſione facta omnium votorum etiam caſtitatis, non cenſetur votum religionis concedi, neque conceſſo voto religionis intelligitur votum caſtitatis concedi: quia reputantur æqualia. Suar. *lib.* 6. *cap.* 25. *n.* 8. Sanch. *lib.* 4. *c.* 40. *n.* 21. Baſil. Legion. *lib.* 8. *c.* 10. *n.* 6.

6. Porrò hæc facultas diſpenſandi in votis (& idem eſt de facultate commutandi) generaliter conceſſa extenditur ad vota ante, & poſt conceſſionem emiſſa. Quia petit latam interpretationem iuxta dicta *tract.* 3. *de leg. diſp.* 4. *de priuileg. punct.* 11. & latè probat Suar. *lib.* 6. *de voto c.* 13. Nunquam tamen cenſetur extenſa ad vota in commodum tertij facta, ſi à tertio illo accepta ſint. Quia tunc non ſolum habent voti obligationem ſed etiam obligationem promiſſionis humanæ acceptatæ: ac proinde obligationis fidelitatis & iuſtitiæ. Secùs verò eſſet ſi ſolum in ratione voti remanerent. Baſil. lib. de matrimonio *c.* 10. *n.* 7. Suar. lib. 6. de voto *cap.* 14. *num.* 13. & latiùs *cap.* 15. per totum.

7. Quod ſi roges; quibus poteſtas diſpenſandi reipſa delegata ſit? Reſpondeo generaliter ſolum inueniri delegatam religioſis. Nam Innocentius VIII. conceſſit mendicantibus vt poſſit diſpenſare in omnibus votis, in quibus poſſunt Epiſcopi excepto voto peregrinationis vltra duas dietas (hoc eſt vltra viginti leucas) ſecundum Rebuffum de priuileg. ſcholaſt. *priuileg.* 161. Azebedo *lib.* 1. *recopil. tit.* 7. *leg.* 10. *n.* 2. Sanch. *lib.* 4. *ſum. c.* 41. *n.* 4. At Martinus V. Benedictinis conceſſit omnia vota Epiſcopalia abſque vlla limitatione, qua facultate gaudent omnes religioſi, qui eorum priuilegiis communicant Conſtàtque ex compendio priuilegiorum Societatis Ieſu verbo *diſpenſatio* §. 10.

8. Ex qua conceſſione conſtat manifeſtè, poſſe religioſos diſpenſare in omnibus votis (exceptis illis quinque reſeruatis) ſicuti poſſunt Epiſcopi cum hac tamen differentia, quod Epiſcopi poſſunt etiam in illis quinque reſeruatis diſpenſare, cum vrget neceſſitas maturandi diſpenſationem neque patet aditus ad pontificem ſeu vices illius habentem. At religioſi nequaquam in hoc caſu diſpenſare poſſũt, vt ſuperiori puncto notauimus. At poſſunt religioſi diſpenſare cum quibuſcumque fidelibus ex quacumque Diœceſi ad ſe venientibus. Quia cum omnes Pontifici priuilegium concedenti ſubdantur, non eſt cur ad fideles vnius Diœceſis limitetur. Secùs verò Epiſcopi, qui cum iure ordinario procedant, & ex officio ſolum comparatione fidelium ſuæ Diœceſis eam poteſtatem exercere poſſunt. Sanch. *l.* 4. *c.* 41. *n.* 15. Baſil. Legion. *c.* 10. Deinde ſicut poſſunt Epiſcopi diſpenſationem concedere extra Sacramentum pœnitentiæ, etiam poſſunt religioſi: quia in ſupradicto religioſorum priuilegio nulla fit quoad hanc partem limitatio. Baſil. *ſupra*, Sanch. *n.* 17 Neque vſus huius poteſtatis limitandus venit ex eo, quod aliud priuilegium magis ſtrictum & limitatum religioſis concedatur, quia vnum alteri non aduerſatur. Quapropter etſi pluribus religioſis conceſſum ſit priuilegium diſpenſandi cum iis, qui ſtrictiorem religionem vouerunt; non obinde priuantur poteſtate vtendi vllo priuilegio laxiori Benedictinis conceſſo, vi cuius diſpenſare in ſupradicto voto poſſunt abſque onere & conditione perſeuerandi. Sanch. *d. c.* 41. *in fine* Baſilius Legion. *lib.* 8. *cap.* 10. *nu.* 10.

9. Præter ſupradictum priuilegium conceſſum eſt Prouincialibus Mendicantium & religioſis ab ordinario approbatis, quibus ipſi communicauerint poteſtas diſpenſandi ad petendum debitum cum iis, qui poſt votum caſtitatis matrimonium contraxerant. Sic enim conceſſit Pius V. viuæ vocis oraculo vt teſtantur plures relati à Sanch. lib. 8. de matrim. *c.* 16. *n.* 3. Et refertur in compendio priuilegiorum Societatis Ieſu, verbo *diſpenſatio*, §. 9. Neque opus eſt matrimonium conſummatum eſſe tum quia periculum eam reſtrictionem non apponit. Tum quia periculum incontinentiæ in ſic vouente & matrimonium contrahente ſemper adeſt, cum non teneatur cohabitationem deſerere. Sanch. *c.* 43. *n.* 10. Baſil. Legion. *lib.* 8. de matrim. *c.* 10. *n.* 12. *fine.* Ex quo fit virtute huius priuileg. non poſſe diſpenſari eos, qui poſt matrimonium contractum caſtitatem vouerunt. Quia de ipſis priuilegium non loquitur teſte Manuel Rodrig. *tom.* 1. *q. reg. q.* 73. *a.* 2. Sanch. *l.* 4. *c.* 43. *n.* 12. Baſil. Legion. 8. de matrim. *c.* 10. *in fine.* Poſſunt tamen virtute illius priuilegij Benedictinis conceſſi diſpenſari, quando ab Epiſcopo poſſunt iure ordinario Sanchez *d. cap.* 43. *n.* 12.

PVNCTVM XIV.

An qui poteſtatem habent diſpenſandi poſſint vota commutare, vel è contra.

SVMMARIVM.

1. *Quæſtio eſt de poteſtate delegata non ordinaria.*
2. *Ex poteſtate commutandi communis ſententia negat poteſtatem diſpenſandi inferri, & qualiter hoc intelligatur.*
3. *Conceſſa poteſtate diſpenſandi, negat Nauarrus concedi poteſtatem commutandi.*
4. *Probabilius oppoſitum.*
5. *Satis fit contrario fundamento.*
6. *Extendatur ne poteſtas diſpenſandi in votis ad vota iurata, remiſſiuè.*

1. DE poteſtate delegata eſt quæſtio. Nam gaudentes poteſtate ordinaria diſpenſandi omnes admittunt, & poteſtate commutandi gaudere. Cum vtraque poteſtas ad bonum Eccleſiæ regimen ſpectet. Et tradit Sanch. lib. 4. ſummæ *cap.* 49. *num.* 28. Suar. *lib.* 6. *c.* 12. *n.* 4.

2 Et quidem conceſſa poteſtate ad commutandum communis ſententia negat, poteſtatem diſpenſandi concedi vtpote maiorem; neque vllo modo contentam ſub poteſtate ad commutandum, Sic Sanch. l. 4. ſumm. *c.* 53. *n.* 2. Suar. lib. 6. de voto *c.* 12. *n.* 5. Auguſt. Barboſa 2. de poteſtate Epiſcopi *allegatione* 37. *num.* 4. *in fine.* Si tamen eſſet conceſſa poteſtas ad commutandum in minus, cum in ea commutatione quædam partialis diſpenſatio reperiatur, conceſſa in facultate aliqualiter diſpenſandi poteſtas conceditur. Baſil. legion lib. 8. de matrim. *c.* 10. *n.* 1. Sed hæc non eſt propria diſpenſatio, cum vinculum voti non abſolutè relaxet, ſed in aliam materiam eſto minorem transferat.

3. Difficultas verò eſt; an conceſſa poteſtate diſpenſandi eo ipſo cenſeatur conceſſa poteſtas commutandi? Negat Nauarr. *in ſum. c.* 13. *n.* 70. Valent. 2. 2. *diſp* 6. *q.* 6. *punct.* 7. *verſ.* denique Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 10. *q.* 4. & *cap.* 18. *q.* 7. *aliis relatis* Sanch. lib. 8. de matrim. *diſp.* 2. *n.* 15. & lib. 4. ſumm. *cap.* 53. *n.* 4. & 5. Mouentur: quia ſunt poteſtates omnino diuerſæ, neque vna ſub alia comprehenditur. Nam poteſtas diſpenſandi eſt poteſtas auferendi integrè obligationem; at contra poteſtas commutandi eſt poteſtas non auferendi obligationem, ſed eam in aliam materiam transferendi. Non igitur vna ſub alia comprehendi poteſt. Deinde poteſtas diſpenſandi requirit legitimam cauſam ſecundum omnium ſententiam; quam tamen non expoſtulat commutandi poteſtas. Ergo vna poteſtas non continetur ſub alia. Præterea ad commutationem magna ſcientia, & prudentia opus eſt, vt æqualitas rei commutatæ cognoſcatur, quod in diſpenſatione non inuenitur. Denique ex negatione poteſtatis ad commutandum non infertur negari poteſtatem ad diſpenſandum. Vt probat Nauar. §. *in leuitico. notabili* 27. à *n.* 1. & *ſequentibus* Quia ſtare optimè poteſt concedi alicui poteſtatem ad diſpenſandum vota, quando cauſa legitima adeſt integræ relaxationis, ſecùs verò quando ea deficit. At eo caſu is poteſtatem habebit diſpenſandi. Ergo ex negatione poteſtatis ad commutandum non negatur poteſtas ad diſpenſandum. Ergo è contra ex affirmatione poteſtatis ad diſpenſandum non affirmatur poteſtas ad commutandum.

4. Cæterum veriùs & probabilius eſt, conceſſa poteſtate ad diſpenſandum concedi poteſtatem ad commutandum. Sic Sotus lib. 7. de iuſt. q. 4. a. 1. Emanuel. Sa verbo *voti diſpenſatio n.* 19. Leſſi. *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 16. *n.* 108; in ſecunda editione Suar. lib. 6. de voto *c.* 12. *n.* 9. Layman. lib. 4. ſum. *tract.* 4. *c.* 8. *n.* 20. Baſil. Legion. lib. 8. de matrim. *c.* 10. *n.* 3. Auguſt. Barboſa 2. parte de poteſtate Epiſcopi *allegatione* 37. *n.* 13. Et reipſa conſentit Sanch. *ſuprà* relatis poteſtatem diſpenſare poſſe ex

præſum

Digitized by Google

præſumpta delegantis voluntate miſcere commutationem. Quia hic modus diſpenſandi melior, tutior & à Pontifice vſitatus eſt. Ex qua doctrina conuincitur poſſe votum inæquale commutare. Nam multo minus eſt, commutationem inæquale facere quam in minus. Ratio verò, quare poteſtas ad diſpenſandum extendatur ad commutandum, ea eſt: Quia commutatio eſt quædam partialis ſeu diminuta diſpenſatio Siquidem obligationem voti tollit non abſolute, ſed ſub onere alterius materiæ ſubrogatæ, quod longè minus eſt & poteſtati abſolutè diſpenſandi ſubordinatum. Ergo habens poteſtatem diſpenſandi poterit commutare iuxta regulam *iuris 53. cui licet quod eſt plus, licet vtique quod eſt minus.* Præcipuè cum minus ſub eodem ordine continetur. Et explicatur. Ad tollendam integrè voti obligationem difficile eſt, cauſam legitimam inuenire, quæ tamen ſæpe inuenitur, eo ipſo quod vouens loco prioris obligationis aliam acceptet. Poterit ergo diſpenſans obligationem voti tollere ea conditione poſita & non aliter. At in hoc conſiſtit poteſtas commutandi: Ergo.

5. Neque fundamentum oppoſitum vrget, nego has poteſtates eſſe diuerſas; ſed dico vnam ſub alia contineri tanquam partem ſub toto: vtraq; enim poteſtas tollit integram obligationē voti; ſed poteſtas diſpenſandi illā tollit nulla alia obligatione ſubrogata, at poteſtas commutandi ſupponit nouā ſubrogari obligationem. Quod quidem accidentarium eſt neque variat diſpenſandi poteſtatem. Ad confirmationem nego poteſtatem commutandi quatenus tollit obligationem prioris materiæ non expoſtulare cauſam: ipſa enim ſuſceptio nouæ obligationis cauſa eſt. Siquidem abſque illa exerceri non poteſt. Ad ſecundam confirmationem admitto, magna ſcientia & prudentia opus eſſe ad inueſtigandam materiæ ſubrogatæ æqualitatem; nego tamen ſupradicta ſcientia & prudentia non indigere poteſtatem diſpenſandi ad inueſtigandam cauſam legitimam diſpenſationis. Ad vltimum dico, negata poteſtate commutandi negari poteſtatem diſpenſandi maximè ſpectato communi vſu & ſtylo. Et ad probationem reſpondeo, eo ipſo quo abſolutè conceditur poteſtas alicui relaxandi vota integrè cenſetur conceſſa relaxandi noua obligatione præſuppoſita, niſi expreſsè contrarium declaretur.

An verò poteſtas diſpenſandi in votis extendatur ad vota iurata, & in fauorem tertij? Supradicto tractatu de Iuramento *diſp. vlt. punct.* 1. *&* 2. diximus. Reſtabat item dicendum qualiter ſuppreſſione veri & expreſſione falſi vitietur diſpenſatio & reſcriptum? Sed de his late egimus *tract.* 3. *de legibus diſp. vltima punct.* 17. Inſuper de forma ſeruanda in diſpenſatione de qua ibi *punct.* 11. & fere omnia quæ diſputatione de priuilegiis & de diſpenſationibus tradidimus huic inſtituto deſeruire poſſunt.

PVNCTVM XV.

Cuius authoritate & ex qua cauſa vota commutari poſſint.

SVMMARIVM.

1 *Præmittuntur aliqua pro intelligentia quæſtionis.*
2 *Votum propria authoritate in rem euidenter meliorem potes commutare, niſi aliqua lege prohibitus ſis.*
3 *In rem inferiorem nequis propria auctoritate.*
4 *In æqualem, plures cenſent poſſe: probabilius eſt oppoſitum.*
5 *Ampliatur ad rem ſub dubio vel opinione ſuperiorem.*
6 *Ad commutationem voti in rem æqualem neceſſaria eſt auctoritas Prælati.*
7 *Ad commutationem faciendam in rem meliorem nulla cauſa requiritur, bene tamen pro commutatione in æquale vel in minus.*
8 *Quæ cauſa requiratur ad commutationem faciendam in rem æqualem vel minorem.*

1. EX ſuperioribus liquet commutationem à puta diſpenſatione differre, quod commutatio tollat vinculum, & obligationem voti non ſimpliciter, & purè, ſicut diſpenſatio, ſed ſub onere noui vinculi & obligationis priori ſubrogatæ. Hæc autem obligatio ſubrogata priori poteſt eſſe grauior, æqualis, vel leuior pro grauiori leuiori, vel æquali materia ſubrogata.

2. Dicendum ergo eſt; ſi votum commutes in rem euidenter meliorem propria auctoritate & abſque vlla cauſa præſtare potes, niſi ſpecialiter aliqua lege vel præcepto prohibearis. Eſt communis ſententia, quam aliis relatis tradunt Nauarr. *c.* 12. *n* 75. Couarr. de pactis 1. *p.* §. 1. *n.* 4. Sayro in Claui Regia *lib.* 6. *c.* 11. *n.* 5. Azot. 1. *p. l.* 11. *c.* 18. *q.* 1. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q* 6. *punct.* 7. verſ. *hac ipſa ratione.* Emanuel. Sà verbo *voti irritatio n.* 10. Sanch. *l.* 4. *c.* 49. *n.* 4. Suar. l. 6. de voto *c.* 18. *à n.* 4. Layman. l. 4. ſumm. *tract.* 4. *c.* 8. *n.* 19. Ratio videtur manifeſta; nam ſi res in quam voti obligatio transfertur omnibus conſideratis eſt melior, conſequenter erit Deo gratior. Nam licet hominibus non ſemper gratior ſint, quæ ſunt meliora; de Deo cuius velle eſt perfectiſſimum, ſemper gratiora ſunt, quæ meliora fuerint. Ergo reddens rem meliorem abundantiùs obligationi ſatisfacit. Deinde votum impedire non poteſt maius bonum. Ergo neque ſubrogationem perfectioris materiæ. Præterea; quia in omni voto videtur incluſa conditio, niſi perfectiorem materiam elegeris; quia id rectæ rationi & voluntati Dei conuenit. Denique ſunt plures textus iuris canonici, ex quibus non leuiter colligitur ſupradicta reſolutio. Videlicet *c. peruenit de iureiurando* ibi. Promiſſum non infringit, quia illud in meliùs commutat, hoc eſt in meliùs & gratiùs creditori. Ad idem eſt *c. ſcriptura de voto*; *c. licet de regularibus c.* 1. *de voto* pro vt expendit Suar. & Sanch. *locis allegatis.* Neque ſupradictæ commutationi obſtat, quod vota ſint facta in fauorem tertij niſi ſpecialiter ipſi promiſſione & acceptatione ius tertio acquiſitum non eſt; ac proinde ſolum ſpectari debet quid Deo creditori gratius ſit: Et tradit Suar. *d. c.* 18 *n.* 11. Sayro in Claui Regia *lib.* 6. *c.* 18. *n.* 11. *vlt.* Leſſius *l.* 2. *c.* 40. *dub.* 16. *n.* 104. in *ſecunda editione* Sanchez *lib.* 4. *c.* 41. *n.* 8. Hinc. fit ſi promiſeris calicem dandum Eccleſiæ determinatæ, te poſſe alteri pauperiori tradere niſi fortè promiſſionem non ſolum Deo, ſed etiam ipſi Eccleſiæ direxeris; & ab ea fuerit acceptata. Vtrumque enim requiritur vt bene dixit *Leſſius ſupra* & explicuit Baſil. Legion. lib. 8 de matrimon. *c.* 8. *n.* 15.

Dixi niſi aliqua lege vel præcepto prohibearis, ſupradictam facere commutationem. Quod dixi ob vota reſeruata, quæ ſemel facta prohibet Pontifex alterius arbitrio mutari in meliùs non ob impediendum maius bonum, ſed vt prudenter maturè eligatur, Sic Suar. *lib.* 6 *c.* 18. *n.* 14. *fine. &* *c.* 21. *n.* 17. Sanch. *c.* 51. *n.* 5. Layman. *c.* 8. *num* 19. Sublimita, niſi ea reſeruata commutaueris in ſtatum religioſum. Nam cum omnibus compertum ſit, nihil gratius Deo hoc ſtatu offerri poſſe, noluit Pontifex hanc perfectiſſimam commutationem interdicere; imò potiùs illam approbauit in *cap. ſcriptura de voto.* ibi. Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obſequium in perpetuam noſcitur religionis obſeruantiam commutare. Leſſ. *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 16. *n.* 106. 2. *editione* Sanch. *num.* 6.

3. Econtra in rem manifeſtè inferiorem nullo modo votum commutari poteſt propria auctoritate; quia eſt contra rationem velle obligare Deum creditorem, vt rem inferiorem loco ſuperioris debitæ acceptet. Et tradunt omnes. Ad idem eſt de re ſub dubio vel ſub opinione æquali, cuius obligatione ſatisfacere non potes debito certo. Siquidem ignoras creditori gratum fore, ab eóque acceptari: Idque manifeſtè conuincitur ex *cap.* 1. *de voto* vbi conſideratio & auctoritas Prælati expoſtulatur ad inueſtigandum an recompenſatio peregrinatione promiſſa gratior ſit. Et tradit Suar. *d. cap.* 18. *num.* 8. *& cap.* 19. *per totum* Sanchez. *lib.* 4. *cap.* 49. *n.* 8.

4. Difficultas nonnulla eſt cum certo conſtat, rem ſubrogatam omnibus perpenſis æqualem eſſe an propria auctoritate poſſis in eam votum commutare? Affirmat Medina lib. 1. ſumm. *c.* 40. §. 7. Henriquez. lib. 5. de pœnitent. *c.* 20. *n.* 5 & lib. 7. de indulgent. *c.* 30. *n.* 5. Manuel Rodrig. 2. tom. ſum. *c.* 110. *n.* 4. *concluſ.* 4. Emanuel Sà. verbo *voti irritatio n.* 9. & probabilem reputant Aragon. Suar. Alcozer, Leſſius relati à Sanch. *lib.* 4. *c.* 49. *n.* 10. Moueri poſſunt: quia poſita æqualitate materiæ ſubrogatæ videtur certum vtramque æquè eſſe Deo gratam: ergo vtraque ſatisfieri debito poteſt. Nam licet inuito creditore vnum pro alio ſolui nequeat, bene tamen ſi ipſi gratum ſit. *Inſtitut. quibus modis tollitur obligatio. Statim in principio.* Atqui materia ſubrogata æqualis æque Deo grata eſt, ac ea quæ fuit determinatè promiſſa. Ergo illius oblatione debito fit ſatis.

Oppoſitum tamen tanquam probabilius tenendum eſt cum communi ſententia apud Suar. dicto lib. 6. de voto *c.* 19. *n.* 5. Leſſium *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 16 *n.* 105. in ſecunda editione. Sayro in Claui Regia *lib.* 6 *c.* 12. *n* 8. Sanch. *lib.* 4 *c.* 49. *n.* 12. Layman. *l.* 4. *ſum. tract.* 4. *c.* 8. *n* 19. Ratio eſt; quia eſto materia ſubrogata æquè Deo grata ſit, illique placeat ac ea, quæ promiſſa fuit ſi vtraque per ſe ſpectetur: At poſita promiſſione & obligatione vnius ſpecialiter & determinatæ ſoluendæ non eſt æquè Deo gratum illam offerre. Siquidem pro parte materiæ promiſſæ ſtat promiſſionis firmitas, & conſtantia cuius variatio non videtur honeſtari poſſe, niſi aliquis manifeſtus exceſſus ſit in materia ſubrogata. Et confirmo ſi abſque detrimento fidelitatis offerri poteſt Deo materia æqualis ei, quæ promiſſa fuit; manifeſtè infertur, te non eſſe ex vi voti obligatum magis reddere rem determinatè promiſſam, quám quamlibet aliam aliam æqualem, conuenienti diſciplinæ rectæque morum inſtructioni contrarium. Ergo. Tandem quia difficillimum eſt, & ferè impoſſibile, æqualitatem in materia ſubrogata evidenter cognoſcere. Ergo raró vel numquam talis commutatio fieri, poteſt propria auctoritate. Plures enim ſunt materiæ quæ per ſe ſpectatæ æquales apparēt; at omnibus perpenſis æquales nō ſunt. Vt multis exemplis exornaut. Suar. *lib.* 6. *c.* 19. *n.* 11. *&* 12.

Sanch.

Digitized by Google

Sanch.*lib*.4.*c*.49.*n*.15. Leſſi.*lib*.2.*c*.49. *dub*.16.*n*.102. *verſ*. meliùs in ſecunda editione.

5. Supradictam doctrinam ampliare debes ad rem ſub dubio, vel ſub opinione ſuperiorem. Quia dum de exceſſu materiæ ſubrogatæ manifeſtè non conſtat, honeſtari non poteſt mutatio rei promiſſæ. Solum enim in promiſſione materia ſuperior excepta fuit, ne votum cenſeatur maius bonum impedire; non autem ea, quæ ſolum ſub dubio eſt ſuperior. Sic Sanch. *lib*.4.*c*.48.*n*.8. cum Valent.2.2.*diſp*.6.*q*.6.*punct*. 7. circa finem verſ.notandum. Sayro in claui Regia *lib*.6.*c*.12.*n*.5. Si verò caſus adeſſet, in quo certus eſſet de æqualitate materiæ ſubrogatæ dubius tamen ſuperior ſit. Affirmant Suar.*lib*.6.*c*. 18. *n*. 10. Sanch.*c*.49.*n*.14. Propria auctoritate commutationem fieri poſſe; quia vtiliter negotium domini geris cum lucrum expectas, & iacturam non timeas. Adde illam rem ſubrogatam abſolutè ſuperiorem eſſe; ſiquidem vltra æqualitatem certam ſub dubio ſuperioritatem habet.

6. Hinc fit ad commutandum votum in rem euidenter æqualem, neceſſarium eſſe authoritatem Prælati habentis iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam. Quia hæc commutatio eſt quædam diminuta diſpenſatio, & debiti remiſſio nomine Dei facta, ac proinde iuriſdictionem expoſtulat, & conſequenter cauſam ad ſui valorem. Sic Suar. *lib*. 6. *c*. 19. *n*. 3. Sanch.*lib*.4.*c*.49.*n*.22. & *c*.50.*n*.17. Laym.lib.4.ſumm.*tract*. 4. *c* 8.*n*.19. Quapropter non à quolibet confeſſario (vt docuit Viuald.candelab.Sacr.3.*p*.*c*.14.*n*.15. & Leſſ.*l*.2.*c*. 40. *dub*. 6. *n*. 105. Fieri poteſt, ſed ab habente in foro externo iuriſdictionem. Et tradunt Suar.*n*.6. Sanch *n*.13. Laym.*n*.19.

7. Ad commutationem faciendam in rem manifeſtè meliorem nulla cauſa ſpecialis requiritur, quia ipſamet ſusceptio perfectionis obligationis vtpote Deo gratior ſufficit pro cauſa. Et tenent communiter Doctores Caietan.*q*.88.*a*.12. verſ.*in commutatione*. Nauarr.*c*.12.*n*.63. Azor.1.*p*.*l*.11.*c*.18.*q*.3. Sà verbo *voti irritatio n*.10. Leſſi.*lib*.2.*c*.40.*dub*.16.*n*.110. in 2. editione Suar.*l*.6.*c*.18.*n*.9. Sanch.*lib*.4.*c*.50.*n*. 15. Layman. *l*. 4. *ſumma tract*.4.*c*.8.*n*.21. Pro commutatione autem in æquale, & à fortiori in minus cauſa requiritur. Quia eſt æqualis remiſſio obligationis contractæ, quam fieri abſque cauſa Deo placere non poteſt: potiùs enim illi placet contrarium vtpote conformius fidelitati debitæ. Et tradunt Caietan.*d*.*art*.12. §. *in commutatione*. Couarr.*de pactis* 1.*p*.§.3.*n*.4. Sanch. *l*. 4. *c*. 50. *n*. 17. Suar.*l*.6.*c*.19 *n*.5. Layman.*cap* 8.*n*.22. & *alij apud ipſos*.

8. Cauſa verò ad commutationem faciendam in rem æqualem leuis ſufficit: quia non eſt abſoluta obligationis remiſſio, ſed illius tranſlatio. Communiter cenſent Doctores ſufficere, ſi commutationem ardenter petas ſperans maiori cum fructu materiam ſubrogatam executurum: quia in honorem Dei cedit, ſi ſe benignum exhibeat debitoribus voluntariis obligationem materiæ promiſſæ remittens contentus alia æquali. Excitantur enim vouentes ad noua vota, & facta cum maiori fructu explent. Sic Caietan. 2. 2.*q*. 88. *a*. 12. verſ.*in commutatione* & in ſumma verbo *votum c.vlt*. Valent. *diſp*.6.*q*.6.*punct*.7. circa finem *verſ.ex commutatione*. Suar *l*.6. *c*.19.*n* 10. Sanch. aliis relatis *lib*.4.*c*.50.*n*.22. & 23. Layman. *l*. 4.*tract*.4.*c*.8.*n*.23. Leſſi.*lib*.2.*c*.40.*dub*.16.*n*.110. in ſecunda editione. Ad commutationem faciendam in rem minorem, cum non ex poteſtate commutandi, ſed ex poteſtate diſpenſandi ortum habere poſſit; ea cauſa requiritur quæ ad diſpenſationem de qua ſupra.

PVNCTVM XVI.

Qualiter gaudentes poteſtate tantum commutandi vota eam exercere poſſint?

SVMMARIVM.

1 *Proponitur dubitandi ratio.*
2 *Ad ſolum æquale extenditur.*
3 *Qualiter hæc æqualitas ſumenda ſit.*
4 *Quis modus ſit ſeruandus in commutatione.*
5 *Qualiter vota Iubilæi vel bulla cruciata facultate commutentur. 5. remiſſiuè.*

1. RAtio dubitandi eſt: quia æqualitatem inuenire materia ſubrogata difficillimum eſt. Si igitur potentes vota commutare contenti eſſe non poſſunt minori materia ſubrogata, eorum poteſtas, inutilis eſt, cum raro vel numquam exerceri poſſit. Quapropter plures Doctores cenſent in paulo minùs fieri commutationem poſſe. Sic Toletus *lib*.4. *ſumm*. *c*.13.*n*.*penult*. Emanuel. Sà verbo *voto irritatio n*.10. in editione Cemplutenſi, & alij relati à Sanch.*lib*.4.*c*.50.*n*.2

2 Dicendum tamen eſt, ad ſolum æquale hanc poteſtatem extendi. Quia commutatio eſt contractus, in quo vnum pro alio ex voluntate creditoris ſubrogatur. Petit ergo æqualitatem iuxta Ariſt. 3. Ethicorum, alias non erit commutatio, ſed donatio. Deinde ſi remiſſio obligationis ſub minori materia ſubrogata eſt commutatio quamuis materia ſubrogata notabiliter minor ſit, commutatio erit: quia non apparet vnde limitetur. Ergo priuilegium commutandi ad eam commutationem vtpote propriam extendi poterit, quod falſum eſt, neque ab aduerſariis admittitur, coinciderer enim poteſtas commutandi cum poteſtate diſpenſandi, prout communiter exercetur. Ergo poteſtas commutandi ſpectata vocis proprietate, & communi acceptatione ad ſolam æqualem ſubrogationem, non ad minorem extenditur. Et ita docent. Caiet.2.2.*q*. 88.*a*. 12. verſ.*in commutatione*, & in ſumma verbo *votum c.vlt*. Cou. de pactis 1.*p*.§.3.*n*.4. Sanch.*l*.4.*c*.50.*n*.4. Suar.*l*.6.*c*.19.*n*.7. & 8. Laym.*l*.4.*ſum*.*tr*.4.*c* 8.*n*.24. & *aly plures apud ipſos*.

3. Hæc tamen æqualitas non ita rigidè & ſcrupuloſè ſumenda eſt vt certo de illa Prælato conſtare debeat. Vt rectè probat ratio dubitandi: ſufficit enim ſi probabiliter conſtet. Adde non requiri mathematicam æqualitatem ſed moralem, quæ ſic reputatur quoties exceſſus manifeſtè non apparet; eàque de cauſa Doctores c.1. relati cenſent, commutationem fieri poſſe in paulò minùs: quia quod parum ab æqualitate diſtat, nihil diſtare videtur, ſed moraliter æquale eſt. Sic Azor.1.*p*.*l*. 11.*c*.18.*q*.6. Sanch.*c*.50.*n*.7. Suar.*c*.19.*n*.9. Sayr. in Clau. Reg. *l*. 6.*c*.12.*n*.19. Laym.*l*.4.*ſum*.*tr*.4.*c*.8.*n*.24.

4. Modus autem faciendi commutationem prudentis arbitrio relinquitur ſpectata qualitate tum vouentis, tum operis promiſſæ tum finis ob cuius conſecutionem votum factum eſt. Quibus conſideratis prudens Prælatus facilè æqualitatem moralem etiam inter res diuerſas inueniet. Nam eſto Phyſicè diuerſæ ſint, & diſſimiles, æqualitatem quoad diuinum cultum, meritum & ſatisfactionem habere poſſunt. Suar. *lib*.6.*c*.19.*n*.21. Sanch.*lib*.4.*c*.56.*n*.6. Leſſius *lib*.2.*c*.40.*dub*. 16. *n*.109. in ſecunda editione. Sayro in Claui Regia *lib*.6.*c*.12.*n*. 5. & 6. Layman.*lib*.4 *ſum*. *tract*.4.*c*.8.*n*.25. Ex quo fit, votum perſonale in reale commutari poſſe, & econtra: vt manifeſtè conuincitur ex *c*.1.*de voto*, tametſi quoad fieri poſſit conueniens ſit, vota perſonalia in perſonalia & realia in realia commutare. Quia ſic fini vouentis, qui in votis præcipuè ſpectandus eſt magis congruit. Sanch *d*.*c*.56.*n*.24. Suar.*c*.19.*n*.16. Layman.*c*.8.*n*.24. Leſſius *ſupra*: Eadémque ratione opus non eſt, vt votum perpetuum in aliud perpetuum commutetur, quia temporali obſequio nobiliori perpetuum compenſari poteſt. Suarez *tom*.21. Sanch.*n*.27. Aliqui tamen dicunt in voto peregrinationis commutando non eſſe computandas expenſas, quas ſecundum ſui ſtatus decentiam, nec quas ſtando, & redeundo vouens facturus eſſet, quia omnes illæ non videntur ſub votum cadere. Siquidem voto ſatisfacit ſimpliciter eundo abſque vllo comitatu, vlláve aſſiſtentia in loco peregrinationis, vlloue reditu. At omnino tenendum eſt computandas eſſe. Nam eſto non fuerint in rigore promiſſæ, moraliter tamen & tanquam quid acceſſorium promiſſæ ſunt. Quia promiſſa eſt peregrinatio, qualis à perſonis eiuſdem qualitatis communiter fit. Et colligitur manifeſtè ex *c*. *magna de voto*, ibi: Expenſas quas fueras eundo, morando, & redeundo facturus. Secùs verò eſſet ſi expreſsè voueres ire mendicando. Quia tunc non expenſæ, quæ nullæ ſunt, ſed labor computandus eſt. Semper tamen deducendæ expenſæ, quæ domi eſſent faciendæ. Quia hæ ſub votum nec acceſſoriè cadunt Suar.*lib*. 6.*c*.19.*n*.20. & 21. Layman.*n*.24 Sanch. aliis relatis *lib*. 4.*c*.56. à *n*.14. & *ſeq*. Quem omnino vide, quia ſatis prudenter & doctè (vt ſolet) praxim commutationis toto illo *cap*.56. expendet.

Qualiter autem vota per facultatem in iubilæis, aut bulla cruciata conceſſam commutentur. 3. *p*. *explicando bullam cruciatam declaramus*, interim videri poteſt Sanch. *l*. 4. ſumm. *c*. 53. à *n*.6. & *c*.54. *per totum*.

PVNCTVM XVII.

An commutatio facta in æqualem vel minorem materiam valida ſit, extinguátque prioris voti obligationem?

SVMMARIVM.

1 *Quid reſpondeat Sanch. quæſt.*
2 *Quid ſentiendum ſit, declaratur. Et in primis commutationem in rem æqualem vel minorem propria authoritate nullam eſſe.*
3 *Commutatio facta in minorem materiam authoritate Prælati nulla eſt, & ſatisfit rationibus adductis à Sanchez.*
4 *Neque eſt valida commutatio Prælati in rem æqualem manifeſtè abſque vlla cauſa.*
5 *Quæ commutatio voti obligationem extinguat.*
6 *Peccat ſpectata noſtra ſententia qui commutatione in æquale ſe prætendit à voto liberare*
7 *Facta commutatione nulla vouens obligatur ad votum.*

1. Quadruplici

1. QVadruplici concluſione reſpondet Sanchez *lib. 4. cap. 51. quæſt.* In prima (inquit) quando commutatio voti fit auctoritate Prælati in rem æqualem, & ſola commutandi cauſa deficit, valet vtique commutatio, neque eſt aliquid ſupplendum. Adducitque pro ſe Suar. *lib. 6 c. 20. num. 7.* Sed Suar. non abſolutè ſed cum limitatione conſentit, nempe quando Prælatus bona fide proceſſit, & addit eo caſu moraliter non deeſſe cauſam. Probat Sanch. hanc concluſionem; quia adfuit poteſtas, & voluntas in ſuperiore ad commutandum, & ſolum in vſu talis poteſtatis fuit defectus. Ergo tenet commutatio. In 2. concluſione ait. Quando commutatio fit in minùs auctoritate Prælati etiamſi nulla ad commutandum cauſa ſubſit, ne dum ad minuendum; valet vtique commutatio, cum ſola obligatione ſupplendi id quod defuit ad æqualitatem materiæ ſubrogatæ cum promiſſa. Probat primò, quia contractus permutationis, ſicut & venditionis non annullatur ex inæqualitate rerum, quæ permutantur, ſed eſt obligatio ſupplendi defectum. Iuxta legem 2. *Cod. de reſcindenda venditione.* Ergo etiã contractus permutationis voti, qui fit cum Prælato nomine Dei in æqualitate non vitiabitur. Siquidem mitiùs cum Deo quam cum hominibus agitur, lege *celſus, ff. de receptis arbitris.* Secundò probat ex lege *diligenter 5 ff. mandati.* Vbi poſtquam obſeruatio mandati commendatur, ſubiungitur venditionem virtute illius factam valere, quando exceſſus mandati fuit in ſolo modo; eo quòd minori vendideris pretio, quàm iuſſus fuiſti, ibi. Si mandauero tibi vt fundum meum centum vendas tú poſtea eum nonaginta vendideris, & petam fundum, non obſtabit mihi exceptio, niſi & reliquum mihi quod deeſt mandato meo præſtes, & indemnem me per omnia ſerues. Ex cuius textus deciſione manifeſtè conſtat, venditionem vale e, ſi quidem dominus ius non habet recuperandi fundum, ſi defectus pretij, et ſuppleatur. Ergo commutatio voti in minùs facta à Prælato commiſſionem habente commutandi in æquale, valida erit cũ obligatione ſupplendi defectum, vel diſſoluendi commutationem. Quia ſolum fuit exceſſus in modo, non in ſubſtantia commutationis. Hæc enim ex voluntate Dei proceſſit, tametſi modus illi contrarius fuerit. Tertiò probat ſpecialiter contra Suar. Si ex ſe (inquit) iuſta commutandi cauſa valeret vtique commutatio facta in minus partialiter cum obligatione ſupplendi æqualitatis defectum vt Suarez fatetur. Ergo etiam ſi cauſa deficiat, valebit commutatio; quia defectus cauſæ non vitiat commutationem, ſed modum. Confirmat. Quia idem eſt ius de toto quoad totum, & de parte quoad partem *leg. quæ de tota, ff. de rei vendicat.* Sed valet commutatio quoad votum quando ſeruatur æqualitas, etſi deſit iuſta cauſa commutandi, ergo valebit quoad partem in qua eſt æqualitas cum materia, etſi adſit defectus cauſæ. In tertia concluſione (inquit Sanchez) idem eſſe dicendum quando non ipſe Prælatus, ſed eius delegatus commutat: quia militant eædem rationes. Addítque ad ſupplendum defectum æqualitatis non eſſe neceſſe Prælatũ adire, ſed ipſum vouentem poſſe. Quia nomine Prælati & ex illius tacito conſenſu facit: ſiquidem præſtat quod ipſemet Prælatus facere debebat In quarta concluſione (inquit) commutationem voti factam propria auctoritate, vel alterius carentis iuriſdictione in æquale, vel in minus non eſſe omnino irritam, ſed teneri vouentem, vel priùs votum implere, vel ſupplere, quod commutationi defuit vt eſſet in bonum euidenter meliùs. Ducitur Sanch. hoc argumento. Si rem venditioni quinquaginta aureorum expoſitam ſurriperes, aut pro ea quadraginta tantum domino dares credens dare quinquaginta ſatisfaceres in priori caſu tradendo quinquaginta & in poſteriori tradendo decem, quin tenearis rem domino reddere, quia poſito quod ipſe voluntatem habuit abſolutam vendendi, ſolum defectus fuit in modo. Cũ ergo Deus vota omnia commutationi habeat expoſita, velitque ea iuſta cauſa intercedente in æquale, vel in melius commutari: Faciens commutationem in minùs ſolum in modo non in ſubſtantia deficit. Confirmat primò; quia eſto Prælatus excedat limites ſuæ poteſtatis commutanda in minus, valet eius commutatio. Vt in 2. concl. probatũ eſt. Ergo etiam valebit commutatio facta propria auctoritate, etſi excedat cõmutans ſuæ poteſtatis limites. Confirmat ſecundò: quia illud opus minus in commutatione ſuſceptũ non præſtatur gratioſè à vouente, ſed in voti commutationem, ac proinde in partialem voti prioris ſolutionem. Hinc infert Sanchez ſic commutantem non peccare votum tranſgrediendo ſi habet animum ſupplendi defectum, qui in commutatione interuenit: ſicuti non peccat qui rem venditioni expoſitam furans eo vtitur animo tradendi ſtatim pretium domino.

2. Cæterum hæc doctrina his concluſionibus tradita nullatenùs mihi probari potuit. Et vt à clarioribus incipiamus, dicendum eſt, commutationem propria auctoritate factam in rem minorem vel æqualem iuxta noſtram ſententiam irritam eſſe & nullam. Sic expreſsè Suar. *lib. 6. c. 20. n. 7.* Et ſupponunt omnes qui id de Prælato affirmant quos ſtatim referemus. Ratio videtur manifeſta. Quia nullus propria auctoritate ſe eximere poteſt ab obligatione voti niſi maiorem compenſationem ſubrogando; quippe quæ hæc ſola excepta fuit in priori voti obligatione. Ergo obligatio voti ceſſare non poteſt ſubrogatione minoris compenſationis. Item commutatio in rem minorem, vel æqualem, ſicut & diſpenſatio actus eſt iuriſdictionis vt in ſuperioribus probatum eſt. At nullus (qui Prælatus non ſit) iuriſdictionem habet ad commutandum vota in rem minorem: imo neque in æqualem vt ſupra diximus. Ergo commutatio ſic facta nulla eſt. Quia ceſſante iuriſdictione corruit actus, qui in illa fundatur.

Neque fundamentum à Sanch. relatum in 4. concluſione aliquomodo vrget, nam eſto verum ſit furantem rem venditioni expoſitam obligatum non eſſe rem furatam tradere, ſed tradendo pretium ſatisfacere dummodo dominus in eadem voluntate perſeueret. Attamen dum pretium non tradit nulla eſt venditio nec rei ſublatæ poſſeſſio. Sic nulla erit commutatio voti dum vouens rem ſuperiorem loco promiſſæ non ſubrogat, quia aliam Deus non acceptat. Neque eſt verum ſic nulliter commutantem non peccare, tranſgrediendo votum, ſi vrget executionis tempus; tametſi animum habeat ſupplendi commutationis defectum. Quia cum commutatio in minus nulla fuerit, votum eodem modo obligat, ac ſi facta non eſſet, à qua obligatione non liberat animus ſupplendi commutationis defectum. Alias quilibet poſſet votum ſuum tranſgredi animo commutandi in melius, quod eſt abſurdum. Neque exemplum de re furata venditioni expoſita eſt ad rem. Nam eſto in vſu talis rei animo tradendi ſtatim pretium non eſſet culpa grauis, id prouenit; quia eo vſu non cenſetur fieri domino graue nocumentum. At ſi tempus executionis voti vrgeat; cum eo tempore fidelitas, & religio te aſtringat ad votum exequendum, infidelis es, & voti tranſgreſſor, ſi omittas: à qua infidelitate, & voti tranſgreſſione non excuſaris ob animum ſubeundi ſtatim ſuperiorem obligationem.

Secundò dicendum eſt commutationem factam auctoritate Prælati in minorem materiam ea, quæ promiſſa fuit nullam eſſe, neque vouentem liberari ab onere & obligatione voti, quantumuis exequatur materiam ſubrogatam. Sic docuit expreſsè Suar. *lib. 6. c. 19. n. 14. & c. 20 n. 6.* & tradunt Innoc. *c. 1. n. vnico de voto*, Nau. lib. 3. conſiliorum tit de voto *conſil. 5. in priori edit. n. 1.* & *conſ. 19. in 2.* Azor. *tom. 1. lib. 11. c. 18. q. 12.* Palacios 4. *d. 38. diſp. 3. circa finem fol.* 876. Ludouic. Lopez 1. *p. inſtructory conſcient. c. 50. verſ. etiam ſecundum.* Alcozer ſum. *c. 16. concluſ.* 2. Neque in contrarium pro ſententia Sanch. video eſſe aliquem patronum. Ratio eſt: quia à voti obligationẽ neminem Prælatus liberare poteſt niſi quatenùs Dei vices fungitur. At vtentes commutandi facultate tantum, ſolum habent vices Dei ad liberandum vouentem à voti obligatione ſubrogata materia æquali, Quia ea poteſtas (vt ipſemet Sanch. *c. 50. n. 4.* fatetur) ad ſolam hanc commutationem extenditur. Ergo dum materia æqualis non ſubrogatur, vouens liber non eſt ab obligatione. Deinde commutatio valida eſſe non poteſt, niſi Deus illam acceptet. Sed commutationem in rem inferiorem Deus non acceptat vtpote nomini ipſius non factam. Ergo vi illius liberari non poteſt vouens à voti obligatione. Præterea liberari vouentem à voti obligatione ſubrogatione materiæ inferioris eſt actus poteſtatis diſpenſatiuæ & in ſuperioribus dictum eſt. Ergo non eſt actus poteſtatis commutatiuæ tantum. Ergo hac ſola gaudentes illum præſtare non poſſunt.

Neque obſtant rationes contrariæ adductæ à Sanch. pro ſua ſecunda concluſione. Non prima. Nam eſto inæqualitas valori permutationum & venditionum non obſtet; non inde infertur in permutatione votorum idem eſſe dicendum. Quia reſpublica ob vitandas lites contrahentes iudicauit reſeruato iure indemnitatis. At nullibi conſtat Deum in permutatione inæquali votorum conſentire, neque ratio vitandi lites locum habet comparatione Dei. Ergo. Adde permutationem onéroſam non vitiari ex inæqualitate. ſecùs verò gratuitam, hoc eſt, quæ gratuitæ donationi ſuccedit; hanc enim etſi Superiorem non cenſeant homines donatarij admittere, bene tamen Deus, in quo vides, quanto mitiùs cum Deo quam cum hominibus agitur. Eodem modo reſpondendum eſt ad ſecund. fatemur in quam venditionem factam à procuratore excedente mandatum in quantitate pretij valere. Quia præſumitur Dominus poteſtatem procuratori tradidiſſe pro natura venditionis, quæ iure ſic diſponente valida eſt, tametſi inæqualitatem habeat. At cum nullo iure diſpoſitum ſit commutationem voti in rem minorem validam eſſe, imò contrarium ipſas commutationis natura ſuadeat, dicendum eſt ſic factam nullam eſſe. Poſtrema ratio ſolum procedit aduerſus Suarez caſu quo admitteret commutationem abſque cauſa valere, ſed ipſe id non admittit, vt in principio huius quæſtionis nouimus Prætèrquam quod eſt longè diuerſum, eſſe commutationem inæqualem vel eſſe ſine cauſa. Nam quando inæqualis eſt, iniuſta eſt: quando abſque cauſa, iuſta, tametſi iniuſtè facta.

4. Sed nihilominùs tertio dicendum eſt nullam eſſe commutationem in rem æqualem, quam Prælatus ſcienter faceret abſque vlla cauſa, (tametſi hoc rarò contingere poſſit.)

Sic docet Suar. *dict. c.20.n.7. & c.17. n.5.* Ratio eſt eadem ac præcedentium concluſionum; quia procedit à non habente poteſtatem: nemini enim data eſt poteſtas vota remittendi ſiue per commutationem, ſiue per diſpenſationem abſque cauſa, quia eſſet irrationabilis conceſſio: Ergo ſicut diſpenſatio ſcienter abſque cauſa facta irrita eſt, & nulla, ita commutatio. Si tamen Prælatus bona fide procederet credens adeſſe cauſam; valida erit commutatio, vt docuit Suar. *ſuprà.* Quia ipſa bona fides Prælati pro cauſa eſt; ne cenſeatur Deus rigoroſus exactor.

5. Ex his deducitur primò, eam ſolam commutationem extinguere voti obligationem, quæ fit in meliùs, ſi propria auctoritate fiat, ſi verò auctoritate Prælati, quæ fit in æquali cauſa intercedente.

6. Secundò deducitur, peccare mortaliter vouentem iuxta noſtram ſententiam, qui media commutatione à ſe facta in rem æqualem intendit à voti obligatione ſe liberare, & ſimiliter Prælatum, qui commutatione in minùs prætendit eam libertatem vouenti concedere. Quia vſurpant auctoritatem ſibi non conceſſam, faciuntque actum nullum. Et tradit Sanch. *lib.4. cap.50.n.8.* tametſi contrarium doceat *lib.4. c.51. n.15. & 16.* & immerito adducit pro ſe Suar. *lib.6. c.19.n.14.* Nam licet ſolum expreſſerit eſſe culpam grauem, ſatis ex antecedentibus & ſequentibus indicauit grauitatem illam mortale peccatum attingere.

7. Tertiò deducitur facta illa commutatione nulla vouentem obligatum eſſe ad votum, ac ſi nulla commutatio facta eſſet. Quia quod nullum eſt, nullum producit effectum regula, *non præſtat de regulis iuris in 6.* Sic. expreſsè Nauarr. *lib.3. conſ.5. de voto in 1. edit. & conſ. 19. in 2.* & Azor. *1.p. lib.11.c.18.q.12.*

Pvnctvm XVIII.

An commutatione legitima extinguatur prioris materiæ obligatio, ita vt ad eam reditus non ſit.

SVMMARIVM.

1 *Extinguitur prioris materiæ obligatio.*

2 *Facta materia ſubrogata inutili vel impoſſibili non reuiuiſcit prioris obligatio.*

3 *Limitant aliqui hanc doctrinam vt procedat in commutatione facta ab homine non à iure. Sed non admittitur.*

4 *Aliam limitationem adducit Leſſius ſed non approbatur.*

5 *An redeunte obligatione prioris materiæ commutatæ pereat ſubrogata? Negat Sanch. in commutatione voti caſtitatis, & religionis, ſecùs in aliis.*

6 *Secura ſententia ſed non ſatis fundata.*

7 *Qualiter vouenti liceat reditus ad priorem materiam promiſſam.*

8 *Si commutatio in minorem materiam facta eſt, licet reditus ad priorem. Itémque ſi facta eſt in æqualem.*

9 *Si in meliùs fuerit commutatio facta, ſatis probabile eſt, non dari reditum.*

10 *Contrarium ob communem ſententiam defenditur.*

11 *Si redeas ad materiam commutatam omiſſa ſubrogata poteris omiſſa commutata ad ſubrogatam redire, excepto vno caſu.*

1. COmmutatione ritè facta extingui prioris materiæ obligationem ferè omnes Doctores ſentiunt apud Sanch. *lib.4. cap.55. num.2.* Quia commutatio eſt tranſlatio obligationis in nouam materiam; ac proinde eſt antiquæ extinctio, & nouæ ſuſceptio, cui extinctioni non obſtat, quòd poſſit vouens (ſi placuerit) omiſſa materia ſubrogata ſuſcipere priorem: quia id ex benigno & interpretatiuo conſenſu Dei creditoris fit.

2. Quadruplex tamen eſt difficultas prima; an facta materia ſubrogata inutili vel impoſſibili reuiuiſcat prioris obligatio? Ratio difficultatis eſt; quia in cultum Dei & in vtilitatem vouentis cedit, ſi commutatio ea conditione fiat, vt ſi vouens materiam ſubrogatam non exequatur, prioris materiæ obligationi aſtrictus ſit. Ergo facta materia ſubrogata impoſſibili vel ob impotentiam, vel malitiam vouentis prioris obligatio reuiuiſcit, quæ erat ſuſpenſa, & ſolùm ſub conditione extincta. Deinde vouens redire poteſt pro libito ad priorem materiam. Ergo ſignum eſt obligationem ad priorem materiam non eſſe penitus extinctam ſed mutatam, ita vt quæ erat determinata, facta ſit indeterminata & ſub disiunctione.

Nihilominus dicendum eſt, facta commutatione nullam eſſe obligationem exequendi priorem materiam; tametſi ſubrogata inutilis vel impoſſibilis fiat; & ſiue commutatio facta fuerit in meliùs, ſiue in æquale, ſiue in minùs, Sic docent Sayr. in Claui Regia *li.6.c.12. n.14.* Graffis *1.p. deciſ. li.2.c.30 n.3.* Suar. to.2. de Relig. *lib.6. de voto c.20. à n.6.* Sanch. lib.8. de matrim. *diſp.9. n.21.* & lib.4. ſummæ *c.55. n.15.* Laym. li.4. ſum. *tract. 4.c.8.n.28.* Ratio ea eſt. Quia commutatio ſecundum omnes Doctores extinguit abſolutè prioris materiæ obligationem nouæ materiæ obligatione ſuſcepta. At obligatio ſemel extincta non reuiuiſcit, vt pluribus exornat Gloſſ. *in leg. qui re §. Arcam, ff. de ſolut.* Quod præcipuè locum habet in obligationibus voti & Iuramenti; quia propria voluntate ſuſcipiuntur, in quibus nequit extincta obligatio reuiuiſcere, quin voluntariè votum & Iuramentum renouetur. Affirmare autem commutationem fieri ſub illa conditione; ac proinde non extinguere obligationem prioris materiæ, ſed ſuſpendere, eſt contra communem ſenſum, & præter rationem. Nam cum commutatio ſit fauor vouenti factus, grauari ea non debet, ſed leuari. At ſi obligatus eſſet exequi priorem materiam ſubrogata inutili vel impoſſibili facta, non leuaretur commutatione, ſed potiùs grauaretur: quippe qui ex commutatione duplicem obligationem ſubiret, primam abſolutè exequendi materiam ſubrogatam, ſecundam, exequendi priorem in caſu impoſſibilitatis ſubrogatæ; quod grauamen præponderat fauori commutationis factæ non ſolum in qua materia ſubrogata melior, ſed æqualis eſt, vt de ſe conſtat, ſed etiamſi ſit paulò minor. Quod verò vouens omiſſa materia ſubrogata priorem exequi poſſit: non inde fit ad illam ſub diſiunctione obligari: ſicuti non obligatur exequi materiam meliorem, vel æqualem, & quam determinatè promiſit, tametſi id facere poſſit. Quia poteſtas redeundi ad materiam priorem eſt fauor commutationis ex benigno & interpretatiuo conſenſu Dei creditoris proueniens; obligatio verò determinatè exequendi materiam ſubrogatam eſt rigor illius.

3. Limitat hanc doctrinam Viuald. *candelabr. Sacram. 3.p.c.14. n.28.* Graffis *1.p.deciſ. lib.2.c.30. n.3.* Vbi procedat in commutatione facta ab homine, ſecùs ſi fiat à iure per religionis profeſſionem. Quia hæc videtur facta ſub ea conditione ſi in religione perſeueraris; quare ſi ab ea fueris expulſus, vel in ea diſpenſatus, teneris prioris materiæ obligationem exequi. Sed reiicienda eſt hæc limitatio vtpote ſine vllo fundamento. Nobilior namq; eſt hæc commutatio omnibus aliis, quæ ab hominibus fieri poſſunt; ac proinde efficior debet eſſe ad extinguendam priorum votorum obligationem. Sic docent expreſsè Sanch. *diſp 9.n.21 & c.55. ſumma n.16.* Suar. li.9. de voto *c.20. n.11.* Layman lib. 4. ſum. *tract.4. c.8.n.29.* Neque ab hac efficaci excludendum eſt votum religionis aſſumendæ ſiue in genere ſiue in ſpecie, nec votum perſeuerandi, quia omnia hæc vota abundè compenſantur dedicatione perpetua, qua quis ſe ſuáque omnia Deo per profeſſionem religioſam conſecrat. Et tradit aliis relatis Sanch. *lib. 4. ſum. c.55. num. 148.* Leſſius *lib.2. c.41. dub.15. num.111. In 2. edit.* Layman *ſuprà.*

Solum votum ſub conditione factum ingrediendi aliam religionem caſu, quo de ea quam ingrederis, eiectus ſis, vel in tuis votis diſpenſatus, negant Leſ. *ſupra.* Sanch. *n.19.* profeſſione commutari. Quia nulla ratio adeſt huius commutationis cum executio huius voti non concurrat cum profeſſione, ſed potiùs ſub conditione ceſſationis illius aſſumatur. At verius credo neq; hoc votum excipi debere. Nam eſto executio illius non concurrat cum executione profeſſionis; non inde fit, quod virtute illius quodlibet votum non commutetur: quia non commutatur ob hanc impoſſibilitatem, ſed ob illius actus excellentiſſimam perfectionem. Alias nec propria voluntate poſſet commutari, quod Sanch. negat. Deinde non ſolum votum ingrediendi religionem, ſed ieiunandi, recitandi, aliudve opus pium faciendi caſu, quo à religione fueris expulſus non erit commutatum, quod à Doctoribus non admittitur; cum nulla ſit ſpecialiter ratio pro voto religionis, quæ in aliis votis non procedat. Adde vota perpetua, & diuiſibilia non extinguentur ea parte, qua ceſſante profeſſione exequi potes. Denique ſolus Sanch. & Leſſius huius exceptionis meminerunt; cum tamen ſi vera eſſet, reliqui omnes Doctores illam non omitterent.

5. Secunda difficultas è contra eſt: an redeunte obligatione prioris materiæ commutatæ, eo quòd non integrè ſed in parte facta ſit, extinguatur obligatio materiæ ſubrogatæ? v.g. diſpenſatus es vt non obſtante voto religionis, vel caſtitatis matrimonium contrahas ſub onere commutationis in confeſſionem menſtruam, aliáque pia opera quotidiè præſtanda; contingit te viuente & potente votum implere mori coniugem, & matrimonium diſſolui, quo caſu obligatio voti redit, quia ſolum ad effectum contrahendi matrimonium diſpenſatus fuiſti. An inquam tenearis commutationem illam exequi? Reſpondet Sanch. *lib 4 ſumm. cap.55. num.21.* in ſupradicto caſu te teneri, ſecùs ſi in aliis commutationibus temporaneis. Mouetur ex tenore litterarum, quibus conceditur à Pontifice Confeſſario facultas ad hæc vota diſpenſanda, quæ indicare videntur perpetuitatem. Inquit enim Pontifex diſpenſando commutes in frequentiam Sacramentalis confeſſionis

ſingulis

Digitized by Google

ſingulis ſcilicet menſibus ſemel vel quoties tibi videbitur, & in alia pœnitentiæ opera per te iniungenda, inter quæ ſint aliqua pietatis opera, quæ quotidiè facere teneatur ad eum finem, vt ea adimplens meminiſſe ſemper poſſit obligationis, qua huiuſmodi voto aſtringebatur. Ponderat Sanchez verbum *ſingulis menſibus*; inſuper. In alia pietatis opera, quæ *quotidie* facere teneatur. Item vt meminiſſe *ſemper* poſſit obligationis. Quæ omnia (inquit Sanchez) quanquam perpetuitatem important. Præterea quia ſi vellet Pontifex ſubrogationem materiæ non fore perpetuam, ſed extingui reuiuiſcente voto, id exprimeret; ſicuti expreſſit voti diſpenſationem extingui matrimonio diſſoluto. Subditque Sanchez rationem; quia cum votum illud ſit ita excellens, & perfectum & ad ſtatum perfectiſſimum aſſumendum, poſsitque contingere ex vi illius diſpenſationis, nunquam vouentem ad illius executionem obligari, præſtat ea opera, in quæ commutatur, eſſe perpetua, vt ſic relaxatio illa temporalis, & dimidiata voti aliquomodo compenſetur.

6. Sententia hæc Sanchez vtilis & ſecura eſt, & omnino conſulenda. At quà parte excipit à communi regula commutationem factam de voto caſtitatis, & religionis, contrarium mihi probabilius apparet. Tum quia benigniùs; tum quia nullum eſt firmum fundamentum huius exceptionis. Cum enim regula generalis ſit, & ab ipſomet Sanchez admiſſa, voto principali redeunte perire ſubrogatum; opus erat clarè & manifeſtè hanc voti caſtitatis, & religionis commutationem excipi, quod tamen non videtur fieri in præſenti. Nam verba illa *ſingulis menſibus, quotidie, & ſemper* id non exprimunt; optime enim explicantur de tempore quo non redit votum; illo namque tempore iuſtum eſt, vt ſingulis menſibus confiteatur, & aliqua pietatis opera quotidie exerceat, vt ſic ſemper (hoc eſt) continuo meminiſſe poſſit obligationis, qua aſtringebatur. Imo ex his vltimis verbis non leue fundamentum colligitur ad noſtram ſententiam aſtruendam. Si enim menſtrua confeſſio, & piorum operum quotidiana exercitatio ad eum finem imponitur, vt vouens meminiſſe poſſit obligationis, qua voto diſpenſato aſtringebatur, ſi diſpenſatio perit, & votum redit, ceſſat finis huius nouæ impoſitionis & obligationis; cum iam ipſummet votum ſufficienter ſui memoriam excitet; neque verum ſit menſtruam confeſſionem, & piorum operum exercitationem excitare eo caſu memoriam voti, quod diſpenſatus aſtringebatur, ſed quo de facto aſtringitur. Et hinc ſoluitur ſecundum fundamentum; ſatis enim Pontifex expreſſit commutationem non ampliùs duraturam quam diſpenſatio duraret. Nam cum contrarium non expreſſerit, cenſendus eſt naturam commutationis, & ſubrogationis noluiſſe immutare. Expreſſit autem diſpenſationem voti non perpetuam quia id præter naturam eſt diſpenſationis, & quia non erat diſpenſatiò integra voti, ſed ſolum ad quendam effectum. Tertium fundamentum ad ſummum probat, ad ſeruandum æqualitatem commutationis oportere opera illa durare in perpetuum. At cum hæc vota non abſolutè commutentur ſed diſpenſentur, & pro illorum diſpenſatione cauſæ examinentur; efficitur ſane ſupradicta temporali commutatione adiuncta ſufficienter illorum diſpenſationem honeſtari. Denique noſtram ſententiam; hac conſideratione confirmo. Si votum in rem minorem commutetur omnes Doctores ſentiunt (vt ſtatim dicemus) licitum eſſe vouenti omiſſa materia ſubrogata redire ad priorem promiſſam; quia in fauorem vouentis hæc ſubrogatio facta eſt. Sed cum votum caſtitatis, & religionis, illiúſque obligatio nunquam nubendi diſpenſatur, & commutatur in confeſſionem menſtruam, & piorum operum quotidianam exercitationem, commutatur ſecundum communem ſenſum in rem minorem. Ergo ſi poſſet vouens ad priorem obligationem redire, poſſet commutationem illam committere. At diſſoluto matrimonio redit iure ipſo prior obligatio. Ergo ceſſat minoris materiæ ſubrogatæ commutatio.

7. Tertia difficultas eſt, qualiter vouenti liceat ad priorem materiam promiſſam reditus omiſſa ſubrogata? Pro cuius deciſione ſuppono, commutationem fieri poſſe in rem inferiorem, æqualem, vel ſuperiorem materia promiſſa.

8. Igitur ſi commutatio facta eſt in rem minorem, omnes Doctores ſentiunt (vt nuper dixi) licitum eſſe vouenti ea omiſſa ad priorem materiàm promiſſam redire vtpote excellentiorem, & nobiliorem, Deóque gratiorem. Si verò facta ſit in rem æqualem, non omnes conueniunt licitum eſſe vouenti omiſſa illa materia ad priorem redire. Quia ſecundum noſtram ſententiam nemini licet propria auctoritate votum in rem æqualem commutare. At ſi facta commutatione & acceptata liceret vouenti ad priorem materiam redire, iam vouens poſſet votum in æqualem rem commutare. Ergo. Nihilominus longè probabilius eſt, licere vouenti omiſſa materia ſubrogata ad priorem propriam & natiuam redire. Quia poſita æqualitate materiæ ſubrogatæ cum primo promiſſa gratiùs Deo eſſe videtur, priorem exequi quam ſecundam; cum ſecunda ſolum ex benignitate concedatur, & in gratiam vouentis, ſi velit illam exequi: non quia in Dei honorem, & cultum, & maiorem vouentis vtilitatem ſpecialiter cedat. Et ita tenet expreſsè Azor. 1. *p. lib.* 11. *c.* 18. *q.* 10. Suar. *lib.* 6. *c.* 20. *n.* 4. Sanch. *lib.* 4. *c.* 55. *n.* 26. Leſſius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 16. *in fine* Sayro lib. 6. in Claui Regia, *c.* 12. *n.* 22.

9. Quod ſi votum vel auctoritate propria vel Prælati in meliùs commutatum fuerit, ſatis probabiliter defendit Suar. *lib.* 6. *de voto cap.* 20. *num.* 4. non eſſe licitum tranſitum ad priorem materiam. Quia huiuſmodi tranſitus vtpote diminuens diuinum cultum, & vouentis vtilitatem non eſt Deo gratus. Neque obſtat hanc commutationem fieri in fauorem vouentis: hoc enim ſolum probat, poſſe vouentem eam commutationem ante illius acceptationem reſpuere, non tamen poſt acceptationem. Nam acceptatâ illa commutatione ceſſauit fauor vouentis, & eſt ius acquiſitum Deo ad illius obſeruationem abſque poteſtate retrocedendi: quia id pertinet ad maiorem Dei cultum & vouentis vtilitatem. Et confirmo ex humanis promiſſionibus. Si enim Petro promitteres menſuram hordei, & ex eius conſenſu in menſuram tritici promiſſionem commutares, non liceret tibi retrocedere. Nam eſto fauorem tibi Petrus præſtaret ſupradictæ commutationi conſentiendo; at poſt illius conſenſum à te factam commutationem ceſſat fauor, & ſolum ſpectatur quid Petro gratiùs ſit, & vtiliùs. Sic in præſenti videtur dicendum, facta commutatione in meliùs non eſſe tibi licitum retrocedere. Quia eſto Deus ob tui fauorem, & ipſius gloriam hanc conceſſerit permutationem, non eſt credendum ea facta regreſſum permittere vtpote, contrarium ſuæ maiori gloriæ & tuæ vtilitati.

10. Fateor hanc rationem non leuiter vrgere; ſed quia communior eſt ſententia affirmans, quomodocumque fiat commutatio materiæ promiſſæ ſiue in æquale, ſiue in melius, poſſe vouentem ad priorem & natiuam materiam redire ſubrogata relicta. Sic enim generaliter tradit Leſſius & Sayro *locis allegatis & expreſsè* Sanchez *d. lib.* 4. *cap.* 55. *n.* 26. Layman *lib.* 4. *ſumm. tract.* 4. *cap.* 8. *num.* 27. Ea de cauſa dicendum eſt commutationem ex benigna Dei conceſſione fieri ſub facultate redeundi ad priorem materiam. Nam cum ſic fieri poſſit, tum ad Dei benignitatem declarandam, tum vt vouentes faciliùs vota exequantur, & ad noua emittenda excitentur, præſumendum eſt ſic factam eſſe. Neque obſtat quod hic reditus cedat in diminutionem diuini cultus, & vtilitatis vouentis quando fit ex materia ſubrogata nobiliori ad priorem non æquè excellentem ſpectata per ſe vtraque materia, illóque caſu ſpeciali; quia contrarium cernitur rebus omnibus abſolutè conſideratis. Cedit enim maximè in Dei honorem & gloriam, vt vouentes intelligant, mitiùs cum Deo agi poſſe quam cum hominibus; neque eſſe ita rigidum exactorem ſui iuris, quin aliquam illius remiſſionem faciat in fauorem vouentis.

11. Quarta difficultas eſt; an poſtquam quis redit ad materiam commutatam omiſſa ſubrogata poſſit iterum ad ſubrogatam redire? Videtur affirmare Leſſius lib. 2. de iuſtitia *cap.* 40. *dub.* 16. *in fine*, *num.* 111. *in ſecunda editione*. Nam ſequitur (inquit) ſi ſæpiùs facta ſit commutatio poſſe ſeruari quoduis illorum, in quæ facta fuit, v. g. votum peregrinationis annuæ commutatum eſt in menſtruam confeſſionem, menſtrua confeſſio in ieiunium hebdomadarium; ieiunium hebdomadarium in certas preces quotidianas; poteſt vouens ſatisfacere voto, vel recitando illas preces, vel ieiunando ſingulis hebdomadis, vel confitendo ſingulis menſibus vel annuam peregrinationem ſuſcipiendo. Sentit ergo Leſſius vouentem liberum eſſe ex ſubrogata materia ad commutationem redire & contra: Siquidem ſentit poſſe ad ſatisfaciendum voto eligere eam materiam quam maluerit. Nam cum commutatio relinquat poteſtatem ſatisfaciendi voto exequendo priorem materiam promiſſam, executione inquam prioris materiæ promiſſæ non videtur vouens priuari poteſtate accepta virtute cõmutationis. Placet hæc ſẽtẽtia, niſi fortè vt dicit Sanch. lib. 4. ſum. *cap.* 55. *numer.* 29. Suar. lib. 6. de voto *cap.* 20. *num.* 13. Redeundo ad priorem materiam æqualem, vel ſuperiorem renunciares commutationi, quod non credo te alia via præſtare poſſe, niſi emittendo de nouo priùs votum, vel nouo voto vſum commutationis renunciando.

TRACTATVS XVI.

DE STATV RELIGIOSO.

SVPERIORI tractatui de voto affinis eſt explicatio ſtatus Religioſi, vtpote qui tribus votis perfectiſſimis paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ conſiſtit. Quinque diſputationibus huius tractatus explicationem abſoluemus. Prima explicabit illius eſſentiam, & ea, quæ ſolent illius ſuſceptioni præmitti. Secunda declarabit ſuſceptionem illius per profeſſionem. Tertia obligationem voti paupertatis, & caſtitatis. Quarta voti obedientiæ obligationem. Quinta explicabit ſpecialis alias obligationis. Et vota huic ſtatui religionis annexa, illiúſque relaxationem.

DISPVTATIO I.

De Eſſentia Religioſi ſtatus, & de eius ſuſceptioni præmittendis.

PVNCTVM I.

In quo Eſſentia ſtatus Religioſi conſiſtat, & vnde originem duxerit?

SVMMARIVM.

1 *Definitur religioſus ſtatus.*
2 *Qua iter ſit ſtatus perfectionis adipiſcenda.*
3 *Vota huius ſtatus debent eſſe perfecta caſtitatis, paupertatis, & obedientia.*
4 *Sed non debet eſſe omnimoda.*
5 *Sufficiunt vota ſimplicia.*
6 *In quo ſolemnitas voti conſiſtat.*
7 *Vltra vota ad ſtatum religioſum requiritur traditio.*
8 *Approbatio Pontificis non erat neceſſaria, ſi naturam huius ſtatus conditionem ſpectemus, ſecùs prout modo ſtatutus eſt.*
9 *Vnde originem traxerit hic ſtatus.*

1. RELIGIOSVM ſtatum definit D. Thomas receptus ab omnibus 2. 2. *quaſt.*186 *artic.*1.3. *&* 4. vt ſit ſtatus perfectionis per tria vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ perpetuo adipiſcendæ. Cum dicit ſtatum, denotat immutabilitatem. Neque enim ſtatus eſſe poteſt, quin per ſe, & natura ſua immutabilis ſit, vt rectè dixit D. Thom. 2. 2. *quaſt* 88. *art.*4. & *opuſcul.*16. *de vita ſpirit. cap* 5. Cui immutabilitati non obſtat, quod religionis Prælati poſſint vota ſubditorum ſoluere, & liberos dimittere; ſicut non obeſt ſtatui temporalis ſeruitutis, quod dominus poſſit ſeruum liberum dimittere; nec ſtatui Epiſcoporum obeſt, quod Pontifex poſſit ex vna Eccleſia ad aliam mutare, vel omnino Prælatum ab Eccleſia abſoluere. Quod enim ad immutabilitatem requiritur ſolum eſt, vt ipſemet ſtatus ex parte ſuſcipientium perpetuus ſit, ita vt omnino diſcedendi poteſtate careant.

2. Deinde hic ſtatus religioſus eſt ſtatus perfectionis perpetuo adipiſcendæ, in quo ſignificatur propria huius ſtatus naturæ, & conditio, quæ eſt vt ſit ſtatus perfectionis non adeptæ ſed adipiſcendæ. Neque enim religioſi obligantur eſſe perfecti; eſto obligati ſint id procurare, vt tradit D. Thom. *quaſt.*189 *art* 1. *ad* 3. & *art.*2. *ad* 2. In quo ſtatus religioſus ab ſtatu Epiſcoporum differt, qui Epiſcopos ſupponit eſſe perfectos. Hanc perfectionem religioſi ſtatus comparant religioſi mediis votis paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ perpetuæ. Cum enim humanæ vitæ perfectio ſita ſit in ſequela Chriſti, illiúſque imitatione. Iuxta illud Matth. 19. Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni, & ſequere me; ſequela Chriſti perfecta eſſe non poſſit abſque renunciatione omnium bonorum, vt ex ſupradicto loco conſtat; neque item abſque abſtinentia à carnis voluptatibus. Iuxta illud Matth. 19. Sunt Eunuchi, qui ſeipſos caſtrauerunt propter Regnum Dei, quaſi ad perfectè Regnum Dei, conſequendum hæc abſtinentia conuenientiſſima ſit; neque denique eſſe poſſit perfecta ſequela Chriſti abſque abnegatione ſui, propriéque voluntatis iuxta illud Matth. 16. Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me; ſit ſane vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ perpetuæ ad hunc ſtatum perfectionis neceſſaria eſſe: ſiquidem voto paupertatis renunciantur omnia externa; caſtitatis, carnis voluptas; obedientiæ vero propriæ voluntatis affectio.

3. Sed an hæc vota debeant eſſe abſolutæ, & perfectæ caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, non eſt conſtans Doctorum ſententia. Nam plures, grauiſſimique Doctores ſentiunt abſolutam, & omnimodam paupertatem, caſtitatem, & obedientiam eſſe neceſſariam: Sic probare videtur Diuus Thom. 2. 2. *quaſt.* 186. *art.*3 4 *&* 5. & omnes illi, qui ſentiunt equites militares ordinis D. Iacobi, Alcantaræ, Calatrauæ, non eſſe verè, & propriè religioſos, quia perfectam paupertatem, caſtitatem & obedientiam non deuouent, quos plena manu refert Sanch. lib. 4. de voto *cap.*16. *n.*11. Et tradit Leſſius lib. 2. de iuſtitia *cap.*41. *dub.*1. *num.*7. *in* 2. *edit.* Layman lib. 4. Theolog. mor. *tit.*5. *cap.*1. *num.*5. Ratio eſt, quia de ratione ſtatus religioſi eſt perfecta ſui abnegatione Deo per charitatem intime inhærere at, ad hunc effectum obtinendum, neceſſaria eſt rerum terrenarum, & voluptatum carnis, propriæque voluntatis perfectiſſima renunciatio, vtpote quæ charitatis obtinendæ maxima impedimenta ſunt. Ergo.

4. Cæterum etſi verum ſit, perfectam paupertatem, caſtitatem, & obedientiam neceſſariam eſſe ad ſtatum religioſum; at non credo omnimodam eſſe neceſſariam. Et in primis de voto paupertatis eſt omnino indubitatum, non eſſe neceſſarium fieri de paupertate quoad dominij abdicationem; ſufficit ſi fiat quoad illius vſum, & adminiſtrationem vt expreſsè definiunt Gregor. III. in ſua bulla, quæ incipit *Aſcendente Domino.* Vbi eos qui poſt biennium probationis in Societate Ieſu vota Scholaſticorum emittunt, declarat veros religioſos eſſe, & nihilominus bonorum ſuorum dominium retinere, quouſque renunciare iubeantur. Neque obſtat Textus *cum ad monaſterium in fine de ſtatu Monach.* Vbi *Innocentius III.* inquit. Nec æſtimet Abbas, quod ſuper habenda proprietate poſſit cum aliquo monacho diſpenſare; quia abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis adeo eſt annexa regulæ monachali, vt contra eam nec ſummus Pontifex poſſit licentiam indulgere. Ex quibus verbis videtur non ſolum vſus, ſed proprietatis abdicationem faciendam eſſe voto paupertatis religioſæ. Non inquam obſtat, quia ibi proprietatis nomine non dominium rei, ſed vſum liberum, & expeditum illius intellexit Innocent. vt explicant Vaſquez 1. 2. *diſput.* 165. *cap.*6. *à num.*50. *& cap.*9. *à num.* 104. Sanch. lib. 5. ſumm. *cap.*1. *num.*17. Baſil. Ponce lib. 7. de matrimon. *c.*13 *n* 10. Et conſtat manifeſtè ex ipſius textus principio, vbi cauetur quid faciendum ſit cum Monacho, qui proprietatem aliquam fuerit

deprehenſus

Digitized by Google

deprehenſus habere. At proprietas culpabilis, quæ in religioſo deprehendi poteſt, eſt ſolus vſus, & adminiſtratio rei Prælato inuito, non dominium. Ergo.

Præterea neque eſt neceſſarium, vt votum paupertatis priuet omni vſu, & adminiſtratione rei familiaris, ſufficit autem quod certis caſibus priuat; eo enim ipſo eſt votum de re ad perfectionem pertinente. Quapropter votum paupertatis, quod equites militares emittunt, eſto non priuet illos dominio, & vſu ſuorum bonorum abſolutè quia tantum in certis caſibus illis bonis vti non poſſunt niſi pro voluntate magiſtri, ea de cauſa eſt votum Euangelici conſilij.

De voto caſtitatis maior eſt difficultas; an omnimoda caſtitas, & abſtinentia à copula coniugali ſit de eſſentia ſtatus religioſi? Videtur id eſſe omnino neceſſarium. Aliàs te Deo perfectè non conſecras; ſiquidem voluptatibus carnis inſeruire intendis; nec Deo perfectè vniris, quippe in coniugem diuideris ob ſtudium illi placendi, teſte Apoſtolo 1. *Corinth.* 7. Neque denique conſilia ſequeris, ſed præcepta tantum. Qui enim ſolam caſtitatem coniugalem, vouet, non vouet aliquid, quod ad conſilia pertineat, & conſequenter quod pertineat ad perfectionem. Cæterum probabilitate non caret, votum caſtitatis coniugalis adiunctum aliis duobus votis paupertatis, & obedientiæ ad verum ſtatum religioſum ſufficere. Nam eſto ex vi ſua non obliget ad aliquam caſtitatem ſub conſilio, obligat tamen ex regula, & inſtituto, cui ſeruando aſtringitur, equites namque militares aliquibus diebus obligantur à coniuge abſtinere ex vi regulæ, & conſtitutionis. Et hoc videtur ſufficiens, vt votum caſtitatis coniugalis ſit votum alicuius perfectionis ſaltem indirectè, verúmque ſtatum religioſum conſtituat. Sic tenentur docere omnes illi qui cenſent equites militares veros religioſos eſſe, quos refert, & ſequitur Thom Sanch lib 4 de voto *cap.* 16. *n.* 11. Suar tom. 4. de Relig. *tract.* 9. *lib.* 1. *cap.* 4. *à num* 9. Didacus Mota de his militibus *lib.* 2. *c.* 1. *&* 2. Nauarr. lib. 3. conſil. titul. de regularibus *toto conſil. tom in* 2 *editione.*

Votum autem obedientiæ clarum eſt non requiri ita latum, vt comprehendat quidquid bonum eſt, & perfectum, ſufficit ſi ſit ſecundum conſtitutiones, & regulas, quas tibi ſequendas propónis.

5. Poſito autem voto paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ vt dictum eſt requiri, reſtat examinandum qualia debeant eſſe hæc vota, an ſolemnia, an ſufficiant ſimplicia? Sufficere ſimplicia eſt omnino certum, ita vt dubitationi non ſit locus, eo quod Gregor. XIII. in dicta bulla *aſcendente Domino* expreſsè definierit eſſe veros religioſos eos, qui poſt biennium probationis in Societate IESV vota ſimplicia caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ emittunt. Neque alienum eſt hoc inſtitutum ab eo, quod tempore naſcentis Eccleſiæ vigebat: cum eo tempore veri religioſi eſſent, nec tamen vota ſolemnia, ſed ſimplicia emittebant, vt multis comprobant Baſil. Legion. lib. 7. de matrimon. c. 11. *& multis ſequentibus præcipuè c.* 22.

6. Quod ſi roges, in quo voti ſolemnitas conſiſtat? Non eſt facilè explicatu. Omiſſis ergo variis Doctorum placitis, quorum lariſſimè meminere Gabriel. Vaſq. 1. 2. *diſp.* 165. *per totam*, & Suar. tom. 3. de Relig. *lib.* 2. *à cap.* 4. *& ſeqq.* Baſil. Legion. lib. 7. de matrim. *à cap.* 7. Cenſeo ſolemnitatem votorum conſiſtere in eo, quod ex parte acceptantis relaxari, remittique liberè non poſſint; & cum hoc iure Eccleſiæ inductum ſit; reſeruat enim Pontifex poteſtatem relaxandi religioſorum profeſſionem, qua reſeruatione ceſſante poſſent Prælati religioſos liberos dimittere; ſic ſane ſolemnitatem voti iure Eccleſiaſtico inuentam eſſe, vt habetur *cap. vnico de voto in* 6. & in *extrauag. illa aſcendente Gregor. XIII.* Quod autem in nullo alio, quam in illa reſeruatione hæc ſolemnitas conſiſtat probatur comparando vota ſolemnia cum ſimplicibus: vota enim ſimplicia paupertatis, & caſtitatis non deſinunt eſſe talia, eſto ab Eccleſia illis annectatur inhabilitas ad actus promiſſioni oppoſitos, vt manifeſtè conſtat in votis coadiutorum formatorum Societatis IESV, quæ illos inhabiles reddunt matrimonio contrahendo, & bonorum quorumlibet acquiſitioni, & dominio, ſed quia liberè à Prælatis Societatis dimitti, & relaxari poſſunt, ea de cauſa ſolemnia non ſunt, ſed ſimplicia. Econtra vota paupertatis, & caſtitatis equitum militarium ſolemnia ſunt, quia à Prælatis ordinum indiſpenſabilia; tametſi matrimonium, & dominia rerum permittunt. Conſiſtit ergo legitima religioſorum votorum ſolemnitas in hac reſeruatione. Solum obiicere poteris vota, quæ profeſſi Societatis emittunt poſt profeſſionem, videlicet de docendis pueris, de paupertate retinenda, de non ambiendi dignitate, &c. Quæ ſunt vota ſimplicia, & tamen non poſſunt à Prælatis religionum relaxari. Ergo in hac impotentia non ſtat votorum ſolemnitas. Reſpondebis fortè ea relaxari poſſe, ſi profeſſus à religione eiiciatur, quod ſufficit, vt non ſint vota ſolemnia. Sed conceſſo vt verè concedendum eſt, omnia illa vota relaxari non poſſe à Prælatis religionis, dicendum eſt, id non prouenire ratione ſui, ſed ob annexionem ad profeſſionis vota, quæ quia ſunt inſolubilia, etiam huiuſmodi vota, vtpote acceſſoria ſolui non poſſunt.

7. Præterea ad ſtatum religioſum requiritur ex parte ſuſcipientium eſſentialiter donatio, ſeu traditio ſui in poteſtatem religionis. Neque enim abſque hac donatione, ſeu traditione religio haberet poteſtatem dominatiuam in religioſos, neque ſtatus eſſet firmus, & immutabilis. Quapropter in religioſo ſtatu duo adſunt contractus ex parte ſuſcipientium; alter comparatione Dei, qui fit per vota, alter qui fit donatione, & traditione ſui in poteſtatem religionis; ſicut enim quis liberè ſe poteſt pretio accepto tradere in ſeruum quid mirum ſi in ſeruum ſpiritualem ſe tradere poſſit religioni gubernandum? Prouenit ergo illa poteſtas dominatiua non à votis vtcumque, ſed à donatione ſui votis emiſſis. Dices ſtare poſſe velle alteri donare, & vota caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ emittere, abſque eo quod verè ſubiectus maneas; cum ea in religione approbata non emittis. Ergo ex ſola donatione cum votorum emiſſione non quæritur religioni dominatiua in religioſum poteſtas. Reſpondeo ſi natiuam ſtatus religioſi inſtitutionem à Chriſto Domino factam ſpectemus, ſolam donationem ſui cum trium votorum emiſſione ſufficientem eſſe ad verum religioſum efficiendum, verámque poteſtatem Prælato concedendam. Sed quia Eccleſia ſicut & quælibet reſpublica politica ſuis ſubditis præſcribere poteſt eas conditiones in donationibus, & promiſſionibus quibus deficientibus nullæ ſint, ſtatuerítque donationem votorum emiſſione qualificatam alibi factam, quam in religione approbata nullam eſſe, nullámque accipienti iuriſdictionem concedere; ea de cauſa nec donatio, nec votorum emiſſio extra religionem approbatam iuriſdictionem confert, nec religioſum conſtituit. Quod exemplo matrimonij illuſtrari poteſt, quod ſi natiuam inſtitutionem ſpectemus, ſolo contrahentium conſenſu perficiebatur: Sed quia Eccleſia potuit ad huius conſenſus legitimitatem plures conditiones expoſtulare; ea de cauſa conſenſus contrahentium illis deficientibus nullus eſt, nullámque poteſtatem tradit: Sic pluribus firmat Baſilius Legion. li. 7. de matrim. *c.* 5. *&* 6.

8. Ex ſupradicta conditione infertur ad religioſum ſtatum, ſi natiuam eius inſtitutionem ſpectemus nullam Pontificis approbationem requiri. Tum quia ante Innocent. III. plures fuerunt in Eccleſia religiones abſque expreſſa Pontificis approbatione ſola Epiſcoporum approbatione, vel illorum non repugnantia, vt multis comprobat Baſil. Legion. dicto li. 7. de matrimon *cap.* 11. Tum quia Chriſtus Dominus religionem inſtituens ſola donatione cum trium votorum emiſſione contentus fuit. Verum poſt Innocent. III. qui ſibi religionis approbationem reſeruauit. cap. *ne nimia de Religioſis domibus*, cuius decretum renouauit Gregor. X. *in cap. vnico eodem tit. in* 6. Nulla eſſe poteſt religio, quin à ſede Apoſtolica approbetur. Nulláque donatio, nec votorum emiſſio, quæ verum religioſum conſtituat extra Pontificiam approbationem: V. de Suar. tom. de Relig. *lib.* 2. *cap.* 15. *& ſeqq.* Leſſium *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 1. *n.* 18. Vaſq. *diſp.* 169. Sanch. lib. 5. ſum. *cap.* 1. *num.* 15.

9. Si verò de origine huius ſanctiſſimi inſtituti loquamur, credo Chriſtum Dominum non ſolum inſtituiſſe, ſed erexiſſe. Quod illum inſtituerit, hoc eſt, prædicauerit, propoſuerítque ſequendum nemini, dubium eſſe poteſt; ſiquidem dixit: ſi vis perfectus eſſe, &c. Item qui vult venire poſt me abneget ſemetipſum, &c. Quod autem erexerit, & executioni mandauerit in ſuis diſcipulis non leuiter colligitur ex illis verbis Petri ad Chriſtum dicentis. *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* In quibus verbis denotat Petrus nomine omnium ſe reliquiſſe omnia bona terrena voto paupertatis & vxoris voto caſtitatis, & ſequendo Chriſtum obedientiam, & ſubiectionem illi promiſiſſe: ſi enim ſequela Chriſti, & abnegatio omnium rerum voto aliquo firmata non eſſet, non eſt credendum Petrum, alióſque diſcipulos ita eam magnifacere, vt dixerint Chriſto. *Quid ergo erit nobis?* Renunciatio enim, ſequela Chriſti, quæ pro libito, & abſque peccato retractari poſſet, non ſic æſtimanda eſſet: Sic pluribus exornant Suarez tom. 3. de Relig. *lib.* 3. *c.* 2. *per totum.* Baſil. Legion. lib 7. de matr. *c.* 2. *&* 3.

PVNCTVM II.

Quotuplex ſit ſtatus Religioſus.

SVMMARIVM.

1 *Diuerſæ ſunt religiones differentia non eſſentiali, ſed accidentali.*

2 *Ex parte finis diuiditur religio in actiuam, contemplatiuam, & mixtam. & quæ hæ ſint.*

3 *Ob varietatem mediorum diuerſæ religiones ſtatuuntur, tametſi eundem finem habeant.*

1. CVm Eſſentia religioſi ſtatus in renunciatione ſæculi per vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ conſiſtat, & hæc vota ſiue ſolemnia ſint, ſiue ſimplicia ſolum accidentaliter differant; efficitur religioſum ſtatum ſolam differentiam accidentalem habere poſſe. Præterea cum ſtatus religioſus ſit ſtatus perfectionis, & hæc in charitate conſiſtat, quæ vna eſt, omnis religionis, (eſto numero plures ſint) quoad ſpeciem tamen non plures, ſed vna ſunt. Quocirca religiones Monachales à mendicantibus non ſpecie, ſed numero differunt. Sed quia cum hæc diuerſitate numerica ſtat optimè diuerſitas accidentalis, tum ob finem proximum & ſpecialem, quem ipſæ religiones ſpectant; tum ob media, quæ ad illius conſecutionem aſſumunt, ideo religiones aliquæ ex his diuerſitate gaudere diuerſæ nuncupantur. Solum aduerto ex fine potiùs, quam ex mediis diuerſitatem, & diſtinctionem deſumi. Hæc autem diuerſitas conuenientiſſima eſt; tum ad decorem, & ornatum Eccleſiæ, tum ad diuini cultus exaltationem, tum ad vtilitatem fidelium, quibus propter varias eorum inclinationes, & propenſiones, vnius viuendi modus non poterat eſſe accommodatus.

2. Ex parte ergo finis diuiditur religio in vitam actiuam, contemplatiuam, & mixtam. Actiuam voco, quæ ex proprio ſuo inſtituto operibus miſericordiæ incumbit. Contemplatiuam, quæ orationi, lectioni, & contemplationi vacat, quæ duæ vitæ illis duabus ſororibus Marthæ, & Mariæ fuerunt adumbratæ, quarum vna in miniſtrando neceſſaria Chriſto occupabatur; alia verò audiebat verbum illius, quam Chriſtus Dominus prætulit, eiuſque electionem nobiliorem eſſe dixit. At quia poteſt eſſe ſtatutum, quod æquè primò propriam perfectionem oratione, & contemplatione obtinere intendat, & proximorum perfectionem prædicatione; ea de cauſa illud inſtitutum mixtum ex vita actiua, & contemplatiua eſſe dixetim; quod Credo Chriſtum Dominum, eiúſque Apoſtolos ſecutos eſſe, qui tum orationi, tum prædicationi, tum aliis miſericordiæ operibus inſtabant. Iuxta hanc diuiſionem dicendum eſt religiones militares, & hoſpitalaria, quia ex proprio inſtituto religioſæ militiæ, & hoſpitalitati vacant vitam actiuam propriiſſimè exercere; monachales verò, S. Benedicti, Baſilij, Hieronymi, Bernardi, Bruni, quia orationi & contemplationi incumbunt, contemplatiuam vitam profiteri, mendicantes verò, S. Dominici, Franciſci, Auguſtini, Carmelitarum, Societatum IESV vtramque vitam complecti.

3. Verum quia ad conſecutionem cuiuſcumque ex ſupradictis finibus quælibet religio media diuerſa apponit; ea de cauſa inter ſe diſtinguuntur, & vna ab alia diuerſum corpus conſtituit. Neque in his eſt aliqua difficultas magni momenti, ſi tamen doctrinam velis latiùs pertractatam. Vide Suar. *tom. 4. de Religione, tract. 9. lib. 1. & 2.* vtiliter & breuiter Leſſium *lib. 2. c. 41. dub. 2.* Vbi religiones comparant inter ſe, illáſque aſſerunt perfectiores eſſe, quæ perfectiorem finem ſpectant, & perfectiora media apponunt ad illius conſecutionem, quod eſſe poteſt, eſto choro careant, neque ita auſteræ ſint, rigidámque paupertatem habeant. Quia non in his, ſed in charitate Dei, & proximi, perfectio conſiſtit.

PVNCTVM III.

Ad quid, & quando obliget votum religionis aſſumendæ.

SVMMARIVM.

1 *Diſtinguitur votum tempore deſignato, vel non deſignato implendum.*
2 *Ex rationabili cauſa differri poteſt votum, quod non fuit emiſſum pro determinato tempore.*
3 *Qualiter obligeris voto moriendi in religione, arguitur.*
4 *Reſoluitur quæſtio.*
5 *Voto religionis obligaris pro viribus religionis ingreſſum procurare.*
6 *Si vouiſti religionem abſolutè teneris in pluribus ſeriò, & inſtanter petere. Et quas religiones, & an extra Prouinciam.*
7 *Si vouiſti determinatam, non potes ingredi laxiorem.*
8 *Excipe niſi laxior religio priuilegium habeat Pontificium.*
9 *Idem eſt de voto ingrediendi ſpeciale aliquod monaſterium ob eius deuotionem, & ſingularem obſeruantiam.*
10 *Repulſus abſolutè à religione, quam vouiſti, non teneris ingredi, eſto poſtea inuiteris.*
11 *Contrarium docet Sanchez.*
12 *Sed eius fundamento ſatisfit.*
13 *Non teneris manifeſtare te voto obſtrictum eſſe.*
14 *Teneris diſcere Grammaticam ſi tempore voti ſciebas id eſſe neceſſarium ad voti executionem, ſecus ſi ignorabas.*
15 *Quid ſi non admitteris niſi officium mechanicum diſcas?*
16 *Non teneris ingredi ad gradum Laicorum, aut Sacerdotum, prout religioni placuerit.*
17 *Quid ſi tibi denegantur altiora ſtudia, cum ad illa aptus ſis.*

1. SI de tempore, quo hoc votum obligat loquamur. Diſtinguendum eſt; ſi cum hoc votum religionis emiſiſti, ſignaſti tempus illius executioni, pro eo tempore obligat; ſi autem abſque vlla temporis determinatione religionem promiſiſti, obligat ad ſui executionem, quamprimum commodè poſſis, ſtrictiùs tamen, quam quodlibet aliud votum non perpetui obſequij, vt ieiunij, peregrinationis, & eleemoſynæ, quod etſi differatur, integrè mandari executioni poteſt, & ex cuius dilatione nullus diuinus cultus promiſſus diminuitur. At ex dilatione culpabili religionis minuitur promiſſus cultus. Qui enim vouit religionem, vouit toto vitæ tempore Deo in religione ſeruire. Ergo quanto tempore executionem differt, tantum de diuino obſequio promiſſo omittit. Sic aliis relatis tradunt. Suarez *tom. 3. in 3. p. diſput. 31. ſect. 2. col. 3. & tom. 3. de Relig. tract. 7. l. 4. c. 1. num. 5.* Sanchez lib. 4. ſumm. *cap. 14. num. 22.*

2. Si autem ex rationabili cauſa executionem voti differas, non cenſendus es de materia promiſſa ſubtrahere: quia non promittis ingreſſum vtrumque, ſed commodo tempore. Quapropter ſi ſatis aptus non es religionis exercitiis, vel quia cares viribus, vel ſcientia, quæ communiter religionis ingreſſui ſupponitur, differre iuſtè executionem voti potes. Accedat tamen confeſſarij conſilium ob periculum errandi. Suar. dicto tom. 3. de Relig. *tract. 7. lib. 4. c. 1. in fine.* Optimè Sanch. lib. 4. ſumm. *c. 14. à n. 8. & ſequent.* Layman *lib. 4. ſum. tract. 4. c. 3. q. 4. num. 5.*

3. Solum de voto moriendi in religione eſt aliqualis difficultas, quo tempore ad illius executionem obligeris? Videris namque obligatus eo modo, quo obligaris, cum votum abſolutum religionis abſque vlla temporis determinatione emittis. Quia dies mortis incertus eſt, & ne periculo exponaris non implendi votum, videris obligatus exequi, cum primum poſſis. Præterea ſi voueas abſolutè perſeuerare in religione, voues mori in religione, & è contra ſi voueas mori in religione, vouens vſque ad mortem in religione perſeuerare. Ergo vtrumque votum idem eſt, ergo pro eodem tempore obligaris. Ex alia autem parte non videris obligatus ingredi religionem, quouſque morale periculum mortis inſtet. Nam tu ſolum promiſiſti in religione vitam finire; cui obligationi ſatisfacis, ſi cum mors inſtat, religionem aſſumas. Quia iam terminas vitam in religione. Non ergo teneris ante mortem, & illius periculum religionem ingredi. Adde ſi aliqua ratione obligatus eſſes ſtatim religionem ingredi eſſet, ne te periculo exponas moriendi extra religionem; at dum non adeſt periculum morale mortis, neque periculum, quod in religionem non admittaris illo periculo inſtante, non adeſt periculum mortale moriendi extra religionem. Ergo nulla ratione obligatus es ante illud periculum religionem ingredi.

4. Cæterum credo media via procedendum eſſe. Neque enim ſtatim obligaris eo voto; quia religio ſub illis verbis promiſſa ſatis indicat te noluiſſe ſtatim illam ſuſcipere, ſed alio commodiori tempore. Neque etiam inde fit te poſſe executionem differre vſque ad morale periculum mortis. Tum quia non voues ſolam religioſi habitus ſuſceptionem, ſed in religione profeſſionem, quæ cum fieri non poſſit niſi poſt annum probationis, expectare non potes ad morale periculum mortis. Tum quia ideo voues in religione mori, quia voues exercitiis religionis te ad mortem diſponere, quod fieri non poteſt, niſi aliquo tempore ante mortem religionem ingrediaris. Quapropter prudentis arbitrio hoc tempus menſurandum eſt; nec nimia dilatio concedenda; quia in nimia dilatione pericula euenire ſolent reddendi impoſſibilem ingreſſum, aut ferè infructuoſum, ſi religioni inutilis ſis, vel illius oneribus, & exercitiis minùs aptus: Colligitur ex Sanch. lib. 4. ſumm. *c. 14. n. 9.* Bonacin. *diſp. 4. punct. 5. q. 2. §. 6. num. 7.*

5. Quod ſi de ſubſtantia promiſſionis loquamur, votum religionis te obligat ad procurandum pro viribus religionem ingredi, vt tradit Diuus Thomas ab omnibus receptus, 2. 2. *quæſt. 88. art. 3. ad 2. & quæſt. vlt. art. 3. ad 2.* Cui probationi non obſtat, quin poſſis Prælatis religionum manifeſtare, ſi aliquod impedimentum etſi non eſſentiale habeas, vel nimiam ad religionem auerſionem; quia hæc manifeſtatio conducit prudenti admiſſioni. Sic Sanchez *lib. 4. cap. 16. num. 34 & 35.* Nunquam tamen obligaris ad obtinendum cum effectu religionis ingreſſum; quia id non ex tua, ſed ex religionis voluntate pendet, ad quod te obligare non poteras. Dubium tamen eſt, quando cenſeris ſufficienter procuraſſe religionis ingreſſum, vt eo facto liber à voto exiſtas, ſi in religionem non admittaris?

Pro cuius deciſione præmitto tripliciter te poſſe religionem vouere. Primò, ſi voueas religionem abſolutè. Secundò, ſi

ſi voueas hanc religionem in particulari. Tertiò, ſi voueas in hoc ſpeciali monaſterio ob eius ſpecialem deuotionem, regularem obſeruantiam, aliámve ſimilem cauſam.

6. Si voueas religionem abſolutè, teneris in pluribus ſeriò, & inſtanter petere, vt ſic cenſearis moraliter ab omnibus repulſus eſſe, aliàs voto non ſatisfacis. Nam votum de religione aſſumenda, eſt votum de aſſumenda aliqua ex omnibus religionibus; ac proinde eſt votum de omnibus religionibus ſub disiunctione, quod votum per ſe obligat omnes religiones tentare, vt ſi fortè aliqua eſſet, in qua mandari votum executioni poſſet. At quia tentatis pluribus, & ab ipſis repulſus, inde probabiliter colligere potes ab omnibus eſſe repellendum; ea de cauſa voto ſatisfacis, ſi plures religiones ingredi tentes: Sic Suarez *tom. 3. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 16. Azor. *lib.* 11. *c.* 22. *quæſt.* 2. Sanchez *lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 44. & 47. Quot autem religiones tentare debeas, vt prudenter iudicare poſſis ex illarum repulſa ab omnibus eſſe repellendum, prudentis arbitrio menſurandum eſt, & colligendum ex occaſione repulſæ, quæ generalis, & communis aliis religionibus eſſe debet. Sic omnes Doctores relati. Non tamen teneris ex vi huius voti religiones ſtrictiſſimas ingredi quales cenſentur eſſe Camandulenſis, Cartuſia, Capucinorum, & fortè Minimorum S. Franciſci Paulæ ob votum quadrageſimalis abſtinentiæ, tametſi ſcias in illis eſſe recipiendum. Quia non cenſeris vouere, niſi aliquam ex religionibus, quæ communi hominum naturæ accommodatæ ſunt, non quæ indigent ſpeciali Spiritus ſancti inſtinctu, & auxiliis; Sic expreſsè Sanch. *lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 49. Layman *lib.* 4. *c.* 6. *tract.* 5. *n.* 1. verſ. *reſolues ſecundo*. Neque item teneris religiones extra propriam Prouinciam, ſeu nationem quærere; quia non es cenſendus te voluiſſe obligare niſi ad religionem ſuſcipiendam in propria Prouincia; ea enim eſt communis intentio vouentium. Sic Nauarrus *cap.* 27. *num.* 276. Azor. 1. *p. lib.* 11. *cap.* 22. *quæſtion.* 1. *in fine* Valentia 2. 2. *diſput.* 6. *quæſt.* 6. *punct.* 4. *notab.* Eman. Sà, verbo *votum num.* 12. Toler. *lib.* 4. *ſumm. cap.* 27. *n.* 12 Sanch. *lib.* 4. *ſumm. cap.* 16. *num.* 44. Suar. *tom.* 3. *lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 9. & 10. Fœmina verò promittēs religionem non ſolum non tenetur quærere monaſteria extra propriam nationem, ſeu Prouinciam, ſed nec longe à proprio loco, in quo ſunt eius parentes: & cognati quia regulariter fœminæ iis in locis habitum religioſum ſuſcipiunt, non extra: Sic Tolet. *lib.* 4. *cap.* 17. *num.* 12. Sanch. *cap.* 16. *num.* 46. Bonacin. *diſp.* 4. *punct.* 5. *quæſt.* 2. §. 6. *num.* 14. Neque item videris teneri religiones militares S. Iacobi, Calatrauæ, Alcantaræ ingredi, vt profeſſionem equitum militarium facias. Poſito, quod in aliis religionibus non admittaris, neque illarum ſuſceptione voto religionis ſatisfacere potes. Quia hæc ſub votum abſolutum religionis non cadunt. Tum quia ſatis controuerſum eſt, an verè, & propriè ſint religiones quoad eum gradum. Tum quia vouens religionem à tumultu, cura, & ſæculi pompa ſe ſeparare intendit; quod non videtur hac profeſſione ſatis obtineri: Sic Sanchez *lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 11. *in fine*, Suarez *lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 14. Layman *lib.* 4. *tract.* 6. *cap.* 6. Bonacina *diſput.* 4. *punct.* 5. *quæſt.* 2. §. 6. *num.* 5. An verò ſuſcipiendo habitum equitum Sancti Ioannis voto ſatisfacias? Affirmat vt probabile Suarez *dicto cap.* 2. *num.* 15. Et tradit Aragon. 2. 2. *quæſt.* 88. *art.* 11. Azor. *lib.* 13. 1. *p. c.* 4. *quæſt.* 4. Manuel. Rodriguez 2. *tom. ſumm. cap.* 95. *n.* 8. Sayro Claui. Regia, *lib.* 6. *cap.* 7. *num.* 10. Quia hi verum ſtatum religionis, & perfectionis profitentur, & in communi modo loquendi videntur ſub nomine religioſorum comprehendi. At verius cenſeo ſuſceptione huius habitus voto non ſatisfieri; quia vouentis intentio colligenda eſt ex frequenter contingentibus, dum aliud expreſsè non conſtat. At frequenter religionem vouentes ſæculi faſtum, & tumultum, & diuitiarum ſollicitudinem, hominúmque ſæcularium conuictum, & continuam conuerſationem fugere intendunt; ac proinde non ſunt cenſendi eam religionem velle amplecti huic fini obtinendo improportionatam: Sic Sanchez, Layman, & Bonacina *ſuprà*. Illud verò certum exiſtimo voto religionis ſatisfieri aſſumptione habitus ordinum militarium in gradu clericorum; quia hic gradus veros religioſos ſeparatos à ſæculi pompa, & tumultu, diuitiarúmque ſollicitudine, & ſæcularium conuictu conſtituit, non minùs ac ordo canonicorum regularium, aliique ordines: Sic Sanch. *dicto cap.* 16. *n.* 12. Cordob. ſumm. *quæſt.* 148. Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 14. Bonacina *diſput.* 4. *quæſt.* 2. *punct.* 5. §. 6. *num.* 16.

7. Si verò votum ſit alicuius determinatæ religionis, teneris eam ingredi; nec potes ingredi laxiorem. Quia votum propria authoritate in rem inferiorem commutare non potes. Poſſes autem commutare in votum perſeuerandi in religione laxiori. Quia votum perſeuerandi in laxiori nobilius eſt voto ingrediendi ſtrictiorem, ſi communem ſententiam ſequamur. Sic Syluest. verbo *votum.* 4. *quæſt.* 7. Sanch. *lib.* 4. *ſum. cap.* 16. *num.* 18. Layman *lib.* 4. *ſumm. tract.* 5. *cap.* 6. *num.* 7. & *alij*.

Adde ſi tempus non inſtar ingrediendi religionem ſtrictiorem, poteris religionem laxiorem ingredi animo profitendi ibi, ſin minùs religionem ſtrictiorem ingrediendi. Quia talis ingreſſus voto ſtrictioris religionis non obſtat; ſiquidem ſupponimus tunc, nec toto tempore nouitiatus tempus exequendi votum religionis ſtrictioris inſtare, neque ob eum ingreſſum te impeditum eſſe religionem ſtrictiorem ingredi, ſi fortè laxiorem deſeras. Nam ſi hoc impedimentum habes; eo quòd illa religio ſtrictior excludat ſuſcipientes habitum alterius ordinis, nequaquam poteris religionem aliam laxiorem ingredi. Quia non potes impedimentum apponere voto exequendo. Deinde profeſſio facta in religione laxiori nobilior eſt voto ingrediendi ſtrictiorem ad experiendum. Ergo non poteſt voto ingrediendi ſtrictiorem impediri; imò ipſo iure commutatum manet: Sic Sanch. *lib.* 4 *cap.* 16. *num.* 20. Layman *lib.* 4 *tract.* 5. *ca.* 6. *num.* 8. *fine*. Neque obſtat Textus *in cap. qui poſt votum de Regularibus in* 6 Vbi aſtricto voto ſtrictioris religionis, ingredientique laxiorem, ibidémque profitenti pœnitentia imponitur. Quia huiuſmodi *textus* loquitur de eo, qui tempore quo laxiorem ingreditur ſtrictiorem promiſſam ingredi debebat; ac proinde in tali ingreſſu peccauit, ſecùs verò in profeſſione.

8. Aduerto tamen eſſe aliquas religiones, quibus à Sede Apoſtolica priuilegium conceſſum eſt recipiendi eos, qui voto ſtrictioris religionis ſunt aſtricti; & tunc illuc ingredientes voto ſatisfaciunt, ac ſi religionem ſtrictiorem fuiſſent ingreſſi. Quia authoritate Apoſtolica in fauorem religionis, & bonum commune, votum illud ſtrictioris religionis in laxiorem commutant. Sic conceſſit Eugen. IV congregationi S. Benedicti, & refertur in compendio mendicantium, *tit. diſpenſatio*, §. 8. Et in compendio priuilegiorum Societatis Ieſv, verbo *commutatio* §. 3. Subditur autem limitatio ab Eugenio IV. & in noſtris priuilegiis expreſsè habetur, vt ſi ante profeſſionem emiſſam ab ipſa laxiore religione diſceſſerint, diſpenſatio nullius ſit roboris, & momenti. Ex quibus infertur non fuiſſe factam abſolutam diſpenſationem, vel commutationem illius voti, ſed ſolum pro tempore quo à laxiori non recedunt; & notauit Layman lib. 4. ſumm *tract.* 5. *cap.* 6. *nu* 8. Sanch. *lib.* 4. *ſumm. tract.* 5. *c.* 16. *num* 94. Sed quia in noſtra Societate ante profeſſionem poſt biennium probationis vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ emittuntur, quibus verus religioſus conſtituitur poterit ſtrictioris religionis voto ligatus in emiſſionem horum votorum, vtpote in rem meliorem ſuum votum commutare; qua commutatione facta, eſto poſtea è religione ante profeſſionem eiiciatur, voto ſtrictioris religionis non tenebitur: quia iam commutationi ſatisfecit. Layman *lib* 4. *tract.* 4. *cap. vlt. fine*.

9. Quod ſi votum ſit ingrediendi aliquod ſpeciale monaſterium ob eius deuotionem ſpecialem, & ſingularem obſeruantiam, dicta teneris illud ingredi, neque potes in aliud niſi ſtrictioris obſeruantiæ intrare; ſicut de voto determinatæ religionis dictum eſt. Aduerto tamen frequenter votum ingrediendi aliquod monaſterium, non arctari ad ipſum, ſed illud quaſi acceſſoriè, & per accidens ſpectari, vel ſolum ſpectari ad primum ingreſſum, non ad illius perſeuerantiam; cuius indicium non leue eſt, ſi monachi illius conuentus ſoleant frequenter mutari ad alia monaſteria.

10. Reſtant aliquot difficultates enodandæ. Prima; an non admiſſus in monaſterium, vel religionem, quam vouiſti, liber maneas à voto, nec tenearis iterum religionem tentare, aut in eam ingredi, eſto inuiteris? Et quidem ſi repulſa abſoluta non fuit, ſed pro limitato tempore, clarum eſt te non eſſe deobligatum. Quia tunc non denegatur habitus, ſed ſuſpenditur; vt ſi febri quartana laborares, vel alio impedimento, quod decurſu temporis nec longo tolli ſperatur. Suarez tom. 3. de Relig. *lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 7. Leſſius *lib* 4. *cap.* 41. *dub.* 5. *num.* 44. Sanch. pluribus relatis *lib.* 4. *cap* 16. *num.* 53. At ſi repulſa fuit abſoluta poſt ſufficientem diligentiam à te factam, probabilius eſt te liberum à voto manere. Quia ex vi voti ſolum videris obligatus eam diligentiam facere pro illius executione, quæ in re magni momenti præſtari ſolet. At ponimus te eam diligentiam præſtitiſſe. Non igitur amplius teneris. Neque enim ad repetendam diligentiam, & multiplicandam petitionem videris obligatus. Aliàs repetere deberes ſine termino. Adde te vouere religionem ſub conditione, ſi facta petitione admittaris. Ergo ſi non admittaris votum non ſuſpenditur, ſed omnino extinguitur. Dices verum id eſſe, ſi nunquam admittaris; ſecùs ſi aliquando, etſi caſu contigerit. Sed contra, quia cum votum religionis emittis, intendis illud exequi breui tempore, verbi gratia, hoc anno; non tamen intendis eius obligationem toto vitæ curriculo prorogare. Ergo religionis admiſſio, quæ fuit conditio, ſub qua religionem ſuſcepiſti, eo anno poſſibilis eſſe debet. Ergo alia admiſſio caſu contingens nec fuit conditio ſpectata à voto, nec alicuius effectus eſt: Sic Aragon. 2. 2. *quæſt.* 88 *art.* 3. *circa ſolut. ad* 2. Azor. 1. *parte lib.* 11. *cap.* 22. *quæſtion.* 5. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 5. *num.* 44. *in ſecunda editione*, Suar. *tom.* 3. *de Religione lib.* 4. *cap.* 2. *num* 7. & 20.

11. Contra hanc ſententiam procedunt Sanchez *lib.* 4. *de*

voto cap.16. num.71. Layman *lib.4. ſumm. tract. 5. cap.6. num.4.* Affirmantes te obligatum eſſe ingredi religionem, quoties religio voluerit te admittere, tametſi prius te abſolutè, & in perpetuum repulerit. Mouentur, quia votum religionis non emittitur, in fauorem religionis, vt ipſa religio cedere poſſit iuri ſuo, ſed emittitur in Dei honorem, & vouentis vtilitatem. Sed quia hic honor, & hæc vtilitas obtineri non poteſt conuenienter abſque religionis conſenſu; ea de cauſa religionis conſenſus expoſtulatur. Ergo quandocunque hic conſenſus apponatur, votum obligat, ea tamen ceſſante ſuſpenditur eius obligatio. Et confirmat Sanch. ſi repulſus à religione eſſes ob falſam alicuius impedimenti informationem, & ipſa religio detecto errore te vellet admittere, non videtur eſſe dubium quin obligatus eſſes ingredi. Et idem eſt ſi falſo credens laborare impedimento perpetuo admiſſionem non petieris, non obinde ab obligatione voti liberaris detecto errore. Ergo non ceſſat voti obligatio ob abſolutam repulſam, facta ex parte tua ſufficienti diligentia ne repellaris.

Limitant autem Sanch. & Layman, ſuam ſententiam, vt procedat rebus in eodem ſtatu permanentibus. Nam ſi deſperans te in religionem ſtrictiorem, quam vouiſti fore ſuſcipiendum, fueris ingreſſus laxiorem, vel ſponſalia cum fœmina contraxeris, vel poſt contractum matrimonium viduus effectus, non videris teneri. Nam illa noua difficultas relinquendi ſtatum laxioris religionis bona fide aſſumptum, vel diſſoluendi ſponſalia contracta, vel ſuperandi carnis tentationes, quæ matrimonio probato ſolent eſſe validiores, ſufficiens cauſa videtur eſſe excuſandi ab obligatione voti: Secùs verò ſi mala fide proceſſiſſes. Et hæc limitatio veriſſima eſt.

12. Nihilominùs ſuſtinenda eſt prior ſententia, vtpote communior, & benignior. Et ad fundamentum Sanch. dicendum conſenſum religionis apponendum eſſe, cum ex parte tua ſufficienter petitur, & expoſtulatur. Quia petitioni correſpondere debet. Aliter verò poſitus conſenſus nullius eſt effectus. Ad confirmationem admitto in illis caſibus te obligatum eſſe voto. Quia illegitimè à religione repulſus es; illegitima autem repulſa etſi te ab executione voti excuſet, non tamen abſolutè liberat; ſicut nec liberat error impedimenti. Illa verò repulſa dicimus te à voto liberari, quæ prudens, & legitima fuerit, quia eſt quaſi quædam definitiua ſententia huius cauſæ.

13. Secunda difficultas eſt; an tenearis manifeſtare te voto religionis obſtrictum eſſe, ſi credas ea manifeſtatione admittendum fore? Affirmant Caietan. 2.2. *quæſt.* 88. *art.3. circa ſolut. ad* 2. Bonacin. *tom.* 2. *diſp* 4. *quæſt.*2. *punct.*5. §.6. *num.*16. Mouentur, quia promittens religionem promittit tacitè; quæ per ſe ad illius conſecutionem conducunt, frequenter autem conducit voti manifeſtatio. Nam ex illa Prælati religionis concipiunt petentem ingredi religioni affectum eſſe, & ardenter illam deſiderare. Veriùs tamen eſt oppoſitum, prout docuit Azor. 1.*p. lib.*11. *cap.*22. *quæſt.*9. Sanch. *lib.*4. *cap.*16. *n.*54. Suar. *tom.3. de Relig. lib.4. cap.2. num.7.* Ratio eſt, quia ex vi voti ſolum teneris media apponere, quæ per ſe neceſſaria ſunt illius executioni. At manifeſtatio voti (eſto adiuuet per ſe tamen neceſſaria non eſt. Alias obligatus eſſes interceſſores quærere; quia hæc interceſſio non leuiter exequendo voto conducit. Sed quia per ſe neceſſaria non eſt, non obligaris apponere.

14. Tertia difficultas eſt; an tenearis diſcere Grammaticam, vel aliam ſcientiam nempe Philoſophiam, vel Theologiam, ſi ob illius defectum non admittaris? Reſpondeo te obligatum eſſe, ſi cum votum emiſeris, ſciebas regulariter hanc ſcientiam expoſtulari in iis, qui religionem ingredi volunt. Quia eſt medium à te cognitum ad finem promiſſum moraliter neceſſarium; ac proinde promiſſo fine cenſeris illud promittere. Sic Soto lib.7. de iuſtitia *quæſt.*2. *art.*1. *ad* 3 Azor. *lib.*11. 1.*p. cap.*22. *quæſt* 4. aliis relatis Sanch. lib.4. ſumm. *cap.*16. *num.*61. Suar. tom.3. de Relig. *lib.*4. *cap.*2. *num.*21. Bonacin. *diſp* 4. *quæſt.* 2. *punct.*5. §.6. *num.*12. Excipe niſi velis gradum Laicorum ſumere, & ad eum te religioſi recipiant. Quia aſſumptione religionis in illo gradu ſubſtantiam voti imples, cum ſolum accidentaliter differat gradus Laïcorum à gradu Sacerdotum in religione. Et præterea propter maiorem illius gradus humilitatem, ſpecialemque mundi contemptum perfectioni conſequendæ fortè aptior eſt; ac proinde eſto promiſſus non ſit æquiualet gradui promiſſo Suar. *d. cap.* 2. *num.*21. Et videtur ſupponere Sanch. *n.*61.

Verum ſi tempore voti ignorabas Grammaticam, vel artium ſcientiam ab ingredientibus religionem expoſtulari, non teneris eam addiſcere. Quia eſt grauis, & notabilis difficultas ſuperueniens voti executioni. Sotus. Sanch. Azor. Suar. Bonacin. *num. præcedenti relati.* Quod ſi dubius ſis, an tempore voti ignorauetis ſcientiam Grammaticæ, vel artium ab ingredientibus religionem expoſtulari? Præſumere debes ſciuiſſe Grammaticæ cognitionem expoſtulari, ſecùs artium, vel Theologiæ. Quia ferè nulla eſt religio, quæ ignorantes Grammaticam recipiat ad gradum Sacerdotum, bene tamen ignorantes Philoſophiam, vel Theologiam, Sanch. *cap.*16. *numer.*67.

15. Hinc deducitur quid ſentiendum ſit ſi religionem promiſiſti ſub gradu Laïcorum, neque admittaris, niſi officium aliquod mæchanicum diſcas? Dicendum eſt, ſi cum votum emiſiſti, ſciebas illud officium eſſe neceſſarium, teneris diſcere. Quia tacitè promiſiſti; & in hoc omnes conueniunt. Si verò ignorabas & officium tibi ſcitu difficile eſt, excuſaris. Quia notabilis difficultas voti executioni ſuperueniens, neque à vouente cognita excuſat ab illius executione. Suar. *lib.4. cap.* 2. *in fine.* Sanchez *lib.4. cap.16. num.*68. At ſi ſcitu facilè ſit, & abſque illius ſcientia vtilis religioni eſſe non potes, teneris illud diſcere. Quia ex vi voti teneris media facilia executioni voti per ſe conducentia apponere. Sanch. & Suar. *ſuprà.* Verum ſi abſque illius officij ſcientia vtilis religioni eſſe potes, aliis muneribus inſeruiendo, credo nullo modo te obligatum eſſe extra religionem tali officio addiſcendo vacare: quia per ſe medium neceſſarium non eſt, ſed ſolum ex voluntate religioſorum non ſatis rationabili. Suar. expreſſè dicto lib.4. *c.*2. *n.*24. *in fine*, & fauet Azor. 1.*p. lib.*11. *c.*22. *q.*4.

16. Quarta difficultas eſt; an vouens religionem teneatur ingredi ad gradum Sacerdotum, vel Laicorum prout religioni placuerit? Negatiuè reſpondendum eſt regulariter loquendo. Quia rarus, vel nullus eſt, qui aliquem ex his gradibus non determinauerit vel formali intentione, quia credidit in gradu Sacerdotum, vel Laïcorum eſſe recipiendum, vel virtualis ex qualitate, & conditione perſonæ deducta. Facta autem determinatione ad vnum gradum grauis eſſe ſolet difficultas alium accipiendi, præcipuè ſi gradus ad quam determinatus eſt, ſuit Sacerdotum, & obligetur humilem Laicorum gradum accipere. Azor. 1.*p. lib.*11. *cap.*22. *quæſt.*4. Sanch. *lib.*4. *cap.*16. *num.*55. *& ſeqq.* Suar. tom.3. de Relig. *lib.*4. *cap.*2. *num.*22. *&* 23. Bonacin. *diſp.*4. *quæſt.*1. *punct.*5 §.6. *n.* 6. Dixi regulariter loquendo: quia ſi aliquando contingeret non ſatis cognoſci quem gradum vouens determinauerit; quia vtrique ſtatui aptus eſt, neque eius conditio potiùs vnum, quam alium expoſtulat, obligatur admittere, quem religio conceſſerit. Quia de voto conſtat, & impleri poteſt iuxta voluntatem vouentis aliquo ex prædictis gradibus, cum nullus ex eius voluntate determinatus ſit. Quid ergo excuſat: Azor. *q.*4. Sanchez *n.*56. Bonacin. *n.*6.

17. Ex his bene deducit Thom. Sanch. *lib.*4. *c.*16. *n.*58. *&* 56. Si prædites ſis ii[illegible] dotibus, quibus ſpectatis ea in religione altiora ſtudia habentibus conceduntur, tibi verò denegantur; non teneris eam religionem ingredi; quia eſt notabilis difficultas voti executioni tu perueniens; neque à te cum vouiſti præuiſa. Et idem eſt ſi in ea religione viget conſtitutio Sixti V. qua ſpurij à dignitatibus expelluntur, quarum tu eſto ſpurius aliàs capax eras. Quia obligaris perpetuò eam ignominiam pati. Quod eſt ſatis difficile.

Pvnctvm IV.

Qualiter votum religionis aſſumendæ obliget ad perſeuerandum in habitu aſſumpto.

SVMMARIVM.

1 *Obligaris ingredi animo perſeuerandi.*
2 *Obligaris religionem non deſerere, ſi prudenter iudicaueris tibi expedire.*
3 *Plures Doctores cenſent voto religionis fieri ſatis, tametſi abſque cauſa iuſta religionem deſeras.*
4 *Ingrediens ſine voto nullum committit peccatum, ſi exeat abſque cauſa ob honeſtum tamen finem.*
5 *Ligatus voto grauiter peccat.*
6 *Si voto religionis ſuperaddas votum illius perſeuerantiæ, an amplius ligeris? Proponitur dubitandi ratio.*
7 *Potes te obligare ad perſeuerandum in religione, tametſi religio incommoda, & difficilis viſa fuerit.*
8 *Proponitur obiectio, fit illi ſatis.*
9 *De facto votum perſeuerandi non ſuperaddit regulariter obligationem voto religionis.*
10 *Qualiter ligatus voto perſeuerandi, ſi ob cauſam iuſtam exeat, vel expellatur, tenetur denuò ea cauſa ceſſante ingredi.*

1. Ponendum eſt ex vi huius voti te eſſe obligatum ingredi religionem animo ibi perſeuerandi, ſi fortè iudicaueris tibi religionem expedire. Quia votum religionis non eſt votum ſuſcipiendi habitum religioſum, ſed eſt votum obſequendi Deo in religione toto vitæ tempore mediis voti paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ. Ergo obligat ad profeſſionem faciendã, ſaltem ſi religio probata placuerit: Sic ſupponunt omnes DD. apud Sanch. lib.4 ſum. *c.*16. *n.*74. Suar *tom.3. de Relig. c n.*2.

2. Ex

2. Ex quo principio videtur inferri manifeſte te obligatum eſſe ex vi voti, & conſequenter ſub graui culpa religionem probatam non deſerere, ſi prudenter iudicaueris tibi conuenire. Nam cum votum obliget ad profeſſionem faciendam præmiſſa illius probatione: & de ratione probationis ſit, vt probatum admittatur, ſi bonum, & conueniens inuentum fuerit: reſpuatur verò, ſi fuerit diſconueniens inuentum efficitur ſanè inuenta religionis conuenientia te obligatum eſſe illam amplecti, aliàs voto non ſatisfacis. Quod ſi dicas ratum, vel nullum eſſe, cui religio conueniens non ſit. Ergo nunquam deſeri poterit. Dicendum eſt non de ſola conuenientia religionis in ordine ad ſpiritualem animi ſalutem eſſe ſermonem, ſed de conuenientia religionis ad vitam quietè, tranquillè, & abſque animi perturbatione tranſigendam: cuius contrarium frequenter ingredientibus religionem euenire poteſt. Quando ergo hic ſucceſſus non adeſt, ſi religio deſeratur, & malè deſeritur, & voto non ſit ſatis; & ita tanquam certum tradunt D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 189. *art* 4. & Caietan. *ibi* Syluest. *religio* 2. q. 19. & *votum* 4. *quæſt.* 3. Valent. *diſp.* 6. *q* 6. *punct.* 4. *quæſt.* 4. Couarr. *de pactis* 1. p. § 3. *ad finem*. Suar. *tom 3. de Relig. lib.* 4 *c.* 2. *à n.* 2 *& ſeq.* Sanch *lib* 4 *ſumm. c.* 16. *n* 90. Layman lib. 4. ſumm. *tract.* 5. *cap.* 6 *n.* 12. *q.* 4 *concluſ.* 3. *& alij apud ipſos.*

Dices qui religionem vouit, cenſetur eam vouere ſub conditione probationis à iure conceſſæ. At ius concedit ingredientibus religionem abſque vllo voto, vt poſſint pro libito eam dimittere: *c. ad Apoſtolicam de Regularibus c.* 1. *eodem tit in* 6. Ergo vouens religionem voto ſatisfaciet, eſto pro libito religionem dimittat; ſi quidem non ſe vult ad religionem obligare aliter quam alij ingredientes obligantur.

3. Propter hanc rationem plures Doctores affirmant ingredientes religionem bona fide voto ſatisfacere, tametſi abſque cauſa iuſta eam deſerant eo ipſo ſolo quod non ſit ei grata. Nauarr. *lib.* 3. *conſil tit. de voto conſ.* 21 *in edit* Azor. 1. *parte lib.* 11. *cap.* 22. *q.* 6. *in fine* Bonacin. *diſp.* 4. *quæſt.* 2. *punct.* 5. § 6. *de voto n.* 22. Alij verò dicunt ingredientem religionem ſine voto, eámque deſerentem abſque cauſa iuſta, & rationabili peccare venialiter; quia leuitatis, & temeritatis arguitur recedens à via perfectionis inceptâ. Item ſi religionis Prælati nouitium expellerent, quem iudicarent religioni commodum peccarent ſane, ergo nouitius iudicans religionem ſibi commodam eſſe peccabit illam deſerens: vtrique enim eadem libertas in probatione conceditur, religioni probandi nouitium, & nouitio probandi religionem. Quod ſi voto ligatus religionem ingrediatur, affirmant dicti Doctores peccaturum mortaliter, ſi religionem abſque iuſta cauſa deſerat. Nam cum ius non concedat egredi nouitium abſque iuſta cauſa, ſed potius ſub culpa veniali cogat perſeuerare, ſi huic obligationi ſuperaddatur votum, ſub graui culpa obligabitur: Sic Caietan. 2. 2 *q.* 189. *art.* 4. *dub.* 3. Philiarc. de officio ſacerd. *to.* 1. *p.* 2. *lib.* 3. *c.* 20. *ad finem* Sanch. lib. 4 ſum. *c.* 16. *n.* 21. Layman *lib.* 4 *tr.* 5. *c.* 6. *q.* 4. *n* 12. *concluſ.* 3.

4. Cæterum ſi dicendi modi mihi non probantur; exiſtimo namque nouitium ingredientem ſine voto nullo peccato maculari ex eo, quod religionem deſerat motus aliquo honeſto fine, tametſi abſque cauſa rationabili, hoc eſt abſque eo quod ſentiat religionem ſibi eſſe difficilem, vel incommodam, ſufficit ſi ſentiat minùs gratam: Sic expreſsè Suarez tom. 3. de Religione *lib* 4. *cap.* 3. *num* 6. *& ſeqq.* Ratio eſt, quia nullum eſt præceptum, quod nouitium adſtringat ad perſeuerandum; cum potius omnia iura clament liberum eſſe ad deſerendam religionem. Luce autem naturali nequaquam obligatur in aſſumpto habitu perſeuerare: Sicut enim pro libito poteſt illam deſerere, eo ſolum quod ſibi minùs gratus ſit, præcipuè cum illum continuare non poſſit, quin profeſſione aſtringatur. Aliàs omnes incipientes conſilium aliquod Euangelicum exercere, v. g. Eleemoſynam facere, orationes fundere, obligari eſſent in illo perſeuerare in perpetuum, quod non eſt dicendum. Præterea ſi nouitius æquè eſſet obligatus non deſerere religionem ſibi accommodatam, & facilem, ac Prælatus obligatus eſt nouitium vtilem non expellere, non ſolum ſub culpa veniali, ſed mortali obligatus eſſet. Nam Prælatus expellens nouitium vtilem abſque cauſa rationabili contra eius voluntatem grauiter peccat, quippe abutitur poteſtate, & iuriſdictione ſibi conceſſa admittendi nouitios, vel expellendi; cum talis expulſio & religioni, & nouitio nociua ſit. Quapropter ex obligatione, Prælati retinendi nouitium vtilem religioni deduci non poteſt obligatio nouitij perſeuerandi in religione ſibi commoda, & facili. Quia Prælatus ex ratione officij ſibi conceſſi obligatus eſt vtilitati religionis proſpicere. At nouitio non incumbit huic vtilitati prouidere, ſed ſolum vtilitati propriæ in rebus præcepti; & cum ex illis non ſit religionis profeſſio, cum ad conſilia Euangelica pertineat, obligatus non eſt ad profeſſionem.

5. Neque inde ſit voto religionis aſſumendæ ligatum non peccare grauiter, ſi religionem ſibi commodam, & facilem deſerat. Nam eſto ad profeſſionem non obligetur, niſi præmiſſa illius probatione, & nouitiatu; quia tamen ad ipſam vi voti, & promiſſionis factæ obligatur, quam obligationem non habet, qui ſine voto ingreditur; ideo voto ligatus deſerere religionem non poteſt, ſi ſibi commoda, & facilis viſa fuerit. Secùs verò, qui ſine voto ingreditur. Neque hæc obligatio voti contraria eſt iuris diſpoſitioni. Ius namque non concedit, ſed permittit nouitio liberum à religione egreſſum: cui permiſſioni cedit ipſe ſe voto religionis ligando; ita vt impoſſibili ſit ſe voto religionis ligare, & nolle huic libertati egrediendi abſque vlla cauſa cedere.

Igitur voto religionis ligatus deſerens religionem, quam ſibi commodam, & facilem experitur, tametſi ob aliquos fines aliàs honeſtos, peccat mortaliter, & voto non ſatisfacit. Secùs verò eſt, ſi ſibi grauiter incommoda, & difficilis viſa fuerit, quamque exiſtimat alacri animo ferre non poſſe. Quia illo caſu nullum erit peccatum, ſi illam deſerat, & voto religionis manebit ſatisfactum. Quia bona fide, & ex vero animo religioſum habitum ſuſcepit, & quantum rationabiliter potuit, pro eius perſeuerantia pugnauit ſpectata ſua fragilitate, & naturali diſpoſitione: Sic pluribus relatis firmat Sanch. *lib.* 4. *de voto cap.* 16. *num.* 91. *iuncto num.* 90. Suar. *tom.* 3. *lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 11. *&* 12. Ex quo ſit eum qui ob prauum procedendi modum, quem facilè ſuperare poterat, à religione expellitur, voto non ſatisfacere, & à fortiori ſi ea intentione vt expellatur, malè procedit. Secùs verò ſi difficulter ſe continere poſſit. Sanchez pluribus relatis *lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 108. Suarez *tom.* 3. *lib.* 4. *c.* 3. *num.* 11.

6. Reſtat tamen enodanda grauis difficultas: An ſi ſupradicto voto religionis ſuperaddas votum illius perſeuerantiæ, amplius obligeris, ita vt non liceat tibi ex cauſa rationabili relinquere? Ratio difficultatis eſt, quia votum religionis (vt dictum eſt) non eſt votum ſolum de ſuſcipiendo habitu, ſed de perſeuerando in illo media profeſſione, quia eſt votum de religione, quæ non eſt abſque profeſſione, ſeu trium votorum in religione approbata emiſſione. Ergo votum perſeuerandi, & profitendi voto religionis nihil addit. Deinde obligari non potes ad profitendum, niſi præmiſſa probatione. Quia non potes obligari contra formam, & diſpoſitionem iuris communis. Sed de ratione intrinſeca probationis eſt, vt ſi probatum conſentaneum inuentum fuerit admittatur; ſin minùs reſpuatur. Ergo quantumcunque ad profeſſionem faciendam obligeris; poteris probatam religionem reſpuere, ſi tibi incongrua viſa fuerit; ſicuti potes, cum religionis ſuſcipiendæ voto ligatus es: Sic docuit Arag. 2. 2. *q.* 88. *art.* 3. *circa ſolut. ad* 2. Sot. lib. 7. de iuſtitia *q.* 2. *art.* 1. *ad* 3. Petrus de Ledeſm. 2 *tom. ſumm. tract.* 10 *cap* 3. *dub.* 7. *caſu* 4. Eman. Sà verbo *votum numero decimotertio.* Leſſius Suar. ſtatim referendi probabilem reputant.

7. Nihilominùs veriùs eſt, te poſſe voto aſtringi ad perſeuerandum in religione, tametſi religio incommoda, & difficilis viſa fuerit, modo ea difficultas tanta non ſit, vt periculum peccandi; vel impediendi maius bonum inducat: Sic ſupponit. D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 189 *art* 4. *in corpor. & ibi* Caietan. Nauarr. *c.* 12. *num* 47. Couarr. de pactis 1. p. § 3. *ad finem:* Azor 1. p. *libro* 11. *c.* 22. *q.* 8. Sanchez *lib.* 4. *cap.* 16. *n.* 81. Leſſius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 5. *num.* 46. Suar. tom. 3. de Relig. *lib.* 4. *cap.* 4. *à num.* 2. *& ſequentibus* Layman. *lib.* 4. *Theolog. mor. tract.* 5. *c.* 6. *num.* 13. & alij plures apud ipſos. Ratio eſt; quia hoc votum eſt de re bona, & honeſta, nec maioris boni impeditiua, ſcilicet de profeſſione facienda ſuperatis omnibus difficultatibus maius bonum non impedientibus. Ergo eſt votum validum.

8. Dices validum eſſe ſpectato iure naturæ, & antiqui iuris communis diſpoſitione. Quia his ſpectatis cedere poteras iuri probandi religionem, *c. ſtatuimus, c. conſulti, c. ad Apoſtolicam de Regularibus.* At ſpectato iure nouo Tridentin. *ſeſſ.* 25. *de Regularibus* inualidum eſſe, cum ibi prohibeatur, & annulletur quælibet annuæ probationis renunciatio, & votum perſeuerandi in religione hanc annuam probationem cum facultate egrediendi liberè videtur impedire. Item in *cap* 16. *de Regularibus*, annullat conſilium bonorum renunciationes; & pacta quæ minùs liberum, & expeditum egreſſum facere poſſent nouitio. Ergo à fortiori cenſendum eſt votum perſeuerandi ſuperatis omnibus difficultatibus poſſibilibus irritare, & annullare. Quia hoc votum minùs ei liberum, & expeditum egreſſum relinquit, quam quælibet alia bonorum renunciatio, & donatio. Sed contra eſt; quia conſilium nihil de voto profeſſionis diſpoſuit. Ex eo autem, quod prohibuerit, & annullauerit profeſſionem non præmiſſo anno nouitiatus, aliáſque renunciationes bonorum abſque conditionibus ibidem præſcriptis, non infertur annullaſſe votum profitendi eo caſu, quo probata religio periculum peccandi, vel impediendi maius bonum non inducat. Nam huiuſmodi votum optimè compati poteſt cum annua probatione. Quia probatio non excludit voluntariam probationem quoad Deum perſeuerandi ſuperatis quibuſuis difficultatibus maius bonum

non

non impedientibus, ſolum enim petit, vt decurſu vnius anni religio probet nouitium, & nouitius religionem. Quoad cauſas verò, ex quibus probata religio relinqui poſſit, nihil diſponit, ſed diſpoſitioni iuris naturalis remittit; ac proinde ingredientem liberum relinquit, vt ſi velit ſe voto aſtringere ad perſeuerandum poſſit, ſin minùs maneat in ea diſpoſitione, qua erat ante ingreſſum. Alias ſi probatio impediret hanc obligationem perſeuerandi ortam ex voto profitendi, & iam impediret obligationem perſeuerandi ortam ex voto ſimplici religionis, cum ex vi illius non poſſit deſeri religio, quæ commoda, & facilis inuenta fuerit; cum tamen nullo voto intercedente optimè poſſet relinqui abſque vlla culpa ob aliquem honeſtum finem.

9. Verum an de facto, quoties votum perſeuerandi religione, ſeu profitendi emittis, obligatus ſis perſeuerare, tametſi religio tibi incommoda, & difficilis valdè appareat? Satis controuerſum eſt. Communis ſententia affirmat te obligatum eſſe. Sic D. Thomas, Caietan. Nauarr. Azor. Couar. Sanch. & alij num. præcedenti relati. Mouentur; quia ſic vouens intendit ſe amplius obligare, quam ſi ſolum religionem voueret; aliàs non ea forma votum emitteret, neque voto religionis emiſſo illud votum ſuperadderet. At votum profitendi non poteſt ampliùs obligare, quam votum religionis, niſi obliget ad amplectendam religionem eſto incommoda, & difficilis appareat. Ergo dicendum eſt ad hoc obligare. Cæterum veriùs cenſeo eo ſolum caſu perſeuerandi amplius obligare quam votum religionis, cum vouens ſatis cognoſcit obligationem voti religionis, & ea ſuppoſita ſuperaddere intendit nouam obligationem quod manifeſtè conuincit fundamentum communis ſententiæ. Sed quia id rarum eſt (rarò enim religionem vouentes cognoſcunt vi illius voti obligatos eſſe profiteri, ſi religio inueniatur, facilis, & conſentanea; raròque ex voti perſeuerandi intendunt in regione perſeuerare, ſi difficilis, & incommoda appareat) ea de cauſa votum perſeuerandi communiter emiſſum non eſt præſumendum voto religionis obligationem ſuperaddere ſed eandem ampliùs explicare: Sic expreſsè vltra Doctores in principio huius quæſtionis relatos docet Suarez *tom. 3. de Religion. lib. 4. cap. 4. n.* 8. & meo iudicio eam defendit Sanchez eſto inuitus *dicto cap. 16. num.* 82. Quatenus aſſerit votum perſeuerandi non obligare, ſi aliquam magni momenti difficultatem in religione experiatur tempore voti ignoratam, aut alia notabilis difficultas ſuperueniat. Sed ob nullam aliam rationem voto religionis ligatus deſerere religionem poteſt niſi quia religionem difficilem grauiter experitur, quod tamen tempore voti prorſus ignorabat. Ergo votum perſeuerandi nullam in ſententia Sanchez obligationem ſuperaddit voto religionis. Quod verò regulariter vouentes non ſint cenſendi ſe velle obligare amplius voto perſeuerandi, quam voto ſimplici religionis. Sic probo. Quia velle perſeuerare ſub conditione, quod religio grauiter incommoda, & difficilis viſa non fuerit, eſt maximè Tridentin. conforme, quod hunc ſtatum amplectentes liberos eſſe voluit. Eſt item religioni maximè expediens; quippe ea via religioni vtiles ſunt, & in virtute proficiunt. Ergo ſic eſt præſumendum. Præterea in votis ſtricta interpretatio facienda eſt, neque imponenda eſt obligatio abſque grauiſſimo fundamento. At nullum eſt fundamentum firmum, vt vouentibus perſeuerantiam imponatur tantum onus, vt in religione grauiter difficili, & incommoda perſeuerent ſiquidem ſatis hoc votum explicari poteſt de perſeuerantia in religione, ſi bona fide probata inueniatur facilis, & conſentanea. Ergo ex voto perſeuerandi non ampliùs quam ex voto religionis obligantur, tametſi id clariùs explicent.

10. Hinc deducitur, qualiter voto perſeuerandi ligatus, ſi religionem, quam ingreſſus eſt, iuſtè deſerat, vel ab ea ob morbum, vel parentum neceſſitatem, vel aliam ob cauſam expellatur, obligatus ſit ceſſante impedimento iterum eam petere, vel ſi impedimentum non ſit commune aliis religionibus, ea deſerta aliam religionem ingredi?

Et quidem ſi probabilem ſententiam ſequamur. Votum perſeuerandi ſtrictiùs non obligare, quam votum religionis; conſtat ex dictis te liberum eſſe ab obligatione voti, modo impedimentum, ob quod deſeris religionem, vel ab ea expelleris non annullet ingreſſum; quia eo caſu reputandum eſt, ac ſi nunquam ingreſſus fuiſſes. At ſtante communi ſententia votum perſeuerandi ſtrictiùs obligare, quam votum religionis, eadem communis ſententia affirmat te obligatum eſſe iterum petere illam religionem ſi ſpes ſit in ea fortè recipiendum, vel aliam, ſi votum fuit religionis in genere, & perſeuerandi in ea. Sic docuit expreſsè Sanchez *lib. 4. cap. 16 num* 82. Layman. *lib. 4. ſumm. tract. 5. cap. 6. num* 13. Nauarr. *cap. 12. n. 46. & lib. 3. conſil.* 21 *num.* 10. *de voto* Bonacina *tom. 3. diſp. 4. quæſt. 2. punct. 5. § 6. n.* 22. Ratio eſt, quia non ſolum vouiſti ingreſſum, ſed perſeuerantiam, à cuius executione temporale impedimentum te liberare non poteſt, niſi dum ipſum durat. Ergo eo ceſſante aſtringi debes.

Cæterum ſatis probabile cenſeo in ſupradicto caſu te voto ſatisfeciſſe, neque obligatum eſſe iterum ingredi. Sic docuit Suarez tom. 3. de Religione *lib. 4. c. 4 num.* 15. Et me eius ratio conuincit: Quia vouens profiteri, non debet præſumi ſe voluiſſe obligare omnibus modis, & viis quibus poſſibilis eſt profeſſio, ſed ſolum præſumi debet ſe voluiſſe obligare ad profitendum, ſi receptus ſemel in probatione per ipſum non ſteterit; quia hic modus obligationis benignior eſt, & Eccleſiæ ſtylo conformis. Ergo aſſumpta probatione, ſi iuſtè egrediatur, vel à Prælato expellatur, voto ſufficienter ſatisfecit. Deinde votum religionis, & votum perſeuerandi in religione, vota ſunt de profeſſione facienda, & licet votum perſeuerandi ampliùs obliget, quam votum religionis, quia obligat ad grauiores difficultates ſuperandas. At non video qua ratione obliger ad illas ſuperandas non ſolum in vna probatione, ſed in omnibus poſſibilibus.

P V N C T V M V.

An votum religionis impediat matrimonij, ſponſaliorumque contractum, obligétque caſtitatem ſeruandam?

S V M M A R I V M.

1 *Votum religionis per ſe ad caſtitatem non obligat.*
2 *Impedit valorem ſponſalium, & licitum matrimonij contractum.*
3 *Si eo voto non obſtante matrimonium contrahas, obligaris non conſummare.*
4 *Quid ſi votum emittatur matrimonio conſummato?*

1. CErtum eſt votum religionis per ſe non obligare ad caſtitatem; quia non eſt votum caſtitatis, ſed eſt votum aſſumendi ſtatum continentem caſtitatem; ac proinde votum religionis eſt non votum caſtitatis promiſſæ, ſed promittendæ ea de cauſa violatio caſtitatis nunquam eſt directè contra huiuſmodi votum; indirectè tamen poteſt aliquando eſſe, cum eſt occaſio, ne votum executioni mandetur, vt ſtatim dicam.

2. Quapropter votum religionis obligat, ne illo ligatus contrahat ſponſalia, redditque ipſa ſponſalia nulla; quia Deo promiſſus, & dicatus non poteſt ſe alteri nec licitè, nec validè promittere, & dicare, vt colligitur manifeſtè ex *cap. rursùs, qui Clerici, vel vouentes*, & tradit in præſenti Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 4 cap. 5. in fine, & eſt omnium.* Deinde impedit ne licitè matrimonium contrahatur, eſto validè contrahi poſſit. Et quidem ſi contrahatur animo conſummandi; clarum eſt eſſe mortale peccatum, cum aſſumatur ſtatus impediens religionis ingreſſum. Si verò contrahatur animo non conſummandi. Sed ſtatim aduolandi ad religionem, etiam exiſtimo regulariter eſſe illicitum ob periculum conſummationis, ob deceptionem alterius contrahentis, vt multis allegatis probat Ioan. Gutierr. *tract. de matrim. cap. 25. num.* 4. Dixi regulariter; nam ſi ad legitimandum prolem, honorandámque concubinam ex eius conſenſu abſque periculo conſummandi contraheretur matrimonium, animo tranſeundi ſtatim ad religionem nullum eſſet peccatum in tali contractu. Ioan. Gutierr. *c. 25. n.* 3.

3. Quod ſi non obſtante voto matrimonium contrahas, obligatis illud non conſummare non ſolum petendo, ſed nec reddendo; quia obligatis non te reddere inhabilem ad votum exequendum. Quod de priori bimeſtri & res manifeſta, cum eo tempore poſſis, & debeas religionem ſuſcipere. Sanch. innumeros referens lib. 9. de matrim. *diſp.* 33. *num.* 14. Leſſius *lib. 2. cap* 41. *dub.* 5 *num.* 47. Illo autem bimeſtri tranſacto, ſi ab altero coniuge non petatur debitum, debes religionem ingredi. Quia obligatus es, dum coniux petitioni debiti non contradicit. Suar. *tom 3. de Relig. lib. 4. c. 5 num.* 7. Sanch lib. 9. de matrimon. *diſput.* 13. *num.* 14. At ſi coniux contradicit debitum petendo, credo te obligatum eſſe eius petitioni annuere. Quia tranſacto bimeſtri habet ius petendi debitum, neque impediri poteſt occaſione religionis aſſumendæ. Alias non ſolum bimeſtre eſſet à iure conceſſum pro deliberando de religionis ingreſſu, & excuſando coniuge à debiti redditione, ſed longius tempus. Suar. *loco allegato n.* 8. *& ſequentibus.* Neque ex eo quod aliquo, vel longo tempore poſt bimeſtre differatur petitio, infertur poſtea petente coniuge, antequam religionem ingrediaris, te obligatum non eſſe concedere, nam ceſſare à petitione debiti, non eſt ſe priuare iure petendi, quando placuerit, neque eſt concedere tibi licentiam, vt negato debito poſtulato religionem aſſumas: Conſummato autem matrimonio, & reddere, & petere potes. Quia votum religionis ſolum obligat ad religionem, cum illam aſſumere potes; quod poſt conſummatum matrimonium fieri nequit abſque coniugis conſenſu, vel diuortio in perpetuum celebrato. Suar. *tom. 3. lib. 4. cap. 4. numer.* 6. Sanch. lib. 9. de matrimon.

Digitized by Google

trimon. *diſp.33.n.15.& diſp.35.n.30. & ibi plures* Leſſius *lib. 2.cap.41.dub.5.n.47.in 2.edit.*

4. Si verò votum religionis emittatur poſt matrimonium conſummatum diſtinguendum eſt, an fuerit emiſſum ex licentia coniugis, vel abſque illa, an implendum tempore matrimonij, vel obligatione ipſius diſſoluta? Si ex licentia coniugis fuerit emiſſum obligabit ad ſui executionem ſeruatis conditionibus à iure præſcriptis eo caſu, quo vnus ex coniugibus religionem ingreditur: quia eſt votum de re licita. At ſi hæ conditiones non ſeruentur. Licentia data nullius eſt momenti, quoad voti obligationem iudicandum eſt de illo voto, ac de voto religionis emiſſo ſine licentia coniugis. Sanch. lib.9. de matrimon. *diſp.36. num.1.* Leſſius *lib.2. cap.41. dub.5. numero 47.* Quod ſi votum religionis emittatur abſque licentia coniugis implendum tamen tempore diſſoluti matrimonij, vel diuortij, clarum eſt validum eſſe, & obligatorium: Quia eſt de re omnino licita, & honeſta, qualis eſt religionis ingreſſus tempore habili. Sanchez lib.9. de matrim. *diſput.35. num.12.* Leſſius *lib.2. c.41. dub.5.num.47.* Si verò emittatur implendum abſque coniugis conſenſu tempore quo matrimonij obligatio in ſua vi perſiſtit. Suarez *tom.3. de Relig. lib. 4. cap.5. numero 3.* Cenſet validum eſſe, & obligare ad religionem coniuge poſtea conſentiente, vel ea defuncta. Mouetur quia res promiſſa, ſcilicet religio honeſtiſſima eſt, eſto modus ſub quo promittitur, fuerit impoſſibilis Ergo ſublato illo modo promiſſum obligabit: Quia vtile per inutile non vitiatur. Deinde quia qui obligatur ad religionem ſine conſenſu coniugis, à fortiori obligabitur illa conſentiente, vel defuncta. At verius eſt tale votum nullum eſſe, nullámque inducere obligationem: quippe eſt de re illicita, & impoſſibili. Nam licet aſſumptio religioſi ſtatus ex ſe licita ſit, & honeſta; attamen facta à coniuge abſque eius conſenſu illicita eſt, & impoſſibilis; ſi ergo per illud votum non religio abſolutè promittitur, ſed ſub ea circumſtantia, planè eſt promiſſio de re iniqua, & impoſſibili, ſicut ſi coniux alteri coniugi promitteret velationes recipere, tempore quo ab Eccleſia ſunt prohibitæ, promiſſio nulla eſſet. Regula verò vtile per inutile non vitiatur, intelligi debet, quando ad inuicem ſeparantur, ſecùs ſi nihil ex re promiſſa vtile remanet: Sic tanquam certum tradit Sanch. *lib.9. de matrim. diſput.35. num.12.* Leſſius *lib.2. c.41. dub.5 num.47.in 2. edit.* Bonac. *tom.2.diſp.4. q.2. punct.5. § 6. num.8.* Et ſatis colligitur, ex *c quidam, cap.placet de conuerſione coniugat* Verum ſi votum emittatur de religione aſſumenda abſolutè, validum erit. Quia dum contrarium non conſtat, præſumendum eſt emitti pro tempore habili: Hæc enim præſumptio & fauet valori actus, & culpam à voto excludit. Sanch. *lib.9. de matrimon. diſp.35 n 13.* Suar.*tom.3 de Relig.lib 4 cap.5. num 2.* Qualiter autem hoc votum religionis dirimat ſponſalia tract.de matrimon. dicendum eſt.

PVNCTVM VI.

An voto Religionis ſatisfacias Epiſcopatu aſſumpto?

SVMMARIVM.

1 *Proponitur dubitandi ratio.*

2 *Voto religionis non fit ſatis aſſumptione Epiſcopatus.*

3 *Conuincitur ſiniſtra interpretatio ad textum in c, per tuas, de voto, quam adhibet Henriquez, & alij.*

4 *Voto religionis ligatus peccat grauiter, ſi Epiſcopatum acceptet.*

5 *Ligatus voto religionis acceptans Epiſcopatus collationem, obligatus eſt petere à Pontifice licentiam renunciandi.*

6 *An tenearis petens licentiam votum manifeſtare? Negat Sanch.*

7 *Veriùs eſt oppoſitum.*

8 *Fit ſatis contrariis.*

9 *Poteſt hic Epiſcopus voti religionis diſpenſationem petere.*

1. RAtio difficultatis eſt, quia Epiſcopatus eſt ſtatus perfectior ſtatu religioſo, vt omnes Doctores tradunt, & latiſſimè probat Suar. *tom.3. de Religione, lib 1. c.15. 16 & præcipuè* 18 Et colligitur ſatis ex *c.licet de Regularibus c.veniens de iureiur.* Sed votum non infringit qui in meliùs commutat. *c peruenit 2 de iureiurando.* Ergo non violat votum religionis qui illud in aſſumptionem Epiſcopatus commutat; ſicuti non violat votum laxioris religionis, qui ſtrictiorem ingreditur, neque votum ſtrictioris qui profeſſionem facit in laxiori? Sic docent Abbas, Henriquez, Anton. *in c.per tuas de voto*, probabile cenſet Henriq. *lib.10. de Sacram. ordinis c. 32. in fine.* Tradit expreſsè Manuel Rodriguez *tom.2. ſumm. c.6. num.6.* Eman. Sà verbo *Epiſcopus num.2. in vtraque edit.*

2. Cæterum omnino tenendum eſt voto religionis non ſatisfieri aſſumptione Epiſcopatus: Sic docent D.Thom. *2.2.q. 189. art.3. ad 1.* & *ibi* Caiet. Syluest. *verbo votum 3. quæſt.9. & verbo Religio 2.q.20.* Azor. *1.p.lib.11.c.16.q.2. & c.22. q vlt.* Sanch. *lib.4. c.17. num.5.* Suarez tom.3.de Relig. *lib. 1.c.19 n.9.& ſeqq.* Laym. lib.4. ſumm. *tract.5. c.6. q.vlt. &* alij plures apud ipſos. Et ſumitur manifeſtè ex *c. tuas 10. de voto*, vbi de quodam, qui votum ſolemne religionis fecerat, hoc eſt in præſentia plurium, neque ſuo tempore impleuerat, ſed tranſgreſſor voti exiſtens ad regimen Eccleſiæ Hebennenſis vocatus, ſuit reſpondet Innocent. III. ab ipſo conſultus; ſi tuam ſanare deſideras conſcientiam regimen reſignes Eccleſiæ memoratæ, ac reddas altiſſimo vota. Quod ſi capitulum eiuſdem Hebennenſis Eccleſiæ te poſtmodum canonicè duxerit eligendum, electionem recipere poteris de te factam. Ex cuius textus deciſione manifeſtè colligitur voto religionis non eſſe ſatisfactum, ſiquidem Pontifex ſupponit conſcientiam illius Epiſcopi læſam exiſtere, & reſignatione Epiſcopatus, redditionéque voti ſanandam eſſe. Si autem aſſumptione Epiſcopatus vtpote ſtatus perfectioris, voto religionis fieret ſatis, nullum votum teneretur Epiſcopus reddere, ſicut non tenetur, qui in melius votum commutat, neque eius conſcientia ob hanc commutationem eſſet læſa.

3. Neque verum eſt quod tradit Henriq *d.c.32. nu. vlt. in comm.litt.1. & Emanuel.d. c.6. n. 6.* Pontificem loqui de conſilio, non de præcepto moti illis verbis. *Nos autem tuæ diſcretioni conſulimus.* Quia repugnat textui ſupponenti conſcientiam Epiſcopi læſam eſſe, indigeréque curatione; quod dici non poteſt ob omiſſionem rei ad conſilia Euangelica pertinentis. Quare licet Pontifex conſulat, conſulit tamen rem aliàs præceptam, & iure diuino debitam; tametſi ipſe nolit poſitiuo præcepto ad eius executionem obligare. Neque item eſt verum, quod tradit vterque Eman. *ſupra* illam deciſionem eſſe ſpecialem, eò quod ille Epiſcopus non ſolum votum emiſerat in Grationopolitana Eccleſia habitum ſuſcipiendi, ſed etiam in manibus Prælati ipſius Eccleſiæ promiſerat infra duos menſes poſtquam ab Apoſtolica ſede rediiſſet votum impleturum. Quæ promiſſio, quia videtur homini facta aſſumptione Epiſcopatus non commutatur. Non inquam verum eſt, quia eſto in manibus Prælati promiſerit infra duos menſes votum impleturum, Prælato tamen non promiſit, ſed Deo. Et eſto Prælato promiſiſſet, ſubintelligenda erat conditio, niſi ſtatum meliorem aſſumeret, vt in promiſſione facta alteri de matrimonio contrahendo contingit. Minùs bene procedunt Abbas, Anton. & Henriquez, cum dicunt Pontificem conſuluiſſe Epiſcopatum dimittere, & religionem ſuſcipere, eo quod in peccato mortali tranſgreſſionis voti Epiſcopatum aſſumpſiſſet, neque bono zelo, ſed ambitione ductus. Nam hæc ſine vllo fundamento ſunt excogitata, & contra diſpoſitionem iuris communis nunquam præſumentis delictum, niſi manifeſtum ſit. At in præſenti manifeſtum non eſt, Nam eſto ante aſſumptionem fuerit voti facti tranſgreſſor, quia tempore ſignato non impleuit, at illius culpæ pœnitere poterat, cum Epiſcopatum aſſumpſit, ſi aſſumptio Epiſcopatus eſt voti ſatisfactio: ſicut qui laxiorem religionem promiſerat ingreſſurum infra duos menſes, neque impleuit, & poſtea pœnitentia ductus ingreditur ſtrictiorem. Deinde eſto cōcedamus ambitione ductum, & cum peccato mortali illum Epiſcopatum aſſumpſiſſet; non infertur votum religionis extinctum non eſſe aſſumptione Epiſcopatus, vt poteſtatus perfectionis; quia ob peccatum mortale valor illius aſſumptionis non perit, neque caſu redditur. Si ergo poſt aſſumptionem Epiſcopatus votum religionis reddendum eſt, clarè infertur Epiſcopatu non extingui. Non minùs à veritate diſcedit Hoſtienſ. & Ioan. Andreas. Affirmantes (eſto ſub dubio) deciſionem Pontificis proceſſiſſe ob conſcientiam erroneam illius Epiſcopi; quia exiſtimabat obligatum eſſe renunciare Epiſcopatui, & votum religionis implere, vel vt alij dicunt ad vitandum ſcandalum ortum ex tranſgreſſione voti. Quia ſi id verum eſſet, potiùs debebat Pontifex veritatem declarare, & manifeſtare populo nullam eſſe obligationem implendi votum, vtpote quod erat ſufficienter impletum, quam occaſionem præbere confirmandi Epiſcopum in ſuo errore, & populum in ſcandalo. Nam ex hac manifeſtatione, & declaratione populi ſcandalum ſedabatur, & Epiſcopus veritatem agnoſcebat. Stet ergo firma deciſio illius textus, & noſtræ concluſionis veritas aſſumptione Epiſcopatus non impleri votum religionis. Ratio verò eſt, quæ ſimul eſt ſolutio contrariæ rationis. Nam eſto Epiſcopatus ſit ſtatus perfectior, quam religioſus. At nemini eſt perfectiùs illam aſſumere (extra caſum vrgentis neceſſitatis Eccleſiæ Tum quia ſupponit aſſumentem eſſe ſummè perfectum, iuxta illud Pauli. Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, &c. Quod de ſe nemo debet præſumere. Tum ob pericula elationis, quæ in illo munere adſunt. Tum quia non eſt medium ita aptiùs ad perfectionem propriam, ſicut eſt ſtatus

Digitized by Google

ſtatus religioſus. Eâque de cauſa diximus *tract. ſuperiori* votum non procurandi Epiſcopatum, imo neque acceptandi) extra caſum obedientiæ, & neceſſitatis validum eſſe.

4. Ex his infertur habentem votum religionis peccare grauiter, ſi Epiſcopatum acceptet. Vt tradunt Sylueſt. Azor. Suar. Sanch. Laym. & alij *n. præcedenti* relati. Quia quantum eſt ex ſe redditur impotens exequendi votum, cum iam illius executio non ex propria voluntate tantum, ſed ex Pontificia dependeat; ſiquidem nullus Epiſcopus exequi votum religionis poteſt non dimiſſo Epiſcopatu, vt tradit *Innoc. III. in cap. poſt tranſlationem de renunciatione.* Ob indecentiam quæ eſt, ne magiſter ex officio magiſterio retento fiat diſcipulus, & obligatus alios docere, obligetur ab aliis diſcere, & viam humilitatis inchoare, qui perfectionis culmina profitetur. At nullus Epiſcopus renuntiare Epiſcopatui poteſt abſque Pontificis conſenſu, *c. niſi cum pridem de renuntiatione, c. inter corporalia de tranſlatione Epiſcopi.* Ego acceptando Epiſcopatum is qui voto ligatus eſt, abſolutè redditur impotens exequendi votum, ergo peccat grauiter. Hæc procedunt de acceptatione confirmationis, ſeu collationis, qua verè Epiſcopatus obtinetur, non de acceptatione electionis, qua non Epiſcopatus, ſed ius ad Epiſcopatum conceditur, quod ius non impedit religionis ingreſſum, cum propria voluntate dimitti poſſit, cap. *inter corporalia de tranſlat. Epiſc.* Nihilominùs tamen cenſeo in tali acceptatione peccatum eſſe graue, tum ob periculum acceptandi confirmationem, & ſe impeditum reddendi ad votum. Tum quia inutilis, & irriſoria eſt acceptatio, & præter voluntatem eligentium, quæ ſtatim ex obligatione dimittenda eſt.

5. Secundò infertur, ligatum voto religionis, & acceptantem Epiſcopatus collationem, ſeu confirmationem obligatum eſſe petere à Pontifice licentiam renuntiandi Epiſcopatui; vt votum exequatur. Sic Azor. 1. *p. inſtit. moral. lib. 11. c. 22. q. vlt.* Sanch. *lib. 4. in Decalog. c. 17. num. 6.* Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 1. c. 20 à n. 1. & ſequent.* Layman. lib. 4. ſumm. *tract. 5. c. 6 in fine.* Quia hæc licentia eſt medium executioni voti omnino neceſſarium. Ergo ſtante obligatione exequendi votum, ſtat obligatio apponendi media illius executioni neceſſaria. Dices Supra *dicto textu in cap. per tuas.* Hanc licentiam eſſe conceſſam. Sed contra: Quia nullum eſt verbum, ex quo hæc generalis conceſſio colligatur. Præterquam quod non expediebat ſic concedi: cum ſæpe conuenientius ſit ob neceſſitatem Eccleſiæ in Epiſcopatu aſſumpto perſeuerare, quam eo dimiſſo ad religionem tranſire; ac proinde oportebat hæc omnia ponderare.

6. Sed eſt dubium; an talis Epiſcopus teneatur, cum petit licentiam votum manifeſtare, ſi ſimpliciter petita non conceditur? Negat Sanch. *d. c. 17 in fine*, & Layman. *ſuprà.* Tum quia cogeretur delictum commiſſum in acceptatione Epiſcopatus manifeſtare. Tum quia negata licentia renuntiandi Epiſcopatui ſuſpenditur obligatio voti. Tum quia ſubditus non tenetur emiſſo voto de materia ſuperiori ſubiecta votum declarare, vt præcedenti tractat. diximus, & conſtat. Nam ſi Epiſcopus aſſumpto Epiſcopatu votum religionis faceret, non eſſet obligatus votum manifeſtare, ſed ſufficienter ſatiſfaceret, ſi petita licentia abſque voti manifeſtatione ei denegaretur.

7. Cæterum veriùs cenſeo obligatum eſſe votum manifeſtare, ſi aliter licentiam obtinere non poſſit: Sic latè probat Suar. tom. 3. de Relig. *lib. 1. c. 20. à num. 5.* Ratio eſt, quia hæc voti obligatio ſuſpendi non poteſt, niſi media irritatione, vel diſpenſatione. Sed diſpenſatione nunquam voti obligatio ſuſpendi poteſt, niſi votum cognoſcatur, & cognitio cauſæ, ex qua concedenda eſt præmittatur, vt latiùs *tract. præcedenti* dixi. Irritatio autem directa in præſenti locum non habet, cum illud votum non fuerit emiſſum tempore ſubiectionis, indirecta verò irritatio, quæ eſt quædam diſpenſatio, quæque conſiſtit in impedienda voti executione; eo quod illius executio Eccleſiæ aſſumptæ præiudicet, exerceri non poteſt incognito voto, & ponderato Eccleſiæ præiudicio. Qua enim ratione Pontifex obligationem iuris diuini exequendi votum impedire poteſt negando renuntiationem Epiſcopatus, ſi nullum Epiſcopatui præiudicium prouenit ex tali renuntiatione, quippe æquè bonus Prælatus eſt qui præficiatur? Nam ſola obligatio regendi Eccleſiam aſſumptam non videtur præſtare ſufficientem cauſam impediendi voti executionem, cum pro voluntate Pontificis tolli poſſit tradita Eccleſia alteri regenda. At impedire executionem voti independenter à ſua voluntate facti non poteſt Pontifex, niſi cauſa iuſta diſpenſandi intercedat. Ergo neceſſariò Epiſcopus manifeſtare debet votum, vt irritatio indirecta, ſeu diſpenſatio concedatur.

8. Neque obſtant contraria ad 1. fateor obligatum eſſe indirectè aſſumentem Epiſcopatum voto ligatum manifeſtare delictum, quod commiſit in voti violatione, & Epiſcopatus aſſumptione, quando alia via non poteſt licentiam ad renuntiandum obtinere, niſi voto antea facto manifeſtato. Quia tacitè ſe ad hanc manifeſtationem aſtrinxit, cum ligatus voto Epiſcopatum aſſumpſit. Ad 2. concedo negata licentia renuntiandi Epiſcopatui, voti obligationem ſuſpendi, debet tamen licentia legitimè negari; quod non contingit niſi caſu quo maius Dei obſequium cedatur eſſe perſeuerare in regimine Eccleſiæ aſſumptæ, quam votum exequi. Ad 3. dico eſſe maximam differentiam inter votum factum poſt Epiſcopatum aſſumptum, & ante illius aſſumptionem. Nam poſt Epiſcopatum aſſumptum præſtatur ſub tacita conditione beneplaciti Pontificis, quo non conſentiente ceſſat obligatio. At emiſſum ante Epiſcopatum, nullam imbibit conditionem: Eâque de cauſa Pontifex impedire illius executionem non poteſt, niſi ſtante cauſa ſufficienti ad diſpenſationem. Quod ſi obiicias maritus impedire poteſt vota vxoris ante matrimonium facta, ſi materiæ ſuæ diſpoſitioni ſubiectæ præiudicant. Item impedire poteſt eorum executionem præcipiendo incompoſſibilia. Et idem eſt de domino comparatione ſerui. Ergo ſimiliter Pontifex impedire poterit Epiſcopo executionem voti religionis antea facti; eo ſolùm quod hæc executio præiudicat regimini Eccleſiæ, materiæ ſibi ſubiectæ. Reſpondeo negando conſequentiam; quia Pontifex non habet poteſtatem dominatiuam in Clericos, & Epiſcopos: neque item eſt Dominus beneficiorum, ſed diſpenſator; ac proinde ſpectare debet, vt munus diſpenſationis fideliter præſtet quid Deo gratiùs ſit Epiſcopum me ingredi religionem, quam in Epiſcopatu aſſumpto perſeuerare?

9. Denique aduerto hunc Epiſcopum voto religionis ligatum optime poſſe voti diſpenſationem petere: ſi enim ante Epiſcopatum poteſt, à fortiori poterit illo aſſumpto, ſi cauſa iuſta ſubeſt diſpenſationi: Sic Layman. lib. 4. ſumm. *tract. 5. cap. 6. in fine*: & eſt res manifeſta.

PVNCTVM VII.

Qui poſſint religionem ingredi.

CVm omnes illi qui vel iure naturæ, vel poſitiuo impediti non ſint, capaces exiſtant religioſi ſtatus, videndum eſt qui ſint, quibus tantum bonum interdicatur.

§. I.

An Epiſcopi, & Parochi à religionis ingreſſu arceantur.

SVMMARIVM.

1 *Parochus, & quilibet alius beneficiatus poteſt contradicente Epiſcopo religionem ingredi.*

2 *Epiſcopus non poteſt inconſulto ſummo Pontifice.*

3 *An debeat Pontifex hanc licentiam concedere nulla alia cauſa allegata præter ſtudium religioſæ vitæ? Proponitur dubitandi ratio.*

4 *Explicatur ſententia, & Pontificis deciſio.*

1. POſſe Parochum, & quemlibet alium beneficiatum etiam contradicente Epiſcopo religionem ingredi eſt expreſſa deciſio *textus in c. duæ 19. q. 2.* An verò teneatur licentiam à ſuo Epiſcopo poſtulare? Videtur docere D. Thom. *q. 189. art 7.* Azor *lib. 11. p. 1. c. 16. q. 3.* Sed non video quo iure hæc obligatio imponatur. Nam *textus* qui adducitur in cap. *licet de Regularib.* Loquitur de regularibus tranſeuntibus ad religionem ſtrictiorem. Quapropter exiſtimo poſſe irrequiſito Epiſcopo religionem amplecti; debet tamen ſtatim eum monere, vt loco ſui paſtorem prouideat, ne oues deſertæ maneant. Suar tom. 3. de Relig. *lib. 5. cap. 4. num. 14.*

2. Epiſcopus verò nullatenus poteſt inconſulto ſummo Pontifice, & abſque eius licentia, religionem ingredi: Colligitur ex cap. *niſi cum pridem de renuntiatione, & c. licet de Regularibus.* Ob perfectionem enim Epiſcopalis ſtatus, & obligationem contractam ſuæ Eccleſiæ inſeruiendi, merito prohibuit Pontifex, ne abſque ſua licentia & iam occaſione religioſæ vitæ fieret dimiſſio, & renuntiatio. D. Thom. 2. 2. *q. 189. art. 7.* Azor. 1. *p. lib. 11. c. 16. q. 2. & 3* Leſſius *lib. 2. c. 41. dub. 3. n. 14.* Suar *tom. 3. lib. 5. c. 4. n. 14.*

3. Sed dubium eſt; an debeat, vel poſſit Pontifex hanc licentiam concedere Epiſcopo petenti nulla alia allegata cauſa præter voluntatem, & ſtudium religioſæ, vitæ? Rationem dubitandi fecit Textus in c. *niſi cum pridem de renuntiatione.* Vbi ob ſolam ſupradictam cauſam non permittitur Epiſcopo renuntiare Epiſcopatui. Quia commune bonum priuatis commodis præferri debet. Et ſubduntur ſex cauſæ, ob quas ſolas renuntiare licitum ſit. Prima eſt crimen non quodcunque, ſe dumtaxat propter quod ipſius officij executio poſt peractam

Digitized by Google

peractam pœnitentiam impeditur. Secunda, debilitas corporis, quæ vel ex infirmitate, vel ex ſenectute procedit, nec tamen omnis, ſed illa ſolum per quam impotens redditur ad exequendum officium Paſtorale. Tertia defectus ſcientiæ, qui facilè tolli non poteſt. Quarta malitia plebis, quæ ita duræ ceruicis exiſtat, vt proficere nequeat apud ipſam: Quinta, graue ſcandalum puſillorum, quod aliter ſedari non poſſit. Sexta, irregularitas, præcipuè ex bigamia. Quæ omnes cauſæ ſi bene perpendantur, ad bonum plebis ſpectant, & ſubdit Pontifex: ſi propter alias cauſas ceſſionem affectes, non eſt in hoc tibi poſtulanti fauendum; & ita tradit Leſſius *l. 2. c. 41. dub. 3. n. 24.* & Valent. 2. 2. *diſp. 10. q. 3. punct. 4.* Subditque profeſſionem in religione factam nullam eſſe.

4. Supradicta ſententia, & Pontificia deciſio, quatenus negat ex affectu religioſæ vitæ non poſſe licentiam peti ad renuntiandum Epiſcopatum, neque debere à Pontifice concedi procedit quando nullus alius de facili adeſſet, qui æquè benè populo prouideret. Quia tunc bonum commune populi priuatæ vtilitati præferendum eſt. At quia ſæpè contingit adeſſe plures, qui æque bene, imò aptiùs Eccleſiam regant; credo tunc Epiſcopum licitè petere licentiam tranſeundi ad religionem dimiſſo Epiſcopatu, & prudenter à Pontifice concedi. Quia eo caſu & bono communi populi, & particulari Epiſcopi attenditur: Docet Suar. tom. 3. de Relig. *lib. 1. c. 20. numer. 7.*

§. II.

Qualiter impuberes, ſeu filiifamilias, & ſerui impediantur à religione.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfamilias pubes benè poteſt ingredi, ſecùs ſeruus durante ſeruitute.*
2 *Impuberes qualiter poſſint à parentibus religioni offerri.*
3 *Non impediuntur ex Trident. habitum ſuſcipere religioſum.*

1. CLarum eſt filiosfamilias puberes, ſi aliàs apti ſunt à religione ſuſcipienda nullatenus impediri; expediebat enim maximè in ſtatu eligendo ſui iuris eſſe. Quod ità verum eſt, vt excommunicationi ſubiiciantur. Sic impedientes Trident. *ſeſſ. 25. c. 18 de Regularibus*, ſeruus verò durante ſeruitute nullatenus poteſt religionem ingredi; quia ex iuſtitia obſequio domini aſtrictus eſt. Sed an eius nouitiatus validus ſit, pendet aliquantulum ex illa quæſtione infrà tractanda, an profeſſio eius valeat; qui enim dicunt profeſſionem valere, quia nullibi inuenitur irritata, à fortiori dicent valere nouitiatum. At quia multi negant illi profeſſioni valorem, non caret difficultate; an nouitiatus valeat, quia eſt ad profeſſionem diſpoſitio. Sed veriùs exiſtimo valere non abſolutè, ſed ſub conditione ſi herus conſenſerit profeſſionem fieri; ſicut de coniugatis dicemus in ſequenti.

2. De impuberibus qualiter poſſint à parentibus religioni offerri, ipſique poſſint religionem ingredi; latiſſimè tractat Sanch. *lib. 4. in Decalog. c. 18.* Suarez tom. 3. de Religione *lib. 5. c. 1. 2. & 3.* Sed ſuperuacaneum duxi in his immorari; cum viu receptum ſit in religionibus præcipuè virorum nullum iam impuberem recipi, & eſto recipiatur, receptio eius non conducit, vt nouitiatus legitimus inchoëtur, quovſque pubertatem adeptus ſit: cum enim Trident. *ſeſſ. 25. de Regularib. c. 15.* ſtatuerit profeſſionem faciendam non eſſe ante 16. annum completum, inſuperque dixerit completo nouitiatu habiles admittendos eſſe, minùs idoneos expellendos; tacitè inſinuauit poſt pubertatem verum nouitiatum eſſe incipiendum, & meritò; quia ante illam ætatem non poſſunt ſatis religionem experiri, præcipuè difficultates in obſeruanda caſtitate: Sic tanquam certum tradunt Gloſſ. *in clem. fin. verbo ætate de Regularibus per textum ibi.* Sylueſt. verbo *religio 2. q. 11. & religio 3. q. 1.* Greg. Lopez *leg. 3. verbo vn anno tit 7. part* 1. Azor. 1. p *lib. 12. c. 2. q. 4. & 7.* Sanch. aliis relatis lib. 5. ſumm. *c. 4. n. 22.* Suar. tom. 3. de Relig. *lib. 5. cap. 4. n. 8.*

3. Dubium tamen eſt; an ex decreto Trid. *ſeſſ. 25 de Regularib.* expreſsè prohibeatur puellis habitum religioſum ſuſcipere ante annos pubertatis? Aliqui cenſent impediri, niſi expreſsè parentes, aut tutores conſenſerint: Sic Manuel Rodrig. *tom. 3. regul. q. quæſt. 12. art. 2.* Barboſa in declarat. *concil. circa ſupradictum locum*, referique à ſacra congregatione deciſum.

Sed omnino dicendum eſt ſupradicto decreto nihil ſpeciale ſtatui circa ingreſſum impuberum, ſed iuris antiqui diſpoſitioni relinqui; quare cum iure antiquo poſſint impuberes tam viri, quam fœminæ non contradicentibus parentibus, vel tutoribus religioſum habitum ſuſcipere, vt colligitur ex cap. 1. *de Regularib. & ex c. 1. 2. & 3. cauſa 20. q. 1.* Sic poſſunt non obſtante diſpoſitione Tridentin. quia Tridentin. ſolum diſpoſuit, ne puella maior duodecim annis habitum religioſum ſuſciperet; quin Epiſcopus eius voluntatem examinauerit. De minori autem nihil diſpoſuit quoad habitus ſuſceptionem, ſed ſolùm quoad profeſſionem loquit enim Sancta Synodus. Si puella quæ habitum regularem ſuſcipere voluerit, maior duodecim annis ſit, non ante eum ſuſcipiat nec poſtea ipſa, vel alia (ideſt quæ ante eam ætatem ingreſſa fuit) profeſſionem emittat, quam explorauerit Epiſcopus Virginis voluntatem. Supponit ergo concilium minorem duodecim annis poſſe habitum regularem ſuſcipere, cuius voluntas exploranda eſt ab Epiſcopo in ſola profeſſione; & ita latè probat Michaël Mutina de ſacrorum hominum continentia *lib. 4. controuerſ. 9. toto c. 4.* Sanch. *lib 4. ſumm. c. 18 n. 34.* Suar. *tom 3. de Religion. lib. 5. c. 2. num. 9.* Quod ſi roges, quare concilium ſtatuit maiorem duodecim annis ſuſcipientem habitum examinandum eſſe ab Epiſcopo non ſolum in profeſſione, ſed etiam in habitus ſuſceptione, minorem verò non eſſe examinandum in ſuſceptione habitus? Facilè reſpondetur; quia impubes non propria, ſed parentum voluntate regitur: cui voluntati præiudicare noluit concilium, ſed potiùs fidit in bonum filij ordinandam eſſe. Specialiter autem ſtatuit hoc examen pro fœminis, & non pro viris. Quia regulariter fœminæ, & non viri ad religionem coguntur, minorique ſcientia, & diſcretione, Pollent in ſtatus electione. Sed qualis culpa ſit hoc examen non præmittere in habitus ſuſceptione? Suar. *d lib. 5. c. 1. n. 9 fine*, non declarat, ſed ſolum dicit non careret culpa illa omiſſio; nam illa verba concilij *ſtatuit, & decernit* vim præcepti ſufficienter declarant. Crederem autem eſſe culpam grauem ex vi huius decreti; quia & materia grauis eſt, & in profeſſione eſt res certiſſima, vt dicemus. Sed quia video conſuetudine introductum eſſe, ne Epiſcopi ſuſcipientem habitum regularem examinent, ſed profiteri volentem; ea de cauſa nullum eſt peccatum in ſuſceptione habitus hoc examen omitti. Et ita tradit Sanch. lib. 5. ſum. *cap. 4. n. 84. fine.*

§. III.

Qualiter coniuges impediantur à religionis ingreſſu.

SVMMARIVM.

1 *Ante matrimonij conſummationem non impediuntur, ſecùs illo conſummato.*
2 *Valida eſt habitus ſuſceptio à coniuge poſt matrimonium conſummatum, dependenter tamen à voluntate alterius.*
3 *Fit ſatis contrariis.*

1. ANte matrimonij conſummationem certum eſt non impediri: matrimonio autem conſummato impediuntur, niſi cauſa adſit perpetui diuortij, vnus alteri licentiam concedat, *cap. quidam, cap. placet, cap. ex parte, cap. veniens, & aliis de conuerſione coniugat.* Ex quibus textibus manifeſtè colligitur ita impeditos eſſe, vt profeſſio facta nulla ſit.

2. Hinc ergo oritur dubium, an receptio habitus, ſeu nouitiatus non conſentiente coniuge nullus ſit? Videtur eſſe nullum, & omnino iterandum; quia nouitiatus eſt ad profeſſionem diſpoſitio: Ergo diſpoſitum in profeſſione cenſendum eſt in nouitiatu diſpoſitum eſſe. Item eſt contra iuſtitiam. Non ergo expedit, vt illam Eccleſiam tanquam validam acceptet. Cæterum veriùs exiſtimo valere coniuge ante profeſſionem conſentiente. Quia nullibi inuenitur irritatus; ſolum enim ius irritauit profeſſionem coniugis altero coniuge non conſentiente. Sed ex hac irritatione non infertur irritari receptionem: ſiquidem facta receptione, & nouitiatu continuato, poteſt coniux antea renuens conſentire: quo conſenſu poſito profeſſio fieri poteſt; quia ceſſauit impedimentum, ſub quo erat irritus. Ergo fieri poteſt abſque noua inceptione nouitiatus. Quia nouitiatus in ſe non fuit irritus, ſed ſolum irritus eſſe poterat ex irritanda profeſſione, qua ceſſante irritatione nouitiatus ſuæ naturæ relinquitur; ac proinde validus perſiſtit, & effectum habere poteſt; ſic expreſsè tradit Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 4. n. 10.* Et faciunt quæ adducit Sanch. *lib. 7. de matr. diſp. 37. à n. 46.*

3. Neque obſtant contraria. Nam eſto nouitiatus ſit diſpoſitio ad profeſſionem; non inde fit irritari ex cauſis, quibus profeſſio irritatur, ſed ſolum non poſſe habere effectum, dum cauſæ irritantes profeſſionem perſtiterint, at illis ſublatis, cum validus ſit effectum ſortiri poteſt. Secundũ argumentum ſolum probat conuenientiam, quod nouitiatus irritaretur, non tamen probat de facto irritatum eſſe. Adde neque hanc conuenientiam probat; nam eſto illicitus ſit, & peccaminoſus ſufficiens eſt, vt nouitius religionis onera experiatur, & religio

nouitium, & conſequenter vt legitimus ſit; & ab Eccleſia vt talis acceptetur; aliàs ſi ſola iniuſtitia, & turpitudo in his actibus reperta præſtaret nullitatem, neque matrimonium, neque profeſſio illicitè facta valida eſſent; quod eſt abſurdum.

§. IV.

An obſtricti debitis, & ratiociniis reddendis ſuſcipere habitum religioſum poſſint?

SVMMARIVM.

1 *Si bona non habeas, neque ſperes habere, ex quibus ſatisfacias creditoribus, potes religionem ingredi.*
2 *Idem eſt ſi debita ſint incerta.*
3 *Si breui tempore ſperas manens in ſæculo ſatisfacturum, non potes religionem ingredi.*
4 *Si vltra biennium, vel triennium, ſperas ſatisfacturum, & non antea abſque graui difficultate. Aliqui negant te poſſe religionem ingredi,*
5 *Alij oppoſitum cenſent.*
6 *Approbatur hæc ſententia in debitis prouenientibus ex liberali tua promiſſione.*
7 *Prima ſententia approbatur in debitis ortis ex delicto, vel ex contractu oneroſo.*
8 *Si hac obligatione non obſtante profeſſionem feceris, nec tenetur Prælatus concedere licentiam vt, propriis manibus labores pro ſatiſfactione exhibenda, neque data licentia, teneris illa vti.*
9 *Obligatus à ratiocinio impeditur à religionis ingreſſu, dum non ſatiſfacit.*
10 *Quid de his dicendum ſit ſpectata conſtitutione Sixti V. & Clement. VIII.*

1. ALiqua ſunt in hac quæſtione certa, alia ſub opinione. Primò certum eſt te poſſe religionem ingredi, ſi neque habeas bona, vnde creditoribus ſatisfacias, neque ſperas probabiliter habere; quia tunc cenſeris abſolutè impotens: Sic tradunt omnes Doctores in diſcurſu referendi.

2. Secundò eſt certum, ſi debita ſunt incerta, (hoc eſt ſi nulli determinato debita ſunt, ſed ſunt pauperibus, vel piis operibus reſtituenda) te poſſe religionem ingredi, tametſi breui tempore ſperes habiturum bona, quibus integrè ſatisfacias. Nam cum hæc obligatio non tam iuſtitiam, quam pietatem ſpectet iure Eccleſiaſtico potiùs quam naturali exercendam, abundè videtur impleri, ſi te tuáque omnia religioni tradis. Quid enim magis pium excogitari poteſt? Sic Arag. 2. 2. *q. 88. art. 12. circa ſolut. ad* 1. Man. Rodrig. *tom. 3. q. regul. q. 10. art 9. notab.* 1. Sanch. lib. 4. ſum. *cap.* 19. *n.* 4. Suar. *tom.* 3. *de Relig. l.* 5. *c.* 7. *n.* 1. Limitat autem Sanch. hanc doctrinam, vt procedat in debitis nomine proprio; non in alieno. Si enim (inquit) acciperes à Petro quantitatem pecuniæ pauperibus, vel piis operibus reſtituendam, illámque conſumeres, non poſſes religionem ingredi, ſi breui tempore ſperares habiturum vnde ſatisfaceres. Quia illud debitum eſt debitum iuſtitiæ, & certæ perſonæ debitum nempe Petro, cuius voluntatem accipiendo pecuniam, tacitè obligatus fuiſti adimplere. At hæc limitatio mihi non probatur: ſi enim Petrus, qui nomine proprio incerta debet, non impeditur ob id debitum à religionis ingreſſu, neque tu impediendus es quippe qui eamdem, quam Petrus habeat, ſuſcepiſti obligationem, ipſe enim eam in te tranſtulit traditione pecuniæ.

3. Tertiò certum eſſe debet (etſi ab aliquibus negetur) ſi breui tempore in ſæculo detentus ſperas ſatisfacturum creditoribus, vel ex fructibus alicuius officij, vel beneficij vel ex acquiſitis arte, & induſtria tuo ſtatui accommodatis, te obligatum eſſe ſuſceptionem habitus differre, ſi interim graue, & extraordinarium periculum committendi aliquod peccatum mortale tibi non immineat: Sic docent expreſsè Nauarr. *comment. de Reg n.* 8. *ratione* 6. *& ſolut. ad* 4. Azor. 1. *p. l.* 12. *inſtit. mor. c.* 1 *q.* 5 Petrus. Nauarr. *l* 4 *de reſtitut. c.* 4 *difficul. vlt. n.* 78. *&* 79. Sanch. l. 4. ſum. *c.* 19. *n* 8. Suar. *tom.* 3. *de Relig l.* 5. *c.* 7. *n.* 2. Leſſi. *l.* 2. *c.* 41. *dub.* 3. *n.* 32. Ratio eſt; quia abſolutè cenſeris potens ad ſatisfaciendum, cum abſque graui difficultate, & breui tempore id facere poſſis. Neque æquitas iuſtitiæ patitur obſequenda conſilia creditoribus grauiter præiudicare, & præcepti naturalis reſtituendi, obligationem omittere. Quod ſi roges quod tempus breue reputandum ſit, vt tenearis religionem differre, ſi intra illud ſperas debitum, vel illius notabilem quantitatem ſoluere; Placet ſententia Sanch. *dicto. c.* 19 *n* 8. Biennium eſſe, vel ad ſummum triennium, vt placet Maiori, & Nauarr. ab eodem Sanch. allegatis.

4. Difficultas ergo eſt; an poſſis religionem ingredi ſi vltra biennium, vel triennium manens in ſæculo, & non antea abſque notabili difficultate ſperas debitum graue ſoluere? Negat Valent. 2. 2. *diſp.* 5. *quæſt.* 6. *punct.* 7. verſ. *præter hæc.* Ioan. Met. *Cod. de reſtitut q.* 3. *tota cauſa* 8. Corbon. *de reſtit. q.* 85. *dub.* 3. Suar. tom. 3. de Relig. *lib.* 5. *c.* 7. *n.* 12. Probatur; quia præceptorum omittenda non eſt ob opus conſilij, & perfectionis quale eſt religionis ingreſſus. At dum ſpem moralem habes ſatisfaciendi etiam ad longum tempus extenſam, obligatione præcepti naturalis aſtringeris. Ergo omittere illam non potes ob ingreſſum religionis qui eſt opus conſilij. Quod ſi dicas te omittere illius obligationem non ob ingreſſum religionis vtcumque, ſed quia longo tempore dilatus tibi grauiter damnoſus eſt, quippe priuat continuo virtutum exercitio, & animum exponit periculo lethaliter peccandi, & deſiſtendi à bono propoſito? Obſtat; quia illud damnum non eſt in rebus acquiſitis, ſed acquirendis; ſed damnum in acquirendis bonis ſpiritualibus ſupererogationis excuſare non poteſt à præceptorum obſeruatione. Alias poſſes excuſari manens in ſæculo à reſtitutione facienda ſi velles Xenodochio inſeruire, & orationi, contemplationique vacare, quod nullatenus eſt admittendum quia æquitas iuſtitiæ non permittit te bonis ſpiritualibus locupletari cum præiudicio tertij. Si autem dicas id eſſe ſpeciale religionis priuilegium, debebas aliquo iure, vel ratione firma fundare. Cum ergo id facere non poſſis; conuinceris obligatus eſſe in ſæculo manere ſi ſic manens ſperas etiam poſt longum tempus creditoribus ſatisfacere.

5. Alij grauiſſimi Doctores ſentiunt te poſſe cedendo bonis ſtatim religionem ingredi: Sic expreſsè D. Thom. 2. 2. *q.* 189. *art.* 6. *ad* 9. eſto alij in contrarium conentur explicare Caietan. *ibi* Silueſt. verbo religio *quæſt.* 4. *Arag.* 2. 2. *q.* 62. *a* 8. *in cauſ.* 8. Eman. Sà verb. *religio n.* 1. & alij plures relati à Sanch. *l.* 4. *ſum. c.* 19. *n.* 7. Neque limitant ad longum tempus, ſed abſolutè pronunciant te poſſe ſtatim ingredi religionem, relinquendo bona, quæ habes, vt ex illis creditoribus quantum fieri poſſit, fiat ſatis: Et probabile reputat Leſſi. *l* 2. *c.* 41. *dub.* 3. *n.* 32. *in* 2. *edit.* Mouentur, quia debitis ſoluendis non aſtringitur perſona in ſe, ſed in bonis. Ergo ſi bonis cedis, perſonam religioni tradere poteris. Deinde ſatisfactio, quæ non niſi cum magna difficultate, vel longo tempore expectato, & cum detrimento ſpiritualis ſalutis fieri poteſt, cenſenda eſt moraliter impoſſibilis, ſed talis eſſe videtur quæ mandet longo tempore ingreſſum religionis differre. Ergo non obligat.

6. In hac re dicendum eſt, ſi debita orta ſunt ex liberali tua promiſſione; eo quod Petro promiſeris aliquam pecuniæ quantitatem, vel aliquod obſequium, non es obligatus vllum tempus ad ſui executionem expectare, ſed ſtatim potes ad religionem tranſire eo omiſſo: quia omnes hæ liberales promiſſiones tacitam imbibunt conditionem; niſi ad meliorem vitæ frugem feceris tranſitum: Si enim promiſſio matrimonij, quæ omnium, quæ in fauorem hominum fieri poſſunt fauorabilior eſt, hanc imbibit conditionem, à fortiori eam imbibent reliquæ. Et ita docet Silueſt. verbo *relig.* 2. *q.* 4. *fine*, *& q.* 5. Azor 1. *p. l.* 12. *inſtit. mor. c.* 1. *q.* 4. Medina de reſti. *q.* 3. *cauſa* 8. *ad* 4. Sanch. plures referens *l.* 4. *c.* 19. *n.* 31. *&* 38. Suar. tom. 3. de Relig. *lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 13.

7. Verum ſi debita ex delicto, vel ex contractu oneroſo ortum habuerint, veriùs exiſtimo cum Doctoribus primæ ſententiæ impedire religionis ingreſſum quoties ſpes adeſt ſatisfactionis etiam poſt biennium. Moueor tum rationibus ibidem adductis. Tum quia eximi ob ingreſſum religionis ab obligatione ſatisfaciendi creditoribus non potes, niſi vel ex priuilegio religioni conceſſo, vel quia reipſa, & notabiliter loquendo cenſeris impotens. Sed nullum eſt priuilegium conceſſum religioni excuſans à debitorum ſolutione ob illius ingreſſum, vt docent expreſsè Petr. Nauarr. *l.* 4. *de reſt. c.* 4. *difficult. vlt. n.* 79. Sanch. *d. c.* 19. *n.* 8. poſt medium. Neque etiam eſt moralis impotentia. Hæc enim cenſenda non eſt ex eo ſolum, quod quadriennio, vel quinquennio differatur ſolutio; aliàs probata ſtatim hac neceſſaria dilatione excuſatus eſſes à debitorum ſolutione; tametſi religionem non ingredereris, quod nullus concedet. Neque item cenſenda eſt ex detrimẽto, quod pateris omittendo, religionis fructus, quos illo tempore conſequi poſſes religionem intrando; quia hoc eſt detrimentum in bonis non neceſſariis, ſed liberis, non de præcepto ſed de conſilio, non acquiſitis, ſed acquirendis. Si enim detrimentum in his bonis moralem impotentiã ipſo iure conſtitueret, dilatio vnius anni religionis illam conſtitueret, cum eo tempore non modici fructus ſpirituales obtineri poſſent. Item non ſola religionis dilatio, ſed dilatio vitæ Eremiticæ, vel continui in Xenodochio obſequij hanc moralem impotentiam conſtitueret, quod credo nullus audebit concedere. Igitur ex nullo capite excuſari potes, Deinde ipſemet Sanch. *dicto c.* 18. *n.* 8. Fatetur & bene ſi intra biennium potes notabilem quãtitatem debiti ſoluere, te non poſſe religionem ingredi. Ponamus ergo intra ſequens biennium aliam notabilem quantitatem te ſoluere poſſe, & tertio biennio integrè debito ſatisfacere. Neſcio qua ratione in huiuſmodi caſu poſſes religionem ingredi. Nam qua parte obligatus fuiſti illo primo biennio expectare ob ſoluendam illam notabilem quantitatem, videris obligandus ſecundo, & tertio biennio. Ergo debitum quod

Digitized by Google

quod intra quinquennium, vel ſexennium ſolui poteſt, non præſtas facultatem religionem ingrediendi. Quocirca vel dicendum eſt, nullam eſſe obligationem ſpectandi, neque vno menſe, ſed dimiſſis bonis te poſſe ſtatim religionem ingredi, vel eſſe obligationem expectandi quadriennio,& ſexennio, ſi intra illud tempus debito fieri poteſt ſatis. Et hoc mihi magis probatur.

8. Quod ſi contempta hac obligatione religionem profeſſus eſſes, aliqui Doctores exiſtimant, te obligatum eſſe manibus laborare, vel alia via decenti bona acquirere, quibus poſſes creditoribus ſatisfacere, ipſúmque religionis Prælatum obligatum eſſe licentiam concedere, tametſi non ad deſcendum habitum neque, ad videndum extra clauſtra Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 6. cap.* 10. *n.* 7. Sed veriùs exiſtimo neque Prælatum obligatum eſſe hanc licentiam concedere, neque te illa vti. Quia non creditorum, ſed religionis es, & profeſſione facta cum ceſſione bonorum debita extinxiſti: Sic Syluest. *religio* 2. *q.* 4. Sanch. pluribus relatis l. 4. ſum. *c.* 19. *n.* 14. Leſſius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 3. *n.* 31. Cenſet nullatenùs monaſterium obligari, niſi quatenus ditius factum eſt.

9. Denique obligatus ad ratiocinia publica ſeu Reipublicæ ſpectato iure antiquo impeditus erat religionis ingreſſu, quouſque rationem redderet; ſecùs obligatus ad priuatorum ratiocinia: Habetur, *cap. vnico de obligatis ad ratiocinia, & c. legem* 35. *diſtinct. & leg. officiales*, C. *de Epiſc. & Cleric.* Et tradit Syluest. verbo *relig.* 2. *q.* 6. Sanch. *lib.* 4. *cap.* 19. *n.* 19 At credo vtrumque impeditum eſſe a religionis ingreſſu. Quia extra religionem facilè ſatisfieri poteſt, intra difficilè, cum frequenter ex his ratiociniis lites, & turbationes oriantur: Sic Leſſius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 3 *n.* 33.

10. Hucuſque egimus quid ex natura rei, ſeu ſpectato iure antiquo fieri oporteat, videamus quid ſpectatis conſtitutionibus Sixti V. & Clem. VIII. Nam Sixtus V. in ſua conſtitutione edita 1587. inhabiles non ſolum ad profeſſionem, ſed etiam ad habitus ſuſceptionem conſtituit illegitimos, criminoſos, & ingenti ære alieno grauatos, & ratiociniis reddendis obſtrictos; quæ conſtitutio quoad inhabilitatem, ſeu nullitatem habitus, & profeſſionis Clement. VIII. reuocauit. Quoad pœnas autem tam ingredientibus, quam recipientibus ibidem poſitas, & quoad ingreſſum in ſua vi, & firmitate reliquit. Gregor verò XIV. prorsùs ſuſtulit quod de illegitimis Sixtus diſpoſuerat, & ad ius commune reduxit. Solum ibi cauet, ne illegitimus in religionem recipiatur, in qua pater eius ſuperſtes ſit. Excluſit igitur Sixtus V. à religione criminoſos non quoſcunque, ſed qui furta, latrocinia, rapinas, homicidia, aliáve facinora patrarunt, timéntque ob ea puniendos eſſe, & vt punitionem effugiant, ad religionem confugiunt. Debent ergo delicta eſſe publica, non occulta. Nam ob occulta delicta punitio non timetur, & non vtcumque publica debent eſſe, ſed de quibus ſpecialis inquiſitio facta eſt, neque reus abſolutus eſt, vel punitus: nam ſtante abſolutione delictum manet occultum, ſtante punitione fini conſtitutionis eſt ſatisfactum, & conſequenter poterit religionem ingredi Suar. tom. 3. de Relig. *lib.* 5. *c.* 7. *à n.* 15. Deinde excluſit à religione ingenti ære alieno grauatos, qui culpa ſua in impotentiam ſatisfaciendi deuenerunt, ſi tamen ſpem habent aliquando ſatisfaciendi, conſtat ex illis verbis. Multi Doctores poſt dilapidatam rem familiarem. Quare ſi abſque ſua culpa ſupra vires debitis grauati ſunt, eſto breui tempore expectato ſatisfacere poſſint, non comprehenduntur in hac conſtitutione; tametſi iure naturæ à religione impediantur; vt dictum eſt. Tandem excluſit obnoxios ratiociniis reddendis, ſiue publicis, ſiue priuatis: illos tamen quibus ex huiuſmodi cauſa, vel moleſtia eis iam illata eſt, vel timendum ſit, ne inferatur. Nam ſi abſque lite, illóue grauamine aut diſtrictione creditur rationes reddi poſſe, optimè poſſunt religionem ingredi. Sed hæc non debent facilè præſumi.

§. V.

Qualiter filius ob parentum, vel fratrum neceſſitatem, vel è contra parentes ob filij neceſſitatem à religione impediantur.

SVMMARIVM.

1 *Triplex neceſſitas diſtinguitur.*
2 *Si neceſſitas ſit extrema, & in ſæculo manens poteſt ſubuenire, è contra in religione, nequit ingredi filius.*
3 *An hac obligatio extendatur ad nepotem comparatione aui, & ad fratres inter ſe? Negat Suar.*
4 *Contrarium etiam comparatione cuiuſlibet proximi à communi ſententia defenditur.*
5 *Neceſſitas grauis obligat filium religionis ingreſſum differre.*
6 *Procedit, tametſi filius religionis votum emiſiſſet.*
7 *Apponitur limitatio, niſi filius ſpirituale ſalutis periculum habeat, qualitérque hoc eſt intelligendum.*
8 *Quid ſi parens filium ad peccatum induceret?*
9 *Quid ſi vterque grauem neceſſitatem pateretur, & ſolus vnus ad malum prouocaret.*
10 *Quæ dicta ſunt, procedunt, tametſi filius voto religionis ſuſcipiendæ legatus eſſet.*
11 *Quæ dicuntur de filio comparatione parentis dicenda ſunt de parente comparatione filij.*
12 *Ob neceſſitatem fratrum, aliorúmque conſanguineorum non teneris religionem differre.*
13 *Si voto religionis obſtrictus ſis pro determinato tempore, non potes differre ob hanc fratrum neceſſitatem propria authoritate, bene authoritate Prælati.*
14 *Neceſſitas communis non præſtat filio comparatione parentis impedimentum religionis ingreſſui.*

1. TRiplex neceſſitas diſtinguenda eſt (vt diſtinximus *tract.* 6. *de charit. diſp.* 2. *de eleemoſ. punct.* 2.) alia extrema, alia grauis, alia communis. Extrema eſt, in qua ſi non ſuccurras, vita proximi periclitatur. Grauis quando abſque graui difficultate, & labore ſuſtentari non poteſt, ad quod reducitur, ſi cadens à ſuo ſtatu cogatur mendicari, vel famulari, vel officium aliquod indecorum exercere. Communis eſt, quando non alias neceſſitates, quam communes, & frequentes patitur.

2. Si neceſſitas extrema parentis adſit, & filius in ſæculo manens ſubuenire poteſt, non autem religionem ingrediens obligatus eſt religionis ingreſſum omittere. Et idem eſt à fortiori de parente comparatione filij. Secùs verò ſi in ſæculo manens ſubuenire non poſſit, vel poſſit religionem ingrediens. Eſt omnium ſententia: Quia præceptum charitatis, & pietatis in nullo alio caſu ſtrictiùs obligare poteſt, & in hoc ſenſu dixit Chriſtus. *Matth.* 9. miſericordiam volo, & non ſacrificium. Dixi ſi in ſæculo manens ſubuenire poteſt, non autem religionem ingrediens. Nam ſi manens in ſæculo ſubuenire non poteſt, fruſtrà ibi manet. Si verò religionem ingrediens ſubuenire poteſt, tum ceſſione bonorum, tum amicorum auxilio, & donatione, tum alia via nequaquam obligatur à religione abſtinere; quia iam religio non eſt impedimentum ſatisfaciendi ſupradictæ naturali obligationi.

3. Difficultas eſt, an hæc obligatio extendatur ad nepotem comparatione aui, & ad fratres inter ſe quatenus tales ſunt? Negat Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *c.* 5. *n.* 8. Neque in fauorem ſui authorem adducit. Mouetur quia Doctores ſingulariter de parente comparatione filij, & de filio comparatione parentis loquuntur, quippe qui obligantur ſuas actiones, cum neceſſitas viget in ſui adiutorium expendere. At non videntur obligati comparatione aliorum conſanguineorum. Deinde quia ſatis probabile eſt ob ſubueniendum proximi etiam conſanguinei extremæ neceſſitati; neminem obligari bona quærere, procurare, præcipuè ſi ſtudio & diligentia non mediocri quærenda ſunt, vt latiùs *illa diſp.* 2. *de eleemoſyna, punct.* 2. dixi. Ergo neque obligandus eſt illa quærere, procurare cum detrimento ſuæ ſpiritualis ſalutis, quale in omittenda religione per longum tempus reperitur. Limitat autem & benè Suarez ſuam ſententiam, vt non procedat quando breui ſpatio & per breuem, & facilem actionem, & occupationem ſubueniri proximo extremè indigenti poteſt. Quia eo caſu charitas viget non ſolum conſanguineo, ſed etiam cuilibet extraneo auxilium præbere.

4. Cæterum video Doctores generaliter aſſerere ob neceſſitatem extremam cuiuſlibet proximi religionis ingreſſum differendum eſſe, & poſt ingreſſum egrediendum, vt videre eſt apud Sanch. *lib.* 4. *c.* 20. *n.* 14. & 18. Leſſium *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 3. *n.* 34. *in fine*. Layman. lib. 4. Theolog. moral. *tract.* 5 *cap.* 6. *num.* 1. Valent. 2. 2. *diſp.* 7. *q.* 1 *punct.* 2. verſ. 2. *certum* D. Thom. *q.* 101. *art.* 4. & *ibi* Caiet. & alios præcipuè à Sanch. relatos. Ratio eſt, quia neceſſitatem extremam diuturno tempore durare impoſſibile apparet; aliàs proximus non eſſet in extremis, ſeu in proximo vitæ periculo. Ergo non indiget ad ſui remedium longa religionis dilatione. Breuem autem omnes Doctores admittunt, & ipſe Suar. Ergo ſtante neceſſitate extrema cuiuſlibet proximi, cui dilatione religionis ſubueniri poteſt, ingreſſus differendus eſt. Præterea lege charitatis, & miſericordiæ teneris cuilibet proximo in extremis conſtituto ſuccurrere, ſi abſque graui iactura rei familiaris tibi neceſſariæ, vel abſque graui alia, & notabili difficultate id præſtare potes; ſed quoties dilatione religionis tantum neceſſitati extremæ ſubuenitur, præſtas abſque tua graui iactura, & detrimento. Nam eſto omittas eo tempore religionis ſtatum, illius fructus compenſas neceſſitatis extremæ ſuccurſu tantæ charitatis exercitio. Ergo neceſſariò ingreſſus religionis differendus eſt. Fateor tamen, ſi ad ſuccurrendum proximi neceſſitati extremæ, opus tibi eſſet non ſolum religionis ingreſſum differre, ſed mendicare, vel officium aliquod exercere, quo à tuo ſtatu caderes, non obligari, in quo Suar. aſſentior.

Digitized by Google

At hoc (vt dixi) nunquam eſt neceſſarium , quia neceſſitas extrema cito tranſit, & breui aliquo ſuccurſu finitur, qui eſto fiat media actione humili , & abiecta non humiliat operantem , ſed potiùs eum extollit, vtpote ob finem ita pium , & Chriſtianum aſſumpta.

5. Si verò de neceſſitate graui parentis loquamur communis ſententia defendit obligatum eſſe filium religionis ingreſſum differre ob illius remedium,quando aliter adhibere illud non poteſt: Sic expreſſè D. Thom. *q.*189.*art.*6.*in corp. &* *q.*101. *art.*4.*ad* 4. & *ibi* Caiet. ad finem. Syluest. verbo *religio* 2.*q.*7. Nauarrus *ſumm.c.*14.*n.*14. Tolet. *lib.*5. *ſum. c.*1.*n.*5. Emanuel. Sà verbo *religio* , *n.*2. Azor.1.*p. lib.*12. *cap.*1. *q.*8. Sanch. *lib.*4. *ſumm. c.*20.*n.*3. Suar. *tom.*3. *de Religion. lib.*5. *c.*5.*n.*12. Leſſius *lib.*2.*c.*41.*dub.*3.*n.*34. Layman *lib.*4.*tract.*5.*c.*6.*n.*2. & alij. Fauétque Textus *in cap. ſi qui filij* 30. *diſtinct.* Quod eſt concilium. Grangen. Ratio eſt quia ſtante graui neceſſitate , in parente obligatur filius ob honorem illi debitum ſubuenire,tum re familiari , tum labore manuum ſuarum , & induſtria : Sed hæc obligatio ceſſare non poteſt ob exercenda opera conſilij, & perfectionis. Nam eo ipſo quod hæc impediant naturalis obligationis executionem , non conſilium , ſed peccatum erunt. Ergo ſtante neceſſitate graui non poteſt filius ingredi religionem. Dices verum eſſe,non ceſſare præceptum ob exercenda opera conſilij,at ceſſare poſſe ob damnum quod pateris in illius exercitij priuatione. Sed contra ; quia eſto priueris exercitio virtutum in religioſo ſtatu abſolutè tamen illo non priuaris,cum extra religionem ſuccurrendo parentibus poſſes perfectionem etſi difficiliùs obtinere. Adde non eſſe inconueniens executionem alicuius præcepti,exercitium aliarum virtutum impedire;quia aliarum virtutũ exercitio,& ipſius præcepti executione detrimentum illud compenſari poterit. Non igitur ob priuationem ſtatus religioſi ceſſare poteſt obligatio ſuccurrendi parentibus in graui neceſſitate conſtitutis.

6. Quod procedit, tametſi filius votum religionis emiſiſſet ſiue ante incurſam neceſſitatem,ſiue illa durante. Quia votum naturali præcepto contrarium eſſe non poteſt. Ne quis enim te obligare ad ſuſcipiendam religionem eo tempore , quo ex præcepto naturali omittenda eſt, quia eſſet obligatio ad rem illicitam,& iniquam : Sic pluribus relatis firmat Sanch. *lib.*4. *ſum. cap.*20.*n.*8. Suar. to.3. de Reli. *l.*5.*c.*5.*n.*16. *& ſeqq.* Quod ſi dubium habeas , an neceſſitas parentis tanta ſit , vt ex præcepto ad illam ſubleuandam obligeris , non poteris propria authoritate voti executionem omittere. Quia obligatio voti eſt certa , excuſatio neceſſitatis dubia , eſt autem ſufficiens cauſa , vt ex diſpenſatione voti executio differatur. Suar. & Sanch. *ſupra.*

7. Duplex ſuperiori doctrinæ limitatio apponitur. Prima, ne procedat caſu quo filius periculum ſpiritualis ſalutis , hoc eſt committendi aliquod peccatum mortale extra religionem haberet : Sic D. Thom. *quod l.*10.*art.*9. Silueſt. verbo *Relig.*2. *q.*7. Leſſius *l.*2.*c.*41. *dub.*3.*n.*34. Toler. *lib.*5. *ſum. c.*1.*n.*6. Sed non de quocunque periculo hoc intelligendum eſt ; aliàs vix vllus eſſet,qui omiſſa parentum neceſſitate non poſſet religionem petere , cum rarus eſt, qui manens in ſæculo non aliquo, & pluribus peccatis mortalibus maculetur,à quibus liber exiſteret religionem ingrediens. Sed intelligi debet de periculo proximo vt dixit Cordub. *in regul.* Diui Franciſci , *c.* 2. *q.* 6. *art.*1. *poſt principium* Sanch. *lib.*4. *ſum.c.*20.*n.*11. Imò non de quocunque periculo proximo , quod ſuccurrendo parentibus vitare non potes aliter quàm ingrediendo religionem. Nam ſi aliter vitare potes , quæ cauſa eſt , vt te ingreſſu religionis impotentem reddas obligationi naturali ſatisfaciendi ? Vnde debet eſſe periculum , quod ſub reatu mortali obligatus ſis vitare medio religionis ingreſſu, aliàs aduerſus naturale præceptum ſuccurrendi parentibus non præualebit. Quod vt benè dicit Suar. *d.lib.*5. *c.*5. *n.* 32. Vix eſt moraliter poſſibile.

8. Secunda limitatio eſt , ne procedat caſu , quo parens filium ad peccatum induceret. Nam ſtante hac inductione adeſt regulariter filio periculum conſenſus , ob quod vitandum, & ſe incolumem reddendum fugere patrem poteſt, imò tenetur : Sic expreſſè D. Thom. 2.2.*q.*101.*art.*4. *ad* 1. *iuncta ſolut. ad* 3. *ibi* Caietan. Sanch. *lib.*7. *c.*20.*n.*12. Suar. *tom.*3. *de Religion. lib.*5.*c.*5. *n.* 20. *& ſequent.* Sed non inde infertur poſſe filium ad religionem tranſire. Nam ſi manes in ſæculo, à patre tamen ſeparatus, periculum euitas, & parenti ſubuenis, quod ingreſſus in religionem præſtare non potes, iniquè tamen ingrederetis deſerendo parentem,cum religionis ingreſſus non ſit medium neceſſarium ad ſe ſecurum à peccato ſeruandum Suar. *d. c.*6. *n.*22. Quapropter , vt deſerto parente poſſet filius religionem ingredi , neceſſariò requiritur , quod filius aliter prouocationem vitare non poſſet , quam religionis ingreſſu; quod rarò continget. Neque ad hanc poteſtatem opus eſt, vt inductio talis ſit, cui filius conſentiat , vel periculum motale conſentiendi habeat ; ſufficit enim eſſe obligatum continuo prauæ patris voluntati reſiſtere. Quia eam pugnam ſuſtinere graue onus reputandum eſt. Non tamen tenebitur fugere deſerto parente , ſi expertus ſit periculum motale conſenſus abeſſe : Sic Suar. *dicto tom.*3. *de Religion. lib.*5. *cap.*5. *à n.* 22. *& ſeq.*

9. Sed quid ſi vterque parens graui neceſſitate prematur, & ſolus vnus ad malum prouocet , deſerendus ne eſt vterque? Reſpondeo ſi abſque morali periculo peccandi innocenti fauere non potes, vterque deſerendus eſt ; quia non teneris cum graui periculo ſalutis parenti etſi innocenti fauere. At ſi abſque hoc periculo poſſes innocenti fauere credo te eſſe obligatum. Nam eſto inductio præſtet ſufficientem occaſionem deſerendi parentem inductorem animæ hoſtem , & inimicum , graue onus eſt , & ſpeciali Dei auxilio indiget , quod comparatione innocentis non procedit Sanch. *dicto cap.* 20. *numer.* 12.

10. Verum ſi filius votum religionis ſuſcipiendæ haberet, non obinde auxiliũ patri debitum omittere poſſet,niſi eo caſu ſecluſo voto poſſet religionem ingredi. Quia votum non præſtat facultatem deſerendi parentem , & in religionem ingrediendi,ſed aliunde facultate,& habilitate ſuppoſita vouentem adſtringit ad illius executionem. Suar. *num.*27. Sanch. *lib.*4. *cap.*20. *n.*13.

11. Quæ dicta ſunt de obligatione filij comparatione parentis , dicenda ſunt efficaciùs de parente comparatione filij in graui neceſſitate exiſtentis. Quia parens iure naturali debet filium alere , & ſuſtentare : Sic Doctores omnes relati *numer.* 5. Imò non ſolum tempore neceſſitatis , ſed ante ipſam prouidere debet , ne filio neceſſaria in educatione deſint.

12. Reſtat dicendum de obligatione filij comparatione fratrum , & aliorum conſanguineorum in hac graui neceſſitate exiſtentium. Et quidem ſi fratres ſub parentis cura exiſtunt, & ob inopiam parentis grauem neceſſitatem patiuntur, tenetur filius ea obligatione , qua parenti debet ſuccurrere, iis fratribus prouidere : quia tunc non tam fratribus , quam parenti prouidet; obligatio enim iis ſuccurrendi non prouenit ex iure debito fratribus , ſed ex iure debito parenti : cui patienti grauem neceſſitatem filius ſubuenire debet. Cenſetur autem illam pati , quoties non poteſt abſque graui difficultate ſe, ſuóſque liberos ſuſtentare. Suar. tom.3. de Relig. *lib.*5. *c.*6. *n.*3. Si autem fratres ſui iuris exiſtant, communis ſententia defendit nullam eſſe obligationem longo tempore differendi ſtatum religioſum. Quia obligatio ſubueniendi fratribus,& ſororibus ſolum videtur ex charitate qua proximum diligere tenemur,prouenire,& eiuſdem generis eſſe cum obligatione ſubueniendi extraneis , tametſi in illo genere ſtrictiùs obliget ad conſanguinitatem, & coniunctionem naturalem ad idem principium. Sed ob extraneorum neceſſitatem nullus tenetur ſe longo tempore religioſo ſtatu priuare. Ergo neque ob fratrum neceſſitatem tenetur : Sic docet Suar. *d. lib.* 5.*cap.*6.*n.*4. Sanch. *lib.*4. *ſum.cap.*20. *n.*30. Quod procedit tametſi ſorores patiantur periculum incontinentiæ,niſi manens in ſæculo illis prouideas. Quia tuæ curæ commiſſæ non ſunt, non enim ſunt tibi ſubiectæ. Sanch. *d.c.*20.*n.*30. Verum etſi ad differendum religionis ingreſſum obligatus non ſis,negari tamen non poteſt laudabile eſſe ob huiuſmodi finem religionis ingreſſum aliquo tempore differre : Sic Azor. 1. *p. inſtit. moral. lib.*12.*cap.*1. *q.*8.

13. Difficultas autem eſt;an ob hanc occaſionem poſſis religionis ingreſſum differre , ſi voto religionis obſtrictus ſis? Diſtinguit Sanch. *l.*4.*cap.*20. *n.*31. *&* 32. Inter votum religionis factum pro determinato tempore , vel abſque vlla temporis determinatione , & affirmat votum abſque vlla temporis determinatione emiſſum differri poſſe ; quia illud non eſt cenſendum obligare , niſi pro eo tempore quo commodè impleri poteſt. At ſi pro determinato tempore factum ſit , dicit differri non poſſe ob fratrum neceſſitatem, bene tamen ob neceſſitatem ſororum in periculo impudicitiæ exiſtentium. Quia prouidere tali neceſſitati opus eſt tantæ charitatis,vt prudentis arbitrio videatur maioris obſequij diuini, quam præſentaneus religionis ingreſſus. Suar. *verò tom.*3. *de Relig. lib.*5. *c.*6. *num.*5. Abſque vlla diſtinctione negat propria authoritate voti executionem differri poſſe. Quia differri non poteſt, niſi quia votum non obligat , vel ob incapacitatem materiæ promiſſæ , vel ob nouam mutationem illi ſuperuenientem. Cæterum veriùs exiſtimo ob nullam fratrum , vel ſororum grauem neceſſitatem differri poſſe propria authoritate votum pro determinato tempore factum , in hoc cum Suar. conuenio. Nam ſtante illa neceſſitate licitus eſt religionis ingreſſus (vt ipſemet Sanch. concedit) & capax voti obligationis. Ergo ex hac parte non eſt obligatio voti ſuſpenſa , neque etiam eſt ſuſpenſa ob nouam difficultatem,quæ adeſt in exequendo illo ingreſſu ; quia difficultas ex neceſſitate fratrum , vel ſororum proueniens eſt nimis ei extrinſeca. Non igitur ſuſpendere obligationem voti poteſt. Adde difficultatem ſuperuenientem excuſantem ab obligatione voti debere eſſe ita grauem, vt prudentis arbitrio cenſeatur nouam rem promiſſam conſtituere : quod in præſenti non videtur eſſe : ſæpe enim vouenti difficiliùs erit fratres , imò amicos egentes deſerere,

quam

Digitized by Google

duam ſororis periculo impudicitiæ expoſitas, quibus ſubueniendis affectus non eſt. Neque placet quod dicit Sanchez excuſari ab obligatione voti, in caſu ſororum ob præſtantius obſequium diuinum, quod videtur eſſe in ſubueniendis ſororibus, & ab eis periculum impudicitiæ præcauendò, quam in religionis ingreſſu. Nam ſi id verum eſſet; licitè religionis votum in tale ſubſidium commutari propria authoritate poſſet, quod non eſt dicendum. Si autem votum abſque vlla temporis determinatione emiſſum eſt, cum tunc obligatio eius latitudinem habeat, ex circumſtantiis extrinſecis, reſtringi, vel ampliari tempus executionis poteſt, vt *ſuperiori tract.* diximus: ac proinde ex neceſſitate fratrum, & à fortiori ſororum extendi tempus obligationis poteſt pro prudentis arbitrio. Vnum tamen eſt omnino certum ſupradictam fratrum neceſſitatem præſtare ſufficientem cauſam diſpenſationis concedendæ Suar. *d. lib.* 5. *c.* 6. *n.* 4. Sanch. lib. 4. ſumm. *cap.* 10. *num.* 33.

14. Denique ſi de neceſſitate communi parentis loquamur, dicendum eſt nullum præſtare impedimentum, quominùs filius ea omiſſa religionem ingrediatur. Et idem eſt de parente ob communem neceſſitatem filij. Quia hæc leuis conſiderationis eſt, vt propter illam priuandus filius ſit tanto fructu qui religionis ingreſſu obtineri poteſt: Sic D. Thom. communiter receptus 2.2. *q.* 101. *art.* 4. *ad* 4. *& q.* 189 *art.* 6. *& quodlibeto* 10. *art.* 1. & tradit Suarez *tom.* 3. *de Religion lib.* 5. *cap.* 5. *num.* 3.

§. VI.

An ob paupertatem monaſterij excludantur aliqui à religionis ingreſſu.

SVMMARIVM.

1 *Deciditur à Bonifacio VIII.*
2 *Quid ex eius deciſione inferatur.*
3 *Tridentin. extendit deciſionem Bonifac. ad omnia monaſteria virorum, & mulierum, ne poſſint recipi plures quam ſuſtentari poſſunt.*
4 *Monialis, quæ ſufficientem dotem monaſterio præbet, quæ commodè ſuſtentari poteſt per totam vitam recipi poteſt vltra numerum deſignatum.*
5 *Ex vi Concilij non eſt receptio irrita, eſto ſit vltra numerum.*

1. HVic quæſtioni reſpondet Bonifac. VIII. *in c. periculoſ. §. ſanè de Statu Regular. in* 6. his verbis. Sanè vt hoc ſalutare ſtatutum commodius valeat obſeruari, diſtrictius inhibemus, ne in monaſteriis ordinum non mendicantium aliquæ recipiantur de cætero in ſorores, niſi quod poterunt de ipſorum monaſteriorum bonis, ſine prouentibus abſque penuria ſuſtentari. Si ſecùs actum fuerit, irritum decernentes.

2. Ex qua deciſione infertur graue peccatum committi, ſi aliqua in ſororem recipiatur in monaſteriis ordinum non mendicantium vltra numerum earum, quæ de monaſteriorum bonis, ſiue prouentibus abſque penuria poſſint ſuſtentari. Quod ſatis indicat illa verba præceptiua, *diſtrictiùs inhibemus.* Item irritatio profeſſionis ſic attentatæ, nomine enim receptionis profeſſionem Pontifex intellexit.

3. At hoc decretum limitatum erat, & ſolum moniales ordinum non mendicantium comprehendebat; latiùs tamen erat decretum concilij Arelatenſ. relatum in *c.* 1. *de inſtitutionibus.* comprehendens omnia monaſteria virorum, & mulierum ibi. Non ampliùs ſuſcipiantur in monaſterio monachorum, aut clericorum, ſeu etiam puellarum, quam quot ſe regere de bonis Eccleſiæ abſque penuria poſſunt: clariùs id expreſſit Trident. *ſeſſ.* 25. *c.* 3. *de Regularibus.* Ibi in prædictis autem monaſteriis, & domibus tam virorum, quam mulierum bona immobilia poſſidentibus, vel non poſſidentibus is tantum numerus conſtituatur, ac in poſterum conſeruetur, qui vel ex redditibus propriis monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari: conſonat huic decreto conſtitutio Pij V. *edita anno* 1566. incipiens *circa paſtoralis officij.*

Hinc conſtat in quolibet monaſterio, & conuentu obligatum eſſe Prælatum illius ſub graui culpa numerum religioſorum conſtituere, & conſtitutum conſeruare, qui ex redditibus propriis monaſterij, vel ex conſuetis eleemoſynis commodè poſſint ſuſtentari. At video Bonifac. VIII. & Leonem III. in concilio Arelaten. dixiſſe cum numerum religioſorum eſſe conſtituendum, qui abſque penuria ſuſtentari poſſit ex redditibus monaſterij, &c. At Trident. & Pius V. expreſſit qui commodè ſuſtentari poſſit. in quibus verbis Tho. Sanch. lib. 7. ſum. *c.* 23. *n.* 2. Latum diſcrimen agnoſcit. Nam abſque penuria (inquit) non poteſt ſuſtentari, qui cogitur ad vitæ ſuſtentationem mendicari; commodè verò, quando attenta religionis conſuetudine, & perſonarum qualitate, monaſteriiſque oneribus, & obligationibus ſuſtentari nequeunt. Sed credo vtrumque idem eſſe: ſi enim attenta perſonarum qualitate, religionis conſuetudine, & monaſterij obligationibus nequeunt ſuſtentari, penuriam patientur, coactæ ergo erunt mendicare ad illam penuriam vincendam. Vel ſimque erit non poſſe abſque penuria attenta religionis conſuetudine, &c. ſuſtentari. Hunc numerum religioſorum in monaſteriis monialium etiam exemptis Epiſcopus poteſt cum ſuo Prælato deſignare, iuxta conſtitutionem Gregor. XIII. incipientem *Deo ſacris edit. anno* 1573. cuius verba refert prauis noua Epiſc. 2. *p. c.* 3. *n.* 55 *in fine* & Aug. Barboſa 3. *p. de poteſtat. Epiſcop. allegat.* 98. *n.* 5. Ex quibus Nauarr. *comment.* 4. *de Regular. n.* 57. *verſ.* 3. *nota.* & Barboſa *loco citato.* inferunt ſub graui culpa Epiſcopum obligatum eſſe hunc numerum deſignare. Inquit enim conſtitutio: ſuper quo ordinariorum conſcientiam oneramus. Quæ verba obligationem grauem indicant.

4. Aduerto tamen, ſi monialis ſufficientem pecuniam monaſterio donet, qua commodè tota vita ſuſtentari poſſit, poterit vltra numerum deſignatum recipi: quia eius receptio non grauat monaſterium, nec pauperius reddit, ſed potiùs ſubleuat, & ita eſt conſuetudine receptum. Quare Trident. decretum ſic explicandum eſt, vt non poſſint vltra numerum conſtitutum moniales recipi indotatæ inquam, & alendæ redditibus monaſterij; ſecùs ſi dotatæ recipiantur, & ſua dote alendæ; ſic ſuſtinent expreſsè Nauarr. tit. de redditibus Eccleſiaſt. *q.* 1. monito 82 *n.* 2. *alias n.* 100. Gutierr. *lib.* 1. *canon. q. cap.* 32. *n.* 63. Suar. tom. 1. de Relig. *tit.* 3. *lib.* 3. *c.* 23. *num.* 19. Barboſa in remiſſion. *concil. ſeſſ.* 25. *c.* 3. *de Regular.* Leſſius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 3. *in fine n.* 36. Sanch. lib. 7. ſum. *c.* 23. *n.* 5. Quod verum eſt, tametſi dos conſumatur ſoluendo debita conuentus: ſemper enim illa ratio firma perſeuerat ex huius monialis dotatæ ingreſſu conuentum non grauari, ſed potiùs ſubleuari, vel conſeruari, quod ſublato hoc præſentaneo ſubſidio fortè periret. Sanch. *d. c.* 23. *n.* 5.

5. Deinde aduerte concilium non irritaſſe profeſſionem monialis indotatæ receptæ vltra numerum deſignatum. Quare ſola receptio monialium non mendicantium vltra prædictum numerum irrita cenſeri debet ex Textu *in cap. vnico de ſtatu Regular. in* 6. & notauit Leſſius lib. 2. de iuſtit. *c.* 41. *dub.* 3. *in fine*; imo neque hanc receptionem cenſet. Thom. Sanch. *dict. c.* 23. *n.* 4. eſſe nullam, ſed in hac parte decretum Bonifacij conſuetudine abrogatum eſſe, cum compertum ſit (inquit) plures ſæpe admitti indotatas vltra numerum, neque obinde earum profeſſio irrita declaratur. Mihi tamen de hac conſuetudine non conſtat.

Illud verò approbo, quod dicit Sanch. *d. c.* 23. *in fine* nempe in monaſteriis virorum hoc conſilij decretum temperatum eſſe conſuetudine; ſiquidem plures paſſim recipiuntur, quam ex redditibus conuentus, conſuetiſque eleemoſynis de præſenti ſuſtentari poſſunt, ob cuius cauſam debitis ingentibus fere omnes conuentus ſunt grauati. At horum receptio honeſtatur ex eo quod communiter adeſt periculum, & timor ne monaſterij opinio minuatur, néve miniſteria fieri ſolita ceſſent, ſi iuuenes non recipiantur qui ſenium, & infirmorum defectum ſuppleant, & ob moraliter certam breui tempore debitis alicuis ſatisfaciendum eſſe.

PVNCTVM VIII.

Qui ſpecialiter à Religione Societatis Ieſu excludantur.

DVplicia ſunt impedimenta Societatis Ieſu ingreſſum impedientia; alia primaria, ſeu ſubſtantialia; alia ſecundaria, ſeu accidentalia.

§. VI.

Expenduntur primaria, ſeu ſubſtantialia impedimenta.

SVMMARIVM.

1 *Enumerantur hæc impedimenta.*
2 *Vocantur ſubſtantialia, quia annullant ingreſſum.*
3 *Poſſe religionem hæc impedimenta conſtituere, præcipuè authoritate Pontificis interueniente.*
4 *Primum impedimentum quatuor partes continet, & quæ hæ ſint.*
5 *An hæ partes legitimè enumerentur diſtinctæ.*
6 *Abnegatio fidei debet eſſe perfecta, vt ſit impedimentum.*
7 *Debet eſſe probabilis.*
8 *Si vt ſuſpectus hæreſis declaratus fuerit, cum tamen in errorem non inciderit, non videtur impeditus.*

Digitized by Google

9 *Schiſma proprium, quamuis ab hæreſi ſeparatum impedimentum præſtat.*
10 *Homicidium ob propriam defenſionem non eſt impedimentum, neque authoritate reipublicæ commiſſum.*
11 *Homicidium illicitum caſuale affirmat Suar. eſſe impedimentum.*
12 *Diſtinguuntur duplex homicidium caſuale, & voluntarium.*
13 *Homicidium caſuale non videtur impedimentum eſſe; bene tamen voluntarium, præmeditatum, & ſimplex.*
14 *Satisfit rationibus contrariis.*
15 *Homicidium quantumuis occultum, & nemini à committente notum, docet Suar. eſſe impedimentum.*
16 *Veriùs videtur debere eſſe ſaltem probabile.*
17 *Fit ſatis rationibus Suar.*
18 *Mandans occidere effectu ſubſecuto impeditus eſt, ſecùs conſulens.*
19 *Qualiter intelligatur illud impedimentum, vel propter enormia peccata publicè infamem fuiſſe.*
20 *Aſſumere ſeriò habitum alterius religionis etiam breuiſſimo tempore eſt impedimentum.*
21 *Matrimonium conſummatum qualiter præſtet impedimentum.*
22 *Ratum matrimonium præſtat impedimentum ad licitam receptionem per vota bienniȷ, ſecùs ad profeſſionem.*
23 *Seruitus actualis eſt impedimentum.*
24 *Explicatur impedimentum ex defectu iudiciȷ.*

1. PRimaria impedimenta ſunt quinque contenta in *cap.* 2. *examin. gen. & 1. p. conſtit. cap.* 3. Hæc ſunt. Primum receſſiſſe à gremio Sanctæ Eccleſiæ fidem abnegando, vel in errores contra ipſam ſic incurrendo, vt damnatus ob aliquam propoſitionem hæreticam quis fuerit, vel vt ſuſpectus hæreſis per ſententiam publicam declaratus, vel ſi infamis ob excommunicationem tanquam Schiſmaticus ſpreta authoritate, & prouidentia ſanctæ matris Eccleſiæ extiterit. Secundum eſt. Homicidium aliquo tempore perpetraſſe, vel publicè infamem propter enormia peccata fuiſſe. Tertium eſt, habitum ſumpſiſſe alicuius religionis fratrum, vel clericorum vitam aliquando cum eis agendo, ſiue emiſſa, ſiue non emiſſa promiſſione, vel heremitam cum veſtibus monachalibus fuiſſe. Quartum eſt vinculo matrimoniȷ conſummati, vel ſeruitutis legitimæ ligatum eſſe. Quintum eſt infirmitatem pati, vnde obſcurati, vel parum ſanum iudicium ei reddi ſoleat, vel diſpoſitionem notabilem ad huiuſmodi infirmitatem habendam.

2. Hæc impedimenta primaria, & ſubſtantialia vocantur; quia quodlibet illorum in Societatem ingreſſum impedit, vt contra attentatum prorsùs irritet, & annullet: quem effectum ſatis indicant illa verba, 1. *p. conſtit. cap.* 3. *omnino excludunt* dictio enim *omnino* non ſolum licitum, ſed validum ingreſſum denotat, & habetur expreſsè in congregat. 7. *noſtræ Societatis decreto*, 35. & actione 41. & *canon.* 26. Et tradit Thom. Sanch. lib. 5. in Decal. *c.* 4. *n.* 60. Suar. tom. 4. de Relig. *tract.* 10. *lib.* 2. *cap.* 1. *à num.* 17. Neque contrarium eſt probabile.

3. Poſſe autem religionem præcipuè interueniente authoritate Summi Pontificis aliqua impedimenta conſtituere, quibus affecti reddantur inhabiles, & incapaces ad ipſam, res videtur indubitata. Nam cum inter religioſum, & religionem contractus intercedat, quo religioſus ſe tradit religionis obſequio, & religio obligatur alere, & ſuſtentare religioſum, ipſúmque iuxta regulæ conſtitutiones in via Dei dirigere; apponere poteſt conditiones, quibuſcum hæc obligatio ſubſiſtat, & quibus deficientibus nulla ſit. Eſſe autem ſupradicta impedimenta conuenientiſſimè, & prudentiſſimè appoſita conſtat ex ipſa ratione, qua Sanctiſſimus Ignatius Pater noſter motus eſt ad ea ſtatuenda. Nam primum, & ſecundum impedimentum appoſuit, ne ſocietas minùs aptos, & idoneos miniſtros haberet ad benè, & fideliter Euangelizandum, & in agro Domini verbum diuinum ſeminandum. Negari enim non poteſt aliquo impedimento ex illis affectum notam aliquam habere, & præſumi in ſimilia lapſurum; ac proinde minùs ex hac parte idoneum miniſtrum eſſe, quam ſi ab omni illo impedimento liber exiſteret. Tertium impedimentum conſtituit, ne in Societatem ingreſſuri vllam, vel leuem notam inconſtantiæ in Dei obſequio haberent. Tum & præcipuè ne difformes in iudicando eſſent, neve minùs affecti noſtro inſtituto, quod ſanè timeri poſſet de illis qui aliud inſtitutum religioſum experti ſunt. Quartum ſanciuit, ne vxori, vel domino detrimento eſſent, ſi abſque illorum conſenſu, aliiſque iuris circumſtantiis ſeruatis religionem ingrederentur. Quintum appoſuit in fauorem Societatis, quia ſic læſi ferè inutiles ſunt.

4. Qualiter autem hæc impedimenta intelligantur, breuiter ſubiiciam. Primum impedimentum quatuor partes continet. Prima eſt; receſſiſſe à gremio Sanctæ Eccleſiæ fidem abnegando; additur verò, 1. *p. conſtit. cap.* 8. *inter infideles.* Secunda eſt receſſiſſe à gremio Sanctæ Eccleſiæ in errores contra fidem ſic incurrendo, vt damnatus ob aliquam propoſitionem hæreticam quis fuerit: locus allegatus conſtitutionis ſubticuit ob aliquam propoſitionem hæreticam. Tertia eſt, ſi vt ſuſpectus hæreſis per ſententiam publicam ſit declaratus. Hæc pars in conſtitutionibus non videtur contineri: Solum enim ſecundam, vel fortè etiam tertiam his verbis comprehendit; incidendo in errores contra fidem, in quibus reprobatus fuerit per publicam ſententiam. Quarta eſt, ſi infamis ob excommunicationem tanquam ſchiſmaticus ſpreta authoritate, & prouidentia Sanctæ matris Eccleſiæ extiterit. Conſtitutio verò ſubticuit infamis ob excommunicationem: ſolúmque dixit, ſi ſe more ſchiſmaticorum ab Eccleſiæ vnitate ſeiunxerit. Circa huius impedimenti intelligentiam aliquæ ſuboriuntur dubitationes.

5. Prima, quia videntur ſupradictæ partes ſine neceſſitate multiplicari. Nam ſi receſſus à gremio Eccleſiæ abnegatione fidei impedimentum conſtituit; vt quid additur receſſus à gremio Eccleſiæ, errorum amplexu per ſententiam damnato? Nulla enim neceſſitas erat huius ſententiæ, cum ſolùm errorum amplexu fides eſſet abnegata. Sed huic dubitationi reſpondebit aliquis in 1. p. illius impedimenti integram abnegationem fidei eſſe comprehenſam, qualis eſt Paganiſmus, vel Iudaiſmus in 2. hæreſim denotari. At huic reſponſioni obſtat; quia inde infertur hæreticum dum per ſententiam damnatus non eſt, à Societate non excludi: quod certè non apparet probabile. Quocirca verius cenſeo in 1. p. quamcumque abnegationem fidei receptæ (hoc eſt) quamcunque Apoſtaſiam à fide comprehendi, ſiue Apoſtaſia ſit medio Paganiſmo, vel Iudaiſmo, vel Hæreſi, in 2. verò parte comprehendi errorem in fide, qui cum non ſit ita directè, & immediatè fidei oppoſitus ob defectum contumaciæ, expoſtulauit. N. S. P. Ignatius publicam ſententiam, qua ſic errans damnaretur ob aliquam hæreticam propoſitionem, vel de hæreſi ſuſpectus declararetur. Interim tamen dum non declaratur; ſi publicus eſt talis error, vel de illo vehementer ſuſpectus, ita vt timeatur in iudicio conueniri poſſe, non debet in Societatem admitti, quod iudicio Præpoſiti Generalis relinquitur. Ac in *Gloſſa dicti cap.* 3. *parte prima conſtit.* Ex quibus verbis conſtat errorem in fide abſque ſententia non eſſe impedimentum irritans, ſed impediens. Nam in impedimentis irritantibus nihil poteſt. Præpoſitus Generalis; benè tamen in hoc impedimento: Et tradit Suar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 2. *cap.* 1. *n.* 3.

6. Secunda dubitatio eſt qualiter abnegatio debeat eſſe? Reſpondeo debere eſſe perfectam; ac proinde requiri, vt interiùs, & exteriùs fidem abnegauerit. Nam ſola interior abnegatio impedimentum eſſe non poteſt; cum nec pœnis Eccleſiæ ſubiiciatur. Exterior ſine interiori non eſt abnegatio, ſed abnegationis ſimulatio. Deinde hæc abnegatio debet eſſe à fide recepta, & in adulta ætate profeſſa; alias non tam eſſet perſonalis receſſus à fide, quam nationalis, qui impedimentum non præſtat, vt expreſsè declaratur. Dicta 1. *p. conſtit. cap.* 3. *in Gloſſ. litt. B.* Sed quid ſibi vendicat illa dictio *inter infideles*; an inquam quod abnegatio fidei inter Catholicos non ſit impedimentum? Minimè; cum grauiùs ſic recedens peccet. Quapropter credo dictionem illam potiùs aggrauare impedimentum, quam illud reſtringere; ita vt faciat hunc ſenſum abnegare fidem in adulta ætate profeſſam, vel amore eſſe impedimentum.

7. Maior dubitatio eſt; an publica debeat eſſe hæc abnegatio? Videtur publicam debere eſſe; quia aliàs ſic abnegantes nullam notam haberent, qua minus idonei miniſtri ad Euangelizandum eſſent. Ex alia parte videtur publicitatem non requiri, ſed ſufficere delictum quomodocumque commiſſum fuerit: ſi enim vltra delictum publicatio poſtularetur, cur Sanctiſſimus Ignatius eum non expreſſit, ſicut expreſſit in 2. 3. & 4. illius primi impedimenti? Propter hæc Suarez tom. 4. de Relig. *tract.* 10. *lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 14. Cenſet non eſſe neceſſariam abnegationem publicam, & occultam ſufficientem eſſe; (etſi id concedat de homicidio,) ac proinde dicit abnegationem debere eſſe probabilem. Mouetur illis verbis, *cap.* 3. *dict.* 1. *parte conſtitut.* Abnegando inter infideles, quaſi tacitè indicaretur infidelibus conſtare debere abnegationem. Leue quidem fundamentum, & alienum a ſenſu illius dictionis, vt dixi. Cenſeo igitur verum, quod Suarez dicit debere eſſe abnegationem probabilem (hoc eſt) notam duobus teſtibus ad minus, quia aliàs non ſatis percipio, quomodo abnegans notam haberet, quæ illum minùs idoneum miniſtrum Euangeliȷ redderet. Neque obſtat hanc publicitatem non expreſſiſſe S. Ignatium in illa 1. p. impedimenti; ſicut in reliquis tribus expreſſit; quia iudicauit ex ratione, qua motus fuit ſufficienter exprimi; eáque de cauſa in loco allegato *conſtitut. qui principaliter ſpectandus eſt*, non ſubiecit infamiam in Schiſmatico, ſed ſolum dixit vel ſe more ſchiſmaticorum ab Eccleſiæ vnitate ſeiunxiſſe. Adde aliud eſſe famoſum,

&

& per ſententiam publicam, aliud probabile; dicimus namque abnegationem fidei probabilem conſtituere impedimentum, tametſi non ſit publica per ſententiam, vel famoſa; quia ſola illa probabilitas videtur ſufficiens, vt tali delicto affectus notam habeat, quæ illum minùs idoneum reddat ad verbum diuinum ſeminandum. Præterea eſto diceremus abnegationem fidei debere eſſe non ſolum probabilem, ſed publicam, vt impedimentum conſtituat, non inde infertur Sanctiſſimum Ignatium minùs aptè in aſſignandis impedimentis proceſſiſſe? Suppoſuit enim ex ratione decidendi huius conſtitutionis hæc impedimenta ex delicto debere ita publica, quæ notam cauſent: Sed quia abnegatio fidei grauiùs delictum eſt, quam error, vel Schiſma; ea de cauſa in abnegatione fidei quamlibet publicitatem iudicauit ſufficientem, ſiue ſit abnegatio publica iure, vel facto, vel fama, at in errore, vel Schiſmate ad ſpecialem publicitatem impedimentum reſtrinxit.

8. Tertia dubitatiò eſt, ſi vt ſuſpectus hæreſis fueris per ſententiam declaratus; cum tamen verè in errores non incideris, an ſis verè à Societate excluſus? Videris certè eſſe; quia ſententia in falſa præſumptione fundata eodem modo te minùs idoneum reddit, ac ſi omni ex parte legitima eſſet. Adde in his impedimentis non tam ſpectatur delictum, quàm illius infamia; ſiquidem patrator grauium delictorum eo in loco ex conſenſu Generalis Præpoſiti recipi poteſt, vbi non eſt infamis. Nihilominùs veriùs cenſeo, te excluſum non eſſe. Tum quia ſententia in falſa præſumptione fundata vera ſententia non eſt. Tum & præcipuè quia non excluditur quicumque ſuſpectus hæreſis per ſententiam damnatur, ſed qui ſic in errores incidit, vt per ſententiam de aliqua propoſitione hæretica damnatus fuerit, vel vt ſuſpectus hæreſis declaratus. Ergo ſi verè in errores non incidiſti, non es in hoc impedimento comprehenſus. Neque obſtat eundem effectum ex vna ſententia, ac ex alia inferri, ſi ſub verbis legis comprehenſa non ſit. Neque verum eſt non tam ſpectari delictum quam infamiam; vtrumque enim ſpectatur primò delictum, ſecundò infamia. Infamia autem ſine delicto impedimentum non præſtat, & merito; quia in re eſt iniqua, & iniuſta.

9. Quarta dubitatio ne quo Schiſmate eſt dictum impedimentum intelligendum? Reſpondeo eſſe proprium Schiſma, eſto ab hæreſi ſeparatum. Nam licet regulariter Schiſma cum hæreſi coniunctum ſit; vt *tract. 6. diſp. 4. punct. 5.* Diximus, quia tamen abſque hæreſi proprium, & verum Schiſma reperitur, vt ibidem probauimus; ea de cauſa Schiſma abſque hæreſi impedimentum facit. Sed non quodcunque Schiſma hoc impedimentum præſtat. Sed Schiſma inducens excommunicationem infamem, quod non contingit, niſi cum perſonaliter, & non more rationis excommunicatus eſſes, vt in dicta, *1. p. conſtitut. c. 3. in Gloſſ.* notatur.

10. Secundum impedimentum duas partes continet, nempe perpetraſſe homicidium, vel propter enormia peccata infamem eſſe. Et circa primam partem dubitari poteſt, de quo homicidio intelligendum ſit, de illicito, an etiam de licito; de voluntario, an etiam de caſuali, de publico, an etiam de occulto? Et quidem non comprehendi homicidium in propriam defenſionem factum res eſt indubitata; cum neque irregularitatem imponat, neque impediat vſum miniſterij ſacri, neque ſit homicidium propriè, ſed defenſio. De homicidio autem authoritate publica facto non deerunt qui affirment impedimentum præſtare, quia irregularitatem imponit, & vſum myſterij ſacri impedit, & defectum lenitatis, ſeu nota aliqua crudelitatis inurit, & conſequenter minùs idoneum Euangelio miniſtrum reddit. Cæterum omnino tenendum eſt impedimentum non eſſe. Tum quia homicidium in rigore non interfectionem licitam; ſed illicitam ſignificat, vt tradit D. Thom. communiter receptus 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 68. Tum quia in hoc ſecundo impedimento, ſicut in primo loquebatur Sanctiſſimus Ignatius de delictis & peccatis, ibi: vel *propter enormia peccata*, & expreſſit homicidium ob eius grauitatem. Tum quia nota, quæ culpam non inducit leuis eſt conſiderationis, neque miniſterium verbi Dei impedit, quippe nullam irrogat infamiam. Tum denique, quia Præpoſitus Generalis, & Prouincialis poteſtatem habent diſpenſandi in irregularitate orta ex hac poteſtatiua interfectione, vt conſtat ex *compendio priuileg. Societ.* verbo *diſpenſatio* §. 2. Supponitur ergo ſic interficientes impeditos non eſſe religionem ingredi, & ita tradit Suar. *tom. 4. de Relig. tract.* 10. *lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 7.

11. Quocirca cum de homicidio illicito, & peccaminoſo conſtitutio intelligatur, dubium eſt; an debeat eſſe directè voluntarium, an ſufficiat caſuale? Suar. *d. lib.* 2. *n.* 1. *c.* 9. Affirmat quodcunque ſufficere. Mouetur primò; quia ita videtur in Societate receptum. Secundò, quia quandocunque leges aliquid volunt diſponere de homicidio voluntario, ita vt caſuale non comprehendatur, illud exprimunt, vt conſtat ex Trident. *ſeſſ. 24. cap. 6. de reformat.* Quia ſub homicidio non ſolum voluntarium, ſed caſuale propriiſſimè continetur. Cum ergo conſtitutio abſque vlla diſtinctione homicidium conſtituerit pro impedimento irritante, non ſolum de voluntario, ſed etiam de caſuali eſt intelligendum. Tertiò leges prohibentes abſolutè delicta, & illis cenſuram afficientes non ſolum comprehendunt delicta voluntate directa facta, ſed etiam indirecta. Aliàs non eſſet opus hanc directam voluntatem aliquando exprimere.

12. Pro deciſione præmitto homicidium tam caſuale, quam voluntarium dupliciter dici. Aliud eſt caſuale culpabile, aliud inculpabile. Culpabile eſt, in quo culpabiliter præſtas cauſam mortis, tametſi mortem non intenderis. Inculpabile eſt, quod caſu, & fortuito accidit; eo quod præter tuam voluntatem cauſa homicidij fuerit appoſita, vt ſi omni humana diligentia facta cauẽdi periculum ſagittam proieceris, & hominem interficeres: nam illius ſagittæ proiectio, quatenus cauſa mortis fuit, tibi inculpabilis extitit, quia & inuoluntaria. Deinde ſi vulnerares Petrum vulnere non lethali, ipſe tamen ſua negligentia, vel imperitia medici moreretur, homicidium caſuale eſſet, & inculpabile, quia eſto fueris aliqua Petri mortis occaſio, non tamen cauſa: Et tradit Leſſius lib. 2. de iuſtit. *c. 9. dub.* 15. E contra homicidium voluntarium dupliciter dicitur. Simplex, & præmeditatum. Simplex dicitur, quod eo tempore directè volitum eſt, quo contingit, vt fit in ſubitaneo impetu, & rixa. At præmeditatum, quod tempore antecedenti præmeditatum, & cogitatum eſt, & deliberatum fieri, vt latiùs tradit Farinac. praxi *quæſtion. 126. in princ.* His poſitis.

13. Cenſerem dicendum homicidium caſuale inculpabile, & culpabile non eſſe impedimentum in Societate; bene tamen voluntarium, præmeditatum, & ſimplex. Duplicem partem continet concluſio. Secunda videtur aperta, quia homicidium ſimplex ex directa voluntate commiſſum non diſtinguitur à præmeditato in effectu, neque in voluntate; ſed ſolum in aliqua accidentali circunſtantia. Quapropter conſtitutio puniens homicidium abſolutè tam de præmeditato, quam de ſimplici intelligi debet. Primam partem concluſionis, in qua eſt difficultas. Sic probo. Quia ſub conſtitutione, & lege imponente aliquam pœnam homicidio non venit homicidium caſuale etiam culpabile. Textus *videtur expreſſus*, *in lege 1. in princip. Cod. ad legem* Cornel. de Sicar. *&* *in leg* 1. §. Diuus Adrianus *ff. eodem*: ibi ſi non occidendi animo hoc admiſerit, abſolui poſſe, & pluribus firmat Farinac. *quæſt.* 126. *num.* 4. eâque de cauſa *quæſt.* 119. *num.* 40. Dixit ſtante ſtatuto, quod homicida condemnetur in pœnam pecuniariam, vt puta in centum, quæ ſi non ſoluerit intra menſem decapitetur, non comprehendi, niſi homicida fuerit doloſus, & voluntarius; idémque probat plurium authoritate Tiraquel. *tractat. de pœnis temper. cauſa* 33. *num.* 10. Menoch. *lib. 2. de arbitrar. caſu* 324. *per totum*. Cum ergo excluſio ab ſtatu religioſo homicidio imponatur, non de quocumque homicidio, ſed voluntario debet intelligi. Præterea id mihi perſuadet verbum, quo S. P. N. Ignatius vtitur, nempe *perpetraſſe homicidium*, quod ſanè indicat propoſitum animiſque deliberatum delicti. Nam *perpetrare* propriè, & in rigore latino ſignificat ad effectum perducere id quod iam in mente inceptum eſt, ſiue in bonam, ſiue in malam partem, vt colligitur ex adductis ab Ambroſ. Calepino verbo *perpetro*. Deinde quia Societati priuilegium conceſſum eſt diſpenſandi in irregularitate orta ex homicidio caſuali cum ingredientibus in eam, vt conſtat ex *compendio priuilegiorum*, *verbo diſpenſatio*, §. 2. Ergo ſupponit Pontifex habiles, & capaces eſſe huius ingreſſus. Alias fruſtraneum eſſet priuilegium, quod mandari executioni non poſſit; quam rationem etſi Suarez conetur diſſoluere, dubito an fuerit aſſecutus. Nam quod dicit illo *cap. 1. num. 9.* Hanc poteſtatem concedi propter alios affectus non ſatisfacit, ob nullum enim effectum concedi poteſt; ſi hanc habens irregularitatem capax religionis non eſt. Denique hæc explicatio fauorabilis eſt, & inhabilitatem ad religioſum ſtatum temperat. Ergo eſt ſuſtinenda.

14. Neque obſtant contraria. Ad 1. nego ſic in Societate receptum eſſe, mihi enim non conſtat. Ad 2. & 3. concedo ſub homicidio non ſolum voluntarium, ſed caſuale intelligi, præcipuè ſi decretum ſit fauorabile, quare erat illud Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. Concedens Epiſcopis poteſtatem diſpenſandi in omnibus irregularitatibus: volens autem Pontifex excipere homicidij voluntarij irregularitatem, id expreſſit; non quia ſatis non exprimeretur, ſi ſolum homicidium abſolutè ſumptum exprimeret, vt ſi diceret excepta ea, quæ oritur ex homicidio, & maximè ſi adderetur perpetrato; quia ſic ſumptum homicidium in materia odioſa ſtat pro famoſiori ſignificato, quod eſt homicidium voluntarium; ſed id expreſſit claritatis gratia. Quod ſatis colligitur ex *toto tit. de homicidio*, vbi in prioribus textibus irregularitas homicidio abſolutè imponitur, ſub quo caſuale non venit. Aliàs fruſtra Pontifex tot vicibus multiplicatis caſuale homicidium irregularitate affecit.

15. Deinde non eſt leue dubium, de quo homicidio ſit conſtitutio intelligenda, publico tantum, an etiam occulto? Suarez tom. 4. de Relig. *tract.* 10. *lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 12. Exiſtimat occultum ſufficere, ita vt non ſolum publicum, ſed nec probabile requiratur? Ducitur, quia conſtitutio non limitat ad publicum. Ergo abſque euidenti ratione non poteſt limitatio adhiberi, præterquam quod in iure canonico ob homicidium quantumuis occultum irregularitas incurratur. Præterea ex contextu verborum idipſum (inquit Suarez) conuincitur: Sic enim habent. Secundus eſt. Homicidium aliquo tempore perpetraſſe, vel publicè infamem propter enormia peccata eſſe: in quo contextu duo Suarez conſiderat. Vnum eſt eo ipſo quod aduerbium *publicè* in poſteriori membro additur, & non in priori, tacitè à priori excludi. Aliud eſt in reliquis delictis impedimentum poni ratione infamiæ; in homicidio verò non, ſed ratione ſolius delicti; ſic in praxi teſtatur receptum. Nam ſi quis fateretur ſe homicidam abſque eo, quod interrogaretur, an publicè, an ſecretè ſtatim abſque vlteriori progreſſu vt inhabilis repelleretur. Ergo ſignum eſt homicidium quantumuis occultum eſſe impedimentum eſſentiale. Quod ſi obiicias hoc impedimentum oppoſitum eſſe, ne hoc delicto homicidij notati minus idonei miniſtri ſint ad verbum Dei Euangelizandum. Reſpondet Suarez *dict. cap. num.* 13. Id non obſtare quominùs occultum homicidium impedimentum præſtet. Nam eſto eo in caſu hæc ratio ceſſet; ſufficit quod generaliter procedat, præcipuè cum illud delictum, quod modo occultum eſt, poſſit poſtea publicum fieri. Deinde ſubiicit notam illam non tam ſumendam eſſe comparatione illorum, qui Euangelizandi ſunt, quàm Euangelizantium; ac proinde dictionem *notam* non tam ſignificare infamiam, ſed defectum; ita vt faciat hunc ſenſum qui hunc homicidij defectum habuerint, minùs idonei miniſtri ſunt ad Euangelizandum propter conſuetam, & communem hominum infirmitatem, qui ſemel labentes ſæpiùs labuntur, vel ſatis naturam deprauatam ad ſimiles lapſus inclinatam oſtendunt. Quod ſi ita eſt, homicidium quantumuis occultiſſimum impedimentum præſtabit.

16. Cæterum etſi hæc probabiliſſimè dicta ſint difficilia apparent; durum enim videtur ob homicidium ſimplex occultiſſimum, cuius nullum periculum adeſt manifeſtatu, eſſe quempiam à religioſo ſtatu Societatis IESV excludendum. Grauiùs namque delictum eſt, & verbo diuino ſeminando magis contrarium abnegatio fidei, quam homicidium, & tamen de abnegatione fidei fatetur Suarez *dicto cap.* 1. *numer.* 14. Eſſe neceſſarium, vt ſaltem ſit probabilis. Ergo idipſum de homicidio fateri debet: cum nulla ſpecialis ratio in abnegatione fidei, quam in homicidio reperiatur, ob quam abnegatio fidei occulta non præſtet impedimentum ingreſſui Societatis; præſtet autem homicidium: nam in vtroque impedimento eadem eſt ratio decidendi, vt conſtat manifeſtè ex illis verbis, *cap.* 2. *exam. numer.* 6. Prædicti caſus, &c. Contextus autem verborum idem omnino eſt (vt de ſe patet) in abnegationem fidei; ac in homicidio. Ergo ex nullo capite appatet fundamentum huius diuerſitatis: Nam verbum illud *inter infideles*, quod fuit additum in conſtitutione non ad temperandum impedimentum, ſed potiùs ad illud aggrauandum appoſitum eſt, vt in ſuperioris impedimenti declaratione ponderaui. Præterea id argumentum, quo Suarez conuincitur ad affirmandum homicidium occultum impedimentum eſſe, efformari efficaciùs poterit in abnegatione fidei. Conuincebatur enim ex eo quod in conſtitutione ſecundi impedimenti aduerbium *publicè* non in homicidio, ſed in aliis criminibus fuerit appoſitum. At in conſtitutione primi impedimenti publicitas non in abnegatione fidei, ſed in errorum incurſu, & in Schiſmate appoſita fuit. Ergo idem argumentum effici poteſt: Quapropter ſicut de abnegatione fidei dixi cum Suarez requiri eſſe ad minùs probabilem, hoc eſt duobus teſtibus notam idem cenſeo de homicidio, debere eſſe probabile, vt impedimentum præſtet. Moueor ratione decidendi allegata à S. Ignatio, quæ fuit ne miniſtri Societatis notam aliquam habentes, ob quam minùs apti; & idonei eſſent ad verbum diuinum ſeminandum propter conſuetam, & communem hominum infirmitatem. Ad hanc notam habere non poſſunt ob delictum occultum, & improbabile. Nam delictum dum eſt occultum, notam non irrogat. Nota enim vt ex pluribus comprobat. *Ambroſ. Calepin.* infamia, & ignominia eſt. Quod ſi ſumatur pro ſigno, ſeu indicio erit in hac parte indicium, ſeu ſignum delicti infamiam irrogantis. Ergo ſtante delicto occulto nulla eſt nota, cum nulla ſit infamia, nec ſignum illis. Alienum ergo à veritate eſt ſumere notam pro defectu omnino occulto, neque vllus Doctor hanc dictionem in ea ſignificatione vſurpauit; quomodo ergo credendum eſt ſanctiſſimum, & prudentiſſimum Ignatium in re ita graui ea ſic vſum fuiſſe? Præterea quoad verbum Dei ſeminandum fructúmque colligendum nihil omnino obeſt quempiam fuiſſe aliquando homicidam, dum homicidium prorsùs ignotum eſt. Nam comparatione audientium idem eſt eſſe homicidium ignotum, ac non eſſe commiſſum: Et licet in homicida per ſe ſpectati videatur delictum commiſſum, deprauationem illius ingenitæ naturæ arguere, & fundamentum aliquod, ſeu ſuſpicionem præſtare ſimile committendi leuiſſimum eſt tale fundamentum: neque id S. P. N. Ignatius attendit. Nam in hoc impedimento non tam ſpectauit naturam & inclinationem ingredientium Societatem, illorúmque ſpiritualem profectum, quam profectum illorum, quibus Euangelizandum erat. Alias non mentionem Euangelij, & miniſterij verbum diuinum ſeminandi faceret, vtpote ad finem intentum proprij, & ſingularis profectus non neceſſarium. Neque concluderet ſe hæc impedimenta conſtituere ob conſuetam, & communem hominum neceſſitatem; ſed diceret ſe conſtituere illa impedimenta ob ingredientis infirmitatem.

17. Neque obſtant rationes, quibus doctiſſimus Suarez motus eſt ad affirmandum occultiſſimum homicidium impedimentum eſſe. Ad primum reſpondeo etſi in conſtitutione non fuerit expreſſum an debeat eſſe publicum, vel ſecretum, ſatis ex ratione decidendi colligi debere eſſe ad minus probabile & licet id non colligatur euidenti ratiocinatione; ſufficit, quod probabiliter colligatur, vt prudenter ſub opinione, & non ſub euidentia affirmemus homicidium omnino occultum, & improbabile non eſſe impedimentum; eſſe verò occultum probabile. Ad confirmationem concedo homicidium omnino occultum conſtituere irregularem, nego tamen conſtituere impedimentum in Societate. Tum, quia non quælibet irregularitas homicidij hoc impedimentum conſtituit vt conſtat in occidente publica authoritate, tum & præcipuè, quia illa irregularitas non ob fructum, & ſpiritualem perfectum illorum, quibus Sacramenta miniſtranda erant, imponitur, vel imponitur impedimentum in Societate, ſed ob decentiam Sacramenti conficiendi. Secundum argumentum deſumptum ex contextu verborum ſolum probat in homicidio non requiri eam publicitatem, quæ in aliis delictis requiſita eſt; ſed non probat aliam non requiri. Quare ex vi huius argumenti bene poſſumus affirmare in homicidio requiri publicitatem abſolutè ſiue iure, ſiue facto, ſiue ex fama. In aliis verò delictis requiri publicitatem ex fama, quæ infamem publicè conſtituat. Multò minùs probat illud argumentum non requiri homicidij probabilitatem. Adde non ſine myſterio in loco allegato conſtituit. (Qui præcipuè ſpectandus eſt, vtpote directè impedimenta definiens, in examine verò definita ſupponuntur) omiſiſſe aduerbium *publicè*, quod in aliis peccatis ab homicidio, in examine appoſuerat, quaſi fortè tacitè innuens tam in homicidio, quam in aliis peccatis publicitatem requiri. Ad confirmationem concedo eum, qui in examine fatetur homicidium à Societate repelli, quin vlteriùs interrogetur, an publicum, vel occultum, probabile, vel improbabile ſit. Quia quando non eſt nimis neceſſarius Societati eius ingreſſus, prudentiſſimè expellitur qui ſaltem ſub opinione habet impedimentum dirimens. Sed præcipuè expellitur, quia ſaltem ſui confeſſione in illo iudicio facta, homicidium eſt non ſolum probabile, ſed probatum, & quaſi notorium: Secùs verò videtur dicendum, ſi ſub ſygillo confeſſionis eſſet homicidium declaratum.

18. Præterea dubitare poſſes; an mandans, vel conſulens homicidium fieri: eo ipſo habeat impedimentum homicidio ſubſecuto; tametſi ipſe hominem phyſicè, & realiter non interfecerit? Cui dubitationi reſpondet. S. Ignatius *parte conſtitut. cap.* 3. *in* Gloſſa *litt.* C. his verbis. Qui cum deliberatione homicidium perpetrari iuſſiſſet, ſi effectus eſt conſecutus, quamuis manu ſua non occiderit, inter homicidas erit exiſtimandus. Cum ergo de conſulente nihil dixerit credo non eſſe impeditum. Quia conſtitutio non de perpetratione homicidij morali, ſed Phyſica eſt intelligenda, indiguſſique hac additione de occidente per mandatum, vt mandantem comprehenderet. Quippe communiſſima ſententia eſt, cenſuram, & pœnam latam aduerſus facientes non cõprehendere mandantẽ, & conſulentem; quia non verè, & propriè facit, ſed interpretatiuè, vt multis probat Decian. *tract. crim. lib.* 9. *cap.* 12. *per totum* Thomas Sanchez lib. 3. de matrim. *diſp.* 49. *num.* 2.

19. Denique dubitabis, qua ratione intelligatur illa ſecunda pars eius impedimenti; *vel propter enormia peccata publicè infamem fuiſſe.* Conſtitutio dicit *vel eſſe propter enormia peccata infamem.* Neque addidit *publicè* neque dixit *fuiſſe*, & meritò quia illud aduerbium *publicè* neceſſariò ſupponitur ſi infamis eſt, quia infamis eſſe non poteſt, quin publicè talis ſit. Non oportuit dicere fuiſſe, ſed eſſe, quia ſi fuit, & non eſt, neq; ei illius periculum, ceſſat impedimentum: Si enim infamis diſcedens à loco, vbi infamiam contraxit támque ſeriò reſipiens, vt nihil timendum videretur, poſſet in Societatẽ admitti (vt dicit Gloſſ. *illius conſtitut.* 1. *p. c.* 3. *litt.* D. *& in exam. c.* 2. *litt.* C.) à fortiori ſi omni loco infamia abolita

eſſet

eſſet. Quæ verò ſint hæc enormia peccata, ob quorum infamiam quis eſt ad Societatem inhabilis? Iudicio Præpoſiti Generalis. S. Ignatij in dicta Gloſſa *conſtit.* remittit.

20. Circa tertium impedimentum, quod eſt aſſumpſiſſe religionis habitum, vel heremitam cum veſtitu monachali fuiſſe. Aduertere debes geſtationem dicti habitus etiam per vnicum diem animo illam vitam profitendi impedimentum eſſe, vt expreſsè notatur in Gloſſa *d.c.3.conſtit.1.part litt. E.* Additum fuit in *c.1.examin.* pro maiori claritate habitum alicuius religionis *fratrum*, *& Clericorum*; vt tacitè inſinuaretur debere in alia religione à Societate habitum eſſe ſuſceptum; & præterea ſumpſiſſe habitum religionis equitum D. Iacobi, Calatrauæ, Alcantaræ nec non D. Ioannis non præſtare impedimentum; quia non eſt religio clericorum, vel fratrum communiter viuentium & fuit deciſum in *congregat. 1. generali decreto* 125. *& can.* 5. Eſſet tamen impedimentum, ſi habitum clericorum harum religionum aſſumpſiſſet; quia ſi propriè, & in rigore religioſi ſunt, & voto religionis illius habitus aſſumptione ſit ſatis: Et ita tradit Suar. tom. 4. de Relig. *tract.* 10. *lib.* 2. *c.* 1. *n.* 16. Duplicem rationem aſſignat P. N. S. Ignat. in *exam. gener. c.* 2. *n.* 6. Ob quam hoc impedimentum in Societate conſtituerit. Prior eſt, quia eſt indicium alicuius leuitatis, & inconſtantiæ à prima vocatione deſiſtere. Quod ſi dicas id etiam probaret, neque in ſocietatem recipi poſſe, ſi receptus in ea exiret; reſpondeo negando ſequelam (etſi videatur eam Suar. concedere, *d.c.1.n.20. fine,*) quia reditu ad ipſam ſocietatem hæc inconſtantia reparatur. Poſterior ratio eſt, vt omnes profeſſi, coadiutores & Scholaſtici meliùs in domino conſeruentur, ſi ſint omnes veluti vnius coloris, & ſimilitudinis. Timuit enim S. Ignatius ne exeuntes ex alia religione, & in noſtra recepti diuerſimodè ab aliis de noſtro inſtituto ſentirent.

12. Circa quartum impedimentum, quod eſt vinculum matrimonij, vel ſeruitutis legitimæ id venit notandum etſi in loco conſtitutionis non fuerit expreſſum debere eſſe matrimonium conſummatum. At quia illa cap. 2. *exam.* expreſſum eſt debere eſſe conſummatum, & in *Gloſſ. conſtit.* clarè ſupponitur, ſolum matrimonium conſummatum præſtat impedimentum. Quod ceſſabit, ſi diuortium fuerit celebratum, vel ſi coniux licentiam dederit ſeruatis iuris circumſtantiis, quales, ſunt ingreſſus alterius coniugis in religionem ſi iuuenis ſit; vel periculum incontinentiæ habet, ſi ſenex, & abſque incontinentiæ periculo voti caſtitatis emiſſio. Quapropter vt benè notauit Suar. d. tom. 4. de Relig. *tract.* 10. *lib.* 2. *cap.* 1. *n.* 22. Si ſolùm ex licentia coniugis vxoratus ſocietatem ingrederetur abſque eo quod hæ circumſtantiæ ſeruarentur, nullus eſſet eius ingreſſus; quia non ſeruat conditionem, ſub qua ceſſat impedimentum.

22. Matrimonio rato ligatus etſi ſubſtantialiter à Societate impeditus non ſit, at in ea nequaquam recipi poteſt abſque coniugis conſenſu niſi recipiatur ad profeſſionem faciendam nouitiatu expleto; quia cum voto ſimplicia verum religioſum conſtituentia vinculum matrimonij rati antecedentis non diſſoluant, eſto ſubſequentis annullent, grauiſſimæ lædetetur vxor, ſi abſque illius conſenſu poſſet ſic matrimonio ligatus Societatem per vota biennij ingredi. Quod ſi aliquis ſic eſſet receptus & repeti ab vxore poteſt, & Societas debet illum ab obligatione votorum abſoluere.

23. De vinculo ſeruitutis nihil occurrit dicendum, cum ſatis clarum eſt illo ſtante impedimentum eſſentiale in Societate eſſe. Dominus autem concedere poteſt ſeruo licentiam ingrediendi religionem, & eo ipſo ceſſat impedimentum; quia ceſſat ſeruitus. Non enim eſt impedimentum fuiſſe ſeruum, ſed eſſe, ſicut neque fuiſſe vxoratum, ſed eſſe.

24. Quintum impedimentum, quod eſt pati defectum iudicij, vel ad illud habere diſpoſitionem notabilem conſtat in graue damnum Societatis eſſe, ſi eo affectus in ſocietatem recipiatur. Quod ſi de hoc defectu dubium exiſtat, medicorum conſilio, accedente Præpoſiti Generalis aſſenſu decidendum eſt.

§. II.

Expenduntur ſecundaria impedimenta à Societate aliqualiter excludentia.

SVMMARIVM.

1 *Hæc impedimenta enumerantur.*
2 *Addita his ſunt infectio ſanguinis. & maioratus.*
3 *Si legatus ex ſupradictis impedimentis recipiatur ab eo, qui poteſtatem non habet in illis diſpenſandi, nulla eſt receptio.*
4 *Quid in hac parte Prouinciales ex iure ordinario poſſint?*
5 *An poſſint recipere qui 14. annum completum habeat? Negat Sanch.*
6 *Satis probabile eſt poſſe ſpectato iure ſcripto Societatis recipi ſpectata conſuetudine.*
7 *Quid debeat Præpoſitus Generalis facere, ſi vult ne recipiantur nouitij ante 15. annum completum.*
7 *Si recipiaris cum aliquo ex his impedimentis ab eo qui poteſtatem habet diſpenſandi, ſi manifeſtes, valet receptio, ſi taceas, dubium eſt.*
9 *Probabilius eſt validam eſſe receptionem.*

1. PRæter ſupradicta impedimenta ſubſtantialia ſunt, quæ ſecundaria vocantur, quorum, ſingula vt dicit S. Ignatius. 1. *p. conſtitut. c.* 3. quamuis à Societate non excludant, reddunt tamen minus idoneum eum, qui admitti exoptat, & poſſet tanti momenti eſſe defectus vt, & ſeruitio Dei non eſſet futurum eum eo quemquam admitti. Hæc ſunt, quoad interiora attinent. Primò paſſiones, vel affectus, qui dominati non poſſe videantur, vel peccatorum habitus, de quibus non magna emendatio ſperetur. Secundò intentio minus recta, quam par eſſet ad Religionis ingreſſum, vt quæ cum humano aliquo fine ſit admixta. Tertiò inconſtantia, ſeu remiſſio animi notabilis, ex qua qui de ingreſſu agit parum vtilis futurus credatur ad Societatis munera obeunda. Quartò indiſcretæ deuotiones, quæ in cauſa eſſe ſolent, vt aliquis in illuſiones, & non exigui momenti errores incidat. Quintò litterarum ignorantia, vel ingenij, aut memoriæ ad eas addiſcendas, vel linguæ ad explicandum defectus in illis, qui præ ſe ferunt intentionem, vel deſiderium vlterius progrediendi, quam ſolent coadiutores temporales. Sextò iudicij defectus, vel mutabilis in proprio ſenſu obduratio, quæ omnibus congregationibus multum ſolet faceſſere negotij. Quoad exteriorem hominem impedimenta ſecundaria ſunt. Primò, defectus in integritate corporis, morbus, debilitas, vel notabilis deformitas. Secundò ætas valdè tenera, vel plus ſatis prouecta. Tertiò æs alienum, vel ciuiles obligationes. *Habentur 1. parte conſtit cap.* 3.

Impedimenta quoad animum explicatione non indigent; eius enim arbitrio, qui poteſtatem habet recipiendi nouitios remittitur *d. loco conſtitut.* Gloſſa *littera. H.* Circa impedimenta corporis ſic inquit conſtitutio in Gloſſa *littera I. & K.* Animaduertendum eſt eos qui deformitates, vel defectus inſignes habent, vt gibbus, vel alia quæpiam monſtruoſa, ſiue ſic nati fuerint, ſiue ex aliqua externa cauſa, vt percuſſione, & ſimilibus id acciderit, ad Societatem noſtram non eſſe idoneos, partim quod res huiuſmodi ad ſacerdotium obſtare ſolent, partim quod ad proximorum ædificationem, quibus cum ex inſtituti noſtri ratione verſamur minimè iuuant, niſi vt ſuperiùs dictum eſt, aliis eximiis virtutibus, ac donis Dei diſpenſarentur, cum quibus huiuſmodi defectus corporis potiùs ad augmentum, quam ad diminutionem ædificationis facturi viderentur. Quoad ætatem attinet 14. annis minorem, vt quis ad probationem, aut 25. vt ad profeſſionem admittatur. Si in quibuſdam peculiaribus de cauſis animaduertendum eſſe id tempus ad finem maioris diuini ſeruitij nobis præfixum videretur, penes Præpoſitum Generalem facultas erit prudenter, ac circumſpectè diſpenſandi, & idem cum prouectior ætas fuerit conſiderabit; an expediat necne ad vniuerſale bonum huiuſmodi defectum tolerari. De ære alieno (inquit conſtitutio) diligenter conſideretur, ne inde offendiculi, vel perturbationis, occaſio oriatur præſertim in obligationibus ciuilibus, de quibus iura diſponunt præter rationem, quæ habenda eſt ædificationis.

2. His impedimentis ſecundariis alia duo à Societate addita ſunt in *congregatione generali.* Primum eſt, ne ingreſſurus Societatem ex infecto ſanguine Iudæorum, & Sarracenorum procedat. Sic enim *congregatio* 1. *can.* 3. decreuit. Quoniam Societatis miniſteria eo maiori cum fructu in communi animarum ſalute procuranda exercentur, quo Noſtri longiùs abſunt his hominum conditionibus, quæ aliis offendiculo eſſe poſſunt: nullus omnino ex his, qui Hæbræorum, aut Sarracenorum genere deſcendunt, deinceps in Societatem admittatur. Quod eorum quiſpiam errore aliquo admiſſus fuerit, cum primum de hoc impedimento conſtiterit, quocumque tempore ante profeſſionem detegatur admonito priùs Præpoſito Generalis & expectato eius reſponſo dimittatur. De qua re omnes ante admiſſionem perſpicuè admonendi erunt. Hoc autem decretum indiſpenſabilis impedimenti vim obtineat, ita vt nullus omnino ſuperior, ac ne ipſe quidem Præpoſitus Generalis in ea diſpenſare poſſit. Subintelligitur de licita diſpenſatione, non de valida. Nam cum hoc impedimentum non ſit eſſentiale, conſequenter eo ligatus capax eſt, vt validè ſaltem in Societatem recipiatur. Ergo ab aliquo ſuperiore Societatis, qui non poteſt eſſe alius niſi Generalis Præpoſitus. Deſumptus eſt hic Canon ex *decreto* 41. *&* 42. *eiuſdem congregat.* 5. Vbi ſic inquit congregatio. Quamquam Societas pro communi ſalute omnibus omnia fieri optat, vt quos poterit Chriſto, lucri faciat, non tamen neceſſum eſt, vt ſuos miniſtros ex quouis hominum genere deſumat. Quia potiùs

ad

Digitized by Google

ad maiorem Dei gloriam, perfectiorémque præpoſiti, ſibi finis aſſecutionem conuenientius eſt, vt eos habeat operarios, qui omnibus aliis nationibus in toto orbe gratiores ſint, & quibus in Eccleſia Dei libentiùs, & fidentiùs vtantur ij quorum voluntas benè aut malè in nos affecta (vt S.Ignatius inquit) multum habet momenti, vt aditus ad diuinum obſequium, & animarum auxilium aperiatur, aut præcludatur. Poſtea verò in *congregat.6.decret.*46. Magna ex parte hoc decretum temperatum eſt, vt ſolum quoad quintam generationem informatio deſumatur: Concordant hæc decreta cum his quæ habentur in *exam.gen. cap.*3.§.

Secundum impedimentum ab eadem *congregat.* 5. *canon.*4. Statutum eſt maioratus Hiſpanus. Inquit enim congregatio. Nemo deinceps iure maioratus gaudens in Hiſpania, niſi habita facultate R. Patre Præpoſiti Generalis in ſocietatem recipiatur: Et is ſit iis donis ornatus, vt ſpem magnam præbeat ſe poſt biennium probationis fore talem, qualem noſtræ conſtitutiones requirunt, vt ad profeſſionem trium votorũ admitti queat. Ad profeſſionem intelligatur admittendus, niſi qualitas maioratus eiuſmodi fuerit, vt promotio ad ſacrum ordinem firmitati illius abdicationis ſatis ſit: tunc enim non profeſſio, ſed ordinatio procuranda erit: deſumptus eſt hic Canon ex *decreto* 14. *eiuſdem* 5. *congregat.* Non caret difficultate de quo maioratu decretum hoc intelligendum ſit; an inquam de ſolo maioratu regia facultate conſtituto, an de maioratu propria inſtituentis authoritate facto. Et ratio dubitandi eſt; quia ſolus authoritate regia conſtitutus videtur in communi acceptione maioratus appellari, vt per trauſelam dixit Anton. Gomez. *l.*45. Tauri. *num.*116. & Ferdinand.Gomez. *leg.* 25. Tauri *num* 62. Sed omnino tenendum eſt ſiue regia facultate, ſiue propria maioratus ſit inſtitutus, hoc decreto comprehendi: quia verè, propriè, & communi acceptione maioratus eſt, vt expreſsè colligitur ex *leg.*45. Tauri; quæ hodie eſt *lex* 4.*tit.*7. *lib.*5. *compil.* ibi. *El que hiziere algun mayoraſgo conque ſea con authoritad nueſtra.* Supponit ergo lex ſine authoritate regia verum maioratum inſtitui poſſe: tradit Greg. Lopez *l.*2. *tit.*15. *p.*2. Gloſſa 1. Ferdinand. Vaſq. *de ſucceſſ. creat.* §.26. *n.*95. *&* 96. Couarr. *lib.*3.*reſolut.cap.*5.*num.*4. Molin. de Hiſpan. primogenit. *lib.*1. *c.*1.*num.*25. & aliis relatis Matienço *l.*11. *titul.*6. *lib.*5. *compilat.* Gloſſ. 11. *in princ. & l.*4. *titu.*7. *Gloſſ.* 1. Ratio eſt, quia maioratus nihil aliud eſt, quam quoddam fideicommiſſum familiæ relictum, in quo abſque vlla diuiſione proximior in gradu ſuccedere debet ex inſtituentis voluntate, vt pluribus firmat Molin. *d. lib.* 1. *de Hiſpan. primogen. cap.*1. *num.*7. *&* 22. quæ definitio tam maioratui regia facultate inſtituto, quam propria competit.

3. Vt autem horum impedimentorum doctrina innoteſcat, enodandæ ſunt aliquot difficultates. Prima eſt; an ligatus aliquo ex ſupradictis impedimentis, neque id manifeſtans, validus ſit eius ingreſſus. Si recipiatur ab eo, qui in illis non habet poteſtatem diſpenſandi? Concluſio eſt, inualidum eſſe ingreſſum, ſiue recipienti impedimentum manifeſtetur, ſiue non. Quia eſt receptio facta ab eo, qui nulla recipiendi poteſtate gaudet. Nam in Societate illi ſuperiores, qui poteſtatem habent recipiendi nouitios ad probationem, habent poteſtatem in his ſecundariis impedimentis diſpenſandi, & è contra; vt manifeſtè conſtat, ex 1. *parte conſtitut. cap.* 3. *littera H.* ibi quodnis ex his ſecundariis impedimentis ex ſe ſatis eſſe poſſet ne quis admitteretur. Sed quia accidere poſſet aliquem huiuſmodi defectum aliis præclaris donis compenſari, ac in domino tolerandum eſſe iudicaretur, id diſcernendum prudentiæ *eius, qui admittendi facultatem habet relinquitur, & eiuſdem erit in huiuſmodi caſibus diſpenſare.* Et ratio ipſum demonſtrat; quia poteſtas diſpenſandi in his impedimentis nihil eſt aliud, quam poteſtas recipiendi in Societate, qui illis fuerint ligati. Quia defectus in ſe non tolluntur, ſed illis non obſtantibus recipitur in Societatem eos habens. Ergo qui habuerit poteſtatem recipiendi in Societatem eos, qui his defectibus fuerint ligati, habebit poteſtatem diſpenſandi, & econtra.

4. Hinc fit Prouinciales in Societate diſpenſare, & conſequenter recipere nouitios poſſe impeditos ſecundariis impedimentis excepto impedimento tum deformitatis, tum notabilis defectus qualem Eunuchi habent, tum ætatis teneræ, vel prouectæ, tum matrimonij rati, tum generis infecti, tum maioratus conſtat ex *regula Prouincialis regul.*35. *&* 36.ibi. In ſecundariis impedimentis diſpenſandi facultatem habebit (ſcilicet Prouincialis) præterquam in deformitate magna, aut defectu inſigni, qualem habent Eunuchi, aut in ætate infra 15. vltra 50. expletos annos, & in coniugatis etiã in caſu, in quo non eſt impedimentum eſſentiale. Exceptio generis, & maioratus ex decreto congregationis conſtat, cum id Præpoſito Generali fuerit reſeruatum. Quocirca ſi Prouincialis tentaret abſque ſpeciali Præpoſiti Generalis facultate recipere Eunuchum, coniugatum, maioratu gaudentem, ſanguine infectum, aut in ætate infra 15. & vltra 50. expletos annos, nulla eſſet receptio, vtpote à non habente poteſtatem facta. Neque obſtat hæc impedimenta ſubſtantialia non eſſe; quia id ſolum probat poſſe à Propoſito Generali diſpenſari, non tamen probat receptionem à quocumque ſuperiore factam illis impedimentis ſtantibus validam eſſe, quippe qui in ipſis diſpenſare non poteſt. Præterquam quod nullitas huius ingreſſus non tam ex impedimentis prouenit, quam ex defectu poteſtatis in admittente, quæ nulla eſt in Prouinciali his impedimentis ſtantibus. Nam cum tota poteſtas recipiendi nouitios in ſocietatem ſit penes Præpoſitum Generalem, neque alij ſuperiores eam habeant, niſi quatenus ipſe communicauerit, vt expreſſè habetur. 1. *parte conſtitution. cap.* 1. *&* 9. *p. cap.* 3. & tradit Thomas Sanchez *lib.* 5. *ſumm. cap.* 4. *n.* 26. Suarez *tom.*4. *de Religione tractat.*10. *lib.*2. *cap.*4. *n.*10. & Prouincialibus communicata non ſit poteſtas recipiendi nouitios aliquo ex dictis impedimentis ligatos; imò potiùs eſt denegata, conſequens eſt vt tentata receptio nulla ſit. Quod autem Prouincialibus non ſit hæc poteſtas conceſſa conſtat ex *regula* 35. *&* 36. *ſui officij*, in qua poteſtas generaliter conceſſa in *regul.* 31. limitatur. Et quoties aliqua poteſtas cum limitatione alicui conceditur aliàs non habenti, ſi limitationem excedit, actus quoad illum exceſſum nullus eſt, vt tradit Cardinal. in principio *de iure patronatus quaſt.* 7. Abbas & Felin. *cap. ex parte num.* 1. *de conſtit.* quos refert & ſequitur Thomas Sanchez *lib.*5. *Decalogum cap.*4. *num.* 26. & latè diximus. *tract.*3. *de legibus diſp.*2. *punct.* 9. Deinde forma ſub qua alicui delegatur facultas actum aliquem efficiendi, debet ad vnguem ſeruari; ex *capite cum delicto de Reſcript. capite venerabili de officio delegat. ad finem lege inter artifices ff. de ſolutionibus lege diligenter ff. mandati* & probat Hieronymus Gonſales *regula* 8. *cancell. Gloſſ.* 18. *num.* 75. *& ſequentibus.* Vnde eſt principium in iure ſatis receptum idem eſſe fieri aliquid contra formam, & ſolemnitatem iuris, & diſpoſitionem Pontificum, & Principum, ac ſi non fieret. *cap.*1. *de tranſlatione Prelatorum lege* 2. *ff. de excuſatione tutorum.* Sed formas & diſpoſitio, ſub qua generaliter præpoſitus committit Prouincialibus Societatis recipiendi nouitios, eſt ſi recipiendi ſupradicta impedimenta non habeant. Ergo receptio illorum, qui illis impedimentis ligati fuerint, nulla erit.

5. Solum eſt aliqua controuerſia de illo impedimento ætatis teneræ; an inquam receptus in ætate 14. annorum completorum, antequam 15. compleat valeat receptio? Et quæſtio procedit ex vi iuris Societatis ſecluſa ſpeciali facultate, quam mihi conſtat in omnibus Prouincialibus ſpecialiter datam eſſe à Reuerendiſſimo P. N. Mutio Vitteleſchi meritiſſimo totius Societatis præpoſito generali? Negat Thomas Sanch. *lib. Decalog. cap.*4. *num.* 7. *&* 26. ea motus ratione; quia in *regula prouincialis* 36. Cauetur ne poſſit Prouincialis recipere in Societate nouitium infrà 15. & vltra 50. expletos annos. Quæ verba ſupponunt non poſſe recipi à prouincialibus nouitium non habentem 15. annos completos; quia dictio illa expletos annos vtrumque numerum comprehendit & 15. & 50. Deinde eſto in conſtitutionibus ſolum 14. annus completus expoſtuletur pro nouitiatus ingreſſu, vt conſtat *ex* 1. *parte conſtit. cap.*2. *num.* 12. *& cap.*3. *littera K.* & *parte* 4. *capite* 2. *in Gloſſa:* cum in regula Prouincialis caueatur debere eſſe 15. aliquid ſpeciale ſpectatum fuit à generali præpoſito. Aliàs vt quid numerum, & ſtylum in conſtitutionibus ſeruatum mutauit? Et confirmo: in 1. *parte conſtit. c.*3. *littera K.* Explicans Sanctus Ignatius ætatem teneram, in qua nullus in Societatem recipi poteſt, expreſſit numero guariſmo 14. ibi quod ad ætatem attinet 14. annis minorem, vt quis ad probationem admittatur. Et ſupradictus numerus 14. neceſſariò intelligi debet completus, & non inceptus, vt colligitur ex *cap.* 2. *antecedenti num.* 1. Ibi ætas vt admittatur ad probationem excedere debet decimum quartum annum; vt ad profeſſionem verò vigeſimum quintum. Ergo ſi recipiendus excedere debet illum 14. completum habere. Cum ergo in regula Prouincialis non appoſuerit Generalis 14. ſed 15. infertur noluiſſe generalem Prouincialibus concedere facultatem recipiendi ad probationem niſi 15. anno impleto. Præterea dictio illa infra 15. annos, idem eſt ac dicere minor annorum 15. qui autem 15. annos completos non habet, abſolutè minor 5. eſt, & probat conſtitutio 1. *parte cap.* 3. *littera K.* Vbi cauetur neminem eſſe ad probationem recipiendum 14. annis minorem, & vocat minorem 14. qui 14. completum non habet, & conſtat ex *cap.*2. *antecedenti*; vbi dicit debere excedere 14. annum. Quapropter etſi dictio illa *expletos annos* vtrumque numerum non comprehenderet, ſed ſolum numerum 50. dictio illa *infra* appoſita numero 15. conuincit, excludi à facultate Prouincialis, qui 15. completum non habet. *Argument. leg.* 3. §. *minorem ff. de minoribus* 15. *annum.* Vbi minor adhuc dicitur vltimo die anni 15. donec hora natiuitatis decurrat. Et ratio redditur, quia ante illam horam nondum compleuit 15. annum. Hinc eſt quod quando in Concilio Tridentin. *ſeſſione* 24. *cap.* 12. *de reformat.* Expoſtulatur pro obtinentibus dignitates non habentes curam animarum, ne ſint minores 22. annis, vbi vigeſimo ſecundo anno non minores

Digitized by Google

nores adſciſcantur, manifeſtè voluit debere 22. annum eſſe completum, vt optimè notauit Leſſius libro 2. de iuſtitia *cap.* 34. *dubio* 20. *num.* 108. Subdítque rationem. Qui enim non compleuit 22. eſt minor ætate. Ex quibus omnibus colligitur Prouincialem ex vi communis iuris Ieſuitici non habere poteſtatem recipiendi ad probationem qui 25. annum non compleuerit, illiúſque receptionem nullam eſſe.

6. Credo tamen ſatis probabiliter dici poſſe ſpectato iure ſcripto Ieſuitico poſſe Prouincialem recipere ad probationem qui 14. completum, & inceptum 15. habuerit. At ſpectata praxi, & ſtylo recepto Societatis omnino eſſe certiſſimum, & indubitabile. Duplicem partem habet concluſio. Prior difficilior eſt. Sed ad eius probationem eſt aduertendum dictiones *infra* & *vltra* eſſe terminos oppoſitos, & correlatiuos, & diſpoſitum in vno cenſetur in alio per oppoſitionem diſpoſitum, ex *leg. finali Cod. indicta vidui*, & ex multis probat Eberad. *loco à correlatiuis*, *num.* 8. Sed ſic eſt, quod in dictione vltra 50. annos expletos, requiritur quod recipiendus illos habeat ita completos, vt neque vnus dies 50. deſit. Ergo in dictione infra 15. completum, neceſſarium eſt, vt neque vnus dies quindecimi anni deſit. Nam ſi aliquem diem illius quindecimi anni habeat, iam non habet in toto rigore completè & perfectè infra 15. completos, ſed infra 15. inceptos. Qui enim 14. annum completum habet, & dimidiatum decimum quintum, non eſt propriè infrà quindecim completè, ſed inceptè, ſeu potiùs eſt intra quindecim. Atque ita dictio illa *expletos annos* iuncta dictionibus infra, & vltra potiùs probat ſufficere 15. inceptum, quam completum: ideóque 1. *parte conſtit. cap.* 3. *littera* K. Vbi numero guariſmo ſignatur ætas recipiendorum non fuit dictum ne ſit minor 15. quia alius numerus 25. ibidem ſignatus non fuit oppoſitus, ſed conformis: Sed *in regul.* 36. *Prouincialis* appoſitæ fuerunt dictiones infra, & vltra oppoſitæ: merito ergo in tenera ætate ſignatus fuit numerus 15. vt clarè colliges, ſicut in numero 50. requiritur vt excluſus ob prouectam ætatem à poteſtate Prouincialis habeat, 50. annum ita completum, vt neque vnus dies deſit, ita vt ob teneram ætatem excludatur, ita ſit infra 15. vt neque vnus dies 15. habeat. Quis negare poterit hanc explicationem eſſe probabilem, & verbis regulæ conuenire? Suſtinenda ergo eſt præcipuè ne cenſeatur regula à conſtitutione deuiare, iúſque commune, & aliarum religionum corrigere, quibus conceſſum eſt pubertate adepta nouitios recipere: & iuris correctio odioſa eſt, & omnino vitanda, *leg. præcipimus Cod. de appellat.* Quod ita verum eſt, vt gratia vitandæ iuris correctionis à propria verborum ſignificatione recedendum ſit: vt docent Abbas cap. *cum olim fine de ſentent. & re iudic.* Gutiert. *lib.* 3. *practica quæſt.* 15. *n.* 34. Et multis aliis relatis Thom. Sanch. *lib.* 1. *de ſponſalib. diſp.* 17. *num.* 6. & Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 4. Eo ſolum vt vitetur iuris correctio admitti tacitam profeſſionem poſt Tridentin. Poſito ergo ſupradictam explicationem verbis regulæ conuenire (tametſi ea, quam adducit Sanch. rigidior, & proprior ſit) dicendum eſt Prouinciali limitatam non eſſe poteſtatem recipiendi niſi ad eos, qui neque vnum diem decimiquinti anni habeant: quia poteſtas diſpenſandi in nullius a concedente præiudicium cedens latè eſt interpretanda, vt dictum eſt *Tractat. de legibus diſp. de priuilegio, & diſpenſat.* & tradit idem Sanch. *multis allegatis lib.* 8. *de matrim. diſp.* 1. *n.* 4. Et hæc poteſtas Prouincialis, vt de ſe conſtat, talis eſt. Ergo.

Secunda pars concluſionis apertiſſima eſt, cum ſatis receptum, & vſu comprobatum ſit Prouinciales in receptione nouitiorum nunquam inueſtigaſſe, an nouitij 15. annum completum habuerint, ſed ſolum an habuerint 14. inceptum 15. & in hac ætate in variis prouinciis, plures eſſe receptos: & in collegio regali Salmantino aderant me præſente quatuor vel quinque qui in ea ætate admiſſi fuerint. Sed conſuetudo, & praxis recepta ſufficit ad derogandam ſupradictam legem, & limitationem regulæ & relinquendam prouinciali poteſtatem integram iuxta ipſius *reg.* 31. quia vt latè diximus. Tract. *de leg. diſp. de conſuetud.* conſuetudo legitimè præſcripta ſufficit ad derogandam quamlibet legem, ſtatutum, & conſtitutionem, & concedendam iuriſdictionem alias non habenti, taliter quod eidem Sanchez *tom.* 2. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 4. *n.* 14. Halas *quæſt.* 97. *de legib. tract.* 14. *ſect.* 10. *num.* 80. Innumeris relatis videatur conſuetudinem ſufficere ad tollenda impedimenta matrimonij iure poſitiuo introducta efficiendóſque habiles, qui lege ſtante non erant, à fortiori poterit conſuetudo derogare limitationem facultati generali appoſitam. Explicatur ampliùs. Hæc praxis & ſtylus recipiendi nouitios in ætate 14. anni completi, & incepti 15. vel procedit ſciente præpoſito generali, vel illo ignorante: Si præpoſitus generalis ſcit, quod aliter credi non poteſt ob continuationem illius, ita dicitur nam, & exactam relationem nouitiorum, quæ præpoſito generali tranſmittitur, tum litteris priuatis tum catalogo congregationis prouincialis, clarum eſt hanc limitationem ſublatam eſſe: nam ſciente principe, & non contradicente, cum facilè poſſet, cenſetur conſentire, vt in ſimili tradit Panormit. *in c. vlt. de conſuetud.* Gloſſ. *in c.* 1. *de treuga, & pace.* Quod adeo verum eſt, vt bonus, vel ternus actus huius conſuetudinis ſufficiat ad derogandam quamlibet legis limitationem, vt relato Syluest. verbo *conſuetudo n.* 6. Panorm. *d. c. fin. docet* Leſſius lib. 2. de inſtit. *c.* 6. *dub.* 14. *n.* 45. Sanch. lib. 4. de matr. *diſp.* 1. *n.* 22. & pluribus allegat. Halas *q.* 97. *tract.* 14. *de legib. ſect.* 8. *ex c. ita not* 25. *q.* 1. Vbi binus actus appellatur quaſi vſus, & conſuetudo, & concludit conſuetudinem dare facultatem non habenti, *c. cum contingit de foro competenti.* Ad idem eſt communis doctrina per ratihabitionem iuriſdictionem concedi. Et licet controuerſum ſit, an ſufficiat ratihabitio de futuro, ex *reg. cũ res ratihabitio retrotrahitur, & mandato non eſt dubium comparari.* At ferè omnes conueniunt ratihabitione de præſenti expreſſa aliquo ſigno iuriſdictionem concedi aliàs non habenti; ideóque poteſt virtute illius adminiſtrare Sacramenta iuriſdictionem poſtulantia, vt de Sacramento pœnitentiæ, & aſſiſtentia ad matrimonium docet Gab. Vaſq. *de pœnit. q.* 91. *art.* 2. *dub.* 1. *n.* 3. Sanch. lib. 3. de matr. *diſp.* 35. *n.* 17. & 20. Suarez aliis relatis, *tom.* 4. *de pœnit. diſp.* 26 *ſect.* 1. *n.* 14. & *diſp.* 27. *ſect.* 14. *à n.* 1. Si ergo præpoſitus generalis ſciebat hunc vſum, & non interdicebat in futurum, conuincebatur approbare: Alias iniquiſſimè faceret non monens Prouinciales de nullitate ingreſſus nouitiorum, & de vſurpatione ſuæ poteſtatis in re tam graui. Quod ſi generalis hunc vſum & praxim ignorauit, Prouincialéſque illo ignorante ad probationem receperunt in ætate 14. anni completi, validè, & licitè proceſſerunt maximè poſt decennium à publicata regula. Nam conſuetudo eam vim, & efficaciam habet, vt poſſit aduerſus legem præſcribere, iúſque poſitiuum tollere, & aliud de nouo introducere, ex *c. fin. de conſuetud.* vbi Panorm. Felin. & alij *ibi*, & Couarr. *lib.* 3. *var. c.* 13. *n.* 4. & innumeris allegatis Sanch. l. 7. de matrim. *diſp.* 4. *à n.* 11. & *diſp.* 17. *n.* 7. & *diſp.* 22. *n.* 20. Salas *q.* 97. *tract.* 14. *de legib. ſect.* 2. & 3. & *ſeqq.* Et nos diximus *tract. de legib. diſp.* 3. *de conſuetud. punct.* 4. Solúmque eſt inter Doctores controuerſia, quod tempus neceſſarium ſit, & omiſſis placitis variis ibi *punct.* 2. §. 2. probauimus decennium ſufficere. Quo ſuppoſito eſto prohibitum eſſet Prouinciali recipere nouitios ante 15. annum completum, vſu & conſuetudine in contrarium derogatum eſt, cum non ſolum huius conſuetudinis decennium, ſed & quadrageſimum, & ſeptuageſimum tranſactum eſt poſt huius regulæ publicationem. Adde hanc prohibitionem non recipiendi nouitios, qui 15. completum non habeant potiùs per deſuetudinem, ſeu non vſum ceſſaſſe, quia nunquam ex obligatione recepta eſt, & quando ſic ceſſat, lex, ſentit Azor. 1. *p. l.* 5. *inſtit. mor. c.* 4. *q.* 6. Tanquam indubitatum ſufficere decennium. Confirmo. Lex eum ſenſum, & interpretationem recipit, quem vſus, & conſuetudo declarat. Vnde ortum eſt illud Axioma. Conſuetudo eſt optima legum interpres, *c. cum dilectus de conſuetud. leg. ſi de interpretatione ff. de leg.* & multis allegatis docet Sanch. *l.* 6. *in Decal. c.* 4. *n.* 27. Salas 1. 2. *c.* 9. *de legib. tract.* 14. *ſect.* 14. Vbi aduertit, etſi conſuetudo ad abrogandam legem debeat eſſe decennalis, at ad illam interpretandam minus tempus ſufficere, & adducit Menoch. *de arbitrar. caſu* 93. *n.* 10. Sed in Societate nunquam cognitum fuit ob regulam Prouincialis debere recipiendos in Societatem habere 15. annum completum imò tanquam certum ſupponebatur 14. annum completum ſufficere. Ergo ſic eſt lex intelligenda ex iis, quæ adducit Sanch. *lib.* 7. *de matr. diſp.* 17. *numer.* 8.

Alia via probari poteſt hæc 2. pars concluſionis nempe ex *leg. Barbarius ff. de officio prætoris*, & *ex c. infamis* 3. *q* 7. *verſ. verumtamen*, & ex aliis relatis Sanch. *lib.* 3. *de matr. diſp.* 22. *n.* 1. Ex quibus omnes Doctores colligunt titulum coloratum cum errore populi ſufficientem eſſe ad dandam iuriſdictionem alias non habenti: Sed hæc in præſenti caſu procedunt, vt Prouincialis poſſit licitè, & validè recipere eos, qui 14. completum, & inceptum 15. habuerint. Habet namque titulum abſolutum ad recipiendum *Reg.* 32. limitatio ad 15. annum completum ignorata eſt. Ergo iuriſdictionem habet ad recipiendum abſque ſupradicta limitatione.

7. Ex dictis infero (quod eſt maximè notandum) ſi generalis intendit, quod Prouinciales non recipiant nouitios minores 15. annis (eò quod ſentiat regulam Prouincialis ſic eſſe intelligendam) debet neceſſariò authenticam hanc voluntatem facere, & Prouincialibus publicè manifeſtare. Alias non reuocabit facultatem iure conſuetudinis introductam recipiendi minores 15. annis, & maiores 14. Quia delegatus dum notitiam non habet ſibi eſſe reuocatam poteſtatem à delegante valent geſta per ipſum ex *leg. ſi fortè ff. de offic. Præſidis* ibi ſi fortè Præſes Prouinciæ manumiſerit, vel tutorem dederit, priuſquam cognouerit ſucceſſorem aduenisse, erunt & hæc rata: Vbi Gloſſ. verbo *cognouerit* ait, vſque ad eius aduentum durat iuriſdictio, & ita relato Bart. Flamin. Rebuffo, & aliis innumeris docet Thom. Sanhc. lib. 7. de matrim. *diſp.* 3. *à n.* 11. Neque ſufficit quælibet notitia, vt ex ipſa cenſeatur reuocata, ſed debet eſſe ad minus notitia per nuncium, vel epiſtolam ad delegatum

Digitized by Google

Sarum ſpecialiter miſſam, vt latiùs dixi. *diſp. 4. de legibus punct. 21. §. vlt.* imò ſi reuocatio generalis facienda eſt eadem publicatio requiritur, quæ ad conceſſionem facultatis per modum legis requiſita fuit, vt dictum eſt ibi. *punct. 21. §. 5.* Maneat ergo certum, etſi regulæ rigore ſpectato ſit probabile (quod Thomas Sanch. dixit) non poſſe à Prouincialibus ad probationem recipi non habentes 15. annum completum. At ſpectata conſuetudine, & praxi omni probabilitate caret. Neque Thom. Sanch. contrarium diceret; ipſe enim ſolum ſpectata regula locutus fuit. Neque alicui mirum videatur me in probanda hac aſſertione præter conſuetam breuitatem proceſſiſſe; fortè enim ſum ex illis, qui 15. annum non compleuerunt, cum in Societatem fuerunt admiſſi, & vtinam in illa natus eſſem.

8. Secunda difficultas eſt; an ligatus aliquo ex ſupradictis impedimentis, ſi recipiatur in Societatem ab eo qui poteſtatem habet in eis diſpenſandi, receptio valida ſit? Et quidem ſi impedimentum recipienti manifeſtatur, nulla eſt dubitatio, cum eo ipſo cenſeatur diſpenſare. Si autem malitioſè tacitum ſit, alicui videri poteſt nullam eſſe receptionem, vtpote abſque conſenſu recipientis factam. Non enim recipiens voluntatem habet recipiendi tali impedimento ligatum, imo potiùs habet voluntatem eum à religione excludendi. Quod efficaciùs vrget, ſi daremus impedimentum eius conditionis eſſe, vt eo detecto nequaquam à ſuperiore ſic ligatus reciperetur, ne religioni præiudicium cauſaret.

9. Cæterum tenendum eſt validum eſſe ingreſſum. Quia dum impedimentum ſubſtantiale non eſt, ſuperior conſentit in ſubſtantia ingreſſus, ſicut cum Prælatus admittit ad ordines quemquam excommunicatum, vel irregularem, admiſſio valida eſt; quia in ſubſtantiali collatione ordinum conſentit, cui conſenſui non obſtat, quod impedimento detecto non conſentiret. Non enim præſens conſenſus ex euentu futuro regulatur, præcipuè cum circumſtantiæ omnino mutentur. Fateor tamen, ſi recipiens haberet expreſſam voluntatem non admittendi in religionem, qui impedimento ligatus, & non manifeſto peteret admitti, nullam eſſe admiſſionem. Sed hæc voluntas ob inconuenientia, quæ inde naſcuntur, nec iuſta eſſet, neque præſumenda eſt; potiùs enim præſumendum eſt eam voluntatem habere, quæ ſuæ cognitioni, & rebus ipſis conformetur; ac proinde velle recipere nouitium illum abſtrahendo, an habeat, vel non habeat impedimentum. Hæc doctrina colligitur expreſsè ex Nauarr. lib. 3. conſil. tit. de Reg. *conſ. 15. in 1. edit. & in 2. conſ. 48.* Man. Rodrig. *tom. 3. q. Regul. q. 17. art. 9.* & 2. *tom ſum. c. 6. n. 3.* & aliis relatis à Sanch. *li. 5. ſum. c. 4. n. 57.* Quatenus dicunt profeſſionem factam ab eo, qui morbo gallico, vel alio impedimento non irritante laboraret, quo detecto omnino excluderetur, validam eſſe. Ergo ſupponunt receptionem ad nouitiatum cum hoc impedimento valuiſſe, quia profeſſio valida eſſe non poteſt, ſi nouitiatus nullus extitit.

PVNCTVM IX.

Quæ conditiones ſeruandæ ſunt in religionis ingreſſu, vt validus & licitus ſit.

SVMMARIVM.

1 *Coactio profeſſionem annullat, ſed non nouitiatum.*
2 *Conſilium excommunicat cogentes fœminas ad religionis ingreſſum.*
3 *Lata eſt excommunicatio in fauorem fœminarum & ob quas actiones.*
4 *Non comprehendit cogentes ad votum, vel Iuramentum religionis ſuſcipiendæ.*
5 *Modus coactionis debet eſſe iniuſtus, ſed ſufficit indirectus.*
6 *Quas perſonas comprehendat hæc excommunicatio expenditur.*
7 *Excipit conſilium caſus à iure expreſſos, in quibus dari poteſt coactio abſq; excommunicationis incurſu.*
8 *Simili excommunicatione ligantur impedientes fœminas à religionis ingreſſu.*
9 *An comprehendat impedientes ingreſſum ad probationem? Negant Sanch.*
10 *Probabilius eſt comprehendere.*
11 *Debet iniuſtè impedire.*
12 *Ingreſſus religionis debet eſſe immunis à vitio Simoniæ.*
13 *Ex parte admittentis debet eſſe neceſſariò poteſtas, aliàs nullus eſt ingreſſus.*
14 *Debet præmitti informatio generis, vitæ, morúmque recipiendi.*
15 *Non poſſunt Prælati abſque rationabili cauſa negare ingreſſum aptis.*

1. PRæcipua conditio ſeruanda in religionis ingreſſu eſt libertas, quæ coactioni opponitur. Hæc tamen eſto profeſſionem annullet, *cap. perlatum, de his quæ vi*, nouitiatus ingreſſum non annullat; neque ex annullatione profeſſionis infertur, nouitiatus annullatio; cum hæc nullitas ex iure poſitiuo pendeat, quæ non extenditur vltra caſus expreſſos, & nullibi inuenitur expreſſa nouitiatus annullatio. Præterquam quod eſt longè diuerſa ratio in profeſſione, ac in nouitiatu. Nam ſi profeſſio coacta eſſet valida, indiſſolubilis eſſet, & iniuria facta irreparabilis; ſecùs nouitiatus qui ſolui poteſt, & iniuria facta reparari. Item coactio non impedit quin nouitius religionis auſteritates experiatur, ſed potiùs iuuat, & ita tenet Sanch. li. 7. matr. *diſp. 37. n. 51.*

2. Verum etſi coactio quemlibet nouitiatus ingreſſum non annullet, negari non poteſt eſſe graue peccatum, & iniuſtitiam. Quapropter meritò Concil. Trid. *ſeſſ. 25. c. 18. de Regul.* nouam excommunicationem imponit cogentibus fœminas ad religionis ingreſſum his verbis Anathemati ſancta Synodus ſubiicit omnes, & ſingulas perſonas, cuiuſcunque qualitatis, vel conditionis fuerint tam clericos, quam Laycos ſæculares, vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fungentes, ſi quomodocunque, &c. Coëgerint aliquam Virginem, vel viduam aut aliam quamcumque mulierem inuitam præterquam in caſibus à iure expreſsis ad ingrediendum monaſterium, vel ad ſuſcipiendum habitum cuiuſcunque religionis, vel ad emittendam profeſsionem, quippe conſilium, auxilium, vel fauorem dederint; quippe ſcientes eam non ſpontè ingredi monaſterium, aut habitum ſuſcipere, aut profeſsionem emittere quoquomodo eidem actui vel præſentiam, vel conſenſum, vel authoritatem interpoſuerint.

3. Hæc excommunicatio lata ſolum eſt in fauorem fœminarum. Nam eſto grauiſsimum ſit peccatum viro ad religionem cogere, vel eos à religionis ingreſſu impedire; quia tamen id rarum eſt, & faciliùs viri violentiam expellunt; ideo conſilium nihil de ipſis diſponit, ſed ſolum de fœminis, quibus violentia frequentiùs inducitur, & difficiliùs vincitur. Sic Suar. tom. 5. de cenſur. *diſp. 23. ſect. 7. n. 9. & tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 9. n. 4.* Sanch. lib. 4. ſumm. *cap. 4. num. 2.* Ob triplicem actionem hæc excommunicatio imponitur nempe ob monaſterij ingreſſum, ob ſuſceptionem habitus, ob profeſsionem. Non caret tamen difficultate, qualiter monaſterij ingreſſus à ſuſceptione habitus, & profeſsione diſtinguatur. Neque enim videntur excommunicari parentes cogentes fœminas monaſterium ingredi, vt ſecuriùs viuant, cum ſæpe id neceſſarium ſit, & licet ſecluſa neceſsitate non poſsint parentes filiam cogere ad tam arctam cuſtodiam, vt benè notauit Suar. *dicto lib. 5. de Relig. cap. 9. num. 4.* Non tamen obinde cenſentur excommunicati. Quia conſilium non tam de ingreſſu (vt ſic dicam) temporali, & Laicali, quam religioſo, & perpetuo locutum eſt: libertati enim religioſi ſtatus fauere intendebat. Qua ratione conuincitur ad aſſerendum coactionem ad ingreſſum monaſterij abſque animo inducendi puellam ad religioſum ſtatum, ſed potiùs, vt decentiùs, & ſecuriùs viuat, & aptiùs deliberet ſtatum eligendum hac excommunicatione non puniri; benè tamen coactionem ad ingreſſum animo, & intentione, vt habitum ſuſcipiat, & profeſsionem emittat: Quia ille ingreſſus eſt inchoata habitus ſuſceptio, neque aliter poſſunt illa tria membra ingreſſus monaſterij, ſuſceptio habitus, & profeſsio diſtingui: Et ita tradit Suar. *dicto tom. 3. de Religione lib. 5. c. 9. n. 4.* Sanchez lib. 4. ſumm. *cap. 4. n. 12.*

4. Non cenſetur tamen comprehendi votum, vel Iuramentum ingrediendi religionem; quia huiuſmodi votum, vel Iuramentum non eſt monaſterij ingreſſus, nec ſuſceptio habitus, nec profeſsio, quæ ſunt actiones prohibitæ, & punitæ. Quapropter eſto parens cogeret filiam vouere, vel iurare ſe ingreſſuram religionem, excommunicationem hanc non incurreret. Neque obſtat ex vi illius voti, vel Iuramenti obligatam eſſe ingredi, ac proinde eſſe indirectam ingreſſus coactionem: quia credo probabiliùs nullam illius ingreſſus obligationem habere. Quia obligari non poteſt ad efficiendum actum irritum, & nullum. Nam ingreſſus aſſumptus ex obligatione voti, ſeu Iuramenti coacti, coactus eſt, & conſequenter nullus. Adde quamuis illud votum validum eſſet & obligatorium, ob coactionem ad illud præcisè habitu non ſuſcepto excommunicatio non incurreretur, quia non ob votum ſed ob monaſterij ingreſſum, habitus ſuſceptionem, vel profeſsionem excommunicatio imponitur. Sanch. *lib. 4 ſumm. cap. 4. n. 13.*

5. Modus coactionis non ſignatur à conſilio, ſed ſolum dicitur, quoquomodo coëgerint: quare ſiue directus, ſiue indirectus ſit, comprehenditur: debet autem eſſe iniuſtus, aliàs punibilis non eſt. Neque enim ex eo quod pater rigidè filiam tractet dummodo limites paternæ iuriſdictionis non excedat, excommunicationem incurrit; tametſi illa tædio affecta, & cauſa vitandi illum rigorem habitum ſuſcipiat: id enim per accidens eſt, & patri iure ſuo vtenti non eſt vertendum in culpam. Quod ſi pater in rigore exceſſerit, videátque ob illum rigorem vitandum filiam moueri ad religionem, neque ceſſauerit procul dubio cenſeo filiam ſic ingredientem & coactè

Digitized by Google

coactè ingredi, & parentem ob indirectam coactionem excommunicatum eſſe: Suarez *dicto tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 9. n. 5.* Nulla tamen eſt coactio, ſi muneribus, & donis filiam ad religionem inuitet, imò neque ſi ſuaſionibus, & precibus, modo non ſint importunæ, & quæ vi coactæ æquiualeant. Sic Suar. *loco allegato* & Sanch. *lib. 4. c. 4. num. 7. & 8.*

6. Perſonæ aduerſus quas hæc excommunicatio fertur ſunt omnes, & ſingulæ cuiuſcunque qualitatis, & conditionis fuerint, tam clerici, quam Laici, ſæculares, vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fulgentes, quæque ad aliquam ex ſupradictis actionibus grauiter, & iniuſtè coëgerint. Probabile tamen eſt Regem, & Imperatorem non comprehendi ob eorum eminentiſſimam dignitatem, ratione cuius debent in iis pœnis neceſſariò exprimi, vt comprehenſi cenſeantur: Tradit Sanch lib. 4. ſumm. *cap 4. num. 2.* Et facit quæ adducit, *lib. 4. de matrim. diſput. 22. fine.* Deinde extendit concilium ſupradictam excommunicationis pœnam ad omnes illos, qui conſilium, auxilium, vel fauorem dederint, quique ſcientes eam non ſpontè ingredi in monaſterium, aut habitum ſuſcipere aut profeſſionem emittere, quoquomodo eidem actui, vel præſentiam, vel conſenſum, vel authoritatem interpoſuerint; ſubintelligitur, vt fiat: quæ omnia verba, quia rara, & ſingularia ſunt exactè notanda, vt benè dixit Suarez *tom. 5. de cenſ. diſput. 23. ſect. 7. num. 9.*

7. Excipit concilium à ſupradicta doctrina caſus à iure expreſſos, in quibus etſi coactio detur, excommunicatio non imponitur, & meritò. Quia tunc non eſt iniuſta coactio, ſed iuſta, & licita iuris executio. Hi caſus (inquit Suar. tom. 3. de Relig. *lib. 5. cap. 9. num. 4. fine.*) ſunt duo. Vnus eſt ſi puella votum emiſit religionis, *cap. conſultum de Regular.* quo caſu ad eius executionem cogi poteſt, ſi relaxationem non obtinet. Alius eſt, quando coniuges mutuo conſenſu ingreſſi ſunt religionem, & poſt profeſſionem vnius alter vult retrocedere, quia in iis caſibus non cogitur quis ad religionem tanquam ad rem voluntariam, ſed tanquam ad rem ex voluntate propria debitam.

8. Similem excommunicationem ob cauſam oppoſitam profert concilium in ſupradicto loco *ſeſſ. 25. cap. 18.* aduerſus eos qui ſanctam Virginum vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi quoquomodo ſine iuſta cauſa impedierint. In quibus verbis ea eſt difficultas; an impedire, ne fœmina votum aliquod ſimplex emittat ſaltem ſuſcipiendi religionem ſupradicta excommunicatione puniatur? Affirmat Suarez *dicto lib. 5. cap. 9. num. 11. & 12.* contrarius iis, quæ docuerat, *tom. 5. de cenſur. diſp. 23. ſect. 7. nu. 10.* Quia ſub acceptione veli religioſa profeſſio intelligitur, & non honorarium illud veli ſignum. Ergo ſub voti emiſſione, quæ vt diſtincta ponitur à concilio non profeſſio, ſed ſaltem profeſſionis votum intelligitur. At veriùs credo ſub vtroque verbo profeſſionem intelligi, ſed diuerſam. Nam cum in monaſteriis monialium, monialibus ad chorum aſſumptis velum in profeſſione concedatur, Laicis verò ad miniſteria domeſtica deſtinata denegetur, vt omnes has profeſſiones concilium comprehenderet, quin vlla dubitatio remaneret, expreſſit vt diſtinctas voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi, hoc eſt profeſſionem cum velo, vel ſine illo. Alias ſi præſtare impedimentum voto religionis ſuſcipiendæ vellet concilium punire, non ea generalitate, quæ non magis votum religionis, quam caſtitatis, aut temperantiæ, alteriúſve virtutis ſignificat, loqueretur, & ita tradit Suar. *illa diſp. 23. ſect. 7. num. 10.* Sanch lib. 4. ſumm. *cap. 4. num. 14.*

9. Sed grauior eſt difficultas, an impedire ſuſceptionem habitus, ſeu monaſterij ingreſſum puniatur hac excommunicatione? Negat Sanch. *d. cap. num. 15.* ea motus ratione, quia decretum excommunicans impedientes profeſſionem, non eſt extendendum ad remotum profeſſionis obſtaculum, præcipuè, quidem decretum excommunicans cogentes ad religionem, non fuit contentum expreſſione profeſſionis, ſed inſuper addidit habitus ſuſceptionem. Deinde quia impediens votum religionis in ſæculo emitti, virtualiter impedit profeſſionem, ſed non ob inde excommunicatur. Ergo ob impedimentum remotum excommunicatio non contrahitur.

10. Affirmatiua ſententia tenenda eſt, ſcilicet ob impedimentum appoſitum ſuſcipiendi habitum præſtandique nouitiatum hanc excommunicationem incurri Quia ſuſceptio habitus, nouitiatúſque perfectio requiritur neceſſariò ad profeſſionem Ergo quolibet ex illis impeditis profeſſio ipſa impeditur, in quo maximè differt huius impedimenti appoſitio à coactione profeſſionis. Nam poteſt eſſe coactio ad profeſſionem, quin fuerit ad ſuſcipiendum habitum, & econtrà poteſt eſſe coactio ad ſuſcipiendum habitum, quin extendatur ad profeſſionem: eáque de cauſa fuit conueniens non ſolum profeſſionem, ſed ſuſceptionem habitus exprimere. At in præſenti fieri non poteſt, quod aliquis impediatur à nouitiatu quin impediatur à profeſſione; eáque de cauſa ſatis fuit prohibere impedimentum profeſſionis. Quia prohibendo impedimentum apponi profeſſioni, conſequenter prohibitum eſt apponi religionis ingreſſui, & aliis omnibus, quæ de eſſentia profeſſionis ſunt, & ita vt certum docet Suar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 23. ſect. 7. n. 10.* & tom. 3. de Relig. *lib. 5. cap. 9. n. 11.*

11. Quo ad modum verò huius impedimenti attinet, aduertendum eſt debere eſſe iniuſtum. Nam iuſtum impedimentum etiamſi per coactionem fiat, non præſtat ſufficientem cauſam ad excommunicationem incurrendam, quia liberum eſt à peccato; ideoque concilium notanter dixit: quoquomodo ſine iuſta cauſa impedierint; ſupponens iuſtam eſſe, cauſam impediendi fœminæ religionis ingreſſum, vt ſi vinculo matrimonij, conſummati, vel ſeruitutis eſſet ligata. Quapropter cum ſolo dolo, vel coactione iniuſtè, & illicitè impediri poſſit profeſſio, hoc impedimentum per dolum, vel coactionem hac excommunicatione punitur; & tradit Sanchez *d. lib. 4. ſum. c. 4. n. 10.* De impediente per dolum, ne fœmina velit profiteri, non caret probabilitate ſub hac cenſura, non comprehendi, quia ſic dolo impediens propriè non impedit voluntatem profitendi; ad hoc enim requiritur, vt ipſa voluntas immutata perſeuerans impediatur ab eius executione, dolum autem ſolum impedit, ne voluntas ſit: Sic Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 5. c. 9. n. 14.*

12. Secunda, & principalis conditio in ingreſſu religionis requiſita eſt immunitas à vitio Simoniæ: Sed quia de hac latè dicimus, *tract. de vitiis oppoſitis religioni diſp. vlt. punct. 23.* nolo in eius explicatione immorari Solum aduerto neque ipſum ingreſſum ad probationem, neque profeſſionem ipſam Simoniacè factam inualidam eſſe, vt latiùs dicto loco probo, quia nullo iure annullata inueniuntur.

13. Tertia conditio ſe tenet ex parte admittentis nouitium, vt authoritatem, & poteſtatem habeat ad illum admittendum. Nam ceſſante hac poteſtate nullus eſt ingreſſus; non enim religio probari à nouitio poteſt, quin priùs ab ea admittatur, vt eam probet; ita compertum eſt apud omnes. Qui autem ſuperiores hanc recipiendi poteſtatem habeant ex conſtitutionibus cuiuſlibet religionis eiuſque vſu, & ſtylo deducendum eſt.

14. Quarta conditio eſt, vt fiat informatio generis, vitæ, morum recipiendi, de qua informatione Sixtus V. edidit motum proprium *6. Kalend. Decembris anno* 1587. Qui incipit Sixtus Epiſcopus, quem poſtmodum declarauit, & temperauit in alio incipiente *Ad Romanum ſpectat Pontificem.* Sed Gregor. XIV. alium edidit, qui incipit *circumſpecta Romani Pontificis prouidentia*, quo ex parte reuocati ſunt motus Sixti V. Tandem Clemens VIII in ſua conſtitutione, quæ incipit. *Altiſſima paupertatis via data* 14. *Aprilis* 1592. Reduxit nullitatem profeſſionis à Sixto V. indictam ad terminos iuris communis, & modum præſcripſit minoribus de obſeruantia pro informationibus faciendis aduertens ob omiſſum hunc modum profeſſionem non irritari, altàs de iure non irritandam. De his conſtitutionibus, earúmque intelligentia latè agit. Emanuel Rodriguez *tom 1. quaſt. regul. quaſt. 1. art. 1. 2. & 3.* Suarez tom. 3. de Relig. *lib. 5. c. 10. per totum.* Sed ſuperuacaneum cenſeo in his immorari; cum nullitas nouitiatus, & profeſſionis à Sixto V. inducta ceſſauerit, & modus informationis pro nouitiis recipiendis ex recepta cuiuſlibet religionis conſuetudine præſcriptus ſit. Et denique vt notauit August. Barboſ. *3. p. de poteſt. Epiſcop. alleg.* 101. *n.* 41. Clemens VIII. conſtitutionem incipientem *in his* edidit *anno* 1597. in fauorem conuentus. S. Stephani Salmaticenſis ex Dominicana familia, vt nouitiorum informationes de his, quæ ſecundùm conſtitutiones interrogari debent, gerent coram iudice, & notario publico, vel coram aliquo alio fratre ad id minus deputato abſque omni ſtrepitu iudiciario, ſed ſolummodo ſimpliciter, & de plano. Quod priuilegium (inquit Barboſa) eſto ſolum quoad conuentum S. Stephani fuerit conceſſum, eo fruuntur omnes religiones habentes priuilegium communicationis, quale habent omnes mendicantes, etſi quæ ſunt aliæ.

15. Quod ſi roges; an ſuperiores, quibus competit nouitiorum receptio peccent, ſi renuant recipere quem habilem, & aptum religioni inuenerint? Reſpondet optimè Suar. tom. 3. de Relig. *lib. 5. c. 10. num. 28.* Peccare grauiter ſi abſque vlla rationabili cauſa moueantur. Tum quia religioni officiunt, illius nouitij obſequiis priuantes, & iuriſdictione ſibi data abutentes. Tum quia ſecuram viam ſalutis procuranti ſine cauſa præcludunt. At ſi cauſa ſubſit clarum eſt nullum eſſe peccatum. Eſt autem ſufficiens cauſa denegandi ingreſſum petenti, ſi alius aptior, imo æqualis reperiatur, vel ſperatur breui reperiendus, & religio commoditatem temporalem non habeat vtrumque alendi.

PVNCTVM X.

Quibus obligationibus teneatur nouitius ex religionis ingreſſu.

SVMMARIVM.

1 *Prima enumeratur, ne poſſit abſque cauſa religionem deſerere, ſed non admittitur. Et fit ſatis contrariis.*
2 *Secunda de obligatione ſoluendi expenſas factas in nouitiatu, non admittitur, ſi bona fide, & abſque harum ſolutionis promiſſione ingrediatur.*
3 *Nequit durante nouitiatu matrimonium contrahere, ſi habitum non dimittit.*
4 *Obligatus eſt nouitius ex honeſtate ſeruare regulas.*
5 *Obligari non poteſt ſuperioris præcepto.*
6 *Nouitius violans caſtitatem non addit ſecluſo ſcandalo nouam malitiam.*
7 *Prælatus regularis non poteſt præcipere nouitio aliter quàm poſſit Prælatus Eccleſiaſt. clericis ſibi ſubiectis.*
8 *Nouitius puniri poteſt à Prælato regulari ob quodlibet delictum.*
9 *Quid dicendum de caſuum reſeruatione.*

1. PRima, & præcipua obligatio enumeratur, ne poſſit religionem aſſumptam deſerere abſque legitima cauſa, qualis eſſet, ſi non poſſit commodè religionis aſperitates ſuſtinere. Probarique poteſt, quia eſt leuitatis, & inconſtantiæ indicium ab incœpta perfectionis via deflectere. Sed præcipuè vrget: quia religionis Prælatus non poteſt abſque graui culpa nouitium expellere, quippe abuteretur poteſtate ſibi data in damnum ipſius religionis, & nouitij. Ergo eodem modo peccabit nouitius religionem deſerens.

Cæterum omnino tenendum eſt per ſe nullam culpam nouitium committere; eò quod religionem deſerat ob honeſtum finem abſque rationabili cauſa; ſicut enim nulla eſt culpa nolle religionem ingredi, ita nulla eſt poſt eius ingreſſum nolle perſeuerare; quia non ingreditur ſub obligatione perſeuerandi, ſed ſub libertate probandi ſtatum, & probatum eligendi, ſi ſibi commodus viſus fuerit. Et ita tenet expreſsè Suar. tom. 3. de Relig. *lib. 5. cap.* 11. *à n.* 1. Sanch. dicens eſſe apud omnes certum, lib. 6. ſumm. *c.* 10. *n.* 1. & colligitur manifeſtè ex *cap. ſtatuimus de Regularibus* ibi ad priſtinum ſtatum redire poſſe liberè infrà annum. Idem traditur cap. *is qui de Regularibus, in 6.* Ex quo fit non indigere Prælati religionis facultate vt habitum deſerat, ſed illo inconſulto deſerere poteſt, & à Religione exire, neque obinde aliquam pœnam, aut inhabilitatem contrahit Suarez *loco allegato.*

Rationes in contrarium non vrgent. Ad 1. nego eſſe leuitatem, aut inconſtantiam; cum nulla legis, aut voti obligatione teneatur nouitius perſeuerare, ſed potius ſub libertate exeundi ingrediatur ad probandum religionis ſtatum. Ad 2. Sanch. lib. 5. ſumm. *c.* 4. *num.* 56. cenſet Prælatum expellentem nouitium abſque iuſta cauſa peccare ſolum venialiter, niſi grauis nouitio nota eſſet expulſio illa (quod certè rarò accidit.) Mouetur quia nouitij receſſus abſque cauſa eſt ſolum venialis; ſed æquè religio obligatur nouitio, ac nouitius religioni. Ergo ſolum in Prælato religionis erit culpa venialis. Sed meritò ab hac ſententia recedit Suarez tom. 3. de Relig. *lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 7. *& lib.* 5. *c.* 11. *numer.* 5. Affirmans religionis Prælatum, obligatum eſſe retinere nouitium ſub graui culpa ſi aptus religioni iudicatur; quia non eſt Prælatis conceſſa poteſtas expellendi; vel retinendi nouitios in deſtructionem, ſed in ædificationem, & in bonum religionis, & ſubditorum. Quare hæc obligatio non ex pacto cum nouitio, ſed ex officio, & munere Prælati prouenit; eáque de cauſa conceditur nouitio illegitimè expulſo ius agendi contra religionem, ne expellatur, vt tradit idem Sanch. *ſupra cum* Gregor. Lopez *leg.* 3. *verbo aelleſ. tit.* 7. *p.* 1. Quæ actio fundari non poteſt in leui obligatione nouitium retinendi. Religio verò aduerſus nouitium exeuntem nequaquam agere poteſt. Ergo ſignum euidens eſt, grauiùs religionem obligari ad retinendum nouitium aptum, quam obligetur nouitius ad perſeuerandum in religione commoda.

2. Secunda obligatio eſſe poteſt ſoluendi expenſas, quas tempore nouitiatus facit. Et quidem ſi animo ficto (hoc eſt abſque voluntate perſeuerandi) ingreditur, certum eſt obligatum eſſe, niſi obſequium ab eo factum expenſis adæquaret, quod tunc contingit (inquit Sanchez lib 6. ſumm. *cap.* 10. *n.* 2.) quando monaſterium illo obſequio indigeret ab aliis religioſis non præſtando. At ſi bona fide ingrediatur, nulla eſt obligatio ſoluendi, qui reditus monaſterij pro nouitiorum æquè ac profeſſorum alimentis ſunt conſtituti: Sic Azor. 1. *p. lib.* 12. *cap* 3 *quaſt.* 6. Manuel. Rodrig. *tom.* 3. *q. regul. q.* 15. *art.* 3. Suar. tom. 3. de Relig. *lib.* 5. *c.* 11. *n.* 5. Plures referens Sanch. lib. 6. ſum. c. 10. *num.* 4. Layman. lib. 4. ſum. *tract.* 5. *c.* 4. *in fine.* Quod procedit, niſi nouitius promiſiſſet ſoluere; quia eo caſu obligatus eſt; vtpote ad rem omnino iuſtam, & licitam, & à Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 16. *de Regularibus*, permiſſum ibi excepto victu, & veſtitu nouitij, vel nouitiæ illius temporis, quo in probatione eſt: Et tradit Suar. *d. c.* 11. *n.* 5. Sanch. *lib.* 6. *c.* 10. *num.* 5. Layman. *ſuprà.* Non tamen ob eam cauſam impediri poteſt nouitio liber è religione egreſſus, tametſi timor ſit egredientem non eſſe ſoluturum. Quia non eſt datum religioni per vim à nouitio debitum recuperare; cum talis exactio multum præiudicare poſſit ſtatui religioſo, eiuſque libertati, ſed debet religio eo modo, quo poſſit aduerſus nouitium egreſſum procedere, ſicut aduerſus alium ſæcularem debitorem procedit. Suarez *dicto cap.* 11. *num.* 5.

3. Tertia obligatio eſt, ne poſſit durante nouitiatu matrimonium contrahere, quia eſt ſtatus alienus ab habitu aſſumpto: diſſonum enim rationi eſt habitu religioſo oſtendere animum obſeruandi perpetuam caſtitatem, & matrimonij celebratione contrarium dicere. Meritóque Eccleſia hanc fictionem prohibuit, cap. *conſuluit. Qui clerici*, &c. Conſtituens habitum religioſum inter impedimenta impedientia matrimonij contrahendi, tametſi non dirimat contractum: ibi ſicut votum ſimplex matrimonium impedit contrahendum, & non dirimit iam contractum, ita habitus ſine profeſſione ſuſceptus ne contrahatur impedit, ſed contractum nequaquam diſſoluit, & tradit Gloſſa *c. beneficium de Regul. in* 6. verbo *conferendum in fine.* Quocirca ſub graui culpa tenetur ſic contrahens matrimonium habitum religioſum dimittere, niſi fortè matrimonium non conſummauerit, & pœnitentia ductus probare velit religioſum ſtatum, animo ſi placuerit profitendi, & matrimonium contractum diſſoluendi. Suar. tom. 3. de Relig. *lib.* 5. *cap.* 11. *num.* 8.

Quartò cenſetur nouitius obligatus ſeruare regulas & conſtitutiones, quas profeſſi ſeruant ex quadam decentia, honeſtate; aliàs non poterit religionem probare, nec religio ipſum.

5. An verò poſſit Prælatus regularis nouitium aſtringere præcepto de obſeruandis iis, quæ ſunt de regula, & conſtitutione religionis? Variant Doctores. Sarmiento *lib.* 2. *ſelect. cap.* 5. *num.* 9. *verſ. ex ſupradictis.* Paul. Layman. lib. 4. ſum. *tract.* 5. *c.* 4. *q.* 3. *concl.* 2. & alij affirmant, quia Prælatis regularibus nouitius ſubditur gubernandus; ergo obligandus eorum præceptis ſtatui religionis aſſumptæ conuenientibus, & proportionatis.

Cæterum veriùs eſt nouitium obligatum non eſſe per ſe, neque aliquo ſuperioris præcepto obligari poſſe ad ſeruandas regulas, & conſtitutiones religionis, ſed ſolum ad ſuſtinendam pœnam, ſi eas tranſgrediatur. Quia ex duplici capite hæc obligatio oriri poterat, vel ex ſpeciali voto obedientiæ; quo nouitius ſe aſtrinxit; vel ex ſtatu probationis aſſumpto. Ex voto obedientiæ obligari non poteſt; quia ſupponimus nouitium nullum ex deuotione votum obedientiæ emiſiſſe. Nam ſi illud emiſit, poterit ex vi illius obligari, ſicuti obligatur quilibet alius votum faciens obediendi alicui Prælato in rebus licitis, & honeſtis: non enim cui eſt promiſſa obedientia præceptum non imponit, ſed voluntatem ſuam declarat, qua vult vouentem obligatum eſſe, & poſita illa declaratione vouens vi ſui voti tenetur. Ex ſtatu autem probationis aſſumpto nouitius non obligatur, ſicut nec Cathecumenus ad leges Eccleſiaſticas obſeruandas; quia ad huius probationis ſtatum ſufficit, quod religio nouitium corrigere poſſit ſi delinquat, ipſéque nouitius contradicere nequeat correctioni. Quod ſtare optimè poteſt, quin ſit per ſe ad obſeruandas regulas, & conſtitutiones obligatus, ſed ſolum obligatus, ad ſuſtinendam pœnam, ſi delinquat. Quod ſi roges vnde naſcitur hæc obligatio ſuſtinendi pœnam? Reſpondeo naſci ex eo, quod ſe gubernandum religioni tradiderit, & ſub ea conditione à religione docetur, & ſuſtentatur. Et præterea, quia Pontifex hanc iuriſdictionem religioni concedit, vt ſic perfectius nouitios probare poſſit: Et ita ſentiunt Azor. 1. *p. lib.* 12. *c.* 2. *q.* 10. Suarez tom. 3. de Religion. *lib.* 5. *cap.* 16. *nu.* 18. Sanch. aliis relatis *lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 7.

6. Hinc deducitur nouitium violantem caſtitatem ſecluſo ſcandalo non addere peccato nouam malitiam neceſſariò confitendam; quia nondum ſpecialiter ſe adſtrinxit ad caſtitatem ſeruandam ſed eſt in via ſubeundæ illius obligationis. Et idem argumentum fieri poteſt de paupertate, & obedientia. Sic Suar. *d. lib.* 5. *cap.* 16. *num.* 3. *& ſequent.*

7. Secundò deducitur, non poſſe Prælatum regularem præcipere nouitio, aliter quam poteſt Prælatus Eccleſiaſticus clericis ſibi ſubditis proportione ſeruata: quia cum nouitius non ſubdatur Prælato regulari vi alicuius voti, ſolum ſubiici poteſt vi iuriſdictionis Eccleſiaſticæ à Pontifice conceſſæ. Vnde non poterit regularis Prælatus præcipere nouitio ea, quæ ſunt de conſilio, & religionis perfectione. Quia non perfectioni obſeruandæ, ſed probandæ, ſe tradit nouitios. Bene tamen poteſt præcipere, quæ poteſt Prælatus Eccleſiaſticus ſibi

ſubditis;

Digitized by Google

ſubditis; quia religionis ingreſſu facti ſunt nouitij perſonæ Eccleſiaſticæ, & Prælatus regularis conceſſione Pontificis iuriſdictionem Eccleſiaſticam in illos habet. Suar. tom. 3. de Relig. *lib. 5. cap. 16. num.* 18.

8. Tertiò deducitur, nouitium delinquentem puniri poſſe à Prælato regulari non ſolum quando delinquit aduerſus regulas, & conſtitutiones religionis, ſed etiam quando delinquit in re grauiſſima, & pœna mortis digna. Quia Prælatus regularis iuriſdictionem habet in foro externo non ſolum aduerſus profeſſos, ſed etiam aduerſus nouitios, quatenus partes ſunt, & membra religionis ab omni alia iuriſdictione exempta: Sic docent Suar. tom. 3. de Relig. *lib. 5. cap. 16. num.* 18. Sanchez *lib. 6. Decal. cap.* 10. *numer.* 10. 11. *&* 12. Barboſa 2. *p. allegat.* 12. *num.* 37. *& alij apud ipſos* Dices nouitio impediri non poſſe liberum è religione egreſſum; quia à iure conceditur, cap. *ſtatuimus de Regularibus cap. non ſolum eodem tit. in 6.* Ergo nouitius volens religionem deſerere puniri non poteſt pœna carceris, aut alia pœna religionis egreſſum impediente.

Concedit Sanchez *dicto cap.* 10. *num.* 14. conſequentiam, & fauet Sylueſt. verbo *religio 5. q. 7.* Neque obinde delictum manebit impunitum; ſed puniri poterit à iudice ſæculari, vel Eccleſiaſtico, cui alias nouitius egreſſus è religione ſubditur. Verius tamen cenſeo, quod tradit Suar. *dicto cap. 16. numer.* 18. Poſſe inquam Prælatum regularem punire nouitium delinquentem, etiam egredi volentem pœna culpæ proportionata. Quia in illum iuriſdictionem habet, à qua non erat conueniens eximi ob ſolam voluntatem egrediendi: daretur enim anſa nouitijs delicta committendi: Neque obſtat ex hac parte impediri egreſſum; quia eſt per accidens, & ratione culpæ ab ipſo nouitio commiſſæ. Poſita verò ſententia, & condemnatione delicti obligare poteſt Prælatus regularis nouitium, ſub præcepto, & cenſuris ad illam ſubeundam, ſicuti poteſt Prælatus Eccleſiaſticus ſibi ſubiectos, quia hæc obligatio in eadem iuriſdictione fundatur. Sanch *lib. 6. cap.* 10. *num.* 17. An autem tempore nouitio poſſit pœnam exequendam poſt religionis egreſſum non caret difficultate; quia eo ipſa ceſſat ſubiectio Prælatis regularibus. At verius cenſeo poſſe; quia eſt præceptum, ſententia data ſubdito, quam acceptatam ipſe propria authoritate fugere non poteſt; ſecùs eſſet ſi more religioſo, & abſque figura iudicij pœnitentia imponeretur; tunc enim ceſſaret eius obligatio, quia cenſetur impoſita nouitio, quatenus religionis membro, & dum tale eſt: Sic Sanch. lib. 6. ſumm. *cap.* 10. *num.* 13.

9. Quartò deducitur quid dicendum ſit de caſuum reſeruatione? an inquam nouitius obligatus ſit illud decretum ſeruare, ita vt non poſſit alteri ab aſſignatis à ſuperiore confiteri? Qua in re ſi religioſi audiunt confeſſiones ex iuriſdictione conceſſa à Summo Pontifice, ſed mediis ſuis Prælatis, vt fit in Societate Ieſu poteſt Prælatus regularis confeſſariis à ſe deſignatis ita limitatam concedere iuriſdictionem etiam comparatione nouitiorum, vt ad caſus reſeruatos non extendatur. Nam cum liber ſit in hac conceſſione poteſt pro libito eam extendere, vel coarctare. Paul. Layman. lib. 4. ſum. *tract. 5. cap. 4. num. 4. verſ. colligitur* 4. Suar. tom. 4. de Relig. *tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 13. Verum ſi religioſi ex facultate ab ipſo Pontifice immediatè conceſſa audiunt confeſſiones, ipsáque facultas generalis ſit ad omnes fideles, ſine dubio poterunt ex vi illius nouitiorum confeſſiones audire; quia verè ſunt fideles. Neque ex reſeruatione caſuum facta pro religioſis manent excepti, cum verè religioſi non ſint: Sic tanquam certum tradit Suarez *d. c.* 17. *num.* 12. Quapropter ſolum eſt difficultas; an virtute cruciatæ, aliorúmque priuilegiorum, quæ in fauorem præcipuè pœnitentium conceduntur poſſint abſolui, ſicut & alij ſæculares. Item an poſſint abſolui ab Epiſcopo, aliiſque parochis, ſicut alij fideles in eadem diœceſi, ſeu parochia manentes? Cui difficultati quoad primam partem attinet, affirmatiuè reſpondeo. Nam priuilegium bullæ generale eſt omnibus illam ſumentibus; nullibi autem inueniuntur excepti nouitij, neque videtur conueniens excipi. Ergo gaudent illo priuilegio, ac proinde abſolui poſſunt virtute cruciatæ, & ita tenet Suar. tom. 4. de Relig. *tit.* 8. *lib.* 2. *cap* 16. *num.* 10. Quoad ſecundam partem idem cenſent plures Doctores quia nouitius eſto ſubdatur religionis Prælatis, nouumque domicilium acquirat, non cenſetur præcedens amittere, ſed conſeruare; ac proinde poterit ab habentibus iuriſdictionem Epiſcopalem abſolui, ſicut antea poterat, cum ſæcularis eſſet: Et ita Manuel. Rodrig. *tom.* 1. *quæſt. regul. q.* 21. *art.* 11. *indicat.* Sanch. lib. 4. ſum. *c.* 37. *n.* 18. At verius cenſeo oppoſitum, eò quod Pontifex eximens religionem à iuriſdictione Epiſcoporum non ſolum profeſſos, ſed etiam nouitios eximere cenſetur; ſi quidem religio omnes hos comprehendit. Et licet hæc exceptio aliquo modo nouitiis præiudicet, abſolutè fauorabilis eſt, vt benè expendit Suarez tom. 4. de Relig. *tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 15. *&* 16.

PVNCTVM XI.

Quæ ſint priuilegia nouitiis conceſſa.

SVMMARIVM.

1 *Satis eſt probabile omnia priuilegia conceſſa profeſſis nouitiis communicari?*
2 *Poſſunt abſoluere, & abſolui à peccatis reſeruatis.*
3 *Poſſunt diſpenſare, & diſpenſari in votis, & in præceptis ieiuniorum, & feſtiuitatum.*
4 *Lucrari poſſunt indulgentias aliis religioſis conceſſas.*
5 *Gaudent priuilegio canonis.*
6 *Item priuilegio fori.*
7 *Poſſunt ordinibus ſacris inſigniri.*
8 *A quo Prælato ordines ſuſcipiendi ſunt.*
9 *Exempti ſunt à gabellarum ſolutione.*

1. SAtis probabile eſt omnia priuilegia religioſis profeſſis conceſſa nouitiis communicari; quia eſto propriè religioſi non ſint, ſunt tamen in via ad illud, & in communi acceptione ſic appellantur; eáque de cauſa tanquam partes, & membra religionis numerantur. Sic Dominicus *c. religioſo. §. quamuis num. 3 de ſentent. excommunicat. in 6.* Henriq. lib. 7. de indulgent. *c.* 22. *num.* 7. Molin. 1. t. de iuſtit. *diſp.* 139. *verſ. præter hos.* Azor. 1. *p. inſtit. moral lib.* 12. *c.* 2. *q.* 10. Sanch. lib. 4. ſum. *c.* 39 *n.* 17 *& lib.* 7. *c.* 10. *in fine, n.* 22. Suar. to. 3. de Relig. *lib.* 5. *c.* 16. *n.* 17. *fine. & tom.* 4. *tract* 10 *lib.* 9. *cap.* 1. *n.* 18. Sed vt clariùs hæc communis doctrina innoteſcat, deſcendamus ad principaliora priuilegia religioſis conceſſa, & videamus breuiter, qualiter nouitiis competunt.

2. Primò poſſunt abſoluere, & abſolui à peccatis reſeruatis, quia hoc priuilegium ferè omni religioni conceſſum eſt, & conſequenter ſingulis illius partibus: ſpecialiter conceſſum eſt Societati; vt conſtat ex compendio *priuileg. verbo abſolutio*, & tradit Suarez de poteſtate paſſiua abſoluendi tom. 4. de Relig. *tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 24. *n.* 5 *& de poteſtate actiua tract.* 10. *lib.* 9. *c.* 2. ſtatim in princ. iunctis iis, quæ dixerat de poteſtate prædicandi, *cap.* 1. *num.* 18.

3. Secundò poſſunt diſpenſari, & diſpenſare in votis, ſicut alij religioſi, de qua poteſtate, *ſuperiori tract. diſp.* 2. diximus. Item præceptis ieiuniorum, & feſtiuitatum, ſicuti poſſunt alij clerici ſæculares à ſuis Prælatis, quia dum in probatione à Prælatis regularibus reguntur; & tradit Suarez tom. 4. de Relig. *tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 8. in irregularitatibus autem benè poſſunt ſicut alij clerici à ſuis Prælatis ob rationem dictam. An verò poſſint diſpenſari ex priuilegiis conceſſis aliis religioſis? Verius eſt non. Quia regimini nouitiorum expediens non eſt hanc concedi diſpenſationem. Aliàs poſſent diſpenſari in ordinibus ſumendis non ſeruatis interſtitiis, aut extra tempora; & tradit Suarez *lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 9. Ex priuilegio autem Societatis conceſſo à *Paul.* 3. verbo *diſpenſatio* §. 1. poſſunt nouitij diſpenſari ſuper irregularitate, ſi quam incurrerent, eo quod excommunicati; aut ſuſpenſi, aut interdicti, aut in loco interdicto celebrauerint, aut ordines ſuſceperint; ſolum requiritur, vt bona fide in nouitiatu exiſtant, hoc eſt parati ſint vota emittere: Sic Suarez *d. lib.* 2. *c.* 4. *à num.* 6.

4. Tertiò lucrari poſſunt indulgentias aliis religioſibus conceſſas, habetur compendio *priuileg. ſocietatis verbo indulgentia in fine.*

5. Quartò gaudent priuilegio canonis, deciditur, cap. *religioſo de ſent. excomm. in 6.*

6. Quintò gaudent priuilegio fori, ne poſſint à iudice ſæculari puniri, ſaltem dum in nouitiatu perſeuerant, aliis relatis docet Azor. 1. t. *p. inſtit. mor lib.* 12. *c.* 2 *q.* 20. Sanchez *lib.* 6. *ſum. c.* 10 *n.* 10 Barboſa 2. *p de poteſt. Epiſcop. alleg.* 12. *n.* 37. Farinac. *praxi.* 1. *p. quæſt.* 8 *n.* 46 *ampliat.* 16.

7. Sextò poſſunt iuxta ſatis probabilem ſententiam ordinibus etiam ſacris inſigniri; quia nullibi prohibitum eſt. Nam Text. *in cap. monaſteriis* 19. *q.* 3. qui à communi ſententia in contrarium adducitur non de receptione ordinum, ſed de profeſſione loquitur, vt conſtat ex contextu; & tradit Suarez tom. 5. de cenſur. *diſp* 30 *ſect.* 5 *num.* 13. *& tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *cap.* 16. *num.* 17. *& tom.* 4. *tract.* 8 *lib.* 2. *num.* 12. Sanch. lib. 6. ſum *cap.* 10. *num.* 19 Layman *lib.* 4. *tract.* 5. *cap.* 4. *n* 5. *in fine.* Quod adeo verum eſt, vt Prælati illi regulares, qui poteſtatem habent conferendi ordines minores, poſſent ea nouitiis ſui conuentus conferre, iuxta Textum *in cap. quoniam videmus* 1. 69. *diſtinct.* & notauit Suarez tom. 4. de Religione *tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 29. *à num.* 12.

8. Solum eſt dubium à quo Prælato poſſint ordinibus ſacris inſigniri, vel dimiſſoriæ ad ordines conferri? Et quidem ſecluſo ſpeciali priuilegio Prælatus regularis in hac parte nihil poteſt, quia huiuſmodi Prælatus ſolum habet in nouitios

iuriſdictionem, quatenus ad finem probationis, & bonum nouitij regimen in via probationis neceſſarium eſt. At nullo modo eſt neceſſarium ad ſupradictum finem, quod Prælatus regularis concedere poſſit nouitio dimiſſorias ad ordines, imò ex tali conceſſione ſi generalis eſſet non leuia inconuenientia euenirent. Ergo dixi *ſecluſo ſpeciali priuilegio*, quia Societati Ieſu conceſſum eſt priuilegium, vt ex licentia ſuorum Prælatorum poſſint nouitij ordinibus inſigniri ſicut & profeſſus; habetur verbo *communicatio* §. 5. & notauit Suarez tom. 3. de Relig. *lib.* 5. *cap.* 16. *num.* 17. Sanchez lib. 6. ſumm. *cap.* 10. *numero* 22. Vbi aduertunt ſatis probabile eſſe eam facultatem profeſſis conceſſam ad nouitios extendi; tametſi in priuilegio expreſſè non extendatur. Vnum tamen debet eſſe certum, poſſe nouitium tum ab Epiſcopo originis ordinario, tum ab Epiſcopo ſui domicilij. Variant tamen Doctores, an cenſendus ſit Epiſcopus domicilij ille Epiſcopus loci, in quo monaſterium reſidet, an ille in cuius diœceſi nouitius domicilium habebat. Suarez *dicto cap.* 16. *num.* 17. *& tom.* 2. *de Relig. lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 9. Verius cenſet eſſe Epiſcopum, in cuius diœceſi nouitius ante ingreſſum religionis domicilium habebat; quia aſſumptione habitus non mutauit priorem ſtatum in ſtatum religioſum. Ergo nec domicilium. Item quia nouitius dum in probatione exiſtit, non habet animum firmum perſeuerandi, & perpetuò in monaſterio manendi, ſed probandi, an ſibi expediat. Cæterum probabilius cenſeo cum Sanch. lib. 4. de voto *capit.* 39. *num.* 20. & lib. 6. ſumm. *cap.* 10. *num.* 21. Layman. *lib.* 4 *tract.* 5 *capit.* 4. *numer.* 5. Epiſcopum loci; in quo monaſterium exiſtit eſſe Epiſcopum ſui domicilij; quia verè nouitius aſſumptione habitus domicilium mutauit; ſiquidem abſolutum animum habet perpetuò manendi, caſu quo religio non diſpliceat: quod ſufficit ad domicilij acquiſitionem: omnibus enim denuo domicilium acquirentibus ea voluntas ineſt ibidem perpetuo manendi dum nihil aduerſum euenit, aut commodiùs non occurrerit: & tradit idem Suarez ſibi contrarius *tom.* 4. *de Relig. tractat.* 8. *libro* 2. *capite* 17. *numer.* 14. *&* 15. Neque ad horum ordinum ſuſceptionem facultas regularis Prælati neceſſaria eſt; cum in hac actione nouitius non ipſi; ſed Epiſcopo ſubiiciatur. Verum eſto neceſſaria non ſit facultas; at decet maximè, vt conſentiente Prælato regulari ordinatio fiat; aliàs præbet nouitius ſufficientem cauſam, vt eum Prælatus à religione expellat, cum in re tam graui eius conſenſum contempſerit: Sic Sanch. lib. 6. ſum. *cap.* 10. *num.* 22.

9. Septimò videntur deobligati nouitij à gabellarum ſolutione; quia ſunt verè perſonæ Eccleſiaſticæ, & religioſæ, priuilegio canonicis, & fori gaudentes. Sic tradit Molina 3. tom. de iuſtitia *diſp.* 671. *n.* 2. Gregor. Lopez *leg.* 4. *tit.* 7. *part.* 1. *nu.* 1. Sanchez *aliis relatis lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 16. Layman. lib. 4. ſum. *tract.* 5. *c.* 4. *num.* 4. *verſ quia & aliis*, tametſi Laſarte de decima venditionis, *c.* 19. *n.* 50. Manuel Rodrig. *q. reg. to.* 3. *quaſt.* 74. *art.* 9. *& aliis relatis* Gutierr de gabellis *lib.* 7. *q.* 95. *numero* 29. Contrarium ſentiant leui fundamento ducti; quod bonorum ſuorum dominium retineant, ad ſæculúmque redire poſſint. Quod certè non impedit, quin illa bona ſint bona perſonæ Eccleſiaſticæ, & religioſæ. Illud verò quod ſubdit Laſarte *d. n.* 50. cui conſentit Gutier. *dicta quaſt.* 95 *num.* 37. religioſos ſcilicet Societatis IESV non profeſſos debere gabellam, ſi procurator monaſterij eorum bona vendat, eſt omnino à veritate alienum, tum quia verè religioſi ſunt, ſicut profeſſi, vt definiuit Greg. XIII. *in ſua bulla Aſcendente.* Tum quia eſto bonorum ſuorum dominium retineant, non tamen vſum; cum non poſſint liberè, ſed pro voluntate ſuorum ſuperiorum diſponere; & ita ipſemet Laſarte in addit.
8 ad dictum *cap.* 19. *num.* 5. ſententiam retractauit, vt benè notauit Sanch. *ſupr.*

PVNCTVM XII.

Qualiter nouitiatus peragendus ſit, vt licita, & valida ſit profeſſio.

TOta difficultas eſt in explicatione *Textus in cap ad Apoſtolicam de Regularibus & in c. non ſolum. cap. conſtitutionem eodem tit. in* 6. *& in c.* 15. Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regularibus.* In his enim cauetur neminem ad profeſſionem admitti poſſe, niſi poſt annum probationis. Quocirca examinandum eſt primo an hic annus ſit omnino neceſſarius, ita vt in nullo caſu profeſſio aliter facta valeat? Secundò; an debeat eſſe integer, & continuus? Tertiò à quo tempore computandus ſit? Quartò an in monaſterio, & cum habitu nouitiorum, aliiſque circumſtantiis ſit peragendus.

§. I.

Sitne annus probationis ſimpliciter neceſſarius in omni religione.

SVMMARIVM.

1 *Annus probationis ſemper fuit neceſſarius ad licitam profeſſionem.*

2 *Spectato Trid. eſt neceſſarius, ita vt nec renunciari poſſit.*

3 *Aliqui ab hoc decreto excipiunt coniugem matrimonio non conſummato, ſed non admittitur exceptio.*

4 *Alij excipiunt profeſſum tranſeuntem ad aliam religionem. Sed reprobatur.*

5 *Excipiuntur commendatarij monaſteriorum, quæ capita ſunt, ac primates ordinum.*

6 *Excipiuntur milites ordinum militarium.*

7 *Moniales ordinis B. Dominici in mortis articulo conſtituta.*

8 *Succedit monaſterium in bonis ſic profeſſæ, tametſi alij contra ſentiant.*

1. ANnus probationis ſemper fuit ad profeſſionem neceſſarius, vt deciditur, *cap. ad Apoſtolicam de Regularibus*, ita vt illo omiſſo abſque conſenſu tum nouitij, tum religionis profeſſio nulla eſſet iuxta *cap. ad noſtram, de Regularibus*, & tradit Suarez tom. 3. de Relig. *lib.* 5. *cap.* 12. *num.* 4. Sanchez lib. 5. ſumm. *cap* 4. *n.* 19. *circa finem.* At ex conſenſu nouitij, & religionis iuſta cauſa intercedente poterat annus probationis omitti, vt habetur, dicto cap. *ad Apoſtolicam de Regularibus.* Solum in religione minorum, & prædicatorum hæc renunciatio annalis probationis permiſſa non fuit *cap. non ſolum de Regularibus in* 6. & aliter admittentes ſuſpenduntur ipſo facto à receptione quorumlibet illius ordinis ad profeſſionem, aliiſque pœnis, quæ ſolent fratribus pro culpis grauibus imponi, ſubiiciuntur. Quod decretum poſt modum extenſum eſt ad omnes religiones mendicantes, *cap. conſtitutionem eodem tit. & lib.* Verum cum in ſupradictis decretis non inueniatur irrita profeſſio ex conſenſu nouitij, & religionis ante exactum probationis annum, aſſerendum eſt valuiſſe. Sed non obinde profeſſi obligati manebant illi religioni, ſed religioni in genere, vt colligitur ex d. cap. *non ſolum*, & tradit Gloſſa, *ibi* verbo, *veſtro & ex cap. conſtitutionem*, & ibi Gloſſa verbo *obligat.* Sanch. lib. 5. ſum. *c.* 4. *n.* 8.

2. At attento nouo decreto Tridentin. annus probationis ita ad profeſſionem neceſſarius eſt in quacunque religione tam virorum, quam mulierum, vt illo omiſſo profeſſio facta nulla ſit, nullámque inducens obligationem ad alicuius Regulæ, vel religionis, vel ordinis obſeruationem, aut ad alios quoſcunque effectus vt dicit Tridentin. Quæ verba indicant ſanè excluſam eſſe renunciationem probationis annuæ permiſſam in cap. *ad Apoſtolicam de Regularibus.* Alias nihil nouum Tridentin. ſtatueret, fruſtraneáque eſſet eius conſtitutio. Et ita tanquam certam in iudicando, & conſulendo tradit Nauarr. *lib.* 3. *conſil. tit. de Regular. conſ.* 33. *in* 1. *edit. & conſ.* 62. *in* 2. *num.* 5 Manuel. 2. tom. ſum. *c.* 6. *n.* 10. *& tom.* 3. *regul. quaſt. q.* 15. *art.* 7. Azor. 1. *p. inſtit. moral. c.* 4. *q.* 9. Suar. tom. 3. de Relig. *li.* 5. *c.* 12. *fine n.* 5. Sanch. lib. 5. ſum. *c.* 4. *n.* 19. Leſſius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 7. *n.* 59. Barboſa 3. *p. de poteſtate Epiſcop. alleg.* 101. *nu.* 17. *&* 31. *Garcia n. p. de benef. c.* 9. *n.* 6. tametſi Leſſius & Sanch. indicent contrarium eſſe probabile. Quod in praxi non credo, vbi concilium Trident. receptum eſt.

3. Difficultas eſt; an ab hac regula generali aliqui caſus excipiantur? Primus excipi poteſt coniux, qui matrimonio non conſummato ad religionem tranſit, qui certè intra bimeſtre videtur non ſolum poſſe, ſed teneri profiteri, cap. *ex publico de conuerſione coniugator.* Ne coniux in ſæculo manens teneatur diu expectare matrimonij diſſolutionem. Sed iure optimo hanc exceptionem communiter Doctores non admittunt, vt videre eſt apud Sanch. lib. 2. de matrimon. *diſp.* 24. *num.* 7. *& lib.* 5. *ſum. cap.* 4. *num.* 11. Leſſium *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 7. *num.* 59. *in* 2. *edit.* Baſilium Legionenſ. lib. 9. de matr. *cap* 9. *num.* 2. Ioan Gutierr. de matrim. *cap.* 54. *n.* 11. Ratio eſt, quia Trident. generaliter loquitur, & nullum præbet fundamentum huius exceptionis. Neque ex cap *ex publico de conuerſ. coniug.* Colligitur. Nam illud bimeſtre non conceditur coniugi ad profitendum, ſed ad deliberandum, an ſibi expediat religionem ingredi, vt dicti Doctores firmant, ne videatur correctus Textus *in cap ad Apoſtolicam de Regularibus.* Concedens probationis annum tum in fauorem nouitij, tum religionis. Adde eſto bimeſtre ad profitendum conceſſum eſſet, cenſerem Trident. decreto correctum eſſe, cum nulla ſpecialis ratio in coniuge reperiatur, ob quam debeat nouitiatus breuiari, imò ob ſtatum matrimonij aſſumptum longiori indiget probatione. Quod ſi ante exactum annum probationis coniux habitum dimittat, aliámq; religionem ingredi velit,

cogi

Digitized by Google

rogi poteſt à iudice peremptorio termino conſtituto, vt in ea poſt nouitiatus annum profiteatur, vel ad coniugem redeat; eo quod videtur doloſè agere, & animo fugiendi coniugis conſortium ex vna religione in aliam tranſire; Sic docent Sanch. aliis relatis lib. 2. de matrimon. *diſp. n. 9.* Ioann. Gutierr. de matrimonio *c. 54. n. 3.* Baſilius Legionenſis *dicto cap 9. fine num.* 10.

4. Secunda exceptio eſt de profeſſis tranſeuntibus ad aliam religionem, qui cum iam ſatis religionis aſperitatis experti ſint, non videntur comprehendi ſub decreto Tridentin. exigentis annum probationis, ſed poterunt ex conſenſu ipſorum, & religionis profeſſionem intra annum emittere; Sic docent Henriq. lib. 13. de excomm *cap. 40 num. 2. in comment. littera O.* Sorbus *in compen l. priuil. Mendicant.* verbo *nouitius poſt 2. notabilem §. ſed an requiritur.* Verum hæc exceptio omnino reprobanda eſt, vt illam reprobant Nauarr. *lib. 3. conſil. tit. de Regular. conſ. 49. & 53. in 1. edit. & conſ. 61. & 62. in 2. edit.* Azor. *lib. 12. inſtit. moral. c. 14. q. 15.* Manuel Rodriguez *regul. quaſt. tom. 3. q. 15. art. 11. & tom. 2. ſum. c. 6. n. 11.* Nicol Garcia 11. *p. de beneſic. c. 9 n. 7.* Sanch lib. 7. de matrim. *diſp. 37. n. 47.* & lib. 5 ſum *c. 4. n. 12.* Ratio eſt manifeſta; quia etto ille religioſus expertus fuerit religionis aſperitates; at non illius religionis, quam denuò ſuſcepit, & multò minùs ipſa religio mores ipſius religioſi. Nulla ergo ratio firma eſt, ob quam ſub regula illa generali Tridentini non comprehendatur.

5. Tertia exceptio eſt de commendatariis monaſteriorum, quæ capita ſunt, ac primates ordinum, qui debent intra ſex menſes ſolemniter profiteri in illo ordine, aut commendæ cedere. Habetur expreſsè in Trident. *ſeſſ. 25. c. 21. de Regularibus*, & tradit Henriq. lib. 13. de excomm. *c. 40. nu. 2. comm littera* O. Sanch aliis relatis lib. 5. ſum. *cap. 4 n. 15.* Gonzales *regul. 8. cancell. Gloſſa* 8 *n.* 88.

6. Quarta exceptio eſt de militibus ordinum Calatrauæ, Alcantaræ, D. Iacobi, & D. Ioannis, qui ſecluſo proprio ſtatuto poſſunt profeſſionem facere non præmiſſo nouitiatus anno. Tum quia Tridentin. ſolum videtur comprehendiſſe religioſos in communi viuentes, ſtrictam paupertatem, caſtitatem, & obedientiam profitentes, quales non ſunt ſupradicti equites militarium ordinum. Tum quia ob eorum prærogatiuam, & obſequium, quod Eccleſiæ præſtant, eam ab hoſtibus defendendo, non videntur comprehendi in decretis generaliter latis pro religioſorum reformatione, ſed debet eorum fieri ſpecifica mentio, & ita tradit referens eſſe deciſum à ſacra congregatione. Azor. 1. *p. lib. 13. c. 4. q. 2.* Nauarr. *lib. 3. conſ. tit. de Regularibus conſ. 23. n. 10. in 1. edit & conſ. 10. n. 10 in 2.* Gonzal. *reg.* 8. Cancell. Gloſſ. 8. *à n.* 55. Sanch. lib. 7. de matrim. *diſp. 44. n. 8. &* libr. 5. ſumm. *cap. 4. num. 17.* Barboſa *in remiſſ. Concil. ad c. 15. ſeſſ. 25. de Regularibus.* Dixi ſecluſo proprio ſtatuto. Nam milites S. Ioannis ſtatutum habent, ne poſſint profeſſionem facere ante 16. annum completum, & an annum probationis exactum, vt teſtatur Sanch. & Barboſa *ſupra* & Flamin. *lib 6. de reſignat. quaſt. n.* 120.

7. Quinta exceptio eſt pro monialibus ordinis B. Dominici, quæ poſſunt in mortis articulo profeſſionem emittere ante expletum nouitiatus annum, ſi tamen expleuerint ætatis 16. Sic conceſſit Pius V. in quodam breui incipiente *ſumma Sacerdotij cura edito* 23. *Auguſti* 1570. cuius tenorem ex Paraſello refert. Manuel. Rodrig. *quaſt regul. tom. 3 q. 15. art. 6.* teſtaturque non eſſe reuocatum à Gregor. 13. in ſua conſtitutione incipiente *in tanta.* Et conſentit Thomas Sanch. lib. 5. ſum *c. 4. num. 16.* Barboſa *3 p. de poteſtate Epiſc. alleg.* 101. *num* 53. Ludouic Mirand. *tom. 1. Man. Prælat. quaſt. 22. art. 10.* Mouentur quia ſolum reuocauit quæ ad ſtatum, & regimen monialium Pius V. ſtatuerat contra Trident. decreta. Hoc autem priuilegium non videtur ſtatum, & regimen monialium ſpectaſſe; cum ſupponantur moniales ſtatim ab ſtatu huius ſæculi diſceſſuræ. Et prætereà quia Gregor. ſolum videtur reuocaſſe priuilegia Pij V. forum externum ſpectantia. At hoc priuilegium non tam forum externum, quam internum ſpectat. Hæc ſententia tanquam pia, & fauorabilis, & grauiſſimorum Doctorum authoritate firmata amplectenda eſt, tametſi rationes non ſint adeo firmæ. Quid enim magis ſtatum monialium ſpectare poteſt, quam profeſſio, quæ ſtatum ipſum conſtituit? Et quid forum externum magis reſpicere poteſt, quam priuilegium, quod abſolutè abſque limitatione fori interni conceſſum eſt, tametſi conceſſum ſit pro conſolatione animæ.

8. Subdunt tamen Man. Rodr. Ludouic. de Miranda, & Barboſa *locis allegatis.* Monaſterium non ſuccedere in bonis ſic profeſſæ decedentis in præiudicium venientium ab inteſtato. Quia Pontifex ſolum conceſſit hanc priuilegiatam profeſſionem ad decedentium conſolationem, ne meritò profeſſæ carerent, indulgentiáſque & iubileum lucrari poſſent, & non vt monaſterium ſuccederet, præcipuè cum hoc priuilegium non tam pro foro interno, quàm externo conceſſum ſit. Cæterum veriùs cenſeo cum Thom Sanch *l. 5. ſum. c. 4. n. 16.* Monaſterium ſuccedere, quia illo profeſſio vera eſt, & Moniales ſic decedentes verè profeſſæ decedunt, ſicuti ſi anno expleto profeſſæ fuiſſent. Quod vero Pontifex non intenderit expreſsè in huius priuilegij conceſſione, quod monaſterium ſuccederet, in cauſa non eſt, quominùs de facto ſuccedat quia monaſterij ſucceſſio non pendet ex fine, quo motus eſt Pontifex ad hoc priuilegium concedendum, ſed ex ipſius priuilegij conceſſione, valoréque profeſſionis emiſſæ.

§. II.

An probationis annus debeat eſſe integer, & continuus.

SVMMARIVM.

1 *Debet eſſe integer, & continuus.*
2 *Item completus de momento ad momentum.*
3 *In anno biſſextili ille duplex dies computatur pro vno.*
4 *Debet eſſe continuus.*
5 *Tridentino priuilegium minorum computandi nouitiatum, ex duplici parte interpolatum reuocari videtur.*
6 *Qua interruptio ſufficiat, vt nouitiatus diſcontinuetur.*
7 *Depoſitio habitus animo mutandi ſtatum interrumpit.*
8 *Item ſi è monaſterio exeas animo fugiendi ſubiectionem.*
9 *Qualiter amentia, & furor interrumpant nouitiatum.*
10 *Debet nouitiatus cum profeſſione continuari.*

1. Debere annum probationis integrum eſſe manifeſtè colligitur ex Trid. *d. ſeſſ. 25. c. 15. de Regul.* Dicente nullam eſſe profeſſionem illius, qui minore tempore, quam per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit. Qui verò ante completum, & integrum annum profeſſionem emitteret, minore tempore quam per annum ſtatet in probatione.

2. Dubium tamen eſt; an ad hanc integritatem neceſſariò requiratur, vt computatio fiat de momento ad momentum, vt ſi ſuſcepiſti habitum nouitiorum de prima Ianuarij hora ſexta poſt meridiem, non poſſis anno ſequenti ante illum diem, & horam profiteri? Negant graues Doctores aſſerentes ſufficere diem eſſe inceptum: Sic Stephan. Gratian. diſceptat. forenſ. *cap. 413. num. 22.* Auguſt. Barboſa *3. p. de poteſt. Epiſcop. allegat. 101. num. 22.* Et moueri poſſunt, quia in fauorabilibus dies inceptus pro completo habetur *leg. qua ætate ff. de teſtam. & leg. in vſucapionibus ff. de vſucapionibus.* Sed nouitio fauor eſt, quod religioni aptus ſit, & religioni, quod nouitium recipere poſſit. Ergo. Nihilominus cenſeo verius non ſufficere diem eſſe inceptum, ſed debere eſſe completum de momento ad momentum. Quia Trident. annum nouitiatus profeſſioni præmittendum ſtatuit, tum in fauorem religionis, tum religioſi; ne temerè, & inconſideratè religioſis obligaretur ad ſubeundas religionis aſperitates, & religio ad regendum, & alendum religioſum, ſed vtrque maiori conſideratione procederet. At quoties tempus aliquod deſignatur ad ſubeundam maturiùs, & prudentiùs obligationem completum eſſe debet; quia id fauor eſt, & beneficium: Satiſque colligitur ex *leg. 3. §. minorem ff. de minoribus*, ibi minorem adhuc dici vltimo die anni 25. donec hora natiuitatis decurrat, quia ante illam horam nondum compleuit 25. annos, ſed à momento in momentum tempus expectari debet. Ergo ſimiliter in noſtro caſu, in quo ſimiliter agitur de obligatione ſubeunda firmiter abſque remedio relaxationis. Secùs verò eſſet, ſi tempus deſignaretur non in fauorem, ſed in odium, vt contingit, cum deſignatur tempus, quia ante illud non putatur quis ſatis idoneus ad actiones ſibi vtiles, & honorificas, vt ad condendum teſtamentum, ad recipiendos ordines, & beneficia. Et ita requiri annum nouitiatus completi de momento ad momentum tradunt Sanch. *lib. 2. de matr. diſp. 24. num. 22. & lib. 5. ſum. cap. 4. n. 4.* Baſil. Legion. lib. 9. de matr. *cap 9. numer. 6.* Leſſius *lib. 2 de iuſtic c. 41 dub. 7. num. 59.* verſ. *quarto.* Suar. tom. 3. de Relig. *lib. 5 c. 15. num. 1.* Eman. Rodrig. *tom. 3. quaſt. regul q. 15. art. 4* Nullo tamen modo neceſſarium eſt alium diem expectare, quia nec ex Trident. decreto, neque aliunde id colligitur, vt bene obſeruant, Sanch. Baſil. Suar. Rodrig. *ſupra.*

3. Hinc deducitur in anno biſſextili illum duplicem diem computandum eſſe pro vno, ita vt ſi incepiſti nouitiatum 24. Februarij, te non poſſe ſequenti anno biſſextili 24. Februarij priori emittere profeſſionem, ſed neceſſariò debere alterum 24. expectare. Tum quia in hac computatione regulariter tibi fauetur, vt maiori aduertentia, & conſideratione religionem ſuſcipias. Tum quia in computatione temporis communis ſenſus, & ſtylus obſeruandus eſt, dum aliud non exprimitur. At conſtat in anno biſſextili duplicem diem pro vno computari, biſque reperi, ergo ſic computandus eſt: Et ita tenent in præſenti Sanch. *lib. 2. de matrim diſp. 24. num. 22.* & lib. 5. ſumm. *cap. 4 num. 4.* Eman. Rodrig. *tom. 3. quaſt. regul. q. 15.*

Digitized by Google

art. 4. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 6. *num.* 59. Bonac. de Sacram. *diſp.* 8. *quæſt. vnica punct.* 5. *n.* 15. Baſil. Legio. *lib.* 9. *c.* 9. *n.* 5. tametſi contrarium ſentiant Syloeſt. Henriq. Riccios, quos refert, & ſequitur *Barb. alleg.* 101. *n.* 20.

4. Addendum item eſt non ſolum integrum, & completum annum probationis expoſtulari, ſed etiam continuum. Nam ex communi modo loquendi, quoties ex aliquo die deſignato tempus computandum eſt continuum debet eſſe; alias nihil in contractibus, & obligationibus certum, & determinatum eſſet, vt benè aliis relatis probant Gutierr. *can. quæſt. lib.*... *cap.* 12. *q.* 24. Anton. Gomez *tom.* 3. *var. c.* 1. *n.* 3. Suar. tom. 3. de Relig. *lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 5. Sanch. *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 31. Sed Trident. dicta *ſeſſ.* 24. *c.* 15. *de Regular.* A die ſuſcepti habitus annum probationis deſignat. Ergo continuus eſſe debet. Quod à fortiori procedit, quando hæc continuatio cedit in fauorem illius, ob cuius cauſam tempus deſignatum eſt vt in præſenti contingit; ſiquidem regulariter nouitio, & religioni fauorabilius eſt, vt probationis annus continuus ſit, quam interpolatus: Sic enim exactiùs nouitius religionis aſperitatem probat, & religio nouitij mores, & ita tradunt pluribus relatis Sanch. *lib.* 5. *ſum. cap.* 4. *num.* 31. Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *cap.* 15. *num.* 3. Leſſius, *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 7. *n.* 59. Auguſt. Barboſa 3. *p. de poteſt. Epiſc. alleg.* 101. *num.* 23. Ludouic. de Mirand. 1. *p.* Man. *Prælat. quæſt.* 2. *art.* 4. *concluſ. vni.*

5. Subdit tamen Man. Rodrig. *tom.* 3. *quæſt. Reg. q.* 15. *art.* 8. Ex priuilegio Iulij 2. religioni minorum conceſſum eſſe, vt nouitiatus compleri poſſit ex duplici parte interpolata; neque per Trident. hoc priuilegium reuocatum eſſe, ſed illo vti poſſe tum religionem minorum iuſta cauſa intercedente, tum reliquas religiones communicantes in priuilegiis. Quia Trident. ſolum expreſsè petit integrum nouitiatus annum; quod vero debeat eſſe continuum ſub opinione poſitum eſt; relinquit ergo locum priuilegio. Cæterum veriùs cenſeo cum Sanch. *lib.* 5. *ſum. c.* 5. *numer.* 35. Hoc priuilegium Trident. decreto reuocatum eſſe. Quia ſi hoc priuilegium firmum perſiſteret, ferè nullius vtilitatis eſſet Trident. decretum ſtatuens iuxta communem ſententiam nouitiatum debere eſſe continuum, cum omnes penè religiones illo vti poſſent ob priuilegiorum communicationem eis conceſſam.

6. Difficultas autem eſt, quæ interruptio ſufficiat, vt nouitiatus annus diſcontinuetur? Nauarr. *lib.* 3. *conſil. tit. de Regular. conſ.* 32. *aliàs* 42. Triduanam interruptionem dicit eſſe ſufficientem, tacitè inſinuans minorem eſſe inſufficientem, eâq; de cauſa *conſ.* 33. *aliàs* 45. Dixit nouitium breui tempore latitantem in monaſterio animo fugiendi non interrumpere nouitiatum; quia fuit interruptio momentanea, & non conſiderabilis. Et Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 7. *n.* 59. Dixit paucorum dierum interpollationem nouitiatum non impedire, quia non eſt moralis interruptio, neque impedit, quominus nouitius religionis aſperitates experiatur, & religio nouitium.

7. Sed dicendum eſt depoſitionem habitus abſque animo mutandi ſtatum non interrumpere probationem benè tamen depoſitionem habitus perfectam quantumuis breuiſſimam animo relinquendi ſtatum aſſumptum. Ratio vtriuſque partis eſt, quia illa eſt vera, & propria interruptio ſtatus, qua ceſſat ſtatus aſſumptus, ſed ex ſola depoſitione habitus abſque animo mutandi ſtatum non ceſſat ſtatus probationis aſſumptus, aliàs ceſſaret, ſi deponeres habitum, ludi, fornicationis, alteriuſve peccati cauſa liberiùs committendi. Ergo ex hac diſpoſitione non interrumpitur nouitiatus. Econtra verò ceſſat ſtatus probationis, ſi habitum dimittas animo relinquendi viam inceptam, ſeu fugiendi obedientiæ iugum: Siquidem nouitiatus conſiſtit in aſſumptione habitus animo religioſam vitam experiendi: Et ita tenet Suar. *tom* 3. *de Relig. lib.* 5. *cap.* 15. *à n.* 5. & ſeq. & ex parte conſentit, Sanch. lib. 5. ſum. *cap.* 4. *n.* 32. *&* 33. Debet tamen hæc dimiſſio habitus eſſe perfecta, vt cenſearis ab ſtatu nouitij recedere: quod dixerim propter duplicem caſum probabilem à Suar. *lib.* 5. de ingreſſu religionis *cap.* 15. *n.* 7. adductum in quibus non videtur eſſe dimiſſio perfecta, & completa; videlicet ſi Prælatus volens dimittere nouitium, habitu religioſo illum exueret, & ſæculari indueret, & antequam è monaſterio expelleret, ſententiam mutaſſet. Idem ſi nouitius animo relinquendi ſtatum, & à monaſterio fugiendi latitaret ſæcularibus veſtibus indutus, & antequam fugeret, pœnituiſſet, non cenſetur plenè, & perfectè ſtatum deſerere. Quia hæc deſertio in his caſibus monaſterij egreſſu conſumari debebat.

8. Deinde dico te interrumpere nouitiatum, ſi è monaſterio exeas animo fugiendi ſubiectionem, tametſi habitum non dimittas; quia nouitiatus non tam conſiſtit in materia illa habitus deportatione, quam in animi, & corporis præparatione, vt religio tuos mores probet, & tu religionis aſperitates. Quæ præparatio ceſſat eo egreſſu, & probatio redditur impoſſibilis. Ergo nouitiatus interrumpitur.

9. Sed quid dicendum de furore, & amentia; an valeat interrumpere nouitiatum? Et quidem ſi amentia breui tempore duret, qualis eſſe ſolet ex aliquo morbo excitata, omnes conueniunt praxi ipſa teſtante nouitiatum non interrumpi, nec ſuſpendi. Quia in commum hominum æſtimatione reputatur, ac ſi eo tempore dormiret. At ſi amentia extraordinaria eſſet, vt ſi per menſem duraret, cenſet Sanch. *lib.* 5. *ſum. c.* 4. *num.* 35. nouitiatum non interrumpi, ſed ſuſpendi, ac proinde repetendum non eſſe, ſed ſupplendum tempus amentiæ. Quam ſententiam quoad priorem partem cenſeo veram. Non enim videtur poſſe nouitiatus interrumpi, quin ſtatus religionis inchoatus ceſſet, at ceſſare non poteſt niſi ex voluntate nouitij, vel Prælati, cum ex vtriuſque voluntate fuerit celebratus ingreſſus. Ergo horum voluntate ceſſante, vt verè ceſſat, nouitiatus interrumpi non poteſt. Poſito autem, quod nouitiatus non ſit interruptus, mihi difficile eſt illud tempus computandum non eſſe. Quia concilium ſolum expoſtulat ad profeſſionem integrum nouitiatus annum, at ex amentia nec nouitiatus ſoluitur, nec diſcontinuatur. Ergo tempus amentiæ neceſſariò computandum eſt. Neque obſtat eo tempore nec nouitium poſſe religionem probare, nec religionem nouitium. Quia id prouenit ex quodam accidenti extrinſeco, & non ex ſtatu, ſicut ſi nouitius ex voluntate ſuperioris nauigaret, vel fortuito captiuus exiſteret, non obinde videtur nouitij ſtatus ſuſpendi, eſto non poſſit religionis aſperitates probare, neque religio ipſius mores. Quapropter eo caſu amentiæ non ſuſpenditur probationis ſtatus; benè tamen illius vſus, & exercitum, quia illa paſſiua nouitij exercitatio à ſuperiore virtualiter approbatur, ſeu toleratur.

10. Maior dubitatio eſt; an nouitiatus continuatio debeat eſſe vſque ad profeſſionem? Negant Syluester verbo *religio* 5. *q.* 4. Gregor. Lopez *leg.* 3. *tit.* 7. *part.* 1. Rodrig. *tom* 3. *q. reg. q.* 15. *art.* 10 *ad finem.* Sanchez plures referens *lib.* 5 *ſumm. cap.* 4. *numero* 34. Quia nullibi cauetur hæc cum profeſſione continuatio. Quocirca ſi nouitius expleto integro nouitiatus anno nollet profiteri, ſed religionem deſerat, vel ipſa religio eum expellat; quia non putauit ſatis idoneum, ſi poſtea ipſe pœnitentia ductus ad religionem redeat, vel ipſa religio conſilium mutans illum velit recipere, profeſſio (inquiunt dicti Doctores) validè, & licitè concedi poterit, dummodo res tum ex parte religionis, tum ex parte nouitij non ſint notabiliter mutatæ. Cæterum veriùs credo debere nouitiatum cum profeſſione continuari, neque poſſe nouitium dimiſſum à religione, aut ipſum religionem dimittentem profiteri, quin denuo integrum nouitiatus annum peragat. Quia prior habitus ſuſceptio, & probatio dimiſſione extincta fuit. At conſilium ad profeſſionis valorem integrum annum poſt ſuſceptum habitum in probatione requirit: Ergo poſt illam ſecundam ſuſceptionem integer annus probationis eſſe debet, & ita tenet latiùs probans. Suar. tom. 3. de Relig. *lib.* 5 *c.* 15. *à n.* 8. *vſque in finem.*

§. III.

A quo tempore nouitiatus computandus eſt.

SVMMARIVM.

1 *Computatur ab eo puncto, quo habilis nouitius ad probandam religionem admittitur, & religio nouitium probare intendit.*
2 *Debet eſſe in ætate pubertatis.*
3 *Hoc non eſt à Trident. immutatum.*

1. CErtiſſimum eſt ab eo tempore computandum eſſe nouitiatum, à quo nouitius habilis, & in legitima ætate conſtitutus à legitimo ſuperiore admittitur ad religionis difficultates probandas: quia in hac legitima admiſſione conſiſtit religionis ingreſſus: ea enim futurus religioſus cum religione conuenit, vt ipſe religionem probet, & religio ipſum. Sic Suar. *tom.* 3. *de Relig. l.* 5. *cap.* 3. *num.* 6. Neque obſtat huic religioni Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 15. *de Regularibus.* Quatenùs vetat nullius profeſſionem fieri niſi per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, tacitè indicans probationem à ſuſceptione habitus incipere, neque antea incipere poſſe. Non inquam obſtat, quia Trident. loquitur de ingreſſu in nouitiatum prout communiter contingit, non tamen ſecundum quod abſolutè fieri poteſt: Certum enim eſt quoties quis ad probationem admittitur habitu illius religionis pro nouitiis deſtinato indui, non tamen tolli quin admitti poſſit abſque mutatione proprij habitus, & ſine illius religioſi habitus ſuſceptione. Conſilium autem enumerauit probationis initium à ſigno illo clariori frequenter contingenti, eſto non ſimpliciter, & abſolutè neceſſariò.

2. Dixi ab eo tempore nouitiatum computandum eſſe, à quo nouitius habilis, & in legitima ætate conſtitutus à legitimo ſuperiore admittatur, vt ſatis indicarem ætatem aliquam determinatam eſſe ad nouitiatum peragendum. Quæ autem hæc ſit? Communis ſententia teſtatur eſſe pubertatem completam, nempe in viris 14. & in fœminis, 12. completos annos,

Digitized by Google

annos, neque malitia ſuppleri ætatem: Sic tenet Gloſſ. *clem. fin. de Regular.* verbo *ætate per textum ibi* Syluest. verbo *religio 2. quæſt. 12. & religio 3. quæſt. 2. & relig. 5. quæſt. 1.* Gregor. Lopez *leg. 3.* verbo *vn. anno titul. 7. part. 1.* Sanchez alijs relatis lib. 5. ſumm. *cap. 4. num. 22.* Quia ante pubertatem nemo cenſetur idoneus ad religionis aſperitates probandas, præcipuè quæ votum caſtitatis reſpiciunt. Neque obſtat, quod ante illam ætatem quis recipiatur ad religionem, quia recipitur legitima ætate probandus.

3. Solùm eſt dubium; an Trident. decreto hoc immutatum ſit. Nam ex illo videtur colligi probationem incipere non poſſe ante 15. annum completum, ſiquidem Trident. *ſeſſ. 25. cap. 15. de Regularibus.* Statuit neminem ad profeſſionem admitti poſſe ante 16. completum annum, & præmiſſo integro nouitiatus anno, *& cap. 16.* decernit, vt finito tempore nouitiatus ſuperiores nouitios, quos habiles inuenerint, ad profeſſionem admittant, aut è monaſterio eiiciant. Supponit ergo conſilium omnes finito nouitiatus anno in legitima ætate ad profeſſionem eſſe debere, ſiquidem admittendi ſunt, vel eiiciendi, ſi aliàs habiles, vel inhabiles exiſtunt; ob ſolum enim defectum ætatis eiici non deberent: Sic videtur ſentire Syluest. verbo *religio 5. quæſt. 3.* Angel. *verbo nouitius quæſt. 7.* Cæterum veriùs cenſeo ex Trident. decreto non mutari nouitiatus ſtatum. Nam eſto Trident. diſponat finito nouitiatus anno nouitios ad profeſſionem admitti, vel è religione eiici, hoc ſubintelligitur, nulla legitima cauſa intercedente differendi profeſſionem, vt multis comprobat. Rodrig. *tom. 3. regul. quæſt. q. 17. art. 10. & 20.* & *tom. 2. ſum. cap. 8. num. 3.* Sanchez lib. ſumm. *c. 4. n. 21.* Quando autem nouitius annum 16. non compleuit, legitima cauſa adeſt profeſſionem differendi, ſicuti adeſſet, ſi morbo aliquo laboraret, vel in probatione non ſatisfeciſſet: Sic tenet Nauarr. *lib. 3. conſil. tit. de Regular. conſ. 20 aliàs 30. num. 1.* Azor. *1. p. lib. 12. c. 4. quæſt. 9.* Rodrig. *tom. 3. quæſt. regular. quæſt. 15. art. 2.* Sanchez alijs relatis lib. 5. ſumm. *cap 4 numer. 22.* Leſſius *lib. 2. cap. 41 dub. 7. n. 59. in principio.* Suar. to. 3. de Relig. *lib. 5. c. 13. n. 8.* Barboſa *3. parte de poteſtate Epiſcop. alleg. 101. n. 31. & alij.*

§. IV.

Quæ conditiones ſeruandæ ſunt vt nouitiatus legitimè fiat.

SVMMARIVM.

1 *Debet eſſe mutua traditio inter religioſum & religionem, vt ſe inuicem probent.*
2 *Non eſt neceſſe fieri hanc probationem in monaſterio.*
3 *Non per quemlibet è monaſterio furtiuum egreſſum, & vagationem ceſſat nouitiatus.*
4 *Bene poteſt eſſe nouitiatus abſque habitus nouitiorum geſtatione.*
5 *De triplici conditione quæſtio eſſe poteſt. Prima de mutuo conſenſu, & traditione. Secunda de probatione ipſa in monaſterio. Tertia de geſtatione habitus religionis aſſumenda.*

1. PRima conditio omnino neceſſaria eſt nouitiatui, imò in ea ſolum eſſentia nouitiatus conſiſtit, vt ex §. præcedenti, num. 1. colligitur. Diſpoſitus enim nouitius eſſe debet à religione probari: Sic tanquam aptus admittendus, vel ineptus repellendus, religióque illum admittere debet, vt difficultatibus, & auſteritatibus illis probatis liberè eligat religioſum ſtatum, ſi ſibi expedire iudicauerit. Quod adeo verum eſſe cenſeo cum Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 14. à num 5.* Vt quoties ex parte nouitij, vel religionis ceſſauerit hic conſenſus, & diſpoſitio probandi, probationis ſtatus omnino ceſſet. Ceſſat autem hæc voluntas, & diſpoſitio eo ipſo quod nouitius ad profeſſionem admittitur, eſto inualidè admiſſus fuerit. Quia profeſſionis admiſſione ceſſat religio à libera nouitij probatione, ſiquidem illum tanquam probatum admittit, & nouitius ceſſat à religione probanda, credens egredi ab illa non poſſe. Quæ ſtatui probationis omnino repugnant.

2. Secundam conditionem de probatione in monaſterio non deſunt Doctores, qui dicant neceſſariam eſſe; quia aliàs non valebit nouitius aſperitates religionis experiri; neque religio nouitij mores: Sic tenet comparatione monialium Rodrig. *tom. 3 quæſt. regul. q. 15. art. 10. circa finem.*

Cæterum omnino tenendum eſt, nouitiatum peragi poſſe extra monaſterium de licentia ſuperioris; quia ad nouitiatus eſſentiam ſufficit ſi nouitius ex vi ſuæ voluntatis regi, & gubernari à ſuperiore paratus ſit. Quod extra monaſterium præſtare poteſt, tametſi nullam religionis aſperitatem experiatur, vt contingit in eo, qui immediatè poſt habitus ſusceptionem in lectulum decidit, nullámque religionis ſpeciale exercitium fecit, ſed non obinde deſinit eſſe nouitius, quia eſto nouitiatus inſtitutus ſit, vt nouitius religionis difficultates experiatur, & religio mores nouitij, & ad huiuſmodi finem conueniat, vel neceſſarium ſit vitam degere in monaſterio; quia tamen hæc actualis, & exacta experientia non præcipitur, ea de cauſa ad nouitiatum ſimpliciter neceſſaria non eſt, & ita tenet ex deciſione Cardinalium Nauarr. *lib. 3. conſ. tit. de Regular. conſ. 41. & conſ. 42. alias 31.* Azor. *1. p. lib. 12. c. 2. q. 8. fine* Leſſius *lib. 2. c. 41. dub 7. nu. 59.* Suar. tom. 3. de Relig. *lib. 5. c. 14. n. 13.* Sanch. lib. 5. ſum. *c. 4. n. 27. & 28.* Barboſa *3. p. de poteſt. Epiſcop. alleg. 101. num. 27. & plures apud ipſos.*

3. Maior difficultas, ſi extra monaſterium nouitius vagetur abſque licentia ſuperioris præcipuè habitu dimiſſo, an eo ipſo eius nouitiatus ceſſet? Nauarr. Azor, Leſſius, Sanch. Barboſa, aliique communiter ſupponere videntur. Siquidem dicunt ea ratione non ceſſare nouitiatum, cum extra monaſterium de licentia Abbatis nouitius degit; quia fictione iuris in monaſterio degere cenſetur, cæterum dicendum exiſtimo non per quemlibet è monaſterio egreſſum, & euagationem nouitiatum ceſſare, niſi fortè fiat cum animo dimittendi ſubiectionem, vel niſi vagatio ita diuturna ſit, vt moraliter vera dimiſſio, & deſertio ſubiectionis intelligatur: Sic docet Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 5. c. 14. num. 14.* & conſtat ex dictis *ſuprà* §. 2. Ratio eſt quia exiens furtiuè à monaſterio animo implendi libidinem, & non animo dimittendi ſubiectionem paratus, & diſpoſitus eſt corripi, & puniri ſi deprehendatur. Ergo ex illo egreſſu nouitiatus non ceſſat, cum non ceſſet voluntaria ſubiectio, & punitioni ferendæ diſpoſitio.

4. Tertia conditio de habitus nouitiorum geſtatione in religionibus habitum proprium habentibus, ſpecialem difficultatem habet. Tum quia eſt ſpeciale religionis, indiciũ ſpecialiſq; illius aſperitas. Tum quia Trident. profeſſionem irritat illius, qui minori tempore, quam per annum poſt ſusceptum habitum in probatione ſteterit. Suſcipitur autem habitus, vt geſtetur. Ergo illius geſtatio eſt omnino neceſſaria: Sic docent Gloſſ. *c. fin.* verbo *habitus 17. quæſt. 2. & c. ſuper eo de Regular.* Syluest. verbo *religio 5. q. 5.* Azor. *1. p. lib. 2. c. 2. q. 9.* Sanch. *c. 4. num. 29.* Leſſius *lib. 2. c. 41. dub. 7. nu. 59. verſ.* Ludou. Mirand. *in manu præl. 1. p. q. 22. art. 6. concl. vnica* Barboſa *3. p. de poteſtate Epiſc. alleg. 101. num. 29* & alij apud ipſos. Nihilominus verius cenſeo cum Suar. tom 3. de Relig. *lib. 5. cap. 14. n. 10. 11. 12. & 15. fine.* Non eſſe hanc habitus geſtationem de nouitiatus ſubſtantia. Nam vt §. 3. relinquitur probatum admitti quis poteſt ad nouitiatum, quin ſæcularem habitum mutet, *c. conſtitutionem de Regularibus in 6.* Et ſemel admiſſus poteſt incidere in lectum, & ſic toto nouitiatus anno perſeuerare, quin habitum regularem induerit. Ergo geſtatio habitus regularis non eſt de ſubſtantia nouitiatus. Deinde hæc habitus geſtatio eſſe poteſt neceſſaria, vt nouitius hanc religionis aſperitatem experiatur, vel vt à ſæcularibus, & profeſſis illius religionis diſtinguatur. Sed ex neutra harum rationum requiritur, ergo neceſſaria non eſt. Et quidem ob experiendam illam aſperitatem expoſtulari non poteſt; ſiquidem ſatis commune eſt apud Doctores non eſſe opus nouitio omnes religionis aſperitates experiri, ſed ſufficere ſi ſub obedientiæ iugo exiſtat, vt tenent aliis relatis. Nauarr. *lib. 3. conſil. tit. de Regularibus conſ. 42. aliàs 32.* Rodriq. *tom. 3. qq. regul. q. 15. art. 10* Sanch. *lib. 5. ſum. c. 4. n. 28. & 82.* Suar. to. 3. de Reli. *li. 5. c. 14. n. 13. 14. & 15.* Ob diſtinctionem autem à ſæcularibus, & à profeſſis illius religionis minus requiri poteſt. Quia à ſæcularibus aliis pluribus viis diſtingui poteſt, quam habitus regularis geſtatione, præcipuè cum tritum prouerbium ſit habitum non conſtituere monachum, ſed profeſſionem. A profeſſis verò fruſtranea eſt diſtinctio. Tum quia in pluribus religionibus nulla eſt nouitiorum, & profeſſorum in habitu diſtinctio. Et eſto aliqua eſſet, poteſt nouitio honoris cauſa habitus profeſſorum concedi, quin profeſſio concedatur, neque obinde nouitiatus ceſſabit.

PVNCTVM XIII.

An nouitiatus in Societate IESV diuerſam conditionem habeat à nouitiatu aliarum religionum.

SVMMARIVM.

1 *De conditione ætatis nulla eſt in Societate diuerſitas.*
2 *Integer annus requiritur, nec aliter valet profeſſio, nec incorporatio per vota bienny.*
3 *Ex conſtitutionibus alius additur.*
4 *Poteſt in eo Præpoſitus Generalis diſpenſare ad profeſſionem, ad vota tamen Scholaſticorum dubium eſt.*
5 *Reſoluitur poſſe.*
6 *An Prouincialis poſſit admittere nouitios ad vota Scholaſticorum*

Digitized by Google

laſticorum biennio non expleto? Proponitur dubitandi ratio.

7 *Nullo modo videtur poſſe.*

8 *Probatio nouitij fieri poteſt extra monaſterium de Prælati licentia.*

9 *In ſæculari habitu probari nouitius poteſt.*

1. RESolutio huius difficultatis clarè innoteſcet expendendo conditionès generales nouitiatui requiſitas. Dictum igitur eſt ætatem ad nouitiatum requiſitam eſſe pubertatem completam; in quo nulla eſt diuerſitas pro nouitiatu Societatis: Siquidem nullus infra quatuordecim annos ad Societatis probationem recipi poteſt, vt habetur *1.p. conſtitut. cap.2. §. 12.& c.3.§.15.& littera* K. Et licet Præpoſitus generalis poſſit aliquem nondum complentem pubertatem ſub regimine nouitiorum admittere, ſicuti poſſunt Prælati aliarum religionum impuberes inducere habitu regulari; at quouſque pubertatem compleat, verus nouitius non eſt, nec verum nouitiatum vtilem profeſſioni, ſeu incorporationi conſtituit. Quia in hac parte nullum ſpeciale priuilegium Societas habet contra ius commune, neque expediebat habere; ſupponit Sanch. *lib. 5.ſum.c.4 n.2.iuncto n.20.*

2. Secundò diximus requiri integrum annum, neque aliter validam eſſe profeſſionem. Idem prorſus in Societate requiritur; non ſolum pro emittenda profeſſione, de quo nulla poteſt eſſe dubitatio ob deciſionem Trident. *ſeſſ.25. cap.15. de Regularibus*, omnium religioſorum in communi viuentium profeſſionem comprehendentis, ſed etiam pro emittendis votis biennij: Nam cum hæc verum religioſum conſtituunt; eáque emittens quantum eſt ex parte ſua perpetuò religioni ligatus ſit, integer annus probationis ad illum ſtatum præmittendus eſt: conſilium enim hunc annum probationis profeſſioni præmittendum ſtatuit, ne abſque debita conſideratione, & diligenti inueſtigatione quis ligaretur ſtatui religionis ita arduo, & difficili abſque ſpe retrocedendi. Quæ ratio in incorporatione Societatis per vota biennij locum æquanimiter habet: Et ita tradit expreſsè Suar. *tom.4.de Relig.lib.2.c.4. & lib.3.c.6.numer.3.* Sanch.lib.5. ſumm.*cap.4. num 20.fine.*

3. Præter hunc annum probationis alius additur à Societate, vt conſtat ex *cap.1.§. 12.exam.* ibi antequam quis admittatur ad profeſſionem, vel ſimplicia vota biennium integrum ad probationem habebit. Idem traditur, *c.4 §.16.& 4. p conſtitut.cap.3. §.3.*& conceſſum fuit à Paulo IV. & Iulio III. Gregor.XIII. in ſua conſtitut. *Aſcendente Domino.* Vbi dicit hanc longam probationem in Societate ſtatuiſſe, quia miniſteria Societatis viros diu probatos, & in ſolidis virtutibus fundatos requirunt. Quod ſi exacto probationis tempore, ſcilicet biennio contentus quidem nouitius eſt, & exoptat ſic ad profeſſionem, vel in coadiutorem, vel in Scholaſticum admitti: Verum dubitaret Societas de ipſius talento, vel moribus, ſecurius erit in alium annum, vel tempus quod videbitur id prorogari, donec vtrique parti plenè in domino ſit ſatisfactum: Sic deciditur, *exam.gen cap.4.num.43.*

4. Difficultas igitur eſt, an Societatis Præpoſitus generalis admittere poſſit ad profeſſionem, vel ad votum coadiutorum formatorum, vel Scholaſticorum nouitium non expleta biennij probatione, expleto tamen integro probationis anno? Et quidem de admiſſione ad profeſſionem nulla eſt difficultas cum *5.p.conſtitut c 1.§ 3. littera C.* Concedatur Præpoſito generali contrahendi biennij facultas, quam explicans *congregatio 5. generalis canon.*10. intelligit de contrahendo biennio in ordine ad profeſſionem. Et hinc ſumitur ratio dubitandi, quod Præpoſitus generalis non poſſit ad vota Scholaſticorum, aut coadiutorum formatorum aliquem admittere inexpleto probationis biennio, inquit enim *congregatio 5.decreto 9.* In nullo caſu exercere liceat facultatem illam diſpenſandi in contrahendo biennio ſpatio, ad hoc vt quiſpiam ante expletum biennium cenſeatur verus religioſus, & Scholaſticus approbatus per emiſſa vota ſimplicia Scholaſticorum Societatis, quam facultatem concedit declaratio conſtitut. *p.5. c.1. littera C.* Neque hæc reſtrictio dictæ declarationi repugnat, vt notatur *decreto* 50. Tum quia facultas diſpenſandi; quæ in ea conceſſa eſt, poſſit aliquem effectum habere, ſatis eſt, ſi exerceatur in contrahendo tempore biennij ad profeſſionem in caſu aliquo emittendam. Tum etiam quia nunquam videtur euenire poſſe, vt opus ſit illud contrahere ad admittendum in gradu Scholaſticorum, & coadiutorum.

5. Cæterum omnino dicendum eſt poſſe validè Præpoſitum generalem admittere ad vota coadiutorum, vel Scholaſticorum nouitium non expleto biennio, tametſi ea admiſſio illicita eſſet; Sic docent expreſsè Sanch lib.5.ſum. *cap.4. num.* 20. Suar. *tom 4 de Relig. tract* 10. *lib 2.c 4 num.9. & lib 6. cap.1.num.* 1. Ratio eſt manifeſta, nam conſtitutio *5.p conſtitut c.1 lit C* biennium Præpoſito generali contrahere iuſta cauſa intercedente permittitur. At in *decret 9 10 & 50. congreg. 5.* Hæc poteſtas non adimitur, ſed ſolum vſus prohibetur. Tum quia congregatio non vtitur verbo *non poſſit*, ſed verbo *non liceat*. Tum quia in dicto *decreto 9.* expreſsè inquit congregatio ſe non intendere dictam facultatem Præpoſito generali abrogare, ſed ſolum facultatis vſum prohibere, & idem tradit *canonic.* 10. Si de facto Præpoſitus generalis illa facultate vtatur & ante expletum biennium admittat nouitium ad vota Scholaſticorum, vel coadiutorum, validè admittet, tametſi illicitè faciat. Quod ſi roges, quare congregatio permittit contrahi biennium ad profeſſionem, & non ad vota Scholaſticorum? Facilè reſpondetur; quia in profeſſione occurrere caſus neceſſitatis poteſt, ſecùs in votis Scholaſticorum. Poteſt enim occurrere, neceſſitas inhabilitandi nouitium ad maioratum. Item poteſt eſſe nouitius ita eximiæ doctrinæ, & probatæ virtutis, nobilitatis ingenitæ, & ætatis ita maturæ, vt merito concedi poſſit, & debeat iuxta noſtras conſtitutiones profeſſio; poterit ergo in illo caſu biennium contrahi, vt ſic eius ingreſſus in ſocietatem faciſior reddatur. Quæ rationes in admiſſione ad vota Scholaſticorum, & coadiutorum, vtpote frequentiori, & paſſim occurrenti non procedunt: ac proinde diſpenſatio in hac admiſſione interdicta eſt; conceſſa tamen in admiſſione ad profeſſionem.

6. Maiorem mihi difficultatem infert, ſi de facto Prouincialis ex conſenſu nouitij ante biennium expletum admittat ad vota Scholaſticorum illa admiſſio valida ſit, eſto grauiter peccet? Ratio difficultatis ea eſt, quia ex vi iuris communis ſolus integer annus probationis ad profeſſionem, ſeu ſtatum religioſum aſſumendum requiſitus eſt. Ex vi autem iuris ſocietatis non eſt biennium eſſentialiter requiſitum, cum de facto à Propoſito generali minui poſſit. Ergo Prouincialis ad vota Scholaſticorum aliquem admittens, non expleto biennio validè admittit. Nam eſto poteſtatem non habeat contrahendo biennio, inde non videtur inferri inualidam eſſe admiſſionem, cum fiat ab eo qui poteſtatem habet admittendi; ſed ſolum eſſe illicitam, vtpote ante tempus legitimum factam. Quod credo exemplo matrimonij manifeſtari poſſe. Parochus enim, ſeu quilibet alius clericus, cui eſt conceſſa facultas aſſiſtendi matrimonio præmiſſis denuntiationibus, ſi matrimonio aſſiſtat denuntiationibus non præmiſſis validè, eſto illicitè aſſiſtit, quia denuntiationum omiſſio non tollit clerico facultatem aſſiſtendi; cum non ſit matrimonio eſſentialis, quamuis impediat eius legitimum vſum. Similiter ergo poterit Prouincialis validè admittere ad vota Scholaſticorum biennio non expleto; quia diminutio biennij non videtur tollere eius poteſtatem, ſiquidem ex vi conſtitutionum, vt rectè expendit Suar. *tom. 4. de Relig. tractat.* 10. *lib.2.cap 4.num.9.* biennium non eſt incorporationi Societatis neceſſarium, & nullibi habetur poteſtatem Prouincialibus conceſſam ad vota Scholaſticorum admittenda alio modo reſtringi ex diminutione biennij, quam biennium eſt neceſſarium. Deinde concedo nullomodo poſſe Prouincialem diſpenſare, ſicut nec generalem in contrahendo biennio ad vota Scholaſticorum. At ſicut generalis ſi de facto ante biennium admittat nouitium ad hæc vota, validè admittet, ſic Prouincialis debet cenſeri validè admittere: Et ita videtur ſentire Suar. *dict. c.4. num.9.* Vbi poſtquam probauerat biennium non eſſe neceſſarium, ſubdit. Igitur non dubito, quin ſi Prælatus habens poteſtatem in Societate, admitteret nouitium poſt integrum probationis annum, & ante expletum biennium ad aliquem gradum, eius admiſſio, & vota eſſent valida, etiamſi fortaſsè Prælatus in eo malè ageret, quia nulla eſt lex irritans factum. Vt autem intelligas de aliis Prælatis inferioribus à generali loqui, ſubiungit ſtatim. Certum eſt etiam præpoſitum generalem ex iuſta cauſa poſſe in hoc diſpenſare, tametſi Prouincialis non poſſit. Ex qua doctrina conſequenter videtur dicendum, ſi Prouincialis credens inuincibiliter nouitium expleuiſſe legitimi nouitiatus biennium, cum tamen ſolum integrum annum legitimè expleuerit, eo quod in alio habuerit impedimentum, & ad ſocietatem per vota admittat, valida erit admiſſio, vtpote ab habente poteſtatem conceſſa, & nullibi irritata & ex alia parte excuſabitur à peccato ob ignorantiam inuincibilem.

7. Verum non audeo hanc probare ſententiam, ſed potiùs exiſtimo dicendum Prouincialis poteſtatem non extendi ad vota Scholaſticorum validè admittenda ante biennium expletum. Moueor ex eo, quod ſæpè viderim in ſocietate vota facta biennio non expleto declarari nulla, ſic emittentem liberum relinqui, vt poſſit diſcedere: Signum igitur euidens eſt poteſtatem à generali conceſſam ad huiuſmodi caſum non extendi. Quapropter etſi biennij probatio non ſit ad incorporationem ſimpliciter neceſſaria ſtante poteſtate in recipiente, ſed ſolum vnius anni probatio: At recipientis poteſtas omnino neceſſaria eſt, & ex huius defectu admiſſio Prouincialis nulla redditur, & ita tenet expreſsè Sanch. *lib 5. ſum cap.4. num.*10. Neque obſtat ratio dubitandi in contrarium, quæ ſolum habet verum caſu quo facultas concederetur abſolutè, & ſimpliciter, vt in caſu matrimonij ſolet concedi. Secùs verò ſi concederetur reſtricta, & ſub aliqua circumſtantia ſcilicet

ſub

ſub complemento bienn:j ? Qualiter conſenda eſt Prouincialibus concedi.

8. Tertiò diximus probationem nouitij non eſſe opus fieri intra monaſterium, ſed extra fieri poſſe ex Prælati licentia. Quod in ſocietate veriùs habet, cum ex eius inſtituto, tum ſeruiendo pauperibus, in Xenodochiis tum peregrinando nouitij exercendi ſint, vt conſtat ex *exam.gener.c.4. n.11. & 12. & ex reg. magiſtri nouit. cap.3.*

9. Quartò ſtatutum eſt, geſtare habitum regularem non eſſe ſimpliciter neceſſarium, ſed in ſæculari habitu probari nouitium poſſent. Sed quamuis in aliis religionibus neceſſarium eſſet, id in noſtra ſocietate eſſe non poteſt, quæ habitu communi, & non ſpeciali vtitur, & expreſsè cauet nouitios habitu ſæculari probandos eſſe, ſi ita in Domino viſum fuerit expedire, vt deciſum eſt *examen. c.1. §.13. & in declarat. littera F. & 3.p. conſtitut. c.2. & 6. p. c.2. littera M*, & tradit Suar. *tom.4. de Relig. tract.10. lib.2. c.2. num.6.* Sanch. *lib.5. ſum. cap.4. num.29. fine.*

Pvnctvm XIV.

De diſpoſitione ſuorum bonorum, quam nouitius via teſtamenti facere debet.

Svmmarivm.

1 *Nouitius via teſtamenti de ſuis bonis diſponere poteſt nulla irrequiſita licentia.*
2 *Tenetur ſeruare in hac diſpoſitione ſolemnitates à iure requiſitas.*
3 *Valida perſiſtit hac diſpoſitio, nec profeſſione infirmatur in religione ſuccedendi incapaci, at in ſuccedendi capace plures cenſent oppoſitum.*
4 *Veriùs eſt in nulla religione infirmari, tametſi teſtamentum faceres, cum de Religione non cogitaueris.*
5 *Teſtamentum nouitij in religionis profeſſione firmum perſiſtit, vt reuocari non poſſit.*
6 *An hæreditas, & legata teſtamento relicta concedi debeant hæredi, & legatariis, cum nouitius profeſſionem faciat, non debent concedi.*
7 *Excipe niſi nouitius vellet teſtamentum à die profeſſionis effectum habere.*
8 *Ex quibus coniecturis hæc voluntas colligatur.*
9 *Secundo excipe, ſi profeſſio fiat in religione ſuccedendi incapaci.*
10 *Quid dicendum Trident. decreto ſpectato? Affirmant plures comprehendi teſtamenti factionem.*
11 *Veriùs eſt oppoſitum.*
12 *Idem eſt de donatione cauſa mortis.*
13 *De donatione inter viuos ſub conditione, ſi profeſſus fuerit, ſub dicto Tridentino decreto comprehendi plures affirmant,*
14 *Probabile eſt oppoſitum.*
15 *Valida eſt diſpoſitio bonorum à nouitiis Societatis Ieſu per viam teſtamenti.*

DVplici via nouitius diſponere poteſt de ſuis bonis vel teſtamento, vel donatione, ſeu renunciatione. De diſpoſitione per teſtamentum agendum eſt in præſenti. In ſequentibus de diſpoſitione per donationem, vel renunciationem.

1. Regula generalis eſt cuilibet volenti ingredi religionem vel iam in nouitiatum ingreſſo licitum eſſe abſque vlla ſuperioris requiſita licentia de propriis bonis diſponere via teſtamenti. Quia ea diſpoſitio nullibi reperitur interdicta, & eo tempore nouitius ſui iuris eſt, & dominium, & diſpoſitionem ſuorum bonorum retinet; & tradit Couar. *cap.2. de teſtament. num.5 in fine.* Nauarr. *comment.2. de Regularibus n.49.* Molin. tom.1. de iuſtit. *diſp.139. verſ.* His ita Sanch. alios referens lib.7. ſumm. *cap.3. num.3.* Suar. tom.3. de Relig. *lib.5. cap.16. num.7.* Hanc diſpoſitionem facere nouitius poteſt nihil monaſterio relinquendo: quia ex nullo iure conſtat hanc eſſe nouitio obligationem impoſitam, & tradit Sanch. *num.8.* Suar. *num.7.*

2. An verò in hac diſpoſitione teneatur nouitius ſeruare ſolemnitates à iure requiſitas, quas obligatus eſſet ſeruare, ſi religionem ingreſſus non eſſet; non conſtat inter Doctores. Bart. Authen. *ſi qua mulier num.7. Cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* Abbas *cap. quia nos de teſtam. n.4.* Iulius Clar. lib.3. recept. ſentent. *§ teſtament. quæſt.28. num.2.* Azor. 1. *p. lib.12. cap.2. quæſt.15.* Emanuel Sà verbo *teſtamentum num.21. & 25.* & alij plures apud Sanch. lib.7. ſumm. *cap.3. num.16.* Negant dicti Authent. *de monachis §. illud.* Vbi nouitiis conceditur libera teſtandi facultas; quæ conceſſio ne fruſtranea ſit operari debet, vt ſaltem teſtari poſſint abſque iuris ſolemnitate, ſiquidè ſeruando iuris ſolemnitates hac conceſſione non indigebãt. Deinde ducuntur argumento militis temporalis, cuius teſtamentum firmum eſt, tametſi ſolemnitates iuris in eo ſeruatæ non ſint. Sed merito alij plures Doctores contrarium cenſent; quia à iure communi recedendum non eſt abſque ſufficienti fundamento: Nullum autem reperitur ad recipiendum nouitios ab obſeruatione harum ſolemnitatum. Nam illud Authen. *de monachis*, non concedit nouitiis priuilegium teſtandi, ſed declarat facultatem, quam habent ad teſtandum, ſolum tempore nouitiatus ea vti poſſe, & non vlterius. Ex priuilegio autem militibus conceſſo non benè inferunt. Nam priuilegium ex vno caſu ad alium extendendum non eſt, maximè cum non adeſt eadem ratio, vt in præſenti. Nam nouitius, dum in nouitiatu exiſtit, propriè non militat Deo, ſed eſt in via, & probatione ad militiam ſpiritualem, habet enim liberum diſceſſum, & ex alia parte ſpiritualibus vacat, non enim præſumitur ignorantiam habere legum, & conſtitutionem, quam tamen præſumit ius in milite temporali ob armorum exercitium; eâque de cauſa nouitius non excuſatur ſeruare in teſtamentis ſolemnitates iure requiſitas, benè tamen miles temporalis, iuxta *leg. quamquam Cod. de teſtamento militis & leg. ſecundum ff. eodem*: Et tradit Nauarr. *comment.2. de Regularibus num.52.* Gutierr. *can. quæſt. lib.2. cap.1. num 14. fine.* Manuel. Rodriguez 2. *tom. ſum. cap.7. n.9.* Sanchez *aliis relatis lib.7. cap.3. num.18.* Adde obligatum eſſe non ſolum ſeruare ſolemnitates teſtamenti iure Eccleſiaſtico introductas, *cap. relatum teſtamentis.* Sed quæ iure ciuili requiſitæ ſint: nam in contractibus, & teſtamentis, aliiſque bonorum diſpoſitionibus non ſolum Laïci, ſed Eccleſiaſtici tenentur legibus ciuilibus, vtpote libertati Eccleſiaſticæ non præiudicantibus, & bono reipublicæ, cuius ipſis partes ſunt reſpicientibus, ſicuti latiùs probauimus *tract. de legibus diſp.1. punct.24. §.6.* & tradit in præſenti Sanch. *lib.7. ſum. c.3. num.20. & 21.* Reſtant tamen aliquot difficultates enodandæ.

3. Prima, an hoc teſtamentum nouitij, & legata in eo relicta profeſſione religionis infirmentur? Circa quam difficultatem dicendum eſt, ſi profeſſio facta ſit in religione ſuccedendi incapaci, vt eſt religio Minimorum, aut Capucinorum, certiſſimum eſſe non infirmari, ſed validam omnino perſiſtere. Quia ea ſolum ratione rumpi teſtamentum poteſt, qui ſucceſſionis iura habet, iuxta *leg. ſuus hæres Cod. de repudianda hæredit. leg. ſi poſt mortem §. liber. ff. de bonorum poſſeſſ. contra tabul.* cum autem eo caſu monaſterium nullum ius ſuccedendi habeat, rumpi ex eius ingreſſu teſtamentum non poteſt; & tradit aliis relatis Molin. de Hiſpan. primogenit. *lib.2. cap 1. num 18.* Sanch. *lib.7. ſumm. cap.3. num.23.* At ſi profeſſio facta ſit in religione ſucceſſionis capaci, plures Doctores cenſent apud Sanch. Fachineum, Molin. & alios ſtatim allegandos annullari teſtamentum, vel quia monaſteriorum loco filij habetur, vel quia religioſus profeſſione ipſa propter ſubiectionem quam ad Prælatum habet, quaſi capite minuitur, vel tandem quia præſumitur mutare voluntatem, & monaſterium hæredem relinquere, cum in eo vitam finire deſideret. Quod maximè verum habet, ſi cum teſtamentum fecit, de religionis ingreſſu non cogitauit.

4. Cæterum omnino tenendum eſt, non reuocari teſtamentum profeſſione religionis, tametſi factum fuerit, cum de religionis ingreſſu non cogitauit: Sic Panorm. *in c. In præſentia n.52.* & Felin. *num.54. de probationibus,* Nauarr. *comment. 2. de Regularibus n.61.* Molin. *lib.2. de primogenit. c.9. n.44.* Fachin. *lib.6. controuerſ. cap.14. verſ. poſtrema* Molin. Ieſuita *tom.1. diſp.139. dub. vlt.* Sanch. pluribus relatis *lib.7. c.3. n.34.* Ratio eſt, quia ingreſſuro religionem, libera facultas à iure conceditur diſponendi de rebus ſuis per teſtamentum, vt habetur nouella 5. ſeu Authent. *de monachis §. illud*, & Authent. *Nunc autem. Cod. de Epiſcop. & cleric.* At ſi ipſo religionis ingreſſu diſpoſitio infirmaretur, inutilis, & fruſtranea eſſet conceſſio, ergo nullo modo aſſerendum eſt infirmari. Præterea nulla eſt ratio cogens ad hanc reuocationem aſſerendam. Nam monaſterium loco filij non habetur, niſi in caſibus à iure expreſſis, vt multis allegatis probat Matienço *leg. 7. tit. 11.* Gloſſ. 2. *num.21. lib.5. noua recopilat.* Molina de Hiſpan. primogen. *lib.2. cap.9. n.45. iuncto n.40.* At nullibi eſt expreſſum monaſterium ad reuocandum teſtamentum loco filij habendum eſſe, ergo ex ſimilitudine, quam monaſterium cum filio habet, infirmari teſtamentum non poteſt; minùs autem id fiet ex ſubiectione ad Prælatum, quæ nulla ratione dici poteſt capitis diminutio; cum ſit libera ſubiectio, & honore digna, vt rectè expendit Cuiac. Aduerſus Accurſ. *in d. § illud nouella 5.* Quod verò ex tacita religioſi voluntate teſtamentum reuocetur, nullum fundamentum habet. Nam hæc tacitæ voluntatis præſumptio ſolum fundari poteſt in eo, quod religioſus tradens ſe religioni omnia bona ſua tradere cenſetur. At hoc ſupponit bona ſua teſtamento, vel donatione non eſſe tradita, vt expreſsè dicitur in Authent. *nunc autem C. de Epiſc. & Cleric.* & notauit *Iſernia* ibi., ſi priùs teſtatus non ſit. Solum video dici poſſe infirmari teſtamentum, ex eo quod ingreſſu religionis

Digitized by Google

religionis reddatur religioſus incapax teſtandi. At teſtamentum vt firmum perſiſtat, & effectum habeat requirit teſtatorem habilem non ſolum tempore teſtamenti conditi, ſed etiam tempore ſuæ mortis, iuxta *leg.* 1. § *exigit, ff de bonor. poſſeſſ. ſecundum tabulas*: Sed facilè hoc dictum repellitur: Nam eo ipſo, quo lex permittit ante religionis profeſſionem facere teſtamentum: permittit ex conſequenti profeſſione religionis non reuocari; tametſi per profeſſionem religioſus deſinat ſui iuris eſſe, & teſtandi incapax fiat.

5. Secunda difficultas eſt: an teſtamentum nouitij ita profeſſione religionis firmum perſiſtat, vt non detur locus reuocationi? Ceſſat difficultas, ſi profeſſio fiat in religione ſucceſſionis incapaci. Quia vt ſtatim dicemus à puncto huius profeſſionis transfertur dominium hæreditatis, & legatorum in hæredes, & legatarios, ac ſi teſtator naturaliter mortuus eſſet: ſi verò profeſſio fiat in religione ſucceſſionis capaci, plures apud Doctores ſtatim referendos cenſent reuocari poſſe. Argum. *leg. ſi qua mulier. Cod. de ſacroſanct. Eccleſ.* Vbi permittitur monacho de rebus ſuis inter liberos teſtari, ergo permitti debet poſſe reuocare teſtamentum. Præcipuè cum non ſatis appareat, quomodo ad hæredem tranſire poſſit hæreditas, ſi illius dominium monachus tempore mortis non habeat, cum ex teſtatore ad hæredem debeat fieri immediata tranſlatio. Deinde mouentur ex *leg. ſed ſi mors,* §. 1. *ff. de donationibus inter vir. & vxor.* Vbi dicitur confirmari exilio donationem cauſa mortis antea factam, ſed non ea ratione, vt marito admittatur licentia reuocandi, tametſi eo tempore nulla ratione poſſit: Sed religioſus deportato aſſimilatur; quia vterque eſt ciuiliter mortuus, ergo ſicut deportato non adimitur licentia reuocandi teſtamentum, nec religioſo cenſeri debet adempta.

6. Cæterum omnino negandum eſt poſſe religioſum teſtamentum antea factum reuocare. Tum quia religioſi facta profeſſione non ſunt rerum ſuarum domini, Authen. *ingreſſi, Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. &* §. *illud Authen. de monachis.* Ergo non habent rerum ſuarum diſpoſitionem. Secundò non poſſunt condere teſtamentum, *c. quia ingredientibus* 19. *q.* 3. Ergo nec reuocare; quia reuocatio facienda eſt teſtamenti factione, § *ex eo inſtit. quibus modis teſtam. infirm.* Et ita tenent Abbas *cap. in præſentia n.* 61. *de probatione*, Nauarr. *comment.* 2. *de Regularibus n.* 53. Couarr. *c.* 2. *num.* 9. de teſtam. Gutierr. *lib.* 2. *canon. quæſt. cap.* 1. *n.* 37. Fachineus lib. 6. controuerſ. *cap.* 15. Molin. *tom.* 1. *de iuſt. diſp.* 140. *poſt princip.* Sanch. *lib.* 7. *cap.* 11. *num.* 5. Barboſa 3. *p. de poteſt. Epiſcop. alleg.* 99. *num.* 14. & alij apud ipſos. Quod adeò verum eſt, vt nec monachus ad dignitatem Epiſcopalem euectus illud teſtamentum reuocare poſſit: quia dignitas Epiſcopalis non immutat diſpoſitionem antea factam, cum non concedat illarum rerum dominium, vt notauit Sanch. *n.* 6. *Barboſa num.* 15.

Neque contrariæ rationes ſunt alicuius momenti. Nam lex *ſi qua mulier* non tam permittit monacho teſtari quam legitimas inter filios diuidere, quibus præiudicare non poterat, ſi fortè ante ingreſſum religionis non diſpoſuerat. Ex quo potiùs à contrario licet inferre, religioſo antea diſponente nullo modo poſſe poſt religionis ingreſſum de bonis diſponere. Falſùmque eſt religioſum habere dominium rerum ſuarum profeſſione facta: illud enim eſt penes monaſterium, quod religioſi perſonam repræſentat, medio quo ad hæredes tranſmittatur iure ſic diſponente. Deinde eſt diuerſa ratio de religioſo, ac deportato tempore deportationis; quia etſi neque condere teſtamentum, neque reuocare poſſit, poteſt tamen mutari eius ſtatus, & libertatem conſequi.

7. Tertia difficultas eſt; an hæreditas, & legata in teſtamento nouitij contenta debeantur concedi hæredi, & legatario, ſtatim ac ipſe nouitius profeſſionem fecerit? Regula eſt nequaquam debere concedi ante mortem naturalem religioſi, quia vt dicit Paulus, vt teſtamentum effectum habeat neceſſe eſt, vt mors intercedat teſtatoris, & dicitur, *leg.* 1. *ff. de teſtam.* ſic omnes Doctores. Habet tamen hæc regula duplicem exceptionem.

Prima niſi nouitius vellet, vt teſtamentum à die profeſſionis effectum haberet. Cum enim profeſſione religionis reddatur incapax teſtandi, reuocandíque teſtamentum (vt poſtea dicemus) nihil impedit quominùs velle poſſit, vt ſuum teſtamentum à die profeſſionis; tanquam à die mortis naturalis effectum habeat. Sic tradit Couarr. *cap.* 2. *num.* 8. *ad finem de teſtament.* Molin. Theologus *tom.* 1. *de iuſtitia diſp.* 140. verſ. *quin & bena.* Gutierr. *lib.* 2. *canon. quæſt. cap.* 1. *n.* 49. Sanch. *lib.* 7. *ſum. cap.* 3. *num.* 54. Et colligitur ex *leg. in conditionibus ff de condition. & demonſtrat.* & ex Authent. *de nuptiis* §. *diſponat, collat.* 4. & ex Authen. *de monachis* §. *illud quoque.*

8. Vt autem nouitius cenſeatur velle, vt ſuum teſtamentum à die profeſſionis effectum habeat non quælibet coniectura rem dubiam conſtituens ſufficit. Nam in dubio ſemper quis præſumitur velle iuris communis diſpoſitioni ſe conformare, *leg. hæredes mei* §. *cum ita ff Ad Trebell.* Quapropter non eſt ſufficiens fundamentum ad aſtruendam hanc voluntatem, quod nouitius teſtamentum condat cogitans de religionis ingreſſu, vt docent aliqui Doctores non contemnendi: Quia hac cogitatione poſita ſtare optimè poteſt, quod nouitius condat teſtamentum ne inteſtatus decedat, velítque à die mortis naturalis hæredem ſuccedere, & non antea: ergo ex cogitatione ingreſſus ſufficiens fundamentum non ſumitur. Sic docent aliis relatis Gutierr. *lib.* 2. *can. quæſt. cap.* 1. *n.* 51. Sanch. lib. 7. *ſumm. cap.* 3. *num.* 60. Neque item ſumitur ſufficiens fundamentum, tametſi monaſterium inſtituiſſet hæredem. Quia cum hæc inſtitutio habere effectum poſſit à die mortis naturalis, & ex alia parte non impediat, quin interim monaſterium illius religioſi bonis fruatur, abſque obligatione ſoluendi legata, non eſt cur in damnum monaſterij interpretatio fiat. Minus iuuat quod conſtituerit monaſterium legatarium, aut vſufructuarium ſuorum bonorum; quia hæc diſpoſitio intelligi poteſt, vt effectum habeat à die mortis naturalis profeſſi; & interim monaſterium omnium bonorum religioſi vſufructuarium exiſtat. Quod verum habet, ſiue hæc diſpoſitio tempore deſignato fiat, ſiue non, vt benè dixit Sanch. lib. 7. ſum. *c.* 3. *num.* 61. Eſſet tamen ſufficiens fundamentum ad præſumendum voluiſſe nouitium, vt ſuum teſtamentum à die profeſſionis effectum habeat, ſi cogitans de religionis ingreſſu legatarium, vel vſufructuarium fecerit monaſterium exprimens pro tempore vitæ ſuæ. Nam cum iure ipſo ſit monaſterium eo tempore vſufructuarium, inutilis & fruſtranea eſſet talis diſpoſitio; ne igitur id concedamus contra, *leg.* 1 *ff quod metus cauſa*, affirmandum eſt, velle ſtatim teſtamentum effectum ſortiri; & tradit cum Ruino *conſ.* 98. *num.* 31. *&* 32. *volum.* 2. Sanchez *lib.* 7. *ſum c.* 3. *n* 61.

9 Secunda exceptio ſupradictæ regulæ generalis eſt, ſi nouitius profiteatur in religione ſucceſſionis incapaci. Nam tunc nulla ratio occurrit differendi teſtamenti executionem ad tempus mortis naturalis, cum monaſterium frui illius religioſi bonis non poſſit. Quod autem aliqui dicunt Eccleſiam Romanam tempore vitæ religioſi vſufructuariam eſſe, caret fundamento; cum nullibi id ius conceſſum ſit, minúſque veritatis habet quod hæredes ab inteſtato intrent, ſiquidem ij ſolum habent locum, cum defunctus inteſtatus decedit. Et ita pluribus firmant Couarr. *cap.* 2. *num.* 6. *de teſtam.* Gutierr. *canon. quæſt. lib.* 2. *cap.* 1. *n.* 18. 45. *&* 51. Molin. *tom.* 1. *de iuſtit. diſp.* 140. verſ. *quin & bena.* Sanch. *lib.* 7. *ſum. c.* 3. *n.* 60.

10. Quarta difficultas eſt, quid ſit dicendum ſpectato Trident. *decreto ſeſſ* 25. *cap.* 16. *de Regularibus.* Vbi omnem renunciationem, & obligationem circa bona propria à religioſo factam niſi intra duos menſes profeſſioni proximos, & de licentia ordinarij irritat, & annullat, an inquam hæc conſtitutio locum habeat in teſtamentis? Et ratio difficultatis eſt; quia teſtamentum eſt quædam bonorum renunciatio, ceſſio, & tranſlatio, & licet non ſit ceſſio, & tranſlatio, irreuocabilis, ſed potiùs ad nutum teſtatoris reuocari poſſit, non impedit, quominùs ſub prædicto decreto contineatur. Aliàs donatio cauſa mortis, & ſub conditione ſi religionem profeſſus fuerit ſub prædicto decreto contenta non erit, cum non tibi impediat liberum è religione egreſſum. Adde ſi teſtamentum non prohibeatur à Trident. facili hac via eius conſtitutio eludi poteſt; cum religionem ingredientes via teſtamenti, eam diſpoſitionem de ſuis bonis facere poſſint, quam via donationis, ſeu renunciationis præſtare intendebant. Denique diſpoſita in contractibus, cenſentur in teſtamentis diſpoſita, quia à contractibus ad teſtamentum valida eſt illatio, vt probat *Eberard. loco* 17. *à contractibus ad teſtamenta.* Cum ergo concilium prohibuerit, & annullauerit omnes nouitij contractus circa diſpoſitionem rerum ſuarum, & teſtamenta cenſeri debent annullata: & ita ſuſtinet Spino *Speculo teſtam.* Gloſſ. 12. *princip. num.* 50. Caſtillo de vſufructu *lib.* 1. *c.* 65. *n* 7. ſub dubio Gutierr *cap. quamuis pactum de pactis lib.* 6. verbo *dum nuptui tradebatur, n.* 4.

11. Cæterum tenenda eſt in iudicando, & conſulendo communis ſententia affirmans teſtamenti factionem dicto decreto Tridentin. non contineri: ſic docent Nauarr. *lib.* 3. *conſil. tit. de Regular. conſ.* 83. *in* 2. *edit. comment.* 2. *num.* 51. *de Regularibus* Gutierr. *canon. quæſt. lib.* 2. *cap.* 1. *à num.* 31. Molina *tom.* 1. *de iuſtitia diſp.* 139. *pag.* 750. *verſ. ambiget fortaſsè* Sanch. *lib.* 7. *cap.* 5. *num.* 18. Barboſa 3. *p. de poteſt. Epiſc. alleg.* 99 *n.* 13. & alij plures apud ipſos. Moueor præcipuè, quia Trident. ſolum loquitur de contractibus inter viuos, & irreuocabilibus natura ſua. Tum quia verbum *renunciatio & obligatio* hoc propriè ſignificat. Tum quia loquitur concilium de renunciatione, ſeu obligatione, neceſſariò profeſſione facta eſſet effectum habitura, vt conſtat ex illis verbis. *Ac non aliàs intelligatur effectum ſuum ſortiri niſi ſecuta profeſſione, aliter verò facta.* &c. Deinde quia in teſtamento ceſſat finis huius decreti, qui fuit ne vi renunciationis factæ impediretur nouitius à libero religionis egreſſu, quod in teſtamento nunquam contingere poterat, cum ſemper liberum fuerit nouitio illud reuocare. Et ex his ſoluuntur contraria. Negamus namque teſtamenti factionem eſſe renunciationem propriè, vel ratione illius

conſti

Digitized by Google

conſtitutionem concilij eludi; cum teſtamentum deambulatorium ſit, & reuocabile, ac denique diſpoſita in contractibus inter viuos eſſe diſpoſita in teſtamentis, quando diuerſa ratio procedit. Solum de donatione cauſa mortis, & de donatione ſub conditione profeſſionis faciendæ eſt aliqualis difficultas, an ſub prædicto decreto comprehendatur?

12. De donatione cauſa mortis communis ſententia negat comprehendi, ſed per omnia teſtamenti factioni aſſimilari; quia reuocabilis eſt, neque impedit nouitio liberum à religione egreſſum. Sic tradit Nauarr. *d. conſ. 83. de Regularibus*. Gutier. & Molin. & Sanch *ſupra*, & Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 5. c. 16. n. 11.* tametſi contrarium leui fundamento ductus ſenſerit Nicol. Garcia, *11. p. de beneſic. c. 9. n. 22.*

13. At de donatione inter viuos ſub conditione ſi profeſſus fueris, & non aliter cenſet Nauarr. *lib. 3. conſil. tit. de donatione conſ. 7.* aliàs *tit. de Regul. conſ. 81.* Garcia *d. c. 9. n. 19. & 20.* Sanch. lib. 7. ſum. *c. 5. n. 17.* ſub dicto decreto comprehendi; ac proinde inualidam eſſe, niſi bimeſtri ante profeſſionem, & ex licentia ordinarij fiat. Mouentur; quia hæc donatio vera renunciatio eſt, & obligatio, quam nullatenus infirmare potes, niſi religionem deſeras. In concilio autem omnis obligatio ſupradictis conditionibus deſtituta caſſatur: Ergo hæc donatio ſubſiſtere non poteſt. Neque obſtat ex vi illius te non eſſe impeditum; nam etiam ex vi donationis factæ à concilio intra bimeſtre, & ex licentia ordinarij non impediris egredi; ſi quidem te egrediente ceſſat illius effectus: pendet enim illius efficacia ex profeſſione ſubſequenda, tanquam ex conditione; ergo quod illa donatio pendens à profeſſione, tanquam à conditione non te impediat à religionis egreſſu, in cauſa eſſe non poteſt, quin ſupradicto decreto comprehendatur. Nam ad hanc comprehenſionem ſatis eſſe videtur, quod liberè eam donationem reuocare non poſſis, ſed per egreſſum tantum. Neque Trident. In hoc decreto ſpectauit ſolum remouere à nouitio ea, quæ eum retardare poterant à libero religionis egreſſu, ſed etiam modum præſcribere liberè, prudenter, & maturè diſponendi de rebus propriis.

14. Verum contraria ſententia affirmans donationem ſub conditione ſi profeſſus fueris validam eſſe non ſeruata forma Trident. probabilitate non caret. Quia non Trident. ſolum videtur intendiſſe modum præſcribere in contractibus, & obligationibus, quæ liberum è monaſterio egreſſum impedire poterant; cum autem donatio ſub conditione profeſſionis, quæ eſt conditio pendens à propria voluntate, nunquam impedire potuit liberum è monaſterio egreſſum, de hac donatione concilium non videtur locutum. Neque obſtat quamlibet donationem intra bimeſtre factam, & de licentia ordinarij hanc continere conditionem ſi profeſſio ſubſequatur, vt effectum habeat. Quia ex ſe non continebat, ſed potius tanquam abſoluta obligabat ad ſui executionem independenter à profeſſione, eaque de cauſa Trident. prouidit qualiter præſtanda eſſet, & ne effectum haberet, niſi profeſſione ſubſecuta. Quia diſpoſitione non indigebat donatio ſub conditione profeſſionis, atque idcirco in Trident. Decreto non comprehenditur; & ita docet Mol. *to. 1. de iuſtit. diſp. 19. poſt medium*, verſ. *quoad Eccleſ.* Leſſ. *lib. 2. c. 41. dub 4. n. 40.* Barboſ. *3. de poteſt. Epiſc. alleg. 99. n. 17.*

15 Quinta difficultas qualiter nouitij Societatis IESV condere teſtamentum poſſint? Videtur enim condere non poſſe: quia *c. 4. exam. gener.* cauetur nouitios Societatis IESV debere ante ingreſſum in nouitiatum diſponere de omnibus bonis, quæ habent, & habere poſſunt in pauperes, aliaque opera pia abſque ſpe, & fiducia ea iterum recuperandi: Quod ſi ſanè renunciationem non fecerint debeant in ingreſſu promittere facturos poſt primum nouitiatus annum, quando à ſuperiore iniunctum fuerit: ſed hæc omnino obſtant teſtamentariæ diſpoſitioni vtpote reuocabili ſaltem ante profeſſionem, ac proinde non conſtituenti verum pauperem, neque remouenti ſpem, & fiduciam ea recuperandi. Ergo teſtamentaria diſpoſitio nouitiis Societatis interdicta eſt

Dicendum tamen eſt teſtamentum factum à nouitio Societatis ſiue ante ingreſſum, ſiue poſt validum eſſe, quia eſto non ſit diſpoſitio, iuxta conſtitutionum normam, eſt tamen diſpoſitio facta ab habili, & capaci. Tum quia ius, & dominium habet illarum rerum, quarum diſpoſitionem facit. Tum quia iure communi non inuenitur impeditus, vt ex ſuperioribus conſtat neque etiam ex conſtitutionibus Societatis, quæ nullam in hac parte inhabilitatem imponunt. Verum eſto valida ſit illa diſpoſitio, ac peccat nouitius aduerſus illam promiſſionem ingreſſu factam, ſic de bonis ſuis in nouitiatu diſponens, vel non reuocans eam diſpoſitionem, cum à ſuperiore iniungitur, dignuſque eſt expulſione, ſi ſuperioris conſilio non acquieſcit, colligitur ex Sanch. lib. 7. ſum. *c. 1. n. 31. & 32.* Quale autem peccatum nouitius committat in hac teſtamenti factione, vel non reuocatione non ſatis exploratum eſt, credo probabilius ſolum veniale committere quid aut dicitur in 3. Congrat. Gener. *decreto 9. & can. 1.* promiſſio illa renunciandi non eſt votum, ſed ſola humana promiſſio ſolam obligationem fidelitatis inducens, ac proinde ſolam culpam venialem.

PVNCTVM XV.

De diſpoſitione bonorum, quam nouitius renunciatione, ſeu donatione facere poteſt ſecluſo iure nouo Trident.

SVMMARIVM.

1 *Ante ingreſſum, & poſt poteſt nouitius ſua bona renunciare.*

2 *An debeas ſeruare in ea diſpoſitione leges communes regni. Proponitur dubitandi ratio.*

3 *Verius eſt te non eſſe obligatum.*

4 *Qualiter hæreditati viuentis renunciare poſſis.*

5 *Pendeat hæc renunciatio ex intentione renunciantis colligendum, & hæc ex circunſtantiis renunciationis.*

6 *An qualibet renunciatio iuxta formam præſcriptam in conſtitutionibus Societatis Ieſu ſit abſoluta independens à profeſſione, ſeu votorum emiſſione, proponitur dubium. Reſoluitur affirmatiuè.*

7 *Secus videtur dicendum de renunciatione extra normam conſtitutionum.*

1. CErtiſſimum eſt (ſecluſo nouo iure Tridentini) poſſe nouitium ante ingreſſum, vel poſt ingreſſum, quando tibi placuerit ante profeſſionem bona ſua renunciare, & donare, ac ſi de facto nouitiatum ingreſſus non fuiſſet. Quia extra Trid. nullibi ingredientibus religionem prohibita eſt bonorum renunciatio.

2. In ea tamen facienda, an ſeruare debeat leges communes regni, non modica eſt difficultas. Quia eſto nouitius perſona Eccleſiaſtica ſit, Eccleſiaſtica tamen, & religioſi legibus contractus reſpicientibus obligantur: eaque de cauſa diximus puncto præcedenti nouitium teſtantem debere in teſtamento ſolemnitates non ſolum iure communi Eccleſiaſtico, ſed etiam ciuili peritas ſeruare. Neque cum hac obligatione pugnant. *Text. in c. de ſis de ſepultur.* vbi deciditur liberum eſſe tranſeuntibus tempore valetudinis ad religionem bona ſua non ſolum religioſis, ſed etiam quibuſvis priuatis conferre perſonis. Neque §. *illud quoq;* Authent. *de monachis* concedens liberum bonum ſuorum vſum, dum profeſſio non emittitur, Nam eſto nouitius libere ſuis bonis vti, & diſponere de illis poſſit; non tollit quin obligatus ſit ſeruare iuris ſolemnitates. ſed illis verbis ſolum indicatur non minorem libertatem habere nouitium ad diſponendum de ſuis bonis, quam haberet ante religionis ingreſſum. Ex quo videtur inferri, ſi nouitius ſit minor 25. annis indigere curatoris authoritate ad validam bonorum diſpoſitionem, imò decreto iudicis, ſi de rebus immobilibus diſpoſiturus ſit.

3. Cæterum verius credo opus non eſſe iuris ſolemnitates aliàs in renunciatione requiſitas ſeruare, ſi profeſſionis emittendæ cauſa renunciationem, vel donationem tuorum bonorum, iurium, & actionum facias: ſed quamuis minor ſis, poſſe abſque decreto iudicis, & curatoris authoritate, & Iuramento firmare præſtare renunciationem: Sic expreſsè docet Sanch. lib. 7. ſum. *c. 6. n. 19.* cum Beroio *cũ præſentia à n. 155. de probationibus conſentit.* Rebell. *2. p. de iuſtit. lib. 1. q. 8. ſect. 5. n. 50.* Quando ſit poſt monaſterij ingreſſum: Indicat ſatis Mol. *tom. 2. de iuſt. diſp. 139. §. nouity*, Suar. to. 4. de Relig. *tra. 10. lib. 4. c. 4. n. 19.* Loquentes de renunciatione facta in Societate. Moneor ob conſuetudinem, & praxim ſatis receptam efficiendi has renunciationes abſque his ſolemnitatibus; cum enim hæ renunciationes nullatenus effectus habeant (vt ſtatim dicemus) niſi profeſſione ſubſecuta, qua renuncians, mundo mortuus reputatur, & ſolemnitates ſupradictæ videantur introductæ ob vitandam renunciantium indecoram, & inuoluntariam paupertatem; efficitur ad has renunciationes ex cauſa profeſſionis non extendi eas ſolemnitates; ſiquidem animo amplectendi religioſam, & perpetuam paupertatem fiunt.

4. An autem his renunciationibus cedere poſſis non ſolum iuri habito, ſed ſperato v. g. hæreditati parentis, aut alterius extranei viuentis non caret difficultate ob *leg. fin. C. de pactis:* vbi hæc renunciatio prohibetur abſque conſenſu illius, cuius eſt hæreditas, ne detur occaſio captandæ mortis, quæ occaſio ceſſat eo conſentiente. Quia præſtito conſenſu curabit ipſe vitare periculum, & periculum ſentiens conſenſum præſtitum reuocabit.

Sed dicendum eſt ſupradictam legem procedere de renunciatione hæreditatis alicuius certæ, & determinatæ perſonæ in fauorem etiam alicuius determinati. Verum ſi renunciatio fiat in fauorem monaſterij, alteriùſue communitatis, aut operis pij, aut ſit renunciatio alicuius hæreditatis incertæ optimè

poteſt

Digitized by Google

poteſt abſque conſenſu illorum, quorum eſt hæreditas renunciatio fieri. Nam ſi fiat in fauorem communitatis ceſſat periculum mortis captandæ, cum communitas animam non habeat, nec præſumi poſſit ſingulos de communitate mortem capturos, cum beneficium communitati collatum non cenſeatur ſingulis fieri, vt latiſſimè multis allegatis probat Sanch. *lib. 6. ſum c. 2. à n. 54.* Et colligitur ex *c. conſultationibus de donationibus.* Si verò renunciatio fiat hæreditatis hominis incerti, vt ſi diceres te renunciare quamcunque hæreditatem, quæ tibi obuenire poteſt, quocunque modo obueniat, ſiue teſtamento, ſiue ab inteſtato: eadem ratione probatur, quia eo caſu dici non poteſt alicui periculum eſſe mortis captandæ, cum ex forma renunciationis nulla perſona determinetur, cui inſtitutus mortem inſidiari poſſit: Sic Bolognet *leg. fin. C. de pactis n. 82. & ſeqq.* Gutier. *2. p. de Iuram. c. 5. n. 4.* Mol. *tom. 3. de inſtit. diſp. 579. num. 38.* & alij plures quos refert & ſequitur Sanchez *lib. 7. ſumm. cap. 2. num. 31.* & colligitur manifeſtè, *ex leg. 3. §. de illo ff pro ſocio & leg. regia 13. tit. 5. partit. 5.*

5. Sed an hæc renunciatio conditionis ſit pendens à profeſſione futura? Ex intentione renunciantis deſumendum eſt, cuius dictis ſtandum eſt, cum contrarium manifeſtè non probatur: At in caſu dubio, & foro externo ex circumſtantiis colligi debet, Regulariter autem ſi donatio, ſeu renunciatio alicuius momenti ſit, fiatque proximè ad religionis ingreſſum, hoc eſt vno, vel altero menſe ante habitus ſuſceptionem, & à fortiori illo ſuſcepto, ex eius occaſione fieri eſt præſumendum; ac proinde ceſſare profeſſione validè non ſecuta: Sic Man. Rodrig *tom. 1. q. 82. art. 2.* Sanch. *lib. 7. ſum. c. 1. à n. 12. 25. & 26.* Si tamen profeſſio nulla futura eſſet, & renuncians conſcios eſſet nullitatis, teneret renunciatio ſaltem pro eo tempore, quo profeſſio valida reputatur; quia non poteſt præſumi fieri ex conditione profeſſionis, quam cognoſcit eſſe nullam, ſed abſolutè, & ab illa profeſſione independenter, non quidem in totum, ſed quamdiu valida reputatur. Vnde declarata nullitate, & diſſoluto vinculo credo probabiliùs renunciationem diſſolui: Quia ſemper ſubintelligenda eſt fieri ſub conditione profeſſionis validæ, vel dum in foro externo valida perſiſtit.

6. Dubium tamen non leue eſt, an renunciatio facta iuxta regulas, & conſtitutiones Societatis ab eius nouitiis, vel ab eis, qui vota biennij emiſerunt ſit abſoluta, & independens à qualibet profeſſione, ſeu votorum emiſſione, ita vt dimiſſis à Societate nulla ſint ei bona reſtituenda? Ratio dubitandi ea eſſe videtur; quia nullus maximè nouitius præſumi debet velle ſe bonis omnibus ſpoliare, niſi quatenùs credit ſe in Societate perpetuò victurum. Ergo ceſſante hoc fine, vel quia religio illum expellit, vel quia ipſe cum nouitius ſit; liberè religionem dimittit, ceſſat efficacia renunciationis, quippe ab illo fine tanquam à conditione videtur pendere. Cæterum omnino dicendum eſt, quoties renunciatio fit à nouitio Societatis (& à fortiori ab his qui vota Scholaſticorum emiſerunt) in pauperes, operáve pia etiamſi fiat in fauorem Societatis fieri abſolutè, & independenter à perſeuerantia in Societate; ac proinde ſi ante votorum emiſſionem, vel poſt ante profeſſionem à Societate dimittatur, nulla debere ei bona reſtitui. Sic Molina *tom. 1. de iuſtitia diſp. 19. verſ. illi qui* & *verſ. noniti,* Suarez *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 14. n. 22. & tract. 10 lib. 4. cap. 4. n. 19.* Sanch. lib. 7. ſum. *c. 1. n. 24. & ſequentibus* Ratio eſt; quia nouitius, vel religioſus Societatis de ſuis bonis in pia opera diſponens præſumitur eam intentionem in ſua diſpoſitione habere, quam Societatis conſtitutiones præſcribunt: quia ſemper quis præſumitur operari conformiter ad ſui ſtatus regulas, & obligationes. At regulæ Societatis, & conſtitutionis præſcribunt renuntiationem fieri independenter à conditione profeſſionis, ſeu emiſſionis votorum, ſiquidem præſcribunt eroganda pauperibus, vel in illa pia opera iuxta propriam cuiuſcunque deuotionem, omnem à ſe fiduciam ſubmouendo eadem vllo tempore recuperandi, vt dicitur, *exam. gener. 4. c. & 3. p. conſtitut. c. 1. n. 7. & 25. & 4. p. c. 4. littera E, & 6. p. c. 2. littera H.* Quæ certè vera non eſſent, ſi dependenter à profeſſione, vel votorum emiſſione renunciarentur; cum ſatis firma eſſet ſpes ea aliquando recuperandi, videlicet votis non emiſſis, aut diſſolutis. Neq; obſtat ratio dubitandi Veriſſimum enim eſt, neminem præſumi bonis renunciare, niſi quatenus credit ſe in religione perpetuò victurum, quia eo animo, & propoſito renunciat, at non inde infertur renunciare ſub illius perſeuerantiæ conditione, potiùs namque præſumi debet renunciare abſolutè, ne bona renunciata ſpe recuperationis eius animum, propoſitum rectum infirment, & à via perfectionis incœpta deſiſtere faciant.

Aduerto tamen ſi in fauorem Societatis renunciatio facta eſt tempore nouitiatus, & ante vota biennij renuntians dimittitur, omnia ei redduntur ex æquitate, quamuis ex iuſtitia nulla eſt obligatio. At ſi poſt vota biennij dimittitur, ſolum debet ſocietas pro qualitate, & quantitate receptæ donationis alimenta renuncianti præbere, dum egenus eſt, & aliunde non habet, vnde ſuſtentetur; alioquin ob ingratitudinem reuocare donationem poterit renuntians; Sic ex doctrina Surdi *de alimentis tit. 1. q. 48.* aduertit Sanch. *lib. 7. cap. 1. fin. n. 39.* Idem colligitur ex Suar. *tract. 8. lib. 3. c. 14. n. 22. & 23.*

7. Verum ſi bonorum renunciatio facta ſit extra conſtitutionum normam, nempe quia facta eſt in conſanguineos, vel amicos non egentes, aliave opera profana, credi poteſt probabiliter non procedere ex animo, vt firma ſit profeſſione non ſubſecuta. Quia non apparet ſpecialis ratio hunc animum abſolutæ donationis potiùs in Societate, quam in aliis religionibus præſumendi: Sic expreſsè Sanch. *lib. 7. ſumm. c. 1. n. 37. & n. 38.* Addit votis biennij hanc renunciationem non confirmari. Verum eſto hoc ita ſit, quod difficultate non caret ob ſummam paupertatem, & remotionem impedimentorum, quam Societas in ſuis religioſis requirit; cui intentioni aptiùs ſe confirmat renuncians abſolutè abſque vlla conditione, tametſi in opera profana, quam renuncians ſpem retinens recuperationis: at credo à puncto renunciationis dominium in reſignatarium transferri, eſto ſit translatum reuocabiliter dimiſſione è Societate contingente; quia ita ſeruat praxis & ſtylus receptus. Neque obſtat ea verba *conſtit. 2. p. c. 3. n. 5.* Quibus cauetur dimiſſum è Societate omnia ſua ſecum ferre debere, quia vt in Gloſſa explicatur ideſt intelligendum de his, quæ nondum expendiſſet.

Pvnctvm XVI.

An ſpectato iure communi, & ſecluſo Trident. bona nouitij decedentis ante profeſſionem debeantur monaſterio ſucceſſionis capaci?

SVMMARIVM.

1 *Quando nouitius decedit non condito teſtamento, nec facta renunciatione, plures cenſent monaſterium ſuccedere. Veriùs eſt oppoſitum.*

2 *Quando decedit condito teſtamento ſuccedit is, quem hæredem inſtituit. Idem de reſignatario, quamuis probabile ſit hunc non ſuccedere.*

DEcedere poteſt nouitius condito teſtamento, vel renunciatione facta ſuorum bonorum, vel ſine teſtamento, aut renunciatione.

1. Quando nouitius abſque teſtamento, vel renuntiatione decedit, non deſunt plures Doctores. Quos refert Sanch. lib. 7. ſum. *c. 3. n. 91.* Sentientes monaſterium ſuccedere excluſis hæredibus ab inteſtato. Quia nouitius ipſo facto per religionis ingreſſum ſe, & ſua religioni dedicat: Si igitur expreſsè dedicaret, deberentur illa bona monaſterio: Ergo etiam debentur ex tacita dedicatione, quia taciti & expreſſi idem eſt iudicium leg. *cum quid ff. ſi certum petatur.* Deinde nouitius dum in nouitiatu exiſtit, eſt perſona Eccleſiaſtica, & religioſa fori, & canonis priuilegio gaudens, ſed monaſterium ſuccedit in bonis religioſorum decedentium, ergo ſuccedit in bonis nouitij. Adde in fauorem piæ cauſæ eſſe indicandum: ergo in fauorem monaſterij excluſis hæredibus ab inteſtato.

Cæterum omnino tenendum eſt hæredes ab inteſtato ſuccedere, & monaſterio nihil deberi: Sic Abbas *docet c. in præſentia n. 68. de probationib.* Nau. *comm. 1. n. 49. de Regular.* Andreas Taquin. *lib. 6. controuerſ. cap. 19.* Gutierr. *lib. 2. canon q. c. 1. n. 101. & n. 107.* Molina tom. 1. de iuſtit. *diſp. 140. verſ. de aliis* Rebell. *2. parte inſtit. lib. 1. q. 8. ſect. 5. n. 52.* Suar. *tom. 3. de Rel. lib. 5. c. 16. n. 9. & alij* innumeri; quos refert, & ſequitur Sanch lib. 7. ſum. *c. 3. n. 92.* Fundamentum eſt quia nouitius dum in nouitiatu exiſtit, non eſt religioſus cum effectu, iuxta expreſſum Textum *in c. Religioſo de ſent. excomm. in 6. c. porrectum de Regul.* neque bona ſua monaſterio dicauit per ingreſſum: Siquidem donatione, vel teſtamento poteſt liberè de illis diſponere: Ergo nulla eſt ratio ob quam monaſterium ei inteſtato ſuccedat. Dixi monaſterio nihil deberi; quia nec debetur legitima, cum monaſterium loco filij non ſit, niſi in caſibus à iure expreſſis, qualis non eſt enumeratus; neque item debentur expenſæ, cum nullo iure cautum ſit, neque aliquis contractus de illarum ſolutione ſupponatur celebratus: Sic expreſsè Sanch. *d. c. 3. n. 94. & 95.* Suar. *dicto c. 16 n. 17.* Hinc ſoluuntur contrariæ rationes. Ad primam negamus nouitium ſe, & ſua tradere religioni abſolutè, ſed ſolum ad probationem, ex cuius traditione cum nullum ius quæratur monaſterio, non impediuntur hæredes aliàs legitimi ſuccedere. Ad 2. dico nouitium gaudere priuilegiis religioſorum quæ aliis non præiudicant, ſecuſque aliis præiudicantia ſunt, & quæ veritatem religionis, non iuris fictionem expoſtulant. Adde legitimis hæredibus excluſis monaſterium ſuccedere, non tam eſſe priuilegium nouitij, quam monaſterij. At priuilegium nullibi conceſſum eſt monaſterio ob deceſſum nouitij, ſed ob deceſſum veri religioſi. Neque fauor in præiudicium tertij extendendus eſt, argum. Textus *in c. parte de conſib.*

2. Verum

Digitized by Google

2. Verum ſi nouitius deceſſit condito teſtamento, ſuccedit is, quem hæredem inſtituit, quia morte confirmatur vt docent omnes, & ſupponitur in Authent. *nunc autem Cod. de Epiſcopis, & cleric.* Idemque aſſerunt plures Doctores de reſignatario ſtante renunciatione expreſſa. Quia ea renunciatio ſolum continet conditionem, ſi in religione renuncians perſeuerauerit, & ſatis perſeuerat ibi moriens, cum ab ea recedere non poſſit, & moriendo tacens donationem ipſam confirmat: Colligiturque ex *c. in præſentia de probat. & c. vlt. de ſucceſſionibus ab inteſtato* vbi ex dedicatione facta à nouitio, & nõdum profeſſo decedente, bona acquiruntur monaſterio: Sic expreſsè docent Nauarrus comm. 2. de Regularibus *num.* 49. Menoch. alios referens *conſil.* 396. *nu.* 3. *& lib. 6. præſumpt.* 84. *& lib. 2. de arbitrar. caſu* 356. *num.* 20. Gutierr. *lib. 2. can. quæſt. cap.* 1. *num.* 103. Sanchez aliis relatis, *dicto lib.* 7. *cap.* 3. *num.* 97. Suarez *tom.* 3. *de Religion. lib.* 5. *cap.* 16. *nu.* 12. Et placet mihi quia eſt pia ſententia, & religioni fauorabilis. Quamuis contraria ſatis probabilis ſit; eo quod renuncians non ſub conditione perſeuerantiæ per mortem naturalem, ſed ſub conditione perſeuerantiæ per mortem ciuilem, & profeſſionem legitimam videatur renunciare. Aliàs non erit renunciatio, ſeu donatio inter viuos, ſed cauſa mortis: neque licitum erit teſtamento illam reuocare, contra Sanch. lib. 7. ſumm. *cap.* 5. *num.* 50 Item moriens in nouitiatu in eo ſtatu perſeuerare fingitur. At non eſt credendum renunciantem velle renunciare ſub conditione perſeuerantiæ in nouitiatu, ſed ſub conditione perſeuerantiæ in religioſo ſtatu Ergo neque Textus *in c. præſentia & c. vlt. de ſucceſſionib.* Contrarium conuincunt. Cum ſatis verò ſimiliter dici poſſit per illam dedicationem veros religioſos fuiſſe conſtitutos. Atque ita per hanc renunciationem non excludi legitimos hæredes docent Bertolus *c. in præſentia n.* 553. *de Probationibus* Decius *ibi n.* 283. Redoanus *de ſpoliis Eccleſiaſt. q.* 8. *in principio n.* 71. Manuel. Rodriguez *quæſt. regul. tom.* 2. *q.* 80. *art.* 2. *in princ.* & probabile reputat Sanch. *lib.* 7. *ſum. c.* 3. *n.* 13. & 97. *fine* alios referens.

PVNCTVM XVII.

Quid dicendum ſit de Renunciatione facta iure Trident. ſpectato.

SVMMARIVM.

1 *Quid ſtatuerit Trident.*
2 *Illatio ex ſupradicto Trident. decreto.*
3 *Comprehendat ne hoc decretum ingredi volentes religionem? Affirmant plures.*
4 *Verius eſt oppoſitum.*
5 *Comprehendit nouitios maiores ſexdecim annis.*
6 *Non comprehendit teſtamentum, nec donationem cauſa mortis, nec reuocabilem.*
7 *Donatio irreuocabilis ex natura ſua, quæ ſit magni momenti comprehenditur.*
8 *Poſſitne dari mutuum à nouitio præſtita ſufficiente cautione de redditu, ſi religionem deſerat? Affirmant plures verius eſſe oppoſitum.*
9 *Debet fieri renunciatio intra duos menſes proximos profeſſioni, & qualiter hoc intelligatur.*
10 *Requiritur licentia Epiſcopi.*
11 *Non eſt opus dari in ſcriptis.*
12 *Et ita firma, vt à nouitio reuocari non poſſit.*
13 *Non transfertur dominium in reſignatarium quouſque profeſſio valida ſequatur.*
14 *Negat Sanch. ante profeſſionem debere tradi monaſterio, ſi in eius fauorem fiat reſignatio.*
15 *Verius eſt oppoſitum.*
16 *Fit ſatis fundamento Sanch.*
17 *Vt renunciatio hæreditatis patris viuentis in fauorem alicuius extranei effectum habeat, debere monaſterium cedere affirmant plures.*
18 *Verius eſt opus non eſſe monaſterij ceſſione.*
19 *Satisfit oppoſitis.*

1. TRidentin. Concilium *ſeſſ.* 25. *de Regul. c.* 16. In hæc verba decernit. Nulla renunciatio, aut obligatio antea facta etiam cum iuramento, vel in fauorem cuiuſcunque cauſæ piæ valeat niſi cum licentia Epiſcopi, ſiue eius vicarij fiat, intra duos menſes proximos ante profeſſionem; ac non aliàs intelligatur effectum ſuum ſortiri; niſi ſecuta profeſſione. Aliter verò facta etiamſi cum huius fauoris expreſſa renunciatione etiam iurata ſit irrita, & nullius effectus; ſubditque conſilium per hæc ſe non intendere aliquid innouare, aut prohibere, quin Religio Clericorum Societatis iuxta pium eorum inſtitutum à ſancta Sede Apoſtolica approbatum Domino, & eius Eccleſiæ inſeruire poſſint, Addit item, ſed neque ante profeſſionem excepto victu, & veſtitu nouitij, vel nouitiæ illius temporis quo in probatione eſt quocunque prætextu à parentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius monaſterio aliquid ex bonis eiuſdem tribuatur, ne hac occaſione diſcedere nequeat, quòd totam, vel maiorem partem ſubſtantiæ ſuæ monaſterium poſſideat, nec facilè ſi diſceſſerit, id recuperare poſſit, quin potiùs præcipit Sancta Synodus ſub Anathematis pœna dantibus, & recipientibus, ne hoc vllo modo fiat, & vt abeuntibus ante profeſſionem omnia reſtituantur, quæ ſua erant. Quod vt rectè fiat Epiſcopus etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, ſi opus fuerit, compellet.

2. Ex hoc decreto manifeſtè conſtat, etſi iure communi ſpectato quælibet renunciatio, & obligatio inter viuos ante, vel poſt nouitiatus ingreſſum valida eſſet: Spectato tamen hoc decreto inualidam eſſe, & nullius effectus, niſi facta fuerit intra duos menſes proximos profeſſioni & de licentia ordinarij. Item nihil monaſterio ex bonis nouitij dari poſſe, nec recipi præter victum & veſtitum. Denique in Societate Ieſu hoc decretum locum non habere. Vt autem doctrina huius decreti, quæ maximè neceſſaria eſt, lucidior fiat aliquas difficultates proponam, & ea qua potuero breuitate enodabo.

3. Prima difficultas eſt circa perſonas, quarum renunciatio, obligatio, ſeu donatio interdicta eſt hoc decreto; an inquã cõprehendat eos, qui ante religionis ingreſſum eo intuitu de bonis ſuis diſponunt? Affirmant tanquam probabiliùs Nauarr. *conſ.* 7. & 8. *de donationib. in antiquis & conſ.* 81. *de Regular. in nouis* Flamin. *de reſignat. lib.* 3. *q.* 13. *n.* 9. Mol. de iuſt. *tract.* 2. *diſp.* 139. *verſ. ambiget rurſus, & diſp.* 149. *verſ. quoad Eccleſ. & t.* 3 *diſp.* 604. *n.* 2. Leſſ. *l.* 2. *c.* 41. *n.* 39. & 40. Azor. *l.* 13. *c.* 9 *q.* 2. Eman. Sa verbo *relig. n.* 5. Zeballos *in ſuis comm. opin. q.* 115. *in fine*, & alij plures relati à Barboſ. & Sanch. aliiſque Doctoribus ſtatim referendis. Mouentur præcipuè ab inconuenienti, ne huius decreti diſpoſitio reddatur fruſtranea, & illuſoria, quod ſine dubio videtur contingere, ſi renunciatio eorũ, qui religionem ingredi intendunt valida perſiſtit. Si enim conſilium annulat renunciationem, & donationem nouitiorum, ne nouitij difficilem è religione egreſſum habeant ob factam bonorum renunciationem, & difficilem illorum recuperationem, conſequenter etiam debet irritare renunciationem ante ingreſſum factam eo intuitu. Tum quia ex eadem inconuenientia inferuntur. Tum quia conſiliaris diſpoſitio ſuo fruſtratur effectu. At ſatis in iure receptum eſt legis diſpoſitionẽ ex vno caſu ad alium extendi, quando eſt eadem ratio, *l. illud ff. ad legem aquiliam, & l. à Titio ff. de verb. obligat.* & conſtat ex adductis *tract.* 3. *de legib. diſp.* 5. *punct.* 3. §. 4. Item extendi, quando ſi non extenderetur, redderetur aliàs vana & eluſoria diſpoſitio, *c. ſi ciuitas de ſent. excomm. in* 6. *& c.* 2 *de vſuris in* 6. vbi Gloſſ. & Doctores. Neque obſtat ſi dicas hoc verum eſſe, quãdo caſus ad quem legis diſpoſitio debet extendi cõtinetur ſublata verborum forma legis: Secùs verò quando non continetur. Quia ſub hoc decreto ſatis videntur contineri parati ingredi religionem; Quia enim ſic parati, exiſtunt tanquam ingreſſi debent reputari, *argum. leg. pen. ff. de milit. teſtam.* Vbi proximè accingendus reputatus pro accincto. Deinde quia textus de cuiuſlibet renunciatione ante profeſſionem loquitur, neque ad religionis ingreſſus diſpoſitionem reſtrinxit ibi *nulla quoque renũciatio.* Quòd ſi duas; ex illo aduerbio *quoque* quod copulatiuum eſt, & diſpoſitionem ſequentem eum antecedenti coniungit, colligitur ſatis loqui textum de ingreſſis in religionem: ſiquidem loquitur de iis, de quibus præcedens decretum locutum fuerat, inde infertur te debere affirmare ſolũ prohiberi renunciationem, & obligationem illorum, qui 16. annum non expleuerunt; quia ſolum de ipſis præcedens decretum loquitur. Hoc autem communiter à Doctoribus reprobatur (vt videbimus.) Non igitur diſpoſitio ad ſolos nouitios, & in religionem ingreſſos extendenda eſt.

4. Nihilominus veriorem, & probabiliorem reputo ſententiam negantem extendi ad eos, qui religionem ingredi parati ſunt, nec tamen ingreſſi: Sic tradunt aliis Menoch. *l.* 2. *de arbitr. caſu* 416. à *n.* 5. Nicol. Garcia 11. *p. de benefic. c.* 9. *n* 15. Sanch. *l.* 7. *ſum. cap.* 5. *numer.* 4. Barboſa 3. *p. de poteſt. Epiſc. alleg.* 99. *num.* 17. Man. Rodr. *tom.* 3. *quæſt. regul. quæſt.* 16. *art.* 1. Teſtanturque ij Doctores ſæpè eſſe deciſum, deciſionéſque refert Barboſa *ſuper hoc decretum.* Moueor, quia legis diſpoſitio, & maximè iuris communis correctoria extendi non debet ad caſum ſublata verborum forma non comprehenſum; vt multis probari *illo punct.* 3. *de legibus* §. 4. At huius diſpoſitionis verba ſolum regulares comprehendunt. Tum quia Rubrica ex qua legis interpretatio deſumitur eſt de regularibus, Tum quia verba ipſius id clarè indicant. Nam dictio illa *quoque* copulatiua ſequentem diſpoſitionem cum præcedenti coniungit leg. *tutores quoque ff. de pactis & §. Prætorum quoque inſtit. de iure naturali*, ac ideo clarè denotat loqui de nouitiorum renunciationibus, de quibus ſolis præcedens textus locutus fuerat; neque inde infertur ad ſolam renunciationem minorum 16. annis extendi vt ſtatim probabitur. Id ipſum indicant illa verba *niſi intra duos menſes proximos profeſſioni*, quæ ſupponunt renunciationem in probatione

eſſe, & illa finito tempore nouitiatus, & rurſus *ſed neque ante profeſſionem*. Ergo quamuis eadem ratio procedat in renuntiatione ante nouitiatum, ac in nouitiatu facta legis diſpoſitio ad eam renuntiationem non extenditur. Ex quibus ſolutum manet contrarium fundamentum. Nego namque diſpoſitionem huius legis reddi vanam, & illuſoriam, ex eo quod ante ingreſſum poſſit nouitius bonis cedere, prout ſibi placuerit quia ea renuntiatio rata eſt, ob idque concilium eam reliquit iuris communis diſpoſitioni contentum annullatione renuntiationis, & donationis poſt habitum ſuſceptum factæ, vtpote frequenter contingentis.

5. Poſito autem ſolam nouitiorum renuntiationem à concilio annullari, eſt dubium de quibus nouitiis decretum intelligatur. Rationem dubitandi dedit Menoch. lib. 2. de arbitrar. *caſu* 436. *n*. 8. *in* 1. *edit*. Aſſerens ſolum extendi ad nouitios minores ſexdecim annis, quia his ob immaturam ætatem voluit conſulere concilium illa renuntiationis ſolemnitate. Reliquos verò nouitios maiores ſexdecim annis diſpoſitioni iuris communis reliquit, ac proinde cenſet cedere bonis poſſe quolibet tempore poſt nouitiatus ingreſſum, & abſque licentia ordinarij. Mouetur eo quòd huius decreti diſpoſitio, vt dictum eſt cum præcedenti coniungitur, ſed præcedens diſpoſitio ſolum annullat profeſſionem ante expletum 16. annum factam. Ergo ſola ea renuntiatio, quæ ante 16. annum facta fuerit, annullatur.

Cæterum omnino tenendum eſt cuiuſlibet nouitij in quacumque ætate conſtituti renuntiationem annullari abſque ſolemnitate eo decreto præſcripta. Quia illa verba *nulla quoque renuntiatio* ſolum coniungit præſentem diſpoſitionem cum antecedenti, vt loquatur de his, de quibus præcedens diſpoſitio loquitur, nempe nouitiis, & regularibus, ſed non ita coniungit, vt ſtatuat omnes qualitates ad profeſſionem requiſitas debere renuntiationi adeſſe. Aliàs fieri non poſſet renuntiatio niſi poſt decimum ſextum annum completum, & finito probationis anno, quod eſt contra præſentis decreti diſpoſitionem permittentem renuntiationem fieri intra duos menſes proximos profeſſioni; ac proinde ante 16. annum expletum, & ante nouitiatum finitum. Adde eandem ferè rationem militare ad irritandam renuntiationem poſt 16. annum, ac antea; cum in omni renuntiatione timeri poſſit fraus, & metus parentum, conſanguineorum, imò & monachorum, cuius vitatio fuit ratio huius legis, & diſpoſitionis, vt tradit Nauarr. *conſ*. 8. *de donationibus in antiquis*. Ergo quælibet nouitij renuntiatio abſque prædicta ſolemnitate irritatur. Et ita docent tanquam indubitatum Gutierr. *lib*. 2. *canon. quæſt. cap*. 1. *nu*. 34. Zenido *in decret. collectan*. 50. *n*. 5. Valaſcus de partibus *bonor. cap*. 16. *num*. 27. *Man*. 2. *tom. ſum. c*. 7. *n*. 7. *& tom*. 2. *quæſt. regul. quæſt*. 47. *art*. 13. Sanch. *lib*. 7. *ſum. capit*. 5. *numer*. 7. *&* 8. Auguſt. Barboſa 3. *p. de poteſt. Epiſc. allegat*. 99. *num*. 18 *& alij apud ipſos*.

6. Secunda difficultas eſt, quæ renuntiatio, obligatio, & donatio ſub hoc decreto contineatur? Conſtat ex dictis *punct*. 14. non comprehendi eam, quæ ex ſe reuocabilis eſt, & nullum libero egreſſui impedimentum præſtat; comprehendi tamen eam, quæ natura ſua irreuocabilis eſt, & difficilem reddit egreſſum, & tradit vltra ibi allegatos Molin. tom. 1. de iuſtit. *diſput*. 604. Menoch. *volum*. 4. *conſ*. 388 *num*. 7. Sanch *lib*. 7. *cap*. 5. *num*. 15. Quocirca non comprehenditur teſtamentum, nec donatio cauſa mortis, neque facta ſub conditione, ſi in religione perſeuerauerit, vt diximus *eo punct*. 14. quamuis de hac vltima plures contraſentiant; ſimiliter non comprehenditur contractus onerofus emptionis, venditionis, conductionis locationis, in quibus tantundem reciperes quantum dares; quia moraliter loquendo ex his contractibus nihil amittis; ac proinde non te impediunt à libero religionis egreſſu; & ita docet Manuel. 2. tom. ſumm. *cap*. 7. *n*. 4. Sanch. *lib*. 7. *ſum. c*. 5. *n*. 31. *& n*. 33. Bene addit contractus Societati, & ludi, quibus te æquè lucro, ac iacturæ exponis, hoc decreto non prohiberi; quia nec minuunt patrimonium, nec reddunt difficiliorem è religione egreſſum. Secùs eſt (inquit *n*. 34.) de contractu fideiuſſionis etiam pretio accepto: Quia ſemper obligatio terminatur ad aſſecutandam maiorem quantitatem, quam eſt pretium receptum; ac proinde ſemper adeſt periculum iacturæ, & paupertatis.

7. Porrò dubium non eſt donationem hoc decreto prohiberi; nam eſto non ſit propriè renuntiatio, eſt tamen quædam illius ſpecies, & quæ patrimonium efficaciùs minuit, & donantem obligat donatum tradere donatario: Sic Nauarr. *lib*. 3. *conſ. tit. de donation. con*. 7. *&* 8. *aliàs* 81. *&* 82. *tit. de Regul*. Menoch. *de arbitrar. lib*. 2. *caſu* 436. *n*. 7. Sà *verbo religio*. 5. Molina *tom*. 1. *diſp*. 139. *verſ. ambigot præterea* Sanch. lib. 7. ſum. *c*. 5. *n*. 20. Suar. tom. 3. de Relig. *lib*. 5. *c*. 16. *num*. 11. Limitant tamen ferè omnes hi Doctores ne intelligatur de donationibus magni momenti; & quæ patrimonium notabiliter minuerent, qua de cauſa licitum eſt nouitio, vel nouitiæ præbere neceſſaria ad victum, & veſtitum, ex cuius ratione honeſtatur propinæ, aliique ſumptus, qui in egreſſu monialium fieri ſolent, pertinent enim ad nouitij victum. An autem monaſterio aliquam eleemoſynam tametſi exiguam vltra victum, & veſtitum præſtare poſſis, ſicuti potes aliis extraneis, non caret difficultate ob verbum illud, neque ante profeſſionem *excepto victu, & veſtitu aliquid ex bonis ipſius* quod tum propter negationem imbibitam, tum propter exceptionem victus, & veſtitus quamlibet eleemoſynam excludere videtur. Sed omnino dicendum eſt exiguas eleemoſynas, nec patrimonium notabiliter minuentes non excludere; quia monaſterium non debet deterioris eſſe conditionis, quam alij pauperes, neque nouitius impediri debet ab operibus pietatis, quæ eius liberum è monaſterio egreſſum non impediunt. Neque conſilium huic intellectui obſtat; cum enim dicit *neque aliquid* excepto victu, & veſtitu eſſe monaſterio tribuendum; ſubintelligitur quod magnum ſit, vt ſatis indicant illa verba. Ne hac occaſione diſcere nequeat; quod totam, vel maiorem partem ſubſtantiæ ſuæ monaſterium poſſideat, nec facilè ſi diſceſſerit id recuperare poſſit. Ergo donationes, quæ totam, vel maiorem partem ſubſtantiæ non exhauriunt, hoc decreto non videtur prohiberi, ſed potiùs permitti. Sanchez lib. 7. ſum. *capit*. 4. *numer*. 22. Suar. tom. 3. de Religione *lib*. 5. *cap*. 16. *num*. 11.

8. Grauior eſt dubitatio de mutuo; an ex bonis nouitij monaſterio dari poſſit præſtita à monaſterio ſufficiente cautione, vel fideiuſſione de reddita nouitio religionem deſerente? Manuel Rodriguez 2. *tom ſumm. cap*. 7. *n. vltimo*. Teſtatur graues Doctores Academiæ Salmanticenſis affirmaſſe eſſe licitum, nec ipſe nec Sanchez, aliique Doctores referendi id audent condemnare, tametſi cenſeant eſſe ab hoc contractu abſtinendum. Ratio ea eſſe poteſt, quia non eſt vera pecuniæ renunciatio, nec donatio, ſed quædam illius limitata, & temporalis conceſſio, ex qua nullum nouitio ſequitur damnum, nullâve difficultas in eius recuperatione, ſi è religione diſceſſerit. Sed dicendum eſt, & in praxi omnino ſeruandum; nullomodo poſſe tale mutuum concedi, etiamſi detur mutuum ſub obligatione reddendi illud aliquo, vel aliquibus menſibus ante profeſſionem: In quo caſu Suarez *ſtatim referendus* nonnullam veriſimilitudinem reperit: Sic expreſsè docent Valaſcus de partitione *c*. 16. *num*. 32. quem refert, & ſequitur Sanchez, *lib*. 7. *ſum. c*. 5. *num*. 24. Suar. *tom*. 3. *de Religione lib*. 5. *c*. 9. *in fine n*. 16. tametſi *tom*. 4. *tract*. 9. *lib*. 1. *cap*. 11. *num*. 4. Contrarium in aliquo caſu videatur ſentire: Inquit enim dotem dari poſſe monaſterio, cum primum monialis ingreditur ſub cautione, & ſecuritate, quòd ſine difficultate reddetur, ſi monialis exierit præcipuè accedente Epiſcopi approbatione. Fundamentum noſtræ ſententiæ eſt, quia Tridentin. prohibet omnem renunciationem, donationemve irreuocabilem, ſed mutuum eſt quædam iuris renunciatio, & donatio ſaltem pro limitato tempore; ſiquidem per mutuum mutuatario dominium, & vſus rei mutuatæ transfertur abſque poteſtate reuocationis, quouſque terminus ſolutionis aduentat. Ergo comprehenditur ſub hoc decreto fauorabili. Adde regulariter in mutui recuperatione difficultates adiunt, eſto in vno vel altero caſu ceſſent, quod ſufficit, prohibitio ad ipſum extendatur. Reſtabat examinare; an renuntiatio beneficij ſub hoc decreto comprehendatur; ſed de hac re diximus *tr. de benef. diſp*. 6. *punct*. 2 §. 2.

9. Tertia difficultas eſt de qualitatibus requiſitis ad validam & licitam renunciationem, obligationem & donationẽ. Duplicem tantum conditionem conſilium expoſtulat ad huius renunciationis, obligationis, vel donationis valorem, ſcilicet vt fiat intra duos menſes proximos profeſſioni, & de licentia Epiſcopi, ſeu eius Vicarij. Cũ dicit intra duos menſes proximos, clarè indicat quolibet die illius vltimi bimeſtris poſſe renuntiationem fieri. Quod ſi profeſſio vltra annum nouitiatus ex aliqua cauſa differatur, non eſt opus renunciationem fieri intra bimeſtre proximum profeſſioni, quæ de facto emittitur, ſed ſufficit ſi fiat intra bimeſtre proximum profeſſioni, quæ emitti poterat, proinde vt fiat aliquo die vltimi probationis bimeſtri: Sic tradit Sanch. lib. 7. ſum. *cap*. 5. *n*. 81. *&* 82. Barboſa 3. p. de poteſtat. Epiſcop. *alleg*. 99. *n*. 11. *& in declarat. conſilij*. Refert à ſacra congregatione deciſum. Si autem ex diſpenſatione Pontificia ante 16. annum expletum, & ante finitum annum nouitiatus profeſſionem faceres, credit Sanchez & Barboſa, te non eſſe diſpenſatum, vt bimeſtri proximo renuncies, ſed neceſſario eodem die profeſſionis debere renunciare: Quia diſpenſatio ætatis, & nouitiatus non infert diſpenſationem renunciationis vtpote omnino diſtinctam. Cæterum veriùs credo eo caſu te poſſe intra bimeſtre ante profeſſionem renuntiare, non quod diſpenſatio ætatis, & nouitiatus extendatur ad renuntiationem; ſed quia illa diſpenſatione poſita abſque vlla alia potes intra bimeſtre proximum profeſſioni renuntiare: quia conſilium nihil aliud expoſtulat, niſi quod renunciatio fiat intra bimeſtre proximum profeſſioni, ſiue profeſſio poſt annum differatur, ſiue ex diſpoſitione anteponatur facta verò renunciatio ſi religionem deſeras, eſto finito anno nouitiatus perit, neque reuiuiſcit &

iterum

Digitized by Google

iterum religionem ingrediente, quia nullibi eſt cautum, vt benè aduertit Sanc. lib. 7. ſum. *c. 5. n.* 84. Credo tamen & repetendum eſſe nouitiatum (vt ſuperiùs probauimus) & renunciationem faciendam eſſe intra bimeſtre profeſſioni proximum, ac ſi nunquam renunciatio facta eſſet, quamuis contra ſentiat Sanch. *ſuprà.*

10. Rurſus conſilium expoſtulat ad huius renunciationis, obligationis, ſeu donationis valorem licentiam Epiſcopi, ſeu eius Vicarij, quod non ſolum habet verum in monaſteriis iuriſdictioni Epiſcopi ſubiectis, ſed etiam exemptis, quia in hac parte omnia ſunt illi ſubiecta, ſicut ſunt ad explorandum nouitiæ voluntatem. Et prudenter ſic ſtatutum eſt, vt maiori, cum libertate nouitiorum renunciatio fiat, præterquam quod nouitius eo tempore non plenè religioni ſubiectus ſit Sanch. lib. 7. ſumm. *cap. 5. n.* 74. Barboſa *alleg. 99. n. 7.* Rodrig. *quæſt. regul. tom. 1. quæſt.* 47 *art.* 14. Quid autem nomine Epiſcopi, ſeu eius Vicarij intelligatur? Sæpè diximus intelligendum eſſe Epiſcopum electum, & confirmatum, tametſi nondum conſecratum, non autem Archiepiſcopum comparatione ſuffraganeorum, niſi cauſa ad ipſum per appellationem deuoluatur. Item Abbates, alióſque Prælatos exemptos iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentes in ſuo diſtrictu, ſeu Diœceſi, ac denique Vicarium Generalem non foraneum Epiſcopi, ſeu capituli ſede vacante. Sic Sanch. *à num.* 64. & Barboſa *dicta alleg. 99. n. 3.*

11. Hæc tamen licentia non debet ex neceſſitate in ſcriptis concedi; quia conſilium eam formam non expoſtulat, ſicuti expoſtulauit eadem *ſeſſ. c. 5.* Debet tamen præcedere, nec ſufficit ſubſequi vtpote quæ valori actus neceſſaria eſt. Quapropter non ſufficit petita, ſed debet eſſe obtenta. Satis verò eſt ſi tacita ſit, & ratihabitione de præſenti; quæ omnia tradit Barboſa *dicta alleg. 99. n* 10. Sanch. *dicto c. 5. n. 76. & ſequentib.* Præter ſupradictam duplicem conditionem, cum nulla alia conſilium expoſtulauerit, ſeruanda ſunt, quæ de renuntiatione ſpectato iure communi diximus punct. præced.

12. Quarta difficultas eſt de valore, & efficacia ſupradictæ renunciationis, obligationis, ſeu donationis. Et primò: An ita firma ſit, vt non poſſit nouitius in religione perſeuerans amplius reuocare? Qua in re credo certum eam firmitatem habere; alias ſi pro libito reuocari poſſet, vt quid ad obligationem ita leuem, & infirmam tam graues circunſtantiæ, ſicut licentia Epiſcopi intra bimeſtre profeſſioni proximum expoſtulantur; cum quolibet tempore nouitiatus abſque licentia Epiſcopi renunciatio, obligatio, & donatio reuocabilis fieri poſſit. Neque obſtat huic firmitati eſſe conditionalem pendentem inquam à profeſſione futura; quia conditio eſto effectum donationis ſuſpendat, non tamen ſuſpendit eius valorem, & firmitatem conditionalem ob ius donatario quæſitum, Sanch. lib. 7. ſummæ *c. 5. n.* 57.

13. Poſito autem illius renunciationis, obligationis, ſeu donationis valore, veriùs credo nequaquam dominium rei donatæ, ſeu renunciatæ in reſignatarium, vel donatarium transferri quouſque profeſſio valida ſequatur. Quia conſilium expreſsè dicit, vt non intelligatur effectum ſuum ſortiri, niſi ſecuta profeſſione; ſortiretur autem ſuum effectum, ſi antecedenter ad profeſſionem dominium rei donatæ, ſeu renunciatæ transferret, eſto transferret reuocabiliter. Sanchez *lib. 7. ſumm. cap. 5. num.* 61. Ex quo fit iam non eſſe locum opinionibus, an monaſterium, an nouitij hæredes eo inteſtato ante profeſſionem decedente ſuccedant, cum certum ſit hæredes ſuccedere; ſiquidem illa renunciatio nullius effectus eſt profeſſione non ſecuta, & notauit Sanchez *dicto capit. 5. numer.* 51. Manuel. Rodriguez *quæſt. regul. tom. 2. quæſt.* 47. *artic.* 12. Notanter dixi, quouſque profeſſio valida ſequatur. Nam per profeſſionem inualidam quantumcumque continuatam non firmatur renunciatio, eſto ſic præſumeretur. Quia conſilium non de præſumptione profeſſionis, ſed de vera profeſſione intelligendum eſt. Firmatum autem eo ipſo, quo profeſſio ratificatur, & valida perſiſtit, dummodo renunciatio à principio valida fuerit, (hoc eſt) ex licentia Epiſcopi, & in eo ætate, & eo tempore nouitiatus elapſo, vt poſſis intra bimeſtre profiteri; aliàs ſi non expletis decem menſibus nouitiatus, & ætatis quindecim annorum renunciares abſque diſpenſatione, renunciatio nulla eſſet, ſicuti eſſet nulla omiſſa Epiſcopi licentia, neque ex ratificatione profeſſionis firmaretur, ſed opus eſſet eam denuo facere, & ratificare Sanch. *dicto c. 5. n.* 56.

14. Sed dubium eſt; an facta hac renunciatione, ſeu donatione bonorum in fauorem monaſterij, monaſterio tradi debeant bona ante profeſſionem ipſúmque monaſterium ea capere poſſit? Negat Sanch. lib. 7. ſumm. *cap. 5. n.* 53. Ea motus ratione, quia conſilium prohibet, irritat, & annullat donationes ex bonis nouitij monaſterio factas, ne hac occaſione diſcedere nequeat, néue diſceſſerit facilè recuperare non poſſit. Ac hæc ratio procedit, ſi facta renunciatione bona tradantur, eáque monaſterium occupet. Ergo dicendum eſt id eſſe prohibitum. Neque obſtat dicere conſilium nouitiis abeuntibus omnia reſtitui debere, quæ ſua erant, in quo videtur ſupponere monaſterio eſſe traditus. Quia (inquit Sanch. multa traduntur monaſterio licitè vtpote pertinentia ad nouitiæ veſtitum, ornatum cubilis & lecti, quæ reſtituenda ſunt profeſſione non ſecuta. Deinde reſtitui debet, ſi quid illicitè contra hoc decretum ſit monaſterio datum.

15. At veriùs credo ex vi illius renunciationis ab ordinario approbatæ omnia bona renunciata tradi poſſe monaſterio, vel cuicumque alteri reſignatario. Moueor quia iure antiquo id fieri poterat quocumque tempore nouitiatus; eo quod valida erat renunciatio, ſed ex tunc valorem renunciationis factæ intra bimeſtre profeſſioni proximum, & de licentia Epiſcopo Tridentin. non immutauit, ſed potiùs approbauit. Ergo ex vi illius poſſunt bona reſignatario tradi. Deinde Tridentin. in *illo §. ſed neque ante profeſſionem* donationes ex bonis nouitij monaſterio factas prohibet ſub pœna excommunicationis ferendæ tam dantibus, quam recipientibus, quæ fierent ante bimeſtre proximum profeſſioni, neque ex licentia ordinarij. Nam quæ intra bimeſtre, & ex licentia ordinarij fiunt nullatenus prohibet, ſicut nec renunciationes, & obligationes, ſed potiùs licitè dare, & recipere permittit. Ergo permittit tradi; quia traditio ſuppoſito valore donationis nullibi eſt prohibita. Quod ipſe Sanch. *dicto capit. 5. numer.* 11. Libenter fatſus eſt, loquens enim de renunciantibus in Societate concedit bona illorum, qui in fauorem Societatis renuntiarunt, Societati tradi poſſe; quia permittendo conſilium hanc renunciationem, & traditionem, quæ minus eſt, permittit. Idem ergo in præſenti debebat dicere. Idipſum confirmant verba finalia illius decreti *nouitiis abeuntibus omnia reſtituantur, quæ ſua erant* quæ ſupponunt monaſterio poſſe eſſe aliqua tradita. Neque eſt reſtrictio facienda pro ſolis pertinentibus ad nouitiæ veſtitum, ornatum cubilis, & lecti; cum hæc vtpote res exiguæ donari liberè poterant, vel ſaltem ſub victu, & veſtitu comprehendi. Neque etiam à ſola illicitè tradita: cum hæc etiam non egrediente nouitio deberent reſtitui, cum nullo tempore poterunt retineri.

16. Ratio verò Sanch. non viget. Nam eſto eadem difficultas ex illa traditione bonorum, ac ex renunciatione abſque licentia ordinarij naſcatur; id ſolum probat traditionem prohiberi debere; at non probat eſſe prohibitam, cum ſub verbis prohibentibus renunciationem non contineatur. Deinde dico nullo modo ex traditione bonorum eadem inconuenientia inferri, quæ inferuntur ex donatione, & renunciatione abſque illa ſolemnitate. Nam cum hæc tradantur ex vi renunciationis ab ordinario approbatæ, & ita proximè ad profeſſionem, vel religionis deſertionem, nulla poteſt adeſſe moralis difficultas in eorum recuperatione, quæ tamen adeſt ex renunciatione, & donatione abſque hac ſolemnitate.

17. Maior autem dubitatio eſt de renunciatione hæreditatis patris viuentis, alteriúſve conſanguinei in fauorem alicuius extranei à monaſterio diſtincti; an præter ſupradictam ſolemnitatem, vt effectum habeat requiratur conſenſus monaſterij, & illius ceſſio? Affirmant requiri Bolognet *leg. fin. num.* 114. *Cod. de probationibus*, *Tellus* Fernandez leg. 6. Tauri *à numer. 55. & ſequentibus.* Seraphin. de priuileg. iuramenti *priuileg.* 21. *numer.* 37. *&* 39. *Roſius epitome ſucceſſion. cap. 7. numer.* 30. *Spins ſpecul. teſtament.* Gloſſa 12. *princip. num.* 51. Azor. 2. *part. ſumm. lib. 2. cap. 28. quæſt. 6. in fine. & alij plures, quos refert* Couarruuias, Gutierrez, Sanchez *ſtatim referendi.* Mouentur. Quia renunciatio hæreditatis viuentis eo tempore habet effectum, quo decedit is, cuius eſt hæreditas: at eo tempore renuntians eſt incapax acquirendi hæreditatem ob profeſſionem factam. Ergo reſignatarius illam obtinere non poteſt, cum non proprio nomine, ſed nomine renuntiantis eam obtineat. Infertur ergo monaſterium ſuccedere; quippe in illud iura ſui status religioſi tranſlata ſunt. Deinde ſi religioſus poſt factam profeſſionem vellet abſque monaſterij conſenſu hæreditatem ſibi delatam alteri quam monaſterio concedere, nulla eſſet conceſſio; quippe hæreditas non tam ipſi, quam monaſterio iura illius habenti defertur. At renunciatio ante profeſſionem facta non ſortitur eo tempore effectum, ſed poſt profeſſionem: Cum ergo eo tempore ex voluntate monaſterij; potiùs quam religioſi ſortiri effectum poſſit ex eadem voluntate ſortiri effectum debet ante profeſſionem factam. Non enim apparet, qua ratione nouitius ſolus renunciare poſſit hæreditatem ſibi deferendam tempore quo non tam ipſi, quam monaſterio defertur: Eſt enim renunciatio rei alienæ, & non propriæ. Et in hoc ſenſu communiter dicitur idem eſſe rem fieri tempore inhabili, & referri ad tempus inhabile, lege *quo ſponſa, Cod. de donationib. ante nuptias.* Ergo idem eſt referri renunciationem ad tempus poſt profeſſionem, quo renuntians eſt inhabilis ac fieri eo tempore.

18. Cæterum etſi dicta ſententia probabilis ſit, probabilior tamen eſt, quę aſſerit nulla opus eſſe ceſſione monaſterij vt hæreditas monachi ante profeſſionem renunciantis reſignatorio

deferatur: Sic docent aliis antiquioribus relatis Couarru. *de pactis 3. parte* §.2.*num.*3.*& ibi* Gutierr.§. *dum nuptui tradebatur num.* 1. Baeza *de non meliorandis filiabus c.*14. *numer.* 31. Gama *deciſion.*375.*num.*3. Meneſes *de ſucceſſione creation. lib.* 2.§.18.*à num.*93.Sanch.lib.7.ſumm.*cap.*6.*num.* 2. Fundamentum firmum eſt; quia nouitius renuntians hæreditatem viuentis eo caſu, quo eam renuntiare poteſt, ſeipſum denudat iure ſuccedendi; & in reſignatarium transfert. Quo fit, vt reſignatarius ex hoc iure per renuntiationem acquiſito ſuccedat, & reſignans omnino priuatus ſit ſuccedendi. Ergo ceſſio monaſterij, aut illius conſenſus ſuperuacaneus eſt. Quia monaſterium ius ſuccedendi non habet, niſi quatenus monachi perſonam ius ſuccedendi habentem repræſentat. At monachus etiam ſi ſui iuris eſſet, nullum ſuccedēdi ius haberet, quia eo ſe per renuntiationem abdicauit. Ergo monaſterium nullum ius habere poteſt, ergo ſuperflua eſt eius ceſſio, aut renuntiatio. Verum etſi hoc ita ſit; quia tamen contraria ſententia probabilis eſt, iure optimo Couarruuias, Gutierrez, Sanchez cenſent ad vitandas lites conuenientiſſimum eſſe, vt monaſterium hanc ceſſionem faciat, eam enim facere poteſt abſque ſolemnitatibus in alienatione rerum Eccleſiaſticarum requiſitis vtpote hæreditatis non delatæ, ſed deferendæ.

19 Ad rationem contrariam reſpondeo, monachum poſt poſſeſſionem incapacem eſſe in propria perſona acquirendi hæreditatem, ſed non obinde fit reſignatarium eam obtinere non poſſe; quia eam obtinet ex iure ſibi à monacho tempore habili translato. Monaſterium autem ſuccedere non poteſt, cum nullum ius monachi profeſſione acquirat; recipit enim monachum iure ſuccedendi denudatum. Ad confirmationem concedo renuntiationem ſortiri effectum poſt profeſsionem, ſed non ex voluntate, aut iure, quod eo tempore monachus reſignatorio concedat, ſed ex voluntate, quam ante profeſsionem habet, & ex iure, quod tunc conceſsit. Quapropter hæc hæreditatis delatio metienda eſt, ex habilitate, quam Monachus tempore renuntiationis habebat, non tamen ex inhabilitate, quam habet tempore delationis. Neque verum eſt Monachum renuntiare hæreditatem ſibi, vel monaſterio deferendam: quia facta renuntiatione nec ipſi, nec monaſterio defertur, renuntiat enim ius, quod habet ſuccedendi in illa hæreditate. Illa verò doctrina, qua aſſeritur idem eſſe rem fieri tempore inhabili, ac conferri in tempus inhabile, vera eſt, ſi ex eadem voluntate, & cauſa confertur; at nouitius renuntians hæreditatem patris viuentis quæ reſignatorio conferenda eſt tempore, quo ipſe nouitius eſt inhabilis, non ipſe confert hæreditatem, ſed confert ius ſuccedendi, quod habet, ex quo iure reſignatarius ſuccedit; quippe eſt ius habile, & expeditum, vtpote collatum tempore habili, quamuis tempore delatæ hæreditatis Monachus inhabilis ſit: Eſt enim hæc inhabilitas omnino per accidens, cum non iuxta illam: ſed iuxta habilitatem tempore renuntiationis contingentem delatio facienda ſit. *argum leg. nec emptio ff. de contrahend. empt.*

Pvnctvm XVIII.

Quid dicendum de renunciationibus, obligationibus, & donationibus factis à nouitiis Ieſuiticis.

SVMMARIVM.

1 *Non habet locum decretum conſilij in renuntiationibus Ieſuitarum factis iuxta eorum inſtitutum.*

2 *Si extra eorum inſtitutum fiant, non caret difficultate verius eſt non comprehendi ſub eo decreto.*

3 *Facta hac renunciatione in fauorem Societatis Ieſu poteſt Societas ea bona capere, & retinere.*

4 *An renuntians hæreditati patris viuentis in fauorem Societatis, & mortuo patre tempore, quo ipſe profeſſus eſt, ſuccedat Societas? Negat Sanch.*

5 *Verius eſt oppoſitum.*

1. PRimo præmittendum eſt tanquam omnino certum, & indubitatum prohibitionem, & annullationem renuntiationis factam à Concilio Trident. *ſeſſ.*25.*c.*16. Et ſolemnitatem ibidem requiſitam pro renuntiatione intra bimeſtre profeſſioni proximum non habere locum in renunciationibus Ieſuitarum factis, iuxta laudabile eorum inſtitutum, cùm expreſsè conſilium eos exceperit dicens. Per hæc tamen non intendit Sancta Synodus aliquid innouare, aut prohibere, quia religio clericorum Societatis Iesv iuxta eorum inſtitutum pium à Sancta Sede Apoſtolica approbatum Domino, & eius Eccleſiæ inſeruire poſſint. Ex quo fit quocunque tempore nouitiatus, & abſque licentia ordinarij nouitios Societatis Iesv ſuis bonis cedere poſſe: Et ita tradit Man. Rodrig. 2. *tom. quæſt. regular. q.* 47. *art. vlt.* Eman. Sà *verbo religio n.*5. Mol. tom. 1. *de iuſt diſp.*139. *verſ. antequam* Leſſ. lib. 2. de iuſtit. *c.*42. *dub.* 4. *n.* 41. Sanch. lib. 7. ſum. *c.*5. *n.*9. Auguſt. Barboſa 3. *p. de poteſt. Epiſcopi alleg.* 99. *in fine.*

Sed quid ſi nouitius in conſanguineos, vel extraneos non egentes, aliáve opera profana renuntiationem faciat, eritne valida renuntiatio? Videtur non eſſe, quia hæc renunciatio non eſt iuxta pium Societatis inſtitutum, ſed potiùs ei contraria. At conſilium ſolum videtur excepiſſe renuntiationem Ieſuitarum factam, qua Domino, & eius Eccleſiæ iuxta pium eorum inſtitutum inſeruire poſſunt. Cum ergo in hac renunciatione domino, & eius Eccleſiæ iuxta pium eorum inſtitutum non inſeruiant videtur ſub generali prohibitione comprehendi, ac proinde inualida eſſe. Cæterum veriùs cenſeo validam eſſe, quia eſto conſtitutiones Societatis præſcribant in opera pia pro cuiuſque deuotione renuntiationem faciendam eſſe; at aliter factam non irritant, & annullant, ſed potiùs validam eſſe ſupponunt, maximè ſi facta fuerit ante ingreſſum in Societatem, ſed conſilium dicit ſe non intendere innouare, aut prohibere, quin religio Societatis Iesv domino, & eius Eccleſiæ inſeruire poſſit iuxta pium ſuum inſtitutum. Ergo non innouat, neq; prohibet, quin ipſi Deo inſeruiat præſtita hac valida renunciatione. At ex inſtituto Societatis Iesv renunciatio ſi facta non eſt, ante ingreſſum probationis facienda eſt, quando ſuperior iniunxerit. At ex diſpoſitione conſilij ſolum intra bimeſtre profeſſioni proximum facienda eſt: Ergo conciliaris diſpoſitio renunciationes Ieſuitarum non comprehendit; & ita tradit Sanchez lib. 7 ſumm *c.*5. *n.*10.

3. Sed inquires, an facta hac renunciatione in fauorem Societatis, poſſit Societas ea bona capere, & retinere? Reſpondet optimè Sanch *d. c.*5. *n.*11. capere, & retinere poſſe. Ratio meo iudicio eſt manifeſta, quia conſilium approbat renunciationem, & quamlibet donationem factam a nouitiis Societatis Iesv iuxta pium ſuum inſtitutum. Ergo approbat donationem, & renunciationem factam in fauorem Societatis, vtpote eius inſtituto conformem. At ex hac approbatione manifeſtè fit, bona renunciata Societati tradi poſſe, & debere, cum ſit renunciatio abſoluta, & abſq; vlla ſpe recuperationis. Ergo Societas poteſt ea bona capere, & retinere. Vnde eſto in aliis religionibus non poſſint bona renunciata monaſterio concedi ante profeſſionem, in Societate tamen id dici non poteſt, eo quòd diuerſimodè in Societate, ac in aliis religionibus renunciantur. Nam in Societate à puncto renunciationis tranſeunt te[illegible] in dominium, & vſum reſignatarij abſque ſpe recuperationis, ſecùs verò in aliis religionibus, vbi renunciationis effectus ſuſpenditur, quouſque profeſſio fiat. Neque obſtat Trid. non excepiſſe Societatem, cum prohibuit aliquid ex bonis nouitij excepto victu, & veſtitu dari monaſterio, cum ſolum, de renunciatione, & obligatione, & nouitiorum admiſſione, vel repulſa locutum eſt, quia ſatis clarè ab ea prohibitione Societatem excipit. Tum approbando renuntiationes, quas eius nouitij faciunt. Tum quia exceptio etſi in medio decreti poſita ad omnia contenta in eo decreto extenditur, quando omnium eſt eadem ratio, vt ex multis probat Menoch. *lib.*4. *præſumpt.*181 *n.*2. Tum & præcipuè, quia prohibitio illa donationis, vtpote continuata, & connexa cum prohibitione renunciationis, vt conſtat ex illo verbo. *ſed neque ante profeſſionem* cum eiſdem reſtrictionibus, & ampliationibus debet intelligi. Facta autem renunciatio, ſeu donatio iuxta Societatis conſtitutiones abſoluta eſt, nec pendet a profeſſione futura: Secùs ſi extra Societatis normam fieret, vt latiùs dixi *punct.*15.

4. Supereſt autem ea grauis difficultas enodanda an nouitiis, ſeu qui poſt vota biennij hæreditati paternæ renuntiauit in fauorem Societatis, & viuo patre profeſſionem, ſeu vota coadiutorum formatorum in Societate fecit, & poſtmodum deceſſit pater viuente filio, an ſocietas ſuccedere poſſit in illius profeſſi hæreditatem? Negat Sanch. lib. 7. ſum. *c.*9. *n.*25. Motus ea ratione; quia ſi filius decedat priùs quam eius pater, hæreditas patris filio non defertur; quia non poteſt deferri filio viuente patre, cum viuentis nulla ſit hæreditas, *leg. ſuperſtitis ff. de acquirenda hæredit.* At profeſſio in Societate morti naturali æquiparatur; cum nec ipſe profeſſus, nec Societas ratione illius capax hæreditatis eſſe poteſt. Ergo. Et confirmat exemplo fratrum minorum, quorum ratione monaſterium ſuccedere non poteſt, ſed æquè profeſſi Societatis ſunt hæreditatis incapaces. Ergo.

5. Sed hæc fundamenta leuia ſunt, vt ob illa denegetur Societati ſupradicta hæreditas. Nam vt ipſemet Sanch. pluribus in locis teſtatur, præcipuè *lib.*7. *cap.*3. *num.* 68. *&* 78. *& ſeqq.* Molina de Hiſpan. primogen. *lib.*1. *c.*13. *circa finem n.*94. Mors ciuilis, qualis eſt profeſſio morti naturali æquiparatur, quando eundem effectum habet, ſecùs quando diuerſum habere poteſt. At in præſenti profeſſio in Societate diuerſum effectum à morte naturali habere poteſt, quia hæc profeſſio non extinguit iura Societatis in tertium tranſlata, ſed quæ ipſe profeſſus eo tempore haberet deinde illa hæreditas parente mortuo non

Digitized by Google

non defertur profeſſo Societatis, ſicuti nec profeſſo aliarum religionum in fauorem collegij operiſve pij renuncianti, ſed defertur ei in cuius fauorem facta eſt renunciatio ob ius acquiſitum per renunciationem, vt ipſemet Sanch. multis allegatis probauit *c.6. n.2.* & nos diximus *præcedenti punct. circa finem.* Ergo illa hæreditas defertur Societati ob ius per renunciationem conceſſum à profeſſo tempore quo validè concedere poterat. Neque obſtat quod profeſſus tempore quo moritur pater & defertur hæreditas Societati ſit incapax ſuccedendi, quominùs Societas ſuccedat; quia non ſuccedit ex iure quod profeſſus eo tempore Societati concedit, ſed ex iure quod renunciando conceſſit, quod profeſſione nullatenùs conceditur, ſicuti neque in religione minorum Ius ſuccedendi, quod illius ordinis religioſus ante profeſſionem in aliquod collegium capax ſuccedendi renunciatione transferret, extingueretur profeſsione ipſa, ſed potiùs omnino firmaretur, vt ipſemet Sanch. concedit *dicto c.3. n. 79.* Conuenientia autem minorum cum profeſsis Societatis in eo ſita eſt, vt ſicut minores facta profeſsione incapaces ſunt acquirendi hæreditatem, nec monaſterium illorum cauſa, ſic nec profeſsi Societatis, neque Societas ratione ipſorum.

DISPVTATIO II.

De ſuſceptione Religioſi ſtatus per profeſſionem, eiuſque priuilegiis.

EX dictis diſput. præced. punct. 1. & 2. conſtat religioſum ſtatum conſiſtere in traditione, quam vnuſquiſque de ſe facit religioni à ſede Apoſtolica approbatæ per vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ. Quæ frequenter ſolemnia ſunt, ſed aliquando vt in Societate ſunt ſimplicia. In quo autem hæc diuerſitas conſiſtat ibi explicuimus. Quæ verò deſiderantur, in ſequentibus declarabimus. Traditio per vota ſolemnia eſt propriè, & rigoroſè profeſſio, lata tamen quæ fit per vota ſimplicia. Agendum igitur eſt de his, quæ ad vtramque requiruntur, deque earum obligatione.

PVNCTVM I.

Quibus modis profeſſio ſtatum religioſum conſtituens fieri valeat, & an in Societate IESV dari poſſit tacita profeſſio, ſeu interpretatio per vota biennij.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſio alia tacita, alia expreſſa, & de vtriuſque conditionibus.*
2 *Debet fieri profeſſio traditione continente votum paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ.*
3 *Si fiat ſub conditione repugnante obſeruationi paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ ea in religione præſcripta non tenet.*
4 *Si fiat ſub conditione honeſta de futuro. Affirmat Sanch. ab eo puncto, quo conditio purgatur, validam fore.*
5 *Verius eſt nouum requiri conſenſum.*
6 *Profeſſio tacita inducebatur geſtatione habitus profeſſorum.*
7 *Item exercitio alicuius actus profeſſorum.*
8 *Concilium non diſpoſuit de profeſſione tacita, dummodo in ea ſeruentur conditiones præſcriptæ in profeſſione expreſſa.*
9 *Quæ differentia ſit inter profeſſionem tacitam & expreſſam.*
10 *In Societate Ieſu non eſt locus profeſſioni tacitæ.*

1. PRofeſsio religioſum ſtatum conſtituens duplex eſt tacita, vel expreſſa, vt conſtat manifeſtè ex cap. *Religioſi de ſententia excomm. in 6.* Ibi quamuis autem is, qui religionem ingreditur, religioſus cenſeri cum effectu non poſſit, donec ſit tacitè, vel expreſsè profeſſus. Expreſſa eſt, quæ verbo, ſcriptura, aliiſque nutibus declarantibus conſenſum exprimitur. Tacita, quæ ex ſignis à iure ſtatutis inducitur. Declaremus primo expreſſæ profeſſionis formam, deinde ſubiiciemus ſigna tacitæ. Ad formam, & eſſentiam profeſſionis expreſſæ non eſt per ſe opus verbis, vel ſcriptura, ſed quomodocumque conſenſus ſiue verbo, ſiue ſcripto, ſiue nutibus declaretur, profeſsio fiet; quippe eſt contractus religioſi cum religione, de cuius natura eſt, vt quodlibet ſigno declarante conſenſum perfici poſſit. Excipe tamen niſi in aliqua religione ſtatutum ſit ſcripturam, & verba eſſe eſſentialia, vt contingit in religione Societatis Ieſu, in qua vt decidîtur *5. p. conſtit. c.3.* Profeſſio fieri debet ſcripto, & ex ſcripto coram domeſticis, & externis legi: ibi illud autem eſſentiale eſt, vt publicè votum legatur coram iis de Societate, & externis qui adfuerint, atque vt tanquam ſolemne emittatur, & admittatur; & tradit Azor *1. p. l. 12. inſtit. moral. c.5. q.7. in fine* Sanch. *lib.5. ſum. c.3. n.4. & loquens de Societate* Suar. tom.3. de Relig. *lib.6. c.12. n.2.* Verum eſto in aliis religionibus hæc forma neceſſaria non ſit, eſt tamen conuenientiſſima ad claram profeſſionis factæ probationem, ſedandáſque lites quæ ex contrario facto oriri poſſunt, iuxta Textum *in c. vidua 20. q.1. verbo ſcriptis, & ibi* Gloſſa. Quapropter profeſſus tacitè compelli poteſt à religione, vt in ſcriptis profeſſionem faciat, quia id religioni conuenit, & iuri eſt conforme, & ipſi profeſſo non præiudicat; & econtra ipſe profeſſus compellere poteſt religionem, vt ſuam profeſsionem in ſcriptis admittat; quia ſua intereſt, tum vt de profeſsione conſtet, tum vt eligi in Prælatum poſsit, à qua electione excluditur, dum expreſsè profeſſus non eſt; c. *nullus de electione in 6.* Sic ex Abbate c. *cum cauſam de electione, n.7. & 8.* & Greg. Lop. *leg.2. tit.7. p.1. docet* Sanch. lib.14. ſum. *c.3. n.6.* Ex parte verò illius, qui profeſsionem admiſſurus eſt, nulla verba, nec ſcriptura neceſſariò requiruntur, ſufficit ſi ſufficienti ſigno eius acceptatio declaretur, vt benè notauit Suar. dicto tom.3. de Relig. *lib.6.* c.12 *n.2.* Neque item ſunt neceſſarij teſtes, quia nullibi cauetur ſed inter religioſum, & Prælatum compleri traditio poteſt; ſunt tamen conuenientiſſimi, vt Eccleſiæ conſtet de ſtatu aſſumpto, ne liceat retrocedere. Suar. *d. c.12. n.5.* Eadem ratione non eſt neceſſarium, eſto ſit conuenientiſſimum, vt per propriam perſonam fiat, ſed poteſt per procuratorem fieri, iuxta regul. 68. *de Reg. iuris in 6.* Ibi poteſt quis per alium, quod poteſt facere per ſeipſum, quando à lege, vel ſtatuto aliter præſcriptum non eſt, ſicuti non eſt præſcriptum in præſenti, & colligitur ex Gloſſa *in dicta reg. & c. qui ad agendum de procurat. in 6.* Sic docent. Syluest. *religio 3. q.15.* Greg. Lop. *dicta leg. 2. tit.7. p.1.* Azor. *lib.12. c.5. q.5.* Suar. tom.3. lib.6. de Relig. *c.11. n.22.* Sanch. lib.5. ſum. c.3. *n.7.* Debet tamen Procurator habere ſpeciale mandatum ad profitendum; quia eſt res nimis ardua, & difficilis, quæ ſub generali mandato non cenſetur comprehendi: Sic Suar. & Sanch. *ſupra.* An autem debeas exprimere religionem, vel poſſis electionem religionis procuratori committere? Sanch. negat committere te poſſe, ſed Suar. veriùs affirmat: quia ſpectato iure naturæ ſufficiens eſt talis conſenſus, & iure poſitiuo contrarium non præſcribitur. Illud verò omnino neceſſarium eſt, vt procuratorem liberè eligas, & non ex metu, & in illa voluntate perſeueres tempore quo contrahit; aliàs nihil fiet. Sanch. & Suar. *locis allegatis, & docent omnes.* Fieri autem in Eccleſia, vel extra habitu religioſo ſuſcepto, vel non ſuſcepto neceſſarium non eſt, vt ſatis colligitur ex *cap. inſinuante. qui clerici, vel vouentes, & cap porrectam de Regular.* & tradit Suar. *c.12. num.24.* Sanch. c.3. *n.12. teſtanturque eſſe omnium.*

2. Rursùs hæc profeſſio debet fieri traditione continente votum obedientiæ, caſtitatis & paupertatis, quia hæc vota, (*vt diximus punct. 1. huius tractatus*) ſunt de eſſentia ſtatus religioſi. Verum eſt tamen in aliquibus religionibus ſolum exprimi obedientiam ſecundum regulam, ſed ſub hac expreſſione caſtitas, & paupertas vtpote a regula præſcriptæ continentur. Et idem eſt de illo modo profitendi, quem præſtant Carthuſiani. Promitto conuerſionem morum meorum paupertate ſcilicet, caſtitate, & obedientia: Et ita tradunt ex omnium ſententia Rodrig. 2. tom. ſum. *cap.8. n.13.* Azor. *lib.12. inſtit. moral. c 4. q.2.* Sà *verbo religio n.18.* Suar. tom.3. de Relig. *lib.6. c.2. n.12. & 13.* Sanch. *lib.5. ſum. c.3 n.5.*

3. Sed eſt aliqua difficultas; an hæc traditio ſub promiſſione caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ debeat neceſſariò eſſe abſoluta, vel ſufficiat conditionalis? Et quidem ſi conditio repugnet caſtitati, paupertati vel obedientiæ ea in religione præſcriptæ, probabilius eſt nullam eſſe profeſsionem; quia eſſe valida non poteſt deficiente aliquo ſubſtantiali illius. Qua de cauſa contractus matrimonij ſub conditione repugnante illius eſſentiæ irritus eſt, ex *c. fin. de conditionibus appoſitis*; & tradunt poſt alios antiquiores Syluest. Relig. *3. q. 6. 7. & 8.* Nauarr. *lib.3. conſil.20. de Regular. alias 14. de ſtatu monach.* Couarr. 4. *decret. 2. p. c.3. §.1. n.8.* Azor. *lib.12. c.5. q.2.* Sanch. lib.5. ſum. *c.4. n.92.* Suar. tom.3. de Relig. *lib.6. c.12. n.14.* Colligitur ſatis argumento à contrario ex cap. *dudum de conuerſ. coniugat.* Neque obſtat aduerſus hanc deciſionem *Textus in c. inſinuante, qui clerici. vel vouentes* vbi mulier quædam profeſsionem emiſit ea conditione adiecta, vt in domo propria cum in omni ſubſtantia ſua remaneret. Nam vt benè explicant Gloſſa ibi Abbas Innoc. quos refert, & ſequitur Sanch. *l.5. c.4. n.97.* Suar. *c.12. n.18.* Baſil. Legionen. lib.3. de matrimon. *c.10. in fine n.10.* Illa conditio non fuit adiecta voto paupertatis; ſiquidem fuit conditio retinendi domi vſum ſuarum rerum ſub beneplacito tamen ſuperioris poſſentis illum ex cauſa honeſta reuocare.

Digitized by Google

re locare. Secùs verò eſſet, ſi vellet eam poteſtatem excludere, & vſum ſuarum rerum independentem à Prælati voluntate habere.

4 Si verò conditio de futuro ſit indifferens, vel honeſta, non leuis controuerſia eſt latiùs tract. de matrimonio examinanda, an ea poſita ſit valida profeſſio? v.g. in religione approbata, & in manibus legitimi Prælati promittis caſtitatem, & & paupertatem, & obedientiam, ſi tuus pater conſenſum præſtiterit, conſentit pater, valet ne ab illo puncto profeſſio? Affirmat Thomas Sanch. lib. 5. ſumm. *c.4. n.* 88. Et docent loquentes de matrimonio plures, quos ipſe refert, & ſequitur lib.6. de matrim *diſp.8.n.* 4. *&* 10. Fundamentum præcipuum eſt, quia conſenſus præcedens conditionalis purificata conditione, tranſit in abſolutum, & obligationem abſolutam inducit.

5. Cæterum veriùs eſt non eſſe profeſſionem, niſi nouus conſenſus accedat: Sic docent loquentes de matrimonio plures quos infert, & ſequitur Gutierr. lib.3. can. quæſt. de matrimon. *c.*13. *&* 14. & expreſsè de profeſſione docet Suarez to. 3. de Relig. *lib. 6. c. 12. à n.*18. Ratio ea eſt, quia ad profeſſionem neceſſarius eſt conſenſus, quo profeſſus ſe religioni tradat, ſed conſenſus ſub conditione de futuro non eſt huiuſmodi, quippe non eſt conſenſus in traditionem præſentem, ſed in futuram pendentem inquam à conditione. Ergo nunquam poteſt eſſe conſenſus ad profeſſionem ſufficiens. Ex quo fit talem profeſſionem, ſed votum ſimplex profeſſionis emittendæ etiam impleta conditione: Et docet Suarez *d.c.*12.*n.*20.

6. Profeſſio verò tacita duplici via iure antiquo inducebatur geſtatione habitus profeſſorum, & exercitio actuum profeſſorum, diuerſimodè tamen. Primò geſtatione habitus profeſſorum, qui habitus vel in colore figura, aut ſaltem benedictione diſtinctus eſſet ab eo, quo nouitij vtebantur, inducebatur profeſſio ante expletum annum nouitiatus per ſolam tridui perſeuerantiam poſt completam pubertatem cap. *ad noſtram de Regul. c. conſtitutionem eodem tit.* & colligitur argumento à contrario ex *c. ſtatuimus eodem tit.* Dixi geſtatione habitus profeſſorum diſtincti, nam geſtatione habitus profeſſorum indiſtincti nouitiis inquam, & profeſſis communis, & à ſæcularibus diſtincti, non inducebatur profeſſio ex ſola triduana perſeuerantia, ſed ex annali perſeuerantia completa poſt pubertatem. Si verò ita ſit habitus indiſtinctus, vt non ſolum nouitiis, & profeſſis, ſed aliis in monaſterio ſeruientibus ſit communis requiſitum erat, vt annalis perſeuerantia in illo habitu poſt annos diſcretionis haberetur, & inſuper eſſet aſſumptus poſt pubertatem: Nam ſi ante pubertatem aſſumptus eſſet etiamſi poſt pubertatem longo tempore portaretur, non inducebat profeſſionem. Nunquam tamen inducitur profeſſio per ſolam delationem habitus nouitiorum patenter in colore, ſciſſura, vel forma diſtincti ab habitu profeſſorum. Hæc omnia conſtant ex *c.is qui* 1. *de Regul. in* 6. *& clement. eos qui eodem tit. & vtroque loco* Gloſſ. & Doctores.

7. Secundò exercitio alicuius actus profeſſorum communis ſententia defendit induci olim profeſſionem, ex *c. vt dub. Regul.* Vbi vidua ſponte ſuſcipiens velum conuerſionis, quamuis non ſacrum, & in Eccleſia offerens obligationem, quam aliæ Virgines velatæ, & ſacratæ offerebant, coacta fuit perſeuerare. Ergo ex ſolo exercitio actus abſque habitus ſuſceptione profeſſorum inducebatur profeſſio. Nam velum illud non ſacrum diſtinctum eſſe videtur à velo profeſſarum, quod ſacratum erat. Et ratio eſſe poteſt quia non minùs efficax ſignum eſt actus, quam habitus: Sic aliis relatis Syluest. verb. *religio*, 1. *q* 19 Azor. 1. *p. lib.* 12. *c.* 4. *q.* 3. Sanch. lib. 5. ſum. *c.* 3. *n.* 20. Dixi abſque ſuſceptione habitus profeſſorum, nam ſuſcipere antea habitum nouitiorum neceſſarium omnino reputatum ex *d. cap vidua*. Tum ne præſumatur eum actum profeſſorum exercentem potius eſſe iuriſdictionis alienæ vſurpatorem, quam verum religionis profeſſorem quæ præſumptio ceſſare videtur aſſumpto priùs habitu nouitiorum. At eſto hoc commune ſit probabiliùs tamen exiſtimo cum Suar. tom. 3. de Relig. *lib. 6. c.* 19 *à n.* 8. Nunquam induci profeſſionem tacitam ex vſu, & exercitio actuum profeſſorum abſque habitus profeſſorum ſaltem communis delatione. Nam hæc induci non poteſt niſi ex ſignis à iure ſtatutis: Quia eſt præſumptio Iuris, & nullibi ius ſtatuit exercitium actus profeſſorum cum habitu nouitiorum a profeſſis diſtincto eſſe ſignum profeſſionis; neque id colligitur, ex *c. vidua*. Poterat enim eſſe non ſacrum, quia non erat velum Virginum, quod benedici ſolebat; bene tamen viduarum profeſſarum, quod benedictione carebat. Poſito autem habitu profeſſorum, ſi ſubſequatur actus profeſſus proprius in ætate pubere inducit profeſſionem tacitam. Sed an illo actu requiratur triduana perſeuerantia? Affirmat Suar. *lib* 6. *c.* 19. *à n.* 14. eo quod in *c. conſtitutionem de Regul. in* 6. Expreſsè dictum ſit triduanam perſeuerantiam in delatione habitus profeſſorum neceſſariam eſſe ad inducendam tacitam profeſſionem, & cum nullam exceptionem fecerit exercitij actuum profeſſorum, ab illa debemus abſtinere. Neque obſtat in dicto *c. vidua* videri eſſe factam exceptionem. Tum quia ille textus antiquior eſt, & conſequenter per textum in cap. *conſtitutionem* cenſebitur limitatus. Tum & præcipuè quia non de profeſſione ſolemni, ſed de voto ſimplici caſtitatis videtur intelligi. At non eſt recedendum à communi ſententia, quam pluribus firmat Sanch. *lib. 5. ſum. c.*3.*n.*21. Dicens aſſumptione habitus cum exercitio actus profeſſorum, tametſi non ſit triduana perſeuerantia, ſufficiens eſſe ad inducendam tacitam profeſſionem conſentit Leſſius *lib.* 2. *c.*41.*dub.*7.*in princ. n.* 47. Laym. lib. 4. ſum. *tract.* 5. *c.* 5. *in prin.* Ratio eſſe poteſt, quia ſola tridua delatio habitus profeſſorum in anno nouitiatus abſque vllo actu profeſſorum inducit tacitam profeſſionem Ergo ex actu profeſſorum nulla ſpecialis præſumptio inducitur, ſi in actu profeſſorum cum delatione habitus profeſſi tridua perſeuerantia requiratur. At communis ſententia defendit induci tacitã profeſſionem actu profeſſorum: ergo debet induci ſine tridua delatione habitus profeſſorum. Ad *caput conſtitutionem* facilis eſt ſolutio: Licet enim generaliter dictum ſit requiri delationẽ habitus profeſſorum per triduum, hoc intelligẽdum eſt abſq; exercitio actus profeſſorum, vt ſic iura iuribus cõformẽt.

8. Concilium autem Trident. nihil de profeſſione tacita ſpecialiter diſpoſuit; ideoque diſpoſitioni antiquæ negotium reliquit, dummodo conditiones præſcriptæ pro profeſſione expreſſa ſeruentur, nempe, vt præcedat integer nouitiatus annus, & ſigna exhibeantur poſt ætatem 16. annorum completam. Quia ante eam ætatem profeſſio fieri non poteſt Ergo nullum eſſe poteſt ſignum profeſſionis: Sic Suar. *to.* 3. *de Relig. li.*6.*c.*20.*n.*4. Inſuper debet profitens cognoſcere eo ſigno tacitam profeſſionem induci, & ea intentione illud præſtare conſentiente eo, cuius eſt admittere: ſic Leſſ. Sanch. Laym. & vniuerſi Doctores docent. Quocirca ſi profeſſurus proteſtetur ſe nolle eo ſigno aſſumpto profeſſionem emittere, non ſolum in foro conſcientiæ, ſed neque in externo profeſſus reputari debet; quia illud ſignum non eſt vera profeſſio, ſed eſt ſignum profeſſionis, quod ceſſat contraria voluntate expreſsè declarata. Sic Gloſ. *clem. fin. verbo profeſſorum, de Regularibus* Syluest. *religio* 3. *q.* 19. Nauarr. *comment.* 4. *de Regularibus n* 74. *notabili tertio.* Sanch. lib. 5. ſumm. *c.* 3. *n.* 35. Laym. *lib.* 4. *tract.* 5. *c.* 5. *in principio.*

9. Sed inquires, quæ differentia ſit inter profeſſionem tacitam, & expreſſam? Reſpondeo duplicem à Doctoribus aſſignari. Prima, vt ex vi profeſſionis tacitæ non ita adſtrictus ſis illi religioni in qua profeſſus es, quin ad laxiorem tranſire poſſis. Habetur cap. *conſtitutionem de Regularib. in* 6 Sed hoc priuilegium non cuilibet tacitæ profeſſioni conceſſum eſt, ſed illi tantum, qui intra annum nouitiatus habitum profeſſorum per triduum aſſumit: quia de ſola hac tacita profeſſione loquitur dictus textus vt latè explicuit Suar. to. 3. de Relig. *lib* 6 *c.* 21 *n.*6. *&* 1. Sanch. lib. 5. ſumm. *c.*3.*n.*27. Quocirca cum hæc tacita profeſſio poſt Trid. locum non habeat, non eſt cur in hac differentia explicanda immoremur. Et hinc ceſſant illæ difficultates, an hæc profeſſio ſit vera profeſſio ſolemnis, vel tantum habeat vicem voti ſimplicis religionis aſſumendæ. Et qualiter religio, in qua quis profeſſus eſt; obligata ſit illum retinere. cum tamen ipſe obligationem non habeat in ea perſeuerandi. Secunda differentia, & præcipua eſt, quod tacitè profeſſus non poteſt in Prælatum eligi illius religionis, ne alterius, & meritò; vt ſic vitentur dubia, quæ ex electione oriri poſſunt, *c. nullus c. indemn. de elect. in* 6. & ibi Gloſ. Suar. *d. lib.* 6. *c.*21.*n.*15. Sanch. lib 5. *c.*3.*n.*6.

10. Rurſùs inquires; an in Societate IESV locum habeat tacita profeſſio, ſeu incorporatio per vota biennij; Reſpondeo breuiter per ſe locum non habere, & de profeſſione eſt res manifeſta, cum eſſentiale ſit ſcripto publicè legi 5. *p. conſtit. c.* 3. De incorporatione per vota biennij ſic probatur; quia hæc induci non poteſt, niſi poſt biennium nouitiatus aſſumas habitũ incorporatorum eorúmque actibus te ingeras ex intentione te in Societatem incorporandi, & ex conſenſu eius, qui poteſtatẽ haberet te in Societatem admittendi. At cum in Societate nullus ſit habitus ſpecialis incorporatorum, nullúſque actus, qui nouitiis communis non ſit; nullúmque tempus determinatum admiſſioni, ſed poſt biennium admiſſio differri poteſt ex voluntate ſuperioris, iuxta *c.*1.*n.*12. *& c.*4.*n.*43. *examin. gener. &* 5. *p. c.*1. *in fine.* Neque item ſit præſcriptum quo in gradu quis poſt nouitiatum admittendus ſit; an ad vota ſcholarium, vel coadiutorum formatorum, vel profeſſionem trium votorum, vel quatuor votorum, ergo non poteſt induci profeſſio, ſeu incorporatio tacita; & ita docet Suar. tom. 4. de Relig. *tract.* 10. *lib.* 3. *c.* 8. *à n.* 3. Adducens pro ſe Nauarr. *comment.* 4. *de Regular. n.* 76. Neque inde ſit profeſſionem, vel incorporationem expreſſam nullam ratificari non poſſe; poteſt vtique ſicut in aliis religionibus: Sed hæc non tam eſt tacitæ profeſſionis emiſſio, quam expreſſæ reparatio.

PVNCTVM

Digitized by Google

PVNCTVM II.

Quæ conditiones ſeruandæ ſunt ex parte profitentis, vt profeſſio valeat, & an eædem ſint ſeruandæ in Societate IESV, in votorum Scholarium emiſſione.

§. I.

Expenditur conditio ætatis, & nouitiatus ad profeſſionem requiſita.

SVMMARIVM.

1 *Decimus ſextus ætatis annus requiritur etiam in Societate Ieſu pro votorum Scholarium emiſſione.*

2 *Ex Trident. decreto non impeditur, quin in aliqua religione maior ætas requiratur, at in nulla videtur de facto requiri cum decreto irritante.*

3 *Integer annus nouitiatus requiritur.*

1. PRima conditio ad profeſſionem requiſita eſt, vt in ætate legitima fiat; quæ ætas licet iure antiquo eſſet pubertas completa, *c. firma* 20. q. 1. *c. ad noſtram, de Regul. & c. 1. eodem tit. in* 6. At nouo iure Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 15. Decimus ſextus annus completus expoſtularur, vt ſic maiori cum conſideratione, & libertate ſtatus hic altus difficilis, & perpetuus aſſumatur.

Dubium tamen eſt, an hæc ætas in Societate IESV requiſita ſit pro votis Scholarium? Et ratio dubij eſt; quia horum votorum emiſſio non eſt vera profeſſio, & concilium ſolum de profeſſione videtur locutum, ibi in quacunque religione tam virorum quam mulierum profeſſio non fiat ante 16. annum expletum. Neque ratio, qua motum eſt concilium ad hãc ætatem adſtruendam in profeſſione videtur procedere in hac Societatis incorporatione, cum hæc non ſit per ſe indiſſolubilis, ſed ex Societatis conſenſu diſſolui poſſit. Cæterum omnino dicendum eſt eam ætatem 16. annorum in hac votorum emiſſione requiri, ſicut in profeſſione, quia concilium vſum eſt ibi nomine profeſſionis gratia frequentioris vſus; quod enim intendit eſt, ne ſtatus religioſus aſſumatur ante eam ætatem, ſiue aſſumatur votorum ſolemnium, ſiue ſimplicium emiſſione. Nam quomodocunque aſſumptus fuerit quantum eſt ex parte aſſumentis perpetuus eſt, & omnino indiſſolubilis; eáque de cauſa voluit, vt maturo concilio, & conſideratione prudenti aſſumeretur. Adde ſi conſilium vellet Societatem ſub hoc decreto non comprehendi, eam exciperet, ſicuti fecit decreto ſubſequenti. Præterea iuxta conſtitutionem Societatis non poteſt quis ante 16. annum expletum incorporari, quia non poteſt recipi ad nouitiatum ante 14. expletum, neque incorporari ante biennium. Ergo tam ex conſtitutione Societatis, quam ex Trident. non poteſt quis in Societate vota ſolemnia, aut ſimplicia facere per quæ verè religioſus fiat, niſi expleto decimo ſexto anno: Et ita docuit Sanch. *lib* 5. *ſum. c.* 4. *n* 7. Suar. tom. 4. de Relig. *tract.* 10. *vbi de Societate lib.* 3. *c.* 6. *n.* 3.

2. Præterea dubitari poteſt, an hæc ætas ita ſit determinata, vt in nulla religione maior requiſita ſit? Et quidem ex vi Trident. manifeſtum eſt non impediri, quin in aliqua religione ſtatui poſſit cum decreto irritante maior ætas, imo tale ſtatutum Trid. deciſione faueret. Igitur in religione minorum ſtatutum eſt neminem eſſe ad profeſſionem admittendum, qui 18. non attigerit, ſed cum hoc decretum non contineat clauſulam irritantem, tenebit profeſſio ante illam ætatem, ſicuti tenebit facta in monaſteriis inſularum, quorum meminit Gregor. relatus *in c. qui autem* 20 *q.* 1. *& c. quia in inſulis de Regul.* Ob eandem rationem, & tradit Suar. tom. 3. de Relig. *lib.* 6. *c.* 3. *n.* 7. *&* 8. Sanch. *lib.* 5. *ſum. c.* 4. *n.* 6. *cum* Rodrig. *tom.* 3. *q. regul. q.* 17. *art.* 20. Barboſa in remiſſ. *concilij deciſum refert, & tradit.* 3. *p. de poteſt. Epiſc. alleg.* 101. *n.* 15. *alios refert.*

3. Secunda conditio requiſita ad profeſſionem eſt integer nouitiatus annus. De qua conditione, & quomodo locum habeat in Societate, ſatis diximus præcedenti diſputatione.

§. II.

Qualiter profeſſio libera debeat eſſe, & abſque errore.

SVMMARIVM.

1 *Inualida eſt profeſſio metu cadente in conſtantem virum. Et idem eſt de votis biennij in Societate Ieſu.*

2 *Incuſſus hic metus acceptanti profeſſionem non annullat.*

3 *Error in ſubſtantialibus profeſſionem annullat, ſecus in accidentalibus.*

4 *An decipiens in re aliqua graui accidentali expelli poſſit? Aly affirmant, aly negant, ſub diſtinctione reſpondetur.*

1. TErtia conditio ad profeſſionem requiſita eſt, vt profeſſio libera ſit à metu graui, ſeu cadente in conſtantem virum. Et quidem ſi hic metus profitenti incutiatur, omnes Doctores ſentiunt irritam reddi profeſſionem ſaltem iure Eccleſiaſtico; quia ſic ſupponitur conſuetudine introductum in *c.* 1. *de his quæ vi*, vbi fœmina ex metu profeſſionẽ emittens non compellitur in profeſſione perſeuerare. Idem colligitur ex *c. cum dilectus eod. tit.* Quæ conditio etiã in voti Scholarium Societatis locum habet, quæ intercedente graui metu omnino irritantur. Quia *Text. in d. c.* 1. *de his quæ vi*, non tam profeſſionem ſtrictam, quam aſſumptionem ſtatus religioſi intellexit, vt indicant illa verba, timore mortis religionem intrauerit: Et quæ tradit Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 19. *de Regul.* Ibi quicunque regularis prætendat ſe per vim, & metum ingreſſum eſſe religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam profeſſionem feciſſe, &c. Ecce quomodo concilium pro eodem vſurpat religionem ingredi, ac profiteri. Conſtat autem emittentem vota Scholarium Societatem ingredi, verumque ſtatum religioſum aſſumere. Ergo ſi metu graui factum eſt, nullius erit effectus, & ita pro certo tradit Suar. tom. de Relig. *tract.* 10. *lib.* 3. *c.* 6. *n.* 6.

2. Sed non eſt leue dubium, an hic metus acceptanti profeſſionem incuſſus irritam profeſsionem reddat? Videtur quidem irritam reddere ex *cap. porrectum de Regul. & c. ad Apoſtolicam eodem tit.* Vbi ad profeſsionem æquè voluntas emittentis, quam Prælati acceptantis requiſita eſt; conſiſtit enim in mutuo contractu religioſi cum religione; & ita tenet (licet obiter) Leſſ. *lib.* 2. *de iuſtit. c.* 41. *dub.* 7. *n.* 61. Sed contrarium probabilius iudico cum Suarez tom. 3. de Relig. *lib.* 6. *c.* 4. *n.* 19. Quia metus non annullat profeſsionem iure naturali, ſed poſitiuo, vt latè probaui, *tract. de voto*, ſed ius poſitiuum non diſponit de metu Prælato profeſsionem admittendi incuſſo, vtpote rarò vel nunquam contingenti, ſed ſolum de metu incuſſo profitenti: Ergo ſolus hic metus annullat profeſſionem, & non alius. Nam in decretis non eſt facienda extẽſio de vno caſu ad alium, præcipuè cum eadem ratio non procedit: Neque obſtat ad profeſsionem vtramque voluntatem & religioſi, & religionis requiri; quia diuerſimodè requiri poteſt: Nam religioſi voluntas requiri poteſt cum omnimodã libertate libera ab omni metu, & coactione, non ſic Prælati voluntas quæ ſi libera ſimpliciter ſit, ſufficit.

3. Quarta conditio eſt, ne profeſsio, ſeu Societatis incorporatio ex errore, vel ignorantia circa religionis ſubſtantialia fiat, quia hæc tollunt ſubſtantialem conſenſum, eáque de cauſa iure ipſo naturali reddunt profeſſionem, ſeu incorporationem irritam: Sic ex omnium ſententia tradit Sanch. lib. 4. ſum. c. 2. n. 4. Suar. to 3. de Relig. *lib.* 6. *c.* 5. *à n.* 3. *& to.* 4. de Relig. *tr.* 10. *lib.* 3. *c.* 6. *num.* 7. Hic autem error, vel ignorantia etiam contingere poteſt ex parte Prælati admittentis, ſi error ſit in perſona admiſſa, aut in conditionibus ſubſtantialibus requiſitis, vt benè notauit, Suarez *d. tom.* 3. *lib.* 6. *cap.* 5. *in fine.*

Dixi in conditionibus ſubſtantialibus: Nam ex ſolo errore in accidentalibus non redditur irrita, ſicut neque matrimonium. Ex quo deciditur non eſſe irritam profeſsionem tacentis morbum contagioſum ſcilicet morbum gallicum vel ſimilem, quo declarato non admitteretur. Quia cum hic morbus, neque ex iure, neque ex ſpeciali religionis conſtitutione, (vt ſuppono) profeſsionem annullet, eius ignorantia ſeu error ed admittentem errorem in accidentibus, non in ſubſtantia pertinet? Et ita docent Nauarr. *lib.* 3. *conſil. tit. de Regular. conſ.* 25. *aliàs* 48. *n.* 2. *&* 3. Man. Rodrig. 2. *to. ſum. cap.* 6. *n.* 3. *& to.* 3. *q. reg. q.* 17. *art.* 9. *& aliis relatis* Sanch. li. 5. ſum. *c.* 4. *n.* 57. *& de matr. li.* 7. *diſp.* 37. *n.* 53.

4. An autem ſic admiſſus expelli poſsit è religione ob culpam (quam meritò Nauarr. & Sanch. reputant mortalem) admiſſam in huius vitij taciturnitate? Affirmant Nauarr. & Sanch. *d. diſp.* 37. *n.* 53. & Eman. Sà *vtraque edit. verbo religio n.* 34. Negant Man. *ſupr.* & Sanch. *d. c.* 4. *ſum. n.* 57. Eo quòd non videatur res ita grauis, vt ob eius cauſam expulſio à religione, quæ grauiſsimum ſupplicium eſt, infligi poſsit. At

Digitized by Google

re locare. Secùs verò eſſet, ſi vellet eam poteſtatem excludere, & vſum ſuarum rerum independentem à Prælati voluntate habere.

4 Si verò conditio de futuro ſit indifferens, vel honeſta, non leuis controuerſia eſt latiùs tract. de matrimonio examinanda, an ea poſita ſit valida profeſſio? v.g. in religione approbata, & in manibus legitimi Prælati promittis caſtitatem, & & paupertatem, & obedientiam, ſi tuus pater conſenſum præſtiterit, conſentit pater, valet ne ab illo puncto profeſſio? Affirmat Thomas Sanch. lib. 5. ſumm. *c.4. n.* 88. Et docent loquentes de matrimonio plures, quos ipſe refert, & ſequitur lib.6. de matrim *diſp.8. n.* 4. *&* 10. Fundamentum præcipuum eſt, quia conſenſus præcedens conditionalis purificata conditione, tranſit in abſolutum, & obligationem abſolutam inducit.

5. Cæterum veriùs eſt non eſſe profeſſionem, niſi nouus conſenſus accedat: Sic docent loquentes de matrimonio plures quos infert, & ſequitur Gutierr. lib.3. can. quæſt. de matrimon. *c.*13. *&* 14. & expreſsè de profeſſione docet Suarez to. 3. de Relig. *lib. 6. c.* 12. *à n.*18. Ratio ea eſt, quia ad profeſſionem neceſſarius eſt conſenſus, quo profeſſus ſe religioni tradat, ſed conſenſus ſub conditione de futuro non eſt huiuſmodi, quippe non eſt conſenſus in traditionem præſentem, ſed in futuram pendentem inquam à conditione. Ergo nunquam poteſt eſſe conſenſus ad profeſſionem ſufficiens. Ex quo fit talem profeſſionem, ſed votum ſimplex profeſſionis emittendæ etiam impleta conditione: Et docet Suarez *d.c.12.n.*20.

6. Profeſſio verò tacita duplici via iure antiquo inducebatur geſtatione habitus profeſſorum, & exercitio actuum profeſſorum, diuerſimodè tamen. Primò geſtatione habitus profeſſorum, qui habitus vel in colore figura, aut ſaltem benedictione diſtinctus eſſet ab eo, quo nouitij vtebantur, inducebatur profeſſio ante expletum annum nouitiatus per ſolam tridui perſeuerantiam poſt completam pubertatem cap. *ad noſtram de Regul. c. conſtitutionem eodem tit.* & colligitur argumento à contrario ex *c. ſtatuimus eodem tit.* Dixi geſtatione habitus profeſſorum diſtincti, nam geſtatione habitus profeſſorum indiſtincti nouitiis inquam, & profeſſis communis, & à ſæcularibus diſtincti, non inducebatur profeſſio ex ſola triduana perſeuerantia, ſed ex annali perſeuerantia completa poſt pubertatem. Si verò ita ſit habitus indiſtinctus, vt non ſolum nouitiis, & profeſſis, ſed aliis in monaſterio ſeruientibus ſit communis requiſitum erat, vt annalis perſeuerantia in illo habitu poſt annos diſcretionis haberetur, & inſuper eſſet aſſumptus poſt pubertatem: Nam ſi ante pubertatem aſſumptus eſſet etiamſi poſt pubertatem longo tempore portaretur, non inducebat profeſſionem. Nunquam tamen inducitur profeſſio per ſolam delationem habitus nouitiorum patenter in colore, ſciſſura, vel forma diſtincti ab habitu profeſſorum. Hæc omnia conſtant ex *c.si qui 1. de Regul. in 6. & clement. eos qui eodem tit. & vtroque loco* Gloſſ. & Doctores.

7. Secundò exercitio alicuius actus profeſſorum communis ſententia defendit induci olim profeſſionem, ex *c. vt dub. Regul.* Vbi vidua ſponte ſuſcipiens velum conuerſionis, quamuis non ſacrum, & in Eccleſia offerens obligationem, quam aliæ Virgines velatæ, & ſacratæ offerebant, coacta fuit perſeuerare. Ergo ex ſolo exercitio actus abſque habitus ſuſceptione profeſſorum inducebatur profeſſio. Nam velum illud non ſacrum diſtinctum eſſe videtur à velo profeſſarum, quod ſacratum erat. Et ratio eſſe poteſt quia non minùs efficax ſignum eſt actus, quam habitus: Sic aliis relatis Sylueſt. verb. *religio*, 3. *q* 19 Azor. 1 *p. lib.*12 *c.4. q.*3. Sanch. lib. 5. ſum. *c.3. n.*20. Dixi abſque ſuſceptione habitus profeſſorum, nam ſuſcipere antea habitum nouitiorum neceſſarium omnino reputatum ex *d. cap vidua.* Tum ne præſumatur eum actum profeſſorum exercentem potius eſſe iuriſdictionis alienæ vſurpatorem, quam verum religionis profeſſorem quæ præſumptio ceſſare videtur aſſumpto priùs habitu nouitiorum. At eſto hoc commune ſit probabiliùs tamen exiſtimo cum Suar. tom. 3. de Relig. *lib. 6. c.*19. *à n.*8. Nunquam induci profeſſionem tacitam ex vſu, & exercitio actuum profeſſorum abſque habitus profeſſorum ſaltem communis delatione. Nam hæc induci non poteſt niſi ex ſignis à iure ſtatutis: Quia eſt præſumptio iuris, & nullibi ius ſtatuit exercitium actus profeſſorum cum habitu nouitiorum a profeſſis diſtincto eſſe ſignum profeſſionis; neque id colligitur, ex *c. vidua.* Poterat enim eſſe non ſacrum, quia non erat velum Virginum, quod benedici ſolebat; bene tamen viduarum profeſſarum, quod benedictione carebat. Poſito autem habitu profeſſorum, ſi ſubſequatur actus profeſſus proprius in ætate pubere inducit profeſſionem tacitam. Sed an illo actu requiratur triduana perſeuerantia? Affirmat Suar. *lib 6. c.19. à n.* 14. eo quod in *c. conſtitutionem de Regul. in* 6. Expreſsè dictum ſit triduanam perſeuerantiam in delatione habitus profeſſorum neceſſariam eſſe ad inducendam tacitam profeſſionem, & cum nullam exceptionem fecerit exercitij actuum profeſſorum, ab illa debemus abſtinere. Neque obſtat in dicto *c. vidua* videri eſſe factam exceptionem. Tum quia ille textus antiquior eſt, & conſequenter per textum in cap. *conſtitutionem* cenſebitur limitatus. Tum & præcipuè quia non de profeſſione ſolemni, ſed de voto ſimplici caſtitatis videtur intelligi. At non eſt recedendum à communi ſententia, quam pluribus firmat Sanch. *lib. 5. ſum. c.3. n.*21. Dicens aſſumptione habitus cum exercitio actus profeſſorum, tametſi non ſit triduana perſeuerantia, ſufficiens eſſe ad inducendam tacitam profeſſionem conſentit Leſſius *lib.2. c.41. dub.7. in princ. n.* 47. Laym. lib. 4. ſum. *tract.5. c.5. in prin.* Ratio eſſe poteſt; quia ſola tridua delatio habitus profeſſorum in anno nouitiatus abſque vllo actu profeſſorum inducit tacitam profeſſionem. Ergo ex actu profeſſorum nulla ſpecialis præſumptio inducitur, ſi in actu profeſſorum cum delatione habitus profeſſi tridua perſeuerantia requiratur. At communis ſententia defendit induci tacitã profeſſionem actu profeſſorum: ergo debet induci ſine tridua delatione habitus profeſſorum. Ad *caput conſtitutionem* facilis eſt ſolutio: Licet enim generaliter dictum ſit requiri delationẽ habitus profeſſorum per triduum, hoc intelligẽdum eſt abſq; exercitio actus profeſſorum, vt ſic iura iuribus cõformẽt.

8. Concilium autem Trident. nihil de profeſſione tacita ſpecialiter diſpoſuit; ideoque diſpoſitioni antiquæ negotium reliquit, dummodo conditiones præſcriptæ pro profeſſione expreſſa ſeruentur, nempe, vt præcedat integer nouitiatus annus, & ſigna exhibeantur poſt ætatem 16. annorum completam. Quia ante eam ætatem profeſſio fieri non poteſt. Ergo nullum eſſe poteſt ſignum profeſſionis: Sic Suar. *to.3. de Relig. li.6. c.20. n.*4. Inſuper debet profitens cognoſcere eo ſigno tacitam profeſſionem induci, & ea intentione illud præſtare conſentiente eo, cuius eſt admittere: ſic Leſſ. Sanch. Laym. & vniuerſi Doctores docent. Quocirca ſi profeſſurus proteſtetur ſe nolle eo ſigno aſſumpto profeſſionem emittere, non ſolum in foro conſcientiæ, ſed neque in externo profeſſus reputari debet; quia illud ſignum non eſt vera profeſſio, ſed eſt ſignum profeſſionis, quod ceſſat contraria voluntate expreſsè declarata. Sic Gloſ. *clem. fin. verbo profeſſorum, de Regularibus* Sylueſt. *religio* 3. *q.*19. Nauarr. *comment.* 4. *de Regularibus n* 74. *notabili tertio.* Sanch. lib. 5. ſumm. *c.3. n.*35. Laym. *lib.* 4. *tract.* 5. *c.* 5. *in principio.*

9. Sed inquires, quæ differentia ſit inter profeſſionem tacitam, & expreſſam? Reſpondeo duplicem à Doctoribus aſſignari. Prima, vt ex vi profeſſionis tacitæ non ita adſtrictus ſis illi religioni in qua profeſſus es, quin ad laxiorem tranſire poſſis. Habetur cap. *conſtitutionem de Regularib. in* 6 Sed hoc priuilegium non cuilibet tacitæ profeſſioni conceſſum eſt, ſed illi tantum, qui intra annum nouitiatus habitum profeſſorum per triduum aſſumit: quia de ſola hac tacita profeſſione loquitur dictus textus vt latè explicuit Suar. to. 3. de Relig. *lib* 6 *c.* 21 *n.* 6. *&* ſeq. Sanch. lib. 5. ſumm. *c.3. n.*27. Quocirca cum hæc tacita profeſſio poſt Trid. locum non habeat, non eſt cur in hac differentia explicanda immoremur. Et hinc ceſſant illæ difficultates, an hæc profeſſio ſit vera profeſſio ſolemnis, vel tantum habeat vicem voti ſimplicis religionis aſſumendæ. Et qualiter religio, in qua quis profeſſus eſt; obligata ſit illum retinere, cum tamen ipſe obligationem non habeat in ea perſeuerandi. Secunda differentia, & præcipua eſt, quod tacitè profeſſus non poteſt in Prælatum eligi illius religionis, ne alterius, & meritò; vt ſic vitentur dubia, quæ ex electione oriri poſſunt, *c. nullus c. indemn de elect. in* 6. & ibi Gloſ. Suar. *d. lib.* 6. *c.21. n.*15. Sanch. lib 5. *c.3. n.*6.

10. Rursùs inquires; an in Societate IESV locum habeat tacita profeſſio, ſeu incorporatio per vota biennij? Reſpondeo breuiter per ſe locum non habere, & de profeſſione eſt res manifeſta, cum eſſentiale ſit ſcripto publicè legi 5. *p. conſtit. c.* 3. De incorporatione per vota biennij ſic probatur; quia hæc induci non poteſt, niſi poſt biennium nouitiatus aſſumas habitũ incorporatorum eorúmque actibus te ingeras ex intẽtione te in Societatem incorporandi, & ex conſenſu eius, qui poteſtatẽ haberet te in Societatem admittendi. At cum in Societate nullus ſit habitus ſpecialis incorporatorum, nullúſque actus, qui nouitiis communis non ſit; nullúmque tempus determinatum admiſſioni, ſed poſt biennium admiſſio differri poteſt ex voluntate ſuperioris, iuxta *c.1. n.*12. *& c.4. n.*43. *examin. gener. &* 5. *p. c.1. in fine.* Neque item ſit præſcriptum quo in gradu quis poſt nouitiatum admittendus ſit; an ad vota ſcholarium, vel coadiutorum formatorum, vel profeſſionem trium votorum, vel quatuor votorum, ergo non poteſt induci profeſſio, ſeu incorporatio tacita; & ita docet Suar. tom. 4. de Relig. *tract.* 10. *lib.1. c.8. à n.*3. Adducens pro ſe Nauarr. *comment.* 4. *de Regular. n.* 76. Neque inde fit profeſſionem, vel incorporationem expreſſam nullam ratificari non poſſe; poteſt vtique ſicut in aliis religionibus: Sed hæc non tam eſt tacitæ profeſſionis emiſſio, quam expreſſæ reparatio.

PVNCTVM

Digitized by Google

PVNCTVM II.

Quæ conditiones ſeruandæ ſunt ex parte profitentis, vt profeſſio valeat, & an eædem ſint ſeruandæ in Societate IESV, in votorum Scholarium emiſſione.

§. I.

Expenditur conditio ætatis, & nouitiatus ad profeſſionem requiſita.

SVMMARIVM.

1 *Decimus ſextus ætatis annus requiritur etiam in Societate Ieſu pro votorum Scholarium emiſſione.*
2 *Ex Trident. decreto non impeditur, quin in aliqua religione maior ætas requiratur, at in nulla videtur de facto requiri cum decreto irritante.*
3 *Integer annus nouitiatus requiritur.*

1. PRima conditio ad profeſſionem requiſita eſt, vt in ætate legitima fiat; quæ ætas licet iure antiquo eſſet pubertas completa, *c. firma* 20. *q.* 1. *c. ad noſtram, de Regul. & c.* 1. *eodem tit. in* 6. At nouo iure Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 15. Decimus ſextus annus completus expoſtulatur, vt ſic maiori cum conſideratione, & libertate ſtatus hic altus difficilis, & perpetuus aſſumatur.

Dubium tamen eſt; an hæc ætas in Societate IESV requiſita ſit pro votis Scholarium? Et ratio dubij eſt; quia horum votorum emiſſio non eſt vera profeſſio, & concilium ſolum de profeſſione videtur locutum, ibi in quacunque religione tam virorum quam mulierum profeſſio non fiat ante 16. annum expletum. Neque ratio, qua motum eſt concilium ad hãc ætatem adſtruendam in profeſſione videtur procedere in hac Societatis incorporatione, cum hæc non ſit per ſe indiſſolubilis, ſed ex Societatis conſenſu diſſolui poſſit. Cæterum omnino dicendum eſt eam ætatem 16. annorum in hac votorum emiſſione requiri, ſunt in profeſſione, quia concilium vſum eſt ibi nomine profeſſionis gratia frequentioris vſus; quod enim intendit eſt, ne ſtatus religioſus aſſumatur ante eam ætatem, ſiue aſſumatur votorum ſolemnium, ſiue ſimplicium emiſſione. Nam quomodocunque aſſumptus fuerit quantum eſt ex parte aſſumentis perpetuus eſt, & omnino indiſſolubilis; eáque de cauſa voluit, vt maturo concilio, & conſideratione prudenti aſſumeretur. Adde ſi conſilium vellet Societatem ſub hoc decreto non comprehendi, eam exciperet, ſicuti fecit decreto ſubſequenti. Præterea iuxta conſtitutionem Societatis non poteſt quis ante 16. annum expletum incorporari, quia non poteſt recipi ad nouitiatum ante 14. expletum, neque incorporari ante biennium. Ergo tam ex conſtitutione Societatis, quam ex Trident. non poteſt quis in Societate vota ſolemnia, aut ſimplicia facere per quæ verè religioſus fiat, niſi expleto decimo ſexto anno: Et ita docuit Sanch. *lib* 5. *ſum. c.* 4. *n* 7. Suar. tom. 4. de Relig. *tract.* 10. *vbi de Societate lib.* 3. *c.* 6. *n.* 3.

2. Præterea dubitari poteſt, an hæc ætas ita ſit determinata, vt in nulla religione maior requiſita ſit? Et quidem ex vi Trident. manifeſtum eſt non impediri, quin in aliqua religione ſtatui poſſit cum decreto irritante maior ætas, imo tale ſtatutum Trid. deciſione faueret. Igitur in religione minorum ſtatutum eſt neminem eſſe ad profeſſionem admittendum, qui 18. non attigerit, ſed cum hoc decretum non contineat clauſulam irritantem, tenebit profeſſio ante illam ætatem, ſicuti tenebit facta in monaſteriis inſularum, quorum meminit Gregor. relatus *in c. qui autem* 20. *q.* 1. *& c. quia in inſulis de Regul.* Ob eandem rationem, & tradit Suar. tom. 3. de Relig. *lib.* 6. *c.* 1. *n.* 7. *&* 8. Sanch. *lib.* 5. *ſum. c.* 4. *n.* 6. *cum* Rodrig. *tom.* 5. *q regul. q.* 17. *art.* 10. Barboſa in remiſſ. *concilij deciſum refert, & tradit.* 3. *p. de poteſt. Epiſc. alleg.* 101. *n.* 15. *alios refert.*

3. Secunda conditio requiſita ad profeſſionem eſt integer nouitiatus annus. De qua conditione, & quomodo locum habeat in Societate, ſatis diximus præcedenti diſputatione.

§. II.

Qualiter profeſſio libera debeat eſſe, & abſque errore.

SVMMARIVM.

1 *Inualida eſt profeſſio metu cadente in conſtantem virum. Et idem eſt de votis biennij in Societate Ieſu.*
2 *Incuſſus hic metus acceptanti profeſſionem non annullat.*
3 *Error in ſubſtantialibus profeſſionem annullat, ſecus in accidentalibus.*
4 *An decipiens in re aliqua graui accidentali expelli poſſit? Alij affirmant, alij negant, ſub diſtinctione reſpondetur.*

1. TErtia conditio ad profeſſionem requiſita eſt, vt profeſſio libera ſit à metu graui, ſeu cadente in conſtantem virum. Et quidem ſi hic metus profitenti incutiatur, omnes Doctores ſentiunt irritam reddi profeſſionem ſaltem iure Eccleſiaſtico; quia ſic ſupponitur conſuetudine introductum in *c.* 1. *de his quæ vi*, vbi fœmina ex metu profeſſionẽ emittens non compellitur in profeſſione perſeuerare. Idem colligitur ex c. *cum dilectus eod. tit.* Quæ conditio etiã in votis Scholarium Societatis locum habet, quæ intercedente graui metu omnino irritantur. Quia *Text. in d. c.* 1. *de his quæ vi*, non tam profeſſionem ſtrictam, quam aſſumptionem ſtatus religioſi intellexit, vt indicant illa verba, timore mortis religionem intrauerit: Et quæ tradit Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 19. *de Regul.* Ibi quicunque regularis prætendat ſe per vim, & metum ingreſſum eſſe religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam profeſſionem feciſſe, &c. Ecce quomodo concilium pro eodem vſurpat religionem ingredi, ac profiteri. Conſtat autem emittentem vota Scholarium Societatem ingredi, veſtimque ſtatum religioſum aſſumere. Ergo ſi metu graui factum eſt, nullius erit effectus, & ita pro certo tradit Suar. tom. de Relig. *tract.* 10. *lib.* 3. *c.* 6. *n.* 6.

2. Sed non eſt leue dubium, an hic metus acceptanti profeſſionem incuſſus irritam profeſsionem reddat? Videtur quidem irritam reddere ex *cap. porrectum de Regul. & c. ad Apoſtolicam eodem tit.* Vbi ad profeſsionem æquè voluntas emittentis, quam Prælati acceptantis requiſita eſt; conſiſtit enim in mutuo contractu religioſi cum religione; & ita tenet (licet obiter) Leſſ. *lib.* 2. *de iuſtit. c.* 41. *dub.* 7. *n.* 61. Sed contrarium probabilius iudico cum Suarez tom. 3. de Relig. *lib.* 6. *c.* 4. *n.* 19. Quia metus non annullat profeſsionem iure naturali, ſed poſitiuo, vt latè probaui, *tract. de voto*, ſed ius poſitiuum non diſponit de metu Prælato profeſsionem admittendi incuſſo, vtpote rarò vel nunquam contingenti, ſed ſolum de metu incuſſo profitenti: Ergo ſolus hic metus annullat profeſſionem, & non alius. Nam in decretis non eſt facienda extẽſio de vno caſu ad alium, præcipuè cum eadem ratio non procedit: Neque obſtat ad profeſsionem vtramque voluntatem & religioſi, & religionis requiri; quia diuerſimodè requiri poteſt: Nam religioſi voluntas requiri poteſt cum omnimoda libertate libera ab omni metu, & coactione, non ſic Prælati voluntas quæ ſi libera ſimpliciter ſit, ſufficit.

3. Quarta conditio eſt, ne profeſsio, ſeu Societatis incorporatio ex errore; vel ignorantia circa religionis ſubſtantialia fiat, quia hæc tollunt ſubſtantialem conſenſum, eáque de cauſa iure ipſo naturali reddunt profeſsionem, ſeu incorporationem irritam: Sic ex omnium ſententia tradit Sanch. lib. 4. ſum. c. 2. n. 4. Suar. to 3. de Relig. *lib.* 6. *c.* 5. *à n.* 3. *& to.* 4. de Relig. *tr.* 10. *lib.* 3. *c.* 6. *num.* 7. Hic autem error, vel ignorantia etiam contingere poteſt ex parte Prælati admittentis, ſi error ſit in perſona admiſſa, aut in conditionibus ſubſtantialibus requiſitis, vt benè notauit, Suarez *d. tom.* 3. *lib.* 6. *cap* 5. *in fine.*

Dixi in conditionibus ſubſtantialibus: Nam ex ſolo errore in accidentalibus non redditur irrita, ſicut neque matrimonium. Ex quo deciditur non eſſe irritam profeſsionem tacentis morbum contagioſum ſcilicet morbum gallicum vel ſimilem, quo declarato non admitteretur. Quia cum hic morbus, neque ex iure, neque ex ſpeciali religionis conſtitutione, (vt ſuppono) profeſsionem annullet, eius ignorantia ſeu error ad admittentem errorem in accidentibus, non in ſubſtantia pertinet? Et ita docent Nauarr. *lib.* 3. *conſil. tit. de Regular. conſ.* 25. *aliàs* 48. *n.* 2. *&* 3. Man. Rodrig. 2. *to. ſum. cap.* 6. *n.* 3. *& to.* 3. *q. reg. q.* 17. *art.* 9. *& alijs relatus* Sanch. li. 5. ſum. *c.* 4. *n.* 57. *& de matr. li.* 7. *diſp.* 37. *n.* 53.

4. An autem ſic admiſſus expelli poſsit è religione ob culpam (quam meritò Nauarr. & Sanch. reputant mortalem) admiſſam in huius vitij taciturnitate? Affirmant Nauarr. & Sanch. *d. diſp.* 37. *n.* 53. & Eman. Sà *vtraque edit. verbo religio n.* 34. Negant Man. *ſupr.* & Sanch. *d. c.* 4. *ſum. n.* 57. Eo quòd non videatur res ita grauis, vt ob eius cauſam expulſio à religione, quæ grauiſsimum ſupplicium eſt, infligi poſsit. At

exiſtimo diſtinguendum ; ſi tentatis remediis per annum morbus non curatur, poterit expelli tum ob culpam deceptionis, tum ob præcauendum aliorum damnum, & contagij periculum. Verum in Societate Ieſu abſque vllo ſcrupulo poterit expelli qui ſic decipiendo vota Scholarium emitteret; quia cum ſint vota conditionalia, & non ſolemnia minorem cauſam ad ſui diſſolutionem expoſtulant quam ea quæ ad expellendos alios religioſos profeſſos expoſtulantur, & notauit Sanch. *lib.5.c.4.n.57.*

§. III.

Declaratur libertas à ſeruitute requiſita.

SVMMARIVM.

1 *Qualiter ſeruus profiteri poſſit, & à domino repeti.*
2 *Profeſſio facta abſque conſenſu domini an valeat? Negant aliqui, ſed verius eſt valere.*
3 *In Societate Ieſu nulla eſt profeſſio, ſui incorporatio.*

1. QVarta conditio ad profeſſionem eſt, ne ſeruitute ligatus ſis, fieret enim grauius iniuria domino, ſi ſeruus occaſione religionis abſque licentia domini ſe ſubtraheret ab obſequio illius, cui ipſe, & ſua tradita ſunt, colligitur ex *cap. ſi ſeruum* 1. *&* 2. 17. *q.* 4. Verum ſi hac malitia poſita religionis habitum aſſumeret, & in eo aſſumpto per triennium computandum vel à die quo dominus id ſcire potuit, vel vt aliis placet, à die aſſumpti habitus perſeuerauerit abſque domini reuocatione, eo ipſo ad religionem admitti poteſt; quia iuris diſpoſitione cenſetur à domino dimiſſus *c. ſi quis incognitus* 17. *q.* 2. At ſi intra illud triennium dominus ſeruum ſuum repetierit, etiamſi profeſſionem feciſſet, debet reddi fide tamen accepta de impunitione, vt habetur in *d. c. ſi quis incognitus.* Quod ſi dominus noluerit profeſſum ſeruum habere, ſed vt pretium illius ſibi reddatur, probabile ſatis eſt obligatam eſſe religionem eius voluntati acquieſcere, ſi culpabiliter hunc ſeruum ad profeſſionem admiſit: Si autem nullam culpam commiſit, non apparet ratio, ob quam domino teneatur æſtimationem ſerui reddere; ſufficienter enim videtur ſatisfacere ſeruum reddendo. Et in his communiter Doctores conueniunt apud Syluest. *verbo relig.* 2. *q.* 3. Greg. Lopez *leg. 6. tit. 7. part.* 1. Sanch. lib. 5. ſum. *c. 4. à n.* 42. Suar. tom. 3. de Relig. *lib. 6 c. 6 per totum.* Leſſium *lib. 2. c. 41. dub. 3. n.* 31.

Difficultas autem eſt; an illa profeſſio ante triennium facta abſque conſenſu domini valida ſit, teneatúrque ſeruus in religione perſeuerare domino non repetente, vel ſui iuris effectum ad illum redire, nullóque modo matrimonium contrahere? Negant Paludan. 4. *diſt.* 38 *q. 4. art.* 2. *nu.* 10. Azor. 1. *p. lib.* 12. *c. 1. q.* 3. Sanchez *lib. 5 ſumm. cap. 4. n.* 49. Leſſius *d. c. 41. dub.* 3. *n.* 31. Mouentur, quia ſeruus quoad actiones vtiles traditus eſt domino. Non igitur tradere ſe poteſt religioni.

2. Verius tamen eſt validam eſſe profeſſionem: Sic docent Syluest. verbo *religio* 2. *q.* 3. Greg. Lopez *leg. 6. tit. 7. part.* 1. Suarez *tom. 3. de Relig. lib. 6. c. 6. n.* 3. *& plures relati à* Sanch. *lib. 5. ſum. c. 4. n.* 49. Ratio ea eſt; quia neque apparet irrita ex iure naturali, neque ex poſitiuo, Non ex iure naturali: Nam omnia vota ſeruorum valida ſunt, neque dominus ea valet irritare abſolutè, ſed ſolum valet impedire vſum ſibi damnoſum & præiudicabilē. Ergo ſtare optimè poteſt, quod profeſſio valida ſit, & quod dominus illius vſum quoad obedientiam impedire poſsit: Neque ob inde fit non vouere obedientiam, vouet inquam in animi præparatione. Ius autem poſitiuum nullum eſt hanc profeſsionem irritans, imo ex *c. ſi quis incognitus* non leuiter colligitur validam iudicari, ſiquidem triennio tranſacto admiſſus ad profeſsionem ſeruus reddi non debet domino, niſi ob diſtantiam præſumatur ſufficienter non poſſe à domino repetiri. Ea tamen præſumptione facta & domino reddetur, quamuis profeſſus ſit. Supponit ergo textus profeſsionem validam fieri poſſe domino non conſentiente, & non obſtante eius valore obedientiæ religioſæ vſum impedire poſſe.

3. Illud tamen eſt omnino certum in religione Societatis Ieſu nullam eſſe profeſsionem, ſeu incorporationem per vota biennij à ſeruo factam quia eſt vnum ex quinque impedimentis eſſentialibus. *Exam. gener. c.* 2. *& 1. p. conſt. cap.* 3.

§. IV.

Expenditur libertas à matrimonij vinculo requiſita ad profeſſionem.

SVMMARIVM.

1 *Statuitur caſus difficultatis.*
Profeſſio ſine licentia coniugis nulla eſt, obligat profitentem non petere debitum.
3 *Poteſt hic religionem deſerere abſque licentia coniugis, ſed non abſque authoritate iudicis.*
4 *Extenditur doctrina, quamuis coniux in ſæculo manens profeſſioni factæ conſentiat.*
5 *Coniux in ſæculo relictus non poteſt ad religionem migrare.*
6 *Licentia per metum extorta nulla eſt.*
7 *Si religionem ingrediaris ex licentia coniugis non ſeruantis conditiones à iure præſcriptas, validus eſt ingreſſus.*
8 *An reuocari poſſis? Sub diſtinctione reſpondetur.*
9 *Reuocatus petere debitum non potes.*
10 *Si ſeruatis conditionibus à iure præſcriptis religionem ingrediaris, valida, & licita eſt profeſſio, & explicantur conditiones.*
11 *In Societate Ieſu nec profeſſio, nec incorporatio tenet coniugati, niſi ſeruatis conditionibus præſcriptis à iure.*

1. SExta conditio ad profeſſionem requiſita eſt, ne profeſſus matrimonio conſummato ligatus ſit. Dixi *conſummato.* Nam ante conſummationem licitus eſt ad religionem tranſitus, ſi aliud impedimentum non obſtet; poſt illius conſummationem ſimiliter licitus eſt, ſi detur occaſio perpetui diuortij ob fornicationem, hæreſim, vel ſæuitiam: Sic tradunt omnes. Latè diſcutiendum tract. de matr. Quare diſputatio præſens ſolum procedit, quando poſt matrimonium conſummatum, nulláque data occaſione perpetui diuortij ad religionem tranſis, & in ea profiteris, quod tripliciter contingere poteſt: Primò; nulla alterius coniugis conceſſa licentia. Secundò: Ea conceſſa, at non ſeruatis conditionibus à Iure præſcriptis; Tertio, iis omnibus ſeruatis.

2. Circa primum caſum ſiue ex malitia, ſiue ex ignorantia proceſſeris, nulla eſt profeſſio facta ob præiudicium coniugis, cui eſt ius quæſitum: habetur expreſsè *c. placet, & c. quidam de conuerſ. coniugat.*, Eáque de cauſa coniux in ſæculo manens poterit te ad ſuum conſortium reuocare, tuque debes obedire, reuocatus tamen debitum petere non potes, eſto teneatis reddere; quia illa profeſſio quoad obligationem non petendi acceptata fuit ab Eccleſia, vtpote quæ non cedit in præiudicium coniugis non conſentientis, conſtat ex dicto *c. placet, & c. quidam.* Quod intelligendum venit, niſi expreſſam voluntatem haberes non aliter te obligandi ad caſtitatem, quàm dependenter ab ſtatu religioſo, quia hac expreſſa voluntate poſita nulla poteſt eſſe obligatio; cùm nullus verè ſit religioſus ſtatus aſſumptus: ſic Leſſius *lib. 2. c. 41. dub. 3. n.* 25. Thom. Sanch. *lib. 7. de matr. diſp. 34. n.* 3. Ioan. Gutierr. *lib. 3 canon. quæſt. tract. de matr. c. 95. n.* 20. Baſilius Legionen. *lib. 9. de matr. c. 11. n.* 4. Suar. *t. 3. de relig. lib. 6. c. 7. n.* 6. At ſecura hac expreſſa voluntate cenſetur Pontifex traditionem illam ſub hac obligatione tantum acceptare; qua poſita mortuo coniuge nō poteris licitè aliud matrimoniū inire, benè tamen validè, quia non eſt votum caſtitatis ſolemnè, ſed ſimplex, vt tradit Gloſſ. *in c.* Agathoſa, verbo *debeas*, 27 *qu.* 2. Sanch. *pluribus relatis d. diſp. 34. n.* 5. Gutierr. *c. 95. n.* 41. *Baſil. c. 11. n.* 5. Non tamen es obligatus ad religionem migrare; quia in illa profeſſione inualida non religionem promiſiſti; ſed religioni te tradidiſti, & cū hæc traditio nulla fuerit, ex nullo capite hæc obligatio oriri poteſt, ideóque in dicto *c. quidam*, dicitur te non teneri ad religionē redire, & in *c. placet* aſſeritur id conſultius, & congruētius eſſe; & docet Sanch. *d. diſp. 34. n.* 12. Gutierr. *n.* 23. *Baſil. n.* 7.

3. Difficultas autem aliqualis eſt, an non petente coniuge poſsis tu propria authoritate religionem deſerere? Affirmat. Tho. Sanch. *diſp. 34. n. 15. relatis gloſſa*, Innocent. Archidiacon. & Bellamera. Mouetur; quia ſolū profeſsionis virtute aſtringi poteras in religione perſeuerare, ſed profeſsio non tenuit, vt dictum eſt: ergo ceſſat cauſa obligationis. Item repugnante coniuge ſi non exires, eſſe alieni raptor. Secundò probat ex *c. accedens de conuerſ. coniugat.* vbi vir profeſſus de licentia vxoris metu extorta exit à religione, neque à Pontifice ob exitum reprehenditur: idem habetur ex *cap. 2. num.* 33. *q.* 5. vbi Alexand. II. inquit non violentia, ſed ex pari voluntate, & conſenſu hoc debet fieri, & in *cap. vna ſola*, 33. *quæſt.* 5. ait Auguſt. Nam & vouenda talia non ſunt à coniugatis, niſi ex conſenſu, & voluntate communi, & ſi præpoſterè factum fuerit, magis eſt corrigenda temeritas, quàm perſoluenda promiſsio.

Sed dicendum eſt, te poſſe religionem deſerere in ſupradicto caſu abſque petitione coniugis, non tamen abſque iudicis ordinarij authoritate. Priorem partem huius concluſionis perſuadent mihi nuper relata pro ſententia Sanch. Neque ei aduerſatur Text. *in c. placet, De conuerſ. coniugat*, ibi. Redite vero ad ſeculū in eius poteſtate non erat, ſed in poteſtate mariti; quia intelligi debet de redditu ad ſæculum coniugali copula intercedente, vt ex contextu conſtat, quod in ſola mariti poteſtate erat; ſiquidem ipſa à debiti petitione ob votum caſtitatis emiſſum impedita erat. Non tamen ibi negatur poſſe ad ſæculum redire à petitione debiti abſtinendo. Secundam concluſionis partem probat Trident. *ſeſſ. 25. c. 19 de regularib.* vbi cauetur neminem poſſe habitum religionis dimittere, niſi

cauſa

Digitized by Google

cauſa nullitatis coram ordinario examinata; aliàs tanquam apoſtata debeat puniri. Et merito ſic ſtatutum eſt, ne religioſi ſumerent occaſionem vagandi; cum enim publicè Eccleſiæ conſtiterit de profeſſione, publicè etiam debet conſtare de eius nullitate, vt diſſoluta cenſeatur; & ita ſuſtinet Baſilius Legionen. *lib.* 11. *c.* 11. *n.* 8. & Barboſa in ſupradicto decreto. Neque aduerſus hanc partem vrgent relata pro Sanch. Nam eſto ſic profeſſus contra coniugis voluntatem tenearis te ei reſtituere, id tamen præſtare debes iuris ordine ſeruato, ſcilicèt authoritate iudicis, qui cauſa cognita nullitatem profeſſionis declaret. Ex Text. *in c. accedens*, nihil nobis aduerſum infertur. Fatemur virum illum ad ſæculum rediiſſe; at non conſtat quomodo redierit, an ſcilicet propria authoritate habitum dimiſerit, vel prælatus illum expulerit cauſa cognita, vel ob defectus aliquos. Neque nobis contradicit Text. *in c.* 2. *notificaſti*, 33. *q.* 5. ibi enim ſolum dicitur non debere virum ab vxore recedere, & monaſterium ingredi extorta licentia ab vxore, ſed pari conſenſu, & voluntate, quod clarius colligitur ex lectione apud Iuonem, & quæ in Panormit. legitur; ibi neque vir in monaſterium recipiendus eſt, niſi vxor illius fœmineum monaſterium elegerit, aut Profeſſa continentiam habitum cum feſtinatione mutauerit. De deſertione habitus religioſi ſuſcepti nihil ſpeciale notatur à Pontifice; ex relatione tamen partis ad petitionem vxoris, & conſequenter cauſa cognita religionem deſeruiſſe, ibi. Poſtea vero cũ ſanus factus eſſes, tuæ vxoris reclamationibus, eiulationibus, & planctibus tuæque familiæ diſperſionibus deuictus vtpote pœnitens domum remeaſſe, & poſt multos dies quorundam ſapientum conſilio ad iam dictæ mulieris cubile rediiſſe. Minus obſtat *text. in c. vna ſola*, ibi enim non exprimitur qualiter corrigenda ſit temeritas illius qui inconſulto coniuge ad religionem tranſit. Quare datur locus aſſerendi corrigendam eſſe iudicis authoritate.

4. Extendenda eſt ſupradicta doctrina, eſto coniux in ſæculo relictus tuæ profeſſioni inualidæ factæ conſenſum præſtat. Nam ex ſupradicto conſenſu non tollitur profeſsionis nullitas; ac proinde liber es ad habitum deferendum, Sanch. *lib.* 7. *de matr. diſp.* 34. *n.* 16. Baſil. Legionen. *lib.* 9. *c.* 11. *nu.* 11. Idem eſt etiamſi moriatur coniux, quia morte ipſius non firmatur profeſsio, ſed nouo conſenſu indiget, nouáque prælati acceptatione. Verum eſt tamen prædictum conſenſum, & acceptationem præſumi, ſi cognita morte in religione maneas, profeſſorúmque actibus te ingeras, iuxta Text. *in c. conſuluit, de conuerſ. coniugat.* ſic Sanch. *à n.* 18. *Baſil. n.* 12.

5. Aduertendum vero eſt coniugem in ſæculo relictum non poſſe te inuito ad religionem migrare; quia tua inualida profeſsio ius tranſeundi ad religionem coniugi non concedit, cũ non ſit cauſa perpetui diuortij, ſic aliis relatis Sanch. *dicta diſp.* 34. *n.* 23. & Baſil. *c.* 11. *n.* 13. Quod ſi te religionem profitente pariter coniux religionem profiteatur: diſtinguendum eſt cum ſupradictis doctoribus, an factum id fuerit ſcienter, vel ignoranter; ſi enim ignoranter factum eſt, procedunt ſuperius dicta, ſi tamen ſcienter, quia cuilibet fuit alterius profeſsio cognita, eo ipſo videmini tacitè ad inuicem conſenſiſſe.

6. Quæ dicta ſunt de ingreſſu abſque licentia coniugis procedunt caſu, quo licentia per grauem metum extorta ſit, quia ſic extorta nulla eſt & colligitur ex *c. accedens de conuerſ. coniugat. & c. notificaſti* 33. *q.* 5. Et idem eſt de licentia dolo graui extorta; quia error tollit conſenſum, colligitúrque ex *c. venies, De conuerſ. coniug.* & tradunt aliis relatis Sanch. *lib.* 7. *tota diſp.* 135. Gutierr. *de matr. c.* 95. *n.* 24 *&* 25. Baſil. lib. 9. *c.* 11. *n.* 15. Quod ſi coniux nec contradixit tuo ingreſſui, nec licentiã conceſsit, ſed illius cõſcius diſsimulauit, placet Suar. *t.* 3 *de relig. lib.* 6. *c.* 7. *n.* 10. & c cenſendum eſſe ex licentia coniugis profiteri. Sed contrariũ verius eſt, & communi ſententia probatũ teſte Sanch. *dicta diſp.* 35. *n.* 13. Gutierr. *c.* 95. *de matr. n.* 16. Nam licet in aliquibus caſibus diſsimulatio reputari poſsit tacita licentia, non tamen in his, quæ diſsimulanti præiudicant.

7. Circa ſecundum caſum, quando ſcilicet ingreſſus es religionem ex licentia coniugis, ipſa vero in ſæculo manens conditiones à iure præſcriptas non ſeruat, dicendum eſt profeſsionem validam eſſe, at illicitè fieri. Sic ferè omnes doctores paucis exceptis apud Sanchez, lib. 7. de matr. *diſp.* 33. *n.* 4. Gutierr. de matr. *c.* 95. *n.* 23. Baſil. Legion *lib.* 9. *c.* 12. *n.* 4. Suar. *t.* 3. *de relig. lib.* 6. *c.* 7. *à nu.* 9. colligitúrque manifeſtè ex *c.* Agathoſa, 27. *qu.* 2. & clarius ex *c. ex parte* 9. *de conuerſ. coniugat.* Neque obſtat *text. in c. vxoratus, de conuerſ. coniugat.* ibi vxoratus ſine licentia vxoris inter eos nullatenus recipiatur, quæ integræ opinionis exiſtat. Quia loquitur textus de vxorato monaſterium ingrediente ſine licentia coniugis, non autem de eo, qui ingredietur ſine coniugis conuerſione.

8. Dubium tamẽ eſt, an à coniuge reuocari poſsis? Dicendum eſt, ſi coniux concedens licentiam votum caſtitatis emiſit, tametſi nolit, cum iuuenis ſit, vel de incontinentia ſuſpectus, nullatenus poteris ab eo reuocari. Videtur expreſsè decidi *c.* 1. *de conuerſ. coniugat.* à cõtrario ſenſu, inquit enim Alexand. 3. quod niſi vxor ad religionem tranſierit, vel perpetuam caſtitatem ſeruare promiſerit, vir poteſt, & debet de monaſterio reuocari. Ergo ſola promiſſione caſtitatis perpetuæ facta ab vxore denegatur viro reuocatio. Quod ſi dicas loqui textũ de vxore ſene, & incontinentiæ non ſuſpecta, quæ voto caſtitatis emiſſo ſufficienter ſatisfacit, obſtat eſſe dictum abſque vllo fundamento, & contra verba textus expoſtulantis vel religionis ingreſſum, vel caſtitatis votum, cum tamen in ſene, & incontinentiæ non ſuſpecta ingreſſus religionis requiſitus non ſit. Neque & iam habet fundamentum, ſi reſpondeas procedere textum in vxore ignorante ius. Tum quia id ex textu non colligitur. Tum quia hęc ignorantia numquam præſumitur. Ratio autem quare reuocari non poſſis à coniuge licentiã concedente, & votum caſtitatis emittente eſt manifeſta, quia ob profeſſionem ex licentia factam impeditus es à debiti petitione, & coniux ob votum caſtitatis ius petẽdi amiſit. Quòd ſi adhuc periculum incontinentiæ ſubſit, cõpelli debet coniux non ad religionis ingreſſum, ſed ad eã clauſuram, quæ hoc periculum & ſuſpicionem incontinentiæ tollat, Suar. *d. lib.* 6. *c.* 7. *n.* 14. Baſil. de matr. *lib.* 9. *c.* 12. *n.* 5. Sanch. *diſp.* 31. *n.* 27 Quod aduerſus Sanch. exiſtimo procedere, non ſolũ quando concedens licentiam, & votum emitt ẽs ignarus fuit iuris diſpoſitionis, ſed etiamſi conſcius eſſet; hoc enim ſemper præſumitur. Nam ex illa ſcientia ſolum conuincitur peccare coniugẽ ſic licentiam concedentem, nec iuris diſpoſitionem ſeruantem, at non conuincitur ad religionem compelli debere; quia ad religionem vtpote ſtatum ſupernaturalem, & difficilem nemo contrà propriam voluntatem obligari poteſt, Suar. & Baſil. *ſuprà*.

Verum ſi licentia conceſſa à coniuge nec ingrediente religionem, nec votum emittente, profeſſionem facias, poteſt, & debes ad conſortium illius incontinentiæ periculum patientis reuocari: quia ſic deciditur in *c. præterea, l. de conuerſ. coniugat.* ibi dicimus quod niſi vxor ad religionem tranſierit, aut perpetuò caſtitatem ſeruare promiſerit, vir poteſt, & debet de monaſterio reuocari. Neque obſtat coniugem concedentem licentiam iuri reuocandi profeſſum ceſſiſſe; hoc enim ſolum probat non poſſe ex iure ſibi competente agere ad reuocationem, at non probat, quominus ex iure ab Eccleſia conceſſa in fauorem matrimonij, & remotionem incontinentiæ agere poſſit officio Epiſcopi implorato. Quod verum habet, quamuis coniux in ſæculo manens conſcius fuerit iuris diſpoſitionis; quia textus in dicto *c. præterea*, nullam differentiam fecit de ignorante, vel ſciente iuris diſpoſitionem, imo ſatis indicat fœminam admonitam fuiſſe ſuæ obligationis. Neque credendum eſt Pontificem locutum fuiſſe tantum de coniuge ignorante; cum hæc ignorantia iuris clari, & manifeſti raro, vel nunquam præſumatur. Deinde ex conceſſione licentiæ non videtur coniux obligatus votum emittere, aut religionem intrare, ſed tu cui eſt licentia conceſſa obligaris non profiteri coniuge votum non emittente, aut religionem non ingrediente. Quare hæc obligatio non tam ex conceſſione licentiæ, quàm ex eo quod tua profeſſio rectè fiat, oritur, ergo poſita profeſſione indebitè facta ceſſat obligatio coniugis, quæ ſolum erat vt ritè profeſſio emitteretur: & ita tenet latius probans Suar. *tom.* 3. *de relig. lib.* 6. *cap.* 7. *à num.* 3. Baſil. Legion. lib. 9. de matr. *cap.* 12. *num.* 5.

9. Reuocatus vero ad coniugem poſt profeſſionem factam debitum nullo modo petere potes, tametſi tenearis reddere, quia verè profeſſus es, & voto caſtitatis ligatis; mortua vero coniuge obligatus es ad eam religionem, in qua profeſſus es, redire; quia ceſſauit impedimentum, ob cuius cauſam executio profeſſionis ſuſpenſa fuit, Baſil. *dicto c.* 12. *nu.* 4. Suar. *lib.* 6. *c.* 7. *num.* 15. *&* 16.

10. Circa tertium caſum, quando ſcilicet ingrederis religionem ſeruatis conditionibus à iure præſcriptis, nemini eſt dubium profeſſionem validam eſſe, & licitam; quia illis poſitis ceſſant omnia, quæ eam inualidam, & illicitam reddere poterant. Hæ autem conditiones ſunt vt ex licentia coniugis profeſſio fiat, & inſuper ſi concedens licentiam iuuenis ſit, religionem ingrediatur, ſi ſenex, & incontinentiæ ceſſet periculum, votum caſtitatis emittat. Si autem periculum incontinentiæ adſit, religionem ingrediatur, colligitur ex *c. Agathoſa*, 27. *q.* 2. *& c. qui vxorem*, 33. *q.* 5. *c. cum ſis, c. cum vxoratus*, *c. ſignific. de conuerſ. coniug.* Iuuenis inquã tametſi de incontinẽtia ſuſpectus non ſit, debet religionẽ profiteri, quia ſufficit ratione ætatis ſuſpectum eſſe, Sanch. *diſp.* 32. *n.* 10. *aut c.* 95 *n.* 9. Neque ſatisfacit, ſi religionem ingrediatur, vt ibi cõmoretur, quia textus ſupradicti clarè indicant ingreſſum per profeſſionem requiri, vt pluribus firmat Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 32. *nu.* 4. Gutierr. *de matr. c.* 95. *n.* 5. Baſil. *lib.* 9. *c.* 12. *n.* 3. Credo tamen ſatisfacere huic obligationi, ſi religionem equitum S. Ioannis profiteatur, vt docuit Baſil. Legionen. *lib.* 9. *de matr. c.* 12. *n.* 3. quia eſt vera, & propria religio. Neque obſtat hos equites non videri remotos a ſæcularium hominum conuerſatione, quod videtur neceſſario requiſitum iuxta Textum *in c. vxoratus de conuerſ. coniugat.* cuius cauſa motus eſt Sanch. *diſp.* 32. *n.* 4. *in fine*, Gutierr. *c.* 95. *n.* 5. *fine*, ad aſſerendam profeſſione huius religionis huic obligationi non ſatisfieri. Non inquam obſtat; quia

Digitized by Google

quia verè ſunt à ſæcularium hominum conuerſatione remoti, cùm ſolum ex licentia ſui prælati in ciuitatibus cõmorentur, & extra conſortium, & cohabitationẽ mulierum diſpoſiti que ſint, vt remoueantur, quando ſuperioribus placuerit. Senex item, vt non obligetur ad profeſſionem, ſed voto continentiæ emiſſo in ſæculo poſſit remanere, carere debet periculo incontinentiæ, aliàs obligatur, ſicut iuuenis religionem profiteri, vt manifeſtè probat. Text. *in c. cum is de conuerſ. coniugat.* & colligitur ex *c. vxoratus, c. ad Apoſtolicam, c. ſignificauit, eodem tit.* Votum autem, quod emittere debet, eſt perpetuæ continentiæ, ſimplex tamen non ſolemne; quia nullibi à iure ſolemnizatur, ac proinde ex ſe matrimonium contrahendum mortuo cõiuge non dirimit, tametſi impediat, Sanch. lib. 7. de matr. *diſp. 32. à n. 4. & 8.* Baſil. Legion. *lib. 9. c. 12. n. 3.* Gutierr. de matr. *c. 95. n. 7.* Quod ſi tempore nouitiatus religionem deſeras, aut ab ea expellaris, ceſſat votum manentis in ſæculo; quippe ſub conditione tuæ profeſſionis emiſſum eſt. Quis autem debeat dici ſenex, & ſterilis ratione ætatis, vt merito non timeatur incontinentiæ periculum latè diſputat Sanch. lib. 7. de matr. *diſp. 32. à n. 15.* & optime reſoluit communiter in viris eſſe ætatem ſexagenariam, in fœminis quinquagenariam: conſentit Gutierr. *de matr. 95. num 2. & 3.* Præter has conditiones alij expoſtulant licentiam Epiſcopi, ſed immerito; neque enim ad valorem profeſſionis, neque vt licitè fiat, neque ad impediendum reuocationem à manente in ſæculo id neceſſarium eſt, vt optimè cum aliis pluribus firmat. Sanch. *lib. 7. de matr. diſp. 22. n. 2.* Neque obſtat Text. *in c. ſi vir, & vxor, 27. q. 2.* ibi ſi vir, & vxor diuertere pro ſola religioſa inter ſe conſenſerit vita; nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat: cui conſonat *lex regia 2. tit. 10. part. 4.* Nam hæc non de obligatione præcepti, ſed decentiæ & æquitatis intelligi debent, præcipuè cum conſuetudine ſatis præſcriptum ſit hanc licentiam neceſſariam non eſſe.

11. Hucuſque de profeſſione emittenda à coniugato in aliis religionibus à Societate diſtinctis locuti ſumus. At in Societate Ieſu credo nullo modo profeſſionem, nec incorporationem validam eſſe, niſi cum licentia coniugis adſint alia iuris requiſita, quibus omnino impediatur reuocatio: ſic tanquam probabiliſſimum defendit Suar. *t. 4. de relig. tract. 10. lib. 3. c. 6. n. 9.* Ratio eſt efficax: nam vnum ex impedimentis eſſentialibus à Sede Apoſtolica approbatis, quæ Societas habet, eſt matrimonium conſummatum. *Exam. gener. c. 2. n. 4.* Sed hoc impedimentum non ceſſat, niſi obſeruentur ea, quæ à iure ſunt requiſita, vt coniugatus religionem ingredi poſſit, vt expreſsè dicitur, *dicto c. 2. n. 6. & c. 3. litt. C. & 1. p. conſtitut. c. 4. litt. F.* Quod intelligi debet non ſolum de requiſitis à iure, vt coniugatus validè religionem ingredi poſſit, ſed etiam vt poſſit licitè aliàs vt quid Societas hoc impedimentum tanquam ſpeciale conſtituebat? Ergo illis integrè non ſeruatis impedimentum non ceſſat.

§. V.

Explicatur libertas à vinculo Epiſcopalis dignitatis requiſita ad profeſſionem.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus religionem ingrediens abſque Summi Pontificis licentia grauiter peccat.*
2 *Verius eſt eius profeſſionem valere.*
3 *Qui nomine, Epiſcopi intelligantur.*
4 *Non extenditur obligatio Epiſcoporum ad inferiores prælatos, eſto habeant iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem.*

1. SEptima conditio requiſita ad profeſſionem eſt libertas à vinculo Epiſcopalis dignitatis, alteriúſve beneficij. Circa quam conditionem regula certiſſima eſt, Epiſcopum abſque licentia Summi Pontificis profitentem in religione grauiter peccare; quia ob bonum Eccleſiæ, cui Epiſcopi ſunt addicti, illis eſt interdictum, *c. licet de Regularib. & cap. niſi cum pridem de renunciat.* & tradunt omnes cum D. Tho 2. 2. q. 185. *a. 4.* & conſtat ex iis, quæ diximus *diſp. præced p. 7. §. 1.*

2. Dubium tamen eſt, an ſic facta profeſsio valida ſit? Videtur eſſe non poſſe; quia profeſsio vinculum Epiſcopale non diſſoluit; illo autem non diſſoluto non videtur poſſe conſiſtere. Non enim apparet, qua ratione religionis obſequio, & regularis prælati voluntati ſe alligare poſsit, præcipue cum aſſumens religionem eligat ſtatum minus perfectum: & ita docet Valent. 2. 2. *diſp. 10. q. 3. punct. 4. col. 1. verſ. tertius caſus.*

Cæterum verius cenſeo cum Suar. *t. 3. de relig. lib. 6. c. 8. n. 7.* profeſsionem validam eſſe. Ratio eſt; quia ex iure poſitiuo irrita non inuenitur, vt cuilibet expendenti. Text. *in cap. niſi cum pridem de renunciat. c. inter corporalia de tranſlat. Epiſc. c. licet de Regularib.* qui expreſsius de hac materia loquuntur, conſtare poteſt. Ex illis enim ſolum infertur neminem poſſe renunciare Epiſcopatui abſque authoritate Pontificis, & cauſis à iure præſcriptis, non tamen profeſsionem eſſe nullam. Neque obſtat, ſi dicas impedita, & annullata renunciatione impediri, & annullari tranſitum ad religionem, qui cum retentione Epiſcopatus, & obligatione ibi aſsiſtendi, & illius munera exequendi non videtur poſſe conſiſtere. Non inquam obſtat; quia religioſi ſtatus eſſentia ſaluari optimè poteſt, ex eo quod aſſumens religioni tradat paupertatem, caſtitatem, & obedientiam obſeruaturus quantum poſsit; tametſi ex aliqua occaſione, & obligatione antecedenti impediatur, ab eius plena executione, vt videre licet cum ex licentia coniugis non ſe conuertentis coniugatus emittit profeſsionem, quæ valida eſt, cui valori non obſtat, quod reuocari debeat ad coniugale commercium, & in religioſo profitente, cum parentes graui neceſsitate premuntur quibus ſuccurrere debet. Et clarius conſtat in religioſo aſſumpto ad Epiſcopatum, qui retento ſtatu religioſo aſſumpto ad Epiſcopatum, qui retento ſtatu religioſo, & illius natiua obligatione muneris Epiſcopalis obligationem ſubiit. Et ex hac ratione conſtat iure naturali non annullari profeſsionem ab Epiſcopo factam.

3. Quia autem nomine Epiſcopi intelligantur? Conſtat intelligi electos, & confirmatos, obſequióque alicuius Eccleſiæ addictos; tametſi conſecrati non ſint, quia ſic electi, & confirmati, & propriæ Eccleſiæ addicti nullatenus poſſunt abſque authoritate Pontificis renunciare Epiſcopatui: ſicuti deciditur in *c. inter corporalia, de tranſlat. Epiſcopi.* iuncto *c. niſi cũ pridẽ de renunciat.* Dixi Eccleſiæ propriæ addicti, nam ſi nulli addicti ſunt, ſed ſolũ in Epiſcopos conſecrati, poterunt religionẽ nulla requiſita licentia profiteri, ſicuti poſſent, ſi Epiſcopatui renunciaſſent, quia ceſſat obligatio Eccleſiæ, quod eſt impedimentum aſſumendi ſtatum religioſum; ſic tanquam certum docet Suar. *t. 3. de relig. lib. 6. c. 8. n. 4.* Sed an idem dicendum ſit in Epiſcopis titularibus, & religatis; difficultate non caret. Negat Suar. *d. c. 8. n. 5.* eo quod Eccleſiæ determinatæ deſponſati ſint, tametſi per accidens ab illius obſequio impediantur vel ob infidelium occupationẽ, vel ob tyrannorum perſecutionẽ. At diſtinguendum exiſtimo de impedimento per ſe perpetuo, vel de eo quod remouendũ ſperatur, ſi enim impediatur Epiſcopus ab obſequio Eccleſiæ cui eſt addictus ob impedimentum, quod aliquando ſperatur remouendum, nullatenus poteſt abſque Pontificis licentia religionẽ profiteri, quia illi profeſſioni munus Epiſcopale, & obſequium debitum Eccleſiæ poſsibiliter contingens obſtare poteſt, eáque de cauſa in *c. poſt tranſlationem, de renunciat.* ob perſecutionis rabiem Epiſcopus tranſiens ad religionem indiget Pontificia approbatione. At ſi impedimentum nullatenus remouendum ſperatur, eiuſque conditionis ſit, vt omne munus, & exercitium Pontificialis dignitatis in ea diœceſi impediat, quale regulariter contingit in Epiſcopis titularibus pro Eccleſiis ab infidelibus occupatis, non videtur probabilitate carere eos Epiſcopos ad religionem migrare poſſe, ſicuti poſſent nulli ſpeciali Eccleſiæ addicti: nam quoad effectum & obſequium præſtandum idem eſt; ideoque hic Epiſcopatus titularis cum Epiſcopatu fructifero, & cum aliis beneficiis, & penſionibus comparitur.

4. Hæc autem obligatio Epiſcoporum petendi, & obtinendi licentiam à Summo Pontifice non eſt extendenda ad prælatos inferiores, tametſi iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habeant, Pontificique ſint ſubiecti, quales ſunt aliqui Abbates, & Priores, quia relati text. *in c. licet de regularib. & cap. niſi cum pridem, cap. poſt tranſlationem de renunciat. c. inter corporalia, de tranſlat. Epiſcopi.* de Epiſcopis ſpecialiter meminerunt ob altiſsimum eorum ſtatum. Non igitur debet hæc obligatio ad inferiores prælatos extendi. Ex quadam tamen decentia & æquitate moneri debet Pontifex, vel ſaltem Epiſcopus, cui illi prælati aliàs eſſent ſubiecti, docet Suar. to. 3. de relig. *lib. 6. c. 8. in fine, n. 13. & 14.* cum Panorm. *in d. c. licet de regularib.*

§. VI.

De neceſſitate parentum impediente profeſſionem.

SVMMARIVM.

1 *Non impedit profeſſionis valorem.*
2 *Liber et ab obligatione ſuccurrendi parentibus, ſi monaſterium eam obligationem ſubire vult.*
3 *Qualiter monaſterium obligatum ſit hanc obligationem ſubire, ſi tempore tua profeſſionis parentes patiebatur neceſſitatem.*
4 *In neceſſitate extrema tenetur filius parenti ſuccurre eo modo, quo poſſit.*
5 *In neceſſitate graui affirmant aliqui tenere, etiamſi opus ſit habitum deſerere.*
6 *Alij negant ad deſerendam religionem eſſe obligatum.*
7 *Tertia ſententia media via procedit diſtinguens de neceſſitate tempore profeſſionis, vel poſt modum contingente.*

8 *Quilibet*

8 *Quilibet ex his ſententiis eſt probabilis.*
9 *Obligatus eſt filius ſuccurrere parenti in quantum poſſit ſalua obedientia, ordinéque religioſo, & explicatur quid hoc ſit.*
10 *Debet eſſe neceſſitas certa.*
11 *Non teneris contra voluntatem prælati ad ſuccurrendum parenti grauiter indigenti deſerere religionem, neque prælatus eam licentiam tenetur concedere.*
12 *Si tamen eam concedit, debes religionem deſerere.*
13 *Ceſſante neceſſitate tenetur ad religionem redire.*
14 *Supradicta procedunt de religioſis Ieſuitis non profeſſis.*
15 *Dicta de filio comparatione parentis procedunt de parente comparatione filij, ſed non de fratribus, & ſororibus.*

1. OCtaua conditio ad ſtatum religioſum eſt, ne religioſi parentes grauiter indigeant, de qua conditione latè diximus *diſp. præcedenti, punct. 7. §. 5.* At non eſt neceſſaria ad valorem ſtatus religioſi aſſumpti, ſed vt licitè aſſumatur, quia nullus eſt textus, quo hæc profeſſio irrita reddatur. Iure autem naturali irrita non redditur etiam deſerto parente in extrema neceſſitate, quippe firma manet religionis eſſentia, cum te religioni tradas obligatus ſeruare caſtitatem, paupertatem, & obedientiam legitima cauſa non excuſante, & ita tanquam omnino certum docent Nauarr. *lib. 3. conſ. tit. de regularib. conſ. 26. alias 3.* Leſſius *lib. 2. c. 41. dub. 3. n. 34.* Sanch. *lib. 4. c. 20. n. 10.* Suar. *t. 3. de relig. lib. 6. c. 9. n. 1.*

2. Poſita igitur profeſſione valida dubium eſt, quales habeas obligationem ſuccurrendi parentibus in graui, vel extrema neceſſitate conſtitutis tempore profeſſionis, vel in eam neceſſitatem incidentibus profeſſione facta? Quia in re præmittendum eſt tanquam omnino certum, te omnino liberum eſſe ab hac obligatione monaſterio eam volente ſubire; quia eo caſu ceſſat tui auxilij neceſſitas, quæ ſolum eſſe poterat nemine ſuccurrente, & notauit Suar. *tom. 3. de relig. lib. 6. cap. 9. n. 10.*

3. An verò monaſterium obligatum ſit religioſi parentibus ſuccurrere, ſi ex ingreſſu reddatur filius impotens ad ſuccurrendum parentibus? Negat *Sanch. l. 4. decal. c. 20. n. 21.* excepto eo caſu, quo monaſterium in bona ingredientis ſuccedere. Quia ſolo eo caſu monaſterium loco filij ſuccedit. Econtra affirmat Angel. verbo *religioſus*, *n. 31.* Sylu. *verb. relig. 6. q. 9.* Dicendum tamen eſt monaſterium ſuccedens bonis religioſi obligatum eſſe iuxta vires hæreditatis illius parentibus alimenta præbere, ſiue tempore profeſſionis fuerint in neceſſitate conſtituti, ſiue non; quia obligatio hæredis etiam extranei eſt alimenta præbere ei cui ſuccedit, *leg. ſi quis à liberis, §. item reſcriptum, ff. de liberis agnoſcendis.* At monaſterium bona filij recipiens hæres eſt parentum illius, Auth. *de Sanctiſſimis Epiſcopis, §. ſed hoc præſent. & c. in præſentia in fine, de probationib.* Ergo debet alimenta parentibus præbere. Si vero monaſterium bona non acquiſiuit, quibus religioſi parentibus ſubuenire poſſit, & bona fide religioſum admiſit, credens illius parentes grauiter non indigere, aut æque benè in religione filium eis ſubuenire poſſe, nullomodo tenetur monaſterium ex ſuis bonis ſibi neceſſariis eos alere. Quia nec tenetur ratione iuſtitiæ, vt de ſe conſtat, neque etiam charitatis, quæ ſolum obligat in graui neceſſitate conſtitutis ſuccurrere de ſuperfluis, & ſupponunt, Angel. Sylu. & Sanch. *ſupra.* Quod ſi monaſterium tempore quo profeſſionem religioſi admiſit, agnouit illius parentes grauiter indigere, poſſeque filium religionem non ingredientem eis ſuccurrere, & ex ingreſſu reddi impotentem, verius cenſeo cum Angel. & Syueſt. obligatum eſſe ſubuenire. Quia negari non poteſt eo caſu monaſterium cauſam eſſe quominus filius obligationi naturali ex pietate debitæ parentibus non ſatisfaciat. Ergo æquum eſt, vt illius obligationem ſubeat. Neque obſtat monaſterium illud ſubſidium impediens non peccare contra iuſtitiam rigoroſè ſumptam; ſufficit quod peccet contra pietatem, quæ ſtrictius obligat ad reparationem vt expreſſè dixit Suar. *dict. lib. 6. c. 9. n. 24.* Hinc tamen caſus raro, vel nunquam contingere poteſt. Non enim præſumendum eſt monaſterium ſic grauiter delicturum.

4. Deinde præmitto parenti in extrema neceſſitate conſtituto obligatum eſſe filium profeſſum ſubuenire eo modo quo poſſit, ſiue parens in eam neceſſitatem inciderit poſt profeſſionem, ſiue antea in ea fuerit conſtitutus, quia hæc neceſſitas vtpote grauiſſima ſemper inuenitur excepta, & ex alia parte, quia breuiſſimè tranſit, abſque detrimento religionis ſubuenire poteſt, eſto neceſſarium eſſet à monaſterio exire inconſulto prælato, & habitu dimiſſo: quia non eſt detrimentum religionis eo breui tempore ob remedium tantæ neceſſitatis habitum dimittere, eáque de cauſa non ſolum parenti, ſed cuilibet extraneo eam patienti debebat, ſi poſſet, ſubuenire, ſic ex omnium ſententia tradit Nauar. *cap. 14. n. 14.* Suar. *t. 3. de relig. lib. 6. c. 9. n. 5.* His præmiſſis.

5. Triplex eſt ſententia circa neceſsitatem grauem, de qua eſt inter Doctores controuerſia. Prima affirmat teneri filium inuito prælato ſubuenire parenti relinquendo religioſum habitum, ſi opus ſit, ſiue parens fuerit in neceſſitate tempore profeſſionis, ſiue poſt in illam inciderit. Quia obligatio filij comparatione parentis eſt ita intrinſeca, & naturalis, vt non videatur ab ea eximi poſſe ob ſtatum perfectionis aſſumptum, cenſendus enim eſt aſſumi ſalua hac obligatione: Sic Ianſen. *in concord.* Euang *c. 60.* in ea verba *vos autem dicetis*, Palazios *4. diſt. 38. diſp. 1. in ſolut. ad 3. & alij relati à* Sanch. *num. 25.* & Suar. *n. 4.*

6. Secunda ſententia negat teneri filium profeſſum egredi è monaſterio abſque legitima prælati licentia, & à fortiori habitum dimittere, eſto parens tempore profeſsionis fuerit in graui neceſſitate conſtitutus, ſic videtur tenere D. Thom. 2. 2. *q. 101. art. 4 ad 4.* & ibi Caietan. Cordob. in ſum. *q. 141. art. 2. in 4. opin.* Eman. Sà verbo *religio, n. 2. Man. q. regul. t. 1. q. 17. art. 5.* Sanchez aliis relatis, *lib. 4. ſum. cap. 20. n. 17.* Layman. *lib. 4. tract. 5. cap. 4. num. 2.* Ratio ea eſt; quia profeſſione ita mutauit religioſus ſtatum, vt non ſit ſui iuris, ſed prælati; ergo nolente prælato vt è monaſterio egrediatur ad ſubueniendum parentibus, cenſendus eſt religioſus factus impotens; quia ſicut non poteſt religioſum ſtatum deſerere, ita nec poteſt obedientiam omittere. Confirmarique poteſt exemplo ſerui, & vxorati, qui contra voluntatem heri, & coniugis non obligantur parenti ſuccurrere, tametſi tempore contractæ ſeruitutis, vel coniugij parens in neceſſitate extiterit. Et ratio omnium eſt, quia obligatio filij ſuccurrendi parentibus eſt poſitiua obligans filium iuxta circumſtantias temporis, & ſtatus aſſumpti: Ergo ſi ſpectato religioſo ſtatu huic obligationi ſatisfacere non poteſt, ceſſat in illo obligatio. Et præterea nullus tenetur ſubuenire damno alicuius ſpeciali cum iactura boni communis; at negari non poteſt ex obligatione exeundi è monaſterio, dimittendíque religioſum habitum præiudicari non leuiter religionem, tum ob carentiam religioſorum ſibi vtilium, tum quia tam ipſi, quam alij, quorum parentes inopes ſunt tentationibus exponuntur, & inquietudinibus vexantur. Ergo hæc obligatio aſſerenda non eſt.

7. Tertia ſententia media via procedit, affirmat religioſum profeſſum obligatum eſſe è monaſterio egredi, & habitum dimittere, ſi opus ſit, vt parentibus ſubueniat caſu, quo parentes tempore profeſſionis in ea fuerint neceſſitate, ſecus ſi poſt profeſſionem in illam inciderint; ſic tenent Angel. *verbo religioſus, n. 31.* Syueſt. *religio, 6. q. 9.* Nauarr. *ſum. 14. n. 15. & comment. 3. de regularib. n. 48.* Tolet. *lib. 5. ſum. c. 1. n. 6.* Anton. Cucus *lib. 3. inſtitut. maiorat. tit. 1. n. 126.* Ludouic. Lopez 1. *p. inſtruct. c. 54.* Man. Rodrig. 2. *t. ſum. c. 6. n. 4.* Suar. *t. 3. de relig. l. 6. c. 9. à n. 8. & ſeqq.* Leſſius *lib. 2. c. 41. dub. 3. n. 34.* Ratio prioris partis eſt quia filius, qui tempore profeſſionis adſtrictus eſt ſubuenire parentibus, religioni ſe tradit cum eo onere, & obligatione. Neque enim æquum erat, vt per profeſſionem à ſe hanc natiuam obligationem excluderet. Quod exemplo ſerui tradentis ſe religione eſt manifeſtum, quem dominus poteſt repetere, ſic poterit pater in neceſſitate conſtitutus filium eo tempore ſe religioni tradentem reuocare. Secunda pars huius ſententiæ ſic probatur; quia obligatio filij ſuccurrendi parentibus, adueniens profeſſioni factæ metienda eſt iuxta ſtatum religioſum; ſi quidem hunc filius relinquere non poteſt, ſed ſtatus religioſus non permittit inuito prælato è monaſterio egredi, & habitu dimiſſo in ſæculo viuere. Ergo filius profeſſionis non tenetur hac via parentibus ſuccurrere.

8. Quælibet ex his ſententiis probabilis eſt, vt ſatis indicat doctorum authoritas, & rationes, quibus firmantur. Sed quid nobis probabilius videatur, paucis ſubiungam.

9. Primò dicendum eſt, te in religione profeſſum obligatum eſſe parenti in graui neceſſitate conſtituto ſuccurrere in quantum poſſis, ſalua obedientia, ordinéque religioſo, eſto neceſſitas ſuperueniat facta profeſſione. In hac concluſione nullus eſt, qui diſſentiat. Nam ob ſtatum religioſum non deſinis eſſe filius, ergo non es exemptus ab obligatione ſubueniendi parenti grauiter egenti ſaltem quantum cum aſſumpto ſtatu compati poteſt. Alias ſi hanc obligationem non haberes comparatione parentis, non eſſes obligatus parenti potiùs, quàm extraneo, quod non eſt dicendum. Sed reſtat explicandum, quid poſſis ſalua obedientia, ſtatúque religioſo præſtare, vt inde colligamus quam obligationem habeas. Nam alicui videbitur te nihil poſſe prælato inconſulto, cum ſub eius voluntate, & directione ſis. Sed dicendum eſt, ſi iuxta præſcriptum regulæ actiones, quibus ſubuenire debes parentibus, non ſunt abſolutè prohibitæ, ſed prohibitæ fieri abſque licentia, & hæc præſumitur concedenda, abſque dubio peti debet ſub ea obligatione, quam regula præſcribit, quia hanc petere licentiam leue onus eſt, & ſtatum religioſum non dedecet. Quod ſi præſumatur neganda, vel de facto negetur, credo te poſſe, & debere illas exercere ſecluſo ſcandalo, & violentia, quia cum illæ actiones non dedeceant religioſum ſtatum, ſed potius illi ſint conformes, ſolúmque modus extrinſecus licentiæ illis deſit, efficitur ſanè religioſum eas exercentem ſubſtantialiter nihil exercere contrarium ſuo ſtatui, & Prælatum denegantem eam licentiam, iniquè denegare, ſiquidem nulla

cauſa

Digitized by Google

cauſa ita efficax proponi poterat honeſtas conceſſionum, quod amplius conſtabit ex modo dicendis. Verum ex voto obedientiæ, vel paupertatis abſolutè prohibitæ, quales ſunt vendere à te arte facta & pretium illorum parentibus concedere, donata tibi illis tribuere, pecuniam apud te retinere eis diſtribuendam, regulariter credo omnes has actiones te obligatum eſſe exercere in fauorem patris grauiter egentis, petita prius licentia à Prælato, ſi præſumitur concedenda; quia hæc non dedecent religioſum ſtatum, cum ſæpè ex facultate & licentia Prælatorum in fauorem monaſterij, vel aliorum exerceantur abſque vlla nota, & ſcandalo, & ex alia parte eas exercens non cenſetur deficere, & retrocedere à religioſo ſtatu, & ſubſtantiali religionis ordine. Quoties igitur actiones huius qualitatis ſunt, tenetur ſuperior ad eas præſtandas licentiam concedere religioſo, cuius parentes grauiter indigent, quia eſt cauſa ſatis honeſtans diſpenſationem. Quod ſi non concedit, poterit religioſus illas operari ſecluſo ſcandalo, & violentia ex præſumpta ſuperioris maioris voluntate, vel potius ex pia interpretatione legis, quæ non cenſetur cauſam ita vrgentem comprehendere: ſic Sanch. *lib.4.ſum.c.*20. *n.*19. & expreſſius Suar. *t.*3.*de relig. lib.*6. *c.*9 *n.*17.18. *&* 19. Quocirca exiſtimo filium, cuius parentes grauiter manifeſtè egent, poſſe, & debere omnes illas actiones in eorum ſubſidium exercere, quæ ſtatui religioſo indecentes non ſunt, quæque illum non immutant, quales ſunt dimittere habitum & extra obedientiam regularis prælati viuere.

10. Notanter dixi, quando parentes grauiter *manifeſtè* indigent; nam ſi neceſſitas dubia eſt, pro certo ſentio contra voluntatem Prælati nullatenus ſupradictas actiones te exercere poſſe; quia cum certum ſit te ſub prælati voluntate, & directione eſſe, nequis ab hac ſubiectione certa ob cauſam dubiam te liberare. Non enim dubia, ſed certa neceſſitas parentis te ad ſubueniendum illi obligare poteſt, & notauit Suar. *d. c.*9.*n.*27. Quapropter vt hæc debitè procedant, debes Prælato probare, & manifeſtam facere neceſſitatem parentis, aliàs conqueri non poteris de negata licentia.

11. Verum ſi intra religionem retento habitu, & ſeruato religioſo ordine ſubuenire non poſſis, hoc enim prius tentandum eſt, & pro viribus procurandum, ſed neceſſarium tibi ſit extra clauſtrum, & obedientiam viuere, & fortè habitu dimiſſo, credo probabilius te nullatenus poſſe præſtare abſque facultate, & diſpenſatione ſuperioris, ſiue neceſſitas profeſſionem antecеſſerit, ſiue eam fuerit ſubſecuta, neque prælatum obligatum eſſe eam tibi facultatem concedere. Sic doctores ſecundæ ſententiæ. Moueor tum fundamento ibi adducto, quod ſanè efficax eſt. Tum quia communior ſententia defendit te non eſſe obligatum ob grauem neceſſitatem parentis profeſſioni ſuperuenientem habitum dimittere, ſed eadem ratio procedit, cum neceſſitas antecedit. Ergo in nullo caſu cenſeris obligatus. Minorem probo, quia obligatio dimittendi habitum, vt parenti ſubuenias, non oritur ex delicto à te commiſſo in ingreſſu, ſed ex neceſſitate tui parentis. Si ergo poſita eadem, & grauiori neceſſitate profeſſioni ſuperueniente non obligaris, neque obligari poteris ob neceſſitatem antecedentem. Neque obſtat ſtante neceſſitate tui parentis te iniquè, & iniuſtè religioni tradere, vt inde inferas religionem dimittere poſſe, vt illi ſuccurras; quia ſicut non potes à te excutere obligationem religioſi ſtatus, ita nec potes, nec debes ſubuenire parenti cum illius iactura, & præiudicio. Nec valet exemplum ſerui, qui inuito domino religionem profitetur, qui à domino reuocari poteſt, quia omnes ſerui actiones ſunt domino debitæ, non ſic actiones filij debitæ ſunt parenti egenti, ſed iuxta filij ſtatum, & conditionem, & præcipuè dum filius eſt ſub patria poteſtate. Et ex his ſolutæ, manent, rationes nobis aduerſæ.

12. Cæterum etſi inuito Prælato non ſit datum Religioſis habitum deſerere, & extra obedientiam permanenter viuere, vt parentibus ſubueniant. At ſi Prælatus eam licentiam concedat, vt verè concedere poteſt, quando ad remedium neceſſitatis eſt ſimpliciter neceſſarium, non dubito quin tunc poſſint religioſi exire, cum ſubſtantialiter ordinem regularem retineant, & ſub obedientia maneant: & ita docet Nauarr. *tom.*3.*de regularib. n.*49. *&* *lib.*3. *conſil. tit. de regular. conſ.*55. *aliàs* 71. Angl. Florib.2.*p.q.vnic.de voto, art.*2.*difficult.*13. Man. Rodrig 2. *tom. ſum.c.*6.*n.*4. Sanchez lib.4. ſum. *c.*20.*num.*22. Leſſius *lib.*2. *c.*41. *dub.*3.*n.*34.*in fine*. Non tamen credo alium prælatum præter ſummum Pontificem poſſe religioſis profeſſis licentiam viuendi permanenter extra clauſtrum dimiſſo habitu concedere, vt ſentit Sanch. & Man. *ſuprà*; quia eſt res grauiſſima, neque Epiſcopis conceſſa, benè tamen vt poſſint viuere retento habitu.

13. Illud verò eſt omnino certum, ceſſante neceſſitate parentis, vel quia iam habet ex quibus commodè ſuſtentari poſſit, vel quia mortuus eſt, te obligatum eſſe ad monaſterium redire; quia ceſſauit cauſa diſpenſationis, & ſuccedit obligatio religioſi ſtatus, quem adhuc retines. Secus eſſet, ſi religioſus eſſes Societatis non profeſſus, & hac de cauſa dimiſſus eſſes à votis abſolutus, ceſſaret tibi obligatio redeundi, quia religioſus non es, ſic Sanch. *lib.*4.*ſum. c.*20.*n.*26.

14. Quæ dicta ſunt de exitu profeſſorum ad ſubueniendum parentibus, procedunt de religioſis non profeſsis Societatis Ieſu, nam hi verè ſunt religioſi, & quantum eſt ex parte ſua ſe religioni perpetuo tradiderunt, ſic Sanch. *d.c.*20. *n.*25. Suar. *t.*4. *de relig. tract.*10. *lib.*3. *c.*6. *n.*13. & licet Societas ob ius, quod habet dimittendi, poſsit religioſum, cuius parentes grauiter egent, quibuſque in Societate iuxta communem modum procedendi ſubueniri non poteſt, liberum à votis, ſtatúque religioſo dimittere, at nullo modo tenetur, ſi aliunde religioſus potius vtilis, quàm nociuus ſit; quia hæc poteſtas non in commodum aliorum, ſed in bonum ipſius Societatis conceſſa eſt, vt benè aduertit Suarez *dicto c.*6. *n.*14.

14. Tandem dicta de filio, cuius parentes grauiter egent, dicenda ſunt de parente religioſo comparatione filiorum in ſæculo manentium, quia vtrorumque eſt reciproca obligatio, Suar. *tom.*3. *de relig.lib.*6. *c.*9. *n.*30. Sanch. *lib.* 4. *ſum. cap.*20. *num.*39. Si verò de fratribus, & ſororibus, aliiſque conſanguineis loquamur, ferè omnes doctores conueniunt religioſum obligatum non eſſe ob eorum neceſsitatem ſtatum deſerere; eſto intra religionem ſtrictiùs obligetur ſuccurrere illis quàm extraneis, Suar. *c.*9.*n.*31. ſupponit, Sanch. *dicto cap.*20. *num.*100.

§. vlt.

De aliis conditionibus ex parte profitentis ad profeſſionem requiſitis.

SVMMARIVM.

1 *Libertas à debitis, ratiociniiſque reddendis requiritur ad profeſſionem licitam, ſed non validam.*
2 *Item requiritur ne alterius religionis profeſſione obſtrictus ſis.*
3 *Debet eſſe carentia ſimoniæ, excommunicationis, alteriúſve peccati, vt licitè fiat, ſed non vt validè.*
4 *In profeſſione monialium debet præcedere examen Epiſcopi, vt ritè fiat.*

1. NOna conditio ad profeſsionem requiſita eſt libertas à debitis, ratiociniiſque reddendis. De qua conditione qualiter religionis ingreſſum profeſſionem impediat, diximus *diſp. præced. punct.*7. §.4. ibique ſtatuimus profeſſionem factam ab eo, qui debitis oneratus eſt, validam eſſe, neque inde Religioſum obligatum manere, manibus laborare, aut eleemoſynas quærere, aliáve ſimilia præſtare; quia debita ciuilia morte ciuili videntur extincta, illorúmque obligatio afficit perſonam, quamdiu ſui iuris eſt, & quamdiu bona habet. Secus ſi alteri traditur, & bonis omnino caret. Solum eſt aduertendum religioſum Societatis Ieſu, qui debitis grauatus vota ſcholaſticorum emitteret, poſſideretque aliqua bona, aut de nouo acquireret, obligatum eſſe ſolutioni conſentire. Quia his votis vtpotè ſimplicibus, neque tollentibus rerum dominium, & capacitatem illud acquirendi, non extinguuntur debita; ſicuti extinguuntur profeſſione, ſed ſuſpenduntur quouſque bona religioſus habeat. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.*3.*c.*6 *fin.n.*16.

2. Decima conditio eſt, ne profeſſione alterius ſtrictioris religionis ligatus ſis; quia non datur tranſitus ad laxiorem, imò neque ad æqualem, ſed ſolum permittitur ex laxiori ad ſtrictiorem aſcendere. In Societate tamen Ieſu ex ſpeciali eius conſtitutione non ſolum profeſſio alterius religionis, ſed illius habitus aſſumptio profeſſionem, & incorporationem irritat. Suar. *tom.*4.*de relig tract.*10. *lib.*3.*c.*6.*n.*12.

3. Vndecima conditio aſſeritur carentia excommunicationis, ſimoniæ, aut cuiuſuis peccati mortalis. Sed hæc nullo iure irritant profeſſionem, aut Societatis incorporationem, vt pluribus relatis firmat Sanch. *lib.*5. *ſum.cap.*4.*à n.*36. Erit tamen illicitus talis ingreſſus, ſed diuerſimodè; nam ob excommunicationem ſolum erit illicitus ſub culpa veniali, niſi fortè cum profeſsione aliquæ orationes Eccleſiæ adiungantur, à quarum ſpirituali communicatione excommunicatus etiam occultus priuatus eſt. Ob ſimoniam verò ſub graui culpa, aliiſque grauiſſimis pœnis eſt prohibitus, vt conſtat ex *extrag.* 1. *de ſimonia*, & nos dicemus tract. de vitiis oppoſitis religioni, *diſp. de ſimon. punct.*23. Peccatum verò mortale etſi profeſſionem per ſe illicitam non reddat; at eſt nimis contrarium fini religioſi ſtatus, qui eſt viros ad perfectionem dirigere, & aptos reddere diuino obſequio, præterquam quod impedit, ne profeſsione remittatur pœna debita pro culpis commiſsis.

4. Duodecima conditio petitur à Trident. pro profeſsione monialium tantum *ſeſſ.* 25. *cap.* 17. *de regularib.* vt ante profeſsionem examinetur monialis ab Epiſcopo, an liberè conſentiat. Quod examen ſi omittatur, peccabit mortaliter tam profitens,

Digitized by Google

profitens, quam recipiens profeſſionem, quia Trident. ſub grauibus pœnis id faciendum præſcribit, quippe eſt bono communi religionis maximè expediens. Man. 2. *tom. ſum. cap.* 8. *n.* 3. *concl.* 2. Sanch. *lib.* 5. *ſum. c.* 4. *n.* 84.

PVNCTVM III.

Quæ ſint conditiones requiſitæ ex parte illius, qui ad profeſſionem, & incorporationem in Societatem admittere debet.

SVMMARIVM.

1 *Adeſſe debet aliquis, qui poteſtatem habet acceptandi traditionem à religioſo factam.*
2 *Proponitur obiectio ex votis Societatis Ieſu, & fit ſatis.*
3 *Penes quem ſit hæc poteſtas?*
4 *Ratione excommunicationis non priuatur ea poteſtate.*
5 *Prælatus ſuperior poteſt ex aliqua cauſa irritare receptionem inferioris eo conſulto.*

1. DEbere eſſe aliquem, qui nomine religionis traditionem religioſi acceptet, obligétque religionem ad religioſum retinendum, alendum, & gubernationem iuxta religionis inſtitutum in comperto eſt apud omnes. Quia profeſſio eſt mutuus contractus, & reciproca obligatio religioſi, & religionis, colligitúrque ex *cap. porrectum, cap. ad Apoſtolicam de regularib.* Neque ab hac conditione excluditur incorporatio in Societatem Ieſu per vota biennij, in qua non ſolum obligatur religioſus ad perpetuò manendum in ſocietate obſeruando paupertatem, caſtitatem, & obedientiam, ſed etiam ipſa religio obligatur ad religioſum retinendum, alendum, & gubernandum, dum cauſa iuſta ad expulſionis non adfuerit, vt benè notauit Sanch. lib. 5. ſum. *c.* 4. *n.* 63. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.* 3. *c.* 1. *fine, & c.* 5. *n.* 8. *& cap.* 7. *in princ.*

2. Sed obiicies, 5. *p. conſtit. cap.* 4. dici vota biennij in nullius manibus fieri debere, inquit enim conſtitutio. Qui, peracta ſua priori probatione, & experimentis per biennium in Scholaſticos approbatos admittuntur coram aliquibus domeſticis quamuis non in manibus, cuiuſque vota ſua emittent. Et *in declarat.* ſubditur, vt hoc votum ſoli Deo offeratur, & non homini, ita nemo id admittit, propterea in nullius manibus fieri dicitur; ſi igitur in nullius manibus fit; nullius acceptatione indiget, nulliúſque nomine ſocietas obligatur. Reſpondeo cum Suar. *locis allegatis* in nullius manibus ea vota fieri quantum ad expreſſam formam promittendi; benè tamen quoad rem ipſam. Deinde in nullius manibus ea vota fiunt, qui ea ita acceptet, vt ſocietatem obliget ad ea in ſuo valore ſemper retinenda, & conſeruanda; benè tamen qui ea acceptet, vt ſocietatem obliget ad ea conſeruanda, & Religioſum retinendum, dum domino gratum eſſe indicauerit. Aliàs nulla eſſet differentia inter hæc vota, quibus quis conſtituitur religioſus, & vota illa, quæ nouitij tempore nouitiatus ex deuotione emittunt, cum ex parte emittentis eadem formis emittantur, eadémque obligatio ſit; ſed quia tempore nouitiatus emiſſa à religione non acceptantur, ea de cauſa religioſum non conſtituunt. Conſtituunt verò emiſſa poſt biennium, quia à Societate acceptantur, quodque ſatis indicauit Gregor. XIII. *in ſua conſtitut. Aſcendente*, cum dixit ſcholares per hæc vota ſe ſocietati tradere; traditio autem eſſe non poteſt ſine acceptatione facta ab eo, qui poteſtatem acceptandi habeat. Dicendum ergo eſt vota biennij acceptari, & in manibus alicuius prælati fieri, qui nomine Societatis ea acceptet, vt Religioſum retineat quamdiu ad gloriam Dei expediens eſſe iudicauerit, non autem fieri in manibus alicuius, vt ea perpetuo acceptet, & religioſum perpetuò retineat.

3. Sed eſt dubium, qui nomine religionis poteſtatem habeant acceptandi hanc religioſi traditionem? In Societate Ieſu compertum eſt omnem poteſtatem penes ſolum præpoſitum generalem eſſe, qui eam communicat, quibus cēſet expediens eſſe, vt dicitur. 5. *p. conſt. c.* 1. *litt.* B. Regulariter autem etiam ad vota biennij nulli Rectorum generaliter communicatur, ſed ſolis Prouincialibus. In aliis religionibus ſpectanda eſt forma à Sede Apoſtolica præſcripta prout vſu, & conſuetudine declarata eſt. Regulariter nullus prælatus abſque conſenſu ſui conuentus poteſt nouitios ad profeſſionem admittere, neque conuentus ſine ſui prælati conſenſu; quia illa receptio vtrique vtilis, vel nociua eſt, & tradunt Nauarr. *lib.* 1. *conſil. tit. de conſtit. conſ.* 9. *à n.* 19. Paul. Layman. lib. 4. ſum. *tract.* 5. *c.* 5. *n.* 5. Man. *tom.* 2. *q. regul. q.* 17. *art.* 7. Leſſius *li.* 2. *c.* 41. *dub.* 7. *num.* 61. Sanch. lib. 5. ſum. *cap.* 4. *n.* 65. Et admiſſio aliter facta irrita eſt, vt multis firmat Sanch *ſupra*.

4. Difficultas eſt, an ſi prælatus, vel alius ex requiſitis ad receptionem excommunicatus, denuntiatus, vel manifeſtus clerici percuſſor exiſtat, valida ſit profeſſio ab illo admiſſa? Videtur non eſſe; quia ratione excommunicationis priuatus eſt ſpirituali iuriſdictione. Sed omnino tenendum eſt validam eſſe, quia hæc poteſtas non iuriſdictionis ſpiritualis actus eſt, cum laicus, & fœmina capax illius ſit, & cuilibet monacho particulari competit ſaltem partialiter. Quæ ratio probat idem eſſe dicendum de prælato prohibito, ſeu ſuſpenſo ab huius admiſſionis exercitio; validam inquam eſſe eius receptionem, tameſi omnino illicitam; quia præcepto, ſeu ſuſpenſione tantum non tollitur poteſtas, ſed impeditur. Excipe niſi cum ſuſpenſione, ſeu prohibitione adeſſet decretum irritans, ſic Sanch. aliis relatis lib. 5. ſum. *cap.* 4. *n.* 78. *&* 79.

5. Maior autem difficultas eſt, an Prælatus ſuperior, v. g. Generalis, vel prouincialis poſſit poteſtatem inferioris ad recipiendum ita reſtringere, vt eo inconſulto irrita ſit receptio? Ratio dubitandi eſt, quia inferior Prælatus, v. g. Prior Abbas, ſeu Rector conuentus non recipit poteſtatem recipiendi nouitios ad profeſſionem à Prouinciali, ſeu Generali, ſed immediatè à Pontifice, ſeu à tota Religione ex authoritate Pontificis eo ipſo, quo ſuperior eſt, vt ſupponimus. Ergo nequit ſuperior Prælatus hanc poteſtatem inferiori reſtringere, & limitare; quia in ea poteſtate ei ſubordinatus non eſt, neque inferior dicendus. Cæterum verius credo cum Sanch. *lib.* 5. *ſum. c.* 4. *c.* 71. id poſſe iuſta, & legitima cauſa intercedente. Quia eſto inferior prælatus poteſtatem admittendi ad profeſſionem non recipiat à ſuperiore; at vſum, & exercitium illius habet ab illo pendentem, quia id recto religionis regimini conuenit; cum enim ſit illi inferior, & ſubditus abſolutè; expediebat in re tam graui plenè illi eſſe ſubiectum, & ſubordinatum. Eaque de cauſa Nicolaus III. *in c. exiit, de verb. ſignif. in* 6. *poſt medium.* §. *verum quia*, expreſsè dixit generalem ordinis D. Franciſci poſſe prouincialibus licentiam recipiendi coarctare non obſtante, quod poteſtas recipiendi iure ordinario prouincialibus competat. Duplici exemplo Sanch. *loco allegato* id ipſum confirmat. Primò de parocho, cui iure ordinario competit poteſtas aſſiſtendi matrimonio ſuorum ſubditorum, cuius aſſiſtentiam ita Epiſcopus limitare poſſe videtur in aliquo caſu graui, & vrgenti, vt nulla ſit eo inconſulto, quia ea ſuſpenſione videtur Epiſcopus ſic coniungendos à ſubiectione illius parochi quoad illũ caſum excludere. Secundò exemplo Abbatiſſæ potentis recipere in ſuo conuentu monialem, cui Epiſcopus, cum monaſterium ſubiicitur, interdicit, ne eo inconſulta aliquam admittat; aliàs admiſſio nulla ſit; ſicut enim ſi nollent moniales nouitias admittere; eáque de cauſa conuentui, ſignato termino, vt volentes recipiat, alioquin ſupplere poterit conuentus conſenſum, ſic poterit conuentus conſenſum in receptione alicuius monialis eo inconſulto ſuſpendere, ſi id communi bono conuentus expedire iudicauerit. Et ex his ſoluitur ratio contraria.

PVNCTVM IV.

An ſi profeſſioni deficiat aliqua ex ſubſtantialibus conditionibus, aliquem effectum & obligationem inducat.

SVMMARIVM.

1 *Nulla eſt obligatio ſeruandi caſtitatem, paupertatem, & obedientiam, eſt profeſſione nulla.*
2 *Proponitur quædam obiectio. Fit illi ſatis.*
3 *Non eſt obligatus inualidè profeſſus ratificari ſuam profeſſionem.*
4 *Nec religio poteſt compellere religioſum, qui tentauit nullitatem probationis, nec probauit vt ratificet.*

QVæſtio eſſe poteſt de duplici obligatione, nempe de obligatione ſeruandi caſtitatem, paupertatem & obedientiam, & de obligatione ratificandi profeſſionem.

1. Et quoad primam obligationem attinet, dicendum exiſtimo neminem inualidè profitentem ſiue bona fide, ſiue ex malitia obligatum eſſe ſeruare caſtitatem paupertatem, & obedientiam: nam horum obligatio oriri non poteſt, niſi ex verò voto. Sed votum in profeſſione emiſſum nullum eſt, nulla exiſtente profeſſione; quippe eſt illi eſſentiale, vel acceſſorium. Ergo nulla eſt obligatio.

2. Dices in profeſſione conſiderandam eſſe traditionem humanam; quia te Religionis tradis, vt Religioni inſeruias, & Deo obſequaris, & deinde viam promiſſam; qua hoc obſequium præſtare debet, ſcilicet obſeruando paupertatem, caſtitatem, & obedientiam. Poterit ergo traditio eſſe nulla; vel quia non acceptatur, vel quia tu illius incapax es, nihilominus promiſſionem obſeruandi caſtitatem, paupertatem, & obedientiam firmam perſiſtere, vt ſatis colligitur ex *c. quidam c. placet, de conuerſ. coniugat.* vbi coniugati irrita profeſſio obligat ad non petendum debitum, & ad abſtinendum à matrimonio contrahendo mortuo coniuge ob votum caſtitatis in illa profeſſione inualida emiſſum.

In explicatione huius obiectionis ſtat integra difficultatis ſolutio. Concedo in traditione illa duo interuenire, & traditionem Religioni factam, & promiſſionem de caſtitate, paupertate, & obedientia ſeruanda. At ita ſunt connexa inter ſe, corruente traditione promiſſionē corruere neceſſe ſit. Quia vt nemo præſumitur intentionem habere ſe obligandi ad ſeruandam paupertatem, caſtitatem, & obedientiam extra Religionem, ſed in Religione. Ergo ceſſante religioſo ſtatu corruit illorum votorum obligatio, niſi expreſsè de contraria voluntate conſtet. Solum ab hac regula excipiendus eſt caſus coniugati, qui bona fide profeſſionem irritam fecit, quem text. *in c. placet, c. quidam*, præſumit voluntatem habuiſſe ſe obligandi ad caſtitatem ſeruandam quantum commodè poſſit etiamſi profeſſio non ſubſiſtat: cui præſumptioni in foro conſcientiæ ſtandum eſt dum de contraria voluntate non conſtat, non autem præſumit voluntatem habuiſſe ſe obligandi ad paupertatem, caſtitatem, & obedientiam; quia hæc extra religioſum ſtatum raro promittuntur, & minus aptè obſeruantur. Obligatio ergo obſeruandi caſtitatem in dicto caſu non ex profeſſione inualida ortum habet; quia quod nihil eſt, nullum producere poteſt effectũ, ſed ex voluntate profeſſioni inualidæ adiuncta, & ab illa diſtincta, quam ius præſumit habere coniugatum bona fide profitentem. Extra hunc caſum non credo præſumptionem eſſe extendendam; quia eſt rigoroſa præſumptio, & contra communem modum operandi, & nullum in iure fundamentum habet. Quod clarius conuincitur, ſi aduertamus profeſſionē cōiugati non eſſe ipſo iure naturæ nullam, ſed iure tantum poſitiuo, ipſumque ius poſitiuum irritare, ſeu non acceptare illam profeſſionem quoad traditionem, emiſſionémque votorum paupertatis, & obedientiæ, acceptare verò illam quoad votum caſtitatis. Cùm autem hæc acceptatio in aliis profeſſionibus inualidis non requiratur, ſed potius de nullitate illarum abſolutè conſtat, nulla ex illis relinquitur, nec à iure relicta præſumitur. Et quidem in profeſſione inualida ob defectum ætatis, vel integri anni nouitiatus. Sanch. *l. 5. ſum c. 4. n. 105.* affirmat & bene tanquam omnino certum, nullam relinqui obligationem, vt expreſsè deciditur à Trid. *ſeſſ. 25. c. 15. de Regular.* ibi profeſſio antea facta ſit nulla nullámque inducat obligationem ad alicuius regulæ, vel Religionis, vel ordinis obſeruationem ad alios quoſcunque effectus.

3. Quoad ſecundam obligationem ratificandi profeſſionem attinet, credo nullam habere ſic inualidè profeſſum, ſiue bona, ſiue mala fide profeſſus fuerit; ſic docent Sanch. lib. 7. de matrim. *diſp. 37. n. 38. & 39.* Henriq. *l. 11. c. 11. n. 11.* Leſſius *l. 2. cap. 41. dub. 7. n. 65.* Suar. *tom. 3. de relig. l. 7. c. 7. à n. 6.* Ratio eſt, quia profeſſio eſt ſtatus ita arduus, & difficilis, vt ad illum ſuſcipiendum contra propriam voluntatem obligatus non ſis. Dices te non cogi contra propriam voluntatem; ſiquidem voluntatem ſaltem in foro externo habuiſti religioſi ſtatus ſuſcipiendi, & ratione illius cogeris. Sed contra, quia illa voluntas fuit inefficax, & nullius effectus. Ergo ex vi illius voluntatis neque ad obſeruationem rei promiſſæ, neque ad denuo promittendum obligari potes. Et licet in foro externo fuerit efficax, & effectum præſumatur habere, quia tamen re ipſa non habet, ſolum in foro externo cogi potes ad illius obſeruantiã, non in conſcientia, & ſecluſo ſcandalo. Quod ſi inſtes te non poſſe probare nullitatem profeſsionis, neque abſque ſcandalo, & periculo maioris damni fugere, & ex alia parte eſſe obligatum alimenta à religione ſuſcipere, illius priuilegiis vti, tum in recipiendis ordinibus, tum in adminiſtrandis Sacramentis, illiſve recipiendis, tum in diſpenſandis votis, tum in ſuffraganiis ferendis, quæ vero religioſo tantum conceduntur. Reſpondeo in hac perplexitate te gerere poſſe, ac ſi verus religioſus exiſteres, quoties abſque graui nota id vitare non potes ob ea, quæ dicta ſunt *tract. 3. de legib. diſp. 1. punct. 16.* Quapropter poteris alimenta à religione ſuſcipere, tum in compenſationē laboris, & miniſterij à te exhibiti, ſi fortè æquale ſit, tum animo ſatisfaciendi quando facultatem habueris ea in parte, qua ſuperauerint mercedem tuis obſequiis debitam. Item poteris ordines ſuſcipere: nam licet Eccleſiaſticum præceptum ſit neminem ordinari poſſe, quin vetus religioſus ſit, vel patrimonium habeat, ceſſat hoc præceptum, in caſu vrgentis neceſsitatis; ſicut ceſſat præceptum, ne excommunicatus, vel irregularis occultus Sacramenta miniſtret, ſi ſe excuſare non poteſt abſque ſuo graui damno. Item adminiſtrare Sacramenta, diſpenſaréque in voti potes virtute priuilegiorum aliis religioſis conceſſorum ob eandem rationē, & ſic abſoluti, vel diſpenſati, verè diſpenſati, & abſoluti manent iuxta *leg. Barbarius, ff. de officio Prætor.* quia habes titulum coloratum cum errore populi. Tu verò recipere Sacramenta pœnitentiæ, diſpenſari in votis ab iis, qui ſolum poteſtatem abſoluendi, vel diſpenſandi habent comparatione religioſorũ non potes, vt tradit Sanch. *ſuprà n. 42.* quia verus religioſus non es, & abſque vlla nota te excuſare potes, tum manifeſtando veritatem Confeſſario, qui in illo foro tibi fidem adhibere debet, tum accedendo ad alios, quorum poteſtas ad ſeculares extendatur. Denique ſuffragia in electionibus ferre potes, & electioni de te factæ conſentire, dum via apta euadendi tibi non occurrit fere in his omnibus conſentit Nauarr. *lib. 3. conſ. tit. de regular. conſ. 5. aliàs 26. & comment. 4 de Regular. n. 74.* Sanch. *lib. 7. de matr. diſp. 37. à n. 38.* Leſsius *li. 2. c. 41. dub. 7. n. 65. verſ. notandum,* Suar. *to. 3. de relig li. 7. c. 2. n. 6.*

4. Sed an Religio compellere poſſit Religioſum, qui tentauit nullitatem ſuæ profeſſionis nec probare potuit, vt verè, & ex animo ratificet? Suar. *d. c. 2. n. 7. & 8.* affirmat tanquam probabilius, quia religio habet ius retinendi ſic profeſſum. Ergo habet ius, vt debito modo retineat, ſed debitus, & conueniens modus retinendi religioſum eſt votorum vinculis, & profeſſione alligare, quia non debet eſſe retentio coacta, ſed voluntaria: non enim religio carcer eſt, ſed paradiſus, neq; Deus vult coactum ſeruum, ſed ſpontaneum. Cæterum etſi hoc ſit probabile verius credo cum Nauarr. Leſſio, & Sanch. *ſuprà* relatis, non poſſe religionem cogere ad veram ratificationem. Nam hæc poteſtas oriri non poteſt, niſi ex profeſſione. Ergo pro qualitate profeſſionis eſt poteſtas. Cum autem profeſſio vera non ſit, ſed ſolum præſumpta, poteſtas cogendi religioſum vera eſſe non poteſt, ſed ſolum præſumpta. Diximus verò *tract. de legib. diſp. 1. punct. 14. n. 11.* Leges in falſa præſumptione fundatas obligationem in conſcientia non inducere. Ergo ex vi legis, & præcepti impoſiti ob hanc falſo præſumptam profeſſionem nulla in conſcientia induci poteſt obligatio. Adde, religioſus media profeſſione non ſe tradit religioni, vt illum compellat ad profitendum, ſed vt illum compellat ad obſeruandam profeſſionem, ergo ſolum hanc compulſionem facere poteſt religio, non illam.

P V N C T V M V.

Qualiter profeſſio nulla ratificari poſſit, & rata eſſe cenſeatur.

S V M M A R I V M.

1 *Profeſſio nulla eſſe poteſt ex variis impedimentis.*
2 *Ad ratificandam profeſſionem debet tolli impedimentum, & adeſſe nouus conſenſus tum profeſſi, tum religionis.*
3 *Hic conſenſus debet eſſe ex notitia nullitatis.*
4 *Proponitur quædam obiectio, & explicatur qualiter ex parte religionis adeſſe debeat ſcientia nullitatis.*
5 *Reualidatio profeſſionis inualidæ inducitur dilatione habitus profeſſorum per quinquennium.*
6 *An nouitiatus repetendus ſit, affirmant aliqui ſi non fuit completus, vel ſi fuit irritus ſecus ſi completus fuit.*
7 *Verius eſt nouitiatum in nullo caſu eſſe repetendum.*
8 *Quid facere debeas, ſi priori ſententia de repetendo nouitiatu adhæreas?*
9 *Non eſt opus repetere ſolemnitates accidentales.*
10 *An ſic tacite progreſſus ſe gerere poſſit, ac ſi expreſſè profeſſus eſſet.*

1. PRofeſſio poteſt eſſe nulla ex impedimento ſe tenente ex parte ſolius profeſſi, vel ex parte ſolius religionis, vel ex parte vtriuſque. Impedimenta, quæ ſe tenent ex parte ſolius profeſſi ſunt, ſi fictè, vel ex metu, aut dolo conſentit. Ex parte religionis, ſi conſenſit non habens facultatem, vel habens facultatem conſenſit fictè, aut dolo, vel errore ſubſtantiali inductus. Impedimenta ex parte vtriuſque voco, quæ tam traditionem profeſſi, quam acceptationem recipientis vitiant, ſi ante legitimam ætatem, vel non completo nouitiatus anno, vel exiſtente impedimento ſubſtantiali, quale eſt eſſe coniugatum, & in pluribus religionibus, eſſe ſeruum, eſſe homicidam, eſſe infamem, &c. profeſſio facta ſit.

2. Hæc profeſſio nulla ratificari nõ poteſt niſi ſublato impedimento, & nouo conſenſu profeſſi accedente, nouáque acceptatione religionis; quia ſtante impedimento, & cõſenſus profeſsi nullus fuit, & acceptatio religionis nulla. Tolli ergo debet impedimentũ, vt hæc omnia valida ſint. Deinde nouus cõſẽſus tã ex parte profeſſi, quàm ex parte religionis eſſe debet: quia quod à principio nullũ eſt, tractu temporis conualeſcere nõ poteſt. Quod verũ eſt, etſi impedimentũ ſe teneat ex parte tantũ profeſſi, ſiue ex parte religionis tantũ, ex quacunq; enim parte apponatur impedimẽtũ, totam profeſsionē vitiat. Quod ſic explico. Ponamus conſensũ profeſsi nullũ fuiſſe eo quod ficte, metu, vel dolo cõſenſerit, hac nullitate poſita cõſẽſus religionis nullus eſt. Tũ quia nõ poteſt eſſe conſẽſus acceptandi obligationem nullam. Tum quia non poteſt eſſe conſenſus ſe obligandi ad alendũ, ſuſtentandum, & regendũ eum, qui nõ ſe obligauit religioni obſequuturũ. E contra ſi ex parte religionis appoſitum fuit impedimentum; quia carens poteſtate profeſsionem acceptauit, vel eam acceptauit fictè, aut errore ductus, eo ipſo conſenſus profeſsi nullus fuit: quia nunquã cenſendus eſt profeſſus ſe velle religioni tradere, & obligari, niſi religio ſe illi obligatum tradat eum retinendi, alendi & gubernandi; eſt enim profeſsio mutuus contractus, mutuáque religioſi, & religionis obligatio, ac proinde vitiata vna parte vtraque

que vitiata manet, & vna reparata, altera reparari debuit, ſic docuit Azor. *l.12.c.4.q.7.* Baſil. Legion. lib.4. de matrim. *c.25. in fine*, & plures relati à Sanc. *l.2. de matr. diſp.32.n.8.* & quãdo impedimentum afficit tam religioſum, quam religionem defendit pluribus relatis Sanchez *d.l.2. diſp.36.n.3.* & *4.* & latius *l.7 diſp.37.n.64.* Suar. *t.3. de relig. l.7.c.1.à n.16.* Leſſius *l.2.c.41. dub.7. circa finem, n.67. verſ. quarto requiritur.*

3. Hinc deducitur non poſſe ratificari profeſſionem, niſi profeſſus profeſſionis ante factæ nullitatem cognoſcat. Quia habere non poteſt voluntatem ratificandi profeſſionem, niſi cognoſcat ratificationem poſſibilẽ ſibi eſſe, ſed ratificatio poſſibilis non eſt, niſi profeſſio nulla extiterit. Ergo non poteſt habere voluntatem ratificandi, niſi nullitatem profeſſionis cognoſcat. Sic Caietan. 2.2. *q.189. art.5.* Nauarr. *com.4. de Regular. n.75.* & in ſum. *c.12.n.71.* & *in variis conſiliis tit. de Regularib.* Azor. 2. *p.l.12.c.4.q.7.* Sanch. l.7. de matr. *diſp.37.n.59.* Suar. *t.3. de relig. l.7.c.1.n.4.* Leſſius *l.2.c.41. dub.7.n.60.* Laym. l.4. ſum. *tract.5.c.5.n.9.* Ab hac tamen regula excipiendus eſt, qui vellet profeſſionem ſuam ratam eſſe, ſi fortè à principio fuit inualida, ſic enim eſto inualidam eſſe determinatè non cognoſcat, tamen ſub ſtatu poſſibili, & ſub ea conditione eam ratificare intendit, quod ſufficiens eſt ad inualidam profeſſionem ratificandam, vt bene notauit Leſſius *loco allegato.*

Quæ dicta ſunt de profeſſo exiſtimo dicenda eſſe de religione, neceſſarium inquam eſſe, vt religio nullitatem profeſſionis cognoſcat, & ea notitia poſita velit profeſſi nouum conſenſum acceptare, & ſe denuo obligare ad profeſſum retinendum, alendum, & gubernandum. Nam cum reualidatio profeſſionis fiat noua religioſi traditione, nouáque religionis acceptatione, & vtraque æque neceſſaria ſint. Et hæc omnia libera eſſe debeãt, neceſſario ſcientia nullitatis, vel illius æquiualens præcedere debet, quod dixerim ob illam voluntatem quaſi conditionatam ratificandi profeſſionem, ſi de facto profeſsio nulla perſiſtit.

4. Quod ſi dicas Concil. Trid. *ſeſſ.25.c.19 de regularib.* præſumit profeſſum ante ætatem legitimam, vel per vim, aut metum tranſacto quinquennio ratificaſſe profeſſionem; eáque de cauſa ſic profeſſus non admittatur ad allegandas cauſas nullitatis. De conſenſu autem religionis, & ratificatione illius, vtpote ignara impedimenti nihil ſtatuitur. Ergo in ratificatione profeſſionis ſolus cõſenſus profeſſi, & ſcientia ex parte illius, eſt non conſenſus, neque ſcientia nullitatis ex parte religionis expoſtulanda eſt. Reſpondeo hoc argumento conuinci non eodem modo ſcientiam nullitatis profeſſionis ex parte religionis, ac ex parte profeſſi requiri; tametſi ex parte vtriuſque nouus cõſenſus expoſtuletur. Ex parte namque religionis nulla determinata ſcientia nullitatis requiritur, quia conſenſus illius præſtatur, quoties profeſſus ſuam profeſſionem ratam habuerit, quod abunde colligitur tum ex dicto loco Tridẽt. tum ex *c. Ad noſtram, c. ſignificatum de regularib.* Tum ex *c.1. eodem tit. in 6.* quibus in locis profeſſus ante ætatem legitimam cenſetur ratificaſſe ſuam profeſſionem per continuam habitus profeſſorum delationem, & eorum exercitia nulla mentione facta de acceptatione religionis, & merito nulla fit mentio de acceptione religionis, eo quod Pontifex ſupremus religionum prælatus media religione ſemper acceptat, ſuúmque cõſenſum de facto præſtat, quoties profeſſus ſuum præſtiterit, & religio expreſsè non contradixerit: ſic docuit Leſſius *lib.2. c.41. dub.7. in fine, n.61.* Sanch *l.7. de matr. diſp.37.n.64.*

5. Igitur reualidatio profeſſionis inualidæ caſu quo nouo expreſſo conſenſu non fiat, profeſſione tacita inducitur, nempe delatione habitus profeſſorum, & eorum exercitiis; iis enim ſignis poſitis ius præſumit profeſſum poſt ſcientiam nullitatis ſuæ profeſſionis denuo conſenſiſſe. Sed an hæc præſumptio niti poſſit annali habitus profeſſorum delationi poſt integrum nouitiatus annum, non caret difficultate; ſi quidem ea dilatione inducitur tacita profeſſio. At verius eſt delationem per quinquennium eſſe neceſſariam, quia Trid. *ſeſſ. 25. cap.14.* concedit intra quinquennium ius reclamandi. Ergo illo durante non præſumit ratificatam eſſe. Neque obſtat tacitam profeſsionem annali delatione habitus profeſſorum induci; quia hoc eſt verum, quando præſumi non poteſt alius animus geſtandi habitum, niſi de profeſsione emittenda, at in eo qui profeſsionem (eſto inualidè) fecit, præſumi poteſt alius animus geſtandi habitum, quàm de ratificanda profeſſione, nempe geſtandi habitum, quia profeſſus reputatur; eaque de cauſa longiorem dilationem habitus ratificatio requirit, quam noua profeſsionis tacitæ emiſsio. Præterquam quod non ſolent breui tempore impedimenta remoueri, neque eorum notitia haberi, & ita requiri quinquenniũ à die profeſſionis inualidè factæ affirmat Sanch. l.7. de matr. *diſp.37.n.10.*

6. Difficultas autem grauis eſt; an nouitiatus repetendus ſit ad hanc reualidationem faciendam? Et quidem quando profeſsio nulla fuit ex eo quod integer annus nouitiatus præmiſſus non fuerit, videtur certum præmitti debere: nam concilium *ſeſſ.25.c.15. de regularib.* expreſsè annullat profeſsionem factam ante 16. ætatis annum, & antè expletum annum probationis, quod certè de profeſsione tacita potius quam expreſſa eſt intelligendum. Ergo quouſque annus probationis præmittatur, profeſsio rata cenſeri non poteſt. Et idem eſt quoties præmiſſus nouitiatus irritus fuerit; quia quod nullum eſt, nullum præſtat effectum. Sic Nauarr. *lib.3. conſ. tit. de Regularibus conſ.5.* aliàs *26.n.17.* & *19.* Man. 2. *tom. ſum. c.5 n.2.* Suar. *tom.3. de relig. lib.7. c.1.n.8.* Quando verò annus probationis integrè, & validè factus eſt, & profeſſio ob aliquod impedimentum nulla fuit, eſto probabile affirmet Suar. *d. cap.1. n.34.* non eſſe opus nouum nouitiatum irritare, at probabilius cenſet neceſſarium eſſe; eo quod nouitiatus ita profeſſioni præmittendus eſt, vt profeſſio immediatè nouitiatum ſuccedat; aliàs interruptione illa, quaſi extinctus cenſeri debet.

7. Cæterum verius credo neque in vno caſu, neque in aliò nouitiatum eſſe iterandum, & reualidationi præmittendum. Et quidem quando nouitiatus validus, & integer præmiſſus fuit tanquam certum ſupponit Sanch. *lib 7.* de matr. *diſp. 37. n.45.* Quia Trid. ſolum requirit ad valorem profeſſionis, vt illam emittens prius per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione extiterit. Quod optimè verificatur de eo, qui inualidè profeſſus fuit, & per annum integrum poſt ſuſceptum habitum in probatione extitit. Neque inde fit nouitiatum iterandum non eſſe ab eo, qui completo anno probationis nõluit profeſſionem facere, ſed religionem dimiſit, vel ab ea fuit expulſus, & poſtea habitum ſuſcepit; quia de eo non verificatur poſt ſuſceptum habitum, quem profeſſio ſubſequitur, in profeſſione per annum extitiſſe. Nam prima ſuſceptio habitus dimiſſione illius omnino fuit extincta, non autem fuit extincta ſuſceptio habitus per profeſſionem inualidam. At quando nouitiatus inualidus fuit, aut integer præmiſſus non eſt, ſi tamen per annum ſub habitu religioſo, & religionis obſeruatione extitit; ea ratione moueor ad aſſerendũ non eſſe opus probationis annum profeſſioni præmittendũ, interdicenſque illius renuntiationem hunc caſum minimè comprehendit, vtpotè in quo ceſſat finis à Trid. ſpectatus. Finis inquam Trid. ſtatuentis probationis annum fuit, vt religio mores profeſſi, & profeſſus auſteritates religionis ſatis experiretur. Sed hæc experientia eodem prorſus modo habetur, ſiue profeſſus ſub titulo nouitij, ſiue ſub titulo profeſſi in religione perſiſtat. Ergo eo caſu probatio rigoroſa neceſſaria non eſt. Deinde, ſi annus probationis ad reualidandam profeſſionem neceſſarius foret, deberet profeſſurus manifeſtare religioni nullitatem; vt eum in probatione retineret, annus namque nouitiatus tam in fauorem religioſi, quam religionis ſtatutus eſt. At dum religio reputat illum profeſſum, nequaquam in probatione retinet, de cuius eſſentia eſt dimittendi probatum, ſi diſplicuerit, ſed potius retinet illum, quia exiſtimat ritè probatum eſſe, nullamque dimiſſionis poteſtatem habere. Debet ergo religio cognoſcere ſe religioſum probare, vt ipſe in probatione ſtare cenſendus ſit. Hoc autem præterquam quod difficillimum eſt, & ſatis durum, admittendum non eſt abſque manifeſto textu, vel ratione, quæ nulla ſunt. Non igitur in eo caſu nouitiatus neceſſarius eſt ad profeſſionem ratificandam, & ita tenet Azor. *1. p. inſtit. moral. l.12.c.1. q.6. §. ſi quæras*, Sanch. *l.7. de matr. diſp.37.n 47.* Leſſius *l.2.c.41 dub.7.n.66.*

8. Verum ſi quis contrariæ ſententiæ adhæreat exiſtimans neceſſarium eſſe profeſsionis ratificationi præmitti integrum nouitiatus annum, monere debet prælatum penes quem eſt poteſtas recipiendi, vt eum tanquam nouitium tractet detectâ prioris profeſsionis nullitate, quod ſi non ſolùm cõſenſus prælati, ſed conuentus neceſſarius ſit, monet Sanch. *lib.7. diſp.37. n.57.* & *65.* vt tacito nomine profeſsi conſenſus conuentus expoſtuletur, vel à Pontifice diſpenſatio nouitiatus obtineatur.

9. Illud verò eſt omnino certum opus non eſſe cæremonias ſolitas in profeſſione obſeruare, cum hæ non ad eſſentiam profeſſionis, ſed ad ornatum pertineant, Azor. 1. *p. inſt. moral. l.12. c.4. q.7.* Sanch. *diſp.37 n.66.*

10. An autem hic tacitè profeſſus frui poſſit priuilegiis, ac ſi vere eius profeſſio expreſſa valida fuiſſet? Reſpondet Sanch. *n.67.* frui poſſe quoad res parui momenti, quales ſunt primum locum tenere, primo ſuffragium ferre; non tamen quoad res magnæ conſiderationis, qualis eſſet electio actiua, vel paſſiua prælati; tunc enim debet diſpenſationem procurare, & interim ab his officiis, & priuilegiorũ vſu obtinere, ſi fortè abſque nota poſsit. Cæterũ aliter diſtinguendum exiſtimo, aut profeſsionis nullitas ſecreta eſt, aut publica; ſi nullitas profeſsionis ita ſecreta ſit, vt nullus ſit timor, quod probari poſsit in foro externo; credo probabile eſſe, ſic tacitè profeſſum poſſe omnia munia expreſsè profeſsi exercere, atque adeò eligi in prælatũ. Nam eſto in *c. nullus de Electione, in 6.* prohibeatur eligi ad prælaturã, qui profeſſus expreſsè nõ fuerit, hic ex benigna interpretatione expreſsè profeſſus reputãdus eſt; cũ verè profeſſus ſit, & quoad Eccleſiã expreſſus reputetur. Secus verò dicẽdũ eſt in his electionibus, ſi nullitas profeſsionis manifeſta ſit, vel facilè manifeſtari poteſt, quia neque in re ipſa, neque in iudicio firmo Eccleſiæ profeſſus expreſſus exiſtit. Nulla ergo cauſa eſt ob quam poſſit electionib. expreſsè tãtũ profeſſo cõceſsiſſe ingerere, niſi fortè ex graui nota excuſetur, dũ diſpẽſationẽ procurat, ſic docuit Sua. *t.3. de relig. l.7. c.1.n.36.* & *37.*

PVNCTVM VI.

An in Societate Ieſu eſſe poſſit ratificatio profeſſionis, vel incorporationis inualidæ.

SVMMARIVM.

1 *Proponitur dubitandi ratio.*
2 *Statuitur in Societate Ieſu eſſe poſſe profeſſionis, ſeu incorporationis inualidæ ratificationem.*
3 *Iiſdem actibus ac in aliis religionibus inducitur ratificatio.*

1. Videtur in Societate Ieſu non poſſe inualidam profeſſionem aut incorporationem ratificari; quia modus ordinarius ratificandi profeſſionem inualidam eſt tacita profeſſionis emiſſio. At in Societate Ieſu non datur tacita profeſſio, vt conſtat ex his, quæ diximus *hac diſp. punct. 1. in fin.* Ergo non poteſt eſſe profeſſionis, vel incorporationis inualidæ reparatio.

2. Cæterum dicendum eſt eſſe poſſe, & verè eſſe in Societate profeſſionis, ſeu incorporationis inualidæ reparationem. Quia hæc reparatio profeſſionis inualidæ non ſolum iure antiquo, ſed nouo Trid. *ſeſſ. 25. c. 19. de regular.* taciturnitate quinquennij approbata eſt in fauorē religioſi ſtatus, & in pacem & quietem religioſorum, à quo iure ſocietas excepta non eſt, nec excipi conueniebat, ſic docuit Suar. *t. 4. de relig. tr. 10. lib. 3. c. 8. à n. 5.* Neq; obſtat profeſſionem, ſeu incorporationem tacitam non habere locum in Societate, quia hoc eſt verum de profeſſione, ſeu incorporatione tacita, quæ primò, & per ſe fit, ſecus verò quæ fit ad reparationem profeſſionis, ſeu incorporationis inualidæ. Nam cum de hac reparatione nihil Societas diſpoſuerit, & Trid. in ſuo generali decreto Societatem non exceperit, efficitur ſanè voluiſſe comprehendere.

3. Quod ſi inquitas, quibus actibus reualidatio profeſſionis, ſeu incorporationis in Societate inducta eſſe cenſeatur? Reſpondeo induci eodem modo, ac in aliis religionibus, nempè annali geſtatione habitus profeſſorum, ſeu incorporatorum, & eorum exercitiis. Neque obſtat hæc omnia nouitiis communia eſſe, quia ſufficit, quod etiam ſint profeſſorum, ſeu incorporatorum propria. Neque item obſtat in Societate varios gradus eſſe, quibus ſtatus religioſus conſtituitur, nempe ſcholarium, coadiutorum, formatorum, profeſſorum, trium, vel quatuor votorum, quominus nō poſſit reualidatio fieri in aliquo determinato gradu. Fit enim reualidatio in eo determinato gradu, in quo expreſsè, eſto inualidè, quis conſtitutus eſt; quia ad eum ratificandi ſubſequens geſtatio habitus, & exercitia diriguntur.

PVNCTVM VII.

Qualiter inualidè profeſſis, ſeu in Societate incorporatis liceat religionem deſerere, & aduerſus illam reclamare.

SVMMARIVM.

1 *Quid ſtatuerit Trident.*
2 *Procedit conſtitutio æquè de incorporatis per vota biennij in Societate, ac de profeſſis.*
3 *Computatur quinquennium à die profeſſionis.*
4 *Procedit aduerſus ignorantem, & impeditum ſecundum opinionem Sanch.*
5 *Numeratur quinquennium à die profeſſionis, vel à die ſublati impedimenti cogniti, quoad effectum ratificationis, ſeu reclamationis?*
6 *Coram quo ſuperiore reclamatio facienda eſt.*
7 *Ad allegandas cauſas nullitatis debes habitum retinere, nec à ſuperioris obedientia diſcedere.*
8 *Si certo cognoſcis profeſſionem nullam fuiſſe, nec ratificaſſe, an fugere poſſis. Affirmant aliqui.*
9 *Diſtinguendum eſt de profeſſione, quam nullam eſſe probare potes, vel quam non potes probare.*
10 *Si de facto fugias etiam eo caſu, quo profeſſionem nullam eſſe probare poſſes, non teneris redire.*
11 *Elapſo quinquennio audiri non poteſt religioſus.*
12 *Dictum decretum non habet locum niſi impedimentum ſublatum ſit.*
13 *Si ſublatum ſit impedimentum, & nulla adfuit impotentia reclamandi, an poſſit dari reſtitutio in integrum? proponitur dubitandi ratio. Reſoluitur poſſe.*
14 *Diuerſimodè minoribus, & maioribus hoc beneficium conceditur.*
15 *Quo tempore poſt quinquennium allegare poſſit maior ignorantiam, vt detur reſtitutio.*
16 *Rogatus an ſciuerit, negare poteſt, ſi non ratificauit.*

1. Cum ſæpè contingat profeſſionem inualidam eſſe, neq; ſic profeſſum velle illam ratificare Trid. *ſeſſ. 25. c. 19.* in hæc verba ſtatuit. Quicunq; regularis prætendat ſe per vim, & metum ingreſſum eſſe religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam profeſſum fuiſſe, aut quid ſimile, velletque habitū dimittere quacunque de cauſa, aut etiam cum habitu diſcedere ſine licentia ſuperiorum non audiatur, niſi intra quinquennium tantum à die profeſſionis, & tunc non aliter, niſi cauſas, quas prætenderit, deduxerit coram ſuperiore ſuo, & ordinario. Quod ſi antea habitum ſponte dimiſerit, nullatenus ad allegandum quamcunque cauſam admittatur, ſed ad monaſteriū redire cogatur; & tanquam apoſtata puniatur, interim verò nullo priuilegio ſuæ religionis iuuetur. Ex quibus verbis conſtat ſic inualidè profeſſū intra quinquenniū à die profeſſionis, & non vltra allegare poſſe cauſas nullitatis ſuæ profeſſionis, modo tamē habitum propria authoritate non dimittat, neque ex religione ſine ſuperiorum licentia habitu retento diſcedat. Nam ſi habitum dimittit ſponte, denegatur illi audientia, & pœnis apoſtatæ punitur, nulloq; religioſi priuilegio iuuatur.

2. Quod decretum æquè de incorporatis per vota biennij in Societatem loquitur, ac de profeſſis tum Societatis, tum aliarum religionum, quia verè religioſi ſunt, & quantum eſt ex parte ſua ſe religioni, & diuino obſequio perpetuo emanciparunt, Suar. *t. 4. de relig. tr. 10. l. 3. c. 8. num. 6.* Item hoc decretum comprehēdit milites S. Ioan. Hieroſolimitani. Nam eſto communiter in decretis Trid pro regularibus editis hi milites, & aliorum militarium ordinum non comprehenduntur, niſi eorum expreſſa mentione facta. At in hoc decreto ex declaratione Cardinalium milites S. Ioan. cenſentur comprehenſi, vt tradit deciſum Barb. *d. loco conſily, & 3. de poteſt. Epiſc. alleg. 104. n. 10.* Suar. *t. 3. de relig. lib. 1. c. 4. in fine.*

3. Primò ergo ſtatuit Concilium quinquennium, intra quod religioſus reclamare poſsit, computari à die profeſsionis, quam ipſe religioſus oppugnare intendit. Quæ verba difficultate non carent; nā ſæpè ab illo die non ceſſat impedimentū, quod nullā reddit profeſsionē, & ſæpè ignoratur ob illud impedimentum nullam eſſe profeſsionem, quomodo ergo ab eo die computandum eſt quinquenniū? Deinde ex hac quinquennij perſeuerātia præſumit ius ratificaſſe ſuam profeſsionē caſu quo nulla fuiſſet; at ſi toto ferè quinquennio durauit impedimentum, quod reddidit profeſſionem nullam, aut illius ignatus fuit, nulla ratione poterit ius eo tempore præſumere ratificati profeſſionem, cum id ſit impoſſibile: ergo quinquennium ex quo hæc præſumptio deſumitur non à die profeſſionis, ſed à die ſublati impedimenti cogniti computandum eſt. Neque hæc doctrina pugnat cum Trid. decreto dicentis quinquennium ad reclamandum computandum eſſe à die profeſsionis tantum, quia id debet intelligi, caſu quo ab ea die ceſſet impediment. quod verè eſſe tale religioſus cognoſcebat.

4. Nihilominus Sanch. *li. 7. de matr. diſp. 37. à n. 19.* latè probat hoc quinquenniū cōputandū eſſe à die profeſsionis tātū, & procedere aduerſus, ignorātē, & impeditū. Mouetur quia ſic profeſſo interdicitur trāſacto quinquēnio audiētia non in odiū ſuæ negligentiæ, quod toto eo tēpore non reclamauerit, ſed in fauorē religionis, ne litibus oppugnātibus ſuas profeſſiones perturbentur; at quoties tēpus datur alicui ad agendū, & non in odium, ſed potius in fauorē tū ipſius, tū alterius, currit ignoranti & impedito, vt eum Gloſſa *c. ſtatutum,* verbo *numerandū, de prebendis in 6.* aliiſque doctoribus firmat Sanch. *ſuprà,* Ergo hoc quinquēniū currit ignorāti impedimētū, & impedito ad reclamādū. Secundò probat; quia præſcriptio procedit aduerſus ignorātē, & impeditū, tametſi ob ignorātiā & impedimētū reclamandi reſtitui poſsit. Cōfirmat, quia eſto præſcriptio nō currat cōtra habētē impedimētū iuris denegantis actionē; at benè cōtra habentē impedimētū facti cū beneficio reſtitutionis. At qui profeſsionē fecit impeditus durāte impedimēto optimè poteſt reclamare, quod ſi ob ignorātiā omittit non ex iure, ſed ex facto impeditur, ergo currit illi tēpus. Tertiò, nō obuiaretur litibus, nec religionis trāquillitas obtineretur, quod fuit illius decreti intentū. ſi contra lapſum quinquēnij cōcederetur allegatio ignorātiæ. Tandem probat ex verbis Trid. niſi intra quinquennium tantum à die profeſſionis numerandum, & ponderat dictionem *tantum* quæ excluſiua eſt, & affirmatiua illius, quod ponit, & negatiua omnium aliorū caſuum præter expreſſos, *leg. ob æs, C. de prædiis minor. & l. contractum ff. de regu. iuris c. cum Eccleſia Sutrina de cauſa poſſeſſ. & propter.* Deinde pōderat dictionem *tantum* non fuiſſe neceſſariam, ſed additā eſſe maioris claritatis gratia, & vt nullus ambigendi locus ſupereſſet numerationem faciendam eſſe à die profeſſionis, procedereque contra ignorantem, & impeditum.

5. Verū retinenda eſt prior ſententia, quam ipſemet Sanch. videtur probaſſe *d. diſp. 37. n. 34.* ibi enim probet, ſi toto quinquennio durauerit impedimentum, aut impotētia reclamandi, illud quinquennium non eſſe numerandum, tametſi ſubdat non aliud quinquennium concedendum eſſe ſed arbitrio prudentis tempus eſſe ſignandum, intra quod reclamare, & audiri poſſit. Quod ſi intra quinquennium ceſſauerit impedimētum, videndum eſt (inquit) an arbitrio prudentis ſufficiens tempus intra illud manet ad reclamandum: ſi enim manet, non eſt aliud tempus indulgendum, ſecus è contra. Ergo quinquennium in ſententia Sanch. non currit impedito à die profeſſionis. Ratio autem meo iudicio eſt efficax: nam hoc quinquennium, quo tranſacto interdicitur religioſo poteſtas oppugnandi

Digitized by Google

pugnandi ſuam profeſſionem, eſto præſcriptum non ſit in odium ſuæ negligentiæ, ſed in religionis, & religioſorum quietem, & tranquillitatem; at præſcriptum eſt ob præſumptionem profeſſionis eo tempore ratificatæ, ſed durante impedimento, illudve ignorante profeſſo, profeſſio ratificari non poteſt. Ergo non poteſt eſſe præſumptio pro illo tempore, ergo nec præſcriptio, quæ in tali præſumptione fundatur. Secus verò eſt in aliis præſcriptionibus à iure conceſſis ex poteſtate reipublicæ, & independenter ab aliquo actu proprio illius aduerſus quem præſcribitur: per quæ ſoluta eſt prima & ſecunda ratio adducta à Sanch. Ad tertiam dico non quamlibet ignorantiam impedire lapſum quinquennij, neque allegari poſſe; ſi enim ignorares ſolum tibi concedi quinquennium ad reclamandum, ex hac ignorantia non impeditur lapſus quinquennij, quia non impeditur præſumptio ratificatæ profeſſionis; ac proinde contra lapſum quinquennij eam ignorantiam allegare non poſſes. At ſi ignoraſſes impedimentum, eámque ignorantiam in foro externo probare poſſes, abſque dubio non tibi curreret quinquennium, ſed quia hæc ignorantia eſt aduerſus iuris præſumptionem, præſumit enim ius te ſcire impedimentum, velléque illo ſublato ratam profeſſionem habere; ea de cauſa non admittitur ignorantiæ probatio via ordinaria, ſed ad ſummum reſtitutionis beneficio. Et caſu quo aliis coniecturis præter ignorantis dictum, & iuramentum probari poſſet. Ad vltimam iam dictum eſt quinquennium numerandum eſſe à die profeſſionis tantum ceſſante impedimento, & ignorantia illius. Quod ſi obiicias: impedimentum metus, & ætatis de quo expreſsè Concilium locutum eſt, non ſolet ceſſare à die profeſſionis, ſed aliquo tempore prorogatur, & tamen Concilium à die profeſſionis dicit quinquennium numerandum. Ergo currit quinquennium impedito. Propter hanc obiectionem motus eſt, Sanch. *d. diſp.* 37. *n.* 34. ad aſſerendum currere tempus quinquennij impedito, modo intra quinquennium habeat tempus arbitrio prudentis, quo & profeſſionem ratificare poſſit, & aduerſus factam reclamare. Sed mihi longè verius apparet quinquennium computandum eſſe à die ſublati impedimenti cogniti, ſeu à die, quo religioſus tollere illud poterat, ſed quia hoc impedimentum vis, & metus, imò & ætatis ceſſare ſolet à die profeſſionis, eſto aliquando vlterius prorogetur, ea de cauſa Concilium in deciſione ſpectauit id, quod eſt per ſe, & quod ex accidenti contingit, ita expreſsè docuit Suar. relato Nauar. *t.* 3. *de relig. lib.* 7. *c.* 4. *n.* 6. Deinde interrogo à doctiſſimo Sanch. quod tempus prudens arbitrabitur ad ratificandam profeſſionem, niſi quinquennium; ſi quidem Concilium prudentiſſimè omnia gubernans id determinauit, præcipuè cum ipſemet Sanch. *d. diſp.* 37. *n.* 10. optime affirmauerit non annali geſtatione habitus, neque profeſſorum quibuſcumque exercitiis induci tacitam profeſſionem expreſsè reparatiuam, ſed quinquennij tempus neceſſarium eſſe iuxta decretum Concilij. Signum ergo eſt quinquennium numerandum eſſe per ſe à die profeſſionis caſu quo auferatur impedimentum; ſin minus à die ſublati impedimenti cogniti. Vnde ſi impedimentum toto priori quinquennio durauerit, ab eo die, quo ſublatum fuerit, eſt numerandum quinquennium.

Dixi numerandum eſſe quinquennium à die profeſſionis, vel à die ſublati impedimenti cogniti quoad effectum inquam ratificandi profeſſionem, & denegandi audientiam quinquennio tranſacto. Nam quoad effectum reclamationis optimè poteſt profeſſus ſtatim reclamare ſtante impedimento, & efficacius quàm illo ſublato, vt de ſe conſtat.

6. Hanc reclamationem debes facere coram ſuperiore illius conuentus, in quo profeſſionem emiſiſti, & coram ordinario illius loci, in quo monaſterium ſitum eſt. Quod ſi idem fuerit ordinarius loci, & ſuperior conuentus, coram illo ſolo cauſa eſt decidenda; quia Concilium loquitur, quando ſunt diuerſi, vt frequentius contingit, & notauit Barboſa 3. *p. de poteſt. Epiſc. alleg.* 104. *n.* 11.

7. Verùm ad allegandas cauſas nullitatis debet habitum retinere & obedientia ſuperiorum non diſcedere. Quod ſi habitum ſpontè intra quinquennium dimiſeris (hoc eſt abſque iuſta, & rationabili cauſa, qualis eſſet, ſi denegaretur tibi potentia ad reclamandum) audiri non debes. Ob iuſtam igitur, & rationabilem habitus dimiſſionem, ſeu quæ iuſtè putatur, non eſt audientia deneganda Nauarr. *comment.* 4. *de regular. n.* 78. Azor. 1. *p. li.* 12. *c.* 4. *vlt.* Sanch. lib. 7. de matr. *diſp.* 37. *n.* 3. Leſſius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 7. *n.* 64. Suar. *t.* 3. *de relig. lib.* 7. *c.* 3. *n.* 13. At deneganda eſt audientia ob temeram habitus dimiſſionem. Sed hoc, vt ſonat, durum eſt, obligaris namque ad ſeruiendum religioni in perpetuum, vel ad perpetuò exulandum cum non leui timore, & diſcrimine. Quapropter quæ Nauarr. *d. comment.* 4. *de regul. n.* 78. quem ſequitur Sanch. *d. diſp.* 37. *n.* 4. Leſſius *dub.* 7. *n.* 64. exiſtimant rigorem illum temperandum eſſe, vt intelligatur te non eſſe audiendum, dum habitum non reaſſumis, ſecus verò ex bono, & æquo habitu reaſſumpto; quia reaſſumptione habitus, ad religionem redditur, religio reſtituta eſt ad ſuam priſtinam poſſeſſionem, qua per dimiſſionem habitus, & fugam ſpoliata fuerat, conſentit Suar. *t.* 3. *de relig. lib.* 7. *c.* 3. *in fine, n.* 14. cum iis, qui ſpontè ad religionem redeunt, ſecus qui inuiti capiantur.

8. Sed eſt dubium, an ſi tuam profeſſionem certo cognoſcas eſſe nullam nec ratificaſſe, pecces mortaliter habitum dimittens & fugiens abſque ſententia tui ſuperioris, & ordinarij? Notanter dixi, ſi certo cognoſcas, nam ſi dubius es, ſpectanda eſt natura dubij, vt inde inferatur pro qua parte ſit poſſeſſio, an pro tua, an pro religionis parte iuxta *d.* 1. *p.* 1. *t. de conſcient. diſp.* 3. *punct.* 9. Sed in caſu certo Nauarr. comment. 4. de regular. *n.* 77. Et Eman Sà verbo *relig. nu.* 71. Barb. 3. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 104. *n.* 12. & alij exiſtimant te non peccare mortaliter, quia cum non ſis verè religioſus, ex nullo capite naſci poteſt obligatio perpetuò in religione manendi. Neque obſtat Trid. decretum grauiter puniens ſic fugientem; quia punit eo quòd præſumit verum religioſum eſſe, & conſequenter abſque legitima cauſa fugere.

9. Cæterum, diſtinguendum eſt de profeſſione nulla, quam probare potes, & de ea cuius nullitas probabilis non eſt. Si profeſſio ita nulla ſit, vt credas abſque graui difficultate te poſſe illius nullitatem probare, peccabis mortaliter ſecretò fugiens habitumque dimittens; quia religionem priuas tua authoritate, poſſeſſione, quam habet te retinendi. Et præterea cùm in foro Eccleſiæ tanquam religioſus habearis, merito debet iudicio Eccleſiæ diſſolui, ſi quidem id facilè fieri poteſt. & ita tenet Suar. *tom.* 3. *de relig lib.* 7. *c.* 3. *n.* 11. 12. *&* 13. Leſſius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 7. *n.* 65. Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 36. *n.* 1. Verùm ſi abſque graui difficultate nullitatem tuæ profeſſionis probare non potes, vel quia impediris à religione, vel quia ob eam cauſam vexaris; vel quia teſtes nolunt veritatem declarare, vel quia impedimentum eius naturæ eſt, vt probationi non ſubſit, nullum committes peccatum fugiendo. Sic Suar. *d. c.* 3. *n.* 9. *&* 13. Leſſius, Sanch. & Nauarr. *ſuprà.* Et ratio eſt manifeſta; quia id quod fieri non poteſt abſque graui difficultate, moraliter eſt impoſſibile, ſed ſtante impoſſibilitate probandi nullitatem profeſsionis non tenetur religioſus eam probationem intentare. Ergo omiſſa illa probatione fugere potes, quia habes ius tuæ libertatis, nullóque religionis vinculo teneris. Limitant autem Leſſius, Sanch. Suar. niſi ſcandalum adſit, ſed raro, vel nunquam ex tali fuga orietur ſcandalum ſub obligatione vitandum. Tum quia raro inde ſumunt alij occaſionem fugiendi abſque legitima cauſa. Tum quia ipſe legitimè fugiens vteris iure tuo, à quo vſu abſque graui damno abſtinere non potes. Illud tamen reputo certum, te fugientem habitumque dimittentem etiam eo caſu, quo facilè poſſes profeſsionis nullitatem probare, non eſſe obligatum ad monaſterium redire, habitumque reaſſumere; quia nullo iure conſtat huius reditus obligatio, & ob culpam commiſſam obligari non potes, ſicuti non obligatur propria authoritate recuperans ſuam rem ab alio poſſeſſam quia authoritate iudicis facilè recuperare poſſet, vt eam reſtituat; quia ſolum in modo culpam commiſit, non in re ablata. Adde neque te obligari, eſto per excommunicationem citeris vt compareas, quia citaris ex præſumptione, quod verus religioſus ſis, citatiſque non audiendus, ſed puniendus, Suar. *t.* 3. *de relig lib.* 7. *c.* 3. *n* 12.

11. Secundum, quod ſtatuit Concil. in ſupradicto decreto *ſeſſ.* 25. *c.* 19. *de regul.* eſt, ne elapſo quinquennio religioſus audiatur (hoc eſt) admittatur ad allegandas cauſas nullitatis ſuæ profeſſionis; eo quod præſumit eo tempore ratificaſſe profeſſionem, ſi forte nulla fuit, præcipitque iudicib. vt ſic præſumant. Ideóque vocatur præſumptio iuris, & de iure; quia à iure, ipſo conſtituta eſt, vt omnino ſeruanda, vt latè probat Sanch. *d. diſp.* 37 *à n.* 7. Neque inde fit te certum de nullitate profeſſionis obligatum eſſe eam ratã habere, aut perpetuo in religionis obſequio permanere: quia hoc decretum in præſumptione fundatur, quæ ſi falſo fundamento nitatur, obligationem in conſcientia non inducit. Nauarr. *comment* 4 *de Regular n.* 77. & aliis allegatis. Sanch. *diſp* 37 *à n* 9. Suar. *t.* 3. *de rel. li.* 7. *c.* 4. *n.* 3. 4. *&* 5. Leſſius *lib.* 2. *c.* 41. *dub* 7. *n.* 64.

12. Vt autem hoc decretum locum habeat, requiritur primò, vt impedimentum nullam reddens profeſſionem ceſſauerit ante lapſum quinquennij. Nam ſi toto quinquennio durauerit, audiri potes via ordinaria; quia non potes præſumi ratam habuiſſe profeſſionem, cum id fuerit impoſſibile: Sanch. aliis relatis *li.* 7. *diſp.* 37. *n.* 33 *&* 34. Leſſius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 7. *n.* 64. Suar. *t.* 3. *de relig. li.* 7. *c.* 4. *n.* 6. Secũdò requiritur, vt tuæ profeſsionis nullitatẽ ignoraueris; quia ea ignorantia poſita nunquã præſumitur profeſsio ratificata, Leſsius & Suar. *ſup.* Verum eſt tamen te allegantem hanc ignorantiam non admitti, quia aduerſus illam eſt præſumptio iuris, & de iure, vt benè dixit Sanch. *diſp.* 37. *n.* 27. ſiquidem ius præſumit ratificatã eſſe profeſsionem; ac proinde præſumit ſcientiam nullitatis illius, vtpote de intrinſeca ratificationis ratione. Quare ſolum (vt ſtatim dicemus) beneficio reſtitutionis in integrum agere potes. Deinde ſi eo quinquennio impotentia reclamandi durauit, audiri potes via ordinaria, quia ceſſat præſumptio ratificatam fuiſſe profeſsionem. Neque inde fit aduerſus præſumptionem iuris, & de iure admitti probationem, non enim admittitur directa, ſed indirecta, nempe admittitur probatio tollens fundamentum, cui præſumptio nititur. Nitebatus

Digitized by Google

batur enim præſumptio in eo, quod ſublato impedimento toto illo quinquennio ſponte non reclamaueris. Probato ergo vel adeſſe impedimentum, vel impotentiam reclamandi tollitur fundamentum præſumptionis, ſicuti aduerſus matrimonium ex copula ſubſequenti præſumptum admittebatur probatio concludens non interueniſſe copulam aut ſponſalia, aut eſſe diſſoluta. At quia raro hæc impotentia concluderer probari poteſt, ſed ad ſummum probabiliter; ea de cauſa ob illam vtcumque probatam datur reſtitutionis beneficium, vt infrà dicemus: ſic multis allegatis docet Sanch. *d. diſp.* 37. *n.* 33. Leſſius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 7. *n.* 64. Suar. *tom.* 3. *de relig lib.* 7. *c.* 4. *n.* 6.

13. Verum ſi impedimentum intra quinquennium ſublatum fuit, & nulla adfuit impotentia reclamandi; vel ſi illa adfuit, eam probare liquidò non potes, & ex alia parte profeſſionem ratificare non vis, nulla ſupereſt via, vt audiaris, niſi vtaris beneficio reſtitutionis in integrum. Quod an in præſenti locum habere poſſit, non caret difficultate; eo quod matrimonium, & profeſſio ſemel facta indiſſolubilia ſint, & reſtitutio conceditur ad diſſoluenda ea aduerſus quæ datur. At Trid. ſtatuit reualidari profeſſionem geſtatione ſpontanea habitus profeſſorum & eorum exercitiis per quinquennium. Ergo eo lapſo non poteſt eſſe reſtitutio, quæ hanc reualidationem infirmet, ſic Flamin. *lib.* 13. *de reſignat. benefic. q.* 5. *n.* 46. Zauallos *in ſuis qq. pract. q.* 500. *in fine.*

Cæterum verius eſt aduerſus hunc quinquennij lapſum dari reſtitutionem poſſe ſicut in aliis materiis: ſic Nauarr. *tom.* 4. *de regular. n.* 71. *verſ. tertio, & n.* 76. *verſ ſecundo, & li.* 1. *conſ tit. de his quari, conſ.* 7. *n.* 2. *in vtraque edit. & lib.* 3 *de regular. conſ.* 23. *in* 2. *edit.* Azor. 1 *p. li.* 13. *c.* 4. *q. vlt.* Sanch, optimè probans, *li.* 7. *diſp.* 37. *n.* 22. Leſſius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 7. *n.* 65. Barboſa 3. *p. de poteſt.* Epiſc. *alleg.* 104. *n.* 108. Aloyſ. Riccius, *reſol.* 550. *n.* 6. *& alij.* Ratio ea eſt; quia reſtitutionis beneficium aduerſus præſcriptionem longi temporis iure ſpeciali, & extraordinario tam minoribus, quam maioribus conceditur, diuerſimodè tamen; vt conſtat ex *c.* 1. *&* 2. *de reſtit. in integrum, li.* 6. *& ex l.* 1. *§. fin. ff. ex quib. cauſis maiores,* & tradunt ſpecialiter Couar. *reg. poſſeſſ.* 3. *p §.* 3. Matienzo *li.* 5. *recopilat. tit.* 11. *l.* 8. *gl.* 12. *à n.* 4. Sed Concil. Trid. non interdicit huius reſtitutionis beneficium aduerſus præſcriptionem quinquennij. Nam eſto dixerit eo lapſo non eſſe audiendum, intelligi poteſt via ordinaria, ſecus hac via extraordinaria: nam leges generaliter actionem interdicentes non intelliguntur de actione competente ex iure ſpeciali, & extraordinario, ſed ex iure communi, & ordinario, iuxta *gloſſ. receptam in l poſtquam lit. C. de Pactis,* & tradit aliis allegatis Matien. *d. tit.* 11. *l.* 8 *gloſſ.* 13. *n.* 6. Molin. *lib.* 3. *de primogen. c.* 13. *n.* 65. Neque etiam ex natura huius præſcriptionis infertur denegandum eſſe reſtitutionis beneficium; quia hæc religionis præſcriptio, quia regulari denegatur audientia elapſo quinquennio, nititur profeſſioni non veræ, ſed præſumptæ. At ad eneruandam præſumptionem iuris, & de iure reſtitutio tum minoribus, tum maioribus ſolet concedi, iuxta *l. ſi mater. ff. de except. rei iudicata,* vbi datur reſtitutio contra ſententiam, quæ tranſit in rem iudicatam ex cauſa rationabili. Ergo dari poteſt aduerſus hanc præſcriptionem reſtitutio.

Neque obſtat oppoſita dubitandi ratio. Fatemur inquam non poſſe dari reſtitutionem aduerſus profeſſionem certam, ſicut neque aduerſus matrimonium certum; quia diſſolui non poſſunt, bene tamen aduerſus profeſſionem, & matrimonium præſumptum; quia probari poteſt præſumptionem veram non eſſe, neque in veritate fundatam; eo quod verè profeſſio nec facta, nec ratificata ſit, nec matrimonium contractum.

14. Porrò huius reſtitutionis beneficium diuerſimodi minoribus, & maioribus conceditur. Minoribus namque, hoc eſt illis, qui nondum 25. annum compleuerint, ex duplici cauſa. Primò ex cauſa minoris ætatis tametſi ſciuerint eorũ profeſſioné nullã eſſe, & potuerint reclamare; quia in hac reſtitutione eorũ fragili naturæ fauere intenditur. Secũdò ex impotentia reclamandi, ſiue ex metu, ſiue ex ignorantia nullitatis profeſſionis prouenerit, quia hæc cauſa (vt illam dicam) ſufficiens eſt, vt maioribus reſtitutio cõcedatur. Maioribus 25. annis ſolum ex hac impotentia reſtitutio eſt concedenda: quia ſolum illis conceditur reſtitutio ex cauſa rationabili, qualis eſt impotentia, ad quam reducitur probabilis ignorantia. Nã qui probabiliter ignorat ius ſibi cõpetere ad rem, quæ præſcribitur, iuſtè dicitur impeditus ne agere poſſit, debet ergo reſtitui, iuxta *l.* 1. *§. vlt. ff. ex quib. cauſis, maior. & l.* 1. *§. ſi quis autem, ff. de itinere, actúque priuato,* & aliis relatis docent Matienzo, & Couarr. *ſuprà.* Dixi ex iuſta, & probabili ignorãtia; quia craſſa, & ſupina vtpote culpabilis, non prodeſt ad effectũ reſtitutionis, ſicut neq; iuris ignorantia, niſi ſit iuris nimis reconditi, aut ignorans ſit miles, ruſticus, vel mulier, in quibus ob eorũ cõditioné ignorãtia iuris facilè ſolet præſumi, Sãch. *diſp.* 37. *n.* 27. Quapropter hac in parte difficulter ignorantia probari poteſt cũ ſit ignorãtia iuris, detur q; aduerſus illã iuris præſũptio. Vide dicta de probatione ignorantiæ 1. *p. tr.* 2. *de peccatis, diſp.* 1. *pun.* 19.

15. Reſtat quo tempore poſt quinquennium allegare maior poſſit ignorantiam, vt ei detur reſtitutio? Reſpondet Sanch. *dicta diſput* 37. *n.* 26. cum Couarr. & Matienz. *locis allegatis,* eſſe omne tempus, quo ignorãtia durauerit etiam centum annorum, qui ea ignorantia ſtante eneruatur præſumptio ratificationis ſtante verò ſcientia nullitatis, & potentia reclamandi quadriennium iure communi concedi, ex *c.* 1. *de reſtitut. in integr. in* 6. *leg. fin. C. de temporib. in integr. reſtitut.* At in hoc euentu exiſtimat id tempus non concedi nam eo ipſo, quo ſublato impedimento, & ſtante ſcientia nullitatis ſe quis profeſſorum actibus ingerit, cenſetur tacitè profiteri, & non reclamando elapſo quinquennio profeſſionem factam ratificare.

Cæterum verius credo maioribus iure communi reſtitutionem concedendam non eſſe quadriennio elapſo à tempore finitæ præſcriptionis qualibet interueniente ignorantia. Quia ſi quadriennium conceſſum pro beneficio reſtitutionis computandum eſſet à die, quo cognoſcis aduerſus te præſcribi, concedenda eſſet reſtitutio in quadragenaria, & centenaria præſcriptione, quod certè communiter reprobatur, vt videre eſt in Couar. *reg poſſeſſ. p. vlt. §. vlt. n.* 2. Matienzo *d. l* 8. *gloſſ.* 12. *n.* 10. *&*

16. In præſenti caſu diſtinguenda eſt ignorantia. Alia eſt ignorantia nullitatis profeſſionis, alia termini conceſſi ad reclamandum. Si ignorantia nullitatis adſit, toto eo tempore poteris reclamare; quia præſumi non potes profeſſionem ratificaſſe: ceſſante verò ignorantia, & ſublato impedimento incipit quinquennium computari, intra quod iure ordinario reclamare potes: ſi verò ignorantia tantum ſit termini conceſſi ad reclamandum ſtante ſcientia nullitatis, & ſublato impedimento ad reclamandum, & ad ratificandum, credo concedi quadriennium via reſtitutionis in integrum, vt elapſo quinquennio poſſis, cum maior ſis, reclamare. Quia ſi in huiuſmodi caſu non conceditur maioribus reſtitutio, vt reclamare poſſent, nullus eſt caſus in quo illis neceſſarium ſit vti beneficio reſtitutionis in integrum. Nam ſtante ignorantia nullitatis profeſſionis, vel impedimento ad reclamandum, vel ad ratificandum, non iure extraordinario reſtitutionis, ſed via ordinaria agere poſſunt; quippe non labitur quinquennium, quod ſit tempus aptum ratificationi. Neque obſtat argumento Sanch. quod ſtante ſcientia nullitatis profeſſionis, & ſublato impedimento inducitur profeſſio tacita geſtatione habitus profeſſorum, & eorum exercitiis, & quinquennij non reclamatione illius profeſſionis inualidæ ratificatio. Quia non inducitur vera ratificatio, ſed præſumpta; ac proinde quadriennium dari poteſt via reſtitutionis, vt examinetur, an vera præſumptio ſit, aliàs nec minoribus cognoſcentibus nullitatem ſuæ profeſſionis & ſublato impedimento habitum profeſſorum geſtantibus concedenda eſſet reſtitutio.

16. Illud tamen dictum Sanch. *diſp.* 37. *num.* 28. cui conſentit Leſſius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 7. *n.* 65. verum exiſtimo, nempè in foro conſcientiæ maiorem, qui intra quinquennium profeſſionem non ratificauit, poſſe rogatum, an ſciuerit ſuam profeſsionem fuiſſe nullam, vel labi quinquennium intra quod conceditur reſtitutio, negare ſe ſciuiſſe ſubintellecta reſtrictione ex parte intellectus, vt profeſsionem ratificaret; quia de ſcientia vtili, & fructuoſa ratificationi rogatur, non de alia.

PVNCTVM VIII.

Quos effectus habeat religioſa profeſſio, & biennia in Societate Ieſu incorporatio

SVMMARIVM.

1 *Tranſit in dominium religionis.*
2 *Soluitur patria poteſtas, & qualiter redeat in eiectis.*
3 *Remittuntur peccata quoad pœnam. Et qualiter contingat.*
4 *Commutantur omnia vota.*
5 *Fit hac commutatio iure non diuino ſed Eccleſiaſtico conſuetudine introducto.*
6 *Si profeſſus huic commutationi contradicat effectum non habet.*
7 *Incorporatione in Societate non extinguntur vota ſed ſuſpenduntur.*
8 *Tollitur irregularitas ex defectu natalium.*
9 *Sed non quoad prælaturam, nec beneficium curatum.*
10 *Sola profeſſione tollitur hac irregularitas.*
11 *Item votis biennij.*
12 *Excluduntur fœminæ illegitimæ à munere Abbatiſſæ, & Prioriſſæ.*
13 *Non excluditur corrupta.*
14 *Purgatur inhabilitas ad actus temporales.*
15 *Deletur ingratitudinis nota.*
16 *Item matrimonium irritatur.*

VArij effectus à doctoribus enumerantur, quos breuiter percurremus.

1. Primus & quaſi ſubſtantialis profeſsionis effectus eſt, vt vi illius in dominium, & poteſtatem religionis tranſeas obſequuturus in omnibus, quæ ſunt iuxta ipſius regulas, & conſtitutiones, ipſáque religio vieiſſim tibi obligetur te alere, & gubernare, ſicuti obligatur mater alere, & gubernare filium, & dominus ſeruum, reſpublica ſuum ciuem, ipſéque ſeruus, filius,

&

Digitized by Google

& ciuis obligantur parenti, domino, & reipublicæ inſeruire, ſic omnes doct. apud Suar. *t.3.de relig.l.6.c.13.n.2.* Leſſium *l.2. c.41.dub.8.n.67.* Qui effectus ſuo etiam modo competit emittentibus biennij vota in Societate, cum ipſi perpetuo obligentur religioni obſequuturi, ipſáque religio obligetur eos alere & retinere, dum cauſa iuſta expulſionis non ſuccedit.

2. Ex quo effectu deducitur hac profeſſione, & idem eſt de Societatis incorporatione, patriã poteſtatem ſolui, & merito, quia à religione aſſumeris gubernandus; ſic ſequentes gloſſam *in l.ſi ex cauſa*, §. *Papinian. ff. de minorib.* tradunt poſt alios Nauarr. *comment.3. de regular.n.*41. Anton. Gom. *l.48. tauri, n.7.in fine,* Couarr. *c.quia nos,n.5.de Teſtam.* Sanch. lib.5. ſum. *c.5.n.*29. Quod intelligendum venit, vt bene aduertit Nauarr. Couarr. & Sanch. *ſup.* in iis, quæ tibi vtilia ſunt, à patria poteſtate liberari, ſecus in damnoſis; quia ea quæ in tui fauorem ſtatuta ſunt, non debent in tui diſpendium retorqueri. An autem eiectus à religione ad patriam poteſtatem redeas? Diſtinguendum eſt, ſi verus religioſus maneas, non redis: quia per ſe religioni ſubiiceris, eſto per accidens ab eius gubernatione, vt indignus repellaris. At ſi à votis omnino ſolutus exiſtas, vt contingit in dimiſſis à Societate poſt vota biennij: verius eſt te in patriam poteſtatem redire; quia ceſſat cauſa ob quam ab ea liberatus eras, Sanch. lib.5.ſum.*c.5.n.*31. Layman. *lib.4. ſum. tract.5.c.10.n.5.*

3. Secundus effectus eſt tam profeſſionis, quam incorporationis in Societate Ieſu pleniſſima remiſſio peccatorum non quidem quoad culpam (hoc enim probabilitate caret, cum non ſit Sacramentum) ſed quoad pœnam. Eáque de cauſa ſæpe à Sanctis Patribus, & Doctoribus baptiſmo comparatur: ſic D. Tho.2.2.*q.*189.*art.*3.*ad* 3. & *ibi* Caiet. Azor.1.*p.l.*12. *cap.5.q.*11. Plat. de bono ſtatu religioſi, *l.1.toto c.*13. Sanch.*l.5.c.5.n.2.* Suar. *l.6.c.13.n.4.* Leſſius *l.2.c.41.dub.8. n.72.* Layman *l 4.tr.5. c.10. n.1.* Sed non caret difficultate, qualiter hæc prærogatiua habeatur, an ex diuina gratitudine, & liberalitate, qua Deus omnium peccatorum ſatisfactiones debitas dimittit gratus illa oblatione, tametſi oblatio illa non ſit condigna ſatisfactio, an ex excellentia, & perfectione ipſius operis, an ex ſpeciali Pontificis indulgentia? Et quidem ex gratitudine, & liberalitate Dei hanc prærogatiuam religioſæ profeſſioni concedi, eſto pium ſit, & rationi conſonum, nullo tamen firmo fundamento nititur. Ex vi autem condignæ ſatisfactionis non videtur fieri poſſe; ſiquidem ſæpè peccata commiſſa ſunt plura, & nimis grauia, & oblatio religioſi tepida, & remiſſa, quamuis ex ſua natura ſit opus perfectiſſimũ. Quod ſi dicas traditione rerum externarũ in vſus pauperum, & pios peccata redimuntur: ergo à fortiori traditione ſui ipſius, non conuincit peccata plenè redimi; aliàs plenè redimerentur peccata, ſi te traderes in Xenodochio obſequuturum. Neque item ex eo quod tuam voluntatem diuino obſequio in perpetuum mancipes; aliàs ſimplici voto obedientiæ fieret plena remiſſio. Neque item virtute alicuius indulgentiæ hæc plena remiſſio habetur, ſi quidem nullibi hæc extat conceſſio. Adde hanc remiſſionem virtute indulgentiæ non declarare ſatis præſtantiam huius excellentiſſimi operis; quippè aliis operibus inferioribus concedi ſolet, quia conceditur non ex vi, & merito ipſius operis, ſed ex Chriſti, & Sanctorum ſatisfactione in theſauro Eccleſiæ repoſita.

Nihilominus dicendũ eſt hoc opus de ſe ita eſſe excellens, vt regulariter ex vi illius pro omnibus peccatis fiat condigna ſatisfactio, ſic explicat D. Thom. Suar. *t.3.de relig. l.6.c.13.n.6.* Notanter dixi *regulariter*, vt excluderem caſum, in quo peccata ſunt plura, & grauiora, & obligatio religioſi remiſſa; quia tunc non plena eſſet ſatisfactio, vt conuincit ratio dubitandi, & fortè hac de cauſa in priuilegiis plurium religionum eſt conceſſa indulgentia plenaria ſic religionem ingredientibus, quæ certè neceſſaria non eſſet, ſi omnes indiſcriminatim virtute illius ingreſſus plenariam peccatorum remiſſionem obtinerent. Sed an renouatione huius profeſſionis hæc condigna remiſſio obtineatur? Negat Sanch. *d.c.4.num.5.* eo quod prima traditio difficilior ſit, & frequenter intenſior. Affirmat Layman. *l.4.tract.5.c.10.n.2.* & vt probabile defendit Sà, verbo *religio, n.*17. quia renouatio quoad voluntatem, quam Deus ſpecialiter reſpicit, eſt noua traditio, & ſæpe ex maiori affectu, & amore in Deum procedit, quid ergo merito, & ſatisfactioni plenæ obſtare poteſt, tametſi faciliùs præſtetur? Placet hæc vltima ſententia, vt magis pia adhibita ſupradicta moderatione, vt peccata non ſint nimis grauia, nec renouatio remiſſa, ſed feruens, & deuota, vt par eſt.

4. Tertius effectus eſt commutatio omnium votorum antecedentium profeſſionem, ſiue vota ſint perſonalia, vt tenent ferè omnes doctores, ſiue realia, vt fert communior ſententia: colligitur apertè ex *c.ſcriptura, de voto*, vbi de eo, qui ſepulchrum Dominicum, vel limina Apoſtolorum vouit viſitare, & religionem ingredi vult, dicitur reum facti voti non eſſe, cum temporale obſequium in perpetuam noſcatur religionis obſeruantiam commutare.

5. Sed eſt dubium, qualiter hæc commutatio fiat, an ex vouentis voluntate, an ipſo facto, & quo iure, naturali diuino, vel Eccleſiaſtico? Et quidem ex vouentis voluntate fieri poſſe nemini eſt dubium, idque manifeſtè ſupponit prædictus textus qui non tam videtur nouum ius conſtituere, quàm conſtitutũ declarare, eſt enim religioſus ita excellens, & perfectus, vt virtute, & eminenter contineat quælibet ſpecialia obſequia, quæ aliàs præſtari poſſent. Quod non ſolum verum habet in profeſſione ſolemni, ſed etiam in Societatis biennij incorporatione, vt decidit Greg. XIII. *in ſua bulla aſcendẽte,* & notauit Sanch. *lib.5.ſum.c.5.n.*55. Suar. t.4. *de relig. tr.10. lib.3. c.4.n.*23. At non eſſe opus ſpeciali vouentis voluntate, ſed iure ipſo diuino, naturali, & Eccleſiaſtico induci hanc cõmutationem religionis profeſſione indicauit D. Tho.2.2. *q.88. art.* 12. *ad* 1. *& in 4.diſt.*37.*q.*1.*art.*4.*q.*4. *ad* 2. Paludanus expreſſit *ea diſt.58.q.4.art.1.n.15.concl.6.* plurib. relatis, Sanch *li.5.ſum.c.5. n.38.* Layman. *li.4.ſum.tr 5 c 10.n.3.* Rationes ſubdunt; quia religionis profeſſione omnes tuas facultates, & vires Deo conſecras, abundantius ergo ſoluis, quàm ſi particularia obſequia præſtares, ſicuti ſi Petro magnam ſummam deberes, omneſque tuas facultates, quas habes, & habere potes, illi offerres, & inſuper te in ſeruum traderes, abundãtiſſimè ſatisfaceres. Præterea voto adſtrictus de certa religione intranda, ſi aliã etiam laxiorem ingreditur, & in ea profitetur, poteſt (voto non obſtante priori, cui tanquam ſimplici per ſecundum noſcitur derogatum) in eadem licitè permanere, vt eſt expreſſa deciſio Text. *in c.qui poſt votum de Regular. in 6.* Ergo iure ipſo vota priùs facta religionis profeſſione extinguũtur. Hoc autem ius non videtur eſſe Eccleſiaſticum, ſed potius diuinum, & naturale, cui nititur Alex. III. *in illo c.ſcriptura de voto,* & Bonifac. *in d.c. qui poſt votum.*

Hac vltima ratione deducta ex Text. *in c. qui poſt votum*, omnino conuincor ad hanc commutationẽ opus non eſſe ſpeciali vouentis voluntate. Non enim vouens ſtrictiorẽ religionẽ poſſet in laxioris ingreſſum commutare, cum peccet ingrediendo laxiorẽ; at ſi de facto in laxiori profiteatur, extinguit ſtrictioris religionis etiã perſeuerantiæ votũ. Ergo ſignum eſt facto ipſo, & non ſpeciali vouentis volũtate hanc cõmutationem fieri. Sed quo iure id fiat? Verius credo nõ iure ipſo naturali, nec diuino poſitiuo, ſed ſolũ Eccleſiaſtico cõſuetudine introducto. Sic Suar. *t.3.de relig.lib.6.c.14.à n.14. & t.4 de relig. tr.10.li.3 c.4.n.26.* Et quidẽ non fieri hanc cõmutationẽ iure ipſo naturali probo. Vota facta ante religionis ingreſſum vel ſunt cõpatibilia cum ſtatu religioſo, vel non? Si ſunt incompatibilia, ceſſant, ſeu ſuſpenduntur aſſumptione illius ſtatus. Si verò ſunt cõpatibilia, vt ſunt ieiunia, orationes, & ſimilia, nulla eſt ratio cogens ipſo iure naturali profeſſione extingui: ſicuti enim facta profeſſione omnia illa vota ieiuniorũ, & orationum fieri validè poſſent, cur non antea facta poſſent firma perſiſtere? Quod autem nec iure diuino poſitiuo hæc commutatio fiat, inde probatur; quia hoc ius ex ſacra Scriptura & Cõciliis, Eccleſiæque traditione colligendũ eſt, at nullus apparet textus ſacræ Scripturæ, vel Conciliorũ, nulla que Eccleſiæ traditio, ex quo colligitur. Ergo Reſtat igitur vt ſolum Eccleſiaſtico iure hæc cõmutatio fiat[illegible]. cũ autem nullum ſit ius Eccleſiaſticũ ſcriptum hanc cõmutationem expreſsè ſtatuens nã Text. *in c.ſcriptura de voto,* nõ de omnibus votis, ſed ſolũ de incompoſſibilibus loquitur, & eſto de omnibus loqueretur, non indicat ipſo iure commutationem fieri, ſed potius vouentis voluntate, inquit enim text. Nec voti facti reus habeatur, qui temporale obſequium in perpetuam noſcitur religionis obſeruantiam commutare, Text. *in c.qui poſt votum,* non ſtatuit ius, ſed declarat ſtatutum, cum dicat per ſecundum votum ſolemne ſimplex noſcitur eſſe derogatum; noſcitur inquam eſſe derogatum conſuetudine à Pontifice approbata, cum ex nullo alio capite conſtet.

6. Sed quid ſi profitens huic commutationi à iure inductæ cõtradicat? Syueſt. verbo *votum.4.q.7.d 3.* quẽ ſequitur Sanch. *li 5.ſum.c 5.n.41.* Laym. *li.4 tr.5.c.10.n.3.* exiſtimant adhuc extingui; quia contradictio hæc impedire non poteſt efficaciam commutationis à iure inductæ. Et quidem ſi hæc cõmutatio iure ipſo naturali fieret, veriſſima eſſet ſententia Syueſt. quia fundatur in excellentia ipſius profeſſionis, quæ cũ non immutetur illa contradictione, non poteſt non habere ſuũ effectum. At quia diximus hanc commutationem fieri iure Eccleſiaſtico cõſuetudine introducto, verius credo impediri poſſe profitẽtis voluntate; quia nõ eſt credendũ velle Pontificem inuito, & renuenti beneficiũ concedere: ſic docent Hoſtienſ. Richard. Roſſella, & Angel. relati à Sanch. *d c.5 n.37.* Suar. *t.3. de relig. li. 6.c.14.n.14* Leſſius *l.2.c.4[illegible].dub.16.n.106. & c.41. dub.8 n.72.*

7. Maior dubitatio eſt de incorporatione in Societatem Ieſu per vota biennij, an inquã hæc incorporatio, quæ verum religioſum cõſtituit, extinguat omnia vota antea, ſicuti extinguit ſolẽnis profeſſio? Ratio dubitãdi eſt, quia omnes rationes, quas communiter doctores adducunt, vt profeſſioni ſolemni hanc prærogatiuam extinguendi antecedentia vota concedant, eædem procedunt in hac incorporatione. Nam per hãc incorporationẽ religioſus quantum eſt ex parte ſua moritur mũdo, & Deo viuit, & ſuáque omnia in diuinum obſequium trãsfert traditione ita perfecta, vt eminenter cõtineat quodlibet aliud obſequiũ, quod in particulari præſtari poſſet, quæ ſunt ratio-

Digitized by Google

nes, ob quas hæc prærogatiua ſolemni profeſſioni conceditur. Neque obſtat hâc traditionẽ ex parte religionis non eſſe perpetuam, eſt enim perpetua cauſa diſſolutionis non ſubſiſtente, eſto cauſa poſita diſſolui poſſit; ſicut diſſolui poteſt profeſſionis traditio per Pontificem cauſa legitima intercedente. Verum eſt tamen grauiorem multo cauſam exigi ad diſſoluendam profeſſionem, quam incorporationem; eâque de cauſa dicitur profeſſio vinculum inſolubile, incorporatio verò vinculum ſolubile. Sed quia vtrumque vinculum æquè arctat religioſum, & æquè illo eſt religioni adſtrictus, ideò vtraque traditione omnia vota debent extingui, ſi ob excellentiam operis extinguantur.

Fateor me hac ratione omnino conuinci ad aſſerendum doctores illos, qui cenſent profeſſione religionis omnia vota antecedentia extingui iure ipſo naturali, vtpote ſolutione abundantiori, obligatos eſſe aſſerere biennia incorporatione Societatis etiam extingui: ſed quia nos diximus hanc extinctionem non prouenire ex iure Eccleſiaſtico ſcripto, ſed conſuetudine introducto, nullâque ſit conſuetudo quod vota antecedentia hac incorporatione extinguantur; imò potius à principio Societatis contrarium omnino ſeruatur, vt conſtat ex 1. *congreg. generali, can.* 42. ibi vota, quæ noſtri in ſæculo emiſerunt, in noſtra Societate ſuſpenſa ſunt, etiamſi per profeſſionem non tollantur, & ita obligationem eorum ceſſare, dum in Societate maneant, intelligatur; efficitur ſanè prærogatiuam extinguendi votum incorporationi non concedi, & ita tenet Sanch. *lib.* 5. *ſum. c.* 5. *n.* 54. Suar. *tom.* 3. *de Relig. l.* 6. *c.* 14. *propè finem, n.* 10. & *t.* 4. *tract.* 10. *l.* 3. *c.* 4. *n.* 25. Layman *l.* 4. *tract.* 4. *in fine.*

8. Quartus effectus eſt ſublatio irregularitatis ex defectu natalium prouenientis, habetur, *c.* 1. *de filis presbyt.* ibi, vt filij presbyterorum, & cæteri ex fornicatione nati ad ſacros ordines non promoueantur, niſi aut Monachi fiant, vel in congregatione canonica regulariter viuentes; prælationem autem canonicam nullatenus habeant.

Circa quem Textum aduerto, ſolam hanc irregularitatem ex defectu natalium profeſſione religionis tolli, quia eſto aliqui dicant omnem aliam tolli excepta, quæ ex bigamia, & homicidio voluntario naſcitur, fundamentum non habet, vt aduertit Sanch. lib. 7. de matr. *diſp* 86. *n.* 4. & *l.* 5. *ſum. c.* 5. *n.* 9. Leſſius *l.* 2. *c.* 41. *dub.* 8. *in fine, n.* 73. Dixi profeſſione religionis, vt abſtinerem ab ſpecialibus priuilegiis, ſi fortè aliqua ſunt alicui religioni conceſſa. Secundò aduerto quamlibet irregularitatem ex defectu natalium profeſſione tolli. Vnde ſiue filij ſint naturales, ſiue ſpurij poterunt ad ſacros ordines promoueri, colligitur ex illis verbis, filij presbyterorum, & ex fornicatione nati, quæ comprehendunt filios naturales, ſacrilegos, adulterinos, & inceſtuoſos. Sic Sanch. *d. c.* 5. *n.* 9. Leſſius *num.* 73. Layman. *l.* 4. *tract.* 5. *c.* 10. *n.* 4. Tertiò aduerte, non penitus irregularitatem ex defectu natalium profeſſione religionis tolli, quia ſaltem prælatura his religioſis illegitimis interdicitur *d. c.* 1. Sed an alia interdicatur, difficultate non caret; quia dictus *text. in c.* 1. ſolum de ſuſceptione ſacrorum ordinum loquitur, ibi ad ſacros ordines non promoueantur, niſi Monachi fiant. Ex quibus verbis colligit Sayr. *t.* 1. *theſaur. caſuum l.* 6. *c.* 11. *n.* 3. illegitimè natum, & abſque diſpenſatione ordinatum, ſi religionem ingrediatur, non poſſe in ſuſceptis ordinibus miniſtrare; quia id conceſſum non eſt. Sed contrarium eſt tenendum cum Sanch. *l.* 5. *c.* 5. *n.* 10. Layman. *l.* 4. *tract.* 5. *c.* 10. *n.* 4. quia ex ſupradicta conceſſione recipiendi ſacros ordines cenſetur conceſſa facultas ſuſceptis vtendi. Tum quia minor eſt, & in maiori incluſa, ſiquidem præcipuè ob vſum ordinum facultas illos recipiendi conceditur.

Tum quia ſub ea cõceſſione excluditur omnis irregularitas, & inhabilitas, quæ prohibitione recipiendi ſacros ordines introducta erat. At illis verbis, *non promoueantur ad ſacros ordines filij ex fornicatione nati*, introducta erat integra irregularitas non ſolum ſuſcipiendi ſacros ordines, ſed etiam in ſuſceptis adminiſtrandi, recipiendique quodlibet beneficium: ergo illa conceſſione *niſi Monachi fiant* hæc irregularitas remouetur. Adde id ipſum ſufficienter indicaſſe textum excipientem prælaturam: ſi enim ſola irregularitas pro ſuſceptione ſacrorum ordinum eſſet ſublata, vt quid textus prælaturam excipiebat? Excipit igitur textus ab hac conceſſione, & priuilegio prælaturam; quia ſub prohibitione, & exceptione antecedenti comprehendebatur. Intelligenda autem eſt exceptio de prælatura intra religionem, quam extra, vt docent Suar. Sanch. & alij ſtatim referendi.

9. Sed eſt dubium, an non ſolum prælatura, ſed quodlibet aliud beneficium etiam ſimplex his religioſis interdictum ſit? Affirmat Suar. *t.* 5. *de cenſur. diſp* 50. *ſect.* 5. *n.* 15. eo quod Text. *in d. c.* 1. Solum his religioſis ſuſceptionem ſacrorum ordinum concedat. Ergo non concedit ſuſceptionem beneficij. Neque exceptione prælaturæ id colligi poteſt, quia illa exceptio neceſſaria non erat; ſed ad tollendam omnem dubitationem appoſita fuit. Nauar. vero *lib.* 1. *de conſ. tit. de presbyt. conſ.* 3. *aliàs* 6. quem ſequitur Leſſius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 8. *in fine.* Sanch. & alij ab eo relati, lib. 5. ſum. *c.* 5. *num.* 16. negant religioſis ſimplex beneficium interdici, ſed ſolum beneficia manualia curam animarum habentia. Mouentur ex text. *in cap. fin. de filiis presbyt.* vbi illegitimi excluduntur à qualibet dignitate, & beneficio parochiali: tacitè ergo beneficium ſimplex manuale conceditur. Fateor hanc vltimam ſententiam ſequendam eſſe in praxi vtpote communem. At ſi rigor iuris ſpectandus eſſet crederem non ſolum beneficium ſimplex, ſed curatũ modo non ſit prælatura his religioſis illegitimis concedi. Ducor: quia eſto in *c. fin. de filiis presbyter.* illegitimis interdicantur dignitates, beneficiáque curata, ab hoc interdicto eximuntur, cũ religioſi fiunt; ſiquidem in *c. vt filij*, finale non debet eſſe contrariũ, ſub prohibitione ſuſcipiendi ſacros ordines plena irregularitas illegitimis conſtituitur, vt docet Suar. *ſupra*, ſed ab ea eximuntur, ſi Monachi fiant; aliàs exciperetur prælatura, ſi ſub prohibitione, & exceptione antecedenti non eſſet comprehenſa. Comprehendebatur inquã quodlibet beneficiũ ſimplex, curatum, & prælatura; cũ ergo religioſis ſola prælatura expreſsè eis interdicatur, omniũ aliorum beneficiorum capaces ſunt. Sed quid de ſucceſſione in bonis paternis: Affirmant plures relati à Sanch. *c.* 5. *n.* 25. profeſſione religionis illegitimos obtinere; quia verè legitimantur, ſicut olim legitimabantur oblati curiæ Principis. Auth. *quibus mod natur. effic. ſuſ,* § *ſi quis collat.* 7. Verum omnino tenendũ eſt hunc effectũ ſucceſſionis ex profeſſione religionis non prouenire; quia nulli cauetur. Neque obſtat oblationem ſpurij curiæ Principis præſtare ſucceſſionem, quia eam præſtabat, quia oblatum legitimum abſolutè reddebat, quod non præſtat profeſſio. Sic Couarr. 4. *decret.* 2. *p. c.* 8. § 7. *n.* 4. Suar. *t.* 5. *de cenſur. diſp* 50 *ſect.* 5. *num.* 16. Sanch. *lib.* 5. *c.* 5. *n.* 26.

10. Supereſt duplex difficultas. Prima, an ſublatio huius irregularitatis non ſolum ſit effectus profeſſionis, ſed etiam in nouitiatum ingreſſus? Ratio dubitandi eſt, quia nouitius verè Monachus dicitur, præcipuè in fauorabilibus. Deinde; quia eſto Monachus non ſit ſaltem in congregat. canonica, regulariter viuit, cũ ergo in *d. c.* 1. ab irregularitate eximantur illegitimi, qui Monachi ſint, & qui in congregatione canonica regulariter viuunt, efficitur nouitios eximi. Et confirmatur ex *c.* 1. *diſt.* 56. vbi Vrban. II. ab ordinibus excludit illegitimos, niſi aut in cœnobiis, aut in canoniis religioſè probati fuerint conuerſati: probantur autem nouitiatu, ergo nouitiatus ingreſſu hæc irregularitas ceſſat, & ita docet Man. Rodr. *t.* 1. *reg. q. q.* 13. *art.* 4. ſubdique excuntes à religione in eandem irregularitatem incidere, & ab vſu ſuſceptorum ordinum prohiberi.

Cæterũ omnino affirmandũ eſt ſola profeſſione religionis hanc irregularitatẽ excludi. Quia cũ hæc irregularitas abſolutè tollatur, & non ad reincidentiam, expediebat tolli ob cauſam de ſe perpetuã, qualis erat ſola profeſſio, & nõ probationis ingreſſus. Hæc autẽ profeſſio ſiue ſit in religione Monachorum, ſiue regulariũ Canonicorũ ſufficiẽs eſt; eâque de cauſa *text. in c.* 1. dixit ab hac irregularitate illegitimos excludi, ſi Monach. fiant, aut in cõgregatione canonica regulariter viuãt, quaſi diceret Monachos, & Canonicos regulares illegitimos à ſuſceptione ordinũ non excludi, neque ibi text. *in c.* 1. 56. *diſt.* loquitur de probatione nouitiatus, ſed de probatione per probatam, & religioſam vitam, & ita tenet, latéque probat Suar. *t.* 5. de cenſur. *diſp.* 50. *ſect.* 5. *à n.* 12. Azor. 1 *p. lib.* 12. *inſt. mor. c.* 5. *q.* 12. Sanch. plurib. relatis, *lib.* 5. *c.* 5. *n.* 12.

11. Illud verò certũ exiſtimo biennij votis in Societate Ieſu emiſsis tolli hãc irregularitatẽ æquè ac profeſsione tollitur, quia his votis verè religioſi fiũt ex text. *in c.* 1. *de filiis presbyt.* & *c.* 1. 56. *diſt.* ſolum id expoſtulauit. Sic Sanch. *n.* 13. Laym. *lib.* 4. *ſum. tr.* 5. *c.* 10. *n.* 4. Quod ſi hic religioſus à Societate dimittatur in prædictã irregularitatem non reincidit, ſed omnino liber manet; quia nullibi cauetur hæc reincidentia, & non eſt imponenda irregularitas, niſi in caſibus à iure expreſsis, Sanch. *ſupra*.

12. Secunda difficultas eſt de fœminis illegitimis, an prælatura conuentus excludantur? Videntur nequaquam excludi; quia hæc excluſio eſt quaſi quædam irregularitas, ſed hæc non contrahitur niſi in caſibus à iure expreſsis. At in iure expreſſum non eſt fœminas illegitimas à prælatura ſui conuentus excludi. Nam eſto in *cap.* 1. *de filiis presbyterorum*, filij illegitimi à prælatura excludantur, ad fœminas hoc decretũ non debet extendi. Tum quia odioſum, tum quia expreſsè de filiis incapacibus ſuſcipiendi ordines loquitur. Deinde ſi profeſsione moniales illegitimæ capaces non ſunt prælaturæ, nullum priuilegium religioſa profeſsio eis concedit. Denique prælatura monialibus competens vera prælatura non eſt, cum non habeat Eccleſiaſticam iuriſdictionem. Non igitur debent illegitimæ ab ea excludi, & ita tenet Man. Rodr. *to.* 1. *regul. qu.* 13. *art.* 21. *indicat* Tabiena verba *virginum conſecratio, n. penult.* Aliqui limitant, vt locum habeat in Abbatiſsis temporalibus, ſecus in perpetuis, vel benedictis. Sed eſt diſtinctio, & limitatio abſque fundamento: cum eſſe perpetuam, vel temporalem non variet iuriſdictionem.

Cæterum etſi ſententia Rodrig. ſpectato iuris rigore tenenda eſſet, at ſpectata conſuetudine, communíque doctorum interpretatione contrarium affirmandum eſt, nullam ſcilicet illegitimam eligi poſſe in Abbatiſſam, ſeu Prioriſſam perpetuã,

vel

Digitized by Google

vel temporalem. Ratio deſumitur ex *d. c. 2.* vbi à prælatura excluditur illegitimus religioſus, ſed ſub nomine prælaturæ Abbatiſſæ munus continetur, vt docent communiter doctores in *c. indẽnitatibus, 6. ſanc. de electione in 6. per text.* ibi, *vt à dignitate eiiciatur adepta*. Ergo illegitima excluditur à prælatura. Et licèt in illo textu nomen filij expreſſum ſit, videaturque loqui de capacibus ſacros ordines ſuſcipiendi; at quia eſt diſpoſitio religioſo ſtatui fauorabilis, ea de cauſa fœminas comprehendit ea parte qua capaces ſunt. Adde ſi ſub nomine filiorum illegitimorum, & ſub diſpoſitione eos à prælaturis excludente non comprehenduntur fœminæ, vt quid *Sixtus V.* declarans ſuam rigoroſam conſtitutionẽ contra illegitimos editam ſubdit. Cæterũ quæ à nobis circa religioſos viros in præfata conſtitutione ſancita ſunt, ea nequaquã volumus ad moniales nunc extendi. Cenſebat ergo ſub illegitimis excluſis à prælatura moniales comprehendi, & ita tenent Gloſſa *in d. c. indemnitatibus, & ibi* Io. Andr. Anchar. Monach. Archidiac. & alij, Nauarr. *tom. 2. de Regularib. n. 69.* Flamin. *de reſignat. l. 3. q. 12. n. 11.* Sayros *tom. 1. theſ. caſuum l. 6. c. 11. n. 3.* Sanch. aliis relatis, *l. 5. c. 5. n. 19.* Suar. *t. 4.* de relig. *tr. 8. l. 2. c. 6. n. 14.* Neque obſtant rationes contrariæ. Ad 1. probationem noſtræ ſententiæ ſatisfecimus. Ad 2. concedo nullum ſpeciale priuilegium monialibus profeſſione concedi, cum capaces non ſint ſuſcipiendi ordinis. Ad 3. admitto Abbatiſſæ munus non eſſe propriiſſimam prælaturam; at ſufficit quod in communi acceptatione ſub prælatura comprehendatur.

13. Sed quid, ſi fœmina corrupta ſit? Affirmant plures relati à Sanch. *d. c. 5. n. 21.* excludi à munere Abbatiſſæ, & mouentur ex *c. iuuenculas, 20. q. 1.* ibi Iuuenculas (inquit Gregor.) fieri Abbatiſſas vehementiſſimè prohibemus. Nullam igitur fraternitas tua, niſi ſexagenariam virginẽ velari permittat. Præterea; quia non videtur decens, vt virginibus corrupta præſit; quia non poterit ad virginitatem exemplo ſuo hortari. Cæterum tenendum eſt hanc qualitatem neceſſariam non eſſe; nam ſicut non eſt neceſſariũ, quod ſit ſexagenaria ætate, ſed perfectione continentiæ, vt dicit Gloſſa, ſic neceſſarium non eſt, quod fuerit virgo, præcipuè cum non omnes moniales virgines ſint. Adde D. Greg. de velo conſecrationis conceſſo virginibus videri locutum, quod velum viduis, publicéque corruptis dari non poteſt, ſecus ſi ſecreto virginitatẽ amiſerint. Quia non ſe debent manifeſtare, vt docet Suar. *tom. 4. de relig. tract. 9. l. 1. c. 11. à n. 8.* non autem loquitur de velo communiter monialibus tradito, & ita aliis relatis defendit Sanch. lib. 5. ſum. *cap. 5. n. 22.* Suar. tom. 4. de relig. *tract. 8. lib. 2. cap. 6. n. 16.*

14. Quintus effectus religioſæ profeſſionis eſt purgatio inhabilitatis ad aliquos actus temporales ratione delicti commiſſi, vt ſi ex furto, falſóve teſtimonio inhabilis factus ſis ad teſtimonium ferendum profeſſione religionis ab hac inhabilitate liberatis. Nõ enim de te præſumi poteſt ſimilia crimina commiſſurum, cum diuino obſequio ſis mancipatus: ſic Gloſſa *in c. cum deputati de iudiciis in fine, & ibi* Felin. Rebuff. *prax. benef. tit. de diſpenſat. ſuper defectu natal. n. 72.* Sanc. *l. 5.* ſum. *c. 5. n. 27.* Laym. *l. 4. tr. 5. c. 10. n. 5.* colligiturq; ex *Aut. de* Monachis, *collat. 1. ſtatim in princ.* ibi conuerſationis monachalis vita ſic eſt honeſta, & vt omnem quidem humanam hominis maculã detergat. Hic effectus extenditur ad incorporationẽ in Societate Ieſu per vota biennij, quia ex tua parte æquè diuino obſequio illis votis mancipatis, & tradit Sanch. *d. c. 5. n. 28.*

15. Sextus effectus eſt, quod deleat omnem maculam, ſeu Ingratitudinis notam antea commiſſam, ob quam exhæredari filius poterat, vel legitima parentis portione priuari. Quia hac vitæ mutatione, & perpetua ad diuinum obſequium mancipatione ſufficienter reparat quamlibet iniuriam parenti factam: ſic habetur in Nouella Imper. apud Gratianum, *c. fin. 19. q. 3.* & tradit Couarr. cap. Raynutius n. 28. de teſtam. Molin. de iuſtit. *tom. 1. diſp. 176. fine*, Sanch. lib. 5. ſum. *c. 5. n. 33.* Layman *l. 4. ſum. tract. 5. c. 10. n. 6.* & alij apud ipſos. Extenditur hic effectus ad Incorporationem Societatis per vota biennij, quia eadem ratio procedit. Sanch. & Layman. *ſuprà*.

16. Septimus effectus eſt irritatio matrimonij ſubſequentis, & antecedentis rati, de quo effectu, & qua ratione votis ſimplicibus Societ. Ieſu cõperat tract. de matrim. examinabimus.

Hi ſunt effectus religioſi ſtatus, illũ tamen profitentibus varia priuilegia à Pontificibus ſunt conceſſa, tum pro adminiſtratione, receptioneque ſacramentorum, tum pro abſolutione à peccatis, & cenſuris: aliarumque inhabilitatum diſpenſatione de quibus priuilegiis in ſuis propriis locis agendum eſt.

DISPVTATIO III.

De obligationibus religioſi ſtatus, caſtitatis, & paupertatis.

PRofeſſione religionis obligatur religioſus ſpeciali voto caſtitatem, paupertatẽ, & obedientiã ſeruare, hiſque obligationibus alias annectit iuxta inſtitutum illius religionis, in qua profeſſionẽ emittit. De omnibus ſpecialiter diſſerendũ eſt.

PVNCTVM I.

Qualiter religioſus obligetur caſtitatis voto.

SVMMARIVM.

1 *Ad quid obliget caſtitatis votum?*
2 *Quid ſit peccatum illius violatio.*
3 *An violatio voti ſolemnis caſtitatis à violatione voti ſimplicis differat, ſitque circunſtantia explicanda in confeſſione? Reſoluitur non eſſe neceſſario explicandum.*

1. CErtum eſt apud omnes religioſos caſtitatis voto teneri obligari; primò ad abſtinendum à coniugio, niſi votum faceres iuxta normam militum ordine Alcantaræ, Calatrauæ, & D. Iacobi, qui non emittunt votum abſolutæ caſtitatis, ſed coniugalis tantum. Obligatis verò ita abſtinere à coniugio, vt ſi fortè illud attentaueris, effectum non obtineas. Quod qua ratione contingat tract. de matrimonio examinandum relinquimus, & ibi an vota ſcholarium in Societate hanc vim habeant ſubſequens matrimonium, & ratum præcedens dirimendi, & quo iure, interim vide Suar. *t. 3.* de relig. *l. 9.* de voto caſtitatis, *c. 21. & ſeq. & t. 4. de relig. tr. 10. l. 4. c. 1. & 2.* Deinde obligatis abſtinere ab omni actu tam interno, quàm externo venereo, ita vt peccans contra caſtitatem, ſimul etiam pecces contra votum, & ſacrilegus exiſtas.

2. Quale autem ſit peccatum contra votum, mortale, an veniale? Ex violatione caſtitatis ſumendum erit, ſi violatio mortalis ſit, mortale erit peccatum contra votum, ſi venialis, veniale. Hoc autem intelligendum eſt, vt benè notauit Sanch. l. 5. ſum. *c. 6. n. 10.* in violatione caſtitatis propriæ, ſecus in aliena: ſi enim tuo facto, vel aſpectu per ſe veniali alius ad mortale induceretur, peccares mortaliter, peccato ſcandali aduerſus caſtitatis virtutem, ſed aduerſus votum caſtitatis non ſe extendit ad conſeruandum alienam caſtitatem, ſed propriam.

Dixi eſſe veniale, vel mortale pro veniali, vel mortali violatione caſtitatis propriæ. Non enim negari poteſt caſtitatem ſæpè venialiter violari tum ob defectum perfectæ deliberationis, tum ob materiæ leuitatem. Sed non inde fit dari poſſe leuitatem materiæ in delectatione venerea deliberatè quæſita, hoc enim nullatenus aſſerendum eſt, eſſet enim virtualiter affirmare dari leuitatem materiæ in coitu, vel pollutione. Nam delectatio venerea eſt complacentia ſumpta ex coitu, vel pollutione, vel ex commotione ſpirituum vitalium, motionéque ſeminis ex renibus ad vas pudendum, quæ eſt per ſe proxima, & natura ſua cauſa coitus, vel pollutionis, atque adeo virtualis coitus, vel pollutio; ſicut enim in coitu, vel pollutione minimũ non conceditur, nec concedendũ eſt in venerea delectatione: ſic optimè docet Rebell. 2. *p. de oblig. iuſt. l. 3. q. 19. ſect. 3. ex illo* Sanch. *l. 5. ſum. cap. 6. num. 12. & 13.* Layman *l. 4. tr. 5. cap. 8.* Filiucius *tr. 30. in 6. decalogi præcepto, c. 9. per totum, præcipuè à num.* 181.

3. Porrò violatio voti ſolemnis caſtitatis à voto ſimplici aliqualiter differt. Sed an hæc differentia ſit neceſſario in confeſſione exprimenda? variant doctores apud Sanch. *lib. 7. de matr. diſp. 27. à n. 23. & pluribus ſeqq.* Alij aſſerunt eſſe exprimendam, quia votum ſolemne à ſimplici eſſentialiter differt. Alij, quia ſaltem differt accidentaliter differentia notabiliter aggrauante. Sed verius cenſeo cum *eodem* Sanch. *n. 27.* non oportere exprimere; an votum fuerit ſolemne, vel ſimplex, modo expreſſeris te voto ligatum eſſe; quia hæc differentia non in obligatione caſtitatis ſeruandæ, ſed in matrimonij contrahendi irritatione conſiſtit, qui effectus tempore omnino extrinſecus, & accidentalis obligationi caſtitatis violationem caſtitatis aggrauare nullatenus poteſt.

PVNCTVM II.

Quo dominio, & vſu rerum priuetur religioſus, præcipuè Societatis Ieſu voto paupertatis.

SVMMARIVM.

1 *Per ſe, & iure naturali nullo dominio pecuniæ votum paupertatis priuat.*
2 *Priuat iure Eccleſiaſtico.*
3 *Quod eſt intelligendum de voto ſolemni, ſecus de ſimplici.*
4 *Religioſi Societatis peccant retinendo bona, ſi à ſuperioribus præcipiantur renunciare.*
5 *Item peccant denuo acquirendo ſua voluntate.*
6 *Item expendendo abſque licentia.*
7 *Sed an ſit diſpoſitio valida? Negat Molin. & Leſſius. Verius eſt validam eſſe.*
8 *Fit ſatis oppoſitis fundamentis.*

1. Si

1. SI votum paupertatis etiam in tota ſua latitudine ſumptũ ſpectemus, nec priuat dominio acquiſito, neque ipſo facto incapacem reddit acquirendo; quia votũ caſtitatis formaliter eſt promiſſio non habendi propriũ, ſed promiſſio non habendi propriũ, proprium ipſo facto non excludit, ſed obligat excludere. Ergo votum paupertatis in ſe ſpectatũ dominio nõ priuat; ſic Suar. 3. *de rel. li.* 8. *c.* 5. *n.* 14. Idem dicendũ eſt de iure vtendi aliena re: non enim voto paupertatis præciſè ſpectato hoc ius amittitur, tametſi vouẽs obligetur ab illo iure ceſſare.

2. Verum etſi hoc ita ſit, iure tamen Eccleſiaſtico votum ſolẽne religioſæ paupertatis priuat vouentẽ iure, & dominio pecuniæ, aliarũmque rerum pecunia æſtimabiliũ, & reddit inhabilẽ acquirendi; ſic tradũ: DD. omnes in *c. cum ad monaſteriũ, de ſtatu* Monach. *&* Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 2. *de regular.* Dixi priuare dominio pecuniæ, aliarũmque rerum pecuniæ æſtimabilium, vt excluderem à voto paupertatis iura ſpiritualia, qualia ſunt munia publica, magiſtratus, doctoratus, & Eccleſiaſticum beneficium. Item ius eligendi, præſentandi, & confirmandi, quæ per ſe diuitem non faciunt. Et licet plura ex his temporalem vtilitatem, & fructum pecuniæ habeant annexum, hoc ſolum probat, quod hic fructus ex voto paupertatis prohibeatur recipi, & expendi non tamẽ quod iura ſpiritualia, quibus eſt annexus, cũ voto paupertatis compati non poſſent; ſic D. Tho. 2. 2. *q.* 186. *a.* 7. *ad* 4. *& opuſc.* 19. *contra impugnator. relig. c.* 2. Nau. *com.* 2. *de regul.* Leſſius *lib.* 2. *c.* 4. *dub.* 5. Mirand. *t.* 1. *man. prælat. q.* 18. *a.* 1. Suar. *t.* 3. de relig. *c.* 4. *lib.* 8. *num.* 12.

3. Inſuper dixi votum ſolemne, non ſimplex, quale emittitur ab ſcholaribus, & coadiutoribus Societatis expleto biennio, nec tollit dominium habitum; nec incapacẽ reddit acquirendo, vt expreſsè decidit à Greg. XIII. *in bulla, aſcendente Domino, & habetur,* 4. *p. conſtit. c.* 4. *litt. E.* Quod certè nullatenus obſtat religioſo ſtatui, & perfectioni, cum ex vi voti obligentur illo dominio non vti vſque voluntate ſuperioris, & ex alia parte conuenientiſſimum eſt regimini Societatis, vt ſic liberius, & minori cum offenſione dimitti, ſi opus fuerit, è Societate valeant, ſicuti dixit Greg. *in ſupradicta bulla.*

4. Difficultas autem eſt, qualiter peccent hi religioſi Societatis tum retinendo, tum acquirendo, tum expendendo ſua bona, quorum habent dominium, & quouſque eorum diſpoſitio valida ſit?

Dicendum eſt primò peccaturos mortaliter, ſi retineant, cum à ſuperioribus Societatis imperantur renunciare, tametſi non imperentur ſub virtute obedientiæ; quia ex voto paupertatis obligantur re propria non vti inuito ſuperiore. Hæc autem retentio eſt quidam illius dominij vſus, præterea vouent paupertatem iuxta conſtitutionem Societatis; at in conſtitutionibus declaratum eſt ſolum poſſe retinere proprium, quouſque ſuperiori viſum fuerit: ſic Suar. *t.* 4. de relig. *tract.* 10. *lib.* 4. *c.* 3. *n* 3. *&* 20.

5. Secũdò dico religioſos Societatis prohibitos eſſe ex vi voti paupertatis dominium cuiuſuis rei acquirere abſque voluntate ſuperioris; quia nullus vſus eſt ita proprius rei, ſicut illius acquiſitio, at per votũ paupertatis omnes Societatis, religioſi prohibentur vti re independẽter à voluntate ſuperioris, vt dicitur in *exam. gen. c.* 4. *&* 3. *p. conſtit. c.* 1. *n.* 7. *&* 6 *p. conſtit. c.* 2. *n.* 11. *litt. H.* Ergo prohibentur dominium illius acquirere. Solum aduerto eſſe aliqua, quæ ex aliqua actione religioſi ex vi iuris poſſeſſi acquiruntur, vt ſunt fructus hæreditatis habitæ. Pro horum ergo acquiſitione non eſt opus ſpeciale facultate ſuperioris, ſed ex facultate conceſſa ad retinendam hæreditatem cenſetur conceſſa facultas illos fructus acquirendi. Alia vero indigent ſpeciali religioſi acceptatione, qualia ſunt quæ iure hæreditario, donatione, aut teſtamento acquiruntur, ad quorum acquiſitionem ſine dubio interuenire debet ſuperioris voluntas; aliàs grauiter violaretur paupertatis votum ob proprietarium vſum rei, cum nullus alius magis proprietarius eſſe poteſt, quàm ille quo ipſa res propria poſſidentis efficitur: ſic docuit Suar. *t.* 4. de relig. *tr.* 10. *lib.* 4. *c.* 4. *n.* 4.

6. Tertiò dico religioſos Societatis diſponentes de his rebus de quibus dominium retinent non conſcio, & approbante ſuperiore, ſi diſpoſitio ſit alicuius momenti, peccare mortaliter; quia votum paupertatis hoc ſpecialiter reſpicit, ne hi religioſi re propria tanquã propria vtantur. Ex quo fit religioſum via teſtamenti, renunciatione, donatione de ſuis bonis diſponentem ſuperiore non approbante, & iam ſi diſpoſitio ſit in pauperes, & iuxta conſtitutionis normam, mortaliter peccaturum; quia licet conſtitutio liberum cuilibet pro ſua deuotione reliquerit modum de ſuis bonis in pia opera diſponendi, caſu quo permitteretur diſponere, *exam. c.* 4. *&* 3. *p. conſt. c.* 1. *à n.* 7. Non tamen reliquit liberum, vt diſpoſitio fieret inſcio ſuperiore, ſed potius illo approbante; ſic expreſsè deciditur in *congreg.* 5 *generali, can.* 7. *& decr.* 7. *&* 39. & tradit Suar. *t.* 4. de relig. *tr.* 10. *lib.* 4. *c.* 6. *n.* 3.

7. Sed quid ſi de facto via teſtamenti, donatione, aut renunciatione de ſuis bonis inſcio ſuperiore diſponeret religioſus, eſſet ne diſpoſitio valida, eſto illicita? Negãt Molin. *t.* 1. *de iuſtit. diſp.* 139. *verſ. illo qui tempore, &* Leonard. Leſſius *lib.* 2. *c.* 4. *dub.* 5. *n.* 28. Mouentur, quia religioſus poſt votorum emiſſionem non eſt ſui iuris, ſed religionis, eiúſque voluntas omnino eſt prælato ſubiecta; nequit ergo validè eo non approbante diſponere. Et confirmari poteſt exemplo pupilli, cui religioſus comparatur, cuius diſpoſitio nulla eſt abſq; authoritate tutoris. Cæterum verius eſt diſpoſitionem validam eſſe: ſic Suar. *t.* 4. *de relig. tr.* 10. *lib.* 4. *c.* 6. *à n.* 12. Sanch. *li.* 7. *ſum. c.* 18. *n.* 18. *& c.* 8. *n.* 25. vbi loquitur ſpecialiter de teſtam. Laym. *li.* 4. *ſum. tr.* 5. *c.* 7. *n.* 3. Ratio eſt, quia hæc diſpoſitio nec iure naturali, nec poſitiuo eſt irritata; ſi quidem eſt diſpoſitio rerum, quarum religioſus habet dominium, & adminiſtrationem, & licet illã habeat impeditam ex virtute religionis ob paupertatis votum, hoc non tollit quominus ſi de facto diſponat, valida non ſit diſpoſitio, quia votum non tollit dominium, nec annullat diſpoſitionem, ſed eam infidelem reddit; nullum autem eſt ius poſitiuum, nec Canonicum, nec Ieſuitiuum, quod talem diſpoſitionem irritam reddat. Ergo aſſerendum eſt validam eſſe. Verum etſi valida ſit, irritari tamen poteſt, & reuocari à prælato ob poteſtatem dominatiuam, quam in ſubditi voluntatem, & in eius actiones habet, ſicuti poteſt votum, & quamlibet aliam humanam promiſſionem, quæ eſto valida ſint, ſunt tamen à prælato irritabilia, Suar. *d. c.* 6. *à n.* 12. *& ſeqq.*

8. Neque obſtant contraria. Ad primum nego religioſum non habere voluntatem, qua ſe obligare poſſit, habet vtique, eſto ob dependentiam, & ſubiectionem ad prælatum non poteſt ſe firmiter, & irreuocabiliter obligare. Ad ſecundum concedo pupilli diſpoſitionem abſque authoritate tutoris nullam eſſe, id tamen prouenit ex iure poſitiuo quod in præſenti nullum eſt.

PVNCTVM III.

Quo iure bona de quibus religioſus ante profeſſionem non diſponit, tranſeant in monaſterium.

SVMMARIVM.

1. *Statuitur diſtinctio de monaſteriis ſuccedendi capacibus, vel incapacibus ſuccedendi.*
2. *Profeſſus in religione Minorum, Capucinorum, & Societatis Ieſu non poteſt amplius de ſuis bonis diſponere.*
3. *Monaſteria, quæ religioſis ſuccedunt id habent ex iure Eccleſiaſtico, & ciuili.*
4. *Plures affirmant ſtatute ciuili excludi poſſe monaſterium aliàs capax à ſucceſſione. Sed contrarium eſt tenendum.*
5. *Conſuetudine tamen introduci poteſt hæc excluſio.*

1. DIſtinguenda ſunt monaſteria; alia ſunt ſuccedendi capacia, vel ipſo iure, vel ex voluntate religioſi, alia vero ſunt incapacia ſuccedendi vtroque modo. Religiones omnes (præter Minores de obſeruantia, & Capucinos, & Societatis Ieſu, de qua ſtatim) ſuccedunt religioſo profeſſo nihil de ſuis bonis diſponenti, ſic omnes doctores; colliguntque ex Trid. *ſeſſ.* 25. *c. de regularib.* vbi omnium religioſorum monaſteriis tam virorum, quam mulierum (exceptis domibus S. Franciſci, Capucinorum, & eorum qui minores de obſeruantia vocantur) concedit immobilium poſſeſſionem & conſequenter hæreditariã ſucceſſionem. Minores de obſeruantia, & Capucinos excepit ob eorum ſingularem paupertatem. Et licet Societatem Ieſu Concilium non exceperit, ſed potius viſum fuerit ſub priuilegio omnibus aliis religionibus conceſſo comprehendiſſe; quia tamen non obligat religiones eo priuilegio vti, ea de cauſa poſſunt ſupradicto priuilegio renunciare, ſi expedire iudicauerint. Sic Societas Ieſu nullam religioſorum ſuorum ſucceſſionem ab inteſtato admiſit, vt ſic potius aptitudinem religioſorum ad diuina miniſteria, quàm eorum diuitias ſpectaret, eoſque poſſent minori cum ſæcularium offenſione recipere & receptos regere, punire, ac ſi opus eſſet dimittere.

2. Hinc fit profitentem in religione Minorum, & Capucinorum, & in Societate Ieſu abſque diſpoſitione ſuorum bonorum non poſſe de ſuis bonis amplius diſponere, ſed hæredes ab inteſtato ſuccedere. Nam ex vi profeſſionis omnium ſuorum bonorum dominium amiſit, & cum ipſo iure monaſterium non ſuccedat; ſit conſequenter, ne bona domino careant, vt habeantur pro derelicto, hæredibus ab inteſtato competere, ſic pluribus relatis firmat Sanch. *lib.* 7 *ſumm. c.* 25. *n.* 21.

3. Monaſteria vero, quæ religioſis profeſſis ſuccedunt, non ex iure naturali, ſed poſitiuo ciuili, & Eccleſiaſtico hanc ſucceſſionem habent. Ex iure ciuili conſtat *ex §. ſi qua mulier, Auth. de Sanctiſſim. Epiſc. & Auth. ſi qua mulier, authent. ingreſſi, C. de Sacroſanct. Eccl.* Ex iure Eccleſiaſtico liquet ex Greg. Magno *in c. quia ingredientibus* 19. *q.* 3. Ius autem ciuile, & Eccl. ita efficaciter hanc poteſtatem ſuccedendi monaſterio conceſſit, vt nulla profitentis actione indigeat, ſed eo ipſe quo religioſus profeſſionem emittit, omnia eius bona, iura, & actiones ſunt in monaſterium tranſlata, vt expreſsè deciditur Auth. *ingreſſi, C. de Sacroſanct. Eccl.* ibi ipſo ingreſſu ſe ſuáque dedicat Deo quapropter etiamſi ipſe monachus poſt profeſſionem huic tranſlationi repugnet, effectum non impediet; quia non

non ex voluntate monachi; ſed ex lege hæc tranſlatio facta eſt, qua facta non eſt in poteſtate monachi eam reuocare, aut immutare.

4. Ex his oritur dubitatio, an iure ciuili excludi poſſit monaſterium à ſucceſſione bonorum, ex perſona religioſi prouenientium? Non deſunt doctores, qui id affirment, eo quod iure ciuili hæc ſucceſſio ſit, poterit ergo iuris cōditor eam conceſſionem reuocare, & ita tradit Menchaca *de ſucceſſ. creat. li.* 3. 2. 21. *n.* 179 Sed contrarium omnino tenendum eſt. Tū quia priuilegium Eccleſiæ conceſſum, & ab ea acceptatum nequit, qui filius ſuperior non eſt, derogare. Tum quia ſucceſſio non tantum iure ciuili, ſed Eccleſiaſtico ſtatuta eſt, at iuris ciuilis conditor ſtatuta Eccleſiaſtica abrogare non poteſt, ergo non poterit derogare hanc monaſterij conceſſionem: ſic docet aliis relatis Couarr. *de pactis* 3 *p.* § 2. *n.* 4. Menoch. *conſ.* 196. *n.* 32. *volum.* 2. *& de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 83. *nu.* 24. Zeuallos in ſuis *qu. communib. q.* 423. *in fine* Sanch. lib. 7. ſum. *c. n.* 18.

5. Verùm, etſi ſtatuto ciuili monaſteria excludi non poſſint à ſucceſſione ob perſonam religioſi; conſuetudine tamen introduci poteſt: nam cum hæc ſucceſſio non iure naturæ, ſed poſitiuo monaſteriis competat, derogari conſuetudine poterit, ſicuti apud Gallos factum eſt: ſic Rebuff. *t. 2. t. conſtit. regiar. in proœmio*, Gloſſ. 5. *n.* 21. *&* 22. *Couarr. de pactis*, 3. *p.* §. 2 *n.* 4. *ad finem*, *& c.* 1. *in fine, de teſtam.* Sanch. *lib.* 7. *ſum. c.* 12 *num* 4. vbi benè aduertit debere ſpatio 40. annorum præſcribi hanc conſuetudinem.

PVNCTVM IV.

Quæ bona religioſi, de quibus ante profeſſionem non diſpoſuerat, tranſeant in monaſterium, vel ad hæredes pertineant.

REgula generalis eſt, ſi monaſterium incapax ſit ſuccedendi ex perſona religioſi, bona illa ne maneant adeſpota, & ſuſpenſa, tranſeunt ad hæredes abinteſtato ſic, Barto'. *tr. minoricar. lib.* 4. *d.* 1. *c.* 1. *&* 2. Abbas *c. in præſentia de probationib. n.* 62 *& ibi Fel. n.* 50. *Bald. auth. ingreſſi, n.* 18. *Cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* & alij plures, quos plena manu refert, & ſequitur Sanch, lib. 7. ſum. *c.* 15. *n.* 21. Si autem monaſterium capax ſit ex perſona religioſi ſuccedendi, omnia illius bona in monaſterium tranſeunt, vt expreſsè deciditur Auth. *de monachis*, §. *ſi quis autem, & authent. ſi qua mulier, C. de Sacroſanct. Eccleſiis*, & tradunt ferè omnes doctores, pluribúſque exornat Nau. *comm.* 2. *à n.* 44. *de Regul.* Leſſius *li.* 2. *de iuſtit. c.* 41. *dub.* 10. *n.* 81. De aliquibus vero bonis eſt ſpecialis difficultas, qua ratione in illis monaſterium ſuccedere poſſit, ideo ſigillatim examinanda ſunt.

§. I.

Vſusfructus qualiter à monaſterio competat.

SVMMARIVM.

1 *Aliqui affirmant vſumfructum extingui, & cum proprietate ſolidari, & quo fundamento.*
2 *Alij cenſent vſumfructum manere apud religioſum, commoditatem monaſterio inhærere.*
3 *Durante vita religioſi vſusfructus monaſterio acquiritur.*
4 *Limitatur concluſio, vt procedat in religione capaci ſuccedendi.*
5 *Secundo limitatur in religioſis Societatis* IESV *vota biennij emittentibus, qui vſumfructum retinent.*
6 *Alij limitant in vſufructu patris, vel matris in bonis aduentitiis filij, ſi religionem ingrediantur. Sed non admittitur limitatio.*
7 *Vſusfructus paternus in bonis aduentitiis filij perit in Caſtella ſi filius ad nuptias tranſeat.*
8 *Tranſlatio religioſo ad aliud monaſterium legitimè tranſit cum illo vſusfructus.*

1. NOn deſunt doctores, qui ſentiant vſum fructum monaſterio non competere, ſed profeſſione religionis extingui, eo quod profeſſione religioſus quaſi mortuus cenſeatur, at morte vſufructuarij extinguitur vſusfructus, §. *fin. inſtit. de vſufructu.* Tum quia penſio profeſſione extinguitur, vt latè diximus *tr. de benef. diſp.* 1. Ergo & vſufructus qui penſioni comparatur, imo penſio eſt quidam vſusfructus beneficij. Tum quia vſusfructus non poteſt manere in religioſo, cum ſit incapax votum paupertatis habendi proprium. Neque item poteſt transferri in religionem; cum non ſit ius tranſmiſſibile iuxta Text. §. *in fin. inſtit. de vſufructu, & leg. ſi vſufructus* 67. *ff. de iure dotium*, ergo extinguitur, ſic Gloſſa *in c. ſi qua mulier*, 19. *q.* 3. Zeuallos *commun. opin. q.* 64 *fine*, conſentit Fachin. *lib.* 6. *controuerſ. c.* 12. vt colligitur manifeſtè ex ratione, qua ſuam ſententiam probat.

2. Alij doctores ſentiunt vſumfructum manere apud religioſum, commoditatem vero monaſterio inhærere; quia non videtur inconueniens religioſum capacem eſſe proprij, cuius nullam diſpoſitionem habeat; ſicut non eſt inconueniens coniugatum manente vinculo coniugij fieri religioſum: ſic Cou. *de teſtam. c.* 2. *n.* 9. Ant. Gom. *leg.* 48. *tauri, n.* 8. Mol. *t.* 1. *de iuſtit. diſp.* 9. *circa finem*, & probabile reputat Suar. t. 3. de relig. *lib.* 8. *c.* 13. *n.* 4.

3. Cæterum, media via procedendum eſt, & affirmandum, vſumfructum nequaquā extingui, ſed monaſterio acquiri durante vita religioſi lege ſic diſponēte, ſic pluribus firmat Sāch. *lib.* 7. *c.* 13. *n.* 48. *& ſeq.* Suar. *d. c.* 13. *n.* 6. Et quidem non extingui eſt conſtans ferè omnium doctorum ſententia, vt videri poteſt in doctoribus relatis. Neque obſtat penſionem extingui, quia hoc in fauorem Eccleſiæ, vt libera ſint beneficia, iure Eccleſiaſtico introductum eſt. Quod autem monaſterio acquiratur, ſic probo. Tū quia generale eſt omnia iura, & actiones religioſi in monaſterium transferri. Auth. *ingreſſi, C. de Sacroſanct. Eccleſ.* Tum quia religioſus voto ſolemni paupertatis non ſolum vſu, ſed qualibet proprietate priuatur. Alias poſſet cuiuſlibet rei dominium retinere abſque poteſtate illa re vtendi, quod eſt contra omnes: efficitur ergo vſumfructū monaſterio acquiri: ſed quia non acquiritur ex conſenſu, & voluntate domini proprietatis, ſed ex lege, ſeu conſuetudine recepta, qua conſtat in monaſterium eſſe hoc ius tranſlatum; ea de cauſa non amplius durat, neque extenditur, quàm extenderetur, ſi religioſus ſæcularis eſſet. Vnde morte ipſius religioſi finitur vſusfructus; niſi fortè eſſet vſusfructus relictus pro ſe, & ſuo hærede, quia tunc, vt benè dicit Sanch. *d. c.* 13. *n.* 60. nouus vſusfructus in monaſterio conſtituitur, ideo centum annis durare debet; quia id tempus definitū eſt vſufructui directè monaſterio relicto, *leg. an vſusfructus, ff. de vſufruct. & lege regia*, 26. *tit.* 31. *p.* 3.

4. Concluſio limitanda eſt, vt procedat in religione capaci ſuccedendi; nā religioni incapaci habendi propriā non acquiritur vſusfructus, ſed perit, & cū proprietate conſolidatur, eo quod neque in religioſo, neque in religione manere poſſit; Suar. *t.* 3. *de relig. lib* 8. *c.* 13. *n.* 4. Sanch. lib. 7. ſum. *c.* 13. *à n.* 53.

5. Secundo limita in Societate Ieſu pro his, qui, qui tantum vota biennij emiſerunt: ſi enim dominio capaces ſunt, vſumfructum retinent. eſto de illo abſque licentia prælati diſponere non poſſint, ſi vero profeſſionem faciant, vel vota coadiutorum formatorum emittant, vſusfructus extinguitur; quia neque ipſi, neque religio ratione ipſorum capaces ſunt habendi proprium.

6. Tertio limitant alij in vſufructu, quem pater, vel mater habet in bonis aduentitiis filij, quem dicunt extingui, ſi pater religionem profiteatur: quia illa profeſſione ſoluitur patria poteſtas, & ius gubernandi filium amittitur, quæ ſunt cauſæ vſumfructum patri concedendi: ſic Cou. *c.* 2. *n.* 9. *de teſtam.* Fachin. *lib.* 6. *controuerſ. c.* 12. Zeuallos *in ſuis q. communib. q.* 64. *n.* 4. Sed iure optimo hanc limitationem reprobāt plurimi doctores quos refert, & ſequitur Sanch. *lib.* 7. *ſum. c.* 14. *n.* 70. Suar. t. 3. de relig. *lib.* 8. *c.* 13. *n.* 5. Quia eſto cauſa concedendi vſumfructum ſit patria poteſtas, & filij gubernatio, non tamen pēdet ab hac patria poteſtate, & filij gubernatione, ſed his ceſſantibus vſusfructus perſeuerat, vt conſtat, ex *leg.* 3. *C. de vſufructu & leg. vlt. C. ad Tertull.* Neque obſtat filio emancipato deberi vſumfructum, & patri ſolum concedi in præmium beneficij emancipationis dimidiam vſusfructus partem, *leg. cum oportet*, §. *cum autem, C. de bonis, quæ liberis*, quia profeſſionis religionis non emancipatur filius directè, ſed indirectè, & in conſequentiam; ideóque leges emancipationis in profeſſione religionis procedere non debent.

7. Aduerte tamen hunc vſumfructum in bonis aduentitiis filij omnino perire, & ad filium deuolui, ſi filius in hoc Caſtellæ regno ad nuptias trāſeat ſubſequutis Eccleſiæ benedictionibus. Nam vt rectè notauit Sanch. *d. c.* 13. *n.* 75. ſi patri exiſtenti in ſæculo perit vſusfructus, & ad filium nuptias contrahentem deuoluitur, *leg.* 48. *tauri, & leg.* 9. *tit.* 1. *lib.* 5. *recopilat.* à fortiori hoc procedere debet patre in religione exiſtente.

8. Sed qui ſi religioſus ad aliud monaſterium tranſeat tranſiene cum illo vſusfructus? Reſpondeo tranſire, ſi monaſterium capax ſit habendi proprium; quia vſusfructus eſt ius perſonaliſſimum, & monaſterium illo fruitur, quia ſibi religioſus eſt incorporatus. Et præterea cenſetur quaſi quotidie conſtitui iuxta *leg.* 1. § *fin ff. de vſufructu accreſcendo.* At ſi monaſterium incapax eſt habendi proprium, vſusfructus omnino perit, Sanch. *lib.* 7. *c.* 13. *n.* 65.

§. II.

Qualiter annuum legatum, peculium filiifamilias, ius patronatus, & ius retractus in monaſterium transferatur.

SVMMARIVM.

1 *Qualiter annuum legatum monaſterio incapaci ſuccedendi competere poſſit.*

2 *Peculium*

Digitized by Google

2 *Peculium filiiſamilias caſtrenſe monaſterio competit non profectitium; aduentitium vero quoad vſumfructum. Probabilius eſt non competere, ſed à patre retineri.*
3 *Ius patronatus monaſterio acquiritur.*
4 *Idem dicendum de iure nominandi ad emphyteuſim.*
5 *Ius retractus monaſterio non competit.*

1. ET quidem, ſi monaſterium ſit ſuccedendi capax, dubium non eſt, quin monaſterio acquiratur, ſiue legatum reputetur vnum, ſiue quolibet anno diuerſum quia omnia iura, & actiones religioſi in monaſterium tranſeunt. At ſi monaſterium incapax ſit, & legatum multiplex eſſe cenſeatur, iuxta leg. *in ſingulis, ff. de annuis legatis*, eo quod in gratiam legatarij ſingulis annis dari mandatum ſit, perit legatum ob incapacitatem religioſi, & monaſterij. Si vero legatum vnicum eſſe reputetur, vt reputandum eſt, quãdo in gratiam hæredis ſignatur ſingulis annis tribuendum; non religioſo, nec monaſterio, ſed hæredibus ab inteſtato competit; ſicut competit cenſus, aliáque bona religioſi; quia hoc legatum, tanquam quidam cenſus computandum eſt: ſic Sanch. lib. 7. ſum. *c.* 13. *n.* 54.

2. Sed quid dicendũ de peculio filij familias religioſi facti? Nulla eſt dubitatio de bonis caſtrenſibus aut quaſi, hæc enim tam quoad proprietatem, quàm quoad vſum fructum ſunt filij; ac proinde non mirum quin monaſterio cedant. Neque item eſt dubitatio profectitia monaſterio competere; cùm hæc tam quoad vſumfructum, quàm quoad proprietatem ſint patris. Solum de bonis aduentitiis eſt controuerſia, eo quod vſusfructus patri conueniat, quo non videtur priuandus ob ingreſſum filij in religionem. Nam eſto ſoluatur patria poteſtas, & filij gubernatio, non ceſſat honor patri debitus, ob quem præcipuè hic vſusfructus conceſſus eſt. Et ita tenendum eſt cum communi ſententia, quam tradit Nauarr. *com.* 2. *de regularib. n.* 55. Leſſius *lib.* 2. *de iuſt. c.* 41. *dub.* 10. *n.* 83. Man. Rodrig. *t.* 3. *q. regular. q.* 16. *art.* 4. Sanch. pluribus relatis, *lib.* 7. *c.* 13. *n.* 59.

3. Iuſpatronatus alicui videbitur poſſe in religioſo manere, eo quod non ſit pretio æſtimabile; ac proinde nec materia prohibita voto paupertatis. Sed dicendum omnino eſt, nequaquam religioſo competere, ſed monaſterio ſuccedendi capacis Quia Auth. *ingreſſi, C. de Sacroſanct. Eccleſ.* abſque nulla diſtinctione decidit omnia iura & actiones religoſi monaſterio acquiri. Quod ſi monaſterium ſit ſuccedendi incapax ad ſequentem vocatum iuſpatronatus pertinet: ſic gloſ. *in c. beneficium, de regular. in* 6. verbo *conferendum*. Lambert. *de iurepat. lib.* 2. *p.* 1. *q.* 2. *art.* 11. *nu. vlt.* Man. Rodrig. *q. regul. t.* 2. *q.* 122. *art.* 2. Sanch. aliis relatis, *lib.* 7. *c.* 14. *n.* 2. *& ſeqq.*

4. Idem quod dictum eſt de iurepatronatus, à fortiori dicendum eſt de iure nominandi ad emphyteuſim; eſt enim in pretio æſtimabile, cuius religioſus profeſſus incapax eſt, ac proinde monaſterio ſuccedendi capaci competit. Sic Molina *tit.* 2. *de inſtit. diſp.* 482, *circa finem*, Sanch. *lib.* 7. *ſum. cap.* 14. *n.* 16. *&* 17.

5. De iure, & priuilegio, quod proximiori conſanguineo conceſſum eſt retrahendi rem alienatam extra familiam eodem pretio emptori ſoluto, quod ipſe pro ea dedit, optimè dicit Sanch. *d. c.* 14. *n.* 25. *& ſeq* nequaquam religioſo, nec monaſterio competere poſſe: nam cum religioſus rem illam non ſibi, ſed monaſterio acquirere debeat, extra propriam familiam hoc retractu res conſtitueretur, quod vitare intendebat priuilegium retractus.

§. III.

Qualiter maioratus, feudum, & emphyteuſis tranſeant in monaſterium.

SVMMARIVM.

1 *Aliquibus placet monaſterium ſuccedendi capax non ſuccedere in maioratu religioſi. Sed tenendum eſt contrarium ſuccedere inquam durante religioſi vita.*
2 *An ſuccedat monaſterium in maioratu ante profeſſionem à religioſo poſſeſſo habente clauſulam expreſſam, vel tacitam excludentem religioſos? Affirmat Mieres ſuccedere.*
3 *Verius eſt oppoſitum.*
4 *In feuda ſuccedit monaſterium ſi capax ſit praſtandi illius obſequia.*
5 *Excipitur feudum habens dignitatem.*
6 *Emphyteuſis hareditaria tam ſacularis, quàm eccleſiaſtica ad monaſteriũ tranſit, tametſi de eccleſiaſtica Nau. neget.*
7 *Sanch. ſentit Eccleſiaſticam emphyteuſim reuocari intra biennium poſſe. Sed non admittitur.*
8 *Si emphyteuſis conceſſa ſit ea conditione, ne tranſeat ad potentiorem, & ſi plures cenſeant tranſire ad monaſterium. Verius eſt oppoſitum.*
9 *Emphyteuſis ſolum pro vita religioſi in monaſterium tranſit.*
10 *Quid de emphyteuſi conceſſa alicui pro ſe, & ſuis haredibus? Affirmat Sanch. in perpetuum ad monaſterium tranſire. Sed eſt difficilis ſententia.*

1. ALiquibus videbitur monaſterium ſuccedendi capax non poſſe maioratum, quem religioſus ante profeſſionem poſſederat, acquirere. Quia finis præcipuus inſtituentis quemlibet maioratum, eſt, ne bona illius extra familiam conſtituantur. At ſi monaſterium ſuccedit, iam bona illius ſunt extra familiam, non igitur ex inſtituentis voluntate monaſterium ſuccedere poteſt. Cæterùm omnino tenendum eſt, ſuccedere monaſterium durante vita monachi, quod tanquam certum ſupponunt ferè omnes doctores: nam cum monaſterium ex perſona monachi ſibi incorporati, & ex iure ei competente maioratum poſſideat, bona illius extra familiam hac ratione non cenſetur conſtitui, quia non directè vt in contractu, & in qualibet alia donatione contingit, ſed acceſſoriè ad religioſum monaſterio competunt.

2. Dubium autem non leue eſt; an quando maioratus habet clauſulam expreſſam excludentem religioſos vel tacitè illos excludit, eo quod inſtitutum eſt cum iuriſdictione in aliquod oppidum, vel ad conſeruandam agnationem, vel cum onere deferendi arma, & familiæ nomen; in quibus caſibus ſecundum communiorem ſententiã non ſuccedit religioſus profeſſione facta, nec ratione illius monaſterium. An idem dicendum ſit, quando ante profeſſionem religioſus ſucceſſerat, & illum maioratum poſſidebat? Negat. Mieres *de maioratu*, 2. *p. q.* 3. *n.* 33. cuius fundamentum eſt, quia eſto monachus, & ratione illius monaſterium incapax ſit acquirendi de nouo ſupradictum maioratum, at ad retinendum illum capax eſſe poteſt; quia plura requiruntur ad nouam rei acquiſitionem, quàm ad illius conſeruationem, vt multis exemplis exornari facilè poteſt. Deinde quia ſola inſtitutoris voluntate priuari poteſt religioſus maioratu acquiſito, at inſtitutoris voluntate excludente religioſos à ſucceſsione, non priuatur religioſus maioratu acquiſito, ſed ſolum acquirendo, quia ſolum priuatur ſuccedere, at eo caſu non ſuccedit religioſus, ſed ſucceſſionem continuat. Item ad monaſterij excluſionem clariſſimæ coniecturæ voluntatis teſtatoris illud excludentis deſiderantur, vt benè probat Couar. *variar. c.* 15. *n.* 11. quæ tamen in præſenti caſu non apparent, cum ſatis congruenter dici poſſit voluiſſe excludere à noua maioratus ſucceſſione non ab antiqua. Tandem hæc ſententia religioni fauet, ac proinde ſuſtinenda eſt.

3. Nihilominus verius cenſeo monaſterium excludi, & ad ſequentem ſucceſſorem maioratum tranſire, ſic expreſsè docet Sanch. *lib.* 7. *c.* 15. *n.* 31. & videntur id ſentire Molin. *lib.* 1. *de primog. c.* 15. *n.* 93. *& ſeqq.* & Mol. Ieſuita, *t.* 3. *de inſtit. diſp.* 623. *n.* 5. Man. Rodrig. *qu. regul. t.* 2. *qu.* 77. *art.* 12. verſ. *quinto certum eſt*. Ratio eſt, quia inſtitutor excludens monachos à ſucceſſione maioratus, ſucceſſorem monaſterij excluſit, monachi enim profeſſione ipſa excluſi erant.

4. De feudo dubium eſt; an in monaſterium capax ſuccedendi tranſeat? Breuiter reſpondeo tranſire, dummodo obſequium feudi præſtari poſſit à monaſterio per ſe, vel per ſubſtitutum. Quia à generali regula ſtatuente omnia bona religioſi ad monaſterium tranſire, nulla eſt occaſio excipiendi ſupradictum feudum: ſic Nau. *com. de Regularib. n.* 55 Molin. *li.* 1. *de primogen. c.* 13. *n.* 76. Molin. Ieſuita, *t.* 1. *de inſtit. diſp.* 140. *verſ. regulam*, Leſſius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 10. *n.* 84. & alij plures, quos refert & ſequitur Sanch. *lib.* 7. *c.* 15. *n.* 36.

5. Ab hac regula excipiendus eſt feudus habens dignitatem Ducatus, Marchionatus, ſeu iuriſdictionem in aliquod oppidum annexum, quia hæc non poſſunt ea decentia, & ſplendore, quem dominus feudi intente, exerceri, ac proinde ex præſumpta domini voluntate tranſit ad ſucceſſorem vocatum, ſicut communiter dicitur de maioratu habente hanc dignitatem, & iuriſdictionem. Sic Sanch. aliis relatis, *d. c.* 15. *nu.* 42. Monaſterium autem potietur illo feudo, dum religioſus viuit, eo tamen defuncto deueniet ad ſequentem vocatum. Quod ſi nullus ſit, ad dominum directum deuoluitur. Sic. Mol. *de primogen. d. c.* 13. *n.* 79. Leſſius *n.* 84. *Sanch. c.* 15. *n.* 46.

6. Sed quid dicendum de emphyteuſi hæreditaria qualiter ad monaſterium ſuccedendi capax deueniat, Qua in re & ſi Nau. *com.* 2. *de regularib. n.* 55. cenſeat emphyteuſim, cuius dominus directus eſt Eccleſia, quæque vocatur Eccleſiaſtica, non tranſire ad monaſterium.. At probabilius eſt hanc ſicut & ſæcularem tranſire cum omnibus melioramentis in ea factis, quippè quæ nullo iure inuenitur excepta ab illa regula generali concedente monaſterio ſucceſſionem in omnia religioſorum bona: ſic docuit Felin. *c. in præſentia, de probationib. n.* 49. Decius *ibi n.* 194. Azor. *t.* 1. *lib.* 12. *c.* 8. *q.* 4. & aliis relatis Sanch. *lib.* 7. *c.* 15. *n.* 56.

7. Addit tamen Sanch. eſſe differentiam in ſucceſſione Emphyteuſis Eccleſiaſticæ, & ſæcularis. Nam Eccleſiaſticam, inquit reuocare dominus directus poteſt intra biennium, iuxta Textum *in* §. 1. Authent. *de alienat. & emphyteuſi.* At ſecularem reuocare non poteſt; quia nullibi tale priuilegium conceſſum eſt. Verum hanc differentiam non cenſeo admittendam

dam; quia illa *Authentica conſtitutio* non loquitur de qualibet emphyteuſi, ſed de emphyteuſi data ab Eccleſia Conſtantinopolitana, neque ad hæredes extraneos tranſmiſſibili, vt latiùs probaui 1. *p. huius operis, tract. 4. de fide, diſp. 5. Punct. 8. n. 3.* ac proinde neque Eccleſiaſtica, nec ſæcularis reuocari poteſt.

8. Sed quid ſi emphyteuſis ſit conceſſa ea conditione, ne transferatur ad Eccleſiam, aut perſonam potentiorem, vt communiter concedi ſolet? Adhuc plures doctores cenſent ad monaſterium ſuccedendi capax tranſire. Quia intelligi debet hæc conditio de tranſlatione voluntaria, & directa poſſeſſoris, non de tranſlatione indirecta, & in conſequentiam, & à lege inducta, qualis eſt, quæ profeſſione religionis inducitur. Sic Felin. *c. in præſentia. n. 36. & 49. de probationib.* Syl. verbo *emphyteuſis q. 20. n. 27.* Man. Rodrig. *q. regular. t. 2. q. 78. art. 9.* Sanch. alios referens *d. c. 15. n. 65.* Cæterum verius cenſeo, de qualibet alienatione conditionem intelligendam eſſe. Tum quia finis apponentis eam conditionem eſt, ne Dominus proprietatis ob Eccleſiæ priuilegia, aut emphyteuticæ potentiam obſequio debito priuetur, qui finis etiam in tranſlatione directa ac indirecta procedit. Aliàs etiam fiſcus ſuccederet in Emphyteuſi alienari prohibita emphyteuta delictum confiſcationi ſubiectum committente (quod Sanch. non concedit) quia etiam hæc eſt alienatio non voluntaria, ſed indirecta, & inducta per legem. Item maioratus habens clauſulam, ne monaſterium ſuccedat, monaſterio competeret; quia poſſet quis interpretari id eſſe intelligendum de ſucceſſione directa, & perpetua, & non ſucceſſione temporanea, & per legem inducta. Ne ergo hæc admittantur, dicendum eſt, emphyteuſim prohibitam transferri ad Eccleſiam, nullatenus monaſterio acquiri. & ita docent Bartol. *auth. ingreſſi. C. de Sacroſanct. Eccleſ. in 2. lectura, n. 19.* & *ibi* Bald. *n. 31.* Paulus *n. 25.* Iaſon. *n. 64.* Barbac. *c. in præſentia. de probation. n. 121.* Velaſcus *conſ. 101. num. 8. t. 1.* Flores de Mena *addit. ad Sama. decif. 6. n. 2. concl. 3.* quos omnes refert Sanch. *d. lib. 7. ſum. c. 15. n. 64.* Item quod dictum eſt de emphyteuſi, dicendum eſt de quibuſuis bonis alienari prohibitis ob eaſdem rationes, tametſi contrarium ſentiat Sanch. *n. 67.*

9. Verùm eſto ſententiæ aſſerenti in monaſterium dictam emphyteuſim, ſeu fidei commiſſum transferri religioſi profeſſione, hæreamus, nullatenus concedendum eſt in perpetuum transferri, ſed ſolum durante vita religioſi, ne voluntatis concedentis emphyteuſim, ſeu fidei commiſſum aduerſemur.

10. Solum de emphyteuſi conceſſa alicui pro ſe, & ſuis hæredibus affirmat Sanch. *d. c. 15. n. 62.* cum Bart. dicta Authent. *ingreſſi. in 2. lectura n. 37.* Beroio *cap. in præſentia, n. 491. de probat.* in perpetuum monaſterio pertinere; quia potuit Dominus cogitare poſſeſſorem emphyteuſis poſſe monaſterium hæredem habere. Hæc tamen doctrina non caret difficultate quia verba explicantia voluntatem teſtatoris in propria ſignificatione ſunt accipienda; at monaſterium religioſo ſuccedens non eſt propriè hæres, vt communiter doctores cenſent teſte Sanch. *lib. 7. ſum. c. 12. n. 33.* Ergo nomine hæredis non venit monaſterium; & ita tradit Paris loquens de feudo *c. in præſentia de probationib. n. 195.* Quod à fortiori procedit, ſi emphyteuſis conſtituta eſſet pro ſe, ſuiſque filiis, non enim nomine filij monaſterium intelligendum eſt, niſi in caſibus à iure expreſſis, qualis non eſt hic, & conſentit Sanch. pluribus relatis li. 7. ſum. c. 15. n. 63.

§. IV.

Qualiter fideicommiſſum monaſterio competat.

SVMMARIVM

1 *Non excluditur ſubſtitutus, ſi religionem incapacem ſuccedendi ingrediaris.*

2 *Si profitearis in monaſterio capaci ſuccedendi, ſuccedit monaſterium in fideicommiſſo durante tua vita.*

3 *Affirmant plures teſtatore grauante ſuum hæredem, vt alicui tertio hæreditatem reſtituat non appoſita clauſula, ſi ſine liberis deceſſerit, in perpetuum excludi ſubſtitutum, & monaſterium ſuccedere.*

4 *Sed oppoſitum eſt verius.*

5 *Si teſtator appoſuit clauſulam grauato ſi ſine liberis deceſſerit, & nullis filiis relictis ingreditur monaſterium, excluditur in perpetuum ſubſtitutus.*

6 *Limitatur ab aliquibus, niſi teſtator de veris filiis intellexerit, cum eam conditionem appoſuit, ſi ſine liberis deceſſerit, ſed non admittitur limitatio.*

7 *Secundo limitatur, niſi teſtator expreſſerit ſe nolle ſubſtitutum excludi. Sed alij hanc limitationem, neque improbabiliter reiiciunt.*

8 *Quid ſentiendum, ſub diſtinctione reſpondetur.*

9 *Tertio limitant, niſi ſubſtitutus eſſet filius teſtatoris. Sed reiicitur limitatio.*

10 *Quarto niſi grauatus ingreſſus fuerit animo excludendi ſubſtitutum? Non caret difficultate hæc limitatio.*

11 *Quinto limitatur niſi ſubſtitutio ſit cauſa pia. Admittitur limitatio.*

12 *Extenditur limitatio ad quamlibet cauſam piam, eſto fuerit mediante ſubſtituta.*

13 *Sexto limitatur, ne ſuccedat monaſterium excluſo ſubſtituto in contractibus oneroſis.*

14 *Septimo limitatur, vt non procedat monaſterij ſucceſſio, ſi conditio liberorum in propriam perſonam referatur.*

15 *Octauo limitatur monaſterij ſucceſſio, dummodo admittat hæreditatem, ſecus ſi reiiciat.*

16 *Subſtitutus eo caſu ſtatim ſuccedit, neque oportet grauati mortem naturalem expectare.*

17 *Quid dicendum de ſucceſſione fideicommiſſi in religione Societatis Ieſu.*

1. Grauis eſt difficultas de fideicommiſſis, hoc eſt de bonis grauatis, ſeu alicui tertio reſtituendis; an ſi in his inſtitutus ſis, & religionem ingrediaris, ſuccedat monaſterium, & excludatur ſubſtitutus? Aliqua ſunt in hac quæſtione apud Doctores recepta, alia ſatis controuerſa. Primo certum eſt, te ingrediente religionem incapacem ſuccedendi non excludi ſubſtitutum; quia ſolum excludi poterat ob monaſterij ſucceſſionem, vt benè aliis relatis notat. Molin. Societatis Ieſu, *t. 1. de iuſt. diſp. 186. col. 2.* Sanch. lib. 7. ſum. *cap. 16. n. 13.* imo probabilius eſt à puncto profeſſionis in hac religione factæ ſubſtitutum intrare; quia ad effectum ſucceſſionis hæc profeſſio morti naturali æquiparatur, neque vlla ratio eſt, quare fideicommiſſum ad hæredes ab inteſtato perueniat, cum id contrarium ſit diſpoſitioni teſtatoris præferentis ſubſtitutum omnibus aliis hæredibus: ſic Cou. *c. 2. n. 6. de teſtam.* Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 83. n. 71.* Gutierr. *can. q. lib. 1. c. 32. n. 25.* Sanch. lib. 7. ſum. *c. 16. n. 16.* & alij apud ipſos.

2. At ſi in monaſterio capaci ſuccedendi profitearis, ſuccedit monaſterium durante tua vita, niſi aliud ex præſcripto inſtituentis cautum ſit. Sic Cou. *lib. 1. var. c. 19. n. 7.* Sanch. *lib. 7. c. 16. n. 10. & 49.* Molin. *lib. 1. de primogen. c. 7. n. 77.* Molin. Ieſuita, *d. diſput. 186.* verſ. *ſi hæreſ & diſp. 190. circa finem,* verſ. *in quocunque.* Dixi niſi aliud ex præſcripto inſtituentis cautum ſit. Nam ſi inſtitutor expreſsè, vel tacitè contrarium diſpoſuit, voluitque à profeſſionis tempore ſubſtitutum intrare id ſeruandum eſt. Quocirca ſi gratia conſeruandi agnationem, ſuæque familiæ nomen, ſubſtitutum deſignauit, monaſterium non ſuccedit; quia capax non eſt conſeruandæ agnationis: ſic Cou. *1. var. capit. 19. numer. 11.* Gutierr. *capit. 32. numer. 29.* Menoch. *dicta præſumpt. 83. numer. 45.* Sanch. pluribus relatis *lib. 7. cap. 16. numer. 44.*

3. Controuerſia tamen eſt, ſi teſtator ſuum deſcendentem grauauit reſtituere hæreditatem alicui tertio, & fortè extraneo non exprimens, ſi ſine liberis deceſſerit ſed abſolutè; ille vero monaſterium ingrediatur capax ſuccedendi, an ceſſet ſubſtitutio, & monaſterium in perpetuum ſuccedat? Affirmant Gregor. Lopez. *leg. 10. verbo dexare q. 2. tit. 4. part. 6.* Anton. Gomez *t. 1. var. c. 5. n. 34.* & alij relati à Sanch. *lib. 7. c. 16. n. 81.* Mouentur; quia taciti, & expreſſi idem eſt iudicium. At ſi exprimeret, ſi ſine liberis deceſſerit, grauatus reſtituat hæreditatem, ſuccedit monaſterium, excluſo ſubſtituto in perpetuum, vt ſtatim dicemus. Ergo etiam ſuccedit ſupradicta conditione non expreſſa; quia tacitè ineſt, non enim credendum eſt voluiſſe teſtatorem ſuis deſcendentibus filiis extraneum præferre.

4. Sed verius eſt non excludi in perpetuum ſubſtitutum, ſed poſt mortem grauati ſucceſſurum: ſic docet Molin. Ieſuita, *t. 1. diſp. 190.* verſ. *vtrum* Eman. Acoſta. *c. ſi pater. 1. p.* verbo *ſi abſque liberis, n. 70. & 71. de teſtam. in 6.* & aliis relatis Sanch. lib. 7. ſum. *c. 16. n. 82.* Ratio eſt; quia eſto illa conditio tacitè inſit, eaque de cauſa ſi grauatus deſcendens haberet filios, ſubſtitutus extraneus, etiamſi eſſet pia cauſa in perpetuum excluderetur, iuxta, *leg. cum auus, ff. de conditionib. & demonſtr. leg. cum acutiſſimi, C. de fideicomm. cum alia.* At monaſterium nulla ratione eo caſu loco filij habetur, quia Authent. *de ſanctiſſimis epiſcop. §. ſed & hoc præſenti,* ſolum concedit monaſterio excludere ſubſtitutum, locumque filij ea in parte retinere; quando aliqua ex ibi enumeratis conditionibus fuerit appoſita ibi: *Adiectis conditionibus quibuſcunque.* Ergo quando nulla conditio adiicitur, ſubſtitutus excludi non debet.

5. Verùm ſi teſtator inſtitutum grauaret hæreditatem reſtituere alicui tertio, ſi ſine liberis deceſſerit, ipſe vero nullis filiis relictis monaſterium capax ſuccedendi ingrediatur; ceſſat ſubſtitutio & monaſterium in perpetuum ſuccedit in fideicommiſſo. Eſt expreſſa deciſio Text. *in authent. de Sanctiſſim. epiſc. §. ſed & hoc præſenti,* ibi ſi quis ſub conditione nuptiarum, aut ſuſceptorum filiorum, vel dotis, aut nuptialis donationis gratia, vel donauerit, vel reliquerit filiis ſuis, aut cuicunque alij perſonæ vel hæreditatem, vel legatum, aut ſi initio

dimiſſa ſua tenui præbenda obtineret pinguem in tui fraudem; at ob ingreſſum religionis animo excludendi ſubſtitutum nec tibi, nec monaſterio maiorem hæreditatem acquirere potes.

11. Quintò limitatur, niſi ſubſtituta ſit cauſa pia; tunc enim ſubſtitutio non ceſſat, & merito, quia ſucceſſio monaſterio, & ſubſtitutionis ceſſatio ob pietatem, & religionis fauorem à iure introducta eſt. Cum ergo in piæ cauſæ ſubſtitutione hæc pietas, religioniſque fauor reluceat, & ex alia parte diſpoſitioni teſtatoris ſit conformis, ob monaſterij ſucceſſionem excludi non debet.

12. Solum eſt difficultas; an quælibet cauſa pia ſubſtituta hanc vim habeat impediendi ſucceſſionem monaſterij à iure conceſſam. Et ratio difficultatis eſt, quia tantum redemptioni captiuorum & egentium ſuſtentationi id conceditur in *dicto* §. *ſed & hoc præſenti*, ibi, ſi tamen in redemptione captiuorum, & egentium alimento ſub prædictis conditionibus ſubſtitutio fiat, ex nullo memoratorum modo eam excludi permittimus. Ergo ad alias cauſas pias ſubſtitutas extendendũ non eſt; his enim ius ſpecialiter fauet, vt conſtat ex authent. *de reſtit. in princ. verſ. ſi verò collat.* 8. & ibi *gloſſa*: ſic docet Barbatia *in c. in præſentia, n.* 114. *de probat.* At omnino tenendum eſt quamlibet cauſam piam ſubſtitutam excluſam non eſſe monaſterij ſucceſſione; quia in qualibet cauſæ piæ ſubſtitutione pietas, & religio elucet, eſto in illis duabus reluceat ſpecialiter: credendum ergo eſt, illas duas cauſas non taxatiue, ſed exemplariter appoſitas fuiſſe, & ita aliis relatis tenent Menoch. *de præſumpt. l.* 4 *præſumpt.* 83. *n.* 47. Gutierr. *l.* 2. *canon. quæſt. c.* 32. *n.* 39. Sanch. *l.* 7. *c.* 16. *n.* 34.

Extende hanc limitationem, etiã ſi cauſa pia fuerit mediatè ſubſtituta, & immediatè aliquis tertius, vt ſubſtitutio tertij nõ excludatur monaſterij ingreſſu, ne cauſa pia maneat in perpetuum excluſa, ſic alios referentes Gutier. *n.* 40. Sanch. *n.* 36. Secundò extende, etiamſi ſimul cum cauſa pia ſubſtituatur cauſa profana ob huius coniunctionẽ ſubſtitutio cauſæ piæ nõ perit, ſed augetur euaneſcẽte ſubſtitutione profanæ cauſæ monaſterij ingreſſu; ſic relato Corneo, & Peregrino tradit *Sanch. n.* 37.

13. Sextò limitatur; vt ſolum procedat in contractibus lucratiuis, & non in oneroſis; quia Text. *in* §. *ſed & hoc præſenti, & c. in præſentia de prob.* in quibus monaſterio conceditur ius excludendi ſubſtitutum, de contractibus lucratiuis loquuntur. Non ergo ad contractus oneroſos debet diſpoſitio à iure communi exorbitans extendi, vt benè probat aliis relatis Sanch. *dicto c.* 16 *n.* 68. Quod *n* 69. extendit ad ſententiam iudicis, aut arbitri, vt ſi ſententia iudicis eſſet (inquit) Titius inſtitutus hæres ſub conditione, ſi ſine liberis decederet, deuolueretur hæreditas alicui tertio; non ſuccedet monaſterium ingrediente Titio religionem; quia non ex gratia, & liberalitate, ſed ex iuſtitia, & iuris rigore hæc inſtitutio prouenit.

14. Septimò limitatur; vt non procedat, ſi conditio liberorum in propriam perſonam referatur, vt ſi Titium inſtitueres hæredem caſu quo ſine liberis decederes, vel aliquid donares, & nullis habitis liberis monaſterium ingrediatis, Titij inſtitutio, & donatio ſubſiſtit excluſo monaſterio; quia de conditione relata in tertiam perſonam textus loquuntur, neque ſunt extendendi ad conditiones relatis in propriam perſonam: ſi Abbas *in c. præſentia, de probat. n.* 46. Peregrin. *de fideicommiſſ. art.* 28. *n.* 67. Sanch. *l.* 7. *decal. c.* 16. *n.* 66. *&* 67.

15 Octauò limitatur, monaſterij ſucceſſio excluſióque ſubſtituti, dummodo monaſterium acceptet hæreditatem, nam illo repudiante deuoluitur ad ſubſtitutum qui ſolum in monaſterij fauorem excluſus erat, vt benè poſt alios tradit Menoch. *l.* 4. *præſumpt.* 83. *n.* 72. Sanch. l. 7. ſum. *c.* 16. *n.* 24.

16. Sed nõ caret difficultate à quo tempore ſubſtitutus ſuccedat eo caſu, an ſtatim, an poſt mortem naturalem religioſi grauati? Peregr. *de fideicom. art.* 28. *n.* 64. quem refert, & ſequitur Sanc. *d. c.* 16. *n.* 25. cenſent ſubſtitutũ ſuccedere non ſtatim facta profeſſione, ſed poſt mortem religioſi grauati, interim tamen ſuccedere hæredes ab inteſtato ſicut in alia bona; quia ſubſtitutus non ſuccedit niſi ex diſpoſitione teſtatoris, ſed teſtator ſolũ diſpoſuit, vt poſt mortẽ naturalẽ inſtituti abſq; liberis decedentis ſuccederet. Ergo nõ ſtatim facta profeſſione. Cæterum verius cenſeo ſtatim ſuccedere ex præſumpta voluntate teſtatoris præferente ſubſtitutũ omnibus aliis hæredibus ab inteſtato; cũ enim teſtator ſolum filios grauati, & monaſterium ex diſpoſitione iuris ſubſtituto prætulerit, ceſſante filiorũ & monaſterij ſucceſsione ſubſtitutus ex eius voluntate intrat; alias non eſſet eo caſu ſubſtitutus grauati, ſed hæredũ ab inteſtato. Neque obſtat contraria ratio; concedo teſtatorem diſpoſuiſſe formaliter, vt ſubſtitutus ſuccederet poſt mortem naturalem inſtituti; quia præſumpſit, vel ipſum, vel monaſterium nomine ipſius fideicommiſſum poſſeſſurum; at neque ipſo, nec monaſterio poſſidente credendum eſt voluiſſe ſubſtitutũ ſuccedere, potius quã hæredes ab inteſtato. Adde in veriori ſententia ingrediente monacho in monaſteriũ incapax ſuccedendi ſtatim ſubſtitutus ſuccedit in fideicõmiſſis, non obſtãte quod formaliter ſolũ diſpoſuerit ſucceſſionẽ poſt mortẽ naturalẽ inſtituti.

17. Hucvſque de ſucceſsione monaſterij in bonis religioſi grauati ſpectato iure communi locuti ſumus, ſed quid dicendum ſpectato iure Ieſuitico? Et quidem in Societate Ieſu iuxta eius pium, ac laudabile inſtitutum diuerſa via procedendũ eſt; nam ſi illius religioſi ſola biennij vota emittunt, fideicommiſſum retinent, neque illius proprietas, & dominium in religionem tranſit. Si vero profeſsionem fecerint, vel vota coadiutorum formatorũ emiſerint, neque ipſi, nec religio ratione ipſorum fideicõmiſſum habere poteſt, ſed ad ſubſtitutum tranſit. Difficultas tamen eſt, an in perpetuum excludatur ſubſtitutus ex eo quod ingreſſus religionem Societatis per vota biennij in fauorem illius renuncies? Videtur equidẽ excludi non poſſe; quia ex ſolo ingreſſu non excluditur, neque item ex ſola renunciatione, vt manifeſtum eſt. Ergo neque ex vtroque ſimul; quia nullibi habetur talis excluſio, & cum odioſa ſit, & contraria iuris diſpoſitioni, admittenda non eſt. Et confirmo. Monaſterij ſucceſſio in bonis religioſi grauati, excluſióque ſubſtituti ex priuilegio conceſſo in §. *ſed & hoc præſenti. authent. de Sanctiſſ. epiſcop. & ex c. in præſentia de probation.* habetur. At ſupradicti textus expreſsè loquuntur de ſucceſſione monaſterij ob ingreſſum præcisè grauati, & non de ſucceſſione aliquã ob renunciationem. Ergo ſi Societas Ieſu ob ingreſſum grauati non ſuccedit, neque ſubſtitutum excludit; neque etiam ſuccedere poteſt, ſubſtitutúmve excludere, eſto illi ingreſſui renunciatio coniungatur.

Fateor hanc rationem efficacem eſſe; at vt rectè probat Thom. Sanch. *l.* 7. *ſum. c.* 16. *n.* 22. ſatis probabile eſt locum habere in Societate deciſionem dicti *c. in præſentia, &* §. *ſed & hoc præſenti*, ſiquidem Societas eo caſu hæres eſt inſtituta, non ex qualibet renunciatione, ſed ex renunciatione facta ob ingreſſum in ipſam. Textus namque ſupradicti ſolum videntur ſpectaſſe, an grauatus religionem fuerit ingreſſus, vt ob eam cauſam religioni concederent vim excludendi ſubſtitutum. Quod autem in Societate ex ea præcisè ratione locum non habeat, ex eius ſpeciali inſtituto prouenit, non ex iure communi. Ne igitur Societatis religio deterioris ſit conditionis aliarum religionum, æquum erat, ac rationi conſonum vt medium aliquod daretur, quo in eam ingredientes poſſent ipſam hæredem habere, & ſubſtitutum excludere, & ita teſtatur Sanch. bis deciſum eſſe in regno Nauarræ.

PVNCTVM V.

An hæreditas, & legatum monacho poſt profeſſionem delatum, deferatur ipſi immediatè, an monaſterio?

SVMMARIVM.

1 *Non eſt quæſtio de profeſſis in ordine Minorum, neque in Societate Ieſu, ſed de profeſſis aliarum religionum ſuccedendi capacium.*

2 *Plures cenſent hæreditatem immediatè deferri monacho, non monaſterio.*

3 *Verius, & probabilius eſt oppoſitum.*

4 *Priori ſententia probabili ſuppoſita, ſi religioſus acceptet legatum, valet acceptatio, & ſi peccet; non tamen valet hæreditatis acceptatio abſque licentia.*

5 *Poteſt hic religioſus nolens hæreditatem adire à ſuperiore compelli. Quod ſi compulſus adire nollet, monaſterium adire poteſt.*

6 *Si hæreditate delata monacho ante illius aditionem moriatur, poteſt monaſterium illam adire etiam in ſententia affirmante hæreditatem immediatè monacho deferri.*

7 *Hæreditas, emphyteuſis, maioratus, fideicommiſſum monaſterio non in perpetuũ defertur, ſed ſolum pro religioſi vita.*

1. NOn eſt ſermo de profeſſis in ordine Minorum; nam in his neque monaſterio, nec religioſo defertur hæreditas, ſed aliis hæredibus ab inteſtato, vt poſtea dicemus. De aliis religionibus quæſtio procedit. Neque item eſt ſermo de religioſis Societatis Ieſu: nam ſi ſola biennij vota emiſerunt, ipſis, & non monaſterio defertur hæreditas. Si vero profeſſionem, aut vota coadiutorum formatorum emiſerunt, neque ipſis, neque monaſterio hæreditas acquiritur, ſed aliis hæredibus, de quibus latius in ſequentibus.

2. Plures cenſent hæreditatem immediatè deferri monacho, non monaſterio, eſto in monaſterij vtilitatem deferatur: Sic aliis relatis Fachin. *l.* 6. *cõtrouerſ. c.* 16. verſ. *ego video*, Menchaca *de ſucceſſ. creat. l.* 3. §. 11. *n.* 25. & alij relati à Sanch. *l.* 7 *ſum. c.* 12. *n.* 35. Mouentur; quia is, cui defertur hæreditas, adit hæreditatem, at monachus eam adire debet, vt probat *text. leg. Deo nobis*, §. 1. *Cod. de epiſcop. & cleric.* ibi, omnem parentum ſubſtantiam hæredes, quibus ab inteſtato competit, ſecũdùm leges noſtras ſibi defendant nullo eis impedimento ex ſanctimoniali conuerſatione generando; ſi ergo nullum habent impedimentum ex ſanctimoniali conuerſatione, vt hæreditatem defendant, ipſis immediatè, & propriè hæreditas acquiritur. Neque obſtat omnia iura, & actiones religioſi in monaſterium trãsferri; quia

id intelligendum eſt de actionibus, & iuribus tranſmiſſibilibus. At ius adeundi hæreditatem cum perſonale ſit, neque perſonam tranſgrediatur tranſmiſſibile non eſt. Neque item obſtat religioſum incapacem eſſe acquirendi; quia eſt incapax acquirendi ſibi, non tamen religioni. Neque denique obſtat religioſum non habere voluntatem propriam, ſed ſuperioris voluntate regi, quia id ſolum probat non poſſe propria authoritate hæreditatem adire, ſed ex conſenſu ſuperioris.

3. Verum contraria ſententia communior eſt, & probabilior hæreditatem non deferri monacho, ſed monaſterio ob perſonam monachi, ſic poſt aliàs Couar. *c. 1. à n. 11. de teſtam.* Molin. *t. 1. de iuſtit. diſp.* 140. *verſ. non ſolum.* Sanch. plures referens, *l. 7. ſum. c.* 12. *n.* 36. Moueor primò, quia omnia iura, & actiones religioſi ſunt in monaſterium tranſlata, authent. *ingreſſi Cod. de Sacroſanct. eccleſ.* Ergo eſt tranſlatum ius adeundi, quia hoc ius eſto non ſit tranſmiſſibile directè, eſt tamen tranſmiſſibile indirectè, & per conſequentiam ad tranſlationem perſonæ. Cum ergo religioſi perſona in monaſterium transferatur, ipſique incorporetur, tranſlatum cenſeri debet ius adeundi. Secundò, & efficaciùs voto paupertatis religioſus incapax ſit dominio hæreditatis, illiuſque proprietate iure ſic diſponente, vt ſupradictum eſt, at ſi ipſi immediatè hæreditas deferretur, ipſéque eam nomine proprio adiret, capax dominij eſſet. Neque valet dicere id eſſe in vtilitatem monaſterij, aliàs poſſet omnium bonorum ſuorum dominium profeſſione facta retinere, eſto in monaſterij vtilitatem, quod nullatenus eſt concedendum.

4. Verum quia probabilis eſt ſententia affirmans hæreditatem, & legatum immediatè religioſo in vtilitatem monaſterij deferri, ipſúmque eam adire poſſe; aduertendum eſt ex conſenſu ſui prælati eam adire debere, ne proprietarius fiat. Quod ſi abſque eius conſenſu acceptet legatum, & hæreditatem adeat, valet legati acceptatio; quia hæc non poteſt monaſterio præiudicare; at hæreditatis aditio non tenet; quia in his, quæ monaſterio præiudicare poſſunt, qualis eſt hæreditatis aditio, non poteſt religioſus abſque prælati conſenſu validè præſtare; ſic tradit Nauarr. *comment. 2. de regularib. num. 65 ſine*, Sanch. *c. 12. n.* 37. Leſſius *l. 2. c. 41. dub. 11. n.* 87.

5. Sed quid ſi religioſus ſtante ea probabili ſententia quod ipſi immediatè deferatur hæreditas, nollet hæreditatem adire? Reſpondeo poſſe à prælato compelli, tum præcepto, tum pœnis, ſi inobediens fuerit; quia eſt præceptum de re iuſta, & monaſterio vtili? Nam eſto monaſterium poſſit religioſo inuito hæreditatem adire, hoc non eſt vndequaque certum, ſed ſub opinione poſitum.: ne ergo litibus via aperiatur, iuſtè à religione compelli poteſt, vt hæreditatem adeat. Sic Villalob. in ſuis communibus opinionib. verbo *monachus*, *n.* 187. Spino *ſpecul. teſtament.* gloſſ. 12. *princip. n.* 19 & alij quos refert, & ſequitur Sanch. *l. 7. ſum. c. 12. n.* 41. Verum, ſi de facto monachus quàntumuis compulſus nolit hæreditatem adire (quod raro continget) poterit eo caſu monaſterium non iure directo adeundi, quod ſibi competat, (vt modo ſupponimus) ſed ex iure quod habet ſupplendi negligentiam ſui ſubditi, & reparandi damnum inde ſibi proueniens. Quia cum hæc hæreditas tota cedat in vtilitatem monaſterij, æquum non eſt, ob irrationabilem monachi diſſenſum ea monaſterium priuari. Et confirmari poteſt ex *leg. vlt. Cod. de bonis quæ liberis*, vbi ſtatuitur poſſe patrem hæreditatem filio debitam adire ipſo inuito, ne ob filij malitiam præiudicetur, quod à fortiori procedere debet in monaſterio comparatione religioſi. Deinde commune eſt apud doctores religioſum tum ſeruo, tum filio familias comparari, prout monaſterio vtilius fuerit, vt multis allegatis probat. Sanch. *l. 7. c. 12. n.* 40. Sed vtilius eſt monaſterio quod religioſus comparetur ſeruo quoad acquiſitionis ſubſtantiam, cum ex hac comparatione inferatur religioſum nihil ſibi acquirere, ſed omnia monaſterio, ſicut ſeruus qui nihil ſibi, ſed domino acquirit. Quoad modum vero acquiſitionis vtilius eſt monaſterio, quod religioſus filio familias comparetur qui iure antiquo non poterat hæreditatem adire, niſi ex conſenſu patris, *leg. placet legis quis hæres*, §. *vlt. leg. qui in aliena* §. *iuſſum. ff. de acquir. hæredit.* Et iure nouo, *leg. vlt. Cod. de bonis quæ liberis.* Poteſt pater filio inuito hæreditatem adire. Adde monaſterio hæreditatem adeunte cenſeri monachum adire; quippè monaſterium monachi vices habet, & quidquid monaſterium facit, monachum facere cenſendum eſt, & ita ſuſtinet Andr. Fachin. *l. 6. controuerſ. c.* 17. Leſſius, *lib. 2. de iuſt. cap. 41. dub.* 11. *n.* 87. Sanch. plures adducens li. 7. ſum. c. 12. n. 40.

.6 Rurſus dubitabis; an ſi monachus poſt delatam ſibi hæreditatem ante illius aditionem moriatur, poſſit monaſterium illam adire? Et quidem ſi vera eſſet ſententia affirmans hæreditatem immediatè deferri monaſterio, non monacho; certum eſt mortuo monacho monaſterium eam adire poſſe; quia ratione delationis eſt ius monaſterio acquiſitum, poterit ergo ad effectum illud ius deducere independenter à monachi exiſtentia. Verum ſtante alia opinione, quod hæreditas non defertur monaſterio immediatè, ſed monacho in commodum monaſterij, plures cenſent apud Sanch. *c. 12. n.* 44. monaſterium non poſſe mortuo monacho hæreditatem adire; quia aditio non monaſterio, ſed monacho competens morte monachi extincta cenſetur. Alij quos ſequitur Fachin. *lib. 6. controuerſ. cap.* diſtinctione vtuntur de monacho ignorante, vel ſciente hæreditatem ſibi eſſe delatam, dicúntque, ſi ignorauit poſſe monaſterium hæreditatem adire; quia adit non iure tranſmiſſionis à monacho factæ; ſed iure ſibi competente ex delatione facta monacho in eius vita. Si autem ſciuit hæreditatem eſſe delatam, diſtinguendum eſt, an ante lapſum annum delationis obierit, vel poſt. Si ante lapſum annum obitus contigerit, poterit monaſterium adire iuxta *leg. cum antiquioribus*, *Cod. de iure deliberandi:* At lapſo anno ceſſat hæc poteſtas; quia tacita repudiatione monachi videtur excluſum. Sed verius cenſeo cum Sanch. *dicto c. 12. n.* 47. monaſterium adire poſſe hæreditatem nomine monachi, defuncti eo quod negligentiam eius ob ius acquiſitum per dilationem ſuplere poſſit. Quod ſi adhuc aliquis huic iuri aditionis repugnet, negétque id fieri poſſe, concedere debet monaſterio remedium reſtitutionis in integrum, teſte Sanch. *n.* 50. vtpote quod negligentia Abbatis non cogentis religioſum adire hæreditatem læſum eſt.

7. Aduertendum tamen eſt, hæreditatem emphyteuſis, maioratus, fideicommiſſi non deferri monaſterio in perpetuum, ſed pro religioſi vita; eóque defuncto ad ſucceſſorem vocatum tranſire. Adde neque pro vita religioſi deferri monaſterio, ſi in inſtitutione contineatur clauſula formalis, vel virtualis religioſos excludens, vt ſi in conſeruationem familiæ, & agnationis, nominis, armorúmque delationem inſtituta ſit, vt pluribus firmat Sanch. *toto c.* 15.

Pvnctvm VI.

An legatum relictum monacho ſub conditione, vt ad ipſum pertineat independenter à ſuperiore, validum ſit, & firmum?

SVMMARIVM.

1 *Teſtator vellet dominium legati ad monachum pertinere, nulla eſt eius diſpoſitio.*

2 *Limitatur in Societate Ieſu.*

3 *Relicta legati commoditate monacho ſub ea conditione, ne poſſit à ſuperiore auferri, valida eſt diſpoſitio, ſed reiicitur illa conditio.*

4 *Si autem legatum relinquatur ea conditione, vt ſi à ſuperiore auferatur monacho, ceſſet, & ad alium tranſeat ſi de facto auferatur ceſſat legatum.*

5 *Superior legati vſum non poteſt irreuocabiliter religioſo concedere, benè promittere non reuocare.*

1. IN legato conſiderandum eſt dominium, & commoditas illius; dominium nullatenus monacho concedi poteſt, cum voto paupertatis incapax illius ſit, quare ſi teſtator vellet expreſſè, vt non ſolum commoditas legati ſed etiam illius dominium ad monachum pertineret, probabilius eſt nullam eſſe illius diſpoſitionem, vtpote iuri contrariam. Sic tradunt Bart. authent. *excipitur*, *Cod. de bonis quæ liberis.* Abbas *in cap. monachi, n 8 de ſtatu monachorum*, Molin. *t. 1. de iuſtit. diſp.* 140. verſ *ſi aliquid teſtamento.* Laym. *l. 4. tract. 5. c. 7. n.* 21. Neque obſtat conditiones impoſſibiles non vitiare legata, ſed reiici tanquam turpes, *leg. quæ ſub conditione, leg conditiones contra ff. de condit. inſtitut.* quia hæc non tam eſt conditio, quam ſubſtantia ipſius legati.

2. Hæc doctrina limitanda eſt in religioſis Societatis Ieſu ſola biennij vota emittentibus, qui cum capaces ſint dominij, poterit eis teſtamento, vel donatione non ſolum bonorum vſus, ſed dominium concedi, cum dependentia tamen à voluntate ſuperioris. Sanch. *l. 7. ſum. c.* 18. *n.* 19.

3. Si vero teſtator monacho commoditatem legati relinquat, dominium vero illius monaſterio, vti ſemper præſumendum eſt; at ſub ea conditione ne poſſit à ſuperiore auferri, plures cenſent corruere legatum; quia eſt conditio impoſſibilis omnino voluntatẽ tollens, ex cuius poſitione legatum pendet. At verius cenſeo legatum valere, & reiici illam conditionem vt turpem, & impoſſibilem. Nam eſto in donatione, aliíſque contractibus diſpoſitio ſub conditione turpi, vel impoſſibili vitietur, ſi voluntas teſtatoris illi hæreat, *leg. impoſſibilis*, 7. *ff. de verbor. oblig. &* §. *ſi impoſſibilis de inutilib. ſtipulationib.* At in teſtamento contrariũ eſt; non enim diſpoſitio vitiatur, ſed conditio reiicitur, *leg. 1. & leg. ſi quis ita leg. quæ ſub conditione, leg. conditiones, quæ leg. conditiones contra ff. de conditionib. inſtit.* & tradit Greg. Lop. *leg. 3. & 4. tit. 5. part.* 6. Sanch. aliis relatis, *lib. 7. ſum. c. 17. n.* 2. Vaſq. *opuſc. de redditib. c. 3. dub*, 2. *n.* 12.

4. Quod ſi monacho relinquatur hæreditas, vel legatũ voluntati ſuperioris ſubiectum (qualiter in caſu dubij interpretandũ eſt, quia ita expoſtulat cõditio perſonæ *leg equity ff. de vſu, & habitat.*) addita tamen pœna, vt ſi ſuperior illius cõmoditatẽ, & vſũ monacho denegauerit, legatũ ceſſet, & ad extraneũ trãſeat; eſto plures cẽſeant illã pœnæ adiectionem nullam eſſe, & legatum manere firmum; at omnino tenẽdũ eſt ceſſare legatũ,

&

& ad ſubſtitutum tranſire;quia illa non tam eſt pœna.quàm quàm conditio, ſub qua legatum fit,ſolum enim cenſetur,teſtator legaſſe, dum prælatus commoditatem legati religioſo permiſerit;eo autem denegante ceſſat conditio,& tempus pro quo legatum factum eſt;ac proinde corruit legatum:ſic Sanch. *d. l. c.17.n.18.& 16.*Vaſq.*loco alleg.* Neque ad hanc legati ceſſationem neceſſaria eſt iudicis declaratoria ſententia; quia non ceſſat in pœnam alicuius delicti;ſed quia ſpirat conditio, & finitur tempus pro quo conceſſum.

3. Sed inquires;an ſuperior poſſit tibi religioſo vſum,& commoditatem huius legati concedere irreuocabiliter?Reſpondeo non poſſe;quia non poteſt te proprietarium conſtituere,eſſes autem proprietarius, ſi independenter à voluntate ſuperioris commoditate legati vti poſſes. Sic Nauarr.*l.3. conſil.* 47. *aliàs* 75. *de regularib.in 1.edit.& in 2.conſil.*15. aliàs 3. *de ſtatu monach.*Nauarr.*l 3.de reſtit.c.1.part.3 dub.1.n.*160.*edit.*& pluribus relatis Sanch. *l. 7.ſum.c.*17.*n.*18.& 35 Layman.*l.4.tract.4.c.7.n.*19.Benè tamen poterit ſuperior tibi promittere non reuocaturum,quod intelligendum eſt abſque rationabili cauſa.Quod ſi abſque ea datam tibi licentiam reuocet, peccabit;credo tamen ſolum venialiter peccaturum; quia hæc reuocatio non iuſtitiæ,ſed fidelitati,& veracitati opponitur. Neque hæc impoſſibilitas reuocandi,quam habet ſuperior ex vi ſuæ promiſſionis obeſt dependentiæ,quam habere debet ab eius voluntate in vſu temporalium bonorum; quia non eſt impoſſibilitas abſoluta,& quod valorem reuocationis, ſed ſolum quoad eius licitum vſum& hoc abſque rationabili cauſa.

PVNCTVM VII.

An religioſis licitum ſit habere peculium ex ſuperioris licentia.

SVMMARIVM.

1 *Proponitur dubitandi ratio.*
2 *Ante concilium Trident. poterant religioſi poſſidere aliqua bona dependenter à ſuperioris voluntate.*
3 *A tempore Trident.plures cenſent interdictum eſſe religioſis peculium.*
4 *Alij oppoſitum cenſent.*
5 *Sed prima ſententia probabilior iudicatur.*
6 *Conſuetudine tamen temperata eſt.*

1. RAtio dubitandi in hac quæſtione oritur ex iure antiquo,& nouo Trid.quod videtur hoc peculium prohibere. Nam ius antiquum ſolum videtur conceſſiſſe peculium religioſis ex cauſa adminiſtrationis, *c. monachi, de ſtatu monach.* ibi, nec peculium permittantur habere,niſi eis fuerit ab Abbate pro iniuncta adminiſtratione permiſſum. Ergo ſecluſa adminiſtratione peculium habere non poſſunt. Clarior tamen eſt prohibitio ex nouo Trid.*decret.ſeſſ.25 c.2.de regularib.* ibi, nemini igitur regularium tam virorum, quam mulierum liceat,&c.bona immobilia, vel mobilia cuiuſcunque qualitatis fuerint etiam quouis modo ab eis acquiſita tanquam propria, aut etiam nomine conuentus poſſidere,vel tenere, ſed ſtatim ea ſuperiori tradantur,conuentuique incorporentur. Nec deinceps liceat ſuperioribus bona ſtabilia alicui regulari concedere etiam ad vſumfructum, vel vſum adminiſtrationem, aut commendam. Adminiſtratio autem bonorum,monaſteriorum, ſeu conuentuum ad ſolos officiales eorundem ad nutum ſuperioris amobiles pertineant. Mobilium vero vſum ita ſuperiores permittant,vt eorum ſuppellex ſtatui paupertatis, quam profeſſi ſunt, conueniat nihilque ſuperflui in ea ſit, nihil etiam quod neceſſarium eis denegetur.Quod ſi quis aliter quidquam tenere deprehenſus,aut conuictus fuerit, is biennio actiua; & paſſiua voce priuatus ſit;atque etiam iuxta ſuæ regulæ, & ordinis conſtitutiones puniatur.Hæc Concilium,ex quibus verbis apertè videtur colligi prohibitio religioſis facta habendi aliqua bona,ſiue mobilia,ſiue immobilia etiam nomine conuentus.Secundo prohiberi ſuperioribus eam licentiam concedere. Tertio bona conuentus non poſſe per alios, quam per officiales adminiſtrari. Quarto denegatur ſuperioribus facultas permittendi ſuperflua. Quæ omnia conſuetudini & praxi ſatis receptæ præcipuè in conuentibus monialium videntur contraria,cum feræ ſingulæ moniales habeant annuos reditus ad ſibi neceſſaria ſuppeditanda.

2. Pro reſolutione dicendum eſt,ſi de tempore ante Concilium Trid.loquamur probabilius eſt religioſo licuiſſe poſſidere bona aliqua mobilia, vel immobilia ad ſui ſuſtentationem, & vſum dependenter à voluntate ſuperioris,eſto dominium illorum bonorũ penes monaſterium fuerit:ſic poſt alios antiquiores docent Nau.*comm.2.de regul.n.*14.*& comment.1.n.*27. Nau.*l. 3.de reſtit.c.1.dub.1.n.*163.Greg.Lop *leg.*14.*verbo proprio, tit.*1.*p.*1.Sanch.*l.7.c.*22.*n.*5.Suar.*t.3.de relig.l* 8.*c.*14.*n.* 4. & alij plures apud ipſos.Ratio eſt;quia neque iure naturali, nec poſitiuo hæc poſſeſſio erat contraria voto paupertatis.Ergo licebat. De iure naturali eſt manifeſtum;ſiquidem ex illo votum paupertatis ſolum te obligat, ne aliqua re vt propria vtaris. Quando autem ea vteris dependenter à voluntate ſuperioris, non vt tua,ſed vt aliena vteris.In iure poſitiuo nullus eſt textus hanc poſſeſſionem interdicens.Nam *text.in cap. monachi,* concedens pro iniuncta adminiſtratione peculium,non prohibet ex aliis cauſis religioni conuenientibus concedi poſſe,ſed cauſam adminiſtrationis, vt frequentiorem deſignauit, iuxta Text. *in c.cum ad monaſterium, de ſtatu monachor.* Quod clarius colligitur ex *c.inſinuare.Qui clerici,vel vouentes,* vbi approbatur profeſſio facta ſub conditione viuendi in propria domo,ibíque retinendi bonorum adminiſtrationem in ſui ſuſtentationem.Licet ergo peculium cauſa iuſta intercedente.

3. Verùm ſi à tempore Concilij Trident.controuerſia procedat, plures grauiſſimique doctores cenſent interdictum eſſe Trident.decreto religioſis peculium(hoc eſt)retentionem bonorũ præcipuè immobiliũ,non quidẽ ad præſentaneum vſum, ſed ad vſum acceſſu tẽporis contingentẽ. Sic docuit.Corduba *ſum.q.*54.*verſ.lo tercero,* Man. Rodrig *t.1. q.regul.q.*29. *art.*12. Molin.*t.2.de iuſt.diſp.*275.Nau.*l.3.de reſtit. c.1 part.3.dub.1.n.*163.Valen.22.*diſp.*1.*q.*4.*punct.*3.*corol* 4.*& alij apud.* Sanch. *l.7. ſum.c.22.n.7.* Mouentur ex verbis Concilij interdicentis religioſis,retinere bona ſiue mobilia,ſiue immobilia etiã nomine conuentus Sed præcipit ea ſuperiori tradere, cõuentuíque incorporari Deinde negat ſuperioribus poſſe alicui regulari cõcedere facultatem bona ſtabilia ad vſumfructum, vel vſum, adminiſtrationem, aut commendam, ſed iubet per officiales conuentus omnia adminiſtrari,quę omnia peculio repugnant.

4. Alij è contra cenſent licita eſſe peculia ex licentia ſuperioris ſtãte Trid decreto,ſicuti licita erant ſpectato iure communi,ſic docuit Nau.*com.2. n,* 15 *de regul. & l.3.concl eod.tit. conſ* 20.*alias* 15.*de ſtatu monachor* Eman. Sà, verbo *religion.n.* 48 Man.Rodr.*q.regul.t.2.qu.*125. *art.*4 *fine, & t.*1.*q.*29.*art.*10. Sanch.*l.7.ſum.c.*22.*n.*11.Miranda *manuali prælat.p.*1.*q.*28 a 8. *Graffis* 1.*p.decıſ.l.*3.*c.*5.*n.*53.Ducuntur,quia Trident. nihil noui ſtatuit,quod ſtatutum non eſſet iure antiquo, in *c.monachi,de ſtatu monachor.*eſto clarioribus verbis id expreſſerit;nam eſto Concilium prohibuerit bonorum immobilium,ſiue mobilium poſſeſſionem,etiam ad vſum, & nomine conuentus, id debet intelligi abſque cauſa iuſta,vel ad quemcunque vſum, ſiue neceſſarium, ſiue ſuperfluum. Et eodem modo explicanda eſt prohibitio ſuperioribus facta, ne bona immobilia ſubditis concedant etiam ad vſum,ſeu adminiſtrationẽ,ſcilicet paſſim, & abſque cauſa iuſta,vel ad vſus profanos & ſuperfluos. Ergo ſtante legitima cauſa optimè poterit ſuperior peculia, bonorúmque immobilium adminiſtrationem religioſis permittere ad vſus honeſtos, religioníque conuenientes, quod abundè confirmatur ex vſu plurium religionum,præcipuè fœminarũ, qui ſi Concilio contrarius eſſet,non ita facilè permitteretur.

5. Cæterum in hac re verius exiſtimo cum prima ſententia Concil.Trid. nouum ius ſtatuiſſe, quoad obſeruantiam paupertatis,& illius perfectionem conueniens eſſe indicauit vltra ibi relatos ſuſtinent Suar. *t.* 3. *de relig. l.*8. *c.* 14.*num* 8. Baſil. Ponci.*q.9.ſcholaſtica,c.*4.Vaſq.in *opuſc.de redit. cap* 1. *dub.*2. *n.*14.Moueor primo ex illis verbis.Nemini liceat bona immobilia,aut mobilia nomine conuentus poſſidere, aut tenere,ſed ea ſtatim ſuperiori tradantur,conuentuíque incorporentur.In quibus verbis manifeſtè prohibet Concilium poſſeſſionem, & retentionem bonorum etiam ex licentia Prælati;ſi quidem ea quæ nomine conuentus retinentur ex licentia, & voluntate Prælati retinentur,Quod ſi dicas id intelligi abſque iuſta cauſa,videris abſque fundamento locutus;cum nullum verbum ſit in illo decreto hanc explicationem indicans. Sed potius contrarium colligitur,ex eo quod abſolutè, & abſque vlla diſtinctione præcipiat ea bona ſuperiori tradi, cõuentuíque incorporari;quaſi diceret,etſi cauſa iuſta aliàs adeſſet concedendi, religioſo bonorum retentionem,& poſſeſſionẽ; at quia perfectioni paupertatis,quæ ſucceſſu tẽporis collapſa erat, quæque inſtaurari deſiderabatur,conuenientius erat apud ſuperiorem, quam apud ſingulos religioſos bona eſſe;ea de cauſa præcipit Conciliũ ſtatim ea ſuperiori tradi,conuentuíque incorporari. Notandúmque eſt verbum *incorporari.*quod denotat illa bona fieri communia,& ad vſum totius conuentus. Præterea Concilium eam adminiſtrationem,quam ſingulis religioſis denegat,concedit officiali conuentus, ſed officiali conuentus concedit adminiſtrationem ex iuſta cauſa,& ad vſus honeſtos,ergo eam denegat ſingulis religioſis. Secundò moueor ex illis verbis.Ne deinceps liceat ſuperioribus bona ſtabilia alicui regulari concedere.Expendo verbum *deinceps*, quod indicat ab illo puncto prohibitionem eſſe,eſto antea nulla fuerit. Tertiò præcipit Concilium,ne ſuperiores ſubditis neceſſaria negent, ſupponit ergo immediatè à ſuperioribus prouidendos eſſe, & non ex reſeruato ſibi peculio.

6. Huic doctrinæ obſtat (vt diximus) conſuetudo recepta præcipuè apud moniales habendi annuos reditus, & bonorũ ſiue mobiliũ adminiſtrationẽ,quæ pluribus ſolet concedi,vt inde ſibi neceſſaria ſuppeditent,quã conſuetudinẽ dãnare du-

tiſſimum eſſet,quid ergo eſt dicendum?Suar.t.3.de relig.*l.* 8.*c.* 14.*n.*13.exiſtimat annuos redditus,quos moniales habent,non aduerſari Concilio, ſi debitus modus ſeruetur.Neque enim in monialibus adhæret ius ciuile percipiendi redditus , ſed in conuentu;nominéque ipſius redditus annuos percipiunt,quibus perceptis ſi officiali conuentus ſtatim tradantur, conuentuſque incorporentur , nihil aduerſus Concilium fit;fieret autem,ſi quælibet monialis eam pecuniam apud ſe ad vſus ſucceſſu tēporis contingentes retineret.Verum hic modus dicēdi non ſatisfacit;ſiquidem paſſim à ſuperioribus permittitur religioſis habentibus annuos redditus apud ſe eos retinere,neque officiali cōuentus tradere,ſed in proprios,& honeſtos vſus expēdere. Inſuper videmus paſſim aliqua bona mobilia,vel immobilia cōuentus aliquibus religioſis concedi adminiſtranda ea conditione,vt penſionem aliquam conuentui reddant,& ex reliquo viuant,vt ex Nauarr.*com.*2.*de Regularib.n.*15.*&* 18.notauit Sanch.*dicto c.*22.*n.* 13. Quapropter cenſeo rigorem Concilij conſuetudine temperatum eſſe;ac proinde ex illa licitum eſſe ſingulis religioſis ex conſenſu ſuorum prælatorum bona mobilia , ſeu immobilia habere, vt inde ſibi proſpiciant,& in vſus honeſtos expendant;ſi enim Concilij decreto ſtatutum eſt,vt ſingulis religioſis omnia neceſſaria miniſtrentur , quod in pluribus religionibus ob earum paupertatem aliaſque cauſas non obſeruatur , quid mirum quod peculia hac occaſione in ipſis ſint introducta?ſic Baſil.Ponce.*q.illa* 9.*q.ſcolaſt.c.*4. *& probabile reputat* Vaſq.*opuſc.de reddit.c.*3.*dub.*2.

Pvnctvm VIII.

An quælibet religio capax ſit hæreditariæ ſucceſſionis.

SVMMARIVM.

1 *Omnes ſunt capaces ſucceſſionis,Minoribus,& Capucinis exceptis.*
2 *Hi incapaces ſunt ſucceſſionis tam ex teſtamente , quam ab inteſtato,tam immediatè,quam mediatè.*
3 *Nulla eſt inſtitutio in Minoribus facta.*
4 *An eo caſu ſit illis danda æſtimatio hæreditatis? Aliqui affirmant,ſed contrarium tenendum eſt.*
5 *Si ſub ea conditione Minores hæredes inſtituas, vt venderetur hæreditas,adhuc inſtitutio nulla eſt.*
6 *Si inſtituas Eccleſiam,vel ſacriſtiam Minorum, plures cenſent valere inſtitutionem.*
7 *Sed oppoſitum eſt tenendum.*

1. EXcipio in hac quæſtione ſanctiſſimam Societatis Ieſu religionem quia de ea in ſequenti puncto ſpecialiter eſt ſermo inſtituendus. Loquendo ergo de aliis religionibus. Regula certiſſima eſt,omnes eſſe capaces ſucceſſionis (religione Minorum de obſeruantia & Capucinorum excepta) ſic expreſsè Trident.*ſeſſ.*25.*c.*3.*de Regularib.* iuncta *Clement exiui. De verbor ſignificat.*Sed quia Trident , decretum concedens omnibus aliis religionibus præter Minores , & Capucinos hæreditariam ſucceſſionem,bonaque immobilia,non continet vim præcepti,& legis obligantis,ſed priuilegij,poterit quælibet religio ſupradicto priuilegio renūciare,& paupertatē promittere ſimilē Minoribus,& Capucinis,vt benè notauit Suar.*t.* 3.*d. relig l.*8.*c.*17.*n.*1.Quocirca tota controuerſia eſt in explicanda paupertate promiſſa à Minoribus de obſeruātia,& Capucinis.

2. Hi igitur incapaces ſunt cuiuſlibet ſucceſſionis tam ex teſtamento,quàm ab inteſtato,vti definitur *dicta clement.exiui,§.cum enim de verbor. ſignificat.*ibi.Quia igitur in ſucceſſionibus tranſit non ſolum vſus rei,ſed etiā dominium ſuo tempore in hæredes , fratres autem prædicti nihil ſibi in ſpeciali acquirere,vel eorum ordini poſſunt etiā in communi,declarādo dicimus,quod ſucceſſionis huiuſmodi,quæ etiam ex ſui natura indifferēter ad pecuniam,& etiam ad alia mobilia,& immobilia ſe extendat , conſiderata ſui puritate voti nullatenus ſunt capaces.Quod non ſolum habet verum in inſtitutione directa,& immediata,ſed etiam mediata,qualis eſt per fideicommiſſum,vt ſi hæredem inſtituas grauatum reſtituere hæreditatem Minoribus.Quia verè Minores ſunt inſtituti hæredes, ſibique ſuccedunt hærede inſtituto decedente,cum tamen Pontifex illos incapaces reddiderit cuiuſlibet ſucceſſionis. Et ita docent poſt alios antiquiores Corduba.*reg.D. Franciſci c.*6.*q.*11.*pun.*1.Manuel Rodrig.*q.regular.t.*2.*q.*78.*art.* 2. Dueñas *reg.* 381.*ampliat.*1.Sanch.*l.*7.*ſum.c.*25.*n.*5.

3. Hinc infertur,ſi de facto Minores,& Capucinos hæredes inſtituas,nullam eſſe inſtitutionem vtpote factam in perſona incapaci,ſuccedéntque hæredes ab inteſtato , ſi nullum alium cohæredem,aut ſubſtitutum deſignaueris.Eo autem deſignato integram hæreditatem adire poteſt.

4. Sed an hi vel hæredes ab inteſtato ſuccedētes teneātur in cōſcientia æſtimationē hæreditatis.Minoribus inſtitutis reſtituere ? Non deſunt DD. qui id ſentiant ſequentes. Bartol. tract.*Minoricar.l.*1.*diſt.*1.*c.*3.*n.*7.*&* 8.*& diſt.*2.*c.*3. *n.*15. quando ſcilicet credunt teſtatorem voluiſſe ſuum teſtamentum valere iure codicilli,& omni modo quo potuit;vt ſemper præſumendum eſt.Hi ſunt Roſella verbo *legare,n.*23.Aleiat.*conſ.*53.*n.*9.Silueſt verbo *teſtamentum*,2.*q.*6.Rodrig. *q. regular. t.*3.*qu.*69.*art.*10.Mouentur ex *leg. apud Iulianum,*2 *fin ff.de legat.*1. vbi legatario incapaci ob condemnationem recipiendi legatum in propria ſpecie, tenetur hæres æſtimationem concedere,ſi illius capax eſt. At Minores capaces ſunt recipiendi hæreditatis æſtimationem. Ergo tenetur hæres eam illis concedere.Cæterùm omnino tenendum eſt,neque hæredes ab inteſtato,nec cohæredē, aut ſubſtitutum deſignatū obligatos eſſe æſtimationē hæreditatis Minoribus inſtitutis concedere,quātumuis conſtet id teſtatorē voluiſſe.Quia volūtas teſtatoris cōtraria legi,& diſpoſitioni iuris cōmunis effectum habere non poteſt.At iure cōmuni Minores incapaces ſunt cuiuſlibet hæreditatis,vt dictum eſt. Ergo incapaces ſunt recipiendi ex inſtitutione illius æſtimationem.Aliàs in æſtimatione eſſent hæredes inſtituti,veréque ſucceſſores,iuxta*leg domus,§.confitetur, ff de leg.*1.& ſuſtinet Bald.auth.*ingreſſi,n.*48. *&* 49. *C.de ſacroſanct.Eccleſ.*Felin.*c.in præſentia,n.*52.*de probationib.*Spino *ſpeculo teſtament.gloſſ.*12.*n.*15.*&* 16. Man.Rodrig. *to.* 2. *qu.regul. q.*78.*art.*2.& aliis relatis,Sanch.l.7.ſum.*c.*25.*n.*8.

5. Sed quid ſi non abſolutè Minores hæredes inſtituas, ſed adiecta clauſula,vt hæreditas vendatur,& in ipſorum vtilitatem pretium cedat?Aliqui cenſent valere inſtitutionem;quia eo caſu hæreditas videtur in legatum conuerti,& Minores legatarios eſſe,non hæredes. Adde in illa diſpoſitione duo contineri ſeparabilia , nempe Minores hæredes inſtitui , deinde hæreditatem vendi,& pretium illius Minoribus ad ſubleuandas eorum neceſſitates applicari : poterit ergo hæc ſecunda diſpoſitio ſubſiſtere,tametſi prima corruat;ſic latè docet Bartol.*in tract.*Minoric.*lib.*1.*diſt.*5.*c.*2.*n.*30.*&* 31. Sorbus *in compend.priuileg.mendicant.*verbo *hæreditas* , verſ.*quæritur.*Man. Rodrig. *t.*2.*qu. regul. q.*78.*art.*4.

Sed longè verius eſt,inſtitutionem nullam eſſe, & Minores pretium illius hæreditatis capere non poſſe. Aliàs acciperent hæreditatis pretium ex inſtitutione quod illis eſt penitus interdictum.Neque eſt ſimile , cū tertius inſtituitur hæres cum obligatione vendendi hæreditatē,& donandi pretiū fratribus minoribus quod ferè omnes doctores approbāt;quia tunc Minores nō recipiunt pretium ex inſtitutione, ſed ex legatione, mandatóque teſtatoris , & donatione obligatoria hæredis inſtituti.At cū fratres Minores inſtituuntur cū clauſula,vt vendatur hæreditas,pretiúmque illius recipiant,pretium hæreditatis ex inſtitutione,cuius ſunt incapaces,recipiunt;non igitur tenet inſtitutio.Adde venditionem hæreditatis,& pretij acceptationē eſſe modum,& qualitatem adiectam inſtitutioni.Ergo corruente inſtitutione corruet venditio,& pretij acceptio, vtpote omnino acceſſoria , ipſique innitens. Et ita ſuſtinet Bald.auth.*ingreſſi,à n.*50. *cod.de Sacroſanct. Eccleſ.* Felin.*c. in præſentia,n.*52.*de probationib.*Dueñas, *reg.* 381.*ampliat.*8.Corduba,*reg.D.Franciſci,c.*6.*q.*11.*punct.*3.Sanch.*l.*7.*c.*25.*n.*11.

6. Rurſus dubitabis de inſtitutione non Minoribus,aut ipſorum conuentibus facta,ſed facta ipſorū Eccleſiis, & ſacriſtiis; an inquam hæc inſtitutio teneat?Affirmat Bartol.*in tr.*Minoric.*l.*4.*diſt.* 4.*& diſt.*6.*c.*1.*nu.*20.Abbas *conſ.*63. *n.*4.*l.*2.Anton. Cucus *l.*3.*inſtit.maiorat.tit.*1.*n.*37.Man.Rodrig.*t.*2.*q. regul.q.* 78 *art.*5.reputat probabile Sorbus *in compend.priuileg.mendicant.*verbo *hæreditas,verſ.ſed cum fratres.*Mouentur;quia Eccleſia quælibet,quodlibétque templum capax eſt hæreditatis, iuxta *leg.*1.C. *de Sacroſanct. Eccleſ.* Sed templa fratrum. Minorum nullo iure ab hac capacitate excluduntur. Nam Text. *in clem.exiui*, religioſos excluſit,non Eccleſiā. Quod ſi dicas,excluſis religioſis Eccleſiam manere excluſam;quia nō ipſū templū materiale inſtituitur hæres,quippe nec nolle,nec velle habet,ſed religioſorum congregatio ibidē aſſiſtens.Contra eſt;quia ſi teſtator vellet congregationem religioſorū hæredē immediatè inſtituere,non exprimeret Eccleſiam, ſed cōuentum.Exprimens ergo Eccleſiam, tacitè præfectū illius inſtituit.Cum autē hic nullus alius ſit niſi Pontifex,& illius nomine ſyndicus,qui hæreditariæ ſucceſſionis capaces;efficitur validam eſſe hanc inſtitutionem , obligatúmque eſſe Pontificem & eius nomine ſyndicum ex vi illius hæreditatem expendere in eccleſiæ materialis reparationem,conſeruationem & ornatum,quia ad hunc finem ſunt hæredes inſtituti.

7. Verum hæc ſententia probanda non eſt,ſiquidem ex illa conſtitutio denegans Minoribus etiam in communi hæreditariā ſucceſſionē prorſus labefactaretur,cū facilè teſtator optās Minoribus hæreditatem relinquere,poſſet omiſſo nomine cōuentus Eccleſiæ nomine vti. Falſúmq; eſt Eccleſia Minorum hærede inſtituta eſſe immediatè inſtitutū Pontificem aut eius ſyndicum;neque enim legatum factum Eccleſiæ Minorū cenſetur fieri immediatè Pontifici,& eius ſyndico,ſed Minoribus quoad vtilitatē,& vſum.Si igitur minores cuiuſlibet ſucceſſionis incapaces ſunt,etiam in communi , eorum Eccleſiæ hanc incapacitatem habebūt. Deinde longè diuerſum eſt inſtituere Pontificem,

Digitized by Google

Pontificem,vel eius ſyndicum hæredem cum obligatione reparandi Minorum Eccleſiam, & ad hunc finem, ac inſtituere ipſam Minorum Eccleſiam; quia in priori inſtitutione ſolus Pontifex,vel eius ſyndicus eſt inſtitutus,& Eccleſia Minorum legataria. Si igitur Minorum Eccleſia immediatè inſtituitur, Minores inſtituuntur,& ad eorum Inſtitutionem Pontifex. At Minores nullius ſucceſsionis capaces ſunt. Ergo neque ipſorum Eccleſiæ.& ita ſuſtinent Bartol. retractans priorem ſententiam.*leg.unica,in fine*,Cod. *de conductorib.l.11.*Bald. *auth. ingreſſi,n 55.*Cod. *de Sacroſanct. Eccleſ.* Cordub. *reg. D. Franciſci,c.6. qu 11. punct.* 1. Sorbus, verbo *hæreditas*,verſ. *ſed cum fratres*,Azor.*t.1.ſum.l.12. c.23.q.15.*& alij quos refert.& ſequitur Sanch. *l.7.ſum.c.25.n.14.*

PVNCTVM IX.

An quælibet religio capax ſit cuiuſlibet legati, & donationis ſibi factæ.

SVMMARIVM.

1 *Qualibet religio excepta Minorum , & Capucinorum,capax eſt cuiuſlibet legati, & donationis.*

2 *Minores incapaces ſunt legati continentis totam hæreditatem,vel maiorem illius partem.*

3 *Item incapaces ſunt legati rei immobilis.*

4 *De qua re immobili doctrina ſit intelligenda.*

5 *Quis teneatur vendere legatum relictum Minoribus,non.ne retineatur,ſed vendatur.*

6 *Dum non venditur legatum fructus pertinent ad hæredem.*

7 *Non eſt opus in hac venditione iuris ſolemnitates pro alienatione rerum Eccleſiaſticarum ſeruare , ſecus de legato alijs religionibus relicto,& ab eis acceptato.*

8 *Supradicti religioſi Minores capaces ſunt cuiuſlibet legati rei mobilis.*

9 *Quid dicendum de animalibus relictis Minoribus? Sub diſtinctione reſpondetur.*

10 *Quid de legato annui redditus? Diſtinguitur triplex modus legandi.*

11 *Si per modum unius cenſus legetur,valet.ſecus ſi per modum plurium,& annuatim ſoluendus.*

12 *Si hæredem,vel legatarium inſtituas ſub obligatione reddendi ſingulis annis certam penſionem Minoribus , valet legatum,tametſi Sanch. & alij contrarium ſentiant.*

13 *Si de facto ſupradictum legatum non tenet, vt eſt probabilis ſententia , hæres non eſt obligatus legatum vendere , & æſtimationem Minoribus concedere.*

14 *Conceſſo eſſe nullũ ſupradictũ legatum, limitant aliqui primò.vt intelligatur de legato perpetuo,vel ad longum tempus,ſecus ad biennium, ſed non admittitur limitatio.*

15 *Secundò.limitatur & bene,vt procedat in legato pro alimentis religioſorum,ſecus pro neceſſariis ad diuinum cultum.*

16 *Tertio limitatur,vt non procedat in anniuerſariis,& capellaniis, ſed reiicitur limitatio.*

17 *Debet hæres grauatus onus iniunctum Miſſarum implere.*

18 *Quarto limitant alij de legato pro liberis relicto.ſed non caret difficultate limitatio.*

19 *Quinto limitatur, ne procedat pro legato ad infirmos curandos,ſed non eſt probanda limitatio.*

20 *Sexto limitatur ne procedat pro legatò in ſuſtentationem hoſpitum , ſed eſt intelligendum de ſuſtentatione hoſpitum externorum.*

21 *Poſſeſſionem alicuius prædij potes Minoribus reuocabiliter concedere, ſecus irreuocabiliter.*

22 *Quibus remediis poſſint Minores recuperare legatum ſibi relictum.*

1. REgula generalis eſt omnes religiones(præter Minores de Obſeruantia,& Capucinos)cuiuſlibet legati , & donationis , ſiue rei mobilis,ſiue immobilis ſunt capaces , deciditur in Trident. *ſeſſ.25. c.3.de regularib.* Tota ergo difficultas verſatur in exceptione Minorum , & Capucinorum,cuiuſnam legati incapaces ſunt?

2. Dicendum eſt primo,incapaces eſſe legati continentis totam hæreditatem, vel maiorem illius partẽ,ſi præſumi poſſet in fraudem legis prohibentis hæreditatẽ ſucceſsionem factã eſſe,ſic videtur decidi in clemẽt.*exiui de verbor. ſignific. verſ. nec licet* , & *ibi* gloſſa. Dixi incapaces eſſe ſupradicti legati. Nam eſto Pontifex vtatur verbo *non licet* , & verbo *prohibemus*, ex illo ſatis colligitur incapaces eſſe. Tum quia loquens de annuis redditibus vſus ſimiliter fuit verbo *non licet* , cùm tamen(vt dicemus)redditu um incapaces ſint. Tum quia hi religioſi ſolum illius rei vſus capaces eſſe poſſunt, qui eis fuerit à Pontifice conceſſus; at huius legati vſus non eſt conceſſus, ſed potius interdictus.Ergo. Tum denique quia voto paupertatis ſe aſtringunt,ne illud legatum recipiant, neve illo vtantur. Ergo redduntur illius incapaces. Quia in vſu facti nulla alia incapacitas eſſe poteſt , niſi quæ voto, vel præcepto ſuperioris prouenit. Hinc infero legatum caducum eſſe , & nullum,neque teneri hæredes illud ſoluere; quia fruſtranea eſt ſolutio,vbi non eſt,qui poſsit admittere.

3. Dico ſecundo,hos religioſos,Minores,& Capucinos incapaces eſſe legati rei immobilis , vt illud ſic retinere poſsint. Deciditur expreſsè *ſupra d.clement.* Quare ſi Minori,vel illius conuentui domus,ager,vinea , aliáve res immobilis abſolutè donetur,vel legetur,non eſt præſumendũ legari,vt ſic retineatur,ſed vt vendatur,& pretiũ illius in vſum, & vtilitatẽ legatarij conuertatur,vt expreſsè deciditur in *d.clem.§.ſi verò fratribus*,& tradunt communiter DD. teſte *Sanch.l.7.ſum. c.26. n.29.* Quod ſi teſtator expreſſerit ſe legare rem immobilem, vt Minores illam ſemper retineant , non deſunt qui ſentiant valere legatum,reiiciendámque eſſe conditionem vt impoſſibilem,& iuri contrariam:ſiquidem commune eſt conditiones impoſſibiles ab vltimis voluntatibus reiici,*leg. obtinuit , ff. de condit.& demonſtr.* ſic Menoch.*conſ.*1014.*n.19.vel* 11. Sed omnino dicendũ eſt,caducum eſſe id legatum,cum expreſsè Pontifex in *d.clem.* dixerit abſtinendum eſſe à receptione vineæ, vel agri legati ad colendum, repugnaréque regulæ,& ordinis puritati.Et ratio eſt manifeſta;quia Minores non ſunt capaces legati rei immobilis,niſi ex modo adiecto , vel ſubintellecto mobilis fiat. At ſic modus,qui debebat legatum aptum conſtituere,expreſsè à teſtatore reiicitur.Non igitur illius capaces ſunt.Quare hic modus non eſt conditio adiecta legato,vt poſſit reiici,quia abſque illa non eſt legatum conſtitutum, & illa conditio poſita impedit,vt conſtituatur:& ita ſuſtinent *Bartol. tract.* Minoric. *l.2.diſt 2.c.1.n* 9.Bald.authent.*ingreſſi n.58. Cod.de Sacroſanct.Eccleſ.*Nauar.*l.3.conſil de teſtament.conſ.14. aliàs* 8. Sorbus *in compend. priuileg. mendicant.* verbo *legata*, verſ.*idem dicendum*,Sanch.lib.7.ſum.c.16.n.18.

4. Concluſio intelligenda eſt de re immobili,quæ neceſſaria non eſt religioſorum ſuſtentationi , quæque incertam mendicitatem excludit, Quod dixerim, nam his religioſis conceditur domus ad habitandum,Eccleſia ad diuina celebranda, vinea aliqua,ſeu hortus,tum ad religioſorum leuamen , tum vt inde olera,& vuas ſumant;non tamen vt vinum ſibi neceſſarium parcant,minúſque vt fructus vendant,& hortum conducant,conſtat ex *dicta clement.exiui §.licet vero,de verb. ſignificat.*& tradit Corduba *in reg. D. Franciſci, c.6.q.19. punct.2.* Sanch.l.7.ſum.c.26.Suar.*t.3.*de relig.*l 8.c.16.n 3.*

5. Poſito autem valere legatũ rei immobilis non vt retineatur à Minoribus,ſed vt vendatur,vel permutetur;rogabis,quis teneatur illud vendere,& cuius ſint illius fructus dũ non venditur?Reſpondeo hæredẽ in primis eſſe obligatum,vt conſtat,illo autem negligẽte teſtamenti executores. Quod ſi hi bis moniti nõ præſtiterint,Epiſcopus,vel iudex ſæcularis ex proprio officio vendere poteſt. Auth.de Eccleſiaſtic.*tit.§ ſi quis autem*, ipſi vero Minores nec vendere, nec permutare poſſunt , quia legatum immobile non tranſit in eorum poteſtatem , quouſque immobilitatem amittat. Solum ergo poſſunt rogare hæredem & executores,vt votum teſtatoris exequantur, illis vero negligentibus iudicis officium implorare:ſic ex Bartol. *tr.* Minoric.*lib.2.diſt.4.c.3.*docet Sanch.lib.7.ſum.*c.26 n.29.*

6. Interim tamen dum non venditur legatũ,fructus illius ad hæredem pertinent;quippe is eſt illius dominus. Si autem ob fructuũ perceptiones ſteterit in mora vendendi,& ob eam cauſam minoris venditur , obligatus eſt Minoribus damnum reſarcire. Secus vero ſi nullũ in pretio detrimentum patiantur; quia ſolũ pretium illis debitum eſt;non negotiationi exponẽdum,ſed in proprias neceſſitates expendendum.Sanch.*d.c.26. n.32.* Negligens hæres præſumetur , ſi oblata occaſione vendendi, vel permutandi legatum iuxta rationabilem Minorũ voluntatẽ noluerit vendere,executores ſi bis moniti fuerint.

7. In hac autem venditione,vt benè aduertit Sanch. *d.c.26. n.30.alijs relatis*,non eſt opus iuris ſolemnitates requiſitas in alienatione rerum Eccleſiaſticarum ſeruare;quia res illa vendenda ex voluntate,& diſpoſitione teſtatoris venditur;neque cenſetur Eccleſiaſtica , dum immobilis perſiſtit , cum non ſit Minoribus addicta. Secus vero dicendum eſt in legato rei immobilis alijs religionibus relicto, & acceptato:nã eo ipſo eſt bonum Eccleſiaſticum , quod non diſtrahitur ex diſpoſitione teſtatoris,ſed ex voluntate religionis cui eſt applicatum. Sanch. *d.c.26 n 31.* cum Nauarr.*tom.2.de regularib.n.50.*

8. Dico tertiò,ſupradictos religioſos Minores,& Capucinos capaces eſſe legati cuiuſcunque rei mobilis, vini, tritici, olei, pecuniæ,& ſimilium;quia his rebus eorũ neceſſitatibus ſubuenitur. Ad debent ea in moderata quantitate, & ad occurrentes neceſſitates recipere,ne videatur theſaurizatio , potius quàm neceſſitatis ſubuentio,néve auaritiam redoleant,vti cauetur in *d.Clem.exiui.* Quod ſi legatũ ſuperabundãs fuerit,neque breui tempore conſumendũ,poterunt minores, & debent, ſi in alios pauperes non diſtribuunt,medio ſyndico commutare,aut vendere,vt inde ſibi alia neceſſaria coemant. Sic Man.Rodrig.*qu. regular.t.1.q.26.art.4.* Cordub. in compend. priuileg. mendicant *in annotat.*verbo *commutare*: Sanch.*lib.7.c.26.n.14.*

9. Reſtat duplex difficultas examinanda. Prima de animalibus: Secunda de cenſibus, annuiſque redditibus. Circa primã eſt dubium, an poſſint Minores retinere animalia ſibi legata, oues ſcilicet, boues, aliaque ſimilia? Et quidem ſi retineantur in paruo numero, & ad ſuorum ſuſtentationem, manifeſtum eſt poſſe retinere. Secus eſt ſi in exceſſiuo numero retineantur, vel retineantur ad fructificandũ. Quia illa retenſione incerta mendicitas vel in totum, vel ex parte excluderetur. Deinde in Clement. *exiui*, §. *cum annui reditus*. Excluduntur omnes reditus à Minoribus, ſed fructus animalium ſunt verè reditus iuxta *leg. deducta*, §. *hæreditatem iuncta gloſſa*, *ff. ad Trebell.* & tradit Gloſſa *in cap. generali de elect. in 6. verbo reditus*. Ergo illorum capaces non ſunt, & ita ſuſtinet Suar. t. 3. de relig. *l.* 8. *c.* 17. *n.* 11. Neq; inde fit, illis non licere nutrire aliquas gallinas, aut colũbas ad occurrentes, & præſentaneas neceſſitates. Nam eſto oua, pullique columbarũ fructus, & reditus reputentur, ob eorũ lenitatẽ ſunt conſuetudini permiſſi, ſicuti ex domeſtico horto fructus permittũtur. Sic Suar. *dicto c.* 17. *n.* 14. Cordub. *in reg. D. Franciſci*, *c.* 6. *q.* 10. *punct.* 2. Sanch. *l.* 7. *cap.* 26. *n.* 16.

10. Secunda difficultas, & grauior eſt de cenſibus annuiſque redditibus; an inquam huius legati Minores capaces ſint, poſſintque illud retinere? Pro cuius explicatione aduerte tripliciter cenſum, annuũmque reditum legari Minoribus poſſe. Primo, per modum vnius, vt ſi dicas lego Minoribus hunc cenſum, annuũmque reditum, quem poſſideo. Secundò, ſi leges illum cenſum exprimens, vt ſingulis annis reditus illius accipiant. Tertiò ſi hæredem, vel legatarium conſtituas cum obligatione ſingulis annis donandi Minoribus certam pẽſionem.

11. Si primo modo cenſum leges, valet legatum; ſicuti valet legatum ſimpliciter relictum alterius rei immobilis; non quidem vt ſic accipiatur, & retineatur, ſed vt accipiatur in æſtimatione. Sic Bartol. *tractat.* Minoric. *l.* 2. *diſtinct.* 6. *c.* 1. *n.* 33. quem ſequitur Sanch. lib. 7. ſum. *cap.* 26. *n.* 33. Si vero ſecundo modo leges, corruit legatum; quia continet modum paupertati Minorum aduerſum; ſcilicet eſſe legatum perpetuum Minoribus ex voluntate teſtatoris tranſlatum: ſic expreſsè deciditur in dicta Clement. *exiui*, verſ. *cumque annui reditus inter immobilia cenſeantur à iure*, *&c.*

12. Si tertio modo leges, maiorem difficultatem habet; quia verè ſunt annui reditus perpetui, quorum Minores incapaces ſunt: & ita tenet Bartolus *ſupra* Abbas, *cap. in præſentia*, *n.* 63. *de Probationibus*. Nauarr. *l.* 3. *conſil. titul. de teſtament. conſ.* 14. *aliàs* 8. Sanch. alios referens *l.* 7. *c.* 26. *n.* 46. Cæterùm verius cenſeo legatum ſubſiſtere: ſic Silueſter *verbo legatum*, 2. *q.* 3. *dicto* 3. Angellus *eodem* 1. *n.* 5. Tabiena 1. *q.* 4. *n.* 5. Man. Rodrig. *quæſt. regul. t.* 2. *q.* 126. *artic.* 4. Suarez *t.* 3. *de relig. l.* 8. *c.* 17. *n.* 19. *&* 25. *&* *t.* 4. *tractat.* 10. *l.* 4. *c.* 9. *n.* 9. probabile reputat Sanchez *n.* 35. Ratio ea eſt: Nam eſto hæredi, vel principali legatario imponatur obligatio perpetua donandi Minoribus annuos reditus; at hæc obligatio non eſt ex iure aliquo ciuili Minoribus acquiſito, ſed ex hæreditate relicta à teſtatore, & comparatione illius, ſicuti ſi tuo famulo donares diuitias pauperibus diſtribuendas, famulus obligatus eſſet pauperibus donare, non ex iure aliquo, quod pauperes habuerint, ſed ex tuo imperio, diſpoſitione. Vnde cum Pontifex prohibet Minoribus annuos reditus, intelligi debet de redditibus, qui comparatione religioſorum, & ex iure ipſis competente ſunt debiti, non de redditibus, qui comparatione religioſorum eleemoſynæ ſunt, & gratis donantur.

13. Verum vt hæc doctrina ex omni parte luceat; concedamus hoc legatum caducum eſſe, neque Minores capaces eſſe illius, poteritne vendi, ſicuti venditur legatum alterius rei immobilis? Reſpondeo conſentiente hærede certum eſt vendi, vel potius de nouo conſtitui poſſe; an vero teneatur hæres vendere, vel venditioni conſentire: non caret difficultate; ſi quidem hac venditione facta voluntas teſtatoris meliori modo quo poteſt impletur: monaſterium enim recepto pretio recipit æquiualenter penſionem ſibi legatam, hæres vero manet grauatus emptori ſingulis annis concedere. Sed oppoſitum verius eſt, nempe hæredẽ non eſſe obligatũ vendere, neque vẽditioni conſentire; imo nec poſſe, quia ex illo legato nullum ius monaſterio accreſcit, ſed ſolũ in hærede reſultat obligatio cõparatione teſtatoris dandi Minoribus annuam penſionẽ. At vbi nullũ adeſt ius tranſmiſsibile, nulla eſſe poteſt venditio: ergo hoc legatũ annuæ penſionis capax eſſe non poteſt vẽditionis.

14. Ruſus conceſſo illud legatum nullum eſſe: huic nullitati plures limitationes Doctores adhibent. Prima, & præcipua eſt, vt intelligatur de legato perpetuo, ſecus ad breue tempus, quale reputatur quodlibet breuius decẽnio, vt pluribus firmat Sanch. *l.* 7. *ſum. c.* 26. *n.* 30. Suarez *t.* 3. *de relig. l.* 8. *c.* 17. *n.* 20. Ratio eſt; quia redditus ad breue tempus inter res mobiles reputãtur, cõputarique debent ac ſi tota illa quantitas ſimul, & per modum vnius legaretur, neque ratione illius mendicitas tollitur, ſed ſubleuatur: ſic ſuſtinent Abbas *conſ.* 66. *n.* 6. *l.* 2. Sylueſter *verbo legatũ*, 2. *q.* 3. *dicto* 1. Cordub. *regul. D. Franciſci*, *c.* 6. *q.* 11. *punct.* 3. Emanuel Sa *verbo religio*, *n.* 57. & alios referens Sanch. *l.* 7. ſum. *c.* 26. *num.* 36. *&* *n.* 37. extendit doctrinam ad reditus annuos pro vita alicuius ſingularis religioſi, quia cum ſit incertum, quo tempore duratura ſit, dici non poteſt legatum perpetuum, ſeu ad longum tempus. At hæc limitatio mihi nõ probatur, vtpote aliena à verbis *Clement. exiui*: ibi enim Pontifex fratres Minores incapaces fecit quorumcũque annuorũ redituum. Notandaque eſt dictio *quorumcumque*, quæ reditus tam perpetuos, quam temporales comprehendit. Deinde ex vi illorum redituum excluditur incerta mendicitas ſaltẽ pro tempore quo durant, cum fiduciam Minores haberent in legato ad ſui ſuſtentationem, & non in ſolo Deo, quod Pontifex vitare intendit. Deinde eadem ratione dici poſſet Minores capaces eſſe ſuccedendi in vſufructu, in fidei commiſſo, in maioratibus, & ſimilibus; cum ea ſucceſſio non perpetua, ſed temporalis, & ad vitam religioſi ſit, quod nemo ſanæ mentis concedet. Ergo neque concedendum eſt de annuo reditu temporali & ad vitam religioſi; & ita docet Bartolus *tractat.* Minoric. *lib.* 2. *diſt.* 6. *c.* 3. *n.* 35. Socin. *in tractat, de obligationib. libell.* 8. *q.* 7. *n.* 7. *fine*. Man. Rodriguez *t.* 2. *q.* 126. *art.* 6. Suarez probabilem reputat, *t.* 3. *de relig. lib.* 8. *c.* 17. *n.* 20.

15. Secundò limitant Doctores, & bene, vt ſolum procedat in legato annuorum redituum pro ſuſtẽtatione religioſorum: ſecus ſi conſtitutum ſit pro expenſis neceſſariis ad diuinum cultum ceræ, vini, olei, ornamentorum, & ſimilium, & à fortiori pro Eccleſiæ fabrica. Tum quia ex hoc legato non tollitur incerta religioſorum mendicitas; cum ipſi reditus non cedant immediatè in eorum vtilitatem, ſed in reparationem Eccleſiæ, & diuini cultus ſuſtentationem. Praxis quæ recepta hanc limitationem confirmat: & ita ſuſtinent poſt alios antiquiores Sylueſter verbo *leg.* 2. *q.* 3. *d.* 1. Tabiena *eod.* 1. *qu.* 4. Nau. *l.* 3. *conſil. tit. de teſtam. conſ.* 15. *alias* 9. *nu.* 3. Corduba *in regul. diui Franciſci*, *c.* 6. *q.* 11. *punct.* 3. Menoch. *conſ.* 1014. *n.* 36. *vol.* 11. Man. Rodrig. *qu. regular. t.* 2. *q.* 126. *art.* 5. Suarez *t.* 3. *de relig. l.* 8. *c.* 17. *n.* 28. Sanch. lib. 7. ſum. *c.* 24. *n.* 42.

16. Tertiò limitatur, vt non habeat locum in anniuerſariis perpetuis, & capellanis Minoribus relictis. Quando ſcilicet teſtator iubet hæredi, vel principali legatario ſingulis annis certam penſionem minoribus tribuere, vt pro eius anima ſacrificia faciant. Quia ea anniuerſaria non tam ſunt legata, quam Miſſarum ſtipendia. Sic docent Antonius Cucus *l.* 3. *inſtit. maiorat, tit.* 1. *n.* 36. *& ſeq.* Man. Rodr. *q. regular. t.* 2. *q.* 126. *a.* 4. Fauet Silueſt. & Tabian. *ſupra*. At hæc limitatio probanda non eſt; quia ſtipẽdium Miſſarum immediatè cedit in religioſorum ſuſtentationem, & ad hunc finem conceditur, tametſi titulus, ob quem conceditur ſpiritualis ſit. Si ergo hoc ſtipendium illis debitum eſt, & tanquam œconomi, & adminiſtratores ius habent medio ſyndico, illud exigendi, ſecuri erunt de ſua ſuſtentatione, nullamque habebunt neceſſitatem mendicandi. Non igitur eis licet hæc ſtipendia ſtabilia habere. Sic Nauarr. *l.* 3. *conſil. tit. de teſtam. conſ.* 14. *alias* 8. *n.* 3. Corduba in regul. D. Franciſci, *c.* 6. *q.* 11. *punct.* 4. refertque ſic deciſum eſſe in capitulo generali: Sanchez *l.* 7. *c.* 26. *n.* 44. Suarez *t.* 3. *de relig. l.* 8. *c.* 17. *n.* 12.

17. Aduertendum tamen eſt hæredem, ſeu legatarium ſic grauatum obligatum eſſe onus iniunctum Miſſarum implere. Nam cum ad ipſum legatum deuoluatur, onus ei adiunctum reiicere non poteſt; quia æquum non eſt relecto onere vtilitatem legati accipere, deciditurque expreſsè *leg.* 1. §. *pro ſecundo*, *C. de caduc. tollend.* Non tamen tenetur ea ſacra facere per fratres Minores; benè tamen in Eccleſiis, vel altaribus à teſtatore deſignatis, ſi id fieri poſſit: ſic. Nauar. *l.* 3. *conſ. tit. de teſtament. conſ.* 14. *aliàs* 8. *n.* 8. Menoch. *conſ.* 1014. *n.* 8. *vol.* 11. Sanch. *l.* 7. *c.* 26. *n.* 50.

18. Quartò limitatur, vt non procedat in legato facto pro libris emendis ad religioſorũ ſtudiũ: quia hoc legatũ non tollit eorũ mendicitatẽ, ſicuti non tollit legatum relictũ pro reparatione Eccleſiæ ad diuina officia celebranda, ſecus eſſet, ſi pro ſtudentiũ alimentis fieret: ſic Abbas *conſ.* 63. *l.* 1. *cũ gloſſa Clem. dudum verbo indirectè: De ſepulturis*: Menoch. *conſ.* 1014. *n.* 38. *vol.* 11. Sanch. *l.* 7. *c.* 26. *n.* 45. & verè hæc ſententia eſt ſatis probabilis, tametſi Suar. *t.* 3. *de relig. l.* 8. *c.* 17. *n.* 30. contrarium ſentiat, nec leui fundamento ductus. Quia hoc legatum in monaſterij vtilitatem, & in religioſorum commodum immediatè cedit; ea autem quæ ſic cedunt, ſub religioſorum ſuſtentatione comprehenduntur. Secus eſt de legato pro neceſſariis ad diuinum cultum, quod in Dei honorem cedit immediatè.

19 Quinto limitant alij, ne locum habeat in legato relicto pro infirmis curandis; quia non videtur in infirmorum ſuſtentationem cedere, ſed in medici, & ſeruientium vtilitatem: ſic Ananias *conſ.* 30. *à n.* 3. Man. *qu. regul.* 2. *t. q.* 126. *art.* 4. *fine*. At hæc limitatio nullatenus eſt admittenda; quia ſatis cedit in ſuſtentationem religioſorum, quod cedit in eorum vitæ conſeruationem: & ita tradit Sanch. *d. c.* 26. *n.* 47.

20. Sextò limitant alij, ne procedat in legato pro ſuſtentatione hoſpitum, quaſi ij ſint à monaſterio alieni. Sed vt hæc limitatio vera ſit, debet intelligi de hoſpitibus ſæcularibus, vel alterius religionis; ſecus de his, qui eadem regula, & obſeruatione tenentur, Suarez *t.* 3. *de relig. lib.* 8. *c.* 17. *n.* 31.

21. Ex omnibus ſupradictis deciditur quæſtio, qualiter poſſis Minoribus poſſeſſionem, vel cenſum tradere non quoad dominium, ſed quoad vſumfructum, ipſiſque liceat accipere? Et quidem ſi reuocabiliter tradas, & ſemper à tua voluntate dependeret, non eſt dubium illis licere, quia eſt quædam continuata eleemoſyna abſque vllo iure perpetuo, vel ad tempus in ipſos trãſlato. At ſi irreuocabiliter tradas ſingulis annis fructus colligendos, etiamſi hæc traditio ad breue tempus fiat, cenſeo probabiliùs non licere; ſicuti dixi de legato relicto annuorum redituum; quia verè hi fructus ſunt annui reditus. Quod à fortiori procedit, ſi propria induſtria, & labore fructus illius poſſeſſionis comparandi eſſent. Non enim negociatione parare ſibi poſſunt ſuſtentationem. Quapropter ſolum tibi licet Minoribus facultatem, & ius irreuocabile concedere, ipſiſque licet accipere ad fructus vna vice colligendos, conſentit in his Suar. *t.3. de relig.8, cap.17. à n.34.*

22. Tandem inquires; quo remedio vti debent Minores pro recuperando legato ſibi validè relicto? Breuiter reſpondeo poſſe medio ſyndico, qui nomine Pontificis agere poteſt in iudicio, vt legata Minoribus debita concedantur. Sed hoc intelligo de legatis, ex quibus in legatario actio ciuilis reſultat, ſic Cordub. *regul. D. Franciſci, capit. 4. quæſtion. 16. punct. 2.* Manuel. Rodrig. *t.2. qq. regul. q.78. art.*1. Sanchez *d.c.26. n.59. & 63.*

Deinde poſſunt implorare extra iudicium officium iudicis tam Eccleſiaſtici, quam ſæcularis, ipſeque iudex tenetur petitioni annuere. Sic Cordub *ſupra, c.6. q.11. p.4.* Man *q.126. a.4.* & aliis relatis Sanch. *c.26. n.62.* Adde ipſum iudicem nemine petente, ex proprio officio debere id procurare, ſi ei conſtat de hæredis, ſeu legatarij negligentia; quia obligatus eſt ratione officij vt ſubditi ſuis obligationibus ſatisfaciant: Sanchez aliis relatis *ſupra numer.* 60. Quæ omnia ſatis conſtant ex *capit. exiit, §. ad hæc, de Verbor. ſignificat. in 6.* & ex Clement. *exiui, eod. tit.*

PVNCTVM X.

Qualiter religio Societatis Ieſu, eiuſque Religioſi capaces ſint hæreditariæ ſucceſſionis ex teſtamento, vel ab inteſtato, & cuiuſvis legati.

SVMMARIVM.

1 *Diſtinguuntur varij gradus Religioſorum, & Conuentuum in Societate Ieſu.*
2 *Domus profeſſa incapax eſt habendi bona ſtabilia.*
3 *Si aliquid ſtabile relinquatur, debet vendi quamprimum opportunè fieri poſſit.*
4 *Si hæredem graues, vt ſingulis annis domui Profeſſæ aliquam penſionem relinquat, videtur non valere legatum.*
5 *Probabilius eſt oppoſitum.*
7 *Qualiter interdicatur religioſis Societatis ad has eleemoſynas Societati faciendas fideles excitare.*

1. IN Societate varij gradus Religioſorum & Conuentuum ſunt diſtinguendi: Alij ſunt Religioſi profeſſi; alij Coadiutores formati, alij Scholaſtici vocantur. Deinde ex Conuentibus alij ſunt domus Profeſſæ; alij Collegia, domúſque Probationis. Religioſi, qui ſolum vota biennij ſimplicia emiſerunt capaces ſunt cuiuſlibet hæreditariæ ſucceſſionis, & legati non ſolum quoad vſum, & adminiſtrationem illius ex licentia Superioris, ſed etiam quoad dominium, vt cõſtat ex Bulla *Aſcendente* Greg. XIII. & ex conſtit. *4. p. c.4. n.5. & 6. & 6 p. c.2. n.11.* Profeſſi vero, & Coadiutores formati cuiuſlibet hæreditariæ ſucceſſionis incapaces ſunt, non tamen legati, vt ſupradicta Bulla, & Conſtitutiones decidunt; legatum verò ipſis relictum acquirit ur Collegio, vel Domui, in qua reſident, & iuxta huius capacitatem, vel incapacitatem legatum tenet.

2 Primò ergo profeſſa domus incapax eſt habendi bona ſtabilia, quales ſunt poſſeſſiones, annuíque reditus etiam applicati ſacriſtiæ, aut fabricæ Eccleſiæ præter communem, & conſuetam habitationem: ſub qua domus, Eccleſia, & hortus contiguus comprehenditur, & præter aliquam vineam, ſeu hortum cum ſua domo ad extraordinarium religioſorum leuamen, qui ſi fructus aliquos habeat, nec locari, nec vẽdi poſſunt, tametſi eis profeſſi vti poſſint ad ſui ſuſtentationem: habetur expreſsè in *Conſtit. 6. p. c.2.* colligitúrque ex Bulla Pauli III. & Iulij III. & Greg. XIII. inſtitutum Societatis confirmantium. Neque aduerſus hanc ſtrictam paupertatem eſt, ſi aliquis ex fundatoribus domorum, vel Eccleſiarũ vellet reditus aliquos ad fabricæ vſum relinquere; dummodo nec diſpoſitio eorum ad Societatem pertineat, nec ſit, vnde ei competat actio in illos (quamuis id illi curæ eſſet, vt is cui tale munus commiſſum eſt ſuum officium faceret) & ſic in rebus ſimilibus: habetur expreſsè *dicto loco Conſtit. in declarat. litt. B.* Neque item eſt aduerſus hanc paupertatem, quod domus profeſſa poſſit inſtitui hæres, modo non ſit inſtituta aliquo bono ſtabili; quia nullibi cauetur incapacem eſſe ſucceſſionis hæreditariæ ſi Solum in ſupradicto loco *Conſtit. n.12. dicitur.* Hanc incapacitatem habere ratione ſuorum religioſorum, tacitè innuens ex alio capite, ſcilicet ex libera teſtatoris voluntate inſtitui hæredem poſſe, ſicut & collegium: & ita docet Molin. *tom. 1. diſtinct.* 195. verſ. *à regula propoſita.* Sanch. *lib.7. ſum. cap.27. num.15.*

3. Quod ſi domui profeſſæ, vel eius Eccleſiæ aut ſacriſtiæ aliquod ſtabile non neceſſarium ad habitationem, vel recreationem legetur, aut donetur, vendi debet quamprimum poſſit; ſicuti diximus de legato immobili fratribus Minoribus relicto, & traditur *dicto loco conſtit. 6. p. c.2. n.5. in declarat. litt. L.* Sanch. *loco allegato.* Sed quia continget ſæpè non inueniri ſtatim emptorem, qui iuſtam æſtimationem concedat, ea de cauſa opportunitas expectanda eſt, vt dicitur in *dicta Conſtitut. declarat.* Interim tamen iuxta probabilem ſententiam locari, ſeu conduci poteſt, & reditus in vtilitatẽ profeſſorum conuerti, modo in breui tempore, ſcilicet infra decennium fiat. Sanc. *lib. 7. c. 17. n.22.* Probabilius tamen eſt fructus expendendos eſſe in pauperes, aliàs ſocietas profeſſa pro aliquo tempore reditus haberet, & mendicitatem excluderet contra prohibitionem ſæpè in conſtitutionibus latam vllos reditus habendi: *Exam. gener. cap. 1. num. 3. & 6. part. Conſtit. cap. 2. num.2.*

4. Difficultas autem eo pertinet; an ſi hæredem graues, vt ſingulis annis domui profeſſæ certam penſionem tribuat pro profeſſorum ſuſtentatione, vel pro fabrica Eccleſiæ, aut ſacriſtiæ ornatu, valeat legatum, teneatúrque hæres grauatus votum teſtatoris exequi, capaxque ſit domus profeſſa illud acquirendi. Videtur nullum eſſe tale legatum; quia eſt legatum annuorum redituum, quorum Societas profeſſa incapax eſt. Item vt ſingulare priuilegium conceſſum videtur fundatoribus Eccleſiarum, vt poſſint hos reditus annuos pro Eccleſiæ fabrica relinquere; *6. p. Conſtit. cap.2. in declarat. litt. B.* Non enim abſque cauſa nomen fundatoris expreſſum eſt. Ergo cõparatione aliorum huiuſmodi legatum nullum eſt. Deinde expendo verba conſtitutionis. Inquit enim ſanctiſſimus Ignatius *dicto c.2. n.6.* Si aliquis ſponte ſuo eas perpetuas eleemoſynas (ſcilicet annuos reditus) relinqueret, nullum ius ciuile ad eas petendas in Iudicio acquiritur, Sed cum ad id charitas propter Deum eos mouerit, elargiantur. Si igitur ex charitate in Deum moueri debent, ſignum eſt non ex obligatione, ſed gratis eas elargiri; obligatio enim ſi aliqua in præſenti adeſt, iuſtitiæ eſt, non charitatis.

5. Cæterùm verius cenſeo, id legatũ valere, hæredẽque grauatũ obligatum eſſe, profeſſæ Societati præſtare: ſic docet Sanc. *l.7. ſum. c.27. n.9.* inclinat Suar. *t.4. de relig. tract.10. l.4. c.6. n.9. præcipuè in fine.* Ratio ea eſt; quia ex voto paupertatis iuxta Societatis cõſtitutiones ſolũ interdicitur domui profeſſæ ius ciuile ad hos reditus acquirendos, non tamẽ illorũ acquiſitio, ſi de facto dẽtur. Obligatio autem hæredis illos elargiẽdi ſuppoſita capacitate domus profeſſæ impediri à Societate nõ poterant, cũ hæc obligatio ex diſpoſitione, & voluntate teſtatoris proueniat. Neq; obſtat ſocietatẽ profeſſam incapacem eſſe habendi annuos reditus; quia id debet intelligi de annuis reditibus, ad quos ipſa Societas ius ciuile haberet; ſecus de annuis reditibus cõparatione Societatis gratis, & liberalibus. Neq; obſtat cõſtitutionis declaratione ſpecialiter legata fũdatorũ pro Eccleſiæ fabrica valida declaraſſe; quia id fecit, vt indicaret in hoc caſu ſemper Societati conuenire hæc legata acceptare, quod in legatis aliorum non æquè cernitur. Vnde ex hac fundatorum expreſſione non licet inferre aliorum ſimilia legata ſub paupertatis voto comprehendi, nullaque eſſe, imo contrariũ non leuiter colligitur ex illis verbis conſtitutionis, *ſic in rebus ſimilibus*, ſcilicet in ſimilibus legatis perpetuis eſſe idem dicendum, ac dictum eſt de legatis annuorum redituum conſtitutis à fundatore. Neque denique obſtat, quod hæres grauatus moueatur ex charitate in Deum ad hæc legata exequenda; quia etiam moueri poteſt & debet ex iuſtitiæ obligatione, comparatione inquam teſtatoris ex tacito cum illo contractu ob hæreditatem acceptam. At quia comparatione Societatis nullam obligationem habet; eo quod ex tali legato nullum ius ei eſt acquiſitum, ideo dixit Sanctiſſimus Ignatius hæredem moueri ex charitate ad has eleemoſynas perpetuas elargiendas.

6. Subdit vero conſtitutio *dicto cap. 2. num. 6.* ne vllus è Societate ad has eleemoſynas perpetuas elargiendas domibus, vel Eccleſiis Societatis profeſſæ, fideles excitet ob maiorem ſcilicet ædificationem, & paupertatis puritatem. Si tamen aliquis ſimplici ſuaſione excitaret, non credo peccaturum; quia hæc excitatio non eſt materia voti paupertatis, & ex alia parte ſola conſtitutione prohibetur, & non in virtute obedientiæ: ergo ex nullo capite eſſe poteſt

poteſt peccatum. Sic Suar. *t. 4. de relig. tract.* 10. *l.* 4. *c.* 9. *n.* 9. *fine & c.* 11 *fine*, Sanch. l. 7. ſum. *c.* 26. *n.* 11.

PVNCTVM XI.

Qualiter Societati Ieſu, eiúſque religioſis interdictum ſit pro Miſſis, concionibus, aliiſque miniſteriis ſtipendia recipere.

SVMMARIVM.

1 *Supradictis religioſis hæc ſtipendia, vel eleemoſyna in recompenſationem interdicuntur.*

2 *Probatur ſolum ex regula, & non ex voto interdici.*

3 *Ex hac ſententia videtur inferri, cui eſt conceſſum à Superiore pecunias recipere non peccaturum mortaliter, ſi eas in ſtipendium Miſſarum recipiat.*

4 *Contraria ſententia tenenda eſt, ſcilicet ex voto hanc obligationem eſſe.*

5 *Si gratis, & non ex debito eleemoſyna detur, optimè recipi poteſt.*

6 *Qualiter pro religioſorum ſuſtentatione, pro viatico, aliiſque requiſitis ad miniſteria exercenda eleemoſyna recipi poſſit.*

7 *Videris poſſe Titio obligari faciendi ſacrum, ſi pauperi, vel conſanguineo ſtipendium concedat.*

8 *Titio obligato ſacra facere potes, promittere te ſuo nomine ſacra facturum.*

9 *Si ſtipendium pro Miſſa recipias, Miſſa celebrata, non teneris danti reſtituere ſtipendium; tametſi Sanch. contrarium ſentiat.*

10 *Stipendio conſumpto potes, & debes ſacra facere.*

11 *Hæc Sacrificia præferenda ſunt Sacrificiis debitis ex inſtituto, & regula.*

1. NEmini eſſe poteſt dubium religioſis Societatis Ieſu interdictum eſſe pro Miſſarum ſacrificiis prædicationibus, lectionibus, ſacramentorum adminiſtratione, aliiſque piis officiis, quæ Societas iuxta ſuum laudabile inſtitutum exercet, ſtipendium vllum, vel eleemoſynam, quæ ad compenſationem huiuſmodi miniſteriorum dari ſolent admittere. Sic expreſsè in *conſtit. exam. gener. c.* 1. *n.* 3.

2. Difficultas autem eſt; an hæc obligatio ſit ſolum iuxta regulam, & conſtitutionem, vt paupertatis votum perfectius obſeruetur, & cum maiori proximorum ædificatione, an vero ſit materia ipſius voti? ſi enim ſolum obligantur Societatis religioſi abſtinere à receptione huius ſtipendij, & eleemoſynæ ex regula, & non ex voto, nullum per ſe peccatum committent ex illius tranſgreſſione, cum regulæ noſtræ religionis non obligent ad culpam, ſed ſolum ad pœnam arbitrariam.

Videtur autem obligatio abſtinendi ab hoc ſtipendio ſolum eſſe ex regula, & non ex voto. Quia in bulla Pauli III. quæ incipit *Regimini militantis Eccleſiæ*, noſtrum inſtitutum primo confirmantis, votúmque paupertatis, eiuſque materiam exactè explicantis nulla mentio facta eſt huius obligationis; cum tamen ſi eſſentialis eſſet, debebat in declaratione apponi, Inquit enim conſtitutio. Voueant ſinguli, & vniuerſi, (loquitur de profeſſis) perpetuam paupertatem declarantes, quod non ſolum priuatim, ſed neque etiam communiter poſſint pro Societatis ſuſtentatione, aut vſu ad bona aliqua ſtabilia, aut ad prouentus, ſeu introitus aliquos, ius aliquod ciuile acquirere, ſed ſint contenti vſu tantùm rerum ſibi donatarum ad neceſſaria ſibi comparanda accipere. Deinde ex nulla conſtitutione, aut bulla Pontificis apertè conſtat ſub voto, tanquam ſub eius materia hanc obligationem comprehendi. Nam eſto in Bulla Iulij III. quæ incipit *expoſcit debitum paſtoralis officij*, vbi inſtitutum Societatis confirmatur, declaratum ſit miniſteria Societatis exequenda eſſe gratis omnino, & nullo pro ſuo labore ſtipendio accepto; non inde infertur ſub voto tanquam ſub materia promiſſa hanc obligationem comprehendi, quia ibi non votum paupertatis, ſed inſtituti conditio declaratur. In conſtitutionibus autem, vbi huius rei mentio fit, commendatur illius obſeruatio, non tanquam voti materia, ſed tanquam profeſſionis noſtræ proprium, & ædificationi proximorum maximè conueniens, vt conſtet ex 4. *p. conſt. c.* 7. *n.* 3. ibi cum tamen proprium ſit noſtræ profeſſionis nullum temporale præmium accipere pro ſpiritualibus miniſteriis, &c. Non enim dixit, cum tamen proprium ſit noſtræ *paupertatis promiſſæ*, ſed *noſtræ profeſſionis*, quaſi indicans ad modum tantum procedendi pertinere, idque apertiùs declarauit, ſubiungens nullas eſſe recipiendas obligationes, vel conditiones, quæ ſinceritatem impediant in noſtri procedendi modo, qui eſt dare gratis, quæ gratis accepimus. Et 6. *p. conſtit. c.* 2. vbi paupertas Societatis, tum domorum, tum collegiorum, tum particularium perſonarum latiſſimè declaratur, vt ſimplex quædam conſtitutio quamuis grauiſſima proponitur, non recipere ſtipendia; vel eleemoſynas vllas promiſit, &c. inquit enim conſtitutio *nu.* 7. omnes, qui ſub obedientia ſunt Societatis meminerint ſe gratis dare debere, quæ gratis acceperunt, nec poſtulando, neque admittendo ſtipendium, vel eleemoſynas vllas, &c. vt ſic maiori cum libertate, & proximorum ædificatione poſſint in diuino ſeruitio procedere, expende non dixiſſe, vt paupertas promiſſa obſeruetur, ſed vt proximorum ædificationi conſulatur, & maiori cum libertate ſpiritus procedatur. Eaque de cauſa 10. *p. conſt.* §. 5. dictum eſt referre plurimum ad conſeruationem, & augmentum totius Societatis nullos reditus, vel poſſeſſiones, vel ſtipendia pro miſſis, &c. admittere. Maturè vſus eſt S. Ignatius, verbo *refert*, quod conuenientiam indicat, non neceſſitatem; quia ſtipendia cum reditibus, & poſſeſſionibus coniunxit; ſi non ſolum de reditibus, & poſſeſſionibus mentionem faceret, cum horum priuatio ad Societatis profeſſæ conſeruationem omnino neceſſaria ſit, non verbo *refert*, ſed verbo indicante neceſſitatem vteretur. Solum illa verba, *exam. gener. c.* 1. *n.* 3. grauiter vrgent pro contraria parte, ibi enim. N. P. S. Ignatius declarans paupertatem Societatis profeſſæ. inquit. Tria vota, obedientiæ, paupertatis & caſtitatis emittantur, ſic paupertatem accipiendo, vt nec velit, nec poſſit reditus vllos ad ſuam ſuſtentationem, neque ad quod vis aliud habere. Quod non tantùm in particulari de vnoquoque ſed etiam de Eccleſiis, & domibus Societatis profeſſæ eſt intelligendum. Nec etiam (quamuis aliis ſit licitum, pro Miſſarum ſacrificiis, vel prædicationibus, vel lectionibus vel vllius Sacramenti adminiſtratione, vel quouis alia pro officio ex iis, quæ iuxta ſuum inſtitutum Societas poteſt exercere, ſtipendium vllum, vel eleemoſynam, quæ ad compenſationem huiuſmodi miniſteriorum dari ſolent, ab alio, quam à Deo (ſub cuius obſequium omnia purè facere debent) poſſunt admittere. Ecce qualiter paupertatem promiſſam accepit S. Ignatius, vt ſcilicet priuationem redituum, & ſtipendij pro miniſteriis comprehenderet. At conſtat priuationem redituum ſub voto paupertatis comprehenſam eſſe. Ergo & priuatio huius ſtipendij cenſetur comprehendi. Fateor hunc locum difficilem ſolutionem habere; ſed quia manifeſtè non conuincit ſub paupertate promiſſa abſtinentiam à receptione dicti ſtipendij, comprehendi non eſt hæc obligatio imponenda. Explicari enim poteſt acceptam ibi eſſe paupertatem iuxta noſtras conſtitutiones, & modum procedendi, non vt voti materiam. Et licet carentia redituum, & poſſeſſionum voti materia ſit, non habet eſſe materiam ex hoc loco conſtitutionis, ſed ex aliis, in quibus id ſatis declaratur. Cum ergo in aliis conſtitutionis locis hoc ſtipendio carere potius ad puritatem paupertatis, quàm ad illius materiam colligatur pertinere, dicendum eſt S. Ignatium eo loco examinis paupertatem accepiſſe iuxta conſtitutiones, & modum Societatis procedendi, non pro voti materia. Ex quibus omnibus videtur ſatis probabiliter colligi receptionem ſtipendij, vt talis, non eſſe contra votum, ſed ſolum contra regulas, & conſtitutiones. Quod non leuiter confirmatur ex eo quòd in *congr.* 5 *generali decreto* 21. dicitur circa *caput.* 1. *exam.* §. 3. *& c.* 2. *conſtit.* 6 *p.* §. 7. poſtulatum fuit, vt congregatio declararet; an accipere aliquid pro miniſteriis Societatis, tanquam ſtipendium, vel eleemoſynam in compenſationem ſit contra votum paupertatis Societatis, vel contra conſtitutionem tantum. Et cùm hæc quæſtio ſeriò, & accuratè per plures dies agitata fuiſſet, tandem placuit congregationi nihil in alterutram partem definire, aut declarare, ſed exactiſſimam illius grauiſſimæ conſtitutionis obſeruationem ad maiorem ædificationem, & paupertatis noſtræ ſynceritatem ac puritatem retinendam pernéceſſarium vehementer omnibus commendare, ac omnino prohibere, ne vllus ſuperior, ac ne Ipſe quidem Præpoſitus Generalis in ea diſpenſet. Ecce qualiter congregatio dubia fuit, & tandem abſtinentiam ab ſtipendij receptione ad ſynceritatem & puritatem paupertatis, non ad illius ſubſtantiam definiuit pertinere. Signum ergo eſt, dubium non leue eſſe, an ſub voto paupertatis comprehendatur. Poſito autem hoc eſſe dubium, certum videtur religioſos Societatis vouentes paupertatem ad illius conſtitutionis obſeruationem ex vi voti non obligari; quia votum ſicut & lex ad res certas, & non dubias extenditur.

3. Hinc inferet aliquis & fortè probabiliter, te non peccaturum aduerſus paupertatis votum, ſi habita licentia ſuperioris accipiendi aliquas pecunias in tui vſum, neque inueniens gratis datas, eas accipias in ſtipendium Miſſarum; quia ſolum in modo accipiendi pecunias delinqui, non in illarum receptione, quæ ex voluntate ſuperioris fit; at modus ſuppoſita ſententia nuper propoſita non eſt contra votum. Ergo. Quod duplici exemplo relato à Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 10. *l.* 4. *c.* 8. *num.* 7. confirmari poteſt. Primum eſt de religioſo, cui eſt data licentia recipiendi aliquas pecunias, & cum non inueniat gratis datas, negotiatione prohibita eas acquirit, qui certè ſolum videtur peccare in negotiatione, non in pecuniarum receptione. Secundum eſt de eo, cui eſt ſimilis licentia conceſſa recipiendi pecunias ſpontè oblatas, non tamen petitas, imò ei expreſsè eſt petitio interdicta, ſi de facto petat, & pecunias recipiat, non peccat contra votum, cùm ſola petitio pecuniæ, & non illius receptio ſit contra voluntatem ſuperioris. Sed hæc illatio etiã ſuppoſita dicta ſententia admittenda non eſt. Quia non ſolum modus recipiendi pecuniam, ſed etiam illius receptio aliena

eſt

Digitized by Google

eſt à voluntate ſuperioris, ſuperior namque licentiam conceſſit ad receptionem eleemoſynæ, & non ad receptionem ſtipendij, ad receptionem pecuniæ gratis datæ, non ex obligatione; igitur cum illud ſtipendium recipis, ſine vlla ſuperioris licentia recipis. Ergo peccas contra votum: modus enim ille variat ſubſtantialiter receptionem, ſecus eſt in receptione pecuniæ ſponte oblatæ, vel petitæ, & ita docet Sanch. l.7. ſum. *c.28.n.*7. Suar. *t.*4. de relig. *tract.*10.*l.*4.*c.*8.*n.*11.

4. His tamen non obſtantibus tenenda eſt, vt verior, & probabilior ſententia affirmans ſub voto paupertatis hanc ſtipendij receptionem contineri: ſic docet Pett. Nauarr. *l.*3.*de reſtit. c.*1.*p.*3.*dub.*2.*n.*170.*in noua editione*, Man. Rodrig. *q. regul. t.*3. *q.*19.*art.*13. Sanch. l.7. ſum. *c.*28.*n.* 6. Suar. *t.*4. *de relig. tract.* 10. *l.*4.*c.*8.*n.*10. Moueor, quia ſic ſentiunt Doctores omnes, qui de hac materia ſua ſcripta typis mandarunt, & merito: eſt enim hæc ſententia conſtitutionibus Societatis conformior, quæ paupertatem ſummoperè commendat, cum non ſolum prohibeat receptionem pecuniæ abſque voluntate ſuperioris, ſed etiam modum recipiendi illam. Prætérea negari non poteſt abſtinentiam ab huius ſtipendij receptione eſſe propriam noſtræ profeſſionis, & inſtituti. Ergo eſt propria voti paupertatis, cum ſubſtantia inſtituti in votis conſiſtat. Adde S. Ignatium in *exam. gener. c.*1.*n.*3. votum paupertatis declarans, hoc videtur expreſſiſſe. Nam poſtquã dixerit tria vota in Societate emitti, obedientiæ paupertatis, & caſtitatis, immediatè ſubiungit ſic paupertatem accipiendo, (id eſt) ſic paupertatem promiſſam accipiendo, vt nec velit, nec poſſit reditus vllos ad ſuã ſuſtentationem, aut quoduis aliud habere, nec etiam pro Miſſarum ſacrificiis ſtipendiũ. Non enim de alia paupertate, ſed de paupertate cadente ſub voto declaratio fiebat. Rationes item quibus oppoſita ſententia nititur, leues ſunt. Nam quæ deſumitur ex eo, quod in bulla Pauli III. huius ſtipendij mentio non fuerit facta, cum paupertas declarabatur, non viget, quia non erat opus exactè omnem materiam paupertatis declarare, & fortè ob eius omiſſionem Iulius III. in bulla inſtitutum Societatis confirmante eam circumſtantiam vt ſubſtantialem inſtituti expreſſit, ac proinde vt voti materiam. Reliqua vero, quæ ibi ex conſtitutionibus adducũtur noſtræ potiùs, quàm oppoſitæ ſententiæ fauent. Quod vero congregatio 5. dubia fuerit in hac materia, ſolùmque definierit ad puritatem paupertatis obſeruantiam illius conſtitutionis pertinere, nihil aliud probat, quàm quod noſtra ſententia non eſt vndequaque certa; eáque de cauſa tantùm vt probabiliorem, veriorem, ſecuriorem, & conſtitutionibus magis conformem propoſuimus.

5. Notanter dixi receptionem ſtipendij pro miniſteriis Societatis ſub voto comprehendi. Nã ſi gratis detur eleemoſyna, quæ aliàs poſſet eſſe ſtipendium; tamẽ ſi occaſione miniſterij ſpecialis exhibiti donetur, benè poteſt recipi. Quia ſolũ ſtipendiũ, ſeu eleemoſyna in cõpenſationẽ prohibetur, conſtatq; *ex conſtitut.*6.*p.c.*2 *n.*6. Cauendũ tamen eſt ne ſub prætextu eleemoſynæ gratuitæ compenſatio fiat. Sic Sanc. l.7. ſum *c.*28.*n.*2.

6. Deinde, ſi pecunia non pro miniſteriis, & in illorum compenſationem, ſed pro requiſitis ad illa exequenda concedatur, vt ſi concedatur pro religioſorum ſuſtentatione, pro viatico, aliiſque neceſſariis ad verbum diuinum ſeminandum omnino licitũ eſt. Sed non caret difficultate, qualiter hæc dari, & recipi poſſint abſque violatione paupertatis ex pacto, & obligatione, vt ſpiritualia miniſtrentur; quia videtur dari vt ſtipendia ſpiritualium. Neque enim alia via pecunia data clerico ſæculari pro Miſſa celebranda inducit ſtipendij rationem, niſi quia datur ad illius ſuſtentationem ſub obligatione faciendi ſacrum, & ſic ab eo acceptatur; ſacri enim pretium, illiúſque æqua cõpenſatio eſſe non poteſt. Si igitur pecuniam exhibeas in religioſorum Societatis ſuſtentationem, ſub obligatione vt ſpiritualia ipſi miniſtrent, & ſic eam accepṫent, planè videtur conuinci in ſtipendium, & compenſationẽ recipi. Neque ſatisfacit quod ait Sanch. *dicto c.*28.*n.*3.& 4. pecuniã dari, & recipi non pro miniſteriis exercendis, ſed pro obligatione exercendi illa; quia id ipſum procedit in ſtipendiis conceſſis clerico ſæculari. Adde dari pecuniam pro obligatione ſpirituali miniſtrandi, eſt æquiualenter dari pro ipſorum ſpiritualiũ miniſtratione; imò dans pecuniã non tam illã concedit pro obligatione, quæ præcisè ſpectata inutilis, & infructuoſa tibi eſt, quàm pro miniſteriis ad quæ obligatio inducitur. Propter hæc cenſerem dicendum non poſſe Societatem obligari obligatione iuſtitiæ ad ſpiritualia miniſtranda ex fundatione collegiorum, miſſionum, & ſimilium; bene tamen ex gratitudine, & fidelitate.

7. Pro ſupradictorum pleniori intelligentia ſuperſunt aliquot difficultates examinandæ. Prima; an ſit contra votum paupertatis, ſi Titio obligeris faciendi ſacrum ſub ea conditione, & pacto, vt tuo conſanguineo ſtipendiũ concedat? Affirmat Nauarra lib.3. de reſtitut. *cap.*1.*p.*3. *dub.*2 *n.*171. *in* 2. *edit.* Man. Rodrig. *q. regular. t.*3.*q* 29.*art.*13. Sanch. l.7. ſum. *c.*28.*n* 15. Mouentur: quia non gratis, ſed ob ſtipẽdium Sacra facis, quod eſt aduerſum conſtitutionibus votum paupertatis declarantibus. Deinde abſque voluntate ſuperioris pecuniam acquiris, eámque manu Titij tuo conſanguineo concedis, peccas ergo tum in acquiſitione, tũ in diſtributione. Cæterũ verius cenſeo fieri hoc poſſe abſque voti paupertatis violatione. Hoc enim votum nullatenus violari poteſt abſque acceptione, retẽtione vel diſtributione pecuniæ, at in præſenti nulla eſt ex parte tua neceſſaria acceptio, nulláque acceptæ pecuniæ diſtributio. Nã ob Sacrum à te celebratum non tu recipis pecuniam, ſed tuus conſanguineus, neque Titius ei tribuit nomine tuo, eſto ob eam cauſam tribuat, ſicut ſi eam tribueret ob tuã interceſſionem. Ergo nullum eſt aduerſus votum paupertatis peccatum. Neque obſtat te gratis ſacrificia non facere, ſed ob ſtipendiũ, quia voto paupertatis non obligaris ſacrificia vtcunque gratis facere, ſed ita gratis facere, vt tu ob illorum cauſam ſtipendiũ non admittas, in admiſſione enim ſtipendij ſtat paupertatis violatio. *Exam. gen. c.*1.*n.*3. & 4.*p. conſt. c.*7.*n.*3. & 6.*p.c.*2.*n.*7.

8. Ex quo à fortiori inferre potes, te non violaturum paupertatis votum, ſi Titio obligato aliqua Sacra facere ob ſtipendia recepta promittas ſacra facturum, & de facto facias; quia tu ſic promittens, ſacráque faciẽs nullũ ſtipendiũ recipis, neq; Titio concedis, ſed ſolũ es cauſa, vt Titius ſtipendiũ acceptum iuſtè retineat liberando illũ ab obligatione quã habebat. Quod ſi dicas nullum in Titio eſſe titulum, vt ſtipendiũ accipiat, & retineat, quouſq; Sacra fiant. Ergo faciens Sacra ei titulũ concedis. Ergo concedis ſtipendium? Facilè reſpondetur, negando te concedere ſtipendiũ ex eo quod concedas titulũ, apponáſque cauſam iuſtè accipiendi illud. Adde Sacrum à te factum, & Titio conceſſum non eſſe titulum, ob quem formaliter Titius ſtipendiũ accepit, ſed conditionẽ ſine qua non poteſt iuſtè accipere, aut retinere, titulum namque formaliter conceſſit, qui ſtipendium dedit ſub onere ſacra faciendi. Denique hæredibus legatariis, & capellanis obligatis ſacra facere admittit Sanch. Et benè *d.l.*7.*ſum. c.*28.*n.*18. te poſſe loco illorum ſacra facere nullo à te ſtipendio recepto. Quia (inquit Sanch.) hæredes, legatarij, & capellani titulum habent accipiendi ſcilicet hæreditatem, legatum, & capellaniã, ac proinde tuis ſacris non acquiritur illis ſtipendiũ, ſed eo acquiſito liberas ab obligatione dicendi ſacrũ, quam habent. At idẽ prorſus eſt in eo, qui ſtipẽdia accepta habet, quia ea habet ex titulo donationis oneroſę, neq; tu eo ſtipẽdia acquiris, ſed eis acquiſitis liberas ab obligatione ſuſcepta ob ſtipẽdiorũ acquiſitionẽ. Et hunc modũ dicẽdi probarũt P. Michaël. Vaſq. Primarius Theologię Profeſſor in Salmãticẽſi Collegio, & Doctiſſ. Ioann de Salas in Valliſoletano Colleg. ſimiliter Primarius Theol. Profeſſ. à me cõſulti.

9. Secunda difficultas, an tenearis reſtituere ſtipendiũ, ſi de facto accepiſti ob ſacra, aliáve ſpiritualia Societatis miniſteria? Et quidẽ ſi ſacra facta non ſint, manifeſtum eſt te obligatũ eſſe ex voto paupertatis ſtipendiũ reddere, quia nõ potes illud ſub eo onere retinere, needum admittere. Neque ſuperior eam licentiam tibi poteſt concedere, cum etiam præpoſito generali interdicta ſit facultas in hac parte diſpenſandi *decreto* 21. *congreg.* 5. Si vero ſacra feciſti, & ſtipendiũ retines, cenſet Sanc. *l.*7 *ſum. c.*18 *n.*11. te obligatũ eſſe nõ lege iuſtitiæ, ſed voti reddere danti, neque poſſe ſuperiori tradere, & in pios vſus expẽdere: quia ex voto obligaris ne ſtipendia pro ſacris admittas; & conſequenter neque admiſſum expẽdas, debes ergo reddere danti, vt eo reditu ſacra cenſeantur gratis facta, cæterum vlterius cenſeo, te hac obligatione reddendi danti aſtrictum non eſſe, ſed poſſe ex licentia ſuperioris in pios vſus expendere, ſic docuit expreſſè Petr. Nauarr. *l.*3. *de reſtit. c.*1.*p.*3.*n.*179 & 180. *in noua edit.* Henriq. *l.*9. *de Euchar. c.*22. *n.*3. *in comm. litt. P.* Ducor, quia neque lege iuſtitiæ, neque ex voto teneris reddere danti. Non iuſtitiæ, quia voluntati donantis planè ſacris à te factis ſatisfeciſti. Votum autem te ſolum obligat, ne pro ſacris ſtipendium petas, neve illud admittas: at eo admiſſo, & ſacris ob illud factis nõ te obligat ſtipendiũ reddere, quia ceſſat finis illius obligationis, qui erat, vt ſpiritualia gratis miniſtrarẽtur, quę ſi ſemel ob ſtipendiũ acceptũ gratis miniſtrata nõ fuerũt quãtũcunque ſtipendiũ reddas, non poteris facere, vt cẽſeãtur gratis miniſtrata. Ergo ex nullo cap. teneris dãti ſtipẽdiũ reddere. Ergo poteris in pios vſus ex ſuperior. volũtate expẽdere.

10. Sed quid, ſi ſtipendium conſumpſiſti, neque es ſoluendo, & ſacra non feciſti, poteris-ne ea ſacra facere, vt obligationi ex ſtipendio accepto, & conſumpto ſatisfacias? videris non poſſe, quia non gratis, ſed ob ſtipendium facis. Contrarium tamen exiſtimo verum cum Sanch. lib 7. ſum. *c.*28.*n.*15. quia illis ſacris non ſtipendium acquiris, ſed obligationi iuſtitiæ ex illius acceptione, & conſumptione ortæ ſatisfacias, imò nõ ſolùm potes ea ſacra facere, ſed etiam teneris, quia teneris obligationi iuſtitiæ ſatisfacere, cum id facere poſſis abſque detrimento tuæ profeſſionis. Quæ à fortiori procedunt teſte Sanch. *d.c.*28. *n.*25. ſi ante ingreſſum religionis, vel tempore nouitiatus hæc ſtipendia recepiſti, & conſumpſiſti.

11. Sed dubium eſt, an debeas hæc ſacra præferre ſacris ex inſtituto debitis, Sanch. *d. c.*28. *num.*23. & 25. reſpondet, ſi eam ſacrorum obligationem contraxiſti in ſæculo, vel tempore nouitiatus, te obligatum eſſe ea ſacra præferre ſacris ex conſtitutione debitis, quia obligationem ſacrorum ex inſtituto ſuſcipere non poteras in præiudicium obligationis iuſtitiæ prius ortæ. At ſi poſt vota bienni, hanc obligationem iuſtitiæ ſuſcepiſti, credit Sanch. Miſſas ex præſcripto

religionis

religionis præferẽdas eſſe, quia illis votis ius acquiſiuit ſocietas in tuam voluntatem, vt facta in religione præſcripta faceres, cui iuri nequis ex contractu à te inito derogare. Nihilominus verius cenſeo, te vtroque caſu obligatum eſſe Miſſas ex obligatione ſtipendij accepti præferre, quia obligatio iuſtitiæ vtpote grauior præferenda eſt obligationi decentiæ, & honeſtatis, at obligatio faciendi facta à religione præſcripta, eſt obligatio tantùm ex honeſtate, vt ipſemet Sanch. *d. c. 28 n. 21.* teſtatur, vel ad ſummum ex fidelitate. Ergo præferenda eſt illi obligatio ſtipendij accepti, quæ eſt obligatio iuſtitiæ. Neque obſtat fundamentum Sanch. Concedo inquam Societatem votis biennij ius in tuam voluntatem acquirere vt facta in ordine præſcripta facias, ſed hoc intelligi debet, vt facias, quando liber à iuſtitiæ obligatione exiſtis: ſi enim non obſtante iure religionis contrahere potes obligationem iuſtitiæ ex ſtipendio accepto, ſignum eſt ſane hanc obligationem obligationi religionis præferendam eſſe.

PVNCTVM XII.

Qualiter religionis Profeſſis interdictum ſit teſtamentum concedere.

SVMMARIVM.

1 *Abſque ſuperioris licentia, nec licitè, nec validè poſſunt religioſi profeſſi teſtari.*
2 *Nouitij, & qui vota biennij in ſocietate emiſerunt, teſtari poſſunt, ſed hi ex ſuperioris licentia.*
3 *Si abſque ſuperioris licentia teſtentur, valet teſtamentum, quamuis alij contra ſentiant.*
4 *Coadiutores formati in Societate incapaces ſunt teſtandi.*
5 *Secus Eremitæ oblati, & qui lato vocabulo religioſi nũcupantur.*
6 *Qui religioſi profeſſi in ordinibus militaribus incapaces ſunt teſtandi.*
7 *Poteſtas teſtandi in equitibus commendatariis ad bona patrimonialia, & commendarum extenditur.*
8 *Religioſi equites D. Ioannis capaces ſunt teſtandi.*
9 *Clerici religioſi horum ordinum, ſi intra clauſtrum commorentur incapaces ſunt teſtandi, ſecus ſi extra.*
10 *Superior potens hanc facultatem concedere eſt ſolus Põtifex.*
12 *Non poteſt hæc facultas niſi facta diſpenſatione in voto irreuocabiliter concedi.*
13 *Bona de quibus eſt facultas ſunt religionis.*
14 *Extenditur hæc facultas ad codicillos.*

1. REgula certiſſima eſt religioſos profeſſos nec licitè, nec validè teſtari poſſe. Dicitur in Auth. *ingreſſi. C. de ſacroſanct. Eccleſ. & c. Quia ingredientibus 19 q. 3.* & tradunt omnes Doctores. Ratio eſt manifeſta, quia religioſis abſque ſuperioris facultate interdicta eſt bonorum temporalium diſpoſitio. Deinde nihil habent proprium, quod poſſint in alium transferre. Quod ſi aliquis ſecularis eis cõcedat, vt de eius bonis via teſtamenti diſponant, ea diſpoſitio abſque ſuperioris facultate nulla eſt; quippe eſt facta nomine proprio cuius religioſi profeſſi incapaces ſunt, vt ex ſupradictis textibus liquet, & tradit Nau. *comm. 2. n. 57. de Regul.* Sanch. *li. 7. ſum. c. 8. n. 6* Extenditũque hæc prohibitio ad codicillos, quia codicillus pars eſt teſtamenti, illiuſque defectum ſupplet, ideoque impotens teſtari capacitatẽ habet codicillos cõdendi, vt bene tradit Gloſ. verbo *teſt. ex text. in l. Diuus. § codicillos ff. de iure codicillorum,* & notauit Greg. Lop. *leg. 4. tit. 2 p. 6. & leg. 1. tit. 12. eadem part.*

2. Dixi hanc incapacitatẽ teſtandi religioſis profeſſis impoſitã eſſe, vt indicarem nouitios ab hac incapacitate excludi; hi enim teſtari poſſunt etiã abſque ſuperiorũ licentia; quia liberã ſuorum bonorum diſpoſitionem habent. Item qui in Societate vota biennij tantum emiſerunt; quia eſto ſint propriè religioſi non ſunt profeſſi, & retinent bonorum ſuorum dominium; ac proinde ſub relata prohibitione Text. *in cap. ingredientib.* non comprehenduntur. At quia bonorum ſuorum liberum vſum non habent, ſed pendentem à voluntate ſuperioris; ea de cauſa illicitum illis eſt abſque eius licentia teſtari.

3. Si tamen nulla ſuperioris requiſita licentia teſtentur; non deſunt Doctores qui ſentiant teſtamentũ nullũ eſſe, eo quod hi religioſi votis biennij ligati translati ſint in ſuperiorem poteſtatẽ, nec velle nec nolle habeãt ſtrictius quàm pupillus, qui trãslatus eſt in tutoris poteſtatẽ. Ergo ſicut diſpoſitio facta à pupillo ſuorũ bonorum ſine authoritate tutoris nõ tenet; neq; etiã tenere debet hæc diſpoſitio facta ab his religioſis Societatis Ieſu, & ita ſuſtinent Mol. Ieſuita *t. 1. de iuſt. diſp. 119.* poſt medium, Leſſ. *lib. 2. c. 4. dub. 5 n. 28.* Nihilominus verius cenſeo teſtamentũ validũ eſſe, eſto aduerſũ paupertatis votum; quia paupertatis votũ ſolũ præſtat, vt diſpoſitio bonorũ abſque cõſenſu ſuperioris illicita ſit, non tamen quod ſit nulla. Nullitas enim ex aliquo decreto, & conſtitutione prouenire debebat, quæ tamen non reperitur in Societate. Vnde non eſt ſimile de pupillo, cui iure poſitiuo, & non naturali diſpoſitio bonorum abſque tutoris authoritate ſub decreto irritante interdicitur. Sic Sanc. *li. 7. ſum. c. 8. n. 25.* indicat Azor. *t. 1. inſtit. mor. c. 12. q. 8.*

4. Qui vero in Societate coadiutores formati ſunt, eſto non ſint profeſſi, incapaces ſunt teſtandi; quia nullius proprij capaces ſunt, quæ fuit ratio deciſionis illius, Auth. *de monachis, & c. ingred. 19. q. 3.* ac proinde hi religioſi ſub eo decreto comprehenduntur, vt bene tradit Sanch. *loc. alleg.*

5. Deinde ſub dicta incapacitate teſtandi non comprehenduntur eremitæ oblati, aliique religioſi ſic lato vocabulo nuncupati; eo quod profeſſionem non emittunt, neque incapaces ſunt bonorum ſuorum dominij. Sic aliis relatis, Sanch. *lib. 7. ſum. c. 8 n. 40.*

6. De religioſis profeſſis in ordinibus militaribus eſt inter DD. grauis controuerſia, an teſtari poſſint? Et variis placitis omiſſis diſtinctione vtendũ eſt. Alij ſunt laici in ſæculo vitam cõmunem cũ aliis ſæcularibus degentes, & matrimoniũ ineũtes. Alij clerici, & ex his alij in conuentu viuunt, alij extra clauſtra beneficio ſeruientes, vel aliquam adminiſtrationẽ habentes Religioſi laici, quique equites militares vocãtur teſtari poſſunt, tum ex priuilegio Pontificis, tum ex recepta conſuetudine. Nam Innoc. VIII. & Clem. VII militibus S. Iacobi facultatẽ teſtandi conceſſit, & licèt Pius V. hanc facultatem reuocauerit, Greg. XIII eã reuocationem ſuſtulit, & priuilegia his militibus à Sede Apoſtolica conceſſa confirmauit. Clarius hæc facultas teſtandi conſtat ex recepta conſuetudine, ob quã non ſolũ hæredes inſtituuntur, & in maioratu ſuccedunt, ſed & illum inſtituere poſſunt, & de facto inſtituunt, teſte Suar. *t. 3. de relig. lib. 8. c. 16. num. 22* Mol. Ieſuita *tom. 1. diſp. 141.* verſ. *eſt vero regid. & t. 3 diſp. 604. fin.* Sanch. *lib. 7. c. 8 à n. 29.*

7. An autem hæc poteſtas teſtandi ſit ſolum ex bonis Patrimonialibus, an etiã ex fructibus cõmendarũ? Credo verius ad omnia bona extendi, eo quod cõſuetudo obtinuit hos milites perinde ac alios ſeculares diſponere poſſe de omnib. bonis. Sic Mol. Suar. & Sanch. locis allegatis. Mol. dicta *diſp. 141.* affirmat ex vi voti nõ priuari dominio ſuorũ bonorum, neq; incapaces fieri de nouo acquirendi, eſto vſum illius dominij ligatum habeant, & voluntati ſuperioris ſubordinatum. Quod ſi ita eſt, valebit vtiq; teſtamentũ ab his militibus factum, tametſi contra voluntatẽ ſuorũ ſuperiorum, vt diximus de religioſis Societatis Ieſu ſola biennij vota emittentibus. Verũ ne votũ paupertatis in hac teſtamẽti factione, bonorũmq; ſuorum diſpoſitione violent, ſeruare debent circumſtantias in ſuis legibus, & ordinationibus præſcriptas. Vt ſi præſcriptum ſit fieri quotannis inuentarium bonorum tam mobilium, quàm immobilium, & oſtendi ſuperiori, vel viſitatori, debeant in hac parte fidelitatem ſeruare, aliàs rei erunt voti paupertatis, vt benè ex aliis notauit Sanch. lib. 7. ſum. *cap. 8. à num. 13. & 14.*

8. Religioſos equites D. Ioannis, qui matrimonij contrahendi incapaces ſunt, aliquibus vidẽtur eſſe teſtãdi incapaces, tum ex voto, tum ex iure communi. Sic Suar. *t. 3. de relig. li. 8. c. 16. in fine. n. 25.* At verius eſt oppoſitum, cum enim vitam in ſæculo degant, aliis ſæcularibus ſimilem, conſonum erat, vt votum paupertatis non eſſet ita ſtrictum, ſed permitteret eos retinere dominium ſuorũ bonorum, illorũmque diſpoſitionẽ ſuperioribus conſentiẽtibus. Quocirca ſolũ eis interdicta eſt teſtamenti factio abſque ſuperiorũ ſuorum licentia ex regula, & cõſtitutione, ac proinde ſi teſtamentũ fiat, etiam abſque licentia, validum erit. Sic multis firmat Iacob. de Botet *conſ. 96. n. 1. & 2. vol. 1.* quem refert, & ſequit. Sanc. *d. lib. 7. c. 8. n. 36.*

9 Clerici horũ ordinum militariũ, ſi intra clauſtra viuant, & cõmorentur æquè ac religioſi aliorum ordinũ ſunt incapaces teſtandi, quia votũ ſolemne paupertatis emittunt, quo dominio, & proprietate ſuorũ bonorũ priuãtur, neque alicubi inueniuntur excepti. Sic Suar. *t. 3. de relig. li. 8. c. 16. in fine, n. 25.* At non debent cenſeri intra clauſtra cõmorari, ſi ſolũ ad tempus ratione alicuius officij, vt Prioris, cõmorentur, ſtatim eo finito ad ſæculũ reuerſuri, ſic ex Motta *li. inſtruct. vt commendatarij tendant ad perfectionem, c. 4 § 4. n. 52.* docet Sanch. *d. c. 8 n. 17.* Quod ſi hi religioſi extra clauſtra commorentur ex legitima licentia, vti ſolent cauſa inſeruiendi beneficio, vel alicui prælato, teſtandi habent facultatem ex quibuſcunque bonis, dummodo illorum inuentarium ſingulis annis conficiant, & ſuo ſuperiori præſentent, inſuperque tertio quoque anno a ſuperiore licentiam teſtandi petant, ſic Motta, & Sanch. *loco alleg.* affirmant Clemen. VII. eam eis facultatem conceſſiſſe.

10. Inſuper dixi religioſos profeſſos incapaces eſſe teſtandi abſque ſuperioris licentia. Poſſe autem ſuperiorem illis hanc facultatẽ concedere abſque relaxatione voti paupertatis, mihi indubitati iuris eſt ſicut enim poteſt ſuperior conceſſione alicuius dominij religioſis profeſſis facultatẽ concedere donãdi aliqua bona in vita, cur non poterit concedere facultatem ea donandi in morte via teſtamenti? cũ ad vtramque donationẽ ſola adminiſtratio bonorũ dependens à ſuperioris voluntate concedatur: & ſic poſſe, & de facto fieri ſuſtinet Nau. *comm. 2. de regul. n. 57. & q. 3. de reditib. Eccleſ. § 11. moneo,* Couarr. *c. 2. de teſtam. num. 10.* Mol. Ieſuita *t. 1. de iuſtit. diſp. 141. circa finem,* Sanch. lib. 7. ſum. *c. 8. n. 4.* Suar. *t. 3. de relig. li. 8. c. 16. n. 9.*

11. Quòd ſi roges, quis ſuperior hãc valeat facultatẽ concedere? Reſpondeo nullũ alium præter Summũ Põtificem, quia eſt prohibitio iure communi inducta æquè ipſos prælatos regulares,

Digitized by Google

tes,ac alios ſubditos aſtringens,neque alicubi inuenitur conceſſum prælatis,vt ſecum ipſi, & cũ ſuis ſubditis in ea prohibitione diſpenſent:ſic Abbas *in c in præſentia,n 61. de probat.* Nau.*comm.2.de regul.n.34.& 58.*Mol.*t.1.de iuſt.t.diſp.141.circa finẽ,*Leſſ.*lib.2.c.41.dub.8.n.73.*Sanch.alios referens,*l.7.c.8.n.5 45.& 47.*Suar.*t.3.de rel.lib.8.c.16.n.9.& 10.*

12.Hanc Autẽ facultatẽ nequit Pontifex (niſi diſpenſando in voto paupertatis)irreuocabiliter cõcedere,etiãſi eã conceſſerit data cõpoſitione,ſeu cõpenſatione.Quia licentia irreuocabilis pro bonis diſponendi concedit illorum dominium , & proprietatem;ſiquidem concedit illorum diſpoſitionem independentem ab aliena voluntate. Quapropter poterit eam reuocare,quoties ſibi placuerit , antequam morte teſtamentum confirmetur,eâque reuocata eo ipſo teſtamentum factum annullatur;quia ſolum vires habet,quatenus procedit ex voluntate teſtatoris habentis facultatem de bonis diſponendi : ſic Suar.*d.lib.8.c.16 n.13.& 16.*Hæc facultas non finitur , quouſque teſtamentum teſtatoris morte firmetur;quia vſque ad illud tempus non habet actum ſuũ perfectum,& conſummatũ, ſed poteſt religioſus vno teſtamento condito aliud de nouo efficere & præexiſtens reuocare ; quia cenſendum eſt facultatem concedi iuxta teſtamenti naturam , quæ eſt , vt durante vita teſtatoris reuocari poſſit , & aliud de nouo , effici docet Suar.*c.17 n 15.*Sanch.*lib.8 de matr.diſp.6.n.16.*

13.Bona de quibus hæc facultas religioſo conceditur , religionis ſunt ; quia religioſus voto paupertatis incapax eſt ſibi aliquid acquirendi,ſed omnia quæ acquirit,religioni acquirit. At quia Pontifex vtpote ſupremus religionum prælatus omnium illorum bonorum diſpenſator eſt,& adminiſtrator, licẽtiam concedere poteſt de illis bonis diſponendi:ſed quia illorum dominus non eſt , nec licite concedere hanc facultatem poteſt ad vſus vanos , & profanos , & religioſum ſtatum dedecentes,qualis eſſet maioratus inſtitutio ad familiæ nomen conſeruandum.Qui enim mundo mortuus eſt longè ab his vanitatibus eſſe debet.Sic Mol.Ieſuita *lib.2. de primog. c.9.n.67.* Mol.Ieſuita *t.3.de iuſt.diſp.604 n 5.*Sanch.*li.7.c.8 n.53.* Quapropter ad ſolos vſus pios vel ſaltem honeſtos , neque à religioſo ſtatu alienos licentiã concedere poteſt,Sanc.*d.c 8.n.52.*

14.Extenditur dicta facultas ad codicillos condendos;quia codicillus pars eſt teſtamenti,vt benè tradit Gloſ *1.inſt.de teſt. initio. vnde in leg.conficiuntur.ff.de iure codicillor.*dicitur, potentem facere teſtamentum,poſſe codicillos facere,quod non eſt intelligendũ ſolum de potentibus à iure,vt explicuit Graffis,*1.p.dec.li.2.c 31.n.28.*ſed etiam de potentibus ex priuilegio, cum lex non diſtinguat,& priuilegium à principe conceſſum latè debeat interpretari;ſic aliis docet Sanc.*li.8.de matr.diſp.1. n.38.& lib.7. ſum.c.8.n.57.*Adde extendi facultatem ad donationem cauſa mortis;quia hæc teſtamento æquiparatur vtpote vltimæ voluntatis diſpoſitio , deciditúrque expreſsè , *leg. Marcellus,ff de donat.cauſa mort.*ibi.Nam & mortis cauſa donare poterit,cui teſtari conceſſum eſt. Neque obſtat prohibitionem religioſis factam teſtandi non extendi ad donationem cauſa mortis,vt multis firmat Sanch.*lib.7. ſum.c.8. n. 11.* quia prohibitio vtpotè odioſa non debet extendi , ſed limitari ; at facultas,& licentia , quæ eſt priuilegium principis , extendi debet,ſic ſuſtinent Sanch.*d.lib.8.de matr.diſp.1.n.38.*

PVNCTVM XIII.

Qualiter profeſſis habentibus deſcendentes , vel aſcendentes legitimos licitum ſit teſtari,& bona inter eos diuidere.

SVMMARIVM.

1 *Habenti deſcendentes legitimos conceditur bonorum diuiſio.*
2 *Hæc diſpoſitio iurẽ canonico non tam ſcripto,quàm conſuetudine introducto approbata eſt.*
3 *Explicatur,qualiter profeſſio non impediat hanc bonorum diuiſionem.*
4 *Hæc bonorum diuiſio teſtamenti rationem non habet;tametſi plures contra ſentiant.*
5 *Sufficit vnicum filium adeſſe,vt poſſit profeſſus hanc diuiſionem facere.*
6 *Comprehenduntur ſub nomine liberorum nepotes,item legitimati,item naturales,& ſpurij,cũ ſunt neceſſarij heredes.*
7 *Qualiter inter filios hæc diuiſio facienda eſt.*
8 *Poteſt in Hiſpania pater religioſus in hac diuiſione meliorare filium in tertia parte bonorum,& in quinta retenta ſua æquali parte monaſterio.*
9 *Non extenditur hoc priuilegium ad aſcendentes,tametſi aliqui contradicant.*

1.TAmetſi inſuperiori puncto dictum ſit religioſum profeſſum incapacem eſſe teſtãdi;nihilominus ſi filios habeat,neque inter illos ante profeſſionem hæreditatem diuiſit, bonáq; diſtribuit,conceditur ei facultas bona diuidendi , ſic enim habetur in Auth.*ſi qua mulier,de ſanctiſſim. Epiſcop.collat.9.tit.15.c.38.*& in auth.*ſi qua mulier.C.de Sacroſanct. Eccl.*

& in auth.*nũc autem C. de Epiſc.& cleric.*& refertur à Gratiano *in c.ſi qua mulier 19.q.3.*ibi ſi qua mulier,aut vir monaſticã elegerit vitam,& intrauerit monaſterium,liberis non extantibus monaſterio,quod ingreditur,res eius competere iubemus. Sed ſi perſona liberos habens,antequã de rebus ſuis inter eos diſponat,monaſteriũ intret,liceat ei poſtea inter eos diuidere, legitima non diminuta,& quod eis nõ dedit monaſterio cõpetat.Sed ſi omnem ſubſtãtiam inter filios diuidere noluerit,ſua perſona filiis connumerata partẽ ſibi retineat,quæ monaſterio competere debet.Sed ſi poſt ingreſſum moriatur , antequã inter eos diuidat,filij legitimam percipiant , reliqua ſubſtantia monaſterio cõpetente.Nunc autem cũ monachus factus eſt, hoc ipſo res ſuas obtuliſſe videtur,ſi priùs teſtatus non ſit ,& exinde iudicio eius ceſſante lege diſponitur , vt ſi liberos habeat,in quos,aut nihil , aut minùs legitima portione quoquo donandi titulo contulerit,eatenus ſubſtantiæ monaſterij deſtinatæ detrahatur , ne quid contingat circa liberos iniquum. Procedit hæc lex tantùm in religioſo ingrediente monaſteriũ capax ſucceſſionis,vt conſtat ex illis verbis , *monaſterio quod ingreditur res eius competere iubemus,*& ex illis,*ſua perſona filiis connumerata partẽ ſibi retineat, quæ monaſterio cõpetere debet.*Vnde profeſſus in religione Minorum,& Capucinorum,& in Societ.Ieſu,vel ibi vota coadiutorum firmatorum emittens nequit hanc diuiſionem bonorum inter filios facere,ſed à puncto profeſſionis,ſeu incorporationis filij ſuccedunt, tanquam ſi naturaliter mortuus eſſet,vt benè relato Bart. & Iaſone docuit Sanch.lib.7.ſum.*c. 9.n.2.& 3. & n.4.*aduertit & benè ad hanc diuiſionem faciendam nulla religioſum profeſſum indigere licentia ; quia hæc à iure conceditur , eâque de cauſa à prælatis religionis nequit impediri.

2.Verùm vt hæc diſpoſitio clarius eluceat enodandæ ſunt aliquot difficultates.Prima:qualiter hæc diſpoſitio cũ ſit iuris ciuilis,poſſit de bonis religioſorum diſponere teneatúrq; monaſterium ei aſſentiri?Sed huius difficultatis facilis eſt ſolutio aſſerendo illã diſpoſitionem ciuilẽ iure canonico canonizatã eſſe,nõ quia Gratianus eã in decreto retulit,(hoc enim inſufficiẽs erat)ſed quia Greg.Pap.*in Epiſt.6.li.3.*virtute approbauit; vſúque & cõſuetudine ſatis recepta eſt,ſic tradit Leſſ.*li.2.c.41. dub.10.n 82.*Mol. Ieſuita *t.1.diſp.141. poſt princ.* verſ. *Hinc,in regn.*Suar.*t.3.de rel.lib.8.c.10.n.2.*Sanch.*li.7. ſum.c. 9.n.7.*

3.Secunda difficultas,qualiter religioſus profeſſus hãc diuiſionẽ bonorum inter filios facere poſſit , cum omnia bona,de quibus religioſus ante profeſſionẽ non diſpoſuit monaſterio capaci ſuccedendi competant excepta filiorũ legitima,& religioſus habẽdi propriũ incapax ſit.Sed huic difficultati optimè reſpondet Suar.*d.t.3.lib.8.c.16.n 4.*primò aſſerendo votũ paupertatis à religioſo habente filios emiſſum,non priuare bonorũ dominio & illorũ diſpoſitione comparatione filiorũ faciẽda,ſed potius ſub ea intentione , & conditione à iure permiſſa emitti,quod non repugnat voto ſolemni paupertatis priuanti dominio,& diſpoſitione ad alios vſus.Secundò reſpondet, illã diſtributionẽ non eſſe actũ dominij,ſed cuiuſdã liberioris adminiſtrationis lege cõmiſſæ in fauorẽ tũ filiorũ tũ religionis, vt ſic amor in filios,& pietas in religionẽ abſq; vlla ſpecie iniuſtitiæ , & auaritiæ efficacius oſtenderetur. Dominium verò illorum bonorum ante diuiſionem factam ad filios & monaſterium pro indiuiſo tranſire,& ſic permanere,donec bona diuidantur,conſentit huic reſponſioni Sanch.*lib.7. c.9.n.10.*

4.Tertia;an hæc diuiſio vim habeat teſtamenti ? Affirmat gloſſ.*in c.ſi qua mulier 19.q.3.*verbo *diuidere.*Bartol.d.Auth. *ſi qua mulier n.20.*Azor.*t.1.inſtit.mor.lib.12.c.6.q.5.in fine.*Suar. *t.3.de relig.lib.8.c.16.n.2.*Mouentur,quia eſt vltima voluntas, quæ morte ciuili cõfirmatur,ſuccedítq; loco teſtamenti,quod ante profeſſionẽ fieri debebat.At verius cenſeo illã diuiſionem bonorum teſtamentũ non eſſe , eſto loco teſtamenti ſuccedat, ſed eſſe quendã actum adminiſtrationis à lege permiſſum.Sic Nau.*com.2.& de regular.n.45* Leſſius *lib.2.de iuſtit. c.41. dub. 10.n.82.*Sanch.alios referens,lib.7.ſum.*c.6. n.11.* Ratio ea eſt; quia nullũ eſt verbum indicans hanc diuiſionẽ bonorum teſtamentũ eſſe,cur ergo aſſerendũ eſt,& corrigenda lex generaliter prohibẽs religioſis teſtamentũ condere;præcipue cum ex hac ſententia religioſi diuidentes bona,fauorẽ recipiãt, quippè ſua diſpoſitio via diuiſionis & cuiuſdã adminiſtrationis facta firmior perſiſtit,quã via teſtamenti, nã ex teſtamento oritur actio,quæ diuiſioni denegatur,*leg.diuiſionis placitum,ff.de Pactis.*Deinde in Hiſp. vbi idẽ numerus teſtium requiſitus eſt pro teſtamento inter liberos,ac inter extraneos, *leg. 3.* Tauri. *quæ eſt lex 2.tit.4.lib.5.compilat.*duplici teſte hæc diuiſio contenta erit,quæ ſi teſtamentum eſſet ſeptẽ indigeret.Adde ſi illa diuiſio teſtamentũ eſt , non videtur poſſe ante mortem naturalem confirmari ; nam mors ciuilis quæ eſt profeſſio,præceſſit qua non obſtante lex concedit teſtamenti factionem, ergo debet illam concedere iuxta materiam ſubiectam, & teſtamenti conditionem,quæ eſt,vt ſit vſque ad mortem deambulatoria. Aſſerendum ergo eſt , illam diuiſionem teſtamentum non eſſe,ſed actum adminiſtrat. à lege permiſſum.

5.Quarta: quot liberos religioſus profeſſus habere debeat, vt gaudeat hac facultate bona inter eos diuidendi ; Reſpondeo

vnicum ſufficere, neque opus eſſe plures habere, vt deciditur in *leg. non eſt ſine liberis qui vnum tantum habet, ff. de Verbor. ſignificat.* Item diſpoſitio etiam pœnalis vrens verbo numeri pluralis habet locum in ſingulari, modo eadem ſubſit ratio, *leg. 2. §. ſed ſi vnus ff. de vi bonor. raptor.* per quem notat *Bart. ibi*: quod ſtatutum puniens producentes falſos teſtes, includit tantum vnum producentem, ſic his verbis tradit Nau. *comm. 2. de regularib. n. 47.* conſentit Man. Rodrig. *t. 2. q. regul. q. 80. art. 2. Sanch. lib. 7. ſum. c. 9. n. 12.*

6. Nomine vero liberorum præcipuè in decreto fauorabili, quale hoc eſt non ſolũ filij, ſed & nepotes, aliique deſcendentes intelliguntur, vti traditur *leg. liberorum 220. ff. de verb. ſign. & leg. regia 17. tit. 1. p. 6.* & notauit Sanc. *d. c. 9. n. 13.* Sed qui filij veniant intelligendi, legitimi tantũ, an etiã legitimati, an etiã naturales, & ſpurij; Reſpondeo legitimatos comprehendi, quia iura legitimorum habent, ſic Iaſon. in auth. *ſi qua mulier, à n. 45.* quem refert, & ſequitur Nau. *d. com. 2. de regul. n. 47.* Man. Rodrig. *t. 2. q. regul. q. 80. art. 2.* Sanch. *d. c. 9. n. 17.* Naturales vero, & ſpurij illi in quibus neceſſario ſuccedunt deficientibus legitimis, vt in regno Caſtellæ ſuccedunt matri, qui non ſunt ex damnato concubitu, vel ſacrilego. *leg. 7. & 8. lib. 5. recopilat.* comprehenduntur, quia in eis procedit ratio deciſionis vtpote hæredes neceſſarij. Sic expreſsè Nau. *d. com. 2. de regularib. num. 47.* Man. *quæſt. 80. art. 2.* Sanch. *capit. 9. numer. 15. & 16.*

7. Quinta difficultas, qualiter hæc diuiſio inter filios facienda ſit? Pro cuius deciſione ſuppono te nihil detrahere poſſe filiis de legitima ipſis debita, quia ſic cauetur in ſuprad. auth. *ſi qua mulier.* ibi legitima nulli diminuta. Legitima autẽ filiorum (ſi ius commune ſpectemus) eſt tertia pars bonorum patris, ſi filij non excedunt numerum quaternarium, ſi vero excedant, eſt dimidia. At iure Hiſpano legitima filiorum ſunt omnia bona patris præter quintũ de legitima, ergo nihil potes monaſterio applicare. Iis vero filiis conceſſis, poteris quæ ſuperſunt monaſteriis cõcedere, vt conſtat ex ſuprad. auth. *ſi qua mulier.* ibi. & quod eis non dederit, monaſterio competat. An vero ipſis filiis bona quæ ſuperſunt vltra legitimam concedere poſſis? Reſpondet Iuſtin. poſſe, dũmodo monaſterium loco filij in hac diuiſione ſuccedat, eique competat æqua portio. Quare ſi filij ſunt duo; portio libera diuidenda eſt in tres partes, quarum vna applicãda eſt monaſterio, & reliquæ filiis, poteris autẽ ſi velis vni filiorum duplicẽ illam partem concedere, alteri nihil concedendo cũ in hac conceſſione nihil detrahas monaſterio ex portione ei debita. Neque enim ex his bonis debetur monaſterio æqua portio, ac eſt ea, quam ob ſpecialem amorem alicui filio tribuis (quidquid ſentiat Mol. Hiſpan. primog. *lib. 2. cap. 9. n. 59.* Greg. Lop. *leg. 17. tit. 1. p. 6.* verbo *connumerata.* Sanch. *lib. 7. cap. 9. n. 26.* cum. Gloſſ. in auth. *ſi qua mulier, verbo connumerata.*) quia in ſupradictа auth. ſolum cauetur, vt monaſterium connumeretur inter filios, ex qua connumeratione ſolum infertur, vt pars quæ facta æquali diuiſione competere ſingulis filiis debebat, ea competat monaſt. ſic notauit Suar. *t. 3. de rel. lib. 8. c. 16. n. 6.*

8. Ex qua doctrina deciditur illa quæſtio, an in Hiſpan. poſſis meliorare filium in tertia, & quinta bonorum parte? Et quidẽ te poſſe in tertia parte mihi eſt certum, quia ex hac meliotione non lædis monaſterium, cum nihil ex illis bonis præter quintũ ei competere poſſit, ſed omnia ſunt legitima filiorũ, & ita tradit Mol. *lib. 2. de primog. c. 9. à n. 57.* Mol. Ieſuita *t. 1. diſp. 141. verſ. Hinc in regno Caſtella, & t. 3. d. 604. n. 4.* Sanch. aliis relatis, *lib. 7. ſum. c. 9. num. 29.* At in quinto ne quis aliquem meliorare, niſi eam partem retineas monaſterio, quæ facta æquali diuiſione illius quinti inter filios ei competere poteſt.

9. Sexta difficultas eſt, an ſi careas filiis, habeas tamen aſcendentes legitimos, poſſis vti hac facultate diuidendi bona inter eos, ſicut dictum eſt de filiis? Certum apud omnes eſſe debet (tametſi aliqui Doctores non infimæ notæ contradicant) legitimam debitam aſcendentibus non poſſe minui ex deſcendentium profeſſione, ſicuti ex aſcendentium profeſſione non minuitur legitima deſcendentium, quia æquè vtriſque eſt debita, ſuntque inuicem hæredes neceſſarij *leg. nam etſi parentibus, ff. de inoffic. teſt.* ſic Gloſſ. d. auth. *ſi qua mulier verbo libero,* Nau. *com. 2. de regul. n. 46.* Greg. Lopez, *leg. 17. tit. 1. p. 6.* Gutierr. *lib. 2. can. q. c. 1. n. 95. & 96.* & innumeris aliis relatis Sanch. *lib. 7. c. 9. n. 19.* At ea legitima non diminuta plures cenſent poſſe filium reliqua bona inter aſcendentes diuidere monaſterio inter ipſos connumerato, quia eadem videtur eſſe ratio; ac proinde eadem eſſe debet iuris diſpoſitio; præcipuè cum hæc lex correctoria non ſit prohibitionis teſtandi, ſed ſit quoddam priuilegium in iure inſertum quod latam admittit interpretationem. Sic Molin. *lib. 2. de primogen. cap. 9. n. 64.* Contrarium verius cenſeo cum Sanc. *lib. 7. ſum. c. 9. n. 20. & Suar. t. 3. de relig. lib. 8. cap. 16. num. 7.* quia priuilegium ita ſpeciale, & paupertatem religioſam non parum diminuens non debet extendi vltra ipſius verba. At ſub verbi dicti priuilegij ſolum deſcendentes comprehenduntur, *ibi ſi liberos habens.* Ergo ad aſcendentes non debet extendi. Adde habendi filios hæc licentia conceditur. Ergo illis carenti, quantumuis aſcendentes habeat, tacitè denegatur. Denique non eſt eadem ratio in parente comparatione filiorum, ac in filio comparatione parentum: nam eſto inuicem ſint hæredes neceſſarij, non tamen æquis portionibus neque eodem modo; filij enim ſemper aſcendentibus præferuntur, illiſque ſtantibus nihil aſcendentes recipiunt.

PVNCTVM XIV.

An patre profeſſo debeatur ſtatim filiis legitima.

SVMMARIVM.

1. *Debetur à puncto profeſſionis, ſi pater profeſſionem fecit in ordine incapaci ſuccedendi.*
2. *Idem affirmant plures; eſto profeſſus fuerit in ordine capaci ſucceſſionis.*
3. *Verius oppoſitum.*
4. *Fundamentis contrariis ſit ſatis.*
5. *Idem quod dicitur de patre, dicendum eſt de filio profeſſo non deberi patri legitimam ante mortem naturalem filij.*

1. NOn eſt dubium deberi à puncto profeſſionis legitimam filiis, ſi pater profeſſus fuit in ordine incapaci ſuccedendi; cum enim tunc illa bona non tranſeant in monaſterium, neque retineantur à religioſo, neceſſe eſt, vt deueniãt ad filios, vtpote hæredes neceſſarios: Et ita tanquam indubitatum tradunt poſt, alios antiquiores Gutierr. *lib. 2. canon. quæſt. c. 1. n. 93.* Sanch. *lib. 7. ſum. c. 10. n. 1.* vbi hanc doctrinam optimè extendit ad profeſſos, & coadiutores firmatos Societ. Ieſu, quia ipſi, & religio ratione ipſorum incapaces ſunt proprij retinendi. Quapropter quæſtio, & ſane difficilis procedit de patre ingrediente monaſter. capax ſucceſſionis: an eo caſu debeatur ſtatim filiis legit.

2. Plures, grauiſſimique Doctores affirmant tanquam probabilius, & æquitati conformius. Mouentur primo ex *c. cum ſimus, de Regular.* vbi Pontifex concedit filio monaſterium deſerenti bona paterna; quæ ipſi ex ſucceſſione proueniunt, poſtulare. Et expendendum eſt verbum *proueniunt*, quod eſt temporis præſentis. Quod ſi dicas ibi patrem eſſe mortuum, eâque de cauſa filium poſſe bona ex ſucceſſione prouenientia poſtulare, videris abſque fundamento locutus, cum ex tota illa decretali non conſtet patrem religioſum mortuum eſſe. Neque obſtat quod viuentis nulla ſit ſucceſſio, nullâque hæreditas, *l. qui ſuperſtiti, ff. de acq. hæred.* quia profeſſus mortuus reputatur; aliàs profeſſio in ordine incapaci ſuccedendi, nulla eſſet profeſſio, ſed expectanda eſſet eius mors naturalis contra ſupradicta. Secundò probant, ex *auth. ſi qua mulier*, vbi patri profeſſo permittitur diuidere bona inter filios, quod certè non videbatur permittendum, ſi bona profeſſi toto ſuæ vitæ tempore monaſterio competerent; fieret enim graue monaſterio præiudicium, cui auferuntur bona poſſeſſa. Tertiò ſibi perſuadent ex *§. ſi quis autem, verſ. ſi vero filios in Auth.* de monachis, ibi, ſin autem nihil eis (ſcilicet filiis) donauerit, aut minus quarta, poſtquam abrenuncians conuerſatus fuerit inter monachos, nihilominus quarta debeatur filiis, aut ſupplementum, ſi contingit eos aliquid accepiſſe, aut etiam quatenus totum eis detur. In quibus verbis Iuſtin. indicat legitimam filiis deberi, eo ipſo quo pater profeſſionem fecit, ibi *poſtquam abrenuncians conuerſatus fuerit inter monachos*, nihilominus quarta debeatur filiis. Quartò ſi filiis non debetur ſtatim legitima patris, ſed durante eius vita monaſterium retinere illius bona poteſt, obligantur filij alimenta à monaſterio petere, ipſumque monaſterium obligatum eſſe ea præbere, quod certè & filiis durum eſt, & monaſterio non parum oneroſum; ſiquidẽ ſæpè ex ſuis bonis obligarentur religioſi filiis ſuccurrere legitima parentis non ſufficiente; ſicuti obligatur pater filiis alimenta præbere, cum legitima non ſufficit. Quintò, quia profeſſi nulla poteſt eſſe ſucceſſio, cum nulla bona habeat, ſed omnia illius bona in monaſterium transferantur, ergo fruſtra eius mortem naturalem expectabunt. Succedent ergo à die profeſſionis. Et ita ſuſtinent gloſſa, *§. ſi quis autem, verſ. illud verò, authent. de monachis.* Nauarr. *com. 2. de Regular. n. 48. & 54.* Couarr. *c. 2. n. 7. de teſtam.* Menchaca *de ſucceſſ. creat. lib. 1. §. 10. n. 284. de ſucceſſ. progreſſu, lib. 1. §. 10. n. 48.* Andreas Fachin. *lib. 6. controu. c. 13. verſ. ego priorem.* Azor. *t. 1. inſt. mor. lib. 12. 8 q. 7.* Molina *t. 1. de iuſtit. diſp. 140. verſ. an vero ſtatim.* Leſſius *lib. 2. de iuſtit. c. 41. dub. 10. n. 87.* Sanch. innumeros alios referens, *lib. 7. ſum. c. 10. n. 3.* Sua. *t. 3. de rel. lib. 8. c. 16. n. 7.* & eſt ſatis probabilis ſententia.

3. Nihilominus contrariam ſententiam (rigore iuris ſpectato) veriorem cenſeo. Primo ex Text. *in Auth. ſi qua mulier*, vbi patri profeſſo permittitur bona omnia inter filios diuidere legitima non diminuta, quam diuiſionem non cogitur pater ſtatim facere; imò nec facere, cum ex nullo text. hæc obligatio colligatur; eſt enim quoddam priuilegium ipſi in

Digitized by Google

in fauorem filiorum conceſſum, quo vti poteſt, quando ſibi placuerit, ſed ad hanc diuiſionem, ſeu bonorum tranſlationem in filios, debet pater, vel eius nomine monaſterium bona tráſferenda retinere, ergo filij in ipſis bonis à die profeſſionis non ſuccedunt. Secundò ſtatutum à iure eſt legitimam non deberi filio viuente patre, ſed poſt eius naturalem mortem *l. 1. §. ſi impubere, ff. de coll. bon. l. lex Cornelia ad fin. ff. vulg. & pup. ſubſt.* Sed ab hac generali regula recedendum non eſt abſque manifeſto textu, vel ratione, nullus autem adeſt textus; nec manifeſta ratio probans à die profeſſionis patris legitimam filiis deberi, vt ex ſolutione argumentorum oppoſitæ ſentẽtiæ conſtabit, ergo, &c. Tertiò firmatum à iure eſt monaſterio capaci ſucceſſionis omnia bona profeſſi acquiri à die profeſſionis, de quibus antea non diſpoſuerat profeſſus, vt conſtat ex *§. ſi qua mulier.* Auth. *de ſanctiſſ. Epiſc. & §. illud quidem,* Auth. *de monachis,* & Auth. *ſi qua mulier, & auth. ingreſſi. C. de ſacroſ. Eccl.* & habetur. *c. quia ingredientibus 19. q. 3.* Sed ab hoc iure, & conceſſione legitima filiorum non inuenitur excepta, imò potius ſub illo generali iure ſatis iudicatur comprehendi in dicta auth. *ſi qua mulier, relato in c. ſi qua mulier, vel vir, 19. q. 3.* ibi, ſed ſi poſt ingreſſum moriatur, antequam inter eos diuidat filij legitimam, percipiant reliqua ſubſtantia monaſterio competente. Indicatur ergo debere filios mortem patris expectare ad legitimam percipiendam. Et ita ſuſtinent Gloſſa *in d. auth. ſi qua mulier,* verbo *moriatur.* Bart. *ibi, n. 22.* Fel. *c. in præſentia, de probat. n. 56.* Abbas *c. cum ſimus, n. vlt de Regul.* Greg. Lop. *l. 17. verbo ſus hyos, tit. 1. p. 6.* Menchaca *de ſucceſſ. creat. lib. 3. p. 21. n. 175. & de controu. illuſtr. lib. 1. cap. 37. n. 10.* Gutierr. *lib. 2. canon. q. c. 1.* Man. *q. regul. t. 2. q. 80. art. 2.* Matienzo *lib. 5. recopil. tit. 4. leg. 3. gloſſ. 2. n. 3.* & alij plures apud ipſos, præcipuè apud Sanch. *d. c. 10. n. 2.* affirmantem eſſe hanc ſententiam probabiliſſimam.

4. Neque argumenta in contrarium vrgent. Ad primum, & præcipuum deſumptum ex text. *in c. cum ſimus de regul.* reſpondeo ex illo non colligi poſſe filium viuente patre ſuam legitimam petere, quia in dicto textu, id non dicitur. Nam eſto in principio textus mentio facta fuerit de patre & filio ſimul religionem ingredientibus; at in fine textus, vbi filio cõceditur legitimam petere, nulla patris viui mentio fit: imò tacitè inducatur naturaliter patrem mortuum eſſe illis verbis. Et bona paterna, quæ ſibi ex ſucceſſione proueniunt, poſtulare. Non enim filius ex ſucceſſione petit legitimam, niſi mortuo parente, vt notat Gl. *in c. 1. 18. q. 1.* Quod apertius conſtat, ſi vera eſt lectio illius decretalis relata ab Ant. Aug. *in collect. 2. decret. lib. 3. tit. 18.* quam approbat Guti. *d. lib. 2. can. q. c. 1. n. 83.* addit enim aduerbium *rectè* & bona, inquit, paterna quæ ipſi rectè ex ſucceſſione proueniunt poſtulare, quaſi diceret, poterit poſtulare bona paterna, quæ ipſi rectè, & ſecundũ regulas iuris ex ſucceſſione proueniunt. At rectè, & ſecundum iuris regulas filio non proueniunt ex ſucceſſione bona paterna niſi mortuo patre. Ergo tacitè indicatur patrem mortuum eſſe, faciléque tũc credi poteſt, cũ lepra infectus monaſterium fuerit ingreſſus, & filius abſque vllo timore deſerere monaſterium voluerit, non enim viuente patre ita facile religionem relinqueret, quam ſimul cum illo amplexus fuit. Adde eſto concederemus patrem mortuum non eſſe, verba illius textus ſic intelligenda ſunt, vt filius poſſit petere legitimam, quæ ſibi prouenit ex ſucceſſione eo tempore, quo ei ſucceſſio defertur, cum vero vrges viuentis ſucceſſionem dari poſſe, vt contingit in profeſſo ordinis incapacis ſuccedendi, atque adeò viuente illo patre poſſe filium ſuccedere, & bona paterna poſtulare. Reſpondeo longè diuerſam eſſe rationem in eo, qui monaſterium incapax ſucceſſionis ingreditur, ac in eo qui ingreditur monaſteriũ ſucceſſionis capax. Nã prioris datur ſucceſſio, ne bona maneant ſuſpenſa, & abſque domino. Secus eſt vbi monaſteriũ loco religioſi ſuccedit. Ad ſecundum dico ex illa diuiſione potius colligi monaſterio bona competere, & non filiis, quibus facta diuiſione conceduntur. Neque obſtat in hac diuiſione monaſterium aliquo modo præiudicari bonis acquiſitis illud priuãdo, quia id fit ex indulgẽtia, & priuilegio à iure cõceſſo parenti in filiorũ fauorem. Ad tertium dico deberi filiis legitimã non ſtatim concedendã, ſed poſt mortẽ. Neque aliud colligitur ex illo Auth. *de Monachis.* Ad quartum cõcedo poſſe filios alimenta à monaſterio petere, ipſumque obligatum eſſe eis præbere, ſi aliunde non habent, at cum hæc obligatio non ex natura, ſicut in patre, ſed ex bonis patris receptis orlatur vltra ea obligatio extendi non poteſt, vt benè dixit Abbas *c. in præſentia, n. 77. de probationib.* Syluest. Verbo *relig. 8. qu. 3.* Mol. *t. 1. diſp. 140. verſ. eo ipſo.* Ad quintum nego non dari ſucceſſionem profeſſi; nam eſto in ſua perſona bona non habeat, habet tamen in monaſterio quod ipſum repræſentat. Aliàs religioſo habente maioratum, fideique commiſſum, ſuccederet ſubſtitutus à die profeſſionis contra ſuperius dicta.

5. Ex his infertur idem eſſe à fortiori dicendum, ſi filius religionem ingrediatur, non deberi parentibus legitimam, quouſque ipſe obeat, ſed interim monaſterium illa frui poſſe, vt benè tradit Gutierr. *can. q. lib. 2. c. 1. n. 93.*

PVNCTVM XV.

An Religioſus validè contrahat abſque ſuperioris facultate: obligenturque ipſe, & cum eo contrahentes ſtare contractui.

SVMMARIVM.

1 *Ex facultate ſuperioris contrahens naturaliter, & ciuiliter obligatur.*

2 *Abſque facultate contrahentem affirmant quidem nec ciuiliter, nec naturaliter obligari. Alij cenſent ſolum naturaliter obligatum eſſe.*

3 *Quadam diſtinctione conciliantur ſententiæ ſupradictæ.*

4 *Soluuntur fundamenta oppoſita.*

5 *Excipitur contractus ſtipulationis, qui validus eſt.*

6 *In contractibus temporalia reſpicientibus ſentit* Sanch. *contrahentem cum religioſo obligatum eſſe ſtare contractui, expectareque ſuperioris conſenſum.*

7 *Verius eſt oppoſitum.*

1. CErtum eſt ex facultate expreſſa, vel tacita ſuperioris validè religioſum contrahere, obligatúmque eſſe naturaliter, & ciuiliter ſtare contractui, quia in eo contractu vtpote legitima authoritate initio concurrunt requiſita ad naturalem, & ciuilem obligationem. Sic docuit Abbas, *c. ex reſcripto, n. 1. de iureiur.* Felin. *ibi, n. 1.* Tapia auth. *ingreſſi verbo ſua c. 18. n. 17. cod. de ſacroſanct. Eccl.* Quod adeo verum eſt, vt nec ſuperior, qui facultatem conceſſit, nec illius ſucceſſor poſſit dictum contractum irritare, & obligationem caſſare, quia eſt ius hoc acquiſitum, cuius vices prælatus non habet, & ita tradit Man. Rodriq. relatis Abbate, Balbo, Cardinali, & Decio, *t. 3. q. regul. q. 26. art. 1.* Sanch. lib. 7. ſum. *c. 31. n. 41.*

2. Difficultas ergo eſt, qualiter obligetur religioſus ex contractu inito abſque ſuperioris expreſſa, vel tacita facultate. Prima ſententia docet non ciuiliter, nec naturaliter, hoc eſt neque in foro externo, neque in conſcientiæ foro obligari, quia eius volũtas diſpoſitioni prælati ſubiicitur, *c. non dicatis, 12. q. 1.* eâque de cauſa dici ſolet religioſum nec velle, nec nolle habere, *c. 2. de Teſtam. in 6.* Deinde quia eius obligationi lex reſiſtit, *d. c. non dicatis, 12. q. 1.* Ergo ex nullo oriri obligatio poteſt. Et ita ſuſtinent Hoſtienſ. *in ſum. de fideiuſſ. §. pro quo poſſit, verſ. & quis,* Panorm. & Fel. *c. ex reſcripto de iureiurando, n. 1.* Iaſ. *leg. ſi id quod ff. de condict. indebit. n. 1.* Ant. Cucus *lib. 3. inſtit. maior. tit. 3. n. 37.* Zeballos in ſuis commun. opinion. *q. 446.* & alij relati à Sanch. *lib. 7. c. 31. n. 36.* Secunda ſententia, quam Sanch. *n. 37.* probabiliorem reputat, affirmat religioſum ſic contrahentem abſque licentia prælati naturaliter obligari, eſto non ciuiliter. Mouetur ex eo, quòd nullum diſcrimen inueniat inter vota, & promiſſiones homini factas, cum vtraque obligatio conſenſum exigat, & vt irreuocabilis ſit conſenſum ſuperioris expoſtulet. Deinde quia ſi religioſus ſic promittens, & contrahens non obligaretur naturaliter, nec eius fideiuſſor obligaretur, cum receptiſſima ſit doctorum ſententia principali non obligato ſaltem naturaliter fideiuſſorem non teneri, *l. 1. & 2. ff. de fideiuſſorib.* Idemque eſſet dicendum de pignore dato pro ſecuritate obligationis. Tandem quia nulla eſt lex, quæ magis obligationi promittentis monachi reſiſtat, quàm obligationi ſerui: at ſeruus contrahens ſine domini conſenſu obligatur naturaliter, *l. natural. & leg. ſi id quod ff de condict. indebiti.* Ergo & monachus contrahens abſque prælati conſenſu obligatus erit: ſic docuit Abbas *conſ. 10. 4. vol. 1.* Sylu. verbo *religio, n. 8. q. 3.* Azor. *t. 1. inſt. mor. li. 12. q. 5. c. 11.* Leſſ. *lib. 2. c. 2. dub. 1. n. 6.* Rebellus *de iuſtit. 2. p lib. 1 q. 8. ſect. 1. n. 4.* Sanch. aliis relatis, lib. 7. ſum. *c. 31. n. 37.*

3. Cæterum in hac re diſtinguendum cenſeo de contractibus actiones perſonales religioſi reſpicientibus, vel de contractibus reſpicientibus res temporales, & materiam paupertatis. Si ſermo ſit de contractibus actiones perſonales reſpicientibus, tenenda eſt ſecunda ſententia validos eſſe tales contractus, obligatúmque eſſe religioſum illas actiones perſonales promiſſas exhibere, dum ſuperior non contradicit, quia comparatione harum actionum nulla eſt lex quæ reſiſtat, & argumentum ex voto deſumptum in his actionibus, & obligationibus optimè procedit. At ſi loquamur de contractibus materiam paupertatis reſpicientibus, cenſeo cum prima ſententia religioſum nullam nec naturalem contrahere obligationem, ſi contractum celebret abſq; ſuperioris expreſſa, vel tacita licentia, quia eſt obligatio iniqua, & contra paupertatis votũ: hoc enim obligat, vt abſq; ſuperioris conſenſu nec dare, nec recipere religioſus poſſit, & conſequenter nec poſſit ſe obligare ad ſic dandum, vt recipiendum, vt optimè dicitur *in c. non dicatis, 12. q. 1.* ibi certum eſt eos nihil habere, poſſidere, dare, vel recipere ſine ſuperioris licentia debere. Quapropter Nau. *d. com. 2. de Regularib. numer. 41.* conciliãs ſupradictas oppoſitas ſententias prudenter dixit, religioſum naturaliter obligari ex contractu qui non ſit contra regulam in genere, nec in ſpecie, donec præla-

tus irritet, aut contradicat. At contractus circa temporalia abſque prælati conſenſu eſt non ſolum contra regulam, ſed contra votum, ergo nullam obligationem inducit. Secus verò eſt de contractu circa actiones perſonales, qui eſto ſit abſque voluntate ſuperioris, non inde infertur eſſe contra ipſam, nec contra regulam, ac proinde obligare poteſt, dum Prælatus non irritat.

4. Qua facta diſtinctione facilè ſoluuntur vtriuſque ſententiæ fundamenta, quatenus noſtræ doctrinæ contradicere videntur. Ad primum primæ ſententiæ reſpondeo religioſum non habere velle, vel nolle, quod ſuperiori ſubiectum non ſit, at illi ſubiectum, & ſubordinatum optimè habere poteſt. Ad ſecundum concedo, legem reſiſtere contractui ſine voluntate ſuperioris inito à religioſo circa temporalia bona, ſecus circa operationes perſonales. Ad primum ſecundæ ſententiæ concedo, inter votum, & promiſſionem homini factam circa actiones perſonales non adeſſe diſcrimen, ſecus circa bona temporalia, quorum diſpoſitio voto paupertatis prohibetur. Deinde negari poteſt inter votum, & promiſſionem homini factam non adeſſe diſcrimen, ſiquidem votum etiam ex licentia ſuperioris emiſſum irritari poteſt, ſecus promiſſio homini facta. Ad ſecundum concedo fideiuſſorem adhibitum ad ſecuritatem illius contractus non obligari ob rationem ibi factam, quia principali non obligato, acceſſorij obligatio ſubſiſtere non poteſt. Neque hoc eſt inconueniens, quia ferè ſemper fideiuſſor aſſumptus induit perſonam principalis debitoris, & de debito alieno facit proprium renunciando beneficio excuſſionis conceſſo in Auth. *præſenti*, *C. de fideiuſſorib.* vel in eadem ſcriptura ſe vt principalem debitorem obligando. Quo caſu, (eſto principalis nulla obligatione teneatur ſtare contractui) fideiuſſor obligatus manebit. Ad vltimum negamus nullam eſſe legem reſiſtentem his contractibus, ſiquidem eſt lex diuina, & naturalis ex obligatione voti orta, approbataque in *c. non dicatis*, 12. q. 1.

5. Limitanda eſt noſtra concluſio, ne procedat in contractu ſtipulationis pro monaſterio factæ, qui validus eſt, dum monaſterium non contradicit, vt deciditur expreſsè, *in* §. *ſi quis alij, inſtit. de inutilib. ſtipulationib. & lex regia*, 17 *tit.* 11. *p.* 5. & tradunt poſt alios Nau. *com. 2. de Regul. n.* 31. Tapia Auth. *ingreſſi*, verbo *ſua*, *c.* 7. *n.* 5. *C. de ſacroſanct. Eccleſiis*, Sanch. *lib.* 7. *ſum. capitul.* 31. *n.* 32. Et ratio huius concluſionis eſt manifeſta, quia hæc ſtipulatio in fauorem monaſterij cedit in cuius vtilitatem præſumitur fieri donationem. An autem hic religioſus carens licentia ſtipulandi peccet, ſi pro monaſterio ſtipuletur? Reſpondet Sanch. *d. c.* 31. *n.* 34. eſſe peccatum, ſed non mortale, ſi acceptet animo non ſibi quærendi, aut retinendi, ſed monaſterio, quia nec donanti, nec monaſterio damnum infert, ſed in eius vtilitatem cedit. At ego credo nullum peccatum eſſe, tum quia ad hanc ſtipulationem faciendam tacitè à iure ob monaſterij fauorem conceſſa eſt cuilibet religioſo facultas in *d.* § *ſi quis alij inſt. de inutilibus ſtipul.* Et præterea quia peccatum eſſe non poteſt, niſi quia voto paupertatis aduerſetur: at hæc ſtipulatio, vt ipſemet Sanch. indicat, contra paupertatem non eſt, cum media illa acceptatione non ſibi, ſed monaſterio rem donatam quærat. Quod ſi alteri à monaſterio religioſus ſtipuletur, nulla eſt ſtipulatio, quia nullibi eſt conceſſa religioſo facultas alteri ſtipulandi abſque eius mandato. At ſi mandatum dedit (inquit Sanch. *d. c.* 31. *n.* 32.) actio non acquiritur mandati, ſed monaſterio cui omnes religioſi actiones ſubduntur; tenebitur tamen monaſterium hanc actionem mandanti cedere, argumento ſerui fructuarij, cuius ſtipulatio pro alio facta domino cedit tenetur tamen dominus cedere actionem mandanti.

6. Sed extra hunc contractum ſtipulationis, dubium eſt; an contrahens circa temporalia cum religioſo nullam à ſuo prælato licentiam habente teneatur ſtare contractui expectareque conſenſum, vel diſſenſum monaſterij vt reſilire poſſit. Affirmat Sanch. pluribus relatis, *lib.* 7. *c.* 31. *n.* 18. ſed ferè omnes de contractu ſtipulationis pro monaſterio factæ loquuntur. Mouetur; quia religioſo concedendum eſt, vt gaudeat priuilegio minoris, & pupilli, qui ſi contrahant abſque authoritate tutoris, vel curatoris contractus ex parte ſua claudicat, quia ei ſtare non tenentur, at cum illo contrahens obligati ſunt vt, vt deciditur *inſt. de auth. tutorum, in fine princ. & leg.* Iulian. § *ſi quis à pupillo ff. de actionib. empti.* Item contrahentem cum Eccleſia abſque debita ſolemnitate communiter Doctores ſentiunt obligatum eſſe ſtare contractui, nec poſſe reſilire, quouſq; Eccleſia diſſentiat, agere tamen poſſe, ne ſit in ſuſpenſo, vt conſenſum, vel diſſenſum explicet, ſicuti pluribus relatis docet Sarmiento *de reditibus Eccleſ. p.* 1. *c.* 2. *n.* 19. At in præſenti contrahens cum religioſo cenſetur cum Eccleſia contrahere. Ergo tenetur ſtare contractui, tametſi religioſus ob defectum ſolemnitatis in illo contractu requiſitæ ſtare non teneatur. Ex qua doctrina optimè infert Sanch. *d. c.* 31. *n.* 29. religioſum ſic contrahentem cum eo, qui neſcius eſſet ſe monaſterio approbanti contractum manere obligatum peccare mortaliter, cum tamen nec religioſus, nec monaſterium obligationem vllam ſubeat, quia eſt grauis deceptio.

7. Cæterum verius cenſeo ſic contrahentem nullam obligationem habere ſtandi contractui, ſed poſſe pro libito reſilire. Moueor; quia regula generalis eſt in contractibus æqualitatem inter contrahentes ſeruandam eſſe à qua regula non inuenitur exceptus contractus cum religioſo factus ſine prælati licentia, imo neque videtur conueniens hæc exceptio, ne violationi paupertatis, & deceptioni contrahentium faueat. Neque argumentum deſumptum ex pupillo, & minore, & ex Eccleſia vrget, quia in priuilegiis præcipuè à iure exorbitantibus non eſt facienda extenſio de vno caſu ad alium, etiamſi militet eadem ratio conceſſionis, vt latè probaui, Tract. *de legib. diſp.* 4. *punct.* 13. *n.* 4. Quinimo in præſenti diuerſa ratio eſt, nam contractibus pupilli, & minoris conceditur illud priuilegium in odium contrahentium, qui præſumuntur intendiſſe pupillos, & minores decipere, vtpote aptos decipi ob ætatis defectum. At hæc conſideratio in contractibus cum religioſo locum habere non poteſt, cum potius debeat præſumi religioſum voluiſſe ſecum contrahentes decipere, quam è contra. Item Eccleſiæ contractibus conceditur priuilegium, quia ex parte ſua culpa eſſe non poteſt, ſecus eſt in religioſo, qui nomine ſuo contrahit, & non nomine conuentus: neque ſic contractus debet dici contractus Eccleſiæ, licet ſit à perſona Eccleſiaſtica, neque illius priuilegio gaudere; aliàs quoties beneficiatus in ſuis contractibus ſingularibus vellet decipere contrahentes, gauderet priuilegio contractibus Eccleſiæ conceſſo, quod falſiſſimum eſt. Rationi ergo, & veritati ſatis conſonum eſt aſſerere hos contractus ex nulla parte obligationem aliquam inducere, ſed eſſe prorſus irritos, & nullos, & ita docet Leſſ. *lib.* 2. *de iuſt. c.* 41. *d.* 12. *n.* 90.

Pvnctvm XVI.

An monaſterium ex delicto religioſi, & eius contractibus obligetur.

Svmmarivm.

1 *Ex delicto religioſi etiam prælati non obligatur monaſterium.*
2 *Ex contractibus ante profeſſionem obligatur monaſterium pro viribus hæreditatis tantum.*
3 *Ex bonis occaſione monachi profeſſi monaſterio prouenientibus, communis eſt ſententia obligari monaſterium ſatisfacere, ſed non caret difficultate.*
4 *Ex contractibus poſt profeſſionẽ nulla eſt obligatio monaſterio.*
5 *Qualiter ex contractu religioſi extra clauſtra commorantis obligetur monaſterium.*
6 *Qualiter ex contractu prælati.*
7 *An religioſus teneatur ſoluere mutuum malè conſumptum, & ex quibus bonis.*

1. Certum eſt ex delicto religioſi etiã prælati monaſteriũ nullam contrahere ſatisfaciendi obligationẽ, niſi quatenus ex illo delicto aliquod commodum perceperit, deciditur expreſsè, *c. ſi Epiſc.* 16. *q.* 6. *& reg. delictum*, 76. *de Reg. Iuris in* 6. & tradit Gloſſ. *vlt. leg. ſi quis in tantam, C. vnde vi.* Nau. *com.* 2. *de Regul. n* 62. Leſſius, *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 11. *n* 90. Molin. *t.* 1. *de iuſtit. diſp.* 140. *circa finem*, verſ. *monaſterium*, Sanch. *lib.* 7. *c.* 31. *n.* 11. Neque obſtat dominum teneri de delicto ſerui, tametſi eo ignorante commiſerit § *inſtit. de Noxalib. actionib. & leg. quod ſi minor.* § *ſeruus de Minorib.* quia ſeruus vtpote pretio æſtimabilis tradi poteſt pro noxa, ſecus religioſus qui liber homo eſt, & ſacer pro nullæ noxa commutari poteſt, iuxta *leg. liber homo ff. Ad leg. Aquiliam, & leg. inter ſtipulantem*, § *ſacramenta ff. de Verbor. obligation.* Notanter dixi, niſi ex illo delicto aliquod commodum monaſterium perceperit, vt ſi ex religioſi furto ditius monaſterium eſſet, quia tunc monaſterium ratione rei acceptæ ſatisfacere tenetur. Religioſum verò, ſi peculium habeat non eſt dubium, ex illo obligatum eſſe ſatisfacere, illoque non ſatisfaciente obligari poſſe monaſterium, vt ex illo peculio ſatisfactionem exhibeat, ſicuti obligatur pater de dolo filij, quatenus eſt in eius peculio, Nau. *d. com.* 2. *de Regul. n.* 62.

2. At ſi loquamur de contractibus à religioſo initis diſtinctio facienda eſt de contractibus ante profeſſionẽ vel poſt profeſſionẽ celebratis. Itẽ de contractibus ex expreſſa vel tacita prælati licẽtia, vel ſine illa. Si ſermo ſit de contractibus ante profeſſionẽ, monaſterium eã ſolam obligationẽ habet ſatisfaciendi, quatenus bona religioſi accepit, quia cum illo onere in monaſterium tranſlata ſunt, eaque de cauſa hæc obligatio bona excedere non debet, ſic aliis relatis docuit Sanch. *li.* 7. *c.* 31. *n.* 3.

3. Difficultas autem eſt, an ſi ex ſupradictis bonis non fiat integra debitorum ſolutio, teneatur monaſterium ex hæreditate, donatione, vel legato occaſione monachi ſibi poſtmodũ proueniente ſatisfacere, vel ex his, quæ ſuo labore, & induſtria monachus acquirit. Affirmant Felin. *c. cum l. & A. de Sententia, & re iudicata* Bertrand. *conſ.* 22. *n.* 5. *vol.* 7. Monal. *conſ.* 30. *n.* 8. & 8. *vol.* 2. Azor. *t.* 1. *inſt. moral. lib.* 12. *c.* 10. *q.* 8. & indicat

Tapia auth. *ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccl. c.18. n.5.* Molin. *t.1. de iuſt. diſp.140. verſ. eo ipſo*, Sanch. eos referens, *lib.7. c.31. n.4.* Mouentur; quia per profeſſionẽ iuri creditorum derogatum non eſt. At ante profeſſionem obligatus erat religioſus ex illis bonis creditoribus ſatisfacere. Ergo eandem obligationem ſubire debet monaſterium eâ bona accipiens. Cæterum hæc ſententia difficultate non caret: pluribus namque doctoribus firmatum relinquimus *diſp.1. pun.7. §.4.* debitorem, cui non ſubeſt ſpes breui tempore ſatisfaciendi creditoribus poſſe religionem ingredi cedendo bonis; eâque ceſſione facta, & religionis ingreſſu debita omnia extinguere, neque prælatum obligatum eſſe facultatem concedere, vt manibus laboret in creditorum ſatisfactionem; neque ea facultate conceſſa ipſe religioſus laborare tenetur. Ergo monaſterium ex bonis occaſione religioſi poſt profeſſionem acquiſitis ſatisfacere creditoribus non tenetur. Tum quia debita ſunt extincta. Tum quia illa bona religioſo non acquiruntur, vt exinde onus creditoribus ſatisfaciendi accipiant, & ſub eo onere in monaſterium transferantur, ſed immediatè acquiruntur monaſterio, quod non ex perſona religioſi, ſed ex bonis ab illo acceptis, & ſub eo onere obligationem ſatisfaciendi creditoribus habet. Hæc diſputationis gratia dicta ſint, aliis definienda committimus.

4. Quod ſi ſermo ſit de contractibus poſt profeſſionẽ initis; regula eſt ab omnibus recepta, monaſteriũ nullam obligationem habere, ſi abſque eius expreſſo, vel tacito conſenſu celebrati ſunt, niſi fortè ex illis ditius factum fuerit; quia tunc ratione rei acceptæ obligationem habet. At ſi ex eius legitimo conſenſu expreſſo, vel tacito ſint celebrati contractus non eſt dubiũ, monaſterium obligatũ eſſe, quia eius nomine facti ſunt.

5. Hinc deducitur religioſum extra monaſterium ex legitima licentia commorantem, ibique mutuum accipientem ad ſibi neceſſaria ſuppeditanda iuxta vſum, & conſuetudinẽ ſuæ religionis obligari monaſterium eo mutuo; quia ex eius tacito conſenſu acceptũ eſt, concedens enim religioſo licentiã viuendi extra monaſterium, concedit ea ſine quibus commode vitam transfigere non poteſt. Et ita docent poſt alios antiquiores Nauarr. *comment.2. de Regul.* Surd. de alimentis *pri. 4. 97. n.2.5. & 6.* Azor. *t.1. inſt. moral. li.12. c.11. q.11.* Zauallos in ſuis communibus opinionibus *q.446. n.15.* Sanch. alios plures referens, *lib.7. ſum. c.31. n.15. & 16.* optimè addit poſſe libros, aliaque ſupellectilia pro ſecuritate mutui obligare, ſi id neceſſarium ſit; quia nomine conuent. hæc omnia fiunt. Notanter dixi, ſi mutuum accipiat ad ſibi neceſſaria ſuppeditanda iuxta vſum, & conſuetudinem ſuæ relig. ſi enim ad ſumptus excedentes hunc terminum acciperet, conuentus non obligaretur; quia nec cenſetur, nec poteſt conſentire. Sanch. *d. c.31. n.17.*

6. Quod dictum eſt de religioſo priuato dicendũ eſt de prælato bona conuentus adminiſtrante; poſſe inquam pro vtilitate conuentus mutuũ accipere, & ad illius ſecuritatẽ bona conuentus conſenſu. Cui obligationi non obſtat, eſto poſtea mutata voluntate in varios vſus mutuum expendat, quia hæc praua diſtributio non tollit, quin mutuũ nomine conuentus acceptũ ſit, ac proinde conuentus obligetur. At ſi tẽpore quo mutuum accipit, eo fine accipiat, vt in vſus conuentui minimè conuenientes diſtribuat, vt perſona particularis procedit, neque cõuentus obligatur, tametſi voluntate mutata in vtilitatem conuentus mutuum expendat. Sic Tapia Auth. *ingreſſi, C. de Sacroſanct.* Eccleſ. verbo *ſua c.18. n.5.* Sanch. *lib.7. c.31. n.13.*

7. Sed inquires, qualiter religioſus teneatur ſoluere mutuum malè conſumptum? At quieum excuſant ſolutione; eo quod filiofamilias comparetur, qui vanè mutuum expendẽs non tenetur ſoluere, *§. pen. inſtit. Quod cum eo qui in aliena poteſt, & leg.1. & ſeqq. C. ad Macedonianum.* Sed eſt excuſatio abſque vllo fundamento: nam eſto religioſus filiofamilias comparetur; ex eo quod vterque habet debitam ſubiectionem, & ſubordinationem; non inde infertur omnia priuilegia filiofamilias conceſſa religioſis conceſſa eſſe, præcipuè cum adeſt diuerſa ratio: nam filiofamiliàs conceditur, ne mutuum acceptum, & malè expenſum ſoluat, ne mortem patris, cui ſucceſſurus eſt, captet, cauſa illud ſoluẽdi, quę ratio ceſſat in religioſo, qui nec prælato, nec conuentui ſuccedere poteſt. Dicendum ergo eſt religioſum obligatum eſſe ſoluere mutuum acceptum, & malè expenſum vel ratione contract. ſi validus fuit, vel ratione iniuſtæ acceptionis, ſi nullus extitit. Sic Zeball. *com. opin. q.446. n.19.* Sanch. *lib.7. ſum. c.31. n.22. fine.* Bona autem, ex quibus hæc ſolutio facienda eſt, ſunt ea, quorum religioſus liberam à prælato diſpoſitionem habet, vt de ſe conſtat.

PVNCTVM XVII.

An ex vna religione ad aliam tranſiens poſſit deferre bona priori religioni acquiſita?

SErmo eſt de tranſitu licito, & valido, quo obligatio ad priorem religionem extinguitur. Deinde de bonis, quæ tempore prioris ingreſſus tecum relig. detuliſti, & de bonis poſt illum ingreſſum religioni, occaſione tui acquiſitis.

§. I.

Bona acquiſita durante profeſſione prioris religionis tecum deferre non potes.

SVMMARIVM.

1 *Acquiſita durante prioris religionis profeſſione nullatenus deferre potes.*
2 *Proponitur obiectio, & eius occaſione explicatur, an libros an ſcripta, an inſtrumenta artis tecum deferre poſſis.*
3 *Hæreditas, & legatum plenè priori religioni acquiſita tecum non potes deferre.*
4 *Sed quid ſi delata tibi fuit hæreditas tempore prioris religionis, & non adiſti. Secundam religionem adire poſſe plures probabiliter cenſent.*
5 *Sed oppoſitum verius eſt.*
6 *Quod efficacius procedit in maioratibus Hiſpaniæ.*
7 *Si deferatur tibi exiſtenti in religione minorum hæreditas, non potes eam adire tranſlatus ad religionem capacem ſuccedendi.*
8 *Idem eſt, ſi eo tempore inſtituaris hæres, tametſi tempore mortis teſtatoris capax ſis ſucceſſionis.*
9 *Si tibi in ſæculo commoranti deferatur hæreditas, & transeas ad religionem incapacem, ſi ante aditionem factus ſis Epiſcopus, affirmat Sanch. & alij te poſſe hæreditatem adire.*
10 *Verius eſt oppoſitum.*
11 *Non eſt idem dicendum in ſubſtitutione.*
12 *Si profeſſus religionem incapacem inſtituaris abſolutè, nulla eſt inſtitutio: ſi ſub conditione, ſpectandum eſt tempus impletæ conditionis.*
13 *Contrarium procedit in donationibus, & promiſſionibus ſub conditione caſuali, & non poteſtatiua.*

1. COmmunis eſt ſententia te nullo modo poſſe deferre bona, quæ in priori religione quouis titulo acquiſiſti, nempe tua induſtria, labore, donatione, ſucceſſione, aut legato, ſiue tranſeas ad laxiorem religionem, ſiue ad ſtrictiorem; ſic ex communi ſententia tradit Nauarr. *Com.4. de Reg. n.24. verſ. 11. & conſ.55. de Reg. in 2. edit.* Cou. *c.1. à n.20. de teſt.* Surdus *de aliment. c.9. q.27. n.8.* Mol. *t.1. diſp.140. circa fin. verſ. quando religioſus.* Suar. *t.4. de rel. tr.8. lib.3. c.13. n.2.* Ratio eſt, quia omnia illa bona ſunt priori religioni abſolutè quæſita iure ſic diſponente; at nullum eſt ius diſponens bona priori religioni quæſita in nouiter aſſumptam transferri. Ergo aſſerendum non eſt, & confirmari poteſt exemplo ſerui, cui religioſus comparatur, qui ex vnius dominio in alium tranſiens, non obinde transfert acquiſita durante priori ſeruitute; quia dominio abſolutè, & abſque vlla conditione quæſita ſunt.

2. Dices inde inferri te non poſſe deferre veſtes, nec libros, aut inſtrumenta artis, quibus vteris; imo neque tua ſcripta; quia omnia hæc ſunt prætio æſtimabilia, & religioni priori abſolutè quæſita.

Concedenda eſt ſequela per ſe; at ex tacito conſenſu prioris religionis, & conſuetudine recepta temperatur. Et quidem veſtes duplicatas ferre non eſt tibi permiſſum, ſimplices vero permittuntur, ne nudus, vel indecenter incedas. Neque ſecunda religio obligatur facta profeſſione hæc veſtimenta reſtituere priori (eſto ad id à priori religione per ſe obligari poſſet) ne notam auaritiæ contrahat. Suar. *d. t.4. de rel. tr.8. li.3. c.13. nu.8.* Sanch. *lib.7. dec. c.32. n.13.* de libris eſt res indubitata ſecum ferre non poſſe; quamuis à tuis cognatis acceperis, licentiam, & facultatem illis vtendi habueris, quia hæc licentia reuocari poteſt, & de facto reuocata cenſetur cum ad aliam religionem tranſis. Non enim eſt præſumendum concedi pro vſu extra religionem. Et idem eſt de quolibet alio peculio, ſic Suar. *d. c.13. n.9.* Sanch. loquens generaliter de omni peculio, *c.32. n.14.* De tuis ſcriptis eſt aliqualis difficultas eo quod hæc omnino neceſſaria ſint ad ſcientiam, & doctrinam in religione comparatam conſeruandam; cum ergo tecum ſcientiam deferre poſſis, poteris & hæc ſcripta vtpote illi acceſſoria. Propter hoc argumentum non audet Suar. *d. c.13. n.10. in fin.* condemnare, eum qui ea ſcripta vnica, & ſingularia deferret, præcipuè ſi eo animo deferat, vt cum primum abſque graui incommodo potuerit priori religioni reſtituere, præſtet. Nihilominus communis ſententia, vt ipſemet Suar. teſtatur æquè obligat hæc ſcripta priori religioni relinquere ac alia bona, ita vt tecum deferre non poſſis niſi ſint priori religioni inutilia, vel ex tacito prælati conſenſu, Nau. *conſ.35. de reg. 2. edit. n.10.* Man. Rodr. *t.2. q. reg. q.79. art.2. in fin.* Aliquis extenderet hanc doctrinam ad inſtrumenta artis, quæ etiam videntur eſſe pars ſcientiæ cum ſine illis exerceri ars non poſſit. Sed immerito, tum quia non excitant ſcientiã, ſicut ſcripta, ſed ſolum vſui illius deſeruiunt. Tum quia facilius alia ſimilia inueniuntur. Quod ſi aliqua inſtrumenta eſſent ita exquiſita, quæ abſque magno labore, & difficultate inuenire non poſſis, credit, Suar. *d. c.13. in fin.* debe-

re tibi prælatum prioris religionis interim mutare, vel vendere, ſi adeſt qui pretium concedat.

3. Maior difficultas eſt de hæreditate, & legato acquiſitis, dũ in priori religione commorabaris; an tecum deferas religioni aſſumptæ? Si legatum abſolutum ſit illiuſque capax exiſtis tẽpore mortis teſtatoris, nemini eſſe poteſt dubiũ, tecum deferre non poſſe, quia priori religioni eſt plenè acquiſitum abſque dependentia ab accidentali mutatione, Sic Sanch. l. 7. ſum. c. 32. n. 14. & 25. Suar. t. 4. *de rel. t. 8. l. 3. c. 14. n. 8.* Neq; obſtat tibi ad vſum eſſe conceſſũ quia ſubintelligitur, dũ in ea religione perſeueras, ſecus ad aliã tranſlatus. At ſi legatũ ſub ea cõditione factũ ſit, dũ à religione, cui eſt proprietas acquiſita tibi vſũ illius concesſerit, ſecus amittatur, religione priori tibi vſum non concedente deperditur legatũ, religioni tamen aſſumptæ non acquiretur, niſi id expreſſum fuerit, ſed deueniet ad hæredes teſtatoris. Idem quod dictum eſt de legato dicendum eſt de hæreditate, ſi plenè priori religioni acquiſita eſt.

4. Dubium tamen non leue eſt, an priori religione non adeũte hæreditatẽ tibi delatam, poſſit ſecunda religio, cui eſt trãſlatus, adire. Ponimus vtramq; religionẽ ſucceſſionis capacem eſſe. Quod poſito plures, & ſatis probabiliter affirmãt ſecundã religionẽ poſſe, & debere hæreditatem excluſa priori, quia ad acquirendã hæreditatem non tã inſpicitur tẽpus, quo tibi delata eſt, quã tempus, quo eam adire potes, § *in extraneo, inſt. de Hæred. qual. & different.* ibi ius hæredis eo maximè tẽpore inſpiciendũ eſt, quo acquirit hæreditatẽ. Quod exemplo ſerui, cui delata eſt hæreditas, & ante aditionẽ dominum mutauit, illuſtrari poteſt, acquiſitio enim huius hæreditatis non priori domino, ſed ſecundo cõpetit, ſoluſq; ſecundus adire eã poteſt, vt deciditur expreſsè. *l. ſi ſeruus eius ff. de acquirenda hæred. & l. 2. §. 1. duo ſunt hæredes ff. de bonor. poſſeſſ. 2. tab.* Et ratio eſt, quia ius adeundi hæreditatẽ domino competit ex perſona ſerui, & monaſterio ex perſona religioſi. Ergo ſicut tranſlato ſeruo in aliũ dominum, transfertur in illum ius adeundi hæreditatem ſeruo delatam, neque aditam ſic transferendum eſt in poſteriorem religionem tranſlatione religioſi in eam facta, ſibique imputare debet prior religio, ſicut & prior dominus, quod hæreditatem non adierit. Huius ſententiæ ſunt Barr. *l. 2. § ſi ſeruus, ff de bonor. poſſeſſ. 2. tab.* Bald. *leg. ſi quis mihi ff. de acquirenda hær.* & alij plures relati à Sanch. *lib. 7. ſum. c. 31. n. 17.*

5. Sed contrarium vt verius, & probabilius tenẽdum eſt cum Sanch. *n. 18.* Cou. *c. 1. n. 21. de Teſtam.* Leſſ. *li. 2. c. 41. dub. 11 n. 88.* Mol. lib. 2. de Hiſp. primog. *c. 13. n. 36.* & aliis apud ipſos. Fundamentum eſt, quia eo ipſo, quo monaſterio delata eſt hæreditas ob perſonam religioſi, quam ſecum habet, competit illi ius eam adeundi, ſed hoc ius religioſus mutare non poteſt neque variare, quia non ab eius voluntate pendet, ſed ex lege. Nulla autem eſt lex indicans tranſlatione religioſi in aliam religionem hoc ius priori amitti, & ſecundæ acquiri. Ergo. Neque obſtant contraria. Concedo ad perfectam, & completã hæreditatis acquiſitionem tam tempus delationis, quam aditionis ſpectari, nego tamen ex iure competente religioni ob delatam ſibi hæreditatem eam adire non poſſe quia ex perſona religioſi ſibi incorporata tempore delationis eam adit. Neque eſt ſimile de ſeruo mutante dominum, quia domino non competit ius adeundi hæreditatẽ, eo præciſè quod ſeruo delata eſt, ſed inſuper requiritur, vt ſeruus conſentiat aditioni, at religioni independẽter à voluntate relig. illóq; inuito competit ius adeũdi. Ergo quamuis religioſus in aliam religionem transferatur non obinde ius adeundi priori religioni quæſitum amittitur.

6. Quæ doctrina, vt benè aduertit Sanch. ſtatim referendus efficacius procedit in maioratibus Hiſpaniæ in quorum ſucceſſione ſolum ſpectatur tempus mortis vltimi poſſeſſoris, eo enim defuncto tranſit maioratus ad ſequentem vocatum ex diſpoſitione primi inſtituentis abſque illa aditione ipſius vocati, vt benè probat Mol. *lib. 3. de primog. c. 2. n. 17. & 19.* Mieres de maior. 1. *p. q. 2. n. 12.* Quapropter, ſi cum eras in priori religione ſuccedendi capaci, mortuus fuit vltimus poſſeſſor, ob cuius obitum tu vocaris, ſuccedet illa religio; tametſi ante aditionem ad aliam tranſeas: ſic Sanch. *lib. 7. ſum. c. 32. n. 23.*

7. Ex his deducitur ſi tibi commoranti in religione incapaci ſuccedendi deferatur hæreditas, tranſeáſque ad religionem capacem ſuccedendi, vel ad Epiſcopatum, non obinde poſſe hæreditatem adire, ſed eius aditionem tuis hæredibus ab inteſtato competere, quia nec prior religio ob incapacitatem adire poteſt, nec ſecunda ob ius tuis hæredibus acquiſitum Sanch. aliis relatis *lib. 7. c. 31. n. 21.*

8. Secundò deducitur, ſi exiſtens in ea religione incapaci ſuccedendi inſtituaris hæres, tametſi tempore, quo mortuus eſt inſtitutor, tranſlatus ſis ad religionem ſuccedendi capacem, non obinde te, aut tuo nomine religionem ſuccedere. Quia inſtitutio, ex qua ſucceſſio prouenire debebat, fuit nulla, vtpote facta de perſona incapaci. Temperatur tamen hæc doctrina in hoc Caſtellæ regno, vt non procedat caſu, quo tu ſis filius inſtituentis *leg. 22. tit. 3. p. 6.* Quia ob ius ſuccedendi neceſſarium tibi competens tempore mortis inſtituentis, inſtitutio libera, nulla, & irrita conualeſcit, Sic Greg. Lop. *d. l. 22.* verbo *herencia.* Spino *ſpecul. teſtam. gloſſ. 22. pr. n. 38.* Man. Rodr. *tit. 2. q. reg. q. 79. art. 1.* Sanch. lib. 7. ſum. *c. 32. n. 28 & 29.*

9. Sed quid dicendum eſt, ſi tibi in ſæculo commoranti deferatur hæreditas, & ante illius aditionem in religione Minorum profitearis, qua profeſſione durante tui hæredes hæreditatem non adierunt, poteriſne illam adire, tranſlatus ad Epiſcopatum, vel monaſterium capax ſucceſſionis? Affirmat Sanc. *lib. 7. ſum. c. 32. n. 27. cum Federico Senen. conſ. 26. n. 2. & 3.* Menchaca *in quæſtionib. vſu frequentib. lib. 1. c. 1. n. 25.* Greg. Lop. *d. l. 22. verb. temporales.* Aluarad. *de coniectata mente teſtatoris, lib. 2. c. 3. n. 10.* Man. Rodr. *q. regul. tit. 2. q. 79. art. 1.* Mouentur ij Doctores, quia tria tempora inſpici debent, vt hæreditatem etiam extranei acquiras, nempe tempus confecti teſtamenti, mortis teſtatoris, & aditionis hæreditatis, *l. ſi alienum §. in extraneis, ff. de hæredib. inſtit. & §. in extraneis, inſtit. de hæredum qualit. & differentia.* At omnibus iis temporibus capax extitiſti, ergo potes illam acquirere. Neque obſtat, quod medio tempore inhabilis fueris; quia eo tempore neque hæres inſtitutus fuiſti, neque tibi delata fuit hæreditas, neque illam aditurus fuiſti: non igitur ex illa inhabilitate contrahere potuiſti impedimentum adeundi tempore habili. Neque item obſtat, quod profeſſione in religione incapaci ſuccedendi, viſus fueris tacitè renunciare hæreditatem, quia ſolus es cenſendus renunciare ſub conditione, quod non fueris capax ante aditionem tuorum hæredum.

10. Cæterum verius cenſeo, te non poſſe hæreditatem adire, ſed hæredibus ab inteſtato aditionem competere: ſic docuit Faber. §. *in extraneis n. fin. inſtit. de hæredum qualit. & differentia.* Moueor quia profeſſione facta in religione incapaci amiſiſti ius quod habebas adeundi hæreditatem, tranſlatumque fuit ad tuos hæredes abſolutè, & abſque aliqua conditione, ſicuti omnes aliæ actiones, & iura transferuntur, ex nullo enim textu conſtat tranſlationem conditionalem eſſe præcipuè cum ſtatus religioſus vt perpetuus aſſumatur. Ergo ex capacitate ſuperueniente illud ius amiſſum, & in hæredes tranſlatum acquirere non potes. Et confirmo, Eodẽ modo transfers in hæredes ius quod habes adeundi hæreditatẽ, quo transferres in monaſterium, ſi capax eſſet ſucceſſionis, at eo ſic tranſlato, tametſi monaſterium illud relinquas ante aditam hæreditatem, & in aliud tranſeas, non obinde prius monaſterium amittit ius adeundi. Ergo neque hæredes amittent ex ſuperueniente tua capacitate. Neque rationes contrariæ obſtant. Concedo ad acquiſitionem hæreditatis inſpici debere illa tria tempora, ſi omnibus illis temporibus perſeuerat ius adeundi, at in præſenti non perſeuerat, eo quod amiſeris ingrediens religionem incapacem, ac proinde eſto habilis factus ſis ſpectato ſtatu religionis aſſumptæ ad hæreditatis aditionem inhabilis tamen es ob ius delationis amiſſum, & in hæredes tranſlatum, quia ſine hoc iure adire hæreditatem non poteſt.

11. Ex hac doctrina inferet fortè aliquis te factum Epiſcopum non poſſe capere hæreditatem, ad quam ſubſtitutus fuiſti, ſi facta ſubſtitutione religionem Minorum ingreſſus fuiſti, quia per huiuſmodi ingreſſum videtur ſubſtitutionem euanuiſſe, & hæreditatem hæredibus ab inteſtato competere. Cæterum dicendum eſt te poſſe hæreditatem acquirere, ſi eo tempore, quo factus es Epiſcopus, vel ingreſſus es religionem capacem ſuccedendi, mors hæredis contingat, quia ante illius mortem nec tibi defertur hæreditas, nec ius aliquod ad illam acquiris. Cum autem hæres moritur, hæreditatis capax es, ergo illam adire potes. Secus eſſet, ſi tempore quo inhabilis eras ad hæreditatem mors hæredis contigiſſet. Ex quo fit in omni ſubſtitutione non eſſe inſpiciendam capacitatem ſubſtituti tempore teſtamenti, nec mortis teſtatoris, ſi quidem ſæpè ſubſtituuntur, qui nondum nati ſunt, ſed inſpiciendum eſſe tempus mortis illius, in cuius defectum tu ſubſtitutus es, quia eo tempore tibi defertur hæreditas, & ius illam adeundi acquiris. Sic Sanch. *lib. 7. ſum. c. 32. n. 34. & 36.*

12. Sed quid dicendum non de ſubſtitutione, ſed de inſtitutione facta eo tempore quo profitebaris religionem ſuccedendi incapacem, valetne inſtitutio, ſi tempore mortis teſtatoris religionem capacem ſuccedendi ingreſſus ſis, vel fias Epiſcopus. Reſpondeo, ſi inſtitutio pura fuit, & abſoluta euaneſcit inhabilitate inſtituti eo tempore contingente, quia tunc ius ad hæreditatem conceditur inſtituto. At ſi inſtitutio conditionalis ſit, ſpectandum eſt tempus impletæ conditionis, quia ab ea pendet ius inſtituti. Vnde ſi eo tempore habilis es, tametſi antea inhabilis ſteteris, hæreditatem acquiris. Habetur expreſsè, *leg. ſi cum hæres, 4. ff. Quando dies legati cedit:* & tradunt Tiraq. *de retract. lignagier, §. 1. gloſſ. 9. n. 84. 91. & 97.* Mieres de maiorat. 1. *p. q. 2. n. 11.* Barboſa *leg. ſi conſtante § fin. n. 4. ff. Soluto matrimon.* Sanch. *l. 7. c. 32. n. 41.* & alij plures apud ipſos.

13. Contrarium procedit in donationibus, & promiſſionibus ſub conditione caſuali, quia in his non ſpectatur tempus impletæ conditionis ad iuris acquiſitionem ſed ab eo tempore, quo eſt donatio, vel promiſſio, ius donatario, & promiſſario eſt acquiſitum iuxta regulam *quæ legata, 18 ff. de Reg. iuris, & leg. ſi filiusfamilias ff. de verbor. obligationib.*

Vnde

Digitized by Google

Vnde ſi cum eras frater Minor tibi aliquid promiſſum, aut donatum eſt ſub conditione caſuali, hoc eſt à te independenti, tametſi tempore impletæ conditionis Epiſcopus ſis, vel religionem capacem ſuccedendi fueris ingreſſus, donatum acquirere non potes, quia ea conditio, & donatio ob incapacitatem eo tempore contingentem nulla fuit: ſic Con. *cap.* 1. *n.* 10. *de Teſtamentis*, Azor. *tit.* 1. *inſt. moral. lib.* 12. *c.* 15. *fine* Sanch. lib. 7. ſum. *c.* 32. *n.* 42. Notanter dixi ſub conditione caſuali, nam ſi promiſſio, vel donatio ſub conditione à tua voluntate pendentè fiat, tempus impletæ conditionis ſpectatur, ſicut in inſtitutione, & legato, *leg. potior. ff. Qui potiores in pignore habeantur, & leg. qui balneum, eodem, tit.* quia cum illa conditio, ſub qua promiſſio facta eſt, à tua voluntate pendeat, non cenſeris acceptare promiſſum, & donatum, dum eam conditionem non exequeris, ſecus eſt quando conditio non à tua voluntate pendet. Ratio autem, quare in inſtitutione, & legato inſpicitur tempus impletæ conditionis, non vero in contractibus conditionalibus, ea eſt, quia inſtitutio, & legatum mutari poteſt pro libito inſtituentis, & legantis, ac proinde inſtituto, & legatario ius firmum non acquiritur, quouſque morte inſtituentis, & legantis confirmetur, & hæreditas & legatum inſtituto, & legatario deferatur. at donans, & promittens, tametſi ſub conditione donet, & promittat, nec reuocare pro libito donationem poteſt, neque ſpectandus eſt euentus promiſſionis, vt ius promiſſario, & donatario acquiratur, ſed à puncto donationis, & promiſſionis acceptatæ acquiritur.

§. II.

An bona, quæ tecum religioni detuliſti, poſſis deferre religioni poſteriori aſſumptæ.

SVMMARIVM.

1 *Diſtinguitur duplex modus, quo bona religioni deferri poſſunt.*
2 *Bona delata religioni in conſequentiam, alij affirmant te poſſe deferre, alij ſub quadam limitatione.*
3 *Tenendum eſt deferri non poſſe.*
4 *Fit ſatis fundamentis vtriuſque ſententiæ oppoſitis.*
5 *Bona ex donatione priori religioni acquiſita plures cenſent ſecunda transferri.*
6 *Sub diſtinctione reſpondetur.*
7 *Fit ſatis fundamentis n. 5. adductis.*

1. DVpliciter hæc bona priori religioni potuiſti deferre; vel ex diſpoſitione iuris, quo ſtatutum eſt omnia bona religioſi ſimul cum perſona in monaſterium transferri, vel ex donatione, aut teſtamento condito. De vtroque modo tranſlationis eſt ſpecialis difficultas, an poſſis ea ſic priori religioni tradita in poſteriorem aſſumptam transferre.

2. De primo modo tranſlationis, qui eſt in conſequentiam perſonæ, eſt triplex ſententia probabilis. Prima concedit omnia transferri: ſic Gloſſa, *c. quod à te in fine. De cleric. coniugat.* & ibi Card. *n. vnic. oppoſit.* 4. Nata *conſ.* 180. *n.* 8. Menoch. *lib.* 2. *de arbitr. cent.* 5. *c.* 436. *à n.* 13. & alij relati à Sanch. lib. 7. ſum. *c.* 32. *n.* 4. Mouentur primo, quia ſic tranſlata in conſequentiam perſonæ, cum tranſlatione perſonæ debent transferri, vtpotè acceſſoria. Secundò: transferuntur priori religioni, vt ex illis religioſo alimenta concedantur: at religio, ex qua religioſus eſt tranſlatus non tenetur poſt tranſlationem alimenta ſubminiſtrare, ſed eam obligationem ſuſcepit religio in quam denuò transfertur. Ergo huic religioni debent bona concedi, & à priori auferri. Tertiò, quia ſpes ſuccedendi parentibus priori monaſterio quæſita tranſit cum religioſo ad poſterius monaſterium, vel ad Epiſcopatum aſſumptum, vt expreſsè deciditur *c. ſtatum.* 18. *q.* 1. ibi, monachus factus Epiſcopus velut legitimus hæres paternam ſibi hæreditatem poſtea iure vendicandi poteſtatem habeat. Ergo idem eſt dicendum de aliis iuribus, & actionibus. Quartò, ſi horum bonorum tranſlatio denegatur, impedimentum apponitur religioſo, ne ſtrictiorem religionem aſſumat, à qua alimenta poſtulat nullo ſubſidio conceſſo. Ne igitur hæc via profeſſionis impediatur, bona in priorem religionem tranſmiſſa, transferenda ſunt in poſteriorem.

Secunda ſententia præcedentem limitat aſſerens ſic prædicta bona quoad vſumfructum transferri tantum, non quoad proprietatem; quia ea tranſlatione facta ceſſant inconuenientia nuper propoſita; ſiquidem poſteriori religioni alimenta ſubminiſtrantur. Sic Hoſt. in ſum. tit. de clericis coniugatis circa finem, verſ. *ſi cum licentia.* Mendoſ. in praxi ſignatur. *gratia*, §. *tranſlat. circa finem*, verſ. *ſed quaro.* Man. *q. reg. tit.* 5. *q.* 2. *art.* 17. & alij relati à Sanch. *d. c.* 32. *n.* 7. Sublimitant aliqui, vt intelligatur, quando ſecundum monaſterium eſt mors, ſic Men. *conſ.* 193. *n.* 22. *vol.* 2. Alij ne totus vſusfructus bonorum concedatur, ſed ea pars, quæ alimentis religioſi ſufficiens fuerit, quia ea ſolum conceſſa monaſterium non grauabitur religioſo.

3. Tertia ſententia, quæ omnino ſuſtinenda eſt, affirmat nulla bona, quæ tecum priori religioni detuliſti in ſequentem transferri: ſic poſt alios antiquiores docuerunt Nau. *tom.* 4. *de Regul. n.* 24. verſ. 11. Mol. *tit.* 1. *de iuſt. diſp.* 140. verſ. *quando religioſus.* Azor. 1. *p. inſtit. moral. lib.* 12. *c.* 15. *q.* 3. *& c.* 16. *q.* 8. Sanc. *l.* 7. *ſum. c.* 32. *n.* 8. Suar. *t.* 4. *de relig. tr.* 8. *lib.* 3. *c.* 14. *n.* 5. & alij plures apud ipſos. Et videtur decidi in Auth. *de Monach.* §. *ſi vero*, ibi, ſi vero relinquens monaſterium in quo conuerſationem habuerit, ad aliud tranſeat, etiam ſiquidem eius ſubſtantia maneat, &c. vindicetur à priori monaſterio, vbi abrenuncians hanc reliquit. Ratio autem ea eſt; quia eſto illa bona in conſequentiam perſonæ monaſterio tranſlata ſint; at ſunt abſolutè tranſlata abſque vlla dependentia, ſeu conditione, quod in illo monaſterio religioſus perſeuerauerit. Quis enim talem dependentiam, aut conditionem appoſuit, cum in iure nullum fundamentum habeat? Neque enim ex eo, quod ius permittat religioſo tranſitum ad ſtrictiorem religionem, inferri poteſt concedere tranſlationem bonorum, quæ ſunt priori religioni quæſita, cum prior religio parata ſit religioſum tenere, illumque alere. Adde illa bona in religionem transferri per modum cuiuſdam liberalis eleemoſynæ abſque vllo onere, & obligatione alimentorum religioni impoſitis. Non enim religio ob bona accepta obligatur religioſum alere, ſed ob profeſſionem; aliàs ſtrictius obligaretur alere religioſum plura bona ſecum deferentem religioni, quam religioſum, qui nulla bona detulit, quod non eſt concedendum, cum hæc obligatio non ex bonis acceptis, ſed ex profeſſione religioſa, quæ omnibus communis eſt, oriatur. Ex qua ratione conſtat aduerſus ſecundam ſententiam priorem religionem non ſolum obligatam non eſſe bona religioſi profeſſione quæſita concedere poſteriori religioni quoad proprietatem, ſed neque quoad vſumfructum; ſi quidem tranſlatione facta, & priori profeſſione extincta ceſſat in priori religione obligatio religioſum alendi, quæ ſolum ex profeſſione oriebatur, & ſuccedit ſecunda religio in eam obligationem. Adde vſumfructum ſemper comitari proprietatem, dum aliud expreſsè cautum non eſt, quod in præſenti non reperitur.

4. Fundamenta duplicis ſententiæ oppoſitæ non vrgent. Ad primum primæ concedo bona in conſequentiā perſonæ transferri; ſed non dependenter ab illius in religione perſeuerantia, quam ius ſemper præſumit. Ad ſecundū nego bona transferri, vt religioſus ex illis alatur, ſed potius vt religio habeat, vnde omnes alere poſſit. Deinde eſto bona transferrentur, vt religioſus ex illis alimenta ſuſciperet, ſubintelligendum eſt, dum in ea religione perſeuerat; ſecus ſi illam deſerit. Ad tertium concedo, ſpem illam ſuccedendi parentibus, quia perſonæ religioſi inhæret, in ſequentem religionem transferri, ſecus de aliis bonis in religionem tranſlatis. Neque obeſt paupertati, quod ſpes illa religioſo inhæreat, cum non ſit, vt ipſe mortuo parente ſuccedat, ſed vt nomine ipſius ſuccedat religio. Adde illum caſum hæreditatis à communi regula negante tranſlationem bonorum eſſe exceptum; ac proinde firmat regulam in aliis bonis non exceptis. Ad vltimum nego impediri tranſitum religionis ſtrictioris; eo quod religioſo denegetur bonorum priori religioni quæſitorum tranſlatio. Nam religio præcipuè ſtrictior, quæque maiorem puritatem, & à temporalibus independentiam ſectatur non debet in admittendis hæc ſubſidia temporalia quærere. Quod ſi aliquando ob inopiam quæret, non tenetur prior religio ad tollendum hoc impedimentum ſua bona erogare, vt benè notauit Suar. *tit.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *c.* 14. *n.* 14. *fine.*

5. Maior dubitatio eſt de bonis, quæ in priorem religionem tranſtuliſti ex liberali tua donatione. Hæc enim videris religioni priori donaſſe, eo quod exiſtimaſti in ea perpetuo victurum. Cum ergo hic finis licitè ceſſet tranſlatione in aliam religionem, vel Epiſcopatum, reuocari debet donatio. Et confirmari poteſt ex monialiū dotibus, quæ monaſterio in alimenta perpetua monialium conceduntur. Si ergo monialis in aliud monaſterium transferatur, ceſſat occaſio, & finis, ob quem dos priori monaſterio conceſſa fuit. Debet ergo ſimul cū moniali in aliud monaſterium, quod obligationem alimentorum ſuſcipit transferri. Deinde diſſoluto matrimonio profeſſione religionis, vel ex diſpenſatione Pontificis dos redditur ſponſæ. Ergo diſſoluta priori profeſſione dos moniali reddenda eſt, vt poſteriori monaſterio cōcedatur; Et ita ſuſtinent Abbas, *c. quod à te, n. vlt. de cleric. coniugat.* Roſella verbo *religio*, 4. *n.* 12. Bart. Socin. *conſ.* 22. *n.* 1. *vol.* 2. Redoan. *de ſpoliis Eccleſ. q.* 8. *in princ. n.* 79. *&* 80. Nic. de Vvald. de ſucceſſion. ab inteſtat. 2. *p. n. vlt.* Tapia auth. *ingreſſi*, verbo *ſua*, *c.* 6. *n.* 10. *C. de Sacr. Eccleſ.*

6. Sed in hac re diſtinctione vtendum eſt iuxta duplicem modum donationis: ſi enim illa bona donaſti religioni ſub ea conditione expreſſa, quod ſi aliquando contigerit te ad aliam religionem migrare, bona illa in ſequentem religionem transferantur, non eſt dubium, te in eam trāſlato, & bona transferri. Neque hoc eſt inconueniens, cum ea bona non fuerint priori religioni plenè acquiſita, ſed dependenter à tua in illa perſeuerantia: ſic Suar. tit. 4. de relig. *tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 17. Quod ſi abſque hac expreſſa conditione donaſti, cenſendus es

abſolutè donaſſe, ſicuti ſi donatio facta eſſet pauperibus vel hoſpitali. Vnde ſicut pauperes, vel hoſpitale obligati non eſſent tibi mutanti religionem bona accepta reddere, neque etiam prior religio obligari debet. Hanc enim obligationem contrahere poterat prior religio, tum ex conditione perſeuerantiæ imbibita in donatione, tum ex alimentis tibi debitis. At nullum eſt fundamentum, quod in illa abſoluta donatione conditio perſeuerantiæ imbibatur: cum ſemper ius præſumat te religionem amplecti animo firmo, & conſtanti in ea perpetuo manendi. Ex occaſione item alimentorum obligatio te alendi priori religioni eſſe non poteſt, ſiquidem ſecunda religio ob profeſſionem in ea factam hanc obligationem ſubiit; ei enim inſeruis, & acquiris, quid mirum ſi te alat?

7. Neque obſtant argumenta contraria num. præced. allata. Ad primum concedo te illam bonorum donationem feciſſe priori religioni, quia exiſtimaſti in ea perpetuò victurum, quod verum ſemper eſt; tametſi poſtea religionem deſeras: ab hac enim deſertione non pendet donatio illa abſoluta, quæ ſuum effectum habuit. Ad confirmationem admitto, moniales dotem monaſterio concedere in ſui alimenta. Ex quo ad ſummum infertur monaſterium obligatum eſſe monialem alere, dum ibi perſeuerat; non tamen inde infertur, quod volentem inde exire, & in aliud monaſterium ingredi, teneatur eam ibi alere, ſeu dotare. Non enim ſub hac conditione dos à priori monaſterio accepta eſt. Quare ſi ſecundum monaſterium eam indotatam recipit, ſibi imputet, neque ob id priori monaſterio eſt onus alimentorum imponendum. At ſi inuoluntariè admitteret ſuperior cogens ad hanc admiſſionem, ſimul etiam de dote prouidere debeat: ſic tradit Nauar. *comm.* 4. *n.*24. *verſ. vndecimo, de Regularib.* Man. Rodrig *queſt. regular. tit.*2. *q.*79. *art.*2. Sanch. lib. 7. ſumm. *c.*32. *n.*12. Suar *t.*4. *de relig. tract.* 8. *lib.*3. *c.*14. *n.*15. Ad vltimum dico eſſe longè diſparem rationem de matrimonio carnali, & ſpirituali per profeſſionem: nam matrimonio carnali rato diſſoluto ob ingreſſum religionis, vel Pontificis diſpenſationem, redditur ſponſæ dos; quia illius dominium ſemper retinuit; at in matrimonio ſpirituali cum Chriſto per profeſſionem contracto, dotis dominium amiſſum eſt, & in religionem tranſlatum, non igitur ei debet reddi.

PVNCTVM XVIII.

An religio teneatur alere religioſum expulſum, fugitiuum, vel recluſum aliena religione.

SVMMARIVM.

1 *Iuſtè expulſum non tenetur alere.*
2 *Bona donata Societati non tenetur Societas expulſis reddere.*
3 *Fugitiuos tenetur per ſe religio alere, per accidens excuſatur.*
4 *Recluſi in aliena religione à propria ſunt alendi.*
5 *Apponitur limitatio, niſi vtilis ſit monaſterio, ſed non eſt omnino certa.*

1. FAcilis eſt horum deciſio: ſi religioſus iuſtè expulſus eſt, eo ipſo excluditur à religionis cura, & poteſtate; ac proinde religionis alimenta percipere non debet, Suar. *t.*4. *de relig. tract.*8. *lib.*3. *c.*14. *n.*12. Quod à fortiori procedit in religioſis Societatis IESV non profeſſis, qui à religione dimiſſi à votis omnino abſoluuntur, & ſæculares fiunt, ac ſi nunquam Societatem ingreſſi fuiſſent. Hos enim nullatenus Societas alere tenetur.

2. Solum eſt aliquod dubium, an ſi aliqua bona ſocietati donarunt, ea ſint illis reddenda. Sed huic dubitationi diſputatione præcedenti ſatisfecimus negantes ex rigore iuſtitiæ eis aliqua bona debere reddi; quia ea ſocietati abſolutè donarunt, & abſque vlla recuperationis ſpe, ſicuti ſi hoſpitali, aliiſque pauperibus donationem feciſſent. Hic enim modus donationis abſolutæ conſtitutionibus eſt conformis, vt conſtat ex *exam. gener. c.*1. Præterea religioſis conuenientior eſt, ne liberius viuant ſperantes non eſſe à ſocietate dimittendos ob non dimittenda bona conceſſa, vel minus timentes dimitti. Deinde religioni maximè expedit, vt ſic liberius poſſit dyſcolos dimittere. Verum eſto ita ſit; at ex æquitate ſocietas aliqua bona accepta dimiſſis concedit, præcipuè cum illis indigent ad ſui ſuſtentationem; neque illa conceſſio cenſenda eſt bonorum Eccleſiaſticorum alienatio, eo quod à principio ea conditione illa bona accepta fuerunt, vt poſſet ſocietas, ſi expedire iudicauerit, ea omnia, vel illorum partem religioſo dimiſſo concedere, prout hæc omnia latius tradit Suar. *tit.* 4. *de relig. tract.* 8. *l.*3. *c.*14. *à n.*21. *vſque in finem.*

3. Fugitiuos vero religioſos per ſe religio alere tenetur; quia ſub eius cura, & poteſtate exiſtunt; at excuſatur ob eorum malitiam; nam cum ipſi poteſtatem religionis fugiant, alimentis cedunt. Neque in hoc eſt aliqua difficultas.

4. De recluſis autem, ſeu in alienam religionem ad pœnitentiam tranſlatis, communis eſt doctorum ſententia alendos eſſe à proprio monaſterio, vel religione. Tum quia illius ſunt membra. Tum quia non eſt æquum alienum monaſterium, vel religionem grauari ob religioſi ſibi non competentis delicta. ſic tradunt Gloſſa *in c. ſi quis rapuerit*, 16. *q.*6. verbo *cauteri per Text. ibid.* Sylu. verbo *apoſtaſia, q.* 9. *num.*12. & verbo *religio*, 4. *q.*10. Con. *cap.*1 *n.*20. *de teſtamentis.* Mol. *t.*1. *de iuſt. diſp.*140. verſ. *quando relig.* Azor. *t.*1. *inſtit. moral. lib.*12. *c.*15. *queſt.* 3. Manuel. *queſt. regul. t.*3. *queſt.*5. *art.* 5. Sanch. aliis relatis lib. 7. ſum. *c.*32. *n.*46. Suar. *t.*4. *de relig. tract.*8. *lib.* 3. *cap.*14. *num.*11.

5. Limitat autem Sanch. *dicto loco*, ne procedat hæc obligatio, ſi recluſus vtilis eſt monaſterio, ita vt eius obſequia alimentis æquiualeant. Sed non caret difficultate hæc limitatio; eo quod ſecundum monaſterium non tenetur ea obſequia loco alimentorum acceptare.

PVNCTVM XIX.

Cui acquirat religioſus recluſus, fugitiuus, eiectus, Epiſcopus factus, vel beneficiatus?

SVMMARIVM.

1 *In religioſi acquiſitione ſpectanda eſt religionis conſuetudo.*
2 *Recluſus ad pœnitentiam in alienâ religione ſeu monaſterio, non ei, ſed proprio acquirit.*
3 *Fugitiuus ſuæ religioni acquirit, quid ſi aliam ingrediatur?*
4 *Fugitiuus factus Epiſcopus abſque diſpenſatione ſuæ Eccleſiæ acquirit ex Epiſcopatu, ſecus ex alio tit.*
5 *De eiecto proponitur difficultas, cui acquirat.*
6 *Si iniuſtè expulſus ſit, acquirit religioni.*
7 *Idem etſi iuſtè, & pro limitato tempore expulſus ſit, ſecus ſi in perpetuum, cui in eo caſu acquirat.*
8 *Liberàm illorum bonorum adminiſtrationem habes, quamuis teſtari non poſſis.*
9 *Si expendas in illicita, valet diſtributio ex ſententia* Molinæ & Leſſij. *Sed oppoſitum eſt verius.*
10 *Dominium bonorum, quæ acquiſita ſunt poſt aſſumptionem Epiſcopatus, vel beneficij cedunt Eccleſiæ.*
11 *Secus ſi ad hos ſtatus tranſlatus non ſit.*
12 *Satisfit fundamentis adductis, n.*7.
13 *Religioſus Epiſcopus ſuæ Eccleſiæ acquirit, ſiue arte, ſiue ſucceſſione.*
14 *Extenditur doctrina, eſto ex religione Minorum ſit Epiſcopus. Deinde ad Epiſcopum titularem: Item ad Epiſcopum, cui non in titulum, ſed in commendam Eccleſia commiſſa eſt.*
15 *De religioſo beneficiario cui acquirat ſtatuitur communis ſententia.*
16 *Non caret probabilitate omnia acquiſita durante beneficio cedere Eccleſiæ.*
17 *Quid dicendum de religioſo promoto ad prioratum amobiliter?*
18 *Proponitur difficultas, an poſſit ex vno Epiſcopatu, vel beneficio ad aliud tranſlatus religioſus ſecum deferre fructus collectos, qui ſuperfluunt ex priori beneficio?*
19 *Verius eſt deferre poſſe.*
20 *Quid in hac parte ſtatuerit Pius IV.*
21 *Quid Greg. XIII.*

1. REgula eſt religioſum non ſibi, ſed ſuæ religioni acquirere. Sed an toti religioni acquirat, an conuentui, in quo profeſſionem emiſit, & cuius filius dicitur eſſe? Spectanda eſt religionis conſuetudo, quæ pro qualitate bonorum etiam in eadem religione diuerſa eſſe ſolet vt bene aliis relatis docet Sanch. lib. 7. ſum *c.*32. *n.*53. De recluſo in aliena religione, fugitiuo, eiecto, Epiſc. facto, vel beneficiario eſt aliqualis difficult. cui acquirat?

2. Et quidem recluſum in aliena religione, ſeu monaſterio ad pœnitentiam acquirere ei religioni, in qua commoratur docuit Man. Rod. *t.*3. *q. reg. q.*5. *art.*5. cuius ſententiam approbauit Tap. Auth. *ingreſſi C. de ſacroſ. Eccl. verbo ſua, c.*6. *n.*39. ſaltem quoad vſum fructum, & quoad proprietatem, ſi prior religio aliqua bona religioſi habeat. Mouetur *ex §. ſi monach. reliquerit, in fin Auth. de Sanctiſſ. Epiſc.* vbi id expreſsè decidi videtur. Verum ab hac ſententia omnino recedendum eſt, & affirmandum illum religioſum ſuæ religioni, vel monaſterio acquirere; quia ſola profeſſio acquiſitionem religioni concedit, non recluſio. Neque contrarium dicitur, *in §. ſi monach.* loquitur enim eo caſu, quo recluſus profeſſionem in ſecunda religione faceret; vel dici poteſt, religioſum ſic recluſum ſecundæ religioni acquirere ex bonis ſibi obuenientibus, quæ

neceſſaria

Digitized by Google

neceſſaria fuerint ad ſui ſuſtentationem, ſi à priori religione non ſuppeditantur. Secus vero, ſi nec profeſſionem in ſecunda religione fecit, nec prior religio omittit ei alimenta præbere.

3. Fugitiuum religioſum omnes conueniunt (ſpectato iure communi antiquo) ſuæ religioni acquirere æquè ac ſi intra religionem eſſet; quia nec fuga illum à relig. dominio excludit, neque prælatis tollit poteſtatem, quam habent illum gubernandi, coërcendi, & puniendi, vt deciditur *c. Abb.* 18. *q.* 2.

Si vero huiuſmodi fugitiuus aliam religionem ingrediatur abſque debita licentia, & facultate, diſtinguendum eſt, an huius malitiæ conſcius ſit prælatus, vel non? ſi conſcio prælato factũ eſt, communis omnium ſententia eſt ex eo tranſitu nullo impediri non poſſe, quominus ſuæ religioni omnia acquiſita cedant. Excipe niſi contemplatione religionis aſſumptæ aliquid ei eſſet donatum; quia tunc videtur religioni, potius quam religioſo donari. Sic aliis relatis firmat Sanch. lib. 7. ſum. *cap.* 33. *n.* 10. *&* 11. *&* 12. At ſi bona fide prælati, & religionis profeſſionem fugitiuus fecerit, durante ea bona fide plures cenſent putatiuo monaſterio acquirere, eo quod religioſus ſeruo comparetur, qui non vero domino, ſed putatiuo bona fide poſſidenti acquireret, *leg. ſi ſeruus qui bona fide ff. de acquir. rerũ dominio.* Quod intelligendum eſt quando ex rebus ſecundi monaſterij, vel ex illis, cum operis ſuis, vel ex ſua tantum induſtria, & labore acquirit; ſecus de acquiſitis ſucceſſione, donatione, & legato. Sic Nau. com. 2. de Regularib. *n.* 30. Azor. *tom* 1. *inſtit. moral. cap* 10. *q.* 1. Tapia auth. *ingreſſi*, *C. de ſacroſanct.* Eccl. verbo *ſua, c.* 6. *n.* 22 *&* 23. adducuntque pro ſe Bart. *leg. ſi ſeruus communis*, 37. *ff. de Stipul. ſeruorum, n. vlt.* At verius cenſeo religioſum, quomodocumque acquirat, priori monaſterio acquirere. Moueor, quia ex bona fide ſecundi monaſterij ius acquiſitum priori ſuccedendi in omnia iura, & actiones ſui religioſi diminui non poteſt iure naturali, vt de ſe conſtat. Iure autem poſitiuo non inuenitur diminutum, nam eſto religioſus ſeruo comparetur, & ſeruus bona fide à domino poſſeſſus ei acquirat, non inde infertur religioſum monaſterio bona fide poſſidenti acquirere, quia non debet religioſus ſeruo in omnibus comparari, præcipuè, cum non poſſideatur à monaſterio inſtar ſerui, ſed potius inſtar filij, quia à quocunque poſſideatur non poſſeſſori, ſed patri acquirit, *leg. per eum ff. de acquir. poſſeſſ.* Adde eſſe longe diuerſam rationem, ob quam ſeruus acquirere poſſit putatiuo domino, non tamen religioſus, quia poſſeſſio bona fide legitimo tempore præſcripta dominium præcedens mutare poteſt, & nouum conſtituere, *leg. per eum, ff. de acquirenda poſſeſſ. § fin.* At putatiua profeſſio veram profeſſionem cauſare non poteſt. Nullum igitur eſt firmum fundamentum, vt aſſeramus religioſum putatiuum monaſterio bona fide poſſidenti quærere quidquid ex illius bonis, vel ſua opera, & arte quærit excluſo priori ſuo monaſterio, & religione. Et ita ſuſtinet Alex. *leg.* 1. *§. per ſeruum qui eſt in fuga, n.* 14. *ff. de acquirenda poſſeſſ. & ex parte conſentit* Sanch. *lib.* 7. *c.* 33. *n.* 16. affirmans ſola acquiſita ex bonis ſecundi monaſterij, vel ex illis cum ſua induſtria cedere monaſterio, non vero quę religioſus ſua tantum opera, & arte quæſiuit, quia neque hæc in ſeruo cedunt putatiuo domino, cum eius operæ locari non poſſint, vt colligitur ex *l. per ſeruum ff. de vſu, & habit.*

4. Verum ſi hic fugitiuus religioſus abſq; debita diſpenſatione ad Epiſcopatũ, vel aliud quoduis beneficium promoueatur cum illius promotio nulla ſit, quidquid inde acquirit, Eccleſiæ cedit; cenſentur enim in hac parte ea beneficia quaſi vacantia. Acquiſita vero non titulo beneficij, nec illius intuitu, ſed contẽplatione perſonæ religioni relictæ cedũt. In caſu dubij cuius intuitu relictæ ſunt coniecturis ſtandũ eſt, iuxta *term. in c. requiſ. de Teſt.* & tradit pluribus relatis Sanc. *li.* 7. *ſum. c.* 33. *n.* 56.

5. De profeſſo eiecto à religione eſt grauior dubitatio, cui acquirat? non enim videtur poſſe ſibi acquirere cum per expulſionem voto paupertatis liberatus non ſit neque item religioni, à qua præciſus eſt, & quacum communicationem non habet, neque item Epiſcopo, in cuius diœceſi commoratur, cum illi nõ ſit aliter ſubiectus, quã reliqui clerici ſæculares, nec denique Pontifici, nã eſto id poſſit ſtatui, vnde conſtat ſtatutũ eſſe?

6. Sed vt certa ab incertis ſeparemus. Si à religione iniuſtè expulſus ſis ob malitiam prælati, vel minoris partis conuentus, non eſt dubium, omnia à te acquiſita religioni cedere, quia malitia prælati, vel illius cum minore parte conuentus non debet religioni nocere Reg. *delictum, 76. de Regul. Iuris, in* 6. & tradunt omnes. Si vero ob malitiam religionis vel conuentus iniuſtè expulſus ſis, adhuc bona à te acquiſita religioni cedunt, tametſi eis in pœnam priuari poſſit. Nam eum expulſio iniuſta ſit, non ſe eximit religio ab obligatione, quam habet te alendi, & gubernandi. Ergo non ſe eximit à iure ſuccedendi in bonis à te acquiſitis. Adde, tu teneris ad illam reuerti, & ipſa tenetur te recipere, & adhuc inuitum, & fugientem reuocare. Ergo reuocandus es cum omnibus bonis, & ita docent Mol. *t.* 1. *de iuſt. diſp.* 140. verſ. *quoad votum*, Leſſius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 15. *n.* 112. Sanch. *lib.* 7. *c.* 33. *n.* 24. Suar. *t.* 4. *de relig. tr.* 8. *lib.* 3. *cap.* 6. *n.* 19.

7. Quod ſi iuſtè expulſus ſis (vt ſemper præſumendum eſt) ſi pro limitato tempore fiat, omnia à te acquiſita religioni expellenti cedunt, ſi quidem cum omnibus illis finito tempore expulſionis debes ad eam reuertere. Suar. *d. lib.* 3. *c.* 6. *n.* 19. At ſi abſolutè, ſeu in perpetuum expulſus ſis, communis ſententia docet, te non monaſterio non acquirere, eo quod cum illo communicationem non habeas, ipſumque monaſterium te à ſe expellendo omnia tua videtur expellere, & à ſe abiicere. Et confirmari poteſt exemplo ſerui, cui religioſus in acquirendo comparatur, qui ſi à domino relinquatur, non domino acquirit. *leg. quod ſeruus, ff. de Stipul. ſeruorum* Item exemplo infantis à parente expoſiti, qui non parenti lucratur, ſed ſibi, *cap. vnic. de infantibus, & languidis.* Ergo à monaſterio expulſus non monaſterio acquirere debes. Et ita ſuſtinent Gloſſ. *verbo languidis*, & *ibi* Abbas *ad finem.* Nau. *com.* 2. *de Regularib n.* 33. Azor. *t.* 1. *inſt. moral. lib.* 12. *c.* 16 *q.* 9. Sanch. aliis relatis, lib. 7. ſum. *c.* 33 *n.* 26. Sed inter hos Doctores eſt difficultas, cui acquiras poſito quod monaſterio non acquiris. Nam tibi ob incapacitatem, quam habes, acquirere non poteſt. Alij dicunt nulli acquirere, quia nullius es. Sed eſt ſententia abſque vllo fundamento. Aliàs nullus contractus donationis, & venditionis tecum celebratus validus eſſet, ſi nullum dominium tranſlatum eſſet. Alij affirmant dominium illorum bonorum acquiri Deo, adminiſtrationem Epiſcopo, in cuius obedientiam recidis. Sic Nau. *com.* 2. *de Regul. n.* 33. Sed facili negotio hæc ſententia conuincitur. Tum quia omnia bona temporalia in dominium humanum cedere debent, & non tantum in diuinum, deinde Epiſcopo quo titulo adminiſtratio illorum bonorum competere poteſt, cum in eius obedientiam non recidas magis quam alij clerici ſæculares, vt dicemus. Et præterea tibi conceſſa adminiſtratio bonorum durante expulſione, non igitur Epiſcopo competit. Denique alij ſentiunt de his bonis iudicandum eſſe, ac de bonis vacantibus, quæ ad Principem, vel Rempublicam deueniunt, ac proinde Pontif. acquiri, & nomine ipſius Epiſc. vel Eccleſ. quæ te defuncto bona diſtribuere poterit. Sic docuit Sayr. in claui regia, *li* 6. *c.* 9. *n.* 28. Azor. *t.* 1. *inſt. mor lib.* 12. *c.* 16 *q.* 9. Sanch. li. 7. ſum. *c.* 33. *n.* 28.

8. Verum reiecta hac opinionum varietate dicendum in primis eſt, te liberam habere bonorum quæ acquiris adminiſtrationem, quippè id neceſſarium erat expulſionis ſtatui. De illis tamen teſtari non potes, quia tibi conceſſum non eſt, nec adeſt neceſſitas concedendi. Sic Leſſius, *lib.* 2. *de iuſt. cap.* 41. *dub.* 15 *n.* 113. Mol. *t.* 1. *de iuſtit. diſp.* 140. *circa finem*, verſ. *quando vero.*

9. Dubium tamen eſt, an ita liberam adminiſtrationem habeas, vt ſi in vſus vanos, & illicitos expendas, valida ſit diſtributio, ſicuti facta à clerico ſæculari? Affirmat Mol. *t.* 2. *tr.* 2. *de iuſt. diſp.* 276. *verſ. quoad cæteros* Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 15. *num.* 113. Mouentur, quia eſto dominium bonorum non habeas, habes tamen illorum adminiſtrationem, ac ſi dominium haberes. Præterea, quia vſu receptum eſt ſic accipientes ad reſtitutionem non obligari. Cæterum verius credo, te ſolum in vſus honeſtos, & tuo ſtatui conuenientes expendere poſſe, & aliter diſtributa reſtitutioni obnoxia eſſe, ſic indicat Suar. *t.* 4. de relig. *tr.* 8 *li.* 3. *c.* 6. *n.* 21. Moueor, quia non eſt credendum religionem, vel Eccleſiam, cui illa bona quoad dominium, & proprietatem competunt, eam tibi adminiſtrationem concedere, vt in quoſcunque vſus etiam vanos, & turpes poſſis expendere cum hic conceſſionis modus nec neceſſarius, ſit, nec decens.

10 Quod ſi de proprietate, & domino bonorum loquamur, diſtinguendum eſt, ſi poſt expulſionem tranſlatus ſis ad Epiſcopatum, vel ad aliquam Eccleſiam, ſeu beneficium, omnia, quæ acquiris, quomodocunque; acquiras, Eccleſiæ cedunt, iuxta Text. *in c. vnic.* 18. *q.* 1. vbi religioſus ad Epiſcopatũ, vel beneficiũ religioni non ſubiectũ tranſlatus non religioni, ſed Eccleſiæ acquirit. Ergo à fortiori dicendum eſt de eiecto, qui minus religioni ſubiicitur, & ita docent Azor. *t.* 1. *lib.* 12. *c.* 16. *q.* 9. Leſſius, *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 16. *num.* 112. Sanch. *lib.* 7. *ſum. c.* 33. *n.* 30. Suar. *d. c.* 6. *n.* 21. extendit hanc doctrinam ad tranſlationem voluntariam qua te ſub obedientia Epiſcopi conſtitueres ſpeciali voto emiſſo: nam eſto hoc votum non extinguat profeſſionem antiquam, nec religioſum conſtituat, videtur tamen te integrè à religione eximere, & Epiſcopo tradere, & conſequenter omnia bona à te acquiſita ei conferre, vt ſub illius diſpoſitione exiſtant. Probabilis eſt extenſio, ſed non firma; quippè nullo iure fundamenta. Nam Text. *in c. ſtatutum* 18. *q.* 1. de tranſlatione ad Epiſcopatum loquitur, & *text. in c. ſi quis tranſlatus*, 21. *q.* 2. de tranſlatione ex vna Eccleſia in aliam. Nullus ergo textus eſt, qui ob tranſlationem ex voto non conſtituente religioſum bonorum dominium transferat.

11. Quapropter excluſa tranſlatione ad Epiſcopatum, vel beneficium probabilius exiſtimo omnia à te acquiſita religioni quoad proprietatem, & dominium cedere; quia ex eo quod te vt ſibi inutilem; & nociuum abiecerit; non infertur bona à te acquiſita abiicere, cum hæc non ſibi nocumentum, ſed vtilitatem afferant. Item religio non te ita efficaciter abiicit; quin te emendatum poſſit, & debeat admittere.

Signum

Signum ergo eſt religionem non amiſiſſe expulſione ius in res tráque bona quæſitum. Adde iure ſtatutum eſſe omnia bona religioſi religioni cedere, ſed ab hoc iure non reperitur eiectus exemptus. Ergo eiecti bona religioni cedunt, & ita ſuſtinent Mol. *t. 1. de iuſt. diſp.*140.*col.penult.verſ.quoad votum*, Leſſius *l.2.c.41.dub.15.n.*112. Suar. *t. 4. de relig. tr. 8.lib.3.c.6.fine n.*22.

12. Neque obſtant adducta in contrarium n. 7. Concedo te expulſum non habere actualem cum religione communicationem; habes tamen poſſibilem, & debitam, ſi te reducas, & dignum exhibeas, ac proinde priuare non potes religionem iure, quod habet tua bona poſſidendi. Neque ex eo quod te à ſe expulerit, cenſenda eſt bona tua repuliſſe, quia bona non ſunt illi nociua, ſecus tu, qui ei nocumentum præſtabas. Exemplum ſerui, & infantis expoſiti non vrget. Nam ſeruus à domino eiectus libertatem conſequitur, & ſibi acquirit, vt colligitur ex *c.vnico.De infantibus, & languid.* At religioſus nec ſolutionem votorum obtinet, nec ſibi acquirere poteſt, infans expoſitus patria poteſtate liberatur, at religioſus iugum monaſticæ diſciplinæ non excutit. Adde dominum, & parentem in pœnam deſertionis priuari bonis à ſeruo, & infante acquiſitis; at religio cum nullam in eiectione iuſta culpam commiſerit non debet ſui religioſi priuari, cum nec religioſo id vtile ſit.

13. Religioſum vero Epiſcopum omnes conueniunt non religioni, ſed ſuæ Eccleſiæ acquirere, ac proinde eo defuncto non religionem, ſed Eccleſiam ſuccedere. Habetur *c. vnic.* 18. *q.* 1. Quod non ſolum de bonis titulo Eccleſiæ acquiſitis intelligendum eſt, ſed etiam de acquiſitis ſucceſſione, donatione, legato, propria arte, & induſtria. Quia dictus *text. in c. vnic.* generaliter loquitur, & tradit Sanch. alios referens, *li.7. c. 32. n.* 63. Suar. *t.4. de relig. tract.* 8. *lib.3.c.*16.*n.*12.

14. Extendenda eſt hæc doctrina, tametſi ex religione Minorũ ſit Epiſcopus aſſumptus: quia licet in *d.c.vnico.* de religioſo S. Benedicti in Epiſc. tranſlato fuerit ſermo, eadem ratio eſt de omnibus aliis religioſis, ſi quidem æquè omnes à religionis obedientia eximuntur. Sic Tapia in Auth. *ingreſſi, verbo ſua c.* 6.*n.*87. Mol. *t.1. de iuſtit. diſp.*140.*in pr. verſ quando relig. & in fine diſp.* Azor. *t.1. inſtit. mor. li.*12.*c.*10.*q.*6. *& c.*15.*q.*3. Sanch. *li.* 7. *ſum. c.* 32.*n.*64. Secundò extendi debet ad Epiſc. titularem. Nam eſto ſuæ Eccleſ. non inſeruiat, ſeruit tamen Eccleſ. vniuerſali, & Pontif. à ſua religione plenè exēptus; ac proinde Pontif. cōparat. Sic Azor. *t.1.li.*12.*c.*10.*q.*7.*fine*, Sanch. *d.c.*32.*n.*68. tametſi alij ſatis probabiliter cenſeant religioni acquirere. Tertiò extendi debet ad Epiſc. cui non in titulum, ſed in commendam Eccleſ. conceditur, nam durante ea commendatione à religionis iuriſd. exemptus eſt, ac proinde acquiſita non religioni, ſed Eccleſ. commendatæ cedere debent. Sanch. *n.*69. Quartò extende ad Epiſc. electum, & confirmatum, tametſi conſecratus non ſit, nec poſſeſſionem Eccleſ. nactus, quia virtute confirmationis à religione eximitur, & ſuæ Eccleſ. inſeruire poteſt munera Epiſcopalis iuriſdictionis exercendo. Ergo æquum eſt, vt ſuæ Eccleſiæ, non religioni acquirat: ſic Man. Rodrig. *t. 3. reg. quæſt. q.*69.*art.*4. *&* 2. *ſum. c.*70. *n.*6. Sanch. *li. ſum c* 12. *n.* 67. Quæ dicta ſunt de Epiſcopo regulari procedunt, ſi Cardin. ſit Eccleſiæ Romanæ quia ob hanc ſupremam dignitatem à religionis obedientia eximitur, vt benè relato Riminal. tradit Sanch. *n.*70.

15. Quod ſi religioſus ad beneficium promoueatur variant Doctores cuinam cedant eo tempore acquiſitionis horum opiniones optimè refert Sanch. *lib.* 7 *ſum. c.* 32. *à n.*71. & tandem concludit ſequutus Barthol. *leg.* 1. § *ſi fructuarius, n.* 4. *ff. de ſtipul. Seruor. & leg ſed & ſi quis ſtipul.* §. *interdum ff. de Vſufructu.* Bald. *in c præſent. n.* 16 *de probat.* ſi beneficium ſit monaſterio pleno iure ſubiectum, & maximè in temporalibus monaſterio cedere, quæ religioſus acquirit ſucceſſione, donatione aut legato, non tamen quæ acquirit ex beneficio, aut ſua arte, & induſtria. At ſi beneficiũ nō ſit monaſterio ſubiectum ſed ordinario, omnia (inquit Sanch) cedere Eccleſiæ, cui ſententiæ ſubſcribit Suar. *t.4. de relig tr.*8.*li.*3.*c.*19.*à n.*7. *&* 22. Ratio ea eſt, quia ſi beneficium non ſit pleno iure monaſterio ſubiectum, nequit prælatus regularis religioſum remouere, quippè ab eius obedientia, & iugo regulæ exemptus eſt, & Eccleſiæ in perpetuum addictus, ſed propter hanc rationem ſtatutum eſt, *c. vnic.* 18. *q.* 1. religioſum aſſumptum ad Epiſcopat. non monaſterio, ſed Eccleſiæ acquirere quocunque modo acquirat. Ergo idem eſt dicendum de regulari habente beneficium perpetuum. At ſi beneficium ſit manuale ad nutum prælati amouibile, cum eo caſu beneficiarius ſit prælato regulari ſubiectus in omnibus, quæ adminiſtrationis beneficio non obſunt, ſicut alij regulares intra clauſtrum degentes, efficitur ſanè omnia acquiſita ab illo beneficiario monaſterio cedere niſi ſpecialiter à iure excipiantur. At ſolum ea, quæ acquirit intuitu beneficij, & ſuis operibus videntur excepta. Ergo hæc ſola Eccleſiæ cedunt, alia monaſterio. Minor probari poteſt quoad fructus beneficij ex *Clem. vnic. de Supplenda neglig præl* vbi prælatis regularibus interdicitur bona horum beneficiorum manualium ſuis menſis applicare & vacantia aliquo modo occupare, & penſiones his beneficiis imponere. Quæ ſatis indicant fructus, & prouentus illorum beneficiorum monaſterio non pertinere. De acquiſitis opera, & induſtria beneficiarij non eſt textus probans Eccl. competere, at eſt efficax ratio, eo quod beneficiarius eo tempore, quo beneficium retinet addictus ſit Eccl. inſeruire, tametſi quoad proprietatem monaſterio maneat ſubiectus. Ergo ſicut ſeruus donatus alteri ad eius vſum, & ſeruitium pro aliquo tempore, ei cedunt, quæ ſua opera, & induſtria acquirit, non quæ ſucceſſione, aut donatione, hæc. n. Domino cedunt, ſic de beneficiario dicendum eſt.

16. Verum etſi hæc ſententia vtpote communior tenenda ſit in conſulendo, & iudicando. At probabilitate non caret ea, quę affirmat ſiue beneficium ſit ſubiectum, ſiue non quæcunque à religioſo beneficiario acquiruntur, quomodocunque acquirātur, cedere Eccleſiæ quia durante beneficio quodcunque ſit etiam manuale à religionis regimine, & obedientia exemptus eſt; ſicuti quilibet alius religioſus habens beneficium monaſterio non ſubiectum; ſolum enim ſubiectus videtur in beneficij conſeruatione, vnde enim alia ſubiectio conſtat? At ex prædicta ſubiectione nō infertur acquiſita ſucceſſione, donatione, aut legato religioni cedere debere; cum non cedant acquiſita induſtriâ, & arte. Adde frequenter conuenire acquiſita à religioſo beneficiario ſua opera, & induſtria, cuius beneficium monaſterio eſt plenè ſubiectum, Eccleſiæ competere. Cur ergo acquiſita ſucceſſione, legato, & donatione monaſterio, & non Eccleſiæ cedere debent; præcipuè cum in iure nulla horum bonorum diſtinctio facta ſit. Deinde ſi monaſterio illa bona cederent, non poſſet illorum adminiſtrationem habere niſi pro voluntate prælati; at commune eſt hos beneficiarios durante beneficio liberam acquiſitorum diſpoſitionem habere. Ergo ſignum eſt non monaſterio, ſed Eccleſiæ cedere. Et ita docuit Abbas *c fin n.*3. *de Regularib. & c. in præſentia, n.*67. *de Probationib.* Nauarr. *comm.*2. *de Regularib. n* 6. *&* 10 & *lib.*3. *conſ. tit. de Regularib. conſ.*70. aliàs *de ſtatu monach. conſ.*13.*n.*6. *&* 7. *& tit. de Donat. conſ.*6.*n.*1. aliàs *de præſumpt. conſ.*2. Man. *q. regul. t.*2.*q.*47.*art.*7. Eman. Sa, *verbo Religio, n.*64.

17. Ex his conſtat, quid dicendum ſit de regulari promoto amobiliter ad prioratum alterius ordinis, cui cēdant ab eo acquiſita? Et dicendum eſt iuxta noſtram, & Bart. ſententiam cedere ſuo monaſterio, & religioni, niſi ex prioratu, vel ſuis operis acquiſierit. At iuxta ſententiam Abbatis, & Nauarr. omnia ſuo monaſterio, & religioni cedunt. Vide Sanch. *lib.*7. *c.*32. *à n.*79.

18. Sed circa ſupradicta non eſt leuis difficultas; an regularis Epiſcopus, vel beneficiarius promotus ad alium Epiſcopatum, vel beneficium, vel eo relicto ad religionem rediens poſſit fructus Epiſcopatus, & beneficij, qui ſuæ ſuſtentationi ſuperfuerunt, ſecum deferre, & in monaſterij, vel Eccleſiæ aſſumptæ vtilitatem expendere? Ratio dubitandi deſumitur, *c. ſtatutum.*18.*q.*1. vbi de regulari in Epiſcopum aſſumpto dicitur: ad altare ad quod ſanctificatur, & titulatur ſecundùm ſacros canones, quod acquirere poterit, reſtituat. Si igitur illi altari reſtituenda ſunt, nequit alteri Eccleſiæ, vel ſuo monaſterio concedere. Præterea illorum bonorum vſus, & adminiſtratio regulari conceditur, quatenus illius Eccleſiæ ſponſus eſt: ergo ceſſante hoc titulo nequit illa bona adminiſtrare, illiſve vti, & ita ſuſtinet Suar. loquens de regulari Epiſcopo, *t.* 4. *de relig. tract.* 8 *lib.*3.*c.*16.*à n.*24.

Cæterum verius credo, poſſe hunc Epiſcopum, vel beneficiarium regularem alteri beneficio, vel Epiſcopatui tranſlatum, aut monaſterio redeuntem ſecum transferre, quæ in priori beneficio acquiſiuit. Quia non eſt dubium, dum Epiſcopatum, ſeu beneficium retinet, fructus qui ſibi, ſuæque ſuſtentationi ſuperſunt in vſus pios expendere poſſe, neque enim obligatus eſt in ſuæ Eccleſiæ vtilitatem inſumere, niſi fortè indigeat. Ergo poterit antequam monaſterio, vel alteri Eccleſiæ transferatur & priorem relinquat, eos fructus monaſterio, vel illi Eccleſiæ applicare; ſicut poterat applicare pauperibus, alterive pio operi. Et ita ſuſtinet Suar. non ſatis conſequenter loquens de regulari beneficiario, *t.4. de relig. tr.*8. *lib.*3 *c.*19.*n.*20. *&* 21. Neque aduerſus hanc doctrinam obſtat *Text. in c. ſtatutum.* ibi enim ſolum decidi tur regularem Epiſcopum reſtituere debere altari ad quod ſanctificatur, quod ibidem acquirit. Quod non impedit; quin poſſit ea inſumere in ſui ſuſtentationem, & quæ ſuperſunt in pios vſus expendere. Adde reſtituenda eſſe altari poſt mortem, ſi durante vita diſtributa non ſunt. Ad confirmationem concedo bonorum illorum vſum, & adminiſtrationem regulari concedi, quatenùs illius beneficij ſponſus eſt, ac proinde ſolo eo tempore adminiſtrare ea bona poſſe. Sed quia durante adminiſtratione ea bona alteri Eccleſiæ applicuit, poterit tranſlatus ad eam Eccleſiam illis vti; quippè iam ſunt bona ſuæ Eccleſiæ ad quam ſanctificatur, & intitulatur.

20. Hactenus loquuti ſumus ſpectato iure communi antiquo, at iure nouo Pij IV. & Greg. XIII. aliqua ſunt mutata. Nam Pius IV. conſtitutionem edidit, quæ incipit: *Decens eſſe cenſemus*, qua ſtatuit omnia acquiſita à clericis etiam in ſacris tam ſæcularibus, quam regularibus per illicitā negotiationem,

vel

Digitized by Google

vel aliàs contra ſacros canones, ad cameram Apoſtolicam pertinere. Idipſũ confirmauit alia conſtitutione incipiente Rom. Pontif. cuius meminit Nau. *comm. de ſpolijs* § 6. *n.* 3. 4. *&* 5. Excepit tamen Eccleſiæ Romanæ Cardinales. His ergo conſtitutionibus conſtat regularem fugitiuum, eiectum, vel ad beneficium promotum, vel extra conuentum ex facultate ſuperioris degentem, ſi illicitè, vel contra ſacros canones lucretur non monaſterio, ſed cameræ apoſtolicæ acquirere. Debet tamen regularis non eſſe ex num. laïcorum; quia hi eſto ſub nomine clerici in fauorabilibus veniant, non tamen in odioſis, & pœnalibus, qualis eſt hæc conſtitutio priuans religionẽ iure ſuccedendi in ſuorum religioſorum acquiſita; & ita ſuſtinet Suar. *t.* 4 *de rel. tr.* 8. *lib.* 3. *c.* 2 *n.* 24. Vt autem hæc conſtitutio locum habeat, acquiſitio debet eſſe illicita ex natura rei, vel contra ſacros canones, nec ſufficit quod ſit illicita ſpectatis propriæ religionis conſtitutionibus; quia non eſſet illicita clerico vt talis eſt, de quo expreſsè loquitur conſtitutio, vt benè aduertit Suar. *d. c.* 2. *n.* 25. Non tamen eſt opus, quod extra monaſterium acquiſitio contingat; quia conſtitutio hanc limitationem non fecit, ſed abſolutè loquitur, ſicuti nec de fugitiuis, aut eiectis tantum, ſed de quibuſcunque regularibus etiam ad beneficiũ legitimè promotis, vel ex diſpenſatione extra monaſteriũ degentibus intelligenda eſt; quia omnes hi ſub nomine clerici regularis comprehenduntur. Suar. *d. c.* 2. *n.* 30. Probabile vero eſt religioſum obligatum non eſſe bona ſic acquiſita cameræ apoſtolicæ applicare ante ſententiã iudicis, ſed poſſe monaſterio cõcedere quia cum hęc cõſtitutio ſit lex pœnalis priuans religionẽ iure quęſito, videtur vim nõ habere ante iudicis ſẽtẽtiã. Quod ſatis indicant illa verba conſtitutionis, *quib. in vita priuati fuerint*, per ſententiam inquam, & tradit Suar. *d. c.* 2. *n.* 28.

21. Inſuper Gregor. XIII. aliam conſtitutionem edidit, quæ eſt in bullario 44. *aliàs* 19. quæ incipit, *officij noſtri* Qua cõſtitutione ſtatutum eſt bona quocunque modo acquiſita à regulari extra clauſtrum decedente, tametſi cum legitima ſuorum prælatorum licentia abſit, ad cameram apoſtolicam pertinere, nec monaſterio, neque alteri pio operi adiudicari poſſe: & ita tradit Suar. *d. c.* 2. *à n.* 28. Sanc. *lib.* 7. *ſum. c.* 32 *n.* 60. *& c.* 33. *n.* 21.

PVNCTVM XX.

Quale peccatum ſit violare religioſam paupertatem, & quibus modis contingit.

SVMMARIVM.

1 *Sacrilegium eſt violatio paupertatis. Datur tamen leuis materia.*
2 *Grauis, vel leuis materia in voto paupertatis ex proportione ad furti materiam deſumitur ſecundùm omnẽ ſententia.*
3 *Poteſt ſtante violatione leui iuſtitia grauis eſſe violatio paupertatis.*
4 *Frequenter cum violas paupertatem committit iniuſtitiã peccatum, ſed non ſemper.*

1. NOn eſt dubium hanc violationem ex ſe graui peccatum ſacrilegij eſſe; quia eſt contra reuerentiam Deo debitam, cui te infidelem exhibes non exequendo quę illi promiſiſti. Quod adeo aliqui Doctor. exaggerant, vt nec materiam leuem in hoc peccato admittant. Sed non ſunt audiendi, quia generale eſt in votorum tranſgreſſione dari leuem materiam, neque hoc votum aliquid ſpeciale continet, ob cuius rationem excipi debeat à regula communi, & ita tradit Nau. *lib.* 3. *conſ. tit. de Regularib. conſ.* 75. aliàs, 3. *de Statu Monach. n.* 18. Azor. *t.* 1. *inſt. mor. lib.* 12. *c.* 12. *q.* 6. alijs relatis Sanch. *lib.* 7. *c.* 20. *n.* 2. Suar. *t.* 3. *de relig. lib* 8. *c.* 6. *n.* 4.

2. Solum eſt explicatu difficile, quando ſit cenſenda leuis, quando grauis materia, vt peccatum proprietatis graue, vel leue iudicetur? Communis ſententia affirmat ex materia furti ſecluſis circunſtantiis hanc grauitatem, vel leuitatem eſſe deſumendam, ita vt illa ſit in materia proprietatis grauis materiã, grauéque peccatum conſtituat, quæ ex ſe in materia furti grauis eſt, grauéque peccatum conſtituit, illa vero ſit leuis materia, & leue peccatum, quæ in materia furti leuis eſt, nec culpam venialem excedit. Sic tradent Azor. Nau. Sanch. *n. præced relatis.* Dixi debere deſumi hanc grauitatẽ ex materia furti ſecundùm ſe, & ſecluſis circunſtantiis perſonæ à qua furaris. Nam certum eſt ab homine paupere ſæpè eſſe graue peccatũ furti, ſi ſurripias argenteum vnum, vel duos ob damnũ graue, quod inde patitur, è contra eſſet peccatum leue ſurripere à Rege, vel homine ditiſſimo duos, vel tres aureos, ſi ſolum ſpectetur damnum, quod inde accepit. Non igitur ex hac diuerſitate grauitas, vel leuitas violationis voti paupertatis deſumẽda eſt, ſed ex materia furti ſecundùm ſe, & ſecluſis his circunſtantiis, cuius grauitas, vel leuitas deſumenda eſt ex eo, quod res ſuſcepta grauiter conducat ad humanas actiones, & hominum neceſſitatem ſubleuandas, vt benè notauit Suar. *t.* 3. *de relig. lib.* 8. *c.* 6. *n.* 7. affirmans infra aureum non eſſe cenſendam materiam grauiter ſupradicto fini conducere.

3. Cæterum etſi veriſſimum ſit violationem paupertatis grauem eſſe quoties violatio iuſtitiæ ſecundum ſe grauis eſt, at exiſtimo ſtante violatione iuſtitiæ leui ſecundùm ſe violationem paupertatis grauem eſſe poſſe: maior enim quantitas ad grauem iuſtitiæ violationem videtur requiri quàm ad violationem paupertatis. Nam violationis iuſtitiæ grauitas deſumitur ex læſione proximo facta in bonis externis ad vſũ vitæ neceſſariis, quæ latiorem viam habet, quam læſio paupertatis, quæ deſumitur ex infidelitate, quã in Deum præſtas non exequendo promiſſa, quæ infidelitas, vtporè diuini cultus omiſſio ad ſui grauitatem minori materia contenta eſt. Et confirmari poteſt ex voto erogandi in pauperes, tres vel quatuor argenteos, cuius tranſgreſſio grauis eſſet cenſenda, & peccatum mortale ob diuini cultus notabilem diminutionem; tametſi in materia furti tres, vel quatuor argentei leuis materia reputentur. Dicendum igitur eſt ex voto eleemoſynæ grauitatem, vel leuitatem voti paupertatis deſumendã eſſe, illamque eſſe materiam leuẽ, vel grauem, cuius omiſſio in voto eleemoſynæ grauis, vel leuis eſſet. Cum autẽ in voto eleemoſynæ quatuor argẽtei cẽſendi ſint materia grauis, eorũ etiã diſpoſitio inuito ſuperiore in materia paupertatis grauis materia cẽſenda erit. Et ita explicat Suar. huius peccati grauitatẽ *d. t.* 3. *l.* 8. *c.* 6. *n.* 9.

4. Sed eſt dubium, an quoties peccatum committis aduerſus paupertatis religioſæ votum, ſimul etiam comittas peccatum furti, & iniuſtitiæ? Breuiter Reſpondeo frequẽter ita eſſe, non tamen ſemper. Quoties igitur res monaſterij vel à ſæcularib. abſolutè donatas recipis, retines vel expendis ſuperiore inconſulto, peccatum proprietatis, & furti committis, quia eſt inuitum monaſterium in cuius dominium ſunt tranſlatæ. At ſi ſæcularis ſic tibi donata concederet, vt nollet in monaſterium eorum dominium nec adminiſtrationem tranſire, ſolum peccatum ſacrilegij aduerſus paupertatis votum committeres illis vtendo, non tamen furti, & iniuſtitiæ, cum Dominus non ſit inuitus. Sic Cordub. in ſum. *q.* 109. Nau. *li.* 3. *de reſt. c.* 4. *p.* 3. *dub.* 3 *n.* 182 *in edit.* Sayra in claui regia *li.* 9. *c.* 16. *n.* 21. Sanch. *li.* 7. *ſum. c.* 19 *n.* 55. *& c.* 20. *n.* 7. *& ſeq.* Leſſius *li.* 2. *c.* 41. *dub.* 9. *n.* 80. Econtra affirmat Sanch. *d. c.* 20. *n.* 10. & conſentit Suar. *t.* 3. *de rel. li.* 8. *c.* 11. *n.* 15. te peccare poſſe aduerſus iuſtitiã, non tamen aduerſus paupertatem, vt ſi à ſæcularibus fueris non tibi retinendum, ſed monaſterio tradendum vel aliena contra Domini voluntatem deſtruas, quia in iis actionib. nihil tibi vſurpas. Et idem eſt ſi ex voluntate ſuperioris furtum commiſſum retineres, peccares (inquit Sanch. & Suar.) contra iuſtitiam, ſed non contra paupertatem, quia non proprio, ſed alieno nomine rem vſurpas. At hæc mihi non placent, quia paupertatis violationẽ conſtituit rei temporalis vſus, & adminiſtratio abſque licentia legitima ſuperioris, at furans rem alienam, vt monaſterio tradas, cui tradere non potes, alienam rem vſurpas, illáque vteris abſque ſuperioris legitima licentiã. Ergo peccas contra votum paupertatis. Nec te excuſat, quod eam accipias, vt monaſterio tradas, quia ea traditio nulla eſt, ſicut non te excuſaret, ſi eam acciperes, vt alteri ſæculari concederes. Neque item te liberat ab hac paupertatis tranſgreſſione, quod ex voluntate ſuperioris furtum commiſeris; quia ea ſuperioris voluntas vtporè iniqua nullius eſt effectus. Non enim ſuperior concedere poteſt ſibi ſubditis recipere, quæ ipſe adminiſtrare nequit. Deinde deſtructio rei alienæ inuito Domino etiam eſt contra paupertatis votum: vſurpas enim rem alienam non retinendam, ſed conſumendam: quo vſu nihil magis proprium dominij excogitari poteſt. Violatio igitur paupertatis in vſu rei temporalis pretio æſtimabilis abſque ſuperioris legitima licentia conſiſtit. Et ita ſuſtinet Val. 2. 2. *diſp.* 10. *q.* 4 *punct.* 3. *verſ. patet.* Leſſius *li.* 2. *c.* 41. *dub.* 9. *n.* 79. Hic autem vſus tripliciter contingere poteſt acceptione, retentione, & diſtributione.

PVNCTVM XXI.

Qua acceptione, & retentione paupertatis votum violetur.

SVMMARIVM.

1 *Videtur ex acceptione, & retentione abſque licentiã, quod extenditur ad comeſtibilia.*
2 *Quanti hæc æſtimanda ſint, vt graue peccatum conſtituant.*
3 *Quid de rebus conuentus vſu præſentaneis non conſumptibilibus.*
4 *Si accipias ab externis, vt tibi retineas, illiſque vtaris, peccas.*
5 *Si accipias vt ſuperiori tradas raro poteſt eſſe mortale.*
6 *Accipere à ſæcularibus pecuniam in cuſtodiam vt opportuna occaſione ex licentia ſuperioris vtaris, non videtur graue peccatum.*

1. QVæſitò reſpondeo, ea acceptione, & retentione paupertatis votum violari, quæ abſque ſuperioris conſenſu

ſenſu ſit, nam eo ipſo ſit nomine proprio, colligitur expreſsè ex *c. non dicatis*, 12. *q.* 1. & *ex c. cum ad monaſterium, de ſtatu monach.* & tradunt omnes. Ea autem, quæ accipere potes, vel ſunt bona conuentus, vel externorum. Si ſint bona conuentus, eáque occultes in tuum vſum proprium, peccas mortaliter ſtante materia graui tum contra iuſtitiam, tum contra religionem: Sic Suar. t. 3. de rel. *lib.* 8. *c.* 11. *n.* 59. quia nomine proprio veris re pretio æſtimabili inuito Domino. Solum aduerto ex comeſtibilib. quæ communiter religioſorum ſuſtentationi deſignantur, ſi ad tuum vſum accipias, grauiorem multo materiam deſiderari vt pecces mortaliter. Tum quia ſuperiores in hac parte non ſunt æquè inuiti, ſed inſtar parrum cum filiis ſe habent. Tum quia eo vſu pateis aliis rebus, quæ à ſuperiore in tui ſuſtentationem erant concedendæ. Sic Suar. *tom.* 3. *lib.* 8. *cap.* 11. *numer.* 41. Sanch. *lib.* 7. *ſum. cap.* 21. *à numer.* 31.

2. Quanti autem hæc comeſtibilia æſtimanda ſint, vt occulte accepta cenſeantur materiam grauem, & peccatum mortale conſtituere, prudenti arbitrio eſt definiendum, vt notant Suar. & Sanch. *ſuprà*. Si enim paulatim modica accipias etiamſi cum animo firmo perſeuerandi in ea iniqua acceptione, peccatum mortale non committes, niſi fortè religioni grauis damnificatio fiat, religioſique alij debita ſuſtentatione priuentur. Sanch. *d. c.* 21. *n.* 31. At ſi ſimul hæc comeſtibilia accipias, vt ſic accepta occulte retineas, & paulatim conſumas; crederem te peccaturum mortaliter, ſi valorem vnius aurei excederent, quia grauem deformitatem continet hæc acceptio, & retentio, meritóque ſuperior eſt inuitus. Quod à fortiori procederet, ſi res accepta pretioſa ſit, neque ad communem vſum, ſed extraordinarium religioſorum, vel pro infirmis deſtinata eſt Sanch. *d. c.* 21. *n.* 33. Notanter dixi de acceptione, & retentione comeſtibilium ad tuum vſum: nam ſi ea accipias, vt vendens, vel cum externis diſtribuas, non dubito, minorem quantitatem ſufficere ad peccatum mortale conſtituendum, quia in eo vſu vtpote religioni magis nociuo ſuperior inuitus eſt, & ita notauit Leſſ. loquens de famulis, & filiisfamilias, *l.* 2. *de iuſt. c.* 12. *dub.* 8. *n.* 48. Sanch. *d. l.* 7. *ſum. c.* 21. *num.* 11.

3. Si vero quæ ex conuentu accipis non ſint vſu præſentaneo conſumptibilia, qualia ſunt libri, imagines, veſtes, & ſimilia, Diſtinguendum eſt, vel ea accipis, vt occultè retineas, & inſcio ſuperiore vtaris, ne poſſit à te auferre & in eo caſu manifeſtum eſt vſum eſſe mortaliter peccaminoſum, ſi per longum tempus vtaris ſcilicet anni ſiat. Suar. *lib.* 8. *cap.* 12. *n.* 4. & *ſeq.* At ſi non occultè retineas, ſed palam habeas, ita tamen cum aliis rebus ex ſuperioris licentia poſſeſſis immixta, vt vix ſuperior diſtinguere poſſit, nec inuenire. Affirmat Azor. *t.* 1. *inſt. mor. cap.* 12. *q.* 3. *lib.* 12. ſi ſolum ad tempus, & non in perpetuum ea ſic velis retinere, non eſſe peccatum mortale. Verius tamen exiſtimo contrarium, ſi diuturno tempore horum retentio continuetur, quia eſt retentio abſque voluntate ſuperioris ipſo facto ita occulta, vt ſuperior moraliter loquendo ſic retentis vti non poſſit, nec pro libito diſponere. Adde, eſto à principio ex voluntate ſuperioris ea acceperis, ſi poſtea timens ne ea auferat, vis ita celare, vt non poſſit pro libito auferre, proprietarius eris, quia vis poſſidere rem irreuocabiliter, & à ſuperioris voluntate independenter. Sic Suar. *tom.* 3. *de relig. lib.* 8. *cap.* 12. *num.* 4. & 6. Sanch. *lib.* 7. *ſum. c.* 19. *numer.* 57.

4. Quod ſi bona, quæ accipis abſque ſuperioris conſenſu, externorum ſint, ea accipis, vt tibi retineas, & inſcio ſuperiore vtaris, non eſt dubium, eſſe acceptationem mortaliter peccaminoſam, ſi materia grauis ſit. Quod adeo verum eſt, vt etiamſi ſæcularis tibi eam ad vſum concedat, retento apud ſe Domino, adhuc tu illis vtens abſque ſuperioris conſenſu peccas mortaliter, quia voto paupertatis non ſolum priuaris rerum dominio, ſed illorum libero vſu, & à ſuperiore independente, vt benè tradit Azor. *t.* 1. *inſt. mor. lib.* 12. *c.* 12. *q.* 2. Leſſius *lib* 2. *de iuſt. c.* 4. *dub* 5. *n.* 28. Sanch. li. 7. ſum. *c.* 19. *n.* 53. Neque ab hoc peccato proprietatis excuſat, quod ſic donata à ſæcularibus ſint comeſtibilia, quia etiam illorum vſus eſt pretio æſtimabilis, & contra votum paupertatis, ſi abſque conſenſu ſuperioris habeatur: tametſi, vt dixi, quantitas maior in his deſideretur ad peccatum mortale conſtituendum, quam in pecunia, aliiſque materiis. Imo maior expoſtulatur in ſic acceptis, quam in viurpatis à conuentu, quia minus prælatus inuoluntarius eſt. Sanch. lib. 7. ſum. *c.* 19. *n.* 53. & *c.* 21. *à n.* 31. Suar. *t.* 3. *de relig. lib.* 8. *cap.* 11. *n.* 41.

5. Dixi ſi rem accipis, vt tibi retineas, nam ſi eam accipis ſuperiori tradendam, raro poteſt eſſe mortale peccatum. Tum quia ſuperior frequenter conſentit. Tum quia liber eſt ad rem acceptandam, vel repellendam, prout ſibi magis placuerit. At ſi daremus ſuperiorem eſſe inuitum, & quantitatem acceptam eo renuente grauem eſſe, non dubito poſſe per ſe peccatum mortale conſtituere, quia ea acceptio, & traditio in monaſterij vſus actus eſt proprietaris, quia eſt vſus rei tanquam propriæ, & ita tradit Suar. *d. lib.* 8. *c.* 11. *n.* 32.

6. Sed quid ſi pecuniam, vel aliud quidvis à ſæculari accipetes in cuſtodiã, vt opportuna occaſione ex licentia ſuperioris libros emeres, aliiſque tuis neceſſitatibus ſuccurreres? Affirmant Sanch. *lib.* 7. *ſum. c.* 19. *n.* 50. & Suar. *t.* 3. *de relig. li.* 8. *c.* 11 *ſine n.* 45. Laym. *lib.* 4. *tr.* 5. *c.* 7. *q.* 2. ver ſ. *At vero*, te excuſari à vitio proprietatis, eo quod nec dominium nec vſum, neque adminiſtrationem illius pecuniæ acceptas, ſed hæc omnia vis eſſe apud deponentem ſolo officio cuſtodis admiſſo. Quod voto paupertatis non videtur prohibitum, vt ſatis indicat *Nicol.* 3. *in c. exiit*, verſ. *ad maiorem de Verb. ſignific.* vbi loquens de fratribus Minoribus in quorum fauorem ſæculares apud ſyndicum pecunias deponunt, inquit, Patet ex præmiſſis in tali commendatione pecuniæ ipſos fratres non ſolum à receptione pecuniæ, proprietate, dominio, vſu, ac contrectatione qualibet ipſius, & ab ea pecunia penitus eſſe alienos. Idem autem eſt, vt benè notauit Sanch. ſuprà ex D. Bonauent. quòd pecunia apud te, vel apud tertiam perſonam deponatur, ſi nolis illius dominium, vſum, aut adminiſtrationem acceptare ſuperiore inconſulto. Verum etſi aduerſus votum paupertatis hæc diſpoſitio non ſit, ſæpè eſt contra regulas, & religionis conſtitutiones; quippè multum minuit in Deum fiduciam, & non parum derogat paupertatis religioſæ profeſſioni, & ſplendori, ac proinde admittenda non eſt. Aduerte tamen ſupradictam depoſitionem non debere admitti in vim depoſiti, ſed ſolum in vim cuiuſdam familiaris cuſtodiæ, aliàs peccatet religioſus aduerſus paupertatis votum depoſiti contractum celebrando, quia eſto contractus nullus ſit, nullámque obligationem monaſterio imponat, at velle quantum eſt ex ſe eam obligationem ſubire, & iura depoſiti deponenti concedere ſuperiore inconſulto, iniquum eſt.

PVNCTVM XXII.

Qua diſtributione, & diſpenſatione pecuniæ votum paupertatis violetur.

SVMMARIVM.

1 *Diſtributio ſine licentia tacita, vel expreſſa violaret paupertatem.*
2 *Si obtenta licentia ad vnum in aliud expendas abſque alia præſumpta licentia peccas.*
3 *Ex bonis conuentus deſtinatis non licet religioſis priuatis eleemoſynas facere: ex bonis tantum vſui, ſpeciali illorum eſt conſuetudini ſtandum.*
4 *Quid de acceptis à ſecularibus? Sub diſtinctione reſpondetur.*

1. REgula eſt ab omnibus doctoribus recepta eam diſtributionem pecuniæ contra votum eſſe, quæ fieret abſque expreſſa, vel tacita ſuperioris licentia, quia eſt vſus ſatis apertus dominij. Quod non ſolum verum habet in donatione, ſed etiam in mutuo, depoſito, & commodato, vteris enim re tanquam propria. Non enim tibi licet alium pecuniæ vſum habere præter eum, qui à ſuperiore expreſſè, vel tacitè conceſſus eſt. Solum aduerto eum Sanch. li. 7. ſum. *c.* 29. *n.* 65. te ferè ſemper excuſari à mortali mutuando, commodando res ad tuum vſum deſtinatas, ſi ſecurus es de reſtitutione, aut conſeruatione illarum: quia videtur eſſe leuis materia. Ego dicerem, quia eo caſu ſuperior non cenſetur eſſe notabiliter inuitus.

2. Hinc infero, ſi licentiam habeas expendendi pecuniam in libros, v. g. te peccaturum ſi abſque alia licentia præſumpta aliter expendas, quia illa prior licentia limitata erat, neque ad aliam diſpoſitionem extenditur, ac proinde eſt vſus pecuniæ abſque licentia. Medi. *in quodlib. q.* 8. *concl.* Man. Rodr. *q. reg. t.* 3. *q.* 19. *art.* 10. *concl.* 4. Sanch. *lib.* 7 *ſum. c.* 19, *n.* 68, Suar. *t.* 3. *de relig. lib.* 8. *c.* 15. *q.* 8. Quapropter ſi pro iter agendo datæ tibi eſſent pecuniæ, tu vero ſtrictius ſolito viueres, non obinde poteris ex tibi ſubtractis libros emere, eleemoſynas facere, alterive vſui applicare, quia ſolum pro ſuſtentatione, & neceſſitatibus in itinere concurrentibus conceſſæ ſunt. Excipere tamen debes, niſi contrarium conſuetudine religionis receptum ſit. Plures enim religiones ſuis religioſis determinatam quotam pro cibo, & potu, aliiſque neceſſariis deſignant, ea lege, vt nihil amplius teneatur monaſterium eis dare, neque ipſi de reſiduo rationem reddere, ſed ſuo damno, vel incommodo eam expendunt. In his enim religionibus apertum eſt nullum eſſe peccatum reſidua donare, in aliumve vſum pium expendere. Sic. Nau. *com.* 2. *n.* 8. *de Reg.* & *li.* 3. *conſ. tit. de Reg. conſ.* 75. aliàs de ſtatu Mon. *conſ.* 3. *n.* 46. Petr. Nau. lib. 3 de reſtit. *t.* 1. *dub.* 1. *n.* 158 *in* 2. *edit.* Mol. *t.* 2. *de iuſt. diſp.* 276 verſ. *religioſus in conuentu* Sanch. lib. 7. ſum. *c.* 19. *n.* 100. Suar. *t.* 3. *de relig lib.* 8. *c.* 15. *n.* 8. At in ea religione, vt in Societate Ieſu, in qua religioſis nulla quota determinata aſſignatur, ſed quæ fuerint neceſſaria ſingulis religioſis conceduntur, nullatenus poſſunt quæ ſibi ſubtrahunt de ſuſtentatione etiam iter agendo in alios vſus expendere, quia ſolum vſum facti in particulari habent.

3. Secundò infero, ſingulis religioſis licitum non eſſe eleemoſynas

ſynas facere ex bonis communitati deſtinatis, quia non ipſis, ſed ſuperiori competit eorum bonorum adminiſtratio. Ex rebus tamen proprio vſui deſtinatis conſuetudini ſtandum eſt, ex qua colligitur expreſſa, vel tacita ſuperioris voluntas. In omnibus quippè religionibus receptum eſt, religioſos iter agentes, vel extra clauſtra in ſtudiis verſantes aliquas moderatas eleemoſynas facere poſſe, id enim & pietati, & religioni conſonum eſt. Imo & donationes aliquas leues conſanguineis, vel amicis in ſignum gratitudinis beneficij recepti, vel in ſignificationem debitæ amicitiæ, vel ad conciliandam eorum voluntatem in fauorem religionis. Suar. *d. c.* 15. *à n.* 11. Procuratori conuentus ſolum eleemoſynæ ex rebus conuentus permittuntur, quarum fuerit præſcripta conſuetudo illius religionis, & voluntas ſuperioris præſumpta, aliàs non ſe gerer vt prælati adminiſtrator, ſed vt Dominus Azor. *t. 2. inſtit. moral. lib.* 12. *c.* 10. *q.* 3. Sanch. *li. 7. ſum. c.* 19. *n.* 92. *&* 94. Suar. *t.* 3. *de rel. li.* 8. *c.* 15. *n.* 9. Prælatus vero religionis in eleemoſynis, donationibuſve præſtandis ſeruare debet conſuetudinem ſuæ religionis, quia hæc indicant quid poteſtatis habeat, vt bene Suar. *c.* 15. *n.* 10. *&* 11.

4. Sed quid dicendum, ſi non bona conuentus, neque in tui vſum deſtinata, ſed à ſæcularibus accepta tradas conſanguineis, vel amicis eritne hæc traditio, & diſpenſatio contra paupertatem? Diſtinguendum eſt, ſi ea abſolutè accipias non ſolum contra paupertatem, ſed etiam contra iuſtitiam aduerſus religionem, cui illa bona tua acceptatione ſunt incorporata, peccas. At ſi ea nolis accipere, ſed donanti manifeſtes te eius nomine conſanguineis donaturum non videris iuſtitiam, nec paupertatem violare, non iuſtitiam, cum ex Domini voluntate traditio fiat non, paupertatem, quia tu nec donas, nec aliquid tradis conſanguineis, ſed ſæcularis tuo medio donationem præſtat. Sanch. lib. 6. de matr. *diſp.* 4. *n.* 7. *& lib.* 7. *ſum. c.* 19. *n.* 74. Suar. *t. 3. de relig. lib.* 8. *c.* 15. *num.* 16. Quod verum habet, etiamſi ſæcularis non deſignauerit quibus pecunia concedenda ſit, ſed id tuo arbitrio reliquerit, quia ſola perſonarum electio tibi competit quæ non eſt contra paupertatem, non tamen pecuniæ diſtributio, ſic Suar. *d. t.* 3. *de rel. li.* 8. *c.* 15. *n.* 16. At ſi ſæcularis pecuniam tibi concedat, vſum illius non determinans, ſed tuo arbitrio relinquens vt nomine ipſius in vſum quem elegeris, expendas, affirmat Suar. *d. c.* 15. *n.* 16. te peccaturum contra paupertatem ſic pecuniam accipiendo abſque voluntate ſuperioris; quia virtute accipis poteſtatem eam in tui commodum expendendi. Verùm excuſari ab hoc peccato poſſes, ſi nunquam in tui vſum expendas ſuperiore non conſentiente, neque eam voluntatem habeas, cum acceptas. Quia eo caſu comparatione tui ſolum habes eam pecuniam in cuſtodiam abſque poteſtate conuertendi eam in tui commodum. Neque obſtat ſæcularem tradentem tibi pecuniam nomine ſuo diſtribuendam æque in tui, ac in aliorum vſum conceſſiſſe; nam eſto ſæcularis eo modo concedat, tu liber es in acceptatione; ac proinde acceptare potes illam pecuniam ſic in aliorum vſum diſtribuendam abſque ſuperiori conſenſu. In tui vere vſum ex voluntate ſuperioris.

PVNCTVM XXIII.

Quæ licentia ſuperioris excuſet ſubditum à paupertatis tranſgreſſione.

SVMMARIVM.

1 *Licentia voluntaria debet eſſe.*
2 *Debet eſſe iuſta, hoc eſt abſque iniuſtitia.*
3 *Proponitur obiectio, & fit illi ſatis.*
4 *Nulla eſt facultas ad vſus turpes, vanos & ſuperfluos.*
5 *Accipiens ſic pecunias debet reſtituere. Ex accidenti excuſari poteſt.*
6 *Hæc licentia ſufficit, ſi ſit tacita, vel præſumpta.*
7 *Tacita ſufficit, eſto ſuperior adiri poſſit.*
8 *Sufficit etiam præſumpta.*
9 *Sed ferè ſemper in hoc vſu veniale peccatum committitur.*
10 *Qualiter debita licentia ſufficere poſſit.*
11 *Quis ſit ſuperior, qui debet licentiam concedere.*

1. DIcendum eſt, ſolam licentiam voluntariam, & iuſtam, ſiue tacita ſit, ſiue expreſſa te à paupertatis tranſgreſſione excuſare. Quia ea poſita non operaris nomine proprio, ſed alieno ſcilicet ſuperioris, 1. Igitur debet eſſe licentia voluntaria abſque vllo metu, coactione, dolo, vel fraude extorta, quia hæc reddunt actum ſimpliciter inuoluntarium Sanch. *li.* 4. *c.* 19. *n.* 16. Suar. *t.* 3. *de relig. lib.* 8. *c.* 11. *n.* 14. Ad dolum vel fraudem reducitur, ſi ea taceas, quibus declaratis non ſolet licentia concedi, vel ea falsò exprimas, quorum ratione conceditur licentia, alias non concedenda, Suar. & Sanch. *locis alleg.* Secus vero ſi ea taceas, vel falſo exprimas, quibus tacitis, vel expreſſis non ſolet per ſe licentia concedi; tametſi difficilius concedatur. Suar. *d. c.* 11. *numer.* 14.

2. Secundò requiritur licentiam eſſe iuſtam, hoc eſt abſque iniuſtitia conceſſam. Si enim ex prælati voluntate aliena ſurripias, & de ipſis diſponeres non ſolum iniuſtus, ſed ſacrilegus aduerſus paupertatis votum eris. Prælatus enim poteſtatem non habet de alienis rebus inuitis ſuis dominis diſponendi. Ergo nec poteſtatem habet, vt tibi eam diſpoſitionem concedat. Ergo cum de facto concedat, ea conceſſio nulla eſt; neque in ea concedenda vt ſuperiorem & prælatum à Deo conſtitutum ſe gerit. Debet ergo licentia eſſe iuſta, vt vitium paupertatis excuſet; & ita ſuſtinet Nau. *comm.* 2. *de Regularib. n.* 21. Petr Nauarra *lib. 3. de reſtit. c. 1. p. 3. dub. 1. n.* 168. & alij relati à Sanch. lib. 7. ſumm. *c.* 19. *n.* 21.

3. Dices voto paupertatis te obligatum vitare iniuſtitiam, ſed ſolum vitare proprietatem, quæ in eo conſiſtit, ne rebus temporalibus proprio nomine vtaris; at cum aliena ex conſenſu tui ſuperioris ſuſcipis, & de illis diſponis, non proprio, ſed alieno nomine illis vteris. Ergo vitas proprietatem. Ergo non eſt neceſſaria licentia iuſta pro vitanda paupertatis tranſgreſſione. Et confirmo, ſi pro ſuffragio ferendo, vel opere ſeruili in die feſto aliquid ex licentia prælati accipias, & expendas, valida eſt acceptio, & diſtributio. Ergo ſignum eſt validam eſſe licentiam, tametſi iniquè detur. Ergo ad vitandam paupertatem quæcunque licentia ſiue iuſta, ſiue iniuſta ſit ſufficit, & ita ſuſtinet Suar. *t. 3. de rel. li.* 8. *c.* 11. *n.* 15. & alij plures relati à Sanch. *d. c.* 19. *n.* 20.

Sed hæc non vrgent, vt à propoſita, & communi ſententia recedamus. Fateor equidem te voto paupertatis obligatum non eſſe vitare iniuſtitiam, ſed ſolum proprietatem, quam violat alienis vtens, non quia vteris alienis præcisè, ſed quia illis vteris abſque licentia legitima, & iuridica ſuperioris, illa enim licentia, vtpotè iniqua, & iniuſta eſt licentia de facto non de iure, ac proinde te excuſare non poteſt. Ad confirmationem dico, dupliciter concedi tibi poſſe licentiam ad recipiendum pretium ob turpem actionem. Primò abſolutè, & antecedenter ad ipſum actum turpem. Secundò illo ſuppoſito; ſi abſolutè, & antecedenter ad actum turpem detur licentia nulla eſt quia eſt facultas ad faciendam iniquitatem: nam recipere pretium ſub onere & obligatione faciendi peccatum, iniquitas eſt. At ſi tibi detur licentia ad recipiendum pretium, caſu quo actionem honeſtam præſtiteris, valida eſt talis licentia, quia eſt de actu licito, & à fortiori valet licentia ad ſic acceptum expendendum.

4. Ex hac conditione deducitur non poſſe prælatum tibi concedere facultatem ad bonorum diſtributionem, turpem, vanam, & ſuperfluam; quia prælato vtpote non domino, ſed diſpenſatori, & adminiſtratori bonorum religionis non eſt datum ea diſtribuere in quemcunque vſum, ſed in vſum honeſtum, pium, & religioni congruum. Quapropter ſi de facto prælatus tibi eam concedat facultatem, cum nulla ſit conceſſio, non excuſatis ob illam è proprietate, & ita tenent Nau. & Petr, Nauarr. Sanch. *n. 2. relati.* Adde neque ipſum prælatum eam facultatem ſibi concedere poſſe, quia non poteſt ſibi ampliorem, quam ſubditis vſurpare iuriſdictionem. Deinde iuxta præſcriptum religionis ſibi, & ſubditis licentiam concedit, at non eſt præſumendum religionem velle, vt in actus turpes vanos, & ſuperfluos eius bona abſumantur. Ergo quoad huiuſmodi vſum nulla prælatus gaudet authoritate. Sic Nau. *li.* 3. *conſ. 3. de Reg. conſ. 75. aliàs, de Statu Mon. conſ.* 3. *n.* 42. *& com.* 2. *de Reg. n.* 21. *& com.* 3. *n.* 27. Sanch. li. 7. ſum *c.* 19. *n.* 23.

5. Deinde deducitur, accipientem pecunias à religioſo in vſus turpes, vanos, & ſuperfluos expenſas per ſe obligatum eſſe monaſterio reſtituere; quia ſunt acceptæ ab eo, qui eas dare non poterat, & contra voluntatem religionis, quæ illarum dominus eſt: ſic docent Syluest. *relig.* 6. *q.* 7. Mol. *t.* 1. *de iuſt. diſp.* 140. *verſ. ſi aliquid, & t. 2. diſp.* 276. Man. Rodr. *qq. reg. n. 2. q.* 115. *art.* 2. Petr. Nau. *lib. 3. de reſtit. c. 1. dub. 3. n.* 138. Sanch. lib. 7. ſum. *c.* 19. *n.* 30. Dixi *per ſe*, quia ex accidenti cenſeo frequenter ſic accipientem deobligatum eſſe à reſtitutione, eo quod facta alienatione præſumi poteſt religionem conſentire, ne ſibi reſtituantur ſic accepta. Quod facere poteſt, ne eius, & religioſi honor periclitetur; ſic docet Rebel. *de oblig. iuſt. 2. p. lib. 12. q. 4. ſect. 2. n. 6.* & generaliter accipientem à religioſo habente à ſuperiore facultatem expendendi pecuniam in vſus, qui ſibi placuerint, non eſſe obligatum reſtituere docuerunt Bannes, 2. 2. *q.* 62. *art. 5. dub.* Lud. Lop. *lib. 2. de contract. c.* 40. *verſ. an autem religioſus, & alij viri docti* eo fundamento ducti, quia eſto religio in modo expendendi pecuniam inuita fuerit; non tamen in illius diſtributione, cum licentiam generalem conceſſerit. Sed eſt friuola ratio; ſiquidem modus ille diſtributionis ab illa determinata diſtributione non diſtinguitur; ac proinde cum modus ſit præter voluntatem religionis, & ipſa diſtributio præter eius voluntatem cenſenda eſt, & obligationem per ſe reſtitutionis in accipiente inducit.

6. Tertiò, hæc licentia voluntaria, & iuſta debet eſſe expreſſa, tacita, vel præſumpta. Quocunque enim ex his modis habeatur, ſufficit ad excuſandum proprietatis vitium. Nam eo

Digitized by Google

poſito verum erit te non operari proprio nomine, & à ſuperiore independenter ab eius voluntate, cui tum operationem ſubiicis. Et quidem hanc licentiam tacitam vel præſumptam ſufficere ad excludendam proprietatem, quando ſuperior commodè adiri non poteſt, & vrget occaſio accipiendi, retinendi, vel expendendi, certum eſt ex benigna interpretatione voti paupertatis, quòd præſumi non debet extenſum fuiſſe ad expreſſam licentiam moraliter impoſſibilem. Sic Suar. *to.3. de relig. lib.8.c.11. n.3.*

7. Deinde exiſtimo certum, etiamſi ſuperior adiri poſſit, licentiam tacitam ſufficientem eſſe. Illam voco tacitam licentiam, quæ virtute in alia expreſſa continetur, vt ſi ſuperior tibi concedat licentiam peregrinandi, nec prohibeat aliquid recipere, & recepta expendere, eo ipſo cenſetur conceſſiſſe, teſte Suar. *t.3. de rel. li.8.c.11.n.7.* Item ſi conſuetudine introductum ſit, te poſſe aliqua recipere, retinere, vel expendere, & ſuperior conſuetudinem non reuocet, cum poſſit, ea omnia cenſetur approbare, Sic Suar. *d.t.3. lib.8. c.11.n.7.* Sanch. *li.7.ſum. c.19.n.7.* At idem eſt, ſi ſuperiore conſcio, nec prohibente, cum facilè poſſet, aliquid recipias, retineas, aut expendas, quia in ea diſſimulatione virtute continetur quædam approbatiua voluntas, *c. error. c. conſentire, 83. diſt.* Secus eſſet, ſi difficulter impedire poſſet; eo quod timet domum eſſe perturbandam tuis querelis; quia eo caſu ea diſſimulatio non eſt licentiæ conceſſio, ſed facti permiſſio, quæ te non excuſat. Sic Nau. *conſ.2. de Regul. n.22.* Mendoza *in ſuis quodlibet, q.8. concl.7.* Man. Rodriq. *q. regul. t.3. q.29. art.11.* Sanch. lib.7. ſum. *c.19.* Suar. *dicto cap.11. n. 8.*

8. Difficultas ſolum eſt de licentia præſumpta, quando ſcilicet præſumis ſuperiorem daturum fore licentiam, ſi ab eo peteres, & tu præ verecundia, aliovè humano reſpectu petere omittis: an eo caſu à proprietate excuſeris? Videris non excuſatus, quia licentia futura ſuperioris, cùm de facto non ſit, non poteſt efficere, vt nomine illius diſpoſitio præſtetur. Cæterum communis ſententia docet ſupradictam licentiam præſumptam ſufficientem eſſe ad vitandam proprietatem. Quia ad hunc effectum ſufficit, quod voluntati ſuperioris ſaltem futuræ nixus opereris. Si enim ad vitandum furtum, ea præſumptio de voluntate domini ſufficit, vt conſtat ex *l. inter omnes, §. rectè, ff. de furtis*, à fortiori ſufficit ad vitandam proprietatem. Neque credendum eſt vouentes paupertatem ſtrictius ſe obligare voluiſſe. Atque ita ſuſtinet Nau. *com. 2. de Reg. n.20.* Petr. Nau. *lib.3. de reſt. c.1. p.3. dub.1. n.160.* Val. 2.2. *diſp.10. q.4. pun.3. poſt initium*, Azor. *t.1. inſt. mor. lib.12. cap.12. q. 2. 3. & 4.* Sanch. *lib.7 ſum. c.19. n.4.* Suar. *t.3. de relig. lib.8. c.11. n.4.* Qualis autem cognitio huius voluntatis futuræ deſideretur, an certa, an ſufficiat probabilis? Variant Doct. Plures affirmant certam requiri: aliàs erit periculum operandi abſque vlla licentia, & contra domini voluntatem: ſic Mol. *t.2. de iuſt. diſp. 276. circ fin.* Petr. Led. *2. t. ſum. tr.8. c.21. diffic.7.* Verius tamen eſt probabilem cognitionem ſufficere, quia ſic operans moraliter certus eſt de voluntate ſuperioris, neque periculo morali operandi ſine licentia exponitur tametſi phyſico exponatur. Sic. Nau. *com.2. de Reg. n.20. & 17. ſum. c.17. n.5.* Leſſius *lib. 2. de iuſt. c.2. dub.8. n.49. & c 41. dub.9. n.80.* Mendoza in quolib. *q.8 concl.8.* Sanch. plures referens, lib.7. ſum. *c.19. num.13. in fine*, Suar. t.3. de rel. *lib.8. c.11. n.11.*

9. Aduerto tamen in hac receptione, & bonorum diſpoſitione ferè ſemper peccatum veniale committi; eo quod ſuperior cum commodè adiri poteſt, ægrè ferat hanc clandeſtinam, & furtiuam receptionem, & diſpoſitionem, vtporè obſeruantiæ religioſæ, & paupertatis puritati ſatis aduerſam. Sed quia hæc contradictio ſolum eſt de modo clandeſtino, & furtiuo non de ipſa receptione, & diſpoſitione, culpam venialem non excedit. Sic Nau. Suar. Sanch. *n præcedenti relati.*

10. Rurſus aliqui dicunt ad vitandam proprietatem non requiri licentiam, expreſſam, tacitam vel præſumptam: ſed ſufficere debitam: ſic docuit Mend. *in quodlib. q. 9. in fin.* Et mouetur, quia voto paupertatis non te obligaſti ad paupertatem irrationabilem. Sed in hac re in primis dicendum eſt licentiã præſumi poſſe, quoties eſt debita, quia ſemper præſumi poteſt ſuperiorem operaturum ſecundùm regulas rectæ rationis. Quare prædicta quæſtio ſolum locum obtinet, cum ſuperior eſt expreſsè negat licentiã, quam debebat cõcedere, quod non facilè præſumendũ de ſuperiore, qui plurib. rationibus moueri poteſt ſubdito occultis, quæ negatam licẽtiam honeſtent. Cõceſſo tamen gratis ſuperiorem imprudenter, & præter religionis morem licentiam tibi negare, non obinde infertur te poſſe aduerſus paupertatis votum procedere ſicuti non infertur voto caſtitatis obſtrictum ducere vxorem poſſe diſpenſatione non obtenta, tametſi imprudenter, & præter conſuetum diſpẽſatio negetur. Dicendum igitur eſt dupliciter licentiam debeberi poſſe, vel ex debito ſe tenente ex parte prælati tantum, vel ex debito ſe tenente ex parte ſubditi. Si debita ſit licentia ex parte prælati tantum & negetur; non excuſaris à voti trãſgreſſione. At ſi licentia tibi ſit debita; eo quod à religione ius habeas, vt tibi concedatur; credo eſſe ſufficientem, ne votum violes, quia eſto ſuperior licentiam neget, à religione iure ipſo conceditur. Quapropter ſi prælatus tibi non ſuppeditaret neceſſaria ad victum, & veſtitum iuxta morem receptum religionis, ſi inſuper negaret facultatem ab externis accipiendi, illa negatio nullius conſiderationis eſſet vtpote iniqua, & contra ius à religione tibi conceſſum. Aliàs prælatus poſſet te obligare ad paupertatem ſtrictiorem promiſſa.

11. Tandem requiritur, vt licentia à vero ſuperiore, vel ſic communiter reputato procedat. Si autem plures ſuperior ſubordinatos habeas, non eſt opus, vt ab omnib. licentiã obtineas ſufficit ab aliquo illorum, cuius poteſtas à ſuperiore illius reſtricta non ſit, ſolũ eſt dubium de monialibus: an Abbatiſſa ſit verè illarũ ſuperior potens eis concedere facultatẽ accipiendi, retinendi, & diſtribuendi? Et dicendum eſt poſſe; quia verè habet adminiſtrationẽ bonorũ cõuẽtus, ipſique obedientia promittitur, atq; ita docet Lud. Lop. *1. p. inſtr. conſcient. c.155. circ. fin.* & *li.2. de contr. c.48. verſ.3. dicimus.* Cordub. *ſum. q.54. duo. vlt.* Greg Lop. *l.14. verb. propr. t.7. p.1.* Laym. *lib.4. tr.5. c. 7. n.15.* & alij, quos refert, & ſeq. Sanch. lib.7. ſum. *c.19. n.44.*

PVNCTVM XXIV.

Quæ pœnæ impoſitæ ſint violantibus paupertatem?

SVMMARIVM.

1 *Tres ſunt: Prima, ne in loco ſacro ſepeliatur.*
2 *Secunda: Expulſio à conuentu, vel in eo reclusio.*
3 *Tertia: priuatio vocis actiuæ, & paſſiuæ.*
4 *Indigent hæ pœnæ iudicis ſententia, & ſolum pro retentione ſunt ſtatutæ.*

1. IVre canonico tres tantum pœnæ reperiuntur ſtatutę. Prima, ne in loco ſacro, ſed in ſterquilinio cum ſua pecunia ſepeliatur religioſus, qui fuerit conuictus deceſſiſſe retinendo proprium: habetur, *c. Monachi, &c. cum ad monaſterium, de ſtatu Monach.* Quod ſi in loco ſacro ſepultus fuerit, extrahi debet, ſi abſque ſcandalo fieri poſſit. *c. ſuper quodam eodem tit.* Et licet ſpectato iuris rigore, & exemplo D. Gregorij *lib.4. Dialog. c.55.* tota pecunia ſimul cum proprietario eſſet ſepelienda, at ex benignitate quælibet pars ſufficit arbitrio iudicis; quia per eam ſatis abundè proprietarij perditio ſignificatur, reliquis in vſus vtiles reſeruatis. Sic Abb. *d. c. cum ad monaſt. n.15.* Io. Andr. *n.4.* Greg. Lop. *l.14. n.3. t.0.7. p. art. 1.* Sanch. *lib.7. ſum. c.20. n.11.* Laym. *lib.4. ſum. tr. 5. c.7. n.22.*

2. Secunda pœna eſt expulſio à conuentu *d. c. cum ad monaſterium.* At hæc pœna correcta eſt, *c. fin. de Regul.* ne religioſis daretur occaſio vagandi, ſed loco illius in carcerem detruduntur, & ibi pro qualitate culpæ plecti debent. Abbas *d. cap. cum ad monaſterium n.13.* Sanch. & Laym. *ſupra.*

3. Tertia pœna eſt, vt priuetur proprietarius voce actiua, & paſſiua per biennium, aliiſque pœnis puniatur iuxta religionis conſtitutiones. Sic ſtatutum eſt à Trid. *ſeſſ.25. c.2. de Reg.*

4. Aduerte has pœnas non incurri ante iudicis ſententiam, quod de priuatione Eccleſiaſticæ ſepulturæ, & recluſione in carcerem dubium eſſe non poteſt. De priuatione vocis actiuæ, & paſſiuæ ſatis indicant illa verba *deprehenſus conuictuſque fuerit*, quæ actionem iudicis ſonant, atque ita notauit Sanch. *lib.7. ſum. c. 20. n. 14.* Secundò aduerte non cuicunque vitio proprietatis has pœnas eſſe ſtatutas, ſed ſolum retentioni. Nam eſto acciperes abſq; licentia, vel acceptũ expenderes, ſi tamen conuictus nõ fueris retinere, ſupradictæ pœnæ locum non habẽt, Sanc. *d. c.20. n.13.* & Laym. li.4. ſum. *tr.5. c.7. in fin.*

DISPVTATIO IV.

De voto religioſæ obedientiæ.

AN religioſa obedientia contineat vltra votum, promiſſionem obediendi prælatis religionis, & traditionem in eorum poteſtatem, & quod peccatum ſit illius tranſgreſſio?

PVNCTVM I.

1 *Religioſa obedientia continet votum formaliter, & acceſſoriè promiſſionem. & traditionem prælato factam.*
2 *In violatione obedientiæ plures malitiæ continentur.*
3 *Expenditur, quæ malitiæ contineantur.*
4 *Tranſgreſſio regulæ quas contineat malitias.*

1. BReuiter reſpondeo, religioſam obedientiam in ſua formali ratione votũ Deo factum obediendi prælatis cõtinere, habere tamen ſibi adiunctam humanam promiſſionẽ & traditionem. Priorẽ partẽ ſic probo. Nã cũ votũ ſit promiſſio facta Deo, & non homini, votũ obedientiæ continere ſolũ debet in ſua formali ratione promiſſionẽ Deo factam obediendi homini, quod abſque vlla promiſſione, vel traditione ipſi homini facta ſtare optimè poteſt, ſicuti ſtat votum dandi eleemoſynam

Digitized by Google

moſynam Petro, quin Petro promiſſio dirigatur, 2. concluſionis pars conſtat ex religioſo ſtatu, qui eſt perfecta quædam abnegatio ſui (vt paſſim patres docent) ob cuius cauſam (iure ſic diſponēte) te propria libert. & dominio ſpolias, & in prælatum religionis, transfers, eique te totum tradis regendum, & gubernandum efficacius quam ſeruus traditus eſt domino, & filius patri. In hac traditione virtute continetur promiſſio exequendi ſuperioris præcepta, ſi quidem ad hunc finem te tradis; aliter enim regi aut gubernari non potes. Sed ne hæc traditio, & promiſſio humana tantum ſit, voto religioſæ obedientiæ ſuperaddito ſacratur. Quo præſtito factum eſt gratiſſimum Deo ſacrificium, & holocauſtum, vt latiùs proſequitur Suar. 3. *tom. lib.* 10. *c.* 5. *per totum*, præcipuè à n. 4.

2. Verum ex hac explicatione conuinci videtur violationem obedientiæ religioſæ plures malitias ſpecie diſtinctas continere; continet enim malitiam ſacrilegij aduerſus votum, & promiſſionem Deo factam. Et inſuper malitiam iniuſtitiæ aduerſus prælatum, ſeu religionem; cui eſt promiſſione, & traditione religioſi ius acquiſitum. Et præterea continet malitiam aduerſus illam virtutem, circa quam verſatur actus imperatus, vt ſi præceptum ſit de ieiunio continebit malitiam intemperantiæ, ſi fuerit de Miſſa audienda, oratione fundenda, continebit malitiam irreligionis; ſuperior enim ob iuriſdictionem, quam à Pontifice obtinet, poteſtatem habet, rem præceptam conſtituendi in ſpecie neceſſaria virtutis, quæ aliàs conſtituta non erat. Deinde inobedientia continet malitiam aduerſus obedientiæ virtutem. At durum videtur in vno actu tot malitiæ ſpecies multiplicari. Ergo dicendum eſt, in religioſa obedientia ſolum adeſſe votum, ſeu promiſſionem Deo factam excluſa promiſſione, & traditione humana, aliâve ſuperioris iuriſdictione.

3. Nihilominus à propoſita doctrina recedendum non eſt. Concedo enim te violantem ſuperioris præceptum peccare aduerſus religionem ob tranſgreſſionem voti, & aduerſus iuſtitiam ob ius religioni per traditionē acquiſitum; imò & aduerſus veracitatem & fidelitatem debitam ob promiſſionē in ipſa traditione incluſam. Neque eſt inconueniens, vnicū actum duplicem, vel triplicem malitiam continere, ſi plura iura violet, vt patet in famulo, vel ſeruo obligato ex iuſtitia ſui domini mandata exequi, qui ſi votum eliciat ea mandata exequendi, dupliciter, vel tripliciter peccabit tranſgrediens domini mandatum aduerſus iuſtitiam, fidelitatem, & religionem; atque ita tradit Suar. *t.* 3. *de rel. lib.* 10. *c.* 6. *n.* 4. At aduerſus eam virtutem, circa quam actus imperatus verſatur, non ſemper es cenſendus peccare, ſed ſolum quando ſuperior tibi præciperet vtens iuriſdictione Eccleſiaſtica à Pont. conceſſa, quod non eſt præſumendum, niſi clarè exprimat, ſcilicet imperando ſub pœna excommunicationis, vel ſtatuendo legem. Nam cum poſſit ob obedientiam ſibi debitam ex voto præceptum imponere; credendum eſt abſolutè præcipientem eam ſolum exigere. Sic docet Sanch. *lib.* 4. *ſum. c.* 111. *n.* 25. Suar. *tom.* 3. *de rel. lib.* 10. *c.* 6. *n.* 6. Laym. *lib.* 4. *tr. 4.* 7. *n.* 6. Quando verò ſub pœna excommunicationis, vel alterius cenſuræ præcipit, credo iuriſdictione Eccleſiaſtica vti non ſolum in cenſuræ impoſitione, de quo non eſt dubium, ſed etiam in ipſius præcepti impoſitione, ob cuius tranſgreſſionem cenſuram fert. Et idem eſt quoties imperat ſtatuendo legem; quia legem nullus ferre poteſt, niſi iuriſdictionem habeat. Et in his caſibus violans legem, vel præceptum vltra prædictas malitias ſacrilegij, & iniuſtitiæ, peccat aduerſus illam virtutem, cuius rectitudinem per actum imperatum procurabat ſuperior obtinere.

4. Hinc deducit Sanch. *lib.* 4. *ſum. c.* 11. *n.* 25. cum Vaſq. 1. 2. *diſp.* 162. *num.* 16. ſi tranſgrediaris regulam aliquam, ſeu conſtitutionem obligantem ſub mortali, eſſe duplicis malitiæ reum, ſcilicet aduerſus votum, & aduerſus illam virtutem, circa quam actus imperatus verſatur; quia regula eſt quædam lex. Sed diſtinguendum exiſtimo, ſi id quod à regula imperatur, aliàs lege Eccleſiaſtica, vel diuina præcipitur, credendum eſt regulam legem propriè non eſſe, ſed admonitionem, & excitationem obligationis impoſitæ: tradit Sanch. *lib.* 6. *moral. c.* 4. *n.* 6. Layman. *lib.* 4. *tr.* 5. *c.* 7. *n.* 6. At ſi regula præcipit, quæ aliàs ſub præcepto non ſunt, adhuc eſt diſtinguendum; ſi abſolutè præcipiat, erit lex rigoroſè ſumpta, & conſtituet tranſgreſſionem in duplici illa ſpecie malitiæ: at ſi præcipiat addens in virtute obedientiæ, exiſtimo conſtitutionem legem non eſſe obligantem ex iuriſdictione Eccleſiaſtica, ſed ex voto, & ob honeſtatem diuini cultus, ſolamque malitiam irreligionis, & iniuſtitiæ continere. Illa enim verba ex virtute obedientiæ, clarè denotant obligationem ex voto poſtulari, & non aliam imponi. Quod ſi demus regulam, vel præceptum ſuperioris titulo iuriſdictionis Eccleſiaſticæ obligare, non caret probabilitate ceſſare eo caſu obligationem voti, & traditionis religioſæ: quia non eſt credendum, etſi fieri poſſit, ſuperiorem velle duplici poteſtate & obligatione vti in ſuo mandato, ſcilicet poteſtate iuriſdictionis, & voti, cum æquum non ſit abſque graui cauſa occaſionem præbere tot malitias multiplicandi. Suar. *t.* 3. *de rel. lib.* 10. *c.* 6. *n.* 6.

PVNCTVM II.

Cui prælato ex voto obedientiæ parere religioſi debent, & qualiter ipſe debeat præcipere.

SVMMARIVM.

1 *Omnibus ſuperioribus debet religioſus parere.*
2 *Abbatiſſam non poſſe ſuis monialibus in virtute obedientiæ præcipere docet Sanch. Probabilius eſt oppoſitum.*
3 *Poteſt præcipere Abbatiſſa eo fine, vt ſaluti ſubditarum conſulat.*
4 *Pontifex vt ſupremus prælatus poteſt obligare quoſlibet religioſos.*
5 *Epiſcopus præcipere poteſt monialibus ſibi ſubiectis; non tamen religioſis exemptis, niſi in aliquibus caſibus, & qui hi ſint.*
6 *In religioſos non exemptos communis ſententia defendit Epiſcopum non poſſe præcipere quæ pertinent ad diſciplinam regularem, ſed tantum ad Eccleſiaſticam. Probabilius eſt oppoſitum.*
7 *Qualiter dicti prælati præcipere debent, vt teneantur ex voto obedientiæ ſubditi.*

1. NOn eſt dubium te obligatum eſſe parere prælatis tuæ religionis, ſcil. Prouinciali, Generali, & Præpoſito locali, ſeu Rectori conuentus, quia hi verè ſuperiores ſunt, quibus te obediendo ſubdidiſti. Seruare tamen debes ordinem inter illos, vt Generalis Prouinciali, & Prouincialis Rectori præferatur: quia inferioris iuriſdictio non ſe poteſt extendere aduerſus ſuperioris iuriſdictionem, nec contrarium illius præcipere, eſſet enim iniquum præceptum, atque adeò non ſeruandum. Sic Suar. *t.* 3. *de rel. lib.* 10. *c.* 11. *n.* 6. *& ſeqq.* Horum tamen iuriſdictio ordinaria eſt, ac proinde delegari poteſt. Non tamen cenſetur delegata officialibus domus v. g. vicario chori, conuentus, Eccleſiæ vel etiam in actibus ad ſuum officium pertinentibus vt latius tradit Suar. *d. c.* 11. *n.* 18. *&* 19.

2. Solum de triplici ſuperiore eſt difficultas. An ex voto obedientiæ ſuis ſubditis imperare poſſint, nempe de Abbatiſſa in moniales. De Epiſcopo in religioſos non exemptos, & de ſummo Pontifice in omnes religioſos. Et quidem Abbatiſſam in virtute obedientiæ non poſſe ſuis monialibus imperare, docuit Victoria *de poteſt. Eccl. q.* 2. *n.* 4. quem ſequitur Sanch. lib. 6. ſum. *c.* 1. 21. quia Abbatiſſa, (iure Eccleſiaſtico ſaltem) incapax eſt iuriſdictionis ſpiritualis, at ad imperandum ex virtute obedientiæ iuriſdictio ſpiritualis videtur requiri; quippe ille modus imperandi finem ſpiritualem reſpicit. Cæterum dicendum eſt Abbatiſſam ſuis monialibus præcipere poſſe quidquid expediens eſſe iudicauerit ad rectum ſui monaſterij temporalem, ſeu politicam gubernationem. Nam cum ab ipſa religione conſtituta ſit monaſterij gubernatrix, & hanc gubernationem non poſſit conuenienter præſtare abſque iuriſdictione, ea de cauſa ad hæc imperanda illi iuriſdictio conceſſa eſt. Vnde poteſt prohibere monialibus ne cum externis loquantur, ne litteras accipiant, vel ſcribant, ne ad hortos exeant, & alia ſimilia, quæ rectæ gubernationi domeſticæ, & bono nomini conuentus congruunt. Sic Sotus *in* 4. *diſt.* 20. *q.* 1. *art.* 4. verſ. *hinc fit.* Bart. de Led. ſum. *Sacram. vbi de clauſ. difficul.* 4. *dub. vlt.* Sanch. aliis relatis, lib. 6. ſum. *c.* 1. *n.* 17. Deinde poteſt de defectibus monialium commune bonum impedientibus inquirere, & delinquentes punire; quia hæc poteſtas ad politicam gubernationem pertinet, quod ſolum vi voti abſque traditione dominij fieri non poterat, vt rectè notauit Vaſquez 1. 2. *t.* 2. *diſp.* 166. *c.* 4. Sanc. li. 5. ſum. *c.* 1. *n.* 20. *& li.* 6. *c.* 1. *n.* 27. Hoc poſito certiſſimum eſt, Abbatiſſam obligare poſſe moniales ſub virtute voti ad exequenda, quæ aliàs ex iuriſdict. temporali, & politica præcipere poteſt. Si enim Rector alicuius vniuerſitatis, vel collegij ſcholaribus præcipere poteſt ſub pœna præſtiti iuramenti, quæ ſibi viſa fuerint rectæ vniuerſitatis gubernationi conuenire; à fortiori Abbatiſſa poterit monialibus ſub pœna præſtiti voti præcipere quæ ad rectam domus gubernationem conducunt, cum votum illud fuerit emiſſum de obediendo Abbatiſſæ ſaltem in iis, in quibus ipſa habet iuriſdictionem, & ita tenet Sanch. lib. 6. ſum. *c.* 1. *n.* 22.

3. Deinde probabilius exiſtimo Abbatiſſam ex vi voti non ſolum præcipere poſſe ſupradicta, quatenus rectæ domus gubernationi congruunt, ſed quatenus congruunt ſpirituali cuiuſcunque profectui, atque adeò præcipere poſſe omnia illa, quæ iuxta regulas, & conſtitutiones obſeruare moniales tenentur. Qui negari non poteſt, te poſſe voto ſimplici obligari fœminæ, vel laico obedire in iis, quæ ipſi iudicauerint ad tuū ſpiritualem profectum conuenire, tametſi ex hoc voto nullā ſpiritualem iuriſdictionem obtineant. Quæ enim in hac obligat. eſt repugnātia, aut indecētia? Similiter ergo poſſūt moniales vouere obedire Abbatiſſæ in iis quę cōuenientia fuerint iuxta cōſtitutiones religionis earū ſpirituali profectui. Ergo cre-

dendum, eſt ea intentione votum emiſſum eſſe; cum id ſit religioni congruentius. Adde, ſi Abbatiſſa ſolum præcipere poteſt ex voto, quæ rectæ domus gubernationi conducunt, & in ordine ad hunc finem; efficitur ſanè moniales, quibus præcipit, ne abſque eius licentia litteras mittant, vel recipiant, neve cum externis colloquantur, non peccaturas mortaliter, ſi occultè, & abſque vlla domus perturbat. opinioniſve diminutione hæc præſtent, quia ceſſat finis, ob quem præceptum impoſitum eſt. Inſuper efficitur non peccaturas mortaliter, quibus imperatum eſſet Miſſam aliquo die feriali audire taliáve opera pietatis exercere, ſicuti communiter dicitur de ſcholaſticis quibus Rector collegij ſub pœna præſtiti iuramenti aliquot ſingularibus diebus præcipit Miſſæ auditionem, quam ſi omittant, non cenſentur mortaliter peccare. At durum eſt hæc omnia admittere; cum ex illis diſciplina religioſa, & obſeruantia regularis non parùm labefactetur. Ergo dicendum eſt, per ſe Abbatiſſam ex voto præcipere poſſe monialibus quæ eo titulo prælat. localis poteſt ſuis ſubditis, & ita tenet Suar. *tom.3.de rel.lib.*10. *c.*11.*in fine n.*10. tametſi contrar. doceat Sanch. *aliis relat.lib.6.cap.*1 *n.*19.

4. De ſummo Pont. ferè omnes Doct. cenſent poteſtatem habere obligandi quoſlibet religioſos ad obſeruantiam regularem, non ſolum ex iuriſdictione ſibi à Chriſto conceſſa, ſed etiam ex obedientiæ voto, quod ipſi cenſendum eſt emitti, tanquam ſupremo omnium religionum generali; nam cum ipſe omnium prælatorum caput ſit, ab eóque eorum iuriſdictio dependeat, conueniens erit, vt obligatio illis ex voto acquiſita efficacius ei acquireretur. Deinde cum Ipſe religiones approbauerit, credendum eſt ſub ea conditione approbaſſe, vt ipſe ſupremus illius religionis prælatus exiſteret, atque ita tenent Sotus, *lib.7. de iuſtit. p.3. artic.* 1. Nauarr. *ſum. cap.*12. *num.* 76. Suar. *tom.3. de relig. lib.*10. *cap.*11. *n.*15. Sanch. *lib.6.ſum.cap.*1.*num.*8 Layman.*lib.*4.*ſum.tract.*5.*cap* 8. *numer.* 3.

5. Reſtat dicendum de Epiſcopo, de quo duo certa ſunt. Primum: Monialibus ſibi ſubiectis poſſe in virtute obedientiæ præcipere; quia eſt earum ſuperior, inſtar alij prælati regulares. Sanch. *lib.6. ſum.c.*1.*n.*11. Secundum: In religioſos exemptos, (quales ſunt fere omnes alij religioſi) non habere ex vi voti poteſtatem præcipiendi; quia abſolutè non eſt eorum ſuperior quoad regularem obſeruantiam, tametſi in aliquibus actionibus ad diſciplinam Eccleſ. pertinentibus eos ſubiectos habeat, videlicet in librorum impreſſione, in audiendarum confeſſionum, officiique prædicandi licentia, in obſeruat. feſtorum, & cenſurarum, in aſſiſtentia ad publicas proceſſiones, in componendis controuerſiis de præcedentia locorum, in punitione religioſi publicè delinquentis, in explorat. voluntatis puellæ profeſſuræ. Quos tamen religioſos, ſi priuilegium habeant à ſede Apoſtolica, ne poſſint excommunicari, ſuſpendi, aut interdici (quale habent omnes Mendicantes, vt conſtat ex eorum compendio, verbo *exemptio*, *num.* 9. 23. & 24. Et Societas IESV ex bulla Pauli III. *edita anno* 1549. & omnes alij religioſi, qui in mendicantium priuilegiis communicant) nequit Epiſc. ad hæc obſeruanda cenſuris Eccleſ. cogere, niſi in caſibus à Trid. expreſſis, videlicet cum abſque licentia celebrant in oratorio priuato, & horis non debitis, ſuperſtitionéſve in celebrat. admittunt, vti dicitur, *ſeſſ.* 22. *decreto de vitandis, & obſeruandis in celebr. Miſſæ*, vel quando clauſuram monialium tentant impedire *ſeſſ.*25. *c.*5. *de Reg.* vel cum nolunt bona nouitiis reſipiſcentibus reſtituere, *ead. ſeſſ. cap.*16. In aliis verò caſibus depoſitione, detruſione in arctius monaſt. aliiſve pœnis arbitriis procedere debet, vt rectè dixit Gl. Hoſt. Io. Andr. & alij *in c.*1. *de priu. in* 6. & pluribus firmat Sanch. *lib.*7. de matr.*diſp.*33.*n.*23. Aug. Barb.3.*p. de poteſt. Epiſ. all.*78. *n.*25.

6. Dubia quæſtio eſt de Epiſc. comparat. religioſorum non exemptorum (ſi qui vltra moniales ſint) habeat ne poteſtatem ex vi voti eos compellendi ad obſeruantiam regularem. Communis ſententia negat, ſolumque admittit compulſionem in pertinentibus ad diſciplinam Eccleſiaſt. in qua Epiſcopus præferendus eſt prælato regulari, ſecus in obſeruandis religionis ſtatutis, ſic tenet Sanch. aliis relatis, lib.6. ſum. *c.*1. *n.* 13. Laym. lib.4. ſum. *tr.*5. *cap.*8. *num.*2. Et videtur eſſe D. Th.*in* 2.*diſt.* 44. *in expoſit. litt. ad* 3. Cæterum verius cenſeo poſſe Epiſcopum religioſos non exemptos ad obſeruantiã regularem cogere non ſolum ex poteſtate iuriſdictionis; ſed etiam ex poteſtate dominatiua orta ex voto obedientiæ, & traditione religioſorum ſibi facta. Moueor primò quia ſi hi religioſi non eſſent obligati Epiſcopo obedire, ſed ſuo regulari prælato in pertinentibus ad regularem obſeruantiam, abſolutè exempti eſſent ab Epiſcopi iuriſdict. quod eſt contra ſuppoſitum. Secundò prælatus regularis horum religioſorum vel habet iuriſdict. in ſuos religioſos immediatè à Papa, vel medio Epiſcopo. Si immediatè à Papa, erit religio exempta, de qua non eſt ſermo: ſi medio Epiſcopo; ergo Epiſcopo, vtpote principaliori prælato, & à quo prælati regularis iuriſdictio dependet, obedientia promittitur. Tertiò, Commune eſt apud Doct. Epiſcopum in ſua diœceſi poſſe, quidquid Pontifex in tota Eccleſia, niſi eius poteſtas à Pontifice limitetur. Sed de Pontifice dixim. ex vi voti poteſtatem habere in totius Eccleſiæ religioſos, vt eos ad obſeruantiam regularem compellat. Ergo idem affirmandum eſt de Epiſcopo in ſua diœceſi, dum non reſtringitur eius poteſtas. Quartò, Rationes, quibus mouetur communis ſententia ad aſſerendum Pontificem eſſe ordinarium paſtorem religioſorum, in eoſque poteſtatem dominatiuam habere, procedunt in Epiſcopo comparat. eorum religioſorum, qui ſua iuriſdict. exempti non ſunt. Ob duplicem enim rationem ea poteſtas dominatiua affirmatur de Pontifice; videlic. quia ad ipſum pertinet religionis approbatio, quam non eſt cenſendum concedere niſi ſub conditione, quod ipſi tanquam ſupremo capiti obedientia promittatur. Deinde quia Eccleſiæ bono maximè neceſſarium eſt, ne religioſi viam perfectionis amplectentes ab ea deflectant; nam eſto non ſit neceſſarium ſtatum relig. aſſumere; at eo aſſumpto neceſſaria eſt ad ſalutem eius obſeruatio. Sed hæ rationes in Epiſcopo procedunt. Nam Epiſcopo competit per ſe religionum approbatio, ſi hæc à Pontifice reſeruata non eſſet. Et præterea ei competit cura, & diligentia, ne ſibi ſubditi deflectant à via ſalutis incepta. Ergo affirmand. eſt ſecluſo priuilegio, & exempt. Epiſc. paſtorem eſſe religioſorum eique obedientiam promitti, atque ita tenet Petr. de Led.2. *t. ſum.tr.*10.*c.*7.*notab.*2. inclinat. Suar. *t.*3. *de rel. lib.* 10. *c.*11. *à n.*15.

7. Tandem inquires qualiter ſupradicti prælati præcipere debeant ſubditis religioſis, vt ipſi ex voto teneantur obedire. Reſpondeo debere præcipere in virtute Sanctæ obedientiæ, vel in nomine Ieſu Chriſti, vel ſub alia formula, quæ ſatis exprimat voluntatem obligandi; vt latius proſequitur Sanch. li.6. ſum.*c.*4 *à num.*67. Vnde in Soc. Ieſu cautum eſt, præcept. ſuperioris nullam oblig. inducere, quantumcunque verbis præceptiuis vtatur, niſi addat in virtute obedientiæ, vel in nomine Ieſu Ch. (atque idem credo ſi adderet in virtute Spir.S.) ſic habetur 6.*p.conſt.c.*5. *in fine.*

PVNCTVM III.

An ex voto obedientiæ teneatis ſub mortali, vel veniali ſeruare omnia contenta in regulis, & conſtitutionibus religionis, & qualiter ad perfectionem tendere debeas.

SVMMARIVM.

1 *Diſtinguuntur variæ regulæ diuerſas obligationes continentes.*
2 *Ex duplici capite obligat regula ad veniale, ex leuitate materiæ, & ex intentione legiſlatoris.*
3 *Regula ad nullam culpam obligant tranſgreſſio non eſt contra votum obedientiæ; imò aliquando carere culpa poteſt, ſi honeſtum finem habeat.*
4 *Tranſgreſſor regulæ debet ſubire pœnam; eſto coram Deo non habeat culpam.*
5 *Proponitur difficultas; an ſit in ſtatu peccati mortalis religioſus conſuetudinem habens violandi regulas non obligantes ſub mortali.*
6 *Per ſe non committit peccatum mortale.*
7 *Benè tamen per accidens.*

1. PRæmitto poſſe in religione dari aliquas conſtitutiones, & regulas obligantes ſub mortali, alias ſub veniali, alias ad nullam culpam. Et hæc diuerſitas ex verbis conſtitutionis, & ex conſuetudine illius religionis deſumenda eſt. Si regula obliget ſub mortali: communis eſt ſententia illius tranſgreſſionem mortalem eſſe contra votum obedientiæ. Si autem ſolum ſub veniali obliget, tranſgreſſio illius venialis erit: quia votum ſit de obedientia prælatis præſtanda, qui non minus ore tenus, quam lege, & conſtitutione religionis præcipiunt, ſic D.Thom.*in* 2.*diſt* 44.*q.*2.*art.*3. Valen.2.2.*diſp.*10.*q.*4.*punct.* 5. Sanch. *lib.7.moral.c.*1.*n.*5 & *cap.*4.*n.*6. Layman. *l.*4.*tract.*5. *cap.*8.*n.*6. & alij apud ipſos.

2. Ex duplici capite poteſt regula ad culpam venialem obligare. Primò ex leuitate materiæ & de hoc capite nulla eſt controuerſia. Secundò ex intentione legiſlatoris. Nam eſto materia capax ſit obligationis grauis, legiſlator ſua voluntate eam obligationem reſtringit. Si enim poterat ab ea materia omnem obligationem ſecludere, quid mirum ſi grauem ſecludat, & leuem relinquat vt latius Suar.*l.*4. *de relig.tract.*8. *lib.*1. *cap.* 2. *n.*4. Votum autem obedientiæ non eſt de exequenda illa materia graui, ſed de exequendo præcepto illius, quod cum ex voluntate legiſlatoris leue ſit, abſolutè votum reſpicit materiam leuem: & ita tradit Suar. *l.*3.*de relig. lib.*10. *cap.*7. *numer.* 11.

3. At ſi regula per ſe ad nullam culpam obligat, vt ſunt regulæ

Digitized by Google

gulæ ordinis Prædicatorum, Minorum, & Societatis Ieſu: illius tranſgreſſio ob votum obedientiæ nullam culpam inducit: quia illud votum non eſt de ſeruanda illa regula, ſed de ſeruandis præceptis religionis ſiue à iure, ſiue ab homine latis. At regulæ, nullam in conſcientia obligationem ad ſui executionem inducentes præcepta non ſunt. Ergo de illis non eſt votum obedientiæ, ſic Suar. *d. cap.7. num.*13. Sanch. *lib.6. cap.4. num.* 11. *&* 12. *iuncto cap.*1. *num.* 2. Quapropter ſi in tranſgreſſione regulæ honeſto aliquo fine ducaris, virtutis actum exercebis, non vitij, quamuis non ita perfectum ac eſſet ſi te regulæ conformares. Vaſq. *l.*2. *tom.* 2. *diſp.*258. *c.*3. *n.*16. Sanch. *lib.6.ſum.cap.4.n.*14. Laym. *lib.4.ſum.tr.c.8. n.7.* Sua. *t.4.de relig. tr.* 8. *lib.*1. *c.5.n.* 12. & eſt ſententia D. Tho. 2. 2. *q.*166. *art.9.* Regulariter autem culpam venialem in tranſgreſſione cuiuſuis regulæ committis, tum quia non recto fine duceris, ſed ex otioſitate, torpore, vel libidine, tum quia occaſionem præbes religioſam diſciplinam labefactandi, tradit D. Thom. Suar. Vaſq. Sanch. & Layman. *locis allegatis.*

4. Verum eſto violans regulas, nullam coram Deo culpam haberes: non obinde excuſaris ſubire pœnam tranſgredientibus impoſitam. Quia hæc pœna quæ propria pœna non eſt, ſed quædam pœnalitas: non ob culpam moralem, ſed regularem imponi poteſt, vt bene dixit Sanch. *d. c.4. n.*13. Laym. *c.8. n* 8. Suar. *t.3. de relig.lib.*20. *cap.7.num.*16. *&* *t.4.de relig. tract.*8. *lib.*1. *cap.* 2. *num.* 6. Neque eſt dubium teſte Suar. *loco allegato*, te à ſuperiore obligari poſſe in conſcientia, & ex vi voti ad pœnam ſuſtinendam; aliàs inefficax eſſet gubernatio, & regula à mero conſilio non diſtingueretur. De facto tamen & ex vi regulæ credo te obligatum non eſſe in conſcientia. Quia de omnibus regulis, & ordinationibus abſque vlla diſtinctione dictum eſt in ordine Prædicatorum & in religione Societatis 6.*p.conſtit.cap.* 5. ad nullam culpam obligari, niſi ſub nomine Ieſu Chriſti; vel in virtute obedientiæ ferantur. At ſubire pœnam ob tranſgreſſionem regulæ eſt quædam regula, & conſtitutio abſolutè lata abſque additione nomini Ieſu Chriſti, vel virtutis obedientiæ. Ergo illius omiſſio per ſe peccatum non eſt, ſic Suar. *tom.* 4. *de rel. tract.*8. *lib.* 1. *capit.* 2. *numer.* 13. Sanch. & Layman. *ſup.*

5. Reſtat ſolum difficultas de religioſo, qui conſuetudinem haberet tranſgrediendi regulas ſub nulla culpa obligantes, vel obligantes ad venialem tantum; an ſit in ſtatu peccati mortalis? Ratio difficultatis eſt; quia conſuetudo eam ſolam culpam inducit, quam inducunt actus, ex quibus coaleſcit; quia ab ipſis non diſtinguitur. At actus, ex quibus ſupradicta conſuetudo coaleſcit, nullam culpam habent, vel tantum habent venialem quia omnes illi ſunt tranſgreſſiones regularum ſub nulla culpa obligantium. Ergo neque conſuetudo. E contra aſſuetus tranſgredi regulas caret propoſito firmo eas ſeruandi; ergo deficit à via perfectionis, quam aſſumptione religioſi ſtatus profeſſus eſt. Ergo eſt in ſtatu peccati mortalis. Deinde hac praua conſuetudine affectus non ſe vult ſubiicere regulæ, ergo illam contemnit, vt contemptus regulæ eſt mortale vt ſentit D. Tho. 2. 2. *q.* 186. *a.*9. & *ibi* Caiet. ergo, &c.

6. Nihilominus exiſtimo per ſe loquendo peccatum mortale non cõmittere religioſum, qui careret intentione ſeruandi regulas ad culpam mortalem non obligantes, illaſque paſſim violaret: imò eſto haberet expreſſam intentionem illas non ſeruandi: ſic latè docuit Suar. *t.4.de rel. tr.*8. *lib.* 1. *c.*4. *à num.* 10. Ratio eſt quia non eſt propoſitum tranſgreſſionis alicuius obligationis ſub mortali, cum omnes regulæ non excedant obligationem venialis culpæ. Neque item in hoc propoſito eſt periculum morale, & proximum tranſgrediendi aliquam regulam obligantem ſub mortali, vt benè Suar. *d.c.*4. *n.*18. ſi quidem compati poteſt cum illius obſeruatione firma. Neque item infertur te hac praua conſuetudine regulas propriè contemnere: aliàs quoties velles aliquam regulam violare, cenſendus eſſes illius contemptor, & peccati mortalis reus, quod falſiſſimum eſt. Requiritur ergo ad contemptum, vt regulam violes tanquam inutilem, friuolam, & nullius conſiderationis, vel eam violes animo determinato ob illius tranſgreſſionem non te pœnæ ſubiiciendi, ſed prælato reſiſtendi. Secluſa ergo hac intentione nec propoſitum violandi regulas, neque illarum violatio contemptus formalis eſt, vt latius dixi *tract.*2. *diſp.*2. *pun.*9. §. 2. Nec denique ex hoc propoſito, prauaque conſuetudine fit religioſum deſiſtere à via perfectionis incepta in neceſſariis, qualia ſunt obſeruatio votorum, & præceptorum religionis, tametſi deficiat in accidentalibus, & leuem obligationem inducentibus. Neque enim ſub graui culpa tenetur his mediis perfectionem procurare dummodo obſeruatione votorum, & præceptorum religionis illum procuret, vt latius proſequitur Sanch. *lib.* 6. *ſum. toto cap.* 5.

7. Dixi per ſe non committere peccatum mortale religioſum ſic paſſim regulas violantem: at per accidens credo ſæpe peccatum mortale committere, niſi efficaciter proponat, & procuret illius prauæ conſuetudinis correctionem: contingit autem hoc peccatum cum religioſus aduertit ex ſuo licentioſo, & irregulari modo operandi graue detrimentum & ſibi, & religioni fieri. Religioni tum in regulari obſeruantia; eo quod inde plures ſumant occaſionem regulas paſſim violandi. Tum in vtilitate, & fructu, quem ex illo religioſo ſpectabat percipere, qui ſuis prauis moribus ſe inutilem reddit: ſibi verò cum credit ſe probabili periculo exponi formalis contemptus, regularum, tranſgreſſionis votorum, aut præceptorum, quod apertum eſt. Vel denique cum timet probabiliter ob eam cauſam à religione eſſe expellendum. Quia expulſio graue damnum eſt, ſeque ad eam vitandam profeſſione obligauit: promiſit enim ſe ita corrigere, & mores componere, vt dignus eſſet in cœtu religioſorum viuere: ſic docet aliis relatis Sanch. lib.6. ſum. *cap.4. à n.*18 *vſque ad* 22. Lay. *li.4. ſum. tr.5. c.8. n.* 9. *q.2. concl.4. & n.13. q. vlt.*

Pvnctvm IV.

An prælatus regularis poſſit ſubditis præcipere quamcunque rem honeſtam, ſiue ſit intra ſiue ſupra regulam.

Svmmarivm.

1 *Proponitur dubitandi ratio.*
2 *Reſoluitur quamcunque rem honeſtam ex voto obedientiæ præcipi non poſſe à prælatis.*
3 *Satisfit rationi dubitandi.*
4 *Quæ in regula continentur tacitè, vel expreſſè, præcipere poteſt.*
5 *Expenduntur caſus frequentiores, qui in regula tacitè continentur.*
6 *Miſſio ad Indos non continetur ſub regula quacunque, benè tamen ſub regula Societatis Ieſu.*
7 *De obligatione cum periculo vitæ, & qualiter imponi poſſit, vbi de curandis infirmis contagio infectis.*
8 *An obligari poſſit ſuſtinere aſperitates regulæ primitiuæ à Pontifice approbatæ? proponitur difficultas.*
9 *Sub diſtinctione fit ſatis.*
10 *Communis ſententia defendit regulam reformatam te obligatum eſſe ſeruare.*
11 *Qualiter hæc communis ſententia vera ſit.*

1. Videtur poſſe prælatus quamlibet rem honeſtam præcipere ſuis ſubditis. Tum quia ſubditi omnem ſuam voluntatem in prælati voluntatem tranſtulerunt. Tum quia profitentur perfectam Chriſti ſequelam, de cuius ratione eſſe videtur, vt omnem ſuam voluntatem penitus abnegent, & ſub ſuperioris nutu conſtituant. Tum denique quia in plurium religionum regulis eſt præſcriptum, vt obediant religioſi prælato in omnibus iis, quæ turpitudinem non apparent continere, vt dicitur in conſtit. Societatis Ieſu 3.*p.c.*1.*n.*23. *&* 6. *p. c.* 1.*n.* 1. Ergo in his religionibus quælibet honeſta præcipi poſſunt cum ſit obedientia ſecundum regulam.

2. Nihilominus dicendum eſt, nequaquam poſſe prælatum religioſis ſibi ſubditis præcipere quæ ſunt abſolutè extra regulam: ſic pluribus firmant Nauarr. *c.*23.*n.*39. *& com.*4. *de Regul.n.*22. Valent. 2.2. *diſp.*7.*q.*3.*p.*2. *fine*, *& diſp* 10 *q.4. pun.3. circa fin.* Gab. Vaſq. 1.2. *diſp.*154.*c.*4.*n.*21. Sanch. lib.6. ſum. *c.* 2. *n.* 15. Suar. *t.*3. *de relig.lib.*10.*c.*8.*n.*6. & eſt Sententia expreſſa D. Bern. li. de præcepto, & diſpenſa. *c.*7. & D. Thom. 2. 2. *q.*104. *art.*5. *ad* 3. *& in* 2. *diſt.*44.*q.*2.*art.*3. Ratio eſt manifeſta: quia ſuperior nequit obligare ſuo præcepto religioſos, niſi ſecundum quod ipſi religioſi ſe illi obediendo tradiderunt; eſt enim hæc ſubiectio voluntaria. At religioſi voto obedientiæ ſolum ſe tradiderunt obediendo in iis, quæ fuerint ſecundum regulam. Ergo hæc ſola præcipere prælatus poterit. Alias ſi quælibet honeſta præcipere poſſet poteſtatem haberet obligandi religioſum ad mutandum ſtatum quod falſum eſt.

3. Ex his ſoluitur ratio dubitandi. Non enim religioſus indiſcriminatim ſuam voluntatem in ſuperioris voluntatem tranſtulit, ſed iuxta regulam, quam profeſſus eſt, neque ſequela Chriſti aliud expoſtulat. Fateor tamen perfectiſſimam Chriſti ſequelam & obedientiam extendi ad obediendum prælato in his omnibus, quæ cum ſtatu perfecto aſſumpto non repugnant: eâque de cauſa triplicem obedientiam D. Thomas diſtinxit ex D. Benedicto *in* 2. *diſtin.* 44. *q.* 2. *art.* 4. indiſcretam, imperfectam, & perfectam. Indiſcretam appellauit, quæ eſt de rebus illicitis: imperfectam, id eſt minus perfectam, quæ terminis regulæ continetur: perfectam verò, quæ nullis arctatur terminis. Hanc igitur obedientiam Societas Ieſu, aliæque religiones conſulunt, non præcipiunt.

4. Igitur ſolum præcipere poteſt ſuperior quæ in regula obligante expreſsè, vel tacitè continentur; quia hæc omnia votum obedientiæ comprehendit. Taciti enim, & expreſſi idem iuris eſt, iuxta *regul. expreſſa* 156. *ff. de regul. iuris*, & *ibi* gloſſa, *& l. cum quid ff. ſi certum petatur.* Illa verò ſub regula tacitè comprehenſa cenſentur, quæ moraliter neceſſaria iudicantur ad ipſius regulæ expreſſæ obſeruationem, ſic docuit D.Thom. *in* 2. *diſt.*44.*q.*2.*art.*3. & *ibi* Duran. *q.*4.*n.*6. Syluest. *verbo relig.*6.*q.*6. Leſſius *lib.*2 *c.*41.*dub.*9.*n.*77. Vaſq.1.2 *diſp.* 154.*c.*4.*n.*20. Sanch.lib.6.ſum.*c.*2.*n.*9. Suar.*t.*3.*de rel lib.*10.*c.*8. *à n.*7.*&* 13. Quod ſi roges quæ iudicentur moraliter neceſſaria ad ſtatus aſſumpti obſeruationem; Reſpondeo non poſſe facilè definiri, & prudentis arbitrio potius quam aliis regulis decidendum eſſe. Præſumptio tamen ſemper pro mandato ſuperioris facienda eſt. Ex his deducitur qualiter religioſi teneantur obedire prælato nouas auſteritates indicenti. Si enim conſtet ſub regula, nec expreſsè, nec virtute eas auſteritates contineri (quod non eſt facilè præſumendum) nullam obediendi obligationem habent. At ſi ſub regula ſaltem virtualiter comprehenduntur, obligationem habent obediendi: ſic relati Doctores.

5. Placet tamen aliquos caſus expendere, ex quibus colligi alij poſſint: an ſub regula comprehendantur? Primo enim comprehenditur ſub obedientia regulæ iuſta punitio ob illius tranſgreſſionem: quia hæc ad communem illius obſeruantiam neceſſaria eſt: aliàs paſſim regulæ violarentur, ſic ferè omnes doct. apud Suar. *tom.*3. *de rel. lib.*10. *cap.*8.*num.*7. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 9. *num.*77. Sanch. *lib.*6. *ſum. cap.*2. *num.*45.

Secundò, ſi ieiunium, reclusio, aliave pœnitentia iudicetur moraliter neceſſaria, ſeu valde conueniens, vt peccati lapſum euites, vota, ſtatutaque religionis exactè obſerues, poterit ſuperior ad eius obſeruantiam te præcepto obligare; quippe hæc ſub regula implicitè continentur: ſic aliis relatis Suar. *num.*8. Leſſius & Sanch. *ſup.* Quod optimè confirmatur ſtatuto Bonif.VIII. *cap. vnic. de ſtatu Regular.* renouato per Trid. *ſeſſ.*25. *cap.*5. *de Regul.* perpetuam clauſuram monialibus, tametſi eam profeſſæ non ſint, indicente: quia ad obſeruantiam caſtitatis promiſſæ iudicata eſt clauſura perpetua moraliter neceſſaria.

Tertiò ſub regula eſt indictio aliquorum ieiuniorum, aliarumve pœnitentiarum ob publicam neceſſitatem. Si enim Epiſcopus ob hanc cauſam hæc præcipere poteſt ſuis ſubditis, cur non prælatus regularis ſuis religioſis, cum in illos non ſolum poteſtatem iuriſdictionis, ſed dominatiuam, & ex voto habeat? præcipuè cum hæc ad rectam illius ſtatus gubernationem conducant, & ita docet Leſſius, & Sanch. *ſuprà*, Layman. *lib.*4.*tract.*5 *cap.*8 *quæſt.*4. *in fine.* Hæc certa; at dubia ſunt, & à doctoribus controuerſa.

6. Primum; an ſub regula comprehendantur miſſio ad Indos, & infideles ad eos conuertendos, vel miſſio ad terram hæreticorum ad eos reducendos? Affirmant aliqui de omnibus religionibus, quarum inſtitutum eſt, non ſolum propriæ, ſed ſaluti proximorum incumbere; quippe ad hunc finem conſequendum valdè neceſſaria eſt hæc miſſio. Prætereà infideles, & hæretici in maiori ſunt neceſſitate conſtituti, quam fideles, & catholici, ergo religioſi obligati ex inſtituto procurare proximorum ſalutem, efficacius obligati ſunt infidelibus, & hæreticis, quam reliquis. Et ita ſupponere, videtur Sotus *lib.*7.*de iuſtit.quæſt.*2.*art.*4.*in fine corp.* Nihilominus dicendum eſt, ex ſolo illo fine generali procurandi proximorum ſalutem non ſatis probari ſub regula illarum religionum contineri miſſionem ad Indos, reliquoſque infideles, & hæreticos; quippe hæc miſſio, horumque conuerſio, etſi Eccleſiæ valde neceſſaria ſit, difficillima eſt, multiſque periculis, tum animæ, tum corporis expoſita, ad quæ ſubeunda nemo eſt præſumendus obligatus ex generali promiſſione procurandi proximorum ſalutem, ſed neceſſario requiritur ſpecialis, & expreſſa obligatio: ſic docuit Cordub. *in expoſit. reg. D Franciſci*, *cap.*10. *&* 12. *quæſt.* 2. Man. Rodr. *quæſt. regul. tom.*3. *quæſt.*19. *art.*7. *&* 2. *tom. ſum. cap.* 9. *num.*5. Ludouic. Lopez 1. *part. inſtruct. cap.*56. verſ. *& an prælati.* Leſſius *lib.*2. *cap.*41. *dub.*9. *num.*77. Sanch. *lib.*6. *ſum. cap.*2. *num.*47. Suar. *tom.*4. *de relig. tract.*10. *lib* 6. *cap.*4. *à num.*22.

Notanter dixi miſſionem ad Indos, & infideles conuertendos, & inter eos habitandam non contineri ſub regula obligante, quia aliter dicendum eſt, ſi in eorum terris aliquis conuentus ordinis eſſet ædificatus, poſſet inquam illius prælatus religioſos illuc mittere, ibidemque ad habitandum compellere, quia non compellet ad habitationem ſuæ profeſſioni alienam, ſed maximè propriam, & debitam, vt conſeruari poſſit, vt benè notauit Suar. *d. lib.*6. *cap.*4.*n.*22. ex Nauarr. *com.*3. *de Regular. num.*22.

Religioſi verò Societatis Ieſu non ſolum qui profeſſi ſint quatuor votorum, ſed omnes alij tametſi ſolis biennij votis aſtricti mitti poſſunt ad Indos, & Sarracenos conuertendos, & inter eos commorandum, etiamſi nulla domus vel collegium Societatis ibi ædificatum ſit; quia finis Societatis cuilibet religioſo propoſitus eſt peragrare omnes mundi partes; vbi ſperatur maius Dei obſequium & proximorum ſalus, eaque de cauſa dicitur 9. *part. conſt. cap.* 3. §.9. Mittere poterit (ſcilicet Generalis Præpoſitus) omnes ſibi ſubditos ſiue profeſſionem emiſerint; ſiue non emiſerint, quos mittendos iudicauerit, ad quaſlibet mundi partes (id eſt, vt in declarationibus ſubiicitur) inter fideles in Indicis, & inter infideles, vbi ſunt aliqui incolæ Chriſtiani, & etiamſi nulli ſint ad quoduis tempus vel definitum, vel indefinitum, ad quamuis actionem ex iis, quibus vti ad proximorum auxilium Societas ſolet, exercendam. Sic docuit Ribadeneyra de Societatis inſtituto, *cap.* 10. Sanch. *lib* 6.*ſumm. cap.* 2. *num.* 47. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 17. Aduertenda tamen ſunt illa verba conſtitutionis *ad quamuis actionem ex iis, quibus vti ad proximorum auxilium Societas ſolet exercendam.* In quibus tacitè declaratur ad alias actiones, quas Societas exercere non ſolet in proximorum auxilium non poſſe Generalem mittere ex obligatione Societatis religioſos. Vnde non poteſt ex vi voti obedientiæ obligare religioſos vt cauſa redimendi captiuos, legationis faciendæ, negotij alicuius tractandi commodum temporale reipublicæ ſpectantis illuc proficiſcantur, vt rectè notauit Suarez *tomo* 4. *de religion. libro* 4. *capite* 12. *numero* 11. *&* 18.

7. Secundò dubitatur de obligatione cum periculo vitæ: an poſſit à ſuperiore imponi; Et quidem ſi ex actione illa periculoſa bonum commune religionis pendet, non dubito à ſuperiore præcipi poſſe: ſi enim princeps ob bonum temporale reipublicæ poteſt ſubditos ſuos ad bellum, & nauigationem periculoſam obligare, cur non poterit prælatus regularis ſibi ſubditis ob bonum totius ſuæ religionis eam obligationem imponere? poteſt vtique, & ita tradit relato Caietan. 3. *tom. opuſc. tract.* 9. *& communi ſententia in* 1. 2. *quæſt* 96. *art.* 4. Suarez *tom.*4. *de relig. tract.*10. *lib.*2. *cap.*9. *num.*29.

Ex qua doctrina deducitur, qualiter poſſis obligari aſſiſtere infirmis peſte infectis, ſi enim infirmi ſunt fratres eiuſdem religionis, compelli abſque dubio potes: quia ad conſeruationem, & bonum regimen religionis pertinet religioſos mutua ſibi obſequia præſtare, & in neceſſariis ſuccurrere, & ita docet Suarez *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *libro* 2. *cap.* 9. *numer.* 19. Man. Rodrig. *quæſt. regul. tom.* 1. *quæſt.* 31. *artic.* 3. Sanchez *lib.* 6. *ſumm. cap.* 1. *num.* 56. Conſideranda tamen eſt in hac parte conditio infirmorum, & inſeruientium, præcipere enim viris delicatis, vel ſpeciali ſcientia, & virtute pollentibus, & religioni proficuis, vt infirmis carentibus ſupradictis dotibus inſeruiant, cum ſint alij, per quos illud officium exerceri poſſit, rationi diſſonum eſt, & bono communi religionis aduerſum; ac proinde obligare non poteſt id mandatum, ſic Man. Rodrig. *dict. quæſt.*31. *artic. vlt.* Sanchez *num.* 57.

Si verò infirmi exteri ſunt, regulariter non teneris cum eo vitæ diſcrimine eis cibaria ſuppeditare; quia ex præcepto Charitatis non obligaris efficacius, quam alij clerici ſæculares. Ex voto autem, & profeſſione religionis non obligaris, ſi religionem profeſſus ſis monachalem, ſeu ſpectantem ex inſtituto propriam tantum ſalutem, vt dixit Man. *dict. artic.* 3. Sanchez *num.* 59. At ſi profeſſus ſis religionem mendicantem, ſeu ex inſtituto proximorum ſalutem ſpectantem, ſolum videris obligatus, cum vrget proximorum ſpiritualis ſalus; eo quod non adeſt parochus, neque alius clericus etiam mercede ab Epiſcopo conductus qui eis poſſit, & velit ſacramenta miniſtrare, hoc enim teſte Sanchez *num.* 62. prius tentandum eſt, quam tibi obligatio imponatur, quia ſolum in ſubſidium parochorum, & aliorum clericorum obligaris. At ob medicinas, & cibaria miniſtranda non videris obligari poſſe: quia tuæ religionis finis non eſt proximorum temporali ſaluti, ſed ſpirituali incumbere, & ita docuit Armilla, verbo *obedientia num.* 5. & Tabiena *ibi*, *quæſt.* 5. *num.* 6. Adde non carere probabilitate neque ob neceſſitatem ſpiritualem te obligari poſſe, quia eſto ex inſtituto habeas eſſe coadiutorem Epiſcoporum, & parochorum in ſpirituali proximorum ſalute, id debet intelligi ſeruato charitatis ordine, ex cuius obligatione non teneris proximorum ſaluti conſulere ſtante tuæ vitæ periculo. Sic Nauarr. *ſumm. cap.* 24. *num.* 11. Caietan. 2. 2. *quæſt.* 26. *artic.* 5. *ad fin.* Bann. *quæſt.* 33. *artic.* 3. *dub.* 4. Certum tamen exiſtimarem, ſi aliquando bono nomini religionis notabiliter expediret religioſum peſte infectis aſſiſtere; poſſe, & debere prælatum ſibi ſubditum obligare ad id munus obeundum, tenerique religioſum cuiuſcumque ordinis ſit obedire: quia tam prælatus, quam ſubditus

obligantur

Digitized by Google

obligantur bono communi religionis conſulere, colligitur manifeſtè ex Suar. *tom. 4. de relig. tractat. 8. lib. 2. capit. 9. num. 29.*

8. Tertiò dubitatur; an obligari poſſis ſuſtinere aſperitates regulæ primitiuæ à fundatore inſtitutæ, à Pontifice approbatæ tametſi decurſu temporis relaxata ſit: Videris poſſe obligari; quia voues obedientiam ſecundum regulam, quod intelligi debet de regula legitima, non de regula malitia religioſorum corrupta, præcipuè cum religioſi non videantur potuiſſe ſuis tranſgreſſionibus efficaciam regulæ derogare; quippè illæ tranſgreſſiones votorum paupertatis, caſtitatis, ſeu obedientiæ violationes ſunt, At actibus iuri naturali, & diuino contrariis introduci non poteſt conſuetudo, quæ regulam deroget.

9. In hac re diſtinctione vtendum eſt: Aliæ ſunt auſteritates à regula primum præſcriptæ, quæ tamen ſub votis actu non continentur. Aliæ quæ ab ipſo religionis exordio continentur. Ad obſeruationem auſteritatum, quæ ſub votis nunquam fuerunt contentæ, obligari non potes, ſi decurſu temporis, & conſuetudine longæua derogatæ ſunt. Poſſe autem aduerſus regulam, & legem has auſteritates indecentem præſcribi conſtat ex his, quæ diximus, *tractat. 3. de legibus de conſuet.* ibi enim probauimus aduerſus quamlibet legem Eccleſiaſticam præualere conſuetudinem poſſe. Lex autem illa ſtatuens has auſteritates pro maiori religioſi ſtatus obſeruatione Eccleſiaſtica eſt. Ergo potuit derogari conſuetudine. At ſic derogata nec lex eſt, nec regula, ergo votum obedientiæ ſecundum regulam illas auſteritates non comprehendit, & ita docet Nauarr. *capit. 12. numer.* 50. Lud. Lop. 1. *p. inſtruct. capit. 4. verſicul. non excuſatur.* Suar. *tom. 3. de relig. lib.* 10. *tom. 8. numer.* 18. Sanchez lib. 6. ſum. *capit. 2. numer. 26. & ſequentibus.* Verum ſi auſteritates, & regulares obſeruantiæ ſub votis fuerint ab ipſo inſtitutore contentæ neceſſario debes facto voto eas obſeruare; quia contra votum vtpote obligationem iure diuino, & naturali inducens, nulla conſuetudo præualet. Sic Nauarr. Sanch. & Suar. *ſuprà.* Hoc autem procedit, dum viget præceptum, & lex ſtatuens ſub votis religioſorum eas obſeruantias comprehendi; at quia hæc comprehenſio iuris eſt Eccleſiaſtici non diuini conſuetudine derogari poteſt. Qua derogat. poſita vota denuo facta eas obſeruantias non comprehendunt. Ex his diſſoluta manet dubitandi ratio. Nego enim votum obedientiæ ſemper fieri ſecundum rigorem regulæ à fundatore inſtitutæ & in principio approbatæ, ſed fieri ſecundum quod conſuetudine legitimè præſcripta mitigata eſt. Conſuetudo autem mitigare, & derogare poteſt regulam, quatenus talis eſt; tametſi quatenus eſt ſub voto comprehenſa derogari non poſſit.

19. Quartò dubitabis de regula reformata, & in priſtinum ſtatum reſtituta à Prælato cum generali capitulo; an tenearis ex vi profeſſionis ante reformationem factæ eam obſeruare? Nam ex profeſſione poſt reformationem nemini eſt dubium. Communis ſententia affirmat, quia illa non eſt noua auſteritas, ſed antiquæ debita reſtitutio. Item religionis prælato cum capitulo generali conceſſum eſt poſſe religionem collapſam erigere, & conſtitutionibus denuo editis reparare, ne penitus pereat, ſed hoc efficaciter præſtare non poteſt, niſi ſimul poſſit ſibi ſubditos ad ad eam obſeruantiam mouere. Ergo dicendum eſt facta reformatione omnes obligatos eſſe. Sic docuit Felin. *capit. cum omnes numer. 15. de conſtitut.* Abbas *capit. ſuper eo verſiculo auſteritatem numero 6. de Regular.* Siluest. verbo *religio 6. quaſtion.* 6. Azor. *tom. prim. inſtitution. moral. lib. 23. capit. 11. quaſtion. 17. & 19.* Gab. Vaſq. 1. 2. *diſputation. 154. capit. 4. numero 15. & ſequentibus* pluribus relatis Sanch. lib. 6. ſum. *capit. 1. numer.* 35. Suar. *tom. 3. de rel. lib. 10. capit. 7. numer. 19.* Layman *lib. 4. ſum. tract. 5. cap. 9 qu. 4.*

11. Hæc ſententia eo tantum caſu vera eſt, quo reformatio iudicaretur maximè expediens, ſeu moraliter neceſſaria ad conſeruationem religionis aſſumptæ in ſtatu mitigationis per legitimam conſuetudinem introductæ, ſic colligitur ex ſupra relatis doctoribus. Ratio eſt; quia ex voto ſolum potes obligari ad obſeruandam regulam quatenus viget, non quatenus abolita eſt: & deinde obligari tantum potes ad obſeruanda quæ neceſſaria fuerint ad illius ſecundum ſtatum aſſumptum conſeruationem vtpote tacitè, & in virtute ſub regula comprehenſa, non tamen ad ſtatuta, quæ moraliter neceſſaria non ſunt ad regulæ mitigatæ conſeruationem; quia ſub tuo voto, nec expreſsè, nec tacitè continentur. Alias poſſes ad nouam religionem obligari. Quod ſi roges, quando iudicabitur reformatio moraliter neceſſaria ad religionis aſſumptæ conſeruationem? Optimè reſpondet Layman. *lib. 4. ſum. tract. 5. cap. 9. quaſt. 4. co. 2.* inquit enim. Tunc reformatio regulæ neceſſaria videri debet ad regularis ordinis conſeruationem, ſi cum præſente obſeruatione pauciſſimi ad perfectionem religioſam peruenire ſtudeant, ſi cum ſcandalo & querela ſæcularium viuant. vt expediret omnino religionem diſſolui, quam ita continuari, ſi neque eſſentialia voto v. g. quæ ad paupertatem religioſam ſpectant, communiter obſeruentur.

PVNCTVM V.

An poſſis obligari ad relinquendam ſubiectionem debitam in ſtatu aſſumpto.

SVMMARIVM.

1 *Ex voto nunquam potes obligari ad relinquendum ſtatum matrimonio aſſumpto.*

2 *Neque etiam obligari potes ex voto religioſa obedientia communiter facta Epiſcopatum acceptare; benè tamen alio capite.*

3 *Ad acceptandum beneficium ſæculare, vel alterius Ordinis obligari non potes, benè tamen ad acceptandum beneficium tui Ordinis.*

4 *Non potes obligari ad tranſitum alterius Religionis.*

1. DEbitam ſubiectionem relinquere potes legitimo matrimonio contracto, aſſumptione ad Epiſcopatum vel beneficium curatum, & per ingreſſum alterius Religionis. Regula ergo certiſſima eſt, nullo modo poſſe voto obedientiæ obligari ad debitam ſubiectionem relinquendam; quia non poteſt votum ſibi eſſe contrarium; ex illo enim ſubiiceris Religioni. Ergo ex illo à Religione liber eſſe non potes. Quod amplius explicatur expendendo modos, quibus debita ſubiectio relinquitur. Et primo ad ſtatum matrimonij conſtat ex profeſſione Religionis te obligari non poſſe; ſi quidem profeſſione Religionis ſupradicto ſtatui renuncias. Quare ſi in aliquo caſu rariſſimo ad contrahendum matrimonium obligari poſſes, ea obligatio non ex poteſtate à voto accepta, ſed aliunde prouenire debet: Sic omnes Doctores.

Deinde ex vi voti non potes obligari ad Epiſcopatum aſſumendum; quia eo aſſumpto manes liber ab obedientia regulari *c. 1. 18. q. 1.* cui votum te ſubiecit. Ergo ex illo non potes ab obedientia regulari libertatem conſequi. Et confirmo. Votum obedientiæ eſt ſecundum regulam; at Epiſcopatus eſt extra regulam. Ergo ad illius acceptationem votum non extenditur. Adde Epiſcopatum non referre ad bonum Religionis, & Religioſi, ſed ad bonum commune Eccleſiæ, cui prouidere non eſt Prælati regularis, & ita tradit Leſſius *lib. 2. de iuſtit. cap. 51 dub. 9. n. 76.* Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 10. cap. 10. n. 21.* Sanch. *lib 6. ſum. cap. 2. n. 49.* Verùm etſi hoc ita ſit, poteſt Pontifex te in Epiſcopum aſſumere, quoties id Eccleſiæ expedire iudicauerit non ex vi voti obedientiæ, ſed ex iuriſdictione, quam habet in totam Eccleſiam, cui eius cura, & regimen conceſſum eſt, vt pluribus relatis firmat Suarez *dicto cap. 10. num. 19.* Sanch. *num. 49.*

2. Maior difficultas eſt; an ex vi voti obligatus ſis non conſentire Epiſcopatui abſque licentia tui Prælati? Ratio difficultatis eſt; quia *in cap. Religioſus de electione in 6.* irritus declaratur conſenſus abſque tui Prælati licentia, ibi, conſenſus non teneat. Nihilominus ex vi illius textus non conuincitur, te obligatum eſſe ex vi voti ad non præſtandum conſenſus abſque ſuperioris licentia; quia conſenſus abſque ſuperioris licentia prohiberi, & irritari poteſt iure Eccleſiaſtico, vt de facto prohibetur, & irritatur, abſque eo quod ex voto vlla ſit prohibitio, aut irritatio. Adde Epiſcopatum ſtatum eſſe Religione perfectiorem, nullo modo diſpoſitioni regularis Prælati ſubiectum. Ergo ex vi voti regularis obedientiæ non prohiberis eius electioni tuum conſenſum præſtare. Verùm etſi hoc ita ſit; negari non poteſt, te potuiſſe voto obedientiæ ad id obligari; cum ſit res honeſta, & iuri communi conformis, vt docet Suar. *t. 3. de Relig lib. 10. c. 10. n. 14.* Aduertere tamen debes, ſolùm conſenſum in electionem abſque Prælati licentia tibi eſſe prohibitum; quia Textus *in cap. ſi Religioſus* tantum de electione loquitur, non de collatione, & præſentatione. Vnde conſenſus in hac prouiſione nec eſt nullus, nec videtur prohibitus: tradit Suar. *dicto cap. 10. n. 16. & 17.* Deinde loquitur textus non de cuiuſuis beneficij electione, ſed Prælaturæ, qualis non eſt beneficium curatum, nec ſimplex: poteris ergo hæc inconſulto Prælato acceptare, ſi in ea prouidearis à potente conferre.

3. De obligatione verò accipiendi beneficium curatum, aut ſimplex, ſub diſtinctione reſpondendum eſt: ſi beneficium ſæculare ſit, non potes ab vllo Prælato regulari etiam ſupremo, quatenus talis eſt, obligari, quia illa beneficia non pertinent ad regulam; cum te extra regulam, obſeruantiámque

regularem conſtituant; neque eorum prouiſio ſpectat bonum monaſterij, ſed bonum Eccleſiæ. Sic Nauarr. *comm. 4. de Regul. num. 25.* Man. Rod. *t. 1. qq. regul. q. 14.* Suar. *t. 3. de Rel. lib. 10. c. 10. in fine* Sanch. *lib. 6 ſum. cap. 2. n.* 51. Ab hac doctrina excipiunt aliqui Doctores munus parochorum inter Indos, quod cum ex motu Pij V. Religioſis conferri poſſit, videtur ad Religionem pertinere, & quaſi regulare eſſe; ac proinde poſſe Religioſos ad illud ſubeundum compelli. Sic Ludou. Lopez *1. p. instruct. c. 56. col. 3.* Man. Rodrig. *2. t. ſum. cap. 9. n. 6.* Suar. *d. cap. 10. in fine.* Sed oppoſitum verius cenſeo cum Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 3. num. 50.* quia illa Pontificia conceſſio non mutat beneficij ſæcularis naturam, & conſequenter non præſtat, vt ad illud ſubeundum obligari poſſis. Quod ſi beneficium regulare ſit tui Ordinis, ad illud ſubeundum compelli à tuo Prælato potes; cum enim à Religioſis illius Ordinis adminiſtrari debeat, neceſſum erat, vt Prælatus penes quem eſt Ordinis miniſtratio poteſtatem haberet compellendi ad illius beneficij adminiſtrationem. Nauarr. Suar. Sanch. & Man. *locis allegatis.* Sumiturque ex *cap. quorundam de electione in 6.* Quod extendi debet ad beneficium, etiamſi reditus tenues habeat; quia non commodum Religioſi, ſed Religionis in hac adminiſtratione ſpectatur, & docuit Nauarr. & Sanch. *ſuprà*, & Suar. *t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. cap. 19. n. 5.* ob illud tamen tenue beneficium, & ad ſuſtentationem inſufficiens, non poterit Religioſus à Prælato obligari relinquere monaſterium, vt in eo reſideat, niſi ex bonis monaſterij inſufficientiam alimentorum ſuppleat. Suar. *loco allegato.* Notanter dixi tui Ordinis; quia ad beneficia regularia alterius Ordinis compelli non potes; quia ea, eorumque munera tuæ Religioni non competunt; ac proinde non cenſeris ad ea ſubeunda obligatus. Sanch. *d. cap. 2. num. 51.*

Hinc fit te obligari poſſe ex voto obedientiæ ad ſubeundum munus Prælati; alteriuſve officij in tuo Ordine, ſecus extra Sanch. *num. 52.*

4. Vltimo dicendum eſt de tranſitu ad aliam Religionem, ad quem certum exiſtimo te obligari non poſſe. Tùm ob rationem generalem, quia non videtur poſſe ſuperior præcipere ſubdito id per quod ab eius obedientia eximitur. Tùm quia vel Religio aſſumenda eſt æqualis, inferior, vel ſuperior: Si inferior; aut æqualis ſit Religioni aſſumptæ, ſub voto facto comprehendi non poteſt, vtpote minus bonum; Si perfectior, continetur ſub voto per modum exceptionis: promittis enim obedientiam in hoc Ordine, dum perfectiorem ingreſſus non fueris; at quia non promittis perfectiorem ingredi, nec obedire Prælato eius ingreſſum præcipienti; ea de cauſa obligari non potes. Sic Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 10. cap. 10. n. 4.* Qualiter autem poſſis ex vna Religione ad aliam tranſire, infrà dicemus.

PVNCTVM VI.

An Religioſis interdicta ſit habitus ſuæ Religionis dimiſſio, & ſub qua pœna?

SVMMARIVM.

1 *Sub pœna excommunicationis dimiſſio habitus interdicitur.*
2 *Religioſos Societatis* IESV *in hanc excommunicationem non incidere docet Sanch. Probabilius eſt oppoſitum.*
3 *Explicatur quæ ſit temeraria habitus dimiſſio.*
4 *Non requiritur noua habitus dimiſſio, tametſi contra ſentiat Sanch.*
5 *Si retento habitu propriæ Religionis ſæcularem induas exterius, incidis in dictam excommunicationem.*
6 *Non caret oppoſitum probabilitate.*
7 *Eſto excommunicationem vitares occultando habitum; at non vitas peccatum mortale.*
8 *Hæc dimiſſio habitus debet eſſe temeraria, & quæ hæc ſit.*
9 *Non excuſaris ab hac cenſura, ex eo quod habitum alterius Religionis induas.*
10 *Non excuſaris ex eo quod ſit hæc habitus dimiſſio intra clauſtra propriæ Religionis.*
11 *Neque excuſaris ex eo quod per horam tantum dimiſeris.*
12 *Benè excuſaris, ſi ob actionem cedentem in proximorum vtilitatem dimittas. Item ſi ob graue aliquod damnum vitandum.*
13 *Item excuſari potes ex diſpenſatione.*

1. ESſe omnibus Religioſis Profeſſis ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda interdictam temerariam habitus ſuæ Religionis dimiſſionem compertum eſt apud omnes. Ex *cap. vt periculoſa. Ne clerici, vel monachi in 6.* ibi, vt periculoſa Religioſis euagandi materia ſubtrahatur, diſtrictius inhibemus, ne de cætero aliquis quamcumque Religionem tacitè, vel expreſsè profeſſus in ſcholis, vel alibi temerè habitum Religionis ſuæ dimittat: & paulò inferius. Si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto. Ratio huius prohibitionis, vt conſtat ex procemio dicti cap. eſt ne Religioſi occaſionem habeant euagandi. Præterquam quod ſatis rationi conſonum eſt, ne habitus qui datur in ſignum ſtatus Religioſi aſſumpti dimittatur non dimiſſo ſtatu, ad quem ſignificandum aſſumitur. Hæc igitur prohibitio circa Religioſos profeſſos verſatur, ibi, *tacitè, vel expreſsè profeſſus.* Quod intelligendum eſt, ſiue viri ſint, ſiue fœminæ; quia de omnibus eſt eadem ratio. Vnde nouitij non comprehenduntur, & merito; quia in illis non poteſt eſſe temeraria habitus dimiſſio, cum pro libito à via incepta deſiſtere poſſint, & liberè vagari.

2. Difficultas autem eſt de Religioſis Societatis tam profeſſis, quam non profeſſis, an ſi temerè habitum dimittant, peccent mortaliter, & excommunicationem ſupradictam incurrant. Negat Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 8. num. 70.* eo quod Societas nullum ſpecialem habitum habeat, ſed communem, & accommodatum vſui patriæ, vt dicitur *6. p. conſtit. cap. 2. n. 15.* At dictus textus *vt periculoſa*, ſupponit profeſſos dimittentes habitum ſuæ Religionis habere ſpecialem habitum, quo à cæteris diſtinguantur; aliàs ex illius diſpoſitione occaſionem vagandi non habebunt. Verius tamen credo ſub eo decreto Religioſos Societatis comprehendi, quia eſto non habeant habitum vnicum, & ſpecialem, quo in omni loco vti debeant, tenentur tamen vti habitu honeſto clericorum illius Religionis. Ergo ſi hunc dimittunt, & ſæculari veſte induantur, proprium habitum ſuæ Religionis dimittunt. Aliàs ſi ſub dicto decreto Societatis Religioſi non comprehenduntur, non committent per ſe vllam culpam temerè habitum deponentes, & ſæcularem induentes; cum iure naturali habitus Religioſi dimiſſio ſtante firmo propoſito non retrocedendi ab ſtatu prohibitus non ſit. Quod certè durum eſt, & vagandi materiam ſatis aptam præbet, & licet textus loquatur de profeſſis, id fecit gratia frequentioris vſus; & quia eo tempore nullus erat religioſus à nouitiis diſtinctus, qui tacitè, vel expreſsè profeſſus non eſſet.

3. Actio verò hoc decreto prohibita eſt temeraria habitus dimiſſio. Circa quam occurrit dubitandum, quæ depoſitio habitus ſit temeraria illius dimiſſio. In qua te certum eſt, non eſſe temerariam habitus dimiſſionem, cum illum deponis ad dormiendum, quieſcendum, natandum, aliámve ſimilem actionem; quia illa non eſt dimiſſio, ſed prudens, & cordata depoſitio, ſeu nudatio, & ſpoliatio. Sic Suar. *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 1. cap. 5. num. 3. & omnes.* Petit ergo habitus dimiſſio depoſitionem illius fieri animo occultandi ſtatum, & ſe alium ab eo, qui eſt ſignificandi: Ex quo fit non eſſe propriè dimiſſionem habitus, ſi illum deponis, vt aptius aliquam perſonam in ludo, & recreatione repræſentes, vt curſum velociorem conſummes, vt lapidem expeditius proiicias; quia illa diſpoſitio non eſt ſtatus voluntaria occultatio. Sic Nauarr. *cap. 26. n. 111.* Man. Rodrig. *quæſt. reg. t. 2. q. 76. art. 6. notab. 2.* Azor. *t. 1. inſtit. moral. lib. 12. cap. 13. q. 5. caſu, 16. & cap. 17. q. 9.* Suar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 23. ſect. 4. n. 27.* Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 8. n. 55.* Quod intelligendum eſt, tametſi aliæ veſtes ad eum effectum induantur, vt nuper relati Doctores notant, & ratio facta conuincit. Imò Nauarr. Suar. & Sanch. *pluribus relatis*, doctrinam extendunt ad depoſitionem habitus ob finem turpem, vel iniuſtum, ſcilicet vt voluptuoſius fornicetis, vel liberius fureris. Sed hoc intelligi debet, dummodo prima intentio deponendi habitum ſit voluptas fornicationis, & furti expedita executio. Nam ſi primo intendis tuum ſtatum occultare, vt ſic liberius pecces, non dubito; quin illa ſit vera, & propria habitus dimiſſio excommunicationi ſubiecta.

4. Dubium igitur eſt, debeáſne in depoſitione habitus alium accipere, vt cenſeatis verè, & propriè habitum dimittere. Affirmant Syluest. verbo *excommunicat. 9. caſu 24. n. 52.* Nauarr. *ſum. cap. 27. n. 131.* Man. Rodrig. *q. regul. t. 2. q. 76. art. 6.* Sanch. alios referens *lib. 6. ſum. cap. 8. n. 51.* Mouentur; quia aliàs non eſſet dimiſſio, ſed nudatio, & ſpoliatio. Item ex ſola habitus Religioſi nudatione, niſi alius accipiatur, non eſt Religioſis occaſio vagandi, quia non ſolent nudi, vel indecenter veſtiti incedere. Nihilominus verius cenſeo ſolam depoſitionem habitus ob finem occultandi ſtatum, eſſe veram habitus dimiſſionem, tametſi alium nouum non induas; quia potes depoſito tuæ Religionis habitu ſolis veſtibus internis veſtitus incedere omnino incognitus. Ergo eſt dimiſſio habitus, ex qua datur occaſio vagandi, quæ licet non ſit æque frequens, & apta ac ea, quâ nouis veſtibus indutus incedis; ſufficit tamen, vt præbeat tibi occaſionem vagandi incognitus. Sic Suar. *t. 5. de cenſur. diſp. 23. ſect. 4. n. 28.* Neque illa depoſitio eſt dicenda nudatio; aut ſpoliatio, cum fiat ex animo te occultandi, ſed vera, & propria dimiſſio.

5. Sed quid dicendum, ſi retento habitu propriæ Religionis ſæcularem induas, & ſic incognitus incedas, iudicandúſne eſt habitus dimiſſus, & excommunicatus? Communior

ſententia

Digitized by Google

ſententiæ affirmat, vt conſtat ex pluribus, quos refert, & ſequitur Sanch *lib.6. ſum.cap.8. num.63.* quia illa occultatio licet non ſit materialis habitus dimiſſio, eſt vera, & formalis, ſiquidem ea facta tollitur ab habitu eſſe ſignum cognoſcitivum Religioſi ſtatus, ad quem ſignificandum ille habitus materialis aſſumitur. Aliàs ſi retento interius habitu, eóque occultato poſſis excommunicationem dimittentibus habitum impoſitam fugere, facilè legem prohibentem dimiſſionem eluderes. At quoties lex pœnalis eludi poteſt extenſione non facta, communiter Doctores cenſent, extendi debere, vt conſtat ex *cap. in nonnullis de Iudæis*; vbi iubentur Iudæi commorantes inter Chriſtianos ſignum quoddam geſtare, quo ſecernantur, qui ſi occultum geſtent, pœnas ibi impoſitas non euitant, & *ex cap. quanquam vſurarij, de vſuris in 6.* vbi irritato teſtamento vſurarij irritatur codicillus, & donatio cauſa mortis. Et ex *Clem. I. de ſepultur.* prohibente ſepelire in cœmiterio tempore interdicti, cenſetur in Eccleſiis prohibitum eſſe, ne inquam finis legis eludatur. Quia in diſpoſitione legis potiùs mens, quam materialia verba ſpectanda eſt.

Nihilominus etſi ſupradicta ſententia, vt longè verior, probabilior, & communior amplectanda ſit in iudicando, & conſulendo. At oppoſita probabilitate non caret: tenet enim eam Sayro de cenſur. *lib.6.c.13. num. 9. & 10.* Suar. *t.5. de cenſur. diſp.23. ſect.4. num.33. & 34. & tom.4. de Relig. tract.8. lib.1. cap. 5 num.* 12. & alij relati à Sanch. *dicto cap.8. num.* 62. Ipſéque affirmat eſſe ſatis probabilem. Ratio eſt, quia in eo textu non quælibet occaſio vagandi prohibetur, ſed quæ fit per dimiſſionem Religioſi habitus. At occultans habitum nonnullum dimittit, ſed potius retinet, occultum tamen. Neque eſt verum occultantem habitum dimittere ſignum Religioſi ſtatus; non enim illud dimittit, ſed diſſimulat & celat. Ergo pœna impoſita dimittentibus non debet extendi ad occultantem. Neque iterum eſt verum, ex hac occultatione finem legis eludi; non enim ita facilè Religioſus incedere poteſt incognitus retento habitu, ac illo dimiſſo. Deinde lex pœnalis ad ſummum extendi poteſt ad caſum ſubiata verborum forma comprehenſum; at occultatio habitus non continetur ſub dimiſſione, ſed potius eſt illi oppoſita: ergo. Neque textus in contrarium relati vrgent. Nam *in cap. in nonnullis*, non præcipitur Iudæis vtcunque determinatio habitus geſtari, ſed qua publicè ab aliis populis diſtinguantur, ibi ſtatuimus vt tales vtriuſque ſexus in omni Chriſtianorum Prouincia, & omni tempore, qualitate habitus *publicè* ab aliis populis diſtinguantur, quod cum occultatione eſſe non poterat. *In cap. quanquam vſurarij*, etſi non careat difficultate extendi irritationem teſtamenti ad codicillos, vt tradit Gloſſa *ibi*; at illa non eſt extenſio, ſed incluſio. Tum quia codicillus eſt quoddam teſtamentum, eſt enim mentis teſtatio. *§. ſed aliud inſtit. de teſtament.* Tùm præcipuè, quia textus de diſpoſitione in vltima voluntate loquitur, vt colligitur ex primis verbis ibi: in vltima voluntate mandauerit, ac proinde codicillus, & donatio cauſa mortis, quæ ſunt vltimæ voluntatis diſpoſitiones comprehendi debent. & licèt textus ſolùm teſtamentum expreſſerit id gratia frequentioris vſus fecit, non vt diſpoſitio ad ſolum teſtamentum reſtringeretur. Igitur ex hoc textu ad noſtrum caſum deſumi non poteſt argumentum; cum occultatio habitus non ſit illius dimiſſio, tametſi occaſionem præbeat vagandi, Minus vrget Textus *in Clem. eos qui de ſepultur.* Concedo námque prohibita ſepultura in cœmiteriis, à fortiori in Eccleſiis prohiberi; cum Eccleſiæ ſint loci ſacratiores. Expreſſit autem Pontifex cœmiteria, quia frequentius ibi corpora ſepeliebantur, quam intra Eccleſiam.

7. Sed quamuis verum ſit ex occultatione habitus illo retento excommunicationem vitari; at in peccatum graue incidis. Tùm quia occaſionem vagandi aſſumis. Tùm præcipuè quia Trident. ſupponit hanc occultationem grauiter eſſe prohibitam; ſiquidem *ſeſſ.25. c.19. de Regularibus* prohibet Prælatis, ne licentiam Religioſis concedant habitum ſuæ Religionis tegendi, qua licentia non indigerent, ſi nulla illis eſſet prohibitio. Barboſa *in remiſſion. Concil.*

8. Habitus tamen dimiſſio cenſuram inferens debet eſſe temeraria, vt conſtat ex *textu*, ibi, temerè habitum ſuæ Religionis dimittat, & infrà. Temerarius violator extiterit. Quapropter ignorantia craſſa modo affectata non ſit, etſi à peccato non excuſet, vt tradit Suar. *tom.4. de Relig. tract.8. lib. 1. cap.5. n.8.* excuſat ab hac cenſura; quia non eſt præſumptio nec temeritas, vt pluribus firmat Sanch. *lib.9. de matr. diſp.32. num.36. & lib.6. ſum. cap.8. n.43.* Ille igitur temerè habitum dimittit, qui nulla legitima cauſa ductus dimittit pro nihilo ducens legis violationem. Quo ſenſu dixit D. Thom. 2. 2. *q.* 53. *art.* 3. *ad* 2. & *ibi* Caiet. temerariam violationem legis eſſe illius contemptum; non quidem formalem, ſed virtualem conſiſtentem in libera, & impudenti legis tranſgreſſione, ſicuti explicat Sanch. & Suar. *loc. alleg.* Reſtat examinare; an ſint aliqui caſus excuſantes dimiſſionem habitus à cenſura incurrenda, & à peccato?

9. Primò excuſant aliqui hanc dimiſſionem, ſi habitum alterius Religionis induas, quia eo induto non eſt tibi materia vagandi, ſicuti non eſt Religioſis illius Ordinis. Sed hæc excuſatio ſic abſolutè ſumpta omnino reiicienda eſt, quippe eſt contraria Textui *in dicto cap.* 2. excommunicari eum, qui temerè habitum ſuæ Religionis dimittit quam dimiſſionem non euitat, eſto alium aſſumat. Non enim dixit textus qui temerè habitum Religionis dimittit, ſed notanter addit ſuæ, vt inde excluderet excuſationem ex aſſumptione alterius Religionis habitus. Præterea, quia ex illa aſſumptione non tibi ſubtrahitur abſolutè materia vagandi, cum facilè poſſis deprehenſus probare non eſſe Religioſum illius Ordinis, quem habitus indicat. Quo probato, & habitu dimiſſo libera tibi vagatio permittetur, cum non conſtet cui Religioni aſtrictus ſis; ſic pluribus relatis Sanch. lib.6. ſum. *cap 8. n. 65.* Suar. *t.5. de cenſur. diſp.23. ſect.4. n 32.* verùm ſi ſimul cum ſusceptione habitus alterius Religionis, illam ingrediaris, tametſi contra iura, & inualidè pluribus firmat Sanch. *dicto cap 8. n 68.* Rodrig. *q. regular. t.2. q.76. art.8.* Leſſius *c.41. dub. 13. n. 102* te excuſatum eſſe ab hac cenſura, quamuis à peccato grauiſſimo non excuſeris. Mouetur Sanch. quia Textus *in dicto cap.* 2. eam dimiſſionem, habitus excommunicationi ſubiecit, ex qua datur occaſio vagandi. At ingreſſus in Religionem, habituque illius aſſumpto vagari non potes: ergo, &c. Nihilominus verius cenſeo, te cenſuram non euitare. Sic Syluest. *excommunicatio. 9. num.* 54. & verbo *Religio 4. quæſt.* 4. Nauarr. *cap.27. num.131.* Azor. *t.1. inſtit. moral. lib.12. c. 13. q. 3. & cap.14. quæſt.10. & cap.17. quæſt.11.* Suar. *t.5. de cenſur. diſp.23. ſect. 4. numer.* 32. Ducor; quia verè, & propriè dimittis habitum tuæ Religionis irrationabiliter, & temerè, quamuis alium aſſumas. Sed dimittenti temerè habitum eſt excommunicatio impoſita quin in textu ſit vlla limitatio ob alterius habitus aſſumptionem: ergo illam contrahis. Neque valet dicere limitari ex proœmio textus intendentis materiam vagandi Religioſis ſubtrahere, eo quod hic finis videatur obtineri, nouæ Religionis, & illius habitus aſſumptione quamuis inualida non inquam valet, tum quia verè à tua Religione vagaris, eſto apparenter in Religione ſis. Tùm quia tranſitus in Religionem nullus non poteſt iure, & obligatione impedire vagationis materiam, tametſi illam de facto impediat eaque de cauſa probata nullitate tranſitus, recedere liberè poteris, & vagari quantum eſt ex parte Religionis nulliter aſſumptæ.

10. Secundò excuſant alij hanc habitus dimiſſionem, ſi ſit intra propriæ Religionis clauſtra non extra. Nituntur illis verbis textus, *ne in ſcholis, vel alibi*, temerè habitum ſuæ Religionis dimittat. Verbum enim *alibi* videtur qualitatem habere præcedentis verbi *in ſcholis*, ac proinde intelligi debet de dimiſſione alibi à clauſtro, & ſcholis facta; aliàs vt quid expreſſis in ſcholis; clarius enim eo omiſſo diceret, vbilibet, aut in quouis loco. Præterea, quia habitatio intra clauſtra impedit dimittentem liberè vagari: ergo, dimiſſio ea qualitate affecta excommunicationi non ſubiicitur; quippè non præbet materiam vagandi, & ita ſuſtinet, Angel. verbo *excommunicatio 7. caſu* 27. fauet Roſella verbo *excommunicatio.* 1. *caſu* 16. *n.*16. quatenus dicit poſt factum hanc opinionem eſſe amplectendam. Verùm contraria ſententia omnino tenenda eſt, ſcilicet hunc Religioſum excommunicationi ſubiici; quia abſolutè dimittit habitum ſuæ Religionis, ex qua dimiſſione per ſe naſcitur occaſio vagandi; eſto per accidens vagatio impediatur; ſicuti ſi dimittentem extra clauſtra habitum recluderes in carcerem, recluſio impediret vagationem, ſed non impediret, quin dimiſſio præberet occaſionem vagandi, & ita tenet, Syluest, verbo *excommunicatio. 9. caſu* 24. *n.*54. *q* 5. Nauarr. *c.27. n.131.* Azor. *lib.12. c.17. quæſt.15.* Sayro *de cenſur. li.3. c.33. num.11.* Sanch. *lib.6. ſum. cap.8 n.61.* Hanc ſententiam limitant Syluester, & Sayro *ſuprà*, & Man. Rodrig. 2. *t. quæſt. regul. q. 76. art.6* & alij relati à Sanch. *dicto num.* 61. vt procedat tantum cum Religioſus ſe oculis videntium oſtendit, ſecus ſi ſe occultare procurat; quia dum ſe occultat: non videtur animum habere vagandi. Hæc tamen limitatio non placet Sanchio, neque Azor. *q.13. & 14.* & meritò; quia Textus *in dicto c.* 2. non attendit, an Religioſus oculis intuentium pateat, ſeque illis offerat, ſed an occaſionem aſſumat ſe offerendi incognitum, & per orbem vagandi: quod certè præſtat habitus dimiſſione.

11. Tertiò excuſant alij habitus dimiſſionem à peccato mortali, & ab incurrenda cenſura, ſi breui tempore duret, ſcilicet per horam; quia illa momentanea duratio præſtat, ne cenſeatur illa depoſitio moralis dimiſſio; ſicuti non cenſetur recedere, qui breui reuertitur, *leg. diuortium ff. de diuortiis*, ſic Eman. Sa verbo *excommunicatio reſeruata num.* 9. Tolet. *lib. 4. ſum. cap.18. num.3.* Azor. 1. *part. inſtit. moral.* 12. *c.* 13. *quæſt.* 5. *caſu.*16. Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 8 numer.* 57. Sed verius cenſeo hanc excuſationem admittendam non eſſe; eo enim ipſo, quod habitum deponis animo occultandi ſtatim, & induendi incognitum, præſtas totum id quod in ſupradicto textu requiritur

Digitized by Google

quiritur ad cenſuram contrahendam : dimittis enim tuæ Religionis habitum , & expeditior redderis vagationi. Perſeuerare autem in dimiſſione non petitur in textu , & meritò, quia perſeuerantia non facit dimiſſionem , ſed dimiſſionem factam continuat , & extendit ; & ita tenet Syluest.verbo *excommunicatio.9.caſu* 24.*n.*53.Sayro de cenſur.*lib.*3. *c.* 31. *n.*16. Bannez 2.2.*quæſt.*12.*art.*2.*dub.*2.Suar. *t.* 5. *de cenſur. diſp.* 23. *ſect.*4.*n.*31.*&* *t.*4.*de Relig.tract.*8.*lib.*1.*c.*5.*n.*9.

12. Quartò excuſaris ab incurrenda cenſura , ſi ob aliquam actionem cedentem in proximorum ſalutem,qualis eſt infidelium, & hæreticorum conuerſio , dimittas habitum quam tamen retento habitu commodè exercere non potes. Item ſi ob vitandum tui , tuorúmque temporale periculum ſcandali, infamiæ,iacturæ , diuitiarum dimittas;quia illa dimiſſio non eſt temeraria,ſed rationabilis, & prudens;& generaliter quoties adeſt iuſta cauſa dimittendi,ideóque in textu dicitur,niſi iuſta cauſa timoris exegerit habitum transformari , ſic ferè omnes Doctores apud Sanch.*lib.*6.*ſum.cap.*8.*n.*41.Suar.*t.*5. *de cenſur.diſp.*23.*ſect.*4.*n.*27.*&* 28.*&* *t.*4.*de Relig.tract.*8.*li.*1.*cap.*5.*n.*13. *&* 14. Quæ autem ſit iuſta cauſa arbitrio prudentis relinquitur , nec opus eſt , vt de iuſtificatione illius euidenter conſtet,ſufficit;ſi probabiliter appatet ; quia cognitio probabilis excludit temeritatem,& ex alia parte titulum ſufficientem præſtat ad prudenter operandum, Sic Suar. & Sanch.*loc. alleg.*

13. Quintò excuſari potes ab hac cenſura , & peccato , ſi diſpenſationem obtineas; cum enim hæc prohibitio,& cenſura ex iure Eccleſiaſtico proueniat , diſpenſatione tolli poteſt. Vt autem licitè à Pontifice præſtetur, adeſſe debet iuſta cauſa arbitrio prudentis vt benè aduertit Suar.*t.*4 *de relig. tract.* 8 *lib.*1.*cap.*5. *n.* 15. Hanc igitur diſpenſationem nequit alius à Pontifice concedere , quia eſt diſpenſatio in iure communi, & licet Prælatis regularibus data ſit facultas in iure communi diſpenſandi, id intelligitur quoad res frequenter occurrentes & regulari viuendi modo neceſſarias,qualis non eſt habitus dimiſſio.Quod ſi inſtes, ſæpe aggrediendum eſt opus , de quo dubium eſt, an ob illius executionem dimittere habitum poſſis,quo caſu propria authoritate nequis dimittere; quia in caſu dubio excuſante à lege lex ſeruanda eſt. At authoritate Prælati optimè potes;habet ergo poteſtatem diſpenſandi? Reſpondeo,illam non eſſe diſpenſationem,ſed authenticam legis interpretationem;interpretatur enim eo caſu legem non obligare , & in hanc interpretationem faciendam in caſu dubio Prælati poteſtatem habent,vtpotè tecto ſubditorum regimini neceſſariam,Suar *dicto.c.*5.*n.*17.

PVNCTVM VII.

Qualiter interdicatur Religioſis viris à ſuo Monaſterio egreſſus,

SVMMARIVM.

3 *Interdictus eſt hic egreſſus,ſed quo iure expenditur.*
2 *Non ſolùm poſitiuo ſed naturali , ſuppoſita profeſſione interdicitur.*
3 *Quando ſit peccatum mortale , vel veniale hic egreſſus ſine licentia ?*
4 *Ex licentia expreſſa, vel præſumpta ſuperioris peccato excuſatur.*

1. RElgioſis interdictum eſſe è monaſterio egreſſum abſque ſuperioris licentia omnes Doctores firmant.Vnde autem hæc obligatio oriatur, an ex iure naturali;an poſitiuo, an ex voto ? non ſatis exploratum eſt.Monachis enim , quorum profeſſio erat Deo vacare , & ſaluti propriæ incumbere Alexand.II. *in cap.iuxta* 16.*quæſt.*1.videtur præceptum impoſuiſſe,ne è monaſterio egrederentur:ibi , iuxta Calcedonenſis tenorem optimi Concilij monachis quamuis Religioſis ad Normam S. Benedicti intra clauſtrum morari præcipimus, vicos,caſtella,ciuitates peragrare prohibemus & in *cap. qui verè eadem cauſa,& quæſt.*inquit Concilium Calcedonenſ.in locis,in quibus ſe ſemel Deo dedicauerunt permanentes , & ſubdit pœnam priuationis communionis his tranſgreſſoribus. Idem habetur *in cap.placuit.*1. *&* 2.*&* *cap. monachi* 2. *eadem cauſa* 16. *q.* 1. Sed quia hæc decreta omnibus Religioſis communia non ſunt,& prætcrea ex illis non ſatis colligitur prohiberi egreſſum vtcunque , ſed ad Eccleſiaſticas functiones exercendas,quibus ſecundùm ſuum ſtatum monachi priuati erant, vtpotè non ſacerdotes,ea de cauſa ex illis non ſumitur efficax argumentum ad hanc obligationem pro omnibus regularibus ſtatuendam. Efficacius verò deſumitur argumentum ex *cap.quantò de officio ordinar.* *&* *clem.*1. §. *quia verò de ſtatu monach.* Vbi directè prohibita diuagatione Religioſorum ad curias principum ; ſupponitur intra clauſtra commorari debere iuxta regularia inſtituta.Denique *Trid ſeſſ.*25.*c.*4. *de Regularib.*apertè hanc obligationem expreſſit dicens:Non liceat regularibus à ſuis Conuentibus recedere , etiam prætextu ad ſuperiores ſuos accedendi,niſi ab eis miſſi,aut vocati fuerint.

2. Verùm non ſolùm iure poſitiuo,ſed etiam naturali ſuppoſita profeſſione , & ex voto obedientiæ exiſtimo Religioſos obligatos eſſe clauſtrum non exire abſque licentia ſuperioris. Nam ex vi profeſſionis traduntur Religioſi Prælatis gubernandi, à qua gubernatione ſe ſubtrahunt furtiuo monaſterij egreſſu.Item ex voto obedientiæ non ſolùm obligantur Prælatis parere, ſed parati eſſe ad obediendum, quam diſpoſitionem nequeunt habere,cum à Prælati oculis,& notitia recedunt.Sic Suar.*t.*4.*de Relig.tract.*8.*lib.*1.*c.*6 *per totum.ſpecialiter,n.*8.

3. Sed inquires,quibus euentibus hic à monaſterio diſceſſus ſit peccatum mortale,vel veniale?Reſpondeo,ex omnium ſententia,quoties ex eo diſceſſu poteſt ſcandalum,vel infamia tùm Religioſo,tùm Religioni generari peccatum eſſe mortale ; quia eſt ſignum manifeſtum grauiter cuſtodiam Religionis violatam eſſe. Hinc fit ſi noctu diſcedas etiam ad horam te peccare mortaliter;quia eſt diſceſſus graue ſcandalum generans:nocturna enim,ac furtiua è monaſterio egreſſio etiam non animo apoſtatandi facta,vnus eſt ex caſibus reſeruatis à Clem. VIII. non autem reſeruatur, niſi quod eſt peccatum mortale,manifeſte.Deinde etiam eſt peccatum mortale ſi per diem exeas animo pernoctandi extra monaſterium;quia aſſiſtentia nocturna extra monaſterium grauem infamiam cauſat.Suar.*dicto c.*6.*n.* 7. Quapropter ſolum egreſſum diurnum modo conſueto exiſtimo poſſe à peccato mortali excuſari; quia cuſtodia Religionis,& ſubiectio Prælati debita non videtur grauiter lædi.Suar.*n.*10.

4. At peccato non ſolum mortali , ſed veniali aduersùs clauſuram Religioſus excuſatur,quoties ex licentia expreſſa, vel præſumpta ſuperioris clauſtrum egreditur : quia ſpectato iure communi non eſt illi abſolutè interdictus egreſſus , ſed egreſſus abſque licentia. Quare poſita licentia egreſſus licet Quod adeò verum eſt,vt etiam licentia imprudenter , & abſque iuſta cauſa à ſuperiore conceſſa ſufficiens ſit excuſare omne peccatum aduersùs clauſuram , & Prælati ſubiectionem; eſto aliunde committatur:quia quomodocunque à ſuperiore concedatur licentia , Religioſus eſt ſub regimine Prælati , & non extra.Notanter dixi ſpectato iure communi , nam ſi ſpeciales cuiuſuis Religionis conſtitutiones ſpectemus, ſunt aliquæ Religiones præcipuè ex Monachalibus.Carthuſienſes ſcilicet & Camaldulenſes,in quibus ſub peccato egreſſus à monaſterio abſque cauſa eſt abſolutè prohibitus ; in iis enim ſi Prælatus abſque rationabili cauſa licentiam concedat , nulla eſt conceſſio,vtpotè diſpenſatio in lege ſuperioris ; ac proinde Religioſus vtens ea licentia cenſetur à monaſterio ſine licentia exire , peccatúmque committere iuxta obligationem regulæ,vt latius hæc omnia proſequitur Suar.*dicto t.* 4.*de Relig.tract.*8.*lib.*1.*c.*6.*à n.*12.*&* *ſeqq.*

PVNCTVM VIII.

Qualiter fœminis interdictum ſit in monaſterium virorum Religioſorum ingredi,ipſiſque Religioſis eas admittere,& ſub quibus pœnis ?

SVMMARIVM

1 *Proponuntur conſtitutiones Pij V.*
2 *Quæ examinanda ſunt in his conſtitutionibus.*
3 *Non comprehenduntur Reginæ,nec de ſanguine regio.*
4 *Fundatrices communis ſententia docet comprehendi,ſed oppoſitum probabilitate non caret.*
5 *Quæ poſſunt ingredi decentem comitatum,& ſolitum deferre poſſunt.*
6 *Monaſterium eſt locus prohibitus.*
7 *Quid ſub nomine monaſterij ?*
8 *Ex pietate,& neceſſitate eſt licitus hic ingreſſus.Explicatúrque caſus neceſſitatis.*
9 *Explicatur caſus pietatis.*
10 *Pœnæ conſtitutæ tranſgreſſoribus expenduntur.*
11 *Quid ſi fœminam introductam fabulationibus detineas,ne è monaſterio egrediatur ?*
12 *Expenditur quis poſſit à ſupradictis pœnis abſoluere,& diſpenſare.*
13 *Quis poſt latam ſententiam.*

1 QVæſtio hæc verſatur in explicanda *Conſtitutione Pij V. edita anno* 1566.quæ incipit : *Regularium perſonarum* , & in Conſtitutione eiuſdem Pontificis ſupradictam Conſtitutionem declarante,& extendente *anno* 1570. *die Iulij* 16. quæ incipit , *Romanum Pontificem* , quam ad

verbum

verbum refert, *Confectius in priuilegiis Ordinum mendicantium inter litteras Apoſtolicas*, *fol.* 179. cuiuſque meminit Sanch. *lib.* 6. *ſum. capit.* 16. *numer.* 79. Suar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 1. *capit.* 7. *numer.* 9. Item ſiue procedit quæſtio in declaranda Conſtitutione Gregorij XIII. *edita anno* 1575. *idibus Iunij* quæ incipit: *Vbi gratia*, & alia eiuſdem *edita* 23. *Decembr.* 1581. incipiente *dubiis quæ emergunt.* Sed quia Conſtitutiones Gregor. ſpecialiter loquuntur de perſonis, quæ virtute facultatis acceptæ à Summo Pontifice, & his Conſtitutionibus reuocatæ monaſteria Monialium ingrediuntur extra caſus neceſſitatis, de earum intellectu in ſequentibus dicemus, pauca tamen, quia rarò contingere poteſt aliquem ingredi virtute facultatis à tempore Gregor. conceſſæ, & ab eodem reuocatæ. Quo circa controuerſiæ præſentis difficultas tota verſatur in explicatione Conſtitutionis Pij V. nam licet in Conſtit. Pij V. quæ incipit. *Regularium perſonarum* ſolùm prohibuerit Pontifex ingreſſum fœminarum in monaſteria virorum virtute facultatis à Summo Pontifice acceptæ, & præſenti conſtitutione reuocatæ. At in conſtit. Incipiente *Romanum Pontificem* declarat contenta in conſtit. *Regularium perſonarum* intelligenda eſſe de quolibet fœminarum ingreſſu in virorum monaſteria extra caſus permiſſos. Ibi, authoritate Apoſtolica tenore præſentium dicimus, & declaramus fuiſſe, & eſſe mentem, & intentionem noſtram, quod dictæ litteræ non ſolum comprehenderent, & comprehendant mulieres habentes, & prætendentes facultatem, & indulta ingrediendi monaſteria: *Sed etiam omnes, & quaſcunque mulieres alias tam in genere, quam in ſpecie, &c.* Ex quo fit iam non eſſe licitum dubitare, peccatum eſſe mortale, & cenſuris, aliiſque pœnis ſubiectum fœminarum ingreſſum in monaſteria virorum abſque neceſſitate, ſpecialique permiſſione, & ita tradit Sanch. *dicto. lib.* 6. *ſum. cap.* 16. *num.* 79. Suar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 9.

2. Pro explicatione igitur harum conſtitutionum Pij V. quatuor examinanda ſunt cum ſupradictis doctoribus. Primum, quibus perſonis in monaſteria virorum cenſeatur his conſtitutionibus ingreſſus prohibitus. Secundum, quid nomine monaſterij, domus, & loci Religioſi à quibus fit excluſio intelligatur. Tertium qui ſint caſus, in quibus hic ingreſſus permiſſus eſt. Quartum, quibus pœnis ſubiaceant illicitè ingredientes, & admittentes, & ob quam actionem.

3. Circa primum reſpondet Pontifex comprehendi mulieres cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & quacunque dignitate, ac præeminentia præditas etiam, Comitiſſas, Marchioniſſas, Duciſſas. Ex quibus verbis manifeſtum eſt Reginas, Imperatrices, filias, & neptes regum non comprehendi. Tùm quia Comitiſſæ. Marchioniſſæ & Duciſſæ expreſſæ fuerunt vt gradus ſupremi. Tum quia ſub generali prohibitione mulieribus facta, Reginæ, earúmque filiæ non cenſentur comprehenſæ ob earum ſupremam dignitatem. Suar. *dict. tom.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 1. *capit.* 7. *numer.* 6. Sanch. *lib.* 6. *Sum. cap.* 17. *num.* 4. Layman. *lib.* 4. *tract.* 5. *capit.* 12. *num.* 5. Neque obſtat Gregor. XIII. cum Cardinalium congregatione conſultum, an ſupradictis conſtitutionibus derogatum ſit Regulæ Minimorum permittenti in ſua monaſteria ingredi mulieres de ſtirpe regia cum decenti comitatu, & fundatrices, reſpondiſſe non derogari quoad Reginas, vel fundatrices duntaxat, teſte Man. Rodrig. 1. *t. quæſt. regul. q.* 48 *art.* 1. Sorbus *in compend. priuil. mendicant.* verbo *Ingreſſus monaſteriorum Monialium, in ſuis annot. in fine.* Ex quibus videtur quoad reliquas mulieres de ſtirpe Regia derogatum eſſe. Non inquam obſtat. Tum quia (vt benè ait Suar. *dicto cap.* 7. *num.* 6.) de illa declaratione Gregor. non ſatis conſtat. Tum quia eſto conſtet, vniuerſalis cenſeri non debet, ſed ſpecialis, & reſtricta ad Minimorum Religionem ob eius ſingularem obſeruantiam. Tùm & præcipuè quia ſi in regula per Pontificem approbata nulla erat prohibitio fœminis de ſtirpe Regia ingrediendi virorum monaſteria, nulla facultate, quæ reuocari poſſet his conſtitutionibus, indigebant ad illum ingreſſum.

4. Deinde eſt dubium, an comprehendantur his conſtitutionibus fundatrices? Sanch. *dict. capit.* 18. *num.* 7. & Layman. *lib.* 2. *Sum. tr.* 5. *c.* 12. *n.* 5. & Man. Rodrig. *in expoſit. conſtit. Pij V. num.* 3. affirmant comprehendi, niſi forte in aliqua Religione fuerit regula earum ingreſſum permittens, cui regulæ cenſent his conſtitutionibus non derogari ob declarationem ſupradictam Gregor. XIII. Nihilominus probabilitate non caret fundatrices exemptas eſſe à prohibitione harum conſtitutionum. Non enim ſub prohibitione generali extraneis facta æquum erat comprehẽdi monaſteriorum patronas, & fundatrices; ſi enim mulieres de ſtirpe Regia ob earum dignitatem à generali prohibitione excluduntur; à fortiori fundatrices, & patronæ ob earum qualitatem arctius monaſteria deuincientem excludi debent. Neque ex declaratione Gregor. aliquod argumentum deſumitur ad affirmandum fundatrices comprehendi ſub his conſtitutionibus in ea Religione, in qua non eſt regula permittens earum ingreſſum: ſecus vbi eſt regula eum ingreſſum permittens; quia hæ conſtitutiones non ad derogandas regulas, ſed ad derogandas facultates aduerſus regulas expeditæ ſunt, & ita iudicat Suar. *t.* 4. *de Relig. tract.* 8 *lib.* 1. *c.* 7. *n.* 6.

5. Mulieres verò de ſtirpe regia, aliæque ex ſpeciali priuilegio monaſteria virorum ingredientes deferre ſecum poſſunt eorum comitatum perſonarum, quo frequenter incedunt, arg. *c. licèt de priuil in* 6. & docuit Mand. Rodrig. *in expoſit. dicta conſtit. Pij V. numer.* 4. Laym. *lib.* 4. *Sum. tract.* 5. *cap.* 12. *num.* 5. & praxis ipſa teſtatur. Spectanda tamen eſt ſemper decentia & honeſtas, ob quam æquum eſt puellas comitantes excludi, & loco illarum mulieres prouectæ ætatis aſſumi, illiſque comitari. Secundò examinandum eſt quid nomine monaſterij, & domus in ſupradictis conſtitutionibus intelligatur?

6. Primo debet eſſe monaſterium, ad cuius rationem opus eſt, vt ibi Religioſi permanenter degant vitam communem. Quapropter ſi in aliqua domo ad tempus commorentur, vti ſolent Religioſi Societatis in reſidentiis temporariis, ſub iis conſtitutionibus ea domus non comprehenditur; quia ob eius inſtabilitatem verè Conuentus non eſt, teſte Sanch. *lib.* 6. *Sum. cap.* 17. *num.* 20. Layman. *cap.* 12. *num.* 5. Idem eſt cum cauſa Conuentus ædificandi aliqui Religioſi habitationem ſumunt quia ex modo habitationis non cenſetur fixam habere ſedem: ſic relato *Sorbo in priuileg mendicant. verbo Ingreſſus monaſterij monialium in ſuis annotat. num.* 11. *tradit.* Sanch. *dicto capit.* 17. *numer.* 19. Barboſ. *alleg.* 72. *numer* 87. Prioratus autem Sancti Benedicti, & Sancti Bernardi, ſi ibi conuentualiter viuitur, verè monaſteria ſunt, & ſub dictis conſtitutionibus comprehenſis. Secus verò ſi frequenter plures ibi non reſideant; eáque de cauſa vidi in aliquibus mulierem coquam, & infirmariam, nullamque clauſuram obſeruari.

7. Secundò nomine monaſterij veniunt omnia loca illius ſub clauſura contenta. Ex quo fit prædia, hortóſque ſeparatos etſi loca monaſterij ſint, ſub clauſura non contineri; quia nec monaſterium conſtituunt, nec ſunt partes illius, vt tradunt Nauarr. *Com.* 4. *n.* 62. *de Regul. c.* 17. *n.* 11. Secus verò dicendum eſt de hortis monaſterio contiguis, ad quos Religioſis patet aditus per clauſtrum. Neque obſtat his hortis ianuam eſſe, per quam ſæculares ingredi poſſunt, quin clauſtra ingrediantur; qua illa ianua eſt frequenter clauſa, quod eſt ſignum ea loca ſub clauſura contineri, & ſub nomine officinarum interiorum, quarum ingreſſus à Pontificibus interdicitur, comprehendi: Sic Sanch. *lib.* 6. *Sum. c.* 17. *n.* 15. Layman. *lib.* 4. *Sum. tract.* 5. *c.* 12. *n.* 5. *fine.* Secundò fit, Eccleſiam ſub his conſtitutionibus non comprehendi, dummodò ſit Eccleſia, quæ ſæcularibus abſque cuſtodia pateat. Quod dixerim propter Eccleſias Carthuſianorum, & Camaldulenſium intra ſepta monaſterij, & ſub eius clauſura incluſas, Suar. *t.* 4. *de Relig. tr.* 8. *lib.* 1. *c.* 7. *n.* 2. Tertio fit in probabili ſententia ſacriſtiam, ad quam immediatè patet ingreſſus per ipſam Eccleſiam non comprehendi, quia reputatur pars Eccleſiæ, *Argum. c. ſi ciuitas de ſententia excommunicat. in* 6. & tradit Suar. *t.* 4. *de Relig tr.* 8. *lib.* 1. *c.* 7. *n.* 2. probabilius tamen eſt oppoſitum; eò quod ſacriſtia medio pariete ab Eccleſia disiuncta pars Eccleſiæ non cenſeatur, & frequenter ſub clauſura ſit; aliàs æquè fœminæ ingredi illud poſſent, ac in Eccleſiam, quod decentiæ, honeſtati praxique receptæ repugnat. Neque obſtat immediatè per Eccleſiam eſſe aditum ad ipſum; nam etiam ſolet eſſe ad clauſtrum, aliáſque ſeparatas capellas, & tamen inde non infertur ſub nomine Eccleſiæ comprehendi licitúmque eſſe fœminis ad ea loca ingredi: Et ita docet Sanch. *lib.* 6. *ſum c.* 17. *num.* 17. Quartò fit, atrium Scholarium Societatis IESV clauſtro contiguum ſub clauſura non contineri, quia abſque vlla cuſtodia patet aditus omnibus; expedit tamen ne mulieres illuc ingredi permittantur, vt verè de facto nunquam permittitur; tametſi cauſa rationabili intercedente permitti poſſit Sanch. *li.* 6. *ſum. c.* 17. *n.* 18. Laym. *li.* 4. *Sum. tr.* 5. *c.* 12. *n.* 5.

8. Tertiò explicandum venit, qui ſint caſus, in quibus ingreſſus in monaſteria virorum fœminis permiſſus ſit? Reſpondeo, in genere duplicem eſſe neceſſitatis, & pietatis, ſeu Religionis. Caſus neceſſitatis contingit, ſi pro defenſione bonorum Conuentus incendio flagrantis, oporteret fœminas ingredi. Si enim ex hac cauſa poſſunt viri in Monialium Conuentus ingredi, & Moniales inde exire; à fortiori poterunt fœminæ Conuentus virorum ingredi, qui non tenentur clauſura æquè ſtricta. Item ſi nullus alius præter mulierem eo loco inueniretur, qui Religioſum habentem brachia, aut crura confracta, aut oſſa diſſoluta, vel alio graui morbo laborantem, nec commodè potentem è monaſterio exire, mederetur; poſſet mulier decenter comitata ingredi; neque enim hæc lex clauſuræ cenſenda eſt violari ſtante ea graui neceſſitate, ſic latè probat

Mand.

Mand. Rodrig. in *expoſit. huius conſtit. Pij V. n. 1. & 3. & t. 1. q. regul. q. 46 à n. 7. ad finem.* Sorbus *in comp. priuil. mendicantium, verbo Ingreſſus monaſteriorum Monialium*, *n.* 6. Sanch. *lib.* 6. *Sum. c.* 17 *n* 30. Extenduntque Sorbus, & Man. hanc doctrinam, cum in Conuentu ſunt plures infirmi, neque adſunt Religioſi qui poſſint, nec viri ſæculares, qui velint eos mederi, poſſe honeſtas fœminas ingredi. Sed hic caſus, vt benè aduertit Sanch. eſt moraliter impoſſibilis.

9. Caſus pietatis. & Religionis eſt, ſi proceſſio aliqua Miſſa, vigilia, funus defuncti, aut quod vis aliud officium in clauſtro, vel in eius capellis celebretur: ceſſat enim eo tempore, cum ſupradicta celebrantur, eo in loco, prohibitio, vti declarauit Pius V. *viua vocis oraculo.* 15. *Nouembr. anno* 1569. teſte Man. Rodrig. *in expoſit. huius conſtit. n.* 15. Quòd ſi toges quid intellexerit Pontifex nomine alterius officij? Reſpondeo, intelligi officium ſimile præcedentibus, quale eſt concio, lotio pedum in die Cœnæ, habitus Religioſi ſuſceptio, vel profeſſio. Man. *in expoſit. dicta conſtit. n.* 18. & *c.* 1. *q. regul. q.* 48. *art.* 3. Sanch. *c.* 17. *n.* 25. qui benè addit *n.* 27. ob theſes Theologiæ defendendas, vel ob repræſentationem alicuius comœdiæ piæ & Religioſæ non poſſe mulieres clauſtrum ingredi; quia hæc non ſunt officium pium, & Religioſum ſimile proceſſioni, miſſæ, vigiliæ, funerique defuncti. Inſuper permittitur mulieribus clauſtrum, vel locum alium Religioſorum ingredi, quando nequeunt alia via ad Eccleſiam accedere ob multitudinem populi ad concionem, aliúdve officium illuc confluentem, debeant tamen via recta ad Eccleſiam ire, & exire. Barboſa 3 *p. de poteſt. Epiſc. alleg.* 102. *n.* 86. Man. *in expoſit. dicta conſtit. n.* 15. Sanch. *lib.* 6. *c.* 17. *n.* 22.

Ingreſſæ verò mulieres in clauſtrum inferius, vbi ſolet proceſſio, miſſa, aliáque pia officia celebrari, non poſſunt abſque violatione clauſuræ clauſtrum ſuperius aſcendere, vel officinas interiores, nec per ſe patentes ingredi; quia ſolùm ceſſat clauſura eo in loco, vbi officia diuina celebrantur, & tradit Sanch. *n.* 25. Man. *in expoſit. huius conſtit. num.* 18. Deinde nequeunt mulieres antequam diuina celebrentur, vel prope ſit celebrationi, illuc ingredi; quia non adeſt cauſa ingreſſum honeſtans. Vnde ſi veſpere, & non manè proceſſio facienda eſt, manè non eſt permittendus ingreſſus. Et è contra, ſi manè diuina celebrantur, & non veſpere, nequeunt veſpere clauſtrum ingredi; quia moraliter ceſſauit cauſa, cui priuilegium violandi clauſuram innititur. Man. Rodr. *t.* 1. *q. regul. q.* 48. *a.* 2. *fine.* & *in expoſ. huius conſtit. n.* 19. Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 17. *n.* 24. & 29. Eo tamen tempore, quo diuina celebrantur, excuſantur mulieres clauſtrum ingredientes à violatione clauſuræ, tametſi ingrediantur non animo aſſiſtendi diuinis, ſed explendi curioſitatem, vel alio fine prauo ductæ; quia prauus finis ingredientium non tollit ab eis generale priuilegium conceſſum illuc ingrediendi. Nam eſto illud priuilegium concedatur, vt poſſint diuinis aſſiſtere; non tamen conceditur ſub conditione, vt aſſiſtant. Sic Man. *dicta q.* 48. *art.* 3. *notab.* 2. & *in expoſit. huius conſtit. n.* 17. Sanch. *c.* 17. *n.* 28. qui in fine videtur ſibi eſſe contrarius.

Propterea non licet Religioſis proceſſiones inſtituere eo ſolo fine, vt mulieres clauſtrum ingrediantur; quia Pontifex pietatem, & Religionem fouere intendit, non clauſuræ relaxationem. Man. Rodrig. *in expoſit. dicta conſtit. n.* 16. & *c.* 1. *Quæſt. regul. q.* 48. *a.* 3. Sorbus *in compend. priuil. mendicant. verbo ingreſſus monaſt. Monial. in annot. n.* 7. Sanch *c.* 17. *n.* 23. Secus eſſet, ſi adeſſet aliqua cauſa pia, qua credendum eſt ſemper Religioſos moueri.

10. Quartò explicari debent pœnæ ſtatutæ in dicta Conſtit. Pij V. tam aduerſùs mulieres monaſteria virorum ingredientes extra caſus permiſſos, quam aduerſùs eas introducentes, & admittentes, & qualiter incurrantur? Dicendum eſt, aduerſùs mulieres ſtatutam eſſe excommunicationem Pontifici reſeruatam, quam mulieres ingredientes in virorum monaſteria ipſo facto incurrunt. At abbatibus, prioribus, aliiſque præſidentibus monaſteriorum, & eorum monachis, canonicis, & fratribus ſiue mendicantibus, ſiue non mendicantibus ſupradictas mulieres introducere, admittereve præſumentibus pœnam priuationis officiorum, quæ in præſenti obtinent, & inhabilitatis in poſterum ad illa, & alia omnia, & ſuſpenſionis à diuinis ipſo facto ſine alia declaratione incurrendam impoſitam eſſe. Sed eſt notanda differentia inter ſuſpenſionis pœnam, & pœnam priuationis officiorum, & inhabilitatis ad illa; quod ſuſpenſio, quia eſt cenſura *cap. quærenti. de verbor. ſignificat.* nulla indiget iudicis ſententia, vt incurratur; at priuatio officiorum, & inhabilitas ad illa ſententiam requirit criminis declaratoriam, quamuis non ſit declaratoria pœnæ; vt latiùs probaui, *tract.* 3. *huius operis diſput.* 2. *punct.* 2. & tradit in præſenti Sanch. *lib.* 6. *cap.* 15. *num.* 65. & *c.* 17. *n.* 39. Nomine officiorum, quibus Religioſi introducentes fœminas, vel eas admittentes priuantur, veniunt intelligenda officia iuriſdictionem habentia, ſcilicet eſſe Generalem, Prouincialem, Viſitatorem, Commiſſarium, Præpoſitum localem, Vicarium Monialium; non tamen eſſe Definitorem, Diſcretum, Concionatorem, Confeſſorem, Lectorem Theologiæ; quia hæc iuriſdictionem nullam continent. Manuel. *in expoſit. dict. conſtit. num.* 21. Sorbus *in compend. priuil. mendicant. verbo ingreſſus monaſteriorum Monial. in annot. n.* 8. Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 15. *n.* 66.

Rurſus aduerte ad incurrendas ſupradictas pœnas præſumptione opus eſſe, quod ſatis indicat verbum *audeat*, quo vtitur Pontifex in ferenda pœna excommunicationis, & verbum *præſumant* appoſitum in ferenda priuationis officiorum, & ſuſpenſionis à diuinis pœna. Vnde quælibet ignorantia etiam craſſa, modò affectata non ſit, ab iis incurrendis excuſat, vt latè probaui. *tr.* 2. *diſp.* 1. *punct.* 18. & tradit in præſenti Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 16. *n.* 96. & 96. & *c.* 17. *n.* 36. Actio autem, ob quam Religioſi ſupradictis pœnis afficiuntur; eſt, quia in monaſteria virorum fœminas introducere; admittereve præſumunt. Præſumunt igitur introducere, ſi poſitiuè, & immediatè ad ingreſſum cooperantur, vel oſtium aperiendo, vel eas aliquo modo adiuuando. Solùm eſt dubium; an cenſearis introducere, vel admittere, ſi ingreſſum præcipias, vel conſulas, deinde ſi ingreſſas comiteris; & confabulationibus detineas? Et quidem ſi ipſis ingredientibus ingreſſum præcipias, vel conſulas ſine dubio cenſendus es illarum introductor, & admiſſor; cum illius Ingreſſus ſatis cauſa moralis ſis & tradit Suar. *t.* 4. *de cenſur. diſp.* 22. *ſect.* 6. *n.* 14. Sanch. *lib.* 6. *Sum. c.* 16. *n.* 93. At ſi Admittentibus conſulas, vel præcipias vt admittant, diſtinguendum eſt, ſi ex officio teneris cuſtodiæ regulari prouidere, cenſeris admittere; quia eo facto incitas, approbáſque Ingreſſum, quem tenebaris impedire. Sanch. Suar. *ſupra.* Si autem ex officio obligatus non ſis ingredientes impedire; quia non es Prælatus, nec tibi ianuarum cuſtodia commiſſa eſt; non es cenſendus admittere, eſto conſulas, & præcipias, aliis, vt admittant; quia aliud eſt admittere, aliud de admiſſione conſilium dare. Cum igitur hæc lex Pontificia ſolùm puniat admiſſionem, non illius conſilium, & præceptum: ob conſilium, vel præceptum de admiſſione datum non contrahis pœnas admiſſori, & introductori impoſitas. Sic Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 16. *n.* 94.

11. Ex his decidenda venit ſecunda dubitatio, an ſi fœminas iam Ingreſſas in monaſteria, vel ibi extra caſus permiſſos commorantes comiteris, confabulationibúſve detineas, ne egrediantur, cenſearis illarum admiſſor, pœnaſque priuationis, inhabilitatis, & ſuſpenſionis incurras? Si ex officio teneris ſeruare cuſtodiam, ſine dubio cenſendus es admiſſor, pœnáſque ſupradictas incurris; quia ſaltem indirectè recipis, retines, & admittis fœminam iniquè intrà clauſtra commorantem: Siquidem non expellis, cum poſſis, & debeas. Neque obſtat te eam non introduxiſſe, ſufficit ſi introductam admittas, quia non ſolùm introducentibus, ſed admittentibus pœnæ impoſitæ ſunt. Et præterea fœminis ingreſſus eſt interdictus non tàm momentaneus, quam permanens: Si autem ex officio non es obligatus cuſtodiam ſeruare, diſtinguendum eſt, ſi tuo comitatu, vaniſque confabulationibus cauſa es, vt ibidem mulier detineatur, dicendus es illius admiſſor. At ſi comitatus, vel confabulatio cauſa non eſt detentionis; quia illis ſublatis adhuc mulier in Conuentu detineretur, non es reputandus admiſſor, quippè nec directè, nec indirectè detentioni concurris, vt benè dicit, Suar. *t.* 5. *de cenſur. diſp.* 22. *ſect.* 6. *n.* 14. Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 16. *num.* 93. 95.

12. Reſtabat dicendum quis poſſit ab his pœnis incurſis abſoluere, vel diſpenſare? Cui dubitationi breuiter reſpondeo, incidentes in excommunicationem ob ingreſſum ſolum Summum Pontificem abſoluere poſſe ab ea, quia eſt ſibi reſeruata. Epiſcopum verò tanquam delegatum ſedis Apoſtolicæ, ſi excommunicatio occulta ſit, neque ad forum contentioſum deducta, iuxta Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 6. *de reform.* & ab Ordinario approbatum virtute Bullæ cruciatæ in foro conſcientiæ, ſemel in vita, & in morte. Itémque Confeſſarios ordinum Mendicantium, & reliquos ſuis priuilegiis communicantes, quia in Bulla cruciatæ, & in priuilegiis Religioſorum nulla eſt reſtrictio facta pro excommunicatione publica, aut ad forum contentioſum deducta. Neque obſtat Epiſcopis hanc facultatem Concilium reſtrinxiſſe, vt inde inferas cuilibet ſacerdoti electo per bullam, cuilibétque Religioſo ob Priuilegia Ordinis potiori iure reſtringendam eſſe; quia Epiſcopis reſtringitur; quia ſunt iudices non ſolùm pro foro conſcientiæ, ſed externo. Deinde quia erat facultas per modum legis, & ſtatuti, quæ in priuilegio Bullæ, & ordinibus conceſſo nequaquam procedunt; ac proinde non eſt mirum, quod horum virtute excommunicatio publica, deductáque ad forum, exterius abſolui poſſit in foro conſcientiæ, non autem conceſſione Epiſcopis facta, vt latius Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 15. *n.* 76. & *c.* 17. *n.* 43.

Deinde à ſuſpenſione à diuinis incurſa ab his, qui fœminas iniquè in monaſteria virorum admittunt, vtpotè non reſeruata Pontifici, poterit Epiſcopus abſoluere; tametſi ad forum contentioſum deducta ſit. Virtute verò cruciatæ, & priuilegiorum mendicantium toties quoties id neceſſariũ fuerit.

In

Digitized by Google

In priuatione officiorum, & inhabilitate ad illa maior eſt eſt dubitatio, quis poſſit diſpenſare? Et quidem ſi hæ pœnæ ipſo facto ante iudicis ſententiam contraherentur, eſſentque occultæ, neque ad forum contentioſum deductæ, poſſet Epiſcopus diſpenſare virtute Trid. concedentis omnes caſus occultos, idipſumque poſſent Religioſi mendicantes, & omnes alij eorum priuilegiis fruentes ob Conſtitutionem Pij V. in fauorem Dominicanæ familiæ, cuius meminit Man. Rodrig. *tom. 1. quæſt. regul. quæſt. 69. art. 1. & in expoſitione præſ. ntis Conſtitutionis propè finem num. 35.* qua Prælatis dictæ Religionis conceſſit, vt poſſent ſuis ſubditis; ea tamen conditione, vt per ſe ipſos, & non per ſubſtitutos, & delegatos faciant. Verùm ſi hæ pœnæ publicæ ſint, vel ad forum contentioſum deductæ (eſto Epiſcopus in eis diſpenſare non poſſit, quod non eſt certum, vt ſtatim dicemus, ſiquidem non ſunt Pontifici reſeruatæ) at Prælati Religionum mendicantium, & confeſſores ab eis deputati diſpenſare optimè poſſunt ſemel in vita, & in morte, conceſſione Eugenij IV. facta minoribus, quæ refertur *in mare magno fol. 61. & 64. conceſſ. 85. & in compend. priuil. verbo abſolutio extraordinaria quoad fratres 6. § 3.* cuiuſque meminit Man. Rodrig. *in expoſitione præſentis conſtit. Pij V. propè finem*, n. 35. Debent tamen diſpenſati virtute huius priuilegij ſingulis hebdomadis per annos pſalmos pœnitentiales recitare, quod ſi aliqua hebdomada ob legitimum impedimentum id præſtare non poſſint, anno ſequenti ſupplere debent. Deinde Prælati Societatis IESV, & qui in eiſdem priuilegiis communicant poſſunt ex conceſſione, Pauli III. *relata verbo Abſolutio. n. 1.* in hac priuatione, & inhabilitate diſpenſare; quia ibidem conceditur poteſtas abſoluendi ab omnibus caſibus ſedi Apoſtolicæ reſeruatis præter contentos in Bulla Cœnæ, & ab omnibus cenſuris, & pœnis conſurgentibus ex eis. Cum autem hæ pœnæ ex delictis non reſeruatis in Bulla Cœnæ conſurgant, poterunt aboleri à dictis Prælatis. Neque obſtat priuilegium vti verbo abſoluendi, cum tamen hæ pœnæ non abſolutione, ſed diſpenſatione tolli debeant; quia ſæpe in priuilegiis abſolutionis nomen latiſſimam habet ſignificationem, vt idem ſignificet quod tollere, & abolere, vt notauit Suar. *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 2. cap. 21. fine n. 16.* & ita tenet in præſenti Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 15 fine, n. 78.*

Sed quid ſi ſupradictæ pœnæ priuationis, & inhabilitatis, vtpotè indigentes ad earum incurſum ſententia iudicis, ex illius ſententia declaratoria impoſitæ ſint? Negat Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 15. n. 78. initio.* Epiſcopum, vel Religionis Prælatum diſpenſare poſſe, nullum tamen adducit fundamentum, ſed illud eſſe poteſt, quia ſunt pœnæ Pontificio iure ſtatutæ, & facta delicti declaratione cenſentur à Pontifice imponi; at inferior nequit ſuperioris facto derogare, ergo neque Epiſcopus, neque Religionis Prælatus poterit in ſupradictis diſpenſare. Cæterùm verius credo & poſſe Epiſcopum, & Religionis Prælatum cum ſuis ſubditis in his pœnis diſpenſare, poſtquam reſipuerint; egerintque pœnitentiam; quia cum hæ pœnæ Pontifici non ſint reſeruatæ, cenſentur Ordinariis conceſſæ. *Argum. cap. nuper. de ſententia excommunicat.* expedit enim hæc conceſſio recto Eccleſiæ regimini, ſic pluribus firmaui, *tract. 3. de legibus diſp. vlt. de diſpenſat. punct. 6.* appoſitis quibuſdam limitationibus, quæ ibi videri poſſunt.

PVNCTVM IX.

Qualiter Monialibus interdictus ſit è ſuo monaſterio egreſſus?

SVMMARIVM.

1 *Omnes Moniales iure Eccleſiaſtico obligantur, ne è monaſterio exeant.*
2 *Non eſt dubium ad clauſuram Moniales obligari poſſe.*
3 *Quæ Moniales conuerſæ, ſeu laicæ clauſurâ excipiantur.*
4 *Conſuetudine abrogari poteſt lex clauſuræ.*
5 *Explicantur loca, quorum comparatione hæc clauſura ſeruanda ſit.*
6 *Poteſt Epiſcopus in monaſteriis ſibi ſubiectis hanc clauſuram inducere.*
7 *Quid de monaſteriis regularibus ſubiectis? Probatur latè in his poſſe Epiſcopos clauſuram indicere, eáque viſitare.*
8 *Non eſt opus quotannis clauſuræ decretum publicare*
9 *Spectato iuris rigore neceſſarium erat Moniali ad egreſſus non ſolùm ut Prælati regulares, quibus eſt ſubiecta, approbarent cauſam, ſed etiam Epiſcopi.*
10 *Qui nomine Epiſcopo veniat?*
11 *Stante legitima cauſa manifeſta, & euidenti egreſſus, ſi Epiſcopus nollet approbare cauſam, vel Prælatus licentiam concedere, poteſt Monialis exire, impediri tamen poteſt ex accidenti.*
12 *Expenditur quæ ſit legitima cauſa egreſſus.*
13 *Ex cauſa ſimili ſupradictis poteſt licentia concedi.*
14 *Ob morbum aliis non contagioſum negat communis ſententia licentiam concedi poſſe.*
15 *Oppoſitum probabilitate non caret.*
16 *Legitima eſt cauſa egreſſus, ſi exeat Monialis ad fundandum monaſterium, vel regendum.*
17 *Ob iuramentum fidelitatis, idémque ob pœnitentiam agendam licentia concedi poteſt.*
18 *Quid ob aeris intemperiem, & continuas infirmitates.*
19 *Ceſſante cauſa, ob quam Monialis egreſſa eſt, redire illicò debet.*
20 *Quæ pœnæ ſint impoſitæ egredientibus, & ad egreſſum cooperantibus?*
21 *An hæ pœnæ afficiant Monialem legitimo titulo egreſſam, ſed iniquè extra commorantem.*
22 *An Epiſcopi in ſupradictas pœnas incurrere poſſint? Proponitur dubitandi ratio, ſed reſoluitur poſſe incurrere.*
23 *Quis comitatus, & receptio ſint neceſſarij ad incurrendas dictas pœnas.*
24 *Requiritur ad ſupradictarum pœnarum incurſum egreſſum ex clauſura completum eſſe.*

1. IVre Eccleſiaſtico conſtat omnibus monialibus profeſſis egreſſum è ſuo monaſterio interdictum eſſe, *cap. periculoſo. de ſtatu regular. in 6.* quod dictum renouauit Trident. *ſeſſ. 25. c. 5. de regularib.* & Pius V. ſua conſtit. incipiente, *circa paſtorales, edita anno 1566. 4 Kalendas Iuny*, & alia incipiente, *Decori, & honeſtati, edita Kalend. Februar. anno 1569.* obligare autem hæc decreta omnes Moniales profeſſas, ſiue antè vouiſſent, obſeruaſſentve clauſuram, ſiue non, euidens eſt. Nam Bonifac. VIII. *in c. periculoſo*, non tam intendit hanc obligationem vt antiquam renouare, quam denuò ſtatuere, vt ſatis indicant illa verba: *Præſenti conſtitutione perpetuò irrefragabiliter valitura ſancimus vniuerſas, & ſingulas Moniales præſentes, atque futuras*, cuiuſconque Religionis ſint, vel Ordinis, in quibuſlibet mundi partibus exiſtentes ſub perpetua in ſuis monaſteriis debere de cætero permanere clauſura. Idem conſtat ex *Trident.* renouante hanc conſtitutionem, & Epiſcopis præcipiente, vt in omnibus monaſteriis ſibi ſubiectis ordinaria, in aliis verò ſedis Apoſtolicæ authoritate clauſuram Monialium, vbi violata fuerit, diligenter reſtitui, & vbi inuiolata eſt, conſeruari maximè procurent; quaſi diceret, vbi clauſura indicta à Bonifac. VIII. violata fuerit, reſtituatur, vbi ſeruata eſt, retineatur diligenter; & paulò inferius ſubdit: Nemini ſanctimonialium liceat poſt profeſſionem exire à monaſterio etiam ad breue tempus quocunque prætextu, niſi ex aliqua legitima cauſa ab Epiſcopo approbanda, indultis quibuſcunque, & priuilegiis non obſtantibus, & in *cap. 22. einſdem ſeſſ.* præcepit Concilium omnia in præcedentibus capitulis ſtatuta ſeruari, non obſtantibus quibuſcunque ſtatutis, & priuilegiis quacunque firmitate munitis, & quibuſcunque præſcriptionibus, & conſuetudinibus etiã immemorabilibus. Erat autem in *cap. 5.* præcepta omnibus Monialibus clauſura: ergo, non obſtante præſcriptione, & conſuetudine immemorabili in contrarium ſeruanda eſt. Clarius Pius in ſua dicta conſtitut. *circa paſtoralis*, hanc obligationem expreſſit his verbis. Hac igitur perpetuò valitura conſtitutione inhærentes etiam conſtitutioni felicis recordationis Bonifac. Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit: *Periculoſo*, & decretis Concilij Trident. ſuper clauſuram Monialium editis, authoritate Apoſtolica ſtatuimus tenore præſentium, atque perpetuò decernimus; vniuerſas, & ſingulas Moniales præſentes, atque futuras cuiuſcunque Religionis, Ordinis, vel militiarum etiamſi Hieroſolymitanæ ſint, quæ vel iam receptæ ſint, vel impoſterum in quibuſuis monaſteriis, ſiue domibus recipientur, & tacitè, vel expreſsè Religionem profeſſæ, etiamſi conuerſæ aut quocunque nomine appellentur, etiam ſi ex inſtitutis, vel fundationibus earum regulæ ad clauſuram non teneantur, nec vnquam in earum monaſteriis, ſeu domibus etiam ab immemorabili tempore ea ſeruata fuerit, ſub perpetua in ſuis monaſteriis, ſeu domibus de cætero debere permanere clauſura; & paulò inferius inquit: Quod ſi aliquæ Moniales forſan reperiantur, quæ conſuetudine etiam immemorabili, aut inſtituto, vel fundatione regulæ ſuæ factæ animo obſtinato clauſuræ reſiſtant, aut quoquo modo reluctentur, ordinarij vna cum ſuperioribus earum omnibus iuris, & facti remediis compellant eaſdem tanquam rebelles, & incorrigibiles ad præciſè ſubeundam dictam clauſuram, & perpetuo obſeruandam. Mulieres quoque quæ Tertiariæ, ſeu de pœnitentia dicuntur cuiuſcunque Ordinis fuerint in Congregatione viuentes ſi & ipſæ profeſſæ fuerint, ita vt ſolemne votum emiſerint ad clauſuram præciſè, vt præmittitur & ipſæ teneantur. Quod ſi votum ſolemne non emiſerint, ordinarij vna cum ſuperioribus earum hortentur, & perſuadere ſtudeant, vt illud emittant, & profiteantur, ac poſt emiſſionem & profeſſionem eidem clauſuræ ſe ſubiiciant. Quod ſi recuſauerint, & aliquæ ex eis inuentæ fuerint ſcandaloſè viuere, ſeueriſſimè puniantur. Cæteris autẽ omnibus ſic abſq; emiſſione

Mand. Rodrig. *in expoſit. huius conſtit. Pij V. n.* 1. *&* 3. *& t.* 1. *q. regul. q.* 46. *à n.* 7. *ad finem.* Sorbus *in comp. priuil. mendicantium, verbo Ingreſſus monaſteriorum Monialium, n.* 6. Sanch. *lib.* 6. *Sum. c.* 17. *n.* 30. Extenduntque Sorbus, & Man. hanc doctrinam, cum in Conuentu ſunt plures infirmi, neque adſunt Religioſi qui poſſint, nec viri ſæculares, qui velint eos mederi, poſſe honeſtas fœminas ingredi. Sed hic caſus, vt benè aduertit Sanch. eſt moraliter impoſſibilis.

9. Caſus pietatis, & Religionis eſt, ſi proceſſio aliqua Miſſa, vigilia, funus defuncti, aut quod vis aliud officium in clauſtro, vel in eius capellis celebretur: ceſſat enim eo tempore, cum ſupradicta celebrantur, eo in loco, prohibitio, vti declarauit Pius V. *viuæ vocis oraculo.* 15. *Nouembr. anno* 1569. teſte Man. Rodrig. *in expoſit. huius conſtit. n.* 15. Quòd ſi rogges quid intellexerit Pontifex nomine alterius officij? Reſpondeo, intelligi officium ſimile præcedentibus, quale eſt concio, lotio pedum in die Cœnæ, habitus Religioſi ſuſceptio, vel profeſſio. Man. *in expoſit. dicta conſtit. n.* 18. *& c.* 1. *q. regul. q.* 48. *art.* 3. Sanch. *c.* 17. *n.* 25. qui benè addit *n.* 27. ob theſes Theologiæ defendendas, vel ob repræſentationem alicuius comœdiæ piæ & Religioſæ non poſſe mulieres clauſtrum ingredi; quia hæc non ſunt officium pium, & Religioſum ſimile proceſſioni, miſſæ, vigiliæ, funerique defuncti. Inſuper permittitur mulieribus clauſtrum, vel locum alium Religioſorum ingredi, quando nequeunt alia via ad Eccleſiam accedere ob multitudinem populi ad concionem, aliúdve officium illuc confluentem; debent tamen via recta ad Eccleſiam ire, & exire. Barboſa 2. *p. de poteſt. Epiſc. alleg.* 102. *n.* 86. Man. *in expoſit. dicta conſtit. n.* 15. Sanch. *lib.* 6. *c.* 17. *n.* 22.

Ingreſſæ verò mulieres in clauſtrum inferius, vbi ſolet proceſſio, miſſa, aliáque pia officia celebrari, non poſſunt abſque violatione clauſuræ clauſtrum ſuperius aſcendere, vel officinas interiores, nec per ſe patentes ingredi; quia ſolùm ceſſat clauſura eo in loco, vbi officia diuina celebrantur, & tradit Sanch. *n.* 25. Man. *in expoſit. huius conſtit. num.* 18. Deinde nequeunt mulieres antequam diuina celebrentur, vel prope ſit celebrationi, illuc ingredi; quia non adeſt cauſa ingreſſum honeſtans. Vnde ſi veſpere, & non manè proceſſio facienda eſt, manè non eſt permittendus ingreſſus. Et è contra, ſi manè diuina celebrantur, & non veſpere, nequeunt veſpere clauſtrum ingredi; quia moraliter ceſſauit cauſa, cui priuilegium violandi clauſuram innititur. Man. Rodr. *t.* 1. *q. regul. q.* 48. *a.* 2. *fine. & in expoſ. huius conſtit. n.* 19. Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 17. *n.* 24. *&* 29. Eo tamen tempore, quo diuina celebrantur, excuſantur mulieres clauſtrum ingredientes à violatione clauſuræ, tametſi ingrediantur non animo aſſiſtendi diuinis, ſed explendi curioſitatem, vel alio ſine prauo ductæ; quia prauus finis ingredientium non tollit ab eis generale priuilegium conceſſum illuc ingrediendi. Nam eſto illud priuilegium concedatur, vt poſſint diuinis aſſiſtere; non tamen conceditur ſub conditione, vt aſſiſtant. Sic Man. *dicta q.* 48. *art.* 3. *notab.* 2. *& in expoſit. huius conſtit. n.* 17. Sanch. *c.* 17. *n.* 28. qui in fine videtur ſibi eſſe contrarius.

Propterea non licet Religioſis proceſſiones inſtituere eo ſolo fine, vt mulieres clauſtrum ingrediantur; quia Pontifex pietatem, & Religionem fouere intendit, non clauſuræ relaxationem. Man. Rodrig. *in expoſit. dicta conſtit. n.* 16. *& c.* 1. *Quæſt. regul. q.* 48. *a.* 3. Sorbus *in compend. priuil. mendicant. verbo Ingreſſus monaſt. Monial. in annot. n.* 7. Sanch. *c.* 17. *n.* 23. Secus eſſet, ſi adeſſet aliqua cauſa pia, qua credendum eſt ſemper Religioſos moueri.

10. Quartò explicari debent pœnæ ſtatutæ in dicta Conſtit. Pij V. tam aduerſùs mulieres monaſteria virorum ingredientes extra caſus permiſſos, quam aduerſùs eas introducentes, & admittentes, & qualiter incurrantur? Dicendum eſt, aduerſùs mulieres ſtatutam eſſe excommunicationem Pontifici reſeruatam, quam mulieres ingredientes in virorum monaſteria ipſo facto incurrunt. At abbatibus, prioribus, aliiſque præſidentibus monaſteriorum, & eorum monachis, canonicis, & fratribus ſiue mendicantibus, ſiue non mendicantibus ſupradictas mulieres introducere, admittereve præſumentibus pœnam priuationis officiorum, quæ in præſenti obtinent, & inhabilitatis in poſterum ad illa, & alia omnia, & ſuſpenſionis à diuinis ipſo facto ſine alia declaratione incurrendam impoſitam eſſe. Sed eſt notanda differentia inter ſuſpenſionis pœnam, & pœnam priuationis officiorum, & inhabilitatis ad illa, quod ſuſpenſio, quia eſt cenſura *cap. quærenti. de verbor. ſignificat.* nulla indiget iudicis ſententia, vt incurratur; at priuatio officiorum, & inhabilitas ad illa ſententiam requirit criminis declaratoriam, quamuis non ſit declaratoria pœnæ; vt latiùs probaui, *tract.* 3. *huius operis diſput.* 2. *punct.* 2. & tradit in præſenti Sanch. *lib.* 6. *cap.* 15. *num.* 65. *& c.* 17. *n.* 39. Nomine officiorum, quibus Religioſi introducentes fœminas, vel eas admittentes priuantur, veniunt intelligenda officia iuriſdictionem habentia, ſcilicet eſſe Generalem, Prouincialem, Viſitatorem, Commiſſarium, Præpoſitum localem, Vicarium Monialium; non tamen eſſe Definitorem, Diſcretum, Concionatorem, Confeſſorem, Lectorem Theologiæ; quia hæc iuriſdictionem nullam continent. Manuel. *in expoſit. dict. conſtit. num.* 21. Sorbus *in compend. priuil. mendicant. verbo ingreſſus monaſteriorum Monial. in annot. n.* 8. Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 15. *n.* 66.

Rurſus aduerte ad incurrendas ſupradictas pœnas præſumptione opus eſſe, quod ſatis indicat verbum *audeat*, quo vtitur Pontifex in ferenda pœna excommunicationis, & verbum *præſumaut* appoſitum in ferenda priuationis officiorum, & ſuſpenſionis à diuinis pœna. Vnde quælibet ignorantia etiam craſſa, modò affectata non ſit, ab iis incurrendis excuſat, vt latè probaui. *tr.* 2. *diſp.* 1. *punct.* 18. & tradit in præſenti Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 16. *n.* 96. *&* 96. *& c.* 17. *n.* 36. Actio autem, ob quam Religioſi ſupradictis pœnis afficiuntur; eſt, quia in monaſteria virorum fœminas introducere; admittereve præſumunt. Præſumunt igitur introducere, ſi poſitiuè, & immediatè ad ingreſſum cooperantur; vel oſtium aperiendo, vel eas aliquo modo adiuuando. Solùm eſt dubium, an cenſearis introducere, vel admittere, ſi ingreſſum præcipias, vel conſulas, deinde ſi ingreſſas comiteris; & confabulationibus detineas? Et quidem ſi ipſis ingredientibus ingreſſum præcipias, vel conſulas ſine dubio cenſendus es illarum introductor, & admiſſor, cum illius Ingreſſus ſatis cauſa moralis ſis & tradit Suar. *t.* 4. *de cenſur. diſp.* 22. *ſect.* 6. *n.* 14. Sanch. *lib.* 6. *Sum. c.* 16. *n.* 93. At ſi Admittentibus conſulas, vel præcipias vt admittant, diſtinguendum eſt, ſi ex officio teneris cuſtodiæ regulati prouidere, cenſeris admittere; quia eo facto incitas, approbáſque Ingreſſum, quem tenebaris impedire. Sanch. Suar. *ſupra.* Si autem ex officio obligatus non ſis ingredientes impedire; quia non es Prælatus, nec tibi ianuarum cuſtodia commiſſa eſt; non es cenſendus admittere, eſto conſulas, & præcipias, aliis, vt admittunt; quia aliud eſt admittere, aliud de admiſſione conſilium dare. Cum igitur hæc lex Pontificia ſolùm puniat admiſſionem, non illius conſilium, & præceptum: ob conſilium, vel præceptum de admiſſione datum non contrahis pœnas admiſſori, & introductori impoſitas. Sic Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 16. *n.* 94.

11. Ex his decidenda venit ſecunda dubitatio, an ſi fœminas iam Ingreſſas in monaſteria, vel ibi extra caſus permiſſos commorantes comiteris, confabulationibúſve detineas, ne egrediantur, cenſearis illarum admiſſor, pœnaſque priuationis, inhabilitatis, & ſuſpenſionis incurras? Si ex officio teneris ſeruare cuſtodiam, ſine dubio cenſendus es admiſſor, pœnáſque ſupradictas incurris; quia ſaltem indirectè recipis, retines, & admittis fœminam iniquè intrà clauſtra commorantem: Siquidem non expellis, cum poſſis, & debeas. Neque obſtat te eam non introduxiſſe, ſufficit ſi introductam admittas, quia non ſolùm introducentibus, ſed admittentibus pœnæ impoſitæ ſunt. Et prætereà fœminis ingreſſus eſt interdictus non tàm momentaneus, quam permanens: Si autem ex officio non es obligatus cuſtodiam ſeruare, diſtinguendum eſt, ſi tuo comitatu, vaniſque confabulationibus cauſa es, vt ibidem mulier detineatur, dicendus es illius admiſſor. At ſi comitatus, vel confabulatio cauſa non eſt detentionis; quia illis ſublatis adhuc mulier in Conuentu detineretur, non es reputandus admiſſor, quippè nec directè, nec indirectè detentioni concurris, vt benè dicit, Suar. *t.* 5. *de cenſur. diſp.* 22. *ſect.* 6. *n.* 14. Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 16. *num.* 93. 95.

12. Reſtabat dicendum quis poſſit ab his pœnis incurſis abſoluere, vel diſpenſare? Cui dubitationi breuiter reſpondeo, incidentes in excommunicationem ob ingreſſum ſolum Summum Pontificem abſoluere poſſe ab ea, quia eſt ſibi reſeruata. Epiſcopum verò tanquam delegatum ſedis Apoſtolicæ, ſi excommunicatio occulta ſit, neque ad ſorum contentioſum deducta, iuxta Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 6. *de reform.* & ab Ordinario approbatum virtute Bullæ cruciatæ in foro conſcientiæ, ſemel in vita, & in morte. Itémque Confeſſarios ordinum Mendicantium, & reliquos ſuis priuilegiis communicantes, quia in Bulla cruciatæ, & in priuilegiis Religioſorum nulla eſt reſtrictio facta pro excommunicatione publica, aut ad forum contentioſum deducta. Neque obſtat Epiſcopis hanc facultatem Concilium reſtrinxiſſe, vt inde inferas cuilibet ſacerdoti electo per bullam, cuilibétque Religioſo ob Priuilegia Ordinis potiori iure reſtringendam eſſe; quia Epiſcopis reſtringitur; quia ſunt iudices non ſolùm pro foro conſcientiæ, ſed externo. Deinde quia erat facultas per modum legis, & ſtatuti, quæ in priuilegio Bullæ, & ordinibus conceſſo nequaquam procedunt; ac proinde non eſt mirum, quod horum virtute excommunicatio publica, deductáque ad forum, exteriùs abſolui poſſit in foro conſcientiæ, non autem conceſſione Epiſcopis facta, vt latius Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 15. *n.* 76. *& c.* 17. *n.* 41.

Deinde à ſuſpenſione à diuinis incurſa ab his, qui fœminas iniquè in monaſteria virorum admittunt, vtpotè non reſeruata Pontifici, poterit Epiſcopus abſoluere; tametſi ad forum contentioſum deducta ſit. Virtute verò cruciatæ, & priuilegiorum mendicantium toties quoties id neceſſarium fuerit.

In

In priuatione officiorum, & inhabilitate ad illa maior eſt eſt dubitatio, quis poſſit diſpenſare? Et quidem ſi hæ pœnæ ipſo facto ante iudicis ſententiam contraherentur, eſſentque occultæ, neque ad forum contentioſum deductæ, poſſet Epiſcopus diſpenſare virtute Trid. concedentis omnes caſus occultos, idipſumque poſſent Religioſi mendicantes, & omnes alij eorum priuilegiis fruentes ob Conſtitutionem Pij V. in fauorem Dominicanæ familiæ, cuius meminit Man. Rodrig. *tom. 1. quæſt. regul. quæſt. 69. art. 1. & in expoſitione præſentis Conſtitutionis propè finem num. 35.* qua Prælatis dictæ Religionis conceſſit, vt poſſent ſuis ſubditis; ea tamen conditione, vt per ſe ipſos, & non per ſubſtitutos, & delegatos faciant. Verùm ſi hæ pœnæ publicæ ſint, vel ad forum contentioſum deductæ (etiò Epiſcopus in eis diſpenſare non poſſit, quod non eſt certum, vt ſtatim dicemus, ſiquidem non ſunt Pontifici reſeruatæ) at Prælati Religionum mendicantium, & confeſſores ab eis deputati diſpenſare optimè poſſunt ſemel in vita, & in morte, conceſſione Eugenij IV. facta minoribus, quæ refertur *in mare magno fol. 61. & 64. conceſſ. 85. & in compend. priuil. verbo abſolutio extraordinaria quoad fratres 6. § 3.* cuiuſque meminit Man. Rodrig. *in expoſitione præſentis conſtit. Pij V. propè finem, n. 35.* Debent tamen diſpenſati virtute huius priuilegij ſingulis hebdomadis per annos pſalmos pœnitentiales recitare, quod ſi aliqua hebdomada ob legitimum impedimentum id præſtare non poſſint, anno ſequenti ſupplere debent. Deinde Prælati Societatis IESV, & qui in eiſdem priuilegiis communicant poſſunt ex conceſſione, Pauli III. *relata verbo Abſolutio. n. 1.* in hac priuatione, & inhabilitate diſpenſare; quia ibidem conceditur poteſtas abſoluendi ab omnibus caſibus ſedi Apoſtolicæ reſeruatis præter contentos in Bulla Cœnæ, & ab omnibus cenſuris, & pœnis conſurgentibus ex eis. Cum autem hæ pœnæ ex delictis non reſeruatis in Bulla Cœnæ conſurgant, poterunt aboleri à dictis Prælatis. Neque obſtat priuilegium vti verbo abſoluendi, cum tamen hæ pœnæ non abſolutione, ſed diſpenſatione tolli debeant; quia ſæpe in priuilegiis abſolutionis nomen latiſſimam habet ſignificationem, vt idem ſignificet quod tollere, & abolere, vt notauit Suar. *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 2. cap. 21. fine n. 16.* & ita tenet in præſenti Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 15. fine, n. 78.*

Sed quid ſi ſupradictæ pœnæ priuationis, & inhabilitatis, vtpotè indigentes ad earum incurſum ſententia iudicis, ex illius ſententia declaratoria impoſitæ ſint? Negat Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 15. n. 78. initio.* Epiſcopum, vel Religionis Prælatum diſpenſare poſſe, nullum tamen adducit fundamentum, ſed illud eſſe poteſt, quia ſunt pœnæ Pontificio iure ſtatutæ, & facta delicti declaratione cenſetur à Pontifice imponi; at inferior nequit ſuperioris facto derogare, ergo neque Epiſcopus, neque Religionis Prælatus poterit in ſupradictis diſpenſare. Cæterùm verius credo & poſſe Epiſcopum, & Religionis Prælatum cum ſuis ſubditis in his pœnis diſpenſare, poſtquam reſipuerint; egerintque pœnitentiam; quia cum hæ pœnæ Pontifici non ſint reſeruatæ, cenſentur Ordinariis conceſſæ. *Argum. cap. nuper. de ſententia excommunicat.* expedit enim hæc conceſſio recto Eccleſiæ regimini, ſic pluribus firmaui, *tract. 3. de legibus diſp. vlt. de diſpenſat. punct. 6.* appoſitis quibuſdam limitationibus, quæ ibi videri poſſunt.

PVNCTVM IX.

Qualiter Monialibus interdictus ſit è ſuo monaſterio egreſſus?

SVMMARIVM.

1 *Omnes Moniales iure Eccleſiaſtico obligantur, ne è monaſterio exeant.*
2 *Non eſt dubium ad clauſuram Moniales obligari poſſe.*
3 *Quæ Moniales conuerſæ, ſeu laicæ clauſurâ excipiantur.*
4 *Conſuetudine abrogari poteſt lex clauſuræ.*
5 *Explicantur loca, quorum comparatione hæc clauſura ſeruanda ſit.*
6 *Poteſt Epiſcopus in monaſteriis ſibi ſubiectis hanc clauſuram inducere.*
7 *Quid de monaſteriis regularibus ſubiectis? Probatur latè in his poſſe Epiſcopos clauſuram indicere, eáque viſitare.*
8 *Non eſt opus quotannis clauſuræ decretum publicare*
9 *Spectato iuris rigore neceſſarium erat Moniali ad egreſſus, non ſolùm vt Prælati regulares, quibus eſt ſubiecta, approbarent cauſam, ſed etiam Epiſcopi.*
10 *Qui nomine Epiſcopo veniat?*
11 *Stante legitima cauſa manifeſta, & euidenti egreſſus, ſi Epiſcopus nollet approbare cauſam, vel Prælatus licentiam concedere, poteſt Monialis exire, impediri tamen poteſt ex accidenti.*
12 *Expenditur quæ ſit legitima cauſa egreſſus.*
13 *Ex cauſa ſimili ſupradictis poteſt licentia concedi.*

14 *Ob morbum aliis non contagioſum negat communis ſententia licentiam concedi poſſe.*
15 *Oppoſitum probabilitate non caret.*
16 *Legitima eſt cauſa egreſſus, ſi exeat Monialis ad fundandum monaſterium, vel regendum.*
17 *Ob iuramentum fidelitatis, idemque ob pœnitentiam agendam licentia concedi poteſt.*
18 *Quid ob aëris intemperiem, & continuas infirmitates.*
19 *Ceſſante cauſa, ob quam Monialis egreſſa eſt, redire illicò debet.*
20 *Quæ pœnæ ſint impoſitæ egredientibus, & ad egreſſum cooperantibus?*
21 *An hæ pœnæ afficiant Monialem legitimo titulo egreſſam, ſed iniquè extra commorantem.*
22 *An Epiſcopi in ſupradictas pœnas incurrere poſſint? Proponitur dubitandi ratio, ſed reſoluitur poſſe incurrere.*
23 *Quis comitatus, & receptio ſint neceſſarij ad incurrendas dictas pœnas.*
24 *Requiritur ad ſupradictarum pœnarum incurſum egreſſum ex clauſura completum eſſe.*

1. IVre Eccleſiaſtico conſtat omnibus monialibus profeſſis egreſſum è ſuo monaſterio interdictum eſſe, *cap. periculoſo, de ſtatu regular. in 6.* quod dictum renouauit Trident. *ſeſſ. 25. c. 5. de regularib.* & Pius V. ſua conſtit. incipiente, *circa paſtorales, edita anno 1566. 4 Kalendas Iunij,* & alia incipiente, *Decori, & honeſtati, edita Kalend. Februar. anno 1569.* obligare autem hæc decreta omnes Moniales profeſſas, ſiue antè vouiſſent, obſeruaſſentve clauſuram, ſiue non, euidens eſt. Nam Bonifac. VIII. *in c. periculoſo*, non tam intendit hanc obligationem vt antiquam renouare, quam denuò ſtatuere, vt ſatis indicant illa verba: *Præſenti conſtitutione perpetuò irrefragabiliter valitura ſancimus vniuerſas, & ſingulas Moniales præſentes, atque futuras*, cuiuſcunque Religionis ſint, vel Ordinis, in quibuſlibet mundi partibus exiſtentes ſub perpetua in ſuis monaſteriis decere de cætero permanere clauſura. Idem conſtat ex *Trident.* renouante hanc conſtitutionem, & Epiſcopis præcipiente, vt in omnibus monaſteriis ſibi ſubiectis ordinaria, in aliis verò ſedis Apoſtolicæ authoritate clauſuram Monialium, vbi violata fuerit, diligenter reſtitui, & vbi inuiolata eſt, conſeruari maximè procurent; quaſi diceret, vbi clauſura indicta à Bonifac. VIII. violata fuerit, reſtituatur, vbi ſeruata eſt, retineatur diligenter; & paulò inferius ſubdit: Nemini ſanctimonialium liceat poſt profeſſionem exire à monaſterio etiam ad breue tempus quocunque prætextu, niſi ex aliqua legitima cauſa ab Epiſcopo approbanda, indultis quibuſcunque, & priuilegiis non obſtantibus, & in *cap. 22. eiuſdem ſeſſ.* præcepit Concilium omnia in præcedentibus capitulis ſtatuta ſeruari, non obſtantibus quibuſcunque ſtatutis, & priuilegiis quacunque firmitate munitis, & quibuſcunque præſcriptionibus, & conſuetudinibus etiã immemorabilibus. Erat autem in *cap. 5.* præcepta omnibus Monialibus clauſura: ergo, non obſtante præſcriptione, & conſuetudine immemorabili in contrarium ſeruanda eſt. Clarius Pius in ſua dicta conſtitut. *circa paſtoralis*, hanc obligationem expreſſit his verbis. Hac igitur perpetuò valitura conſtitutione inhærentes etiam conſtitutioni felicis recordationis Bonifac. Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit: *Periculoſo*, & decretis Concilij Trident. ſuper clauſuram Monialium editis, authoritate Apoſtolica ſtatuimus tenore præſentium, atque perpetuò decernimus, vniuerſas, & ſingulas Moniales præſentes, atque futuras cuiuſcunque Religionis, Ordinis, vel militiarum etiamſi Hieroſolymitanæ ſint, quæ vel iam receptæ ſint, vel impoſterum in quibuſuis monaſteriis, ſiue domibus recipientur, & tacitè, vel expreſsè Religionem profeſſæ, etiamſi conuerſæ aut quocunque nomine appellentur, etiam ſi ex inſtitutis, vel fundationibus earum regulæ ad clauſuram non teneantur, nec vnquam in earum monaſteriis, ſeu domibus etiam ab immemorabili tempore ea ſeruata fuerit, ſub perpetua in ſuis monaſteriis, ſeu domibus de cætero debere permanere clauſura; & paulò inferius inquit: Quod ſi aliquæ Moniales forſan reperiantur, quæ conſuetudine etiam immemorabili, aut inſtituto, vel fundatione regulæ ſuæ factæ animo obſtinato clauſuræ reſiſtant, aut quoquo modo reluctentur, ordinarij vna cum ſuperioribus earum omnibus iuris, & facti remediis compellant eaſdem tanquam rebelles, & incorrigibiles ad præcisè ſubeundam dictam clauſuram, & perpetuò obſeruandam. Mulieres quoque quæ Tertiariæ, ſeu de pœnitentia dicuntur cuiuſcunque Ordinis fuerint in Congregatione viuentes ſi & ipſæ profeſſæ fuerint, ita vt ſolemne votum emiſerint ad clauſuram præcisè, vt præmittitur & ipſæ teneantur. Quod ſi votum ſolemne non emiſerint, ordinarij vna cum ſuperioribus earum hortentur, & perſuadere ſtudeant, vt illud emittant, & profiteantur, ac poſt emiſſionem & profeſſionem eidem clauſuræ ſe ſubiiciant. Quod ſi recuſauerint, & aliquæ ex eis inuentæ fuerint ſcandaloſè viuere, ſeueriſſimè puniantur. Cæteris autẽ omnibus ſic abſq; emiſſione

Digitized by Google

profeſſionis,& clauſuræ viuere omnino volentibus interdicimus, & perpetuo prohibemus, ne in futurum vllam aliam prorſus in ſuum Ordinem, Religionem, Congregationemve recipiant. Quod ſi contra huiuſmodi, ac noſtram prohibitionem,& decretum aliquas receperint,eas ad ſic viuendum omnino inhabiles reddimus,ac illarum quaſlibet profeſſiones, & receptiones irritas decernimus, & nullas; prout etiam præſenti decreto irritas facimus, & annullamus. Deinde hanc conſtitutionem idem Pius V. roborauit grauiſſimis pœnis ſtatutis in conſtitutione,quæ incipit: *Decori*,vbi prohibet exitum Monialibus ſub excommunicatione ſibi reſeruata, niſi ex cauſa magni incendij, vel infirmitatis, lepræ,aut epidemiæ: quæ cauſa cognita,& approbata ſit in ſcriptis ab ordinario; tametſi monaſterium exemptum ſit. Deinde Gregor. XIII. in ſua conſtitutione, quæ incipit, *Deo ſacris virginibus, edita anno* 1572. 3. *Kalend. Ianuary*, eandem clauſuram confirmauit,explicuitque loca ſub clauſura contenta.

2. Ex quibus liquido conſtat, nemini iam eſſe licitum dubitare Pontificem poſſe, & de facto obligaſſe Religioſas Profeſſas ad hanc clauſuram, tametſi cum Profeſſionem fecerint, exemptæ fuerint ab illius obſeruatione. Ratio autem, in qua hæc poteſtas fundatur, ea eſt,quia aſſumens aliquem ſtatum, & obligatus in eo perſeuerare,eo ipſo obligatur ad ea,quæ ad conſeruationem integram, & puram illius iudicata fuerint à Rectore illius ſtatus moraliter neceſſaria. At clauſura Monialium iudicata eſt à Pontifice moraliter neceſſaria,vt Religioſus ſtatus fœminarum integrè, & purè conſeruetur; eaque de cauſa Bonif. VIII. vocauit ſtatum Monialiũ ſine clauſura periculoſum, & noxium. Ergo poteſt Pontifex hanc clauſuram dicto ſtatui annectere, & Moniales Profeſſas,obligare ad illius obſeruationem. Poteſt inquam, & fecit, cum ex iuriſdictione, qua Eccleſiam Dei gubernat, & neceſſaria, ſeu valde vtilia cuiuſlibet ſtatus conſeruationi prouidet, tùm ex poteſtate dominatiua, quam in Religioſos obtinet ex voto obedientiæ emiſſo, & profeſſione facta, atque ita tenent omnes Doctores Catholici apud Nauarr. *comm.* 4. *de Regularib. num.* 40. Eman. Rodrig. *t.* 1. *q. regular. q.* 44. *art.* 2. *& ſeqq.* Suar. *t.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap* 8 *n.* 7. *&* 8. Barboſa 3. *p de poteſt.* Epiſc. alleg. 102. *n.* 13. *& ſeqq.* Sanch. *lib.* 4. *ſum. cap.* 15. *num.* 3.

3. Ab hac regula generali videntur excipiendæ Moniales conuerſæ (ſic nuncupatæ, quia ad ſeruitia miniſteriáque corporalia deſtinantur) tametſi Profeſſæ ſint ex Conſtitutione Pij V. *circa paſtoralis*. His enim indulget Pontifex, ſi monaſterium eleemoſynis fidelium indigeat per has conuerſas colligendis, poſſe extra monaſterium in domo aliqua contigua manere ad hunc effectum, dummodo ætatis ſint 40. neque monaſterium ingrediantur,niſi in caſibus permiſſis, neque ad colligendas eleemoſynas accedant, niſi de licentia ordinarij, & ſuorum ſuperiorum. Hæc tamen indulgentia, & clauſuræ remiſſio ſolum erat pro conuerſis profeſſis eo tempore exiſtentibus. Nam de cætero inquit Pius V. nullæ aliæ profeſſæ conuerſæ recipi amplius etiam de conſenſu ſuorum ſuperiorum vel Prælatorum poſſint, hoc eſt vt extra monaſterium ad hunc effectum colligendi eleemoſynas degant. At Greg. XIII. in ſua Conſtitut. *Deo ſacris virginibus*, videtur prædicti Pij V. Pontificis mentem explicuiſſe aliquo modo mutando. Nam poſtquam ſtatuit omnes conuerſas profeſſas reducendas eſſe ad clauſuram, nullaſque alias in futurum recipi in monaſteria debere, niſi profeſſionem ſuo tempore emiſſuras,ſubdit hæc verba difficilia. Quod autẽ idem Pius ſtatuit de cætero nullas alias conuerſas profeſſas recipi amplius poſſe,ita eſſe intelligendum declaramus, præter illas conuerſas, quæ extra monaſterium in domibus contiguis degerent. Ex quibus verbis colligitur (inquit Suar. *t.* 4 *de Relig. tr.* 8. *lib.* 1. *c.* 8. *n.* 21.) conceſſiſſe Gregor. poſſe recipi Moniales conuerſas profeſſas,vt extra monaſterium degerent,ſi ad effectum colligendi eleemoſynas neceſſariæ ſint; ſed non credo hunc eſſe ſenſum illorum verborum Gregorij;aliàs non mentem Pij V. declararet,ſed contradictorium illius; ſiquidem Pius V. manifeſtè voluit nullas alias profeſſas conuerſas recipi amplius poſſe,vt extra monaſterium degant,etiam ſi videantur neceſſariæ ad eleemoſynarum collectionem;præcipit enim ſuperioribus, vt ipſi prouideant de aliis perſonis, & Deo deuotis,quæ fidelium eleemoſynas colligant,ſi neceſſitati Monialium ſuccurri ſufficienter non poſſit,nullas alias profeſſas conuerſas abſque obligatione clauſuræ recipiendo. Quapropter exiſtimo verba Gregorij,ſic eſſe intelligenda,vt nullæ aliæ conuerſæ profeſſæ recipi poſſint extra monaſterium degentes præter illas conuerſas, quæ de facto extra monaſterium in domibus contiguis degerent,vel vt placet Mand. Rodrig. *t.* 1. *q. regul. q.* 44. *a.* 4 *concl.* 2. præter illas conuerſas non profeſſas, ſed ſola vota caſtitatis, & obedientiæ ſimplicia emittentes. Sit ergo certum,nullam Monialem,etiam ex conuerſis recipi amplius ad profeſſionem poſſe, quæ obligatione careat ſeruandi clauſuram,ſed omnes profeſſas hac obligatione teneri.

4. Verùm etſi hoc ita ſit; poteſt nihilominus ſupradicta lex clauſuræ conſuetudine abrogari: quippè ſolo iure Eccleſiaſtico introducta eſt. Nec enim ſtatus Religioſus, nec votum caſtitatis hanc clauſuram vt neceſſariam ad ſui eſſentiam expoſtulant, eſto exigant illam,vt maximè conuenientem. At aduerſus legem Eccleſiaſticam præualere poteſt conſuetudo, vt latè probaui, *t.* 1. *p. tr.* 3. *de legib. diſp. de conſuetud.* Ergo conſuetudine hæc lex clauſuræ abrogari poterit. Sic Azor. 1. *p. inſt. mor. lib.* 13. *c.* 8 *q.* 1. Sanch. *lib.* 6 *ſum. c.* 15. *n.* 4.

5. Loca in quibus ſeruanda eſt clauſura ſunt ea,quæ ſæcularibus non patent. Quare ſi è clauſtro ad Eccleſiam Monialis exeat, vel ad ianuam primi oſtij communiter ſæcularibus patentem, clauſuram violat,neque ab eius violatione excuſatur,eo quod Eccleſia, aut oſtium illud eo tempore quo exit, clauſum ſit,quia id eſt per accidens. Sic explicuit Greg. XIII. in ſua Bulla: *De ſacris virginibus*, ibi: Declaramus præterea nullis Monialibus etiam tertiariis licere habere oſtium, per quod ex monaſterio interiori introiri poſſit in ipſarum Monialium Eccleſiam exteriorem, in quam ſæcularibus ad Miſſam,& diuina officia patere ſolet acceſſus, ſed omnino muro obſtruendum. Nec itidem licere Monialibus etiam tertiariis egredi à ianua monaſterij, quæ eſt pro clauſura monaſterij ipſius, etiam ad claudendam aliam vlteriorem ianuam, quæ patere ſolet aditus ſæcularibus venientibus vel ad rotam, vel ad crates,ſeu loca colloquiis deſtinata,quæ vulgò Parlatoria vocantur,vel ad pulſandum ipſam ianuam clauſuræ quæ loca cum ſaltem pro cauſis prædictis patere ſoleant ſæcularibus, extra clauſuram cenſeri debent etiam quo tempore clauſa ſint.

6. Reſtat tamen quadruplex enodanda difficultas. 1. An Epiſcopis competat etiam in monaſteria regularibus Prælatis ſubiecta hanc clauſuram indicere, & de eius obſeruantia vigilare? 2. An eis competat approbatio cauſæ legitimæ ad egreſſum? 3. Quæ ſit legitima cauſa egreſſus? 4. Quæ ſint pœnæ impoſitæ egredientibus abſque cauſa,vel ad eam actionem cooperantibus.

Primò igitur poſſe Epiſcopum clauſuram indicere monaſteriis ſibi ſubiectis authoritate ordinaria; ſubiectis verò ſedi Apoſtolicæ authoritate delegata expreſsè deciditur à Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 5. *&* 21. *de regul.* Sed quia alia ſunt monaſteria à iuriſdictione Epiſcopi exempta,neque Pontifici immediatè ſubiecta,ſed ſubiecta regularibus Prælatis.

7. Dubium eſt, an his monaſteriis Epiſcopi clauſuram indicere poſſint, & indictam inſtare,an obſeruetur? Affirmat id poſſe Praxis Epiſc. 2. 1. *p.* verbo *Monialis q.* 4. *&* 8. Barboſa 3. *p. de poteſt. Epiſc alleg.* 102. *n.* 7. *&* 8. refertque ibi, & in remiſſion. Concilij à Sacra Congregatione deciſum eſſe. Mouerique poſſunt;nam cùm Bonifac. VIII. *in c. periculoſo* clauſuram horum monaſteriorum indicendam commiſerit eorum Prælatis,vt cõſtat illis verbis: Abbates & alij tam exempti, quam non exempti Prælati Eccleſiarum; monaſteriorum, & Ordinum quorumcunque in monaſteriis huiuſmodi ſibi ſubiectis de Monialibus includendis, quamprimum commodè poterunt prouidere procurent;inde tamen non infertur Trid. decreto & Conſtit. Pij V. hanc facultatem Epiſcopis conceſſam non eſſe. Non enim abſque cauſa Trid. cum de monaſteriis ſedi Apoſtolicæ ſubiectis locutum eſt, omiſit dicere immediatè ſubiectis,ſicuti dixit Bonifac. vt hac ratione poteſtatem Epiſcopi extenderet ad monaſteria ſedi Apoſtolicæ ſubiecta ſiue immediatè ſiue mediatè mediis ſcilicet Prælatis regularibus, quod Pius V. vt omnem dubitationem tolleret in ſuo motu proprio incipiente *circa paſtoralis*, videtur expreſsè declaraſſe. Mandantes (inquit)in virtute S. Obedientiæ Primatibus, Archiepiſcopis & Epiſcopis quatenus in ciuitatibus & diœceſibus propriis præſentes noſtras literas publicare faciant, ac in monaſteriis Monialium ſibi ordinario iure ſubiectis. In iis verò quæ ad Romanam mediatè, & immediatè ſpectant Eccleſiam, ſedis Apoſtolicæ authoritate vna cum ſuperioribus eorumdem monaſteriorum clauſuram, vt præmittitur quamprimum poterit ſeruati,procurent. Conſtat ergo ex his verbis Epiſcopis ſedis Apoſtolicæ authoritate poſſe clauſuram indicere monaſteriis regularibus Prælatis ſubiectis, vna cum ipſorum monaſteriorum prælatis, id eſt ſimul ac ipſi monaſteriorum illorum Prælati.

Dices, Trid. & Pium V. non intendiſſe ſuis decretis diſpoſitioni Bonifacij VIII. derogare, ſed potius eam confirmare,& reuocare. At Bonifac. VIII. ſolùm conceſſit Epiſcopis,vt in monaſteria ſedi Pontificiæ immediatè ſubiecta clauſuram indicerent. Ea verò, quæ Prælatis regularibus ſubiiciuntur eorum gubernationi ſubiecit, vt conſtat ex verbis num. præcedenti relatis, ergo Trid. decreto, & Pij V. Conſtitutione aliam authoritatem habere non poſſunt; ſi quidem commune eſt conſtitutionem declarantem, & interpretantem intelligi debere cum eiſdem extenſionibus, & limitationibus ac eſt conſtitutio declarata, præterquam quod Pius V. ſolùm dixit poſſe Epiſcopos in monaſteriis ſedi Apoſtolicæ mediatè, vel immediatè ſubiectis clauſuram indicere vna cum ſuperioribus eorundem monaſteriorum.

Quo

Digitized by Google

Quod intelligendum venit ſingula ſingulis tribuendo, nempe poſſe Epiſcopos in iis, quæ immediatè, Prælatos verò regulares in iis, quæ mediatè, ſedi Apoſtolicæ ſubiiciuntur; non autem vt poſſint Epiſcopi in iis quæ mediatè ſedi Apoſtolicæ, & regularibus Prælatis immediatè ſubiiciuntur. Alias non rectè Pius V. diceret clauſuram indicere iuxta formam Conſtitution. Bonif. VIII. in ſacro Conc. Trident. innouatam, & approbatam ſeque illam approbare, & innouare in omnibus & per omnia; atque ita hunc modum dicendi tenet Nauarr. *comm. 4. numer.* 60. *initio de regul.* Llamas Methodo curationis in appendice, quam ponit in fine §. 5. Sanch. lib. 6. ſum. *c.* 15. *n.* 21.

Reſpondeo concedendo Trid. & Pium V. confirmare, & innouare Conſtit. Bonif. VIII. nulloque modo eam derogare; tametſi ad conſtituendam clauſuram maiorem authoritatem præſtent Epiſcopis, quam præſtitit Bonifac. VIII. ex hac enim maioris authoritatis, conceſſione, ſcilicet in monaſteria Prælatis regularibus ſubiecta non tollitur, nec minuitur Prælatis regularibus poteſtas ſed potius illis fauet. Ergo ob hanc conceſſionem non derogatur diſpoſitioni Bonif. VIII. ſicuti iuriſdictioni, quam habent ordinarij abſoluendi à peccatis & cenſuris non derogatur ex eo quod Religioſi eandem poteſtatem ex priuilegio habeant. Præterea ſi Prælatus regularis manifeſtè negligens eſſet in indicenda, & conſeruanda ſuorum monaſteriorum Monialium clauſura, poſſet vtique Epiſcopus, ſedis Apoſtolicæ delegatus illius obſeruationem procurare, vt tenet Ludou. Mirand. *in Man. Prel. tr. de ſacris Monial. q. 2. art.* 14 *n.* 3. Ergo ſignum eſt, in monaſteria Prælatis regularibus ſubiecta Epiſcopos iuriſdictionem habere quoad effectum clauſuræ obſeruandæ. Ex quo fit, non ſolum eo caſu, cum de manifeſta violatione clauſuræ conſtat, ſed quoties id dubium eſt poſſe Epiſcopum dicta monaſteria viſitare, an clauſura rectè obſeruetur, vti variis deciſionibus comprobat Barb. *tum in remiſſ. Conc. ſeſſ.* 25. *capit.* 5. *tom.* 3. §. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 102. *numer.* 7. & 8. neque enim Concilium, aut Pius V. eius facultatem reſtrinxit pro manifeſta clauſuræ violatione ſed potius generalem facultatem fecit pro clauſura procuranda.

8. Vnus autem ex modis, quibus Pius V. in ſua conſtit. quæ incipit *Decori*, voluit vt Epiſcopi, aliique Prælati ordinarij clauſuram procurarent, fuit, vt quotannis decretum de obſeruanda clauſura in ſuo diſtrictu publicarent; ſic enim eis præcepit in dicta Conſtitutione. At hoc præceptum videtur Greg. XIII. in ſua conſtitutione temperaſſe ſolum vnicam indicendo publicationem; præterquam quòd præceptum vſu, & conſuetudine derogatum videtur; cum nullibi Prælati ſingulis annis illud decretum publicent, nec ſe ſentiant ea obligatione aſtrictos. Nau. *com.* 4. *de Reg. n.* 54. Sanch. *li. 6. ſum. c.* 15. *n.* 23.

9. Ex deciſione præſentis difficultatis venit decidenda ſecũda, an Epiſcopis competat approbatio cauſæ, vt poſſi: quælibet Monialis è clauſtro egredi? Non eſt dubium Epiſcopo competere, ſi Monialis illi eſt ſubiecta, vel eſt ſubiecta immediatè ſedi Apoſtolicæ; quia tunc non ſolùm debet approbare adeſſe cauſam legitimam egrediendi, ſed etiam debet vt ſuperior licentiam ad egreſſum concedere. Solum de moniali ab Epiſcopo exempta, & regulari Prælato ſubiecta, eſt dubium, an approbationem cauſæ legitimæ egreſſus ab Epiſcopo requirat? Negat Man. Rodrig. *tom. 1. quæſt. reg. quæſt.* 49 *art.* 6. duplici ratione: Prima, quia non eſt in vſu. Secunda, quia conceſſa facultate à Prouinciali, ſeu Generali Prælato, quibus hæc monaſteria ſubduntur, cenſetur conceſſa ab Epiſcopo; quippè illi habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem: conſentit huic ſententiæ *Llamas Methodo curat. in append.* §. 5. & 9. Sed dicendum eſt ſpectato iuris rigore neceſſariam eſſe prædictæ Moniali non ſolum licentiam, & approbationem cauſæ ſui egreſſus datam à Prælatis regularibus, ſed etiam ab Epiſcopo ex conſtit. Pij V. incipiente *decori, & honeſtati*, ibi. Quæ tamen infirmitas præter alios Ordinum ſuperiores, quibus cura monaſteriorum incumbeter, etiam per Epiſcopum, ſeu alium loci ordinarium, etiamſi prædicta monaſteria ab Epiſcoporum, & ordinariorum iuriſdictione exempta eſſe reperiantur, cognita, & expreſsè in ſcriptis approbata ſit. Ex quibus verbis manifeſtè conuincitur ſententia Man. Rodrig. aſſerentis ſufficere licentiam Generalis, vel Prouincialis Religionis, ſiquidem præ illos approbatio Epiſcopi, ſeu loci ordinarij requiritur. Adde ſi nomine Epiſcopi, & ordinarij in illis monaſteriis exemptis veniret Prouincialis, vel Generalis, vltra horum approbationem, approbatio, ſeu licentia ſui ſuperioris immediatè neceſſaria eſſet; quia vtrumque petit Pius V. quod tamen ipſe Man. negat. Sit ergo certum ſpectata dicta conſtitutione præter licentiam regularium Prælatorum approbationem cauſæ ab ordinario requiri: & ita docet Nauarr. *comm.* 4. *de regul. numer.* 60. Azor. *tom.* 2. *inſtitut. moral. lib.* 11. *capit.* 8 *quæſt.* 1. Thomas Zerola *prax. Epiſc.* 2. *p.* verbo *Monialis dub.* 8. Sanch. *lib. 6. ſum. c.* 15. *n.* 28. Barboſa 3. *p. de poteſt. Epiſcop. alleg.* 102. *num.* 18. Suar. *t. 4. de Relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 15. & *cap.* 10. *num* 12.

Verùm ſpectato vſu, & conſuetudine credo approbationem Epiſcopi pro Moniali ſupradictorum monaſteriorum neceſſariam non eſſe, ſed ſufficere ſui Prælati licentiam; quia ita videtur vſus obtinuiſſe in Hiſpania teſte Mand. Rodrig. *ſuprà* Miranda *in Man. Prælat. tract. de ſacris Monial. quæſt.* 1. *à* 6. *concl.* 1. Fr. Ioan. de la Cruz de ſtatu Relig. *lib.* 1. *cap.* 5. *dub.* 3. Sanch. *dicto c.* 15. *n.* 28. Llamas Meth. *curatu append.* §. 9 Hic autem Prælatus, qui hanc licentiam & approbationem concedere debet, eſt Prælatus ſiue mediatus, ſiue immediatus, cui monaſterium quoad regimen, & gubernationem ſubiicitur; quia in prædictis conſtitutionibus ſic cauetur abſque vlla diſtinctione de ſuperiore mediato, vel immediato, & notauit Sanch. *n.* 28. vbi optimè aduertit ſub huiuſmodi ſuperiore Abbatiſſam non comprehendi, vtpote eodem præcepto clauſuræ obligatam.

10. Nomine Epiſcopi qui approbare cauſam debet iuxta Trident. & Conſtitutiones ſupra dictas venit Vicarius generalis, non foraneus; quia ille verè eſt ordinarius, non hic, vnumque cum Epiſcopo tribunal conſtituit. Sic Barboſa 3. *p. de poteſt. Epiſc. alleg.* 102. *num.* 28. *fine*, Sanch. *dicto cap.* 15. *num.* 30. Sed an eam poteſtatem habeat ex vi Vicariatus? Sanch. cenſet habere quoad monaſteria Epiſcopo ſubiecta; ſecus quoad monaſteria ſedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecta, vel ſubiecta Prælatis regularibus, quia in prioribus procedit Epiſcopus vt ordinarius, in poſterioribus vt delegatus à Sede Apoſtolica. At poteſtas delegata non tranſit in Vicarium niſi expreſsè committatur, ſecus ordinaria. Ego verò exiſtimo ex vi Vicariatus neutram poteſtatem habere, ſed indigere ſpeciali commiſſione; eo quod ſit res grauis quæ ſpeciali mandato indiget. Neque obſtat competere ipſo iure ordinario hanc poteſtatem in monaſteria ſibi ſubiecta: nã plura ſunt quæ eo iure Epiſcopo competunt? indigent tamen ſpeciali mandato, vt intelligantur Vicario commiſſa, vt patet ex prædictis, Barboſa *alleg.* 54. *à numer.* 60. & *in præſenti tradit deciſum à ſacra Congregatione.* Suar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 11. Barboſa *alleg.* 102. *num.* 28. & 38. Neque ex eo quod Pius V. dixit licentiam approbandam eſſe ab Epiſcopo, ſeu alio loci ordinario inferre potes Vicarium vtpotè ordinarium eam poteſtatem habere non ex commiſſione Epiſcopi, ſed ex commiſſione ſedis Apoſtolicæ. Nam ſub illis verbis *alio loci ordinario* non intelligitur Vicarius Epiſcopi; hic enim non eſt alius ab Epiſcopo, at idem cum Epiſcopo; ſed intelligitur ordinarius, qui Epiſcopus non ſit, quales ſint plures Abbates & Priores diœceſim habentes. De Vicario capituli ſede vacante idem dicendum eſt, hanc poteſtatem habere, ſi ei à capitulo expreſſè committatur, habere autem capitulum hanc poteſtatem etiam quoad monaſteria conſtat, quia ad rectum Eccleſiæ regimen ſpectat. Neque obſtat ea quæ competunt Epiſcopo iure ſpeciali, & ex delegatione ſedis Apoſtolicæ, ad capitulum ſede vacante non deuenire: quia id debet intelligi de his, quæ competunt iure ſpeciali ſpecialiſſimo; ſecus de his quæ competunt Epiſcopo iure ſpeciali communi, & tanquam ordinario attributo, vt multis allegatis probat Barb. *alleg.* 36. *n.* 16.

11. Sed quid dicendum, ſi ſtante cauſa legitima egreſſus, nolit Epiſcopus, vel Prælatus regularis approbationem, & licentiam egrediendi concedere, poterit ne monialis ea omiſſa exire? Dubium procedit, cũ manifeſtè conſtat de legitimitate cauſæ, nam ſi ſub dubio, vel opinione ſit, ſuperioris iudicio ſtandum eſt. Ea tamen certitudine poſita credo poſſe Monialem abſolutè exire, ſiue teneatur ad clauſuram ex ſola lege Eccleſiaſtica, ſiue ex voto; quia nec lex Eccleſiaſtica, neque votum, quod eius obligationem imitatur, cenſetur per ſe obligare cum graui detrimento propriæ vitæ, vel ad boni communis detrimentum: hæ enim ſolum ſunt legitimæ cauſæ egreſſus. Ergo illis poſitis non obligatur Monialis clauſuræ præcepto, vel voto Sanch. *li. 6. can.* 15. *n.* 51. Laym. *li. 4. ſum. tr.* 5. *c.* 12. *n.* 1. *verſ.* 4. Neque inde fit non teneri Monialem petere licentiam, & approbationem ſtante cauſa legitima, ſi eam obtinere poteſt; quia cum hæc obligatio ſit ex lege, & ex voto, quæ obligant Monialem ne è monaſterio exeat abſque licentia, & approbatione? cum de facto obtineri poteſt, obſeruari omnino debet. Sanch. *loco allegato.* Notanter dixi poſſe Monialem in ſupradicto caſu abſolutè exire negata licentia, vel approbatione, vt tacitè inſinuarem per accidens impediri poſſe, ſcilicet ex ſcandalo, vel infamia Religionis, quæ ſi adeſſent (vt frequenter contingit ex reſiſtentia Prælato facta, illius mandati contemptu) ſuſtinenda eſſet clauſura etiam cum periculo vitæ: vt latius tradit Suar. *t. 4. de Relig. tr. 8. lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 12. & 16.

12. Tertia difficultas eſt, quæ ſit legitima cauſa egreſſus? Qua in re Bonif. VIII. *in dicto c. periculoſo de ſtatu Regul. in* 6. Vrictè locutus eſt, eam ſolam legitimam aſſignans, ſi Monialis, laboret tanto, & tali morbo, quo cum abſque graui Monialium periculo, vel ſcandalo commorari in monaſterio

non poſſet. Mirius verò Conc. Trid. proceſſit legitimam cauſam arbitrio ordinarij relinquens, ſiquidem nullam deſignauit in particulari, ſed eam dixit eſſe ſufficientem, quam Epiſcopus legitimam eſſe probauerit ibi: niſi ex aliqua legitima cauſa ab Epiſcopo approbanda. At ne cuiuſlibet ordinarij arbitrio diſpenſatio legis ita grauis Monialibuſque profeſſis neceſſariæ relinqueretur Pius. V. in ſua conſtitutione incipiente. *Decori, & honeſtati* cauſam legitimam eſſe expreſſit magnum incendium, infirmitatem lepræ, aut epidimiam, Subdens, ſub grauiſſimis pœnis præter has non concedendam. Nomine magni incendij communiter. Doctores intelligunt Incendium, cui ſuccurri non poteſt abſque periculo pereundi Moniales, ſi intra clauſtra commorentur. Sub lepræ nomine venit infirmitas contagioſa, ob quam ea infectus à communi conſortio ſeparatur. Sub nomine epidemiæ non ſolum intelligitur morbus peſtifer maiorem partem ægrotorum interimens, ſed morbus, qui facilè ad alios diffunditur, etſi maiorem partem quos ferit, non interimat; quia eo ipſo laborans eo morbo nequit cum aliis abſque graui illorum periculo infectionis communicare, qui eſt finis concedendi relaxationem clauſuræ, vti tradit Man. Rodrig. *quaſt regul. t. 1. q.* 49. *art.* 4. Sanch. *li. 6. c.* 15. *n.* 34. Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *li.* 1. *c.* 9. *n.* 3.

13. Dubium ergo eſt; an ex cauſa ſimili ſupradictis poſſit licentiá concedi; Ratio dubitandi eſt, quia ſi ex aliis ſimilibus cauſis licentia concedenda eſt, fruſtra Pius V. has tres cauſas tantum expreſſit ſub dictione taxatiua ſtatuens extra illas nemini monialium licentiam eſſe exeundi, nec vlli prælato licentiam concedere. Non igitur ex aliis cauſis licentia concedi poteſt; & ita tenet Addition. ad Nauarr. *lib.* 3. *conſil. tit. de Regularib. conſ.* 70. *in* 2. *edit.* Thomas Zerola *praxi epiſcop.* 1 *p.* verbo *monialis ad* 16. *quaſt. dub.* 2. *& p.* 2. verbo *monialis fine*, teſtanturque ſic deciſum eſſe à ſacra congregatione. Cæterum omnino tenendum eſt, ad cauſas ſimiles diſpoſitionem Pij V. extendendam eſſe, quia illa non eſt extenſio formalis, ſed materialis. Satis enim apud doctores receptum eſt diſpoſitionem legis non ſolum fauorabilem, ſed odioſam ad caſus ſimiles ſub ratione decidendi comprehenſos extendi; quia illa dicenda non eſt extenſio, ſed incluſio. Qua ratione eſto in Authent. *vt cum, de appellat. cognoſcit.* §. *aliud quoque capitulum.* & *leg. regia* 8. *titul.* 7. *part.* 6. enumerentur quatuor cauſæ, ob quas tantum exhæredari filius poſſit, teſtantur communiter doctores apud Couarruu. *cap.* Raynutius *n.* 16. *de Teſtament.* ad ſimiles expreſſis extendi. Et eſto in *leg. fin. Cod de reuocand donationib.* ſtatuatur ob ſolas cauſas ibi expreſſas, reuocari donationem poſſe, affirmant communiter ſcribentes apud Molin. *lib.* 1. *de primogen.* c. 9. *n.* 32. ex cauſis ſimilibus eam reuocationem poſſe fieri, & eſto ob ſolum æs alienum poſſint prædia minorum diſtrahi *leg. ob as alienum. Cod. de prædiis & aliis reb. minor.* At æque diſtrahi poteſt datis aliis cauſis ſimilibus, vt teſtatur ibi gloſſa. & quamuis in §. *ſed etſi quis tit. de nuptiis collat.* 4. tantum promotis ad ordines minores lectoris, & cantoris concedatur vxorem ducere, non obinde excluduntur Oſtiarij. & exorciſtæ, quia ſunt gradus omnino ſimiles expreſſis. Ergo in præſenti etiamſi Pontifex tres tantum cauſas legitimas egreſſus enumerauerit, ſi aliæ ſimiles, vel efficaciores apponantur, ex illis concedenda eſt. Non enim Pontifex illas tres cauſas, vt legitimas decidit ob eſſe materiale, quod habent; ſed quia monaſterio, totique communitati nociuæ ſunt. Ergo dato eodem nocumento in aliis materialiter diuerſis, ad ipſas eſt conceſſio extendenda; & ita ſuſtinet Nauar. *comen.* 4. *nu.* 48. *de Regularib. Gutier. lib.* 1. *canon. quaſt c.* 14. *n* 9. Azor, 1. *p. lib.* 13. *c.* 8. *q.* 1. *ad finem* Man. Rodrig. *t.* 1 *quaſt. regul. q.* 49. *art.* 3. Zenedo *collect.* 31. *ad ſext. decret.* Sanch. aliis relatis lib, 6. ſum. *c.* 15. *n.* 37. Auguſt. Barboſa 3. *p. de poteſt.* epiſc. *allegat.* 102. *n.* 16. *& ſeqq. Suar. t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1 *c.* 4. *n.* 3.

Hinc deducitur; ſi bellum ingruat, & periculum ſit quòd hoſtes monaſterium inuadant, honorque monialium, & fortè vltra periclitentur, niſi exeant, dari ſufficientem cauſam egreſſus. At idem eſt ſi conuentus inundationis periculum habeat: quia ſunt caſus incendio ſimiles, & tenent, Nauarr. Gutier. Zenedo. Azor. Suar. *loci alleg.* Sanch. *n.* 44.

14. Sed an ob morbum non aliis contagioſum, ſed tantum patienti periculoſum, & nociuum, quiſque iudicatur interemptiuus monialem, ſi in monaſterio perſeueret, vel ob aëris intemperiem, vel ob tædium, quo ibi afficitur, vel ob penuriam rerum, & medicinarum ad recuperandam ſalutem, vel ob longam medicorum diſtantiam, ſeu abſentiam, vel ob alias cauſas: at ſi è monaſterio egrediatur? creditur à periculo liberandam, poſſit concedi egreſſus. Grauior eſt dubitatio. Communis ſententia negat hanc eſſe legitimam cauſam facultatis concedendo: ſic Gutier. *lib* 1. *canon. quaſt. c.* 14. *n.* 7. *& ſeqq.* Zenedo *collect.* 31. *ad ſextum decretal* Manuel. *quaſt. regul. t.* 1. *q.* 49. *art.* 3. Thom. Zerola *praxi epiſcop.* 2. *p.* verbo *monialis in fine.* Sanh. *lib.* 6. *ſum. c.* 15. *n* 39 Barbo. 3. *p. de poteſt. epiſc. alleg.* 102. *n.* 21. Layman. *lib.* 4. *ſum. tract.* 5. c. 12. *num.* 1. *verſ.* 3. Mouentur; quia hæc cauſa non eſt ſimilis, ſed potius diſſimilis iis, quas Pius V. vt legitimas tantum expreſſit, iis enim Pontifex eas legitimas cauſas expreſſit, quæ non tam bonum ſpeciale ſingularium monialium, quam conuentus ſpectabant, vt conſtat ex aſſignatione magni incendij, infirmitatis lepræ, & epidemiæ, quæ toti conuentui detrimentum afferunt, ergo cauſa ſingulariter nociua ſimilis non eſt à Pontifice enumeratis; ac proinde non eſt cenſenda legitima. Et confirmo, ſi quælibet ſingularis infirmitas periculoſa tantum obſeruanti clauſuram præberet cauſam legitimam egreſſus, vt quid Pontifex decidens cauſas legitimas, infirmitates contagioſas expreſſit? facilius enim dicere poſſet quamlibet infirmitatem, cui in monaſterio ſuccurri non poteſt, benè extra, eſſe legitimam cauſam egreſſus. Cum ergo id non dixerit, cenſuit non eſſe cauſam legitimam. Neque durum videri debet obligari monialem ad perſeuerandum in loco cum periculo vitæ; quia ea obligatio non eſt à lege ipſi impoſita, ſed ab ipſa voluntariè aſſumpta, cum profeſſionem emiſit; tunc enim ſe ſubdidit legi præcipienti ibidem manere, tametſi ex illius loci habitatione periculum corporalis ſalutis immineat, ſicut enim religioſi viri ſubduntur ea in regione, & conuentu habitare, vbi prælatus bono communi religionis iudicauerit expedire, eſto ibi ſint cum periculo mortis, à fortiori obligandæ ſunt moniales. Aliàs ſi prælatus religioſis viris ſcientibus aëris intemperiem ſibi eſſe nociuam, teneretur facultatem inde exeundi concedere, quem poſſet compellere ad habitandum in regionibus infauſtis? Periculum ergo, ſingulare bono communi, & religionis poſtponendum eſt: præcipuè cum hoc periculum non ita clarum ſit, & manifeſtum; ſed ſæpè id ſibi perſuadet monialis auiditate exeundi, & medici voluntate ei placendi in non leue clauſuræ, religionis & honeſtatis detrimentum. Expedit ergo hoc oſtium authoritate Pij V. communi ſententia firmata præcludi.

15. Nihilominus etſi ſupradicta ſententia omninò tenenda eſt, & conſulenda; at contraria probabilitate non caret, ſcilicet ob infirmitatem patienti tantum nociuam, cuius remedium egreſſu monaſterij ſperatur, intra verò deſperatur, licentiam exeundi concedi poſſe, tenet eam piiſſimus, & doctiſſimus Nauarr. *com.* 4. *de regul. n.* 49. Suar. *t.* 4. *de relig. tr.* 8 *lib.* 1. *ca.* 9. *n.* 9. Mouentur triplici fundamento. Primò: quia legiſlator humanus nunquam obligat, nec videtur obligare poſſe, ne fugias mortem etiam ſuppoſita voluntaria obligatione ſtatus aſſumpti, niſi in ea fuga bonum commune maximè periclitetur, vt contingit in bello, & in exemplo adducto de religioſis commorantibus in regione infeſta, qui ſi ibi compelli non poſſent habitare, conuentus diſſolueretur; at ex egreſſu vnius, vel alterius monialis infirmæ, cuius ſalus ſperatur extra clauſtra, intra verò deſperatur, non videtur bonum commune caſtitatis, & religionis periclitari. Ergo non eſt cenſendus Pontifex ſuo præcepto ad clauſuram in hoc caſu obligare voluiſſe. Secundò; quia ſatis probabiliter dici poteſt Pontificem hunc caſum infirmitatis ita frequentis omiſiſſe exprimendo caſum infirmitatis contagioſæ, quia exiſtimauit eſſe moraliter impoſſibile dari caſum, in quo extra clauſtra ſperetur ſalus, deſperetur intra. Ergo ſi de facto is caſus detur lex Pontificia vtpote falſa præſumptione fundata, eo caſu non obligabit. Tertio, quia is caſus non videtur diſſimilis iis, quos Pontifex vt legitimos expreſſit, ſed potius ſub illis conuentus. Non enim Pontifex ſolam cauſam publicam, & toti conuentui nociuam ſpectaſſe videtur, ſed etiam ſingularem ſingulis monialibus periculoſam, quod exemplo incendij probat Suar. *dicto c.* 9. *n.* 11. Si enim fingeremus incendium talis conditionis eſſe, vt eo vna, vel altera monialis periclitaretur, niſi exirent, reliquis abſque periculo manentibus, cui dubium eſſe poteſt illas moniales periclitantes cauſam legitimam habere egreſſus? Ergo ex paritate rationis, quoties vel ex incendio, vel bello, vel infirmitate, vel alia cauſa periculum manifeſtum adſit in obſeruanda clauſura, ceſſet verò extra illam, legitima erit cauſa egreſſus. Confirmarique poteſt exemplo mortis violentiæ, quam ſi monialis fugere non poſſet, niſi è monaſterio egrederetur, poſſet vtique egredi, vt ipſemet Sanch. & Barb. admittunt, & tamen is caſus ſolum patienti eſt nociuus, non aliis: ergo cauſa non publica ſed ſingularis, ſinguliſque periculoſa legitima eſt egreſſus. Neque inde fit, poſſe monialem ſic infirmam inconſulto prælato exire, ſicuti poteſt in caſu incendij, quia incendium non patitur moram; benè tamen infirmitas.

16. Deinde dubitare potes, an ſit legitima cauſa egreſſus, ſi monialis exeat ad fundationem alicuius monaſterij, vel ad regimen illius? Videtur enim non eſſe ſufficientem, quia hæc cauſa non eſt ex enumeratis à Pio V. cum non ſit Incendium, neque infirmitas contagioſa, neque etiam eſt ſimilis illis, cum nullum damnum ex omiſſione illius exitus religioni proueniat; neque in temporalibus, neque in ſpiritualibus; tametſi ceſſet incrementum, quod ſperari poterat. Ob lucrum verò acquirendum non videtur monialem è conuentu exire poſſe. Cæterum omnino tenendum eſt legitimam cauſam egreſſus eſſe ad regendum monaſterium: ſic docuit Nauarr. *com.* 4. *de Regularib. bonum.* 48. & *lib.* 3. *conſil. tit. de Regularib. conſil.* 48.

alià

Digitized by Google

aliàs de ſtatu Monach. *conſil.5.n.3.* Gutierr.*lib.1.canon.quæſt.cap.14.n.10.& 11.* Man.Rodr. *tom.1.quæſt.regul.quæſt.49 art.5.* Sanch. *lib.6.c.15.n.45.& ſeqq.* Barboſ.3.*de poteſt.piſc.alleg.*102.*n.15.* Suar. *tom.4.de relig.tract* 8 *lib.1.cap.9 n.13.* Ratio ea eſt; quia eſto hæ cauſæ non comprehendantur ſub enumeratis à Pio V. comprehenduntur tamen ſub non excluſis ab illo:non enim illa dictione taxatina,& excluſiua generali cenſetur excluſiſſe cauſam ſpecialiter à iure conceſſam. Quia genus non derogat ſpeciem neque vniuerſale ſingulare,tametſi hoc præcedat: At à Trid. *ſeſſ.25.c.7.de Regularib.*conceſſus eſt tranſitus ex vno monaſterio ad aliud ob illius gubernationem. Ergo hæc conceſſio à Pio V. non cenſetur derogata.

Hinc fit, per æquiparationem idem eſſe dicendum de monaſterij fundatione, cum ex illo egreſſu & bonum temporale & ſpirituale religioni proueniat, ſitque fundatio quondam regimen religioni valdè neceſſarium: & tradit Nauarr. *dicto conſ.48.de Regular.aliàs de ſtatu monach.5.* Rodrig. *dict.q.49.art.5.* Sanch. *n.47.* Suar. *cap.9.n 13.* Barbos. *num.21.*

17. Ob ſupradictam rationem eſt cauſa legitima egreſſus, ſi pro iuramento fidelitatis præſtandi alicui principi in recognitionem feudi, quod monaſterium habet debeat Abbatiſſa, egredi; quia *in cap.periculoſo* §.*verum*, hæc cauſa egreſſus iudicatur legitima, neque Pius V. qui Bonifac. conſtitutionem innouauit hanc cauſam à Bonifac. expreſſam cenſendus eſt repellere. Item eſt legitima cauſa,ſi opus ſit monaſterium ex vno loco in aliud transferri; quia in Trid.*ſeſſ.25.c.5.de Regul.* hæc cauſa approbata eſt,neque præſumi poteſt à Pio V. reuocari, atque ita docent Man. Rodrig. *tom.1. qq. reg.q.49 art.5. corollar.4.* Sanch. *lib.6 ſum.c.15.n.53.* Suar. *t.4.de relig.tract.8.lib.1.c.9.n.13.*At idem eſt,ſi neceſſe ſit,monialem alio monaſterio recludi ad pœnitentiam faciendam; quia *in cap.quoniam de Simonia.* hæc cauſa,vt legitima approbatur; quam Pius V. non eſt cenſendus derogare: ſic Sanch.*n.47.*Suar.*n.13.*ſub qua cauſa vtpote omnino ſimili comprehenditur egreſſus neceſſarius,vt monialis corrigatur; contingere enim poteſt ob potentiam cognatorum, vel ob aliam cauſam ibi commodè corrigi non poſſe:poterit ergo tunc ex illo monaſterio exire,præcipuè cum hic exitus, ſicut & exitus ad faciendam pœnitentiam non tam ſit voluntarius, quam neceſſarius, bonumque commune in eis ſpectetur,tum vt aliæ moniales timeant,tum ne malo exemplo minus punitæ, & correctæ peruertantur, & ita ſuſtinet Man.Rodrig.*dicta q.49.art.5.corol.2.* Nauarr.*dicto conſ.48.de Regul.aliàs 5. de ſtatu* Monach. Sanch.*cap.15.n.47.* Suar. *tom.4 tract 8. lib.1.cap.9.num.13.*

18. An vero ſit cauſa ſufficiens egreſſus ad aliud monaſterium, ſi in eo, in quo monialis exiſtit ob aëris intemperiem, vel alimentorum qualitatem continua laborat infirmitate, quam ſperat medendam loci mutatione; quamuis hæc cauſa inſufficiens iudicetur pro egreſſu monaſterij, vt in ſæculo commoretur.Videtur enim eſſe ſufficiẽtem;quia illa non tam eſt egreſſio à clauſura,quam illius mutatio. Neque cenſendus eſt Pius V.& Trid.clauſuræ mutationem interdixiſſe,ſed tantum illius deſertionem: ſic Gutierr. *lib.2.canon.qq.c.14.n.10.* probat poſſe monialem ex vno monaſterio in aliud transferri, vt ſit Abbatiſſa. Sed non placet hæc ſententia; quia eſto ille egreſſus ſit clauſuræ mutatio,eſt tamen illa mutatio vera præcedentis clauſuræ egreſſio,& deſertio.Ergo negato ob cauſam ſingularem,& propriam vnius monialis poſſe clauſuram deſerere,aſſerendum omnino eſt ob ſupradictam cauſam nõ poſſe monialem ex vno monaſterio in aliud tranſire. Aliàs ſi verum eſſet ſolam clauſuræ abſolutam deſertionem,non illius mutationem prohiberi,liceret moniali egredi per vnam monaſterij portã,vt ſtatim ſine vlla mora per aliã ingrederetur: præcipuè, ſi aliquo honeſto fine ducatur,quod eſt à veritate omnino alienum, & ita ſuſtinet Suar. *t.4.de relig.tract.8.lib.1,c.9.n.5.& 6.*

19. Illud vero eſt omnino aduertendum, ceſſante cauſa, ob quam moniali egreſſus permiſſus eſt, debere illico redire ad clauſuram vt expreſsè decidit Text. *in cap. periculoſo, de ſtatu Monach. in 6.* & Pius V. in conſtitut. incipienti: *Decori & honeſtati.* Sed hoc non eſt ita metaphyſicè intelligendum,vt quælibet,mora in ſtatu peccati monialem conſtituat; debet enim eſſe ita diuturna,vt per ſe appareat in fraudem legis fieri, qualis non cenſetur detentio vnius vel alterius diei: ſic Man. Rodrig. *tom.1.quæſt.reg.q.47.art.11.* Sanch.*lib.5.ſum.cap.15. n.50.* vbi *n.61.* optimè infert monialem è monaſterio exeuntem cauſa fundationis, correctionis, vel gubernationis alicuius monaſterij, eſto obligata ſit via recta tendere; ſi tamen aliquantulum demoretur, vel à via recta intra octo, vel nouem leucas diſcedat cauſa inuiſendæ cognatæ, amicæ, vel imaginis, non violare clauſuram; quia eſt breuis detentio, & moraliter neceſſaria, ſpectato communi ſtylo iter agentium, iuxta quem præceptum clauſuræ menſurandum eſt.

20. Quarta difficultas eſt de pœnis impoſitis, tum illicitè egredientibus, tum comitantibus, vel aliquo modo ad egreſſum cooperantibus. Pro iis actionibus Bonifac. VIII. *in dicto cap.periculoſo*, nullam pœnam tulit,neque item Trid. Solum aduerſus magiſtratus ſæculares negantes Epiſcopo auxilium ad clauſuram inſtaurandam ſtatuit excommunicationem ipſo facto. At Pius V.in dicta conſtitut. quæ incipit *Decori, & honeſtati* pœnam excommunicationis reſeruatæ imponit aduerſus egredièntes, ſeu licentiam egreſſus quomodocumque concedentes, aliter quam in conſtitut. permiſſum eſt. Item aduerſus concomitantes, ac illarum receptatrices perſonas, ſiue laicas, aut ſæculares, vel Eccleſiaſticas, conſanguineas, vel non. Inſuperque aduerſus egreſſas, & ſuperiores licentias concedentes fert Pontifex priuationem, dignitatum, officiorum, & adminiſtrationum,quæ eo tempore obtinent, redditque inhabiles ad ea, & ad alia in poſterum obtinenda. Ex dictis *punct. præced.* conſtat nomine dignitatum, officiorum, & adminiſtrationum, quibus egreſſæ, & ſuperiores licentias concedentes priuantur,intelligi dignitates, officia, & adminiſtrationes ſuperioritatem, & quaſi iuriſdictionem habentia. Item ex eodem punct. conſtat ad hanc pœnam incurrendam iudicis ſententiam ſaltem declaratoriam criminis, quamuis non declaratoriam pœnæ, exigi.

21. Quocirca explicandum reſtat, quas perſonas excommunicatio, & priuatio officiorum, inhabilitáque ad illa afficiant? Et primo dubitatur; an afficiant monialem legitimo titulo egreſſam, ſed iniquè extra clauſtra commorantem; eo quod ceſſauerit cauſa, ob quam egreſſus conceſſus fuit? Negat Sanch *lib.6.ſum.cap.15.n.70.* Mouetur,quia Pontifex has pœnas indixit egredientibus aliter quam ipſe diſpoſuerat, ac hæc monialis nõ aliter egreſſa eſt, eſto aliter poſt egreſſum commoretur,ergo hæ pœnæ illam non comprehendunt. Nihilominus oppoſitum verius cenſeo. Nam Pontifex has pœnas indixit monialibus egredientibus aliter quam ipſe diſpoſuerat, ſed ipſe diſpoſuit, vt nonniſi ex cauſa incendij, infirmitatis,lepræ, & epidemiæ ab Epiſcopo cognita,& in ſcriptis approbanda è monaſterio exirent,neque extra illa niſi ad neceſſarium tempus ſtarent: ergo ſtans vltra neceſſarium tempus extra monaſterium, non egreditur à monaſterio qualiter Pontifex præſcripſit,ſi quidem non exequitur illam conditionem,vt ſolum durante neceſſitate foras exiſteret.Deinde monialis,quæ extra monaſteria vagatur,propriè dicitur à monaſterio egrediens;quia ad hanc denominationẽ non eſt ſpectandus primus egreſſus Phyſicus,ſufficit moralis,& continuatus. Adde Pontificem imponentem priuationis, & inhabilitatis pœnã non vſum fuiſſe verbo egredientes,ſed egreſſas,vt tacitè inſinuaret illis verbis idem ſignificari. At conſtat monialem egreſſam,& vltra tempus neceſſarium in ſæculo commorantẽ violare Pontificium ſtatutum. Ergo afficitur illius pœnis:hæ enim non videtur impoſitæ egredientibus vtcunque,ſed egredientibus, ſi vltra tempus neceſſarium in ſæculo commorentur; ſi quidem verbum illud (*vt præfertur*) ad omnia antecedentia referendum eſt; at immediatè anteceſſit,ne egrediens vltra tempus neceſſarium extra monaſterium exiſteret. Ergo hanc pœnæ comprehendunt: & ita docet Llamas *in methodo curat. in append.* §.10.

22. Secundo dubitatur;an hæc excommunicatio, & officiorum,dignitatũ,& adminiſtrationũ priuatio afficiat Epiſcopos comitantes monialem,vel iniquè licentiã concedẽtes,ſeu approbantes?Ratio dubitandi eſt;quia textus apponendo pœnas expreſsè mentionem Epiſcoporum non fecit,ſed ſolum generaliter dixit,excommunicationi ſubiacere comitantes iniquè egreſſam, vel illam receptantes, licentiámque exeundi aliter quam præfertur cõcedentes,& infra,tam egreſſas,quam præſidentes,& alios ſuperiores prædictos eis licẽtiam huiuſmodi concedentes dignitatibus, officiis, & adminiſtrationibus per eas, & per eos tunc obtentis, priuat,& illos ad obtenta,& ad alia in poſterum obtinenda inhabiles decernit.Quæ omnia de regularibus prælatis, aliiſque ordinariis videntur tantum intelligenda, non de Epiſcopis, quorum expreſſa mentio facta non eſt; præcipuè cum in *cap.quia periculoſo,de ſent.excomm. in 6.*deciſum ſit nulla ſuſpẽſione epiſcopos ligari,niſi illorum fiat expreſſa mentio:hæc autem priuatio,& inhabilitas dignitatum,&c.eſt quædã ſuſpenſio.Ergo ſaltẽ hanc pœnã epiſcopi non contrahunt. At verius cenſeo epiſcopos his pœnis comprehendi,ſic docuit Sanch.*lib.6.c.15.n.75.*Et de pœna excommunicationis certum reputo,ſi fortè monialem iniquè egreſſam comitetur,vel recipiat,aut licentiã abſque cauſa legitima cõcedat;quia à pœna excõmunicationis ob ſupradictas actiones impoſita non poſſunt eximi epiſcopi; eo quod illorũ non fuerit expreſſa mentio facta;quia ad eam pœnã incurrendam ea mentio neceſſaria non eſt,vt colligitur ex *d.c.quia periculoſo,de ſent.excomm.in 6.*De pœna priuationis,& inhabilitatis non eſt ita certũ ob ea quæ dicuntur in ratione dubitandi. Vt verius exiſtimo eam pœnã epiſcopum iniquè licẽtiam concedentẽ incurrere.Tum quia hæc priuatio,& inhabilitas non eſt ſuſpenſio quæ ſit cẽſura,& in *c quia periculoſo.*de ſuſpenſionis cenſura videtur Pontifex locutus.Tum & præcipuè,quia expreſsè epiſcopi mentio facta eſt; ſi quidẽ dixit textus epiſcopi,& regularis prælati eſſe hanc licentiam cõcedere,& poſtea ſubdidit,priuationis pœnã aduerſus ſuperiores prædictos eis licentiã huiuſmodi cõcedẽtes.Debẽt ergo hæc verba intelligi do

de ſuperioribus, de quibus immediatè antea dixerat, at hi erant epiſcopi, & regulares prælati, ergo omnes ij his pœnis comprehenduntur.

23. Tertio dubitatur, qui comitatus, & receptio neceſſarij ſint, vt comitantes, & recipientes monialem iniquè egreſſam cenſuram excommunicationis incurrant? Breuiter reſpondeo, debere eſſe comitatum, vel receptionem, quæ eum egreſſum, vel illius perſeuerantiam foueat, aliàs non eſt formalis comitatus, vel receptio monialis è monaſterio egreſſæ: ſic Man. Rodrig. *tom. 1. quæſt. regul. quæſt.* 49. *art. vlt.* Sanchez *lib.6. ſum. cap.*15. *num.* 72.

24. Aduertendum tamen eſt ad incurrendum ſupradictas pœnas egreſſum à clauſura completum requiri, quod ſufficit etiam ſi ad breuiſſimum tempus fiat. Secus verò ſi egreſſus incompletus eſſet, qualem cenſeo ſi extra limen clauſuræ non totum corpus, ſed partem haberes. Sanchez *lib.6. ſum.cap* 15. *num.*6.8.*&* 68.*&* *cap.*16.*num.*70. Barboſ. 3.*part.de poteſt.epiſc. alleg.* 102. *num.* 30.

PVNCTVM X.

Qualiter ingreſſus in monaſteria monialium ſit prohibitus.

CОnſtat in monaſteria monialium ingreſſum prohibitum eſſe à Bonifac. VIII. *in cap. periculoſo de ſtatu Regular. in* 6. ibi. Nulli aliquatenus inhoneſtæ perſonæ, nec etiam honeſtæ (niſi rationabilis, & manifeſta cauſa exiſtat, ac de illius ad quem pertinuerit ſpeciali licentia) ingreſſus, vel acceſſus pateat ad eaſdem moniales. Quod decretum quoad ingreſſum confirmauit Trid. *in dicta excommunicationis pœna*, ibi, ingredi intra ſepta monaſterij nemini liceat cuiuſcumque generis, aut conditionis, ſexus, vel ætatis fuerit ſine epiſcopi, aut ſuperioris licentia in ſcriptis obtenta ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda. Dare autem tantum epiſcopus, vel ſuperior licentiam debet in caſibus neceſſariis. Pius vero V. & Greg. XIII. & Sixtus V. varias conſtitutiones nouis pœnis auctas in fauorem huius clauſuræ ediderunt: ſed hæ non tam prohibent ingreſſum, quam ingreſſum prætextu facultatis conceſſæ, & reuocatæ, de quarum intellectu infra aliquid attingemus. Vt igitur hæc prohibitio clarius innoteſcat, examinandum ſigillatim eſt. Primo, quæ ſint perſonæ ſub hac prohibitione comprehenſæ. Secundo, qui poſſint licentiam dare ad ingreſſum, & qualiter hæc licentia concedenda eſt. Tertio, quæ cauſa neceſſaria ſit, & ſufficiat ad prædictam licentiam concedendam. Quarto, quæ pœnæ impoſitæ ſint tum ingredientibus, tum admittentibus, tum licentiam concedentibus aliter quam à iure permittitur.

§. I.

Quæ ſint perſonæ, quibus ingreſſus in monaſteria Monialium interdictus eſt.

SVMMARIVM.

1 *Omnibus cuiuſcunque conditionis excepto Rege, Regina, &c. prohibetur.*
2 *Non prohibetur infantibus.*
3 *Prohibetur perpetuo amentibus.*
4 *Quid dicendum de Monialibus licitè egreſſis; Proponitur ſententia Llamas & Sanch. Verius eſt in nullum monaſterium ingredi poſſe.*

1. COnſtat ex *cap. periculoſo de ſtatu Regular. in* 6. & ex Trident. *dicto cap.* 5. *ſeſſ.* 25. interdictum eſſe in monaſteria monialium ingreſſum omnibus cuiuſcunque ætatis, & conditionis ſint tam viris, quam fœminis, tam laicis, quam clericis, tam ſæcularibus, quam regularibus, ac etiam epiſcopis, vt tenet Nauarr. *com.* 4. *de Regularib. num.* 39. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 393. *num.* 5. *&* 20. Suar. *tom.*4. *de relig. tract.*8. *lib.*2. *cap.*1. *in princ.* Solum Reges, Reginæ, eorúmque filij, & nepotes tacitè excipiuntur. Hi enim non cenſentur ſub generalibus verbis comprehenſi ob eorum regalem conditionem, ſed opus eſt illorum expreſſa mentione. Sanch. *lib.6. ſum. cap.*16. *num.*3. *&* *cap.*17. *num.*5. Quocirca de triplici perſonarum genere eſt aliqualis difficultas; an ſit eis ingreſſus interdictus, nempe de infantibus, de amentibus, & de Monialibus ob neceſſariam cauſam à monaſterio egreſſi.

2. Quod attinet ad infantes, qui vſum rationis non attigerunt, manifeſtum eſt hac prohibitione non teneri; quia ipſi nullius præcepti capaces ſunt. Ex quo fit neque moniales prohibitas eſſe illos admittere. Quia prohibitio monialibus facta eſt acceſſoria prohibitioni ingredientium, vt manifeſtè colligitur ex Trident. dicente, nemini liceat intra ſepta Monaſterij ingredi. Cum ergo hi infantes nulla ingreſſus teneantur prohibitione, neque moniales tenentur illos non admittere: ſic Nauarr. *com.* 4. *de Regularib.num.*59.*& in ſum. cap.*28.*addit.*2.*ad num.*143.*cap.*25. Azor.*tom.*1.*inſtit.mor.lib.*13. *cap.*8. *quæſt.*5. Man. Rodrig. *quæſt. regul. tom.*1.*quæſt.*46.*art.*2. Sanch. *lib.6. ſum.cap.*16.*num.*5. Barboſa 3.*part. de poteſt.epiſc. alleg.*102. *num.*32. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.*1. *cap.*10. *num.*2. & alij apud ipſos.

3. De perpetuò amentibus grauior eſt dubitatio: nam cum ipſi aſtringi non poſſint præcepto obſeruandi monialium clauſuram; eo quòd vſu rationis careant? neque moniales videntur obligatæ illos non admittere? ſicuti de infantibus diximus. Verum omnino tenendum eſt hos amentes excludendos eſſe, grauiterque peccaturos qui illos in monaſteria monialium introducunt, vel admittunt. Nam ipſi ſicut ebrij, & dormientes hac obligatione ligari ſunt, tametſi ob defectum rationis ab illius obſeruatione excuſentur: quam excuſationem habere non poſſunt eos liberè introducentes, & admittentes; ſicuti non haberent, ſi ebrios, & dormientes introducerent. Et fortè ea de cauſa in *cap. periculoſo* ſub verbo paſſiuo dictum eſt. Nulli inhoneſtæ, vel honeſtæ perſonæ ingreſſus pateat; vt ſic non tantum liberè ingredientes; ſed permittentes ingreſſum comprehenderentur, & manifeſtum eſt ſub perſona honeſta, vel inhoneſta hos amentes intelligi, qui & monaſteria perturbare poſſunt, & vanis locutionibus ad malum prouocare, & ita tenet Nauarr. *comment.* 4. *de Regul num.*59. Sanch.*lib* 6.*cap* 16.*num*.8. Man Rodrig. *quæſt. regul.quæſt.*46.*art.*1. Barboſa *alleg.*102.*num.*32.*fine* Suar.*tom.*4. *de relig. tract.* 8. *lib.*1. *cap.*10. *à num.*3.

4. Tertio dubitari poteſt de monialibus licitè è monaſterio egreſſis; an liceat monaſteria ingredi: Et quidem ingredi in proprium monaſterium, in quo clauſuram profeſſæ ſunt, nemini poteſt eſſe dubium licitum omnino eſſe: ſi quidem ſolum pro neceſſitate vrgente, & licentia in ſcriptis obtenta permiſſum monialibus eſt extra illud manere; at poſſe in alienum monaſterium ingredi ſiue ſit eiuſdem ordinis, & habitus ſiue diuerſi difficultate non caret, eo quod ſit ingreſſus in monaſterium abſque licentia. Llamas *in methodo curat. in append.* §. 11. *in fine* exiſtimat monialem, quæ ex vno monaſterio in aliud transfertur; ſi in via accedat ad locum, in quo monaſterium exiſtit ſiue ſit eiuſdem ordinis, & habitus, ſiue diuerſi, poſſe ibi hoſpitio recipi; quia ſic ingrediens ſeruat clauſuram eo modo quo poteſt, & recipientes hanc obſeruationem fouent. Ergo nulla eſt ibi clauſuræ violatio, neque credendum eſt Pontificem hunc ingreſſum ita honeſtati monialis conuenientem interdixiſſe.

Sanch. vero *lib.* 6. *ſum. cap.* 6. *num.* 10. ſupradictam ſententiam admittit comparatione monaſterij eiuſdem Ordinis, & habitus, ſecus diuerſi. Mouetur; quia comparatione monaſterij eiuſdem Ordinis ceſſat prohibitio, quæ eſt, ne extranea illuc ingrediatur; at monialis eiuſdem ordinis, & habitus non eſt extranea à conuentu, ſed moraliter propria illius. Ergo ingredi poteſt ſiue cauſa hoſpitij, ſiue gratia animi recreandi, aut inuiſendi moniales. Quæ ratio non procedit in monaſterio diuerſi ordinis, ac proinde in illud abſque licentia ingredi non debet. Hæc autem licentia (inquit Sanch.) concedi poteſt, ſi eo in loco non ſit aliquod hoſpitium, in quo commodè noctem ducere poſſet; quia religioſa charitas, honeſtaſque monialis ſufficientem cauſam præbent illius licentiæ concedendæ.

Sed hæc Sanch. diſtinctio mihi non probetur; nam eſto monaſterium ſit eiuſdem ordinis, & habitus, cuius eſt monialis illuc ingrediens; non inde fit, monialem alibi profeſſam, & alterius monaſterij clauſuræ obligatam eſſe propriam illius. Aliàs omnes moniales eiuſdem ordinis, & habitus poſſent pro libito quælibet monaſteria ſuæ religionis ingredi, cum ſint ſub eadem clauſura, quod eſt omnino falſum. Quocirca verius exiſtimo ſiue monaſterium ſit eiuſdem ordinis, ſiue diuerſi non poſſe monialem illuc ingredi abſque ſuperioris illius licentia; quia cum non ſit illius monaſterij, ſed alterius, comprehenditur ſub prohibitione concilij interdicentis omnibus, qui illius monaſterij non ſunt, ingreſſum in illud. Supradictámque licentiam exiſtimo dari poſſe, ſi eo in loco non adſit hoſpitium, quo commodè noctem ducere poſſet; quia eo caſu honeſtati monialis, & decentiæ religioſi habitus conſulitur; ac proinde cenſeri debet legitima cauſa licentiam concedendi. Secus vero ſi monialis cauſa recuperandæ ſalutis in aliquo oppido exiſteret, velletque cauſa animi recreandi, vel moniales inuiſendi monaſterium ingredi, cenſerem vtique cauſam legitimam non eſſe ingreſſus quia non eſt neceſſaria.

§. II.

§. II.

Qui poſſint licentiam dare ad ingreſſum in monialium monaſteria, & qualiter hæc licentia concedenda ſit?

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus concedit licentiam in monaſteriis ſibi, ſedique Apoſtolicæ immediatè ſubiectis, in aliis regularis Prælatus?*
2 *Qui nomine Epiſcopi veniant?*
3 *Qui veniant nomine ſuperioris.*
4 *Nemini alteri à ſuperiore conuentus huius facultatis conceſſio delegari poteſt.*
5 *Prælati potentes aliis concedere facultatem ſibi aſſumere poſſunt ex cauſa tamen neceſſaria.*
6 *In ſcriptis hæc facultas concedi debet.*
7 *Limitant aliqui in caſibus frequenter occurrentibus, & à iure conceſſis. Sed non admittitur limitatio.*
8 *An caſu, quo à ſuperiore expoſtulari licentia nequit, debeat peti ab Abbatiſſa, cui nec facultas, nec arbitrium commiſſum eſt? Affirmant aliqui. Verius eſt oppoſitum, appoſita quadam declaratione.*
9 *Primo ingreſſu licentia abſolutè conceſſa finitur.*

1. EPiſcopus in monaſteriis ſibi ſubiectis, & ſubiectis immediatè ſedi Apoſtolicæ hanc licentiam concedit. In monaſteriis verò exemptis, & regulari Prælato ſubiectis prælatus regularis. Quod ſatis indicauit Concilium *dicto cap.* 5. ſub diſiunctione Epiſcopi, vel ſuperioris licentiam requirens, ibi, ſine Epiſcopi, vel ſuperioris licentia in ſcriptis obtenta; & infra. Dare autem Epiſcopus, vel ſuperior licentiam debet in caſibus neceſſariis. Non quaſi vellet Epiſcopum, vel regularem prælatum in quælibet monaſteria poteſtate gaudere concedendi has licentias, ſed Epiſcopum in monaſteria ſibi, vel ſedi Apoſtolicæ ſubiecta, regularem vero Prælatum in monaſteria ſuæ iuriſdictionis: ſic Nauarr. *com.* 4. *de Regularib. n.* 60. Azor 1. *part. lib* 13. *c.* 8. *q.* 7. Man. Rodrig. *t.* 1. *quæſt. regular. q.* 46. *art.* 2. Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 16. *n.* 13. Barboſa *alleg.* 102. *n.* 40. & 41. Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *c.* 10. *n.* 11. & 12.

2. Nomine Epiſcopi intelligitur Abbas, Prior, & quilibet alius iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habens. Non enim dignitatis, ſed officij, & iuriſdictionis eo nomine Epiſcopi ſpectatur. Deinde intelligendus venit vicarius Epiſcopi, & capituli ſede vacante, quia hi ſunt ordinarij, quibus monaſteria ſubiecta Epiſcopali iuriſdictioni ſubiiciuntur. An autem debeant habere ſpeciale mandatum? Affirmant communiter doctores præcipuè quoad monaſteria Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecta: nam hæc non authoritate ordinaria, ſed delegata reguntur ab Epiſcopo, quæ ex deſignatione vicarius communicari non cenſetur: ſic Barboſ. *alleg.* 102. *n.* 28. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *ca.* 10. *n.* 21. reſtatutque à ſacra congregatione decſum.

3. Nomine ſuperioris intelligitur regularis ille prælatus ſiue generalis, ſiue prouincialis, ſiue localis, cui monaſterium ſubiicitur: quia ſolum ſubiectionem, & gubernationem Concilium ſpectauit. Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *à num.* 12. Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 16. *n.* 15. & 16. Barboſa *alleg.* 102. *num.* 40. & 41. Abbatiſſa vero ſub illo nomine ſuperioris non comprehenditur; quia illi monaſterium abſolutè ſubiectum non eſt, ſed ſecundum quid quoad regimen domeſticum: & tradunt pro certo Nauarr. *com.* 4. *de Regul. n.* 59. *ſibi contrarius iis quæ docuerat. t.* 28. *addit.* 2. *ad n.* 143. *c.* 25. Azor. *t.* 1. *inſtit. moral. lib.* 13. *c.* 8. *q.* 6. Man. *q. regul. t.* 1. *q.* 46. *art.* 2. Sanch. aliis relatis *lib.* 6. *ſum c.* 16. *n.* 22. Suar. *t.* 4. *de relig. tr.* 8. *lib.* 1. *c.* 10. *n.* 14.

4. An autem prælatus conuentus vices ſuas committere Abbatiſſæ vel confeſſario poſſit? Affirmat Nauar. *dicto com.* 4. *de Regular. n.* 60. Man. Rodrig. *q.* 46. *art.* 2. *in fine.* Graffis 1. *p. deciſ. lib.* 4. *cap.* 13. *n.* 6. Sanch. *lib.* 6. *c.* 16. *n.* 22. quia hæc poteſtas iure ordinario prælato competit; eaque de cauſa videtur poſſe eam cuilibet delegare. At verius cenſeo nemini alteri à ſuperiore conuentus delegari poſſe: quia Concilium Tridont. hanc delegationem videtur prohibuiſſe, ſi quidem dixit nullum alium præter Epiſcopum, & ſuperiorem hanc licentiam concedere poſſe etiam vigore *cuiuſcunque facultatis*, vel indulti hactenus conceſſi, vel in poſterum concedendi. Non ergo Abbatiſſæ, vel confeſſario hæc facultas committi poteſt: ſic ſuſtinet Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 14. Quod ſi obiicias frequenter contingere caſus, qui neceſſario poſtulant ingreſſum, & ſuperior abeſt: expediebat ergo hanc poteſtatem Abbatiſſæ communicari. Facilè reſpondetur affirmando abſque communicatione facultatis illis caſibus prouideri poſſe; ſi ſuperior eam facultatem ingreſſus concedat, cui Abbatiſſa, vel confeſſarius iudicauerit expedire. Vnde Abbatiſſæ, vel confeſſario non committitur facultas, ſed cauſæ iudicium, vt facultas à ſuperiore conceſſa habeat effectum. Si verò vrgeas, ex illis verbis concilij inferri neque Pontificem poſſe Abbatiſſæ, vel confeſſario, vel alteri ab Epiſcopo, & ſuperiore conuentus hanc facultatem concedere, cum concilium generaliter loquatur, negandum eſt, quia par in parem non habet imperium: neque enim Concilium voluit, nec potuit Pontificem hac poteſtate priuare, ſed voluit, vt nunquam à Pontifice talis commiſſio fieret: ſic Suar. *d. cap.* 10. *n.* 4.

5. Rurſus Epiſcopus, vel Prælatus, qui poſſunt aliis licentiam ingrediendi concedere, & ſibi concedere poſſunt ex cauſis tamen neceſſariis: tum quia ſecum diſpenſare poſſunt, ſicut poſſunt cum ſubditis: tum quia illa non tam eſt diſpenſatio, quam vſus licentiæ à iure conceſſæ: tum denique quia ſic decidit Greg. III. in bulla incipiente *Dubiis quæ emergunt edita anno* 1581. *Decembr.* 25. cauetur que in dicta bulla eos debere ingredi à paucis, & ſenioribus aſſociatos: & ita tradit Nauarr. *lib.* 3. *conſil. tit. de ſtatu Monach. conſ.* 6. *aliàs* 9. Man. Rod. *t.* 1. *quæſt. regul. q* 46. *art.* 5. Azor. 1. *p. inſtit. moral. lib.* 13. *cap.* 8. *q.* 9. Sanch. *li.* 6. *ſum cap.* 16. *n.* 25. Barboſa *alleg.* 102. *n.* 43. Extendendáque eſt hæc doctrina ad omnes illos, qui ex delegatione haberent poteſtatem diſpenſandi ad huiuſmodi ingreſſum abſque perſonarum limitatione, vel cum limitatione perſonarum, ſub quibus ipſi comprehenduntur; Hi enim poſſent ſecum diſpenſare, ſicuti cum aliis, vt benè aduertit Sanch. *n.* 26. & 27.

6. Modus autem, quo hæc licentia concedi debet præſcribitur à concilio, vt ſit in ſcriptis, vt hac ratione rarius, maturiorique conſideratione concedatur. Quocirca ſine dubio exiſtimo peccaturum mortaliter, & in excommunicationem à concilio ſtatutam incidere, qui licentia ore tenus conceſſa conuentus monialium monaſteria ingrederetur, cum poſſet licentiam in ſcriptis obtinere. Neque enim exiſtimandum eſt qualitatem ſcripturæ tanquam rem leuem, leuiſque conſiderationis à Concilio, & Pio V. expoſtulari: ſic ſoſtinet Llamas *in methodo curat. in append.* §. 6. *in fine.* Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 16. *n.* 32. Quod adeo verum eſt, vt ſi ſuperior generalem licentiam ingrediendi concedat omnibus illis, quos Abbatiſſa, vel alius tertius ingredi neceſſarium eſſe iudicauerint, debeat in ſcriptis hanc conceſſionem facere: quia illa conceſſio eſt vera licentia pro ingreſſu. Secus dicendum eſt de iudicio neceſſitatis ab Abbatiſſa facto; quia illud iudicium non eſt licentia, ſub conditione, vt licentia à ſuperiore conceſſa effectum habeat; ac proinde ſcriptura non indiget: ſic ſuſtinet Sanch. *li.* 6. *ſum. cap.* 16. *n.* 38.

7. Hanc concluſionem limitat Llamas *ſupra*, & frater Ioan. de la Cruz *lib.* 1. *de ſtatu Religioſo. cap.* 5. *dub.* 2. *concl.* 3. *notab.* 3. Barboſa *allegat.* 102. *num.* 57. & *in remiſſione concil. dicti cap.* 5. *circa finem*, vt non procedat in caſibus frequenter occurrentibus, & à iure conceſſis, quales ſunt ingreſſus medici, confeſſoris, viſitatoris, artificis, & ſimilium. Cæterum verius exiſtimo pro iis omnibus licentiam in ſcriptis neceſſariam eſſe, ſi commodè obtineri poteſt; quia concilium abſque vlla exceptione pro caſibus neceſſariis licentiam in ſcriptis requiſiuit. Et licet ingreſſus medici, confeſſoris, viſitatoris, artificis à iure conceſſus ſit, quando adeſt neceſſitas; at hanc examinare, & approbare Epiſcopo, vel ſuperiori conuentus competit: Præterquam quod ſæpè expediet hanc licentiam aliquibus ex his miniſtris negare; quia ſuſpecti ſunt, aliis tamen conceſſa. Merito ergo in tali approbatione ſcriptura interuenire debet, vt ſic cum maiori conſideratione concedatur: ſic Sanch. *lib.* 6. *ſum cap.* 16. *n.* 33. Dixi ſi commodè in ſcriptis obtineri licentia poteſt, vt excluderem caſum; quo ex expectatione dictæ licentiæ graue damnum timeretur. Non enim lex humana cum eo rigore obligat, imo nec obligaret licentiam ore tenus expectare, ſi ex illius expectatione periculum eſſet grauis damni: ſic Nauarr. *com.* 4 *de Regularib. n.* 60. Graffis 1. *p. deciſ. lib.* 4. *cap.* 23. *n.* 6. Sanchez *lib.* 6 *ſum. c.* 16. *n.* 34.

7. Sed an eo caſu, quo à ſuperiore expectari licentia nequit, debeat ab Abbatiſſa expoſtulari, difficultate non caret. Et quidem ſi Abbatiſſæ commiſſa ſit facultas licentiam concedendi, vt committi poteſt iuxta probabilem aliorum ſententiam, vel ſecundùm noſtram conceſſa ſit à ſuperiore facultas iis, quibus Abbatiſſa neceſſarium eſſe iudicauerit, certum eſt hanc facultatem; vel hoc arbitrium ab Abbatiſſa eſſe expoſtulandum, vt ſic fiat ingreſſus ex ſuperioris licentia. At ſi nec licentia, neque arbitrium commiſſum Abbatiſſæ ſit, variant doctores; an eius conſenſus ſit expoſtulandus? Affirmant expoſtulandum eſſe. Man. Rodrig. *t.* 1. *regul. qq quæſt.* 46. *art.* 2. *in fine* & *q.* 47. *art.* 4. *in fine* 1. Sanchez *lib.* 6 *ſum. cap.* 16. *num.* 37. Mouentur; quia credendum eſt prælatum pro his caſibus vrgentibus, quibus conſuli non poteſt, vices ſuas ſuas Abbatiſſæ commiſiſſe, vt ſic maiori cum decentia ingreſſus fiat, & quoad fieri poteſt, lex de præmittenda licentia obſeruetur. Sed contrarium verius exiſtimo, eo quòd Abbatiſſæ hæc facultas committi non poſſit, vt ex Trident. probauimus. Et licet committi poſſit arbitrium, ſeu indi-

Digitized by Google

cium de legitima cauſa, id non poſtulat Abbatiſſæ, officium, cum cuilibet alteri ſingulari committi poſſit. Non igitur poſtulanda eſt illius licentia, & ita docent Nauarr. *comment.* 4. *de Regul.n.*60, Graff.1.*p.deciſ.lib.*4.*cap.*23.*n.* 6. Verum etſi hoc ita ſit, conſenſus tamen Abbatiſſæ cuilibet ingredienti etiam ex licentia ſuperioris inſcriptis obtenta eſt neceſſarius, quia cum Abbatiſſæ regimen conuentus commiſſum ſit, non eſt credendum ſuperior.in contra eius voluntatem licentiam alicui concedere illuc ingrediendi.

9. Denique aduerte, licentiam abſolutè conceſſam ad ingrediendum monialium conuentum primo ingreſſu finiri, niſi aliud expreſsè in conceſſione declaretur; quia eſt diſpenſatio aduerſus clauſuram iure communi ſtatutam; ac proinde ſtrictè eſt interpretanda, vti latè probaui *tract.* 5. *de legib. diſp.*4. *punct.*14 *à num.* 5. & tradit deciſum Aloyſ. Riccius *praxi rerum fori Eccleſiaſt.deciſ.*649. aliàs *reſolut.* 545. Barboſa 3.*p. de poteſt.epiſc.alleg.*102.*n.*59.

§. III.

Quæ cauſa neceſſaria ſit ad prædictam licentiam concedendam.

SVMMARIVM.

1 *Quid in hac re ex Pontificum decretis conſtet?*
2 *Quæ neceſſitas ſufficiat? expenduntur neceſſitates ex parte conuentus.*
3 *Pro exhortatione facienda, ſuffragiiſque ſuſcipiendis in electione Abbatiſſæ non eſt legitima cauſa ingreſſus.*
4 *Non licet ingredi pro benedicenda moniali, nec pro miniſtratione Eucharistiæ extra morbum.*
5 *Pro neceſſitate monialium ingreſſus licet, ſed non debent ancillæ admitti pro neceſſitate monialis directè, non autem pro neceſſitate conuentus.*
6 *Pro adminiſtratione ſacramentorum moniali infirmæ facienda.*
7 *Qualiter ſacerdos ingredi debet; poteſt dicere ſacrum in infirmaria.*
8 *Ob ſepeliendam monialem qui ingredi poſſunt?*
9 *Qualiter medicus, pharmacopola, minutor ſanguinis & alij ſimiles ingredi poſſint.*
10 *Ob conſolandam monialem in extremis non licet matri, nec aliis cognatis ingredi.*
11 *Quid de ſartoribus & ſutoribus.*
12 *Ceſſante cauſa ingreſſus illico exeundum eſt.*
13 *Excellentia Epiſcopi, & ſuperioris poſſunt puellæ educandæ ingredi.*
14 *Nuptæ ingredi non poſſunt, niſi ob timorem ſæuitiæ.*
15 *Viduis, vt vitam ibi degant nequit ab alio præter Romanum Pontificem licentiam concedi.*

1. BOnifac.VIII. in dicto *cap.periculoſo*, *de ſtatu* Monach. *in* 6. cauſam rationabilem, & manifeſtam expoſtulauit, manifeſtam inquam non populo, ſed licentiam concedenti, vt docuit Man.Rodrig.*t.*1.*quæſt. regular. q.* 45. *art.* 4. *verſ.circa cauſam.* At Trident. ſupradictum decretum declarans, vel limitans eam cauſam iudicauit rationabilem, quæ neceſſaria eſt. Idemque tradidit Pius V. & Greg. XIII. in ſuis conſtitutionibus. Quanta autem debeat eſſe hæc neceſſitas neque Concilium, neque Pontifices definierunt, neque commodè definiri poterat, cum ex caſibus particularibus, eorumque circunſtantiis dependeat; ideóque reliquerunt arbitrio prudentis. Illud vero eſt certum, neque requiri extremam, neque ſtrictiſſimam neceſſitatem, ſed grauem ſufficere, cui moraliter ſuccurri non poteſt abſque monaſterij ingreſſu: ſic Eman. Rodrig. *t.*1. *quæſt.regul. quæſt.* 46. *art.* 4. Ludouic. de Miranda Manu. *prælat. t.* 2. *in fine tract. de ſacris monial. q.* 2. *art.*4. *concl.* Suar. *t.*4. *de relig.tract.*8. *lib.*1.*cap.*10.*n.*17. Sanch. *lib.*6. *ſum.cap.*16.*n.*40. Barboſa *alleg.*102. *n.*48. Placet tamen minorem cauſam requiri pro ingreſſu fœminarum, quam virorum, & pro ingreſſu diurno, quàm nocturno; quia minus eſt indecens, & pro ingreſſu matris, ſororis, alteriusve conſanguineæ, quàm extraneæ: quia magis pietatem concernit, & pro ingreſſu in priora receptacula, quam in officinas interiores, & cubicula: quia minus clauſuram offendit. Man. *dicta q.*46.*art.*4. Sanch.*lib.*6. *ſum.c.*16.*n.*40. Suar.*t.*4. *de relig. tract.*8. *lib.*1.*c.*10. *n.*17.

2. Hæc igitur neceſſitas, ex qua licentia conceditur, poteſt eſſe neceſſitas totius conuentus, vel ſingularium monialium, vel externorum ingredientium, quocunque modo contingat, præſtat legitimam cauſam diſpenſationis. Vt autem hæc clarius innoteſcant, & ne licentia plus iuſto coarctetur, vel extendatur, ſigillatim aliqui caſus enumerandi ſunt. Ex parte conuentus erit ſufficiens cauſa, ſi artifices ad illius reparationem ingrediantur: ſic Nauarr. *com.*4. *de Regul.n.*49. Mirand. manual. *prælat t.*2. *tract.de ſacris monial.q.*2.*art.* 7. *concl.vnica.verſ. ſeptimus caſus*, Barboſa *alleg.*102. *n.*56. Item ſi aliqua res ponderoſa illuc eſſet introducenda, vel inde extrahenda, quod per moniales commodè præſtari non poteſt. Barboſa *allegat.*102 *n.*56. Sanch. *c.*16. *n.*56. Item ſi pro plantandis arboribus, hortoque rigando, & excolendo eſſet ingreſſus; quia hæc officia non ſolent moniales per ſe exercere. Barboſa *n* 55. Sanch. *num.*56. Item ſi pro expeditione alicuius negotij, ſcriptura in archiuo recondita quærenda eſſet ab œconomo monaſterij, poſſet illuc ingredi; quia nec conuenit clauem fidere monialibus, nec ipſæ regulariter aptæ ſunt huic inquiſitioni. Llamas in method. curat. *in appendic.*§.6. Sanch. *dicto c.*16.*n.*55. Item ad expellendum malefactorem illic commorantem non ſolum iudici, ſed cuilibet ingreſſus: dedecet enim maximè illum in ſocietate virginum eſſe. Neque obſtat inde eius vitam periclitari, eo quod ex clauſura extractus ducetur in carcerem; quippe immunitate Eccleſiæ non gaudet; quia id eſt per accidens; neque enim moniales tenentur cum diminutione ſui honoris malefactoris vitam tueri, neque vllus alius debet illius vitam præferre monialium honeſtati, & religioſæ decentiæ: ſic Sanch. *lib.*6. *c.*16. *à n.*57. Quocirca ſi malefactori prodeſt Eccleſia, ſolum licitum eſt iudici, & cuilibet alteri illum ex clauſura extrahere in Eccleſia relinquendam, ad quam actionem licentia Epiſcopi, vel ſuperioris conuentus expoſtulanda eſt, quæ ſi negetur, non debet iudex propria authoritate ingredi; vim enim monaſterio eo ingreſſu inferret. At ſi manifeſtum ſit, malefactorem Eccleſiæ immunitate non gaudere, & poteſt iudex petita ſuperioris licentia monaſterium ingredi; tam ad excipiendam malefactoris confeſſionem, tam ad ducendum illum in carcerem. Quod ſi ſuperior petitam licentiam negauerit, quia negatur iniuſtè, ea omiſſa poteſt iudex vtens iure ſuo ingredi. Sanch. *dicto c.*16.*n.*58. Item ex parte conuentus eſt ſufficiens cauſa ingreſſus ſuperioris viſitatio, conſtat manifeſtè ex bulla Gregor. XIII. id ſuperioribus concedentis, ea tamen conditione, vt paucis, iiſque ſenioribus, ac religioſis perſonis aſſociati ingrediantur. Vnde poſſunt, & debent ingredi cum ſecretario, vt viſitationem denuncient, edicta proponant, exhortationem pro viſitatione habeant: decent enim hæc excluſis externis coram ſolis viſitandis fieri; ac proinde in monalium capitulo. Quod à fortiori procedit: pro publicanda viſitatione, culpiſque puniendis. Item ingredi licet ipſis ſuperioribus cum ſecretario ad videndum, an omnia monaſterij rectè ſe habeant, ſit ne clauſura reparata, cellæ monialium, earúmque ſuppellectilia religioſæ paupertati, & honeſtati decentia, officinæ, & dormitoria prout religioſas expedit, & ſimilia. Quia hæc omnia in bonum conuentus diriguntur, & pro viſitatione expedienda maximè neceſſaria ſunt. Sanch. *lib.*6.*ſum.c.*16. *n.*54. cum Llamas *method.curat. in appendic.* §.7. Barboſa 3.*p. de poteſt. epiſc.alleg.*102.*n.* 45.

3. Hanc legitimam cauſam ingreſſus extendunt alij pro exhortatione facienda, ſuffragiiſque ſuſcipiendis in electione Abbatiſſæ, quia non decent hæc, ſicut nec viſitationis denunciatio publicè fieri. Sed immeritò hanc admittunt extenſionem: cum expreſsè Tridentin. *ſeſſ.*25.*c.*7.*de Regularib.* dixerit: is qui electioni præeſt, Epiſcopus, ſiue alius ſuperior clauſtra monaſterij non ingrediatur, ſed ante cancellorum feneſtellam vota ſingularum audiat, vel accipiat. Quæ verba etſi clarè præceptum non contineant; denotant tamen manifeſtè non eſſe cauſam legitimam ingreſſus electioni Abbatiſſæ præeſſe, cum totum id extra clauſuram ianuis Eccleſiæ clauſis fieri poſſit: ſic Nauarr.*tom.*4.*de Regularib.n.*59. Man. Rodrig. *t.*1.*qq.regul. q.*46. *art.* 5. Ioann.de la Cruz de ſtatu religioſ. *lib.*1.*c.*5. *dub.*2. *concl.*3. *notab.* 3. Miranda manual. *prælat. t.* 2. *in fine tract. de ſacris monialib. q.* 2. *art.* 15. *concl.*3. Sanch. *lib.*6. *ſum.cap.*16. *n.*50. Barb. *alleg.* 102.*n.*46. Suar.*t.*4. *de relig. tract* 8. *lib.*1. *c.*10. *n.*23. Verum ſi ob inquietudinem monialium, & ſubornationis periculum, vel ob aliam cauſam ſuperiores iudicent opus eſſe monaſterium ingredi, & in illius capitulo electionem facere, poſſunt vtique. Quia Concilium *dicto cap.*7. non reuocauit ingreſſum neceſſarium in *c.*5. permiſſum, ſed declarauit ſolam electioni aſſiſtentiam non eſſe caſum neceſſitatis: ſic Nauarr, Ioan.de la Cruz Man. Rodrig. Barboſ. Sanch. Suar. nuper relati.

4. Ex his à fortiori conſtat, non eſſe ſufficientem ingreſſus cauſam monialem benedicere, & conſecrare, cum hoc ad feneſtellas Eccleſiæ poſſit commodè fieri. Sic relato Man. Rodrig.*q.*47.*art.*10. docet Sanch. *dicto cap.*16.*n.* 52. Idemque eſt pro miniſtrando ſacramento Confirmationis, cum poſſit in loco receptioni Euchariſtiæ deſignato miniſtrari; ſi tamen præ infirmitate illuc monialis accedere non poſſet, periculumque eſſet abſque illo ſacramento decedendi, poſſet Epiſcopus ingredi; quia iam eſt caſus neceſſitatis Sanch. *num.* 53. Denique pro communi exhortatione facienda nunquam exiſtimo licere ingreſſum, cum ſatis aptè ad feneſtellas ianuis Eccleſiæ clauſis fieri poſſit.

5. Item

Digitized by Google

5. Item ex parte conuentus eſt legitima cauſa ingreſſus, ſi moniales indigeant ad infirma domus officia, & ad curandas infirmas fœminis ſeruitricibus: ſæpè enim moniales choro deſtinatæ non valent iis officiis incumbere, & cum non adſint laicæ, ſeu conuerſæ, per quas commodè præſtari poſſint, opus eſt has famulas recipi: debent tamen recipi ſub conditione ſeruandi clauſuram: ſic Man. Rodrig. *tom.* 1. *qq. regular. quæſt.* 46. *art.* 7. *& ſeqq.* Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 16. *n.* 65. *&* 66. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 18. *&* 19. Barboſa *allegat.* 102. *num.* 60. An vero pro priuatæ monialis miniſterio admitti poſſint hæ ancillæ? Affirmat Sanch. *n.* 66. eo caſu quo perſona nobilis eſſet, ægræque valetudinis, aut nimiæ ſenectutis, nec ſatis per famulas monaſterij, ſeu laicas conſuli poteſt. Cæterum exiſtimo directè ob nullius monialis miniſterium recipi ancillas poſſe, ſed omnes recipi debere, vt conuentui inſeruiant, qui obligationem habet infirmis conſulendi. Quod ſi id præſtare non poſſit per receptas, poſſunt aliæ recipi, eſto ea intentione recipiantur, vt famulatui alicuius ſingularis applicentur Suarez *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib* 1. *cap.* 10. *num.* 20.

6. Ex parte verò ſingularium monialium, quarum neceſſitatis remedium in bonum conuentus redundat, dantur plures caſus, quibus licitus eſt ingreſſus. Primo ſi moniali ægrotanti miniſtrandum eſt ſacramentum confeſſionis, Euchariſtiæ, vel extremæ vnctionis. Et quidem ſi adſit periculum mortis, nemini eſt dubium licere; imo ſuperiorem ad eum ingreſſum obligari, cum non poſſit aliter ea ſacramenta neceſſitatis ſibi ſubditæ miniſtrare. Secluſa vero hac extrema neceſſitate licet ingreſſus ob miniſtrandum infirmæ ſacramentum confeſſionis, & Euchariſtiæ, quoties ex præſcripto regulæ aliis monialibus miniſtratur; quia ob infirmitatem deterioris conditionis eſſe non debet, cum eo tempore magis indigeat. Item illis temporibus, quibus ſolita erat ſupradicta ſacramenta frequentare, poterit frequentare infirma; quia æquum non eſt eo ſubſidio tempore maioris neceſſitatis priuari: ſic Man. Rodrig. *tom.* 1 *quæſt. regul. quæſt.* 47. *art.* 4 Miranda manuel *prælat. t.* 2. *tract. de ſacris monialib. q.* 2. *art.* 7. Barboſ. *alleg.* 102. *n.* 49. Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 16. *n.* 45. *&* 46.

7. Ad hæc ſacramenta miniſtranda cum ſacerdos ingreditur, ingredi debet indutus alba, ſeu ſuperpellicio, & ſtola, & duobus, vel ſaltem vno ſocio comitatus, vt cauetur ab Vrbano IV. in reg. monialium S. Claræ *cap.* 7. & tradit Sanch. Man. Miranda, & Barboſa *ſuprà*. Imo licitum eſt ſacerdoti ſic miniſtraturo ſacramentum ad eum finem ſacrum in infirmaria facere; quia eo facto decentius ſacramentum infirmis miniſtratur, quam ſi ex Eccleſiæ cuſtodia deportetur, ſpecialique conſolatione recreantur infirmæ ſacrum audiendo: ſic Man. *dicta q.* 47. *art.* 4. *in* 2. *dub.* Mirand. *tract. de ſacris monialib. q.* 2. *art.* 18. *concl.* 2. Barboſa *dicta alleg.* 102. *n.* 49. Inſuper licet ſacerdoti ingredi, vt monialem in extremis conſtitutam piis exhortationibus adiuuet, illius ſcrupulos, perturbationes ſedet; indigent enim maximè hoc miniſterio morituræ. Llamas *in method. curat. in append.* §. 6. Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 16. *n.* 48.

8. Secundo moniali obeunte licitus eſt ingreſſus omnium illorum, qui ad aperiendum ſepulturam, illamque coaptandam, deferendum defunctæ corpus, officiumque ſepulturæ exercendum neceſſarij fuerint. Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 16. *n.* 45. Barboſ. *alleg.* 102. *n.* 50.

9. Tertio ob curandam monialem infirmam poteſt medicus ingredi, ſed abſque famulo; ſi vero infirmitas grauis ſit, expediatque plures medicos conuocari, omnes ingredi poſſunt; quia eſt caſus neceſſitatis. Barboſ. *alleg.* 102. *n.* 52. Sanch. *lib.* 6. *cap.* 16. *n.* 43. Pharmacopolæ autem raro licet ingreſſus, cum poſſit potionem extra clauſuram præparare, & mediis monialibus infirmæ porrigere. Si tamen aliquando opus ſit moniales docere, quomodo medicamenta aliqua præparanda ſunt, vel aſſeruanda, idque non poſſit præſtare extra clauſuram exiſtens, poſſet clauſuram ingredi; quia eſt moralis neceſſitas: ſic expreſsè Sanch. *dicto cap.* 16. *n.* 56. Quarto, ingredi poteſt ob eandem cauſam medendi monialem minutor ſanguinis ſeu barbitonſor, & Chirurgus; quia eſt officium infirmæ ſatis neceſſarium, nec illud valent moniales exercere. Sanch. *n.* 43. Barboſa *num.* 14.

10. Quinto de matre, ſorore, aliiſque conſanguineis dubitare quis poſſet; an cauſa inuiſendi monialem morti proximam, eamque conſolandi ingredi poſſint? Sed in hac parte deciſionem negatiuam habemus à ſacra congregatione, eo quòd illa viſitatio potius mœrorem cauſet, quam ſolatium, mentem monialis diſtrahat, & in amore Dei repeſcere faciat: ſic Man. Rodrig. *tom.* 1. *quæſt. regul. quæſt.* 46. *art.* 11. Mirand. *manual. prælat. tom.* 2. *tract. de ſacris monial. quæſt.* 2. *art.* 4. Barboſ. *allegat.* 102. *n.* 68. Ioan. de la Cruz *lib.* 1. *de ſtatu religioſe. cap.* 5. *dub.* 2. *concl.* 3. *& alij.*

11. Sexto de ſartoribus, qui veſtes ſarciunt, & de ſutoribus qui calceos ſuunt, eſt dubium an legitimam habeant ingreſſus cauſam? Negat de vtriſque Barboſa *num.* 55. quia tam veſtes, quam calceos metiri ab extra poſſunt. Sanch. *dict. cap.* 16. *n.* 43 Huic ſententiæ conſentit pro ſutoribus, qui abſque ingreſſu poſſunt de calceamentorum menſura certiores fieri, vel oſtenſo calceo, vel declaratis punctis At pro ſartoribus reprobat cum Nauarr. *Com.* 4 *de Regular. n.* 59. quia exiſtimat moniali veſtes commodè aptari non poſſe, niſi immediatè corpus dimetiantur. Ergo vero exiſtimo nec his ingreſſum neceſſarium eſſe, nam eſto debeant corpus metiri, & pannum forcipibus præparare, præſtare id poſſunt in limine clauſuræ, ita vt nec monialis egrediatur, nec ipſi ingrediantur.

12. Qui verò ob prædictas neceſſitates monaſteria, ingrediuntur, illis ceſſantibus exire illico debent. Quia ceſſat finis conceſſionis, & præcepti diſpenſationis. Sed hoc non eſt ita ſtrictè & rigoroſè intelligendum, vt quælibet breuis mora peccatum mortale conſtituat; quia hæc præcepta morali, & non metaphyſico modo ſunt intelligenda. Debet ergo mora eſſe diuturna, vt ex ſe pateat in fraudem legis fieri: ſic Ludouic. de Miranda *manual. prælat. tractat. de ſacris monial. quæſt.* 2 *art.* 10. Barb *allegat.* 102. *num.* 59. Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 16. *n.* 68. Man. Rod. *t.* 1. *qq. regul. q* 47. *art.* 11. *& alij.*

13. Ex neceſſitate ingredientium deſumi itidem poteſt ſufficiens cauſa ingreſſus. In hoc ergo ordine primum locum obtinent puellæ in monaſterio educandæ, vt ſic religioni afficiantur, illiuſque habitum ſuſcipiant, ſin minus virtutibus inſtructæ nubant. Poſſe inquam ob hanc cauſam ex licentia Epiſcopi, vel ſuperioris, Abbatiſſa, & maiore parte conuentus conſentiente has puellas admitti docent paſſim doctores teſtanturque à ſacra congregatione deciſum Man. *t.* 1. *quæſt. regul quæſt* 46. *art.* 10. Sanch *lib.* 6. *ſum. c.* 16. *num.* 61. Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 21. Barboſa *alleg.* 102. *num.* 62. & alij plures apud ipſos. Aliquæ tamen conditiones ex ſacra congregatione pro his puellis recipiendis ſeruandæ ſunt teſte Man. Sanch. Suar. & Barboſa *ſuprà*. Prima eſt, ne monaſterium habeat ſtatutum in contrarium; quia illud obſeruandum eſt: eaque de cauſa ſi numerus ſtatutus eſt, vltra numerum recipi non poſſunt. Secunda, vt adſit licentia Epiſcopi, vel ſuperioris conuentus in ſcriptis, conſenſuſque Abbatiſſæ & maioris partis monialium. Tertia, ingredi debent ſine ancillis obligatæ clauſuram obſeruare, ita vt inde exire poſſint, niſi non reuerſuræ. Verum ſi ob ægritudinem curandam ex licentia Abbatiſſæ, & conuentus exierint, noua ſuperioris licentia, nouoque Abbatiſſæ, & monialium conſenſu accedente recipi poſſunt. Quarta, debent vti veſtibus, quæ virginali pudori conueniant. Quintò, ne inhoneſtè vixerint, præcipuè ſi monaſterium non eſt ſolitum ſimiles recipere. Sexta, vt quolibet ſemeſtri eis anticipata ſoluatur portio pro alimentis. Septima, vt locum habeant ſeparatum à reliquis monialibus, & nouitiis ad dormiendum, & laborandum. Octaua, ne recipiantur minores ſeptennio, nec maiores 25. eo tamen tempore accedente debet puella vel habitum religionis ſuſcipere, vel ad domum paternam reuertere, ad idque compelli poteſt ab Epiſcopo, vel monaſterij prælato cùm deſignatione temporis.

14. Secundo, ſuccedunt mulieres nuptæ, quæ ſeparatæ à marito viuunt. Sed hæ nulla ratione admitti poſſunt abſque Pontificia diſpenſatione, vt eo loco virtutibus inſtruantur; quia hic ingreſſus non tam neceſſarius, quam vtilis iudicatur: Mirand. *manual. prælat.* 2. *tract. de ſacris monialib. q.* 2. *art.* 8. *concluſ. unica allegat.* 102. *n.* 66. Si vero ob timorem ſæuitiæ mariti ad monaſterium confugiant, recipi poſſunt ex licentia ſuperioris, & Abbatiſſæ, monialiumque conſenſu; quia ita vſus obtinuit; videturque caſus ſummæ neceſſitatis, & debitæ charitatis, ſicque à ſacra Congregatione referunt deciſum Man. Rodrig. *t.* 1. *q. regular. q.* 69. *art.* 1. *declarat.* 13. quamuis in 14. videatur contrarium decidi Tho. Zerolà *prax. Epiſcop.* 1. *p.* verbo *monialis q.* 11. Sanch. *lib.* 6 *ſum. cap.* 16. *n.* 64. Ioan. de la Cruz *lib.* 1. *de ſtatu relig. cap.* 5. *dub.* 2. *concl.* 3. Barboſ. *alleg.* 102. *n.* 66. Debent tamen ſeruare conditiones pro puellis educandis appoſitas: vt tradit Zerola, Sanch. Ioan. de la Cruz & Barb. *loc. alleg.*

15. Tertio reſtat dicendum de viduis, an in monaſterium recipi poſſint, vt vitam honeſtam, & à ſæcularibus ſeparatim degant? Qua in re omnino tenendum eſt, Epiſcopo, vel monaſterij Prælato nullatenus permiſſum eſſe facultatem concedere ad hunc ingreſſum, ſed Pontificis indulgentia opus eſſe. Quia caſus non neceſſitatis, ſed vtilitatis iudicandus eſt; ac proinde ſub poteſtate Epiſcopi, vel ſuperioris monaſterij non cadit. ſic referunt deciſum. Man. Rodrig. *t.* 1. *q. regul. q.* 46. *art.* 10. Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 16. *n.* 64. Barboſa *alleg.* 102. *n.* 67. Suar. *t.* 4. *de relig. tr.* 8. *lib.* 1. *c.* 10. *n.* 11. *& alij.*

§. IV.

Digitized by Google

§. IV.

Quæ pœnæ impoſitæ ſint ingredientibus monialium clauſuram.

SVMMARIVM.

1 *Quid ſtatuerit Trident.*
2 *Quid Gregor. XIII.*
3 *Quæ veniant intelligenda nomine monialis?*
4 *Quid nomine dignitatis, & officiorum, quorum priuatio imponitur.*
5 *Quas pœnas impoſuit Gregor. XIII. Prælatis iniquè ingredientibus.*

1. VAriæ pœnæ tum violantibus monialium clauſuram, tum ad illius violationem cooperantibus impoſitæ ſunt.

Primo impoſita eſt à Trident. *ſeſſ. 25. cap. 5. de Regularib.* excommunicatio non reſeruata aduerſus ingredientes monialium monaſteria ſine Epiſcopi, vel ſuperioris licentia in ſcriptis obtenta. Quæ excommunicatio ex parte perſonarum generalis eſt, cum afficiat quoſlibet ingredientes cuiuſcunque generis, conditionis, ſexus, vel ætatis fuerint. Epiſcopos autem, vel ſuperiores monaſterij non videtur afficere; quia ipſi non debent à ſe licentiam in ſcriptis obtinere. Debet item hæc licentia in ſcriptis obtenta legitima eſſe (hoc eſt non vi, vel dolo impetrata, neque ex falſa cauſa) alias vtpotè irrita, & nullius effectus excommunicationem non impedit: ſic latè probat Sanch. *lib.6 ſum.c.16.num 73.*

2. Deinde Gregor. XIII. in bulla incipiente, *Vbi gratia, edita Idibus Iunij anno* 1575. pœnam excommunicationis reſeruatæ impoſuit aduerſus monialium monaſteria ingredientes prætextu facultatis à ſede Apoſtolica hactenus conceſſæ, Abbatiſſis verò, nec non Abbatibus conuentus, ac aliis monaſteriorum vtriuſque ſexus ſuperioribus, & perſonis quocunque nomine vocatis, qui prætextu ſupradictæ facultatis ingreſſum fouent, vel permittunt, vltra pœnam excommunicationis reſeruatæ imponitur priuatio dignitatum, beneficiorum ſuorum, ac inhabilitas ad illa, & alia in poſterum obtinenda. Sed his pœnis iam non eſt locus; cum nullus ſit, qui prætextu facultatis à ſede Apoſtolica ante Gregor. conceſſæ, & ab ipſo reuocatæ, monaſteria monialium ingredi tenet, vt benè notauit Suarez *tom 5. de cenſur. diſp. 22 ſect. 6. n. 14.* Qua de cauſa Greg. in eadem bulla ſubdidit eiſdem pœnis excommunicationis reſeruatæ, priuationis dignatum, & beneficiorum, necnon inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda omnes, & quaſcunque perſonas Eccleſiaſticas, & ſæculares, ac etiam ordinum quorumcumque etiam mendicantium regulares, qui prætextu licentiarum ab Epiſcopo, vel a ſuperioribus (quibus illas concedendi in caſibus neceſſitatis tantum ex decreto Concilij Trident. facultas tribuitur) monaſteria monialium pro libito, & non neceſſitatibus vrgentibus dumtaxat ingrediuntur. Moniales vero præſumentes ſupradictos admittere eiſdem pœnis affecit. Quæ ſunt valdè notanda, quia paſſim contingere poſſunt. Vnde ſi prætextu facultatis ab Epiſcopo, vel ſuperiore conceſſæ etiam ex legitima cauſa, monialium monaſteria ingrediaris ex cauſa deficiente, ſupradictis pœnis afficeris; quia iam ingrederis vltra neceſſitatem vrgentem prætextu facultatis conceſſæ: ſic Suar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 22. ſect. 6. num. 14.* Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 16. n. 90.* Neque hæ pœnæ limitandæ ſunt ad ingredientes prætextu facultatis ab Epiſcopo, vel ſuperiore conceſſæ tempore Greg. & non ad ingredientes prætextu facultatis poſtmodum concedendæ. Quia Greg. nullum fundamentum præbuit huius limitationis, ſed potius ſignificauit & facultatem conceſſam, & concedendam comprehendiſſe: ſiquidem generaliter dixit: Ne prætextu licentiarum ab Epiſcopo, &c. neque ibi eam facultatem reuocauit, ſicuti reuocauit à Sede Apoſtolica conceſſam. Sanch. *dict. cap. 16. n. 76.*

3. Sub nomine monialium, quibus interdicitur ſub prædictis pœnis excommunicationis, priuationis, & inhabilitatis, ne ſic ingredientes admittant, non ſolum moniales ſubditæ, ſed præcipuè prælatæ, & quibus regimen, & cura monaſterij incumbit, intelliguntur. Quia quando materia prohibitionis æquè ſubditis, & prælatis aptatur, ſub nomine monachi, & monialis Abbas, & Abbatiſſa veniunt. Idemque eſt, quando materia bonum religionis, ſalutemque animæ concernit; vt multis exornat Sanchez *lib. 6. ſum. cap. 16. n. 91.* Sed admittere ingredientes æquè Abbatiſſæ, ac Prioriſſæ aptatur, ac reliquis ſubditis, imo efficacius, Ex alia parte hæc lex bonum religionis, ſalutemque ſpiritualem monialium concernit. Ergo ſub illa Abbatiſſa, & Prioriſſa comprehenduntur. Deinde nemini alteri ab Abbatiſſa, & Prioriſſa competere poteſt pœna priuationis dignitatis, & officiorum, ergo ex illius impoſitione non leue argumentum deſumitur voluiſſe Pontificem Prioriſſas, & Abbatiſſas comprehendere: ſic docuit Sanch. *dicto cap. 16. num. 91.*

4. Quid autem nomine dignitatis, & officiorum, quibus ſic ingredientes priuantur, & inhabiles fiunt, & an hæc priuatio, & inhabilitas iudicis ſententiam requirat; Qui-ve dicantur ingredientes admittere, vt ſupradictis pœnis ſubiiciantur? ſuperiori pun. explicatum eſt.

5. Inſuper Greg. XIII. in alia bulla incipiente. *Dubiis, quæ emergunt, edita 23. Decemb. anno* 1581. varias pœnas indicit prælatis tam ſæcularibus, quam regularibus, qui poteſtate ſibi à iure attributa monialium monaſteria ingrediendi vtuntur extra caſus neceſſitatis, & à paucis iiſque ſenioribus, & religioſis perſonis comitari. Quod ſi extra caſus neceſſitatis ingrediantur, qui pontificalis dignitatis ſunt, prima vice Eccleſiæ ingreſſu interdicitur, pro ſecunda à munere Pontificali, & à diuinis ſuſpendantur. Deinceps excommunicationi ſubiiciantur. Regulares verò à prima vice omni officio, ac miniſterio priuantur, eidemque excommunicationi ſubiacent.

PVNCTVM II.

Qualiter acceſſus ad monialium monaſteria ſit prohibitus, & ſub qua pœna?

SVMMARIVM.

1 *Expenduntur textus in cap. monaſteria de vita, & honeſt. clericor. & cap periculoſo. de ſtatu Monach. in 6.*
2 *Qui acceſſus in dictis decretis prohibeantur, & quæ frequentia.*
3 *Sub prædicto acceſſu non venit miſſio litterarum.*
4 *Quibuſdam religioſis, ciuibuſque Romanis prohibitum eſt monialibus litteras mittere.*
5 *Sub hac prohibitione non comprehenditur miſſio litterarum, quæ ad manus monialis non peruenerunt.*
6 *Sub obligatione mortali prohiberi poteſt, & de facto prohibetur, quoties imponitur excommunicatio.*
7 *Per ſe ſecluſis circunſtantiis acceſſus prohibitus non eſt.*
8 *Spectatis circunſtantiis extrinſecis ſæpe eſt peccatum mortale. Et quando contingat.*
9 *Quid dicendum de frequentia.*

1. TOta difficultas huius puncti verſatur in explicatione Textus *in cap. monaſteria de vita, & honeſt. cleric. & cap. periculoſo. de ſtatu Monach. in 6.* Nam *in cap. monaſteria* expreſsè Alexand. III. intendens frequentem acceſſum ad monialium monaſteria remouere, dixit: Monaſteria monialium ſi quiſquam clericus ſine manifeſta, & notabili cauſa, frequentare præſumpſerit, per Epiſcopum arceatur, & ſi non deſtiterit, ab officio Eccleſiaſtico reddatur immunis; ſi laici, excommunicationi ſubdantur, & à cœtu fidelium fiant penitus alieni. At Bonif. VIII. *in dicto cap. periculoſo* non ſolum frequentem acceſſum, ſed acceſſum ad dicta monaſteria interdixit tam viris, quam fœminis, ibi: Nullique aliquatenus inhoneſtæ perſonæ, neque etiam honeſtæ, niſi rationabilis, & manifeſta cauſa exiſtat, ac de illius ad quem pertinuerit ſpeciali licentia ingreſſus, & acceſſus pateat ad eaſdem moniales. Ex quibus textibus conſtat non eodem tenore Alexand. III. & Bonifac. VIII. proceſſiſſe. Nam Alex. III. ſolum frequẽtiam virorum prohibuit; at Bonifac. cuiuslibet perſonæ ſiue viri, ſiue fœminæ acceſſum interdixit. Itẽ Alex. poſt monitionẽ ab Epiſcopo factã cõminatur clericis à frequentia non deſiſtentibus, ſuſpenſionem ab officio, laicis excommunicationem non quidem ipſo iure latam, ſed ab Epiſcopo imponendam. At Bonif. nullam pœnam ſuæ cõſtitutionis tranſgreſſoribus deſignauit.

Circa hæc decreta duplex venit enodanda difficultas. Prima: qui acceſſus, & frequentia his decretis prohibeantur? Secunda ſub qua obligatione, mortali, an veniali?

1. Quoad primam difficultatem attinet, acceſſus prohibitus *in dicto cap periculoſo* eſt aditus ad monialium monaſteria gratia videndi, ſeu colloquendi cum monialibus, nam ſi ex alia cauſa illuc accedas, ſub dicta prohibitione non comprehenderis: ſic Nauarr. *com. 4. n. 61. de regularib. verſ. 5.* Man. *tom. 1. qq. regular. q. 45. art. 2.* Sanch. *lib. 6. ſum. c. 16. n. 112.* Suar. *tom. 4. de relig tract. 8. lib. 1. c. 10. n. 24.* Frequentem vero acceſſum ſentit Gloſſa *in dict. cap. monaſteria* induci duobus actibus, cui fauet Abbas *n. 5. ibi* quæſtionem indeciſam relinquens. Coſmas *in pragmat. ad cap. frequens §. quapropter fol. 54.* Steph. Gratian. *diſcept forenſ cap. 393. n. 18.* Sed rectius alij oppoſitum ſentiunt: ſi enim inter vnum, & alium acceſſum, longum tempus interponatur nulla ratione dici poteſt frequentem acceſſum habere. Quapropter ex communi modo loquendi hæc quæſtio decidenda eſt, & prudentis arbitrio relinquenda: ſic docuit Nauarr. *com. 4. de Regularib. num. 61.* Man. Rodrig. *tom. 1. quæſt. regul. q. 45. art. 4.* Sanch. poſt alios antiquiores,

Digitized by Google

quiores, *li. 6. ſum. c. 16. n. 110.* Suar. *t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. c. 10. n. 25.* Barboſa *allegat.* 102. *nu.* 70. Vnde Nauarr. & Man. *ſupra* exiſtimant non eſſe frequentiam, ſi ſingulis annis tribus, vel quatuor vicibus accederes, bene tamen ſi tribus diebus continuis. Llamas *in methodo curat. in append.* §. 4. ſtrictius ex parte loquitur, affirmans frequentiam conſtitui, ſi duabus vicibus vna die, vel duobus diebus continuis ad monaſteria accedas, ſecus ſi vno menſe duabus vicibus Sanch. vero exiſtimat ex vnico acceſſu ſingulis menſibus anni, vel ex acceſſu tribus diebus continuis fieri frequentiam. Et placet arbitrium Sanch. ſi per annum integrum repetitio acceſſus ſingulis menſibus fiat.

3. Sed dubium eſt: an ſub prædicto acceſſu miſſio litterarum comprehendatur? Ratio dubitandi eſt; quia his decretis non tam acceſſus materialis corporum, quam formalis mentium prohibetur, cum igitur miſſione litterarum mente, & animo ad monialem accedas, & cum illa colloquaris, ſub dicta prohibitione acceſſus comprehenderis. Et confirmari poteſt ex *cap. clericus 81. diſtinct.* vbi ſub eiſdem pœnis prohibetur clericis ſecreta per domeſticos mattonę mandare, ſub quibus eſt prohibitus acceſſus ad eius domicilium. Nihilominus pro certo tenendum eſt, ſub acceſſu miſſionem litterarum non venire: neque enim cum alicui litteras mittis, propriè diceris ad illum accedere, quia acceſſus in ſua propria ſignificatione ſumptus, eſt aditus, ſeu appropinquatio, at in legibus, & præceptis non ſunt verba impropriandа præcipuè ad effectum extendendi prohibitionem: ergo nulla ratione miſſio litterarum ſub prohibitione acceſſus comprehendi debet; & ita ſuſtinet Suar. *t. 4. de relig. tract. 8 lib. 1. c. 10 fine, n. 28.* Barboſa 3. *part. de poſt. Epiſc. alleg.* 102. *num.* 80. & colligitur ex Nauarr. *com. 4. de Regul. num. 61.*

4. Verum etſi hoc ita ſit, Gregor. XIII. prout refert Nau. *conſ. 60. de ſent. excommunic. aliàs* 5. præcepit quibuſdam regularibus ſub excommunicatione latæ ſententiæ, ne ſcriberent monialibus ſui Ordinis. Et Romæ eſt decretum à Vicario Pontificis promulgatum teſte eodem Nauarr. *comm 4. de Regular. n. 61.* ne quis vir, vel fœmina nocte, aut die loquatur, vel ſcribat alicui moniali, vel Prælatæ, vel puellæ in monaſterio quacunque de cauſa incluſæ, abſque Vicarij Pontificis, aut Protectoris ordinis licentia, ſub pœna quingentorum aureorum, & aliis arbitrariis exceptis deferentibus eleemoſynas aut opera manuum ab eis facienda, qui ſolam Abbatiſſam, aut eius vicariam alloqui poterunt. Quod decretum, vt benè aduertit ipſe Nauarr. quem ſequitur Man. Rodrig. *tom. 1. quæſt. regul. quæſt. 45. art. 3.* Sanch. *lib. 6 ſumm. cap 16 num. 116.* extra ditionem Romanam non extenditur. Tum quia factum eſt à Vicario Pontificis cuius iuriſdictio extra Romanam curiam non extenditur. Tum quia licentia eius, Protectoris Romæ commorantium expoſtulatur.

5. Sed inquires, an ſi religioſi illi, vel Romani ciues epiſtolam mitterent moniali, quæ tamen ad eius manus non peruenit, incidant, in excommunicationem, & pœnas ſupradictis decretis contentas? Videantur incidere; quia præſtant opus, cui annexæ ſunt: opus namque eſt ſcribere monialibus, quod certè præſtari non poteſt, quin ſcriptum moniales recipiant. Sed verius eſt oppoſitum, vt optimè probat Nauar. *conſ. 60. aliàs 19. de ſentent. excommunicat.* quem ſequuntur Man. Rodrig. *tom. 1. qu. regul. q. 45. art. 3.* Sanchez *lib. 6 ſum. c. 16. n. 117.* Barboſa *allegat.* 102. *n.* 77. Ratio ea eſt, quia Pontifex prohibens, ne monialibus ſcribas, non prohibet ſcripturam vtcunque, ſed ſcripturam, qua cum monialibus fiat communicatio; quia in illa communicatione datur ipſis occaſio inquietudinis, & fortè turpitudinis, quod periculum intendit Pontifex ea prohibitione remouere. At dum ſcriptura ad manus monialis non peruenit, neque ab ea legitur, nulla cum illa eſt communicatio, neque vlla occaſio peccandi tribuitur. Ergo non eſt opus, cui ſunt annexæ pœnæ, atque adeo ex illo præcisè non contrahuntur.

6. Grauior eſt ſecunda quæſtio, ſub qua obligatione mortali, an veniali acceſſus, & frequentia prohibeantur? Videntur enim ſub obligatione mortali prohiberi tam acceſſus, quam frequentia. Nam *in cap. periculoſo* à Tridentin. & Pio V. renouato ſub iiſdem verbis prohibetur acceſſus, & ingreſſus: ſed ingreſſus prohibetur ſub mortali, ergo & acceſſus. Item *in cap monaſteria* prohibetur frequentia ſub comminatione excommunicationis, & aliarum grauium pœnarum. quod inique fieret, ſi frequentia non eſſet delictum, dignum omnibus illis pœnis. Dicendum igitur eſt non ſolùm frequentiam, ſed acceſſum tantum ſine licentia prælati prohiberi poſſe ſub obligatione mortali, & ſic prohiberi quoties ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda prohibetur. Quia excommunicatio nunquam imponitur niſi ob peccatum mortale. Neque hoc peccatum impeditur ex eo quo in vno, vel in altero caſu nulla adſint inconuenientia; quia ſatis eſt, quod frequenter adſint; quippe horum frequens periculum prætendit legiſlator ſua prohibitione remouere: ſic Suarez *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 1. c. 10. n. 27.*

7. Sed an de facto acceſſus per ſe prohibitus ſit ſecluſis circunſtantiis extrinſecis, mihi dubium eſt. Probabilius exiſtimo cum Suar. *dicto cap. 10. num. 26* per ſe prohibitum non eſſe. Nam prohibitio facta *in cap periculoſo* tam de acceſſu, quam ingreſſu conſuetudine fuit abrogata, teſte Nauarr. *comm. 4. de Regular. num. 61.* Man. Rodrig. *tom. 1. qq. regul. q. 45. art. 4.* Suar. *dicto cap. 10. num* 27. At nec Trident. decreto, neque vlla alia Pontificia conſtitutione eſt illa prohibitio acceſſus reuocata. Nam Trident. eſto initio decreti dixerit ſe renouare conſtitutionem Bonifac. VIII. at cum renouationem ſubiungit, ſolum meminit egreſſus, & ingreſſus nulla de acceſſu mentione facta Pius vero V. etſi in conſtitution. incipiente *circa paſtoralis officij.* Dixerit ſe approbare, & innouare in omnibus & per omnia conſtitutionem Bonifac. illamque diſtrictè obſeruari mandet; non inde infertur renouare prohibitionem acceſſus: quia nec verbum vllum fecit de acceſſu, & illa generalia verba iuxta ſubiectam materiam accipienda ſunt. Cum igitur in illa conſtitutione ſolum de monialium clauſura loquatur, imo non de omni clauſura, ſed de clauſura quoad egreſſum, illa verba in omnibus: & per omnia eum ſenſum habent, ſe renouare conſtitutionem Bonifac. prohibentem monialibus egreſſum in omnibus, & per omnia, quæ hanc prohibitionem concernunt. Extra hæc decreta nullum aliud eſſe videtur, quo acceſſus prohibitus exiſtat Nam Textus *in cap. in decima, & cap. definimus.* & alij qui referuntur 18. *quæſt.* 2 præceptiua verba non continent. Ergo per ſe ſecluſis circunſtantiis non eſt peccatum; quia per ſe peccatum eſſe non poteſt, niſi ſtante iuris poſitiui prohibitione.

Solum mihi difficultatem ingerit decretum ſanctæ Congregationis editum Nonis Maij *anno* 1590 cuius meminit Sorbus *in compend. mendicant.* verbo, *Ingredi monaſteria.* Quaranta in ſumm. Bullar. verbo, *monaſteria monialium, pag. 451. in nouiſſ.* Sanch. *lib. 6. ſumm cap.* 16. *n.* 115. Barboſ. *allegat.* 102. *num.* 72. Hoc enim decreto prohibet Cardinalium congregatio omnibus religioſis (ſuperiore monialium, & confeſſario ordinario, & extraordinario cum ad tempus deputatur exceptis) ne abſque expreſſa eiuſdem Congregationis licentia accedant ad monialium cœnobia, ſiue ſui, ſiue alieni ordinis, nec ipſas moniales alloquantur, nec alias perſonas intra clauſuram exiſtentes: & confeſſariis ſimiliter interdixit, ne in ædibus monaſterij, vel eius contiguis pernoctent, aut alios pernoctare faciant, néve ibi comedant, bibant, reficiantur, aut cibum ſumant excepto, confeſſore ſub pœna priuationis officiorum, & vocis actiuæ, ac paſſiuæ ipſo facto incurrenda. Sed hoc decretum dubito pro monaſteriis totius orbis fuiſſe prolatum, ſed ad ſummum pro monaſteriis Romæ exiſtentibus; quia duriſſimum eſſet quemlibet religioſum obligari licentiam petere à ſacra Congregatione, vt ad monialium monaſteria accederet, poſſetque cum monialibus, vel ſæcularibus ibi exiſtentibus loqui. Deinde dubito, an ſit ſatis promulgatum, denique an ſit ſatis receptum.

8. Verum etſi acceſſus ad monialium monaſteria per ſe prohibitus non ſit, nec peccatum. A ſpectatis circunſtantiis extrinſecis ſæpè ſæpius grauem culpam conſtituit, nam ſi praua intentione accedis, tum ſi periculum lapſus habes, vel moniali alloquendæ iniicias, tum ſi aliis ſcandalum es, & occaſio ſiniſtram de monaſterio opinionem habendi. Quæ omnia maximè procedunt, ſi acceſſus ad colloquendum furtiuus ſit, hoc eſt abſque licentia Abbatiſſæ, ſeu ſuperioris: hic enim aptior eſt ad ſiniſtram ſuſpicionem generandam. At ea ſuſpicione, & periculo ceſſante acceſſus graue peccatum non erit. Neque obſtat acceſſum ad colloquendum cum virgine ſub cura parentum exiſtente ſine voluntate parentis eſſe graue peccatum ob ius paternum violatum: vt inde inferas, quamlibet locutionem ſine licentia Abbatiſſæ graue peccatum eſſe; quia in priore locutione frequentius pericula imminent ob libertatem, quam puella habet eligendi ſtatum, & de ſuo corpore diſponendi, quæ tamen ceſſant in moniali, vtpote profeſſione, & monaſterij clauſura cuſtodita. Adde non quemlibet acceſſum ad colloquendum cum virgine ſub cura parentis exiſtente conſtituere graue peccatum, ſed illum tantum qui eſſet contra parentis expreſſum mandatum, vel ex quo ſiniſtra ſuſpicio generari poſſet; illum tamen acceſſum furtiuum crederem eſſe peccatum mortale, qui eſſet ad colloquendum cum moniali per loca ſecreta, & inuiſitata; quia natum eſt grauem ſuſpicionem, & ſcandalum generare ſic Suar. *tom. 4. de relig. tract. 8. li. 1. c. 10. n. 27.*

9. Quoad frequentiam attinet, ſpectandæ ſunt ſupradictæ circunſtantiæ, ſcandali, ſiniſtræ ſuſpicionis, & periculi, quia in frequentia facilius aderunt: Ideoque frequentem collocutionẽ adoleſcẽtis cum moniali raro à mortali excuſarem. Poſito autem, quod illæ circunſtantiæ ceſſent, ſatis probabile exiſtimo, ſolam eſſe culpam venialem, niſi adeſſet ſuperioris monitio præceptiua. Moueor, quia non videtur res grauis. Neque obſtat Textus *in dicto capit. monaſteria* graues pœnas indicens, qui cenſendus non eſt conſuetudine reuocatus. Quia illæ pœnæ ſtatutæ non ſunt aduerſus frequentantes

Digitized by Google

tantes abſolutè, ſed aduerſus frequentantes, poſtquam à ſuperiore monitione præceptiua correcti fuerint, vt conſtat ex illis verbis textus, *per Epiſcopum arceatur*, id eſt, per Epiſcopum monitione corrigantur, vt explicuit Cardinal. & Ioan. Andr. *ibi*. Quibus innuit Pontifex ante monitionem Epiſcopi frequentiam dignam non eſſe illis pœnis: ſic Nauarr. *ſumm. c.* 25 *n.*10. Sanc. *li.*6. *ſum. c.*16. *n.*120 Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8 *li.*1. *c.*10. *n.*25. *in fine.*

PVNCTVM XII.

Qui actus iudiciales, & qualiter religioſis interdicantur.

AD iudicium ſpectat officium iudicis, actoris, rei, procuratoris, aduocati, tabellionis, & teſtis: ſingula percurrenda ſunt, vt inde conſtet, qui actus iudiciales, & qualiter religioſis interdicti.

§. I.

Qualiter officium iudicis, & aſſeſſoris interdicatur religioſis.

1 *Nequit religioſus eſſe iudex abſque vtilitate monaſterij, & licentia prælati.*
2 *Quilibet qui verè ſuperior eſt hanc licentiam concedere poteſt.*
3 *Præter licentiam adeſſe debet vtilitas monaſterij ſaltem indirecta.*
4 *Religioſis Franciſcanis dicta licentia concedi non poteſt.*
5 *Poſſunt religioſi (Franciſcanis exceptis) eſſe vicarij Epiſcoporum.*
6 *Item iudices arbitri.*
7 *Item iudices aſſeſſores.*
8 *Item iudices delegati Epiſcoporum, at Pontificis, vel eius legati ſoli prælati.*
9 *Qui poſſunt eſſe iudices conſeruatores.*

1. RElgioſus forenſis, & Eccleſiaſtici negotij iudex eſſe non poteſt, niſi licentia ſui prælati, & vtilitate monaſterij interueniente: ſic expreſsè dicitur *cap.* 2. *Monachus* el. 2. ex Concil. Tarraconenſ. 16. *quæſt.* 2. ibi: nullus monachorum forenſis negocij ſuſceptor, vel executor exiſtat, niſi quod monaſterij expoſcit vtilitas Abbate ſibi nihilominus imperante Conſonat. *cap ex parte de poſtulando*, ibi, forenſis, vel Eccleſiaſtici negotij. At ex omnibus qui ad iudicium concurrunt, nullus æqui forenſis ſuſceptor eſt, ac iudex. Ergo religioſus iudex eſſe non poteſt: ſic tradunt *in dicto cap. ex parte.* Hoſtienſ. Ioan. Andr. Abbas, Anton. Cardin. Ancharan. quos ſequitur Sanch. *li.* 6. *ſum.* 13. *n.* 55. & 85. Ratio huius prohibitionis eſt, quia ſtatum religioſum iudicialia dedecent, quippe quæ auocant mentem ab ſpiritualibus exercitiis, quibus religioſus vacare debet. Conceſſa vero licentia prælati, & vtilitate monaſterij interueniente reparatur diſtractio, quæ ex ſupradicta occupatione prouenire religioſo poteſt.

2. Hanc licentiam concedere poteſt non ſolum Generalis prælatus, & prouincialis, ſed localis, quia verè eſt ſuperior, & textus ſupradicti ſolam Abbatis qui ſolet eſſe ſuperior localis, licentiam expoſtularunt: ſic aliis relatis docet Sanch. *lib.* 6. *ſumm. c.* 11. *n.* 8. Excipe tamen, niſi generalis ſuperior, vel prouincialis ſibi eam facultatem reſeruaſſent, vti in Societate Ieſu 6. *p. conſtitut. cap.* 3. §. 7. *in declarat. lit.* D. Præpoſito Generali reſeruata eſt: ac proinde nullus ſuperior, qui ab eo poteſtatem non acceperit, nec dare priuato religioſo facultatem iudicandi, nec ſibi ſumere poteſt.

3. Vltra licentiam adeſſe debet vtilitas monaſterij quæ ſufficit indirecta: qualis eſt, ſi monaſterio prudenter iudicetur grauiter expedire annuere voluntati concedentis facultatem iudicandi, vel partes iudicandas gratas habere ex tali iudicio: ſi enim pro ſola vtilitate directa monaſterij conſiſtente in propriis rebus, & iuribus petendis vel defendendis officium iudicis ſuſcipi poſſet, non tam ex vtilitate, quàm neceſſitate ſuſciperetur; cum neceſſarium, & obligatorium ſit religioſis iura ſua defendere, & in iudicio petere, quando alia via haberi, vel conſeruari non poſſunt: vt probat text. *in cap.* 1. & *fin. de poſtulando.* Ergo vtilitas indirecta ſufficit ad hoc officium exercendum: ſic Abbas *dicto cap. ex parte de Poſtulando*, Nauarr. *comm.* 2. *de Regular. n.* 66. Salzedo *pract. ca.* 63. *poſt princ.* Sanch. alios referens *lib.* 6. *cap.* 13. *n.* 17. Laym. *lib.* 4. *ſum. tract.* 5. *cap.* 11. *num.* 2.

4. A ſupradicta regula, & doctrina excipiuntur religioſi Franciſcani, quibus ob eorum ſpeciale inſtitutum prohibita eſt quælibet in iure aſſiſtẽtia vti conſtat ex Clem. *exiui de paradiſo de verborũ ſignific. poſt medium ibi*: Nullo modo debent huiuſmodi voti voti, & regulæ profeſſores ſe talibus curis & litigioſis actibus immiſcere: & paulo inferius: cum dicti ordinis profeſſores pro nulla re temporali poſſint in iudicio experiri. Quapropter nec ſuperioris licentia, & vtilitate conuentus accedente officium iudicis hi religioſi valent ſuſcipere; & tradit Sanch. *li.* 6. *c.* 13. *n.* 11. 85. 66. 81. 94. & *alibi.*

Hinc deducitur, quoſlibet Religioſos (exceptis Franciſcanis) eſſe poſſe vicarios Epiſcopi ex licentia ſuorum prælatorum: quia in eo officio ſumendo vtilitas monaſterij cernitur non leuis, qualis eſt Epiſcopum habere proprium: & ita tenet Nauarr. *com.* 2. *de Regularib. ad finem. verſ. addito* 15. & *comm.* 4. *n.* 15. & *lib.* 1. *conſ. tit. de Regularib. conſil.* 65. aliàs 74. *n.* 3. Man. Rodr. *t.* 3. *quæſt. Regularium q.* 76. *art. vlt.* Sanch. *lib.* 7. *ſum. c.* 13. *n.* 88. Barboſ. *alleg.* 54. *n.* 11. & alij plures apud ipſos. Quod limitandum eſt, ne procedat in Religioſis mendicantibus tranſeuntibus ad non mendicantes, nam ij ab hoc officio excluduntur, Argument. *textus in Clement.* 1. §. *ad prioratus de Regularib.* Sanch. *dicto c.* 13. *n.* 88.

6. Secundò deducitur, quemlibet Religioſum (exceptis Franciſcanis) eligi poſſe in iudicem arbitrum, accedẽte tamen licentia Pælati, & monaſterij vtilitate, ſecus è contrà, quia eſt quaſi iudex ex conſenſu partium iuriſdictione accepta: ſic pluribus firmat Sanch. *lib.* 6. *ſum c.* 13. *n.* 55. Layman. *lib.* 4. *ſum. tract.* 5. *c.* 11. *n.* 6. Arbitrator tamen eſſe poteſt etiam Franciſcanus ex licentia Prælati; tametſi nulla ſpecialis monaſterij cernatur vtilitas; quia in actibus extra iudicialibus, qualo eſt officium arbitratoris nullibi expoſtulatur, ſed ſufficit generalis vtilitas exercendi pietatem: ſic Sanch. & Layman *ſuprà.* Dixi etiam Franciſcanis, quia hæc compoſitio, & diſſidentium conciliatio, cum ſit abſque iudicij ſtrepitu alienum non eſt à Franciſcano inſtituto, vt benè aliis relatis firmat Sanch. *dicto c.* 13. *n.* 66. Differunt autem arbiter, & arbitrator, quod ille conſtituitur à partibus, vt ſecundùm iuris ordinem procedat: Arbitrator verò, vt procedat tanquam amicabilis compoſitor. Quapropter hic poteſt pro bono pacis de iure vnius alteri applicare, ſecus arbiter colligitur ex *leg. ſi Societatem* §. *arbitrorum ff. pro ſocio* & *leg. regia* 23. *tit.* 4. *part.* 3. & *tradunt omnes.*

7. Tertiò deducitur Religioſum quemlibet (Franciſcano excepto) eſſe poſſe iudicis aſſeſſorem ex licentia Prælati, & vtilitate monaſterij interueniente, quia verè eſt actus ſpectans iudicium. Nam eſto aſſeſſor iuriſdictionem non habeat, neque ſententiam ferat; ordinat tamen illam, illique ſubſcribit, & iuxta illius ſubſcriptum iudex procedit. Adeſſe ergo debet licentia Prælati, & vtilitas monaſterij Sanch. *li.* 6 *ſum. c.* 13. *n.* 85.

8. Quartò deducitur, quid dicendum de iudice delegato? Et quidem ſi ſit delegatus ab Epiſcopo, vel alio extrà Pontificem, eiuſque legatum, poterit eſſe quilibet Religioſus (Franciſcano excepto) ſtante Prælati licentia, & vtilitate monaſterij; quia nullibi eſt prohibitum, ſecus aliqua ex his conditionibus deficiente; quia verè eſt iudex, iudiciumque exercet: Sic aliis relatis Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 13. *n.* 77. At delegatus Pontificis, vel eius legati ſolus ſuperior, qui dignitatem cum adminiſtratione habet, eſſe poteſt, qualis eſt qui in eo Conuentu nullum alium ſuperiorem habet: ſic deciditur *in cap. ſtatutum de reſcrip. in* 6. & *in Clement.* 2. *in fine, de reſcrip.* Neque in hac delegatione aſſumenda indiget ſuperior alterius ſuperioris licentia (iure communi ſpectato) quia verè eſt ſuperior, neque item alia proprij monaſterij vtilitate ab ea, quæ reſultat ex acceptatione Pontificij reſcripti, quæ eſt gratum habere Pontificem eius reſcripta exequendo: ſic Gloſſ. *in Clement.* 2. *de reſcrip.* verbo *per electionem*, Abbas, Cardinal. Ancharan. & Imnola *ibi.* Syluestr. verbo *delegatus q.* 2. *num.* 3. & verbo, *Religio* 6. *quæſt.* 11. Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 13. *n.* 78. Layman. *lib.* 4. *ſum. tract.* 5. *c.* 11. *n.* 7.

9. Quintò deducitur, quid dicendum ſit de iudice conſeruatore, qui à Pontifice deſignatur pro defenſione miſerabilium perſonarum, puta viduarum, pupillorum, ſenum, decrepitorum, & Religioſorum? Reſpondeo, ſpectato iure communi nullum Religioſum eſſe poſſe, qui dignitatem in Eccleſia Cathedrali habeat; quia ita cauetur *in cap. vltim. de officio delegat. lib.* 6. limitans textum *in dicto cap. ſtatutum*: in illo enim cap. ſtatuitur conſeruatores eſſe non poſſe, niſi Epiſcopos, aut eorum ſuperiores, vel Abbates, ſeu dignitates, vel perſonatus in Eccleſiis Cathedralibus, ſeu collegatis obtinentes: Sic Man. Rodrig. *t.* 1. *quæſt. regularium q.* 65. *art.* 2. Mirand. Manual. *Prælat. tom.* 2. *q.* 47. *art.* 2. Molin. *tom.* 6. *de iuſtit. diſp.* 29. *num.* 3. Barboſ. *alleg.* 106. *n.* 8. Dixi ſpectato iure communi; nam ſi ſpecialia priuilegia Societatis IESV ſpectentur, quilibet ſuperior regularis eligi poteſt in iudicem conſeruatorem, vt conſtat ex Bulla Gregor. XIII. *edita anno* 1572. cuius meminit Man. Rodrig. *t.* 1. *quæſt. Regul. q.* 65. *art.* 3. Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 13. *n.* *n.* 79. Sed quidquid ſit de his priuilegiis, & de deciſione *cap. fin. de officio delegat. in* 6. ſtandum eſt conſtitutioni Clem. VIII. *edita anno* 1592 & conſtitutioni Gregor. XV. *edita*

anno

Anno 1621. quarum tenorem refert Barboſa *alleg.* 106. *in fine à n.* 51. quibus cauetur nullum alium conſeruatorem eligi poſſe à Regularibus, niſi qui qualitates habeat *in dicto cap. ſtatutum* præſcriptas, deſignatuſque iudex ſit In Synodo Prouinciali, vel diœceſana. Et ob hanc cauſam quærente Archiepiſcopo Turriano; an regulares vnius Conuentus, monaſterij, vel domus aliquem Priorem, ſeu Guardianum, vel quamuis alium quauis dignitate regulari fulgentem in ſuum conſeruatorem eligere, vel deputare poſſint? Sacra Cardinalium Congregatio reſpondit 6. Octob. anno 1617. non poſſe, teſte Barboſ. *alleg.* 102. *num.* 15.

§. II.

Qualiter Religioſo prohibitum eſt eſſe actorem, reum in iudicio.

SVMMARIVM.

1 *In cauſis ciuilibus nullus Religioſus eſſe poteſt nomine proprio actor, vel reus in iudicio.*
2 *In cauſis criminalibus intentare actionem Religioſus non poteſt, niſi de licentia ſaltem præſumpta ſuperioris.*
3 *Pro iniuria monacho facta non competit eius patri, aut filiis actio iniuriarum.*
4 *Expenduntur varia limitationes dicta regula.*
5 *Quoties permittitur Religioſo agere, poteſt procuratorem eligere.*
6 *In ſupradictis caſibus debet monaſterium expenſas ſuppeditare. ſi non habeat Religioſus peculium.*
7 *Item ſuperiori accuſato, vel denunciato expenſa adminiſtrandæ ſunt.*
8 *Idem eſt cum ſuperior inquirit de defectibus ſubditorum.*

1. REgula certiſſima eſt, nullum Religioſum eſſe poſſe actorem, vel reum iudicio in cauſis ciuilibus. Quia cum omnia ſua bona, iura, & actiones in monaſterium tranſtulerit, non ipſe, ſed monaſterium petere, vel reſpondere debet. Nauarr. *comm.* 2. *de Regularib. numer.* 64. Sanch. *lib.* 6. *ſumm. cap.* 12. *num.* 1. Layman. lib. 4. ſumm. *tract.* 5. *cap.* 11. *initio*, & omnes Doctores *c. cum delicta*, *de reſcript.* & authent. *cauſa quæ fit cum monacho. Cod. de Epiſcop. & cleric.* Quod adeo verum eſt, vt etiam de contractu in ſæculo inito nec conuenire, nec conueniri poſſit; quia ipſe nihil habet, ſed monaſterium, vel illius Procurator conuenire, & conueniri debet; non tamen conueniendus eſt vltra bona à monacho accepta. Sic Felin. *cap.* cum Layman de ſentent. & re iudicata. Gregor. Lopez *leg. regia.* 10. *tit.* 2. *part.* 3. Nauarr. *com.* 2. *de Regularib. num.* 67. Azor. *tom.* 1. *inſtitut. moral. lib.* 11. *c.* 11 *q* 12. Ex contractu tamen poſt profeſſionem inito abſque ſuperioris licentia monaſterium conueniri non poteſt, niſi quatenus inde locupletius factum fuerit, vt benè aduertit Sanchez lib. 6. ſumm. *cap.* 12. *num.* 2. Quia ſibi imputare debet qui cum incapaci contraxit.

2. In cauſis verò criminalibus intentare Religioſus actionem non poteſt, niſi de licentia ſaltem præſumpta ſui ſuperioris, quæ cenſetur conceſſa ſuperiore abſente, nec procuratorem relinquente: Sic Nauarr. *comm.* 2. *de Regularib. n.* 29. & 64. Gregor. Lopez *leg.* 10. *tit.* 9. *part.* 6. Zibellos *quæſt. commun. quæſt.* 446. *num.* 14. Sanchez aliis relatis *cap.* 12. *n.* 5. Ratio eſt manifeſta; quia monachus ſui Iuris non eſt, ſed Religionis? ac proinde non ipſe, ſed Religio actionem iniuriarum intentare debet, iuxta. *leg. ſed ſi vnius* §. *ait prætor ff. de iniuriis.* Quapropter remiſſio iniuriæ monacho factæ, non monacho, ſed Religioni competi, eamque facere poteſt etiam monacho inuito, vt benè probat Nauarr. *dicto comm.* 2. *de Regularib. num.* 64. Sanch. *dicto cap.* 12. *à num.* 6. Verum ſi monachus deliquerit, non Religio, ſed ipſe conueniendus eſt; quia ex delicto monachi non obligatur Religio; ſicuti nec dominus ex delicto ſerui, *leg. penul. Cod. de noxalib.* & tradit Felin. *cap.* cum Layman. *à n.* 10. *de ſentent. & re iudic.* Sanchez *cap.* 12. *n.* 3.

3. Ex his deducitur monacho vulnerato, vel Interfecto non eius patri, aut filiis in ſæculo relictis, ſed monaſterio actionem iniuriarum competere. Quia non ipſis à quibus per profeſſionem ſeparatus erat, ſed monaſterio, cui erat vnitus & incorporatus, læſio facta eſt. Sic Tapia auth. *ingreſſi*, *de Sacroſ. Eccleſ. c.* 13. *n.* 46. Farinac. *praxi t.* 1. *qu* 13. *n.* 26. Manual. *tom.* 2. *quæſt. regular. quæſt.* 42. *art.* 3. Sanch. *lib.* 6. *ſumm. cap.* 12. *num.* 40. *cum præcedenti*, ob eandem rationem, ſi monachi pater, vel filius in ſæculo relicti vulnerati, interfectique ſint, non monacho, nec ratione illius monaſterio actio iniuriarum competit; quia cum monachus tanquam mortuus reputetur, non ipſi cenſetur iniuria facta, cuius actionem monaſterium intentare poſſit. Farinac. *quæſt.* 13. *num.* 26. Quod ſi hæc vulneratio; vel interfectio patris vel filij ante profeſſionem monachi contigiſſet, cum monacho tunc competat actio iniuriarum, non eſt dubium monaſterio ſuccedenti in reliqua monachi bona eam actionem competere, ſicuti benè notauit Sanch. *dicto cap.* 12. *n.* 38.

4. Aliquas tamen exceptiones prædicta regula patitur, quibus Religioſus, actor, & reus eſſe poteſt tam in ciuilibus, quam in criminalibus abſque ſui Prælati licentia: ex licentia tamen à iure conceſſa. Primo ſi Religioſus beneficium habeat ſaltem manuale, quia eo tempore liberam habet beneficij adminiſtrationem, & ſui iuris eſſe reputatur; Ac proinde tùm in ciuilibus, tùm in criminalibus conuenire, & conueniri poteſt. vti docet aliis relatis Nauarr. *comm.* 2. *de Regularib. n.* 64. Sanch. *cap.* 12. *n.* 17. *Layman. cap.* 11. *n.* 1. Secundò ſi ex licentia Prælati ſit in ſtudio litterarum, vel in alio negotio, agetet, conueniri poteſt pro contractibus occaſione ſtudij, vel negotij celebratis. Itemque pro iniuria eo tempore accepta. Tacitè enim Prælatus ad hæc omnia vtpotè neceſſariò conſequentia licentiam conceſſit, cum Religioſum extra monaſterium & à ſe abſentem ſtare permiſit: Sic Nauarr. *comm.* 2. *de Regularib. n.* 29. & 65. Azor. 1. *part. inſtit. moral. lib.* 12. *cap.* 11. *qu.* 9. Sanch. *lib.* 6. *c.* 12. *n.* 14. Tertiò ſi ſuperior abſens ſit, præſumátque Religioſus licentiam conceſſurum, poteſt agere, & reſpondere; quia iam agit, & reſpondet ex præſumpta licentia Nauarr. Azor. Sanch. Layman *ſuprà* Quartò agere poteſt pro conſeruatione iuris ſibi ex profeſſione competentis, quale eſt ne iniuſtè è Religione expellatur, neve alimenta communia denegentur, neve præeminentiæ ferendi ſuffragium, ſedendi in choro, & ſimiles auferantur, ne beneficio ſæculari, perpetuò, imò nec manuali ex vindicta, malove animo ſpolietur. Quia horum defenſio iure naturali eſt conceſſa, cui Religioſus non cenſetur per profeſſionem renunciare; præcipuè cum hæc defenſio ſit aduerſus Prælatum iniuriam inferentem, à quo ſi petenda eſſet venia, indefenſus Religioſus maneret, quippè licentiam Prælatus non concederet, ne factum eius emendaretur: Sic Nauarr. *comm.* 2. *de Regularib. n* 64. Azor. *tom.* 1. *inſtit. moral. lib.* 12. *c.* 11. *q* 9. Sanc. *lib.* 6. *c.* 12. *n.* 16. Quintò ob eandem rationem, ſi intentanda eſſet lis circa profeſſionis valorem, poterit agere abſque licentia Abbatis, cum aduersùs illum pro iure libertatis in hac cauſa procedat. Sanch. *c.* 12. *n.* 4. Sextò accuſare poterit Abbatem ob delictum commiſſum, ſi expedire iudicauerit; quia in ea accuſatione vtilitatem monaſterij gerit, cui maximè intereſt probum habere Prælatum: habetur expreſſe *cap. ex parte de accuſationib.* neque ad hanc accuſationem indiget licentia, vel venia Abbatis accuſati. Tùm quia à iure hæc licentia conceditur *dicto c. ex parte.* Tùm quia non expediebat eam licentiam ab accuſato petere, à quo non erat concedenda. Sic Sanch. *dicto lib* 6. *c.* 12. *n.* 18. & 19. Layman. *lib.* 4 *ſum. tract.* 5. *c.* 11. *n.* 1. Alium autem præter Abbatem nequit Religioſus accuſare, vt traditur *dicto cap. ex parte de accuſationib.* niſi licentia ſuperioris, & vtilitas monaſterij accedat, iis enim conditionibus poſitis vtique accuſare poterit: Sic Gloſſa *dicto cap. ex parte*, & *ibi* Abbas *num.* 6. Felin. *n.* 2. *Hoſtienſ. num.* 1. Farinac. *praxi tit. de accuſat. qu.* 3. *num.* 24. Sanchez *cap.* 12. *num.* 19. 27. & *ſequent.* Idem quod dictum eſt de accuſatione, dicendum eſt de denunciatione iudiciali, quia hæc accuſationem imitatur, ſecus de denunciatione fraterna, & charitatiua tendente ad ſolam fratris correctionem, quam quilibet Religioſus de quocunque alio facere poteſt iuxta præceptum Chriſti, *Matth.* 18. Si te non audierit, dic Eccleſiæ, ſic Gloſſa, Felin. & Sanchez *locis allegatis.*

5. Aduertere tamen debes poſſe Religioſum eligere Procuratorem, vt in iudicio compareat abſque vlla Abbatis licentia, quoties abſque illa ipſe vel agendo, vel ſe defendendo iudicio ſtare poteſt. Quia quæ poteſt præſtare per ſeipſum, à fortiori poterit per alium. Sic Gloſſa Clement. Religioſus de Procuratoribus verbo *conſtituere*, Nauarr. *com.* 2. *num.* 27 *de Regularib.* Sanch. plures referens *lib.* 6. *cap* 12. *numer.* 32. vbi optimè addunt in hoc caſu formandum eſſe libellum nomine Religioſi, & in eius perſonam ſententia condemnatoria publicanda, ſi fortè Religioſus condemnandus eſſet. Idemque eſt in 4. & 5. caſu.

6. Sed inquires; an monaſterium debeat expenſas ad lites in prædictis caſibus Religioſos ſuppeditare? Reſpondeo debere, ſi Religioſus peculium non habeat. Et quidem quando accuſat Abbatem, vel ex licentia illius aliquem fratrem, cuius accuſatio in monaſterij vtilitatem cedit, ferè omnes Doctores affirmant expenſas à monaſterio miniſtrandas eſſe; quia eius negotium geritur: Sic Gloſſa *dicto cap. ex parte de accuſationib. in fine*, Abbas *n.* 9. Felin. *n.* 4. Henriquez *n.* 6. Sanchez *cap.* 12. *n.* 20. Layman. *cap.* 11. *n.* 1. At quando propriam cauſam defendit, non ſic apud Doctores receptum eſt. Nihilominus tamen vt probabilius eſt tenendum eſſe expenſas à monaſterio concedendas; tum ne Religioſus indefenſus maneat, tùm quia In monaſterij vtilitatem cedit ſaltem indirectè, ne Religioſum coactum habeat, neve eius iura læſa, & irreparata. Tùm denique quia inutilis eſſet facultas ſe defendendi, ſi media quibus ſe defendere poteſt, non ſuppeditantur;

rantes abſolutè,ſed aduerſus frequentantes, poſtquam à ſuperiore monitione præceptiua correcti fuerint, vt conſtat ex illis verbis textus,*per Epiſcopum arceatur*,id eſt,per Epiſcopum monitione corrigantur , vt explicuit Cardinal. & Ioan.Andr. *ibi.* Quibus innuit Pontifex ante monitionem Epiſcopi frequentiam dignam non eſſe illis pœnis : ſic Nauarr. *ſumm. c.* 25.*n.*10.Sanc.*li.*6. *ſum.c.*16.*n.*120.Suar.*t.*4.*de relig.tract.*8 *li.*1. *c.*10.*n.*25.*in fine.*

Pvnctvm XII.

Qui actus iudiciales , & qualiter religioſis interdicantur.

AD Iudicium ſpectat officium Iudicis, actoris,rei, procuratoris,aduocati, tabellionis,& teſtis:ſingula percurrenda ſunt , vt inde conſtet,qui actus iudiciales, & qualiter religioſis interdicti.

§. I.

Qualiter officium iudicis , & aſſeſſoris interdicatur religioſis.

1 *Nequit religioſus eſſe iudex abſque vtilitate monaſterij , & licentia prælati.*
2 *Quilibet qui verè ſuperior eſt hanc licentiam concedere poteſt.*
3 *Præter licentiam adeſſe debet vtilitas monaſterij ſaltem indirecta.*
4 *Religioſis Franciſcanis dicta licentia concedi non poteſt.*
5 *Poſſunt religioſi (Franciſcanis exceptis) eſſe vicarij Epiſcoporum.*
6 *Item iudices arbitri.*
7 *Item iudices aſſeſſores.*
8 *Item iudices delegati Epiſcoporum , at Pontificis , vel eius legati ſoli prælati.*
9 *Qui poſſunt eſſe iudices conſeruatores.*

1. REligioſus forenſis , & Eccleſiaſtici negotij iudex eſſe non poteſt,niſi licentia ſui prælati, & vtilitate monaſterij interueniente : ſic expreſsè dicitur *cap.* 2. *Monachus el.* 2.ex Concil.Tarraconenſ.16.*quæſt.* 1.ibi:nullus monachorum forenſis negotij ſuſceptor , vel executor exiſtat , niſi quod monaſterij expoſcit vtilitas Abbate ſibi nihilominus imperante Conſonat.*cap ex parte de poſtulando* , ibi , forenſis , vel Eccleſiaſtici negotij. At ex omnibus qui ad iudicium concurrunt,nullus æqui forenſis ſuſceptor eſt, ac iudex. Ergo religioſus iudex eſſe non poteſt : ſic tradunt *in dicto cap.ex parte.* Hoſtienſ. Ioan. Andr. Abbas, Anton. Cardin. Ancharan. quos ſequitur Sanch.*li.*6.*ſum.*13.*n.*55.*&* 85.Ratio huius prohibitionis eſt,quia ſtatum religioſum iudicialia dedecent,quippe quæ auocant mentem ab ſpiritualibus exercitiis , quibus religioſus vacare debet. Conceſſa vero licentia prælati,& vtilitate monaſterij interueniente reparatur diſtractio ,quæ ex ſupradicta occupatione prouenire religioſo poteſt.

2. Hanc licentiam concedere poteſt non ſolum Generalis prælatus,& prouincialis,ſed localis,quia verè eſt ſuperior , & textus ſupradicti ſolam Abbatis qui ſolet eſſe ſuperior localis,licentiam expoſtularunt : ſic aliis relatis docet Sanch.*lib.* 6.*ſumm.c.*11.*n.* 8. Excipe tamen, niſi generalis ſuperior , vel prouincialis ſibi eam facultatem reſeruaſſent,vti in Societate Ieſu 6.*p.conſtitut.cap.*3.§.7 *in declarat.lit.* D.Præpoſito Generali reſeruata eſt:ac proinde nullus ſuperior , qui ab eo poteſtatem non acceperit , nec dare priuato religioſo facultatem iudicandi,nec ſibi ſumere poteſt.

3. Vltra licentiam adeſſe debet vtilitas monaſterij quæ ſufficit indirecta:qualis eſt , ſi monaſterio prudenter iudicetur grauiter expedire annuere voluntati concedentis facultatem iudicandi,vel partes iudicandas gratas habere ex tali iudicio:ſi enim pro ſola vtilitate directa monaſterij conſiſtente in propriis rebus,& iuribus petendis vel defendendis officium iudicis ſuſcipi poſſet,non tam ex vtilitate , quàm neceſſitate ſuſciperetur ; cum neceſſarium , & obligatorium ſit religioſis iura ſua defendere.& in iudicio petere,quando alia via haberi,vel conſeruari non poſſunt:vt probat text. *in cap.*1.*& fin.de poſtulando.*Ergo vtilitas indirecta ſufficit ad hoc officium exercendum:ſic Abbas *dicto cap.ex parte de Poſtulando*, Nauarr. *comm.*2.*de Regular n.*66.Salzedo *pract.ca.*63 *poſt princ.*Sanch. alios referens *lib.*6.*cap.*13.*n.*17.Laym.*lib.*4.*ſum.tract.*5.*cap.*11. *num.*2.

4. A ſupradicta regula,& doctrina excipiuntur religioſi Franciſcani , quibus ob eorum ſpeciale Inſtitutum prohibita eſt quælibet in iure aſſiſtentia vti conſtat ex Clem.*exiui de paradiſo de verborũ ſignific.poſt medium ibi*:Nullo modo debent huiuſmodi voti voti , & regulæ profeſſores ſe talibus curis & litigioſis actibus immiſcere:& paulo inferius:cum dicti ordinis profeſſores pro nulla re temporali poſſint in iudicio experiri.Quapropter nec ſuperioris licentia , & vtilitate conuentus accedente officium iudicis hi religioſi valent ſuſcipere:& tradit Sanch. *li.*6.*c.*13.*n.*11.85.66.81.94.*& alibi.*

Hinc deducitur , quoſlibet Religioſos (exceptis Franciſcanis)eſſe poſſe vicarios Epiſcopi ex licentia ſuorum prælatorum : quia in eo officio ſumendo vtilitas monaſterij cernitur non leuis,qualis eſt Epiſcopum habere proprium: & ita tenet Nauarr.*com.*2.*de Regularib.ad finem.verſ. addito* 15. & *comm.* 4.*n.*15.& *lib.*1.*conſ.tit.de Regularib.conſil.*85.aliàs 74.*n.*3.Man. Rodr.*t.*3.*quæſt.Regularium q.*76.*art.vlt.*Sanch. *lib.*7.*ſum.c.*13. *n.*88.Barboſ.*alleg.*54.*n.*11.& alij plures apud ipſos. Quod limitandum eſt,ne procedat in Religioſis mendicantibus tranſeuntibus ad non mendicantes , nam ij ab hoc officio excluduntur,Argument.*textus in Clement.*1.§.*ad prioratus de Regularib.*Sanch.*dicto c.*13.*n.*88.

6. Secundò deducitur ,quemlibet Religioſum (exceptis Franciſcanis)eligi poſſe in iudicem arbitrum,accedẽte tamen licentia Prælati,& monaſterij vtilitate ,ſecus è contrà,quia eſt quaſi iudex ex conſenſu partium iuriſdictione accepta : ſic pluribus firmat Sanch.*lib.* 6. *ſum c.* 13. *n.* 55. Layman. *lib.* 4. *ſum.tract.*5.*c.*11.*n.*6.Arbitrator tamen eſſe poteſt etiam Franciſcanus ex licentia Prælati ; tametſi nulla ſpecialis monaſterij cernatur vtilitas;quia in actibus extra iudicialibus , qualc eſt officium arbitratoris nullibi expoſtulatur , ſed ſufficit generalis vtilitas exercendi pietatem : ſic Sanch.& Layman *ſuprà.* Dixi etiam Franciſcanis , quia hæc compoſitio , & diſſidentium conciliatio, cum ſit abſque iudicij ſtrepitu alienum non eſt à Franciſcano inſtituto , vt benè aliis relatis firmat Sanch. *dicto c.* 13.*n.* 66.Differunt autem arbiter,& arbitrator, quod ille conſtituitur à partibus,vt ſecundùm iuris ordinem procedat : Arbitrator verò , vt procedat tanquam amicabilis compoſitor. Quapropter hic poteſt pro bono pacis de iure vnius alteri applicare ,ſecus arbiter colligitur ex *leg. ſi Societatem* §. *arbitrorum ff. pro ſocio & leg.regia* 23.*tit.* 4.*part.* 3. *& tradunt omnes.*

7. Tertiò deducitur Religioſum quemlibet (Franciſcano excepto) eſſe poſſe iudicis aſſeſſorem ex licentia Prælati , & vtilitate monaſterij interueniente,quia verè eſt actus ſpectans iudicium.Nam eſto aſſeſſor iuriſdictionem non habeat,neque ſententiam ferat ; ordinat tamen illam, illique ſubſcribit , & iuxta illius ſubſcriptum iudex procedit Adeſſe ergo debet licentia Prælati,& vtilitas monaſterij Sanch.*li.*6 *ſum.c.*13.*n.*85.

8. Quartò deducitur,quid dicendum de iudice delegato? Et quidem ſi ſit delegatus ab Epiſcopo , vel alio extrà Pontificem,eiuſque legatum,poterit eſſe quilibet Religioſus(Franciſcano excepto) ſtante Prælati licentia,& vtilitate monaſterij;quia nullibi eſt prohibitum , ſecus aliqua ex his conditionibus deficiente;quia verè eſt iudex,iudiciumque exercet:Sic aliis relatis Sanch. *lib.*6.*ſum.cap.*13.*n.*77.At delegatus Pontificis,vel eius legati ſolus ſuperior,qui dignitatem cum adminiſtratione habet, eſſe poteſt , qualis eſt qui in eo Conuentu nullum alium ſuperiorem habet:ſic deciditur *in cap.ſtatutum de reſcript in* 6.& *in Clement.* 2.*in fine,de reſcript.* Neque in hac delegatione aſſumenda indiget ſuperior alterius ſuperioris licentia(iure communi ſpectato)quia verè eſt ſuperior,neque item alia proprij monaſterij vtilitate ab ea , quæ reſultat ex acceptatione Pontificij reſcripti , quæ eſt gratum habere Pontificem eius reſcripta exequendo:ſic Gloſſ.*in Clement.* 2. *de reſcript.*verbo *per electionem*, Abbas,Cardinal.Ancharan. & Immola *ibi.*Syluestr. verbo *delegatus q.*2.*num.*3.& verbo,*Religio* 6.*quæſt.*11.Sanch.*lib.*6.*ſum.cap.*13.*n.*78.Layman.*lib.*4.*ſum. tract.*5.*c.*11.*n.*7.

9. Quintò deducitur, quid dicendum ſit de iudice conſeruatore , qui à Pontifice deſignatur pro defenſione miſerabilium perſonarum,puta viduarum,pupillorum , ſenum, decrepitorum,& Religioſorum?Reſpondeo,ſpectato iure communi nullum Religioſum eſſe poſſe,qui dignitatem in Eccleſia Cathedrali habeat;quia ita cauetur *in cap.vltim.de officio delegat. lib.*6.limitans textum *in dicto cap.ſtatutum*:in illo enim cap. ſtatuitur conſeruatores eſſe non poſſe,niſi Epiſcopos, aut eorum ſuperiores , vel Abbates,ſeu dignitates,vel perſonatus in Eccleſiis Cathedralibus ,ſeu collegatis obtinentes:Sic Man. Rodrig.*t.*1.*quæſt.regularium q.*65.*art.*2.Mirand.Manual. *Prælat.tom.*2.*q.*47.*art.*2.Molin.*tom.*6.*de iuſtit.diſp.*29.*num.*3.Barboſ.*alleg.*106.*n.*8.Dixi ſpectato iure communi;nam ſi ſpecialia priuilegia Societatis Iesv ſpectentur , quilibet ſuperior regularis eligi poteſt in iudicem conſeruatorem , vt conſtat ex Bulla Gregor. XIII. *edita anno* 1572. cuius meminit Man. Rodrig.*t.*1.*quæſt.Regul.q.*65.*art.*3. Sanch. *lib.* 6.*ſum.cap.*13.*n.* *n.*79.Sed quidquid ſit de his priuilegiis , & de deciſione *cap. fin. de officio delegat.in* 6. ſtandum eſt conſtitutioni Clem. VIII. *edita anno* 1592 & conſtitutioni Gregor. XV. *edita*

anno

anno 1621. quarum tenorem refert Barboſa *alleg.* 106. *in fine à n.* 45. quibus cauetur nullum alium conſeruatorem eligi poſſe à Regularibus, niſi qui qualitates habeat *in dicto cap. ſtatutum* præſcriptas, deſignatuſque iudex ſit in Synodo Prouinciali, vel diœceſana. Et ob hanc cauſam quærente Archiepiſcopo Turriano; an regulares vnius Conuentus, monaſterij, vel domus aliquem Priorem, ſeu Guardianum, vel quamuis alium quauis dignitate regulari fulgentem in ſuum conſeruatorem eligere, vel deputare poſſint? Sacra Cardinalium Congregatio reſpondit 6. Octob. anno 1617. non poſſe, teſte Barboſ. *alleg.* 102. *num.* 15.

§. II.

Qualiter Religioſo prohibitum eſt eſſe actorem, reum in iudicio.

SVMMARIVM.

1 *In cauſis ciuilibus nullus Religioſus eſſe poteſt nomine proprio actor, vel reus in iudicio.*

2 *In cauſis criminalibus intentare actionem Religioſus non poteſt, niſi de licentia ſaltem præſumpta ſuperioris.*

3 *Pro iniuria monacho facta non competit eius patri, aut filiis actio iniuriarum.*

4 *Expenduntur variæ limitationes dictæ regulæ.*

5 *Quoties permittitur Religioſo agere, poteſt procuratorem eligere.*

6 *In ſupradictis caſibus debet monaſterium expenſas ſuppeditare, ſi non habeat Religioſus peculium.*

7 *Item ſuperiori accuſato, vel denunciato expenſæ adminiſtrandæ ſunt.*

8 *Idem eſt cum ſuperior inquirit de defectibus ſubditorum.*

1. REgula certiſſima eſt, nullum Religioſum eſſe poſſe actorem, vel reum iudicio in cauſis ciuilibus. Quia cum omnia ſua bona, iura, & actiones in monaſterium tranſtulerit, non ipſe, ſed monaſterium petere, vel reſpondere debet. Nauarr. *comm.* 2. *de Regularib. numer.* 64. Sanch. *lib.* 6. *ſumm. cap.* 12. *num.* 1. Layman. lib. 4. ſumm. *tract.* 5. *cap.* 11. *initio*, & omnes Doctores *c. cum delicta*, *de reſcript.* & authent. *cauſa quæ fit cum monacho. Cod. de Epiſcop. & cleric.* Quod adeo verum eſt, vt etiam de contractu in ſæculo inito nec conuenire, nec conueniri poſſit; quia ipſe nihil habet, ſed monaſterium, vel illius Procurator conuenire, & conueniri debet; non tamen conueniendus eſt vltra bona à monacho accepta. Sic Felin. *cap.* cum Layman de ſentent. & re iudicata. Gregor. Lopez *leg. regia.* 10. *tit.* 2. *part.* 3. Nauarr. *com.* 2. *de Regularib. num.* 67. Azor. *tom.* 1. *inſtitut. moral. lib.* 11. *c.* 11 *q* 12. Ex contractu tamen poſt profeſſionem inito abſque ſuperioris licentia monaſterium conueniri non poteſt, niſi quatenus inde locupletius factum fuerit, vt benè aduertit Sanchez lib. 6. ſumm. *cap.* 12. *num.* 2. Quia ſibi imputare debet qui cum incapaci contraxit.

2. In cauſis verò criminalibus intentare Religioſus actionem non poteſt, niſi de licentia ſaltem præſumpta ſui ſuperioris, quæ cenſetur conceſſa ſuperiore abſente, nec procuratorem relinquente: Sic Nauarr. *comm.* 2. *de Regularib. n.* 29. *&* 64. Gregor. Lopez *leg.* 10. *tit.* 9. *part.* 6. Zibellos *quæſt. commun. quæſt.* 446. *num.* 14. Sanchez aliis relatis *cap.* 12. *n.* 5. Ratio eſt manifeſta; quia monachus ſui iuris non eſt, ſed Religionis? ac proinde non ipſe, ſed Religio actionem iniuriarum intentare debet, iuxta. *leg. ſed ſi vnius* §. *ait prætor ff. de iniuriis.* Quapropter remiſſio iniuriæ monacho factæ, non monacho, ſed Religioni competit, eamque facere poteſt etiam monacho inuito, vt benè probat Nauarr. *dicto comm.* 2. *de Regularib. num.* 64. Sanch. *dicto cap.* 12. *à num.* 6. Verum ſi monachus deliquerit, non Religio, ſed ipſe conueniendus eſt; quia ex delicto monachi non obligatur Religio; ſicuti nec dominus ex delicto ſerui, *leg. penul. Cod. de noxalib.* & tradit Felin. *cap.* cum Layman. *à n.* 10. *de ſentent. & re indic.* Sanchez *cap.* 12. *n.* 3.

3. Ex his deducitur monacho vulnerato, vel interfecto non eius patri, aut filiis in ſæculo relictis, ſed monaſterio actionem iniuriarum competere. Quia non ipſis à quibus per profeſſionem ſeparatus erat, ſed monaſterio, cui erat vnitus & incorporatus, læſio facta eſt. Sic Tapia auth *ingreſſi*, *de Sacroſ. Eccleſ. c.* 13. *n.* 46. Farinac. *praxi t.* 1. *qu.* 13. *n.* 26. Manual. *tom.* 2. *quæſt. regular. quæſt.* 42. *art.* 3. Sanch. *lib.* 6. *ſumm. cap.* 12. *num.* 40. *cum præcedenti*, ob eandem rationem, ſi monachi pater, vel filius in ſæculo relicti vulnerati, interfectique ſint, non monacho, nec ratione illius monaſterio actio iniuriarum competit; quia cum monachus tanquam mortuus reputetur, non ipſi cenſetur iniuria facta, cuius actionem monaſterium intentare poſſit. Farinac. *quæſt.* 13. *num.* 26. Quod ſi hæc vulneratio; vel interfectio patris vel filij ante profeſſionem monachi contigiſſet, cum monacho tunc competat actio iniuriarum, non eſt dubium monaſterio ſuccedenti in reliqua monachi bona eam actionem competere, ſicuti benè notauit Sanch. *dicto cap.* 12. *n.* 38.

4. Aliquas tamen exceptiones prædicta regula patitur, quibus Religioſus, actor, & reus eſſe poteſt tam in ciuilibus, quam in criminalibus abſque ſui Prælati licentia: ex licentia tamen à iure conceſſa. Primo ſi Religioſus beneficium habeat ſaltem manuale, quia eo tempore liberam habet beneficij adminiſtrationem, & ſui iuris eſſe reputatur; Ac proinde tùm in ciuilibus, tùm in criminalibus conuenire, & conueniri poteſt, vti docet aliis relatis Nauarr. *comm.* 2. *de Regularib. n.* 64. Sanch. *cap.* 12. *n.* 17. *Layman. cap.* 11. *n.* 1. Secundò ſi ex licentia Prælati ſit in ſtudio litterarum, vel in alio negotio, agere, conueniri poteſt pro contractibus occaſione ſtudij, vel negotij celebratis. Itemque pro iniuria eo tempore accepta. Tacitè enim Prælatus ad hæc omnia vtpotè neceſſariò conſequentia licentiam conceſſit, cum Religioſum extra monaſterium & à ſe abſentem ſtare permiſit: Sic Nauarr. *comm.* 2. *de Regularib. n.* 29. *&* 65. Azor. 1. *part. inſtit. moral. lib.* 12. *cap.* 11. *qu.* 9. Sanch. *lib.* 6. *c.* 12. *n.* 14. Tertiò ſi ſuperior abſens ſit, præſumatque Religioſus licentiam conceſſurum, poteſt agere, & reſpondere; quia iam agit, & reſpondet ex præſumpta licentia Nauarr. Azor. Sanch. Layman *ſuprà* Quartò agere poteſt pro conſeruatione iuris ſibi ex profeſſione competentis, quale eſt ne iniuſtè è Religione expellatur, neve alimenta communia denegentur, neve præeminentiæ ferendi ſuffragium, ſedendi in choro, & ſimiles auferantur, ne beneficio ſæculari, perpetuò, imò nec manuali ex vindicta, malove animo ſpolietur. Quia horum defenſio iure naturali eſt conceſſa, cui Religioſus non cenſetur per profeſſionem renunciare; præcipuè cum hæc defenſio ſit aduerſus Prælatum iniuriam inferentem, à quo ſi petenda eſſet venia, indefenſus Religioſus maneret, quippè licentiam Prælatus non concederet, ne factum eius emendaretur: Sic Nauarr. *comm.* 2. *de Regularib. n.* 64. Azor. *tom.* 1. *inſtit. moral. lib.* 12. *c.* 11. *q* 9. Sanc. *lib* 6. *c.* 12 *n.* 16. Quintò ob eandem rationem, ſi intentanda eſſet lis circa profeſſionis valorem, poterit agere abſque licentia Abbatis, cum aduersùs illum pro iure libertatis in hac cauſa procedat. Sanch. *c.* 12. *n.* 4. Sextò accuſare poterit Abbatem ob delictum commiſſum, ſi expedire iudicauerit; quia in ea accuſatione vtilitatem monaſterij gerit, cui maximè intereſt probum habere Prælatum: habetur expreſſe *cap. ex parte de accuſationib.* neque ad hanc accuſationem indiget licentia, vel venia Abbatis accuſati. Tùm quia à iure hæc licentia conceditur *dicto c. ex parte.* Tùm quia non expediebat eam licentiam ab accuſato petere, à quo non erat concedenda. Sic Sanch. *dicto lib.* 6. *c.* 12 *n.* 18. *&* 19. Layman. *lib.* 4 *ſum. tract.* 5. *c.* 11. *n.* 1. Alium autem præter Abbatem nequit Religioſus accuſare, vt traditur *dicto cap. ex parte de accuſationib.* niſi licentia ſuperioris, & vtilitas monaſterij accedat, iis enim conditionibus poſitis vtique accuſare poterit: Sic Gloſſa *dicto cap. ex parte*, & *ibi* Abbas *num.* 6. Felin. *n.* 2. *Hoſtienſ. num.* 1. Farinac. *praxi tit. de accuſat. qu.* 3. *num.* 24. Sanchez *cap.* 12. *num.* 19. 27. *& ſequent.* Idem quod dictum eſt de accuſatione, dicendum eſt de denunciatione iudiciali, quia hæc accuſationem imitatur, ſecus de denunciatione fraterna, & charitatiua tendente ad ſolam fratris correctionem, quam quilibet Religioſus de quocunque alio facere poteſt iuxta præceptum Chriſti, *Matth.* 18. Si te non audierit, dic Eccleſiæ, ſic Gloſſa, Felin. & Sanchez *locis allegatis.*

5. Aduertere tamen debes, poſſe Religioſum eligere Procuratorem, vt in iudicio compareat abſque vlla Abbatis licentia, quoties abſque illa ipſe vel agendo, vel ſe defendendo iudicio ſtare poteſt. Quia quæ poteſt præſtare per ſeipſum, à fortiori poterit per alium. Sic Gloſſa Clement. Religioſus de Procuratoribus verbo *conſtituere*, Nauarr. *com.* 2. *num.* 27. *de Regularib.* Sanch. plures referens *lib.* 6. *cap* 12. *numer.* 32. vbi optimè addunt in hoc caſu formandum eſſe libellum nomine Religioſi, & in eius perſonam ſententia condemnatoria publicanda, ſi fortè Religioſus condemnandus eſſet. Idemque eſt in 4. & 5. caſu.

6. Sed inquires; an monaſterium debeat expenſas ad lites in prædictis caſibus Religioſos ſuppeditare? Reſpondeo debere, ſi Religioſus peculium non habeat. Et quidem quando accuſat Abbatem, vel ex licentia illius aliquem fratrem, cuius accuſatio in monaſterij vtilitatem cedit, ferè omnes Doctores affirmant expenſas à monaſterio miniſtrandas eſſe; quia eius negotium geritur: Sic Gloſſa *dicto cap. ex parte de accuſationib. in fine*, Abbas *n.* 9. Felin. *n.* 4. Henriquez *n.* 6. Sanchez *cap.* 12. *n.* 20. Layman. *cap.* 11. *n.* 1. At quando propriam cauſam defendit, non ſic apud Doctores receptum eſt. Nihilominus tamen vt probabilius eſt tenendum eſſe expenſas à monaſterio concedendas; tum ne Religioſus indefenſus maneat, tùm quia in monaſterij vtilitatem cedit ſaltem indirectè, ne Religioſum coactum habeat, neve eius iura læſa, & irreparata. Tùm denique quia inutilis eſſet facultas ſe defendendi, ſi media quibus ſe defendere poteſt, non ſuppeditantur;

Digitized by Google

Colligitur ex Gloſſa *d.c.ex parte accuſat. in fine*,ex ratione ibi tradita, Ioann. Andr. *ibi*, Abbate *n.* 9. Felino *n.*4. & aliis.

Dixi ſi Religioſus peculium non habeat; nam eo habito æquum non eſt à monaſterio expenſas litis petere maximè ſi propriam cauſam ſequatur, quia eo fine peculium conceditur, vt Religioſus ex illo ſibi neceſſaria ad caſus occurrentes prouideat; & monaſterij bonis parcat; Sic Abbas *dicto cap.ex parte n.*9.Felin.*n.*4. Suar. *de aliment.t.*1. *q.*121.*n.*1.Sanch.lib.6. *c.*12 *num.*21.

7. Superiori autem accuſato,vel denunciato,niſi peculium habeat expenſæ à monaſterio miniſtrandæ ſunt: ſicuti Religioſo accuſanti; quia in ea defenſione rem monaſterij gerit, cuius non leuiter intereſt ſuum caput conſeruare indemne, & illius gubernatione non priuari abſque cauſa. Gloſſa *dicto cap. ex parte* verbo *alia*, Abbas *ibi n.* 15. Ioan. Andr. *n.* 8. Anton. *n* 9. Surd. *de aliment. t.* 1. *quæſt.* 127. *n.* 1. Sanch. aliis relatis *cap.*12.*n.*24.

8. Cum verò ſuperior de defectibus ſui Religioſi inquirit, tam ipſi ſuperiori inquirenti, quam inquiſito expenſæ neceſſariæ à monaſterio miniſtrandæ ſunt, niſi aliunde habeat; quia ſuperior ea Inquiſitione non ſuum, ſed monaſterij negotium gerit, cui vtile eſt Religioſos delinquentes punire in aliorum exemplum. Subdito verò inquiſito; ne ob inopiam expenſarum ad ſe defendendum, & veritatem inueſtigandam condemnetur iniuſtè, ſic Felin.*dict.cap.ex parte fine.* Aucarran. *n.*7. Sanchez *dict.cap.*12.*n.*25.

§. III.

Qua ratione Religioſo prohibeatur officium Aduocati, Procuratoris, Tabellionis,& Teſtis.

SVMMARIVM.

1 *Officium Aduocati, & Procuratoris in iuditio interdicitur non accedente licentia Prælati, & monaſterij vtilitate.*

2. *Quæ licentia,& quæ vtilitas requiratur.*

3. *Eſſe Procuratorem extra iudicium per ſe non eſt interdictum.*

4. *Neque ad hæc officia indigent Religioſi licentia.*

5. *Cuiuſlibet cauſa patrocinium in iudicio prohibetur,tametſi aliqui contrà ſentiant.*

6. *Interdicitur Religioſo procuratorem ſubſtituere.*

7. *Si Religioſus conſtituatur ſimplex nuncius ad conſtituendum procuratorem, licentia non indiget, eſto contrà ſentiat. Sanch.*

8. *Officium Tabellionis omnibus Religioſis eſt prohibitum:ſignare inſtrumenta, vel extendere quæ in protocollo ſunt ſuccinctè ſcripta optimè poſſunt.*

9. *Religioſus etiam Franciſcanus eſſe poteſt teſtis in iudicio, & in cauſa ſui conuentus.*

10. *Requiritur licentia Superioris, ſi depoſitio facienda eſt coram iudice non ſuo.*

11. *Extendunt aliqui, ſed immerito neceſſitatem huius licentiæ ad teſtimonium extra iudicium.*

1. MAnifeſtum eſt officium Aduocati, & Procuratoris in iudicio tam Eccleſiaſtico quam ſæculari Religioſis interdictum eſſe, niſi accedat licentia ſui ſuperioris, & vtilitas, monaſterij: deciditur expreſsè *cap. monachi diſt.* 2. 16. *quæſt.*1. *& cap.ex parte de poſtulando, & Clem. Religioſus de Procuratorib.* Ne his rebus forenſibus immixti à ſuo fine, & inſtituto auocentur. Poſita verò illa duplici conditione hoc inconueniens temperatur, & Religioſi ea officia exercere permittuntur, ſicuti diximus de officio iudicis §. 1. Ab hac tamen regula excipiendi ſunt fratres Minores,quibus ob nullam ſui monaſterij vtilitatem permittitur aduocare, vel procurare in iudicio. Clement. *exiui de verbor.ſignificat.poſt medium*, Sanch. *lib.6.ſummæ.c.*13.*n.*11.

2. Licentia ad hæc officia præſtanda, ſufficit tacita, vel præſumpta, quia eſt verè licentia. Debet tamen eſſe à Superiore potente illam Concedere, Spectato iure communi tam generalis, quam Prouincialis, & Conuentualis ſuperior eam concedere poteſt. At in Societate Præpoſito generali eſt hæc poteſtas reſeruata, vt latius §. Primo dixi: Vtilitas verò, vt ibidem notaui, ſufficit indirecta. Quapropter ex licentia ſuperioris poteris Aduocatus, vel Procurator conſtitui pro defenſione cuiuſlibet Religioſi tui Ordinis, etiamſi ex alieno monaſterio ſit, quia euidens vtilitas ſaltem indirecta tuæ Religionis in eo negotio cernitur. Secus verò eſt pro defenſione Relligioſi alterius Ordinis, quia vtilitas alienæ Religionis, ſi in propriæ Religionis vtilitatem non cedit, non præſtat ſufficientem cauſam hæc officia aſſumendi. Sic expreſsè Immola *Clement. Religioſus de Procuratoribus numer.* 8. *Felin. capit. cum* Layman. *numer.* 12. *de ſentent. & re iudic.* Fuluius Paccian. *conſ.* 162. *numer.* 198. Sanch. *lib.* 6. *ſum. capit.* 13. *numer.* 20. *&* 21. & colligitur manifeſtè ex ſupradicta *Clem. Religioſus*. Item pro defenſione Epiſcopi, vel patroni tui monaſterij, vel alicuius Dynaſtæ poteris ſupradicta officia ex licentia ſuperioris ſuſcipere; quia monaſterio non leuem vtilitatem confers, ſi has perſonas gratas, & obligatas reddas, ſic Felin. *ſuprà*, Pauian. *numer.* 190. Sanch. *numer.* 22. Item pro defenſione miſerabilium perſonarum, nempe viduarum, pupillorum, Religioſorum, egenorum, &c. poteris hæc munia ex licentia tui Prælati obire; quia harum perſonarum defenſio, & patrocinium eſt inſigne pietatis opus, ideoque non leuis reputatur vtilitas tuæ Religionis, & monaſterij tàm pio operi incumbere; ſic Nauarr. *com.* 2. *de Regularibus numer.* 66., Sayro claui regia *lib.* 12. *cap.* 22. *numer* 5. Sanchez plures referens dicto *capit.* 13. *n.* 25. Item pro defenſione alicuius cauſæ tibi, aliiſque communis, potes ex licentia Prælati procurator deſignari, vt deciditur manifeſtè, *dicta Clement. Religioſus*, & tradit ibi Gloſſa, Innocent. Hoſtienſ. Ioann. Andr. & alij. Pro defenſione verò cognatorum, niſi notabiliter egeant hæc officia ſuſcipienda non ſunt; quia non decet Religioſos cognatorum negociis implicari, ideoque non vtilitas; ſed damnum ex tali occupatione monaſterio accreſcit; ſic pluribus firmat Sanch. dicto lib. 6. ſum.*capit.*13.*num.*24.

3. Notanter dixi *in iudicio*, nam eſſe Aduocatum, vel Procuratorem extrà, non eſt per ſe prohibitum, cum expreſsè *dicti textus in cap. monachi capit. ex parte*, de procuratione, & aduocatione in iudicio loquantur vt optime probat Sanchez *lib.*6. *ſum. cap.*13. *num.*37. Quocirca licitum eſt Religioſis etiam Franciſcanis (dum à ſuo ſuperiore non ſunt prohibiti) verbo, vel ſcripto rogare iudicem, vt fauorem præſtet litiganti; quantum, æquitas permiſerit, tum concedendo terminos, tum admittendo teſtes, tum in fauorem eius ſententiam pronunciando, etiamſi ad prædictum effectum iura partium alleget, quia ea allegare poteſt priuatim, & extra iudicium. Quæ allegatio, vt docet Bar.*leg.*1.§. *Aduocatos num* 2. 3.*&* 4. *ff. de variis,& extraordin. cognitionib.* & Abbas Rub. *de poſtulando num.*1. non eſt Aduocatio,vel procuratio, & ita tenet Bart. & Abbas *locis allegatis.* Sylueſt. verbo *Aduocatus quæſt.* 1. Roſella, Angel. Tabiena *eodem initio.* Bernard. Diaz, *pract. canon. cap.*62. *numer.*2. Sanchez *lib.6.ſumm. cap.*13. *num.*32.*&* 37. *Layman. lib.*4 *ſum. tract.*5. *cap.*11.*n.*2.

4. Dixi, dum à ſuo ſuperiore non ſunt prohibiti, vt inde inſinuarem licentiam, facultatem ſuperioris ad aduocandum, vel procurandum extraiudicialia non eſſe per ſe requiſitam (tametſi contrarium ſentiat. Sanchez *dicto cap.* 13. *num.*38. *Layman. cap.* 11. *num.*2.) Non enim video textum, quo hæc lincentia expoſtuletur. Nam vt ipſemet Sanch. probat *numer.*37. omnes textus prohibentes aduocationem, & procurationem, de iudicialibus loquuntur; quia in his ſpecialis occaſio diſtractionis reperitur. Neque ex eo quod hæc licentia requiritur ad munus teſtamentarij ſuſcipiendum, & exequendum, inferendum eſt ad prædicta hæc officia requiri. Quia ex vno caſu ad alium non eſt extenſio in legibus facienda; præcipuè cum adeſt diuerſa ratio; quippè officium teſtamentarij iudicio vicinum eſt obligationem reddendi rationem. Et item multis curis, & obligationibus implicatum, tum vendendi bona defuncti, tum ſatisfaciendi creditoribus, tum exequendi legata, quæ in aduocatione, & procuratione extraiudiciali non procedunt.

5. Sed non modica eſt difficultas? an hæc prohibitio ita ſtricta ſit, vt neque in vna, vel altera cauſa liceat Religioſis aduocare, vel procurare in iudicio; Et eadem quæſtio eſt de officio iudicis. Negat *Angel.* verbo *Aduocatus numer.* 4. Nauarr. *comm.* 2. *de Regularibus num.* 66. Salzedo *pract. canon. capit.* 57. *&* 63. Sayro claui regia *lib. cap.* 22. *numer.* 5. & tenentur docere omnes illi, qui cenſent clericis non interdictum in vna, vel altera cauſa præcipuè non multum ardua & difficili procuratoris, & Aduocati munus ſuſcipere, ſed eſſe expoſitos ad quaſlibet cauſas ſuſcipiendas, quos referunt, & ſequuntur Felin.*cap. cum à numer.*12. *de ſentent. & re iudic.* Gregor. Lopez *leg.*5. *verbo otioſi, titul.* 5. *part.*3. Bernard. Diaz. *pract. canon. cap.* 57. *numer.*2. *& ibi* Salzedo. Mouentur, quia ſuſcipiens defendendam vnam,vel aliam cauſam non eſt abſolutè Aduocatus, vel procurator, neque in rigore Aduocati, vel procuratoris officium habet; hoc enim officium, vt conſtat ex communi modo loquendi vſum continuatum aduocandi, & procurandi expoſtulat. At textus in *cap. monachi* 16. *quæſt.* 1. *& cap. ex parte de poſtulando, & Clem.* 2. *de Procuratoribus* prohibent eam aduocationem, &, procurationem, quæ verè aduocatum, & procuratorem conſtituit, & ratione cuius dici poteſt eam exercens officium Aduocati, & procuratoris habere. Ergo ſuſceptio vnius, vel alterius cauſæ breuiter expediendæ prohibita non eſt.

Nihilominus

Nihilominus verius cenſeo ſupradictis textibus cuiſlibet cauſæ patrocinium prohiberi. Nam in *cap. monachi*, *&* *cap. 2. de poſtulando* dicitur, ne vllus monachorum forenſis, vel Eccleſiaſtici negotij ſuſceptor, vel executor exiſtat, niſi quod monaſterij expoſcit vtilitas, & Abbas imperet ſuſcipiendum. Et iuxta hos textus explicanda eſt. Clemen. *Religioſus, de Procuratorib.* dicens: Non poteſt ſine ſui ſuperioris licentia procuratoris officium ſuſcipere, id eſt non poteſt officium ſuſcipere cuiuſlibet cauſæ procurandæ; ſingularis enim cauſæ ſuſceptio, & procuratio ibidem prohibetur, vt conſtat ex illis verbis immediatis, niſi pro ſuo in eadem lite conſorte, ſic Sylueſt. verbo *Aduocatus quæſt.* 7. Decius *cap. 2. numer.* 74. *de Iudic.* Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 13. *num.* 34.

6. Rurſus non ſolùm Religioſo eſt prohibitum procuratoris munus ſuſcipere abſque licentia ſuperioris, ſed etiam procuratorem conſtituere, ſeu ſubſtituere, deciditur expreſſe Clement. *Religioſus de Procuratoribus* ibi ita non poteſt alium procuratorem conſtituere, ſeu ſubſtituere, etiamſi per conſtituentem hoc ſibi expreſſe fuerit commiſſum. Prohibita enim Religioſo procuratione, æquum erat prohiberi facultatem procurandi alteri communicare. Sed an requiratur ad hanc ſubſtitutionem faciendam vltra licentiam ſuperioris vtilitas monaſterij; non caret difficultate, ſed placet ſententia Sanchez *lib. 6. ſum. cap.* 13. *num.* 12. negantis requiri, quia ex nullo textu colligi poteſt eſſe requiſitam. Nam dicta Clem. *Religioſus* ſolius licentiæ mentionem fecit. Textus verò in *cap. monachi* 16. *quæſt.* 1. *& cap. ex parte de poſtulando*, non de ſubſtitutione, ſed de procuratione ab ipſo Religioſo exercita loquuntur. Quod ſi dicas, ſupradictam Clement. æquè prohibere hanc ſubſtitutionem, ſicuti procurationem, vt conſtat ex illa coniunctione ita appoſita in textu, quæ ſimilitudinem ſubſequentium cum præcedentibus denotat, procurationiſque ſuſceptionem prohiberi ceſſante monaſterij vtilitate: ergo eodem modo cenſendam eſſe prohibitam procurationis ſubſtitutionem; Facile reſpondetur, quia ex *dicta Clement. Religioſus* Procurationis ſuſceptio ſolùm abſque licentia prohibetur (tametſi ex aliis textibus ceſſante vtilitate monaſterij prohibeatur) ideoque ſubſtitutio procuratoris, quæ ſolum ex dicta Clement. interdicitur cenſenda eſt ſolùm interdicta, ſi abſque licentia fiat.

7. Sed quid ſi Religioſus non conſtituatur Procurator, ſed ſimplex nuncius ad conſtituendum Procuratorem indigebit ne Religioſus ad hanc Conſtitutionem ſuperioris licentia? Affirmat Sanch. lib. 6. ſum. *cap.* 13. *n.* 14. *cum. Abbate*, Clem. *Religioſus in fine*; quia dicta Clement. indiſtinctè loquitur de Conſtitutione procuratoris, & quia Religioſus non habet velle, aut nolle. Sed oppoſitum verius cenſeo cum Bart. *leg. 1. §. item acquiremus num. vlt. ff. de acquirend. poſſeſ.* Quia eo caſu Religioſus non conſtituit procuratorem, ſed tantum nominat perſonam ab alio in procuratorem, conſtituendam. At Clement. de vera Conſtitutione, & ſubſtitutione loquitur. Ergo non comprehendit hanc dominationem. Neque obſtat Religioſum non habere velle, aut nolle; id enim ſolum probat prohibere eam nominationem à ſuo ſuperiore poſſe, quia non habet velle, aut nolle independens, at non probat ad omnem voluntatem ſuperioris licentiam prærequiri.

8. Quod officium verò tabellionis conſtat manifeſtè omnibus Religioſis prohibitum eſſe; ac proinde nec poſſunt illud ſuſcipere etiam ex ſuperioris licentia, & ſuſceptum tenentur deponere: conſtat manifeſtè ex *cap. ſicut ne clerici, vel monach. & ex cap. vt officium inquiſitionis §. verum de hæreticis in 6.* vbi tanquam quid ſpeciale ob fauorem fidei conceditur Religioſo, qui in ſæculo fuerat Tabellio, tabellionis officium exercere: igitur ex nulla alia cauſa hoc officium aſſumi poteſt. Quia reputatur dedecens omnino Religioſum ſtatum. Et ita docet Couarr. *pract. quæſt. cap. 19 num.* 8. verſ. *monachi* Sanch. *lib. 6. cap.* 13. *num.* 46. Layman. *lib. 4 ſumm. tract. 5. cap.* 11. *num.* 4. Cum hoc tamen ſtat; quod poſſit ſignare inſtrumenta, quæ in ſeculo confecerat, vel latius extendere, quæ in protocollo ſuccinctè ſcripſerat, Quia hæc ſcriptio, & ſignatura non eſt noui inſtrumenti confectio, ſed præcedentis perfectio, & executio; ideóque retrotrahitur ad tempus habile: ſic docent aliis relatis Nauarr. *comm. 2. de Regularib. n.* 32. Couarru. *pract. cap. 19. n.* 8. Sanch. *cap.* 13. *num.* 49. Oportet tamen ad id licentiam à ſuperiore expoſtulari, vt de honeſtate illius occupationis conſtet. Quam licentiam ſuperior negare non debet, ſed potius parte petente tenetur, concedere, & compellere Religioſum, ſi fortè tenuat prædicta inſtrumenta conficere; ne pars, in cuius fauorem fuerunt quoad ſubſtantiam celebrata, cadat à iure quæſito: Sic Man. Rodrig. *tom. 3. quæſt. regular. quæſt.* 8. *artic. vltim.* Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 13 *num.* 51.

9. Denique quoad teſtimonium ferendum conſtans eſt Doctorum ſententia Religioſum etiam Franciſcanum tàm in iudicio, quam extra teſtem eſſe poſſe; quia nullibi inuenitur prohibitum; imò potius rationabili cauſa exiſtente conceditur *cap. nuper de teſtibus*, *& authent. de monachis. §. cogitandum, collocat.* 1. atque ita docent Abbas *ca. cum nuncius n. 4. de teſtib.* Iaſon. *dicta authent. ingreſſi n.* 20. Syluest. verbo *teſtis q. 1. dicto.* 1. Farinac. *de teſtib. quæſt. 60. num.* 466 *& q.* 61. *num.* 116. Sanch. *lib. 5. ſumm. ca. 13. num.* 100. *&* 101. Quod adeo verum eſt, vt in qualibet cauſa ſuum conuentum ſpectante teſtis eſſe poſſit. Quia non ob inde infertur in propria cauſa teſtificari, ſiquidem cauſa communitatis diſtincta eſt ab ea, quæ ſingulas partes tangit. Quapropter ſcribi teſtis poteſt in teſtamento in quo eius Conuentus inſtituitur hæres, vel aliquid legatur, ortóque dubio de valore illius teſtamenti, poteſt teſtimonium ferre: Nam dum ipſi teſti nihil ſpecialiter legatum eſt, nullatenus dici poteſt in propria cauſa teſtificaris Sic pluribus firmat Farinac. *de teſtib. quæſt. 60. n.* 463. Sanch. *lib. 6 ſum. c. 13. n.* 102.

10. Exigi verò licentiam ſuperioris ad præſtandum teſtimonium coram iudice non ſuo eſt manifeſtum, quia nec decet, nec debet ſubditus alieno ſuperiori ſe ſubmittere abſque proprij conſenſu. Sic Iaſon authent. *ingreſſi n.* 19. Abbas *cap. cum nuncius n. 4. de teſtib.* Felin. *ibi n.* 3. Syluest. verbo *teſtis q. 1. dicto* 1. Sanch. plures referens *lib. 6. ſum. cap* 13. *n.* 103. Layman. *li. 4. tr. 5. c. 11. n.* 3. Hæc tamen licentia in cauſa criminali, vtpote à Religioſo aliena concedi non debet, neque in ciuili, ſi teſtimonium vni fauens alteri nociturum eſt, vt expreſſè in Societate cauetur. *6. part. conſt. cap. 3. n. 7. in declarat. litt. E.*

11. Plures Doctores ſupradictæ licentiæ neceſſitatem extendunt ad teſtimonium extraiudiciale, dicuntque Religioſum permittere non poſſe ſe teſtem ſcribi in aliquo inſtrumento, niſi habita prius licentia à ſuperiore. Tùm quia non eſt ſui iuris, nec habet velle, & nolle. Tùm quia non decet Religioſum ſtatum ſæcularibus negociis ampliari. Eaque de cauſa Eugen. 2. *in cap. fin. 14. q* 2. dixit. Quamquam ſacerdotum teſtimonium credibilius habetur, tamen ipſi in ſæcularibus negociis pro teſtimoniis, aut conficiendis inſtrumentis non rogentur; quia eos in talibus rebus eſſe non conuenit; atque ita tradunt Farinac. *tract. de teſtib. q. 61. n.* 130. Laym. *lib.* 4. *ſumm. tract. 5. c. 11. n.* 3. Excipit tamen niſi cauſa pia, vel Conuentus in ipſo inſtrumento, in quo Religioſus eſt teſtis inſtitueretur. Idem docent Faber. Maſcard. Angel. Sanch. *dicto c. 13. n.* 105. Sed contrarium verius exiſtimo, nulla eſſe opus licentia, vt Religioſus teſtis inſtrumentarius ſit tam in teſtamento, quam in qualibet alia ſcriptura: ſic pluribus firmat Greg. Lopez *leg. 9. tit. 1. part. 6.* verbo, *ni los fieruos*, *Burgos de Paz, leg. 3. tauri part. 1. n.* 467. *&* 408. Sanch. *n.* 106. Ratio eſt; quia nullibi interdicitur Religioſis inſtrumentarios teſtes eſſe. Nam *textus in c. quamquam* 14 *q* 2. de teſtimonio iudiciali loquitur, vt expendenti conſtabit, & præterea non prohibet ipſis Religioſis, ſi rogati ſint teſtimonium ferre, ſed iudicibus interdicit, ne pro teſtimonio ferendo eos rogent, ſi aliunde veritas cognoſci poteſt. Neque ex Generali obligatione, qua Religioſi tenentur à ſæcularibus negociis abſtinere infertur non poſſe in vno, vel alio inſtrumento teſtes eſſe rationabili aliqua cauſa intercedente; ſed ſolum infertur, ne paſſim in qualibet ſcriptura teſtes aſſiſtant, neve in aliqua teſtimonium præſtent, quin honeſto fine ducantur. Extendendáque eſt concluſio Ad Religioſos Franciſcanos, & Ieſuitas, quibus ſuæ Religionis regulæ, conſtitutiones hoc teſtimonium præſtare non interdicunt. Sic notauit Sanch. *de Franciſcanis n.* 101. *& de Ieſuitis n.* 106.

§. IV.

An ſupradicta officia Iudicis, Actoris, Rei, Aduocati, Procuratoris, tabellionis, & teſtis, pro quorum licito vſu licentiam Superioris diximus requiri nulla ſint & irrita ſi abſque licentia fiant?

SVMMARIVM.

1 *Proponitur ratio dubitandi.*
2 *Communis ſententia docet irrita eſſe. Specialiter id probatur de officio iudicis. Non caret difficultate hæc reſolutio.*
3 *Officium actoris nullum eſt abſque licentia in iis cauſis, pro quibus licentia requiritur.*
4 *Communis ſententia defendit Religioſi procurationem nullam eſſe.*
5 *Contrarium eſt verius.*
6 *Officium tabellionatus à Religioſo exercitum nullum eſſe plures firmant: contrarium probabilius eſt.*
7 *Idem eſt dicendum de teſtimonio in iudicio.*

1. RAtio dubitandi eſt; quia ex nullo iure conſtat ſupradicta officia abſque ſuperioris licentia præſtita eſſe nulla. Nam Textus *in cap. Monachi 16. q.* 1. nullius irritationis mentionem fecit, ſed ſolum prohibuit, ne vllus monacho-

chorum forenſis negocij ſuſceptor, vel executor exiſtat:quod clarius expreſſit *cap.ex parte de poſtulando*, dicens Religioſos non debere eſſe forenſis, vel Eccleſiaſtici negocij ſuſceptores. Quibus verbis debitum legale ; & obligatio exprimitur, non irritatio actus,& licet in Clement. *Religioſus de Procuratorib.* dicatur Religioſum non poſſe ſine ſui ſuperioris licentia Procuratoris officium ſuſcipere:non inde infertur, ſi de facto ſuſcipiat,actum irritum eſſe,cum de potentia licita,& valida optimè hæc verba explicari poſſint,præcipuè cum ſic explicanda ſint de ſubſtitutione.Procuratoris in eodem textu eiſdem verbis habita. Neque obſtat Religioſum ſeruo comparari, cuius iudicium nullum eſt, quia etiam comparatur filiofamilias,cuius iudicium validum,tametſi patris conſenſus non acceſſerit;aliàs ſi ex comparatione ad ſeruum inferendum eſſet ſupradicta officia à Religioſo exercita nullius eſſe momēti;dicendum eſſet neque ex licentia Prælati valida fore;ſi quidem ſeruus etiam ex licentia domini iudex eſſe non poteſt. Ergo ſupradicta officia à Religioſo ſine licentia Prælati præſtita valida ſunt,tametſi iniquè præſtentur,& ita tenet, pluribuſque relatis firmat Fuluius Pauian.*conſ*.162.*à n*.72.*& ſeqq.*

2. Nihilominus contrarium poſſet communis ſententia, quam expedit per partes explicare, vt inde conſtet quid tenendum ſit. Primò affirmat officium iudicis à Religioſo ſuſceptum,ab eóque exercitum abſque ſui Prælati licentia nullum eſſe.ſic docuit Gloſſa *loquens de officio arbitri in leg.* Prædius 7.§ *in ſeruum ff.de arbitris*,Sanch.*lib.6.ſumm.c.*15 *.n.* 69. *&* 97.vbi loquitur de officio Vicarij.Layman.*lib.*4. *ſum. cap.* 11.*n.*6 *fine*.Mouentur exemplo ſerui,cuius arbitrium, & iudicium nullum eſt.Fateor inefficax eſſe argumentum ob ea quæ dixi in ratione dubitandi. Et præcipuè quia ex ſerui iudicio irritato non debes inferre iudicium Religioſi annullari, cum ſit diuerſa ratio.Serui enim iudicium annullatur,non quia ſeruus domino ſubiectus eſt;ſed quia vilis eſt. Quapropter cenſerem Religioſi iudicium validum eſſe:dum à Prælato non irritatur;poſſe autem Prælatum illud irritare,& annullare nemini eſſe poteſt dubium ob dominium, & poteſtatem, quam in eius voluntatem habet.

3. Quod munus actoris tenendum eſt inualidè à Religioſo præſtari ſine licentia Prælati in omnibus illis cauſis,quibus diximus licentiam requiri. Sic teſtatur ex omnium ſententia Nauarr.*com.*2.*de Regul. num.*64.Sanch.*lib.6.ſum cap.*12.*à n.*1. Layman.*lib.*4 *tract.*5.*cap.*11.*in princ.* Ratio ea eſt ; quia Religioſus caret fundamento iudicij cum nihil habeat proprium, omniáque ſua iura, & actiones Religionis ſint;ac proinde independenter à Religione inualidè petit, vel ab eo petitur. Et in hac parte veriſſimum eſt ſeruo, & filiofamilias comparari, qui nec agere, nec conueniri in iudicio poſſunt *leg. lis nulla*, *leg.vix.ff.de iudiciis,leg.ſeruus,Cod.eodem tit.*

4. De officio Procuratoris,& aduocati communis eſt ſententia carere Religioſum poteſtate illud in iudicio exercendi abſque ſuperioris licentia. Quia non cenſetur legitima perſona,vt ibi nomine proprio,vel alieno aſſiſtat ; ſicuti ſeruus,cui in hac parte comparandus videtur.Præterea ; quia dicta Clement.*Religioſus* ; loquens de Procuratoris officio Religioſus interdicto vtitur verbo *non poteſt*, quod inducit neceſſitatem, & actum contra geſtum reddit omnino nullum, vt tradit Gloſſa *regul.non poteſt.de Reg.iuris in* 6.Tiraquel. *poſt. leg. connubial.gloſſ.*4.*n.*1.Couarr.*cap.tua de teſtam n.*1.Gutierr.*leg.nemo.poteſt.n.*147 *ff.de legat.*2.Sanch.*lib.6.de matr. diſp.*38 *n.*20. *in* ; *argum.*atque ita tenent in propris terminis Abbas *cap. in noſtra,n* 9. *de procuratorib.*Decius *cap.*2.*à n.*78. *de iudic.in* 2. *edit.*Cardin.*dicta Clement.Religioſus,num.* 7. *oppoſit.*11. & *ibi* Immola.*n.*13.Bonifa.*n.*16.*&* 27.Layman.*lib.*4 *ſum. tract.* 5. *c.* 11.*n.*2.Hanc tamen ſententiam limitat Sanch.*lib.* 6. *ſum.cap.* 13. *n.* 41. ne procedat in procuratione ex licentia ſuperioris ſuſcepta,tametſi abſque vtilitate monaſterij.Secundò ne procedat in officio aduocati,quod exiſtimat validum eſſe etiam abſque ſuperioris licentia. Quia *Clement. Religioſus*, cui hæc irritatio præcipuè nititur loquens de procuratione ſolius licentiæ mentionem fecit.De aduocatione verò nihil definiuit.

5. Cæterùm veriùs cenſeo;officium Aduocati & Procuratoris à Religioſo ſuſceptum ſine ſuperioris licentia validum eſſe,dum à ſuperiore non irritatur, vel à parte contraria excipitur ; quia Religioſus iure naturali etiam ſuppoſita eius profeſſione non eſt inhabilis ad hæc officia,cum non agat nomine proprio, ſed alieno,nec iura propria, ſed aliena patrocinetur.Ex iure autem poſitiuo non apparet textus, ex quo hæc inhabilitas colligatur, vt expendimus in ratione dubitandi. Neque eſt verum verbum *non poteſt* ſemper inducere incapacitatem in actu, ſed ſolum quando ipſum actum afficit ; vt ſi lex diceret : non poteſt talis actus eſſe. Secus verò quando perſonam operantem aliàs habilem afficit, vt in præſentia Quod optimè confirmatur aduerſus Sanch. ex ſubſtitutione procuratoris abſque licentia facta,quem ipſe *dicto ca.* 13.*n.*15. concedit valere;tùm ad extraiudicialia, tùm cum ſit à Religioſo tanquam à ſimplice nuncio;eſto admittat omnem hanc ſubſtitutionem dictæ Clem. *Religioſus* prohiberi ſub verbo *non poteſt*.Adde, *in cap.* 2. *de teſtam in* 6.ſub verbo *non poteſt* prohibetur Religioſus eſſe teſtamentorum executores, & tamen ipſe Sanch. *c.* 11. *n.*44. plures referens firmat validam eſſe executionem abſque ſuperiois licentia factam. Ergo ex verbo *non poteſt* non deſumitur efficax argumentum aſtruendi hanc irritationem. Dixi niſi à parte contraria excipiatur,nam ea exceptio legitima eſt, quamque iudex tenetur admittere, vtpote legi conformis ; ac proinde ea facta cenſendus eſt Religioſus à iudiciali procuratione, & aduocatione iure ipſo repulſus, conſentit.Sanch.*lib.6. ſum.c.*13. *n.*42. *cum.* Bellamera *cap.ex parte n.*2.*de Poſtulando.*

6. De officio tabellionatus exercito à Religioſo docet Couarr. *pract.q.c.*19. *n.*9. *verſ. monachus* cum Decio *c.*2. *num* 8. *aliàs* 78. *de iudiciis*, inualidum eſſe inſtrumentum ſine licentia Abbatis confectum;quia eſt aduerſus legem relatam *in c. ſicut,Ne clerici, vel Monachi* prohibentem illius vſum.Cæterùm verius eſt, ea inſtrumenta confecta valida eſſe:quia nullus eſt textus irritans eorum valorem, nam textus, *in c. ſicut aqui* de clericis, ac monachis loquitur,nullumque ibi eſt verbum irritationem ſignificans. Et in clericis, qui ante clericatum tabelliones erant, plurimi doctores, quos refert,& ſequitur Couarr. *d.c.*19.*n.*8. verſ. *quod ſi ſacerdos* Defendunt valida eſſe illorum inſtrumenta in clericatu confecta. Neque ex eo quod actus fiat contra legem inferendum eſt eſſe nullum,quia inſuper requiritur, vt fiat contra formam, & ſolemnitatem à lege præſcriptam, vti docui *tr.*3. *de legib.diſp.*2. *punct.*8. atque ita ſuſtinent in præſenti Gregor.Lopez *leg.*18. *tit.* 11. *p.* 5. verbo *contra nueſtra.* Sanch. *lib.*6 *ſum.cap.* 13.*n.*48. Layman *lib.*4. *ſum,tract.*5. *c.*11. *n.*4. Excipi tamen debet, niſi ſuperior interdiceret Religioſo tabellionatus vſum, & de hoc interdicto publicè conſtaret ; quia hoc interdictum prohibitioni legis additum cenſetur eſſe actus irritatio, ne ſit fruſtaneum, & inutile:ſic loquens de clerico tradunt Abbas *eo cap. ſicut n.*11 Anch. *n.*7. Roſella verbo *tabellio. n.*7. Syluest. *ibi.q.*3. *dicto* 5. Couarr. alios referens, *pract. dicto c.*19. *n.*8. verſ. *quod ſi ſacerdos*, & in propriis terminis de Religioſo docent Sanch. & Layman *ſuprà.*

7. Denique quoad teſtimonium in iudicio ferendum, non non deſunt Doctores,qui ſentiant inualidum eſſe præſtitum à Religioſo ſine ſui ſuperioris licentia : Sic Angel. de Aretio inſtit. de iure perſonar. *in Rubr.n.* 7. *Angel. de Clauaſio ſum. verbo teſtis n.*4. *inclinat. Felin.c. cum nuncius,n.*3. *de teſtib.& atteſtationib.* Et probari poteſt;quia eo ipſo, quo Religioſus deponit abſque ſui ſuperioris facultate, deponit coram non iudice;quia comparatione illius iudex non eſt.Ergo illa depoſitio iudicialis valere non poteſt.Cæterum verius cenſeo validam eſſe depoſitionem ; tametſi coram iudice incompetente; quia incompetentia iudicis depoſitionem non reddit nullam, vt ſupponit Couarr.*lib.*2.*var.c.*13. *n.*7. *verſ.ex quo apud me*, ex alia parte nullus eſt textus hanc depoſitionem infirmans. Ergo valida erit tametſi illicitè facta : Sic Abbas *cap. cum nuncius n.*4. *de teſtib. & atteſtationib.* Farinac. *tr. de teſtib.q.*61.*n.*154. Layman.*lib.*4.*tract.* 5. *c.* 11. *n.*3. Sanch. *lib.*6. *c.*13.*n.*10. & alij apud ipſos.

PVNCTVM XIII.

Quæ actiones extraiudiciales ſint Religioſis ſpecialiter interdictæ.

VAriæ enumerantur à doctoribus : præcipuas,& frequentiores percurremus.

§. I.

De executione teſtamenti:ſeu vltimæ voluntatis.

SVMMARIVM.

1 *Suſceptio,executioque teſtamenti abſque licentia ſuperioris eſt Religioſo interdicta.*

2 *Poſita licentia prohibitio ceſſat.*

3 *Quilibet Prælatus etiam localis hanc licentiam concedere poteſt, niſi conſuetudine, vel Religionis conſtitutionibus aliter ſit præſcriptum, vt in Societate Ieſu.*

4 *Et licentia vti poſſunt ſuperiores ſecum.*

5 *Reuocari poteſt, antequam ſubditus ea vti incipiat, ſecus poſt.*

6 *Subditus petens licentiam à ſuperiore concedente retrocedere non poteſt.*

7 *Coram ordinario tenetur Religioſus teſtamentarius rationem reddere.*

8 *Acceptationem,& executionem teſtamenti ſine ſuperioris licentia plures cenſent inualidas eſſe.Verius eſt oppoſitum.*

9 *Limitatur,niſi ſuperior contradixerit,vel niſi in iudicio opponatur defectus licentiæ.*

10 Negant

10 *Negant plures officium commiſſarij ſine licentia Prælati poſſe exerceri? Verius videtur oppoſitum.*

11 *Idem eſt dicendum de electione executorum; eſto Sanch. contra teneat.*

12 *Idem de electione pauperum, cui Sanch. contradicit.*

13 *Conſilium in teſtamento exequendo optimè poteſt Religioſus præbere ſine licentia prælati, executores petere tenentur, eſto non ſequi, ſi teſtator præſcripſit fieri executionem de conſilio Religioſi.*

14 *Si teſtator præcipiat executoribus ſequi Religioſi conſilium; negat Sanch obligationem petendi. Contrarium verius eſt.*

15 *Religioſus teſtamentarius poteſt bona in pauperes diſtribuenda ſibi applicare.*

16 *Religioſis minoribus executio teſtamenti eſt omnino interdicta.*

17 *Neque ab hoc interdicto excuſatur, etiamſi diſtributio inter ipſos Religioſos, vel Sanctæ Claræ Moniales facienda ſit.*

18 *Poſſunt eſſe Commiſſarij ex voluntate teſtatoris, & pauperum electores.*

1. PRima actio extraiudicialis prohibita Religioſis abſque ſuorum ſuperiorum licentia enumerari poteſt ſuſceptio, & executio vltimæ voluntatis, ſicuti deciditur *cap. Religioſus 2. de teſtam. in 6.* ibi. Religioſus executor ab aliquo in ſua vltima voluntate deputatus, non poteſt (cum velle, vel nolle non habeat) huiuſmodi officium ſuſcipere, vel exequi, niſi à ſuperiore ſuo petita ſuper hoc licentia, & obtenta. Idem traditur. Clem. *vnica de teſtam.* Ex quibus verbis manifeſtè conſtat Religioſum abſque ſui ſuperioris licentia ſuſcipere non poſſe, neque poſt ſuſceptionem exequi officium executoris vltimæ voluntatis, ſiue vltima voluntas fuerit declarata teſtamento, ſiue codicillo, ſiue donatione cauſa mortis, vel alio ſimili, Gloſſa *dicta Clem. verſ. cuilibet, & ibi* Cardinal. *n.2.* Immol. *n.6.* Sanch. *lib.6. cap.11. n.1.*

2. Poſita verò ſui ſuperioris licentia conſtat ex ſupradictis textibus Religioſis permitti tam quoad inſtitutionem, & legata profana, quam pia; quia ſupradicti textus indiſtinctè de cuiuslibet vltimæ voluntatis ſuſceptione, & executione loquuntur. Præterquam quod ſatis pium eſt, quamcunque defuncti voluntatem licitam, & honeſtam exequi. Neque in huius officij executione, & ſuſceptione opus eſt, vt aliqua ſpecialis vtilitas monaſterio proueniat; quia dicti textus illam non expoſtulant, ſed ſolùm licentia Prælati contenti ſunt, vt optimè aliis relatis aduertit Sanch. *lib.6. ſum. c.11. n.8. & 9.*

3. Hanc licentiam quilibet Prælatus ſiue generalis, ſiue Prouincialis, ſiue localis ſuis ſubditis concedere poteſt; quia verè Prælatus eſt, & prædicti textus ſolius Prælati licentiæ abſque vlla reſtrictione meminerunt, & ita tradunt Cardinal. *in Clem. vnica n. 41. notabil. 5. ibi* Immol. *n. 9.* Bonif. *n. 52.* Syluest. verbo *teſtam. 2. q. 1. concl. 2.* Molin. *de iuſtit. tom.1. diſp.247. circa finem*, Sanch. aliis relatis *lib. 6. ſumm. cap.11. n.15.* Excipiendum tamen eſt, niſi conſuetudine, aut ſtatuto Religionis generali, vel Prouinciali hæc licentia reſeruata ſit, vti in ſocietate IESV Generali præpoſito reſeruatur. *6. part. Conſtit. cap.3. §.7.* Quia eo caſu Prouincialis, vel localis Prælatus, Prælatus non eſt.

4. Hinc infertur ſuperiorem potentem ſubditis ſupradictam licentiam concedere, ſibi etiam concedere poſſe: quia commune eſt apud Doctores ſuperiorem vti poſſe facultatibus, quas aliis communicare poteſt, ne deterioris conditionis ſuis ſubditis exiſtat, quando in Religione contrarium ſtatutum non eſt: ſic Syluest. *teſtam. 2. quæſt. 2. concl.1.* Molin. *tom.4. diſp.147. circa finem*, Man. Rodrig. *quæſt. regul. tom.3. quæſt.70. art.1.* Sanch. *lib.6. ſum. cap.11. n.5.*

5. Ea verò licentia conceſſa, ſi ſubditus eâ vti non cœpit, poterit ſuperior cauſa aliqua honeſta ductus reuocare. Secus ſi ſubditus cœpit ea vti, quia per executionem cœptam hæres, & legatarij ius obtinuerunt, vt ad finem executio perducatur; ac proinde ſuperior, qui eo caſu licentiam datam ſubdito reuocaret, iniurius, & iniuſtus hæredi, & legatariis eſſet, ab illiſque compelli poſſet in priori conceſſione perſeuerare; ſic aliis relatis docet Sanch. *lib.6. ſumm. cap.11. n.12.*

6. Adde, eo ſolum quod ſubditus ad acceptandum teſtamentarij officium licentiam petit, & ſuperior concedit, retrocedere non debet, ſed compelli poterit ad acceptandum, & exequendum. *Arg. cap. quidam de renunc.* vbi potens licentiam ad renunciandum, cogitur conceſſa licentia renunciare; quia illa petito accedente ſuperioris conſenſu eſt tacita officij acceptatio: Sic Cardin. *dict. Clem. vnica de teſtam. n.11. q.4. & ibi* Immola *n.9.* Bonif. *n.37. & ſeqq.* Sanch. *lib.6. cap.11. n.13.*

Suſceptum à Religioſo officium executoris nequit monaſterium loco Religioſi exequi; quia hoc ius perſonale eſt; quippe eligitur à teſtatore induſtria perſonæ: ac proinde non tranſit in monaſterium: Sic ſuſtinent Bart. *1. leg. in ſuis quæſt. 9. ſeſt.12. ad finem*, Immola *Clem. vnica n.24. de teſtam.* Sanch. *lib.6. ſum. cap.11. num.21.*

7. Tenetur tamen Religioſus etiamſi exemptus ſit coram ordinario rationem ſuæ executionis reddere, ipſéque ordinarius obligatus eſt eam exigere, quia ita cauetur in *dict. Clem. vnica de teſtam.* Et licet Man. Rodrig. *tom.1 quæſt. regul. q.70. art. vlt. cum Richard.* affirmet hoc eſſe intelligendum de Religioſis ſolam communem exemptionem habentibus, qui ratione contractus, vel delicti coram ordinario conueniri poſſunt, iuxta *cap.1. de Priuileg. in 6.* non autem de Religioſis ita plenè exemptis, vt ob illas cauſas coram ordinario non conueniantur, quales ſunt modò omnes mendicantes, & eorum priuilegiis gaudentes, tenendum nihilominus eſt, omnes Religioſos cuiuſcunque exemptionis ſint in hac parte ordinariis ſubiici, niſi expreſſum priuilegium habeant, quo *dicta Clem.* derogetur, quia *Clement.* abſolutè loquitur, & abſque vlla diſtinctione; & ita ſuſtinent abſque prædicta diſtinctione; Molin. *tom.1. de iuſt. diſp.247. circa finem*, Sanch. *lib.6. ſum. cap.11. num.22.* Barboſ. plures referens *alleg. 82. num.34. & alleg.185. num.50.*

8. Reſtant tamen aliquot difficultates enodandæ. Prima an Religioſus acceptans deputationem ſui à teſtatore factam, illamque exequens abſque ſuperioris licentia valeat acceptatio, & executio? Negant plures valere, quia Textus *in cap. Religioſus de teſtam. in 6.* vtitur verbo *non poteſt.* quod videtur potentiam tollere, & actum contra geſtum reddere nullum. Deinde illa acceptatio eſt contra legis prohibitionem, quæ regulariter reddit actum nullum, iuxta *leg. non dubium Cod. de legib.* Denique eſt acceptatio, & executio ſine voluntate, cum ſit abſque voluntate Prælati. Nam cum Religioſus non habeat velle, vel nolle, dici non poteſt voluntatem habere, ergo eſt nulla, ſic ſuſtinet Couar. *cap. tua nos de teſtam. n. 2. fine*, manuel. *quæſt. regul. tom.1 quæſt.65. art.3. diſp.147. circa finem*, & alij relati & Sanch. *lib.6. ſum n.11. num.43.* Sed quamuis hæc ſententia ſit valdè probabilis (vt inquit Sanch.) probabiliorem exiſtimo contrariam ſcilicet acceptationem deputationis, ipſiúſque executionem abſque ſuperioris licentia præſtitam validam eſſe; eo quod in *dicto cap.2. de teſtam. in 6.* ſolum hæc ſuſceptio, & executio prohibeatur, neque vlterius lex præcedat ad irritandum actum prohibitum; ideo enim diximus officium Procuratoris ſine ſuperioris licentia validè ſuſcipi, quia Textus *in cap. monachi 16. quæſt.1. & Clem. Religioſus de procuratorib.* ſola prohibitione contenti ſunt abſque addita irritatione. Cum ergo Textus *in cap Religioſus* prohibitionem ſtatuerit, quin irritationem addiderit, affirmandum eſt, actus geſtos validos eſſe, tametſi illicitè præſtentur. Exemplóque militis confirmari poteſt, cui prohibitum eſt eſſe procuratorem; ſi tamen a iudicio non repellitur, valent geſta per eum, *leg. filius familias §. veterani ff. de procuratorib.* Atque ita docent poſt alios antiquiores Greg. Lopez *leg.2.* verbo Frayles *tit.10 part 6* Menoch. *de præſumpt. lib.2. præſumpt.46. n 14.* Azor. *tom.1 lib.12 inſtit. moral. cap.11 quæſt.1.* Matien. *lib.5. recop. tit.4 leg.14 gloſſ.1. n 4.* Sanch. pluribus relatis *lib.6. ſum cap.11. num.44.* Neque obſtant contraria. Ad primum nego verbum *non poteſt* inducere nullitatem, quando prohibitio eo verbo ſignificata non tàm factum ipſum, quam perſonam reſpicit, item quando ſpectat honeſtatem perſonæ, & ſui ſtatus perfectionem, & non eius indignitatem, vt in præſenti contingit, prohibentur enim Religioſis eſſe teſtamentarios; non quia indigni ſunt eo munere, ſed potius quia illud munus eos non decet. Deinde quando actus prohibitus non cedit in commodum perſonarum, quibus fit prohibitio, ſed aliorum, vt hic euenit. Non cedit executio in commodum Religioſorum, ſed in commodum hæredis & legatariorum, quibus non delinquentibus non oportebit actum executionis annullari. Ad ſecundum ſimiliter negandum eſt actum contra legem prohibentem eſſe nullum, niſi deficiat in forma, vel ſolemnitate per legem præſcripta. Ad tertium nego acceptationem, & executionem fieri ſine voluntate, nam Religioſus eſto non habeat velle, nolle à ſuperiore independens; habet tamen velle, & nolle naturale proprium, & liberum, quod ſufficit, vt valorem actui præſtet.

9. Duplex limitatio huic doctrinæ apponitur. Prima ne procedat interueniente ſuperioris contradictione. Nam eo ipſo actus contrà geſtus erit nullus, ſic tenet Federic *conſ.193. ad finem*, Ludou. Roman. *ſingul.242. aliàs 245.* Marienzo, *dicta leg.14. Gloſſ.1. n.4.* Sed Sanch. *d cap.11. n 45.* eos referens dicit eſſe intelligendum, ſi vltra prohibitionem decretum irritans ſuperior addiderit; quia ſimplex prohibitio hominis non ſat eſt ad irritandum actum, quandoquidem prohibitio iuris id non præſtat; ſicuti et ſuperior vota Religioſorum annullet, non ſat eſt ſimpliciter prohibere ne emittantur, ſed inſuper decretum irritans addere debet. Sed credo in præſenti non eſſe neceſſarium hoc expreſſum decretum, ſed in ſimplici prohibitione præſumendum eſt contineri. Nam cum iure ipſo teſtamentarij officium Religioſis interdictum ſit, quando ſuperior ſupradictæ prohibitione ſuam prohibitionem annectit, ne fruſtanea ſit, ſed potius aliquid operetur, annullationem eſt præſumendus inducere. Secus contingit in

Digitized by Google

in votis, quorum emiſſio Religioſis interdicta non eſt. Secunda limitatio eſt, niſi in iudicio opponatur Religioſo defectus legitimæ poteſtatis ad exequendum. Nam eo ipſo ſuperior tenetur eum ab executione remouere. Quod ſi non remoueat, ius ipſum conſuetudine introductum eam negligentiam ſupplet, & ab executione remouet: Sic Ludouic. Roman. *conſil.*409.*n.*6. Menoc. *lib.*2.*præſumpt.*46.*n.*14. Sanch. aliis relatis *lib.*6.*ſum.cap.*11.*n.*46.

10. Secunda difficultas eſt; an Religioſus indigeat ſpeciali ſuperioris licentia, vt ex voluntate teſtatoris ſit Commiſſarius ad condendum teſtamentum, ad eligendos executores, nominandas perſonas, quibus legata diſtribuenda ſunt, præbendumque conſilium ipſis executoribus, vt iuxta illud teſtamentum exequantur? Quod officium Commiſſarij Sanch *lib.* 6.*ſumm.c.*11.*n.*48. & Spino ſpeculo teſtament. Gloſſ. 28 *principali n.*32. & Matien. *lib.*5.*recopil. tit.*4.*leg.*6.*Gloſſ.*8.*fine*, verius exiſtimant Prælati licentiam neceſſariã eſſe; æquiparant enim officium Commiſſarij, & executoris. Nam ideo executio teſtamenti Religioſis interdicitur, ne litigiis inuoluantur, neve curis ſæcularibus implicentur, quæ ratio æquè videtur procedere in officio Commiſſarij. Cæterum probabilius credo Religioſum non indigere ſpeciali licentia, vt ex voluntate teſtatoris Commiſſarius exiſtat ad condendum teſtamentum, eo caſu quo permittitur per commiſſarium condi; quia huius officij nulla in iure inuenitur expreſſa prohibitio. Tacita autẽ colligi non poteſt ex prohibitione officij executoris. Quia leges prohibitiuæ vtpotè odioſè extendendæ non ſunt ad caſum diuerſum necdum ſimilem. At condere teſtamentum longè diuerſum eſt à teſtamenti conditi executione; quia illud eſt exprimere voluntatem teſtatoris, hoc voluntatem expreſſam ipſius teſtatoris exequi. Præterea ratio ob quam executio prohibetur, non procedit in Commiſſario ad condendum teſtamentum; ea enim fuit, ne Religioſus pecunias contractaret, ne litigia haberet in bonorum diſtributione, ne obligaretur iudicio ſtare ad reddendam executionis rationem. Quæ omnia in teſtamento condendo nullo modo procedunt, vt intuenti conſtare poteſt. Cum ergo nec expreſsè, nec tacitè eſſe Commiſſarium ad condendum teſtamentum inueniatur prohibitum, nulla opus erit ſuperioris licentia.

11. De electione executorum à teſtatore Religioſo commiſſa affirmat Sanch. *lib.*6.*ſum.c.*11.*n.*41. opus eſſe ſuperioris licentia; quia Religioſus non habet velle, aut nolle. Sed omnino contrarium ſcilicet nulla eſſe opus licentia verius exiſtimo, quia hæc licentia ideo expoſtulanda neceſſario eſſet; quia electio executorum ſit Religioſo interdicta; at nullo textu id conſtare poteſt. Ergo expoſtulanda non eſt. Quod ſi dicas ex eo quòd Religioſo interdicta eſt teſtamenti executio, interdictam eſſe executoris electionem, quia eſt pars teſtamenti exequendi: Facilè reſpondetur, eſſe partem complentem, & conſtituentem teſtamenti diſpoſitionem; non autem eſſe partem executionis teſtamenti diſpoſiti. At Textus *in cap. Religioſus de teſtament. in* 6. ſolùm interdicit Religioſus teſtamenti diſpoſiti executionem; non verò illius conſtitutionem, & quæ ad executionem prærequiruntur. Adde ſi hæc electio executorum pars eſſet executionis teſtamenti, Religioſis Franciſcanis omnino eſſet interdicta contra id quod ipſemet Sanch. *n.*32. firmat. Ergo non eſſet dicendum electionem executorum ſub executione contineri. Neque obſtat ratio contraria, quod Religioſus non habeat velle, vel nolle ſcilicet à ſuperiore independens, quominus poſſit executorem eligere; quia ad hanc electionem ſufficit habere velle, vel nolle à ſuperiore dependens. Qualiter autem hæc electio executorum facienda ſit, an inquam debeat neceſſario fieri vnius ex certis, qui poſſent exequi teſtamentum Commiſſario non eligente, generalis eſt quæſtio tam Religioſis, quam ſæcularibus. Vide optimè eam diſputantem Tello Fernand. *leg.* 31. Tauri *à n.*4. *& pluribus ſeqq.*

12. Quoad pauperum nominationem *idem* Sanch. *lib.* 6 *ſum.c.*11. *n.* 34. exiſtimat fieri non poſſe abſque ſuperioris licentia. Quia pertinet ad exequendam teſtatoris voluntatem. Teſtator enim relinquens aliqua bona inter pauperes, quos Religioſus elegerit diſtribuenda, impleri non poteſt Religioſo non eligente: ergo eius electio neceſſaria eſt ad voluntatis defuncti executionem. Cæterùm verius cenſeo, nulla eſſe opus licentia ad hanc electionem faciendam, quia vt ſæpè dictum eſt, nulla huius electionis adeſt prohibitio expreſſa. Sub interdicto autẽ exequendi teſtamẽtum non continetur; quia teſtator non diſponit electionem faciendam, ſed diſponit pecuniæ diſtributionem electione facta. Ergo electio cum non ſit ex diſpoſitione teſtatoris præcepta, nulla ratione dici poteſt teſtamenti executio. Ergo nec tacitè, neque expreſsè eſt prohibita. Ergo nulla eſt opus licentia; atque ita ſuſtinet Lambertin. *de iure patronat. lib.* 2. *p.*1. *q.* 2. *art.* 11. *n. vlt.* Neque obſtat ratio contraria. Concedo exequi non poſſe voluntatem defuncti, non facta electione, eſſéque neceſſariam ad voluntatis defuncti executionem: nego tamen illius voluntatis executionem eſſe; quia defuncti voluntas non fuit de electione, ſed de diſtributione facienda in perſonas electas; ac proinde electio prærequiſita eſt ad executionem, ſed nullo modo pars illius.

13. Difficilior quæſtio eſt de conſilio, & conſenſu, an præſtari à Religioſo poſſit nulla ſuperioris petita licentia? Et quidem cum teſtator non aſtrinxit executorem ad ſequendum Religioſi conſilium, ſed ſolùm ad illud petendum: credo nullo modo Religioſum indigere ea licentia; quia nullibi Religioſis dare conſilium in executione teſtamentorum interdicitur, ſed potius vt quid conueniens Religioni approbatur etiam in fratribus minoribus Clement. *exiui, de verbor. ſignificat.* §. *proinde*, & ita tradit Azor. *tom.*1. *inſtitut. moral. lib.*12.*cap.*11.*q.* 1. Sanch. *lib.*6.*ſum.cap.*11.*n.*29. Executor autem teſtamenti, cui eſt mandatum à teſtatore prædictum conſilium expoſtulare, tametſi non teneatur illud ſequi, ita obligatur petere, vt eius petitionis omiſſio nullam reddat teſtamenti executionem; quia eſt defectus in forma ſubſtãtiali; qua poſita poterat executio aliter fieri, quam facta eſt; Sic Gloſſa *vlt. in cap. non eſt de conſuetud. lib.*6. Panormit. *in cap. ad Apoſtolicam de Regularib.* Bart. *leg.*1.§.*ſi plures n.*12.*ff. de exercitor. act.* Felin. *cap. penult. num.*1.*de conſtitut.* Matien. *lib.*5.*recop. tit.*4.*leg.*14. Gloſſ. 1.*n.*62. & alij ab ipſo relati.

14. Verùm ſi teſtator præciperet ſui teſtamenti executoribus conſilium Religioſi ſequi, affirmat plures referens Sanch. *lib.*6.*ſum.c.*11.*num.*38. loquens de religioſis minoribus executorem deobligari ab eo conſilio petendo; quia ſupradicti Religioſi incapaces ſunt illius conſilij præſtandi; quia eo præſtito exequuntur teſtamentum non per ſe, ſed per alium, qui eorum conſilium ſequi tenetur. Idemque diceret Sanch. de aliorum Ordinum Religioſis, non poſſe inquam præſtare hoc concilium abſque ſuperioris licentia, neque executores illud petere obligari, dum ea licentia non ponitur.

Cæterùm verius exiſtimo, quemlibet Religioſum etiam Franciſcanum ſupradictum conſilium dare poſſe nulla ſuperioris petita licentia, ipſoſque executores obligatos eſſe illud petere, & ſequi; ſic docuit Bad. Rub *Cod. de exercit. n.* 6. quem refert & ſequitur Matien. *lib.*5.*recopilat. tit.*4.*leg.*14. Gloſſ. 1.*n.* 62. *fine*. Ratio ea eſt; quia ex parte Religioſi idem omnino eſt conſilium, quando executores obligati ſunt illud ſequi, ac quando non, totáque diuerſitas ex parte executorum ſe tenet, non ex parte conſulentis. Ergo ſi in vno caſu poſſunt Religioſi nulla ſuperioris petita licentia conſilium dare, in altero etiam poterunt. Item executores teſtamenti non obligantur ſequi prædictum conſilium ex imperio conſulentis, ſed ex voluntate teſtatoris; ergo falſum eſt, conſulentem exequi teſtamentum medio executore deſignato. Ad hoc enim neceſſarium erat, vt conſulens ſuo conſilio neceſſitaret, executores ad teſtamenti executionem. Præterea ipſemet Sanch. concedit non eſſe Franciſcanis interdictum in vna, vel altera cauſa teſtamenti conſilium ex obligatione ſequendum præbere. Ergo neque etiam eſt interdictum in omnibus cauſis in teſtamento contentis; ideò enim illud conſilium in vna, vel altera cauſa permitti poteſt; quia conſulentem executorem teſtamenti etiam partialiter non conſtituit. Nam ſi verum executorem partis teſtamenti conſtitueret, ſine dubio permitti non poſſet; ſicuti non permittitur in vna, vel alia cauſa procuratorem iudicio exiſtere; quia prohibitio generalis eſt, & quemlibet executorem, & procuratorem comprehendit. Sed eiuſdem rationis eſt conſilium dandum in omnibus cauſis teſtamenti, ſoláque differentia eſt penes magis, & minus, ergo æquè vtrumque conſilium Religioſo licet.

15. Tertia difficultas eſt, an Religioſus teſtamentarius ex licentia Prælati poſſit bona, & pecunias in pauperes ex voluntate teſtatoris diſtribuenda ſibimet tanquam pauperi applicare? Et quæſtio procedit caſu quo vera eſſet ſententia negans hanc poteſtatem cuilibet alteri executori; quæ ſententia non leuem difficultatem continet: ſed ea gratis ſuppoſita, videtur idem de Religioſo executore dicendum: ideo enim ea ſententia negat executori poteſtatem ſibi ea bona applicandi, tametſi pauper ſit; quia ex voluntate teſtatoris præſumitur excluſus; ſiquidem mandat executori bona ſua diſtribuere, non tamen ea retinere; ſi enim vellet ſub pauperibus, inter quos diſtributio facienda eſt executorem contineri, non ea forma diſponeret, ſed hac: Executor ea bona, quæ ſibi non retinuerit in pauperes diſtribuat. Cum ergo in contrarium diſpoſuerit, ſcilicet vt omnia in pauperes diſtribuantur; effici videtur, executorem pauperem non poſſe ſibi aliqua ex his retinere. At idem videtur dicendum in Religioſo executore; ergo nequit Religioſus executor ea ſibi applicare; & ita ſuſtinet Syluest. *verbo teſtamentum* 2. *q.*2. *dicto* 5. Man. Rodrig. *qq. regular. tom.* 3. *q.*70. *art.* 4. Cæterùm tenendum eſt eam applicari poſſe; quia non applicat ſibi, ſed Religioni, tametſi Religio illorum vſum ei concedat. Sic Sanch. *lib.*6.*ſum. c.*11.*n.*61.

16. Quarta difficultas eſt de Religioſis Minoribus, qualiter ſupradicta munia executoris, commiſſarij, conſiliarij, &c. interdicantur? Nulla eſt dubitatio munus executoris etiam

in

in qualibet minima cauſa eſſe his fratribus interdictum. Itavt nullius ſuæ Religionis ſuperior poſſit eis licentiam concedere: colligitur manifeſtè ex Clem. *exiui de verb ſignif. § proinde.* & tradunt omnes. Quod verum habet dum ij fratres regulari obſeruantiæ ſubiiciuntur, ſecus ſi ab ea eximuntur ob Epiſcopatum, vel beneficium aſſumptum; quia eo caſu cum contrectare pecuniam poſſint, & litibus ſubortis reſpondere in iudicio, nulla eſt cauſa, ob quam ab hoc munere ſuſcipiendo repellantur, ſic Sanch. *lib. 6. ſum. c. 11. n. 26.* cum Cardin. *Clem. vnic. n. 5. notab. 7. de teſtam & ibi* Bonifac. *n. 64.*

17. Et quamuis Man. Rodrig. *tom. 3. qq. reg. q. 70. art. 2. ad finem,* & clarius *art. 3. in fine,* & alij relati à Sanch. *n. 27.* cenſeant Minores executores eſſe poſſe teſtamenti ex Prælati licentia, ſi diſtributio inter fratres Minores vel moniales Sanctæ Claræ facienda ſit, eo quod in hac executione non videantur rationes relatæ *in dicta Clem.* procedere. At contrarium tenendum omnino eſt cum Sanch. *ibi.* Tùm quia *Clem.* generaliter loquitur abſque vlla reſtrictione. Tùm quia rationes relatæ *in dict. Clem.* in hoc caſu procedunt, ſiquidem hac occaſione cõtrectatione, adminiſtrationéque pecuniæ inuoluuntur, tum relicta à defuncto fratribus applicando, tum recipiendo quæ ex bonis venditis prouenit. Et præterea rationibus reddendis ſubiiciuntur, exponunturque ſæpè in iudicio ſe ſiſtere ad lites ſubortas decidendas. Non igitur his fratribus executio teſtamenti etiam in fauorem ſuorum conuentuum facti permittitur. Quod ſi fratres contra dictam prohibitionem munus executoris ſuſcipiant, & exequantur, valida eſt eorum ſuſceptio, & executio, dum in iudicio non excipiuntur, ſicuti de aliis Religioſis hæc officia, ſuſcipiẽtibus abſque Prælati licentia diximus. Quia *dicta Clem.* ſolùm prohibitionem continet, neque vlterius procedit ad actum irritandum: Sic relato Federico, & Ludou. Rom. docent Greg. Lopez *leg. 2.* verbo Frayles *tit. 10. p. 6.* Matien. *lib. 5. recopil. tit. 4. leg. 14.* Gloſſ. 1. *n. 4.* Menoch. *de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 46. n. 14.* Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 11. n. 44.* & alij apud ipſos.

18. Verùm etſi hoc ita ſit, permitti debet his fratribus, ſicut & aliis Religioſis eſſe Commiſſarios ex voluntate teſtatoris ad condendum teſtamentum; quia pro hac commiſſione nulla eſt eis ſpecialis prohibitio. Neque rationes, quibus nititur *Clem.* prohibens teſtamenti executionem in hac commiſſione procedunt. Siquidem in ea non contrectatur pecunia, non venduntur bona, non exiguntur rationes, non litigia paſſim suboriuntur, ſicuti ex teſtamentorum executione proueniunt. Ob quas rationes idem exiſtimo dicendum de nominatione executorum his fratribus cõmiſſæ, poſſe inquam eam exequi, ſicuti alij Religioſi: Quia nec inuenio pro hac nominatione ſpecialem prohibitionem, neque rationes contrectationis pecuniæ, & litigij in ea locum habent. Neque obſtat poſſe hos fratres nominare amicum, qui ipſis legata pia in pauperes diſtribuenda applicet; quia id eſt per accidens: atque ita ſuſtinent Couarr. *cap. tua nos de teſtam. n. 1. fine,* Matien. *lib. 5. recop. tit. 4 leg. 14* Gloſſ. 1. *n. 3.* Man. Rodr. *tom. 3. qq. regul. q. 70. art. 2.* Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 11. n. 41.* De electione pauperum, quibus legata pia diſtribuenda ſunt, quamuis plures Doctores, quos refert Sanch. *dict. cap. 11. n. 31.* ſentiant his fratribus interdici; quia teſtator committens fratribus hanc electionem, cui executores adhærere debent, videtur eos ſuæ diſpoſitionis executores facere non immediatè, ſed mediis executoribus. At probabilius eſt nullam huius electionis prohibitionem habere; quia hæc electio non eſt diſpoſitionis teſtatoris executio, ſed conditio, vt diſpoſitio teſtatoris locum habeat, neque eligens pauperes, cogit executores illis bona diſtribuere, quod neceſſarium erat, vt ſaltem immediatè diſpoſitionẽ teſtatoris exequeretur, ſed executores ex voluntate teſtatoris coguntur poſita electione tanquam conditione: Sic Couarr. *cap. tua nos de teſtam. n. 1. fine.* Greg. Lopez *leg. 2.* verbo Frayles *tit. 10. part. 6.* Matien. *lib. 5. recop. leg. 14.* Gloſſ. 1. *n. tit. 4.* Man. Rodr. *tom. 3. qq. reg. q. 70. art. 2.* Sanch. plures alios referens *lib. 6. ſum. c. 11. n. 32.* Quoad conſilium vero ſiue ex obligatione ab executoribus teſtamenti ſequendum ſit ſiue non, credo fratribus Minoribus permitti, ſicut & aliis Religioſis; quia cõſiliarius non eſt obligatus rationes diſtributionis reddere, nec litibus ſubortis ex diſtributione reſpondere, quia non eſt executor, & tradit Matien. *d. leg. 14.* Gloſſ. 1. *num. 62.*

§. II.

De officio Medici, & Chirurgi.

SVMMARIVM.

1 *Officium Medici, & Chirurgi cum inciſione vel aduſtione eſt Religioſis prohibitum.*

2 *Proponitur citrà inciſionem, vel aduſtionem hoc officium Religioſis licere.*

3 *Contrarium tenendum eſt.*

4 *Religioſus ſupradictum officium exercens citrà mortis periculum cauſa pietatis non peccat.*

5 *Quid poſſit ex Societatis Ieſu priuilegiis præſtare medicus Religioſus.*

1. NOn eſt dubium, officium Chirurgi cum inciſione, vel aduſtione eſſe Religioſis prohibitum, vt colligitur ex *cap. de Homicidio*, vbi deciditur eſſe irregularem monachum Chirurgia cum inciſione vtentẽ ſecuta morte, quamuis ſummam diligentiam appoſuerit in ea euitanda; quia exercebat artem prohibitam. Neque ab ea culpa excuſatur, tametſi ex cauſa pietatis exerceat, vt benè notauit Abbas *dict. cap. tua n. 5.* Antonin. *n. 4.* Socin. *n. 5.* Eandem prohibitionem habent clerici in ſacris conſtituti, vt conſtat ex *cap. ſententiam ſanguinis ne Clerici, vel Monachi,* imò & conſtituti in Minoribus ſi beneficium ſufficiens ad victum habeant; quia eſto his non ſit aliquis expreſſus textus prædictum officium prohibens; at apud Doctores receptum eſt, interdicta clericis in ſacris, cenſeri his beneficiatis interdicta, ſicuti docuit Nauar. *ſumm. cap. 25. n. 110. & com. 4 de regul. n. 28.* Sanch. *lib. 6 ſumm. cap. 14. n. 14.* Emanuel Sà verbo *clericus num. 2.*

2. Difficultas igitur eſt, an liceat Religioſis (& idem eſt de clericis in ſacris, vel in Minoribus ſufficiens beneficium habentibus) officium Medici, & Chirurgi citrà inciſionem, vel aduſtionem exercere? Videtur licere; quia citrà inciſionem, vel aduſtionem nullus eſt textus, quo huius officij exercitium prohibeatur, imò potius permiſſum cenſetur *in cap. ad aures de ætate. & qualit.* vbi excuſatur ab irregularitate Canonicus illud exercens, tametſi infirmus mortuus fuerit, qui certè non excuſaretur, ſi opus prohibitum exerceret, quia eſſet excuſatio contra deciſionem Textus *in cap. tua nos de Homicidio.* Neque ex eo quod *in cap. non magnoperè, & in cap. fin. Ne Clerici, vel Monach.* arceantur ſupradicti ab ſtudio Medicinæ, quæ ibi vocatur Phyſica, inferendum eſt illius exercitium prohiberi. Tùm quia exercitium diuerſum eſt ab ſtudio. Tùm quia non propter exercitium prohibetur ſtudium, aliàs prohibitum eſſet legum exercitium, quarum ſtudium eodem modo ibi, ac ſtudium medicinæ prohibetur, ſed illarum ſcientiarum ſtudia clericis, & Religioſis interdicuntur, vt ſtudium Theologiæ, & ſacrorum Canonum promoueatur. Nulla igitur eſt clericis, & Religioſis de exercitio Medicinæ, & Chirurgiæ citrà inciſionem, & aduſtionem prohibitio. Et ita videtur tenere Emanuel Sà verbo *clericus n. 20.*

3. Cæterum tenenda eſt communis ſententia, huius officij exercitium eſſe clericis, & Religioſis interdictum ex *cap. Clerici 2. de vita & honeſt. Clericor. & ex cap. 1. & ſeqq. Ne Clerici, vel Monachi*; quibus textibus generaliter clericis, & monachis interdicuntur ſæcularia officia. At hoc officium Medici, & Chirurgi etiam citrà inciſionem, & aduſtionem nimis ſæculare eſt, & ſtatum Religioſum dedecẽs. Ergo ex hac parte prohibitum cenſetur, atque ita docent Sylueſt. verbo *medicus quæſt. 2.* Roſella *ibi in fine,* Angel. *n. 11.* Armilla. *n. 4.* Nauar. *c. 15. n. 110.* Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 14. n. 18.* Hinc ſoluitur ratio dubitandi. Concedo nullum eſſe textum, quo exercitium Medicinæ, vel Chirurgiæ citra inciſionem, vel aduſtionem prohibeatur ſpecialiter, & expreſſè nego tamen non eſſe textum, quo ſub generalibus verbis prohibitum non ſit. Ad textum in *cap. ad aures* dic verum eſſe hoc officium non eſſe clericis, & Religioſis prohibitum ob periculum mortis, ſicuti eſt prohibitum, cum exercetur per inciſionem, vel aduſtionem, ſed ob indecentiam; eáque de cauſa non inducit irregularitatem morte ſequuta, ſi debita diligentia appoſita eſt, illam verò inducit, cum per inciſionem, vel aduſtionem exercetur.

4. Ex his deducitur Religioſum, & ſacerdotem à peccato liberari, ſi hoc officium citrà mortis periculum exerceant cauſa pietatis, ac proinde gratis circa perſonas miſerabiles, vel cognatas; quia ſic exercitum non eſt officium ſæculare ſtatum Eccleſiaſticum, & Religioſum dedecens, ſed potius illi conforme: ſic Nauarr. Angel. Sylueſt. Roſell. Armilla *locis citatis,* & Sanch. *n. 19.* Sà verbo *clericus n. 20.*

5. Obſeruandum tamen eſt cum eodem Sanch. *n. 20.* in Societate IESV eſſe priuilegium à Gregor. XIII. conceſſum, quodque refertur *in compend. priuil. verbo medicus,* Religioſis Societatis IESV medicinæ arte peritis conceditur poſſe domeſticos, & externos mederi ex licentia ſuperioris etiam localis, quando commodè ſæcularis medicus haberi non poteſt, & dummodo per ſeipſos aduſtionem, vel combuſtionem non præſtent.

§. III.

De negociatione Religioſis interdicta.

SVMMARIVM.

1 *Negociatio propria Religioſis eſt interdicta.*

2 *Qualis ſit hæc negociatio.*

3. *Inferuntur plura, quæ à negotiatione excuſantur.*
4. *Quæ conductio ſit Religioſo prohibita.*
5. *Examinatur, an emere merces in India in Hiſpania vendendas, eo quod priuilegium ſit à Rege conceſſum, ſit negotiatio? Proponitur dubitandi ratio, & reſoluitur eſſe negotiationem.*
6. *Ex vnico actu grauis negotiationis peccatum mortale inducitur; tametſi plures contrarium ſentiant.*
7. *Non ſolùm per propriam, ſed per interpoſitam perſonam negotiatio eſt prohibita ſecundùm probabiliorẽ ſententiam.*
8. *Neceſſitas grauis propriæ perſonæ, & familiæ licitam facit negotiationem.*
9. *Aſſiſtere nundinis prohibitum eſt Religioſis.*

1. CErtum eſt negotiationem propriam eſſe Religioſis, & Clericis in ſacris interdictam: conſtat *ex cap. conſequens, cap. negotiatorum, cap. fornicari* 88. *diſt. & cap. fin. de vita. honeſt. clericor.* vbi bona clerici ter moniti, neque à negotiatione deſiſtentis amittunt priuilegium clericale. Idem traditur *Clement.* 1. *de vita. & honeſtate clericor.* & *in cap. ſecundum ne Clerici, vel Monach.* ſub anathematis interminatione prohibetur clericis, & monachis lucri cauſa negotiatio, & tradunt omnes Doctores referendi.

2. Negotiatio propria, quæ his decretis prohibetur eſt emptio alicuius rei eo animo facta, vt integram, & immutatam carius vendas, & ſic lucreris: Sic D. Chryſ. *hom.* 38. *in Matth.* relatus in *c. eiiciens* 88. *diſt.* quem ſequuntur omnes Doctores cum D. Th. 2. 2. *q.* 77. *art.* 4. *ad argum.* Molin. *t.* 2. *de iuſtit. diſp.* 339. Rebell. de obligation 2. *p. q. vlt. ſect.* 1. Tolet. de ſeptem peccat *c.* 53. Quapropter duplex conditio ad negotiationem interdictam requiſita eſt, prima vt emptio fiat animo rem emptã vendendi, ſecunda animo vendendi rem integram.

3. Ex quo fit ſi rem emas, vt conſumas, poſtea verò quia ſuperfluit, vel illius pretium creuit, poteris vendere carius quàm emiſti ſperans vilius poſtea ſimilem empturum. Non enim in hac venditione eſt negotiatio, cum non præſupponat emptionem ob finem venditionis factam, ſed eſt quædam domeſtica gubernatio ſatis prudens: ſic ex communi ſententia tradit Molin *t.* 2. *de iuſtit. diſp.* 342 *concl* 2. Sà verbo *clericus n.* 23. Zenedo *collect.* 37. *ad c. principes p.* 23. *q.* 5. *n.* 21. Salas *tr. de empt. & vendit. dub.* 2. *n* 9. optimè Gutierr. *pract. qq. lib.* 7. *q.* 93. *n.* 17. *& ſeqq.* Deinde poteris materiam aliquam emere, vt inde artefactum conficias, & vendas, quia non emis animo vendendi, ſed animo artefactum conficiendi, neque vendis rem qualiter emiſti, ſed tua induſtria aliter factam, exemplo antiquorum Religioſorum, qui fortè emebant materiam, ex qua ſportas ſtoreas conficiebant vendendas in ſui ſuſtentationem. Sic Molin. *dicta diſp.* 342. *concl.* 5. Salas *dub.* 2. *n.* 9. multis alleg. Gutierr. *pract. qq lib.* 7 *q.* 93. *n.* 48. *& ſeqq.* At idem eſt ſi mulam, vel equum rudem emas, vt cultiorem vendas, quia vitis potius tuam induſtriã, quam rem emptam vendere. Gutier. ſt. cum. Laſſarte de decimis *c.* 19. *n.* 55. Item poteris emere animalia in tuis agris paſcenda, vt cum creuerint, vel partus ediderint, illa illorumque fructus vendas, quia non tam emis vendenda, quam paſcenda. Sic Molin. & Salas *ſuprà*. Præterea poteris emere agrum etiam fructibus maturis plenum, vt inde tibi, tuæque familiæ prouideas, & ſi quid ſuperfluerit, vendas; quia non emis fructus vendendos, ſed emis agrum, ex quo fructus colligas tanquam ex proprio prædio emptione comparato. Sic Molin. *dicta diſp.* 342. *verſ. illud etiam*, tametſi contrarium in hoc caſu non improbabiliter defendat Laſſarte de decim. *c.* 9. *n.* 60. & 77. Gutierr. *dicta q.* 93. *n.* 66.

4. Affinis negotiationi prohibitæ eſt conductio, quæ clericis in ſacris, & Religioſis interdicitur, expreſsè, *c.* 1. *&* 3. 21. *qu.* 3. *& c.* 1 *Ne Clerici, vel Monachi.* Sed non quælibet conductio hac prohibitione continetur, nam ſi conducas agros, vt per te, tuoſque colonos colas in tui ſuſtentationem, non peccas. Item ſi proprios agros aliis conducas, vt tenent Doctores omnes: illa ergo conductio eſt prohibita, quæ ſupponit emptionem eo fine conductionis factam, vt ſi emeres prædia, vel animalia ad conducendum, vel eſt conductio ſpectans venditionem ſubſequendam, vt ſi conduceres agros colendos non in tui ſuſtentationem, ſed ad vendendos fructus, & inde lucrum comparandum. Quocirca infert Molin. *dicta diſp.* 342. *verſ. ſecundùm eſt*, cum Laſſarte *de Decimis c.* 19. *à n.* 56. eſſe Eccleſiaſticis. & Religioſis interdictum vuas emere, vt vinum per conductos miniſtros vendant. Idem eſt, ſi lanam emas, vt pannos artificiis conductis confectos vendas, conſentit Gutier. *lib.* 7. *pract. q.* 93. *n.* 42. *&* 53. Quinimo ex lana propriorum animalium conficere pannos per conductos miniſtros ad vendendum, genus eſt prohibitæ negotiationis, gabellaque inde debetur, vti ex probabiliori ſententia defendit Molin. *dicta diſp.* 342. *verſ idem dicerem*, Gutier. *pract. qq. vbi de gabellis lib.* 7. *q.* 93. *n.* 38. *& ſeqq.*

5. Supereſt tamen quadruplex enodanda difficultas. Prima; an ſit negotiatio prohibita, ſi alicui Religioni eſſet à Rege priuilegium conceſſum aſportandi merces ex India in Hiſpania vendendas abſque obligatione ſoluendi gabellam, ſi de facto illa Religio merces emat in Hiſpania vendendas eo fine, vt priuilegio conceſſo fruatur, & lucrum comparet? Fortè videtur alicui hanc negotiationem permiſſam eſſe; quia illæ merces non tam emuntur, vt vendantur, quam vt earum venditione priuilegium conceſſum non ſoluendi gabellam vtile ſit, & proficuum. Sicuti cum oues, & boues emuntur paſcendæ in propriis montibus iterumque vendendæ. Sed nullatenus hæc ſententia eſt probabilis, quia illa eſt vera emptio mercium eo fine facta, vt immutatæ vendantur, & lucrum, tum ex venditione, tùm ex non ſoluta gabella comparetur. Ergo eſt vera negotiatio. Neque eſt ſimile de emptione animalium paſcendorum in propriis montibus, quia non emit immediatè, vt vendat, ſed vt paſcat, at illæ merces ad nullum alium finem immeditè emuntur, niſi vt vendantur. Item habens prædia, emenſque boues, & oues ibi paſcendas, antecedenter ad emptionem habet rem fructiferam, cuius fructus ne perdantur poteſt animalia emere ibi paſcenda. At illud priuilegiũ Regis non ſoluendi alcabalam ex rebus vendentis non eſt fructiferum, nec pretio æſtimabile antecedenter ad negotiationem, ſed tota eius æſtimatio fundatur in negotiatione, quæ cum ſit omnino illicita Religioſis, etiam illicitè poterunt tali priuilegio vti, neque capaces ſunt talis gratiæ ad vſum proprium, ſed ſolùm vt in ſæculares laïcos trãſferant. Neque hæc negotiatio honeſtari poteſt ex eo quod ordinetur ad finem maximè ſpiritualem, qualis eſt ſuſtentare in Hiſpania plures miniſtros Euangelicos in Indiam mittendos, nam ſi hic finis honeſtaret negotiationem, quælibet Religio poſſet negotiari, & quilibet clericus. Quapropter quando Doctores dicunt negotiationem clericis, & Religioſis permitti ob aliquem finem honeſtum, intelligunt de fine honeſto neceſſariò, quique alia via ſuppleri non poteſt, vt in 5. difficultate dicemus, non de miniſtris Euangelicis accreſcendis, quod eſt opus ſupererogationis. Aliàs poſſent Religioſi, ſi à Rege haberent priuilegium exemptionis gabellæ emere triticum, & vinum iterum vendenda, quia maiori pretio, & lucro comparato plures Religioſi ſuſtententur, quod nullus (credo) concedet.

6. Secunda difficultas eſt, an Religioſus, vel clericus vna, vel altera vice negotiando peccet mortaliter? Negat Caiet. verbo *clericus*, Lalazios 2. *de contractib c.* 10. Salas *de empt. & vendit. dub.* 2. *n.* 4. reputat probabile Eman. Rodr. in ſum. verbo *negotiatio. nu.* 2. Mouentur, quia clericis, & Religioſis non videtur quilibet actus negotiationis, & mercaturæ interdictus, ſed qui veram negotiationem, & mercaturam conſtituat, & ex quo illum operans negotiator, & mercator dici valeat; at ad huiuſmodi denominationem negotiatio cum frequentia requiritur vt colligitur ex *l.* 1. §. 1. *ff. de tribut.* & tradit Bart. *in leg. incerti.* §. 1. *per textum* ibi, *ff. de adulter.* Caſſan. in conſuetudinib. Burgund. *Rub.* 4. §. 1. Laſſarte de decim. *c.* 19. *n.* 87, Ergo ex vna, vel altera negotiatione non inducitur peccatum mortale.

Sed oppoſitum tanquam verius tenendum eſt, Religioſos, Eccleſiaſticos peccare mortaliter ex vnico actu grauis negotiationis, ſic ex communi ſententia tradit Molin. *t.* 2. *de iuſtit. diſp.* 342. *in princ.* verſ. Pœna Salon. 2. 2. *q* 77. *art.* 4. Morla in empor. iuris *part.* 1. *tit.* 9. *q.* 10. Rebell. de obligat. iuſtit. 2. *p. q. vlt. ſect.* 2. Gutierr. de Gabellis, *lib.* 7. *pract. q.* 93. *à n* 42. *& ſeqq.* Ratio eſt quia in *c.* 1. *Ne Clerici, vel Monach. cap. fin. de vita, & honeſt. Clericor. cap. Negotiatorem, c. fornicari*, 88. *diſtinct.* Clericis & religioſis prohibita eſt negotiatio, ſed ad verã negotiationem non requiritur repetita emptio, & venditio, ſed in vna tantum emptione, & venditione conſiſtere poteſt, vt manifeſtè probat, *Teſt. in cap. eiiciens* 88. *diſt.* ibi qui vero rem comparat. Ergo ex vnico tantum actu negociationis peccatum mortale eſſe poteſt. Adde ex vnico actu gabellam debitam eſſe, iuxta *leg. Regiam*, 7. *tit.* 18. *lib.* 9. *recopilat.* ibi: No aya lugar en lo que los clerigos vendieren por via de mercaduria, trato, y negoçiacion, vbi ſolam venditionem ſpectat, tametſi mercatorem non conſtituat, vt pluribus allegatis firmat. Gutierr. *d. q.* 93. *à num.* 42.

7. Tertia difficultas eſt, an ſola negociatio per propriam perſonam ſit clericis, & religioſis interdicta debeatúrque inde gabella, non vero quæ ſit per alios vt clerici, & religioſi ſolam pecuniam exponant, alij verò apponant induſtriam? Plures Doctores cenſent non eſſe mortale hoc genus negotiationis: ſic Ioannes Medina, Cod. de reſtit. *q.* 30. *art.* 2. Leſſius lib. 2. de iuſtit. *cap.* 21. *dub.* 1. §. *vlt.* Valent. 2. 2. *diſp.* 5. *quaſt.* 20. *punct.* 5. §. *addit.* Medina, Rebello de obligat. iuſtit. *lib.* 1. *quaſt. vlt. ſect.* 2. *num* 8. Aragon. 2. 2. *q.* 77. *art.* 4. *pag.* 644. Molin. *diſp.* 342. verſ. *vtrum autem* Sà, verbo *clericus. num.* 23. pluribus relatis Salas, *tract. de empt. & vendit. dub.* 2. *n.* 8. Mouentur, quia textus loquentes de negociatione indicant per propriam perſonam exercendam eſſe vt colligitur ex *Clem.* 1. *De vita, & honeſt. cleric.* Quia in ea negotiatione eſt vera indecentia, & diſtractio, non autem in ea quæ per interpoſitam perſonam ſit & ita exiſtimo dicendum. Ex qua doctrina non improbabiliter quis inferet clericum, & religioſum ex lu-

ero tali negociatione comparato non debere gabellam. Sed verius eſt oppoſitũ, nam eſto nõ ſit ea negociatio illicita mortaliter, negari non poteſt aliquam indecentiam continere, vt optimè conſiderauit Molin. *ſuprà*, & Gutierr. *lib. 7. pract. quaſt. vbi de gabellis, quaſt. 73. à n. 10.* Ergo ob hanc cauſam gabella ſoluenda eſt, & ita tradit Molin. & Gutierr. *locis allegatis.*

8. Quarta difficultas eſt; an ſit aliqua cauſa excuſãs clericos, & religioſos à ſupradicta negociationis prohibitione, ſolutioneque gabellæ? Reſpõdeo eſſe ſolã neceſſitatẽ propriæ perſonæ, & familiæ, quia aliter commodè ſuſtentari non poſſunt, eo enim caſu Põtificia prohibitio ceſſat, vt ſatis probari poteſt ex Concil. Eliberitino, *c. 19.* permittente in neceſſitate clericis negociari per ſe intra prouinciam, per alios extra. Non enim lex Eccleſiaſtica, quæ ſolũ ob decentiam ſtatus cõſtituta eſt, rigidius obligare debebat; imo non ſolũ ob tuam, tuorumque neceſſitatem hæc negociatio permittitur, ſed etiã ob neceſſitatẽ grauem pupilli, viduæ, alteriuſque perſonæ miſerabilis: ſic Reginald. *t. 2. ſum. lib. 25. c. 21. §. 3. circumſtant.* Torres *tract. de iuſt. diſp. 59. dub. 2. §. commun. ſenſus*, Molin. *t. 2. de iuſtit. diſp. 341. §. 3. obſeruandum*, vbi excuſat à peccato religioſos commorantes in Braſilia, neque habentes vnde commodè ſuſtententur, ſi ibi emant merces tranſportandas Oliſſipon. ibique carius vendendas, dum modo nihil plus mercium, quam ad emenda in Luſitania ad ſui ſuſtentationem neceſſaria mittantur, idem tradit Gutierr. *dict. quaſt 93. num. 75.*

9. Ad prohibitionem negotiationis reducere poſſumus, ſi clericus in nundinis vel in foro inter mercatores aſſiſtat; nõ quidem cauſa emẽdi ſibi neceſſaria, ſed potius exercẽdi inter eos proxenetarum officium Hiſpane corredores: colligitur ex *cap. cleric.* II. Conſil. Carthag. 91. *diſt.* ſic Petr. Nauar. *lib. 2. de reſtit. c. 2. n. 326.* Salas *de emp. & vendit. dub. 2. in fin.* At credo ſolum eſſe peccatum mortale quando mediatio eſſet in contractibus ſimoniacis vſurariis, vel aliàs illicitis, iuxta doctrinam *Romani* 722. incipit *Prenexa*. vel quando mediatio eſſet ita frequẽs, vt ſcandalum cauſaret, ſtatũmve Eccleſiaſticum grauiter dedeceret, impediretve obligationibus illius ſatisfacere.

§. IV.

De fideiuſſione, & depoſito religioſo interdictis.

SVMMARIVM.

1 *Non poſſunt fideiubere religioſi, niſi de licentia prælati.*
2 *Fideiuſſio abſque licentia prælati non tenet.*
3 *Religioſi capaces ſunt depoſiti, at monaſterium obligatum non remanet.*
4 *Prælatus non poteſt domino non conſentiente à ſubdito depoſitum remouere.*
5 *Tenetur prælatus de depoſito, ſi non corrigat ſubditum depoſitum expendentem.*
6 *Depoſitum factum Eccleſiæ, vel conuentui, ſi ob culpam illorum commiſſum ſit, tenentur depoſitum ſoluere.*
7 *Non iuuatur Eccleſia aduerſus hanc obligationem beneficio reſtitutionis.*
8 *Quando cenſeatur depoſitum fieri Eccleſiæ, vel prælato.*

1. RELigioſi fideiubere non poſſunt niſi de licentia prælati, & maioris partis capituli, iuxta Textum, *in cap. penult. de fideiuſſion. & leg. 2. tit. 12. part. 5.* In religione autem vbi capitulum non congregatur, vt in noſtra Societate ſufficit licentia prælati valentis licentiam concedere, vti docet Molin. *t. 2. de iuſtit. diſp. 540. poſt medium* verſ. *Religioſ.* Sanch. *lib. 6. ſum. c. 14. n. 38.* Debet autẽ in fideiuſſione vtilitas monaſterij interuenire, quia eſt virtualis quædã bonorũ religionis alienatio: Sanch. *n. 38.* Ipſe tamẽ prælatus eo caſu quo poteſt aliis fideiubẽdi licentiã cõcedere, fideiubere poteſt; quia poteſt vti facultatibus, quas ſubditis cõcedit, ne deterioris cõditionis exiſtat.

2. Quod ſi religioſus abſque legitima prælati licentia fideiubeat, fideiuſſio non tenet; quia eſto peculium habeat, cum Superioris volũtati ſubiectum ſit, obligare illud non poteſt ſolutioni independenter à prælati voluntate. Ex quo notanda eſt differentia fideiuſſionis religioſi à fideiuſſione clerici. Nã quãuis fideiuſſio omnibus prohibeatur; at clericus cũ bona habeat propria poteſt ea ſolutioni firmiter obligare nulla licentia requiſita. Secus verò religioſus, qui proprio caret. Adde clericis non quamlibet fideiuſſionẽ interdictam eſſe, ſed fideiuſſionem pro laicis, & in caſu non neceſſario; at religioſis quælibet fideiuſſio ſine licentia prælati interdicitur; ac proinde ſic facta nulla eſt: tradunt poſt alios antiquiores Syluest. verbo *Excommunicatio 9. n. 55. fine*, Greg. Lopez *leg. 2.* verbo *de los Obiſpos, tit. 12. part. 5.* Azor. *t. 1. l. 12. c. 11. q. 1.* Molin. *t. 2. tract. 2. diſp. 540.* verſ. *religioſ.* Sanch. *aliis relatis, c. 14. n. 41.* Quin 42. docet optimè religioſum extra monaſterium de licentia Abbatis exiſtentem fideiubere non poſſe licitè, nec validè; quia ſolum poteſt eos contractus celebrare, qui ad ſui ſuſtentationem fuerint neceſſarij, qualis nunquam eſt fideiuſſio.

3. Quoad depoſitum attinet: certũ eſt religioſos illius capaces eſſe *argum. c. 1. De depoſito, & habetur, l. Regia 3. part. 5.* At mortaliter peccabit religioſus, ſi abſque conſenſu ſaltem præſumpto prælati potentis licentiam concedere, depoſitum graue accipiat ob contractum initum, & obligationem quã propria authoritate ſuſcipit: ſic Molin. *tract. 2. de iuſtit. diſp. 525. verſ. non ſolum clericus*, Sanch. *lib. 6 ſum. c. 14. n. 27.* Monaſterium vero non tenetur de depoſito culpa religioſi depoſitarij amiſſo, vel deterius effecto, tametſi ex licentia prælati ſuſceptum ſit. Quia licẽtia ſolũ deſeruit, vt licitè religioſus depoſitũ accipiat; non tamẽ vt inde prælatus, aut monaſteriũ obligetur. Quinimo etiamſi prælatus depoſitũ accipiat, & non monaſterium, monaſterium obligatum non remanet; quia in ſubeunda obligatione non conſenſit, colligitur manifeſtè ex *cap. grauis de depoſit. & c. delictum de reg. iuris in 6.* & docuit Leſſius *lib. 2. de iuſt. c. 27. dub. 3. n. 12.* Sanch. *lib. 6. ſumm. c. 14. n. 29.* Ipſe vero religioſus depoſitarius, cuius culpa depoſitũ amiſſum, vel deterioratum eſt, obligatur ſoluere, ſi aliquando ſit ſoluendo, vt obligatur ſi peculium habeat ſuæ diſpoſitioni relictũ, ex quo abſque graui incommodo ſoluere poſſit. Monaſterium vero ex illo depoſito deperdito, vel deteriorato, ſi locupletius factum eſt, ea in parte depoſitum ſoluere tenetur. Quia quoad eam partem depoſitum virtualiter manet; habetur *dicto cap. 1. de depoſito*, & tradunt Leſſius, Sanchez & Molina *ſuprà.*

4. Supereſt tamen triplex difficultas: Prima, an poſſit Abbas depoſitum apud monachum exiſtens auferre; & apud ſe retinere? Reſpondeo, non poſſe niſi domino conſentiente, quia illud eſſe depoſitum remouere, & vindicare: poſſet autem interdicere religioſo, ne apud ſe depoſitum habeat, ſed domino reddat, vel ex illius conſenſu procuratori tradat Sanch. *lib. 6. cap. 14. num. 5.*

5. Secunda difficultas eſt: an prælatus videns ſubditum in obſeruatione depoſiti delinquẽtem, nec corrigens teneatur de depoſito? Aliqui affirmant non teneri, ſicuti non tenetur reſtituere confeſſarius omittens culpabiliter obligare pœnitentem ad reſtitutionem faciendam: quia nec confeſſarius, nec prælatus ſunt cõſtituti iudices in aliorum fauorem, ſed in fauorem ſubditorum: ac proinde comparatione ſuorum ſubditorum delinquunt contra iuſtitiam: non autem comparatione aliorum. Ergo non tenentur de damno: ſic Hoſtienſ. *cap grauis de depoſito, n. 24.* Tabiena verbo *monachus, n. 13.* Verum etſi hæc ſententia ſit probabilis, probabiliorem reputo prælatum in dicto caſu obligatum eſſe de depoſito: quia ratione officij ab Eccleſiá conceſſi tenetur impedire damna ſuorum ſubditorum: ſicuti tenetur quilibet alius ſæcularis gubernator. At hic omittens culpabiliter impedire damna a ſuis ſubditis facta obligatus eſt reſarcire. Ergo ſimiliter regularis prælatus. Neque eſt verum eſſe conſtitutum iudicem tantum in fauorem ſubditorum: nam etiam eſt conſtitutus iudex in aliorum fauorem, ſi æquitas poſtulauerit: eſt enim iudex inter partes. Alias ſi petenti domino depoſitum non cogeret religioſum reddere, nullam inde obligationem haberet, quod nullatenus eſt admittendum: cum iudex ſit inter partes. Secus dicendum eſt de confeſſario, qui ſolum pro pœnitente eſt iudex conſtitutus, & ita ſuſtinet Greg Lopez *leg 3. Regia, tit. 3.* verbo *religioſo, part. 5.* Sanch. aliis relatis, *lib. 6. ſumm. c. 14 n 33* Inſuper poſſe, & debere prælatum punire ſubditum in obſeruatione depoſiti delinquentem: ſicuti cum in aliis obſeruationibus delinquit, in comperto eſt apud omnes, cum nullus ſit textus eximens hoc delictum à prælati punitione. Molina *dicta diſp. 525.* verſ. *non ſolum*: Sanch. *lib. 6. ſumm. cap. 14. num. 31.*

6. Tertia difficultas eſt: an depoſitum factum Eccleſiæ, vel conuentui teneatur Eccleſia ſoluere, cum eſt culpabiliter amiſſum? Videtur nequaquam teneri, ſi res immobilis, vel mobilis pretioſa diſtrahenda eſt ad illius ſolutionem, & Eccleſia ex depoſito lucrum non ſenſit: quia cum horum alienatio interdicatur Eccleſiæ, niſi illius vrgeat vtilitas, ſeruentúrque ſolemnitates à iure requiſitæ, nequit monaſterium accipiens depoſitum aduerſus hoc interdictum obligationem ſuſcipere: ſic tradit Abbas, *cap. grauis de depoſito, n. 10.* cum Innocentio, & Ioanne Andrea *ibi*: At contrarium tenendum eſt cum Gloſſa *eo cap. grauis*, verbo *perſona*, & ibi Anton. *num. 5. & 13.* Immola, *num. 15. & 16.* Cardin. *num. 1. notab. 5. & num. 7. quaſt. 7. leg. Regia 7. tit. 3. part. 5.* & ibi Greg. Lopez, Sanchez ſupradictos referens *lib. 6. ſumm. cap. 14. n. 35.* colligiturque manifeſtè ex *dicto cap. grauis*, vbi excuſatur Eccleſia ab obligatione ſoluendi depoſitum: quia non ipſi, ſed ſingulari perſonæ commiſſum fuit. Ergo ſi Eccleſiæ commiſſum eſſet, ceſſaret excuſatio, & obligatio ſuperueniret. Neque ibi ſit vlla diſtinctio de depoſito cedente in vtilitatem Eccleſiæ, vel in vtilitatem ſolius deponentis. Ratio vero eſt, quia ius permittens Eccleſiæ depoſitum accipere, non extrahit depoſitum à ſua eſſentia, & qualitate. At eſſentia depoſiti eſt obligare depoſitarium in obſeruatione illius delinquentem ad ſatisfactionem exhibendam: Ergo Eccleſia, quæ ex iure permittente depoſitum accipit, obligata eſt, ſi delinquat, ſatisfacere. Neque obſtat, quod ad hanc ſatisfactionem neceſſarium aliquando ſit rem immobilem, vel mobilem pretioſam diſtrahere, vt inde excuſari poſſit: quia hæc di-

ſtractio

Digitized by Google

ſtractio eſt obligatoria, & in conſequentiam obligationis depoſiti ſuſcepti: ac proinde opus non eſt ſeruare ſolemnitates à iure requiſitas pro rerum Eccleſiaſticarum alienatione: hæ enim ſtatutæ ſunt pro alienatione voluntaria, & directa.

7. Neque aduerſus hanc obligationem, vt optimè tradit Gregorius *Lopez, leg. 7. titul. 3. part. 5. num. 1.* verbo *Biena ſi:* Sanchez *lib. 6. ſumm. cap. 14. num. 36.* iuuari poteſt Eccleſia, vel monaſterium beneficio reſtitutionis in integrum, ſi dolo depoſitum amiſit: ſicuti nec minor, cui Eccleſia comparatur *cap. 1. de reſtitut. in integrum*, hoc beneficio iuuatur, cum eſt in dolo, *argument. leg ſi ex cauſa §. nunc videndum ff. de minoribus.* Secus vero (inquit Sanchez aliis relatis) dicendum eſſet, ſi ſolum eſſet in lata culpa, quæ non dolum verum, ſed præſumptum inducit.

8. Quod ſi tandem roges, quando cenſeatur depoſitum fieri monaſterio, vel Eccleſiæ, quando prælato, vel alteri monacho, vt ſingulari perſonæ? Optimè reſpondet Gloſſa *dicto cap. 1. De depoſito*, Gregorius Lopez *dicta leg. 7. titul. 3. part. 5.* Sanchez aliis relatis *numer. 37.* monaſterio, & Eccleſiæ depoſitum fieri, quando fit ex conſenſu prælati, & capituli, vel illis ſcientibus, & non contradicentibus, cum poſſint: quia eo ipſo cenſentur depoſitum acceptare. Item ſi fiat apud Sacriſtam: vel procuratorem ad recipienda depoſita deſignatum. Debet tamen recipere ſeruatis conditionibus, quibus facultas à conuentu commiſſa eſt. In Societate autem Ieſu, cum omnes contractus collegij bona obligantes ex ſolo Superioris conſenſu celebrentur abſque capituli congregatione, vt conſtat ex *compendio priuileg.* verbo *contractus.* Si ſuperior quatenus talis eſt depoſitum accipit, aliuſve ex illius conſenſu, conuentus tenetur ex depoſito; quia factum ſuperiori, alteri ex illius conſenſu, conuentui cenſetur factum. Seruanda tamen eſt regula *Præpoſit. 69.* & *regula Rectoru 64.* quibus interdicitur depoſitum pecuniæ admitti, aliarum verò rerum non niſi cautiſſimè, & dummodo ſint eorum, quibus multum debeamus, aut ab eo, qui id officij ſine magna offenſione denegari non poſſit.

§. V.

De venatione, alearumque ludo religioſis interdicto.

SVMMARIVM.

1 *Hæc religioſis interdicuntur, ſed ſecluſo ſcandalo non videntur mortalia.*

2 *Ad Religioſos laicos prohibitio extenditur.*

1. CErtum eſt hæc Clericis, & à fortiori religioſis interdici: nam de venatione eſt Text. *in cap. 1. & 2. De clerico venant.* & *Clement. 1. §. porro de Statu monach.* quem renouat Trident. *ſeſſ. 24. cap. 12. de reformat.* Debet tamen eſſe venatio canes, & aues inſequendo, & vociferando; quia hæc religioſum, & clericum dedecent. Secluſo ſcandalo, contemptu, & temeritate non eſſe peccatum mortale venari cenſet Nauarr. *com. 4 de regularib. num. 26.* Sa verbo *venatio*, *num. 4. edit. Roman.* Suar. *t. 4. de relig. tract. 8. lib. 1. cap. 11. num. 12.* Adde etiam à veniali excuſari poſſe, ſi venatio rara ſit, moderata, & ad reficiendas animi vires, Sà, Suar. *ſuprà.* Idem ferè dicendum eſt de ludo alearum, & taxillorum, ſub quo vt notat Valent. *2. 2 diſp. 5. q 6. pun. 5.* verſ. *vbi duo ſunt notanda, pag. 290.* intelligitur omnis ludus fortunæ potius, quam induſtriæ commiſſus. Eſſe quidem clericis prohibitum; imo tali ludo intereſſe, *cap. penul. de vita, & honeſt. cleric. can. 41. & 42. Apoſtol. relatis cap. 1. 35. diſt.* pœna ſuſpenſionis, vel excommunicationis imponenda decernitur qui his ludis inſeruierit, & *cap inter dilectos De exceſſib. prælator.* quidam clericus, eo quod eſſet publicus aleator, & vſurarius repulſus eſt à dignitate, ad quam fuerat electus, non obſtante conſuetudine clericorum ſic ludendi, quam dicit Pontifex corruptelam eſſe. Ex quibus textibus conſtat manifeſtè clericis conſuetudinem ludendi eſſe prohibitam: non autem vna, vel altera vice ludere. Illa enim verba, *vacans*, *deſeruiens*, *aleator*, conſuetudinem, & ludum quaſi ex officio deſignant, vt benè aduertit Salas *de Ludo, dub. 24. num. 2.* Atque ita docet Molina, *diſp. 512.* A*zor. t. 4. lib. 5. capit. 27. quæſt. 2.* Rebello *2. part. lib. 12. q. 1 Salas num. 3.* Imo non deſunt Doctores, qui etiam conſuetudinem à peccato mortali excuſent, ſi recreationis cauſa habeatur, & non principaliter ob lucrum: ſic Sà verbo *ludus, n. 1.* Valent. *2. 2. diſp. 5. q. 6. punct. 5. §. 1. 2. verſ.* vbi duo ſunt relati à Salas *ſuprà.* Ipſe tamen contrarium meritò ſentit: quia textus ludum prohibentes ponderant conſuetudinem ludendi, non autem lucri finem.

2. Sed an hæc prohibitio clericis facta ad religioſos laicos extendatur, difficultate non caret. Neque Salas extendit, affirmatque *dub. 24. n. 3. verſ. 4.* religioſum laicum ludentem aſſiduè contra ſupradictos Canones non peccare. Moueri potuit quia de clericis in ſacris expreſſe prædicti textus loquuntur: ergo abſque fundamento ad religioſos non clericos fit extenſio. Nihilominus tenendum eſt oppoſitum cum communi ſententia docente ſub nomine clericorum religioſos venire, quoties prohibitio decentiam ſtatus reſpicit, & ita tradit in præſenti Nauarr. *cap. 20. n. 9.* Valent. *verſ. alterum eſt.* Rutilio Vcconio in ſpeculo *lib. 1. diſp. 1. q. 7. dub. 2.* Suar. *t. 4.* de relig. *tract. 8. lib. 1. cap. 11. n. 2.*

§. VI.

De gradu litterarum Doctoris, & magiſtri, an ſit religioſis interdictus, Et quid in Societate Ieſu.

SVMMARIVM.

1 *Religioſus poteſt gradu doctoris, vel magiſtri in iure canonico, vel ſacra theologia inſigniri de ſuperioris licentia. Idemque dicendum eſt de gradu in iure ciuili, vel medicina.*

2 *Si autem religioſus prædictis gradibus decoretur abſque licentia ſuperioris, valida eſt ſuſceptio, eſto peccaminoſa. Diuerſum procedit in religione Prædicatorum, & Minimorum propter eorum ſpecialia priuilegia.*

3 *Religioſi Societatis Ieſu non aliter prædicti gradus licent, quam de Præpoſiti Generalis licentia, & ſeruatis quinque conditionibus.*

4 *An omiſſo examine in Societate Ieſu gradus ſuſceptus validus ſit; Sub diſtinctione reſpondetur.*

5 *Explicatur ſecunda conditio.*

6 *Explicatur tertia.*

7 *Explicatur quarta, & quinta.*

8 *Expenditur priuilegium Iulij III. latum in fauorem Societatis Ieſu.*

1. NOn defuerunt, qui hunc gradum honoris, & ſcientiæ ſignum impugnarent, vtpote alienum à religioſo ſtatu pauperi, & humili; ſed eos conuincit D. Thom. *opuſc. 19. contra impugnantes religionem, c. 2. & 3.* D. Antonin. *3. p. tit. 5. c. 2. § 8.* Non enim aſſumitur ad vanam oſtentationem, ſed vt cum maiori fructu, & proximorum ſatisfactione verbum Dei ſeminetur. Debet autem aſſumi ex licentia prælati: Tum quia omnes religioſi actiones ei debent eſſe ſubiectæ: tum quia eo gradu inſignitis plura iura, priuilegia, & exemptiones competunt, quibus abſque licentia prælati, non decet religioſos vti. At ſtante prædicta licentia, gradu doctoris, & magiſtri in theologia, ſacriſque Canonibus omnes religioſi etiam Franciſcani inſigniri poſſunt, ſeruatis tamen conditionibus, quas in hac licentia concedenda quælibet religio pro ſuis ſubditis prudentiſſimè præſcribit. Solum eſt difficultas, an hæc licentia extendi poſſit ad gradum doctoris, & magiſtri in iure ciuili, vel medicina, eo quod ſtudium harum ſcientiarum ſit religioſis interdictum *c. Non magnopere, cap. ſuper ſpecula Ne clerici vel monachi.* Sed omnino dicendum eſt, poſſe extendi, ſi religioſus his facultatibus ante religionis ingreſſum operam dedit: imo etiam ſi in religione illis addiſcendis contra ſacros Canones deliquerit, ſi tamen illis peritus eſt, poterit ex facultate ſuperiorum harum ſcientiarum gradu decorari; quia nullibi huius gradus acceptio eſt prohibita. Neque ea prohibitio induci poteſt ex prohibitione ſtudij illarum facultatum: tum quia eſt res omnino diuerſa. Tum quia hoc ſtudium prohibetur, vt theologiæ ſtudium creſcat, & extendatur: qui finis non impeditur, ex eo quod religioſus gradum Doctoris, & magiſtri in iure Cæſareo, & Medicina accipiat poſt harum facultatum curſum conſummatum. Atque ita docent Felin. *c. cum dilecta n. 19. de Reſcript.* Nauarr. *comm. 2. de Regularibus, num. 2.* Salcedo *pract. c. 59.* Man. *Rodrig. t. 2. quæſt. regular. q. 74. art. 1. & 2.* Sanchez *lib. 6. ſumm. c. 14. n. 45.*

2. Quod ſi religioſus abſque ſui ſuperioris licentia ſupradictarum ſcientiarum gradu decoretur, valida eſt ſuſceptio, eſto peccaminoſa iure communi ſpectato: quia nullus eſt textus, ex quo colligi poſſit irritam eſſe nullam. Quapropter quælibet religio ſua priuilegia ſpectare debet, vt inde colligat, an hæc ſuſceptio annulletur. Credo tamen nulli religioni excepta Prædicatorum familia hoc priuilegium irritans gradum aſſumptum abſque ſuperiorum licentia datum eſſe. Religioni vero prædicatorum conceſſit Innocent. VIII. (vt habetur in *monument. ordin. edit. 2. fol. 75. concl. 194.* & refert. Man. Rodrig. *dicta q. 74. art. 3.*) quod nullus Frater ordinis Prædicatorum, ſeu de Obſeruantia prouinciæ, aut congregationis Hiſpaniæ magiſterij ſeu aliũ quẽcunque gradũ in ſacra theologia, niſi ad illud per capitulũ dictæ congregationis expoſitus fuerit, aſſumere præſumat. Et quod ſi qui aliter promoti fuerint, pro nõ promotis habeãtur, & ad huiuſmodi gradus inhabiles ſint, & eſſe cẽſeãtur. Quæ deciſio nõ ad alias religiones.

imò

Digitized by Google

imò neque ad Fratres eiuſdem religionis non reformatos extenditur. Nam eſto religiones in priuilegiis conceſſis communicent; non inde inſtatur communicare in priuilegiis ſpecialem rationem, & inſtitutum alicuius religionis ſpectantibus, & ita tradit Man. Rodrig. *dicto t. 2. quæſt. regular. q. 74. art. 3.* Sanchez *lib. 6. cap. 14. in fine.* Præterea religioni Minorum conceſſit Martin. V. prout refert Man. Rodrig. *dicta q. 74. art. 2.* Quod quicunque Fratres promoti fuerint ad gradum magiſterij in theologia extra vniuerſitates ab ipſo ordine per generalia capitula ad hoc ſpecialiter electas, & abſque eo quod ante perfecerint debitos ſuos curſus, & ſententias legerint in vniuerſitatibus approbatis, & actus legitimos, & cætera exercitia ſcholaſtica fecerint prout legere, & facere tenentur de conſuetudine, vel de iure in huiuſmodi ritè magiſtrandi ſcientia, minimè de cætero gaudere poſſint beneficio, honoribus, gratiis, priuilegiis, exemptionibus, & indulgentiis tam in dicto ordine, quàm extra magiſterio in theologia, Apoſtolica, vel quauis alia authoritate conceſſis, & quibus magiſtri huiuſmodi vti, & gaudere conſueuerunt. inſuper graues pœnas iniungit ſic promouentibus. Verum eſt tamen vt pœnas his decretis contentæ locum habeant, præſumptionem requiri. Quapropter quælibet ignorantia modo non ſit ingens temeritas ab illarum incurſu liberat, vti notarunt Sanch. & Man. Rodrig. *locis allegatis.*

3. Supereſt dicendum de Societatis Ieſu religioſis. Certum eſt neminem gradu alicuius ſcientiæ inſigniri poſſe abſque licentia Præpoſiti Generalis, vt expreſſè habetur *reg. 61. Prouincialis*, ibi Quamuis in actibus ſcholaſticorum communibus exercendi ſint noſtri iuxta conſtitutiones, nullus tamen ad philoſophiæ, vel Theologiæ gradus etiam ſi idoneus ſit promoueatur ſine Præpoſiti Generalis facultate. Conditiones autem, ſeu qualitates pro his gradibus recipiendis ſeruandæ præſcribuntur, *4. p. conſtitut. cap. 6. num. 17. & capit. 15. num. 4. & reg. Prouincialis* 64. Prima eſt, vt per diligentem examinationem digni inueniantur, qui gradum ſuſcipere debent. Secunda, ne loca certa, quamuis ea in vniuerſitate vbi gradum accipiunt dari ſoleant, accipiant, ſed extra numerum ſe conſtituant, & ſubditur ratio; vt ab omni ambitionis ſpecie, atque ab aliis affectibus parum temperatis recedant. Tertia, ne ſumptus, qui pauperes non deceant in gradibus huiuſmodi faciant. Quarta, ne ob aliud quam vt poſſint proximis ad Dei gloriam eſſe vtiliores promoueri debent, vt nullum humilitas patiatur detrimentum: hæc continentur *dicta 4. p. conſtitut. c. 6. §. 17.* Quinta habetur *reg. Prouinciali* 64 ne nomine Doctoris, vel magiſtri ratione gradus inter ſe religioſi vtantur. Ferè cum ſupradictis conditionibus coincidunt appoſitè eadem *4 part. conſtitut. cap. 15. §. 4.* pro collatione graduum in vniuerſitatibus Societatis regimini commiſſis. Prima eſt, ne quis niſi diligenter, & publicè examinatus per perſonas deſignatas, quæ benè ſuum officium faciant, & idoneus ad prælegendum eandem ſcientiam inuentus promoueatur, ſiue ille de Societate ſit, ſiue extra eam. Secunda, vt præcludatur oſtium ambitioni nullis locis certis eis, qui ad gradus promouentur, aſſignatis, quin potius honore ſe inuicem præuenire nulla locorum differentia obſeruata curent. Tertia, vt quemadmodum Societas gratis docet, ita & ad gradus gratis promoueat, & non niſi admodum exigui ſumptus (licet voluntarij ſint) externis permittantur, ne conſuetudo vim legis tandem obtineat, & in ea parte decurſu temporis exceſſus fiat. Vnde in declaratione dicitur, non permittentur conuiuia, nec alij ludi, qui cum ſumptibus non mediocribus fiunt, & ad finem nobis propoſitum inutiles ſunt. Quarta, ne Rector magiſtris, vel vllis aliis de ſocietate, ſibi, aut collegio pecuniam, aut dona quæuis ab vllo pro re quauis in ipſorum vtilitatem facta accipere permittat. Quinta, ne in horum graduum collatione pilei, aut chirothecæ, vel quid aliud dentur.

4. Circa primam conditionem de examine requiſito dubitari poſſet; an eo omiſſo validus eſſet gradus? Sed hæc quæſtio facilè deciditur. Si gradus recipiendus eſt in vniuerſitate Societati non ſubiecta, ſpectanda ſunt eius ſtatuta, quæ ſi pro omnibus indifferenter hoc examen præſcribunt, nullus erit gradus eo omiſſo, tametſi graduandus notoriè doctus exiſtat, vt optimè tradit Rebuff. de priuileg. Scholar. *priuileg. 86. verſ. ego vero.* Hieron. Gonzal. *reg. 8. cancellar.* gloſſ. 4. *num.* 89. creditur enim pro forma exigi, qua deficiente corruit actus. At ſi gradus in vniuerſitatibus Societatis recipiendus eſt, poterit Rector Vniuerſitatis habita licentia à Generali, vel Prouinciali iuſtas ob cauſas hoc examen publicum remittere, ſicuti dicitur. *4. p. conſtitut. cap.* 15. §. 4. *in declarat. litt. E.*

5. Secunda conditio de locis extra numerum accipiendis facilè obſeruari poteſt in vniuerſitatibus Societati ſubiectis, at in aliis, in quibus frequenter loca deſignantur pro cuiuſque antiquitate difficile eſt. Sed non obinde à recipiendo gradu illis vniuerſitatibus debent religioſi Societatis excludi. Quia hæc conditio intelligi debet, cum commodè ſeruari poteſt, & quantum eſt ex parte religioſorum. Hi enim quantum eſt ex ſe loca certa non accipiant, ſed aliis facilè cedant, ſeque extra numerum conſtituant. Si tamen vniuerſitas non ſolum ea loca certa tribuat, ſed quaſi ad ea recipienda compellat; cum ea receptio potius ſit neceſſaria quam libera, humilitati non derogat, neque ambitionis ſpeciem habet, neque prauum aliquem affectum fouet, ſic ſupponit pro certo Suarez *4. de religione tract.* 10. *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 10.

6. Tertia conditio de non faciendis ſumptibus pauperes decentius optimè ſeruari poteſt in vniuerſitatibus Societatis, at in vniuerſitatibus externis difficile apparet. Nam eſto religioſi nullos extraordinarios, & indebitos ſumptus facere velint: ſumptus tamen obligatorij ita magni eſſe ſolent, vt videantur pauperes dedecere: ſæpe enim ad mille aureos accedunt. Ex quo videtur inferri in his vniuerſitatibus non poſſe religioſos Societatis iuxta eorum regulas, & ſtatuta promoueri, confirmarique poteſt ex Bulla Pij IV. edita anno 1561. *exponi nobis nuper feciſtis*; vbi ſtatim poſt principium inquit Pontifex non expedire, vt ſcholares in noſtris collegiis litteris vacantes promoueantur ab vniuerſitatibus partim propter obligationes, & iuramenta per inibi promouendos præſtari ſolita, partim ob nimias, quæ ibi fieri ſolent impenſas. Si ergo ſcholaribus externis hoc non expedit, à fortiori non expedit Societatis religioſis. Nihilominus hæc non vrgent, quominus poſſint religioſi Societatis in ſupradictis vniuerſitatibus promoueri non quidem frequenter, ſed rarò: quando ſcilicet bono nomini Societatis, eiuſque doctrinæ, inſtitutique defenſioni, & proximorum vtilitati iudicatum fuerit expedire; eoque caſu non niſi ſelectæ perſonæ promouendæ ſunt. Quod vero frequenter non debeant in his vniuerſitatibus religioſi promoueri, ſed rarò: conuincit Bulla Pij IV. generaliter id affirmans de omnibus ſcholaribus, qui in noſtris collegiis ſtudent: eaque de cauſa facultatem ibidem concedit illius collegij ſuperiori, ſtudiorumque præfecto, vt adhibitis ſecum duobus, vel tribus magiſtris prædictis ſcholaribus gradum conferat habentem eaſdem qualitates, priuilegia, & exemptiones, ac ſi in vniuerſitate receptus eſſet. Sed hoc non obſtante ſæpe ſupra dictis ſcholaribus expedit in illis vniuerſitatibus promoueri. Tum quia gradus in vniuerſitate receptus pluris apud homines æſtimatur. Tum quia gradus à ſocietate conceſſus fortè abſque litigio non admitteretur, tum ob alias cauſas. Ergo idem eſt dicendum de Societatis religioſis; frequenter inquã non expedire ab vniuerſitatibus promoueri: benè tamen rarò, & perſonas ſelectas. Neque hæc promotio eſt aduerſus conditionem in conſtitutione præſcriptam. Fateor enim ſumptus exiguos non eſſe, ſed ingentes: nego tamen pauperes decere; aliàs dedecerent omnes alios religioſos, qui verè pauperes ſunt, concedendumque eſſet illos malè facere in ſupradictis vniuerſitatibus ſe promouendo, Pontificemque, & prælatos iniquè procedere permittentes vniuerſitati eos ſumptus à religioſis exigere. Non igitur affirmari poteſt ſupradictos ſumptus à religioſa paupertate alienos eſſe. Ratio vero ea eſt, quia ij ſumptus non fiunt à religioſis pro libito, ſed occaſione gradus accipiendi, & in illius conſequentiam. Cum ergo gradus in illis vniuerſitatibus religioſos pauperes non dedeceat, ſed ſæpè conuenientiſſimus ſit, nec dedecere poſſunt acceſſorij ſumptus. Illi ergo ſumptus religioſos pauperes dedecerent, qui neceſſarij non eſſent gradui recipiendo: quia ij non neceſſitati, ſed vanitati deſeruirent, quæ à religioſo paupere procul eſſe debet. Supra dicta efficacius procedunt, cum non ex peculio religioſi, vel ex bonis religionis fiunt hi ſumptus, ſed à quodam externo ad illum finem donantur. Eo enim caſu manifeſtum eſt, non fieri ſumptus, qui pauperes dedecent: cum non à religioſo paupere fiant, ſed à ſæculari diuite. Quod ſi ſæcularis non vniuerſitati immediatè (vt facere poterat) ſed religioſo, vel religioni eos ſumptus donet in ſuſceptione gradus conſumendos, religioſus eos expendens dici non poteſt ſuæ paupertatis puritatem violare: cum non ex ſua libera voluntate, ſed ex donantis voluntate ad rectum finem conceſſos expendat.

7. Quarta, & quinta conditio & facilè ſeruari poſſunt, & ſunt omnino ſeruandæ: quia humilitatem ſpectant. Hæ enim probant non eſſe accipiendum gradum ob honorem, & lucrum, quæ ex gradibus prouenire ſolent, ſed ob maiorem Dei gloriam, & proximorum ſalutem; ſicuti rectè notauit Suarez *t. 4. de relig. tract.* 10. *lib.* 5. *cap.* 4. *n.* 11. Conditiones vero requiſitæ in collatione graduum à Societate explicatione non indigent, ex ſe enim ſatis patent.

8. Aduertendum tamen eſt Iulium III. in Bulla incipiente *ſacra religionis*, edita *anno* 1552. quamque confirmauit Pius IV. in Bulla incipiente *exponi nobis*, *anno* 1551. conceſſiſſe religioſis collegiorum Societatis Ieſu exiſtentium in vniuerſitatibus alicuius ſtudij generalis, ſi præuio rigoroſo, & publico examine in eiſdem vniuerſitatibus reperti fuerint idonei, & Rectores vniuerſitatum eos gratis promoue-

re

re reruſauerint, vt in prædictis collegiis à Præpoſito Generali, vel de eius licentia à quouis ex inferioribus Præpoſitis, vel Rectoribus huiuſmodi collegiorum cum duobus, vel tribus doctoribus, ſeu magiſtris per eoſdem eligendis promoueri poſſint ad Baccalaureatus, & Magiſterij, Licentiaturæ, & Doctoratus gradus. Religioſis vero collegiorum exiſtentium extra vniuerſitates conceſſit, vt abſoluto ſtudiorum ſuorum curſu, & rigoroſo examine præcedente à Præpoſito Generali, vel de eius licentia à quouis ex Præpoſitis, vel Rectoribus huiuſmodi collegiorum cum duobus, vel tribus doctoribus, & magiſtris per eoſdem eligendis ad prædictos gradus poſſint promoueri. Hi vero promoti gaudent omnibus priuilegiis, & prærogatiuis, quibus gaudent qui in vniuerſitatibus rigoroſo examine prætuia, ac alias iuxta inibi obſeruari ſolitos, & requiſitos vſus promouentur: ſic in ſupradictis Bullis, & referuntur in *compendio priuileg.* verbo *gradus*, & à Man. Rodrig. *t.1. quæſt. regul. q.7.4. art.3.*

§. VII.

De officio tutoris, & curatoris religioſis interdicto.

1 *Religioſi tam à teſtatore, quam à iudice deſignati tutores, & curatores eſſe prohibentur.*

2 *De tutela, vel cura legitima eſt aliqualis difficultas. Affirmatiuam partem tenent aliqui. Sed verior eſt negatiua.*

1. NOn poſſunt religioſi in teſtamento pupillorum tutores, & minorum curatores deſignari, neque etiam à iudice deficientibus tutoribus, vel curatoribus teſtamentariis, & legitimis. Quod ſi ex teſtamento, vel à iudice deſignentur, ipſi admittere non poſſunt: habetur expreſsè *cap. peruenit*, 86. *diſt. &* Auth. *de ſantiſſim. epiſcop.* § *Deo autem amabilis collat. 9. & leg Regia* 45. *tit.6. part.1. & leg.* 14. *titul.16. part.6.* Quod ſi hac prohibitione non obſtante hanc tutelam religioſi admittant, nulla eſt admiſſio, & conſequenter omnia inde ſubſecuta nulla ſunt: ſic Azor. *t.1. inſtitut. moral. lib.* 12. *cap.* 11. *q.* 3. Sanchez *lib.6. ſumm. cap.* 14. *numer.* 23. Mouentur ex Textu in dicta Authentic. §. *Deo autem* vbi dicitur monachos nulla lege tutores, & curatores cuiuſcumque perſonæ fieri permittimus: & ex *leg Regia* 14. vtente verbo non poteſt, ibi. Obiſpo, ni monge, ni otro religioſo non puede ſer guardador de guerfano. Quæ verba (inquit Sanchez) denotant religioſos incapaces eſſe curæ, & tutelæ. Sed cùm verbo *non poteſt*, quod efficacius eſt, quam non permittere vtatur *Clem.* 1. *de Procuratoribus*, vt neget religioſis procurationem, eoque non obſtante deciſum cum Sanch. reliquimus religioſos admittentes procurationem abſque ſuperioris licentia validè admittere? efficitur ſanè ex verbo *non poteſt*, non probari ſatis hanc religioſi incapacitatem. Et prætereà, quia ſupradicta lex æquè de Epiſcopis, ac religioſis loquitur, cum tamen Epiſcopi non reddantur incapaces tutelæ ſi eam admittant. Quapropter eam cenſeo eſſe legitimam rationem: quia nullus religioſus, vtpote proprio carens obligare aliqua bona poteſt pro tutela adminiſtranda, quod in omni tutela neceſſarium eſt.

2. Difficultas nonnulla eſt de cura, & tutela legitima ſic appellata, quia à lege defertur conſanguineis ab inteſtato ſuccedentibus, an inquam huius curæ & tutelæ religioſi capaces ſint ex licentia prælati? affirmat Gloſſa *in cap. peruenit.* 86. *diſt. verſ. tutelas in* 2. *ſolut.* & *ibi* Turrecrema. Angel. verbo *tutela. n.* 1. Syluest. *q.*3. Tabiena *q.*1. Azor. *lib.* 12 *inſt. moral. c.*11. *q.* 3. Mouentur ex *dicto cap. peruenit*, vbi hæc tutela permittitur Epiſcopis, quibus religioſi æquiparantur, vt conſtat ex *dicto cap & ex leg.* 14 *tit.* 16. *part.* 6. Et licet in §. *Deo amabilis Authent. de ſanctiſſim. Epiſcop.* ſit quælibet tutela religioſis interdicta, corrigitur hoc interdictum (inquiunt ſupradicti Doctores) per Textum *in cap. fin.* 86. *diſt.* Sed multo verius eſt incapaces eſſe religioſos ſupradictæ tutelæ, quia in Auth. *de ſanctiſſim. Epiſcop. & leg regia* 14. indiſtinctè omnis tutela religioſis interdicitur. Textus autem in dicto *cap peruenit* nullum verbum habet, ex quo poſſit colligi hoc interdictum corrigi: ſic gloſſa *dicto cap peruenit in* 1. *ſolut.* Greg Lopez *dicta leg* 14. verb. *no puede*, Sanchez *lib.6. cap.*14 *n.*25. Gutierr. *de tutela. p.1. c.1. n.*30. Mol. *t.1. de iuſtit. tract.* 2. *diſt.* 221. verſ. *religioſus.* Quod verum habet, vt tradit Sanch. Mol. & Greg. Lopez etiam ſi tutela eſſet miſerabilium perſonarum. Quia eſto hæc tutela Epiſcopis permittatur in *cap. peruenit*, & aliquando ad illam ſuſcipiendam obligentur, poſſintque clericos ſuæ diœceſis cogere ad illius adminiſtrationem, nunquam tamen religioſis id reperitur permiſſum. Neque eſt ſimilis ratio de Epiſcopis, & religioſis, cum Epiſcopi proprium habeant, quod poſſint obligationi tutelæ ſubiicere, ſecus religioſi.

§. VIII.

De electione ſepulturæ religioſis interdicta.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus religionis ſupremus eligere poteſt ſepulturam Inferior autem dum ſuperior non contradicit.*

2 *Prælatus eligere ſuis ſubditis ſepulturam poteſt.*

3 *Subditus non poteſt ſibi eligere ſepulturam.*

4 *Prædictæ doctrinæ apponitur limitatio.*

5 *Si ſuperior permittat religioſo ſubdito ſepulturam eligere, electionem valere, vt verius reſpondetur.*

6 *Sepultura, caſu quo eam licet eligere, cuius expenſis facienda ſit Breuiter reſpondetur.*

7 *Si religioſus in loco remoto decedat ſepultura non electa, in parochiali, ſub qua deceſſit ſepeliendus eſt. Si vero eo in loco monaſterium ſui ordinis adſit, aduerſus Sanchez & alios ſub diſtinctione reſpondetur, quæ non verſatur circa religioſos Societatis Ieſu.*

8 *Nouitius eligere poteſt ſepulturam, ſi ea non electa decedat, in monaſterio ſepeliendus eſt.*

9. *Cuius expenſis nouitius ſepeliendus ſit? Spectanda conſuetudo.*

1. TRes ſunt perſonæ religioſæ, de quibus dubitatur, an poſſint eligere ſepulturam, Abbas, Subditus, & Nouitius. Abbatem, ſi ſupremus religionis Prælatus ſit, certum eſt eligere poſſe ſepulturam; quia habet velle & nolle à religione independens. De aliis prælatis inferioribus negat. Syluest. verbo *ſepultur.* 1. *q.*6. & *ibi Armilla, n.*6. quia abſolutè velle, & nolle non habent, cum illud habeant ab aliis prælatis dependens. At Man. Rodrig. *t.*3. *quæſt. regular. q.* 60. *art.* 1. & Sanch. aliis relatis *lib.6. ſum. cap.*14. *n.* 7. probabilius concedunt cuilibet prælato poteſtatem eligendi ſepulturam: quia eo ipſo, quo prælatus eſt, velle, & nolle habet in pertinentibus ad ſui, ſuorumque diſpoſitionem. Quod ſi dicas habere voluntatem dependentem à ſuperiore prælato, ex voluntatéque illius annullari poſſe. Reſpondeo antequam morte confirmetur id veriſſimum eſſe, at morte confirmata voluntas nequit annullari, quia non adeſt niſi in effectu, quem obtinuit. Supradicta procedunt, dummodo verè ſuperior moriatur. Nam ſi officio depoſito moritur, ceſſat electio antea facta; quia cum tempore prælaturæ ſortita non fuerit effectum, perit illius valor, vtpote perueniens ad tempus inhabile, incapaxque electionis: ſic Sanch. & Man. *locis allegatis.*

2. Sed an Prælatus eligere ſuis ſubditis ſepulturam poſſit? Affirmant Man. Rodrig. *t.*3. *qq. regul. q.*60. *ar.*1. Mouetur, quia pater eligere poteſt filio impuberi ſepulturam: quia in eius eſt poteſtate, ſed religioſus eſt in poteſtate prælati. Ergo prælatus eligere poteſt ei ſepulturam. Sed contrarium merito defendit Petrus Vualdis ab ipſo Manuele relatus, quem ſequitur Sanchez *dicto c.* 14. *n.*6. Quia pater non eligit ſepulturam filio impuberi ratione patriæ poteſtatis: aliàs & filio puberi eligere poſſet, & vxori maritus contra Text. *in cap. licet, de ſepul. in* 6. cum prædicti filij puberes ſint ſub patria poteſtate, & vxor ſub poteſtate mariti, ſed eligit ſepulturam, quia ita eſt conſuetudine receptum vt conſtat ex *dicto cap. licet*, qualis conſuetudo pro religioſis non Inuenitur. Dices religioſorum voluntas tranſlata omnino eſt in prælati voluntatem: ſed hæc tranſlatione ceſſante poſſet quilibet religioſus ſepulturam eligere. Ergo id ipſum poterit prælatus ob prædictam tranſlationem. Reſpondeo negando conſequentiam: quia non transfertur voluntas quoad realitatem, ſed quoad ſubiectionem iuxta religionis regulas: at in nulla religione hæc poteſtas conceſſa eſt prælatis eligendi ſibi ſubditis ſepulturam: quippe eſſet contraria iuri canonico decernenti locum ſepulturæ carentibus electione.

3. De religioſis ſubditis eſt deciſio in *cap. de fin. Sepult.* in hæc verba: Religioſi niſi à propriis monaſteriis adeo forſitan ſint remoti, quod ad ea cùm moriuntur commodè portari non poſſunt, nequeunt (cum velle, vel nolle careant) ſibi eligere ſepulturam, ſed ſunt apud ſua monaſteria tumulandi. Ex cuius textus deciſione infertur religioſum eligere non poſſe ſepulturam, niſi à proprio monaſterio ita remotus ſit, vt nequeat commodè ad illud cum moritur, deportari. Neque obſtat ſepulturam concedendam eſſe religioſo eo tempore quo iugo obedientiæ ſolutus ſit, vt inde inferas eligere poſſe. Nam eſto id locum habeat in muliere vxorata iuxta textum in *cap. de vxore, De ſepultur.* vbi vxoratæ conceditur ſepulturæ electio, eo quod electio iſta, vt inquit textus, ad eum potius ſtatum pertineat, in quo mulier ſoluitur à lege viri; non inde infertur religioſum eligere poſſe; quia vxoris ſubiectio eſt longe diuerſa à religioſi ſubiectione; illa enim ſolum habet

locum

Digitized by Google

locum in his, quæ præiudicare poſſunt marito, non in aliis; eaque de cauſa inuito marito teſtari poteſt, & eligere ſepulturam, quia in horum diſpoſitione marito non præiudicat. At religioſi ſubiectio tam præiudicantia prælato, quam non præiudicantia ſpectat, quia eſt ſubiectio plena voluntatis ac proinde religioſo non permittitur ſepulturæ electio, benè tamen vxori: ſic gloſſ. *dicto cap fin. de ſepultur. in 6. ver. ſepulturam.* Sanch. lib. 6 ſum. *c.* 14. *n.* 1.

4. Hanc tamen doctrinam communiter Doctores limitant ne procedat in religioſo ita longè à proprio monaſterio decedente, vt nequeat commodè ad illud ſepeliendus deportari. Nam eo caſu permittit Ius, vt ſepulturam eligere poſſit, cum propria nequeat ei concedi; colligitur ex *dicto cap. Religioſi de Sepultur. in* 6. per argumentum à contrario ſenſu, & tradit gloſſ. *ibi in fine.* Abbas *c.* 1. *num.* 4. *de ſepultur. & cap. nimis iniqua de exceſſib. prælat. n.* 2. *per illum text.* Syluest. verbo *ſepultura q.* 6. Nauarr. *comment.* 2. *de Regular. n.* 43. *Man. Rodrig. quæſt. regular. t.* 3 *q.* 60. *art.* 2. *verſ. aduertendum* Sanch. lib. 6. ſum. *c.* 14 *n.* 3.

5. Sed quid ſi ſuperior permittat religioſo ſubdito eligere ſepulturam, erit licita, & valida electio? Videtur non eſſe; quia textus in *dicto cap. religioſi* expreſsè decidit religioſos carere poteſtate eligendi ſepulturam, eſſeque apud ſua monaſteria tumulandos, niſi ita remotè à proprio monaſterio decedant, vt nequeant commodè ad illud deportari. Cum ergo textus ſepulturam deſignet; & poteſtatem eligendi tollat, ſolumque in illo caſu ſpeciali abſentiæ concedat? efficitur nec licentiam à prælato concedi poſſe, vtpote contra legem Pontificiam, nec electionem ex vi illius licitam, validamque eſſe. Cæterum verius videtur oppoſitum: poſſe inquam prælatum licentiam concedere, electionemque inde factam licitam validam eſſe. Moueor; quia prælatus eligere ſibi ſepulturam poteſt, vt dictum eſt, ergo poteſt religioſo ſubdito facultatem eligendi concedere. Neque enim maiori poteſtate ſecum vti poteſt, quam cum ſubditis; ſi quidem tota poteſtas diſpenſandi ſecum prælato competens ex officio gubernandi ſubditos prouenit, atque adeo potius cum ſubditis, quam ſecum vti illa poterit. Deinde Text. *in cap. religioſi* ea ratione ducitur ad negandam religioſo poteſtatem eligendi ſepulturam, quia velle, vel nolle caret, hoc eſt quia caret voluntate propria à prælato independente. Quæ ratio ſolum probat non poſſe religioſum eligere ſepulturam prælato inconſulto, at non probat ex eius licentia eligere non poſſe. Nam ea poſita & velle, & nolle habet.

6. Sed cuius expenſis hæc ſubditi ſepultura, & prælati ſibi ſepulturam eligentis facienda eſt? Reſpondeo ex illis bonis, quæ ad huiuſmodi effectum prælatus applicauerit, quia tam peculia religioſi, quam bona monaſterij ſuæ diſpoſitioni ſubduntur. Quod ſi prælatus non expreſſit, credendum eſt eius voluntatem fuiſſe, vt ex peculio defuncti dictæ expenſæ ſoluantur; quia religioni vtilius eſt. Si autem prælatus, vel religioſus peculio carent, ex boni monaſterij ſoluendæ expenſæ ſunt. Neque mirum eſt, quod monaſterium eam obligationem habeat; ſi quidem ea tenetur cum religioſus extra monaſterium in loco remoto decedit ſepultura non electa. Quia eo caſu ſi religioſus peculio, vel beneficio caret, expenſis monaſterij ſepelitur. vt tradit Man. Rodrig. *tom.* 3. *quæſt. regular. quæſtio.* 60. *art.* 3. & Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 14. *n.* 4.

7. Eo autem caſu, quo religioſus in loco remoto decedit ſepultura non electa, in parochiali, ſub qua deceſſit, ſepeliendus eſt: ſicuti quilibet alius ſæcularis in itinere moriens: tradit Gloſſa *dicto cap. religioſi, de ſepultur in* 6. & ibi Anchar. Franc. & Dominic. quos refert, & ſequitur Sanch. *dicto cap.* 14. *n.* 4. Si autem eo in loco monaſterium ſui ordinis adſit, Syluest. relato Anton. *cap.* 1. *de ſepultur.* verbo *ſepultura q.* 8. verſ. *ſecundum*, & Sanch. *lib.* 6. *ſumm. c.* 14. *n.* 4. affirmant in eo ſepeliendum religioſum eſſe, & non in parochiali eſto tranſeunter ibi commoratus fuerit. Et ratio eſſe poteſt; quia illud monaſterium aliquo modo proprium religioſi eſt. Cæterùm verius cenſeo in parochiali, ſub qua deceſſit ſepeliendum eſſe, ſi ſolum tranſeunter ibi extiterit; quia iure firmatum eſt quemlibet peregrinum, ſi ad ſepulchra ſuorum maiorum deferri non poteſt, in parochiali illius loci, in quo decedit eſſe ſepeliendum, vt tradit Syluest. pluribus relatis *ſuprà*. At ab hac generali lege non inuenitur exemptus religioſus à proprio monaſterio remotus, ergo ibi ſicut & alij peregrini, ſepeliendus eſt. Neque obſtat ibi adeſſe monaſterium ſui ordinis, quia, illud non eſt proprium; aliàs non poſſet eligere ſepulturam, ſed neceſſariò apud illud eſſet tumulandus. Notanter dixi, ſi ſolum tranſeunter ibi extiterit, nam ſi in illud monaſterium miſſus fuerit cauſa perpetuæ reſidentiæ, apud illud ſepeliendus eſt; quia eſt proprium, propriáque religioſi parochia. Atque ita docet Gloſſa ex communi ſententia *eo cap. religioſi in caſus poſitione.* Religioſi verò Societatis IESV, cum nullam Societatis domum ſingulariter propriam habeant, ſed quælibet domus, & collegium proprium cuiuſque ſit, ſi in eo loco decedant, vbi domus, vel collegium Societatis eſt, apud ipſum ſunt ſepeliendi, & non in parochiali, nec in cathedrali.

8. Supereſt dicendum de nouitio quem certum eſt, eligere poſſe ſepulturam; quia ſolum religioſis ſepulturæ electio interdicta eſt, *cap. fin. de ſepultur. in* 6. At nouitius ſub nomine religioſi in odioſis non venit. Deinde religioſis ſepulturæ electio prohibetur; quia carent velle, & nolle proprio, quo tamen nouitius gaudet, & ita tenet aliis relatis Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 14. *num.* 10. At ſi decedant non electa; in monaſterio ſepeliendi ſunt. Tum quia monaſterium eſt nouitij parochia, & prælatus parochus quoad ſacramentorum ſuſceptionem. Ergò etiam quoad ſepulturam. Tum quia ita eſt conſuetudine receptum, & priuilegiis religionum firmatum: ſic Syluest. verbo *ſepultura, q.* 8. *dicto* 7. Man. Rodrig. *quæſt. regular. q.* 60. *art.* 2. *fine.* Sanch. aliis relatis *dicto cap.* 14. *num.* 11. Neque ab hoc iure cadit nouitius, vt placuit Syluestro, quamuis voluntatem habuerit redeundi ad ſæculum; nam dum reipſa non redit, domicilium acquiſitum non admittit. Sanch. *dicto c.* 14. *n.* 11. *fine.*

9. Quod ſi inquiras, cuius expenſis nouitius ſepeliendus ſit? Breuiter reſpondeo, ſepeliendum eſſe propriis expenſis, ſi proprium habeat, niſi conſuetudine introductum ſit expenſis, monaſterij ſepeliendum eſſe. Sanch. *dicto cap.* 14. *num.* 12. At ſi proprio caret, monaſterij expenſis eſt ſepeliendus, quia illius eſt membrum, & ſub illius obedientia deceſſit. Quod adeo verum eſt, vt ſecluſa conſuetudine parentes eius diuites obligari non debeant, eas expenſas ſoluere, vtpote qui ab eorum cura ſeparatus deceſſit, quamuis reuocabiliter Sanch. lib. 6. ſum. *c.* 14. *n.* 14.

PVNCTVM XIV.

Quibus pœnis ſubiiciatur Religioſus delinquens à Prælatis regularibus puniendus.

SVMMARIVM.

1 *Duplex genus pœnarum diſtinguitur.*
2 *Religioſus delinquens punitioni prælati ſubiectus eſt.*
3 *Quas pœnas ſpirituales prælatus regularis imponere poſſit.*
4 *Abbatiſſa pœnis ſpiritualibus coercere moniales non poteſt.*
5 *Prælato regulari interdicitur ſubditum delinquentem pœnâ mortis punire. Idem dicendum eſt de mutilatione, & verberatione publica.*
6 *An pœna triremium poſſit religioſus delinquens à prælato regulari condemnari? Arguitur pro parte negatiua.*
7 *Dicendum eſt prælatos regulares poſſe hanc pœnam infligere, & ſoluuntur rationes contrariæ.*
8 *Pœnam incarcerationis temporalis, ſeu perpetuæ, ieiuniorum & alias ſimiles poteſt Prælatus infligere, & ſubditus tenetur eas exequi.*
9 *De pœna perpetui carceris, & triremis eſt difficultas, an obligati ſint religioſi eas exequi. Proponitur ratio dubitandi pro parte negatiua, & ſoluuntur rationes contrariæ.*
10 *A ſententia affirmatiua, vtpotè à communi recedendum non eſt. Et ſatisfit rationi dubitandi.*
11 *Si carcer ſi ita durus, vt periculum vitæ timeas, fugere potes.*

1. DVplex genus Pœnarum diſtinguere poſſumus, aliæ ſunt pœnæ ſpirituales, aliæ corporales. Spirituales ſunt, excommunicatio, ſuſpenſio, interdictum, irregularitas, & inhabilitas ad quæcumque beneficia, iura, & miniſteria ſpiritualia: Corporales ſunt quæcumque corporis afflictio, & caſtigatio, incarceratio, infamatio, reprehenſio, maximè ſi publica ſit, deputatio ad vile miniſterium, vel laborioſum &c.

2. Religioſum igitur delinquentem ſubiectum eſſe punitioni prælati in comperto eſt apud omnes; quia eſt pars communitatis religioſæ, quæ poteſtatem habet ſubditos delinquentes puniendi, tum ratione dominij ex profeſſione acquiſiti, tum ratione iuriſdictionis à Pontifice conceſſæ. Verum eſt quòd poteſtate dominatiua ſpectata puniri religioſus graui pœna non poteſt. Non enim poteſt morti condemnari; neque perpetuo exilio, nec triremibus aliiſque pœnis ſimilibus, quia hæ alienæ ſunt à domeſtica, paternaque gubernatione, quam poteſtas dominatiua reſpicit. At ſpectata iuriſdictionis poteſtate hæ omnes infligi poſſunt, ſi abſque vlla limitatione iuriſdictio conceſſa ſit.

3. Et quod attinet ad pœnas ſpirituales quilibet prælatus regularis, etiam localis (niſi conſuetudine, aut conſtitutionibus religionis limitatum ſit) poteſt religioſum delinquentem cenſuris excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti perſonalis innodare; quia hæc poteſtatis conceſſio & correctioni delinquentis, illiuſque punitioni maximè neceſſaria,

Digitized by Google

erat. Sic Suar. *t.4. de relig. tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 4. Notanter dixi *interdicti perſonalis*: nam locale interdictum cum non ſolum delinquentes ſed innocentes, & non ſubditos quodammodo afficiat, imponi non poteſt à prælatis regularibus. Suar. *dicto cap.* 9. *num.* 5. Irregularitas verò nunquam imponi poteſt; quia Text. *in cap. is qui, de ſentent. excommunic. in* 6. expreſsè negat incurri extra caſus à iure expreſſos, & conſequenter negat prælato poteſtatem imponendi irregularitatem, nam ſi illam haberet, iam extra caſus à iure expreſſos contraheretur irregularitas. Pœna item priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ, inhabilitatiſque ad officia, & munera religionis certum eſt religioſum à ſuo prælato puniri poſſe, Tum quia ita vſus obtinuit. Tum quia illa munera, honores, & officia à religione conceduntur, quæ optimè poteſt ſubditos delinquentes ab eorum vſu, & poſſeſſione remouere, illorumque conceſſioni conſenſum non præſtare. Suar. *dicto cap.* 9. *num.* 9. Alias autem inhabilitates, & pœnas ſpirituales à iure ſtatutas imponendas ob aliquod delictum, ſi alienæ non ſunt à religioſis, & in ea religione tali delicto non eſt aliqua pœna impoſita poteſt & debet ſaltem ex honeſtate ſuperior ſubdito delinquenti imponere; quia in pœnarum impoſitione debet ius ſequi; cum ergo proprium non habeat, communi conuenit adhærere: ex obligatione tamen ad id non tenetur; cum aliàs iuſtè iudicare poſſit, pœnaſque delicto proportionatas imponere, iure naturali ſpectato.

4. Dixi *prælatum regularem*. Nam Abbatiſſa his ſpiritualibus pœnis coërcere punireque non poteſt moniales delinquentes; quia iuriſdictione Eccleſiaſtica caret ſolumque à Pontifice conceditur poteſtas dominatiua gubernationi domus neceſſaria. Quod ſi aliquando priuilegium excommunicandi, ſuſpendendi, vel interdicendi ſubditas inueniatur Abbatiſſis conceſſum, non eſt intelligendum de propria excommunicatione, ſuſpenſione, & interdicto, ſed de quadam ſeparatione à communibus actionibus aliarum monialium; & caſu quo de propriis cenſuris eſſet priuilegium, credi debet ipſis Abbatiſſis concedi perſonæ deſignationem, qua poſita Pontifex cenſuram ipſo facto profert, vt latius hæc proſequitur Suar. *t.* 4. de relig. *tract.* 8. *lib.* 2. *c.* 9. *à n.* 10. *vſque in finem.*

5. Quoad pœnas corporales attinet, certum eſt nulli prælato regulari, necdum iudici Eccleſiaſtico conceſſum eſſe ſubditum delinquentem pœna mortis punire; quia id interdicitur *cap. cum non ab homine de iudiciis.* At ſicut iudici Eccleſiaſtico datum eſt in aliquibus caſibus declarare clericum delinquentem pœna mortis dignum eſſe illumque priuilegio clericali denudatum iudicibus ſæcularibus puniendum tradere: ſic videtur prælatum regularem comparatione ſuorum ſubditorum id facere poſſe. Sed contrarium eſt omnino dicendum; nam eſto prælatus regularis poſſit religioſum à ſuo conſortio eiicere, at non poteſt clericali priuilegio omnibus religioſis conceſſo denudare; ſi quidem eiectum religioſo ſtatu non denudat. Sæcularis autem iudex nequaquam hunc eiectum, & à prælato regulari punitum, punire inſuper poteſt ob delicta in religione commiſſa. Tum quia commiſſa ſunt in alieno territorio. Tum quia ſunt iam per ſententiam definitiuam punita; imo neque punire poteſt ob delicta poſtmodum cōmittenda, cum non ipſi, ſed Epiſcopo ſubiiciatur, quippè eſt religioſus; ac proinde perſona Eccleſiaſtica priuilegio fori gaudens, ſic Suar. *t.* 4 *de relig. tract.* 8. *lib.* 2. *c.* 10 *n.* 1. & 2. Idem quod dictum eſt de pœna mortis, dicendum eſt de pœna mutilationis; prælatis inquam regularibus datum non eſſe hac pœna ſuos ſubditos punire; quia & aliena eſt à religioſa pietate, & eiuſdem rationis cum pœna mortis, Suar. *dicto c.* 10. *n.* 3. De verberatione publica per plateas, & vias ciuitatis conſuetudo obtinuit, ne à prælatis regularibus imponatur; quia religioſum ſtatum, imo & Eccleſiaſticum dedecet, ob quam cauſam nec clericis ſæcularibus imponitur. Suar. *ſupra.*

6. De pœna triremium eſt grauis difficultas; an poſſit religioſus delinquens ad illam ſubeundam à prælatis regularibus condemnari? Et ratio difficultatis eſt; quia eſt nimis dura & acerba, & conſequenter à pietate, religionis aliena; at ex alia parte eſt nimis periculoſa ſaluti ſpirituali damnati ob prauum continuum exemplum aliorum reorum ibi adſtantium, & innumeras peccandi occaſiones, quæ in illo miſero ſtatu occurrunt. Regulares autem prælati in ſua gubernatione ſpiritualem ſubditorum ſalutem primò ſpectare debent, nequeunt ergo ſuos ſubditos hac pœna punire. Prætetea nequeunt regulares prælati condemnare religioſum verberibus per laicum infligendis; quia eſt contra deciſionem Text. *in c. vniuerſitatis. de ſedtent. excomm.* At triremibus damnati verberibus ſæpè afficiuntur à laico. Ergo prælati regulares non poſſunt religioſum triremibus damnare. Neque ſatisfacit, ſi dicas in ſupradicto textu ſolum prohiberi condemnationem directam verberibus ſubeundis, non tamen indirectam, & per accidens, vti in præſenti contingit. Non enim prælati regulares verberibus afficiendum religioſum tradunt, ſed tradunt triremibus. Quod ſi ibi verberibus afficiatur, prælato regulari imputandum. Non eſt: quia ſuæ condemnationi eſt per accidens. Non inquam ſatisfacit; nam vt rectè arguit Suar. *tom* 4 *de relig. tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 6. vel alia flagellatio licita eſt, vel non, ſi licita; ergo ceſſat lex lata in *dicto cap. vniuerſitatis* interdicens religioſum à laico verberari quod non eſt dicendum. Si illicita, ergo illicitè prælatus regularis religioſum triremibus condemnat; quippè moraliter huic actioni peccaminoſæ cooperatur, cum facilè poſſit illam excuſare.

7. Cæterum omnino dicendum eſt, prælatos regulares poteſtatem habêre hanc pœnam ſubditis infligendi, ſi delictum ea pœna dignum ſit, quia eſt nimis graue, & ſcandaloſum, neque occurrit alia pœna, qua commodè puniri poſſit, & ſcandalo dato fiat ſatisfactio: ſic tradit latè Nauarr. *com.* 3. *de reg. n.* 53. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 2 *c.* 10. *n.* 3. & *ſeqq.* ſupponit Sanch *lib.* 6. *ſum. c.* 8. *n.* 16. & alij plures inquirētes, an ſic damnatus poſſit fugere. Ratio huius poteſtatis ex praxi, & conſuetudine ſatis in religionibus recepta (vidente, & conſentiente Pontifice) deſumitur. Neque rationes in contrarium vrgent. Non prima, nam eſto pœna nimis dura ſit, & acerba, non eſt tamen aliena à religioſa pietate, cum delictum graue, & ſcandaloſum eſt: pietas enim non eſt contraria iuſtitiæ, & charitati; imo cum hæc pietas præcipuè in communitatem potius quam in ſingulares perſonas exerceri debeat, & religioſæ communitati ſæpè expediat delictum religioſi ſcandaloſum grauiſſima pœna punire in aliorum exemplum, efficitur ſanè dictam pœnam triremium ob delictum graue, & ſcandaloſum impoſitum, cui alia via nequit ſatiſfieri, alienam non eſſe à religioſa pietate. Neque item vrget ſecunda ratio deſumpta ex periculo peccandi; quia id eſt per accidens; & ob bonum religionis permitti poteſt. Fateor tamen prælatos regulares frequenter in pœnis imponendis ſalutem ſpiritualem ſubditorum delinquentium ſpectare debere; at in aliquo caſu raro, & extraordinario non tam illorum ſalutem, quam ſalutem aliorum religioſorum, & religionis commune bonum ſpectari debet. Neque item vrget tertia ratio ex *cap. vniuerſitatis* deſumpta; quia reſponderi poteſt in eo textu prohiberi verberationem per laicum, quæ fit in correctionem fratris, & more religioſo; non autem verberationem in aliorum exemplum, & ſæcularibus, infamibúſque reis communem, quam certè conſuetudo obtinuit fieri per laicum poſſe, ſicuti fit, cum opus eſt religioſum torqueri.

8. Pœnam incarcerationis temporalis, ſeu perpetuæ in alienum, & remotum monaſterium conſtat à prælatis regularibus ſæpè infligi; quia ſic expedit, tum religioſo delinquenti, tum aliorum exemplo, tum bono conuentus, in quo deliquit. Aliæ item pœnæ leuiores, ieiunij, leuis flagellationis, deputationis ad officia vilia, & abiecta paſſim religioſis imponuntur, ad quarum impoſitionem non eſt opus Eccleſiaſtica iuriſdictione, ſed ex poteſtate dominatiua, quam Prælati ex profeſſione acquirunt, eas infligere poſſunt; eáque de cauſa monialium Abbatiſſæ hæc poteſtas conceſſa eſt. Religioſi verò non ſolùm tenentur eas pœnas patienter ſubire, cùm de facto imponuntur; ſed eas in ſe exequi, ſi ita à Prælatis præcipiatur; quia eſt præceptum de re non nimis ardua, & difficili, & tradit Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 10.

9. De pœna perpetui carceris, & triremis eſt difficultas; an obligati ſint religioſi eas exequi, ſi fugere poſſunt? Ratio difficultatis eſt; quia *tract. de legib. diſp.* 2. *punct.* 4. probauimus ſæcularem his pœnis damnatum licitè fugere poſſe, quia extra humanam poteſtatem eſſe videtur obligare reum, vt in ſeipſum exequatur pœnam ita acerbam & duram. Sed votum obedientiæ non eſt cenſendum aliter obligare, quàm præceptum; quia obligatio voti eſt inſtar præcepti. Ergo cùm præceptum humanum ad exequendam illam pœnam non extendatur, neque etiam votum extendi debet: & ita tenet Bannes 2. 2. *q.* 69. *art.* 4. *poſt* 5. *concl.* & indicat Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.* 11. *c.* 3. *n.* 4. Neque hæc fuga aduerſari videtur Trid. *ſeſſ.* 25. *c.* 4. *de reg.* prohibenti religioſis, ne à ſuis conuentibus ſine licentia recedant etiam prætextu accedendi ad ſuperiores, niſi ab eis fuerint vocati? quia ſi fuga eſt à triremibus, non eſt receſſus à conuentu; ſi autem eſt à carcere conuentus, non tam eſt receſſus à conuentu, quam ab illius carcere, & à pœna ob delictum impoſita, neque dici debet illa fuga receſſus, cum non animo vagandi fiat, ſed quædam iure naturæ conceſſa interpellatio, & defenſio à tam duro, & acerbo grauamine. Quod ſi dicas, te obligatum eſſe obedire prælato ſecundùm regulā præcipienti; at cum tibi præcipit ob delictum commiſſum in carcere, vel triremibus manere, ſecundùm regulam præcipit, ergo obedire teneris? Reſponderi poteſt concedendo præcipere ſuperiorem ſecundùm regulam, cum tibi præcipit manere in carcere, vel triremibus abſque reſiſtentia, quia ſecundùm regulam diuinam, & naturalem eſt, ne condemnatus ſententiæ iuſtæ reſiſtas, reſiſteres enim Dei ordinationi. At ſi præcipiat tibi manere abſque poteſtate fugiendi contra regulam naturalem præcipit, ac proinde nullum eſt præceptum. Quod ſi iterum vrgeas, te obligatum eſſe ex voto obedientiæ eo in loco manere, quo ſuperior iuſtè indicauerit, *argum. text. cap. quorundam.* & *cap. ſi religioſ. de elect. lib.* 6, at iuſtè iudicauit; cum te ad perpetuum carcerem,

Digitized by Google

carcerem, vel triremes condemnauit. Ergo ab eo loco abſque licentia prælati recedere non potes. Reſpondeo negando conſequentiam: concedo enim ex voto obedientiæ te obligatum eſſe manere, vbi ſuperior iuſtè iudicauerit; nego tamen iuſtè iudicare, ſi iudicet te debere liberè, & abſque fugæ poteſtate in carcere, vel triremibus manere, benè tamen ſi iudicet te debere ibi manere detentum nulla reſiſtentia facta.

10. Fateor animum eſſe propenſum in ſupradictam ſententiam: at quia oppoſita communi doctorum calculo firmata eſt, nolo ab ea recedere: docuit eam Caietan. 2. 2. *q.* 69 *art.* 4. *in reſponſ. ad ſecundam concluſ.* Nauarr. *tom.* 4. *de Regular. num.* 63. Salcedo *tract. cap.* 137. verſ. *ſed vtrum*, & verſ. *imo circa carcerem.* Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 2. *c.* 10. *n.* 10. Sayro in claui regia *lib.* 12. *c.* 18. *num.* 9. Manuël *quæſt. regular. t.* 2. *q.* 22. *art.* 6. Sanch. *lib.* 6. *c.* 8. *num.* 12. *&* 16. Ratio eſt; quia negari non poteſt, te obligari poſſe ex voto obedientiæ non ſolum ad ſuſtinendam iuſtam pœnam carceris, & triremis, ſed etiam ad eam non fugiendam, cum condemnatus fueris: at ſic eſt præſumendum te obligari velle, cum votum obedientiæ emittis, ſiquidem ferè omnes Doctores eam tibi obligationem imponunt. Ergo fugere non potes. Et ex his ſoluitur ratio dubitandi. Nam eſto ex præcepto, & lege abſolutè ſumpta obligari non poſſis ad non fugiendum carcerem aſperum, & durum, at ex voto obedientiæ obligari potes quia ita vouiſti.

11. Illud vero certius eſt, ſi carcer ſit ita durus, vt merito periculum vitæ timeas, eo quod cibo conuenienti ad vitæ ſuſtentationem priuaris, vel humi cubare cogeris, vel penè nudus exiſtere media hyeme, & in loco humido, & frigido, vel aliam ob cauſam, te poſſe fugere; quia eſto illa pœna iuſta eſſet, non eſt credendum te voto voluiſſe priuari libertate illam fugiendi, ſi commodè poſſis; enim ſit contra inclinationem naturalem, quam homines habent propriam vitam conſeruandi; ſic ex communi ſententia teſtatur Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 2. *c.* 10. *in fine n.* 11. Quod à fortiori procedit, ſi hoc periculum vitæ non ex pœna impoſita per ſententiam iuſtam, ſed ex modo illam exequendi proueniret; quia hæc eſt manifeſta iniuria; ac proinde credi non debet te voluiſſe ad illam ſuſtinendam obligari: ſic ſuſtinent Nauar. *tom.* 4. *de Regular. n.* 64. *corol.* 7. *&* 8. Salcedo *pract. c.* 137. *§. eſt tamen*, Sayro in claui regia, *lib.* 12. *c.* 18. *n.* 10. Sanch. *lib.* 6. *ſum c.* 8. *n.* 14. vbi merito addit idem eſſe dicendum caſu quo ſententia reipſa iniuſta ſit, eſto ſit iuſta ſecundùm allegata, & probata. Quia eo caſu non teneris præcepto ſuperioris obedire, vtpotè falſæ præſumptioni innitenti.

Pvnctvm XV.

An religioſus ita obligatus ſit ſuperiorum ſententiis obedire, vt nullo modo ei permittatur appellatio.

Svmmarivm.

1 *Videtur religioſis eſſe interdicta appellatio.*
2 *Varij caſus diſtinguuntur.*
3 *Si prælatus in infligendis pœnis iuſtitiæ terminos non excedat, appellare non potes; benè tamen querelam, vel ſupplicationem interponere apud ſuperiorem maiorem.*
4 *Si prælatus terminos iuſtitiæ in grauibus pœnis imponendis excedat, licitum tibi eſt remedio appellationis vti.*
5 *Hæc tamen appellatio prius ad prælatos domeſticos, quam ad Nuncium, vel Pontificem deferenda eſt.*
6 *A leui præcepto, ordinariáque correctione non permittitur appellatio.*
7 *Vt in cauſis grauibus appellationem interponere poſſis, debet eſſe exceſſus prælati manifeſtus.*
8 *Apponitur diſcrimen inter clericos, & religioſos circa appellationis interpoſitionem.*
9 *An eo caſu quo potes appellationem interponere, poſſis (ſi occaſio non ſuppetit appellandi) ad ſuperiorem maiorem nulla petita ab inferiori licentia iter arripere? Negat Suar.*
10 *Verius cenſeo oppoſitum. Et ſatisfit rationi à Suar. adductæ.*
11 *Licet tibi recuſare ſuperiorem ſuſpectum, quando times te iniuſtè vexaturum.*

1. Videtur religioſis omnino interdictam eſſe appellationem. Nam in *cap. ad noſtram, de appellationib.* dicitur: Remedium appellationis non ideo eſt inuentum, vt alieni à religionis, & ordinis obſeruantia exorbitanti debeat in ſua nequitia patrocinium exhibere, & *cap. reprehenſibilis, eodem tit.* inquit: Statuimus ne ſubiecti contra diſciplinam Eccleſiaſticam in vocem appellationis erumpant, & in fine ſubditur: præcipuè hoc in religioſis volumus obſeruari, ne religioſi cum pro aliquo exceſſu fuerint corrigendi contra regularem prælati ſui, & capituli diſciplinam appellare præſumant, ſed humiliter, ac deuotè ſuſcipiant, quod pro ſalute ſua fuerit eiſdem iniunctum: idem ferè habetur in *cap. licet, de officio ordinarij.* Deinde ſupradicta appellationis denegatio manifeſtiſſimis priuilegiis à Sede Apoſtolica religionibus conceſſis confirmata eſt, vt conſtat ex iis, quæ refert Sorbus in compend. priuileg. mendicant. verbo *appellare, n.* 1. 2. *&* 3. & habentur in compend. priuileg. ſocietatis Iesvs verbo *appellatio.* Quibus priuilegiis, & decretis plures religiones adhærentes vocem appellationis à ſe excluſerunt, vt habetur in *lib. monumenta ordinum conceſſ.* 499. & ſpecialiter de ordine prædicatorum tradit Armilla verbo *accuſatio in fine.* Ratio verò, qua credendum eſt Pontificem motum eſſe ad denegatum religioſis appellationis remedium fuit, vt bono nomini religionis, & ſpecialiter religioſorum quieti, & tranquillitati proſpiceret, quæ non leuiter ex conceſſa appellatione læderentur. Neque obſtat appellationem eſſe naturalem quandam à iure introductam defenſionem *cap. omnis oppreſſus* 2. *q.* 6. *cap. ſuggeſtum de appellationib. leg.* 1. *ff. de appellationib.* defenſionémque naturalem tolli non poſſe, *clement. paſtoralis de re iudicata ad finem*, quominus ad bonum commune religionis non debeat interdici; præcipuè cum hoc interdictum liberè à religioſis admittatur profeſſionem emittentibus in religione dictis priuilegiis gaudente, eáſque conſtitutiones habente.

2. Cæterum vt diſtinctè in hac grauiſſima quæſtione procedamus, aduertendum eſt, appellationem interponi poſſe; eo quod prælatus limites iuſtitiæ exceſſit in pœnis imponendis, vel quia intra limites iuſtitiæ vſus eſt ſummo rigore. Deinde poteſt eſſe appellatio à pœna graui, & infami, qualis eſſet carcer perpetuus, vel triremis, vel dira ſeuerita verberatio; vel à pœna leui, quæ ob frequentes defectus imponitur. His poſitis.

3. Dico primo, ſi prælatus in infligendis pœnis iuſtitiæ terminos non excedit, ne quis ab eius ſententia appellare. Quia eo caſu non grauaris à prælato, ſed à tuo delicto, neque tibi prælatus vllam iniuriam infert ſummo rigore vtens, tametſi nullam gratiam faciat: ſic Suar. *tom.* 4. *de relig tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 9. & ſupponunt ferè omnes Doctores concedentes appellationem tantummodo vbi eſt exceſſus, & grauamen.

Verum etſi in ſupradicto caſu non tibi licitum ſit appellare; at querelam, vel ſupplicationem interponere apud ſuperiorem maiorem, vt ipſe ex officio rigorem mitiget, omnino licet; quia per hanc querelam, & ſupplicationem ſuperioris ius inferioris rigide iudicantis non læditur, cum illum non impediat ad executionem ſententiæ procedere, neque cauſam ad ſuperiorem maiorem deuoluat: ſic Nauarr. *lib.* 2. *conſil. tit. de ſentent. & re iudic. conſ.* 2. aliàs *tit. de appell. conſ.* 3. *n.* 8. Man. Rodrig. *tom.* 1. *quæſt. regul. quæſt.* 29 *art.* 2. Sayro in claui regia *lib.* 12. *c.* 17. *n.* 38. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 11. *n.* 6. *&* 9. Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 9. *num.* 110. *fine.*

4. Secundo dico, ſi prælatus terminos iuſtitiæ in grauibus pœnis imponendis excedat, licitum tibi eſt remedio appellationis vti, præcipuè ſi per viam querelæ, & ſupplicationis non reputas ſatis tibi eſſe ſubueniendum; quia eo caſu appellatio eſt remedium neceſſarium ad propulſandum ſuperioris iniuriam, neque credendum eſt te voluiſſe in profeſſione huic remedio renunciare. Tum quia ea renunciatio religioni vtilis non eſt, ne prælatorum iniquitatem foueat. Tum quia ex nullo iure, vel priuilegio colligitur; hæc enim prohibent appellationem à correctione regulari, non à graui iniuria. Nam ea ſtante conceſſum eſt appellationis remedium, *cap. de priori appellationib.* vbi grauiter iubetur puniri quidam Prior, eo quod appellationi ad Sedem Apoſtolicam non detulerit; cum omnibus conceſſum ſit ad Sedem Apoſtolicam appellare poſſe, *cap. ad Romanam.* 2. *quæſt.* 6. Idem conſtat *ex cap. licet de officio ordinar.* & *cap. ſuper quæſtionum, de officio delegat.* & expreſsè Ciſtercienſibus appellatio conceſſa eſt in cauſa denegatæ iuſtitiæ, aut pro notoria iniuria, vti refertur in cõpend. priuileg. ſocietatis. verbo *appellatio* §. 2. Et licet fratribus Franciſcanis interdicta ſit appellatio ad ſæcularia tribunalia ſub excommunicationis pœna per Gregor. XIII. in bulla incipiente, *quoniam noſtro paſtorali, anno* 1575. conceſſa tamen eſt ad Generalem, & ad protectorem ordinis, & Pontificem. Idemque declarauit ſacra Cardinalium cõgregatio *anno* 1587. & Sixtus V. *anno* 1588. in bulla incipiente: *Ad Romanum ſpectat Pontificem*, prout refert Sorbus in compend. priuileg. mendicant. verbo *appellare, in ſuis annotationib.* §. 1. Ergo in huiuſmodi caſu omnino appellatio concedenda eſt: atque ita ſuſtinent Nauarr. *tom.* 3. *de Regularib.* circa finem *num.* 51. & *lib.* 2. *conſil. tit. de appellation. conſ.* 4. Azor. *tom.* 1. *inſtit. moral. lib.* 12. *cap.* 11. *quæſt.* 7. *&* 8. Sayro in claui regia *lib.* 12. *cap.* 17. *num.* 38. Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 11. Sanch. *lib.* 6. *ſumm. cap.* 9. *num.* 110.

5. Hæc tamen appellatio prius eſt ad prælatos domeſticos deferenda, quam ad Nuntium, vel Pontificem; quia religionis honori, non leuiter expedit, ſi ſuorum religioſorum cauſæ intra priuatos parietes contineantur, neque extra

Digitized by Google

ad ſæcularia tribunalia prodeant, vt optimè docuit Sotus *lib. 4. de iuſt. q. 6. art. 3. verſ. at vero*, Cordub. Arag. Salon. Sayro, Man. Valen. relati à Sanch. *dicto cap. 9. n. 108.* Suar. *lib. 2. cap. 11. num. 11.*

6. Dixi appellationem poſſe interponi in cauſis grauibus, ſeu cum graues pœnitentiæ imponuntur: nam à leui præcepto, ordinariaque correctione nullatenus cenſeo eſſe permittendam ob bonum ipſius religionis, quæ ſine dubio graue nocumentum inde pateretur: diſciplinaque religioſa facilè corrueret, cum raro vlla correctio executioni mandari poſſet, tum ob dilationes, tum ob fraudes, & negociationes, quæ in tali appellatione intercederent: eaque de cauſa cenſeo non tam ex iure poſitiuo, & priuilegiis religioni conceſſis, quàm ex vſu, conſuetudineque recepta in his cauſis appellationem non admitti; ſed deuotè, ac humiliter ſuſcipiendum eſſe quidquid fuerit iniunctum: & ita tradit aliis relatis Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 9. num. 109.* Suar. *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. cap. 11. num. 12.*

7. Aduertere tamen debes, vt in cauſis grauibus appellationem interponere poſſis, debere exceſſum prælati eſſe manifeſtum: nam dubium excuſare te non poteſt ab executione legis certæ prohibentis appellationem, quod ſatis indicat text. *in cap. ad noſtram*, vbi non obſtante religioſi appellatione iubetur prælato, vt eum corrigat, & caſtiget, & ita tradit Gloſſa *ibi*, & Couarr. *pract. cap. 23. verſ. 6.* Suar. *aliis relatis dicto cap. 11. n. 10.* Sanch. *lib. 6. cap. 9. num. 110.*

8. Hinc deduces, quid ſpeciale ſit in religioſis potius quam in clericis ſæcularibus in materia appellationis. Clericis inquam ſæcularibus appellatio abſolutè conceditur à grauamine; eaque de cauſa grauamen dubium ſufficit ad appellationem interponendam, iuxta Textum *in cap. cum ſpeciali §. porro de appellationib.* at religioſis abſolutè appellatio interdicta eſt, ac proinde ad ſui permiſſionem grauamine manifeſto indiget. Deinde religioſi appellantes exprimere debent cauſam appellationis, vt teneatur iudex appellationi deferre. Nam cum appellatio abſolutè illis interdicta ſit, & ſolum permiſſa, cum prælatus modum excedit, neceſſe eſt exceſſum exprimere, vt inde iudici conſtet appellationem legitimam eſſe; aliàs poterit vt iniquè factam repellere: ſic Abbas *cap. ad noſtram n. 9. de appellationib.* & ibi Felin. *& in cap. quoad conſolationem n. 10. de ſentent. & re iudic.* Nauarr. *lib. 2. conſil. tit. de appellat. conſ. 2. aliàs 1.* Sanch. *aliis relatis lib. 6. cap. 9. n. 105.*

9. Sed inquires; an eo caſu, quo potes appellationem interponere ob grauamen manifeſtum, poſſis (ſi occaſio non ſuppetit appellandi) ad ſuperiorem maiorem nulla petita ab inferiori licentia iter arripere? Negat Suar. *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 2. c. 11. n. 15.* Mouetur ex Trid. *ſeſſ. 25. c. 4.* prohibente religioſis à ſuis conuentibus recedere etiam prætextu ad ſuperiores ſuos accedendi, niſi ab eiſdem miſſi, aut vocati fuerint. Ergo prohibet concilium ſupradictum receſſum. Tum quia receſſus à monaſterio etiam prætextu accedendi ad ſuperiorem nulla cauſa vrgenti ſemper fuit prohibitus, ſed concilium aliquid nouum prohibere intendit, vt indicant illa verba: *Nec liceat regularib.* Tum quia non ſatis concilium religioſorum vagationi prouideret, ſi hunc receſſum non interdiceret. Neque obſtat ex hac prohibitione graue nocumentum religioſo grauato accidere; quia illud ob bonum religionis, ne aliis inquam detur occaſio vagandi tolerare debet. Quapropter inquit Suar. in foro exteriori, nunquam hic receſſus iudicandus eſt licitus. In foro autem conſcientiæ ſolum quando vel magnum commune bonum euidenter periclitaretur, vel extrema neceſſitas imminet alicuius grauiſſimi, & irreparabilis nocumenti. Quod raro contingere poteſt. Adde ex hoc furtiuo diſceſſu frequenter ſcandalum graue ſequi, quod cuilibet temporali nocumento præferendum eſt.

10. Nihilominus verius cenſeo, te poſſe in ſupradicto caſu iter ad ſuperiorem arripere, ſi occaſio non ſuppetit interponendi appellationem, vel ſupplicationem, neque ſuperiorem grauantem licentiam præſumis conceſſurum; ſic docuit Nauar. *com. 2. de regular. n. 62. & comm. 3. n. 51. ad 4.* Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 12. cap. 11. quæſt. 7.* Eman. Sà verbo, *religio n. 71.* Man. Rodr. *quæſt. regul. tom. 1. quæſt. 30. art. 3. & in ſum. cap. 43. num. 40.* Barboſa *remiſſion. concil. dicta ſeſſ. 25. cap. 4.* Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 8. num. 17.* Suarez ſibi contrarius *tom. 4. lib. 3. de relig. cap. 1. num. 6.* Ratio eſt; quia ſi eo caſu permiſſa eſt verbalis appellatio, etiam permitti debet appellatio realis, quæ facto ipſo ſit, iuxta textum *in cap. dilecti 2. de appellationib.* Neque Concilium *ſeſſ. 25. cap. 4. de regularib.* credendum eſt hunc progreſſum interdixiſſe; quia interdiceret defenſionem naturæ debitam, neque item præſumi poteſt voluiſſe te aſtringere ad petendam licentiam à ſuperiore grauante, quando moraliter es certus petitam non fore conceſſurum; ſed potius times ob id eſſe amplius grauandum. Neque obſtat nihil nouum prohibere Concilium; ſufficit enim ſi prohibitionem antiquam, & non ſatis cognitam renouet. Præterquam quod eo decreto aliquid nouum inducit, ſcilicet, ne recedant regulares à ſuis conuentibus etiam prætextu accedendi ad ſuperiores, niſi ab eiſdem miſſi, vel vocati in ſcriptis ſint; alioquin puniendi ſunt tanquam deſertores inſtituti, quod certè antiquo iure cautum non erat. Item ne accedant niſi ob propulſandam iniuriam grauem, & manifeſtam, quæque alia via commodè reparari non poteſt, ſicuti diximus de verbali appellatione: ſic Azor. & Sanchez *locis citatis*. Neque item recedant, ſi ſcandalum, & religionis perturbatio, quæ ex fuga præſumuntur prouentura, præponderent religioſi detrimento: ſic Sanchez *dicto cap. 8. num. 17.* Suarez *vtroque loco*. His conditionibus poſitis non peccas iter arripiendo ad ſuperiorem; quia non voluntate, ſed neceſſitate coactus à monaſterio recedis, & ad ſuperiorem pergis. Neque ordinarius te punire poteſt, ſi ſufficienter ex hac legitima occaſione fugiſſe probes, vt bene tradit Nauarr. *comm. 3. de regular. num. 57. ad 4.* Sayro *eo cap. 17. num. 4.* Man. Rodrig. *quæſt. regul. tom. 1. quæſt. 30. art. 4.* Sanch. *lib. 6. ſumm. cap. 8. num. 18.* Suarez *dict. tom. 4. de relig. lib. 3. cap. 1. num. 6.*

11. Rurſus inquires, quando tibi licitum ſit recuſare ſuperiorem ſuſpectum, & recuſatio admittenda ſit? Breuiter reſpondeo, tibi licere quoties certitudine morali times ſuperiorem grauiter, & iniuſtè te vexaturum: quia ſtante graui, & iniuſta vexatione tibi licet appellatio, vt dictum eſt. Ergo licet recuſatio ad vitandam eam grauem, & iniuſtam vexationem. Eo enim caſu, quo permittitur appellatio, permittitur antecedens recuſatio, vt colligitur manifeſtè ex textu *in cap. ſuper eo el. 2. de appellationibus* per argumentum à contrario: ſic tradunt Abbas *cap. cum ſpeciali §. porro, num. 3. de appellationib.* & ibi Franc. *num. 4.* Præpoſito *in fine*, & alij quos refert, & ſequitur Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 8. in fine num. 111.*

PVNCTVM XVI.

Qualiter religioſis fuga à religione interdicta ſit. Et ſub qua pœna?

SVMMARIVM.

1 *Graue peccatum committis fugam arripiendo.*
2 *Dupliciter à religione fugere potes, ſi fugias animo redeundi, eris fugitiuus, ſi eo animo careas, eris apoſtata.*
3 *Huic ſententiæ refragatur Suarez validiſſimis fundamentis.*
4 *A communi ſententia recedendum non eſt, & ſatisfit fundamentis Suar.*
5 *Explicatur definitio apoſtaſiæ.*
6 *An cenſendus ſit apoſtata, ſi fugias à tua religione, & aliam ingrediaris? Communis ſententia negat.*
7 *Oppoſita ſententia ſatis probabilis & verior eſt.*
8 *Pro fugitiuo quatenus talis eſt, nulla eſt pœna, nec cenſura ipſo iure lata.*
9 *Sub verbo generali recedere, dimittere, deficere à religione fugitiui non apoſtatæ comprehenduntur.*
10 *Aduerſus apoſtatas iure communi ſpectato nulla ſunt cenſura, nec pœna ipſo iure lata.*
11 *Expenditur textus in cap. 2. Ne clerici, vel monachi.*
12 *Secundo expenditur textus in cap. fin. de Apoſtat.*
13 *Tertio expenditur bulla Pij IV. quæ incipit: poſtquam diuina benitas.*
14 *Prælatus religionis capere, & incarcerare, aliiſque pœnis afficere apoſtatas poteſt, etiam extra proprium territorium.*

1. NEmini eſt dubium, te graue peccatum committere hanc fugam arripiendo; quia te ſubtrahis à poteſtate prælati, cui obediendo per profeſſionem tradidiſti; ac proinde peccas tum contra iuſtitiam lædendo ius ſuperioris: tum contra religionem votum obedientiæ transgrediendo. Eſt enim ſpecialiter religioſis hæc fuga interdicta à Trid. *ſeſſ. 25. cap. 4. de Regul.* ibi nec liceat regularibus à ſuis conuentibus recedere. Omitto circumſtantiam ſcandali, quæ ſemper eam fugam comitari ſolet.

2. Dupliciter autem à religione fugere potes. Primò animo, aliquo tempore vagandi, & poſtmodum ad religionem redeundi. Secundò animo nunquam redeundi. Si fugias animo redeundi, es fugitiuus: at ſi eo animo cares, eris apoſtata: ſic communiter doctores tradunt verbo apoſtaſia à religione. Caiet. 2. 2. *quæſt. 12. art. 1. dub. 2.* & ibi Bannes, & Arag. Valent. *diſp. 1. quæſt. 12. punct.* Leſſius *lib. 2. cap. 41. dub. 15. num. 109.* Azor. *tom. 1. lib. 12. cap. 16. quæſt. 1.* Man. Rodrig. *quæſt. regul. tom. 1. quæſt. 30. art. 1.* Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 8. num. 2.* & alij apud ipſos. Neque ad hanc fugam, vel apoſtaſiam neceſſaria eſt habitus religioſi dimiſſio. Nam eo retento te à poteſtate prælati ſubtrahere potes, fugamque, apoſtaſiam committere: ſic docent Bannes, Arag. Valen. & Man. Rodrig. *ſuprà*, Sanch. *num. 3.* Azor. *cap. 17. quæſt. 6.*

3. Huic

3. Huic communi ſententiæ refragatur Suar. *t. 4. de relig. tr. 8. lib. 3. c. 1. n. 21. & c. 2. n. 14.* exiſtimans fugitiuum eſſe, qui à religione fugit animo breui tempore redeundi, apoſtatam verò eſſe, qui fugit animo extra religionem diu commorandi; quia diuturna commoratio moraliter perpetua cenſenda eſt. Probat ſuam ſententiam primò: Quia multi ex antiquioribus indicant ſic à religione recedentem eſſe apoſtatam, vt patet ex Innocent. Panorm. & aliis *in cap. vlt. de renunciat. & in cap. intelleximus de ætate, & qualit.* Secundò, quia aliàs monachus dimittens habitum animo vagandi, & militandi per aliquot annos, & poſtmodum ad religionem redeundi, non eſſet apoſtata cenſendus contra communem modum loquendi, & prælatorum ſenſum, qui hos tanquam veros apoſtatas puniũt. Tertiò clericus in ſacris, qui dimiſſo habitu ſæculariter viuit, verè, & propriè cenſetur apoſtata ab ordine; tametſi animum habeat clericalem habitum iterum reaſſumendi. Ergo idem eſt in apoſtaſia à Religione, vtraque enim apoſtaſia conſiſtit in retroceſſione à perfectiori ſtatu. Si igitur in ordine datur vera retroceſſio abſque animo perpetuitatis, etiam in religione concedi debet. Quartò probat, quia ad veram retroceſſionem neceſſarius non eſt animus nunquam redeundi ad priorem ſtatum. Sed eo ipſo, quo vellet cadere à priori ſtatu, & in alium conuerti, cenſetur retrocedere; tametſi animum habeat poſtmodum redeundi, vt qui recedit à fide abſolutè eſt apoſtata, eſto animum habeat ad fidem iterum redeundi, & qui peccat mortaliter, & à gratia Dei cadit, ſimpliciter retrocedit à via ſalutis, quamuis eodem tempore animum habeat poſtmodum pœnitendi. Ergo intentio nunquam redeundi ad priorem ſtatum non eſt de ratione apoſtaſiæ. Ergo in fuga diuturna præcipuè cum habitus dimiſſione coniuncta vera apoſtaſia ſita eſt. Quod ſi inquiras, quanta debeat eſſe temporis mora, vt apoſtata eſſe cenſearis? Reſpondet Suar. *d. l. 3. c. 1. n. 25.* prudentis arbitrio æſtimandum eſſe, neque hoc nouum videri debere; ſiquidem in excommunicatione incurrenda ob dimiſſionem habitus ad prudentis arbitriũ recurrimus. Quoties igitur tanto tempore extra poteſtatem prælati commoraris, vt merito cenſeri poſſis permanenter, & ſtabiliter extra religionẽ viuere, verè es apoſtata. Vnde ſi à principio extra ſepta monaſterij egrediaris animo diu vagandi, vel vagãdi quouſque aliter tibi expedire iudicaueris, apoſtata cẽſendus es, & pœnas apoſtatarum incurris. Pro hac ſententia nullũ ſibi patronũ Suar. adducit, at fauet illi D. Anton. *2. p. tit. 12. c. 6.* paulo poſt princ. & *3. p. tit. 16. c. 5. §. 3.* Tab. verb. *apoſt. q. 14. n. 17.* & ibi Armill. *n. 6.*

4. Nihilominus à communi, & frequentiſſima doctorum ſententia exigente ad veram, & propriam apoſtaſiam à religione animum nunquam redeundi ad priorem ſtatum, recedendum non eſt. Omnes enim DD. fugitiuum ab apoſtata diſtinguunt; at ſi ex ſupradicto animo non diſtinguuntur, non apparet inter eos firma diſtinctio: præcipuè cum omnes ſupradictæ rationes probent apoſtatam eſſe qui à religione fugit animo breui tempore redeundi, ſicuti eſſet apoſtata à fide eam ad horam relinquens, & à via ſalutis eo ipſo: quo à gratia cadit, & ab ordine, ſi ſæculari habitu indutus per aliquot dies incedit. At neque ipſe Suarez hoc admittit. Ergo cenſendum eſt fugitiuum eſſe qui fugit animo reuertendi, apoſtatam vero qui eo animo caret. Neque obſtant rationes in contrarium adductæ. Ad primam concedo aliquando Doctores fugitiuum apoſtatam appellare, ſed hoc intelligitur largè, & impropriè, quod ex eo conuincitur; quia pœnis apoſtatis impoſitis negant affici fugitiuum. Ad ſecundam admitto te fugientem à religione, diuque in fuga perſeuerantem reputari apoſtatam, & tanquam apoſtatam puniri; quia præſumeris animo non reuertendi fugere. At ſi eum animum habeas in foro conſcientiæ pœnis apoſtatarum puniendus non es. Ad tertiam concedo apoſtatam ab ordine eſſe, ſi conſtitutus in ſacris habitum clericalem dimittis, & ſæcularem induis tempore ſufficienti, vt laicus communiter reputeris. Nam cum habitus in ſignum clericalis ordinis deportari præcipiatur, ſi eo te ita denudas abſque cauſa, vt ex communi modo procedendi clericus non reputeris, apoſtata ab ordine iudicaris; tametſi animum habeas poſt modum clericalem habitum aſſumendi. Non ſic in apoſtaſia à religioſo ſtatu: hæc enim conſiſtit in receſſu ab obedientia ſecundum quod promiſſa eſt: cum autem ſit promiſſa in perpetuum, & per totam vitam, non es cenſendus ab ea apoſtatare ſimpliciter, & abſolutè, ſi animum habeas limitato tantum tempore recedendi, ſed ſolum apoſtatare ex parte incompletè, & ſecundum quid. Secus eſt in apoſtaſia ab ordine contingente ex dimiſſione habitus: nam cum huiuſmodi habitus in ſignum ordinis deferatur, eo dimiſſo ceſſat ſignum abſolutè & ſimpliciter: quin opus ſit in perpetuum dimitti. Ad quartam, concedo ad veram retroceſſionem à fide, & à gratia non eſſe neceſſarium animum nunquam reuertendi ad priorem ſtatum: quia fides, & gratia cum non reſpiciens tempus integrè, & completè vnico inſtanti deperduntur. At religioſus ſtatus cum reſpiciat tempus totius vitæ: ſiquidem pro omni eo obedientiam, & ſubiectionem promiſiſti cenſeri non poteſt integre, & completè ab eo retrocedere, ſi animum habeas cum limitato tempore relinquendi.

5. Notanter dixi hanc apoſtaſiam eſſe receſſum perpetuum à religione, ſeu religioſo ſtatu. Primò, vt excluderem fugientem ab ſtatu, qui verè religio non ſit; eo quod non ſit vt talis per ſedem Apoſtolicam approbatus, tametſi tria vota caſtitatis, paupertatis & obedientiæ in eo emittantur, ſicuti communiter dicitur de Beatis tertij Ordinis D. Franciſci, & Dominici: nam eſto hæ fugientes grauiter peccent: quia ſe ſubtrahũt ab obedientia promiſſa, non tamen ſunt apoſtatæ à religione, quia ſtatus ille non eſt propria religio ſic Sanch. *lib. 6. ſum c. 8. n. 5.* Suar. *t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. c. 2. n. 6.* Secundò, vt comprehenderem fugientes è Societate IESV poſt vota biennij, quia verè fugiunt à religioſo ſtatu his votis conſtituto iuxta definitionem Greg. XIII. in ſua conſtitutione, quæ incipit *Aſcendente*, & tradunt Sanch. & Suarez *ſuprà*.

6. Sed leue dubium non eſt: an cenſendus ſis apoſtata, ſi fugias à tua religione ingrediendo aliam inualidè; Communis ſententia negat; eo quod ex tua voluntate ab ſtatu religioſo vt ſic non deficias: tametſi deficias ab hoc particulari, & proprio ſtatu: habes enim voluntatem non relinquendi abſolutè ſtatum religioſum, ſed commutandi ſtatum vnius religionis in alium. Et licet illa commutatio non ſortiatur effectũ non impedit, quominus tu habueris voluntatem ſub illo ſtatu religioſo viuendi. Non igitur ex voluntate à religioſo ſtatu recedis. Ergo non es apoſtata à religione: ſic Sylueſter verbo *religio 4. quæſt. 4.* & verbo *apoſtaſia, quæſt. 4. n. 9.* & ibidem ferè omnes Summiſtæ. Caietan. *2. 2. quæſt. 12. art. 1.* & ibi Aragon. *dub. vnic.* Bannes *dub. 1. concl. 4.* Valent. *diſp. 1. quæſt. 12. punct. 1. ad fin.* Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 12. cap. 17. quæſt. 7.* Man. Rodrig. *tom. 1. qq regul. q. 30. art. 1.* Leſſius *lib. 2. de reſtit. cap. 41. dub. 13. n. 102.* Sanch. aliis relatis, *lib. 6. ſum. cap. 8. num. 8.*

7. Verùm etſi hæc ſententia probabiliſſima ſit, oppoſitam cenſeo ſatis probabilem, & fortè veriorem. Primò, quia ſi recedas à tua religione aliam inualidè ingrediens verè, & propriè es fugitiuus, vt ipſemet Sanch. *n. 9.* concedit, & meritò: quia te ſubtrahis ab obedientia debita, in quo fugitiui ratio conſiſtit; *argum. leg. 17. ff. de habilit. edict.* Ergo eris apoſtata, ſi recedis animo nunquam reuertendi. Fugitiuus enim & apoſtata, vt ſupra ex communi ſententia firmatum eſt, ex nullo alio capite diſtinguuntur, niſi quia fugitiuus recedit à religione ſolum pro determinato tempore, apoſtata verò recedit in perpetuum. Secundò in eo receſſu recedis omnino à religioſo ſtatu; quia à religione, in qua verè es profeſſus, quantum eſt ex tua parte recedis in perpetuum; aliam autem non aſſumis verè, & propriè, ſed ſolum apparenter: ergo. Tertiò nequis habere voluntatem commutandi ſtatum prioris religionis cum ſtatu poſterioris aſſumptæ; quia eſt impoſſibilis talis commutatio. Ergo ſolum habes voluntatem diſcedendi ab ſtatu aſſumpto; ergo es apoſtata. Quartò hunc ſic recedentem Summi Pontifices tanquam verum apoſtatam puniunt, vt conſtat ex Bulla Pauli III. incipiente, *licet debitum paſtoralis officij:* vbi poſtquam interdixerat tranſitũ è Societate ad aliam religionem (Carthuſia excepta) concludit. Præpoſitũ generalem punire poſſe ſic egreſſos, ac alios quoſcunque dictæ ſocietatis apoſtatas: vbi expendendum eſt verbum *alios* ſimilitudinem denotans? & ſubiungit in quocunque habitu apoſtatas prædictos contigerit inueniri, poſſe eos excommunicare, capere, incarcerare, & aliàs ſuæ diſciplinæ ſubmittere. Ergo cenſet Pontifex non excuſari ab apoſtaſia ob habitum alterius religionis iniquè, & inualidè aſſumptum. Idem expreſſius colligitur ex Bulla Pij V. contra Apoſtatas Societatis *edito anno* 1565. incipiente *æquum reputamus:* ibi: tranſeũtes tanquã apoſtatas ad ſuam poteſtatem reuocare, &c. quaſi diceret: hos tranſeuntes vtpote veros apoſtatas poſſunt prælati reuocare non minus quã eos qui è Societate ad ſæculum redire voluerunt. Idem colligitur ex Bulla Greg. XIII. incipiente, *Dilecte fili*, hos tranſeuntes pœnis apoſtatarum afficiente. Sunt ergo veri apoſtatæ, & ita tradit Suar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 31. ſect. 6. n. 4.* & *tom. 4. de relig. tr. 8. lib. 3. cap. 12. à n. 17.*

8. Supereſt dicendum pœnis fugitiuo, & apoſtatæ impoſitis. Pro fugitiuo quatenus talis eſt, nulla eſt pœna, nec cenſura ipſo iure lata; vt benè expendunt Nauar. *com. 2. de regul. num. 61.* Suarez *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 1. num. 10.* Nam eſto *in cap. 2. Ne Clerici, vel Monachi in 6.* fugitiuis dimittentibus habitum pœna excommunicationis imponatur, non ob fugam, ſed ob dimiſſionem habitus imponitur. Et idem eſt de excommunicatione impoſita ob acceſſum ad quæuis ſtudia ſine licentia ſuperioris, & maioris partis capituli; quia non ob exitum præciſè ſine licentia, ſed ob talem exitum ad ſtudia fertur. Priorem excommunicationem explicuimus, cum de obligatione retinendi habitum locuti ſumus. Secundam explicabimus tractat. de excommunicat. vbi de ſpecialibus excommunicationibus non reſeruatis. Deinde quamuis *in extrauagant. 1. de Regularib.* excommunicetur religioſus ſine licentia recedens, & vagans, non excommunicatur ipſo iure ob receſſum, & euagationem,

ſed excommunicatur ob non reditum intra quindecim dies poſtquam fuerit monitus, vt redeat. Adde ibi ſermonem eſſe de eo, qui egreſſus fuit animo tranſeundi ad aliam religionem. Solum de quadam extrauaganti Pauli IV. quæ incipit *Poſtquam diuina bonitas*, vbi variæ pœnæ ſtatuuntur aduerſus temerè vagantes extra religionem; dubium eſſe poterat; an fugitiuos comprehenderet; Sed dicendum eſt ſolos fugitiuos apoſtatas comprehendiſſe: quod ſatis mihi perſuadet ea continua verbi apoſtaſiæ repetitio, quæ in ſupradicta Bulla; & in Bulla Pij IV. edita in eius confirmationem, quæ eſt prima illius in bullario habetur, tum ex prœmio ipſarum bullarum, ex quo intentio Pontificis plenè colligenda eſt, ibi enim proteſtantur Pontifices ſe velle contra apoſtaſiam ipſam plenius prouidere, & quantum in ſe eſt de medio tollere, & ita ſuſtinent Sanchez *lib.* 6. *ſumm. cap.* 8. *num.* 10. Suarez *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 13. An autem ex conſtitutionibus in fauorem aliquarum religionum editis fugitiui non apoſtatæ excommunicentur, aliáſve pœnas incurrant, non eſt noſtrum definire, ſed vnuſquiſque ſuas conſtitutiones examinet.

9. Solum aduerto ex verbo generali recedere, dimittere, deficere à religione non ſatis colligi fugitiuos non Apoſtatas comprehendi; quia ij ſimpliciter religionem non dimittunt, nec ab ea recedunt, aut deficiunt, ſed ad tempus; ac proinde ſecundum quid, & incompletè, & cum pœnæ extendendæ non ſint, ſed limitandæ: defectionem, dimiſſionem, & receſſum ex hac temporali fuga contingente non comprehendunt. Quapropter cenſet Sanchez *dicto lib.* 6. *ſumm. cap.* 7. *num.* 11. excommunicationem, aliáſque pœnas appoſitas aduerſus recedentes à Societate in Bullis Pauli III. & Pij V. Gregor. XIII. quorum meminit compend. priuileg. Societatis, verbo *apoſtata*, ſolos fugitiuos apoſtatas comprehendere, non eos fugitiuos, qui recedunt animo reuertendi; tametſi contrarium ſentiat Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib* 3. *cap.* 2. *num.* 16.

10. Apoſtatis verè, ſi ius commune ſpectemus, nullæ ſunt pœnæ, nec cenſuræ ipſo iure latæ; ſic docuit Nauarr. *comm.* 2. *de regul. n.* 61. Suarez *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 2. *n* 10. *&* 11. colligiturque ſatis ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 4. *de regularib.* vbi loquens de iniquè recedentibus à ſuis conuentibus nullius pœnæ mentionem fecit, ſed arbitrio ſuperioris puniendos reliquit. Verum vt hæc veritas apertius innoteſcat, expendamus textus; qui videntur probare eſſe aliquas pœnas iure communi latas aduerſus apoſtatas à religione.

11. Primo adducitur *text. in cap.* 2. *ne clerici, vel monachi in* 6. vbi ne religioſi vagentur excommunicatio imponitur dimittentibus habitum, ergo ſi habitu retento vagantur, eandem excommunicationem contrahent, vtpote qui lædunt finem conſtitutionis. Sed vt ſuperiùs dixi hæc excommunicatio non ob vagationem præcisè, ſed ob vagationem habitu dimiſſo imponitur; imo non ob vagationem, ſed ob ſolam habitus dimiſſionem, ex qua ſumitur occaſio vagandi excommunicatio lata eſt: & ita tradunt Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 15. *n* 109. Suarez *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 31. *ſect.* 6. *num.* 1. *&* *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 17. Sanchez plures referens, *lib.* 6. *ſumm. cap.* 8. *num.* 20.

12. Secundò adducitur *Text. in cap. fin. de Apoſtat.* vbi recipientes ordinem ſacrum in apoſtaſia ab illius executione ſuſpenduntur, quouſque à Pontifice diſpenſentur. Atque ita non ceſſat hæc ſuſpenſio ob reditum ad religionem, ſed neceſſario indiget diſpenſatione Pontificia. Prohibita autem executione ordinis inferioris, conſequenter prohibetur ſuperioris acceptio iuxta regulam deductam ex *cap. cum illorum, de ſent. excommun.* ibi: cum maiora intelligantur prohibita, cui vetita ſunt minora: & tradit Sanchez aliis relatis, *lib.* 6. *ſumm. cap.* 8. *num.* 22. Suarez *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 33. *ſect.* 6. *num.* 3. Verum hæc ſuſpenſio non eſt impoſita ob crimen apoſtaſiæ, ſed ob crimen recipiendi ordines in eo prauo, & infami ſtatu. Notanter dixi recipientes ordinem ſacrum, nam ex receptione minorum ordinum non contrahitur hæc ſuſpenſio, quia *Textus in cap. vlt. de Apoſtatis* expreſsè de recipientibus ordinem ſacrum loquitur, & pœnæ extendendæ non ſunt, & licèt in *cap. vlt.* 50. *diſtinct.* præcipiat *Concil. Arelatenſ.* 2. hos apoſtatas ad clericatus officium non admitti, ipſis tamen Apoſtatis nullam pœnam imponis præterquam quod Concilium illud erat prouinciale; ac proinde non poterat vltra prouinciam præceptum, nec pœnam ferre: & ita ſuſtinent Suarez *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 31. *ſect.* 6. *num.* 2. *&* *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 30. Sanch. *lib.* 6. *ſumm. cap* 8. *num.* 26. Quod ſi in apoſtaſia nullus eſt ordo ſacer receptus, nulla contrahitur ſuſpenſio: ſed reditu ad religionem fit habilis apoſtata ad quoſlibet ordines ſuſcipiendos, & exercendos: quia non apoſtatiam, ſed ob receptionem ordinis ſacri in apoſtaſia executio ordinis ſuſcepti interdicitur. Suarez *dicta ſeſſ.* 6. *num.* 3. & *tom.* 4. *de relig lib.* 3. *cap*.... *num.* 28. Sanch. *cap* 8. *num.* 29.

13. Tertiò adducitur Bulla Pauli IV. cuius ſupra fecimus mentionem, in qua Apoſtatas à religione ſuſpendit Pontifex in perpetuum ab omni Eccleſiaſtici ordinis executione, & ab omni gradu, ab omnibuſque beneficiis obtentis, & eorum fructibus, & eos inhabiles reddit ad quoſcumque gradus, & beneficia in poſterum obtinenda: & admittit Suarez. *t.* 4. de relig. *tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 12. *& ſeqq.* Sed non caret probabilitate hanc bullam Pauli 4. non eſſe receptam, teſte Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 8. *n.* 30. Alia adducuntur, quæ leuia ſunt, & nullam difficultatem habent. Ex quibus conſtat ob crimen apoſtaſiæ nullam eſſe pœnam iure communi latam. At ſi ſpeciales religionum conſtitutiones, & priuilegia ſpectemus, ferè in omnibus religionibus eſt excommunicatio Pontifici, ſeu Præpoſito Generali reſeruata, aliæque pœnæ, & inhabilitates ad officia dicti ordinis.

14. Illud vero eſt omninò certum, prælatos religionis poſſe dictos apoſtatas, & fugitiuos capere, & incarcerare, aliiſque pœnis afficere, vt reſipiſcant, & cæteris ſint in exemplum, iuxta Textum *in cap. Nobis in Apoſtat.* Quam capturam non ſolum in proprio territorio ſed etiam extra exercere poſſunt; quia ſeruum fugientem poteſt dominus vbicumque capere, & in carcere detinere, remque propriam vſurpatam recuperare. ſic latè probat Nauarr. *comm.* 3. *de Regularibus n.* 50. Præterquam quod cuilibet religioni ſunt ſpecialia priuilegia conceſſa pro his fugitiuis, & apoſtatis capiendis & puniendis, vt videri poteſt, verbo apoſtata, & fugitiuus, & plura refert Man. Rodrig. *t.* 1. *q. regular. q.* 30. *art.* 6. Pro Societate IESV Pius V. conceſſit, vt poſſit Præpoſitus Generalis, aliique ſuperiores recedentes poſt vota biennij ſummariè, & ſine figura iudicij capere, & incarcerare, debitiſque pœnis ſubiicere vbicunque ſint ſiue in ſæculo, ſiue in aliena religione, inuocato ſi opus fuerit brachio ſæculari, habetur *compend. priuileg.* verb. *apoſtata*, §. 5. & ibi notatur vagantes in aliena religione à ſolis Prouincialibus, & ex eorum licentia capi, & incarcerari poſſe, vagantes verò in ſæculo à quocumque ſuperiore.

PVNCTVM XVII.

Quam obligationem habeat religio reuocandi fugitiuos, & apoſtatas, ſoluendíque expenſas tempore fugæ factas.

SVMMARIVM.

1 *Prælati raro excuſantur ab obligatione fugitiuos quærendi, & ad religionem reducendi.*

2 *Monaſterium tenetur ſoluere expenſas factas in reductione religioſi, ſecus factas in fugitiui ſuſtentationem extra reductionis caſum.*

1. NOn caret difficultate, an Superiores teneantur hos apoſtatas, & fugitiuos quærere, & inuentos capere, & incarcerare. Quia ſæpè ille, qui fugit, eſt ita religioni nociuus, vt meritò religio gaudere poſſit, quod à ſuis membris vtilibus ſeparatus exiſtat. Non igitur eo caſu tenebitur religio fugientem quærere, & reuocare. Item religioni licet incorrigibilem, & ſcandaloſum à ſe abiicere. Ergo iam abiectorum non tenebitur reuocare. Nihilominus dicendum eſt religionem, eiúſque prælatos per ſe obligatos eſſe fugitiuos quærere, & ad religionem reducere, raróque ab hac obligatione excuſari: ſic Nauarr. *com.* 3. *de Regular. numer.* 50. Ludouic. Mirand. *man. prælat. t.* 1. *quæſt.* 51. *art.* 3. Suarez *t.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 3. *c.* 2. *num.* 17. *& ſeqq.* Layman. *lib.* 4. *ſum. tract.* 5. *c.* 13. *num.* 7. colligitúrque ex *c. vlt. de Regularibus*, vbi ſtatuitur, quod Abbates, ſeu Priores fugitiuos ſuos, & eiectos ex ordine annuatim ſollicitè requirere debeant. Et quidem ſi fugitiuus non reputatur ita noxius, vt dignus expulſione iudicetur, ſine dubio obligatus eſt prælatus quoad poſſit illum reuocare, tum ob bonum religionis, ne illo ſubdito vtili priuetur, tum ob bonum ipſius ſubditi, ne in ſtatu damnationis exiſtat. Quia hæc omnia prælatus ex officio prouidere debet. Quod ſi fugitiuus nociuus ſit religioni, meritóque debeat ab ea ſeparari, adhuc exiſtimo obligatum eſſe prælatum capere, & captum pro qualitate culpæ punire, tum in aliorum exemplum, ne cæteri licentiam ſumant fugiendi, tum in bonum ſubditi, cui fortè ea vexatio dabit intellectum. Tum & præcipuè vt authoritate Superioris à religione ſeparatus incedat, & non propria authoritate, liberetúrque ab ſtatu damnationis. Quapropter vt benè aduertit Suar. *loco citato, n.* 19. eſto à religione ſtatim poſt capturam eſſet ille fugitiuus eiiciendus, obligatus eſſet prælatus illum reuocare. Verum ſi fingeretur caſus, quo abſque graui nota religionis, vel ſcandalo non poſſet prælatus fugitiuum capere, deobligabitur à captura: quia bonum religionis ſemper præferendum eſt bono ſubditi præcipuè ex malitia peccantis. Deberet tamen (ſi ita expedire iudicauerit) abſolutionẽ abſenti fugitiuo mittere, vt ſic à peccato fugæ liberetur. Hęc obligatio quęrẽdi fugitiuos,

&

Digitized by Google

& apoſtatas ineſt prælato quoties præſumit eos eſſe inueniendos, ceſſat quoties nulla adeſt ſpes, ac proinde illa diligentia de annali inquiſitione, quæ in *cap. vlt. de Regularibus*, præſcribitur non eſt in vſu; teſte Suarez *lib. 3. cap. 2. num.* 17. Sanch. *lib. 6. ſumm. cap.* 9. *n.* 18. Layman. *lib. 4. cap.* 13. *tit.* 5. *n.* 7. Prælati, quibus dicta obligatio competit ſunt prælati ordinis, quia ipſis fugitiuus eſt perſonaliter ſubiectus. Epiſcopi vero tenentur ſi eorum auxilium à prælatis regularibus requiratur. Item ſi fugitiui in ſua diœceſi ſcandaloſe procedant. Denique ſi in eorum captura prælati regulares negligentes fuerint: ſic Lud. de Mirand. *t. 1. man. prælat. q.* 51. *art.* 3. Layman. *li. 4. ſumm. tract.* 5. *c.* 13. *n.* 7.

2. Quoad obligationem vero, qua monaſterium teneri poteſt ſoluendi expenſas factas à religioſo tempore fugæ. Breuiter reſpondeo, teneri ſoluere, quæ factæ ſunt pro illius in monaſterium reductione; quia in monaſterij vtilitatem fuerunt factæ, ſicuti tenetur dominus expenſas factas in reductione ſerui ad ſuam poteſtatem ſoluere; vtpote quæ in ſui vtilitatem cedunt. Sanchez *lib. 6. ſumm. cap.* 9 *n.* 22. At expenſas factas in fugitiui ſuſtentationem extra caſum reductionis nequaquam monaſterium ſoluere tenetur. Quia factæ non ſunt in ſui vtilitatem: vtilius enim monaſterio foret, ſi nullus ei alimenta miniſtraret, vt ſic fame preſſus ad monaſterium rediret. Præterquam quod monaſterium fugientem religioſum alere non tenetur: ſicuti neque maritus vxorem, nec pater filium, cum iniquè eorum conſortium fugiunt: & ita tradunt aliis relatis Sanchez *dicto ca.* 9. *n.* 21. Ipſe vero fugitiuus, ſi poſtmodum habuerit aliqua bona ſuæ liberæ diſpoſitioni relicta tenetur ex illis ſatisfacere iis qui ſibi non gratis, ſed ſpe ſolutionis alimenta ſubminiſtrarunt: vt de ſe conſtat, & notat Sanchez *ſuprà*.

PVNCTVM XVIII.

Quam culpam committant, quámque obligationem contrahant, & quibus pœnis ſubiiciantur cooperantes ad fugam & apoſtaſiam.

SVMMARIVM.

1 *Dupliciter cooperari potes poſitiuè, vel negatiuè. Explicatur modus cooperandi poſitiuè, & varij caſus diſtinguuntur.*
2 *Explicatur modus cooperandi negatiuè.*
3 *Si vi, vel fraude apoſtaſiam cauſes, quid facere tenearis.*
4 *Teneris omnia damna religioni ex tali exitu prouenientia reparare.*
5 *Si apoſtaſia cooperteris abſque vlla vi, vel fraude nullam reſtituendi obligationem contrahis.*
6 *Oppoſita ſententia probabilior eſt. Et ſatisfit contrariis.*
7 *Nulla ſunt pœna aduerſus cooperantes apoſtaſia iure communi lata. Secus ſpectatis religionum priuilegiis.*

1. CVm fuga & apoſtaſia à religione grauiſſimum crimen ſit, ſi ad illud cooperaris grauiſſimè delinquis, fis enim particeps tanti criminis. Dupliciter autem cooperari potes, poſitiuè, vel negatiuè. Poſitiuè cooperaris primò perſuadendo religioſo exitum. Secundò conſulendo. Tertiò approbando. Quartò adiuuando. Quintò poſt exitum fugitiuum recipiendo, occultando, & defendendo. Quocumque ex his modis cooperteris, certum eſt, te grauiſſimè peccare. Solum aduerto circa poſtremum modum cooperationis excuſari te poſſe à cooperatione, ſi fugitiuum recipias, alas, occultes, & defendas non quà talis eſt: ſed quia eſt amicus, vel conſanguineus, vel ob aliam cauſam. Vt autem agnoſcas quando vno, vel alio modo cooperaris, aduerte, an ex tua receptione, ſuſtẽtatione, occultatione, vel defenſione firmetur fugitiuus in apoſtaſia, vel non: ſi enim firmatur iam cooperatis apoſtaſiæ. Secus ſi inde nullam firmitatem, nullámque in peccato maiorem perſeuerantiam deducit. Hinc potes inferre ex ſola domi receptione, & ſuſtentatione fugitiui non ſatis colligi cooperationem: cùm hæc cauſa amicitiæ, conſanguinitatis, gratitudinis, alteriuſve honeſti finis fieri poſſint, & ex alia parte ſunt actiones nimis indifferentes, ne per ſe ad apoſtaſiæ, perſeuerantiam conducentes. Secus eſſet ſi pecunias, equum, aliáve, vt commodius fugeret, ſubminiſtrares: quia ea ſubminiſtratio apoſtaſiam fouet Suarez *tom. 4. de relig. tractat. 8. lib. 3. cap. 3. num.* 2. Idem ex occultatione deducere potes, ſi enim fugitiuum occultes aliis à religione, ne ipſe, eiuſque religio detrimentum honoris patiantur, non eſt cenſenda cooperatio. Secus ſi religioſis ſui ordinis, & maximè prælatis occultatio fiat, ne ipſum abſolutè capiant, & reducant. Dixi *abſolutè*, nam ſi occultes, ne ea occaſione capiatur, ſperans poſtea eum eſſe reducendum cum minori dedecore, minorique pœna, non videris grauiter delinquere; Suarez *dicto cap. 3. num. 2. fine*. Eodem modo de defenſione eſt dicendum: ſi enim defendas fugitiuum ab iniuriantibus nulla eſt apoſtaſiæ cooperatio. Secus ſi defendas, ne capiatur à ſuo prælato, vel ab his, qui eius vices gerunt. Neque ab hac defenſione violenta excuſari potes ex intentione poſtea illum manifeſtandi: ſicuti diximus de occultatione, quia non eſt tibi permiſſum vim inferre religioni vt religioſo fugitiuo faueas, non enim facienda ſunt mala, vt inde eueniant bona.

2. Negatiuè cenſeris apoſtaſiæ cooperari, ſi eum poſſes impedire, non impedias. Ex duplici capite conſurgere poteſt obligatio impediendi, ex iuſtitia, & ex charitate. Ex charitate quilibet fidelis obligatus eſt malum præcipuè ſpirituale ſui proximi auertere quoties commodè, hoc eſt abſque ſuo detrimento poteſt. Quod ſi non impediat, charitati aduerſatur. Ex iuſtitia autem tenetur malum ſui proximi auertere, quia ex officio quod habet, vel ex contractu inito eam obligationem ſubiit. Quando igitur ex contractu, vel officio obligationem habes impediendi apoſtaſiam, & non impedis, moraliter cenſeris illius eſſe cooperator, ſecus vero quãdo ſolũ ex virtute charitatis, eſto grauiter pecces nõ impediendo: ſic ex communi ſententia docet Suarez *dicto tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. c. 3. n.* 3. Hæc de primo puncto quod culpam.

3. Quoad ſecundum de obligatione inde conſurgente grauiſſima eſt quæſtio ad quam ſatisfactionem ſeu reſtitutionem teneatur, qui ad apoſtaſiam cooperatus eſt. Sed hæc quæſtio proprium ſibi vendicat locum tractat. de reſtitut. ideóque ab ea me breuiter expediam latius ibi examinandâ. Igitur ſi vi & fraude apoſtaſiam cauſes, teneris in primis à vi, & fraude ceſſare, & apoſtatam liberum relinquere, vt ad religionem redeat. Non tamen teneris, nec potes per vim, vel fraudem eum ad monaſterium reducere: quia ad hanc violentam reductionem indiges authoritate publica: cum nemini particulari datum ſit vim perſonæ liberæ inferre. Damna autem, quæ ex hac apoſtaſia violenta, & fraudulenta religioſo, & religioni proueniunt reparare teneris: quia ſunt per iniuriam, iniuſtitiamque cauſata. Hæc tamen damna alia ſunt ſpiritualia, alia temporalia: Spiritualia voco, quæ ſunt circa virtutes, & dona per apoſtaſiam amiſſa, ſtatúmque religioſum, à quo apoſtata receſſit. Temporalia ſunt circa honores, & dignitates, aliaque lucra, & emolumenta, quibus religioſus, & religio ob apoſtaſiam priuantur. Si de damnis ſpiritualibus ſermo ſit, & obligatio comparatione apoſtatæ ſpectetur, ſufficienter ſatisfacis, ſi vim fraudem tollas: quia iis ſublatis, liber eſt apoſtata ad ea recuperanda. Quod ſi ea recuperare nolit, non tibi, ſed apoſtatæ illorum carentia tribuenda eſt. Dices, ſtatum religioſum ſæpè apoſtata non poterit, etſi velit recuperare; quia religio eum non vult admittere; quam ergo obligationem tu violentus, & fraudulentus cooperatos ſubibis? Reſpondeo ſecluſa obligatione temporalium damnorum, de qua ſtatim, te obligatum eſſe pro viribus inſiſtere, vt à religione recipiatur ſpecialiter declarando non ſua voluntate, ſed tua vi, vel fraude monaſterium reliquiſſe. Quod ſi hac declaratione facta & rogatione interpoſita, adhuc noluerit religio apoſtatam recipere, ceſſat tibi obligatio aliquid amplius faciendi; quia non eſt quid facias, nec tibi imputanda eſt ea apoſtatæ à religione excluſio, ſed vel ipſi apoſtatæ, vel religioni. Si verò de damnis temporalibus loquamur, qualia ſunt infamia, & dedecus ex apoſtaſia prouenientia, debita ab apoſtata ea occaſione contracta, carentia alimentorum, eo quod nollet religio eum admittere, ſine dubio teneris hæc omnia quoad poſſis reparare, quia per iniuriam cauſa illorum omnium fuiſti.

4. Quod ſi obligatio religionis ſpectetur, cui grauem iniuriam intuliſti, religioſum à ſuo gremio, & poteſtate, vi, vel fraude extrahendo: non eſt dubium, te obligatum eſſe omnia religioni ex tali exitu prouenientia reparare: quia per iniuriam cauſata ſunt; vnde teneris reſtituere lucrum; quod ex induſtria religioſi, vel ex lectione cathedræ religioni proueniret, ſi vi vel fraude extractus non eſſet. Quod intelligendum eſt de omni lucro prouenturo, tempore, quo durat vis, vel fraus: quia toto eo tempore iniuriam religioni infers, eam lucro iniquè, & iniuſtè priuando. Habet enim religio ius ad illud lucrum ſuppoſita religioſi voluntate legendi, & laborandi, quam habere religioſus præſumitur, dum in religione perſeuerat. Si ergo tu eum iniuſtè à religione extrahis, hanc voluntatem iniuſtè religioni tollis, & conſequenter iniuſtè tollis lucrum ex ea voluntate prouenturum; teneris ergo reparare. Verum ſi à vi, & fraude religioſo facta ceſſes, liberumque illum relinquas ad reditum, ipſa vero religio nolit eum recipere: tametſi tu declares non tam voluntate religioſi, quam tua vi, & fraude religionem reliquiſſe, nullam reſtituendi religioni obligationem habes: quia ipſa reſtitutionem non admittit. Si autem ipſe religioſus nolit ad religionem redire, religióque ipſa parata ſit illum recipere, alicui videbitur te obligatum eſſe reſtituere omnia lucra religioni prouentura, ſi religioſus in ea perſeueraret: quia per iniuſtitiam videntur ceſſare. At verius cenſeo te nulla huius re-

Digitized by Google

ſtitutionis obligatione teneri : eo quod religio ad huiuſmodi lucra nullum ius iuſtitiæ habeat , niſi ſuppoſita religioſi voluntate, quam voluntatem ipſe religioſus liberè denegat , nec tu illius perſeuerantis denegationis es cauſa , eſto à principio fueris.

5. Cæterùm ſi apoſtaſiæ cooperateris abſque vlla vi , vel fraude religioſo facta, nullam reſtituendi obligationem contrahis religioſo : quia ſcienti, & volenti non fit iniuria. Religioni autem cenſet Suarez *tom.4. de relig. lib.3.cap.3.num,14. & ſeqq.* nullam etiam eſſe reſtituendi obligationem. Nam hæc reſtitutio eſſe poteſt vel de perſona religioſi , vel de lucris occaſione religioſi religioni prouenientibus. A reſtitutione perſonæ religioſi excuſaris ob impotentiam : hæc enim reſtitutio ſolum fieri poteſt ab ipſomet religioſo liberè ad religionem redeunte. A lucris vero occaſione religioſi prouenturis reſtituendis excuſaris ; eo quod ad illa non habebat religio ius iuſtitiæ , niſi ſuppoſita voluntate religioſi , quam tamen ipſe religioſus liberè denegat nullam tu illi vim inferendo. Quod ſi dicas , religioſum ex iuſtitia teneri voluntatem legendi , & laborandi habere , quoties religioni placuerit , expediensque eſſe iudicauerit : obſtat , quia religio non poſſidet religioſum in ſui commodum , ſicut dominus poſſidet ſeruum , ſed in commodum ipſius religioſi, pro cuius vtilitate religio eſt inſtituta : ideóque religioſus non tenetur ex iuſtitia , ſed ſolùm ex obedientia , & religione eam voluntatem habere : ergo eam denegans iniuſtus religioni non eſt , neque vllam reſtituendi obligationem contrahit , ergo neque tu contrahis dictæ denegationi cooperans. Quod adeo verum exiſtimat Suarez *dicto cap.3.num* 18. vt ſi religioſum volentem à religione exire coadiuues vim religioni inferendo , nulla lucra inde religioni ceſſantia teneatis ſatisfacere ; quia tu illius ceſſationis cauſa iniuſta non es , cum nullam iniuſtitiam aduerſus religioſi voluntatem committas , ex qua voluntate , & non aliunde religioni lucra illa prouenire debebant.

6. Nihilominus etſi hæc ſatis probabilia ſint , probabilius exiſtimo , te obligatum eſſe reſtituere lucra , quæ religioni ceſſant ob religioſi exitum. Quia negari non poteſt religionem ius habere iuſtitia ad retinendum ſecum religioſum ob traditionem ſui , quam in profeſſione religioſus religioni fecit : tradidit enim ſe religioni gubernandum , & regendum , ipſáque religio obligatur illum in via domini regere , & gubernare. Ergo religioſus ſe ab hoc regimine contra voluntatem religionis ſubtrahens iniuſtus eſt : quippe ius iuſtitiæ religionis lædit : Ergo eandem iniuſtitiam committis huic ſubtractioni cooperando. Ergo damnat inde religioni prouenientia , tam religioſus obedientiam fugiens, quam tu qui ad illius fugam cooperatis , reſtituere debetis. Neque obſtat religionem non habere ius iuſtitiæ ad lucra temporalia , niſi ſuppoſita religioſi voluntate , quominus tam religioſus , quam tu teneamini ea reſtituere , ſi contra voluntatem religionis ceſſent ; quia religio ius iuſtitiæ habet , vt ea ſibi lucra religioſus acquirat : habet enim ius iuſtitiæ regendi , & gubernandi religioſum in his , quæ religioſi ſpirituali ſaluti , & virtutis profectui expedientia eſſe iudicauerit : cum ergo religio iudicet expediens eſſe religioſo , vt lectioni , cathedræ , aliiſque functionibus ſibi vtilibus incumbat , eáque non tam ob ſui temporalem vtilitatem , quam ob ſpiritualem religioſi præcipiat : ſanè contra iuſtitiam peccat id regimen fugiens , & ad illius fugam cooperator. Neque ab hac iniuſtitia excuſat , quod religio non poſſideat religioſum in ſui vtilitatem , ſed in vtilitatem religioſi : quia hoc ſolum probat non poſſe religionem præcipere quæ ſibi temporaliter vtilia ſunt : niſi religioſo præcipuè vtiliora ſpiritualiter exiſtant , & ſuppoſita religioſi vtilitate ex iuſtitia præcipit : ac proinde præceptum omittens , & illius omiſſionem cauſans iniuſti ſunt , & reſtituere tenentur. Illud vero certum eſt ex hac reſtitutionis obligatione te obligatum non eſſe religionem ingredi loco illius , quem extraxiſti , eſto illum per vim, & fraudem extraxeris : quia ſtatus religioſus eſt ita altioris ordinis & difficilis , vt ob nullam cauſam contra voluntatem propriam aſſumendus ſit ; ſi enim qui ſeruo fugam perſuaſit : imò qui illum occidit , non tenetur domino ſe in ſeruum tradere , à fortiori non tenebitur qui religioſo fugam à religione perſuaſit. Neque item teneris alteri perſuadere religionis ingreſſum, vt ſic damnum religioni ex fugitiui religioſi abſentia compenſes : qui ſtatus religionis non eſt ob huiuſmodi fines aſſumendus , ſed ob propriam cuiuſque perfectionem. Neque item teneris ex alienis bonis ſatisfactionem pro damno à te facto exhibere. Vide Suar. *dicto tom.4. de relig.tract.8.lib.3.cap.3.* Petr.Nauar. *lib.2. de reſtitut. cap.2. à num.12.* Leſſium *lib.2.de iuſt.cap.8. dub.* 3.

7. De pœnis verò cooperantium apoſtaſiæ nullæ ſunt iure communi latæ : at ſpectatis particularium religionum priuilegiis eſt excommunicatio reſeruata Pontifici ipſo facto impoſita ab Innocentio IV. Leone X. & Iulio II. vt habetur in libris *Monumenta ordinum , conceſſ.* 554. *&* 651. & in Compend. priuileg. mendicant. verbo *apoſtata* , §. 8. & in Compend. priuileg. Societ. IESV , eodem verbo *apoſtata*, §. 3. ibi : per priuilegium conceſſum Minoribus , noſtri ab ordine recedentes niſi poſt mandatum cuiuſvis ſuperioris eiſdem factum intra octo dies proximos ob obedientiam redierint , excommunicationis latæ ſententiæ pœnam incurrunt ſoli Summ. Pontifici reſeruatam , eidemque ſententiæ ſubiacent omnes qui iis auxilium , conſilium , vel fauorem præſtiterint, & §.4. per priuilegium conceſſum Minoribus ab Innocent. IV. qui retinent noſtros ſine licentia recedentes ipſo facto ſunt excommunicati.

PVNCTVM XIX.

An religioſus profeſſus iuſtè à religione expelli poſſit : & ob quam cauſam.

SVMMARIVM.

1 *Plures doctores ſentiunt , non poſſe religioſum profeſſum à religione expelli. Et rationibus probatur.*
2 *Oppoſita ſententia iure , praxi , & ratione firmata veriſſima eſt.*
3 *Satisfit rationibus contrariis.*
4 *Doctrina Sylueſtri , & Armilla improbatur.*
5 *Quæ ſit legitima cauſa, ob quam poſſis à religione expelli.*
6 *An punitionem debeat præcedere monitio, & qualis monitio requiratur.*
7 *Monitio regulariter neceſſaria eſt ſpectato iure communi. Secus ſpectatis religionum priuilegiis.*
8 *Quæ ſint grauia delicta , ob quæ excludi à religione poſſis, arbitrio ſuperioris relinquitur.*
9 *An tacens impedimentum quo cognito in religionem non admittereris, ſufficientem cauſam expulſioni præſtes, affirmant aliqui. Contrarium reſoluitur.*
10 *In ſuperiore expellente poteſtas requiritur , qualem ſolus Generalis ex ſpeciali priuilegio , & ex eius commiſſione prouincialis habet.*
11 *Delictum , quod expulſionem meretur plenè probandum eſt iuxta formam iudiciariam vniuſcuiuſque religionis.*

1. NOn defuerunt DD. qui ſentirent non poſſe religioſum profeſſum à religione expelli , ſed debere in carcerem recludi , ibique pro qualitate delicti puniri : ſic docent Abbas, *cap. cum ad monaſterium, num.13. De ſtatu monachor.* Cardinal. *Clement.1. §. quia vero, num.5.q.1. eod. tit.* Graffis *1.part. deciſ.lib.3.cap.5.num.145.* & alij relati à Sanchez *lib.6. ſum.cap 9.num 2.* Quam ſententiam approbant graues Doctores eo caſu quo religioſus expulſioni repugnaret aſſerens ſe eſſe paratum corrigi pœnamque debitam ſuſtinere: ſic Syllueſt. verb. *religio.6. §.17.* Armilla *eodem §. vlt.* Fundamentum huius ſententiæ deſumitur ex *cap. fin. de regularib.* vbi præcipitur prælatis , vt eiectos , & fugitiuos quærant, & in communem vitam emendatos , & caſtigatos reducant ; ſi religionis ſtatuta non obſtiterint. Quod ſi huic reductioni ſtatuta repugnauerint ; iubet eos reduci in arctam cuſtodiam intra monaſterium, vel proximè ad illud ; vel ſi hoc fieri non poſſit abſque graui ſcandalo , in aliis eiuſdem religionis domibus, ibique neceſſaria ſubminiſtrari. Ex qua deciſione ſic arguitur : Pontifex præcipit eiectos , & fugitiuos quærere , & ad communem vitam reducere , vel ſaltem ad arctam cuſtodiam , ne in perniciem ſuarum animarum vagentur. Ergo non cenſet à principio permittendos eſſe liberè vagari. Quod ſi dicas , illum textum loqui de iniuſtè expulſis , vel ex defectu cauſæ , vel ex defectu poteſtatis dimittentis , vel quia in dimiſſione ordo iuridicus ſeruatus non fuit, quos reducere prælati tenentur , ſicuti dixit Nauarr. *comm. de regular. n.36. & lib. 3. conſil. tit. de regular. conſ.* 51. aliàs 78. Azor. *lib. 12. cap.16.quæſt.2.fine, & cap.17. quæſt.2.* obſtat, quia textus ſupponit aliquos eiectos non poſſe ſecundum regularem diſciplinam recipi , qui de iniuſtè eiectis intelligi non poteſt , hi enim ſecundùm regularem diſciplinam recipi debent. Si verò dicas cum Azor. *t.1. inſtit.moral.lib.12.c.17.q.1.* & Sanch. *lib.6. ſum c.9.n.18.* hunc textum conſuetudine abrogatum eſſe, non enim prælati annuatim religioſos fugitiuos , & eiectos quærunt, nec reducunt, nec repetunt, obſtat ; quia fugitiuos verè quærunt, reducunt, & repetunt, quoties abſque graui religionis iactura fieri poteſt , tametſi annuatim non quærant ; quia annuam inquiſitionem non reputant neceſſariam. Ergo eadem ratione repetere , & reducere debent eiectos , ſi qui ſint qui abſque graui incommodo reduci poſſunt. Ergo non ſunt à principio eiiciendi : id ipſum confirmatur ex *cap. impudicas , & cap. ſi quis ſacro 27. quæſt.1.* in quibus textibus impudicæ moniales iubentur in carcerē detrudi, neque permittūtur à monaſterio expelli. Ratione vero probatur hæc ſententia :

Primò

Primò, quia per profeſſionem ſic te tradis religioni, vt nullam ob cauſam poſſis eam deſerere. Ergò è contra ita religio te debet recipere, vt ob nullam cauſam te poſſit à ſe expellere; contractus enim æqualis eſſe debet. Secundò, religio obligata eſt tuo ſpirituali bono conſulere, & ad illum finem delicti punitionem dirigere. At expulſio à religione, & ab illius regimine, & prouidentiæ tibi prodeſſe non poteſt, cum potiùs inde occaſionem habeas liberius viuendi. Ergo prælati, qui tui ſpirituales curatores eſſe debent, non poterunt tua delicta ea via punire. Præterquam quod non æqua videtur ea punitio, maximè ſi ob tuam malitiam ſic puniri potes, vt liberius viuas. Tertiò, eſto in hac expulſione non tam bonum expulſi, quam religionis ſpectetur; non inde infertur te a religione expelli poſſe: ſi enim in carcerem detrudaris, & tibi reſecantur occaſiones peccandi, & aliis ceſſat nocumentum, quod ex tua ſocietate prouenire poterat, æquè ac ſi à religione eſſes expulſus: imo tua punitio illis ante oculos continuo propoſita prodeſſe poteſt, vt in ſuo munere contineantur. Nulla igitur apparet efficax ratio, ob quam debeas à religione expelli, & liberæ vagationi dimitti.

2. Nihilominus certiſſimum eſt, communique ſententia, & praxi omnium religionum firmatum te poſſe à religione expelli, ſi religioni nociuus es: ſic D.Thom. *quodlib.12.art.vlt.* Nauarr.*comm.2.de Regularib.n.33.*& *lib.3.conſil tit.de Regular. conſ.*50. alias 77. Azor.*tom.1.lib.12.cap.*16 *quæſt.*2. Man.Rodr. *quæſt. regular. t.1 quæſt.*30.*art.*13. Molin. *tom.1.diſp* 140.*circa finem.* Leſſius *lib.2.cap.*41. *dub.*14.*n.*106. Sanch. *lib 6. ſumm. cap.9. num.*1. Suarez *tom.4 de relig.tract.8.lib.3.cap.4.num.*2. Layman. *lib.4.ſumm.tract.5.c.13.n.*1. Man.*prælat.t.1.quæſt.*52. & alij plures apud ipſos. Fundamentum deſumitur tum ex iure communi, tum ex vſu, & conſuetudine omnium religionum, tum ea ratione naturali. Ex iure communi conſtat ex *cap. cum ad monaſterium, de ſtatu Monach.* vbi decernitur proprietarium expellendum eſſe. Neque eſt verum, quod docet Abbas *ibi num* 13. dictum caput correctum eſſe per textum *in cap.fin.de Regularib.* Quia hic textus in caſu diuerſo loquitur, præcepit enim eiectos quærere, qui ad tempus ſolum eiecti ſunt; hi enim ſi tranſacto tempore non redeant, vt fugitiui ſunt cenſendi. Eáque de cauſa eos cum fugitiuis textus comparat. Non autem loquitur de eiectis abſolutè, quos non videtur obligata religio quærere, etſi poſſit eos emendatos recipere. Idem traditur in *cap.vlt.eodem tit.* ibi: ouem morbidam eiiciant ab ouili, ne inficiat ſanas oues, & *cap. cum in Eccleſiis, de maiorit. & obedient.* ibi: Alioquin de fratrum conſortio penitus excludaris & *cap. relatum. Ne cleric.vel monachi.* ibi: vel ſi reſtiterint auſu temerario eiectis, &c. Ex vſu vero, & conſuetudine omnium religionum id ipſum manifeſtum eſt, quam conſuetudinem religiones introduxerunt à ſuo principio ex facultate ſibi à fundatoribus conceſſa. Nam Baſil.*in reg.*28. ex fuſius diſputatis, *& reg.*44. 57. *&* 61. *ex breuiorib.* S. Benedictus *in ſua reg. quæſt.* 28. & S.Auguſt.*in ſua.cap.*20.& D.Hieron.relatus *cap.reſecandi* 24. *quæſt* 3. S.Dominicus *D.1.cap.*19 *ſuarum conſtit.* S.Franciſc.*in ſua reg cap.*13.S.Ignat.2.*part.conſtit.cap.*1.§.1.expreſsè tradunt membrorum putridum reſecandum eſſe, ne corpus corrumpat, & ouem morbidam à grege expellendam, ne ſanas inficiat. Ratione autem probari poteſt: Quia bonum commune religionis ſingulari præferendum eſt; ac bono communi religionis expedit te prauis moribus imbutum, nec corrigi volentem ab aliorum conſortio ſeparari, ne alios inficias; recludi autem ſub monaſterij cuſtodia ſæpè fieri non poteſt, nec expedit. Ergo eo caſu licita eſt expulſio. Præterea religio obligatur te retinere, ſi tuos mores ſecundùm regulam compoſueris, ſecus contra; quia in profeſſione promiſiſti, & vouiſti viuere ſecundùm regulam, & ſub ea obligatione te religioni tradidiſti, teque religio in ſe recepit. Ergo ſi huic obligationi non ſatisfacis, ceſſat in religione obligatio te retinendi, ac proinde poteſt te à ſe expellere.

3. Neque obſtant in contrarium adducta. Ad Textum *in cap.fin. de Regularib.* conſtat ex probatione noſtræ ſententiæ. Ad confirmationem ex *cap impudicas, & cap.ſi quis ſacro,* reſpondeo ibi ſolum dici impudicas moniales recludendas eſſe, non autem negari excludi aliquando poſſe. Fateor tamen in fœminis eſſe ſpecialiorem rationem, quam in viris, ob quam non debent à monaſteriis expelli, ne aliis inquam detur occaſio ſe incorrigibiles fingendi, vt expulſionem obtineant: cum enim mulieres ex ſua conditione libertatem optent, & plurimæ ſint, quæ licet à principio ſtatum religioſum voluntariè ſuſceperint, poſtmodum doleant, & quaſi coactè ſub clauſura exiſtat, ſi credunt inde exire poſſe, per iniqua media procurabunt. Ne igitur ea eis detur occaſio ob nullum crimen quantumuis graue monialis a monaſterio expellitur, ſed ibi recluditur pœnitentiam actura Quapropter concludit Sanch *lib.6. ſum.cap.9 num.6*, nullum ſuperiorem Pontifice, vel eius nuntio inconſulto poſſe monialem à monaſterio eiicere, tum ob rationem dictam: tum quia eſt res noua, & inuſitata. Ad primam rationem concedo in contractu religioſi cum religione eſſe æqualitatem, ſicut enim tu non potes religionem deſerere, ſi ipſa ſuo muneri ſatisfacit, ſic nec religio te expellere poteſt, ſi tu promiſſis ſteteris. At quia religio ſuo muneri nunquam deficit, tu verò ſæpè; ea de cauſa te expellere religio poteſt, ſed non tu religionem deſerere. Ad ſecundam dico, expulſionem non tam fieri in pœnam expulſi, quam ob bonum aliorum, ne ex eius ſocietate inficiantur. Quocirca ſi bonum commune obtineri commodè non poteſt alia via quam expulſione, eſto nociua ſit expulſio, neque ipſe eam tanquam pœnam reputet, omittenda non eſt. Ad tertiam conſtat ex dictis ſæpe non poſſe ſine graui incommodo religiones dyſcolum religioſum in carcere detineri.

4 Neque probanda eſt doctrina Sylueſt.& Armill. vt ſolum eo caſu liceat religioſum expellere, quo ipſe expulſioni conſentiret, & correctioni repugnaret. Secus vero ſi repugnaret expulſioni, & paratus eſſet corrigi. Nam eſto hæc locum habeant in pœna excommunicationis; eo quod ſit pœna medicinalis in bonum excommunicati ordinata, minimè in expulſione procedunt, quæ non tam in bonum ipſius expulſi, quam in bonum aliorum, quibuſcum ſocietatem habet, ordinatur. Quocirca ſi ſemel, atque iterum de grauibus delictis monitus fuiſti, & punitus, quo non obſtante iterum recidis, poteris à religione expelli, quamuis promittas correctionem, paratuſque pœnam delicti ſuſtinere; quia non præſumeris corripiendus, ſed potius ſimilia commiſſurus. Quod ſufficit, vt expellaris, ſicuti ſufficit in hæretico relapſo, vt condemnetur morti hæc futuri caſus præſumptio. Quia in pœnis in aliorum bonum impoſitis nō tam ſpectatur præſens diſpoſitio delinquentis, quam futurus euentus præſumptus, & damnum, quod inde timetur euenturum Suarez *tom. 4. de relig. tract.8 lib.3. cap.4. num.8.*

5. Hinc ergo oritur dubium, quæ ſit legitima cauſa, ob quam poſſis à religione expelli? Et primò dicendum eſt, debere eſſe peccatum mortale, graue, & ſcandaloſum. Nam cum hæc pœna grauiſſima ſit, non poteſt niſi ob graue delictum imponi, & cum imponatur non tam in bonum delinquentis, quam in bonum aliorum fratrum, & religionis; merito debet eſſe peccatum ſcandaloſum, hoc eſt quod poſſit aliis ſociis eſſe nociuum. Neque expectandum eſt, quòd de facto noceat; ſufficit, ſi probabiliter timeatur nociturum, niſi reſecetur, iuxta textum *in cap. reſecanda, cap. ecce 24. q.3. & cap.ſed illud 45.diſt.* & tradit Suar.*dict.t.4.de relig tract.8.l.3. c.8. n.9.* Deinde debet eſſe illud peccatum publicum iure, vel facto, neque enim publica, & grauiſſima pœna imponi poteſt ob delictum, dum ſecretum eſt. Non tamen requiritur, quòd delictum publicè ſit commiſſum, ſufficit ſi commiſſum ſecreto poſtmodum in iudicium deducatur, ibique ſufficiēter teſtibus probetur. Nam ea probatione delictum publicum eſt iuris notorietate, ac proinde dignum publica pœna. Suar. *ſuprà.*

6. Difficultas autem eſt? an debeat eſſe peccatum reincidentiæ poſt repetitam à prælato monitionem, & punitionem, an verò ſufficiat ſemel tantum commiſſum eſſe? Videtur neceſſariò requiri præceſſiſſe monitionem, imo & punitionem; quia omnia iura æqui de hac expulſione loquuntur, ſtylúſque communis clamat monachos ob ſolam incorrigibilitatem expelli: at non eſt cenſendus incorrigibilis, quouſque monitus, & pro qualitate delicti punitus reincidat. Ergo præcedere debet monitio, & punitio. Qualis autem monitio requiratur, quæve reincidentia, vt incorrigibilis cenſeatis. Communis ſententia docet debere eſſe reincidentiam poſt trinam monitionem: ſic relato Anton. Abbate, Maiolo, Sayro, Graffis, docet Sanch. *lib 6.ſum.cap.9. n.4.* & ſic pro religione Minorum in ordinationibus generalibus. Tolet. *cap. 6. tit. de incorrig.* dicitur illum eſſe incorrigibilem, qui ter conuictus, & punitus de crimine non emendatur. Et in *reg. S. Benedicti cap.58.* habetur eſſe incorrigibilem qui ter deſerit religionem poſt profeſſionem factam. Illud vero eſt certum ad hanc incorrigibilitatem opus non eſſe, vt delicta ſint eiuſdem generis, ſufficit ſi ſint eiuſdem grauitatis iuxta Textum *in cap.vt famæ de ſentent. excommunicat.* ibi: ad ſimilia vel peiora facile labitur, & docet pluribus relatis Sanch *dicto cap.9.* 4. Si igitur ad expulſionem incorrigibilitas requiſita eſt, nequaquam ob delictum quantumcunque graue expelli poteris, niſi monitus, & punitus ſæpius reincideris: & ita tradit D.Th. *quodlib.12. art.vlt.* D.Bonauent. *in reg.* D.Franciſci *q* 14.*Cardin.cap.cum olim de priuileg num.4.* Syl ueſt.verbo *relig.6.quæſt.vlt.* Armilla ibi *num.vlt.* Anton.Cucus, *lib.3.initit.moral.tit.1.num.*130. *& num.*139.

7. Fateor hanc frequentem monitionem regulariter neceſſariam eſſe, neque religioſum expellendum, niſi ſupradicto modo incorrigibilis exiſtat. Nego tamen id ſemper neceſſarium eſſe. Poteſt enim committi delictum ita graue, & ſcandaloſum, vt non poſſit commodè alia pœna puniri, neque alia via ſcandalo fieri ſatis, neque honori religionis conſuli, niſi expulſione à religione. Poterit ergo tunc delinquens expelli: quia bonum commune ſingulari eſt præferendum Deinde ſunt aliqua delicta, quæ ſi religioſus ſemel auſus

fuerit

Digitized by Google

fuerit committere, merito præſumi poteſt eadem, & grauiora commiſſurus: quo caſu etſi ille religioſus de facto incorrigibilis non ſit, quia non fuit correctus; eſt tamen incorrigibilis ex iuris præſumptione. Quando ergo aliqua religionis regula permittit ob aliquod delictum ſemel commiſſum, poſſe reum à religione expelli, ideo eſt, quia præſumit eadem, & ſimilia commiſſurum; ac proinde eſſe incorrigibilem iuris præſumptione, licet non ſit de facto, quod videtur ſufficere ad expulſionem. Præterea etſi ſpectato in iure communi incorrigibilitas de facto expulſioni neceſſaria eſſet: at ſpectatis religionum priuilegiis minimè neceſſaria eſt. Sunt enim plura religionum priuilegia concedentia expulſionem pro graui, & atroci delicto, cuius reus ſine magno religionis detrimento non poteſt inter religioſos contineri, vt Leo X. Minoritibus conceſſit, & Pius V. religioni, S. Hieron. & Greg. XIII. in bulla incipiente, *cum aliàs Præpoſito generali Societatis*, prout refert Suarez *tom.4 de relig. tract.8. lib.3. cap.4 num.11.* atque ita docent Azor. *tom.1. inſtit. moral. lib.12. cap.16. quæſt.3.* Sanch. *lib 6. ſumm. cap.9. num 5.* Suar. *dicto cap.4. num.11.*

8. Quæ autem ſunt hæc delicta grauia, ob quæ ſemel perpetrata excludi à religione poſſis arbitrio ſuperioris relinquitur, niſi à regula deſignata ſint. Putarem ſanè peccatum, quod à ſæculari commiſſum pœnam mortis meretur expulſione dignum eſſe: quia rarò huius criminis reus abſque nota religionis contineri in religione poteſt.

9. Dubitant tamen doctores an tacuiſſe in profeſſione impedimentum, quo cognito nequaquam in religionem admittendus eſſes, præſtet ſufficientem cauſam expulſioni v. g. Si celaſti te eſſe morbo gallico affectum, vel eſſe ex infecto ſanguine Iudæorum, vel Maurorum deſcendentem, vel eſſe ære alieno grauiter oppreſſum? Affirmant Nauarr. *lib.3. conſil. tit. de Regularib. conſ.25. aliàs* 40. Sorb. *in compen. priuileg. mendicant.* verbo *nouitius, poſt 7. notab. §. 5. principaliter.* Vega 2. *tom. ſum. cap.* 50. *caſu* 4. Eman. Sà, verbo *religio. num.* 34 Sanch. *lib. 7. de matrim. diſp.* 37. *num.* 53. Layman. reputat probabile, *lib.4 ſum. tract.5. cap.13. num.1.* Mouentur quia per errorem à te iniuſtè cautum religio tuam profeſſionem acceptauit; & te in ſuam poteſtatem recepit: poterit ergo te in pœnam delicti commiſſi à ſe expellere, eſto profeſſionem nequeat irritare. At nullatenus credo ob huiuſmodi culpam te poſſe à religione expelli; potes enim alia via ſufficienter puniri, & aliorum ſcandalo, ſi fortè ſit, fieri facilè ſatis: præcipuè cum hæc culpa non ſit ex illis, ob quas religio notam, & infamiam patitur: creditur cum religionis zelo, & affectu potius quam malitia commiſſam. Non igitur afficiendus es hac grauiſſima pœna; & ita tradit Man. Rodr. *quæſt. regul. t.3. quæſt.17. art.9.* Sanch. retractans ſententiam *lib.5. ſum. cap.4. num 56.*

10. Præter cauſam expulſionis requiritur poteſtas in ſuperiore expellente. Quia eſt actus iuriſdictionis grauiſſimus. Hæc poteſtas, ſi ius commune ſpectemus, omnibus ſuperioribus acceptantibus profeſſionem conceditur; quia ipſi ea conditione profeſſionem acceptant, vt obligentur profeſſum ſecum retinere, dum ſecundùm regulam vixerit, quare deficiente profeſſo à regula, poterit ſuperior ex vi profeſſionis illum à ſe eiicere. Verum ex ſpecialibus priuilegiis, ſingularúmque religionum conſtitutionibus hæc poteſtas Generali conceſſa eſt, ipsique regulariter reſeruata; ac proinde Prouincialibus non iure ordinario, ſed ex ſpeciali commiſſione competit, vt benè notauit Suar. *tom.4. de relig. tract.8. lib.3. cap.4. num.19.*

11. Qualiter autem Generalis, vel Prouincialis procedere debeant in hac grauiſſima cauſa? Breuiter dico delictum plenè probandum eſſe iuxta formam iudiciariam vniuſcuiuſque religionis; ſeruandáſque eſſe conditiones ab ea in expulſionis cauſa præſcriptas. Quocirca ſi aliquid ex his omiſſum fuerit, poterit, & debebit expulſus appellare: quod maximè facere poteſt, ſi ſuperior careat poteſtate expellendi, vel cauſa expulſionis illegitima præſumatur; interimque religio alere tenetur expulſum, quia plenè expulſus non eſt, cum per appellationem executio ſententiæ ſuſpendatur; inſupérque obligatur concedere expenſas neceſſarias ad litem, ſi aliunde expulſus non habeat. Valaſc. *conſ.7. n.3. tom.1.* Menoch. *lib.1. præſumpt. quæſt* 34. *num.*21. Sanch. *lib.6. ſum. cap.9. num.8.*

PVNCTVM XX.

Qualiter religioſi Societatis ad ſæculum dimitti poſſint.

SVMMARIVM.

1 *Duplex genus religioſorum Societatis* IESV *diſtinguitur.*

2 *In Societate* IESV *minor cauſa requiritur, vt religioſus profeſſus expellatur, quam in aliis religionibus,*

3 *An religioſi non profeſſi expelli poſſint nulla cauſa intercedente? Arguitur pro parte affirmatiua.*

4 *Verius eſt ſocietatem obligatam eſſe retinere ſcholares approbatos, & coadiutores formatos, dum ſe iuſta cauſa non offert.*

5 *Hanc obligationem contrahit ſocietas non ſolum ex ſuis conſtitutionibus, ſed etiam ex votorum emiſſione.*

6 *Satisfit rationibus contrariis.*

7 *Enumerantur cauſæ, ob quas Societas religioſos non profeſſos dimittere poſſit, quæ à D. Ignat. ad 4. capita reducuntur, & primum, & ſecundum enodatur.*

8 *Explicatur 3. & 4. caput.*

9 *Si ex fictis cauſis dimiſſionem obtineas, apoſtata es, & liber à votis non euadis.*

10 *Si ex cauſis veris, ſcilicet grauibus delictis fine extorquendi dimiſſionem perpetratis dimiſſionem obtineas, dimiſſio non valet.*

11 *Si iniquis mediis dimiſſionem extorqueas, obligaris ad religionem redire. Et quid circa tui admiſſionem.*

12 *Si magna inſtantia, & continua importunatione dimiſſionem extorqueas, valet dimiſſio, eſto rarò à peccato mortali excuſeris.*

13 *Culpam mortalem committis, ſi mediocrem diligentiam non adhibeas in vitandis culpis, ex quibus præſumis te à religione eiiciendum.*

1. DVplex eſt religioſorum genus in Societate. Alij ſunt religioſi ſimplicibus tantum votis alligati, alij ſolemnibus. Quicunque ex his dimitti poſſunt, ſed diuerſimodè. Nam ligati votis ſimplicibus dimittuntur liberi, alij vero ſuis votis ligati, ſicuti cæterarum religionum profeſſi: ſic habetur 2. *p. conſtit. cap.1. &* 2. & in Bulla Greg. XIII. incipiente *Aſcendente domino.* Hæc autem diuerſitas, vt conſtat ex dicta bulla naſcitur ex modo diuerſo, quo hæc vota ſimplicia, & ſolemnia emittuntur, & à religione acceptantur. Nam emittentes vota ſimplicia religioni traduntur, quouſque ipſa religio eos retinendos eſſe iudicauerit, quare ſi religio iudicet expediens eſſe eos dimittere, ceſſat eorum obligatio ad vota ob defectum conditionis ſub qua fuerunt emiſſa. At profeſſionem; ſeu ſolemnia vota emittentes non ſub ea conditione emittunt, ſed abſolutè, ipſáque religio ſe obligat ad illos ſaltem quoad vinculum, & votorum firmitatem perpetuò retinendos, ac proinde cum illos dimittit; liberos dimittere non poteſt, ſed votis ligatos. Poteſtas hæc dimittendi tam profeſſos, quam non profeſſos penes ſolum Præpoſitum Generalem reſidet, eámque aliquando prouincialibus committit reſpectu non profeſſorũ, quæ omnia conſtant ex *dict. 2. p. conſt.*

2. Difficultas ergo eſt, an requiratur cauſa, & quæ hæc ſit ad horum expulſionem; Et quidem ad expellendos profeſſos nemini eſt dubium, cauſam grauiſſimam requiri. At cenſeo minorem, quam in aliis religionibus requiri, eo quod in 2. *p. conſtit. cap.*2. vbi de cauſis, ob quas tam ſcholares, quam profeſſi poſſunt dimitti (generaliter enim loquitur de omnibus dimittendis, vt conſtat ex finalibus verbis *præcedentis, cap.*1.) plures apponuntur, quæ in aliis religionibus inſufficientes eſſe iudicantur; ibi enim vt cauſa ſufficiens expulſionis enumeratur; tacuiſſe malitiosè impedimentum aliquod graue ſecundarium ex præſcriptis à Societate, cuius taciturnitatem ſuperiori puncto probauimus non præbere aliis religionibus ſufficientem expulſionis cauſam. Præterea Greg. XIII. in bulla quæ incipit *cum aliàs*, nulla incorrigibilitatis mentione facta decernit Præpoſitum Generalem dimittere poſſe profeſſos ex cauſis id exigentibus, quæ ſunt omnes illæ, quibuſcum profeſſus non poteſt abſque graui religionis iactura in Societate detineri. Et licet ex his cauſis aliæ etiam religiones ſuos profeſſos dimittere poſſint: at quia Societas ſaluti proximorum perpetuò incumbit, facilius quælibet grauis culpa huic fini obſtare poteſt. Tum quia de ipſis ſic delinquentibus non ſatis fidit Societas iterum lapſuros non eſſe, cum inter multa perditionis pericula continuò verſentur. Tum quia nec fidit eo fructu, & vtilitate, ac bono Societatis nomine muneri ſuo ſatisfacturos. Et confirmatur optimè ex his, quæ de Præpoſito Generali traduntur 9. *p. conſtit. cap.*4. §.7. ibi enim ob peccata mortalia in externum actum prodeuntia, ac nominatim ob copulam carnalem, vulnerationem cuiuſquam, ex redditibus collegiorum aliquid ad proprios ſumptus aſſumere, vel cuius extra Societatem donare, vel aliqua ſtabilia bona domorum, aut collegiorum alienare, vel prauam doctrinam habere: ſi de re ſufficientiſſimè conſtet ſtatuitur poſſe Præpoſitum Generalem non ſolum ab officio, ſed etiam à ſocietate, ſi opus fuerit, remoueri. Si igitur Præpoſitus Generalis ob quolibet peccatum ex ſupradictis à ſocietate dimitti poteſt, ſi id ad maiorem Dei gloriam, & vniuerſale bonum Societatis expedire fuerit iudicatum; à fortiori quilibet particularis è Societate dimitti poterit. Minorem ergo cauſam ſocietas in ſuis profeſſis dimittendis requirit, quam aliæ religiones: & ita tradit Suar. *t.4. de relig. tract.10. lib.11. c.1. à n.2. vſque in finem.*

3. Si

3. Si verò de religioſis non profeſſis loquamur, alicui videri poſſet nullam cauſam ad horum expulſionem ſaltem validam requiri. Hæc enim requiri poterat vel ex conſtitutione, & regula, vel ex contractu, quem init religioſus cum religione per vota ſimplicia. Si ſolum ex conſtitutione, & regula (vti docet Sanch. *lib.6. ſum.cap.9. num. 61. fine, & num.64.* Ribadeneïra *cap. 13. in princ. de inſtitut. Societ.*) cum nulla conſtitutio, & regula ad peccatum obliget, nullum Generalis peccatum committet, ſi abſque cauſa hos religioſos dimittat. Et eſto peccatum aliquod committeret, ſicuti committit ſuperior nouitium ſine cauſa à religione expellens; quia tamen conſtitutio, & regula dimiſſionem non irritat, tenebit factum, ſicut tenet in nouitio ſine cauſa dimiſſo. Si autem dicas, ex contractu imbibito in votorum ſimplicium emiſſione cauſam expoſtulari, eo quod religioſus ſe tradit religioni obſequuturum, & religio obligatur perpetuò eum ſecum retinere, niſi cauſa iuſta adſit dimiſſionis, obſtat primò, quia nulla eſſet differentia horum religioſorum à religioſis profeſſis, quos ſocietas obligatur retinere, dum cauſa iuſta dimiſſionis non adeſt. Secundò, quia repugnat modo, quem ſocietas ſeruat in horum votorum admiſſione: admittit enim nullam in ſe ſuſcipiendo retentionis obligationem, ſed quouſque ipſa retinere voluerit & ſub ea conditione religioſus vota emittit, ipſique emittenti manifeſtatur, vti habetur *exam. cap.6. §.3. litt.A, & cap.6. §.1.& 2.& 2.part.conſtitut. c.1. §.1. litt. A, & 5.part. conſtitut. c. 4. litt. B, & D.* Ergo nolente religione religioſum retinere euaneſcet obligatio, quæ à religionis voluntate dependebat: ſi enim te in ſeruum alicui traderes quouſque ipſe te in ſeruum habere voluerit, non obinde dominus hanc traditionem acceptans obligatus eſt te in ſeruum retinere, ſed poterit, cum ſibi placuerit te manumittere. Idem eſt ſi te traderes obſequuturum Xenodochio, dum prælatus illius te retinere iudicauerit, poterit prælatus non obſtante hac traditione te abſque vlla cauſa à Xenodochio expellere: ſed eodem modo te tradis vota ſimplicia in Societate emittens, vt conſtat ex locis conſtitut. adductis, & ex bulla Gregor. XIII. incipiente *Aſcendente*, vbi inquit Gregor. quantum eſt ex parte ipſorum perpetuò, ex parte vero Societatis iuxta Apoſtolica indulta, & conſtitutiones prædictas tamdiu obligati, quamdiu Præpoſitus Generalis eos in Societate retinendos eſſe iudicauerit. Ergo nulla cauſa ex vi huius incorporationis requiritur, vt poſſis à religione dimitti. Præterea 5. p. *conſtitut.cap.4. & litt. D.* dicitur hæc vota in manibus cuiuſquam non emitti, neque ea prælatum admittere, ſed ſoli Deo offerri, & non homini. Si igitur religio ex horum votorum acceptatione obligationem haberet ſecum retinendi religioſum, iam vota non ſoli Deo, ſed homini offerrentur, & in manibus hominis emiſſa eſſent, homoque illa admitteret. Ne ergo contra conſtitutionem procedamus, aſſerendum eſt, nullam Societati obligationem eſſe retinendi ex votorum ſimplicium emiſſione.

5. Nihilominus verius eſt non ſolum ex conſtitutionibus, & regulis, ſed etiam ex votorum emiſſione obligatam eſſe Societatem ſecum retinere ſcholares Approbatos, & coadiutores firmatos, dum non ſe offert iuſta cauſa expulſionis: ſic docet, & latè probat doctiſſimus Franc. Suar. Societatis IESV decus, & ornamentum *t.4. de relig. tract.10. lib.2. c.9. num.10. & ſeqq.* Et quidem obligatam eſſe Societatem ex vi ſuarum conſtitutionum luce meridiana clarius eſt. Nam loquens S. Ignatius in *exam. gener. cap. 6. in eius declaratione* dicit. Non eſt iniuſtum (vt patet in litteris Apoſtolicis) ſi ſocietas libertatem ad eos dimittendos, quando non faciunt, quod debent, retinet. Expendo conditionalem, *quando non faciunt quod debent:* quaſi ſolum ea conditione ſtante Societas libertatem habeat: & paulo inferius inquit: Nec id (ſcilicet è Societate religioſos expellere) ſine cauſis iuſtiſſimis fieri debet. *cap.7. §.1.* de ſcholaribus è Societate dimittendis vel admittendis inquit: Libera tamen manebit ſocietas, nec tenebitur ad eos admittendos ad profeſſionem, nec in coadiutores formatos, ſi ſtudiorum tempore malè ſe gererent, adeo vt ſuperior Societatis exiſtimaret Deo gratum non fore, ſi in eam admitterentur, & tunc ipſi ſuis votis ſoluti erunt. Ex quibus verbis conſtat per argumentum à contrario, ſi ſcholares tempore ſtudiorum non ſe malè gererent, ſocietatem teneri ad eos admittendos ad profeſſionem, vel in coadiutores formatos, & à fortiori ad eos non expellendos. Deinde expendendo cum Suar. particulam *tunc*, quæ indicat ſolum eo caſu ſcholares à votis ſolui poſſe; quo ſuperior exiſtimaret Deo gratum non fore, ſi in ſocietatem admitterentur. Ergo non pro libito ſolui à votis poſſunt. Præterea 2. *p. conſtitut.* vbi de dimittendis agitur variæ præſcribuntur cauſæ dimiſſionis, quod neceſſarium non eſſet, ſi ſuperior pro libito religioſos expellere poſſet. Idipſum expreſſit Gregor. XIII. in bulla, *Quanto fructuoſius*, vbi poſtquam dixerat non poſſe ſcholares abſque vitio Apoſtaſiæ ſocietatem fugere, ſubiungit. Quamuis *rationabili ex cauſa* iuxta conſtitutiones eaſdem ab ipſo Præpoſito Generali dimitti, & votis huiuſmodi liberari poſſint. Ergo abſque rationabili cauſa non cenſet Pontifex poſſe dimitti. Neque his obſtat, quod aliis in locis voluntati, iudicio, & arbitrio Præpoſiti Generalis hæc dimiſſio committatur; quia committitur arbitrio, & iudicio recto, & voluntati ratione regulatæ, quæ eſſe non poteſt abſque cauſa iuſta, vt multis allegatis probat Menoch. *de arbitar. lib.1. q.13.* Sit ergo certum ſpectatis Societatis conſtitutionibus non poſſe abſque iuſta & rationabili cauſa religioſos non profeſſos dimitti.

5. Hinc infero, non ſolum ex ipſis conſtitutionibus, ſed etiam ex votorum emiſſione hanc obligationem habere ſocietatem. Nam religioſus ſe tradit religioni, vt ab ipſa retineatur, prout ipſa obligata eſt ſic traditum retinere; at religio ex ſuis conſtitutionibus obligata eſt religioſum retinere, dum non ſe offert expulſionis legitima cauſa. Ergo religioſus ſe tradit religioni retinendum, dum non fuerit cauſa legitima expulſionis. Ergo religio hanc traditionem acceptans non poterit abſque legitima cauſa religioſum à ſe expellere, quod ſi contra fecerit, nulla erit talis dimiſſio vtpote facta à non habente poteſtatem. Quocirca hæc traditio religioſi eſt longè diuerſa ab ea libera traditione, qua te in ſeruum, & in Xenodochij obſequium tradis, de quibus fit mentio in contraria ſententia. Nam religioſi traditio fit ſub obligatione, quam habet ſocietas neminem dimittendi abſque rationabili cauſa. Illæ vero traditiones ſub nulla obligatione fiunt, cum dominus, & adminiſtrator Xenodochij nullam habeant, neque ex tua traditione ſubire velint. Præterea ſi ſocietas ex votorum ſcholarium emiſſione, & illorum acceptatione nullam haberet obligationem retinendi religioſum, vix vlla differentia inuenietur inter religioſum, & eum, qui tempore nouitiatus, ea vota ex deuotione emittit: ſi quidem vterque obligatus manet ea vota ſeruare, & in religione perſeuerare, dum religio detinere voluerit; ipſa tamen religio obligationem retinendi non ſuſcepit. At negari non poteſt Societatem ſpecialius obligatam eſſe ad retinendum religioſum, quam non religioſum? quia religioſus eſt membrum Societati vnitum, ipſique incorporatum, & vt tale à religione ſuſceptum, ergo non pro libito, & abſque iuſta cauſa à ſe expellere poterit, ſicut validè expellere poteſt nouitium vota ex deuotione emittentem.

6. Neque obſtant rationes contrariæ, quibus iam ex parte ſatisfactum eſt. Ad primam dico eſſe maximam differentiam inter religioſum profeſſum, & non profeſſum. Nam eſto vterque conueniat in eo quòd non poſſint dimitti abſque cauſa; differunt tamen in eo, quod minor cauſa requiritur ad dimittendũ non profeſſum, quàm profeſſum. Item differunt in modo dimiſſionis. Nam profeſſus dimittitur votis ligatus; at non profeſſus à votis abſolutus: diuerſimodè enim ſe tradunt religioni retinendos. Nam profeſſus ſe tradit retinendum à religione perpetuò quoad profeſſionis vinculum, & ſubiectionem prælato debitam: quoad actualē verò gubernationem, quouſque cauſam nociuam religioni dederit, ipſaque religio eum retinere voluerit: at non profeſſus ſe religioni tradit tã quoad vinculum, quàm quoad actualem gubernationem, dum ipſa religio rationibus cauſis ducta retinere iudicauerit. Ad ſecundam rationem deſumptam ex modo, quem ſocietas ſeruat in non profeſſorum admiſſione ex probatione noſtræ ſententiæ ſatisfactum eſt. Ad tertiam fateor locum illum conſtitutionis difficilem eſſe, ſed ne contrarius ſit tum aliis religionum locis, tum bullis ſummorum Pontificum, tum rationi naturali dicendum eſt, ea vota ſcholarium in nullis manibus ferri quoad effectum, & obligationem ea conſeruandi in ſuo robore, & firmitate; non tamen quoad effectum acceptationis, ne abſque legitima cauſa ſoluantur. Aliàs ſi ſocietas hæc vota non acceptaret, ſicuti nouitij vota ex deuotione emiſſa non acceptat, nulla neceſſitas eſſet faciendi hæc vota coram Præpoſito Generali, vel illius vices tenente, ſed ſecretò facta eandem inferrent obligationem, eumdemque ſtatum religioſum conſtituerent, quod non eſt dicendum.

7. Reſtat explicare cauſas, ex quibus. Societas ſuos religioſos non profeſſos dimittere poſſit. Hæ omnes numerantur à ſanctiſſimo Ignatio 2. *p. conſtit. c.2.* eaſque ad quatuor capita reducit. Primum eſt, ſi grauiter diuina maieſtas offenderetur ex tui in Societatis retentione: eo quod ita ſis perditus moribus, vt incorrigibilis cenſearis. Ex hoc tamen capite etiam profeſſi in aliis religionibus dimitti poſſunt. Secundum eſt, ſi exiſtimaretur tui in Societate retentionem contra Societatis bonum fore, quia bonum commune ſingulari eſt præferendum, ſtatimque S. Ignat. ſubiungit, quando cenſenda ſit retentio contra Societatis bonum; primò, ſi in probationum decurſu aliqua impedimenta, vel inſignes defectus, quos antea in examine tacuiſſes, detegerentur; quia religioni præſtat infidelem, & deceptorem in re magni momenti non retinere. Sed quia contingere poteſt, vt aliis dotibus ad diuinum obſequium polleas, miniſteriiſque Societatis exequendis aptus ſis, prudentiæ ſuperioris relinquitur, an te vere ſis dimittendus. Quod ſi tempore ingreſſus morbum, quo laborabas, vel diſpoſitionem ad illum detexiſti, & ſub ea conditione admiſſus fuiſti ad Societatem, vt periculum fieret tuæ ſanitatis.

ſanitatis, poſtmodum vero cernitur te non conualeſcere, nec laborem Societatis ferre poſſe, in poſterum, poteris dimitti, quia tibi ſub ea conditione admiſſo nulla irrogatur iniuria, & ex alia parte religioni expedit inutiles miniſtros non habere. Si vero ingreſſus es in ſocietatem ſine vlla conditione, manifeſtata quidem infirma corporis valetudine, ſed ſpe concepta, quod ad maiora aptus eſſes futurus, neque eſſe experimento comprobatur, dimitti quidem poteris; quia ceſſat conditio, ſub qua tacitè fuiſti admiſſus, ſcilicet aptitudo ad res maioris momenti. Verum etſi hoc ita ſit conſiderandum tamen eſt num dimitti debeas, necne; Si enim aliquo modo vtilis religioni eſſe potes, ipſaque religio abſque ſuo graui detrimento te retinere poteſt, credo ſine dubio te potius eſſe retinendum, quam dimittendum; quia defectus ille eſt tibi inuoluntarius, & in eo manifeſtando te fidelem cum religione oſtendiſti, abſolutè tamen, vt dixi, dimitti potes, quia euaneſcit conditio, ſub qua tacitè fuiſti admiſſus 4. *part. conſtit. cap. 6. N.* Sed vt omnis occaſio dubitandi tollatur, & hoc negocium maiori cum iuſtificatione fiat, cautum eſt *exam. gener. cap. 7.* §. 2. ſi quando ſtudiorum tempore qui maiorem ad ea propenſionem animi præ ſe tulerunt, quam ad aliud in Societate miniſterium, oſtenderent, ac certum indicium præberent, vnde Societas, vel eius ſuperior in Domino ſentiat eos idoneos non eſſe, vt in litteris proficiant; eo quod ingenio, vel ſanitate corporis deſtituantur, vel aliis defectibus laborent, interrogantur inquam; an patientur ſe dimitti à Societate, dum ab omni voto, & promiſſione liberi maneant, ſint laturi. At ſi cum ſanus ingreſſus fueris in obſequio Societatis in ægritudinem incidiſti, ob quam miniſteriis Societatis ineptus exiſtas, nequaquam poteris dimitti, ſi tu ipſe non conſentias; quia eſto illa cauſa ex parte Societatis ſufficiens ſit ad expulſionem; eo quod ipſe inutilis ſis; impeditur tamen illius executio, dum tu dimiſſioni contradicis; quia hac contradictione poſita dimiſſio charitati eſſet contraria. At ſi tu dimiſſioni conſentias, vt verè conſentire potes; quia exiſtimas extra religionem ſalutem recuperaturum, vel fortè liberius Deo obſequuturum poteris dimitti, quia ceſſat impedimentũ; ratione cuius illa cauſa de ſe ſufficiens executioni mandari non poterat: ſic declaratum eſt. *decreto* 50. *alias* 39. *congreg.* 5. *n.* 3. Deinde ſubjungit S. Ignat. retentionem eſſe contra Societatis bonum, ſi damnum allaturus malo vitæ exemplo iudiceris; ac præcipuè ſi iniquum te oſtendas, & verbis, aut actibus offendiculum aliis præbeas; præcipuè ſi ad inſtabilitatem in vocatione ſuadeas, vel ad diſcordiam, vel ſi quid contra ſuperioris, vel commune Societatis bonum moliaris. Te enim eo caſu tolerare charitatis non eſſet, ſed vitij contrarij quidem in eo, qui tenetur conſeruare quietem, & bonum ſtatum Societatis commiſſæ. Quando autem non tam propter rationem, vel magnitudinem peccati: quam ob remouendum offendiculum, quod aliis præbuiſti, dimittendus eſſes, ſi alioquin aptus ſis, expendet prudentia ſuperioris, an expediat, facultatem tibi dare, vt ad locum alium Societatis valdè remotum eandem non egrediendo proficiſcaris.

8. Tertium, & quartum caput, ex quo ſufficiens cauſa dimiſſionis deſumitur ad ſupradictum ſecundum reduci poſſunt. Tertium enim eſt, ſi tua in Societate perſeuerantia iudicaretur eſſe in tui, & Societatis damnum. Quod tam ex parte corporis, quam ex parte animi poteſt accidere. Ex parte corporis, inquit S. Ignat. accidet, ſi tempore probationis (hoc eſt) ante profeſſionem, vel gradum coadiutoris formati deprehendaris morbum, vel debilitatem habere, quocum non poſſes progredi in laboribus, quos noſter procedendi modus requirit ad Deo in eo ſeruiendum. Sed hæc cauſa explicanda eſt iuxta ſuperius dicta; expendendum enim eſt, an poſt vota biennij contraxeris eam infirmitatem, an ante; nam ſi poſt, non præſtat ſufficientem cauſam dimiſſioni, niſi conſentias; Si ante, abſolutè dimitti potes, vel quia malitioſè tacuiſti vel quia ſub periculo ſalutis, vel ſpe aptitudinis ad res maioris momenti admiſſus fuiſti. Prudentiæ tamen ſuperioris relinquitur; an re ipſa dimiſſio expediat, vt notatur 4. *p. conſtit. cap. 6. in declarat. litt. N.* Ex parte rerum animæ, (inquit S. Ignat.) accidet quando ad probationem profeſſionis admiſſus, te componere ad vitam ſub obedientia, & iuxta modum procedendi Societatis ducendam, non poſſes, quod nequeas, vel nolis proprium tuum ſenſum, vel iudicium, infringere, vel propter alia impedimenta, quæ à natura; vel conſuetudine promanarent: tunc enim merito eſſes expellendus, quia aliis cederes in offenſionem. Quartum caput, quod eſt, ſi tui in Societate retentio cederet in damnum aliorum, qui de Societate non ſunt, etiam præſtat ſufficientem expulſionis cauſam; quia bono nomini Societatis contradicit miniſtros ſuos cum iniuria tertij retinere. Quapropter, ſi deprehendaris, te vinculo matrimonij, vel ſeruitutis legitimæ, vel ære alieno magni momenti aſtrictum eſſe, expelli debes, & præcipuè cum ea tacueris, dum initio examinatus fuiſti: ideoque hoc caput ad ſecundum reduci poteſt.

9. Illud vero omnino aduertendum duxi, te liberum à votis non dimitti, ſed verè eſſe apoſtatam, & apoſtatarum cenſuris, & pœnis ſubiacere, ſi dimiſſionem obtineas non ex veris, ſed ex fictis cauſis, vt ſi fingas graues lapſus carnis, grauiaque alia peccata, vel grauem difficultatem in illis ſuperandis ad dimiſſionem extorquendam. Hæc enim dimiſſio nulla eſt, eo quod non adſit cauſa ratione cuius conceſſa fuit: ſic traditur expreſsè in *congregat. 7. decreto* 18. §. 4. & docuit Sanch. *lib. 6. ſum. c. 9. num. 67.*

10. Maior tamen difficultas eſt, ſi ex cauſis quidem veris & iuſtis, grauibus ſcilicet delictis ad finem extorquendi demiſſionem perpetratis, dimiſſionem obtineas; an inquam liber euadas? Videris enim liber euadere, tametſi grauiſſimè peccaueris? quia ſocietas poteſtatem habet expellendi eos, qui vel non poſſunt? vel nolunt ſuos mores componere, iuxta eius laudabile inſtitutum, vt habetur 2. *p. conſtit. cap.* 4. §. 4. Sed te illa grauia delicta committentem dimittit ſocietas; eo quod vel non poſſis, vel nolis corrigere: ergo illa dimiſſio valida eſt. Nihilominus tenendum eſt, eam dimiſſionem inualidam eſſe. Quia eſto tibi conceſſa ſit occaſione illorum delictorum; at creduntur illa delicta ex infirmitate, indoléque deprauata fuiſſe commiſſa, non autem ex induſtria, & ad finem extorquendi dimiſſionem. Cum ergo illa delicta ex hoc fine commiſſa moraliter diuerſa ſint à delictis ex infirmitate, prauáque indole commiſſis, & dimiſſio non fuerit conceſſa ob ea delicta commiſſa ex induſtria; quia numquam præſumitur ſic commiſſa eſſe; efficitur ſanè inuoluntariam eſſe dimiſſionem; ac proinde nullam: & ita tradidit Congregatio generalis *dicto decreto* 18. §. 4. Sanchez *cap. 9. num.* 66. & conducunt dicta tract. præcedenti de voto *diſp.* 1 *pun.* 17. Poſſet tamen ſuperior tibi dimiſſionem concedere ex malitia peccanti, & hoc ſolum probat ratio dubitandi; at nunquam præſumi poteſt, niſi clarè exprimat.

11. Sed inquires, quam obligationem habeas his iniquis mediis dimiſſionem extorquens? Certum eſt, te obligatum eſſe ad religionem redire; quia nulla fuit dimiſſio; ac proinde debet apponere media, quæ ad hunc finem iudicaueris neceſſaria fore. Cum ergo primum, & præcipuum ſit fraudem detegere, & malitiam commiſſam declarare, ne præſumaris delicta ex mala indole commiſiſſe, teque non eſſe corrigendum, ſine dubio ad fraudis manifeſtationem teneris. Quod ſi fraude detecta nollet ſuperior poteſtatem habens dimittendi, & recipiendi, te recipere, eo ipſo liber à votis es! quia illa repulſa eſt tacita dimiſſio, & præcedentis dimiſſionis ratificatio. Notanter dixi, ſi te nolit recipere qui poteſtatem habet dimittendi & recipiendi. Nam ſi ſolum habet poteſtatem recipiendi, non tamen dimittendi, vt contingit in Prouincialibus Societatis, difficile eſt, an detecta Prouinciali veritate, & ab eo repulſus, liber maneas à votis; Affirmat Sanchez *dict. 6. ſum. c. 9. n. 66. fine.* Quia cum Prouincialis habeat poteſtatem non admittendi iterum qui à Generali dimiſſus eſt, conſequenter habet poteſtatem ratam habendi priorem dimiſſionem, quando denuò admittere, non expedire iudicauerit. At certè hæc doctrina mihi difficilis eſt. Suppono enim dimiſſionem factam à Generali, vel Prouinciali eius nomine nullam fuiſſe, vtpote fraude extortam. Suppono deinde Prouincialem poteſtatem non habere dimittendi eum qui ex induſtria, & malitia ad finem extorquendi dimiſſionem cauſas apponit. Ex his ergo ſuppoſitis manifeſtè videtur inferri ex ſola Prouincialis repulſa veritate detecta te liberum à votis non eſſe; quia nequit firmam, & ratam habere dimiſſionem, quam facere non poteſt. Neque ex eo quòd Prouincialis habeat poteſtatem non admittendi iterum, qui à Generali dimiſſus eſt, inferre potes habere poteſtatem ratam habendi dimiſſionem nullam à Generali factam; quia aliud eſt non admittere, aliud dimittere: habet tamen Prouincialis poteſtatem non admittendi dimiſſum, non tamen ad verè dimittendum, qui verè dimiſſus non eſt. Adde habere poteſtatem ad non admittendum dimiſſum, qui verè dimiſſus eſt, ſecus qui dimiſſus non eſt. Hunc enim tenetur admittere eodem modo, ac tenetur fugitiuum; quia verè fugitiuus eſt. Sed quia Prouincialis non tenetur ſic expulſo aſſerenti media ex induſtria ad expulſionem appoſuiſſe, ideo inualidè expulſum iuſtiſſimè non admittit. Quocirca, vt liber à votis exiſtas Generalem conſulere, eique veritatem manifeſtare debes.

12. Sed quid ſi magna inſtantia, & continua importunitate dimiſſionem extorqueas; Credo validam fore dimiſſionem, tametſi à peccato mortali rarò excuſeris. Priorem partem ſupponit congregatio. *VII. ſupradicto decreto* 18. §. 3. quatenus definit cogendos eſſe alium ordinem ingredi, qui ſola importunitate dimiſſionem extorquent, & rariſſimè permittendos eſſe ad ſæculũ redire. Ratio eſt; quia illa importunitas, & continua inſtantia non reddit conceſſionem ſimpliciter inuoluntariam, & ex alia parte præſtat Societati ſufficientem expulſionis cauſam: ſocietas enim ad ſua miniſteria exercenda milites voluntarios, & ſuo inſtituto benè affectos expoſtulat. Quòd vero à peccato mortali raro excuſeris, perſuadeor primo ex *ſupradicta congregat. decreto* §. 1. vbi ſtatuitur,

vt

Digitized by Google

vt ij qui dimiſſionem petunt nulla ſufficienti cauſa ducti, neque Prouincialis monitis acquieſcentes, Prouinciali referant propria manu ſubſcriptas cauſas omnes, ob quas dimiſſionem procurant, quas Prouincialis cum conſultoribus diligenter examinatas ad P. N. Generalem mittere debet, ſimulque declarabit, quid ipſe, & conſultores ſentiant, Quas ſi P. N. Generalis non iudicauerit ad dimiſſionem ſufficientes, & idoneas; Prouincialis ſub obedientiæ præcepto perpetuum ſilentium eis indicat; eoſque ſi non obtemperent, pro delicti qualitate ſeuerè puniat publica etiã animaduerſione, ſi publica ad alios culpa promanauit, concluditque congregatio. Sciantque tales ſe in conſcientia tutos non eſſe, ſed mortali culpæ ſubiacere, quandiu in illa animi obſtinatione manent. Ex quibus manifeſtè colligitur reum eſſe culpæ mortalis, qui dimiſſioni inſiſtit ob cauſas à P. N. Generali vt inſufficientes declaratas: quia eo ipſo cenſetur ob ſolam importunitatem velle ſibi dimiſſionem concedi. Secundo perſuadeor ex obligatione à votis inducta: hæc enim eſt de perſeuerantia in religione, quantum eſt ex parte religioſi: at ad obtinendam hanc perſeuerantiam neceſſaria eſt voluntas illius, & ad religionem affectus. Ergo qui hanc voluntatem, & affectum ſaltem mediocri diligentia non procurat, ſed potius ſua inſtantia, & continua importunitate à ſe remouet, aduerſus votum procedit, & ita tradit Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 9. num. 60.*

11. Hinc à fortiori conſtat te reum eſſe culpæ mortalis aduerſus votorum emiſſionem, ſi mediocrem diligentiam non adhibeas in vitandis culpis aliàs leuibus, ex quibus iuſtè præſumere potes fore à Societate expellendum. Nam cum tenearis in religione perſeuerare votaque perpetuò obſeruare, conſequenter teneris ad apponenda media, obſtaculaque remouenda, quæ reputantur obſeruationi communiter neceſſaria. Sanchez *dict. cap. 9. num. 69.*

PVNCTVM XXI.

An Religioſus expulſus teneatur ad Religionem redire, reditumque procurare?

SVMMARIVM.

1 *Aliqua certa præmittuntur.*
2 *Expulſus ad Religionem rediens non indiget noua profeſſione.*
3 *Vota quæ profeſſioni coniuncta ſunt, non extingui expulſione, ſed ſolum ſuſpendi, vt certum præmittitur.*
4 *An Religioſus per ſententiam definitiuam, & perpetuò à Religione expulſus ad eam redire teneatur? Pro parte negatiua proponuntur fundamenta.*
5 *Oppoſita ſententia verior eſt.*
6 *Fit ſatis rationibus contrariis.*
7 *An eiectus recipiendus ſit ad eundem gradum, quo ante expulſionem erat conſtitutus quoad ſedem, locum, ſuffragia, &c. Affirmat Sanch. ſed doctrina Suar. adhærendum eſt.*

1. IN hac quæſtione certum eſt inualidè expulſum obligatum eſſe quantum eſt ex parte ſua reditum procurare. Nam cum ex vi votorum teneatur regularem vitam degere, & ab illa obligatione legitimè non ſit abſolutus, debet quantum in ſe eſt, illius obſeruantiam procurare: ſic tenent omnes Doctores in diſcurſu referendi. Secundò certum eſt expulſum pro limitato tempore, illo tranſacto ad Religionem redire debere: aliàs erit fugitiuus, vel apoſtata, cum extra Religionem abſque licentia vagetur. Tertiò eſt certum, nullum profeſſum quantumuis per ſententiam definitiuam, & perpetuò à Religione expulſum liberum eſſe à tribus votis ſubſtantialibus, caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ? ſed omnino his votis ligatum dimitti; tametſi eorum obſeruantia ſtatui expulſionis accommodetur. Hæc enim vota ad ſummum ceſſare poſſunt ſola diſpenſatione Pontificis communi, & grauiſſima cauſa intercedente, qualis non eſt, nec debet eſſe deprauata vita Religioſi, quæ præſtat expulſioni cauſam, & ita ſuſtinent Nauarr. *com. 2. de Regular. n. 34. & ſeqq. & com. 3. n. 46.* Azor. *t. 1. inſtit. moral. lib. 12. cap. 16. q. 4. & cap. 37. q. 2.* Vaſq. 1. 2. *diſp.* 165. *n.* 87. Leſſius, *lib. 2. c. 41. dub. 15. à n. 212.* Suar. *t. 5. de cenſur. diſp. 21. ſect. 1. num. 20. & t. 4. de Relig. tract. 5. lib. 3. cap. 6. n. 1.* Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 9. n. 27.* Layman. *lib. 4. ſum. tract. 5. cap. 13. quæſt. 1.* & alij plures apud ipſos. Et conuincitur ex *cap. fin. de Regular.*

2. Hinc deduco, expulſum ad Religionem redeuntem non indigere noua profeſſione; quia à priori non fuit abſolutus, ſed ſolùm illius executio, & obligatio fuit pro tempore expulſionis ſuſpenſa; ſicuti contingit in caſu diuortij cum nocens reuertitur, & reconciliatur, non renouatur vinculum matrimonij, nec renouari poteſt, tametſi redeat vſus, qui per diuortium erat ſuſpenſus. Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 9. n. 33.* Suar. *dict. cap. 5. num. 15. & 16.*

3. Quartò certum exiſtimo, omnia illa vota, quæ profeſſioni coniuncta ſunt, non extingui expulſione, ſed ſolùm ſuſpendi illorum obligationem ex defectu materiæ. Sanch. *lib. 6. cap. 9. n. 56.* Ratio prioris partis eſt; quia nulla eſt legitima cauſa, quare ea vota extinguantur profeſſione, cui annexa ſunt, non extincta; ideoque expulſi ad Religionem reuertentes non ſolent iterum ea vota emittere, ſicut nec denuo profeſſionem facere. Quod verò obligatio ſuſpendatur, conſtat, quia non ſunt apti expulſi ad illorum executionem, neque ipſi illa vota emittentes animum habuerunt obligandi ad illorum executionem extra Religionem. Ex quo fit Religioſos B. Mariæ de Mercede expulſos obligari non poſſe vt ad redimendos captiuos proficiſcantur: quia non vouerunt dictæ redemptioni incumbere habitu Religionis priuati; ſed illo retento, & Religioni vniti, & incorporati. Idem eſt de Religioſis Minimis expulſis, non inquam teneri vitã quadrageſimalem obſeruare; quia non videntur eam vitam vouiſſe, niſi annexam communi: & regulari. Idem de profeſſis à Societate emittentibus votum quartum obediendi Summo Pontifici in miſſionibus, aliaque vota, qui ſi à Societate eiiciantur, obligati non ſunt tempore eiectionis ea obſeruare. Quia non præſumuntur voluiſſe eorum obligationem ſubire, cum à gremio Religionis ſunt ſeparati. Eſt enim obligatio longè difficilior. Atque ita ſuſtinet Sanchez *d. cap. 9. n. 56. & 57.* Hæc certa.

4. Dubium tamen eſt; an Religioſus per ſententiam definitiuam, & perpetuò à Religione expulſus teneatur ad reditum; negat Nauarr. *com. 2. n. 36. de Regul. & lib. 3. conſil. eodem tit. conſ. 18. 64. & 80.* Man. Rodrig. *t. 1. quæſt. regul. q. 30. art. 20.* Sayro *theſaur. caſuum. tit. 2. lib. 6. c. 9. n. 26.* Azor. *t. 1. lib. 12. c. 16. q. 6. & cap. 27. q. 1.* fauetque Textus *in cap. fin. de Regular.* vbi loquens de fugitiuis, & eiectis requirendis, ſolos fugitiuos expreſſit compellendos eſſe ad reditum, tacitè innuens eiectos compelli non poſſe: & ita videtur ſentire Gloſſa *ibi,* & Abbas, *n. 2.* Ratione verò probatur primò, quia illa ſententia de expulſione perpetua Religioſi fuit legitima (vt ſuppono) ergo ſeruanda eſt, iuxta *leg. Res iudicata. ff. de Reg. iuris.* At non ſeruatur expulſo ad Religionem redeunte. Ergo expulſus perpetuò non ſolùm non eſt obligatus ad reditum, imò nec recipi poteſt abſque diſpenſatione. Secundò Religio expellens à ſe Religioſum excutit à ſe obligationem, quam habet illum retinendi, alendi, & gubernandi, ſed hanc remiſſionem ipſe Religioſus acceptat, ergo nequit religio reuocare. Nam vt habetur, *leg. qui res, §. vlt. ff. de ſolutionib.* in perpetuum ſublata obligatio reſtitui non poteſt. Tertiò expulſus eſto emendatus ſit, cogere non poteſt Religionem, vt ipſum in ſe recipiat, ergo nec ipſum poterit Religio cogere? quia in his æqua debet eſſe conditio. Quartò, degradatus realiter, & in perpetuum non cogitur redire ad miniſteria Ordinis exercenda, ergo nec Religioſus expulſus qui eſt ab ſtatu Religioſo degradatus. Quintò, eadem culpa bis puniri non poteſt, ſed expulſi delictum expulſione punitum eſt, nequit ergo iterum puniri. At ſi poteſt cogi ad Religionis reditum, delictum iterum punitur, tùm illa coactione, tùm rubore, quem ex reditu patietur, tùm delicti præteriti continua memoria, obiectione, & improperio, tùm priuatione priuilegiorum, & honoris antiqui; nequit ergo ad reditum obligari.

5. Nihilominus contrariam ſententiam veriorem reputo, ſcilicet eiectum obligatum eſſe procurare Religionis reditum, & facto redire, quoties Religioni placitum fuerit: ſic tradunt aliis relatis Sanch. *lib. 6. ſum. c. 9. n. 23. & 30.* Suar. *t. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 5. à n. 4.* Leſſius, *lib. 2. de iuſtit. c. 41. dub. 15. n. 111.* Layman. *lib. 4. ſum. tr. 5. c. 13. q. 3.* Et videtur conuinci ex dicto *cap. fin. de Regular.* vbi tam fugitiui, quàm eiecti præcipiuntur quæri, & ad Religionem reduci: quod nullatenus fieret, niſi ſupponeret Pontifex fugitiuos, & eiectos obligationem habere redeundi. Neque obſtat, cum de compulſione ad reditum loquitur ſolos fugitiuos expreſſiſſe, quia fortè id ſolum breuitatis cauſa fecit, vel certè quia eiecti reditus reſiſtentes fugitiui eſſe incipiunt. Ratio verò noſtræ ſententiæ eſt, quia eiectus verus eſt, & ſubſtantialiter Religioſus; tametſi vt membrum putridum à conſortio aliorum ſeparatus. Ergo habet obligationem ſtatui Religioſo neceſſariò annexam. At obligatio ſtatui Religioſo neceſſariò annexa, & ab eo inſeparabilis eſt obligatio ad vitam communem, & ſub obedientia Prælatorum regularium? quia id eſt votis promiſſum ergo eiectus hanc retinet obligationem. Ergo quantum eſt in ſe illius executionem procurare debet. Ergo quandocunque Religio permiſerit ſub eius regimine expulſum viuere, ipſe obligatus eſt acceptare.

6. Neque contrariæ rationes vrgent. Ad primam concedo ſententiam illam fuiſſe legitimam, ſeruandamque eſſe quoties Religio ſibi expedire iudicauerit; quia in fauorem illius lata fuit; ac proinde illam conditionem in ſe virtualiter imbibit, vt expulſio duret, quoties ſibi placuerit; ſicuti contingit in ſententia perpetui diuortij ob adulterium ab vno coniuge commiſſum, quæ ſeruanda eſt, quouſque innocenti placuerit nocentem reuocare, quia in fauorem innocentis lata

fuit. Aliàs ſi poſita ſententia expulſionis, & diuortij permiſſum non eſſet innocentibus nocentes reuocare, non in eorum fauorem, ſed potius in diſpendium, & in fauorem nocentium cederet; ſiquidem nocentes ex vi illius commodum libertatis, & exemptionem à ſubiectione obtinerent. Ne igitur aſſeramus ſententiam expulſionis, & diuortij in fauorem delinquentium latam eſſe, dicendum eſt, ipſos delinquentes obligatos eſſe ad communem vitam redire, quoties innocentibus fuerit placitum. Quando autem innocentibus placet reditus, non mutatur diuortij, & expulſionis ſententia, ſed omnino ſeruatur; quia ſub ea conditione lata fuit. At ſecundum admitto, Religionem expulſione facta excutere à ſe obligationem retinendi, alendi, & gubernandi Religioſum non abſolutè, ſed dum ipſa expedire iudicauerit. Quare iudicante Religione expedire reditum expulſi, expulſus redire tenetur. Adde Religionem non poſſe cedere obligationis retinendi Religioſum, illumque gubernandi, niſi quatenus expediens fuerit, vel ad delictum Religioſi puniendum; vel ad damnum aliorum præcauendum; quia ſub ea obligatione ſe illius obſequio Religioſus tradidit. Ergo ſi Religio iudicet delictum Religioſi eſſe ſufficienter punitum, nullumque aliis adeſſe damni periculum, obligata eſſet Religioſum reuocare. Sed quia rarò, vel numquam tenetur præſumere expulſione temporali puniri, ſufficienter delictum, quod pœna expulſionis perpetuæ legitimè condemnatum eſt; ea de cauſa rarò, vel numquam obligationem habet expulſum admittendi, tametſi expulſus obligationem habet quantum eſt ex ſe procurandi admiſſionem Suar. *t.4. de Relig. tr.8. lib.3. c.5. n.13.* Sanch. *lib.6. ſum. c.9. n.32.* Et ex his ſatisfactum eſt tertio argumento. Ad quartum nego degradatum obligari non poſſe voluntate Pontificis, vt omnia munera Eccleſiaſtica exerceat, ac ſi degradatus non eſſet. Non enim per degradationem Pontifici poteſtas obligandi degradatum ſublata eſt. Secundo reſpondeo, eſſe diuerſam rationem degradati, & expulſi. Nam degradatus non eſt munera Eccleſiaſtica exercere; at expulſus ratione voti, & Religioſi ſtatus obligatus eſt vitam ſub Prælatorum obedientia degere. Præterea degradatus priuatur Eccleſiaſtici Ordinis honore, & ſuſtinet onera; at Religioſus eiectus pluribus Religionis oneribus liberatur. Non igitur eſt mirum, quod obligationem habeat procurandi reditum, tametſi degradatus non habeat. Ad quintum nego ex compulſione ad reditum puniri bis Religioſi delictum: nam illa compulſio non eſt pœna delicti, ſed effectus ſtatum Religioſum conſequens. Quod verò ex illo reditu expulſus aliqua opprobria ſuſtineat, per accidens eſt, & fructu Religionis compenſatur. Præterquam quod facilè illa omnia vitare poterit, ſi ſe humilem, & omnibus inferiorem oſtendat.

7. Sed inquires qualiter huiuſmodi eiectus recipiendus ſit; an inquam recipiendus ſit ad eum gradum antiquitatis, profeſſionis quoad ſedem, locum, & ſuffragia, reliquaque prærogatiua, quæ ante eiectionem habebat; Sanch. *lib.6. ſum. cap 9. n.33.* affirmat, quia ille gradus honoris profeſſioni acceſſorius eſt; at profeſſio per eiectionem non eſt extincta. Ergo non debet eſſe extinctus gradus honoris, & acceſſorius, ſed ad ſummum ſuſpenſus ſubdit ? tamen Sanch. niſi ob præterita delicta eo gradu per ſuperiores priuetur. Ego verò dicendum exiſtimo cum Suar. *t.4. de Relig. tr.8. lib.3. c.5. n.17.* eo ipſo quo quis à Religione expellitur expelli ab omni gradu honoris Religioſi, admittique poſſe (& regulariter ita eſſe) ad Religionem, non tamen ad honoris gradum; quia huiuſmodi gradus non eſt ita profeſſioni annexus, quin in pœnam delictorum ſæpè profeſſus eo priuetur, & maximè eiectus eo priuandus eſt, tùm ob eius humilitatem, tùm in aliorum exemplum. Aliquando tamen contingere poteſt eiectum ſigna contritionis, & pœnitentiæ ita magna exhibere; vt meritò poſſit ad eundem gradum honoris reſtitui, præcipuè ſi inde ſperatur alios eiectos ad pœnitentiam mouendos eſſe.

Pvnctvm XXII.

An eiectus à Religione, ſi in ea non recipiaris, tenearis, vel poſſis aliam Religionem ingredi, vel compelli poſſis ad illius ingreſſum.

Svmmarivm

1 *Obligatus non es aliam Religionem ingredi, ſed ſecurè potes in ſæculo manere.*

2 *Prælatus te cogere non poteſt abſolutè Aliam Religionem intrare, benè tamen ſub conditione.*

3 *Non potes aliam Religionem ingredi, quin prius propria Religioni te pœnitentem, & emendatum oſtendas. Facta autem hac diligentia quamlibet etiam laxiorem ingredi potes. Prior pars concluſionis probatur.*

4 *Vt eiectus recipi poſſit, debet litteras teſtimoniales Prouincialis, vel Generalis deferre. An autem ſi hac conditio deficiat, ingreſſus nullus ſit, Affirmat Suar. verius eſt oppoſitum.*

5 *Proponitur obiectio, & ſoluitur.*

6 *Secunda pars concluſionis probatur.*

1. Dico primo, te obligatum non eſſe aliam Religionem ingredi, ſed ſecurè poſſe in ſæculo manere. Quia ſolum ex profeſſione ſtatuque Religioſo, quem habes, obligari poteras, at ille ſtatus ſolùm te obligat ad perſeuerandum in Religione aſſumpta, non tamen ad aliam nouam ſuſcipiendam. Ergo &c. ſic docent Nauarr. *com.2. de Regularib. n.36.* Azor. *t.1. inſtit. moral. lib.12. cap.16. quæſt.7.* Rodrig. *t.1. quæſt. Regul. q.30. art.20.* Leſſius *lib.2. c.41. dub.15. num.111.* Sanch. *lib.6. c.9. n.34.* *Suar. t.4. de Relig. tract.8. lib.3. c.5. n.20.* Laym. lib.4. ſum. *tract.5. c.13 q.5.*

2. Dico ſecundo, neque Prælatus te cogere poteſt abſolutè aliam Religionem intrare: quia cum ſtatus Religioſus ſit ita perfectus, debet eſſe omnino voluntarius: benè tamen ſub disiunctione, ſeu conditione te cogere poteſt, ſi te triremibus, vel perpetuò carceri condemnet, niſi Religionem ingrediaris; tunc enim Religionis ingreſſus tibi proponitur non vt onus, ſed vt beneficium, vt à iuſta pœna libereris ſic Suar. *dicto cap. 5. n.20. & tract.10. lib.11. cap.2. n.7.* Layman. *q.5.* Sanch. *dicto cap. 9. num. 42. & 43.* Ex qua doctrina firmatur praxis, qua vtitur Societas, cum ſcholaribus approbatis petentibus dimiſſionem legitima cauſa non allegata. Non enim illam regulariter concedit, niſi ſub conditione ingreſſus in aliam Religionem, vt habetur *Congregat. 7. decret. 18. §. 3.* Quam conditionem ſic dimiſſi exequi tenentur, ſin minus ad Societatem redire debent. Neque hæc dicenda eſt compulſio ad Religionem, ſed optio alterius Religionis oblata, vt propriam tibi permittatur deſerere, Sanch. *dicto c.9. n.43.* Layman. *dicto lib.4. tract.5. c.13. quæſt.5. fine.*

3. Dico tertiò, non potes aliam Religionem ingredi ſiue laxiorem, ſiue æqualem, ſiue ſtrictiorem, quam tamen ſecluſa expulſione ingredi non poſſes, quin prius propriæ Religioni te pœnitentem, & emendatum oſtendas, ita vt illi conſtet per te non ſtare, quominus ad illam redeas. Facta autem hac diligentia quamlibet laxiorem ingredi potes: Sic Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 9. num. 36. & ſeqq.* Priorem partem probo; quia non potes maiorem libertatem, & poteſtatem habere tranſeundi ad aliam Religionem, quam reliqui profeſſi tuæ Religionis non electi, niſi quatenus obtinere non potes, vt in propria Religione, & ſub illius regimine viuas; quia ad hanc vitam ex profeſſione obligatus es, eamque deſerere non potes etiam ob alterius Religionis tranſitum. Ergo quouſque tibi conſtet non poſſe propriæ Religionis reditum obtinere, nequis ad aliam tranſire. Et confirmari poteſt ex priuilegio conceſſo ab Innocent. IV. Minoribus, quod refertur in *lib. Monum. ordin. conceſſ. 162.* vt eiecti illius Ordinis poſſint tranſire ad alios Ordines approbatos, eo ipſo, quo eiecti ſunt nulla alia requiſita licentia, vt huiuſmodi tranſitu permiſſo alia maiora mala vitentur; ſi enim eiecti per ſe poſſunt quamlibet Religionem ingredi, nulla eſſet huius priuilegij neceſſitas. Pro cuius explicatione aduerte ibi excipi Religiones militares, quoad partem, qua continent milites arma portantes, in quas non permittuntur ingredi, ſecus quoad partem, qua continent clericos vitam communem degentes.

4. Debent tamen hi eiecti litteras teſtimoniales Prouincialis, vel Generalis deferre, nec aliter recipi poſſunt ſine licentia ſedis Apoſtolicæ. An autem huius conditionis defectus annullet ingreſſum, ſicuti eſſet nullus ingreſſus alterius non eiecti? Affirmant Man. Rodrig. *tom.1. quæſt. regular. q.30. art.21. fine.* Suar. *tom.4. de Relig. tract.8. lib.3. cap.5. num.19.* Sed verius negant idem, Man. *2. tom. ſum. cap.6. num.21.* & Sanch. *lib. 6. ſum cap.9 num.39.* quia nullum eſt verbum in dicto priuilegio indicans ſupradictas teſtimoniales litteras requiri vt formam, & ex neceſſitate ingreſſus, ſed ſolùm ex præcepto, vt ingreſſus conuenienti modo fiat manifeſtato ſuperioribus ſtatu ingredientis. Deinde in Societate Iesv eſt priuilegium conceſſum à Greg. XIII. in Bulla incipiente *cum aliàs* in quo priuilegio cæteræ Religiones non communicant, vt profeſſus ex illa eiectus poſſit ex Præpoſiti Generalis licentia quamlibet Religionem etiam laxiorem ingredi: Ergo ſignum eſt eiectis hunc tranſitum non eſſe per ſe licitum.

5. Quod ſi dicas cum Suar. *t.4. de Relig. tract.8. lib.3. cap.5. num. 18.* id verum eſſe reſpectu Religionis laxioris; quia in illius aſſumptione minuis ſtatum perfectionis, quem profeſſus es, quod tibi permitti non debet; ſicuti non permittitur manere in ſæculo, ſi ad Religionem, à qua eiectus es, redire poſſis, non tamen id eſſe verum reſpectu Religionis ſtrictioris, vel æqualis; quia eo caſu nec tuæ Religioni facis iniuſtitiam, cum ipſa te expulerit, nec ſtatui Religioſo; cum æqualem accipias: obſtat, quia dum non probas per te non ſtare reditum ad propriam Religionem, cenſetur Religio te expellere; quia impœnitens, & incorrectus es. Cum igitur tenearis te pœnitentem, & correctum oſtendere, vt ipſa ſuo iure vti poſſit, ſi antequam hanc diligentiam præmittas, aliam Religionem ingrederis, iniuſtitiam committis aduerſùs propriam Religio-

nem

Digitized by Google

nem ſicuti committeret non electus tranſiens ſine legitima facultate.

6. Secunda verò pars concluſionis, ſcilicet quod poſſis quamlibet Religionem etiam laxiorem ingredi, poſtquam oſtendiſti per te non ſtare reditum ad propriam Religionem, eſt manifeſta. Nam ſi facta hac diligentia in ſæculo manere tuto, potes, cur non Religionem ingredi? Non enim veriſimile eſt poſſe Religionum eiectum obligare, ne ſibi de ſtatu perfectionis conſulat, cum ei permiſſum non ſit viuere in eo in quo profeſſus eſt.

PVNCTVM XXIII.

An Religioſus expulſus, cui non permittitur reditus ad propriam Religionem, teneatur ad obſeruantias Regulares?

SVMMARIVM.

1 *Proponitur ratio dubitandi pro parte affirmatiua.*
2 *A Religione expulſus obligatus eſt ſeruare caſtitatem eodem modo, ac ſi expulſus non eſſet, non autē paupertatem.*
3 *Vertitur triplex difficultas circa obedientiæ votum.*
4 *Graues Doctores ſentiunt expulſos à voto obedientiæ eximi.*
5 *Verius eſt expulſos ſub obedientia Prælatorum regularium aliquo modo eſſe ſub Epiſcopi poteſtate ſimpliciter, ſub Pontifice efficacius.*
6 *Religioſus expulſus obligatus eſt ſe Epiſcopo manifeſtare.*
7 *Primæ difficultati n. 3. adductæ fit ſatis.*
8 *Diluitur ſecunda.*
9 *Reſpondetur tertiæ.*
10 *Expulſus non tenetur, neque per ſe obligari poteſt ad ieiunia, auſteritates, pœnitentias, &c. præſcripta à regula ſuæ Religionis etiam ſub peccato obligante.*
11 *Expulſus, qui clericus non ſit, obligatus non eſt ad horas canonicas recitandas.*
12 *Non eſt obligatus habitum ſuæ Religionis deferre, bene tamen cogi poterit, vt honeſtum deferat.*

1. SVperius diximus quemlibet Profeſſum expulſum votis ſubſtantialibus Religionis aſtrictum eſſe, quia expulſio non eſt votorum diſpenſatio, & abſolutio, ſed ſeparatio actualis à communi vita, & Religionis regimine. Ex quo oritur ratio dubitandi. Si igitur expulſus verè Religioſus eſt, votiſque ſubſtantialibus aſtrictus obligationem habebit ſeruandi caſtitatem, paupertatem, & obedientiam. Quomodo ergo hæc obligatio compati poteſt cum libera bonorum adminiſtratione, exemptioneque à Prælatorum regularium obedientia? Deinde ſi ſtatum Religioſum, quem profeſſus eſt, retinet, obligabitur perfectionem quærere mediis ab eo ſtatu præſcriptis, & conſequenter obligabitur ieiunia, & auſteritates Religionis ſuſtinere, orationeſque deſignatas fundere, ſicuti cæteri Religioſi.

2. In hac re quoad obligationem ortam ex votis ſubſtantialibus dicendum eſt, te à religione expulſum obligatum eſſe ſeruare caſtitatem eodem modo, ac ſi expulſus non eſſes. Nam cum materia huius voti ſit abſtinentia à licito & illicito concubitu, omnique re venerea, & hæc non pendeant ab hoc, vel illo ſtatu, integrè ſeruanda eſt in ſtatu expulſionis. At votum paupertatis ſeruare debes iuxta exigentiam ſtatus, in quo es conſtitutus. Cum autē ſtatus ille expulſionis non exigat te dominium vllius rei habere, ſed ſolum vſum, & liberam acquiſitorum adminiſtrationem, Religio te expellens eum vſum, eamque adminiſtrationem tibi concedit, vel potius Religione expellente Pontifex iure ipſo, & conſuetudine introducta, eum liberum vſum, & adminiſtrationem permittit, modo non ſit in prauos vſus, neque via teſtamenti, vt latius diximus, *diſp. præcedenti punct. 9.*

3. De voto obediētiæ eſt grauis difficultas, cui Prælato exercendum ſit? Non enim obedientiam debes regularibus Prælatis. Tùm quia ipſi te eiecerunt à ſua poteſtate, & dominio. Tùm quia illis obedientiam promiſiſti ſub tacita conditione, & pacto, quod te alerent, & gubernarent, & ſub communi vita degere permitterent, Epiſcopo autem nullam obedientiam promiſiſti, ſi tua Religio ab Epiſcopi poteſtate exempta eſt. Si verò exempta non eſt, Epiſcopo promiſiſti obedientiam, ſicuti aliis regularibus Prælatis, ſcilicet in ſtatu vitæ communis Religioſæ, non extra. Quare expulſus à Religione, à dominio, & poteſtate omnium Prælatorum illius manes expulſus, & conſequenter à dominio & poteſtate Epiſcopi. Et hæc ratio probat neque te eſſe ſub obedientia Pontificis, quatenus ſupremus eſt Religionis Prælatus. Prætereà difficile eſt explicatu cui Epiſcopo obedientia debeatur, an Epiſcopo originis, an domicilij, an habitationis, & in qua materia obediendum ſit? Non igitur apparet comparatione cuius Prælati obedientia exerceri debeat, quæ in ſuo intrinſeco conceptu aliquem Prælatum, & ſubiectionem ad illum ſpectat.

4. Propter hæc graues Doctores dixerunt expulſos eximi à voto obedientiæ, non quia in eo diſpenſati ſint, ſed quia deficit materia, circa quam verſetur; ac proinde eius obligationem ſuſpendi: ſic Molin. t. 1. *de iuſtit. diſp.* 140. *circa finem*, §. *quoad votum, & t. 2. diſp.* 276. §. *quoad cæteros*, Man. Rodriguez *quæſt. Regul. t. 1. q. 30. art.* 19. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41. *in fine.* Sanchez lib. 6. ſumm. *cap.* 9. *num.* 29. & 31. ſpecialiter negant deberi ex vi ſtatus Religioſi aliquam obedientiam Epiſcopo, ſed ſolum generalem, qualem habent reliqui ſæculares clerici.

5. Cæterum verius cenſeo, expulſum adhuc ſub obedientia Prælatorum regularium aliquò modo eſſe, ſub Epiſcopi poteſtate ſimpliciter, ſub Pontifice efficacius. Probo ſingula. Prælati regulares cogere poſſunt expulſum, vt ad Religionem redeat, ipſeque obedire tenetur, vt ex communi ſententia probatum reliquimus. Ergo quoad hanc partem ſub obedientia Prælatorum regularium eſt expulſus, & ita tradit Sanchez lib. 6. ſumm. *c.* 6. *n.* 31. Deinde Pontifex non ſolùm quatenus Eccleſiæ Paſtor eſt, ſed etiam quatenus omnium Religionum eſt ſupremus Prælatus poteſt expulſo præcipere, quæ ſtatum Religioſum in illo viuendi modo decent, ipſeque expulſus obedire tenetur; ergo ſub Pontificis dominio, & obedientia exiſtit. Item expulſus dominium bonorum vſurpans, de illiſque per teſtamentum diſponens votum paupertatis violat, vt eſt in comperto apud omnes. Sed violatio paupertatis eſt diſpoſitio bonorum ſine licentia ſuperioris, ergo expulſus ſuperiorem habet in vſu paupertatis, hic autem neceſſariò eſt Pontifex; cum non ſit Prælatus Regularis. Ergo, &c. Prætereà quilibet Religioſus ex obedientiæ voto ſubditur Pontifici tanquam ſupremo Religionis Prælato, ſed per expulſionem à Religione non ſuſpenditur hæc ſubiectio. Quæ enim neceſſitas eſt huius ſuſpenſionis, aut quo titulo Pontifex priuari debet regimine, & dominio Religioſi expulſi, cum facta expulſione magis neceſſarium ſit? Expulſio namque excludit expulſum à regimine, & poteſtate cuiuſlibet Prælati regularis, ſeu Religionis intrinſeci, non tamen excludit à poteſtate, & dominio Prælati extrinſeci, qualis eſt Pontifex, neque id expediens erat, ſed potius contrarium. Quæ ratio probat tertiam partem noſtræ concluſionis, ſcilicet expulſum eſſe ſimpliciter ſub poteſtate Epiſcopi, quando Epiſcopus erat illius ſuperior. At quando ab omni iuriſdictione Epiſcopali exemptus erat, alia via probanda eſt, quæ ſic ſe habet. Expulſus in eo ſtatu ligatus eſt voto obedientiæ: ſed hoc intelligi non poteſt abſque ordine ad aliquem Prælatum, cui præſtanda ſit; cum ergo hic non ſit Prælatus regularis, reſtat, vt ſit Epiſcopus. Tùm quia Pontifex cenſendus eſt illi ſuas vices committere, vt ſic aptius expulſus gubernetur. Tùm quia Religioſus cum obedientiam vouet, intelligitur vouere Prælatis regularibus, dum ab eis regitur, Epiſcopis verò, quando à Prælatorum regularium regimine excluditur: hic enim modus viuendi tum expulſo, tum ſtatui Religioſo conuenientior eſt. Prætereà negari non poteſt Epiſcopum regere, & gubernare poſſe, & debere omnes exiſtentes in ſua diœceſi, quæ ſpecialem exemptionem non habeant ſecundùm eorum ſtatum, & conditionem. Ergo dicendum eſt poſſe, & debere gubernare Religioſum expulſum, ſecundùm Religioſum ſtatum, quem habet expulſioni accommodatum. At nullum eſt inconueniens, quod hæc gubernatio tam ex iuriſdictione Epiſcopali, quam ex voto obedientiæ ortum habeat. Ergo dicendum eſt Religioſum expulſum ex vi voti obedientiæ ſub Epiſcopi poteſtate eſſe in ſtatu expulſionis. Et ita ſuſtinet Nauarr. comment. 2. de Regularibus *numer.* 34. *& ſequentibus & comment.* 3. *numer.* 46. & *lib.* 3. *conſil. titul. de Regularibus conſ.* 50. & 51. *aliàs* 77. & 78. Thomas Zerola *praxi*, 2. *p.* verbo *regularis, verſ.* 3. Suar. *t.* 4. *de Relig. tract.* 6. *lib.* 3. *c.* 6. *n.* 4. & *ſeqq.*

6. Hinc fit obligatum eſſe Religioſum expulſum ſe Epiſcopo manifeſtare, vt iuxta conditionem ſui ſtatus ab eo regi poſſit. Cùm enim ex voluntate Epiſcopi, vtpotè ſui Prælati regendus ſit, neque hoc fieri poſſit ſine ſtatus manifeſtatione, infertur neceſſariò ſtatum eſſe manifeſtandum: ſic tenent relati Doctores.

7. Sed reſtat ſatisfacere difficultatibus n. 3. propoſitis, Prima, quæ deſumitur ex modo vouendi obedientiam Prælatis regularibus; conuincit equidem; facta expulſione nullam aliam obedientiam illis deberi præter reditum ad Religionem ob rationem ibi dictam.

8. Secunda agit de obedientia Epiſcopi, Et reſpondemus, ſi Religioſus aliàs erat Epiſcopo ſubiectus, ei ſubiectum manere poſt expulſionem, vt poſſit præcipere quæ neceſſaria fuerint expulſo iuxta ſuum ſtatum, & modum viuendi extra Religionem quia expulſio non eiicit expulſum à regimine Prælati extrinſeci Religionis, ſed à regimine Prælati intrinſeci, & regularis. At ſi Epiſcopo aliàs non erat ſubiectus,

Digitized by Google

expulſione in eius ſubiectionem incidit; quia à principio votum fecit de obedientia præſtanda non huic, vel illi determinato Prælato, ſed legitimo Prælato quicunque ſit. At Epiſcopus ſublata Religioſorum exemptione, eſt legitimus illorum Prælatus. Ergo Epiſcopo tanquam legitimo Prælato obedientia ab expulſo præſtanda eſt. Sed cui Epiſcopo præſtanda ſit? Nuarr. *dicto comment.* 2. *num.* 34. affirmat eſſe Epiſcopum originis, quia hic ſolum eſt permanens, & immutabilis neque à voluntate expulſi dependens; reliqui verò ſuperiores ratione domicilij, habitationis, ſeu beneficij acquiſiti mutari poſſunt ex voluntate expulſi relicto domicilio, habitatione, ſeu beneficio ac proinde in voluntate expulſi eſſet ſui ſuperioris electio, quod non videtur dicendum. Cæterùm verius cenſeo non eſſe in has anguſtias redigendum expulſum. Nam vt benè expendit Suar. *dicto lib.* 3. *cap.* 6. *numer.* 8. ſæpè contingit Religioſum expelli in loco remotiſſimo, à loco ſui originis, moleſtiſſimumque illi eſſe eum locum adire, Epiſcopoque illius ſe præſentare, & fortè non leuioris incommodi, tum propter occaſionem vagandi, quæ inde naſci poteſt. Tum propter pericula ſpiritualis damni, quæ in loco originis eſſe ſolent. Non igitur imponenda eſt illi obligatio, cum nullo iure fundata ſit. Quocirca potius exiſtimo, illum Epiſcopum eſſe expulſi ſuperiorem, qui eſſet illius, ſi clericus, & non Religioſus eſſet, quia cum in modo viuendi expulſus ſæcularibus clericis omnino ſimilis exiſtat, ſuperior clericorum, expulſi ſuperior erit. Vnde Epiſcopus illius loci, in quo monaſterium à quo eiicitur, exiſtit, ſuperior erit expulſi, dum ibidem commoratur, vel quia peregrinus eſt, vel quia ibi figit domicilium. Et ratio ſuperius facta hoc conuincit: quia Epiſcopus eſt ſuperior omnium, qui in ſua diœceſi exiſtunt non exempti ſed ille expulſus expulſione amiſit exemptionem. Ergo illius Epiſcopus ſuperior eſt. Et hinc conſtat non poſſe eſſe Epiſcopum originis (niſi ad recipiendos ordines, vt eſt clericorum ſæcularium) quia nemo poteſt duobus Prælatis, & inter ſe indepēdentibus ſimul ſubiici. Si igitur expulſus ſubiectus eſt quoad ſui regimen Epiſcopo habitationis, vel domicilij nequit ſimul ſubiici Epiſcopo originis. Huic tamen Epiſcopo domicilij, vel habitationis non ita ſubiicitur, quin abſque illius conſenſu mutare domicilium, vel habitationem poſſit, ſicuti poteſt clericus ſæcularis: nam ex vi voti obedientiæ non ſe priuauit libertate faciendi hanc mutationem in ſtatu expulſionis, ſed ſolum dum intra Religionem, & ſub Prælatorum regularium regimine exiſtit, & vitam communem degit: & ita tradit Suar. *t.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 3. *c.* 6. *num.* 16.

9. Tertia difficultas grauior eſt, quibus in rebus teneatur expulſus Epiſcopo obedire? Breuiter reſpondeo teneri in iis, quæ ad obſeruantiam caſtitatis, & paupertatis ſtatui expulſionis accommodatæ, iudicata fuerint moraliter neceſſaria, quia cum aſtrictus his votis exiſtat, penes ſuperiorem, cui regimen expulſi incumbit, erit illorum obſeruantiam procurare, & quæ neceſſaria fuerint præſcribere. Idem eſt de his, quæ pro Religioſi ſtatus decentia, & honore in eo vitæ genere conſeruando neceſſaria fuerint. Nam cum expulſus verè Religioſus ſit, ſtatumque Religioſum non amiſerit, obligatus eſt eum viuendi modum ſeruare, qui Religioſum ſtatum in eo vitæ genere non dedeceat. Quapropter ſi ſe ludis, & commeſſationibus cum ſcandalo tradit, habitum honeſtum non portat, aliaque perpetrat in Religioſi ſtatus ignominiam, cogi præcepto, & pœnis ab Epiſcopo poteſt, ſicuti poſſet à ſuo Prælato regulari, cum intra Religionem eſſet; Sic tradit Suar. *dicto t.* 4. *de Relig. tract.* 8 *lib.* 3. *cap.* 6. *n.* 18.

10. Præter ſupradictam obligationem nullam aliam expulſus habet, neque Epiſcopus imponere poteſt. Vnde non tenetur, neque per ſe obligari poteſt ad ieiunia, auſteritates, pœnitentias, orationes, aliaque ſimilia à regula ſuæ Religionis præſcripta etiam ſub peccato obligante. Sic Suar. *dict. cap.* 9. *n.* 11. *& ſeqq.* Leſſius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 15. *fine*, Sanch. *lib.* 6. *ſumm. c.* 9. *num.* 50. Layman. *lib.* 4. *ſumm. tract.* 5. *c.* 13 *q.* 2. & alij plures apud ipſos Ratio eſt; quia Religioſus non cenſetur promittere regulæ, illiuſque præceptorum obſeruationem, niſi dum à Religione alitur, & gubernatur, & in aliorum conſortio viuere permittitur. Tùm quia regula appoſita eſt ad regendos Religioſos in communi vita, non ad regendos Religioſos à Religione ſeparatos. Tum quia eius obſeruatio extra Religionem eſt longè difficilior.

11 Hinc deducitur, expulſum, qui clericus non ſit, obligatum non eſſe ad horas canonicas recitandas, quia harum obligatio ſolum ex conſuetudine annectitur Religioſis ad chorum deputatis intra Religionem degentibus; non autem iis, qui à Religione ſeparantur, & quorum ſeparatione deputatio ad chorum ceſſat, efficacius quam ceſſaret, ſi ad gradum Religioſorum laicorum tranſiret; & ita ſuſtinet Suar. *in præſenti dict. c.* 6. *n.* 12. & latius tradidimus, *tr.* 7. *de horis canonic. diſp.* 2. *punct.* 1. *§.* 3. *in fine.*

12. Secundò deducitur, non eſſe obligatum habitum ſuæ Religionis deferre, quia hic habitus eſt ad ſignificandum illius geſtatorem membrum eſſe talis Religionis illique vnitum, & ſub illius regimine, quod non habet locum in expulſo. Neque obſtat, Epiſcopum ad illum deferendum obligari, tametſi à Religionis regimine ſeparatus exiſtat. Quia Epiſcopo præcipitur expreſsè, vt poſtea dicemus, ſecus eiecto. Item Epiſcopus ſeparatur à Religione per aſcenſum ad ſuperiorem ſtatum, atque ita Religioſi habitus geſtatio cedit in Religionis honorem ſecus in eiecto contingit: ac proinde ille, & non hic obligatus à iure eſt habitum deferre: & ita ſentit Suar. *dicto cap.* 6. *num.* 14. immo non ſolum eiectus obligatus non eſt eum habitum deferre, ſed nec poteſt, ſi eo per ſententiam priuatus ſit, vt ferè ſemper expulſi priuantur, eo quod illius geſtatio in ignominiam Religionis reputatur ceſſura: Sic Nauarr. *comm.* 2. *de Regularib. n.* 36. *& lib.* 3. *conſil. eodem tit. conſ.* 51. aliàs 78. Leſſius, *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 15. *num.* 112. Sanch. *lib.* 6. *ſumm. c.* 9. *n.* 55. Suar. *t.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 3. *c.* 6. *n.* 14. Debent tamen habitum honeſtum deferre, & ad id cogi poſſunt. At non tenentur ad habitum clericalem deferendum, ſi clerici non ſint; quia nullus eſt textus hanc eis obligationem imponens, & ex natura rei id non ſequitur: Sic *Suar. dicto cap.* 6. *num.* 14.

PVNCTVM XXIV.

An Religioſus factus Epiſcopus, votis, & præceptis Religionis teneantur!

SVMMARIVM.

1 *Religioſus factus Epiſcopus voto obedientiæ, ſicut paupertatis, & caſtitatis aſtrictus manet, ſed ſoli Summo Pontifici obedire tenetur.*
2 *Superior doctrina declaratur.*
3 *Proponuntur alia vota, quæ in diuerſis Religionibus emittuntur.*
4 *An prædictis votis obligeris, Affirmat Suar. & rationes adducit.*
5 *Etſi hæc ſententia vt ſecurior conſulenda ſit, contraria probabilitate non caret.*
6 *Expenditur votum S. Mariæ de Mercede, & Minimorum, & primum Societatis* IESV, *aſſeriturque non obligare.*
7 *Expenditur ſecundum, & tertium. Idémque de eis aſſeritur.*
8 *Expenditur quartum & quintum votum Societatis* IESV, *& aſſeritur quintum obligare.*
9 *Satisfit rationibus à Suarez n.* 4. *adductis.*
10 *Epiſcopus obligatus eſt habitum ſuæ Religionis deferre.*
11 *An Epiſcopus, ſi habitu ſuæ Religionis relicto ſæcularis Epiſcopi habitum induat, excommunicationem incurrat? Affirmant aliqui, ſed rectius alij negant.*
12 *Epiſcopus retento colore habitus ſuæ Religionis poteſt ſe conformare cum Epiſcopis ſæcularibus in forma, ſeu figura illius.*
13 *Epiſcopus nullo tenetur regulæ præcepto. Et ſatisfit rationi dubitandi.*
14 *An ſaltem ex debito morali teneatur? Arguitur pro parte affirmatiua.*
15 *Verius eſt nullo debito morali Epiſcopum regularem obligari, & ſoluuntur contraria.*
16 *Epiſcopus tranſgrediens votum caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ pœnis à regula ſtatutis in tranſgreſſores non ligatur.*
17 *Epiſcopus non eſt obligatus ieiunia, auſteritates, &c. à regula præſcripta ſeruare.*
18 *An poſſit carnes comedere feria ſexta, vel Sabbatho, in quo Natalis Domini incidit, ſi ex præcepto regulæ id ſit prohibitum? Negat Barboſ. Oppoſitum tenendum eſt.*
19 *Obligatus non eſt officium diuinum iuxta ritum ſui Ordinis recitare, neque ſocium ſecum habere.*
20 *Omnia ſuperius dicta intelliguntur, & procedunt in Epiſcopo titulari non habente ſubditos.*
21 *Epiſcopus, qui Epiſcopatum renuntiauit, aut illo priuatus eſt non reincidit in regularium Prælatorum ſubiectionem. Secus ſi degradaretur.*
22 *Supradicta exemptio Epiſcopo competit à tempore electionis per Pontificem confirmatæ.*
23 *An regularis Prælatus gaudeat priuilegiis, gratiis, & indulgentiis, illius Ordinis Religioſis conceſſis? Negant plures, ſed immerito.*
24 *Si verò gratiæ, & priuilegia in Religionis detrimentum cedere poſſunt, illis non fruuntur, niſi de Prælatorum conſenſu.*
25 *An ea quæ dicta ſunt de Epiſcopis competant Religioſis electis in Cardinales Romanæ Eccleſiæ? Affirmat communis ſententia. Sed ſi à Cardinalatu deponantur, vel illum renuncient, in Prælatorum regularium obedientiam reincidunt.*

26 *Hæc doctrina extenditur probabiliter à Sanchez ad regularem electam in Abbatem, aliamve dignitatem propriam diœceſim habentem, nemini alteri ſubiectam.*

1. TE Religioſum factum Epiſcopum voto caſtitatis obligari in competto eſt apud omnes. Qualiter autem teneatis voto paupertatis *diſp. præcedenti punct.* 19. diximus. Quapropter in præſenti ſolùm agendum eſt de voto obedientiæ, aliiſque Religionis præceptis. Et quidem te manere aſtrictum voto obedientiæ, ſicut voto paupertatis, & caſtitatis ferè omnes Doctores docent. Quia cum maneas verus Religioſus, & de eſſentia Religioſi ſtatus ſint illa tria vota caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, efficitur omnibus illis aſtrictum eſſe. Sed cui Prælato obedire aſtrictus ſis? Reſpondeo ex neceſſitate non oportere alicui actualiter eſſe ſubiectum; ſufficit ſi in habitu, & potentia ſubiectus ſis, quando Superiorem habueris, vt contingis in Religioſo aſſumpto ad Pontificatum, qui non ideo deſinit eſſe Religioſus, & votis caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ ligatus, tametſi ſuperiorem non habeat; quia id eſt per accidens, Sanch. *lib.6. cap.6. numer.* 6. Actualiter ſoli Summo Pontifici, vt ſupremo Religionis Prælato ſubiiceris, non autem Prælatis regularibus: Sic docent D. Thom. 2.2.*q.*88.*art.*11.*ad* 4. *&* *q.*185. *art.*8. *in corp. & ad* 3. *&* 4. Nauarr. *comm.*3. *de Regular. numer.* 46. Couarruu. *cap.*1.*num.*28.*de teſtament.* Valen. 2.2.*diſp.*10.*q* 3.*punct.*10. Leſſius *lib.*2.*cap.*40.*dub.*24.*num.*113. Sanch. *lib.* 6.*ſum. cap.*6. *num.* 2. Suar. *tom.*4. *de Relig. tract.*8.*lib.*3. *cap.*17. *num.*1. Layman. *lib.*4.*ſum. tract.*5. *cap.*2. *numer* 9. & alij plures apud ipſos. Probo te Pontifici eſſe ſubiectum ex voto, ſicut eras ante aſſumptionem, quia nulla eſt cauſa, quare à Pontificis obedientia eximaris ſuppoſito quod obedientiæ voto aſtrictus ſis. Quod verò nemini alteri ſubiiciaris conſtat. Non enim ſubiectis Religionis Prælatis, quia vt habetur, *cap. vnico* 18. *q.* 1. hæc canonica electio à iugo regulæ monaſticæ profeſſionis abſoluit, & conſequenter ab obedientia, quæ ſecundùm regulam Prælatis regularibus debebatur. Neque obſtat, te illis obedientiam promiſiſſe: quia id intelligere debes, cum verè ſuperiores ſunt, ſecus quando ab illorum poteſtate eximeris, ſicuti contingit in Generali Præpoſito, qui nulli Prælato regulari obedire tenetur; quia nullus illi ſuperior eſt, tametſi votum fecerit de obediendis Prælatis regularibus. Alteri autem à regularibus Prælatis, & Pontifici obedientiam non promiſiſti, non igitur ex illo voto aliis ſubiectus eſt. Quare etſi in aliquibus caſibus iure ſic diſponente tenearis obedire Archiepiſcopo, Patriarchæ, vel Primati, id ex iure Eccleſiaſtico, & ex iuriſdictione per illud conceſſa prouenit, non ex voto obedientiæ Religioſæ; neque illa eſt obedientia ſecundùm regulam, Suar. *t.*4.*de Relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 17. *num.*4.

2. Hinc fit, te obligatum eſſe obedire Pontifici ex vi voti obedientiæ in iis, quæ fuerint ſecundùm regulam; ſecus in iis quæ extra, vel præter regulam antea fuerint. Quia non illimitatè, ſed limitatè iuxta regulam obedientiam promiſiſti. Suar. *dicto cap.* 17.*num.*5. Sanch. *lib.*6. *ſum. cap.*6. *num.*5. Secundò fit, ex eo ſolum quod Pontifex ſupradictam exemptionem à Prælatis regularibus auferat, vt verè auferre poteſt, Prælatis regularibus te manere ſicut antea ſubiectum. Quia votum obedientiæ Prælatis regularibus factum integrum manet, ſolumque ſuſpenſus erat ab illo vſu comparatione Prælatorum regularium ob exemptionem ab illis: quare ſublata exemptione Prælati regulares tui ſuperiores ſunt, illiſque ex voto obedire teneris, Sanch. *dicto c.*6. *n.*4. Vaſquez 1.2. *diſp.*165.*c.*8 *ad finem, n.* 93. Laym. *lib.*4.*tract.* 5.*c.*1.*n.*9.

3. Supradictis votis conſtituentibus Religioſum ſtatum annectuntur alia vota in diuerſis religionibus, vt in Religione B. Mariæ de Mercede emittitur votum incumbendi redemptioni captiuorum, in Minimorum Religione votum vitæ quadrageſimalis, in Societate IESV, votum quartum ſolemne obediendi Summo Pontifici in miſſionibus peragendis. Deinde emittuntur alia quinque vota ſimplicia. Primum eſt de non relaxanda paupertate, nec admittenda eius relaxatione. Secundum eſt de non procuranda dignitate aliqua directè, vel indirectè in Societate. Tertium de non procuranda, vel acceptanda prælatione, vel dignitate extra Societatem, niſi obedientia intercedat. Quartum de denunciandis ambientibus ſupradictas dignitates. Quintum eſt de audiendo Præpoſito Generali me in ſtatu Prælationis conſtituto, eiuſque conſilia ſequendo, ſi meliora viſa fuerint.

4. Dubium ergo eſt, an omnibus his votis obligeris in Epiſcopum aſſumptus eodem modo, ac ante aſſumptionem eras obligatus? Et de vltimo voto Societatis nemini poteſt eſſe dubium, cum pro ſtatu aſſumptionis emittatur; vnde ſi eo tempore non obligaret, fruſtraneum, & irritorium eſſet: cum ante aſſumptionem ad nihil obliget: & ita de hoc voto notauit Vaſq. 1.2. *diſp.*165.*cap.*8.*num.*89 *fine*, Sanch. *lib.*6. *ſum. cap.*6.*num.*15. Suar. *t.*4. *de Relig. tract.*8.*lib.*3. *cap.*17. *num* 8. *& tr.*10. *lib.*6.*c.*19. De aliis votis affirmat *Suar. ibi.* *lo c.*17.*n.* 8. & colligitur ex Soto *lib. vlt. de iuſtit. q. vlt. art. vlt. poſt medium,* & verſ. *ſed contra*, quatenus excuſat Religioſum Epiſcopum ab obſeruatione regulæ illiuſque præceptis; quia ea non vouerat, tacitè innuens, ſi ea voueret ad illius obſeruationem obligari. Ratio verò eſſe poteſt; quia obligatio voti eſt perſonalis, ergo comitatur perſonam in quocunque ſtatu exiſtat; aliàs vouens calculum virgineum tecitate non teneretur hoc voto tranſlatus ad Epiſcopatum. Deinde vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ perſeuerant in Epiſcopatu, & obligant ad ſui obſeruationem, quatenus cum Epiſcopatu non pugnant. Ergo etiam hæc vota perſeuerare debent, & obligare, quatenus eorum obſeruatio cum ſtatus aſſumpti obligatione non pugnat. Tùm quia ſunt acceſſoria ſtatui Religioſo. Tum quia non pugnant abſolutè cum obligatione Epiſcopatus, ſed potius plura ex illis Epiſcopatus perfectionem iuuant. Quod diſcurrendo per ſingula vota fiet manifeſtum. Si enim aliquod votum pugnaret, maximè votum incumbendi Redemptioni Captiuorum, & in Societate votum obediendi Pontifici in miſſionibus, & infideles. At hoc votum non pugnat cum Epiſcopatu non habente curam animarum. Deinde non pugnat cum Epiſcopatu curam animarum habente, ſi Pontifex ea occaſione in reſidencia Epiſcopatus diſpenſet. Ergo hoc votum in Epiſcopatu obſeruari poteſt. Votum verò à Minimis factum de abſtinentia quadrageſimali regulariter ab Epiſcopo obſeruari poteſt, & maxima cum ædificatione, & fructu. Quod ſi aliquando illa abſtinentia muneri Pontificali obſtiterit, id per accidens eſt, nec tollis voti abſoluti obligationem. Vota verò Societatis de non relaxanda paupertate, nec procuranda dignitate intra, vel extra Religionem, & ambientibus denunciandis nullo modo obſtat muneri Epiſcopali, vt de ſe conſtat, ergo in eo ſtatu obligant, & ſeruanda ſunt.

5. Nihilominus etſi ſupradicta ſententia vt ſecurior conſulenda ſemper ſit; at probabilitate non caret ſupradictorum votorum obligationem ſuſpendi durante Epiſcopatu: ſic docet expreſsè Sanch. lib.6. ſum. *c.*6. *num.*15. Suar. *t.*4. de Religione. *tract.*10. *lib.* 11. *cap* 3. *à num.*5. Ratio eſt, quia ea vota, vt ex conſuetudine, & praxi recepta conſtat, præcipiuntur emitti, & à Religioſis emittuntur, vt ſtatus communitatis conſeruetur & erecat faciliori regularum obſeruatione, ſpecialique Religioſorum fructu, & ſæcularium æſtimatione: cum ergo poſt Epiſcopatum aſſumptum à ſtatu communitatis ſeparatus exiſtas, & ab omni regularum obſeruatione exemptus, vt ſtatim dicemus, videris ſanè pro eo ſtatus illis votis non obligari. Præterea eorum obſeruatio longè difficilior eſt extrà Religionem, quam intrà, præcipuè in ſtatu illo honorifico Epiſcopatus. Ergo non eſt credendum Religionem pro eo tempore velle ſuis Religioſis illorum votorum obligationem imponere neque Religioſos eam ſubire. Sed potius eſt oppoſitum præſumendum.

6. Deinde expendo ſingula vota, vt hæc præſumptio efficacius colligatur. Neque enim Religioſus S. Mariæ de Mercede præſumi poteſt ſe voluiſſe obligari voto Redemptionis Captiuorum, nec Religioſus Societatis IESV voto obedientiæ pro miſſionibus peragendis inſtar clerici ſæcularis, ſed inſtar Religioſi, & vt Religionis membrum, & in illius conſeruationem. Cum igitur aſſumptione Epiſcopatus ſint à Religione exempti, & inſtar clericorum ſæcularium, non eſt præſumendum illis votis pro illo ſtatu ſe voluiſſe obligari. Et idem argumentum fieri poteſt de voto abſtinentiæ quadrageſimalis, non enim præſumi debet obligationem illius extendi ad ſtatum ſæcularem, & à religione ſeparantem, maximè cum ad conſeruationem Religioſi ſtatus emiſſum fuerit. Apertius id videtur conſtare in illis quinque votis à Profeſſo Societatis emiſſis. Nam in primis hæc emittuntur, vt conſeruari, & augeri totum corpus Societatis in ſuo bono ſtatu poſſit, vt expreſſit S. Ignatius, 10.*p. conſtitut. in princ.* ac proinde non reſpiciunt extra corpus Societatis conſtitutos. Deinde ſigillatim quodlibet votum expendo. Votum namque non laxandi paupertatem, ſed potius illam reſtringendi expreſsè loquitur de his, qui actualiter intra Religionem exiſtunt. Nam vt habetur *in declarat. huius voti 6.p. cap.*2. *litt. A*, ille innouat paupertatem, qui prætendit in conuentu totius Societatis congregatæ, vel per ſeipſum vlla ratione, redditus, & profeſſionem vllam in proprium vſum, vel ea admittit ad fabricam, vel ſacriſtiam, vel ad aliquem alium finem præter id quod ad collegia, & domos probationis attinet. Quæ certè non poſſunt intelligi de Religioſis extra Religionem exiſtentibus, cùm ipſi liberam bonorum adminiſtrationem habeant, pluresque redditus profeſſiones in proprium vſum, neque ipſis datum eſt pro ſacriſtia, & fabrica domus Profeſſæ admittere, cum ſuperiores Societatis non ſint. Neque item in Conuentu totius Societatis congregantur ipſi, vt aliqua ratione tum ſuffragiis, tùm diligentiis paupertatem innouare poſſint. Non igitur hoc votum pro ſtatu extra Religionem intelligitur.

7. Secundùm votum apertiſſimum eſt non comprehendere Religioſos Epiſcopos, cum ipſi in eo ſtatu incapaces

tint Prælationis Religioſæ, & alienæ prorſus ab illius procuratione. Tertium votum manifeſtè ſupponit intra Religionē debere vouentē exiſtere, vt obliget, cum ſit votum non procurandi, neque acceptandi dignitatem extra Religionem. Nam ſi dignitatem extra religionem habet, non indiget illius procuratione, & acceptatione. Quod ſi dicas intelligi debere votū in eo caſu de non procuranda, neque acceptanda noua dignitate, obſtat finis huius voti, qui eſt vt animarum ſaluti Societatis Religioſus incumbat iuxta noſtræ profeſſionis humilitatem, & ſubmiſſionem; & ne Societas his hominibus qui ad propoſitum ſibi finem ſunt ei neceſſarij priuetur; ſicuti dicitur. 10. *p. conſtit.* §. 6. Religioſus autem in Epiſcopum aſſumptus iam eſt extra humilitatem, & ſubmiſſionem Religioſam, eoque Religio priuata eſt. Non igitur de ipſo votum intelligitur: & ita docet Suar. *t.* 4. *de Relig. tr.* 10. *lib.* 6. *c.* 9. *n.* 13.

8. Quartum de denunciandis ambientibus videbatur exiſtentes extra Religionis regimen obligare; quia illud facilè exequi poſſunt. Sed dicendum eſt oppoſitum; quia in eius voti obſeruatione præcipuè ſpectatur finis à S. Ignatio aſſignatus, ſcilicet, vt Societas in ſuo ſtatu humilitatis conſeruetur, & augeatur; ac proinde reſpicit perſonas, quæ obligationem habent eam conſeruandi, & augendi: hæ autem nullæ aliæ ſunt, quam quæ ſunt de Societate, & Societatis corpus conſtituunt, & tamquam partes bono totius reſpicere obligantur. Ergo nullo modo reſpicit perſonas, quæ ratione ſui ſtatus extra corpus Societatis ſunt. Et confirmatur; quia illi obligantur denunciare ambientes qui in Societate directè, vel indirectè ſibi Prælationem procurare poſſunt, vt conſtat manifeſtè ex ipſa ſerie verborum, 10. *p. conſtit.* §. 6. *ibi:* Erit etiam ſummi momenti, vt perpetuò felix Societatis ſtatus conſeruetur diligentiſſimè ambitionem malorum omnium in quauis Republica, vel Congregatione matrem ſubmouere, ac aditum ad dignitatē, vel Prælationem vllam directè, vel indirectè quærendam in Societate præcludere. Quod vt fiat omnes Profeſſi ſe nihil vnquam ad eam obtinendam acturos, & agere animaduerterint delaturos Deo, ac domino noſtro vouent. Et ſoli Religioſi intra Societatem exiſtentes procurandæ Prælationis in Societate habiles ſunt. Ergo de iis ſolùm votum denunciandi ambientes intelligitur. Reſtat ergo, vt ſolum quintum votum de audiendo Generalis conſilium Epiſcopos, alioſque extra Societatem in dignitate conſtituros comprehendat; quia pro eo tempore emiſſum eſt, & forte Gab. Vaſquez 1. 2. *diſput.* 165. *c.* 8. de hoc ſolo voto expreſſit obligari in epiſcopatum aſſumptos tacitè innuens reliqua vota in eo ſtatu non obligare.

9. Neque obſtant rationes pro ſententia Suar. *n.* 4. adductæ. Ad primam concedo voti obligationem perſonalem eſſe; afficereque vouentem in quocunque ſtatu, & quocunque tempore, ſed non pro quocunque ſtatu, & pro quocunque tempore, ſed pro ſtatu, & tempore, quo vouens ſuſcepit obligationem. Cum autem Religioſus illorum votorum obligationem ſuſceperit pro tempore, quo intra Religionem exiſtit, illiuſque membrum eſt; efficitur obligandum non eſſe extra Religionem conſtitutum. Ad ſecundum reſpondeo vota caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ perſeuerare, & obligare in ſtatu Epiſcopali, quatenus cum eo ſtatu compari poſſunt; quia emiſſa fuerunt abſolutè ad ſtatum Religioſum conſtituendum. At prædicta vota non emittuntur, vt conſtituant ſtatum, imo neque vt acceſſoria ſtatui Religioſo, vt ſic, ſed vt acceſſoria ſtatui Religioſo in vita communi, & ad maiorem illius communitatis perfectionem. Quapropter excluſus ab illa communitate, & à Religioſo ſtatu in vita communi, excluditur ab illorum votorum obſeruatione. Ad tertiam concedo, reliqua vota ex propria voluntate emiſſa, ſi abſque vlla reſtrictione emiſſa ſint, obligabunt in ſtatu Epiſcopatus; quia præſumuntur pro quocunque ſtatu emiſſa eſſe. Secus eſt de votis ex præſcripto Religionis emiſſis, quæ ſolum præſumuntur emiſſa in conſeruationem, & augmentum Religionis, quatenus eſt vnum corpus.

10. Prædictæ obligationi proxima eſt obligatio habitum Religioſum deferendi; quæ obligatio non à regula imponitur, ſed iure communi: ſic enim habetur, *cap. clerici* 2. *de vita, & honeſt. clericor.* ibi: Pontifices autem in publico, & in Eccleſia ſuperindumentis lineis omnes vtantur, niſi monachi fuerint, quos oportet ferre habitum monachalem. Et licet verbum *oportet* decentiam, & conuenientiam potius quam obligationem ſignificet; at conſuetudine ſic interpretante grauem inducit obligationem, vt cum Panormit. *ibi*, *n.* 6. notauit Suar. *t.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 9. & tradunt omnes, Ratio verò huius præcepti, & obligationis eſt, vt Epiſcopus recordetur ſe religioſum eſſe, & iuxta illius ſtatus obligationem mores ſuos componat, vt bene dixit D. Thom. 2. 2. *q.* 185. *art.* 8.

11. Quod ſi Epiſcopus regularis habitu ſuæ Religionis dimiſſo, ſæcularis Epiſcopi habitum induat plures doctores cenſent excommunicationem latam, *cap.* 2. *Ne clerici vel monachi in* 6. aduerſùs Religioſos deferentes habitum ſuæ Religionis incurrere: quia verè habitum ſuæ Religionis dimitti, cum Religioſus ſit Sic *Sylueſt. verbo Relig.* 7. *q.* 11. Rinaldi. *conſ.* 6. *n.* 7. *vol.* 1. Surd. *de alim. t.* 8. *priuil.* 79. *n.* 10. Maiol. *lib.* 2. *de irregular. cap.* 1. *n.* 13. Rectius tamen alij Doctores negant ſupradicta excommunicatione regularem Epiſcopum comprehendi; quia prædictus textus *in c.* 3. expreſsè loquitur de Religioſis intra clauſtrum ſub obedientia Abbatis viuentibus, non de illis, qui extra clauſtrum, & extra obedientiam Abbatis ſunt conſtituti. Præterea illa excommunicatio imponitur, vt periculoſa euagandi materia regularibus ſubtrahatur. At Epiſcopus ſæculari Epiſcoporum habitu indutus periculoſam euagandi materiam non habet. Ergo. Item dici non poteſt temeraria dimiſſio habitus, quæ in habitum ita decentem, & ab Eccleſia probatum commutatur præcipue cum in *cap. Deus qui, de vita & honeſt. clericor.* monachis in Eccleſia ſimul cum clericis habitantibus permittitur habitu clericorum vti ne ob diuerſitatem ſcandalum generetur. Ergo Epiſcopus qui ob hanc occaſionem habitum ſuæ Religionis deſereret, non temerè dimitteret, neque in excommunicationem incideret. Et ita ſuſtinet Couarruu. *cap.* 1. *nu.* 18. *de teſtament.* Man. Rodrig. *t.* 2. *qu. Regular. q.* 58. Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 6. *n.* 23. Suar. *t.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 3. *c.* 17. *nu.* 11. Barb. *de poteſt. Epiſc. tit.* 1. *cap* 4. *num.* 17.

12. Cæterum authoritate Clemen. VIII. vt habetur in *rituali Romano ab ipſo reformato* conceſſum eſt Epiſcopis regularibus, vt retento colore habitus ſuæ Religionis poſſint ſe conformare cum Epiſcopis ſæcularibus in forma, ſeu figura illius, atque ideo cum birreto clericali, & cum mantillero eiuſdem coloris religionis. Rochetum vero portare non poſſunt, ſed cottam nempe ſuper pelliceum ſuperimponunt in actibus Eccleſiaſticis. Sanch. *lib.* 6. *cap.* 6. *numer.* 22. Barboſa de poteſt. Epiſc. *tit.* 1. *c.* 4. *n.* 17. Layman. lib. 4. ſum. *tract.* 5. *cap.* 1. *num.* 9.

13. His ſuccedit obligatio regulæ. Cum ergo Epiſcopus vouerit obedientiam ſecundùm regulam, ab eoque voto ob Epiſcopatum liber non ſit, videtur regulæ præcipienti obedire debere, maximè ſi cum Epiſcopus munere non pugnat, ſed potius illius perfectionem promonet; ita tradit D. Thom. 2. 2. *q.* 185. *art.* 8. Syluest. verbo *relig.* 6. *quæſt.* 10. Man. Rodrig. *tom.* 2. *quæſt. regul quæſt.* 58. *art.* 3. & alij relati à Sanch. lib. 6. ſumm. *cap.* 6. *num.* 16. Cæterum omnino dicendum eſt, nullo regulæ præcepto regularem Epiſcopum teneri debito legali, & culpam obligante; quia expreſsè eximitur à iugo regulæ, illiuſque obligationem *dicto cap. vnico.* 18. *qu.* 1. ibi quem canonica electio à iugo monaſticæ profeſſionis abſoluit: & merito; quia cum ſit extra regimen religionis, non debebat illius regulis aſtringi: Hæ enim primo, & per ſe communitatem religioſam aſtringunt; quia in illius conſeruationem, & augmentum feruntur. Et deinde quamlibet partem illius communitatis, atque adeo quemlibet religioſum. Cum ergo Epiſcopus regularis extra illam communitatem ſit conſtitutus, nec illius ſit membrum, illius legibus aſtringi non poteſt. Et ob eandem rationem aſtringi non poteſt ſuæ religionis conſuetudinibus, quia hæ ſolum obligant ibidem viuentes. Et ita ſuſtinent Sanch. *lib.* 6. *ſum. cap.* 6. *à n.* 17. Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 17. *à num.* 6. Layman. lib. 4. ſum. *tract.* 5. *cap.* 1. *n.* 10. & alij plures apud ipſos. Neque obſtat regularem Epiſcopum aſtringi voto obedientiæ ſecundùm regulam: quia aſtringitur voto cum eſt ſuperior, qui ſecundùm regulam præcipiat: at cum Pontifex, qui ſolus eſt illius ſuperior non præcipiat eas regulares obſeruantias, ieiuniorum, vigiliarum, & orationum, ſed ſolum à religione, prælatiſque illius ſint præcepta, à quibus regularis Epiſcopus exemptus eſt, nullam illorum obligationem habet.

14. Dixi ad regulæ præcipientis obſeruationem non teneri regularem Epiſcopum ex debito legali, hoc eſt ex obligatione illius legis, & regulæ. An vero teneatur ſaltem ex debito morali, & honeſtatis; videtur conuinci ex doctrina. D. Th. *dicta q.* 185. *artic.* 8. dicente regularem Epiſcopum ſecum diſpenſare poſſe in regularem obſeruationē, ſecundùm quod requirit neceſſitas perſonæ, vel officij, vel conditionis hominum, cum quibus viuit. Si igitur diſpenſatio neceſſaria eſt, obligatio ſaltem ex honeſtate intercedere debet. Deinde legiſlator ſaltem ex honeſtate obligatur legibus à ſe latis, etiam ſi ab illis debito legali exemptus ſit, quia rationi naturali diſſonat velle alios legem à ſe latam obſeruare, quam ipſe non ſeruat. Præterea turpis eſt pars, quæ non concordat toti. Ergo turpiter agit religioſus Epiſcopus, qui aliis religioſis cum facilè poſſit non ſe conformat. Denique Epiſcopus in ſtatu perfectionis eſt conſtitutus. Ergo deſiſtere non debet ab obſeruatione regularum, quæ hanc perfectionem promouere poſſunt.

15. Quod ſi roges, hoc debitum morale quam obligationem inducat; Caiet. *tom.* 1. *opuſc. tract.* 25. *de obligat. & obſeruat. precept. qu.* 2. affirmat inducere peccatum veniale. Idem Inſinuant Couarruu. *cap.* 1. *num.* 18. *de Teſtament.* Man. Rodrig. 2. *tom. ſum. cap.* 10. *num.* 4. negantes ſolum peccatum mortale in regularum violatione, & merito ita affirmandum eſt, ſi concedamus ex debito morali, & honeſtatis obligatum eſſe

religioſum

Digitized by Google

religioſum Epiſcopum ad obſeruationem regularum. Nam omittere illud quod iure naturali debitum eſt ex recta morum inſtitutione, decentia, & honeſtate indecens eſt, & rationi naturali aduerſum. Ergo eſt culpa ſaltem venialis. Quapropter verius cenſeo nullo debito morali Epiſcopum regularem obligari ad regularum obſeruationem: quia nec obligatus ex ſtatu Epiſcopali, nec ex ſtatu religioſo. Ergo ex nullo capite. Non ex ſtatu Epiſcopali: nam licet ſit ſtatus perfectionis, obligetque perfectionis actus exercere, ſed non omnes, ſed ad ſummum proprios illius ſtatus; atque adeo ſufficienter illius obligationi ſatisfaciet, ſi actus illius ſtatus proprios exercet, quales ſunt, ſi ſuarum ouium ſaluti incumbat leges ferendo, Sacramenta miniſtrando, verbum Dei ſeminando, neceſſitatibus temporalibus, & ſpiritualibus prouidendo, ſeque verum paſtorem verbo, & exemplo oſtendendo, & ſicuti Epiſcopus ſæcularis, qui hæc præſtaret, muneri Epiſcopali ſufficienter ſatisfaceret. Ex ſtatu verè religioſo oriri non poteſt debitum morale obſeruandi regulas. Tum quia nullum adeſt debitum, vbi integra eſt à lege exemptio. Tum quia eſto ſit religioſus, non tamen eſt pars illius communitatis, pro cuius conſeruatione, & augmento regulæ ſunt ſtatutæ. Et ex his patet ſolutio ad oppoſita fundamenta. Ad D.Thom. dicimus non loqui de propria diſpenſatione, ſed de indulgentia, qua non debet vti abſque rationabili cauſa is qui in ſuis actionibus non ſolum perfectum, ſed quod perfectius eſt procurare debet.

16. Hinc deducitur cenſuris, & pœnis à regula ſtatutis in tranſgreſſores ſuorum votorum non ligari Epiſcopum votum caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ tranſgredientem: quia integrè à iugo regulæ exemptus eſt: ſic Sotus *lib. 10. de iuſtit. q. vlt. art. vlt. verſ. ſed contra*, Sanch. aliis relatis *lib. 6. ſumm. tract. 5. c. 1. n. 10.* Barboſa *de poteſt. Epiſcop. tit. 1. cap. 4. n. 14.*

17. Secundo deducitur, non eſſe obligatum ieiunia, auſteritates, & corporis afflictiones à regula præſcripta obſeruare; quia abſolutè à iugo regulæ eſt exemptus, ac proinde non ſolum ab illius pœna, ſed etiam ab illius obligatione. Sotus, Sanchez, Layman, Barboſa *ſuprà*.

18. An vero poſſit carnes comedere feria 6. vel Sabbatho, in quo Natalis domini incidit, ſi ex præſcripto regulæ id ſit prohibitum: Negat Barboſa *dicto n. 14. quia textus in cap. explicari. vltim. De obſeruat. ieiunij*, concedens illis diebus eſum carnium excepit eos, qui ex voto, vel ex regulari obſeruatione tenentur. Ergo Epiſcopus aſſumptus ex religione, in qua illis diebus eſus carnium interdicitur, nequit carnibus veſci. Quod à fortiori procederet, ſi non ex ſolo præcepto regulæ, ſed ex voto à regula præſcripto, vt in religione Minimorum, obligatio eſſet. In quo caſu idem ſentit *Suar.* ſtatim referendus. Verum oppoſitum tenendum eſt. Et quidem quando ex præcepto regulæ eſus carnium interdictus eſſet, docent Caietan. *tom. 1 opuſc. tract. 35. q. 2.* Couarruu. *cap. 1. num. 18 de Teſtament.* Sanch. *cap. 6. num. 20.* Suar. *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 17. in fine n. 19.* Et ratio eſt, nam eſto religioſus Epiſcopus ante Epiſcopatus aſſumptionem teneretur illis diebus ex regulari obſeruatione à carnibus abſtinere, aſſumpto Epiſcopatu iam non tenetur, cum à iugo regulæ exemptus ſit. Ergo non excipitur à priuilegio illius *cap. explicari, de obſeru. ieiunij*. Ob eandem rationem cenſeo idem eſſe dicendum, eſto vouiſſet ex præſcripto regulæ illorum dierum abſtinentiam; quia vt ſupra diximus vota ex præſcripto regulæ facta ceſſante regulæ obſeruatione ceſſant: & ita tradit Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 6. num. 20.*

19. Tertio deducitur, non eſſe obligatum officium diuinum iuxta ritum ſui ordinis recitare; quia eſt ab ordine ſeparatus. Abbas *in dicto cap. clerici de vita, & honeſt. cleric.* Azor. 1 *part. inſtit. moral. lib. 12. cap. 7. q. 4.* Barboſa de poteſt. Epiſc. *tit. 1. c. 4. n. 15.* Sanch. *lib. 6. c. 6. n. 25.* Quartò deducitur obligatum non eſſe ſecum ſocium habere: quia ea obligatio ſolum eſt ex præſcripto regulæ, à qua ipſe exemptus eſt: & ita tradit Caietan. 2. 2. *quæſt. 185. art. 8. dub. 1.* Azor. *tom. 1. lib. 12. ca. 7. q. 4.* Suar. *tom. 4. tract. 8. lib. 3. ca. 17. n. 16.* Sanch. *vero dicto c. 6. n. 21.* ſolum ex debito honeſtatis illum concedit.

20. Reſtant tamen aliquæ difficultates enodandæ. Prima, an hucuſque dicta intelligantur de Epiſcopo titulari non habente ſubditos? Videtur intelligi non poſſe: quia non apparet legitima cauſa, ob quam hic Epiſcopus ab obſeruantiis regularibus eximatur: hæc enim exemptio non eſt conceſſa præciſè ob dignitatem Epiſcopalem, ſed potius ob munera, & obligationes, quæ ſecum portat illa dignitas: at dignitas non habens ſubditos his omnibus muneribus, & obligationibus caret. Ergo illi dignitati exemptio conceſſa non eſt: & ita tradit Hoſtienſ. *cap quod Dei timorem n. 9. de ſtatu Monach. & ibi Cardin. n. 5. q. 2.* Ioan. Andr. *num. 15.* Sed contrarium amplectendum eſt vt probabilius; eo quod in fauorem dignitatis Epiſcopalis exemptio à Prælatis regularibus, & à religionis regula conceſſa ſit. Non enim decebat inferioribus Prælati ſubiici, qui Eccleſiæ princeps eſt, nec qui in culmine magiſterij, & ſtatu perfecto eſt conſtitutus doceri, & regi ab iis, qui perfectionis viam ſectantur. Præterea: quia eſto [illegible] laris actu non habeat ſubditos, quos regat, id [illegible]: nam per ſe illos habet, & ius illos regendi, quandocunque ſub titulo alicuius Eccleſiæ conſecratur. Denique conſecratione conſtitutus eſt caput alicuius Eccleſiæ cum poteſtate, & iure ad illam gubernandam; ergo ex vi illius ſeparatur à religione, & eximitur à iugo regulæ. Et ita ſubſtinet Azor. *t. 1. lib. 12. c. 10. q. 7. in fine.* Suar. *t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 17. n. 2. & 4.* Sanch. *lib. 6. ſum. c. 6. n. 27.*

21. Hinc deducitur ex renunciatione Epiſcopatus, aut illius præciſa priuatione Epiſcopum regularem non reincidere in regularium Prælatorum ſubiectionem; quia adhuc retinet conſecrationem, & Epiſcopalem dignitatem, ratione cuius exemptio conceſſa eſt, eſto curam animarum depoſuerit. Secus eſſet ſi realiter degradaretur; quia per actualem degradationem omnia priuilegia, & exemptiones auferuntur: ſic ſuſtinet Henriq. *lib. 10. de Sacram. ordin. cap. 32. n. 4.* Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 6. num. 29.* Layman. *lib. 4. tract. 5. cap. 1. num. 9.* Barboſa de poteſt. Epiſc. *tit. 1. cap. 4. n. 18.* vbi benè aduertit redeuntem ex apoſtolica conceſſione inhabilem eſſe ad officia, & dignitates religionis, iuxta *conſtitutionem* 45. *Pauli IV.* incipientem *in ſacra*, vbi eligentes variis pœnis puniuntur.

22. Secunda difficultas eſt, à quo tempore regulari Epiſcopo competat ſupradicta exemptio? Reſpondeo à tempore electionis per Pontificem confirmatæ: nam ante confirmationem nec iuriſdictionem habet, neque dignitatem obtinet. At confirmatione poſita dignitatem conſequitur, & iuriſdictionem exercere poteſt. Quapropter ab eo tempore ſub Pontificis protectione exiſtit, iuxta Textum *in c. inter corporalia de tranſlat. Epiſcopi.* Eſt ergo ab eo puncto à regularibus Prælatis exemptus. Sanch. *lib. 6. ſum cap. 6. n. 32.*

23. Tertia difficultas eſt, an gaudeat regularis Prælatis priuilegiis, gratiis, & indulgentiis illius ordinis religioſis conceſſis? Negant abſolutè Mendoſ. *de priuileg. ad inſtar. Gloſſ. 5. num. 11.* Man. Rodrig. tom. 2. *quæſt. regul q. 58. art. 4.* Sanch. *lib. 6. ſumm. cap. 6. n. 33.* Mouentur; quia æquum non eſt, vt gratiis, & priuilegiis ordini conceſſis fruatur, qui eius onera non ſuſtinet. Verum hæc ratio non eſt ſatis efficax: nam eſto non ſuſtineat omnia onera religionis, ſuſtinet tamen onera ſubſtantialia, & præcipua, ſiquidem obligatus eſt caſtitatem, paupertatem, & obedientiam ſeruare. Merito ergo priuilegiis religionis potiri debet. Præterea loco regularium obſeruationum ſuccedunt obligationes Epiſcopatui annexæ. Non igitur ob illarum exemptionem priuari religionis priuilegiis debet, præcipuè cum illa exemptio à regularibus obſeruationibus religioni honorifica ſit. Quapropter exiſtimo regularem Epiſcopum vti poſſe omnibus indulgentiis, gratiis, & priuilegiis, quæ ita ordini conceduntur, vt ſingulis etiam conceſſa ſint, quorumque vſus abſque vllo onere, & grauamine religionis eſſe poteſt, quia non video efficacem rationem, ob quam iis priuari debeat, atque adeo poterit obtinere indulgentias, abſoluere, & abſolui à peccatis, ſicut cæteri religioſi illius ordinis poſſunt, quodque amplius conſtabit ex dicendis: & ita ſuſtinet Suar. *t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. c. 18. n. 2.*

24. Si verò gratiæ, & priuilegia ſingulis conceſſa in religionis detrimentum cedere poſſunt, qualia ſunt vocem actiuam, & paſſiuam habere, reſidere in domibus dictorum ordinum, retinere ſupellectilem, cameram, & alia dictos ordines concernentia ſolum illis frui poſſunt de illorum ordinum Prælatorum conſenſu, & non aliàs, nec alio modo: ſic declarauit Sixtus IV. prout refertur *in monument. ord. Minor. conceſſ.* 365. & tradit Suar. *dicto cap. 18. num. 3.* Manuel. *q. 59. art. 4.* Ex qua declaratione non leue argumentum deſumitur ad ſuperius dicta confirmanda. Si enim his gratiis, quæ communitati nocere poſſunt, priuatus non eſt Epiſcopus regularis, ſed ſolum ne illis vtatur abſque Prælatorum ordinis conſenſu: à fortiori priuatus non erit gratiis, indulgentiis, & priuilegiis quæ nullo modo religioni nocent, & vtentibus proſunt. Neque pro illorum vſu licentia Prælatorum regularium expectanda eſt, cum non cedat in illorum præiudicium. Præterea quia Sixtus IV. exprimens gratias, & priuilegia, pro quorum vſu Prælatorum conſenſus neceſſarius erat, tacitè indicauit pro vſu priuilegiorum, & gratiarum, quæ non ſunt illius conditionis, prædictum conſenſum non requiri. Illud vero certiſſimum eſt priuilegiis, & gratiis corpori religionis, & in fauorem illius, conceſſis, qualia ſunt priuilegia pro domorum ædificatione, adminiſtratione bonorum, ſubditorum regimine, & Prælatorum electione nullatenus Epiſcopum regularem vti poſſe, quia cum ſit à corpore illius communitatis ſeiunctum, nequit gratiis in illius corporis conſeruationem conceſſis frui: & ita tradit Suar. *dicto tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 18. num. 2.*

25. Quarta difficultas eſt, an ea quæ dicta ſunt de Epiſcopis regularibus, competant religioſis electis in Cardinales Eccleſiæ Romanæ. Affirmat communis ſententia reſte Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 12. c. 7. q. 4.* Sanch. *lib. 6. ſum. c. 6. num. 34.*

Suar.

Suar. *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. c. 18. in fine n. 4.* eo quod veri religioſi maneant, & à regularibus Prælatis exēpti. Quapropter aſtringantur voto caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ; ac proinde teſtari non poſſunt, nec ſibi aliquid acquirere, ſicuti non poſſunt Epiſcopi, obedireque tenentur Summo Pontifici, non tantum vt vniuerſalis Eccleſiæ Prælato, & ob iuriſdictionem, quam ex vi Pontificiæ dignitatis habet, ſed tanquam ſupremo religioſorum Prælato, & ex vi voti, & iuriſdictione in illo fundata. Prælatis tamen regularibus ſubiecti non ſunt, ſed à tempore electionis per Pontificem confirmatæ ſubduntur immediatè Romano Pontifici; ac proinde ad obſeruantias regulares, votaque ex præſcripto religionis emiſſa non tenentur, habitum tamen ſuæ religionis ſaltem quoad colorem deferre debent. Quod ſi à Cardinalatu deponantur, vel illum renuncient, credo in Prælatorum regularium obedientiam reincidere. Quia renunciatione, & depoſitione priuantur dignitate, ob quam exemptio conceſſa erat, Non enim illa dignitas ſpecialem conſecrationem, ſicut Epiſcopalis habet.

16. Hanc doctrinam extendit probabiliter Sanch. *lib. 6. ſum. 6. cap. 9. nu. 35.* ad regularem electum in Abbatem, aliamve dignitatem propriam diœceſim habentem, nemini alteri ſubiectam: quia per vnionem ad ſæcularem Eccleſiam, & obligationem regendi illam eximitur à Prælatorum obedientia & ſub obedientia & protectione Pontificis conſtituitur. Eſt enim quaſi Epiſcopus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem habens.

Pvnctvm XXV.

Qualiter regularis promotus ad parochialem Eccleſiam votis religionis, & illius obſeruantiis teneatur.

Svmmarivm.

1 *Diſtinguitur de Eccleſia parochiali pleno iure religioni ſubiecta, vel non.*

2 *Hic regularis non tenetur ſuo Prælato regulari obedire in iis, quæ ad beneficij adminiſtrationem pertinent; benè tamen quoad reuocationem, ſi beneficium manuale ſit, & religioni pleno iure ſubiectum.*

3 *Hic parochus votis ſubſtantialibus religionis tenetur. De aliis votis ex præſcripto regulæ emiſſis, eſt difficultas, affirmat Suar. verius eſt oppoſitum.*

4 *Monachus tranſlatus ad Eccleſiam ſæcularem, vel regularem pleno iure religioni non ſubiectam exemptus eſt ab obligatione graui habendi ſocium. Canonicus autem regularis habere debet, ſi commodè poſſit.*

5 *Satisfit textibus contrariis num. præcedent. adductis.*

1. Regularis promoueri poteſt ad parochialem Eccleſiam religioni pleno iure ſubiectum, vel non ſubiectum. Quæ autem hæ ſint, & quas habeant qualitates, tum tract. de benef. diſp. 1. punct.... tum diſp. præc. de paupert. religioſa pun.... diximus. Si promoueatur ad parochialem Eccleſiam pleno iure religioni ſubiectam, certum exiſtimo non ſolum obligatum eſſe tribus religionis votis, ſed etiam omnibus aliis ex religionis præſcripto emiſſis, aliiſque regularibus præceptis, quatenus in eo officio commodè ſeruari poſſunt; quia per aſſumptionem ad illam Eccleſiam non deſinit eſſe membrum religionis, nec à religione ſeparatur Sanch. aliis relatis *lib. 6. c. 6. n. 16.* Suar. *t. 4. de relig. tr. 8. lib. 3. cap. 19. n. 6. & 18.* Layman. *lib. 4. ſum. tract. 5. c. 1. n. 11.*

2. Sed eſt aliqualis difficultas? an hic regularis teneatur ſuo regulari Prælato obedire in iis, quæ ad beneficij adminiſtrationem pertinent? Breuiter reſpondeo, ex voto obedientiæ nullo modo teneri; quia eſto beneficium ſit integrè ab Epiſcopi iuriſdictione exemptum, & Prælato regulari ſubiectum tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus; eius tamen obſeruatio eſt extra regulam, & obſeruantiam regularem, ac proinde non eſt materia voti obedientiæ religioſæ. At obligatus erit Prælato regulari præcipienti obedire, ſicuti alij clerici ſæculares obligantur Epiſcopo præcipienti obedire, Suar. *t. 4. de relig. tract. 8 lib. c. 19. n. 19.* Quoad reuocationem vero, ſi beneficium illud manuale ſit, credo ex voto obedientiæ obligatum eſſe religioſum ſuo Prælato regulari reuocanti obedire; quia ſi ex voto obedientiæ obligari potuit ad beneficium illud regulare acceptandum, *argum. cap. quorumdam de Electione in 6.* & docuit Nauarr. *com. 2, de Regular. n. 6.* Suar. *dict. c. 19. à n. 5.* à fortiori poterit obligari in reuocatione ad clauſtrum. Præterea; quia de ratione beneficij manualis eſt, vt ad nutum Prælati tolli poſſit: ſublato ergo beneficio neceſſariò parochus regularis ad clauſtrum redire debet; quia non habet titulum, quo eximatur. & ita ſuſtinet Suar. *dicto c. 19. à n. 2.* Si verò beneficium ſiue regulare, ſiue ſæculare non ſit religioni pleno iure ſubiectum, eo ipſo perpetuum eſt comparatione Prælatorum regularium, ita vt Prælati regulares priuare non poſſint monachum beneficio, neque illum ad clauſtrum reuocare. Nam eſto in principio liberi fuerint in præſtando conſenſu, vt religioſus ad illud beneficium promoueretur, eo tamen promoto penes ipſos non eſt reuocare.

3. Difficultas ergo eſt, an hic parochus ad religionis vota, obſeruantiaſque regulares teneatur? Teneri ad vota ſubſtantialia, prout in eo munere ſeruari poſſunt nemini eſt dubium; quia verus religioſus manet. Et idem eſt de obligatione deferendi habitum religioſum, iuxta Textum *in cap. 2. Ne clerici, vel Monachi in 6.* Quæ tamen obligatio ſtrictior eſt, quam in Epiſcopis, & Cardinalibus. Quia hi tenentur deferre habitum religionis non ſolum quoad colorem, ſed etiam quoad figuram. Et præterea ſi id omittunt, incidunt in excommunicationem *dict. c. 2.* quia aſſumptione præciſa habitus clericalis non tollitur occaſio vagandi, ſicut videtur ſublata Epiſcopalis habitus aſſumptione, Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 6. num. 36.* Layman. *lib. 4. tract. 5. cap. 1. num. 11.* Quocirca de aliis votis ex præſcripto regulæ emiſſis, regularibuſque obſeruationibus procedit difficultas; an regularis tranſlatus ad dictum beneficium obligetur? Affirmant Sanchez, & Layman. *ſupra.* Mouentur; quia in ſupradicto parocho non militat cauſa exemptionis, quæ in Epiſcopo; quippe non eſt in culmine magiſterij conſtitutus ac proinde regulæ, prælatiſque regularibus ſubiici non dedecet. Cæterum verius cenſeo ab his omnibus exemptum eſſe, ſicut eſt exemptus Epiſcopus. Differentia tamen eſt, quod Epiſcopus non ſolum exemptus ratione officij, & beneficij, ſed dignitatis Epiſcopalis, quæ nec depoſitione, nec renunciatione ceſſat: at parochus ſolùm ratione officij, & beneficij eximitur, quo beneficio per renunciationem, vel depoſitionem ſublato in obedientiam Prælatorum regularium recidit: ſic ſuſtinet Suarez *tom. 4. de religion. tract. 8. lib. 3. cap. 19. num. 14. & num. 28.* Ratio eſt; quia ſuſceptione illius beneficij etiamſi regulare ſit, manet regularis à religione ſeparatus; quia manet Eccleſiæ, cuius eſt beneficium vnitus à religione, eiuſque Prælatus independenter. At vota, quæ ex præſcripto regulæ emittuntur, reliquæque obſeruantiæ regulares ſtatuta ſunt, (vt ſæpè in ſuperioribus diximus) pro corpore religionis conſeruando, & augendo. Ergo regularis, qui pars illius corporis non eſt, nec illud conſtituit, ſupradictis votis, & obligationibus teneri non debet.

4. Sed inquires; an regularis in parochum aſſumptus teneatur habere ſecum ſocium ſui ordinis? Et quidem ex vi regulæ ſolum obligari poteſt parochus pleno iure religioni ſubiectus. At quia hæc obligatio non ex regula, ſed ex iure communi naſcitur *cap. Monachi 2. de ſtatu monach. & cap. quod Dei timorem eodem tit.* explicandum eſt, qualiter hæc obligatio intelligatur? Et omiſſis variis ſententiis, quas optimè refert Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 6. in fine num. 39.* dicendum exiſtimo, monachum tranſlatum ad Eccleſiam ſæcularem, vel regularem pleno iure religioni non ſubiectam exemptū eſſe ab obligatione graui, habēdi ſocium: tranſlatū verò ad Eccleſiam pleno iure ſubiectam ſocium ſub graui culpa habere debere: canonicum autem regularem ad quamcunque Eccleſiam tranſlatus ſit habere debere ſocium non abſolutè, ſed ſi commodè poſſit: ſic docent Abbas *dicto cap. quod Dei timorem num. 9.* Cardinal. ibi, *num. 6. quæſt. 4.* Ioan. Andr. *numer. 17.* Gloſſ. *clem. 1. §. ad hæc* verbo *clauſtrum. De ſtatu monach.* Gregor. Lopez *leg. 24 tit. 7. part. 1 con otros, & leg. 25.* verbo *no le deben. & leg. 30. in fine.* Azor. *lib. 12. cap. 19. quæſt. 14.* Suar. *t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 19. in fine num. 28.* Et quidem quod canonicus regularis ſocium habere debeat non abſolutè, ſed ſi commodè poſſit, omnes doctores affirmant; quia expreſsè deciditur *cap. quod Dei timorem. De ſtatu monach. in fine.* Quod à fortiori dicendum eſt de monacho cuicunque Eccleſiæ præficiatur; ſocium inquam habere debere, ſi commodè poſſit. Ex neceſſitate autem ſolum credo in Eccleſiis religioni pleno iure ſubiectis: quia in iis religioni ſubiicitur, & illius eſt membrū, ac proinde more religioſo viuere debet; idque expreſsè habetur *cap. ex parte, c. ad audientiam De capellis monach.* Secus vero videtur, dicendum de aliis Eccleſiis religioni non ſubiectis: quia conſtitutus in iis à religione eſt ſeparatus, non igitur religio tenetur ei ſocium concedere.

5. Neque obſtant Textus *in c. monachi, & c. quod Dei timorem, de ſtatu monach* vbi ex Concilio Lateran. cauetur ne monachi ſinguli per villas, & oppida per quaſcunque ponantur Eccleſias. Ergo etiam in Eccleſiis non ſubiectis religioni ſinguli poni non debent. Notanda enim eſt dictio *quaſcunque* quæ vniuerſalis eſt; ac proinde tam Eccleſias ſæculares, quam regulares, & tam pleno iure religioni ſubiectas, quam non ſubiectas comprehendit, Deinde Textus *in cap. quod Dei timorem* agebat de promotione canonici regularis ad Eccleſiam monaſterio non ſubiectam, & vt probet eam promotionem fieri poſſe, neque obſtare per Concilium Lateranenſe cauerint monachi ſingulis Eccleſiis quibuſcunque præficiatur ſubdic

ibidem

Digitized by Google

ibidem nihil de canonicis regularibus expreſſum eſſe, ipſoſque laxiori regulæ inſeruire. Ergo ſentiebat decretum illud, ne monachi ſinguli Eccleſiis præficiantur de præfectura in quibuſcunque Eccleſiis eſſe, & non tantum de Eccleſiis pleno iure religioni ſubiectis. Nam ſi de his tantum decretum eſſet, nihil obſtaret, quod canonicus ille regularis, cuius mentio fit *in c. quod Dei timorem* Eccleſiæ ſæculari præficeretur. Non, inquam obſtant prædicti textus. Fateor equidem nulli Eccleſiæ monachos præficiendos eſſe ſolos, ſed ſub diuerſa obligatione, in Eccleſiis pleno iure ſubiectis, ac non ſubiectis; in Eccleſiis namque pleno iure ſubiectis ſub graui culpa, & abſolutè, quod mihi perſuadent. Textus penultimus, & vltimus. *De capellis monach.* vbi compelluntur Abbates ſocium deſignare regulari exiſtenti in prioratu, vel illum ab adminiſtratione remouere. At in Eccleſiis religioni non ſubiectis ex decentia, & honeſtate, ſi id fieri poſſit. Et hæc eſt differentia inter monachos, & canonicos regulares, quod monachi abſolutè Eccleſiis quibuſcunque non debent præfici, ſed in maiori conuentu, aut cum aliquibus fratribus manere: Et ſi in aliquo caſu ob neceſſitatem, vel grauem Eccleſiæ vtilitatem præficiantur, non abſque ſocio in Eccleſiis ordini ſubiectis ſub rigoroſa obligatione, in aliis ſi incommodè fieri poſſit. At canonici regulares, quia laxiori regulæ inſeruiunt abſolutè poſſunt præfici, & ſinguli, ſi commodè ſocium habere non poſſint.

PVNCTVM XXVI.

Qualiter religioſis interdictus, vel conceſſus ſit tranſitus ex vna in aliam religionem.

IN Eccleſia variæ ſunt religiones, aliæ ſtrictiores, aliæ laxiores, aliæ perfectiores. Illa dicitur perfectior religio, quæ perfectiorem finem ſpectat, & perfectioribus mediis, & magis proportionatis ad finem conſequendum vtitur: ſicuti dixit D. Thom. *ab omnibus receptus* 2. 2. *quæſt.* 188. *art.* 6. & tradit aliis relatis Man. Rodrig. *tom.* 3. *quæſt. regular. quæſt.* 48 *art.* 1. Tranſitus ergo eſſe poteſt ex vna ex his religionibus ad aliam, atque adeò ex religione ſtricta ad minus ſtrictam, æqualem, vel ſtrictiorem.

§. I.

An religio eo ipſo, quo eſt perfectior ſit ſtrictior.

SVMMARIVM.

1 *An eo ipſo, quo religio ſit perfectior, ſit etiam ſtrictior, durior, & ſeuerior: Communis ſententia negat.*

2 *Contraria verior eſt.*

1. DVbium non leue eſt, an eo ipſo quo religio ſit perfectior, ſit etiam ſtrictior, durior, & ſeuerior? communis ſententia negat: quia ſeueritas religionis, & eius perfectio ex diuerſo capite oriuntur: perfectio namque oritur ex perfectiori fine, & mediis: at ſeueritas ex eo quod illa media aſperioſa ſint. At conſtat religiones mendicantes perfectiorem finem habere perfectioribúſque mediis vti, quam non mendicantes: quippe attendunt non ſolum ſaluti propriæ, ſed proximorum verbo, & exemplo: cum tamen religiones non mendicantes propria ſuorum ſalute contentæ ſint. Ergo mendicantes perfectiores ſunt non mendicantibus: & tamen non habent eas aſperitates in veſtitu, ſilentio, clauſura, abſtinentia, chori prolixitate, & ſimilibus, quibus non mendicantes ſolent vti. Ergo non eo ipſo quo religio eſt perfectior, eo eſt ſtrictior: ſic ſupponunt Sanch. *lib.* 6 *ſum. cap.* 7. *q.* 3. *à n.* 19. Leſſius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 13. *n.* 100. Layman *lib.* 4. *ſumm. tract.* 4. *cap.* 6. *n.* 10. & alij plures apud ipſos.

2. Nihilominus verius exiſtimo, religionem perfectiorem eo ipſo ſtrictiorem, duriorem, & ſeueriorem eſſe abſolutè, tametſi in aſperitatibus corporis laxior ſit: ſic cum Palud. *in* 4. *diſt.* 39. *q.* 2. *n.* 17. docuit Suar. *tom.* 4. *de relig. tract.* 8. *li.* 3. *c.* 9. *n.* 11. Ratio vero eſt; quia eo ipſo quo eſt perfectior, perfectiores actus virtutis exercet, ſed quo eſt actus virtutis perfectior, eo eſt difficilior; quia virtus verſatur circa difficile. Ergo religio perfectior ſtrictior eſt. Deinde religio perfectior perfectius, & ſtrictius vota caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, in quibus eſſentia religionis conſiſtit, ſeruare debet. Sed in horum obſeruantia rigor, & ſeueritas religionis præcipuè conſiſtit. Ergo perfectior religio abſolutè ſtrictior eſt. Præterea Text. *in c. licet de Regul.* vbi ex laxiori ad ſtrictiorem religionem tranſitus conceditur, indifferenter vtitur nomine ſtrictioris, & ſanctioris, manifeſtè indicans ſanctiorem ſtrictiorem eſſe, & è contra. Verùm etſi hoc ita ſit, religio minus ſtricta, & perfecta ſtrictior eſſe poteſt quoad corporis aſperitates religione perfectiore,

§. II.

An ex religione minus perfecta liceat ad perfectiorem tranſire, eſto laxior ſit quoad corporis afflictiones.

SVMMARIVM.

1 *Apponitur ratio dubitandi.*

2 *Certum eſt licitum eſſe huiuſmodi tranſitum. Et ſatisfit dubitandi rationi.*

3 *Secluſa ſpeciali prohibitione omnibus licet ex religione laxiori ad abſolutè ſtrictiorem tranſire.*

4 *Moniales ob ſpecialem clauſuram non poſſe ex laxiori religione ad ſtrictiorem tranſire docuit Azor. Sed contrarium dicendum eſt.*

5 *Conuerſis, & oblatis plures denegant hunc tranſitum: Sed verius eſt non ſolum ad ſtrictiorem, ſed etiam ad laxiorem religionem poſſe tranſire.*

6 *Limitandum eſt, niſi Pontifex laxiori religioni priuilegium concedat, ne poſſint eius religioſi ſtrictiorem ingredi.*

7 *Quibus religioſis tranſitus ad ſtrictiorem religionem interdictus ſit iure communi nullus, ſpeciali pluribus.*

8 *Etſi ſupradictus tranſitus licitus ſit, rarò tamen conſulendus eſt.*

1. RAtio dubitandi eſt, quia profeſſione religioni priori te tradidiſti obſequutum, non igitur eam renuentem dimittere potes, ſicuti non poteſt ſeruus occaſione habendi excellentiorem dominum deſerere priorem. Item religio non te expellere poteſt, dum illi nociuus es, etiam occaſione recipiendi vtiliorem. Ergo nec tu deſerere religionem debes; quæ tibi non nocet, occaſione ſuſcipiendi perfectiorem.

2. Nihilominus certiſſimum eſt, licitum eſſe huiuſmodi tranſitum: eo namque ſpiritualis profectus, & maius Dei obſequium obtinetur: ob quam rationem tract. de voto diximus licere propria authoritate votum Deo factum in melius commutare; quia ea commutatio gratior eſt Deo, ceditque in maiorem vouentis vtilitatem. Neque obſtat dubitandi ratio. Fateor per profeſſionem te religioni tradi, & non ſolum Deo, ſed etiam ipſi religioni obligari: nego tamen inde ſequi te non poſſe eam dimittere ob perfectiorem aſſumendam, potes equidem: quia non te tradidiſti in ſeruum, qui non in propriam, ſed in domini vtilitatem ſe tradit: at tu in vtilitatem propriam, & in obſequium Dei te religioni tradidiſti, cum autem in religione perfectiori, & maior vtilitas propria, maiúſque Dei obſequium adſit, potes minus perfectam religionem relinquere, vt perfectiorem aſſumas, quia cenſeris te religioni minus perfectæ tradidiſſe, dum te perfectiori non tradit, atque ita ſuſtinet Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 7. *n.* 3. Suar. *t.* 4. *de relig. tr.* 8. *lib.* 3. *c.* 9. *n.* 1. & ſupponunt omnes.

3. Hinc fit ſecluſa ſpeciali prohibitione omnibus eſſe licitum ex religione laxiori ad abſolutè ſtrictiorem tranſire: quia eſt tranſitus ex religione minus perfecta ad perfectiorem, deciditúrque expreſsè *cap. licet. de Regularib.* Notanter dixi abſolutè ſtrictiorem; quia ſtat optimè religionem aliquam ſtrictiorem eſſe in ieiuniis, cilicio, aliiſque corporis aſperitatibus, quæ tamen abſolutè ſtrictior non ſit: eo quod in obſeruatione caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ non ita ſtrictè procedat. Religionis vero ſtrictio ſicuti & perfectio ex hoc capite potius quam ex aliis corporis aſperitatibus deſumenda eſt. Quapropter cenſeo ſecluſa ſpeciali prohibitione licitum eſſe cuilibet monacho ad quamlibet ex religionibus mendicantibus tranſire: eo quod ſint abſolutè perfectiores, & ſtrictiores, non tamen è contra, ſic docuit D. Thom. 2. 2. *q.* 189. *art.* 8. D. Antonin. 3. *p. tit.* 16. *c.* 4. *in princ.* & §. 4. Paludan. *in* 4. *diſt.* 38. *q.* 2. *n.* 17. & *q.* 3. *art.* 1. *num.* 11. Sylueſt. verb. *relig.* 4. *q.* 1. Nauarr. *comm.* 4. *de regular. num.* 2. & 3. Suar. *t.* 4. *de relig. tr.* 8. *lib.* 3. *c.* 9. *n.* 10.

4. Notanter dixi *omnibus*, quia aliquibus viſum eſt moniales ob ſpecialem clauſuram non poſſe ex laxiori religione ad ſtrictiorem tranſire: ſic docuit Azor. *t.* 1. *inſtit. moral. lib.* 13. *cap.* 8. *q.* 1. Sed contrarium omnino dicendum, quia olim permiſſus fuit hic tranſitus in Concil. Tributienſ. 2. *q.* 4. *c.* 1. & refertur *cap.* 120. *q.* 4. Sed per Concil. Trident. & Pium V. clauſuram interdicentes hæc permiſſio reuocata non eſt, neq; hic trãſitus interdictus: ſolum enim interdictus eſt egreſſus è monaſterio vagationi periculoſus, & regulari obſeruantiæ, propriæque perfectioni contrarius, qualis non eſt egreſſus in religionem arctiorem, & ſanctiorem: & ita docent Man. Rodrig. *t.* 3. *qq. regul. q.* 52. *art.* 6. Sanch. aliis relatis, *lib.* 6. *ſum. cap.* 7. *n.* 6. Suarez *t.* 4. *de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *capit.* 10. *num.* 1. Neque credo ad huiuſmodi egreſſum requiri in monialibus eam licentiam, de qua *in c. vnic. de ſtatu Regul. in* 9. & in Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regularib. cap.* 5. & à Pio V. in proprio motu incipienti *decori:*

onia

quia in iis decretis ſermo eſt de egreſſu vagationi periculoſo, & obſeruantiæ regulari contrario, non de egreſſu vagationem efficacius excludente, & regularem obſeruantiam perficiente: ſic Sanch. *dicto c.7.n.6.*

5. Deinde alij denegant hunc tranſitum conuerſis, & oblatis, eo quod ij ſe, & ſua religionis obſequio veluti ſerui tradidere. ſic Abbas *cap. non eſt, n.3. de Regul.* Sed iure optimo contrarium docet Greg. Lopez, *leg. 9. verb. Religioſos, tit.7. part. 1.* Sanch. aliis relatis, *lib.6.c.7.n.9.* Suar. *t.4. de relig. tr.8. lib.3.c.* 10 *n.1.* quia in voluntaria traditione ſemper cenſetur exceptus tranſitus ad frugem melioris vitæ. Aliàs oblatio, quæ in Dei obſequium, & animæ ſalutem fit, irrationabilis eſſet: ſiquidem ſpiritualem profectum, & maius Dei obſequium impediret. Quinimò exiſtimo cum Suarez, ſi huiuſmodi oblati & conuerſi velint religionem profiteri non ſolum ex illo modo viuendi, qui ſæcularis eſt, poſſunt tranſire ad religionem ſtrictiorem, ſed etiam ad quamlibet quantumuis laxiorem; quia profeſſione religionis aſſumunt ſtatum perfectionis, quo antea carebant.

6. Inſuper dixi, niſi ſpeciali prohibitione hic tranſitus interdictus ſit. Poteſt namque Pontifex laxiori religioni priuilegium concedere, ne poſſint eius religioſi ſtrictiorem ingredi, tum ob conſeruationem illius religionis, tum ob vitandam religioſorum inquietudinem, tum ob conſeruandam religioſorum pacem. Neque obſtat hoc interdicto occludi illis religioſis viam perfectiorem, quia hoc damnum, cum ſpeciale ſit, ob bonum commune tolerandum eſt, præcipuè cum in qualibet religione omnibus datum ſit, ſi vellent perfectionem in ſummo gradu conſequi. Sanch. *lib. 6. ſum. capit. 7. numer.* 10.

7. Sed inquires quibus religioſis tranſitus ad perfectiorem ſtrictiorémque religionem interdictus ſit. Reſpondeo ſpectato iure communi nullis eſſe hunc tranſitum interdictum: imo potius conceſſus eſt *in cap. ſtatuimus, cap. mandamus* 19. *quæſt.* 3. *cap. non eſt, cap. ſan. cap ſignificat, & cap. licèt de Regular.* Iure tamen ſpeciali pluribus religioſis eſt hic tranſitus interdictus ſaltem abſque licentia expreſſa, vt ex ſequentibus conſtabit.

8. Verum etſi ſupradictus tranſitus licet ſit; raro tamen conſulendus eſt, tum ob detrimentum religionis deſertæ quæ videtur quaſi contemni, tum ob dubium an in religione aſſumpta magis perfecturus ſis, non enim via perfectionis cognita facilè deſerenda eſt, vt incognitam, & inſolitam amplectatis. Quæ optimè proſequitur D. Thom. 2.2. *quæſt.* 189. *artic.* 8 Bernard. *epiſtol.* 1. *ad Robert. & in lib. de præcepto, & diſpenſat. capit.* 20. Baſil. *in conſtit. monaſticis, cap.* 34

§. III.

Quæ conditiones ſeruandæ ſunt in tranſitu ad religionem perfectiorem, vt licitus & validus ſit,

SVMMARIVM.

1 *Vt prædictus tranſitus licitus ſit triplex conditio expoſtulatur.*

2 *Si Prælatus ſuo iudicio ſpectato legitimè contradicat, controuerſia decidenda eſt iudicio illius, qui inter illas duas religiones ſeu monaſteria iudicare ſolet.*

3 *Si ſuperior ſuſpendat licentiam, quouſque examinet, an ſeruentur qualitates requiſitæ, teneris abſtinere à tranſitu toto tempore neceſſario huic examinationi.*

4 *Strictior religio te recipere non poteſt, niſi petitæ licentiæ litteras feras, vel ei conſtet iniuſtè eſſe denegatam, qua licentia concedenda non eſt, quouſque ſtrictior religio te recipere parata ſit.*

5 *Hanc licentiam tibi concedere poteſt non ſolum generalis, & prouincialis, ſed etiam immediatus prælatus conuentus.*

6 *Quid ſi in ea religione hæc cauſa Prouinciali, vel Generali reſeruetur, ſufficiétne tunc à Prælato conuentuali licentiam expoſtulare? Sub diſtinctione reſpondetur.*

7 *Hæc licentia petenda eſt cum humilitate, & puritate. An ſufficiat per litteras? Negat Suar. Contrarium eſt verius.*

1. TRiplicem conditionem aſſignat Text. *in c. licet de Regularib.* Prima, ne leuitate, aut temeritate ducatis, ſed animo vero, & puro perfectioris vitæ inchoandæ. Secunda, ne hic tranſitus cedat in grauem iacturam, vel iniuriam religionis deſertæ. Tertia, vt licentia à prælato expoſtuletur, licet non obtineatur. Cuiuſlibet harum conditionis defectus reddit tranſitum illicitum, quia non zelo charitatis fit. Igitur leuitate, aut temeritate duceris ſi in vindictam offenſionem acceptæ, vel ob lucrum temporale mouearis. Item ſi ineptus ſis, nec vires habeas laboribus religionis perfectioris ſuſtinendis, Sanchez aliis relatis, *lib.6. ſumm. cap.7. num.*12. Iactura verò, vel iniuria religionis deſertæ tunc contingit, cum abſque culpa religionis ob tuum ab illa tranſitum grauiter deſpicitur, & contemnitur: quo contingente abſtinere debes à tranſitu. Neque obſtat abſque tua culpa eum contemptum prouenire, quominus euitare non teneris, vtique; quando contemptus ille præponderat profectui ſpirituali, quem ex tranſitu percipere poſſis: quia vt *in dicto cap. licet* dicitur, ſicut maius bonum minori bono præponitur, ita communis vtilitas priuatæ vtilitati præfertur, & tradit Panormit. *ibi, numer.* 12. Syluest. *verb. religio* 4. *quæſt.*2. Suarez *t. 4. de relig. tract.8. lib.3. cap. 9. num.* 6. Sanchez *lib. 6. ſumm. cap. 7. num.* 11. Stante igitur zelo melioris vitæ, & ceſſante iactura, vel iniuria ordinis deſerti petere à ſuperiore licentiam debes, ne videaris bonum obedientiæ contemnere. Quæ obligatio grauis eſt, & illius omiſſio peccatum mortale per ſe inducit, vt colligitur apertè ex *dicto cap. licet*: vbi eodem debito, quo ſuperior tenetur licentiam concedere volenti religionem perfectiorem ingredi, ne inſtinctui Spiritus ſancti reſiſtat, eodem tenetur inferior ab eo cum humilitate, & puritate licentiam poſtulare. Et præterea, quia, ſuperior ius habet te retinendi; niſi religionem ſtrictiorem appetas, & bono zelo in eius appetitione ducaris. Debes ergo illi manifeſtare religionem, ad quam tranſire cupis, & animum, quo duceris in hoc tranſitu. Et certe ſi abſque petitione licentiæ tranſires; ſatis manifeſtares non zelo charitatis, & perfectionis duci, ſed leuitate, & temeritate, ſiquidem virtutem obedientiæ ita religionis propriam contemnis. Deinde raro ſcandalum vitare poſſes fugiens inconſulto prælato. Merito enim ipſe, & alij præſumerent te eſſe fugitiuum, vel Apoſtatam. Igitur ſub graui culpa teneris hanc licentiam poſtulare: atque ita pro certo tradit Man. Rodrig. *t. 3. quæſt. regular. q* 51. *art.*3. Nauarr. *lib. 3. conſil. tit. de Regularib. conſil.* 59. *aliàs* 52. *in fine.* Sanchez *lib. 6. ſumm. cap. 7. num.* 33. *Suar. t. 4. de relig. tract.* 8. *lib.* 3. *c.* 10. *num.* 17. Præter ſupradictas conditiones nulla alia requiritur iure communi ſpectato in tranſitu ad meliorem frugem, ſed eo ipſo poteris tuam voluntatem exequi prælato non contradicente, vel non contradicente ex legitima cauſa, vt habetur *dicto cap. licet, de Regularibus.* Conſenſus autem conuentus neceſſarius non eſt in hoc tranſitu. Tum quia in *dicto cap. licet* ſolius prælati mentio facta eſt. Tum quia ſtantibus ſupradictis conditionibus nec prælatus impedire tranſitum poteſt, neque ipſe, nec conuentus religioſum alienat, ſed ipſe religioſus ſe alienat in aliud inſtitutum vtens iure ſuo, Sanchez *lib.6.c.7.n.*81.

2. Dixi te poſſe tranſire poſitis ſupradictis conditionibus, ſi prælatus non contradicat, vel non contradicat ex legitima cauſa. At contingere poteſt prælatum ſuo iudicio ſpectato legitimè contradicere, eo quod exiſtimet religionem, quam appetis ſanctiorem non eſſe, vel eam te appetere ob leuitatem potius, quam charitatem, vel religionem deſertam, grauem iacturam pati ex tuo diſceſſu; nullo modo poteris diſcedere, quouſque dubium ceſſet, & veritas manifeſtetur, vt eſt expreſſa deciſio *dicti cap. licet.* Quocirca dubium eſt apud quem prælatum ſit hæc controuerſia decidenda? Cui dubitationi optimè reſpondet Suar. *t.4. de relig. tr.*8 *lib.3.c.*10. *num.*28. Illum eſſe, qui inter illas duas religiones, ſeu monaſteria cauſas iudicare ſolet. Aliàs ſi negata licentia per Rectorem, prouincialis illius prouocandus eſſet in fauorem ſuæ religionis, atque adeo in propria cauſa, & in præiudicium religionis perfectioris, quam ſubditus ingredi intendit, ſententiam ferret. Neque huic prouocationi obſtat, quod in tua religione appellatio ſit interdicta, quia hæc appellatio eſt facultatis à iure conceſſæ defenſio, quam nullum priuilegium remouere intendit, ne Spiritui ſancto reſiſtere videatur. Interdictum namque appellationis ſolum eſt pro cauſis correctionem ſpectantibus; Syluest. verb. *relig.* 4. *q* 2. Sanchez *lib.6. ſum. c.7. n.*37.

3. Illud vero omnino certiſſimum eſt, ſi prælatus, à quo petis licentiam illam non denegat, ſed ſuſpendit, quouſque examines, an religio, quam petis, perfectior ſit, an in eo tranſitu recto fine ducaris., ánve graue detrimentum patiatur religio deſerta? abſtinere debes à tranſitu toto eo tempore, quod neceſſarium eſt huic examinationi: aliàs temerè procederes, & contra ius, quod ſuperior habet: colligitúrque manifeſtè ex *c. cum in veteri ad finem, de Electione*: & tradit Sanchez *aliis relatis dicto cap.7.n.*35. & 37. Suarez *t.4. de relig. tract.8. lib.*2. *c.*10. *n.*30.

4. Hinc eſt, ſtrictiorem religionem te recipere non poſſe, niſi petitæ licentiæ litteras patentes feras, iuxta Text. *in cap. ſtatuimus* 19. *q.* 3. vel ſaltem ei conſtet proteruè, & iniuſtè tranſitum tibi à ſuperiore interdici. Aliàs prioris religionis ius acquiſitum manifeſtè læderetur, Sanc. *dicto c.7.n.*39 & Suar. *ſuprà.* Non eſt tamen ſuperior cenſendus tranſitum proteruè & iniuſtè interdicere, ex eo præcisè, quod petita licentia tibi non reſpondeat; quia poteſt legitimam cauſam habere non concedendi. Quapropter teneris cauſam denegati reſponſi interrogare,

Digitized by Google

terrogare, quod ſi ipſe nullam aſſignet, eo ipſo irrationabiliter procedit, & tu poteris tranſire, ſicuti ſi cauſam manifeſtè friuolam deſignaret: Sanch. aliis relatis, lib. 6. ſum. *cap. 7. n. 57.* Nunquam debet ſuperior hanc tibi tranſeundi licentiam concedere, quouſque religio ſtrictior parata ſit te recipere, ne occaſionem habeas vagandi, vt benè dixit Greg. Lopez *leg. 9. tit. 7. part. 1.* verbo *mas fuerte.* Quod ſi aliquando licentiam concedit, vt in ſeculo manens facilius ſtrictioris religionis ingreſſum negociari poſſis, non eximeris (quidquid dicat Lopez ſuprà) neque eximi potes ab eius obedientia, quouſque ſtrictiorem ingrediaris; quia neceſſario ſubiici debes alicui prælato regulari, & cum antè ingreſſum ſtrictioris religionis, illius prælatis non ſubiiciaris, ſubiectus omnino manes prælato licentiam tranſeundi concedenti, Sanch. lib. 6. ſum. *cap. 7. num. 58.*

5. Sed quis eſt prælatus, qui hanc tibi licentiam concedere poteſt; Breuiter reſpondeo eſſe non ſolum generalem, & Prouincialem, ſed etiam immediatum prælatum conuentus; quia text. *dict. c. licet* ſolius prælati mentionem fecit, & prælatus conuentualis verus prælatus eſt, & licentia ab eo poſtulata bonum obedientiæ non contemnitur: ſic Suar. *t. 4. de relig. tr. 8. lib. 3. cap. 10. n. 29.* Sanch. *lib. 6. ſum. c. 7. n. 59.* Sub hac regula non veniunt monialium præfectæ: hæ enim non comprehenduntur in iure nomine prælati, vtpote quæ ſola poteſtate dominatiua gaudent, præcipuè in ordine ad domeſticam & politicam gubernationem; ac proinde ab eis non eſt licentia poſtulanda, ſed ab Epiſcopo, vel prælato regulari cui ſunt immediatè ſubiectæ ſic. Man. Rodrig. *qq. regul. t. 3. q. 52. art. 6.* Sanch. *lib. 6. ſum. c. 7. n. 61.*

6. Sed quidem ſi in ea religione hæc cauſa Prouinciali, vel Generali reſeruetur, ſufficiet ne tunc à prælato conuentuali licentiam poſtulare? Negat Suar. *dict. t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. c. 10. n. 30.* quia eo caſu ille non eſt ſuperior iuxta religionis inſtitutum, ac proinde non petis à ſuperiore. Hæc ſententia veriſſima eſt, ſi ex facultate Pontificis hæc reſeruatio fiat. At ſi ſolum ex conſtitutionibus religionis, vel mandato ſpeciali Prouincialis, vel Generalis difficultate non caret; eo quod non videtur religio conceſſionem iuris communis eius ſtatutis derogare poſſe: at iure communi conceſſum eſt ſufficere ad huiuſmodi tranſitum petere licentiam à ſuperiore, qui verè ſuperior ſit. Ergo religio hoc immutare non poteſt. Quod ſi dicas, hoc immutare reſeruando eam licentiam ſuperiori maiori; obſtat, quia ea reſeruatio aduerſatur *dicto c. licet*, ſtatuenti ſufficere licentiam petere à quolibet ſuperiore. Ergo ſi prælatus conuentualis verus ſuperior exiſtit ex conceſſione *dicti cap.* ſufficit ab eo licentiam petere. Nequit ergo religio eam petitionem inſufficientem reddere, & libertatem tibi à iure conceſſam coarctare. Verum etſi hoc ita ſit, ſi prelatus conuentualis iudicet expedire rem cum Generali, vel Prouinciali tractare, vt in re ita graui maturo conſilio procedat, ſine dubio teneris expectare ne bonum obedientiæ contemnere videaris.

7. Sed quomodo petenda eſt hæc licentia, textus ſolum dicit debere peti cum humilitate, & puritate. Puritati fit ſatis, ſi integrè, & abſque vlla fictione tuum animum ſuperiori manifeſtes & declares. Humilitati verò, ſi cum reuerentia debita licentiam expoſtules. An autem neceſſe ſit ad hanc reuerentiam fieri in præſentia ſuperioris, vel ſufficiat per litteras, ſi ex illius facultate à monaſterio abſis difficultatem habet; Suar. *dicto t. 4. de relig. tr. 8. lib. 3. c. 10. n. 31.* credit non ſufficere per litteras, ſi ſuperior ea petitione contentus non ſit, ſed te eſſe obligatum ad monaſterium redire, & ibi negocium tractare, & ab eo debito modo egredi? Mouetur quia ille modus petendi licentiam eſt contra ius ſuperioris, ad cuius poteſtatem teneris redire. Item quia illo modo petendi videtur decipi, & contemni ſuperior. Nihilominus verius credo eum modum petendi licentiam ſufficientem eſſe, quia Textus *in ſupradicto c. licet,* ſolum exprimit petitionem humilem eſſe debere: at per litteras ſatis humilis, & ſubmiſſa eſſe poteſt. Ergo, &c. Item conſentiente ſuperiore nec Suar. negat illam petitionem ſufficientem eſſe: ſed conſenſus, vel contradictio ſuperioris non immutat petitionem. Ergo ſi in vno caſu ſufficiens eſt, etiam in alio. Neque eſt verum ob ſolam petitionem in abſentia, & per litteras te eſſe obligatum ad poteſtatem ſuperioris redire: quia ſufficienter debitæ humilitati, & reuerentiæ ſatisfeciſti. Nihilominus tamen, ſi ſuperior non ſit ſatis certus de tuo animo, ſed ſincere procedens vellet ſe in præſentia informare, debes (niſi aliud graue incommodum obſtet) coram illo comparare. At hæc obligatio comparendi non eſt ex inſufficientia petitionis, ſed ex diminuta informatione, quam ſuperior habet ad licentiam concedendam, vel negandam.

§. IV.

An defectus ſupradictarum conditionum reddat profeſſionem in ſtrictiori religione nullam.

SVMMARIVM.

1 *Negat communior ſententia profeſſionem validam eſſe.*
2 *Oppoſita ſententia verior eſt, & reſpondetur textibus contrariis.*
3 *Religioſus ſic tranſiens poſt profeſſionem reuocandus non eſt. Si verò profeſſionem non emiſit, vtique.*

1. TRiplicem conditionem diximus requiri in tranſitu ad ſtrictiorem religionem, nempe fieri zelo melioris vitæ, & abſque iactura religionis deſertæ, & petita licentia. Dubium autem eſt, ſi aliquam ex his conditionibus omittens religionem ſtrictiorem amplectaris valida ſit profeſſio? Negat communior, & frequentior ſententia, vt videre eſt apud Sanch. *lib. 6. ſum. c. 7. à n. 88.* validam eſſe. Præcipuum fundamentum eſt Textus *in cap. licet de Regularibus,* vbi ſolum permittitur tranſitus ad ſtrictiorem religionem, ſi fiat corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta: ſed deficiente aliqua ex ſupradictis conditionibus dici non poteſt fieri tranſitum corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta. Ergo illa profeſſio promiſſa non eſt: Et confirmo: tranſiens ad religionem ſtrictiorem exterius excuſatur à reuocatione *in dicto cap. licet,* quatenus corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta dignoſcitur tranſire. Ergo ſi contrarium cognoſceretur, à reuocatione non eſſet excuſanda. Præterea tranſitus ad ſtrictiorem religionem ſine licentia legitima ſuperioris eſt irritus ab Vrbano II. *in cap. mandamus 19. quæſt. 3.* ſiquidem canonicus regularis ad monachum tranſiens reuocatur, & memoriale cucullum deferre præcipitur, non quia ſit monachus (inquit gloſſa) ſed in memoriam prioris maleficij. Sed hoc decretum nullo textu reuocatum eſt. Nam eſto *in cap. licet* reuocauerit Innocent. III. obligationem expectandi conſenſum ſuperioris, ſi fortè *in cap. mandamus* expectandus eſſet: at non reuocauit obligationem licentiæ petendæ, neque irritationem illius omiſſioni annexam. Ergo modo eſt irritus tranſitus abſque licentia, Ergo etiam erit irritus, ſi fiat temeritate, & leuitate, & in iacturam religionis deſertæ. Nam licentia petita ſtante aliqua ex his conditionibus nulla eſt. Et quidem quando in petitione licentiæ hæ conditiones ſuperiori occultantur, manifeſtum eſt; quia tunc decipitur ſuperior, & licentiam inuoluntariè concedit non Conceſſurus ſi veritatem agnoſceret. Deinde deficit illi petitioni puritas, quæ *in dicto c. licet.* requiritur. Si vero ſuperiori manifeſtetur prauus tranſeuntis animus, ipſeque ſuperior licentiam concedat, adhuc nulla eſt conceſſio, cum ipſe poteſtatem non habeat permittendi tranſitum contra diſpoſitionem Pontificiam.

2. Nihilominus verius exiſtimo, hunc tranſitum validum eſſe, & ſpecialiter ob defectum licentiæ petendæ non eſſe inualidum docuit gloſſa *in cap. ſanè in fine de Regularib. & cap. licet,* verbo *licentiam eodem tit.* & ibi Innocent. *in fine* Syluest. verbo *religio 4. q. 1.* Suar. *t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 10. n. 32.* & alij plures relati à Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 7. n. 94.* quamque ipſe *n. 95.* ſatis probabilem appellat, & *n. 92.* eam approbat ſtante iactura, & iniuria religionis deſertæ. Moueor, quia ille tranſitus ad religionem ſtrictiorem iure naturæ validus eſt, quia eſt commutatio voti in rem meliorem, tametſi vitietur praua circunſtantia finis extrinſeci, vel iacturæ religionis deſertæ, vel debitæ ſubmiſſionis prælato. At iure poſitiuo non inuenitur irritus, eſto ſit illicitus aliqua ex dictis circunſtantiis concurrente: Ergo, &c. Minorem probo. Non enim eſt irritus iure antiquo ante Innocent. III. nec per alium Pontificem. Quod vt clarè conſtet, expendamus textus, ex quibus contraria colligi poſſunt. Ante Innocent. III. ſolum inducitur Textus *in ca. mandamus,* quod eſt Vrbani II. 19 *quæſt.* 3. vbi abſolutè interdicitur canonico regulari profeſſo fieri monachum, niſi in caſu publici lapſus. Quod ſi de facto id agere tentauerit, ad ordinem priſtinum reuocari præcipitur vltimus in choro manendo, & cucullum delaturus ad memoriam. Si igitur reuocandus eſt, ergo profeſſio facta nulla fuit, vt ibi ſentit gloſſa. Sed his, textus non conuincit tranſitum ad ſtrictiorem religionem eſſe nullum. Tum quia eſto monachorum religio eo tempore eſſet ſtrictior religione canonicorum regularium quoad aliquas corporis aſperitates; non conſtat ſtrictiorem abſolutè eſſe. Tum quia eſto eſſet ſtrictior, & profeſſio valida, optimè poterat ob iniuriam ſuæ religioni factam tranſeundo ſine licentia reuocari beneficio reſtitutionis, vt ibi commoretur, & pœnas inordinati tranſitus luat: ſed non quia profeſſio monachalis irrita fuerit; potius enim præſumi debet valuiſſe, ſiquidem præcipitur deinceps memoriale cucullum deferre. Adde, concedamus eo textu Vrbanum

tranſitum

Digitized by Google

tranſitum canonicorum ad monachalem ordinem eſto ſtrictiorem prohibuiſſe,& irritaſſe;non inde infertur prohibitum, irritúmque eſſe tranſitum canonicorum regularium inter ſe, vel monachorum, aliorumque religioſorum ex laxiori religione ad ſtrictiorem,quia prohibitiones,& annullationes non debent extendi vltra caſus expreſſos. Præterea,eſto in illo text. Vrbanus tranſitum canonicorum prohibuerit,& irritauerit. *In cap.tamen ſtatuimus ſequenti* videtur irritationem ſuſtuliſſe,& prohibitionem temperaſſe:ibi enim ex permiſſione ſuperioris,& congregationis permittitur tranſitus canonicorum ad religionem monachalem,in quo manifeſtè prohibitio facta *in cap.mandamus* temperata eſt.Irritatio videtur ſublata: ſiquidem receptus monachus ſine commendatitiis litteris non præcipitur reuocari: ſed apertius id conſtat ex deciſione Alexand.III. *in cap.ſanè de Regularibus:* vbi canonicus regularis fugiens in alìud monaſterium, ibique receptus permittitur remanere,ſi perfectionis religionis illud ſit. Neque ex eo quod textus vtatur,verbo *permitto*,inferendum eſt Pontificem ibidem diſpenſaſſe,vt voluit Panormit. quia ſi diſpenſatio eſſet,non ſtetiſſet ille religioſus ante talem diſpenſationem cum pura conſcientia,vt ſupponit textus, & facta diſpenſatione non eſſet ibi permittendus exiſtere abſque profeſſionis ratificatione. Neque illa diſpoſitio vim legis haberet perpetuo ſeruandæ, vt verè habet. Verbum autem *permitto* ſæpè non ſignificat diſpenſare, ſed non alterare, nec immutare, ſed res in eodem ſtatu relinquere. Ab Innocent. III. eſt Textus *in cap. intelleximus de ætate, & qualitate*, vbi de canonico regulari facto monacho poſtea redeunte ad canonicam,ibique in Abbatem electo, quia ritè munus ſuum gerebat,approbatur electio. Ergo ſignum eſt monachalem profeſſionem nullam fuiſſe. Sed hic textus,vt conſtat ex ſolutionibus,quas ibi adducit Gloſſa non conuincit, profeſſionem in ſtrictiori religione factam inualidam eſſe primò, quia non conſtat monaſterium illud, ad quod ille canonicus tranſierit, ſtrictius eſſe. Deinde non conſtat profeſſionem fuiſſe, ſed ſolum ibi aliquando permanſiſſe quod fieri poterat in habitu nouitiorum. Tandem inducitur Textus *in cap. licet, de Regularibus*,vbi excuſatur à moleſtia tranſiens ad ſtrictiorem religionem, quia dignoſcitur corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta tranſire. Ergo à contrario moleſtandus eſſet, ſi aliqua ex his conditionibus deficeret. At quoties tranſitus ſit inconſulto ſuperiore,vel cum iactura religionis deſertæ, aut ex prauo fine non ſit puro corde, & conſcientia bona, & fide non ficta. Ergo tranſiens deficiente aliqua ex his conditionibus moleſtandus eſt.Ergo ſignum eſt profeſſionem inualidam eſſe. Verum nec hic textus hanc nullitatem probat. Concedo namque ſic tranſeuntem moleſtandum eſſe, quia inordinatè tranſit. At vnde conſtat per reuocationem moleſtandum eſſe, cum poſſit ſecluſa reuocatione aliis pœnis moleſtare? Et eſto reuocandus eſſet, non inde infertur profeſſionem fuiſſe nullam:quia non reuocatur,vt in priori profeſſione perſeueret,ſed vt ibi pœnas luat tranſitus inordinati,& debito modo tranſeat. Quod ipſemet Sanch.*li.6.c.7.n.92.*fatetur,quando ſit tranſitus cum iactura religionis deſertæ,in hoc enim caſu concedit & profeſſionem valere,& reuocandum eſſe ſic tranſeuntem beneficio reſtitutionis. Ergo ex reuocatione non inferretur ſufficiens argumentum ad probandam nullitatem profeſſionis. Præterea aduerſus Sanch. ſic argumentor. Si tranſitus cum iactura religionis deſertæ non inducit nullitatem profeſſionis, neque etiam defectus petitæ licentiæ, & zeli melioris frugis eam inducere poteſt. Tum quia æquè hæ conditiones in *dicto cap.licet*,requiruntur,& eodem tenore verborum,& in eadem clauſula ſunt conſtitutæ, vt legenti textum conſtare poteſt. Tum quia tranſiens cum iactura graui religionis deſertæ, ac proinde peccans non zelo melioris frugis, corde puro, & conſcientia bona duci poteſt. Neque licentiam petit cum debita humilitate,& puritate, ſiquidem non manifeſtat circumſtantiam ita grauem præiudicij religionis deſertæ. Ergo dicendum eſt vel profeſſionem factam, in qua deficit zelus melioris frugis validam eſſe,vel affirmandum profeſſionem cum iactura religionis deſertæ validam fore. At in *dicto cap. licèt*, pro nulla ex his profeſſionibus eſt irritatio appoſita. Ergo dicendum eſt,omnes illas validas eſſe. Poſt Innocent.III.nullus eſt Pontifex ſpectato iure communi, qui tranſitum ad ſtrictiorem religionem non petita licentia annullauerit. Ergo abſolutè validus eſt:excipio conſtitutionem Martini IV. *in extrauag. viam, de regularib.* ſpecialiter loquentem de mendicantibus ordinibus,de qua infra.

3 Ex his infertur,religioſum ſic tranſeuntem poſt profeſſionem in ſtrictiori reuocandum non eſſe, ſed pro qualitate culpæ ibidem puniendum. Quod vt benè notat Suarez *dicto cap.10.n.27.*intelligendum eſt quando conſtat religionem ad quam tranſit ſtrictiorem eſſe:nam ſi dubium ſit, reuocari poteſt:quia tranſitus nullus eſt,quovſque ſuperior licentiam concedat, vel eo renuente per ſuperiorem vtrique religioni communem dubium decidatur. Sed quid ſi nondum profeſſionem in ſtrictiori religione emiſit,& ad illam tranſiuit nō petita licentia,eritne reuocandus? Negat Suarez *dicto c.10.n.28.*eo quod ea reuocatio videatur inutilis,quandoquidem reuocatus petita licentia,ſed non conceſſa reuerti poteſt. Quæ ratio non eſt ſatis efficax: ſiquidem facta reuocatione,fortè religioſus in priori religione mutato propoſito permanebat, vel ſaltem ſeruato iuris ordine ad ſtrictiorem tranſibit. Quapropter ſolum in eo caſu cenſerem non eſſe reuocandum, quando ſuperior,à quo erat licentia poſtulanda, certus eſſet tranſeuntem zelo melioris frugis habitum aſſumpſiſſe. At quia merito præſumere poteſt potius leuitate, quam charitatis zelo motum eſſe qui obedientiæ virtutem violauit: ea de cauſa reuocare tranſeuntem abſolutè poteſt,vt maturius cauſam examinet, & tranſitus fiat iuris ordine ſeruato & ita docuit Sanch.*lib.6. ſum.c.7.n.95.*

§. V.

Quovſque liceat tranſitus ad religionem laxiorem vel æqualem iure communi ſpectato

SVMMARIVM.

1 *Iure communi non licet,ſecus ex diſpenſatione.*
2 *Pontifex nec licitè, nec validè poteſt concedere tranſitum abſque cauſa ad religionem minus perfectam.*
3 *Prælatus religionis poteſt ſtante cauſa legitima facultatem tibi concedere tranſeundi ad religionem æquè ſtrictam idémque dicendum eſt de religione minus ſtricta.*
4 *Aduerſus ſecundam partem concluſionis arguitur.*
5 *Fit ſatis argumentis.*
6 *Quæ ſit cauſa legitima arbitrio prudentis diiudicandum eſt. Hæc cauſa legitima ex triplici capite oriri poteſt.*
7 *Quis prælatus hunc tranſitum cauſa iuſta intercedente concedere poſſit? Plures affirmant, Prouincialem vel Generalem in non exemptis, in exemptis Epiſcopum. Verius eſt ſpectato iure communi quemlibet prælatum conuentualem poſſe.*
8 *Reſpondetur fundamentis contrariis.*
9 *An ad huiuſmodi tranſitum in æquè, vel minus ſtrictam religionem conſenſus conuentus neceſſarius. Plures negant. Verior eſt affirmatiua ſententia.*
10 *Satisfit fundamentis contrariis.*
11 *Tranſitus ex vno gradu ad alium in eadem religione fieri poteſt*
12 *Hunc tranſitum facere poteſt immediatè prælatus conuentus, niſi Prouinciali,vel Generali reſeruatus ſit.*

1. CErtum eſt iure naturæ tibi prohibitum eſſe propria authoritate religionem æquè, vel minus ſtrictam ingredi. Tum quia non potes propria authoritate votum niſi in melius commutare. Tum præcipuè,quia per profeſſionem te religioni tradidiſti cuius traditionem violare non potes abſque legitima cauſa,quæ nulla alia eſt, niſi Dei obſequium, & tuus ſpiritualis profectus. At ſi religio, ad quam tranſire vis eſt æqualis perfectionis,neque maius Dei obſequium, neque ſpiritualis profectus in eo tranſitu intercedit. Non igitur propria authoritate id fieri poteſt. Iure autem poſitiuo communi non inuenitur conceſſus tranſitus ad religionem laxiorem vel æqualem. Solum enim Martin.IV. *in extrauag.viam ambitioſæ, de Regularibus*, prohibens mendicantibus tranſitum ad quamcunque religionem ſine ſedis Apoſtolicæ licentia Carthuſiam ab illa prohibitione excepit, vel quia putauit Carthuſiam omnibus mendicantibus ſtrictiorem eſſe, vel potius quia putauit eſſe ſecuriorem. Reſtat ergo, vt ex diſpenſatione hic tranſitus fieri poſſit. Sed quis eſt, qui hanc diſpenſationem valet concedere tam ad religionem æqualem, quam ad minus ſtrictam: Nemini eſt dubium Pontificem poſſe non ſolum quatenus vniuerſalis Eccleſiæ paſtor eſt, ſed etiam quatenus eſt religioſorum ſupremus prælatus: quia id expedit rectæ tum Eccleſiæ, tum religionum gubernationi. Sed an id præſtare poſſit abſque legitima cauſa eſt difficultas, quæ procedit tam de licito vſu, quam de valido.

2. Dicendum igitur eſt,nec licitè, nec validè poſſe concedere abſque cauſa tranſitum ad religionem minus perfectam:ſic docuit poſt alios antiquiores,Nauarr.*comm.4.de Regularibus, numer.* 10. & *libr.* 3. *conſil. titul. de Regularibus, conſ.* 56. *aliàs* 88. *numer.*2. Man. Rodrig.*quæſt. regular. t.* 3. *quæſt.* 53. *art.* 10. Leſſius *lib.* 2. *de iuſtit. cap.* 41. *dub.* 13. *numer.* 102. Azor.*lib.12.cap.14.quæſt.8. in fine.* Sanchez *lib.* 6. *ſum. cap.* 7. *num* 64.*iuncto num.*51.Suarez *tom.4.de relig.tract.* 8. *lib.3.cap.* 11.*num.*14.*&* 15.Ratio eſt manifeſta,quia in huiuſmodi tranſitu eſt quædam votorum præexiſtentium diſpenſatio, & remiſſio in vota minus perfecta, ſed hæc fieri non poteſt abſque cauſa, vt conſtat ex his, quæ diximus Tractat. *de Voto,*

diſputat.

Digitized by Google

de Voto, diſputat. vltim. ergo, &c. Verum ſi tranſitus faciendus eſt in religionem æqualem validè poterit Pontifex facultatem tibi concedere, ſi ſequamur opinionem aſſerentem ad votorum commutationem in euidenter æqualem nullam deſiderari cauſam; quia eſto in huiuſmodi tranſitu tollatur prioris religionis prælatis ius acquiſitum quod habent te retinendi, cum Pontifex ſit ſupremus religionis prælatus, poterit ſibi reſeruare tui obedientiam, & diſpoſitionem, & te per prælatos alterius religionis gubernare. At quia *tract. de Voto diſp. vlt. punct.* 15. vt probabilius defendimus ad commutationem votorum in æquale cauſam deſiderari, ideo in præſenti affirmamus Pontificem abſque cauſa non poſſe huiuſmodi tranſitum concedere nec validè, nec licitè. De licita conceſſione omnes conueniunt, cum rationi diſſonum ſit iuri alterius acquiſito abſque vlla cauſa derogari. Neque enim poteſtas Pontifici data eſt in deſtructionem, ſed in ædificationem. Præterquam quod mutare religionem non eſt per ſe laudabile, vt ſupra dictum eſt. Quid igitur erit nulla cauſa intercedente? De inualida conceſſione docet Sanchez *lib. 5. ſumm. cap. 7. num.* 64. tametſi ſentiat commutationem votorum in æquale fieri abſque cauſa poſſe, eo quod non poſſit abſque cauſa iuri religionis derogare: ſed hæc ratio inefficax eſt, quia ſi poteſt validè commutare vota inæqualia, commutare etiam poterit traditionem vtpote vota ſubſequentem præcipuè cum hæc traditio non in bonum religionis, ſed in tuum ſpiritualem profectum, & Dei obſequium facta ſit. Quapropter legitima ratio huius impotentiæ eſt, quod nemo poſſit abſque cauſa votum in æquale commutare. Non enim cenſetur Deus iuri per promiſſionem acquiſitiuo cedere, niſi alia ceſſio in maiorem illius honorem cedat.

3. Ex his infertur nullum prælatum Pontifice inferiorem poſſe abſque cauſa legitima tranſitum ad religionem æquè, vel minus ſtrictam concedere. Tum quia non poteſt votorum commutationem in æquale facere. Tum quia non poteſt religionem defraudare poteſtate, & dominio perſonæ ſibi vtilis. Stante vero cauſa legitima poteſt prælatus regularis facultatem tibi concedere tranſeundi ad religionem æque, nec dum minus ſtrictam: ſic docuit Panormitan. *c. non eſt n.6. de Regularib.* Gregor. Lopez *leg. 9. tit. 6. part.* 1. Leſſius *lib. 2. c.* 41. *dub.* 33. *n.* 103. Sanchez *lib. 6. ſumm. c. 7. n.* 68. & quoad religionem æqualem docet Suarez *tom. 4. de relig. tract* 8. *lib. 3. c.* 11. *n.* 4. quoad minus ſtrictam ſolum id reputat probabile *n.* 20. Fundamentum præcipuum eſt, quia hæc poteſtas videtur neceſſaria ad rectam religionis adminiſtrationem: ſicut enim prælato religionis per ſe competit bona religionis adminiſtrare, & ea ſi opus fuerit alienare in caſibus ſibi non prohibitis ſic à fortiori competit perſonas regere, eaſque à ſe alienare, ſi religioni expediens fuerit. At hæc poteſtas non eſt à iure communi reſtricta: imo potius conceſſa videtur *in cap. ſtatuimus* 19 *quæſt.* 3. vbi ex permiſſione patris, & totius congregationis conceditur tranſitus canonico regulari ad monachatum. Neque eſt certum ibi loqui tantum de religione ſtrictiori: Et *in cap. ſignificatum de Regularibus*, conceditur Epiſcopo, vt poſſit ratificantem profeſſionem in pubertate ad eandem, vel ad aliam religionem compellere: & licet *Gloſſa* explicet ad eandem, vel maiorem religionem, eſt reſtrictio abſque fundamento: cum textus abſolute loquatur, ſitque ſufficiens cauſa diſpenſandi in tranſitu ad laxiorem religionem; eo quod in tenera ætate profeſſionem fecerit, ergo ſtante eadem, vel ſimili cauſa poterunt religionum prælati diſpenſare cum ſibi ſubditis in tranſitu ad religionem non ſolum æqualem, ſed laxiorem.

4 Sed aduerſus ſupradictam ſententiam obſtat primò; quia in hac diſpenſatione eſt quædam profeſſionis factæ relaxatio, & diſſolutio admixta commutationi in aliam profeſſionem. Sed religionum prælatis non videtur poſſe competere poteſtas diſſoluendi religioſam profeſſionem. Tum quia eorum adæquata poteſtas ex profeſſione naſcitur, & in profeſſione fundatur. Ergo eſſe non poteſt ad diſſoluendam eandem profeſſionem. Tum quia diſſoluere profeſſionem conceſſo tranſitu in laxiorem eſt quid omnino diſtinctum à profeſſione facta, & extra illum ſtatum: at ob hanc ſolum cauſam non poteſt prælatus votum ſtrictioris religionis irritare. Ergo neque poterit profeſſionem factam irritam reddere, vt alia de nouo fiat. Secundò ſi ob adminiſtrationem religionis, quam prælatus habet, tibi concedere poteſt tranſitum ad religionem laxiorem, cur non poterit ad ſæcularem ſtatum ſub voto ſimplici caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, cum in vtroque caſu profeſſio facta relaxetur? Tertiò in hac diſpenſatione ius commune læditur, ſiquidem dimittis habibitum propriæ religionis habitu laxioris aſſumpto. Item ſi monialis es, egrederis è clauſtro extra caſus à iure permiſſos. Quartò in *extrauag. viam de Regularibus*, prohibitus eſt mendicantibus tranſitus ad quamcunque religionem Carthuſia excepta, abſque licentia Pontificis. Ergo nullus mendicantium prælatus eam licentiam concedere poteſt. Quintò Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 19. *de Regularibus*, interdicit tranſitum ad laxiorem religionem vigore cuiuſcunque facultatis. Ergo extra Pontificem nullus alius eſt, qui hanc poſſit facultatem concedere. Sextò Gregor. III. in bulla incipiente *cum aliàs* Societati IESV conceſſit, vt poſſit profeſſos eiectos, ſeu qui eiectione digni erant concedere tranſitum ad quamlibet religionem: cuius priuilegij communicationem aliis religionibus interdixit. Ergo ſignum eſt religionum prælatos ex ſe poteſtatem non habere ad huiuſmodi tranſitum concedendum: & ita tenet Gloſſa *in c. cum ſingula, §. prohibemus, verbo canonis* 2. *de Præbend. in* 6. Abbas, *conſ.* 96. *n.* 3. *vol.* 1. *Roman. ſingul.* 452. Suarez *lib. 3. c. 11. n. 17. &* 20. & alij relati à Sanchez. *lib. 6. ſumm. c. 7 n.* 52.

5. Hæc tamen non vrgent, vt à communi ſententia recedamus, præcipuè cum plures ex ſupradictis rationibus æquè procedant aduerſus tranſitum ad religionem æqualem, quem Suarez *dicto cap.* 11. *n.* 4 concedit. Ad primum concedo in hoc tranſitu interuenire quandam profeſſioni factæ relaxationem, nego tamen non poſſe prælato competere poteſtatem ad illam faciendam, non quidem ex iuriſdictione per profeſſionem acquiſita, vt rectè probat obiectio, ſed ex iuriſdictione à Pontifice conceſſa occaſione profeſſionis, ob quam iuriſdictionem poteſt prælatus diſpenſare votum arctioris religionis, eſto illud non poſſit irritare: quia irritatiua poteſtas naſcitur ex profeſſione, & extra profeſſionem, illiúſque ſtatum non extenditur, ſecus Eccleſiaſtica iuriſdictio. Ad ſecundum reſpondeo, ideo non poſſe prælatum Pontifice inferiorem concedere tranſitum ex religione ad ſtatum ſæcularem: quia ſtatus religioſus eſt perpetuus; ac proinde ſemel aſſumptus non poteſt ab alio, quam à Pontifice abſolutè diſſolui, benè tamen commutari. Ad tertium nego, in hoc tranſitu ius commune lædi, quia illa non eſt dimiſſio habitus religioſi, ſed eſt nouæ religionis habitus ſuſceptio, neque illa egreſſio ad nouam religionem ſuſcipiendam eſt, quam Trid. monialibus prohibuit, cum neque ex ſupradicta habitus dimiſſione, neque ex hoc egreſſu detur, aut dari poſſit occaſio vagandi. Aliàs nec licitum eſſet ob ingreſſum ſtrictioris religionis habitum prioris deſerere, nec monialem ex ſuo monaſterio egredi. Ad quartum reſpondent Leſſius *lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 13. *n.* 14. & Sanch. lib. 6. ſum. *cap.* 7. *n* 68. quibus videtur Layman. lib. 4. ſum. *tr. 5. c. 6. n. 9. verſ. porrò.* Extrauagantem illam Martini 4. intelligendam de tranſeuntibus abſque legitima cauſa, vt indicant illa verba, *fucatis coloribus, & vt liberius, degant, & beneficia monaſtica conſequi valeant*, non vero de mendicantibus, qui legitimam mutandi religionem cauſam habent. His enim in ſupradicta extrauag. non interdici tranſitum ad aliam religionem ex licentia ſuorum prælatorum firmant ſupradicti doctores. Deinde dicunt ſupradictam extrauag. in hac parte receptam non eſſe. Ego vero dicendum exiſtimo, etſi illa prohibitio, ne mendicantes ad aliam religionem abſque licentia ſedis Apoſtolicæ facta fuerit, alias ſi ſolùm in ea extrauag. iis, qui fucatis coloribus, & appetitu liberius viuendi, beneficiaque monaſtica conſequendi tranſitus ad omnes religiones interdicitur, vt qui ad Carthuſiam conceditur; Præterea illa prohibitio non ſolum facta eſt ad præcludendam ambitioſæ cupiditatis viam, ſed etiam pro mendicantium religionum conſeruatione, cui fini obſtat tranſitus cuiuſlibet mendicantis etiam zelo iuſtitiæ ducti. Quo circa exiſtimo prælatos ordinum mendicantium per ſe poſſe ſuis ſubditis iuſta cauſa intercedente licentiam concedere ad laxiorem religionem ſuſcipiendam, niſi ſupradicta extrauag. illis eſſet interdictum, quam mihi non conſtat receptam non eſſe. Ad quintum ex Trident. dic prohiberi à Concilio tranſitum ad laxiorem religionem vigore cuiuſcunque facultatis conceſſæ abſque legitima cauſa, vel abſque cauſæ cognitione, vt olim fiebat, iuridicas tamen conceſſiones, & legitimas facultates noluit concilium derogare, vt benè dixit Sayro *deciſ.* 55. *de Regularib.* & approbat Auguſt. Barboſa in dicto loco Concilij. Nauarr. titul. Regularib. *lib. 3. conſ.* 56. *num.* 3. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 13. *num.* 103. Sanch. *alijs. relatis lib. 6. cap. 7. num.* 68. Ad ſextum probare videtur in *extrauag. viam ambitioſæ* mendicantibus eſſe interdictum tranſitum ad quamlibet aliam religionem ſi quidem illud priuilegium conceditur Societati, neque permittitur aliis mendicantibus communicatio. Præterea dic Societati eſſe illud priuilegium conceſſum; quia ſub opinione poſitum erat, an prælati regulares poſſent ſibi ſubditis licentiam ad laxiorem religionem concedere. Quo priuilegio poſito omne tollitur dubium quoad Societatem. At quoad alias religiones, quia communicatio interdicitur, relinquitur ſub opinione, ſicut erat antea. Denique reſponde priuilegium illud eſſe conceſſum pro his, qui digni ſunt è religione emitti, non pro aliis, qui religioni vtiles exiſtunt & conceſſum eſt, vt ex ſolo Præpoſiti Generalis conſenſu fieri tranſitus poſſit abſque vllo conuentus conſenſu, quod aliis religionibus nequaquam communicatur.

6. Quæ verò cauſa cenſenda ſit legitima ad huiuſmodi tranſitum concedendum; Arbitrio prudentis diiudicanda eſt, minor enim cauſa ad æqualem religionem, quam ad laxio-

rem requiritur, & quo laxior fuerit, grauior cauſa adeſſe debet: quia eſt maior votorum relaxatio. Ex triplici capite deſumi poteſt cauſa legitima ad huiuſmodi tranſitum concedendum? primò, & præcipuè ex parte religioſi, ſecundò, ex parte religionis deſertæ, tertiò ex parte religionis aſſumendæ. Ex parte religioſi deſumitur, quoties ex tranſitu ſperatur maior illius ſpiritualis profectus: quia hic eſt finis præcipuus, ob quem religio ſuſcipitur. Contingere autem poteſt hunc maiorem fructum ſperari in religione laxiori, quam in ſtrictiori; primò, ſi ad onera laxioris religionis ſuſtinenda aptus ſis, non tamen ad ſuſtinenda onera ſtrictioris; ob cuius cauſam paſſim indiges diſpenſatione, quæ aliis odioſa eſt & tibi moleſta: ſic Abbas, *cap. non eſt, num. 6. de Regularib. Azor. t. 1. lib. 12. cap. 14. q. 8.* Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 7. n. 72.* Suar. *t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 11. num. 22.* Secundò, ſi ex prauo habitu, deprauataque conſuetudine, vel ex innata conditione grauem difficultatem ſententias in exequendis regulis, & obſeruantiis illius religionis ſtrictioris, maximè ſi cum à principio profeſſus es, eam difficultatem exactè non cognoueris. Quia ea difficultate poſita rarò regulæ, obſeruantiæque religioſæ firmiter obſeruabuntur: ſic Suar. & Sanch. *locis allegatis.* Tertiò, ſi in ea ſtrictiori religione malè, & inique tracteris, quia periculum eſt impatientiæ, & charitatis dimittendæ. Suar. *dicto cap. 11. num. 24.* Sanch. *dicto. cap. 6. num. 72.* Quartò, ſi odio habeatis à fratribus ob aliquod delictum commiſſum, cuius te pœnitet, & emendationem procuras; quia eo caſu odium illud iniuſtum eſt, & occaſionem tibi præbet in charitate repeſcendi. Sanch. *dicto numero 72.* Quintò, ſi ob aliquod delictum ea in religione infamatus ſis, ratione cuius continuo pudore, & triſtitia afficeris; quia eſt magnum impedimentum ſpiritualis profectus. Sanch. *ſuprà.* Sextò, ſi tui parentes grauiter indigeant, quibus in laxiori religione ſubuenire facilè potes, ſecus in ſtrictiori; quia ea neceſſitas cùm ſit ita propria te ſollicitum reddet, & anxium; ac proinde non leuiter impediet ſpiritualem profectum. Suar. *cap. 11. num. 24.* Sanch. *dicto n. 72. in fine.* Ex parte religionis ſtrictioris deſerendæ rarò contingere poteſt cauſa iuſta ad concedendum tranſitum in laxiorem. Nihilominus in duplici caſu aderit hæc legitima cauſa, ſi qui benè perpendantur, ad præcedentia reducuntur. Primò ſi in ea religione ſint tibi aliqui religioſi occaſio violandi vota, & transgrediendi regulas quorum Societatem abſque graui difficultate vitare non potes: ſic relato Tabiena verbo *religio quaſt. 23. num. 24.* docuit Sanch. *dicto cap. 7. num. 72.* Hoc autem raro continget, ſi ſuperiori (vt debes) periculum manifeſtes; ipſe enim ſua prouidentia concedendo tibi vel aliis loci mutationem, periculum remouebit. Secundò aderit ex parte religionis legitima cauſa, ſi ob tuas continuas corporis indiſpoſitiones, vel conditionem innatam, vel ob aliam cauſam inutilis religioni ſtrictori ſis, vel non ſatis ad eius inſtitutum accommodatus. Exiſtimaris autem futurus vtilis, & accommodatus religioni laxiori. At hæc cauſa legitima redditur non tam ob vtilitatem religionis, quam religioſi, cuius vtilitas in hoc tranſitu præcipuè ſpectanda eſt. Ex parte verò religionis laxioris aſſumendæ continget cauſa legitima, ſi ex eo tranſitu ſingularis aliqua vtilitas maximè ſpiritualis ſperatur illi religioni prouentura. At hęc cauſa cum non cedat in ſpecialem religioſi vtilitatem neque in vtilitatem religionis deſertæ, ſed potius in illius, damnum legitima non eſt comparatione prælatorum religionis deſerendæ: quippe ipſis incumbit bono ſuorum ſubditorum, & propriæ religionis augmento conſulere, non alienæ, cum ergo hoc bonum ceſſet, nequeunt tranſitum concedere. At erit legitima cauſa comparatione prælati vtrique religionis communis, vt notauit Suar. *dicto t. 4. de relig. tract. 8. lib 9. cap. 11. n. 24.*

7 Sed quis eſt prælatus, qui hunc tranſitum cauſa iuſta interccedente concedere poſſit? Plures affirmant non eſſe immediatum prælatum conuentus, ſed in exemptis Prouincialem, vel Generalem, in non exemptis Epiſcopum: ſic expreſſe Anton. Cucus *lib. 3. inſtit. mor. tit. 1. num. 137.* Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 7. num. 70.* Mouentur; quia religioſus ille non eſt traditus per profeſſionem illi ſpeciali conuentui, ſed conuentibus totius prouinciæ. Ergo qui præeſt toti prouinciæ, & non alius poterit hanc tranſeundi licentiam concedere. Deinde prælatus immediatus conuentus nequit religioſum ex vno in alium conuentum transferre, ergo minus poterit in aliam transferre religionem. Nihilominus verius credo ſpectato iure communi, de quo in præſenti eſt ſermo, hanc poteſtatem habere quemlibet prælatum conuentualem: ſic docuit Suar. *t. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. c. 11. n. 5.* loquitur tamen de tranſitu ad religionem æquè ſtrictam, at eius fundamentum æquè probat de minus ſtricta. Fundamentum igitur eſt; quia prælatus immediatus conuentus per ſe habet poteſtatem bona conuentus, & illius perſonas adminiſtrandi. Ergo ſi à ſuperiore prælato non ſit illi reſtricta poteſtas, poterit religioſo ſibi ſubdito hunc tranſitum concedere? quia hæc conceſſio ad rectam ſui ſubditi adminiſtrationem pertinet. Præterea in hoc tranſitu duo reperiuntur, ſcilicet votorum commutatio, & illius perſonæ in alteram religionem alienatio. At vtrumque præſtare poteſt prælatus conuentualis æquè ac Prouincialis, quia ob iuriſdictionem, quam habet, vota commutare poteſt, & ob adminiſtrationem ſibi à religione conceſſam poterit nomine religionis ſubditum alienare, & obedientiæ, ſibi aliiſque ſuperioribus debitæ cedere. Fauet huic ſententiæ *text. in ſtatuimus 19. q. 3.* vbi ex permiſſione Patris, & totius congregationis tranſitus permittitur. Nomen enim Patris immediatus prælatus conuentus intelligitur. Video tamen dici poſſe ibi loqui textum de tranſitu ad ſtrictiorem religionem, ſed non conſtat. Deinde probari poteſt apertius ex *c. non eſt de Regularib.* vbi ex ordine Ciſtercienſi, qui ſtrictiſſimus reputatur, prohibetur tranſitus ad aliam quamcumque religionem ſine licentia Abbatum. Supponit ergo textus ex licentia Abbatum permitti poſſe. Et licet Gloſſa ibi; verbo *permittatis* addiderit aduerbium *maximè* ſupradictæ prohibitioni: quo addito excluditur permiſſio? quia facit hunc ſenſum, Monachos, vel conuerſos Ciſtercienſis ordinis poſt profeſſionem maxime ſine licentia ſuorum Abbatum per Epiſcopatus veſtros recipi nullatenus permittatis. Eſt tamen additio ſine vllo fundamento, ac proinde non recipienda.

8. Rationes verò in contrarium non vrgent: Ad primam reſpondeo probare manifeſtè ſolum Generalem totius ordinis poteſtatem habere ad illum tranſitum concedendum; ſi quidem religioſus per profeſſionem non ſingulari conuentui, vel prouinciæ traditur, ſed toti ordini, & religioni; ac proinde ſolus prælatus totius ordinis poſſet illum à religione alienare. Cum autem contraria ſententia cenſeat Prouincialem poſſe, conuincitur manifeſtè ex poteſtate à tota religione accepta id præſtare, idipſum ego dico de prælato conuentuali. Ad ſecundam concedo, non poſſe prælatum conuentualem ex vno conuentu in alium transferre; nego tamen inde ſequi ad huiuſmodi tranſitum licentiam concedere nō poſſe, tum quia inde probaretur neque ad religionem ſtrictiorem poſſe licentiam concedere. Tum quia eſt longè diuerſa ratio, nam ſuperior transferens religioſum ex vno in alium conuentum, ad quem transfert, vt religioſum recipiat; concedendo licentiam ad ſtrictiorem, laxioremve religionem non obligat religionem, vt recipiat, ſed tantum id permittit cedens iuri, quod habet retinendi in ſe religioſum.

9. Sed inquires; an ad huiuſmodi tranſitum in æquè vel minus ſtrictam religionem conſenſus conuentus neceſſarius ſit? Plures doctores negant eſſe neceſſarium, ſed ſolum ad maiorem cautelam poſtulandum eſſe ſic docuit Innocent. *cap. fin. n. 1. de renunciat.* & ibi Ioann. Andr. *n. 7.* Hoſtienſ. *n. 3.* Anton. *n. 13. Additionator ad Abbatem cap. non eſt, litt. C, ad finem de Regularib.* Mouentur; quia nullibi habetur conſenſum conuentus neceſſarium fore. Nam Text. *in cap. ſtatuimus* qui ad id probandum inducitur non de tranſitu ad laxiorem religionem, ſed potius ad ſtrictiorem loquitur, in quo caſu diximus neceſſarium non eſſe conuentus conſenſum; quia prædicta textus diſpoſitio reſtricta eſt per Text. *in c. licet de Regularib.* vbi ſola petitio licentiæ, non illius conceſſio requiritur in *cap. autem ſtatuimus* & petitio, & conceſſio requiſita erat, vt conſtat ex illis verbis *ſine Patris, & totius congregationis permiſſione.* Quare ſublata neceſſitate conſenſus prælati tollitur neceſſitas habendi conſenſum conuentus. Adde in aliis codicibus expunctam eſſe illam dictionem, & legique ſine Patris totius congregationis permiſſione, ſicuti notauit Suar. *to. 4. de Relig. tr. 8. lib. 3. c. 10. n. 29.* Præterea *textus in cap. non eſt de Regul.* qui prohibet Ciſtercienſibus, tranſitum ad aliam religionem, ſolius Abbatis mentionem fecit, non conuentus, ibi: *ſine licentia Abbatum ſuorum.* Adde rationem: quia huius licentiæ conceſſio eſt actus iuriſdictionis competens prælato ratione officij, ergo in illius vſu conſenſus conuentus neceſſarius non eſſe. Quod ſi dicas neceſſarium eſſe: quia eſt alienatio perſonæ monaſterio vtilis, in alienatione autem rei pretioſæ conſenſum conuentus expoſtulari: obſtat, quia illa non eſt alienatio, ſed iuris, quod religio habet in religioſum, ceſſio. Non enim religio te alteri religioni tradit, ſed tu teipſum tradis poſita tuæ religionis ceſsione. Item eſt alienatio non voluntaria, ſed neceſſaria, & à iure inducta, & non rei temporalis, ſed perſonæ liberæ. Conſenſus autem conuentus non pro cuiuſcunque rei alienatione, ſed pro alienatione rerum temporalium expoſtulatur; aliàs in hac alienatione religioſi neceſſarius eſſet tractatus, & aliæ conditiones requiſitæ in rerum Eccleſiaſticarum alienatione, quod nullus dicet. Nihilominus verius cenſeo conſenſum conuentus expoſtulandum eſſe; ſic docet Gloſſ. *cap. cum ſingula* verbo *canonicè, de Prabend. in 6. Cardinal. in cap. fin. n. 2. q. 3. de renunciat.* Leſſ. *lib. 2. cap. 41. dub. 13. n. 103. & 107.* Sanch. *lib. 6 ſum. c. 7. n. 66.* Moueor, quia in his, quæ pertinent ad commune religionis bonum, & illius conſeruationem nequit prælatus abſque ſuæ congregationis conſenſu diſponere. At dimittere religioſum, & illius debitæ obedientiæ cedere pertinet ad commune religionis bonum, eiuſque conſeruationem, ergo nequit fieri abſque religionis conſenſu. Si enim abſque conſenſu conuentus nemo admitti

poteſt

Digitized by Google

poteſt ad profeſſionem vt diximus *diſp. 2. pun. 3.* à fortiori admiſſus dimitti non poterit.

10. Neque obſtant in contrarium adducta. Negari enim facile poteſt Text. *in c. ſtatuimus* loqui preciſè de tranſitu ad ſtrictiorem religionem, cum nullum ibi ſit verbum hanc limitationem indicans. Et licet huius textus diſpoſitio reſtricta ſit per Text. *in c. licèt de Regularib.* id intelligendum eſt non abſolutè, ſed quoad tranſitum ad ſtrictiorem religionem; quare integra manet diſpoſitio *dicti cap. ſtatuimus* quoad tranſitum ad laxiorem, vel æqualem. Ex Text. *in cap. non eſt*, ſolum inducitur argumentum negatiuum, quod in iure infirmum eſt. Adde illa verba, ſine licentia Abbatum non denotant conſenſum conuentus debere excludi, ſed potius indicant adeſſe debere; quia debet eſſe licentia Abbatum legitima, qualis non eſt abſque conuentus conſenſu in iis, quæ ad bonum religionis, eiuſque conſeruationem pertinent. Ad rationem concedo competere prælato ratione ſui officij hanc licentiæ conceſſionem, nego tamen eam poſſe concedere conuentu inconſulto.

11. Supereſt ſolum dicendum de tranſitu intra eandem religionem ex vno gradu ad alium, ex gradu inquam illorum, qui choro ſunt deputati ad gradum laicorum, ex gradu ſcholaſticorum in Societate ad gradum coadiutorum temporalium, vel è contra? an inquam hæc tranſlatio fieri poſſit, & ex qua prælato? dicendum eſt fieri hanc tranſlationem poſſe; quia nullibi eſt prohibita, ideòque paſſim exercetur. Non enim in hac tranſlatione mutatur religio, ſed intra eandem religionem, & votorum obſeruationem exercita, & officia mutas, diuerſiſque miniſteriis incumbis, & deſtinaris: & ita ſuſtinet Sotus lib. 10. de iuſtit. *q. 5. ar. 3. circa finem verſ. ad aliud.* Azor. t. 1. *lib. 10. c. 6. q. 7.* Sanch. aliis relatis lib. 6. ſum. *c. 7. n. 80.* Quoad cauſam attinet, diſtinguendum eſt; ſi tranſlatio facienda eſt ex ſtatu inferiori ſcilicet laicorum ad ſtatum illorum, qui choro ſunt deputati nulla ſpecialis cauſa requiritur præter ſtatus altitudinem, quia eſt aſcenſus ex inferiori ſtatu ad ſuperiorem, & ex minus perfectis exercitiis ad ſuperiora. At ſi tranſlatio è contra facienda eſt, grauis cauſa adeſſe debet ob contrariam rationem, quia per ſe eſt deſcenſus. Illa igitur ſufficiens erit, ſi ad literas addiſcendas, ſuperioraque miniſteria exercenda minus aptus exiſtas, cum tamen habilis inueniaris ad inferiora; quia ea mutatio religioni vtilior eſt; vel ſi ſpeciali affectu, & ſingulari amore humilibus officiis, & miniſteriis laicorum incumbas, quia ſic exceſſum ſpiritualis profectus, quem ex ſuperioribus miniſteriis deducere poteras, compenſaturus præſumeris. Nunquam tamen hęc tranſlatio maximè ad inferiorem ſtatum facienda eſt te inuito, niſi fortè pœnam delicti grauis: ſic Sãch. *dicto. c. 7. n. 81. tametſi* Suar. *t. 4. de relig. tr. 10. lib. 4. c. 17. n. 9.* videatur contrarium ſentire in Societate. 12. A quo autem prælato hæc tranſlatio facienda eſt? Sanch. *dicto loco* cenſet à ſolo Prouinciali, vel Generali fieri poſſe, & cum conſenſu conuentus; quia eſt res grauis. At ego exiſtimo *per ſe* ab immediato prælato conuentus poſſe fieri; quia integrè, & plenè bonorum & perſonarum conuentus adminiſtratio illi commiſſa eſt: neque video cauſam, ob quam ad Prouincialem debeat eſſe recurſus, præcipuè cum Prouinciali, vel Generali relinquatur poteſtas hanc tranſlationem reuocandi ſi expedire iudicauerint. Dixi *per ſe*, quia ex vſu, & conſuetudine religionis, vel ſpeciali ordinatione poterit eſſe hęc tranſlatio Prouinciali, vel Generali reſeruata, ſicuti in Societate IESV, vt bene notauit Sanch. *dicto c. 7. n. 81.* eſt Generali reſeruata, atque, adeo nec Rector collegij, nec ſum Prouincialis Generali inconſulto hanc tranſlationem ex vno in alium gradum facere poſſunt. Solum enim Prouinciali permittitur, *reg. 67. eiuſdem.* intra biennium applicare gradui ſcholaſticorum, vel laicorum, quos indifferentes receperit. Sed hæc non eſt tranſlatio ex vno in alium ſtatum, ſed vnius determinatio.

§. IV.

Quouſque ſpectatis religionum priuilegiis liceat tranſitus ad religionem ſtrictiorem, æquè, vel minus ſtrictam.

SVMMARIVM.

1 *Expenduntur priuilegia conceſſa Societati* IESV.

2 *Pontifex non interdixit Ieſuitis tranſitum in aliam religionem, ſed ne fieret abſque eius, vel Præpoſiti Generalis licentia.*

3 *An ſi ante tempus à ſuperiore præfixum mutes propoſitum tranſeundi, vel cognoſcas in religione non eſſe admittendum, tenearis ad propriam redire.*

4 *Contrarium dicendum eſt, Et ſatisfit rationi dubitandi.*

5 *An Societas, ex cuius licentia Carthuſiam, vel aliam religionem ingreſſus tenearur te redeuntem recipere? Sub diſtinctione reſpondetur.*

6 *Religio, ad quam ex facultate legitima tranſis te recipere non poteſt animo concedendi licentiam, vt extra clauſtrum perpetuò, vel per multos annos maneas, niſi cauſa graui exiſtente.*

7 *An Generalis Societatis poſſit ſcholaribus, & profeſſis permittere tranſitum ad religionem laxiorem. Proponitur negatiua ſententia.*

8 *Affirmatiua verior eſt.*

9 *An Societas poſſit modum Generali Præpoſito preſcribere vtendi hoc priuilegio? Diſtinguitur de valido, & licito vſu.*

10 *An alius à Præpoſito Generali poſſit concedere profeſſis tranſitum in aliam religionem? Præcedit dubitatio de congregatione, & vicario generali.*

11 *Præpoſitus Generalis, niſi Societatis inſtituto inutilis ſis ſpererisque fore vtilis alterius & religionis inſtituto obligatus non eſt tibi tranſitum concedere.*

1. NOn eſt animus inueſtigare priuilegia omnibus religionibus conceſſa, ſed tantum conceſſa Societati IESV. Quilibet enim religioſus propriæ ſuæ religionis priuilegia noſcet. Igitur in Societate IESV eſt priuilegium conceſſum à Paulo III. in Bulla incipiente, *Licet debitum, edita anno* 1529. & habetur in litteris Apoſtolicis *pag. 33.* & eſt priuilegium conceſſum à Pio V in Bulla incipiente, *Æquum reputamus, edita anno* 1565. & habetur in litteris Apoſtolicis *pag. 94.* vt nullus ſiue profeſſus, ſiue ſcholaris, ſiue coadiutor ad alium ordinem præterquam Carthuſienſium tranſire poſſit, niſi de expreſſa licentia ipſius Præpoſiti, aut Sedis Apoſtolicæ ſub pœna excommunicationis reſeruatæ Pontifici, vel Societatis Præpoſito tam aduerſus recipientes quam receptos, declaratque tranſitum eſſe nullum. Volenti autem ad Carthuſiam tranſire tempus trium menſium eſt præſcribendum, ad alium verò ordinem Generalis Præpoſiti arbitrio relinquitur. Quod ſi intra dictum tempus non ingreditur, vel non admittitur, vel non perſeuerat ad Societatem redire tenetur ſub prædicta excommunicatione, quam tam ipſe, quam illum recipientes, vel ei auxilium, conſilium, vel fauorem præſtantes incurrunt ſic habetur in dicta bulla Pij V. & refertur in compend. priuil. Societ. IESV verbo *apoſtata* § 9. Inſuper conceſſit Pius V. viuæ vocis oraculo, vt in eodem compendio verbo *apoſtata* § 11. refertur, confirmatumque eſt à Gregor. XIII. in Bulla incipiente, *Dilecte fili, edita anno* 1584. vt quilibet è Societate ſemel tantum abſque Præpoſiti Generalis conſenſu tentare poſſit Carthuſiæ ingreſſum cuius gratiæ communicationem aliis religionibus interdixit. Præterea Greg. XIII. in ſua bulla incipiente, *Cum alias felicis recordationis edita anno.* 1582. intendens dubitationem tollere, quæ ex ſupradictis priuilegiis oriri videbatur; an inquam Præpoſitus Generalis poſſet etiam profeſſos ex cauſis id exigentibus ab ipſa Societate emittere, aut eis ſic emiſſis liberum ſit de eius licentia ſe ad quemuis alium mendicantium, vel non mendicantium ordinem transferre. Re perpenſa, diligentiuſque examinata Societatis puritati, atque incremento, emiſſorumque pro tempore ſaluti conſulere volens ſtatuit, vt deinceps, in perpetuum liceat dicto Generali Præpoſito, quos iudicauerit ab ipſa Societate emittere, eoſque de ipſius prælati licentia, non tantum ad Carthuſienſium, ſed ad quemuis alium mendicantium, vel non mendicantium paris, laxioris aut arctioris obſeruantiæ ordinem per ipſum Præpoſitum illis præſcribendum, de conſenſu tamen ſuperiorum loci illius quo deſtinabuntur, demigrare, & c interdicitque hanc gratiam communicari aliis religionibus. Denique Paul. V. *anno* 1610. 3. *Aprilis.* Carmelitis diſcalceatis conceſſit neminem è ſuo ordine poſſe ad Carthuſiam tranſire, niſi petita, & obtenta facultate à ſuis ſuperioribus, quam facultatem ſibi Generalis reſeruauit. Quo priuilegio vtitur Societas per viam communicationis, iuxta bullam Pij V. quæ incipit, *dum indefeſsè. editam anno* 1571. & iuxta bullam Greg. XIII. editam anno 1575 incipientem, *Decet Romanum Pontificem*, & notauit Sanch. *lib. 6. ſum. c. 7. n. 31.* Ex quibus omnibus infertur Societatis religioſos ad nullam religionem etiam Carthuſiam tranſire poſſe ſine Sedis Apoſtolicæ, vel Præpoſiti Generalis conſenſu, Præpoſitumque Generalem tranſitum concedere poſſe etiam ad religionem laxiorem iis, quo è Societate emittere iudicauerit.

2. Superſunt tamen aliquæ difficultates enodandæ pro maiori dictorum priuilegiorum intelligentia. Prima difficultas eſt, qua ratione Pontifici liceat Societatis religioſis tranſitum in omnem religionem interdicere? Ratio difficultatis eſt; quia vel iudicat Societatem omnium religionum ſtrictiſſimam, vel credit aliquam ſtrictiorem eſſe. Primum non videtur affirmandum. Quia maior, vel minor religionis ſtrictio, & perfectio difficile cognoſcitur. Neque humilitas Societatis, quæ ſe omnium religionum minimam recognoſcit, pateretur ſe omnibus anteferri. Et præterea quia Paul. III & Pius V permittunt Societatis religioſis ſaltem vnicum tranſitum in Carthuſiam, ergo ſaltem Carthuſia iudicatur Societate ſtrictior. Quod non leuiter confirmari poteſt ex *extrauag. viam, de Regularib.* concedente omnibus mendicantibus tranſitum ad Carthuſiam. Si autem aliqua alia religio vel ex mendicantibus, vel ex non mendicantibus ſtrictior Societate eſt, neque Pôtifex,

Digitized by Google

ad illam tibi tranſitum denegare. Tum quia reſiſteret Spiritui Sancto viam perfectionis maioris præcludens. Tum quia in qualibet profeſſione conditio melioris frugis imbibitur. Reſpondeo religioſis Societatis non interdici tranſitum in aliam religionem, quia Societas omnium ſtrictiſſima, & perfectiſſima iudicetur: ſed quia fortè non apparet alia perfectior, & in obſeruatione votorum ſtrictior; tametſi in aſperitatibus corporalibus ſtrictior inueniatur, & ad conſequendam propriam ſalutem ſecurior. Ob quam rationem permittere potuit Pontifex vnicum tranſitum in Carthuſiam, ſed non multiplicem. Præterea quod præcipuum eſt, & notandum, Pontifex non prohibuit Ieſuitis tranſitum in aliam religionem, ſed ne fieret abſque eius, vel Præpoſiti Generalis conſenſu. Cum enim in huiuſmodi tranſitu non ſolum ſpectanda ſit perfectio, & ſtrictio religionis, ad quam tranſitur, ſed eius cum religioſo tranſeunte proportio, & conuenientia, itémque animus ipſius tranſeuntis, an leuitate, an zelo iuſtitiæ ducatur, ac denique iactura religionis deſertæ, meritò potuit Pontifex tranſitum ad perfectiorem religionem non abſolutè, ſed abſque eius licentia prohibere, vt hac prohibitione facta tranſitus fiat debita conſideratione, & maturo conſilio: ſic Suar. latius probans *t.4. de relig. tract.8. lib.3 c. 12. à n.5.*

3. Secunda difficultas eſt; an non obtenta facultate ad Carthuſiam: vel ad aliam religionem, ſi antequam illi tres menſes, vel tempus à ſe ſuperiore præfixum elabatur mutes propoſitum tranſeundi, vel cognoſcas à religione admittendum non eſſe; tenearis ad propriam religionem redire, vel poſſis licitè, & abſque vlla pœna toto eo tempore extra religionem eſſe? Ratio dubitandi eſt, quia Pontifex ſolum tibi prohibet, ne vltra illud tempus reditum differas, ſi intra illud intentum non obtineas; non tamen imperat, vt ante illud tempus redeas, ſed potius toto eo tempore te liberum relinquit. Ergo non rediens non peccas, neque vllam pœnam incurris. Quod ſi dicas mutato propoſito, vel repulſa cognita ceſſare cauſam, ob quam licentia conceſſa fuit, obſtat; quia licentia non fuit conceſſa ob actualem ingreſſum futurum, ſed vt illum negociari poſſes. At etſi mutes propoſitum, vel religio noluerit te admittere, adhuc potentiam habes negociandi ingreſſum. Quia religio retrocedere poteſt ab illa præſenti voluntate, & tu potes ad priſtinum propoſitum redire. Præterea, quia ſuperior ſolum videtur ſpectaſſe potentiam negociandi, quam credidit te habere tempore quo licentiam conceſſit, non potentiam, quam ſucceſſu temporis eſſes habiturus.

4. Nihilominus dicendum eſt, te obligatum eſſe regulariter ſub graui culpa ad religionem redire, ſi firmiter mutes propoſitum ingrediendi, vel certò cognoſcas in ea religione admittendum non eſſe tametſi diligentiſſimè procures. Quia iis poſitis inutilis, & fruſtranea eſt negociatio; at licentia conceſſa eſt ob ſpem vtilis, & fructuoſæ negotiationi non ſolum quæ adſit tempore negotiationis: ſed quæ comitetur licentiam, dum ipſa durauerit. Ergo ceſſante ea ſpe ceſſat licentia. Aliàs liceret religioſo eſſe extra clauſtrum nulla neceſſitate, vel vtilitate intercedente, quod non eſt dicendum: & ita ſuſtinet Suar. *dicto tom. 4. de relig. tr.8. lib.3. c. 12. n. 29.* Et per hæc ſatisfactum eſt rationi dubitandi.

5. Tertia difficultas eſt, an Societas ex cuius licentia Carthuſiam, vel aliam religionem ingreſſus es teneatur te redeuntem recipere; Breuiter reſpondeo, ſi profeſſionem feciſti, nec teneri, nec poſſe; quia ea profeſſione Societatis profeſſio extincta fuit. At ſi ante profeſſionem factam redeas omnino obligata eſt te recipere; quia verus religioſus Societatis es, à qua non es abſolutè dimiſſus, vt ſuppono, ſed dimiſſus ſolum, vt aliam religionem probes. Qua probata, & repulſa ad priſtinam obligaris ſub pœna excommunicationis reſeruatæ redire. Ergo ipſa religio obligationem habet te recipiendi. Adde Societatem non ceſſiſſe, nec cedere potuiſſe iuri te gubernandi, alendi, & retinendi niſi ſub conditione, quod in alia religione profitearis. Ergo te non profitente ceſſat facultas data, & obligatur te redeuntem recipere & nolentem reuocare. Sylueſt. verb. *religio. 4. q 5.* Greg. Lopez *leg. 9.* verbo *à otras tit 7. part.* 1. Sanch. lib. 6. ſum. *cap. 7. num.* 104. Suar. t. 4 *de relig. tr. 8. lib. 3. c. 12. n. 30.* Verum ſi nulla requiſita licentia, vel ea ſubreptitiè, & fraudulenter obtenta religionem ſtrictiorem, vel laxiorem ingrediaris, cum ille ingreſſus nullus ſit, teneris ſine mora ad priſtinam religionem redire, eaque religio obligata eſt te admittere, iuxta *cap. fin de Regul.* puniendum tamen pro qualitate culpæ: ſic Sanch. *dicto c. 7. n.* 105. Excipe, niſi ex illa culpa, & aliis à te commiſſis ſufficientem dimiſſioni cauſam dederis ſpectatis illius religionis conſtitutionibus. Dimiſſus autem, ſeu repulſus à priori religione ad poſteriorem etiamſi laxior ſit, redire potes, eſto non tenearis; quia tunc ex poteſtate à iure conceſſa redis, ratificare tamen debes profeſſionem, eò quod nulla extitit. Sanch. *dicto c. 7. n.* 106.

6. Quarta difficultas eſt; an religio ad quam ex facultate legitima tranſis te recipere poſſi: animo concedendi licentiam, vt extra clauſtrum perpetuò, vel per multos annos maneas? Breuiter reſpondeo, id abſolutè fieri non poſſe. Tum quia eſt irrationabilis conceſſio, & contra bonum religionis, & etiam ſubditi, cui occaſio vagandi datur, & multis periculis exponitur. Tum quia is modus recipendi prohibitus eſt à Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 11. dicente: Nemo cuiuſcunque ordinis prælatus, vel ſuperior vigore cuiuſcunque facultatis aliquem ad habitum & profeſſionem admittere poſſit niſi in ordine ipſo ad quem tranſfertur ſub ſui ſuperioris obedientia in clauſtro perpetuò maneat. Verum ſi cauſa aliqua grauis exiſteret, qua prælatus poſſet aliis eiuſdem ordinis licentiam concedere manendi extra clauſtrum aliquo longo tempore, non peccaret, neque contra Concilium procederet, qui animo concedendi eam licentiam te reciperet. Quia reciperis ſub intentione licentiæ honeſtæ & legitimæ concedendæ. Neque id eſt contra Concilium; quia Concilium non intendit nouum ius conſtituere legitimas licentias prohibendo, ſed intendit occaſionem vagandi tollere, licentias irrationabiles manendi extra clauſtrum intercedendo. Atque ita ſuſtinet. Nauarr. *com. 4. de regul. n.* 11. *&* 12. Sanch. *lib. 6. ſum. cap. 7. n.* 82. *& ſeqq.* Man. *t. 3. regul. quaſt. q. 53. art.* 4.

7. Quinta, & grauior difficultas eſt; an Generalis Societatis poſſit ſcholaribus, & profeſſis permittere tranſitum in quamlibet aliam religionem etiam laxiorem? Non dubium, hunc tranſitum permittere poſſe comparatione illorum, qui ob ſua delicta digni ſunt, vt à religione expellantur, quia id expreſsè deciſum eſt à Greg. XIII. in bulla, quæ incipit, *cum aliàs.* Quare difficultas ſolum eſt, an etiam comparatione illorum, qui culpas expulſione dignas non commiſerunt, quique à Societate dignè, & iuſtè retinentur, poſſit Præpoſitus Generalis facultatem concedere ad laxiorem religionem tranſeundi? Negat Suar. t. 4. de relig. *tr. 8. lib. 3. c. 12. à n. 38. & ſeqq.* Mouetur, quia tranſitus ex mendicantibus ad quamlibet religionem monachalem (Carthuſia excepta) prohibitus eſt abſque licentia Pontificis in *extrauag. viam. ambitioſæ de Regularib.* Tranſitus vero ad religionem laxiorem cauetur à Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 11. ne fiat cuiuſcunque facultatis vigore. At aduerſus has prohibitiones Præpoſito Generali non eſt ſpeciale priuilegium conceſsũ. Ergo nequit ſuis ſubditis profeſſis concedere tranſitum ad religionem laxiorem. Minorem probo quia Paulus III. Pius IV. & Pius V ſolum in conſtitutionibus ſuis interdixerunt, ne vllus ex Societate ad quamlibet aliam religionem (Carthuſia excepta) tranſiret niſi de licentia Sedis Apoſtolicæ vel Generalis Præpoſiti. Sed ex hoc interdicto non infertur Præpoſitum Generalem poſſe concedere licentiam ad laxiorem, ſed ad ſummum poſſe concedere ad eam religionem, ad quam ſpectato iure communi concedere poteſt ſcilicet ſtrictiorem. Nam verba in conſtitutione poſita explicanda ſunt iuxta commune ius, ita vt quoad minus fieri poſſit, illud lædant. Igitur excipiuntur Pontifex, & Generalis Præpoſitus iuxta poteſtatem, quam ſpectato iure communi vnuſquiſque habet, vt ſcilicet nullus è Societate poſſit tranſire ad religionem quamcũque ſine Pontificis, vel Præpoſiti Generalis licentia; ſine inquam Pontificis ad monachalem, vel laxiorem; ſine licentia Præpoſiti Generalis ad æqualem, vel ſtrictiorem. Ergo ex his conſtitutionibus non habet Præpoſitus Generalis poteſtatem concedendi licentiam ad religionem laxiorem. Ex bulla autem Greg XIII. incipiente, *cum aliàs* eam poteſtatem non habet. Quod ſic probo. Nam ea bulla, vt conſtat ex ipſius proœmio expedita fuit ad decidendum dubium ortum ex conceſſione Pauli III. Pij IV. & Pij V. nempe an Præpoſitus Generalis valeret etiam profeſſos ex cauſis id exigentibus ab ipſa Societate emittere, aut eis ſic emiſſis liberum ſit, de eius licentia ſe ad quemuis alium mendicantium, vel non mendicantium ordinem transferre. Qua dubitatione poſita inquit Greg. Nos re perpenſa, atque diligenter examinata Societatis ipſius prioritati, atque incremento, emiſſorumque pro tempore ſaluti conſulere volentes ſtatuimus, vt deinceps in perpetuum liceat dicto Præpoſito, quos iudicauerit ab ipſa Societate emittere, eoſque de ipſius prælati licentia non tantum ad Carthuſienſium, ſed ad quemuis alium mendicantium, vel non mendicantium paris, laxioris, aut arctioris obſeruantiæ ordinem per ipſum Præpoſitum illis præſcribendum, de conſenſu tamen ſuperioris loci illius quò deſtinabuntur demigrare in eiſque profeſſionem per loci illius monachos, alióſque regulares eiuſdem emitti ſolitam, emittere, habitumque ſuſcipere, & conſueta vti eorum diſciplina. Ex quibus verbis ſolum conceditur Præpoſito facultas permittendi tranſitum ad laxiorem iis, quos emittere è Societate iudicauerit. At iudicare non poteſt aliquem ex profeſſis emitti debere, niſi graues culpas dignas emiſſione commiſerit. Ergo ex huiuſmodi bulla Præpoſitus Generalis facultatem non habet concedendi licentiam in laxiorem religionem tranſeundi iis, qui eum tranſitum appetunt, eo quod Societatis miniſteriis non ita habiles exiſtant; vel ex eo quod ſperant in alia religione maiorem ſpiritualem profectum habituros, vel ob alias ſimiles cauſas. Et confirmo ex ratione, qua mouetur Pontifex ad hanc conceſſionem faciendam, quæ eſt Societatis puritati & illius incremento, & emiſſorum ſaluti conſulere. Sed ad hunc finem ſola illorum dimiſſio pertinere poteſt, qui exiſtentes in Societate delinquunt; quia ij ſuis culpis Societatis puritati, & illius incremento obſtant,

ſtant,

Digitized by Google

ſtant, ſibique nocent. Ergo pro his tantum, & non pro profeſſis probis, & vtilibus facultas conceſſa eſt. Quod ſi dicas, inde inferri nullum ſpeciale priuilegium Societati concedi. Nam poſſe profeſſis, expulſione dignis dari facultatem ad quamlibet etiam laxiorem religionem tranſeundi quælibet habet religio, imo ipſemet religioſus dimiſſus eam poteſtatem habet; cum ergo Pontifex in hac bulla priuilegium concedat Societati, cuius communicationem aliis religionibus interdixit, aſſerendum eſt, aliquid ſpeciale concedi, atque adeo extendi non ſolum ad profeſſos expulſione dignos, ſed etiam ad quoſcunque alios. Reſpondet Suar. *dicto c. 12 n. 42.* id ſpeciale in Societate concedi, vt ex leuioribus cauſis, modò puritati, & incremento Societatis obſtent, dimitti profeſſus poſſit, optione data tranſeundi ad aliam religionem determinatam etiam laxiorem. Deinde reſpondet, illud priuilegium Societati concedi ad dubitationem ſubortam tollendam, non quia neceſſarium foret.

8. Nihilominus verius exiſtimo ex ſupradicta bulla Præpoſitum Generalem habere priuilegium concedendi tranſitum etiam ad laxiorem religionem omnibus è Societate profeſſis, quamuis nulla delicta commiſerint neque expulſione digni ſint ſic docet Sanch. lib. 6. ſum. c. 7. n. 58. *in fine.* & n. 71. *Suar.* ſibi contrarius *t. 4. de relig. tr.* 10. *lib.* 1 *c. c. 2. per totum.* Moueor quia Greg. XIII. volens conſulere Societatis puritati, atque incremento, emiſſorumque ſaluti, priuilegium Præpoſito Generali conceſſit, vt quos iudicauerit ab ipſa Societate emittere, tum ob Societatis puritatem, tum ob eius incrementum, tum ob emiſſorum ſalutem, tranſitum ad quancunque religionem concedat. Sed ad Societatis puritatem, & ad illius incrementum, & præcipuè ad emiſſorum ſalutem non ſolum pertinet concedere tranſitum iis, qui ob ſua ſcelera, & peccata digni ſunt expulſione, ſed etiam iis, qui minora delicta committunt, Item qui minus apti, & habiles miniſteriis Societatis inueniuntur, ac denique qui ſperant maiorem conſolationem, & ſpiritualem profectum in alia religione habituri. Ergo de his omnibus iudicare poterit Præpoſitus Generalis expediens eſſe illos volentes emittere è Societate non vt in ſæculo vitam degant, ſed vt in alia religione, quam ipſe Præpoſitus Generalis præſcripſerit, perſeuerent. Igitur vt hoc iudicium executioni mandari poſſet, Greg. XIII. dictum priuilegium conceſſit. Deinde, vt ſuperius argumentabamur, Greg. ſpeciale priuilegium Societati conceſſit, quod noluit aliis religionibus communicari. At ſi ſolum extenderetur ad religioſos expulſos nullum ſpeciale eſſet, cum quælibet religio ius habeat permittendi ſuis expulſis in quamlibet religionem tranſire; imo ipſi etiam renuente religione hanc facultatem habent. Neque valet dicere id eſſe ſpeciale Societatis, vt ex leuioribus cauſis expellere profeſſos poſſit; quia id eſſet priuilegium ad expellendum, non ad concedendum tranſitum in aliam religionem. Greg autem non agit ibi de cauſis expulſionis, ſed ſupponens ex cauſis exigentibus poſſe profeſſos dimitti, concedit Præpoſito Generali facultatem permittendi tranſitum in aliam quamlibet religionem quibuſuis profeſſis, quos iudicauerit à ſe in aliam religionem emittere. Emittere inquam non tantum renuentes in pœnam delicti commiſſi, ſed volentes, & dimiſſionem petentes ob aliquem honeſtum finem; & hoc eſt priuilegium ſpeciale Societati conceſſum, quo cæteræ religiones non gaudent.

9. Sed inquires, an Societas poſſit modum Generali præpoſito præſcribere vtendi hoc priuilegio v. g. ne illo vtatur abſque conſilio, vel conſenſu ſuorum aſſiſtentium, vel abſque hac, vel illa cauſa intercedente? Qua in re credo diſtinguendum eſſe de licito vſu, vel valido. Et quoad validum vſum omnino certum exiſtimo, non poſſe à Societate modum alium Præpoſito præſcribi hoc priuilegio vtendi præter deſignatum à Pontifice: quia illud priuilegium non à Societate habet Præpoſitus, ſed à Pontifice A Pontifice conceſſum eſt abſque vllius conſenſu, vel conſilio, & abſque vllius cauſæ determinatione. Nequit ergo ſocietas, quæ Pontifice inferior eſt priuilegium illud limitare, vel coarctare: & ita ſuſtinet Suar. *t. 4. de relig. tr.* 10. *lib.* 11. *c. 2. n.* 12. Si vero loquamur de licito vſu, alicui nec improbabiliter videbitur poſſe à Societate præſcribi modum illo priuilegio vtendi. Nam ex hoc præſcripto non diminuitur priuilegium, nec coarctatur, ſed ſignatur modus ſeruandus in illius vſu. Cum autem modus ſupradictus non ſit contrarius priuilegio, ſed fortè expediens ad illius maturiorem, & prudentiorem vſum; quæ cauſa eſſe poteſt, quominus ſocietas, quæ Præpoſito Generali ſuperior eſt, poſſit Præpoſito Generali eum modum ſeruandum ex obedientia præſcribere?

10. Rurſus dubitabis, an alius à Præpoſito Generali poſſit profeſſis concedere tranſitum in aliam religionem? Certum eſt Prouinciales eam facultatem non habere niſi communicatam à Præpoſito Generali, quam raro expedit communicari eo inconſulto. Solum de congregatione generali quæ totam Societatem repræſentat, & de vicario Generali eſt dubium; an poſſint viuente Generali, vel eo mortuo aliquem profeſſum è Societate dimittere, vel in ſæculum, vel ad laxiorem religionem. Et quod attinet ad Congregationem Generalem verius ſenſeo viuente Generali non poſſe. Quia illud priuilegium non Societati, ſed Præpoſito Generali ob eius officium, & dignitatem conceſſum eſt, & licet Præpoſitus Generalis Societati ſubordinetur, non inde infertur priuilegium Præpoſito conceſſum Societati conceſſum eſſe. Ad ſummum ex illa ſubordinatione infertur, quod poſſit Societas Præpoſitum Generalem aſtringere ad dimittendum, quem ipſa dimittendum eſſe iudicauerit. Neque obſtat hoc priuilegium Præpoſito Generali eſſe conceſſum in bonum Societatis; vt inde inferas Societati eſſe principaliter conceſſum: quia aliud finis eſt, aliud medium. Finis illius priuilegij eſt bonum Societatis. Sed medium eſt conceſſio facta non ſocietati, ſed Generali Præpoſito penes quem eſt totum regimen Societatis. At mortuo Generali credo probabilius, congregationem Generalem hanc facultatem habere; eo quod Generalem Præpoſitum repræſentet, & in eius locum ſuccedat. Commune enim eſt iuriſdictionem conceſſam Epiſcopo ratione dignitatis deriuari in capitulum ſede vacante. Securius tamen erit, vt notat Suar. *t.* 4 de relig tr. 10. *lib. c. 2. in fine,* ea non vti quouſque Præpoſitus Generalis eligatur, & eius iudicio, & auctoritate. Quocirca ſi aliquo caſu (quod abſit) iudicaretur Præpoſitus Generalis à Societate expellendus iuxta ea, quæ dicuntur 9. *p. conſtit. c.* 5. §. 3. prius à congregatione Generali eſſet ab officio remouendus, deinde eligendus nouus Generalis cuius authoritate, & iudicio ſimul cum iudicio congregationis expulſio facienda eſſet. Suar. *ſuprà.* De vicario Generali electo ad tempus, vel ab ipſo Generali Præpoſito, vel à Societate ob Præpoſiti ad regimen inhabilitatem, vel de vicario Generali per mortem Generalis conſtituto aliter videbatur dicendum, per ſe inquam poteſtatem habere emittendi è Societate profeſſos, quia Præpoſiti Generalis authoritate fungitur, & in eius locum ſuccedit iuxta ea quæ dicuntur 8. *pun. conſtit. cap.* 4. & 5. At hoc priuilegium Præpoſito Generali ob eius officium conceſſum eſt; ergo competit eius locumtenenti, & iuriſdictionem habenti. Nunquam tamen vicarius ob mortem Generalis conſtitutus hac poteſtate vtitur, aut vti poteſt, ſed noui Generalis electionem expectat; quia cum res ſit ita grauis, expedit Præpoſiti Generalis authoritate expediri, vt dicitur in *congregatione 3. generali in fine,* vbi de authoritate vicarij.

11. Denique dubitabis, an Præpoſitus Generalis teneatur tibi concedere tranſitum in aliam religionem maximè Carthuſiam præcipuè ſi in eam ingreſſus defeciſti? Reſpondeo rarò eam obligationem habere: nam vel illam habere poteſt; ex eo quod exiſtimet religionem, quam petis, eſſe Societate abſolutè perfectiorem, & ſtrictiorem, & hoc non; nam eſto ſocietas ab aliquibus religionibus in corporalibus aſperitatibus ſuperetur. At in obſeruatione caſtitatis, paupertatis & obedientiæ, & continua paſſionum mortificatione à nulla ſuperatur, vt latè, & optimè probat. Suar. *t. 4. de relig. tr.* 10. *lib.* 1. *c.* 9. *per totum,* ac proinde Prælatus nullam tenetur iudicare abſolutè perfectiorem, & ſtrictiorem. Ex eo autem quod petita religio ſperetur tibi fore fructuoſior, rarò hæc obligatio naſci poteſt. Tum quia rarò hæc ſpes concipitur, ſupponendo religionem perfectiorem non eſſe. Et eſto hanc ſpem concedamus, adhuc non tenetur Prælatus tibi licentiam concedere, ſi Societati vtilis, & fructuoſus exiſtas; quia bonum religionis ſuæ ſingulari vtilitati præferendum eſt. Quocirca niſi daremus te Societatis inſtituto inutilem eſſe ſperarique fore vtilem alterius religionis inſtituto, credo Præpoſitum Generalem obligatum non eſſe tibi tranſitum concedere. Suar. *t. 4. de relig. tr. 8. lib. 3. c. 12. n. 7. & 13.*

PVNCTVM XXVII.

Quæ prohibeantur religioſo etiam legitimè in aliam religionem tranſlato.

SVMMARIVM.

1 *Tranſlatus in aliam religionem etiam arctiorem (eſto canonicus regularis ſit) redditur incapax cuiuſcumque ſæcularis beneficij curati.*

2 *Apponitur ſecundus & tertius caſus inhabilitatis. Et ratio redditur.*

3 *Perſonæ, aduerſus quas hæc inhabilitas fertur, ſunt mendicantes, quia verè mendicantes ſunt in ordinem non mendicantium tranſlati.*

4 *Aſſumptus ex ordine mendicantium ad Epiſcopatum, ſi Epiſcopatu depoſito in ordinem non mendicantium transferatur conſtitutione Gregoriana comprehenditur.*

5 *Enumeratur* 1. & 2. *pœna lata aduerſus mendicantes tranſlatos, vel transferendos in non mendicantes.*

6. *An ſit tranſlati, qui in cathedrali, vel collegiata Eccleſia obtinerent adminiſtrationem, prioratū, &c. priuentur*

tranſlatus in aliam Religionem, vt ſit Prælatus, qui finito officio ſedere debet poſt Prælatum in memoriam priſtinæ dignitatis, niſi alij eſſent Prælati antiquiores. Sic Nauarr. Man. Rodr. & Sanch. *ſuprà*.

DISPVTATIO V.

De obligationibus, & votis ſtatui Religioſo annexis, illorumque relaxatione.

NVLLA ferè eſt Religio quæ vltra tria vota ſubſtantialia caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ alia vota non emittat, quæque aliis obligationibus ſuos Religioſos non aſtringat. Ea omnia ſigillatim percurrere noſtrum non eſt: cuilibet namque Religioni ſua vota, & obligationes examinanda relinquimus; quia eorum obligatio multum ex vſu, & conſuetudine pendet. Nobis ſufficiat ſingularia vota, & obligationes ſanctiſſimæ Societatis IESV expendere, vt illis ſatisfacientes finem propoſitum conſequamur.

PVNCTVM I.

Expenditur obligatio tribus ſubſtantialibus votis annexa ingrediendi Societatem.

SVMMARIVM.

1 *Obligationem votis ſubſtantialibus annexam contrahunt ſcholares, & coadiutores non formati, cum promittunt ſe Societatem ingredi, vt in ea perpetuò vitam degant.*

2 *Materia huius voti eſt profeſſionem, vel vota coadiutorum formatorum emittere, prout Societati placuerit.*

3 *Hac materia digna voto eſt; quia gradus profeſſorum, & coadiutorum formatorum perfectior eſt quam gradus ſcholaris, & coadiutoris non formati.*

4 *Quoties ſuperior deſignat tibi gradum abſolutè, & efficaci voluntate, teneris acceptare ex vi quarti voti.*

5 *An pecces contra votum, ſi ſuperior mutet, vel ſuſpendat abſolutam te obligandi voluntatem ob repugnantiam, quam habes in ſuſcipiendo gradu coadiutoris formati, vel alia de cauſa.*

6 *Proponitur negatiua ſententia. Verior eſt affirmatiua, & ſatisfit rationibus contrariis.*

7 *An recepto gradu coadiutoris formati obligari poſſit ex ſupradicto voto ad recipiendum gradum profeſſi, vel è contra? De vltimo certum eſt te non poſſe obligari. Quoad primum probabiliter affirmat Suarez. Sed probabilior eſt negatiua ſententia.*

1. PRimam obligationem votis ſubſtantialibus annexam contrahunt ſcholares, & coadiutores non formati emittentes in Societate, vota ſimplicia: ij enim ſimul promittunt ſe Societatem ingreſſuros, vt vitam in ea perpetuò degant promiſſionem hanc intelligendo iuxta ipſius Societatis conſtitutiones. Hæc igitur promiſſio votum eſt, quia fit diuinæ maieſtati, vt conſtat ex formula, qua emittitur, quæ ſic ſe habet: Ergo, N. voueo coram ſacratiſſima Virgine Maria, & curia cœleſti vniuerſa, Diuinæ maieſtati tuæ caſtitatem, paupertatem, & obedientiam perpetuam in Societate IESV, & promitto eandem Societatem me ingreſſurum, vt vitam in ea perpetuò degam omnia intelligendo iuxta ipſius Societatis conſtitutiones. In omni enim promiſſione prudenti, & cordata exprimenda eſt perſona, cui fit promiſſio: cum ergo in hac promiſſione nulla alia exprimatur præter diuinam maieſtatem, ipſi fit ea promiſſio. Ergo eſt votum; quia votum eſt promiſſio Deo facta de meliori bono. Præterea ex illa dictione & quæ eſt copulatiua, & habet vim coniungendi præcedentia cum ſubſequentibus, manifeſtè fit eidem fieri promiſſionem ingrediendi Societatem, cui fit votum caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ: at illa vota fiunt diuinæ majeſtati. Ergo etiam promiſſio ingrediendi Societatem diuinæ maieſtati fit. Ergo eſt votum. Et ita declarauit Congregat. V. Generalis *decret. 3. & can. 2*. Neque obſtat, illam obligationem ſub nomine promiſſionis, & non ſub nomine voti exprimi; quia id factum eſt, vt intelligeretur eſſe obligationem diſtinctam à tribus votis præcedentibus, neque ad conſtituendum ſtatum Religioſorum ſcholarium formaliter pertinere, ſed ſolum eſſe ei annexam, & acceſſoriam.

2. Materia huius voti eſt profeſſionem, vel vota coadiutorum formatorum emittere, prout Societati placuerit, vt dicitur, *cap. 7. exam. §. 1. & 5. punct. conſtitut. cap. 4. litt.* E. & declarauit Congregatio V. *general. decreto* 3. *can.* 2. ibi. Quo (ſcilicet voto) quis ſe obligat ad acceptandum gradum profeſſorum, vel coadiutorum formatorum, provt Præpoſito ad maius Dei obſequium fore videbitur. Non ſe obligat ad procurandum aliquem ex his gradibus; quia ea procuratio nec decebat Religioſi humilitatem, & obedientiam, nec Religionis pacem. Ad quæ remouenda conueniētius eſt, vt quilibet ſui immemor curam in hac parte ſuperioribus relinquat procurans in eo gradu in quo conſtitutus eſt ſe perfectum exhibere. Sed ex vi illius voti ſolùm ſe obligat ad acceptandum dictum gradum, ſi ita Propoſito Generali viſum fuerit, vt expreſsè dicitur 5. *part. conſtitut. cap. 4. §. 5.* ibi poſtquam aliquis in corpus Societatis coaptatus fuerit in aliquo gradu ad aliud progredi curare non debet, ſed in ſuo perfici, & obſequio Dei, & gloriæ ſeſe impendere, ac ſuperiori, qui ſcilicet Chriſti Domini noſtri vices gerit curam aliorum omnium relinquere. Verùm etſi hoc ita ſit, nemo impeditur ſuperiori proponere debita cum humilitate, & ſubmiſſione, quæ in animo verſantur, quæque occurrunt pro gradu ſuſcipiendo: vt habetur *dicto loco in declarat. lit.* F, maximè cum ſibi perſuaſum habet, vel ob inaduertentiam, vel obliuionem, vel ob ſiniſtram informationem gradum ſuperiorem non concedi, paratus tamen eſſe debet, vt id melius exiſtimet, quod ſuperiori loco melius videbitur.

3. His ergo poſitis probatur manifeſtè hanc materiam voto dignam eſſe: quia gradus profeſſorum, & coadiutorum formatorum perfectior eſt, quam gradus ſcholaris, & coadiutoris non formati; quippè in profeſſo, & coadiutore formato eſt obligatio ad plura, & paupertas ſtrictior: ergo eſt materia digna voto. Ex alia parte erat maximè vtile, & ferè neceſſarium inſtituto Societatis, eiuſque regimini; vt hæc materia ſub votum caderet, nam cum in Societate ex approbatione Pontificia ſint hi gradus diuerſi, ſcholaris, coadiutoris non formati, & profeſſi; graduſque ſcholaris, & coadiutoris non formati via ſit, & diſpoſitio ad gradum coadiutoris formati, vel profeſſi, in quibus præcipua pars Societatis conſiſtit, expediebat poſſe Societatem obligare ſcholares, & coadiutores non formatos, vt in gradum coadiutorum formatorum, vel profeſſorum ingrederentur. Quod virtute obedientiæ præſtare non poterant, niſi in principio eis eſſet propoſitum, & ab ipſis acceptatum: at hoc voto emiſſo & ſuauius & efficacius obligatio inducitur, & maiori cum fructu executioni mandatur.

4. Supereſt verò explicandum, qualiter Præpoſitus Generalis velle debeat te in gradum coadiutorum formatorum, vel profeſſorum admittere, vt ex voto tenearis eius voluntati acquieſcere? Optimè hoc explicuit *ſeptima congregatio decreto* 27. aliàs 32. Cum enim in quæſtionem verteretur quid cenſendum de his eſſet, qui in cuiuſcunque impoſiti à ſuperioribus gradus ſuſceptione difficiles ſe præbent, variiſque excuſationibus eorum voluntatem eludentes in annos ſæpè plurimos, atque totam etiam vitam rem protrahunt, cenſuit congregatio omnes vt quarti voti in congregatione 5. explicati teneri ſuperiori certum gradum imponenti obedire, ita tamen vt rationes Prouinciali, ac N. P. conſueto Societatis more proponere poſſint, quas ſcripto cenſuit proponendas. Verùm ſuperiori illis examinatis in ſententia perſeueranti, & certum gradum abſolutè ſtatuenti (licet non addat obedientiæ præceptum) teneri vnumquemque obedire, imperatumque gradum ſuſcipere, vt ſi non fuerit obſequutus, cenſendus ſit in malo ſtatu eſſe, atque à Sacramentorum vſu, & adminiſtratione excludendus. Sed neque conſultum putauit P. N. cum talibus diſpenſare, vt toto vitæ tempore ſine certi gradus ſuſceptione perſeuerent, ne horum exemplo, alij cum graui Societatis damno paria intitentur, & audeant. Sed neque ad ſecundum examen admittendos, niſi rarius, & cum dubium aliquod de aptitudine interceſſit. Quam rem vniuerſa congregatio cenſuit P. N. commendandam. Hæc ſupradicto decreto, ex quibus manifeſtum eſt tunc eſſe obligationem acceptandi gradum à ſuperiore deſignatum, quando abſolutè, & efficaci voluntate tibi acceptandum proponitur; quia eo ipſo impletur conditio; ſub qua votum factum eſt. Notanter dixi quando abſolutè, efficacique voluntate. Nam ſi conditionatè tantùm offeratur, vt contingit, cum gradus offertur, vt gratia, & beneficium Religionis, quod ſubditis præſtat, tranſgreſſor voti non eris, gradum non admittens: quia non tibi abſolutè offertur, ſed ſub imbibita conditione, ſi gratus tibi fuerit. Ex ipſa ergo obligationis ſerie, & ex circumſtantiis facilè colliges, quo ex his modis gradus offeratur. Credo tamen abſolutè offerri, quoties ſuperior cauſa repulſæ examinata in oblatione perſiſtit; indicat namque ea perſeuerantia abſolutè, & definitè velle te eum gradum accipere non tam ob gratiam tibi præſtandam, quam ob Religionis bonum, & rectum illius regimen.

5. Sed quid ſi ob difficultatem, & repugnantiam, quam habes in ſuſcipiendo gradu coadiutoris formati, & ob timorem,

obedientiæ Profeſſorum, & coadiutorum ſpiritualium eruditio puerorum expreſſa fuit, & non in voto obedientiæ emiſſo ab ſcholaribus approbatis, ea eſt; quia ad hoc munus obeundum profeſſi, & coadiutores formati præſumuntur apti, ſecus ſcholares. Nam ad erudiendos pueros, & rudes doctè, vtiliter, & fructuosè conuenit docentes pluſquam mediocriter eſſe inſtructos, ſicuti ſunt qui in Societate profeſſionem, vel gradum coadiutorum ſpiritualium formatorum obtinent: at non ſic ſcholares, qui litteris addiſcendis incumbunt.

3. In huius igitur miniſterij promotionem, & ſupradictorum obſeruationem cauetur, vt quilibet profeſſus quadraginta diebus huic eruditioni incumbat. Sic habetur Congregat. prima generali, *decreto* 134. & expreſſius in Congreg. 2. *decreto* 48. vbi ſic dicitur, Quiuis profeſſus quatuor, vel trium votorum, quiuis etiam coadiutor ſpiritualis formatus poſt edictam profeſſionem, vel vota ſimplicia intra annum per quadraginta dies continuos, vel interpellatos doctrinam Chriſtianam pueros, atque rudes perſonas docere teneantur. Teneantur inquam ſub voto, ſi eis ſub virtute obedientiæ præceptum ſit, aliàs ſolùm ex regula, & inſtituto ad peccatum non obligante. Prætereà ipſamet Congregatio P. N. Generali commendat curam, vt noſtri frequentius, quemadmodum ipſi in domino expedire viſum fuerit, in hoc tam pio opere exerceantur. Deinde Rectoribus, cum primum Rectoris officium ſuſcipiunt iniungit S. Ignat. 4. *p. conſtitut. cap.* 10. §. 10. vt per quadraginta dies doctrinam Chriſtianam legant, aut doceant, legant inquam, aut doceant per ſe. Si tamen conuenire non videbitur ad ædificationem, vel ob aliam cauſam ſufficientem, vt rector ipſe legat, re cum Prouinciali communicata, ſi eiuſdem ille ſententiæ fuerit, per alium illud munus obire poterit. Quam conſtitutionem Congregatio 2. *decreto* 54. explicans, inquit: Rectores cum teneantur ex conſtitutione, declaratione 10. *capit. punct.* doctrinam Chriſtianam legere; vel docere per quadraginta dies per ſe, vel per alium, expoſitum eſt, id debere præſtari intrà annum poſtquam officium Rectoris inierint continenter quadraginta diebus, vel interpolatim primò quidem quemadmodum ſolent doceri pueri, deinde etiam per conciones, ſi ita ſuperior cenſuerit. Præter illum annum eodem quidem nomine non tenebitur Rector, ſed alio potenti communi, vt in ſuperiori quodam decreto definitum eſt de profeſſis, & coadiutoribus formatis.

Pvnctvm III.

Quæ ſit obligatio, quam contrahunt profeſſi ſocietatis ex ſpeciali voto obedientiæ Summo Pontifici.

SVMMARIVM.

1 *Hoc votum obediendi Summo Pontifici ſolemne eſt, & ſpeciale Societati.*
2 *Apponitur aliquorum calumnia circa prædictum votum, quæ friuola ſanè eſt.*
3 *Explicatur huius voti materia, & eius neceſſitas.*
4 *Explicatur voti vtilitas.*
5 *Explicatur qualiter hoc votum poſſit eſſe ſolemne.*
6 *Quoties Summus Pontifex, vel Præpoſitus Generalis eius nomine præcepit miſſiones in nomine Ieſu Chriſti, ſeu virtute obedientiæ, tenetur profeſſus ſub graui culpa obedire.*

1. Sciendum eſt, in Societate Iesv profeſſos, qui vocantur quatuor votorum vltra tria vota ſolemnia caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ emittere aliud quartum etiam ſolemne obediendi Summo Pontifici in miſſionibus peragendis ad animarum ſalutem. Quod votum ea forma emittitur, vt conſtat ex conſtit. 5. *p. cap.* 3 §. 3. Inſuper promitto ſpecialem obedientiam Summo Pontifici circa miſſiones, prout in litteris Apoſtolicis, conſtitutionibus continetur. In litteris autem Apoſtolicis Pauli III. primò confirmantis Societatis inſtitutum habetur hoc votum fieri ad maiorem noſtræ Societatis humilitatem, ac perfectam vniuſcuiuſque mortificationem & voluntatem noſtrarum abnegationem, eoque ſingulos noſtros ſpecialiter aſtringi, vt quidquid modernus, & alij Romani Pontifices pro tempore exiſtentes iuſſerint ad profectum animarum, & fidei propagationem pertinens, & ad quaſcunque Prouincias nos mittere voluerit, ſine vlla tergiuerſatione, aut excuſatione illico quantum in nobis fuerit, exequi teneamur, ſiue miſerit nos ad Turcas, ſiue ad quoſcunque alios infideles etiam in partibus, quas Indias vocant exiſtentes, ſiue ad quoſcunque hæreticos, ſeu ſchiſmaticos, ſeu etiam ad quoſuis fideles. Id ipſum eiſdem verbis continetur in Bulla Iulij III. noſtrum inſtitutum confirmante. Et in Bulla Gregor. XIII. incipiente *quanto fructuoſius* dicitur. Qui verò quatuor votorum profeſſi futuri ſunt, ij tribus ſolemnibus ſubſtantialibus votis, quartum ſimiliter ſolemne addunt ſpeciale Summo Pontifici obedientiæ circa miſſiones præſtandæ ob certiorem Spiritus ſancti in miſſionibus ipſis directionem, ac maiorem ipſorum mittendorum ſedi Apoſtolicæ obedientiam, maioremque deuotionem, humilitatem, mortificationem, ac voluntatum abnegationem. Eadem ferè habentur in conſtitutionibus Societatis Iesv. nam in *exam. generi cap.* 1. §. 5. dicitur. Profeſſa ſocietas præter tria vota votum facit expreſſum Summo Pontifici vt Vicario qui nunc eſt, vel pro tempore fuerit Chriſti Domini noſtri, nimirum ad proficiſcendum ſine excuſatione non petito viatico quocunque gentium eius ſanctitas iuſſerit inter fideles, vel infideles ad res quæ ad diuinum cultum, & Religionis Chriſtianæ bonum ſpectat, & 6. *c.* 2. §. 2. Quando Summus Pontifex, vel ſuperior huiuſmodi profeſſos, vel coadiutores ad laborandum in vineam Domini mittet, nullum viaticum petere poſſint, ſed ſe liberaliter repræſentent, vt mittantur, prout illis ad maiorem Dei gloriam fore videbitur. Et *in declarat. litt.* t. ſubditur, id eſt pedites, vel equites cum pecuniis, vel ſine illis, & 7. *p. conſtit. c.* 1. & 2. latius hæc omnia explicantur. Ex quibus conſtat hoc votum obediendi Summo Pontifici circa miſſiones eſſe ſpeciale Societati ſolemne, & diſtinctum ab aliis tribus ſubſtantialibus.

2. Non deſunt Doctores potius prauo affectu, & iudicio proprio nixi, quàm ratione, qui hoc votum calumniantur. Tum quia ſuperfluum. Tum quia inutile. Eſſe ſuperfluum probant? quia omnes Chriſti fideles obligati ſunt obedire Summo Pontifici, ſi eis aliquò proficiſci iuſſerit ob animarum ſalutem. Et ſpecialiter Religioſi hac obligatione tenentur, quia Pontifici tanquam ſupremo Religionis Prælato obedientiam promiſerunt. Deinde eſto alij Religioſi obedientiam Summo Pontifici non ita ſtrictam promiſerint? at ſcholares approbati Societatis, & maximè formati coadiutores eam promittunt: voto enim obedientiæ obligantur ire in quaſlibet mundi partes, quò ſuperior deſignauerit, vt conſtat, ex 3. *p. conſtitut. cap.* 2. *littera G*, & 6. *p. conſtitution. cap.* 3. §. 5. & ex Bulla Gregor. XIII. incipiente *Aſcendente*. Ergo ſaltem comparatione aliorum Religioſorum Societatis hoc votum ſuperfluum eſt: cum non ſuperaddat obligationem aliquam diſtinctam à voto generali obedientiæ. Quodque videntur expreſſiſſe Bullæ Pontificiæ Pauli III. & & Iulij III. dicentes hoc votum fieri ad maiorem noſtrorum humilitatem, & deuotionem, perfectamque mortificationem, & voluntariam abnegationem. Ergo non ad inducendam nouam, & diſtinctam obligationem. Eſſe autem inutile hoc votum ſic probant, quia Pontifex grauioribus Eccleſiæ negotiis occupatus noſcere non poteſt qui hoc votum emiſerint, quique ei ſint ſpecialiter ſubiecti, vt eos occupare poſſit vtiliuſque foret hoc votum Præpoſito Generali emitti: vt pote qui maiorem ſuorum Religioſorum notitiam habet, & illorum regimini immediatè incumbit. Quod verò hoc votum ſolemne eſſe non poſſit inde probatur, quia non apparet, in quo eius ſolemnitas conſiſtit, cum nullum ſpecialem effectum, & obligationem contineat, quem non contineret idipſum votum ſimplex obedientiæ Ergo hoc votum neque eſt ſolemne, nec neceſſarium, neque vtile. Sed hæc friuola ſunt, vt labefactare poſſint doctrinam à S. Ignatio traditam, & à viris doctiſſimis probatam, & à Summis Pontificibus definitam. Vt igitur veritas innoteſcat explicanda eſt materia huius voti, & inde conſtabit non eſſe ſuperfluum, neque inutile, ſed neceſſarium, vtile, & ſolemne.

3. Materia igitur huius voti, vt conſtat ex Bullis Apoſtolicis, & conſtitutionibus allegatis eſt obedire Summo Pontifici in miſſionibus peragendis, v. g. ire ſiue equites, vel pedites in quaſcunque mundi partes iuſſerit. Ibique commorari, & miniſteria ſpiritualia ſecundùm Societatis morem in animarum ſalutem exercere arbitrio Pontificis: quia hæc omnia ſub miſſione continentur. Quæ debent præſtari nulla tergiuerſatione, vel excuſatione appoſita; ſubintelligitur quæ friuola ſit, & inanis; ſecus de excuſatione iuſta, & legitima hanc enim proponere ſuperiori & conſtitutionibus Societatis, & menti Pontificis conforme eſt, vt benè notauit Suar. t. 4. de Relig. *tract.* 10. *lib* 7. *c.* 4. *n.* 11. Sanch. 6. *ſumm. c.* 18. *n.* 6. Deinde præſtari debent nullo petito viatico, expectatoque ſubſidio, tùm pro peragendo itinere, tùm pro ibi reſidendo: ſolùm enim permiſſum eſt 7. *p. conſtit. c.* 1. § 3. *lit.* E. *in declarat.* repræſentare Pontifici, quæ ſit ipſius mentis de modo itineris faciendi, & ibidem quò mittitur manendi, num ex eleemoſynis propter Chriſti amorem emendicatis, an alio modo viuendo. Sed ad hæc præſtanda nec reliqui Chriſti fideles, cæteri Religioſi tùm aliorum ordinum, tùm Societatis obligari poſſunt. Ergo hoc votum neceſſarium omnino fuit. Minorem probo: quia reliqui Chriſti fideles obligari non poſſunt à Pontifice, vt in remotiſſimas partes proficiſcantur, ibique commorentur, niſi communi Eccleſiæ bono maximè expediret, neque tunc obligatur ex voto, ſed ex ſubiectione, quam debent Pontifici, tanquam vniuerſalis Eccleſiæ capiti, & Chriſti vicario,

Digitized by Google

vicario. Cæteri autem Religioſi etiã votum obedientiæ Summo Pontifici præſtent tanquam ſupremo Religionis Prælato ex vi illius amplius obligari non poſſunt quam iuxta ſuas regulas, & conſtitutiones. At extra regulam omnium Religionum eſt obligare ſuos Religioſos ire, aſſiſtere: & commorari in partibus remotiſſimis, vbi nulla eſt Prouincia, nec Religionis domus nullo ſubſidio petito, & maximè ſi ibi adeſt periculum vitæ. Quocirca etſi Seraphicus Franciſcus ſpeciale, & expreſſum obedientiæ votum emiſerit Pontifici Honorio, & ſucceſſoribus pro ſe, & ſuis alumnis, ita vt ab ipſis cum votum obedientiæ emittunt, emiſſum eſſe intelligatur, vt dixit Cordub. *in expoſit. ſua regula c.1.q.3. & D. Bonauent. c. 1.* At hoc votum ad nihil amplius obligat, quam generale votum obedientiæ in ea Religionem emiſſum, vt expreſſit D. Bonauentura, quod certè non obligat ad miſſiones ita difficiles, & humanis ſubſidiis deſtitutas, ad quas profeſſi Societatis obligantur vt benè notarunt Suar. t. 4. de Relig. *tract.* 10. *lib.* 6. *c.4.n.27.* Sanchez *lib.6. ſum. c.*18.*n.*5. *in fine*, Ribadeneira *de inſtituto Societatis. c.* 20. *circa finem.* Religioſi verò Societatis, qui biennio expleto vota emiſerunt, & coadiutores ſpirituales formati, imò & profeſſi trium votorum, eſto obligati ſint ire, & commorari in qualibet mũdi parte. At ſcholares approbati non obligantur ire pedites nec vllo petito viatico, nec cum periculo vitæ: quia in conſtitutionibus, bulliſque Pontificiis hæc obligatio non continetur, vt expreſsè dixit Sanch. *lib.6. ſum cap. 18. n.5.* Suarez tom. 4. de Relig. *tract.* 10. *lib.6. cap.4. num.* 32. Coadiutores verò ſpirituales formati, & profeſſi trium votorum eſto obligentur ire non petito viatico, at non obligantur ex voto viaticum non petere, ſed ſolum ex conſtitutione ad culpam non obligante. Nam etſi 6. *conſtit. cap.* 2. *p.*13. æquè de profeſſis, ac coadiutoribus formatis dicatur, quod nullum viaticum petere poſſint, ſed ſe liberaliter repræſentent, vt mittantur ſcilicet pedites, vel equites cum pecunia, vel ſine illa: non inde infertur obligari ex voto ad non petendum viaticum, ſed ad ſummum obligari poſſe, quia vouent obedientiam iuxta ſocietatis conſtitutiones: at profeſſi quatuor votorum ex voto illo ſpeciali obligantur: cum illis à Pontifice iuſſum fuerit ire, viaticum non petere: quia hæc obligatio in dicto voto exprimitur: ſic Sanch. *dicto lib. 6. cap.*18. *num.* 5. Deinde profeſſi trium votorum, & coadiutores ſpirituales formati non videntur eſſe obligati ad miſſiones, in quibus periculum vitæ adeſſet: quia generale votum obedientiæ, quod inſtar legis Eccleſiaſticæ de eadem re latæ obligat non poteſt cum periculo vitæ obligare, ſicut nec lex Eccleſiaſtica. At profeſſores huius voti hoc periculum ſubire obligati ſunt; ſi quidem obligantur expreſsè ire ad Turcas, Hæreticos, Schiſmaticos, vbi periculum vitæ frequenter adeſt, Sanchez *dicto cap.*18. *n.*5. Præterea emittentes hoc obedientiæ votum quaſi ex officio tenentur parati eſſe, & diſpoſiti ad quaſlibet miſſiones quantumcumque periculoſas peragendas; at profeſſi trium votorum, & coadiutores formati non videntur ad eas obligari, niſi ad ſummum in defectum profeſſorum, vt probat Suar. tom. 4. de Relig. *tract.* 10. *lib. 6. cap.4. num.*33. Ergo hoc votum obedientiæ Pontifici, quod profeſſi emittunt aliquam ſpecialem obligationem inducit, quam non inducit votum generale obedientiæ in aliis religionibus, & in Societate. Ergo hoc votum neceſſarium eſt.

4. Ex his conuincitur vtiliſſimum eſſe; quod enim neceſſarium eſt, à fortiori eſt vtile, vtilitatem tamen eius ſatis expreſſit Iulius III. in dicta bulla confirmat. Primò dixit eſſe vtile ob deuotionem maiorem ad obedientiam ſedis Apoſtolicæ; expediebat enim maximè, vt tota aliqua religio hanc obedientiam Summo Pontifici præſtaret eo tempore, quo ab eius obedientia tot hæretici, & ſchiſmatici recedebant; eiuſque authoritatem recognoſceret, cum eam alij pro viribus impugnabant. Secundò dixit vtile eſſe ob maiorem noſtræ ſocietatis humilitatem, quam exercet ſe totam obſequio Pontificis tradendo. Tertiò ad perfectam vniuſcuiuſque mortificationem, & voluntatum noſtratum abnegationem; cum parati exiſtant ad quaſlibet mundi partes peragrandas, prout Pontifici viſum fuerit. Quod vero hoc votum vtilius ſit fieri Summo Pontifici, quàm religionis prælatis, duplici ratione conuincitur. Prima; quia eo voto ſpecialiter authoritas Pontificis recognoſcitur. Secunda, quia hac via profeſſi ſecuriùs ſe periculis exponunt, cum miſſi ſint à Vicario Chriſti, quem præſumere poſſunt in illius præcepti impoſitione certiori Spiritus ſancti directione duci, vt dixit Gregor. XIII. in bulla *Aſcendente.* Neque obſtat Pontificem ſingulos ſocietatis profeſſos non recognoſcere; ſufficit quod certo ſciat eſſe in ſocietate plures ſuæ obedientiæ ita dicatos, vt quocunque eos mittere velit obligati ſint ire; ad cuius finem cauetur 7. *conſtitut. cap.* 1. *in fine*, vt Præpoſitus Generalis, cùm nouus Chriſti Vicarius in Apoſtolica ſede fuerit conſtitutus, per ſe vel per alium intra annum ab eius creatione, & coronatione teneatur eius ſanctitati declarare profeſſionem, ac promiſſionem expreſſam obedientiæ, qua ipſi ſocietas peculiari voto circa miſſiones ad Dei gloriam ſe obſtrinxit. Adde plures, & præcipuos ex ſocietate à Pontifice recognoſci poſſe, tum ex fama, & relatione, tum quia quolibet triennio procuratores ſingularum prouinciarum Romæ congregantur. Maneat ergo certum, & indubitatum hoc votum neceſſarium eſſe, & Eccleſiæ, ſedique Apoſtolicæ, & ſocietati vtiliſſimum.

5. Reſtat explicare tertium quod obiiciebatur, qualiter poſſit eſſe ſolemne? nam ſic eſſe; non poteſt in dubium reuocari, cùm expreſsè definitum ſit a Gregor. XIII. in bulla, quæ incipit: *Aſcendente*, ibi tribus illis ſubſtantialibus votis ſolemnibus quartum ſimiliter ſolemne addunt ſpeciale Summo Pontifici obedientiæ circa miſſiones præſtandæ. Solemnitas igitur huius voti in eo conſiſtit, quod medio illo ſe tradit religioſus in dominium, & poteſtatem Põtificis in ordine ad miſſiones peragendas, ita vt in ordine ad hunc finem iam non ſit ſui iuris, nec religionis, ſed Pontificis. Quod adeo verum eſt, vt ſi religioſus facto hoc voto vellet de ſe aliter diſponere, infirma eſſet eius diſpoſitio, & peccaret non ſolum contra religionem, ſed etiam contra iuſtitiam ob ius Pontifici acquiſitum. Quæ in voto ſimplici obedientiæ non procederent: ſic ſuſtinet Suar. tom. 4. de Relig. *tract.* 10. *lib.*6. *cap.*4. *in fine num.* 38. & 39. Præterea eius ſolemnitas conſiſtit in eo, quod à nullo alio præter Pontificem hoc votum irritari, vel diſpenſari poteſt, ſecus ſimplex obedientiæ votum

6. Supereſt dicendum, quando profeſſus teneatur ſub graui culpa obedire Summo Pontifici, vel Præpoſito Generali nomine ipſius iniungenti miſſiones. Breuiter reſpondeo quoties in nomine Ieſu Chriſti, ſeu virtute obedientiæ præciperet. Quouſque enim ſuam voluntatem his verbis, vel æquiualentibus explicaret, non cenſetur velle præceptum imponere, & grauem obligationem inducere; quia cenſendus eſt præceptum imponere modo ſocietati accommodato. At in ſocietate 6. *p. conſtit. cap. vlt.* cautum eſt non eſſe cenſendum præceptum, niſi ſub ſupradictis verbis impoſitio fiat. Ergo quouſque Pontifex ſic ſuam voluntatem declaret, obligationem grauem non inducit. Atque ita ſuſtinet Suar. tom. 4. de Relig. *tract.* 10 *lib.* 6. *cap.*4. *n.*36.

PVNCTVM IV.

Qualiter obligentur profeſſi trium, & quatuor votorum ad paupertatem non relaxandam.

SVMMARIVM.

1 *Explicatur votum.*

2 *Finis quo S. Ignatius motus fuit ad ſtatuendum huiuſmodi votum, fuit vt ſocietas in ſuo primæuo feruore conſeruaretur.*

3 *Materia huius voti eſt nulla ratione agere, aut conſentire, vt quæ in conſtitutionibus circa paupertatem ordinata ſunt immutentur.*

4 *Proponitur obiectio, & fit ei ſatis.*

5 *Quam paupertatem voueas non immutare? Proponitur Sanch. Sententia. Sed verior eſt de omni paupertate quæ ſub votum cadit eſſe hoc votum intelligendum.*

6 *Reſpondetur rationi contrariæ.*

7 *Votum hoc grauem obligationem inducit.*

8 *An aliquando ceſſet huius voti obligatio? Diſtinguitur duplex caſus, & in primo affirmatur ceſſare.*

9 *Secundus caſus eſt, an dicti voti obligatio ceſſet, cum Pontifex proprio motu relaxationem concedit quæ relaxatio triplici modo contingere poteſt.*

10 *Si tertio modo Pontifex relaxationem concedat, ceſſat voti obligatio.*

11 *Si primo modo relaxationem concedat, Sanch. negat votum ceſſare. Sed oppoſitum verius eſt.*

12 *Si ſecundo modo concedat, probabile eſt acceptationem voto non aduerſari.*

1. PRofeſſi trium, & quatuor votorum in ſocietate ſtatim poſt emiſſam profeſſionem in Eccleſia coram domeſticis, & externis ad ſacriſtiam accedunt ibique quinque vota ſimplicia emittunt, quorum meminit Gregor. XIII. in bulla, *Aſcendente.* Primum illorum, & in hoc puncto explicandum eſt de non relaxanda ſocietatis paupertate. Quod ſub hac forma emittitur iuxta conſtitutionem Societ. 6. *p. cap.*2. §. 1. Promitto nunquam me acturum quacunque ratione, vel conſenſurum, vt quæ ordinata ſunt circa paupertatem in conſtitutionibus Societatis immutentur, niſi quando cauſa iuſta rerum exigentium videtur paupertas reſtringenda magis. Circa quod votum, & obligationem inde conſurgentem tria explicanda ſunt primum, quod fine, & cauſa motus fuerit S. Ignat. ad ſtatuendum, vt profeſſi in ſocietate, & non ſcholares, & coadiutores forma hoc votum emitterent. Secundo quæ ſit eius materia. Tertium qualis, quando ſit eius obligatio.

2. Circa primum motus eſt S. Ignat. vt conſtat ex 6. *p. conſtit. cap.* 2. *in princ.* ad ſtatuendum in ſocietate fieri huiuſmodi

Digitized by Google

modi votum, vt ſocietas in ſuo primæuo feruore conſeruaretur: iudicauit namque & meritò, tum *dicto loco*, *tom.* 10. *conſtitut.* §. 5. paupertatem murum eſſe religionis, & propugnaculum aduerſus tela, & inſidias dæmonis, nixus authoritate D. Th. 2. 2. *q.* 186. *art.* 3. D. Bonau. *in breuiloquio part.* 5. *cap.* 6. & *tom* 1. *opuſc. epiſt. ad miniſtros prouinciales*, & *opuſc. de reg. nouic. cap.* 14. & *in vita Chriſti, cap.* 21. Dionyſij Carthuſiani *lib. de reformat.* claustrali *n.* 17. & aliorum plurium vocantium paupertatem murum, fundamentum, & propugnaculum religionis. At corruẽte muro ciuitas corruit, & deſtructo fundamento, ædificium deſtruitur, ſublatoque propugnaculo hoſtibus patet aditus: ea de cauſa S. Ignatius vt hunc murum fundamentum, & propugnaculum in ſua puritate conſeruaret, ſtatuit, vt omnes profeſsi ſpeciali voto non relaxandi paupertatem aſtringerentur. Solis profeſsis hanc obligationem indixit, non ſcholaribus approbatis, nec adiutoribus formatis; quia profeſsi congregationi generali aſsiſtunt, ibique votum deciſiuum habent. At paupertas relaxari non poteſt à religioſis ſocietatis niſi in congregatione generali, quia ſoli congregationi generali datum eſt conſtitutiones mutare, ſeu innouare. Meritò ergo ſoli profeſsi, qui generali congregationi aſsiſtere poſſunt, hoc ſpeciali voto obſtringuntur.

3. Quoad ſecundum de materia huius voti: In primis conſtat eſſe diſtinctam à materia voti ſolemnis paupertatis, aliàs non eſſent vota diſtincta. Materia namque prohibita à voto paupertatis, eſt vſus cuiuſuis rei temporalis tanquam propriæ, ſtante lege, & conſtitutione prohibente ſub voto prædictum vſum. At materia voti non relaxandi paupertatem eſt non alterandi, nec mutandi dictam legem. Explico: in ſocietate eſt lex, & conſtitutio pertinere ad votum paupertatis, & ſub illo comprehendi, ne profeſſi ſocietatis proprium habeant, ne domus vlla profeſſa habeat redditus, & poſſeſſiones. Profeſſus ergo ſocietatis, qui proprium haberet, quique redditus, poſſeſsiones domui profeſſæ applicaret, contra votum paupertatis delinqueret, ſed non obinde paupertatem à ſocietate ſtatutam relaxaret; hæc enim immutata perſeuerat. Verum ſi ipſe profeſſus procuraret, aut conſentiret mutari legem, & conſtitutionem ſub voto paupertatis prohibentem domibus profeſsis poſſeſsiones, & redditus aduerſus votum non relaxandi paupertatem delinqueret; quia ſublata ea lege, & conſtitutione paupertas relaxata eſt. Quapropter votum paupertatis prohibet vſum, & factum contra legem, votum verò non relaxandi paupertatem prohibet legis mutationem. Habet ergo hæc vota materias, & obiecta diſtincta. Materia igitur huius voti eſt nulla ratione agere, aut conſentire, vt quæ conſtitutionibus circa paupertatem ordinata ſunt, immutentur. Ex his verbis conſtat hoc votum negatiuum eſſe, negat enim omnem actionem, & conſenſum pro paupertate in conſtitutionibus ordinata immutanda, ac proinde facis illi ſatis nihil agendo, vt manifeſtè colligitur ex 6. *p. conſtit. cap.* 2. §. 1. ibi: Promittunt ſe ad innouationem conſtitutionum in his, quæ ad paupertatem pertinent nihil facturos, niſi magis reſtringendam iudicaret. Quæ verba expendens S. Ignat. *in declarat.* inquit: Poſt emiſſam profeſſionem vnuſquiſque promittat, quod nunquam aſſentietur ad immutandum quod ad paupertatem in conſtitutionibus pertinet, nec in conuentu totius ſocietatis congregatæ, nec per ſe ipſum vlla ratione curando. Prohibet ergo aſſenſum ſiue conſultiuum, ſiue deciſiuum de immutanda paupertate præſtare in conuentu totius ſocietatis congregatæ. Secundò prohibet quamlibet procurationem, diligentiam, & poſitiuum fauorem ad dictam mutationem obtinendam. Satisfacies ergo voto, ſi nihil agas.

4. Dices: ergo videns profeſſum procurantem paupertatis relaxationem, imo congregationem generalem relaxantem, neque impediens eum facile poſſit, non peccabit contra votum; ſi quidem nihil facit? Conſequens autem videtur falſum, nam eſto phyſicè nihil faciat, moraliter, & ſecundùm prudentem æſtimationem plurimum facit, maximè ſi prælatus eſt, penes quem eſt poteſtas & obligatio ſubditum delinquẽtem corrigendi, & à delicto remouendi. Eaque de cauſa in *c. quanta de ſent. excommunicat.* dicitur: eos delinquentibus fauere interpretamur, qui cum poſſint manifeſto facinori deſinunt obuiare. Ad idemque eſt *regula iuris, qui tacet conſentire videtur.* Fauet ergo, & conſentit qui ſic non impedit. Reſpondeo profeſſum eo caſu non impedientem relaxationem, ſi ſuperior eſt ſpectata obligatione ſui officij fauere, & conſentire ſupradictæ relaxationi ex iuris interpretatione, ſecus ſpectata obligatione voti nihil agendi, nec conſentiendi paupertatis relaxationi, quia hoc votum prohibet actionem, & cõſenſum, ex quo conſtitutionum mutatio oriatur, non permiſſionem, quæ mutationi non concurrit; alias vt quid profeſſis, & non ſcholaribus approbatis hoc votum faciendum iniungeretur, quandoquidem omnibus commune eſſe poteſt procurantem relaxationem non impedire? Et prætetea neque illa permiſſio & aſſenſus conſultiuus, aut deciſiuus in generali congregatione, neque eſt procuratio. Non igitur aduerſatur voto: & ita ſuſtinet Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 10 *lib.* 6. *c.* 6. *n.* 9. & 10.

5. Sed quam paupertatem voues non immutare, cum promittis nulla ratione agere, aut conſentire, vt quæ in conſtitutionibus circa paupertatẽ ordinata ſunt immutentur? Sanch. *lib.* 6 *ſum, cap.* 18. *n.* 8. cenſet ſolam paupertatem quoad redditus, & bona ſtabilia domorum profeſſarum te vouere: cui ſententiæ fauet maximè locus ille *conſtitut.* 6. *p. cap.* 2. §. 1. *lit. A.* vbi dictum votum declaratur his verbis: Innouari quod ad paupertatem attinet, eſt relaxari ad redditus, vel poſſeſſionem vllam in proprium vſum, vel ad ſacriſtiam vel ad fabricam, vel ad aliquem alium finem præter id quod ad collegia, & domos probationum attinet admittendum. Ergo votum ſolum eſt de nõ relaxanda paupertate domorum profeſſarum admittendo redditus, vel poſſeſſionem vllam ad proprium vſum, vel ad ſacriſtiam, fabricam, &c. Quodque ſatis indicat exceptio illa collegiorum, & domorum probationis, quorum paupertas à dicto voto, & innouatione eſt excluſa. Et fortè ea ratione ſolis profeſſis hoc votum faciendum iniungitur; quia ad ipſos ſpecialiter attinet domos profeſſas in ſua puritate conſeruare, vtpote qui in illis per ſe reſidere debeant. Ex hac ſententia infertur, profeſſum, qui procuraret, vel conſentiret, vt coadiutores formati dominium bonorum ſuorum retinerent, collegia, & domus probationis ipſo facto ſuccederent in ſuorum religioſorum bona, & alia ſimilia non aduerſari ſupradicto voto: nam hæc ad ſocietatis paupertatem pertineant, non tamen ad paupertatem ſocietatis profeſſæ, de qua votum videtur intelligendum. Nihilominus verius cenſeo de omni paupertate ſocietatis, quæ ſub votum cadit eſſe hoc votum intelligendum. Quia S. Ignat. 6 *p. conſtit. cap.* 2. antequam in particulari de paupertate domorum profeſſarum, collegiorum, domorum probationis, ſcholarium, & coadiutorum ſermonem inſtitueret, locutus eſt de paupertate in communi, quam dixit vt murum religionis firmum diligendam, & in ſua puritate conſeruandam eſſe, nec admittendas innouationes, & declarationes primo ſpiritui minimè conſentaneas. Quod vt in hac parte diligenter obſeruetur inquit: Quicunque in ſocietate profeſſionem emiſerint ſe ad innouationem conſtitutionum in his, quæ ad paupertatem pertinent nihil facturos promittant. Cenſuit ergo de omni paupertate cadente ſub votum, votum eſſe intelligendum, præcipuè cum ad ſocietatis conſeruationem non ſolum expediat, & neceſſarium ſit domos profeſſas in ſua paupertatis puritate conſeruare, ſed etiam collegia, & domos probationis, ſcholares approbatos, & coadiutores formatos. Deinde expendo generaliter dixiſſe S. Ignatium promittant nihil facturos ad innouationem conſtitutionum in iis quæ ad paupertatem pertinent. Quia vniuerſalitate vſus eſt Greg. XIII. *in ſua bulla*, *Aſcendente*, ibi nunquam acturos, vt quæ in conſtitutionibus ſocietatis ordinata ſunt circa paupertatem, immutentur: ſub qua formula hoc votum emittitur. At in conſtitutionibus non ſolum agitur de paupertate domorum profeſſarum, ſed etiam de paupertate collegiorum, domorum probationis, ſcholarium, coadiutorum formatorum: quia votum paupertatis ea omnia reſpicit; Ergo votum de non relaxando paupertatis voto ſupradicta omnia reſpicere debet Atq; ita docere Suar. *t.* 4. *de relig. tr.* 10. *l.* 6. *cap.* 6. *in fine num.* 18.

6. Neque obſtat ratio contraria. Fateor ibi ſolum declarari paupertatem domorum profeſſarum; eo quod eſt præcipua materia huius voti; ſed inde non infertur aliam ſub dicto voto non eſſe comprehendendam. Neque eſt verum in illa declaratione collegiorum, & domorum probationis paupertatem à voto excludi, ſed ſolum excludi ab incapacitate, quam habent domus profeſſæ habendi redditus, & poſſeſſiones in communi ad proprium vſum, &c. Neque ex eo quod profeſſi per ſe in domibus profeſſi reſidere debeant, ſufficienter probatur eorum votum de non innouanda ſocietatis paupertate de ſolis domibus profeſſis eſſe intelligendum; potius enim inferendum eſt de totius ſocietatis paupertate debere votum intelligi; ſiquidem ipſis incumbit totius ſocietatis bono conſulere, & in ſua puritate, & primæua perfectione conſeruare.

7. Supereſt, vt tertium, quod propoſuimus explicemus; quæ, qualis, & quando ſit huius voti obligatio? Et quidem de quantitate, ſeu qualitate obligationis nemini poteſt eſſe dubium, votum hoc grauem obligationem inducere; quia materia grauiſſima eſt, vtpotè religionis conſeruationi maximè neceſſaria; ac proinde cenſeo non ſolum ſuffragium deciſiuum in congregatione pro relaxanda paupertate, ſed cuiuſcunque illius procurationem peccatum mortale eſſe aduerſus dictum votum.

8. Solum eſt difficultas; an aliquando eſſet huius voti obligatio? Pro duplici caſu contingit dubium: primò, ſi res decurſu temporis ita mutentur, vt ſpectatis omnibus circunſtantiis appareat grauius fore Deo hanc fieri mutationem, v. g. quod domus profeſſæ habeant aliquos redditus, & poſſeſſiones ſaltem ad ſacriſtiam, vel fabricam; an eo caſu agere, & procurare conſtitutionis innouationem, aduerſetur voto? Reſpondeo ſi id certò conſtet (quod rarò continget) euidens eſt te non

Digitized by Google

non aduerſari voto agendo, & procurando conſtitutionis innouationem: quia eo caſu votum ceſſat: nequit enim eſſe maioris boni impeditiuum. Votum enim de non innouandis paupertatis conſtitutionibus intelligitur, dum id ſocietati conſeruandæ expedientius, & conuenientius fuerit. Verum ſi dubia ſit conuenientia, nullo modo poteris agere, & procurare conſtitutionis innouationem; quia voti certa obligatio non poteſt ceſſare ob dubium ſuperueniens. Ratione tamen huius dubij (quod præſumitur prudenter concipi) poteris tum in congregatione generali; tum Pontifici rationes proponere, quæ dubium ingerunt non animo relaxandi paupertatis conſtitutionem, ſed inueſtigandi, & cognoſcendi quid conuenientius ſit, relaxarêne conſtitutionem, an in illa firmiter perſeuerare? ſic Suar. *tom.4. de relig. tract.*10. *lib.6.cap.7. n.*12. Sanch *lib.6.ſum.cap.*18.*num.*10. Neque credo ad hanc propoſitionem faciendam neceſſarium eſſe, vt dicit Sanch. obtinere prius à Pontifice voti facti diſpenſationem; quia illa propoſitio in illo dubio rationabilis eſt, bono ſocietatis conueniens, ne grauioris damni periculo exponatur, ac proinde per votum impediri non poteſt, eâque de cauſa Suar. cautè dixit ſecurius eſſe ſi prius à Pontifice facultas petatur, vt non obſtante tali voto poſſit vnuſquiſque quod ſentit, vel opinatur liberè proponere.

9. Secundus caſus, in quo eſt dubium; an dicti voti obligatio ceſſet, eſt cum Pontifex proprio motu relaxationem facit? Tripliciter Pontifex relaxationem concedere poteſt, primò abſolutè, & independenter à religione, non tamen arctando religionem, vt illa conceſsione vtatur, ſed eam liberam relinquendo: ſic conceſsit Trident. *ſeſſ.25. c.3. de Regularib.* omnibus religionibus (exceptis minoribus de obſeruantia, & Capucinis) vt poſsint proprium in communi poſsidere. Hæc enim conceſsio abſoluta fuit, & independens à religionum acceptatione; quia fuit per modum legis; non tamen religionis arctauit, vt ea vterentur, ſed liberas reliquit. Secundò concedere relaxationem poteſt non abſolutè, ſed dependenter à religionum acceptatione, vt ſi concederet relaxationem per modum cuiuſdam ſpecialis priuilegij, quod vim non habet, quouſque priuilegiatus acceptet. Tertiò concedere relaxationem poteſt obligando ad illius admiſsionem.

10. Si hoc tertio modo relaxationem Pontifex concedat; eo quod iudicet paupertatem promiſſam illius religionis conſeruationi non expedire; manifeſtum eſt, voti obligationem ceſſare. Tum quia votum non poteſt eſſe contrarium præcepto. Tum quia poſito præcepto variatur eius materia, & quæ antea erat honeſta, redditur iniqua. Sanch *lib.6. ſum. cap.*18. *n.9.* Suar. *tom.6. de relig. tract.*10. *lib.6.c.*6.*n.*13.

11. Si primo modo relaxationem concedat, Sanch. *lib. 6. ſum. cap.*18.*n.* 15. cenſet votum non ceſſare, ſed vt illius obligari ſocietatem, & illius profeſſos conceſsionem non admittere; quia vouent non conſentire paupertatis relaxationi; at non cedendo conceſsioni, relaxationi conſentiunt. Tenentur ergo ex voto cedere conceſsioni. Sed oppoſitum multo verius exiſtimo cum Suar. *tom. 4. de relig. tract.* 10.*lib.6.cap.6.n.*16. Primò: quia hæc relaxatio motu Pontificis ſit independenter à religione, eâque poſita obligatio voti paupertatis quoad illam partem omnino ceſſat. Ergo ceſſat etiam obligatio voti de voto paupertatis in ſua puritate conſeruando. Secundo ex vi huius voti ſolum es obligatus ad nihil agendum ad relaxationem paupertatis. Ergo ſolum es obligatus ad negandum conſenſum, qui relaxationi cooperetur. Ergo non es obligatus ad negandum conſenſum, qui relaxationem legitimè factam admittat, & aſſentiatur, quia eo conſenſu non agis ad relaxationem paupertatis, ſed relaxatione facta vteris. Tertiò, quia ſecunda congregatio *decreto* 28. *& can.* 21. manifeſtè hanc ſententiam iudicaui. Cum enim in illa propoſitum fuiſſet decretum Trident. *ſeſſ.25.cap.3.de Regularib.* concedentis omnibus religionibus (Minoribus & Capucinis exceptis) bona immobilia non obſtantibus quibuſuis conſtitutionibus; & ibi controuerſum eſſet; an placeret cedere iuri cuicunque ad habenda bona immobilia in domibus profeſſorum, quod ex decreto Concilij ſocietati eſſet acquiſitum? Placuit magno conſenſu Patribus (inquit congregatio) vt cederemus cuicumque iuri ex Concilio nobis prouenienti, & iuxta noſtras conſtitutiones, & vota, quæ poſt profeſſionem emittuntur, paupertatem in profeſſis, ac ipſorum domibus retineremus, & ita ceſſerunt totius ſocietatis nomine. In quo decreto expendendum eſt verbum *placeret* quod denotat voluntatis, non neceſſitatis fuiſſe illam ceſsionem, cenſuiſſéque omnes illos Patres voto ad cedendum obligatos non eſſe; aliàs non proponeretur illis, an placeret cedere, ſed abſque vlla dubitatione, & dependentia ab eorum conſenſu ceſsio proponenda eſſet. Sed inquires, qualiter potuit congregatio huic iuri cedere, cum hoc ius non ſocietati tantum, ſed omnibus ferè religionibus ob ipſarum bonum, & in virtutis progreſſum conceſſum fuit, & inſuper conceſſum per modum legis, & ſtatuti ab ipſis religionibus independentis? Reſpondeo optimè potuiſſe ſocietatem ſupradictæ conceſsioni cedere; quia illa ceſsio non eſt ſocietati, neque ſtatui religioſo nociua, maximè cum illud priuilegium non præcipiatur, ſed permittatur admitti Sanch. *lib. 6. ſumm. cap.* 18. *num.* 13. vbi *num.* 14. optimè aduertit ex ſola ceſſione non accedente Pontificia confirmatione non reddi ſocietatem profeſſam incapacem, vt antea erat, habendi proprium. Ducitur; quia voto præciſo paupertatis, vt *diſput. præced.* diximus, non redditur quis inhabilis habendi proprium, ſed indiget Pontificis authoritate inhabilitatem inducentis. At ſupradicto Tridentino decreto ſublata fuit omnibus religionibus hæc inhabilitas ex propriis conſtitutionibus proueniens, & conſequenter etiam ſocietati profeſſæ. Ergo ſola ceſſione, & renouatione voti paupertatis non potuit ſocietas habilis reddi. Indiguit ergo Pontificia confirmatione, & approbatione. Adde, ſocietas cedendo ſupradicto Concilij priuilegio ſolum potuit cedere quod in ſua poteſtate ſitum erat: at in ſua poteſtate ſitum non erat legem Pontificiam alterare, & inhabilitatem ſublatam reuocare, ſed ſolùm non admittere proprium, tametſi capax exiſteret. Vt ergo ad incapacitatem antiquam rediret, approbatione Pontificis indiguit, quæ ſine dubio tunc acceſsit, & ſæpè poſtea facta eſt à pluribus Pontificibus noſtrum inſtitutum confirmantibus maximè à Greg. XIII. in Bulla, *Aſcendente.*

11 Maiorem nihil difficultatem ingerit ſecundus caſus ſcilicet cum Pontifex per modum priuilegij relaxat paupertatem ſub tacita conditione ſi religio iudicans ſibi expedire eam relaxationem acceptauerit qualiter Pontifex Honorius cum S. Clara ſe geſſit relaxationem paupertatis concedens, ipſa verò conceſsioni ceſsit, & humiliter poſtulauit, ne permitteret ipſam, & ſibi ſubditas à primæuo ſpiritu deſiſtere; an inquam facta hac conceſsione teneantur ſocietatis profeſsi ei renunciare, vel poſsint voto non obſtante conceſsionem admittere? Ratio difficultatis eſt; quia relaxatio paupertatis pendet eo caſu ex ſocietatis acceptatione. At ſocietatis profeſsi vouent ſe nihil acturos, nec aſſenſum præſtituros ad paupertatis relaxationem. Ergo vouent eo caſu non acceptare, cum per acceptationem paupertas relaxetur. Nihilominus non videtur probabilitate carere adhuc eam acceptationem voto non aduerſari, quia ea acceptatio non eſt cauſa relaxationis, ſed eſt conditio, vt relaxatio proprio motu à Pontifice facta effectum obtineat. A ſocietatis profeſsi ſolum permittere videntur ſe non procuraturos, nec conſenſuros in paupertatis relaxationem; procuratione inquam, & conſenſu, qui illius cauſa ſit. Ergo. Et confirmo, Societatis profeſsi vouent in ſua puritate paupertatem ſub voto comprehenſam conſeruare, integrumque, & illæſum votum illius retinere; quod neceſſario ſubintelligendum eſt; dum illa paupertas ſub voto comprehenditur, & votum illius illæſum manet. At facta hac conceſsione ea paupertas, quæ antea ſub voto comprehendebatur, iam non comprehenditur; cum non ſit obligatoria, ſed voluntaria, neque votum illæſum manet, cum eius obligatio ceſſet. Ergo votum de conſeruando eo voto non obligat. Tandem quia ſciens Pontifex ſocietatem obligari voto ſpeciali ad nihil agendum in paupertatis relaxationem; ſi eo voto non obſtante relaxationem concedat arbitrio ſocietatis remiſſam ſine dubio cenſetur diſpenſare in voto vtpote quid neceſſario prærequiſitum ad legitimam conceſsionis acceptationem. Neque enim præſumendum eſt Pontificem velle ſuæ gratiæ acceptationem peccaminoſam eſſe. Atque ita ſuſtinet Suar. *tom. 4. de Relig. tract.*10. *lib.6. c.6. n.16. in fine*, vt ex eius ratione manifeſtè colligitur.

PVNCTVM V.

Qualiter profeſſi ſocietatis obligentur intra ſocietatem non ambire prælationem.

SVMMARIVM.

1 *Explicatur votum.*

2 *Proponitur materia voti.*

3 *An ſit contra votum aliquam actionem externam exercere aptam ad obtinendam dignitatem eo animo, & intentione? Duplicem actionem diſtinguit Suar. de prima negat, de ſecunda affirmat.*

4 *Verius eſt nullam ex ſupradictis actionibus voto aduerſari, niſi iis circumſtantiis facta ſit, vt prudenter ex illa colligi poſſit ambitioſus operantis animus.*

5 *Reſpondetur arg. in contrarium adductis.*

6 *Nomine dignitatis, & prælationis in ſocietate intelligitur ordinaria & delegata.*

8 *Tranſgreſſor huius voti pœna inhabilitatis ad quamcunque prælationem punitur.*

1 SEcundum votum, quod profeſſi in ſocietate emittunt, eſt de non ambienda prælatione vlla, vel dignitate in

in ſocietate. Quod votum his verbis emittitur. Præterea promitto nunquam me acturum, nec prætenſurum, nec indirectè quidem, vt in aliquam prælationem : vel dignitatem in ſocietate eligar, vel promouear. Eſſe hoc votum licitum & ſanctum, ſocietati conuenientiſſimum nemini poteſt eſſe dubium ; cum ſæpè à ſede Apoſtolica ſit probatum ſpecialiter à Gregor. X I I I. in bulla, *Aſcendente.* Et quia hac via præcluditur ambitioni aditus, contentiones, inuidiæ, diſſentiones, calumniæ, aliaque huius generis mala remouentur, & felix ſocietatis ſtatus conſeruatur. Quæ ſunt rationes, ob quas S. Ignat. 10 *p.conſtit.*§.6. iniungit profeſſis hoc votum. Profeſſis autem ſpecialiter iniungit, & non ſcholaribus, & coadiutoribus formatis ; quia penes ipſos maximè eſt ſocietati gubernatio, ex eorumque ambitione ſupradictorum malorum periculum magis timere poterat.

2. Materia huius voti eſt negatiua, ſcilicet non agere nec prætendere etiam indirectè aliquam in ſocietate prælationem, vel dignitatem Vnde huic voto ſatisfacis, dum non agis, nec prætendis ; tametſi deſideres, appetaſque dignitatem, quia etſi poſſet eſſe votum de non deſideranda, nec appetenda dignitate ; at de facto illud votum non præſtas, vt conſtat ex forma, qua illud emittis, & ex ratione, qua motus eſt S. Ignat. ad hoc votum iniungendum, qui fuit ſocietatem in ſuo felici ſtatu conſeruare, quem internus appetitus, dum exterius non manifeſtatur, non perturbat. Et præterea obligari voto ad non deſiderandam, nec appetendam interius dignitatem conueniens non erat ; quippè multis ſcrupulis, & conſcientiæ anxietatibus eſſet expoſitum. Atque ita ſuſtinet Vaſq. 1.2. q. 74. *art.*8. *diſp.* 115. *c.*3. *in fine*. Sanch. *lib.*6. *ſum. cap.*18. *n.*18. Suar. *tom.*4. *de relig. tract.* 10. *lib.*6. *cap.*7. *num.*9.

3. Quocirca difficultas eſt, an preces contra hoc votum aliquam actionem externam exercendo aptam ad obtinendam dignitatem eo animo, & intentione ? v.g. ſi ſtudiis vaces, ſi regulas obſerues, ſi virtutem fingas, ſi bonam apud Generalem, & Prouinciales æſtimationem procures, ſi beneficia, & obſequia præſtes animo quærendi prælationem ? an pecces contra votum ? Suar. *dicto* 4 *tract. lib.*6. *cap.*7. *à n.*10. diſtinguit inter has actiones. Aliæ, inquit, ſunt ex ſe bonæ, & honeſtæ quæque ſolum ex intentione vitiantur, quales ſunt ſtudiis vacare, obedientiam ſectari, regulari diſciplinæ, exteriorique obſeruantiæ inſiſtere. Has ſi præſtes animo quærendi prælationem voto non aduerſaris ; quia ea ſolum eſt ambitio interior, & quoad Deum, non exterior, & quoad homines. Et quia illæ actiones non mouent effectiuè ſuperiorem ad prælationem concedendam, ſed ſolum obiectiuè te magis capacem, & aptum oſtendendo, nequis ergo voto aduerſari, cum eas exerces. Aliæ (inquit Suar.) ſunt actiones ad ſummum indifferentes, quæ ſi bono fine careant, ſtatim contrahunt ſpeciem quamdam ambitionis. Hæ ſunt fingere virtutem, beneuolentiam ſuperioris obſequiis, & beneficiis procurare, bonam apud Generalem æſtimatione habere ex aliorum relatione Has inquam ſi præſtes animo quærendi dignitatem, votum lædis, quia eſt prætenſio indirecta. Tum quia hæ non te aptiorem, & capaciorem reddunt, ſicuti literis vacare, & regulari obſeruantiæ inſiſtere ac proinde non mouent ſolum obiectiuè, ſed effectiuè, excitando, & inducendo ſuperioris voluntatem. Tum quia nulla eſt efficacior negociatio indirecta, quam quæ iis viis paratur. Tum denique quia ſi hæ actiones à prætenſione indirecta excluduntur, nulla aſſignari poteſt, quæ ſit prætenſio indirecta. Subdit verò Suar. *dicto lib.*6. *c.*7. *n.*12. *in fine* hæc in indiuiduo non ſemper eſſe peccata mortalia tum ob leuitatem materiæ. Tum quia intentio illa ſubrepit, & non eſt ſatis deliberata. Tum quia non propriè imperat actum, ſed ſolum illi adiungitur, & circa illum verſatur, vt circa obiectum tantum : & ita vel eius malitia eſt mere interna, vel certè prout exterius prodit, leuis eſt.

4. Cæterum verius cenſeo nullam ex ſupradictis actionibus voto aduerſari, niſi iis circumſtantiis facta ſit, vt prudenter ex illa colligi poſſit ambitioſus operantis animus : ſic expreſsè docet Sanch. lib.6. ſum. c.18. n.19 *& ſeqq.* Ratio eſt, quia per huiuſmodi votum (vt ipſemet Sanch. docet) non prohibetur quælibet ambitio, & prætenſio apud homines, qui poſſunt concedere prælationem. At dum exercitio illarum actionum animum prauum non manifeſtas, non ambis apud homines, nec prætendis, cum ipſos omnino lateat. Ergo illis actionibus ſic exercitis voto aduerſaris. Et confirmo ſi ab illis actionibus intentionem quærendi prælationem excluderes, & ob alios fines eas præſtares, neque apud Deum, neque apud homines ambitioſus eſſes (vt ipſemet Sanch. concedit) & eſt per ſe manifeſtum. Ergo ex ſola ſuperaddita intentione, interiori quærendi prælationem, ambitio, & prætenſio exterior eſſe non poteſt. Ergo nec contra votum. Præterea huiuſmodi voto prohibetur ambitio, & prætenſio, ex qua felix ſocietatis ſtatus perturbari poteſt litibus, contentionibus, inuidiis, & calumniis, aliiſque malis, quæ ex contentione naſcuntur. At dum ambitio ſecreta eſt, neque hominibus manifeſta, nequeunt huiuſmodi lites, contentiones, æmulationes, & calumniæ oriri. Ergo illa ambitio, & prætenſio non eſt, quæ voto prohibetur. Denique id ipſum colligitur apertè *ex* 10. *p. conſtit.* §. 6. vbi hoc votum iniungitur ; ſiquidem in ea clauſula, & eodem textu dicitur ; vt profeſſi Deo, ac Domino noſtro voueat ſe nihil vnquam ad prælationem obtinendam acturos, & quos agere animaduerterint delaturos. Atqui deferri non poſſunt, nec animaduerti agere contra votum, niſi in exteriorem actum ambitio, & negociatio prodeat, ergo de ſola negociatione, procuratione, ambitio neque exteriori, & manifeſta votum procedit. Notanter dixi niſi ſpectatis circunſtantiis prudenter colligeretur eo animo quærendi prælationem ſupradictas actiones fieri ; nam tunc manifeſtum eſt prætenſionem ſaltem indirectam eſſe, & ita ſuſtinet Sanch. *dicto cap.*18. *n.*10.

5. Neque obſtant in contrarium adducta. Nam eſto prædictæ actiones non te conſtituant magis aptum, & capacem in re ipſa dignitatis obtinendæ ; at in apparentia, æſtimationéque hominum te aptiorem reddunt ; ac proinde non mouent effectiuè voluntatem concedentis prælationem, ſed obiectiuè tantùm, quatenus illis poſitis magis dignus iudicaris, cui prælatio concedatur. Secundum, & tertium petit in quo conſiſtat prætenſio indirecta, & qua ratione à directa diſtingui poſſit ; Sanch. *dicto cap.* 18. *n.* 23. reſpondeo nullam eſſe diſtinctionem, ſed pro maiori vitij exterminatione additum eſſe illud verbum, *nec indirectè quidem.* Secundo reſpondet illam eſſe directam prætenſionem, quando expreſſis verbis, vel ſignis dignitas prætenditur ; indirectam vero, quando ſimulato alio colore procuratur ; ſicuti donatio directa fit, quando do ſub nomine donationis aliquid donatur ; indirecta, quan- ſub titulo mutui animo non repetendi conceditur. Ego vero dicerem prætenſionem directam eſſe, quando quis per propriam perſonam prætendit apud eum, qui prælationem conceſſurus eſt ; indirectam verò, quando medio alio prætendit. Non enim ſatis percipio, quomodo non ſit directa prætenſio (eſto non ſit ſatis expreſſa) ea qua quis animo quærendi dignitatem, actionem præſtat ſufficienter declaratiuam ſuæ prauæ intentionis.

6. Supereſt explicandum quid nomine dignitatis, & prælationis in ſocietate intelligatur ; Sed ab hoc negotio nos liberauit *ſeptima congregatio decreto* 44. *aliàs* 37. *&* 38. affirmans nomine dignitatis, & prælationis idem in ſocietate ſignificari ; ac proinde venit intelligenda dignitas, & prælatio ordinaria, & delegata. Ordinaria dignitas eſt Generalis, Prouincialis, Præpoſiti, & Rectoris. Delegata commiſſarij, viſitatoris, vicegeneralis, viceprouincialis, vicepræpoſiti, & vicerectoris, ita tradit Sanch. *lib* 6. *ſum. c.*18. *n.*25. Suar. *t.*4. *de relig. tract.* 10. *lib.*6. *cap.*7. *n.* 14. Ex quibus infertur, non eſſe contra hoc votum prætendere eſſe procuratorem deſignatum in congregationem generalem, eſſe aſſiſtentem, eſſe miniſtrum, eſſe prædicatorem, & lectorem Theologiæ, quia hæc omnia officia ſunt, non dignitas, neque prælatio, & tradit *Sanch. & Suar. ſuprà* qui de officio procuratoris ſatis inclinat ſub voto debere comprehendi ob poteſtatem, quam ſuſcepit ſocietatem gubernandi, & generalem eligendi.

7. Sed quæ pœnæ ſint tranſgreſſoribus huius voti impoſitæ ? Reſpondeo eſſe pœnam inhabilitatis, & incapacitatis ad quamcumque prælationem : ſic habetur 10. *p. conſtit.* §. 6. Si vero ſit ambitio generalatus vltra inhabilitatem paſſiuam ad prælationem imponitur inhabilitas actiua, perpetuò enim excluditur à generali congregatione. vt conſtat ex 8. *p. conſtit. cap.*6 §. 2. An vero à Prouinciali eſſet excludendus non ibi exprimitur, ſed meritò excludendus eſſet, qui vitium ſic religioni nociuum commiſit. Vt autem hæ pœnæ locum habeant opus eſt ſententia ſaltem declaratoria criminis, quæ ſine probatione manifeſta dari non poteſt. Et licet 10. *p. conſtit. cap.* 6. §. 6. dicatur eſſe inhabiles ad quamuis prælationem eos ; de quibus probari poſſit, quod eam ambiiſſent, non debet intelligi de poteſtate probationis, ſed de poteſtate iam reducta ad actum, vt benè notauit Suar. *t.*4. de relig. *tractat.* 10. *lib.* 6. *cap.*7. *num.* 16. Qualiter autem probatio ambitionis Generalatus facienda ſit, traditur à *conſtitut. dicta* 8. *p. cap.*6. §. 2. *in declarat. A.* neque circa illam aliquid notandum occurrit.

PVNCTVM I.

Qualiter obligentur profeſſi Societatis nullam prælationem, nec dignitatem extra Societatem prætendere, eamve acceptare, quin à Summo Pontifice obligentur.

SVMMARIVM.

1 *Explicatur votum.*
2 *Proponitur materia voti.*
3 *Quid nomine prælationis, & dignitatis intelligatur.*

Digitized by Google

4 *Apponuntur rationes, quare S. Ignat. profeſſis votum indixit non acceptandi prælationem, & dignitatem extra Societatem, niſi obedientia, qui præcipere poteſt coacti, non autem votum indixit non acceptandi prælationem, vel dignitatem intra Societatem.*

5 *Delinquentibus in hoc voto nulla ſpecialis pœna ipſo iure aſſignata eſt.*

1. Tertium votum ſimplex, quod profeſſi poſt profeſſionem emittunt, eſt non procurandi vllam prælationem, aut dignitatem extra Societatem, neque illam acceptandi, niſi ex præcepto teneantur. Quod votum hac forma exprimitur: Promitto præterea numquam me curaturum prætenſurumve extra Societatem Prælationem aliquam, vel dignitatem, nec conſenſurum in mei electionem, quantum in me fuerit, niſi coactus obedientia eius, qui mihi præcipere poteſt ſub pœna peccati: Sic traditur, 10. *p. conſtit.* §. 6. & in Bulla Gregor. XIII. quæ incipit *Aſcendente.* Duplicem rationem huius voti ſubdidit conſtitutio: Prima, vt vnuſquiſque animarum ſaluti iuxta noſtræ profeſſionis humilitatem, & ſubmiſſionem inſeruiat Secunda, ne Societas iis hominibus, qui ad propoſitum ſibi finem ſunt ei neceſſarij priuetur. Specialiter hoc votum profeſſis, & non ſcholaribus indixit: quia ob eminentiam naturalium, & ſupernaturalium donorum, prudentiæ, ſcientiæ, & virtutis, quam præſumuntur habituri, facilius gratiam principum conſequentur, & ad dignitates, & prælationes promouebuntur. Conueniens ergo fuit illis hoc obſtaculum apponere, tum vt remota ambitione, & rerum ad ſuum ſtatum non pertinentium cura ſaluti proximorum incumberent, tum vt Societas ſemper miniſtris aptis abundaret, & in ſuo ſplendore conſeruaretur.

2. Quod autem hoc votum honeſtum ſit, relinquimus probatum *tract. præced. diſp.* 1. *p.* 7. §. 5. *à n.* 6. Materia huius voti eſt excluſio, ſed negatio cuiuſcunque prætenſionis de dignitate, ſeu prælatione extra Societatem, etiamſi illa prætenſio non finem vanum, ſed alias honeſtum haberet, quia S. Ignat. cuilibet prætenſioni ob bonum ſuæ Religionis aditum præcludere intendit, quem finem non obtineret, ſi prætenſionem ex honeſto fine permitteret, vt bene notauit Suar. *t.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.* 6. *c.* 7. *n.* 5. Deinde non ſolum eſt negatio prætenſionis, ſed dignitatis oblatæ liberæ, & ſpontaneæ acceptationis, quia perfectius eſt tum ob bonum proprium, tũ religionis officia, quæ ex ſe ſplendorem afferunt, & honorem, quorúmque obligationibus non facile ſatisfit non acceptare niſi neceſſitate cogente. Neque ea repugnantia obedientiam euacuat, ſed potius eam perficit, vt optimè dixit Gregor relatus *in cap. ſciendum* 8. *q.* 1. ibi: ſi obedientiæ palmam apprehendere veraciter nitimur; proſperis huius ſæculi, ex ſola iuſſione, aduerſus etiam ex deuotione militamus.

3. Nomine prælationis, Epiſcopatus, Abbatia, Prioratus, Vicariatus Epiſcopi, & quælibet alia dignitas iuriſdictionem habens intelligitur. Sub nomine dignitatis non ſolum Cardinalatus, ſed quælibet dignitas tum Eccleſiæ Cathedralis, tum Collegiatæ, tametſi iuriſdictionem non habeat, comprehenditur.

4. Quod ſi roges, quare S. Ignatius ſuis alumnis profeſſis votum indixit non ſolum non procurandi, ſed nec acceptandi prælationem, & dignitatem extra ſocietatem, niſi obedientia eius qui præcipere poteſt coacti, non autem indixerit votum non acceptandi prælationem, vel dignitatem intra ſocietatem? Optimè reſpondet Suar. *t.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 6. *c.* 8. *n.* 21. id factum eſſe; quia Prælatio, & dignitas extra religionem maiorem præ ſe fert honorem, & ſplendorem, maioribúſque periculis ſubiicitur, quam dignitas, & prælatio intra religionem, ideóque oportuit grauioribus remediis præueniri. Præterea neceſſarium erat religioni, vt aliqui intra illam prælationem acceptarent, ſecus verò vt acceptarent extra eum religio ea acceptatione vtilioribus miniſtris priuetur, ob quam cauſam Greg. relatus *in cap. hinc eſt*, 16. *quæſt.* 1. inquit Francorum Regem præcepiſſe, vt eiuſdem monaſterij Abbas nunquam ad Epiſcopatum eligeretur, ne fortè occaſione Epiſcopatus Abbatia aliquid detrimenti pateretur. Deinde ordinario, ſuaui, & communi regimini religionis non erat expediens ſic religioſis aditum prælationibus, quas neceſſariò habituri ſunt, præcludere, vt ad eas aſcendere non poſſent niſi præcepto compulſi; benè tamen erat expediens comparatione prælationum, quas nec neceſſariò habituri ſunt, nec religioni expedit, vt habeant. Deinde ad præcauendam ambitionem, & pacem religionis conſeruandam, ſufficiens erat votum non procurandi dignitatem. At vt religioſi ſocietatis ſua ſorte contenti ſint, & ſecũdùm ſuum inſtitutum ſaluti proximorum pro viribus incumbant, & maximè ne ſocietas vtilioribus miniſtris priuetur, non ſatis erat votum non procurandi, niſi ſimul non acceptandi adderetur.

5. Delinquentibus in hoc voto nulla ſpecialis pœna ipſo iure aſſignata eſt, ſicuti aſſignantur ambientibus prælationem intra ſocietatem: quia vt inquit Suarez *tom.* 4 *de Relig. tract.* 10. *lib.* 6. *cap.* 7. *n.* 16. hoc crimen magis priuatum eſt, neque ita religioni nocet; ac proinde id earum fuit ſatis eſſe ſuperiorem arbitrio remitti puniendum.

PVNCTVM VII.

Qualiter profeſſi teneantur ambientes manifeſtare.

SVMMARIVM.

1 *Explicatur votum.*

2 *Proponitur materia voti.*

3 *An tenearis iudicialem denunciationem facere; Probabile eſt te non teneri.*

4 *An obligatus ſis ex voto denunciare tantum profeſſos, an etiam ſcholares, & coadiutores formatos; De vtriſque affirmat Sanch. Verius eſt ſolos profeſſos denunciandos eſſe. Et ſatisfit contrariis.*

5 *Delictum emendatum tam quoad culpam, quam quoad eius effectum denunciare non teneris.*

6 *Si vero acta pœnitentia effectus ambitionis emendatus non ſit, denunciare teneris.*

7 *Vt à denunciatione facienda excuſeris, certò tibi conſtare debet delictum eſſe emendatum.*

8 *Certa notitia requiritur, vt tenearis ex voto denunciare.*

9 *Opus non eſt delictum eſſe publicum, vt denunciare tenearis, ſufficit ſi ſcias certitudine morali.*

10 *An ſi gratia petendi concilij, vel in ordine ad confeſſionem, vel in ordine ad ſatisfactionem faciendam delictum tibi reuelatum ſit, denunciare tenearis? Arguitur pro parte affirmatiua.*

11 *Prædicta conſultatio etſi ſub ſigillo confeſſionis ſeruanda non ſit tamen rarò, vel nunquam manifeſtanda eſt.*

12 *Reſpondetur rationibus contrariis.*

13 *Non teneris, ſed potes præmittere fraternam correctionem, antequam ambitionem, quam manifeſtare debes, manifeſtes.*

1. Quartum votum ſimplex, quod profeſſi poſt profeſſionem emittunt, eſt de denunciandis ambientibus dignitatem intra, vel extra ſocietatem. Quod votum ſub hac forma emittitur in præſenti: Tum ſi quem ſciam aliquid prædictorum duorum curare, vel prætendere, promitto illum, rémque totam me manifeſtaturũ Societati, vel Præpoſito eius. Hæc forma vouendi initium habuit à congregat. 3. generali *decreto* 34. *aliàs.* 46. approbatáque fuit à Greg. XIII. in Bulla *Aſcendente.* Nam antea, vt conſtat ex *congregat.* 1. *decreto* 99. *aliàs* 102. ſolum fiebat votum de denunciandis ambientibus dignitatem intra ſocietatem non extra; quia in *conſtitut. p.* 10. §. 6. de his tãtum denunciandis votum faciendum exprimitur, vt manifeſtè conſtat contextum conſideranti. Inquit enim conſtitutio: Erit etiam ſummi momenti, vt perpetuo felix ſocietatis ſtatus conſeruetur, diligentiſſimè ambitionem malorum omnium in quauis republica, vel congregatione matrem ſubmouere, ac aditum ad dignitatem, vel prælationem vllam directè, vel indirectè quærendam in ſocietate præcludere. Quod vt fiat omnes profeſſi ſe nihil vnquam ad eam obtinendam acturos, & quos agere animaduerterint delaturos Deo, ac Domino noſtro voueant. Et poſt hæc ſubiungitur votum faciendum de non procuranda, nec acceptanda dignitate extra ſocietatem, cui voto non adiungitur ibi votum contra facientis denunciandi. Ratio huius voti ea fuit, vt ambitioni integrè aditus præcluderetur. Ambitioſi enim timore denunciationis ab ambitione retrahentur. Quod ſi aliquando in eam procedant, denunciatione coërcebuntur.

2. Materia eius voti eſt denunciatio non ſolum quæ alias eſt obligatoria ex charitate, vel iuſtitia, ſed etiam illa, cuius nulla eſt obligatio; honeſtè tamen, & vtiliter fieri poteſt. Tum quia votum generaliter emittitur abſque vlla reſtrictione, ac proinde quamlibet denunciationem honeſtè faciendam comprehendere debet. Tum quia non ſatis prouiſum eſſet ambitioni, ſi ſolam denunciationem obligatoriam votum ſpectaret. Tum denique quia parum vtile eſſet votum, cuius materia aliunde præcepta eſt; & ita ſuſtinet Suarez tom. 4. de Relig. *tractat.* 10. *lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 5. Sanchez *lib.* 6. *ſumm. cap.* 10. *num* 59. Ob eaſdem rationes non limitatur denunciatio, vt ſolum iudicialem, vel paternam comprehendat, ſed vtramque reſpicit ſub diſiunctione ſecundum quod honeſtè, & licitè fieri poteſt.

3. An autem iudicialiter denunciare tenearis cum denunciatio iudicialis fieri poteſt, difficultate non caret: Videris teneri maximè ſi præceptum Superioris de denunciatione iudiciali facienda accedat quia cum votum ſit generale vtramque denunciationem comprehendens intelligi debet de denunciatione facienda,

Digitized by Google

facienda, quæ bono communi ſocietatis conuenientior ſit. At bono communi ſocietatis ſæpe conuenire poteſt, vt denunciatio iudicialis fiat, tum vt delinquens puniatur, tum vt aliis ſit in exemplum; ergo eo caſu ex voto videris obligatus iudicialiter denunciare. Nihilominus probabile eſt ex vi voti te non amplius obligari, quam ad denunciationem faciendam abſtrahendo à iudiciali, vel paterna denunciatione: quia votum ſolum denunciationem indixit abſque huius, vel alterius expreſſione. Quocirca etiam in caſu quo neceſſaria eſſet iudicialis denunciatio, credo te ſatisfacturum voto, ſi paternè denuncies, tametſi aliunde vel ex charitate, vel ex præcepto ſuperioris obligeris iudicialiter denunciare: ſic ſuſtinet Suarez tom. 4. de Religione, *tractat.* 10. *libr.* 6. *c.* 10. *n.* 9.

4. Quas vero perſonas ambientes obligatus ſis ex hoc voto denunciare; an tantum profeſſos, an etiam ſcholares, & coadiutores formatos? non conueniunt Doctores: Sanchez *lib.6. ſumm. cap.* 18. *num.* 54. cenſet omnes tam profeſſos, quam non profeſſos te eſſe obligatum denunciare. Mouetur ex formula, qua hoc votum emittitur, quæ generalis eſt ibi: *Tum ſi quem ſciam*, non enim dicit ſi quem ſciam profeſſum, ſed abſolutè; comprehendit; ergo omnes ſocietatis religioſos. Præterea, quia ambitio etiam habere locum poteſt in non profeſſis, & ex eorum ambitione ſocietati non leuia damna oriri poſſunt, ergo vt bono ſocietatis ſatis prouiſum cenſeatur, hi omnes denunciandi ſunt. Cæterum verius cenſeo ſolos profeſſos ambientes denunciandos eſſe ex hoc voto. Votum enim hoc denunciationis faciendæ, eſt vt vota illa duo antecedentia de non procurandis dignitatibus intra, vel extra ſocietatem integrè obſeruentur? ac proinde ſolum eos, qui ea vota emiſerunt comprehendit. Quapropter etſi generaliter voueas denunciare, ſi quem ſcias prætendere dignitatem extra, vel intra ſocietatem? at ex adiunctis manifeſtè limitatur ad eum, qui ex voto fuit obligatus non prætendere, facitque hunc ſenſum: Tum ſi quem ex ſupradictis vouentibus ſciam, &c. Quod confirmatur ex 10. *part. conſtitut.* §.6. vbi cauetur, vt profeſſi voueant ſe nihil vnquam ad obtinendam dignitatem acturos. & quos agere animaduerterint agere contra id quod promiſerunt, ergo ad alios denunciandos votum non extenditur. Neque obſtat in non profeſſis ambitionem habere poſſe locum, vt inde inferas votum ad non profeſſos extendi; ſicut enim votum non procurandi dignitatem non fuit extenſum ad non profeſſos, neque etiam votum profeſſorum de denunciandis ambientibus ad illos extendi debebit. Horum enim ambitioni ſatis conſultum credidit B. Ignatius regulæ, & charitatis obligatione: & ita ſuſtinet Suarez *tom.* 4. *de Relig. tractat.* 10. *lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 7.

5. Sed quod delictum eſt denunciandum, an ſolum præſens, & pendens in futurum, an etiam præteritum, etiam emendatum: Sanchez *dicto lib.6. cap.* 18. *num.* 60. affirmat ſi ſecretum ſit, non eſſe denunciandum, ſecus ſi publicum; quia ſecretum denunciari non poteſt niſi ad correctionem, quæ ceſſat delicto emendato; at publicum denunciari poteſt ad punitionem delicti, & aliorum exemplum, qui finis etiam in delicto emendato obtineri poteſt. Nihilominus verius exiſtimo ex voto prædicto te non eſſe obligatum denunciare delictum emendatum tam quoad culpam, quam quoad eius effectum. Mouetur ex formula, qua votum emittitur, & in conſtitutionibus emittendum iniungitur, & à Gregor. XIII. approbatur. Formula eſt: Tum ſi quem ſciam procurare, vel prætendere, non dicit ſi quem ſciam procuraſſe, vel prætendiſſe. Idem tradit *conſtitut.* 10. *p.* § 6. dicens: & quos agere animaduerterint; quæ verba actionem actualem, non præteritam denotant. Idem confirmat modus loquendi Greg. XIII. in dicta bulla *Aſcendente*. ibi: ſi quem ſciam aliquid huiuſmodi moliri, quæ ſine dubio præſentem delicti patrationem important. Et confirmari poteſt: nam cum B. Ignatius voluit delictum ambitionis præteritum denunciari, id expreſſit, vti fecit in ambitione Generalatus, 8 *p. conſtitut. cap.* 8. §. 1. ibi: ſi ſciat aliquem hoc munus affectaſſe, vel etiam tunc affectare. Ergo cum in huiuſmodi voto de ſola affectatione præſenti tantum fuerit locutus, de ſola illa eſt votum intelligendum. Neque obligatio voti, ſicut & legis extendenda eſt ad caſum ſub verbis non comprehenſum; atque ita docet Suarez *lib.* 6. *cap.* 10 *numer.* 15 Neque obſtat delictum publicum denunciari poſſe, eſto emendatum ſit; quia erit denunciandum vel ex lege charitatis, vel ex iuſtitia legali, ſed non ex obligatione huius voti.

6. Notanter dixi, ſi delictum emendatum ſit non ſolum quoad culpam, ſed etiam quoad eius effectum. Nam contingere poteſt quod aliquis prælationem ambierit, & de ambitione pœnitentiam egerit, attamen effectus ambitionis emendatus non ſit, ſed ſit in pendenti, efficaciterque electorem mouens ad electionem, eo caſu crederem te eſſe obligatum denunciare. Tum quia ille ambitioſus in virtute, & in effectu molitur, agit, & procurat prælationem. Tum quia finis, ob quem votum iniungitur, qui eſt ne dignitates ambitione obtineantur, integer perſeuerat. Et ita ſuſtinet Suar. dicto t. 4. de Religione, *tractat.* 10. *lib.* 6. *c.* 10. *n.* 17. Sanchez *lib.* 6. *ſumm. cap.* 18. *n.* 60.

7. Inſuper aduerte, vt excuſeris à denunciatione facienda ex obligatione huius voti eſſe tibi neceſſarium certò conſtare delictum emendatum eſſe tam quoad culpam, quam quoad effectum. Nam ſi dubius es, obligaris denunciare, quia votum eſt certum, certaque eius obligatio, quam excutere non potes ob excuſationem dubiam: ſic Sanchez *dicto lib.* 6. *ſumm. cap.* 18. *num.* 60. *fine.*

8. Reſtat examinare, quam notitiam habere debeas delicti, vt tenearis ex hoc voto denunciare; an inquam ſufficiat dubia, an requiratur certa, an neceſſaria ſit publica, an ſecreta ſufficiat, & quæ hæc ſit. Dicendum in primis eſt neceſſariò requiri certam notitiam ad voti obligationem, tametſi aliquando expediat ſuſpicionem delicti ſuperiori vt Patri manifeſtare, tum vt ipſe diligentius inuigilet ad damna præcauenda, tum vt ſuſpicionis occaſionem tollat, ſi firmo fundamento caret: ſic Suarez *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 6. *cap.* 10. *à num.* 11. Sanch. *lib.* 6. *ſumm. cap.* 18. *à num.* 55. Ratio deſumitur ex forma vouendi, quæ dicit, Si quidem ſciam: verbum enim *ſcire* in ſua propria ſignificatione, & vſu frequenti certitudinem ſaltem moralem denotat, vt tradit Ariſtot. 1. *poſter.* & Gloſſa *leg.* 1. §. *idem Labeo, ff. de aqua pluuia arcenda.* Idem conſtat ex illo termino conſtitutionis: *Et quos animaduerterint*; qui etiam notitiam claram denotat. Ad certam autem notitiam opus non eſt, vt tu ipſe videris negotiationem; ſufficit ſi à viro timoratæ conſcientiæ, omnique exceptione maiori acceperis, quia eius dictum certam tibi moraliter præſtat notitiam, vt tradit Felinus *cap.* 1. *de ſumma Trinitate & fide Cathol.* Nau. 1. *inter verba, concluſ.* 6. *coroll.* 66. *n.* 389. quos refert, & ſequitur Suarez *to.* 4. *de Religione, tract.* 10. *lib.* 6. *cap.* 18. *n.* 12. & indicat Sanch. *lib.* 6. *ſumm. cap* 18. *n.* 55.

9. Ex his infertur manifeſtè non eſſe opus delictum publicum eſſe, vt tenearis ex vi huius voti ad denunciationem: Nam cum hæc denunciatio non tam ordinetur ad puniendum delictum, quam ad corrigendum delinquentem, & bono communi conſulendum, publicatione non indiget, ſed qualibet certitudine morali contenta eſt: & ita ſuſtinet Suarez *dicto cap.* 10. *num.* 12. & 23. Sanchez *cap.* 18. *num* 56. Quocirca ſi tum ipſe ſolus delictum cognoueris tametſi ſub ſecreto commiſſum ſit, teneris denunciare ſuperiori, vt patri; quia bonum commune religionis præferendum eſt damno delinquentis, maximè cum ipſi delinquenti non leuis ex denunciatione fructus acquiratur; ſiquidem ab ambitione remouetur, & à conſecutione iniqua dignitatis impeditur. Neque obſtat delictum tibi fore ſub ſecreto commiſſum; quia is qui in delicto perſiſtit, & religioni nocere non deſinit, dignus non eſt, vt ſecretum ſeruetur: promiſſio enim ſecreti ſeruandi ſemper imbibit conditionem, dummodo in alterius nocumentum, & præcipuè boni communis non cedat Suarez *dicto cap* 10. *n.* 23. & 24. Sanchez *lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 57.

10. Solum eſt difficultas, ſi gratia petendi conſilij, vel in ordine ad confeſſionem, vel in ordine ad ſatisfactionem faciendam tibi reuelatum ſit, poteriſne tunc denunciare, tametſi delinquens conſiliis non acquieſcat, nec confeſſionem, nec ſatisfactionem præſtet? Videris poſſe denunciare, & conſequenter ex vi voti eſſe obligatus, primò, quia generales rationes, quod ſecreti obſeruatio non aſtringat in damnum commune in præſenti caſu procedunt: ſiquidem ex obſeruatione huius ſecreti ſocietati imminet damnum, quod tantopere vitare B. Ignatius curauit, ſcilicet ambitionem malorum omnium matrem locum habere in ſocietate. Secundò ipſe delinquens grauius læditur obſeruatione ſecreti, quam læderetur eius manifeſtatione. Nam ex illa manifeſtatione facta ſuperiori vt Patri nec infamari poteſt, nec puniri, poterit autem à peccato remoueri, & obligari vt ab iniqua intentione deſiſtat, quæ certè grauius æſtimanda ſunt, quam leuis infamia, quam apud ſuperiorem delinquens habere poteſt. Tertiò manifeſtans delictum gratia petendi conſilium, ſi conſilio malitioſè non acquieſcit, tacitè videtur iura ſecreti conſilij renunciare. Tum quia indignus eſt, cui ſecretum ſeruetur: tum quia doloſè præſumitur conſilium poſtulaſſe, & ita meo iudicio docet Sanchez *lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 57.

11. Sed imprimis exiſtimo certum ſupradictam conſultationem non eſſe ſub ſigillo confeſſionis ſeruandam, nam eſto ad confeſſionem dirigatur non ex ſe, ſed ex relatione extrinſeca conſulentis dirigitur. Sigillum autem autem confeſſionis ſola confeſſio inducit, non relatio extrinſeca. Ergo ibi adeſſe non poteſt ſigilli ſecretum: & ita ſuſtinet Suarez *t.* 4. *de Relig. tr.* 10. *lib* 6. *c.* 10 *n.* 28. & 29. Sanch. *lib.* 6. *ſum c.* 19. *n.* 57. dicens eſſe quaſi ſigillum confeſſionis, denotans ſigillum non eſſe. Ex quo fit caſum eſſe poſſe, quod ſecretum commiſſum ſub hac conſultatione ſeruandum non eſſet, nempè cum eius reuelatio neceſſaria eſſet ad impediendum damnum graue reipublicæ, vel innocentis, vt colligitur ex doctrina generali quã tradit Nauarr. *ſum. c.* 25. *n.* 46. & *c. inter verba, cor.* 6. *n.* 401. Cord *lib.* 1. *qu. q.* 43. *dub.* 2. *caſu* 3. Verum etſi ſub ſigillo confeſſionis prædicta

dicta conſultatio ſeruanda non ſit; at credo ſeruandam omnino eſſe, & raro, vel nunquam hoc delictum per conſultationem ſcitum manifeſtandum: ſic docuit Suarez *dict. c.* 10. *n.* 29. & 30. Ratio eſt, quia cuilibet religioni vtilius, & conuenientius eſt, vt religioſi intelligant, cum petunt conſilium pro remedio alicuius delicti, ſecretum ſibi eſſe ſeruandum, quam nocere poſſit, quod vna, vel alia vice dignitas, & prælatio ambitione obtineatur; quia perſuadentes ſibi ſecretum ſeruandum eſſe, ea manifeſtatione regulariter delicta efficacius, & ſuauius vitantur, quæ ſecreta ſerperent cum maiori religionis damno. Eáque cauſa in *congregat.* 6. *generalis, can* 12. & *decreto* 54. vbi de manifeſtatione delictorum ſuperiori facienda dicitur, intelligi de illis, quæ ab aliquo alio notata, & obſeruata fuerint, non autem de his, quæ ipſimet ſecreto, & conſilij petendi gratia, vt dirigantur, vel iuuentur, alteri communicauerint.

12. Et ex his ſoluuntur rationes contrariæ. Nam prima, & ſecunda diſſoluuntur ex probatione noſtræ ſententiæ: non enim hoc ſecretum ob vitandum damnum delinquentis ſeruatur, ſed ob vitandum commune damnum, quod ex omiſſione conſultationis communitas pati poteſt. Ad tertiam concedo, ſi probabiliter præſumi poſſet malitioſè conſilium expoſtulatum nullam eſſe obligationem ſeruandi ſecretum; quia tunc manifeſtatio delicti non fieret gratia petendi conſilij, ſed fallendi, vt benè notauit Suarez *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 6. *cap.* 10. *num.* 30. *fine.* At hic animus colligi non poteſt præciſè, ex eo quod conſiliis datis conſulent non acquieſcat, cum in conſilio petendo potuerit recta intentione duci, & poſtmodum ab ea deſiſtere. Obligatio autem ſeruandi ſecretum in conſilio petito non ex euentu futuro dependet, ſed ex ipſamet conſilij petitione oritur, ſicuti oritur obligatio ſigilli confeſſione: eſto abſolutionem non obtines, nec conſiliis confeſſoris acquieſcas.

13. Sed inquires; an tenearis, vel poſſis præmittere fraternam correctionem, antequam ambitionem, quam manifeſtare potes, manifeſtes? Reſpondeo: ex obligatione huius voti (de qua eſt ſermo in præſenti) nequaquam teneris; quia ſolum voluiſti denunciare, non tamen denunciationi correctionem præmittere. An autem ex lege charitatis tenearis? Vide dicta *tractat.* 6. *de Charitate, diſp. de correct. fraterna.* Regulariter nunquam teneris etiam ex charitate præmittere correctionem. Tum quia eſt delictum cedens in detrimentum communitatis: tum quia rarò per ſecretam monitionem impeditur; benè tamen per manifeſtationem ſuperiori; vt Patri factam; & ita tradit Suarez *tom.* 4. *de Religione, tract.* 10. *lib.* 6. *c.* 10. *numero* 32. & 33. Secundo reſpondeo ex voto te non impediri, quin correctionem fraternam præmittas; quia non vouiſti denunciare nulla præmiſſa correctione. Eſſet enim votum indiſcretum, cum caſus occurrere poſſet, quo expediret præmitti. Neque ex eo quod præmittas correctionem, à voti executione impediris: cum poſſis facta correctione, & delinquente plenè non emendato votum exequi; & denunciationem facere. Si autem delinquens ita per correctionem emendatur, vt nulla ex ambitione reliquatur via ad dignitatem obtinendam, ceſſat tibi obligatio denunciationis ex voto; quia ceſſat eius materia, quæ ſolum erat delictum præſens ſaltem quoad effectum, non præteritum. Expectare vero materiæ mutationem ex correctione & charitate proximi conſentaneum eſt, nec voto contrarium: ſic Suar. *dicto c.* 10. *num.* 21.

PVNCTVM VIII.

Quam obligationem Religioſus ſocietatis in Epiſcopum aſſumptus habeat audiendi Præpoſiti Generalis conſilium, illúdque ſequi?

SVMMARIVM.

1 *Explicatur votum.*
2 *Finis, ob quem votum fit, eſt, vt Epiſcopus aſſumptus propria ſaluti conſulat, & rectè ſe gerat in adminiſtratione muneris ſibi impoſiti.*
3 *Proponitur materia voti.*
4 *Generalis Præpoſitus nullam habet obligationem præter communem charitatis per ſe, vel per alios hos prælatos monendi.*
5 *Prædicta quinque vota punctis præcedentibus explicata ſimplicia ſunt, non ſolemnia.*

1. VLtimum votum ſimplex, quo profeſſus ſocietatis aſtringitur, eſt, ſi forte in Præſidem alicuius Eccleſiæ promotus fuerit, non detractabit conſilia Præpoſiti Generalis, vel ab eo ſubſtituti audire, eáque ſequi, ſi meliora, & Deo gratiora iudicauerit. Quod votum, vt conſtat ex *prima,* & *tertia Congregatione,* ſub hac forma ex *Conſtitut.* 10. *part.* § 6. deducta emittitur: Inſuper promitto ſi quando acciderit, vt hac ratione in præſidem alicuius Eccleſiæ promouear, pro cura quam de animæ meæ ſalute, ac recta muneris mihi impoſiti adminiſtratione gerere debeo, me eo loco, ac numero habiturum Præpoſitum ſocietatis Generalem, vt nunquam conſilium audire detrectem, quod vel ipſe per ſe, vel quiuis alius de ſocietate, quem ad id ipſe ſibi ſubſtituerit, dare mihi dignabitur, conſiliis vero huiuſmodi ita me pariturum ſemper eſſe promitto, ſi ea meliora eſſe, quam quæ mihi in mentem venerint, iudicabo.

2. Finis, ob quem hoc votum faciendum iniungitur duplex eſt, vt in ſupradicta formula inſinuatur; primus, vt propriæ ſaluti conſulat, ſecundus, vt rectè ſe gerat in adminiſtratione muneris ſibi impoſiti, qui fines connexi omnino ſunt, & inſeparabiles, vt dixit Gregor. *cap. miramur* 61. *diſtinct.* ibi: integritas præſidentium ſalus eſt ſubditorum. Neque enim quis propriæ ſaluti conſulere poteſt, quin in muneris ſibi commiſſi adminiſtratione rectè ſe gerat. Ad conſequendos ergo prædictos fines conuenientiſſimum fuit huiuſmodi votum. Conſtitutis enim in loco ſublimiori expedit maximè amicum habere fidelem, qui nullo fucato colore veritatem detegat, & manifeſtet quid faciendum ſit, quidve committendum, vt ſatis colligitur ex Clemente Papa, *epiſtol.* 3. & *refertur cap. fin.* 38. *diſtinct.* & ex Gregor. *lib.* 11. *epiſt.* 29. *relato in cap. peruenit.* 64. *diſtinct.* & D. Chryſoſtom. *lib.* 3. *de Sacerdot.* & Auguſt. *epiſt.* 75. *ad Aurelium,* & Bernard *epiſtol.* 81. & alibi paſſim. Ob hanc cauſam fit votum audiendi conſilium, quod Generalis, vel ab eo deſignatus dare dignabitur. Inſuper conſtitutis in dignitate non leue periculum eſt deflectendi à via virtutis, & perfectionis, quia honoribus paſſim mores mutantur & diuitiis & voluptatibus voluntas in malum inflectitur, tametſi intellectus quod melius, & honeſtius eſt agnoſcat, ea de cauſa vt in bono firmetur, & quod honeſtius fuerit exequatur votum emittit ſequendi ea conſilia; quæ meliora eſſe iudicauerit.

3. Materia, quam obligatio huius voti reſpicit duplex eſt: prima, non detractare conſilium Generalis, vel alterius è ſocietate ab eo ſubſtituti audire de rebus ad propriam animæ ſalutem, & rectam officij adminiſtrationem pertinentibus. Non eſt votum de audiendis conſiliis circa rerum temporalium adminiſtrationem, circa gubernationem domus, circa ſtudia, circa ſpeciales occupationes, & alia ſimilia, niſi in iis exercendis tanta deordinatio ſit, vt propriæ animæ ſaluti grauiter expedire iudicetur remedium adhiberi. Ex quo fit aduerſus huiuſmodi votum te delinquere, ſi conſilium de rebus ad propriam animæ ſalutem, rectamque officij adminiſtrationem nolueris audire, vel ita acerbè, & indignanter audias, vt prudenter iudicetur Generalem à ſimili conſilio dando fore vt abſtineat: hoc enim facto virtualiter dicis te nolle conſilium audire. Ergo cum ad illud audiendum paratus eſſe debebas ex voto, manifeſtè aduerſus illud delinquis, Suarez *tom.* 4. *de relig. tractat.* 10. *lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 8. Secunda materia huius voti eſt executio illorum conſiliorum, quæ meliora, & Deo gratiora eſſe iudicaueris. Non voues ſequi conſilium Generalis, etiam ſi honeſtum ſit, quia id eſſet tacitè, & virtualiter obedientiam Generali vouere, quod dignitati Epiſcopali non expediebat, ſed voues illud ſequi, caſu quo iudices melius, & honeſtius eſſe, quam quod tibi in mentem venerit. Quod non eſt vouere obedientiam Generalis conſilio, ſed Deo in exequendo conſilio Generalis meliori & honeſtiori, quod optimè S. P. Ignat. aduertit *dicto loco conſtitut.* 10. *part.* § 6. iis verbis: Promittat, quod ſi quando dicto modo compulſus prælationem aliquam extra ſocietatem admittet, audiet poſtea quouis tempore Præpoſiti Generalis, qui pro tempore fuerit conſilium, vel alicuius, quem ille ſibi ad hoc ſubſtituerit, quodque ſi ſenſerit melius eſſe quod conſulitur, ſit illud executurus: non quod habeat qui prælatus eſt aliquem de Societate ſuperioris loco, ſed quod ſponte in Dei conſpectu vult ad faciendum obligari, quod ad diuinum obſequium melius eſſe intellexerit, quodque placeat eſſe aliquem, qui ſibi cum charitate, ac libertate chriſtiana ad gloriam Dei, & Domini noſtri id proponat. Hæc S. Ignatius.

4. Generalis autem Præpoſitus nullam habet obligationem præter communem charitatis monendi per ſe, vel per alium hos prælatos: quia nec eam obligationem habet ex voto, vt de ſe conſtat, neque ex conſtitutionibus: imo potius 10. *part. conſtitut.* § 6. *in declar.* ab ea obligatione eximitur iis verbis: Non tamen obligatur ſocietas ad hoc munus ſuſcipiendum, quandocunq; alicui ex ea Epiſcopatus eſſet admittendus, imo libera manet, vt id oneris & relinquere, & aſſumere poſſit, vbi multum referre ad Dei obſequium iudicaret. Notanda ſunt hæc vltima verba; denotant enim hoc officium non paſſim aſſumendum eſſe, ſed rarò, & quando ad Dei obſequium plurimum iudicaretur expedire, & tunc etſi cum libertate chriſtiana debita tamen ſubmiſſione, & religioſa humilitate ſuſcipiendum eſt, ne optato effectu conſilium careat: Suar. *to.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.* 6 *c.* 9. *n.* 9.

5. Vltimo placet aduertere prædicta quinque vota his præcedentibus punctis explicata ſimplicia eſſe, non ſolemnia; ſicuti

ſicuti definit expreſsè prima congregatio generalis, *decreto* 99. *aliàs* 102. *& congreg.* 1. *decreto* 34. & Greg. XIII. in Bulla *Aſcendente Domino*, & ſub hac intentione emittuntur, & acceptantur. Ratio autem quare ſimplicia, ſint & non ſolemnia, præcipua eſt, quia non ſunt à Pontifice, vt ſolemnia ſtatuta cum enim votorum ſolemnitas ex ſola diſpoſitione Pontificis eſſe poſſit. Pontifex autem nullam his votis ſolemnitatem indixerit, nullam ſolemnitatem habere poſſunt, ſed neceſſariò erunt ſimplicia, & ad hoc indicandum non emittuntur hæc vota ſimul cum profeſſione, ſed paulò poſt, neque in Eccleſia, ſed in Sacriſtia, & minori cum ſolemnitate. Quod contra accidit voto ſolemni obediendi Pontifici in miſſionibus, quod in ipſo actu profeſſionis, & non tanquam acceſſorium, ſed tanquam cum profeſſionem conſtituens emittitur. Quod ſi roges, quare voto obedientiæ hæc ſolemnitas conceſſa eſt, non autem his votis? Reſpondeo, quia voto obedientiæ ſe tradit profeſſus in poteſtatem Pontificis ad miſſiones Eccleſiæ, ſedique Apoſtolicæ maximè vtiles exercendas, expediens fuit ſolemnitatem illi voto, vtpote excellentiſſimo concedere. At his votis non tam ſe tradit profeſſus religioni, vt in eius vtilitatem aliquam actionem exerceat, quam vt ab actionibus prauis, & religioni nociuis abſtineat, eâque de cauſa in ſua natura ſimplici relicta ſunt; & ita ſuſtinet Suar. latius probans *t.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.* 6. *c.* 11. *per totum.*

PVNCTVM IX.

Expeduntur præcepta, quibus omnes religioſi Societatis aſtringuntur.

SVMMARIVM.

1 *Præcepta tum à Præpoſito Generali, tum à congregatione generali ſtatuta non expirant morte Generalis ſtatuentis, ſed omnem ſuam vim, & obligationem retinent, quouſque à ſucceſſore reuocentur.*

2 *Primum præceptum eſt, ne vllus è Societate tractet directè, vel indirectè de genere illius, de quo poſt vota biennij emiſſa ſuſpicio eſt ex genere Iudæorum, vel Saracenorum deſcendere. Et proponitur obiectio.*

3 *Aſſeritur præceptum iuſtiſſimum, & ſanctiſſimum eſſe. Et obiectioni fit ſatis.*

4 *Secundum præceptum eſt, ne vllus è Societate ſe ingerat in procuranda alicui cathedra, ſeu canonica, neque ad hunc finem oppoſitores iuuet. Et explicatur præceptũ.*

5 *Tertium eſt, ne vllus è Societate Patribus Dominicanis opinionem illam poſſe per epiſtolam confeſſionem fieri, & Abſolutionem impetrari attribuat. Et explicatur finis & materia.*

6. *Quartum eſt, ſub pœna priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ, ne vllus ex noſtris denigret religionem, doctrinam, & ſanctitatem Dominicanorum Patrum, & explicatur præceptum.*

7 *Quintum eſt, ſub pluribus pœnis, ne vllus è Societate quoquo modo ſibi placere ſignificet doctrinam illam, quæ ſecundùm in illam conſilium cuiquam det, ſcilicet in re venerea exiguam aliquam delectationem deliberatè quæſitam propter leuitatem materiæ excuſari à peccato mortali.*

8 *Explicatur, qualiter prædicta doctrina præcepto prohibita ſit.*

9 *Sextum præceptum eſt ſub excommunicationis pœna, ne vllus è Societate publicè aut priuatim doceat licitum eſſe cuicumque perſonæ quocunque prætextu tyrannidis Reges aut Principes occidere, ſeu mortem eis machinari. Et explicatur præceptum.*

10 *Septimum eſt ſub pluribus pœnis, ne quiſpiam publicis & ſæcularibus principum negotiis ſe immiſceat aut etiã rogatus, vel requiſitus curã res politicas tractãdi ſuſcipiat. Et explicatur finis, & materia præcepti.*

11 *Octauum eſt, vt Præpoſito Generali fideliter deferant tam authores, quam complices, quos deprehenderint aliquid machinari, aut machinatos fuiſſe contra Societatis inſtitutum.*

12 *Nonum eſt ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ aduerſus eos, qui per ſe vel per alios officium Qualificatoris S. Inquiſitionis præſumpſerint procurare, vel ambire.*

13 *Decimum eſt, ſub pœna excommunicationis Prouinciali reſeruata in illos, qui inconſulto Prouinciali externos de dimiſſione ſua in concilium adhibent, & in illos, qui externorum auxilio ad dimiſſionem à ſuperioribus obtinendam vtuntur, & explicatur finis, & materia præcepti*

14 *Vltimum præceptum eſt, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, vt omnes, qui ſciant aliquem munus Præpoſiti Generalis affectaſſe, manifeſtent vicario, vel alicui ex antiquioribus profeſſis.*

1. VLtra votorum obligationem ſunt aliqua præcepta tum à Præpoſito Generali, tum à congregatione generali ſtatuta, quæ omnes Religioſos ſocietatis aſtringunt, quorum explicationem breuiter percurram, ne huic operi aliquid deſit. Et ante omnia vt indubitatum præmittendum eſt, ſupradicta mandata non expirare morte generalis ſtatuentis, ſed omnem ſuam vim, & obligationem retinent, quouſque à ſucceſſore reuocentur: ſic enim definiuit Congregatio 4. generalis, *decreto* 1. *& can.* 23. ibi: ſimiliter mandata, & ordinationes quæcumque (exceptis illis quæ deſignationes admittendorum ad profeſſionem ſunt, &c.) non expirare per obitum generalis mandantis, & ordinantis, ſed robur ſuum obtinere, & executioni mandanda, ſi nondum fuiſſent mandata, donec ſucceſſor eius aliud ſtatuerit. Idem tradidit Congregat. 7. gener. *decr.* 67. *& c.* 10. ibi: cum vero rogatum eſſet, an de mortui Generalis ordinatione (à fortiori mandata) reſponſa ad prouincias, priuilegiorum communicationes, particulares conceſſiones, & id genus alia etiam cum aſſiſtentibus tractata, ſed à Generali congregatione non approbata vim ſuam obtineant mortuo Generali? An verò illarum obligatio, aut conceſſio cum illius morte expirent? Cenſuit congregatio eandem vim habere, quam viuo generali habebant, donec à ſucceſſore reuocentur. Quapropter etſi commune, & in Theologia receptum ſit prælati mortuo prælato non obligare; quia in hoc à lege, & conſtitutione, quæ perpetua eſt, diſtinguitur; at ſocietas præceptis Generalium, vim & obligationem legis tribuit, quouſque à ſucceſſore fuerint reuocata.

2. Primum præceptum, quod communiter circumfertur latum à Claudio Aquauiua Præpoſito Generali eſt, ne vllus è Societate tractet directè, vel indirectè de genere illius, de quo poſt vota biennij emiſſa ſuſpicio eſt ex genere Iudæorum, & Saracenorum deſcendere. Quod ſi fortè abſque vlla inquiſitione cognouerit errorem fuiſſe commiſſum in eo in ſocietatem admittendo, eodem præcepto obligatur, ne directè, vel indirectè de ea materia tractet. Alicui videri poſſet hoc præceptum rationabile non eſſe. Nam cum in congregat. 5. generali, *decreto* 41. excludantur à ſocietate, qui noui Chriſtiani vocantur, ex progenitoribus Iudæis, & Saracenis deſcendentes, caueatúrque ſi poſt emiſſa vota hoc impedimentum ante profeſſionem detegatur eſſe à ſocietate excludendus, & hoc decretum omnibus manifeſtatur, potius videbatur conueniens, ſi ſuſpicionem haberes aliquem cum ſupradicto impedimento eſſe in ſocietatem ingreſſum, veritatem inquires & cognita veritate manifeſtares, ne ſocietas præiudicium haberet retinens in ſe religioſos ſuis miniſteriis ineptos. Non igitur conueniens fuit hanc inquiſitionem prohibere, & hunc tractum excludere.

3. Cæterùm tenendum eſt tanquam omnino certum iuſtiſſimè, & ſanctiſſimè ſupradicta prohiberi. Quod apertè conſtat, ſi aduertas quid tibi hoc præcepto prohibeatur. Prohiberis namq; eo ſuſpicionem impedimenti concepti inquiſitionem illius facere non ſolum authenticam, ſed familiarem per colloquia, & conuerſationes cõmunes, & merito huius inquiſitionis prohibitio ſtatuta eſt, quia eſt virtualis, imo formalis proximi infamatio, & à legitima poſſeſſione, quã habet viuendi in ſocietate deturbatio. Quod ſi tibi de impedimento clarè conſtat, prohiberis, ne illud euulges, néve de illo ſermonem miſceas, quia hæc conuerſatio nullius eſt vtilitatis, ſed potius charitatẽ ſcindit, & concordiam tollit, & infamatum perturbat. Ex quibus manifeſtè conſtat prudentiſſimè hoc præceptum latũ eſſe. Neque ratio in contrarium obſtat. Fateor namq; ſic per errorẽ admiſſum detecto errore ante profeſſionem à ſocietate conſulto generali eſſe excludendum, ad cuius effectum cenſeo non prohiberi ſupradicto præcepto Generalem Præpoſitum, penes quem eſt dimiſſionis poteſtas, certiorem fieri de impedimento prædicto, vt quod in domino magis expedire iudicauerit, decernat. Manifeſtatio enim huius impedimenti non comparatione Generalis, ſed comparatione aliorum à Generali, & maximè per modum conuerſationis prohibetur.

4. Secundum præceptum à Claudio Aquauiua Præpoſito Generali latum eſt, ne vllus è Societate ſe ingerat in procuranda alicui cathedra, ſeu canonia, neq; ad hunc finem oppoſitores iuuet. Quod præceptum per P. N. Mutium Vitelleſcam renouatũ eſt: ſubdit tamen per hoc non excludi, quin ſi aliquis in confeſſione, vel extra cõſilium petas, cuinam ex oppoſitoribus ſuffragium debeat concedere, poſſit religioſus Societatis in foro conſcientiæ ei veritatem aperire: loquitur præceptum de fauore præſtando in cathedra, ſeu canonia, in qua varij competitores concurrunt. Præſtare namq; fauorem in cathedra, ſeu canonia nullo concurſu prouidendis non prohibetur in præſenti, vt manifeſtè conſtat, tum ex verbis Claudij, ibi oppoſitores iuuet: cum ex limitatione P. N. Mutij ibi: cuinam ex oppoſitoribus. Supponunt ergo adeſſe oppoſitores. Quocirca ſi procures, vt cathedra, vel canonia alias per oppoſitionem prouidenda alicui concederetur abſq; vllo concurſu, & oppoſitione, nequaquam aduerſus hoc præceptum delinqueres. Quod præceptum prudenter ſanè ſtatutũ eſt, ne vni fauendo alios offendas.

Nam vt rectè dixit Ambroſ. *lib. 3. de officiis, c. 9.* ſacerdotis, vel miniſtri eſt prodeſſe ſi fieri poteſt, omnibus, obeſſe nemini. Deniq; ſi non poteſt alteri ſubueniri, niſi aliter lædatur, commodius eſt neutrum iuuare, quàm grauare alterum. Ex quo fine deducitur, eam ſollicitudinem, diligentiam, & votorum negociationē, quæ grauiter offendere poſſit alios competitores hoc præcepto prohiberi. Quæ autem hæc ſit prudentis arbitrio ſpectatis circūſtantiis definienda eſt. Crederē tamen ex ſe non reputari negociationem offenſiuam, nedū negociationem, ſi ſecluſo ſcādalo, & debita cum circūſpectione Electores alloquaris, & merita illius, cui cathedram, vel canoniā appetis, proponas, etiam ſi in ea propoſitione eum aliis oppoſitoribus præferas: quia per hāc propoſitionem ſolam veritatem (vt ſuppono) manifeſtas, neque electores effectiuè ad votum inducis, ſed ſolum obiectiuè proponendo ſcilicet obiectum ſuffragio dignum, vel cui ſuffragium debetur. Si enim electores ad te accederent informandi, permittit P. N. Mutius, vt illis manifeſtes, pro quo debent ferre ſuffragium quia hæc manifeſtatio negociatio non eſt, ex eo autem quod tu ad illos accedas, & ſermonē miſceas, & eodē modo veritatem declares, ac declarares, ſi interrogatus eſſes, non immutas manifeſtationem. Ergo ſi vna nō cenſetur negociatio, neq; alia. Verum etſi hoc ita ſit in rigore loquendo, omnino ab hac actione abſtinendum cenſeo ob periculum & ſcandalum: eâque de cauſa notanter dixi negociationem non eſſe, ſi debita cum circumſpectione fiat. Negari namq; non poteſt graue periculum eſſe quod proponendo vnius oppoſitoris merita, miſceas, negociationem intercedendo, rogando, petendo pro illo ſuffragium: graueq; eſſe periculum ſcandali, & offenſionis cōparatione aliorum oppoſitorum, qui meritò præſumere poſſunt te non ſolum veritatem ſimpliciter proponere, ſed de facto intercedere, ſollicitare, & negociari, præcipuè cum ex ſola ſimplicis veritatis propoſitione in alterius fauorem maximè non petita offendātur. Ille igitur fauor hoc præcepto prohibetur, quia vera agentia ſit & negociatio, qualis eſſet, ſi per te, vel per alios quantum eſt ex parte tua moueres electores ad ſuffragium muneribus, interceſſione, petitione, oſtenſione gratitudinis futuræ præſtandæ, & ſimilibus. Hæc enim non oppoſitoris ornamenta detegunt, atque adeo non obiectiuè mouent, vt in præcedenti caſu, ſed voluntatem electorum excitant, & effectiuè mouent, & per modum cauſæ efficientis inclinant ad ſuffragium: ideòque hæ actiones, agentiæ, & negociationes ſunt, non aliæ.

5. Tertium præceptum eſt ab eodem Claudio Aquauiua latum 23. *Septemb.* 1602. ne vllus è ſocietate Patribus Dominicanis opinionem illam poſſe per epiſtolam confeſſionem fieri, & abſolutionem impetrari attribuat. Quod præceptum ipſis etiam Dominicanis comparatione noſtræ ſocietatis à ſuo Generali impoſitum eſt. Finis huius præcepti fuit, ne vnio & pax, quam hæ grauiſſimæ religionis inter ſe habere debent, quæq; religioni Chriſtianæ, & proximorum ſaluti, & ædificationi maximè neceſſaria eſt, ſcinderetur. Materia huius præcepti eſt, ne vllus è Societate ſupradictam falſam opinionem, & à Clem. VIII. damnatam Patrib. Dominicanis attribuat, ſiue verbo, ſiue ſcripto, ſiue in cathedra, ſiue in communibus conuerſationibus. Quocunq; enim modo attribuat, aduerſus hoc præceptum delinquit, ſed eſt valdè notandum verbum *attribuat*. Non enim prohiberis dicere, ſcribere, ſeu referre authores, qui ex Dominicana familia huic opinioni damnatæ ante condemnationem adhæſerunt (hoc enim præſtant communiter ſcribentes illam quæſtionem) ſed prohiberis Dominicam familiam authorem, & principem illius opinionis facere, id enim ſonat verbum *attribuat*, quod idem eſt, ac imputo.

6. Quartum præceptum ob eandem cauſam, & ab eodem Præpoſito Generali latum ſub priuatione, vocis actiuæ, & paſſiuæ, eſt, ne vllus ex noſtris denigret religionem, doctrinam, & ſanctitatem Dominicanorum Patrum. Idemque præceptum ipſis eſt à ſuo Generali impoſitum comparatione noſtrorum. Tota difficultas huius præcepti eſt in explicando quid ſit denigrare religionem, doctrinam, & ſanctitatem alicuius? Cenſeo igitur tunc contingere, quando vel additione, vel diminutione verborum de illius ſanctitate, religione, & doctrina falſum aliquid proferres, ſiniſtramq; opinionem quantum eſt ex te in aliorum animos induceres. Itemq; quando ſecretum delictum publicares. His enim viis famam alicuius, & rectam illius æſtimationem denigras; ſiquidem ab opinione, quam iuſtè poſſidet, iniquè eum deturbas. Quocirca in præſenti aduerſus hoc præceptum delinquis, ſi doctrinam Patrum Dominicanorum falſam, periculoſam, fundamento carentem pronuncies. Quod non ſolum verum credo, cum de doctrina generali loqueris, ſed cum de aliqua doctrina in particulari ſermonem facis, ſi illam periculoſæ opinionis cenſura inuras, cum tamen communiter à doctoribus non ſic reputetur iniuſtè enim rectam æſtimationem, quam illa doctrina poſſidet, tollere intendis. Impugnare autem eorum doctrinam, quam reputas minus probabilem, vel tuo iudicio falſam rationibus efficacibus, ſed non exaggerationibus, vt ſic veritas manifeſtetur, & audientes illi non adhæreant, non eſt contra hoc præceptum. Quia illa non eſt denigratio, ſed veritatis occultæ iuſtiſſima detectio, cui non obeſt, etiam ex ſi malo animo impugnationē facias; quia malus animus nō mutat naturā impugnationis eſto reddat illam extrinſecè vitioſam. Hæc de doctrina. Quoad ſanctitatem, & religionem attinet, tunc, & non amplius credo te peccare aduerſus hoc præceptum, quando eo ſecluſo peccares infamando, vel detrahendo Dominicanorum ſanctitatem, & religionem. Vnde ſi falſa delicta illis imponeres, vel vera ſecreta manifeſtares, aduerſus hoc præceptum delinqueres. Quod ſi dicas, ergo nullius vtilitatis eſt hoc præceptum, ſiquidem nihil aliud prohibet tam quoad ſanctitatem, quam quoad doctrinam, præter id, quod iure naturali prohibitum eſt. Reſpondeo maximæ vtilitatis eſſe. Tum quia prohibetur nouo titulo, ſcilicet voto obedientiæ, & religionis. Tum quia hac expreſſa prohibitione obſeruatio naturalis præcepti commendatur. Tum deniq; quia ſignificatur omnibus, quantum Societas, illiuſq; ſuperiores hoc vitium in ſuis religioſis deteſtentur, velintque ab eo alienos eſſe.

7. Quintum præceptum impoſitum eſt ab eodem Præpoſito Claudio ſub pœna excommunicationis, & priuationis lecturæ, & vocis actiuæ, & paſſiuæ, & inhabilitatis ad quælibet officia, aliiſque pœnis pro arbitrio ſuperiorum, & ſub comminatione, quod non ſit delinquenti concedenda profeſſio, ſed potius magnoperè conſiderandum, an expediat eum in Societate conſeruare. Præceptum igitur eſt, ne vllus è Societate publicè, vel priuatim non modo vt veram, vel probabilem, ſed ne vt tolerabilem quidem doctrinam vlla ratione doceat, aut ſibi placere ſignificet, aut ſecundum illam conſilium cuiquam det, ſcilicet: In re venerea exiguam aliquam delectationem deliberatè quæſitā propter leuitatem materiæ excuſari à peccato mortali. Additque ſub obedientiæ præcepto, vt quicunque ex noſtris ſciuerit aliquem aduerſus dictum præceptum deliquiſſe ſuperiori teneatur manifeſtare. Merito hoc præceptum in Societate impoſitum eſt. Nam cum omnes teneantur ex ſuis regulis, & conſtitutionibus puritatem angelicam imitari, conueniens fuit, vt non ſolum in opere ſed in doctrina non ſolum in ſe, ſed in aliis eam puritatem procurarent.

8. Sed non leuem pluribus doctoribus difficultatem intulit dictum præceptum tot pœnis effectum, tot verbis exageratum, præcipuè cum videatur opponi communiſſimæ doctorum ſententiæ admittenti in materia luxuriæ leue peccatum ex paruitate materiæ. Neque enim credendum eſt voluiſſe Claudium virum alioqui doctiſſimum, & prudentiſſimum. Societatiſque prælatos condemnare tanquam doctrinam omnino exterminandam, quæ affirmaret delectationem ſumptam ex viſione mulieris pulchræ, ex illius manu contactu, ex illius collocutione abſque vllo deſiderio, vel periculo vlterioris lapſus eſſe peccatum veniale. Verum ſi verba præcepti attentè expendantur, facilè ſupradicta difficultas diſſoluitur. Neque enim Claudius negauit, nec negare potuit probabile eſſe ſupradictas delectationes leues eſſe: ſolum enim negauit *in re venerea* dari exiguam delectationem ex leuitate materię. Et quidem meritò. Nam res venerea propriè eſt coitus, vel pollutio, vel ad ſummum, quæ ad hoc proximè diſponunt, vt eſt commotio ſpirituum generationi ſubſeruientium: ſicuti tradit Galen. *lib. 4. de vſu part. c. 9. & 10.* Delectatio igitur, quæ ex imaginatione, vel ex contactu ſumeretur ex coitu, pollutione, commotioneuè ſpirituum ſubſeruientium generationi, nequaquam ex leuitate materiæ à mortali excuſari poteſt: quia eſt delectatio in re venerea. At delectatio, quæ ſumitur ex viſione mulieris pulchræ, & ex illius manu contactu ob ſolam illam delectationem abſque vllo alio periculo, vel deſiderio non eſt delectatio in re venerea, ac proinde nec peccatum mortale, & ita ſuſtinet Filiucius *tract. 30. in 6. præcepto decal. c. 9. per totum præcipuè n.* 180. & 192. Obligatio denunciandi delinquentem aduerſus dictum præceptum, quę ſub obedientia imponitur, ex his quę diximus de obligatione denunciandi ambientes, ſatis, ſuperque conſtare poteſt.

9. Sextum præceptum ſub excommunicationis pœna impoſitum, eſt, ne vllus è Societate publicè, aut priuatim doceat licitum eſſe cuicumque perſonæ, quocunque prætextu tyrannidis Reges, aut principes occidere, ſeu mortem eis machinari. Cum enim proprium ſit religioſorum Societatis omnes mundi partes peragrare, vbi maius Dei obſequium, & proximorum fructus ſperatur, expedit, maximè omnibus præcipuè Regibus, & Principibus gratos eſſe: cui fini non leuiter obſtaret doctrina hoc præcepto prohibita. Merito ergo religioſi Societatis eam docere prohibentur. Verum vt intelligas, quid hoc præcepto tibi interdicatur, aduerte, dupliciter aliquem tyrannum eſſe poſſe: Primò ſi abſque vllo titulo inuadat ciuitatem, illiuſq; poſſeſſionem & dominium vi, & potētia ſumere velit, & de facto obtineat. Secūdò ſi iure & titulo ſaltem probabili illius dominium habeat, et in adminiſtratione tyrannicè procedit condendo leges bono communi aduerſas, & ſibi vtiles, vectigalia iniuſta exigendo, honore plures indebitè priuando, &c. Si hoc poſteriori modo tyrannus exiſtat, nō eſt dubium, ſub dicto præcepto comprehendi, qui priuatim, vel publicè doceret licitum eſſe cuicunque perſonæ eum occidere. Quocirca ſolum eſt dif-

ficultas

Digitized by Google

ſicut eſt de primo modo tyrannidis; an aduerſetur huic præcepto qui doceret eum occidi poſſe. Videtur non aduerſari, quia cum præceptum, eiuſque obligatio non latè, ſed ſtrictè interpretanda ſint non debent extendi ad omnes tyrannos. In contrarium autem eſt, quia præceptum generaliter loquitur & abſque vlla reſtrictione, idque ſatis ſignificant verba illa: *Quocunque prætextu tyrannidis*, quæ certè excludunt, ne doceatur ob aliquam tyrannidem Reges, & principes à priuata perſona occidi poſſe. In hac re diſtinguendum cenſeo, ſi Rex aut princeps obtinuit poſſeſſionē ciuitatis, aut regni vi, & potentia abſq; vllo titulo, credo verius aduerſari huic præcepto, qui doceret illum occidi poſſe à priuata perſona. Quia in eo tyranno verificantur præcepti verba, ſcilicet eſſe Regem ſaltem de facto, & in poſſeſſione, eſto non ſit de iure, & ob prætextum vſurpationis occidi. At ſi Rex ille, aut princeps nondum regni pacificæ poſſeſſionem nactus eſſet, qui doceret illum actu inuadentem occidi poſſe in defenſionem reipublicæ, nequaquam huic præcepto aduerſaretur; quia non docet Regem, aut Principem ob tyrannidem occidi poſſe, ſed priuatam perſonam aggredientem, & vexantem innocentem rempublicam: ille enim Rex ſic inuadens Rempublicam, neque illius eſt Rex titulo, nec poſſeſſione etiam illegitima, ſed potius prætendit Regem, & Principem illius eſſe. Ergo quouſque ſaltem de facto obtineat, ſub dicto præcepto Reges, & Principes ſpectante, comprehendi non poteſt.

10. Septimum præceptum habetur *can.* 12. *Congregat.* 5. *& decreto* 56. *&* 59. ne quiſpiam publicis, & ſæcularibus principum negociis, quæ ad rationem ſtatus (vt vocant) pertinent, vlla ratione ſe immiſceat, nec etiam quantumuis per quoſcumque requiſitus, aut rogatus eiuſmodi res politicas tractandi curam ſuſcipere audeat, vel præſumat. Et tranſgreſſoribus imponitur pœna inhabilitatis ad quæuis officia, dignitates, & prælationes, vociſque tam actiuæ, quam paſſiuæ priuationis. Finis huius præcepti ſanctiſſimus fuit, nempe vt ab omni ſpecie mali abſtineatur, & querelis etiam ex falſis præſumptionibus prouenientibus, quoad fieri poterit, occurratur. Quæ autem ſit materia huius præcepti, quæue per ipſum prohibita explicuit congregatio 7. Generalis *decreto* 41. his verbis. Vniuersè loquendo ea quæ pertinent ad ſolam conſcientiam, directionemve principum, aliorumque qui petunt conſilium; per canonem non prohiberi. Quæ vero eò non referuntur, & à ſpirituali inſtructione diuerſa ſunt, tanquam à canone aliena vitari debere, & alibi exemplo poſſet eſſe. Quæ ad principum inter ſe fœdera, vel ad regnorum iura, & ſucceſſiones pertinent, vel ad bella tam ciuilia, quam externa. Si quis publicis harum rerum, & ſimilium conſiliis interesſet, aut tractandis iis operam re ipſa impenderet. Cui explicationi nihil addendum occurrit.

11. Octauum præceptum continetur *decreto* 43. *& can.* 20. *congregat.* 5. iis verbis: in virtute ſanctæ obedientiæ præcipitur omnibus, qui reſciuerint, aut deprehenderint quoſcunque machinari aliquid, aut machinatos fuiſſe contra inſtitutum Societatis, vt quam primum poterunt Præpoſito Generali tam authores, quàm verè complices fideliter deferant, vt ille pro ſuo officio, & congregationis generalis voluntate eos debitis pœnis afficiat, & à Societate dimittat. Huic præcepti declarationi omnia, quæ diximus de voto manifeſtandi ambientes deſeruire poſſunt. Notanda ſunt verba: Qui reſciuerint, vel deprehenderint ſcilicet ex certa ſcientia, vel ex fide digna auditione, vt dicitur *decreto* 43. Item notandum eſt non ſolum machinationem præſentem, ſed etiam præteritam denunciandam eſſe, vt conſtat ex illis verbis machinari, vel machinatos eſſe. Et quidem, quando machinatio præceſſit, ſed adhuc eius effectus durat, & Societati periculum imminet, eodem modo, & ſub eadem obligatione eſt denuncianda, ac ſi præſens eſſet; quia verè præſens exiſtit. At ſi tibi conſtaret omnino emendatam eſſe, nullumque reliquiſſe effectum, vel periculum, quod tardò præſumere debes, non obligatis eo caſu denunciare, niſi machinatio publica fuiſſet; quia ea denunciatio neque ad correctionem delinquentis, cum iam correctus ſit, neque ad præcauendum damnum Societati, cum (vt ſuppono) nullum immineat, dirigi poteſt, ſed ſolum ad punitionem. Quando autem denunciatio ſolum delicti punitionem reſpicit, publicitatem requirit ad ipſius obligationem, vt conſtat ex his, quæ diximus *tract. de fide*, vbi de denunciat. hæreſis & *tract. de charit. diſput. de correct. fraterna in fine.*

Huiuſmodi præcepto annexum eſt, quod traditur *decreto* 1. *& can.* 1. *congregationis* 6. ibi enim poſtquam confirmatum eſt decretum congregationis 5. editum aduerſus ſocietatis perturbatores, & extenſum, vt non ſolum comprehendat per ſe Societatem perturbantes, ſed etiam qui per interpoſitam perſonam domeſticam, vel externam perturbationem procurauerint. Prouincialibus in virtute S. Obedientiæ præcipitur, vt in huiuſmodi homines inquirant, reoſque certi criminis ad Generalem Præpoſitum deferant, denique operam, vt Societas intelligat ipſos non minus ſtrenuè, quam fideliter ſuo ea in re munere fungi.

12. Nonum præceptum ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ traditur in congregat. 5. Generali *decret.* 20. aduerſus eos, qui per ſe, vel per alios officium Qualificatoris, ſeu conſultoris S. Inquiſitionis præſumpſerint procurare, vel ambire in regno Hiſpaniæ, aliiſque dominiis illi tribunali ſubiectis. Quod præceptum, & ſub eadem pœna P.N. Mutius Vitteleſch. *anno* 1625. extendit ad eos, qui alteri hoc officium procurauerint. Ratio huius præcepti duplex aſſignatur in ſupradicto decreto, prima, vt S. Officij miniſterio, ad quod aſſumere volent Inquiſitores ex noſtris, liberius, & dignius præſtetur obſequium. Secunda, vt ambitionis inter ipſos noſtros aditus præcludatur. Circa quod præceptum nihil ſpeciale notandum occurrit præterea, quæ dicta ſunt de ambitione dignitatis extra, & intra Societatem, quæ huic puncto applicari poſſunt.

13. Decimum præceptum ſub pœna excommunicationis Prouinciali reſeruatæ impoſitum eſt à congregatione 7. Generali *decreto* 18. tum in illos, qui in conſulto Prouinciali externos de dimiſſione ſua in conſilium adhibent, tum in illos, qui quocunque modo externorum auxilio, vel interceſſione ad dimiſſionem à ſuperioribus obtinendam vtuntur. Finis huius præcepti eſt, quieti noſtrorum conſulere, illorumque dimiſſionem è Societate indebitam vitare. Duplex eſt huius præcepti materia, & obligatio. Prima, ne petas conſilium de dimiſſione ab externis inconſulto Prouinciali. Secunda ne eorum auxilio, & interceſſione ad dimiſſionem obtinendam vtaris. Non tibi prohibetur abſolutè dimiſſionem cum aliis à Societate communicare, ne fortè obiicias etſi iniuſtè tibi interdici conſilium peti ab iis, qui liberè daturi ſunt, & aſtringi ad petendum à noſtris, qui ob amorem ſuæ religionis præſumuntur non dicturi veritatem, tametſi iudicent tibi expedire dimiſſionem. Sed prohibetur tibi, ne ab illis inconſulto Prouinciali conſilium petas. Quod certè iuſtiſſimum eſt, & omnem querelæ occaſionem tollit. Deinde prohibetur tibi, ne vtaris auxilio, & interceſſione externorum ad dimiſſionem à ſuperioribus obtinendam, aduerſus quod præceptum delinquis non ſolum quando ab externis petis auxilium, & interceſſionem ad dictum effectum, illudve procuras, ſed etiam quando ipſi non rogati, ſed ex ſe tibi fauorem præſtant ad obtinendam dimiſſionem, tu verò non impedis, cum poſſis, nam eo ipſo conuinceris illorum auxilio vti ad dimiſſionem obtinendam, ac proinde præcepto aduerſari.

14. Vltimum præceptum procedit tempore congregationis Generalis, in qua Præpoſitus Generalis, & aſſiſtentes eligendi ſunt. Nam 8. *p. conſtitut. c.* 6. §. 2. ſub excommunicatione latæ ſententiæ mandatur cuilibet è Societate manifeſtare vicario, vel alicui ex antiquioribus profeſſis, qui cum vicario conferet, ſi ſciret aliquem hoc munus affectaſſe (ſubintelligitur ab obitu generalis, vt explicant Suarez. *tom.* 4. *de relig. tract.* 10. *lib.* 6. *c.* 10. *num.* 15. Sanch. *lib.* 6. *ſum. c.* 18. *num.* 60.) vel etiam nunc affectare directè, aut indirectè id procurando, vel ſigno aliquo id declarando. De electione Aſſiſtentium habetur in formula congregat. 4. generalis *verſ. ſi quis*, vbi in virtute S. Obedientiæ præcipitur cuilibet è Societate, vt Præpoſito Generali deferat, ſi quem ex congregatione, ſiue extra congregationem cognouerit, qui in ipſis informationibus, aut extra illas ambitioſè egerit, vt vel ipſe, vel alius in Aſſiſtentem eligatur, aut etiam alicuius eligendi cauſa alius excludatur, cuique eſt impoſita pœna excommunicationis Generali reſeruatæ. Materia huius præcepti clariſſima eſt. Finis eſt, vt aditus ambitioni præcludatur, & electiones rectiſſimè fiant, ſecluſa omni humana diligentia.

PVNCTVM VLT.

De relaxatione ſtatus Religioſi.

SVMMARIVM.

1 *Vota relaxari poſſunt irritatione, commutatione, & diſpenſatione.*

2 *Vota ſtatui religioſo annexa Pontifex diſpenſare, & commutare poteſt, non autem irritare.*

3 *Vota ſubſtantialia caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ nullus præter Pontificem relaxare poteſt.*

4 *Plures Doctores negant Pontifici poteſtatem diſpenſandi in his votis.*

5 *Probabilior eſt ſententia affirmans, & ſatisfit fundamentis contrariis.*

1. STatus religioſus relaxari poteſt, relaxatis votis, quibus conſtituitur. Conſtituitur autem ſubſtantialiter religioſus ſtatus illis tribus votis paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, quibus alia vota ex ſpeciali cuiuſvis religionis regula, & præſcripto annectuntur. Vt eſt in religione Minorum votum vitæ quadrageſimalis; in religione S. Mariæ mercedis votum redemptionis captiuorum; in Societate IESV omnia illa vota

Digitized by Google

q æ hac diſput. reliquimus explicata. Videndum igitur eſt, an tam vota acceſſoria, quam ſubſtantialia relaxari queant, & à quo Prælato?

1. Tripliciter vota relaxari poſſunt, irritatione, commutatione, & diſpenſatione. Primò igitur exiſtimo certum, vota religioſo ſtatui annexa à nemine præter ſummum Pontificem irritari, commutari, aut diſpenſari poſſe. Quia cum nullus alius prælatus diſſoluere poſſit religioſum ſtatum à Pontifice approbatum, & confirmatum, nullus poteſt diſſoluere quæ hunc ſtatum integrant, & perficiunt, quia acceſſorium naturam principalis imitatur. Quod non leuiter confirmari poteſt ex Trident. *ſeſſ.* 25. *c.* 1. dicente, cum compertum ſit ab eis (ſcilicet regularibus prælatis) non poſſe ea, quæ ad ſubſtantiam regularis vitæ pertinent relaxari. Hæc autem vota pertinent ad ſubſtantiam licet non eſſentialiter, integraliter tamen, & perfectiuè; quia illam integrant, & perficiunt. Non igitur poſſunt ab alio præter Pontificem relaxari. Neque huic doctrinæ obſtat, quod in aliquo caſu prælatus regularis videatur in his votis diſpenſare eximendo ſubditum ab illorum obligatione. Nam ſi attentè res conſideretur, illa non eſt diſpenſatio, ſed authentica interpretatio, quod ad illum caſum ob aliquas circunſtantias votum non extendebatur, vel quia materia illius voti aliquo modo ſubditur Prælati voluntati, qua de medio ſublata votum ceſſat non per irritationem, commutationem, aut diſpenſationem, ſed per defectum materiæ, & obiecti. Atque ita ſuſtinet Suar. latius probans *to.* 4. *de relig. tr.* 8. *lib.* 2. *cap.* 12. *à num* 30. *vſque ad* 40.

2. Quoad Pontificem attinet, hæc vota commutari, & diſpenſari poſſunt, ſi cauſa legitima ſubſit (quæ rarò contingit) irritari autem non poſſunt. Priorem partem ſupponit, & tradit Sanch. *lib.* 5. *ſum. c.* 1. *n.* 13. Dupliciter Pontifex in his votis diſpenſare poteſt, primo directè, ſecundò indirectè. Indirectè diſpenſat, ſi diſpenſaret in votis ſubſtantialibus religionis: iis enim ſublatis, & acceſſoria ceſſant. Poſſe autem in illis diſpenſare ſtatim dicemus, directè tamen in iis votis diſpenſare, Pontifex poteſt manente ſtatu religioſo; quia nec ex materia illorum votorum, neque ex annexione, quam habent ad religioſum ſtatum impediri hæc poteſtas poteſt. Non quidem ex materia; quia nulla eſt, eſto ſit excellentiſſima, cuius obligatio remitti à Pontifice nomine Chriſti non poſſit, ſi cauſa iuſta huius remiſſionis intercedat. Minus autem impediri poteſt hæc diſpenſatio ex annexione ad ſtatum religioſum, quia hæc ex Pontificis voluntate, & præſcripto ortum habuit; ac proinde eius poteſtati, & iuriſdictioni ſubeſt. Quapropter in hac relaxatione comparatione Pontificis non poteſtas, ſed cauſa conſideranda eſt, quæ rarò legitima eſſe poteſt manente religioſo ſtatu. Quod verò Pontifex non poſſit dicta vota irritare inde conuincitur; quia irritatiua poteſtas prouenit ex traditione, quæ per hæc vota (iure ſic diſponente) fit, at nihil poteſt poteſtatem concedere ad ſui deſitionem, & interitum. Cum ergo ex his votis, quæ ſtatum conſtituunt, & integrant, oriatur poteſtas vota irritandi, nequit ad ea vota, ex quibus hæc poteſtas oritur, extendi.

3. Ex his infertur quid ſit dicendum de votis ſtatum religioſum ſubſtantialiter conſtituentibus, nempe caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ. Et quidem nemini alteri à Pontifice datum eſſe hæc vota relaxare eſt concors omnium ſententia, & manifeſta ratio; quia ex approbatione Pontificia ſtatum conſtituunt perpetuum, & indiſſolubilem, nequit ergo Prælatus Pontifice inferior eius diſpoſitionem mutare. Quapropter ſolum de Pontifice eſt difficultas; an poſſit in his votis diſpenſare, ſeu ea commutare? Irritare namque conſtat non poſſe ob rationem proximè dictam; quia irritatiua poteſtas ex ex ipſis votis naſcitur, quæ naſci non poteſt ad ſuum interitum. Præterea quia irritatiua poteſtas cum proueniat ex dominio, & poteſtate ex votis acquiſito, non eſt amplior in Pontifice, quam in cæteris religionum prælatis; omnibus enim æquè traditur religioſus emittens vota, æquaque omnium illorum obſequio ſe dicat, & conſecrat. At cæteri religionis prælati nequeunt vota ſtatum religioſum conſtituentia irritare. Ergo neque Pontifex.

4. De poteſtate autem diſpenſandi idem dicunt plures doctores ſcilicet non extendi ad hæc vota ſtatum religioſum conſtituentia: ſic D. Tho. 2. 2 *q.* 88. *art.* 11. & ibi Arag. *verſ. propter hæc argumenta.* Syluest. verbo *votum* 4. *q.* 5. & alij apud Sanch. *lib.* 8. *de matr. diſp.* 8. *à num* 6. Præcipuum fundamentum eſt, quia his votis traditus es Deo, & religioni obſequuturus; at res vni tradita nequit alteri concedi. Item res conſecrata, quouſque pereat, amittere non poteſt conſecrationem, at votis conſecratus es in Dei, & religionis obſequium: nequis ergo, dum viuis ab ea conſecratione recedere.

5. Cæterum longè probabilior eſt ſententia affirmans hæc vota à Pontifice diſpenſari poſſe, & à fortiori commutari. ſic D. Thom. mutans ſententiam *in* 4. *diſt.* 28. *q.* 1. *art* 4. *quæſtiunc.* 1. *ad* 3. & ibi Duran. *q.* 2. *num* 8. Valen. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 7. Azor. *to.* 1. *lib.* 12. *c.* 7. *q.* 1. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 19. *num.* 142. *& ſeqq.* Sanch innumeros referens *lib.* 8. *de matrim. diſp.* 8. *num.* 7. *& lib.* 5. *ſum. cap.* 2. Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 8. 9. *&* 10. *in vltimis capitibus.* Ratio ea eſt, quia ad propagandam fidem, pacemque conſeruandam, ſeditioneſque ſedandas alicuius prouinciæ, aut regni expediens eſſe poteſt, quod monachus vxorem ducat, & regni gubernationem habeat. Ergo Pontifex, cui regimen Eccleſiæ commiſſum eſt, quippe debet bono communi conſulere, poterit eo caſu nomine Dei remittere monacho caſtitatis, paupertatis, & obediendiæ obligationem, vt ſic abſque vllo ſcrupulo ducere vxorem poſſit, & temporalia bona adminiſtrare. Neque obſtat quod Deo, & religioni ſe tradiderit, cum nomine Dei, & religionis hæc remiſſio fiat. Neque item quod ſit conſecratus, ſeu deputatus in Dei, & religionis obſequium; quia iuſta cauſa intercedente hæc deputatio mutari poteſt. Solum aduerto legitimam cauſam ad diſpenſationem, ſeu commutationem votorum ſtatum religioſum conſtituentium non eſſe priuatam voventis vtilitatem, ſed communem alicuius reipublicæ, vel prouinciæ; quia eſt res grauiſſima, & præter ordinarium curſum: ſic omnes doctores relati ſupponunt.

TRACTA

Digitized by Google

TRACTATVS XVII.

DE VITIIS OPPOSITIS RELIGIONI.

PROOEMIVM.

VARIA ſunt vitia Religioni oppoſita, vt conſtat ex D. Thom. 2. 2. *à quæſt.* 90. ſpecialiter 92. *in princ.* Alia opponuntur Religioni per exceſſum: Alia per defectum. Cum enim virtus moralis medium reſpiciat, ab eo per extrema exceſſus, vel defectus recedi poteſt: quomodocunque receſſus contingat eſt vitium: quia medium, in quo virtus conſiſtit, non attingit. Exempla deſumi poſſent ex Liberalitate, Temperantia, aliiſque virtutibus moralibus medium reſpicientibus, quibus tam per exceſſum, quàm per defectum aduerſari potes. Liberalitati námque aduerſaris per exceſſum, ſi prodigus ſis, per defectum, ſi auarus: & ſic de aliis: ſic in materia Religionis opponi dicuntur per exceſſum ea, quibus creaturæ cultu debito Deo coluntur, vel Deus modo indebito colitur. Non quia in cultu Dei, ſi verus cultus eſt, poſſit eſſe exceſſus, cum Deus maior ſit omni laude; ſed quia in mediis aſſumptis ad illum colendum excedere potes; eò quòd aſſumas media ad illum honorandum, quæ honoratiua non ſunt, ſed potius diuinæ Maieſtatis deſpectiua. Per defectum autem Religioni opponuntur ea, quæ denegant Deo debitum cultum, ipſumque deſpiciunt. Vitia per exceſſum ſunt Superſtitio, Idololatria, Diuinatio, variáque obſeruantia. Vitia per defectum enumerantur, Tentatio Dei, Blaſphemia, Sacrilegium, Simonia, Periurium & Infidelitas in promiſſis implendis. De Periurio, & Infidelitate, cum de Voto, & Iuramento ſermo fuit inſtitutus, egimus. Quocirca in præſenti de aliis vitiis agendum erit. Triplici diſputatione tractatum abſoluemus. Prima erit de Superſtitione, eiúſque ſpecialibus vitiis Religioni oppoſitis per exceſſum. Secunda de Tentatione Dei, Blaſphemia, & Sacrilegio. Tertia de Simonia.

DISPVTATIO I.

De Superſtitione, eiúſque ſpeciebus.

PVNCTVM I.

Vnde ſuperſtitio dicatur, quid ſit, quotuplex, & quam graue peccatum.

SVMMARIVM.

1 *Vnde deriuetur ſuſperſtitio.*
2 *Eius definitio expenditur.*
3 *Falſus cultus dupliciter contingit.*
4 *Verſari poteſt circa Deum, & circa creaturas.*
5 *Superſtitio per ſe graue eſt peccatum, aliquando contingere poteſt eſſe veniale.*
6 *An ieiunare die dominica ſit peccatum.*
7 *Quid cum vones in honorem alicuius ſancti ieiunare, cuius vigilia incidit in dominica?*

1. VAriè procedunt doctores in explicãnda origine huius vocis Nam Cicero *lib.* 2. *de natura Deorum*, dixit deriuari ex illo facto, quo aliqui totos dies precantes, & immolantes intendebant conſequi vt ſibi liberi ſuperſtites eſſent. Hi ergo ratione huius finis per nimium cultum procurati, ſuperſtitioſi vocabantur Lucretius (prout refert Iſidor. *lib.* 8. *Etymol. c.* 3.) ſuperſtitionem inde dictam putat, quod ſit ſuperſtantium rerum, hoc eſt cœleſtium, & diuinarum, quæ ſupra nos ſtant inanis, & vanus timor. Erat enim Lucretius Epicureus nullam in Deo prouidentiam agnoſcens rerum humanarum, eaque de cauſa putabat vanum, & inane eſſe illum timere. Alij verò, vt Lactant. *lib* 4. *diuinar. inſtitut. cap.* 28. ſuperſtitioſos dictos exiſtimant: eo quod ſuperſtitem mortuorum memoriam colerent, vel quia parentibus ſuis ſuperſtites imagines eorum domi, tanquam eos venerantur. Item Seruius dicit ſuperſtitionem à ſuperſtite dictam eſſe, quæ aniculatum propria eſt, quæ multis per ætatem ſuperſtites ſunt, & quæ rebus inanibus addictæ, dum volunt videri nimis religioſæ, ſuperſtitioſæ fiunt, & ita delirant. Tandem Iſidor. *ſupra dicto loco* affirmat ſuperſtitionem à ſuper ſtatuto, vel ſuper inſtituto deriuari, quia eſt ſuperflua, vanaque obſeruantia ſuper ſtatuta, ſeu inſtituta maiorum. Et hoc videtur eſſe veritati conformius.

2. Sed vndecunque hæc vox deriuata ſit, ſuperſtitio idem eſt, ac indebitus cultus, ſeu vana religio: ſic omnes Catholici cum D. Thom. 2. 2. *q.* 92. *art.* 1. Hic vanum cultus alius eſt falſus, & alius ſuperfluus, cum enim Deus in ſpiritu, & veritate adorari debeat, iuxta illud Ioann 4. *In ſpiritu, & veritate oportet adorare*, efficitur cultum virtuti oppoſitum falſum dici, oppoſitum ſpiritui vanum, & ſuperfluum: ſuperfluus eſt qui ex ſe nihil falſum ſignificat: At Dei honoratiuus non eſt, eo quod per ſe ſpectatus neq; ad excitandum ſpiritum, neque ad Dei gloriam ordinatur, vt ſi in officio diuino aliqua vana miſceas, ſi orationes fundas tot candelis talis coloris appoſitis, & non aliter, ſi in Miſſa, officioque diuino aliquas cæremonia

Digitized by Google

remonias præter Eccleſiæ morem miſceas: vt bis *Alleluia* vbi vnum, vel nullum eſt dicendum *Gloria* & *Credo*, vbi omittendum eſt. Hæc enim media aſſumpta ad honorandum Deum non illum honorant, ſed dehoneſtant; ſed quia per ſe nihil falſum ſignificant; ea de cauſa cultus, qui illis defertur Deo, ſuperfluus dicetur, non falſus. Dices ſignificant Deum coli illis actibus, quod eſt falſum, & blaſphemum. Ergo nullus eſt cultus ſuperfluus, qui non ſit etiam falſus. Reſpondeo ſignificare ex intentione operantis non ex ſe, ex ſe enim potius dictant Deum illis vanis actibus colendum eſſe. Secundò Dices: ſi Deus illis medijs vanis non colitur, ſed dehoneſtatur. Ergo cultus ei per illa exhibitus non ſolum ſuperfluus, ſed falſus, & mendax eſt. Reſpondeo eſſe falſum quoad cultum formalem, non quoad materialem, id eſt cultum illis exhibitum carere veritate cultus, non tamen aliam in ſe falſitatem continere.

3. E contra cultus falſus ille dicitur, qui hanc falſitatem formalem cultus præſtat aliquid falſum ſignificando, quod dupliciter contingit vel ex parte colentis, vel ex parte medij, quod aſſumitur in cultum. Ex parte colentis contingit falſitas, ſi fingat ſe colere Deum nomine Chriſti, & Eccleſiæ, cum tamen Chriſtus, & Eccleſia hanc illi facultatem non tribuant: quod ſolum in cultu publico, & qui nomine Eccleſiæ fit, euenire poteſt, vt rectè probat Suar. *tom. 1. de relig. lib. 2. de ſuperſt. cap. 2. à num. 15. & ſeqq.* Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 37. num. 3.* Solum enim ille cultus, ad quem præſtandum habet Eccleſia miniſtros deſignatos vſurpari poteſt à non deſignato, & tunc talis vſurpatio eſt falſitas ex parte colentis; quia fingit ſe nomine Eccleſiæ Deum colere, cum tamen Eccleſia illi cultum non commiſerit. Sic qui ſe fingeret Sacerdotem, & attentaret miſſam dicere, committeret falſitatem ex parte colentis. Et idem credo de vero Sacerdote depoſito; quia etſi quoad ſubſtantiam ſacrificium nomine Chriſti offerat, at non quoad circunſtantiam temporis, cum illo tempore, quo præciſus eſt, nollet Eccleſia, neque Chriſtus, vt nomine ſuo offerat. Falſitas ex parte medij in cultum aſſumpti contingit, ſi medium aſſumas ad Deum colendum, quod falſum ſignificet. Exemplum eſt, ſi modò offeras vitulum in ſacrificium; denotas enim ſacrificium Euchariſtiæ non eſſe vnicum, omnia ſacrificia antiqua abſorbens. Item ſi in Sacramentis miniſtrandis, mutares formam, aut materiam, quia tunc falſo ſignificares Sacramentum conficere, cum tamen Sacramentum non fit. Idem iuris eſt, ſi falſis miraculis, aut teſtimoniis veritatem noſtræ fidei confirmares. Non enim his mendaciis veritas indiget.

4. Rurſus falſus cultus poteſt directè verſari circa Deum, & circa creaturas. Circa Deum verſatur, quoties Deus falſum ſignificantibus colitur, vel vt melius dicam dehoneſtatur, vt ex exemplis allatis conſtat. Circa creaturas falſus cultus verſatur, ſi cultum debitum Deo attribuas creaturis. Et hoc tripliciter contingere poteſt. Primò. Si illis attribuas honorem recognoſcens in eis diuinum quid eſſe, qui cultus, ſeu ſuperſtitio vocatur *Idololatria*: ad quam ſpeciem reducitur, qui falſis reliquiis honorem veris debitam tribueret, & qui hominibus perditis honorem, & cultum, qui ſanctis debetur, præſtant. Secundò, Contingit falſitas in creaturarum cultu, ſi honorem tribuas, vt ab eis cognitionem rerum occultarum obtineas, & hæc ſuperſtitio vocatur diuinatio. Tertiò, ſi tibi auxilium, & fauorem præſtent, & hæc appellatur vana obſeruantia: ſic D. Thom. ab omnibus receptus 2. 2. *quæſt. 92. & 93.*

5. Quoad vltimum verò quam graue peccatum ſit ſuperſtitio, breuiter reſpondeo, per ſe peccatum eſſe mortale ſuperſtitionem falſam vel ex parte colentis, vel ex parte rei ſignificatæ. Ex parte colentis, quia eſt vſurpatio legationis in materia grauiſſima. Ex parte rei ſignificatæ, quia facto ipſo ſe infidelem profitetur: ſic Nauarr. *cap. 11. n. 24.* Caietan. 2. 2. *q. 93. art. 1. & in ſum. verbo ſuperſtitio. cap. 1.* Valent. *tom. 2. diſp. 6. q. 10 part. 2. verſ. ſi autem quæratur*, Leſſius *lib. 2. c. 43. dub. 1. n. 4.* Sanch. *lib. 2. cap. 37 n. 5.* Suarez *tom. 1. de Religion. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 2. n. 18.* Bonac. *diſp. 3. de primo decal præcept. q. 5 p. 1 num. 2.*

Secundò reſpondeo ſuperſtitionem vanam, & ſuperfluam aliquando eſſe mortale, aliquando veniale: Sic Bonac. *numero* 4. Leſſius *numer.* 5. Suarez *num* 21. Nauarr. *numero* 24. Valent. *part. 2 fine*, Sanch. *num.* 10 Quando autem mortale, vel veniale ſit ex materiæ grauitate penſandum: ſi enim recitans officium diuinum loco alicuius antiphonæ, vel pſalmi vana aliqua verba miſceres, ſine dubio grauiter peccares; tum quia grauem Deo irreuerentiam irrogas, quem intendis vanis rebus cultu publico colere, & honorare. Tum ipſi cultui publico, quem deturpas. Idem iuris eſt, ſi turpia aliqua miſceres, tametſi vt partem diuini officij non immiſceas. At ſi ſolùm aliqua indifferentia immiſceas, & non in tanta quantitate, vt ordo diuini officij grauiter perturbaretur, neque vt illius partem, peccatum ſolùm erit veniale. Qua ratione à graui culpa excuſantur addentes aliquas cæremonias, & orationes in Miſſa, & officio diuino, recitantes, & orantes hac poſitione corporis, his geſtibus, & figuris, &c. Sic ſupradicti Doctores.

6. Ex his infertur deciſio illius quæſtionis, an ſit peccatum mortale ieiunare die dominica? Et quidem ſi in contemptum Reſurrectionis Chriſti Domini, quaſi verè à mortuis non te ſurrexiſſet ieiunares, qualiter Manichæi ieiunabant dubium non eſt te grauiſſimè peccaturum; quia ſaltem facto ipſo hæreſim profiteris, & in huius hæreſis exterminationem Eccleſia ieiunium dominicale prohibuit: *cap. ſi quis presbyter* 30. *diſt. cap. ſacerdos* 16. *q.* 6. *& cap. ne quis ieiunet de conſecrat. diſt.* 3. Idem iuris eſt, ſi ex fine improbandi hoc Eccleſiæ præceptum ieiunare; quia iuſtiſſimam legem improbare blaſphemum eſt. At ſi ſecluſo quolibet malo fine ob finem bonum, & honeſtum, qualis eſt, vt ſatisfacias pro peccatis commiſſis, vel vt magis diſpoſitus ſis ad Deum laudandum ieiunes, culpa mortalis non erit. Quia lex illa prohibens ieiunium dominicale videtur ceſſaſſe, quia ceſſauit hæreſis Manichæorum, ad quam exterminandam fuit ieiunium prohibitum. Neque apparet ex quo alio capite illicitum eſſe poſſit. An verò ſit peccatum veniale; credo eſſe, ſi ſolo die dominico ieiunares; quia tunc vteris ſuperfluo, & ſingulari cultu præter Eccleſiæ morem: cum enim aliis diebus tibi conceſſum ſit ieiunare, & die dominica interdicatur, hunc ordinem inuertere nulla rationabili cauſa vrgente, ad minus peccatum veniale cenſendum eſt. Tom. Sanchez *lib. 2. in decal. cap. 37. n. 13. 14. & 15.*

7. Secundò infero, ſi in honorem alicuius Sancti eius feſtum ieiunare voueas, & feſtum incidat in die dominica, non fore te ſuperſtitioſum, ſi die dominica ieiunes: quia tunc dominica dies per accidens ad ieiunium habetur; imo videris ex voto obligatus; quia eſt de materia licita, neque impeditiua maioris boni poteris tamen propria authoritate in diem antecedentem, vel ſequentem commutare; quia videtur gratius Deo ob ritum vniuerſalis Eccleſiæ die dominica non ieiunantis, ieiunium in alium diem transferre: Sic Sanch. *ſuprad. numero* 18.

PVNCTVM II.

Quid ſit Idololatria, & quale peccatum.

SVMMARIVM.

1 *Definitur idololatria.*
2 *Eſt maximum peccatum inter ea, quæ virtutibus moralibus apponuntur.*
3 *Si contingit cum hæreſi pœnas hæretici incurris, ſecus ſi abſque hæreſi.*

1. IDololatria prima, & præcipua ſpecies ſuperſtitionis eſt idolorum cultus, quo idola nullam diuinitatem habentia pro veris Diis honorantur. Generaliter autem quilibet honor diuinus creaturæ attributus idololatria eſt. Dupliciter autem hunc cultum creaturis attribuere potes. Primò credendo in creatura diuinitatem reſidere, ob quam diuino honore digna ſit, & tunc eſt idololatria hæreticalis, ſeu mixta hæreſi. Secundò, cognoſcendo nullam in creatura ineſſe diuinitatem, vis tamen ob aliquem ſpecialem reſpectum honorem Deo debitum illi tribuere. Quomodocunque autem contingat idololatria, ſiue cum hæreſi, ſiue abſque illa, grauiſſimum eſt peccatum, & Deo maximè iniurioſum; ſiquidem eius honorem vſurpas, & alteri tribuis: tacitè enim vis eius diuinitatem tollere, & creaturæ conferre, quod eſt ſumma blaſphemia, neque hoc peccatum excuſari poteſt vllo metu, & timore; quia eſt res intrinſecè mala: & in his omnes conueniunt, Sanch. *lib 2. in decal. cap. 37. n. 21.* Valent. 2. 2. *diſp. 6. q. 11. part. 2. verſ. ex diuerſa, & p. 3 verſ. neque obſtat.*

2. An autem ſit maximum peccatum? Breuiter reſpondeo eſſe maximum inter ea, quæ virtutibus moralibus opponuntur. At eſt inferius vitiis, quæ Theologicis virtutibus aduerſantur: ſic Suarez *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 6. num. 15.* Notanter dixi idololatriam eſſe cultum, quo honorem Deo debitum creaturæ exhibes, qua poſita exhibitione quantum in te eſt, concilias creaturæ exiſtimationem Deo debitam; ſiquidem nulla alia via conciliatur hæc æſtimatio, quam illius cultus exterioris exhibitione. Quocirca non video, quomodo ſine voluntate attribuendi creaturæ honorem debitum Deo, idololatria eſſe poſſit; tametſi poſſit eſſe ſine voluntate, vt de facto creatura conſequatur illo cultu æſtimationem Deo debitam; imo poteſt eſſe idololatia cum voluntate contraria, qualem ſolent habere Catholici, qui metu mortis ſigna adorationis idolis exhibent, non ex affectu honorandi idolum, & conciliandi ei diuinam æſtimationem ſed ex affectu fugiendi mortem imminentem, ſi illa adorationis ſigna non exhibent: vt latius expendit Suar. *tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. toto cap. 4.*

3. Quando idololatria contingit cum hæreſi, pœnas hæretici incurris, ſi abſque hæreſi nullam ipſo iure contrahis:

at

Digitized by Google

at venis puniendus arbitrio iudicis pro qualitate criminis, vt latius diximus, cum de pœnis hæreticorum, & illorum, qui de hæreſi ſuſpecti ſunt, ſermonem fecimus.

PVNCTVM III.

Quid ſit diuinatio, quotuplex, & quale peccatum.

SVMMARIVM.

1 *Dæmon futura contingentia pendentia à libera voluntate certè cognoſcere non poteſt.*
2 *Futura à cauſa naturali neceſſario prouenientia bene cognoſcere poteſt.*
3 *Variis modis homines inſtruunt, & occulta docent dæmones.*
4 *Expenditur definitio diuinationis.*
5 *Duplex eſt diuinatio, & vtraque grauiſſimum peccatum.*
6 *Quod intelligitur, cum ſeriò mediis illis vanis vteris, quid ſi ioci cauſa, vt experiaris, quid caſu accidat, rarò à mortali excuſatur, eſto plures contra ſentiant.*
7 *Obſeruare ſomnia, auguria, &c. non vt certa, ſed vt contingentia non videtur mortale vna, vel altera vice, ſecus ſi frequenter.*
8 *Non videtur graue peccatum, ſi cum alio pactum ineas, vt præmoriens ſuperſtiti appareat, Deo id concedente, moniturus de ſua ſalute, rarò tamen à culpa veniali excuſatur.*
9. *Inuocatio dæmonis tam expreſſa quam tacita multiplex eſt pro multiplicitate rerum, quæ ad diuinationem aſſumuntur.*
10 *Tacita, & expreſſa inuocatio non videtur ſpecie differre.*
11 *At in confeſſione declarare debes, quomodo diuinaueris.*
12 *Omnis diuinatio ſiue tacita, ſiue expreſſa ad ſuperſtitionem pertinet.*
13 *Superſtitio procedens ex pacto expreſſo cum dæmone plures malitias habet.*

1. PRæmittendum eſt dæmonem futura contingentia à libera voluntate pendentia certò cognoſcere non poſſe, iuxta illud Iſai. 41. *Annunciate nobis, quæ futura ſunt, & dicemus, quod Dij eſtis vos.* Item neque certò cognoſcunt cogitationes, & affectiones hominum internas in voluntate reſidentes; iuxta illud 2. Paralipom 6. *Tu ſolus noſti corda hominum.* Verum etſi hæc certò non cognoſcant, probabiliſſimè tamen ea coniectant. Tum quia cauſas naturales omnes, & vim earum perfectiſſimè norunt. Tum quia norunt hominum affectiones, & naturales eorum inclinationes. Tum quia maxima experientia pollent, & memoria retinent quid ex quo communiter ſequatur. Tum quia ſagaciſſimi ſunt, & Deo permittente hominum phantaſmata variis viis perturbant.

2. Secundo præmitto futura, quæ à cauſa naturali neceſſariò proueniunt optimè dæmones prædicere poſſunt: quia eorum cognitio non excedit eorum naturam. Idem eſt de cogitatione præſentium, quæ in actum externum prodierunt. Quapropter ſciunt ſecreta conſilia, furta, aliaque occulta peccata à voluntate pendentia.

3. Tertiò præmitto variis modis dæmones inſtruere homines poſſe, & occulta docere. Primò obiiciendo ſenſibus vera corpora aliunde aſportata, vel à ſe fabricata, vel ſaltem obiiciendo ſimilitudines corporum mediis, quibus reſponſum reddit, & homines inſtruit. Secundò formando in aëre aliquam vocem, quæ ſolùm à diuinatore audiatur. Tertiò immutando phantaſiam, ſenſus exteriores, & his ſimilia: cum enim dæmon æmulator ſit diuinæ excellentiæ, & omnes modos, quibus Deus ſuos ſeruos inſtruit, vſurpare conatur, vt hac ratione excellentiam diuinam arroget, & oſtentet, & in iis omnes Doctores referendi conueniunt.

4. Diuinatio in præſenti eſt futurorum contingentium prædictio modo indebito: Sic D. Thom. 2. 2. *q. 95. art.* 1. Azor. 1. *p. inſtit moral. lib. 9. cap.* 12. *q.* Valen. *diſp. 7. q. 12. p.* 1. Sanch. *lib. 2. in decal cap.* 38. *n.* 1. Suar. *t. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. c. 7. n. 1. &* 2 Leſſius *lib. 2. de iuſtit. c. 43 dub. 5. à n.* 21. Notanter dixi, futurorum contingentium: quia in ipſorum prædictione ſpecialiter diuinatio conſiſtit, tametſi ad prædictionem cuiuſcumque occulti, quod nulla humana vi cognoſci poteſt, extendatur. Dixi indebitis modis; quia debito modo, ſcilicet ex diuina reuelatione futura prædicere non eſt diuinatio, ſed prophetia. Debet ergo prædictio à diuina prouidentia minimè ordinatis comparari. Hæc autem alia eſſe non poſſunt, præter auxilium, dæmoniorúmque inſtructionem. Nam excluſo Deo, & Sanctis Angelis non eſt alius qui occultorũ notitiam, & quæ vi naturæ non poſſunt cognoſci, præſtare poſſit. Ergo ſi ad aliquam à Deo: eiúſque Angelis, notitiam occultorum, procuras, conueneris à dæmone procurare.

5. Dupliciter hanc prædictionem procurare putes, & iuxta illam duplex eſt diuinatio alia quæ fit inuocatione expreſſa dæmonis, & hæc verbis, & factis fieri poteſt. Verbis, ſi verbis expreſſis eum inuoces; factis, ſi facta vſurpes, quibus ſic dæmonem reſpondere. Alia diuinatio, qua procuras occultorum prædictionem tacita dæmonis inuocatione, & hæc contingit, cum vana verba, & facta vſurpas ad illius prædictionis conſecutionem. Dicuntur autem vana; quia ex ſe non valent notitiam illorum effectum præſtare, eo quod cum effectibus nullam habeant connexionem: ſi igitur hæc vſurpes ad aliquos effectus cognoſcendos, videris ſanè velle à dæmone notitiam habere: cum enim, vanis verbis, & factis nullus alius niſi dæmon moueri poſſit ad prædictionem illam concedendam; quia non ſunt media apta, quibus Deus, bonúſque Angelus moueatur, neque eius bonitatem decent, conuinceris ſanè illa vſurpans velle à dæmone prædictionem illam obtinere, cui hæc vana, & futilia complacent. Neque valet dicere te nolle à dæmone edoceri; & cum illo pactum inire, ſi factum vſurpas, cui nullus alius, niſi dæmon ſe immiſcet. Nam facto ipſo opem dæmonis imploras, quantumuis verbis contrarium dicas; vt bene dicit Leſſius *lib. 2. cap. 43. dub. 8. num.* 52. Sanch. *lib. 2. in decal. cap.* 38. *num.* 4. Suarez *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 9. num.* 13. *& ſeqq.* Bonac. *diſput. 3. de primo decal. præcept. quæſt. 5. punct. 3. num* 6. Vnde hæc inuocatio ſiue expreſſa, ſiue tacita grauiſſimum peccatum eſt, neque leuitatem materiæ admittit, eius autem malitia in eo ſita eſt, quia hac expreſſa, vel tacita inuocatione vis amicitiam cum iniquiſſimo inire, eiúſque diſcipulum eſſe, quod eſt quoddam genus proditionis, & apoſtaſiæ. Sic Caietan. 2. 2. *q. 95. art.* 2. Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. c. 7. n. 10. & c 9 n. 13. &* 16. Sanch. *lib. 2. cap.* 38 *num. 4. &* 5. Leſſius *lib. 2. cap. 43. dub. 5. n* 27.

6. Aduerto tamen ſupradicta procedere, cum ſeriò mediis illis vanis vteris ad prædictionem occultorum habendam: nam ſi illis mediis vteris ioci cauſa vt experiaris quid caſu accidat, quidve tale ſignum deſignet, credens totum eſſe futile, & inane, communiter Doctores exiſtimant neque eſſe ſuperſtitionem, neque excedere culpam venialem, Sic. Valent. 2. 2. *diſp. 6. quæſt. 12. p. 4.* Delrius *lib. 5 diſquiſit. mag. cap. 2. quæſt.* 4. Sanchez alios referens *lib. 2. cap* 38 *num.* 20. Bonacina *diſp. 3. de primo decal. præcept. quæſt. 5. p. 3. n.* 17. Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 9. n* 11. & alij apud ipſos. At credo rarò à mortali hunc vſum excuſari; quia compertum tibi eſt illa media improportionata eſſe ad ſignificandum occultos effectus. Ergo cum tentas videre quid ex illis accidat, quidve ſignificent, tantas experiri, an de facto ſe dæmõ illis immiſceat, & conſequenter tentas cum dæmone Societatem habere, quod etiam ex ioco videtur graue peccatum.

7. Exiſtimarem autem regulariter ſolùm eſſe veniale peccatum obſeruare vana, vel altera vice, ſomnia, auguria, auſpicia; ſortes, & ſimilia, non vt certa ſigna futuri euentus, ſed vt contingentia; quia etiam fidem iis ſuperſtitionibus non præſtans, non videris perfectè ſuperſtitioſus, tametſi in periculo verſeris. Dixi obſeruare ſomnia, auguria vnâ, vel alterâ vice: ſi enim communiter hæc obſeruares, & iuxta illas actiones dirigeres, non dubito te grauiter peccaturum, quantumuis dicas illis fidem non habere, quia factis illis denotas credere aliàs non ita efficaciter ad illarum normam actiones componeres. Sic Caietan. *in ſum. verbo ſomniorum obſeruatio.* Nauarr. *ſum. cap.* 11. *n. 33 &* 37 Azor. *lib 9 cap. 17 fine.* Sanch *lib. 2. in decal. c.* 38. *n. 21. &* 22. Suar. *lib. 2 de ſuperſtit. c* 13 *n.* 25 Bonac. *diſp. 3. de primo decal. præcepto, q. 5. p. 3. n.* 18.

Ex quo fit à fortiori te non peccaturum, ſi abſtineas ab aliqua actione non præcepta ob ſomnium, vel caſum aliquem contingentem, quoties dubius es, an ſomnium, vel caſus ille contingens fuerit à diuina prouidentia in ſignum futuri euentus ordinata: quia tunc videris prudenter operari. At debes fundamentum huius dubitationis habere non futile, & inane, ſed firmum: alias ſaltem venialiter peccabis, ſic Suar. *c.* 10. *n* 6. Sanch. *lib. 2. cap. 38 n. 21. fine.*

8. Fit ſecundò te non peccare grauiter, ſi cum alio pactum ineas, vt præmoriens ſuperſtiti appareat (Deo id concedente moniturus de ſua ſalute, quia nihil intendis ope dæmonis cognoſcere. At rarò à culpa veniali tale pactum excuſabitur. Tum ob curioſitatem vanam, tum ob periculum deceptionis, quod ſæpè in his apparitionibus ſolet contingere. Quare iure optimo hos curioſos reprehendit. Martin. Delrio *lib. 2. diſquiſit. mag. q. 26. ſect. 7.* Bonac. *diſp. 3. de primo decal. præcepto. q. 5. p. 3. in fine,* Sanch. *cap. 48. n.* 25.

9. Rurſus inuocatio dæmonis tam expreſſa, quam tacita multiplex eſt pro multiplicitate rerum, quæ ad diuinationem aſſumuntur, de quibus latè Delrius *lib. 4. diſquiſit. mag. cap. 2. q. 6. &* 7. Breuitur tamen eas enumerant Sanchez *n.* 21. Leſſius *num.* 25. Suarez *cap. 8. in princ. & cap. 9 num.* 5. Azor. *cap. 12. & ſeqq* ſed quia in ſpecie morali non differunt, ſuperuacaneum duxi ea nominare. Non enim differt in genere moris diuinare per aquam, per ignem, per aſtra, per ſomnia, per ſortes, tametſi in genere entis detur differentia, ſicuti furtum au-

ſi

Digitized by Google

ti non differt à furto argenti in genere moris: ſic Azor. 1. *p. lib. 9. c. 12. q. 3.* Suarez *t. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. c. 9. n. 5. & c. 10. n. 2. & 3.* Sanch. *lib. 2. in decal. c. 38. n. 14* Bonac. *diſp. 3. de primo decal. præcept. q. 5. p. 3. n. 20.*

10. Solum inter inuocationem tacitam, & expreſſam eſt difficultas; an ſit aliqua differentia ſpecifica neceſſariò in confeſſione manifeſtanda; Ratio difficultatis eſt; quia idem iuris eſt taciti, ac expreſſi: *leg. de quibus, in fine, ff. de legibus, & leg. cum quid. ff. ſi certum petatur*, & latè Eberardus loco ab expreſſo ad tacitum *num.* 1. Profeſſio enim tacita, & expreſſa non differunt Et idem eſt de conſenſu in quolibet contractu. Et confirmo. Tota malitia diuinationis conſiſtit in voluntate impetrandi à dæmone, quod fuerat à Deo expoſtulandum; ſed hæc voluntas eadem eſt, ſiue verbis id poſtules, ſiue factis. Item cum vteris factis, quibus ſcis dæmonem ſe immiſcere, cenſeris expreſsè dæmonem inuocare: ſed eadem malitia videtur eſſe, cum vteris factis, quibus ſcis nullum alium niſi dæmonem ſe immiſcere poſſe; tametſi neſcias, an de facto dæmon ſe illis immixturus ſit. Ergo tacita inuocatio non differt ab expreſſa. Ergo non teneris hoc in confeſſione exprimere, ſed ſatisfacies, ſi dicas te in diuinando mortaliter peccaſſe & ita tenet Victor. *ſum. vbi de confeſſ. n. 176. in fine* Adde, eſto, tacita inuocatio ab expreſſa differat, differt tamen ſicut imperfectum à perfecto, quod non arguit diuerſitatem ſpecificam, ſed gradualem maioris, vel minoris grauitatis; vt dicit Sanch. *cap. 18. n. 14.* Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. c. 10. n. 1.* Bonac. *p. 3. n. 20.* & fauet D. Thom. 2. 2. *q. 95. art. 3. ad* 1. dicens: multo grauius eſt dæmones inuocare, quam aliqua facere, quibus dignum ſit, vt ſe dæmones ingerant. Non enim dixit diuerſum eſſe ſpecie, ſed eſſe grauius; quaſi iudicans grauitatem eſſe intra eandem ſpeciem. At eſt ſatis probabilis ſententia neminem obligatum eſſe circunſtantias aggrauantes intrà eandem ſpeciem in confeſſione manifeſtare. Ergo erit probabile non eſſe obligatum manifeſtare expreſſam dæmonis inuocationem.

11. Cæterùm credo, te obligatum eſſe manifeſtare pactum expreſſum: Sic Sanch. Suar. Bonac. *locis allegatis* id tanquam certiſſimum reputantes. Ratio ea videtur eſſe: quia in confeſſione manifeſtare teneris non ſolùm diſtinctionem ſpecificam peccatorum, ſed & numericam. At cum voluntatem habes expreſſam dæmonem inuocandi, diſtinctum peccatum eſt, ac eſt illud, quod committis tacita inuocatione; quia in tacita inuocatione ſolùm hæc voluntas virtualiter adeſt non formaliter, ſed voluntas formalis à virtuali eſt numero diſtincta. Ergo teneris in confeſſione has voluntates diſtinguere. Neque obſtat ratio contraria. Fateor non differre ſpecie tacitam inuocationem ab expreſſa: at quia numero differt manifeſtanda eſt.

12. Deinde eſt difficultas; an omnis diuinatio ſiue tacita, ſiue expreſſa ad ſuperſtitionem pertineat? Negat Valen. 2. 2. *diſp. 3. q. 12. p. 3. in princ.* indicat Leſſius. *lib. 2. de iuſtit. cap. 43. dub. 5. n. 28.* Mouentur; quia ſuperſtitio conſiſtit in voluntate attribuendi creaturæ diuinum honorem, at ſola diuinatio futurorum contingentium pendentium à cauſa libera ad Deum pertinet. Ergo ſola hæc diuinatio ſuperſtitioſa eſt. Et confirmo, cum à dæmone petis ſcientiam alicuius occulti effectus præſentis, non petis aliquid quod eius poteſtatem excedat, ergo nullam illi tribuis diuinitatem. Ergo neque ſuperſtitionem committis, tametſi grauiſſimè pecces. Cæterùm probabilius eſt veram eſſe ſuperſtitionem: Sic cum D. Thom. 2. 2. *q. 85. art. 2.* docet Caietan. *ibi in fine.* Suarez *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 8. à num. 16.* Sanchez *lib. 2. in decal. cap. 38. à numer. 9.* Ratio eſt; quia ex proprio diuinitatis iure vult Deus, vt creaturæ omnes ad ipſum confugiant, in eóque fidant. Qui ergo illo relicto confugeret ad ſuum inimicum, in eoque confideret, plane eius iuri diuino derogaret, & quod illius proprium eſt vellet inimico tribuere. Ergo committit ſuperſtitionem, & tacitam idololatriam: & per hæc patet ſolutio contrariæ rationis.

13. Notandum tamen eſt cum Suarez *lib. 2. de ſuperſtit. cap. 8. à num. 12.* Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 38 n. 26.* Leſſio *lib. 2. de iuſtit. cap. 43. dub. 5 n. 28.* Superſtitionem procedentem ex pacto expreſſo cum dæmone plures malitias adiunctas regulariter habere: habet namque ſpeciem idololatriæ, ſi eū tanquam quid diuinum recognoſcas; hæreſis ſpeciem, ſi eum talem eſſe credas; vanitatis, & ſuperbiæ, ſi ad conciliandam opinionem vulgi iis ſuperſtitioſis mediis vtaris. Quapropter confeſſarij in horum examine diligentes eſſe debent, vt eorum malitiam, & peccati circunſtantias plenè cognoſcant.

PVNCTVM IV.

Qua ratione diuinatio per aſtra abſque expreſſa inuocatione dæmonis licita ſit?

SVMMARIVM.

1 *Ex aſtris prædicere naturales effectus, nullum eſt peccatum.*
2 *Idem eſt de temperamento, conditione, qualitate, & inclinatione cuiuſuis viuentis.*
3 *Sed hi effectus certò prædici non poſſunt: ſed ſub quadam probabilitate.*
4 *Ex aſtris euentus ex libera hominis voluntate pendentes, vt occultos effectus prænunciare ſuperſtitio eſt.*
5 *Quid ſi non certò, ſed probabiliter prænuncientur? Affirmandum eſt ſuperſtitionem eſſe.*
6 *Secus verò, ſi ſolùm coniecturaliter.*
7 *An hæc coniecturalis, & tenuiſſima prædictio ſtante motu proprio Sixti V. prohibeatur? Affirmant aliqui.*
8 *Probabilius cenſeo non prohiberi.*
9 *Satisfit oppoſitis rationibus.*
10 *Quid dicendum de Zahoris? Approbatur doctrina Sanch.*

1. DVplex genus effectuum ex aſtris prædici poteſt, aliud eſt effectuum naturalium, aliud contingentium. Si ex aſtris prædicis naturales effectus, ſcilicet ſerenitatem, vel tempeſtatem, pluuiam, vel grandinem, peccatum ſuperſtitionis non committis; quia negari non poteſt ipſos orbes cœleſtes horum effectuum cauſas eſſe, & licet excedas in prædictione, quia plus certò eos prædicis, quam ex aſtris colligi poſſunt ex ſe ſecluſo damno aliquo extrinſeco peccatum mortale non erit, ſed veniale tantum, vitium imprudentiæ, temeritatis, ſeu mendacij. Sic Sanch. *lib. 2. in decal. c. 38. n. 29. fine*, Suar. *to. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. c. 11. n. 5. & 12.*

2. Idem quod dictum eſt de iis effectibus dicendum eſt de temperamento, conditione, qualitate, & inclinatione cuiuſuis viuentis: ſi enim ex aſtris prænuncies aliquem ſuperbiæ, arrogantiæ, iræ, aliiſque paſſionibus eſſe ſubiectum, non peccas grauiter; quia ex influentia aſtrorum in natiuitate cuiuſuis contingentium hæ inclinationes magna ex parte proueniunt.

3. At hi effectus certò prædici non poſſunt, ſed quadam tenuiſſima probabilitate: Tum quia aſpectus aſtrorum neceſſarius ad horum iudicium ferendum perfectè non cognoſcitur, tum quia ab aliis cauſis præter aſtra dependent. Tum quia ſæpè impediuntur. Quis enim non videt ferè impoſſibile eſſe, vt quis cognoſcat aſpectus aſtrorum, qui in puncto natiuitatis regnant, cum eorum motus ita velociſſimus ſit, & quolibet puncto varientur. Adde, eſto cognoſceres aſpectus aſtrorum in puncto natiuitatis regnantes, non tamen cognoſcere potes aſtra regnantia in puncto conceptionis, ſed ad temperamentum viuentis non minus, imo potius efficacius conducunt aſtra conceptionis, quàm natiuitatis; quia fœtus tenerior eſt, & facilior penetratu. Item inclinatio, conditio, & temperatura viuentis non tam ex aſtris colligi debet, quam ex temperatura parentum, & alimento, quo nutritur, ſicuti ſub eiſdem aſtris ſemen terræ bonæ mandatum vberem fructum reddit, mandatum verò terræ incultæ nullum producit. Ergo ſumma eſt imprudentia ex ſolis aſtris velle inclinationes hominum certò prænunciare & ita tenet & optimè probat Suar. *illo cap. 11. num. 9.* Sanch. *lib. 2. c. 38 n. 29.* Leſſius *lib. 2. c. 43. dub. 6. à n. 32.*

4. Si autem ex aſtris euentus ex libero hominis arbitrio pendentes, aut effectus occultos prænunciare velis, ſuperſtitionem committis. Quapropter non licet ex aſtris prædicere futura bella, contentiones, æmulationes: item neque certum morbum tibi eſſe euenturum, neque periculum mortis incurſurum, neque matrimonium celebraturum, iter facturum, dignitatem conſecuturum, & his ſimilia: quia hæc omnia ex voluntate libera pendent, ac proinde ex aſtris prænoſci nequaquam poſſunt. Idem iuris eſt de furtis occultis, aliiſque hominum actionibus, quæ humana induſtria inueſtigari non poſſunt, ſi ea per aſtra inueſtigare tentes peccatum grauiſſimum ſuperſtitionis committis: Sic omnes doctores cum D Thom 2. 2. *q. 95. art. 5.* & conſtat ex illo *Deuteronom.* 18. Gentes iſtæ, quarum poſſidebis terram, augures, & diuinos conſulunt, tu autem aliter à domino Deo tuo inſtitutus es. Et Ieremias *cap.* 10. *A ſignis cœli nolite metuere, quæ timent gentes, quia leges populorum vana ſunt.* Ex iure autem canonico conſtat hoc eſſe peccatum: ex *cap. illos. 26. q. 2. cap. igitur. 26. q. 3. cap. non liceat, 26. q. 5.* & aliis, & ex Bulla Sixti V. contra Aſtrologos: Ex iure autem ciuili conſtat, ex *leg. nemo & leg. etſi, Cod. de malef. & Mathematic. & leg. Mathematicos, Cod. de Epiſcopali audientia.* Ratio eſt, quia aſtra eſſe non poſſunt cauſæ naturales horum effectuum; alias non eſſent liberi. Neque etiam eſſe poſſunt eorum ſigna naturalia ob eandem rationem. Reſtat ergo, vt ſolùm eſſe poſſint ſigna ad placitum: ſed hoc videtur impoſſibile cum aſtra vniformiter procedant, & effectus in mundo contingentes diuerſiſſimi ſint, vt patet in Iacob, & Eſau, qui eſto ſimul nati ſint, diuerſas inclinationes, mores, & facta præſtiterunt. Ergo idem ſignum non poteſt hæc diuerſa ſignificare, niſi ſignum ſit æquiuocum; & admiſſo gratis eſſe ſigna ad placitum futurorum euentuum, certum eſt humana induſtria id cognoſci non poſſe: vnde enim cognoſcere potes eſſe impoſita ad ſignificandum futurum euentum contingentem.

Digitized by Google

Reſtat ergo, vt eà poſſis cognoſcere auxilio Dei, vel ope Dæmonis. Deus autem, vt ſæpè dictum eſt non ſe immiſcet his vanis, futilibus, falſiſque regulis Aſtrologiæ. Ergo ope dæmonis ea cognoſcis. Non quia ipſe dæmon ex aſtrorum aſpectu colligit quid homo liberè facturus ſit, hoc enim eſt impoſſibile: ſed quia ipſe dæmon, vt artem ſuam commodet, & diſcipulos ad ſe pertrahat in malumque confirmet ſub regulis Aſtrologiæ futura prædicit, quæ tamen ipſe, vt ſic prædicta ſuccedant, manum apponit. Quare illis regulis vtens ad occulta cognoſcenda tacitè ſaltem dæmonis auxilium inuocat.

5. Quocirca ſolùm eſt difficultas; an liceat ex aſtris hos futuros euentus, & occulta facta prædicere non certò, ſed probabiliter tantum. Affirmant Caietan. 2. 2. *q.* 95. *art* 5. paulò poſt principium, *verſ. in articulo eodem. & in fine.* Valen. *diſp.* 6. *q.* 12 *p.* 3. *verſ iam verò*, Martin. Delrio *lib.* 4 *diſquiſit. mag. cap.* 3. *q.* 1. *concl.* 2. Tolet. *lib.* 4 *ſum. c.* 15. *n.* 6. Et moueri poſſunt; qui naturaliter vnuſquiſque ſuam naturalem propenſionem, & inclinationem ſequitur, ſed ad hanc inclinationem aſtra non leuiter conducunt, Ergo ex illis ſaltem probabiliter vniuſcuiuſque facta enunciari poſſunt.

Dicendum ergo eſt; ex ſolis aſtris hæc prænunciare abſolutè, tametſi non certò prænuncietur, eſt ſuperſtitio; quia ex aſtris humana induſtria deduci non poteſt cognitio probabilis horum euentuum. Tum quia non poſſunt omnia aſtra concurrentia cognoſci, & quæ cognoſcuntur, imperfectiſſimè cognoſcuntur. Tum quia aſtra non ſunt cauſæ immediatæ liberorum effectuum, ſed ad ſummum naturalium inclinationum. Tum quia ab aliis cauſis ſublunaribus eorum influentia ſæpiſſimè impeditur. Tum & præcipuè quia contra propriam propenſionem, & inclinationem peruerſam vnuſquiſque Dei auxilio adiutus procedit. Non ergo ex regulis Aſtrologiæ inueſtigari poteſt cognitio probabilis: aliàs non diceret Ieremias *cap.* 19. *A ſignis Cœli nolite timere; quæ timent gentes; quia leges populorum vana ſunt*: nam ſi ex aſtris cognitio probabilis futurorum euentuum haberi poſſet, neque eſſent vanæ leges populorum, ſed prudentes; neque irrationabile, & vanum ſed potius prudens illa timere. Cum ergo ex ſolis aſtris cognitio probabilis haberi non poſſit, reſtat, vt illam habeas ex doctrina dæmonis, & eius auxilio: cum ex Dei reuelatione clarum ſit illam non haberi: Sic valent. 2. 2. *diſput* 6. *q.* 12. *part.* 3. *verſ. ſi autem huiuſmodi*, Martin Delrio *lib.* 4. *diſquiſit. mag. cap.* 2. *quæſt.* 3. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 11. *numer.* 31. Sanchez *lib.* 2. *decalog. cap.* 38. *num.* 33 Leſſius *lib.* 2. *cap.* 43. *dub* 6. *num.* 42.

6. Dixi, ſi ex ſolis aſtris hæc prænuncientur probabiliter: nam ſi ſolùm tenuiſſima coniectura, & quæ inclinationem ab aſtris impreſſam non excedit, non videtur ſuperſtitio eſſe, vt ſupponunt ſupradicti Doctores; at hæc coniectura cum tenuiſſima ſit, non eſt ſufficiens ad iudicium de euentu futuro abſolutè ferendum. Quod non ſolùm ex aſtris, ſed etiam ex aliis circunſtantiis temperaturæ hominis, & conditionis, conſuetudinis in operando ſatis notæ prænuncientur futuri euentus probabiliter, non videtur ſuperſtitio eſſe: quia non abſolutè, & infallibiter prænunciantur, ſed ſub illa coniectura, & probabilitate, quæ in tali complexo cauſarum videtur contineri. Sic Suar. & Sanch. *ſuprà.*

7. Maior autem dubitatio eſt, an ex motu Sixti V. etiam hæc prædictio coniecturalis quantumuis tenuiſſima prohibeatur, non ſolùm pro foro externo, & iudiciali, ſed etiam pro foro conſcientiæ. Affirmat Sanch. *lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 34. Salas t. 2. *q.* 9. *art.* 5. *tract.* 5. *diſp.* 2. *ſect.* 3. *num.* 36. Iacob. de Graffis *lib.* 2. *ſuarum. deciſ. cap.* 5. *n.* 19. quibus videtur conſentire Farinac. *de hæreſi q.* 181. *n.* 59. Probant; quia Sixtus V. ſtatuit, vt contra facientes iudicia, & natiuitates hominum quibus de futuris contingentibus ſucceſſibus fortuitiſque caſibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare audeant, etiamſi id certò non ſe affirmare aſſerant, aut proteſtentur, &c. inquirant inquiſitores, procedant, & in eos ſeuerius Canonicis pœnis, & aliis eorum arbitrio animaduertant. Ergo quæcunque affirmatio etiam coniecturalis videtur prohiberi. Deinde quia in ſupradicto motu excipitur ſolùm cognitio aſtrorum, quæ Agriculturæ, nauigationi, & rei medicæ deſeruire poteſt, ſed exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis. Ergo cognitio futurorum euentuum quæcunque ſit prohibita eſt. Neque valet dicere hanc cognitionem Agriculturæ, nauigationi, & medicinæ deſeruientem excipi, quia hæc certa haberi poteſt, futurorum autem euentuum incertiſſima. Nam etiam pro nauigatione, Agricultura, & medicinæ arte incerta eſt ex aſtris cognitio. Item hic modus prædicendi futura etiam ſub dubio præbet non leuem occaſionem deceptionis: putant enim audientes ſub illa diuinatione proferri ad diſſimulandam malitiam diuinationis, non quia de facto vera non putetur, quæ ab ipſis prædicuntur.

8. Nihilominus mihi probabilius apparet hanc coniecturalem, dubiam, tenuiſſimámque prædictionem in ſupradicto motu proprio non prohiberi quia in ipſo motu proprio nulla de nouo fertur prohibitio, ſed quod iure diuino, & canonicò prohibitum erat, denuò prohibetur, vt conſtat ex toto proœmio illius conſtitutionis, & præcipuè ex illis verbis: Nos igitur, qui pro noſtri paſtoralis officij munere fidei integritatem inuiolatam conſeruare debemus, & animarum ſaluti proſpicere, quantum diuina gratia adiutrice poſſumus, ex paternæ charitatis viſceribus optamus damnantes, reprobantes omne genus diuinationum, quæ diabolo authore ad fidelium deceptionem à prædictis curioſis, vel perditis hominibus fieri ſolent. Ecce quomodo ſolùm pernicioſam diuinationem à diabolo inuentam prohibere Pontifex intendit: & tradit optimè Caietan. 2. 2. *q.* 95. *art.* 5. Valen. *diſp.* 6. *q.* 12. *p.* 1. *in fine.* Ergo coniecturalem ſolùm prædictionem futurorum euentum non intendit Pontifex prohibere; Adde: hæc coniecturalis, & dubia prædictio futuri euentus, non eſt prædictio illius abſolute, ſed ſolùm eſt prædictio illius ſub quadam remiſſima coniectura contingenti, quod potius eſt prædictio contingentiæ, quam effectus, & ita hanc prædictionem in foro conſcientiæ licere ſentire videtur Suar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſt. c.* 11. *n.* 30 Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 12. *p.* 1. *in fine. & p.* 3. *col.* 3. *verſ. ſi autem.* Martin. Delrio *diſquiſit mag. lib.* 4. *cap.* 2. *q.* 3. & *cap.* 3. *q.* 1.

9. Neque obſtant contraria. Fateor enim in foro externo puniendos eſſe Aſtrologos iudiciarios, qui futuros euentus, & res occultas manifeſtant, tametſi proteſtentur ſe non certò ea prædicere; quia ſaltem tanquam veroſimilia, & probabilia manifeſtant, quod nullo modo fieri poteſt. Et quia præſumuntur ad occultandam ſuam malitiam ea forma prænuncianda vti. Quocirca rarò à culpa mortali excuſari poteſt quælibet ex aſtris coniecturalis prædictio quantumuis dubia; quia nunquam talis præſumitur, ſed potius creditur firmitatem habere. Ad confirmationem dico permiſſam eſſe Aſtrologiæ artem circa nauigationem, medicinam, aliaſque res naturales & prohibitam circa contingentia: at prædictio futuri euentus ſub contingentia non videtur prædictio tam futuri contingentis, quam neceſſarij, cum non tam prædicat euentum, quam illius contingentiam. Adde in ſupradicto motu proprio permiſſam eſſe Aſtrologiæ artem circa temperaturam, inclinationem, & propenſionem viuentis, vt expreſsè notauit Suar. *dicto c.* 1. *n.* 12. Ergo ſola prædictio futuri euentus, vel occulti facti cùm maiori certitudine, quam ex aſtris haberi poteſt, prohibita eſt. Ergo non illa tenuiſſima coniecturalis prædictio, quæ potius ex inclinatione, & temperatura viuentis, quam ex alio capite colligitur.

10. Ex iis infertur quid dicendum ſit de his, quos Zahories vocant: & placet reſolutio Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 38. *n.* 37. eſſe quidem ſuperſtitioſos, ſi viſu corporis dicant ſe penetrare corpus opacum, quale eſt terra, & quæ ibi ſunt abſcondita cognoſcere, quia cum hæc cognitio humana potentia fieri non poſſit, efficitur ope dæmonis haberi. At ſi ex effectibus ſenſibiliter apparentibus, vt ex aliqua herba, & vaporibus, aut exhalationibus naturaliter theſaurum, vel venam aquæ ſignificantibus theſauros vel vena prædicant, ſuperſtitioſum non erit, quia non ex mediis improportionatis cognitionem inueſtigant, neque aliquid quod humana potentia cognoſci non poteſt prænunciant.

PVNCTVM V.

Quouſque diuinatio per ſomnia licita eſſe poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Expenduntur cauſæ ſomniorum.*
2 *Ex ſomnis temperaturas corporis, illiuſque mores, & affectiones coniectare nullum eſt peccatum.*
3 *Inueſtigare à qua cauſa ſomnia proueniant, an à Deo, vel malo ſpiritu, an ex diſpoſitione corporis licitum eſt.*
4 *Sed nimis eſt difficile in hac re ſententiam ferre.*
5 *Expenduntur aliqua coniectura ſomniorum, quæ à Deo immittantur.*
6 *Quoties probabile non eſt ſomnium eſſe à Deo, peccatum graue eſt ex illa prænotionem futuri euentus, vel alicuius effectus occulti colligere.*
7 *Credere aliqualiter ſomno, ſeu aliqualiter ex illo timere aduerſum, non videtur graue peccatum.*

1. Diuus Thom. communiter receptus, 2. 2. *q.* 95. *art.* 6 quadruplicem cauſam ſomniorum enumerat: duplicem corporalem, duplicem ſpiritualem. Corporales ſunt, tùm interior, tùm exterior: interior, præcipua cauſa naturalis ſomniorum eſt, diſpoſitio, affectioque corporis humani, ſi enim abundat ſanguine læta ſomnia contingunt, ſi abundat ſpermate, turpia repræſentantur, ſi atra bilis dominatur, triſtia cogitat, ſi bilis flaua viget, pugnæ, rixæ, & lites ſe offerunt, ſi

phlegma redundat, fontes, flumina, imbres, prataque virentia ocurrunt; ſi ſiti laborat, ſe bibere cogitat, ſi fame, epulas apprehendit: quæ omnia latè proſequitur Gregor. Nyſſen. *libr. de hominis opificio. cap.*13. Iſidor. *lib.* 3. *ſententi.* 1. *cap.* 6. Gregor. *lib.* 4. *Dial. cap.* 48. Exterior cauſa corporalis ſomniorum eſt corpus circunſtans, vel cœli temperies quæ aliquando ſolet dormientis phantaſiam ita immutare, vt ad illius ſimilitudinem ſomnia ſuccedant. Spiritales verò cauſæ ſomniorum vna eſt intrinſeca, alia extrinſeca. Intrinſeca eſt cogitatio præcedens in vigilia, & habitus ex ea genitus: cauſat enim in phantaſia ſimiles repræſentationes. Nam inquit D. Auguſt. *lib. de ſpiritu, & anima c.* 25. Secundùm ſtudia quæ quiſque exercuit ſomniat, & ſolitarum artium ſimulacra in præſentia mentis impreſſa apparent in ſomnis. Extrinſeca enim vel eſt bonus, vel malus ſpiritus: ſæpè enim à ſpiritu bono ſomnia immittuntur, non ſolùm piis hominibus, vt Ioſeph. Iacob, Danieli, & aliis, ſed etiam ſceleratis, vt Pharaoni, & Nabuchodonoſor; aliquando à malo ſpiritu cauſantur: dæmon enim vim habet (Deo ſic permittente) humores corporis permutandi & permiſcendi: quibus ſic permixtis ſomnia ſibi placita immittit: quibus ſic poſitis;

2. Dico 1. nullum eſt peccatum ex ſomnis temperaturas corporis, illiuſque motus, & affectiones coniectare; quia coniectas ex effectibus cauſas, à quibus naturaliter prouenit: ſic faciunt medici, vt humorem prædominantem infirmi cognoſcant, vt conſtat ex Hippocrate, *lib* 6. *epidemior. & lib. de inſomniis*, & Galeno, *lib. de præſagio ex inſomniis*, *& lib.* 3. *de locis male affectis, cap.* 4. *ſic* Azor. 1. *p. inſtit. moral. lib.* 9. *cap.* 17. *poſt princip.* Leſſius *lib.* 2. *de iuſtit. cap.* 43. *dub.* 8. *n.* 55. Nauar. *ſum. cap.* 11. *n.* 33. Sanch. *lib.* 2. *in decal. c.* 38. *num.* 49. Suar. *t.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 13. *num.* 6.

3. Dico 2. Inueſtigare à qua cauſa ſomnia proueniant, an ex diſpoſitione corporis; an à Deo vel malo ſpiritu licitum eſt: quia in hac inueſtigatione ſolùm intenditur cuiuſdam veritatis cognitio, quæ vtilis eſſe poteſt ad vitam componendam, exemploque antiquorum patrum ſomniorum cauſas inueſtigantium id confirmari poteſt. Sic Pereira, *lib.* 1. *in Dan. q* 6. & de Magia, *lib.* 2 *q.* 7. Sanch. *lib.* 2. *in decal. c.* 38. *num.* 50. *&* 51. Suar. affirmans eſſe omnium *cap.* 13. *num.* 6.

4. Dico 3. Diſcernere à qua cauſa ſomnia proueniant, an à cauſa naturali, an à Deo, vel malo ſpiritu, difficillimum eſt: cum enim à qualibet ex his cauſis poſſit prouenire, quis valebit diſcernere, à qua ſomnium proueniat? Suar. *cap. illo num.* 7. Valen. *diſp.* 6. *q.* 12. *part.* 3.

5. Dico 4. Ad coniecturandum an ſomnia aliquos futuros euentus ſignificantia à Deo ſint, aliqua media deſumi poſſunt ex modo ſomniorum, ex diſpoſitione, quam relinquunt, & ex fine ad quem impellunt: ſi enim ſomnia inhoneſta ſint, vel ad malum impellant, aut animum turbatum relinquant, tepidum, & indiſpoſitum ad virtutem: clarum eſt à malo ſpiritu immitti. At ſi ſomnia honeſta ſint, & promptiorem hominem reddant ad benè operandum, indicium eſt à Deo prouenire, non tamen eſt certum, cum ſæpè dæmon in Angelum lucis ſe transfiguret, vt facilius poſtea decipiat. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 12. *part.* 3. *ad finem*, Leſſius *lib.* 2. *cap.* 43 *dub.* 8. *num.* 52. Bonac. *diſput.* 3. *de primo decal. præcepto*, *q.* 5. *p.* 3. *num.* 7. Sanch. *cap.* 38. *num.* 52. Suarez *cap.* 13. *num.* 24. Euenire autem aliquando effectum, prout in ſomniis eſt repræſentatum, indicium non eſt fuiſſe à Deo ſomnium immiſſum. Tum quia caſu euenire potuit. Tum quia ſæpè dæmon procurat, vt ſic eueniat, vt facilius poſſit hominem decipere, iuxta illud *Deuteronom.* 13. Etiamſi dixerint vobis, & ita euenerit, non credetis. Quapropter conſilio confeſſoris, vel viri prudentis in hac parte ſtandum eſt, neque proprio iudicio fidendum, vt bene dicit Sanch. *cap.* 38. *num.* 52. Suar. *cap* 13. *num.* 24 Leſſius *cap.* 43. *dub.* 8. *num.* 51 Si autem confeſſor, vel vir prudens iudicium ferat probabile eſſe à Deo prouenire, poteris illi fidem habere, & ſecundùm illud operari. Sic Suar. *d. n.* 24. Sanch. *n.* 52. Quod ſi facta inueſtigatione adhuc dubium eſt an ſint à Deo, reputanda eſſe à cauſa naturali, & nullam ſignificationem habere, quod ſi aliquid ſignificent, timendum eſt à dæmone immiſſa eſſe; quia Deus cum aliquid per ſomnium ſignificare intendit, ſolet talibus circunſtantiis ſomnium venire; vt ſomniantem certum reddat de diuiſione. Suar. *cap.* 13. *n.* 10. Sanch. *num.* 52.

6. Dico 5. Quoties probabile non eſt, ſomnium eſſe à Deo, peccatum graue eſt ex illo prænotionem futuri euentus, vel alicuius effectus occulti colligere: Sic tradunt omnes Doctores ſuprà relati Suarez *num.* 25. Sanchez *num.* 53. Leſſius *n.* 52. Azor. *lib* 9 *cap.* 17 *circa finem.* Valen. *diſput.* 6. *q.* 12. *punct.* 3. *verſ. tertio quoad ſomnia.* Ratio eſt: quia ſomnium non poteſt effectum illum ſignificare, niſi ex impoſitione cauſæ ſuperioris, ſcilicet Dei, vel dæmonis ſi igitur probabile non eſt à Deo aſſumi ad ſignificandum talem effectum, reſtat, vt à dæmone ſignificationem habeat. Ergo ex tali ſignificatione effectum prænunciare eſt ſe diſciplinæ dæmonis ſubiicere. Ergo peccatur grauiſſimè. Hinc fit grauiſſimum eſſe peccatum ſuperſtitionis, ſi per ſomnium procures prænotionem futuri euentus, vel effectus occulti, qualiter procurabunt gentiles, ſe tali ſitu, & diſpoſitione ad ſomnium præparantes, vt ſibi occulta reuelarentur: procuras enim à dæmone inſtrui, tametſi dicas nolle ab eo inſtrui; ſed à Deo, qui facto ipſo, quod vanum eſt, dæmonem inuitas: ſic Suar. *lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 13. *num.* 20. Sanch. *lib.* 2. *decal. cap.* 38. *num* 53 Leſſius *lib.* 2. *c.* 43. *dub.* 8. *num.* 54. Bonac. *diſſ.* 3. *de primo decal. præcepto, q.* 5. *p.* 3. *num.* 6.

7. Dico 6. Credere aliqualiter ſomnio, ſeu aliqualiter ex illo timere aduerſum, vel ſperare proſperum, non videtur graue peccatum, quia cum à Deo poſſit eſſe (tametſi regulariter non ſit) occaſionem præbet alicuius ſuſpicionis. Sic Leſſius *num.* 53. Sanch. *n.* 25. Ex quo fit te abſque peccato graui poſſe ob ſomnium habitum aliquando opus facere, vel omittere, modo non ſit contra aliquod præceptum: Sic Leſſius, & Suar. *ſuprà*, cum Nauar. *c.* 11. *n.* 33 Caietan. verbo *ſomniorum obſeruatio.* Dixi aliquando: nam ſi continuo ex ſomniis ad operandum moueteris, à peccato graui non eſſes excuſatus; eo quod tunc conuinceris ſi iem ſomnus adhibere maiorem, quam par eſt. Sic Leſſius, & Suar. *ſuprà.*

PVNCTVM VI.

Quouſque diuinatio per ſortes licita ſit.

SVMMARIVM.

1 *Sortes mitti poſſunt ad aliquid faciendum, vel ad veritatem occultam cognoſcendam. Vnde ſortes alia ſunt diuiſoria, alia conſultoria.*
2 *Sortes diuiſoria licent excepto caſu electionis Eccleſiaſtica.*
3 *Enumerantur plures caſus, qui dirimi poſſunt ſortibus.*
4 *Aliquando per accidens illicita ſunt ha ſortes diuiſoria.*
5 *Qua ratione in electionibus Eccleſiaſticis ha ſortes prohibita ſint, an inquâ ex iure tãtum poſitiuo, an naturali?*
6 *Quid ſi duo æqualibus ſuffragiis eligantur ad beneficium, an hac electio ſortibus terminari poſſit? Negatiuè reſpondendum eſt.*
7 *Qua ratione lis beneficialis ſortibus dirimi poſſit.*
8 *Non eſt prohibita electio per ſortes ad officia ciuilia, & ſacularia.*
9 *Electio ad officia, & beneficia Eccleſiaſtica per ſortes facta, an ſit inualida? Sub diſtinctione reſpondetur.*
10 *Sortes conſultoria licita ſunt, ſi debito modo fiant.*
11 *Expenduntur conditiones neceſſaria ad eorum honeſtatẽ.*
12 *Sortes diuinatoria ſemper ſunt illicita.*
13 *In his ſortibus diuinatoriis plura ſolent crimina miſceri.*

1. AD duplicem finem ſortes mitti poſſunt, vel ad aliquid faciendum, vel ad veritatem occultam cognoſcendam. Ex quo duplici fine ſortes diſtinguuntur. Aliæ vocantur diuiſoriæ, aliæ conſultoriæ. Quæ ad aliquid faciendum diriguntur: quia illis poſitis ius indiuiſum, & ambiguum multis competens diuiditur, & vni illorum applicatur. Conſultoriæ, ſeu diuinatoriæ ſortes ſunt; quibus Dei vel dæmonis voluntas exquiritur, vt quid faciendum ſit manifeſtent. Si Dei voluntas exquiratur, conſultoriæ ſortes dicuntur, ſi autem dæmonis, diuinatoriæ ſortes appellantur. Quapropter triplices ſortes Doctores diſtinguunt, diuiſorias conſultorias, & diuinatorias: ſic D. Thom. ab omnibus receptus. 2. 2. *q.* 95. *art.* 8.

2. Dico 1. Sortes diuiſorias per ſe licitas eſſe excepto caſu electionis Eccleſiaſticæ ſic poſt alios antiquiores docent Azor. 1. *part. inſtit. mor. lib* 9 *cap.* 21. *q. vn.* Suar. *de Relig lib* 2. *de ſuperſtit. c.* 13. *n.* 3. Sanch. *lib.* 2. *in decal. c.* 38. *n.* 58. Leſſius *lib.* 2. *de iuſtit. cap.* 43. *dub.* 9. *num.* 58. Bonac. *diſp.* 2. *de primo decal. præcepto, quaſt.* 5. *punct.* 2. *num.* 12. Ratio eſt, quia huiuſmodi ſortes non aſſumuntur ad inueſtigandum aliquid occultum, ſed vt quis beneficium conſequatur, quod multi habere non poſſunt. Hoc autem per ſe licitum eſt, & ſæpè conueniens ad lites dirimendas. Debet tamen fieri ab eo, qui poteſtatem habet beneficium concedendi; quia ſors non concedit beneficium, ſed voluntas ſortem mittentis illud concedit poſita illa ſortis contingentis conditione.

3. Hinc fit licitum eſſe controuerſiam alicuius hæreditatis, legati, & ſimilis ſorte dirimi ex mutuo litigantium conſenſu; quia eſt quidam contractus æqualis, in quo vnuſquiſque cedit iuri prætenſo, ſi ſors alteri contigerit. 2. fit ex voluntate iudicis hanc controuerſiam dirimi poſſe; tametſi litigantes renuant, dummodo hæreditas, vel legatum diuidi non poſſit, neque appareat quis vincat in iure: probat Textus *in leg. ſi duobus, Cod. communia delegatis*, ibi: ſancimus in huiuſmodi caſibus; tei iudicem fortunam eſſe, & ſortem inter altercantes adhibendam, vt quem ſors prætulerit, is quidem habeat poteſtatem eligendi: *& leg ſi cum ambo ff. de iudiciis*, & alius Suar. *tom* 1. *de Relig. lib* 2. *de ſuperſtit. c.* 13. *n.* 4. Sanch. *lib.* 2. *in decal. c.* 38. *n.* 57. Ratio eſt, quia iudex ex officio compellere

compellere poteſt, vt in illo contractu conſentiant, ſiquidem alia via non ſupperit ad controuerſiam dirimendam. Tertiò ſit licere ſortibus eleemoſynam vni ex pauperibus applicandam determinare, cui applicanda ſit. Sanchez *lib.2. cap.38. n.59.* Suarez *n.17.* Bonac. *diſp.3. quæſt.5. p.3. n.12.* Azor. *lib.9. cap.23. q. vnica*, eſtque expreſſa ſententia Auguſt. *lib.1. de doctr. Chriſt. cap.28.* quia nulli pauperum fit iniuria, cum æquale ius omnibus concedatur, ſi quidem ſingulis conceditur poteſtas integrè eleemoſynam accipiendi. Quartò ſit tempore perſecutionis, & peſtis ſorte dirimi poſſe, quis religioſus, vel medicus corporibus, animabúſque curandis attendere debeat, quiſve recedere poſſit: ſic D. Auguſt. *epiſt.180.* Bonac. Suar. Sanch. Azor. *ſuprà.* Leſſius *cap.43. dub.9. num.58.* Idem eſt, ſi ſortes mitterentur quiſnam eſſet ad Indos iturus Suar. & Sanch. *ſuprà.* Quintò ſit tempore tempeſtatis ſi neceſſum ſit aliquos in mare proiici, ne omnes pereant, licitum eſſe inter ſe ſortibus determinare, quinam ſint proiiciendi: quia hac via ſperat vnuſquiſque ſalutem conſequi, aliàs miſerè periturus: quod ſi ipſi inter ſe non conſentiant, poterit dux nauis hanc ſortitionem facere, quia in ea periculum omnium vitæ intendit aliquorum ruina, quod communi bono expedit: Sic Martin. Delrio *lib.3. diſquiſit. mag. cap.4. quæſt.1.* Sanch. *lib.2. in decal. cap.38. n.62.* Bonac. *q.5. p.5. n.12.* Sextò ſit cum plures digni ſunt morte, neque expedit omnes punire, licitum, & conueniens eſt ſorte determinare quinam ſint necandi, quia in hac ſortitione nemini ſit iniuria, ſed potius ſingulis ſit fauor, quatenus ſpes datur euadendi mortem promeritam: Sic Sanch. *n.60.* Leſſius *num.58.* Bonac. *num.12.*

4. Dixi in concluſione ſortes diuiſorias per ſe licitas eſſe; quia per accidens, & ex circumſtantiis adiunctis aliquando ſunt illicitæ. Primò ſunt illicitæ ex parte intentionis, ſi ab aſtris ſperes feliciter euenturam, quia tunc magicā ſuperſtitionē cōmittis cum expreſſa, vel ſaltem tacita dæmonis inuocatione: cum enim aſtra nullum influxū habere poſſint in ſortem: efficitur te velle ſortem à dæmone prouenire, ſic S. Tho. 2.2. *q.95. art.8.* Martin. Delrio *lib.4. diſquiſit. mag. cap.4. q.1.* Sanch. *lib.2. c.38. n.64.* Suar. *lib.2. de ſuperſt. cap.12. n.16.* Idem à fortiori eſt, ſi ope dæmonis ſperas ſortem euenturam, vel quia ipſe promiſit, vel quia tu illum inuocas: ſic *ſuprà dicti Doctores.* Si tamen euentus à fortuna ſpectetur, more gentilico diuinam prouidentiam excludente grauiſſimum eſt peccatum. At ſi à fortuna diuinæ prouidentiæ ſubiecta euentus ſpectetur, erit veniale peccatum, ſi abſque vlla neceſſitate fiat; quia non decet abſque rationabili cauſa hominem rationis compotem ſe fortunæ ſubmittere. At ſi rationabilis cauſa intercedat, qualis eſſe poteſt honeſta recreatio, & lucrum ad honeſtum finem directum nulla videtur culpa: Suar. *d. cap.12. n.16.* Sanch. *cap.38. n.65.* Secundò ex parte materiæ, ſi ſortiaris ſuper re aliena, & de qua diſponere non potes; quia eſt iniuſtitia. Item ſi ſortes mittantur ad officia inter dignos, & indignos, dignis ſit iniuria: quod ſi omnes ſint digni æqualiter, nulla erit iniuſtitia ſorte determinare, quibus officia ſint conferenda. Si tamen ſint aliqui digniores, tunc eſſet culpa determinare ſortibus electionem ſi dignior neceſſariò ſit præferendus, Sanch. *n.67.* Tertiò ſunt illicitæ, vt ſi fraudibus vtaris in ſortitione, tunc enim contra iniuſtitiam peccas, neque potes ſic obtentum retinere: ceſſat enim æqualitas in contractu, & conſequenter voluntas contrahendi. Quapropter ſi ope dæmonis, vel alia via ſpeciali feciſti tibi ſortem euenire, reſtituere debes quidquid fueris conſecutus Sanch. *dicto c.38. num.66.* Quartò ſunt illicitæ ſortes, ſi libris Euangeliorum, aut rebus ſacris vtaris in his ſortibus mittendis; quia non ſunt ad hunc vſum deſtinatæ: ſic Suarez *n.16.* Sanchez *n.69.* Bonacina *num.12.* Delrio *lib.4. diſquiſit. mag. c.4. q.1.* Subdunt tamen Sanchez, Delrio, Bonac. & bene non eſſe mortale, niſi in aliquo caſu magna aliqua irreuerentia intercederet.

5. Inſuper dixi ſortes licitas eſſe excepto caſu electionis Eccleſiaſticæ: nam in electionibus Eccleſiaſticis prohibitus eſt ſortium vſus, *cap. de Eccleſia ſortilegiis*: ibi enim dicitur eſſe multum reprehenſione dignum, quod ſors in talibus interueniat, & in fine ſubiungitur ſortis vſum in electionibus perpetua prohibitione damnamus. Ex quibus verbis ſatis colligitur omnem electionem tam ad beneficium, quam officium Eccleſiaſticum ſortibus factam prohiberi. Tum quia eſt facta prohibitio verbis generalibus. Tum quia in *ſuprad. cap.* reprobatur electio compromiſſarij ſortibus facta. Quæ videtur eſſe minima inter Eccleſiaſticas electiones. Tum quia hæc electio ideo prohibetur; quia per ipſam committitur compromiſſario electo poteſtas, & iuriſdictio eligendi ad beneficium. Ergo ſignum eſt omnem electionem, per quam iuriſdictio confertur etiam ad vnicum actum, ſi ſortibus fiat eſſe prohibitam, & ita tenet plures alios referens Suarez *lib.2. de ſuperſtit. cap.12. num.5.* Sanchez *lib.2. in decal. cap.38. num.71. & 72.* Sed an hæc prohibitio ſit ſolum iure Eccleſiaſtico, an naturali communis ſententia tenet ſolo iure Eccleſiaſtico eſſe: ſic expreſsè Valen. 2.2. *diſp.6. q.12. p.3.* verſ. *ex eodem cap.* Sanchez *lib.2. cap.38. n.81.* Suarez *lib.1. de ſuperſtit. c.12. n.3.* Ratio eſt; quia nulla inuenitur deformitas aduerſus ius naturale, ſi controuerſia in rebus Eccleſiaſticis, ſicut & in ciuilibus ſorte dirimatur. Neque enim ius naturale vllam in hac parte facit diſtinctionem. Sed obiicies Textum *in cap. Eccleſia. de ſortilegiis*, dicentem reprehenſione eſſe dignum, quod ſors in talibus interueniat. Ex quibus verbis infertur ante illum textum vſum ſortium prohibitum eſſe; aliàs non eſſet reprehenſione dignus, qui illis vteretur, ſed nullum apparet antiquius ius poſitiuum ſortium vſum in electionibus interdicens. Ergo ſignum eſt iure naturali prohiberi. Quod ſi dicas prohiberi tacitè vſum ſortium in *cap. quia propter, de electionē*: vbi omnis alia forma eligendi prohibetur, & annullatur præter ibi præſcriptam. Et cum ea quæ fit per ſortes præſcripta non ſit efficitur ſane hanc eſſe prohibitam. Obſtat huic ſolutioni manifeſta ratio. Tum quia ille textus non loquitur de omni electione, ſed de electione Epiſcoporum, & aliorum prælatorum iuriſdictionem Eccleſiaſticam ad cauſas ciuiles, & criminales habentium. Ergo electio compromiſſarij ſortibus facta nō eſt ad aduerſus prohibitionem dicta *cap. quia propter.* Ergo non erat multa reprehenſione dignus, qui illis fuit vſus, ſi aduerſus ius naturale non proceſſiſſet. Reſpondeo ideo vtentem ſortibus in compromiſſarij electione eſſe reprehenſione dignum: quia nouum vſum eligendi ad Epiſcopalem dignitatem in Eccleſia introducebat; non quia in *ſuprad. ad cap. quia propter* fuerit interdictus, ſolum enim interdicta fuit, & annullata electio Epiſcopalem dignitatem, quæ non fuerit facta à maiori parte capituli, per vota ſecreta, vel quæ non fuerit facta ab iis quibus capitulum commiſerit poteſtatem eligendi. Quod autem hæc commiſſio ſortibus fiat in *illo cap.* non videtur prohibitum, & expreſsè docet Sanch. *lib.2. cap.38. num.83. in fine*, contrarius iis quæ in numero antecedenti dixerat. At erat reprehenſione dignus, qui illis vtebatur in hac compromiſſarij electione, quia nouum vſum, tametſi vtique tunc non prohibitum eligendi introducebat.

6. Sed inquires; an ſupradicta prohibitio locum habeat, cum duo æqualibus ſuffragiis eliguntur ad beneficium, vel officium Eccleſiaſticum? Videtur enim tenè poſſe electionem ſortibus terminari. Tùm quia non ſuppetit aliud remedium aptius, cùm eligentes in vnum non conſentiant. Tùm quia ceſſat periculum eligendi indignum, quæ fuit cauſa ſupradictæ prohibitionis, cum iam illi digni fuerint declarati. Tum quia ſortes in tali caſu non aſſumuntur ad electionem, quia hæc iam eſt facta, ſed aſſumuntur ad illius determinationem. Tum quia in pluribus congregationibus eſt recepta conſuetudo eligendi ad officia aliquos, non vt omnes officiis fungantur, ſed vt inter illos ſortes mittantur, quinam officium retinere debent. Ergo hæc electionis determinatio ſortibus facta licita eſt. Sic Gloſſa *26. quæſt. 2. in ſumma* verbo *ſortes.* At omnino tenendum eſt prohibitionem ad ſupradictum caſum extendi: ſic poſt alios antiquiores, quos allegant, docent Sanchez *l.2. cap.38. numer.74.* Suar. *lib.2. de ſuperſtit. cap.12. numer.7.* Ratio eſt manifeſta; quia dum ſuffragia æqualia ſunt, nullus dici poteſt eſſe ad beneficium legitimè electus; quia debebat eſſe electus à maiore parte Capituli. Ergo cum Capitulum conſentit, vt beneficium obtineat, & omnibus præferatur cui ſors contigerit, iam mediis ſortibus facit electionem. At in *ſuprad. cap. fin. de ſortilegiis* prohibetur omnis electio ſortibus facta. Ergo etiam hæc determinatio electionis, quæ vera electio eſt prohibetur. Neque obſtant rationes contrariæ. Ad primum nego non ſuppetere aliud remedium. Remedium enim proprium eſt, vt ſuperior electores compellat, vt intra certum tempus ſe conforment, ſin minus electionem ad ſe aduocet, vt tradit Gloſſa *cap. duobus. penul. de reſcrip. in 6.* verbo *teneantur.* Ad ſecundum admitto ceſſare in illo caſu periculum eligendi indignum; ſed quia non ceſſat in genere, ea de cauſa non ceſſat prohibitio. Adde quouſque à maiore parte Capituli quis electus fuerit non eſt declaratus dignus. Ad tertium nego non aſſumi ſortes ad electionem, nam illa determinatio eſt vera electio; cum per illam beneficium conferri intendetur à maiore parte Capituli. Ad vltimum dico, ſi talis vſus in aliqua Cōgregatione ſit circa officia iuriſdictionem Eccleſiaſticam habentia præſumendum eſſe virtute alicuius priuilegij à ſede Apoſtolica haberi, vel eſſe vſum circa officia nullam adminiſtrationem, iuriſdictionemve Eccleſiaſticam habentia. Aliàs illicita erat electio, quia verè illa determinatio electio eſt, & in generali prohibitione videtur comprehenſa.

7. Secundò inquiris; an prohibitum ſit ſortibus litem beneficialem dirimere. Plures pro & contra referunt Sanch. *lib.2. decal. cap.38. num.77. & 78. &* Suar. *tom.1. de Relig. lib.2. de ſuperſtit. cap.12. num.11.* Eorum tamen ſententia mihi probatur. Primò enim dicendum eſt, vſum ſortis ad componendam litem in cauſis beneficialibus prohibitum non eſſe: quia ſolum in electionibus ſunt ſortes prohibitæ. At qui cedit liti, ſi ſors ſibi non contingerit, non eligit ad beneficium ſed deſinit impedire eum qui cum illo eſt electus. Ergo licet. Item ille cui ſors fauet non accepit ex colligitante ius aliquod

quod ad beneficium; quia non eſt in poteſtate collitigantis ius beneficiale in alium propria authoritate transferre. Ergo ceſſio litis non eſt propria electio. Ergo fieri poteſt abſque prohibitione dicti *cap. fin. de ſortilegiis*. Secundò dico non poſſe hanc ſortitionem fieri propria authoritate collitigantium, quin in hac ſortitione pactum, & obligatio cedendi liti interueniat. Sed omne pactum propria authoritate factum, quo via paratur ad beneficium ſimoniacum eſt, *cap. fin. de pactis, & cap. quam pio* 1. *q.* 1. Ergo Tertio dico neceſſariò authoritate iudicis hanc ſortitionem faciendam eſſe, tum ob vitandum pactum ſimoniacum, tum vt poſſit beneficium accipere, cui ſors contingit, quia illud accipere non poteſt ex iure à collitigante, translato, ſed ex iure quod iudex concedit poſita collitigantis ceſſione. Nec valet dicere illud accipere ex iure antè habito, quod impediebatur à collitigante; quia ius antè habitum non erat omnino certum, & indubitatum, vt ſuppono: aliàs eſſet manifeſta iniuſtitia impedire, ſed erat ius dubium, & incertum. Ergo ex vi illius non poterat beneficium accipere. Debet ergo tale ius firmari; quod priuata authoritate fieri non poteſt, ſed authoritate iudicis. Secus verò eſt in aliis rebus temporalibus, quæ ex voluntate collitigantium transferri adinuicem poſſunt. Et in his conueniunt Suar. & Sanch. *ſuprà*.

8. Tertiò inquires; an electio per ſortes ad officia ciuilia, & ſæcularia prohibita ſit? Ratio dubitandi eſt; quia licet Textus *in cap. Eccleſia, de ſortilegiis* loquatur ſpecialiter de electione compromiſſarij potentis eligere Prælatum. At in fine generaliter dicitur ſortis vſum in electionibus perpetua prohibitione damnamus. Ergo non ſolum electio Eccleſiaſtica, ſed etiam ſæcularis prohibita cenſetur. Adde in electionibus ſæcularibus, ſi per ſortes fiat, idem eſſe periculum eligendi indignum, vel minus dignum, digno, vel digniori prætermiſſo. Quæ videtur fuiſſe ratio in Eccleſiaſticis electionibus ſortes prohibendi. Nihilominus communis eſt omnium ſententia, ſolam electionem Eccleſiaſticam ſortibus prohiberi, quia *textus in c. Eccleſ.* notanter dixit reprehenſione dignum eſſe, quod ſors in talibus interueniat, id eſt in iis, quæ ad Eccleſiam pertinent. Et licet in fine, cap. generaliter fuerit textus loquutus de electionibus, ſemper intelligendus eſt iuxta materiam ſubiectam. Neque obſtat in electionibus ſæcularibus idem eſſe periculum, quia hoc ſolum probat poſſe fieri prohibitionem, non tamen eſſe factam, & ita tradit cum D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 95. *artic.* 8. & Caietan. *dub.* 1. Archidiac 26. *quæſt.* 2. *cap.* 1. *num.* 1. Abbate *num.* 3. Hoſtienſ. Cardin. Bella Mera, Antonin. & aliis pluribus, quos refert Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 38. *numer.* 58. Azor. *cap.* 21. *quæſt. vnica*, Suar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 12. *num.* 15. Tolet. *lib.* 4. *ſum. cap.* 15. *n. vlt.* Martin. Delrio, *lib.* 4. *diſquiſit. mag. cap* 4. *quæſt.* 1. Bonacin. *diſput* 3. *de primo decal. præcep. quæſt.* 5. *p.* 3. *num.* 12.

Quartò inquires; an electio ad officia, & beneficia Eccleſiaſtica facta per ſortes non ſolùm illicita ſit, ſed nulla? Affirmat nullam eſſe Panormit. *dicto cap. Eccleſia de ſortilegiis, num.* 5. Primò; quia eſt facta contra deciſionem illius cap. ſecundò, quia eſt facta contra formam *cap. quia propter. de electione*, vbi electio aliter facta, quam ibi præſcribitur, non valet. Dicendum tamen eſt, ſi ſortibus eligatur Prælatus alicuius Eccleſiæ habens iuriſdictionem tam in criminalibus, quam ciuilibus nulla eſt electio; quia non ſeruatur in ea forma præſcripta in *dicto cap. quia propter.* & in hoc omnes conueniunt. At ſi ſortibus eligantur compromiſſarij, qui hunc prælatum nominent, & deſignent, valida eſt tam electio compromiſſariorum, quam Prælati nominatio. Quod autem compromiſſariorum electio valeat probat Textus *in cap. Eccleſia, de ſortilegiis*: vbi Pontifex ex gratia, & fauore confirmat electionem ſic factam, cum potuerit illam caſſare, non tamen denuo confert. Item in illo textu nullum eſt verbum indicans nullam eſſe talem electionē. Ex *cap.* autem *quia propter* non habetur electionem compromiſſarij ſortibus factam eſſe nullam; quia de tali electione non loquebatur textus, ſed de modo eligendi ipſum prælatum: imo potius ibi ſupponitur poſſe prælatum eligi per compromiſſarios, quod verò compromiſſarij ſuffragiis, vel ſortibus electi ſint, non deciditur. Ergo electio compromiſſarij ſortibus facta nullibi annullatur. Ergo neque annullatur nominatio compromiſſarij: ſic Gloſſa *in dicto cap. Eccleſia*, verbo *ad gratiam*, Suar. *lib.* 2. *de ſuperſti. cap.* 12. *n.* 9. *&* 10. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 83. Quod ſi electio ad officia, vel beneficia Eccleſiaſtica præter prælationem ſortibus fiat, valida eſt: ſic Suar. *ſuprà*, *&* Sanch. plures referens *n.* 84. quia nullibi inuenitur annullata talis electio. Nam in *cap. quia propter, de electione* ſolum eſt ſermo de electione prælati iuriſdictionem habentis, vt conſtat ex ipſo textu. Et hæc de ſortibus diuiſoriis.

10. Verum ſi de ſortibus conſultoriis loquamur, dicendum eſt per ſe licitas eſſe, ſi debito modo fiant, hoc eſt ſi fiant neceſſitate vrgente, & cum debita reuerentia, ſpecialique Dei inſtinctu. Quia his conditionibus poſitis nulla apparet in ſortibus malitia, ſed potius religionis actus reſplendet, vt probari ſatis poteſt exemplis tum veteris, tum noui Teſtamenti, ſpecialiter ex illo facto *Ioſue* 7. qui ſortem miſit ad cognoſcendum malefactorem occultum, & ex facto Apoſtolorum *Act.* 1. qui ad eligendum Sanctum Matthiam loco Iudæ ſortem miſerunt, & ſuffragatur ratio? quia in tali caſu licitum eſt explorare diuinam voluntatem, vt aliquo ſigno quid ſit agendum manifeſtet. At cum non appareat aliud ſignum aptius, quàm ſortes, ſortibus creditur diuinam voluntatem manifeſtandam eſſe, iuxta illud *Prouerb.* 16. *Sortes mittuntur in ſinum, ſed à domino temperantur* ſic ex omnium ſententia tradit Suar. *lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 12. *num.* 18. Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 38. *n.* 85. Leſſius *lib.* 2. *de iuſtit. c.* 43. *dub.* 9. *n.* 60. Bonac. *diſput* 3. *de primo decal. præcepto. q.* 5. *p.* 3. *n.* 12.

11. Tres conditiones appoſui, vt ſortes conſultoriæ licitæ ſint, quaſque ſupradicti doctores Sanch. Suar. Leſſius, Bonac. & alij approbant. Ex quibus conſtat raro ſortes licere poſſe; quia raro hæ conditiones adſunt. Prima & præcipua vt neceſſitate vrgente fiant: nam ſi alia via inueſtigari diuina voluntas poteſt, imprudenter quis ſortibus vtitur, & Deum in tali caſu tentat, & periculo ſe exponit, vt à dæmone decipiatur. Quapropter talis vſus ab Auguſt. *epiſt.* 119. *c.* 20. reprehenditur, & à Leone IV. relato in *c. ſortes* 26. *q.* 5. ſub anathemate prohibetur. Sortes (inquit) quibus cuncta vos veſtris diſcriminatis prouinciis, quas patres damnauerunt, nihil aliud quam diuinationes, maleficia eſſe decernimus. Quamobrem volumus illas omnino damnari, & inter Chriſtianos vltra nolumus nominari, & ne exerceantur, anathematis interdicto prohibemus. Neceſſitas autem eſt, quando alia via ſubueniri non poteſt graui alicuius ſpirituali, vel temporali neceſſitati, aut quando Eccleſia inde magnum eſt emolumentum habitura: ſic Syluest. verbo *ſuperſtitio*, *q.* 4. Margarita confeſſor. *in primo præcepto fol.* 58. Sanch. *cap.* 38. *num.* 85. Secunda conditio, vt ſortes conſultoriæ liceant, eſt, vt cum debita reuerentia ad Deum mittantur: cum enim illis ſortibus diuina exploratur voluntas, opus eſt, vt cum magna reuerentia fiat, & præmiſſa oratione, vt dixit D. Thom. *q.* 95. *art.* 8. Suar. *dicto cap.* 12. *n.* 25. Defectus huius conditionis regulariter eſt ſolum venialis culpa, niſi magna adſit irreuerentia Bonac. *dict. p.* 3. *n.* 14. At idem eſt, ne in his ſortibus mittendis ſacris rebus vtatis ad res temporales, lucraque captanda, quia eſt quædam rerum ſacrarum profanatio, Sanch. *n.* 85. Bonac. *n.* 14. *& alij apud ipſos.* Aduerto tunc enim deficere primam conditionem neceſſitatis; ac proinde ex hac parte conſultoriam ſortem eſſe illicitam. Tertia conditio eſt, vt ſpecialem Dei habeat inſtinctum: hæc enim conditio neceſſaria eſt, ſi velis, vt Deus aliquo ſenſibili ſigno diuinam voluntatem ſortibus manifeſtet. At ſi ſolum intendas, vt Deus per ſpecialem ſuam prouidentiam ſortes feliciter dirigat, neceſſarius non eſt tunc diuinus inſtinctus, ſed ſufficit fiducia magna, quam in diuina bonitate habere potes de talium ſortium directione poſita neceſſitate, & negotij honeſtate Suar. *dicto c.* 12. *n.* 26. Sanch. *c.* 38. *n.* 87.

12. Tandem ſi de ſortibus diuinatoriis loquamur, hæ ſemper ſunt illicitæ, vtpote ſuperſtitionem continentes. Sortes enim neque cauſant effectum futurum, neque illum ex ſe ſignificare poſſunt. Ergo ſi aliquando illum ſignificant, id habent ex alicuius diſpoſitione. Deus autem hanc ſignificationem illis non dedit. Tum quia Deus non ſe vanis immiſcet. Tum quia ſæpe aliter res eueniunt, quam ſortibus ſignificantur. Reſtat ergo, vt à dæmone hanc habeant ſignificationem. Ergo qui illam ex ſortibus inueſtigat, ſe diſciplinæ dæmonis ſubiicit: ſic D. Thom. receptus ab omnibus 2. 2. *q* 95. *art.* 8. & conſtat ex *cap ſi quis Epiſcopus*, *cap. non licet*, & *aliis* pluribus, 26. *q.* 5. & pluribus exornat Suar. *dicto c.* 12. *n.* 28.

13. Aduerto tamen in his ſortibus diuinatoriis ſæpè iniuſtitiam, aliáque grauia crimina præter ſuperſtitionem miſceri. Si enim ſortes mittas ad cognitionem alicuius occulti criminoſi, iniuſtitiam committis, tum inquirendo delictum medio ita improportionato, & fallaci tum ob maximum periculum, quod ſors in innocentem cadat, quia cum dæmon magis appetat damnum iuſtis, quam peccatoribus inferre, credi poteſt delictum peccatoris innocenti applicaturum: ſic Suar. *dicto c.* 12. *n.* 29. Sanch. *c.* 38. *in fine.*

PVNCTVM VII.

Quouſque diuinatio ex elementis, ex animalibus, ex diſpoſitione proprij corporis, aliiſque rebus licita eſſe poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Qui effectus naturales ex his abſque ſuperſtitione prædici poſſunt.*

2 *Ex ſupradictis coniectari in genere poſsūt bella, rixæ contētiones non certò, ſed quadā tenuiſſima probabilitate.*

3 *Effectum*

3 *Effectum contingentem prædicere ex iis abſque ſpeciali Dei fauore grauiſſimum peccatum eſt ſuperſtitionis.*

4 *Ex manuum lineis, ex phyſiognomia capitis bonam, vel malam coniectari fortunam graue eſt peccatum.*

5 *Idem eſt ſi eam coniectes ex fortuitis euentibus, tum animalium, tum hominum.*

6 *Aliquos dies infelices reputare, alios felices ſuperſtitioſum eſt.*

1. EX varia elementorum mutatione, ex frequenti animalium cantu, volatu, motu, ex proprio corporis habitu, & diſpoſitione, effectus naturales, vt pluuiæ, imbres, ſerenitates, & ſimilia prædici probabiliter poſſunt; quia ex his ſignis prædicitur cauſa naturalis horum effectuum. Item ex phyſiognomia cuiuſque coniectari aliquo modo poteſt eius temperies, naturales animi affectiones, bona, vel mala conſuetudo. Quia coniectatur cauſa communis illorum effectuum. Neque in hac prædictione aliqua ſuperſtitio inuenitur, tametſi certius quam par eſt, hi effectus prædicantur, ſed erit quædam imprudentia, & error in philoſophia naturali commiſſus: ſic communiter doctores cum D. Tom. 1. 2. *q.* 95. *art.* 7. Azor *tom.* 1. *inſtit. moral. lib.* 9. *cap* 14 15. & 16. Leſſius *lib.* 2. *de iuſtit. cap.* 43. *dub.* 7. *n* 45. Bonac. *de primo decal. præcepto, diſp.* 3. *q.* 5. *p.* 3. *n.* 11. Sanchez *lib.* 1. *in decal. c.* 38. *n.* 38. & 44.

2. Ex ſupra dictis etiam ſignis coniectari in genere poſſunt bella, rixæ, & contentiones inter homines futuræ non certò, ſed quadam tenuiſſima probabilitate, quia cum communiter homines inclinationes ſequantur, & ex illis ſignis colligatur cauſa ad hos effectus inclinans, prædici poſſunt probabiliter tales effectus: ſic Caietan 2. 2. *quæſt.* 95. *art.* 7 Valen. 2. 2. *diſp.* 6. *q* 12. *p.* 3. verſ. *ſimiliter poſſunt.* Sanch *lib.* 2. *c.* 38. *n.* 38. Bonac. *n.* 11.

3. Verum quoties tibi probabiliter ſaltem non conſtat aliqua ex ſuperioribus ſignis aſſumpta eſſe à Deo ad aliquem effectum contingentem præſignandum, ſi ex illis talem effectum prænuncias, grauiſſimum peccatum ſuperſtitionis committis. Tum quia te committis à dæmone edocendum, tum quia eius auxilium imploras, vt vera efficiat, quæ doces. Nam cum illa ſigna ex ſe tales effectus non ſignificent; eo quod neque ſunt illorum cauſæ, neque ab aliqua cauſa communi prouenìant, reſtât, vt ſigna ſint ex alicuius ſuperioris directione. Hic autem non eſt Deus; quia non ſe vanis immiſcet. Tum quia ſæpè hæc ſigna fallacia ſunt. Ergo fatendum eſt dæmonem eſſe, à quo illa ſigna effectus contingentes ſignificare poſſunt. Ergo ex illis talia prædicere, eſt ſe diſcipulum dæmonis profiteri. Eſt ergo grauiſſimum peccatum: ſic D. Thom. receptus ab omnibus 2. 2. *q* 95. *art.* 7. & expreſſe tradit Leſſius, Sanch Bonac. Valen. *ſupra.* Neque obſtat Ioſeph, *Geneſ.* 44. ſe coram fratribus laudans, quod non fuerit ſimilis eis in augurandi ſcientia: ſi igitur augurium illicitum eſt, non ſe de illo laudaret Ioſeph ſanctiſſimus. Non inquam obſtat; quia non de augurio illicito, ſed licito ſe laudabat, ſcilicet de prophetia; eaque de cauſa dixit: an ignoratis, quod non fuerit ſimilis mei in augurandi ſcientia, quaſi diceret, alij augures, & diuinatores; quia ope dæmonis futura diuinant; fallaces ſunt, neque omnia cognoſcunt. Ego vero diuino fido auxilio eiuſque ope futura prædico. Quapropter nullus in augurandi ſcientia mihi ſimilis eſt.

4. Ex his infero, grauiter te peccaturum, ſi ex manuum lineis, ex phyſionomia capitis bonam, vel malam fortunam coniectes, eſſe inquam diuitem, vel pauperem, religioſum: vel ſæcularem, ſacerdotem, vel laicum, ſolutum, vel matrimonio alligatum, &c. quia illa ſigna cauſæ eſſe non poſſunt illorum effectuum, neque in illis ſignis tales effectus prædici poſſunt, niſi ex doctrina dæmonis; ſic Nauarr. *ſum. cap.* 11. *num.* 31. Sanch. *lib.* 2. *cap* 37. *num.* 47. Simanc. *de catholic. inſtitut. tit.* 21. *num.* 18. Vnde ſi ſerio de bona, vel mala fortuna ab Ægyptiana interroges, non eſt dubium ob rationem dictam te peccaturum mortaliter. At ſi non ſeriò, ſed ioci cauſa, & ob vanum finem curioſitatis abſque periculo ei fidem adhibendi interroges (vt regulariter fit) peccatum ſolum erit veniale: ſic Nauarr. & Sanch. *ſupra,* & Bonac. *diſp.* 3. *de primo decal. præcept. quæſt.* 5. *p.* 3. *n.* 11. Quod ſi obucias illud Iob. 37. *Qui in manu omnium ſignat, vt nouerint ſinguli opera ſua,* quibus verbis indicare videtur Deum in manu cuiuſque bonam, vel malam fortunam ſignaſſe. Facilè reſpondetur, neque enim hunc ſenſum illa verba faciunt: quia Iob illis verbis ſolum ſignificare intendit nutu Dei, eiuſque prouidentia tantum niuis, imbrium, & pruinæ deſcendere, vt vnuſquiſque manum habeat ita torpentem, vt ſit quaſi quodam ſigillo obſignata, & cauſa non valens officio proprio fungi. Ex quo ſinguli poſſunt cognoſcere quam inepti ſint ad ſua propria opera facienda, quantumque à Deo ipſo pendeant; eaque de cauſa 70. tranſtulerunt, claudit Deus in manus cuiuſque, vt ſciat imbecillitatem ſuam. Vide noſtrum Pinedam in hunc locum, Leſſium *lib.* 2. 43. *dubio* 7. *fine.* Azor. 1. *part. inſtit. moral. libr.* 9. *c.* 16.

5. Secundo infero ex fortuitis euentibus, tum animalium tum hominum bonam, vel malam fortunam coniectare ſuperſtitioſum eſt; quia tacitè dæmoni creditur, & eius auxilium imploratur: ſic Azor. *lib.* 6. *inſtit. moral. c.* 22. *q.* vlt. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 42. Vnde coniectare felicem aut infelicem euentum ex contingenti animalis: vel funeris occurſu, ex ruptione corrigiæ, ex ſternutatione, ex repentino caſu cum domo egreditur, ex offenſione calus, aut lapidis, aliiſque ſimilibus ſuperſtitioſum eſt. Sæpè tamen à mortali excuſatur hæc obſeruantia, tum ob ignorantiam, & bonam fidem; tum ob dubium, an ſint à cauſa naturali, vel à Deo, vel à dæmone præſagium futuri euentus. Leſſius *lib.* 2. *c.* 33. *dub.* 10. *n.* 66.

6. Tertio infero vanum, & ſuperſtitioſum eſſe diem Martis, & Veneris infelices reputare, & alios felices, & ob eandem cauſam nolle opus aliquod aggredi illis diebus, quos iudicas infelices, quia tacite conſentis in fortuitos euentus efficaciam habere cæli motum; ſic D. Tom. 2. 2. *q.* 96. *art.* 3. *in corp.* & conſtat ex *cap. non obſeruatis* 26. *q* 7. Excuſaberis autem à mortali, ſi ex quodam timore dies obſerues, nec audeas opus tunc incipere; non quia credas certo infauſtum futurum, ſed quia times: ſic Sanch. *lib.* 2. *in decal. c.* 40. *n.* 15. affirmans ſic communiter contingere eſſeque ſolum veniale.

PVNCTVM VIII.

Quid ſit vana obſeruatio, quotuplex, & quale peccatum.

SVMMARIVM.

1 *Explicatur, in quo obſeruantia vana ſeu magia conſiſtat.*

2 *Hæc ſemper habet tacitum cum dæmone pactum.*

3 *Eſt grauiſſimum peccatum, neque excuſatur ex renunciatione expreſſa illius.*

4 *Ex ignorantia eſſe poteſt aliquando veniale peccatum.*

5 *Hoc peccatum magia alia plura ſecum trahit.*

6 *Triplex eſt magia iuxta triplex genus effectuum, qui per magiam procurari poſſunt.*

1. TErtiam ſuperſtitionis ſpeciem enumerauimus obſeruantiam vanam, quæ in eo conſiſtit, vt ex mediis inutilibus ad effectum, effectum ſperes. Nam cum tunc non habeas fundamentum ad illum ſperandum ex diuina virtute, ſequitur ex tacito dæmonis pacto illam ſperari. Differt hæc vana obſeruantia à diuinatione, quod diuinatio ſiſtit in cognitione alicuius occulti effectus, at obſeruantia tendit ad opus, verbi gratia, ad aliquod bonum ſibi, vel alteri comparandum, quæque vocatur magia communi, & vſitato vocabulo. Si autem aſſumantur media ad inferendum alteri damnum vocatur maleficium.

2. Vana obſeruantia, ſeu magia ſemper habet tacitum cum dæmone pactum: quia vtitur mediis, quæ ſolum ope dæmonis efficaciam habere poſſunt, vnde aſſumens illa tacitè opem dæmonis implorat: aliquando cum expreſſo pacto cum dæmone hæc magia contingit.

3. Quomodocunque ſit, ſiue cum pacto expreſſo, ſiue tacito eſt grauiſſimum peccatum, quia habere commercium cum dæmone, & ad illum recurrere; cedit in grauiſſimam diuinæ maieſtatis iniuriam. Neque in hac parte admittenda eſt paruitas materiæ (quamuis probabiliter reputet Valen. *diſput.* 6. *quæſt.* 13. *p.* 3.) quia quælibet cum nequiſſimo hoſte ſocietas, quodlibetque commercium, & recurſus, & in eius ope fiducia religioni diuinæ maxime aduerſatur, tametſi materia, & effectus intentus leuiſſimus ſit: ſic Sanch. *lib.* 1. *in decal. cap.* 40. *num* 13. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 44. *dub.* 4. *num.* 26. indicat Suar. *tom.* 1. *de relig. lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 14. *num.* 10. Neque ab hoc peccato excuſatur iis mediis vanis vtens, ex eo quod dæmonis pacto tam explicito, quam implicito renunciet; nam eſto verbis renunciet, facto ipſo pactum & commercium cum dæmone inire valet, vt bene relato Philiarco *de Offic. Sacerdot. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 11. *verſ. quarta concluſio,* docet Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 40. *n.* 25. Excipe niſi vtaris illis vanis non ad experiendum effectum, ſed ad conuincendum illis vtentes ex dæmonis auxilio operari, qualiter teſtatur Caietan. *in ſumm.* verb. *Incantatio* ſe quibuſdam verbis ſacris vſum fuiſſe ea proteſtatione facta, ſe nullo modo dicere illa verba, ſacra, vt inſtituta à dæmone ad mouendum annulum, ſed ea in Deum eorum authorem dirigere: qua intentione poſita verba protulit, & annulus immotus permanſit: ſic Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 40. *num.* 25. & *lib.* 7. *de matr. diſp.* 95. *num.* 4. Debet tamen adeſſe neceſſitas huius experientiæ, & ſpes moraliter certa deceptionem fore manifeſtandam: aliàs periculum erit, vt decepti in ſuo errore firmius exiſtant, & tu in eum labaris.

4. Aliquando ex ignorantia, & inaduertentia vincibili tamen, ſed non craſſa, & ſupina poteſt eſſe veniale pecca-

Digitized by Google

tum in magia, quæ abſque expreſſo pacto cum dæmone fit: ſic Valen. Suar. Sanch. Leſſius locis citatis. Stante tamen expreſſo pacto non videtur qua ratione inter fideles poſſit dari ignorantia à mortali excuſans. Suar. *ſuprà*. Secundo dicunt Sanch. & Valen. eſſe veniale peccatum, ſi his ſuperſtitionibus vtaris non ſeriò, ſed ioci cauſa, vel ex quadam animi leuitate, & curioſitate videndi, an effectum habeant. At certè mihi difficile eſt hanc curioſitatem à mortali excuſare: ſiquidem ſocietatem cum dæmone habere & eius auxilium tacitè petere, tametſi ex curioſitate, & leuitate fiat, in grauem cedit diuinæ maieſtatis iniuriam, & ex alia parte non leui periculo deceptionis eſt expoſitum.

5. Aduertendum tamen eſt, hoc peccatum magiæ alia grauiſſima peccata contra fidem, religionem, caſtitatem, & iuſtitiam ſecum deferre ſolere. Solent enim magi dæmonem adorare eique ſacrificium offerre, vt eum propitium, & beneuolum habeant, renunciant Chriſto eiuſque Sacramentis, reputant dæmonem felicem, neque Deo ſubiectum, cum eoque nefandos habent concubitus, & perpetuo eius obſequio ſe tradunt. Inſuper damna grauiſſima, & homicidia præcipuè infantium perpetrant: ob quæ merito ex hoc mundo exterminandi ſunt.

6. Rurſus vana obſeruantia, ſeu magia triplex eſt iuxta triplex genus effectuum, qui per magiam procurari poſſunt. Prima eſt, qua tibi, vel alteri intendis ſcientias rerum naturalium ſubitò, & abſque vllo labore comparare. Secunda, qua tibi, vel alteri comparare intendis bona fortunæ, & honoris, corporis ſanitatem, vitæ longitudinem, &c. Tertia, quâ damna proximis inferuntur. Omnis autem hæc diſtinctio, & diuerſitas materialis eſt, non formalis. Nam in ratione magicæ ſuperſtitionis non diſtinguuntur; ſi quidem in omnibus iis eſt eadem malitia, cultus dæmonis, ſocietatis cum illo & in illum fiduciæ: ſic Suarez *lib.2. de ſuperſtit. c.14. n.10. & c.15.n.2.*

PVNCTVM IX.

Quæ poſſint à dæmone ſecundùm eius virtutem fieri.

SVMMARIVM.

1 *Petere à dæmone, quæ ipſe præſtare naturaliter poteſt non eſt propriè ſuperſtitio, eſto ſit grauiſſimum peccatum.*
2 *Latiſſima eſt dæmonis poteſtas. Expenditur. Primo circa elementa, aliaſque res naturales.*
3 *Habent poteſtatem circa humana corpora, & qualiter.*
4 *Circa animas ſeparatas communis eſt ſententia nihil poſſe.*
5 *Proponitur difficultas ex anima Samuelis. 1. Reg. 28. & fit illi ſatis.*
6 *An verum ſit ſagas, & maleficas à dæmone aſportari, an tantum ſic fingi? Proponitur ſentẽtia negans aſportari.*
7 *Sub diſtinctione quæſtio reſoluitur. De potentia dæmonis non eſſe dubium de facto ſæpè aſportari.*

1. VT plenè obſeruationis vanæ ſpecies intelligantur neceſſario præmittenda eſt hæc quæſtio. Nam ſi à dæmone petas quæ ipſe facere poteſt ex multorum ſententia, quam probabilem iudicauimus, ſuperſtitionem propriam non committis; tametſi grauiſſimè pecces; quia non ei defers honorem Deo debitum, in quo ſuperſtitio ſita eſt, ſed defers honorem ei proprium, & naturalem. Quocirca inueſtigandum eſt, quæ dæmones facere poſſint, quod non ſatis inter doctores conſtat.

2. Vnum tamen eſt omnino certum, latiſſimam eſſe eorum poteſtatem ad nocendum hominibus, ſi Deus permittit; quia per peccatum non fuit eis ſublata, imo nec diminuta naturalis poteſtas in hæc inferiora operandi; vt tradit D. Thom. ab omnibus receptus, *1. p. quæſt. 64. art.4.* Primò ergo habent dæmones poteſtatem circa elementa: poſſunt namque de vno loco in alium tranſferre niues, ventos, pluuias, grandines, & tonitrua. Item poſſunt tempeſtates alibi exortas huc, vel illuc impellere, ſiſtere, & mitigare. Item valent ciuitates deſtruere, incendia cauſare, ſegetes conuellere, & de vno in alium locum in ictu oculi tranſplantare. Item à fortiori poſſunt aurum terræ abſconditum, vel mari incluſum extrahere, tametſi rarò Deus id permittat, ne hac occaſione homines ad ſui obſequium pertrahantur. Ratio autem eſt: quia ad præſtandos hos effectus non requiritur niſi virtus motiua loco ad locum, quam ex pluribus ſcripturæ locis conſtat dæmones habere. Sed non inde ſequitur poſſe ordinem vniuerſi peruertere? quia Deus non permittit: ex diuina enim prouidentia eius poteſtas coërcetur, vt rectè D. Thom. *3. contra gentes, c.108*

3. Secundo habent dæmones poteſtatem circa humana corpora, vt ea poſſint variis morbis afficere applicando aliqua nociua, quibus humana induſtria occurri non poſſit. E contra poſſunt morbos omnes curare, qui naturalibus remediis curari valent. Item poſſunt impedire læſiones omnes, quæ ex igne, gladio, aliiſque inſtrumentis irrogari homini poſſunt, tum ſe interponendo, tum impetum infringendo, tum media contraria applicando, ſicuti Simon Magus ſæpè faciebat, rarò tamen id Deus permittit, ne ſimplices decipiantur. Deinde poſſunt de loco in locum homines transferre breuiſſimo temporis ſpatio. Item poſſunt eorum formas, & qualitates tranſmutare, non intrinſecè, ſed extrinſecè tum aliam loco illius ſubſtituendo, tum reddendo illum inuiſibilem corpore aliquo intermedio oppoſito, tum tranſportando in patriam longinquam, tum immutando phantaſiam præſentium, vt videatur mutatus, cum tamen in ſe nullam receperit mutationem. Tertiò habent poteſtatem imprimendi in anima coniuncta corpori, quæ ex phantaſia, & diſpoſitione corporis pendent; valent enim excitare ad odium, ad amorem, ad libidinem, aliáſque ſimiles affectiones. Quartò poſſunt inferiores dæmones alligare, comprimere, coërcere, in corpora humana introducere, introducta expellere, ac denique poſſunt ſe voluntati Magorum ſubiicere. Alij autem effectus miraculoſi, quique virtutem agentium naturalium excedunt, fieri non poſſunt à dæmonibus. Vnde dæmon non poteſt hominem in beſtiam transformare; quia eſto poſſit hominem occidere, non tamen poteſt brutam animam ſuo corpori vnire, & ſic vnitam iterum illam expellere, & denuo animam hominis reunire. Quocirca omnes illæ tranſmutationes, quæ à Magis referuntur, præſtigiæ ſunt & illuſiones ſenſuum non veræ, vt conſtat ex *cap. non mirum 26. quæſt.5.* & tradit. D. Thom. *1. part. quæſt.114. art.4. ad 2.* Caſtrus *lib.2. de iuſta hæretic. punit. cap.14.* Suarez *lib.2. de ſuperſtit. cap.16. num 6.* Similiter neque poſſunt dæmones homines producere aliáque perfecta viuentia quæ ad ſui organizationem requirunt virtutem animæ coniunctæ, tametſi poſſint eſſe incubi, & ſuccubi in corpore aſſumpto, & ſic ſemen ab hoc deciſum in vterum fœminæ intromittere, quo ipſa concipiat, ſed tunc dæmon non eſt pater, neque genitor illius fœtus, ſed homo qui ſemen emiſit, quia dæmon ſemen tranſportauit, non produxit.

4. Circa animas ſeparatas communis eſt ſententia, nihil poſſe, neque enim poſſunt eas de loco in locum transferre. Nam ſi in cælo ſunt, alienum erat à diuina maieſtate, & ſtatu illo beatifico, vt dæmonibus ſubiicerentur: ſunt enim illorum iudices, & domini, ſi tamen in purgatorio exiſtunt, ſunt in via beatitudinis, & ob eandem rationem non decebat eas dæmonibus ſubiici. Præter quam quod ibi ſunt ex diuina ordinatione, donec peccata expient, quibus expiatis recta ad cælum via tendant. Si autem in inferno morantur, habitant ibi tanquam in carcere à diuina iuſtitia recluſæ, à quo exire nullatenus illis permittitur, dæmones vero executores ſunt diuinæ iuſtitiæ, & illius miniſtri ad animas torquendas: his autem non conceditur, vt reos ducant, quò velint, ſed vt torqueant iuxta delictorum qualitatem: & ita expreſsè notauit Suarez *lib.2. de ſuperſtitione, cap.16. numer.14.* Leſſius *libr.2. de iuſtit. cap.44. dub.3. numer.23.* Quocirca cum aliquæ animæ virtute maleficiorum apparent, non cenſendæ ſunt ipſæ apparere, ſed earum imagines, & vmbræ à dæmonibus efformatæ, & per quas ipſi dæmones loquuntur.

5. Sed obſtat aduerſus hoc pronunciatum *locus 1. Regum 28.* vbi refertur ad Pythoniſſæ incantationes Samuelis animam euocatam eſſe. Quæritur enim Samuel de Saul quod ipſum obligauerit relinquere quietem id eſt ſedem certam & ſtabilem, quam habebat. Dicit enim, quare inquietaſti me, vt ſuſcitarer; quaſi diceret, quare me coëgiſti relinquere locum, in quo quieſcebam, & à mortuis reſurgere: ſed nulla alia via Saul Samuelem inquietauit, niſi media Pythoniſſa. Ergo Pythoniſſa potuit animam Samuelis euocare à limbo. Quod autem verè Samuel apparuerit probari poteſt. Primò, quia ſacer textus teſtatur mulierem Samuelem vidiſſe, cum autem vidiſſet mulier Samuelem, & iterum dixit Samuel ad Saul, quæ de figura non videntur intelligi poſſe. Secundò, quia in *libr. Eccleſiaſtic. cap. 46.* loquens de hac apparitione Samuelis dicitur. Poſt hæc dormiuit, & notum fecit Regi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ, & exaltauit vocem eius de terra in prophetia delere impietatem gentis. Quæ verba videntur clarè probare verum Samuelem apparuiſſe. Tum quia in laudem Samuelis enumerantur. Tum quia per veram prophetiam ſunt dicta. At ſi à dæmone figuram Samuelis induente dicta eſſent, non videtur poſſe in laudem Samuelis tale dictum diabolicum cedere, neque illud dictum prophetiæ nomen obtinere. Quod ſi dicas in laudem Samuelis illam prophetiam cedere, tametſi à dæmone factam, quia dæmoni fuit conceſſa, eò ſolùm, quod Samuelem repræſentauerit, imò fortè media reuelatione ipſi facta per Samuelem, adhuc non ſatisfacis; quia aliena eſſe videtur à congregatione iuſtarum animarum quælibet ſocietas, & familiaritas cum dæmonibus. Ergo non eſt credendum animam ſanctiſſimam Samuelis aſſumpſiſſe dæmonem, vt mediatorem ad manifeſtandum Sauli exitum vitæ ſuæ.

Præterea

Digitized by Google

Præterea hæc prophetia dicitur facta per vocem Samuelis: ſi autem qui ibi apparebat, non Samuel ſed dæmon eſſet, potius dici deberet prophetiam factam à Samuele per vocem dæmonis, quam per vocem ipſius Samuelis: propriam enim vocem prophetia requirit, non vmbraticam.

In hac re dicendum eſt probabilius eſſe, & meo iudicio certum veram animam Samuelis apparuiſſe ob rationes modo dictas, quæ amplius vrgentur. Fateor namque aliquando vmbram, & imaginem nomine imaginati, & repræſentati appellari, vt probat Auguſtin. *lib. 2. ad Simplician. quæſt.* 3. Sæpè enim dicebatur Deus apparere, cum tamen non ipſe, ſed Angelus eius nomine appareret. & Pharao dixit ſe ſpicas vidiſſe, & vaccas ad ripam Nili, cum tamen ſolum illarum imagines vidiſſet, & Nabuchodonoſor refert ſe vidiſſe ſtatuam, & deinde arborem, cum tamen non veram ſtatuam, neque arborem, ſed ſolum illius imaginem viderit. At quando ad veram & propriam ſignificationem verba accomodari poſſunt, non debent ad hos tropos, & impropios ſenſus detorqueri. In præſenti autem conuenientius eſt. & fortè neceſſarium, vt in propria ſignificatione verba vſurpentur, & de vero Samuele, & non vmbratico apparitio intelligatur. Quod tam ex illo loco Reg. quam ex Eccleſiaſt. ſatis colligitur. Ex loco Reg. quia ille qui apparuit dixit Sauli faciet tibi Dominus, ſicut locutus eſt in manu mea. At comminatio, quam Dominus Sauli per manum Samuelis ſæpe fecerat, non erat per Samuëlem fictitium, ſed verum. Item ipſe Samuel conqueſtus eſt, quod fuerit à Saule inquietatus, vt ſuſcitaretur diabolus autem nunquam fuit inquietatus, vt ſuſcitaretur. Ergo non de diabolo ſub forma Samuëlis, ſed de vero Samuële debent intelligi. Clarius autem id conſtat ex loco *Eccleſiaſt.* 46. Nam eodem tenore, quo dicitur Samuelem prophetam Domini eſſe in ſermone fidelem, & ab auaritia immunem, & tamen in Domino obdormiſſe; dicitur notum feciſſe Regi finem vitæ ſuæ, & exaltaſſe vocem ſuam de terra in prophetia delere impietatem gentis, ſed eſſe Samuëlem prophetam domini in ſermone fidelem, ab auaritia immunem, & tandem mortuum eſſe, non contigit per figuram, & repræſentationem, ſed verè, & propriè. Ergo illa Regi manifeſtatio finis vitæ ſuæ à vero Samuële proceſſit, & non à figurato. Et confirmo: nam ab illo dicitur manifeſtata fuiſſe Regi futura qui dormuit, id eſt, mortuus fuit, ſed mortuus fuit Samuel verus, & non vmbraticus. Ergo verus Samuël apparuit. Deinde aſcendente Samuële de terra Deus exaltauit vocem eius in prophetia, id eſt, fecit, vt alta voce futura prædiceret abſque vllo errore, vt ſic Samuël non ſolum in vita, ſed poſt mortem verus propheta haberetur, quod de vero Samuële oportet intelligi: ſic Auguſt. *lib. de cura pro mortuis agenda, c. 15. & 16.* mutans ſententiam, quam docuerat *lib. quæſt. veter. teſtam. q.* 27. *& lib. de doctr. Christiana, cap.* 29. Baſilius *epiſtol.* 80. Iuſtinus Martyr. *dialog cum Triphone, verſus finem* Ambroſius *lib. 3. in Lucam, vbi* de Zacharia turbato. Lyra. Caietan. Abulenſ. Charthuſian. Gaſpar. Sanchez, & *alij*. Commentatores Regum. Bellarm. *t. 1. lib* 4. *c.* 11. Martin. Deltio *lib. 2. diſquiſit. mag. q. 6. & q. 26. ſect.* 4. Vallaſ. *de ſacra Philoſoph. cap.* 33. Suarez *t. 2. in 3. p.* S. Thom. *q.* 52. *diſput. 42. ſect. 2. & t. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 16. numer.* 18. Benedict. Pereira *in 7. cap Exodi. diſp.* 8. Leſſius. *lib 2. de iuſtitia, cap. 44. num.* 23. Neque obſtat Samuelem dixiſſe Suali: Cras tu, & filij tui mecum eritis; quia non intellexit mecum eritis; in eodem loco paradiſi, ſed mecum eritis in ſepulchro; hoc eſt ſicut ego mortuus, ſum, & ſepultus, ſic vos mortui, & ſepulti eritis. Frequens enim eſt in ſcriptura etiam de malis cum moriuntur dicere appoſi ad patres ſuos. Hæc enim ad corpus potius quam ad animas referuntur. Item non obſtat, quod Samuel permiſerit ſe à Saule adorari; quia non conſtat eum adoratione latriæ adoraſſe, ſed dulia tantum, quæ ſanctis licita eſt.

Secundo dicendum cenſeo verum Samuelem non apparuiſſe ex vi, & efficacia magicæ incantationis ſed occaſionaliter ex illa, Dei tamen iuſſu, & ordinatione tum ad gloriam Samuelis, tum ad maiorem Saulis punitionem. ſic ferè omnes Doctores nuper relati, ſed ſpecialiter. S. Thom. 2. 2. *quæſtione* 174. *artic* 5. *in reſponſ. ad* 4. Caietan *in ſupradicto loco Reg.* & ibi Gaſpar Sanchez, Suarez, Leſſius, & Pereira *ſupra*. Et ratione probatur. Nam ſi anima Samuëlis vi, & efficacia magicæ artis ab inferis excitaretur: maximam inde laudem magica ars obtineret, vt, quæ potens eſſet vi ſua ſanctas animas in ſinu Abrahæ quieſcentes extrahere, & ducere, quò Mago placuerit. Si autem non valet coactas extrahere, ſed voluntariè conſentientes: & Samuel efficaciæ artis annuit proculdubio occaſionem tribuit ſuſpicandi artem magicam potentiſſimam eſſe, eiuſque exemplo poſſent homines excitari ad illius vſum; ſi quidem ipſe mortuus non repulit, cum poſſet, ſed potius conſenſit. Nullo ergo modo dicendum eſt, arte magica Samuelem fuiſſe excitatum, ſed dum Pythoniſſa incantationes parabat, eius oculis ſe obtulit Quod ſufficienter colligitur, ex eo quod ſtatim ac mulier ſecuritatem à Saule obtinuit in maleficio faciendo ſimul apparuit, Ergo non apparuit ex vi incantationis, quæ vt fieret longum tempus expoſtulabat Itẽ Pythoniſſa turbata eſt vehementer viſo Samuele, quod non fieret, ſi ad eius incantationes Samuel appareſet; ſicuti aliarum animarum imagines apparebant. Deinde Samuel non apparuit eo habitu, & forma, qua ſolent hæc ſpectra arte magica apparere. Alia enim vt refert Theodoret. *q.* 62. pedibus ſurſum elatis, & capite deorſum, a ia ſupina ſicuti ſepeliuntur, apparent, & apparent terrica, & obſcura. At Samuel apparuit rectus, & ſplendore circumfultus, ita vt ipſa Pythoniſſa diceret: Deos vidi aſcendentes de terra: id eſt quid diuinum video. Ergo ſignum eſt non ex magica arte, ſed Dei virtute, & ordinatione Samuelem apparuiſſe, cum Pythoniſſa ſe præpararet ad incantationem, neque obſtat Samuelis querela. Quare inquietaſti me; quia ob petitionem Saulis Deus illum inquietauit, id eſt quietem relinquere fecit, & ſic à Saule occaſionaliter Samuel inquietatus fuit.

Quod ſi roges, quare Deus Samuelem excitauit, vt Sauli futura prædiceret cũ Pythoniſſa incantationem præpararet, & non antea, cum ipſe dominum conſuluit per ſomnia, per ſacerdotes, & prophetas: videtur enim occaſionem tribuere exiſtimandi à Pythoniſſa Samuelem fuiſſe euocatum? Reſponderi poteſt merito id factum eſſe, tum vt Saul ſe cognoſceret à Deo eſſe deſpectum, qui conſultus ei non reſpondebat. Reſpondit autem, cum Pythoniſſam conſuluit, tum in pœnam peccati recenter commiſſi. Tum quia illo tempore acerbior illi futura erat ſententia, eo quod timore grandi angebatur. Tum fortè. vt à peccatis reſipiſceret, eáque pœnitentia deleret, motus morte iam imminenti, & notificata per eum, cui fides neceſſario adhibenda erat.

6. Reſtat ſatisfacere illi quæſtioni; an verum ſit ſagas, & maleficos à dæmone aſportari, & conuentibus intereſſe, an & tantùm ſic fingi, & imaginari; ſicuti cum quis dormiens reputat loca plurima peragrare, cum tamen verum non ſit, ſed ſolum imaginatione ſuccedat. Non deſunt, qui negent verè Magos à dæmone aſportari, neque verè conuentibus intereſſe; ſed omnes illas dæmonis adorationes, nefarios concubitus, conuiuia, & ſimilia per repræſentationem ſuccedere: & probant primò, quia ſæpè teſtantur ibi affuiſſe, cum tamen manifeſtè conſtet locum non deſeruiſſe; in duplici autem loco non poteſt dæmon corpus collocare. Secundò, teſtantur ibi vidiſſe plurimos, quorum ſuſpicio nulla eſt delicti ita nefandi. Tertiò, affirmant pronunciato nomine I E S V ſtatim omnia euaneſcere: quæ ſi vera eſſent non poſſent ita breui tempore, & ibi aſſiſtentes illic reperirentur. Quartò, ſi in voluntate ſagarum ſitum eſt tranſportari ex loco ad locum, quomodo carceribus detinentur, & à iudicibus puniuntur? Quintò, mutant aduerſas formas, quod dæmoni eſt impoſſibile. Sextò, in *cap. Epiſcopi 26. q.* 5. reputantur hæretici credentes de loco ad locum ſtryges verè transferri, ſacerdotibus grauiter mandatur, vt per ſuas Eccleſias prædicent falſa eſſe, quæ de iſtis mutationibus ſagæ confingunt.

7. Cæterùm loqui poſſumus de facto, & de potentia. Et quidem de potentia nemini poteſt eſſe dubium poſſe dæmonem has ſagas, ſeu ſtrygas de loco in locum breuiſſimo tempore transferre, tametſi oſtia clauſa ſint; quia facillimo negotio poteſt omnes portas aperire, & murum ſi opus fuerit diuidere, & iterum copulare: quia ſola virtute motiua, quæ dæmonibus naturaliter inſita eſt, hæc omnia fieri poſſunt. Nunquam tamen poteſt dæmon corpora penetrare, aut in duplici loco idem corpus conſtituere; quia ij ſunt effectus excedentes naturalem virtutem ac proinde miraculoſi, & multo minus poteſt ſagas in beſtias transformare quia vt dictum eſt, naturalem virtutem excedit. Neque obſtat magos in Ægypto, *Exod.* 8. *&* 9. virgas in ſerpentes tranſmutaſſe; quia hæc cum ſint animalia imperfecta, quæ ex putrefactione terræ, & elementorum diſpoſitione ſæpe generantur, potuerunt applicare materiam, vt ſic breuiter illæ tranſmutationes fierent. Adde pluribus probari ſolum apparenter illas tranſmutationes factas eſſe.

At ſi de facto loquamur, affirmandum eſt ſæpè has ſagas à dæmone aſportari, & conuentibus intereſſe verè, & realiter, & non tantum apparenter: ſic ex communi ſententia docet Valent. 2. 2 *diſp. 6. q. 12. punct. 2.* Pegna. *director. 2. p. comm. 67 poſt medium.* Azor. *t. 1. lib. 1. inſtitut. d c. 25. q.* 3. Suarez *t. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit c. 16. à n.* 24. Sanchez *lib. 2. in in decalog cap. 40. n. 6.* Leſſius *lib. 2. de iuſtit. c. 44. dub. 3. nu.* 15. *&* 16. Martin. Delrio *lib. 2. q. 10. & lib 5. ſect. 16. n. 4. &* 5. Et deſumitur ex tot virorum, & mulierum teſtimoniis, vt prudenter negari non poſſit. Neque obſtant argumenta contraria. Ad primum concedo aliquando ſolum apparenter has lamias transferri, quod facit dæmon, vt veras tranſmutationes infirmet, & iudices detineat, ne ſagas pro criminis qualitate puniant, putantes ſolum apparenter hæc fieri. Quod ſi vrgeas, quomodo cognoſci poſſit, quando verè, quando apparenter tantum transferantur, Reſpondeo ex aliorum teſti-

Digitized by Google

monio circumſtantiis obſeruatis. In caſu autem dubio ſemper præſumendum eſt transferri. Adde, eſto de facto nunquam tranſlatæ ſint, debent ac ſi eſſent tranſlatæ puniri? tum ob pactum cum dæmone expreſſum. Tum quia voluerunt ſe transferri, & ad illum finem ſe vnctionibus præpararunt. Tum quia cum in ſe redeunt approbant, & gaudent de factis in illos nequiſſimo conuentu ſibi repræſentatis, ac ſi verè ita contigiſſent. Ob quæ merito debent è mundo exterminari, quia reipublicæ pernicioſiſſimæ ſunt. Ad ſecundam concedo ſæpè dæmones, vt his diabolicis conuentibus authoritatem præſtant, effingere ibi figuras piorum virorum, hoc tamen non tollit, quominus eius miniſtri ibi adſtiterint. Ad tertiam fateor pronunciatione nominis Ieſu omnia euaneſcere aliquando, & ſagas ibi tranſlatas illic permanere. Ad quartam diuina prouidentia factum eſt; vt è manibus iudicis ſe liberare non poſſint. Tum vt ipſæ maleficæ puniantur, tum vt omnibus conſtet dæmonem diuinæ prouidentiæ ſubiectum eſſe, ſibíque obſequentes in periculo deſerere. Ad quintam nego formam propriam immutari, tametſi magæ videatur per imaginationem mutata eſſe. Ad ſextam dico in illo *cap. Epiſcopi* nullo modo damnari credentes, ſagas, ſeu ſtygas, de loco in locum transferri, ſed damnari credentes transferri in veras beſtias tranſmutatas. Idem credentes Dianam eſſe veram Deam, poſſeque equos efformare, quibus lamiæ tranſueherentur, & Herodiadem verum ſuum corpus aſſumere & cum lamiis aëra diſcurrere. Hæc enim omnia erronea ſunt, & à vera philoſophia prorſus aliena.

P V N C T V M X.

Declarantur magicæ Superſtitionis, quouſque illicitæ ſint.

S V M M A R I V M.

1 *Vt effectus aliquis à magia damnata procedat, debet cauſam naturalem excedere, & quomodo hoc poſſit cognoſci.*

2 *In caſu dubij à cauſa naturali reputandus eſt.*

3 *At poſito à cauſa naturali prouenire non poſſe, à Deo, vel à dæmone debet neceſſariò prouenire, quod colligendum eſt ex mediis aſſumptis, & in caſu dubio reputandum prouenire, à dæmone.*

4 *Non poteſt dæmon ſcientias rerum naturalium tibi breuiſſimo ſpatio infundere.*

5 *Si hoc procures, ſuperſtitioſus es, & quæ inde inferantur?*

6 *Differt hæc magica ſuperſtitio à diuinatione, quia diuinatione tranſiens cognitio procuratur, at magica ſuperſtitione permanens.*

7 *Scientia rerum naturalium tametſi malè acquiſita liberè vti potes.*

8 *Si aliqua verba, vel ſigna ſacra vſurpes, credens illi liberum te eſſe à ſubitanea morte, à læſione inimicorum, ab alióque caſu fortuito, &c. ſuperſtitionem magicam committis.*

9 *Idem eſt ſi bona fortuna precibus circumſtantias vanas habentibus conſequi ſperes. Et quid de mulierculis, vulgò* enſalmadoras.

10 *Quæ in his precibus à ſuperſtitione excuſent.*

11 *Si mediis improportionatis ſanitatem corporis procures ſuperſtitioſus es, & quid de vſu imaginum aſtronomicarum?*

12 *Mutare locum in ludis, ſperans inde felicem euentum, ſuperſtitio eſt, ſubintelligitur, ſi certò credatur.*

13 *Quid dicendum de iis (quos Hiſpani vocant* ſalutatores*) alij eos approbant, alij improbant.*

14 *Sub diſtinctione reſpondetur.*

15 *Explicantur aliqui caſus, ex quibus licitus, vel illicitus horum ſalutatorum colligi vſus poſſit.*

16 *An virtus reſidens in ſalutatoribus licitè operantibus naturalis ſit, an diuinitus infuſa? Nõ eſt ſatis exploratum.*

17 *Ars chimica hominibus eſt incognita.*

18 *Aſſumere vana ad proximorum nocumentum ſuperſtitio magica eſt omnibus deteſtabilior.*

1. VT effectus aliquis ſuperſtitioſus, & arte magica effectus debet conſtare, neque à cauſa naturali productum eſſe, ſaltem eo modo, quo eſt productus, neque à Deo prouenire. Nam ſi à cauſa naturali adæquatè prouenit non ad Magiam damnatam, ſed ad Magiam, quæ pars eſt philoſophiæ pertinebit: ſi autem à Deo eſt productus contra virtutem cauſarum naturalium, erit pus diuinæ virtutis. Cognoſcere autem quando à cauſa naturali, quando à Deo, quando à dæmone effectus proueniat, difficile eſt, vt rectè expendit Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 13. *p.* 3. *ante med.* Sanch. *lib.* 2. *c.* 40. *à n.* 42. Vt autem cognoſcatur, an à cauſa naturali, an à ſuperiore virtute effectus proueniat comparanda eſt cauſa cum effectu, & effectus cum cauſa, & examinandum, an ex ſapientium doctrina talis cauſa potens ſit effectum producere, eo modo quo productus eſt. Si enim iudicio prudentum firmatur cauſam illam impotentem eſſe ad talem effectum producendum, neceſſariò concluditur non prouenire à cauſa naturali. Alias ſi huic iudicio inhærendum non eſſet, nihil in philoſophia certum pronunciari poſſet: vt benè dixit Valent. *dicto illo punct.* 2. verſ. *At pertinet.*

2. In caſu tamen dubio, an effectus naturaliter à cauſa applicata proueniat, reputandum eſt prouenire. Tum quia euitatur delictum, quod non debet præſumi, niſi probetur. Tum quia virtutes cauſarum naturalium multiplices ſunt, & multis etiam ſapientibus ignotæ. Nam ſæpè ea quæ tanquam miracula habebantur inueniuntur à cauſa naturali prouenire, vt multis exornat Auguſt. *lib.* 14. *de ciuit. Dei*, *c.* 24. & confirmari poteſt ex his quæ refert Plin. *lib.* 28. *inſtit. natur. c.* 8. de Pſyllis, & Mareis, quorum tactus venena curabant, & aſpectus ſerpentibus terrori erat: ſic Sanchez *lib.* 2. *c.* 40. *n.* 44.

3. At poſito effectum à cauſa naturali prouenire non poſſe, neceſſario eſt dicendum à Deo, vel à dæmone prouenire. A quo autem proueniat inueſtigabis ex mediis, quibus ad effectum comparandum vteris. Si enim media non ſint à Deo, & ab Eccleſia inſtituta, ſed præter conſuetudinem, & vſum virorum prudentum fatendum eſt à dæmone, qui in his vanis complacet prouenire. Secus vero ſi vteris mediis ab Eccleſia præordinatis, neque in illorum vſu modum excedis, quod dixerim, quia potes vti mediis à Deo præordinatis, oratione ſcilicet, ieiunio, aliíſque Eccleſiaſticis cæremoniis, putans effectum infallibiliter habitura, cum tamen non habeant, niſi pro Dei beneplacito in quo modum excedis. Item circa effectum, ad quem talia media non ſunt præordinata. Quod ſi inquiras quid in caſu dubio iudicandum eſt. Reſpondeo, reputandum eſſe à malo ſpiritu prouenire; quia miracula præſumenda non ſunt, niſi probentur; neque credendum eſt Deum abſque grauiſſima neceſſitate ea facturum: ſic benè probat Sanchez *lib.* 2. *in decalog. c.* 40. *n.* 44. Leſſius *lib.* 2. *de iuſtit. c.* 43. *dub.* 10. *n.* 62. & 63 & *c.* 44. *n.* 2. Suarez *t.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſtit. c.* 15. *n.* 1. 13. & 14.

4. Circa primam ſuperſtitionem magicam, quæ eſt de ſcientiarum infuſione, dicendum eſt impoſſibile eſſe dæmoni ſcientias rerum naturalium tibi breuiſſimo ſpatio infundere. Tum quia ipſe non videtur habere virtutem producendi hos habitus; neque immutandi immediatè ſuperiores animæ potentias; ſed ad ſummum habet poteſtatem immutandi phantaſiam, qua immutata per ſympathiam immutatur intellectus. At cum phantaſia non poſſit ſimul immutari omnibus actibus, qui neceſſarij ſunt ad vnius ſcientiæ conſecutionem; efficitur nullo modo poſſe breuiſſimo tempore ſcientias tibi communicare: & ita tradit Suarez *lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 16. *numer.* 12. Quod ſi aliquando videas quem mediis vanis, & inefficacibus ſubdito ſe in aliqua ſcientia oſtendere verſatiſſimum, vt de Anabaptiſtis dicitur, qui ſumpto illo execrando pane (quem ipſi Euchariſtiam vocant) totam ſcripturam recitant, ac ſi illam memoriæ mandaſſent, cum tamen antea prorſus illam ignoraſſent, dicendum eſt, dæmonem illis aſſiſtere, & ipſorum linguam mouere, quod non leuiter colligitur, ex eo quod renunciata hæreſi, & pœnitentia peccati facta omnino ignorantes redduntur.

5. Verum eſto dæmon hanc ſcientiam infuſionem facere non poſſit ſubito, ſi tamen tu illam procures mediis vanis, & à diuina prouidentia non præordinatis ſuperſtitioſus es; quia conuinceris à dæmone petere quæ Dei ſunt propria. Ad idem eſt, ſi vanis vteris, vt memoriam augeas, in ſtudiis proficias, ſemper enim conuinceris à dæmone procurare; ſi quidem Deus neque promiſit vanis acquieſcere, neque illis moueri poteſt. Ex his conſtat artis notoriæ vſum ſuperſtitioſum eſſe, vtpote qui mediis ieiuniis, & orationibus permixtis vanis quibuſdam circumſtantiis prætenditur rerum naturalium cognitio: D. Th. 2. 2. *q.* 95. *art.* 1. Martin Delrio *lib.* 3. *diſquiſit. mag. q.* 4. *ſect.* 2. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 10. *num.* 62. Sanch. *lib.* 2. *in decal. c.* 40. *n.* 30. Suar. *lib.* 2. *de ſuperſtit. c.* 15. *à n.* 4.

6. Quod ſi inquiras in quo hæc vana obſeruantia, & magica ſuperſtitio à diuinatione differat, Reſpondeo differre, quod in diuinatione procuratur cognitio tranſiens alicuius effectus occulti, quæ tota nititur authoritati & teſtimonio dæmonis reuelantis. At per magicam ſuperſtitionem procuratur cognitio ſcientifica permanens, ſeu in habitu naturalium rerum, quæ per induſtriam obtineri poterat, vel à Deo diuinitus infundi.

7. Aduerto tamen ſcientia ſemel acquiſita rerum naturalium tametſi ope dæmonis acquieſieris, libere te poſſe illa vti alioſque eam docere. Quia in hoc vſu, & in hac doctrina nulla ſuperſtitio inuoluitur, & per accidens eſt, quod fuerit à dæmone infuſa: ſic Suarez *lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 15. *n.* 24. Victor. *q.* 4. *de Magia.* Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 13. *p.* 2. verſ. *quarto neque.*

Digitized by Google

neque. Sanch. *lib.2.c.* 41. *n.1.* & *c.42.n.*20. & *lib.7.de matr. diſp.*96. *num.* 4.

8. Circa ſecundam ſpeciem magicæ ſuperſtitionis bona corporis reſpicientem. Regula generalis eſt ope dæmonis effectum procurari, quoties vteris mediis, quæ non ſunt ad talem effectum à Deo præordinata. Hinc fit te ſuperſtitionem mortalem committere, ſi aliqua verba vel ſigna ſacra vſurpes, vel tecum deferas, credens illi liberum eſſe à ſubitanea morte, à læſione inimicorum & à quolibet alio caſu fortuito: tametſi illis verbis & ſignis ſacris admixta non ſint aliqua inutilia; quia defers verbis infallibilitatem effectus, quem ex diuina inſtitutione non habent, aliàs eſſent ſacramenta, vel ſacramentalia, ſic Leſſius *lib.2.de iuſtitia, cap.*43.*dub.*10 *num.* 63. verſu *obſerua* Nauarr. *ſumm cap.*11. *numer.* 34 & *cap. quando de conſecratione, diſtinct.*1. *cap.*19. *numer.*160. Suarez *tom.*1. *de Religione, lib.2. de ſuperſtitione, cap.*15. *num.* 9. & 10. Sanchez *lib.* 2. *cap* 40. *num.*20. Ciruelo *de ſuperſtit. part.*3. *cap.* Sayrus Claui Regia *lib.*4. *c.*6. *num* 8. At ſi vſurpatione ſacrorum verborum, & reliquiarum aſportatione non ſperare certo hos effectus, ſed conſideres Deum illo reuerentiæ actu, & Sanctorum meritis, & interceſſione fortè mouendum eſſe, vt concedat, nullam ſuperſtitionem committis, ſed potius religionis actum exerces; quia ſalutem corporis ſperas mediis à Deo præordinatis, & non aliter quam præordinata ſunt: ſic Suarez & Sanchez *locis citatis.*

9. Secundò fit, à fortiori ſuperſtitionem mortalem eſſe; ſi bona fortunæ, corporis, ſanitatem, aliáſque ſimilia prætendas conſequi precibus circumſtantias vanas & inutiles habentibus ſi credas illam vanam circumſtantiam neceſſariam, vel vtilem eſſe ad effectum: nam cum non ſit vtilis ex ſe, debet eſſe vtilis ex præmotione, & directione alicuius, non Dei, quia vanis non mouetur. Ergo dæmonis. Ergo ſperas effectum à dæmone conſequi. Eſt ergo mortalis ſuperſtitio etiam in materia leuiſſima: ſic Sanchez, *lib.2.in decal* 40.*num.*8. & 22. *iuncto, n.*23. Leſſius *cap.*43.*dub.*10 *num.*63. Valent. 2.2. *diſp.* 6. *q.*13. *p.*2. *col.*2. Ex qua doctrina rectè potes colligere iudicium de mulierculis illis quas vulgò vocat *enſalmadoras*, *o ſantiguaderas*. Si enim vanas aliquas circumſtantias miſceat (vt regulariter miſcere ſoleat) precibus, & orationibus, fidentes ſic effectum eſſe conſecuturæ, & non aliter ſine dubio mortalem ſuperſtitionem committunt. At ſi nullam circumſtantiam vanam miſcent, permitti poterunt, dummodo non credant effectum infallibiliter eſſe conſequendum. Ratiò tamen ita procedunt, vt rectam, & moderatam habeant intentionem, nulláque circumſtantia vana vtantur, ideóque ratò permitti debent præcipuè cum his vtentes viles ſint, & vitæ non probatæ, omniáque ad quæſtum dirigant, & multis fallaciis vtantur: Sanchez aliis relatis, *lib.*2. *cap* 40. *num.*39 Deinde colligere potes ſuperſtitionem mortalem committere, ſi credas ſanitatem, & bona fortunæ conſecuturum recitando preces ad ſolis ortum in tali figura, tali voce, & non aliter, quia hæc impetrationi diuinæ vana ſunt: Sanchez *numer.* 22. Leſſius *num.*63. At idem eſt, ſi certo numero miſſarum, tali ſerie, & ordine promittas effectum impetrare, credens aucto, vel diminuto numero nihil prodeſſe, & à fortiori ſi credas hunc numerum candelarum eſſe apponendum tali loco, tali hora eſſe miſſam recitandam; quia hæc vana ſunt vt diuinam maieſtatem moueant: Sanchez *cap* 40. *num.*40. & conſtat ex Tridentin. *ſeſſ.* 22. *decreto de obſeruandis*, & *vitandis in celebrat. Miſſar.*

10. Non tamen erit ſuperſtitio, ſi liber ab hac credulitate eum numerum miſſarum dicas in memoriam alicuius ſancti: tum vt te ad maiorem deuotionem excites, tum vt illius meritis, & interceſſione adiuueris. Quapropter non eſt damnandus, qui miſſas, quas vocant D. Gregorij vana ſuperſtitione denudatas recitaret in memoriam, & honorem D. Gregorij qui triginta diebus pro defunctis ſpecialiter orauit. Neque ille qui nouem diebus imaginem alicuius ſancti viſitaret in memoriam nouem menſium, quibus ſanctiſſima Virgo Deum in vtero ſuo portauit, vel in alterius myſterij recordationem. Neque qui numerum certum candelarum apponeret ob eundem titulum; quia tunc non in numero, ſed in oratione fiducia ponitur, & numerus aſſumitur ad ſpeciale deuotionis excitamentum, credens ſi augeretur, efficaciorem eſſe. Ex quo conſtat non eſſe abſolutè damnandum, vt ſuperſtitioſum vſum multorum fidelium, qui in animalibus medendis diem alicuius ſancti obſeruant, & vt à morbis, & periculis liberentur, iuxta eius templum nouies circunducuntur; quia credendum eſt diem illum obſeruare, & numerum aſſumere in illius ſancti memoriam, & honorem; non quia fidant illis cæremoniis ita certo effectum conſecuturos, & illis diminutis aut auctis nullum habituros eſſe. Et idem eſt de colligentibus herbas in die natalis S. Ioannis Baptiſtæ; non enim credendum ſic colligentes ſperare effectum infallibiliter ex illa circumſtantia, ſed illam apponere in ſpecialem ſancti honorem, & vt ſe ad illius deuotionem excitent: ſic Sayrus claui Reg. *lib.* 4.*cap.*6.*n.*7. Delrio *lib.*8.*diſquiſ. mag.p.*2.*q.*4.*ſect.*6. Valent. 2.2.*diſp.*6.*q.*13 *p* 2 *col.*2. Sanchez *lib.*6.*cap.*40.*n.*31. vbi optimè aduertit, ſi commodè fieri poſſit hæc eſſe extirpanda ob periculum ſcandali, & ſuperſtitionis. Alias docendi ſunt ſimplices, ne errent: ſupradictis omnibus Bonac. conſentit. *diſp.*3. *de primo decalog præcepto, q.* 5.*p.*4.*n.*12. & *ſeq.*

11. Tertiò infertur, ſi mediis improportionatis ſanitatem corporis, bona fortunæ, aliáque ſimilia procures, ſuperſtitionem mortalem committis: quia tacitè auxilium dæmonis imploras. Huc ſpectat vſus imaginum Aſtronomicarum, quæ quia ſunt factæ ſub quodam conſtellationis ſigno, & in tali figura reputantur proficuæ ad varios morbos præcauendos, & curandos: talis enim vſus ſuperſtitioſus eſt (quidquid dicat Caietan. *quæſt.*96. *art.*2.) Ratio eſt manifeſta; quia illa arte facta ratione materiæ non ſunt principia illorum effectuum, vt ipſimet Magi ſupponunt; ſed ratione artificij eſſe non poſſunt, quia artificium conſurgit ex tali ordine, & diſpoſitione, quæ nullo modo ſunt principia agendi, vt benè probat D. Thom. 2. 2. *quæſt.*96.*art.*1. *ad* 2. Ergo tota efficacia deuolui debet ad dæmonem vtentem illis arte factis, vt ſignis ad effectus promiſſos. Quod ſi dicas, ratione figuræ diſpoſita eſſe artefacta ad recipiendas influentias ſigni cæleſtis, ad cuius ſimilitudinem ſunt efformata? Contra, quia ob illam figuram non redduntur illa artefacta aptiora ad recipiendas influentias ſigni, ad cuius ſimilitudinem dicuntur efformata, quam ſi quamlibet aliam figuram haberent; quia figura leonis equi diſſimillima eſt ſigno cæleſti leonis, ac figura bouis, & hominis; quia illa nomina illis ſignis impoſita fuere ob diſtinctionem, non ob ſimilitudinem. Deinde ipſum cæleſte ſignum non eſt efficax ad effectus, quos hi impoſtores publicant. Ergo à fortiori non erit efficax ſignum ad illius ſimilitudinem efformatum; & ita eſſe ſuperſtitioſum hunc vſum affirmat D. Th. *loco allegato*, & *ibi* Valent. *diſp.*5. *q.*13.*p.*2.*col.*6. Suar. *lib.*2. *de ſuperſtit.cap* 15. *à n.*18. Sanch. *lib.*2. *c.*40 *n.*50. Leſſ *lib.*2. *cap.*43 *dub.*10.*n.*63. & *c.*44.*dub.*2. *n.*12. Martin. Delrio *lib.*1. *diſquiſit. mag. c.*3. *q.*1. & *c.*4. *q.*1.

12. Ad idem caput ſuperſtitionis reducitur multorum vſus, qui dum ludunt, neque eis ſors feliciter ſuccedit ſurgunt, & mutant locum, vt infœlicem fortunam abiiciant, & bonam concilient: ſi enim credant interitum conſecuturi, abſque dubio peccatum mortale committunt; quia cum talis effectus ſperari non poſſit à mutatione, neque à Deo; conuincitur ſperandum eſſe à dæmone. At ſi non firmiter credunt ex mutatione interitum habituri, vt communiter contingit, ſed ſperant forte mutandam eſſe caſu fortunam, non eſt ſuperſtitio mortalis: ita relato Alcozer *lib. de ludo*, *cap.*2. paulo poſt princip. docet Sanchez lib. 2. decalog. *cap.*40. *num.* 21. vbi benè aduertit conſulere aſtrologos, qua hora ludendum ſit, vt fœliciter ludus ſuccedat, vel in illo annullis vti mortale eſſe; quia ex aſtrologia ſciri non poteſt quis Victor in ludo euaſurus ſit. Ergo ſi id agnoſcitur eſt ex dæmonis ſcientia, quæ licet ad hæc futura non extendatur, illa tamen reuelat ignarus, & poſtea procurat effectum promiſſum implere, vt ſic homines ad ſe pertrahat, & deceptos detineat.

13. Sed dubium non leue eſt de his (quos Hiſpani vocant *ſalutadores*) an eorum curatio, & effectus mirabiles, quos faciunt, tribuendi ſint Magicæ ſuperſtitioni, vel Dei virtuti, vel cauſæ naturali? Cauſæ naturali non videntur tribui poſſe. Tum quia quibuſdam precibus, & ſuo habitu, vel contactu morbis incurabilibus medentur, ſanguinem detinent, canes rabidos interficiunt, pedibus nudis ignem conculcant, & alia huiuſmodi mirabilia faciunt, quæ cauſarum naturalium virtutem excedere videntur. Ergo vel virtute diuinitus, vel dæmonis auxilio operantur.

Hac in re eſt prima ſententia approbans abſolutè hos ſalutatores: ſic Azor. *t.*1. *inſtitut.moral. lib.*9.*c.*25. *q.* 2. Nauarr. *ſumm.c.*11. *num.*36. Margarita confeſſor. *quæſt moral. fol.*185. Caſtanegea *lib.de ſuperſtit cap.*12. Palacios *ſumm. verbo incantationes*: Leſſius *lib.* 2. *de iuſtit.cap.*43. *dub.*10. *num.* 63. *circa finem*: & *fauet* Victor. *de arte magic.q.*1. *num.*16. *in ſolut ad* 2. Nam eſto dubius fuerit de hac virtute, tandem concludit ſe nihil velle in hac parte definire, cum ob bonum commune Deus hanc virtutem aliquibus concedat, vel alii ex complexione, & temperamento habeant, ſicuti habuerunt Marci, & Pſylli. Ratio eſſe poteſt; quia gratia ſanitatum in Eccleſia exiſtit. Ergo credendum eſt iis ſalutatoribus ſaltem ex parte communicatam eſſe: ſiquidem effectum illius videmus. Neque obſtat gratiam ſanitatum independentem eſſe à quibuſvis verbis, & contactibus, vt videre eſt in Apoſtolis, & aliis Sanctis miraculoſam ſanitatem concedentibus, qui nullis verbis, vel ſignis determinatis vtebantur, ſicuti vtuntur hi Hiſpani ſalutatores, quia hi non habent plenè gratiam ſanitatum, ſed ex parte. Quibus autem ex parte gratia ſanitatum conceſſa eſt, mirum eſſe non debent, vt dependenter ab aliquibus cæremoniis concedatur. Adde illam gratiam fortè non tam eſſe gratis datam, quam à natura conceſſam ex conſtellatione cæleſti, ſpectata viuentis complexione, & temperamento.

Digitized by Google

Secunda ſententia abſolutè reprobat hos ſalutatores, vt ſuperſtitioſos: ſic Citudo *de ſuperſtit. 3.p. c.7.* & probari poteſt, quia neque ex virtute naturali, neque ex ſupernaturali medentur. Ergo cenſendi ſunt ex virtute dæmonis operari. Antecedens probo non operari ex virtute naturali, quia virtus naturalis non eſt alligata verbis, nec ſignis determinatis, qualibus hi ſalutatores vtuntur. Item non apparet, quomodo poſſint per virtutem naturalium in momento temporis effectus ita mirabiles operari. Ex virtute autem ſupernaturali credendum non eſt, tum quia hæc peccatoribus tranſeunter tantum ſolet concedi, & ad aliquem effectum Eccleſiæ neceſſarium: permanenter tamen non ſolet flagitioſis hominibus concedi, ſed viris ſanctis, & Deo maximè familiaribus. At hi ſalutatores permanenter illam gratiam habent, & ex alia parte regulariter ſunt improbæ vitæ, neque ob alium effectum gratia vtuntur niſi ob lucrum, & quæſtum. Tum quia illa vtuntur per ſigna & verba determinata, quod alienum eſt à gratia diuinitus conceſſa.

14. Dicendum tamen exiſtimo, ſi ſalutatores ſignis, & verbis ad curandum vtuntur credentes à quocunque vſurpentur, effectum eſſe habitura, proculdubio ſuperſtitionem committere mortalem, ſic Leſſius *lib.2.cap.*43. *dub.* 10. *num.63.* Suarez *lib.2. de ſuperſtit.c.15. num.25.* Sanchez *lib.2. in decalog.c.40.n.47.verſ.8.eſt.* Probo, quia cum illis ſignis, & verbis annexa non ſit naturaliter hæc virtus, relinquitur, vt à Deo vel à dæmone illis fuerit annexa. At non conſtat neque authoritate Doctorum, neque Eccleſiæ traditione à Deo illis verbis, & ſignis ſanitatem annecti, aliàs eſſent verba ſacramentalia. Ergo recurrendum eſt ad dæmonem. Dices fortè alicui ſancto ob eius merita hæc gratia conceſſa fuit, vt à quocunque talia verba, & ſigna vſurpentur, illos mirabiles effectus faciat: quæ enim repugnantia in hac conceſſione inuenitur: Reſpondeo, eſto de potentia Dei abſoluta non inueniatur repugnantia, inueniri tamen attenta eius ordinariè prouidentia, quia res humanas gubernat. Neque enim eius prouidentiæ videtur conueniens dari aliqua ſigna, & verba in Eccleſia de ſe efficacia ad illos mirabiles effectus præſtandos, quin talia verba, & ſigna authoritate Eccleſiæ eſſent approbata, & à Doctoribus cognita. Ne cuilibet liceret hac via ſuas magicas ſuperſtitiones diſſimulare.

Verum ſi ſalutatores virtutem concedant verbis, & ſignis non à quocunque factis, ſed factis ab ipſiſmet ſalutatoribus diſtinctione vtendum eſt, ſi ſigna, & verba vana ſint, vel ad effectus vanos eorum virtus extendatur, credendum eſt virtute dæmonis fieri. At ſi verba recta ſint, & ſigna proportionata, præſumi poterunt virtute diuinitus conceſſa operi, maximè ſi ſic operantes honeſtè viuant, aliàs ſuſpecti habendi ſunt: ſic colligitur ex Suarez & Sanchez, & Doctoribus, quos ipſi referunt locis allegatis. Priorem partem probo: quia alienum eſt à diuina maieſtate vti ad effectus mirabiles ſignis, vel verbis vanis, & multo minus virtutem concedere ad effectus vanos. Secundam partem mihi probat approbatio communis tum iudicum, tum confeſſorum, quam pro ſe habent ij ſalutatores, aliæque perſonæ has gratias habentes, vt Rex Galliæ, qui ſuo contactu ſtrumas curat. Quocirca diligenter ab ordinariis examinandi ſunt antequam munus exercere permittantur. Nam ſi in poteſtate conceſſa ſignis, & verbis, & ad effectus vanos vtuntur, proculdubio repellendi ſunt. Item ſunt repellendi, ſi malè viuant; quia non eſt præſumendum peccatori hanc gratiam ſanitatis Deum permanenter concedere: ſic Sanchez & Suarez *ſupra.* Quod ſi inquiras, quæ verba, vel ſigna reputanda ſunt vana, & qui etiam effectus vani ſunt reputandi, ex quibus hi ſalutatores dicantur ſuſpecti; Breuiter reſpondeo, verba vana eſſe, ſi neque ad ſanctos, neque ad Deum dirigantur: nam eo ipſo, quo in Dei honorem non cedunt, vana, & inutilia reputari debent. Signa, ſeu facta vana reputanda ſunt, ſi nullam cum effectu operato videantur habere connexionem. Effectus item vanus eſt, ſi improbus ſit, malus, vel nemini proficuus, ſic latè Suarez *lib.2. de ſuperſtit. cap.15.num.11. & 12.*

15. Ex qua doctrina infero ſuperſtitioſum eſſe vſurpantem tanquam vtilia ad curationem, verba ſcripturæ in ſenſu improprio, aut falſo, vt de ſe conſtat. Item affirmantem in præſentia alterius ſalutatoris maiori virtute præditi ſe nihil poſſe operari; quia ſiue ſit virtus naturalis, ſiue ſupernaturalis ab eis non pendet. Item ſi dicat ſe alteri communicare virtutem curandi poſſe, quia hæc ſiue naturalis, ſiue ſupernaturalis ſit perſonæ annectitur. Ex parte effectus cenſeri debet ſuperſtitioſus. Primò, ſi ad mouendum aliquam ſtatuam motu progreſſiuo ordinaretur virtus, vel ab illa peteretur reſponſum: quia ad hæc vana nunquam Deus virtutem cedit, & naturalis eſſe non poteſt, vt benè dicit Valent. *verſ. diximus præterea.* Secundò, ſi pedibus ignem conculcaret; quia talis miraculoſus effectus, nullius videtur eſſe vtilitatis; ac proinde non eſt præſumendum virtute diuinitus conceſſa operatum: ex virtute autem naturali hoc non videtur fieri poſſe. Idem à fortiori eſt, ſi valeat ſuo habitu aut tactu venenatos, vel morti proximos interficere: iis enim mortem accelerare, tametſi bono fine fiat, eſt intrinſecè malum; quia eſt innocentium interfectio. Ergo non poteſt ex virtute à Deo conceſſa fieri. Dari autem ad hunc effectum naturalem virtutem difficile eſt, nec debet præſumi, in iis conſentit Sanch. *lib.2. cap.40. num.47.* Curare autem inuocato nomine IESV Cruce ſignando, & vulnera tangendo, manu, vel habitu, aut panem à ſe tactum porrigendo, non videtur eſſe ſuperſtitioſum, quia iis actionibus potuit Deus virtutem annectere Sanch. *loco allegato.*

16. Difficile autem eſt definire; an virtus reſidens in ſalutatoribus rectè operantibus naturalis ſit, an diuinitus infuſa? Nam eſſe diuinitus infuſam probat; quia non apparet quomodo ex indiuiduali qualitate, & complexione obtineri poſſit virtus tantorum mirabilium patratiua. Quod vero naturalis cenſenda ſit probat eſſe pluribus ethnicis, & gentilibus communicatam, vt teſtatur Azor. *lib.9. cap.25.q.2.* quibus non videtur decens tale beneficium, ſi ſupernaturale eſt, concedi. Item eſſe ſimilem virtutem in lapidibus, herbis aliiſque animalibus. Cur ergo eſſe non poterit in hominibus? Deinde virtute naturali multi ſolo aſpectu alios inficiunt. Ergo poterunt alij ſic infectos ſanare; cum natura procliuior ſit ad bonum, quam ad malum. Fateor rationi ſtando me hanc in re indeciſum eſſe. At motus authoritate grauiſſimorum doctorum cenſeo probabilius eſſe gratiam gratis datam; quia hac via facilius intelligitur, quomodo effectus mirabiles fieri poſſint: ſic Delrio *lib.1. diſquiſit.mag.cap.3. tota q.4.* Azor. *lib.9.inſtitut. moral. cap.25. q.2.* Nauarr. *cap.11.n.36.* Sanch. *lib.2. cap.40. n.49.* Leſſius *lib.2.cap.43. dub.10.n.63.* inclinat, Suar. *lib.2 de ſuperſtit.cap.15. n.25 in princip. & num.27.*

17. Secundum dubium in hac materia eſt de arte chymica, in qua fit tranſmutatio vilioris metalli in aurum, vel argentum, aliamve rem pretioſam; an inquam hæc tranſmutatio ſuperſtitioſa ſit? Qui affirmant virtute naturali hanc tranſmutationem fieri poſſe, conſequenter à ſuperſtitione eam liberant, è contra affirmantes nulla virtute naturali fieri poſſe conſequenter dicere debent ſuperſtitioſam eſſe, quia Deus his vanis non ſe immiſcet: rationes, & doctores vtriuſque partis expendit Martin. Delrio *lib.1. diſquiſit. magic. c.5. q.1. ſect.2. & 3.* vbi tanquam probabilius defendit veram eſſe tranſmutationem, & *q.4* contendit hunc artis vſum licitum eſſe.

Mihi tamen placet ſententia Valent. 2.2. *diſput.6.q.13.part. 2. difficult. vlt. verſ. eſt igitur tertia ſententia*, cui videtur conſentire Sanchez *lib 2.in decal.cap.40.n.51.* eſſe igitur hominibus incognitam hanc naturalem tranſmutationem, quod optimis rationibus Valen. confirmat: & clarè videtur probari, *in extrauag. ſpondent, de crimine falſi*, vbi Ioan. 22. in hæc verba loquitur: Spondent, quas non exhibent, diuitias pauperes Alchimiſtæ, pariter qui ſe ſapientes exiſtimant in foueam incidunt, quam fecerunt. Nam haud dubiè huius artis Alchimiæ alterutrum ſe profeſſores ludificant, cum ſuæ ignorantiæ conſcij eos, qui ſupra ipſos aliquid huiuſmodi dixerint, admirantur, quibus cum veritas quæſita non ſuppetat, dum cernunt, facultates exhauriunt, idemque verbis diſſimulant falſitatem, vt tandem quod non eſt in rerum natura, eſſe verum aurum, vel argentum ſophiſtica tranſmutatione confingant, eoque interdum eorum temeritas damnata, & damnanda progreditur, vt fides (ſeu fictis) metallis cudant publicæ monetæ characteres fi.. oculis, & non aliàs alchimicum fornacis ignem vulgum ignorantem eludant. Ex quo veriſſimè deducitur Valent. ſtudium illud chimicum eſſe communiter indiſcretum, periculoſum, pernicioſum, & illicitum. Eſſe indiſcretum conſtat; quia contra diſcretionem, & prudentiam eſt ſtudium aſſumere, quod euidens moraliter eſt, nullum eſſe effectum habiturum. Eſt etiam periculoſum; quia timeri poteſt, ne dæmon ſe tali ſtudio ingerat, vt eos decipiat. Eſt etiam reipublicæ pernicioſum; quia hæc vana, & futili ſpe conſequendi diuitias, homines decipiuntur, tempus terunt, & pecunias inſumunt, & rebus neceſſariis non attendunt. Ex quibus conſtat tale ſtudium illicitum eſſe, quodque ſatis inſinuata ſupradicta conſtitutio graui infamia, aliiſque pœnis hos alchymiſtas afficiens, & eorum ſtudium auxiliantes, auroque ab ipſo fabricato vtentes. Inquit enim Pontifex. Hanc itaque artem perpetuis volentes exulare temporibus hac edictali conſtitutione ſancimus, vt quicunque huiuſmodi aurum, vel argentum fecerint, vel fieri ſecuto facto mandauerint, vel ad hoc ſcienter, dum id fieret, facientibus miniſtrauerint, aut ſcienter vel auro, vel argento vſi fuerint vendendo, vel dando inſolutum verum tanti ponderis aurum, vel argentum, pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quanti Alchimicũ exiſtat, circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitimè conſtiterit deliquiſſe, facientibus nihilominus aurum, vel argentum Alchymicum, aut ipſo vt præmittitur, ſcienter vtentibus perpetuæ infamiæ nota reſperſis.

18. Reſtat dicere de tertia ſuperſtitionis ſpecie, in qua vana aſſumuntur ad proximorum nocumentum: de qua in

ratione

ratione ſuperſtitionis, nihil ſpeciale notandum occurrit præter ſupradicta. Eſt tamen hæc ſpecies omnium deteſtabiliſſima ob peccata iniuſtitiæ, quæ ſecum trahit: omnia enim nocumenta, quæ magicis illis ſuperſtitionibus à dæmone fiunt, Mago tribuuntur, quia ipſe illorum cauſa eſt vtens dæmone vt miniſtro ad illa operanda.

PVNCTVM XI.

An licitum, vel obligatorium ſit tollere maleficia, ſeu effectus per maleficia comparatos?

SVMMARIVM.

1 *Effectu bono, eſto malè comparato, ſi à dæmone in conſeruari non pendet, vti poteris abſque vlla ſuperſtitione. Secus ſi à dæmone pendet.*

2 *Si effectus maleficij alteri nociuus eſt, teneris mediis omnibus illicitis remedium procurare.*

3 *Licitum eſt, & aliquando obligatorium mediis ſupernaturalibus vti ad curandos maleficij effectus.*

4 *Naturalia remedia licita per ſe ſunt, & Mago obligatoria, ſi illis nocumentum factum reparari poteſt.*

5 *Non licet Mago maleficij nocumentum reparare alio maleficio, tametſi alia via damnum reparari non poſſit.*

6 *Non licet iudici cauſa curioſitatis, vel alterius finis præcipere Mago, vt maleficium coram ſe faciat.*

7 *An liceat maleficium deſtruere? Proponitur dubitandi ratio.*

8 *Certum eſt licitum eſſe Mago hæc ſigna data à dæmone deſtruere.*

9 *Imo non ſolum licitum, ſed obligatorium ex charitate eſt in eo, qui conſcius illorum fuerit.*

10 *Adde licere ſigna contraria apponere ſi debito fine apponantur.*

11 *Satisfit rationibus, n. 7. adductis.*

12 *Quid liceat iudicibus circa maleficos.*

1. PRæmitto. Primo effectum maleficij duplicem eſſe alium in ſe bonum, alium alteri nociuum; & vtrumque poteſt eſſe independens à dæmone, vel ab illo dependens, ſi effectus in ſe bonus ſit, qualis eſt ſalus ſcientia, & pecunia dæmonis arte comparata, neque à dæmone in conſeruari pendeat, poteris illam retinere, eiſque vti, quia in illorum vſu nullam cum dæmone ſocietatem habes, ſed potes pœnitere ſocietatis habitæ, & re naturali vti, ac ſi à Deo tibi eſſet diuinitus conceſſa: neque enim ex conceſſione dæmonis aliquam habet maculam: ſic Martin. Delrio *lib. 2. diſquiſ. mag. q. 4. litt. F.* Suar. *tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 15. n. 24. in fine. & cap. 17. num. 1. & 2.* Valent. *2. 2. diſp. 6. quæſt. 13 p. 2 col. 5. verſ. quarto neque.* Sanch. *lib. 7. de matrimon. diſput. 96. num. 4. & lib. 2. cap. 41. num. 1. & cap. 42. num. 20.* Victoria *de Magia quæſt. 4. num. 15.* Solum in retentione diuitiarum, & aliorum bonorum externorum eſt aduertendum ſæpè fictitia eſſe, & illuſoria, & ſæpè ab aliis ſublata. Quapropter vt illorum vſus tibi licitus ſit, conſtare tibi debet veras eſſe diuitias, & ignorare eſſe ab aliis ſublatas: dum enim ignoras ab aliquo ſublatas eſſe, præſumere potes ex profundo maris, vel aliquo theſauro, aut minerali ſub nullius poteſtate exiſtente deductas eſſe: ſic Suar. *t. 1. de Relig. lib 2. de ſuperſtit. cap. 17. num. 3.* Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 41. num. 2.* Bonac. *diſp. 5. de primo decal. præc. q. 4. p. 5. num. 11. in fine.* Verum ſi effectus maleficio comparatus à dæmone pendeat, tametſi in ſe bonus ſit; nequaquam licebit illum ſic retinere; quia talis retentio eſſet quædam cum dæmone confœderatio. Vnde ſi ſalutem, diuitias, ſcientiam promiſerit tibi dæmon conſeruare, quamdiu tali cæremonia vſus fueris, nequaquam tibi licet tali cæremonia vti, eſto omnia illa bona amiſſurus ſis; quia non licet maleficio vti ad beneficium obtinendum: ſic Suarez expreſsè. *lib. 2. de ſuperſtit. c. 17. n. 2.* & eſt omnium ſententia.

2. Præmitto. Secundò, ſi effectus maleficij alteri nociuus ſit teneris, mediis omnibus licitis eorum remedium procurare. Quia teneris nemini iniuriam facere, & factam quoad poſſis reparare: ſic ex omnium ſententia ſupponit Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. c. 17. n. 13.* & Sanch. *lib. 2. in decal. c. 41. n. 22. 23. & 24.* Difficultas autem eſt in decidendo quæ media licita ſint. Quædam enim ſunt ſupernaturalia, quædam naturalia, quædam ſuperſtitioſa.

3. Et quidem licitum eſſe, & aliquando obligatorium mediis ſupernaturalibus vti ad curandos maleficij effectus, indubitatum eſt: quia ad hæc ſunt inſtituta, illiſque mouetur Deus, ne amplius nocumentum permittat. Hæc multiplicia ſunt. Alia ſunt generalia pro omni beneficio conſequendo, damnoque vitando, nempe oratio, cum ſæpe, & fiducia, exercitium bonorum operum, miſericordiæ, humilitatis, & pœnitentiæ, vſus ſacramentorum, confeſſionis, & Euchariſtiæ, & reliquiarum ſanctarum geſtatio, & veneratio. Alia hunc effectum ſpecialiter ab Eccleſia diriguntur, vt ſunt exorciſmi Eccleſiæ, quibus Eccleſia dæmones adiurat, & à nocendo detinet. Item aqua benedicta, ſal & panis benedictus, quæ ex precibus Eccleſiæ vim habent ad dæmonum poteſtatem coërcendam; mouetur enim Deus his precibus aſſiſtere, protegere, & defendere talibus ſacramentalibus munitum. Alia item ratione ſuæ ſignificationis ſpecialem vim habent dæmonas coërcendi. Hæc ſunt, ſigno ſe crucis munire, quo ſanctiſſimam Trinitatem veneraris, memoriam Paſſionis Chriſti recolendo: illo enim ſigno Chriſtum crucifixum refers, & diabolo obiicis, quod illi durum eſt; quia videt illo ſigno eſſe victum, & ſuperatum, & adhuc diuinam virtutem ibi aſſiſtere. Deinde eſt inuocatio nominis IESV; quia obiicitur illi IESV, à quo fuit victus, & quia huic nomini non ſolum cœleſtes, & terreſtres, ſed etiam infernales poteſtates ſubduntur. Vide de his remediis Martin. Delrio *lib. 6. diſquiſit. mag. cap. 2. q. 3. & ſect. 3.* Leſſium *lib. 2. de iuſtitia, cap. 44. tota dubitat. 5.* Dixi aliquando eſſe obligatorium his remediis ſpiritualibus vti; quod quando hoc ſit ex iis quæ diximus tum de orationis obligatione, tum de charitate in proximum colligendum eſt.

4. Naturalia remedia licita per ſe ſunt, & Mago obligatoria, ſi illis nocumentum factum curari, reparatique poteſt. At raro hæc remedia naturalia efficaciam habent, dum dæmon à nocendo non deſiſtit, quia ipſe vim medicamentorum facilè poteſt eludere, vel contraria apponendo, vel vias obſtruendo, vel ſe interponendo: ſic Leſſius *dicto dub. 5. n. 28.* Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. c. 17. n. 7.* Superſtitioſa remedia voco, quæ ex pacto dæmonis, & arte magica fiunt. Et de iis certa ſententia eſt in nullo caſu licere: quia in nullo caſu licet vti opera dæmonis, & cum illo commercium, & Societatem habere; quia eſt intrinſecè malum: ſic omnes doctores.

5. Ex quo fit primo, nullo modo licere Mago maleficij nocumentum reparare alio maleficio, tametſi alia via damnum reparari non poſſit; quia non ſunt facienda mala, vt inde eueniant bona: & tradit tanquam de fide certum plures referens, Sanch. *lib. 7. de matrim. diſp. 95. n. 1. & lib. 2. in decal. c. 41. n. 3.* Neque obſtat *lex eorum. 4 Cod. de Maleficis.* & *lex regia fin. tit. 23. part. 7.* excuſans maleficos maleficiis vtentes non ad malefaciendum, ſed ad maleficia impedienda: non vt rectè Sanch. *ſuprà,* & Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. c. 19. n. 14.* alios referentes, non excuſantur ſupradicta culpa, ſed à pœnis aliàs per leges impoſitis; quia non peccabunt contra iuſtitiam.

6. Secundò fit non licere iudici cauſa curioſitatis, aut alterius cuiuſcunque finis præcipere Magis, vt maleficium coram ſe faciant; quia eſſet eorum peccato cooperari: ſic expreſſe Sanch. *lib. 2. in decal. c. 41. n. 4.* His tanquam certis præmiſſis.

7. Difficultas verſatur, an inter media ſuperſtitioſa computanda ſit maleficij deſtructio? Solet enim dæmon cum Mago pactum inire, vt ſtante globo capillorum, aliave ſimili re in tali loco, ipſe nocebit: & ratione huius pacti non obligatur illa deſtructa à nocumenti inferendi ceſſatione, ſed liberum eſt continuare nocumentum, vel ab illo deſiſtere, Aliquando tamen erit cum Mago pactum non ſolum de nocumento inferendo, dum illa res perſeuerauerit tali loco, ſed quod illa deſtructa, vel à tali loco remota, à nocumento deſiſtet. Difficultas ergo eſt; an tale ſignum liceat deſtruere? Et ratio difficultatis eſt, quia illius deſtructio eſt quoddam ſignum datum à dæmone ſanitatis obtinendæ: ſed nemini licet obtinere ſanitatem vtendo ſignis datis à dæmone; quia eſſet dæmoni aſſociari, & ſanitatem ab eo obtinere. Ergo. Et confirmo. Ponamus dæmonem ſic cum Mago paciſci, dum hic annullus perſeuerauerit, non deſiſtam à nocumento Petri, illo tamen deſtructo, non ſolum à nocumento Petri ceſſabo, ſed inſuper media applicabo, quibus integrè ſalutem recipiet: ſi deſtruas annulum, tacitè conſentis dæmonis pacto, & vis ab eo ſalutem integram recipere. Ergo conſecutio illius ſanitatis eſt, per medium ſuperſtitioſum. Deinde ſi liceret ſigna deſtruere, quibus dæmon promittit à nocumento deſiſtere, & inſuper ſalutem integram concedere, liceret vtique mediis aliis poſitiuis vti, ſi ipſe dæmon promitteret non ceſſaturum à nocumento, quouſque illa apponerentur. At hoc non videtur dicendum: quia iam inde conuinceris te vti mediis à dæmone datis ad effectus ab illo obtinẽdos. Quod autẽ effectus, quem prætendis obtinere priuatiuus ſit, an poſitiuus, non videtur à ſuperſtitione excuſare. Non enim à ſuperſtitione excuſatus eſſes, ſi dæmone promittente vtenti aliquo ſigno etiam bono nunquam tentaturo, tu vt hanc ſecuritatem obtineres, ſigno illo fueris vſus. Tãdem confirmatur exemplo ſancti Hilarionis, qui (vt refert Hieronym. in eius vita) noluit inquirere, nec remouere ſigna, quibus dæmon affirmabat ſe eſſe ligatum, ne aut ſolitis incantationibus receſſiſſe dæmon videretur, aut ipſe ſermoni eius accommodaſſe fidem. Ergo obligare dæmonem exire remouendo ſigna,

eique

Digitized by Google

eique fidem adhibere, vt remotis ſignis receſſurus ſit, ſuperſtitioſum eſt.

8. Nihilominus tanquam omnino certum tenendum eſt licere malefico ſigna hæc data à dæmone deſtruere eo fine, vt diſſoluatur pactum cum dæmone de nocumento inferendo, ab illoque eſſet, non tamen eo fine, vt pactum ſeruet, quo ſe aſtrinxit non proſecuturum in nocumento. Negari enim non poteſt, poſſe maleficum deſtructionem illius ſigni ad vnum finem dirigere,& non ad alium; quia illa ſigni deſtructio per ſe nullum ex illis finibus ſignificat, Poterit ergo ex intentione malefici in vnum finem,& non alium vſurpari. Ponamus ergo maleficum deſtruendo ſigna ſolum attendere pacti cum dæmone diſſolutionem & nocumenti ceſſationem: neque curare, an dæmon obligatus inſuper ſit non amplius nociturus, vel beneficia aliqua conceſſurus. Talis intentio,& illius executio optima eſt, & omnino ſuperſtitione libera. Ergo omnino eſt licita talis deſtructio. Quòd talis intentio bona ſit conſtat, quia bonum eſt velle nullam cum dæmone amicitiam habere, & habitam diſſolui, & nullum nocumentum illius arte proximo inferri. Medium item quod aſſumitur deſtruendo maleficia omnino videtur à ſuperſtitione alienum; imò potius eſt ſuperſtitioni contrarium: ſi quidem deſtruit vincula, quibus dæmon cum malefico habebat commercium, & ſocietatem,& nihil aliud in illa deſtructione prætenditur, niſi tollere è medio incentiuum, quod habet dæmon ad nocendum. Et confirmatur, ſi tibi data fuiſſent aliqua ſigna vana, quibus ex dæmonis pacto promiſſa eſt ſecuritas alicuius nocumenti, quis dubitare poteſt te poſſe, imò debere illa ſigna deſtruere? Nam dum illa retines, conſeruas cum diabolo amicitiam at illam deſtruens amicitiam diſſoluere cenſeris. Ergo deſtruere maleficium eo fine, vt diſſoluatur pactum cum dæmone initum licitum eſt. Dixi licitum eſſe diſſoluere maleficium eo fine, vt diſſoluatur pactum; & commercium cum dæmone; ſecus vero eſſet, ſi intenderet maleficus in tali deſtructione dæmonem allicere, vt pactum de nocumento non inferendo ſeruaret: tunc enim iam maleficus dæmoni ſe ſubmitteret, & ab illo petere promiſſis ſtare, quod eſt omnino illicitum: ſic pluribus relatis docent Sanch. *lib. 7. de matr. diſp. 95. n. 3. & ſeqq. & lib. 2. in decal. c. 41. n. 19.* Sayr. in claui regia *lib. 4. c. 6. in fine* Suar. *t. 1. de relig. lib. 2. de ſuperſtit. c. 17. à n. 9. vſq; in finem*, Leonard. Leſſius *lib. 2. de iuſti. cap 44. dub. 6. à n. 36. vſque ad 44.*

9. Adde non ſolum licitum eſſe hæc diabolica deſtruere ſed etiam eſſe obligatorium ex charitate in eo qui illorum conſcius fuerit, quia quilibet tenetur ſi commodè poteſt peccata impedire, & pro reuerentia, & honore diuino pugnare: ſic Suar; *n. 13.* Sanch. *in decal. dicto c. 41. n. 22.* Dixi, *ſi commodè poteſt*, quia cum graui iactura ſui, vel tertij non tenetur, Suar. & Sanchez *ſupra*. Maleficus item non ſolùm ex charitate, ſed etiam ex iuſtitia cum obligatione reparandi damna tenetur maleficium ſupradicto modo licito remouere, & iudex, vel prælatus illum ex obligatione officij ad id cogere debet. Suar. & Sanch. *ſupra*. Neque hæc remotio impediri debet, ex eo quod malefico, vel alteri tertio nocumentum aliquod timeatur euenturum ex remotione ſigni; quia illud nocumentum non ſequitur ex remotione ſigni tanquam ex cauſa, ſed ex pacto, & malitia dæmonis promittentis nociturum malefico, vel alteri tertio remoto maleficio: ſic Sanch. *lib. 7. de matrim. diſp. 96. n. 5. & lib. 2. c. 41. n. 21.*

10. Vlterius addo, non ſolum licere, & eſſe obligatorium ſigna malefica remouere, vt dæmon à nocendo deſiſtat; ſed etiam ſignum contrarium apponere, quo poſito ſe obligauit à nocendo deſiſtere, dum modo ſignum appoſitum bonum ſit, vel ſaltem de ſe indifferens, & eo fine apponatur, vt ceſſet dæmon à nocumento, & diſſoluatur confœderatio facta. Ratio eſt eadem; quia talis intentio optima eſt, & medium de ſe indifferens ex illa intentione honeſtatem accipit: ſic Leſſius *lib. 2. c. 43 dub. 6. n. 45.* Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. cap 17 n. 16.* Sanch. *lib. 2. in decal c. 41. n. 25.* vbi benè aduertit, ſi dubium ſit, an medium quod aſſumitur ſuperſtitioſum, ſeu illicitum ſit, quouſque dubium deponas te non poſſe illo vti, quantumuis proteſtaris nolle vllam cum dæmone ſocietatem habere; quia hæc proteſtatio non vincit dubium, neque purgat malitiam, quæ in illo eſſe poteſt,

11. Rationi in contrarium adductæ facilè ex ſupradictis fit ſatis. Concedo namque nemini licitum eſſe vti ſignis datis à dæmone eo fine vt dæmon excitetur ad fidem ſeruandam, ſalutemque concedendam; at bene poſſe illis ſignis vti, vt tollatur dæmoni incentiuum, quod habebat ad nocendum. Quod autem dæmon deſtructo illo ſigno non ſolum à nocumento ceſſet, ſed etiam ſalutem concedat, per accidens eſt intentionem deſtruens ſignum: non enim deſtruens ſignum illam conſequi deſtructionem prætendit. Et eadem ratione non licet vti ſigno dato à dæmone, quo poſito ſecuritatem à tentationibus promitteret. Aliud enim eſt vti ſigno ad excitandum dæmonem, vt beneficium concedat. Aliud eſt vti ſigno deſtructiuo nocumenti, ſeu quo non excitatur ad documentum, & eo animo ne ad nocumentum, inferendum excitatur. Ad exemplum S. Hilarionis reſpondeo, noluiſſe maleficium inquirere, neque diſſoluere, vt dæmon à nocendo ceſſaret; non quia id illicitum eſſet, ſed quia præſentibus apparebat illicitum, & quia decebat oſtendere virtutem diuinam, qua erat præditus, alligatam non eſſe deſtructioni maleficij ad ſanitatem concedendam.

12. Ex his infertur licere iudicibus lauare maleficos, & pilos eorum abradere quando torquendi ſunt, ſi timeant in pilis ipſis aliquod maleficium occultari, quo inſenſibiles tormentis reddantur; quia hoc nihil aliud eſt, quam dæmoni tollere fundamenta operandi Leſſius *lib. 2. c. 44.* Sanch. *lib. 2. c. 41. n. 31.* Neque obſtat dicere dæmonem iis ſublatis, omnique maleficio deſtructo adhuc poſſe nocere, & Magiam inſenſibilem reddere. Superuacaneum ergo eſt tale medium. Non inquam obſtat; quia regulariter Deus non permittit dæmonem operari, niſi in vi pacti cum malefico, & poſito ſigno, vt benè dixit Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. c. 17. n. 15.* Quare non eſt ſuperuacaneum, ſed vtile. Si autem crederes per illam lotionem, aut tonſionem vires naturales amitti, ſuperſtitioſus eſſes; quia illa tonſio, & lotio non poteſt eſſe cauſa, niſi arte dæmonis ad talem effectum. Sanch. *ſupra*.

PVNCTVM XII.

An licitum ſit à malefico petere, vt maleficium maleficiis diſſoluat, ſi ad id paratus ſit?

SVMMARIVM.

1 *Non licet à maleficio quantumcunque parato id petere, neque ad id cogere.*
2 *Si dubius es, an maleficio maleficium ſit diſſoluendum: non poteris petere illo medio dubio diſſolui.*
3 *Quod ſi maleficus mediis licitis, & illicitis poſſit maleficium diſſoluere? Negat Caietan. maleficij diſſolutionem expoſtulari poſſe.*
4 *At probabilius eſt oppoſitum, tametſi credas mediis illicitis faciendam eſſe.*
5 *Satisfit fundamento Caietan.*
6 *Duo aduertenda ſunt pro clariori ſuperioris doctrinæ intelligentia.*
7 *A dæmone petere non potes maleficij diſſolutionem.*
8 *Item neque præcipere, benè tamen obiurgare, & reprehendere.*

1. CErtum eſt nequaquam licere à malefico quantumcunque parato poſtulare vt maleficium maleficiis diſſoluat; quia petis id quod intrinſecè malum eſt. Nulla enim ratione honeſtari poteſt diſſolutio maleficij alio maleficio facta. Ergo neque eius petitio. Qui enim ſic peteret à malefico maleficij diſſolutionem, à dæmone peteret, cum ipſe non niſi mediante dæmone ſic operari poſſet: ſed petere à dæmone diſſolutionem maleficij nunquam licet; quia eo ipſo proteſtaris eius auxilio indigere, ergo neque à Mago licet expoſtulare: ſic relicto Aureolo *4. diſt. 34 q. 2.* & Angelo verbo *ſuperſtitio, n. 13* docent aliis relatis Martin. Delrio *lib. 6. diſquiſit. mag. c. 2. ſect. 1. q. 2. dicto 3.* Nauarr. *ſum. c. 11. n. 29.* Couarruu. *c. quamuis pactum, 1. p. §. 1. n. 10.* Sanch. *lib. 7. de matr. diſp. 95. n. 7. & lib. 2. decal. c. 41. n. 5.* Leſſius *lib. 2. c. 44. dub. 6. n. 35.* Suar. *t. 1. de relig. lib. 2. de ſuperſtit. c. 18. à n. 3.* Bonac. *diſp. 3. de primo decal. præcepto q. 5. p. 5. à n. 7.* Adde non ſolum non eſſe licitū petere à Mago diſſolutionem maleficij per aliud maleficium, ſed neque eſſe licitum ad id minis, & imperio cogere ob eandem rationem: quia cogeres Magum facere, quod intrinſecè malum eſt. Ergo peccas grauius, quam ſi poſtulares: ſi quidem ad peccandum efficacius inducis, & illius es cauſa: ſic Suar. *n. 7.* Sanch. *de matr. diſp. 45. n. 9. & c. 41. in deca. n. 9.* & in vtroque loco *n. 10.* benè aduertit iniquè facere iudices cogentes maleficum maleficium diſſoluere facta quadam benedictione; quia illa benedictio cum non ſit cauſa phyſica diſſolutionis maleficij, reſtat vt ſolum ſit ſignum ex pacto dæmonis, ac proinde illam vſurpans dæmonem inuocat, & ei aſſociatur.

2. Vlterius addo, ſi dubius es; an medium, quo ſoluendum ſit maleficium ſuperſtitioſum ſit non poteris petere, neque mandare malefico, vt illo medio maleficium diſſoluat, quia exponis te periculo peccandi, ſiquidem petis id, de quo dubitas, an licitum ſit. Ergo vel vincere debes dubium, vel à tali petitione ceſſare: ſic Suar. Leſſius, Sanch. *ſtatim referendi.* Ex quo infertur te non poſſe à malefico petere maleficij diſſolutionem ſi dubius es; an maleficus aliquod medium licitum cognoſcat, quo maleficium diſſoluere poſſet; quia tacitè peteres, vt faceret maleficium ad maleficij diſſolutionem? ſi quidem præſumere non potes ſcire media licita quibus maleficium diſſoluatur: ſic Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. c. 18. n. 9.* Martin. Delrio *lib. 6.*

Digitized by Google

lib.6. diſquiſit magi. c.2. ſect. 1. q.2. Leſſius *lib.2. c.44. dub.6. n.46.* Sanchez *lib.2. in decal. c.41. n.7.* Bonac. *diſp.3. de primo decal præcepto q.5. p.5 num.8.* Idem eſt, ſi petas ab alio malefico diſſolutionem maleficij, qui tamen ignarus eſt maleficij, & loci vbi poſitus eſt, quia tacitè petis, vt maleficium faciat, cum alia via præſumere non poſſis illum ſcire, quomodo maleficium ſit tollendum. Sanch. Leſſius, Suar. & Delrio ſuprà.

3. Difficultas autem eſt; an cum maleficus ſciat media licita, quibus maleficium diſſoluatur, credis tamen illis vſurum non eſſe, ſed potius aliis iniquis, poſſis ab illo diſſolutionem maleficij petere? Negat Caiet. in ſuis opuſculis *t.2. tract. 12. de maleficijs q. vnica, in fine corp.* Mouetur, quia peccato alterius cooperaris, eo quod petas diſſolutionem, quæ in his circunſtantiis nequaquam licita erit. Item petis diſſolutionem non à quocunque faciendam, ſed faciendam à Mago. At tibi conſtat hanc futuram eſſe peccaminoſam. Ergo petis diſſolutionem peccaminoſam. Ergo peccas.

4. In hac primò certum eſt, ſi probabiliter credas Magum mediis licitis diſſoluturum maleficium te poſſe ab illo abſolutè petere, quia & rem licitam petis, & nullo periculo peccandi Magum exponis, ſed potius ad bonam actionem incitas. Idem dico, ſi dubius ſis, an medio licito diſſoluturus ſit, an illicito; quia in tali dubio præſumere debes medio bono vſurum, cum peccatum præſumi non debeat: Sic Suar. *lib.2. de ſuperſtit. cap.19. num.9.* Sanch. *lib.2. in decal. c.41. n.12.* Quod ſi certus moraliter ſis mediis illicitis maleficium diſſoluendum, tametſi licitis poſſit; quia vtraque media licita, & illicita optimè nouit, credo multo probabilius, tibi licere abſolutè diſſolutionem maleficij poſtulare: ſic plures referens Sanch. *lib. 7. de matr. diſp.95. n.11.* & *lib.2. in decal. c.41. n.13* Leſſius *lib. 2. de iuſtit. cap 44. dub.6. n.46.* Suar. *t.1. de relig. lib.2. de ſuperſtit cap.18. n.9.* Neque diſſentit Martin. Delrio *lib. 6. diſquiſit. mag. c.2. ſect.1. q.2. dicto 4.* vt rectè aduertit Suar. *ſupra*; ſolum enim loquitur in caſu quo ſperatur Magus per maleficium diſſoluturum, quia ignorat media licita, quibus diſſoluendum eſt: in quo caſu iam diximus nequaquam diſſolutionem peti poſſe. At quando ſcit Magus media licita, tametſi illis vſurus non ſit, optimè poteſt ab illo peti maleficij diſſolutio. Ratio eſt; quia poſtulas rem indifferentem ſeu de ſe bonam, nempè diſſolutionem maleficij. Quod autem maleficus eam vtiter iniquis mediis vtens, non tibi imputandum eſt, quia tu non petebas vitioſam diſſolutionem, ſed diſſolutionem, quam maleficus abſque vllo vitio concedere poterat. Quod optimè confirmatur exemplo petentis mutuum ab vſurario; quia ſcis non conceſſurum ſine vſuris: & petentis iuramentum ab infideli, quem ſcis per falſos Deos iuraturum: in quibus ferè omnes conſentiunt licitam eſſe petitionem: quia quod petis licitum eſt, & licitè fieri poteſt, tametſi non licitè concedatur. Sed idem prorſus eſt in præſenti caſu: petis enim diſſolutionem, quę licitè fieri poteſt, tametſi alius iniquè faciat, cuius peccatum non tibi tribuendum eſt, cum iuſtam habueris cauſam petendi.

5. Et ex his ſoluitur contraria ratio. Fateor te non petere diſſolutionem maleficij vagè ſumptum, neque etiam petere diſſolutionem, quam Magus facturus eſt ſed petere diſſolutionem, quam ipſe Magus facere poteſt: cum autem ipſe Magus non ſolum illicitam diſſolutionem maleficij, ſed licitam facere poſſit: efficitur ſanè, te petere non magis illicitam, quam licitam, imò potius cenſeri debes te licitam petere. Neque ob id cenſeri eius iniquam actionem approbare, ſed ſolum permittere ob vrgentem tuam neceſſitatem, ſicuti permittis vſurarum exactionem ob neceſſitatem mutui. Aduerto tamen in exactione vſurarum rarò præſumi poſſe approbationem, cum ſoluenti damnoſa ſit, ideoque ſcandalum ex parte accipientis mutuum ſub vſuris rarò, vel nunquam abeſt. At in diſſolutione maleficij per aliud maleficium, cum nullum damnum petenti adueniat, rarò à ſcandalo excuſabitur, niſi modum petitionis, & cauſam iuſtam petendi integrè manifeſtet: ſic Sanch. *lib.2. c.41. n.14* Suar. *t.1. de relig. lib.3. de iuram. c.13. num. 11.*

6. Duo tamen hac in re aduertit Suar. *t.1. de relig. lib.2. de ſuperſtit. cap.18. in fine.* Sanch. *lib. 6. de matrim. diſp. 95. n. 12. fine, & lib.2. in decal. c.41. n.15. & 16.* Primum eſt, vt ceſſet ex parte petentis omnis cooperatio magicæ ſuperſtitionis, quia hanc eſſe intrinſecè malam clarum eſt. Quapropter ſi Magus velit tibi, tuiſque animalibus mederi applicando illis aliquas medicinas, vanas & tu adſis, nequaquam id permittere potes, quia non eſt ſola permiſſio magicæ ſuperſtitionis, ſed vera illius cooperatio; eo quod Magus tibi, tuiſque rebus in tui præſentia abſque tuo conſenſu nullas poteſt medicinas applicare. Vnde ſi conſentias, cenſendus es vti opera Magi in tui curatione: conſentit Leſſius *lib.2. de iuſtit. c.34 in fine.* Secundum, quòd aduertunt, eſt, te obligatum eſſe petere diſſolutionem maleficij à malefico modo licito, & ad illum expreſſè excitare, ſi ſperes obtenturum: quia lege charitatis teneris, quando commodè potes proximi peccatum vitare. Neque vllus eſt qui poſſit in hac parte diſſentire.

7. Sed inquires: an à diabolo poſſis petere, vel mandare, vt maleficium diſſoluat, vel à nocumento ceſſet? De petitione clara eſt reſolutio, te nullo modo poſſe; quia petitio eſt ſignum ſubmiſſionis, & indigentiæ in petente, & ſuperioritatis, & poteſtatis in eo ad quem petitio defertur. At hominem Chriſti ſanguine redemptum ſe dæmoni ſubmittere, & poteſtati eius auxilio, & ope indigere, illúmque vt potentem ad ſubueniendum recognoſcere, eſt grauiſſima diuinæ maieſtatis iniuria: ſic Mart. Delrio *lib.6. diſquiſit. mag. c.2. ſect.1. q. 2. dicto 4.* Suar. *lib.2. de ſuperſtit c.18 num.5. & 8.* Sanch. *lib.7. de matr. diſp.95. n.vlt. & lib. 2. in decal. c 41. n.17.*

8. De præcepto maior eſt dubitatio; eo quod præcipiens ſe quaſi ſuperiorem recognoſcit, & quodammodo cogit eum, cui præceptum imponit. At cogere dæmonem, vt contra eius voluntatem maleficium diſſoluat, & à nocendo ceſſet, moleſtum illi eſt, & conſequenter inhonoratiuum. Ergo licet. Cæterum omnino tenendum eſt tale imperium (ſecluſa diuina virtute, ſeu in nomine Chriſti, & Eccleſiæ per exorciſmos) vanum eſſe, & ſuperſtitioſum; quia dæmon homini mortali non ſubditur, neque ab illo cogi poteſt, niſi in virtute alicuius pacti cum ipſo, vel cum dæmone ſuperiore facto, ac proinde qui tali imperio vtitur, innuit vel cum dæmone imperato, vel cum alio pactum feciſſe. Ergo tali præcepto dæmoni cultus defertur: ſic Victor. relect. de Magia n.10. Suar. *lib.2. de ſuperſt. c.18. n.8.* Sanch. *locis citatis.* Benè tamen poteris dæmoni indagari; illúmque obiurgare, & temnere dicendo: Vt quid male facis, ceſſa malefacere, vincula iniquitatis diſſolue. Non enim hæc verba ſemper præceptiua ſunt ſed obiurgatiua, ſicuti dicis cani moleſto: ab hinc Sanch. Suar. & Leſſ. *in noua edit. lib.2. c. 44. n.45.*

PVNCTVM XIII.

Quæ ſint pœnæ diuinatoribus, ſortilegiis, & maleficis impoſitæ, & quæ illorum obligatio.

SVMMARIVM.

1 *Nulla pœna præter excommunicationem his ſuperſtitioſis hominibus eſt impoſita.*
2 *Expenditur an excommunicatione ipſo iure afficiantur? & videtur probabilius non incurri, ſi ab hæreſi ſeparetur.*
3 *Pœnæ ferendæ expenduntur, & præcipuè pœna ſuſpicionis hæreſis.*
4 *Præter ſuſpitionem ſi clericus eſt, ab officio ſuſpenditur, & in monaſterium detruditur, imò à beneficio ſuſpendi poteſt.*
5 *Si laicus eſt, variis afficitur.*
6 *Quis ſit iudex huius criminis?*
7 *Expenditur modus procedendi in iudicio huius criminis.*
8 *Declaratur obligatio, quam habet maleficus conuerſus.*

1. ALiæ ſunt pœnæ ipſo iure latæ, aliæ ferendæ per iudices. De vtroque breuiter dicendum eſt, latius de prioribus; quia forum conſcientiæ reſpiciunt. Pœnæ ipſo iure latæ poſſunt eſſe cenſuræ; & quæ ad cenſuras reducuntur, nempe irregularitas, & inhabilitas. De iis ergo certa regula eſt, nullam eſſe iis maleficis impoſitam, niſi fortè excommunicationem: ſic Sanch. *lib.2. in decal. c.38. n.30.* Suar. *lib.2. de ſuperſtit. c.19 n.3.* & ſupponunt omnes referendi, quia ſolum de excommunicatione dubitant, an hi diuinatores, Magi, & malefici afficiantur? Affici affirmant Tabiena verb. *Excommunicatio* 1. *caſu* 4. Martin Delrio *lib.4. diſquiſit. magic. c.2. q.7. ſect.4.* Probant primo, *ex cap. aliquanti* 26. *q.5.* vbi de ſtudente auguriis dicitur ab Eccleſia habeatur extraneus. Sed eſt infirma probatio, cum facilè explicari poſſit poſt ſententiam. Secundò probant *ex c. ſi quis Epiſcopus, eadem cauſa, & q.* vbi dicitur: Si quis Epiſcopus, aut Presbyter, ſiue Diaconus, vel quilibet ex ordine Clericorum magos, aut aruſpices, aut incantatores, aut ariolos, aut certè augures, vel ſortilegos, vel qui profitentur artem magicam, aut aliquos eorum ſimilia exercentes conſuluiſſe fuerit deprehenſus, ab honore dignitatis ſuæ ſuſpenſus monaſterij curam ſuſcipiat, ibique pœnitentiæ perpetuæ deditus ſcelus admiſſum ſacrilegij ſoluat. At in hoc textu de ſuſpenſione, ſeu depoſitione eſt ſermo, non de excommunicatione, neque eſt ipſo iure lata, ſed ferenda, vt conſtat ex illis verbis, ſi deprehenſus fuerit, ſuſpenſus mo[illegible] curam ſuſcipiat, id eſt ſuſpendatur, & monaſterij curam ſuſcipiat. Tertiò probant ex *c. ſi quis Ariolos, eadem cauſa, & q.* ibi: Si quis ariolos, aruſpices, vel incantatores obſeruauerit, aut phylacteriis vſus fuerit, anathema ſit: & *c. ſortes* ſub anathematis interdicto prohibemus. At hæc verba non cogunt nos affirmare excommunicationē eſſe ipſo iure latam. Tum quia indifferentia ſunt, vt tempus futurum, vel præſens ſignificent, & in caſu dubio pro mitiori parte eſt interpretatio facienda: colligiturque ex

Digitized by Google

c. ſi quis ex clericis, de vita, & honeſt. clericor. & *c. ſi quis*, 30. *diſt.* & vtroque loco *gloſſa*, vbi eiſdem verbis non excommunicatio lata, ſed ferenda imponitur facitque hunc ſenſum; anathema ſit, id eſt anathemate feriatur, & licet in decretis pertinentibus ad fidem, verba illa, anathema ſit, indicent hæreticum eſſe, ſeu ab Eccleſia ſeparatum, at in aliis id non indicant, ſed ſeparationem faciendam denotant. Tum quia commune eſt decreta dubia nouiora ex antiquis explicari, vt benè probauit Thom. Sanch. *lib. 2. de matrim. diſp. 24. n. 6.* Sed in decretis prioribus ſemper pro hoc delicto eſt ſententia ferenda, & non ipſo iure lata, vt conſtat ex decretis allegatis, & aliis quæ referuntur *illa cauſa, & q.* Tum quia hæc verba non tam excommunicationem, quam deteſtationem, & execrationem propriè denotant, iuxta illud 1. *Cor.* 12. Nemo in ſpiritu Dei loquens dicit anathema IESV, id eſt, nemo IESVM execratur, & *cap.* 16. Et qui non amat dominum noſtrum IESVM Chriſtum ſit anathema, id eſt ſit execrabilis, & deteſtabilis. Ergo ex ſupradictis textibus non conuincitur ipſo iure excommunicatio: Tandem ſolet probari ex Extrauag. Ioan. XXII. quæ incipit: *Super illius*, quam ad verbum refert Eymeric. *direct. inquiſit.* 2. *p. q.* 44. & *ibi* Pegna *com.* 68. In qua fertur ipſo iure excommunicatio ſolum aduerſus inuocantes dæmones illum alligantes in re aliqua pactum ineuntes, aut aliquo modo adorantes, ſi aliquid horum ſcienter facere præſumpſerint. Verum hæc conſtitutio inter extrauag. illius Pontificis non habetur, neque in decreto, neque in bullario Romano edito *anno* 1586. Quapropter non videtur recepta, ita vt vim obligandi habeat. Cum ergo certum ſit, nullam cenſuram incurri, niſi in caſibus à iure expreſſis, neque pœnas imponendas eſſe in caſu dubio: efficitur ſanè nullam pœnam ipſo iure his maleficis eſſe impoſitam. Adde eſto tempore Greg. II. relati *in cap. ſi quis Ariolos* ob frequentiam ariolandi fuerit excommunicatio ipſo iure impoſita, conſuetudine tamen abrogata iam eſt; & ita tenet Sanch. *lib. 2. in decal. c. 38. n. 91.* Suar. *t. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. c. 19. n. 5. & 6.* Leſſius *lib. 2. de iuſtit. c. 43. dub. 5. n. 29.* Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 9. c. 26. q. 3.* Bonac. *diſp. 3. de primo decal. præcepto q. 5. p. 3. n. 12.* Verum eſto excommunicatio ipſo iure non incurratur ob hoc delictum, ſi ſeparatum ab hæreſi ſit, tamen quia ſæpè hæreſis illi adiungitur, ob hæreſim manent ipſo iure excommunicati.

3. Pœnæ ferendæ iis diuinatoribus, Magis, & maleficis ſunt plures tam iure canonico, quam ciuili. Aliquando enim crimen committunt hæreſi coniunctum aliquando non, vt de ſe conſtat, & colligitur ex *cap. accuſatus*, § *ſanè de Hæreticis in* 6. Si cum hæreſi coniungatur, vel illius ſuſpicio ſit pro qualitate ſuſpicionis, & atrocitate criminis purgatio, & pœnitentia imponenda eſt, iuxta ea quę diximus tractat. de fide, vbi de hæreſi ſuſpectis. Quod ſi roges, quando hanc hæreſis ſuſpicionem maleficus contrahat? Reſpondeo hæreſis ſuſpicionem manifeſtè maleficum contrahere, ſi expreſsè cum dæmone pactum ineat, vel ab illo petit, quæ à ſolo Deo fieri, & cognoſci poſſunt. Item ſi illum adorat, eique cultum exhibet, preces fundit; quia denotat illum nō credere eſſe miſerum. Item ſi ſacramenta, ſeu ſacramentalia, & quaſlibet alias res ſacras miſceat in maleficij vſu; quia ſignificat res ſacras virtutem habere ad vſum execrabilem, & generaliter omnia illa crimina, quæ natura ſua præferunt aliquid, quod eſt hæreſis manifeſta, ſapiunt hæreſim manifeſtè vt baptizare imagines, ſignificat enim capaces eſſe baptiſmi, rebaptizare puerum; quia denotat non eſſe verum baptiſma, genua flectere idolo, quia denotat dignum eſſe adoratione, & his ſimilia: ſic Simanc. *de Cath. inſtit. t. 30. n. 15. & tit. 62. n. 2. & 3. & tit. 63. n. 19. & 34.* Azor. *t. 1. inſtit. lib. 9. c. 26. q. 4.* Iulius Clarus. *lib. 5. verbo hæreſis n. 24. & 25.* optimè Eymeric. 2. *p. direct. q. 42. & 43.* & ibi Pegna *com. 67. & 68.* Extra hoc caſus affirmat Pegna *com. 67.* & Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. c. 19. n. 10.* ſuſpicionem hæreſis ceſſare. Vnde ſi conſulas dæmonem abſque illius cultu, & adoratione in iis quæ ipſe ſecundum ſuas proprias vires facere poteſt, præcipuè ſi non ex profeſſo, & quaſi ex officio fiat, à ſuſpicione manifeſta hæreſis liberatis, Suar. *loco allegato.* Pegna *com. 68.* verſ. *ſed hoc eam diſtinctionem recipit.* Farinac. *pluribus relatis q. 181. n. 76.* Item vocare dæmonem, vt turpem amorem in aliquo excitet abſque ſubmiſſione, adoratione, & cultu non videtur hæreſim ſapere manifeſtè, quia non eſt effectus excedens eius naturales vires: ſic aliis relatis Pegna *dicto comm. 68. verſ. ſi vero & verſ. tertius caſus*, optimè probat inuocationem præciſam dæmonis non inducere hæreſis manifeſtam ſuſpicionem, ſi ſe moueatur omnis cogitatio ſubiiciendi ſe dæmonibus, omniſque exterior cultus, & reuerentia, tametſi contrarium probabilitate non careat, vt defendit Azor. *t. 1. inſtit. moral. lib. 9. c. 26. q. 4.* & pro vtraque videri poteſt Farinac. *de hæreſi q. 181. n. 73. & ſeqq.*

4. Quod ſi ſuſpicionem hæreſis ſecludas ab hoc delicto, ipſum ratione ſuæ malitiæ variè punitur tum iure canonico, tum ciuili, ſi clericus eſt, ſuſpenditur ab officio, & in monaſterium detruditur, iuxta Text. *in c. ſi quis Epiſcopus* 25. *q.* 5. imo priuari poteſt beneficio aliiſque pœnis affici, iuxta Text. *in c. illud.* 22. *q.* 2. & *in c. admoneant.* 26. *q.* 7. Debet ergo index conſiderare qualitatem, & quantitatem delicti ſecundùm ea pœnas imponere, & tempus earum prorogare, vel diminuere, iuxta Text. *in c. Tua de pœnis*, & *c. pœnitentibus* & *c. pro qualitate* 26. *q.* 7. ſic Panormit *in cap. 2. ſortilegiis*, & *cap. admoneant* 26. *q.* 7. quem ſequitur Bernard. Diaz *pract. c.* 207. & ibi Salzedo, Suar. *lib. 2. de ſuperſtit. c. 19. n. 12.* Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 9. c. 26. q. 3.* Paul. Grilland. *tract. de ſortileg. q.* 11. Farinac. *de hæreſi q. 181. n. 51. & 52.* vbi plures doctores refert. Neque audiendus eſt Anton. de Butrio. *cap. at ſi clerici, de Iudiciis*, qui ob hoc delictum exiſtimat clericum eſſe degradandum, & curiæ ſæculari tradendum, & mouetur ex Textu *in cap. admoneant* 26. *q.* 7. qui textus quoad hæc vltima verba, ſi quis hæc exercuerit, clericus degradetur, laicus anathematizetur: non legitur in Auguſt. neque in Concilio Turon. III. *c.* 42. neque in capitularibus, ſed ſolum apud Burchardum & Iuonem, vt notauit gloſſa noua, *ibi.* Adde verbum *degradetur* optimè intelligi poſſe de degradatione verbali, ſeu depoſitione: & ita cum textus intelligit Panorm. Suar. Bernard Diaz, & alij ſupra.

5. Verum ſi laicus eſt, variis pœnis afficitur, vt conſtat ex variis *textib.* 26. *quæſtione* 5. tum excommunicatione, tum ex illo, tum carcere, tum verberibus: conſuetudo tamen iam obtinuit, vt committens hoc delictum ducatur per vias publicas, cum mithra, melleque vnctus & plumis circumdatus, vel circa Eccleſiam, vel domum Epiſcopi collocetur, vt ab omnibus illudatur: ſic relato Abbate *in capite primo, de Sortileg.* docent. Farinac. Salzedo, & Suarez *ſupra*, & probat textu in *cap. Epiſcopi* 26. *quæſt.* 5. ibi, & ſi aliquem virum, aut mulierem huiuſmodi ſceleris ſectatricem inuenerint turpiter dehoneſtatum, de parochijs ſuis deiiciant, & *leg. 4. titulo 31. p. ſeptimo, ad finem*, ibi: ò le ponen en deshonra en la picota, o le deſnudan haziendolo eſtar al ſol vntandolo de miel, porque le coman las moſcas alguna hora del dia. Pœna autem mortis, & cremationis, quæ iure ciuili iis delinquentibus ſtatuta erat. *Leg. Nemo, leg. Nullus. l. multi, Cod. de Maleſic.* recepta non eſt, vt teſtatur Farinac. *ſupra.* Excipe niſi ſimul cum illo debito alia grauia delicta, vt homicidij, vaſtationis domus, ſegetum, cædes animalium, & alia ſimilia in damnum tertij committantur. Quia tunc debent ſic puniri, & merito.

6. Quis autem ſit huius delicti iudex, ſeu ad quem forum pertineat? Diſtinguendum eſt, ſi delictum ſapit hæreſim manifeſtam, ad inquiſitores priuatiuè pertinet, iuxta Textum *in cap. accuſatus. de Hæreticis in* 6. ibi niſi hæreſim ſaperent manifeſtè, & tradit Farinac. *de hæreſi, quæſt.* 181. *numero* 101. *in fine.* Quod ſi dubium eſt, an ſapiant hæreſim manifeſtè, abſtinere debent inquiſitores ab illius cognitione, vt benè notauit Gloſſa, *ibi verbo manifeſtè*, & adducit textum ſimilem in *c. 1. de conſilus, eodem lib. & cap. 1. de Pœnit. in* 6. conſentit Ioan. Rojas *ſingul. fidei* 110. Martin. Delrio *lib. 3. magic. ſect. 2.* Farinac. *de hæreſi, quæſt. 181. num. 91.* Addúntque Martin. Delrio, & Farinac. vix vnquam incidere caſum, in quo inquiſitores procedere nequeant; quia fere ſemper aliquid hæreticum credunt. aut hæreſim ſapiens committunt. Adde, ſi inquiſitores cœperunt cognoſcere; quia delictum iudicatum eſt hæreſim ſapere manifeſtè, & poſtea ſuboriatur dubium, an manifeſte ſapiat hæreſim, poſito quòd hæreſim ſapit, poterunt de hac qualitate *manifeſti* ipſi cognoſcere, & ſe iudices pronunciare: ſic Pegna 2. *p. direct. q. 42. com. 67. in fine*, cum Panormit *in cap. 1. num. 1. de Sortilegiis.* Bernard. Lutzen. *in lucerna*, verbo *inquiſit.* §. 19. Squallicoſ. *de fide cathol. cap.* 56. Carret. *tract. de hæreticis, num.* 42. Et generaliter de huiuſmodi crimine maleficij poſſunt cognoſcere inquiſitores ex conſtitutione Innocent. VIII. *edita anno* 1484. incipiente *ſummis deſiderantes affectibus*, & *ex conſtitutione* Adrian. IV. *edita* 1523 & alia Alexand. VI. incipiente, *cum acceperimus*, quas refert Pegna *poſt. direct. inquiſit.* & teſtatur aliis relatis Farinac. *dicta quæſt.* 181. *num.* 101. Item ex conſtitutione Sixti V. contra Aſtrologos iudiciarios inquiſitoribus teſtatur Farinac. ſubiici artem ſuperſtitioſam diuinandi profitentes, adiſcentes, exercentes, aut quomodolibet ſe ingerentes, etiamſi in pleriſque his caſibus antea non procederent, nec procedere valerent. At ſi delictum ſuſpicione hæreſis careat, ſi delinquens clericus ſit, à ſuo iudice Eccleſiaſtico puniri debet: ſi autem Laicus ſiue vir, ſiue fœmina à iudice ſæculari, vel Eccleſiaſtico ad præuentionem? quia eſt delictum mixti fori: ſic Abbas *in cap. 1. de Sortilegiis, n. 3. & 4.* Iulius Clarus *lib. 5. verbo hæreſis, num. 25.* Caſtro *lib. 1. de iuſta hæretic. punit. c. 16.* Suar. *cap. 19. num. 11. fine.* Valent. 2. 2. *diſp. 6. quæſt. 13. part. 4. ſtatim in princ.* Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 38. n. 92.*

7. Modum verò procedendi in hoc delicto optimè tradit Petr. Binsfeld. *de confeſſ. maleſic. & ſagar.* 2. *p.* Malleus *maleſic.* 2 & 3. *p.* Martin. Delrio *lib. 5. per totum diſquiſit. magic.* Gregor. de Valen. 2. 2. *diſp. 6. quæſt. 13. punct. 4.* Et ex illis ſic breuiter accipe. Vt iudex aduerſus aliquem de maleficio ſpecialem inquiſitionem inſtituat, debet præcedere infamia delicti

orta

orta ex viris probis, & fide dignis, iuxta Textum *in cap. inquiſitionis, de Accuſationib.* vel ſemiplena illius probatio, quæ conſurgit ex teſtimonio vnius teſtis omni exceptione maioris, aut talibus indiciis roborato, vt æquiualet tali teſtimonio, vel adeſſe debent indicia ita vrgentia, & plenè probata, vt meritò eis fides adhiberi poſſit, qualia ſunt, ſi apud maleficium reperiantur membra humana, hoſtiæ, aliæque res ſacræ profaniis mixtæ, imagines cereæ acubus transfixæ; chirographum propria manu ſcriptum, quo ſe dæmoni tradit, vel ſignum aliquod huius peſtiferæ ſeruitutis, vel ſi ſe vinxerit, aut animalia necauerit mediis de ſe vanis, & inefficacibus, ſi minatus fuerit alicui malum, & poſtea inuenitur faſcinatione infectus, ac denique ſi proprio ore extra iudicium ſe magum profeſſus fuit. Hæc enim omnia indicia ſunt vrgentia huius diabolicæ artis: Inſuperque debet iudex fundamentum huius inquiſitionis ſpecialis manifeſtare malefico, cum illum ad dicendam veritatem cogit; alias non cenſebitur obligatus reſpondere, quia ei non conſtat de legitima interrogatione: & fauet *cap. qualiter, & quando, de Accuſat.* ſic Caietan. 2. 2. *quæſt.* 69. *art.* 2. Nauarr. *in man. cap.* 18. *num.* 57. Valen. Martin. Delrio, Petrus Binsfeld. & alij *ſupra.* Idipſum, quod ſufficit, vt reus interrogetur, credo ſufficere, vt teſtes de illo examinentur. Nam eſto in *cap. inquiſitionis, cap. qualiter, & quando, el 2. cap. cum oporteat, de Accuſationib.* infamia publica requiratur ad hanc ſpecialem inquiſitionem per teſtes; eo ipſo quod denunciatio iuridicè facta eſt in iudicio, vel vrgentia indicia probata ſunt, laborat reus infamia publica, & ita obtinuit vſus, quod facta denunciatione capi poſſit informatio.

Supradicta ſemiplena probatio ex fama, vel denunciatione, vel indiciis ſufficit, vt reus mittatur in carcerem. Vt autem torqueatur, debet hæc ſemiplena probatio aliis adminiculis adiuuari, iuxta ea quæ diximus de Hæretico. Nunquam tamen ſola teſtificatio vnius malefici abſque aliis indiciis ſufficiens eſt ad capturam, & multo minus ad torquendum denunciatum, etiamſi hæc teſtificatio fuerit in mortis articulo. Poterit autem iudex ex vi illius denunciationis metu tormentorum firmatæ inueſtigare alia media: ſic ex Petro Binsfeld. *tract. de confeſſ. maleficor. 2. p. in princip. concluſ.* 3. *&* 4. notat Valent. *dicto p.* 4. §. 2. *&* 4. At ſi duo vel tres malefici te denuncient, ſufficit, vt ex vi teſtimonij illorum interrogeris, & torquearis; quia illa eſt pluſquam ſemiplena probatio: ſic dicti doctores.

Nomina teſtium, & denunciatoris regulariter non ſunt manifeſtanda reis, neque illorum aduocatis ob periculum, ſicut in cauſis fidei. Quando autem hoc periculum ceſſat, & cauſa non agitur in tribunali inquiſitionis manifeſtanda ſunt, vt ei integrè concedatur defenſio. Reliqua quæ hic deſiderari poſſunt de defenſione reorum, de ſententia, de pœnitentia implenda peti debent ex his quæ de hæreſi dicta ſunt: quia hoc crimen illi ſatis eſt affine.

8 Reſtat, vt obligationem, quam habet maleficus, qui ad Deum conuertendus eſt, declaremus. Et primò ſupponere debet tanquam de fide certum ob grauiſſima crimina commiſſa, & fidem dæmoni datam non eſſe excluſum à diuina miſericordia, ſi ex toto corde anteactæ vitæ pœnituerit. Et licet diabolo tradiderit chirographum ſuo ſanguine obſignatum, quo ſe in ſeruum perpetuo dicauerit, in cauſa non eſt, quo minus à tam nefaria ſeruitute per pœnitentiam exire poſſit, tametſi ei non reddatur chirographum conceſſum, vt benè notarunt Sanch. *lib.* 2. *in decalog. cap* 40. *n.* 53. Suar. *tom.* 1. *de Religione, lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 17. *n.* 4. Bonac. *diſp.* 3. *de primo decalog. precepto, q.* 5. *n.* 11. Quod ſi chirographum factum, vel eius exemplar in ſua fuerit poteſtate, debet omnino illud diſrumpere, & cremare. Et idem eſt de quolibet alio ſigno huius diabolicæ artis, tum ob periculum, ne redeat ad priſtinam cum dæmone amicitiam, tum ne aliis ſcandalo ſit fortè videatur. Quæ rationes præponderant humilitatis fructui, quem ex recordatione præteritæ impietatis colligere poterat talia ſigna retinendo: ſic Suar. Sanch. Bonac. *ſuprà.* Deinde tenetur libros omnes, & ſcripta huius diabolicæ artis inquiſitoribus, ſeu ordinariis tradere vel concremare; aliàs incurrit pœnas impoſitas contra tenentes, ſeu legentes libros prohibitos, vt conſtat, ex *Indice librorum prohibitorum, & ex motu proprio Sixti V.* vbi hi libri prohibentur, & notauit Suar. *lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 19. *in fine,* Sanch. *lib.* 2. *in decalog. cap.* 38. *n.* 83. Quoad pretium receptum pro vſu, & exercitio huius impiæ artis aliqui exiſtimant ſemper reſtituendum eſſe; quia eſt malè acquiſitum, ſed præcipuè quando effectus, ob quem datum fuit, non obtinetur: quia tunc videtur ceſſare voluntas concedentis. Cæterum ſi maleficus conſcius ſuæ artis media appoſuit, quæ ſibi viſa fuerunt ſufficientia ad effectus conſecutionem non tenetur pretium ſibi datum reſtituere in conſcientia, niſi condemnetur: quia pretium non fuit datum ſub conditione, vt effectus obtineretur, ſed ſub conditione; vt ipſe maleficus media ſecundum regulas ſuæ artis ad effectum apponeret, ſicuti pretium, quod medico datur, non eſt ſub conditione, vt infirmo de facto concedit ſalutem, ſed vt procuret illi concedere. Neque obſtat malè recipere pretium; quia eſto male recipiat, non tamen iniuſtè, ſicuti meretrix turpiter recipit; at non iniuſtè: imò neque turpiter retinet copula iam tranſacta. Verùm ſi maleficus ignarus fuit arte magiæ, aut ex malitia media ad effectus conſecutionem noluit apponere, ſine dubio obligatus erit conſulenti reddere pretium; quia deceptus eſt, ſi quidem illi non eſt conceſſum id ob cuius rationem pretium dedit. In probabili tamen ſententia pauperibus reddi poteſt; quia ob turpitudinem commiſſam videtur priuatus iure recuperandi: ſic Sanch. *lib.* 2. *in decal. cap.* 38. *num.* 96.

DISPVTATIO II.

De Tentatione Dei, Blaſphemia, & Sacrilegio.

EX procœmio huius Tractatus conſtat hæc vitia eſſe religioni oppoſita per defectum: Deficiunt namque à vera religione, vt inſequentibus videbimus.

PVNCTVM I.

Quid ſit tentatio Dei? quibus modis contingat? & quale peccatum?

SVMMARIVM.

1 *Præmittitur duplicem eſſe tentationem.*
2 *Definitur probationis tentatio.*
3 *Si miraculoſo effectu velis, vt Deus ſuam voluntatem, & beneplacitum manifeſtet de aliquo futuro euentu eſto aliqui affirment non eſſe tentationem propriè, affirmandum eſt tentationem eſſe.*
4 *Probatio per media indebita alicuius diuinæ perfectionis mala eſt, & religioni oppoſita.*
5 *An petere à Deo, vt ſuam omnipotentiam, vel ſcientiam mediis indebitis, alteri manifeſtet, ſit tentatio? Proponitur dubitandi ratio, & reſoluitur eſſe tentationem.*
6 *Duplex eſt tentatio alia cum infidelitate coniuncta, alia abſque infidelitate. Alia formalis, alia virtualis.*
7 *Tentatio expreſſa à virtuali differt ſpecie.*
8 *Aliqui putant tentationem interpretatiuam Dei eſſe poſſe peccatum veniale ex leuitate materiæ.*
9 *Probabilius eſt oppoſitum.*
10 *Probatio ferri candentis, & aquæ feruentis in veritatis teſtimonium prohibita eſt.*
11 *Satisfit obiectionibus.*
12 *Nemini eſt licitum abſque ſpeciali reuelatione efferre miraculum in teſtimonium veritatis.*
13 *Qua ratione ſe offerre martyrio temerariè ſit tentatio Dei.*
14 *Item quomodo dicatur Dei tentator, qui abſque vlla præparatione ad orandum accedit.*
15 *Idem eſt de eo, qui nulla præparatione, vt ſtudio officium prædicatoris aſſumit.*

DVpliciter quis tentari poteſt vel probatione, vel inductione. Probatione tentatur, ſi aliqua eius perfectio examini ſubiicitur Inductione, ſi ad aliquod malum agendum inducatur. Hoc ſecundò modo tamen Deus tentari poteſt; quia nullus eſt ita inſipiens; vt ignoret illam immenſam bonitatem omni malitia incapacem eſſe. Primo tamen modo ſæpè tentari ſolet: quia eius perfectiones non ſatis hominibus notæ ſunt. De hac ergo tentatione, quæ eſt probationis, ſeu experimenti tractant doctores omnes cum D. Thom. 2. 2. *q.* 97. *art.* 1. *& ſeqq.* & hæc eſt, quæ abſolutè tentatio Dei vocatur.

2. Communiter à doctoribus ſupra definitur, vt ſit quædam probatio, ſeu experientia alicuius diuinæ perfectionis, nempe ſcientiæ, potentiæ, bonitatis, & ſimilium mediis inordinatis. Dixi mediis inordinatis; quia ſi mediis ordinatis à diuina prouidentia probare velis eius ſcientiam, & potentiam abſque vlla dubitatione, quod illæ perfectiones in Deo adſint, nullum peccatum committis, ſicuti nullum commiſit Abraham, cum à Deo petiuit ſignum *Geneſ.* 15. ex quo cognoſceret ipſum eſſe, qui eum alloqueretur, neque Gedeon. *Iudic.* 16. cum ſignum velleris expoſtulauit, neque Elias 3. *Reg.* 18. cum medio igne voluit probare ſuum Deum omnibus Idolis eſſe præferendum quem plures ſancti fuerunt ſequuti, quia omnes hæ probationes ex ſpeciali Spiritus Sancti inſtinctu procedebant. Et licet media aſſumpta viderentur extraordinaria, at quia à diuina prouidentia erant tunc præordinata; ea de cauſa qui illa expoſtulabat, non tentabat Deum, ſed eius voluntati ſe conformabat. Quocirca vt quis intelligatur tenta-

re Deum, debet velle, vt ipſe Deus probet, qualis ſit, qualeſque perfectiones habeat mediis aliquibus extraordinariis à diuina prouidentia pro tunc non ordinariis: Quæ intentio regulariter naſcitur ex dubia fide Dei, eiuſque perfectionum.

3. Sed inquires; an ſi miraculoſo effectu velis, vt Deus ſuam voluntatem, & beneplacitum manifeſtet de aliquo futuro euentu, dicaris Deum tentare? Valen. 2. 2. *diſp.6. q.14. p.1. corol.3.* exiſtimat non eſſe propriè tentationem; quia non ſit hæc probatio de aliqua perfectione Dei, ſed de aliquo obiecto ſuæ voluntatis, cuius dubitatio per ſe mala non eſt. At placet mihi propriè eſſe tentationem, ſi mediis indebitis eam voluntatem diuinam explorare velis. Tum quia inter homines, qui voluntatem alterius, eiuſque amorem explorat medio indebito, tentare eum dicitur. Ergo etiam reſpectu Dei erit tentatio. Item cum diabolus à Chriſto expoſtulauit, vt ſe mitteret deorſum, non intendit, vt Chriſtus diuinam potentiam expoſtularet, ſed affectum & amorem ideoque dixit: *Angelis ſuis mandauit de te vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis*, quaſi diceret, benè potes te mittere deorſum ſecurus in diuina prouidentia, & amore qui non permittet, vt detrimentum aliquod patiaris. Ergo ſola indebita probatio amoris, & voluntatis diuinæ, eſt vera tentatio: & ita docet D.Tom. 2. 2. *quæſt.97. artic.1.* Caietan. *in ſumm. verbo tentatio.* Suarez *tom.1. de relig.tract.3.lib.1.cap.2.num.16.* Sanch.*lib.2.decal. c.34.num.8.*

4. Rurſus probatio per media indebita alicuius diuinæ perfectionis mala eſt, & religioni oppoſita. Tum quia radix, ex qua oritur, regulariter eſt infidelitas; quia eſt dubia fides de diuinis perfectionibus. Tū quia petere à Deo, vt ipſe medio aliquo extraordinario, neque vtili teſtetur, & probet, ſiue ſapiens, nipotens, omni vel bonus, grauem irreuerentiam continet: ſicut enim actus eſt religionis harum omnium perfectionum recognitio, & adoratio: ita eſt irreligioſitas aliquam non recognoſcere, ſed vtile, vt Deus miraculo, & modo extraordinario indebito illum probet, & teſtetur. Hoc tamen vitium, vt dixi regulariter cum infidelitate coniunctum eſt, & ex illa oritur: qui enim prætendit, vt Deus aliquam ſui excellentiam probet, de illa videtur dubitare. Dubitare ergo de aliqua perfectione diuina infidelitatis peccatum eſt. Dixi regulariter cum infidelitate coniunctum eſſe non ſemper: potes enim indebito modo petere à Deo, vt ſuam ſcientiam, & omnipotentiam probet, non vt tu de illis reddaris certus, ſed vt alii eas cognoſcant. Item potes idipſum petere ex intentione, vt amplius in illarum cognitione firmeris. Item aliquando non ſunt tibi illæ perfectiones ſufficienter propoſitæ; meritoque abſque infidelitate de illis potes dubitare: Si ergo tunc petas aliquod ſignum extraordinarium ad illarum cognitionem, poterit petitio religioni aduerſari, tametſi ex infidelitate non procedat.

5. Hinc oritur dubitandi ratio; an tali petitione Deus tentetur? Non enim videtur tentari, ſiquidem nulla eius perfectio exploratur irrationabiliter: nam ſi certus de diuinis perfectionibus aliis manifeſtari prætendis, non illas exploras, ſed potius iam exploratas tibi vis aliis fieri manifeſtas: ſi autem dubitas an quæ tibi proponuntur ſint Dei perfectiones, eo quod ſufficienter tibi prepoſitæ non ſunt, non male facis inueſtigando, procurando illarum cognitionem. Quomodo ergo tentas Deum ſignum aliquod in horum confirmationem expoſtulando?

Reſpondeo, te tentare Deum; quia abſque neceſſitate prætendis, vt Deus ſe probet, & manifeſtet mediis extraordinariis, & à diuina prouidentia pro tunc alienis. Quia Deum prætendis tibi eſſe ſubiectum, eiuſque voluntatem tuæ conformari; cum potius te, tuamque voluntatem ei debeas ſubiectam habere. At ſi mediis ordinariis à diuina prouidentia velles, vt Deus ſuam ſcientiam, omnipotentiam, & bonitatem aliis manifeſtaret, & te inculpabiliter dubium de aliqua fidei veritate inſtrueret, non obinde tentare Deum dici poſſes, ſed potius rectam ad illum orationem fundere: quia tum voluntatem eius voluntati ſubiicis. Ex ſupra dicta doctrina intelligere potes, in quo ſita ſit malitia tentationis diuinæ voluntatis, quæ nullam infidelitatem continet: conſiſtit enim in debita, & præſumptiua inueſtigatione diuinæ voluntatis per media indebita, & eius prouidentiæ repugnantia.

6. Deinde conſtat duplicem eſſe Dei tentationem: aliam cum infidelitate coniunctam, aliam abſque infidelitate. Quæ cum infidelitate coniungitur, eſt omnium peſſima; quia procedit ex dubia fide, qualis Deus ſit, qualeſque perfectiones habeat. Quæ abſque infidelitate contingit, alia eſt formalis, & expreſſa; alia interpretatiua: formalis eſt, cum ex intentione formali, & expreſſa probandi aliis aliquam eius diuinam perfectionem præſumptuè petis medium aliquod vanum, & extraordinarium. Item ſi id ipſum petas ex intentione, vt manifeſtetur, quid Deus in aliquo euentu facturus, ſit vel quid fecerit. Interpretatiua, & virtualis tentatio eſt, quando ex facto, ſeu petitio alicuius ſufficienter interpretatur quis velle de Deo, eiuſque perfectione, aut voluntate experientiam habere. Nam cum eius petitio, ſeu factum vt benè dicit D. Thom. *illa quæſt.97. artic.1.* ad nihil aliud deſeruire poſſit, niſi ad probandum Dei poteſtatem, & bonitatem, qui ſic petit, & agit, diuinam bonitatem, & poteſtatem probare interpretatur. Hoc autem contingit quoties relictis mediis à diuina prouidentia præordinatis, extraordinaria intentas, vt ſi intentes Deum in alicuius veritatis confirmationem miraculum aliquod abſque neceſſitate operari, ſi poſitus in infirmitate à medicamentis abſtineas, ſperans Deum te eſſe miraculosè curaturum, ſi te periculo vitæ exponas, ſperans ab eo eſſe miraculosè liberandum. In his enim prætendis effectum à Deo, qui ſolum deſeruit ad ius poteſtatem, vel bonitatem probandam. Ergo explorans ſaltem interpretatiuè, & virtualiter ipſam Dei bonitatem, & poteſtatem, ſemper tamen effectus ab ipſo Deo ſperandus eſt; alias non erit ipſius tentatio. Non enim tentat Deum, qui ſe præcipitem facit animo ſe occidendi; eſt enim homicida ſui, non Dei tentator: & in his omnes doctores conueniunt cum D.Thom. 2. 2. *quæſtion.97. artic.1. & ſeqq.* & ibi Caietan. *& in ſumm. verbo tentatio*, Valent. *diſp.6. quæſt.14. part.1.* Leſſius *lib. 2. cap.45. dub 1.* Suar. *tom.1. de relig. lib.1. de tentat. Dei cap.1. & 3.* Sanchez *lib.2. cap.34. n.1. & ſeqq.* Tolet. *lib.4. ſum. cap. 19.* Bonacin. *diſput.3. de primo decalog. præc. q. 9. punct. vnico.*

7. Quod ſi inquiras; an tentatio expreſſa, qua petis miraculoſum opus in probationem alicuius diuinæ excellentiæ differat ſpecie ab illa tentatione virtuali; qua petis à Deo per miraculum à periculo liberari. Reſpondeo differre ſpecie ſaltem in ordine ad confeſſionem: quia vna petitio procedit ex dubia fide, an talis excellentia in Deo exiſtat, alia procedit ex nimia fiducia in Deum, ob quam præſumis in tui fauorem miracula eſſe patraturum: vtraque tamen tentat Deum; quia vtraque explorat mediis indebitis aliquam diuinam excellentiam, aut eius amorem: ſic Suar. *cap. 3. num.7.* & Sanch. *lib. 2. cap. 34. num.11.* Bonac. *diſp. 3. de primo decal. præcepto. quæſt. 9. partit. vnico in fine.*

8. Sed dubium eſt; an tentatio interpretatiua Dei abſque infidelitate contingens, peccatum eſſe poſſit veniale ex leuitate materiæ: (Nam de tentatione expreſſa cum infidelitate coniuncta omnes doctores negant.) De hac tamen interpretatiua affirmat Tolet. *lib.4. ſum.cap.19. num.7.* Sayrus *in claui Regia, lib.4. c.7. num 14.* Valent.2. 2. *diſp 6. quæſt.14. p.2.* nec diſſentit Leſſius *lib.2 cap 45. num.4.* Mouentur; quia ſi ex ſola curioſitate videndi aliquod opus mirabile peteres à Deo, vt illo comprobaret fidei veritate, non videris mortaliter peccare; quia talis petitio non videtur grauem deordinationem habere. Item ſi leui morbo oppreſſus nolles medicinis vti ſperando vanè ſalutem à Deo abſque miraculi petitione, non cenſeberis peccare mortaliter, ſed ſolum venialiter, vt ſentit Sanch. *lib.2. in decal. c. 34. num. 5. fine.* Ergo tentatio Dei quæ abſque infidelitate contingit ſæpè eſt peccatum veniale.

9. Nihilominus probabilius exiſtimo, ex leuitate materiæ nunquam tentationem Dei etiam interpretatiuam eſſe poſſe veniale peccatum: ſic docet Suar. *t.1. de Relig. tract.3. lib. 1. c.2. n. 16.* & ex parte conſentit Sanch. *num. præcedenti allegat.* tametſi in fine illius videatur contrarium ſentire. Probo. Tota malitia huius tentationis æquanimiter procedit in ſigno leui expoſtulato in liberationem leuis periculi, ac procedit in ſigno graui pro grauis periculi liberatione expoſtulatio: ſed cum graue ſignum pro liberatione grauis periculi debitè expoſtulatur, omnes docent peccatum mortale committi. Ergo etiam committitur, cum leue ſignum pro leui periculo expoſtulatur. Maiorem probo. Quia malitia huius vitij in eo ſita eſt, vt opus facias, quod ad nihil aliud vtile eſt, niſi ad probandam Dei bonitatem, & poteſtatem; ſed ad hanc probationem impertinens eſt eſſe opus graue, vel leue magnum, vel minimum, quodcunque enim illud ſit, ſi ex illo interpretaris diuinam potentiam examinare: tota malitia, & deordinatio tentationis in illo conſiſtit. Ergo. Adde: ſi tota malitia tentationis conſiſtit in eo, quòd diuina potentia videatur examinationi, & probationi ſubiici effectu ſperato. Quo effectus leuior ſit, eo maior videtur diuinæ potentiæ irrogari iniuria: ſi quidem ſigno viliori examinetur, & probatur. Deinde committens te leui periculo, & ſperans à Deo liberationem, vel illam ſperat medio aliquo naturali ſecundum ordinem à diuina prouidentia ſtatutum, & ſic non peccat, vel illam ſperat, mutatione aliqua cauſarum naturalium, aliarumque applicatione, quæ ſpectata ordinaria Dei prouidentia nullo modo erant applicandæ: Si hoc modo ſalutem ſperat, ſperat aliquid magnum: ſi quidem ſperat quoddam miraculum, mutationem ſcilicet cauſarum naturalium, & alterationem ſtatutæ prouidentiæ. Non ergo intelligi poteſt, quomodo ſignum ſperatum leue ſit. Neque exemplum quod adducit Sanctius intelligibile eſt. Non enim videtur poſſe ſperari vanè ſalutem à Deo, niſi ſperetur ex aliquo miraculo,

Digitized by Google

miraculo, & alteratione prouidentiæ ſtatutæ. Denique expendamus finem qui in hac interpretatiua tentatione intercedere poteſt & ex illo colligemus ſatis eius malitiam. Finis namque vanus eſt, & illicitus, quia ſolum eſt vel tuæ curioſitati, vel temeritati ſatisfacere. Nam ſi abſque neceſſitate vis, vt Deus miraculo comprobet aliquam fidei veritatem, tacitè prætendis, vt Deus tuam vanam curioſitatem foueat, ſi te periculo vitæ exponis, ſperans à Deo miraculosè eſſe liberandum, tacitè vis tuam temeritatem à Deo foueri. Efficere ergo Deum authorem, & cooperatorem vanæ curioſitatis, vel temeritatis, etiam medio ſigno aliquo leuiſſimo, grauis irreuerentia eſt, & aliena multum à diuina maieſtate. Ergo non poteſt in hoc vitio dari leuitas materiæ. Et per hæc manet ſolutum contrarium fundamentum.

10. Ex hac doctrina infertur. Primò prohibitam eſſe probationem illam vulgarem ferri candentis, vel aquæ feruentis, quæ antiquitus erat in vſu ad explorandam veritatem aliquam, innocentiamque alicuius *cap. Mennam, cap. conſuluiſti, cap. Monomachiam 2. q. 5. cap. 1. & 2. de purgat. vulgari, cap. ex tuarum de purgat. canonica*: quia eſt probatio aliena ab ſtatuta prouidentia, cum per illam ſpectetur miraculoſus effectus à Deo non determinatus. Ex qua ratione fit, quamlibet probationem ſimilem, in qua miraculoſus effectus in probationem veritatis expectetur abſque manifeſta neceſſitate, eſſe omnino reprobatam: ſic D. Thom. 2. 2. *q. 95. art. 8. ad 3. & 3. p. q. 80. art. 6. ad 3.* Sayro *in claui Regia lib. 4. cap. 7. num. vlt.* Valent. 2. 2. *diſp. 6. q. 14. p. 1. coral. 4.* Suar. *t. 1. de Relig. tract. 3. lib. 1. c. 3. n. 8.* Leſſius *lib. 2. cap. 45. dub. 1. n. 3.* Sanch. *lib. 2. in decal. cap. 34. n. 12.* & colligitur ſatis ex ratione decidendi ſupra d. textus, eſſe ſcilicet talem probationem, tentationem Dei.

11. Neque obſtat, Deum ſæpè ſimilem purgationem miraculis confirmaſſe, vt variis exemplis comprobat Martin. Delrio *lib. 4. de Magia, c. 4. q. 4. ſect. 3.* quia id fieri potuit tum ex ſpeciali Dei inſtinctu, tum ex quadam ſimplicitate, & ignorantia, tum vt innocentia alicuius manifeſtaretur: tametſi peccatum in tali probatione eſſet commiſſum. Eadem ratione non obſtat, quod mulier deprehenſa in adulterio aquis amaris purgabatur *n. 5.* quia iam illud medium à diuina prouidentia ad illum effectum erat illo tempore ordinatum; eaque de cauſa illo vtentes non prætendebant veritatem comprobare adulterinis mediis, ſed medio ab ipſo Deo ordinato: Ergo nulla eſſe poterat in illius vſu tentatio. Et idem eſt, quoties ex diuino inſtinctu, & ſpeciali reuelatione expoſtulas aliquem miraculoſum effectum; quia tunc petis à Deo, quod ipſe vult ſibi peti, non igitur tentas illum: De purgatione illa, ſeu probatione innocentiæ per Euchariſtiam, in qua dabatur Euchariſtia ſuſpectis de crimine, vt illa ſumpta ſe purgarent, cuius meminit Concilium Bonacienſe *c. 15.* & refertur *cap. ſæpè, & cap. vlt. 2. q. 5.* variè ſentiunt doctores, an per ſe illicita ſit? Affirmat D. Thom. *3. p. q. 80. art. 6. ad 3.* Valent. *2. 2. diſp. 6. q. 14. p. 1. in fine.* Sayrus *lib. 4. c. 7. num. vlt.* quia eſt tentatio Dei, dicuntque concilium illud vtpote prouinciale erraſſe, & per noua iura correctum eſſe. Alij, vt teſtatur Delrio *lib. 4. c. 4. q. 3.* ſentiunt illam probationem non fuiſſe illicitam maximè authoritate iudicis Eccleſiaſtici; quia nulla inuenitur ibi tentatio Dei, cum non ſperetur ex ſumptione Euchariſtiæ effectus aliquis miraculoſus. Placet reſolutio Suar. *dicto lib. 1. de tentat. Dei cap. 3. in fine*: cui conſentit Sanch. *dicto cap. 34. n. 13.* nullibi ſpecialiter talem probationem eſſe prohibitam, niſi in quantum in generali prohibentur omnia peregrina iudicia: *in cap. ex tuarum, de purgat. canonica.* Neque illam eſſe propriè tentationem Dei, ſi ex ſumptione Euchariſtiæ effectus aliquis miraculoſus non ſperatur: potius enim videtur Euchariſtia dari quaſi in teſtimonium, & iuramentum innocentiæ; ſed neque hoc modo conueniens eſt fieri ob periculum indignæ ſumptionis, vt rectè dixit Suar. *loco allegato.*

12. Secundò infero, nemini licitum eſſe ſine ſpeciali Dei reuelatione offerre miraculum aliquod faciendum in probationem alicuius veritatis reuelatæ, & multo minus licet ſine hac reuelatione ſe comburendum committere ſperans à Deo eſſe miraculosè liberandum: quia fides his probationibus non indiget. Quando autem neceſſariæ ſunt, Deus abſque petitione illas concedit, vel inſpirat, vt petantur, ceſſante autem hac inſpiratione illicitum eſt ea miracula offerre. Adde non ſolum ea offerre, ſed etiam abſolutè petere illicitum eſt, quia petitur quod vanum eſt, & quod ſolum ad probandam diuinam potentiam deſeruit: ſic Suar. *tom. 1. de Religione, tract. 3. lib. 1. c. 12. n. 13. fine.* Sanch. *lib. 2. in decal. c. 34. n. 10.* Quocirca cum aliqui doctores docent, poſſe à Deo miracula peti, & ſperari, quoties videntur neceſſaria, vel vtilia ad alicuius conuerſionem vti dixit Leſſius *lib. 2. de iuſtit. cap. 45. dub. 1. in fine n. 5.* Tolet. *lib. 4. ſum. c. 19. n. 8. & 9.* Bonac. *diſp. 3. q. 9. p. vn. n. 5. & 7. verum eſt.* At ego exiſtimo hanc neceſſitatem, vel vtilitatem ſine ſpeciali Dei reuelatione cognoſci non poſſe, taliter quod petitionem abſolutam honeſtet: quis enim ſcire poteſt petentem miraculum illo poſito conuertendum eſſe, quantumuis promittat, & non magis obdurandum, vt faciebant Phariſæi viſis Chriſti miraculis. Quapropter ſemper in huiuſmodi petitionibus ſubintelligenda eſt conditio, ſi ita Deo fuerit placitum, eiuſque gloriam ſpectauerit, vt rectè dicit Suar. *loco allegato.*

13. Tertiò infero, an ſit tentare Deum ſe martyrio offerre in confirmationem fidei; Et quidem ſi ex tali oblatione non ſperatur fides confirmanda, temeraria eſt talis oblatio, & omnino illicita. Non enim licitum eſt occaſionem præbere tyranno peccandi ita grauiter, niſi vrgente neceſſitate fidei exaltandæ, Syluest. verbo *martyrium n. vnic.* & Tradit D. Thom. *2. 2. q. 124. art. 1. ad 3.* & *ibi* Caiet. Sanch. *lib. 2. c. 34. n. 15.* Quod autem in tali oblatione temeraria tentetur Deus affirmat Sãch. ibi cum Nauarr. *c. 11. n. 40.* Ludou. Lop. *1. p. inſtruct. conſcient. cap. 41. ad finem.* At hoc intelligendum eſt caſu quo ſe offerens ſperaret in martyrio Deum facturum eſſe miraculum aliquod in fidei confirmationem. Nam ſi hunc effectum miraculoſum non ſperat, ſed ſolum ſua morte fidem teſtari, ceſſat tentatio, & ſolum eſt vitium temeritatis.

14. Quartò infero qua ratione tentet Deum, qui nulla ſui præparatione ad orandum accedit. Nam Eccleſiaſt. 18. dicitur: *Ante orationem præpara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo qui tentat Deum.* Ergo cenſetur Deum tentare qui ad orandum ſine præparatione accedit. Dicendum ergo eſt, in illo loco, ſi Ianſenio credendum eſt, ſermonem eſſe de voto, id eſt ante votum præparandum eſſe animum ad præſtandum quod vouendum eſt; ne ſimilis illis fias, qui tentant Deum; ſiquidem abſque voti impletione ſperas effectum voti conſequi. Quod ſi de oratione, vt vertit interpres, intelligatur, monemur ante orationem animum præparare tum cogitatione diuinæ maieſtatis, & noſtræ vilitatis, vt ſic debita cum reuerentia accedamus: Tum examinatione illorum quæ petenda ſunt, ne vana, & friuola poſtulemus. Tum depoſitione cuiuſlibet odij & rancoris in proximum. Qui ergo ſine his conditionibus ad orandum accedit, reputandus eſt quaſi homo qui tentat Deum; ſiquidem ſperat effectum conſequi ex oratione, quam Deus exaudire non promiſit quæ eſt ſpes inutilis. At vt benè aduertit Caietan *2. 2. q. 97. art. 3. ad 2.* Sanch. *lib. 2. cap. 34. n. 6.* hunc ſi indebitè orantem propriè non eſſe tentatorem Dei: quia eius animus non eſt, vt Deus effectum concedat motus oratione indebitè facta; alias propriè tentaret Deum, ſed ſolum prætendit, vt Deus ex ſua liberalitate effectum concedat, tametſi illi oratio grata non ſit. At eſt ſimilis illi qui tentat Deum; quia ex modo orationis videtur velle à Deo exaudiri, & petitionem obtinere, ac ſi rectè oraſſet.

15. Idem dicendum eſt de eo, qui nullo ſtudio, aut præparatione facta officium prædicandi aſſumeret, ſi enim abſque neceſſitate, ſpecialique Dei inſtinctu, illud officium aſſumeret, ſperans à Deo miraculosè illuminari, peccaret grauiter; tum quia tentat Deum, tum quia periculo errandi ſe exponit; Bonac. *diſp. 3. de primo decal. præcepto q. 9. punct. vnic. num. 1.* Nauarr. *cap. 11. num. 40.* Sanch. *lib. 2. cap. 34. n. 16.* At ſi hunc miraculoſum effectum non ſperaret, ceſſaret tentationis peccatum, ſed non ceſſaret malitia indebitæ prædicationis.

PVNCTVM II.

De blaſphemia vitio Religioni oppoſito.

NOmen blaſphemiæ dupliciter ſumitur. Primò latè. Secundò ſtrictè. Si latè ſumatur comprehendit quamlibet irriſionem, & contumeliam cuiuſcunque perſonæ excellentis, ſiue Dei, ſiue creaturæ, vt tradit Budæus relatus ab Ambroſio Calepino verbo *blaſphemia*: ſicuti maledictio non ſolum comprehendit eam, quæ contra Deum, ſed etiam quæ contra creaturas verſatur: & in hoc ſenſu, ſcripſit Paul. *ad tit. 3.* admone illos neminem blaſphemare, id eſt neminem conuiciari, ſeu maledicere: vt tradit ibi Hieronym. Si autem blaſphemia ſtrictè ſumatur, vt communiter à Theologis, & à noſtris interpretibus ſumitur, ad Deum ſolum refertur: quia cum per blaſphemiam excellentiæ blaſphemati derogetur, & ſolus Deus, vt dixit Auguſt. *lib. 2. de morib. Manichæor. cap. 11.* ſit ſine controuerſia excellens, & de hominibus dubitari poſſit, an excellentiam habeant; meritò blaſphemia de Deo ſolo propriè, & in rigore intelligitur. Sed qua ratione hoc contingat, & quod peccatum ſit, & quibus pœnis afficiatur in ſequentibus explicandum eſt.

§. I.

Quid ſit Blaſphemia.

SVMMARIVM.

1 *Expenditur blaſphemia definitio.*

2 *An blaſphemia falſitatem contineat? Arguitur pro & contra. Et reſoluitur quæſtionem eſſe de nomine.*
3 *Sitne de ratione blaſphemiæ effectus inhonorandi Deum?*
4 *Contumelia in ſanctos blaſphemia eſt.*

1. BLaſphemiam definiuit Auguſtin. loco allegato eſſe mala verba de Deo dicere, hoc eſt contumelioſa: in hac definitione omnes doctores conueniunt, vt videre eſt in D. Thom. eiuſque interpretibus 2. 2. *q.*13. Valen. Bann Arag. ibi, Suar. *tom.*1. *de relig. tract.*3. *lib.*1. *cap.*4. *n.*1. Leſſius *lib.*2. *de iuſtit. c.*45. *dub.* 5. *n.* 24. Sanch. *lib.*2. *in decalog. cap.*32. *n.*1. & 2. Bonac. *diſp.*3. *de primo decalog. præcepto q.*8. *p.*1. Couar. *cap. quamuis pactum de Pactis*, §. 7. *n.*8. Nauarr. *Man. cap.*12. *n.*81. Auguſt. Barboſ. 3. *p. de poteſt. Epiſcop. alleg.* 50. *à num.*86. & alij apud ipſos.

Hæc contumelioſa verba corde, ore, & ſcriptura proferri poſſunt: quia omnibus his modis poteſt contingere contumelioſa locutio; ſicuti omnibus illis modis contingit Dei laus, & honoratio cui blaſphemia opponitur: Cum ergo laus diuina corde, ore, & ſcriptura fieri poſſit, eiſdem inſtrumentis blaſphemia poteſt committi: ſic D. Thom. *dicta quæſt.* 3. *artic.* 1. quem omnes ſequuntur, vt teſtatur Sanchez *ſupra, num.*4.

Dixi blaſphemiam eſſe dictum contumelioſum, non factum: ſi enim factis Deum dehoneſtares, qualiter Iudæi fecerunt Chriſtum conſpuentes, flagellantes, irridentes, cum iniquis crucifigentes, non blaſphemiam, ſed ſacrilegium committeres; quia de ratione blaſphemiæ eſt contumelia, conuicium, ſeu infamatio, quæ propriè verbis fit, non factis; aliàs idololatria, aliqua vitia, quibus Deus inhonoratur, blaſphemæ eſſent, quod eſſet irreligioſitatis ſpecies confundere. Item blaſphemia directè opponitur diuinæ laudi, ſed laus verbis fit. Ergo blaſphemia verbis continetur: ſic Sanch. *dicto cap.* 32. *num.* 5. Suar. *cap.*4. *num.*5. & 6. Bonac. *quæſt.*8. *p.*1. *n.*2. Leſſ. *dub.* 5. *n.* 24.

2. Sed an hoc dictum contumelioſum falſitatem debeat continere ad rationem blaſphemiæ? Variant doctores. Affirmat D. Thom. 2. 2. *q.*13. *art.*1. *in corp.* & *ad* 3. & 1. & ibi Caietan. *verſ. quoad ſecundum.* Arag. *corol* 3. Bannez *notab.* 2. Valen. *diſp.*2. *q.*13. *p.*1. Tolet. *lib.*4. *cap.*13. *num.*6. Simanc. *de catholic. inſtitut. tit.*8. *num.*2. Sanch. *lib.*2. *c.*32. *num* 6. Ratio eſt; quia blaſphemia opponitur fidei confeſſioni, vt tradit D. Thom. *dicto art.* 1. & *art.* 3. Sed quidquid fidei confeſſioni opponitur, falſum continet. Ergo blaſphemia falſum continere debet. Nihilominus Suar. *tom.*1. *de Religione, tract.*3. *lib.*1. *c.*4. *n.*9. Azor *tom.*1. *inſtitut. moral. lib.*9. *cap.*28. *q.*1. & 2. negant de ratione blaſphemiæ eſſe falſitatem, quia verbum in Deum prolatum ſufficienter in ratione blaſphemiæ completur, ſi contumelioſum ſit, ſed hoc eſſe poteſt, tametſi nullam falſitatem contineat, vt ſi Deo malum aliquod impreceris, Chriſti membra irreuerenter proferas; imprecatio enim illius mali; & horum indecora prolatio nulla falſitatem continet, quia nihil falſum enuncias, & tamen ſunt blaſphemiæ. Ergo blaſphemia eſſe poteſt abſque falſitate. Dices duplicem eſſe falſitatem, aliam in actu ſignato, aliam in actu exercito. Supradictum enim argumentum conuincit ad blaſphemiam non requiri neceſſariò falſitatem in actu ſignato, & propriam; quia hæc ſolum in propoſitione enunciatiua reperiri poteſt, quia hæc ſola eſt, quæ rem ſignat, & declarat, ſicuti eſt: At requiri in actu exercito falſitatem, hoc eſt, quæ ex modo prolationis falſum contineat: Quæ falſitas omni blaſphemiæ competit: Nam ſi Deo malum aliquod imprecceris, vt ſi dicas: Vtinam non eſſet iuſtus, nec beatus: iam id quod Deo competere non poteſt, imprecaris, & conſequenter aliquid falſum. Item ſi membra Chriſti Domini contumelioſè nomines, tali nominatione innuis contemptibilia eſſe: quod eſt apertè falſum: Ergo hanc falſitatem virtualem, & in actu exercito omnis blaſphemia continet.

Dicendum tamen eſt, quæſtionem ferè eſſe de nomine, ſiquidem omnes ferè doctores conueniunt blaſphemiam eſſe non ſolum verbum enuncians de Deo falſum, ſed etiam verbum enuncians verum, ſi contumelioſè dictum ſit. Quod autem quia in actu exercito tale verbum Deum contemnit, & per ipſum indicatur Deum eſſe contemptibilem, debeat dici falſitatem continere, videtur quæſtio de nomine. Fateor tamen nimis impropriè ob eam cauſam blaſphemiæ falſitatem attribui: aliàs etiam odio Dei falſitas tribuenda eſſet; quia appetit id quod Deo nequaquam conuenire poteſt. Cenſeo ergo de ratione blaſphemiæ non eſſe falſitatem, ſed contumeliam, quæ quomodocunque verbis contingat, blaſphemia eſt.

Neque obſtat blaſphemiam opponi fidei confeſſioni; quia dici poteſt hoc intelligendum eſſe blaſphemia præcipua, qualis eſt, quæ per verba aliquid falſum de Deo enuncianita profertur. Secus de blaſphemiis, quæ per verba veritatem continentia, irreuerenter tamen prolata ſunt, vel de blaſphemiis, quibus aliquod malum optatur Deo vel imprecatur; quia hæ fidei confeſſioni non opponuntur; ſiquidem non opponuntur priuatiuè: non enim priuant confeſſione fidei tunc vrgente; neque etiam opponuntur contrariè; quia illis fides non denegatur. Ergo non omnis blaſphemia fidei confeſſioni opponitur: ſic Azor. *tom.*1. *lib.*9. *cap.* 28. *quæſt.*1. vel dici poteſt blaſphemiam opponi fidei confeſſioni, non cuicunque, ſed illi quæ fit per laudem, & orationem, quod eſt dicere opponi laudi, & orationi: ſic Bannez 2. 2. *q.* 13. *art.*5. *notab.* 3. Valent. *diſp.* 1. *q.* 13. *p.* 2. Sanch. *lib.* 2. *in decalog. cap.*32. *num.*7.

3. Rurſus dubitari poteſt; an de ratione blaſphemiæ ſit affectus inhonorandi Deum; Et ratio dubitandi eſt; quia hæreſis exterius prolata, in qua aliquid falſum de Deo enunciatur, deficit à ratione blaſphemiæ, quia non profertur ex animo inhonorandi Deum: aliàs omnis exterior negatio fidei eſſet blaſphemia, & blaſphemia ab infidelitate non diſtingueretur. Ergo hic animus neceſſarius eſt ad blaſphemiam. E contra verò ſi ex aliquo odio, ita, aut furore verba contumelioſa in Deum proferas abſque expreſſa voluntate inhonorandi Deum, ſed potius ſatisfaciendi tuo furori, blaphemiam committis. Ergo de ratione blaſphemiæ non eſt voluntas expreſſa Deum inhonorandi. Hoc argumentum me conuincit. Quapropter exiſtimo ad blaſphemiam non requiri expreſſam voluntatem Deum inhonorandi, ſufficit ſi in actu exercito inhonoretur: ſic Suar. *tom.*1. *de Religione, tract.*3. *lib.*1. *cap.*6. *num.*8. Sanch. alios referens *lib.*2. *in decalog. cap.*32. *num.*3. Valent. 2. 2. *diſp.*1. *quæſt.*13. *p.*1. *notab.*2. Sicut enim infamare hominem potes abſque expreſſa voluntate infamandi ex eo quod verba de illo contumelioſa dicas: ita ſimiliter conuiciari Deum potes, ipſumque blaſphemare, quin expreſſam voluntatem infamandi habeas. Neque obſtat ratio dubitandi. Nego namque hæreſim verbis prolatam à ratione blaſphemiæ deficere ex defectu expreſſæ voluntatis Deum inhonorandi, ſed dico veram eſſe blaſphemiam tametſi ex hac expreſſa voluntate non procedat, neque obinde ſit blaſphemiam ab hæreſi non diſtingui: diſtinguitur namque ab hæreſi: quia ſæpè eſt blaſphemia ſine hæreſi, vt contingit in blaſphemia imprecante Deo aliquod malum, vel irreuerenter Chriſti membra nominante. Sæpè etiam eſt hæreſis abſque blaſphemia, videlicet cum opinionem falſam, quam de Deo habes, interius retines, vel ſolum factis manifeſtas. Quocirca ſolum de hæreſi verbis prolata poteſt eſſe dubitatio; an blaſphemia ab illa hæreſi diſtinguatur. Et affirmo diſtingui; quia poterat totam malitiam blaſphemiæ habere, quin ex animo infideli talis negatio procederet: ex eo enim quod verbis exterius neges de Deo aliquam perfectionem, vel illi tribuas, quod ei non conuenit; blaſphemiam committis, tametſi non committas, hæreſim. Ergo blaſphemia hæc ab hæreſi diſtinguitur Adde aliud eſſe de Deo falſam opinionem habere, aliud illam falſam opinionem loqui, & publicare. Hæreſis ergo in opinione falſa conſiſtit, blaſphemia in locutione, & manifeſtatione huius opinionis. Neque hæc diſtinctio tollit, quominus talis negatio, ſeu hæreſis verbis prolata, etiam abſque interiori infidelitate duplicem habeat malitiam; aliam oppoſitam fidei, ex qua quiſque obligatus eſt nihil ei contrarium etiam exterius facere: aliam oppoſitam Religioni, ex qua obligatus eſt nihil de Deo contumelioſum dicere.

4. Tandem dixi dictum blaſphemiam conſtituens eſſe contumelioſum in Deum: quod videtur difficultatem habere: ſi quidem verbum contumelioſum in ſanctos blaſphemia eſt: vt dicitur, *cap.*1. *de Maledicis*, & tradit D. Thom. receptus ab omnibus 2. 2. *q.*13. *art.*1. *ad* 2. Pro cuius intelligentia ſuppono ſanctos duplici titulo honorari poſſe, & quatenus aliquid Dei ſunt v. g. eius amici, & familiares, vel quatenus aliquas excellentias, & perfectiones habent, ob quas digni ſunt ſpeciali honore abſque ſupradicto expreſſo reſpectu ad Deum. Si hoc ſecundo modo colantur, non latriâ, ſed duliâ coluntur. Ita ergo poteſt quis illos dehoneſtare. Si dehoneſtet, quatenus ſunt aliquid Dei, blaſphemus erit, quia Deum ipſum cenſetur dehoneſtare: at ſi illos dehoneſtet, eorum excellentias, & perfectiones attendens non videtur blaſphemus eſſe propriè, ſed impropriè, tametſi grauiſſimè peccet: Sic Valent. 2. 2. *diſp.*1. *q.*13. *p.*2. Vaſq *lib.*1. *de adorat. diſp.* 6. *cap.*4 Sanch *lib.*2. *in decal. cap.*32. *n.*7. & 27. Dices: talis dehoneſtatio ſanctorum cedit in opprobrium Dei. Ergo virtualiter Deum inhonorat, qui ſanctos ob eorum excellentias dehoneſtat. Reſpondeo cedere indirectè, & remotè in opprobrium Dei, quod ad blaſphemiam oppoſitam Religioni non videtur ſufficere; ſicuti non ſufficit, quod laus ſanctorum ob eorum excellentiam cedat in honorem Dei, quominus talis laus non ad Religionem, ſed ad duliam pertineat.

§. II. Quale

§. II.

Quale peccatum Blaſphemia ſit.

SVMMARIVM.

1 *Eſt peccatum Religioni oppoſitum, & ex ſuo genere mortale, nec videtur poſſe ex leuitate materiæ veniale eſſe.*

2 *Eſt ab odio Dei, deſperatione, & infidelitate diſtinctum, eſſe ſæpè illis coniungatur.*

3 *Omnes blaſphemiæ in Deum prolatæ videntur eiuſdem eſſe ſpeciei.*

4 *Differre tamen à blaſphemiis in ſanctos prolatis abſque ordine expreſſo ad Deum.*

5 *Qualiter in confeſſione diuerſitas blaſphemiarum explicanda ſit.*

6 *Si blaſphemia procedit ex affectu expreſſo inhonorandi Deum, debet in confeſſione manifeſtari.*

1. RESpondeo blaſphemiam eſt peccatum Religioni oppoſitum: quia Religio diuinum honorem tuetur, quem blaſphemus verbis offendit: Sic Doctores communiter. Neque obſtat D. Thom. dixiſſe opponi confeſſioni fidei; quia intellexit opponi confeſſioni fidei latè ſumptæ, prout comprehendit Dei laudem, & honorem.

Item eſt peccatum ex genere ſuo mortale, neque videtur ex leuitate materiæ eſſe poſſe veniale: quia nulla reſpectu Dei videtur dari poſſe leuis contumelia: ſic Valen. 2.2. *quæſt.* 13. *p.*1. *notab.*3. Bannez *artic.*2. Suar. *t.*1. *de Relig. tractat.*3. *lib.* 1 *cap.*6. *num.*2. Sanch. *lib.*2. *cap* 31. *num.*40. Bonac. *diſp.*3. *de primo decal. præcepto q.*8. *p.*3. Hoc autem intelligendum eſt de vera blaſphemia: nam ſi relatiuè tantum verbi blaſphemiæ proferres, non detrahit diuinum honorem, ſed referes modum, quo detrahitur, Suarez *loco allegato.* Quod ſi verba blaſphemiæ ex leuitate animi ioco proferas, exiſtimat Suar. *ibi*, peccatum non eſſe mortale, ſed eſſe veniale cuiuſdam leuitatis, & irreuerentiæ, non blaſphemiæ; quia ad rationem blaſphemiæ requiritur, vt proferatur per modum conuicij aut maledictionis in Deum, & conſentit Valent. 2.2. *diſp.*1. *q.* 13. *p.*2. *corol.*2. Cæterum optimè diſtinguit Sanchez *lib.*2. *cap.*32. *n.*2. *circa finem, & n.*40 *&* 41. Si enim iocoſus modus dicendi non tollit irreuerentiam Deo factam, ſed potius cenſetur quis diuino honori derogare, tametſi ioco illa verba proferat, ſine dubio blaſphemiam committit, & peccatum mortale. Secus verò, ſi iocus impediat diuini honoris diminutionem quæ ex illis verbis blaſphemis per ſe infertur. Rarò tamen, vel numquam exiſtimo ex ioco blaſphemiam excuſari, quia licet excuſetur intentio expreſſa inhonorandi Deum, non tamen excuſatur inhonoratio, quæ ex verbis ſequitur. Quis enim negare poteſt grauem deordinationem eſſe aſſumere verba blaſphema ad iocum, & ludibrium? Neque enim Deus etiam per iocum dehoneſtandus eſt: per iocum enim Iudæi Chriſtum conſpuebant, & blaſphemabant, neque obinde à peccato grauiſſimo fuerunt excuſati.

2. Vlterius eſt peccatum ab odio Dei, deſperatione, & infidelitate diſtinctum, tametſi ſæpè cum his coniungatur: eſſe diſtinctum conſtat: quia ad rationem blaſphemiæ non eſt neceſſe, vt intentionem habeas formalem Deo inferendi malum, quà malum illi eſt, in quo peccatum odij conſiſtit. Neque item eſt neceſſe te de diuina miſericordia deſperare. Neque item opus eſt de fide diſſentire: ſed eo ipſo, quo verba blaſphema vſurpas, aduertens illis detrahi diuino honori, blaſphemiæ peccatum committis. Ergo hoc peccatum ab odio, deſperatione, & infidelitate diſtinctum eſt. Verum ſæpè (vt dixi) cum illis coniunguntur, quia ex illis naſcitur. Sic Suar. *dicto lib.*1. *de blaſphemia. cap.* 6. *num.*8. *&* 9. Bonac. *diſp.*3. *de primo decal. præcepto q.* 8 *p.*3. *n.*1. Leſſius *lib* 2. *c.*45. *dub.*5. *num.*33. Sanch. *lib* 2. *cap.*32. *n.*38. Ex quo manifeſtè infertur, in confeſſione explicandum eſſe, an blaſphemaueris ex odio, deſperatione, infidelitate; vel alia arreptus paſſione: ſic Doctores ſuprà relati.

3. Sed dubium eſt, an omnes blaſphemiæ in ratione blaſphemiæ ſint eiuſdem ſpeciei? v. gratia. An blaſphemia, qua de Deo perfectionem negas, vel qua illi tribuis quod non debes, vel qua malum illi imprecaris, vel indecorè nominas, conueniant ſpecie? Reſpondeo ſatis probabile eſſe conuenire, ſi ſolùm malitia blaſphemiæ conſideretur: Sic docet Caietan. 2. 2. *q.*13. *art.*1. *verſ. quoad ſecundum*, Bannez *ibi notab. vlt.* Arag. *fine*, Valen. *diſp.*1. *q.*13. *p.*1. *verſ. quocunque igitur*, Azor. *t.*1 *inſtit. moral. lib.*9. *cap.*28. *q.*10. Sanch. *lib* 2. *cap.*31. *num.*38. Leſſius *lib.*2. *cap.*45. *dub.* 5 *n* 32. Bonac. *diſput.*3. *de primo decal. præcept. q* 8 *p.*4. Ratio eſt; quia tota malitia blaſphemiæ ſiſtit in diminutione diuini honoris, quoad autem his vel illis verbis contingat, materiale eſſe videtur, & ad rationem formalem blaſphemiæ per accidens; ſicuti inter homines contingere videtur in quos ſi varia contumelioſa verba proferas; omnia illa eiuſdem ſpeciei ſunt, vt placet Azor. *ſuprà q.* 15. & Eman. Sà verbo *contumelia in edit. Roman. n.* 1. Et à ſimili ex iuramento, & infidelitate confirmari poteſt, quæque quia eadem rectitudine priuant, eiuſdem ſunt ſpeciei, tametſi materiales actus diuerſi multum ſint.

4. Maior autem eſt difficultas de blaſphemia in Deum prolata & prolata in ſanctos; an in illis diuerſitas ſpecifica reperiatur; Negant Caietan. Bannez, Aragon. Valen. Sanch. & Bonac. *locis allegatis.* Et probari poteſt, quia iuramentum, factum per Deos, vel per ſanctos non differt ſpecie, ergo neque blaſphemia. Nihilominus dicendum cenſeo, ſi ſanctos blaſphemes abſque reſpectu, & ordine expreſſo ad Deum (vt communiter contingit) illam inhonorationem ſpecie differre à blaſphemia in Deum directè prolata, vel in ſanctos, quatenus aliquid Dei ſunt: quia illa inhonoratio opponitur duliæ, non latriæ: quia deſtruit directè honorem debitum ſanctis, non debitum Deo, ſed dulia eſt cultus diuerſus à latria. Ergo & hæ inhonorationes: ſic tradit Suar. *to.*1. *de Relig. tract.*3. *lib.*1. *c.*5. *n.*6. *& cap.* 6. *in fine.* Leſſius *lib.*2. *c.* 45. *dub.*5. *n.*33. *in fine.* Neque obſtat argumentum de iuramento: quia per ſanctos vt à Deo diſtinctos iurari non poteſt; quia non ſunt teſtes infallibiles veritatis: at benè poſſunt honorari cultu duliæ: & conſequenter dehoneſtari.

5. Hinc conſtat, an in confeſſione diuerſitas blaſphemiarum explicanda ſit. Et quidem ſi ſuſtineas opinionem illorum, qui affirmant circumſtantias aggrauantes neceſſariò explicandas non eſſe, ſed ſolùm mutantes ſpeciem, & inſuper defendamus omnes blaſphemias tam in Deum, quam in ſanctos eiuſdem eſſe ſpeciei, non eris obligatus illas diſtinguere. Cæterum quia multo probabilius eſt contumeliam in ſanctos prolatam ſpecialem malitiam habere duliæ oppoſitam, eo quòd ſanctus dignus honore dehoneſtetur, ſiue illa dehoneſtatio blaſphemia coniuncta ſit, vt placet Suar. & Sanch. ſiue non: ideo exiſtimo etiam poſita illa ſententia quod ſolùm circumſtantiæ mutantes ſpeciem debeant neceſſariò manifeſtari in confeſſione, te obligatum eſſe hanc diuerſitatem inhonorationis aperire. Sic Leſſius *dicto dub.*5. *numer.*33. *circa finem* Suar. *dicto cap.*6. *in fine*, Sanchez *numer.*39. Reliquas verò blaſphemias in Deum prolatas ſuſtineri poteſt poſita illa ſententia, opus non eſſe diſtinguere; eo quod eiuſdem ſpeciei ſint, neque in ratione blaſphemiæ videntur notabiliter iudicium confeſſoris mutare.

6. Vnum tamen cenſeo, eſſe omnino aduertendum, ſi blaſphemia procedat ex voluntate expreſſa inhonorandi Deum, debere in confeſſione manifeſtari: nam licet tacitum, & expreſſum idem iuris ſit, & ad eandem ſpeciem pertineat: & in omni blaſphemia tacitè imbibatur hæc voluntas derogandi diuino honori: at ſi ipſa voluntas in ipſamet blaſphemia imbibita exprimatur, peccatum eſt diſtinctum ſaltem numero ab ipſamet blaſphemiæ prolatione, quod abſque illa voluntate eſſe poterat. Ergo obligatus es illud manifeſtare: Sic Leſſius *lib.*2. *c.*45. *dub.*5. *n.*33.

§. III.

Quotuplex blaſphemia ſit, & quibus modis contingat.

SVMMARIVM.

1 *Diuiditur blaſphemia in Deum, & ſanctos, in hæreticalem & non hæreticalem.*

2 *Expenduntur hæreticales blaſphemiæ.*

3 *Renego Deum, ſi ita non eſt, blaſphemia eſt hæreticalis.*

4 *Creatam veritatem certitudini diuinæ comparari fieri poteſt abſque blaſphemia.*

5 *Renegatio ſanctorum blaſphemia hæreticalis eſt.*

6 *Blaſphemiæ non hæreticales expenduntur ſpecialiter, quibus Deo, & ſanctis eius malum aliquod imprecatur.*

7 *Expenduntur ea, quibus indecorè, & inhoneſtè Deus nominatur.*

8 *Iuramentum per intemeratam Virginem non eſt blaſphemum.*

9 *Quid dicendum de iuramento iniuſto, & falſo?*

1. PRimò diuidi poterat blaſphemia in Deum, & in ſanctos; de qua diuiſione, & qua ratione diſtinguantur ſatis ſuperque dictum eſt. Secundò, & principaliter diuiditur blaſphemia in hæreticalem, & non hæreticalem. Hæreticalis eſt, quæ expreſsè hæreſim continet, non hæreticalis, quæ non continet. Hæreſim continet blaſphemia, quæ Deo tribuit, quæ eius maieſtati non competunt, vel negat quæ competunt, & maximè ſi ea creaturæ tribuit; quia tribuendo creaturæ ne-

gat eſſe propria Dei. Hæ ergo blaſphemiæ neceſſariò debent proferri modo indicatiuo; quia ipſum ſolùm eſt, quod veritatem, vel falſitatem profert. Neque neceſſe eſt ad hanc hæreticalem blaſphemiam, vt procedat ex animo infideli. Nam eſto animus fidelis ſit, poteſt blaſphemia hæreticalis committi; eo quod verba ipſa infidelitatem denotant. In foro tamen externo tunc præſumi poterit ex animo procedere, & verè hæreticum eſſe blaſphemantem, quando seriò, & appenſatè blaſphemam hæreticalem protulit. Secus ſi ex ira, & calore iracundiæ vel alia paſſione motus. quamuis in hoc prudentis arbitrio relinquendum exiſtimat Farinac. *lib.*1.*prax.q.*10 *n.*38. Blaſphemia hæreſim non continens, eſt, quæ Deo aliquod malum imprecatur, vel illum indecore nominat, & generaliter quæ nihil contrarium fidei per ſe ſignificat: ſic tradunt doctores.

Verùm vt clarius hæc doctrina eluceat, expendamus modos, quibus communiter homines iniqui Deum, & ſanctos blaſphemare ſolent: & in quibus eſt aliqua difficultas.

2. Et primo expendamus hæreticales blaſphemias, vtpotè magis notas; & grauioris malitiæ. Certum eſt diabolicam blaſphemiam, & hæreticalem eſſe vocare Deum impium, iniuſtum, crudelem, inuidum, mendacem, quia tribuis Deo quod ab illo alienum eſt. Item ſi neges ſuum eſſe, vel aliquam illius perfectionem, vt ſcientiam, & prouidentiam, rerum veritatem in dicendo, iuſtitiam in præmio, hominibus concedendo, & pœnis infligendis. Item ſi creaturæ, quod eſt proprium Dei attribuas, vt ſi voces omnipotentem, ſummè ſapientem, ſummè pulchram, qualiter ſolent laſciui vocare puellas, quas immodicè amant, & idololatræ idolum adoratum. Ex quo fit blaſphemiam hæreticalem eſſe, renego Deum, Chriſtum; quia denegas Deo exiſtentiam, ipſumque de medio tollis. Item eſt blaſphemia hæreticalis: Denego crucem, ſacramenta, Chriſma, Euangelia, vel aliam fidei veritatem: quia denegas Deo veritatem infallibilem, quæ in iis qualiter ab Eccleſia propoſita ſunt relucet. Ad idem eſt, per falſos Deos, aut per creaturas ſiſtendo in ipſis iures; quia infallibilem veritatem Dei propriam, creaturæ tribuis: committis ergo hæreticalem blaſphemiam, & in iis omnes doctores conueniunt.

3. Solùm in triplici propoſitione eſt aliqua difficultas; an ſint hæreticales blaſphemiæ? prima ſi deneges Deum, crucem, Euangelia, non abſolutè, ſed conditionatè, qualiter contingit, cum hæc verba vſurpas ad alicuius veritatis teſtificationem, dicens, renego Deum, ſi ita non eſt: videris enim hæreticus blaſphemus non eſſe; quia ratione blaſphemiæ hæreticalis eſt, expreſſa ſignificatio falſi: ſed ex vi talis propoſitionis falſum non ſignificas; non enim dicis Deum non eſſe, ſed offers te dicturum caſu quo aſſertum aliter contingat. Ergo non blaſphemas ſaltem hæreticaliter, ſed offers blaſphemare: & ita tradit Salazar, *de vſu, & conſuetud. c.*5. *n.*28. verſ. *vnde poſſunt.*

Cæterum exiſtimo veram blaſphemiam hæreticalem committi; quia non de futuro offers negare Deum, ſed de præſenti negas, caſu quo aliter ſe res habeat, quam affirmas: conditio enim non apponitur ex parte negationis, ſed ex parte rei affirmatæ. Negare autem Deum exiſtere etiam ſub conditione cuiuſque obiecti eſt negare, quod Deo eſt proprium, ſcilicet exiſtentiam à quolibet obiecto creato independentem. Ergo qui ſic loquitur, hæreticaliter blaſphemat. Atque ita docent Rojas *de hæretic.*2.*p.aſſert* 12.*num.*173. & 174. Couarru. *de Pact.* 1.*p.*§.7.*num.*9.*verſ.*2. Azeueb.*lib.*8.*recopil.tit.*4.*leg.*1.*n.*14. Sanch. alios referens, *lib.*2.*in decal.c.*32.*n.*24. Leſſius *lib.*2. *de iuſtit.c.*45.*dub.*5 *n.*27.

4. Secunda propoſitio eſt, cum creata veritas, & certitudo diuinæ comparatur, vt ſi dicas, hoc eſt verum ſicut Deus eſt in cœlo, vel natus ex Virgine, credi hoc poteſt ſicut Euangelium. Eſſe inquam hæc blaſphema affirmat Couarru. *de Pact.* 1.*p.*§.7. *num.*9. *verſ.*11. Suar. *lib.*1.*de blaſphemia cap.*6. *num.*12. Auguſt. Barboſa, 3.*p. de poteſt. Epiſcop. alleg.*50. *num.*92. quia illa comparatio diuinæ veritatis adducitur ad firmandum veritatem obiecti creati: hæc autem firmari intenditur æquando veritatem obiecti creati cum diuina. Ergo committitur blaſphemia non qualiſcunque, ſed hæreticalis, quæ in eo ſita eſt, vt creaturæ tribuatur quod, creatoris eſt proprium. At vt *ipſemet Suar.* aduertit, multum pendet horum verborum malitia ex intentione proferentis: ſi enim proferens æqualem cum Deo certitudinem, & infallibilitatem vellet obiectis creatis tribuere, ſine dubio blaſphemus hæreticalis eſſet: at ſi non æqualem certitudinem eis tribuere intendit, ſed ſimilitudinariam, non erit blaſphemus: & ita tradit Medina *lib.*1.*ſum.cap.*14.§.2. Alcozer *ſum.cap.*15. Ludouic. Lop. 1.*p. inſtruct. cap.*282. *verſ.tertio.* Azor. 1.*p. inſtit. moral. lib.*11.*cap.*3.*q.*2. *in fine*, Sanchez aliis relatis *lib.*2. *in decalog.cap.*32. *num.*31. Bonacina *diſp.*3.*de primo decal.præcepto q.*8. *p.*2. *num.* 13. *fine.* Imò addo cum Alcozer. Ludouic. Lop. Sanch. (neque Suarez diſſentit) rarò proferentem habere intentionem adæquandi infallibilitatem, & certitudinem diuinæ veritatis cum creata, ſed ſolùm velle illi aliquam ſimilitudinem concedere, vſurparéque diuinam veritatem ad hyperbolicam locutionem, & exaggerationem, non ad æqualitatem. Quo poſito optimè infert Sanchez, neque blaſphema hæc verba eſſe, neque culpam lethalem committere illa vſurpantem, dum non conſtat de blaſphemo animo æquiparandi omnino.

5. Tertia propoſitio hæreticalis aſſignari poterat, in qua de ſanctis, qui ſunt in cœlo regnantes negatur, vt ſi dicere renego. D. Petrum, Franciſcum, &c. de his negat Sanchez *lib.*2.*in decal.cap.*32.*n.*36. eſſe blaſphemias hæreticales, rametſi blaſphemiæ ſint, vtpotè contumeliam ſanctis inferentes. Probat; quia non negatur de ſanctis aliqua veritas pertinens ad fidem, ideóque inquiſitores de illis non cognoſcunt. Cæterum probabilius crederem eſſe hæreticalem blaſphemiam, maximè ſi negatio eſſet de D. Petro, aliiſque Apoſtolis, & ſanctis, de quibus per ſacram ſcripturam conſtat ſanctos eſſe, & cum Chriſto regnare. Quia hos denegans, denegat eſſe, eſſéque beatos, ſed hoc eſt negare quandam fidei veritatem, cum de fide ſit D. Petrum, v. g. exiſtere, exiſteréque beatum. Item tacitè negat Eccleſiæ propoſitionem eſſe infallibilem. Neque obſtat Inquiſitores de his blaſphemiis non cognoſcere, quia id facere poſſunt, eo quod fortè illis exploratum non ſit hæreticales eſſe,

6. Blaſphemiæ non hæreticales ad duo genera reducuntur, primum eſt, in quo aliquid malum Deo, vel ſanctis eius imprecatur. Secundum, in quo indecorè, & inhoneſtè aliquid ipſius nominatur. Ex primo capite ſunt blaſphemiæ. Tædeat Deum, Deum pœniteat, ſit maledictus. Non enim flagellum appropinquare eius tabernaculo poteſt, atque à Deo grauiſſima blaſphemia eſt ea illi optare, & imprecari: ſic Couarru. *de Pact.*1.*p.* §.7 *num.*8. & 9. Azor. *lib.*9. *cap.*28.*q.*4. & *lib.*11. *cap.*3.*q.*2. Sanchez *lib.*2. *in decal. cap.*32. *n.*12.13. & 17. Suarez *lib.*1.*cap.*4.*n.*7. Ad idem eſt, ſi dicas, ſiue Deus velit, ſiue nolit, hoc ſum facturus, quod vulgo dicitur, *aunque lo peſe a Dios eſto ha de ſe*, derogas enim eius potentiæ ſaltem ex modo dicendi: ſic Suarez *cap.*5.*n.*8. Tolet *lib.*4.*cap.*13.*n.*6. Sanch. pluribus relatis, *n.*15. & 18. Ad idem caput pertinet iurare per vitam Dei, quia eſt iuramentum execratorium, ſicut cum iuras per vitam patris, facitque hunc ſenſum, peream Dei vita, illámque vltioni, & vindictæ aſtringo, ſi res ita non ſit, quid ergo magis blaſphemum eſſe poteſt, quam vitam Dei tum defectioni, tum vltioni exponere? Atque ita hoc iuramentum blaſphemum eſſe docet Suar. *t.*1.*de Relig.tr* 3. *lib.*1. *c.*5.*n.*8. Couarru. *de Pactis* 1.*p* §.7.*n* 9. *verſ. ſexto*, Menoch. *lib.*2.*de arbitrar.cap.*375. *num.*12. Sanch. *cap* 32.*n.*25. Azor. *lib.*11.*cap.*7.*q.*2. Bonac. *diſp.*3.*de primo decalog.præcepto q.*8. *p.*2. *in princip.* & alij communiter. Idem eſt ſi iures per ſanctorum vitam; quia denotas ſanctos illam amittere poſſe: ſic aliis relatis Sanch. & Bonac. *ſupra.* Non tamen caret probabilitate hæc iuramenta per vitam Dei, & ſanctorum non eſſe blaſphema; quia non caret probabilitate non eſſe iuramenta execratoria, ſed aſſertiora ſimpliciter, ſicut ſi diceret, viuit Deus, viuit D. Petrus, adducis enim Deum viuentem, & reſplendentem in vita ſua, & D. Petri in teſtem: atque ita non eſſe blaſphema defendit latè Decian. 2. *t. crimin. lib.*2. *cap.*2. *n.* 13.

De illis verbis, *peſia tal, reniego de tal, por vida de tal, mal aya*, &c. abſque expreſſione Dei, vel ſanctorum dicit Sanch. aliis relatis *n.*23. pendere ex intentione proferentis: & in foro externo ex circumſtantiis eſſe colligendum: crederem tamen præſumi debere non eſſe ex animo blaſphemandi prolata. Nam illamet continentia, & ſuppreſſio nominis Dei, & ſanctorum indicat nolle talia verba de Deo intelligi. Item in caſu dubio non eſt facienda interpretatio inferens delictum, ſed potius ab illo excuſans. Solùm de maledictione creaturarum poteſt dubitari; an ſint blaſphemiæ, quia videtur Deus ipſe in illis maledici? Et quidem ſi quatenus creaturæ ſunt maledicerentur exiſtimo certum, quia tunc maledictio in creatorem refunditur: Sic cum D. Thom. 2.2. *q.*76. *art.*2. notauit. Sanch. *dicto cap.*32. *num.* 14. Tolet. *lib.*4.*ſumm. cap.*13. *num.*11. Leſſius *lib.*2. *cap.*45. *dub.*5. *n.*29. Bonac. *diſp.*3. *de primo decal. præcepto*, *q.*8 *p.*2.*n.*5. At ſi creaturæ ſiue rationales, ſiue irrationales ſine reſpectu ad Deum maledicantur, blaſphemia non eſſet, imo neque eſt peccatum mortale, ſed veniale tantum, ſi abſit iniuria alterius, vel abſque animo fiat. Leſſ. *loco allegato*: vbi addit nullum eſſe peccatum, ſi creaturæ maledicantur, quatenus nobis occaſio fuerunt peccandi vel alicuius grauis calamitatis; quia tunc videtur maledictionem illis infligi quaſi in pœnam, & ſatisfactionem damni dati: Item quia non tam ipſæ creaturæ, quam occaſio peccati, vel calamitatis maledicitur: Dixi; quando creaturæ ſunt cauſæ alicuius graui moleſtiæ, ob leuem enim moleſtiam non licet ſic maledicere; aliàs multi maledicentes animalia, ventos, pluuias à peccato excuſarentur: quod non eſt dicendum; tametſi regulariter ſolùm peccatum veniale committant; quia ſi animalia alia ſunt, abeſt animus, vt talis maledictio

executio

Digitized by Google

executioni mandetur, Leſſius *dict. capite* 45. *dub.* 5. *numer.* 30.

7. In ſecundo genere blaſphemiarum ponuntur ea, quæ indecorè, & inhoneſtè Deum nominant: ſi enim per modum irriſionis, & conuicij Deum voces ſapientem, & iuſtum, blaſphemiam committis. Et idem erit, ſi quaſcunque res ſacras irriſoriè tractes, cum enim omnia hæc ſumma laude digna ſint, ſi loco laudis irriſionem facias, blaſphemus eris: ſic notauit Sanchez *lib.* 2. *in decal. cap.* 32. *num.* 21. *&* 22. Ad hoc genus reducitur iuramentum per pudenda Chriſti Domini, & ſanctorum; quia ex modo iurandi intendit ſic iurans contemptibilem, & deſpicabilem Chriſtum Dominum facere ob illas partes, cum tamen ob illas, vtpotè naturales contemni non debeat: ſic Nauarr. *cap.* 12. *num.* 85. Azor. *tom.* 1. *inſtit. moral. lib.* 9. *c.* 28. *quæſt.* 3. *& lib.* 11. *cap.* 3. *quæſt.* 2. Suarez *t.* 1. *de Relig. tract.* 3. *lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 8. *&* 9. Valen. 2. 2. *q.* 13. *p.* 1. verſ. *item poteſt.* Farinac. *lib. prax. q.* 20. *num.* 21. Sanch. *lib.* 2. *cap.* 32. *n.* 28. Nominare autem, vel iurare per membra Chriſti honeſta, ſcilicet per eius caput, corpus, & ſanguinem, blaſphemia erit, ſi per modum contemptus proferatur eáque de cauſa *lex.* 6. *tit.* 4. *lib.* 8. *noua compilat.* mandat ſic iurantem pœnis blaſphemi plecti. At ſi non per modum vituperij, & conuicij ſed magnam veritatis exaggerationem hæc verba vſurpentur, blaſphema non erunt, & fortè culpa carebunt: quia neque in ſubſtantia, neque in modo dicendi Deo ignominioſa ſunt: ſic Syluest. verbo *iuramentum* 2. *fine.* Valen. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 7. *p.* 3. verſ. *ſi verò, cap.* 13. *num.* 3. *ad finem.* Bonac. *diſput.* 3. *de primo decal. præcepto q.* 8. *p.* 2. *num.* 4. Ex quo fit non eſſe blaſphemiam, ſi ex ira in aliquem dicas: Corpus Dei cum tali homine, Vulgo, *Cuerpo de Dios con tal hombre,* quia verba illa vera ſunt, & modus dicendi non videtur Deo contumelioſus: ſolùm enim ſignificas te velle, vt corpus Dei illum hominem puniat, & male factum vindicet. Secus verò eſſet dicendum, ſi ex ira & paſſione in Deum talia verba proferres, quia ſumma eſſet blaſphemia aduerſus Deum iraſci. Sic Valent. 2. 2. *q.* 13. *part.* 1. *verſ. ſed tamen illud.* Sanch. *lib.* 2. *c.* 32. *n.* 30. Bonac. *p.* 2. *n.* 4. Nauarr. *cap.* 12. *n.* 85. *& alij.* Video tamen plures, grauiſſimoſque Doctores apud Farinac. *lib.* 1. *prax. q.* 20. *n.* 18. quos ipſe ſequitur affirmare blaſphema eſſe illa iuramenta per Corpus Dei, per eius ſanguinem, per caput, per capillos, per pedes, &c. Quia denotatur Deum in ſua diuinitate hæc membra habere. Deum namque abſolutè prolatus non pro Chriſto, ſed pro tota Trinitate ſumitur, & conſequenter iam attribuitur ei quod non habet: & facit *cap. ſi quis per capillum* 22. *q.* 1. At quod dixi magis placet, non eſſe inquam blaſphema, ſi cum reuerentia dicantur; quia poſtquam verbum Dei caro factum eſt, cum hæc membra Deo tribuuntur, ſupponit Deum non pro tota Trinitate, ſed pro ſecunda perſona Trinitatis humanata, vt alij plures Doctores apud Farinac. *ſuprà* defendunt.

7. Sed quid dicendum de iuramento per intemeratam Deiparæ virginitatem? Aliqui exiſtimant eſſe blaſphemum: Tum quia videtur eſſe iuramentum execratorium, atque ſanctiſſimam Virginem defectioni ſubijci, ſi res aliter ſit quam enunciatur. Tum quia irreuerenter eius ſexus nominatur: Sic Couar. *de Pactis* 1. *p.* §. 7. *n.* 9. *verſ. decimo.* Menoch. *lib.* 2. *de arbitr. caſu* 375. *n.* 5. Azebedo *lib.* 8. *recopil. tit.* 4. *de leg.* 5. *n.* 13. At placet mihi ſententia Sanch. *lib.* 2. *in decal. c.* 32. *n.* 32. negans eſſe blaſphemiam; quia ibi nec beatiſſima Virgo, nec eius Virginitas execratur, neque aliquid illius ignominioſè tractatur, ſed Deus in illa fidei veritate in teſtem adducitur, ſicuti ſi per natiuitatem Chriſti, eiuſque mortem iurares, quod abſque vlla blaſphemia, imo & peccato fieri poteſt.

9. Tandem dubitabis, an omne iuramentum falſum, vel iniuſtum blaſphemum etiam ſit. Negant Sanch. *lib.* 2. *c.* 32. *n.* 33. cum D. Thom. 2. 2. *q.* 13. *art.* 3. *ad* 1. quia ſic iurans non æſtimat Deum eſſe poſſe falſitatis teſtem, aut iniuſtitiæ aſſecuratorem: neque id intendit; imò potius ſperat Deum non eſſe teſtificaturum ſuper illa re, per aliquod euidens ſignum. Cæterum pro contraria parte me ratio vrget; qui enim falſo iurat, Deum teſtem, conformatorem falſi facit, & qui iurat contra iuſtitiam, Deum proponit aſſecuratorem iniuſtitiæ. Ergo illis verbis Deo tribuitur, quod nulla ratione conuenire poteſt. Ergo ſunt blaſphema: ſi enim claris verbis diceres, Firmet Deus ſuo teſtimonio hanc falſitatem, vel iniuſtiam; blaſphemus eſſes, ſed eundem ſenſum habent falſa, & iniuſta iuramenta. Ergo ſunt blaſphema. Neque obſtat, quod ſperes nunquam Deum aſſerturum eſſe falſitatem aut aliquo ſigno eſſe falſitatem manifeſtaturum ſufficit ſi eam aſſertionem, & teſtificationem, aſſecurationemque petas. Propoſui dubium, tibi decidendum relinquo.

§. IV.

De obligatione Blaſphemi, & audientium illum, & de eorum iudice.

SVMMARIVM.

1 *Obligatur blaſphemus pœnitere de crimine commiſſo.*
2 *An blaſphemans ex conſuetudine ſit abſoluendus?*
3 *Audientes blaſphemum nulla alia obligatione corrigendi tenentur præter iure naturali impoſitum.*
4 *Obligantur denunciare blaſphemum, ſed ſeruandæ ſunt regulæ traditæ tract. de correct.*
5 *Hæreticales blaſphemiæ iudicibus fidei ſunt denunciandæ, non hæreticales Epiſcopo; vel ſæculari iudici, ſi laicus ſit blaſphemus.*
6 *Si vnus iudex procedit, & pœnam delicto adæquatam imponit, non poteſt alius procedere.*

OBligatio blaſphemi ea eſt, vt de commiſſo crimine pœnitentiam agat, & ſcandalo dato, (ſi quod fiat,) ſatisfaciat: quod maximè procedit in eo, qui conſuetudinem blaſphemandi habet; is enim ſub graui culpa hanc peruerſam conſuetudinem extirpare tenetur, eſto blaſphemias indeliberatè pronunciet; quia blaſphemiæ indeliberatæ tametſi mortali culpa vacent; eo quod non ſunt voluntariæ, vt actus in ſe, & materialiter Deo ſunt iniurioſæ, & aliis ſcandaloſæ: eáque de cauſa tenetur ſic aſſuetus diligentiam facere eas vitandi, aliàs vt effectus inordinati illi erunt voluntariæ, quod ſufficit, vt peccato mortali maculetur, vt benè docuit Leſſius *lib.* 2. *de iuſtit. cap.* 45. *dub.* 5. *n.* 30. *fine.*

2. An autem ſic ex conſuetudine peccandi neganda ſit abſolutio in ſacramento pœnitentiæ, vel differenda? Dixi *tract. de iuram. vbi de conſuetudine iurandi*: ibi enim reſolui cum Sanch. *lib.* 2. *in decalog. c.* 32. *n.* 45. poſſe abſolui, ſi verè de peccatis doleat; tametſi aliis vicibus monitus emendatus non fuerit; quia nulla occaſione extrinſeca tenetur, quam debeat expellere. An verò ſit conſiliũ abſolutionem differre prudentis confeſſoris arbitrio relinquitur, qui ex circumſtantiis colligere poterit, an profutura, an nocitura ſit pœnitenti talis dilatio; conſentit Azor. *lib.* 9. *c.* 28. *q.* 18. Pœnitentia autem pro hoc crimine à confeſſore imponenda arbitrio confeſſoris relinquitur, tametſi Concilium Lateranenſe ſub Leone X. *ſeſſ.* 9. dicat grauiſſimam pœnitentiam eſſe blaſphemo imponendam, antequam abſoluatur; quia in hac parte non eſt illud decretum receptum. Azor. *t.* 1. *inſtitut. moral. lib.* 9. *cap.* 28. *q.* 9. Suar. *lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 2. *fine.*

3. Ex parte verò audientium blaſphemum duplex eſſe poteſt obligatio. Prima corrigendi blaſphemum, Secunda eum iudici denunciandi. Circa primam obligationem dubitari poteſt, an vltra fraternam correctionem iure naturali debitam, debeat audiens reprehendere blaſphemantem, ſiue blaſphemus illa reprehenſione emendandus ſit, ſiue non? Et ratio dubij eſt; quia in Concilio Lateranenſ. ſub Leon. X. *ſeſſ.* 9. dicitur. Quicunque blaſphemantem audierint eum acriter verbis obiurgare teneantur, ſi citra periculum ſuum id fieri poſſe contingat: ſed acris obiurgatio non videtur eſſe fraterna correctio ad emendationem delinquentis directa, ſed potius ad illius punitionem, & in audientium ſatisfactionem. Ergo audiens blaſphemum non ſatisfacit ſi fraternè corrigat. Item fraterna correctio eſt ſuauis admonitio, non acris reprehenſio. Deinde ad obiurgandum blaſphemum, ſolùm petit Concilium, vt obiurgans citrà periculum ſuum id facere poſſit, non autem petit, vt credat delinquentem emendandum eſſe. Ergo illa obiurgatio non tam in correctionem delinquentis, quam in reparationem honoris diuini læſi mandatur. Ergo abſque ſpe emendationis debet adhiberi; & ita tenet Nauarr. *ſum. cap.* 12. *n.* 83. Ludou. Lopez 1. *p. inſtruct. cap.* 51. paulò poſt princ. Petr. de Ledeſma. 1. *t. ſum. tract.* 1. *cap.* 9. *fine.* Leſſius *lib.* 2. *de iuſt. c.* 45. *dub.* 5. *in fine.* Fateor rem eſſe dubiam, an Concilium voluerit ius nouum ſtatuere, an potius obligationis naturalis recordari, & confirmare, qua publicè peccantes arguere, & obiurgare tenemur, ſi ex obiurgatione fructus ſperatur. Neque obſtat quod expreſsè huius fructus non meminerit. Non enim meminit; quia in omni correctione ſupponebatur vt clarum, ad illius obligationẽ fructum debere ſperari. Sed conceſſo in ſupradicto concilio ius nouum ſtatui, mandatique audientibus, vt blaſphemantem obiurgent, & reprehendant, tametſi emendandus non ſit, cenſeo conſuetudine hoc decretum abrogatum eſſe; ac proinde audientes non aſtringi alia obligatione præter charitatis obligationem, qua debent peccantem corrigere, ſi ex correctione fructus ſperatur: ſic Azor. *t.* 1. *inſtit. moral. lib.* 9. *c.* 28. *q.* 7. Sanch. *lib.* 2. *c.* 32. *n.* 46. Bonac. *diſp.* 3. *de primo decal. præcepto q.* 8. *p.* 1. *verſ. addo.* Vnum tamen eſt omnino certum, ſi honor diuinus periclitetur ob blaſphemiarum receptionem

ceptionem, & tu commodè potes illum defendere obiurgatione, & reprehenſione delinquentis, ex præcepto Religionis, vel charitatis obligaris; quia obligaris hæc mala auertere, & Deum innocentiſſimum defendere, quoad fieri poſſit. Sic Sanch. *lib.2. in decal. c.35. n. 9. poſt med.* Ægidius de Coninch. *diſputat. 28. de correct. frater. dub. 1. n. 4. & dubitat. 6. num. 108.*

4. Circa ſecundam obligationem de denunciatione facienda iudici conſtans eſt omnium ſententia, audientes affici: quia ſic cautum eſt in ſupradicto decreto Concilij Lateranenſ. & à Iulio III. in ſua conſtitutione, quæ incipit *in multis*, in qua mandatur audientibus, vt intrà triduum denunciationem faciant; alioquin pœnis blaſphemi ſubduntur. Dubium tamen eſt; an præmittenda ſit correctio fraterna, ſi per hanc ſperatur emendatio? Placet mihi præmittendam eſſe, quia in hac denunciatione facienda præcipuè attenditur delinquentis emendatio, & peccatorum impeditio. Si ergo hic finis fraterna correctione obtineri poteſt, non licet iudicialem facere, quia curandus eſt proximus ea minori iactura, quà fieri poſſit: Sanch. aliis relatis *lib. 2. in decal. c. 32. in fine*, Bonac. *diſp. 3. de primo decal. præcepto q. 8. p. 1. in fine.*

5. Sed inquires, quibus iudicibus hæc denunciatio facienda eſt? Reſpondeo illis eſſe faciendam, qui in hoc crimine procedere poſſunt. Hi ſunt Inquiſitores hæreticæ prauitatis, ſi blaſphemia hæreticalis ſit; quia de his blaſphemiis ipſi ſolùm cognoſcunt, & in aliis blaſphemiis non ſe poſſunt intromittere. Sanch. *lib. 2. cap. 32. n. 37.* Azor. *lib. 9. c. 28. q. 5.* Farinac. *prax. q. 20. n. 39.* Salzed. *pract. cap. 113. verſ. quandoque tamen*, Auguſt. Barboſ. *3. p. de poteſt. Epiſc. alleg. 50. n. 89.* Eymeric. *2. p. direct. q. 41. n. 2.* & ibi Pegna *com. 66.* & alij apud ipſos. Quod ſi blaſphemia non ſit hæreticalis, eius iudex eſt Epiſcopus tam clericorum, quam laïcorum. Laïcorum autem eſt etiam ſæcularis iudex, inter quem, & Epiſcopum datur præuentio: tradunt Doctores in *c. 2. de maledicis*, per textum ibi. Couarr. *cap. quamuis pactum de pactis 1. §. 7. n. 12.* Azor. Sanchez Salzedo, Farinac. Eymeric. & Pegna *ſuprà*, Auguſt. Barboſa, *num. 93. & 94.*

6. Cognitio tamen vnius iudicis, & pœnæ impoſitio in delictis mixti fori, ſi delicto adæquata ſit, impedit quod alius iudex procedat: at ſi inadæquata ſit delicto, non tollit, quin alius iudex procedere quoad condignæ pœnæ impoſitionem poſſit: ſic Farinac. *q. 20. n. 39.* Couarr. *2. pract. cap. 10. n. 6.* Anton. Gom. *t. 3. var. c. 1. n. 40.* Pegna *2. p. direct. ſchol. 20. colum. 5.* Auguſt. Barboſ. *3. p. de poteſtat. Epiſc. alleg. 50. n. 95.* Bobadilla *politic. lib. 2. c. 17. n. 98. & c. 18. n. 234.* Salzedo *pract. c. 113. & alij apud ipſos.* Verum cum pœnæ ex circunſtantiis occurrentibus tum perſonæ, tum delicti ſæpè minuantur, raò poteſt iudex ſæcularibus cauſam ab Eccleſiaſtico deciſam, vel è contra Eccleſiaſticus cauſam à ſæculari deciſam aſſumere iudicandam prætextu quod rectè iudicata non fuerit, neque condigna pœna pro delicto impoſita; quia ſemper præſumendum eſt rectè fuiſſe iudicatum. Et in caſu dubio iudici decidenti litem ſtandum eſt. Neque alius contrarium declarare poterit; aliàs non ſolum iudex erit delinquentis, ſed & iudicis. Colligitur ex Barboſa *ſuprà*. Vide Farinac. *q. 4. n. 7. & ſeqq.*

§. V.

De pœnis blaſphemo impoſitis, vel à iudice imponendis.

SVMMARIVM.

1 *Ipſo iure nulla eſt, imponenda multiplex, tam ciuili, quam iure canonico.*
2 *Pro hæreticalibus blaſphemiis abiuratio indicitur tanquam de hæreſi ſuſpectis.*
3 *Pro aliis ſeruanda eſt Conſtitutio Pij V.*
4 *Iudex attendere debet qualitatem delicti, vt augeat, vel minuat pœnam.*
5 *Quid ſi delinquens incontinenti blaſphemiam retractauit, nulla, vel leuiſſima pœna afficiendus eſt.*
6 *Blaſphemus condemnatus à teſtimonio dicendo non repellitur.*

1. IPſo iure nulla eſt huic crimini pœna impoſita, vt benè aduertit Suar. *t. 1. de relig. tract. 3. lib. 1. c. 7.* imponenda tamen à iudice multiplex eſt tam iure ciuili, quam canonico.

Iure namque ciuili blaſphemis erat antiquitus pœna mortis impoſita; iuxta Authentic. *vt non luxurientur, §. præterea, collat. 6.* & ibi Bart. Angel. Gloſſa. & communiter Doctores, vt teſtatur Menoch. de arbitrar. *caſu 375. n. 25.* Couarru. *in cap. quamuis pactum de Pactis, 1. p. §. 7. n. 10.* Iulius Clar. *in pract. §. blaſphemia, verſ. ſed quæro in princ.* Farinac. *lib. 1. prax. tit. 3. q. 20. num. 3.* Sed hæc pœna non habet locum, niſi in blaſphemante ex conſuetudine, vt tradit. Menoch. *n. 26.* Farinac. *n. 42.* Couarr. *n. 10. fine.* Quam conſuetudinem non inducit binus, vel ternus actus, ſed plures requiruntur, vt aliis relatis Farinac. *n. 43.* Auguſt. Barboſ. *3. p. de poteſt. Epiſc. alleg. 50. n. 101.* Verùm iam hæc pœna mortis conſuetudine abrogata eſt, vt aliis relatis docet Menoch. *de caſu 375. n. 26.* Farinac. *n. 64.* Iure canonico variæ pœnæ impoſitæ ſunt, laïcis *in cap. 2. de maledicis*, pro clericis. *in cap. ſi quis per capillum, 22. q. 1.* vbi afficiuntur pœna depoſitionis: ſed in Concilio Lateran. ſub Leone X. *dicta ſeſſ. 9.* & in conſtitutione Iulij III. quæ incipit, *in multis deprauatis*, & in alia Conſtitutione Pij V. incipiente, *cum primum Apoſtolatus*, quorum tenorem refert Farinac. *dicta q. 20. à n. 62.* & Auguſt. Barboſa *allegat. 50. à n. 97.* variæ tam pro clericis, quam pro laïcis pœnæ deſignantur. Sed has conſtitutiones teſtatur Suar. *lib. 1. cap. 7. n. 3.* vſu non eſſe receptas. Quapropter in punitione huius criminis ſpectandæ ſunt conſtitutiones, & ſtatuta ciuitatum, & maximè conſuetudo recepta, & ſecundum eam iudicandum.

2. Si igitur blaſphemia hæreticalis fuerit quæ per Inquiſitores punitur, debent ſic delinquentes abiurare tanquam de hæreſi ſuſpecti; & pro qualitate ſuſpicionis debet eſſe abiuratio ſi deliquerint. Sæpè, & leui turbatione ducti abjurant, tanquam de hæreſi vehementer ſuſpecti. Si autem raò deliquerint, vel graui occaſione ducti abiurant de leui; ſic teſtatur Eymeric. *2. part. direct. q. 41. num. 5. & 6.* At Franciſc. Pegna *ibi comm. 66. verſ. cæterum*, relato Simanch. & Ioann. Rojas. teſtatur eſſe praxim receptam, ſi blaſphemia atrox ſit, & illam committens plebeius ducatur in publicum ſpectaculum alligata lingua, & mytram infamem portet, & flagellis cædatur, & in exilium mittatur. Quod ſi nobilis ſit, ſine mytra producatur, & in monaſterium detrudatur ad certum tempus, pecuniariamque mulctam ſoluat, & quandoque compellatur ob ſuſpicionem abiurare. In leuioribus autem blaſphemiis affirmat Inquiſitorum iudicio relinqui. Regulariter tamen ſic blaſphemantem condemnari, vel aliquo die feſto pallio, nudis pedibus, capite diſcooperto, & cum cereo accenſo, & chorda ſuccinctus Miſſam audiat, quâ peracta publicatur eius delictum, & ſententia condemnatoria, quæ ſolet eſſe alicuius mulctæ pecuniariæ, vel ieiuniorum.

3. At pro aliis blaſphemiis, ſi clericus, ſic cenſeo ſeruandam eſſe Conſtitutionem Pij V. vt pro prima vice, qua condemnatus fuerit, priuetur fructibus vnius anni cuiuſcunque beneficij poſſeſſi: pro ſecunda, omnibus beneficiis; pro tertia, omnibus dignitatibus exutus in exilium mittatur. Quod ſi nullum beneficium habuerit, pœna pecuniaria, vel corporali pro prima vice mulctetur; pro ſecunda, carceribus mancipetur? pro tertia, verbaliter degradetur, & ad triremes mittatur. Si autem blaſphemus laïcus fuerit, regulariter pro prima vice lingua alligata in publicum ducitur, & in exilium mittitur; pro ſecunda, verberatur? pro tertia, triremibus addicitur. Si autem nobilis ſit, & blaſphemiæ nec nimis atroces, neque frequentes fuerint, pœna pecuniaria mulctatur, & in exilium pro tertia vice mittitur. Vide Couarru. *cap. quamuis pactum, de Pactis 1. p. §. 7. n. 11. &* Auguſt. Barboſa *3. p. de poteſt. Epiſc. Allegat. 50. à n. 102.* Pro blaſphemia in ſanctos omnes aduertunt iudicis arbitrio pœnam relinqui, vt reliquit Concilium Lateranenſ. & Pius V. in ſua conſtitut.

4. Aduerto iudicem in impoſitione pœnæ pro hoc delicto attendere debere tum qualitatem blaſphemiæ, tum frequentiam, tum occaſionem, & ex illis augere, vel minuere pœnam poterit; eaque de cauſa plures graueſque Doctores exiſtimant hanc pœnam arbitrariam eſſe, vt aliis relatis docet Menoch. *dicto lib. 2. de arbitrar. caſu 375. n. 30.* Iulius Clarus §. *blaſphemia*, verſ. *ſed quæro*, Farinac. *q. 20. n. 66.* Nunquam tamen exiſtimo eſſe occaſionem minuendi pœnam, quod in illa prouincia inualuerit conſuetudo blaſphemandi: imo tunc exiſtimo augendam eſſe pœnam, vt alij contineantur, & talis abuſus, & corruptela extirpetur, conſuetudo enim quæ eſt contra naturalem non excuſat, ſed accuſat, vt aliis relatis docet Farinac. *c. 44.*

5. Ea tamen erit ſufficiens occaſio non ſolùm minuendi pœnam, ita vt leuiſſima, vel nulla imponatur, ſi delinquens incontinenti blaſphemiam retractauerit, & antequam è loco diſcedat, ſigna contritionis exhibeat, v. g. percutiat pectus, terram deoſculetur, vel aliud quid faciat; quia tunc præſumi poteſt inconſideratè, & indeliberatè, fuiſſe locutum, & ex lubricitate linguæ, potius quam ex animo blaſphemiam protuliſſe: ſi enim actione iniuriarum non tenetur, & pœnam euitat qui alterum dehoneſtans incontinenti ſe retractat, vt pluribus firmat Farinac. *dicto quæſt. 2. n. 59.* à fortiori excuſandus eſt blaſphemus, qui blaſphemiam incontinenti retractauit? ſiquidem mitius cum Deo, quam cum hominibus agitur, vt benè ponderauit Farinac. *n. 57.* cum Arnold. Albert. *tractat. de agnoſc. aſſert. Cathol. & hæretic. quæſt. 28. n. 9. 13 & 14.*

6. Denique

Digitized by Google

6. Denique dubitari poteſt; an blaſphemus poſt condemnationem repellendus ſit à teſtimonio tanquam infamis; Ratio dubij eſt; quia ex iure ciuili non reputatur infamis, vt probat *lex famoſi, ff. ad leg. Iul maieſt.* ibi lubricum linguæ non debet facilè trahi ad pœnam. Ex facto autem non poteſt dici infamis? quia hæc infamia pœnitentia, & retractatione criminis aboletur; atque ita tradit Bald. *conſ.* 15 a. *lib.* 1. *col.* 1. quem ſequitur Aymon. Sauillian. *conſ* 6 *col.* 2.

Dico ergo hunc blaſphemum ſic condemnatum à teſtimonio dicendo non repelli; quia, neque eſt infamis infamia iuris, neque facti, vt probat ſupradicta ratio: at eius teſtimonium non eſt vndequaque firmum, ſed aliqualiter diminuitur ex delicto facto, tametſi caſtigato. Negari enim non poteſt ex obiectione blaſphemiæ teſtimonium aliqua ex parte diminui, neque eſſe ita ſolidum, ac ſi nihil obiici poſſet. At teſtis omni exceptio maior eſt ille, cui nihil obiici poteſt; quod ſuſpicionem ingerat falſitatis, vt rectè probat aliis relatis Couartuu. *in Epitom. decret.* 2. *part. cap.* 8. *§. vltimo, numero* 7. *&* 8. Ergo blaſphemus, cui blaſphemia obiici poteſt, non cenſetur teſtis omni exceptione maior: ſic Couartu. *in cap. quamuis pactum, de Pactis*, 1. *part.* §. 7. *num.* 11. *verſ.* His equidem, cum Alexand. Decio. Thom. Grammatico. Quod intelligendum cenſeo, dum recens fuit blaſphemia, & illius declaratio. Nam ſi multum tempus tranſierit, verbi gratia, duobus, vel tribus annis, in quibus conſtat de illo vitio emendatum eſſe, cenſeo ob illam cauſam eius teſtimonium non infirmari, quod mihi probat ratio dubitandi.

PVNCTVM III.

De Sacrilegio crimine Religioni oppoſito.

SI etymologiam nominis ſpectemus, ſacrilegium idem eſt, quod rei ſacræ legium, ſiue furtum: & ſic ſacrilegus eſt qui ſacrum legit, ſeu furatur: ſic Iſidorus *lib.* 1. *origin. lit.* S. Quintilianus *lib.* 5. *cap.* 10. Ambroſius, Calepinus verbo *Sacrilegium* Decian. *tractat. crimin. lib.* 9. *cap.* 14. Rub. *de Sacrilegio, num.* 9. & alij communiter. Aliquando nimis latè ſacrilegium ſumitur pro quocunque vitio religioni oppoſito: & ſic comprehendit quemlibet profanum cultum; quia in eo Deus, qui eſt ſumme ſacer offenditur: qua ratione D. Auguſtinus aliique Patres idolorum ſacrificia vocabant ſacrilegia ſacra, & pacta cum dæmonibus ſacrilega pacta: ſed hæc acceptio ſacrilegij propria non eſt. Propria ergo acceptio ſacrilegij eſt, quæ ex rei ſacræ à Deo diſtinctæ læſione, ſeu violatione ſumitur ſic *D. Thom.* ab omnibus receptus. 2. 2. *quæſt.* 99. *art.* 1. *&* 3. ſecundum hanc acceptionem, explicabimus, quid ſacrilegum ſit, quotuplex, quale peccatum, & quas pœnas habeat annexas.

§. I.

Quid ſit Sacrilegium, & quotuplex.

SVMMARIVM.

1 *Sacrilegium definitur.*
2 *Diſtinguitur ab illis vitiis ſuperioribus, Puncto ſecundo enumeratis.*
3 *Sacrilegium fit per actionem inuoluntariam eius in cuius cultum res ſacra dicata eſt: & ibi an ſimonia ſacrilegium ſit?*
4 *Triplex eſt ſacrilegium: circa perſonas, circa locum ſacrum, circa res ſacras.*
5 *Sub iis variæ ſpecies continentur.*

1. SAcrilegium definitur à D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 99. *art.* 1 quem omnes ſequuntur, vt ſit ſacræ rei læſio, ſeu violatio. Nomine rei ſacræ intelligitur illa, quæ lege diuina, vel Eccleſiaſtica in cultum Dei eſt deſtinata: ſi ergo huic cultui contrauenias, rem ſacram violas, & ſacrilegium committis.

2. Ex hac definitione manifeſtè infertur, ſacrilegium diſtingui à periurio, à tentatione Dei, à Magia, ſuperſtitione, & blaſphemia, & quolibet alio vitio, quo diuina maieſtas directè in ſe offenditur; quia ſacrilegium non reſpicit immediatè ipſum Deum tanquam materiam, & obiectum, circa quod verſatur, qualiter reſpicit periurium, blaſphemia, tentatio Dei, ſuperſtitio, &c. ſed reſpicit rem creatam in cultum Dei deſtinatam, cuius cultum derogat; ac proinde ſacrilegium offendit Deum non ſe, ſed in rebus ipſi dicatis: Sic Suarez *tom.* 1. *de Relig. tract.* 3. *lib.* 3. *de Sacrilegio in proœmio.* Leſſ. *lib.* 2. *cap.* 45. *dub.* 2. *n.* 7.

3. Solum eſt difficultas qualis debeat eſſe hæc violatio? Caietan. *dicta quæſt.* 99. *art.* 2. dicit debere fieri per actionem inuoluntariam illius, cuius res eſt, cum autem contra voluntatem Dei fiat, quia res ſibi dicata, malè tractatur; efficitur ſacrilegium committi per actionem inuoluntariam reſpectu Dei. Ex quo infert ſimoniam non eſſe ſacrilegium; quia fit conſentiente parte, cuius res eſt. Adde de ſimonia ſeparatim à ſacrilegio agere D. Thom. & Doctores. Ergo credunt à ſacrilegio diſtingui.

Fateor ſacrilegium committi per actionem inuoluntariam illius, cuius res eſt, ſeu in cuius cultum eſt dicata: nego tamen inde inferri ſimoniam verè, & propriè ſacrilegium non eſſe, cum contra voluntatem Dei ematur, aut vendatur ſacrum. Neque obſtat in tali venditione homines conſentire, aliàs ſi Epiſcopus conſentiret locum ſacrum profanari, res ſacrà alienari, clericos ad ſæculare tribunal duci, ſacrilegium non committeretur. Quod non eſt dicendum: Ergo conſenſus partis non tollit ſacrilegium: & ratio videtur manifeſta, quia huiuſmodi conſenſus non tollit, quin res ſacra Deo dicata indebitè tractetur, & Deus in tali tractatione offendatur. Ergo non tollit quin verè ſacrilegium ſit: atque ita docent Gloſſa *in cap. Audiuimus* 1. *quæſt.* 3. *per text.* ibi: Leſſius *lib.* 2. *de iuſtit. cap.* 45. *dub.* 2. *in fine, num.* 8. Suar. *tom.* 1. *de Religione, tract.* 3. *lib.* 3. *cit. num.* 6. Azor. *tom.* 1. *inſtit. moral. lib.* 9. *cap.* 27. *quæſt.* 8. Neque obſtat de Simonia ſeparatim à ſacrilegio agi, quia id fit oblatam eius materiam, & ſpecialem eius rationem, non quia verè ſub ſacrilegio non contineatur.

4. Triplex genus rerum ſacrarum enumerari ſolet, & iuxta illud triplex genus ſacrilegij diſtinguitur. Primum eſt circa perſonas ſacras. Secundum circa locum ſacrum. Tertium circa res ſacras. Sub iis generibus variæ ſpecies ſacrilegij comprehenduntur; ſed nulla eſt, quæ ſub aliquo membro huius diuiſionis non comprehendatur; ac proinde hæc diuiſio tanquam apta ad explicationem huius vitij ſuſtinenda eſt, eámque ſuſtinent Doctores cum Gloſſa *in c. ſacrilegium* 17. *quæſt.* 4. & Theologi cum D. Thom. 2. 2. *q.* 99. *art.* 1. *&* 3. & Summiſtæ, verb. *Sacrilegium*, Leſſ. *dub.* 3. Suar. *cap.* 1. *num.* 8. Azor. *cap.* 27. *quæſt.* 2. Valent. *diſp.* 6. *quæſt.* 15. *p.* 1 *in princ.* Bonac. *diſp.* 3. *de primo decalog. præcept. q.* 6. *p. vnic. n.* 1. & alij communiter.

5. Dixi ſub iis generibus varias ſpecies ſacrilegij contineri. Neque enim eiuſdem ſpeciei eſt ſacrilegium commiſſum in percuſſione clerici, ac commiſſum in imponendo ei aliquod tributum, illum verò ad tribunal ſæculare deferendo. Et idem eſt de ſacrilegio commiſſo aduerſus locum ſacrum, quod in varias ſpecies diuiditur ſecundum varias actiones, quæ ibi ſunt prohibitæ, ſcilicet furtum ſeminis, vel ſanguinis emiſſionem, iudicialem ſtrepitum, &c. Tertium genus clarius eſt ſub ſe varias ſpecies continere. Neque enim eſſe poteſt eadem ſacrilegij ſpecies irreuerenter tractare ſacramenta, ac vaſa ſacra, ac imagines, reliquias, & bona Eccleſiaſtica. Dicendum ergo eſt illam trimembrem diuiſionem ſacrilegij eſſe generis, in ſpecies ſubalternas: ſic latè probat Suarez *diſt.* 10. 1. *de Relig. tract.* 3. *lib.* 3. *cap.* 5.

§. II.

Explicatur ſupradicta Diuiſio Sacrilegij.

SVMMARIVM.

1 *Qualiter læſio perſonæ ſacræ ſacrilegium ſit.*
2 *Multipliciter perſona ſacra lædi poteſt, & an omnes hæ læſiones ſacrilegia ſint, examinatur.*
3 *Qualiter violatio loci ſacri ſacrilegium conſtituat.*
4 *Sacrilegium eſt irreuerentia Sacramentis facta, & quid de facta Euchariſtiæ. An diſtinguatur ab irreuerentia Deo in ſua perſona facta?*
5 *Irreuerentia in ſacrificio facta grauioris malitiæ eſt, quam ſacrilegium.*
6 *Vaſa ſacra, imagines Dei, & Sanctorum reliquias profanare ſacrilegium eſt, & quid ſi reliquiæ, & imagines Sanctorum profanentur, quatenus ſunt imagines, & reliquiæ aliquorum, quibus ob propriam excellentiam veneratio debetur.*
7 *Profanatio ſacrorum verborum eſt ſacrilegium.*
8 *Item & ornamentorum Eccleſiæ, & miniſtrorum.*
9 *Alienare bona Eccleſiæ abſque debita ſolemnitate ſacrilegium eſt.*
10 *Quid dicendum de retentione decimarum, & legatorum.*
11 *Quid de tempore ſacro, ſcilicet diebus feſtiuis? Non videtur inter res ſacras numerandum.*

1. PRima diuiſio ſacrilegij (vt dixi) eſt quæ committitur circa perſonam ſacram. Perſonam ſacram voco Eccleſiaſticam, quæ tum ordine, tum religionis ſtatu ſpecialiter in

Dei

Digitized by Google

Dei cultum deſtinatur. Hanc igitur ſi lædas, quatenus ſacra eſt, ſacrilegium committis. Dices: Veneratio harum perſonarum non eſt religio, ſed quædam obſeruantia: ſeu dulia. Ergo irreuerentia illis facta non eſt ſacrilegium, ſed alia ſpecies inferior. Nam peccatum commiſſum contra reuerentiam debitam alicui perſonæ, illi virtuti opponitur, quæ dictat talem perſonam venerari: ſicuti peccatum irreuerentiæ commiſſum contra parentes pietati opponitur; quia ex pietate teneris parentes venerari: ſicuti ex virtute duliæ, vel ex politica obſeruantia obligatus es perſonas Eccleſiaſticas venerari, irreuerentia illis facta aduerſus hanc virtutem erit, & non aduerſus religionem.

Reſpondeo dupliciter poſſe te has perſonas venerari: Primò, quatenus in ſe habent aliquam excellentiam abſolutam veneratione dignam. Secundò, quatenus in cultum Dei ſpecialiter deſtinantur, & illius miniſtri ſunt. Si primo modo has perſonas venereris, non ex religione, ſed ex obſeruantia, aut dulia venetaris, & irreuerentia illis facta non contra religionem, ſed contra virtutem obſeruantiæ, vel duliæ procedit. At ſi quatenus ſunt miniſtri Dei, & in diuinum cultum deſtinati illos venereris, actum religionis facis; quia non tam eos, quam Deum in illis veneraris. Et è contra ſi ſecundùm hanc rationem illos offendas, ſacrilegium virtuti religionis oppoſitum committis. Quocirca cum Eccleſia prohibuerit in has perſonas violentas manus inferri, & ad ſæcularia iudicia trahi, quia Dei miniſtri ſunt & cultui diuino deputati, ſi illos in his actionibus offendas, ſacrilegium committis; quia offendis Deum in rebus ſibi ſpecialiter dicatis: ſic notauit Suar. *tom. 1. de Religione, tractat. 8. lib. 3. cap. 6 n. 5.*

2. Multipliciter autem lædere perſonam Eccleſiaſticam potes. Primò per violentam manus impoſitionem. Secundò per vſurpatam iuriſdictionem. Tertiò per rapinam, & furtum. Quartò per actionem veneream. Neque alia occurrit actio, qua poſſit perſona ſacra violari. Et quidem per violentam manus impoſitionem nemini eſſe poteſt dubium, ſacrilegium committi: quia ſpecialiter his perſonis cauetur intuitu religionis, honoris, & reuerentiæ ipſis debitæ vt conſtat ex *cap. ſi quis ſuadente, 17. quæſt. 4.* Quare illa violenta manus impoſitio non ſolum habet ſpeciem iniuſtitiæ, qualem haberet, ſi illa perſona læſa Eccleſiaſtica non eſſet, ſed habet ſpeciem irregularitatis, ſeu ſacrilegij; quia ſpecialiter Eccleſia voluit Eccleſiaſticam perſonam in reuerentiam ſui ſtatus liberam, & exemptam ab hac iniuria conſtituere. Quæ autem ſint hæ perſonæ in particulari, quæ hoc priuilegio canonis gaudeant, & quæ actio ſub violenta manus impoſitione intelligatur, latè diximus, *tractat. de excommunicat. puncto de excommunicat. reſeruatis in decreto.* De ſecunda actione, quæ eſt iuriſdictionis vſurpatio, conſtat ſacrilegam eſſe; quia eſt aduerſus immunitatem his perſonis debitam: debetur enim iis perſonis exemptio à forenſi iudicio, & à vectigalibus, & tributis: quare qui illas contra hanc immunitatem obligaret iudicio ſæculari ſiſtere, & tributa ſoluere, ſacrilegus eſſet. Quouſque hæc immunitas extendatur: & quæ pœnæ violantibus ſint impoſitæ latè diximus *tractat. de immunit. perſonarum Eccleſiaſtic.* Tertia actio, qua perſonæ Eccleſiaſticæ offendi poſſunt, eſt furtum & rapina: de qua non deſunt Doctores qui affirment ſacrilegium eſſe, maximè ſi furtum, & rapina ſit bonorum titulo Eccleſiaſtico acquiſitorum: ſic Valent. 2. 2. *diſput. 6. quæſt. 15. p. 1. col. 1.* Cæterùm per hanc actionem ſpecialiter non offenduntur perſonæ Eccleſiaſticæ; eo quod nullibi inueniantur à iure Eccleſiaſtico in hoc crimine defenſæ magis quam ſæculares: & notauit in præſenti Suar. *tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. 3. cap. 2. num. 8.* Azor. 1. *tom. lib. 9. cap. 27. quæſtione 3.* Si autem bona quæ furantur, non ſunt beneficiarij, ſed Eccleſiæ, qui illas vſurparet, ſacrilegium committeret: quia quælibet illarum alienatio ſine debita ſolemnitate prohibetur. Sed hoc ſacrilegium non eſt aduerſus perſonam Eccleſiaſticam, ſed aduerſus rem ſacram. Quarta actio, quæ eſt fornicatio, & ſimilis turpitudo ſi à perſona Eccleſiaſtica fiat, iudicatur communiter à Doctoribus ſacrilegium: quia perſonas Eccleſiaſticas maximè dedecet: ratione enim ſui ſtatus à tali macula conuenit, eſſe immunes. Quod à fortiori militat in iis perſonis Eccleſiaſticis, qui ſpeciali voto obligantur ab iis delectationibus abſtinere, quales ſunt ordine ſacro inſignitæ, & religioſæ. Hæ ergo per votum corpus ſuum, & animam Deo offerunt, & conſecrant, redduntur que in illa parte quaſi ſacratæ: ergo contra faciens ſacrilegium committit; quia rem cultui diuino deſtinatam violat: ſic communiter Doctores cum Diu. Thom. *q. 114. art. 1. & q. 99. art. 1.* & ibi Caietan. Valen. *diſp. 6. q. 15. p. 1. in princ.* Leſſius *lib. 2. c. 45. dub. 3. num. 11.* Azor. 1. *p. inſtit. moral. lib. 9. cap. 27. q. 5.* Bonac. *diſp. 3. de primo decal. præcept. q. 6. p. vnico. num. 3.* Qui omnes extendunt ſupradictam doctrinam ad quodlibet votum, cuius violationem ſacrilegium eſſe affirmant: quia eo ipſo, quod res per votum Deo dicata ſit, iam eſt iure diuino in cultum Dei deſtinata. Ergo contra faciens ſacrum lædit: eſt ergo ſacrilegus. Cæterùm mihi probabilius eſt violationem voti non in ſpecie rigoroſa ſacrilegij, de qua in præſenti; ſed in ſpecie perfidiæ conſtitutam eſſe, ſic tenet. Suarez *tom. 1. de Religione, tract. 3. lib. 3. cap. 4. num. 5.* Ratio eſt; quia per violationem voti Deus in ſe offenditur, cui vouens infidelis eſt, ſicuti offenditur per periurium, per blaſphemiam, per omiſſionem Miſſæ in die feſto, & ſimilia: ſed iniuriæ, quibus Deus immediatè offenditur, ſunt in alia ſpecie à ſacrilegio diſtinctæ, vt in princ. huius Puncti diximus. Ergo violatio voti in alia ſpecie à ſacrilegio conſtitui debet, quæ nulla eſt alia niſi perfidia fidelitati oppoſita. Neque obſtat per votum rem promiſſam in cultum Dei deſtinari, vt inde affirmemus ſacrilegium eſſe illius violationem; quia cum non deſtinetur in alium cultum, niſi in alius voti executionem, & obſeruationem fidei datæ non poteſt illius violatio aliam malitiam habere, niſi malitiam infidelitatis. Neque item obſtat turpitudinem dedecere maximè perſonam Eccleſiaſticam, & maximè ſi Sacerdos ſit, vt inde affirmemus quamlibet turpitudinem ab ipſis commiſſam eſſe ſacrilegium: aliàs furta, homicidia, blaſphemiæ, detractiones, & quælibet alia peccata ſacrilegia eſſent; quia omnia illa maximè dedecent Eccleſiaſticas perſonas, & præcipuè Sacerdotes. Verum quia hæc generalis indecentia, & repugnantia non infert ſpecialem prohibitionem; ea de cauſa ad ſpeciem ſacrilegij non tranſeunt, ſed intra propriam ſpeciem grauiora fiunt. Sic dicendum eſt de fornicatione, & quacumque alia turpitudine, ſi voti obligationem ſecludamus: licet enim quaſlibet perſonas Eccleſiaſticas hæc maximè dedeceat; quia tamen ex vi conſecrationis ſpeciali lege non prohibentur ab iis abſtinere: ea de cauſa ſacrilegia non ſiunt. Vocatur autem hæc infidelitas ſacrilegium; quia omnia vitia religioni oppoſita hoc nomine nuncupantur; non quia propriè ſacrilegium ſint, qualiter in præſenti vſurpamus.

3. Secundum genus ſacrilegij dixi eſſe violationem loci ſacri quoad immunitates, quas habet, quatenus talis locus eſt, quod qualiter contingat latè dixi *tractat. de immunit. Eccleſiæ.* Solum aduerto in vna actione hoc, & præcedens ſacrilegium poſſe reperiri, ſi enim iudex laicus per violentiam clericum delinquentem à loco extrahat, & à ſuo tribunali ſiſtat iudicandum, committit triplex ſacrilegium. Primò, ob violentam manus impoſitionem. Secundò, ob extractionem à loco ſacro. Tertiò, ob vſurpatam iuriſdictionem: quæ omnia in confeſſione manifeſtari debent: & ex parte notauit Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 3. c. 2. n. 6. & 7.*

4. Tertium genus ſacrilegij, quod per antonomaſiam rei ſacræ violatio dicitur multiplex eſt pro varietate rerum ſacrarum, quæ violari poſſunt? quáſque enumerauit D. Thom. 2. 2. *quæſt. 99. art. 3.* Et in primo loco conſtituit Sacramenta. Secundò, vaſa ſacra, imagines, & Sanctorum reliquias, quibus addi poteſt Scriptura ſacra, & cæremoniæ in cultum Dei deſtinatæ. Tertiò ornamenta Eccleſiæ, & miniſtrorum. Quartò bona Eccleſiaſtica in ſuſtentationem miniſtrorum deputata: in his enim omnibus Deus colitur, & conſequenter eorum mala tractatio ſacrilegium eſt.

Merito D. Thom. primo loco conſtituit Sacramenta; quia nulla res eſt illis ſacratior. Teneris ergo ea dignè tractare, tam in adminiſtratione, quam in ſuſceptione, aliàs ſacrilegus eris: Solum de ſanctiſſimo Sacramento Euchariſtiæ eſt dubitatio; an eius irreuerentia ſit irreligioſitas alia diſtincta à ſacrilegio, & eiuſdem rationis cum ea, qua Chriſtus dominus in ſe ipſo offenderetur. Affirmat Suarez *tom. 1. de Religione, lib. 3. cap. 6. num. 1. & 2.* Mouetur, quia Chriſtus in Euchariſtia eadem adoratione latriæ adoratur, & eadem reuerentia colitur, ac colitur in propria perſona, vt tradit Trident. *ſeſſ. 13. cap. 5. & can. 6.* Ergo irreuerentia facta Euchariſtiæ eſt eiuſdem rationis cum irreuerentia facta Chriſto in propria perſona: quod confirmari poteſt ex illo Pauli 1. *Corinth. 11.* affirmantis reum eſſe corporis, & ſanguinis Domini, qui indignè Euchariſtiam ſumit. Nihilominus tenenda eſt communis ſententia irreuerentiam factam Euchariſtiæ eſſe propriè ſacrilegium: tametſi omnium grauiſſimum, neque aliam ſpeciem irreligioſitatis habere; ſic Caietan. 2. 2. *quæſt. 99. art. 1. & 3. dub. 6.* Leſſius *lib. 2. de iuſtit. cap. 45. dub. 3. n. 16.* Fauet D. Tho. *ſupradicto loco*: quatenus Euchariſtiam inter res ſacras conſtituit, omniumque ſacratiſſimam, reliquique DD. enumerantes Sacramenta inter res ſacras, quæ per ſacrilegium profanari poſſunt, non excludunt Euchariſtiæ Sacramentum, ſed potius dicunt in illo ſpecialius rationem ſacrilegij reperiri. Sed probo concluſionem: Quia Euchariſtia etſi Deum contineat, non eſt Deus formaliter, ſed ſignum gratiæ ſanctificantis Deum ipſum continens. Ergo iniuria facta Euchariſtiæ non ſit formaliter Deo: ergo non eſt irreligioſitas à ſacrilegio diſtincta. Et confirmo Chriſtus dominus in Euchariſtia exiſtens non ſe exhibet viſibilem, & tractabilem, ſed inſtar cuiuſdam rei inanimatæ, tametſi ibi ſit viuens, & intelligens. Ergo iniuria Euchariſtiæ facta, non eſt formaliter facta ipſi Deo in propria perſona, ſed in ſigno illum continente, & gratiam ſignificante: ſed quælibet iniuria facta Deo in eius ſigno, eſt in ſpecie ſacrilegij: ergo. Item negari non poteſt, irreuerentiam

factam

Digitized by Google

factam Euchariſtiæ eſſe in ſpecie ſacrilegij; quia eſt violatio rei ſacratiſſimæ. Ergo non eſt in alia ſpecie irreligioſitatis; quia non ſunt vitia multiplicanda abſque manifeſta ratione. Neque obſtat fundamentum oppoſitum. Fateor inquam adorationem, & reuerentiam factam Chriſto in Euchariſtia eſſe latriam; quia ad hanc reuerentiam, & adorationem ſolum expoſtulatur, vt feratur in perſonam diuinam ſiue in ſe, ſiue in ſigno. An autem intra illam ſpeciem adorationis latriæ varij actus ſpecie diſtincti diſtinguantur, alij qui feruntur in Deum ſecundum ſe, alij qui feruntur in ipſum repræſentatum in imagine, non ſatis conſtat, & fortè probabilius eſt diſtingui. Verum in ratione irreligioſitatis iam receptum eſt, irreuerentiam, quæ fit Deo ſecundùm ſe, diſtingui ab ea, quæ fit ipſi in ſigno repræſentante, ſeu continente, tametſi vtraque irreuerentia adorationi latriæ opponatur. Quod optimè confirmatur ex irreuerentia facta cruci, & imagini ſaluatoris, quæ ſine controuerſia ſacrilegium propriè dicitur, tametſi opponitur adorationi latriæ. Ergo irreuerentia facta Euchariſtiæ ſacrilegium propriè erit, tametſi adorationi latriæ opponatur.

5. Sed inquires, quare ſacrificium non fuit enumeratum à D. Thom. inter res ſacras primi generis, cum etiam poſſit, ſicuti & Sacramenta irreuerenter tractari. Reſpondeo, quia ſacrificium eſt ipſemet cultus Dei in ſe, non res cultui deſeruiens, ideóque reuerentia in illo commiſſa grauioris malitiæ eſt, quam ſacrilegij quia offendit Deum in ſe: ſacrilegium vero offendit Deum in ſigno repræſentatum. Idem eſt dicendum de oratione. Non enim oratio eſt res, per quam Deo cultus deferatur, ſed potius ipſe formalis illius cultus, atque adeo irreuerentia ibidem commiſſa Deo immediatè fit, non rebus eius cultui deſeruientibus.

6. In ſecundo loco conſtituit D. Tho. vaſa ſacra, imagines Dei, & Sanctorum reliquias: quia hæc omnia cultui diuino deſeruiunt eorumque profanatio cedit in iniuriam ipſius Dei, quod in vaſis ſacris, imaginibus Dei clarum eſt. De reliquijs, & imaginibus ſanctorum eſt dubium: an eorum irreuerentia ſacrilegium ſit? Et ratio dubij eſt, quia eorum veneratio non pertinet ad virtutem religionis, ſed ad aliam virtutem inferiorem, ſcilicet duliam. Ergo irreuerentia illis facta illi virtuti opponitur, & non religioni, ſicuti irreuerentia facta parentibus virtuti pietatis, & non religioni opponitur, quia parentes non ex virtute religionis, ſed ex virtute pietatis honorantur.

Dicendum eſt dupliciter Sanctorum imagines, eorúmque reliquias profanari poſſe: vel quatenus ſunt reliquiæ, & imagines amicorum Dei, illique familiarium, vel quatenus ſunt reliquiæ, & imagines aliquorum, qui ob propriam excellentiam, quam habent, veneratione ſunt digni. Si primo modo irreuerentia fiat, ſacrilegium eſt propriiſſimè, quia tunc non tam ipſe ſanctus, quam Deus in illo, eiuſque imagines dehoneſtatur. At ſi ſecundo modo irreuerentia fiat, conuincit argumentum, non eſſe propriè in ſpecie ſacrilegij talem malitiam, ſed in alia inferiori: Addi poteſt fortè ſpeciem ſacrilegij illi coniungi, quia in iniuriam Dei cedit quælibet irreuerentia facta illis, quos Deus ſibi coniunctiſſimos habet, tametſi non illis, fiat, quatenus coniuncti ſunt. Nam eſto ad cultum prouenientem ex virtute religionis hæc formalis intentio neceſſaria ſit: at ad vitium ei oppoſitum non videtur requiri; quia plura ad rectam operationem, quam ad malam requiruntur: cum bonum ex integra cauſa, malum ex quolibet defectu: ſic Leſſius *lib. 2. cap. 45. dub. 3. n. 18.* Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. 3. c. 6. & 7.*

7. Ad huiuſmodi ſpeciem reduci poſſunt quælibet verba ſacra. Tum quia ſunt quaſi quædam Dei reliquiæ ab ipſo dictatæ. Tum quia ipſum Deum loquentem quaſi imagines repræſentant. Tum quia per ipſa nos Deus ſanctificat, iuxta illud *Ioan.* 13. Vos mundi eſtis propter ſermonem. Quocirca illorum profanatio, & abuſus, ſeu corruptela ſacrilegium grauiſſimum eſt; prætetquam quod alia crimina ſecum regulariter coniungit: ſic Suar. *c. 6 fine* Leſſ. *dub. 3. n. 17.* Bonac. *diſp. 3. de primo decal. præc. q. 6. punct. unico. n. 5.*

8. Tertio loco conſtituit D. Thom. ornamenta Eccleſiæ, & miniſtrorum, ſcilicet quæ ſpecialiter ſunt per conſecrationem, ſeu benedictionem diuino cultui deſtinata: per hæc enim Deus colitur. Ergo illorum profanatio ſacrilegium eſt: ſic Suarez, Leſſius, Bonac. & omnes. Quare ſi veſtes ſacras irreuerenter ſcindas, comburas, ſeu ad vſus profanos applices, aut alio modo irreligioſè tractes, ſacrilegus eris. Et idem eſt de deſtructione irreligioſa templi illiúſque profanatione: quia templum eſt quædam res ſacra, ſicut vaſa ſacra, & ornamenta, tametſi alias immunitates ſpeciales habeat, quæ vaſis ſacris, & ornamentis non ſunt conceſſæ, vt benè notauit Suarez *cap. 5. fine.* Dixi notanter, quæ ſunt per conſecrationem, ſeu benedictionem deſtinata diuino cultui; quia non caret probabilitate, reliqua, quæ ad ornatum pertinet, & vaſa, in quibus ponitur vinum, & aqua, inter res ſacras computanda non eſſe: ſic docuit Anton Gomez *to. 3. variar. c. 5. n. 11.* & conſentit Farinac. *qu. 172. n. 46. & 58.* Hæc ſpecies poterat non numerari à ſuperiore diſtincta; quia violatio vaſis ſacri, vel ornamenti ſacri, vel templi, quatenus ſacrum eſt, & cum aliis rebus ſacris conuenit, non videntur diſtingui: ſic Valent. 2. 2. *diſp. 6 q. 15. p. 1. verſ. ad ſecundam ſpeciem.* Suarez *t. 1. de Religione, tract. 3. lib. 3. c. 5. in fine.*

9. Quarto loco enumerat D. Thom. bona Eccleſiaſtica; quia hæc aliquo modo ſacrata ſunt, & in cultum Dei ordinata, quatenus deſtinantur ſuſtentationi illorum, qui Dei cultui deſeruiunt, & quia deſeruiunt, eaque de cauſa alienari nullo modo poſſunt abſque ſolemnitate à iure præſcripta. Qui ergò hæc vſurpauerit, vel alienauerit extra caſus permiſſos, vltra iniuſtitiæ peccatum, malitiam ſacrilegij contrahit, vt latius cum de alienatione horum bonorum tractaui, ibique dixi ſub iis bonis non comprehendi bona propria beneficiatorum, quorum ipſi habent dominium.

10. An vero retentio decimarum, & legatorum ſit ſacrilegium, Communiter affirmare teſtatur Valent. 2. 2. *diſp. 6. q. 15. p. 1. verſ. item ex ſententia*; & de legatis affirmat Leſſius *lib. 2. c. 45. dub. 3. n. 18. verſ. Septimo.* Probant, quia hæc ſunt ab Eccleſia in cultum diuinum remotè deſtinata, quatenus ſunt deſtinata in ſuſtentationem miniſtrorum.

Dicendum tamen eſt, ſi legata non ſunt tradita Eccleſiæ, tametſi iniuſtitia ſit ea retinere, non videtur ſacrilegium, neque alia ſpecies peccati, quia non ſunt facta bona Eccleſiæ, quorum alienatio ſpecialiter eſt prohibita, vt latius dixi *ſuprad. tract. de bonorum Eccleſiaſtic. alienat.* & tradit Farinac. *q. 171. n. 45.* De decimis aliter dicendum cenſeo, non ſolum committi iniuſtitiam in illarum retentione, ſed etiam irreligioſitatem aliquo modo deteriorem ſacrilegio. Quod ſit iniuſtitia conſtat; quia retines quod alienum eſt: quod vero ſit irreligioſitas ſacrilegio deterior, ſic probo; quia ſolutio decimarum eſt formalis cultus Dei, quia fit in recognitionem ſupremi dominij. Ergo earum retentio irreligioſa erit, vtpote huic cultui diuino oppoſita priuatiuè, ſicut eſt oppoſita omiſſio ſacrificij, ſi tibi ab Eccleſia mandatum eſſet offerre.

11. Supradictis videtur addendum tempus ſacrum, quod ſpecialiter diuino cultui deſtinatur, quales ſunt dies dominici, & feſtiui; ſicut enim in templo, & in vaſis ſacris Deus honoratur, & colitur, ſic in die dominico, & feſtiuo colitur auditione Miſſæ, & abſtinentia ab operibus ſeruilibus. Ergo qua ratione templum, & vaſa ſacra inter ſacras res enumerantur, quorum profanatio ſacrilegium eſt, & tempus etiam enumerari debet. Certiùm exiſtimo tempus non eſſe inter res ſacras numerandum; quia tempus non ſacratur, tametſi in illo ſacra fiant. Neque enim auditio ſacri, aut ſeruilium operum abſtinentia mandatur in venerationem temporis, ſicuti mandatur in venerationem templi abſtinentia in illo à forenſi iudicio, & mercatura: ſed directè mandatur auditio Miſſæ, & abſtinentia ab operibus ſeruilibus in cultum Dei. Tempus autem ex tali mandato nullam ſpecialem ſanctitatem acquirit, ſicuti non acquirit tempus, in quo alicui mandatur eleemoſynam facere, vel aliud pium opus exercere. Ex quo fit omiſſionem Miſſæ in die feſto, & laborem ſeruilem non eſſe propriè ſacrilegium; quia non eſt violatio alicuius rei ſacræ, ſed eſt peccatum cuiuſdam irreligioſitatis contra Deum: ſic Suarez *lib 3. c. 4. à num. 3.* fauet Leſſius *lib. 2. c. 45. dub. 3. n. 18. tit. 2.* Fit ſecundò peccata mortalia in die feſto commiſſa non habere ſpeciem ſacrilegij; quia non ſunt intuitu religionis ſpecialiter prohibita, vt latius Tract. *de obſeruat. feſtorum diximus.*

§. III.

Quale peccatum Sacrilegium ſit.

SVMMARIVM.

1 *Sacrilegium ex genere ſuo eſt mortale. Aliquando fieri poteſt veniale.*
2 *Eſt peccatum omiſſionis, & commiſſionis, & qualiter contingat.*
3 *Item contingit hoc peccatum per exceſſum, & per defectum.*
4 *Aliquando hoc peccatum cum aliis coniungitur. Aliquando per ſe committitur.*
5 *Explicare debes in confeſſione quæ ſacrilegia commiſeris.*

1. CONſtans eſt omnium ſententia peccatum ſacrilegij ex genere ſuo eſſe mortale. Tum quia excellenti virtuti opponitur, qualis eſt religio, tum quia grauem materiam habet, vt conſtare poteſt cuilibet diſcurrenti per ſupradictas ſpecies ſacrilegij. Solum eſt difficultas; an & quando ſit veniale? Et quidem ſi ſacrilegium committatur ex formali contemptu rei ſacræ, nunquam veniale eſſe poterit, quantumcunque læſio rei ſacræ videatur leuiſſima: quia contemnere ſacrum,

Digitized by Google

graue quid eſt & hæreticorum proprium. At ſi non ex formali contemptu, ſed materiali res ſacra offendatur, peccatum veniale eſſe poterit. Primo ex parte materiæ, vt ſi leuiter clericum percutias, leuem rem è loco ſacro fureris, leuiter rem voto promiſſam violes. Vſurpare autem iuriſdictionem, tum in imponendo clerico tributum, tum in illo iudicando, aut ad judicium trahendo, nunquam eſſe poteſt leuis materia, tametſi minimum tributum ſit, & minimum tempus, in quo à iudice ſæculari detineris; quia vt benè dicit Suarez *tom.1. de Religione. lib.3. cap.7. num.* 2. non tam attenditur ibi quantitas tributi, aut temporis, pro quo iuriſdictio vſurpatur quam vſurpatio ipſa iuriſdictionis, quæ per ſe res grauis eſt. Secundò fieri poteſt ſacrilegium veniale ex defectu conſiderationis, & aduertentiæ: quod in omnibus peccatis commune eſt: ſic Suar. *ſuprà.* Valentia 2. 2. *diſputat.* 6. *quæſt.* 15. *punct.*2. Leſſius *lib.2. de iuſtit. cap.*45. *dub.*4. *n.*29. Bonacin. *diſp.*3. *de primo decalog. præcept. quæſt.*6. *p. vnic. num.* 19.

2. Hoc peccatum eſſe poteſt omiſſionis, & commiſſionis, tametſi frequentius commiſſionis ſit. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *quæſt.* 15. *p.* 2. Suarez *tom.* 1. *de Religione, tract.* 3. *lib.*3. *cap.* 7. *num.* 4. Percuſſio enim clerici, extractio delinquentis ex loco ſacro vaſorum ſacrorum profanatio, templi deſtructio, & ſimilia, peccata ſunt commiſſionis, vt de ſe conſtat. At ſi reuerentiam debitam ex præcepto alicui rei ſacræ, vt imagini, aut Euchariſtiæ omittas, peccatum omiſſionis facis, qualiter faciunt qui Euchariſtiæ non ſe inclinant, cum adoranda proponitur, & ſacerdotes, qui in ſacrario repoſitam ſine clauibus habent, iuxta text. *in cap. ſanè de celebratione Miſſarum.* An autem ſit propriè ſacrilegium, vel aliud peccatum diſtinctum non recipere ſacramenta tempore debito non ſatis conſtat. Videtur enim ſacrilegium non eſſe, ſicut non eſt ſacrilegium omiſſio Miſſæ die feſto, ſed quoddam peccatum irreligioſitatis circa Deum à ſacrilegio diſtinctum. Adde ſacrilegium debere committi circa rem ſacram: at vbi datur omiſſio ſacramenti, nulla eſt res ſacra. Ergo nullum eſt ſacrilegium, quod in læſione rei ſacræ conſiſtit. Nihilominus probabilius mihi videtur, ſacrilegium eſſe; quia negari non poteſt ibi omitti aliquam reuerentiam debitam rebus ſacris, ſcilicet ſacramenti. Ergo talis omiſſio ſacrilegium eſt: violas enim per omiſſionem rem ſacram, quam ſacramentorum receptione venerraris. Secus dicendum eſt in Exemplo de omiſſione Miſſæ præceptæ: hæc enim ſacrilegium propriè non eſt, ſed irreligioſitas alterius rationis; quia in Miſſa non rem ſacram ſed Deum ipſum directè veneraris, ipſa enim eſt Dei veneratio, & ſupremus cultus.

4. Rurſus hoc peccatum eſſe poteſt & per exceſſum, & per defectum; per exceſſum, ſi rem, quæ ſacra non eſt, cultu ſacro venereris, vt ſi veſtibus non ſacratis pro ſacratis vtaris, illiſque venerationem ſacratis veſtibus debitam tribuas: ſi reliquias, vel imaginem alicuius hominis non approbati à Sede Apoſtolica pro ſancto, publicè vt talem veneretis, vel priuatim ſine ſufficienti fundamento: committis enim exceſſum in tali cultu: peccas ergo ſacrilegij peccato per exceſſum: per defectum clara ſunt exempla: nam percuſſio clerici, profanatio vaſorum ſacrorum, indigna ſacramentorum ſuſceptio, & ſimilia ſunt peccata per defectum, quia deficis à cultu, quem talibus rebus ſacris exhibere debebas.

4. Deinde hoc vitium ſacrilegij aliquando cum aliis peccatis eſt coniunctum, aliquando per ſe ſolum committitur, quod in ordine ad confeſſionem eſt notandum. Nam ſæpè cum iniuſtitia, vt in percuſſione clerici, ſæpè cum intemperantia, vt in aſtricto voto caſtitatis ſit. Sæpè tamen ſolum ſacrilegium patratur, vt ſi verberes clericum ipſo conſentiente, vel per laicum abſque neceſſitate; ſi copulam maritalem habeas in Eccleſia abſque neceſſitate: ſi vaſa ſacra profanes, ſacramenta indignè ſuſcipias, in iis omnibus caſibus ſola malitia ſacrilegij reperitur.

5. Denique in confeſſione non ſolum explicandum eſt, quoties commiſeris ſacrilegium, ſed quæ ſacrilegia fuerint; quia non ſolum in genere, ſed in ſpecie teneris peccata commiſſa declarare: conſtat autem plura ſacrilegia ſpecie differre; quæ enim primo loco conſtituimus differunt à ſecundo, & tertio, iuxta diuiſionem ſupra factam, quæ eſt generis in ſpecies non infimas, quare quodlibet ex illis generibus ſuas ſpecies habet. Aliud enim eſt ſacrilegium commiſſum vulnerando clericum, aliud illud ad tribunal ſæculare ducendo, aliud tributum ei imponendo. Item aliud eſt ſacrilegium, quo ſacramenta violantur, & quo veſtes, vaſa ſacra, & quod locus ſacer per extractionem delinquentis, vel mercaturam, quo bona Eccleſiæ indebitè, vel vſurpatur: teneris ergo hæc omnia declarare: & notauit Bonac. *diſp.*3. *de primo decalog. præcept. q.* 6. *p. vnic. in fine.*

§. IV.

Quæ pœnæ ſacrilegis ſint impoſitæ, vel imponendæ.

SVMMARIVM.

1 *Explicatur quibus in caſibus excommunicatio ſit ipſo iure impoſita ob ſacrilegium.*

2 *Sacrilegium eſt mixti fori, & pœna imponenda arbitraria eſt ſpectata qualitate delicti.*

1. SI loquamur de pœnis ipſo facto impoſitis, nullæ habentur in iure extra caſus ſtatim referendos. Prima eſt ſacrilegium commiſſum per ſpoliationem rerum ſacrarum cum effractione templi: iuxta *c. conqueſti* 22. *de Sentent. excommunicat.* ob quod ſacrilegium excommunicatio incurritur, de cuius intelligentia ſatis dixi, cum de immunit. Eccleſiarum ſermonem feci. Solum aduerto, ſi res ſacras comburas tametſi tecum non aſportes excommunicationem contrahere poſita templi effractione; quia reſpectu damnificationis Eccleſiæ, & illius ſpoliationi per accidens eſt, quod tecum res ſacra feras, vel quod illas comburas. Item ſi templum ipſum deſtruxeris, & bona illius diſſipaueris, clarum eſt in ſupradicta excommunicatione te comprehendi; quia verè ſpolias, & effringis: & in iis conſentit Suarez *t.5 de cenſur. diſp.*2. 2. *ſect.*2. *num.*12. Leſſius *lib* 2. *c.*45. *dub.*4. *n* 22. Secunda eſt, ſacrilegium commiſſum ob violentas manus in clericum, ratione cuius contrahitur excommunicatio reſeruata: *cap. ſi quis ſuadente* 17. *q.* 4. de cuius intelligentia ſatis dixi in tractat. de excommunicat. *puncto de excommunicat. reſeruatis. in decreto.* Tertia eſt de violantibus immunitatem Eccleſiaſticam præcipuè impoſitione tributorum, & illorum exactione, qui ipſo iure excommunicantur in bulla cœnæ Domini, vt latius *ibi* & tractat *de immunit. Eccleſiaſt. dixi.* Extra hos caſus nulla eſt cenſura, nec pœna ſacrilegis ipſo ipſo iure annexa, & tradunt Suarez, Leſſius, Valentia, Azor, Bonacina, reliquique Doctores allegati.

2. Si autem de pœnis imponendis à iudice loquamur, latè eas expendunt Salzed. *pract. c.*87. Decian. *lib.6. pract. crimin. cap.*33. Menochius *de arbitr. lib* 2. *caſu* 384. Farinac. *de furtis, q.*171. *à. n.*1. *& ſeq.* Hi ergo Doctores primo ſtatuunt hoc crimen ſacrilegij eſſe mixti fori, & tam iudicem Eccleſiaſticum, quam ſæcularem de laico illud committente cognoſcere poſſe ad præuentionem: ſic Salzedo *dicto c.*87. *verſ. inter laicos* Petr. Gregor. *Syntag. iuris libr.*33. *cap.*15. *num.* 3. Farinac. *num.*30 *& q.*8. *num.*132. *&* 156. Pœna autem imponenda arbitraria eſt pro qualitate delicti quod arbitrium extendi poteſt vſque ad pœnam mortis, ſi ſacrilegium graue ſit, quale eſſet furtum alicuius cuſtodiæ, in quo ſanctiſſimum ſacramentorum eſſet repoſitum, tametſi ipſa minimi valoris fuerit; quia tunc non attenditur tam qualitas furti, quam ſacrilegij: ſic Clar. *in pract.* §. *ſacrilegium, n.*4. Petr. Gregor. *ſuprà n.*5. Decian. *cap.*33. *n.*14. *&* 21. Menoch. *toto caſu* 389. Farinac. *q.*172. *à num.*12. Anton. Gom. *t.*3. *variar. cap.*5. *n.*11. & probat manifeſtè *lex. Sacrilegij pœnam, ff. Ad leg. Iul peculatus*, ibi: ſacrilegij pœnam debebit proconſul pro qualitate perſonæ, próque rei conditione, & temporis: & ætatis & ſexus vel ſeuerius, vel clementius ſtatuere. Ecce qua ratione augenda, vel minuenda pœna eſt arbitrio iudicis. Quod autem neque ad mortem extendi poſſit conſtat ex verbis, quę immediatè ſubiungit. Et ſcio (inquit) multos etiam ad beſtias damnaſſe ſacrilegos nonnullos etiam viuos exuſſiſſe, alios vero in furca ſuſpendiſſe.

DISPVTATIO III.

De Simonia crimine Religioni oppoſito.

PLacuit de hoc crimine etſi, ſacrilegium ſit ſpecialem diſputationem inſtituere: quia de illo ſpecialiter iure tractant, vt conſtat *titulo de Simonia in decretal.* & *in decret. cauſa* 1. *per quæſtiones ſequentes, & in leg. noſtri regni, titulo* 17. *part.*1. Item Theologi cum D. Thom. 2. 2. *q.*100. & cum Magiſt. 4. *diſtinct.*25. Summiſtæ *verbo* ſimonia: & alij in diſcurſu referendi.

Simonia vitium eſt religioni oppoſitum, in quo indignè res ſpirituales pertractantur, ex quibus aliæ ſunt per ſe ſpirituales vt ſacramenta, dona ſupernaturalia, &c. Aliæ ſpiritualibus annexæ, vt beneficia Eccleſiaſtica. De his omnibus, quo ratione ſimonia committatur hac præſenti Diſputatione declarare intendimus.

PVNCTVM

Digitized by Google

Pvnctvm I.

Quid Simonia ſit? Et qua ratione Religioni opponatur, & an ſemper ſit peccatum mortale?

SVMMARIVM.

1 *A quo nomen Simonia dicatur.*
2 *Simoniæ definitio expenditur.*
3 *Religioni aduerſatur.*
4 *Qua ratione à ſacrilegio diſtinguatur.*
5 *Aliquibus placet ſimoniam eſſe contra iuſtitiam.*
6 *In qua ſimonia iniuſtitia committatur, reſoluitur.*
7 *Simonia ita eſt execranda, vt in ea leuitas materia concedenda non ſit.*

1. Simonia nomen obtinuit à Simone, qui vt refertur. *Actor.* 8. voluit pecunia emere poteſtatem illam admirabilem dandi Spiritum ſanctum, prout videbat in Apoſtolis relucere: & quia hic fuit primus qui in lege gratiæ hoc peccatum contaminatus fuit, ea de cauſa qui in illud delinquunt, Simoniaci appellantur: Quod ſi aliquis obiiciat in lege veteri aliquos fuiſſe hoc vitio contaminatos, vt Balaam, qui pretio fuit conductus, vt malediceret populum Iſraël, *Numer.* 22. & Giezi famulum Elizei, qui vt dicitur 4. *Reg.* 5. vendidit Naaman ſanitatem diuinitus datam, facilè reſpondetur non vocari contaminatos hoc ſcelere Giezitas, nec alio nomine, quia nec Giezi neque alius ita grauiter, ac Simon Magus peccarunt; ſiquidem ipſi ſolum gratias gratis datas vendiderunt, quales ſunt ſanitas diuinitus data, quam vendidit Giezi, & deciſio miraculoſa hoſtium per maledictionem, quod vendidit Balaam. At vero Simon Magus voluit emere potiſſimum quoddam donum, ſcilicet poteſtatem conferendi Spiritum ſanctum, hoc eſt gratiam ſanctificantem, per quam Spiritus ſanctus in nobis inhabitat: quod donum voluit emere, vt iterum venderet, vt dicitur *in c. Saluator* 1. *q.* 3. & docet Auguſt. *tract.* 10. *in Ioan.* & D. Thom. 2. 2. *q.* 100 *art.* 1. *ad* 4. ideoque merito ſimoniaci vocantur. Alias rationes adducunt Arag. 2. 2. *q.* 100. *art.* 1. *in princ.* Valen. *t.* 3. *diſp.* 6. *q.* 16. *p.* 1. *circa finem*, Suar. *lib.* 4. *de Simonia c.* 1. *à n.* 3.

2. Eſſentia ſimoniæ, & cuiuſvis rei per eius definitionem cognoſcitur. Definitur ergo Simonia, vt ſit ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum: ſic tradit gloſſa *can. qui ſtudet.* 1. *q.* 1. *& in principio cauſa.* eſto reputet quaſi ſuperfluam illam particulam ſpirituali annexum. illam tamen omnes doctores admittunt. Dicitur ſtudioſa voluntas, id eſt deliberata, vt explicat Leſſius *lib.* 2. *de iuſtit. c.* 35. *dub. n.* 3. dicitur emendi, vel vendendi; quia quodlibet ex iis modis committitur Simonia: emere namque voluit Simon, vendere Giezi: His autē verbis emptionis, & venditionis cōprehenditur à doctoribus: vt conſtat ex D Tho. *q.* 100. *art.* 1. *ad* 5. omnis contractus non gratuitus, ſiue ſit permutatio, ſiue locatio, ſiue conductio. Quapropter quotieſcunque datur ſpirituale vt temporale donetur, aut contra; dicitur latè emptio, vel venditio rei ſpiritualis: facitque *lex ſicut* §. *venditionis ff. quibus modis pignus, &c.* Requiritur tamen quod aliquod pretium temporale interueniat: aliàs neque erit emptio, nec venditio, at conſequenter nec propria Simonia: cum ibi donum Dei non intendatur pecunia poſſideri, vt dictum fuit Simoni Mago. Puniri tamen poteſt (vt dicemus) pœnis ſimoniæ impoſitis ob eius ſimilitudinem. Tertia particula eſt aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum. Vocatur ſpirituale, non quod incorporeum eſt, ſed quod eſt aliquo modo ſupernaturale, & donum Spiritus ſancti, vt ſunt ſacramenta, conſecrationes, &c. Spirituali annexum vocatur, quod cum ſpirituali connexionem habet, quodque tripliciter contingit, vt notant Leſſius, & Suar. *ſupra* antecedenter, comitanter, & conſequenter. *Antecedenter*, vt iuſpatronatus electio præſentatio, collatio. quæ pertinent, & ordinantur per ſe ad beneficia Eccleſiaſtica. Item ſecundùm quoſdam, veſtes, vaſa ſacra, altaria, templa, &c. quia ordinantur ad ſacrificium Miſſæ. *Comitanter*, vt labor ſuſceptus in adminiſtratione Sacramentorum, & aliorum quorumuis officiorum Eccleſiaſticorum. *Conſequenter*, vt beneficia Eccleſiaſtica quatenus ſunt iura, & poteſtates recipiendi reditus Eccleſiaſticos propter officium ſiue miniſterium ſpirituale.

3. Ex dictis infertur, ſimoniam religioni aduerſari: ſi quidem irreligioſè tractat res diuinas, & ſupernaturales, quatenus illas venales facit, & pretio temporali coæquat, cum ſint ſupra omne pretium: ita ſentiunt Hoſtienſ. & Abbas in *c. Nemo de Simonia* & omnes doctores. Et licet in iure canonico hoc vitium ſępè ſit appellatum hęreſis ſimoniaca, *c. Presbyter* 1. *quaſt.* 1. *cum ſeq. & c. quoties de Simonia*, non tamen eſt propria hæreſis, vt notant doctores cum Gloſſa *in c. firmiſſime de Hæreticis*: & aduertit Suar. *lib.* 4. *de Simonia c.* 1. *n.* 6. & Valen. *diſput.* 6. *q.* 16. *p.* 4. *verſ. ſecundo dico pag.* 1668. Quia ſtat optimè velle aliquem vendere, aut emere rem ſpiritualem ex prauo affectu voluntatis, quin internè iudicet rem ſpiritualem eſſe pretio æſtimabilem: eſt tamen impropriè hæreſis, ſed vt ait D. Thom. *q.* 100. *art.* 1. *ad* 1. eſt hæreſis quoad externam profeſſionem; quia qui donum Spiritus ſancti vendit, externa venditione profitetur ſe eſſe doni Spiritus ſancti dominum, aut rem illam eſſe venalem, pretioque æſtimabilem.

4. Sed eſt difficultas poſito Simoniam eſſe contra religionem, qua ratione à ſacrilegio diſtinguatur ſiquidem ſacrilegio eſt indebita rei diuinæ tractatio?

Reſpondeo cum Valen *ſupra quaſt.* 16. *p.* 4 *circa finem*, dupliciter à ſacrilegio differre. Primò; quia ſacrilegium eſt violatio rei ſacræ ſecundùm vſum, ad quem fuit deſtinata, vt conculcares, & profanares res diuinas, cum ſint venerationi, & orationi deſtinatæ. Simonia verò eſt violatio rei ſacræ non tam quoad eius vſum quam quoad eius dignitatem: ſiquidem eius dignitas minoris ſit, quam par eſt venditione & emptione. Secundò differunt, vt etiam docet Caietan. *q.* 99. *de ſacrileg. dub.* 1. quatenus ſimonia infert iniuriam rei ſacræ per modum voluntariæ commutationis iniuſtæ, id eſt cum relatione ad alterum ementem, vel vendentem, qui ſimiliter infert iniuriam rei ſacræ. Sacrilegium verò non eſt per ſe cum relatione ad alterum, qui ſimiliter violet eandem rem ſacram.

5. Item aliquibus placet Simoniam etiam eſſe contra iuſtitiam, concedit Sotus *lib.* 9. *de iuſtit. q.* 5. *art.* 2. Valent. *t.* 3. *diſp.* 6. *q.* 16. *p.* 4. *verſ. tertio pag.* 1668. Ratio eſt; quia diſpenſator, cui à domino mandatum eſſet bona aliqua gratis erogare, iniuſtitiam committeret illa vendendo. Cum igitur homines rerum ſpiritualium Domini non ſint, ſed tantum diſpenſatores, vt dicit Paul. 1. *Corinth.* 4. ſic nos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores miniſteriorum Dei: & ex alia parte illis mandatum ſit hæc omnia gratis conferre, vt conſtat *ex Matt.* 10 *cap.* gratis accepiſtis, gratis date, efficitur ſanè pro illorum datione iniuſtè pretium expoſtulari, & recipi. Video tamen Nauarr. *lib.* 2. *de reſtit. cap.* 2. *n.* 385. *& Suar. lib.* 4. *cap* 4. affirmare venditorem Simoniacum non peccare contra iuſtitiam: quia neque reſpectu Dei, cum ibi nulla re eum priuet, neque etiam reſpectu ementis ſpirituale donum: cum longè plus illi detur, & maioris valoris, quam pretium à ſe exhibitum. Adde ſæpè vendentem ſpirituale priuare ſe aliqua vtilitate ſpirituali, vel temporali, vt ſi vendat beneficium, ſi vendat grana benedicta, Miſſam, ſacrificium, &c. quod pro ſe poterat applicare: non igitur committit iniuſtitiam pretium aliquod expoſtulans pro huiuſmodi rebus.

6. Ego vero cenſeo non in qualibet venditione rei ſpiritualis reperiri iniuſtitiam, ſed in illa ſolum ex cuius datione nullum incommodum patitur, nullumve emolumentum amittit venditor. Probo argumento vltimo facto pro ſententia. Suar. qui enim habens beneficium, & illi vti potens venderet, ſine dubio ſe priuat vtilitate temporali. Ergo pro illo damno pretium abſque iniuſtitia exigere poteſt. Neque obſtat neminem eſſe dominum beneficiorum, ſed miniſtrum, & diſpenſatorem Chriſti mandantis gratis hæc dona exhibere: quia non eſt miniſter, & diſpenſator, cui neceſſario onus incumbat diſpenſandi illa bona: habet enim poteſtatem illis vtendi. Quando ergo diſpenſator adſtrictus non eſt bona domini impertiri, ſed ſaltem vſum illorum habere poteſt: poteſt etiam pro priuatione illius vſus quam ſuſcipit, & conceſſione, quam alteri tribuit aliquid abſque iniuſtitia exigere. Vnde quando nullum damnum patitur ex bonorum ſpiritualium conceſſione, pretium exigere iniuſtitia erit; ſiquidem tenetur exibere: cui modo dicendi ex parte conſentit Leſſius *lib.* 2. *c.* 35 *dub.* 28. *à n.* 158.

7. Rurſus Simonia vitium eſt ita execrabile, & omnino deteſtandum, vt dicitur in *cap. reperiuntur. eos qui* 1. *q.* 1. vt nullo modo leuitas materiæ in eo admittenda ſit: ita communiter doctores, Nauarr. *in extrauag. de datis pro iuſtitia, vel gratia, notab.* 10. *n.* 20. *verſ. per quæ omnia*, & *lib.* 5. *conſil. in noua edit tit. de Simonia conſ.* 52 *n.* 3. Hugolin. *in tractat. de Simonia, tab.* 1. *cap.* 17 *in princ. n.* 3. Suar. *tom. de Relig. lib.* 4. *c* 3. *num.* 5. Sanch. *lib.* 2. *decal. c.* 4. *n.* 1. Ratio eſt; quia neque ex parte rei ſpiritualis, neque ex parte pretij poteſt dari leuitas materiæ. Non ex parte rei ſpiritualis; quia quantumque res ſpiritualis in ſuo genere parua ſit, vt cereus, agnus aqua benedicta, prima tonſura grauis eſt iniuria eam venalem facere, pretioque temporali æſtimare, & quaſi coæquare: indicatur enim hac ratione eſſe eiuſdem valoris, & dignitatis.

Neque obſtat in aliquibus peccatis contra religionem dari leuitatem materiæ, vt in fractione voti, & iuramenti; quia non per ſe, & directè aliqua res diuina violatur: ſicut in venditione rerum ſpiritualium, in conculcatione rei ſacræ quantumcunque minimæ, in blaſphemia, in infidelitate, in periurio aſſertorio: quæ omnia niſi per ignorantiam, & inconſiderationem leuia peccata eſſe non poſſunt. Quod verò quantitas pretij, quo res ſpiritualis venditur, aut emitur, non poſſit ſimoniam facere leuem, conſtat; nam quo minor eſt quantitas

Digitized by Google

pretij data pro re ſpirituali, eo magis, videtur vilipendi, & contemni ipſa res ſpiritualis, vtpote quæ paruo pretio æſtimatur. Et hac ratione in *cap. ex tua, de Simonia*, condemnatur clericus, qui ſex tantum ſolidos pro ſua præſentatione ed ordines dedit, in perpetua ordinis depoſitione, & monaſterij recluſione: quæ pœna cum ſit ita grauis non imponeretur, niſi ob peccatum mortale, & tamen quentitas data parua erat, vt expoſitores ibi notant, facit etiam *can. placuit. & can. iudices* 1. *quæſt.* 1. Neque in contrarium eſt *cap. etſi quæſtiones de Simonia*: vbi ratione modici pretij dati excuſatur quis à Simonia. Quia non excuſatur ratione modici pretij, ſi eſſet ex pacto: ſed quia præſumitur datum fuiſſe liberaliter; tum quia modicum: tum & præcipuè quia fuit datum in neceſſitate, & inter fratres.

Pvnctvm II.

Quotuplex ſit Simonia.

SVMMARIVM.

1 *Simonia alia eſt iuris diuini & naturalis, alia poſitiui, & explicatur Simonia iuris diuini, & naturalis.*
2 *Explicatur ſimonia iuris poſitiui.*
3 *Deinde Simonia alia eſt mentalis, alia conuentionalis, alia realis, & expenduntur.*

1. PRimo diuiditur ſimonia in eam, quæ eſt iuris diuini, & naturalis, & in eam, quæ eſt iuris poſitiui: quam diuiſionem ferè omnes admittunt cum Gloſſa. *in cap. pridem, de Pactis, verſ. illicita pactionis & cap. ex part.* 1. *de officio iudicis deleg. verſ. dimittere cap. ſaluator.* 1. *q.* 3. *verſ. & iudicem*, & conſtat ex aliis, quæ latè tradit Suar. *lib.* 4. *cap.* 1. & 7. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 2. & *ſeq.* Vocatur autem ſimonia iuris diuini, & naturalis, quando aliqua res de ſe ſpiritualis venditur, aut emitur, vt ſi venderes ſacramenta, aut calicem conſecratum pluris ob conſecrationem; aut imagines, & alia benedicta pluris ob benedictionem: & in hac Simonia non poteſt Pontifex diſpenſare.

2. Simonia autem iuris poſitiui eſt, quæ à ſole lege Eccleſiaſtica ortum habet: ſolet enim lex Eccleſiaſtica commutationem rerum ſpiritualium, hoc eſt beneficiorum prohibere: *cap. quæſitum, cap. cum olim de rerum permutat. cap. cum pridem, cap. clerici de Pactis*, & *cap. conſtitutus cum aliis de tranſactionibus* ne permutantes labem ſimoniæ incurrant: Item *in cap. ſi quis Epiſcopus* 1. *q.* 1. & *cap ſaluator.* 1. *q.* 3. affirmatur eſſe Simoniam vendere officium œconomi, vicedomini, aduocati, ſacriſtæ, caſteldi; quæ tamen venditio, vt bene dicit Leſſius *lib.* 2. *cap* 35. *dub.* 4. *num.* 26. non eſt contra ius diuinum; quia ſunt officia temporalia ordinate ſolum ad temporalium adminiſtrationem; neque eſt in illis vlla ſanctitas per conſecrationem, aut benedictionem. Nam œconomus eſt, qui res Eccleſiæ, & canonicorum gubernat; vicedominus eſt œconomus rerum Epiſcopi, aduocatus, qui cauſis Eccleſiæ tractandis præeſt; caſtaldus eſt, qui aliàs dicitur maiordomus, vt explicat gloſſa. Difficultas vero eſt; an hæc Simonia iuris poſitiui ſit propria ſimonia? Affirmat Suar. & Leſſius *locis citatis.* Negat Durand. *in* 4. *diſt.* 25. *q.* 1. Sotus *lib.* 9. *de iuſtit. q.* 5. *artic.* 2. *ante reſponſionem ad argumenta.* Victor. *in relect. de Simonia, num.* 15. & *ſeq.* Man. Rodrig. *tom.* 2. *ſumm. cap.* 56. *num.* 2. & 3. Ego vero exiſtimo cum Valent. *tom.* 3. *diſput.* 6. *q.* 16. *part.* 5. *à verſ. ſecundo pag.* 1667. & *ſeq.* fortè eſſe controuerſiam de ſolo nomine; in primis enim negari non poteſt Eccleſiam ſuis præceptis conſtituere poſſe materiam in rectitudine illius virtutis, quæ cum habet aliquam connexionem, & ſimilitudinem: hac enim ratione percuſſionem clerici conſtituit in materia ſacrilegij ob reuerentiam ordinis, quo clericus eſt inſignitus, & eodem modo pollutionem effuſionemque ſanguinis in Eccleſiæ ob loci reuerentiam prohibita, fecit vt eſſent ſacrilegia: ita ſimiliter prohibens permutationem beneficiorum, venditionem officij adminiſtratoris rerum Eccleſiaſticarum ob maiorem reuerentiam rerum ſpiritualium & vt omnis ſimoniæ ſpecies vitetur conſtituit ſanè hæc omnia in materia religionis, atque adeo efficit tranſgreſſionem illorum eſſe contra religionem. Quod vero talis tranſgreſſio conſtituatur in propria ſpecie Simoniæ, eiuſdemque ſit rationis cum Simonia iuris diuini. Hoc ego dico eſſe quæſtionem de nomine. Certum enim eſt cum illa conuenientiam aliquam habere, tum in materia videlicet in commutatione non gratuita; tum etiam in eo; quod aduerſatur eidem virtuti, ſcilicet religioni; tum etiam in pœnis.

3. Secundò diuiditur Simonia in mentalem, conuentionalem, & realem; quæ diuiſio communiter recepta, eſt à Iuriſperitis, & Theologis. Mentalis eſt quando nullo pacto præcedente, ſed affectu animi ſpirituale donatur, vt temporale acquiratur, vel è contra v. g. ſi conferens alicui beneficium, intendas obligare illum ad reddendum temporale, vel è contra ſi conferas temporale, & intendas propter ipſum obligare alium ad reddendum ſpirituale. Vocatur autem hæc Simonia mentalis: non quia in actum exteriorem dandi, & recipiendi non exeat: ſed quia iniquus animus non declaratur: vt benè aduertit Valent. 2. 2. *diſputat.* 6. *q.* 16. *part.* 5. *in princip.* & de hac Simonia loquitur *cap. Tua nos*, §. *licet* & *cap. vlt. de Simonia*: vbi cum detur beneficium, vel reſignatur ea intentione, & affectu deciditur ſimoniam eſſe, & apud iudicem diuinum, qui eſt ſcrutator cordium debere puniri.

Conuentionalis Simonie eſt, quæ mentali ſuperaddit externam conuentionem: ſeu pactum; ex neutre tamen parte completum, vel ſaltem non completum ex vtraque parte. Nauarr. *cap.* 23. *numer.* 103. Valent. *diſput.* 6. *quæſt.* 16. *part.* 5. *verſ. & notandum pag.* 1669. Ratio eſt; quia realis, & completa, perfectaque venditio non dicitur, quouſque contractus ex vtraque parte compleatur. Aduerte tamen, ſi ſolum pollicitationem feceris de pretio, ſi tibi daretur beneficium: neque alius pollicitationem acceptauerit, conuentionalem ſimoniam non committis: quia non eſt conuentio, quouſque promiſſio acceptata ſit; ſic Farinac. *lib.* 1. *deciſ.* 34. *num.* 4. 5. & 6. vbi alios refert. Realis Simonia dicitur, quando ex vtraque parte completur contractus, ita vt ex vna parte donetur ſpirituale, & ex alia pretium, vel pars pretij. Vnde Simonia realis ſupponit conuentionalem, & conuentionalis ſupponit mentalem ſaltem ex natura rei; & ſecluſa lege poſitiua.

Pvnctvm III.

Quæ habeant rationem pretij ad conſtituendam Simoniam.

SVMMARIVM.

1 *Explicatur in genere, quæ res habeat rationem pretij.*
2 *Remiſſio debiti, aut permiſſio remittendi rationem pretij habet.*
3 *Item mutuatio pecuniæ.*
4 *Deinde penſio ſoluenda.*
5 *Rurſus beneficij reſignatio, collatio, aut permutatio. Sed hoc intelligendum eſt de beneficio non ipſo iure vacante.*
6 *Quid dicendum, ſi in beneficij collatione peteretur iuramentum de non reſignando tale beneficium cum penſione?*
7 *Quid ſi peteretur, vt prius reſignaret habitum.*
8 *Obſequium beneficiarij verò poteſt rationem pretij habere.*
9 *Preces, interceſſiones, fauores, & laudes ſub pretio comprehendi poſſunt.*

1. VT clarior eſſentia ſimoniæ intelligatur, examinandum eſt pretium ad ipſam requiſitum: conſiſtit enim Simonia in emptione, & venditione, quæ abſque aliqua re habente rationem pretij effici non poſſunt.

Quæ vero res habeat rationem pretij? Reſpondet optimè Gregor. & doctores omnes *in cap. ſunt nonnulli*, & *capit. ordinationes, capit. de ordinationibus* 1. *quæſt.* 1. *cap. ſaluator.* 1. *quæſt.* 3. diſtinguuntque triplex donum, ſcilicet munus à manu, munus ab obſequio, munus à lingua. Munus à manu eſt pecunia, ſub qua comprehenditur quidquid poſſidetur in terra vt dixit Auguſt. *in cap. totum* 6. 1. *quæſt.* 1. Munus ab obſequio eſt obſequium præſtitum Eccleſiæ, collatori, electori, patrono, vel amicis eorum. Munus à lingua intelliguntur fauores interceſſiones, laudes, preces, &c. Omnia autem hæc poſſunt eſſe pretium in ſpiritualibus, & ſufficiunt ed ſimoniam conſtituendam, vt conſtat ex *cap. etſi quæſtiones, cap. tua nos, cap. in tantum de Simonia.*

Neque obſtat §. *item pretium, inſtit. de empt. & vendit.* vbi declaratur non eſſe propriè emptionem, & venditionem, quando, vna res pro alia commutatur non interueniente pecunia: quia non eſt maior ratio, quare vna potius, quam alia habeat rationem pretij. Non inquam obſtat, quia ibi loquitur *I. C.* inter commutationem rerum eiuſdem ordinis. Secus vero eſt dicendum, quando temporale datur in commutationem rei ſpiritualis: tunc enim temporale propter affinitatem cum pecunia habet rationem pretij, potius quam ſpirituale. Adde ad Simoniam ſufficere contractum eſſe onerosum, eſto propria emptio, & venditio non intercedat, vt ex dictis; & ex dicendis conſtabit.

2. Sed vt clarius doctrina eluceſcat, placet declarare aliqua, in quibus dubium eſſe poterat; an ſufficerent ad pretium conſtituendum, ac proinde ad Simoniam?

Primò igitur comprehenditur ſub munere à manu remiſſio debiti, aut promiſſio remittendi debitum: tenet multis

allegatis

Digitized by Google

allegatis Flamin. Pariſ. *lib. 14. de reſignat. benef. q. 7. num. 31. & num. 71. & conſtat. ex cap. talia,* 8. *q.* 3. & *ibi* Gloſſa: & expreſsè ſupponitur *in cap. veniens* 10. *de teſtibus*, & *ibi* Gloſſa Panorm. & alij. Qua ratione *in cap. penult. de Simonia*, tam ordinans, quam ordinatus ſuſpenditur; eo quod petierit ordinans ab ordinando promiſſionem nihil ab eo poſtulandi in debitam ſui ſuſtentationem; eo quod ſine titulo illum ordinauerit: & de ordinato habetur expreſsè *cap. per tuas 3. de Simonia.* Ratio eſt: quia Epiſcopus ordinans vel præſentans aliquem ordinandum ſine titulo, tenetur ad alendum illum: vt deciditur *cap. cum ſecundum de Præbendis.* Ergo ſi petit hanc obligationem ſibi remitti, petit aliquid pretio æſtimabile, ac proinde ſufficiens ad ſimoniam.

Ex hac doctrina infert Nauarr. *in ſumm. cap. 27. n. 158. §. declaratio prima.* & Suar. *lib. 4. de Simonia. c. 38. n. 5.* conſtituentem ex bonis propriis alicui ordinando titulum ſeu patrimonium, ſi ab illo recipiat promiſſionem de nihil poſtulando, committere ſimoniam vltra peccatum indebitæ ordinationis, cuius eſt particeps: quia media remiſſione debiti conſtituit ſibi titulum ad ordines, ſicut patronus præſentans ad beneficium, ſi promiſſionem peteret non petendi redditus, abſque dubio eſſe ſimoniacus. Verum contra ſentiendum eſt cum Cardin. Tolet. *lib. 5. ſum. cap. 48. n. 10.* cuius fundamentum eſt non quia remiſſio debiti non ſit munus manu ſufficiens ad conſtituendam Simoniam: ſed quia datio patrimonij non eſt quid ſpirituale, nec propriè ad ordines præſentatio. Vnde *num. 12. in fine*, dicit ita fuiſſe determinatum in ſacra pœnitentia, ſcilicet non incurrere ſimoniam, qui ordinatur accepto patrimonio, & facto pacto de illo alienando, vel reſcindendo, &c.

3. Secundò ſub munere à manu comprehenditur mutuatio pecuniæ. Quapropter qui beneficium, vel aliam rem ſpiritualem tribueret ſub conditione pecuniæ mutuandæ, abſque dubio ſimoniam committeret tam dans, quam recipiens. Et idem eſt, ſi petatur dilatio debiti ex iuſtitia ſoluendi hic, & nunc; vel è contra, ſi petatur debiti ſolutio, antequam debeatur: quia hæc mutuationi æquiualent, imo nihil aliud eſſe videntur. Ratio omnium eſt: quia eſto mutuum non ſit ſpecialiter pretio æſtimabile: negari tamen non poteſt eſſe quoddam temporale commodum ſufficiens ad mouendos animos: vt notat Bald. *in leg. quiſquis, Cod. ſi certum petatur*, vbi exilio punitur, qui mutuat iudici, quia cenſetur quaſi emptor legum propter efficaciam quam habet ad animos corrumpendos. Idemque tradit *in leg. 1. ff. Calumniatorib.* Ergo petere hoc commodum temporale in commutationem rei ſpiritualis ſufficiens omnino eſt ad ſimoniam: cum in datione rei ſpiritualis omnis pactio, omniſque conditio, quæ de iure non ineſt, abeſſe debet, vt conſtat ex *cap. vltim. de Pactis, & aliis*, & ita pro certo ſupponit Nauar. *c. 23. num. 101. in fine, & conſ. 14. num 6. de Simonia, & conſ. 23. n. 2.* Vgolin. *tab. 1. cap. 9. §. 5. n. 2.* Leſſ. *lib. 2. cap 20. dub. 9* Suar. *lib. 4 de Simon. c. 38. n. 7.* Mol. *tract. 2. de iuſtit. diſp. 310. § quoad vltimum, pag. 372.* Flamin. *de reſignat. benef. tom. 2. lib. 4. q. 7. à n. 2. & tract. de confidentia, q. 36.* Nicolaus Garcia 11. *part. de benef. cap. 3. num. 171 & ſeq.* Azor. *2. p. inſtit. moral. lib. 7. q. 2. Arag. 2. q. 78. art. 2. pag. 683.* Man. Rodrig. *tom. 2. ſum. verſ. Simonia, cap. 59. num. 3. in ſecunda concluſ.* Neque obſtat vſuram non eſſe, ſi pecuniam mutuans petat, vt ſibi triticum mutuatarius remutuet iuxta *cap. 1. de Vſuris*: & docet Suar. *tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simonia, cap. 37. num. 16. fine*, cum D. Thom. *q. 79. art. 2. ad 4. & cap. 38. n 7.* Leſſ. *lib. 2. cap. 20. dub. 8 in princ.* Quia in huiuſmodi caſu ideo non eſt vſura; quia non petis commodum aliquod diuerſum ab eo quod ipſe præſtas. At in largitione rerum ſpiritualium, cum maxima puritas requiratur, venire non poſſunt commoda temporalia in permutationem; imo quo minus æſtimabilia ſunt, ideo videtur grauior irreuerentia ſpiritualibus irrogari admittendo commutationem, & permutationem vnius cum alio vt rectè Suar. *ſuprà.* Aduerto tamen hæc omnia intelligenda eſſe, quando datur mutuum eo pacto, & conditione, vt detur beneficium: ſecus vero quando liberaliter datur ad beneuolentiam captandam, vel ingratitudinem beneficij accepti, ſiue hoc ſit ante, ſiue poſt, ſiue in ipſa beneficij collatione, vt notarunt Flamin. & Garcia *ſuprà* & infra latius dicemus.

4. Tertio ſub munere à manu comprehenditur penſio ſoluenda: quia eſt quædam promiſſio pecuniæ ſoluendæ. Quocirca ſi Epiſcopus (& à fortiori eſt de quolibet alio electore) conferens alicui beneficium conueniat cum eo, vel cum alio tertio de admittenda penſione ſibi, vel alteri aliàs non collaturus non eſt dubium ibi intercedere ſimoniacam prauitatem, vt conſtat ex *cap. vlt. vt Eccleſiaſt. benefic. ſine diminut. conferantur.* Nam licet Epiſcopis liceat ad tempus pro cauſa iuſta, & neceſſaria beneficiis Eccleſiaſticis penſionem imponere, vt conſtat ex *ſupradicto cap. & ex cap. ſi propter de Reſcript. in 6. ex Clement. 2. de rebus Eccleſ. non alienand.* vbi *gloſſa* verbo *defenſor.* nunquam tamen licet in largitione beneficij expoſtulare conſenſum de admittenda penſione, & ſub grauamine conferre, quando beneficium ipſum grauatum non erat, vt docet benè Flamin. *libr. 6. de reſignat. q. 2. num. 3.* & Suarez *lib. 4. cap. 38. numero 10.* & ratio eſt: quia præſumitur ibi eſſe iniquam pactionem, cum conſenſus eius, cui dandum eſt beneficium, neceſſarius non ad reſeruationem penſionis: quia ipſemet Epiſcopus poteſt cauſa iuſta, & neceſſaria intercedente reſeruare fructus beneficij vacantis, vel partem eorum. Video tamen nullam penſionem impoſitam ab Epiſcopo ſine confirmatione Pontificis vires obtinere: quia eſt ſatis probabile per non vſum hanc facultatem amiſiſſe: tenet abſolutè Valent. 2. 2. *diſputat. 6. q. 16. p. 3. in fine*, Ludouic. Lop. *inſtruct. 1. p. cap. 303.* poſt Sotum *lib. 9. quæſt. 7. art. 2.* Tolet. *ſumm. lib. 5. cap. 62. in fine* Zecchius *de benefic. & penſionib. cap. 11. num. 2. in princ.* Ledeſm. *2. par. ſumm. tract. 12. concl. 20. & 21.*

Huc ſpectant varij caſus, quos tractat Nauar. *in variis conſil. de Simon. vt conſ. 47.* de illo beneficij prætenſore, qui cum aliquo curiali conuenit, vt ſibi auxilium ferat ad beneficium obtinendum, ſub conditione ſoluendi illi penſionem; & in *conſ. 57.* de alio, qui cum aulico paciſcitur, vt ſibi de vacantibus beneficiis ſtatim notitiam præbeat promittens ſe conſenſurum penſioni imponendæ in fauorem eius. Quia promiſſione penſionis paratur via ad beneficium. Vide alios caſus apud Flamin. *de reſignat. lib. 14. q. 4. à n 5.*

5. Quartò ſub munere à manu comprehendi etiam poteſt beneficium propter temporales annexum: docet cum communi Syluest. *verb. Permutatio 2. quæſt. 7. & 13.* Nauarr. *conſ. 43. de Simon.* Suar. *lib. 4. cap. 31. num. 14.* Vnde ſi in collatione alicuius rei ſpiritualis petatur permutatio, aut reſignatio alicuius beneficij, abſque dubio committitur Simonia, ſaltem ex iure Eccleſiaſtico, quia non ſolum habet vetum, quando petitur permutatio, & reſignatio in fauorem tertiæ perſonæ, iuxta *cap. de Sic. de Simonia, cap. cum pridem, cap. vltim. de pactis*, ſed etiam quando abſolutè petitur ceſſio beneficij abſque ſignatione perſonæ. Quod vt plenè intelligatur ſciendum eſt aliqua eſſe beneficia taliter incompatibilia, vt vno obtento, vacet alterum ipſo iure, vt ſi habeas beneficium cum cura animarum, dignitatem, perſonatum, vel officium, & accipias ſecundum huius generis, obtenta pacifica poſſeſſione ſecundi vacat primum; ita habetur *cap. de multa, Præbendis*, & clarius *in extrauag. execrabilis eodem* Idem eſt de præbendis vniformibus ſub eodem tecto, vt patet *cap. litteras 9. de conceſſ. præbendæ*, vt duo canonicatus, quare ſi habeas vnum canonicatum, & obtineas alium per pacificam poſſeſſionem in eadem Eccleſia vacabit prior. Reliqua verò beneficia etiam reſidentiam poſtulantia non vacant ipſo iure per obtentionem, & poſſeſſionem pacificam ſecundi, ſed veniunt vacanda. Non enim canonicatus vacat ipſo iure obtenta parochia, aut dignitate, alia extra Epiſcopalem neque parochia, aut dignitas, obtento canonicatu, alioque beneficio ſimplici; quia nullo iure id cautum eſt ita Nauarr. *lib. 5. conſ. 29. de Præbendis*, Leſſius *lib. 2. cap. 34. dub. 27. num. 144.* iis poſitis.

Dicendum eſt ſi alicui conferatur beneficium incompatibile omnino cum eo quod habet, & petatur vt relinquat prius, Simonia non eſt: ita Abbas *in cap. ſignificaſti de elect. in 6. gloſſa cap. ad audientiam eod. de Reſcript. verſ. renunciantes*, Vgolin. *de Simon. tab. 1. cap. 21. num. 4.* Nicol. Garcia *tom. 2. de benef. p. 8. cap. 2. num. 22. & 28.* Ratio eſt; quia hæc conditio de iure ineſt neque ab illo petitur, quod ipſe præſtare non teneatur. Secus vero ſi peteretur, vt relinqueret prius ante captam ſecundi poſſeſſionem, vt dicemus. Et idem eſt ſi peteretur, vt relinqueret liberè aliud habitum vel in fauorem alicuius, quod tamen non vacat ipſo iure, quia tunc expoſtulatur aliquod onus, quod de iure non ineſt; ac proinde inducit ſimoniam ita Garcia aliis relatis *ſupra. n. 17. 24.* & eſt communis ſententia. Hæc tamen omnia intelligenda ſunt, quando datur beneficium ſub eo onere, & conditione, vt reſignet aliud: ſecus vero ſi reſignatio non peteretur, vt obligatoria. Quocirca Manuel. Rodrig. *c. 64. n 4. 2. ſum.* cum Nauarr. *lib. 5. conſil. tit de Simonia conſ. 23.* diſtinguit in eo, qui patrono habenti ius præſentandi ad aliquam præbendam pinguem, offerret beneficium ſimplex ea conditione vt ipſe præſentetur ad talem præbendam: an ſcilicet fiat ea conditione principali, & immediata propter aſſecutionem beneficij, an vero fiat tanquam cauſa impulſiua, & motiua, hoc eſt ad mouendam voluntatem, & illum inclinandum ad talem præſentationem: ſi hoc ſecundo modo fiat, affirmat ſimoniam non eſſe.

6. Hinc deciditur quæſtio, quam tractat. Nauarr. *conſ. 1. Vt Eccleſiaſtic. beneficia*; Videlicet, an ordinarius in collatione beneficij exigere poſſit à collatorio iuramentum de non reſignando illud cum penſione, neque in fauorem alicuius, ſed liberè? Cui quæſtioni reſpondet negatiuè Nauar. *ſupra*, & Flamin, Pariſius de *conſid. quæſt. 52.* & Vgolin. *tab. 1. de Simonia cap. 8. § 3. num. 2.* & adducit Nauarr. & Flamin. tale iuramentum ſi apponatur nullum eſſe ſeu poſſe collatorium nō obſtāte eo reſignare beneficium cui voluerit, & cum penſione, &c.

Verum Nicol. Garcia *de beneſic. tom.* 2 8. *p. numero* 33.34. *&* 39. *& ſeq.* diſtinguit, aut iuramentum exigitur ante collationem beneficij, aut beneficium confertur cum onere præſtandi poſtmodum dictum iuramentum: Si hoc ſecundo modo fiat affirmat committi ſimoniam; quia iam datur beneficium cum onere, & pacto, quod de iure non ineſt: contra deciſionem *cap. quam pro* 1. *q.* 2. *cap.* Arroldus 8. *q.* 3. *cap. fin. de pactis cap. tua nos de Simonia*: Si vero iuramentum ante collationem exigatur, non videtur ibi committi ſimoniam; quia non petitur aliquid, quod in vtilitatem collatoris, aut alterius directè cedat. Hæc tamen ratio non eſt efficax; nam ſiue iuramentum poſt collationem, ſiue ante præſtetur, eodem modo cedit in vtilitatem collatoris; ac proinde ſi in vno caſu committitur Simonia, etiam in alio. Adde ſi alicui conferretur beneficium curatum cum onere vt reſignaret liberè ſimplex, omnes admittunt committi ſimoniam, eſto reſignatio non cederet in vtilitatem conferentis beneficium, aut alterius directè. Et ratio eſt; quia petitur conditio aliqua in collatione beneficij, quæ de iure non ineſt, & quæ de ſe eſt onerosa: igitur cum iuramentum de reſignando beneficio liberè, & ſine penſione, caſu quod debeat reſignari, de iure non inſit beneficio accipiendo abſolute videtur committi Simonia: ita vt probabilius defendo, eſto Man. Rodrig. *t.* 2. *ſum.* verbo *Simonia c.* 60. *n.* 4. & Cordub. *in ſum. q.* 30. contra teneant.

7. Idem à fortiori exiſtimo, in caſu quo Epiſcopus intendens nominare, ſeu conferre parochialem alicui oppoſitori habenti aliam parochialem, peteret ab eo, vt prius dimitteret parochialem, quam habet. Nam ſi dimittens ea conditione reſignet, vt ſibi Epiſcopus ſecundum parochialem concedat, aut ad illam nominet, abſque dubio eſt Simonia, cum pro collatione, ſeu nominatione ad beneficium aliquid faciat, ad quod de iure non tenetur. Et idem eſt, ſi reſignatio fieret ſaluo iure hoc eſt ſi non aſſequeretur ſecundum reuerteretur ad primam. Secus verò dicendum eſt ſi liberè, & ſine vllo pacto, & conditione tacita, vel expreſſa fieret reſignatio (quod credendum non eſt) ita tradit Garcia *tom.* 2. *de beneſic. p.* 8. *cap.* 2. *num.* 46. *& ſeq.* & aduertit conſtitutum in ſacris, neque habentem aliunde, vnde ſuſtentari poſſit, nullo modo poſſe etiam liberè, & ſine vllo pacto reſignare primam, quouſque obtineat ſecundam, & maximè ſi ad titulum primæ ordinatus ſit ex *decreto Concilij de reformat. ſeſſ.* 21. *cap.* 2. *& ex conſtitutione* 58. *Pij V.* Ex dictis infero generaliter quamlibet obligationem onerosam eſſe ſufficiens munus à manu ad inducendam ſimoniam. Vnde ſi aliquis daret rem ſpiritualem ea conditione vt in matrimonium duceret conſobrinam, eſſet ſimoniacus: ita Tolet. *c.* 90. *n.* 5. Et ratio eſt; quia ſpiritualia ab omni pacto debent eſſe aliena *cap. fin. de Pactis, &* aliis.

8. Munus ab obſequio vt diſtinguitur à munere à manu nihil aliud eſt quam obſequium præſtitum per propriam perſonam: quod autem hoc obſequium ſufficiat ad pretium requiſitum in Simonia admittunt doctores omnes: Et ratio eſt manifeſta; quia pecunia compenſari ſolet. Ex quo fit, ſi elector, aut collator alicuius beneficij intendat ipſo beneficio ſoluere debita iuſtitiæ contracta ratione obſequij eſſe Simoniam. Exemplis declaro. Epiſcopus habens Vicarium, aut viſitatorem, cui tenetur ſingulis annis ſalarium tribuere, nec tamen tribuit, ſi poſtea conferens illi beneficium, intendat ab omni illo debito liberari, erit ſimoniacus. Idem eſt ſi det beneficium ea conditione, vt beneficiatus grammaticam, geometriam, aut aliam doceat ſcientiam ipſum Epiſcopum, vel quodvis aliud obſequium præſtet beneficio minime annexum, vt dicere aliquas miſſas, recitare aliquas orationes, promouere negotia, &c. Quia omnia probantur, ex *cap. cum eſſent de Simonia*: vbi promiſſio cuidam facta de beneficio illi præſtando, ſi negotium quoddam promittentis in Romana curia promoueret, ſimoniaca cenſetur: & ita latiſſimè tradit Suarez *lib.* 4. *cap.* 39. *à num.* 5. *& numero* 12. & Man. Rodrig. verbo *Simonia cap.* 39. *num.* 9.

Neque obſtat *c. ſignificatum de Præbendis*, vbi Epiſcopus cum capitulo appoſuerunt præbendæ vacanti onus, vt qui ad illam eligeretur, miſſam de ſancta Maria quotidie diceret: nam ibi nullum fuit pactum cum electo celebratum, ſed ipſemet Epiſcopus, & capitulum, quibus poteſtas erat onus illud apponendi, appoſuerunt illud, & onere iam poſito manifeſtarunt eligendo in quo nulla eſſe poteſt Simonia.

8. Tandem de munere à lingua dicendum eſt. Dixi preces, interceſſiones, fauores, & laudes ſub munere à lingua comprehendi: quia hæc pretio æſtimantur ſi in commutationem rerum ſpiritualium expoſtulentur: & in hoc ſenſu poſſunt eſſe pretia Simoniæ. Explico. Præſentas in beneficium famulum alicuius principis ea conditione, vt te apud principem laudet, vt ſic poſſes ad pinguiorem Eccleſiam deuenire, committis Simoniam: ita expreſsè Soto cum Diuo Thom. *lib.* 9. *quæſt* 7. *artic.* 3. §. quod ſi. Idem eſt, ſi nolles conferre beneficium alicui, niſi ipſe, vel faciat: vt perſona aliqua nobilis, quam deſideras obligatam habere, à te petat: eſt enim talis gratia, & fauor à te expoſtulatus pretio æſtimabilis, & inſuper eligendo imponitur onus, quod de iure non ineſt *ſic* Suarez. *libr.* 4. *de Simonia cap* 40. *num.* 13. & hæc doctrina habetur expreſsè in *cap. ſunt. nonnulli* 1. *q.* 1. vbi de illis, qui ſacros ordines pro humana gloria largiuntur, dicitur, hi nimirum quod gratis acceptum eſt gratia non tribuunt; quia de impenſo officia ſanctitatis munus expetunt fauoris.

Quod ſi preces, & commutationes non offerantur in commutationem ſpiritualium, ſed ad inflectendum animum ipſius conferentis, qualiter ſæpè ſolent preces offerri, nequaquam tunc habent rationem pretij, & manifeſtè conſtat ex *cap. tua nos, de Simonia*, vbi de eo, qui rogauerit humiliter, vt in canonicam admitteretur, ſubditur fieri poſſe abſque ſcrupulo ſimoniacæ prauitatis. Ita explicat hanc Doctrinam D. Thom. 2.2. *q.* 100. *art.* 5. *ad* 3. Victor. *relect. de Simonia à numero* 36. Soto *de iuſtit. libr.* 9. *q.* 7. *articul.* 3. Nauarr. *cap.* 23. *numero* 102. Flamin. *cum aliis libr.* 14. *de reſignat. q.* 7. *numero* 12. Suar. *lib.* 4. *cap.* 40. *n.* 2. *& ſeq.* Gregor. Lop. *leg.* 4. *titul.* 17. *part.* 1. *verſ. de Simonia.* Tolet. *lib.* 5. *c.* 84. *n.* 5. Man. Rodrig. *tom* 2. verbo *Simonia, c.* 56. *n.* 7. *&* Valent. *diſp.* 6. *q.* 16. *p.* 3. *verſ. quarto ſequitur pag.* 1648. Ait namque, dare beneficium propter preces, aut conſanguinitatem quando exauditio precum, & intuitus conſanguinitatis non reſoluitur, in aliquod commodum temporale tanquam in pretium non eſt Simonia.

Ex iis explicatur Textus in *cap. Nemo* 14. *de Simonia.* vbi prohibetur pœnitentiam ad reconciliationem adducere vel ab illa remouere gratia, vel fauore & ſubditur; quia ſimoniacum eſt vtrumque intelligi enim debet de gratia, vel fauore expoſtulato in commutationem, & recompenſationem doni ſpiritualis. Quod vero in illo cap. indicatur familiaritatem, aut conſanguinitatem eſſe ſufficiens pretium ad ſimoniam inducendam, ſi propter illa detur beneficium, explicari debet de familiaritate, & conſanguinitate expoſtulata in recompenſationem. Quod non poteſt habere verum, niſi in caſu quo conferens beneficium conſanguineo, intenderet conſanguineum obligare ad conſanguinitatem, vel familiaritatem, quæ inter ipſos eſt manifeſtandam. Verum ſi detur beneficium conſanguineo: quia conſanguineus eſt, & familiaris; nullo modo eſſe poteſt pretium ſimoniæ; quia ibi conferens beneficium nihil expoſtulat: erit tamen vitium acceptionis perſonarum ſi conſanguinei minus digni, aliis dignioribus præferantur: & ita tradit D. Thom. *ſupra art.* 5. *ad* 3. Couarru. *lib.* 1. *var. c.* 5. *n.* 4. Flamin. de reſignat. *lib.* 14 *q.* 7. *n.* 9. Suar. *lib.* 4. *cap.* 37. *numero* 6. Valen. Man. Tolet. & alij *ſupra* relati.

PVNCTVM IV.

De contractu emptionis & venditionis requiſito ad Simoniam.

SVMMARIVM.

1 *Proponitur dubitandi ratio contractum neceſſarium eſſe.*
2 *Ad ſimoniam iure naturali prohibitam neceſſarius eſt contractus onerosus.*
3 *Si ſpirituale principaliter detur ob munera, & obſequia temporalia, an ſit Simonia? Reſoluitur, ſi pactum interueniat, ſecus illo ſecluſo.*
4 *Donatio temporalis cum obligatione, & pacto dandi ſpirituale non conſtituit contractum ſimoniacum ex natura rei.*
5 *Debet procedere contractus Simonia naturalis, & diuina ex voluntate commenſurandi temporale cum ſpirituali.*

1. EXplicuimus quæ poſſunt in emptione, & venditione rerum ſpiritualium ſortiri rationem pretij. Reſtat explicandum quid requiſitum ſit, & ſufficiens ad conſtituendam emptionem, & venditionem.

Ratio dubitandi eſt; quia dari poteſt pecunia propter ſpirituale conſequendum abſque labe ſimoniæ, vt contingit in eo, qui donis, muneribus procurat animum conferentis ſpirituales ad ſe inflectere: & in famulis qui Epiſcopo ſeruiunt propter beneficium, quod conſequi ſperant? aliàs non ſeruituri: imo etiam abſque ſcrupulo aliquo videmus dari pecuniam non gratis, ſed cùm obligatione dicendi ſacrificia, miniſtrandi ſacramenta; & tamen ſacramenti adminiſtratio, & Miſſæ celebratio non obinde ſimoniaca cenſentur. In quo ergo ſita eſt natura huius contractus emptionis, & venditionis?

2. Reſpondeo, & dico primo emptionem, & venditionem requiſitam ad ſimoniam ex natura rei neceſſario debere eſſe contractum onerosum: quare ſi gratis, & abſque aliqua obligationis legalis impoſitione detur pecunia, & quodlibet aliud donum, Simonia non eſt: & hac ratione excuſant doctores famulum inſeruientem Epiſcopo ferè abſque aliquo ſtipendio: quia medio illo obſequio gratis, & abſque pacto exhibito intendit conciliare animum ſui domini, vt de beneficio

Digitized by Google

neficio vocando prouideat: & ita tenet Tolet. *cap.90. num.4.* Valen. *diſp.6. quæſt.16. part.3. verſ. in contrarium. pag.1654.* Man. Rodrig. *cap.94. num.2. in prima concluſione. & cap.60. num.5.* Ex quo fit, ſi te ſentias obligatum antidorali obligatione pro beneficio impenſo, potes hanc obligationem compenſare muneribus, obſequiis, & aliis huiuſmodi: ita ſupradicti doctores. Item eſt, ſi reſignes beneficium ea intentione, & ſpe, vt alterum tibi à ſuperiore conferatur, alias non reſignaturus, non eris ſimoniacus ſi non intendas obligare ſuperiorem obligatione alia præter antidoralem: ita expreſsè Valen. *diſp.6. q.13. p.2. verſ. ſunt tamen, pag.1660.* cum Soto *quæſt.7. artic.2.* & colligit. *ex cap. vnico, de Rerum permutat. in 6.* & conſentit Man. Rodrig. *t.2. ſum. cap.56. num.8. fine.* Farinac. aliis relatis *lib.1. conſ.75. num.3.44. & 48. & 53. poſt medium & 68. & n.8. in fine.* Et addit Valen. hoc etiam verum eſſe, etſi prædictam ſpem verbis, aut ſcripto exprimat ſuperiori: quia quod licet optare, licet etiam verbis exprimere, & in iure nullibi reperitur prohibitum, ne talis ſpes exprimatur.

3 Dubitant tamen doctores, an ſi ſpirituale principaliter detur ob hæc munera, & obſequia temporalia, vel econtra hæc obſequia, & munera temporalia propter ſpirituale conſequendum principaliter fiant, ſit ſufficiens ad ſimoniacum contractum conſtituendum. Affirmat Gabr. *in 4. diſt.25. q.2.* Adrian. *quodlibet.9.* Nauarr. *cap.23. n.101.* Couarru. *lib.1. var. reſolut. c. vlt. n.3.* & videtur eſſe de mente D. Thom. *2.2. quæſt.100. art.5. ad 3. & quodlib. 8. art.11.* vbi ait illicitum eſſe ire ad Eccleſiam propter diſtributiones quotidianas principaliter tanquam propter finem, quamuis non, ſi propter eas eatur, tanquam propter finem ſecundarium.

Dicendum tamen eſt cum Soto *lib.9. de iuſtit. q.6. art.2. ante reſponſionem ad argumenta*, & Victor. *relect. de Simonia num.33. & ſeq.* & Valen. *diſput.6. quæſt.16. p.3. verſ. ſed poſſunt: pag.1651.* Suarez latiſſimè *lib.4. c.44. à num.11.* aliis relatis Farinac. ſupradictis locis allegatis, dationem ſpiritualis propter temporale, aut econtra principaliter conſtituere ſimoniam, caſu quo aliqua pactio interueniat: nam ſecluſa pactione certum eſt emptionem, & venditionem eſſe non poſſe, nec contractum, & conſequenter neque ſimoniam: imò neque ad peccatum mortale damnandum eſt, ſicut qui propter vanam laudem principaliter recitaret, aut eleemoſynam tribueret, non damnatur peccati mortalis, ſed ſolum ei dicitur recepiſſe mercedem ſuam: & ſecundum hanc doctrinam explicandus eſt Text. *in cap. tua nos, de Simonia*: vbi de eo qui ad canonicatum rogauit admitti, dicitur, ſi ea intentione ducatur, vt per temporalia bona ſpiritualia valeat adipiſci, & clerici qui eum in fratrem admittunt non eſſent ad eum, niſi commoda temporalia perciperent, admiſſuri, ſine dubio tam iſte, quam illi apud diſtrictum iudicem culpabiles iudicantur. Explicari enim debet de intentione, qua per temporalia bona, tanquam per pretium ſpiritualia valet adipiſci, non de intentione, qua per temporalia bona liberaliter donata ſperat ſpiritualia adipiſci.

4. Dico ſecundò: donatio temporalis cum obligatione, & pacto dandi ſpirituale non conſtituit ex natura rei emptionem, & venditionem ſimoniacam: ita Gloſſa *in c. ſignificatum, de Præbendis*, & *ibi* Panormit. *n.8.* & Gloſſa *in c. vlt. 21. quæſt.2.* per Textum *ibidem* tenet Caietanus *quæſt.10. art.3.* Soto *q.7. artic.2.* Victor. *relect. de Simonia 2. p. num.20.* Redoanus *p.2. c.27.* Valent. *diſput.6. q.16. p.3. verſ. ad ſecundam rationem.* Gutierr. *canon. quæſt. cap.29. num.13.* Suarez *lib.2. cap.46. à num.4.* qui alios referunt, & eſt communis, & in praxi omnino recepta. Hac enim ratione licet cum beneficiato paciſci de ſtipendio pro Miſſis dicendis, ſacramentis miniſtrandis. Item fructus beneficij, decimæ, & oblationes ea conditione, & pacto donantur, vt beneficiatus ſacra præſtet miniſteria. Adde illicitum eſſe relinquere annuos redditus in anniuerſariis, & fundatione capellæ cum obligatione tot ſacrificia celebrandi, & tamen hæc obligatio non ſufficit ad conſtituendam veram emptionem, & venditionem. Ergo optimè ſtat eſſe donationem cum obligatione, & pacto, atque adeo quaſi contractum oneroſum abſque ſimonia. Ratio eſt; quia in iis caſibus non das pecuniam pro re ſpirituali ex voluntate, qua velis tanti æſtimare pecuniam, quanti æſtimas rem ſpiritualem, ſeu ex voluntate quâ velis temporale cum ſpirituali commenſurare: hoc enim eſt, quod neceſſariò requiritur ad propriam emptionem, & venditionem: ſed donas pecuniam in ſuſtentationem miniſtri non abſolutè, ſed ſub conditione miniſtrandi ſacramenta tibi, & celebrandi ſacrificia. Quod licitum, & honeſtum eſſe videtur.

5. Ex dictis ergo fit ad contractum emptionis, & venditionis neceſſariò requiri dationem pecuniæ procedere ex voluntate commenſurandi illam cum re ſpirituali, ac illam tanti æſtimandi. Secluſa autem hac voluntate, etiamſi detur ſpirituale vt temporale conſequatur, vel etiam detur temporale cum obligatione donandi ſpirituale, nulla erit propriè ſimonia. Dixi ex natura rei: nam iure Eccleſiaſtico in materia beneficiorum quælibet donatio cum pacto conſtituit ſimoniam, vt videbimus. De aliis verò materiis pergimus inueſtigare.

PVNCTVM V.

Sitne aliqua donatio gratuita, vel oneroſa temporalis pro ſpirituali iure Eccleſiaſtico prohibita ſub ſpecie ſimoniæ.

SVMMARIVM.

1 *Poſſe fieri ab Eccleſia hanc prohibitionem certum eſt.*
2 *Donatio liberalis ab eo qui ordinatur pro ordinatione, vſu pallij, &c. non videtur ſub ſpecie ſimoniæ prohibita.*
3 *Quid ſtante Tridentino poſſunt examinatores Synodales occaſione examinis recipere?*
4 *An in ſacramento recipiendo ſit prohibita gratuita donatio? Reſoluitur non eſſe.*
5 *Quid de Prælatis, eius viſitatoribus, & familiaribus?*
6 *Nulla donatio gratuita, neque oneroſa, quæ venditio, aut emptio non ſit extra materiam beneficiorum titulo Religionis eſt prohibita.*

1. POſſe Eccleſiam donationem temporalem non ſolùm oneroſam, ſed etiam gratuitam, ſi fiat pro ſpirituali conſequendo, prohibere ob reuerentiam rerum ſacrarum, & ne videantur commutari, & donis temporalibus obtineri, nemini eſt dubium. Poſita autem hac prohibitione donatio illa erit contra Religionem, atque adeo ſimoniaca, vt latè probat Suar. *tom.1. de Relig. lib.4. c.49. à n.1.* Videndum tamen eſt, an Eccleſia hanc prohibitionem fecerit, & illius tranſgreſſionem ſimoniæ pœnis ſubiecerit.

2. Primò adducitur ad probandam hanc prohibitionem eſſe *cap.1. de Simonia*, vbi Gregorius Pontifex prohibet donari aliquid ab eo qui ordinatur, pro ordinatione, vel vſu pallij, ſeu chartis, atque paſtellis. Verum hæc prohibitio declarata eſſe videtur in *c. ſicut Epiſcopum 1. q.2.* vbi non prohibetur ordinato, quin poſſit aliquid dare ſponte, prohibetur tamen ſi ex pacto, aut exactus, & petitus donet. Ex quibus conſtat non prohiberi in iis capitibus donationem liberalem etiam petitam, quando non petitur, vt talis exigitur: quodque confirmari abundè poteſt, ex *princip. cap. 1. de Simonia, & ex princip. cap. ſicut Epiſcopum:* in quibus locis dicitur non licere Epiſcopo manum, quam imponit, vendere: vendere autem, vt benè explicat *ibi* Gloſſ. non continet gratuitum contractum; quia venditio non procedit ſine pretio, & commutatione vnius pro alio, *leg. 2. §. ſine pretio. §. de contrahenda empt.* & aliis relatis Gloſſa *ibi*: Non igitur ex huiuſmodi capitibus aliqua prohibitio ſpecialis colligi poteſt.

Secundò efficacius probatur gratuitam donationem prohibitam eſſe, ſi fiat ad conſequendos ordines ex Concil. Trid. *ſeſſ. 21. cap.1. de reformatione*, vbi ait Concilium in hæc verba: Quoniam ab Eccleſiaſtico ordine omnis auaritiæ ſuſpicio abeſſe debet, nihil pro collatione quorumcumque Ordinum, etiam clericalis tonſuræ, nec pro literis dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo nec alia quacunque de cauſa etiam ſpontè oblatum Epiſcopi, & alij Ordinum collatores, & eorum miniſtri quouis prætextu accipiant. Notarij verò in iis tantùm locis, in quibus non viget laudabilis conſuetudo nihil accipiendi pro ſingulis literis dimiſſoriis aut teſtimonialibus, decimam tantum vnius aurei partem accipere poſſint, dummodo eis nullum ſalarium conſtitutum pro officio exercendo: nec Epiſcopo ex Notarij commodis aliquod emolumentum ex eiſdem Ordinum collationibus directè, vel indirectè prouenire poſſit. Tunc enim gratis operam ſuam præſtare omnino decernit contrarias taxas, ac ſtatuta, & conſuetudines immemoriales quorumcunque locorum, quæ potius abuſus, & corruptelæ ſimoniacæ prauitati fauentes nuncupari poſſunt penitus caſſando, & interdicendo. Et qui ſecus fecerint tam dantes, quam accipientes vltra diuinam vltionem pœnas à iure inflictas incurrant: Ex quo decreto conſtare videtur non ſolùm donationes oneroſas datas in ſuſtentationem perſonæ, ſed etiam ſpontè oblatas prohibitas eſſe, tanquam ſimoniacæ prauitati fauentes, atque adeo huius decreti tranſgreſſores eſſe ſimoniacos. Verùm ſi hæ oblationes, & munera ſponte dentur, & non in commutationem: nulla ſimonia eſt etiam ex iure Eccleſiaſtico, tenet Leſſius *lib.2. cap.35. dub.10. num.61. fine*, Suarez *t.5. in 3. p. diſputat. n.31. ſect.4. num.23. in fine.* Ratio eſt; quia finis, ob quem hæc omnia prohibet Concil. non eſt ſimonia, ſed affectus auaritiæ, vt conſtat ex principio illius decreti: intendit enim ab Eccleſiaſtico Ordine omnem auaritiæ ſuſpicionem abeſſe. Quod verò poſtea dicat contrarias taxas, & conſuetudines ſimoniacæ prauitati fauere, in cauſa non eſt, vt dicamus eſſe ſimoniacas, ſed ſimoniæ fauere, quatenus auaritia radix eſt, & fomentum ſimoniæ. Eſt igitur huiuſmodi tranſgreſſio vitium auaritiæ ob cuius com-

Verum Nicol. Garcia *de beneſic. tom.* 2 8. *p. numero* 33. 34. *&* 89. *& ſeq.* diſtinguit, aut iuramentum exigitur ante collationem beneficij, aut beneficium confertur cum onere præſtandi poſtmodum dictum iuramentum: Si hoc ſecundo modo fiat affirmat committi ſimoniam; quia iam datur beneficium cum onere, & pacto, quod de iure non ineſt: contra deciſionem *cap. quam pro* 1. *q.* 2. *cap.* Arnoldus 8. *q.* 3. *cap. fin. de pactis cap. tua nos de Simonia*: Si vero iuramentum ante collationem exigatur, non videtur ibi committi ſimoniam; quia non petitur aliquid, quod in vtilitatem collatoris, aut alterius directè cedat. Hæc tamen ratio non eſt efficax; nam ſiue iuramétum poſt collationem, ſiue ante præſtetur, eodem modo cedit in vtilitatem collatoris; ac proinde ſi in vno caſu committitur Simonia, etiam in alio. Adde ſi alicui conferretur beneficium curatum cum onere vt reſignaret liberè ſimplex, omnes admittunt committi ſimoniam, eſto reſignatio non cederet in vtilitatem conferentis beneficium, aut alterius directè. Et ratio eſt; quia petitur conditio aliqua in collatione beneficij, quæ de iure non ineſt, & quæ de ſe eſt oneroſa: igitur cum iuramentum de reſignando beneficio liberè, & ſine penſione, caſu quod debeat reſignari, de iure non inſit beneficio accipiendo abſolute videtur committi Simonia: ita vt probabilius defendo, eſto Man. Rodrig. *t.* 2. *ſum.* verbo *Simonia c.* 60. *n.* 4. & Cordub. *in ſum. q.* 30. contra teneant.

7. Idem à fortiori exiſtimo, in caſu quo Epiſcopus intendens nominare, ſeu conferre parochialem alicui oppoſitori habenti aliam parochialem, peteret ab eo, vt prius dimitteret parochialem, quam habet. Nam ſi dimittens ea conditione reſignet, vt ſibi Epiſcopus ſecundam parochialem concedat, aut ad illam nominet, abſque dubio eſt Simonia, cum pro collatione, ſeu nominatione ad beneficium aliquid faciat, ad quod de iure non tenetur. Et idem eſt, ſi reſignatio fieret ſaluo iure hoc eſt ſi non aſſequeretur ſecundum reuerteretur ad primam. Secus verò dicendum eſt ſi liberè, & ſine vllo pacto, & conditione tacita, vel expreſſa fieret reſignatio (quod credendum non eſt) ita tradit Garcia *tom.* 2. *de beneſic. p.* 8. *cap.* 2. *num.* 46. *& ſeq.* & aduertit conſtitutum in ſacris, neque habentem aliunde, vnde ſuſtentari poſſit, nullo modo poſſe etiam liberè, & ſine vllo pacto reſignare primam, quouſque obtineat ſecundam, & maximè ſi ad titulum primæ ordinatus ſit ex *decreto Concilij de reformat. ſeſſ.* 21. *cap.* 2. *& ex conſtitutione* 58. *Pij V.* Ex dictis infero generaliter quamlibet obligationem oneroſam eſſe ſufficiens munus à manu ad inducendam ſimoniam. Vnde ſi aliquis daret rem ſpiritualem ea conditione vt in matrimonium duceret conſobrinam, eſſet ſimoniacus: ita Tolet. *c.* 90. *n.* 5. Et ratio eſt; quia ſpiritualia ab omni pacto debent eſſe aliena *cap. fin. de Pactis*, *&* aliis.

8. Munus ab obſequio vt diſtinguitur à munere à manu nihil aliud eſt quam obſequium præſtitum per propriam perſonam: quod autem hoc obſequium ſufficiat ad pretium requiſitum in Simonia admittunt doctores omnes: Et ratio eſt manifeſta; quia pecunia compenſari ſolet. Ex quo fit, ſi elector, aut collator alicuius beneficij intendat ipſo beneficio ſoluere debita iuſtitiæ contracta ratione obſequij eſſe Simoniam. Exemplis declaro. Epiſcopus habens Vicarium, aut viſitatorem, cui tenetur ſingulis annis ſalarium tribuere, nec tamen tribuit, ſi poſtea conferens illi beneficium, intendat ab omni illo debito liberari, erit ſimoniacus. Idem eſt ſi det beneficium ea conditione, vt beneficiatus grammaticam, geometriam, aut aliam doceat ſcientiam ipſum Epiſcopum, vel quodvis aliud obſequium præſtet beneficio minime annexum, vt dicere aliquas miſſas, recitare aliquas orationes, promouere negotia, &c. Quia omnia probantur, ex *cap. cum eſſent de Simonia*: vbi promiſſio cuidam facta de beneficio illi præſtando, ſi negotium quoddam promittentis in Romana curia promoueret, ſimoniaca cenſetur: & ita latiſſimè tradit Suarez *lib.* 4. *cap.* 39. *à num.* 5. *& numero* 12. & Man. Rodrig. verbo *Simonia cap.* 39. *num.* 9.

Neque obſtat *c. ſignificatum de Præbendis*, vbi Epiſcopus cum capitulo appoſuerunt præbendæ vacanti onus, vt qui ad illam eligeretur, miſſam de ſancta Maria quotidie diceret: nam ibi nullum fuit pactum cum electo celebratum, ſed ipſemet Epiſcopus, & capitulum, quibus poteſtas erat onus illud apponendi, appoſuerunt illud, & onere iam poſito manifeſtarunt eligendo in quo nulla eſſe poteſt Simonia.

8. Tandem de munere à lingua dicendum eſt. Dixi preces, interceſſiones, fauores, & laudes ſub munere à lingua comprehendi: quia hæc pretio æſtimantur ſi in commutationem rerum ſpiritualium expoſtulentur: & in hoc ſenſu poſſunt eſſe pretia Simoniæ. Explico. Præſentas in beneficium famulum alicuius principis ea conditione, vt te apud principem laudet, vt ſic poſſes ad pinguiorem Eccleſiam deuenire, committis Simoniam: ita expreſsè Soto cum Diuo Thom. *lib.* 9. *quæſt.* 7. *artic.* 3. §. quod ſi. Idem eſt, ſi nolles conferre beneficium alicui, niſi ipſe, vel faciat: vt perſona aliqua nobilis, quam deſideras obligatam habere, à te petat: eſt enim talis gratia, & fauor à te expoſtulatus pretio æſtimabilis, & inſuper eligendo imponitur onus, quod de iure non ineſt *ſic* Suarez. *libr.* 4. *de Simonia cap.* 40. *num.* 13. & hæc doctrina habetur expreſsè in *cap. ſunt. nonnulli* 1. *q.* 1. vbi de illis, qui ſacros ordines pro humana gloria largiuntur, dicitur, hi nimirum quod gratis acceptum eſt gratis non tribuunt; quia de impenſo officia ſanctitatis munus expetunt fauoris.

Quod ſi preces, & commutationes non offerantur in commutationem ſpiritualium, ſed ad inflectendum animum ipſius conferentis, qualiter ſæpè ſolent preces offerri, nequaquam tunc habent rationem pretij, & manifeſtè conſtat ex *cap. tua nos de Simonia*, vbi de eo, qui rogauerit humiliter, vt in canonicam admitteretur, ſubditur fieri poſſe abſque ſcrupulo ſimoniacæ prauitatis. Ita explicat hanc Doctrinam D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 5. *ad* 3. Victor. *relect. de Simonia à numero* 36. Soto *de iuſtit. libr.* 9. *q.* 7. *articul.* 3. Nauarr. *cap.* 23. *numero* 102. Flamin. *cum aliis libr.* 14. *de reſignat. q.* 7. *numero* 12. Suar. *lib.* 4. *cap.* 40. *n.* 2. *& ſeq.* Gregor. Lop. *leg.* 4. *titul.* 17. *part.* 1. *verſ. de Simonia*, Tolet. *lib.* 5. *c.* 84. *n.* 5. Man. Rodrig. *tom* 2. verbo *Simonia, c.* 56. *n.* 7. *&* Valent. *diſp.* 6. *q.* 16. *p.* 3. *verſ. quarto ſequitur pag.* 1648. Ait namque, dare beneficium propter preces, aut conſanguinitatem quando exauditio precum, & intuitus conſanguinitatis non reſoluitur, in aliquod commodum temporale tanquam in pretium non eſt Simonia.

Ex iis explicatur Textus in *cap. Nemo* 14. *de Simonia*, vbi prohibetur pœnitentiam ad reconciliationem adducere vel ab illa remouere gratia, vel fauore & ſubditur; quia ſimoniacum eſt vtrumque intelligi enim debet de gratia, vel fauore expoſtulato in commutationem, & recompenſationem doni ſpiritualis. Quod vero in illo cap. indicatur familiaritatem, aut conſanguinitatem eſſe ſufficiens pretium ad ſimoniam inducendam, ſi propter illa detur beneficium, explicari debet de familiaritate, & conſanguinitate expoſtulata in recompenſationem. Quod non poteſt habere verum, niſi in caſu quo conferens beneficium conſanguineo, intenderet conſanguineum obligare ad conſanguinitatem, vel familiaritatem, quæ inter ipſos eſt manifeſtandam. Verum ſi detur beneficium conſanguineo: quia conguineus eſt, & familiaris; nullo modo eſſe poteſt pretium ſimoniæ; quia ibi conferens beneficium nihil expoſtulat; erit tamen vitium acceptionis perſonarum ſi conſanguinei minus digni, aliis dignioribus præferantur: & ita tradit D. Thom. *ſupra art.* 5. *ad* 3. Couarruu. *lib.* 1. *var. c.* 5. *n.* 4. Flamin. de reſignat. *lib.* 14. *q.* 7. *n.* 9. Suar. *lib.* 4. *cap.* 37. *numero* 6. Valen. Man. Tolet. & alij *ſupra* relati.

PVNCTVM IV.

De contractu emptionis & venditionis requiſito ad Simoniam.

SVMMARIVM.

1 *Proponitur dubitandi ratio contractum neceſſarium eſſe.*
2 *Ad ſimoniam iure naturali prohibitam neceſſarius eſt contractus oneroſus.*
3 *Si ſpirituale principaliter detur ob munera, & obſequia temporalia, an ſit Simonia? Reſoluitur, ſi pactum interueniat, ſecus illo ſecluſo.*
4 *Donatio temporalis cum obligatione, & pacto dandi ſpirituale non conſtituit contractum ſimoniacum ex natura rei.*
5 *Debet precedere contractus Simonia naturalis, & diuina ex voluntate commenſurandi temporale cum ſpirituali.*

1. EXplicuimus quæ poſſunt in emptione, & venditione rerum ſpiritualium ſortiri rationem pretij. Reſtat explicandum quid requiſitum ſit, & ſufficiens ad conſtituendam emptionem, & venditionem.

Ratio dubitandi eſt; quia dari poteſt pecunia propter ſpirituale conſequendum abſque labe ſimoniæ, vt contingit in eo, qui donis, muneribus procurat animum conferentis ſpirituales ad ſe inflectere: & in famulis qui Epiſcopo ſeruiunt propter beneficium, quod conſequi ſperant? aliàs non ſerituri: imo etiam abſque ſcrupulo aliquo videmus dari pecuniam non gratis, ſed cùm obligatione dicendi ſacrificia, miniſtrandi ſacramenta; & tamen ſacramenti adminiſtratio, & Miſſæ celebratio non obinde ſimoniaca cenſentur. In quo ergo ſita eſt natura huius contractus emptionis, & venditionis?

2. Reſpondeo, & dico primo emptionem, & venditionem requiſitam ad ſimoniam ex natura rei neceſſario debere eſſe contractum oneroſum: quare ſi gratis, & abſque aliqua obligationis legalis impoſitione detur pecunia, & quodlibet aliud donum, Simonia non eſt: & hac ratione excuſant doctores famulum inſeruientem Epiſcopo ferè abſque aliquo ſtipendio: quia medio illo obſequio gratis, & abſque pacto exhibito intendit conciliare animum ſui domini, vt de beneficio

neficio vocando prouideat: & ita tenet Tolet. *cap.* 90. *num.* 4. Valen. *diſp.* 6. *quæſt.* 26. *part.* 3. verſ. *in contrarium. pag.* 1654. Man. Rodrig. *cap.* 94. *num.* 2. *in prima concluſione. & cap.* 60. *num.* 5. Ex quo fit, ſi te ſentias obligatum antidorali obligatione pro beneficio impenſo, potes hanc obligationem compenſare muneribus, obſequiis, & aliis huiuſmodi: ita ſupradicti doctores. Item eſt, ſi reſignes beneficium ea intentione, & ſpe, vt alterum tibi à ſuperiore conferatur, alias non reſignaturus, non eris ſimoniacus ſi non intendas obligare ſuperiorem obligatione alia præter antidoralem: ita expreſsè Valen. *diſp.* 6. *q.* 13. *p.* 3. *verſ. ſunt tamen, pag.* 1660. cum Soto *quæſt.* 7. *artic.* 2. & colligit, *ex cap. vnico, de Rerum permutat. in* 6. & conſentit Man. Rodrig. *t.* 2. *ſum. cap.* 56. *num.* 8. *fine.* Farinac. aliis relatis *lib.* 1. *conſ.* 75. *num.* 3. 44. *&* 48. *&* 53. *poſt medium & 68. & n.* 8. *in fine.* Et addit Valen. hoc etiam verum eſſe, etſi prædictam ſpem verbis, aut ſcripto exprimat ſuperiori: quia quod licet optare, licet etiam verbis exprimere, & in iure nullibi reperitur prohibitum, ne talis ſpes exprimatur.

3 Dubitant tamen doctores, an ſi ſpirituale principaliter detur ob hæc munera, & obſequia temporalia, vel econtra hæc obſequia, & munera temporalia propter ſpirituale conſequendum principaliter fiant, ſit ſufficiens ad ſimoniacum contractum conſtituendum. Affirmat Gabr. *in.* 4. *diſt.* 25. *q.* 2. Adrian *quodlibet.* 9. Nauarr. *cap.* 23. *n.* 101. Couarruu. *lib.* 1. *var. reſolut. c. vlt. n.* 3. & videtur eſſe de mente D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 5. *ad* 3. *& quodlib.* 8. *art.* 11. vbi ait illicitum eſſe ire ad Eccleſiam propter diſtributiones quotidianas principaliter tanquam propter finem, quamuis non, ſi propter eas currat, tanquam propter finem ſecundarium.

Dicendum tamen eſt cum Soto *lib.* 9. *de iuſtit. q.* 6. *art.* 2. *ante reſponſionem ad argumenta*, & Victor. *relect. de Simonia num.* 33. *& ſeq.* & Valen. *diſput.* 6. *quæſt.* 16. *p.* 3. *verſ. ſed poſſunt pag.* 1651. Suarez latiſſimè *lib.* 4. *c.* 44. *à num.* 11. aliis relatis Farinac. ſupradictis locis allegatis, dationem ſpiritualis propter temporale, aut econtra principaliter conſtituere ſimoniam, caſu quo aliqua pactio interueniat: nam ſecluſa pactione certum eſt emptionem, & venditionem eſſe non poſſe, nec contractum, & conſequenter neque ſimoniam: imò neque ad peccatum mortale damnandum eſt, ſicut qui propter vanam laudem principaliter recitaret, aut eleemoſynam tribueret, non damnatur peccati mortalis, ſed ſolum ei dicitur recepiſſe mercedem ſuam: & ſecundum hanc doctrinam explicandus eſt Text. *in cap. tua nos, de Simonia*: vbi de eo qui ad canonicatum rogauit admitti, dicitur, ſi ea intentione ducatur, vt per temporalia bona ſpiritualia valeat adipiſci, & clerici qui eum in fratrem admittunt non eſſent ad eum, niſi commoda temporalia perciperent, admiſſuri; ſine dubio tam iſte, quam illi apud diſtrictum iudicem culpabiles iudicantur. Explicari enim debet de intentione, qua per temporalia bona, tanquam per pretium ſpiritualia valet adipiſci, non de intentione, qua per temporalia bona liberaliter donata ſperat ſpiritualia adipiſci.

4. Dico ſecundò: donatio temporalis cum obligatione, & pacto dandi ſpirituale non conſtituit ex natura rei emptionem, & venditionem ſimoniacam: ita Gloſſa *in c. ſignificatum, de Præbendis*, & *ibi* Panormit. *n.* 8. & Gloſſa *in c. vlt.* 21. *quæſt.* 2. per Textum *ibi*, idem tenet Caietanus *quæſt.* 10. *art.* 3. Soto *q.* 7. *artic.* 2. Victor. *relect. de Simonia* 2. *p. num.* 20. Redoanus *p.* 2. *c.* 27. Valent. *diſput.* 6. *q.* 16. *p.* 3. *verſ. ad ſecundam rationem.* Gutierr. *canon. quæſt. cap.* 29. *num.* 13. Suarez *lib.* 2. *cap.* 46. *à num.* 4. qui alios referunt, & eſt communis, & in praxi omnino recepta. Hac enim ratione licet cum beneficiato paciſci de ſtipendio pro Miſſis dicendis, ſacramentis miniſtrandis. Item fructus beneficij, decimæ, & oblationes ea conditione, & pacto donantur, vt beneficiatus ſacra præſtet miniſteria. Adde illicitum eſſe relinquere annuos redditus in anniuerſariis, & fundatione capellæ cum obligatione tot ſacrificia celebrandi, & tamen hæc obligatio non ſufficit ad conſtituendam veram emptionem, & venditionem. Ergo optimè ſtat eſſe donationem cum obligatione, & pacto, atque adeo quaſi contractum onerosum abſque ſimonia. Ratio eſt; quia in iis caſibus non das pecuniam pro re ſpirituali ex voluntate, qua velis tanti æſtimare pecuniam, quanti æſtimas rem ſpiritualem, ſeu ex voluntate qua velis temporale cum ſpirituali commenſurare; hoc enim eſt, quod neceſſariò requiritur ad propriam emptionem, & venditionem: ſed donas pecuniam in ſuſtentationem miniſtri non abſolutè, ſed ſub conditione miniſtrandi ſacramenta tibi, & celebrandi ſacrificia. Quod licitum, & honeſtum eſſe videtur.

5. Ex dictis ergo fit ad contractum emptionis, & venditionis neceſſariò requiri dationem pecuniæ procedere ex voluntate commenſurandi illam cum re ſpirituali, ac illam tanti æſtimandi. Secluſa autem hac voluntate, etiamſi detur ſpirituale vt temporale conſequatur, vel etiam detur temporale cum obligatione donandi ſpirituale, nulla erit propriè ſimonia. Dixi ex natura rei: nam iure Eccleſiaſtico in materia beneficiorum quælibet donatio cum pacto conſtituit ſimoniam, vt videbimus. De aliis verò materiis pergimus inueſtigare.

PVNCTVM V.

Sitne aliqua donatio gratuita, vel oneroſa temporalis pro ſpirituali iure Eccleſiaſtico prohibita ſub ſpecie ſimoniæ.

SVMMARIVM.

1 *Poſſe fieri ab Eccleſia hanc prohibitionem certum eſt.*
2 *Donatio liberalis ab eo qui ordinatur pro ordinatione, vſu pallij, &c. non videtur ſub ſpecie ſimonia prohibita.*
3 *Quid ſtante Tridentino poſſunt examinatores Synodales occaſione examinis recipere?*
4 *An in ſacramento recipiendo ſit prohibita gratuita donatio? Reſoluitur non eſſe.*
5 *Quid de Prælatis, eius viſitatoribus, & familiaribus?*
6 *Nulla donatio gratuita, neque oneroſa, quæ venditio, aut emptio non ſit extra materiam beneficiorum titulo Religionis eſt prohibita.*

1. POſſe Eccleſiam donationem temporalem non ſolùm oneroſam, ſed etiam gratuitam, ſi fiat pro ſpirituali conſequendo, prohibere ob reuerentiam rerum ſacrarum, & ne videantur commutari, & donis temporalibus obtineri, nemini eſt dubium. Poſita autem hac prohibitione donatio illa erit contra Religionem, atque adeo ſimoniaca, vt latè probat Suar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 4. *c.* 49. *à n.* 1. Videndum tamen eſt, an Eccleſia hanc prohibitionem fecerit, & illius tranſgreſſionem ſimoniæ pœnis ſubiecerit.

2. Primò adducitur ad probandam hanc prohibitionem eſſe *cap.* 1. *de Simonia*, vbi Gregorius Pontifex prohibet donari aliquid ab eo qui ordinatur, pro ordinatione, vel vſu pallij, ſeu chartis, atque paſtellis. Verum hæc prohibitio declarata eſſe videtur in *c. ſicut Epiſcopum* 1. *q.* 1. vbi non prohibetur ordinato, quin poſſit aliquid dare ſponte, prohibetur tamen ſi ex pacto, aut exactus, & petitus donet. Ex quibus conſtat non prohiberi in iis capitibus donationem liberalem etiam petitam, quando non petitur, vt talis exigitur: quodque confirmari abundè poteſt, ex *princip. cap.* 1. *de Simonia, & ex princip. cap. ſicut Epiſcopum*: in quibus locis dicitur non licere Epiſcopo manum, quam imponit, vendere: vendere autem, vt benè explicat *ibi* Gloſſa non continet gratuitum contractum; quia venditio non procedit ſine pretio, & commutatione vnius pro alio, *leg.* 2. *§. ſine pretio*, *§. de contrahenda empt.* & aliis relatis Gloſſa *ibi*: Non igitur ex huiuſmodi capitibus aliqua prohibitio ſpecialis colligi poteſt.

Secundò efficacius probatur gratuitam donationem prohibitam eſſe, ſi fiat ad conſequendos ordines ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *cap.* 1. *de reformatione*, vbi ait Concilium in hæc verba: Quoniam ab Eccleſiaſtico ordine omnis auaritiæ ſuſpicio abeſſe debet, nihil pro collatione quorumcunque Ordinum, etiam clericalis tonſuræ, nec pro literis dimiſſoriis, aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo nec alia quacunque de cauſa etiam ſponté oblatum Epiſcopi, & alij Ordinum collatores, & eorum miniſtri quouis prætextu accipiant. Notarij verò in iis tantùm locis, in quibus non viget laudabilis conſuetudo nihil accipiendi pro ſingulis literis dimiſſoriis aut teſtimonialibus, decimam tantum vnius aurei partem accipere poſſint, dummodo eis nullum ſalarium conſtitutum pro officio exercendo: nec Epiſcopo ex Notarij commodis aliquod emolumentum ex eiſdem Ordinum collationibus directè, vel indirectè prouenire poſſit. Tunc enim gratis operam ſuam præſtare omnino decernit contrarias taxas, ac ſtatuta, & conſuetudines immemoriales quorumcunque locorum, quæ potius abuſus, & corruptelæ ſimoniacæ prauitati fauentes nuncupari poſſunt penitus caſſando, & interdicendo. Et qui ſecus fecerint tam dantes, quam accipientes vltra diuinam vltionem pœnas à iure inflictas incurrant: Ex quo decreto conſtare videtur non ſolùm donationes oneroſas datas in ſuſtentationem perſonæ, ſed etiam ſponté oblatas prohibitas eſſe, tanquam ſimoniacæ prauitati fauentes, atque adeo huius decreti tranſgreſſores eſſe ſimoniacos. Verùm ſi hæ oblationes, & munera ſponte dentur, & non in commutationem: nulla ſimonia eſt etiam ex iure Eccleſiaſtico, tenet Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 10. *num.* 61. *fine*, Suarez *t.* 3. *in* 3. *p. diſputat. n.* 31. *ſect.* 4. *num.* 23. *in fine.* Ratio eſt; quia finis, ob quem hæc omnia prohibet Concil. non eſt ſimonia, ſed affectus auaritiæ, vt conſtat ex principio illius decreti: intendit enim ab Eccleſiaſtico Ordine omnem auaritiæ ſuſpicionem abeſſe. Quod verò poſtea dicat contrarias taxas, & conſuetudines ſimoniacæ prauitati fauere, in cauſa non eſt, vt dicamus eſſe ſimoniacas, ſed ſimoniæ fauere, quatenus auaritia radix eſt, & fomentum ſimoniæ. Eſt igitur huiuſmodi tranſgreſſio vitium auaritiæ ob cuius com-

miſſionem, ſi in graui materia ſit (qualis illa cenſeri debet, quæ ſufficiat ad animum corrumpendum,) pœna excommunicationis infligitur. Hæc enim impoſita erat in Conc. II. Brachar. *cap.* 3. & in hoc decreto concilij cenſetur renouata.

Aduerto tamen ſupradictum decretum intelligi debere de dantibus ſpontaneè ante Ordinum receptionem, & de illis qui poſtmodum ex obligatione præcedenti tribuunt. Secus verò dicendum de illis, qui iam obtento Ordine aliquid dant ſpontaneè, aut quaſi coactè, vt poſſint obtinere literas dimiſſorias, &c. ita expreſsè Salzedo *in pract. crim. c.* 27. *pag.* 153. §. *poterit tamen notarius*, & reddit rationem quia talis oblatio ex ambientis petitione non proceſſit. Idem tenet Man. 2. *r. ſumm. cap.* 56. *num.* 6. *circa medium & cap.* 58. *num.* 10. cum Balt. Altamir. *in tract. de viſitat. in verbis concilij qualitercunque n.* 26. & Leſſius *dub.* 10. *n.* 62.

Secundò aduerto multis in locis amplius exigi à notariis, quam decimam vnius aurei partem, & tunc dantes omnino excuſandos eſſe: quia non eſt mens concilij, vt literis illis careant: redimunt enim vexationem ſibi factam: ita Leſſius *illo c.* 35. *dub.* 10. *n.* 62. Et idem eſt in beneficiis, ſi quaſi coacti ſoluant aliquid pro collationibus, vel admiſſione ad poſſeſſionem: vt tradit Rebuff. *tit. quot modis beneficia acquirantur, n.* 13. & fauet Suar. *de Relig. t.* 1. *lib.* 4. *cap.* 48. *n.* 11. Nicolaus Garcia *de benefic.* 8. *p. c.* 1. *n.* 93. *& ſeq.* quia videtur eſſe quædam redemptio vexationis: imo addendum exiſtimo cum Leſſio *ſuprà*, accipientes excuſari poſſe conſuetudine, quæ etſi corruptela videatur ob ſpeciem mali, tamen mala non eſt, quando non exigitur temporale in commutationem ſpiritualis, & licet concilium contrarias taxas, ſtatuta, conſuetudines immemoriales aboleuerit, non tamen irritauit, neque annullauit ſequentes conſuetudines, ratione quarum hæc exactio honeſtari poteſt, ſi iam proceſſit tempus requiſitum ad conſuetudinem aduerſùs legem canonicam inducendum.

3. Tertiò adducitur ad probandam gratuitam donationem temporalis pro ſpirituali prohibitam eſſe vt ſimoniacam, decretum Concilij Trident. *ſeſſ.* 22. *c.* 18. *de reformat.* vbi prohibentur examinatores Synodales occaſione examinis in beneficiis facti quidquam ante vel poſt recipere, alioquin ſimoniæ vitium dicuntur incurriſſe tam ipſi examinatores, quam dantes: à qua ſimonia abſolui nequeunt (ſcilicet dantes) niſi dimiſſis beneficiis, quæ quomodocunque antea obtinebant, & ad alia in poſterum inhabiles reddantur. Ex quibus verbis videtur gratuita etiam donatio prohiberi: Siquidem ſunt ita abſoluta: & ita cenſet Suarez *lib.* 4. *cap.* 49. *n.* 7. *fine.*

Verum meo iudicio non colligitur ex hoc textu liberalem donationem prohibitam eſſe, imo neque illam, quæ daretur in ſtipendium: cum nullum verbum ſit in ſupradicto decreto talem prohibitionem declarans, & mandatum quoad fieri poteſt benignius interpretari debemus, præcipuè in materia ſimoniæ, quæ eſt vitium grauiſſimum, & pœnæ impoſitæ grauiſſimæ. Adde hoc decretum, vt conſtat ex marginali ibi, refertur, & relationem facit, *ad cap.* 24. *diſt.* in quo ſola receptio pecuniæ propter Ordinis examinationem, tanquam pro ipſius commutatione, & pretio prohibetur: ait enim: caueãt debent examinatores ad Ordines, ne aut in fauoris gratia, aut cuiuſcumque muneris cupiditate illecti à vero deuient, vt indignum, & minus idoneum ad ſacros Ordines ſuſcipiendos Epiſcopi manibus applicent. Quod verò non de gratuito dono, ſed de eo, quod tanquam pretium datum eſt loquatur, conſtat ex ſequentibus verbis. Quod ſi aliter fecerint, & ille qui indignè acceſſerit ab altari remouebitur, & illi qui donum ſancti Spiritus *vendere* conati ſunt, coram Deo iam condemnati Eccleſiaſtica dignitate carebunt: Ecce quomodo de venditione rei ſpiritualis loquitur. Adde loqui de illo, qui approbaret indignum, & minus idoneum. Quod autem per modum ſtipendij ſui laboris poſſit aliquid examinatoribus ex fructibus beneficij aſſignari ab Epiſcopo, & applicari, tradit expreſsè P. Nauarra *de reſtit. lib.* 2. *c.* 2. *num.* 188. & P. de Ledeſma 2. *part. ſumm. tract.* 7. *cap.* 1. *concl.* 7. *circa* 13. *difficultatem*: Vbi dicit eſſe communem ſententiam omnium doctorum, & praxim receptam in Eccleſiis Hiſpaniæ: & ita deciditur in Concilio Prouinciali Compoſtell. *act.* 2. *decreto. & act.* 2. *decreto* 24. verſ. *Horum verò.* Efficitur ergo prohibitionem Concilij intelligendam eſſe de receptione per modum pretij, & commutationis vnius rei pro alia, non de receptione in ſtipendium. Vel ſecundò reſpondere poſſumus prohiberi aliquid accipi vltra ſtipendium: vel tertiò prohiberi examinatoribus aliquid recipere pro approbatione concedenda: hoc enim eſſet recipere pro iure ſpirituali ad beneficium, cum per approbationem ius acquiratur approbato ad beneficium: & ita interpretatur Ledeſm. *ſuprà*, & indicat Auguſt. Barboſa 3. *p. de poteſt. Epiſcop. alleg.* 60. *num.* 54. *& in remiſſionib. concilij*: vbi adducit Farinac. *conſ.* 75. *n.* 3. *&* 48. dicentem generale eſſe nunquam ſimoniam committi abſque pacto, & conuentione præcedente: & tradit Zerola 1. *p. de praxi Epiſcopali, verbo dimiſſoria*, §. 7. cum Nauarr. *conſ.* 67. *de Simonia.* & addit ſimoniam non eſſe dare aliquod munus examinatoribus non vt approbetur idoneus, cum ſit aliàs ſufficiens, ſed ad captandam eorum beneuolentiam.

4. Quartò adducitur, *cap. emendari* 1. *q.* 1. vbi gratuita donatio in Sacramento ſuſcipiendo videtur prohiberi, ne ſacerdos quod gratis accipit, pretio diſtrahere videatur. Sed re benè inſpecta non prohibetur ita gratuita donatio, ſed exactio nummorum in commutationem ſpiritualis donati, vt Gloſſa ibi: & ex *cap. ſeq. conſtat.* Addunt aliqui pro illo tempore ob varia incommoda etiam largitionem liberalem eſſe prohibitam, ſtatim verò ceſſare.

5. Vltimò adducitur, *cap.* 1. §. *penult. de cenſibus, lib.* 6. vbi prohibentur Prælati, & eius viſitatores, & familiares ne aliquid qualitercumque oblatum vltra debitas procurationes recipiant: & pro ratione redditur, ne quæ ſua ſunt videantur quærere, ſed quæ Ieſu Chriſti. Verùm hæc ipſa ratio probat non eſſe ſimoniam: cum potius ſit vitatio auaritiæ, turpis quæſtus, & iniuſtitiæ, quàm ſimoniæ: & ideo non continetur hæc prohibitio ſub titulo de ſimonia. Et eodem modo explicandus eſt Textus *in cap. ſtatutum, de Reſcript.* §. *inſuper*: vbi eſt prohibitio, ne delegatus vltra eſculenta, & poculenta accipiat etiam gratis oblata, nec magis ab vna parte, quàm ab alia exactiones petat. Non enim ex his verbis ſimonia colligitur horum tranſgreſſio. Tum quia non eſt ſub titulo de Simonia. Tum etiam quia ratio prohibitionis eſt, ne litigantes grauentur, neve corrumpantur iudices, &c.

6. Quocirca non inuenio donationem aliquam gratuitam eſſe prohibitam intuitu Religionis, & tanquam ſimoniacam damnationem, tam ex parte recipientis, quam conſcientis, imò neque aliquam donationem onetoſam quæ venditio, aut emptio non ſit (extra materiam loquor beneficiorum) & in foro conſcientiæ; nam in foro externo quotieſcunque donatio fiat cum onere dandi ſpirituale: niſi iam ſit ab Eccleſia approbata, ſemper præſumitur dari pro ipſo ſpirituali in commutationem: ac proinde, vt ſimoniaca punitur: in foro tamen conſcientiæ, ſimonia non erit, ſed vel iniuſtitia, vel aliud vitium, vt ex iis quæ de materia ſimoniæ latius dicemus, conſtabit.

PVNCTVM VI.

Quæ voluntas requiratur, & ſufficiens ſit ad Simoniam?

SVMMARIVM.

1 *Aliqui affirmant ſimoniam committi, eſto non habeat intentionem promiſſum implendi.*
2 *Simonia conuentionalis non eſt in ſupradicto caſu.*
3 *Satisfit fundamento n.* 1. *adducto.*

1. Diximus in princ. huius diſputat. ad ſimoniam requiri ſtudioſam, id eſt deliberatam voluntatem emendi, vel vendendi, hoc eſt commutandi ſpirituale pro temporali. Vt ergo hæc exactius intelligantur, dubitant doctores; an promiſſio dandi ſpirituale pro temporali abſque voluntate implendi promiſſum, veram ſimoniam conſtituere poſſit? quod idem eſt, ac interrogare: an voluntas emendi, vel vendendi neceſſariò ſit ad ſimoniam requiſita, vel an poſſit eſſe ſimonia realis, ſeu conuentionalis abſque mentali?

In qua re Nauarr. *in comment. ad cap. vlt. de Simonia, num.* 10. *& cap.* 23. *num.* 106. §. *ad* 3. exiſtimat committi veram ſimoniam, etiam ex parte illius, qui intentionem non habet dandi promiſſum. Mouetur; quia ſic promittens intendit media ſua promiſſione licet ficta, & deceptoria obligare alium ad dandum beneficium. Ergo iam aliquo temporali conſequitur ſpirituale: ſiquidem ipſa promiſſio, qua ſpirituale conſequitur, temporalis eſt, & pretio æſtimabilis quia oneroſa, multis periculis obnoxia.

2. Nihilominus tamen communior ſententia eſt, & mihi probanda non committi ſimoniam conuentionalem in hoc caſu: ita tenet Caietan. 2. 2. *Opuſ. tract.* 9. *q.* 2. Soto *de iuſtit. lib.* 9. *q.* 8. *art.* 1. §. *dubium.* Tolet. *ſum. lib.* 5. *cap.* 90. *num.* 4. Petr. Nauarra *lib.* 2. *cap.* 2. *difficult.* 12. *num.* 391. *in ſecunda edit.* Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 1. *fine*, Suarez *lib.* 4. *c.* 42. *num.* 4. Arag. 2. 2. *q.* 100. *art.* 6. *concl.* 3. *pag.* 1131. Man. Rodrig. verbo *ſimonia. cap.* 56. *n.* 6. Valent. *diſp.* 6. *q.* 16. *p.* 5. verſ. *ex quo intelligi poteſt, pag.* 1669.

Ratio eſt, quia carens animo donandi ſpirituale pro temporali, aut contra, caret etiam animo emendi, vel vendendi; emptio enim, & venditio eſt datio, & commutatio vnius pro alio; non igitur eſſe poteſt ſimoniacus ex recepta definitione ſimoniæ. Peccat tamen qui ſic fictè contrahit, grauiſſimè. Tum quia aliũ inducit ad ſimoniã ſaltem mẽtalem. Tum quia externum opus ſimoniacũ facit. Non tamen vt benè aduertunt omnes ſupradicti DD. pœnas à iure inflictas ſimoniacis incurrit.

3. Neque

3. Neque obſtat ratio adducta pro ſententia Nauarr. nam licet promiſſio illa facta pretio ſit æſtimabilis; non tamen offertur in pretium beneficij recepti, ſed eſt conditio, & natura, qua pretium offertur: conferens enim beneficium non confert pro promiſſione, ſed pro re promiſſa. Aliàs eſſet ſimonia realis quotieſcunque beneficium daretur exiſtente aliqua promiſſione de pecunia pro illo ſoluendo, ſiue pecunia ſoluatur, ſiue non: quia illa promiſſio aliquid reale pretio æſtimabile eſt, in cuius virtute datur beneficium. Et hæc ratio probat etiamſi promiſſio illa confirmaretur inſtrumento aliquo, & traderetur collatori: ſemper enim verum eſt dicere, non offerri vt pretium beneficij, ſed vt conditionem ad pretium offerendum. Deinde quia vt benè notat Valen. *diſp. 6. q. 16. p. 5. §. mihi verò*; tale inſtrumentum nihil valet collatori: nam in foro exteriori nihil poterit recipere ex vi talis inſtrumenti, cum ſit ſimoniacum, & multo minus in foro conſcientiæ. Cuius ergo vtilitatis eſſe poterit? quidve cenſetur recipere ratione illius inſtrumenti.

Ex his relinquitur explicata eſſentia ſimoniæ: ſiquidem explicata ſunt quæ voluntas, quod pretium, quæ commutatio ad ipſam conſtituendam requiſita ſint. Reſtat explicandum quod ſpirituale, & ſacrum debet eſſe obiectum, ſeu materia ipſius ſimoniæ: de quo in ſequentibus.

PVNCTVM VII.

An ſacramenti venditio excuſari poſſit à Simonia?

SVMMARIVM.

1 *Simonia eſt iuris diuini & naturalis, pro ſacramento pretium dare, & recipere.*
2 *Quid de ſacramento matrimonij?*
3 *In extrema neceſſitate non poteſt pretium pro ſupradicta receptione ſacramentorum offerri, benè tamen poteſt offerri pecunia in miniſtri ſuſtentationem.*
4 *Extenditur doctrina ad caſus vtilitatis, potius quam neceſſitatis, ſi voluntas dantis pecuniam declaratur.*

1. MAteriæ ſpirituales ſunt in multiplici differentia. Alia ſunt Sacramenta, alia Sacramentalia. Alia ſunt de foro externo, & iudicialia, alia de foro conſcientiæ. De omnibus iis, & aliis ſigillatim eſt dicendum. Sed primò dicendum de Sacramentis, quæ inter res ſpirituales primum locum obtinent.

Certum, & indubitatum eſt, ſimoniam eſſe venditionem poteſtatis communicandi Spiritum ſanctum viſibiliter: item venditionem gratiæ ſanctificantis, characteris ſacerdotalis, & ſimilia. Vnde ſi ſeruum Chriſtianum, aut ſacerdotem pluris vendentes; quia Chriſtianus, aut Sacerdos eſſet, abſque dubio eris ſimoniacus; quia virtualiter vendis baptiſmum, & ſacerdotium: ita expreſsè Paludan. 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 5. *num.* 15. Vgolin. *de Simonia, tab.* 1. *cap.* 35. Suarez *lib.* 4. *cap.* 9. *à num.* 7. Idem eſt dicendum de omnibus Sacramentis ſimoniam eſſe pro illis pretium exigi: vt habetur generaliter, in *cap. cum Eccleſia, de Simonia.* & ſpecialiter de ſacramento Ordinis, Confirmationis, Baptiſmi, & Euchariſtiæ ſunt plurimi: *Can.* 1. *q.* 1. *præcipuè* 1. 2. & 4. & *c. baptizandis. c. nullus Epiſcopus & ſeq. de ſacrament. Pœnitentia, in c. nemo Presbyter, de Simonia:* & de extrema vnctione, *c. vlt.* 1. *quæſt* 3. Ratio eſt clara; quia Sacramenta ſunt diuina, & Chriſto Domino non inſtituta ad gratiam dandam: nequeunt ergo pretio temporali coæquari, & in illius commutationem deuenire.

2. De Sacramento matrimonij poteſt eſſe dubium, cum videamus varias pactiones, & contractus fieri, nolléque contrahentes inter ſe coniungi niſi magna pecuniæ ſumma ſubrogata in dotem, imo non ſolùm expoſtulatur pecunia in dotem, ſed etiam ſolet aliquis contrahentium nobilior expoſtulare ab alio ignobiliori aliquam donationem; iuxta *c. de illis, de cond. appoſitis.* Ergo iam pro matrimonio contrahendo, atque adeo pro Sacramento expoſtulatur pecunia.

Facilis eſt ad hæc reſponſio: non enim datur pecunia pro matrimonio, quatenus eſt Sacramentum, ſed datur pecunia pro illo quatenus eſt humanus contractus, vt ſic ad æqualitatem reducatur: cum enim in matrimonio nobilis vir, ignobilis ſe tradit, ratione illius exceſſus petit pecuniam, vt ſic aliquo modo æquales ſint contrahentes: quare pecunia illa data eſt pro qualitate facienda, non pro Sacramento: & ita tradit D. Th. *q.* 100. *art.* 2. *ad* 6. Panormit. *in c. cum in Eccleſia, de Simonia n.* 3. cum Bart. *in l. ſi ita ſtipulatus, §. & in l ſi diuertio, ff. de verb. obligationib.* Suar. *lib.* 4. *c.* 10. *n.* 11. & *c.* 11. *n.* 5. & 6.

3. Specialis eſt difficultas, an ſupradicta doctrina ita vera ſit vt etiam in caſu vrgentis, vel extremæ neceſſitatis non poſſe pretium offerri pro Sacramenti adminiſtratione?

Et omiſſis variis dicendi modis nullam probabilitatem habentibus dicendum exiſtimo pro ipſo Sacramento etiam in extrema neceſſitate pretium offerri nullo modo poſſe. Eſt enim intrinſecè malum, donum Dei pecunia poſſidere. Ex qua ratione fit non poſſe pecuniam offerri alicui iniuſtè neganti adminiſtrationem Sacramenti, vt ab illa iniuſtitia deſiſtat. Quia non alia via deſiſtet ab iniuſtitia, quam conceſſione Sacramenti: Cum igitur pro conceſſione Sacramenti offerri pecunia non poſſit, neque etiam pro ceſſatione ab illa iniuſtitia: ita omnes doctores aduerſùs Sotum *lib.* 9. *de iuſtit. q.* 6. *art.* 1. affirmantem poſſe emi Sacramentum baptiſmi pro paruulo in extrema neceſſitate.

Verum etſi hoc ita ſit: poteſt tamen pecunia offerri neganti iniuſtè Sacramentum, non pro ipſa datione Sacramenti, & in eius commutationem, ſed in ſuſtentationem perſonæ, & ad eius voluntatem inflectendam, & beneuolentiam captandam, vel eius auaritiam ſatiandam. Ratio eſt; quia tunc non emitur Sacramentum, cum non detur pro illo quaſi in illius commutationem, ſed detur ad mouendam voluntatem negantis Sacramentum. Adde, ſi tibi licet obligatum adminiſtrare Sacramenta, mouere, & incitare minis, & terroribus, affirmando te denunciaturum eſſe ſuperiori, cur non licebit blanditiis, & pecunia illum mouere? & ita vniuerſaliter tradunt doctores. Tolet. *lib.* 5. *c* 98. *num.* 8. Suar. *lib* 8. *c.* 12. *n.* 19. cum Adrian. & Albertino, & addit eodem modo licitum eſſe dare pecuniam tyranno captiuam habenti Euchariſtiam, vt deſiſtat ab illa tam horrenda iniuria: & conſentit Valent. *diſput.* 16. *quæſt.* 15. *p.* 3. *à verſ quæſtio hæc, pag.* 1654. Leſſius *lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 7. *num.* 39. Vaſquez *de ſcandalo quæſt.* 43. *art.* 8. *dub. vltim. num.* 59. Baſil. de Leon. *lib.* 5. *de matrimonio, c.* 13. §. 6. *num.* 35. & alij ab eiſdem relati.

4. An verò extendatur hæc doctrina ad alios caſus vtilitatis, potius quam neceſſitatis. Communiter negatur à doctoribus; quia dans pecuniam petenti illam pro adminiſtratione Sacramenti, cenſetur ſimoniacus, & illius cooperator peccati, à quo ſcandalo excuſari non poteſt niſi ex vrgentiſſima cauſa. Fateor tamen, ſi tuam intentionem manifeſtares, diceréſque te non dare pecuniam in commutationem Sacramenti, ſed ad redimendam vexationis cauſam, hoc eſt ad faciendum alterum deponere malam voluntatem, vel ad eius beneuolentiam captandam, non eſſe impoſſibile licere in qualibet neceſſitate graui pecuniam ſic petenti tribuere: quia talis datio ſimpliciter eſt bona, & ob finem bonum, nullóque modo eſt prohibita in ſe; & ex alia parte non concurrit ad peccatum alterius. Exemplo Sacerdotis exiſtentis in peccato, & malè adminiſtrantis, quem non tenetur parochianus vitare in confeſſione neque in communione, neque in aliis Sacramentis. Et ita in hanc ſententiam inclinat Suarez *lib.* 4. *cap.* 19. *num.* 7. *cum* Gloſſa *in cap. dilectus, in cap ad aures de Simonia, & in cap. quæſitum* 1. *q.* 3. Antonio *in cap. dilectus de ſimonia.* Redoan. 3. *p. de ſimonia, cap.* 11. *num.* 6. Valent. *diſp* 6. *q.* 16. *part.* 3. *verſ. ſecunda concluſio, & ſeq.* Vaſq. *ſuprà num.* 61. Et à fortiori hanc concluſionem, & doctrinam debent illi doctores concedere, qui affirmant licitum eſſe in beneficiis redimere vexationem, nec proinde eſſe ſimoniam, quos infrà citabimus, vbi de materia beneficiorum diſſeremus.

PVNCTVM VIII.

Qua ratione ſacramentalium venditio ſimoniam conſtituat?

SVMMARIVM.

1 *Diſtinguuntur duplicia ſacramentalia tranſeuntia, & permanentia. Pro tranſeuntibus ſimonia eſt pretium dare, vel recipere.*
2 *Pro permanentibus ſimonia non eſt, modo carius non vendatur ob ſpirituale annexum.*
3 *Qualiter hæc laicis, vel clericis vendenda ſint, an deſtructa conſecratione, vel illa retenta?*
4 *Qualiter pro ſepultura pretium recipi poſſit.*

1. POſt Sacramenta explicanda ſunt Sacramentalia, quæ dupliciter poſſumus diſtinguere in præſentia. Alia ſunt tranſeuntia, alia permanentia. Tranſeuntia voco, quæ ſolùm conſiſtunt in actione, neque habent effectum permanentem, vt ſunt benedictio nuptiarum, exorciſmus, Catechiſmus in baptiſmo. Permanentia ſunt, quæ effectum habent permanentem, vt ſunt conſecratio calicis, vel Eccleſiæ. De primis non eſt dubium quin ſit ſimonia pretium pro illis recipere, & offerre: quia ſunt miniſteria ſacra, & actus ordinis clericalis.

2. De ſecundis eſt aliqualis dubitatio, an pro illis pretium offerri, & recipi poſſit? Ratio difficultatis eſt; quia vidimus calicem conſecratum emi, & vendi. Idem de ſepultura, de capella, de Eccleſia. E contra eſt *cap. ſi quis obiecerit* 1. *q.* 3. vbi

Digitized by Google

vbi tam ſpirituale, quam corporale prohibetur vendi, & ſubditur ratio; quia quiſquis horum alterum vendit, ſine quo nec alterum prouenit, neutrum inuenditum derelinquit: atqui conſecratio non prouenit abſque materia corporali. Ergo non poteſt materia vendi abſque eo quod vendatur conſecratio. Idem probatur ex *cap. quæſta eſt, cum tribus ſequentibus* 13. *q* 2. *& ex cap. abolenda* 13. *de ſepulturis*: vbi cauetur, ne aliquid pro ſepultura recipiatur.

Dicendum tamen eſt, hæc omnia, quibus ſpirituale conſequenter annexum eſt, poſſe vendi abſque ſimonia, modo carius non vendatur ratione conſecrationis: ita indicat D. Thom. *quæſt.* 100. *art.* 4. *ad* 1. 2. *&* 3. *in* 4. *diſt.* 25. *q.* 3. *art.* 3. *quæſtiunc.* 3. & ibi Paludan. & Richard. Nauarr. *cap.* 23. *num.* 108. Antonin. 2. *part. tit.* 1. *cap.* 5. §. 23. Syluest. verbo *ſimonia*, *q.* 12. Caiet. *eodem verbo reg.* 1. *&* 3. Rodoan. 3. *part cap.* 16. *in princ. & cap.* 17. *num.* 6. *& ſeq.* Suarez *lib.* 4. *c.* 14. *n.* 6. Archidiac. *cap. Baptizandis* 1. *q.* 1. Tabien. *v. baptiſmus* 6. *num.* 4. Ratio eſt; quia res illæ, ſcilicet baptiſmus, aqua benedicta, Eccleſia, panis, calix, agnus, & reliqua ſacramentalia permanentia conſecrata non amittunt ſuum valorem propter conſecrationem, vt de ſe conſtat. Ergo vendi poſſunt ſicut antea, & ita videmus vſu receptum.

3. Notandum tamen eſt, vaſa ſacramentalia, ornamenta, imagines, &c. ſi hominibus profanis, ſeu ad vſum profanum vendenda eſſent, deberent prius confringi, vt notauit D. Tho. *ſuprà*. Si verò ad vſus ſacros, & præcipuè Eccleſiaſticis perſonis vendenda eſſent, integra vendi poterant, quatenus propter materiam, & operam æſtimabilia ſunt: ita docet expreſsè Valen. 2. 2. *diſt.* 6. *q.* 16. *p.* 2. *verſ. prioris generis pag.* 1638. cum Dur. *in* 4. *diſt.* 25. *q.* 4. Syluest. verbo *ſimonia q.* 12. & verbo *ſepultura q.* 2. Idem dicit de loco conſecrato ad ſepeliendum & Soto *lib.* 9. *de iuſtit. quæſt.* 7. *art.* 1. *ad* 2. Nauarr. *cap.* 23. *num.* 108.

Neque obſtat *cap. ſi quis obiecerit*. Nam vt rectè explicat D. Thom. *in* 4. *diſt.* 25. *circa litt.* Mag. loquitur non de rebus, quæ antecedunt conſecrationem, & benedictionem, & ante illam æſtimabilia ſunt, etiam omni ordine ſecluſo, qualia ſunt ſuperius enumerata: ſed potius loquitur de illis, quæ conſecrationem ſubſequuntur, qualia ſunt ius percipiendi reditus beneficij, quod ius ad ipſam inſtitutionem beneficij conſequitur: & tunc optimè infertur: quiſquis horum alterum venderet, ſine quo nec alterum prouenit, id eſt proficit, & vtilitatis eſt, neutrum inuenditum derelinquit. At cum inſtitutio in beneficium, & quælibet dignitas Eccleſiaſtica ſine iure percipiendi fructus prouenire, & eſſe non poſſit, neque è contra, efficitur ſanè vendito vno, & aliud neceſſariò vendi: tam aliis rebus ſacramentalibus, quæ ſecundum ſe æſtimabilia ſunt ante omnes ſpirituale, etiamſi ſpirituale eſſe non poſſit ſine materiali; quia tamen materiale eſſe poſſit ſine ſpirituali, ideo vendito vno aliud inuenditum relinquitur. Quod autem hæc explicatio quadret textui conſtat: tum quia nomen conſecrationis ibi ſumitur pro ordinatione ſacra, vt explicat Gloſſ. vel pro collatione cuiuſuis dignitatis ſpiritualis, vt tenet Suar. *lib.* 4. *cap.* 14. *num.* 13. & præterea quia ibi ſubditur: nam cum corporalis Eccleſia, (hoc eſt ius ad gubernandum corporalem Eccleſiam) aut Epiſcopus, aut Abbas, id eſt dignitas Epiſcopi; & Abbatis ſine rebus corporalibus, (hoc eſt ſine ſubſidiis temporalibus) in nullo proficiant, (id eſt ſubſiſtere non poſſint) quiſquis horum alterum vendit, ſine quo neque alterum prouenit, neutrum inuenditum derelinquit. Secundò reſpondere poſſumus cum Valent. *diſputat.* 6. *quæſt.* 16. *p.* 2. *verſ. vlt.* vendentem vnum, ſine quo alterum non prouenit, id eſt, *non valet* nihil inuenditum relinquere: cum autem plura ſacramentalia permanentia quæque ſpirituale antecedunt, ſine ſpirituali æſtimabilia ſunt, valeant, ſeu proueniant, efficitur ſanè illis venditis ſpirituale inuenditum relinqui.

4. In *cap. abolenda, cap. quæſta eſt, cum tribus ſeqq. & in cap. audiuimus de Simonia*. Dubitant Doctores, qua ratione pro ſepultura fidelium pretium exigi poſſit?

In qua re reſpondeo, poſſe Religioſos, vel clericos, qui fuerint domini alicuius Eccleſiæ, vel Capellæ etiam conſecratæ vendere dominium, & proprietatem illius, quantum valuerit fundus, & expenſæ quæ factæ fuerint in eis ædificandis. Et probatur, quia ibi nō venditur benedictio, neque proprium ius ſepulturæ; ſed materiale illud, ad quod alia ſequuntur: ita Syluest. *verbis ſimonia q* 12. *verſ. tertio, &* Vgolin. *tab.* 1. *cap.* 44. §. 2. *num.* 10. Suar. *lib.* 4. *cap.* 14 *num* 18. *& num.* 22. *fine*, idem dicit de eo qui vellet onerare Eccleſiam, ne alius præter ipſum, aut eius deſcendentes in ea ſepeliatur, poſſe inquam ab illo exigi pretium pro illa obligatione; quia onus illud pretio eſt æſtimabile; & ex alia parte non eſt ſpirituale, neque ſpirituali annexum, ſed omnino accidentarium ipſe tamen patronus, & fundator capellæ pretium nullum exigere poteſt, vt permittat aliquem extraneum ibi ſepeliri: venderet enim vſum ſepulturæ contra ſupradicta *cap. præcipuè. cap. in Eccleſiaſtico*, 13. *quæſt.* 2. Secundò dicendum eſt pro loco communi, & deſtinato ſepulturis fidelium pretium nullum recipi, aut exigi poteſt, quia videtur exactum pro vſu ſepulturæ, quod eſt quoddam officium Eccleſiaſticum: & ita tradit Syluest. *ſuprà &* verbo *ſepultura q.* 2. & communiter DD. poteſt tamen recipi quidquid in ſuſtentationem gratis fuerit oblatum, imo exigi quidquid conſuetudine receptum ſit donari, quia tunc non exigitur, vt pretium: ita Syluest. *ſuprà*, & Arag. 2. 2. *q.* 100. *art.* 4. *verſ. in ſolut. ad* 3. *pag.* 1123. & Valent. *diſp.* 6. *q.* 16. *p.* 2. *verſ. prioris generis pag* 1638. At hac ratione exiſtimo excuſari poſſe Religioſos, vel clericos petentes pro ſepultura digniori loco conſtituta, hoc eſt propè altare maiorem ſummam pretij, quam pro ſeptura in corpore Eccleſiæ; petunt inquam hoc ex conſuetudine, & in ſuſtentationem miniſtrorum, non in pretium maioris dignitatis: ſicut qui pro Miſſa maiori amplius peteret, & ita debet intelligi Arag. *ſuprà*, affirmans poſſe ferri pretium ſpeciale pro iure ſepeliendi digniori loco, maiorique pompa. Quod intelligitur de pretio dato in ſuſtentationem, non de pretio rigoroſo, & dato in commutationem illius exceſſus, & dignitatis; quia eſto accidentaria ſit, & non neceſſariò coniuncta officio ſepeliendi: eſt tamen omnino ſpiritualis atque adeo non pro illa formaliter recipi pretium poteſt; vt rectè dixit Syluest. *quæſt.* 11. Antonin. 2. *part. tit.* 1. *capit.* 5. §. 22. & Suarez *libr.* 4. *de ſimonia capit.* 14. *num.* 22.

PVNCTVM IX.

Vtrùm exercitium cuiuſuis virtutis vendi poſſit abſque Simonia?

SVMMARIVM.

1 *Pro hoc exercitio non poteſt pretium recipi; benè tamen ſtipendium ſuſtentationis, & de eo paciſci à clericis non obligatis illud præſtare.*
2 *Clericis verò obligatis ſi ſtipendium non debitum exigant, plures cenſet committi ſimoniam: probabilius eſt ſolam iniuſtitiam.*
3 *Exigi pecuniam ab ingredientibus Religionem pro illorum ingreſſu etiam in ſuſtentationem illorum, plures cenſent eſſe ſimoniam iuris Eccleſiaſtici.*
4 *Probabilius eſt non eſſe ſi monaſterium indiget.*
5 *Proponitur quædam obiectio, & ſit illi ſatis.*
6 *Reſpondetur textibus in contrarium.*
7 *Qualiter pretium dari poſſit pro operibus cedentibus in propriam vtilitatem pretium recipientium.*
8 *Simonia eſt, ſi ex illius datione obligetur recipiens actum virtutis exercere.*
9 *Quid Sanch. ſentiat in hac parte?*

1. LOqui poſſumus de duplici actu virtutis. Primò de eo, qui fit in vtilitatem aliorum, ſicut diuina officia, exequiæ mortuorum, orationes publicæ, &c. Secundò de actu reſpiciente tantum vtilitatem priuatam ipſius operantis. Deinde poteſt pretium exigi pro iis actibus, tanquam pretium ipſorum, vel tanquam ſtipendium miniſtrantium. Dicendum igitur eſt pro actibus in aliorum vtilitatem cedentibus, quales ſunt exequiæ mortuorum, Miſſæ, Officia diuina, non poteſt pretium aliquod recipi: habetur expreſsè *cap. cum Eccleſia. cap. non ſatis. cap ad Apoſtolicam, cap. ſuam de Simonia*: & docent Doctores omnes cum D. Th. *q.* 100. *art.* 3. benè tamen poteſt pro omnibus iis officiis ſtipendium ſuſtentationis recipi, & de eo paciſci: ita expreſsè Suar. *lib.* 4. *c.* 15. *n.* 5. cum Gutierr. *canon. q. lib.* 1. *cap.* 29 *præcipuè à n.* 15. Quæ concluſio procedit ſpecialiter de ſacerdote non obligato aliàs hæc officia miniſtrare: dignus eſt enim operarius mercede ſua: & idem affirmant Doctores, & probat vſus de confraternitatibus comitantibus corpus defuncti; poſſe inquam paciſci de pecunia ſibi danda non per modum pretij ſed in ſtipendium, & ſuſtentationem. Ex hac doctrina infert Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 16. *p.* 3. *verſ. ex eodem capite*, non eſſe ſimoniacum vſum aliquarum Eccleſiarum, in quibus promittitur aliquod miniſterium ſpirituale, vt exequiæ, Miſſæ, &c. facientibus talem eleemoſynam: ſpectatur tunc vt motiuum illud temporale, & ex illius affectu, & inclinatione datur, & promittitur ſpirituale, & tenet etiam D. Thom. *q.* 100. *art.* 3. *ad* 3 & Syluest. verbo *ſimonia q.* 11. *verſ quartum*. Imo addunt Valen. & Syluest. *ſuprà*. cum Couar. *lib.* 1. *var. cap. vlt. n.* 3. idem eſſe dicendum, eſto fieret ſtatutum non dandi ſpirituale, niſi illis qui facerent talem eleemoſynam: quamquam hoc ſtatutum vtpotè pietati aduerſum non probet D. Thom. *ſuprà*: generat enim ſcandalum, & affert ſecum præſumptionem ſimoniæ, in re tamen neque ſimoniacum eſt, neque illicitum eſt, ſi ratione illius non intercedunt officia pietatis inducentia obligationem excludere.

2. Verum ſi loquamur de aliis clericis obligatis hæc officia diuina exercere, affirmant ſupradicti Doctores, Suar. & Gutier.

Digitized by Google

Gutier. *ſuprà*, & Syluest. *Simonia n.9. verſ.3.* & Selua *de benef.1.p.q.7. n.56.* cum aliis ſimoniam committere, ſi aliquid vltra id, quod eſt conſuetudine receptum exigant etiam in ſtipendium, ſuæ ſuſtentationis, iuxta *cap.ad Apoſtolicam de ſimonia, & cap.vendentes 1.q.3.*

Ratio eſt, quia de ſuſtentatione iam illis eſt aliunde prouiſum. Ergo non habent titulum ratione cuius ſtipendium exigant, atque pro ipſomet officio cenſentur exigere.

Hæc tamen ratio non conuincit: licet enim de ſuſtentatione ſit illis prouiſum ſufficienter, poſſunt ſtipendium exigere ad ſuperabundantem, & non debitam ſuſtentationem, ſicut qui pro eadem re duplex pretium expoſtularet. Quocirca non inde probatur committi propriè ſimoniam, ſed ſolùm præſumi: eſt tamen vera iniuſtitia, & ita tenet Leſſius *lib.2.c.35. dub.8.n.51. fine.* & *n.53.fin.* Suar. *lib.4.c.46.n.46.n.9. & cap.47.n.6.* & Sotus *lib.9. q.6. art.1.* & Tolet. *lib 5. c.89.n.6.* & colligitur ex Valent. *diſp.6. q.16. p.3.* quia hæc pecunia non expoſtulatur, vt pretium ſacrificiorum, & orationum, ſed vt motiuum, & ex cuius affectu ſacrificia exibentur.

3. Dubium tamen eſt ſatis commune; an ab ingredientibus Religionem pro illorum receptione pecunia exigi poſſit abſque ſimonia, ſi exigatur in ſuſtentationem ipſorum ingredientium, non in pretium, & commutationem receptionis ad nouitiatum, vel profeſſionem?

Et quidem eſſe ſimoniam ſaltem ex iure Eccleſiaſtico tenet Archidiacon. *1.q.2.in princ.* Vgolin. *de ſimonia tab.1 c.4 §.1. n.16.* fauentque plures canones in *tit. de ſimonia* præcipuè *cap. nullus, cap. dilectus el.2.cap. audiuimus, cap. quamuis, & extrauagans, 1. eodem tit.* quæ incipit, *ſanè ne in vinea domini.* In omnibus enim iis decretis prohibetur ne pro ingreſſu Religionis aliquid quomodocunque offeratur.

4. Nihilominus tamen dicendum eſt cum D. Thom. *in 4. diſt.25.q.3.art 3. quæſtiunc.1.ad reg.* Caietan. *ibi, & in ſum. verbo excommunicatio. cap.73.* Antonin. *2 p.tit.1. cap 5.§.18.* Gloſſa *in cap.non ſatis. cap.quoniam de ſimonia*, & ibi Abbas, Gregor. Lop. *leg.22. tit.7. part.1. verbo porque lo reciban en la orden*, Leſſius *lib.2. cap.35. dub 12. num.68.* Suar. aliis relatis *lib.4. cap.17. n.3.* Simoniam non eſſe exigere pecuniam ab ingredientibus in eorum ſuſtentationem, caſu quo monaſterium indigeat, Syluest. *autem, verbo ſimonia q 15.* & Sotus *lib.9 q.6.art.2.* & Valent. *diſp.6.q.17 p.2.verſ.multo vero magis pag.1636.* & Arag. *q.100. art.3. verſ. ſed quid dicendum pag.1117.* addunt ſimoniam non eſſe, etiamſi monaſterium opulentum ſit. Ratio huius concluſionis ſolùm eſt conſuetudo recepta præcipuè in monaſteriis monialium, in quibus videmus neminem recipi, niſi ſufficientem pecuniam ad ſui ſuſtentationem afferat, vel alia ratione monaſterio proficua ſit: imò vltra hanc ſummam quæ dotis nomen obtinuit aliquid in vſum præexiſtentium monialium debet erogare. Signum ergo eſt hoc non eſſe prohibitum iure Eccleſiaſtico, aut ſi prohibitum eſt, conſuetudinem aduerſum prohibitionem valuiſſe.

5. Dices, Religioſus media receptione in monaſterium acquirit ius, vt ex redditibus monaſterij ſuſtenteretur, ſicut & alij Religioſi præexiſtentes non igitur admitti poteſt cum onere ſoluendi propriam ſuſtentationem: ſiquidem ex admiſſione illi ſuſtentatio debetur. Et confirmo exemplo beneficiarij, qui media electione, ſeu poſſeſſione ius acquirit, vt ex redditibus beneficij ſuſtenteturquo cum non licet paciſci de danda poſſeſſione, ſeu electione ſub conditione. Si ex patrimonio proprio ſuſtenteur, & fructus beneficij aliis clericis pauperibus applicet, quia eſſet ſimoniaca talis conuentio: ſimiliter ergo videtur eſſe conuentio facta cum Religioſo, vt ſecum ſuſtentationem afferat, vt ſic redditus monaſterij aliis Religioſis, & operibus applicentur.

Reſpondeo ſuſtētationem Religioſi debitam eſſe ex ingreſſu in monaſterium, ſicut eſt debita aliis Religioſis: non tamen eſt debita integrè, ſed ſolùm pro facultate redituum monaſterij: quod fortè ex nouo Religioſi ingreſſu damnum patiatur, eo quod redditus inſufficientes reddatur ad omnium congruam ſuſtentationem, vel ad alia onera ſuſtentanda, ad quæ monaſterium obligationem habet, vel voluntatem: cum autem inconueniens ſit Religioſos præexiſtentes grauari ex recentis ingreſſu, aut viam perfectionis aliis aptioribus præcludere; ea de cauſa pecunia exigitur in ſuſtentationem nouiter ingreſſi. Exemplū autem de beneficio non eſt ad rem; quia beneficiatius non eligitur ad beneficium, circa cuius redditus alius beneficiarius integrè ius habeat, damnumque in propriis bonis patiatur, ſicuti patiuntur religioſi præexiſtentes ex nouiter ingreſſo. Addi in beneficiis omnem pactionem, & conditionem eſſe prohibitam *cap. cum olim, cap. quæſitum, De rerum permut. & aliis*: neque conſuetudo eſt in contrarium. At in religionis ingreſſu eſto prohibita ſit omnis pactio de alimentis religioſi, contraria conſuetudine eſt abrogatum.

6. Ex iis facile eſt reſpondere textibus in contrarium: nam *cap. Nullus, cap. dilectus, cap. non ſatis, cap. cum in Eccleſia, cap. veniens, de Simonia* loquuntur de exigentibus pecuniam pro ingreſſu religionis, non de exigentibus pecuniam pro ſuſtentatione ipſorum ingredientium: quod conſtat: quia eodem modo loquuntur de exigentibus pecuniam pro ingreſſu ac de exigentibus pecuniam pro ordinatione. In *cap. tamen audiuimus*, videtur fieri prohibitio non ſolum de exigentibus pecuniam pro ipſo ingreſſu, ſed etiam de exigentibus titulo alio ex natura res licito. Siquidem Pontifex non ſolum malas exactiones, ſed etiam illas, quæ ſpeciem mali habent, prohibere intendit. At ſi rectè expendatur, vt aduertit Suar. *lib. 4.c.17. n.13.* videbimus non loqui cap. illud de exactione pecuniæ in ſuſtentationem ingredientium, ſed de pintantiis, ſeu propinis, quæ exiguntur pro ſingulis religioſis, imo non de harum contributione, ſed de modo illas exigendi, vt conſtat ex illis verbis textus difficultates ingerunt, & malitias; donec aliquid muneris manus contingat eorum: quem modum exigendi à particularibus perſonis intendit Pontifex ibi prohibere: nam vt in materia de oblationib. punct.vlt. dictum eſt, ſicut non poteſt parochus extorquere oblationes negando Sacramenta, aut alia officia diuina: ita huiuſmodi propinas non poteſt quilibet religioſus extorquere negando religionis ingreſſum. Secundò reſpondere poſſumus conſuetudine huiuſmodi legem abrogatam eſſe: videmus namque præcipuè in conuentibus monialium neminem recipi, quin in ipſo religionis ingreſſu ſingulis perſonis aliquas pintantias, ſeu propinas tribuat.

Caput vero *quoniam 40. de Simonia* magis vrgere videtur: ibi enim prohibet Pontifex monaſteriis monialium, ne prætextu paupertatis aliquid exigant. Sed reſpondet Suar. *illo cap. 17. num.14.* Leſſius *dub.12. n.71.* hoc ſolum contingere, quando monaſterium revera pauper non eſt, & nihilominus illo titulo, & colore aliquid exigit: rarò tamen contingere poteſt monaſterium non egere ſubſidio ingredientis, ne propter illius ingreſſum alia officia ſibi vtilia impediantur, neve aliis aptionibus præcludatur ingreſſus.

Circa extrauag. primam *de Simonia*: vbi Vrbanus Papa prohibet ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda, & Papæ reſeruata, ne ab iis qui religionem ingrediuntur, aliquid exigatur directè, vel indirectè, præter id quod ingredientes purè, & ſponte, & plena liberalitate, omnique pactione ceſſante, dare vel offerre voluerit. &c. Aduerto cum Syluest. verbo *Simonia quæſt.15.* & Soto *lib.9. de iuſtit.q.6.art.2.ad 4.* Nauarr. *cap.27.n.106.* & Suar. *5. tom. de cenſur. diſp.22. ſect.5. à num.5 & lib.4. de Simonia cap.17. à n. 16* ibi non prohiberi receptionem pecuniæ in ſuſtentationem ingredientium, ſed ſolum ob ingreſſum, & propter illum: quia hoc præſenti decreto non intendit Vrbanus nouam prohibitionem facere, ſed antiquam confirmare, ſub noua pœna, vt indicant illa verba: *deteſtabilis, & à canonibus reprobata ſeruatur abuſio.* Hæc tamen interpretatio non videtur adæquatè ſubſiſtere: nam eſto in principio extrauagantis non intendat nouam prohibitionem facere, ſed antiquam confirmare, quod ſanè durum eſt, cum dicat non poſſe recipi quidquid ex pacto fuerit datum: tamen in medio illius extrauagantis prohibet quoſcunque paſtus, ſeu prandia, pecunias, iocalia, aut res alias etiam ad vſum Eccleſiaſticum, aut alium prius deputata, vel deputanda, hoc eſt munuſcula, & dona, quæ pro ſacriſtia valetudinario, vel aliis ſimilibus vſibus extorqueri ſolent. Quapropter dicimus in monaſteriis præcipuè monialium locum non habere ob conſuetudinem in contrarium præſcriptam.

Tandem difficultatem ingerit *c. periculoſa vnico De ſtatu regularium in 6.* vbi cauetur, ne in monaſteriis ordinum non mendicantium aliquæ recipiantur de cætero in ſorores niſi quot poterunt de ipſorum monaſteriorum bonis, ſiue prouentibus abſque penuria ſuſtentari & ſi ſecus actum fuerit irritum, decernimus. Quæ prohibitio aucta eſt in Concil. Trid. *ſeſſ. 25. cap.3. de reformat. ad monaſteria virorum, cuiuſcunque ordinis fine*: ibi enim dicitur, ne in monaſteriis virorum, aut mulierum maior numerus recipiatur, quàm qui ex propriis redditibus monaſterij, vel conſuetis eleemoſynis commodè poſſit ſuſtentari.

Ad hæc reſpondet Leſſius *cap.39. dub.12. fine, & Suar. lib.4. de Simonia c.17.n.17.* ea quæ in ſuſtentationem inferuntur ſub prouentibus, & conſuetis eleemoſynis intelligi, & eo titulo accipi poſſe. Vnde concluditur neminem recipi, niſi, qui ex prouentibus, conſuetiſque eleemoſynis, & redditibus monaſterij valeant ſuſtentari.

Sed quid dicendum de operibus cedentibus in propriam vtilitatem? Non leuis eſt difficultas, an pro iis pretium dari poſſit, & recipi abſque Simonia? v. g. an poſſit pretio aliquem inducere, vt recipiat baptiſmum, vt confiteatur, vt Sacramenta frequentet, vt religioſus fiat?

Et quidem ſi pactum ſecludamus, hæc omnia licita ſunt, & conſtat ex *can. debet, 23. quæſt. 4.* vbi ait Auguſt. quemlibet debere proximum ſuum, adducere ad Dei cultum non ſolum doctrina, & diſciplina, ſed etiam beneficentiæ conſolatione, id eſt donis, & beneficiis & tenet expreſsè Valent. *diſp 6.q.7. part 3. verſ tertiò ſequitur pag.1648.* Deinde pro certo habendum eſt, poſſe tibi fieri promiſſionem, aut donationem ſub condi-

Digitized by Google

ditione expreſſa, ſi ad fidem conuertaris, ſi ſis religioſus, ſi Sacramenta miniſtras, vel frequentes, & non aliter ita expreſsè Suar. *lib.4. de Simon. c.16. n.14.* Mol. *tract.2. de iuſtit. diſp.93. concl.4.* Sanch *multis allegatis lib.1. de ſponſalib. diſp. 93. n.4.* Leſſius *lib.2. c. 35. dub.12. n.67.* Et probatur manifeſtè, ex *cap. cum ſit proprium, 2. de conditionib. appoſitis*: ibi enim manumittitur ſeruus, eique libertas conceditur ea conditione, & modo, vt monachus fiat, & non aliter: libertas autem pretio eſt æſtimabilis. Ergo iam conceditur aliquod pretio æſtimabile ſub conditione monachatus. Et ratio eſt; quia ex vi illius donationis non imponitur donatio aliqua obligatio, ſed ei datur optio, vt ſi velit à ſeruitute exire, eligat religionem, ſin minus ſeruus maneat, ſicut antea: qua etiam ratione validum cenſetur legatum relictum alicui ſub conditione, & pacto, vt ſacerdos, vel religioſus fiat, ſicuti multis allegatis probat Sanch. *lib. 1. de ſponſalib. diſp 34. num.15.*

8. Quocirca ſolum in eo caſu exiſtimo Simoniam eſſe pretium offerre pro actu, & exercitio virtutis cedente in propriam vtilitatem: quando ex datione pretij determinatis, & obligatis ad exercendam virtutem: ita expreſsè Suar. *lib.4. cap.16. num.17.* & tenet Abbas *cap. cum in Eccleſia, de Simon. n.7.* & Rodoan. *3. p. c. 5. n.23.* Et in hoc cenſu explicandus eſt Text. *in can. quam pio. 1. q. 2.* vbi quoddam monaſterium prælato carens petebat ab alio, vt ſibi de Abbate prouideret: cui petitione nolebat monaſterium annuere, niſi facta ſibi aliqua recompenſatione. Reſpondet tamen Bonifac. ſe eſſe anxium, & dubium non de reſponſione danda, ſed quibus verbis danda eſſet, ne multum eos religioſos contriſtaret; ac tamen ſumma modeſtia, & prudentia eos conuincit, nullo modo talem exactionem licere argumento deſumpto ex Apoſtolorum exemplo de quibus dicit nunquam prouocaſſe aliquem ad Dei cultum aliquo muneris interuentu. Intelligi inquam debet nunquam prouocaſſe aliquem ad Dei cultum, imponendo illi determinatam obligationem; relinquendo tamen in ſua libertate, & optionem illi concedendo, vt ſi velit frui donis, Sacramenta frequentet; vel aliud ſpirituale faciat, ſin minus dono illo temporali, careat, optimè poſſe ab Apoſtolis, & ſanctis Patribus fieri. Hinc ſequitur illicitum eſſe, ſi pauperem alas in ſtudio, & propter alimenta imponas illi obligationem de Sacerdotio, vel religioſo ſtatu ſumendo. Erit tamen licitum obligare illum ad reſtitutionem expenſarum, ſi religioſus non fuerit: quia in hoc caſu nullam ei imponis propriam obligationem, ſed declaras intentionem tuam limitatam eſſe, neque velle ſuſtentationem illi donare, niſi ſub conditione illa de ſtatu religioſo, cum enim dominus ſis diuitiarum tuarum, potes ſub hac, vel illa conditione donare, & non alia: ita Suar. *illo cap 16. num.13.* & Leſſius *cap.35. dub.12. n.67.*

Sanchez vero *lib.1. de ſponſalib. diſp.39. n.4.* in vlt. ratione & *num.7.* aliter reſpondet *ſupra dicto cap. Quam pio*, dicit namque licitum eſſe te obligare muneribus, & donis ad Dei cultum cedentem in vtilitatem tuam propriam. Secus vero, ſi cederet in vtilitatem donantis, vel alterius; nam pro prima obligatione nihil recipiens à donante; non igitur committere poteſt Simoniam: Pro ſecunda autem donatione, iam in ſe, vel in alio recipit emolumentum ſpirituale. Ergo eſt Simoniacus: & de hoc caſu loquitur textus ſiquidem monaſterio prælato carente petebantur munera, vt prælatus illi concederetur, cuius conceſſio in vtilitatem ipſius monaſterij dantis pecuniam cedere debebat, non in vtilitatem dantis prælatum. Fateor huiuſmodi ſolutionem textui conuenire, ac proinde ex illo non probari datam pecuniam pro actu cedente in vtilitatem propriam ipſius recipientis pecuniam eſſe Simoniam. At quia in *cap. quam pio, & cap. vlt. de Pactis, & aliis* generaliter pacta prohibentur abſque diſtinctione, an opus ſpirituale quod exigitur ex vi muneris cedat in vtilitatem dantis pecuniam, vel illam recipientis: ideo ſuperior ſolutio data videtur ſubſiſtere. Quod autem Simonia non euitetur, ex eo quod des pecuniam Petro pro actu cedente in propriam eius vtilitatem optimè probatur à Suar. *illo cap. 16. à num. 18.* variis exemplis. Primò de religione emente ab aliquo eius ingreſſum, ſolum ob eius vtilitatem ſpiritualem, in quo certè religio, etiamſi nihil ſpirituale reciperet, committeret Simoniam. Secundò de fratre minore, natu, qui à primogenito emeret, vt religioſus fieret eo fine, vt ipſe frater minor hæreditati ſuccederet ſine dubio eſſet Simoniacus; & verè emeret rem ſpiritalem, licet illam non reciperet. Idem eſt, ſi dato temporali pretio obligares alium ad orandum in ſuam vtilitatem eſto inde tibi nihil ſpirituale, vel temporale commodi eueniret. Ratio vero eſt; quia ad emptionem ſolum requiritur, vt res empta non ſit ſub dominio, & poteſtate ementis, ſed per emptionem conſtituatur à vendente in eo ſtatu, & modo, quo emens intendit. Quod optimè fit, etiam ſi in vtilitatem vendentis cedat.

PVNCTVM X.

An vendi poſſit exercitium cuiuſuis ſcientiæ abſque Simonia?

SVMMARIVM.

1 *Aliqui exiſtimant pro officio docendi Theologiam pretium dare, vel recipere Simoniam eſſe.*
2 *Contrarium eſt probabilius.*
3 *Pro licentia docendi procedente à iuriſdictione temporali pretium recipi poteſt.*
4 *Vendere gradum Magiſtri, & Doctoris non eſt Simonia.*
5 *Pro reſponſione caſuum conſcientiæ. Probabilius eſt pretium poſſe recipi.*
6 *Item pro munere docendi doctrinam Chriſtianam.*
7 *Pro concione, & perſuaſione infidelium ad fidem, & fidelium ad pœnitentiam ſimonia eſt pretium recipere.*

1. DE ſola Theologia eſt difficultas, an eius venditio ſit Simonia? Pro cuius explicatione notandum eſt quinque eſſe functiones Theologiæ. Prima deducere concluſiones ex principiis fidei, ſiue neceſſariò, ſiue probabiliter. Secunda interpretari ſcripturas. Tertia dare reſponſa ad pacandas conſcientias. Quarta docere doctrinam Chriſtianam. Quinta concionari, ſeu perſuadere infideles ad fidem, & fideles ad illius obſeruantiam, & maiorem firmitatem.

De primo, & ſecundo munere, quod eſt deducere concluſiones ex principiis fidei, & interpretari ſcripturam. Prima ſententia affirmat eſſe Simoniam pretium pro ipſis docendis recipere: Ita Paludan. *4. diſt. 25. quæſt. 5. num. 20.* Antonin. *2. part. titul. 1. cap. 5. §. 7. notab. 6. in fine.* Syluest. verb. *Simonia, quæſt. 10.* & inclinat Hoſtienſ. *in cap. quia nonnulli, de Præſcriptis.* Fundamentum eſt; quia munus Theologi, vt dicit Auguſt. *14. de Trinit. cap. 1.* eſt roborare, ac illuſtrare, ac credibilia facere principia fidei, & ex illis principiis illuſtratis, roboratis deducere concluſionem: at talis deductio non ſolum à principio naturali, ſed etiam ſupernaturali: & propoſito per fidem diuinam procedit, & ideo maiorem certitudinem habet, quam quælibet concluſio ſcientifica, & ex alia parte conducit maximè ad ſpiritualem ſalutem. Ergo eſt inuendibile tale munus.

2. Contrariam ſententiam ſcilicet non eſſe Simoniam recipere pecuniam pro officio docendi, & interpretandi ſcripturam (ſecludo interpretationem, quæ fit ex inſtinctu Spiritus ſancti) cenſeo probabiliorem: & docet Suar. *lib.4. de Simonia cap.18. num.7.* & affirmat hodie eſſe communem, & in ſcholis receptam: & tenet Gloſſa *in cap. vendentes 1. quæſt. 3. & in c. qui ſtudet 1. q. 1. verbo ſanitatis, & cap. de quibuſdam 37. diſt.* verbo *magiſtri*, Adrian. *quodlib. 9. art. 1. fine*, Victor. *relect. de Simonia num.6.* Soto *lib. 9. de iuſtit. q. 5. art. 1. & quæſt. 6. art. 2. ad 2.* Leſſius *lib. 2. cap. 35. dub. 13. n. 80.* Tolet. *libr. 5. ſumm. cap. 88. numer. 3. & 4.* & habetur *leg. 10. tit. 17. part. 1.* & ibi Gregor. Lop. Ratio eſt à contrario, nam eſto Theologia procedat à principiis reuelatis: non tamen ab illis, quatenus reuelata ſunt, ſed quatenus modificantur per principia naturalia. Deinde non ordinatur hoc munus per ſe ad ſalutem animæ, ſed potius ad illuſtrandum intellectum in hac doctrina, ſicut & in alia ſcientia naturali. Ergo eſt vendibile. Adde per accidens eſſe; quod Theologia procedat à principiis reuelatis, & fide diuina creditis ad hoc munus docendi. Nam qui de aliquo principio fidei voluntariè dubitaret, eodem modo poſſet docere, ſicut habens fidem. Ergo per accidens ſe habet concurſus ſupernaturalis fidei ad huiuſmodi officium.

3. Hinc infertur pro licentia docendi, ſi procedat à iuriſdictione temporali poſſe pretium recipi abſque Simonia: nam per cathedram datur hæc licentia, & tamen ſi aliquis venderet cathedram, non eſſet Simoniacus, ſed iniuſtus, aliàs vendere ſuffragium in oppoſitione ad cathedram Theologiæ eſſet ſimoniacum, quod nullus dicit; & ita docent Innocent. Panormitan. *in cap. 2.* de Mag. Antonin. *2. p. tit. 1. cap 5. n.17.* Tab. verbo *magiſter n. 10.* Gregor. Lopez *leg. 10. tit. 17. part. 1.* Suar. *cap 18. num. 14.* Leſſius *lib. 2. cap. 35. n. 83.* Neque obſtat *cap. 2. & 2. de Magiſt.* vbi prohibetur dari hanc licentiam docendi pecunia. Quia illa prohibitio non facit actum eſſe Simoniacum, ſed eſſe iniuſtum, & illicitum.

4. Secundo infertur; vendere gradum Magiſtri, & Doctoris non eſſe Simoniam; ita docere videtur Antonin. *3. p. titul. 5. cap. 2. §. 6.* & ex illo Tabiena verbo *magiſterium. numer. 11.* expreſsè Suar. *ſuprà illo cap. 18. num. 16.* Leſſius *dub. 13. num. 83.* Ratio eſt; quia huiuſmodi gradus, ſunt quædam publicæ approbationes ad docendum, & conſulendum, &c. cum aliquibus priuilegiis, & facultatibus, & commoditatibus, vel honoribus omnino temporalibus; quæ omnia naturalia ſunt.

ſunt. Ergo non eſt Simonia eorum venditio: & ita videmus exigi pro magiſtratu, & doctoratu Theologiæ ſummam pecuniæ, quæ ratione ſtipendij, & ſuſtentationis præciſè ſatis honeſtari non poſſet. Neque refert, vt optimè dicunt Suar. & Leſſius *ſupra* collationem, vel inſtitutionem huius gradus Pontificiam eſſe: quia etiam Pontifex poteſt aliqua temporalia inſtituere, & conferre ad ſplendorem rerum ſpiritualium, quæ non eo ipſo ſunt materia Simoniæ, niſi ſpecialiter prohibeantur intuitu religionis, quod in iis gradibus non inuenitur. Addit præterea Suar. *ſupra num.* 17. *in fine*, obligatum ratione cathedræ beneficij, aut alia via docere Theologiam, ſi pretium exigat pro tali officio non fore Simoniacum: quia nunquam exigit pro aliqua re ſpirituali, ſed temporali: & conſentit Aragon. *quæſt.* 100. *articulo*, 3. verſ. *in eadem ſoint.* *pag.* 1116.

5. Tertium munus Theologi eſt reſponſa dare caſibus conſcientiæ? circa quod Leſſius *cap.* 35. *dub.* 13. *num.* 78. *&* 79. affirmat Simoniam eſſe pro eo pretium expoſtulare. Ego tamen probabilius exiſtimo Simoniam non eſſe tenet D. Thom. *quæſt.* 100. *art.* 3. *ad* 3. Nauarr. *cap.* 13. *num.* 200. Suar. *cap.* 18. *num.* 19. *&* 20. Ratio, eſt, quia illa inſtructio eſt naturalis, & humano labore acquiſita: vendi ergo poteſt. Qua ratione canoniſtæ pretium recipere ſolent: pro huiuſmodi reſponſis, ſicut & pro aliis conſiliis. Non debet ergo Theologus peioris conditionis eſſe, cum reſponſum ab vtroque procedens eiuſdem rationis ſit. Neque obſtat interrogantem ad pacandas conſcientias, & ad alios ſupernaturales referre huiuſmodi interrogationes? quia eius intentio non mutat actionem, quæ per ſe ad id non ordinatur: ſolum enim tale reſponſum ordinatur per ſe ad illuſtrandum intellectum, & tollendam ignorantiam, ne aliquid fiat contra rectam rationem, & iuſtitiam.

6. Quartum munus eſt docere doctrinam Chriſtianam: pro quo probabilius exiſtimo poſſe pretium recipi, ſi ſolum inſtructio referatur ad iuuandum memoriam alterius, & exercendam illam: ita Vgolin. *tab.* 1. *cap.* 10. §. 3. *num.* 3. Suar. *cap.* 18. *fine.* At ſi doceatur Chriſtianus non ſolum ad iuuandum memoriam, ſed etiam ad confirmandum eum in fide, & operandum iuxta illam; ſine dubio talis inſtructio ſupernaturale opus eſt, vtpote ad ſupernaturalem finem ordinatum. Idemque à fortiori dicendum eſt de inſtructione infidelis, vt ad fidem conuertatur, & maximè ſi talis inſtructio facta eſt in baptiſmo: quia tunc eſt miniſterium Eccleſiaſticum: & ita tradunt communiter doctores Sot. *quæſt.* 7. *art.* 1. *fine.* Suar. *cap.* 18. *numer.* 19. *&* 20. Leſſius *lib.* 2. *de iuſtit. cap.* 35. *dub.* 13. *num.* 78. *& conſtabit ex iam dicendis.*

7. De quinto munere Theologiæ, quod eſt concionari, & infideles ad fidem perſuadere, & fideles in eius firmitate roborare, & ad eius obſeruantiam incitare, abſque dubio eſt. Simonia pro iis pretium recipere, tenet D. Thom. *q.* 100. *art.* 3. *ad* 2. & ibi Caietan. & *quodlib.* 2. *art.* 12. *& in* 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 3. *art.* 2. *quæſtiunc.* 2. *ad* 4. *&* 5. & *ibi* Paludan. *q.* 5. Angel. *Simonia* 3. *num.* 9. Tab. *num.* 8. Hoſtienſ. *in ſum. lib.* 6. *tit.* 5. Leſſius *lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 13. *n.* 79. Suar. *lib.* 4. *cap.* 18. *n.* 2. aliis relatis.

Ratio eſt; quia ſacra concio refertur primò, & per ſe ad mouendam voluntatem, & inclinandum illam ad bonum: eſt ergo ex parte finis maximè ſpiritualis. Ex parte etiam principij conſtat, cum prædicatores ſint miniſtri Dei, & eius loco ſubrogati. Quocirca cum ipſe *Matth.* 10. dixiſſet Apoſtolis, vt prædicarent regnum cœlorum appropinquaſſe, & infirmos curarent, mortuos ſuſcitarent, leproſos mundarent, dæmones eiicerent, concludit *Gratis accepiſtis, gratis date.* Quæ verba ſuper omnia antecedenter æque cadunt, ac proinde ſicut ex illis infertur non poſſe Apoſtolos pretio dæmones eiicere, mortuos ſuſcitare, nec miraculosè leproſos mundare: ita neque poſſe verbum Dei prædicare.

Pvnctvm XI.

An labor repertus in operibus ſpiritualibus, & obligatio ad illa pretio compenſari poſſit abſque ſimonia.

Svmmarivm.

1 *Pro labore operibus ſpiritualibus intimè coniuncto, & ab illis inſeparabili, plures cenſent recipi pretium poſſe.*
2 *Probabilius eſt oppoſitum.*
3 *Pro labore extrinſeco, & cum operibus ſpiritualibus neceſſario annexo benè poteſt pretium recipi.*
4 *Quid pro labore impenſo à familiari prælati pro obtinendo tibi beneficium, ordinem, diſpenſationem, aliamque gratiam, vel iuſtitiam? Affirmandum eſt Simoniam eſſe ex iure poſitiuo.*
5 *Tria pro ſuperioris doctrinæ intelligentia aduertuntur.*

DVplex eſt labor in iis operibus, alius illis intimè coniunctus, & ſine quo fieri non poſſunt accidentalis, & extrinſecus, & ab opere ſpirituali ſeparabilis.

1. Non pauci doctores docuerunt pro labore operibus ſpiritualibus intimè coniuncto poſſe pretium accipi abſque Simonia: ita Adrian. *quodlib.* 9. *art.* 1. *in reſol. lit.* O. Altiſiodor. 3. *part. quæſt. penult. de Simonia.* Bonauent. *in* 4. *diſt.* 25. *art.* 1. *q.* 4. *fine.* Maiol. *ibi quæſt.* 1. *fine* §. *hactenus.* Gloſſa *in cap ſignificatum de Præbendis verbo itaque Ieſus*, Clarus verbo *Simon*, *n* 2. Arag. *n.* 6. *conſeruit ex parte.* Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 8. *n.* 53. *&* 54. Ratio huius ſententiæ eſt: quia *Matth.* 10. & *Lucæ* 10. affirmatur miniſtrantem in iis rebus ſpiritualibus dignum eſſe mercede: non eſt autem dignus mercede ratione bonorum ſpiritualium, quæ aliis confert, neque ratione actionis, quam confert: ſi enim hæc omnia poſſet ſine vllo labore, & temporis diuturnitate conferre, nullam mercedem, pretiumve exigere poſſet. Ergo eſt dignus mercede pro labore, & tempore, quod inſumit in ſacris faciendis, & quatenus illæ actiones ſacræ ſunt ſibi moleſtæ, & aliarum actionum ſibi vtilium impeditiuæ. Qua ratione maiori ſtipendio, & ſuſtentatione dignus eſt, qui toto die audit confeſſiones, quam qui vna hora, & qui miſſam canit, quam qui illam recitat. Aliàs deterioris conditionis eſſent miniſtri Eccleſiæ, quam actores, & negociatores temporalium rerum, qui ob defatigationem, & tempus impenſum, & tempus quod inſumunt, poſſunt aliquid ferre. Cur ergo priuari debent miniſtri, qui in negotiis ſalutis æternæ incumbunt?

2. Nihilominus tamen ſecunda ſententia communior, & probabilior negat pretium recipi poſſe pro hoc labore intrinſeco & neceſſario coniuncto operibus ſpiritualibus. Poſſe tamen recipi ſtipendium ſuſtentationis, ſi alias actio ſpiritualis debita non ſit. Tenet hanc ſententiam, & latè probat Duran. *in* 4. *diſt.* 25. *quæſt* 3. *num.* 10. Paludan. *quæſt.* 5. Sylueſt. verbo *Simonia quæſt.* 9. Victor *num.* 29. Abbas *in cap. tuam n.* 4. *de Simonia.* Innocent. & Hoſtienſ. *in cap.* 3. *Ne prælati vices ſuas.* Sotus *lib.* 9. *quæſt.* 6. *art.* 1. Suar. pluribus relatis *lib* 4. *de Simonia cap.* 21. *num.* 5 *& ſeqq.* Valent. *diſput. quæſt.* 16. *part.* 2. *verſ. nihilominus. pag.* 1639. Tolet. *lib.* 5. *c.* 88. *à n.* 5. Gutierr. *canon. quæſt. cap.* 29. *num.* 12. Manuel. verbo *Simonia, cap.* 48. *concluſ.* 5.

Ratio eſt; quia labor intrinſecus operi nullam aliam æſtimationem habet præter ipſum opus: qua ratione opus, cui maior labor annexus eſt, maiori pretio eſt dignum cæteris paribus. Ergo ſi opus de ſe inuendibile, ſit etiam labor ei adiunctus, & ab illo inſeparabilis: at omnes actiones ſacræ iure diuino inuendibiles ſunt. Ergo etiam labor adiunctus inuendibilis erit. Exemplo declaro, ſi enim lapis aliquis pretioſus, cui annexa eſt aliqua proprietas prohibeatur emi, & vendi etiam proprietas prohiberetur emi, & vendi: quia non poteſt emi, & vendi proprietas per ſe ſine lapide. Ergo cum iure diuino prohibitum ſit emi, & vendi opus ſacrum, etiam labor, & defatigatio, quæ illis neceſſario, & per ſe ſunt coniuncta, quaſi quædam proprietas prohibentur vendi: faciſque ad id *can. ſi quis obiecerit* 1. *quæſt* 3. ibi qui horum alterum vendit, ſine quo nec alterum prouenit, neutrum inuenditum dereliquit.

Argumentum autem adductum pro prima ſententia ſolum probat miniſtrantem in iis officiis dignum eſſe mercede, hoc eſt ſtipendio pro labore ſuſcepto, & quo maior labor ſuſcipitur, eo cæteris paribus dignior eſt maiori ſtipendio, non tamen probat illum laborem poſſe vendi, ſi quidem eſt ſupra omne pretium, vtpote in rebus ſpiritualibus habitum, & ſuſceptum.

3. Alij labores ſunt accidentales, & quaſi extrinſeci actionibus ſacris, quique (moraliter loquendo) neceſſarij non ſunt ad actiones ſacras efficiendas, v. g. agere iter vnius leucæ ad dicendum ſacrum, quando id non annectitur officio, vel beneficio, expectare quotidie per horam, vel aliud tempus ad celebrandum, dicere Miſſam ſtatutis horis, vel in certis locis, & ad hoc obligari, promittere extraordinarium ſtudium ad concionandum, &c. Pro iis igitur, & aliis ſimilibus pretium exigi poteſt, & pro obligatione ad hæc omnia efficienda: quia ſunt temporalia onera, & priuant laborantem aliis commodis temporalibus: colligitur ex *c. ſignificatum de Præbendis*, & ibi Gloſſa: *ita* Ioann. Gutierr. *canon. quæſt. cap.* 29. *num.* 25. Man verbo *Simonia*, *cap.* 58. *num.* 5. Tolet. *lib.* 5. *cap.* 88. *num.* 6. Valent. *diſp.* 6. *qu.* 16. *p.* 2. verſ. *ſexta ergo*, *pag.* 1639. & affirmat ita tenere communiter doctores abſque vlla controuerſia: conſentit Suar. *cum aliis lib.* 4. *cap.* 21. *num.* 15. *&* 17.

4. Ad hæc reducet aliquis laborem appoſitum à familiari, & priuato prælati in obtinendo tibi beneficium, ordines, diſpenſationem, vel aliam ſimilem gratiam, aut iuſtitiam. Quia videntur hæc munera extrinſeca eſſe ſpiritualibus, cum per ſe non requirantur ad illa: & ex alia parte videntur eſſe omnino temporalia: cum nihil aliud huiuſmodi interceſſiones ſint, quam quidem fauor humanus pretio æſtimabilis.

Verum omnino dicendum eſt, Simoniam eſſe ſaltem ex iure poſitiuo dare pecuniam, vel aliud quodvis donum familiaribus prælati, ſub conditione, & pacto vt intercedant, & rogent prælatum, vt tibi beneficium, vel ordinem concedat, tenent hanc ſententiam ferè omnes doctores cum D. Thom. *q.*100. *art.*2. *ad.*5. vbi docet ante ius acquiſitum in beneficio Simoniam eſſe iam ſternere, ad illud obtinendum, tollendo impedimenta. Ergo à fortiori procurando, & influendo, clarius Bonauent. 4. *diſt.*25. *circa. litt. dub. vlt.* Maior. *ibi quaſt.* 2. *ad* 2. *ſupplemen.* Gab. *quaſt.*2. *art.*3. *dub.*4. *circa finem.* Summiſtæ omnes præcipue Sylueſt. verbo *Simonia, q.*6. Tab. *num.*8. Angel. *Simonia.* 3. *num.*25. Nauarr. *cap.*23. *numer.*106. verſ. *ad quintum, & ſeq.* & *lib.*3. *conſ.* 54. *de præbendis*, & in comment. *de datis, & promiſſis notab.*32. *n.*45. *& conſ.*56. *&* 57. *de Simonia.* Soto *l.*9. *q.*7. *art.*3. Suar. aliis relatis *lib.*4. *c.*53. *n.*14. Leſſius *lib.*2. *cap* 35. *dub.*8. *num.*46. conſtatque manifeſtè ex *cap. ſtatuimus* 2, 1. *quaſt.*1. vbi Nicolaus Papa enumerat tres ſpecies ordinatorum Simoniacè, & vna eſt quando Ordinanti nihil datur: ſed mediatoribus. Idem conſtat ex *cap. præſentium* 1. *quaſt.*5. vbi Vrbanus Papa cognoſcit Simoniam commiſſam eſſe, eo quod pecunia data fuerit non Epiſcopo, ſed cuidam eius familiari. Ratio vero eſt? quia interceſſor, & mediator rogans, & inducens prælatum, vt tibi beneficium concedat, cauſa eſt moralis illius conceſſionis. Ergo ſi emis huiuſmodi cauſam moralem, emis virtualiter effectum illi annexum, & ab illa dimanantem.

5. Aduertunt tamen Nauarr. Suar. & Leſſius *ſupra* non eſſe Simoniam, ſi pecunia detur his familiaribus pro labore ſuſcepto in eundo, & redeundo ad collatorem beneficij, vel pro recompenſatione alicuius damni ſi patiantur, vel pro recompenſatione lucri ſi amittant? quia hæc omnia accidentalia ſunt iis actionibus ſpiritualibus. Cauendum vero, ne munus excedat æſtimationem talis laboris, vel damni ſecundum ſe ſpectati; aliàs Simonia committetur? ſiquidem ratione beneficij obtinendi creſcit diligentiarum æſtimatio, quod clarius conſtaret ſi quo pinguis eſſet beneficium, eo diligentiæ plures æſtimarentur.

Secundò aduertit Suar. *cap.*53. *num.* 17. *cum Adriano* mediatorem aſſumentem curam præcisè informandi prælatum de meritis talis perſonæ poſſe pro hoc munere pretium recipere. Quia in hac parte ſolum gerit officium aduocati repræſentando merita perſonæ: pro quo officio dicemus poſſe pretium recipi, eſt tamen hoc periculoſum; quia ſæpe mediator excedit officium informantis, & officium exhortantis, & inducentis, plus quam merita perſonæ ſimpliciter repræſentata poſſent inclinare.

Tertiò aduertit idem Suar. *ſupra* cum omnibus doctoribus præcipuè Paludano *quaſt.*5. non eſſe familiarem Simoniacum, ſi recipiat pecuniam ſolum, vt tibi aperiat ianuam, & facilem aditum attribuat, vt poſſis petere à prælato beneficium: quia hæc omnia non ſunt ſpiritualibus connexa: imo affirmat non fore iniuſtitiam hæc dona recipere gratis oblata, vel ſi aliquid faciat familiaris vltra id quod tenetur.

PVNCTVM XII.

Vtrum venditio actuum pertinentium ad iuriſdictionem Eccleſiaſticam interni, & externi fori ſit Simonia.

SVMMARIVM.

1 *Pro nullo exercitio ordinis, & poteſtatis ſpiritualis poteſt pretium recipi.*
2 *Sacerdos abſoluens indignum pro pecunia Simoniam committit.*
3 *Sacerdoti iniuſtè nolenti abſoluere à peccato, vel cenſuris poteſt pecunia dari, vt à praua voluntate deſiſtat non in pretium abſolutionis.*
4 *Idem eſt dicendum de diſpenſatione obſeruationis feſtorum.*
5 *Qualiter parochus pro aſſiſtentia in matrimonio poſſit pecuniam recipere.*
6 *Pretio conſtitui non poteſt iudex Eccleſiaſticus, ſiue ordinarius, ſiue delegatus.*
7 *Proponitur quadam obiectio: & fit illi ſatis.*
8 *Pro muneribus, & officiis iuriſdictionem temporalem habentibus pretium abſque Simonia recipi poteſt? ſed non eſt licita horum officiorum venditio ex legibus noſtri regni.*
9 *Pro collatione, inſtitutione, poſſeſſione concedenda non poteſt pecunia etiam in ſuſtentationem recipi, niſi ex antiqua conſuetudine habeatur in pios vſus conuertenda.*
10 *Pro diſpenſatione in votis, iuramentis, impedimentis matrimonij, aliiſque legibus Eccleſiaſticis non poteſt pecunia etiam in ſuſtentationem diſpenſantis conceſſa recipi abſque Simonia iuris Eccleſiaſtici.*
11 *Poſſunt tamen ſic diſpenſantes diſpenſatis imponere onus dandi eleemoſynam aliquam.*
12 *Ordinarij, aliique officiales exequentes diſpenſationem à Sede Apoſtolica conceſſam non poſſunt pro examinatione teſtium alteriuſque laboris in eius expeditione pretium, vel pecuniam in ſuſtentationem recipere.*
13 *Tria ſunt pro ſuperioris doctrina intelligentia aduertenda.*
14 *Pro patrocinio in cauſis ſpiritualibus benè poteſt pretium recipi.*
15 *An pro teſtimonio dicendo pretium recipi poſſit?*
16 *Pro omiſſione pertinente ad poteſtatem ſpiritualem pretium recipi non poteſt.*
17 *Negare abſolutionem à peccatis pro pecunia à tertia perſona recepta, Simonia eſt.*
18 *Non videtur eſſe, ſi neges confeſſionem audire, vel Miſſam dicere, eſto ad id ſis obligatus.*
19 *Idem videtur de negatione licentiæ, vt alteri confiteatur.*
20 *Quid de omittente denunciare peccatorem cum ad id ex officio obligetur? Affirmant aliqui Simoniam eſſe.*
21 *Probabilius eſt oppoſitum.*

1. PRo nullo exercitio ordinis, & poteſtatis ſpiritualis poſſe pretium recipi, tenent omnes doctores ex *cap. Ad noſtram de Simonia, cap. Non ſatis, c. cum in Eccleſia, c. cum ſit Romana, & aliis de Simonia.*

2. Ex hoc principio infertur ſacerdotem abſoluentem indignum, & indiſpoſitum abſolutioni, ſi pro pecunia faciat eſſe Simoniacum; nam eſto non vendat verum actum ſpiritualem, abſolutio data nulla eſt; vendit tamen quemdam vſum, ſeu potius abuſum ſpiritualis poteſtatis: & hoc videtur ad Simoniam ſufficere: & tenet Suar. *lib.*4 *cap.*19. *num.*2. & ſatis conſtat ex *cap. Nemo, de Simonia*; ibi: nequaquam pœnitentem, vel minus dignè pœnitentem gratia, vel fauore ad reconciliationem adducat, &c. Idem eſt dicendum de Sacerdote accipiente pecuniam pro leui, vel graui pœnitentia imponenda; quia eſt actus iuriſdictionis à poteſtate ordinis: ſic Suar. *ſuprà num.*4. vbi optimè aduertit ſacerdotem pœnitenti in ſatisfactionem aliquas eleemoſynas pro pauperibus, vel Miſſis dicendis imponens, Simoniam committere, ſi pœnitentem cogat, & quaſi obliget pro abſolutione, vt ſibi applicet: ſecus verò, ſi ſolum deſiderium ſuum, & voluntatem dicendi Miſſas manifeſtaret, cauendum tamen eſſe (ait) ſcandalum, & minimum appetitum lucri, & auaritiæ, & ideo talem vſum regulariter eſſe vitandum, meritoque in aliquibus Epiſcopatibus, & religionibus prohiberi.

3. Quod dictum eſt de abſolutione à peccatis, dicendum eſt de abſolutione à cenſuris: eſſe quidem Simoniam pro pretio fieri quia eſt actus à poteſtate ſupernaturali: habetur de abſolutione à ſuſpenſione, vel interdicto in *c. Nullus* 124. 1. *quaſt.*1 de abſolutione ab excommunicatione in *c. Ad aures de Simonia*, & ſumitur ex generali reg. *c. ad noſtram eodem titul.* & traditur in *leg.*6 *& tit.*17. *part.*1.

Quod ſi aliquis per iniuſtam cenſuram vexetur, neque velit ſacerdos eum abſoluere, niſi accepta pecunia, exiſtimo dari poſſe abſque Simonia: ſi detur ad tollendum prauum affectum, & appetitum iniuſtè negatis abſolutionem: quia tunc eſt quædam redemptio vexationis: & ita tenet Gloſſa *in cap. Ad aures, & cap. dilectus de Simonia, & in cap. quaſtium.* 1. *q* 3. Redoan. 3. *p. c.*21. *n.*6. & conſentit Suar. *lib.*4. *c.*19. *n.*8. Aduerto tamen, ſi facili negotio abſolutionem à ſuperiore potes impetrare, non poſſe tunc tribuere pecuniam illi ſacerdoti, quia teneris ex charitate proximi peccatum vitare, quando commodè potes. Si vero neceſſarium ſit pro abſolutione obtinenda à ſuperiore tempus expectare, non cenſeo te obligatum eſſe; quia graue damnum eſt manere te ligatum cenſura etiam vnico die: ac proinde ob vitandum huiuſmodi damnum poteris pecuniam ſacerdoti iniuſtè neganti abſolutionem, tribuere.

4. Ad hæc reducit Suar. *illo d.*19. *n.*11. licentias, vel quaſi diſpenſationes, quas poſſunt dare parochi ſuis ſubditis in ordine ad præceptorum obſeruationem, vel excuſationem, vt v. g. laborandi die feſta, comedendi cibos vetitos, &c. nam ſiue hi actus fiant per propriam iuriſdictionem, ſiue per authenticam approbationem cauſæ excuſantis, procedunt à poteſtate ſpirituali, & ſunt actus proprij officij.

5. Solum de aſſiſtentia parochi ad matrimonium eſſe poteſt difficultas, an pro illa poſſit pretium recipere; Et aliqui dicunt, etſi iniuſtus ſit, ſi petat quod ſibi nō debetur, ex conſuetudine non fore Simoniacum: quia non exercet actum ordinis, neque iuriſdictionis: cum ab excommunicato, & non ordinato (ſecundùm probabilem ſententiam) validè exerceatur, ſed aſſiſtit ſicut alius teſtis, qui etſi pro ſua aſſiſtētia pecuniam

expoſtu

expoſtularent, Simoniaci non eſſent. Nihilominus probabilius exiſtimo cum Suar. *lib.4.c.19. circa finem* eſſe Simoniam iuris diuini, ſi in pretium exigat pecuniam. Probo, quia illa aſſiſtentia ex inſtitutione Eccleſiæ eſt annexa officio parochi, & videtur expoſtulata, quia contractus ille ſanctus eſt, & Sacramentum. Ergo reducitur ad miniſterium Eccleſiaſticum; ac proinde Simonia erit pro illo pretium recipere.

Aduerto tamen ſi ex aſſiſtentia matrimonij, vel benedictione nuptiarum aliquod emolumentum, aut ſtipendium ſoleat parocho euenire, poſſe abſque Simonia nolle dare licentiam alteri aſſiſtendi matrimonio, vel benedicendi nuptias, quin ſibi emolumentum, quod ſperabat, compenſetur; quia tunc non petit pecuniam pro licentia concedenda, ſed petit pecuniam vt ſe indemnem ſeruet: & ita tenet Syluest. verbo *Simonia n.8. §. ſecundum*, Man. Rodrig. *c.58.n.10.* Arag. *q.100. art.2. in fine pag.2113.* & idem affirmant ſupradicti doctores de licentia concionandi, & adminiſtrandi quodlibet aliud Sacramentum.

Rurſus de actibus Eccleſiaſticæ iuriſdictionis pertinentibus ad externum forum dicendum eſt, in quibus aliqua ſunt certa, alia ſub dubio.

6. Certum eſt non poſſe Vicarium Epiſcopi, neque aliquem iudicem ſpiritualem, ſiue ordinarium, ſiue delegatum, neque Vicarium Eccleſiæ, neque capellanum pretio conſtitui, ſiue pretium detur ex parte accipientis iuriſdictionem, ſiue ex parte dantis; quia quocunque modo fiat, Simonia committitur; quia eſt actus poteſtatis ſpiritualis & ſpecialiter probatur ex *cap. ad noſtram, de Simonia*: ibi mandamus quatenus pro miniſterio Eccleſiaſtico exercendo, ſiue pro vicariis aſſignandis nullatenus pecuniam exigatis. Idem habetur, in *cap. conſulere eodem tit. & in leg.8. tit.17. part.1.* imò neque Prælatus poteſt accipere pecuniam, vt hunc potius, quam illum in vicarium conſtituat: acciperet enim pro ſua deleganda poteſtate: ita expreſsè Suar. *c.26.n.22. in medio.* Deinde non poteſt vendi ius eligendi ad dignitates, aut Eccleſiaſtica beneficia, neque ius confirmandi electionem, aut conferendi talia beneficia, aut inſtituendi in illis: quia hæc omnia pertinent ad iuriſdictionem ſpiritualem; ſi quidem actus ab illis procedentes ſpirituales ſunt, adeò vt ipſum ius ſolum propter actus æſtimabile ſit. De iure præſentandi infra tractabitur, an vendi poſſit.

7. Sed obiicies, in curia vendi clericatum cameræ, & auditoratum cameræ: quæ ſunt munia conſtituta ad Eccleſiaſticam iuriſdictionem exercendam vice Pontificis.

Reſpondeo in iis officiis, ſicut in quolibet beneficio duo eſſe conſideranda. Primò iuriſdictionem ſpiritualem. Secundò emolumentum temporale ex illa proueniens: & licet hoc ſecundum non poſſit vendi, quatenus primo coniunctum eſt, vt conſtat ex *cap. ſi quis obiecerit 1.q.3.* hoc tamen eſt ex prohibitione iuris Eccleſiaſtici, in quo Pontifex diſpenſat, ac proinde abſque Simonia facit, vt illa officia vendantur ſecundum temporale quod habent: ſumiturque ex *c. vlt. Ne prælati vices ſuas*, vbi Abbas Angel. *Simonia 2. n.25.* Suar. *lib.4.c.20. num.6.*

8. Alia ſunt munera, & officia pro iuriſdictione temporali exercenda, qualia ſunt decurionatus, & iudicaturæ temporales alicuius populi, in quo Prælati Eccleſiaſtici habent iuriſdictionem temporalem: hæc enim officia ſi vendantur, nulla eſt Simonia; quia nihil ſpirituale habent. An autem licita ſit eorum venditio, vel locatio: Breuiter reſpondeo, ſecluſa lege poſitiua licere, dum modo benemeritis concedantur, & moderato ſtipendio. At quia legibus noſtri regni prohibita eſt venditio horum officiorum abſque Regis licentia, *leg.2.t.5.lib.2. ordinamus, & tit.13. leg.6. & 16. & tit.14. leg.2. & leg.3. & 16. tit.15. leg.14. & tit.16. leg.4.* ea de cauſa credo peccaturum Epiſcopum hæc officia vendentem, pro qualitate obligationis, qua leges ciuiles reſpicientes bonum commune tenetur ſeruare. Non tamen caret probabilitate ſupradictas leges ſolum de officiis vendendis à perſonis ſæcularibus, Ducibus, Marchionibus, aliiſque ſimilibus Principibus loqui. Quia non poſſunt diſponere de iuriſdictione, boniſque temporalibus perſonarum Eccleſiaſticarum.

9. Secundò certum eſt, capitulum, aut alios prælatos nihil omnino poſſe exigere pro collatione, electione, inſtitutione, vel poſſeſſione concedenda non ſolum in pretium, ſed neque etiam in ſuſtentationem, niſi ex antiqua conſuetudine ſolita ſint hæc in pios vſus conuerti; alioquin erit Simoniacus, & incurret pœnas Simoniacorum: ita Trident. *ſeſſ.24.c.14. de reformat.* & probat latè Garcia pluribus doctoribus, & deciſionibus relatis *8.p. de benefic. c.2. n.75. & 83.* & ibi congregatio Concilij prout refert Farinac. *volum.4 pag.87. colum.2.* imò Pius V. declarauit Epiſcopum, qui aliquid etſi dulciora (duntaxat) exigit in receptione alicuius in canonicum, eſſe ſuſpenſum à Pontificalibus, & capitulum talia exigens ſubiacere interdicto; ſæculares autem perſonas ſententiæ excommunicationis reſeruatæ, & eos qui ſit aliquid acceperint ad reſtitutionem accepti teneri, vt patet ex Bulla Pij V. quæ incipit: *Durum nimis, publicata Kalend. Iunij 1570.* Aduertit tamen Leſſius *lib.2.c.35. dub.18.n.111. fine* paſſim non obſeruari, & omnino ignorari: eſto Concilium Epiſcopis mandet, vt in executionem deducant.

Deinde circa ſupradictum decretum concilij ſacra congregatio cenſuit non poſſe fieri de nouo ſtatutum vt aliquid ſoluatur etiam à nouiter recepto in vſum pium, veluti pro fabrica, vel ſacriſtia, niſi fuerit à Pontifice per certam ſcientiam approbatum, & confirmatum, &c. tradit Gutier. *canon. qq. lib.2. c.19.n.28.* Nauarr. *c.23.n.101. verſ.11.* Garcia aliis relatis, & deciſionibus *adductis 8.p.c.1. à n.87.* Notarij verò, & alij officiales, etiamſi illis ſalarium conſtitutum ſit poſſunt abſque Simonia pro ſuo labore in danda poſſeſſione beneficij, ſeu actis illis pretium recipere? quia ſupradictis decretis id non cauetur &: tenet Garcia *ſuprà n.80.*

10. Aliud munus Eccleſiaſticæ iuriſdictionis eſt in votis, iuramentis, impedimentis matrimonij, aut quibuſuis legibus Eccleſiaſticis. Pro quo munere affirmandum eſt, non poſſe abſque ſimonia exigi pecuniam etiam in ſuſtentationem diſpenſantis: ſed gratis hæc omnia eſſe concedenda: eſt certa concluſio ex Concil. Trident. *ſeſſ. 22. c.5. & ſeſſ. 24. c.5. de reformat. & ſeſſ. 25. c.18.* & probat *D. Thom. q.100. art.3. ad 2.* Leſſius *lib.2.c.35.dub.9.n.57.* Suarez *c.20.n.8.* Ledeſma *2.p. tractat. 12. concluſ.9.* Garcia *8.p.c.1.n.100.*

Solum obiici poteſt ſtylum curiæ: vbi pro diſpenſationibus pecunia exigitur, & quo grauior eſt diſpenſatio eo maior quantitas expoſtulatur, vt pro diſpenſatione in ſecundo gradu, magis quam in quarto, & in impedimendo conſanguinitatis, potius quam in impedimento affinitatis, aut honeſtatis, quæ omnia videntur eſſe contra ius commune *cap.1. de Simonia, cap. ſicut Epiſcopum, 1. quæſt.2.* & Trident. *ſuprà.* Reſponderi poteſt Pontificem eſſe ſupra ius commune, atque adeo ex eius conceſſione expoſtulari pecuniam non in commutationem diſpenſationis, & gratiarum, quæ conceduntur in Romana curia: hoc enim eſſet ſimonia contra ius diuinum: ſed petitur pecunia in ſuſtentationem Pontificis, & officialium, quod abſque ſimonia fieri poteſt ex diſpenſatione Pontificis, conſuetudine approbante: & ita tradit Suarez *lib. 2. capit. 20. numer.13.* cum Rodoano *1.p. cap.25. numer.4.* Garcia *8.p. c.1. num.101.*

11. Ordinarij autem etſi pro iis diſpenſationibus pecuniam exigere nullatenus poſſint, poſſunt tamen (vt benè aduertit Leſſius *illo cap.35. dub.9. num.57.* & idem eſt de quolibet alio diſpenſante) imponere diſpenſato onus largiendi eleemoſynam pauperibus, vel monaſterio: quia Concilium ſolum prohibet exactionem pecuniæ pro ipſa diſpenſatione, non tamen prohibet, quin via commutationis aliquid exigant: quod maximè verum habet, ſi in votis, aut iuramentis, & feſtis fiat diſpenſatio & debita non ſit. Et eadem ratione ſi diſpenſatio ſupponat culpam, poſſunt diſpenſantes in illius pœnam præcipere aliquam eleemoſynam, vt tamen hæc omnia ab omni labe ſimoniæ, & illius ſpecie immunia ſunt: aduertit optimè Suarez *libr.4. cap.20. numer.15.* prælatum non ſibi, ſed piis operibus eleemoſynam applicare debere. Idem ſentit Manuel. Rodrig. *2.t. ſum. c.48. num.4.* cum Panormit. & Couarruu. *in c. Alma mater, 1.p. §.11.n.10.* & D. Thom. *2.2 q.100. art.2. ad 3.* Soto *lib.9.q.3. art.1 ad 3.* Nauarr. *c.23. n.101.* & facit *lex 1. tit.5. lib.8. noua compilat.*

12. Sed inquires; an ordinarij, & alij officiales, quibus à Sede Apoſtolica committuntur diſpenſationes matrimoniales, & aliæ poſſint pro labore, & receptione, & examinatione teſtium aliqui exigere?

Reſpondet Thom. Sanchez *lib.8. de Matrim. diſp.35.n.21.* & Salas *de legib. diſp.20. ſect.10. in fine.* recipi poſſe quidquid eſt introductum conſuetudine. Nam etſi in reſcripto harum diſpenſationum habeatur, vt omnis ſpes cuiuſcunque muneris, & præmij etiam ſponte oblati deponatur; non obinde fit, non poſſe laboris impenſi ſtipendium recipi: nam ſtipendium non habet propriè rationem muneris, neque præmij. Nihilominus tamen omnino dicendum eſt cum Garcia, *7.p. num.102.* & Nauarr. *lib.1. Conſil. in 2. edit. titul. de Reſcript. toto, conſ. vlt.* Zerola *in praxi Epiſcop. 1.p. verbo delegatus §. 2.p.* verbo *diſpenſatio, §. 1.* & Marco Antonio Genuenſ. *in praxi Archiepiſc. curia Neapolit. cap.25.n.13.* Nihil poſſe etiam in ſtipendium ab ordinario recipi pro examinatione teſtium, verificandiſque narratis, &c. Solum notario pro examinatione teſtium, & aliarum rerum informatione permittitur accipere poſſe quartam partem aurei, ſeu ducati, & contrarium facientes pœna excommunicationis reſeruatæ innodantur: vt conſtat ex verbis apponi ſolitis in fine ipſarum litterarum: & in litteris diſpenſationem pro pauperibus cum copula, additur diſpenſationis expeditionem nullius eſſe roboris, & momenti, ſi gratis omnino non fecerit.

Neque poſſunt ſupradicti excuſari affirmando ſtipendij receptionem non eſſe prohibitam, ſed ſolum muneris, & præmij, quæ in idem videntur incidere. Nam ſi rectè illa verba expendantur, nomine muneris intelliguntur donatiua

vulgo *Coěchen*: & nomine præmij vocatur ſtipendium, & merces debita pro labore, ſicut rectè certantibus promittitur præmium vitæ æternæ. Et ita explicat Farinac. *volum.* 4. *ſeſſ.* 22. *c.* 3. *de reformat. ver. cognoſcatur, pag.* 51. & Garcia *ſuprà*: vbi adducit plures declarationes pro hac ſententia neque rurſus excuſari poſſunt aliqua conſuetudine, vt ex quadam declaratione, quam adducit Garcia *illo cap.* 2. *num.* 103. circa Vicarios Archiepiſcopi Burgenſis conſtat, & quia eſt interrupta per dictum decretum: neque iuuare poteſt contra ſpeciale decretum, & mandatum Pontificis denuo productum poſt ipſam conſuetudinem. Fateor, ſi conſuetudo legitimè introducta eſt, non derogari per decretum, niſi illius fiat expreſſa mentio.

13. Aduerto tamen. Primò, ſi neceſſarium eſſet ordinario, vel aliis diſpenſantibus exire à ſuo domicilio pro examinandis teſtibus, verificandaque narratiua, poterit pro hoc labore pecuniam recipere. Idemque eſt dicendum, ſi partes peterent tranſſumptum inſtrumenti diſpenſationum. Tenet Garcia & Genuenſ. *ſuprà*.

Secundò aduerto receptionem pecuniæ in ſtipendium pro ſupradictis muneribus, & officiis, etſi illicita ſit, non tamen eſſe ſimoniam, ſed turpe lucrum; qui in iis decretis non videtur prohibita ſub hoc titulo, & ratione.

Tertiò, dico receptionem pecuniæ in expeditione aliarum diſpenſationem à cauſa matrimoniali non eſſe prohibitam, ſi recipiatur pro ſtipendio laboris impenſi in examinandis teſti- teſtibus, aliiſque officiis præſtandis: & in hac parte conſentio cum Salas *ſuprà*.

14. Supradictis annecti poteſt patrocinium in iudicio in cauſis ſpiritualibus; pertinet enim ad complementum Eccleſiaſticæ iuriſdictionis. Pro hoc tamen munere conueniunt omnes Doctores, vt teſtatur Suarez *libr.* 4. *de Simonia, capit.* 53. *numer.* 9. poſſe pretium recipi, & idem eſſe de procuratione: Ratio eſt, quia hæc munera non ſunt à poteſtate ſpirituali, neque ab aliquo habente illius iuriſdictionem; imo ſunt munere temporalia, & antecedenter annexa rebus ſpiritualibus: & ita obtinuit praxis, & totius Eccleſiæ conſuetudo. Qua ratione in *cap. non ſanè* 14. *quæſt.* 5. abſque vlla diſtinctione dicitur licere aduocato patrocinium ſuum vendere.

15. Pro teſtimonio autem exhibendo, aliqui affirmant ſimoniam eſſe ſi pretium exigatur, quia teſtificatione paratur via ad beneficium, potius quam interceſſione: & ita tradunt Panormitan. *in c. tua nos, n.* 6. *de Simonia*, & ibi Hoſtienſ. & Felinus *num.* 4. D. Antonin. *cap.* 5. §. 17. *notab.* 1. Tabiena *num* 47.

Verum diſtinguendum eſt cum Suarez *libr.* 4. *de Simonia, c.* 53. *num* 11. vel ex parte dantis pecuniam, vel ex parte recipientis: ſi enim teſti nolenti teſtificari veritatem pecuniam tribuas, ſimoniacus non es: quia tribuis ob redimendam vexationem, quod tibi licet: ipſe tamen teſtis iniuſtitiam committit iuxta doctrinam Auguſt. *in cap. non ſanè*, 14. *quæſt.* 5. & D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 16. *art.* 4 *ad* 3. quem omnes Theologi ſequuntur, & Iuriſperiti in *cap.* 1. *& cap. ſicut nobis de Teſtibus*: & Turrecremata *in cap. qui rectè*, *quæſt.* 3. niſi excuſetur pro labore aliquo, aut incommodo compenſando, ſi forte illi euenit ex tali teſtificatione. An vero committat ſimoniam, ſi accipiat pro teſtificatione veritatis mihi ſanè dubium eſt quia teſtificatio veritatis v. g. in aliqua lite beneficiali, nihil aliud eſt quam quædam manifeſtatio, & comprobatio iuris, quod habes circa tale beneficium: at qui aſſumeret munus informandi prælatum, eique manifeſtandi veritatem, non eſſet ſimoniacus. Ergo neque teſtis debet eſſe: & hoc ſine dubio procedet, ſi pecuniam expoſtulet non in commutationem ſuæ teſtificationis, ſed in ſtipendium: quia hoc expreſsè non cauetur aliquo iure poſitiuo.

16. Tandem dicendum eſt de omiſſionibus pertinentibus ad poteſtatem ſpiritualem: cum enim iuriſdictio tam interni, quam externi fori exerceri poſſit, non ſolum concedendo ſpiritualia dona, & beneficia, ſed etiam negando illa efficitur committi ſimoniam, quoties negatio alicuius actus ſpiritualis procedit à poteſtate ſpirituali: & ita tradit cum communi Doctorum ſententia Vgolinus *tab.* 1. *c.* 40. §. 3. Suar. *lib* 4. *de Simonia c.* 22. *à num.* 4. Leſſius *dub.* 2. *c.* 35. *dub.* 11. *n.* 64. & deciditur manifeſtè in *c. Nemo de ſimonia*: *vbi gloſſa*, & Panormit. *num.* 6. *& in c. Nullus Epiſcopus, c. ſunt quidam* 1. *q.* 1. & ibi gloſſa, Archidiacon. Præpoſit. & Turrecrem. Difficultas autem eſt in aſſignatione harum omiſſionum. Vt autem hoc intelligatur, apponamus aliqua exempla ex quibus generalis doctrina percipi poſſit.

17. Et quidem in iuriſdictione fori interni datur ſimonia, ſi poſt auditam peccatorum confeſſionem deneges pœnitenti abſolutionem pecunia accepta à tertia perſona. Quia eſt actus à poteſtate clauium, cuius proprium eſt ſoluere, & ligare; & habetur expreſsè in *c. Nemo presbyter*: ibi. Ne quemquam pœnitentem gratia, vel fauore ad reconciliationem adducat, vel quocunque fauore dignè pœnitentem à confeſſione remoueat; quia ſimoniacum eſt vtrumque: & tenet expreſsè Leſſius *ſuprà*, *& Suar. c.* 21. *n.* 9. Simile eſt in iuriſdictione fori contentioſi, ſi eum tenearis abſoluere ab aliqua cenſura, nolis abſoluere, cenſeris enim virtualiter continuare cenſuram, & actum iuriſdictionis exercere: & ita notauit expreſsè Leſſius *dub.* 11. *n.* 64. *fine*: *&* Suar. *ſuprà*, *cæterique Doctores*. Idem videtur dicendum, ſi corruptus pecunia, contra criminoſum non procedas, tacitè enim condonas delictum, aut ſi iuſtè appellanti deneges appellationem, in iis enim caſibus non ſolum eſt negatio vſus iuriſdictionis, ſed potius eſt illius moralis vſus, vt benè Suarez *c.* 22 *n.* 16. *fine*.

18. Alia ſunt exempla in quibus DD. non conueniunt: Primum eſt de parocho obligato, dicere ſacrum parochianis, illiſque confiteri: ſi propter pecuniam omittat ſacrum, aut confeſſionis auditionem neget: in iis caſibus cenſet Vgolinus *tab.* 1. *c.* 40. § 2. *&* 3. eſſe ſimoniam. Verum probabilius cenſeo non eſſe; quia tunc non videris exercere iuriſdictionem, ſed negare vſum illius: & ita tenet Suar. *lib.* 4 *cap.* 22 *n.* 13. Leſſius *lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 11. *n.* 64. *circa finem*.

19. Secundum exemplum eſt, ſi parochus, vel prælatus propter pecuniam neget ſubdito iuſtè petenti licentiam, vt alteri confiteatur, &c. In quo caſu cenſet Suarez *ſuprà*, *num* 6. cum Vgolin. *tab.* 1. *c.* 36. § 3. *n.* 6. probabilius videri eſſe ſimoniam. Mihi tamen contrarium videtur dicendum; eo quod huiuſmodi negatio non ſit exercitium poteſtatis, ſed potius non vſus illius; ſicut quando negat adminiſtrationem ſacramenti, nullam in his caſibus ſpecialem differentiam inuenio.

20. Tertium exemplum eſt de actu non denunciandi peccatorem. Et quidem quando ex officio ad denunciandum non teneris, ſimoniam non committis: quia celatio peccatoris non eſt à poteſtate aliqua ſpirituali. Difficultas tamen eſt, ſi ex officio tenearis denuntiare, vt ſi parochus ſis, & parochianus in Paſchate non communicat, & pro pecunia accepta hunc parochianum non manifeſtes Epiſcopo: quod facere potes, ſi ſcribas eum, qui non communicauit inter eos qui communicarunt, aut ſi ſcribens non communicantes omittas illum qui pecuniam dedit.

In hoc caſu videtur docere D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 3. *ad* 3. committi ſimoniam, quatenus ait paſtores non poſſe pecuniam recipere, vt ſubditum corrigant, vel à corrigendo deſiſtant: Gloſſa, & Panormit in *c. Nemo de ſimonia*: Antoninus, Syluester, Paludanus, Vgolinus, & alij relati à Suarez, *lib.* 4. *c.* 22. *n* 15. vbi hanc ſententiam reputat probabilem, & reddit rationem: quia parochus omittens hanc denunciationem abutitur ſuo munere & quaſi iuriſdictione, & quantum in ſe eſt, impœnitentem abſoluit, & à cenſura liberat, per talem abuſum propter pecuniam. Inſuperque probatur ex *c. Nemo de ſimonia*: vbi prohibetur presbyteris, ne à peccante publicè aliquid accipiant, vt eius peccatum Epiſcopo, aut eius miniſtris celent: cum autem hæc prohibitio ſit ſub titulo de Simonia videtur ſimoniacum eſſe.

21. Nihilominus dicendum eſt, vt probabilius omiſſionem huius denunciationis ſimoniacam non eſſe tenet hanc ſententiam Innocent. *in ſuprad. cap. Nemo* vbi explicat loqui text. de ſimilitudinaria ſimonia, non de propria: conſentit ibi Hoſtienſis, & Leſſius *libr.* 2. *capit.* 35. *dub.* 11. *num* 64. §. *neque obſtat*. Suarez *lib.* 4. *cap.* 22. *numer.* 14. propendet magis in hanc ſententiam. Ratio eſt, quia etſi parochus omiſſione denunciationis liberet ſubditum à ſupplicio non tamen in hac liberatione iuriſdictionem exercet, cum non abſoluat pœnitentem, neque propriè liberet à cenſura incurſa. Caput autem *nemo de Simonia* contrarium non eſt huic noſtræ concluſioni: quia vt optimè expendit Suar. *ſupradict. loc.* hic textus duas habet partes vnam à principio, vſque ad verſum *Ne quemquam* excluſiue, aliam in toto illo verſu vſque ad finem: priori ergo prohibetur presbyteris ne accipiant aliquid temporale propter celandum publicum peccatorem Epiſcopo vel miniſtris eius: & in hac parte nullum eſt verbum de Simonia. Vnde videtur illud prohibitum, tanquam contrarium bonis moribus & officio clericorum, non tamen vt contrarium religioni, & ſimoniacum. In ſecunda autem parte prohibetur clericis reconciliare quempiam, vel reconciliationem alicui negare propter pretium: & redditur ibi ratio, quia ſimoniacum eſt vtrumque. Quæ verba (vt benè Suarez) non referuntur ad priorem partem capitis, ſed tantum ad hanc poſteriorem: nam vox illa *vtrumque* duas tantum partes complectitur, quæ debent eſſe proximæ præcedentes. Ergo non cadit in eas, quæ remotè præceſſerunt. Alias ſi Pontifex voluiſſet omnia præcedentia complecti, cum illa ſunt pluſquam duo, non debere dicere; *quia vtrumque*, ſed quia omnia hæc ſimoniaca ſunt. Quod ſi aliquis inſtet, ſi vitium prohibitum in prima parte textus non eſt ſimonia, cur ibi ponitur ſub titulo de ſimonia? Reſpondet Suarez *ſuprà*, *num.* 14. *fine*: non omnia prohibita ſub illo titulo eſſe propriè ſimoniaca, ſed quædam obiter adiungi propter analogiam aliquam.

Digitized by Google

PVNCTVM XIII.

An beneficium Eccleſiaſticum vendi poſſit abſque Simonia?

SVMMARIVM.

1 *Quid nomine beneficij intelligatur.*
2 *Certum eſt inuendibile eſſe.*
3 *Sed an ex iure diuino hoc contingat? Alij affirmant, alij negant, & ſententiæ conciliantur.*
4 *Proponitur obiectio, cui ſit ſatis.*
5 *Fructus beneficij poſſunt à beneficiato locari, & vendi pro vita, ſi ſecludamus extrauag. Ambitioſa.*
6 *An penſiones poſſint vendi, & redimi abſque ſimonia? Proponitur dubitandi ratio.*
7 *Duplex eſt penſio alia laica, alia Eccleſiaſtica: laica vendi poteſt.*
8 *Eccleſiaſtica, quæ multiplex eſt, nequaquam abſque ſimonia vendi poteſt.*
9 *An vero poſſint hæ redimi propria authoritate? Negant plures.*
10 *Contrarium videtur probabilius. Eſto ex ſtylo curiæ authoritas Pontificis ſemper expoſtuletur.*
11 *Reſignans beneficium cum onere penſionis non poteſt paciſci, vt penſio redimatur.*
12 *Quod dicitur de penſionibus Eccleſiaſticis dicendum eſt de præſtimoniis*
13 *Commenda ſpirituales nequaquam abſque ſimonia vendi poſſunt, bonè temporales in his tamen vendendis committi poteſt iniuſtitia.*
14 *Coadiutoria beneficiorum & capellæ non erectæ authoritate Epiſcopi poſſunt pecunia obtineri abſque Simonia.*
15 *Quid de hoſpitalibus dicendum eſt.*

HVcuſque de ſpiritualibus per ſe ſermonem fecimus, pergimus explicare iis annexa. Annexa ſpiritualibus vocamus beneficia; quia propter officium ſpirituale conferuntur.

1. Et in primis ſuppono beneficium eſſe ius recipiendi fructus annuos de Eccleſiaſticis bonis ratione alicuius miniſterij Eccleſiaſtici; ita communiter DD. & conſtat ex Rebuff. *in praxi benef. cap. quod ſit beneficium*: & ſumitur ex *cap. t. de Eccleſiis ædificandis. & aliis. & cap. vlt. de Reſcript. lib. 6.* Dicitur beneficium dari propter officium; eo quod non poſſit in alium transferri beneficium, quin ſimul onus ad officium transferatur. Comprehendit autem hæc vox beneficium Eccleſiaſticum, Epiſcopatum, Abbatiam, Prioratum, Archidiaconatum, & alias Eccleſiaſticas dignitates canonicatus, vicarias perpetuas, & alia huiuſmodi: de quibus videndum eſt, an ſint inuendibilia non ſolum ex iure Eccleſiaſtico, ſed etiam ex iure naturali, & diuino.

2. Certum eſt ſecundum omnes DD. beneficium inuendibile eſſe iure diuino, qua parte importat ius adminiſtrandi ſpiritualia, quia tale ius ſpirituale, & ſacratum eſt, & à Chriſto inſtitutum. Iure autem poſitiuo inuendibile eſt, qua parte eſt ius obtinendi fructus, vt conſtat ex *c. vlt. de Pactis. c. ſuper eo de Tranſact. c. querelam, c. Tua nos de Simon. & c. vnico, vt Eccleſiaſtica beneficia, & 1. q. 3. ferè per totam.*

3. Controuerſia tamen eſt inter Doctores, An iure diuino hoc ſit prohibitum? Theologi communiter affirmant, Canoniſtæ negant, vt videre eſt in Suarez *t. 1. de Relig. lib. 4. cap. 24. num. 7. & 11.* & Valent. *diſp. 6. q. 16. p. 2.* verſ. *ſeptima quæſtio eſt, pag. 1640.* At re attentè conſiderata vt dicit Leſſius *lib. 2. cap. 35. dub. 2. num. 18. & ſeq.* vtraque ſententia veritatem habet. Si enim beneficium accipiatur, quatenus eſt ius ad annuos fructus obtingens per officium ſacrum, cum officium ſacrum, & ius adminiſtrandi ſpiritualia inuendibile ſit, etiam eſt inuendibile ius ad annuos reditus, quod medio illo officio, & iure ſpiritualia conſequitur, & conſequenter vera eſt abſolutè ſententia Theologorum affirmantium beneficium vendi prohiberi. Verùm quia Summus Pontifex poteſt præbendam, ſeu fructus beneficij, & ius illa percipiendi à titulo ſpirituali, hoc eſt à iure adminiſtrandi ſpiritualia ſeparare, vnique conferre huiuſmodi ius ſpirituale, alteri verò, vel ſibi applicare ius percipiendi fructus illius tituli, vt contingit quotidie cum penſiones aſſignat, poterit penſionem illam, ſeu fructus, quos extrahere vult à titulo ſpirituali, velle vt accipiens beneficium ſtatim redimat, & ſibi conferat, alias non collaturus beneficium. Quod autem hæc poſſit Pontifex, conſtat; quia ipſe ſolum tenetur conferenti beneficium ſuſtentationem tribuere. Ergo, ſi aliunde huiuſmodi ſuſtentationem conferat, poterit omnes fructus aſſignatos illi beneficio ſibi applicare. Ergo iam ſibi applicatos poterit vendere, ſi quidem non vendit aliquid, quod ſit ſimpliciter ſpirituale.

Ex hac doctrina fit, beneficium formaliter eſſe inuendibile, ſi quidem non venditur ius percipiendi fructus medio ſpirituali officio contingens, quod erat neceſſarium ad venditionem beneficij, ſed venditur ius percipiendi fructus, quod Pontifex ſibi poterat reſeruare.

4. Dices, conuinci ſaltem gratis non dari ius adminiſtrandi ſpiritualia; ſi quidem petitur pro illius datione redemptio fructuum illi iuri annexorum. Reſpondeo, redemptionem fructuum non obſtare gratuitæ donationi, quia non datur redemptio fructuum pro iure adminiſtrandi ſacramenta, ſed pro fructibus percipiendis, quos poterat Pontifex ſibi reſeruare. Vnde fit, non poſſe à Pontifice in datione beneficij exigere plus quam fructus illius beneficij moraliter æſtimantur, aliàs non exigeretur pecunia ſolum in redemptionem fructuum; quos extrahere poſſet Pontifex, ſed conuinceretur exigi pro illo iure ſpirituali donato. Inferiores prælati, quibus non eſt facultas ſeparandi fructus à titulo beneficij, ſi in eius datione peterent pecuniam ſibi dari pro fructibus, quos concedunt conuincerentur ſanè pecuniam petere pro ipſo titulo; ſi quidem ratione illius habent fructus percipiendi: ita Suarez *c. 24. n. 41. &* Leſſius *c. 35. dub. 2. n. 20.*

5. De fructibus beneficij probabilius eſt poſſe à beneficiatio pro ſua vita locari, & vendi; vt tenet Panormit. *in cap. querelam. Ne prælati vices ſuas, cum* Hoſtienſi, & Frederico, & Syluestr. verbo. *ſimonia*, §. 14. Tolet. *lib. 5. c. 91. num 6.* & latius diximus, cum de alienatione rerum Eccleſiaſticarum egimus. Neque obſtat *extrauagans ambitioſæ de rebus Eccl. non alienandis edita à Paulo II.* vbi cauetur, ne vltra triennium locentur ſub pœna excommunicationis, & priuationis beneficij quia nullibi ferè eſt recepta vt teſtatur Nauarr. *cap. 27. num. 146.* & Caietan. *verbo excommunica.* & Tolet. *ſuprà.*

6. Ex hac generali doctrina ad particulares materias, in quibus eſt aliqua difficultas, oportet deuenire.

Primò igitur dubitatur; an penſiones poſſint vendi & redimi abſque ſimonia? Ratio dubitandi eſt; quia non videntur eſſe beneficia Eccleſiaſtica, *c. quamuis de præbendis in 6.* ibi: ei non in penſione, ſed in beneficiis Eccleſiaſticis volumus prouideri: & tenent communiter Doctores ibi: vt videre eſt in Gigas, *q. 28. de penſionib. in princ. & in malem*, quos refert Suarez *lib. 4. c. 26. n. 1.*

7. Pro reſolutione aduerte duplicem eſſe penſionem; alia quæ dari poteſt laicis ad officium temporale verbi gratia ad pulſandum campanas, curandum infirmos, canendum figuratè in choro. Et de hac certum eſt non eſſe ſimoniam, neque iuris diuini, neque humani, ſi vendatur, vel redimatur. Quia hæc penſio non eſt annexa titulo ſpirituali: ſi quidem neque ex parte ſubiecti, neque ex parte finis ſpirituale aliquod munus requirit. Quod vero illa portio extracta ſit ex aliquo titulo ſpirituali, ſcilicet ex beneficio, in cauſa non eſt, quominus temporalis ſit, & vendibilis, ſicut tertiæ decimarum Regi conceſſæ extractæ ſunt ex beneficiis; & tamen quia ad nullum officium ſpirituale ordinantur vendi poſſunt, & de facto quotidie venduntur: & ita tenent contra Rebuff. *de pacifica poſſeſſ. numer. 34.* communiter Doctores, vt teſtatur Suarez *lib. 4. de Simonia, c. 26 n.* Leſſius *lib. 2. c. 35. dub. 22. n. 123.* cum Victor. *relect. 1. de Simonia, n. 54.* & Soto *lib. 9. q. 7. art 2.*

8. Alia eſt penſio, quæ ſoli clerico concedi poteſt: & hæc eſt duplex; alia quæ abſque determinatione perſonæ aſſignata eſt pro aliquo officio ſpirituali, verbi gratia pro coadiutore Epiſcopi, pro concionatore, pro viſitatore, &c. & hæc penſio nullo modo poteſt vendi à priuata perſona; quia venderetur ſpirituale miniſterium in quo fundatur, neque etiam poteſt redimi quia non poteſt extingui obligatio ad tale miniſterium. Quod ſi is, cui eſt aſſignata penſio, retento munere ad officium vellet paciſci de tota penſione ſibi danda pro vita facere poſſet. At hoc non eſt vendere penſionem, ſed elocare fructus percipiendos; & ita vt indubitatum tradunt Suarez *illo c. 26. num. 10.* Leſſius *cap 35. dubit. 22. numer 122.* Alia penſio ſoli clerico conceſſa eſt in quadruplici differentia. Prima, quæ datur pauperi clerico in ſuſtentationem. Secunda, quæ datur parocho ſeni non valenti deſeruire, vt ſe ſuſtentet beneficio eius alteri collato. Tertia, quæ datur renuncianti beneficium, quod pacificè poſſidebat. Quarta, quæ datur ad litem in beneficio componendam. Si quæ autem aliæ penſiones inueniantur, affirmat Arag. *quæſt. 100 art. 4* verſ. *pro explicatione, pag 1121.* eſſe iniuſtas, vtpote impoſitas ſine legitima, & ſufficiente cauſa.

. De omnibus iis dicendum eſt ſimoniam eſſe iuris diuini vendere has penſiones propria authoritate; vbi Bulla Pij V. quæ incipit: *ex proximo & eſt 138. in ordine Bullarum edita anno 1571.* recepta eſt, obſeruatur; in qua bulla annectit penſiones titulo ſpirituali; ſiquidem penſionarios obligat ad officium paruum beatæ Virg. recitandum, alias fructus non faciant ſuos. Quo poſito, cum penſio nihil aliud ſit, quam ius percipiendi fructus medio ſpirituali officio, cum hoc officium

inuendibile ſit, etiam ius percipiendi fructus ab illo inſeparabile; inuendibile erit: vbi tamen non eſt recepta Bulla Pij V. ſolum erit in ſimonia iuris humani vendere has penſiones? quia ex ſtylo curiæ prohibentur vendi, & venditores tanquam ſimoniaci puniuntur: ita Valent. *diſputat. 6. qu. 16. p. 3. in fine.*

9. An vero redimi poſſint propria authoritate huiuſmodi penſiones; non eſt leuis difficultas. Negat Flamin. *libr 6. de reſignat benefic. quæſt. 2. numer.* 128. cum Nauarr. *comm. 51. & 53 de Præbendis:* Sotus *lib. 9. de iuſtit. quæſt. 7. art. 2.* Victor. *in relect. de Simonia, nu. 52. & 53.* Azor. 2. *p. inſtit. moral. libr. 8. c. 10. quæſt. 10.* Fundamentum eorum eſt, quia beneficiarius redimens penſionem, reddit beneficium ſibi magis vtile: quia poteſt colligere illam partem fructuum, quam ſoluere tenebatur: poteſtas autem colligendi illam partem fructuum eſt annexa titulo ſpirituali, ſiquidem eſt propter officium ſicut & poteſtas colligendi reliquas partes. Ergo fieri non poteſt.

10. Verum hæc ratio vt notauit Valent. *diſp. 6. quæſt. 16. p. 3.* verſ. validius *in fine; pag.* 1664. æquè probat de redemptione omnis penſionis, ſiue ea recipiatur ab altero propter cauſam ſpiritualem, ſiue propter temporalem: ſemper enim videtur eſſe aliquid ſpirituale, quod beneficiarius clericus acquirit, ſeu retinet poſt redemptionem penſionis. Quapropter ipſe Valent. *ſuprà* Affirmat quamlibet penſionem redimi poſſe, propria authoritate abſque ſimonia: & idem tenet Caietan. *in opuſculo ſeptemdecim. reſponſ. reſp.* 10. Leſſius *lib. 2. c. 35. dub. 22. num. 124. & numer. 129.* Tolet. *lib. 5. c. 92. num. 1. dicto 5.* Suarez *lib. 4. c. 26. n. 14. & 16.* Rationem huius concluſionis optimè reddit Valent. *ſuprà*, quia illud, quod per ſe, & immediatè acquirit redimendo penſionem eſt immunitas, & libertas ab obligatione, & onere pendendi quotannis illam partem fructuum, vt de ſe conſtat: libertas autem ab hoc onere, & obligatione non eſt ſpiritualis, neque ſpirituali per ſe annexa: nam eſto inde ſequatur beneficium ſibi fore magis vtile, & facultatem habere retinendi omnes fructus, hoc eſt extrinſecum, & accidentarium redemptioni penſionis: ſi quidem redemptio non per ſe reſpicit hanc vtilitatem, ſed ſolum illam libertatem, & immunitatem à quotanni ſolutione. Adde, redemptio penſionis nihil aliud eſt, quam quædam anticipata ſolutio fructuum, quos ſingulis annis tenebaris exhibere. Cum igitur fructus vendi poſſint, etiam & redimi. Nihil ergo ſpirituale, neque ſpirituali annexum emitur. His tamen non obſtantibus ad redemptionem penſionis, ſolet ſemper authoritas Pontificis interuenire; non quia neceſſaria, ſed ad maiorem ſecuritatem: vt benè Toler. *ſuprà*, & quia iam ex ſtylo curiæ hoc eſt receptum: vt benè probat Garcia 1. *p. cap. 5. à num. 23.*

11. Notandum tamen eſt, reſignantem beneficium cum onere penſionis non poſſe facere pactum vt conſtituta penſio redimatur; quia apertam continet ſimoniam: eſt enim illud onus pretio æſtimabile: & ita tenet Leſſius *lib. 2. de iuſtit. c. 35. dub.* 22. *n.* 124. Gigas *de penſionib. quæſt.* 87. *ad finem.* Garcias 11. *p. de benefic. cap. 3. numer.* 172. Tolet. *libr. 5. cap. 92 num. 2.*

12. Quod dictum eſt de penſionibus, quæ titulo ſpirituali donantur, idem dicendum de præſtimoniis, ſeu ſinecuris, quæ in omni ſententia ad minus ſunt penſiones clericales: cum nemini dentur niſi vt clerico, & vt in clericatu proficiat: & in probabiliori ſententia non ſolum ſub penſionibus comprehenduntur, ſed etiam ſunt propria beneficia: vt tenet Nauarr. *cap. 21. de orat. num* 9. Soto *lib. 10. de iuſtit. quæſt. 5. artic. 3.* Gigas *quæſt. 30. de penſionib. num. 1.* Suarez *t. 1. de Relig. lib. 4. de horis canonicis, c. 22. num* 8. & Garcia *innumeris relatis*, 1. *p. de benefic. cap. 2. n.* 177. eſto *num.* 178. aliquos in contrarium referat. Et videtur conuinci ex *cap. vlt. de conceſſ. præbendæ in 6.* vbi præſtimonium cum aliis beneficiis Eccleſiaſticis annumeratur. Et ratio eſt, quia habet omnes qualitates requiſitas ad beneficium: quæ ſunt conferri perſonis Eccleſiaſticis ab Eccleſiaſtico prælato, purè, & ſine pacto, & in perpetuum, cum onere ad aliquod munus ſpirituale, ſcilicet ad penſum Beatæ Virg. ex Bulla Pij V. ſupra citata; quæ omnia reperiuntur præſtimoniis, vt conſtat ex Panormit. 2. *volum. conſ.* 47 & ex Suarez *loco citato.*

13. Sed quid dicendum de commendis coadiutoriis, capellanis, & hoſpitalibus, an vendi poſſint?

Quod attinet ad commendas, reſpondeo, aliam eſſe commendam ſpiritualem, aliam ſæcularem, & militarem, De commenda ſpirituali, qualis eſt illa, per quam Eccleſia alicui commendatur, vt in ea Sacramenta adminiſtret, quæ alio omnino vicaria vocatur, certum eſt ſiue temporalis ſit, ſiue perpetua vendi non poſſe; quia his commendis, ſeu vicariis committitur ſpiritualis iuriſdictio: & habetur expreſsè in *cap. non ſatis cap. ad noſtram de Simonia.* De commendis vero militaribus, dicendum eſt ſimoniam non eſſe illarum venditionem, aut pecunia illarum obtentionem procurare, quia ſunt merè ſæculares nullam ſpiritualem functionem ſecum adducentes, ſed dantur perſonis Eccleſiaſticis in ſtipendium, & præmium militiæ: & ita tenet Suarez *lib. 4. cap. 27. num. 7. & 9.* Manuel. *in ſumm.* 2. *t. cap.* 49. *num* 12. Vega 2. *p. ſum. cap.* 101. *caſu* 52. Petr. de Ledeſma 2. *p. ſum. tract.* 12. *circa* 20. *concluſionem.* Erit tamen contra iuſtitiam illarum venditio, vt benè aduertit Suarez & Manuel *ſuprà.* Quia magiſter ordinum, vel Rex, cui eſt commiſſa diſtributio harum commendarum non eſt dominus, ſed diſpenſator, & non ſupremus, ſed ſub Pontifice, qui Regi facultatem reddit non ad illas vendendas, ſed diſtribuendas. Poſſunt tamen huiuſmodi commendæ donari à Rege, vel magiſtro, cum onere, & obligatione exhibendi aliquod temporale munus, v. g. ire in Africam, vel Indias, illicque ſeruire, vel ſoluere alteri aliquam penſionem, ſi in aſſignatione penſionis habeatur ratio iuſtæ diſtributionis, ſeu finis talium præbendarum. ita Suarez *ſupra*, & addit poſſe Pontificem cauſa intercedente concedere facultatem Regis illas vendendi, præcipuè ſi pretium in maiorem vtilitatem militiæ cedat.

14. Coadiutoriæ, beneficiorum, quæ nihil aliud ſunt, quam quædam facultates authoritate Pontificis conceſſæ exercendi officium, quod proprietarius exercere tenetur, tametſi cum futura ſucceſſione concedantur; beneficia non ſunt; ac proinde ſi pecunia obtineas eas coadiutorias, non committis ſimoniam iure Eccleſiaſtico punibilem: imo nec vllam ſimoniam, ſi pecuniam non vt pretium facultatis, ſed in ſuſtentationem concedentis coadiutoriam tribuas.

Idem à fortiori dicendum eſt de capellaniis authoritate Epiſcopi non erectis, quæ quia beneficia non ſunt, poſſunt abſque labe ſimoniæ pecunia obtineri, vt aliis relatis docet Gonzales *reg.* 8. *Cancellar. gloſſ. 5. in princ. num.* 25. & teſtatur à Rota fuiſſe ſæpe declaratum.

15. Hinc dicendum de hoſpitalibus. Et quidem quæ authoritate Epiſcopi inſtituta non ſunt & ſub eius cura non exiſtunt, ſed priuata voluntate eriguntur, Eccleſiaſtica non cenſetur, licet pia loca dici poſſint, nec materia ſunt ſimoniæ, vt tanquam indubitatum ſupponit Suarez *lib. 4. de ſimon. c. 27. numer.* 11. Hieronym. Gonzales *ſupra reg.* 8. *Cancellar. gloſſa* 5. §. 4. *num.* 22. Solum eſt dubium de illis hoſpitalibus, quæ religioſa, ſeu Eccleſiaſtica dicuntur eo quod ſint authoritate Epiſcopi inſtituta, & ſub illius cura exiſtant: iuxta *cap. ad hæc de Religioſis domibus.* Hæc igitur ſunt in duplici differentia, alia quæ ſecum afferunt adminiſtrationem ſpiritualem, alia quæ ſolum temporalem pertinentem ad gubernationem. De primis nemini eſt dubium committi ſimoniam, ſi vendatur eorum adminiſtratio: docet Selua *de Benefic. 1. p. quæſt. 3. n. 3. 4 & 28. & p. 2. quæſt. 11. n. 14.* Beda *de benefic. in comm. in præfat. n. 4.* Rebuff. *in practic. & de deuolut. n. 73.* Suarez *lib. 4. cap. 27. num.* 11. De ſecundis vero, quæ functionem ſpiritualem non habent, ſed tantum temporale regimen cum tota ſollicitudine pertinente ad curam infirmorum dicendum exiſtimo, non eſſe ſimoniam iuris diuini adminiſtrationem vendere, quia eſt temporalis nulli officio Eccleſiaſtico per ſe annexa, & colligitur ex *Clement. quia contingit, §. 1. de Religioſis domib* tamen ſimoniam iuris humani. Quia in *cap. Saluator. 1. quæſt.* 3. prohibetur ſub ſpecie religionis, & vitandi ſimoniam venditio officij adminiſtrationis rerum Eccleſiaſticarum: cum autem bona horum officialium Eccleſiaſtica ſint ex inſtitutione Eccleſiæ, fit ſanè comprehendi ſub illa generali prohibitione: & ita tradit gloſſa ibi: verbo *& iudicem, & c. 1. eadem cauſa, & quæſt.* verbo *qui claudat, beſtia:* & Suarez *libr. 4. c. 27. n. 11.* Gonzales *ſupr. reg. 8. Cancellar.* Gloſſa 5. §. 4. *n.* 22. cum Gomez *de expectatiuis*, *n.* 93. verb. *& iſta ſunt notanda.*

PVNCTVM XIV.

An ius patronatus, & officia Eccleſiaſtica vendi, alienarique poſſint abſque ſimonia?

SVMMARIVM.

1 *Iuris patronatus venditio ſimonia eſt ex iure Eccleſiaſtico.*
2 *An vero ſit ex iure diuino? Negant plures.*
3 *Probabilius eſt eſſe inuendibile.*
4 *Ius patronatus transfertur iure hæreditatis, donatione & venditione.*
5 *Expreſſo iuris patronatus in venditione villæ, cui eſt annexum, non conſtituit ſimoniam.*
6 *Ius patronatus non cohærens fundo, ſed perſonæ non transfertur vendentis bonis omnibus illius, vt probabilius defenditur.*
7 *Quid, quando bona eſſent annexa iuri patronatus, & venderentur.*
8 *Extra ſupradictos modos nec vendi, neque transferri poteſt ius patronatus.*

9 *Venditio*

Digitized by Google

§ ***Venditio officiorum temporalium Eccleſiæ, ſimonia eſt iuris humani, ex probabiliori ſententia.***

1 CErtum eſt venditionem, tranſlationemque iuris patronatus ſimoniacam eſſe iure Eccleſiaſtico ſi pretio fiat, vt habetur in *cap. 1. de iure, &c. præterea, & alijs de iure patronat.* Et ratio eſt quia ius patronatus eſt ius præſentandi ad beneficia conceſſum laicis ab Eccleſia ex gratitudine alicuius obſequij ab illis accepti, ac proinde eſt ſpiritualibus annexum.

2. Difficultas eſt inter Doctores, an ius patronatus ſit ex lege diuina inuendibile? Nam Abbas, Decius, & alij *in Rub. de Iure patronat. & in cap. quanto de iudiciis*: & Soto *lib. 9. quæſt. 7. art. 1.* Nauarr. *cap. 23. num. 98. & 99.* Syluest. verb. *Simonia, quæſt. 2. & alij relati à* Suarez *lib. 4. de Simon. cap. 18. num. 6. fine*, negant eſſe inuendibile ex lege diuina: rationem reddunt; quia hoc ius in ſe non eſt ſpirituale, ſed tantum ſpiritualibus annexum, cum detur laicis, & tranſeat ad hæredes, ſeu extraneos per donationem, aut venditionem, vt conſtat ex iure, & ex praxi. Item eius actus, qui eſt præſentatio ad beneficium non videtur ſpiritualis, cum ratione illius præſentatus non acquirat ius in beneficium, quouſque prælatus illud conferat.

3. Nihilominus probabilius exiſtimo ex iure diuino inuendibile eſſe docet Gloſſa *in cap. pia mentis 16. quæſt. 7. & in cap. præterea 1. de Tranſactionibus*: Leſſius *c. 35. dub. 22. num. 128,* Suarez. *t. 1. de Relig. lib. 4. de ſimonia cap. 28. n. 7.* Ratio eſt, quia hoc ius eſt ſpirituale, vtpote ab Eccleſia inſtitutum, & conceſſum per poteſtatem ſpiritualem, & ordinatum ad actum ſpiritualem, qualis eſt præſentatio. Neque obſtat dari laicis, & tranſire ad hæredes; nam hæc proueniunt ex gratia, & fauore Eccleſiæ, quæ ſicut poterat communicare laicis ius eligendi ad beneficia, quod ſpirituale eſt, ſic communicauit ius præſentandi. Qua vero ratione hoc ius ad hæredes, & extraneos transferatur abſque ſimonia ſtatim dicemus. Et per hæc ſatisfactum eſt contrariæ rationi. Dicimus namque, ius patronatus eſſe ſpiritualibus annexum, ſcilicet beneficij præſentationi, ſicut etiam ius eligendi, & poteſtas conferendi beneficium eſt annexa ſpiritualibus, ſed hoc non obſtare, quominus etiam ſit in ſe ſpirituale, & ſacrum, ſicut eſt poteſtas conferendi beneficia, & ius eligendi ad alia. Ad confirmationem verò reſpondeo præſentationem dare ius ad beneficium præſentato non proximum ſed remotum quatenus ex vi præſentationis, ſi perſona idonea ſit, neceſſario debet inſtitui, *c. ſignificaſti, &c. ſuggeſtum de patronat.* neque alius ſine hac præſentatione poſſit inſtitui. *cap illud prætereundum De iure patronatus.*

4. Sed inquires quibus modis ius patronatus in alios transferatur, Reſpondeo tribus modis hoc fieri poſſe, vt notauit Gloſſa *in cap. cum ſæculum de Iure patronatus* & Suarez *lib. 4. de ſimonia cap. 28 num. 15.*

Primus modus eſt iure hæreditario, & extenditur non ſolum ad hæredes neceſſarios, ſed etiam voluntarios, non ſolum conſanguineos, ſed etiam extraneos, quia ius abſolutè loquitur, & nihil diſtinguit, vt notauit Gloſſa per textum *in clement. 2. de Iure patronat. &* Ioan. Andr. *in dicto cap. cum ſæculum, & ſumitur ex cap. conſiderandum, cap. ſi plures 16. quæſt. 7.*

Secundus modus aſſignatus à Gloſſa, & à Suarez *ſuprà num. 16.* eſt per liberalem donationem; quia vnuſquiſque poteſt transferre ius quod habet, vt dicitur in *cap. iuram. de Iure patronat.* Aduertendum tamen eſt donationem hanc fieri poſſe loco religioſo abſque conſenſu Epiſcopi, vt habetur expreſſe in *cap. vnico de iure patronat lib. 6.* Aliis vero perſonis neceſſarius eſt conſenſus Epiſcopi ad valorem donationis arg. deductio à contrario ſenſu ex ſupradicto cap. vbi tanquam ſpeciale conceditur locis religioſis donationem iurispatronatus illis factam ſine aſſenſu Epiſcopi ratam eſſe: ſic tenet communis ſententia canoniſtarum, vt teſtatur Suarez *ſupra.* Aduertit tamen, & benè nullum eſſe ius, in quo hæc conditio expoſtuletur expreſſe: nam *cap. cura, cap. quod autem, cap. cum laicis, de Iure patronat. & cap. neminem 16. quæſt. 7.* non loquuntur de iure patronatus, ſed de ipſis Eccleſiis, ſeu beneficiis, quæ ſine authoritate Epiſcopi non poſſunt à patronis conferri, non ſolum aliis priuatis perſonis, verum nec locis religioſis, Quocirca ſolum ex communi ſententia fundata *in cap. vnico de Iurepatronat. in 6.* hæc conditio requiritur.

Tertius modus transferendi ius patronatus eſt cum re vendita, *cap. ex litteris, cap cum ſæculum, De iure patronat.* Pro cuius explicatione aduerto cum Suarez *cap. 28. num. 17.* dupliciter poſſe alicui laico ius patronatus conuenire, ſcilicet vel ratione alicuius rei, quam poſſidet, cui veluti cohæret ius patronatus, vel immediatè ratione ſuæ perſonæ, quia ipſe fundauit Eccleſiam, vel eſt ſucceſſor eius, qui illam fundauit, & ius in ipſum tranſtulit aliquo ex duobus prioribus modis. Quando ergo ius patronatus ineſt fundo, aut villæ, in qua eſt Eccleſia, tunc rectè intelligitur vendita terra, & villa cui eſt coniunctum tranſire cum illa ſine venditione talis iuris? quia non carius venditur ratione iuſpatronatus illi inhærentis, ſicut vendito calice non venditur conſecratio, etiamſi cum venditione calicis trãſferatur, quia ratione cõſecrationis carius non venditur. Neque ad hanc venditionem conſenſus Epiſcopi requiritur, vt colligitur ex *cap. cum ſæculum de iure patronat. & ex communi praxi.* Ex quo fit, ſi per venditionem villæ poteſt transferri ius patronatus abſque conſenſu Epiſcopi à fortiori poterit tranſire, ſi villa liberè donetur, & iuxta hæc limitandum eſt, quod in ſecundo modo diximus de conſenſu Epiſcopi acquiſito; intelligitur enim quando ius patronatus ſolùm & per ſe donatur, ſecus vero ſi tranſeat cum donatione villæ. Nam quod venditioni conceditur, multo magis liberali donationi conceſſum eſſe credendum eſt, cum hæc multo magis aliena ſit à vi, apparentia, & ſpecie ſimoniæ, & alioquin digna ſit maiori fauore. Ratio autem eſt, quia acceſſorium ſequitur naturam principalis, in illo autem caſu ius patronatus ſe habet, ſicut acceſſorium ad villas, quia eſt quaſi accidens illi inhærens, & optimè quoad hoc comparatur cum calicis conſecratione: ergo: hæc Suarez *illo, numero, 17.*

5. Sed inquires, an propter venditionem iuris patronatus in venditione villæ conſtituatur venditio ſimoniaca? Reſpondeo ſi propter hanc rationem carius non vendatur ſimoniacam non eſſe, imo neque debere præſumi; quia expreſſio iuris patronatus annexi villæ conducere poteſt aliquando, vt de ſe ipſo conſtet, ne putetur reſeruatum, aut ſeparatum à villa: ita Suarez *lib. 4. c. 28. numer. 18.* cum Nauarr. *conſ. 12 de Simon.* Aduertit tamen optimam formam exprimendi ius patronatus in venditione eſſe per negationem, & non per affirmationem, v. g. ſi dicas te vendere villam non excepto in iure patronatus: hæc enim forma approbatur, in *cap. ex litteris de iure patronat.*

6. Petes ſecundò; an ius patronatus non cohærens fundo, ſed perſonæ intelligatur transferri venditis bonis illius perſonæ. Affirmant plures ex canoniſtis, quos refert Couarruu. *lib. 2. Variar. cap. 18. num 6. & ſeq.* Tenenda tamen eſt contraria ſententia vt probabilior, cum Couarr. *ibi; & aliis ab ipſo relatis,* & Lambert. *de Iure patronat libr. 1. 2. p. quæſt. 5. princ. art. 14. n. 20. & art. 15. n. 8. & 13. &* Suar. *lib. 4. c. 28. n. 19.* Garcia plures referen. *5. part. de benefic. cap. 9. à n. 13.* Ratio eſt; quia ius patronatus in illo caſu non eſt annexum bonis. Nulla ergo ratio eſt quare cum illis transferatur, in hæredem tamen transfertur ita diſponente iure canonico, Clement. 2. *de Iure patronat.* quia hæres eum perſonam defuncti repræſentet, ſuccedit in iuribus, & honoribus non autem emptor, vt de iure ſepulturæ, colligitur, ex *leg quia perinde 42. ff. ad S. C. Trebell.*

7. Quando vero bona alicuius perſonæ annexa eſſent iuri patronatus eo quod patronus inſtituit, vt quicunque ius patronatus poſſideret, talia ſimiliter, bona poſſideret, affirmandum eſt cum Suar. *illo cap. 28. num 21.* Si bona illa cedere poſſunt in vtilitatem & commoditatem patroni, & non tantum Eccleſiæ indigentis, poſſe inquam vendi, quia non eſt credibile voluiſſe teſtatorem ſic arctare poſſidẽtem illa bona, vt nunquam alienare ea poſſit; ac proinde tranſlatis illis bonis conſequenter transfertur ius patronatus; quia illis eſt virtualiter annexum.

8. Extra hos caſus, & modos ius patronatus nec emi, nec vendi, nec transferri poteſt, non ſolum licitè, ſed neque validè, quia in ſpiritualibus non poſſunt laici niſi quod eis conceſſum eſt à canonico iure, vt tradit Innocent. & Abbas *in cap. quanto de Conſuetud,* & Menoch. *cum alijs conſ. 90. n. 79.* Suarez *libr. 4 c. 28. n. 15.* In iure autem non inuenitur alius modus transferendi iurispatronatus præter ſupradictos.

9. Reſtat de Officiis temporalibus Eccleſiæ dicere, an ſcilicet Simonia ſit eorum venditio? Communior eſt ſententia ſimoniam eſſe iuris humani, tenet Abbas Aman & Felin. *in cap. conſuluiſti de Simonia,* Hostienſ. *in c. tua nos eodem titulo,* Antonin. *2. part. tit. 1. cap. 5. §. 2.* Victor. *relect. de Simonia nu. 16,* Caietan. verbo *Simonia reg. 3. in fine,* Soto *lib. 9. quæſt. 5. art. 2. verſ. ſed interrogando vrges.* Leſſius *lib. 2. c. 35. dub. 4. num. 26.* Suar. *lib. 4. cap. 29. num. 4.*

Et probari videtur *ex cap. ſi quis Epiſcopus 8. 1. quæſt. 1. ex cap. ſaluator. 1. quæſtion. 3.* vbi cum Simone dicitur participare, qui officium œconomi, vicedomini, aduocati, factiſtæ, caſtaldi & iudicis, vendit; & in *cap. conſuluiſti de Simonia,* tam ementes, quam vendentes hæc officia cum Simone percelluntur: percelluntur autem cum Simone, quia committunt ſimoniam, Ergo. Quid autem intelligatur illis nominibus œconomi: vicedomini, aduocati, &c. optimè explicant Gloſſa. Leſſius, & Suar. *ſupra* Dicunt enim œconomum eſſe, qui res Eccleſiæ, & canonicorum gubernat. Sub quo à fortiori ſacriſta, vel theſaurarius, ſeu ſacrarum rerum cuſtos comprehenditur, vt multis relatis probat Suar. *illo c. 28. n. 11.* Vicedominus eſt, qui rerum Epiſcopalium curam gerit. Aduocatus eſt ab Eccleſia conſtitutus ad cauſas eius defendendas: quod intellige cum Suar. *ſupra num. 9.* quando ex officio, & cu-

Digitized by Google

ra ſpeciali poteſtate ab Eccleſia recepta conſtituitur. Nam aduocatus, qui abſque mandato ad patrocinandum aſſumitur, allegando de iure non pertinet propriè ad officia Eccleſiaſtica, de quibus hic ſermo eſt, ſed ille tantum, qui ſpeciale habet ab Eccleſia, vel Epiſcopo mandatum, ſeu poteſtatem? alio nomine ſolet vocari ſyndicus, de quo eſt *titul. in decretal. & ex eius cap. vnico* colligitur illum eſſe, cui generaliter Eccleſiæ negocia commendantur. Nomine vero caſtaldi idem ferè ſignificatur: nam vt ait Gloſſa *illo cap. ſaluator.* & Leſſius & Suar. *locis citatis.* Denique ſignificatur maiordomus *c. volumus* 89. *diſt.* Denique nomine iudicis ſignificatur habens iuriſdictionem loco Epiſcopi. Quando autem iuriſdictio adminiſtranda ſpiritualis eſt, omnes conueniunt ſimoniacam eſſe; ſi vendatur, at quando ſolum ad res Eccleſiaſticas temporale gubernandas communicatur, eſt difficultas; an venditio huius iuriſdictionis ſit ſimoniaca, & videtur non eſſe; quia nihil habet ſpirituali annexum: & ita ſentit gloſſa *cum Hugone in c. ſaluator verbo & iudicem in fine.* Deinde quia videmus poſſidentes has iudicaturas alteri reſignare pecunia ſibi data, aut penſione ſibi conceſſa: quæ eſt quædam virtualis venditio horum officiorum. Nihilominus Suar. *illo cap.* 29. *num.* 10. exiſtimat nomine iudicis ſignificari illo cap. iudicem temporalem, quem conſtituere poteſt Epiſcopus vbi habet iuriſdictionem temporalem: quia iudex hic temporalis cenſetur adminiſtrator rerum Eccleſiaſticarum, ſiquidem illi populi ſunt Eccleſiæ, ſicut Maiordomus dicitur adminiſtrator rerum Eccleſiaſticarum quia res, quas adminiſtrat, pertinent ad Eccleſiam. Ergo continentur ſub illa generali prohibitione, atque adeo eſt Simonia eius venditio. Vtraque ſententia videtur probabilis. Pro prima facit, quia populi ſubiecti iuriſdictioni Epiſcopi non propriè dici debent res Eccleſiaſticæ, quia neque in cultum Dei, neque in ſuſtentationem miniſtrorum Dei ſunt ordinati, ac proinde illorum iudex temporalis non propriè adminiſtrator rerum Eccleſiaſticarum dici debet.

Vltimò aduerto, Vrbanum Pontificem, cum in *ſuprad. cap. ſaluator.* conſtituit generalem prohibitionem vendendi res Eccleſiæ, nullo modo intellexiſſe res Eccleſiæ ſecundùm ſe ſpectatas: hæ enim vt iam diximus abſque Simonia vendi, alienarique poſſunt, ſed intellexiſſe res Eccleſiæ quoad earum adminiſtrationem.

Pvnctvm XV.

Quæ permutatio in cauſis ſpiritualibus fieri poſſit abſque ſimonia?

Svmmarivm.

1 *Extra materiam beneficiorum nulla permutatio eſt ſimoniaca.*

2 *Tractare partes de permutationis beneficiis, & ſe vicisſim obligare ſub conditione ſi ſuperior conſenſerit, licitum eſt.*

3 *Permutatio beneficiorum, & cuiuſuis iuris ſpiritualis, ſi authoritate propria fiat, eſt Simonia iuris humani.*

4 *Talis permutatio eſt nulla.*

5 *Permutatio beneficiorum authoritate ſuperioris licita eſt.*

6 *Fieri poteſt coram eo, qui poteſtatem habet beneficia conferendi.*

7 *Et fieri poteſt ſingulis menſibus.*

8 *De quibus beneficiis permutatio intelligatur.*

9 *Authoritate ordinary non poteſt fieri permutatio inter iura ad beneficia.*

1 CErtum eſt extra materiam beneficiorum nullam permutationem eſſe ſimoniacam: quia nullibi inuenitur prohibita. Nam licet in *cap. quam pio* 1. *quaſt.* 2. *& in cap. ſuper eo De tranſact. & cap cum pridem, & cap. vlt. de Pactis* prohibeatur generaliter omnis pactio, quæ pro ſpiritualibus conſequendis fit: hoc enim intelligi debet quando fit pactio dandi temporale pro ſpiritualibus: dum enim id quod datur ab ſpiritualibus obtinendis diſtinguunt, ſatis ſignificant loqui de temporali munere dato pro ſpirituali, vt rectè explicat Suar. *lib.* 4. *de Simon. cap.* 31. *num.* 20. cum gloſſa *in cap. quam pio* 1. *quaſt.* 2. verbo *Pactio, & in cap. vlt. de Pactis*, verbo *ceſſare*, vbi Abbas, Cardinal. & alij. Idem tenet Soto *lib.* 9. *quaſt.* 5. *in fine. Tolet. lib.* 5. *cap.* 88. *num.* 2. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 4. *num.* 31.

Hæc autem ſpiritualia, vt notauit Suar. *num.* 21. duplici ſunt differentia. Quædam purè ſpiritualia vt ſacramentum, ſacrificium, oratio, conſecratio, &c. alia mixta, quæ habent aliquid corporale antecedenter annexum, vt vaſa, & veſtes ſacræ, &c. De prioribus commutandis, vel non commutandis nunquam fit in iure mentio, ſed ſolum cauetur, ne pretio vendantur: *c. ad noſtram, c. non ſatis, c. cum in Eccleſia, de Simonia.* De poſterioribus etiam nullum inuenitur ius prohibens permutationem vnius pro alio eiuſdem ordinis: imo in *cap. ad quaſtiones, De rerum permutat.* approbatur permutatio vnius Eccleſiæ pro alia facta, vbi *gloſſa* reddit rationem; quia ſpirituale ſpirituali commutatur. Verum eſt gloſſam illam expoſtulare authoritatem ſuperioris ad hanc permutationem faciendam. Sed hoc ideo verum eſt, vt dicit Suar. *ſuprà* vel quia fit permutatio ſimul beneficiorum: vel quia Eccleſia parochialis non poteſt alicui conuentuali vniri denuo ſine prælati authoritate. At ſi res ſpirituales ſint omnino ſub libera poteſtate, & diſpenſatione commutantium, non erit talis authoritas neceſſaria.

2. De materia autem beneficiorum in primis præmittendum eſt, ſimoniacum non eſſe, neque illicitum ante conſenſum prælati tractare partes de permutatione, etiam ſub onere penſionis, & ſe viciſſim obligare ſi ſuperior conſenſerit. Ratio eſt, quia nullibi inuenitur hæc obligatio, & mutuus contractus prohibitus. Nam in *cap. quaſitum, & aliis relatis.* ſolum prohibetur permutatio ſine Epiſcopi conſenſu. At hæc obligatio non eſt permutatio, ſed via ad illam, neque eſt pactio abſoluta de permutatione, ſed conditionata, quæ non habet effectum, quouſque ſuperior conſentiat, & ita tradunt communiter doctores, Frederic. Seneſ. tractat. de permutat beneſic. *quaſt.* 38. *num.* 64. *&* 65. Cardin. *in cap. quaſitum quaſt.* 29. *num.* 23. Suar. *lib.* 4. *de Simonia cap.* 3. *à num.* 7. Flamin. Pariſ. *lib* 6. *de reſignat. beneſic. quaſt.* 2. *à num.* 20. Valen. 2. 2. *diſp.* 6. *quaſt.* 15. *p.* 3. verſ. *quarta pag.* 1661. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 15. *num.* 92. his poſitis.

3. Dico primo Permutatio beneficiorum, & cuiuſvis iuris ſpiritualis beneficia concernentis, ſi fiat authoritate priuata eſt illicita, & ſimoniaca contra prohibitionem Eccleſiæ habetur, *cap. cum olim cap. quaſitum, de rerum permutat, cap. maioribus de Præbendis, cap. vlt. de Pactis*: ita eſt communis doctorum ſententia, vt videre eſt in *Rebuff. in pract.* 3. *p. tit. de permutat. n* 52. Vgolin *tab.* 1 *cap.* 27. Radoano tit. de Simonia *part* 3 *cap.* 3. *&* 13. Suar. *lib.* 4. *cap.* 31. *num.* 8. Valen. *diſp.* 6. *q* 26. *part.* 3. verſ. *ac videtur pag.* 1659. eſto contra teneat gloſſa, & Innocent. *in cap. quaſitum, de rerum permutat.* dicentes præbendas eiuſdem Eccleſiæ, & eiuſdem rationis poſſe permutari priuatim, ſed Hoſtienſ. Panormit, & alij *ibi* & doctores *ſupra* relati non admittunt exceptionem, & merito quia ius non admittit, cum prohibitio ſit generalis. Quod à fortiori procedit in caſu quo permutatio fieret in manibus ſuperioris, & permutantes inter ſe conuenirent de danda penſione ei, qui pinguius beneficium in alium reſignauit, aut permutauit, vt bene dicit Valen. *quaſt.* 16. *p.* 3. verſ *tertio modo pag.* 1659. *&* Man. Rodrig. 2. *tit. ſum. c.* 95. *n.* 6. *cum Arag. q.* 100. *art.* 4. verſ. *eſt aliud dubium in* 3. *concluſ. pag.* 1121.

4. Ex hac concluſione infero cum Leſſio *lib* 2. *c.* 35. *dub.* 17. *num.* 100. & multis alijs, quos refert & ſequitur Nicol Garcia de *beneſic.* 11. *p. c.* 4 *n.* 6 permutantes propria authoritate beneficia, aut ius ad illa effeciſſe actum irritum, & nullum, ac proinde non poſſe propria authoritate beneficium retinere: ſuperiorem tamen poſſe in pœnam commiſſi criminis eos per ſententiam beneficiis priuare, vt patet *ex cap. olim* 7. *De rerum permutat.* non tamen amittere ea ipſo facto, imo neque incurrere cenſuras ſecundùm probabilem ſententiam.

5. Dico ſecundò permutatio beneficiorum authoritate ſuperioris licita eſt. *cap. inter de Præbendis.* cap. *quaſitum*, cap. *cum vniuerſorum.* & cap. *cum olim*, & cap. *ad quaſtiones. de rerum permutat.* & cap. vnico *eodem tit. lib.* 6. & Clement. *vnica. de Rerum permutat.* & tenent omnes doctores.

Cuius autem ſuperioris conſenſus requiratur, traditur in *cap. quaſitum de rerum permutat. cap. admonet* 4. *de Renunciat.* vbi enim affirmatur requiri conſenſum Epiſcopi. Nomine Epiſcopi venit intelligendus qui habet iuriſdictionem Epiſcopalem, etiam ſi dignitatem Epiſcopalem non habeat, vt eſt capitulum ſede vacante, ita Suar. *lib.* 4. *cap.* 32. *num.* 11. cum gloſſa *in dicta clem. vnica de rerum permutat.* verbo *concedatur*, & *ibi* Zabarella *q.* 12. & Rota *deciſ.* 111. *q.* 312. aliàs *in tit. de rerum permutat. deciſ.* 5. *&* 6. *in nouis.*

6. Difficultas eſt de prælato inferiore non habente Epiſcopalem iuriſdictionem pertinente tamen ad ſeipſum collatione beneficiorum, an inquam approbatio eius ſufficiat ad permutationem faciendam abſque conſenſu Epiſcopi?

Et quidem ſi habeat præſcriptam conſuetudinem approbandi permutationes, nemini eſt dubium ſufficere cum ratione conſuetudinis ius acquirat, vt ex Rebuffo, & gloſſa notauit Suar. *ſupra* & Leſſius *lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 36. *num* 196. ſi vero non habeat hanc conſuetudinem eſto ad ipſum pertineat collatio, ſeu inſtitutio beneficiorum, non ſufficit ad permutationes approbandas ita Suar. *lib.* 4. *c.* 32. *n.* 14. affirmans eſſe communem ſententiam, & in praxi ſequendam. Nihilominus tamen ſufficere huius approbationem, neque requiri conſenſum Epiſcopi tenet expreſſè Angel. *verbo permutatio num.* 5. Syluest. *permutatio* 1. *q.* 2. Sotus *lib.* 9. *q.* 5. *art.* 2. *& q.* 7. *art.* 2. & vt probabile defendit Suar. *ſupra*, & verè eſt, & videtur probari

ex

ex *cap. vnico de rerum permutat. in 6.* vbi aprobatio, & conſenſus Epiſcopi requiritur in permutatione beneficiorum, quæ ipſe conferre poteſt, non in aliis; dicitur enim ibi, qui ſecundùm formam iuris ſua beneficia in eadem diœceſi ad tuam collationem ſpectantia permutare volentes, liberè, & ſine fraude in manibus tuis ipſa reſignent. Ergo quæ ad collationem Epiſcopi non pertinent, non tenentur in manibus Epiſcopi reſignare. Ratio vero eſt; quia conſenſus Epiſcopi in permutationibus ideo ſpectatur, quia ſine illo nec renunciatio beneficij, nec alterius obtentio fieri poteſt: cum ergo poſſit abſolutè beneficium reſignari, aliudque de nouo obtineri ſine Epiſcopi conſenſu, quando ad illam collatio, ſeu inſtitutio non eſt, ſpectat, non eſt cur dicamus eſſe neceſſarium eius conſenſum: & tandem quia ille prælatus, ad quem collatio beneficiorum ſpectat; habet in hac parte iuriſdictionem Epiſcopalem; ſiquidem beneficiorum collatio propria eſt Epiſcopi: *c. omnes Baſilicæ 19. quæſt. 7.* Ergo quoad tales actus rectè comprehendi poteſt ſub nomine Epiſcopi.

7. Coram iis ergo qui poſſunt beneficiorum permutationes approbare, poteſt fieri permutatio in ſingulis menſibus: ita Frederic. Seneſ. *in tractat. de permutat. benef. n. 30. cum ſeq.* Cota *deciſ. 1. n. 7. & per totam de rerum permutat. in nouis.* Rebuff. *in praxi titulo de permutat. beneſic. n. 36.* Tuſchus *in tractat. de viſitationib. c. 38. n. 32.* Hieronym. Gonzalez cum alijs *ſuper reg. 8. cancellar. gloſſa 14. n. 33.*

8. Circa ſupradictam doctrinam de permutatione beneficiorum aduetto, intelligendum eſſe de beneficiis propriis, de quibus habetur ius in re, eſt illorum non habeatur poſſeſſio, ita *Francus c. vltim. de rerum permutat. in 6. n. 16.* & *ibi* Gambata *num. 86.* Petr. de Peruſio *tractat. de permutat. beneſic. 2. part. quæſt. 1. num. 1.* Mantica *de tacitis, & ambiguis conuentionib. lib. 25. t. 9 n. 2. & 9. & alij*, quos ſequitur Garcia 11. *p. de benſic. c. 4. n. 15. & 16.* & conſtat ex *c. olim, cap. quæſitum de rerum permutat. & cap. vnico eodem tit. lib. 6.* Adde non ſolum beneficia debere eſſe propria permutantium, vt poſſit ordinarius permutationem approbare, ſed neceſſariè requiri quod beneficia non ſint reſeruata ſedi Apoſtolicæ, quia de iis non poteſt Epiſcopus diſponere & permutationem approbare, vtpote qui non poteſt eorum collationi facere: ita multis relatis Garcia *ſupra n. 82.* eſto contra teneat Gambarus *in c. vn. de rerum permutat. in 6. à num. 33.*

9. Ex qua doctrina inſero non poſſe fieri permutationem authoritate ordinarij inter iura ad rem v. g. præſentantus, aut electus es ad beneficium, non poteris in fauorem alterius tuam præſentationem reſignare, vt ipſe ſuam præſentationem, & expectatiuam tibi reſignet. Ratio eſt; quia hæc iure ſunt perſonalia tantum, vt rectè notauit Panorm. *in c. cum olim de rer. permutat. à num. 4.*

Sed dices, quid ſi patronus conſentiat, vt in alium tuam præſentationem reſignes, & ſimiliter, alius obtineat facultatem à Papa transferendi ſuam expectatiuam, poteruntne permutare ex conſenſu ordinarij; Reſpondet Suar. *lib. 4. c. 31. n. 19.* poſſe & conſentit Leſſius *lib. 2. cap. 34. dub. 36. num. 199.* & Gambata in Rubr. *de rerum permutat. in 6. n. 8. & in illo cap. vnico n. 42.* Contrarium tamen vt probabilius tenendum eſt cum communi ſententia, vt teſtatur Flamin. lib. 2. de reſignat. *beneſic. quæſt. 23. n. 15.* Zerola 2. *p. ver. renunciati. §. 1.* Ioann. Nicol. Delfinas *lib. 2. de iure patronat. q. 21. num. 165.* Azor. 28. *cap. 29. quæſt. 22.* Nicol. Garc. 11. *part. de beneſic. c. 4. n. 17.* Ratio eſt, quia ordinarius ſolum habet poteſtatem ad admittendas permutationes beneficiorum, non electionum ad beneficia, vt conſtat ex *ſuprad. capitib.* non igitur illi attribuenda eſt.

PVNCTVM XVI.

Poſſitne ex conſenſu ordinarij in permutatione beneficiorum compenſari fructuum inæqualitas pecuniâ, vel penſione abſque Simonia;

SVMMARIVM.

1 *Nequaquam id fieri poteſt authoritate Epiſcopi.*
2 *Aliqui affirmant illius authoritate penſionem imponi poſſe.*
3 *Probabilius eſt oppoſitum.*
4 *Neque poteſt permutari beneficium cum penſione, quæ non ſit in titulum beneficij erecta.*
5 *Neque poſſunt partes inter ſe conuenire, vt vnnt, ſcilicet reſignatarius integrè ſoluat expẽſas bullarum vtriuſque, niſi ex conſenſu Pontificis.*

1. DE authoritate Pontificis nulli eſt dubium, quia Pontifex poteſt ſeparare ius fructuum A titulo ſpirituali; poteſt ergo concedere habenti ius fructuum, vt ratione illius aliquid recipiat. Epiſcopi autem authoritate fieri nequaquam poteſt; quia non valet ipſe fructus à titulo ſpirituali ſeparare vnde tranſlato titulo & ius ad fructus neceſſariò transfertur. Si ergo pro hoc iure conſentiret pretium exigi, & eſſet iniuſtum, & ſimoniacum: ita tenet gloſſa *in c. cum. pridem de pactis*, Leſſius *lib. 2. c. 35. dub. 17. n. 104. §. ad hoc* Suar. *lib. 4. cap. 34. à num. 10.*

Neque obſtat *cap. ad quæſtiones. De rerum permutat.* vbi Clemens III. approbat commutationem factam vnius Eccleſiæ Parochialis, & illius poſſeſſionem, cum aliis Eccleſia, & illius poſſeſſionibus, compenſata inæqualitate poſſeſſionum per pecuniam, ſic tamen vt illi contractus nequaquam ſibi inuicem miſceantur. Non inquam obſtat, vt rectè expendit Suar. *cum aliis lib. 6. cap. 34. n. 13.* quia poſſeſſiones illæ erant merè temporales, & ſub dominio temporali Eccleſiarum. Quapropter illarum permutatio non erat inhibita, imo potius conceſſa, vt notat Gloſſa. Poterat ergo in harum permutatione compenſari inæqualitas poſſeſſionum refuſa certa pecuniæ quantitate. Quoad permutationem vero Eccleſiæ, ſeu beneficij, & fructus ei annexi ratione tituli, quales ſunt decimæ primitiæ, & oblationſe, nequit ex conſenſu ordinarij inæqualitas horum fructuum pecunia compenſari: neque de hoc caſu loquitur ſupradictum caput.

2. Difficultas vero eſt; an ex conſenſu ordinarij poſſit inæqualitas fructuum ſpiritualium, ſcilicet, decimarum, primitiarum, & oblationum per impoſitionem penſionis compenſari? v. g. eſt permutatio facienda de beneficio tenui cum pingui, poteritne ex ordinarij conſenſu imponi beneficio pinguiori aliqua penſio & ſic permutatio concludi.

In hac difficultate eſt prima ſententia id fieri poſſe ex authoritate ordinarij, quia ordinarius iuſta cauſa intercedente poteſt penſionem imponere, vt tenet Gigas *de penſionib. quæſt. 6.* referens Oldrad. Felin. Anton. de Butrio, Innocent. Immolam. P. Ancharan. Decium, & Caccialupum, Zerola in praxi *Epiſc. 2. par ver. penſio num. 1.* cum Paulo Romano *tractat. de penſionib. c. 15. n. 10. & c. 1. § redeundo n. 5.* Hieronym. Gonzalez *ſuper reg. 8. cancellar. gloſſa 5. n. 27.* Sed in tali permutatione ob inæqualitatem fructuum compenſandam eſt cauſa iuſta vt dicit Leſſius *lib. 2. de iuſtit. cap. 34. dub. 38. num. 205. verſ. tertio* Ergo fieri poteſt authoritate ordinarij hæc permutatio: & ita docent in propriis terminis Nauar. *conſ. 43 de Simonia n. 4.* quem ſequitur Ioan. de Nicol. Delfinas de *iurepatronat. lib. 2. quæſt. 18. num. 161.* Hieronym. Gonzalez alijs relatis *ſupra, & 14. num. 38.*

3. Verum contraria ſententia communior eſt, & in praxi magis recepta, ſcilicet non poſſe authoritate ordinarij in permutatione beneficiorum imponi penſionem ſuper beneficium pingue: ita docent pluribus relatis Nicol. Garcia 1. *part. de beneſic. cap. 5. n. 341. & n. 344.* Suar. *lib. 4. cap. 34. n. 16.* Valen. *diſp. 6. q. 16. p. 3. in fine.* Man. Rodrig. 2. *ſ. ſum c. 65. num. 6.* cum Arag. *quæſt. 100 art. 4. verſ. eſt aliud pag. 1192.* Mouentur ex eo, quod Epiſcopus prohibetur beneficia conferre cum diminutione *in titulo vt beneficia ſine diminutione conferantur*: ſi autem conſentire poſſet in penſionem, iam beneficium cum diminutione conferret. Præterea, quia iam conſuetudo, vt benè dicit Valent. *ſupra* huiuſmodi facultatem Epiſcopis denegauit. Quocirca ſolum authoritate Papæ hæc permutatio firma fieri poteſt.

4. Ex qua doctrina à fortiori ſequitur non poſſe authoritate ordinarij permutari beneficium, cum penſione, quæ non ſit erecta in titulum beneficij. Tum quia ordinarius non habet poteſtatem imponendi penſionem, ergo neque illam transferendi. Tum etiam quia in *c. quæſitum, & c. olim de rerum permutat. & cap. vn. eodem tit. lib. 6.* vbi ordinariis committitur poteſtas admittendi beneficiorum permutationes, de propriis beneficiis ſermo eſt, & ita docent vt probabilius Suar. *lib. 4. cap. 33. num. 4.* Nicol. Garcia *de beneſic. 11. part. cap. 4. num. 18.*

5. Huc etiam ſpectat non poſſe partes inter ſe a abſque ordine ad conſenſum Pontificis conuenire, vt vnus, ſcilicet cui eſt facta reſignatio integre ſoluat expenſas bullarum pertinentium ad vtrumque, quia hæc pactio eſt ſimoniaca, ſi quidem petitur à reſignatario aliquod onus pretio æſtimabile, quod de iure non ineſt: de iure enim quilibet proprias bullas tenetur ſoluere: & ita tradit Suar. *lib. 4. de Simon. cap. 34. numer. 19 fine cum* Nauarr. *lib. 5. conſil. titul. de Simonia. conſ. 50. & 51.* & conſentit Flamin. *tit. 2. de reſignat. beneſi. Lib. 14. quæſt. 7. num. 9.* Nicol. Garcia 11. *p. de benef. cap. 3. §. 2. numer. 147.* Addit tamen Flamin *ſupra*, & Azor. 2. *part. lib. 7. cap. 17. q. 7.* ſupradicta procedere, in caſu quo reſignatarius non retineret quod expendit in expeditione bullarum reſignantis beneficium. Quia ſtylus ſatis vulgaris eſt, quod reſignatarius ſoluat expenſas bullarum reſignantis, dummodo retineat id quod impendit in primo termino ſolutionis penſionis. Quapropter de ſententia Flaminij, & Azor, poteſt reſignatarius ſe obligare ad ſoluendam expeditionem bullarum reſignantis, ea tamen conditione, vt in primo termino ſolutionis penſionis ſibi ſatisfaciat.

PVNCTVM

Digitized by Google

PVNCTVM XVII.

Quæ renunciatio beneficij ſit Simonia.

SVMMARIVM.

1 *Ad validam, licitamque renunciationem requiritur conſenſus ſuperioris eam acceptantis.*

2 *De quibus beneficiis hæc doctrina procedat.*

3 *Nullus præter Pontificem admittere poteſt reſignationes beneficiorum ſub conditione.*

4 *Hæc reſignatio in manibus ordinarij ſimoniam continet.*

5 *Contrarium probabilitate non caret.*

6 *Relicta illa conditione probabilius eſt ordinarium beneficium illud liberè conferre non poſſe.*

7 *Poteſt reſignans ob crimen commiſſum beneficio ab ordinario priuari.*

8 *Reſignatio liberè facta admitti poteſt ab ordinario.*

9 *Reſignans beneficium in manibus ordinarij cum intentione, vt certa perſona conferat, idque petatur, tenent plures eſſe ſimoniam.*

10 *Probabilius eſt neque eſſe ſimoniam, nec prohibitum, ſi non deducatur in pactum.*

11 *Reſignationes reciprocæ non habent locum coram ordinariis.*

12 *Non valet reſignatio coram ordinario in fauorem tertiæ perſonæ ſub titulo permutationis, cum tamen illa tertia perſona nullum habeat beneficium permutandum.*

13 *Poteſt ordinarius iuxta probabilem ſententiam admittere reſignationem beneficiorum factam cum reſeruatione penſionis.*

14 *Non poteſt ex alio conſenſu præter Pontificis reſignans obligare reſignatarium, ad aliqua onera ſubeunda.*

15 *Item eſt Simonia, ſi reſignans, petat à reſignatario ſolutionem expenſarum, quas fecit in tali beneficio acquirendo, niſi Pontifex conſentiat.*

REnunciatio, vt omnes admittunt eſt libera beneficij ceſſio. Et eſt multiplex, alia purè, & abſolutè, alia ſub conditione, alia in fauorem tertij, alia cum reſeruatione penſionis. De omnibus iis videndum eſt, quid ad ſui valorem, & ad vitandum ſimoniam ſit requiſitum.

1. Indubitatum eſt apud omnes requiri ad validam & licitam renunciationem conſenſum ſuperioris eam acceptantis, *cap. admonet, cap. quod in dubiis, cap. niſi cum pridem, & cap. fin. de Renunciat. cap. Denique 6. q. 3. & cap. 1. 17. quæſt. 2.* aliàs, vt probabilior ſententia tenet beneficium nondum vacat, etiam quoad ipſum renunciantem, ſed verum illius poſſidet titulum, & ius donec ea renunciatio à ſuperiore fuerit admiſſa: ita Abbas *in cap. ad aures numer. 7. de iis quæ vi, & in cap. quod Dei timorem. De ſtatu Monach. num. 4.* vbi dicit contra gloſſam tenere omnes ferè doctores. Felin. *in cap. in noſtra de Reſcript. colum. 34.* Couar. *lib. 1. var. cap. 5. numer. 6.* & alij innumeri; quos refert, & ſequitur Garcia de *benefic. 11. part. cap. 3. §. 3 n. 123.* Poterit tamen ſuperior ob delictum commiſſum à reſignante, cum beneficio priuare, & alteri conferre, vt tradit Innocent. *in cap. quod. in dubiis n. 2. per textum ibi.* Abbas *in dicto cap. quod Dei timorem num. 4. Rota deciſ. 3. & 4. in antiquiorib.* Petr. Greg. *cap. 31. de benefic. num. 11.* Garcia *ſuprà n. 230.*

2. Hæc vero procedunt de beneficiis iam pacificè acquiſitis, licet nondum poſſeſſis. Nam ſi beneficium litigioſum ſit propter ambiguitatem, & iuris dubietatem, ſuperioris authoritas non deſiderantur. *cap. De integrum reſtitut.* & tradit Abbas *dicto cap. quod in dubiis num 4.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 7 quæſt. 1. num. 104. & n. 105.* Zechius *de benefic. & penſionib. cap. 13. num. 2. limitat. 6.* Garc. *11 part. de benefic. cap. 3. §. 3. num. 249.* & alij ab eiſdem relati. Similiter etiam ſi beneficium nondum ſit acquiſitum, ſed ſolum ſit ius ad illud poterit abſque ſuperioris authoritate renunciari: Vnde poteris electioni, præſentationi, & nominationi de te factæ renunciare, *cap. ad audientiam 2. de Reſcript. & cap. ſanè de renunciat.* & docet gloſſa & doctores, *in c. ſi electio de electione in 6.* Innocent. *in dict. cap. quod in dubiis,* & *ibi* doctores Lambertin. *de iurepatronat. lib. 3 quæſt. 5. art. 5* Flamin. pluribus relatis *lib. 3. de reſignat. beneſ. q. 4. à n. 74. & lib. 2. q. 23.* & alij, quos ſequitur Garcia *11. p. de benefic. cap. 3. § 3. n. 247. & n. 251.* optimè explicat quis ſit ſuperior, qui reſignationes ſimplices, & abſque vlla conditione poteſt admittere, & ſtatuit cum variis doctoribus eſſe eum, qui poteſtatem habet inſtituendi, & deſtituendi vt Pontifex, legatus à latere, Epiſcopus, & capitulum ſede vacante & denique qui Epiſcopalem habet iuriſdictionem.

3. Quod ſi beneficium ſub conditione aliqua reſignandum ſit, tenent doctores omnes nullum præter Pontificem poſſe admittere reſignationes factas ſub conditione, vt alteri detur beneficium, ſiue beneficio penſio imponantur, ſiue non. Ratio eſt; quia Epiſcopus non poteſt denuo beneficia conferre, niſi prius vacent iuxta *cap. vnic. de rerum permutat. in 6. & Clem. vnic. eodem tit.* At beneficium reſignatum ſub illa conditione non vacat, quouſque alteri conferatur. Ergo.

4. Difficultas eſt: an hæc reſignatio in manibus ordinarij facta contineat ſimoniam? Communis eſt ſententia ſimoniam eſſe ſaltem ex iure Eccleſiaſtico, præcipuè poſt *conſtitutionem Pij V. 58.* quæ incipit, *quanta Eccleſia Dei*, quam refert, & latè explicat Flamin. *de reſig. lib. 5. q. 6. & lib. 14. q. 3. n. 12.* Garcia pluribus relatis *11. p. cap. 3. §. 2. n. 152. & 154.* Ratio eſt, quia omnis pactio in ſpiritualibus eſt prohibita ob ſimoniam vitandam *cap. fin de Pactis*: cum autem in præſenti ſit prohibita hæc pactio coram ordinario, ſit ſimoniacam eſſe talem pactionem.

5. Verum contrariam ſententiam, ſcilicet ſimoniam in tali reſignatione non committi, probabilitate non caret; tenet Couarruu. *lib. 1. var. cap. 5. num. 5.* Stafileus de litteris gratiæ *tit. de variis modis vacationis §. reſignationis modus n. 8. & ſeq.* Zerola *in prax. Epiſc. 1. p.* verbo *renunciatio §. 2. & 3. verſ. 10. Quintana Duenas lib. 2. Eccleſiaſt. à num. 19. vſque ad 28.* Duaren. *de benefic. lib 8. c 2. § quomodo beneficium in fine.* Probus *ad Monachum in c. 1. de offic. legati in 6. n 5. & c. Nullus de temporib. ordinat. n. 20.* & inclinat Leſſius *lib. 2. c. 35. n. 86.* Valen. *diſp. 6 quæſt. 16. p. 3. verſ ſecunda circumſtantia.* Vaſq. de benefic. *c. 2. §. 4. dub. 7.* & alij ab eiſdem relati. Ratio eſt quia in præſenti non arctatur ordinarius ad acceptandam renunciationem, ac proinde ibi nulla interuenit pactio, neque aliquid pretio æſtimabile pro quo renunciatio fiat. Item hæc renunciatio in conſtitutione Pij V. non prohibetur, vt ſimoniaca.

6. Sed inquires, poteritne ordinarius reiecta illa conditione beneficium liberè conferre? Probabilius eſt non poſſe: ita Rebuff. *de reſignat. conditionata num. 7.* & ſeq Gutierr. *conſ. 42. de Simonia num 8.* Suar. *cap. 35 num. 11.* Leſſius *lib. 2. c. 35. num. 68.* Garcia pluribus relatis *11. part. de benefic. c. 3. §. 2. num. 155.* Ratio eſt, quia actus factus ſub vna conditione & modo, non poteſt quoad vnam partem admitti, & non quoad aliam ſed totus recipi, vel reiici, *leg. Aurelius 28. §. idem quæſt ff deliberat. legata.* Et hæc concluſio à fortiori poſt *conſtitutionem Pij V. 58.* in qua facultas aufertur ordinario admittendi quaſlibet reſignationes conditionatas, imo & ſimplices niſi illorum qui ſenio confecti, aut valetudinarij, aut corpore impediti ſint, vel vitiati, aut crimini obnoxij, cenſuriſque Eccleſiaſticis irretiti, aut nequeunt, aut non debent Eccleſiæ, vel beneficio inſeruire, ſeu qui vnum aliud, vel plura beneficia obtinuerint, vel quos ad aliud contigerit promoueri, religionem quoque ingreſſuri, vel matrimonium contracturi, ſi ſtatim poſtea id re ipſa exequantur, vel qui ob capitales inimicitias non audent in loco beneficij reſidere ſecuri, vel denique ſi caſus aliquis acciderit ex contentis in conſtitutione Innocent. III. de dimittendis cathedralib. Eccleſiis, qui certè ad ſupradictos caſus referuntur, vt conſtare poteſt ex Flamin. *Pariſio latè* explicante hanc bullam Pij V. *lib. 5. q. vlt.*

7. Dices: Saltem ſic reſignans poterit ab ordinario priuari beneficio ob crimen commiſſum in renunciatione.

Reſpondeo poſſe, ſi cognoſcatur, & probetur non ignoranter feciſſe: ita Leſſius *lib 2. cap. 35. dub. 14. n. 85. fine.* Suar. *lib. 4. cap. 35. n. 14.* at tunc non prouidetur beneficium ab ordinario tanquam vacans ex reſignatione, ſed prouidetur tanquam vacans ex priuatione pœnali: & ita intelligi debet Flamin. Pariſius *lib. 1. de reſignat quæſt. 3. num. 65.* dicens ſcienter reſignantem beneficium contra ſtylum curiæ poſſe ab Epiſcopis renunciationem acceptari, & alteri beneficium prouideri, ſcilicet in pœnam illius renunciationis, ac proinde cognita cauſa, & ſeruato ordine iuris.

8. Reſignatio liberè facta, & abſque ſignatione perſonæ exiſtente aliqua ex ſupradictis conditionibus aſſignatis à Pio V. admitti poteſt ab ordinario, & ex eius conſenſu valida eſt, & firma, poteritque beneficium ſic vacans prouideri cui voluerit, modo tamen non conferat ſuis, aut reſignantis conſanguineis, affinibus aut familiaribus. Ita enim præcipitur in ſupradicta conſtitutione, & quidquid contra, vel præter attentatum fuerit, id totum) ait Pontifex) ex nunc vires, & effectus decernimus non habere, & aliis pœnis collatores afficiuntur. Hanc conſtitutionem (ait Garcia) *11. part. de benefic. cap. 3. §. ... num. 270.* non benè ſeruari in Hiſpania, vbi prætenditur eam non eſſe receptam, ſed eſſe ab ea ſupplicatum ſaltem quoad illud de non conferendis beneficiis reſignatis conſanguineis, affinibus, aut familiaribus collatorum, vel reſignantium, & inſuper addit ſe audiuiſſe ita fuiſſe per Conſilium Regis ſcriptum Epiſcopis. Quod autem hæc ſupplicatio impoſita à lege ſuſpendat interim eius executionem, donec ſecunda iuſſio ſuperueniat, docet Franciſc. de Soſſa, ſuper conſtitution. Clement. VIII. *de largit. muner. Regular. interdict. § 12 n. 109. & 112.* & alij circa conſtitutionem Pij V. *de cenſibus*, eſto contra teneat

Man.

Digitized by Google

Man. Rodrig. *qq. regul. tit. q. 6. art. 7.* Gab. Vaſq. 1. 2. *t.* 2. *diſp.* 156. *n.* 43. *&* Lorca *diſp.* 20. *de legibus.*

9. Solum eſt difficultas; an reſignans liberè beneficium in manibus ordinarij, & ab illo ſupplicans, vt alicui certæ perſonæ beneficium conferat, vel ea intentione reſignans, faciat contra dictam conſtitutionem: dicitur enim ibi: Caueant autem Epiſcopi, & alij prædicti. Itemque omnes electores, præſentatores & patroni tam Eccleſiaſtici, quam laici quicunque ſint, ne verbo quidem, aut nutu futuri in huiuſmodi beneficiis, & officiis ſucceſſores ab ipſis reſignantibus, aut aliis eorum ſignificatione, vel hortatu deſignentur, aut de iis aſſumendis promiſſio inter eos, aut intentio qualiſcunque intercedat. Prohibetur ergo quælibet deſignatio, & intentio inter conferentem, & reſignantem de dando beneficio certæ perſonæ. Reſpondet Suar. *lib* 4. *cap.* 35. *num.* 17. prohiberi quidem reſignationem factam cum intentione manifeſta conferenti, vt detur certæ perſonæ, etiamſi pactum non interueniat: & conſentit Man. Rodrig. 2. *tit. ſum. cap.* 60. *num.* 1. cum gloſſa *in c. part.* 1. *verbo dimittere verſ. dum tamen ſuis terminis ſit contenta, de officio delegati.* Gomez *in Rubr. de triennali poſſeſſore, quaſtione decima ſexta num.* 3. *&* 4. Rebuff. *in praxi benefic. de reſignat. pura, in princ. & in capit. de reſignat. conditionali: num.* 4.

10. Ego verò dicendum exiſtimo cum communiori ſententia non eſſe ſimoniam, nec prohibitam reſignationem factam coram ordinario ea intentione, ſpe ac ſupplicatione, vt detur certæ perſonæ, modo tamen non deducatur in pactum: ita Nauarr. *ſum. c.* 23. *num.* 107. *& conſil.* 11. *&* 38. *de Simonia* Petr. Gregor. *de benefic. c.* 28. *n.* 7. Ioann. Gutier. *canon qq. lib.* 2. *q.* 23. *n.* 75. Azor. *lib.* 7. *cap.* 21. *q.* 3. *& cap.* 27. *q.* 6. Flamin. Pariſius *lib.* 12. *de reſignat. quæſt.* 6. *à numer.* 3. Garcia 11. *part. de benefic. cap.* 3. *num.* 161. & alij innumeri ab eiſdem relati, Dicunt enim ij doctores præcipuè Nauarr. *conſil.* 38. *num. tertio,* Flamminius *ſupra*, & Garcia *ſupra num.* 184. in ſupradicta conſtitutione ſolum prohiberi reſignationem, & intentionem in conuentionem tacitam, aut expreſſam deductam.

11. Pro maiori intelligentia ſuperioris doctrinæ infero. Primò non habere locum coram ordinariis reſignationes reciprocas, ſed eſſe, & puniri vt ſimoniacas. Reſignationes reciprocas voco illas, in quibus reſigno beneficium meum in fauorem tui nepotis, & tu in fauorem mei reſignas: nam licet ibi quædam permutatio videatur adeſſe, eſt tamen mixta cum reſignatione in fauorem, quæ ordinariis omnino eſt prohibita, vt ex dictis conſtat, & tenet expreſsè Leſſius *lib.* 2. *de iuſtit. cap.* 35. *dub.* 14. *num.* 87. Suarez *lib.* 4. *cap.* 35. *num.* 18. Flamin. Pariſius alijs relatis *de reſignat. lib.* 14. *quæſt.* 4. *n.* 3. Idem eſt dicendum de renunciatione triangulari: v. g. Renuncio meum beneficium Petro, vt Petrus renunciet ſuum Paulo, & Paulus ſuum mihi, fieri enim poteſt, vt beneficium meum ſit commodius Petro, & Petri beneficium Paulo, & Pauli beneficium mihi. Quod autem hic interueniat ſimonia probatur, *ex cap tua nos de Simonia cap. fin. de Pactis*, vbi in beneficiis omnis pactio, omniſque conuentio debet omnino ceſſare, quando de iure non ineſt, ſed in permutatione ſupradicta eſt pactio obligans ad id quod de iure non ineſt. Nam primus obligat ſecundum, vt reſignet in fauorem tertij, & ſecundus tertium, vt reſignet in in fauorem primi: & ita tenet Nauarr. *lib.* 5. *conſil. conſil.* 22. *de Simonia.* Flamin. *de reſignat. lib.* 14. *quæſt.* 7 *num.* 63. Leſſius *libro ſecundo, cap.* 35. *dub.* 14. *numero octogeſimo octauo,* Suarez *libro quarto, cap.* 35. *numero decimo octauo,* Garcia *multis relatis* 11. *part. cap.* 4. *numero vigeſimo primo.* Aduertit tamen Leſſius, & Suar. cenſet probabile, eſto hæ reſignationes fieri non poſſint coram ordinario, poſſe tamen duplici permutatione fieri, vt ſi ego permutem meum beneficium cum beneficio Petri, & habito beneficio Petri permutem cum Paulo: ſic enim Paulus habebit beneficium Petri, quod ſibi eſt commodum, & Petrus meum, quod ſibi eſt commodum, & ego Pauli, quod commodum mihi.

12. Secundò infero; an valeat reſignatio à te facta coram ordinario in fauorem tertiæ perſonæ ſub titulo permutationis, cum tamen illa tertia perſona nullum habeat beneficium permutandum. Et reſpondeo cum communi ſententia non valere ex vlla parte: ita expreſsè Leſſius *lib.* 2. *cap* 34. *dub.* 16. *num.* 100. Azor. *lib.* 7. *cap* 29 *quæſt.* 16. *& cap.* 30. *q. vltim.* Suarez *libro quarto, cap.* 35. *num* 20. Garcia 11 *part. de benefic cap.* 4. *numer.* 10. & ratio eſt; nam ſi tu cognoſcis alium non habere beneficium, non intendis permutare, ſed reſignare in fauorem, quam tamen reſignationem, nequit ordinarius admittere: ſi tu bona fide renuncias, putans alium habere beneficium permutandum, deciperis grauiter, & error dat cauſam contractui, ac proinde reddit illum irritum, & nullum. Video tamen Rebuff *in pract. quæſt de permutat. num* 14. *&* 15. ſentire validam eſſe renunciationem, & collationem, poſſe tamen reſignantem verum beneficium agere, vt ſibi permutatio adimpleatur, vel vt ſibi reddatur beneficium, quod reſignauit. Sed quod diximus eſt tenendum.

13. Tertiò infero poſſe ordinarium iuxta probabilem ſententiam admittere renunciationem ſimpliciter factam de beneficio cum reſeruatione penſionis, quia ſecundum probabilem ſententiam ſuperiori puncto tractatam poteſt ordinarius ex cauſa imponere beneficio penſionem: ſed quia probabilius eſt ex recepta conſuetudine, & ſtylo curiæ non poſſe Epiſcopum penſionem imponere, ea de cauſa neque poteſt beneficij renunciationem admittere cum illa reſeruatione, & docet expreſsè Suar. *lib.* 4. *c.* 35. *num.* 12. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 38. *& c.* 15. *dub.* 14. *num.* 9.

14. Infero quartò reſponſionem illius quæſtionis, an ſine manifeſtatione ſuperioris (qualis eſt ſolus Pontifex) poſſit reſignans cum reſeruatione penſionis obligare reſignatarium ad aliqua onera admittenda v. g. vt fidei iuſſorem ſæcularem, vel aliquam hypothecham aſſignet, vel illi anticipatè ſoluat, timet enim reſignatarium futurum tardum in ſoluendo. Et dicendum eſt eſſe ſimoniacus contractum; quia obligat reſignatarium ad id quod de iure non ineſt, eique ex vi reſignationis onus pretio æſtimabile imponit: ita Leſſius *lib.* 2. *cap.* 35. *dub.* 15. *n.* 93. Suar. *lib.* 4. *capit.* 35. *num.* 23. *in fine.* Quæ reſolutio ita vera eſt, vt etiamſi ordinarius commiſſionem haberet imponendi penſionem adhuc huiuſmodi contractum approbare non poſſet: ita Suarez *ſupra.* Vnde penſio ſic conſtituta poſſet non ſolui, & beneficium tanquam vocans propter ſimoniam impetrari, vt benè dicit Leſſius *illo num* 93. Verum ſi poſt conſtitutam penſionem obligaretur reſignatarius ad hæc onera, dicendum eſt ſimoniam non committi, neque in foro exteriori debere præſumi, ſed potius præſumi debet liberè ſe obligaſſe: ita tradit Flamin. *cum communi ſententia lib.* 14. *quæſt.* 7. *à num.* 53.

15. Infero quintò ſimoniam committere reſignantem beneficium, & petentem à reſignatario ſolutionem expenſarum, quas in eius acquiſitione fecit: colligitur ex *cap. ſuper hoc de renunciat.* & *cap. cum pridem de Pactis*, & tenet Leſſius *ſupra num.* 94. & Suarez *n.* 29. & Flamin. *lib.* 14. *de reſignat. quæſt.* 7. *num.* 1. *cum aliis.* Ratio eſt, quia petit aliquod onus, quod de iure non ineſt reſignationi, non enim reſignatio ſecum affert illas expenſas, ſed expenſæ factæ ſunt ante reſignationem in acquiſitione beneficij. Ergo beneficium nequit dari cum aliquo ſpeciali onere, quod non daretur, ſi beneficium illis expenſis acquiſitum non eſſet; non enim ob hanc rationem pluris debet æſtimari, ſicut ſi poſſeſſionem domus multis expenſis obtineres, non ob id carius vendere poſſes, quam ſi nullis tibi expenſis ſtetiſſet.

Pvnctvm XVIII.

Quæ reſignatio confidentialis Simonia ſit?

SVMMARIVM.

1 *Optimè traditur in Bullis Pij IV. & Pij V.*

2 *An ſola reſignatio beneficij, cum acceſſu, regreſſu, & ingreſſu, an etiam permutatio in ſupradictis bullis prohibetur? ſub diſtinctione reſpondetur.*

3 *Quid ſi reſignes cum intentione, vt reſignatarius iterum conferat, & reſignet tuo nepoti? Affirmant aliqui non eſſe ſimoniam, ſi non deducas in pactum.*

4 *Probabilius eſt oppoſitum, ſi intentionem reſignatario manifeſtes.*

5 *Reſignans beneficium cum conditione, vt tibi penſio ſoluatur, ſolum eſſe Simoniam tenent plures.*

6 *At probabilius cenſeo eſſe Simoniam confidentialem.*

1. TOta difficultas eſt in explicatione conſtitution. Pij IV. incipient. *Romanum, &c. quæ eſt* 109. *in Bullario data* 17. *Kalend. Nouemb. anno* 1564. & in explicatione *conſtitutionis Pij V.* incipientis, *intolerabilis data Kalendis Iunij anno* 1569. *quæ eſt* 87. *in ordine.* cuius tenor refertur à Nauar. *c.* 23. n. 100.

Materia his conſtitutionibus prohibita ob Simoniacam prauitatem, eſt tantum beneficium Eccleſiaſticum. Vnde penſio, & quodlibet aliud ſub nomine beneficij propriè non comprehenſum etiamſi reſignetur cum acceſſu, vel regreſſu, vel alio quouis modo Simoniaco non prohibetur, nec punitur in his conſtitutionibus, vt notauit Suar. *lib* 4. *c.* 43. *num* 4. Perſonæ verò, circa quas verſatur hæc prohibitio, ſunt reſignantes beneficia, & illa ſic acceptantes, deinde collatores, electores præſentatores, &c. illorum beneficiorum ſic vacantium.

Tertiò actiones prohibitæ in iis conſtitutionibus ſunt reſignationes cum acceſſu, regreſſu vel ingreſſu ad beneficium, & quælibet aliæ reſignationes, & receptiones beneficij cum reſeruatione penſionis, vel fructus facta alij. Quibus verbis ſignificatur reſignantem non omnino, & abſolutè beneficium dimittere: ſed velle ſibi retinere aliquod ius, vt aliquando poſſit repetere, & accipiens teneatur reddere. Acceſſus enim vocatur, ſi mihi impedito ob ætatem, vel alia de cauſa prælatus

lius conferat ius, vt quam primum capax ſim, ingrediar beneficium, quod Petro interim confertur. Regreſſus dicitur, ſi beneficium à me poſſeſſum cedam alteri, reſeruato iure regrediendi ad illud, ſi fortè ille penſionem non ſoluerit, aut religionem ingrediatur, aut Epiſcopus fiat, aut præmoriatur; ingreſſus vero dicitur, ſi beneficium mihi collatum ante captam eius poſſeſſionem alteri reſignem reſeruato mihi iure ingrediendi poſſeſſionem illius, ſi ille præmoriatur, aut fiat Epiſcopus: ita explicat Leſſius *lib.2. cap.35. dub.16. num.98.* Suar. *lib.4. cap.43.* & tenent omnes Doctores. Quartò aſſignantur in illa conſtitutione Pij V. indicia ad probationem huiuſmodi criminis. Quinto loco apponuntur pœnæ tranſgreſſoribus.

Vt ergo hæc omnia clariùs explicentur, ſunt aliqua examinanda, in quibus nonnulla difficultas reperitur. Et in primis circa materiam, & perſonas contentas in his bullis nihil notandum occurrit. Circa indicia vero huius criminis, & pœnas impoſitas illud committentibus in ſeq. agemus ſolum circa actiones prohibitas in his bullis.

2. Dubitatur primò an ſolum reſignatio beneficij cum acceſſu, regreſſu, vel ingreſſu, an etiam permutatio prohibeatur; Poſſent enim permutantes ſecum paciſci de diſſoluenda permutatione, & regrediendi ad priora beneficia, vel de reſignandis illis in fauorem aliorum, vel de ſoluendo fructus alij, vel aliis. In qua dubitatione reſpondeo cum Suarez *lib. 4. cap 43. n.11.* videri probabilius ſic permutantes non committere Simoniam confidentialem: quia Pontifex ſolum de beneficiis acceptis ex reſignatione, aut ceſſione loquitur. Permutatio autem non propriè dicitur ceſſio, & reſignatio; ea de cauſa eſto ſic permutantes committerent Simoniam, non tamen committunt Simoniam confidentialem, & his canonibus punitam. Secus vero affirmandum eſt de Epiſcopo, & quolibet alio collatore beneficij, etiam ex cauſa permutationis, ſi ſub iis confidentiis conferat. Quia verba Pij V. quoad collatores ſunt valdè vniuerſalia: ait enim ſi ordinarius, aut collator contulerit antehac, aut conferat in futurum beneficium Eccleſiaſticum quouis modo vacans, &c. vacat autem ex cauſa permutationis beneficium, vt eſt recepta omnium ſententia relata à Garcia 11 *part. de benefic. cap.4. à num.1.* taliter quod non poteſt renuncians beneficium ex cauſa permutationis redire ad beneficium renunciatum ſine noua collatione, etiamſi permutatio non ſequatur, ſeu non teneat, aut habeat effectum niſi renunciatio eſſet in manibus Pontificis, vt multis allegatis probat Garc. *vbi ſuprà.*

3. Secundò dubitatur; an reſignatio beneficij facta cum intentione, vt reſignatarius iterum beneficium reſignet, & conferat tuo nepoti, prohibeatur ſupradictis conſtitutionibus? Ratio dubitandi ſumitur ex verbis Pij V. ibi: ſi quis quacunque authoritate Eccleſiam vel monaſterium, aut alium beneficium Eccleſiaſticum qualecunque ex reſignatione, vel ceſſione cuiuſcunque perſonæ ſimpliciter, aut cum circuitu receſſionis, cum regreſſu, vel acceſſu etiam *ſola dimittentis intentione* receperit, &c. hæc confidentia cenſeatur, & ſubditur infra: In quouis horum caſuum confidentiæ prauitas ſit contracta, licet ipſum confidentiæ crimen, alterius tantum partis conſcientiæ ſit admiſſum. Ex quibus denotatur intentionem dimittentis, etiam ſi ex alia parte non ſit acceptatio, ſufficere ad incurrendam hanc Simoniam, & pœnas ob illam inflictas.

In hac re eſt prima ſententia probabilis non ſufficere reſignationem fieri cum intentione manifeſta arctandi, & obligandi reſignatarium, vt in fauorem reſignantis beneficium iterum reſignet, aut fructus ſoluat, ſed requiri etiam tacitum, vel expreſſum pactum huius obligationis. Quia ſine huiuſmodi pacto non committitur Simonia conuentionalis, & conſequenter neque punibilis per ſupradictas conſtitutiones: ita expreſsè Leſſius *lib.2.c.35.n 95. & 96.* Suar. *t.1. de relig. lib.4. de Simonia c.43.n.12.* Azor. *2.t. lib.7.c.27.q.6.* Nauarr. *c.23. n.100. §.6.* Ad verba tamen Pij V. affirmantis cenſeri confidentiam Simoniacam commiſiſſe, qui receperit beneficium ea intentione, vt poſtea dimittenti eſſet regreſſus. Reſpondet Nauarr. *ſupra* illa verba ſolum intelligi de præſumptione, hoc eſt ſi in exteriori foro probetur dimittentem habuiſſe intentionem arctandi, & obligandi reſignatarium ad ſic reſignandum beneficium, eo ipſo præſumatur reſignatarius commiſiſſe Simoniam hanc confidentialem; & hanc interpretationem Nauarr. ſequitur Vgolin. *tab.1. de Simon. c.22. §.3. n.1.* & Ioann. Gutier. *lib. 2. canon. quæſt. q.23. num.*89. Zaballos *qu.* 180. *num.*20.

4. Verum ſi rectè perpendantur verba Pontificis conuenire eis non poteſt ſupradicta ſolutio; non enim tunc loquitur Pontifex de probatione Simoniæ, ſed de illius crimine: ait enim in quouis horum caſuum confidentiæ prauitas ſit contracta, caſuſque huiuſmodi ſupradictis litteris comprehenduntur, ac ſi illis ſpeciatim expreſſi fuiſſent; licet ipſum confidentiæ crimen alterius tantum partis conſcientiâ ſit admiſſum. Atqui vnus ex ſupradictis caſibus eſt, quando ſolus dimittens habet intentionem, vt ſibi beneficium iterum renuncietur, aut ad illud quouis modo regrediatur. Ergo etiam abſque pacto committit Simoniæ prauitatem punitam in hoc decreto. Quapropter exiſtimo probabilius reſignantem beneficium ea intentione, vt reſignatarius maneat obligatus iterum in ſui fauorem beneficium reſignare, vel fructus ſoluere: committere Simoniam, modo tamen intentio illa recipienti beneficium manifeſtatur; quia abſque hac manifeſtatione ſolum eſt mentalis Simonia, quæ pœnis Eccleſiaſticis non ſubiacet, vt conſtat ex *cap. fin. de Simonia*: & hanc ſententiam tenet alios allegans Garcia 11 *p. de benefic. c.3. à n.184.* Flamin. *de confident. q.26. n. 39. & 40.* Suar. *t.5. de cenſur. diſp.22. ſect.6. num.15. & 16.*

5. Tertiò dubitatur, ſi reſignes beneficium cum conditione, vt tibi penſio ſoluatur, committas Simoniam confidentiæ? Rationem dubitandi inferunt verba Pij V. circa medium conſtitutionis: nam loquens Pontifex de beneficio, ait ſufficere ad hanc Simoniam incurrendam, vt tibi, vel alteri ius recuperandi reſerues; cum vero loquitur de penſione, aut de fructibus beneficij, ait eſſe Simoniam confidentialem, ſi beneficij fructus, aut pars eorum alij, vel aliis concedantur, vel penſiones ſoluantur ex eiſdem. Ex qua verborum mutatione colligi videtur renunciationem factam cum onere ſoluendi penſionem, vel fructus dimittendi, Simoniam confidentialem non eſſe, eſſe tamen ſi facta ſit renunciatio cum onere ſoluendi illam penſionem alij, vel aliis: & ita tradunt Nauarr. *conſ.33. n.4. & conſ 76. num.6. de Simonia.* Vgolin. *tab. 1. c.22. §.1. num.*8. Menoch. *de arbitr. cent.6. addita, caſu 566. n.*8 Leſſius *lib.2. c.35. n.97.*

6. Nihilominus tamen probabilius mihi videtur oppoſitum, ſcilicet reſignationem factam cum onere ſoluendi penſionem, vel fructus eidem reſignandi, non ſolum eſſe Simoniam, ſed eſſe Simoniam confidentialem: tenet expreſsè Suar. *lib.4. c.43. n.7* Garcia *11. p. de benefic. c.3. n.194.* Ratio eſt prima, quia ibi datur pro confidentia Simoniaca reſignatio beneficij ſub conditione, vt prouiſus fructus illius, vel partem ad vtilitatem, vel libitum conferentis, aut cedentis, aut alterius relinquat, & remittat. Ergo idem dicendum eſt de reſignatione ſub reſeruatione penſionis, quia penſio pro parte fructuum debet computari. Secunda, quia vna ex coniecturis, quæ ibi adducitur ad probandum crimen confidentiæ, eſt, ſi reſignans poſt reſignationem fructus percipiat, quæ præſumptio ceſſaret, ſi non eſſet confidentia reſignare cum pacto, vt dentur aliqui fructus reſignanti. Tertia; quia in Bulla Pij IV. ad cuius confirmationem Pius V. ſuam expediuit, vt conſtat ex proœmio, damnatur, vt Simoniaca confidentialis ea reſignatio, quæ fit cum onere ſoluendi penſionem, vel fructus beneficij eidem reſignanti, vt omnes fatentur, ob cuius cauſam dicit Leſſius *c.35. n.97.* ſe credere hac in parte illam bullam non eſſe receptam. Quarta; quia per illa verba, *alij*; vel *aliis*, vt rectè explicant Suar. & Garcia *ſuprà* non debet reſignans excludi, imo potius debet comprehendi: tum enim ibi loquatur Pontifex de accipiente beneficium, vt conſtat ex illis verbis: Si quis quacunque authoritate, Eccleſiam vel monaſterium, &c. receperit, vt fructus, vel eorum pars alij, vel aliis conferantur, vel penſiones ſoluantur ex eiſdem hæc confidentia cenſeatur: reſignans autem alius eſt à recipiente. Ergo ſi recipiens promittit illi ſoluere penſionem, vel fructus pro reſignatione facta, hoc crimen confidentiæ cenſetur commiſiſſe.

PVNCTVM XIX.

Quæ pactio licita ſit ad componendam litem in cauſis beneficialibus.

SVMMARIVM.

1 *Ceſſio beneficij litigioſi ob pecuniam eſt Simonia.*
2 *Authoritate Prælati licita eſt conuentio, & pactio onerosa, & cuius prælati debet eſſe?*
3 *Ex probabili ſententia poteſt fieri compoſitio inter partes authoritate ordinarij, cum ordinarius vni applicat beneficium ſub onere ſoluendi alteri penſionem.*
4 *Hanc penſionem plures exiſtimant ſolum pro vita ſoluentis durare.*
5 *Probabilius eſt pro vita penſionarij.*
6 *An impediatur hæc penſionis impoſitio ſi inter partes præceſſit conuentio.*
7 *An colligantes poſſint eligere arbitros vt litem decidant penſione impoſita, vel alio onere temporali.*

1. Conſtat apud omnes ceſſionem beneficij, litigioſi propria authoritate factam propter pecuniam eſſe Simoniam: habetur expreſsè *cap. præterea 1. & 2. de tranſact. & cap. cum pridem de Pactis, cap.1. de Arbitris, cap. vlt. de rerum*

Digitized by Google

verum permutat. Et ratio eſt clara; quia datur aliquid ſpirituale, ſcilicet ius aliquod in beneficium pro temporali. Idem dicendum eſt, ſi authoritate propria cedas beneficio incerto, & dubio propter penſionem aliquam, vel aliquod beneficium tibi à collitigante donatum: tenet Innoc. Panorm. & alij *in cap. conſtitutus de Religioſis domib. & in cap. ſuper eo de Tranſact. Præpoſit. in cap. quam pio 1. quæſt. 2. num. 2.* Decius *conſ. 436. n. 18.* Lambertin. *de iure patronat. lib. 3 qu. 9. art. 6.* & alij quos ſequitur Suar. *lib. 4. de Simonia c. 51. n. 1.* Ratio eſt, quia in beneficiis omnis pactio, & conuentio, quia ex iure incerto redditur certum prohibita eſt, vt ex ſupradictis capitib. conſtat. At per huiuſmodi pactionem ius dubium in beneficio firmatur, & certum redditur. Ergo non licet.

2. Verum authoritate prælati licita eſt conuentio, & pactio onéroſa ad componendam litem, conſtat & ex *cap. 2. de tranſactionib.* cuius autem prælati authoritas requiratur, pendet ex modo conuentionis. Si enim cedat beneficio, quod pacifice poſſides in collitigantem, vt ipſe in te cedat ius omne quod habet ad beneficium litigioſum, neceſſariò requirit Pontificis authoritatem. Et idem eſt dicendum, ſi promitteres alteri pro ceſſione litis vicariam, beneficium curatum aut illum in coadiutorem tui canonicatus recipere. Ratio conſtat ex punctis ſuperioribus, vbi reſoluimus cum communi ſententia permutationem beneficiorum approbari ab Epiſcopo non poſſe, niſi beneficia pacifice poſſideantur, ſecus vero quando in litem ſunt vocata, tunc enim requiritur conſenſus Pontificis.

3. Quare ex probabili ſententia ſolum fieri poteſt compoſitio inter partes, quando Epiſcopus vni ex collitigantibus applicat beneficium, ſub onere ſoluendi penſionem alteri collitiganti. Poſſe autem Epiſcopum huiuſmodi compoſitionem facere, neque indigere authoritate Pontificis, conſtat ex *c. niſi de Præbendis*, & docent ibi Hoſtienſ. Panor & alij, & Gigas referens alios *de penſionib. q. 6. n. 3. & 4.* Suar. *lib. 4. cap. 51. n. 17.* Garcia *1 p. c. 5. à n. 195.* & multis allegatis Gonzalez, Gloſſa 5. §. 5. *à num.* 27. & licet ſupra reſolutum fuerit eſſe magis probabile non poſſe Epiſcopum penſionem in beneficio imponere: at ex cauſa litis, & concordiæ ferè omnes doctores affirmant optimè poſſe, vt rectè Gianutius *ad Simoniam de reſeruationib. quæſt. 62. num. 6. & 7.*

4. Dubium tamen eſt, an dicta penſio poſſit imponi ad vitam perſonæ ſoluentis, & retinentis beneficium, vel ad vitam penſionarij?

Garcia *de beneſic. 1. part. cap. 4 num.* 334. affirmat etiam ex cauſa litis, & concordiæ non poſſe penſionem ab ordinario imponi ad vitam penſionarij, & conſequenter neque ad ſucceſſores tranſire; & idem tenet Azor. *tit. 2. lib. 8. c. 6. q. 1.* Mouetur *ex cap. Niſi de Præbendis*: vbi Pontifex non vult tolerare, vt penſio impoſita ex cauſa pacis, & concordiæ tranſeat ad ſucceſſores, & redditur ibi ratio, ne fortè circa prouentus aliqua videatur facta ſectio prioratus. Deinde *in cap. veniens de tranſact.* dicitur tranſactionem factam de rebus Eccleſiæ per Prælatum ſine Pontificis conſenſu non obligare ſucceſſorem.

5. Verum penſionem impoſitam ab ordinario ex cauſis litis, & concordiæ tranſire ad ſucceſſores, & durare pro vita penſionarij, & eſſe onus beneficij mihi probabilius videtur: ſic tenet Panormit. Cardin. & alij, quos refert, & ſequitur Gigas *de penſionibus, q. 6. & 85. n. 1. & 11.* Cacialup. *quæſt. 5.* Gambara *lib. 6 de officio, & poteſtate legati n. 77.* Suar. *l. 4 c. 51.* Mendoſ. *in reg. 33. quæſt. 14. num. 11.* Redoan. *de Simon. 2. p. cap. 4. num. 14. & c. 21 n 36.* Quintana Dueñas *lib. 2. Eccleſiaſt. à n. 44.* Cuchus *in inſtitut. paruis l. 2. t. 8. § ante omnia* Camillus Caurius *tract. de penſ. Epiſc. n. 10.*

Fundamentum huius concluſionis eſt Textus *in cap. de cætero de tranſactionib.* per argum. à contrario: dicitur enim ibi penſionem impoſitam per tranſactionem iuridicam ſine Epiſcopi authoritate non excedere vitam ſoluentis. Ergo à contrario ſi authoritate Epiſcopi eſſet impoſita, excederet vitam ſoluentis. Idemque videtur ſupponi *in cap. audiuimus, de colluſionib.* Vnde penſio impoſita in beneficiis, vt nulla decernitur, & poſſidentes ſpoliantur beneficiis pro fraude commiſſa in admittenda penſione.

Ad *cap. Niſi de Præbendis* reſpondemus, penſionem illam impoſitam fuiſſe authoritate, & poteſtate arbitraria aliorum iudicum ab Epiſcopo, quibus nullo modo data erat facultas imponendi penſionem, quæ ad ſucceſſores beneficij tranſiret. Caput item *veniens de tranſact.* non agit de penſione impoſita in beneficio propter illius ceſſionem, ſed de tranſactione ſuper obligationem decimandi, & remiſſione, ſeu diminutione perpetuo duratura, quæ ſine Pontificis authoritate effici non poteſt, vt benè explicat Suarez *cap. 5. numero, 18. fine.*

6. Aduertendum tamen eſt non poſſe inferiores Papa penſionem hanc imponere beneficiario, ſi aliqua conuentio inter partes præceſſit; habetur *in cap. cum pridem. de Pactis & cap. Niſi de Præbendis, & cap. præterea 1. & 2. de tranſact.* & docet Garcia *innumeris relatis de beneſic. 1. part. cap. 5. à num. 341.* & Zerola *in praxi Epiſc. 1. part. ver. Simonia §. ſecundum dubium.* Ratio eſt, quia præſumitur ſpirituale pro temporali conferri, quando à partibus conuentio ortum habuit. Verum Suar. *lib. 4. de ſimonia cap. 51. à num.* 20. affirmant hanc doctrinam non habere locum in conuentione facta inter partes de penſione ſpirituali ſoluenda: poſſunt enim tunc partes collitigantes inter ſe conuenire in ordine ad conſenſum Epiſcopi vt vnus beneficium retineat, alius vero ſoluat penſionem ex illo: ſecus vero quando ſoluenda eſſet penſio temporalis. Tunc enim ſi à partibus conuentio incœpit reprobatur, vt conſtat ex *cap. cum pridem*: honeſtatur autem quando ex officio, & prouidentia iudicis facta eſt, vt deciditur *in cap. Niſi de Præbendis.* Quod ſi aliquando videmus collitigantes inter ſe conuenire, vt vnus retineat beneficium, alius vero expenſas in lite factas ſoluat, hoc inquam authoritate, & prouidentia iudicis faciendum eſt nulla inter partes conuentione, & obligatione prius facta, aliàs nulla erit talis ceſſio, & renunciatio, &c.

7. Sed inquires, an poſſint collitigantes arbitros eligere, vt litem decidant impoſita penſione, vel aliquo onere temporali beneficiario? Reſpondeo penſionem non poſſe ab arbitris abſque ordinarij conſenſu imponi, onus vero temporale optimè poſſe: tenet Suar. *lib. 4. cap 51. circa finem*, & probat *ex c. 2. de Arbitris*: ibi ſi arbitrium ipſum videris æquitate ſubnixum, ad obſeruantiam illius vtramque partem compellas. Supponitur ergo in illo textu potuiſſe eſſe æquum, & iuſtum arbitrium, & tamen arbitri non erant iudices delegati, neque ordinarij ad cauſam, ſed quidam clerici in arbitratores electi.

PVNCTVM XX.

Qua ratione redemptio vexationis licita ſit in beneficiis:

SVMMARIVM.

1. *Si in beneficio ius acquiſitum habeas redimere vexationem potes, quia eſt illicita.*
2. *Secus, ſi cum aliis prætendat beneficium, & afferas pecuniam, vt deſiſtat, vel ne tibi exceptionem apponat, cum tamen hæc omnia optimè facere poſſit.*
3. *Si acquiſito beneficio per certam, & indubitatam inſtitutionem impediaris à poſſeſſione capienda, redimere vexationem potes.*
4. *Si beneficium nondum acquiſiſti, potes ſi iniuſtè impediaris ab illius conſecutione, redimere vexationem, à quocunque inferatur.*
5. *An poſſis pecunia vexationem precibus, vel muneribus electori factam redimere. Negant plures.*
9. *Contrarium videtur dicendum.*
7. *Satisfit fundamentis contrariis.*
8. *Potes pecunia mouere electores, vt digniſſimum eligant caſu quo ſint inclinati indignum, vel minus dignum eligere.*
9. *Idem eſt, eſto vnus tantum reperiatur idoneus.*
10. *Quid in aliis materiis ſentiendum eſt.*

1. PVncto ſeptimo huius diſput. diximus de vexatione redimenda in Sacramentis, & remiſimus in hunc locum redemptionem vexationis in beneficio.

Communis eſt ſententia doctorum cum D. Thom. 2. 2. *quæſt. 100. art. 2. ad 5.* & ibi Caietan. & Soto, Nauarr. *cap. 23. num. 102. verſ. 8.* Gloſſa Panormit. Innocent. & aliis *in cap. quæſitum 1. q. 3.* & Suarez aliis relatis *lib 4. de Simon. c. 50.* habentem ſcilicet ius acquiſitum in beneficio poſſe redimere vexationem ſibi factam in iure illo requiſito tollendo. Et habetur expreſsè in *cap. dilectus 1. de ſimonia* vbi præpoſitus quidam dedit alteri pecuniam ſibi promiſſione non inferendi ſibi iniuſta grauamina, & Simoniacus non cenſetur. Idem conſtat ex *ſuprad. cap. quæſitum.* Ratio eſt, quia qui ſic dat pecuniam, dat illam pro aliqua re ſpirituali, ſed pro ceſſatione ab iniuria: non enim per illam redemptionem aliquid ſpirituale acquiritur; Eſt enim (vt ſupponimus) firmiter acquiſitum.

Neque aduerſus hanc concluſionem obſtat *cap. Matthæus de Simonia*, vbi Simoniacus, cenſetur electus à maiore parte eligentium, eo quod dederit pecuniam cuidam, qui nomine aliorum ſibi contradicebat. Nam contradictio non erat circa electionem, ſed circa confirmationem, vt explicat Suar. ex *c. 50. num. 9* & ideo non fuit redemptio vexationis in iure acquiſito, ſed in fine acquirendo, quod an liceat ſtatim videbitur. Secundò reſpondeo cum Gloſſa non adfuiſſe ibi redemptionem vexationis iniuſtæ; poterant enim illi pauci ius electionis infirmare, vel quia forte erant contempti, iuxta *cap. ſicut, & cap. venerabilem De electione*, vel quia allegare poterant fuiſſe bigamum, & non fuiſſe diſpenſatum. Quotieſcunque autem poteſt aliquis iuſtè mouere litem circa electionem, præſentationem, nominationem, aut inſtitutionem, aut aliud

quoduis ius beneficij, nullo modo licet habenti beneficium pecunia litem remouere, vt ait Gloſſa *in cap. cum pridem de Pactis*, & ibi: Abbas *num.9.* & Suar.*cap.* 50. *num.*10. *&* 11. Ratio eſt; quia compararet per pecuniam ius firmum in beneficio, & quod infirmum erat, firmaret, & conſeruaret.

2. Ex quo fit, te Simoniam committere, ſi beneficium ſimul cum aliis prætendens pecuniam tribuas alicui ex competitoribus, vt à prætenſione iuſta deſiſtat; quia tam pecunia paras viam ad beneficium, & redimis vexationem iuſtam, quam tibi competitor facit; quod nullo modo licet, iuxta *d. textum in cap. Matthæus*, & Tradit S.Thom.2. 2. *quæſt.*100. *artic.*2. Leſſius *lib.*2.*cap.*35.*dub.*18.Baſil. de Leon.*lib.* 5.*de matr.cap.* 13.§.6.*numer.*40.Auguſt. Barboſa alios referens *3.part.de poteſt.Epiſcop.alleg.*60. *num.*54. Et idem eſt, ſi pecuniam dares alicui, ne exceptionem opponat, quam iure opponere poteſt; quia iam pecunia ſecuriorem reddit viam ad beneficium, ſic aliis relatis Barboſa *ſuprà*.

3. Secundò affirmandum eſt cum communi ſententia acquiſito beneficio per certam, & indubitatam inſtitutionem, ſi à poſſeſſione capienda impediaris, licet tibi vexationem redimere pecunia: tenet D.Thom.*quæſt.* 100.*art.*2.*ad* 5. & ibi Arag.*dicto* 3. *pag.*1111.Man.Rodrig.2.*tit.ſum.cap.*59.*n.*5. *& cap.*61. *num.*2.Vega *in ſum.*2.*part.cap.*101.*caſu* 193.*&* 44. *ad finem &* 67.Petr. de Ledeſm.2.*p.ſum.tract.*12. *concl.*26. & 27. Suar.*c.*50 *n.*31.Leſſius *lib.*2.*cap.*35.*dub.*18.*num.*100. Canoniſtæ communiter *in cap.Matth. & cap. dilectus* t. *de Simonia cap.ad aures*, t. *de Simonia*. Eſto contra teneant plures relati à Suar.*ſupra*,& à Garcia 1.*part.de benefic.cap.*2.*num.*53.quos ipſe Garc.*ſequitur*.

Ratio noſtræ concluſionis eſt, quia poſſeſſio non eſt ſpiritualis niſi ratione tituli cui eſt annexa; acquiſito ergo titulo poſſeſſio eſt quid corporale, & omnino debita titulo; ac proinde non eſt Simonia illius impedimentum redimere; quia non redimitur ius ſed factum. Sicut ſi poſt titulum plenè acquiſitum decimæ negarentur, poſſet dari abſque Simonia pecunia pro illis recuperandis, quia non emuntur vt aliquid ſpirituale, cum non ematur titulus ratione cuius ſunt ſpirituales, ſed emuntur ſecundùm ſe (hoc eſt quatenus ſunt quid temporale, & vendibile. Secus eſſe dicendum, vt benè aduertit Suar. *ſupra*, ſi ius ipſum, ratione cuius petit poſſeſſionem, vocaretur in dubium: tunc enim nullo modo liceret pecunia poſſeſſionem redimere, quia redimeretur non poſſeſſio tantum, ſed ius beneficij infirmum firmaretur, & conſeruaretur.

4. Verùm ſi de iure nondum quæſito loquamur, communis ſententia tenet, ſi iniuſtè impediaris à beneficij aſſecutione, te non poſſe pecunia redimere vexationem ab iis, qui beneficium conferre debent, ſecus vero aliis: tenet Soto *lib.* 9. *quæſt.*6. *art.*1. *ad* 5. *& quæſt.*7.*art* 1.*in corp.dub.vlt.*Vgoli.*tab.*1.*cap.* 9.§.8.*n.*3.Suar.*lib.*4. *cap.*50. *n.*23 & affirmat eſſe communem theologorum Leſſius *lib.*2.*cap.*35.*dub.*18 *n.*108.Man.Rodrig. 2.*tit.ſum.c.*61.*n.*1.Priorem partem probat textus *in c.ſicut tuis de Simonia*, vbi cenſetur Simoniacus, qui dedit Epiſcopo pecuniam, vt electionem factam approbaret: Idem colligitur ex *cap. Matthæus*, *cap. de hoc de Simonia* Et ratio eſt; quia ſi eligenti, vel præſentanti, aut inſtituenti in beneficium das pecuniam, vt moueas ad tibi non negandum inſtitutionem, formaliter,& directè das pecuniam, vt eam tibi concedat, & conſequenter pecunia viam paras directè ad beneficium, quod eſt illicitum. Sed reſpondere poteris te non dare pecuniam tanquam pretium electionis, ſed dare pecuniam, vt electoris auaritiam ſaties & prauum illius affectum tollas, & hac intentione te excuſatum eſſe à Simonia vero, eſto in foro exteriori præſumatur.

Reſpondeo hoc eſſe ſatis probabile: ſi enim munera; & obſequia ea intentione facta prælato nullam iniuriam inferenti, non inducunt Simoniam, quæ cauſa eſſe poteſt, vt interueniente iniuria munera illa Simoniam cauſent? Et ita affirmat Adrian.*quodlib 9.indicat.* Nauarr.*c.*23.*num.*102. tenet abſolutè Valent.3 *tit.diſp.*6. *quæſt.*16. *part.* 3. *verſ.prima & ſeq. pag.*1656. eſto contra teneat, Suar.*lib.*4. *c.*50. *n.*28. affirmans ita eſſe receptum ſecundùm ſtylum curiæ, & Eccleſiæ, ſed intelligenda ſunt, quoad præſumptionem fori externi. Adde vel prælatus tibi malè, & iniuſtè negat beneficium, vel nullam iniuſtitiam in tali negatione committit. Si nullam iniuſtitiam committit, redemptioni, vexationis non eſt locus; ac proinde nequaquam poteris dare pecuniam ſub onere collationis, quia eſſet Simonia clara, & manifeſta. At ſi iniuſtè neget beneficium; eo quod tu ſolus dignus ſis, vel inter dignos tu dignior, poteris pecuniam offerre ſub onere, vt eligaris; quia non in pretium electionis pecuniam offers, ſed in remotionem maioris peccati, quod intendit elector committere eligendo indignum, vel dignum prætermiſſo digniori. Item habes ius quæſitum, ne in tali concurſu alius præferatur. Ergo pecunia non acquiris ius, ſed defendis habitum.

Secunda pars communis ſententiæ, ſcilicet poſſe redimi vexationem iniuſtam omnium illorum, qui ad electionem, præſentationem, collationemque beneficij non concurrunt, ex eo probatur; quia nullibi reperitur prohibitum: omnes enim textus loquuntur de redemptione vexationis facta circa electionem, aut confirmationem, &c. ab iis, qui illa dare poſſunt. Deinde eſt efficax ratio; quia hac redemptione ſolum remouentur impedimenta iniuſtè applicata, neque proinde via ad beneficium paratur magis quam parata eſſet ante impedimentorum iniuſtam poſitionem. Adde quemlibet habere ius quæſitum, ne ſibi fiat iniuria, v.g. ne in fama lædatur, neve iniuſtè detineatur, quin poſſit ſe beneficio opponere. Ergo ſi contra iuſtitiam illum infames, domi detineas; poterit ipſe abſque ſimonia vexationem hanc redimere.

5. Sed inquires, an poſſis pecunia vexationem redimere caſu quo vexatio fit precibus, vel muneribus factis electori ne te eligat? Negat Turrecremat.*in cap.quæſitum.*1.*quæſt.*3. *n.*3. & Archidiac.*ibi cum Raymando*. Mouentur quia non habes ius acquiſitum in beneficio. Tum etiam quia tibi iniuſtitia non fit, cum nullum ius auferatur: ponimus enim iudicem velle dare beneficium æquè digno. Deinde quia ex hac peruerſione iudicis nulla erit obligatio reſtituendi tibi aliquid pro beneficio ſublato, cum nulla ſit obligatio te eligendi. Denique ceſſatio à precibus, & muneribus non eſt æſtimabilis pretio niſi ratione beneficij conſequendi. Ergo qui dat pecuniam pro illa ceſſatione, cenſetur dare pro beneficio.

6. Verùm contra tenendum eſt cum modernis Theologis non eſſe ſimoniam hanc vexationem pecunia redimere: ita Valent *diſp.*6 *quæſt.*16.*part.*3.*pag.*1656. Leſſius *lib.*2. *cap.*35. *dub.*18.*num.*109. Suarez *cap.*50.*num.*25.Man. Rodrig. 2. *tit. ſum.cap.*61.*num.*2.cum Arag. 2.2. *quæſt.*100.*art.*2.*verſ.circa ſecundum pag.* 1112. Ratio eſt, quia eſto ſubornatus electorem, & iudicem, non tibi faciant iniuriam contra iuſtitiam, facit tamen nocumentum contra charitatem, ſiquidem eius animum non relinquit liberum, ſed in tui aduerſarium mouet & inclinat. Ergo poteris huiuſmodi nocumentum remouere; ſiquidem eius remotione non paras magis viam ad beneficium, quam ſi nunquam talis ſubordinatio adeſſet. Ex quo fit tibi non licere dare pecuniam ſubornatori, vt à ſubornatione deſiſtens tibi ſpecialiter faueat, tuamque electionem procuret; parares enim pecunia viam ad beneficium; poteris tamen illi, dare, vt à ſubornatione deſiſtat, quia das pecuniam vt deſiſtat ab actione tibi nociua. Quocirca in caſu quo ſunt plures electores, & contrarius oppoſitor aliquos ſubornat, non licet tibi alios, vel eoſdem vt tibi potius quam alteri faueant. Eſt enim hoc directè parare viam ad beneficium acquirendum media pecunia, vt in *cap. de hoc. de Simonia* prohibetur, & notauit expreſsè Suar. *cap.* 50. *num.*26. exiſtimarem tamen in rigore loquendi licere tibi electoribus iam ſubornatis pecuniam dare non ea intentione, vt tibi ſpecialiter faueant, ſed vt deponant animum, & affectum propenſum, quem habent erga tuum competitorem propter pecuniam ab illo acceptam: in hoc enim caſu non paras viam ad beneficium magis quam eſſet parata ante ſubornationem iniurioſam, & in odium tui factam. Video tamen hoc maximo ſubiici periculo incidendi in ſimoniam, & in foro externo ita præſumitur. Neque in hac parte audiendus eſt Baſil. de Leon.*lib.*5.*de matr.cap.*14.§.6.*numero.*44.*in fine*, affirmans licere dare pecuniam in oppoſitione ad cathedram, quando duo ſunt competitores, neque exceſſus clarè apparet, ſi de facto ſcholaſticus, qui ſuffragium debet ferre ſua ſponte, poſtulauerit, vel indicauerit, tametſi dicat non eſſe licitum offerre. Hoc mihi nullo modo probatur. Exiſtimo namque hac doctrina pluribus iniuſtitiis, peccatis viam aperiri. Quod enim elector poſtulet pecuniam, non poteſt honeſtare illius receptionem, neque dationem; quia eſt poſtulatio iniqua. Ergo ſi ſecluſa poſtulatione non licet in illo caſu electoribus pecuniam offerre, neque etiam licebit petitam dare.

7. Argumenta in contrarium non obſtant: nam etſi tibi non inferatur iniuria in illa ſubornatione, infertur tamen damnum illicitè, & contra charitatem, quod damnum poteris abſque peccato ſimoniæ reparare, aut præcauere. Cum verò vrgetur ceſſationem à precibus, & muneribus non eſſe æſtimabilem pretio, niſi ratione beneficij conſequendi; Reſpondeo eſſe quidem æſtimabilem pretio ratione non beneficij conſequendi remotè & indirectè non per ſe; non enim per ſe ad beneficium conſequendum ordinatur, ſicut eſſe in familia Epiſcopi pretio eſt æſtimabile propter ſpem de beneficio conſequendo, media beneuolentia collatoris. Quare ſicut potes dare pecuniam alicui, ne impediaris ab ingreſſu in domum Epiſcopi, imò vt immittaris in eius obſequium: ita à fortiori in præſenti caſu: & ſic explicat Leſſius *lib.*2. *cap.*35. *dub* 18. *num.*109.

8. Inquires ſecundò, poſſiſne pecunia mouere electores, vt digniſſimum eligant, caſu quo in aliquo concurſu, vel oppoſitione, aut electione timeas vehementer indignum, vel minus dignum eſſe eligendum. Reſpondeo poſſe: ita Caietan. *tom.*2.*Opuſc.tract.*9.*quæſt.*3.& Soto *lib.* 9 *quæſt.*6.*art.*1. *ad* 5. *Maior.*4.*diſt* 25.*q.*5.*ad* 2.ij enim loquuntur de electione Pontificis; at generaliter de electione ad quoduis beneficium tradit Nauarr.*c.*25.*n.*102.*verſ.*8.Valent.3.*t q.*16. *p.*3. *pag.*1658.

quarto

Digitized by Google

quarto ſequitur, & tenet vt probabile Tolet. *lib.5. ſum. c.90. n.5. fine*, Leſſius *abſolutè lib.2. cap.35. dub.8. & 19. n.113.* & conſentit. Suar. *c.50. num.42. fine.* in caſu quo non poſſit adiri ſuperior, qui prauam voluntatem impediret.

Ratio eſt, quia Eccleſia ſecundùm probabilem ſententiam habet ius iuſtitiæ commutatiuæ, vt electores magis dignum eligant, vel ſaltem electio dignioris debita eſt Eccleſiæ titulo iuſtitiæ legalis, aut fidelitatis. Ergo electoribus propenſis hoc ius infringere, poteris pecuniam tribuere, vt ab illa propenſione, & iniuria inferenda deſiſtant. Quia tunc non das pecuniam tanquam pretium electionis, ſed ſub onere electionis in ſatietatem auaritiæ electorum, & in eorum ſuſtentationem. Ex quo fit nullo modo licere tibi præuenire pecunia, vel muneribus electores eo colore ne eligant indignum, quando non apparet illos propenſos eſſe ad prauam electionem faciendam; cenſeris enim tunc dare pecuniam ſub onere electionis, nulla cauſa legitima excuſante, quod eſt ſimoniacum.

9. Sed quid, ſi vnus tantum reperiatur idoneus, liceretne tibi offerre pretium, vt eligatur, poſito quod electores velint in alios inclinare? Negat Suar. *lib.4. cap.50. n.41.* quia daretur pro eius electione, quod eſt ſimoniacum, ſed debet offerri (inquit) ſub conditione, vt non eligatur indignus. At non eſt neceſſarium hunc ſcrupulum iniicere, ſed abſolutè poteris dare talem pecuniam, vt eligatur ille dignus non tanquam pretium electionis, ſed tanquam motiuum tollens prauam illam electionem, & affectum electorum. Quare etſi electores pecuniam recipiendo ſimoniam committant; quia non habent cauſam legitimam, quæ talem receptionem honeſtet. At tu liber es à tali peccato; eo quod in redemptionem vexationis iniuſtæ, & remotionis impedimentorum legitimæ electionis tribuas; Sic Leſſius *lib.2. de iuſtit. c.35. dub.19. n.114.* Baſil. de Leon *lib.5. de matr. c.14. §.6. n.43.* Soto Nauarr. Tol. & Valent. *ſuprà.*

10. In aliis verò materiis extra beneficia clarius procedit redemptio vexationis, ſi verè iniuſtè, ſeu inique vexaris. Vnde ſi iudex tibi neget abſolutionem à cenſura, quam debebat concedere, poteris pecunia ad illius conceſſionem obligare; quia non das pecuniam in pretium abſolutionis, ſed ſub onere abſolutionis in ſatietatem auaritiæ: Sic Gloſſa *cap. ad aures cap. dilectus el.1. de Simonia*, Panormit. Felin. *Prapoſit. & alij 1. q.1. in princ.* Hoſtienſ. *in ſum. tit. de ſimonia, Turrecrem. in cap. nullus Epiſcopus, 1. q.1.* vbi gloſſa *ſupplem. hab. in 4. q.2. art.2. propoſit.7.* Suar. *c.50. n.43.* Ratio eſt, quia hoc honeſtari facilè poteſt, & nullibi inuenitur expreſsè prohibitum, ergo, &c. Excipe electiones ad Cathedras in vniuerſitate, in quibus non potes electoribus pecuniam dare, vt tibi Cathedram concedant, quamuis intelligas eſſe digniorem; quia hic modus repellendi vexationem in iis oppoſitionibus ob grauiſſima inconuenientia, quæ inde oriri poſſunt, videtur prohibitus.

PVNCTVM XXI.

Quæ ſint pœnæ ferendæ vel ipſo iure impoſitæ ſimoniacis.

SVMMARIVM.

1 *De pœnis ferendis quid iura ſtatuant.*
2 *Pœna ipſo iure lata nulla ſunt, niſi ſimonia fuerit commiſſa in ingreſſu Religionis. in Ordine, & beneficio.*
3 *Proponitur obiectio: & fit illi ſatis.*

1. DE pœnis ferendis à iudice propter ſimoniæ crimen non poteſt aliqua regula præſcribi; cum pro qualitate criminis pœna infligi debeat, vt benè notauit Salzedo *in ſua pract. crim. c.91. pag.169 & aliis relatis* Menoch. *de arbitr caſu 401. in fine.* Generaliter tamen aliquæ pœnæ ex iure ipſo veniunt imponendæ. Nam ex diſpoſitione Alexand III. & Innocent. III Simoniacus in beneficio deponendus eſt ab officio, & beneficio: vt in *cap. de hoc, de ſimonia, & in cap. cum ſuper, de confeſſis.* Quod tamen intelligi debet, quando crimen eſt in iudicio probatum. Et abſolutè quilibet ſimoniacus ſi probetur deponendus eſt (hoc eſt) ab Eccleſia Dei debet eliminari, atque repelli. vt cauetur in *cap. ſicut de Simonia*, & expreſsè *in cap. erga ſimoniacos 1. q.1.* vbi dicitur, deponendos eſſe Apoſtolica authoritate ſancimus. Non tamen eſt conſtans inter doctores, an hæc pœna depoſitionis imponenda ſit pro qualibet ſimonia, non ſolùm quando via accuſationis proceditur, ſed etiam quando via inquiſitionis? Videndi ſunt Hoſtienſ. *in ſum tit. de ſimon. §. qua pœna, Abbas. in c. inquiſitionis, De accuſationib.* Redoan. *4. p. c.9. à num.15.* Certum tamen eſt pendente infamia propter accuſationem, vel inquiſitionem, à monaſterio altaris arceri debere. & in *c. accuſatum, c. quoties de Simon.* Quod ſi delictum ſit ſecretum, & occultum, non eſt deponendus, etſi iudici conſtet, ſed pœnitentiam ſecretam debet iniungere, vt *in c. ex tua de Simon.* Vide Hoſtienſ. *ſuprà*, & Gregor. Lopez *leg.11. & ſeq. tit.17. part.1.*

Infamia verò imponi poteſt pro quacunque graui ſimonia, conſtat ex Gloſſa *in c. ex diligenti de ſimonia. verbo infamia.* vbi Panormit. *à n.6.* & doctores alij, *& in c. de ſimoniacè eodem tit.* & colligitur ex *c. ſanè 15. q.3. & in c. vlt. 1. q.3.* dicitur, nota infamiæ percellantur. Probabile tamen eſt non poſſe hanc pœnam imponi, niſi caſu quo via accuſationis procedatur, iuxta *c. ſanè 15. q.3.*

De aliis verò pœnis excommunicationis ſcilicet, ſuſpenſionis, & interdicti non ita feruntur à iudice, eſto poſſint imponi iuxta Textus *ſupra relatos, & referendos.*

2. De pœnis ipſo iure latis affirmandum eſt nullam eſſe impoſitam committentibus ſimoniam, niſi ſimonia fuerit commiſſa in ingreſſu Religionis, & in Ordine, & in beneficio, docet Syluest. verbo *ſimonia, q.19.* Nauarr. *c.23. n.114.* Vgolin. *tab.1. c.12. & tab.4. c.3.* Leſſius *lib.2. c.35. dub.23.* Suar. *lib.4. c.55. n.5.* & alij ab eiuſdem relati. Ratio huius concluſionis eſt, quia neque in decreto, neque in decretalibus inuenitur textus imponens ipſo iure cenſuram, vel pœnam aliquam ſimoniacis, vt rectè expendit Suarez *ſuprà.* Quod verò pro illis tribus pœnæ impoſitæ ſint ipſo facto poſtea videbimus.

3. Dices *in extrauag. 2. de Simon. edicta à Paulo II.* quæ incipit *cum deteſtabile*, renouantur cenſuræ omnes, & pœnæ in antiquioribus iuribus latæ, & addit Pontifex, quas ipſo facto eos incurrere volumus. Cum autem in iure antiquo multæ eſſent ſimoniacis imponendæ, vt conſtat *ex c. reperiuntur c. erga, c. quidquid, cap. nullus Epiſc. cap. baptizandis cum aliis 1. q.1. & c. vltim. 1. q.3. & c. de hoc, c. veniens de ſimonia*, fit ſane eiuſmodi ſuſpenſiones, depoſitiones, ſeu priuationes, ac excommunicationes, & interdicta imponenda ſimoniacis, modo eſſe impoſita ipſo iure, & ita tenet Garc. *8. p. de benef. cap.1. num.44.* & ſpecialiter de excommunicatione docet Soto *lib.9. q.8. artic.2.* quod *in ſupradict. extrauag. in §. ſtatuentes* dicatur: vniuerſi, & ſinguli, qui quomodolibet dando, vel recipiendo ſimoniam commiſerint, aut quod illa fiat mediatores extiterint, ſed procurauerint, ſententiam excommunicationis incurrant. Cum ergo verba hæc generalia ſint, neque ad vllam materiam videantur reſtricta; efficitur ex vi illorum quemlibet committentem ſimoniam incurrere excommunicationem Papalem.

Reſpondeo cum Suar. *ſuprà.* & Felino *in c. de ſimoniaco de ſimonia* illis verbis, *quas ipſo facto incurrere volumus*, voluiſſe Paulum ſecundum, vt ſimoniaci occulti incurrant eas pœnas (ſi aliquæ ſint) quæ publicis impoſitæ de facto eſſent ſecundùm ius antiquum. Cum autem probabile ſit nullam eſſe pœnam ipſo iure impoſitam ſecundùm ius antiquum etiam publicis ſimoniacis: fit vt neque modo occultis ſit pœna aliqua impoſita ex vi illorum verborum. Adde, ſi ex illis verbis cenſuræ, quæ erant ferendæ iure antiquo, nunc eſſent latæ ipſo iure, vt dicit Garcia, etiam pœnæ depoſitionis, & priuationis beneficiorum eſſent nunc ipſo iure latæ; ſiquidem *extrauagans* æquè de omnibus locuta eſt, vt manifeſtè conſtat. Hoc autem nullus eſt auſus affirmare; aliàs omnes ſimoniaci in Ordine, & in beneficio eſſent ipſo iure depoſiti, & priuati omnibus beneficiis; cum hæ ſint pœnæ ferendæ pro iis criminibus. Deinde ſi ex illis verbis intenderet Pontifex omnes ſimoniacos incurrere ipſo facto pœnas quæ iure antiquo erant ferendæ, fruſtra ſtabiliret ſpecialiter pro ſimoniaco in Ordine ſuſpenſionem, & pro ſimoniaco in beneficio excommunicationem hæ pœnæ iure antiquo imponebantur ferendæ, vt conſtat ex ſupradictis textibus. Efficitur ergo ex illis verbis nullam pœnam incurrere ſimoniacos ipſo facto præter eas (ſi aliquæ erant) quæ ſecundùm ius antiquum eſſent ipſo facto impoſitæ. Quod verò de excommunicatione ſpecialiter dicitur, *in §. ſtatuentes*; intelligi debet iuxta præmiſſa. Præmiſerat enim Pontifex ſermonem de ſimonia commiſſa in beneficiis officiis Eccleſiaſticis, & ſubdit: Qui quomodolibet dando, & recipiendo ſimoniam commiſerint (vtque in beneficiis, & officiis Eccleſiaſticis) aut quod illa fiat mediatores extiterint, aut procurauerint, ſententiam excommunicationis incurrant. à qua niſi à Romano Pontifice pro tempore exiſtente non poſſint abſolui, præterquam in mortis articulo: & in hac explicatione conſentit etiam Garcia 8 *par. c.1. num 44 fine*

Hinc fit committentem ſimoniam in accipiendis, vel conferendis Sacramentis præter ordinem, in conſecrationibus, benedictionibus, diſpenſationibus, delegationibus, & iuriſdictionibus concedendis: Itemque in venditione, emptione, & redemptione, aut commutatione penſionis, vel Vicariæ temporalis, nullam pœnam ipſo iure incurrere; quia non committit in Ordine, beneficio, aut ingreſſu Religionis: pro quibus ſolùm pœnæ impoſitæ ſunt ipſo iure.

vulgo *Colehos* : & nomine præmij vocatur ſtipendium, & merces debita pro labore, ſicut rectè certantibus promittitur præmium vitæ æternæ. Et ita explicat Farinac. *volum.* 4. *ſeſſ.* 22. *c.* 3. *de reformat. ver. cognoſcatur. pag.* 51. & Garcia *ſuprà* : vbi adducit plures declarationes pro hac ſententia neque rurſus excuſari poſſunt aliqua conſuetudine, vt ex quadam declaratione, quam adducit Garcia *illo cap.* 2. *num.* 103. circa Vicarios Archiepiſcopi Burgenſis conſtat, & quia eſt interrupta per dictum decretum : neque iuuare poteſt contra ſpeciale decretum, & mandatum Pontificis denuo productum poſt ipſam conſuetudinem. Fateor, ſi conſuetudo legitimè introducta eſt, non derogari per decretum, niſi illius fiat expreſſa mentio.

13. Aduerto tamen. Primò, ſi neceſſarium eſſet ordinario, vel aliis diſpenſantibus exire à ſuo domicilio pro examinandis teſtibus, verificandaque narratiua, poterit pro hoc labore pecuniam recipere. Idemque eſt dicendum, ſi partes peterent tranſumptum inſtrumenti diſpenſationum. Tenet Garcia & Genuenſ. *ſuprà*.

Secundò aduerto receptionem pecuniæ in ſtipendium pro ſupradictis muneribus, & officiis, etſi illicita ſit, non tamen eſſe ſimoniam, ſed turpe lucrum; qui in iis decretis non videtur prohibita ſub hoc titulo, & ratione.

Tertiò, dico receptionem pecuniæ in expeditione aliarum diſpenſationem à cauſa matrimoniali non eſſe prohibitam, ſi recipiatur pro ſtipendio laboris impenſi in examinandis teſtitestibus, aliiſque officiis præſtandis : & in hac parte conſentio cum Salas *ſuprà*.

14. Supradictis annecti poteſt patrocinium in iudicio in cauſis ſpiritualibus; pertinet enim ad complementum Eccleſiaſticæ iuriſdictionis. Pro hoc tamen munere conueniunt omnes Doctores, vt teſtatur Suarez *libr.* 4. *de Simonia, capit.* 53. *numer.* 9. poſſe pretium recipi, & idem eſſe de procuratione: Ratio eſt, quia hæc munera non ſunt à poteſtate ſpirituali, neque ab aliquo habente illius iuriſdictionem : imo ſunt munera temporalia, & antecedenter annexa rebus ſpiritualibus : & ita obtinuit praxis, & totius Eccleſiæ conſuetudo. Qua ratione in *cap. non ſanè* 14. *quæſt.* 5. abſque vlla diſtinctione dicitur licere aduocato patrocinium ſuum vendere.

15. Pro teſtimonio autem exhibendo, aliqui affirmant ſimoniam eſſe ſi pretium exigatur, quia teſtificatione paratur via ad beneficium, potius quam interceſſione : & ita tradunt Panormitan. *in c. tua nos, n.* 6. *de Simonia*, & ibi Hoſtienſ. & Felinus *num.* 4. D. Antonin. *cap.* 5. §. 17. *notab.* 1. Tabiena *num* 47.

Verum diſtinguendum eſt cum Suarez *libr.* 4. *de Simonia, c.* 53. *num* 11. vel ex parte dantis pecuniam, vel ex parte recipientis: ſi enim teſti nolenti teſtificari veritatem pecuniam tribuas, ſimoniacus non es: quia tribuis ob redimendam vexationem, quod tibi licet : ipſe tamen teſtis iniuſtitiam committit iuxta doctrinam Auguſt. *in cap. non ſanè*, 14. *quæſt.* 5. & D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 16. *art.* 4 *ad* 3. quem omnes Theologi ſequuntur, & Iuriſperiti in *cap.* 1. *& cap. ſicut nobis de Teſtibus* : & Turrecremata *in cap. qui rectè, quæſt.* 3. niſi excuſetur pro labore aliquo, aut incommodo compenſando, ſi forte illi euenit ex tali teſtificatione. An vero committat ſimoniam, ſi accipiat pro teſtificatione veritatis mihi ſanè dubium eſt quia teſtificatio veritatis v. g. in aliqua lite beneficiali, nihil aliud eſt quam quædam manifeſtatio, & comprobatio iuris, quod habes circa tale beneficium : at qui aſſumeret munus informandi prælatum, eique manifeſtandi veritatem, non eſſet ſimoniacus. Ergo neque teſtis debet eſſe : & hoc ſine dubio procedet, ſi pecuniam expoſtulet non in commutationem ſuæ teſtificationis, ſed in ſtipendium : quia hoc expreſſè non cauetur aliquo iure poſitiuo.

16. Tandem dicendum eſt de omiſſionibus pertinentibus ad poteſtatem ſpiritualem : cum enim iuriſdictio tam interni, quam externi fori exerceri poſſit, non ſolum concedendo ſpiritualia dona, & beneficia, ſed etiam negando illa efficitur committi ſimoniam, quoties negatio alicuius actus ſpiritualis procedit à poteſtate ſpirituali : & ita tradit cum communi Doctorum ſententia Vgolinus *tab.* 1. *c.* 40. §. 3. Suar. *lib* 4. *de Simonia c.* 22. *à num.* 4. Leſſius *dub.* 2. *c.* 35. *dub.* 11. *n.* 64. & deciditur manifeſtè in *c. Nemo de ſimonia : vbi gloſſa*, & Panormit. *num.* 6. *& in c. Nullus Epiſcopus, c. ſunt quidam* 1. *q.* 1. & ibi gloſſa, Archidiacon. Præpoſit. & Turrecrem. Difficultas autem eſt in aſſignatione harum omiſſionum. Vt autem hoc intelligatur, apponamus aliqua exempla ex quibus generalis doctrina percipi poſſit.

17. Et quidem in iuriſdictione fori interni datur ſimonia, ſi poſt auditam peccatorum confeſſionem deneges pœnitenti abſolutionem pecunia accepta à tertia perſona. Quia eſt actus à poteſtate clauium, cuius proprium eſt ſoluere, & ligare; & habetur expreſſè in *c. Nemo preſbyter* : ibi. Ne quemquam pœnitentem gratia, vel fauore ad reconciliationem adducat, vel quocunque fauore dignè pœnitentem à confeſſione remoueat; quia ſimoniacum eſt vtrumque : & tenet expreſſè Leſſius *ſuprà*, *&* Suar. *c.* 21. *n.* 9. Simile eſt in iuriſdictione fori contentioſi, ſi cum tenearis abſoluere ab aliqua cenſura, nolis abſoluere, cenſeris enim virtualiter continuare cenſuram, & actum iuriſdictionis exercere : & ita notauit expreſſè Leſſius *dub.* 11. *n.* 64. *fine* : *&* Suar. *ſuprà, cæterique Doctores*. Idem videtur dicendum, ſi corruptus pecunia, contra criminoſum non procedas, tacitè enim condonas delictum, aut ſi iuſtè appellanti deneges appellationem, in iis enim caſibus non ſolum eſt negatio vſus iuriſdictionis, ſed potius eſt illius moralis vſus, vt benè Suarez *c.* 22 *n.* 16. *fine*.

18. Alia ſunt exempla in quibus DD. non conueniunt : Primum eſt de parocho obligato, dicere ſacrum parochianis, illiſque confiteri: ſi propter pecuniam omittat ſacrum, aut confeſſionis auditionem neget: in iis caſibus cenſet Vgolinus *tab.* 1. *c.* 40. § 2. *&* 3. eſſe ſimoniam. Verum probabilius cenſeo non eſſe; quia tunc non videris exercere iuriſdictionem, ſed negare vſum illius: & ita tenet Suar. *lib.* 4. *cap.* 22 *n.* 13. Leſſius *lib.* 2. *c.* 35. *dub.* 11. *n.* 64. *circa finem*.

19. Secundum exemplum eſt, ſi parochus, vel prælatus propter pecuniam neges ſubdito iuſtè petenti licentiam, vt alteri confiteatur, &c. In quo caſu cenſet Suarez *ſuprà, num.* 6. cum Vgolin. *tab.* 1. *c.* 34. § 3. *n.* 6. probabilius videri eſſe ſimoniam. Mihi tamen contrarium videtur dicendum; eo quod huiuſmodi negatio non ſit exercitium poteſtatis, ſed potius non vſus illius; ſicut quando negat adminiſtrationem ſacramenti, nullam in his caſibus ſpecialem differentiam inuenio.

20. Tertium exemplum eſt de actu non denunciandi peccatorem. Et quidem quando ex officio ad denunciandum non teneris, ſimoniam non committis : quia celatio peccatoris non eſt à poteſtate aliqua ſpirituali. Difficultas tamen eſt, ſi ex officio tenearis denuntiare, vt ſi parochus ſis, & parochianus in Paſchate non communicat, & pro pecunia accepta hunc parochianum non manifeſtes Epiſcopo : quod facere potes, ſi ſcribas eum, qui non communicauit inter eos qui communicarunt, aut ſi ſcribens non communicantes omittas illum qui pecuniam dedit.

In hoc caſu videtur docere D. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 3. *ad* 3. committi ſimoniam, quatenus ait paſtores non poſſe pecuniam recipere, vt ſubditum corrigant, vel à corrigendo deſiſtant : Gloſſa, & Panormit in *c. Nemo de ſimonia* : Antoninus, Syluester, Paludanus, Vgolinus, & alij relati à Suarez, *lib.* 4. *c.* 22. *n* 15. vbi hanc ſententiam reputat probabilem, & reddit rationem : quia parochus omittens hanc denunciationem abutitur ſuo munere & quaſi iuriſdictione, & quantum in ſe eſt, impœnitentem abſoluit, & à cenſura liberat, per talem abuſum propter pecuniam. Inſuperque probatur ex *c. Nemo de ſimonia* : vbi prohibetur presbyteris, ne à peccante publicè aliquid accipiant, vt eius peccatum Epiſcopo, aut eius miniſtris celent: cum autem hæc prohibitio ſit ſub titulo de Simonia videtur ſimoniacum eſſe.

21. Nihilominus dicendum eſt, vt probabilius omiſſionem huius denunciationis ſimoniacam non eſſe tenet hanc ſententiam Innocent. *in ſuprad cap. Nemo* vbi explicat loqui text. de ſimilitudinaria ſimonia, non de propria : conſentit ibi Hoſtienſis, & Leſſius *libr.* 2. *capit.* 35. *dub.* 11. *num* 64. §. *neque obſtat*, Suarez *lib.* 4. *cap.* 22. *numer.* 14. propendet magis in hanc ſententiam. Ratio eſt, quia etſi parochus omiſſione denunciationis liberet ſubditum à ſupplicio non tamen in hac liberatione iuriſdictionem exercet, cum non abſoluat pœnitentem, neque propriè liberet à cenſura incurſa. Caput autem *nemo de Simonia* contrarium non eſt huic noſtræ concluſioni : quia vt optimè expendit Suar. *ſupradict. loc.* hic textus duas habet partes vnam à principio, vſque ad verſum *Ne quemquam* excluſiue, aliam in toto illo verſu vſque ad finem : priori ergo prohibetur presbyteris ne accipiant aliquid temporale propter celandum publicum peccatorem Epiſcopo vel miniſtris eius : & in hac parte nullum eſt verbum de Simonia. Vnde videtur illud prohibitum, tanquam contrarium bonis moribus & officio clericorum, non tamen vt contrarium religioni, & ſimoniacum. In ſecunda autem parte prohibetur clericis reconciliare quempiam, vel reconciliationem alicui negare propter pretium : & redditur ibi ratio, quia ſimoniacum eſt vtrumque. Quæ verba (vt benè Suarez) non referuntur ad priorem partem capitis, ſed tantum ad hanc poſteriorem : nam vox illa *vtrumque* duas tantum partes complectitur, quæ debent eſſe proximæ præcedentes. Ergo non cadit in eas, quæ remotè præceſſerunt. Alias ſi Pontifex voluiſſet omnia præcedentia complecti, cum illa ſint pluſquam duo, non debere dicere, *quia vtrumque*, ſed quia omnia hæc ſimoniaca ſunt. Quod ſi aliquis inſtet, ſi vitium prohibitum in prima parte textus non eſt ſimonia, cur ibi ponitur ſub titulo de ſimonia? Reſpondet Suarez *ſuprà, num.* 14. *fine* : non omnia prohibita ſub illo titulo eſſe propriè ſimoniaca, ſed quædam obiter adiungi propter analogiam aliquam.

PVNCTVM

Digitized by Google

PVNCTVM XIII.

An beneficium Eccleſiaſticum vendi poſſit abſque Simonia?

SVMMARIVM.

1 *Quid nomine beneficij intelligatur.*
2 *Certum eſt inuendibile eſſe.*
3 *Sed an ex iure diuino hoc contingat? Alij affirmant, alij negant, & ſententiæ conciliantur.*
4 *Proponitur obiectio, cui fit ſatis.*
5 *Fructus beneficij poſſunt à beneficiato locari, & vendi pro vita, ſi ſecludamus extrauag. Ambitioſa.*
6 *An penſiones poſſint vendi, & redimi abſque ſimonia? Proponitur dubitandi ratio.*
7 *Duplex eſt penſio alia laïca, alia Eccleſiaſtica: laïca vendi poteſt.*
8 *Eccleſiaſtica, quæ multiplex eſt, nequaquam abſque ſimonia vendi poteſt.*
9 *An vero poſſint hæ redimi propria authoritate? Negant plures.*
10 *Contrarium videtur probabilius. Eſto ex ſtylo curiæ authoritas Pontificis ſemper expoſtuletur.*
11 *Reſignans beneficium cum onere penſionis non poteſt paciſci, vt penſio redimatur.*
12 *Quod dicitur de penſionibus Eccleſiaſticis dicendum eſt de præſtimoniis*
13 *Commenda ſpirituales nequaquam abſque ſimonia vendi poſſunt, benè temporales in his tamen vendendis committi poteſt iniuſtitia.*
14 *Coadiutoria beneficiorum & capellæ non erectæ authoritate Epiſcopi poſſunt pecunia obtineri abſque Simonia.*
15 *Quid de hoſpitalibus dicendum eſt.*

HVcuſque de ſpiritualibus per ſe ſermonem fecimus, pergimus explicare iis annexa. Annexa ſpiritualibus vocamus beneficia; quia propter officium ſpirituale conferuntur.

1. Et in primis ſuppono beneficium eſſe ius recipiendi fructus annuos de Eccleſiaſticis bonis ratione alicuius miniſterij Eccleſiaſtici; ita communiter DD. & conſtat ex Rebuff. *in praxi benef. cap. quod ſit beneficium*: & ſumitur ex *cap. 1. de Eccleſiis ædificandis & aliis, & cap. vlt. de Reſcript. lib. 6.* Dicitur beneficium dari propter officium eo quod non poſſit in alium transferri beneficium, quin ſimul onus ad officium transferatur. Comprehendit autem hæc vox beneficium Eccleſiaſticum, Epiſcopatum, Abbatiam, Prioratum. Archidiaconatum, & alias Eccleſiaſticas dignitates canonicatus, vicarias perpetuas, & alia huiuſmodi: de quibus videndum eſt, an ſint inuendibilia non ſolum ex iure Eccleſiaſtico, ſed etiam ex iure naturali, & diuino.

2. Certum eſt ſecundum omnes DD. beneficium inuendibile eſſe iure diuino, qua parte importat ius adminiſtrandi ſpiritualia, quia tale ius ſpirituale, & ſacratum eſt, & à Chriſto inſtitutum. Iure autem poſitiuo inuendibile eſt, qua parte eſt ius obtinendi fructus, vt conſtat ex *c. vlt. de Pactis. c. ſuper eo de Tranſact. c. querelam, c. Tua nos de Simon. & c. vnico, vt Eccleſiaſtica beneficia, & 1. q. 3. ferè per totam.*

3. Controuerſia tamen eſt inter Doctores, An iure diuino hoc ſit prohibitum? Theologi communiter affirmant, Canoniſtæ negant, vt videre eſt in Suarez *t. 1. de Relig. lib. 4. cap. 24. num. 7. & 12.* & Valent. *diſp. 6. q. 16. p. 2.* verſ. *ſeptima quæſtio eſt, pag.* 1640. At re attentè conſiderata vt dicit Leſſius *lib. 2. cap. 35. dub. 2. num. 18. & ſeq.* vtraque ſententia veritatem habet. Si enim beneficium accipiatur, quatenus eſt ius ad annuos fructus obtingens per officium ſacrum, cum officium ſacrum, & ius adminiſtrandi ſpiritualia inuendibile ſit, etiam eſt inuendibile ius ad annuos reditus, quod medio illo officio, & iure ſpiritualia conſequitur, & conſequenter vera eſt abſolutè ſententia Theologorum affirmantium beneficium vendi prohiberi. Verùm quia Summus. Pontifex poteſt præbendam, ſeu fructus beneficij, & ius illa percipiendi à titulo ſpirituali, hoc eſt à iure adminiſtrandi ſpiritualia ſeparare, vtque conferre huiuſmodi ius ſpirituale, alteri verò, vel ſibi applicare ius percipiendi fructus illius tituli, vt contingit quotidie cum penſiones aſſignat, poterit penſionem illam, ſeu fructus, quos extrahere vult à titulo ſpirituali, velle vt accipiens beneficium ſtatim redimat, & ſibi conferat, alias non collaturus beneficium. Quod autem hæc poſſit Pontifex, conſtat; quia ipſe ſolum tenetur conferenti beneficium ſuſtentationem tribuere. Ergo, ſi aliunde huiuſmodi ſuſtentationem conferat, poterit omnes fructus aſſignatos illi beneficio ſibi applicare. Ergo iam ſibi applicatos poterit vendere, ſi quidem non vendit aliquid, quod ſit ſimpliciter ſpirituale.

Ex hac doctrina fit, beneficium formaliter eſſe inuendibile, ſi quidem non venditur ius percipiendi fructus medio ſpirituali officio contingens, quod erat neceſſarium ad venditionem beneficij, ſed venditur ius percipiendi fructus, quod Pontifex ſibi poterat reſeruare.

4. Dices, conuinci ſaltem gratis non dari ius adminiſtrandi ſpiritualia: ſi quidem petitur pro illius datione redemptio fructuum illi iuri annexorum. Reſpondeo, redemptionem fructuum non obſtare gratuitæ donationi, quia non datur redemptio fructuum pro iure adminiſtrandi ſacramenta, ſed pro fructibus percipiendis, quos poterat Pontifex ſibi reſeruare. Vnde fit, non poſſe à Pontifice in datione beneficij exigere plus quam fructus illius beneficij moraliter æſtimantur, aliâs non exigeretur pecunia ſolum in redemptionem fructuum; quos extrahere poſſet Pontifex, ſed conuinceretur exigi pro iſto iure ſpirituali donato. Inferiores prælati, quibus non eſt facultas ſeparandi fructus à titulo beneficij, ſi in eius datione peterent pecuniam ſibi dari pro fructibus, quos concedunt conuincerentur ſanè pecuniam petere pro ipſo titulo, ſi quidem ratione illius habent fructus percipiendi: ita Suarez *c. 24. n. 41. &* Leſſius *c. 35. dub. 2. n. 20.*

5. De fructibus beneficij probabilius eſt poſſe à beneficiato pro ſua vita locari, & vendi; vt tenet Panormit. *in cap. querelam. Ne prælati vices ſuas, cum* Hoſtienſi, & Frederico, & Syluest. verbo. *ſimonia*, §. 14. Tolet. *lib. 5. c. 91. num 6.* & latius diximus, cum de alienatione rerum Eccleſiaſticarum egimus. Neque obſtat *extrauagans ambitioſæ de rebus Eccl. non alienandis edita à Paulo II.* vbi cauetur, ne vltra triennium locentur ſub pœna excommunicationis, & priuationis beneficij: quia nullibi ferè eſt recepta vt teſtatur Nauarr. *cap. 27. num. 146.* & Caietan. *verbo excommunicat.* & Tolet. *ſuprà.*

6. Ex hac generali doctrina ad particulares materias, in quibus eſt aliqua difficultas, oportet deuenire.

Primò igitur dubitatur; an penſiones poſſint vendi & redimi abſque ſimonia? Ratio dubitandi eſt; quia non videntur eſſe beneficia Eccleſiaſtica, *c. quamuis de præbendis in 6.* ibi: ei non in penſione, ſed in beneficiis Eccleſiaſticis volumus prouideri: & tenent communiter Doctores ibi: vt videre eſt in Gigas, *q. 28. de penſionib. in princ. & in multis*, quos refert Suarez *lib. 4. c. 26. n. 1.*

7. Pro reſolutione aduerte duplicem eſſe penſionem; alia quæ dari poteſt laico ad officium temporale verbi gratia ad pulſandum campanas, curandum infirmos, canendum figuratè in choro. Et de hac certum eſt non eſſe ſimoniam, neque iuris diuini, neque humani, ſi vendatur, vel redimatur. Quia hæc penſio non eſt annexa titulo ſpirituali: ſi quidem neque ex parte ſubiecti, neque ex parte finis ſpirituale aliquod munus requirit. Quod vero illa portio extracta ſit ex aliquo titulo ſpirituali, ſcilicet ex beneficio, in cauſa non eſt, quominus temporalis ſit, & vendibilis, ſicut tertiæ decimarum Regi conceſſæ extractæ ſunt ex beneficiis; & tamen quia ad nullum officium ſpirituale ordinantur vendi poſſunt, & de facto quotidie venduntur: & ita tenent contra Rebuff. *de pacifica poſſeſſ. numer.* 34. communiter Doctores, vt teſtatur Suarez *lib. 4. de Simonia, c. 26 n.* Leſſius *lib. 2. c. 35 dub 22. n. 123.* cum Victor. *relect. 1. de Simonia, n. 54.* & Soto *lib. 9. q. 7. art 2.*

8. Alia eſt penſio, quæ ſoli clerico concedi poteſt: & hæc eſt duplex: alia quæ abſque determinatione perſonæ aſſignata eſt pro aliquo officio ſpirituali, verbi gratia pro coadiutore Epiſcopi, pro concionatore, pro viſitatore, &c. & hæc penſio nullo modo poteſt vendi à priuata perſona; quia venderetur ſpirituale miniſterium in quo fundatur, neque etiam poteſt redimi, quia non poteſt extingui obligatio ad tale miniſterium. Quod ſi is, cui eſt aſſignata penſio, retento munere ad officium vellet paciſci de tota penſione ſibi danda pro vita facere poſſet. At hoc non eſt vendere penſionem, ſed elocare fructus percipiendos; & ita vt indubitatum tradunt Suarez *illo c. 26. num. 10.* Leſſius *cap 35. dubit. 22. numer* 122. Alia penſio ſoli clerico conceſſa eſt in quadruplici differentia. Prima, quæ datur pauperi clerico in ſuſtentationem. Secunda, quæ datur parocho ſeni non valenti deſeruire, vt ſe ſuſtentet beneficio eius alteri collato. Tertia, quæ datur renuncianti beneficium, quod pacificè poſſidebat. Quarta, quæ datur ad litem in beneficio componendam. Si quæ autem aliæ penſiones inueniantur, affirmat Arag. *quæſt. 100. art. 4* verſ. *pro explicatione, pag* 1121. eſſe iniuſtas, vtpote impoſitas ſine legitima, & ſufficiente cauſa.

De omnibus iis dicendum eſt ſimoniam eſſe iuris diuini vendere has penſiones propria authoritate; vbi Bulla Pij V. quæ incipit: *ex proximo & eſt* 138. *in ordine Bullarum edita anno* 1571. recepta eſt, obſeruatur; in qua bulla annectit penſiones titulo ſpirituali; ſiquidem penſionarios obligat ad officium paruum beatæ Virg. recitandum, alias fructus non faciant ſuos. Quo poſito, cum penſio nihil aliud ſit, quam ius percipiendi fructus medio ſpirituali officio, cum hoc officium

inuendibile ſit, etiam ius percipiendi fructus ab illo inſeparabile; inuendibile erit: vbi tamen non eſt recepta Bulla Pij V. ſolum erit in ſimonia iuris humani vendere has penſiones? quia ex ſtylo curiæ prohibentur vendi, & venditores tanquam ſimoniaci puniuntur: ita Valent. *diſputat. 6. qu. 16. p. 3. in fine.*

9. An vero redimi poſſint propria authoritate huiuſmodi penſiones; non eſt leuis difficultas. Negat Flamin. *libr 6. de reſignat benefic. quæſt. 2. numer.* 128. cum Nauarr. *comm.* 52. *&* 53 *de Prebendis*: Sotus *lib. 9. de iuſtit. quæſt. 7. art. 2.* Victor. *in relect. de Simonia, nu.* 52. *&* 53. Azor. 2 *p. inſtit. moral. libr.* 8. *c.* 10. *quæſt.* 10. Fundamentum eorum eſt, quia beneficiarius redimens penſionem, reddit beneficium ſibi magis vtile: quia poteſt colligere illam partem fructuum, quam ſoluere tenebatur: poteſtas autem colligendi illam partem fructuum eſt annexa titulo ſpirituali, ſiquidem eſt propter officium ſicut & poteſtas colligendi reliquas partes. Ergo fieri non poteſt.

10. Verum hæc ratio vt notauit Valent. *diſp. 6. quæſt. 16. p. 3.* verſ. validius *in fine; pag.* 1664. æquè probat de redemptione omnis penſionis, ſiue ea recipiatur ab altero propter cauſam ſpiritualem, ſiue propter temporalem: ſemper enim videtur eſſe aliquid ſpirituale, quod beneficiarius clericus acquirit, ſeu retinet poſt redemptionem penſionis. Quapropter ipſe Valent. *ſuprà* Affirmat quamlibet penſionem redimi poſſe, propria authoritate abſque ſimonia: & idem tenet Caietan. *in opuſculo ſeptemdecim. reſponſ. reſp.* 10. Leſſius *lib. 2. c. 35. dub.* 22. *num.* 124. *& numer.* 129. Tolet. *lib. 5. c. 92. num.* 1. *dicto* 3. Suarez *lib. 4. c. 26. n.* 14. *&* 16. Rationem huius concluſionis optimè reddit Valent. *ſuprà*, quia illud, quod per ſe, & immediatè acquirit redimendo penſionem eſt immunitas, & libertas ab obligatione, & onere pendendi quotannis illam partem fructuum, vt de ſe conſtat: libertas autem ab hoc onere, & obligatione non eſt ſpiritualis, neque ſpirituali per ſe annexa: nam eſto inde ſequatur beneficium tibi fore magis vtile, & facultatem habere retinendi omnes fructus, hoc eſt extrinſecum, & accidentarium redemptioni penſionis: ſi quidem redemptio non per ſe reſpicit hanc vtilitatem, ſed ſolum illam libertatem, & immunitatem à quoranni ſolutione. Adde, redemptio penſionis nihil aliud eſt, quam quædam anticipata ſolutio fructuum, quos ſingulis annis tenebaris exhibere. Cum igitur fructus vendi poſſint, etiam & redimi. Nihil ergo ſpirituale, neque ſpirituali annexum emitur. His tamen non obſtantibus ad redemptionem penſionis, ſolet ſemper authoritas Pontificis interuenire; non quia neceſſaria, ſed ad maiorem ſecuritatem: vt benè Toler. *ſuprà*, & quia iam ex ſtylo curiæ hoc eſt receptum: vt benè probat Garcia 1. *p. cap. 5. à num.* 23.

11. Notandum tamen eſt, reſignantem beneficium cum onere penſionis non poſſe facere pactum vt conſtituta penſio redimatur; quia apertam continet ſimoniam: eſt enim illud onus pretio æſtimabile: & ita tenet Leſſius *lib. 2. de iuſtit. c.* 35. *dub.* 22. *n.* 124. Gigas *de penſionib. quæſt.* 87. *ad finem.* Garcias 11. *p. de benefic. cap.* 3. *numer.* 172. Tolet. *libr. 5. cap.* 92 *num.* 2.

12. Quod dictum eſt de penſionibus, quæ titulo ſpirituali donantur, idem dicendum de præſtimoniis, ſeu ſinecuria, quæ in omni ſententia ad minus ſunt penſiones clericales: cum nemini dentur niſi vt clerico, & vt in clericatu proficiat: & in probabiliori ſententia non ſolum ſub penſionibus comprehenduntur, ſed etiam ſunt propria beneficia: vt tenet Nauarr. *cap.* 21. *de orat. num* 9. Soto *lib.* 10. *de iuſtit. quæſt.* 5. *artic.* 3. Gigas *quæſt.* 30. *de penſionib. num.* 1. Suarez *t.* 1. *de Relig. lib. 4. de horis canonicis, c.* 22. *num* 8. & Garcia *innumeris relatis*, 1. *p. de benefic. cap.* 2. *n.* 177. eſto *num.* 118. aliquos in contrarium referat. Et videtur conuinci ex *cap. vlt. de conceſſ. præbenda in* 6. vbi præſtimonium cum aliis beneficiis Eccleſiaſticis annumeratur. Et ratio eſt, quia habet omnes qualitates requiſitas ad beneficium: quæ ſunt conferri perſonis Eccleſiaſticis ab Eccleſiaſtico prælato, potè, & ſine pacto, & in perpetuum, cum onere ad aliquod munus ſpirituale, ſcilicet ad penſum Beatæ Virg. ex Bulla Pij V. ſupra citata: quæ omnia reperiuntur præſtimoniis, vt conſtat ex Panormit. 2. *volum. conſ.* 47 & ex Suarez *loco citato.*

13. Sed quid dicendum de commendis coadiutoriis, capellanis, & hoſpitalibus, an vendi poſſint?

Quod attinet ad commendas, reſpondeo, aliam eſſe commendam ſpiritualem, aliam ſæcularem, & militarem, De commenda ſpirituali, qualis eſt illa, per quam Eccleſia alicui commendatur, vt in ea Sacramenta adminiſtret, quæ alio omnino vicaria vocatur, certum eſt ſiue temporalis ſit, ſiue perpetua vendi non poſſe; quia his commendis, ſeu vicariis committitur ſpiritualis iuriſdictio: & habetur expreſsè in *cap. non ſatis cap. ad noſtram de Simonia.* De commendis vero militaribus, dicendum eſt ſimoniam non eſſe illarum venditionem, aut pecunia illarum obtentionem procurare, quia ſunt merè ſæculares nullam ſpiritualem functionem ſecum adducentes, ſed dantur perſonis Eccleſiaſticis in ſtipendium, & præmium militiæ: & ita tenet Suarez *lib. 4. cap. 27. num. 7. & 9.* Manuel. *in ſumm. a. t. cap.* 49. *num* 12. Vega 2. *p. ſum. cap.* 101. *caſu* 52. Petr. de Ledeſma 2. *p. ſum. tract.* 12. *circa* 20. *concluſionem.* Erit tamen contra iuſtitiam illarum venditio, vt benè aduertit Suarez & Manuel *ſuprà*. Quia magiſter ordinum, vel Rex, cui eſt commiſſa diſtributio harum commendarum non eſt dominus, ſed diſpenſator, & non ſupremus, ſed ſub Pontifice, qui Regi facultatem reddit non ad illas vendendas, ſed diſtribuendas. Poſſunt tamen huiuſmodi commendæ donari à Rege, vel magiſtro, cum onere, & obligatione exhibendi aliquod temporale munus, v. g. ire in Africam, vel Indias, illicque ſeruire, vel ſoluere alteri aliquam penſionem, ſi in aſſignatione penſionis habeatur ratio iuſtæ diſtributionis, ſeu finis talium præbendarum. ita Suarez *ſupra*, & addit poſſe Pontificem cauſa intercedente concedere facultatem Regis illas vendendi, præcipuè ſi pretium in maiorem vtilitatem militiæ cedat.

14. Coadiutoriæ, beneficiorum, quæ nihil aliud ſunt, quam quædam facultates authoritate Pontificis conceſſæ exercendi officium, quod proprietarius exercere tenetur, tametſi cum futura ſucceſſione concedatur; beneficia non ſunt; ac proinde ſi pecunia obtineas eas coadiutorias, non committis ſimoniam iure Eccleſiaſtico punibilem: imo nec vllam ſimoniam, ſi pecuniam non vt pretium facultatis, ſed in ſuſtentationem concedentis coadiutoriam tribuas.

Idem à fortiori dicendum eſt de capellaniis authoritate Epiſcopi non erectis, quæ quia beneficia non ſunt, poſſunt abſque labe ſimoniæ pecunia obtineri, vt aliis relatis docet Gonzales *reg. 8. Cancellar. gloſſ. 5. in princ. num.* 25. & teſtatur à Rota fuiſſe ſæpe declaratum.

15. Hinc dicendum de hoſpitalibus. Et quidem quæ authoritate Epiſcopi instituta non ſunt & ſub eius cura non exiſtunt, ſed priuata voluntate eriguntur, Eccleſiaſtica non cenſentur, licet pia loca dici poſſint, nec materia ſunt ſimoniæ, vt tanquam indubitatum ſupponit Suarez *lib. 4. de ſimon. c. 27. numer.* 11. Hieronym. Gonzales *ſupra reg.* 8. *Cancellar. gloſſa* 5. §. 4. *num.* 22. Solum eſt dubium de illis hoſpitalibus, quæ religioſa, ſeu Eccleſiaſtica dicuntur eo quod ſint authoritate Epiſcopi inſtituta, & ſub illius cura exiſtant: iuxta *cap. ad hæc de Religioſis domibus.* Hæc igitur ſunt in duplici differentia, alia quæ ſecum afferunt adminiſtrationem ſpiritualem, alia quæ ſolum temporalem pertinentem ad gubernationem. De primis nemini eſt dubium committi ſimoniam, ſi vendatur eorum adminiſtratio: docet Selua *de Benefic. 1. p. quæſt. 3. n.* 3. 4 *&* 28. *& p.* 2. *quæſt.* 11. *n.* 14. Beda *de benefic. in comm. in præfat. n.* 4. Reboff. *in practic. & de deuolut. n.* 73. Suarez *lib. 4. cap.* 27. *num.* 11. De ſecundis vero, quæ functionem ſpiritualem non habent, ſed tantum temporale regimen cum tota ſollicitudine pertinente ad curam infirmorum dicendum exiſtimo, non eſſe ſimoniam iuris diuini adminiſtrationem vendere, quia eſt temporalis nulli officio Eccleſiaſtico per ſe annexa, & colligitur ex *Clement. quia coniungit*, §. 1. *de Religioſis domib* tamen ſimoniam iuris humani. Quia in *cap. Saluator.* 1. *quæſt.* 3. prohibetur ſub ſpecie religionis, & vitandi ſimoniam venditio officij adminiſtrationis rerum Eccleſiaſticarum: cum autem bona horum officialium Eccleſiaſtica ſint ex inſtitutione Eccleſiæ, fit ſanè comprehendi ſub illa generali prohibitione: & ita tradit gloſſa ibi: verbo *& iudicem*, *& c.* 1. *eadem cauſa*, *& quæſt.* verbo *qui claudat*, *boſtia*: & Suarez *libr. 4. c. 27. n.* 11. Gonzales *ſupr. reg. 8. Cancellar.* Gloſſa 5. §. 4. *n.* 22. cum Gomez *de expectatiuis*, *n.* 93. verb. *& iſta ſunt notanda.*

PVNCTVM XIV.

An ius patronatus, & officia Eccleſiaſtica vendi, alienarique poſſint abſque ſimonia?

SVMMARIVM.

1 *Iuris patronatus venditio ſimonia eſt ex iure Eccleſiaſtico.*
2 *An vero ſit ex iure diuino? Negant plures.*
3 *Probabilius eſt eſſe inuendibile.*
4 *Ius patronatus transfertur iure hæreditatis, donatione & venditione.*
5 *Expreſſo iuris patronatus in venditione villa, cui eſt annexum, non conſtituit ſimoniam.*
6 *Ius patronatus non cohærens fundo, ſed perſonæ non transfertur vendentis bonis omnibus illius, vt probabilius defenditur.*
7 *Quid, quando bona eſſent annexa iuri patronatus, & venderentur.*
8 *Extra ſupradictos modos nec vendi, neque transferri poteſt ius patronatus.*

9 *Venditio officiorum temporalium Eccleſiæ, ſimonia eſt iuris humani, ex probabiliori ſententia.*

1 CErtum eſt venditionem, tranſlationemque iuris patronatus ſimoniacam eſſe iure Eccleſiaſtico ſi pretio fiat, vt habetur in *cap. 1. de iure, &c. præterea, & alijs de iure patronat.* Et ratio eſt quia ius patronatus eſt ius præſentandi ad beneficia conceſſum laicis ab Eccleſia ex gratitudine alicuius obſequij ab aliis accepti, ac proinde eſt ſpiritualibus annexum.

2. Difficultas eſt inter Doctores, an ius patronatus ſit ex lege diuina inuendibile? Nam Abbas, Decius, & alij *in Rub. de iure patronat. & in cap. quanto de iudiciis*: & Soto *lib. 9. quæſt. 7. art. 1.* Nauarr. *cap. 23. num. 98. & 99.* Sylueſt. verb. *Simonia, quæſt. 2. & alij relati à* Suarez *lib. 4. de Simon. cap. 18. num. 6. fine* negant eſſe inuendibile ex lege diuina: rationem reddunt; quia hoc ius in ſe non eſt ſpirituale, ſed tantum ſpiritualibus annexum, cum detur laicis, & tranſeat ad hæredes, ſeu extraneos per donationem, aut venditionem, vt conſtat ex iure, & ex praxi. Item eius actus, qui eſt præſentatio ad beneficium non videtur ſpiritualis, cum ratione illius præſentatus non acquirat ius in beneficium, quouſque prælatus illud conferat.

3. Nihilominus probabilius exiſtimo ex iure diuino inuendibile eſſe docet Gloſſa *in cap. pia mentis 16. quæſt. 7. & in cap. præterea 1. de Tranſactionibus*: Leſſius *c. 35. dub. 22. num. 128,* Suarez *t. 1. de Relig. lib. 4. de ſimonia cap. 28. n. 7.* Ratio eſt, quia hoc ius eſt ſpirituale, vtpote ab Eccleſia inſtitutum, & conceſſum per poteſtatem ſpiritualem, & ordinatum ad actum ſpiritualem, qualis eſt præſentatio. Neque obſtat dari laicis, & tranſire ad hæredes; nam hæc proueniunt ex gratia, & fauore Eccleſiæ, quæ ſicut poterat communicare laicis ius eligendi ad beneficia, quod ſpirituale eſt, ſic communicauit ius præſentandi. Qua vero ratione hoc ius ad hæredes, & extraneos transferatur abſque ſimonia ſtatim dicemus. Et per hæc ſatisfactum eſt contrariæ rationi. Dicimus namque, ius patronatus eſſe ſpiritualibus annexum, ſcilicet beneficij præſentationi, ſicut etiam ius eligendi, & poteſtas conferendi beneficium eſt annexa ſpiritualibus, ſed hoc non obſtare, quominus etiam ſit in ſe ſpirituale, & ſacrum, ſicut eſt poteſtas conferendi beneficia, & ius eligendi ad alia. Ad confirmationem verò reſpondeo præſentationem dare ius ad beneficium præſentato non proximum ſed remotum quatenus ex vi præſentationis, ſi perſona idonea ſit, neceſſario debet inſtitui, *c. ſignificaſti, &c. ſuggeſtum de patronat.* neque alius ſine hac præſentatione poſſit inſtitui. *cap illud prætereundum De iure patronatus.*

4. Sed inquies quibus modis ius patronatus in alios transferatur, Reſpondeo tribus modis hoc fieri poſſe, vt notauit Gloſſa *in cap. cum ſeculum de Iure patronatus* & Suarez *lib. 4. de ſimonia cap. 28 num. 15.*

Primus modus eſt iure hæreditario, & extenditur non ſolum ad hæredes neceſſarios, ſed etiam voluntarios, non ſolum conſanguineos, ſed etiam extraneos, quia ius abſolutè loquitur, & nihil diſtinguit, vt notauit Gloſſa per textum *in clement. 2. de iure patronat. &* Ioan. Andr. *in dicto cap. cum ſeculum, & ſumitur ex cap. conſiderandum, cap. ſi plures 16. quæſt. 7.*

Secundus modus aſſignatus à Gloſſa, & à Suarez *ſuprà num. 16.* eſt per liberalem donationem; quia vnuſquiſque poteſt transferre ius quod habet, vt dicitur in *cap. iuram. de iure patronat.* Aduertendum tamen eſt donationem hanc fieri poſſe loco religioſo abſque conſenſu Epiſcopi, vt habetur expreſſe in *cap. vnico de iure patronat lib. 6.* Aliis vero perſonis neceſſarius eſt conſenſus Epiſcopi ad valorem donationis arg. deductio à contrario ſenſu ex ſupradicto cap. vbi tanquam ſpeciale conceditur locis religioſis donationem iuriſpatronatus illis factam ſine aſſenſu Epiſcopi ratam eſſe: ſic tenet communis ſententia canoniſtarum, vt teſtatur Suarez *ſupra.* Aduertit tamen, & benè nullum eſſe ius, in quo hæc conditio expoſtuletur expreſſe: nam *cap. cura, cap. quod autem, cap. cum laicis, de iure patronat. & cap. neminem 16. quæſt. 7.* non loquuntur de iure patronatus, ſed de ipſis Eccleſiis, ſeu beneficiis, quæ ſine authoritate Epiſcopi non poſſunt à patronis conferri, non ſolum aliis priuatis perſonis, verum nec locis religioſis, Quocirca ſolum ex communi ſententia fundata *in cap. vnico de iure patronat. in 6.* hæc conditio requiritur.

Tertius modus transferendi ius patronatus eſt cum re vendita, *cap. ex litteris, cap cum ſeculum, De iure patronat.* Pro cuius explicatione aduerto cum Suarez *cap. 18. num. 17.* dupliciter poſſe alicui laico ius patronatus conuenire, ſcilicet vel ratione alicuius rei, quam poſſidet, cui veluti cohæret ius patronatus, vel immediatè ratione ſuæ perſonæ, quia ipſe fundauit Eccleſiam, vel eſt ſucceſſor eius, qui illam fundauit, & ius in ipſum tranſtulit aliquo ex duobus prioribus modis. Quando ergo ius patronatus ineſt fundo, aut villæ, in qua eſt Eccleſia, tunc rectè intelligitur vendita terra, & villa cui eſt coniunctum tranſire cum illa ſine venditione talis iuris? quia non carius venditur ratione iuſpatronatus illi inhærentis, ſicut venditio calice non venditur conſecratio, etiamſi cum véditione calicis tráſferatur, quia ratione cóſecrationis carius non venditur. Neque ad hanc venditionem conſenſus Epiſcopi requiritur, vt colligitur ex *cap. cum ſeculum de iure patronat. & ex communi praxi.* Ex quo fit, ſi per venditionem villæ poteſt transferri ius patronatus abſque conſenſu Epiſcopi à fortiori poterit tranſire, ſi villa liberè donetur, & iuxta hæc limitandum eſt, quod in ſecundo modo diximus de conſenſu Epiſcopi acquiſito; intelligitur enim quando ius patronatus ſolùm & per ſe donatur, ſecus vero ſi tranſeat cum donatione villæ. Nam quod venditioni conceditur, multo magis liberali donationi conceſſum eſſe credendum eſt, cum hæc multo magis aliena ſit à vi, apparentia, & ſpecie ſimoniæ, & alioquin digna ſit maiori fauore. Ratio autem eſt, quia acceſſorium ſequitur naturam principalis, in illo autem caſu ius patronatus ſe habet, ſicut acceſſorium ad villas, quia eſt quaſi accidens illi inhærens, & optimè quoad hoc comparatur cum calicis conſecratione: ergo: hæc Suarez *illo, numer. 17.*

5. Sed inquires, an propter venditionem iuris patronatus in venditione villæ conſtituatur venditio ſimoniaca? Reſpondeo ſi propter hanc rationem carius non vendatur ſimoniacam non eſſe, imo neque debere præſumi; quia expreſſio iuris patronatus annexi villæ conducere poteſt aliquando, vt de ſe ipſo conſtet, ne putetur reſeruatum, aut ſeparatum à villa: ita Suarez *lib. 4. c. 28. numer. 18.* cum Nauarr. *conſ. 12 de Simon.* Aduertit tamen optimam formam exprimendi ius patronatus in venditione eſſe per negationem, & non per affirmationem, v. g. ſi dicas te vendere villam non excepto in iure patronatus: hæc enim forma approbatur, in *cap. ex literis de iure patronat.*

6. Petes ſecundò; an ius patronatus non cohærens fundo, ſed perſonæ intelligatur transferri venditis bonis illius perſonæ. Affirmant plures ex canoniſtis, quos refert Couarruu. *lib. 2. Variar. cap. 18. num 6. & ſeq.* Tenenda tamen eſt contraria ſententia vt probabilior, cum Couarr. *ibi; & aliis ab ipſo relatis,* & Lambert. *de iure patronat libr. 1. 2. p. quæſt. 5. princ. art. 14. n. 20. & art. 15. n. 8. & 13. &* Suar. *lib. 4. c. 28. n. 19.* Garcia plures referen. *5. part. de benefic. cap. 9. à n. 13.* Ratio eſt; quia ius patronatus in illo caſu non eſt annexum bonis. Nulla ergo ratio eſt quare cum illis transferatur, in hæredem tamen transfertur ita diſponente iure canonico, Clement. *2. de iure patronat.* quia hæres cum perſonam defuncti repræſentet, ſuccedit in iuribus, & honoribus non autem emptor, vt de iure ſepulturæ, colligitur, ex *leg quia perinde 42. ff. ad S. C. Trebell.*

7. Quando vero bona alicuius perſonæ annexa eſſent iuri patronatus eo quod patronus inſtituit, vt quicunque ius patronatus poſſideret, talia ſimiliter, bona poſſideret, affirmandum eſt cum Suar. *illo cap. 28. num 21.* Si bona illa cedere poſſunt in vtilitatem & commoditatem patroni, & non tantum Eccleſiæ indigentis, poſſe inquam vendi, quia non eſt credibile voluiſſe teſtatorem ſic arctare poſſidétem illa bona, vt nunquam alienare ea poſſit; ac proinde tranſlatis illis bonis conſequenter transfertur ius patronatus; quia illis eſt virtualiter annexum.

8. Extra hos caſus, & modos ius patronatus nec emi, nec vendi, nec transferri poteſt, non ſolum licitè, ſed neque validè, quia in ſpiritualibus non poſſunt laici niſi quod eis conceſſum eſt à canonico iure, vt tradit Innocent. & Abbas, *in cap. quanto de Conſuetud,* & Menoch. *cum alijs conſ. 90. n. 79.* Suarez *libr. 4 c. 28. n. 15.* In iure autem non inuenitur alius modus transferendi iuriſpatronatus præter ſupradictos.

9 Reſtat de Officiis temporalibus Eccleſiæ dicere, an ſcilicet Simonia ſit eorum venditio? Communior eſt ſententia ſimoniam eſſe iuris humani, tenet Abbas Aman & Felin. *in cap. conſulere de Simonia,* Hoſtienſ. *in c. tua nos eodem titulo,* Antonin. *2. part. tit. 1. cap. 5. §. 2.* V ictor. *relect. de Simonia nu. 16,* Caietan. verbo *Simonia reg. 3. in fine,* Soto *lib. 9. quæſt. 5. art. 2. verſ. ſed interrogando vrges,* Leſſius *lib. 2. c. 35. dub. 4. num. 26.* Suar. *lib. 4. cap. 29. num. 4.*

Et probari videtur *ex cap. ſi quis Epiſcopus 8. 1. quæſt. 1. ex cap. ſaluator. 1. quæſtion. 3.* vbi cum Simone dicitur participare, qui officium œconomi, vicedomini, aduocati, factiſtæ, caſtaldi & iudicis, vendit: & in *cap. conſulere de Simonia,* tam ementes, quam vendentes hæc officia cum Simone percelluntur: percelluntur autem cum Simone, quia committunt ſimoniam, Ergo. Quid autem intelligatur illis nominibus œconomi: vicedomini, aduocati, &c. optimè explicant Gloſſa, Leſſius, & Suar. *ſupra* Dicunt enim œconomum eſſe, qui res Eccleſiæ, & canonicorum gubernat. Sub quo à fortiori ſacriſta, vel theſaurarius, ſeu ſacrarum rerum cuſtos comprehenditur, vt multis relatis probat Suar. *illo c. 28. n. 11.* Vicedominus eſt, qui rerum Epiſcopalium curam gerit. Aduocatus eſt ab Eccleſia conſtitutus ad cauſas eius defendendas: quod intellige cum Suar. *ſupra num. 9.* quando ex officio, & cu-

Digitized by Google

ra ſpeciali poteſtate ab Eccleſia recepta conſtituitur. Nam aduocatus, qui abſque mandato ad patrocinandum aſſumitur, allegando de iure non pertinet propriè ad officia Eccleſiaſtica, de quibus hic ſermo eſt, ſed ille tantum, qui ſpeciale habet ab Eccleſia, vel Epiſcopo mandatum, ſeu poteſtatem? alio nomine ſolet vocari ſyndicus, de quo eſt *titul. in decretal. & ex eius cap. vnico* colligitur illum eſſe, cui generaliter Eccleſiæ negocia commendantur. Nomine vero caſtaldi idem ferè ſignificatur: nam vt ait Gloſſa *illo cap. ſaluator.* & Leſſius & Suar. *locis citatis.* Denique ſignificatur maiordomus *c. volumus* 89. *diſt.* Denique nomine iudicis ſignificatur habens iuriſdictionem loco Epiſcopi. Quando autem iuriſdictio adminiſtranda ſpiritualis eſt, omnes conueniunt ſimoniacam eſſe, ſi vendatur, at quando ſolum ad res Eccleſiaſticas temporale gubernandas communicatur, eſt difficultas; an venditio huius iuriſdictionis ſit ſimoniaca, & videtur non eſſe; quia nihil habet ſpirituali annexum: & ita ſentit gloſſa *cum Hugone in c. ſaluator verbo & iudicem in fine.* Deinde quia videmus poſſidentes has iudicaturas alteri reſignare pecunia ſibi data, aut penſione ſibi conceſſa: quæ eſt quædam virtualis venditio horum officiorum. Nihilominus Suar. *illo cap.* 29. *num.* 10. exiſtimat nomine iudicis ſignificari illo cap. iudicem temporalem, quem conſtituere poteſt Epiſcopus vbi habet iuriſdictionem temporalem: quia iudex hic temporalis cenſetur adminiſtrator rerum Eccleſiaſticarum, ſiquidem illi populi ſunt Eccleſiæ, ſicut Maiordomus dicitur adminiſtrator rerum Eccleſiaſticarum quia res, quas adminiſtrat, pertinent ad Eccleſiam. Ergo continentur ſub illa generali prohibitione, atque adeo eſt Simonia eius venditio. Vtraque ſententia videtur probabilis. Pro prima facit, quia populi ſubiecti iuriſdictioni Epiſcopi non propriè dici debent res Eccleſiaſticæ, quia neque in cultum Dei, neque in ſuſtentationem miniſtrorum Dei ſunt ordinati, ac proinde illorum iudex temporalis non propriè adminiſtrator rerum Eccleſiaſticarum dici debet.

Vltimò aduerto, Vrbanum Pontificem, cum in *ſuprad. cap. ſaluator.* conſtituit generalem prohibitionem vendendi res Eccleſiæ, nullo modo intellexiſſe res Eccleſiæ ſecundùm ſe ſpectatas: hæ enim vt iam diximus abſque Simonia vendi, alienarique poſſunt, ſed intellexiſſe res Eccleſiæ quoad earum adminiſtrationem.

Pvnctvm XV.

Quæ permutatio in cauſis ſpiritualibus fieri poſſit abſque ſimonia?

Svmmarivm.

1 *Extra materiam beneficiorum nulla permutatio eſt ſimoniaca.*
2 *Tractare partes de permutationis beneficiis, & ſe viciſſim obligare ſub conditione ſi ſuperior conſenſerit licitum eſt.*
3 *Permutatio beneficiorum, & cuiuſuis iuris ſpiritualis, ſi authoritate propria fiat, eſt Simonia iuris humani.*
4 *Talis permutatio eſt nulla.*
5 *Permutatio beneficiorum authoritate ſuperioris licita eſt.*
6 *Fieri poteſt coram eo, qui poteſtatem habet beneficia conferendi.*
7 *Et fieri poteſt ſingulis menſibus.*
8 *De quibus beneficiis permutatio intelligatur.*
9 *Authoritate ordinary non poteſt fieri permutatio inter iura ad beneficia.*

1 CErtum eſt extra materiam beneficiorum nullam permutationem eſſe ſimoniacam: quia nullibi inuenitur prohibita. Nam licet in *cap. quam pio* 1. *quæſt.* 2. *& in cap. ſuper eo De tranſact. & cap cum pridem, & cap. vlt. de Pactis* prohibeatur generaliter omnis pactio, quæ pro ſpiritualibus conſequendis fit: hoc enim intelligi debet quando fit pactio dandi temporale pro ſpiritualibus: dum enim id quod datur ab ſpiritualibus obtinendis diſtinguunt, ſatis ſignificant loqui de temporali munere dato pro ſpirituali, vt rectè explicat Suar. *lib.* 4. *de Simon. cap.* 31. *num.* 20. cum gloſſa *in cap. quam pio* 1. *quæſt.* 2. verbo *Pactio, & in cap. vlt. de Pactis.* verbo *ceſſare*, vbi Abbas, Cardinal. & alij. Idem tenet Soto *lib.* 9. *quæſt.* 5. *in fine. Tolet. lib.* 5. *cap.* 88. *num.* 2. Leſſius *lib.* 2 *cap.* 35. *dub.* 4. *num.* 31.

Hæc autem ſpiritualia, vt notauit Suar. *num.* 21. duplici ſunt differentia. Quædam purè ſpiritualia vt ſacramentum, ſacrificium, oratio, conſecratio, &c. alia mixta, quæ habent aliquid corporale antecedenter annexum, vt vaſa, & veſtes ſacræ, &c. De prioribus commutandis, vel non commutandis nunquam fit in iure mentio, ſed ſolum cauetur, ne pretio vendantur: *c. ad noſtram, c. non ſatis, c. cum in Eccleſia, de Simonia* De poſterioribus etiam nullum inuenitur ius prohibens permutationem vnius pro alio eiuſdem ordinis: imo in *cap. ad quæſtiones, De rerum permutat.* approbatur permutatio vnius Eccleſiæ pro alia facta, vbi *gloſſa* reddit rationem; quia ſpirituale ſpirituali commutatur. Verum eſt gloſſam illam expoſtulare authoritatem ſuperioris ad hanc permutationem faciendam. Sed hoc ideo verum eſt, vt dicit Suar. *ſuprà* vel quia fit permutatio ſimul beneficiorum: vel quia Eccleſia parochialis non poteſt alicui conuentuali vniri denuo ſine prælati authoritate. At ſi res ſpirituales ſint omnino ſub libera poteſtate, & diſpenſatione commutantium, non erit talis authoritas neceſſaria.

2. De materia autem beneficiorum in primis præmittendum eſt, ſimoniacum non eſſe, neque illicitum ante conſenſum prælati tractare partes de permutatione, etiam ſub onere penſionis, & ſe viciſſim obligare ſi ſuperior conſenſerit. Ratio eſt, quia nullibi inuenitur hæc obligatio, & mutuus contractus prohibitus, Nam in *cap. quæſitum, & aliis relatis.* ſolum prohibetur permutatio ſine Epiſcopi conſenſu. At hæc obligatio non eſt permutatio, ſed via ad illam, neque eſt pactio abſoluta de permutatione, ſed conditionata, quæ non habet effectum, quouſque ſuperior conſentiat, & ita tradunt communiter doctores, Frederic. Senenſ. tractat. de permutat beneſic. *quæſt.* 38. *num.* 64. *&* 65. Cardin. *in cap. quæſitum quæſt.* 39. *num.* 23. Suar. *lib.* 4. *de Simonia cap.* 3. *à num.* 7. Flamin. Pariſ *lib* 6. *de reſignat. beneſic. quæſt.* 2. *à num.* 80. Valen. 2. 2. *diſp.* 6. *quæſt.* 15. *p.* 3. verſ. *quarta pag.* 1661. Leſſius *lib* 2. *cap.* 35. *dub.* 35. *num.* 92. his poſitis.

3. Dico primo Permutatio beneficiorum, & cuiuſvis iuris ſpiritualis beneficia concernentis, ſi fiat authoritate priuata eſt illicita, & ſimoniaca contra prohibitionem Eccleſiæ habetur, *cap. cum olim cap quæſitum, de rerum permutat, cap. maioribus de Præbendis, cap. vlt. de Pactis*: ita eſt communis doctorum ſententia, vt videre eſt in *Rebuff. in pract.* 3. *p. tit. de permutat. n.* 52. Vgolin *tab.* 1. *cap.* 27. Radoano tit. de Simonia *part* 3 *cap.* 3. *&* 13. Suar. *lib.* 4 *cap.* 31. *num.* 8. Valen. *diſp.* 6. *q* 26. *part.* 3. verſ. *ac videtur pag.* 1659. eſto contra teneat gloſſa, & Innocent. *in cap. quæſitum, de rerum permutat.* dicentes præbendas eiuſdem Eccleſiæ, & eiuſdem rationis poſſe permutari priuatim, ſed Hoſtienſ. Panormit, & alij *ibi* & doctores *ſupra* relati non admittunt exceptionem, & merito quia ius non admittit, cum prohibitio ſit generalis. Quod à fortiori procedit in caſu quo permutatio fieret in manibus ſuperioris, & permutantes inter ſe conuenirent de danda penſione ei, qui pinguius beneficium in alium reſignauit, aut permutauit, vt bene dicit Valen. *quæſt.* 16. *p.* 3. verſ. *tertio modo pag.* 1659. *&* Man. Rodrig. 2. *tit. ſum. c.* 95. *n.* 6. *cum Arag. q.* 100. *art.* 4. verſ. *eſt aliud dubium in* 3. *concluſ. pag.* 1121.

4. Ex hac concluſione infero cum Leſſio *lib* 2. *c.* 35. *dub.* 17. *num.* 100. & multis alijs, quos refert & ſequitur. Nicol Garcia de *beneſic.* 11. *p. c.* 4 *n.* 6 permutantes propria authoritate beneficia, aut ius ad illa effeciſſe actum irritum, & nullum, ac proinde non poſſe propria authoritate beneficium retinere: ſuperiorem tamen poſſe in pœnam commiſſi criminis eos per ſententiam beneficiis priuare, vt patet *ex cap. olim* 7. *De rerum permutat.* non tamen amittere ea ipſo facto, imo neque incurrere cenſuras ſecundùm probabilem ſententiam.

5. Dico ſecundò permutatio beneficiorum authoritate ſuperioris licita eſt. *cap. inter de Præbendis*, cap. *quæſitum*, cap. *cum vniuerſorum.* & cap. *cum olim*, & cap. *ad quæſtiones. de rerum permutat.* & cap. vnico *eodem tit. lib.* 6. & Clement. *vnica, de Rerum permutat.* & tenent omnes doctores.

Cuius autem ſuperioris conſenſus requiratur, traditur in *cap. quæſitum de rerum permutat. cap. admonet* 4. *de Renunciat.* vbi enim affirmatur requiri conſenſum Epiſcopi. Nomine Epiſcopi venit intelligendus qui habet iuriſdictionem Epiſcopalem, etiam ſi dignitatem Epiſcopalem non habeat, vt eſt capitulum ſede vacante, ita Suar. *lib.* 4. *cap.* 32. *num.* 11. cum gloſſa *in dicta clem. vnica de rerum permutat.* verbo *concedantur*, & *ibi* Zabarella *q.* 12. & Rota *deciſ.* 111. *q.* 312. aliàs *in tit. de rerum permutat. deciſ.* 5. *&* 6. *in nouis.*

6. Difficultas eſt de prælato inferiore non habente Epiſcopalem iuriſdictionem pertinente tamen ad ſeipſum collatione beneficiorum, an inquam approbatio eius ſufficiat ad permutationem faciendam abſque conſenſu Epiſcopi?

Et quidem ſi habeat præſcriptam conſuetudinem approbandi permutationes, nemini eſt dubium ſufficere cum ratione conſuetudinis ius acquirat, vt ex Rebuffo, & gloſſa notauit Suar. *ſupra* & Leſſius *lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 36. *num* 196. ſi vero non habeat hanc conſuetudinem eſto ad ipſum pertineat collatio, ſeu inſtitutio beneficiorum, non ſufficit ad permutationes approbandas ita Suar. *lib.* 4. *c.* 32. *n.* 14. affirmans eſſe communem ſententiam, & in praxi ſequendam. Nihilominus tamen ſufficere huius approbationem, neque requiri conſenſum Epiſcopi tenet expreſsè Angel. *verbo permutatio num.* 5. Syluest. *permutatio* 2. *q.* 2. Sotus *lib.* 9. *q.* 5. *art.* 2. *& q.* 7. *art.* 2. & vt probabile defendit Suar. *ſupra*, & verè eſt, & videtur probari

ex

Digitized by Google

ex *cap. vnico de rerum permutat. in 6.* vbi aprobatio, & conſenſus Epiſcopi requiritur in permutatione beneficiorum, quæ ipſe conferre poteſt, non in aliis; dicitur enim ibi, qui ſecundùm formam iuris ſua beneficia in eadem diœceſi ad ſuam collationem ſpectantia permutare volentes, liberè, & ſine fraude in manibus tuis ipſa reſignent. Ergo quæ ad collationem Epiſcopi non pertinent, non tenentur in manibus Epiſcopi reſignare. Ratio vero eſt: quia conſenſus Epiſcopi in permutationibus ideo ſpectatur, quia ſine illo nec renunciatio beneficij, nec alterius obtentio fieri poteſt: cum ergo poſſit abſolutè beneficium reſignari, aliudque de nouo obtineri ſine Epiſcopi conſenſu, quando ad illum collatio, ſeu inſtitutio non eſt, ſpectat, non eſt cur dicamus eſſe neceſſarium eius conſenſum: & tandem quia ille prælatus, ad quem collatio beneficiorum ſpectat; habet in hac parte iuriſdictionem Epiſcopalem; ſiquidem beneficiorum collatio propria eſt Epiſcopi: *c. omnes Baſilica 19. quæſt. 7.* Ergo quoad tales actus rectè comprehendi poteſt ſub nomine Epiſcopi.

7. Coram iis ergo qui poſſunt beneficiorum permutationes approbare, poteſt fieri permutatio in ſingulis menſibus: ita Frederic. Seneſ. *in tractat. de permutat. benef. n. 30. cum ſeq.* Cota *deciſ. 1. n. 7. & per totam de rerum permutat. in nouis.* Rebuff. *in praxi titulo de permutat. benefic. n. 36.* Tuſchus *in tractat. de viſitationib. c. 38. n. 32.* Hieronym. Gonzalez cum alijs *ſuper reg. 8. cancellar gloſſa 14. n. 33.*

8. Circa ſupradictam doctrinam de permutatione beneficiorum aduerto, intelligendum eſſe de beneficiis propriis, de quibus habetur ius in re, eſt illorum non habeatur poſſeſſio, ita *Francus c. vltim. de rerum permutat. in 6. n. 16.* & *ibi* Gambara *num. 86.* Petr. de Peruſio *tractat. de permutat. benefic. 1. part. quæſt. 1. num. 1.* Mantica *de tacitis, & ambiguis conuentionib. lib. 25. t. 9 n. 2. & 9. & alij*, quos ſequitur Garcia 11. *p. de benefic. c. 4. n. 15. & 16.* & conſtat ex *c. olim, cap. quæſitum de rerum permutat. & cap. vnico eodem tit. lib. 6.* Adde non ſolum beneficia debere eſſe propria permutantium, vt poſſit ordinarius permutationem approbare, ſed neceſſariè requiri quod beneficia non ſint reſeruata ſedi Apoſtolicæ, quia de iis non poteſt Epiſcopus diſponere & permutationem approbare, vtpote qui non poteſt eorum collationi facere: ita multis relatis Garcia *ſupra n. 82.* eſto contra teneat Gambarus *in c. vn. de rerum permutat in 6 à num. 33.*

9. Ex qua doctrina infero non poſſe fieri permutationem authoritate ordinarij inter iura ad rem v. g. præſentatus, aut electus es ad beneficium, non poteris in fauorem alterius tuam præſentationem reſignare, vt ipſe ſuam præſentationem, & expectatiuam tibi reſignet. Ratio eſt: quia hæc iure ſunt perſonalia tantum, vt rectè notauit Panorm. *in c. cum olim de rer. permutat. à num. 4.*

Sed dices, quid ſi patronus conſentiat, vt in alium tuam præſentationem reſignes, & ſimiliter. alius obtineat facultatem à Papa transferendi ſuam expectatiuam, poterunt ne permutare ex conſenſu ordinarij; Reſpondet Suar. *lib. 4. c. 31. n. 19.* poſſe & conſentit Leſſius *lib. 2. cap. 34. dub. 36. num. 199.* & Gambara in Rubr. *de rerum permutat. in 6. n. 8. & in illo cap. vnico n. 42.* Contrarium tamen vt probabilius tenendum eſt cum communi ſententia, vt teſtatur Flamin. lib. 2. de reſignat. *benefic. quæſt. 23. n. 15.* Zerola 2. *p. ver. renunciatio. §. 1.* Ioann. Nicol. Delfinas *lib. 2. de iure patronat. q. 21. num. 165.* Azor. 28. *cap. 29. quæſt. 22.* Nicol. Garc. 11. *part. de benefic. c. 4. n. 17.* Ratio eſt, quia ordinarius ſolum habet poteſtatem ad admittendas permutationes beneficiorum, non electionum ad beneficia, vt conſtat ex *ſuprad. capitib.* non igitur illi attribuenda eſt.

PVNCTVM XVI.

Poſſitne ex conſenſu ordinarij in permutatione beneficiorum compenſari fructuum inæqualitas pecuniâ, vel penſione abſque Simonia;

SVMMARIVM.

1 *Nequaquam id fieri poteſt authoritate Epiſcopi.*
2 *Aliqui affirmant illius authoritate penſionem imponi poſſe.*
3 *Probabilius eſt oppoſitum.*
4 *Neque poteſt permutari beneficium cum penſione, quæ non ſit in titulum beneficij erecta.*
5 *Neque poſſunt partes inter ſe conuenire, vt vnus, ſcilicet reſignatarius integrè ſoluat expēſas bullarum vtriuſque, niſi ex conſenſu Pontificis.*

1. DE authoritate Pontificis nulli eſt dubium, quia Pontifex poteſt ſeparare ius fructuum A titulo ſpirituali; poteſt ergo concedere habenti ius fructuum, vt ratione illius aliquid recipiat. Epiſcopi autem authoritate fieri nequaquam poteſt; quia non valet ipſe fructus à titulo ſpirituali ſeparare vnde tranſlato titulo & ius ad fructus neceſſariò transfertur. Si ergo pro hoc iure conſentiret pretium exigi, & eſſet iniuſtum, & ſimoniacum: ita tenet gloſſa *in c. cum. pridem de pactis*, Leſſius *lib. 2. c. 35. dub. 17. n. 104. §. ad hoc* Suar. *lib. 4. cap. 34. à num. 10*

Neque obſtat *cap. ad quæſtiones. De rerum permutat.* vbi Clemens III. approbat commutationem factam vnius Eccleſiæ Parochialis, & illius poſſeſſionem, cum alia Eccleſia, & illius poſſeſſionibus, compenſata inæqualitate poſſeſſionum per pecuniam, ſic tamen vt illi contractus nequaquam ſibi inuicem miſceantur. Non inquam obſtat, vt rectè expendit Suar. *cum aliis lib. 6. cap. 34. n. 13.* quia poſſeſſiones illæ erant merè temporales, & ſub dominio temporali Eccleſiarum. Quapropter illarum permutatio non erat inhibita, imo potius conceſſa, vt notat Gloſſa. Poterat ergo in harum permutatione compenſari inæqualitas poſſeſſionum refuſa certa pecuniæ quantitate. Quoad permutationem vero Eccleſiæ, ſeu beneficij, & fructus ei annexi ratione tituli, quales ſunt decimæ primitiæ, & oblationes, nequit ex conſenſu ordinarij inæqualitas horum fructuum pecunia compenſari: neque de hoc caſu loquitur ſupradictum caput.

2. Difficultas vero eſt; an ex conſenſu ordinarij poſſit inæqualitas fructuum ſpiritualium, ſcilicet, decimarum, primitiarum, & oblationum per impoſitionem penſionis compenſari? v. g. eſt permutatio facienda de beneficio tenui cum pingui, poteritne ex ordinarij conſenſu imponi beneficio pinguiori aliqua penſio & ſic permutatio concludi.

In hac difficultate eſt prima ſententia id fieri poſſe ex authoritate ordinarij, quia ordinarius iuſta cauſa intercedente poteſt penſionem imponere, vt tenet Gigas *de penſionib. quæſt. 6.* referens Oldrad. Felio. Anton. de Butrio, Innocent. Immolam. P. Ancharan. Decium, & Caccialupum, Zerola in praxi *Epiſc. 2. par ver. penſio num. 1.* cum Paulo Romano *tractat. de penſionib. c. 15. n. 10. & c. 1. § redeundo n. 5.* Hieronym. Gonzalez *ſuper reg. 8. cancellar gloſſa 5. n. 27.* Sed in tali permutatione ob inæqualitatem fructuum compenſandam eſt cauſa iuſta vt dicit Leſſius *lib. 2. de iuſtit. cap. 34. dub. 38. num. 105. verſ tertio* Ergo fieri poteſt authoritate ordinarij hæc permutatio: & ita docent in propriis terminis Nauar. *conſ. 43 de Simonia n. 4.* quem ſequitur Ioan. de Nicol. Delfinas de *iurepatronat. lib. 2. quæſt. 18 num. 161.* Hieronym. Gonzalez alijs relatis *ſupra, & 14. num. 38.*

3. Verum contraria ſententia communior eſt, & in praxi magis recepta, ſcilicet non poſſe authoritate ordinarij in permutatione beneficiorum imponi penſionem ſuper beneficium pingue: ita docent pluribus relatis Nicol. Garcia 1. *part. de benefic. cap. 5. n. 341. & n. 344.* Suar. *lib. 4. cap. 34. n. 16.* Valen. *diſp. 6. q. 16. p. 3. in fine.* Man. Rodrig. 2. *t. ſum c. 65. num. 6.* cum Arag. *quæſt. 100 art. 4. verſ. eſt aliud pag. 1182.* Mouentur ex eo, quod Epiſcopus prohibetur beneficia conferre cum diminutione *in titulo vt beneficia ſine diminutione conferantur*: ſi autem conſentire poſſet in penſionem, iam beneficium cum diminutione conferret. Præterea, quia iam conſuetudo, vt benè dicit Valent. *ſupra* huiuſmodi facultatem Epiſcopis denegauit. Quocirca ſolum authoritate Papæ hæc permutatio firma fieri poteſt.

4. Ex qua doctrina à fortiori ſequitur non poſſe authoritate ordinarij permutari beneficium, cum penſione, quæ non ſit erecta in titulum beneficij. Tum quia ordinarius non habet poteſtatem imponendi penſionem, ergo neque illam transferendi. Tum etiam quia in *c. quæſitum, & c. olim de rerum permutat. & cap. vn. eodem tit. lib. 6.* vbi ordinariis committitur poteſtas admittendi beneficiorum permutationes, de propriis beneficiis ſermo eſt, & ita docent vt probabilius Suar. *lib. 4. cap. 33. num. 4.* Nicol. Garcia *de benefic. 11. part. cap. 4. num. 18.*

5. Hoc etiam ſpectat non poſſe partes inter ſe a abſque ordine ad conſenſum Pontificis conuenire, vt vnus, ſcilicet cui eſt facta reſignatio integre ſoluat expenſas bullarum pertinentium ad vtrumque, quia hæc pactio eſt ſimoniaca; ſi quidem petitur à reſignatario aliquod onus pretio æſtimabile, quod de iure non ineſt: de iure enim quilibet proprias bullas tenetur ſoluere: & ita tradit Suar. *lib. 4. de Simon. cap. 34. numer. 19 fine cum* Nauarr. *lib. 5. conſil. titul. de Simonia. conſ. 50. & 51.* & conſentit Flamin. *tit. 2. de reſignat. benef. lib. 14. quæſt. 7. num. 9.* Nicol. Garcia 11. *p. de benef. cap. 3. §. 2. numer. 147.* Addit tamen Flamin *ſupra*, & Azor. 2. *part. lib. 7. cap. 17. q. 7.* ſupradicta procedere, in caſu quo reſignatarius non retineret quod expendit in expeditione bullarum reſignantis beneficium. Quia ſtylus ſatis vulgaris eſt, quod reſignatarius ſoluat expenſas bullarum reſignantis, dummodo retineat id quod impendit in primo termino ſolutionis penſionis. Quapropter de ſententia Flaminij, & Azor, poteſt reſignatarius ſe obligare ad ſoluendam expeditionem bullarum reſignantis, ea tamen conditione, vt in primo termino ſolutionis penſionis ſibi ſatisfaciat.

PVNCTVM

Digitized by Google

PVNCTVM XVII.

Quæ renunciatio beneficij ſit Simonia.

SVMMARIVM.

1 *Ad validam, licitamque renunciationem requiritur conſenſus ſuperioris eam acceptantis.*
2 *De quibus beneficiis hæc doctrina procedat.*
3 *Nullus præter Pontificem admittere poteſt reſignationes beneficiorum ſub conditione.*
4 *Hæc reſignatio in manibus ordinarij ſimoniam continet.*
5 *Contrarium probabilitate non caret.*
6 *Relicta illa conditione probabilius eſt ordinarium beneficium illud liberè conferre non poſſe.*
7 *Poteſt reſignans ob crimen commiſſum beneficio ab ordinario priuari.*
8 *Reſignatio liberè facta admitti poteſt ab ordinario.*
9 *Reſignans beneficium in manibus ordinarij cum intentione, vt certa perſona conferat, idque petatur, tenent plures eſſe ſimoniam.*
10 *Probabilius eſt neque eſſe ſimoniam, nec prohibitum, ſi non deducatur in pactum.*
11 *Reſignationes reciprocæ non habent locum coram ordinariis.*
12 *Non valet reſignatio coram ordinario in fauorem tertiæ perſonæ ſub titulo permutationis, cum tamen illa tertia perſona nullum habeat beneficium permutandum.*
13 *Poteſt ordinarius iuxta probabilem ſententiam admittere reſignationem beneficiorum factam cum reſeruatione penſionis.*
14 *Non poteſt ex alio conſenſu præter Pontificis reſignans obligare reſignatarium, ad aliqua onera ſubeunda.*
15 *Item eſt Simonia, ſi reſignans, petat à reſignatario ſolutionem expenſarum, quas fecit in tali beneficio acquirendo, niſi Pontifex conſentiat.*

RENunciatio, vt omnes admittunt eſt libera beneficij ceſſio. Et eſt multiplex, alia purè, & abſolutè, alia ſub conditione, alia in fauorem tertij, alia cum reſeruatione penſionis. De omnibus iis videndum eſt, quid ad ſui valorem, & ad vitandum ſimoniam ſit requiſitum.

1. Indubitatum eſt apud omnes requiri ad validam & licitam renunciationem conſenſum ſuperioris eam acceptantis, *cap. admonet, cap. quod in dubiis, cap. niſi cum pridem, & cap. fin. de Renunciat. cap. Denique 6. q. 3. & cap. 1. 17. quæſt. 2.* aliàs, vt probabilior ſententia tenet beneficium nondum vacat, etiam quoad ipſum renunciantem, ſed verum illius poſſidet titulum, & ius donec ea renunciatio à ſuperiore fuerit admiſſa: ita Abbas *in cap. ad aures numer. 7. de iis quæ vi, & in cap. quod Dei timorem. De ſtatu Monach. num. 4.* vbi dicit contra gloſſam tenere omnes ferè doctores. Felin. *in cap. in noſtra de Reſcript. corol. 34.* Couar. *lib. 1. var. cap. 5. numer. 6.* & alij innumeri; quos refert, & ſequitur Garcia de *benefic. 11. part. cap. 3. §. 3. n. 123.* Poterit tamen ſuperior ob delictum commiſſum à reſignante cum beneficio priuare, & alteri conferre, vt tradit Innocent. *in cap. quod. in dubiis n. 2. per textum ibi:* Abbas *in dicto cap. quod Dei timorem num. 4. Rota deciſ. 3. & 4. in antiquiorib.* Petr. Greg. *cap. 31. de benefic. num. 11.* Garcia *ſuprà n. 230.*

2. Hæc vero procedunt de beneficiis iam pacificè acquiſitis, licet nondum poſſeſſis. Nam ſi beneficium litigioſum ſit propter ambiguitatem, & iuris dubietatem, ſuperioris authoritas non deſideratur, *cap. De integrum reſtitut.* & tradit Abbas *dicto cap quod in dubiis num 4.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 7 quæſt. 1. num. 104. & n. 105.* Zechius *de benefic. & penſionib. cap. 13. num. 2. limitat. 6.* Garc. 11 *part. de benefic. cap. 3. §. 3. num. 245.* & alij ab eiſdem relati. Similiter etiam ſi beneficium nondum ſit acquiſitum, ſed ſolum ſit ius ad illud poterit abſque ſuperioris authoritate renunciari: Vnde poteris electioni, præſentationi, & nominationi de re factæ renunciare, *cap. ad audientiam 2. de Reſcript. & cap. ſanè de renunciat.* & docet gloſſa & doctores, *in c. ſi electio de electione in 6.* Innocent. *in dict. cap. quod in dubiis,* & *ibi* doctores Lambertin. *de iurepatronat. lib. 3 quæſt. 5 art. 5.* Flamin. pluribus relatis *lib. 3. de reſignat. beneſ. q. 1. à n. 74. & lib. 2. q. 23.* & alij, quos ſequitur Garcia 11 *p. de benefic. cap. 3. § 3. n. 247. & n. 251.* optimè explicat quis ſit ſuperior, qui reſignationes ſimplices, & abſque vlla conditione poteſt admittere, & ſtatuit cum variis doctoribus eſſe eum, qui poteſtatem habet inſtituendi, & deſtituendi vt Pontifex, legatus à latere, Epiſcopus, & capitulum ſede vacante & denique qui Epiſcopalem habet iuriſdictionem.

3. Quod ſi beneficium ſub conditione aliqua reſignandum ſit, tenent doctores omnes nullum præter Pontificem poſſe admittere reſignationes factas ſub conditione, vt alteri detur beneficium, ſiue beneficio penſio imponantur, ſiue non. Ratio eſt; quia Epiſcopus non poteſt denuo beneficia conferre, niſi prius vacent iuxta *cap. vnic. de rerum permutat. in 6. & Clem. vnic. eodem tit.* At beneficium reſignatum ſub illa conditione non vacat, quouſque alteri conferatur. Ergo.

4. Difficultas eſt: an hæc reſignatio in manibus ordinarij facta contineat ſimoniam? Communis eſt ſententia ſimoniam eſſe ſaltem ex iure Eccleſiaſtico, præcipuè poſt *conſtitutionem Pij V. 58.* quæ incipit, *quanta Eccleſia Dei,* quam refert, & late explicat Flamin. *de reſig. lib. 5. q. 6. & lib. 14. q. 3. n. 12.* Garcia pluribus relatis 11. *p. cap. 3. §. 2. n. 152. & 154.* Ratio eſt, quia omnis pactio in ſpiritualibus eſt prohibita ob ſimoniam vitandam *cap. fin de Pactis:* cum autem in præſenti ſit prohibita hæc pactio coram ordinario, ſit ſimoniacam eſſe talem pactionem.

5. Verum contrariam ſententiam, ſcilicet ſimoniam in tali reſignatione non committi, probabilitate non caret; tenet Couarruu. *lib. 1. var. cap. 5. num. 5.* Stafileus de litteris gratiæ *tit. de variis modis vacationis §. reſignationis modus n. 8. & ſeq.* Zerola *in prax. Epiſc. 1. p.* verbo *renunciatio §. 2. & 3. verſ. 10.* *Quintana Duenas lib. 2. Eccleſiaſt à num. 19. vſque ad 28.* Duaren. *de benefic. lib 8. c 2. § quomodo beneficium in fine.* Probus *ad Monachum in c. 1. de officio legati in 6. n 5. & 6.* Nullus *de temporib. ordinat. n. 20.* & inclinat Leſſius *lib. 2. c. 35. n. 86.* Valen. *diſp. 6 quæſt. 16. p. 3. verſ ſecunda circunſtantia.* Vaſq. de benefic. *c. 2. §. 4. dub. 7.* & alij ab eiſdem relati. Ratio eſt quia in præſenti non arctatur ordinarius ad acceptandam renunciationem, ac proinde ibi nulla interuenit pactio, neque aliquid pretio æſtimabile pro quo renunciatio fiat. Item hæc renunciatio in conſtitutione Pij V. non prohibetur, vt ſimoniaca.

6. Sed inquires, poteritne ordinarius reiecta illa conditione beneficium liberè conferre? Probabilius eſt non poſſe: ita Rebuff. *de reſignat. conditionata num. 7.* & ſeq Gutierr. *conſ. 42. de Simonia num 8.* Suar. *cap. 35 num. 11.* Leſſius *lib. 2. c. 35. num. 68.* Garcia pluribus relatis 11. *part. de benefic. c. 3. §. 2. num. 155.* Ratio eſt, quia actus factus ſub vna conditione & modo, non poteſt quoad vnam partem admitti, & non quoad aliam ſed totus recipi, vel reiici, *leg. Aurelius 28. §. idem quæſt ff de liberat. legata.* Et hæc concluſio à fortiori poſt *conſtitutionem Pij V. 58.* in qua facultas auffertur ordinario admittendi quaſlibet reſignationes conditionatas, imo & ſimplices niſi illorum qui ſenio confecti, aut valetudinarij, aut corpore impediti ſint, vel vitiati, aut crimini obnoxij, cenſuriſque Eccleſiaſticis irretiti, aut nequeunt, aut non debent Eccleſiæ, vel beneficio inſeruire, ſeu qui vnum aliud, vel plura beneficia obtinuerint, vel quos ad aliud contigerit promoueri, religionem quoque ingreſſuri, vel matrimonium contracturi, ſi ſtatim poſtea id re ipſa exequantur, vel qui ob capitales inimicitias non audent in loco beneficij reſidere ſecuri, vel denique ſi caſus aliquis acciderit ex contentis in conſtitutione Innocent. III. de dimittendis cathedralib. Eccleſiis, qui certè ad ſupradictos caſus referuntur, vt conſtare poteſt ex Flamin. *Pariſio latè* explicante hanc bullam Pij V. *lib. 5. q. vlt.*

7. Dices: Saltem ſic reſignans poterit ab ordinario priuari beneficio ob crimen commiſſum in renunciatione.

Reſpondeo poſſe, ſi cognoſcatur, & probetur non ignoranter feciſſe: ita Leſſius *lib 2. cap. 35. dub. 14. n. 85. fine.* Suar. *lib. 4. cap. 35 n. 14.* at tunc non prouidetur beneficium ab ordinario tanquam vacans ex reſignatione, ſed prouidetur tanquam vacans ex priuatione pœnali: & ita intelligi debet Flamin. Pariſius *lib. 1. de reſignat quæſt. 3. num. 65.* dicens ſcienter reſignantem beneficium contra ſtylum curiæ poſſe ab Epiſcopis renunciationem acceptari, & alteri beneficium prouideri, ſcilicet in pœnam illius renunciationis, ac proinde cognita cauſa, & ſeruato ordine iuris.

8. Reſignatio liberè facta, & abſque ſignatione perſonæ exiſtente aliqua ex ſupradictis conditionibus aſſignatis à Pio V. admitti poteſt ab ordinario, & ex eius conſenſu valida eſt, & firma, poteritque beneficium ſic vacans prouideri cui voluerit, modo tamen non conferat ſuis, aut reſignantis conſanguineis, affinibus aut familiaribus. Ita enim præcipitur in ſupradicta conſtitutione, & quidquid contra, vel præter attentatum fuerit, id totum) ait Pontifex) ex nunc vires, & affectus decernimus non habere, & aliis pœnis collatores afficiuntur. Hanc conſtitutionem (ait Garcia) 11. *part. de benefic. cap. 3. §. … num. 270.* non benè ſeruari in Hiſpania, vbi prætenditur eam non eſſe receptam, ſed eſſe ab ea ſupplicatum ſaltem quoad illud de non conferendis beneficiis reſignatis conſanguineis, affinibus, aut familiaribus collatorum, vel reſignantium, & inſuper addit ſe audiuiſſe ita fuiſſe per Conſilium Regis ſcriptum Epiſcopis. Quod autem hæc ſupplicatio impoſita à lege ſuſpendat interim eius executionem, donec ſecunda iuſſio ſuperueniat, docet Franciſc. de Soſſa, ſuper conſtitution. Clement. VIII. *de largit. muner. Regular. interdict. § 13 n. 109 & 112.* & alij circa conſtitutionem Pij V. *de cenſibus,* eſto contra teneat

Man.

Digitized by Google

Man. Rodrig. *qq. regul. tit. 9. 6. art. 7.* Gab. Vaſq. 1. 2. *t. 2. diſp.* 156. *n. 43. & Lorca diſp. 20. de legibus.*

9. Solum eſt difficultas; an reſignans liberè beneficium in manibus ordinarij, & ab illo ſupplicans, vt alicui certæ perſonæ beneficium conferat, vel ea intentione reſignans, faciat contra dictam conſtitutionem: dicitur enim ibi: Caueant autem Epiſcopi, & alij prædicti. Itemque omnes electores, præſentatores & patroni tam Eccleſiaſtici, quam laici quicunque ſint, ne verbo quidem, aut nutu futuri in huiuſmodi beneficiis, & officiis ſucceſſores ab ipſis reſignantibus, aut aliis eorum ſignificatione, vel hortatu deſignentur, aut de iis aſſumendis promiſſio inter eos, aut intentio qualiſcunque intercedat. Prohibetur ergo quælibet deſignatio, & intentio inter conferentem, & reſignantem de dando beneficio certæ perſonæ. Reſpondet Suar. *lib. 4. cap. 35. num. 17.* prohiberi quidem reſignationem factam cum intentione manifeſta conferenti, vt detur certæ perſonæ, etiamſi pactum non interueniat: & conſentit Man. Rodrig. 2. *tit. ſum. cap. 60. num. 1.* cum gloſſa *in c. part. 1. verbo dimittere verſ. dum tamen ſuis terminis ſit contenta, de officio delegati.* Gomez *in Rubr. de triennali poſſeſſore, quæſtione decima ſexta num. 3. & 4.* Rebuff *in praxi benefic. de reſignat. pura, in princ. & in capit. de reſignat. conditionali: num. 4.*

10. Ego verò dicendum exiſtimo cum communiori ſententia non eſſe ſimoniam, nec prohibitam reſignationem factam coram ordinario ea intentione, ſpe ac ſupplicatione, vt detur certæ perſonæ, modo tamen non deducatur in pactum: ita Nauarr. *ſum. c. 23. num. 107. & conſil. 11. & 38. de Simonia* Petr. Gregor. *de benefic. c. 28. n. 7.* Ioann. Gutier. *canon. qq. lib. 2. q. 23. n. 75.* Azor. *lib. 7. cap. 21. q. 3. & cap. 27. q. 6.* Flamin. Pariſius *lib. 12. de reſignat. quæſt. 6. à numer. 3.* Garcia 11. *part. de benefic. cap. 3. num. 161.* & alij innumeri ab eiſdem relati, Dicunt enim ij doctores præcipuè Nauarr. *conſil. 38. num. tertio,* Flaminius *ſupra*, & Garcia *ſupra num. 184.* in ſupradicta conſtitutione ſolum prohiberi reſignationem, & intentionem in conuentionem tacitam, aut expreſſam deductam.

11. Pro maiori intelligentia ſuperioris doctrinæ infero. Primò non habere locum coram ordinariis reſignationes reciprocas, ſed eſſe, & puniri vt ſimoniacas. Reſignationes reciprocas voco illas, in quibus reſigno beneficium meum in fauorem tui nepotis, & tu in fauorem mei reſignas: nam licet ibi quædam permutatio videatur adeſſe, eſt tamen mixta cum reſignatione in fauorem, quæ ordinariis omnino eſt prohibita, vt ex dictis conſtat, & tenet expreſsè Leſſius *lib. 2. de iuſtit. cap. 35. dub. 14. num. 87.* Suarez *lib. 4. cap. 35. num. 18.* Flamin. Pariſius aliis relatis *de reſignat. lib. 14. quæſt. 4. n. 3.* Idem eſt dicendum de renunciatione triangulari: v. g. Renuncio meum beneficium Petro, vt Petrus renunciet ſuum Paulo, & Paulus ſuum mihi, fieri enim poteſt, vt beneficium meum ſit commodius Petro, & Petri beneficium Paulo, & Pauli beneficium mihi. Quod autem hic interueniat ſimonia probatur, *ex cap. tua nos de Simonia cap. fin. de Pactis,* vbi in beneficiis omnis pactio, omniſque conuentio debet omnino ceſſare, quando de iure non ineſt, ſed in permutatione ſupradicta eſt pactio obligans ad id quod de iure non ineſt. Nam primus obligat ſecundum, vt reſignet in fauorem tertij, & ſecundus tertium, vt reſignet in fauorem primi: & ita tenet Nauarr. *lib. 5. conſil. conſil. 22. de Simonia.* Flamin. *de reſignat. lib. 14. quæſt. 7. num. 63.* Leſſius *libro ſecundo, cap. 35. dub. 14. numero octogeſimo octauo,* Suarez *libro quarto, cap. 35. numero decimo octauo,* Garcia *multis relatis* 11. *part. cap. 4. numero vigeſimo primo.* Aduertit tamen Leſſius, & Suar. cenſet probabile, etſi hæ reſignationes fieri non poſſint coram ordinario, poſſe tamen duplici permutatione fieri, vt ſi ego permutem meum beneficium cum beneficio Petri, & habito beneficio Petri permutem cum Paulo: ſic enim Paulus habebit beneficium Petri, quod ſibi eſt commodum, & Petrus meum, quod ſibi eſt commodum, & ego Pauli, quod commodum mihi.

12. Secundò infero; an valeat reſignatio à te facta coram ordinario in fauorem tertiæ perſonæ ſub titulo permutationis, cum tamen illa tertia perſona nullum habeat beneficium permutandum. Et reſpondeo cum communi ſententia non valere ex vlla parte: ita expreſsè Leſſius *lib. 2. cap. 34. dub. 16. num. 100.* Azor. *lib. 7. cap. 29. quæſt. 16. & cap. 30. q. vltim.* Suarez *libro quarto, cap. 35. num. 20.* Garcia 11. *part. de benefic. cap. 4. numer. 10.* & ratio eſt; nam ſi tu cognoſcis alium non habere beneficium, non intendis permutare, ſed reſignare in fauorem, quam tamen reſignationem, nequit ordinarius admittere: ſi tu bona fide renuncias, putans alium habere beneficium permutandum, deciperis grauiter, & error dat cauſam contractui, ac proinde reddit illum irritum, & nullum. Video tamen Rebuff *in pract. quæſt. de permutat. num. 14. & 15.* ſentire validam eſſe renunciationem, & collationem, poſſe tamen reſignantem verum beneficium agere, vt ſibi permutatio adimpleatur, vel vt ſibi reddatur beneficium, quod reſignauit. Sed quod diximus eſt tenendum.

13. Tertiò infero poſſe ordinarium iuxta probabilem ſententiam admittere renunciationem ſimpliciter factam de beneficio cum reſeruatione penſionis, quia ſecundum probabilem ſententiam ſuperiori puncto tractatam poteſt ordinarius ex cauſa imponere beneficio penſionem: ſed quia probabilius eſt ex recepta conſuetudine, & ſtylo curiæ non poſſe Epiſcopum penſionem imponere, ea de cauſa neque poteſt beneficij renunciationem admittere cum illa reſeruatione, & docet expreſsè Suar. *lib. 4. c. 35. num. 12.* Leſſius *lib. 2. cap. 34. dub. 38. & c. 35. dub. 14. num. 9.*

14. Infero quartò reſponſionem illius quæſtionis, an ſine manifeſtatione ſuperioris (qualis eſt ſolus Pontifex) poſſit reſignans cum reſeruatione penſionis obligare reſignatarium ad aliqua onera admittenda v. g. vt fidei iuſſorem ſæcularem, vel aliquam hypothecham aſſignet, vel illi anticipatè ſoluat, timet enim reſignatarium futurum tardum in ſoluendo. Et dicendum eſt eſſe ſimoniacum contractum; quia obligat reſignatarium ad id quod de iure non ineſt, eique ex vi reſignationis onus pretio æſtimabile imponit: ita Leſſius *lib. 2. cap. 35. dub. 15. n. 93.* Suar. *lib. 4. capit. 35. num. 23. in fine.* Quæ reſolutio ita vera eſt, vt etiamſi ordinarius commiſſionem haberet imponendi penſionem adhuc huiuſmodi contractum approbare non poſſet: ita Suarez *ſupra.* Vnde penſio ſic conſtituta poſſet non ſolui, & beneficium tanquam vacans propter ſimoniam impetrari, vt benè dicit Leſſius *illo num. 93.* Verum ſi poſt conſtitutam penſionem obligaretur reſignatarius ad hæc onera, dicendum eſt ſimoniam non committi, neque in foro exteriori debere præſumi, ſed potius præſumi debet liberè ſe obligaſſe: ita tradit Flamin. *cum communi ſententia lib. 14. quæſt. 7. à num. 53.*

15. Infero quintò ſimoniam committere reſignantem beneficium, & petentem à reſignatario ſolutionem expenſarum, quas in eius acquiſitione fecit: colligitur ex *cap. ſuper hoc de renunciat. & cap. cum pridem de Pactis,* & tenet Leſſius *ſupra num. 94.* & Suarez *n. 29.* & Flamin. *lib. 14. de reſignat. quæſt. 7. num. 1. cum aliis.* Ratio eſt, quia petit aliquod onus, quod de iure non ineſt reſignationi, non enim reſignatio ſecum affert illas expenſas, ſed expenſæ factæ ſunt ante reſignationem in acquiſitione beneficij. Ergo beneficium nequit dari cum aliquo ſpeciali onere, quod non daretur, ſi beneficium illis expenſis acquiſitum non eſſet; non enim ob hanc rationem pluris debet æſtimari, ſicut ſi poſſeſſionem domus multis expenſis obtineres, non ob id carius vendere poſſes, quam ſi nullis tibi expenſis ſteriſſet.

PVNCTVM XVIII.

Quæ reſignatio confidentialis Simonia ſit?

SVMMARIVM.

1 *Optimè traditur in Bullis Pij IV. & Pij V.*
2 *An ſola reſignatio beneficij, cum acceſſu, regreſſu, & ingreſſu, an etiam permutatio in ſupradictis bullis prohibetur? ſub diſtinctione reſpondetur.*
3 *Quid ſi reſignes cum intentione, vt reſignatarius iterum conferat, & reſignet tuo nepoti? Affirmant aliqui non eſſe ſimoniam, ſi non deducas in pactum.*
4 *Probabilius eſt oppoſitum, ſi intentionem reſignatario manifeſtes.*
5 *Reſignans beneficium cum conditione, vt tibi penſio ſoluatur, ſolum eſſe Simoniam tenent plures.*
6 *At probabilius cenſeo eſſe Simoniam confidentialem.*

1. TOta difficultas eſt in explicatione conſtitution. Pij IV. incipient. *Romanum, &c. qua eſt 109. in Bullario data 17. Kalend. Nouemb. anno 1564.* & in explicatione *conſtitutionis Pij V.* incipientis, *intolerabilis data Kalendis Iunij anno 1569. qua eſt 87. in ordine,* cuius tenor refertur à Nauar. *c. 23. n. 100.*

Materia his conſtitutionibus prohibita ob Simoniacam prauitatem, eſt tantum beneficium Eccleſiaſticum. Vnde penſio, & quodlibet aliud ſub nomine beneficij propriè non comprehenſum etiamſi reſignetur cum acceſſu, vel regreſſu, vel alio quouis modo Simoniaco non prohibetur, nec punitur in his conſtitutionibus, vt notauit Suar. *lib. 4. c. 43. num. 4.* Perſonæ verò, circa quas verſatur hæc prohibitio, ſunt reſignantes beneficia, & illa ſic acceptantes, deinde collatores, electores præſentatores, &c. illorum beneficiorum ſic vacantium.

Tertiò actiones prohibitæ in iis conſtitutionibus ſunt reſignationes cum acceſſu, regreſſu vel ingreſſu ad beneficium, & quælibet aliæ reſignationes, & receptiones beneficij cum reſeruatione penſionis, vel fructus facta alij. Quibus verbis ſignificatur reſignantem non omnino, & abſolutè beneficium dimittere: ſed velle ſibi retinere aliquod ius, vt aliquando poſſit repetere, & accipiens teneatur reddere. Acceſſus enim vocatur, ſi mihi impedito ob ætatem, vel alia de cauſa prælatus

PVNCTVM XVII.

Quæ renunciatio beneficij ſit Simonia.

SVMMARIVM.

1 *Ad validam licitamque renunciationem requiritur conſenſus ſuperioris eam acceptantis.*
2 *De quibus beneficiis hac doctrina procedat.*
3 *Nullus præter Pontificem admittere poteſt reſignationes beneficiorum ſub conditione.*
4 *Hæc reſignatio in manibus ordinarij ſimoniam continet.*
5 *Contrarium probabilitate non caret.*
6 *Relicta illa conditione probabilius eſt ordinarium beneficium illud liberè conferre non poſſe.*
7 *Poteſt reſignans ob crimen commiſſum beneficio ab ordinario priuari.*
8 *Reſignatio liberè facta admitti poteſt ab ordinario.*
9 *Reſignans beneficium in manibus ordinarij cum intentione, vt certa perſona conferat, idque petatur, tenent plures eſſe ſimoniam.*
10 *Probabilius eſt neque eſſe ſimoniam, nec prohibitum, ſi non deducatur in pactum.*
11 *Reſignationes reciprocæ non habent locum coram ordinariis.*
12 *Non valet reſignatio coram ordinário in fauorem tertiæ perſonæ ſub titulo permutationis, cum tamen illa tertia perſona nullum habeat beneficium permutandum.*
13 *Poteſt ordinarius iuxta probabilem ſententiam admittere reſignationem beneficiorum factam cum reſeruatione penſionis.*
14 *Non poteſt ex alio conſenſu præter Pontificis reſignans obligare reſignatarium ad aliqua onera ſubeunda.*
15 *Item eſt Simonia, ſi reſignans, petat à reſignatario ſolutionem expenſarum, quas fecit in tali beneficio acquirendo, niſi Pontifex conſentiat.*

RENunciatio, vt omnes admittunt eſt libera beneficij ceſſio. Et eſt multiplex, alia purè, & abſolutè, alia ſub conditione, alia in fauorem tertij, alia cum reſeruatione penſionis. De omnibus iis videndum eſt, quid ad ſui valorem, & ad vitandum ſimoniam ſit requiſitum.

1. Indubitatum eſt apud omnes requiri ad validam & licitam renunciationem conſenſum ſuperioris eam acceptantis, *cap. admonet, cap. quod in dubiis, cap. niſi cum pridem, & cap. fin. de Renunciat. cap. Denique 6. q. 3. & cap. 1. 17. quæſt. 2.* aliàs, vt probabilior ſententia tenet beneficium nondum vacat, etiam quoad ipſum renunciantem, ſed verum illius poſſidet titulum, & ius donec ea renunciatio à ſuperiore fuerit admiſſa: ita Abbas *in cap. ad aures numer. 7. de iis quæ vi, & in cap. quod Dei timorem. De ſtatu Monach. num. 4.* vbi dicit contra gloſſam tenere omnes ferè doctores. Felin. *in cap. in noſtra de Reſcript. corol. 34.* Couar. *lib. 1. var. cap. 5. numer. 6.* & alij innumeri; quos refert, & ſequitur Garcia de *benefic. 11. part. cap. 3. §. 3. n. 123.* Poterit tamen ſuperior ob delictum commiſſum à reſignante cum beneficio priuare, & alteri conferre, vt tradit Innocent. *in cap. quod. in dubiis n. 2. per textum ibi* Abbas *in dicto cap. quod Dei timorem num. 4. Rota deciſ. 3. & 4. in antiquiorib.* Petr. Greg. *cap. 31. de benefic. num. 11.* Garcia *ſuprà n. 230.*

2. Hæc vero procedunt de beneficiis iam pacificè acquiſitis, licet nondum poſſeſſis. Nam ſi beneficium litigioſum ſit propter ambiguitatem, & iuris dubietatem, ſuperioris authoritas non deſideratur, *cap. De integrum reſtitut.* & tradit Abbas *dicto cap quod in dubiis num 4.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 7 quæſt. 1. num. 104. & n. 105.* Zechius *de benefic. & penſionib. cap. 19. num. 2. limitat. 6.* Garc. 11 *part. de benefic. cap. 3. §. 3. num. 143.* & alij ab eiſdem relati. Similiter etiam ſi beneficium nondum ſit acquiſitum, ſed ſolum ſit ius ad illud poterit abſque ſuperioris authoritate renunciari: Vnde poteris electioni, præſentationi, & nominationi de te factæ renunciare, *cap. ad audientiam 2. de Reſcript. & cap. ſanè de renunciat.* & docet gloſſa & doctores, *in c. ſi electio de electione in 6.* Innocent. *in dict. cap quod in dubiis,* & *ibi* doctores Lambertin. *de iurepatronat. lib. 3 quæſt. 5. art. 5.* Flamin. pluribus relatis *lib. 3. de reſignat. beneſ. q. 1. à n. 74. & lib. 2. q. 23.* & alij, quos ſequitur Garcia 11. *p. de benefic. cap 3. § 3. n. 247. & n. 251.* optimè explicat quis ſit ſuperior, qui reſignationes ſimplices, & abſque vlla conditione poteſt admittere, & ſtatuit cum variis doctoribus eſſe eum, qui poteſtatem habet inſtituendi, & deſtituendi vt Pontifex, legatus à latere, Epiſcopus, & capitulum ſede vacante & denique qui Epiſcopalem habet iuriſdictionem.

3. Quod ſi beneficium ſub conditione aliqua reſignandum ſit, tenent doctores omnes nullum præter Pontificem poſſe admittere reſignationes factas ſub conditione, vt alteri detur beneficium, ſiue beneficio penſio imponantur, ſiue non. Ratio eſt; quia Epiſcopus non poteſt denuo beneficia conferre, niſi prius vacent iuxta *cap. vnic. de rerum permutat. in 6. & Clem. vnic. eodem tit.* At beneficium reſignatum ſub illa conditione non vacat, quouſque alteri conferatur. Ergo.

4. Difficultas eſt: an hæc reſignatio in manibus ordinarij facta contineat ſimoniam? Communis eſt ſententia ſimoniam eſſe ſaltem ex iure Eccleſiaſtico, præcipuè poſt *conſtitutionem Pij V. 58.* quæ incipit, *quanta Eccleſia Dei,* quam refert, & late explicat Flamin. *de reſig. lib. 5. q. 6. & lib. 14. q. 3. n. 12.* Garcia pluribus relatis 11. *p. cap. 3. §. 2. n. 152. & 154.* Ratio eſt, quia omnis pactio in ſpiritualibus eſt prohibita ob ſimoniam vitandam *cap. fin de Pactis:* cum autem in præſenti ſit prohibita hæc pactio coram ordinario, ſit ſimoniacam eſſe talem pactionem.

5. Verum contrariam ſententiam, ſcilicet ſimoniam in tali reſignatione non committi, probabilitate non caret: tenet Couarruu. *lib. 1. var. cap. 5. num. 5.* Staſileus de litteris gratiæ *tit. de variis modis vacationis §. reſignationis modus n. 8. & ſeq.* Zerola *in prax. Epiſc. 1. p.* verbo *renunciatio §. 2. & 3. verſ. 10.* Quintana Duenas *lib. 2. Eccleſiaſt à num. 19. vſque ad 28.* Duaren. *de benefic. lib. 8. c 2. § quomodo beneficium in fine.* Probus *ad Monachum in c. 1. de offic. legati in 6. n 5. & c. Nullus de temporib. ordinat. n. 20.* & inclinat Leſſius *lib. 2. c. 35. n. 86.* Valen. *diſp. 6 quæſt. 16. p. 3. verſ ſecunda circumſtantia.* Vaſq. de benefic. *c. 2. §. 4. dub. 7.* & alij ab eiſdem relati. Ratio eſt quia in præſenti non arctatur ordinarius ad acceptandam renunciationem, ac proinde ibi nulla interuenit pactio, neque aliquid pretio æſtimabile pro quo renunciatio fiat. Item hæc renunciatio in conſtitutione Pij V. non prohibetur, vt ſimoniaca.

6. Sed inquires, poteritne ordinarius reiecta illa conditione beneficium liberè conferre? Probabilius eſt non poſſe: ita Rebuff. *de reſignat. conditionata num. 7.* & ſeq Gutierr. *conſ. 42. de Simonia num 8.* Suar. *cap. 35 num. 11.* Leſſius *lib. 2. c. 35. num. 68.* Garcia pluribus relatis 11. *part. de benefic. c. 3. §. 2. num. 155.* Ratio eſt, quia actus factus ſub vna conditione & modo, non poteſt quoad vnam partem admitti, & non quoad aliam ſed totus recipi, vel reiici, *leg. Aurelius 28. §. idem quæſt ff deliberat. legata.* Et hæc concluſio à fortiori poſt *conſtitutionem Pij V. 58.* in qua facultas aufertur ordinario admittendi quaſlibet reſignationes conditionatas, imo & ſimplices niſi illorum qui ſenio confecti, aut valetudinarij, aut corpore impediti ſint, vel vitiati, aut crimini obnoxij, cenſuriſque Eccleſiaſticis irretiti, aut nequeunt, aut non debent Eccleſiæ, vel beneficio inſeruire, ſeu qui vnum aliud, vel plura beneficia obtinuerint, vel quos ad aliud contigerit promoueri, religionem quoque ingreſſuri, vel matrimonium contracturi, ſi ſtatim poſtea id re ipſa exequantur, vel qui ob capitales inimicitias non audent in loco beneficij reſidere ſecuti, vel denique ſi caſus aliquis acciderit ex contentis in conſtitutione Innocent III. de dimittendis cathedralib. Eccleſiis, qui certè ad ſupradictos caſus referuntur, vt conſtare poteſt ex Flamin. *Pariſio latè* explicante hanc bullam Pij V. *lib. 5. q. vlt.*

7. Dices: Saltem ſic reſignans poterit ab ordinario priuari beneficio ob crimen commiſſum in renunciatione.

Reſpondeo poſſe, ſi cognoſcatur, & probetur non ignoranter feciſſe: ita Leſſius *lib 2. cap. 35. dub. 14. n. 85. fine.* Suar. *lib. 4. cap. 35 n. 14.* at tunc non prouidetur beneficium ab ordinario tanquam vacans ex reſignatione, ſed prouidetur tanquam vacans ex priuatione pœnali: & ita intelligi debet Flamin. Pariſius *lib. 1. de reſignat quæſt. 3. num. 65.* dicens ſcienter reſignantem beneficium contra ſtylum curiæ poſſe ab Epiſcopis renunciationem acceptari, & alteri beneficium prouideri, ſcilicet in pœnam illius renunciationis, ac proinde cognita cauſa, & ſeruato ordine iuris.

8. Reſignatio liberè facta, & abſque ſignatione perſonæ exiſtente aliqua ex ſupradictis conditionibus aſſignatis à Pio V. admitti poteſt ab ordinario, & ex eius conſenſu valida eſt, & firma, poteritque beneficium ſic vacans prouideri cui voluerit, modo tamen non conferat ſuis, aut reſignantis conſanguineis, affinibus aut familiaribus. Ita enim præcipitur in ſupradicta conſtitutione, & quidquid contra, vel præter attentatum fuerit, id totum) ait Pontifex) ex nunc vires, & effectus decernimus non habere, & aliis pœnis collatores afficiuntur. Hanc conſtitutionem (ait Garcia) 11. *part. de benefic. cap. 3. §.* .. *num. 270.* non benè ſeruari in Hiſpania, vbi prætenditur eam non eſſe receptam, ſed eſſe ab ea ſupplicatum ſaltem quoad illud de non conferendis beneficiis reſignatis conſanguineis, affinibus, aut familiaribus collatorum, vel reſignantium, & inſuper addit ſe audiuiſſe ita fuiſſe per Conſilium Regis ſcriptum Epiſcopis. Quod autem hæc ſupplicatio impoſita à lege ſuſpendat interim eius executionem, donec ſecunda iuſſio ſuperueniat, docet Franciſc. de Soſſa, ſuper conſtitution. Clement. VIII. *de largit. muner. Regular. Interdict. § 13 n. 109. & 112.* & alij circa conſtitutionem Pij V. *de cenſibus,* eſto contra teneat

Man.

Man. Rodrig. *qq. regul. tit. q. 6. art. 7.* Gab. Vaſq. 1. 2. *t. 2. diſp. 156. n. 43. &* Lorca *diſp. 20. de legibus.*

9. Solum eſt difficultas; an reſignans liberè beneficium in manibus ordinarij, & ab illo ſupplicans, vt alicui certæ perſonæ beneficium conferat, vel ea intentione reſignans, faciat contra dictam conſtitutionem: dicitur enim ibi: Caueant autem Epiſcopi, & alij prædicti. Itemque omnes electores, præſentatores & patroni tam Eccleſiaſtici, quam laici quicunque ſint, ne verbo quidem, aut nutu futuri in huiuſmodi beneficiis, & officiis ſucceſſores ab ipſis reſignantibus, aut aliis eorum ſignificatione, vel hortatu deſignentur, aut de iis aſſumendis promiſſio inter eos, aut intentio qualiſcunque intercedat. Prohibetur ergo quælibet deſignatio, & intentio inter conferentem, & reſignantem de dando beneficio certæ perſonæ. Reſpondet Suar. *lib 4. cap. 35. num. 17.* prohiberi quidem reſignationem factam cum intentione manifeſta conferenti, vt detur certæ perſonæ, etiamſi pactum non interueniat: & conſentit Man. Rodrig. 2. *tit. ſum. cap. 60 num. 1.* cum gloſſa *in c. part. 1. verbo dimittere verſ. dum tamen ſuis terminis ſit contenta, de officio delegati.* Gomez *in Rubr. de triennali poſſeſſore, quæſtione decima ſexta num. 3. & 4.* Rebuff. *in praxi beneſic. de reſignat. pura, in princ. & in capit. de reſignat. conditionali: num. 4.*

10. Ego verò dicendum exiſtimo cum communiori ſententia non eſſe ſimoniam, nec prohibitam reſignationem factam coram ordinario ea intentione, ſpe ac ſupplicatione, vt detur certæ perſonæ, modo tamen non deducatur in pactum: ita Nauarr. *ſum. c. 23. num. 107. & conſil. 11. & 38. de Simonia* Petr. Gregor. *de beneſic. c. 28. n. 7.* Ioann. Gutier. *canon qq. lib. 2. q. 23. n. 75.* Azor. *lib. 7. cap. 21. q. 3. & cap. 27. q. 6.* Flamin. Pariſius *lib. 12. de reſignat. quæſt. 6. à numer. 3.* Garcia 11. *part. de beneſic. cap. 3. num. 161.* & alij innumeri ab eiſdem relati. Dicunt enim ij doctores præcipuè Nauarr. *conſil. 38. num. tertio,* Flaminius *ſupra*, & Garcia *ſupra num. 184.* in ſupradicta conſtitutione ſolum prohiberi reſignationem, & intentionem in conuentionem tacitam, aut expreſſam deductam.

11. Pro maiori intelligentia ſuperioris doctrinæ infero. Primò non habere locum coram ordinariis reſignationes reciprocas, ſed eſſe, & puniri vt ſimoniacas. Reſignationes reciprocas voco illas, in quibus reſigno beneficium meum in fauorem tui nepotis, & tu in fauorem mei reſignas: nam licet ibi quædam permutatio videatur adeſſe, eſt tamen mixta cum reſignatione in fauorem, quæ ordinariis omnino eſt prohibita, vt ex dictis conſtat, & tenet expreſsè Leſſius *lib. 2. de iuſtit. cap. 35. dub. 14. num. 87.* Suarez *lib. 4. cap. 35. num. 18.* Flamin. Pariſius aliis relatis *de reſignat. lib. 14. quæſt. 4. n. 3.* Idem eſt dicendum de renunciatione triangulari: v. g. Renuncio meum beneficium Petro, vt Petrus renunciet ſuum Paulo, & Paulus ſuum mihi, fieri enim poteſt, vt beneficium meum ſit commodius Petro, & Petri beneficium Paulo, & Pauli beneficium mihi. Quod autem hic interueniat ſimonia probatur, *ex cap tua nos de Simonia cap. fin. de Pactis*, vbi in beneficiis omnis pactio, omniſque conuentio debet omnino ceſſare, quando de iure non ineſt, ſed in permutatione ſupradicta eſt pactio obligans ad id quod de iure non ineſt. Nam primus obligat ſecundum, vt reſignet in fauorem tertij, & ſecundus tertium, vt reſignet in in fauorem primi: & ita tenet Nauarr. *lib. 5. conſil. conſil. 22. de Simonia.* Flamin. *de reſignat. lib. 14. quæſt. 7 num. 63.* Leſſius *libro ſecundo, cap. 35. dub. 14. numero octogeſimo octauo,* Suarez *libro quarto, cap. 35. numero decimo octauo,* Garcia *multis relatis 11. part. cap. 4. numero vigeſimo primo.* Aduertit tamen Leſſius, & Suar. cenſet probabile; eſto hæ reſignationes fieri non poſſint coram ordinario, poſſe tamen duplici permutatione fieri, vt ſi ego permutem meum beneficium cum beneficio Petri, & habito beneficio Petri permutem cum Paulo: ſic enim Paulus habebit beneficium Petri, quod ſibi eſt commodum, & Petrus meum, quod ſibi eſt commodum, & ego Pauli, quod commodum mihi.

12. Secundò infero; an valeat reſignatio à te facta coram ordinario in fauorem tertiæ perſonæ ſub titulo permutationis, cum tamen illa tertia perſona nullum habeat beneficium permutandum. Et reſpondeo cum communi ſententia non valere ex vlla parte: ita expreſsè Leſſius *lib. 2. cap 34. dub. 16. num. 100.* Azor. *lib. 7. cap 29 quæſt. 16. & cap. 30. q. vltim.* Suarez *libro quarto, cap. 35. num* 20. Garcia 11 *part. de beneſic. cap. 4. numer. 10.* & ratio eſt; nam ſi tu cognoſcis alium non habere beneficium, non intendis permutare, ſed reſignare in fauorem, quam tamen reſignationem, nequit ordinarius admittere: ſi tu bona fide renuncias, putans alium habere beneficium permutandum, deceptio grauiter, & error dat cauſam contractui, ac proinde reddit illum irritum, & nullum. Video tamen Rebuff *in pract. quæſt de permutat. num 14. & 15.* ſentire validam eſſe renunciationem, & collationem, poſſe tamen reſignantem verum beneficium agere, vt ſibi permutatio adimpleatur, vel vt ſibi reddatur beneficium, quod reſignauit. Sed quod diximus eſt tenendum.

13. Tertiò infero poſſe ordinarium iuxta probabilem ſententiam admittere renunciationem ſimpliciter factam de beneficio cum reſeruatione penſionis, quia ſecundum probabilem ſententiam ſuperiori puncto tractatam poteſt ordinarius ex cauſa imponere beneficio penſionem: ſed quia probabilius eſt ex recepta conſuetudine, & ſtylo curiæ non poſſe Epiſcopum penſionem imponere, ea de cauſa neque poteſt beneficij renunciationem admittere cum illa reſeruatione, & docet expreſsè Suar. *lib. 4. c. 35. num. 12.* Leſſius *lib. 2. cap. 34. dub. 38. & c. 15. dub. 14. num. 9.*

14. Infero quartò reſponſionem illius quæſtionis, an ſine manifeſtatione ſuperioris (qualis eſt ſolus Pontifex) poſſit reſignans cum reſeruatione penſionis obligare reſignatarium ad aliqua onera admittenda v. g. vt fidei iuſſorem ſæcularem, vel aliquam hypothecham aſſignet, vel illi anticipatè ſoluat, timet enim reſignatarium futurum tardum in ſoluendo. Et dicendum eſt eſſe ſimoniacum contractum; quia obligat reſignatarium ad id quod de iure non ineſt, eique ex vi reſignationis onus pretio æſtimabile imponit: ita Leſſius *lib. 2. cap. 35. dub. 15. n. 93.* Suar. *lib. 4. capit. 35. num. 23. in fine.* Quæ reſolutio ita vera eſt, vt etiamſi ordinarius commiſſionem haberet imponendi penſionem adhuc huiuſmodi contractum approbare non poſſet: ita Suarez *ſupra.* Vnde penſio ſic conſtituta poſſet non ſolui, & beneficium tanquam vocans propter ſimoniam impetrari, vt benè dicit Leſſius *illo num* 93. Verum ſi poſt conſtitutam penſionem obligaretur reſignatarius ad hæc onera, dicendum eſt ſimoniam non committi, neque in foro exteriori debere præſumi, ſed potius præſumi debet liberè ſe obligaſſe: ita tradit Flamin. *cum communi ſententia lib. 14. quæſt. 7. à num. 53.*

15. Infero quintò ſimoniam committere reſignantem beneficium, & petentem à reſignatario ſolutionem expenſarum, quas in eius acquiſitione fecit: colligitur ex *cap. ſuper hoc de renunciat. & cap. cum pridem de Pactis.* & tenet Leſſius *ſupra num.* 94. & Suarez *n. 29.* & Flamin. *lib. 14. de reſignat. quæſt. 7. num. 1. cum aliis.* Ratio eſt, quia petit aliquod onus, quod de iure non ineſt reſignationi, non enim reſignatio ſecum affert illas expenſas, ſed expenſæ factæ ſunt ante reſignationem in acquiſitione beneficij. Ergo beneficium nequit dari cum aliquo ſpeciali onere, quod non daretur, ſi beneficium illis expenſis acquiſitum non eſſet; non enim ob hanc rationem pluris debet æſtimari, ſicut ſi poſſeſſionem domus multis expenſis obtineres, non ob id carius vendere poſſes, quam ſi nullus tibi expenſis ſteriſſet.

PVNCTVM XVIII.

Quæ reſignatio confidentialis Simonia ſit?

SVMMARIVM.

1 *Optimè traditur in Bullis Pij IV. & Pij V.*
2 *An ſola reſignatio beneficij, cum acceſſu, regreſſu, & ingreſſu, an etiam permutatio in ſupradictis bullis prohibetur? ſub diſtinctione reſpondetur.*
3 *Quid ſi reſignes cum intentione, vt reſignatarius iterum conferat, & reſignet tuo nepoti? Affirmant aliqui non eſſe ſimoniam, ſi non deducas in pactum.*
4 *Probabilius eſt oppoſitum, ſi intentionem reſignatario manifeſtes.*
5 *Reſignans beneficium cum conditione, vt tibi penſio ſoluatur, ſolum eſſe Simoniam tenent plures.*
6 *At probabilius cenſeo eſſe Simoniam confidentialem.*

1. TOta difficultas eſt in explicatione conſtitution. Pij IV. incipient. *Romanum, &c. quæ eſt 109. in Bullario data 17. Kalend. Nouemb. anno 1564.* & in explicatione *conſtitutionis Pij V.* incipientis, *intolerabilis data Kalendis Iunij anno 1569. quæ eſt 87. in ordine*, cuius tenor refertur à Nauar. *c. 23. n. 100.*

Materia his conſtitutionibus prohibita ob Simoniacam prauitatem, eſt tantum beneficium Eccleſiaſticum. Vnde penſio, & quodlibet aliud ſub nomine beneficij propriè non comprehenſum etiamſi reſignetur cum acceſſu, vel regreſſu, vel alio quouis modo Simoniaco non prohibetur, nec punitur in his conſtitutionibus, vt notauit Suar. *lib 4. c. 43. num* 4. Perſonæ verò, circa quas verſatur hæc prohibitio, ſunt reſignantes beneficia, & illa ſic acceptantes, deinde collatores, electores præſentatores, &c. illorum beneficiorum ſic vacantium.

Tertiò actiones prohibitæ in iis conſtitutionibus ſunt reſignationes cum acceſſu, regreſſu vel ingreſſu ad beneficium, & quælibet aliæ reſignationes, & receptiones beneficij cum reſeruatione penſionis, vel fructus facta aliis. Quibus verbis ſignificatur reſignantem non omnino, & abſolutè beneficium dimittere: ſed velle ſibi retinere aliquod ius, vt aliquando poſſit repetere, & accipens teneatur reddere. Acceſſus enim vocatur, ſi mihi impedito ob ætatem, vel alia de cauſa prælatus

Digitized by Google

laſus conferat ius, vt quam primum capax ſim, ingrediar beneficium, quod Petro interim confertur. Regreſſus dicitur, ſi beneficium à me poſſeſſum cedam alteri, ſeruato iure regrediendi ad aliud, ſi fortè ille penſionem non ſoluerit, aut religionem ingrediatur, aut Epiſcopus fiat, aut præmoriatur; ingreſſus vero dicitur, ſi beneficium mihi collatum ante captam eius poſſeſſionem alteri reſignem reſeruato mihi iure ingrediendi poſſeſſionem illius, ſi ille præmoriatur, aut fiat Epiſcopus: ita explicat Leſſius *lib.2. cap.35. dub.16. num.98.* Suar. *lib.4. cap.43.* & tenent omnes Doctores. Quartò aſſignantur in illa conſtitutione Pij V. indicia ad probationem huiuſmodi criminis. Quinto loco apponuntur pœnæ tranſgreſſoribus.

Vt ergo hæc omnia clariùs explicentur, ſunt aliqua examinanda, in quibus nonnulla difficultas reperitur. Et in primis circa materiam, & perſonas contentas in his bullis nihil notandum occurrit. Circa indicia vero huius criminis, & pœnas impoſitas illud committentibus in ſeq. agemus ſolum circa actiones prohibitas in his bullis.

2. Dubitatur primò an ſolum reſignatio beneficij cum acceſſu, regreſſu, vel ingreſſu, an etiam permutatio prohibeatur; Poſſent enim permutantes ſecum paciſci de diſſoluenda permutatione, & regrediendi ad priora beneficia, vel de reſignandis illis in fauorem aliorum, vel de ſoluendo fructus alij, vel aliis. In qua dubitatione reſpondeo cum Suarez *lib. 4. cap 43. n.11.* videri probabilius ſic permutantes non committere Simoniam confidentialem: quia Pontifex ſolum de beneficiis acceptis ex reſignatione, aut ceſſione loquitur. Permutatio autem non propriè dicitur ceſſio, & reſignatio; ea de cauſa eſto ſic permutantes committerent Simoniam, non tamen committunt Simoniam confidentialem, & his canonibus puniuntur. Secus vero affirmandum eſt de Epiſcopo, & quolibet alio collatore beneficij, etiam ex cauſa permutationis, ſi ſub iis confidentiis conferat. Quia verba Pij V. quoad collatores ſunt valdè vniuerſalia: ait enim ſi ordinarius, aut collator contulerit antehac, aut conferat in futurum beneficium Eccleſiaſticum quouis modo vacans, &c. vacat autem ex cauſa permutationis beneficium, vt eſt recepta omnium ſententia relata à Garcia 11 *part. de benefic. cap.4. à num.1.* taliter quod non poteſt renuncians beneficium ex cauſa permutationis redire ad beneficium renunciatum ſine noua collatione, etiamſi permutatio non ſequatur, ſeu non teneat, aut habeat effectum niſi renunciatio eſſet in manibus Pontificis, vt multis allegatis probat Garc. *vbi ſuprà.*

3. Secundò dubitatur; an reſignatio beneficij facta cum intentione, vt reſignatarius iterum beneficium reſignet, & conferat tuo nepoti, prohibeatur ſupradictis conſtitutionibus? Ratio dubitandi ſumitur ex verbis Pij V. ibi: ſi quis quacunque authoritate Eccleſiam vel monaſterium, aut alium beneficium Eccleſiaſticum qualecunque ex reſignatione, vel ceſſione cuiuſcunque perſonæ ſimpliciter, aut cum circuitu retroceſſionis, cum regreſſu, vel acceſſu etiam *ſola dimittentis intentione* receperit, &c. hæc confidentia cenſeatur, & ſubditur infra: In quouis horum caſuum confidentiæ prauitas ſit contracta, licet ipſum confidentiæ crimen, alterius tantum partis conſcientiæ ſit admiſſum. Ex quibus denotatur intentionem dimittentis, etiam ſi ex alia parte non ſit acceptatio, ſufficere ad incurrendam hanc Simoniam, & pœnas ob illam inflictas.

In hac re eſt prima ſententia probabilis non ſufficere reſignationem fieri cum intentione manifeſta arctandi, & obligandi reſignatarium, vt in fauorem reſignantis beneficium iterum reſignet, aut fructus ſoluat, ſed requiri etiam tacitum, vel expreſſum pactum huius obligationis. Quia ſine huiuſmodi pacto non committitur Simonia conuentionalis, & conſequenter neque punibilis per ſupradictas conſtitutiones: ita expreſsè Leſſius *lib.2.c.35.n.95. & 96.* Suar. *t.1. de relig. lib.4. de Simonia c.43.n.12.* Azor. *2.t. lib.7.c.27.q.6.* Nauarr. *c.23. n.100. §.6.* Ad verba tamen Pij V. affirmantis cenſeri confidentiam Simoniacam commiſiſſe, qui receperit beneficium ea intentione, vt poſtea dimittenti eſſet regreſſus. Reſpondet Nauarr. *ſupra* illa verba ſolum intelligi de præſumptione, hoc eſt ſi in exteriori foro probetur dimittentem habuiſſe intentionem arctandi, & obligandi reſignatarium ad ſic reſignandum beneficium, eo ipſo præſumatur reſignatarius commiſiſſe Simoniam hanc confidentialem; & hanc interpretationem Nauarr. ſequitur Vgolin. *tab.1. de Simon. c.22.§.3.n.1.* & Ioann. Gutier. *lib.2. canon. quæſt. q.23. num.89.* Zaballos *qu. 180. num.20.*

4. Verum ſi rectè perpendantur verba Pontificis conuenire eis non poteſt ſupradicta ſolutio; non enim tunc loquitur Pontifex de probatione Simoniæ, ſed de illius crimine: ait enim in quouis horum caſuum confidentiæ prauitas ſit contracta, caſuſque huiuſmodi ſupradictis litteris comprehenduntur, ac ſi illis ſpeciatim expreſſi fuiſſent; licet ipſum confidentiæ crimen alterius tantum partis conſcientiâ ſit admiſſum. Atqui vnus ex ſupradictis caſibus eſt, quando ſolus dimittens habet intentionem, vt ſibi beneficium iterum renuncietur, aut ad illud quouis modo regrediatur. Ergo etiam abſque pacto committit Simoniæ prauitatem punitam in hoc decreto. Quapropter exiſtimo probabilius reſignantem beneficium ea intentione, vt reſignatarius maneat obligatus iterum in ſui fauorem beneficium reſignare, vel fructus ſoluere: committere Simoniam, modo tamen intentio illa recipienti beneficium manifeſtatur; quia abſque hac manifeſtatione ſolum eſt mentalis Simonia, quæ pœnis Eccleſiaſticis non ſubiacet, vt conſtat ex *cap. fin. de Simonia*: & hanc ſententiam tenet alios allegans Garcia 11 *p. de benefic. c.3. à n.184.* Flamin. *de confident. q.26. n. 39. & 40.* Suar. *t.5. de cenſur. diſp.22. ſect.6. num.15. & 16.*

5. Tertiò dubitatur, ſi reſignes beneficium cum conditione, vt tibi penſio ſoluatur, committas Simoniam confidentiæ? Rationem dubitandi inferunt verba Pij V. circa medium conſtitutionis: nam loquens Pontifex de beneficio, ait ſufficere ad hanc Simoniam incurrendam, vt tibi, vel alteri ius recuperandi reſerues; cum vero loquitur de penſione, aut de fructibus beneficij, ait eſſe Simoniam confidentialem, ſi beneficij fructus, aut pars eorum alij, vel aliis concedantur, vel penſiones ſoluantur ex eiſdem. Ex qua verborum mutatione colligi videtur renunciationem factam cum onere ſoluendi penſionem, vel fructus dimittendi, Simoniam confidentialem non eſſe, eſſe tamen ſi facta ſit renunciatio cum onere ſoluendi illam penſionem alij, vel aliis: & ita tradunt Nauarr. *conſ.33.n.4. & conſ 76. num.6. de Simonia.* Vgolin. *tab. 1. c.22. §.1. num.8.* Menoch. *de arbitr. cent.6. addita, caſu 566. n.8.* Leſſius *lib.2.c.35.n.97.*

6. Nihilominus tamen probabilius mihi videtur oppoſitum, ſcilicet reſignationem factam cum onere ſoluendi penſionem, vel fructus eidem reſignandi, non ſolum eſſe Simoniam, ſed eſſe Simoniam confidentialem: tenet expreſsè Suar. *lib.4 c.43. n.7* Garcia 11. *p. de benefic. c.3. n.194.* Ratio eſt prima, quia ibi datur pro confidentia Simoniaca reſignatio beneficij ſub conditione, vt prouiſus fructus illius, vel partem ad vtilitatem, vel libitum conferentis, aut cedentis, aut alterius relinquat, & remittat. Ergo idem dicendum eſt de reſignatione ſub reſeruatione penſionis, quia penſio pro parte fructuum debet computari. Secunda, quia vna ex coniecturis, quæ ibi adducitur ad probandum crimen confidentiæ, eſt, ſi reſignans poſt reſignationem fructus percipiat, quæ præſumptio ceſſaret, ſi non eſſet confidentia reſignare cum pacto, vt dentur aliqui fructus reſignanti. Tertia; quia in Bulla Pij IV. ad cuius confirmationem Pius V. ſuam expediuit, vt conſtat ex procemio, damnatur, vt Simoniaca confidentialis ea reſignatio, quæ fit cum onere ſoluendi penſionem, vel fructus beneficij eidem reſignanti, vt omnes fatentur, ob cuius cauſam dicit Leſſius *c.35. n.97.* ſe credere hac in parte illam bullam non eſſe receptam. Quarta; quia per illa verba, *alij*, vel *aliis*, vt rectè explicant Suar. & Garcia *ſuprà* non debet reſignans excludi, imo potius debet comprehendi: cum enim ibi loquatur Pontifex de accipiente beneficium, vt conſtat ex illis verbis: Si quis quacunque authoritate, Eccleſiam vel monaſterium, &c. receperit, vt fructus, vel eorum pars alij, vel aliis conferantur, vel penſiones ſoluantur ex eiſdem hæc confidentia cenſeatur: reſignans autem alius eſt à recipiente. Ergo ſi recipiens promittit illi ſoluere penſionem, vel fructus, pro reſignatione facta, hoc crimen confidentiæ cenſetur commiſiſſe.

PVNCTVM XIX.

Quæ pactio licita ſit ad componendam litem in cauſis beneficialibus.

SVMMARIVM.

1 *Ceſſio beneficij litigioſi ob pecuniam eſt Simonia.*
2 *Authoritate Prælati licita eſt conuentio, & pactio oneroſa, & cuius prælati debet eſſe?*
3 *Ex probabili ſententia poteſt fieri compoſitio inter partes authoritate ordinarij, cum ordinarius vni applicat beneficium ſub onere ſoluendi alteri penſionem.*
4 *Hanc penſionem plures exiſtimant ſolum pro vita ſoluentis durare.*
5 *Probabilius eſt pro vita penſionarij.*
6 *An impediatur hæc penſionis impoſitio, ſi inter partes præceſſit conuentio.*
7 *An colligantes poſſint eligere arbitros, vt litem decidant penſione impoſita, vel alio onere temporali.*

1. CONſtat apud omnes ceſſionem beneficij, litigioſi propria authoritate factam propter pecuniam eſſe Simoniam: habetur expreſsè *cap. præterea 1. & 2. de tranſact. & cap. cum pridem de Pactis, cap.2. de Arbitris, cap. vlt. de*

rerum

Digitized by Google

verum permutas. Et ratio eſt clara; quia datur aliquid ſpirituale, ſcilicet ius aliquod in beneficium pro temporali. Idem dicendum eſt, ſi authoritate propria cedas beneficio incerto, & dubio propter penſionem aliquam, vel aliquod beneficium tibi à colligitante donatum: tenet Innoc. Panorm. & alij *in cap. conſtitutus de Religioſis domib. & in cap. ſuper eo de Tranſact. Præpoſit. in cap. quam pio 1. quæſt. 2. num. 2.* Decius *conſ. 436. n. 18.* Lambertin. *de iure patronat. lib. 3. qu. 9. art. 6.* & alij quos ſequitur Suar. *lib. 4. de Simonia c. 51. n. 1.* Ratio eſt, quia in beneficiis omnis pactio, & conuentio, quia ex iure incerto redditur certum prohibita eſt, vt ex ſupradictis capitib. conſtat. At per huiuſmodi pactionem ius dubium in beneficio firmatur, & certum redditur. Ergo non licet.

2. Verum authoritate prælati licita eſt conuentio, & pactio oneroſa ad componendam litem, conſtat & ex *cap. 2. de tranſactionib.* cuius autem prælati authoritas requiratur, pendet ex modo conuentionis. Si enim cedat beneficio, quod pacifice poſſides in colligitantem, vt ipſe in te cedat ius omne quod habet ad beneficium litigioſum, neceſſariò requirit Pontificis authoritatem. Et idem eſt dicendum, ſi promitteres alteri pro ceſſione litis vicariam, beneficium curatum aut illum in coadiutorem tui canonicatus recipere. Ratio conſtat ex punctis ſuperioribus, vbi reſoluimus cum communi ſententia permutationem beneficiorum approbari ab Epiſcopo non poſſe, niſi beneficia pacifice poſſideantur, ſecus vero quando in litem ſunt vocata, tunc enim requiritur conſenſus Pontificis.

3. Quare ex probabili ſententia ſolum fieri poteſt compoſitio inter partes, quando Epiſcopus vni ex colligitantibus applicat beneficium, ſub onere ſoluendi penſionem alteri colligitanti. Poſſe autem Epiſcopum huiuſmodi compoſitionem facere, neque indigere authoritate Pontificis, conſtat ex *c. niſi de Præbendis*, & docent ibi Hoſtienſ. Panor. & alij, & Gigas referens alios *de penſionib. q. 6. n. 3. & 4.* Suar. *lib. 4. cap. 51. n. 17.* Garcia *1. p. c. 5. à n. 195.* & multis allegatis Gonzalez, Gloſſa 5. *§. 5. à num. 27.* & licet ſupra reſolutum fuerit eſſe magis probabile non poſſe Epiſcopum penſionem in beneficio imponere: at ex cauſa litis, & concordiæ ferè omnes doctores affirmant optimè poſſe, vt rectè Granutius *ad Simoniam de reſeruationib. quæſt. 62. num. 6. & 7.*

4. Dubium tamen eſt, an dicta penſio poſſit imponi ad vitam perſonæ ſoluentis, & per omnis beneficium, vel ad vitam penſionarij?

Garcia *de benefic. 1. part. cap. 4 num. 334.* affirmat etiam ex cauſa litis, & concordiæ non poſſe penſionem ab ordinario imponi ad vitam penſionarij, & conſequenter neque ad ſucceſſores tranſire; & idem tenet Azor. *tit. 2. lib. 8. c. 6. q. 1.* Mouentur *ex cap. Niſi de Præbendis*: vbi Pontifex non vult tolerare, vt penſio impoſita ex cauſa pacis, & concordiæ tranſeat ad ſucceſſores, & reddunt ibi ratio, ne forte circa prouentus aliqua videatur facta ſectio prioratus. Deinde *in cap. veniens de tranſact.* dicitur tranſactionem factam de rebus Eccleſiæ per Prælatum ſine Pontificis conſenſu non obligare ſucceſſorem.

5. Verum penſionem impoſitam ab ordinario ex cauſis litis, & concordiæ tranſire ad ſucceſſores, & durare pro vita penſionarij, & eſſe onus beneficij mihi probabilius videtur: ſic tenet Panormit. Cardin. & alij. quos refert, & ſequitur Gigas *de penſionibus, q. 6. & 85. n. 1. & 11.* Cacialup. *quæſt. 5.* Gambara *lib. 6 de officio. & poteſtate legati. n. 77.* Suar. *l. 4 c. 51.* Mendoſ. *in reg. 33. quæſt. 14. num. 11.* Redoan. *de Simon. 2. p. cap. 4. num. 14. & c. 21 n. 36.* Quintana Dueñas *lib. 2. Eccleſiaſt. à n. 44.* Cuchus *in inſtitut. paruis l. 2. t. 8. § ante omnia* Camillus Cautius *tract. de penſ. Epiſc. n. 10.*

Fundamentum huius concluſionis eſt Textus *in cap. de cætero de tranſactionib.* per argum. à contrario: dicitur enim ibi penſionem impoſitam per tranſactionem iuridicam ſine Epiſcopi authoritate non excedere vitam ſoluentis. Ergo à contrario ſi authoritate Epiſcopi eſſet impoſita, excederet vitam ſoluentis. Idemque videtur ſupponi *in cap. audiuimus, de colluſionib.* Vnde penſio impoſita in beneficiis, vt nulla decernitur, & poſſidentes ſpoliantur beneficiis pro fraude commiſſa in admittenda penſione.

Ad *cap. Niſi de Præbendis* reſpondemus, penſionem illam impoſitam fuiſſe authoritate, & poteſtate arbitraria aliorum iudicum ab Epiſcopo, quibus nullo modo data erat facultas imponendi penſionem, quæ ad ſucceſſores beneficij tranſiret. Caput item *veniens de tranſact.* non agit de penſione impoſita in beneficio propter illius ceſſionem, ſed de tranſactione ſuper obligationem decimandi, & remiſſione, ſeu diminutione perpetuo duratura, quæ ſine Pontificis authoritat effici efficinon poteſt, vt benè explicat Suarez *cap. 5. numero. 18. fine.*

6. Aduertendum tamen eſt non poſſe inferiores Papa penſionem hanc imponere beneficiario, ſi aliqua conuentio inter partes præceſſit; habetur *in cap cum pridem, de pactis & cap. Niſi de Præbendis, & cap. præterea 1. & 2. de tranſact.* & docet Garcia *innumeris relatis de benefic. 1. part. cap. 5. à num. 341.* & Zerola *in praxi Epiſc. 1. part. ver. Simonia §. ſecundum dubium.* Ratio eſt, quia præſumitur ſpirituale pro temporali conferri, quando à partibus conuentio ortum habuit. Verum Suar. *lib. 4. de ſimonia cap. 51. à num. 20.* affirmant hanc doctrinam non habere locum in conuentione facta inter partes de penſione ſpirituali ſoluenda: poſſunt enim tunc partes colligitantes inter ſe conuenire in ordine ad conſenſum Epiſcopi vt vnus beneficium retineat, alius vero ſoluat penſionem ex illo: ſecus vero quando ſoluenda eſſet penſio temporalis. Tunc enim ſi à partibus conuentio incœpit reprobatur, vt conſtat ex *cap. cum pridem*: honeſtatur autem quando ex officio, & prouidentia iudicis facta eſt, vt deciditur *in cap. Niſi de Præbendis.* Quod ſi aliquando videmus colligigantes inter ſe conuenire, vt vnus retineat beneficium, alius vero expenſas in lite factas ſoluat, hoc inquam authoritate, & prouidentia iudicis faciendum eſt nulla inter partes conuentione, & obligatione prius facta, aliàs nulla erit talis ceſſio, & renunciatio, &c.

7. Sed inquires, an poſſint colligigantes arbitros eligere, vt litem decidant impoſita penſione, vel aliquo onere temporali beneficiario? Reſpondeo penſionem non poſſe ab arbitris abſque ordinarij conſenſu imponi, onus vero temporale optimè poſſe: tenet Suar. *lib. 4. cap. 51. circa finem*, & probat *ex c. 2. de Arbitris*: ibi ſi arbitrium ipſum videris æquitate ſubnixum, ad obſeruantiam illius vtramque partem compellas. Supponitur ergo in illo textu potuiſſe eſſe æquum, & iuſtum arbitrium, & tamen arbitri non erant iudices delegati, neque ordinarij ad cauſam, ſed quidam clerici in arbitratores electi.

PVNCTVM XX.

Qua ratione redemptio vexationis licita ſit in beneficiis:

SVMMARIVM.

1. *Si in beneficio ius acquiſitum habeas redimere vexationem potes, quia eſt illicita.*
2. *Secus, ſi cum aliis prætendas beneficium, & afferat pecuniam, vt deſiſtat, vel ne tibi exceptionem apponat, cum tamen hæc omnia optimè facere poſſit.*
3. *Si acquiſito beneficio per certam, & indubitatam inſtitutionem impediaris à poſſeſſione capienda, redimere vexationem potes.*
4. *Si beneficium nondum acquiſiſti, potes ſi iniuſtè impediaris ab illius conſecutione, redimere vexationem, à quocunque inferatur.*
5. *An poſſis pecunia vexationem precibus, vel muneribus electori factam redimere. Negant plures.*
9. *Contrarium videtur dicendum.*
7. *Satiſfit fundamentis contrariis.*
8. *Potes pecunia mouere electores, vt digniſſimum eligant caſu quo ſint inclinati indignum, vel minus dignum eligere.*
9. *Idem eſt, eſto vnus tantum reperiatur idoneus.*
10. *Quid in aliis materiis ſentiendum eſt.*

1. PVncto ſeptimo huius diſput. diximus de vexatione redimenda in Sacramentis, & remiſimus in hunc locum redemptionem vexationis in beneficio.

Communis eſt ſententia doctorum cum D. Thom. 2. 2. *quæſt. 100. art. 2. ad 5.* & ibi Caietan. & Soto. Nauarr. *cap. 23. num. 102. verſ. 8.* Gloſſa Panormit. Innocent. & aliis *in cap. quæſitum 1. q. 3.* & Suarez aliis relatis *lib 4. de Simon. c. 50.* habentem ſcilicet ius acquiſitum in beneficio poſſe redimere vexationem ſibi factam in iure illo requiſito tollendo. Et habetur expreſsè in *cap. dilectus 1. de ſimonia* vbi præpoſitus quidam dedit alteri pecuniam ſibi promiſſione non inferendi ſibi iniuſta grauamina, & Simoniacus non cenſetur. Idem conſtat ex *ſuprad. cap. quæſitum.* Ratio eſt, quia qui ſic dat pecuniam, dat illam pro aliqua re ſpirituali, ſed pro ceſſatione ab iniuria: non enim per illam redemptionem aliquid ſpirituale acquiritur; Eſt enim (vt ſupponimus) firmiter acquiſitum.

Neque aduerſus hanc concluſionem obſtat *cap. Matthæus de Simonia*, vbi Simoniacus, cenſetur electus à maiore parte eligentium, eo quod dederit pecuniam cuidam, qui nomine aliorum ſibi contradicebat. Nam contradictio non erat circa electionem, ſed circa confirmationem, vt explicat Suar. ex *c. 50. num. 9* & ideo non fuit redemptio vexationis in iure acquiſito, ſed in fine acquirendo, quod an liceat ſtatim videbitur. Secundò reſpondeo cum Gloſſa non adfuiſſe ibi redemptionem vexationis iniuſtæ; poterant enim illi pauci ius electionis infirmare, vel quia forte erant contempti, iuxta *cap. ſicut, & cap. venerabilem. De electione*, vel quia allegare poterant fuiſſe bigamum, & non fuiſſe diſpenſatum. Quotieſcunque autem poteſt aliquis iuſtè mouere litem circa electionem, præſentationem, nominationem, aut inſtitutionem, aut aliud

Digitized by Google

quarto ſequitur, & tenet vt probabile Tolet. *lib.5. ſum. c.90. n.5. fine.* Leſſius *abſolutè lib.2. cap.35. dub.8. & 19. n.113.* & conſentit. Suar. *c.50. num.42. fine.* in caſu quo non poſſit adiri ſuperior, qui prauam voluntatem impediret.

Ratio eſt, quia Eccleſia ſecundum probabilem ſententiam habet ius iuſtitiæ commutatiuæ, vt electores magis dignum eligant, vel ſaltem electio dignioris debita eſt Eccleſiæ titulo iuſtitiæ legalis, aut fidelitatis. Ergo electoribus propenſis hoc ius infringere, poteris pecuniam tribuere, vt ab illa propenſione, & iniuria inferenda deſiſtant. Quia tunc non das pecuniam tanquam pretium electionis, ſed ſub onere electionis in ſatietatem auaritiæ electorum, & in eorum ſuſtentationem. Ex quo fit nullo modo licere tibi præuenire pecunia, vel muneribus electores eo colore ne eligant indignum, quando non apparet illos propenſos eſſe ad prauam electionem faciendam: cenſeris enim tunc dare pecuniam ſub onere electionis, nulla cauſa legitima excuſante, quod eſt ſimoniacum.

9. Sed quid, ſi vnus tantum reperiatur idoneus, liceretne tibi offerre pretium, vt eligatur, poſito quod electores velint in alios inclinare? Negat Suar. *lib.4. cap.50. n.41.* quia daretur pro eius electione, quod eſt ſimoniacum, ſed debet offerri (inquit) ſub conditione, vt non eligatur indignus. At non eſt neceſſarium hunc ſcrupulum inicere, ſed abſolutè poteris dare talem pecuniam, vt eligatur ille dignus non tanquam pretium electionis, ſed tanquam motiuum tollens prauam illam electionem, & affectum electorum. Quare etſi electores pecuniam recipiendo ſimoniam committant; quia non habent cauſam legitimam, quæ talem receptionem honeſtet. At tu liber es à tali peccato; eo quod in redemptionem vexationis iniuſtæ, & remotionis impedimentorum legitimæ electionis tribuas; Sic Leſſius *lib.2. de iuſtit. c.35. dub.19. n.114.* Baſil. de Leon *lib.5. de matr. c.14. §.6. n.43.* Soto Nauarr. Tol. & Valent. *ſuprà.*

10. In aliis verò materiis extra beneficia clarius procedit redemptio vexationis, ſi verè iniuſtè, ſeu inique vexaris. Vnde ſi iudex tibi neget abſolutionem à cenſura, quam debebat concedere, poteris pecunia ad illius conceſſionem obligare; quia non das pecuniam in pretium abſolutionis, ſed ſub onere abſolutionis in ſatietatem auaritiæ: Sic Gloſſa *cap. ad aures cap. dilectus el.1. de Simonia*, Panormit. Felin. *Præpoſit. & alij 1. q.1. in princ.* Hoſtienſ. *in ſum. tit. de ſimonia, Turrecrem. in cap. nullus Epiſcopus, 1.q.1.* vbi gloſſa *ſupplem. hab. in 4.q.2. art.2. propoſit.7.* Suar. *c.50. n.43.* Ratio eſt, quia hoc honeſtari facilè poteſt, & nullibi inuenitur expreſsè prohibitum, ergo, &c. Excipe electiones ad Cathedras in vniuerſitate, in quibus non potes electoribus pecuniam dare, vt tibi Cathedram concedant, quamuis intelligas eſſe digniorem; quia hic modus repellendi vexationem in iis oppoſitionibus ob grauiſſima inconuenientia, quæ inde oriri poſſunt, videtur prohibitus.

PVNCTVM XXI.

Quæ ſint pœnæ ferendæ vel ipſo iure impoſitæ ſimoniacis.

SVMMARIVM.

1 *De pœnis ferendis quid iura ſtatuant.*
2 *Pœnæ ipſo iure latæ nullæ ſunt, niſi ſimonia fuerit commiſſa in ingreſſu Religionis, in Ordine, & beneficio.*
3 *Proponitur obiectio: & fit illi ſatis.*

1. DE pœnis ferendis à iudice propter ſimoniæ crimen non poteſt aliqua regula præſcribi; cum pro qualitate criminis pœna infligi debeat, vt benè notauit Salzedo *in ſua pract. crim. c.91. pag.269. & aliis relatis* Menoch. *de arbitr. caſu 401. in fine.* Generaliter tamen aliquæ pœnæ ex iure ipſo veniunt imponendæ. Nam ex diſpoſitione Alexand. III. & Innocent. III Simoniacus in beneficio deponendus eſt ab officio, & beneficio: vt in *cap. de hoc, de ſimonia, & in cap. cum ſuper, de confeſſis.* Quod tamen intelligi debet, quando crimen eſt in iudicio probatum. Et abſolutè quilibet ſimoniacus ſi probetur deponendus eſt (hoc eſt) ab Eccleſia Dei debet eliminari, atque repelli, vt cauetur in *cap. ſicut de Simonia*, & expreſsè *in cap. erga ſimoniacos* 1. q.1. vbi dicitur, deponendos eſſe Apoſtolica authoritate ſancimus. Non tamen eſt conſtans inter doctores, an hæc pœna depoſitionis imponenda ſit pro qualibet ſimonia, non ſolùm quando via accuſationis proceditur, ſed etiam quando via inquiſitionis? Videndi ſunt Hoſtienſ. *in ſum. tit. de ſimon. §. qua pœna, Abbas. in c. inquiſitionis, De accuſationib.* Redoan. *4. p. c.9. à num.15.* Certum tamen eſt pendente infamia propter accuſationem, vel inquiſitionem, à miniſterio altaris arceri debere, & in *c. accuſatum, c. quoties de Simon.* Quod ſi delictum ſit ſecretum, & occultum, non eſt deponendus, etſi iudici conſtet, ſed pœnitentiam ſecretam debet iniungere, vt *in c. ex tua de Simon.* Vide Hoſtienſ. *ſuprà*, & Gregor. Lopez *leg.11. & ſeq. tit.17. part.1.*

Infamia verò imponi poteſt pro quacunque graui ſimonia, conſtat ex Gloſſa *in c. ex diligenti de ſimonia, verbo infamia.* vbi Panormit. *à n.6.* & doctores alij, *& in c. de ſimoniacè eodem tit.* & colligitur ex *c. ſanè 15. q.3. & in c. vlt. 1. q.3.* dicitur, nota infamiæ percellantur. Probabile tamen eſt non poſſe hanc pœnam imponi, niſi caſu quo via accuſationis procedatur, iuxta *c. ſanè 15. q.3.*

De aliis verò pœnis excommunicationis ſcilicet, ſuſpenſionis, & interdicti non ita feruntur à iudice, eſto poſſint imponi iuxta Textus *ſupra relatos, & referendos.*

2. De pœnis ipſo iure latis affirmandum eſt nullam eſſe impoſitam committentibus ſimoniam, niſi ſimonia fuerit commiſſa in ingreſſu Religionis, & in Ordine, & in beneficio, docet Sylueſt. verbo *ſimonia*, *q.19.* Nauarr. *c.23. n.111.* Vgolin. *tab.1. c.12. & tab.4. c.3.* Leſſius *lib.2. c.35. dub.23.* Suar. *lib.4. c.55. n.5.* & alij ab eiuſdem relati. Ratio huius concluſionis eſt, quia neque in decreto, neque in decretalibus inuenitur textus imponens ipſo iure cenſuram, vel pœnam aliquam ſimoniacis, vt rectè expendit Suarez *ſuprà.* Quod verò pro illis tribus pœnæ impoſitæ ſint ipſo facto poſtea videbimus.

3. Dices *in extrauag. 2. de Simon. edicta à Paulo II.* quæ incipit *cum deteſtabile*, renouantur cenſuræ omnes, & pœnæ in antiquioribus iuribus latæ, & addit Pontifex, quas ipſo facto eos incurrere volumus. Cum autem in iure antiquo multæ eſſent ſimoniacis imponendæ, vt conſtat *ex c. reperiuntur c. erga, c. quidquid, cap. nullus Epiſc. cap. baptizandis cum aliis 1. q.1. & c. vltim. 1. q.3. & c. de hoc, c. veniens de ſimonia*, ſit ſane eiuſmodi ſuſpenſiones, depoſitiones, ſeu priuationes, ac excommunicationes, & interdicta imponenda ſimoniacis, modo eſſe impoſita ipſo iure, & ita tenet Garc. *8. p. de benef. cap.1. num.44.* & ſpecialiter de excommunicatione docet Soto *lib.9. q.8. artic.2.* quod *in ſupradict. extrauag. in § ſtatuentes* dicatur: vniuerſi, & ſinguli, qui quomodolibet dando, vel recipiendo ſimoniam commiſerint, aut quod illa fiat mediatores extiterint, ſed procurauerint, ſententiam excommunicationis incurrant. Cum ergo verba hæc generalia ſint, neque ad vllam materiam videantur reſtricta; efficitur ex vi illorum quemlibet committentem ſimoniam incurrere excommunicationem Papalem.

Reſpondeo cum Suar. *ſuprà.* & Felino *in c. de ſimoniaco de ſimonia* illis verbis, *quas ipſo facto incurrere volumus*, voluiſſe Paulum ſecundum, vt ſimoniaci occulti incurrant eas pœnas (ſi aliquæ ſint) quæ publicis impoſitæ de facto eſſent ſecundùm ius antiquum. Cum autem probabile ſit nullam eſſe pœnam ipſo iure impoſitam ſecundùm ius antiquum etiam publicis ſimoniacis: fit vt neque modo occultis ſit pœna aliqua impoſita ex vi illorum verborum. Adde, ſi ex illis verbis cenſuræ, quæ erant ferendæ iure antiquo, nunc eſſent latæ ipſo iure, vt dicit Garcia, etiam pœnæ depoſitionis, & priuationis beneficiorum eſſent nunc ipſo iure latæ; ſiquidem *extrauagans* æquè de omnibus locuta eſt, vt manifeſtè conſtat. Hoc autem nullus eſt auſus affirmare; aliàs omnes ſimoniaci in Ordine, & in beneficio eſſent ipſo iure depoſiti, & priuati omnibus beneficiis; eum hæ ſint pœnæ ferendæ pro iis criminibus. Deinde ſi ex illis verbis intenderet Pontifex omnes ſimoniacos incurrere ipſo facto pœnas quæ iure antiquo erant ferendæ, fruſtra ſtabiliret ſpecialiter pro ſimoniaco in Ordine ſuſpenſionem, & pro ſimoniaco in beneficio excommunicationem hæ pœnæ iure antiquo imponebantur ferendæ, vt conſtat ex ſupradictis textibus. Efficitur ergo ex illis verbis nullam pœnam incurrere ſimonizans ipſo facto præter eas (ſi aliquæ erant) quæ ſecundùm ius antiquum eſſent ipſo facto impoſitæ. Quod verò de excommunicatione ſpecialiter dicitur, *in § ſtatuentes*; intelligi debet iuxta præmiſſa. Præmiſerat enim Pontifex ſermonem de ſimonia commiſſa in beneficiis, officiis Eccleſiaſticis, & ſubdit: Qui quomodolibet dando, & recipiendo ſimoniam commiſerint (vtique in beneficiis, & officiis Eccleſiaſticis) aut quod illa fiat mediatores extiterint, aut procurauerint, ſententiam excommunicationis incurrant, à qua niſi à Romano Pontifice pro tempore exiſtente non poſſint abſolui, præterquam in mortis articulo: & in hac explicatione conſentit etiam Garcia *8 par. c.1. num 44 fine*

Hinc fit committentem ſimoniam in accipiendis, vel conferendis Sacramentis præter ordinem, in conſecrationibus, benedictionibus, diſpenſationibus, delegationibus, & iuriſdictionibus concedendis: Itemque in venditione, emptione, & redemptione, aut commutatione penſionis, vel Vicariæ temporalis, nullam pœnam ipſo iure incurrere; quia non committit in Ordine, beneficio, aut ingreſſu Religionis: pro quibus ſolùm pœnæ impoſitæ ſunt ipſo iure.

PVNCTVM XXII.

An requiratur ſimoniam eſſe completam, vt pœnas impoſitas ipſo iure ſimoniacus contrahat?

SVMMARIVM.

1 *Pro ſimonia mentali in quacunque materia ſit, nulla eſt impoſita pœna.*

2 *Pro conuentionali ex neutra parte completa nulla eſt pœna.*

3 *Si beneficium, ordinem, aut Religionem recepiſti, ſub parte pretij promiſſi data pœnas ipſo iure latas contrahis.*

4 *Si ſolùm ſub promiſſione pretij negant plures.*

5 *Probabilius eſt oppoſitum.*

6 *Sed poſita priori ſententia, ſi poſt multum tempus beneficij recepti detur pecunia promiſſa, an retrotrahantur pœnæ ad tempus beneficij recepti? Affirmant aliqui.*

7 *Contrarium eſt probabilius.*

1. PRo ſimonia mentali in quacunque materia certum eſſe debet, nullam pœnam impoſitam eſſe, neque aliquam oriri obligationem admittendi beneficium, neque pretium receptum, eſt communis ſententia doctorum, vt videri poteſt in Leſſio *cap.35.dubit.23. num.*130. Suarez *cap.55. num.*10. Gutierr. *canon. q. lib.*2. *cap.*23. *à n* 31. Tolet. *c.*95. *num.*2 *ſinè*, Pariſ. *de confident.q.*26. *n.*40. Garc. *innumeris relatis* 7 *p. de benefic. c.*1 *.num.*41. Probantque omnes ex *cap.mandato de ſimonia*: ibi eoſque pro ſimonia huiuſmodi (ſcilicet mentali) non teneri, ſed per ſolam pœnitentiam ſuo ſatisfacere creatori. Neque obſtat vſurarium mentalem teneri ad reſtitutionem, *cap. conſuluit. de vſuris*. Intelligitur enim quando mutuatarius dat coactè ratione mutui, ſecus quando liberè, & ſponte dat, eſto mutuans iniquam habeat intentionem recipiendi ratione mutui, vt multis allegatis docet Garcia *ſuprà num.*47. *&* 48. & Valent. *diſp.*6. *q.*16 *p.*6. *pag.*1673. Et ratio eſt, quia in vſura efficitur iniuſtitia inuoluntariè danti vltra ſortem: in ſimonia autem ſolùm ſit iniuria rebus ſacris, quatenus, ac ſi venales eſſent tractatur.

2. Secundò eſt dicendum pro ſimonia conuentionali ex neutra parte completa nullas eſſe pœnas ipſo iure impoſitas, v.g. promiſiſti pecuniam, ſi tibi beneficium daretur, ex vi huius promiſſionis ante dationem pecuniæ, vel beneficij, neque manes excommunicatus, neque ſuſpenſus, aut alia pœna irretitus ipſo iure, eſto grauiſſimè peccaueris. Ratio eſt, quia omnes textus de hac materia loquentes poſtulant realem rei ſpiritualis receptionem, vt conſtat ex *omnibus ferè capitibus* 1.*q.*1. & ex *extrauag.*1. *&* 2. *de ſimonia*, imò etiamſi pretium dediſſes, ſi tamen Ordinem, aut beneficium ratione illius non recepiſſes, nullam pœnam incurreres; quia iura imponentia pœnam ſimoniacis requirunt traditionem rei ſpiritualis, vt conſtat ex adductis iuribus præcipuè *cap.Presbyter* 1.*q.*1. ibi ſi per pecuniam Eccleſiam obtinuerit, & *c. quos conſtiterit, c. quiſquis, c. ſaluator, c. reperiuntur, c. ex multis, & alijs, & c. non ſatis, c. inſinuatum, de Simonia, & in extrauag.*1. *vbi de ingreſſu Religionis eſt ſermo*; dicitur ne pro ingreſſu aliquid exigat, ſed eas potius cum omni puritate recipiat, &c. & qui ſecus egerit, &c. Ergo quouſque receptio detur non incurritur vlla pœna. & in *extrauag.*2. qui eſt præcipuus textus loquens de pœnis ſimoniacorum dicitur, qui ſimoniaci ordinati fuerint, & infrà, qui quomodolibet dando, vel recipiendo vtique beneficia, de quibus ſuprà. Sit ergo certum, & indubitatum, nullam pœnam ipſo iure incurri propter ſimoniam conuentionalem, etiam ſubſecuta traditione pretij: & ita tenent omnes doctores, vt teſtatur Suarez *lib.*4. *de Simonia. c.*56. *n.* 16. & tradit optimè Gutierr. *canon. quaſt. c.*9 *à n.*8. 9. 10. *& ſeqq.*

3. Difficultas verò eſt, an requiratur ad pœnas incurrendas ſimoniam completam eſſe ex vtraque parte, hoc eſt & pretium eſſe datum, & beneficium receptum, vel ſufficiens ſit recipere beneficium, vel ordinem ſub promiſſione pecuniæ dandæ?

Et quidem ſi beneficium recepiſti, & pretium aliqua ex parte ſoluiſti, licet non integrè, omnes Doctores affirmant, vt teſtatur Suar. *ſuprà n.*17. ſufficiens eſſe ad pœnas incurrendas: rationem reddit, quia illa ſimonia iam eſt completa ex vtraque parte, ſiquidem res ſpiritualis data eſt, propter pretium ſolutum; ſicut è contra ſi conuentio facta eſſet de dandis ſeptem ordinibus pro centum aureis, & illis ſolutis incipere ordinari, ſtatim in primo gradu eſſet conſummata ſimonia, & pœnæ incurſæ non minus quam ſi pro illo ſolo totum pretium eſſet receptum.

4. Verùm quando recepiſti rem ſpiritualem, ſcilicet ordinem, aut beneficium ſub promiſſione pecuniæ ſoluendæ, neque tamen ſoluiſti. Eſt prima ſententia negans te incurrere pœnas à iure inflictas: ita Nauarr. *in repetit. c. fin. de ſimonia à num.*28. *& in c. ſi quando, de Reſcript. except.*4. & *in ſum. c.*23. *à n.*103. & alijs in locis cum Caſſiodoro *deciſ.*5. *de conſtitut.* & ſequitur Sarnen. *de triennali quaſt.*12. *in fine*, Zerola *in praxi Epiſc.*1 *p.* verbo *ſimonia*, §.9. Couarr. *in reg. peccatum.* 2.*p.* § 9. *num.*7. Salzedo *in pract. crimin.* Bernard. Diaz *cap.*91 *lit. D.* D. Ioann. Gutierr. *canon. quaſt. lib.*1. *c.*9. *num.*10. Flamin. Pariſ. *de reſignat. lib.*7. *q.*2. *num.*16. *& de confiden q* 1. *n.* 142. *&* 158. Man. Rodrig. 2. *t. ſum. c.*55. *n.*3. *fine*, & *c.*56. *n.*6. Valen. *diſp.*6. *q.*16. *p.*6. verſ. *præterea. pag.*1675. Leſſius, Suarez, Auila, Azor. Gonzalez, & alij innumeri relati à Garcia 8. *p de beneſic. c.*1. *num.*19. Eſt enim hæc communis ſententia. Fundamentum eſt, quia ita habet ſtylus curiæ, neque pœnæ extendendæ ſunt, ſed reſtringendæ, præcipuè cum *extrauagans deteſtabile* æquè de datione, ac receptione pretij, & beneficij loquatur.

5. Nihilominus etſi ſupradicta ſententia probabilis apud multos ſit, exiſtimo ſpectato iure probabiliorem eſſe quæ affirmat ex datione, vel receptione rei ſpiritualis ſub promiſſione pretij pœnas inflictas in iure incurri. Tenet hanc ſententiam Caietan. 2.2. *q.*100. *art.*6. *&* t.2. *Opuſc. tract.*9. *de ſimon. quaſt.*2. *& in ſumm.* verbo *ſimonia*, Soto *lib.*9. *q.*8. *art.*1. Valen. 3. *t. diſp.*6. *q.*16 *p.*6. Toler. *lib.*5. *ſumm. c.*92. *num.*3. & alijs pluribus relatis à Garcia 8. *p. c.*1. *à num.*28. *& à num.*32. & probat varijs deciſionibus Rotæ hanc ſententiam ex ſtylo curiæ eſſe receptam, & Suar. plures refert, *c.*56. *n.*26. & in hanc partem ſe inclinat & probatur ex *c. ea quæ* 1. *q.*3. vbi Gregor. VII. ſic ait: Ea quæ à ſanctis Pontificibus de ſimoniacis ſtatuta ſunt, nos quoque & iudicio ſancti Spiritus, & Apoſtolica authoritate firmamus. Quidquid ergo vel in ſacris ordinibus, vel in Eccleſiaſticis rebus, vel data, vel promiſſa pecunia acquiſitum eſt, nos irritum eſſe, & nullas vnquam vires habere cenſemus. Ergo quando beneficij collatio acquiritur propter promiſſionem pecuniæ nullas vires habet, ſed irrita omnino eſt, & ſimiliter ſi accipiatur ordo, nullas vires habebit ſcilicet quoad vſum. Ergo iam pœnæ impoſitæ ſimoniacis incurruntur, etiamſi ſimonia non ſit ex vtraque parte completa. Deinde in *extrau.*2. dicitur de ordinatis ſimoniacè, vt ſint ab Ordine ſuſpenſi; qui autem ſub promiſſione pecuniæ Ordines recepiſſet, ſimoniacè illos recepit, & non gratis, vt conſtat, incidit ergo in pœnas. Idem colligitur ex *c.*2. *de confeſſis* ex *c. penult. de ſimonia*; ibi: promiſſionem, vel iuramentum ab illo recipiens. Et ex *c. nobis, eodem tit.* Vbi electionem ſub promiſſione pecuniæ factam dicitur eſſe penitus reprobandam. Quæ verba denotant nullitatem ipſo iure, vt ponderat Felin. *in c. inſinuatum de ſimon.* & Garcia *ſuprà n.*23.

6. Verùm quia primam ſententiam diximus eſſe ſatis probabilem, & in praxi ſecutam, & pro qua teſtatur Gutierr. eſſe iudicatum. Ea ſuppoſita dubitant doctores; an conſequens beneficium ſub promiſſione pecuniæ, & illam poſt multum temporis ſoluens; incidat taliter in pœnas ſimoniacorum, vt ipſæ pœnæ cenſeantur incurſæ quoad omnes ſuos effectus, ac ſi à principio pactionis fuiſſent incurſæ, quæ vocatur retrotractio? Affirmant Leſſius *cap.*35. *dubitat.* 27. *num.* 151. cum Nauarr. *cap.*23. *num.* 104. & explicat varijs exemplis. Vnde in ſententia horum doctorum, ſi illo intermedio tempore recepiſti aliquod beneficium, collatio nulla eſt, vtpotè facta inhabili.

7. Nihilominus dicendum eſt in foro conſcientiæ nullam pœnam, neque cenſuram contrahi: quæ retrotrahatur ad tempus pactionis. Et primo de excommunicatione eſt euidens, cum excommunicatio non incurratur niſi ob contumaciam, quæ (hac opinione ſuppoſita) non committitur quouſque ſoluas pretium: illo verò ſoluto retrotrahi non poteſt, ſicut irregularitas ex homicidio tunc conſummatur, quando mors conſummatur. neque poteſt retrotrahi ad tempus inflicti vulneris, quia pro toto illo tempore neque fuit excommunicatus, neque irregularis. Ergo per nullam potentiam fieri poteſt, vt fuerit excommunicatus aut irregularis, vt benè probat Suarez *c.*56. *num.*37. *&* 38. Idem probat de ſuſpenſione in ordine, & in *c.*57. *n.*53. probat collationem beneficij recepti validam eſſe, & non teneri dimittere beneficium, niſi pretium ſolueris, & in *num.*56. inclinat in foro conſcientiæ te non teneri fructus perceptos illo medio tempore reſtituere, neque obligatum te eſſe dimittere beneficia acquiſita illo intermedio tempore, quo non ſoluiſti pretium: quia hæc omnia iam ſuum effectum ſortita ſunt. Quocirca ſolùm in foro exteriori, & poſt condemnationem ſentit fructus illo intermedio tempore perceptos debere reſtitui; & adducit pro ſe Nauarr. *c.* 23. *n.*104. verſ. *non ignoro*, & Leſſium *dub.*27. *in fine.*

PVNCTVM

Digitized by Google

PVNCTVM XXIII.

Quæ pœnæ impoſitæ ſint ingredientibus ſimoniacè Religionem, vel ſic ingreſſos recipientibus?

SVMMARIVM.

1 *Omnes habentur in extrauag. 1. de ſimon.*
2 *Proponitur quadam obiectio, & fit illi ſatis.*
3 *Non comprehendunt pœna Religioſum exigentem aliquid pro ſuo ingreſſu, quod intelligitur de ingreſſu conſummato. Probabile eſt ſupradictam extrauag. non eſſe receptam.*

1. SVperiori puncto diximus ſolùm pro ſimonia commiſſa in ingreſſu Religionis, Ordinis, & beneficij ſuſceptione pœnas ipſo iure eſſe impoſitas, videndum nunc eſt, quæ ſint hæ pœnæ. Et primò loquamur de ingredientibus Religionem, illóſque recipientibus.

Pœnæ igitur impoſitæ ob ingreſſum Religionis ſimoniacum habentur in *extrauag. 1. de ſimonia*: ibi enim in primis fertur excommunicatio aduerſus ſingulares perſonas, quæ exigunt ab ingreſſuro aliquid pro illius receptione in Religionem. Vnde ſi ipſe ſponte det, vel det in ſui ſuſtentationem iam ſupra diximus non puniri *hac extrauag.* & maximè in monaſteriis monialium, vbi conſuetudo obtinuit exigendi dotem, & propinas ab ingredientibus. Secundò, fertur ſuſpenſio generaliter aduerſùs Capitulum, ſeu conuentum, ſi in hanc ſimoniam conſenſerint. Ratione autem huius generalis ſuſpenſionis manet Capitulum ſuſpenſum ab officio Capitulari quoad adminiſtrationem, & iuriſdictionem Eccleſiaſticam, non quoad alia munera. Tertiò, ſimoniaci admiſſi præter excommunicationem reſeruatam, indigent diſpenſatione Epiſcopi, vt poſſint in eodem monaſterio remanere, vt cauetur in *ſuprad. extrauag.* Quapropter tenentur ex illo monaſterio exire, & in alio loco arctiori remanere: ita habetur in *cap. quoniam de ſimonia*: ibi tam recipiens, quam recepta vtique ſimoniacè ſine ſpe reſtitutionis de ſuo monaſterio expellantur, & in locum arctioris regulæ, &c. collocentur, & extenditur ſtatutum ad omnes Religioſos, & in *cap. de regularibus, de ſimonia*, ait Pontifex; Reſpondemus, vt locum quem taliter adepti ſunt omnino dimittant, & ſolitudines, & alia ſtrictiora monaſteria adeant. Hoc tamen intelligi debet poſtea quam conuicti, & condemnati ſint: nam ante condemnationem non tenentur exire, vt notauit Vgolin *tab. 1. cap. 16 § 4.* Leſſius *cap. 35. dub. 23. fine.* Suarez *cap. 57. num. 8.* Ratio eſt, quia non apparet textus clarè obligans ad ſupradictam pœnam, antequam à iudice imponatur. Nam efficacior eſt *extrauag. 1. de ſimonia*, quæ exigit, diſpenſationem Epiſcopi ad manendum, ſed dici poteſt exigi diſpenſationem, ſi conuincatur, & condemnetur de crimine, vel exigi diſpenſationem, vt poſſit remanere in monaſterio abſque periculo illius pœnæ, & condemnationis.

2. Sed obiicit Nauarr. *com. 4. de Regularib. num. 25.* collatio beneficij facta ſimoniaco nulla eſt ipſo iure. Ergo, Religioſus emittens ſimoniacè profeſſionem, eſto eius profeſſio valida ſit, non acquirit ex illa ius ad Religioſam ſuſtentationem & locum in choro, & in Capitulo cum voce actiua, & paſſiua: quia hæc omnia reputantur quaſi quoddam Eccleſiaſticum beneficium. Ergo tenetur illud monaſterium dimittere ante condemnationem, ſiquidem in illo ſuſtentari non poteſt.

Reſpondeo cum Suarez *cap. 57. num. 7. & 9* Religioſi profeſſionem ſecundùm omnes doctores, validam eſſe: ſed quia ille Religioſus ſtatus media profeſſione acquiſitus, non eſt propriè beneficium Eccleſiaſticum, ſed largo modo, ea de cauſa non comprehenditur ſub lege irritante collationes beneficiorum Eccleſiaſticorum: quia lex pœnalis non debet extendi. Et alioqui ſimoniacus occultus cogeretur in ſeipſum exequi pœnam relegationis, & diſceſſionis à ſuo monaſterio nullo cogente, vel manens in illo non poſſet vti commodis, & iuribus profeſſorum, quorum vitatio abſque ſcandalo fieri non poteſt. Hæc igitur onera grauiſſima ſunt, ac proinde imponi non debent abſque expreſſis, & inequitabilibus verbis legis, quæ in præſenti non inueniuntur.

3. Circa ſupradicta notandum eſt cum Suar. *lib. 4. cap. 56. num. 7.* non comprehendi Religioſum exigentem à monaſterio aliquid pro ſuo ingreſſu. Nam eſto ibi interueniat ſimonia: non tamen punitur in *ſuprad. extrauag.* Secundò notandum eſt, probabile eſſe ſimoniam punitam in *ſuprad. extrauag.* eſſe ſolùm quæ committitur ingreſſu Religionis conſummato, hoc eſt in profeſſione. Vnde ſi pro ingreſſu Religionis ad nouitiatum exigeretur à te pecunia, eſto ibi committeres ſimoniam, non incideres in ſupradictas pœnas, neque Capitulum ſuſpenderetur, ſi factum retractaret pecuniam non recipiendo, vel illam reddendo ante profeſſionem. Tertiò, notat Leſſius *lib. 3. c. 35. n. 131.* ex Nauarr. & Syluestr. huiuſmodi extrauag. non eſſe receptam ſaltem quoad pœnam excommunicationis.

PVNCTVM XXIV.

Quæ pœnæ imponantur pro ordine Simoniacè dato, & ſuſcepto.

SVMMARIVM.

1 *Pœna eſt excommunicatio ordinantibus impoſita.*
2 *Expenduntur alia pœna ordinantibus impoſita.*
3 *Expenduntur pœna in ordinatos lata.*
4 *Qua ratione ha pœna tolli poſſint?*

1. QVi ſimoniacè aliquem ordinat, aut ad ordinem ſic conferendum mediator, ſeu præſentator exiſtit, eo ipſo eſt excommunicatus excommunicatione Papæ reſeruata: habetur *in extrauag. 2. cum deteſtabile, de ſimonia.* Hoc tamen ſecundùm probabilem ſententiam non extenditur ad collationem primæ tonſuræ; quia non eſt verus ordo, & pœnæ debent reſtringi: ita Leſſ. *lib. 2. cap. 35. dub. 23.* Neque etiam extendi debet ad Notarium, & Miniſtrum, qui pro literis dimiſſoriis, aut teſtimonialibus aliquid exigeret: neque etiam ad Epiſcopum, ſi poſt ordinem gratis collatum aliquid poſtea recipiat: nam eſto ij omnes peccent, & ſimoniaci ſint iuxta Trident. *ſeſſ. 21. c. 1. de reformat.* non tamen incidunt in hanc excommunicationem, neque in aliquam pœnam ipſo facto: quia illa verba Concilij: Dantes, & accipientes vltra diuinam vltionem pœnas à iure inflictas ipſo facto incurrant, debent referri tantùm ad dantes, & accipientes ordines, non ad alias actiones in illo cap. enumeratas: quia ſolùm pro dantibus, & recipientibus ordines ſimoniacè, aut illorum mediatoribus pœnæ ipſo iure latæ ſunt: & ita tradit Leſſius *lib. 2. cap. 35. dub. 24. num. 133.* cum Nauarr. *cap. 23. num. 111.* & Suarez *lib. 4. cap 56. num 5.*

2. Secunda pœna ordinantibus impoſita, eſt ſuſpenſio ipſo iure à collatione quorumcunque ordinum, quo adeo ipſius tonſuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium: ita habetur in quadam Bulla Sixti V. contra malè promotos, quæ incipit *Sanctum, & ſalutare*, quam Bullam, etſi Clemens VIII. *anno* 1595. reuocauerit, & ad ius commune reduxerit, non tamen quoad pœnas ſimoniacorum, imò potius ibi dixit ſe velle in ſuo robore perſiſtere eas omnes, quæ ſunt latæ contra ſimoniacè ordinantes, & ordinatos. Tertia pœna ipſo iure impoſita ordinanti ſimoniacè eſt interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ: habetur in *ſupradicto motu Sixti V.* Quarta eſt ſuſpenſio à regimine, & adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ, & perceptione fructuum omnium ſuorum beneficiorum, ſi interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, & ſuſpenſionem à Pontificali munere violauerint.

Circa ſupradicta aduerto in ſupradictis Bullis, & decretis nullam aliam pœnam ipſo iure latam eſſe aduerſus mediatores, ſeu præſentatores ad ſimoniacam ordinationem præter excommunicationem. Solùm ſuſpenſio per triennium ab executione ſuorum ordinum illis videtur impoſita in *cap. penult. de ſimon.* vt docet Greg. Lopez *leg. 16. tit. 17. p. 1.* Suar. *c. 56. n. 15. fine, & num. 13.* quam tamen ſuſpenſionem non incurrant, quouſque ordinatio de facto fiat, vt ipſemet Suar. notauit *num. 23. fine*, verum Leſſio *dub. 24. num. 134. § tertiò.* videtur attento iure antiquo nullam eſſe pro ordinante, & conſequenter neque modò pro mediatore latam ſuſpenſionem; quia caſus *illius cap. penul. de ſimonia*, videtur ſibi eſſe ſpecialis, neque continere decretum in futurum, & conſequenter ad alios caſus extendi non debere, & ſuſtineri poteſt.

Pœnæ verò latæ in ordinato ſimoniacè ſunt, Prima excommunicatio ipſo facto. Habetur in *ſupradict. extrauag.* Secunda ſuſpenſio ab executione ſuorum ordinum: ita in *ſupradict. extrauag.* non ſolùm eius quem ſic ſuſcepit, ſed etiam omnium quos habet: illa enim particula *ſuorum ordinum* hoc indicare videtur: & ita tenet communis ſententia: Greg. Lop. *leg. 11. tit. 17. p. 1.* verb. *vedado por derecho*, Man. Rodrig. *2. t. ſum c. 56. n. 6.* verſ. *el octauo*, Leſſius *dub. 24. num. 135.* & Suar. *t. 5. de cenſur. diſp. 31. ſect. 4 num 21.* quamuis probabilitate non careat, vt tenent ſupradicti doctores ſolùm extendi ſuſpenſionem ad ordinem ſimoniacè ſuſceptum, non ad alios ritè ſuſceptos, quia licet Pontifex loquatur in numero plurali, dicens; ſint ab executione ſuorum ordinum ſuſpenſi, illa locutio pluralis correſpondet plurali locutioni præcedenti, loquebatur enim de omnibus, qui ordinati ſunt ſimoniacè, & de illis ſtatuit, vt ſint è ſuorum ordinum executione ſuſpenſi, hoc eſt quilibet à ſuo ordine ſimoniacè ſuſcepto, & omnes ſimul à ſuis ordinibus ſic ſimoniacè ſuſceptis. Præterea in Bulla Pij V. edita cõtra malè ordinatos, quæ incipit, *cum primum, & eſt 5. in Bullario*: ſic ſtatuit: Quicunque deteſtabile vitiũ ſimoniacæ prauitatis conuictus fuerit commiſiſſe in conſequendis ordinibus

eo ipſo ab illorum executione per decennium ſine ſpe diſpenſationis, ſit ſuſpenſus, & per annum carceribus mancipetur, & in Bulla Sixti dicitur clericos poſt hac malè promotos, ab executione, miniſterio, & exercitio ordinum ſuſceptorum, & ab omni ſpe, & facultate aſcendendi ad alios ſuperiores perpetuò ſuſpenſos declaramus. Per has autem conſtitutiones, vt benè aduertit Suarez *lib.4. c.56. n.10.* non augetur ipſo iure pœna ſuſpenſionis vltra id quod ex iure communi habetur, ſed exaggeratur difficultas obtinendi diſpenſationem, præcipuè ad aſcendendos ad ſuperiores ordines maximè ſubſecuta conuictione, & condemnatione. Deinde aliqui extendunt hanc ſuſpenſionem in ordine, vt procedat etiam ſi ſimonia commiſſa fuerit ignorante ordinato: ita Felin. *cap. per tuas, de ſimonia, num.3.* & dicit eſſe communem: idem tenet Syluest. verbo *ſuſpenſio num.* 7. Sed contrarium eſt probabilius, vt tenet Nauarr. *cap.25. q.68.* referens Bellarmin. & Cardin. Leſſius *lib. 2. cap.35. dub.24. num.136.* Eman Sà verbo *ſimonia, n.12. &* 13. Ratio eſt, quia non eſt iure expreſſum, neque æquum videbatur exprimi, ſiquidem abſque eius culpâ contigit: cum enim priuari debeat vſu ordinis, cum illum validè, & licitè recepiſſet: imò addunt ſupradicti doctores, te non fore excommunicatum, aut ſuſpenſum, etiamſi poſtea amico tribuas pretium, quod pro tua ordinatione dedit, facis enim ne tua cauſa damnum patiatur. Et hic modus dicendi videtur ſatis probari, in *cap. de ſimoniacè, de ſimonia*: ibi vtpotè ipſis ignorantibus ſimoniaci ordinentur, poſſint (quia ſimoniaci non ſunt) in ſuis ordinibus remanere: & quamuis Gloſſa addat ex diſpenſatione, immeritò addit, cum nullo textu expreſsè probetur neceſſariam eſſe diſpenſationem, neque incurrit ſuſpenſionem: nam *cap. præſentium 1. q. 5.* quod eſt ad hanc rem efficacius ſolùm probat poſt denunciationem criminis, & illius infamiam requiri diſpenſationem: in *cap. verò de Regularib. de ſimonia*, non imponitur priuatio aliqua ipſo iure, & præcipuè hoc caput, neque alia quæ adducit Gloſſa *ſuprà* loquuntur de ordinatione, ac proinde non ſunt ad rem, cum pœnæ ex vno caſu ad alium extendendæ non ſint.

4. Tandem in ſupradicta Bulla Sixti V. abſolutio harum cenſurarum, & inhabilitatum Pontifici reſeruatur, ſimúlque reuocantur conceſſiones, & facultates Religioſis conceſſæ Epiſcopis in Trident. *in ſeſſ. 24. cap.6. de reformat.* Exiſtimo tamen hac in parte non eſſe hanc Bullam receptam, imò Leſſius *dub. 24. num.134. in fine*: ait hanc Bullam pleriſque locis ignorari, ac proinde non eſſe vſu receptam. Idem indicat Sà verbo *ſimonia. num.12.* quatenus ait: ſimoniaci occulti ſuſpenſio tollitur per pœnitentiam, & manifeſti per Epiſcopum poſt pœnitentiam.

PVNCTVM XXV.

De pœnis impoſitis dantibus, & recipientibus ſimoniacè beneficium.

SVMMARIVM.

1 *Quorum beneficiorum datores, & receptores hæ pœnæ afficiant.*
2 *Prima pœna eſt excommunicatio.*
3 *Secunda pœna eſt annullatio collationis beneficiorum.*
4 *Simonia commiſſa in beneficio non priuat ipſo iure beneficiis ritè obtentis.*
5 *Fructus beneficiorum ante ſimoniam obtentorum non debent reſtitui.*
6 *Electus, vel præſentatus committens ſimoniam in confirmatione obtinenda, non annullatur eius præſentatio.*
7 *Simonia ad alia beneficia obtinenda inhabilem reddit ſimoniacum.*
8 *Quid dicendum de pœnis ſimoniæ confidentialis? Expenduntur ſupradictæ pœnæ.*

1. POnendum in primis eſt iura punientia receptiones, & collationes, aut nominationes ad beneficia Eccleſiaſtica, & officia loqui de officiis, & beneficiis Eccleſiaſticis propriè; quia pœnæ reſtringendæ ſunt, & non extendendæ. Vnde penſio, & Vicaria ad nutum amobilis ſiue ſit parochi, ſiue Epiſcopi quia propriè beneficia non ſunt, non comprehenduntur ſub pœnis impoſitis recipientibus, vel dantibus ſimoniacè beneficium: & tradit expreſsè Nauarr. *cap. 23. num. 111.* & Vgolin. *tab.4. cap.5.* Suarez *cap.58. num.45.* Leſſius *cap. 35. dub.25. num.137.* Nomine autem officij Eccleſiaſtici in decretis punientibus ſimoniam in iis commiſſam, intelligitur idem quod beneficium, vt tradunt ſupradicti doctores. Neque obſtat obtinentem Abbatiam, Prioratum, Prouincialatum, Rectoratum ſimoniacè puniri pœnis impoſitis in *extrauag. 2. de ſimonia*: tum quia de iis expreſsè mentionem fecit ſupradictum decretum. Tum etiam quia in opinione Nauarr. quaſi quædam beneficia dicuntur. Quocirca officium Inquiſitoris, Legati, delegati, Vicarij, & ſimilium abſque aliqua pœna permutari, vendi, & emi poſſunt, tametſi non abſque peccato.

2. Prima pœna conferenti, vel procuranti alteri beneficium vel officium Eccleſiaſticum media electione, præſentatione, poſtulatione, inſtitutione, confirmatione, commendatione (ſi interueniat ſimonia) eſt excommunicatio ipſo facto, habetur in *extrauag. cum deteſtabile, de ſimonia*: *& in ſupradicto motu Pij V.* ſimiliter etiam excommunicantur mediatores, vt parentes, amici, & omnes illi, qui ſuam operam interponunt, vt beneficium ſimoniacè obtineatur. Deinde recipiens beneficium, vel officium Eccleſiaſticum etiam eſt ipſo facto excommunicatus, vt ex *ſuprad. extrauag. & motu Pij V.* conſtat & docent omnes.

3. Secunda pœna impoſita in *ſuprad. extrauag.* eſt irritatio, & annullatio prouiſionis, & collationis. Vnde nullum ius per talem prouiſionem acquiritur, & ſic recipiens beneficium, non facit fructus ſuos, ſed ſub periculo animæ tenetur reſtituere. Quod verum eſt, etiam ſi ſimonia commiſſa ſit ab alio tertio, ſi tu ſciuiſti, & non contradixiſti. Habetur, *cap. nobis fuit 27. de ſimonia*, iuncta Gloſſa, & *cap. ſicut tuis 33. eodem tit.* & tradit Couarruu. *Reg. peccatum, p.2. §.7. num.7.* Leſſius *lib.2. cap. 35. dub.25. num.137.* Suarez *lib.4. cap.57. n.28.* At ſi ſciuiſti, & contradixiſti, valida eſt collatio beneficij tibi facta, vt habetur *cap. ſicut tuis, de ſimonia*. Hæc tamen contradictio nihil prodeſt, ſi ea non obſtante ante collationem ſcias pecuniam datam eſſe, & nihilominus acceptes beneficium; quia abſolutè recipis beneficium ſimoniacè datum, neque contradicis. Vnde etſi non incidas in excommunicationem; quia non es cauſa ſimoniaci contractus, efficeris tamen inhabilis ad beneficium, vt patet ex *cap. penult. de electione*, & notat Leſſius cum aliis *lib.2. cap.25. dub.25. num.143. §. ſecundus eſt*, Suarez *lib. 4. cap. 59. n.29.* Quod ſi te ignorante, neque contradicente, quia nullam ſuſpicionem habuiſti ad contradicendum ſimonia commiſſa ſit ab aliquo tertio tunc ſubdiſtinguendum eſt, ſi in odium tui ſimonia commiſſa eſt non teneris beneficium reſignare; quia validè tibi collatum fuit: colligitur ex *cap. nobis fuit, & c. ſicut tuis literis, de ſimonia*. Secus ſi amicus pecuniam ſe ignorante dediſſet, teneris ſimul ac ſcieris, beneficium, ac fructus illis dimittere, vt ex ſupradictis capitibus conſtat, & tradunt doctores ſupra relati. Adde te factum fuiſſe inhabilem ad tale beneficium retinendum *cap. nobis, fuit de ſimonia, & cap. penult. de Electione*, vbi dicitur Epiſcopum non poſſe diſpenſare in prælatura, quæ per ſimoniam tibi collata fuit, etiam te ignorante; ſecus vero ſi ſit beneficium ſimplex; ſequitur ergo te redditum eſſe inhabilem ob culpam committentis ſimoniam.

Notanda tamen eſt differentia inter hunc ignorantem, & alium qui ſcienter beneficium ſimoniacè recepit. Nam ſcienti non prodeſt regula de triennali poſſeſſore, ſicut neque intruſo, vt benè Gomez *reg. de trienn. poſſeſſ. quæſt.* 12. & ſecundùm probabiliorem ſententiam hoc extenditur ad ſimoniam conuentionalem completa ex parte rei ſpiritualis. At ignoranti ſi per triennium cum illa ignorantia poſſederit beneficium fauet ſupradicta regula, neque ei poteſt lis intentari, quia bona fide, & colorato titulo poſſedit: ita Gomez *ſuprà*, & Vgolin, *tab. 4 cap.6. §.9.* & Suarez *lib.4. c.57. num.9.* Leſſius *c.35. dub.25. num.140. § quarto.* Inſuper aduerto, electionem eſſe validam, ſi commiſſa fuit ſimonia cum aliquo ex electoribus, ſi tamen alij qui non delinquunt ſufficientes ſint ita: Abbas *in cap. cum ſuper. de offic. delegat. n.13.* Suarez 5. *t. in 3. part. diſput. 14. ſect.* 2. Nicol. Garcia 5. *part. de benefic. cap.5. num.74.* Man. Rodrig. *t. 2. ſumm. cap.59. num.6. concluſ.* 5.

4. Sed dubium eſt, an ſimonia commiſſa in beneficio te priuet ipſo iure beneficiis ritè obtentis?

Reſpondeo ipſo iure te non priuari beneficiis ritè obtentis: ita expreſsè Nauarr. *conſ. 92. de ſimonia*. Vgolin. *tab.4. c.6. §.6. num 3.* Suarez *lib.4. cap.58. num* 6. Man. Rodrig. 2. *t. ſum. cap.56. verſ. il nono.* Ratio eſt; quia reſpectu beneficij acquirendi eſt lex prohibens, & annullans actum: reſpectu verò beneficiorum eſt lex pœnalis quæ non obligat vſque ad condemnationem, vt probat Caſtro *de lege pœnali, lib.2. c.19.* Couarruu. *in cap. cum omnes, num.5. de Teſtamentis*, *& in 4. decret. 2. part. cap.6 § 8. num* 10. Nauarr. *cap. 13. num. 50.* Præterea quia nullibi eſt expreſſa talis pœna, ſcilicet priuatio ipſo iure beneficiorum ritè obtentorum cum eo rigore: nam licet in *cap. inquiſitionis, de accuſationib.* dicatur obtinentem beneficium ſimoniacè eſſe impedimentum à retentione beneficij etiam poſt peractam pœnitentiam, intelligendum eſt à retentione eiuſdem beneficij, vel intelligi debet à retentione cuiuſcunque beneficij ſecuta ſententia condemnatoria, ſiquidem ibi æquiparatur ſimoniacus homicidæ, qui beneficiis non priuatur ipſo iure ante ſententiam, ſed venit priuandus, vt colligitur ex *cap. clericus, ne clerici, vel monachi*: ibi honore priuetur, & docet Nauarr. *c. 18 de ſimon. n. 5 fine.*

5. Ex iis infero primò fructus beneficiorum ante ſimoniam

Digitized by Google

niam obtentos non eſſe ipſo iure reſtituendos : ſiquidem habito iure ad beneficia, & in fructus habetur : & ita tradit Suarez *lib. 4. de ſimon. c. 58. num.* 8. Per ſententiam autem priuari poteſt illis fructibus, non quia non percepti ſunt ex beneficiis poſt commiſſum delictum, ſed quia poteſt ei imponi pœna pecuniaria pro delicto ſimoniaco; ſicut & pœna corporalis, quando delicti grauitas id poſtulaterſententia autem cõdemnatoria in fructibus ad ipſos fructus terminari debet. Neque ſufficit, ſi ſit condemnatoria, & priuatiua beneficiorum, vt intelligamus ad fructus perceptos extendi; ſiquidem ſunt res omnino diſtinctæ, vt rectè Suarez *c. 58. num.* 8. verum Rebuff. *de pacificis poſſeſſion. n. 265. & pract. beneficial. tit. de modis amitt. beneficia, n. 33. & ſeqq.* & Bernard. Diaz *in pract. c.* 135. exiſtimant priuari poſſe fructibus perceptis, de beneficiis acquiſitis ante ſimoniam, quaſi retrotrahendo priuationem beneficij, vt in hæretico, iuxta *c. cum ſecundum leges, de hæreticis in* 6. Sed quod diximus eſt probabilius.

6. Infero ſecundò, electum, vel præſentatum committentem ſimoniam pro confirmatione, non obinde eius electionem, vel præſentationem ritè factam annullari : & tradit Leſſius *lib. 2. c. 35. dub. 25. num.* 138. & Suarez *lib. 4. c. 58. num. 6.* & colligitur ex *c. confirmationem de electione in* 6. vbi non cenſetur prior actus irritus ob irritationem poſterioris. Per ſententiam autem venit irritanda electio illius qui pro confirmatione ſimoniam commiſit : vt tradit Vgolin. *tab. 4. c. 6. n. 4. §. at quid*, cum Felino, & aliis *in c. ſicut tuis, de Simonia.* Verum ſi in electione, vel præſentatione ſimonia commiſſa fuerit, omnes actus ſubſequentes ſunt irriti; quia validi eſſe non poterant abſque illis. Non enim confirmatio valida eſſe poteſt, ſine eo quod electio valida proponatur.

7. Rurſus inquires; an hæc ſimonia te conſtituat inhabilem ad alia beneficia obtinenda? Reſpondeo probabilius eſſe iuxta Conſtitution. Pij V. te ipſo iure inhabilem reddi, inquit enim Pontifex illis ſcilicet beneficiis per ſimoniam acquiſitis ſit ipſo iure priuatus, & perpetuò ſit inhabilis ad ea, & quæcunque alia beneficia Eccleſiaſtica obtinenda: & ita tradit Suarez *lib. 4. c. 58. num.* 11. Verùm Nauarr. *conſ. 91. de ſimon.* exiſtimat inhabilitatem ad beneficia obtinenda ipſo iure non incurri : quia in hac parte iſta conſtitutio non eſt recepta, & conſentit Suarez *ſuprà*, & Leſſius *c. 35. dub.* 26. cum etiam reſpectu ſimoniæ confidentialis requirat ſententiam declaratoriam criminis ad inhabilitatem contrahendam reſpectu aliorum beneficiorum.

8. Sed quid de pœnis ſimoniæ confidentialis? Reſpondeo pœnæ impoſitæ committentibus crimen confidentiæ iuxta ſupradicta ſunt. Prima : excommunicatio Papæ reſeruata tam dantibus, quam accipientibus. 2. Epiſcopis, & collatoribus interdictum. 3. Reſignatio, & collatio beneficij nulla. 4. Inhabilitas ad idem, & ad alia beneficia obtinenda. 5. Reſeruatur illud beneficium in quo hæc ſimonia eſt commiſſa ſedi Apoſtolicæ, ita vt ordinarius non poſſit in illius prouiſione ſe intromittere. 6. Fructus malè percepti cameræ Apoſtolicæ applicantur. 7. Priuat committentem omnibus beneficiis, & penſionibus antea obtentis, & inhabilitatem inducit ad alia obtinenda.

Circa ſupradicta aduerto, has pœnas ipſo facto incurri, vt conſtat ex *extrau. Pij IV.* incipiente : *Romanum, &c.* quæ eſt 109. in Bullario; & ex Conſtitutione Pij V. incipiente, *Intolerabilis*, quæ eſt 87. *in ordine.* Excipitur tamen primò priuatio beneficiorum antea poſſeſſorum : hæc enim requirit ſaltem ſententiam declaratoriam criminis, vt tenet Suarez *lib. 4. de ſimon. cap. 43. n. 13. & 14.* Secundò excipitur inhabilitas ad reliqua omnia beneficia, quæ etiam expoſtulat ſententiam declaratoriam criminis iuxta receptum vſum : ita tenet Leſſius *lib. 2. c. 35. dub. 26. n.* 147.

Deinde eſt notandum neceſſe non eſſe ſimoniam compleri ex vtraque parte, hoc eſt beneficium datum in confidentiam iterum renuntiari, ſed ſufficit, ſi beneficium detur ea conditione, vt dimittenti, vel alteri reſignetur, vel fructus illius ſoluantur, & ea intentione recipiatur, vt habetur in ſupradictis Bullis : & notauit Leſſius & Suarez *ſuprà*, & Nauarr. *cap. 23. n.* 100. verſ. *ſecundò nota* & Man. Rodriq. verbo *ſimonia, c. 56. n. 7. verſ. il 2. ſe ha de notar.*

De mediatoribus, & interuentoribus in ſupradictis Bullis nihil expreſsè cauetur, quare ſolùm ex *extrau. 2. de ſimo*[illegible] incidunt in excommunicationem ſecundùm probabilem ſententiam, quando ſimonia ex vtraque parte completur, & ſecundùm probabiliorem, quando beneficium ea conditione recipitur.

Pvnctvm XXVI.

An acquiſita per ſimoniam debeant reſtitui?

Svmmarivm.

1 *Nihil ſpirituale excepto beneficio debet reſtitui.*
2 *Proponitur obiectio, & ſoluitur.*
3 *Pretium receptum ob beneficium, vel aliud ſpirituale, ſi beneficium non dediſti, teneris danti reſtituere.*
4 *Si dediſti beneficium, etiam teneris reſtituere ante ſententiam.*
5 *Expenditur cui eſt facienda reſtitutio.*
6 *Pro alia quauis ſimonia receptum non debet reſtitui ante ſententiam.*
7 *Quid dicendum in aliis ſimoniis ſtante iure natura.*

1. Cvm acquiſita per ſimoniam in duplici differentia eſſe poſſint, alia temporalia, alia verò ſpiritualia. Dicendum in primis eſt de ſpiritualibus obnoxia non eſſe reſtitutioni neque ex iure diuino, neque Eccleſiaſtico præter beneficia : eſt communis ſententia doctorum, vt teſtatur Leſſius *lib. 2. cap. 35. dub. 29. & 30. in princ.* Suar. *lib. 4. cap. 59. à num.* 28. Ratio eſt; quia iure diuino ſolum requiritur ad validam tranſlationem rerum ſpiritualium poteſtas, & intentio in conferente, & capacitas in ſuſcipiente. Quod autem fiat pro pretio, vel ſine vllo non obſtat validitati actus, vt conſtat in omnibus Sacramentis ſi pro pretio eſſent adminiſtrata, & in conſecratione Eccleſiæ, altaris, & ſimilium. Et de profeſſione Religionis etiam certum eſt, neque iure diuino, neque Eccleſiaſtico irritam eſſe propter pretium factam, vt colligitur manifeſtè ex *c. veniens, de ſimonia.* Quocirca ſi compares reliquias ſanctorum, grana benedicta, ius patronatus, licentiam eligendi confeſſorem pretio aliquo, non teneris ea dimittere, ſiquidem non peccaſti contra iuſtitiam dando pretium pro illorum acquiſitione, ſed ſolùm peccaſti contra Religionem indebitè tractando res Eccleſiaſticas. Solùm excipiuntur (vt dixi) beneficia, quæ ſi per ſimoniam realem acquiras, teneris dimittere iure Eccleſiaſtico ob *extrauag. cum deteſtabile, de ſimonia* : eſt enim collatio irrita.

2. Obiici poteſt *c. fin. de Pactis, c. præterea, de tranſactionib.* vbi omnis pactio, tranſactio in ſpiritualibus nullius eſſe momenti cenſetur : ſi igitur nullius eſt momenti, tenetur ſic acquirens reſcindere contractum, & rem ſpiritualem relinquere. Reſpondet Leſſius *c. 35. dub. 30. n. 168. fine*, rem ſpiritualem, quæ reſtitui poteſt, eſſe reſtituendam, ſi pretium reddatur, quod pro ea datum fuit; ſecus verò ſi pretium non redditur; aliàs cogeretur vna pars reſcindere contractum nulla ſibi facta compenſatione. Secundò tamen reſpondeo cum Suar. *lib. 4. c. 60. n. 4.* ſupradictos textus, & ſimilia loqui ſolùm in materia beneficiali. Quod ſi velis vt loquantur in omni materia, dicendum eſt loqui de pactione inducente obligationem in futurum, quæ omnino eſt irrita, & nullius momenti, vtpotè quæ obligat ad malum, & peccatum, non de actione, ſeu traditione, qua de facto res ſpiritualis pro temporali donatur.

3. Maior eſt difficultas de pretio recepto pro ſpiritualibus, qua ratione teneatur quis ad illius reſtitutionem.

Primò certum eſſe debet, ſi accipias pretium, vt conferens beneficium, vel aliud quoduis ſpirituale, te teneri ad reſtitutionem non impleta conditione : in hoc omnes conueniunt; imò teneris reſtituere danti quia nullibi cautum eſt alteri reſtitutionem eſſe faciendam : ita Caiet. *in ſumm.* verbo *ſimonia, c.* 3. Victor. *2. p. relect. n.* 6. Nauarr. *cap. 23. num.* 104. Sotus *quæſt. 8. art.* 1. Suarez *lib. 4. cap. 59. num.* 2. Leſſius *lib. 2. cap. 35. dub. 31. num.* 170. Non tamen repeti poteſt à dante propter turpitudinem admiſſam, vt benè Couarr. *ad reg. peccatum, part. 2. §. 2. num.* 8.

4. Secundò certum eſt, ex iure Eccleſiaſtico pretium receptum, pro præſentatione, collatione, confirmatione, &c. beneficij debere neceſſariò reſtitui ante iudicis ſententiam : ita multis relatis docet Suar. *lib. 4. cap. 60. num.* 3. Leſſius *dub. 30. num.* 169. & expreſsè deciditur in *cap. de hoc, de ſimonia* : vbi Gloſſa, & doctores : ait enim Alex. III. ſcribens ad Toletan. Archiepiſcopum. Regem, & principes eius debes inducere, vt ſi quæ receperint à præfato Epiſcopo, vt eius electioni præſtarent aſſenſum, Eccleſiæ Exomienſi ſine diminutione reſtituant, cum ea ſine graui ſuæ ſalutis periculo retinere non poſſint.

5. Petes, cui debeat fieri hæc reſtitutio? Reſpondeo ex iure communi faciendam eſſe Eccleſiæ, in qua eſt beneficium, & conſtat manifeſtè ex *ſupracit. cap. de hoc* : & ita docuit D. Thom. *q. 100. art. 6. ad* 3. Poteſt tamen fieri pauperibus de arbitrio ſuperioris, vt tenet, ibi D. Thom. & Doctores : imò fieri poſſe pauperibus ex conſuetudine recepta : tenent multi allegati à Couarr. *reg. peccatum, 2. part. §. 3. n.* 6. & fauet D. Thom. *2. 2. quæſt. 32. art.* 7. vbi dicit pretium ſimoniacum non eſſe reſtituendum danti, ſed in eleemoſynas erogandum. Aduerto tamen non videri improbabile pretium acceptum pro donatione beneficij reſtitui poſſe ante ſententiam iudicis ei qui dedit poſt ſententiam, cui iudex addixerit : Sic Sotus *lib. 9. q. 8. art.* 1. & Bannez *2. 2. quæſt. 32. art. 7.* Arag. *2. 2. quæſt. 100. art. 6. verſ. ad 2. argum. pag.* 1135. Man. Rodrig. *2. tit. ſim. cap. 66. num.* 4. & reputat probabile Leſſius *dub. 21. num.* 171. & Valen.

Digitized by Google

diſp.6.quaſt.16. part.6. verſ.ſed quaret aliquis pag.1675. Ratio eſt; quia dans pretium non abdicauit à ſe dominium, eum non alia ratione intenderit abdicare, niſi quatenus in venditorem, transferret; non transfert in venditorem, quia incapax eſt, manet ergo apud ipſum. Quod ſi dicatur Eccleſiam priuare emptorem dominio pecuniæ datæ. Reſpondetur, facilè, hoc non fieri niſi per legem pœnalem, quæ neminem ante ſententiam re ſua priuat. Item quia nulla eſt lex pœnalis obligans clarè, vt pretium ſic acceptum dantibus non reſtituatur. Nam eſto in *cap. de hoc*, dicatur debere reſtitutionem fieri Eccleſiæ, hoc tamen videtur accipiendum per condemnationem. Nam ſine illa ſolùm inferrur debere reſtui, eo quod non poſſit ſine graui ſalutis periculo retineri.

6. Tertiò dicendum eſt, pretium receptum pro qualibet alia ſimonia iure Eccleſiaſtico reſtituendum non eſſe ante iudicis ſententiam quia nullo decreto habetur expreſſe. Ita Suar. *lib.4.cap.60 num.9. & 11.* & Leſſius *lib.2 cap.35.dub.30.circa finem.* & conſtat primò de ſimonia ob ingreſſum Religionis ex *extrauag. ſanè de ſimonia*: vbi permittitur acceptum retineri, modo in priuatum vſum Abbatis, vel Abbatiſſæ non conuertatur, ſed in communem vſum conuentus. Neque obſtat *cap. veniens, de Simonia*, vbi mandat Pontifex ſuo legato, vt Abbatem, & monachos, qui pro receptione in monaſterium pecuniam receperunt, ad illam reſtituendam compellat: quia compelluntur ad pecuniæ reſtitutionem, dum ipſe religioſus compellitur in alio monaſterio deſeruire. Quia tamen religioſus ſic ingreſſus ante ſententiam iudicis non tenetur monaſterium relinquere, vt ſupra diximus: & docet Suar. *illo cap. 60.num.11*, ſic ſanè neque Abbatem, & monachos teneri pecuniam reſtituere ipſimet religioſo, quod ideo eſt, quia religioſus ad aliud monaſterium tranſiens iuſtum erat, vt ſecum pecuniam datam ferret in alimenta: dum autem in eodem monaſterio manet, poſſunt Abbas, & monachi retinere pecuniam, neque tenentur reſtitutionem facere: præcipuè cum reſtitutio iuxta illum textum ei facienda ſit, qui capax non eſt proprietatis, dominij, ſed eo ipſo quod pecuniam acciperet, in monaſterium transferenda eſſet. Quod ſi ipſe religioſus ſponte ſua, & abſque ſententia vellet illud monaſterium relinquere, & aliud ingredi, tunc ſanè teneretur Abbas, & monachi illius primi monaſterij reſtituere pecuniam ſecundo monaſterio ex iure naturæ, quia ipſi non habent titulum, ob quem talem pecuniam retineant, vtpote quia onus non ſubeunt alendi religioſum. Adde ibi dici poſſe illum F. Presbyterum, ante profeſſionem conſuluiſſe Pontificem de conuentione cum monaſterio facta, aliàs non mandaretur pecunia ei reſtitui, ſi quidem illius non erat capax facta profeſſione. Et in hoc ſenſu iure naturæ tenebantur Abbas, & monachi ei pecuniam reſtituere. Tum quia deceptus illam dederat, putans eſſe de conſuetudine monaſterij. Tum & præcipuè quia cauſa ob quam data fuit pecunia adimpleta non fuit; ſiquidem erat profeſſio facta: Quapropter in nullo ſenſu ex hoc textu colligi poteſt teneri monaſterium reſtituere pecuniam acceptam. De Simonia autem in ordine, & in aliis materiis nullum etiam Eccleſiaſticum ius inuenitur obligans ad reſtitutionem pretij ante ſententiam iudicis. Nam in *cap.audiuimus* præcipitur, vt ſi aliquid Epiſcopi exegerint, vt permittant in Eccleſiis ſibi ſubiectis clericos inſtitui, monachos profiteri, mortuos ſepeliri, reſtituant duplum in vtilitatem loci in cuius diſpendium id factum eſt: ſed hæc omnia intelliguntur poſt ſententiam, vt ibi Abbas notauit cum aliis & Suar. *lib.4 de Simon. cap. 60. num.13.*

7. Quartò dicendum eſt, ſi ſecundùm ius naturæ loquamur, recipiens pecuniam pro adminiſtratione Sacramenti & Sacramentalium, non tenetur reſtituere, quia miniſtris, & diſpenſatoribus debetur congrua ſuſtentatio. Vnde hic ſolum peccat in modo recipiendi; quia ſcilicet recipit pro re ſpirituali. Quare ſi mutet intentionem, & recipiat, aut retineat in ſtipendium ſibi debitum, non peccabit. Quod ſi vltra congruentem ſuſtentationem recipiat, tenetur reſtituere; quia illicitum eſt, & contra iuſtitiam.

Pro Sacramentalibus permanentibus, ſi fortè ex eorum datione aliquod damnum pateris vel corporale vel ſpirituale, poteris abſque iniuſtitia (eſto non abſque Simonia) exigere quanti in animo tuo æſtimas incommodum illud, v.g. Priuas te reliquiis ſanctorum, vel corona benedicta &c. poteris abſque iniuſtitia pro iis pretium exigere: non enim iure naturæ obligaris hoc incommodum pati: ita expreſsè Leſſius *lib.2.cap.35. dub.28. num.158. & num. 162.* eſto contra teneat Suar. *lib.4. cap.59.num.42.* probatque ſolum ab inconueniente; eo quod abſque iniuſtitia poſſes Miſſam vendere diſtincto pretio ab ſtipendio propter incommoditatem, quam pateris priuando te illo fructu, quem alteri applicas, & alias poſſes ſatisfactiones proprias abſque iniuſtitia vendere. Sed hæc omnia non multum vrgent, etiamſi admittantur: fatemur enim eſſe grauiſſimum peccatum contra religionem hæc omnia venalia facere, non tamen contra iuſtitiam; ac proinde iure naturæ, imo neque Eccleſiaſtico obligatum te eſſe reſtituere.

PVNCTVM XXVII.

Quomodo Simoniæ crimen probari poſſit, vt Simoniaci puniantur, & condemnentur?

SVMMARIVM.

1. *Notorietate criminis probatur.*
2. *Coniecturis, & præſumptionibus probari poteſt: & quales hæ debeant eſſe.*
3. *Qualiter ſocius criminis in hoc delicto poſſit eſſe teſtis.*
4. *Sententia data appellatione non ſuſpenditur in iis, quando ipſo iure pœna imponitur.*

1. DE iis optimè tractat Flamin. Pariſ. *lib.14. de reſignat. quaſt.8. & 9. & ſeq.* & Rodoan. *de Simonia p.4. c 6.* Maſcard. *de probat. concl.1304. & ſeqq.* Farin. *conſ. 75.* Ex illis breuiter accipe.

Primò probanda venit Simonia criminis notorietate, *c. de manifeſta cum duobus ſeqq. 2. q. 1.* Secundò euidentia facti, cum quis in crimine comprehenditur: *cap. ſi quis Diaconus 50.diſt.cap ſi quis clericus.83.diſt.cap.Presbyter.53.diſt.* Tertiò ex partis confeſſione *cap. Presbyter. 15.q.5. cap. ſec.de Simonia.* Et ampliatur etiamſi illa confeſſio fuerit facta in iudicio criminali, vt conſtat ex deciſionibus allegatis à Pariſio *ſupra num.6* Quartò per famam. Quintò per inſtrumentum in quo adeſt promiſſio, vel pactum. *cap. placuit, 16.quaſt.3.* Sextò per correſpectiuitatem hoc eſt, quando vnus actus fit propter alium, vt ſi renunciaſti mihi beneficium, & ego conſenſi penſioni, vel aliam renunciationem in tui fauorem feci coram eodem notario, teſtibus, & eodem die ſeu vt dicitur incontinenti; tunc enim inducitur ſufficiens præſumptio ſimoniæ: qua ratione in *cap.emendari.104.1. quaſt.1.* prohibetur ne in baptiſmo manus in concham mittatur, ne ſacerdos quod gratis accepit, pretio dare videatur. Quod ſi diuerſis temporibus fiat, non eſt ſufficiens probatio ſimoniæ, vt multis doctoribus, & deciſion. probat idem Pariſ. *lib.14. quaſt.9. à n.9. vſque ad finem quaſt. & num. 10.* notat notarium de inſtrumento Simoniaco rogatum non poſſe apponere de Simonia vigore illius inſtrumenti Simoniaci per ipſum confecti, quia detegeret ſuam turpitudinem.

2. Dubium tamen eſt; an coniecturæ, & præſumptiones ſufficiant ad probandam Simoniam? Reſpondeo ſufficere: ita tenet communis ſententia, Abbas *in cap. inſinuatum. de Simonia,* Menoch. *conſ 67. num.7. volum.1.* Salzed. *in pract. crim. cap.91. pag.271.* verſ *ſola ſigna* Felin. Roland. Iulius Clar. & alij quos refert, & ſequitur Flamin. *lib.14. qu.8.n.1.* Ratio eſt, quia Simoniæ vitium inter grauiora crimina reputatur, comparatur enim homicidio, hæreſi, & idololatriæ, in quibus per præſumptiones, & coniecturas probatio fit. Debent tamen præſumptiones, & coniecturæ eſſe euidentes, & reum de crimine conuincentes: *Gloſſa vlt. in cap. inſinuatum. de Simonia,* debèntque plenè probari, vt docent omnes teſte Alexand. de Neuo *conſ.64.num.2. & ſeq.* Iulius Clarus §. *Simonia in fine, & §. vlt.q.20.* & multis allegatis docet Flamin. *lib.4. de reſignat. quaſt.8. num.14 & ſeq.* & Salzedo *vbi ſuprà,* & Azebedo *conſ.50 num. 4.* cum Baldo *in leg. ſinguli. Cod. de probationib.* & facit *lex 12.tit.14 part.3.* Probatio tamen vnius coniecturæ, & præſumptionis non ſufficit ſed neceſſariò debent eſſe duæ præſumptiones cum aliis indiciis integrè probatæ, & hæc plenam facere probationem docet Abbas *in cap.tertio loco in fine de probationib. num. 5. 6. & 7.* & tradit Ildefonſ. de Azebedo *conſ.28. num. 94.* Vnde quælibet præſumptio, & coniectura debet eſſe in ſuo eſſe, perfecta, & omnino conuincens; aliàs nullius erit momenti. Neque iungendæ ſunt præſumptiones, ita vt ex pluribus illegitimis probationibus vna conualeſcat, vt teſtatur Antonin Gom. *t.3.var. cap.12. num. 28* Maſcard. *de probat.t. 1.conclus.1224. num.13.* Menoch. *de præſumpt lib.1. quaſt.46* & melius Antonin. Gabriel. *in concluſion. ſuis tit. 1. de probat.concl.1. per totam,* & alij, quos ſequitur Azebedo *conſ.30.num. 43.* Quocirca in coniecturis, & præſumptionibus, quæ apponuntur in Bullis Pij IV. & Pij V. ad probandum [illegible] confidentiæ conueniunt doctores non quamlibet ex illis ritè probatam inducere probationem euidentem criminis commiſſi, ſed quælibet ex illis ritè probata inducit præſumptionem, & aliis concurrentibus coniecturis plenam probationem, vt eruditè tradit Flamin Pariſius *de confiden. quaſt.27. 31.32. 34. 49. & 77.* & Garcia *de benefic.11. part.cap.3 num. 297. & ſeq.*

3. Secundò dubitatur, an particeps delicti poſſit, eſſe teſtis in hoc delicto? Huic dubitationi ſufficienter ſatisfecimus tractatu de fide *diſp.3. part.15.* ibi enim diximus in iis criminibus exceptis ſocium criminis admitti ad teſtificandum, ſi tamen non fuerit ſimul ſocius muneris, neque criminaliter procedatur, ſed ſolum ciuiliter, vt habetur in *cap. Mediatores 1. de teſtibus,*

Digitized by Google

teſtibus, lib. 6. eſto ſecundùm leges, & praxim receptam etiamſi criminaliter procedatur, ſocius criminis admittitur ad teſtificandum contra ſocium, & eius teſtimonium non ſolum eſt indicium, ſed etiam ferè ſemiplenè probat. Vide Flamin. Pariſ. *lib. 14. de reſign. quæſt. vlt.*

4. Tandem aduerto concluſa probatione, ſi detur ſententia aduerſus Simoniacum appellatione non ſuſpendi, ſed mandari debere executioni in iis, in quibus ipſo iure imponitur pœna. Nam in iis pœnis, quæ imponuntur ipſo iure, ſententia declaratoria facit tranſire in rem iudicatam, vt reſoluit Ananias, & Felin. *in cap. ſicut, de Simonia*, & Maranta *de ordine iudiciar. 6. part. act. 2. n. 187.* qui affirmat in hoc caſu non eſſe acceptandam appellationem, & Man. Rodrig. *2. t. ſum.* verbo *Simonia, cap. 56. num. 6. in fine, ante 7. concluſ.* dicit in praxi ita eſſe receptum.

PVNCTVM VLTIMVM.

De poteſtate diſpenſandi cum Simoniacis.

SVMMARIVM.

1 *Solus Pontifex ante contractam Simoniam habet hanc poteſtatem, illa contracta in pœnis ferendis aliquando Epiſcopus.*

2 *Quis poſſit ab excommunicatione, ſuſpenſione, & interdicto abſoluere?*

3 *Quis ab inhabilitate ad beneficia? Probabilius eſt ſolum Pontificem diſpenſare poſſe.*

4 *Probabilitate non caret poſſe Epiſcopum ſi occulta ſit.*

5 *Sic diſpenſatus ſine alia bona collatione beneficium poſſidere poteſt.*

6 *Limitant aliqui, dummodo beneficium ſit de collatione ordinarij diſpenſantis.*

7 *Non approbatur limitatio.*

8 *Forma ad diſpenſandum nulla eſt præſcripta.*

9 *Si inhabili Pontifex concedat beneficium, cum illo illa in parte diſpenſat.*

10 *Proponitur obiectio, & ſoluitur.*

11 *Vt licitè tamen diſpenſationem Pontifex concedat, cauſam aliquam habere debet.*

1. ANte contractam Simoniam clarum eſt ſolum Pontificem poſſe diſpenſare: illa verò contracta eſt diſtinguendum de pœnis ipſo iure latis; vel ferendis, ſi iam per ſententiam ſunt impoſitæ. Et quidem pœnæ ferendæ, quales ſunt diſpoſitæ, infamia, vel ſuſpenſio ſi à iudice propter crimen Simoniæ in iudicio probatum infligantur, nec vtique durante tempore, pro quo inflictæ fuerunt, poſſunt à iudice auferri. Probabile tamen eſt, ſi imponatur alicui ſuſpenſio triennalis, poſſe ab Epiſcopo ante tempus tranſactum auferri. Idem eſt in ſuſpenſione qualibet ab officio, vel beneficio: quia eius eſt abſoluere cuius eſt ligare. Secus verò dicendum videtur de infamia, & depoſitione; quia hæc non abolentur niſi à Pontifice, cum ex ſuo genere ſint perpetuæ.

2. Quod ſi de pœnis ipſo iure latis loquamur. Prima pœna eſt excommunicatio lata in dantes ordinem, beneficium, aut religionem, vt diximus, à qua excommunicatione ſolus Papa de iure communi poteſt abſoluere; quia ipſi eſt reſeruata. Ex particulari priuilegio Epiſcopus, & religioſi mendicantes modo non ſit excommunicatio publica, & ad forum contentioſum deducta.

Secunda pœna eſt ſuſpenſio in eo qui Simoniacè fuit ordinatus, cuius ſuſpenſionis abſolutio quoad illum ordinem Simoniacè obtentum reſeruatur Pontifici *in cap. penult. de Simonia: & ibi* Gloſſa, & communis Doctorum. Et ſine huius abſolutione non poterit quis ad ſuperiores ordines aſcendere, vt bene aduertit Suar. *lib. 4. de Simonia, c. 61. n. 5.* De ſuſpenſione autem aliorum ordinum legitimè receptorum, eſto probabile cenſeat Suar. *ſup.* poſſe Epiſcopum abſoluere, probabilius cenſet oppoſitum. Quia videtur eſſe quædam lex impoſita ipſis Simoniacis, vt non poſſint ad ſuperiores ordines aſcendere, ſed ſpe diſpenſationis careant, vt loquitur Sixtus V *in ſua conſtit. contra male promotos*, quam in hac parte confirmauit Clemens VIII. Idem dicendum eſt de ſuſpenſione incurſa ab ordinantibus Simoniacè, vel à mediatoribus Simoniæ, & de ſuſpenſione incurſa à capitulo, vel conuentu regulari propter Simoniacam receptionem religioſi: quia ſimiliter Pontifici reſeruatur.

Pœna item expulſionis à monaſterio, cum non incurratur ante condemnationem, non indiget diſpenſatione; poſt condemnationem, ſolus Papa diſpenſat, niſi in caſu ignorantiæ, iuxta *cap. de Regularibus, de Simonia.* vel in caſu neceſſitatis, iuxta *cap. quoniam, eodem tit.* vt optimè aduertit Suar. *lib. 4. de ſim. cap. vlt. n 7.*

Alia pœna eſt interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ, quod incurritur ab ordinante Simoniacè, vel à prælatis recipientibus beneficium in confidentiam, à qua pœna ſolus Papa poteſt abſoluere: quia ſibi reſeruat abſolutionem.

Aduerto tamen ab omnibus iis cenſuris, ſi publicæ non ſint, vel ad forum contentioſum deductæ, poſſe Epiſcopum abſoluere virtute Trident. *ſeſſ. 24. cap. 6. de reform.* ita Suar. *lib. 4. cap. 61. n. 11. in medio.* Neque obſtat Bulla Pij V. prohibens hanc facultatem, quia in hac parte non videtur recepta, vt notaui *ſuprà* cum Eman. Sà *verb. Simonia, n. 12.* Leſſio *dub. 24. n. 134.*

3. Difficultas eſt, an inhabilitas, quàm contrahunt recipientes Simoniacè beneficium poſſit ab Epiſcopo tolli. In qua re primò dicendum eſt, ſi ignorante beneficiato Simonia commiſſa fuit, & ipſe bona fide beneficium recepit, poterit Epiſcopus, ſi beneficium ſit ſimplex, poſt liberam illius reſignationem, iterum illud beneficium eidem conferre: Secus verò ſi beneficium maius ſit; tunc enim non poterit pro illa vice, quia debet prius alteri conferre, & poſtea ſi vacet, poterit huic ignoranti Simoniam conferre: quæ omnia habentur *in ſuprad. cap. penult. de electio.* Quod ſi ſcienter Simoniam commiſerit, communis ſententia Doctorum eſt non poſſe Epiſcopum diſpenſare, ſed ſemper inhabilem eſſe ad illud beneficium habendum, etſi fuit Simonia confidentialis ad omnia beneficia, quouſque Pontifex diſpenſet. Neque in priuilegio conceſſo à Trident. circa caſus occultos, hic comprehenditur. Tum quia hic non eſt caſus occultus pertinens ad abſolutionem Sacramentalem. Tum etiam quia non eſt cenſura, neque irregularitas, ſed quædam vindicatiua pœna. Tum denique quia illa pœna introducta eſt poſt concilium & Conſequenter facultas data à concilio non extenditur ad caſus noua lege Pontificia reſeruatos poſt concilium, vt reſpondit Gregor. XIII. audita relatione congregationis, prout refertur *Volum. 4 deciſionum Rotæ* per Farinac. *fol. 77.* Adde hoc eſſe expreſſe declaratum à congregat. Cardinal. vt in ſupradicto loco refertur; vbi *in §. ex delicto occulto*, dicitur: Epiſcopus etſi in Simonia occulta diſpenſare poſſit, non poteſt tamen Simoniacum rehabilitare ad beneficia in poſterum obtinenda, neque ad ea retinenda, quæ per Simoniam occultam obtinet, *pag. 77. verſ. an Epiſcopus*: vbi dubitatum fuiſſe refertur, an Epiſcopus ex vi huius capitis poſſit abſoluere ſacerdotem ſibi ſubditum à Simonia occulta, & rehabilitare ad ordines, & beneficia tam obtenta, quam obtinenda, reſpondetur his verbis: Congregatio cenſuit potuiſſe abſoluere, & ad ordines rehabilitare, & beneficia tam obtenta, quam obtinenda, ſed non ad beneficia, quibus propter Simoniam priuatus fuiſſet, vel ad obtinenda.

4. Verum etſi hæc ſententia probabilior ſit, & in praxi ſequenda. Nihilominus tamen exiſtimo eſſe ſatis probabile poſſe Epiſcopum diſpenſare cum Simoniaco occulto in inhabilitate contracta propter Simoniam: ita cenſet Henriq. *lib. 13. de excommunicat. cap. 56. num. 1. & in com. litt. F* Leonard. Leſſius reputat probabilem *lib. 2. cap. 35. dub. 15. num. 140.* conſentit Suarez *lib. 4 cap. 61. num. 11.* ait enim verius eſſe non extendi facultatem concilij ad diſpenſandum in hac inhabilitate. Indicat ergo oppoſitam ſententiam veram eſſe, & ſaltem probabilem. Ratio eſt, quia hæc inhabilitas, vt probat Henriquez eſt quaſi quædam irregularitas: conceſſa ergo facultate diſpenſandi in omnibus irregularitatibus, videtur ad hanc inhabilitatem extendi. Neque obſtant deciſiones Cardinalium. Tum quia illis deciſionibus etſi magnæ ſint authoritatis non eſt neceſſariò ſtandum, vt expreſsè dicit Sanchez reſpondens cuidam deciſioni Cardinalium *lib 8. de matrim. diſp. 2 num. 30 circa finem*, & de ſtylo curiæ, & deciſionibus Rotæ docet ſimiliter Vaſq. *tit. 2. in 2. D. Thom. diſp. 177. cap. vlt. num. 75.* vbi optimè probat declarationes, deciſioneſve Rotæ non habere vim legis. Adde ſupra dictas declarationes facilè explicari, vt ſcilicet intelligantur non poſſe Epiſcopum diſpenſare cum Simoniaco inhabili ad obtinenda beneficia, quibus priuatus fuit per ſententiam: nam ante ſententiam benè poterat: Et hæc explicatio fundatur in vltima declaratione Cardinalium: cum enim ibi dicat congregatio, Epiſcopum poſſe abſoluere Sacerdotem ſibi ſubditum à Simonia occulta, & rehabilitare ad ordines, & ad beneficia tam obtenta, quam obtinenda, poſtea ſubdat, ſed non ad beneficia, quibus propter Simoniam priuatus fuiſſet, vel ad obtinenda, ne inquam huiuſmodi poſteriora verba prioribus aduerſentur, neceſſariò debent intelligi de beneficiis per ſententiam priuatis. Quare ante ſententiam, & in foro conſcientiæ bene poterit Epiſcopus cum ſic inhabili diſpenſare.

5. Ex qua doctrina efficitur hunc obtinentem beneficium Simoniacè, ſi diſpenſatus ſit ab Epiſcopo in cenſuris, & in hac inhabilitate poſſe ſine alia collatione poſſidere beneficium. Tenet expreſsè Suar. *tom. 5. in 3. part. diſp. 13. ſect. 1. num. 34. fine*, cum Abbate *in cap. ex poſtulaſti, de clerico excommunicat. miniſtr.* & ſumitur ex ipſo textu, ibi enim dicitur non poſſe ipſum clericum ſic delinquentem retinere beneficium, niſi cum illo fuerit miſericorditer diſpenſatum. Ergo poſita diſpenſatione

INDEX RERVM PRÆCIPVARVM, QVÆ IN HAC TERTIA PARTE Operis Moralis de Virtutibus, & Vitiis contrariis continentur.

Abbatiſſa.

POTEST ſuis monialibus præcipere in virtute obedientiæ. *tract.*16. *diſp.* 4. *punct.*1. *n.*2.

Poteſt præcipere eo fine, vt ſaluti ſubditarum conſulat. *n.* 3.

Abbatiſſa pœnis ſpiritualibus coërcere Moniales non poteſt. *tract.* 16. *diſp.*4. *punct.*14. *n.*4.

Actor.

In cauſis ciuilibus nullus Religioſus poteſt eſſe actor nomine proprio. *tract.*16. *diſput.*4. *punct.*12. §. 2. *n.*1. In cauſis criminalibus poteſt de licentia ſaltem præſumpta, Superioris. *num.* 2.

Adiuratio.

In qua ſignificatione adiuratio vſurpetur. *tract.*14. *diſput.*4. *punct.n.*1. Definitur adiuratio. *n.*2. Duplex eſt adiuratio, ſolemnis, priuata. *n.*3. Item, deprecatiua, & imprecatiua. *n.*4. Ad honeſtatem adiurationis, veritas. *n.*5. Qualiter iuſtitia requiratur *n* 6. Qualiter iudicium. *n.*7. Modus in adiuratione ſeruandus eſt. *n.*8. Ad quam virtutem adiuratio pertineat. *n.* 9. Qualiter ab oratione, & iuramento differat. *n.*10. Aliquando adiuratio cum iuramento miſcetur. *n.*11. An adiurationis, ſit aliquod præceptum *punct.*2. Qui adiurare, & adiurari poſſunt. *punct.*3.

Quæ conditiones ſeruandæ ſunt in hac adiuratione, vt licita ſit *tract.*14. *diſp.*4. *punct.*4. *num* 1. Dæmones non ſunt obſeruandi, ſed imperandi, & obiurgandi, neque ad alium finem quæ eſt à Chriſto præordinatus, & legitimo miniſtro. *n.* 2. Non poteſt Dæmoni aliud imperari, niſi vt à nocendo deſiſtat. *n.*3. Quæ poſſunt Dæmonibus præcipi, & interrogari, vt reſpondeant. *n.* 5. *& ſeqq* Non licet petere à Dæmone ſuperiore, vt inferiorem è corpore pellat. *num.*9. *&* 10. Licitum eſt à Dæmone, in corpore humano exiſtente, petere ſignum ſui egreſſus. *n.* 11. Qualiter liceat adiuratori amandare Dæmonem in Infernum, vel in deſertum locum. *n.*12. Qualiter liceat annuere Dæmoni offerenti egreſſum ex homine, ſi permittatur in alium ingredi. *n* 13. Licet conniuere Dæmoni petenti, ne relegetur in Infernum, néve nouis cruciatibus affligatur. *n.* 14. Qualiter liceat vexare energumenum flagellis, dehoneſtare opprobriis. *n.*15. Quæ medicamenta energumeno applicari poſſunt. *n.*16. Vno Dæmone expulſo frequenter omnes expelluntur, ſed non ex neceſſitate. *n.* 17. Dæmon non habet ex neceſſitate determinatam corporis partem, qua egrediatur. *n* 18. Exorciſmi Eccleſiæ non habent virtutem infallibilem pellendi Dæmonem, ſed quando fuerit conueniens. *n.* 19. Qualiter Dæmon in Dæmoniaco aſſiſtat, & in illum habeat poteſtatem. *n.*20.

Appellatio.

Si Prælatus terminos iuſtitiæ in grauibus pœnis imponendis excedat, licitum eſt Religioſo, remedio appellationis, vt *tract.*16. *diſp.*4. *punct.*15. *n.*4. Hæc appellatio priùs ad Prælatos domeſticos, quàm ad Nuncium, vel Pontificem deferenda eſt. *n.*5. A leui præcepto, ordinariáque correctione non permittitur appellatio. *n.*6. Vt in cauſis grauibus non permittitur interponere poſſis, debet eſſe exceſſus Prælati manifeſtus. *num.* 7. Apponitur diſcrimen inter Clericos, & Religioſos circa appellationis interpoſitionem. *n.*8. An eo caſu, quo potes appellationem interponere, poſſis (ſi occaſio non ſupperit appellandi) ad Superiorem maiorem, nulla petita ab inferiore licentia, iter arripere. *num.*9. *&* 10. Licet tibi recuſare Superiorem ſuſpectum, quando times, te iniuſtè vexaturum. *num.*11.

Apoſtaſia, Apoſtata.

Dupliciter à religione fugere potes: ſi fugias animo redeundi, eris fugitiuus; ſi eo animo careas, eris apoſtata. *tract.*16. *diſput.*4. *punct.*16. *n.*2. Explicatur definitio apoſtaſiæ. *num.*5. An cenſendus ſis apoſtata, ſi fugias tuam Religionem, & aliam ingrediaris. *n.*6. *&* 7. Aduersùs apoſtatas, iure communi ſpectato, nullæ ſunt cenſuræ, nec pœnæ ipſo iure latæ. *num.*10. Prælatus Religionis capere & incarcerare, aliſque pœnis afficere apoſtatas poteſt, etiam extra proprium territorium. *n.*14. Quam culpam committant, quamque obligationem contrahant, & quibus pœnis ſubiciantur cooperantes ad fugam, & apoſtaſiam. *dicto tr. & diſp. punct.*18.

Ars chimica.

Hominibus eſt incognita. *tr.*17. *diſp.*1. *punct.*10. *num.*17.

Aſſeſſor.

Iudicis Religioſus eſſe poteſt. *tract.*16. *diſp.* 4. *punct.*11. §. 1. *num.* 7.

Blaſphemia, Blaſphemus.

Blaſphemiæ definitio. *tr.*17. *diſp.*2. *pun.*2. §. 1. *n.*1. An blaſphemia, falſitatem contineat. *n.*2. Sitne de ratione blaſphemiæ affectus inhonorandi Deum. *n.* 3. Contumelia in Sanctos blaſphemia eſt. *n.* 4. Blaſphemia eſt peccatum religioni oppoſitum, & ex ſuo genere mortale, nec videtur poſſe ex leuitate materiæ veniale eſſe. §. 2. *n.* 1. Eſt ab odio Dei, deſperatione, & infidelitate diſtinctum. *num.* 2. Omnes blaſphemiæ in Deum prolatæ videntur eiuſdem eſſe ſpeciei. *num.*3. Differunt tamen à blaſphemiis in Sanctos prolatis abſque ordine ad Deum. *n.*4. Qualiter in confeſſione diuerſitas blaſphemiarum applicanda ſit. *num.*5. Si bleſphemia procedit ex affectu expreſſo inhonorandi Deum, debet in confeſſione manifeſtari. *num.*6. Quotuplex blaſphemia ſit, & quibus modis contingat. §. 3.

Blaſphemus obligatur pœnitere de crimine commiſſo. *tr.* 17. *diſp.*2. *pun.*2. §. 4. *num.*1. An blaſphemus ex conſuetudine ſit abſoluendus. *n.*2. Audientes blaſphemum nulla alia obligatione corrigendi tenentur, præter iure naturali oppoſitam. *n.* 3. Obligantur denunciare blaſphemum. *num.*4. Blaſphemiæ hæreticales Iudicibus fidei ſunt denunciandæ, non hæreticales Epiſcopo, vel ſæculari Iudici, ſi laicus ſit blaſphemus. *n.* 5. Si vnus Iudex procedit, & pœnam delicto adæquatam imponit, non poteſt alius procedere. *n.* 6. De pœnis blaſphemo impoſitis, vel à Iudice imponendis. §. 1.

Clauſura.

Ad clauſuram Moniales obligare poſſunt. *tract.*16. *diſp.*4 *pun.* 9.

Digitized by Google

*pun.*9.*n.*2. Quæ Moniales conuerſæ, ſeu laïcæ à clauſura excipiantur. *num.*3. Conſuetudine abrogari poteſt lex clauſuræ. *num.*4. Explicantur loca, quorum comparatione hæc clauſura ſeruanda ſit. *num.*5. Poteſt Epiſcopus in Monaſteriis ſibi ſubiectis hanc clauſuram indicere. *n* 6. Quid de Monaſteriis regularibus ſubiectis, an in his poſſit Epiſcopus clauſuram indicere, atque viſitare. *num.*7. Non eſt opus quotannis clauſuræ decretum publicare. *num* 8. Quæ pœnæ impoſitæ ſint ingredientibus clauſuram Monialium. *tract.* 16. *diſputat.* 4. *pun.* 19. §.4.

Compenſatio.

In iuramentis locus eſt compenſationi. *tr.* 14. *diſp.*2. *pun.* 10. *num.*2. Quod procedit tam in debitis poſt iuramenti obligationem contractis, quàm in contractis tempore iuramentis, *n.* 3. Quid, ſi expreſſam intentionem haberes non vtendi compenſatione? *n.*4. In quibus rebus non detur locus compenſationi. *n.*6.

Commutatio voti.

An, qui poteſtatem habent diſpenſandi vota poſſint ea commutare. *tr.*15. *diſp.*2.*pun.*14. Votum propria authoritate in rem euidenter meliorem potes commutare, niſi aliqua lege prohibitus ſis. *pun.* 15. *n.* 2. In rem inferiorem nequis propria authoritate. *n.* 3. An poſſis in æqualem. *n.* 4. An poſſis in rẽ ſub dubio, vel ſub opinione ſuperiorum *n.*5. Ad commutationẽ voti in rem æqualẽ neceſſaria eſt authoritas Prælati. *n.*6. Ad commutationem faciendam in rem meliorem, nulla cauſa requiritur; benè tamen pro commutatione in æqualem, vel minus. *n.*7. Quæ cauſa requiratur ad commutationem faciendam in rem æqualem, vel minorem. *num.*8. Qualiter gaudentes poteſtate tantùm commutandi vota, eam exercere poſſint. *pun.*16. An commutatio facta in æqualem, vel minorem materiam, valida ſit extinguátque prioris voti obligationem. *pun.* 17.

Commutatione legitima extinguitur prioris materiæ obligatio. *tr.*15.*diſp.*2.*pun.*18 *n.*1. Facta materia ſubrogata inutili, vel impoſſibili, non reuiuiſcit prioris obligatio. *num.*4. An redeunte obligatione prioris materiæ commutatæ, pereat ſubrogata. *n.*5. & 6. Qualiter vouenti liceat reditus ad priorem materiam promiſſam. *n.*7. Si commutatio in minorem materiam facta eſt, licet reditus ad priorem: itémque, ſi facta eſt in æqualem. *n.*7. An detur reditus, ſi in melius fuerit commutatio facta. *n.*9 & 10. ſi redeas ad materiam commutatam, omiſſa, ſubrogata, poteris omiſſa commutata ad ſubrogatam redire, excepto vno caſu. *n.* 11.

Conſuetudo.

Conſuetudo iurandi cum aduertentia vt verum iuretur, non eſt peccatum mortale. *tr.*14. *diſp.*1. *pun.*9. *n.*2. Conſuetudo iurandi ſine aduertentia ad veritatem, te in peccato mortali conſtituit. *n* 4. An debeat abſolutio differri habenti hanc prauam conſuetudinem. *n* 5. An debeat ei aliqua pœnitentia imponi, ſi reinciderit, teneatúrque illam exequi. *n.*6.

Contractus.

Quidam bonæ fidei ſunt, quidam ſtricti iuris. *tr.*14.*diſp.*2. *pun.* 5. *n.*2.

Contractus, qui ſecluſo iuramento validi ſunt, iuramento firmantur, etiamſi contra prius iuramentum fiant. *tr.*14.*diſp.* 2.*pun.*9. §.7. *n.*1.

Dæmon.

Futura contingentia pendentia à libera voluntate certò non cognoſcit. *tr.*17. *diſp.*1. *pun.*3. *n.*1. Futura accidentia naturali neceſſario prouenientia benè cognoſcit. *n.*2. Variis modis homines inſtruit, & occulta docet. *n.*3.

Latiſſima eſt Dæmonis poteſtas. Expenditur: primò circa elementa aliáſque res naturales. *tract.*17. *diſp.*1.*pun.*9.*num.* 2. Dæmones habent poteſtatem circa humana corpora. & qualiter. *n.*3. Circa animas ſeparatas nihil poſſunt. *n.*4. An verum ſit, ſagas, & maleficas à Dæmone aſportari, an tantùm ſic fingi. *n.*6. & 7. Non poteſt Dæmon ſcientias rerum naturalium breuiſſimo tempore infundere. *pun.*10.*n.*8. Si hoc procures, ſuperſtitioſus es. *n.*9.

Depoſitum.

Religioſi capaces ſunt depoſiti: at Monaſterium obligatum non manet *tr.*16.*diſp.*4.*pun.*13.§.4. *num.*3. Prælatus non poteſt, domino non conſentiente, à ſubdito depoſitum remouere. *n.*4. Tenetur Prælatus de depoſito, ſi non corrigat ſubditum depoſitum expendentem. *n.*5. Depoſitum factum Eccleſiæ, vel Conuentui, ſi ob culpam illorum amiſſum ſit, ſoluere tenentur. *n.*6. Quando cenſeatur depoſitum fieri Eccleſiæ vel Prælato. *n.*8.

Diuinatio.

Eius definitio *tract.* 17. *diſp.*1. *pun.*3. *n.*4. Duplex eſt diuinatio, & vtraque grauiſſimum peccatum *n.*5. Quod intelligitur, cum ſeriò mediis illis vanis vteris. Quid, ſi ioci cauſa experiaris. *n.*6. Obſeruare ſomnia, auguria, &c. non vt certa, ſed vt contingentia, non videtur mortale, vna, vel altera vice, ſecùs, ſi frequenter. *n.*7. Si cum alio pactum ineas, vt præmoriens ſuperſtiti, Deo id concedente, appareat moniturus de ſua ſalute, non eſt mortale; rarò tamen à culpa veniali excuſaris. *n.*8. Inuocatio Dæmonis, tam expreſſa, quàm tacita, multiplex eſt pro multiplicitate rerum, quæ per diuinationem aſſumuntur. *n.*9. Tacita, & expreſſa inuocatio non videtur ſpecie differre. *n.*10. An in confeſſione declarare debes, quomodo diuinaueris. *n.*11. Omnis diuinatio, ſiue tacita, ſiue expreſſa, ad diuinationem pertinet *n.*12. Qua ratione diuinatio per aſtra, abſque expreſſa inuocatione Dæmonis, licita ſit. *pun* 4. Quouſque diuinatio per ſomnia licita eſſe poſſit *pun.* 5. Quouſque diuinatio per ſortes licita ſit. *pun.* 6. Quouſque diuinatio ex elementis, ex animalibus, ex diſpoſitione proprij corporis, aliiſque rebus licita eſſe poſſit. *pun.*7. Quæ ſint pœnæ diuinatoribus, ſortilegis, & maleficis impoſitæ, & quæ illorum obligatio, *tract.*16. *diſp.*1. *pun.*13.

Dimiſſio habitus.

Sub pœna excommunicationis Religioſis interdicitur. *tr.*16. *diſp.*4. *pun.*6.*n.*1. Quæ ſit temeraria habitus dimiſſio. *num.*3. Si retento habitu propriæ Religionis ſæcularem induas exteriùs, incidis in dictam excommunicationem. *num.* 5. Eſto excommunicationem vitares occultando habitum; at non vitas peccatum mortale. *num* 7. Hæc dimiſſio habitus debet eſſe temeraria, & quæ hæc ſit. *n.*8. & *ſeqq.* Excuſaris à cenſura, ſi ob actionem cedentem in proximorum vtilitatem dimittas: item, ſi ob graue aliquod damnum vitandum. *n.*12. Item, excuſari potes ex diſpenſatione. *n.* 13.

Dimiſſio à religione.

Si ex fictis cauſis dimiſſionem à Religione obtineas apoſtata es, & liber votis non euadis. *tr.* 6. *diſp.*4. *pun.*20.*n.*9 Si ex cauſis, veris, ſcilicet grauibus delictis, ſine extorquendi dimiſſionem perpetratis, dimiſſionem obtineas, dimiſſio nõ valet *n.*10. Si iniquis mediis Religionem extorqueas, obligaris ad Religionem redire: & quid circa tui admiſſionem. *n.* 11. Si magna inſtantia dimiſſionem extorqueas, valet dimiſſio: eſto rarò à peccato mortali excuſeris. *n.*12. Culpam mortalem committis, ſi mediocrem diligentiam non adhibeas in vitandis culpis, ex quibus præſumis à Religione eiiciendum. *n.*13.

Diſpenſatio.

In iuramentis fieri poteſt ab eo, qui poteſtatem habet diſpenſandi in votis. *tr.*14.*diſp.*3.*pun.*1.*n.*5.

Diſpenſatione ceſſat obligatio voti *tract.*15.*diſp.*2.*pun.*9.*n.* 1. Diſpenſatio eſt actus non Ordinis, ſed iuriſdictionis Eccleſiaſticæ. *n.*2. Diſpenſatio expoſtulat cauſam, vt licita, & valida ſit. *num.*3. & *ſeqq.* Votum emiſſum in ætate pupillari poteſt ex defectu plenæ libertatis à iure præſumpto diſpenſari. *num.*8. Error circa cauſam impulſiuam, vel illius cauſæ ceſſatio præſtat ſufficientem cauſam diſpenſationi. *n.*10. Item, dubium de intentione obligationis. *n.*11. Item, ſi votum ſit occaſio maioris ruinæ. *n.* 12. Item, ſi grauem difficultatem in illius executione ſentias. *n.*13. Si dubium ſit, votum eſſe impeditiuum maioris boni. *num.*14. Si commune bonum impediatur. *num.* 15. Si cedat in damnum propriæ domus, vel familiæ. *num.* 16. Oportet cum diſpenſatione aliquam admiſcere commutationem. *num.*17. Stante cauſa legitima diſpenſationis, poteſt Superior diſpenſationem concedere, & aliquando tenetur. *num.*18. Qui poteſtatem habeant diſpenſandi, & in quæ vota. *pun* 10. Nulli Prælato eſt facultas conceſſa diſpenſandi in votis reſeruatis. *tract.* 15. *diſp.* 2. *pun.* 12. *num.*1. Si materia voti leuis ſit, poterit inferior Prælatus diſpenſare. *n.* 2. Quando vrget neceſſitas extraordinaria diſpenſationis, neque patet aditus ad Pontificem, poſſunt diſpenſare Prælati inferiores. *n* 4. Si patet aditus ad priuilegiatum non poſſunt. *num* 5. Hæc diſpenſatio concedenda eſt, quatenus neceſſitas poſtulat, & non ampliùs. *num.* 6. Prælati regulares non habent poteſtatem ob caſum vrgentis neceſſitatis. *num.*7. Cùm dubium eſt, an votum ſit reſeruatum, habent Prælati inferiores Pontifice poteſtatem diſpenſandi. *num.*8. Ex vi conſuetudinis poſſunt in petitione debiti cum coniugatis Epiſcopi diſpenſare. *num.* 9.

Quid

Digitized by Google

Quid de emittentibus votum Religionis, vel caſtitatis; ante, vel poſt contractum matrimonium. *num*.10. Votum emiſſum ex metu poteſt ab his Prælatis diſpenſari. *num*.11. An vota emiſſa ab hominibus dominatiuæ poteſtati ſubiectis, ordinariæ poteſtati diſpenſandi ſubiiciantur. *num*.12. Quid, ſi vota fuerint conditionalia. *num*.13. *& ſeqq*.

Generalis facultas diſpenſandi in omnibus votis, non comprehendit reſeruata. *tract*.15. *diſp*.2. *punct*.13. *num*.2. Extenditur facultas diſpenſandi generalis ad vota ante, & poſt conceſſionem emiſſa; ſed non ad vota in commodum tertij facta. *num*... Facultas diſpenſandi in votis eſt Religioſis conceſſa. *num*.7. Poſſunt diſpenſare Epiſcopi in omnibus votis, quæ iure ordinario competunt. *num*.8. Quibus ſit conceſſa poteſtas ad diſpenſandum cum ligatis voto caſtitatis ad petendum debitum. *num*.9. An, qui poteſtatem habent commutandi vota, poſſint ea diſpenſare. *num*.14.

Solus Pontifex habet poteſtatem diſpenſandi cum ſimoniacis, ante contractam ſimoniam; illi contracta in pœnis ferendis aliquando Epiſcopus *tract*.17. *diſp*.13. *punct*. *vlt*. *num*.1. Ab inhabilitate ad beneficia quis diſpenſare poſſit. *num*. 3. & 4. Sic diſpenſatus ſine alia noua collatione beneficium poſſidere poteſt. *num*. 5. Forma ad diſpenſandum nulla eſt præſcripta. *num*.8. Si inhabili Pontifex conferat beneficium, cum illo illa in parte diſpenſat. *num*.9. Vt licitè tamen Pontifex diſpenſationem concedat, cauſam aliquam habere debet. *num*. 11.

Dolus.

Si dolus dat cauſam contractui circa ſubſtantialia, contractus eſt nullus. *tract*. 14. *diſp*.2. *pun*. 5. *n*.16. Si dolus verſans circa qualitates dedit cauſam contractui contractus inualidus eſt; venit tamen exceptione doli reſcindendus, ſi ſolubilis ſit. *n*. 19. In his contractibus deceptus agere poteſt, & ad contractus reſciſſionem, & ad inæqualitatem reparandum. *num*.21. Quid, ſi ab alio tertio dolus eſt commiſſus. *num*. 22. Si dolus incidit in contractum ſtricti iuris, contractus vtroque foro tenet. *num*.24. Si dolus incidit in contractum bonæ fidei, contractus vtroque foro tenet, nec venit reſcindendus, niſi læſio ſit vltra dimidiam. *num*.25. Reſoluitur, qua ratione iuramentum appoſitum contractibus doloſis obligationem inducat. *num*.26.

Emphyteuſis.

Hæreditaria Religioſi, tam ſæcularis, quàm Eccleſiaſtica, in Monaſterium tranſit. *tract*. 16. *diſp*.3. *punct*.4. §.3. *num*. 6. Si emphyteuſis conceſſa ſit ea conditione, ne tranſeat ad potentiorem, in Monaſterium non tranſit. *num*.8. Emphytheuſis ſolùm pro vita Religioſi in Monaſterium tranſit. *num*.9. Quid de emphytheuſi conceſſa alicui pro ſe, & ſuis hæredibus. *num*.10.

Error.

Duplex error interuenire poteſt in contractibus, antecedens, vel concomitans. *tract*.14. *diſp*.1. *punct*.5. *num*.3. Verſari poteſt error circa ſubſtantiam, vel circa accidentia contractus. *num*.4. Cauſari poteſt error à contrahente, vel ab alio tertio. *num*.5. Error circa ſubſtantiam contractus reddit contractum nullum. *numer*.6. Iuramentum firmans talem contractum non obligat. *num*.7. Si error verſetur circa qualitatem contractus, & ſit concomitans, valet contractus iure naturæ; & idem eſt de iuramento. *num*.8. Si error verſetur circa qualitatem, & ſit cauſa contractus, an ſit contractus ipſo iure nullus, an veniat annullandus. *num*.9.10. & 11. Vnde cognoſcetur, errorem eſſe excitatiuum conſenſus, vel illius conſtitutiuum. *num*.12. Sitne obligatio in deceptore reparandi inæqualitatem factam in ſupradictis contractibus. *n*. 13. *& ſeqq*. Quid, ſi nullus te in errorem induxit; ſed tu naturaliter errasti. *num*.23.

Error multiplex eſſe poteſt. *tract*.15. *diſp*.1. *punct*.6. *num*. 1. Si error, vel ignorantia eſt in obligatione voti, votum non tenet. *num*.2. Idem eſt de errore, ſeu ignorantia in materia promiſſa. *num*.3. Error, ſeu ignorantia circunſtantiarum non impedit voti valorem, niſi redundet in materiam promiſſam. *num*.4. Si error adſit circa finem voti, valorem voti impedit: ſecùs ſi adſit circa occaſionem, & cauſam compulſiuam. *num*. 5. Qualiter cognoſcas, quando error eſt occaſio, quando finis voti. *num*.6.

Excommunicatio.

Concilium excommunicat cogentes fœminas ad Religionis ingreſſum. *tract*. 16. *diſp*. 1. *punct*.9. *num*. 2. & 3. Non comprehendit cogentes ad votum, vel iuramentum Religioni ſuſcipiendæ. *num*.4. Modus coactionis debet eſſe iniuſtus, ſed ſufficit indirectus. *num*.5. Quas perſonas comprehendat hæc excommunicatio. *num*.6. Excipit Concilium caſus à iure expreſſo, in quibus dari poteſt coactio abſque excommunicationis incurſu. *num* 7. Simili excommunicatione ligantur impedientes fœminas à Religionis ingreſſu. *num*.8. An comprehendat impedientes ingreſſum ad probationem. *num*.9.10. & 11. Excommunicatio lata eſt aduersùs Religioſos dimittentes habitum propriæ Religionis. *tract*.16. *diſp*.4. *punct*.6. *num*.1. Qualiter à prædicta cenſura excuſeris. *num*.12. & 13.

Fœmina.

Fœminis interdictum eſt in Monaſteria virorum Religioſorum ingredi. *tract*.16. *diſp*.4. *punct*.8. *num*.1. Non comprehenduntur Reginæ, nec de ſanguine regio. *numero* 3. Fundatrices non comprehenduntur. *num*. 4. Quæ poſſunt ingredi, decentem comitatum, & ſolitum deferre poſſunt. *num* 5. Ex pietate, & neceſſitate licitus eſt hic ingreſſus. *n*. 8. & 9. Pœnæ conſtitutæ tranſgreſſoribus expenduntur. *num*.10. Quid, ſi fœminam introductam fabulationibus detineas, ne è Monaſterio egrediatur. *num*.11. Quis poſſit à ſupradictis pœnis abſoluere, vel diſpenſare. *num*.12. Quid poſt latam ſententiam. *num*. 13.

Feudum.

Religioſi tranſit in monaſterium, ſi capax ſit præſtandi illius obſequia. *tract*. 16. *diſput*.3. *punct*.4. §.3. *num*.4. Excipitur feudum habens dignitatem. *num*.5.

Fideiuſſio.

Religioſis non licet, niſi de licentia Prælati. *tract*. 16. *diſp*. 4. *punct*. 13. §. 4. *num*.1. Abſque licentia Prælati non tenet *num*.2.

Fuga.

Graue peccatum committit Religioſus fugam faciendo. *tract*.16. *diſp*.4. *punct*.16. *num*.1. Dupliciter à Religione fugere potes: ſi fugias animo redeundi, eris fugitiuus; ſi eo animo careas, eris apoſtata. *num*.2. Pro fugitiuo, quatenus talis eſt, nulla eſt pœna, nec cenſura ipſo iure lata. *num*.8. Quam culpam committant, quámque obligationem contrahant, & quibus pœnis afficiantur cooperantes ad fugam, & apoſtaſiam. *dicto tract*. & *diſp*. *punct*.18.

Gradus.

Quo gradu Doctoris, vel Magiſtri poſſit Religioſus inſigniri. *tract*.16. *diſp*.4. *punct*.13. §.6. *num*.1. Religioſis Societatis Ieſu non aliter prædicti gradus licent, quàm de Præpoſiti Generalis licentia, & ſeruatis quinque conditionibus. *num*. 3. An omiſſo examine in Societate Ieſu gradus ſuſceptus validus ſit. *num*.4. Explicantur conditiones. *num*. 5.6. & 7. Expenditur Priuilegium Iulij III. editum in fauorem Societatis Ieſu. *num*.8.

Idololatria.

Eius definitio. *tr*.17 *diſp*.1. *pun*.2. *n*.1. Eſt maximum peccatum inter ea, quæ virtutibus moralibus opponuntur. *num*.2. Si contingit cum hæreſi, pœnas hæreſis incurris; ſecùs ſi abſque hæreſi. *num*. 3.

Irritatio voti.

Eius definitio. *tract*.15. *diſp*.2. *punct*.1. *num*.1. Duplex eſt irritatio, alia directa, alia indirecta. *num*. 2. Irritatio, quando ſit actus iuriſdictionis, quando dominij. *num*.3. Ex iure potiùs poſitiuo, quàm naturali ortum habet irritatio. *num*.4. Quibus competat propria, & directa poteſtas vota irritandi. *punct*.2. Extendatúrne poteſtas irritandi ad vota interna, & futura. *punct*.3. §.1. An extendatur irritatiua poteſtas ad vota emiſſa ex licentia Superioris. §. 2. Vota ſubditi exempti irritari non poſſunt. §. 3. *num*.2. Vota realia filiorum puberum, non poſſunt à parentibus irritari, ſi ſui iuris facti ſunt. *num*.4. Quid de votis ante pubertatem emiſſis, neque in pubertate confirmatis. *num*.5. Quid de poteſtate curatoris ad irritanda vota perſonalia minorum in pueritia emiſſa. *num* 6. Quid de poteſtate matris. *num*.7. Vota vxoris tempore matrimonij emiſſa, nec tunc irritata, non poſſunt irritari tempore diuortij. *num*.8. Idem de votis ſeruorum, ſi libertatem conſequantur. *num*.9. Votum perſonale impuberis, ſi poſt pubertatem commutetur, non poteſt à parente irritari. *num*. 11. & *ſeqq*. An extendatur irritatiua poteſtas ad vota emiſſa tempore ſubiectionis; implenda tamen ſubiectione diſſoluta. §.4.

An extendatur irritatiua poteſtas ad vota miſſa tempore, quo vouentes erant ſui iuris. §. 5 An extendatur irritatiua poteſtas ad vota executioni mandata, & ad promiſſiones humanas, & ad vota realia defuncti, quæ in hæredes tranſierunt. §. 6.

Si negetur ſubdito licentia in perpetuum exequendi votum cenſetur irritatum. tract. 15. diſput. 2. pun. 4. num. 1. Non eſt irritatio, ſi pro determinato tempore licentia negatur. n. 3. Irritatio, & ſuſpenſio procedens à poteſtate dominatiua, nulla indiget cauſa ad ſui valorem. n. 4. Fieri poteſt irritatio, etiam ſubdito inuito n. 6. Non eſt neceſſaria cognitio voti irritandi, ſi votum eſſe agnoſcatur. n. 7. Quid ſi ex parte irritantis dubium ſit, an ſit verus ſuperior n. 7. & ſeqq. Qualiter irritatiua poteſtas delegari poſſit. n. 11. Qualiter vota ſeruorum poſſint domini irritare. pun. 5. An vota vxoris, conſtante matrimonio emiſſa, poſſit maritus irritare. pun. 6. n. 1. & ſeqq. Vxor non poteſt alia vota viri irritare, niſi quæ ſibi præiudicauerint. num. 9. 10. & 11. Pater omnia vota filij impuberis irritare poteſt pun. 7. n. 4. Eandem poteſtatem habet tutor comparatione pupilli n. 6. Quid dicendum de matre. n. 7. Quid de hero, magiſtro, & nutritio. num. 8. Filij puberis vota irritare parens poteſt, quæ ſibi præiudicauerint, non alia num. 9. Egreſſo filio à patria poteſtate, non ſunt eius vota à patre irritabilia. num. 13. Quid dicendum de curatore, an habeat eandem poteſtatem ac pater. num. 14. Quid de matre. num. 15.

Prælatus omnia Religioſorum vota irritare poteſt. tract. 15. diſp. 2. punct. 8. num. 2. Excipitur, niſi eius ſtatum conſtituant, num. 3. Item, niſi ſit votum ſtrictioris Religionis. num. 4. Qui Prælati hac poteſtate gaudeant. num. 5. Qualiter Pontifex hac gaudeat poteſtate. num. 6. Quid dicendum de Monialium Abbatiſſis. num. 7. In quos Religioſos ſit hæc poteſtas num. 8. Quid dicendum de Religioſo creato Epiſcopo? quid de electo. num. 9. Vota Nouitiorum irritabilia non ſunt. num. 10.

Irritatio iuramenti fieri poteſt ab habente poteſtatem irritandi vota tract. 14 diſput. 3. punct. 1. num. 1. Perſonæ, quæ poteſtatem habent dominatiuam, irritare poſſunt iuramenta de materia ſibi ſubiecta. punct. 2. num. 1. ſeqq.

Iudex.

Iudex ſæcularis non poteſt propriam iuramenti relaxationem concedere. tract. 14. diſput. 3. punct. 6. num. 4. Iudex laicus interpretari iuramentum poteſt. num. 8. Qualiter Iudex laïcus cognoſcere poſſit de nullitate relaxationis ab Eccleſiaſtico factæ. num. 9.

Iudices poſſunt eſſe Religioſi de licentia Prælati. tract. 16. diſput. 4. punct. 12. §. 1. num. 1. Item, Iudices arbitri, num. 6. Item, Iudices delegati Epiſcoporum; at Pontificis, vel eius Legati, ſoli Prælati. num. 6. Qui poſſunt eſſe Iudices conſeruatores. num. 9.

Iuramentum.

Vnde dicatur tract. 1. diſp. 1. punct. 1. num. 1. Definitur iuramentum. num. 2. Qualiter ſit inuocatio diuini nominis, non enunciatio num. 3. Qualiter inuocatio creaturarum iuramentum contineat. num. 5. Expenduntur verba, quæ communiter iuramentum continent, & quæ non. num. 7. Examinatur qualiter eſſe poſſit voluntas inuocandi Deum in teſtem, cùm falſum iuratur. num. 8 Comparatione Dei ſolo actu voluntatis, & intellectus inuocari Deus in teſtem poteſt num. 9. Finis iuramenti eſt fidem facere, vel promiſſionem firmare num. 19. Explicatur multiplex modus iurandi part. 2. num. 1. Non differunt ſupradicta iuramenta ſpecie in ratione iuramenti num. 2. Ex alio capite differre poſſunt. num. 4. Ex parte rei iuratæ eſt triplex iuramentum, aſſertorium, promiſſorium, & comminatorium. num. 5. An iuramentum annexum promiſſioni differat ab eo, quod ſimplici aſſertioni annectitur. num. 6. An iuramentum purè aſſertorium differat eſſentialiter à promiſſorio. numero 7.

Omnes extra iudicium iurare poſſunt, qui non fuerint aliquo iure excluſi tract. 14. diſp. 1. punct. 3. num. 1. & 2. Excludit periurus. num. 3. Deinde infamis. num. 4. Item, ſocius criminis. num. 5. Item, inimicus. num. 6. Item, perſona vilis: & inops. num. 7. Item, Saracenus, Iudæus, & alij ex diuerſa lege. n. 8. Item laïcus aduerſùs Clericum. n. 9. Item mulier in cauſa criminali. n. 10. Itē, pueri ante pubertatem n. 11. Item, conſanguinei, & affines intra quartum gradum. n. 12. Item, domeſticus ipſius producentis. num. 13. Item, Clerici Sacerdotes. num. 14. Iurans in iudicio debet eſſe idoneus ex conſilio tantùm, non ex præcepto. num. 15. An iuramentum ſit actus licitus, & honeſtus p. 4. Quod peccatum ſit defectus veritatis, iuſtitiæ & iudicij in iuramento aſſertorio. punct. 5. Quale peccatum ſit in iuramento promiſſorio defectus veritatis, & iuſtitiæ. punct. 6. Quod peccatum ſit in iudicio, vel extra, iuramentum præſtare in alio ſenſu ab eo, quem alius intelligit, punct. 7. Vtrum iuramentum fictum tam in iudicio, quàm extra, peccatum ſit mortale. punct. 8. Quando conſuetudo iurandi grauem culpam indicat. Vide, Conſuetudo.

Inducere aliquem falsò iurandum, vel ad iuramentum, quod nulla ratione licitè præſtare ipſe poteſt, eſt peccatum graue. tract. 14. diſput. 1. punct. 10. num. 1. Nunquam eſt licitum inducere alium ad teſtificandum falſitatem; tametſi teſtis falſitatem non cognoſcat, num. 2. Cùm tibi dubium eſt, an alius periuraturus ſit, vel per falſos Deus iuraturus, exigere potes iuramentum. num. 3. Nulla cauſa intercedente illicitum eſt petere iuramentum ab eo, quem credis malè iuraturum. num. 4. & ſeqq An liceat petere iuramentum à determinato malè iurare ſub hac forma: Iura, eſto malè iures. num. 10. Quid dicendum de petitione iuramenti ab eo, quem credis violaturum. num. 11. Non debent Confeſſarij regulariter exigere iuramenta à pœnitentibus, abſtinendi à criminibus. num. 12. Quæ pœnæ impoſitæ ſint periuro. punct. 11.

In iuramento promiſſorio, & obligatorio voti, & iuramenti ſæpè repetitur; quando hoc contingat. tract. 14. diſp. 2. part. 1. num. 1. In promiſſionibus humanis iuratis obligatio iuſtitiæ non naſcitur ex vi iuramenti. num. 2. In iuramento de re futura facienda in honorem Dei, eſto regulariter votum intercedat, aliquando ceſſare votum poteſt. num. 3. Quoties iuramentum cum promiſſione valida coniungitur, duplex peccatum committitur in eius violatione, &, religionis, & iuſtitiæ. num. 4. An ſit maior obligatio iuramenti, quàm voti. num. 5. Vtrum iuramentum dolosè præſtitum obligationem inducat. punct. 2. Vtrum iuramentum per iniuriam extractum obligationem inducat. pun 3. Vtrum iuramentum metu extortum obligationem inducat. pun. 4. Vtrum iuramentū dolo, vel errore præſtitum validum ſit, & obligatorium. punct 5. num. 1. & ſeqq. Iuramentum firmans contractum, in quo interuenit error circa eius ſubſtantiam, non obligat. num. 7. Reſoluitur, qua ratione iuramentum appoſitum contractibus doloſis obligationem inducat. num. 26. Quæ materia requiſita ſit in iuramento promiſſorio, vt obligationem inducat punct. 6.

Iuramentum non ludendi, abſolutè ſumptum, obligatorium non eſt. tract. 14. diſput. 2. punct 7 §. 1. num. 1. Quoad abſtinentiam à ludo immoderato obligatorium eſt. num. 7. Poteſt obligare quoad abſtinentiam à ludo moderato. num. 3. Sub iuramento non ludendi, non comprehenditur ludus per interpoſitam perſonam num. 5. Quid dicendum de iuramento non ludendi cum hac perſona, in hac domo, vel hoc ludi genere. num. 7. De iuramento non mutuandi non fideiubendi, nec emendi auctiori pretio, nec vendendi minori. §. 2. De iuramento non accuſandi, nec denunciandi delinquentes. §. 3. De iuramento à Medicis præſtito mouendi infirmos, vt confiteantur. § 4. De iuramento Decurionum, Scribarum, & aliorum Iudicum § 5. De iuramento facto contra prius iuramentum, votum, ſeu promiſſionem qualiter obliget §. 6.

Iuramentum de materia prohibita per legem naturalem, diuinam, aut canonicam, obligatorium non eſt. tract. 14. diſp. 2. punct. 8. num 2. Item, nec iuramentum de materia lege ciuili prohibita ob bonum publicum, num. 3. Neque item obligat iuramentum de materia lege ciuili prohibita, bonum ſingulorum ciuium ſpectante, ſi lex obliget ad culpam. num. 4. Vnde hoc cognoſcendum ſit. num. 5. 6. & 7. Iurans renunciare beneficium ad cuius titulum fuit ordinatus, non obligatur, niſi habeat alia, vnde viuat num. 8. Quid dicendum de iuramento ſoluendi pœnam in ſponſalibus appoſitam. num 9. Iuramentum de non reuocando teſtamento obligatorium eſt. num. 1. 2. Non obligat iuramentum ſoluendi ea, quæ ludo ad creditum ſunt lucrata num 13. Quid de iuramento facto à prodigo, cui interdicta eſt bonorum adminiſtratio num. 14. Nullum eſt iuramentum alienandi bona, ſi alienatio nulla ſit. num. 15.

In iuramento promiſſorio homini facto duplex obligatio reperitur. tract. 14. diſput. 2. punct. 9. § 1. num. 1. Qualiter iuramentum vim habeat firmandi promiſſionem aliàs inualidam num. 10. Multùm intereſt, an per iuramento firmetur contractus, vel non. num. 3. Obligatio iuramenti confirmatorij non poteſt regulariter relaxari, ſecùs iuramenti non confirmatorij numer. 4. Si iurans non petit relaxationem in iuramento confirmatorio, ſatisfacit momentanea ſolutione. num. 5. Obligatio iuramenti confirmatorij tranſit ad hæredes, ſecùs non confirmatorij. num. 6. Quale debeat eſſe iuramentum confirmatorium contractus. § 2. Quos contractus irritos confirmare iuramentum poſſit. §. 3. Expenditur caſus relatus in Authentic. Sacramenta puberum. Cod. Si aduerſùs venditionem. §. 4. Expenditur caſus relatus in cap Cùm contingat, de iureiurando §. 5. Expenditur caſus relatus in cap. Quamuis pactum, de pactis in 6. §. 6. An iuramentum habeat vim firmandi contractus factos contra prius iuramentum. § 7. Vtrum tanta ſit obligatio iuramenti, vt non detur locus compenſationi. punct. 10. Vtrum obligatio iuramenti ita ſit perſonalis, vt non tranſeat ad hæredes, vel ſucceſſores. punct. 11. An iuramentum per procuratorem præſtari poſſit. punct. 12. An iuramenti obligatio, antequam præſtetur, impediri poſſit. punct. 13.

Digitized by Google

Iuramentum ſemper interpretandum eſt, quoad minùs fieri poſſit, obligationem inducat. *tract.* 14. *diſput.* 2. *punct.* 14. *num.* 1. Iuramentum reſtringendum eſt iuxta naturam actus, ſuper quem cadit. *num.* 4. Iurans dare Petro equum, non teneris dare, ſi Petrus, quod promiſit, non ſeruat. *num.* 5. Qualiter intelligatur iuramentum de fidelitate alicui præſtanda, illique non eſſe contrarium *n.* 6. Iurans parere ſententiæ poteſt appellare *num.* 7. Iurans obedire Superiori, ceſſat obligatio ſi ab officio remoueatur. *n.* 8. Iurans ſtare ſententiæ arbitri ſub certa pœna, non obligatur ad vtrumque *num.* 9. Iurans non expellere conditorem expellere poteſt, ſi penſionem non ſoluat. *n.* 10. Iurans fideiuſſionem ſoluere non debet, quouſque principalis excutiatur. *n.* 11. Iurans ſoluere pecuniam mutuatam, porit intra biennium exceptionem opponere non numeratæ pecuniæ. *num.* 12. Iurans dare aliquid abſenti, non obligatur quouſque ipſe, vel alius nomine ipſius validè acceptet. *num.* 13. Iurans non reſignare beneficium, vel non commutare, non obligatur Religionem ingrediens. *num.* 14. Admiſſus in Collegium Anglorum, & Iurans confectis ſtudiis ad patriam redire: poteſt Religionem ingredi. *num.* 15. Iurans tuis conmolle-git fere auxilium, quomodo intelligatur. *num.* 16. Quid de iuramento non ingrediendi primum, non ſedendi nobiliori loco. *num.* 17. Iuramentum obligat rebus in eodem ſtatu permanentibus. *num.* 18. Promiſiſti ſub iuramento puellæ coniugium: fornicatur; deobligaris, *num.* 19. Iuraſti non non nocere inimico, ſubintelligitur, ſi ipſe nouam cauſam non dederit. *num.* 20. Plures alij caſus apponuntur, *num.* 21. & *ſeqq.* Qualiter iuramentum dubium interpretandum ſit. *punct.* 15.

Iuſpatronatus.

Iuſpatronatus venditio ſimonia eſt ex iure Eccleſiaſtico. *tract.* 17. *diſput.* 3. *punct.* 13. *num.* 1. An verò ſit ex iure diuino, *num.* 2. & 3. Iuſpatronatus transfertur iure hæreditatis, donatione, & venditione, *num.* 4. Expreſſio iuriſpatronatus in venditione villæ, cui eſt annexum, non conſtituit ſimoniam *num.* 5. Iuſpatronatus non cohærens fundo, ſed perſonæ, non transfertur venditis bonis omnibus illius. *num.* 6. Quid, quando bona eſſent annexa iuripatronatus, & venderetur. *n.* 7. Extra tres ſupradictos modos, nec vendi, neque transferri poteſt iuſpatronatus *num.* 8. Venditio officiorum temporalium Eccleſiæ ſimonia eſt iuris humani. *num.* 9.

Iuſpatronatus inter bona immobilia computatur *tract.* 12. *diſput.* vn. *punct.* 15. §. 5. *num.* 1. Qua ratione alienari poſſit. *num.* 2. Ius in ſepulcrum vendi non poteſt. *num.* 3. Iuſpatronatus, & ſepulcrorum, qua ratione ad ſucceſſores deueniat. *numero* 4.

Læſio.

Ob enormem læſionem iuramenta à maioribus 25. annis præſtita relaxari non poſſunt, ſecùs ob enormiſſimam. *tract.* 14. *diſput.* 3. *punct.* 4. *num.* 4. Quæ ſit læſio enormiſſima. *num.* 5. Solùm in contractibus reciprocis datur reſciſſio contractus ob enormem, vel enormiſſimam læſionem *num.* 6. Non eſt locus reſciſſioni contractus, nec relaxationi iuramenti, ſi quod ſit, ſi deceptor velit iuſtam æſtimationem rei ſupplere. *num.* 8.

Ludus.

Alearum Religioſo interdicitur; ſed, ſecluſo ſcandalo, non eſt mortale. *tract.* 16. *diſput.* 3. *punct.* 13. §. 5. *num.* 1. Ad Religioſos laicos prohibitio extenditur. *num.* 2.

Magia.

In quo magia conſiſtat. *tract.* 17. *diſput.* 1. *punct.* 8. *num.* 1. Hæc ſemper habet tacitum cum Dæmone pactum *num.* 2. Eſt grauiſſimum peccatum, neque excuſatur ex renunciatione expreſſa illius. *num.* 3. Ex ignorantia eſſe poteſt aliquando veniale peccatum. *num.* 4. Hoc peccatum magiæ alia plura ſecum trahit, *num.* 6. Triplex eſt magia iuxta triplex genus contractuum qui per magiam procurari poſſunt. *num.* 5. Vt effectus aliquis à magia damnata procedat, debet cauſam naturalem excedere: & quomodo poſſit hoc cognoſci. *tract.* 17. *diſp.* 1. *punct.* 10. *num.* 1. & *ſeqq.* Differt hæc magica ſuperſtitio à diuinatione quia diuinatione tranſiens cognitio procuratur; at magica ſuperſtitione permanens. *num.* 6. Scientia rerum naturalium tametſi malè acquiſita, liberè vti poteſt. *num.* 7. Si aliqua verba, vel ſigna ſacra vſurpes, credens illis liberum te eſſe à ſubitanea morte, à læſione inimicorum, ab aliquóque caſu fortuito magicam ſuperſtitionem committis. *num.* 8. Idem eſt, ſi bona fortunæ precibus circunſtantias vanas habentibus conſequi ſperes: & quid de mericulis, vulgò *enſalmodoras*. *num.* 9. Quæ in his precibus à ſuperſtitione excuſent. *num.* 10. Si mediis improportionatis ſanitatem corporis procures, ſuperſtitioſus es: & quid de vſu imaginum aſtronomicarum. *num.* 11. Mutare locum in ludis, ſperans inde fœlicem euentum, ſuperſtitio eſt, ſi certò credatur, *n.* 12. Vide, *Superſtitio.* & *Maleficium.*

Maioratus.

Tranſit in Monaſterium ſuccedendi capax, durante Religioſi vita, *tract.* 16. *diſput.* 3. *punct.* 4. §. 1. *num.* 1. An maioratus ante profeſſionem à Religioſo poſſeſſus habens clauſulam expreſſam, vel tacitam excludentem Religioſos, tranſeat in Monaſterium. *num.* 2. & 3.

Maleficium, Maleficus.

Si effectus malefici alteri nociuus eſt teneris mediis omnibus, illius remedium procurare. *tract.* 17. *diſp.* 1. *punct.* 11. *num.* 2. Licitum eſt, & aliquando obligatorium mediis ſupernaturalibus vti ad curandos maleficij effectus, *num.* 3. Naturalia remedia licita per ſe ſunt, & malefico obligatoria, ſi illius nocumentum factum reparari poteſt. *num.* 4. Non licet magis, ſeu maleficis, maleficij nocumentum reparare alio maleficio, tametſi alia via damnum reparari non poſſit. *num* 5. Non licet. Iudici cauſa curioſitatis, vel alterius finis præcipere mago, vt maleficium coram ſe faciat. *num.* 6. An liceat maleficium deſtruere. *num.* 7. & 8. Non ſolùm licitum eſt, ſed obligatorium ex charitate, in eo qui conſcius fuerit. *num.* 9. Licet etiam ſigna contraria apponere, ſi debito fine apponantur. *num.* 10. Quid licet Iudicibus circa maleficos. *num.* 12.

Non licet à malefico, quantumcunque ad id parato, petere, vt maleficium maleficiis diſſoluat, neque ad id cogere. *tract.* 17. *diſput.* 1. *punct.* 12. *num.* 1. Si dubius es, an maleficium maleficio ſit diſſoluendum, non poteris petere illo medio dubio diſſolui. *num.* 2. Quid, ſi maleficus mediis licitis, & illicitis poſſit maleficium diſſoluere, *n.* 3 & *ſeqq.* A Dæmone petere non potes maleficij diſſolutionem. *num.* 7. Item, neque præcipere benè tamen obiurgare, & reprehendere. *num.* 8. Vide, *Magia.* & *ſuperſtitio.*

Metus.

A Deo, ſeu à cauſis naturalibus proueniens non impedit voti valorem, *tract.* 15. *diſput.* 1. *pun.* 5. *num.* 2. Idem eſt de metu à cauſa libera incuſſo; ſed non ad extorquendum votum, *numero.* 3. Metus grauis incuſſus, etiam iuſte, ad extorquendum votum, iure naturæ votum non annullat. *num.* 5. Idem eſt, ſi metus iniuſtè incuſſus ſit. *num.* 6. & *ſeqq.* Votum Religionis aſſumendæ, hoc metu conceptum eſt nullum *num.* 14. Ex metu leui non irritatur profeſſio. *num.* 15.

Minor.

Iurans contractum non excluditur abſolutè à beneficio reſtitutionis conceſſo in leg. 2. Cod. ſi aduerſùs vendit. *tract.* 14. *diſput.* 2. *punct.* 9. § 4. *num.* 6. Non eſt neceſſe minorem certiorem certiorari de nullitate contractus, nec de beneficio reſtitutionis. *num.* 7 Neceſſaria eſt pubertas minore, vt contractus firmetur, nec ſufficit proximum eſſe pubertati. *num.* 8 An iuramentum minoris proximi pubertati obligationem inducat *num.* 9.

Minoribus in votis non competit reſtitutio. *tract.* 15. *diſp.* 2. *punct.* 7. *num.* 16.

Monachus.

Vide, *Religioſus.*

Moniales.

Omnes iure Eccleſiaſtico obligantur, ne è ſuo Monaſterio exeant. *tract.* 16. *diſput.* 4 *punct.* 9. *num.* 1. Moniales, ad clauſuram obligari poſſunt *num.* 2. quæ Moniales conuerſæ, ſeu laicæ a clauſura excipiantur. *num,* 3. Stante legitima cauſa, manifeſta, & euidenti ingreſſus, ſi Epiſcopus nollet approbare cauſam, vel Prælatus licentiam concedere poteſt Monialis exire. *num.* 11 Quæ ſit legitima cauſa egreſſus *num.* 12. & *ſeqq.* Ceſſante cauſa ob quam Monialis egreſſa eſt, redire illico debet. *num.* 19. quæ pœnæ ſint impoſitæ egredientibus, & ad egreſſum cooperantibus. *num.* 20. An hæ pœnæ afficiant Monialem legitimo titulo egreſſam, ſed iniquè extra commorantem. *num* 21. Requiritur ad ſupradictarum pœnarum incurſum, egreſſum è clauſura completum eſſe. *num.* 24. Qualiter ingreſſus in Monaſteria Monialium ſit prohibitus *punct.* 10. § 1. Qui poſſint licentiam dare ad ingreſſum in Monialium Monaſteria, & qualiter hæc licentia concedenda ſit. §. 2. Quæ cauſa neceſſaria ſit ad prædictam licentiam concedendam. §. 3. Quæ pœnæ impoſitæ ſunt ingredientibus Monialium clauſuram §. 4. Qualiter acceſſus ad Monialium Monaſteria ſit prohibitus, & ſub qua pœna, *punct.* 11.

Monaſterium.

Aliud eſt capax ſuccedendi; aliud ſuccedendi incapax. *tract. 16. diſp. 3. punct. 4. num. 1.* Monaſteria, quæ Religioſis ſuccedunt, id habent ex iure Eccleſiaſtico, & ciuili *num 3.* Vſusfructus bonorum Religioſi, de quibus ante profeſſionem non diſpoſuit, durante eius vita, Monaſterio acquiritur. *punct. 4. §. 1. num. 3.* Limita in Religionis Societatis Ieſu vota biennij emittentibus, qui vſum fructum retinent. *num. 1.* Tranſlato Religioſo ad aliud Monaſterium legitimè tranſit cum illo vſusfructus. *num. 8.* Qualiter annuum legatum, peculium filij-familiâs, ius patronatus, & ius retractus in monaſterium transferatur. *§. 2.* Qualiter maioratus, feudum, & emphyteuſis tranſeant in Monaſterium. *§. 3.*

Si profitearis in Monaſterio capaci ſuccedendi, ſuccedit Monaſterium in fideicommiſſo, durante tua vita. *tract. 16. diſp. 3. punct. 4. §. 4 num. 2.* Si teſtator appoſuit clauſulam grauato, ſi ſine liberis deceſſerit, & nullis filiis relictis ingreditur Monaſterium, excluditur in perpetuum ſubſtitutus. *num. 5.* Apponuntur plures limitationes. *num. 6. & ſeqq.* Quid dicendum de ſucceſſione fideicommiſſi in Religione Societatis Ieſu. *num. 7.* An hæreditas, & legatum Monacho poſt profeſſionem delatum, deferatur ipſi immediatè, an Monaſterio? *punct. 5.* Monaſterium ex delicto Religioſi, etiam Prælati, non obligatur. *tract. 16. diſp. 3. punct. 16. num. 1.* Ex contractibus ante profeſſionem obligatur Monaſterium pro viribus hæreditatis tantùm. *num. 2.* Ex bonis occaſione Monachi profeſſi Monaſterio prouenientibus Monaſterium obligatur ſatisfacere. *num. 3.* Ex contractibus poſt profeſſionem nulla eſt obligatio Monaſterio. *num. 4.* Qualiter ex contractu Religioſi extra clauſtra commorantis obligetur Monaſterium. *num. 5.* Qualiter ex contractu Prælati. *num. 6.*

Fœminis interdictum eſt in Monaſteria virorum Religioſorum ingredi. *tract. 16. diſp. 4. punct. 8. num. 1.* Non comprehenduntur Reginæ, nec de ſanguine regio. *num. 3.* Non comprehenduntur Fundatrices. *num. 4.* Quæ poſſunt ingredi decentem comitatum, & ſolitum deferentes. *num. 5.* Monaſterium eſt locus prohibitur. *num. 6.* Quid ſub nomine Monaſterij *num. 7.* Ex pietate, & neceſſitate licitus eſt hic ingreſſus. *num. 8 & 9.* Quid, ſi fœminam introductam fabulationibus detineas, ne è Monaſterio egrediatur. *num. 11* qualiter ingreſſus in Monaſteria Monialium prohibitus. *tract. 16. diſput. 4. punct. 10. §. 1.* qui poſſint licentiam dare ad ingreſſum in Monialium Monaſteria, & qualiter hæc licentia concedenda ſit. *§. 2.* quæ cauſa neceſſaria ſit ad prædictam licentiam concedendam. *§. 3.* qualiter acceſſus ad Monaſteria Monialium ſit prohibitus. *punct. 11.*

Monaſterium tenetur ſoluere expenſas factas in reductione Religioſi: ſecùs factas in fugitiui ſuſtentatione, extra reductionis caſum. *tract. 16. diſp. 4. punct. 17. num. 2.*

Negotiatio.

Propria Religioſis eſt interdicta. *tract. 16. diſp. 4. punct. 13. §. 3. num. 1.* qualis ſit hæc negotiatio. *num. 2.* Inferuntur plura quæ à negotiatione excludantur. *num. 3.* An emere merces in India in Hiſpania vendendas, eò quòd priuilegium eſt à Rege conceſſum, ſit negotiatio. *num. 5.* Ex vnico actu grauis negotiationis peccatum mortale inducitur. *num. 6.* Non ſolum per propriam, ſed per interpoſitam perſonam negotiatio eſt prohibita. *num. 7.* Neceſſitas grauis propriæ perſonæ, & familiæ, licitam facit negotiationem. *num. 8.* Aſſiſtere nundinis prohibitum eſt Religioſis. *num. 9.*

Nouitiatus, Nouitius.

Nequit Nouitius, durante nouitiatu, matrimonium contrahere, ſi habitum non dimittat. *tract. 16. diſp. 1. punct. 10. num. 3.* Obligatus eſt Nouitius ex honeſtate ſeruare Regulas. *num. 4.* Obligari non poteſt ſuperioris præcepto. *num. 5.* Nouitius violans caſtitatem non addit, ſecluſo ſcandalo, nouam malitiam. *num 6.* Prælatus regularis non poteſt præcipere Nouitio, aliter quàm poſſit Prælatus Eccleſiaſticus Clericis ſibi ſubiectis. *num. 7.* Nouitius puniri poteſt à Prælato regulari ob quodlibet delictum. *num. 8.* Quid dicendum de caſuum reſeruatione. *num. 9.* quæ ſint priuilegia Nouitiis conceſſa *punct. 11.*

Nouitiatus annus debet eſſe integer, & continuus, *tract. 16. diſp. 1. punct. 12. §. 2. num. 1.* Quæ interruptio ſufficiat vt nouitiatus diſcontinuetur. *num. 6.* Depoſito habitu animo mutandi ſtatum, interrumpit. *num. 7.* Idem, ſi à Monaſterio exeas animo fugiendi ſubiectionem. *num. 8.* Qualiter amentia, & furor interrumpat nouitiatum. *num. 9.* Debet nouitiatus cum profeſſione continuari. *num. 10.* A quo tempore nouitiatus computandus eſt. *§. 3.* quæ conditiones ſeruandæ ſunt, vt nouitiatus legitimè fiat. *§. 4.* An nouitiatus in Societate Ieſu diuerſam conditionem habeat à nouitiatu aliarum Religionum. *punct. 13.*

Nouitius via teſtamenti de ſuis bonis diſponere poteſt, nulla requiſita licentia. *tract. 16. diſp. 1. punct. 14. num. 1.* Tenetur ſeruare in hac diſpoſitione ſolemnitates à iure præſcriptas. *num. 2.* Valida perſiſtit hæc diſpoſitio, nec profeſſione infirmatur. *num. 3. & 4.* Teſtamentum Nouitij ita Religionis profeſſione firmum perſiſtit, vt reuocari non poſſit. *num. 5.* An hæreditas, & legata in teſtamento relicta concedi debeant hæredi, & legatariis, cùm Nouitius profeſſionem facit. *num 6. & ſeqq.* Quid dicendum Trid. decreto ſpectato. *num. 10. & ſeq.* Valida eſt diſpoſitio bonorum à Nouitiis Societatis Ieſu per viam teſtamenti facta. *num. 15.* De diſpoſitione bonorum, quam Nouitius renunciatione, ſeu donatione, facere poteſt, ſecluſo nouo iure Trident. *punct. 15.* An ſpectato iure communi, & ſecluſo Trid. bona Nouitij, decedentis ante profeſſionem, debeantur Monaſterio ſucceſſionis capaci *punct. 16.*

Decretum Trid. comprehendit Nouitios maiores ſexdecim annis *tract. 16. diſp. 1. punct. 17. num. 5.* Non comprehendit teſtamentum, nec donationem cauſa mortis, nec reuocabilem. *num. 6.* Donatio irreuocabilis ex natura ſua, quæ ſit magni momenti, comprehenditur. *n. 7.* Poſſitne dari mutuum à Nouitio præſtita ſufficiente cautione de reditu, ſi religionem deſerat. *num. 8.* Debet fieri renunciatio intra duos menſes proximos profeſſionis. *num 9.* Requiritur licentia Epiſcopi. *num. 10.* Non eſt opus dari in ſcriptis. *num. 11.* Eſt ita firma, vt à Nouitio reuocari non poſſit. *num. 12.* Non transfertur dominium in reſignatarium quouſque profeſſio valida ſequatur. *num. 13.* Vt renunciatio hæreditatis patris viuentis in fauorem alicuius extranei effectum habeat, non eſt opus Monaſterium cedere. *num. 18.* Non habet locum decretum Concilij in renunciationibus Ieſuitarum factis iuxta eorum inſtitutum. *pun. 18. num. 1.* Facta hac renuntiatione in fauorem Societatis Ieſu, poteſt Societas ea bona capere, & retinere. *num. 3.* An renuncians hæreditati patris viuentis in fauorem Societatis, & mortuo patre, tempore, quo ipſe profeſſus eſt, ſuccedat Societas. *num. 4. & 5.*

Nouitius eligere poteſt ſepulturam: ſi ea non electa decedat, in Monaſterio ſepeliendus eſt. *tract. 16. diſp. 4. punct. 13. §. 8. numer. 8.* Cuius expenſis Nouitius ſepeliendus ſit. *numer. 9.*

Obedientia.

Religioſa continet votum formaliter, & acceſſoriè promiſſionem, & traditionem Prælato factam. *tractat. 16. diſp. 4. punct. 1. num. 1.* In violatione obedientiæ plures malitiæ continentur. *num. 2. & 3.*

Obſeruantia vana.

In quo obſeruantia vana, ſeu magia conſiſtat. *tract. 17. diſp. 1. punct. 8. num. 1.* Hæc ſemper habet tacitum cum Dæmone pactum. *num. 2.* Eſt grauiſſimum peccatum, neque excuſatur ex renunciatione expreſſa illius. *num. 3.* Ex ignorantia eſſe poteſt aliquando veniale. *num. 4.* Hoc peccatum magiæ alia plura ſecum contrahit. *num. 5.* Triplex eſt magia iuxta triplex genus contractuum, qui per magiam procurari poſſunt. *num. 6.* Declarantur magicæ ſuperſtitiones, quouſque illicitæ ſint. *punct. 10.* Vide, *Magia.*

Officium.

Aduocati, & procuratoris in iudicio Religioſis interdicitur, niſi accedat licentia Prælati, & Monaſterij vtilitas. *tract. 16. diſp. 4. punct. 12. §. 1. num 1.* Cuiuſlibet cauſæ patrocinium prohibetur. *num. 5.* Interdicitur Religioſo procuratorem ſubſtituere *num. 6.* Officium tabellionis omnibus Religioſis eſt prohibitum. *num 8.* Quilibet Religioſus, etiam Franciſcanus, teſtis in iudicio eſſe poteſt, & in cauſa ſui Conuentus. *num. 9. & ſeqq.* An officia Iudicis, actoris, rei, Aduocati, procuratoris, tabellionis, & teſtis, pro quorum licito vſu licentia ſuperioris requiritur, nulla ſint, & irrita, ſi abſque ea licentia fiant. *§. 4.*

De officio Medici, & Chirurgi, qualiter Religioſis interdictum ſit. *tract 16. diſp. 4. punct. 13. §. 2.* De officio tutoris & curatoris Religioſis interdicto. *d. tractat. & diſp. punct. 13. §. 7.*

Præcepta Societatis Ieſu.

Præcepta, quibus Religioſi Societatis aſtringuntur, tum à Præpoſito Generali, tum à Congregatione generali ſtatuta, non exſpirant morte Generalis ſtatuentis: ſed in omnes ſuam vim, & obligationem retinent, quouſque à ſucceſſore reuocentur. *tract. 16. diſp. 5 punct. 19. num 1.* Explicantur omnia præcepta *à num. 2. vſque ad fin. punct.*

Prælatus

Digitized by Google

Prælatus.

Regularis quancunque rem honeſtam ex voto obedientiæ præcipere non poteſt. *tract.* 16. *diſput.* 4. *punct.* 4. *num.* 2. Quæ in regula continentur tacitè, vel expreſſè, præcipere poteſt. *n.* 3. Expenduntur caſus frequentiores qui in regula tacitè continentur *n.* 4. *& ſeqq.* An Prælatus te obligare poſſit ſuſtinere aſperitates Regulæ primęuę à Pontifice approbatę *num.* 8. *&* 9. Qualiter te obligare poſſit regulam reformatam ſeruare. *n.* 10. *&* 11.

Quas pœnas ſpirituales Prælatus regularis imponere poſſit. *tract.* 16. *diſp.* 4. *punct.* 4. *num.* 3. Prælato regulari interdicitur ſubditum delinquentem pœna mortis punire. Idem eſt de verberatione publica, & mutilatione. *n.* 5. An pœna triremis poſſit Religioſus à ſuo Prælato condemnari. *n.* 6. *&* 7. De pœnis perpetui carceris; & triremis, an obligati ſint Religioſi eas in in ſe exequi. *num.* 9. *&* 10. Si carcer ſit ita durus, vt periculum vitæ timeas fugere poteſt. *num.* 11.

Prælati regulare tarò excuſantur ab obligatione fugitiuos quærendi, & ad Religionem reducendi *tract.* 16. *diſp.* 4. *punct.* 17. *num.* 1 Monaſterium tenetur ſoluere expenſas factas in reductione Religioſi. ſecùs factas in fugitiui ſuſtentationem extra reductionis caſum. *num.* 2.

Penſio.

An Penſiones poſſint vendi, & redimi abſque ſimonia. *tract.* 17. *diſput.* 3. *punct.* 13. *num.* 6. Duplex expenſio alia laïca, alia Eccleſiaſtica; laïca vendi poteſt. *n.* 7. Eccleſiaſtica, quæ multiplex, nequaquam abſque ſimonia vendi poteſt. *num.* 8. An poſſint redimi propria authoritate. *n.* 9. & 10. Reſignans beneficium cum onere penſionis; non poteſt paciſci, vt penſio redimatur. *n.* 11. Quod dicitur de penſionibus Eccleſiaſticis, dicendum eſt de præſtimoniis. *num.* 12.

Permutatio.

Permutatio beneficiorum, & cuiuſvis iuris ſpiritualis, ſi authoritate propria fiat, eſt ſimonia iuris humani. *tract* 17. *diſput.* 3. *punct.* 15. *num.* 3. Talis permutatio eſt nulla *n.* 4. Permutatio beneficiorum, authoritate Superioris licita eſt. *num.* 5. Fieri poteſt coram eo, qui poteſtatem habet beneficia conferendi. *n.* 6. Et fieri poteſt ſingulis menſibus. *n.* 7 De quibus beneficiis permutatio intelligatur. *n.* 8. Authoritate Ordinarij non poteſt fieri permutatio inter iura ad beneficia. *num.* 9.

Procurator.

Per procuratorem præſtari iuramentum poteſt, niſi contrarium iure, vel conſuetudine cautum ſit. *tract.* 14. *diſput.*.... *punct.* 12. *num.* 1. Procurator debet habere ſpeciale mandatum ad iurandum, & ſignata cauſa. *num.* 2. Si abſit hoc mandatum, non obligatur Dominus. *n.* 3. Quid ampliùs in Procuratore minoris requiratur. *num.* 5. Aliqui ſunt caſus excepti, quibus iuramentum per Procuratorem præſtari non poteſt. *num.* 5.

Profeſſio.

Annus probationis ad licitam profeſſionem eſt neceſſarius. *tract.* 16. *diſput.* 1. *punct.* 12. §. 1. *num.* 1. Excipiuntur Commendatarij Monaſteriorum, quæ capita ſunt. & Primates Ordinum *num.* 5. Excipiuntur Milites Ordinum militarium. *num.* 6. item excipiuntur Moniales Ordinis B. Dominici, in mortis articulo conſtitutæ. *num.* 7. Succedit Monaſterium in bonis ſic profeſſæ. *num.* 8.

Profeſſio alia eſt tacita, alia expreſſa: & de vtriuſque conditionibus. *tract.* 16. *diſput.* 2. *punct.* 1. *num.* 1. Debet fieri profeſsio traditione continente votum caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ. *num.* 2. Si fiat, ſub conditione repugnante obſeruationi caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ ea in Religione præſcriptæ, non tenet. *num.* 3. Quid, ſi fiat ſub conditione honeſta de futuro. *num.* 4. *&* 5 Profeſſio tacita inducebatur geſtatione habitus Profeſſorum. *num.* 6. Item, exercitio alicuius actus Profeſſorum. *num.* 7. Concilium non diſpoſuit de profeſſione tacita, dummodo in ea ſeruentur conditiones præſcriptæ in profeſſione expreſſa. *num.* 8. Quæ differentia ſit inter profeſſionem tacitam, & expreſſam. *num.* 9 In Societate Ieſu non eſt locus profeſſioni tacitæ. *num.* 10. Expenditur conditio ætatis, & nouitiatus, ad profeſſionem requiſita. *punct.* 2. §. 1. Qualiter profeſſio libera debeat eſſe, & abſque errore. § 2. Declaratur libertas à ſeruitute requiſita §. 3.

Profeſſio ſine licentia coniugis nulla eſt, obligat tamen profitentem non petere debitum. *tractat.* 16. *diſp.* 2. *punct.* 2. §. 4. *num.* 2. Poteſt hic Religionem deſerere abſque licentia coniugis; ſed non abſque authoritate Iudicis. *num.* 3. *&* 4. Coniux in ſæculo relictus non poteſt ad Religionem migrare *num* 5. Si Religionem ingrediaris ex licentia coniugis non ſeruantis conditiones à iure præſcriptas, validus eſt ingreſſus. *num.* 7. An reuocari poſſit *num.* 8. Reuocatus petere debitum poteſt. *num.* 9. Si ſeruatis conditionibus à iure præſcriptis Religionem ingrediaris, valida, & licita eſt profeſſio. *num.* 10. In Societate Ieſu nec profeſſio, nec incorporatio tenet coniugati, niſi ſeruatis conditionibus præſcriptis à iure. *num.* 11. Explicatur libertas à vinculo Epiſcopalis dignitatis requiſita ad profeſſionem. §. 5.

Neceſſitas parentum non impedit profeſſionis valorem *tract.* 16. *diſput.* 2. *punct.* 2. §. 6. *num.* 1. Si tempore tuæ profeſſionis parentes patiebantur neceſſitatem, qualiter Monaſterium obligatum ſit ſuccurrere. *num.* 3. Qualiter filius ſuccurrere teneatur, ſi pater grauiter indigeat. *num.* 5. *& ſeqq.* Obligatus eſt filius ſuccurrere parenti, in quantum poſſit, ſalua obedientia Ordineque religioſo. *num.* 9 *& ſeqq.* Supradicta procedunt de Religioſis Ieſuitis non profeſſis. *num.* 15. Dicta de filio comparatione parentis, procedunt de parente, comparatione filij, ſed non de fratribus, & ſororibus. *num.* 15. De aliis conditionibus ex parte profitentis ad profeſſionem requiſitis. §. 7. Quæ ſint conditiones requiſitæ ex parte illius, qui ad profeſſionem, & incorporationem in Societate admittere debet *punct.* 3. An ſi profeſſioni deficiat aliqua ex ſubſtantialibus conditionibus, aliquem effectum, & obligationem inducat. *punct.* 4.

Profeſsio nulla eſſe poteſt ex variis impedimentis *tract.* 16. *diſput.* 2. *punct.* 5. *num.* 1. Ad ratificandam profeſsionem debet tolli impedimentum; & adeſſe nouus conſenſus, tum profeſſi, tum Religionis. *num.* 2. Hic conſenſus debet eſſe ex notitia nullitatis. *num.* 3. Qualiter ex parte Religionis adeſſe debeat ſcientia nullitatis. *num.* 4. Reualidatio profeſſionis inualidæ inducitur delatione habitus profeſſorum per quinquennium. *num.* 5. An nouitiatus repetendus ſit. *num* 6. *& ſeqq.* An ſic tacitè profeſſus ſe gerere poſſit, ac ſi expreſsè profeſſus eſſet *num.* 10. In Societate Ieſu eſſe poteſt profeſſionis, ſeu incorporationis inualide ratificatio. *punct.* 6. *num.* 2. Eiſdem actibus, ac in aliis Religionibus inducitur ratificatio *num.* 3.

Qualiter inualidè profeſsis, ſeu in Societate Ieſu incorporatis liceat Religionem deſerere, & aduerſùs illam reclamare. Quid ſtatuerit Trident. *tract.* 16. *diſput.* 1. *punct* 7. *num.* 1 Procedit conſtitutio æquè de incorporatis per vota biennij in Societate, ac de profeſſis. *num.* 2. Coram quo ſuperiore reclamatio facienda eſt. *num.* 6. Si certò cognoſcis profeſſionem nullam fuiſſe, nec ratificaſſe an fugere poſſis. *n.* 8. 9. *&* 10. Elapſo quinquennio audiri non poteſt Religioſus *num.* 11. Dictum decretum non habet locum niſi impedimentum ſublatum ſit. *num.* 12. *& ſeqq.* Religioſa profeſſione, & biennia in Societate Ieſu incorporatione tranſis in dominium Religionis. *tract.* 16. *diſput.* 2. *punct.* 8. *num.* 1. Soluitur patria poteſtas. *num* 2. Remittuntur peccata quoad pœnam *num.* 3. Commutantur omnia vota. *num.* 4. 5. & 6. Incorporatione in Societate non extinguuntur vota, ſed ſuſpenduntur. *num.* 7. Tollitur irregularitas ex defectu natalium *num.* 8. Sed non quoad prælaturam, nec beneficium curatum *num* 9. Sola profeſſione tollitur hæc irregularitas. *num.* 10. Item, votis biennij. *num.* 11. Purgatur inhabilitas ad actus temporales. *num.* 14. Deletur ingratitudinis nota, *num.* 15. Item matrimonium irritatur *num.* 16.

Profeſſus in Religione Minorum capucinorum, & Societatis Ieſu, non poteſt ampliùs de ſuis bonis diſponere *tract.* 16. *diſput.* 3 *punct.* 3. *num.* 2.

Regula.

Diſtinguuntur variæ Regulæ Religionum diuerſas obligationes continentes. *tract.* 16. *diſput.* 4 *punct.* 3. *num.* 1. Ex duplici capite obligat Regula ad veniale ex leuitate materiæ, & ex intentione legiſlatoris. *num.* 2. Regulæ ad nullam culpam obligantis tranſgreſſio non eſt contra votum obedientiæ, imò aliquando carere culpa poteſt ſi honeſtum finem habeat. *num.* 3. Tranſgreſſor Regulæ debet ſubire pœnam, eſto coram Deo non habeat culpam. *num.* 4. An ſi in ſtatu peccati mortalis Religioſus conſuetudinem habens violandi Regulas non obligantes ſub mortali *num.* 5. 6. *&* 7. Tranſgreſsio Regulæ quas contineat malitias. *tract.* 16. *diſp* 4. *punct.* 1. *num.* 4. Quæ in Regula continentur tacitè, vel expreſsè, Prælatus præcipere poteſt. *dicto tract. & diſput. punct.* 4. *num.* 4 Expenduntur caſus frequentiores, qui in Regula tacitè continentur. *num.* 5. *& ſeqq.* An obligari poſsis ſuſtinere aſperitates Regulæ primitiuæ à Pontifice approbatæ, *num.* 8 *&* 9. Qualiter Regulam reformatam obligatus ſis ſeruare, *num.* 10. *&* 11.

Monaſterium.

Aliud eſt capax ſuccedendi; aliud ſuccedendi incapax. *tract.* 16. *diſp.*3. *punct* 4. *num.*1. Monaſteria, quæ Religioſis ſuccedunt, id habent ex iure Eccleſiaſtico, & ciuili *num* 3. Vſusfructus bonorum Religioſi, de quibus ante profeſſionem non diſpoſuit, durante eius vita, Monaſterio acquiritur. *punct.*4. §.1. *num.*3. Limita in Religionis Societatis Ieſu vota biennij emittentibus, qui vſum fructum retinent. *num.*1. Translato Religioſo ad aliud Monaſterium legitimè tranſit cum illo vſusfructus. *num.*8. Qualiter annuum legatum, peculium filij-familiâs, ius patronatus, & ius retractus in monaſterium transferantur. §. 2. Qualiter maioratus, feudum, & emphyteuſis tranſeant in Monaſterium. §.3.

Si profitearis in Monaſterio capaci ſuccedendi, ſuccedit Monaſterium in fideicommiſſo, durante tua vita. *tract.* 16. *diſp.* 3. *punct.*4. §. 4 *num.*2. Si teſtator appoſuit clauſulam grauato, ſi ſine liberis deceſſerit, & nullis filiis relictis ingreditur Monaſterium, excluditur in perpetuum ſubſtitutus. *num.* 5. Apponuntur plures limitationes. *num.* 6. *& ſeqq.* Quid dicendum de ſucceſſione fideicommiſſi in Religione Societatis Ieſu. *num.*7. An hæreditas, & legatum Monacho poſt profeſſionem delatum, deferatur ipſi immediatè, an Monaſterio? *punct.*5. Monaſterium ex delicto Religioſi, etiam Prælati, non obligatur. *tract.*16. *diſp.*3. *punct.*16. *num.*1. Ex contractibus ante profeſſionem obligatur Monaſterium pro viribus hæreditatis tantùm. *num.*2. Ex bonis occaſione Monachi profeſſi Monaſterio prouenientibus Monaſterium obligatur ſatisfacere. *num.*3. Ex contractibus poſt profeſſionem nulla eſt obligatio Monaſterio. *num.*4. Qualiter ex contractu Religioſi extra clauſtra commorantis obligetur Monaſterium. *num.* 5. Qualiter ex contractu Prælati. *num.*6.

Fœminis interdictum eſt in Monaſteria virorum Religioſorum ingredi. *tract.*16. *diſp.*4. *punct.*8. *num.*1. Non comprehenduntur Reginæ, nec de ſanguine regio. *num.*3. Non comprehenduntur Fundatrices. *num.*4. Quæ poſſunt ingredi decentem comitatum, & ſolitum deferentes. *num.* 5. Monaſterium eſt locus prohibitus. *num.*6. Quid ſub nomine Monaſterij *num.*7. Ex pietate, & neceſſitate licitus eſt hic ingreſſus. *num.*8 *&* 9. Quid, ſi fœminam introductam fabulationibus detineas, ne è Monaſterio egrediatur. *num.*11 qualiter ingreſſus in Monaſteria Monialium prohibitus. *tract.*16. *diſput.*4. *punct.*10. §.1. qui poſſint licentiam dare ad ingreſſum in Monialium Monaſteria, & qualiter hæc licentia concedenda ſit. §.2. quæ cauſa neceſſaria ſit ad prædictam licentiam concedendam §. 3. qualiter acceſſus ad Monaſteria Monialium ſit prohibitus. *punct.* 11.

Monaſterium tenetur ſoluere expenſas factas in reductione Religioſi: ſecùs factas in fugitiui ſuſtentatione, extra reductionis caſum. *tract.*16. *diſp.*4. *punct.*17. *num.*2.

Negotiatio.

Propria Religioſis eſt interdicta. *tract.*16. *diſp.*4. *punct.*13. §.3. *num.*1. qualis ſit hæc negotiatio. *num.*2. Inferuntur plura quæ à negotiatione excludantur. *num.*3. Emere merces in India in Hiſpania vendendas, eò quòd priuilegium eſt à Rege conceſſum, ſit negotiatio. *num* 5. Ex vnico actu grauis negotiationis peccatum mortale inducitur. *num.*6. Non ſolum per propriam, ſed per interpoſitam perſonam negotiatio eſt prohibita. *num.*7. Neceſſitas grauis propriæ perſonæ, & familiæ, licitam facit negotiationem. *num.*8. Aſſiſtere nundinis prohibitum eſt Religioſis. *num.*9.

Nouitiatus, Nouitius.

Nequit Nouitius, durante nouitiatu, matrimonium contrahere, ſi habitum non dimittat. *tract.* 16. *diſp.*1. *punct.* 10. *num.*3. Obligatus eſt Nouitius ex honeſtate ſeruare Regulas. *num.*4. Obligari non poteſt ſuperioris præcepto. *num.*5. Nouitius violans caſtitatem non addit, ſecluſo ſcandalo, nouam malitiam. *num* 6. Prælatus regularis non poteſt præcipere Nouitio, aliter quàm poſſit Prælatus Eccleſiaſticus Clericis ſibi ſubiectis. *num.*7. Nouitius puniri poteſt à Prælato regulari ob quodlibet delictum. *num* 8. Quid dicendum de caſuum reſeruatione. *num.*9. quæ ſint priuilegia Nouitiis conceſſa *punct.*11.

Nouitiatus annus debet eſſe integer, & continuus, *tract.*16. *diſp.*1. *punct.*12. §.2. *num.*1. Quæ interruptio ſufficiat vt nouitiatus diſcontinuetur. *num.*6. Depoſito habitu animo mutandi ſtatum, interrumpit. *num.*7. Idem, ſi à Monaſterio exeas animo fugiendi ſubiectionem. *num* 8. Qualiter amentia, & furor interrumpat nouitiatum. *num.*9. Debet nouitiatus cum profeſſione continuati. *num.* 10. A quo tempore nouitiatus computandus eſt. §.3. quæ conditiones ſeruandæ ſunt, vt nouitiatus legitimè fiat. §.4. An nouitiatus in Societate Ieſu diuerſam conditionem habeat à nouitiatu aliarum Religionum. *punct.* 13.

Nouitius via teſtamenti de ſuis bonis diſponere poteſt, nulla requiſita licentia. *tract.*16. *diſp.*1. *punct.*14. *num.*1. Tenetur ſeruare in hac diſpoſitione ſolemnitates à iure præſcriptas. *num.*2. Valida perſiſtit hæc diſpoſitio, nec profeſſione infirmatur. *num.*3. *&*.4. Teſtamentum Nouitij ita Religionis profeſſione firmum perſiſtit, vt reuocari non poſſit. *num.*5. An hæreditas, & legata in teſtamento relicta concedi debeant hæredi, & legatariis, cùm Nouitius profeſſionem facit. *num* 6. *& ſeqq.* Quid dicendum Trid. decreto ſpectato. *num.*10. *& ſeq.* Valida eſt diſpoſitio bonorum à Nouitiis Societatis Ieſu per viam teſtamenti facta. *num.*15. De diſpoſitione bonorum, quam Nouitius renunciatione, ſeu donatione, facere poteſt, ſecluſo nouo iure Trident. *punct.* 15. An ſpectato iure communi, & ſecluſo Trid. bona Nouitij, decedentis ante profeſſionem, debeantur Monaſterio ſucceſſionis capaci *punct.*16.

Decretum Trid. comprehendit Nouitios maiores ſexdecim annis *tract.*16. *diſp.*1. *punct.*17. *num.*5. Non comprehendit teſtamentum, nec donationem cauſa mortis, nec reuocabilem. *num.*6. Donatio irreuocabilis ex natura ſua, quæ ſit magni momenti, comprehenditur. *n.*7. Poſsitne dari mutuum à Nouitio præſtita ſufficiente cautione de reditu, ſi religionem deſerat. *num.*8. Debet fieri renunciatio intra duos menſes proximos profeſſionis. *num* 9. Requiritur licentia Epiſcopi. *num.* 10. Non eſt opus dari in ſcriptis. *num.*11. Eſt ita firma, vt à Nouitio reuocari non poſſit. *num.* 12. Non transfertur dominum in reſignatarium quouſque profeſſio valida ſequatur. *num.*13. Vt renunciatio hæreditatis patris viuentis in fauorem alicuius extranei effectum habeat, non eſt opus Monaſterium cedere. *num.*18. Non habet locum decretum Concilij in renunciationibus Ieſuitarum factis iuxta eorum inſtitutum. *punct.* 18. *num.*1. Facta hac renuntiatione in fauorem Societatis Ieſu, poteſt Societas ea bona capere, & retinere. *num.*3. An renuncians hæreditati patris viuentis in fauorem Societatis, & mortuo patre, tempore, quo ipſe profeſſus eſt, ſuccedat Societas. *num.* 4. *&* 5.

Nouitius eligere poteſt ſepulturam: ſi ea non electa decedat, in Monaſterio ſepeliendus eſt. *tract.*16. *diſp.*4. *punct.*13. §.8. *numer.*8. Cuius expenſis Nouitius ſepeliendus ſit. *numer.* 9.

Obedientia.

Religioſa continet votum formaliter, & acceſſoriè promiſſionem, & traditionem Prælato factam. *tractat.* 16. *diſp.*4. *punct.*1. *num.*1. In violatione obedientiæ plures malitiæ continentur. *num.*2. *&* 3.

Obſeruantia vana.

In quo obſeruantia vana, ſeu magia conſiſtat. *tract.*17. *diſp.* 1. *punct.*8. *num.*1. Hæc ſemper habet tacitum cum Dæmone pactum. *num.*2. Eſt grauiſſimum peccatum, neque excuſatur ex renunciatione expreſſa illius. *num.*3. Ex ignorantia eſſe poteſt aliquando veniale. *num.*4. Hoc peccatum magiæ alia plura ſecum contrahit. *num.*5. Triplex eſt magia iuxta triplex genus contractuum, qui per magiam procurari poſſunt. *num.* 6. Declarantur magicæ ſuperſtitiones, quouſque illicitæ ſint. *punct.*10. Vide, *Magia.*

Officium.

Aduocati, & procuratoris in iudicio Religioſis interdicitur. niſi accedat licentia Prælati, & Monaſterij vtilitas. *tract.* 16. *diſp.*4 *punct.*12. §.1. *num* 1. Cuiuſlibet cauſæ patrocinium prohibetur. *num.*5. Interdicitur Religioſo procuratorem ſubſtituere *num.*6. Officium tabellionis omnibus Religioſis eſt prohibitum. *num* 8. Quilibet Religioſus, etiam Franciſcanus, teſtis in iudicio eſſe poteſt, & in cauſa ſui Conuentus. *num.*9. *& ſeqq.* An officia Iudicis, actoris, rei, Aduocati, procuratoris, tabellionis, & teſtis, pro quorum licito vſu licentia ſuperioris requiritur, nulla ſint, & irrita, ſi abſque ea licentia fiant. §.4.

De officio Medici, & Chirurgi, qualiter Religioſis interdictum ſit. *tract.* 16. *diſp.*4. *punct.* 13. §.2. De officio tutoris & curatoris Religioſis interdicto. *d. tractat. & diſp. punct.*13. §.7.

Præcepta Societatis Ieſu.

Præcepta, quibus Religioſi Societatis aſtringuntur, tum à Præpoſito Generali, tum à Congregatione generali ſtatuta, non expirant morte Generalis ſtatuentis: ſed in omnes ſuam vim, & obligationem retinent, quouſque à ſucceſſore reuocentur. *tract.* 16. *diſp.*5 *punct.* 19. *num.*1. Explicantur omnia præcepta *à num.*2. *vſque ad fin. punct.*

Prælatus

Digitized by Google

Prælatus.

Regularis quancunque rem honeſtam ex voto obedientiæ præcipere non poteſt. *tract.* 16. *diſput.* 4. *punct.* 4. *num.* 2. Quæ in regula continentur tacitè, vel expreſſe, præcipere poteſt. *n.* 3. Expenduntur caſus frequentiores qui in regula tacitè continentur *n.* 4. *& ſeqq.* An Prælatus te obligare poſſit ſuſtinere aſperitates Regulæ primæuæ à Pontifice approbatæ *num.* 8. *&* 9. Qualiter te obligare poſſit regulam reformatam ſeruare. *n.* 10. *&* 11.

Quas pœnas ſpirituales Prælatus regularis imponere poſſit. *tract.* 16. *diſp.* 4. *punct.* 4. *num.* 3. Prælato regulari interdicitur ſubditum delinquentem pœna mortis punire. Idem eſt de verberatione publica, & mutilatione. *n.* 5. An pœna triremis poſſit Religioſus à ſuo Prælato condemnari. *n.* 6. *&* 7. De pœnis perpetui carceris; & triremis, an obligati ſint Religioſi eas in in ſe exequi. *num.* 9. *&* 10. Si carcer ſit ita durus, vt periculum vitæ timeas fugere poteſt. *num.* 11.

Prælati regulare ratò excuſantur ab obligatione fugitiuos quærendi, & ad Religionem reducendi *tract.* 16. *diſp.* 4. *punct.* 17. *num.* 1 Monaſterium tenetur ſoluere expenſas factas in reductione Religioſi. ſecùs factas in fugitiui ſuſtentationem extra reductionis caſum. *num.* 2.

Penſio.

An Penſiones poſſint vendi, & redimi abſque ſimonia. *tract.* 17. *diſput.* 3. *punct.* 13 *num.* 6. Duplex expenſio alia laïca, alia Eccleſiaſtica: laica vendi poteſt. *n.* 7. Eccleſiaſtica. quæ multiplex, nequaquam abſque ſimonia vendi poteſt. *num.* 8. An poſſint redimi propria authoritate. *n.* 9. & 10. Reſignans beneficium cum onere penſionis; non poteſt paciſci, vt penſio redimatur. *n.* 11. Quod dicitur de penſionibus Eccleſiaſticis, dicendum eſt de præſtimoniis. *num.* 12.

Permutatio.

Permutatio beneficiorum, & cuiuſvis iuris ſpiritualis, ſi authoritate propria fiat, eſt ſimonia iuris humani. *tract* 17. *diſput.* 3. *punct.* 15. *num.* 3. Talis permutatio eſt nulla *n.* 4. Permutatio beneficiorum, authoritate Superioris licita eſt. *num.* 5. Fieri poteſt coram eo, qui poteſtatem habet beneficia conferendi. *n.* 6. Et fieri poteſt ſingulis menſibus. *n.* 7 De quibus beneficiis permutatio intelligatur. *n.* 8. Authoritate Ordinarij non poteſt fieri permutatio inter iura ad beneficia. *num.* 9.

Procurator.

Per procuratorem præſtari iuramentum poteſt, niſi contrarium iure. vel conſuetudine cautum ſit. *tract.* 14. *diſput.* .... *punct.* 12. *num.* 1. Procurator debet habere ſpeciale mandatum ad iurandum, & ſignata cauſa. *num.* 2. Si abſit hoc mandatum, non obligatur Dominus. *n.* 3. Quid ampliùs in Procuratore minoris requiratur. *num.* 5. Aliqui ſunt caſus excepti, quibus iuramentum per Procuratorem præſtari non poteſt. *num.* 5.

Profeſſio.

Annus probationis ad licitam profeſſionem eſt neceſſarius. *tract.* 16. *diſput.* 1. *punct.* 12. §. 1. *num.* 1. Excipiuntur Commendatarij Monaſteriorum, quæ capita ſunt. & Primates Ordinum *num.* 5. Excipiuntur Milites Ordinum militarium. *num.* 6. item excipiuntur Moniales Ordinis B. Dominici, in mortis articulo conſtitutæ. *num.* 7. Succedit Monaſterium in bonis ſic profeſſæ. *num.* 8.

Profeſſio alia eſt tacita, alia expreſſa: & de vtriuſque conditionibus. *tract.* 16. *diſput.* 2. *punct.* 1. *num.* 1. Debet fieri profeſsio traditione continente votum caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ. *num.* 2. Si fiat, ſub conditione repugnante obſeruationi caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ ea in Religione præſcriptæ, non tenet. *num.* 3. Quid, ſi fiat ſub conditione honeſta de futuro. *num.* 4. *&* 5 Profeſſio tacita inducebatur geſtatione habitus Profeſſorum. *num.* 6. Item, exercitio alicuius actus Profeſſorum. *num.* 7. Concilium non diſpoſuit de profeſſione tacita, dummodo in ea ſeruentur conditiones præſcriptæ in profeſſione expreſſa. *num.* 8. Quæ differentia ſit inter profeſſionem tacitam, & expreſſam. *num.* 9. In Societate Ieſu non eſt locus profeſſioni tacitæ. *num.* 10. Expenditur conditio ætatis, & nouitiatus. ad profeſſionem requiſita. *punct.* 2. § 1. Qualiter profeſſio libera debeat eſſe, & abſque errore. § 2. Declaratur libertas à ſeruitute requiſita §. 3.

Profeſſio ſine licentia coniugis nulla eſt, obligat tamen profitentem non petere debitum. *tractat.* 16. *diſp.* 2. *punct.* 2. §. 4. *num.* 2. Poteſt hic Religionem deſerere abſque licentia coniugis; ſed non abſque authoritate Iudicis. *num.* 3. *&* 4. Coniux in ſæculo relictus non poteſt ad Religionem migrare *num* 5. Si Religionem ingrediaris ex licentia coniugis non ſeruantis conditiones à iure præſcriptas, validus eſt ingreſſus. *num.* 7. An reuocari poſſit *num.* 8 Reuocatus petere debitum poteſt. *num.* 9. Si ſeruatis conditionibus à iure præſcriptis Religionem ingrediaris, valida, & licita eſt profeſſio. *num.* 10. In Societate Ieſu nec profeſſio, nec incorporatio tenet coniugati, niſi ſeruatis conditionibus præſcriptis à iure. *num.* 11. Explicatur libertas à vinculo Epiſcopalis dignitatis requiſita ad profeſſionem. §. 5.

Neceſſitas parentum non impedit profeſſionis valorem *tract.* 16. *diſput.* 2. *punct.* 2. §. 6. *num.* 1. Si tempore tuæ profeſſionis parentes patiebantur neceſſitatem, qualiter Monaſterium obligatum ſit ſuccurrere. *num.* 3. Qualiter filius ſuccurrere teneatur, ſi pater grauiter indigeat. *num.* 5. *& ſeqq.* Obligatus eſt filius ſuccurrere parenti, in quantum poſſit, ſalua obedientia Ordineque religioſo. *num.* 9. *& ſeqq.* Supradicta procedunt de Religioſis Ieſuitis non profeſſis. *num.* 15. Dicta de filio comparatione parentis, procedunt de parente, comparatione filij, ſed non de fratribus, & ſororibus. *num.* 15. De aliis conditionibus ex parte profitentis ad profeſſionem requiſitis. §. 7. Quæ ſint conditiones requiſitæ ex parte illius, qui ad profeſſionem, & incorporationem in Societate admittere debet *punct.* 3. An ſi profeſſioni deficiat aliqua ex ſubſtantialibus conditionibus, aliquem effectum, & obligationem inducat. *punct.* 4.

Profeſsio nulla eſſe poteſt ex variis impedimentis *tract.* 16. *diſput.* 2. *punct.* 5. *num.* 1. Ad ratificandam profeſsionem debet tolli impedimentum; & adeſſe nouus conſenſus, tum profeſſi, tum Religionis. *num.* 2. Hic conſenſus debet eſſe ex notitia nullitatis. *num.* 3. Qualiter ex parte Religionis adeſſe debeat ſcientia nullitatis. *num.* 4. Reualidatio profeſſionis inualidæ inducitur delatione habitus profeſſorum per quinquennium. *num.* 5. An nouitiatus repetendus ſit. *num* 6. *& ſeqq.* An ſic tacitè profeſſus ſe gerere poſſit, ac ſi expreſsè profeſſus eſſet *num.* 10. In Societate Ieſu eſſe poteſt profeſſionis, ſeu incorporationis inualide ratificatio. *punct.* 6. *num.* 2. Eiſdem actibus, ac in aliis Religionibus inducitur ratificatio. *num.* 3.

Qualiter inualidè profeſsis, ſeu in Societate Ieſu incorporatis liceat Religionem deſerere, & aduerſùs illam reclamare. Quid ſtatuerit Trident. *tract.* 16. *diſput.* 1. *punct* 7. *num.* 1 Procedit conſtitutio æquè de incorporatis per vota biennij in Societate, ac de profeſſis. *num.* 2. Coram quo ſuperiore reclamatio facienda eſt. *num.* 6. Si certò cognoſcis profeſſionem nullam fuiſſe, nec ratificaſſe an fugere poſſis. *n.* 8. 9. *&* 10. Elapſo quinquennio audiri non poteſt Religioſus *num.* 11. Dictum decretum non habet locum niſi impedimentum ſublatum ſit *num.* 12. *& ſeqq.* Religioſa profeſſione, & biennia in Societate Ieſu incorporatione tranſis in dominium Religionis. *tract.* 16. *diſput.* 2. *punct.* 8. *num.* 1. Soluitur patria poteſtas. *num* 2. Remittuntur peccata quoad pœnam *num.* 3. Commutantur omnia vota. *num.* 4. 5. & 6. Incorporatione in Societate non extinguuntur vota, ſed ſuſpenduntur. *num.* 7. Tollitur irregularitas ex defectu natalium *num.* 8. Sed non quoad prælaturam, nec beneficium curatum. *num* 9. Sola profeſſione tollitur hæc irregularitas. *num.* 10. Item, votis biennij. *num.* 11. Purgatur inhabilitas ad actus temporales. *num.* 14. Deletur ingratitudinis nota, *num.* 15. Item matrimonium irritatur *num.* 16.

Profeſſus in Religione Minorum capucinorum, & Societatis Ieſu, non poteſt ampliùs de ſuis bonis diſponere *tract.* 16. *diſput.* 3 *punct.* 3. *num.* 2.

Regula.

Diſtinguuntur variæ Regulæ Religionum diuerſas obligationes continentes. *tract.* 16. *diſput.* 4 *punct.* 3. *num.* 1. Ex duplici capite obligat Regula ad veniale ex leuitate materiæ, & ex intentione legiſlatoris. *num.* 2. Regulæ ad nullam culpam obligantis transgreſſio non eſt, contra votum obedientiæ, imò aliquando carere culpa poteſt ſi honeſtum finem habeat. *num.* 3. Tranſgreſſor Regulæ debet ſubire pœnam, eſto coram Deo non habeat culpam. *num.* 4. An ſi in ſtatu peccati mortalis Religioſus conſuetudinem habens violandi Regulas non obligantes ſub mortali *num.* 5. 6. *&* 7. Tranſgreſsio Regulæ quas contineat malitias. *tract.* 16. *diſp* 4. *punct.* 1. *num.* 4 Quæ in Regula continentur tacitè, vel expreſsè. Prælatus præcipere poteſt. *dicto tract. & diſput. punct.* 4. *num.* 4 Expenduntur caſus frequentiores, qui in Regula tacitè continentur. *num.* 5. *& ſeqq.* An obligari poſsis ſuſtinere aſperitates Regulæ primitiuæ à Pontifice approbatæ, *num.* 8 *&* 9. Qualiter Regulam reformatam obligatus ſis ſeruare, *num.* 10. *&* 11.

Digitized by Google

Relaxatio iuramenti.

In Eccleſia eſt poteſtas relaxandi iuramenta homini præſtita. *tract.*14.*diſput.*3. *punct.*1. *num.*1. Quæ legitima cauſa huius relaxationis. *num.*2. An iuramentum ſoluendi ea, quæ ludo ad creditum ſunt acquiſita, poſſit relaxari. *num.*3. Ob turpitudinem creditoris relaxari iurament. poteſt. *numer.*4. Relaxatio iuramenti leui metu extorti, ab Epiſcopo concedi poteſt *n.*6. Poſſunt ſupradicta iuramenta poſt commiſſum periurium relaxari *num.* 7. Poteſt peti hæc relaxatio ſine manifeſtatione commiſſi periurij. *num.* 8. Priuilegio Bullæ, & aliis priuilegiis concedentibus poteſtatem diſpenſandi in votis iuratis, hæc iuramenta iniquè extorta relaxari non poſſunt. *num.* 9.

Iuramenta appoſita in contractibus, in quibus dolus incidit, ſi fiant ab impubere, eſto doli capace, relaxari poſſunt ab Epiſcopo. *tract.*14. *diſp.*3. *pun.*4. *num.*1. Secùs facta iuramenta à puberibus, niſi læſi fuerint vltra dimidiam. *num.*2. Quid, ſi minores iurauerint non, contrauenire contractui, nec ratione minoris ætatis, nec læſionis, neque alia ratione. *num.*3. Si iuramenta præſtentur à maioribus 25. annis non poſſunt ob enormem læſionem relaxari: ſecùs ob enormiſſimam. *num.* 4. Et ſi contractus iuramento præſtitus fuerit geminatus, relaxatio concedi poteſt. *num.*7. Non eſt locus reſciſſioni contractus, nec relaxationi iuramenti, quando interceſſit læſio vltra dimidiam, ſi deceptor velit iuſtam æſtimationem rei ſupplere *num.* 8. In Romana Curia non conceditur relaxatio ad effectum agendi in obligationibus cameralibus *num* 9. An in illis caſibus, in quibus ob læſionem enormem, vel enormiſſimam, potes agere ad reſciſſionem contractus, vel pretij ſupplementum indigeas iuramenti relaxatione. *num.*11. *& ſeqq.* Quæ requirantur, vt Iudex relaxationem iuramenti inique extorti concedat *punct.* 5. Qui Superior relaxare, aut remittere poteſt iuramenta homini præſtita *punct.* 6.

Religio.

Parochus, & quilibet alius beneficiatus poteſt, contradicente Epiſcopo, Religionem ingredi. *tract.* 16. *diſput.* 1. *punct.* 7. §. 1. *num.* 1. Epiſcopus non poteſt, inconſulto Summo Pontifice. *num.* 2. Qualiter impuberes filijfamilias, & ſerui impediantur à Religione. §. 2. Qualiter coniuges impediantur à Religionis ingreſſu. § 3. An obſtricti debitis, & ratiociniis reddendis, ingredi Religionem poſſint. § 4. Si neceſſitas patris ſit extrema & in ſæculo manens poteſt ſubuenire, econtra in Religione, nequit eam ingredi filius §. 5. *num.* 2. Hæc obligatio extenditur etiam comparatione cuiuslibet proximi. *num.* 4. Neceſſitas grauis obligat filium, Religionis ingreſſum differre. *num.* 5. Apponitur limitatio *num.* 7. Quæ dicta ſunt procedunt, tametſi filius voto Religionis ſuſcipiendæ ligatus eſſet. *num.* 10. Quæ dicuntur de filio comparatione parentis, dicenda ſunt de parente comparatione filij. *num.* 11. Ob neceſſitatem fratrum, aliorumque conſanguineorum, non teneris Religionem differre. *num.* 12. Si voto Religionis obſtrictus ſis pro determinato tempore, non potes differre ob hanc fratrum neceſſitatem propria authoritate; benè tamen authoritate Prælati. *num.* 13. Neceſſitas communis non præſtat filio, comparatione parentis, impedimentum Religionis ingreſſui *num.* 14. An ob paupertatem Monaſterij excludantur aliqui à Religionis ingreſſu. §. 6.

Expenduntur primaria, ſeu ſubſtantialia impedimenta propter quæ Religio Societatis Ieſu ingredientes excludit. *tract.* 19. *diſput.* 1. *punct.* 8. §. 1. *per num.* 14. Expenduntur ſecundaria impedimenta à Societate aliqualiter excludentia. §. 2.

Coactio Religionis profeſſionem annullat, ſed non nouitiatum *tract.* 16. *diſput.* 1. *punct.* 9. *num.* 1. Ingreſſus Religionis debet eſſe immunis à vitio ſimoniæ. *num.* 12. Ex parte admittentis debet adeſſe neceſſariò poteſtas, aliàs nullus eſt ingreſſus. *num.* 13. Debet præmitti informatio generis, vitæ morúmque recipiendi. *num.* 14. Non poſſunt Prælati abſque rationabili cauſa, negare ingreſſum aptis. *num.* 15.

An quælibet Religio capax ſit hæreditariæ ſucceſſionis *tract.* 16. *diſp.* 3. *punct.* 8. Quælibet Religio excepta Minorum, & Capucinorum, capax eſt cuiuslibet legati, & donationis. *punct.* 9. *num.* 1. Religiones Minorum incapaces ſunt legati continentis totam hæreditatem, vel maiorem illius partem. *num.* 2. Item, incapaces ſunt legati rei immobilis *num* 3. Capaces tamen ſunt cuiuslibet legati rei mobilis. *num.* 8. Quid dicendum de animalibus relictis Minoribus. *num.* 9. Quid de legato annui redditus. *num.* 10. *& ſeqq.* Poſſeſſionem alicuius prædij potes Minoribus reuocabiliter concedere, ſecùs irreuocabiliter. *num.* 21. Quibus remediis poſſint Minores recuperare legatum ſibi relictum *num* 22.

Qualiter Religio Societatis Ieſu, eiuſq; Religioſi capaces ſint, hæreditariæ ſucceſſionis ex teſtamento, vel ab inteſtato, & cuiuſuis legati. *tract.* 16. *diſput.* 3 *num* 10.

Religio non tenetur alere Religioſum iuſtè expulſum. *tract.* 16. *diſput.* 3. *punct.* 18 *num.* 1. Bona donata Societati non tenetur Societas expulſis reddere. *num.* 2. Fugitiuos tenetur per ſe Religio alere, per accidens excuſatur. *num.* 3. Recluſi in aliena Religione, à propria ſunt alendi *num.* 4. Apponitur limitatio. *num.* 5.

An Religio eo ipſo, quo ſit perfectior, ſit etiam ſtrictior, durior, & ſeuerior, *tract.* 16. *diſput.* 4. *punct.* 26. §. 1. *num.* 1. *&* 2.

Religioſus.

Nolens hæreditatem adire, poteſt à Superiore compelli: quòd ſi compulſus adhuc nolit, Monaſterium adire poteſt. *tract.* 16. *diſput.* 3. *punct.* 5. *num.* 5. Si hæreditate delata Religioſo, ante illius aditionem moriatur; poteſt Monaſterium illam adire *num.* 6. Si teſtator vellet dominium legati ad Religioſum pertinere, nulla eſt eius diſpoſitio. *punct.* 6. *num.* 1. Limitatur in Societate I E S V. *num.* 2. Relicta legati commoditate Religioſo, ſub ea conditione, ne poſſit à Superiore auferri, valida eſt diſpoſitio, ſed reiicitur illa conditio. *num.* 3. Si autem legatum relinquatur ea conditione, vt ſi à Superiore auferatur Monacho, ceſſet, & ad alium tranſeat, ſi de facto auferatur, ceſſat legatum. *num.* 4. Superior lagati vſum non poteſt irreuocabiliter Religioſo concedere: benè promittere non reuocare. *num.* 5. An Religioſis licitum ſit habere peculium ex ſuperioris licentia. *punct.* 7.

Religioſis Societatis Ieſu, interdictum eſt pro Miſſis, concionibus, aliiſque miniſteriis ſtipendia, & eleemoſynas in compenſationem recipere. *tract.* 16. *diſput.* 3. *punct.* 11. *num.* 10. Qualiter pro Religioſorum ſuſtentatione, pro viatico, aliiſque requiſitis ad miniſteria exercenda, eleemoſyna recipi poſſit. *num.* 6. *& ſeqq.* Religioſi profeſſi abſque Superioris licentia, nec licitè, nec validè teſtari poſſunt. *punct.* 22. *num.* 1. Coadiutores formati in Societate incapaces ſunt teſtandi. *num.* 4. Secùs Eremitæ Oblati, & qui lato vocabulo Religioſi nuncupantur. *num.* 5. Qui Religioſi profeſſi in Ordinibus militaribus incapaces ſint teſtandi. *num.* 6. Religioſi Equites D. Ioannis capaces ſunt teſtandi. *num.* 8. Religioſi Clerici horum Ordinum, ſi intra clauſtra commorentur, incapaces ſunt teſtandi, ſecùs, ſi extra clauſtra commorentur. *num.* 9. Omnes Religioſi ex facultate ſuperioris teſtari poſſunt. *num.* 10. *& ſeqq.* Qualiter Religioſis profeſſis habentibus deſcendentes, vel aſcendentes legitimos, licitum ſit teſtari; & bona inter eos diuidere. *punct.* 13. An patre profeſſo debeatur ſtatim filiis legitima *punct.* 14. An Religioſus validè contrahat abſque Superioris facultate, obligetúrque ipſe & cum eo contrahentes, ſtare contractui. *punct.* 15. An Religioſus teneatur ſoluere mutuum malè conſumptum, & ex quibus bonis. *punct.* 16. *num.* 7. An ſi Religioſus ex vna Religione ad aliam tranſeat, poſſit ſecum deferre bona acquiſita durante profeſſione prioris Religionis. *punct.* 17. §. 1. An bona, quæ tecum Religioni detuliſti, poſſis deferre Religioni poſteriori aſſumptæ. §. 2.

In Religioſi acquiſitione ſpectanda eſt Religionis conſuetudo. *tract.* 16. *diſput.* 3. *punct.* 19. *num.* 1. Recluſus ad pœnitentiam in aliena Religione, ſeu Monaſterio; non ei ſed proprio acquirit. *num.* 2. Fugitiuus ſuæ Religioni acquirit. Quid, ſi aliam ingrediatur. *num.* 3. Fugitiuus factus Epiſcopus abſque diſpenſatione ſuæ Eccleſiæ, acquirit ex Epiſcopatu, ſecùs ex alio titulo. *num.* 4. Eiectus cui acquirat. *num.* 5. *& ſeqq.* Dominium bonorum, quæ acquiſita ſunt poſt aſſumptionem Epiſcopatus, vel beneficij, cedunt Eccleſiæ *num.* 10. Religioſus Epiſcopus ſuæ Eccleſiæ acquirit, ſiue arte, ſiue ſucceſſione. *num.* 25. De Religioſo beneficiario cui acquirat. *numero* 25. & 16. Quid dicendum de Religioſo promoto ad Prioratum amouibiliter. *num.* 17. An Religioſus tranſlatus ex vno Epiſcopatu, vel beneficio ad aliud poſſit ſecum deferre fructus collectos qui ſuperfuerunt ex priori beneficio. *num.* 18. *& ſeqq.*

An Religioſis interdicta ſit habitus ſuæ Religionis dimiſſio, & ſub qua pœna. *tract.* 16. *diſput.* 4. *punct.* 6 Qualiter interdicatur Religioſis viris è ſuo Monaſterio egreſſus. *punct.* 8.

Qualiter officium Iudicis, & aſſeſſoris interdicatur Religioſis, *tract.* 16. *diſput.* 4. *punct.* 12. §. 1. Qualiter Religioſo prohibitum eſt eſſe actorem, vel reum in iudicio. §. 2. Qua ratione Religioſo prohibeatur officium Aduocati, procuratoris, tabellionis, & teſtis. §. 3. An ſupradicta officia Iudicis, actoris, rei, Aduocati, procuratoris, tabellionis, & teſtis, pro quorum licito vſu licentia Superioris requiritur, nulla ſint, & irrita, ſi abſque ea licentia fiant. §. 4.

Religioſus profeſſus à Religione expelli poteſt. *tractat.* 16. *diſp.* 4. *punct.* 19. *num.* 2. Quæ ſit legitima cauſa, ob quam poſſis à Religione expelli. *num.* 5. Quæ ſint grauia delicta, ob quæ expelli à Religione poſſis, arbitrio Superioris relinquitur. *num.* 8. An tacens impedimentum, quo cognito in Religionem non admitteretis, ſufficientem cauſam expulſioni præſtes. *num.* 9. In Superiore expellente poteſtas requiritur, qualem ſolus Generalis ex ſpeciali priuilegio, & ex eius commiſſione prouincialis habet. *num.* 10. Delictum, quod

expul

Digitized by Google

expulſionem meretur, plenè probandum eſt iuxta formam iudiciariam vniuſcuiuſque Religionis. *num.*11. In Societate Ieſu minor cauſa requiritur, vt Religioſus profeſſus expellatur, quàm in aliis Religionibus. *tract.*16. *diſp.*4. *punct.*20. *num.*2. An Religioſi Societatis non profeſſi expelli poſſint, nulla cauſa intercedente. *num.*3.4. *& ſeqq.* Enumerantur cauſæ, ob quas Societas non profeſſos dimittere poſſit. *n.*7. *&* 8. An Religioſus expulſus teneatur ad Religionem redire, reditúmque procurare. *punct.*21. An eiectus à Religione, ſi in ea non recipiaris, tenearis, vel poſſis aliam Religionem ingredi, vel compelli poſſis ad illius ingreſſum *punct.*22. An religioſus expulſus, cui non permittitur reditus ad propriam Religionem, teneatur ad obſeruantias regulares. *punct.*23.

Religioſus factus Epiſcopus voto obedientiæ, ſicut caſtitatis, & paupertatis, aſtrictus manet; ſed ſoli Summo Pontifici obedire tenetur. *tract.*16. *diſp.*4. *punct.*24. *num.*1. An aliis votis, quæ in diuerſis Religionibus emittitur, obligetur. *num.* 4. *& ſeqq.* Epiſcopus obligatus eſt habitum ſuæ Religionis deferre. *num.*10. Sed, ſi eam relinquat, & ſæcularem induat, excommunicationem non incurrit, *num.*11. Epiſcopus, retento colore habitus ſuæ Religionis, poteſt ſe conformare cum Epiſcopis ſæcularibus in forma, ſeu figura illius. *num.* 12. Epiſcopus nullo tenetur Regulæ præcepto. *num.*13. Superiùs dicta etiam procedunt in Epiſcopo titulari non habente ſubdito. *num.*20. Epiſcopus, qui Epiſcopatui renunciauit aut illo priuatus eſt, non reincidit in regularium Prælatorum ſubiectionem: ſecùs, ſi degradaretur. *num.*21. Supradicta exemptio Epiſcopos competit à tempore electionis per Pontificem confirmatæ. *num.*22. Quid de Religioſis electis in Cardinales. *num.*25. Quid de Religioſis Abbatibus, aliámve dignitatem habentibus, propriam diœceſim habentem, nemini alteri ſubiectam. *num.*26. Qualiter Religioſus promotus ad parochialem Eccleſiam votis Religionis, & illius obſeruantiis teneatur. *punct.*25.

Expenduntur præcepta, quibus omnes Religioſi Societatis aſtringuntur. *tract.* 16. *diſp.*5. *punct.*9.

Renunciatio, ſeu reſignatio beneficiorum.

Ad validam, licitámque renunciationem requiritur conſenſus Superioris eam acceptantis. *tract.*17. *diſp.*3. *punct.*17. *num.* 1. De quibus beneficiis hæc doctrina procedat. *num.*2. Nullus, præter Pontificem, admittere poteſt reſignationes beneficiorum ſub conditione. *num.*3. Hæc renunciatio in manibus Ordinarij ſimoniam continet. *num.*4. Relicta illa conditione Ordinarius beneficium libere conferre non poteſt. *num.*6. Poteſt reſignans ob crimen commiſſum, beneficio ab Ordinario priuari. *num.*7. Reſignatio liberè facta admitti poteſt ab Ordinario. *num.*8. Reſignationes reciprocæ non habent locum coram Ordinariis. *num.*11. Poteſt Ordinarius admittere reſignationes beneficiorum factas cum reſeruatione penſionis. *num.*13. Non poteſt ex alio conſenſu præter Pontificis reſignans obligare reſignatarium ad aliqua onera ſubeunda. *num.* 14. Simonia eſt, ſi reſignans petat à reſignatario ſolutionem expenſarum, quas fecit in tali beneficio acquirendo, niſi Pontifex conſentiat. *num.*15. Quæ reſignatio confidentialis ſimonia ſit. *punct.*18.

Sacrilegium.

Eius definitio. *tract.*17. *diſp.*2. *punct.*3. §.1. *num.*1. Sacrilegium fit per actionem inuoluntariam eius, in cuius cultum res ſacra dicata eſt: & ibi an ſimonia ſacrilegium ſit. *num.*3. Triplex eſt ſacrilegium circa perſonas ſacras, circa locum ſacrum, circa res ſacras. *num.*4. Sub eis variæ ſpecies continentur. *num.*5. Qualiter læſio perſonæ ſacræ ſacrilegium ſit. § 2. *num.*1. Multipliciter perſona ſacra lædi poteſt, & an omnes hæ læſiones ſacrilegia ſint. *num.*2. Qualiter violatio loci ſacri ſacrilegium conſtituat. *num.*3. Sacrilegium eſt irreuerentia Sacramentis facta: & quid de facta Euchariſtiæ, an diſtinguatur ab irreuerentia Deo in ſua perſona facta. *num.*4. Irreuerentia in Sacrificio facta grauioris malitiæ eſt, quàm ſacrilegium. *num.*5. Vaſa ſacra, imagines Dei, & Sanctorum Reliquias profanare, ſacrilegium eſt. *num.*6. Profanatio ſacrorum verborum eſt ſacrilegium. *num.*7. Item, & ornamentorum Eccleſiæ, & Miniſtrorum. *num.*8. Alienare bona Eccleſiæ abſque debita ſolemnitate, ſacrilegium eſt. *num.*9. Quid dicendum de retentione decimarum, & legatorum. *num.*10. Quale peccatum ſacrilegium ſit. §.3. Quæ pœnæ ſacrilegis ſint impoſitæ, vel imponendæ. §.4.

Salutatores.

Quid de his dicendum ſit. *tract.*17. *diſp.*1. *punct.*10. *num.* 13. *&* 14. Explicantur aliqui caſus, & ex quibus licitus, vel illicitus horum ſalutatorum vſus colligi poſſit. *num.*15. An virtus reſidens in ſalutatoribus licitè operantis naturalis ſit, vel diuinitùs infuſa. *num.*16.

Sepultura.

Prælatus Religionis ſupremus eligere poteſt ſepulturam, inferior autem, dum Superior non contradicit. *tract.*16. *diſp.* 4. *punct.*13. §.8. *num.*1. Prælatus eligere ſuis ſubditis ſepulturam poteſt. *num.*2. Subditus non poteſt ſibi eligere ſepulturam. *num.*3. Sed, ſi Superior permittat, electio valet. *num.* 5. Sepultura caſu, quo tam licet eligere, cuius expenſis facienda ſit. *num.*6. Si Religioſus in loco remoto decedat, ſepultura non electa, in parochiali, ſub qua deceſſit, ſepeliendus eſt. Quid, ſi eo in loco Monaſterium ſui Ordinis adſit. *numer.*7.

Simonia.

A quo nomen, ſimonia, dicatur. *tract.* 17. *diſp.*3. *punct.*1. *num.*1. Simoniæ definitio expenditur. *num.*2. Religioni aduerſatur. *num.*... Qua ratione à ſacrilegio diſtinguatur. *num.*4. In qua ſimonia iniuſtitia committatur. *num.*6. Simonia ita eſt execranda, vt in ea leuitas materiæ concedenda non ſit. *num.* 7. Quotuplex ſit ſimonia. *punct.*2. Quæ habeant rationem pretij ad conſtituendam ſimoniam *punct.*2. De contractu emptionis, & venditionis requiſito ad ſimoniam. *punct.*4. Sitne aliqua donatio gratuita, vel onerosa temporalis pro ſpirituali iure Eccleſiaſtico prohibita ſub ſpecie ſimoniæ. *punct.*5. Quæ voluntas requiratur: & ſufficiens ſit, ad ſimoniam. *punct.* 6. An Sacramenti venditio excuſari poſſit à ſimonia. *pun.*7. Qua ratione ſacramentalium venditio ſimoniam contineat, *punct.*8. Verum exercitium cuiuſuis virtutis vendi poſſit abſque ſimonia. *punct.*9. An vendi poſſit exercitium cuiuſvis ſcientiæ abſque ſimonia. *punct.*10. An valor repertus in operibus ſpiritualibus, & obligatio ad illa, pretio compenſari poſſit abſque ſimonia. *pun.*11.

Pro nullo exercitio Ordinis, & poteſtatis ſpiritualis poteſt pretium recipi. *tract.*17. *diſput.*3. *punct.* 12. *numero primo* Sacerdos abſoluens indignum pro pecunia, ſimoniam committit. *numero ſecundo*, Sacerdoti iniuſtè nolenti abſoluere à peccato, vel cenſuris, poteſt pecunia dari, vt à praua voluntate deſiſtat, non in pretium abſolutionis. *num.*3. Idem eſt dicendum de diſpenſatione obſeruationis feſtorum. *num.*4. Qualiter Parochus pro aſſiſtentia in matrimonio poſſit pecuniam recipere. *num.*5. Pretio conſtitui non poteſt Iudex Eccleſiaſticus, ſiue ordinarius, ſiue delegatus. *num.*6. Pro diſpenſatione in votis, iuramentis, impedimentis matrimonij, aliiſque legibus Eccleſiaſticis, non poteſt pecunia conceſſa recipi abſque ſimonia *punct.* 10. Ordinarij, aliique Officiales exequentes diſpenſationem à Sede Apoſtolica conceſſam, pro nullo labore in eius expeditione poſſunt pecuniam recipere. *num.*12. An pro teſtimonio dicendo pretium recipi poſſit. *num.* 15. Pro omiſſione pertinente ad poteſtatem ſpiritualem pretium recipi non poteſt. *num.*16. Negare abſolutionem à peccatis pro pecunia à tertia perſona recepta, ſimonia eſt. *numer.*17.

An beneficium Eccleſiaſticum vendi poſſit abſque ſimonia. *tr.*17. *diſp.*3. *pun.*13. An ius patronatus, & officia Eccleſiaſtica vendi, alienarique poſſint abſque ſimonia *pun.*14. Quæ permutatio in cauſis ſpiritualibus fieri abſque ſimonia. *punct.*15. Poſsitne ex conſenſu Ordinarij in permutatione beneficiorum compenſari fructuum inæqualitas pecunia vel penſione abſque ſimonia. *punct.* 16. Quæ renunciatio beneficij ſit ſimonia. *punct.* 17. Quæ reſignatio confidentialis ſimonia ſit. *punct.* 18

Ceſſio beneficij litigioſi ob pecuniam, eſt ſimonia. *tract.* 17. *diſp.*3. *punct.*19. *num.* 1. Authoritate Prælati licita eſt conuentio, & pactio oneroſa: & cuius Prælati debeat eſſe. *num.*2. Poteſt fieri compoſitio inter partes authoritate Ordinarij, cùm Ordinarius vni applicat beneficium ſub onere ſoluendi alteri penſionem. *num.*3. Hæc penſio ſolùm pro vita penſionarij durat *num.*5. An impediatur hæc penſionis impoſitio, ſi inter partes præceſſit conuentio. *num.*6. An colligitantes poſſint eligere arbitros, vt litem decidant penſione impoſita, vel alio onere temporali. *num.*7.

Si in beneficio ius acquiſitum habeas, redimere vexationem potes. *tract.*17. *diſp.*3. *punct.*20. *num.*1. Secùs, ſi cum aliis prætendas beneficium, & pecuniam offeras vt deſiſtat, vel ne tibi exceptionem opponat. *n.* 2. Si beneficium nondum acquiſiſti, potes, ſi iniuſtè impediaris ab illius conſecutione, redimere vexationem à quocumque inferatur. *num.*4. An poſſis pecunia vexationem precibus, vel muneribus Electorio factam redimere. *num.*5.6. *&* 7. Potes pecunia mouere Electores, vt dignisſimum eligant, caſu, quo ſint inclinat indignum, vel minùs dignum eligere. *num.*8. *&* 9. Quid in aliis materiis ſentiendum eſt. *num.*10.

Quæ ſint pœnæ infligendæ, vel ipſo iure impoſitæ ſimoniacis.

cia. *tract.*17. *diſp.*3. *punct.*21. An requiratur, ſimoniam eſſe completam, vt pœnas impoſitas ipſo iure ſimoniacus contrahat. *punct.*22. Quæ pœnæ ſint impoſitæ ingredientibus ſimoniacè Religionem vel ingreſſos ſic recipientibus. *punct.*23. Quæ pœnæ imponantur pro Ordine ſimoniacè dato, & ſuſcepto. *punct.*24. De pœnis impoſitis dantibus, & recipientibus ſimoniacè beneficium. *punct.*25. An acquiſita per ſimoniam debeant reſtitui. *punct.*26. Quomodo ſimoniæ crimen probari poſſit, vt ſimoniaci puniantur, & condemnentur. *punct.* 27. De poteſtate diſpenſandi cum ſimoniacis. *punct.*28. Vide, *Diſpenſatio*, in fine.

Sortes.

Aliæ ſunt diuiſoriæ, illæ conſultoriæ. *tract.*17. *diſput.*1. *punct.*6. *numer.*1. Sortes diuiſoriæ licent, excepto caſu electionis Eccleſiaſticæ. *num.*2. Enumerantur plures caſus, qui dirimi poſſunt ſortibus. *num.*3. Aliquando per accidens ſunt hæ ſortes diuiſoriæ illicitæ. *num.*4. Qua ratione in electionibus Eccleſiaſticis hæ ſortes prohibitæ ſint; an, inquam, ex iure poſitiuo tantùm, an naturali. *num.*5. Quid, ſi duo æqualibus ſuffragiis eligantur, an hæc electio ſortibus terminari poſſit. *num.*6. Qua ratione lis beneficialis ſortibus dirimi poſſit. *num.*7. Non eſt prohibita electio ſortibus facta ad officia ciuilia, vel ſæcularia. *num.*8. Electio ad officia Eccleſiaſtica per ſortes, an ſit inualida. *num.*9. Sortes conſultoriæ licitæ ſunt, ſi debito modo fiant. *num.*10. *& ſeqq.* Sortes diuinatoriæ ſemper ſunt illicitæ. *num.*11. In his ſortibus diuinatoriis plura ſolent crimina miſceri. *num.* 12.

Quæ ſint pœnæ ſortilegiis diuinatoribus, & maleficis impoſitæ, & quæ illorum obligatio. *tractat.* 16. *diſputat.*1. *punct.*13.

Status religioſus.

Eius definitio. *tract.*16. *diſput.*1. *punct.*1. *num.*1. Qualiter ſit ſtatus perfectionis adipiſcendæ. *num.*2. Vota huius ſtatus debent eſſe perfectæ caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ. *num.*3. Sed non debet eſſe omnimoda. *num.*4. Sufficiántne ad hunc ſtatum vota ſimplicia. *num.*5. In quo ſolemnitas voti conſiſtat. *num.*6. Vltra vota ad ſtatum religioſum requiritur traditio. *num.*7. Approbatio Pontificis non erat neceſſaria, ſi natiuam huius ſtatus conditionem ſpectemus: ſecùs prout modò ſtatutus eſt. *numer.*8. Vnde originem traxerit hic ſtatus. *numer.* 9. Quotuplex ſit ſtatus religioſus. *punct.*2.

Superſtitio.

Vnde deriuetur. *tract.*17. *diſp.*1. *punct.*1. *num.*1. Eius definitio. *num.* 2. Falſus cultus dupliciter contingit. *num.* 3. Verſari poteſt circa Deum, & circa creaturas. *num.*4. Superſtitio per ſe graue peccatum eſt: aliquando contingere poteſt eſſe veniale. *num.*5. An ieiunare die Dominica peccatum ſit *num.*6. Quid, cùm voues in honorem alicuius Sancti ieiunare, cuius vigilia incidit, in Dominicam. *num.*7. Superſtitio procedens ex pacto expreſſo cum Dæmone, plures malitias habet. *dicto tract. & diſp. punct.*13. *num.*13.

Ex aſtris euentus ex libera hominis voluntate pendentes, vel occultos effectus prænunciare, ſuperſtitio eſt. *tract.* 17. *diſput.*1. *punct.*4. *num.*4. Etiamſi non certò, ſed probabiliter prænuncientur. *num.*5. Secùs verò ſi ſolùm coniecturaliter. *num.*6.

Effectu bono eſto malè comparato, ſi à Dæmone in conſeruari non pendet, vti poteris abſque vlla ſuperſtitione: ſecùs ſi à Dæmone pendet. *tract.*17. *diſp.*1. *punct.*11. *num.*1. Vide *Maleficium.*

Aſſumere vana ad proximorum nocumentum, ſuperſtitio magica eſt omnibus deteſtabilior. *tract.*17. *diſp.*1. *punct.*10. *num.*18. Aliquos dies felices reputare, alios infelices, ſuperſtitioſum eſt. *tract.*17. *diſp.*1. *punct.*7. *num.*6. Petere à Dæmone, quæ ipſe præſtare naturaliter poteſt, non eſt propriè ſuperſtitio, eſto ſit grauiſſimum peccatum. *punct.* 9. *num.*1. Vide, *Magia.*

Tentatio Dei.

Duplex eſt. *tract.* 16 *diſp.* 2. *punct.*1. *num.*1. Definitur probationis tentatio. *num.*2. Si miraculoſo effectu velis, vt Deus ſuam voluntatem, & beneplacitum manifeſtat de aliquo futuro euentu tentatio eſt. *num.*3. Probatio per media indebita alicuius perfectionis, mala eſt, & religioni oppoſita. *num.*4. An petere à Deo, vt ſuam omnipotentiam, vel ſcientiam mediis indebitis alteri manifeſtet, ſi tentatio. *num.*5. Duplex eſt tentatio alia, cum infidelitate coniuncta, alia abſque infidelitate, alia formalis, alia virtualis. *num.*6. Tentatio expreſſa à virtuali differt ſpecie. *num.*7. Probatio interpretatiua Dei an peccatum veniale ſit ex leuitate materiæ. *num.*8. & 9. Probatio ferri candentis, & aquæ feruentis in veritatis teſtimonium prohibita eſt. *num.*10. Nemini eſt licitum abſque ſpeciali reuelatione offerre miraculum in teſtimonium veritatis. *num.*12. Qua ratione ſe offerre martyrio temeratiè, ſit tentatio Dei. *num.*13. Quomodo dicatur Dei tentator, qui abſque vlla præparatione ad orandum accedit. *num.*14. Quid de eo, qui nulla præparatione, aut ſtudio officium Prædicatoris aſſumit. *num.*15.

Teſtamentum.

Suſceptio, executióque teſtamenti abſque licentia Superioris eſt Religioſo interdicta. *tractat. diſp.*4. *punct.*13. §.1. *num* 1. Coram Ordinario tenetur Religioſus teſtamentarius teſtamenti rationem reddere. *num.*7. Acceptatio, & executio teſtamenti ſine ſuperioris licentia valet. *num.*8. Limitatio apponitur. *num.*9. Officium Commiſſarij ſine licentia Prælati, poteſt Religioſus exercere. *num.*10. Idem de electione executorum. *num.*11. Idem de electione pauperum. *num.*12. Religioſus teſtamentarius poteſt bona in pauperes diſtribuenda ſibi applicare. *num.*15. Executio teſtamenti Religioſis minoribus eſt omnino interdicta. *numer.*6. Poſſunt eſſe Commiſſarij ex voluntate teſtatoris, & pauperum electores. *numer.*18.

Tranſitus.

An ex Religione minùs perfecta liceat ad perfectionem tranſire, eſto laxior ſit quoad corporis afflictiones. *tract.*16. *diſp.* 4. *punct.*26. §.2. Vt tranſitus licitus ſit, triplex conditio expoſtulatur. §. 3. *num.*1. Quid, ſi Prælatus contradicat. *num.*2. Quid, ſi licentiam ſuſpendat, quouſque examinet, an ſeruentur qualitates requiſitæ. *num.* 3. qualiter ſtrictior religio te recipere poteſt. *num.*4. Licentiam tranſeundi tibi concedere poteſt non ſolùm Generalis, & Prouincialis; ſed etiam immediatus Prælatus Conuentus. *num.*5. Quid, ſi in ea Religione hæc cauſa Prouinciali, vel Generali reſeruetur. *num.*6. An defectus ſupradictarum conditionum reddat profeſſionem in ſtrictiori religione nullam. §.4.

Pontifex nec licitè, nec validè poteſt concedere tranſitum abſque cauſa ad Religionem minùs perfectam. *tract.*16. *diſp.* 4. *punct.* 25. §.5. *num.*1. Prælatus regularis poteſt, ſtante cauſa legitima, facultatem tibi concedere tranſeundi ad Religionem æquè ſtrictam; idémque eſt de Religione minùs ſtricta. *num.*3. quæ ſit cauſa legitima, arbitrio prudentis diiudicandum eſt. *num.* 6. quis Prælatus hunc tranſitum, cauſa iuſta intercedente, concedere poſſit; *num.*7. An ad huiuſmodi tranſitum conſenſus Conuentus neceſſarius ſit. *num.*8. Tranſitus ex vno gradu ad alium in eadem Religione fieri poteſt. *num.*11. Hunc tranſitum facere poteſt immediatus Prælatus Conuentus, niſi Generali, vel Prouinciali reſeruatus ſit. *num.*12. quouſque ſpectatis Religionum priuilegiis, liceat tranſitus ad Religionem ſtrictiorem, æquè, vel minùs ſtrictam. Et ſpecialiter de Societate Ieſu. § 6. Quæ prohibeantur Religioſo etiam legitimè in aliam Religionem tranſlatio. *punct.*27.

Venatio.

Religioſus interdicitur; ſed ſecluſo ſcandalo non eſt mortale. *tract.*16. *diſp.*4. *punct.*13. §.5. *num.*1. Ad Religioſos laicos prohitio extenditur. *num.*2.

Votum. Quid ſit.

Apponuntur variæ ſignificationes voti. *tract.*15. *diſp.*1. *punct.* 1. *num.*1. Votum in ſignificatione propria ſumptum definitur. *num.*2. Quæ ſit differentia inter votum, & promiſſionem homini factam. *num.*3. Ex actu intellectus, & voluntatis coaleſcit votum. *num.*4. An propoſitum, exequendi rem honeſtam in cultum Dei, ſufficiat ad votum. *punct.*2. An promiſſio vera requiratur ad votum, vel ſufficiat ſimulata. *punct.* 3. Quæ deliberatio, ſeu libertas ad votum neceſſaria ſit. *punct.*4. An metus impediat libertatem requiſitam ad votum. *punct.*5. Qualiter error, vel ignorantia impediat voti libertatem, & conſequenter eius valorem. *punct.*6. An votum ſoli Deo faciendum ſit. *punct.*7.

Votum. Cuius ſit.

Impoſſibilia promitti Deo non poſſunt. *tract.* 15. *diſput.*1. *punct.*8. §. 1. *num.*1. An votum non peccandi ſit impoſſibile. *num.*2. Votum non peccandi mortaliter validum eſt. *num.*4. Votum non peccandi, nec mortaliter, nec venialiter, inualidum eſt. *n.* 5. An ſaltem obliget ad mortalia vitanda. *n.* 6. *& ſeqq.* An votum rei, partim poſſibilis, partim impoſſibilis, obliget. *n.*10.

*num.*10. Votum de vitando aliquo genere peccatorum venialium obligat, ſed non eſt conſulendum. *num.*11. Votum vitandi omnia venialia, quorum in te eſt, non valet. *num.*12. Votum fatendi omnia venialia valet. *num.*13. Promittere Deo rem impoſſibilem, per ſe ſolùm eſt veniale, *num.*14. Qualiter votum debeat eſſe de re bona & honeſta. §. 2. Qualiter votum de re honeſta ob finem malum. vel indifferentem, validum ſit. §. 3. An votum poſſit eſſe de rebus præceptis. § 4.

Votum debet eſſe de re meliori. *tract.*16. *diſput.*1. *punct.*8. §. 5. *num.*1. Vota conſiliis Euangelicis oppoſita nulla ſunt. *num* 2. Qualiter votum non vouendi validum eſſe poſſit. *num.* 3. Per ſe eſt validum votum non petendi diſpenſationem. *num.*4. Ex voto non petendi diſpenſationem non manes obligatus commutationem, vel irritationem non petere. *num.*5. Quid de voto non aſcendendi ad Epiſcopatum. *num.*6. *& ſeqq.* Votum abſtinendi à cibis delicatis, à recreatione honeſta, regulariter valet. *num.*10. Valet votum inſeruiendi perpetuò in Xenodochio *num* 11. Quid de voto matrimonium contrahendi. *num.*12. *& ſeqq.* Quid de hoc voto: Promitto non recitaturum, niſi flexis genibus; non dare elemoſynam, niſi huic pauperi. *num.*16. Si negatio excludit materiam voto ineptam, validum eſt. *num.* 17. Verùm emiſſio voti, illiúſque executio ſit actus à Religionis virtute elicitus. *punct.*9. Quotuplex votum ſit. *punct.* 10. Quæ & qualis ſit voti obligatio. *punct.* 11.

Votum. Qualiter obliget.

Votum ſemper obligat iuxta intentionem vouentis. *tract.* 15. *diſp.*1. *punct.*12. *num.*1. Votum benignè, quoad fieri poſſit, interpretari debet. *num.*4. Vouens recitare Roſarium, obligatur ad tertiam illius partem. *num.*5. Qualiter intelligatur votum audiendi ſingulis diebus Sacrum. *num* 6. Quid de voto virginitatis ſeruandæ. *num.*7. Vouens Religionem, non obligatur ex vi illius ad caſtitatem. *num.*8. Vouens peregrinationem, ſatisfacit peregrinatione equeſtri. *num.*9. *&* 10. Qualiter obliget ieiunij votum. *num.*11. *& ſeqq.* Quid dicendum de voto abſtinendi à carnibus. *num* 20. Quid de abſtinendo à vino. *num.*21. Votum de ſe perpetuum eſt, eſto videantur verba indeterminationem ſignificare. *num.*22. Ob indeterminationem rei promiſſæ votum non vitiatur *num.*23. *&* 24. Qualiter obliget votum de re indeterminata quod indiuiduationem, verbi gratia, calicem vnum ex pluribus, quos habes, *num.*25. An ſi vnus ex pluribus, qui fuerunt ſub disiunctione promiſſi, ſolus remaneat, debeas integrè illum ſoluere. *num.*26. Sed quid, ſi rem determinatam promiſeris? dubitas tamen cui ex duabus Eccleſiis, vel pauperibus. *num.*27. Qualiter obliget votum duplicis rei ſub disiunctione promiſſæ. *n.* 28. Pro quo tempore votum obliget ad ſui executionem. *pun.* 13. An votum non impletum tempore deſignato deſinat obligare *punct.*14. Verùm obligatio voti ita perſonalis ſit, vt ſolum vouentem aſtringat, ab ipſóque ſolo impleri poſſit. *punct.*15.

Votum. Qualiter extinguatur eius obligatio.

Voti perſonalis obligatio cum perſona extinguitur. *tract.* 15. *diſp* 2. *punct.*16. *num.*1. Obligatio exequendi votum reale tranſit ad hæredem, ſiue voluntarium, ſiue neceſſarium. *num.* 2. *& ſeqq.* Quid, ſi Religioſus vellet vota realia profeſsione non extingui. *num.*8. Per vota biennij Societati. IESV non extinguuntur vota anteà facta, ſed ſuſpenduntur. *num.* 9. Poſt debita iuſtitiæ, & ante legata pia debet hæres vota ſoluere. *num.* 10. Cùm ſunt plura vota, neque hæreditas ſufficit ad omnia, votum de re meliori, & quo priùs conſtiterit emiſſum eſſe, eſt adimplendum, *num.*11. *&* 12. Quando multi ſunt hæredes, nemo tenetur in ſolidum. *num.* 13. Donatarius non tenetur vota donantis exequi. *num.* 14. Quid dicendum de legatario. *num* 15. Si votum ſub conditione de futuro contingenti honeſta emiſſum ſit, ſuſpenditur eius obligatio vſque ad euentum conditionis. *punct.* 17. *num.* 2. *& ſeqq.* An vouens impedire poſsit conditionis euentum. *num.* 6. *&* 7. An ſit contra votum Religionis ſub beneplacito patris procurare, ne pater conſentiat. *num.*8. Quid de veſcente cibis noxiis, ne obligetur voto facto aſſumendi Religionem, ſi ſanitatem recuperauerit. *num.*9. Quid de voto aſſumendi Religionem, ſi te Deus à peccato præſeruauerit. *num* 10. Culpabiliter impediens conditionem, an teneatur voto, ſicut de facto conditio eueniſſet. *num.* 11. *&* 12. Qualiter votum pœnale obligationem inducat. *punct.*8.

Votum. Qui poſſint voto obſtringi.

Omnes homines ratione vtentes voto obſtringi poſſunt niſi impediantur. *tract.*15. *diſp.*1. *punct* 19. *num.*1. Eccleſia habet poteſtatem inhabilitandi aliquos ad votum. *num.*2. Votum de materia præcepta validum eſt, à quocuoque ſubdito emittatur. *numero* 5. Votum de materia interdicta nullum eſt. *numero* 6. Votum de re honeſta, ſolùm prohibita quoad modum valet; *num.* 7. Qualiter obliget Religioſi votum de aliqua eleemoſyna præſtanda. *num.*10. Quid de voto vxoris, filijfamilias, & ſerui. *num.* 11. Qualiter obliget Votum Epiſcopi de Religione aſſumenda, & peregrinatione præſtanda *num.* 12. Quid de Parocho. *num.* 13. Quid de aliis Clericis. *n.*4. Si prohibitus ſis vouere votum teneς, ſi ſit de materia apta. *n.*15. Vtrum obligatio voti ceſſat, ceſſante cauſa, ob quam factum eſt, vel notabili mutatione ſuperueniente. *pun.*20. Quale peccatum ſit obligationem voti violare. *pun.*22.

Votum. Quæ ſint reſeruata.

Vota diminutæ caſtitatis non ſunt reſeruata *tract.* 15. *diſput* 2. *punct.*11. *num.*1. Votum Religionis non approbatæ reſeruatum non eſt. *num.* 2. Votum peregrinationis Ieroſolymitanæ emiſſum ob alium finem, quam deuotionis, reſeruatum non eſt. *num.*3. Votùm caſtitatis, religionis, & peregrinationis emiſſum ſub aliqua circunſtantia accidentali, ea ex parte reſeruatum non eſt. *num.*4. Votum, in quod reſeruatum eſt commutatum, reſeruatum non eſt. *num.* 5. Votum diſtinctum de materia reſeruata, & non reſeruata, reſeruatum non eſt *num.*6. Votum non petendi diſpenſationem reſeruatum non eſt. *n.*7.

Votum Religionis.

Votum Religionis aſſumendæ, quod non fuit emiſſum pro determinato tempore, differri poteſt ex rationabili cauſa. *tract.* 16. *diſput.*1. *punct.*3. *num.*2. Qualiter obligeris voto manendi in Religione. *num.*3. *&* 4. Voto Religionis obligaris pro viribus Religionis ingreſſum procurare. *num.* 5. Si vouiſti Religionem abſolutè teneris in pluribus ſeriò, & inſtanter petere, & quas Religiones, & an extra prouinciam. *num.* 6. Si vouiſti determinatam, non potes ingredi laxiorem *num.*7. Niſi laxior Religio priuilegium habeat pontificium. *num.* 8. Repulſus abſolutè à Religione, quam vouiſti, non teneris ingredi, eſto poſteà inuiteris. *num.*10. Teneris diſcere Grammaticam, ſi tempore voti ſciebas id eſſe neceſſarium ad voti executionem; ſecùs ſi ignorabas. *num.* 14. Quid, ſi non admittaris, niſi officium mechanicum diſcas. *num.*15. Non teneris ingredi ad gradum laïcorum, aut Sacerdotum, prout Religioni placuerit, *num.*16. Quid, ſi tibi denegentur altiora ſtudia, cùm ad illa aptus ſis. *num.*17. Qualiter votum Religionis aſſumendæ obliget ad perſeuerandum in habitu aſſumpto. *punct.*4. An votum Religionis impediat matrimonij, ſponſaliorúmque contractum. *punct.*5. An voto Religionis ſatisfacias, Epiſcopatu aſſumpto. *punct.*6.

Votum caſtitatis.

Votum caſtitatis ad quid obliget. *tract.* 16. *diſput.*3. *punct.* 1. *num.*1. Quod ſit peccatum, illius violatio *num.* 2. An violatio voti ſolemnis caſtitatis à violatione voti ſimplicis differat, ſitque circunſtantia explicanda in confeſſione *num.*3. Votum paupertatis iure naturali nullo dominio pecuniæ priuat. *punct.* 2. *num.* 1. Priuat tamen iure Eccleſiaſtico. *num.*2. Hoc intelligendum eſt de voto ſolemni, ſecùs de ſimplici. *num.* 3. Religioſi Societatis peccant retinendo bona, ſi à Superioribus præcipiantur renunciare. *num* 4. Item, peccant denuò acquirendo ſua voluntate. *num.*5. Item, expendendo abſque licentia. *num.*6. Sed an ſit diſpoſitio valida. *num.* 7.

Votum paupertatis.

Quale peccatum ſit, violare votum religioſæ paupertatis. & quibus modis contingat. *tract.* 16. *diſput.*3. *punct.*20. Qua, acceptione, & retentione, paupertatis votum violetur. *punct.*21. Qua diſtributione, & diſpenſatione pecuniæ, votum paupertatis violetur. *punct.*22. Licentia voluntaria Superioris excuſat ſubditum à paupertatis tranſgreſſione. *punct.*23. *num.* 1. Debet eſſe licentia iuſta. *num.*2. Nulla eſt facultas ad vſus turpes vanos, & ſuperfluos conceſſa *num.*4. Licentia ſufficit, ſi ſit tacita, vel præſumpta, *num.*6. Qualiter debita licentia ſufficere poſſit. *num.*10. Quis ſit Superior qui debet licentiam dare *num.* 11. Quæ pœnæ impoſitæ ſint violantibus paupertatem. *pun.*24.

Votum obedientiæ.

Omnibus Superioribus ex voto obedientiæ parere Religioſus debet *tract.* 16. *diſp.*4. *pun.*2. *n.* 1. Qualiter Prælati præcipere debeant, vt teneantur ex voto obedientiæ ſubditi. *n.*7.

Ex voto nunquam potes obligari ad relinquendum ſtatum matrimonio aſſumpto *tract.* 16 *diſput.*4. *punct* 3. *num.* 1. Neque etiam obligari potes ex voto obedientiæ religioſæ communiter facto, Epiſcopatum acceptare, benè tamen ex alio *num.* 2. Ad acceptandum beneficium ſæculare, vel alterius Ordinis obligari, non potes. benè tamen ad acceptandum beneficium tui Ordinis. *num.* 3. Non potes obligari ad tranſitum alterius Religionis. *num.*4.

Vota Societatis Ieſu.

Expenditur votum Religioſorum Societatis Ieſu, tribus ſubſtantialibus votis annexum, ingrediendi Societatem. *tract.* 16. *diſp.* 5. *punct.* 1. Expenditur votum annexum Profeſſis, & coadiutoribus ſpiritualibus, de ſpeciali cura in puerorum eruditione. *punct.* 2. Votum obediendi Summo Pontifici ſolemne eſt, & ſpeciale Societati, *punct.* 3. *num.* 1. Explicatur huius voti materia, & neceſſitas. *num.* 3. Explicatur voti vtilitas. *num.* 4. Qualiter votum poſſit eſſe ſolemne. *num.* 5. Quoties Summus Pontifex, vel Præpoſitus Generalis eius nomine præcipit miſſiones in nomine Ieſu Chriſti, ſeu virtute obedientiæ; tenetur profeſſus ſub graui culpa obedire. *num.* 6. Qualiter ex voto obligentur Profeſſi trium, & quatuor votorum, ad paupertatem non relaxandam. *punct.* 4. Qualiter Profeſſi Societatis ex voto obligentur intra ſocietatem non ambire prælationem, *punct.* 5. Qualiter ex voto obligentur Profeſſi Societatis nullam prælationem, nec dignitatem extra Societatem prætendere, eamve acceptare, quin à Pontifice obligentur. *punct.* 6. Qualiter Profeſſi ex voto teneantur ambientes manifeſtare. *punct.* 7. Quam obligationem Religioſus Societatis in Epiſcopum aſſumptus ex voto habeat audiendi Præpoſiti Generalis conſilium illúdque ſequendi. *punct.* 8.

Voti relaxatio.

Vota relaxari poſſunt irritatione, commutatione & diſpenſatione. *tract.* 16. *diſput.* 5. *punct. vlt. num.* 2. Vota ſtatui religioſo annexa Pontifex commutare, & diſpenſare poteſt; non autem irritare. *num.* 2. Vota ſubſtantialia caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, nullus præter Pontificem, relaxare poteſt. *num.* 3. Pontifex in his votis diſpenſare poteſt. *num.* 5.

Vſusfructus.

Bonorum Religioſi, de quibus ante profeſſionem non diſpoſuit, Monaſterio acquiruntur, durante eius vita. *tractatu* 16. *diſput.* 3. *punct.* 4. §. 1. *num.* 3. Apponitur limitatio. *num.* 5. Vſus fructus paternus in bonis aduentitiis filij perit in Caſtella ſi filius ad nuptias tranſeat. *num.* 7. Tranſlato Religioſo ad aliud Monaſterium legitime, tranſit cum illo vſusfructus. *num.* 8.

Zacharias.

Quid de iis dicendum ſit. *tract.* 17. *diſput.* 1. *punct.* 4. *numero* 10.

F I N I S.